IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS RESPONSA,

In quinque libros Decretalium, In ff. vetus, Infortiatum, ff. No. & Cod.

VNA CVM ALIIS VIGINTI RESPONSIS VTILISSIMIS ADDITIS.

Quibus quid nuper accesserit, quod hactenus in cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facile studioso lectori patebit, si maximam diligentiam tum in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tum vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententiæ ab Authore passim citatæ non inutiliter curauimus, ut sub varia literarum figura cum hac nota ☞ demonstrentur.

VENETIIS, MDCII

Rubricæ Reſponſorum celeberrimi Iuriſconſulti D.Ioan.Franciſci Ripæ.

RESPONSA IO. FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Primum Librum Decretalium.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & castigata incipiunt fęliciter.

De constitutionibus & statutis.

RESPONSVM I.

STatutum Remouens appellationem a sñia, uel simpliciter, licet intelligatur de diffinitiua & non interlocutoria, tñ in proposita qõne statutum apellationem ab omni processu remouet, quare & appłonē ab interlocutona remouere constat, & ideo a diffinitiua remouetur pp celeriorem litium expeditionem: quę ratio inutilis foret, si ab interlocutoria appellare liceret, nam magis militat in interlocutoria, q̃ in diffinitiua, & pręsertim cũ appellatio de qua agitur inanis sit, quia a nullo grauamine est interposita. Nec per denegationem publicationis testium pars eos producens grauata dici pôt, sed pars aduersa, quę nihil ꝯ̃ personas, ac eorum dicta opponere potuit. Et cum publicatio ēt non fuerit legitimo tpe petita, merito Iudex eandem nō admisit. Nullo ēt iure sñia nulla dici pôt, tanq̃ lata non visis testibus,
☛ iuxta communem sententiam: quia non Iudicis negligentia, sed partis videri non potuerunt, cui merito adscribendum est.

SVMMARIVM.

1 *Satutum remouens appellationem simpliciter, solum intelligitur remouere appellationem a diffinitiua.*
2 *Statutum remouens appellationem a diffinitiua ex mente eiusdem etiam ab interlocutoria appellationem remouere censetur, ne contrarietas inducatur.*
3 *A denegatione publicationis testium licitè appellari potest, si producens publicationem petierit.*
4 *Publicatio testium non petita tempore in rescripto contento, iustè denegari potest, nam iniuriam non facit, qui ius exequitur.*
5 *Rescriptum subreptitium non valet.*
6 *Terminus subrogatus sapit naturam subrogati.*
7 *Testes non publicati nullam fidem faciunt.*
8 *Appellatio frustratoria de iure reijcienda est.*
9 *Sententia lata non visis testibus ob negligentiam iudicis est nulla, secus si ob negligentiam partis videri non potuerunt.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

ARticulus Decidendo breuissimus est, Iudex integerrime, & (Iurisconsultorũ Ticinensium pace dixerim) nulli secunde: propterea omnium allegationum pompa omissa, breuib. subtilia motiua resoluere conabor. ¶ Et primo non obstat decisio Perusini in c. pastoralis. de appel. col. 8 in 6. q. disponens, ꝙ si statutum remoueat applonem a sñia, vel sim-
1 pliciter, ꝙ intelligitur solũ remouere † a diffinitiua, non ab interlocutoria. quia statutum nostrum remouet etiam appłonem a processu, & sic nō tu... in decisione pręallegata. Quod aũt ita sit, videantur verba statuti; cãtant enim hoc modo, ꝙ per vicarium ad instantiam litigantiũ, vel alterius, cuius interesit, debeat procedi, cognosci, terminari, appellatione, & querela qualibet remota. illa enim declaratio appellatione remota, respicit plura determinabilia. s. processum & sententiam, ergo pariformiter debet determinare, ita ꝙ appellatio intelligatur remota a processu, per regulam l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. subst. cum concord. quæ regula habet etiam locum in statutis sm Ang. consi. 41. incip. ista sunt, in fin. & dicit Bart. in l. 4. §. eritq; differentia. ff. vi bon. rap. ꝙ quoties plura reguntur ab eodem verbo, qualitas, quæ respicit illud verbum, vniformiter respicit quoad omnia, quæ in eadem oratione ponuntur. & Bart. ibi loquitur in materia statutaria. Et secundo respondetur, ꝙ licet statutum non remoueret appellationem a processu, tamen est remota per l. ante sententię. C. quo. appella. non recip. & per aliud statutum, siue decretum. Et si dicatur, immo non est remota, quia l. ante sententię, non habet locum quando grauamen non est reparabile per appellationem a diffinitiua, sm Bart. in l. ante sententiam. ff. de app. recip. Respondetur, ꝙ doctr. Bart. & aliorum, loquitur in diuersis terminis, videlicet quando est concessa appellatio a diffinitiua, sed grauamen est tale, ꝙ non potest per appellationem reparari, vt est qõ serui, vel alterius hominis. sed vbi statutum tollit appellationem a diffinitiua: ꝙ isto casu censeatur appellatio permissa ab interlocutoria, certe nulla lege bene probari potest. Immo ꝯ̃rium vr̃ verius, quia statutum inductum ad correctionem iuris permittentis appellari posse a diffinitiua, vt sic lis citius ex-
2 pediatur, operaretur † contrarium, si censeretur concedere appellationem ab interlocutoria, contra regulam l. legata inutiliter. ff. de adimen. lega. Item tale statutum extenderetur ad correctionem iuris, contra l. 1. ff. de inoffi. doti. & cap. cum expediat. de elect. lib. 6. extenderetur enim ad correctionem d. l. ante sententiæ. C. quo. appel. reci. & alterius statuti. Vel tertio respondetur, ꝙ si ratio, quare fuit remota appellatio a diffinitiua, militat in appellatione ab interlocutoria, tunc statuens censetur etiam remouere ab interlocutoria, sm Pau. de Cast. consilio 14. viso puncto, volu. 2. & sequuntur Perusi. in d. c. pastoralis. in 6. quęstio. modo si rectè intueatur statutum, videtur quòd tollat appellationem a diffinitiua propter celeriorem expeditionem litium, vt colligitur ex illis verbis, quam summarius, & expeditius, &c. sed ista rõ magis militat in appellatione ab interlocutoria, ergo &c. Vel quarto appellatio frustratoria a nullo grauamine censetur vnquam permissa. c. cum appellationib. friuolis. de appel. in 6. sed ista fuit friuola, & a nullo grauamine interposita, vt infra probabo, ergo &c. ¶ Et dum postea subdit M. v. ꝙ saltem debuit posse appellari tanquam a notorio grauamine, de quo dr̃ in actis constare, quia iudex denegauit publicationem testium. Respondeo primo, ꝙ pars aduersa in hoc non potest dici grauata, cum ipse produxerit testes, sed potius videtur quod sit pars mea, quæ debebat opponere contra personas, & dicta testium; ex hoc enim, ꝙ testes non fuerunt publicati, non læditur pars producens testes, sed læditur pars, contra quam producuntur, quia per denegationem publicationis tollitur sibi facultas opponendi contra dicta, & personas, non autem tollitur parti, quę testes produxerat, quia contra eorum dicta, & personas nihil potest pars producere, vel opponere. c. de testibus. vbi Panor. col. 2. de testibus. Vel secundo respondetur, quod illud, quod dicitur, quod a denegatione publicationis testium potest
3 appellari, intelligitur si pars † publicationem petierit. Ita Fely. in c. cum 1. & 2. de re iud. hic autem non fuit petita, ergo &c. & si dicatur immo fuit petita die xix. Ianuarij, tunc ego respondeo, quod non fuit petita legitimo tempore, quia non fuit petita in termino quindecim dierũ prorogato per rescriptum, ita quod non erat saluum ius reprobandi parti meę, in ipso termino, &
4 sic non erat seruata † forma rescripti. merito iudex potuit denegare publicationem, nec denegando partem grauauit. quod demonstratur apertius, qui iuris dispositionem exequitur, grauare partem non videtur. c. nouit. de appell. iuris enim exequutio nullam habet in se iniuriam l. iniuriarum. §. 1. ff. de iniur. modo cum termino trium mensium per statutum limitato non ostendent de iure suo, quia in eo termino nullos testes produxit, merito stante statuto potuit iudex & receptionem, & publicationem testium denegare, tanquam post terminum producti. l. ic re. §. consequens. ff. de excu. tut. Bar. & alij in l. fin. ff. de iniur. Immo si admisisset, potius diceretur grauata pars mea, secundum Bart. in d. l. ante sententiam. colum. fin. ff. de app. reci. & si dicatur statuentium terminus fuit prorogatus per rescriptum. Re-
5 spondetur, quod subreptitium † est rescriptum, & ideo non valet, c. super literis. de resc. non n. fuit expressum Principi in supplicatione. ꝙ hæc esset cã cridanim, & ꝙ statutum assignaret tã longum tps, s. tres menses pro termino ad ostendendum de iure suo. Item non expressit, quod elapso dicto termino trium mensium statutum denegaret postea audientiam, licet ergo in genere fuerit narratum de statuto, & tacta mentio facit, tamen ex quo non fuerunt expressę qualitates facti, nec statuti, rescriptum tanquam subreptitium inualidum censeri debet, secundum gl. in capitulo dilectus filius patris, & ibi Felyn. de rescript. Et pro-

ptereà Lud. Rom. consi. 229. col. fi. concludit, quod non valet rescri
ptum impetratũ super absolutione iuri, licet sit facta mentio
de iuro, quando fuerat iuratum et non petere absolutionem, quia
oẽs qualitates non fuerunt expressę, & dixit Bal. in l. præscript.
col. a. C. si contra ius, quod rescriptum impetratũ super composi-
tione condemnationum non valet, si non fuit expressa cã con-
demnationis, sequitur Ale. consi. 114. inc. ponderatis his in i. vo.
& idem Bal. in l. eam quam. C. de fideic. dicit, quod non valet legiti-
matio facta de spurio, nisi fuerint expssę omnes qualitates spu-
rietatis, & sequitur Cur. Sen. consi. 35. vol. 8. & est ratio, quia ge
neralitas parit obscuritatem, & magis adducit vitiũ subreptio-
nis, quã tollat, vt in specie concludit Franc. Curt. in d. consi. 35.
col. 8. & consi. 50. & consi. 73. vel posito, quod rescriptum valeret quod
non creditur, tamen ex quo terminus rescripti erat terminus
prorogatus, seu prorogatus loco termini statutarii, certe in ta
li termino prorogato debebat Nechus ius suum osñdere, prout
tenebatur in termino statutario, quia prorogatio facta intelligi
tur cum suis qualitatib. s̃m. Bart. in l. 1. §. & post operis. ff. de
oper. noui nunc. & tex. in l. lecta. vbi Alex. col. 3. ff. si cert. peta.
6 vel si est terminus † subrogatus, tanquam subrogatus sapit
nãm. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. Sed Nechus nec
ẽt in termino rescripti subrogato ius suum ostendit, ergo &c.
& si dicatur testes produxit, dico, quod per hoc nõ dr̃ ius suum
7 ostendisse nisi ipsis publicatis, quia † testes non publicati nullã fi-
dem faciunt. Bart. in l. gesta. C. de re iud. & si dicatur quo ad iudi
cem sunt semper publicati, dico quod sequitur, ergo iudici ostẽ
dit ius suum, cum pars non possit opponere ꝯ dicta & personas
testium, & ea inualidare. & propterea Saly. in l. fi. C. de fid. instr.
& Bart. in extrauag. ad reprimendum. dicunt, quod instr̃m non
dicetur fidem facere iudici, nisi data copia, & assignato termi-
no ad opponendum. sic ergo per exhibitionẽ testiũ non dr̃ fi-
des facta iudici, nisi termino dato ad opponendum. cum ergo
Nechus in termino non fecerit testes publicari, nec terminum
parti meæ statui ad opponendum, mò nec publicari petierit,
certe non põt dici in termino ostendisse ius suum. Præterea,
stante practica, & stilo nostro, quod testes examinentur per in-
terrogatores electos de consensu partium, non dr̃ ẽt testes pu-
blicati iudici, nec ẽs põt dici, quod iudex sciat dicta eorum, & sic quod
ipsi iudici fuerit ostensum de iure suo, nisi essent publicati. Ita
Ang. in l. prolatã. C. de sen. cuius dictũ est r̃oni congruũ valde.
Præterea statutũ non dicit, quod sufficiat iudici ostendere ius suũ,
dẽt enim ẽt pars litigans scire, quod aduersarius sc̃it, cum intendat.
vel dato ẽt, quod pdicta non militarẽt, examinare in termino, tñ
certe debuit saltẽ Nech' testes suos tali tpe examinari & publi-
cari facere, quod parti meę esset saluum ius in ipso termino repro-
bandi iuxta formam rescripti. Sed Nechus examinari fecit te-
stes suos in fine termini, adeo quod ẽt si pars mea voluisset, poterat
opponere. Sed nec in termino vnq̃ publicationem petiit, ergo
&c. cũ ergo Nechus nec in termino de iure suo non ostende-
rit, vel si ostenderit, ius reprobandi saluum non erat parti meę,
sequitur, quod non admittẽdo publicationẽ, per pcessũ ad vlterio
ra non dẽ ipsum Nechum grauasse, merito per appłonem tanq̃
8 † frustratoriã, & à nullo grauamine ĩterpositã reiecit, & qd̃ est
frustratoriũ, non est per N. v. admitten. Stantib. pmissis tollitur
ẽt vltimum motiuum. vnde dr̃, quod sñia lata est nulla, tanq̃ lata
non visis testib. Nechi, iuxta doctr. Bart. in l. prolatam. quia tñ
9 detur, quod illa doctrina non procedit, qñ † pars cuius testes fue-
runt, maxime fuit negligens in producendo, & ius iudici osten
dendo, vt fuit Nechus. Ita Fel. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ. in
prima fallent. de constit. Laus Deo.

RESPONSVM II.

POssessori Super suo beneficio litem habenti, qui
altari seruit, & horis vacat canonicis,
quotidianę distributiones non sunt denegandæ. Quam
uis ecclesię statutum disponat, quod capitulum non tenea-
tur beneficiato litem habenti respondere de fructibus redditi-
bus, & obuentionibus quibuscunque, quorum significatione
quotidianę distributiones minime demonstrantur. Quę si ser-
uientibus subtrahantur, diuinum cultum subtrahi, aut minui
necesse est.

SVMMARIVM.

1 *Citatio legitime executa, an inducat litis pendentiam.*
2 *Fructuum & obuentionum appellatione, non veniunt distributiones quo-
tidianæ.*
3 *Super statuto ab vsu non recepto, nullum fundamentum fieri potest.*
4 *Iuramentum factum super obseruatione statutorum, non extenditur ad sta
tuta moribus vtentium non recepta.*
5 *Confirmatio statutorum, ad statuta non recepta non porrigitur.*
6 *Confirmatio statutorum a superiore simpliciter facta, non impedit, quomi-
nus statuentes potuerint prædictum statutum tollere.*
7 *Spoliatus ante omnia venit restituendus.*
8 *Restituere fructus tenetur, qui animo temerario eos percepit.*

Respon. interpreta.

IN sequendo Schedulam productam contra d.
Ant. Gagliardi, demõstrabo ipsum
d. Ant. fore restituendũ ad quasi possessionem iuris perci-
piendi distributiones quotidianas, quæ canonicis, diuinis in
teressentibus debentur non obstantibus deductis in ipsa sche-
dula. Fundamentum d. Prępositi & adhęrentiũ, consistit super
allegato statuto. 47. quo cauetur, quod capitulum, seu ecclesia S.
Desiderij, non teneatur alicui beneficiato litem habenti super
suo beneficio, r̃ndere de fructibus redditibus & obuentionibus
quibuscunque, nisi talis litigans fuerit in possessione pacifica per
sex menses ante litem motam. Dr̃ autem, quod d. Ant. hẽt litem
super suo canonicatu, cum do. Ant. Tertullio motam anteq̃ es-
set in possessione pacifica, per sex menses, ergo &c. Istud fun-
damentum tollitur, & subuertitur, pluribus rationibus. Et pri-
mo, quia probatum non fuit, quod dictus Gagliardi habeat litem
super suo canonicatu. Licet n. dicatur, quod per citationem legiti-
1 me executam inducatur † litis pendentia, quantum ad effectũ,
vt interim nihil sit innouandum. Clem. ij. vt lite pend. Istud tñ
sane intelligendum est, videlicet, si & dummodo facta fuerit re-
latio citationis iudici citanti, s̃m Card. Zab. ibi in vlt. q. qum non
sufficit, quod quis fuerit citatus, nisi iudici constet. l. hæc aũt. §. 1. ff.
quibus ex cau. in pos. eat. Fortius dico, quod non dẽ indicta litis pen
dentia, ẽt per citationem executam & iudici præsentatam, nisi
actor (ad cuius instantiam facta fuit citatio) comparuerit in ter-
mino citationis, quia si non ꝯpareat, circunducit citatio. l. ad pe-
remptorium. ff. de iud. & ibi Bal. & Pau. de Cast. no. Facit tex. in
c. 1. de dolo & contu. lib. 6. Licet ergo appareat de citatione, &
citationis intimatione facta dicto Gagliardi, tñ quia non con-
stat, quod citationis executio fuerit iudici pręsentata, & quia non
constat, quod actor in termino coram iudice se pręsentauerit, non
põt dici constare de aliqua litis pendentia. ¶ Secundo, quia sta-
tutum priuans beneficiatos habentes litem super beneficiis, a
quibuscunque fructibus & obuentionibus, non debet hanc in-
terpretationem recipere, vt etiam priuet canonicos residentes
2 distributionibus quotidianis. Tum, quia † appellatione fru-
ctuum, & obuentionum, non continentur distributiones quo-
tidianę, quæ pro diurno labore interessentibus debentur, vt est
tex. in c. licet. de præb. & firmat Gemi. consi. 75. col. 3. & ꝯsi. 153.
ad fi. & maxime in casu huius statuti odiosi, & ꝯ ius qd̃ strictè
venit interpretandum. l. 2. cum glo. C. de nox. c. cum dilectus. de
consu. Tum ẽt, quia maximum sequeretur absurdum, si de di-
stributionibus, quæ seruientibus debentur, intelligeretur. Nam
si contingeret oẽs canonicatus fore litigiosos (prout possibile
est, & de facili contingibile, cum hodiernis tpib. vix sine lite be-
neficium acquiratur) si nullus esset qui distributiones percipe-
ret pp litis pendentiam, desereret cultus diuinus, quia ẽt nullus
esset qui ecclesiæ in diuinis vellet deseruire, cum sciret se ex ser
uitio altaris viuere non posse. arg. c. cum s̃m. de præben. Nam
gratis pœnitet esse pium. c. si quis. 1. q. 2. c. habebat. 12. q. 1. Imò
dici forte posset, quod statutum ita generaliter intellm̃ non valet,
tanquam ꝯ vtilitatem ecclesię. c. 2. de his quæ fi. a maio. par. cap.
c. 1. de consue. Tertio, quia (vt mihi plupponitur) pdictũ statutũ
nunq̃ fuit moribus vtentium comprobatum. Vñ super tali sta-
3 tuto ab vsu non † recepto, nullum põt fieri fundm̃. c. in istis. §.
leges. 4. dist. tradit per gl. Pan. & alios in c. 1. de treuga. & pa. & p
Old. ꝯsi. 259. impugnatur electio. & alibi sæpe. Nõ ob. quod dict. Ga
gliardi iurauerit seruare statuta ecclesiæ, iam edita, q̃ edenda, quia
4 tale iurm̃ † non extenditur ad statuta moribus vtentium non
recepta, vel per ꝯtriam consuetudinem abrogata, s̃m Bald. in
pręiudiciis Feud. col. v. versi, item nos dicimus. per tex. ubi Inn.
& alii in cap. 1. de his, quæ fiunt a maio. par. cap. Item extenditur
ad statuta edita ꝯ vtilitatem ecclesiæ, vt est præsens statutum, si
ita crude intelligatur, d. cap. 1. & cap. 1. de iureiur. lib. 6. ¶ Non ẽt
obstat, quod d. Rutinen. Episcopus Vicelegatus confirmauerit sta-
5 tuta prædictæ ecclesiæ, quia talis confirmatio † ad statuta non
recepta, vel alias abrogata non porrigitur, quia non sunt am-
plius statuta, s̃m glo. sing. vbi Bart. & alij in l. si quis priore. ff. ad
Treb. facit, quia gñalis statutorum confirmatio non trahitur ad
statuta inualida, s̃m d. Alex. consil. 59. colum. 4. lib. 1. & fuit de-
cisio Inno. Ioan. And. & aliorum in capit. dudum. de deci. cum
concord. allegatis per Ias. in l. quamquam. C. de testa. milit.
6 ¶ Præterea cõfirmatio superioris, simpliciter facta † absq; clau-
sula decreti, vt est huiusmodi, nõ impedit, quominus statuen-
tes potuerint prædictũ statutũ tollere, vt p Pan. in c. cũ accessis-
sent. de constit. & licet impediat statutũ tolli per vnicũ, vel bi-
num actũ contrariũ, non tñ impedit, quod per ꝯtriam consuetudi
nem tolli non possit, s̃m cõmunem Doc. intiam, licet aliqui requi
rant lapsum ann. xl. vt per Fel. in d. c. 1. in eti. septima, & vltima
declaratio. de treuga, & pace. ¶ Insuper R. D. Vicelegatus reser
uauit sibi ptãtem aliter ordinandi, disponendi, corrigendi, & in
terpretandi, & pũr non confirmauit absolute. Vñ arbitror do.
Aptensem Vicelegatum, pro sua æquitate & eminenti scientia
iudicaturum huiusmodi statutũ, quod est ꝯ ecclesię utilitatem,
quod

quod non fuit morib. vtentium receptum, qđ ꝯstat ꝯria consue
tudine abrogatum, quod de distributionib. non loquitur) nulla-
tenus videri approbatum, nec confirmatū per illam ḡnalem cō
firmationē do. Rutinē. ¶ Accedat aliud tō, ꝙ dictus Gagliardia se
mel fuit admissus ad quasi possessionem percipiendi distribu-
tiones quotidianas, in qua quasi possessione perseuerauit pa-
cificè per menses, & annos, vnde non debuit, neque potuit de
7 facto spoliari per D. præpositum. Quo fit, vt ante omnia † sit re
stituendus. l. si quis ad se fundū C. ad leg. Iul. de vi c. 1. de resti-
spol. cum simi. Nec ob. si dicatur statutum velle, ꝙ talis hñs be
neficium litigiosum, teneatur restituere fructus, quia non pro-
pterea sequitur, ergo de facto venit spoliandus. c. in literis. de re
sti. spol. præterea statutum vult eum teneri ad restitutionē fru-
ctuum, & redditū, qui ausu temerario (& sic propria aucto-
8 ritate, & de facto, fructus percepit. Ita n. sonant illa verba, † ausu
temerario cleme. cupientes. de pœnis. cle. 1. de vsur. nō autē vult
eum teneri, qui de licentia, & beneplacito capituli fuit ad quasi
possessionem admissus. Vnde concludendum est dictū Gagliar
di reintegrandum & restituendum esse ad suam quasi possessio
nem. Et ita iuris esse respondeo ego Io. Fran. Ripen. a S. Naza-
rio, iura interpretans in florenti Academia Auenione.

RESPONSVM III.

SIcut Non potest a quoquam molestari, qui per trien-
niū pacificè possedit bñficium, ita nec eū in succe-
dens permutationis causa, quia suum ad successorem iure
redibit beneficium, si ab eo euincatur permutatuoi.

SVMMARIVM.

2 *Iura prædecessorum in beneficialibus non transeunt ad successorem nisi li
te cœpta & nu 2.*
3 *Præscriptio non currit impedito agere.*
4 *Præscribitur actio, & ius cuicunque competens in rectoria, si fuerit pos-
sessa septem annis cum titulo colorato.*
5 *In beneficialibus licitum est vti iure prædecessoris, quod est exclusiuū in
tentionis agentis.*
6 *Possessor triennalis pacificus, dicitur habere optimum ius in præiudicium
eorum, qui ius suum intra triennium non deduxerunt in iudicio.*
7 *Possessor triēnalis a quoquā molestari non debet in possessorio, nec in peti.*
8 *Beneficium si sit euictum ab aliquo, id iure redibit ad suum, quod titulo
permutationis resignauit.*
9 *Molestari quis dicitur, si is molestetur, qui habet regressum contra eum.*
10 *Successor potest vti defensionibus auctoris sui, contra quem habet regres-
sum de euictione.*
11 *Protestatione præmissa debet agere, volens insinuare possessori impedimē-
tum causatum ex eo, quod instrumentum occultabatur.*
12 *Amicus familiaris vicarij præsumitur scire collationem sibi a vicario
factam.*

Respon. Interpreta.

IN causa Beneficiali vertente inter Raymundum de
Suco agentē, & Iacobum Cambit se defen-
dentem, illud etiam quæritur, an dictus Iacobus vti possit
beneficio regulæ de triennali possessore, seu beneficio con
stitutionis Basiliensis de pacificis possessoribus. Et punctus stat
in hoc, an Iacobus possit vti accessione sui auctoris, qui tot an-
nos pacificè possedit? Et videtur quod non. Primo, quia (ut di-
xit glo. in pragmatica. tit. de pacifi. possess. in uer. possedit) in be-
neficialibus nihil de iure prædecessoris transit in successorem,
1 † nisi sola lite cœpta, ut not. glo. in extrauag. Ioan. 22. suscepti
regiminis. in uer. uacantium. Nam dicta regula continet ius per
2 sonale eius, qui pacifice possedit, quod non transit † in succes-
sorem. l. quia tale beneficium ff. sol. no. maxime in successorē
in beneficio, qui meretur ius nouum, tam respectu tituli, quam
possessionis, ut Mat. in c. 2. lite penden. li. 6. Secundo, quia dicta
regula non uidetur procedere dato legitimo impedimento præ
tendentis non potuisse agere in termino triennij, ut sonant uer-
ba Basiliensis cōcilij. ibi, Exceptio hostilitatis casus, uel alterius
legitimi impedimenti. Constat autem ignorantiam allegatam
per Raymundum asserentem ignorasse usque ad hæc tempora
quis fuerit notarius, qui sumpserit instrumentum collationis
sibi factæ, causare legitimum impedimentum, quia sine instrō
3 non potuit tutor agere. Impedito autem agere † non currit
præscriptio. l. 1. in fin. C. de annali exc. Et vbi decursa esset præscri
ptio ex capite ignorantiæ, restituendus vr̄, vt tradit Bart. in l. 1. §.
si quis autem. ff. de itinere actuq; priua. & late Fel. in c. ex trans-
missa de præscrip. ¶ Sed istis non obstantibus procliuior sum
in ꝯriam sñiam, tribus præsertim considerationib. Et primum
considero quod do. de Sepibus, qui hanc rectoriam spatio se-
4 ptem annorum pacificè possedit, † cum titulo colorato, vir-
tute regulæ de triennali possessore, & Basilien. consti. paci. pos.
pscripsit actionem, & ius cuicunque competens in dicta recto-
ria, secundum Pan. in c. contingit. colum. 3. de dolo. & contu.
Exceptio autē præscriptionis, est exclusiua intentionis dicti Ray-
mundi, ergo ea vti poterit do. Cambij, qa (vt supradixi) sufficit
in beneficialibus excludere petitionē, per exceptionē iuris non
sui sm Compost. & Io. An. in c. mandatum. de rescri. & si dicat,
ꝙ hæc exceptio competit domino de Sepibus, & non do. Cam
bij, respondent Comp. Io. An. & Cardi in d. cap. mandatum, ꝙ
5 in beneficialibus licitum est vti iure prædecessoris, quod est ex-
clusiuum intentionis agentis. Et idem tenent Imo. & Fely. col.
6 9. in c. capitulum. eo. tit. de rescrip. per illum tex. ¶ Secundo con
sidero, ꝙ triennalis possessor pacificus, dicitur habere optimum
ius in præiudicium eorum, qui ius suum intra triennium in iu-
dicio non deduxerunt, ut clare disponunt regulæ prædictæ, &
Basilien. constitutio. Si hoc verum sit (prout est) sequitur corol
larie, ꝙ beneficium in præiudicium negligentis vacabit per ces-
sum, uel decessum possessoris pacifici per triennium cum titu-
lo colorato, quia quantum ad negligentes, titulus coloratus pa-
cifici possessoris per triēniū pro uero, & iusto titulo reputatur.
Vnde sicut potest Raymundus impugnare titulum do. de Sepi
bus triennalis possessoris pacifici cum titulo, ita non poterit im
pugnare titulum successoris, cui collatum fuit beneficium, tan-
quam vacans per resignationem dicti de Sepibus. ¶ Tertio con
sidero concilium Basiliense non vult triennalem possessorem
7 a quo quam molestari posse in possessorio nec petitorio, † qđ
est intelligendum directo, nec per indirectum, regula, cum qđ
vna via, de reg. iu. lib. 6. Ex hoc sequitur, ꝙ etiam nō poterit mo
lestare d. Cambij, cui ex causa pmutationis collata fuit huiusmo
di rectoria de Olensiaco, quia per indirectum, & effectualiter
molestaret dictum de Sepibus. Nam si a Cābio euincatur, be
8 neficium de iure redibit ad suum, † qđ titulo permutationis re-
signauit dicto de Sepibus, sm Ioan. An. in c. vnico. de rerum per
mu. lib. 6 & Gemi. consi. 45. in vlt. dub. & Fed. de Senis in tract.
de permu. benefi. q. 8. Quod etiam expresse cautum extitit in ꝓ-
uisione facta per Ro. Pont. d. Cambio. Et ꝙ dicatur molestari
9 d. de Sepibus † molestetur is, qui habet regressum contra, eum
clare probatur in l. si controuersia, cum ibi not. & in l. si permu
tationis. C. de euict. Dicamus ergo, ꝙ pdicta regula prosit huic
successori, rationibus præallegatis, & maxime quia successor po
10 test vti defensionibus auctoris sui † contra quem habet regres-
sum de euictione. l. emptori. C. de euictio. cū suis concor. ¶ Nō
obstant adducta pro contraria parte, & primo, ꝙ non possit
successor in beneficio vti accessione prædecessoris, quia verū,
quando successor ex titulo, & possessione prædecessoris, vult
fundare ius suum, sine nouo tit. & nouo iure. Secus, quando
successor se fundat in tit. proprio, & ad elidendum titulum alte
rius excipit de iure sui prædecessoris. per iura, & rationes prædi
ctas. Non obst. allegatum impedimentum ignorantiæ, quia re
spondetur, quod licet dictus de Suco forte ignoraret nomen
notarij, non tamen ignorabat collationem sibi fuisse factam.
11 † Debuit igitur impedimentum ex eo, quod instrumētum oc-
cultabatur (protestatione) insinuare dicto de Sepibus possesso-
ri, iuxta ele. cautam. de elect. & hoc modo non pati, ꝙ pacifice
possideret per triennium, quod cum nō fecerit nō est amplius
audiēdus, ut declarat gl. in pragma. de pacific. poss. in ver. tenca-
tur. Et si dicatur, quis reuelauit, ꝙ dictus de Suco sciret collatio
nem sibi factam? Respondetur constare ex euidentissimis con-
iecturis, & ex confessione propria. Nam cum semper fuerit præ
sens in ciuitate, siue Castro, ubi fuit facta collatio, uel ubi prope
(ut prætenditur) & non longe distans a loco domicilii conferē
tis, credendum est, ꝙ sibi fuerit notificata collatio, c. quosdam
de præsump. Item, cum dictus de Suco esset amicus, & familia-
12 ris d. Vicarij, qui sibi fecit collationem, † præsumendum est, ꝙ
certior factus fuerit ab ipso uicario. l. de tutela. C. de in integ. re-
sti. min. Et ita in donatione facta absenti consuluit d. Guido Pa-
pę consi. 23. viso facto. col. 9. vers. iste contractus. Et ꝙ non sit
verisimile, ꝙ vicarius occultauerit colla. dicto Raymundo ami-
co, & familiari suo, probatur in c. constitutus. j. de testi. & bene
faciunt, quæ scribit Pan. in c. causam. eo. tit. Et esset ab omni na-
turali sensu alienus, qui contrarium asseueraret. Constat etiam
de scientia collationis ex confessione eiusdē de Suc. de qua in
15. art. exordiente, Item & pro collat. ubi ponendo, ꝙ ignorabat
nomen notarij, tacite, & implicite censetur confiteri, ꝙ sciebat
collationem sibi facta, licet ignoraret nomen notarii, non ne. c.
de præs. l. cum prætor. ff. de iudi. Intelligo etiam testes sup scien
tia concludenter deposuisse. Sed quia attestationes non vidi, su-
per eis non facio fundamentum, maxime, quia apud iudicē inte
gri iudicii prædicta debent sufficere.

RESPONSVM IIII.

REcipienda Est Pontificis constitutio, q̄ em-
ptionem annui redditus ab usura
secernit, cum certum nō sit emptorē peccare. Quod
si lex annuas frumenti, uini, olei, cęterorumq; frue
ctuum pensiones, quę decursis annis quatuordecim sortem ex-
cedunt, illicitas esse decernat, pecuniæ quoque numeratę red-
ditus non iustos pronunciasse creditur. Alioquin lex fraudari,
illudique facillime posset.

SVMMARIVM.

1 *Statuere non possunt summi Pontifices, quod peccatum non sit peccatum, & quod feneruri non sit peccatum. nu. 2.*
3 *Determinatio eius est, cui data est potestas ligandi, & soluendi, discernendique nu. 4 & 5.*
6 *Emptio annui, & perpetui redditus, an sit de iure permissa, & ab omni fænore aliena nu. 7 & 8.*
9 *Prohibita an sit actio pecuniæ, per quam fructus æstimatur.*
10 *Prohibita an sit actio pecuniæ numeratæ, quando censeatur prohibita exactio frumenti, & aliorum fructuum.*
11 *Oppositorum eadem est disciplina.*
12 *Constitutio non debet esse ludibriosa, nec de facili fraudabilis.*
13 *Prohibita exportatione uini, censetur prohibita exportatio vuarum n. 14.*
15 *Extensio licita est in exorbitantibus ex identitate rationis.*
16 *Ratio expressa continet omnes casus, qui sub ea comprehendi possunt.*
17 *Extensio fauore animæ permittitur, etiam in odiosis.*

Respon. Interpreta.

BOnæ Memoriæ Iuliani legati Auenionensis con-
stitutione cauetur, quod nullus audeat sub excō
municationis pœna exigere annuos redditus, consi-
stentes in frumento, & alijs fructib. vltra septem pro
centenario. Modo quidam emit annuam pensionē, consisten-
tem in pecuniam numerata ad rationem florenorū decē pro
centenario. Ideo quæritur, an exigere valeat dictam annuā pen
sionem constitutione præmissa non obstante. Et prima facie re
spondendum vr, quod sic. Quia Calixtus, & Martinus, Pontifices
Max. in extrauag. 1. & 2. de emp. & ven. ad rationem 14 pro cē-
tenario annuos redditus emi licere posse statuere. Nec dicat hos
1 pontifices non potuisse statuere, † quod peccatum non sit peccatū,
vt concludit Richar. de media villa in 4 dist. 33. q. 2. art. 2. & cō-
probat Fel. in c. quæ in ecclesiarum. col. 6. de const. Nec potuis-
2 se statuere, † quod sit licitum fœnerari. ea. super eo. de vsu traditur
per Io. And. in regula, peccatum de reg. iur. li. 6. & per Mod. in
l. 1. C. de sac. san. eccl. Quia istud verum est, vbi liquido constat
de peccato Sed si hęsitetur, an aliquid sit peccatum, siue an cō-
3 tractus sit licitus, vel illicitus, eius est determinatio, † cui data est
potestas ligandi, & soluendi Matth. 18. Et cui data est potestas
4 † discernendi inter lepram, & lepram, c. per venerabilem. qui fi
5 lii sint legiti. & ad quem spectat † ambiguitates dissoluere. c. in
ter alia. de sent. excom. Satis autem constat in Doc. tam Cano-
nistas, quam Theologos, non paruam esse discordiam, an em-
ptio annui, & perpetui redditus sit licita, vel ne; ergo per Dei vi
carium potuit sedari huiusmodi altercatio. Quinimo, Canoni-
stę magis *communiter* arbitrantur emptionem annui, & perpe-
6 tui redditus, † esse de iure permissam, & ab omni fœnoris su-
spicione alienam. Ita cōcludunt Inn. Io. Andr. Car. do. Ant. Pan.
& alij cōmuniter in c. in ciuitate. de vsu. Et firmat Laurentius de
Rodulphis in c. consuluit. q. 11. & seq eo. tit. Licita ergo uidetur
exactio florenorum x. pro centenario. Nec ob constitutio Iu-
liani, quia loquitur in exactione annui redditus consistentis in
frumento, & alijs fructibus. Nos vero loquimur in exactione
annui redditus consistentis in pecunia num. Vnde cum consti-
7 tutio Iuliani sit exorbitans, & limitoria † dictarum extrauagan
tium, non uidetur extendenda ad istum casum reg. regula, quæ a iu
re de re. iu. in 6 l. quod vero contra. ff. de legibus. ¶ Præmissis
non obstantibus in contrarium est ipsa veritas, quam ex pluri-
bus ostendo. Primo, quia ratio expressa in constitutione ea est,
8 † ne patrimonia egentium breui tempore deuorentur, & ne
animarum pericula damnabiliter incurrant. Quæ ratio etiam
adaptatur ad pensionem cōsistentem in pecunia nu. ergo in ta-
li pensione locum habebit dispositio. li. illud. ff. ad leg. Aquil. l.
9 a Titio. ff. de verb. oblig. ¶ † Secundo, quia prohibetur exa-
ctio vltra septem procentenario, habita consideratione ad ęsti
mationem quę consistit in pecunia. Ergo etiam censetur pro
10 hibita exactio ipsius pecuniæ, † per quam fructus ęstimantur. l.
1 ff. de contrahen. emp. ¶ Tertio, quia prohibita est exactio fru
menti, & cęterorum fructuum, quæ per fructuum exactionem
pōt prohibitio defraudari. l. sed & Iulianus §. mutui dationem.
11 ff. ad sena. cons. Mace. Ergo, vt oppositorū † eadē sit disciplina.
c. cognoscentes. de cōsti. l. fin. §. si filius ff. de lega. 2. cum simil. di-
cendum est, quod prohibita exactione fructuum, uideatur prohibita
exactio pecuniæ, quę distractis fructibus percipi pōt. Alioqn cōsti
12 stitutio ipsa ludibriosa foret, † & de facili fraudabilis, qd nō est
permittēdū. l. fraus legi. ff. de leg. Qua rōne dicimus, quod prohibita
13 exportatione uini, † censetur prohibita exportatio vuarū, ex qui
bus fit vinū, sm Bal. in l. quod non rōne. ff. eo. ti. Et eadē rōne si
14 prohibeat exactio frumēti, † intelligitur prohibita exactio fari-
næ, sm Bal. in l. non dubiū col. 4 C. eod. tit. Et nihil ad rem facit,
quod constitutio Iuliani sit exorbitans, quia ēt in exorbitantibus
15 † licita est extensio, ex rationis idētitate. l. libertus. § senatuscon
sult. ff. de ritu nup. Maximè vbi ratio est expresse scripta in lege,
16 quo casu non obstinet extēsio. Quia ratio expressa † continet om-
nes casus, qui sub ea comprehendi pōt, etiam si sequeretur le-
gum correctio, secundum gl. in c. 1. de tempo ord. li. 6. & in cle.
1. in uer. elegamus. de ele. traditur per Bald. & in Mode in auth.
quas actiones. C de sacros. ecc. & per Cur senior. cons. 9. Tricinē
si statuto. col. 6. & maxime ubi agitur de fauore animæ, vt in
17 prætenti casu. nam fauore animæ † etiam in odiosis permitti-
tur extensio, vt notatur maximè per Bart. in auth. sacramenta
puberum. C. si aduer. vend & per Alex. cons. 225. colum. 8. lib.
5. & ad remouēdas fraudes lex porrigitur ad casum non expres-
sum d. §. mutui dationem. Et ex quo prohibetur exactio respe-
ctu æstimationis, quæ consistit in pecunia, proculdubio vetita
etiam est exactio pecuniæ.

RESPONSVM V.

ARelatensis Ecclesiæ statuto, capellanos con-
uentualibus præferente, capitu-
lum concessit conuentualibus nudum canonicale
nomen, & habitum suo arbitrio amouendum. Quę-
rebatur, num his vestibus ornati conuentuales essent capella
nis anteponendi? Ego nullum respondi vestibus, simulatoque
nomini honorem pręstandum.

SVMMARIVM.

1 *Canonici digniores sunt capellanis. 6.*
2 *Canonici ecclesiæ cathedralis, in processionibus debent anteire abbatem, & cæteros prælatos aliarum ecclesiarum.*
3 *Canonici sunt pars corporis episcopi, ideo à suo capite separari nō debēt 4.*
5 *Capitulum potest augere numerum canonicorum etiam contra statutum de certo numero, absque licentia Papæ.*
6 *Canonici ex quo sunt digniores Capellanis, primò sunt visitandi.*
7 *Canonici ecclesiæ cathedralis causæ delegari possunt, non autē capellanis.*
8 *Conuentuales vti canonici canonicalem habitum deferentes de licentia, ex consensu prælati, non tamē debent associari cū clericis in processionibus.*
9 *Statutum debet intelligi, rebus sic stantibus.*
10 *Maior, & minor, dici potest unus, & idem, diversis respectibus.*
11 *Consuetudo, & statutum, dant primum locum cui placet. 12.*
13 *Capellani ratione maioris administrationis, præferendi sunt conuentualibus habentibus duntaxat officia. 15. 16. 17.*
14 *Archidiaconus præfertur archipresbytero, propter maiorem administrationem, licèt sit minor in ordine.*
18 *Canonicatum, uel beneficium habere non dicitur, nisi cui ita confertur, vt perpetuò illud habeat 19 20.*
21 *Canonicus non potest esse sine præbenda.*
22 *Canonicus electus supra numerum, etiam a capitulo, habet ius agendi coram superiore ad præbendam 23.*
24 *Canonici nomen si sit nudum, & vanum, & ventosum, non est de eo habenda ratio.*
25 *Nomina debent habere rerum consequentiam. 26.*
27 *Canonici fictitij, & simulati, dici non possunt canonici. 28. 29. 30. 31.*
32 *Canonici nomen non possunt cōuentuale vsurpare, ēt de consensu capituli.*
33 *Monachum non facit cucullia, sed professio.*
34 *Canonicorū habitum conuentuales sumentes, ut ratione habitus præcedant capellanos, cogi possunt dimittere habitum. 35.*
36 *Clerici, vel Laici, qui habitum mutant, ut eleemosynas extorquent, acriter puniendi sunt. 37.*

Respon. interpreta.

ARelatensis Ecclesię constitutione cauetur,
quod in processionib. canonici pce-
dant capellanos, & capellani antecedant conuentua
les. Nunc uero canonici dederunt, & concesserunt,
duob. cōuentualib. habitum canonicalem, absq; ulla canonia
& pręebenda. Qua de re suborta est altercatio super processu in
ter capellanos ex una, & conuentuales ex altera. Nam conue-
tuales rōne habitus canonicalis prætendunt dēre pręcedere lō
quæritur rōnem iuris. ¶ Pro conuentualib. faciunt plura. Primo
facit, quia canonici tam ex forma statuti, quam ex forma iuris
1 cōis, digniores † sunt capellanis, & vt digniores dēnt præcede
re tam in processionib. quam alijs actibus, ut no. Gem. in c. quā-
uis in §. quanquam de præb. lib 6. vbi fortius dixit, quod canonici
2 ecclesiæ cathedralis † in processionib. dēnt ante ire abbatem, &
cæteros prælatos aliarum ecclesiarum sequitur Fel. in c. pastora
3 lis. in fi. prin de off deleg. quia sunt † pars corporis Epi. l. 1. C. de
pet. bo. subla li. 10. & ibi no. Bald quod canonici dicuntur collatera-
4 les Episcopi, & cum sint membra Episcopi, † non dēnt a suo ca
pite separari. c. 1. 2. d. st. c. nouit de his quæ fiunt a præla. Cū igi-
tur hi conuentuales sint creati canonici, auctoritate capituli, quod
5 potuit augere numerum canonicorum † etiam cōtra statutum de
certo numero absque licentia papæ. c. cū accessissent. & ibi. an.
& Fel. col. 4 de const. concludendum vr ipsos præferendos. Et
6 quia canonici sunt digniores capellanis, † primo uisitandi sunt
canonici, quā capella c. 1. de cens. lib 6. Et hinc est, quod canonicis
7 ecclesiæ cathedralis pōt delegari causę, † non aūt capellanis, qa
dñr esse in quasi dignitate c. statutū de rescr. lib. 6. ¶ Secundo
facit, quia cum isti duo conuentuales, uel canonici deferant ha-
8 bitum canonicalem † de licentia. & consensu prelati, & capitu
li, & sic ex legitima, & rationabili causa, c. 2. ne clerici. vel mo-
na.

na.lib.vi.cle.2.de vi.& hon.cler.nõ vr rationi cõgruũ,ꝙ in pro
cessionib. associentur cũ clericis diuersi habitus. cle. cũ rõni nõ
congruat,de elec. Et ita teneodo non obstat statutum præferẽs
9 capellanos cõuentualibus, qa statutum dẽt intelligi † rebus sic
stantibus.l.qđ seruus.ff.de cõd.ob cãm. c.cũ M. Ferrariensis,de
cõsti.no.Bal.in l.clan iuris.C.de fideic. Et sic dẽt intelligi, nisi
cõuentuales efficiantur canonici,vel nisi habitum deserant ca-
nonicalem. Vel rñderur, ꝙ tanq̃ ꝯuentuales non intendunt præ
cedere,sed tanq̃ canonici,& habitũ canonicalẽ gestantes,se pręferendos
10 ferendos dñt. Diuersis.n.respectibus vnus,& idem † põt dici ma
ior,vel minor altero,c.sanæ.3.vbi Abb.no.de off.deleg.c.cum
ecclesia rua.de præb.lib.vi.gl.in c.si collatione,de appel.eo.lib.
& traditur per Fely.in c.ex literis.col.1.de probat. ¶ Pro capel
lanis faciunt ẽr plura.Primo facit statutum Ecclesiæ præferens
11 capellanos ꝯuentualibus,statuentes.n.potuerunt pferre † quos
voluerunt.c.statuimus.de maio.& obe. ¶ Scđo facit pro capel-
12 lanis consuetudo, † quæ dat primum locum,cui placet.c.audi-
tis.& ibi Pan.in 3.no.de ele.c.ad hæc.de offi. Archi.iuncta glo.
in c.ad hæc de excel.præla.Facit tex.in c.si.de ꝯsuet.li.vi.& quæ
scribit Fel.in d.c.statuimus.col.1. ¶ Tertio facit,quia capellani
habent officia,ac administrationem in ecclesia,conuẽtuales ue
ro hñt dumtaxat officia, ergo præferẽdi sunt capellani ratione
13 † maioris administrationis.c.transmissam.de elect.Qua rõne ar
14 chidiaconus † præfertur archipresbytero , quia archidiaconus
habet maiorem administrationem,licet sit minor ordine, ſm
Arch.& Do.in c.q̃q̃.2.q.7. ¶ Quarto præferendi sunt capella-
ni,quia conuentuales hñt simplex officium,capellani uero hñt
offm̃,& beneficium , & ꝯñr tanquam fini in ecclesia intitulati
15 † debent præferri non titulatis,vt no.in c.cum M.de consti.&
in c.dilectus.de præb.,ubi canonicus præbendatus præfertur ca-
nonico non præbendato,& no.per Do.in c.Episcopus.17.dist.
16 ¶ Quinto hi præferendi sunt, † qui maiora stipendia consequun
tur.C.de offi.mag.offi.l.nemo,quam ad hoc adducit Pan.in c.
clerici.de iud. Alc.& Mod.in l.cum quid. ff.si cer.pet.sed capel-
lani habent beneficia in stipendium sibi data.ca. Episcopus.de
præb. cõuentuales uero nullum hñt beneficium.ergo sequitur
capellanos anteire. ¶ Sexto,capellani sunt presbyteri seculares,
17 ergo debent præcedere conuentuales, rõne † primęuę institutio
nis.c.legi.epistolam.c.alia 16.q.1.traditur per Doc.in c.nimis.a.
de excel præla.& in c.qualiter,& qñ.2.de accul.per Io.An.in re
gu.iur.li.6.per Car.Ale.in d.c.Episcopus.17.dist.Quid tenendũ?
Nisi conuentuales essent creati canonici,pro capellanis procul
dubio rñdendum esset.Difficultas ergo consistit ex eo,ꝙ con-
uentuales consecuti sunt de nouo nomen,& habitum canoni-
corum.Sed(ſm ea quæ proponuntur)tale nomen,& talis habi
tus,non vñr suffragari ipsis conuentualibus. Ad quod demon
strandum præsuppono, ꝙ ipsius auferri põt habitus & nomẽ
arbitrio capituli,vt in facto præsupponitur. ¶ Quo stante infe-
ro,ꝙ ipsi non pñt uere canonici nominari ex pluribus. Primo,
18 quia non dr̃ habere beneficium , nec canonicatum, † nisi cui ita
confertur,vt perpetuo illud habeat.c.cum ex eo. de elect.lib.6.
& no.in c.peruenit.de appel.Hinc dicimus,ꝙ habens uicariam
19 tpalem † nõ dr̃ beneficiatus,vt traditur per Fely.in c. postulasti.
per illum tex.col.2.de rescrip. Et hac ratione consuluit Io.Cald.
consi.30.in tit.de præb.ꝙ deputatus per c. ad officium sacristę,
eum hoc,ꝙ habeat dimidiam præbẽdam,nõ põt appellari sacri
sta, & in impetratione facienda de aliquo beneficio nõ tenetur
facere mentionẽ de tali sacrista, a quo põt arbitrio capituli re-
20 moueri.Et est ratio,q̃ natura bñficii est, † ꝙ ꝯferatẽ in perpetuũ
c.ꝑcepta.lv.dist.sequit Fel.in c.nr̃a.col.xix.de rescri. ¶ Secundo,
21 q̃ nõ põt esse canonicus † sine ꝑbenda.i.siue expectatione præ
bẽdæ.c.relatum.de cle.non resi.& p gl.in c.1.in uer.receperint.
de cle.nõ resi.lib.6.& c.dilectus.de præb.not.in d. c.cũ M.Ferr.
Sed isti conuentuales non expectant ꝑbendã , cũ sint solo no-
mine uocati canonici,cũ pp ipsos factus non fuerit antiquus nu
merus canonicorum,& præbendarum,cum etiam non habeãt
uocem in capitulo, nec aliud emolumentum ratione huius no
di,& uani nominis. Nec obst. ꝙ aliquis possit eligi in canonicũ
22 supra numerum,quia taliter electus etiam a capitulo † habet ius
agendi coram superiore ad præbendam.& hoc respectu dr̃ ue-
re canonicus,ut tradit per Io.An.Imo.& alios in d.c.relatũ.& p
Pau.in d.c.cũ M.Ferr.super gl.in uer.ultra numerũ. ubi dicit,ꝙ
canonici supernumerarii hñt ius quoddam præparatorium ad
23 integrũ ius obtinẽdum † Et traditur per Fel.in d. c.in nostra.co.
3.ubi concludit de tali iure præparatorio,esse faciendam men-
tionẽ in impetratione alterius bñficii . Quæ ratio cessat in istis
conuentualibus,qui nullũ ius hñt de pñti in canonia,nec prębẽ
da,nec quicquam expectãt in futurum.Nõ ob.itaq;.ꝙ nominẽ
24 tur canonici,q̃a tale nomen est nudũ, † uanum,& uetolum.lõ
de tali noĩa est hñda ratio.C.de nu.iure.quir.tolle.,l.unica.& ibi
25 no.Bal.& noĩe debent hr̃e † rerũ ꝯsequentiã,alioquin non dñt
dici noĩa.Qđ dicit facere ꝯ Episcopos nullatenenses,qui tamen
hñt plus iuris in sui Episcopatibus,q̃ habeant isti conuentuales
in canonicatibus.Nã episcopi noĩe hñt titulũ, & spẽ,casu quo
a manibus infidelium recuperantur ẽpatus. Qui (proh dolor)
in maximũ opprobrium Chr̃ianorum inter sese continue cer-
tãtiũ iam tot annis ab immanissimis Catholicæ fidei hostib.
26 vsurpantur,& qui re priuant, † nec nomẽ hr̃e merent. c.coepi-
scopi.& ibi gl.68.dist.& c.si cupis.16.q.1.dicat aliquis.in fi.32.q.
4.l.a nullo.C.de fenjs.Item fictitij, & simulati canonici, nõ pñt
dici, nec nominari canonici, sicut nec hõ mortuus nominatur
27 homo,quia ſm adijciens † destruit primũ.l.si homo mortuus.
28 ff.de verb.obli. sicut ẽt instr̃m simulatum † non appellatur in-
str̃m,q̃ est,quoddam corpus sine spiritu,ſm Bald.in l.1.C.plus
29 val.quod agit. q̃ quod sim. concip. Nomina.n.simulata † sunt
nomina abusiua.l.2.§.testm̃.& ibi Bal. Ang.& Imo.ff.quẽadm.
30 testa.ape.quia simulatio † nihil aliud est,q̃ imago quędam,nul-
lam veritatis medullam hñs, ſm Bald. in l.ei qui.C.de dista.pig.
31 qua ratione dicimus,ꝙ ꝯctus simulatus † non est ꝯctus,cum de
ficit in substantialibus,ſm Bar.& Mod. in l. nemo põt.de leg.1.
& Bar.in l.ab Anastasio.in 4.no.C.man.vbi no.dicit,ꝙ ꝯctus si
mulatus,dr̃ depictus,& coloratus extrinsecus apparens.intrinse
cus vero substantiam non hñs. ¶ Prætetea sine vero tit.canoni-
corum non potuerunt conuentuales ẽt de consensu capituli si-
32 bi tale nomen vsurpare † in ꝑiudicium capellanorũ.l.1.C.de me.
nomi.& l.falsi nominis.ff.de falsi. Alioquin esset in facultate ca
pituli nominare quos vellet canonicos,& facere,ꝙ sub tali cõ-
mentitio nomine ꝑcederent capellanos, quod est absonum di-
ctu. Et eisdem rõnibus rñdet ad habitum. Vel dr̃,ꝙ habitus nõ
facit conuentuales esse canonicos:sicut dr̃ ẽt, ꝙ cuculla non fa-
33 cit monachum, sed ꝑfessio.in Auth.de mona.§. 1. coll.1. † Vel
aliter rñdetur, ꝙ conuentuales, qui assumpserunt habitũ cano-
nicorũ,cum non sint canonici,vt rõne habitus ꝑcederent capel
lanos,cogi possunt dimittere habitũ,nisi uere efficiantur cano-
34 nici, † ut est tex.in c.vt clerici. de te.& ibi infert Pan. ꝯ hypocri-
35 tas,† qui assumunt habitum sanctitatis, vt appareant sãctiores
in conspectu populi.nam possunt cogi dimittere talem habitũ,
ne populi conspectus illudatur. & bene facit tex. in l. vnica. §.
sed & domini. C.de la.lib. toll. Et hinc clerici, uel laici, qui ha-
36 bitum mutant, † vt extorqueant eleemosynas , puniendi sunt
acriter,ut tradit Lap.alleg.18.idem ergo dicendum in istis con
uentualibus,qui non sunt canonici,habitum tñ deferunt cano-
nicalem in fraudem capellanorum,& illusionem totius popu-
li,ut saltem cogi possint dimittere talem habitum.debent enim
conuentuales habitu , & incessu professionem suam plebi de-
37 monstrare.† non vestibus canonicalib.decorem quęrere, c. si.
xlj.dist. ¶ Io.Fran.Ripeu.a S.Nazario, Auenione.

RESPONSVM VI.

CONstitutio Qua prouisiones beneficiorũ cer
tis mensibus , vacantium sępe re-
seruantur ad cuiussuis collationẽ,prouisionemq; per
tineant , ad beneficia prius reseruata, aut ad prouisio-
nem legati Cardinalis (ob dignitatis prærogatiuã) vel Papę vica-
rij non porrigitur, ne a seipso subupsi seruasse uideatur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia reseruata non legatur, neque vllus inferior conferre potest.*
2 *Derogatio generalis facta per viam legis, derogat indulto, & priuilegio domini legati.*
3 *Reseruatum semel, amplius videtur non posse reseruari.*
4 *Beneficia vacantia per mortem alicuius prothonotarij, sunt Pontifici reseruata.*
5 *Reseruationes sunt odiosæ,*
6 *Dispositio generalis in odiosis, etiã relata ad personas cuiuscunq. sint status, dignitatis, & praeminentia, non cõprehendit dominos Cardinales.*
8 *Papa, licet reseruasset beneficia spectantia ad collationem legati , non atmen uidetur reseruasse beneficia spectantia ad collationem vicarij sui. & vide rationem nu.8.*

Respon.interpret.

IN causa Canonicatus , & præbendę Auenionensis,
vertente inter d.Iac.de Perusiis reum, & do.
Ant.Alueracium,id solum inquirendum videtur,an regu-
la Adriani pontificis,de qua in themate,obstet tit.d.Iac. Et
prima facie videtur,quod sic. Quia per candẽ regulam,omnia
beneficia vacantia de mense Aprilis reseruantur sedi Aposto-
1 licæ.Constat autem,ꝙ nec legatus, nec ullus inferior, † potest
conferre beneficia reseruata.c.2.& c.si beneficia de præben.lib.
6.Nec obst. si dicatur, ꝙ R.delegatus habet specialem faculta-
tem conferendi beneficia etiam reseruata , quia illi derogatum
fuit per dictam regulam,vt patet ex illis verbis, Et ꝙ priuilegia,
& indulta , quibusuis personis & collegijs , cuiuscunque sint
status,dignitatis,ordinis,& ꝯdõnis,per sedem apostolicam con-
cessa nullatenus suffragentur. Quę generalis derogatio etiã vr̃
derogare priuilegio,& indulto do.legati.cle.dudum. de sepul.
2 maxime cum sit facta p viã legis,† q̃ efficacius derogat ſm Cal.
in tit.de priui.ꝯsi.21.& Fel.in c.accedens.col.3. de præsc. ¶ Sed

(hoc non obstante) 5trium rñdendū puto rōnib. subsequentib.
Primo, quia pd. Ꝺta rła intelligēda est de beneficijs, quæ ante edi
tionem eiusdem regulę reseruata non erant, vt pa et ex illis ver
bis, ad collationē, & prouisionē, c. cum in illis. §. 1. de præb. in vi.
Nam quę semel sunt reseruata, frustra iterum reseruantur, cum
lex, & nā nihil agāt frustra, l. a. C. cōm. de leg. l. quibis idem. ff. de
3 verb. obl. Et ꝙ iam fuit reseruatum, † non vī amplius posse re-
seruari. l. nam & si sub ꝯdône. §. post defectū ff. de iniust. rup. irri
toq. test. Canonicatus aūt, & præbendę hmōi vacantes p mor-
4 tem d. Io. de Aeuio, erant reseruati, cum esset S. S. R. E. † protho
notarius, vt 10 extrauag. ad regimen. de præb. Secundo, qa reser-
5 uationes † sunt odiosæ, vt ostendit Gemi. consi. 94. Clemens
septimus. in fi. & consi. 136. super 1. dubio. in prin. In odiosis aūt
6 gñalis dispō, † ēt relata ad personas cuiuscunque status dignita-
tis & præeminentę, non ꝯprehendit d Cardinales e. t. de schis-
ma. lib. 6. quē ib: ad hoc no Io. Mona. qua rōne ꝯsuluit Pet de
Anch. & rła cancellariæ de expressione veri valoris, non ligat Car.
consi. 185. procelanon. vbi varias adducit rationes, quas non
transcribo, qa videri pñt. Et eas transcripsit And. Sic. in tract. de
præsta. Car. in 7. q. basilica. & sequitur Pan. in cle. 1. in prin. de ex-
ces. prę. & Lud Ro. ꝯsi. 498 in casu, quo quęrit. col. 3. vbi quas-
dam alias rōnes adducit, quas breuitatis gratia omitto. Et vltra
allegata per eos, aduco in proposito auctoritatē gl. in c. inquisi-
tores, in ver. expresse de hæ. in 6. Tertio, qa R. d. legatus in ciui.
Auenionis & Comitatu Venasceni, est vicarius Papę. Vnde licet
7 Papa reseruasset † bñficia spectātia ad collationē legati, non tñ
videret reseruasse bñficia spectantia ad collationem vicarij sui,
qui repręsentat eius personam, c. s. de consue. lib. 6. quia sic a se
8 ipso † sibimpsi reseruasset quod est dictu absonū. d. c. a. ibi, nec ab
eodem ad seipsum, & e. Imò impossibile, sicut a seipso sibi le-
gati non pōt l. plane. §. si duob. & l. legatum §. r. & l. & quidē
totum. ff. de leg. 1. Cætera, quę surreptionem gratię dicti Ant.
concernunt, non attingam, quia vulgatissima sunt.

RESPONSVM VII.

LIcèt Conferri possit beneficium sub conditione si
vacat, tamen propter præsumptam necis con-
spirationem non valet collatio facta prius, quam mors
prælati verisimiliter innotescat.

SVMMARIVM.

1 *Regula de non verisimili notitia, non exorbitans a iure communi, alias non esset regula.*
2 *Ordinarius potest conferre beneficia sub conditione, si vacat, etiam ignoranti vacationem.*
3 *Præsumitur asseuerans mortem ante verisimilem notitiam, esse conscius alicuius conspirationis.*
4 *Collatio facta sub conditione, si vacat: si non vacat, non tenet collatio.*
5 *Conditionaliter loquens, nil ponit.*

Respon. interpreta.

1 REgula De non verisimili, non † exorbitat a
iure communi, alias non esset regula. l. r.
ff. de reg. iur. Imò est fm ius commune, & fm ratio-
nem, & naturalem sensum, ut alias dixi inf. lib. 3. ca. r.
Non obst. ꝙ ordinarius possit conferre beneficium sub ꝯdône,
2 si vacat, † etiam ignoranti vacationem fm glo. & scrib. in c. a.
de elect. lib. 6. & Lap. alleg. 6. quia illud fateor, licet multi aduer-
sentur. Tñ est maxima rō diuersitatis inter casum collationis fa-
ctę pure, & asseruè, de beneficio vacante per mortem bene-
ficiati, cuius obitus notus esse non poterat impetranti, nec col-
3 latori. Nam asseuerans mortem ante verisimilem notitiā † pręę
sumitur conscius alicuius conspirationis factæ in mortem alte
rius, & accelerasse impetrationem, ne præueniretur, & ista pro-
pne fuit rō dictæ regulæ. Hęc autem ratio cessat, qñ fit collatio
4 sub conditione, † si vacat: nam si non vacat non tenet collatio,
quia facta de beneficio viuentis, c. s. de conces. præben. Si vacat,
cessat præsumptio conspirationis, vel tractatus facti in mortem
5 alterius; quia ꝯdônaliter loquens † nihil ponit. l. si sub ꝯdône
dandorum decem. ff. si quis omis. cau. testa. Et quia non impe-
trat tanq̄ magis vacet per mortem, q̄ aliter, sed generaliter si va-
cat; ex qua generalitate non potest inferri concludens pręsum-
ptio, sicut qñ impetratur tanquam vacet per mortem. Et si ista
ad sensum naturalem cōferantur, prout fieri debet l. icire opor-
tet. §. suffici. ff. de excu. tut. verissima videbuntur.

¶ De rescriptis,

RESPONSVM. I.

MAndatum Apostolicum pręcipiens pro-
uideri, seu conferri beneficiū,
iuxta formā, mentem, & tenorem alterius dispo-
sitionis, nullum sortitī effectum, nisi ꝯstet de mente,
forma, & tenore dispēsationis relatæ, cū referēti
nō credaī, nisi constet de relato, sine quo dispō nulla esset. Nec
verbis narratiuis Papæ credit, cum narrat rē sibi fuisse suggestā.
Cōmissio seu exequutio officiali, seu uicario epi Valentini cō-
missa, intelligiī solū cōmissa officiali principali, & generali. Et
ideo d. Morelli deputatus vicarius in causam absentię Vicarij
principalis, in rescripto nequaquam cōprehendi manifestū est.
quapropter, etsi mandatum exequatur, officio functus non est.

SVMMARIVM.

1 *Verbis narratiuis papæ, seu enunciatiuis credendum est & quomodo intelligatur, vide nu. 3.*
2 *Mandatum prouidendi iuxta formam literarum, nihil operatur, nisi constet de alijs literis, quia non creditur referenti, nisi constet de relato.*
3 *Verbis enunciatiuis papæ non creditur, si se referat ad suggestionem partis, cum semper subintelligatur, si suggesta uera sint.*
4 *Gratia Principis latissime est interpretanda.*
5 *Executio commissa officiali seu uicario, intelligitur de uicario seu officiali generali, & principali, non de subrogato.*
6 *Executores non dantur, nisi qui in dignitate constituti sunt, & ibi uide, et qui dicantur esse in dignitate.*
7 *Vicarius, & vicegerens differunt, ideo rescriptum loquens de uicario ad vicegerentem non extenditur.*
8 *Executor non dicitur functus officio, si inutiliter, uel contra formam mādati exequatur.*
9 *Intellectus ad c. statutum, de rescrip cum sua materia.*

Respon. interpreta.

EX narratione Facti quinq; dubia resultāt. Pri-
mū, an per pręsentationem mā
dati aplici factam pro Claudio Abb. sancti Ruffi fuerit
affectum bñficium de Alb. ita, ꝙ alia facta collatio non
valeat & rō dubitandi resultat ex eo, quod mādatum directum
prædicto abbati non arctabat simpliciter ipsum abbatem ad cō
firmandum, sed iuxta formā & tenorē cuiusdam dispensatio-
nis, de qua nulla facta fides fuit ipsi abbati. ¶ Scd̄m dubium, an
per negligentiā dicti Claudij, qui non petijt fm bñficium nacās
sibi cōferri, fuerit extincta sua grā. ¶ Tertiū dubiū, an vigore li
terarū pceptoriarū, in quib. officialis epi Val. constitutus fuerat
executor, potuerit d. Morelli cōstitutus vicarius in casum absen
tiæ alterius vicarij ꝯferre dictū bñficium ipsi Claudio. ¶ Quartū
dubiū, an dictus d. Morel cōferendo bñficium vacaturum ꝯ for
mā mādati dicaī functus offō suo. ¶ Quintū dubiū posita parte
negatiua in pendenti, an idē Morelli potuerit subdelegare sub
executorem nō ꝯstitutū in dignitate, nec vicarium alicuius epi.
Qui veritas est, me dirigat in uiā lucis, & ueritatis. ¶ Circa pri-
mū, uisum fuit prima cōsideratione dicēdū, ꝙ nō fuerit necessa
riū eshibere dispensationē ex plurib. Primo qa papa in literis
grōsis attestaī se fecisse hmōi dispensa. ergo satis dī facta fides.
1 qa verbis Papæ, † ēt enūciatiuis, est credēdū, cle. vnic. de probat.
Scdo, qa in dictis gratiosis līis refertur dispensationis tenor, &
sic sumus certi de dispēsatione, & de tenore. vnde succedit ꝯclo
Bar. in l. admonēdi, col. a. ff. de iureiu. p illū tex. & in l. eū q. §. iu-
lia. de consti. pec. ꝙ si persona in sua dispensatione faciat perfe-
cte mentionem de alia dispensatione, quæ consistit in sua uolū
tate, & potestate, tunc non est necesse fidem facere de relata di
spensatione inferius, quemadmodum si Princeps mandat sol-
ni collectam. ꝯ x. dies ad penam quanti pluris, iuxta formā statu
ti, ꝙ non erat necesse exhibere statutum. sequitur Alex. in auth.
si quis in aliquo. C. de eden. col fi. & pro isto fundamento ma-
gis ad terminos nr̄os facit dictum Inno. qd̄ dictum sequuntur
☞ communiter Doct. in c. inter dilectos, de fid. inst. ubi vult, ꝙ si in
priuilegio confirmatorio seraī tenor alterius confirmati, non
est necesse fidem facere de primo cōfirmato. & comprobat ibi
Fel. col. 4. ex multis, q̄ non refero. & bñ facit decis. Pau. de Castr.
consi. 220. in cā decimali. vbi dicit, ꝙ ista uerba, iuxta formā an-
tiquarum inuestiturarū, nō faciūt inuestiturā ꝯdônalē, si cōstat
de certo modo decimādi. & ad propositū cōsuluit Dec. ꝯs. 169.
col. 4. ꝙ p ista uerba Papæ possit talis cōferre, sicut consueuerat
eps, fundata est intētio primi legati, ēt ꝙ non probet quaī eps
sit ꝯsuetus ꝯferre. Tertio facit, qa ista uerba, put & similia appo
sita in aliqua dispône, dñt intelligi, ꝙ sint potius casualiter quā
condônaliter, c. Abbate scti Siluani, de uer. sig. & per Bar. in ex-
traua. ad repri. in uerbo, prout. ¶ Præmissis & similib. & non at
tentis puto, ꝙ hic ante purificatam grām per exhibitionem di-
spensationis potuerit ordinarius collator conferre dictum bñ-
ficium de Alb. d. Claudio iux. cle. r. de conces. præb. quæ cle. p-
cedit, ēt ꝙ in gratia appositum sit decretum irritans, & c. fm Ro
tam deci. 125. sub rub. de conces. præb. in nouis, quia non tene-
batur d. Abb. virtute hmōi mandati prouidere ipi Claudio pro-
fesso alterius ordinis, cōstito sibi, ꝙ ipse Claudius esset dispensa
tus ad beneficia obtinenda alterius ordinis. c. cum singula. §. p-
hibemus. de pb. li. 6. Videamus ergo, an p dictas līas grā probe-
tur dispēsatio. & ex ꝯscriptis arbitror, ꝙ nō & primo, qa cōmis
2 sio, seu mādatū † ꝯferēdi, seu puidēdi iuxta formā aliarū litera-
rū, nihil opaī, nisi ꝯstitutio de alijs līis fm gl. in c. r. in gl. fi. de fi
de inst. Scdu, qa nō credit documēto faciēti de alio mētionē,
nisi cōstet de relato, auth. si quis in aliquo. C. de eden. c. 1. de fide
instr. Tertio, qa dictio, iuxta tenorē, apposita in cōfirmationib.
stat in dubio ꝯdônalī, fm gl. in c. qm̄ Abbas. i gl. fi. ff. de off. dele.
per

per qua m ita in proposito nro consuluit Lud. Ro. ɔs. 336. circa
ꝓpositam. & ista opi. verissima apparebit ex rñsionib. accómo-
dandis ad ea, q̃ ꝓ ɔtria op. s̃. alle. fuerunt. ¶ Nō ob. i. ꝙ credaĩ ver
3 bis enunciatiuis Papę, quia verũ nisi Papa † asserat narrata per
epistolam sibi fuisse suggesta, quia tũc non vult sibi credi, nisi de
veritate appareat, c. ex lĩis. de fid. instr. c. si Papa. de priui. in 6. cle.
si dignitatẽ. de ꝓb. ita declar Car. in cle. lĩis. de proba col. fi. in ꝓ-
posito modo Papa non simpliciter narrat dispensationem fe-
cisse, sed addidit hoc sibi fuisse suggestum, inquit. n. cum quo vt
accepimus. & c. illa enim verba, ut accepimus, idẽ importãt ac
si diceretur ita est, vt nobis dcm̃ fuit. vñ nisi constet ita esse, nō
dẽt gr̃a effectũ sortiri, c. qa circa de consan. & affi. tradit in cap. 2.
& in c. ɔstitutus. vbi Fel. in 1. col. de resc. & si ad illud animaduer
tatur, tolluntur oĩa fundamenta partis aduersæ. Ad secundũ,
dum dr̃, quod narratur totus tenor dispensationis in lr̃is gr̃osis,
ĩõ credendũ est Papę, ẽt ꝙ de dispensatione fides nō fiat. Rñ.
multipl̃r, primo, ꝙ posset ꝓcedere si Papa sup tali narratione
simpl̃r se fundaret: secus si dicat ita sibi fuisse suggestũ, qa ad
partis narrationẽ tũc vr̃ se referre; ita rñdet in spẽ Ludo. Rom.
in d. cons. 336. Scdo rñ. ꝙ illud. ꝙ dr̃, ꝙ si constat de tenore rela
ti, ꝙ dispositio referens plenè ꝓbat, ꝓcedit qñ dispõ de se vali-
da est, ẽt ꝙ falsum esset relatũ, ita loquitur tex. in d. l. admonen-
di, cum alũs s̃. alle. secus si sine relato dispõ nulla esset, ut in ca-
su nr̃o. d. §. prohibemus. ita Dec. cons. 63. in 2. dub. & ita ẽt vo-
lunt Ale. & oẽs Mod. in d. l. admonendi. & ad sensum constat,
ꝙ est verissimum. Tertio rñ. ꝙ ẽt ꝙ standum esset verbis Papæ
super hoc, & dictus Claudius sit dispensatus, nō tñ ꝓpterea sequit̃,
ꝙ dispensatio valeat: posset. n. aliquo subreptionis vitio labora-
re, ꝓpter qđ nō valeret, vt per Gem. cons. 92. quasi per totũ. & ɔs.
33. col. 2. & seq. & 128. in prin. Alex. cons. 124. lib. 1. traditur in c.
postulasti. de rescrip. & ad istum effectũ debuit exhiberi, & sic
gr̃a iustificaretur, iuxta tex. in clemen. 1. de conces. præben. non
ob. tex. in d. c. Abbate S. Siluani, quia procedit in priuilegiis, se-
cus in rescri. sm̃ Lu. Ro. in d. cons. 336. Fel. in capitu. 2. de rescr.
col. 5. itẽ procedit, qñ Papa se simpliciter fundat in narratione
dispositiua, secus si se referat ad narrationem partis, quia tũc sub
intell̃r clausula, si ita sit d. capit. 2. de rescrip. ut s̃. dixi. ¶ Circa se-
cundum non expedit insistere, quia fuit facta gratia de bñficio,
quod ipse Claudius post præsentationem literarum dixerit ac
4 ceptandum. quo casu est in electione sua † acceptare secundũ,
vel tertiũ. & sic nulla potest ei imputari negligentia: ita Fel. in
cap. S. Crucis. col. 4 de rescri hoc mõ limitans dispõ capi. si cle-
ricus. de præb. li. 6. cum si. ¶ Circa tertiũ non insistẽdo in verbis,
5 rñ. ꝙ commissio, † seu executio commissa officiali, seu vicario
epĩ Valẽtini, intelligitur fcã solũ officiali gñali & principali se-
cundum gl. in cle. & si principalis. in ver. principa. de rescrip. ꝗ
sequuntur oẽs ibi, maximè Cardi. & Imo. videndum ergo est,
an dictus Morelli deputatus vicarius in casum absentiæ officia-
lis principa. & gñalis, dicatur ẽt ipse principalis officialis, & ɔñe
dicatur cõprehensus in literis executorialib. dicti Clau. & procul
dubio existimo, ꝙ non ex infrascriptis. Primo quia ex stilo cu-
6 riæ solum dñr executores grauarum † ɔstituti in dignitate sm̃
Rot. decis. 369. in nouis. sub rub. de rescript. & in hoc procedit
dispõ. c. statutum. de rescrip. lib. 6. & quia vicarius epĩ dicitur ha-
bere dignitatem, concessum fuit ꝙ possit esse delegatus & exe-
cutor, d. cle. & si principalis. Sed constitutus vicarius in casum
absentiæ alterius, non hẽt dignitatem, vt probabo, ergo nõ erit
comprehensus in rescri. quod autẽ non hẽt dignit. ondit̃, qa
constitutus vicarius ad tps, i. durante absentia alterius, non põt
dicere se principal̃r vicarium, ergo nõ erit in dignitate. probat̃
quia digni. ecclesiastica debet esse perpetua, aut. no. in c. veniẽs.
vbi gl. de filiis p̃sb. in c. præcepta, 55 dist. Arc. in c. cũ de bñficio.
de preb. in 6. no. in c. de multa, eo. tit. in anti. & si diceris, vicarius
epĩ potest ad nutũ epĩ reuocari, ut no. in c. sua. de offi. vica. & in
d. cle. & si principalis. rñ. qñ deputatus vicarius ab episcopo sim
pliciter, intelligitur deputatus perpetuo, i. donec vixerit. capit. si
grõsè. de rescr. in 6 & ɔñr aptitudine dicitur constitutus in di-
gnitate perpetua, quod sufficit. Sed qñ constituit vicariũ ad tp̃s,
certè non p̃t dici aliquo pacto in dignitate cũ aptitudine, nec es
sentialiter possit dici hẽre offm̃ perpetuo, & ita tenet Fel. in c. ex
literis. col. 7. de const. vbi per plura ɔprobat q. s̃. dicta sunt. Scdo
ꝓbat arg. de re ad tp̃s, ꝙ est optimũ arg. l. miles ita. de re. mi. ff.
sed vicarius constitutus ad certas cãs tm̃ non p̃t esse delegatus,
sm̃ gl. & oẽs in d. cle. & si principalis, in ver. foraneo. ergo nec ẽt
in vicario constituto ad tp̃s. Tertio inconuincibiliter ꝓbatur, qa
7 deputatus à superiore in locum absentis non dr̃ vicarius, sed † vi
cegerens. l. 2. C. de offi. eius, qui vic. alte. gent. tradit Alex. ibi la-
te, Mo. in rub. de offi. eius, cui mã. est iuri. ff. Cum ergo differat
vicarius epĩ, & vicegerẽtes vicarii, non video, quõ dictus Mo-
rel. uicegerentes, & nõ uicarius posset dici comprehensus in re-
scri. Quarto substitutus in casum abñtiæ alterius nõ p̃t dici prin
cipalis, ut de se patet, ergo nõ erit ɔprehẽsus in mã. ꝙ intelligit̃
de principali, ut dr̃ in d. cle. & si princip. ¶ Circa quartũ reperio
in c. 1. de re. iu. formare qõnẽ nostrã, & dicentẽ, ꝙ si executor ꝑ
errorẽ sci conferat bñficiũ nondũ vacãs, credens vacare, ꝙ non
est functus offõ suo. Si ãt scienter conferat bñficium vacaturũ,
ut in casu nr̃o, sẽtit, ꝙ expirauerit eius ptãs. sed Inn. & cõiter alii,
in c. in literis, de off. dele. indistinctè ɔcludũt executorẽ inutilẽ
8 † exequentẽ non eẽ functum offõ suo. & maximè qñ exequitur
ɔ formã mandati, per l. ꝙ sĩ. de arbi. ¶ Circa vltimũ, vr̃ ꝙ potue
rit subdelegari executor nõ ɔstitutus in dignit. quia dispositio
9 † c. statutũ, nõ hẽt locũ in executorib. gr̃arũ sm̃ Io. Mona. Arc.
& Io. An. d. c. statutũ, in §. in nullo. & s̃r seq Rota in dec. 292. in
antiq. de executo. gr̃arũ, ergo ẽt nõ hẽbit locũ i subexecutorib.
vt dicit Rota ibi, & in dec. 369 in nouis. ꝙ licẽt de stilo curiæ nõ
deputentur executores gr̃arũ nisi sint in dignitate, tamen talis
stilus non recipitur in subexecutorib. ¶ Br̃, quia non vidi execu
torales, non possum dare certum responsum, sed distinguen-
do resoluam dubitationẽ, dico itaq; faciendos esse duos casus.
Primus erit in meris executorib. & subexecutorib. quib. tm̃ fa-
cti executio ɔmittit̃: & in istis nõ hẽt locũ dispõ. d. c. statutũ. & in
istis terminis loquuntur gl. Arc. & Io. An. in d. §. in nullo. Secun
dus casus est in executorib. & subexecuto. mixtis, qui habent ꝓ
cedere citatis citandis, & isto casu procedit dispositio d. ca. statu-
tum, secundum Rot. dec. 170. in nouis. Gemi. & Peru. in d. c. sta
tutum & ex hoc sequit̃ ꝙ executores, & subexecutores, q hẽnt
procedere in forma iudicis iuxta no. p Inn. & alios in c. fin. de
p̃scr. debent esse in dignitate, qa tales executoriales æquiparant̃
literis contentiosis, sm̃ Gem. in d. c. statutũ. & Fel. in c. postulasti.
col. 3. de rescr. determinat, quod literæ gratiosę datę contra eũ,
qui non erat obligatus ad ꝓuidendũ, vt in casu nostro, æquipa-
rãtur lr̃is ɔtentiosis, & isto casu ꝓcedit dispositio c. statutum.

RESPONSVM II.

SEntentia Lata per dominũ Vicegerentẽ tã-
quã per iudicem ordinarium, cum
nullam per auocationem ordinariam iurisdictionẽ
habebat nulla est. Nullo etiam iure sententia, dom.
Ant. de Fer ɔfirmatoria iniq predicti d. Vicegerentis
subsistere p̃t, eo qa ꝙ nullũ est, ɔfirmari non posse exploratii iu
ris sit, & sm ea, quę proponuntur, ex aliis nulla redditur.

S V M M A R I V M.

1 *Per verba audiat uicegerentes, citet, reassumat, iustitiam faciat, & sine prauia procedat, iurisdictio non confertur sed solum excitatur.*
2 *Iudex delegatus, idẽq; ordinarius, p̃t ex utraq; iurisdictione procedere.*
3 *Si ordinario causa una specialiter demandetur, delegatus illius causę efficitur, quia noua iurisdictio sibi impartitur.*
4 *Iurisdictione ordinaria sublata, ꝓ rescriptũ delegatã concedi necesse est.*
5 *Sententia ex defectu iurisdictionis lata, nulla est, nullitatisque exceptio perpetuo opponi potest.*
9 *Sententia confirmatoria prioris inutilis, nulla est.*

Respon. interpreta.

VIso Processu, & iis, q̃ in p̃misso longo themate re
citantur, visum fuit prima consideratione sen
tentiam sustineri posse, qa per verba rescripti solum
vr̃ excitata iurisdõ ordinaria, non ãt concessa delega
ta. cãtant. n. in hunc modũ, auocamus, & audiat † vi-
cegerens, citet, reassumat, & iustitiã faciat. quæ verba solũ sunt
excitatoria, & non conferunt aliquam iurisdõnem iudici ordi-
nario, ut p Canonistas in c. licet. de off. ordi. & in cle. vnic. de off.
dele. nou. n. per clam, iustitiã facias, dat aliqua forma, sed solum
q̃dam monitio. c. cum dilecta. de resc. Fel. in c. ex officii. de prę-
scr. minus ẽr ɔferunt iurisdõ, vel datur noua forma per ista ver-
ba, cites, audias, & sine prauia procedas, sm̃ Pan. in capi. fin. de
off. dele. per Ias. in l. fi. col pe. C. de fi leg. merito sñia lata vr̃ ab ip-
so d. vicegerente tanquam ab ordinario, cũ ali ꝓferri non po-
tuerit. pręterea dato, ꝙ per hmõi rescriptũ fuerit concessa iuris-
2 dõ delegata, cõis tñ extat conclõ, ꝙ delegatus, † idẽq; ordinarius
p̃t ex utraq, iurisdõne procedere, sm̃ Inn. Io. An. & Fe. & cõiter
Doc. in c. cũ ex offici, de p̃sc. vbi Inn. Imo. & Pan. & Fel. exten-
dunt in tm̃, ꝙ possit in vna parte iudicii procedere ex delegata,
in alia ex ordinaria, & hoc clarius concludit idem Imo. in c. nisi
esset. col. 1. de præb. sic ergo potuit d. Vicegerens procedere ut
delegatus, postmodum pronunciare tanquã ordinarius. ¶ Præ-
dictis, tamen, & similibus non attentis, ɔtrium arbitror de iure
uerius. & pro faciliori resolutione videndum est, an d. Vicege-
rens p hmõi rescriptum fuerit constitutus delegatus. Et in isto
puncto indubitanter teneo, quod sic, ex pluribus. Primo, qa cõis
est conclõ Inn. & aliorum, in d. c. licet, & in d. c. cũ ex officii qđ
3 si ordinario † ɔmittatur una cã spãlis, ꝙ tunc in illa cã efficiatur
delegatus, ad tex. in d. c. licet, ut dẽt procedere, & qñ gñaliter ex-
citatur iurisdictio ordinaria. secus si in certa causa. Scdo, quia
qñ cã erat extra manus ordinarii auocata, & alteri cõmissa, si
postea Papa, ut legans eandẽ causam ipsi ordinario committat,
dr̃ delegatus ea ratione, qa datur sibi noua iurisdictio, cum illa
cã ꝓpter commissionem alteri facta iurisdictionẽ nullam habeat.
ita uolunt Car. Imo. & Fel. in d. ca. licet. & hoc verissimũ. in fa-
cto

cto aūt ꝓsupponit cām, nanc prius fuisse demandatam d. Prępo
sito de Albibus. igitur &c. Et si dicatur d. Præpositū de Albib.
tunc fore vicegerentē. rńdetur, ꝙ causa non fuit sibi commissa,
vt vicegerenti, sed vt ꝓposito. c. qm̄ abbas. de offi. de leg. 3. quia si
appareat, ex verbis rescripti legatū velle, ꝙ ordinarius cognosca
tur auctoritate sua, tunc efficitur omnino delegatus. c. cū aliqui
bus. in ver. auctoritate nr̄a. de rescrip. lib. 6. vt in causa ista clarissi-
me apparet legatum voluisse, ꝙ ex iurisdictione delegata pro-
cederet in causa, ex eo, ꝙ in ipso rescripto dixit auocamus, per
4 quam auocationem omnis † iurisdictio ordinarij tollitur, c. vt
nostram. de appella. cum solitis cōcordan. sublata igitur iuris-
dictione ipsius ordinarij, necesse est dicere, ꝙ per rescriptum de-
tur noua iurisdictio, & sic ꝙ voluerit d. Legatus, ꝙ ipse vicege-
rens cognoscat ex iurisdictione noua & delegata sibi concessa,
& ista est ipsa veritas, quam possem multis similibus & auctori
tatibus comprobare, quas omitto, quia res ipsa de se clara est.
Ex istis infero nunc, ꝙ sententia est ipso iure nulla, quia lata per
d. Vicegerentem tanquam iudicem ordinarium, qui nullam iu-
5 risdictionem † ordinariam habebat; tamen quia sublata erat
per auocationem maxime propter pręcedentem delegationē
alteri factam, & sic ex defectu iurisdictionis sn̄ia non tenet. eo.
titu. C. si a non comp. iud & in terminis hoc sic decidit Inn. in
c. cum M. Ferra de const. Pan. in d. c. cum ex officii. col. 5. & ibi
Fely. col. 13. ver. tertius casus. vbi dicit hoc esse indubitatum, cū
sit ergo nulla ex defectu iurisdictionis, restat concludendum, ꝙ
hæc nullitatis exceptio perpetuo opponi possit, iuxta gl. singu-
larem, licet vulgatam, in cle. nunc, de sequest. poss. & fruc. in ꝓ-
posito sine veritatis pręiudicio, ꝙ d. Vicegerens eēt ordinarius,
& delegatus tm̄, qa pronunciauit, ut ꝓmittitur, se fore delegatū,
& consequenter velle procedere tanꝗ delegatū, si postea pro-
nunciat tanq ordinarius, sententia non tenet sm̄ Inno. in d. cap.
cum ex officii. quem sequitur ibi Fel. col. 9. Nec ob. qđ dictum
fuit supra, ꝙ ordinarius idemq; delegatus posset variare, & nō
ꝓcedere vt ordinarius, & modo, vt delegatus, quia uerum, si nō
eligit expresse qua uia uelit procedere: secus si semel elegit, qa
tunc non poterit uariare, maxime si est ecclesiasticus. cle. 1. de re
nun. ita respondet & declarat ibi Fel. Ex pręmissis ēt sequitur,
ꝙ non ualet sententia do. Ant. de Ferrariis cōfirmatoria primę
sententiæ d. Vicegerentis, quia debuit pronūciare ipsam nullā,
6 non aūt confirmare, † sed aliis ēt rationibus dicta sn̄ia confir-
matoria uiribus non subsistit. Prima ratio, quia lata cōtra for-
mam suæ commissionis, quę forma erat diligenter obseruanda.
c. cū dilecta. de rescr. erat. n. causa hęc delegata ipsi d. Ant. in ter-
minis, in quibus erat coram d. priore S. Pontii, qui pronunciaue
rat plus cognoscendo de articulo attētatorum, antequā cogno-
sceretur de causa principali, cui interlocutoriæ acquieuerūt par
tes, & merito, quia iuridica, ut est casus in c. non solum. in fi. ibi
ante omnia, de appel. lib. 6. & pendente cognitione attentatorū
instantia appellationis dormit sm̄ Pan. in c. ex ratione, de appel.
relinquitur ergo ꝙ lata fuerit ista sententia ꝯfirmatoria omis-
so articulo attentatorum contra ius, contra interlocutoriā, quę
transiuit in rem iudicatam, & contra ordinem rescripti cōmit-
tentis cognitionem, & decisionē ipsi d. Ant. sm̄ terminos qbus
pendebat coram d. priore. ergo nulliter. l. 1. C. qn̄ prouo. nō est
neces. & in terminis propriis reperio ita consuluisse Gem. con
si. 57. inci. in cā arch. col. 1. qui uideatur, quia cognoscitur ex his
dictis nullitas huius sn̄ię. Secunda ratio nullitatis, qa lata lite nō
ꝯtest. inter partes, prout signanter decidit Rota decis. 9. in 9. glo.
& Pan. in c. Raynal. in uer. contestatę. de test. lata etiam non ser
uato ordine iuris, nulla data dilatione ad probandum ex abru-
pto concluso in causa. ergo nulliter. l. prolatam. C. de senten.
& interlo. om. iud. cum vulgaribus, & hæc sufficiunt ad demon
strandum quòd bene fuit de nullitate dictum.

RESPONSVM III.

Clausula, Quòd si non oēs, in rescripto delegato-
rio apposita, concursum oium delega-
torum in cognitione causę requirit, nisi constet de le-
gitimo impedimento, in qua legitimatione triplex in-
terpellatio requiritur: nec rescriptum extenditur ad personam
nec ad dignitatem in eo non expressam, hoc ideo rescriptū cō
cessum Præposito Lumelli, do. Ioānem Georgium non cōple-
ctitur, cum non sit dicti loci Præpositus, sed commendatarius.
¶ Clausula, dummodo tempore datę pręsentium non sit in eis
alicui specialiter ius q̄sitū, in rescripto non expressa, subintelli-
gitur; adeo, vt prior in datę præferatur priori in collatione. Sic
ēt per clausulam, anteferri, non tollitur ius alteri acquisitum
ante pręsentationem breuis & gr̄æ, & ante acceptationē factā
per habentē prouisionē ad beneficia, quę duxerat acceptanda.

SVMMARIVM

1 *Clausula, ꝙ si nō omnes, operatur vt vnus sine alio procedere non possit.*
2 *Rescriptum delegatorium non extenditur ad personam, nec dignitatem non expressam.*
3 *Cum potui nolui, cum uolui adimplere nequiui.*
4 *Processus agitatus post exceptionē suspitionis oppositā, antequā de suspi-
tione cognoscatur, est nullus.*
5 *Paria sunt aliquid esse certum per se, vel per relationem ad aliud.*
6 *Rescriptum surreptitium nullam tribuit iurisdictionem.*
7 *Actio nulla sine obligatione consistit.*
8 *Promittens de rato, non tenetur ex contractu, sed ad interesse.*
9 *Clausula, dummodo tempore datæ pręsentium non sit alicui specialiter ius quæsitum in rescripto non expressa, tacite tamen subintelligitur.*
10 *Scriptura non est de essentia gratiæ.*
11 *In correctorijs, seu exorbitantibus, non est licita extensio.*

Respon. interpreta.

INtegerrime Assessor, in causa vertente inter hos
reuerendos Canonicos, pnto d. Frā
ciscum de Girardis, & consortes reos coniunctos, fore ab-
soluendum a petitis per d. Ioan. An. Primo, ex defectu iu-
risdictionis d. Præpositi. Nā in rescripto delegatorio dati sunt
1 tres iudices cum clausula, ꝙ si non † omnes, quo casu vnus nō
potest procedere sine alio, nisi constito de impedimento. cap.
prudentiam. in prin. de offi. deleg. c. quod plures. eo. tit. in 6. Nec
obst. dum dicebatur, quòd clausula operatur etiam quando alij
nolunt procedere, quia satis tunc vnus impeditur, cum alius ꝓ-
cedit, ex quo alij volunt secum procedere, per text. in cap. pru-
dentiam. §. adijcimus. quia ego respondeo, quòd in casu nostro
non constat legitimè quòd alij duo nolint procedere: nam re-
quiritur, ꝙ ter interpellati fuissent, vt debeant procedere, si isic
recusassent, bene posset procedere alius. ¶ Secundo, causa est
commissa sub nomine dignitatis tribus præpositis, inter quos
nominatur d. Præpositus Lumelli, sed pars mea negauit d. Ioā.
Georgium fore pręposītum Lumelli: vnde ante omnia asse-
rens eum præpositum tenebatur probare per regulam. l. ei qui
de proba. & idem in spē tenet Spec. in tit. de offi. deleg. §. excipi
pōt. veritatem ꝙ non est constitutus. nec huic obstat si diceretur,
Papa in rescripto appellat præpositum, ergo talia verba Papę
assertiua probant. clem. 1. de probat. cum iis, quę copiosè dicit
Fel. in c. cum a nobis. col. 1. & seq. de test. quia licèt Papa asserat
in ecclesia Lumelli adesse præpositum, non tm̄ asserit, ꝙ d. Ioan.
Geor. sit præpositus illius ecclesię. Imò de proprio nomine d.
Io. Georgii verbum nullum in rescripto, vnde succedit restri-
ctio, quam dat Gem. in consi. 53. colum. penul. ꝙ creditur so-
lum expressis, & non omissis, etiam ꝙ sint omissa necessaria ad
valetudinem expressorum. Non obstat, ꝙ sit commendatarius
perpetuus, quia causa non fuit demandata commendatario, sed
2 præposito, vnde rescriptum † delegatorium non debet extendi
ad personam, nec ad dignitatem non expressam. c. qa de rescri.
Tertio dato, ꝙ rescriptum possit extendi ad commendatariū,
tamen adhuc est processus nullus, quia procedit tanquam Præ-
3 positus, non tanꝗ Commendatarius. ergo succedit rēa † quod
potui nolui & c. l. multum. C. si quis alt. vel si. & facit, quia si ali
quis pōt inde procedere, vt ordinarius, & ꝓcedat, vt delegatus, si
delegatio non ualet, processus etiam non tenet, secundum Io.
An. Pan. & omnes in c. cum ex officii. de rescr. & Bar. & legistas
in l. 1. C. qui pro sua iuris. prętermissa opi. Barb. in cons. 2. vol. 2.
quæ vr̄ falsa, quia cōmendatarius non habet dignitatem, ut per
Soc. consi. 32. vol. 1. Quarto processus est nullus, quia agitatus
4 post oppositam exceptionem suspicionis † antequàm fuerit
cognitum de causis suspicionū. c. suspicionis. de off. dele. c. cum
inter. de excep. c. si contra unum. c. iudex ab apostolica sede. de
offi dele. in 6. Ale. cons. 89. diligenter, vol. 1. Fel. in d. ca. suspicio-
nis. Nec huic ob. cum dr̄, quod exceptio suspicionis non fuit le-
gitime opposita, quia non fuerint expressę causæ suspicionis,
quo casu talis exceptio generalis non debet releuare excipien-
tem. l. Titiæ textores, de leg. 1. quia rn̄. quod in specie fuerunt ex-
pressæ causę quam plures in comparendo ad ꝓsentationem re
scripti ad principium, postea fuit opposita exceptio suspicionis
in omnibus, & per omnia, prout antea fuerat opposita, & sic
5 etiam dicitur specifice opposita, quia † paria sunt aliquid de per
se in specie opponere, vel per relationem ad aliud, l. in summa.
ff. de re iu. l. 2. 3. & 4. C. de senten. quę sine cer. quant. & si pars
aduersa velit instare, ꝙ illa pręsentatio rescripta fuit facta ad di-
uersam causam, aduertat integritas vestra, quia etiam isto casu,
si pars diceret hoc, processus non valeret, quia hm̄ōi cā fundat
ꝫ rescriptū, quod si non esset pręsentatum, processus non vale-
ret. ca. cęterum, vbi Fel. col. 8. de rescr. & tenet expresse Bal. in l.
3. §. 1. ff. quod quisq; iur. tn̄ si pars aduersa negat illam præsenta-
tionem esse, in hac causa nulla alia repetitur pręsentatio, igit
&c. Quinto, procedi non potuit ad pręceptum stante exceptio-
ne refectionis expensarum, quæ est impeditiua processus. Sexto
6 ne rescriptū † surreptitium nullam tribuit iurisdictionem. cap.
ad audientiam. el 2. de rescri. & in cap. 2. de filiis presb. sed hm̄ōi
rescriptum est surreptitium, igitur, &c. minor probatur, qa non
est facta mentio litis pendentiæ coram ordinario, de qua fieri de-
buit, c. cęterum. vbi Fel. col. 3. eod. ti. de rescr. & Fel. in ca. super li-
ter. col. 7. & seq. eo. ti. gl. & Pan. in c. prudentiam. §. sexta. de offic.
dele. c. inter monasterium. de re iu. Gem. cons. 120. col. 1. ca. 2. vt
lite penden. li. 6. Est ēt nullus processus ex defectu actionis ꝓpo-
sitę.

ftæ. Primo ɔ̃ d. Elisabet experitur d. Io. Angelus sine actione,
vñ repellendus est, l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest. cum
n. nihil gestum reperitur vñ nasci possit oblatio, q̃ re, aut ver-
bo, aut ɔ̃sensu ɔ̃hitur. Insti. quib. mo. re. ɔ̃hi. obli. hæc. n. d. Elisa-
bet in ɔ̃ctu locationis re, aut verbo non consensit, ergo nulla
7 oblĩo, & sic ẽt necessario † nulla actio. l. licet. §. ea oblĩo. de ꝑcu.
ff. ɔ̃ verò d. Fran. & Guil. nulla ɔ̃petit actio locati, quia nihil cõ-
duxerunt suo proprio noĩe, sed noĩe dictæ d. Elisabet, pro qua
de rato promiserunt, & ꝙ ratificabit. ɔ̃ aut facientem contractũ,
8 nomine alterius cum promissione rati, non datur † actio ex ɔ̃-
ctu, sed competit actio ad interesse l. 2 ff. rẽ ra. hab. l. stipulatio-
nes ñ diuiduntur. ff. de ver. ob. in prin. Est ẽt nullus ex modo agẽ
di, q̃a debebat offerri libellus nõ obstante statuto, qa &c. ¶ Sep
timo, qa in prouisione d. Bartholdi Ermini est inserta clausula
dummodo tempore datæ præsentium non sit in eis alicui spe-
9 cialiter ius quæsitũ, & dato, quod Inserta non foret, tamẽ † subin
telligitur. c. tibi qui. c. si duob. de rescrip. lib. 6. cum itaque tem-
pore datæ esse acquisitum ius in ecclesia sancti Stephani de Sã-
cto Saturnio d. Io. auctoritate apostolica, bene sequitur, quod
tanquam priori in data: & in executione dẽat præferri dicto d.
Bartholdo posteriori. d. c. duob. & in c. capitulum. de rescrip. in
antiq. cum solitis concor. Qđ āt esset ius q̃situm in dicto bñfi-
cio præfato d. Io. probatur, qa executor apostolicus illud in exe
cutione mandati apostolici contulerat eidẽ d. Io. per q̃ collatio-
nem acceptam plenum ius acq̃ritur in bñficio, c. fin. de concel.
ꝑb. li. 6. c. si ordinario. de præb. eo. li. Imo per solam præsentatio
nem mandati, & petitionẽ dr̃ acquisitũ ius in bñficio, q̃ñ p exe
cutorem stent quominus mandatum apostolicũ suum debitũ
sortiretur effectum, adeo ꝙ is cui ex post facta fuit prouisio per
Papam, cum clausula, si non est alteri ius quęsitũ, nõ oportet
ꝑferri, qui prius suum mandatũ insinuauit executori, secundũ
Rot. de concel. ꝑben. decil. 2 in anti. & per Fel. in d. c. capitulum.
col. 4. ver. quartus casus, &c. & plene per Fel. in c. cãm quæ. col.
13. de rescr. vers. clausula anteferri. Quantũ ẽt sit, respũ d. Anto-
nij Tertulli non est dubitandum, qu.a anteq̃ executor fulmina-
uerit processum, & añ ꝑsentationem suę ꝓuisionis factã execu-
tori, iam erat acq̃situm ius in re ꝑdicto d. Io. ut patet ex data exe
cutorialium literarum, quæ fuit decima Iulii. & collatio fuit fa-
cta per executorem ꝑdicto d. Io. die octaua Iulii. vñ s̃m ius cõ-
mune, & s̃m regulas cancellariæ, breue, & clausula anteferri nõ
tollet ius acquisitum alteri añ ꝑsentationem breuis, & gr̃æ ha-
bentis clausulã anteferri, & ante acceptationẽ factam p haben
tem ꝓuisionẽ ad bñficia q̃ duxerit acceptanda d. c. tibi qui. de re
scri. li. 6. tradunt Pano. & scriben. in c. capitulum eod. titu. in an-
tiq. Quantum ad Ioannem de Gaudiaco nihil dico, quia nõ vi-
di suam prouisionem, de iure sufficit signatura. Imo sufficit sola
gr̃a ore pontificis prolata absque signatura hoc mõ, fiat ut peti-
10 tur, qa de essentia gr̃æ † non est scriptura, s̃m Cal. in c. quisquis,
de ele. Bal. in l. 1. in fi. C. de con. seruo manumil. Fel. in c. Rodul-
phus. col. 16. de rescr. hinc est ꝙ collatio 2. ꝑt mitti, ut per Bald.
& Bart. in rub. de rescr. & dato, ꝙ exigeretur scriptura, utpotè in
priuilegiis requiritur, ut dicit gl. in c. 1. de censi. lib. 6. per tex. in c.
porro de priuilegiis, nam satis & sufficienter dicetur dispensa-
tio hmõi scripta, si scriptum repetiatur verbũ fiat litera, & facta
est, nec requiritur aliqua expeditio literarum, qa gr̃a ex sola si-
gnatura pfecta est, c. institõnis cum gl. 25. q. 2. & gl. in cle. dudum.
§. nos etenĩ. de sepul. Pan. in c. nol in de ele. & in c. in nr̃a. de re-
scr. Nec ob. r̃ana cancellariæ 29. in ordine incip. itẽ ꝙ oẽs. quia
loq̃tur in commissionib. causarum & ꝓcessib. habendis sup gra
tiis ad beneficia, quo rũ bullæ expeditę nõ fuerũt, vñ nõ est fiẽ
11 da extensio ad dispensationes, cum dicta r̃a sit exorbitans † &
correctoria, l. quero ɔ̃ ff. de legi. & tradit p gl. & scriben. in aut.
quas actiones. C. de sac. san. eccl. & in c. translatio. de const.

RESPONSVM IIII.

NOn Prohibetur legatus bñficia ad collationẽ Epi
pertinentia, antequam Eṗs possessionem ade-
ptus fuerit alteri conferre, q̃uis indultum illi sit, ne sui
Eṗatus bñficia a quoquam alio conferri possint.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus an possit conferre beneficia, & administrare, quàm primum est electus, etiam nondum naturalem adeptus possessionem.*
2 *Legatus proconsuli æquiparatur.*

QVæritur An indultum reuerendissimi d. Cardi
nalis S. Andriani Epi Toloñsis, pro-
hibens ne per quemuis etiam legatum de latere
ɔ̃ferantur bñficia spectantia ad eiusdẽ d. Epi electio
nem, institutionem, præsentationem, collationem, vel aliã simi-
lem, vel dissimilem prouisionem, cum clausula decreti annul-
latiua habeat annullare collationes, & prouisiones beneficiorũ
uacantium, factas per R. d. Legatum Auenionen. ante quam
idem dom. Cardinalis adeptus fuerit possessionẽ Episcopatus?
Punctus propositæ dubitationis stat in hoc, an ante adeptam
possessionem posset Prælatus cõferre beneficia vacantia in sua
diœcesi: nam si ante non hẽt ius conferẽdi seu prouidẽdi indul
tum effectũ non hẽbit, qa prohibet dũtaxat ɔ̃ferri bñficia ad ip
sius Cardinalis prouisionem ꝑtinentia. Prima facie videretũ r̃n-
dendũ pro indulto, quia Inn. Io. And. Host. & Pan. & *cõmuniter*
Doc. c. transmissam. de elec. per illum tex. tenẽt, ꝙ Prælatus pos-
1 sit ɔ̃ferre † bñficia, & administrare, q̃ primũ est electus, & ɔ̃fir-
matus, seu p superiorẽ de ꝑlatura ꝓuisus, ẽt ꝙ nondũ nactus fue
sit naturalẽ & actualẽ posses. & seq̃tur Pan. in ca. cum super de
cau. pos. & ꝓprie. & hãc dicit ẽt esse communem s̃niam Ioan.
de Selua. in tra. de bñficio. in 2. par. q. 15. sequunt Gem. & Peru.
in c. cum qui. §. 1. de ꝑb. li. 6. Præmissis non attẽtis s̃m ea, q̃ ꝓpo-
nunt, ɔ̃rium verius esse r̃n. & ꝑmissã opi. Inn. & sequacium, quã
facillimè demonstrarem veris terminis deuiare, & quam repre
hendunt Archid. in d. c. cum qui. & Dyn. in regula prima, & Pe.
de Ancha. in reg. sine possessione. de re. iu. lib. 6. Dico, ꝙ stante
consuetudine prouinciæ, quod Prælatus dẽat possessionem nã
cisci antequam administret, ad Prælatum nõ spectasse, nec spe-
ctare facultatem administrãdi ac bñficia conferendi ante ade-
ptam possessionem Prælaturę, s̃m Inno. in c. in literis. de restit.
spo. Pan in d. c. transmissã. & Ioan. de Selua in d. tracta. ver. pri-
mus casus, per tex. in c. in his. 11. dist. & ita dẽt limitari opi. Inn.
& sequacium, vel aliter, & s̃cdo dico, ꝙ opi. Inn. non ꝓcedit in
præiudicium alteriũ, q̃ sit in possessione regendi, & administr.
ut fatentur etiam ii, q̃ adhærent ipsi Inn. p tex. in c. licet, de præb.
li. 6. & facit, quia añ aduentũ successoris non expirat potestas
proconsulis. l. meminisse. ff. de offi. procon. nec etiã potestas le-
2 gati, qui proconsuli æquiparatur. † cap. 1. de offic. leg. in 6. Dico
igitur delegatum potuisse conferre bñficia vacantia añ adeptã
posses. episcopatus. Nec ob. ꝙ antea do. Cardinalis hẽret admi-
nistrationẽ, & sic ad eũ spectaret prouisio, & collatio eorũ bñfi
ciorum, quia istud negatur duplici rõne. Primo, ꝑp ɔ̃suetudinẽ
p̃eallegatam. S̃cdo, qa dictus legatus virtute suæ legationis erat
in quasi possessione ɔ̃ferendi bñficia vacãtia, & regendi, & gu-
bernandi p̃dictũ Eṗsium, in cuius præiudicium d. Cardina-
lis, & Eṗs ante adeptam posses. non potest dici habuisse, nec hẽ-
re aliquã administ. ꝓuisionẽ, vel collationem, s̃m Do. omnes in
differentes in d. c. transmissam. & in d. c. cum qui, ergo. &c.

RESPONSVM V.

IVlius Pontifex maximus, cum Abbate sancti Victoris
dispensauit, vt retinere posset quatuor beneficia
vacatura ad ipsius collationem, prouisionem, institutionẽ,
seu quamuis aliam dispositionem cõmuniter, vel diuisim
spectantia, si per uicarium ad hoc deputatum, vel deputandum
(super quo eidẽ facultatem concessit) sibi canonicè cooferen-
tur, aut eligeretur, p̃sentaret, vel alias assumeretũ ad illa. Quęsi
tum fuit, an vicarius Abbatis libere potuerit eidẽ contulisse be-
neficium electiuum? Respondi fuisse cum Abbate duntaxat di-
spensatum, vt retinere possit quatuor beneficia sibi collata ab
eo, qui vices suas gereret, modo in cęteris collatio esset canoni
ca. Quod etiam Alciatus compater meus disertissime probauit.

SVMMARIVM.

1 *Clausula illa Papę, ad collat. ꝓuisionẽ, &c. nõ iclndit bñficia electiua.*
2 *Cõsuetudo antiqua inspiciẽdu est, ad cognoscẽdũ an beneficiũ sit electiuũ.*
3 *Vicarius & commendatarius, reputantur vnum corpus.*
4 *Priuilegium in eiusdem persona non debet extendi & multiplicari.*

Respon. interpreta.

IVlius Papa his verbis dispensauit cum d. Roberto pre-
sbytero, Cardinali, commendatario monasterij
sancti Victoris prope Massiliam, vt quatuor beneficia cum
cura, vel sine cura, secularia, vel regularia, ad tuam vel Abbatis,
seu commendatarij ꝓ t̃pe existentis collationẽ, prouisionẽ, in-
stitutionem, seu q̃uis aliam dispõnem cõiter, vel diuisim spectã
sia, & in futurũ vacatura, si per vicarium tuum ad hoc deputa-
tum, vel deputandũ (super quo tibi facultatem harum serie cõ-
cedimus) aut alias tibi canonice conferantur, aut eligaris, p̃sẽ-
teris, vel alias assumaris ad illa vnã cum aliis beneficiis, quę pos
sides, libere valeas retinere. Super qua dispensatione orta fuit
dubitatio, an vicarius p̃fati d. commendatarii potuerit ipsi cõ
mendatario ɔ̃ferre bñficium spectãs ad electionẽ capituli siue
conuentus dicti monasterij ɔ̃temptis electoribus? Si bñficiũ, de
quo in themate, sit electiuũ. Rñ. nõ esse ɔ̃prehẽsum in gr̃a. Nã
clausula illa, ad collationem, prouisionẽ, ꝑsentationẽ, institutio-
nem, seu quamuis aliã dispõnem cõiter, vel diuisim spectantia,
1 non includit † beneficia electiua. cle. 1. de p̃eb. quę ut ibi dicit gl.
procedit ẽt in bñficiis minorib. electiuis. Et quia in formatione
puncti dr̃, ꝙ statuto ecclię, & antiqua ɔ̃suetudine, electio prio-
sis spectat ad capitulũ, vñ absque dubio, quod istud beneficium
sit electiuũ, s̃m doctrinam Io. And in addi. Specu. titu. de act. &
peti. §. super petitionib. ad fi. ver. per literas quoque. vbi ɔ̃cludit,
2 ꝙ ad cognoscendã naturã bñficij, an sit electiuum, † inspicien-
da est ɔ̃suetudo antiqua, quæ magis in istis vim habet. ca. cum
dilectus

dilectus.de consue.ca. Abb.& ibi no.de ver. sig. sequitur Fely.
in c.in nfa,cor.32.de rescrip.Sed etiam si sola nominatio spe-
ctaret ad capitulum, non crederem virtute pmissę clausulæ,
si p vicarium tuum,&c.concessam fuisse vicario facultatē ɔferē
di bñficia,quib. ad noiationem capituli solet puideri. Ad quod
demonstrandum pſuppono,quod vicarius nō potuisset eidē d.
5 commendatario conferre beneficia absque dispensatione, † qa
vicarius & commendatarius,qui eum ɔstituit vicarium,reputā
tur vnū corpus.ca.2.de consue.li 6.nā inter ɔferentem, & eū,
cui fit collatio,debet esse dr̄ia.c.si.de insti. Item Abbas non pōt
dare vicario suo ptātem conferendi sibi bñficia, quia ipse talē
non hēt facultatem.d.c.fi.Hoc si præsupposito dico,q illa ver-
ba,super quo tibi harum serie concedemus facultatem,non cē
seitur data vicario facultas conferendi bñficia ipsi ɔmēdatario,
quia hęc facultas legit̄ concessa ɔmendatario,non vicario,ergo
dēt intelligi respū personę ɔmendatarii,s.vt possit retinere qua
tuor bñficia sibi collata a suo vicario, q̄ alias retinere non po-
tuisset,vt ex præmissis patet. Non āt intelligendū est,q vicarius
possit bñficia conferre,quæ ad alterius electionem,vel nomina
tionem pertinent.Quod ex eo constat, quia vicarius habet ne-
cesse conferre beneficia domino commendatario, cū quo fuit
dispensatum,vti vicarius:beneficia autem spectantia ad electio
nem,vel nominationem alterius,non pt̄ liberè conferre,vti vi-
carius,in pręiudicium habentium eligere,vel nominare,c.que
relam.de elec.&c,qđ sicut.& ibi no.eod.tit.& ca.decernimus.
16.q.7.cum st.ergo,&c.Scđo quia vicarius de iure non hēt ius
conferendi beneficia,nisi,ab ordinario sit sibi specialiter conces
sum.ca.cum in generali.de offic.vica.li.6. Ordinarius āt non pt̄
dare suo vicario ptātem,vt sibi conferat beneficia,nisi sibi sit à
sede apostolica indultum.d.c.fi.de insti. Si modo talis potestas
ordinario concedat̄,ut mō concessa ptętenditur,talis concessio
strictè est intelligenda,vt possit dare ptatē libere conferendi be
neficia,q̄ libere ad collationem,& dispōnem ipsius spectant,nō
āt vt possit libere conferre beneficia spectantia ad electionem,
vel noiationem alterius, alioqn in eādē persona priuilegium
4 multiplicaretur,& extenderetur,q non conuenit, † vt notatur
p gl.in l.a diuo Pio.in prin.ff.de re iud.& in l.bñ à Zenone.C.de
quadri.pręscri.Cōprobatur,qa hæc dispensatio ex pte commē
datarii est ambitiosa.ergo strigide interpretanda,c. quamuis, de
pb.lib.6.l.ex facto.ff.de uul.& pup.Ergo dūmō in sensu explicī
to possit aliqd operari,non est vlterius porrigenda,c.pen.de fil.
psby.& plene no.in c.si.de simo.vbi ex hoc inferunt, q Abbas,
cui est data ptās dispensandi cum monachis ad bñficia,non po-
tuerit dispensare cum seipso.Satis āt operat̄ hmōi dispensatio,
si vicarius possit sibi conferre beneficia collatiua absque eo,qđ
ēt operetur,quod possit conferre bñficia electiua in pręiudiciū
habentium ius eligendi.Tertio mihi vr̄,q litera gr̄æ istud can-
tet expresse.Inquit.n.si per uicarium tuum,vel aliàs tibi canoni
ce conferatur.Pondero aduerbiū,canonice,i.s̄m regulas cano-
num.c.canon.3 dist.quod ēt tacite subintelligebatur,ut probat
Gemi. cons.106. super dicto dubio. Beneficia autem electiua
non conferuntur canonice,ergo,&c.Subsequitur in litera, aut
eligaris,præsenteris,vel aliàs assumaris;pondera alternatiuam,
aut eligaris,quæ alternat diuersa,ut no.in rub ff.si ager vecti.vel
emph.pet.Ergo datur satis intelligi,qđ pręcedens clausula loq
tur de bñficiis collatiuis,non electiuis,alioqnin alternatiua nō
foret posita inter diuersa.Et hæc interpretatio proculdubio ac-
cipienda est,cum in dubio non sit credendum,quod Papa vo-
luerit derogare iuri eligendi tertio competenti. c.super eod. de
offi.dele.l.a.§.meritò,& §.si quis a principe.ff.ne qd in lo.publ.
& in proposito facit tex.in c.cum in illis.§.1.& §.seq.de pbē.in
6.vbi si Papa mandet ordinario,q Titio aliqua conferat benefi
cia,tale mandatum non porrigitur ad bñficia spectantia ad ele
ctionem,aut nominationem alterius,nec ad ea,quæ ad collatio
nem ipsius,& alterius spectant cōiter. Et reperio, quod ita in
terminis decidunt Archid.& Dom.in c.licet.8 q.1.

RESPONSVM VI.

Nihil Proponitur, cur Papa nō potuerit parochia-
lem ecclesiā vnire collegio sancti spiritus,etiā
quod collegium non petierit ab ordinario licentiam
impetrandi vnionē. Alioquin libera non esset supre-
ma Papę potestas. Collegio autem, cui parochialis vnita fuit,
non creditur concessum,vt per vicarium temporalem ab eo de
putandum valeat parochiæ deseruire. Rectorem itaque perpe-
tuum ibidem ab ordinario instituendum arbitror,nec. n. ƥsu-
mendum est Papam ordinarii iura lædere voluisse.

SVMMARIVM.

1 *Collegio spiritus sancti concessum est regimen ecclesiæ in tēporalib.atq;*
spiritualibus per unionem parochialis ecclesiæ sibi concessam.
2 *Ecclesia parochialis dignior,an possit annecti collegio minus digno.*
3 *Collegium, an debeat deseruire curæ parochialis ecclesiæ per uicarium*
temporalem,aut perpetuum? dist.nu.4.
5 *Licentiam petere ab inferiore eundi ad Papam superiorem quis non te-*
netur.
6 *Papa potest unire unam ecclesiam alteri inuito, & non uocato ordina-*
rio,& quid in Legato de latere? nu.9.
7 *Rector collegii cum licentia papæ potest apprehendere possessionem ec-*
clesiæ parochialis.

Respon. interpreta.

PRo resolutione Propositarū dubitationū
videndum est,q ius fuerit
acquisitum rectori , & collegio confraternitatis sancti
spiritus per vnionē parochialis ecclesiæ, priuratus san-
cti Marię Montisclusi per Leonem X.ipsis factam.Breuiter de
1 ductum est.q eidem fuerit concessum regimē † dictæ ecclesię
in spiritualib.& temporalib.ad redditus & prouentus eiusdem
ecclesię,s̄m Host.Car.& Pan.in c.pastoralis.de priu.bene dice
bat Io.de Lig.in c.exposuisti.de præb.q si ecclesia parochialis
vniatur alicui collegio,tunc cura spectat ad collegium,non ad
singulos de collegio,per talem.s.vnionem non derogatur an-
tiquo statuto eccl.d.c.exposuisti.q & in hac vnione specialiter
exprimitur,& est ēt tex.in c.super eo.de præb.li.6. His itaq; sic
pręsuppositis ad quęsita rñ. Ad primum,dum quęritur , an ec-
clesia parochialis dignior annecti potuerit huic collegio minus
digno? Rñ.q sic,† per tex.in d.c.pastoralis.& in d.cap.super eo.
vbi Gem.in specie ita notat.facit tex.in l.& si non sint.§. perue-
niamus.ff.de aur,& arg.leg. Ad s̄m,an cura debeat administra-
ri per collegium? dr̄ q non,sed per vicarium ibidem deputan-
dum per collegium.c.extirpan.§ quia vero.de pręb. Ad tertiū,
an collegium debeat deseruire dictę curę per vicarium tempo-
ralem,aut perpetuum. Videtur q possit per temporalem deser
uire arbitrio collegii remouendum.Ita decidit gl.in cle.1.in ver.
2 ad mensam.de excess.pręla. Contrarium verius vr̄ † per tex.in
d.§.quia vero.& in c.de monachis.de pręb. Non ob.gl.in d.cle.
1.quia loquitur qñ aliquib.religiosis,siue alicui collegio conce
ditur ecclesia parochialis pleno iure,secus si simpliciter vnitur,
3 quia tunc vnio intelligitur facta † absque,præiudicio ordinarij.
c.1.de relig.do.& in c.in Lateranensi.vbi Abb.de pręb. Habet
igitur collegium sancti spiritus ius præsentandi vnum ex suis
pręsbyteris idoneum Episcopo,& Episcopus habet eum insti-
tuere in vicarium perpetuū,prouiso,sibi de alimentis. Fructus
autem superabundantes erunt ipsius collegii. Ita concludunt
Inn.& Pan.in d.c.pastoralis.Ad quartum,vtrum valeat unio fa
cta per papam non petita licentia vniendi per collegium ab or
dinario Episcopo? Rñ.valere non.n.tenetur quis petere licen-
4 tiam ab inferiore † eundi ad papam superiorem, alioquin per
potestatem concessam per papam inferiori remaneret restricta
potestas ipsius papæ,q non est deductum.c.dudum.de præb.in
6.Et q papa possit vnire vnam ecclesiam alteri inuito, & non
5 vocato† ordinario,est tex.in d.c.2.de relig.do.per quē ita con
suluit Car.cons.65.thema tale est.Imo ēt legatus de latere pōt
inuito,& non monito epō vniones facere,s̄m Lap.& Car.in cl.
ne in agro.§.ad hęc.de sta.mona. facit tex.in regula,qui pōt in-
uitis.de reg.iu.Ad ultimum,an rector collegii potuerit apprehē
dere possessionem dictę ecclesię sine licentia episcopi,& nō fa
cta insinuatione bullarum? Concludo stante licentia concesta
per papam apprehendere propria auctoritate rectorē potuisse,
6 alias non,† vt est casus in d.c.pastoralis.vbi Card.& Ab.& alij.

RESPONSVM VII.

ETsi Hebræi Creditoris iuro papa credi volue
rit,tā super pignore,quam debi-
ti quantitate,si intra tres annos pignora redempta non
fuerint,attamen fallaci Hebręorum verbo stari noluis-
se respondi. Moderatum.n.hoc triennii tempus ratus est papa,
quo standum esset Iudęi iuramento, quod nec a iudice est reci
piendum, vbi creditor de vsurario crimine diffamatus sit, vel
aliàs fidei non probatę.

SVMMARIVM.

1 *Testis idoneus nemo est in propria causa.*
2 *Christiano non potest esse fidelis,qui Christo fuit infidelis.*
3 *Iudæi Christicolarum sanguinem sitiunt.*
4 *Priuilegium,q credatur iuramento creditoris,qualiter sit intelligendū.*
5 *Testes iurantes in facto proprio,an probent.*
6 *Fama publica concludenter probat infamiam.*
7 *Probatio per coniecturas admittitur ad probandum infamiam resultan-*
tem ex crimine fænoris.
8 *Creditor uolens iurare,debet esse omni exceptione maior.& quid requi-*
ratur ad eius iuramenti fidem 9.

Respon. interpreta.

ABsoluendum Puto tutorē Gulielmi Pero
ti a petitis per Mosen Iudęū
cū victoria expensarū,quia Moses actor nō probauit
suā intētionē.l.qui accusare.C.de edē.c.unico.vt eccl.
bñ.Nā testes actoris nō pbāt,tū qa singulares.l.iusiu.C.de test.
tū qa deponunt de ɔfessione Ioannis patris d.Gulielmi facta in
ab-

absentia partis,q̃ plene nõ probat.l.certũ.§. si qs me absente.ff.
de confes.Tum quia deponũt de cõfessione duorũ scutorũ au
ri,& sic de diuerso debito,l.quinquaginta.ff.de ꝓb.Non etiam
suffragatur dicto Mosi iuřm pstiũ uigore indulti , Clementis
extẽsi p R.d.Legatũ ad Hebręos Comitatensea , quia indultũ
ꝯdõnaliter & litauiẽ loqt,uidelicet, si infra tres annos pigno-
ra redẽpta nõ fuerint.Tũc.n. Papa voluit Hebræorũ iuřis cre-
ditã de quãtitate crediti,quam de tpe impignorationis.q̃a post
lapsum triũ annorũ Iudæi nõ ita cõmode ꝓbõnes hrẽre pñt.
Ergo añ tps triũ annorũ credendũ non est Hebræorũ iuřis. Et
1 sic stabit firma regula,† in cã ꝓpria neminẽ idoneũ testẽ esse.l.
oib.C.de test.Nã cõcessa ad tps,post tps cẽsenĩ prohibita,l.qua
ætate,ff.de testa.moderatum.n.hoc triennii tps Clemens ratus
est,quo stãdũ eẽt Iudæorũ iuřis.l.1.§.pucriũã.ff.de post. Nec di-
catur,ꝙ ille ver.quodque dicti iudæi, &c.dẽt intelligi gñaliter,
quia absurda eẽt,& nimis aspera crudelis intelligentia,& ꝯ ex ꝓs
sa verba indulti.Fuisset.n. vt ita loquar,inhumanus Papa Cle-
mens, si gñaliter voluisset stari iuřo iudæi ꝯ Christianũ vsque
ad summã 25 florenorũ ann, cũ nõ possit Christiano esse fide
2 lis,† qui Christo fuit infidelis.c.nõ põt.2.q.7.nihil.n.aliud egis-
set Papa,q̃ dare pauperes Christianos in pdã Iudæis,qui Christi
3 colarum sanguinem fudit.† c.licet vniuersis.de test.c.nonne.1.
q.1.Sunt.n.talia priuilegia vtpote odiosa,& contra ius & hone-
statẽ strictissime interpretanda.reg.odia de reg.iur.in 6.c.in nřa
de iniuriis.l.quicquid astringendæ,ff.de uer. obl.c.porro.de pri
uileg. Et ꝙ Papa voluerit solũ credi iuřo Iudæi post lapsum
triennium & vẽdõnẽ pignorũ,patet primo, quia ille ver.qđq;
dicti Iudæi,q stat cõtinuatiuẽ.Illa.n.coniunctio quæ cõiungit
& qualitates pcedentes repetit in cõtinuatiua clausula seq. Nã
copula copulat vniformiter.l.Seiæ,§.Caio.ff.de fun.instr.& ibi
Bar.no.in gl.in l.si sic.ff.quẽad.serui.amit. quã sũme commen
dat Ias.in l.fi.col.pen.de succes.edic.Patet ẽt quia in d.uer.qđ-
que,assignatur rõ,quia debitum & impignorationis tps Iudæi
commode probare nõ pñt,& sic rõ priuilegij fundai sup tem-
pore.Fuit.n. Papa motus ad cõcedendũ tale indultũ pp morã
debitorũ,& longã tpis intercapedinẽ.Cum itaq; nõdum tran-
sactũ sit triennũ, nec vendita pignora , non erit locus indulto.
Præterea,hmõi priuilegiũ,ꝙ credatur iuřo creditoris,debet sa
4 ne interpretari.Si creditor sit viri † legalis & ꝓbatæ fidei, alio-
quin nõ hẽt locũ priuilegiũ, ſm Ant. & Alc.in l qui accusare.
C.de eden.& d.Ias.in l.admonendi.de iureiur. & Insti.de act.§.
sed istæ.col.19.Constat aũt ex desposition ib. pluriũ testium,ꝙ
Moses Iudęus est malę,& diffamatę vitę,ac publicus vsurarius.
Et si dicatur,ꝙ testes non probant ,quia singulares deponen-
tes in facto proprio ad eorum commodum, quia dicunt se usu
5 ras soluisse eidem Mosi.rñ.ꝙ imo probãt,† quia asserũt se nol-
le ex sua depositione posse ꝯsequi bñficiũ recuperationis vsura
rum ſm Bald.in l.dictanti. C. de testa.& Fel.in c.ueniens.1.col.
pe.de test.Ferra.caut.40. & alibi in variis locis. Insuper plures
sunt testes qui assignant concludentes rationes , maxime quia
dicunt,ꝙ est publica vox & fama, ꝙ dictus Moses est publicus
6 vsurarius,q̃ publica † fama concludenter probat infamiam. Ad
quã probandam non refert vñ fama originem traxit, ſm glos.
in cle.1.per illum tex.de offi.ordi.& Fel.in c.at si clerici.col.2.
de iud.& maxime ad probandum infamiam resultantẽ ex cri-
7 mine improbi fœnoris,ad quã probandã admittuntur probõ† p
cõiecturas,ſm Cæpo.tract.de simul ꝯt.in vlt.præium.& Ro-
dul.in trac.de vsu.q 88 & d.Phil de Perusio in c.1.§.& quia.de
vsur.lib.6.Vlterius negari non põt,quin ex depositionib.tot te
stium sit diminuta æstimatio,& bona fama d.Iudęi,& cõsequẽ
ter non pt Iudęus iste dici omni exceptione maior,vñ non dẽt
8 gaudere cõmodo dicti indulti,nam ad hoc vt sit locus priuile-
gio,oportet,ꝙ creditor volens iurare,sit † omni exceptione ma
9 ior,secundum d Ias.in d.l.admonendi. & in d.§.sed istę.itẽ ad
hoc,vt credatur iuřo creditoris,oportet ꝙ de † mandato iudicis
creditor iuret,secundum Bal.& Ias. in l.3.ff.de iureiu. Sed quo
colore iudex audebit mandare , ꝙ infamis Iudęus hẽat iurare
contra pauperem Christianum?certe non video.Ideo repellen-
dum puto hunc Hebræum a beneficio huiusmodi indulti.

RESPONSVM VIII.

INdultum Episcopo Tolonensi concessum, vt be
neficia ad suã electionẽ, pręsentationẽ,
uel quamuis aliam similem vel dissimilem dispositionem
pertinentia,cum sit strictissime interpretandum,ptãtem le
gati non afficit, quominus possit conferre canonicatus, ad ele-
ctionem capituli noscuntur pertinere.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio,est uerbum generale.*
2 *Prouisio canonicatuum & prabendarum, ad capitulum dupliciter perti nere potest.*
3 *Verba sunt late interpretanda in materia fauorabili,in odiosa aũt stricte.*
4 *Canonicus de iure communi non eligitur,sed recipitur.*

Respon. interpreta.

VIdetur Quod indultum afficiat potestatem do-
mini legati,vt non possit conferre canoni
catus,q̃a per indultũ prohibeť,ne legatus conferat bõ
ficia pertinentia ad electionẽ,pñsentationem,institu-
tionem,collationẽ,vel q̃uis aliã similẽ, vel dissimilẽ disposítio-
nẽ,ergo ẽt prohibetur ꝯferre bñficia spectantia ad ꝯfirmationẽ
eiusdem,q̃a ad eius dispositionem dicunť ptinere, nam verbũ,
1 dispositio,† est generale,comprehendens omnẽ modũ,quo ꝓ
uidetur de beneficio.capitu.2.de pręben.in 6 d isponit enim is,
qui confirmat,quia tribuit electo facultatem administrandi,ca-
pitu.transmissam.& capitu.qualiter,de elect.& hæc maxime ve
ra videntur in casu pręsenti,in quo prohibitio non solum inclu
dit bñficia spectantia ad dispositionem domini Epi Tolonen-
sis simpliciter,sed etiam ad dispõnem similem, vel dissimilem
electioni,præsentationi, institutioni,& collationi: sic non solũ
ad dispositionem,p q̃ ꝯfert titulus(vt est collatio, & instõ) sed
etiam p quam tribuit uia ad obtinendũ titulũ (vt est pñtatio)
iuxta no.per gl.& scriben.in cle.1.de supplen.neglig.Pręla.Præ-
missis non obstã.ꝯtrarium verius existimo,ꝓ cuius clariori resolu
2 tione pmitto,ꝙ ad capitulum pt prouisio † canonicatuũ,& p-
bendarũ dupliciter ptinere. Primo per viam electionis regren-
tis confirmationam.Scdo,per uiã electionis non requirentis ali
quam confirmationem. Primo casu beneficia ꝓprie dicuntur
electiua.Secundo casu dicuntur collatiua,ut traditur per Fely.
in c.in nostra.corolla.32.de rescri.Hoc sic pręmisso ostendo,ꝙ
indultum non porrigatur ad huiusmodi canonicatus , quia si
sunt electiui, non comprehenditur in illis verbis ad quamuis
aliam dispositionem,ut est casus in cle.1.de pb.Et si dicatur, ꝙ
in d.clem.1.non sunt adiecta illa verba,similem,vel dissimilem,
sed solum dictum erat, ad quamuis aliam dispositionem. Re-
spon.ꝙ illa verba,similem,uel dissimilem,non pñt referri ad be
neficia electiua,postq̃ non comprehendũtur sub principali ver-
bo,dispositionem.c.sedes.de rescri.Et quod ita sit, patet ex te-
nore uerborũ ipsius indulti dũ dř,ad suã electionem ptinentia.
ergo a ꝯtrio sensu dicendũ vř,ꝙ indultũ non porrigať ad benefi
cia ptinentia ad electionem alterius. Valet.n.argm a contrario
sensu ẽt in priuilegiis,& indultis ſm glo.in c.licẽt de priuile.lib.
6 quam gl.dixit singularem,& auream Cur.Seni. consi.16.col.
7.in prin. Si.n.Papa voluisset concedere indultũ d. Cardinali ẽt
ad beneficia spectantia ad electionem alterius , facile ei fuisset
dicere,ad tuam,vel alterius electionem , & c.quod cum non di-
xerit,nec voluisse credendum est.l.vnica.§.si autem ad deficien
tis.C.de cad.toll.Nec obstat,ꝙ verbum dispositio , sit verbũ la-
tissimum,& etiam beneficia electiua(quorum confirmatio spe
ctat ad episcopum)includere videatur,q̃a verum in materia fa-
uorabili , & vbi verba sunt latè interpretanda , secus in materia
3 † odiosa,& strictè intelligenda,ſm Archi.Gem.& alios in c.cũ
in illis.§ 1.& c.vlt.de pb.in 6.& facit tex.in c.q̃uis,eo.tit. & facit,
q̃a iurisdictio & potestas delegata, q̃ derogat iurisdictioni ordi-
nariæ,dř odiosa,& iõ restringenda,ſm gl.in c.1. in ver.ꝓcessus.
& in c.2.in gl.a.de rescr.in 6. Et hæc procedunt , si electio facta
p capitulũ exigat confirmationẽ,vt s.dixi si vero non exigat ali
quam confirmationem,sed habeat vim collationis, prout in fa
cto mihi præsupponitur,& prout est de iure cõi. Nam canoni-
4 cus de iure cõi non eligitur,sed recipitur.† c.cum in ecclesiis de
pb.lib.6.c.cum M.Ferra.de consti.tradiť p Car.consi. 103 casus
sup quo ver.7.in canonicalib. & Fel.in d.c.in nostra.d. corolla.
32.tunc clarissime liquet , ꝙ indultum cõferẽs liberam potesta-
tem conferendi bñficia spectantia ad suã electionẽ,præsentatio
nem,vel quamuis aliã similem dispositionem, non porrigitur
ad beneficia spectantia ad omnimodam prouisionem cap. uel
alterius,vt est tex.in d.c.cum in illis.§.1. & in d.c.vlti.

RESPONSVM IX.

COllatio Facta Cogno , qui in castris militãdo
oculum perdidit,nisi b.ñ sub sistit.Cui
nõ suffragať legati dispensatio, q̃ legitima cã ñ legi
tur vestita,& q̃ sup irregularitate ex interessẽtia cõ
tracta ad irregularitatẽ ex homicidio vero,vel deli
berato non protenditur , nec corpore vitiatum ad ordines , &
beneficia habilem facit.

SVMMARIVM.

1 *Miles nõ pt promoueri ad sacros ordines,nec ad benefitia eis annexa.*
2 *Miles præsumitur in cõflictu intulisse uiolentas manus in hostes.*
3 *Probatio perfecta resultat ab effectu.*
4 *Inhabilitas maior contrahitur ex uoluntate homicidij deducta ad actũ, quam ex simplici pręsentia & interessentia.*
5 *Dispensatus super defectu minori,nõ cẽsetur dispensatus super maiori.*
6 *Dispensatio non licet extendere ex maioritate rationis.*
7 *Dispensatio facta per legatum sine causa nullius est momenti.*
8 *Verba generalia non probant sufficientem causam in actu prohibito fie ri absque causa.*
9 *Ordinarius ꝓsuppõitur eẽ in quasi possessione liberẽ cõferẽdi beneficiũ.*

Respon. Interpret.

IN hoc iudicio Possessorio quamquā hēat clām proprietatis annexā, iuxta tex. in l. a §. quædam. ff. de interdict. sufficit tamen dño Morelli ex cludere aduersarios ꝑ nō ius suum, etiam si suā n̄ canoni zaret possession. in fin Comp. in c. mandatū de rescr. & Rotā decis. 419. in antiquis. Gem. consi. 81. & consi. seq. vbi alia adducit. Merito ꝑsatus d. Morelli in suo eleganti ɔs. nixus fuit demō strare aduersarios nullum ius habere in prioratu, de quo contendit, qđ ego fm ea, q̄ ꝓponitur, verissimū puto. Nam Cognus Monoculus, qui totiens fuit in acie, & cōflictu militādo regis sti
1 pendiis, ad ordines sacros promoueri nō pt, † ergo nec ad bene ficia, q̄ ordines hēnt annexos. c. ꝑtera. de ęta. & qual. c. si eo ipe, de rescri. lib. 6 Tum, quia est corpore vitiatus, cū altero lumine careat. c. cū de sua. de corpo. vitia. Tum quia miles, q est ordinū & bñficiorū incapax, nisi de ɔsensu Principis, sub quo militat, obtineat absolutionē a vinculo iurāmēti p eum pstiti. c. 1. & ibi Car. Alex 53. dist. Tum quia toties in cōflictu belli, vbi tot hominū milia cecidere, quo casu effectus fuit inhabilis ad ordines suscipiendos, vt tradit p Ioan. de Ana. in rub. de torneamentis. Et si dicatur verum esse, si constaret ipsum aliquem interfecisse, vel
2 contra hostes tela immisisse. Respondeo, q in dubio miles † ꝑsumitur in conflictu intulisse violentas manus in hostes, fm gl. & scriben. in c. 3. de cleri. ꝑcusso. alioquin argueretur in milite crimen segnitiei, vel contumaciæ, aut desidiæ, qđ delictum nō ꝑsumitur, nisi ꝓbetur. l. omne delictū. ff. de re mili. l. moueor. C. si seruus expor. & in Cogno patet ab effectu, quia in conflictu
3 oculū perdidit, ab effectu † aūt resultat ꝑfecta ꝓbatio. l. vinca. §. sed si quis homini. C. de la. liberta. tol. & in Aut. de nup. §. si vero ab initio. Nec ob dispensatio obtenta a delegato, q respondetur primo, q talis dispensatio non porrigitur, nisi ad casum intercessentiæ, ut patet ex verbis ipsius dispensationis. Sed Cognus non solū ꝑꝑ intercessentiā in exercitibus & ɔgregationib. armorum est inhabilis, sed ēt ꝑꝑ homicidiū, vt late deduxit d. consultor, sup quo homicidio noluit d. Legatus dispensare, ut patet ex illis verbis, absque eo, q aliqđ homicidiū cōmiserit, & vbi homicidium nō cōmisisset saltē tētasset cōmittere inijciendo manus, & tela in hostes, sup qua inhabilitate ɔtracta ex volun
4 tate occidendi ad actū ꝓximū emissa non legitur † Cognus dispensatus. Maior. n. ɔhit inhabilitas ex voluntate homicidii deducta ad actum, q̄ ex simplici ꝑria & intercessentia, vt est tex. in d. c. 3. de cleri. ꝑcusso. c. fi. de torne. & ibi not. & de se patet. Dispē
5 satus † āt super defectu minori, nōn censetur dispensatus sup maiori. c. innotuit. vbi Pau. col. 1. de elect. & pariter de minori ad maius affirmatiuè non licet arguere, vt not. per gl. in c. cum in cunctis. eo. tit. de elec. maximè in dispensationib. quas nō licet extēdere ēt ex maioritate † rōnis, fm Host. & alios rēiter in c.
6 postulasti. de rescr. Pan. & Mod. in c. at si clerici. §. de adulteriis. de iud. Fel. in c. fi. de sim. Secundo rñdet, q talis dispensatio nō est admittēda: Tu q a facta absque cā, sine qua dispēsatio factā p
7 legatū nullius est momēti fm † Pau. in d. c. innotuit. col. 2. & in d. §. de adulteriis. & Fel. i d. c. postulasti. col. 14. vbi dicit eē valde notandū ad infringēdas mille dispēsationes quas faciunt legati cū ꝑsonis indignis. Et licēt in Papa ꝑsumat cā, iuxta gl. in l. relegati. ff. de poenis. secus tñ in inferiore, fm Feli. & Dec. in c quę in ecclesiarū, de consti. Et si dicat legatū dispēsasse cū Cogno ob singulares suas virtutes, & castissimos, & candidissimos mores, vt vr colligi ex ꝑfatione bullæ, q̄ denotat mentem disponē tis. l. fi. ff. de hęr. insti. l. Titia. §. idem rñdet, ff. de verb. obl. Rñdeo tripliciter. Primo, q illa ꝑfatio Morū honestas, & laudabilis vita, & c. solet apponi de consuetudine notariorum, vñ nō ꝓbat ita eē, ut dixit in sim ili Bar. in l. 1. in 6. qō. ff. de iure cod. & Soc.
8 consi. 193. lib. 2. † Secundo, q in actu ꝓhibito fieri absq; cā, verba gñalia non ꝓbant sufficientē cām; sicut dicimus in donatione ꝓhibitiua fieri, nisi ex cā mentorū, q verba illa gñalia ꝑꝑ benemerita non sufficiunt, nisi merita vera esse ꝓbentur. l. qui test. ff. de ꝓba. Tradit p Bar. in l. si forte. ff. de castren. pecu. & in fortiorib. terminis per Dec. cōs. 20. p totū. Tertio fm ea, q̄ proponūt ɔstat Cognū indignū esse tali dispēsatione, vñ tanq̄ facta ex falsa cā, nihil valet, c. q a circa. & ibi Pan. & alij not. de consang. & affin. c. qđ super his. & ibi Fel. col. 1. post Bal. de fide instr. Pręterea, dato q dispensatio valeret, & eēt obligata inhabilitas cō tracta ꝑꝑ militiā, & homicidium, restat vitium corporis, super quo non legit secū fuisse dispēsatū. Cū ergo plura sint, q̄ ipsum Cognū inhabilitent, & solū sit remotū unum impedimētū, reliquum ē, vt ꝑꝑ aliud impedimētū veniat repellendus. c. ex tuarū. de aucto. & vsu pal. l. si domus. ff. de ser. vrb ꝑd. Et hęc sufficiūt, q̄tū ad inhabilitatē dicti Cogn. Quātū uero ad Terralē alterum aduersariū, placet ēt resolutio facta p ꝑfatū dictum Cōsultorē, q titulus eiusdē Terralis sit nullus, & inualidus ex dfectu ptāis monachorum, q ipsum Terralē elegerūt. Nā de iure cōi collatio huius prioratus spectat ad solū ordinarium. cap. 1. de cap. monach. c. oēs Basilicæ. & c. nullus. xvj. q. 7. Ex quo sequitur, q monachi nō habēt ius eligēdi: & posito, q ius eligendi ex priuilegio
9 spectaret ad monachos, attā electio inualida esset, quia † ordinarius præsupponitur esse in quasi possessione libere conferendi dictum prioratum quo casu electio facta ab his, qui non sunt in quasi possessione, cassanda est, & irritanda, c. super. & ibi not. per gl. & c. cum ecclesia Sutri. de causa poss. & proprieta. c. querelam. de electio. cum similibus.

RESPONSVM X.

Agenti Interdicto retinendæ, obstat suppressi ualoris exceptio, quę incoloratum titulum reddit, & de qua etiam iudex laicus cognoscere potest incidenter, cum purum contineat factum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio inualidi tituli obstat contra agentem interdicto retine. pos. beneficii ecclesiastici.*
2 *Rex, & eius senatores, possunt cognoscere de possessorio. Item de tit. nu. 3.*
4 *Titulus aduersarij redditur incoloratus ex negatione expressionis ueri ualoris.*
5 *Iudices seculares cognoscunt de exceptionib. consistentibus in facto.*
6 *Possessio posterior, presumitur clandestina.*

Respon. interpreta.

Si ad colorandum Possessorium curia uelit incidēter cognoscere de tit. beneficii, tanquam non sit concedendus vitiosus ingressus. c. 1. de reg. iu. lib. 6. profecto debet admittere exceptionem suppressi
1 ualoris, nam ɔ † agentem interdicto retinendæ possessionis beneficij ecclesiastici obstat exceptio inualidi tituli, c. audita querela. & ibi Ab. in 1. no. de rest. spol. de qua exceptione solent parlamenta christianissimi Regis incidenter cognoscere, secundū Gui. Papæ deci. 57. qđ sine dubio uerū est, si in parlamento sint aliqui senatores ecclesiastici. cōstat n. Regem, & eius senatum
2 posse cognoscere de possessorio † fm Pan. & alios cōiter in c. literas. de resti. spolium. Et si enitergat qō tituli, † senatores clerici
3 tanq̄ Regis nōie ius dñt, & ꝑñt incidēter de tit. cognoscere, fm Fel. c. cū sit gñale. ver. & vidi certari. de for. cōp. Admittēda est igitur exceptio suppressi ualoris, qđ ex duob. etiā fundamentis
4 corroboratur. Primo, quia ex † negatione expssionis ueri ualoris titulus aduersarij redditur incoloratus, sicut si negaretur impetrātē esse clericū, quo casu impetrans tenetur ꝓbare se clericū fm Inn. in c. sup his, ad fi. de accu. Pan. in c. bonæ. 1. col. pe. de elect. & pariter tenet ꝓbare expressum ab eo valorē, esse uerū ualorē, si negetur, fm Pan. in c. ad aures de rescrip. & in c. fin. de præsum. facit tex. & ibi not. per Pano. in c. quia circa de consanguinita. & affi. & quæ diffuse scripsit Fel. in c. cōstitutus. col. 1. & seq. de rescrip. si modo audiendus est, qui negat expressionē ualoris esse uerā, nō uideo cur non sit audiendus, si uelit suā negationem probare. Scdo, q a exceptio suppressi ualoris est meri facti c. ad audientiam de rescr. traditur per Pan. in d. c. ad aures. de
5 † exceptionibus autem consistentib. in facto cognoscunt iudices seculares, licet ex tali exceptione facti inferri possit decisio iuris spiritualis. De quo nō cōtēditur scdm Bal. in auth. & qui iurat col. 9. ver. quęro qualiter. C. de bo. auc. iu. pos. nā & de quantitate ꝑtii, & de pacto de retrouendendo, quia facti sunt cognoscit iudex laicus, licet ex his inferatur ad decis. usurariæ prauitatis. c. ad nostram. de emp. & vē. c. illo uos. de pig. scdm Bar. & alios cōiter in l. Titia. ff. sol. mat. & in l. omni innouatione. ubi ēt Pau. de Cast. C. de sacrosl. eccl. cū concor. adductis per Ale. cons. 9. præstantissime Doc. lib. 4. & Pan. consi. 64. li. 1. Hinc est, q iudex laicus pōt cognoscere opposita per beneficiatum ɔ patronos, q iuri patronatus renūciauerint, quia in facto cōsistitur, c. significauit. qđ ibi no. Car. & Fel. de testi. licet cā iuris patronatus sit spūalis, seu mixta. c. quanto. de iud. Idē ergo rñdendum in exceptione suppressi ualoris, q̄ magis in facto uersatur, quam renūtiatio, q̄ gñaliter nō reddit titulū inualidū. ca. admonet. & ibi no. de renunc. sicut facit suppressio ualoris, & traditur in regula Bonifacij lxiii. exceptionē. Cōfirmat, q a si licet actori corā laico probare titulū, & illū colorare ad iustificādū possessorium, licere quoq; dēt reo ꝓbare exceptiones, ex quib. vult ostendere titulū nō esse coloratū. c. cōstitutus. & ibi Fel in prin. de testib. Facit regula, non dēt, de reg. iu. Si uero curia velit dūtaxat cognoscere de nudo possessorio, & nō de colore titulorum, certe debet manutenere antiquiorē, q ꝓbauit se titulū habuisse ab ordinario collatore, q dr titulus coloratus, scdm Inn & alios in c. cum nrīs. de conces. preb. & Fel. in c. in nr̄a. cor. 36. de resc. Nam ubi cōstat de titulo colorato utriusq; qui prior possidet, potior est iure in possessorio iudicio retinēdæ, c. licet cām. de proba. q a
6 posterior † possessio p̄sumitur clandestina, scdm Bar. in l. si duo. ff. uti possi. Bal. in l. ordinario. C. de rei vē. col. 4. Petr. Anc. cōs. 274. ad declarōnē. Cur. Sen. ɔs. 24 sup eo. alibi sæpe de hoc.

RESPONSVM VI.

Qui tertio Licitę affinitatis gradu coniunctos ad contrahendas nuptias potest habilitare, cum eis quoque dispensare poterit, qui eodem affinitatis publicam honestatem coniunctam habentis gradu iunguntur, cum connexa sint adeo, q seiungi non ualent.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Affinitas aliquando licita est, aliquando illicita.*
2 *Affinitas illicita non habet publicam honestatem annexam, sed licita affinitas habet adeo coniunctam honestatem, ut unum ab altero separari non possit.*
3 *Dispensatio quantumcunq; odiosa extenditur ad coniuncta, & connexa.*
4 *Connexorum idem est iudicium, & eadem natura.*
5 *Priuilegij pars una ambigua, debet intelligi secundum uerba clare posita in alia parte.*
6 *Extensio fit ex identitate rationis de casu ad casum etiam in facultate dispensandi.*

Respon. Interpret.

VIdetur ꝙ facultas dispensandi concessa dño Petro Sextoris per Leonem decimū, cum tertio, aut quarto affinitatis gradu, dēat intelligi de tertio gradu affinitatis absq; publica honestate ꝓ id ꝙ dixit Io. Aud. in arbore affinitatis, vbi tenet, ꝙ dispensatus ut possit ducere vxorē non obstante, ꝙ sit in tertio affinitatis gradu, non censetur dispensatus, vt possit ducere vxorem in tertio gradu affinitatis ꝯiunctę cū publica honestate. sequitur Pan. in c. non dēt. de cōsan. & affini. & Gem. consi. 33. pro expeditione dubiorū. col. 3. cōprobatur, quia dispensationes sunt odiosę & strictè interpretandę. c. i. de filiis preb. li. 6. cū si. Corroboratur, quia remoto vno impedimento nō cēsetur remotum aliud, ergo & c. c. ea tuatū. de auctoritate & vsu pal. l. si domus. ff de leg. vrb. præ. Dato ergo, ꝙ per dispensationē sit remotū obstaculū affinitatis, tñ adhuc remanet impedimentū publicæ honestatis. Ea quib. vř, ꝙ nob. Iac. de Doteis, licitè recuset traducere honestā mulierē Ioānā Moterā, ꝑ impedimentū publicę honestatis, super quo do. Petrus Sextoris non vř potuisse dispensare. Premissis, & similib. non attētis, ꝯriū rñdendum arbitror. Et ꝓ
1 maiori dilucidatione ꝓmitto, ꝙ affinitas est aliqñ † licita, aliqñ illicita. Illicita est, q̄ ꝯhitur per illicitū coitū inter cōsanguineos masculi & ipsam foeminā. c. veniens. de eo, qui cognouit consan. uxo. suæ. Licita uero est illa, quę ꝯhitur per licitū coitū, puta cū sponsa de futuro, vel pñti c. ꝙ super his. & ferè ꝑ totum,
2 de consan. & affini. Secundo pręmitto, ꝙ † affinitas illicita non hēt publicā honestatē annexā, sed licita affinitas adeo hēt ꝯiunctā publicā honestatē, ꝙ vnū ab altero separari non pōt, ut declarat Pan. in c. sponsam. de spon. Istis sic ꝓmissis descendo ad punctū, dico ꝙ d. Pe. hēt expressam facultatē super 3. & 4. affinitatis gradu ēt coniunctæ cū publica honestate, ꝙ sic probat. Sāctissimus d. nř Leo papa, concessit sibi facultatē dispensandi super 3. & 4. gradu affinitatis licitæ & illicitæ, ergo ēt super tertio gradu affinitatis coniunctę cū publica honestate, q̄ ab affinitate licita separari non pōt, ut dixi in secundo præmisso, & istud ponit gladium ad radicē, q̄a † dispensatio q̄tuncunq; odiosa ex-
3 tenditur ad cōnexa, fm Io. And. in add. Spe. ti. de leg. §. fin. ver. 4. Hinc est, ꝙ dispensatus ad diaconatum, censetur ēt dispensatus ad subdiaconatū, & dispensatus super pluralitate bñficiorum intelligitur ēt dispensatus super residentia, fm gl. in c. si quis in clero. 7. q. 1. dispensatus ad bñficium curatū non obstante defectu ætatis, vř ēt dispensatus, vt nō teneatur se promoueri facere infra annū ad sacerdotiū iuxta concilium Lateran. de quo in c. licet canon, de elec. li. 6. fm Pan. in c. qa in rñ. de ꝓb. post gl. ibi, q̄ vult ꝙ dispensatus super canonicatu, intelligatur ēt dispensa-
4 tus super præbēda. Facit, quia connexorū † idem iudicium, & eadē est natura, c. q̄to. de iud. l. cū actū. ff. de nego. gest. Et si hoc hēt locū in dispensatione, quę est odiosa, multo magis procedet in facultate dispensandi, q̄ est fauorabilis, & latè interpretanda, ut statim subiiciā. Sed statim dicet aliquis nō ꝯstare, ꝙ papa concesserit facultatē dispensandi, ēt super tertio gradu affinitatis licitæ, quia papa in ea parte, in qua dat facultatē dispensādi super affinitate licita & illicita, seipsum restringit ad forū conscientiæ tm. Ad istud rñdeo, ꝙ ēt papa concessit facultatē dispēsandi ēt in foro fori, ꝙ plurib. rōnib. demonstratur. Primo ca illa clā, qui ex quauis licita uel illicita, &c. quæ ad vtrūq; forū refertur. Nec obstat, ꝙ postea inferius papa dicat in foro conscientię duntaxat quo ad alios, q̄ ad illos, qui in 3. aut 4. consanguinitatis, aut affinitatis gradu existentes ꝯtraxissent, quia ibi papa declarat & restringit facultatē gñaliter concessam, dicendo ꝙ procedit generaliter in foro conscientiæ, sed in utroq; foro procedit tm̄ quo ad illos, qui sunt in 3. aut 4. &c. Certum aūt est, ꝙ restrictio & declaratio dēt intelligi fm terminos præcedentis dispōnis, quæ restringitur, l. fi. § cui dulcia. de ui. tri. oleoq; lega. l. nam ꝙ liquide. §. fi. ff. de penu le. no. per gl. & Bar. in l. 1. ff. de re iur. Et si iudex bñ aduertat ad uerba priuilegii, casus iste sibi uidebitur
5 clarissimus. Corroboratur, q̄a una pars priuilegii † ambigua, dēt intelligi fm uerba clare posita in alia parte. l. utrū. ubi Bar. ff. de peti. hær. l. quemadmodū. ubi ēt Bar. in § hæc uerba. ff. ad l. Ag. & Pan. cōsi. 37. vi. i. li. a. l. qui filiab. ubi Mud. ff. de le. 1. Verba ergo illa sup 3. aut 4. gradu affinitatis, si ambigua forēt, ex verbis pręcedentibus claris declaranda & interpretanda forent, & maximè, quia præcedentia declarant sequentia, l. talis scriptura, cum vulgaribus, ff. de leg. 1. Secundo, etiam si Papa non concessisset expresse facultatem dispensandi super affinitate tam licita, quā illicita, sed simpliciter, tamen in casu occurrenti censeretur concessa facultas dispensandi super affinitate etiam licita, & sic cōiuncta cum publica honestate, quia ea identitate vel maioritate
6 rationis fit extensio † de casu ad casum, etiam in facultate dispensandi, quæ fauorabilis est, capitu. si. de simo. cap. si cui. de ꝓbend. in 6 & uoluit Bar. quem alij *communiter* sequuntur in l. 2. in princ. ff. de uer. ob. Mod. maxime in c. at si clerici. in princ. de iud. Fel. in c. postulasti, col. 13. uer. limita 4. de rescr. & late in d. c. si. Sed sic est, ꝙ Papa dedit potestatem dispensandi sup scđo, & tertio gradu consanguinitatis, super quo difficilius solet dispensari, quam super secundo & tertio gradu affinitatis licitę, c. at. literas, & ibi notatur, de rest. spo. & traditur per Io. Lopis, in tract. de mat. in 3. char. uer. sed quæritur ulterius. ergo etiam dicendū, q̄d facultatem dispensandi concesserit super eo, quod est minus, arg. regulæ, non deber. de reg. iu. Et sic verba illa, super secūdo aut tertio gradu affinitatis, sumpto arg. à potestate maiori, de qua supra erunt interpretanda tam de affinitate licita, quam illicita. Et facit ad hoc, quia ēt in odiosis verba intelligenda sūt in potentiori significatu. c. pe. de sen. excom. & sic illud verbū, affinitatis, intelligendum est de affinitate licita, quæ est potentior, & ad hoc facit consilium Cal. cons. 1. sub rub. de consang. & affinit. ubi consulitur, quod potestas dispensandi super tertio consanguinitatis gradu, intelligitur etiam super tertio gradu ex vtroque parente. Nec refragantur præmissa in contrarium deducta, quia loquuntur in dispensationibus odiosis, nos in potestate dispensandi fauorabili. Item loquuntur in dispensatione super affinitate simpliciter, nos in facultate dispensandi super affinitate licita, & illicita, ac etiam super consanguinitate.

RESPONSVM XII.

ET si vnionis Gratia obreptitia nullius sit momenti, non tamen religiosi, qui prioratum Montisclausi ecclesię sancti Spiritus uniri impetrarunt, obrepsisse dicuntur. Nec enim suggesserunt Leoni X. quod ecclesia foret collegiata, sed quod ipsi collegium faciunt. Quod a uero constat non deuiare, cum simul conueniant. Rect. annālem habeant, & syndicum, vnoque confraternitatis sancti Spiritus nomine nuncupentur. Quæ ad constituendum collegium abundè sufficiunt, quamquam commu ni careant arca, dormitorio, & refectorio.

SVMMARIVM.

1 *Subreptio & obreptio uitiant ipso iure gratias ad beneficia, & quando literæ dicantur subreptitiæ nu. 2.*
3 *Collegium quid sit, & quid ad eius esse requiratur. nu. 5.*
4 *Priuilegium ex quanti temporis cursu pręsumatur.*
6 *Prælatus specialis an requiratur ad essētiā collegij? & q̄d ꝓterea num. 7.*
8 *Presbyteri possūt cōstituere collegiū in aliqua Ecclesia ꝑ missis dicēdis.*

Respon. interpreta.

QVæritur An vnio facta de ecclesia prioratus Montisclausi ecclesię S. Spiritus uit. o subreptionis, & obreptionis oppositio, de qu o in articulis mihi exhibitis, fuerit & sit nulla. Certissimi iuris est, quod subreptio, & obreptio vitiaur gratias ad benefi-
1 cia † ipso iure, c. ad audientiam, de rescri. qui tex. etiam procedit in gratia vnionis beneficiorum, fm Cal. cons. ult. sub rub. de rebus eccle. non alie. Old. consi. 261. in quæstione, quæ ponitur per Pan. consi. 101, in quæstione, quæ uertitur, in prima parte. & Dec. consil. 168 Reueren. pater. colum. 1. vel saltem venit annullanda, vt per Rotam, sub rubr. de rebus eccle. non alien. decis. 2. in antiquis. Videtur autem, ꝙ hmōi vnio dici possit subreptitia, quia falso dř expositum Leoni X. Pontifi. Max. quod fratres sancti Spiritus faciunt collegium, & ob id Sanctissimus dominus noster motus uidetur ad vniendum aliud beneficium eidē ecclesiæ sancti Spiritus vel collegiatæ, quam vnionem non fecisset, vel non ita de facili, si sciuisset non esse collegiatam. c. postulasti, ibi, de leui. de rescr. & c. super literis, eo. ti. & ibi Fel. col.
2 5. inquit, ꝙ literæ unionis dñr subreptitię, † si cā expressa ad iustificandam vnionē nō sit uera, puta si asseratur, quod ecclesia sit pauper, cum sit diues, quod procedit etiam si vnio fuerit facta motu proprio, secundum Car. consi. 96. Papa viuit. Verum præmissis non obstantib. puto ꝯtrium de iure concludendum; tum quia verum est, quod dicti fratres constituunt collegium & collegialiter viuunt. Tum qa vnio facta fuit ecclesię sancti Spiritus, & non collegio. Q̄d autem dicti fratres constituant collegium, sic ꝓbatur, Cui ꝯuenit diffinitio, dēt ēt ꝯuenire diffinitum. l. 1. §. dolū. ff. de dolo. Diffinitur āt collegium sic. Collegiū
3 † est collectio corporū rōnabilium, constituēs vnum corpus repręsen-

tatum, ſm Car. Flor in c. dilectus. de excef. prała. vel Collegium
eſt collectio plurium corporum inter ſe diſtantium, vno nomi
ne nuncupatum, ſm Bal. in rub. C. pro ſoc. utraque diffinitio ꝯ-
uenit congregationi horũ fratrũ, quia ſimul habitant, & ſimul
conueniunt, & ꝑñr eſt collectio, ſm Bar. in rubr. ff. de colleg. il-
lic. Conuenit ẽt verbũ, corporum, Inſt. de rebus corpo. & incor
po. ẽt adaptatur verbũ. pl urib, quia ſunt vltra tres, qui ſufficiũt
ad faciendum collegium, l. Neratius. ff. de ver. ſig. c. 1. de elc. Cõ
ueniunt alia verba, l. rõnabilium, ad dñam gregis, & armenti, &
faciunt vnum corpus repręſentatum ſeu fictũ, ꝙ ꝯfraternitas sã
cti Spiritus nuncupatur, vt expreſsè aduerſantes in ſuis articulis
confitentur. Et veritas noſtræ conſultationis clarius apparebit,
ſi ſpãliter tollantur, q̃ in ꝯtrijs articulis deducuntur. Non obſtat
igitur, dum dr̃, ꝙ ex primæua inſtitutione non fuit eccleſia San
cti Spũs fundata, vt ibi eſſet collegiũ; qa eſto, ꝙ ita ſit, nõ ſequi-
tur, ꝙ ex poſt non potuerit effici collegiata, vel ex conſuetudi-
ne, vel ex priuilegio. Non ob. dum negat conſtare de aliquo pri
uilegio, vel conſuetudine, quia poſſem primo rñdere, ꝙ ex quo
ipſi fratres ſunt in quaſi poſſeſſione iuris collegialis, iam tanto
tpe cuius initii memoria non habet, ex tali curſu tpis præſumit
4 † priuilegium, ſm Bar. in l. cum de in rem verſo. ff. de vſur. Ant.
& Pan. in c. peruenit, de cenſi. & in c. cura, de iurepat. Old. conſi.
296. Ale. conſi. 6. lib. 6. Scdo rñdetur, quod ex quo ſunt in quaſi
poſſeſſione exercendi iura collegialia, iam tot annis, negari nõ
poteſt, quod ex tali poſſeſſione non ſit fundata eorum intentio,
5 ita quod alio non apparente habenda eſt pro collegiata † ſm
Pan. poſt alios in c. nobis. de iure patro. & Hoſt. in Summa de
excell. Prael. § 1. verſi. ſubditi uero. Ibi, ſed quomodo ſcietur. ubi
ꝯcludit, quod ex uſu cognoſcitur, utrũ ſit collegiata, vel nõ. Si n.
clerici ibidem deſeruientes conſueuerunt ſyndicũ eligere, tra-
ctatus facere, arcam cõem, uel ſigillum cõe hr̃e, collegiata iudi-
catur. Et maxime hoc uerum eſt, ſi conſueuerint ſibi aliquem
eligere in Prælatum ſiue in caput, c. 1. de elect. Ita Pan. in d. c. no
bis, & Car. in d. c. dilecto. Cũ igitur dicti fratres continue ſibi
Rectorem elegerint, ſyndicum, & tractatus fecerint, aliaq; pere-
gerint, q̃ citra ius & nomẽ collegii fieri non poſſunt, certe iudi-
candum eſt, ꝙ ipſi conſtituant collegiũ. Nec obſtat dum dr̃, qđ
eorum Rector annalis eſt, qa ad eſſe collegii non requirit, qđ
6 habeant prelatum † ſpecialem, ſecundum Inn in ca. cum non
ignotes, de pb. Pan. in c. 1. de ele Bar. in l. ſodales. ff. de colleg. illi.
Bald. in rub. C. pro ſo. cum concor. adductis per Fel. in c. ex lite-
ris, col. 2. de conſt. Cũ igitur de eſſentia collegij non ſit, ꝙ ullus
adſit p̃latus: ſi mõ deputetur p̃latus ad tp̃s, nõ deſinet eſſe colle-
gium, ut de Abbatiſſa dr̃, quæ ad tempus ſolet eligi. ita Arch. in
c. ſicut in unaquaque, 11. q. 2. Non obſt. denique dum dr̃, ꝙ iſti
fratres non hẽnt arcã cõem, quam ſolent habere collegiati, l. 1.
ff quod cuiuſcunque uniuer. nomine. nec ſigillum commune,
d. capitu. ddecta. nec refectorium, nec dormitorium commu-
ne, iuxta tex. in capitu. cum monaſterium, de ſtatu mona. quare
rñdetur, ꝙ licet iſta ſint quædam ſigna collegij, tamen ſunt
& alia, ſ. ſyndicum creare, tractatus facere, communiter habita-
re, & alia plura, c. tertio loco, de pb. c. inter dilectos. de do. & ad
faciendum collegium non ſunt neceſſaria omnia copulatiue,
ſed aliqua ex eis ſufficiunt, ſecundum Car. Flor. in clement. ut
7 hi, qui. in 4 q. de æta. & qualit. & ita concludunt † Hoſt. & alii
in locis p̃allegans alternatiue loquentes. In caſu autem noſtro
fere omnia ſigna cõcurrunt, uidelicet electio ſyndici, tractatus,
communis habitatio, com mune dormitorium, communis fra-
ternitas, electio Rectoris, & plura alia, quo fit ut ſine dubio rñ-
dendum ſit ꝯos collegiũ facere: ultimo & ſi eccleſia S. Spiritus
non eſſet collegiata, non tñ unio dici poſſet obreptitia, qa in p̃-
cibus non dr̃, ꝙ ſit collegiata. Sed qđ in ea adeſt collegium cle-
ricorum & presbyterorum pro miſſis celebrãdis, & horis Deo
pſallendis ibidem mancipatorum, & hoc uerisſimũ eſt, nã ſm
Inn. in d. c. dilecta: clerici & presbyteri poſſunt conſtituere col-
8 legiũ † pro miſſis celebrandis in aliqua eccleſia, licet ipſa non
ſit collegiata. & ibi Cardin. quæſt. 7. decidit, quod omnia colle-
gia, q̃ intuitu pietatis, puta pro miſſis celebrãdis, uel oppreſſis
iuuandis ꝯſtituũtur, sũt a iure approbata & idẽ tenet Bar. in d. l. 1.
§. ſed religionis. ff. de colleg. illi. & Bal. in d. rub. C. pro ſo. Sequi
tur ergo, ꝙ unio caret uitio obreptionis, & ſubreptionis, &c.

RESPON. XIII.

EXequenda eſt Pontificis gratia, & ſi ſcripta ſignataque nõ ſit, ſi alter cautum ſpeciali lege non reperiatur: quæ lex cum ſit exorbitãs, non eſt extra caſum ſuum aliqualiter protrahenda.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura non eſt de eſſentia gratia.*
2 *Collatio facta nutu, valet.*
3 *Gratiæ effectus conſiſtit in verbo, fiat.*
4 *Gratia perficitur ex ſola ſignatura.*

Respon. Interpret.

DE iure Sufficit ſignatura, imo ſufficit ſola gratia ore Pontificis prolata, abſq; ſignatura,
1 hoc modo, fiat, vt petitur, non. n. ſcriptura † eſt de eſ-
ſentia gratię, ſm Car. in c. quiſquis, de elec. Bal. in l. ſi.
C. de cõi ſeruo man. Fel. in rub. de conſt. col. pe. & in c. Rodulph.
2 col. 17. de reſcr. Hinc eſt, ꝙ valet collatio facta nutu, † ſecundũ
Bal. & Barb. in rub. de reſcr. & dato, ꝙ exigeretur ſcriptura ſicut
in priuilegijs. c. porro, de priu. & per gl. in c. 1. §. poſtquam, de cen
ſi. lib. 6. Satis tamen & ſufficienter dr̃ hmõi diſpoſitio ſcripta, ſi
3 reperiatur ſcriptum verbum, fiat, † quia in eo conſiſtit effectus
gratiæ, iuxta illud Geneſis, fiat lux, & facta eſt, vt per Fel. in d. c.
Rodulphus. nec requiritur aliqua expeditio literarum, quia ex
4 ſola ſignatura † perficitur gratia, c. inſtitutionis. cum gl. 25. q. 2.
& in cl. dudum. §. nos etenim, de ſepul. & Pan in c. noſti, de elec.
in c. in noſtra, de reſcr. Nec obſt. regula cancellariæ 29 in ordi-
ne inc. Item, ꝙ omnes, quia loquitur in commiſſionib. cauſarũ,
& proceſſib. habendis ſuper gratijs ad beneficia, quarum bullæ
non fuerunt expeditę, vnde non eſt facienda extenſio ad diſpen
ſationes, cum talis regula ſit exorbitans, l. quod vero contra, &
l. ius ſingulare. ff. de leg. cum vulgaribus.

RESPONSVM XIIII.

DEnuo Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficio ſimoniacè obtento, licet nec dr̃ ſimonia, nec de c. licet canon, nec de fructib. perceptis poſt annum ante promotionem ad ſacerdotium exprimere teneri non videatur, nihilominus huiuſmodi qualitates de iure ſunt exprimendæ, quia difficiliorem reddere ſolent concedentem, vt impetrans impetratis gaudere poſſit, nec Princeps alicui ſimpliciter prouidens intelligitur derogare iuri communi, niſi id ex certa ſcientia agat.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficia ſimoniacè obtento, tenetur exprimere quod vacat ex capite. c. licet canon. & vide nu. 4.*
2 *Beneficium congruè dici non poteſt uacare ex dupliti c. & vide nu. 10.*
3 *Impetrans nõ tenetur exprimere niſi qualitates uacationis in iure expreſſas, etiam ſi non expreſſe aliquantulum difficiliorem redderent concedentem & vide nu. 6. & nu. 12.*
5 *Simoniacus non poteſt ad beneficium diſpenſari niſi per Pontificem ex magna cauſa, & miſericordia.*
Simoniacus large intruſus dicitur.
7 *Beneficium ſimoniacè obtentum de iure communi non poteſt immediatè obtineri ſine diſpenſatione, quę non præſumitur, niſi probetur.*
8 *Bonæ fidei poſſeſſor facit fructus ſuos, maximè conſumptos.*
9 *Simoniacus tenetur uerba facere de fructibus perceptis ante nouã impetrationem, cum illos ſine titulo acquiſiuerit.*
Simoniacus tanquam fur, tenetur ad reſtitutionem fructuum.
10 *Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficio exprimere debet, ꝙ nõ fuerit promotus ad beneficium in primo anno poſt fructus perceptos.*
Ætas ex intentione iudicatur.
11 *Vnio dupliciter fit, aut per incorporationem, ſeu adiectionem, aut per confuſionem, ſeu communem mixtionem.*
12 *Eccleſię per incorporationem alteri eccleſiæ unitæ, ſunt tanquam pediſſequæ illius, cui uniuntur.*
13 *In eccleſiis ſimul unitis in dubio præſumitur illa principalis, quæ plures habet coniecturas pro ſe. & ibi uide plura de ordine ſcripturæ, ac nominationis.*

Respon. interpreta.

QVòd Impetrãs nouam prouiſionem ſuper benefi
cio ſimoniacè obtẽto, ꝙ vacare dr̃ etiam ex
1 cap. c. licet canon, de elec. in 6. de tali vacatura † nõ te-
netur facere mẽtionẽ, ſed ſufficit dicere ſe ſimonia-
cè obtinuiſſe. Iſtud in primis probatur, quia cõis eſt Doctorum
ſñia de modo vacationis non eſſe neceſſario faciendam mẽtio-
nem, ſed ſufficere ſimpliciter dicere beneficium vacare, cum per
hoc omnis modus vacationis comprehendatur, ut eſt gl. in c. ſi
pp de reſcr. in 6. in verb. vacabunt. & in c. cupientes, de elec. lib. 6.
Lapus allegatione 6. col. 2. Fel. latè in c. in noſtra in 37. corolla-
rio. de reſc. & ibi plures concordantes. vnde præſuppoſito, ꝙ ẽt
hoc beneficium ꝙ impetratur, vacet ex dicta conſtitutione, tñ
de tali vacatione non oportet facere mentionẽ. Secundo proba
tur, quia certum eſt ꝙ ex c. ſimoniæ ẽt per aliũ vt inſcio, & igno
ranti commiſſę, iam vacabat beneficiũ latẽ de iure, tex. ſunt ad
hoc in c. pe. de ele. in c. nobis & in c. de ſimoniacè, & ibi Ab. de
ſimonia. tex. in c. præſentiũ, & in c. quicunque. 1. q. 5. in extra. c. 2.
2 de ſimo. cũ ergo iam vacaret ex c. ſimoniæ, nõ poteſt † dici am
plius vacare ex c. licet canon, ut tenet Rota in ti. de reſc. Fel. in c.
2. & in c. in noſtra. ver. ſcias ẽt, de reſcriptis. & Rota in ti. ut lite
pen. dec. vlt. But. ꝯ. 64. in Chriſti noie. Tertio, ꝙ ad hoc non te-
neatur

neaẽ. facit regula gñalis q̃ tradit in materia impetrationis bñfi-
3 ciorũ, q̃ est, ꝙ impetrãs † non teneatur facere mentionẽ nisi de
qualitatibus in iure expſsis, quas posuit gl. in cle. 1. de pb. quam
ipsi sequuntur oẽs, & tenuit Cald. consi. 6. in tit. de pb. Inn. in ca.
super literis. de rescrip. & ibi Fel. versi. limita primo, & idem in
ca. ad aures. eo. tit. cum concordantibus per eum adductis, quæ
regula ampliatur etiam si esset talis qualitas, quæ difficiliorem
redderet concedentẽ, vt voluit Egid. Bellameta decis. 6. q. 8. in-
cipien. conclusio extra Rotam, quẽ refert, & sequitur Fely. in c.
postulasti. ver. declara etiam, de rescrip. & Rota eo. tit. decis. 3 a.
in nouis, cum ergo ista qualitas non sit in iure expressa, vt ex
primi debeat, vr̃ concludẽdum dictũ impetrantem non teneri
de ea facere mentionem, & ꝙ non teneatur, est doctrina Card.
& Anch. in clem. si Ro. de præb. quam refert, & dicit multos se
qui Fel. in d. c. postulasti. col. pen. vbi voluit, ꝙ intrusus impetrãs
beneficium non tenetur facere mentionem de sua intrusione.
¶ Sed his non obst. veritatem proculdubio crederem esse in ɔ̃-
rium. s. ꝙ teneatur prædictis impetrare uolens de tribus facere
mentionem. Primo, simoniacè beneficium tale obtinuerit. Se-
cundo, ꝙ fructus ex eo hactenus perceperit. Tertio, ꝙ bñficio
4 priuatus sit ex constõne † c. licet canon. propria qualitate, ꝙ ad
eius expressionem teneatur facit, quia vt iam dixi. s̃. ꝑ simoniã
ẽt eo ignorante commissam cogitur beneficium dimittere, vt
sunt tex. in c. præsentium. 1. q. 5. & in c. sicut. in prin. cum si. de si
mo. Nec cum tali simoniaco, ut idẽ bñficiũ retinere possit, põt
5 per aliũ, q̃ per † Pontificẽ dispensari sm Pan. post Ant. de Butr.
in c. pen. in 2. not. de elect. per tex. ibi. & idem Pan. post Cald. in
c. de simoniace col. 2. ver. & ideo. de simo. Immo cum tali simo
niaco, ẽt nisi ex maxima misericordia per summum Pontificẽ
dispensatur, vt dicit tex. in d. c. quicunq; 1. q. 5. Host. & Pan. in d.
c. de simoniace. cum ergo hæc sit talis qualitas, q̃ de iure com-
mu. impedit impetrantem illud bñficiũ tenere, certe de ipsa erit
6 facienda mẽtio, quia de oĩ † qualitate in iure expressa est fienda
mẽtio, ẽt si non redderet concedentẽ difficiliorẽ, c. si motu, de
præb. in 6. c. si proponente. de rescr. firmat late Fel. post multos
in c. super literis. col. 2. de rescr. a fortiori si non solum difficilio
rem redderet, sed ad omnimodo denegandum induceret. Scđo
adducitur, nam certum est, ꝙ de intrusione ad beneficium, qđ
impetratur, est necessario fienda mentio, sm Abb. in ca. cum iã
dudum. col. 2. de præb. Domin. in c. eum qui de præb. in 6. Fel. in
c. in nostra. col. 8. & in c. postu. in fi. de rescrip. cum concor. Sed
simoniacus large intrusus dr̃, ut vult gl. & ibi Card. ita illam de-
clarat in c. nisi in prin. de renun. Domini. in c. ꝑ 19. dist. vbi vult
illum dici intrusum, qui licet habeat titulum a superiore, uenit
tñ beneficio priuandus. & ꝙ dicatur intrusus concludenti ar. ꝓ-
batur per Fel. in c. in nr̃a. col. 9. de rescrip. Cald. tit. de præb. cõsil.
12. & eorũ dicta ꝓbantur ẽt respectu simoniaci ignorãtis. meri-
to ergo de tali simoniaca possessione erit fiẽda mentio. Tertio
& vltimo, istud cõcludenter ꝓbaẽ, qa ad hoc, vt valeat collatio
istius beneficij, nõ sufficit sola collatio, sed requirit̃ ẽt dispensa-
tio, aut ꝙ collatio virtualiter in se cõtineat dispẽsationẽ, cũ de
7 iure cõmu. bñficiũ simoniace obtẽtum nõ possit † immediate
obtineri. d. c. fin. de simo. sed sit necessaria dispensatio, ut dixi s̃.
certe nisi Papa informet̃ de tali simonia, non poterit dici cõfe-
rendo dispensasse ꝑ no. in c. de multa. §. q uero. in c. extirpandæ.
de pb. ubi Princeps cõferendo indigno, nõ vr̃ dispensare nisi ɔ-
stet de certa scientia Indignitatis, vt tenuit Dñi. post Inn. in c. cũ
qui vlt. col. de pb. li. 6. Bar. in l. Barbarius. ff. de offi. pto. Old. cõs.
325. Pan. in c. cũ in cũctis inferiora. s̃. de elec. Fel. in d. c. postula-
sti. ver. & ista limitatio procedit, vbi expresse in terminis nr̃is di
xit, ꝙ ad hoc, vt valeat collatio facta ei, qui iniuste possidebat,
oportet illam possessionem exprimere, vr̃ Papam ex certa scia
cõferre. faciunt multa, q̃ accumulat Fel. in d. c. postulasti. ver. cir-
ca quartũ. Ad secundã qualitatẽ deueniendo, q̃ est, nunquid de
fructibus perceptis maxime post annũ a tpe adẽptionis teneatur
facere mentionẽ, licet videatur prima facie dicendũ, ꝙ nõ cum
ꝓsupponat̃ in facto eo ignorãte simoniã commissam, & hacte-
nus ignorasse dici debet bona fide possedisse, & tanquam bona
8 fide possessor fructus † fecisse suos. l. bonæ fidei. ff. de acquir. reru.
do. l. & ex diuerso. cũ gl. ff. de rei ven. c. grauis; de resti. spol. cum
ibi notatis. maxime si sint consumati. §. & si in rem. cum gl. Inst.
de offi. iud. præcipue cũ isti sint fructus bñficij rõne seruitij in sti
pendiũ ɔpetẽtes. c. cum sm, de pb. vnde ad eorũ expressionẽ vr̃
non teneri, cũ non teneatur ad restõnẽ. ar. c. cũ cõting. ff. & ibi
gl. de offi. dele. l. ad ꝓbõnẽ. C. de ꝓba. Scđo, ꝓ ea pte facit doctri.
Car. & Anch. in clem. si Romanus. de prob. ubi dñt, ꝙ si impe-
trãs bñficiũ nõ facit mẽnonẽ de illicita fructuũ pceptione, non
inficit̃ collatio, & eorũ decisionẽ refert & seqtur Fel. in d. c. po-
stulasti. in fi. uer. primus casus est. & hanc doctrinã iam s̃. allega-
ui. Tertio, pro ea parte adducit̃, nam cũ in isto bñficio simonia
interuenerit bñficiato ignorante, ipseq; illico ubi ad eius notitiã
peruenit illud sit paratus dimittere, cũ petat hic sibi de nouo cõ
ferri, non põt dici simoniã cõmisisse, nec illã ratam habuisse. c.
de regularib. de simo. c. 1. 1. q. 5. l. ebsensisse. ff. de iud. & tali simo
niaco igoorãti ius solũ mãdat dimittere bñficium, ut in d. c. d re-
gulatibus, in verbo dimittãt, & in d. c. nisi cũ pridẽ in prin. imò
nec dimittere posset sine superioris auct. in cuius manib. hẽt re-
signare. & vtrobiq; tenet gl. Ant. de Bu. & Pan. non vr̃ iste im-
petrãs in aliquo deliquisse, cũ iuris ꝑcepto satisfecerit. vñ ɔ̃ñr ad
fructuũ licite pceptorũ restõnẽ venit astringẽdus. Quibus non
obstãtibus ɔ̃rium credo de iure verius, s. ꝙ imò teneat̃ de per-
9 ceptis fructibus † facere mẽtionẽ, ꝓ quo adduco. certũ. n. est, ꝙ
iste titulus simoniacus virtute cuius iste impetrans fructus pce-
pit, e. ẽ inualidus, cum collatio veniat cassanda. c. nobis. cũ si. de
sim. sed titulus inualidus hr̃ pro nõ ti. ẽt quantum ad fructuum
acquisitionẽ, put tenet Inn. in c. ɔsultationib. in prin. de iure pat.
cuius dictum approbat Bal. in l. 2. de serui. & aqua. Lud. Ro. cõ-
si. 354. Fel. in c. cũ cã. col. 3. ver. & ex oĩb. istis. de offi. deleg. & ꝙ
hẽatur pro non ti. est gl. in c. non liceat. 12. q. 2. Abb. in c. 2. de re-
bus eccl. non alie. cũ ergo tales fructus sine tit. pceperit, ad illo-
rum rõnẽ, aut saltẽ expressionẽ tenet̃, & ad hoc ɔprobandũ fa-
cit gl. d. c. nisi. in prin. de renun. q̃ vult simoniacũ dici furẽ, & tã-
quã fur teneat̃ ad furtũ restituendũ, ut dicit Ant. de But. in c. du
dũ. el 2. in 2. no. de ele. ꝙ quicunq; recipit fructus bñficij, qñ il-
lud non est iuste adeptũ, dr̃ fur, & furtũ cõmittit. Immo sm Pa.
ibidẽ, in 5. no. furtũ cum sacrilegio cõmitti tales fructus retinẽ
do. Scđo, ꝓ hoc adduco doctrinã Spec. in tit. de dispen. §. dicen-
dum restat circa fi. ver. sed pone ꝙ aliquis. vbi dicit, ꝙ non solũ
de iniusta detentione, sed ẽt de fructuũ pceptione tenet̃ impe-
trãs facere mẽnonẽ, nisi ipsos in vtilitatẽ ecclię ɔuertisset, & idẽ
ẽt tenuit d. suus quẽ ipse allegat in c. postulasti. de rescr. & dicit
Io. An. in addi. ad Spe. in loco s̃. allegato, ꝙ cũ Papa Io. iustificas-
set titulũ cuiusdã scholaris sui, uoluit ꝙ dimidia fructuũ pcepto
rum cameræ suæ applicaret̃, & illud dictũ Spe. sequitur Milis in
repertorio, in verbo, grãm bñficialem, refert & cõmendat Fel.
in c. in nr̃a. col. 8. ver. itẽ in hoc vlti. de rescr. Idẽ tenet Io. An. in
d. c. postulasti. Phili. Fran. in c. eũ q, col. 2. in glo. in verbo obti ne-
bat, de ꝓb. lib. 6. Tertio pro hoc adduco, nã dispẽsatio sup ꝑlali-
tate bñficiorũ nõ valet, nisi fiat mẽtio de illicita fructuũ pceptio
ne, vt tenet Io. An. & Cõpo. in c. dudũ. 2. de elec. Abb. in c. ad au-
res. ver. ꝓ hoc ẽt dicas, de rescr. Ita nec valebit collatio huius be
neficij illicite detenti, nisi fiat mẽtio, ꝙ illicitè detinebat fructus
inde pcipiẽdos: qa ut dicit Dñi. in c. non pt. de pb. in 6. qualitates
exprimendæ in dispensationib. veniunt in collationib. exprimẽ
dæ, & ẽt dicit Fel. in d. c. ad aures. col. 5. & in ista interpretatione
interueniente hẽbat nõ solũ collatio, sed dispensatio virtualr̃ fal-
sẽ. Vltimo adduco deci. expſsã Fel. in d. c. postula. in fi. ver. sed in
2. vbi vult, ꝙ si in impetratione bñficij illicitè detenti fiat mẽtio
de illicita detẽtione, ut petatur de nouo ɔferri, ualet collatio, li-
cet de fructib. pceptis non fiat mẽtio, tñ ꝙ ordinarius potuit in-
quirere ɔ̃ ipsum, si non fuit facta cõpõ cũ camera, & isto mõ in-
telligo supradicta, uidelicet, ꝙ expressio fructuũ pceptorum est
fiẽda, nõ ad ualidandã collat. sed ad impediẽdũ ne ordinarius ɔ̃
eũ amplius sup pceptione fru. inquirere possit. Et ꝓ ɔplemẽto isti
casus nõ eũdo ꝑ mẽdicata suffragia, adduco text. in extra. Pau. 2.
inci. cũ detestabile. in tit. de si. q̃ vult, sim. perceptos fructus suos
nõ facere, imò ad illorũ oĩum teneri restõnẽ, ut vr̃ ille tex. ꝓba-
re, ẽt respũ simoniæ ꝑ aliũ, q̃ ꝑ bñficiatũ cõmissæ, cũ in scđo rñ-
so, ubi infligit excõicationẽ, expſsè dicat eos, qui ꝑ se, vel ꝑ alios
dederit, &c. vbi uero grauat ad fructuũ pceptorũ restõnẽ, indi-
stinctè dicat de qbuscũq; bñficijs simoniace obtẽtis, ut est tex. in
d. extraua. cũ detestabile, q̃ ẽt extẽdit̃ ad occultos sim. & est quæ
dã extrauag. Martini V. q̃ incipit, Dãnabile q̃ ꝓcedẽtẽ ẽt extẽdit
ad occultos simoniacos, q̃ tñ extrauag. in numero aliarũ non
repetit̃, sed eã allegat Fel. in c. de simoniace, ver. vlt. ɔclo. de sim.
& sic teneo ɔcludendo, dcm̃ impetrãtẽ teneri de fructib. pceptis
facere mẽtionẽ. Ad ɔ̃ria facilis est rñsio, qa inq̃tũ in iurib. allega-
tis ponderat̃ ignorãtia simoniaci, istud fit respũ facilioris, vr̃ dif-
ficilioris dispẽsationis. Itẽ, ut sciamus, an sit simoniacus, & simo
niace ꝓmotus, an simoniace ꝓmotus tm̃, ut declarat gl. in c. ꝑ-
sentiũ. 1. q. 5. Pan. in d. c. de simoniace. de simo. Nec ob. illa decis.
Car. & Anc. in cle. si Ro. qa, ut illã declarat Fel. in d. c. postulasti,
in fi. ꝓcedit, qñ ĩpetrat̃ sm bñficiũ: tũc. n. nõ est necessario fienda
mẽtio ĩtrusionis, nec pceptionis fructuũ primi eo, ꝙ ꝑ hmõi le
cũdi bñficij collationẽ ñ adiuuat̃ iniustus titulus primi qn sp ipo
& fructib. idẽ pceptis priuari possit. Sed casus nr̃ loqt̃ đ ĩpetratio
ne eiusdẽ bñficij, ꝙ illicite detinet, & ex quo fructus ĩdebite fue
rũt pcepti, quo casu ꝑ istã scđam collat. ɔualidat̃ ille uitiosus in-
gressus ita, ꝙ de illo nõ poterit amplius inqri, uel melius dico,
ꝙ illa decisio ꝓcedit tm̃ nõ respũ ualidãdæ collationis scđi bñfi
cij, qđ, nõ ĩficit taciturnitate primi illicite detẽti, sed, ut dicit Fel.
in d. c. postulasti. in fi. nõ ĩpedit qn ordinarius possit postea ɔ̃ eũ
inquirere de bñficio, & fructib. ex eo perceptis cũ priuari, & ita
dico eẽ in casu nr̃o. qa taciturnitas fructuũ pceptorũ nõ inficit
collationẽ, sed tñ eps potuit nõ obstãte ista noua collatione ĩqui
rere de fructib. indebitè pceptis. ¶ Circa tertiã, & ultimã, đ quo
dubitat̃, uidelicet nunquid teneat̃ ĩpetrãs facere mẽtionẽ de eo,
ꝙ ñ fuerit ꝓmotus ad sacerdotiũ in primo anno, & post fructus
pceptos, licet uideat̃ prima facie dcm̃, ꝙ non, cũ ex duplici capite
10 idẽ bñficiũ † vacare nõ possit, si semel uacet, ut uoluit Fel. post

Rotã in c.1.ver.fal' tertio de resc.vt s. dixi. ¶ Cõclosiuè tñ ꝓce
dendo, ꝯtrariũ credo verius, & dico, ꝙ tã respũ validitatis impetra
tionis, quã et fruc. ꝑceptorũ post annũ retentionis, oporteat de
11 priuatione† & simonia, ex c. licet canõ, facere mẽtionẽ, pro quo
moueor in primis. Certũ est n. ꝙ cũ ꝗ priuatus est bñficio cura-
to ob nõ ꝓmotionem ad sacerdotiũ ĩ. annũ, idẽ bñficium itera
to ex eadẽ vacatione ꝯferri nõ p̃t, vt est tex. in c. cõmissa. de elc.
in 6. cũ p̃p̃ in dub. iure cõi derogare velle nõ p̃sumit. Inn. in c in
nomine de elec. Pan. in c. illa quotidiana. eo. tit. l. centurio. & l. ex
facto, & ibi no. ff. de vulg. est. n. nisi de eius certa sciã ꝯstet ea ad
hæc, & ibi Dec. de rescr. certe nisi fiat mentio de istis inhabilita
tibus, nõ ualebit collatio ex defectu intẽtionis cõcedentis. Scdo
pro hoc adduco, ꝙ huic impetrãti ob. duo vitia, ex quorũ quo
libet ꝓhiberet tale bñficiũ hr̃e, simonia. s. & priuatio. c. licet can.
posito ergo ꝙ ex primo. s. simoniace obtinuisse, aboleatur di-
spensatiue vitium simoniacum, remanebit tñ alterũ. s. priuatio
nis, qa ꝯcurrẽte duplici vitio, & si dispensẽt super vno, remanet
tñ aliud, vt est tex & ibi Dñi. in c. non põt. de p̃b. in vi. Anto. de
But. in c. dudũ ecclia, §. insup. in 3. no. de elc. ꝓ quo est deci. Bal.
in l. eam quã. ver. sed pone. C. de fideicõ. vbi dicit, ꝙ l̃r̃atio facta
de spurio spurietatis facta mẽtione ñ valet, si erat natus ex adul
terio, & incestu, nisi de vtraq; inhabilitate sit facta mẽtio, & ita
dixit consuluisse Old. cõ. 247. factum tale est & idem tenuit Io.
An. in addi. ad Spe. super rub. qui fil. sint leg. Lud. Ro. l. si uero.
§. de viro. in 31. fallẽ. ff. sol. mat Abb. in c. per venerab. col. 8 q fi.
sint leg. Immo dicit Bald. in l. 1. C. de fur. ꝙ vbi sunt ꝑla obstacu-
la, nõ sufficit mẽtio gñal. cũ cl̃a. nõ ob. nisi fiat mẽtio singulorũ
defectuum, & dicit idẽ Bal. in l. Barbarius. ibi, & si dicaẽ, ꝙ Papa
nunq̃ p suã dispensationẽ p̃sumit velle habilitare multiplici
ter inhabiles, & multa in proposito adducit Fel. in d. c. postula
sti col. 4. Tertio istud ꝓbatur, nisi de hoc fiat mẽtio talis colla-
tio corruet, tũ ex vitio surreptionis, q. ista est qualitas in iure ex
12 pressa, de qua mẽtio est fienda, ut in d. c cõmissa, tũ qa saltẽ† dif
ficiliorẽ reddidisset concedẽtẽ, mentio exprimenda. c. super lite-
ris. cũ gl. mag. de resc. Corruet et ex defectu intẽtionis, cum ꝑp
collationẽ nouã, aut quãlibet ꝯfirmationẽ nunq̃ censeat confir-
mari beneficiũ, qđ illicite detinebat, ꝑ tex. in l. auctoritatem, &
ibi Bar. C. vñ vi & per gl. in l. 2. in verb. professio. de fund. & salt.
rei domi. lib 6. C. ꝑ q̃ gl ita dicit expsse Phi. Franc. in c. cũ qui de
p̃b. in 6 Io. And. in d. c. sicut & Fel. in d. c. postulasti. vnde ex s. di
ctis cõclude, ꝙ de tali priuatione necessario fienda est mentio
eo maxime, qa ex capite simoniæ facilius secũ dispẽsabit p̃tex-
tu ignorantię. hoc ex vero capite nulla subest iusta cã dispẽsan
di saltẽ mihi deducta, & istæ rõnes cõcludũt nõ solũ eo respũ,
vt valeat collatio, sed et, vt fructus ꝑceptos retinere possit, qui cũ
sint indebite ꝑcepti ex duplici vitio, certe etiã si purgetur vitiũ
simoniæ, remanebunt tñ indebiti ex capite priuationis ex supra
adductis rationib. maxime cum ex capite priuationis sint ma-
gis indebite recepti, attenta vacatione bñficii ipso iure ex qb. fit
casus absolutus. ¶ Super scdo art. in quo quæritur, quæ istarum
trium ecclesiarum simul vnitarum. s. campestris, diruptæ, & ea q̃
est in castro, in qua diuina celebrantur: & tertia, quæ distat ab
istis per dietam, in qua sacra populo per priorem administran-
tur. dicatur esse prin. quia in facto non deducitur qua specie vnio
nis vnitæ sint & dubium nõ sit eã multipliciter fieri posse. Alte
ra tñ ex duab. specieb. s. ã vnione necessario cõcludendũ est, qua
re utraq; cãpestrẽ, & diruptã esse principalẽ probabitur. habuit
13 n. harũ ecclesiarum vnio fieri, vt duæ ipsarum tertiæ † vnirentur, si
ue ꝑp earũ paupertatẽ aut populi carentiã, aut fuit facta vnio ita
liter, ꝙ ex ipsius trib. fieret vnicũ beneficiũ, eo ꝙ in specie vniõis
deductæ per glo. Host. & Pan. in cap. 1. ne sed. vac. & in c. ꝑpis. 16.
q. 1. hic non cadũt. vt dico ꝯclusiue ꝓcedẽdo, & ex quauis ista-
rũ duarũ sp̃erũ istæ ecclesiæ sint vnitæ, ꝙ ista cãpestris dici dẽt
prin. si. n. fm primã sp̃em factã unio fuit, ita vt duæ ecclesiæ ter-
tiæ sint vnitæ, clarũ est, ꝙ cãpestris est prin. istud probat, qa ec-
clesiæ p incorporationẽ alteri ecclæ vnitæ. sunt tanq̃ pedisequę
illius, cui vniuntur, & perdũt nomẽ, & et oĩno extinguunt, tex. i
Auth. vt iud. sine quoquo suffra §. illud. col. 2 ubi expresse dr̃ of
ficiũ alteri vnitũ priuari noĩe, vt est tex. in c. recolẽtes. de sta. mo.
Bar. in l. si qñ in fi. C. de app. Fel. in c. trãslato col. 3. de cõsti. item
oĩa iura ecclesiæ unitæ transeũt in ipsam, cui fit vnio, tanquã in
patremfa. adoptãtẽ. Pan. in c. 3. in 3. no. de reli. do. p l. si adopta-
uero. de prec. vnde cũ illa ecclesia cãpestris principaliter noĩet
in quibuscunq; actib. quæ fiunt per priorem, & noĩe suo soluat
pensionẽ, non põt dici nec ipsa extincta, nec eius nomen, ꝓñt ꝙ
ipsa sit prin. ad quã fuit fcã unio. persuadetur. Si verò ipsarum
ecclesiarum vnio facta fuit, vt neutra alteri uniretur, sed oẽs si-
mul, prout declarant glo. & Doc. s. alle. tunc et dico probari istã
campestrẽ esse caput, & principale. pro quo adduco, qđ voluit
Anch. cons. 114 inci. pro impetrante. vbi vult, ꝙ ex plurib. ecclis
simul vnitis, vt sciamus in dubio, q̃ sit principalis, recurrendũ
14 esset † ad ꝯiecturas ꝑeminẽtiæ dnoiatiõis, obsequiorũ, & similia,
cuius doct. refert Fel. licet corrupte alleget, in d. c. trãslato. vñ di
co, ꝙ cũ illa cãpestris ecclesia in pẽsionis solutione, q̃ et noĩe cę
terarũ soluere p̃t, & in libro synodali prius cæteris nominetur.
Itẽ in instr̃is factis noĩe ipsarũ ecclesiarũ semper prius describe
batur, ꝙ ex hoc princ. palis esse argui, ꝓ quo facit tex. in c. fi. 17. dis.
vbi ex ordine scripturæ arguimus maioritatem dignitatis, & vt
dicit Abb in c. sedes col. 2. ver. in gl. 2. in fi. de rescrip. si duæ per-
sonę exprimantur in aliqua scriptura, primo exp̃ssa præsumitur
dignior. ꝓ quo est gl. in c. quorũdã. de ele. in 6. & in c. fi. de pact.
eo lib. & in c. bñ quẽ in uerbo, Mediolanen 96 dist. pro quib. est
tex. in l. 1. de Alb. scrib. ff pro his faciũt multa, quę posuit Pe. de
Monte in sua monar. 24 col. ver. 5. quarto vbi ex ordine subscri
ptionis multarum decretaliũ arguit maiorẽ dignitatẽ, pro qb.
facit doct. Bal. in l. pen. de ver. sig. vbi dicit, ꝙ ille p̃sumitur ma-
ior, q primo est nominatus & tale argu. ex ordine scripturę, ex
multis comprobat Fel. in c. cũ dilecta col. 3. de rescrip. & in ru.
de maio. & obe. vbi ex ordine literę c. ꝓciosa. 18 q. 2. prius no-
minatur regula sancti Bñdicti, q̃ reg. sci Augustini, arguit eã esse
digniorẽ, vt dicit Bal in auth hoc amplius. C. de fideic. ꝙ si repe
riantur duo nominati in instr̃o, primo noĩatus p̃sumitur princi
palis, vt dicit Bar. in l. si seruus cõis. ff. de stipu. seruorũ ꝙ ille, q
est primo nominatus in instr̃o societatis, p̃sumitur caput ipsius,
pro quo adducunt aliqua p Bal. in l. si duos de excu. tut. ff. Io. de
Imo. in l. qui soluendo. ff de hære. insti. & vt dicit gl. in verbo, vt
hotes in c. sedes. de rescrip. is qui in aliqua scriptura præmittit,
maioris dignitatis esse p̃sumit, c. prima annotatio. 6 dist facit &
ꝙ a capite sit edenda rõ l. argentarius. §. edi. ff. de edẽ. cum ergo
tã in instr̃is solutionis pensionũ, q̃ in lib. synodali, q̃ et ex teno-
re multorũ instr̃orũ, in qb. prior noĩe istarũ ecclesiarũ noĩatur
prius hæc cãpestris ecclesia, p̃mittit ea esse principalẽ; ꝓbarent
vñ eo maxime si ꝯcurrat ad hoc denominatio, p gl. in cle. p l̃ras.
de p̃b. vel possessio, p gl. ibi. & c. p tuas. extra de prob. vel et fama
ad hoc ꝯcurrẽte, vt p Anc. in d ꝯsi. 214 in fi. & Fel. in d. c. trãsla-
to. Et p̃missa maxime iustificant, si dictæ duæ ecclesiæ seculares
exemptæ essent a iuribus episcopalibus persoluẽ, de qbus in ca.
conquerente. de offi. ord. sicut est exempta dicta ecc. campestris
regularis, nã ex hoc suboriretur liquidissima præsumptio, ꝙ ec
cle. campestris esset principalis, quia vbi plures ecclesiæ vniun-
tur, illa dr̃ principalis, cuius naturam aliæ assumunt, vt not. in d.
c. 1. ne se. vac. Et in specie dixit Gem. post Lap. in c. cum perso-
næ. §. fi. de priui. in 6. col fi. ꝙ si eccl. exempta vniatur exemptæ,
acquirit exemptionem cũ ergo dicta eccl. campestris spectaret
ad collationem Abbatis, aliæ duæ essent seculares, & sub episco
po, sed modo exemptę, satis datur intelligi, ꝙ fuerunt vnitę ec.
cãpestri, & non eꝯ. & ista sequitur, & cõmẽdat Fel. in c. in nr̃a. co
rollario 33 de rescr. vbi declarat, an sit isto casu facienda men
tio in impetratione omnium beneficiorum, &c. Laus Deo.

RESPON. XV.

LIcet succedens in bñficio ad pẽsionẽ tertio assignatã
nullo iure eidem tertio quodãmodo teneri ui-
deatur. cum proprie successor dici non ualeat, nam nõ
in iure alterius succedit, sed in nouum quoddam ius ex
superioris auctoritate admittitur. Contraria tñ opin. verior est,
nam inficiari non potest, beneficium per decessum uacasse, &
per remotionem prędecessoris bñficium ꝯscentum esse respe-
ctu tpalium quorum rõne pensio debetur, & cum pensio realis
sit, merito obligat quoscunq; ad quos facoltas percipiẽdi obno
xios redditus peruenerit. Iõ clarum est D Bartholomęũ, cui. S.
D. N cõcessit regressum ad Canonicatum ecclesię Viẽnens. &
vicarium sancti Pauli per cessum, vel decessum D. Ludouici te
neri ad pensionem assignatam Dño Honorato per Iuliũ Pont.
Max. de cõsensu dicti Ludouici longe ante dictum regressum.

SVMMARIVM.

1 *Successor in patrimonialibus differt a successore in beneficialibus in plu ribus & ibi uide.*

2 *Qui per remotionem alterius ad beneficium vacans regreditur, recte successor appellatur.*

3 *Vacare, verbum præsupponit uacationem de iure, & de facto.*

4 *Pensio alicui assignata super aliquo beneficio, pro iure temporali, & non spirituali debetur.*

5 *Pensio assignata super redditibus alicuius beneficij realis est, & sequitur quoscunque ad quos peruenerit facultas percipiendi illos redditus.*

6 *Oppositum destruit propositum.*

Respon. Interpreta.

QVæritur in Effectu. an dominus Bartholo. cui
Sanctissimus do. noster ꝯcessit re-
gressum ad canonic. ec. Viennen. & vicarium Sancti
Pauli ꝑcessum, vel decessum dñi Lud. teneaẽ ad pẽ
sio. assigna-ta dño Honorato p bonæ memoriæ Iulii Pon. Max.
de ꝯsensu d Lu. lõge añ dcm̃ regressũ ¶ Sup p̃misso q̃sito illud
solũ exq̃rẽdũ puto, an d. D. Bartho. dicaẽ successor d. D Lud. in
dictis beneficiis, nã si dicaẽ successor, ꝓculdubio tenebitur, qa S.
D. N. obligauit d. D. Lud. & successores ad solonẽ dictæ annuę
pẽsionis. vnde ꝓ clariori resolutione habenda p̃mitto, ꝙ succes
1 sor in bñficio differt † a successore in p̃rimonialibus in pluribus
& inter cętera quantum ad rẽ nr̃am differt in hoc, qa successor
in beneficio ius consequtur nõ ab illo, in cuius locum uenit, sed
a superiore, & sic oriẽ ex nouo iure postea acquisito. Successor
uero

vero in tpalibus, ius ꝯsequitur ab eo, in cuius locū subrogatur,
& sic metitur ius suum ex antiquo iure sui auctoris, ut declarat Pa
nor. in c. r. de solu. in 2. not. Cum igitur Bartholomęus prius ius
habuerit a superior, q̃ dictus Ludo. vt patet ex data titulorum,
& ad iura sua regrediatur vigore regressus, non vr, q vllo mo-
do possit dici successore, quia non metitur ius suum ea titu. ha-
bito a superiore post dictū Lud. Confirmatur, quia fideic. post
mortem grauati non dr̃ successor ipsius grauati, sed testatoris,
quia metit ius suum ex tit. habito ante mortem grauati, & ab
alio q̃ ab ipso grauato. l. cohęd. §. cum filio. ff. de vulga. & pupil.
Confirmatur, qa ius Bartholomęi vr̃ fuisse suspensum vsq; ad
cessum, vel decessum d. Ludo. & sic in diem incertum, qui p cō
ditione reputatur. l. dies incertus. ff. de condi. & dem. & sic vr̃ de-
latum in euentū ꝯdōnis, quæ purificata retrotrahitur. l. potior. l.
qui balneum. ff. qui potio. in pig. habe. l. necessario. §. qd̃ si pen-
dente. ff. de peric. & cōmo. rei vend. ¶ Sed premissis non obstā-
tib. ꝯtrarium verius esse rn̄d. rōnib. subsequentibus, primo, quia re
gressus conceditur vacantib. dictis bn̄ficiis p cessum, vel decessū
1 dicti Ludo. ergo necessario dr̃ successor † illius, qa per remotio
nem ipsius do. Ludo. consequitur ius in ipsis beneficiis. succes-
sor. n. Ludouici dr̃ non per repręsentationem quia non succe-
dit in aliquod ius ipsius, nec ipsum repręsentat, sed per remotio
nem, qa eo mortuo sibi acquirit ius succedendi in ipsius bene-
ficiis, c. relatum. el 2. de test. ¶ Secundo, quia beneficia dicuntur
vacare per mortem Ludouici, ut dr̃ in regressu, si vacant, ergo
do. Bartho. dr̃ successor. cap. pn̄t. de offi. ord. in 6. alioquin si vir-
tute tituli anterioris titulo ipsius defuncti regrederetur ad dicta
beneficia, non dicerentur vacare per mortem Ludouici, qa ver-
3 bum † vacare, p̃supponit uacationem de iure, & de facto. c. cū
nr̃is. de concess. pb. & traditur per Fel. in c. in nr̃a col. 23. de rescr.
& Gemi. consi. 96. in cā col 1. ¶ Tertio, quia pensio debet pro re
4 temporali, † non pro spirituali, fm̃ Card & Anto. de But. in c. con
stitutus, p illum tex. de relig. do. Sed Bar. quantum fuit respectu
spalitatis, q̃ ꝯsistit in possessione, & perceptione fructuum, p-
culdubio dr̃ successor Ludouici, quia Lud. semp fuit possessor
tam ante regressum, q̃ post, ut ipse Bartho. post mortē Ludo-
uici adeptus est possessionem, ergo in hoc est illius successor,
vt est tex. in d. c. cū nostris. merito tenebit ad pensionē. ¶ Quae
5 to pensio assignata super redditibus alicuius bn̄ficij, realis † est,
& obligat quēcūq;, ad quem peruenerit facultas percipiendi il-
lus redditus. c. nisi essent vbi prouidi. d. gl. in verb. prioratus. de
præb. Ludo. Ro. consi. 388. in casu propositi thematis, & Paul.
de Cast. consi. 51. col. pen. & traditur per Fel. in c. ad audientiam,
el 2. col. 5. ver. 5 ꝯcl. de rescr. vn̄ no. video qd obstet, quare ēt nō
sit obligatus d. Bartho. ad quem peruenerūt beneficia, & facultas
percipiendi redditus ipsorum bn̄ficiorū. ¶ Non ob. adducta p
ꝯtra parte, & primo non obst. dum dr̃, q Bartho. non pōt dici
successor Ludouici, cum ius suum metiatur ea titulo anteriori
qa ad istud rn̄. q oppositum destruit ꝓpositum, nam regressus
ad dicta beneficia fuit eidem cōcessus longè post tit. Lud. & ēt
longè post constitutam pensionem, vt patet ex data. Et si dica-
tur, q Bart. regreditur ad bn̄ficia vigore tit. & iurium, quæ sibi
cōpetebāt ante regressum, rn̄. q istud est ēt a ueritate alienum,
quia Barto. l. oīb. iurib. sibi ꝯpetentib. ante regressum cessit, &
renunciauit, ut patet ex lec. regressus. alioquin si vigore tituli an
teriorum regrederetur, non dicerentur ipsa beneficia uacare p
mortem Ludo. ut s̃ dixi. nec ad rem facit. q reuertatur ad bene-
ficia vigore regressus concessi ante mortem, nā is cui prouide-
tur de beneficio vacaturo, habet tit. ante mortē, & tn̄ dr̃ succes-
sor defuncti, per cuius obitum cōsequitur beneficium cap. si so-
li, & c. auctoritate. de conces. præben. lib. 6. cum similibus.

RESPONSVM XVI.

COllatio Reuerend. d. Legati primo aspectu de iu-
re subsistere non posse vr̃, cum facta fue-
rit post præsentationem mandati Apostolici insinuati
Capitulo, & Ordinario Vapin̄. quare affecta uidet. Ve-
runtamen cum eius collatio fuerit prior in data, cęteris pręferē
da est, cuius potestas cōferendi nullo iure affecta dici potest, cū
eidem mandatum Apostolicum præsentandum nō fuerit, nec
præsentatio aliis facta eius potestatem ligauit merito eius colla
tio, tanquam iusta ac legitime concessa, tenet.

SVMMARIVM.

1 *Per solam præsentationem mandati beneficium dicitur affectum.*
2 *Collatione beneficiorum, prior in data cæteris præfertur.*
3 *Præsentatione mandati eius tantum ligatur potestas, cui tantum fit præ-
sentatio.*

Respon. interpreta.

VBicunque Papa mandat ordinario, ut proui-
deat alicui de canonicatu & præbē
da, certe executore deputato ad prouidendū in negli-
gentia ordinarij, ut in casu mandati emanante p Ca-
1 rolo de Drosia apparet, & p solā † pn̄tationē mādati bn̄ficiū dē
affectū. Ita, q alteri facta collatio non tenet. c. ꝓposuisti de ꝯcess.
pb. c. si capit. eo. titu. in 6. vr̃ ergo, q collatio reuerendissimi do.
Legati post p̃sentationē mādati īsinuati capitulo, & ordinario.
Vapinen. non tenet. ¶ Sed hoc non obstante teneo intrepide
2 collationē factā p do. legatū Gabrieli valuisse, & tanq † priorē
in data cęteris p̄ualere. c. capitulū. de resc. c. si a sede. vbi Io. And
de pb. in 6. & ita concludit Cardi. Floren. consi. 61. incl. ad p̃mis-
sa dubia, in tertio dubio, & ista snīa apparebit veriorem ratione
accōmodanda initiatem. ꝯtro. rn̄deo itaque q p præsentationē
mandati factam epo & capitulo Vapin. Canonic. & præbenda
fuerunt affecti respectu epi, & capituli, quibus erat iniunctū mā
datum, nō aūt respectu reuerend. d. Legati, cui nullū mandatū
directū fuit, nā per præsentationem mandati Canonicatus, &
pręben da dnr̃ affecti, qa ptās eius cui mandatur affecta & liga
ta remanet, fm̃ Pau. d. c. proposuisti. in primo not. verū ptās do.
Legati non pt̃ dici affecta, neq; ligata, qa sibi nihil mandatur. er
3 go &c. Scdo rn̄det, q p p̃sentationē † ligat ptās eius, cui fit p̃sen
tatio, fm̃ Gem. Philip. de Perusi. & alios in d. c. si capitulo. infe-
rentes, q si soli vicario, vel soli capitulo fiat p̃sentatio, ex hoc nō
erunt ligatæ manus episcopi. cum ergo reuerend. do. Legato
nulla facta fuerit p̄ntatio huiusmodi mandati, nō pt̃ dici, q sua
ptās ꝯferendi fuerit in aliquo affecta, neq; impedita. Laus Deo.

RESPONSVM. XVII.

LIcèt acceptans fm̃ bn̄ficium, qd̃ alteri sciebat reserua-
tum, vel prius collatum, ad priorem renunciatū
nullo iure reuerti possit, rn̄ quia uo. Tiertius ignorabat
fm̃ beneficium alteri collatum, vel reseruatum, ad prio
rem renunciatum reuerti iure desiderat. Nec snīa procuratoris
ex aduerso proposita dn̄o p̄iudicat, nam gesta procuratōris do
mino p̃sumuntur ignota, ex quo ꝯtrarium non pbat, & scīa in ac-
ceptāte requisita, ita certa esse dēt, ut omni dubitatione careat,
quare ad primum renunciatum Tiertius redire poterit.

SVMMARIVM.

1 *Renuncians primo beneficio, ut secundum obtineat, an ad priorem redire
possit, & vide nu. 8.*
2 *Legitime productum non dicitur, nisi part citata fuerit, & data copia, ac
statutus terminus.*
3 *Scientia cum est fundamentū intentionis alicuius, necessario venit pbāda.*
4 *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*
5 *Principalis p̃sumitur ignorare gesta per procuratorem.*
6 *Scientia procuratoris nocet domino in his, in quibus habet procurator
speciale mandatum, alias secus.*
7 *Mandatum illicitum nunquam præsumitur.*
8 *Protestatio facta procuratori nunquam nocet domino, quando requiritur
scientia domini.*

Respon. interpreta.

PAucis vtar, quia veritas verborum adminiculo non
eget. l. 1. C. si aduer. vend. Punctus controuer
sie, de qua agitur, consistit in scientia, vel ignorantia do.
Tiertii Michalis. si n. dicamus habita notitia collationis,
seu reseruationis factę p Papā de sdo bn̄ficio collato per d. Le
1 gatum, illico sine difficultate illud non dimisisse nō potuit † ad
primum reuerti: si vero dicamus ipsum non habuisse hactenus
certam scientiam collationis, seu reseruationis Papę, modo si
certior factus uelit dimittere, fm̃ libere potuit ad primum re-
nunciatum reuerti. casus est de utroque in cap. si beneficia. de
præb lib. 6. videndum igitur est an d. Tiertius habuerit scientiā
collationis, uel reseruationis alterius? & prima facie vr̃ dicen-
dum, q sic, quia lata fuit snīa in curia Ro. ꝯ se, q̃ iudice ferri nō
potuit nisi producto tit. collationis sui aduersarii. cap. cum dile-
ctus. de fid. instr. Si ergo fuit productū instrm̄ collationis, ergo
2 ꝯcludenter infert, q habuit sciam illius, non. n. dr̃ † legitime p-
ductum, nisi citata parte, data copia, & statuto termino ad op-
ponendū. l. fi. C. de fid. instr. & Bart. in extrauag. ad reprimenda.
in ve. de plano. Mō si habuit copiā collationis, & habita copia
nō dimisit fm̃, bn̄ infertur, q nō poterit ad primū reuerti. u. c.
si bn̄ficia. quē tex. sic declarat Arch. Ioā. And. Gemi. & Peru. ibi.
Verum p̃missis non obstantibus, fm̃ ea q̃ proponuntur ꝯtrariū cre
do de iure verius, & pro fundamento intentionis p̃dicti d. Tier-
tii p̃mitto, q aduersarius asserendo dictū Tiertiu habuisse scien
tiam collationis & reseruationis, dēt hoc ꝓbare, qa est fundamē
3 tum † suæ intentionis. l. 2. ff. de ꝓba. l. actor. C. de proba. c. sciāt.
2. q. 8. & qa p̃sumit ignorātia, nisi scia probet. l. verius. ff. de ꝓb.
c. p̃sumit. de reg. iur. lib. 6. Alc. ꝯsi. 2. col. 3. col. 4. & alibi sępe. Nō
obstār allegata in ꝯtriū, dū dr̃, q lata est snīa ꝯtra d. Tiertiū, & ꝯ-
sequēter habuit notitiā dictę collationis, quia rn̄det multis mo-
dis. Primo ꝯn̄a nō īfert necessario, potuit. n. ferri in ꝯtumaciā, vn̄
4 nō ꝓbat hoc esse, qd ab hoc ꝯtingit abesse. l. nō hoc. C. vn̄ leg.
c. in p̄ñia. de ꝓba. & si dicat ex tenore snīæ apparere, q lata sit,
qa lata fuit ꝯ ꝓcuratorē dicti Tiertu, & non in ꝯtumaciam: tunc
rn̄deo aliter, & dico, q no sequitur, procurator habuit notitiam
collationis, ergo principalis eius ēt intellexit, nā principalis igno
5 raret † p̃sumit gesta p ꝓcuratorē, nisi q ꝓbet scia. l. q uulgo. ff. de
vsuca. p emp. gl. in l. si res obligata. ff. de leg. 1. l. si quis delegaue-
rit. ff. noua. Alc. cōsi. 42. Sup p̃misso. col. 2. lib. 1. Cor. ꝯl. 156. Curti
in cā. col. fi. in 3. pte. l. litē. §. petitiam. ff. de pet. hẽd. nec scia pro cu

ratoris in hoc casu pôt nocere dño, quia requirit spâle manda-
6 tum † ad hoc, vt possit facere cadere dñm in penã. l. si pcurator.
ff. de ɔdi. indeb. & vbi requiritur spâle mandatũ, scîa pcuratoris
nunquam dño nocet, sm Philip. Cor. consi. 144. Soperioribus,
col. fi. in 4. parte. mandatum. n. procuratoris ad litigandom non
se estẽdit, vt procurator visa collatione alterios potiori, debeat
in lite perseuerare, qa hoc modo censeretur mandasse illicita ꝙ
7 non est † ꝑsumendum, nisi mandatũ fuerit spâle. d. l. si procura-
tor. Præterea dixit Rot. deci. 81. vt lite pen. ꝙ do. nunquam de-
disse videatur mandatũ pcuratori, vt lite pend. aliquid debeat at-
tentari. ad hoc facit gl. in c. dilecto. in ver. gñalis. de pb. Ale. cõs.
149. Pulchre sñdit. volu. 4. & alibi sæpe fortificant pręmissa, qa
ad hoc, ut acceptans sm reseruatum, vel alteri prius collatum,
8 incidat in pęnam priuationis † iuris reuertendi ad primũ, opor
tet, quod omni dubõne careat sm Io. And. & Peru. in d. c. si be-
neficia per tes. in c. certũ. 11. q. 3. c. de cætero. 1. q. 1. Sed qs dicet,
ꝙ sola scîa procuratoris sufficiat ad hoc, ꝙ do. Tiertius oĩ du-
bõne carueri: certe nemo, & ideo super scîa procuratoris non
arbitor posse fieri fundamentũ. & quod non possit fieri funda-
mentum, probatur ex his, quæ scribunt Aleaan. & Mod. in l. nõ
solum. §. morte. ff. de no. oper. nun. Fel. in c. cũ M. de consti. vbi
9 dicunt, quod protestatio facta † procuratori, nunquam nocet
domino, quando exigitur plena scientia, vel qñ requiritur, quod
scientia constituat dominum in mala fide, per textum in d. §. pe
titam. Laus Deo.

RESPONSVM XVIII.

NVllo iure mulcta indicta contra syndicos ac magistrum sanitatis loci de Thoro ad instant. fisci esequenda est, cũ fuerit per sñiam declaratoriã indicta, ꝗ ꝑ ɔdẽnatoriã erat inferenda. Nec clausula illa; sub pęna xx. marcharũ argenti, uim sñię latę hẽt. Quare vti nulla, nullam exequutionẽ meretur, quæ etiã ex iniquitatis capite nulla, exequenda non est. Quare cum licite ꝑdicti syndici, & rescripti formã, ac consuetudinem secuti, ciues Auenionẽses, ad eos confugientes sine Syndicorum Auenionensium literis testimonialibus non receperint, nullo iure mulctari potuerunt, nam quod iure fit, nullam pęnam meretur.

SVMMARIVM

1 *Mulcta regulariter requirit condemnationem, & uide nu. 2*
3 *Haec clausula sub pæna xx marcharum argenti, non habet uim sententiæ latæ sed condemnatoriam sententiam desiderat.*
4 *Hęc clausula, quam pœnam ex nunc prout ex tunc, vel eo ipso incurrant, habet uim sententię latæ.*
5 *Mulcta solum pro contumacia & contemptu imponi potest.*
6 *An negans nolle comparere contumax sit, & uide quãdo procedat nu. 7.*
8 *Inobediẽtes nõ dicũt. q cõtra rescrip. dñi opponũt exceptiones legitimas.*
9 *Ingressus licite denegatur uolentibus ingredi vrbes, si literas testimoniales, prout moris est, non deferunt.*
10 *Actus qualificatus, ꝓbatus dici nõ pt, nisi & qualitas reqsita probetur.*

Respon. interpret.

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

EXecutionem non meretur mulcta indicta ɔ syndicos, & magistrum sanitatis loci đ Thoro. Quia nulla mihi, & iniqua vr, vt ea sequentibus euidentissime demonstrabo. Nulla est, qa sẽ-
tentia est declaratoria pęnæ incursæ, & debebat esse cõdemna-
1 toria, nam † mulcta regulariter requirit condemnationem l. 1.
in verbo, damnabitur. ff. si quis in ius voca. non ierit. notat Spe.
io tit. de senten. & quæ ipsam sequũtur. §. vt autem. versi. si uero
2 iudex. aliud est. n. declarare aliquem, esse incursum pęnas: aliud
condemnare aliquem ad aliquam pœnam. c. cum sin, de hęre.
lib. 6. l. si quis maior. C. de transa. tradit plene Fel. in c. cum non
ab homine. colum. 4 & seq. de iud & in c. Rodulph. de rese. cũ
itaque in mandato reuerend. dñi ꝑciperet consulibus, & syndi-
cis, sub pæna uiginti marcharum argenti, quod non deberent
denegare introitum dominis Auenionensib. & sic pœna com-
3 minata tantum fuerit. Ista enim verba, sub † pęna uiginti mar-
charum, sunt comminatoria, & portant sententiam esse feren-
dam, non autem latam esse, secuodum Gem. consi. 23. dñs ãt iu-
dex non mulctauit, nec ɔdemnauit, sed declarauit eos incursos
fuisse pœnas prædictas, ergo male. recte. n. declarasset si reuer.
dñs ꝑcipisset sub pœna uiginti marcharum, cũ cã, in quã pœnã
4 ex nunc, † prout ex tunc incipisse intelligantur, q cła est latæ sẽ
tentiæ, sicut si esset dcm, in quam pęnam eo ipso incurrant, ele.
j. cum simil. de elec. sed non insistendo circa nullitatem, mi-
hi etiam vr iniqua, & inciuilis, quia non constitit, neque constat
5 iudici, ꝙ mulctari contempserint parere mandatis dñi, nã † mul
cta solum pro contemptu, uel contumacia imponi pt, l. j. ff. si
quis ius dicenti non ob. l. si qua pœna. ff. de uerbo. signi. & nisi
dño iudici constet de contemptu, nõ iure ꝓcedit ad mulctã. ui-
deamus ergo utrum appareat, ꝙ syndici, & magister sanitatis de
Thoro fuerunt ɔtumaces in parendo mandatis dñi. Videretur
fortasse, ꝙ ex rñsionibus datis executori per dictos mulctatos
satis constet de inobedientia, cum expresse rñderint, nolle ci-
ues Auenionenses recolligere, nisi debito temporis interual
lo in bastiis intercaoeriot, vñ quid adhuc egemus testibus? nã
6 qui rñdet nuncio nolle comparere, dr † manifestus contomax
secundum gl. in l. fin. ff. de integ. resti. q̃ sequuntur cõiter Doc. vt
patet ea auctoritatib. adductis p Fel. in c. inqsitionis, col. pen. &
fi. de accus. & ego plene scripsi in c. i. col. 36. de iudi. sed certe ex
hac rñsione nullo modo potest dici constare de inobedientia,
ad quod ostendendum pręmitto, ꝙ mulcta viginti marcharũ
fuit per Reuerendum comminata in casum, in quem denegas-
sent introitum ciuibus Auenionensibus, non in casum in quẽ
dixissent non velle eos recolligere, aliud est. n. denegare introi-
tum, aliud dicere, quod volunt denegare, seu nolũt recolligere,
sicut aliud est ascendere arborem, aliud velle ascendere, & aliud
vendere, aliud velle vendere sm gl. in l. in ementis. C. de contra
hend. emp. & ista rñsio eneruat penitus intentionẽ fisci. ¶ Nõ
obst. quod is qui dixit non velle comparere, dicatur contũmax
manifestus, & ob id absq; alia citatione possit mulctari, c. venerabilibus. §. secus. de sen. exc. li. 6. quia rñdetur, ꝙ non pt mul-
ctari ex eo, quia dixerint non velle comparere, sed ex eo, quia
7 † non comparuerit, nam is, qui dixit nolle comparere, postea in
termino compareat, nullo modo potest mulctari, sm Pan. in c.
ab excommunicato. col. 4. de rescr. & d. Ias. in l. si ex toto. § fin.
ff. de leg. 1. idem dicendum si dixerit, non velle parere, qa ea hoc
non potest mulctari, nisi constiterit, quod non paruerit effe-
ctualiter. ¶ Præterea ipsi mulctati non dixerunt ꝑcise nolle pa-
rere, quinimo obtulerunt se mandatis dñi parituros, vbi ea esset
dñi intentio, quod Auenionenses intromitterentur, sed dixerũt
causas qoare parere non tenebaotur, videlicet quia ea non erat
intentio domini rescribentis, qui non erat informatus de exces
8 sibus q̃ obuenerant in dicta ciuitate. Noo. n. drĩ inobedientes, q
ɔ rescriptum domini opponunt exceptiones iuridicas, immo
laudantur subditi, qui recusant parere mandato, quod non cre-
dunt processisse ab intentione mandantis, c. si quando. de resc.
¶ Sed dato, quod constaret, quod denegassent introitum aliqui
bus ciuibus, non tamen ex hoc mulctari potuerunt, quia ut mi
hi in facto proponit, non constat, neqoe constare potest, qđ
vnquam denegauerint introitum ciuib. afferentib. literas atte-
statorias à dñis consulibus ciuitatis Auenionensis, quas tpe pe-
stis volentes ingredi tenebantur secum afferre, tã ex forma mã-
9 dati, quam † ex consuetudine, arg. l. i. C. de tracto. & stat. l. 1. C. de
lito. & in custo. l. 2. C. de cuno. & statio. li. 12. cum itaque potue-
rint introitum denegare ciuibus non habentib. dictas literas at-
testatorias, quas bullentinum appellamus, bñ sequitur, quod ꝓ-
curator fiscalis, dicens contra formam mandati ciuib. introitũ
10 fuisse denegatũ, † tenetur probare ciues detulisse bollentinum,
alias non est audiendus, vt probatur in iurib. ꝑalleg. & in l. 3. C.
de cursu pub lib. 12. & in l. 1. de nauic. li. 11. et. n. qui dicit, onus pro
bandi incumbit. l. ei q̃. ff. de ꝓba. & cum denegantes introitũ ci-
uibus non delinquant, nisi in certo casu, bñ sequitur ꝙ dicẽs de
negantes deliquisse, quod ipse dẽt probare qualitates necessa-
rias ad faciendum, ꝙ denegatio sit delictum. ita Bar. in l. nõ so-
lum. §. sed ut probari. & ibi latè Mod. ff. de no. oper. nun. tradit
plenè p Fel. in c. ex parte. el j. col. an. de rescrip. & c. audițis. col.
pen. de resc. & alibi sępe. Laus Deo.

¶ De Consuetudine.

RESPONSVM I.

EX impensis in fabricam ecclesiæ (quas parochiani repetunt) consuetudo nequaquam potest inducta videri, quæ onus fabricę in plebem transtulisse dicatur. Et si ecclesia adeo sit arcta, ꝙ populum non capiat vniuersum, ad eam ampliandam reficiendãque (ẽt per retentionem decimarũ) ꝑlatũ cogi posse nõ dubito. ¶ Tenet ꝑlatus qui curã hẽt animarum, in suo residere bñficio ɔtra ɔsuetudine non obstante. Qui ãt seruiũt Põtifici Maximo, ecclesijs, qb. ꝑsunt seruire creduntur. Horũ igitur absentia consuetudo non residendi induci minimè potuit. ¶ Consuetudo quod prælatus plebi sibi creditæ non teneatur per se, vel per alium prædicare, irrationabilis est, & animabus ꝑniciosa. ¶ Cõsuetudo quoque, quod pro Euãgelica doctrina detur concionatori aliquid temporale, simoniaca non caret labe.

SVMMARIVM

1 *Consuetudo inducitur in his, quæ sunt præter ius, ex cursu decem annorum. & tacito consensu populi. nume. 2.*
3 *Consensus non est, vbi animus non est, à quo dependet. & nume. 4.*
5 *Consuetudo causata proponitur, quando populus varijs vicib. fuerit usus actibus.*
6 *Consuetudo inducitur ex vnico actu habente causam successiuam.*
7 *Alimenta sunt taxanda iudicis arbitrio.*
8 *Alendus non est priuatus de redditibus ecclesiæ, cui non deseruit.*
9 *Contribuere, an teneantur Præpositus in fabrica facienda pro ampliandu ecclesia nu. 10.*
11 *Præpositus licèt nõ ualeat se excusare à solutione impensarũ ꝑ sua rata factarum, poterit tamẽ allegare ꝑperam impensum ac erogatum esse.*

12 Actio

12 *Actio aduersus Præpositum non datur nisi uniuersitas probet erogata la pidicinis, & operarijs, fuisse vtiliter impensa.*
13 *Compensatio non admittitur, nisi debitum sit liquidum.*
14 *Decima est debita iure diuino, & humano.*
15 *Decimarum retentio licita, est, vt Præpositus teneatur conferre in fabricam ecclesiæ, propter quam decimas recipit.*
16 *Temporalia sunt debita prælatis ob causam.*
17 *Decimis indignus est, qui ecclesiam ampliare, & restaurare recusat.*
18 *Decimas dare clerico non tenetur laicus, nisi seruienti.*
19 *Spoliatus, ante omnia venit restituendus.*
20 *Spoliatus ob salutem animarum, non venit restituendus.*
21 *Decimarũ retentio facta ob iustam causam, non causat interdictũ possessorium.*
22 *Lex, & natura nihil agunt frustra.*
23 *An præscribatur immunitas a futuris oneribus 60. annis. nu. 24 25.*
26 *Collecta an clericis imponi possit.*
27 *Collectam vnam soluens, non sibi præiudicat in alijs.*
28 *Clerus pro rata cogi potest contribuere in fabricam ecclesiæ.*
29 *Consuetudo de non residendo, valet.*
30 *Residere, & deseruire dicuntur Cardinales, & curiales, beneficio, dum sunt in seruitio Papæ.*
31 *Residere in monasterio nõ pt Cardinalis, cũ sit vocatus ad maius tribunal.*
32 *Residentia, nisi in vno facere non potest, ad plura beneficia promotus.*
33 *Consuetudo de non residendo, in beneficijs curatis, non valet.*
34 *Residere, quomodo compellatur beneficiatus?*
35 *Redditus præpositure, etiam cum consensu capituli diminui non possunt.*
36 *Redditus alicuius beneficij, nõ possunt diminui, etiam ad tempus, sine cã.*
37 *Papa habet plenissimam ptãtem dispensandi de redditibus ecclesiasticis.*
38 *Papa non potest auferre bona vni ecclesiæ, & dare alteri sine causa.*
39 *Prælatus tenetur plebem sibi creditam verbo Dei pascere.*
40 *Cursus temporis, cuius hominis memoria non reperitur, non solũ sufficit ad indicandum consuetudinem, sed etiam vim habet constituti. num. 41.*
42 *Officium prædicandi, habet curam animarum annexam.*
43 *Consuetudo, qua remouetur curatus ab officio curæ, non valet.*
44 *Consuetudo an valeat, quod populus teneatur præstare alimenta prædicatoribus, deputatis per prælatum.*
45 *Consuet. an valeat, quod prædicatori aliquid detur vltra alimẽta. nu. 47.*
46 *Consuetudo, quæ est peccati nutritiua, ipso iure nulla.*

Respon interpreta.

Plura quæsita, & dubia formantur, quæ ea consilio meo
suborta esse cognosco. Consulit Do. Præpos. in-
sulanum teneri quartam partem reddituum suę ecclesię
1 conuertere in fabricã eiusdẽ ecclesiæ nisi ꝯsuetudo onus fabri
cę transtulisset in pplm. Nunc ante q̃rit, an ex narratis i pmisso
themate possit dici iducta ꝯsuetudo, quæ onus fabricę in pplm
transtulisse dicat? Prima ꝯsideratione videretur ddm inductam
fuisse istam ꝯsuet. quia in themate psupponitur, ꝙ ab annis. 30.
iam fluxis, ppls ꝯsueuit facere impensas necessarias ad fabricã,
& ab eo tpe citra fuit perfectũ psbyteriũ. Nam in his quæ sunt
2 pter ius, ex cursu decem annorũ, & tacito ꝯsensu ppli, † inducit̃
ꝯsuetudo, imo. gl. in c. ꝯsuetudo. 12 dist. & in c. fi. de ꝯsue. li. 6. tra
dit̃ p Pa. in c. fi. col. 7. ver. q̃tum vero ipi. eo. tit. & p Bar. & alios
in l. de qb. ff. de leg. ¶ Sed hoc nõ obstãte (fm ea, q̃ proponunt̃)
in ꝯrium arbitror esse veritatem, qa ad hoc, ea vsu ppli inducat̃
ꝯsuetudo, plura reqrunt̃. Inter cętera requirit̃, ꝙ ppls fuerit in tali
3 vsu † aĩo inducendi ꝯsuetudinẽ, fm Pan. in d. c. fi. & patet de se,
quia ꝯsuetudo ex tacito ppli ꝯsensu inducit̃. Qui ꝯsensus nõ est,
4 † ubi non est aĩus a quo dependet. l. ꝯsensu. ff. de ac. & ob. l. si qs
per errorẽ. ff. de iuris om. iu. Qd aũt ppls non fecerit ꝯstrui psbyterũ aĩo inducendi ꝯsuetudinẽ, ꝯstat ex eo, ꝙ añ pfectũ opus
pluries interpellauit D. Pręposit̃, ut vellet ꝯtribuere ad expen-
5 sas operis p rata sua, pp q̃ interpellationẽ † ꝯstat, ꝙ ppls non fe
cit expensas ipsius psbyter j aĩo donãdi, & releuandi pfatũ Præ-
positũ a debito, quo tenebatur. l. Nesennius. ff. de neg. gest. l.
qui aliena. §. fi. ff. de acq. hær. Scdo requirit̃, ꝙ ppls varijs vicib.
6 fuerit vsus actib. † ex quib. cãta pponitur consuetudo, vt notat̃
in c. mos. 1. dist. & in rub. C. quæ sit lon. consuet. & in l. 1. C. de
episc. aud. & p glo. Bar. & scrib. in d. l. de quib. & per Pan. in d. c.
fi. In casu nrõ ppls solũ fieri fecit istud psbiteriũ. Quo fit, ut ex
vnico actu non possit dici inducta consuetudo. & si dicatur, ꝙ
7 ex vnico actu hñte cãm successiuam † inducitur consuetudo.
c. cum; de beneficio de præb. in 6. Rñ. ꝙ licet ipsum psbyterium
hẽat cãm permanentẽ, non th agit̃ de ipso opere, sed impensa
operis, quæ momentaneam cã hẽt, vñ ea vnica impensa vnius
operis non põt videri inducta. Scdo rñ. ꝙ nec unicus actus inter
uenit, qa ad hoc, vt ex vnico actu dicatur inducta ꝯsuetudo opor
tet, ꝙ ille vnicus actus habuerit effectum d. c. cum de bñficio. &
ita declarat Pan. in d. c. fi. Sed hic actus faciendi impensas nõ habuit effectum, cum populus contendat has impensas repetere.
Vñ si Præpositus velit se tueri ab onere fabricæ, oportet ꝙ pbet ex alijs actib. & cursu tpis pcedentibus, inductam fuisse consuetudinẽ. Et ista est veritas clara, & nitida, & ideo latius non in
sistam. ¶ Circa fm, ad quas impensas, & pro quanta summa teneatur Præpositus, non expedit insistere, quia resolutio patet
ea primis rñsis, quibus conclusi D. Præpositum teneri ad quar-
tã partem reddituũ, detractis oneribus ecclesię incũbentib. idest
7 alimentis ipsius D. Prępositi, & seruitorum, q̃ alimẽta † taxan-
da sunt arbitrio boni viri, cõsideratis facultatibus ecclesię, & di
gnitate d. Præpositi. l. alimẽta ff. de alim. & ciba. le. no. in c. Eps.
de pben. Est verũ. ꝙ io casu occurrenti d. Præpositus non vr̃ pos
se deducere alimẽta, qa psupponitur ipsum non deseruire ec-
clesię, nec residentiã facere, & hr̃e pingues redditus aliorũ bñfi-
ciorũ, & amplũ patrimoniũ, qb. stantibus, nõ est alendus de red
8 ditibus ecclesię, † cui nõ deseruit, fm Pan. in d. c. Eps. & in dispu.
exordiente, Titius. Arch. in c. illi q. 13. q. 2. Fel. in c. postula. li. col.
7. & seq. de rescr. Arbitror tñ, ꝙ d. Prępositus non teneatur pro
9 tpe, quo soluebat † pensionẽ (vt præsupponit̃) ęquiualentẽ red-
ditibus ipsius ppositurę, p ea, q̃ in simi consuluit Dec. const. 156.
statutũ cathedralis ecclę. vbi allegat iura & auctoritates, quas
breuitatis cã non refero. ¶ Ex pmissis patet resolutio sextæ dubi
tationis, qua quęritur an d. Prępositus teneat̃ contribuere in fa-
bricã faciendã, p amplianda ecclia. Nam si intãtum excreuit po-
10 pulus, † ꝙ primũ psbyterium non possit eũ capere, clarissimi iu
ris est, ꝙ ꝯtribuere dẽt. c. pcipimus. 16. q. 1. c. ad audientiã. c. de his.
de ecclesiis ędifican. & ita seruatur in regno, vt hr̃ in deci. Tholo
sanis, dec. 499. ¶ Ad tertiũ q̃situm, an d. Prępositus valeat se ex-
cusare a solone impensarũ factarum pro sua rata, sub ptextu, ꝙ
non fuerit vocatus in ꝯclone de pficiendo dictũ psbyteriũ, &
in ꝯstõne salariorũ pstandorum lapidicinis, & operarijs? Rñdeo
ꝙ non, sed solũ poterit allegare (forte) fuisse impensum in fabri
11 cam, † plus, q̃ oporteret. l. si qs negotia. la 2. ff. de neg. gestis. Et
iõ vniuersitas, q̃ intendit repetere impensas, tenebit pbare ero-
gata pidicinis, operarijs, & sitibus, fuisse vtiliter impensa, alias
12 actio † non datur. l. sed an vltro. §. 1. & l. q̃ vtiliter. ff. eo. Articula
bit ergo vniuersitas se fecisse impẽsas, ad quas tenebatur d. Præ
positus aĩo repetendi. Item articulabit tales impensas fuisse uti-
liter factas. Et isto modo resulabit conclusio, &c. ¶ Quarta du-
bitatio, an populus possit decimas retinere? distinguendum arbi
tror, an velit retinere p impensis factis in presbyterio: an p im-
pensis faciendis pro ampliatione ecclesię. ¶ Primo casu crede-
rem non esse permissam retẽtionem, quia talis retentio fieret
13 animo cõpensandi. Quæ compensatio non admittit̃, † nisi debi
tum sit liquidũ, & clarũ. l. fi. C. de cõpens. Debitum aũt impensa
rum nondũ est liquidatũ, nec scitur ad quantũ ascendat. Ergo
non venit compensandũ cum debito decimarum, quod est plus
14 quàm liquidũ, qa debitum † iure diuino & humano, ut hr̃ Nu-
meri 18. c. & Leuitici c. vlt. & toto tit. de decimis. ¶ Secundo ca
su crederem licitam esse retentionẽ, quia talis retentio fieret ad
effectum compellendi d. Præpositũ conferre in fabricam eccle
15 siæ, † pp quam decimas recipit. argumen. c. fi. de paroch. Vbi in
specie Pan. determinat ꝙ populus põt opponere ꝯ Prælatũ agen
tẽ ad decimas, q̃ non administret, neq; exerceat officium suum,
16 prout decet, qa temporalia sunt debita † Prælatis ob cãm. ideo
cã non secuta non debentur. ff. de ꝯdi. ob cãm. l. 1. & per totũ. Et
dixit Lap. allega. 67. ꝙ si presbyter parochialis non exhibet sa-
cramenta, sicut dẽt si petat decimas, poterunt parochiani exci-
pere, Qui non facit, quod dẽt, non recipit, quod oportet. sequit̃
Pan in c. cũ inter. de excepti. & Gem. in c. 1. §. fi. de resti. spo. li. 6.
Et dicit ibi d. Philip. Fran. idem esse, si exhibeat sacramẽta cum
incõmoditate, vt in casu nostro. Quo præsupponitur, ꝙ maior
pars populi non põt interesse diuinis, nisi amplietr̃ ecclia. Et quia
17 ecclesia ampliare, vel restaurare recusat, † indignus est decimis.
c. unico. 10. q. 3. c. Vulteranæ. 12. q. 2. & dicit Host. in sũma de deci
18 mis. §. & quare. in fi. ꝙ laicus nõ tenet̃ dare decimas † clerico nõ
19 seruiẽti. ¶ Nec ob. si dicatur, ꝙ d. Præpositus tanq̃ spoliatus erit
ante oĩa restituendus. l. si qs ad se fundum. C. ad leg. Iul. de vi; qa
rñdetur, ꝙ istud (si spoliũ est) fomentatũ est legis auxilio, vnde
restõ nõ conceditur l. 3. §. cum igitur. ff. de vi, & vi arma. l. Gracchus. C. de adulte. & quia factum foret tale spolium ob salutem
20 aĩarũ, quo casu denegatur restõ, † q̃ salua salute aĩarum fieri nõ
põt. c. literas. de resti. spol. Et qa talis retentio non cãsat interdi-
21 ctum possessorium, cũ non sit facta aĩo spoliandi, sed ob iustam
cãm, fm Pan. in c. q̃relam. de ele. Alioquin sequeretur, ꝙ agenti
non obstaret vlla exceptio, si eo ipso, ꝙ exceptio proponitur, di
ceretur actor spoliatus. Quod q̃ sit absurdũ, qs non videt? Præ-
terea, frustra lex concederet retentionẽ, si ꝯ agentem possesso-
rio recuperandę, non liceret excipere, qd non est dicendũ, quia
22 lex & natura † nihil agunt frustra. l. quibus idem. ff. de verb. obl.
¶ Circa quintum, quo quęritur vtrũ d. Prępositus pręscripserit
immunitatem ab oneribus, q̃ imponuntur pro reparationibus
pontium, murorum, & uiarum publicarũ? uideretur rñdendũ,
ꝙ sic. Quia decursi sunt anni centũ, & vltra, ꝙ nullus Præposi-
23 tus soluit talia onera, & ad pscribendã immunitatẽ † ꝯ Republi
cã sufficit cursus. 60. annorum, si dicto tpe fuerunt impositę col
lectę, & nihil fuerit solutũ, fm Bar. & Imo. in l. licitatio. §. earũ.
ff. de publ. & vect. p tex. in l. oẽs. C. de pscri. 30. uel 40. anno. Idẽ
consuluit Bar. const. 50. cõe Spoleti. col. fi. Ro. cõsi. 251. pro de-
cisione, in 4. dubio. Alex. consi. 50. ponderatis narratis. in 5. dub.
libro 5. Et Cor. consi. 22. in præsenti consultatione. col. 6. lib. 3.

per tex.in l.fi.C.de fun.4 atrimo.li.11.vbi dñr esse casum.¶ Pre-
missis non obstantibus ȝtrũ rñdendũ existimo. Quia ad hoc, vt
24 aliqs possit præscribere immunitatẽ ab oneribus † plura sunt ne
cessaria. Primo requiritur, ꝙ prætendens præscripsisse, aliqñ fue
rit requisitus, vt solueret onera. l. cum sermus ifictis not. p Bar.
ibi. C. de agri. & censi lib. 11. ¶ Secundo requiritur ꝙ requisitus
denegauerit solutionẽ. l. hæc aũt iura. ff. de ser. vrb. pręd. no. in l. q
luminibus, ff. eo. tit. & in l. 1. C. de serui. & aqua. ¶ Tertio requi
ritur bona fides pręscribẽtis, c. fin. de præscrip. ¶ Quarto requi
ritur scia, & patientia eorũ, qui rẽpublicã gubernant. c. cum ec-
clesia Sutrina. de cau. pos. & proprie. & ibi no. firmat Bar. in l. 1.
& Ant. de Butrio in c. peruenit. de censi. Et ꝙ copulatiuè hæc
quatuor requirantur, firmat Alex. consi. 134. in cã, & lite li. 2. In
casu aũt occurrenti præsupponitur, ꝙ nullus Præpositus fuit
vnq̃ requisitus, quia nullus fecit residentiam in loco, & ȝñt, nec
ẽt vllus unquam Præpositus recusauit soluere. Item præsuppo-
nitur, ꝙ p̄positi pro tpe sciebant se teneri ad talia onera, & ȝñt
erant in mala fide. Et ex istis patet rñsio ad ȝria. Et magis in spe-
25 cie rñdetur distinguendũ esse, an subsit titulus, † licet inualidus,
& tũc spatio 40. annorũ p̄scribitur immunitas, ẽt ꝙ p̄scribẽs nõ
fuerit reqsitus, q̃a tit. præstat iustam cãm præscribendi, & in istis
terminis procedit ȝria opinio. Aut nullus subest titulus, & hoc
casu requiruntur illa quatuor de quibus s̃. fin Bal. in tra. præscr.
in prima tpe 5. partis. q 7. Circa septimũ, quo requiritur, an dñi
de clero teneantur contribuere impensis fabricæ? ista dubitatio
põt dupliciter intelligi. Primo, an teneantur contribuere eo mõ
quo faciunt laici, & s̃m formã collectæ impositæ per vniuersi-
tatem? Scdo, an teneantur s̃m formã iuris, non habito respectu
ad collectam impositam per vniuersitatẽ. Primo casu, arbitror
dominos de clero non teneri contribuere. Tum, quia ob tran-
26 sactio, tum quia clerici a laicis † collectari non pñt, auth. itẽ nul
la cõtras. C. de epis. & cler. ¶ Nec obst. ꝙ clerici soluerint primã
collectam vnius grossi pro quolibet, & qualibet hebdomada.
27 Quia soluens vnam collectam † non sibi præiudicat in aliis. l. a.
& ibi glo. &, Bar. ff. de priui. ueter. l. 2. & ibi gl. C. de his, qui spon.
mu. sub. lib. sa. l. uoluntarie. C. de excu. tut. traditur per Pan. in c.
cum accessissent. col. fin. de constitu. & per Alexand. consil. 31.
ponderatis lib. 5. Secundo uero casu, dico quod clericus, seu qui
libet de clero, cogi potest auctoritate Episcopi contribuere in
28 fabricam ecclesiæ † pro rata reddituum, cap. fi. de his, quæ fiunt
a maio. par. capituli, vbi Abb & alii. & c. si monachus. 19 q. 1. &
dixi latius in primis responsis. ¶ Circa octauum dubium, quo
quæritur, an d. Præpositus cogi possit facere residentiam? De iu
re communi clarum est, quod Prælatus cogitur facere residen-
tiam, maxime quia hæc præpositura habet curam animarum,
c. fi. de cleri. non resid. Sed quia præsupponitur, ꝙ ab annis quin
quaginta citra, nullus Præpositus fecit residẽtiam, vr̃ ꝙ sit indu
29 cta consuetudo de non residendo, quæ consuetudo † ualet. c. cũ
omnes, & ibi Pan. in 1. no. de consti. c. dudũ. 2. de elect. not. in c.
gratia. de rescrip. in 6. Verum, secundum ea, quæ proponuntur,
in casu p̄nti crederem non posse dici inductam aliquam consue
tudinem, & inductam non valere. Quod aũt non fuerit indu-
cta cõsuetudo, oñditur ex eo, ꝙ Præpositi dictæ insulanæ eccle
siæ, fuerũt a quinquaginta annis citra, vel Cardinales, vel curia
30 les, qui dum sunt in seruitio Papæ, † dñt residere, & deseruire
bñficio. c. ad audientiam. de cle. non resid. firmat Host in sum-
ma eiusdem tit. § 1. ver. item qui in seruitio Papæ. Et Cardina-
31 les tenentur † residentiam facere in suo tit. c. a. de cler. nõ resid.
Ideo censentur dispensati, ut nõ teneantur residere in aliis bñ-
32 ficiis, cum promotus ad plura non possit, nisi in vno † residentiã
facere, s̃m gl. & scrib. in c. non potest, de præb. libr 6. traditur per
Fel. in c. postulasti. col. 12. de rescrip. per Ias. in l. fi. ff. de constitu.
prin. Cum igitur Præpositi auctoritate legis hactenus videantur
residentiam fecisse, dici non potest inducta consuetudo de nõ
residendo. Fortius dico, ꝙ hoc casu consuetudo de non residẽ-
do non valere, quia Præpositura habet curam animarum, & in
33 beneficiis curatis † non ualet consuetudo de non residendo tã
quam minus præiudicialis ecclesię, & animabus. c. licet canon.
de elec. lib. 6 Et late comprobat Fely. in d. c. cum omnes. colu.
17. uer. primus est vbi ampliat, vt etiam non valeat consuetudo
deseruiendi in beneficiis curatis per vicarium. allegat Arch. Ge-
mi. & plures alios ita tenere, quos non transcribo. ¶ Concludo
itaque d. Prępositum teneri ad residentiam, nisi cum eo sit di-
spensatum. ¶ Et quia requiritur de modo compellendi eũ ad
34 residentiam faciendam, rñ. cum duabus viis † cogi posse. Primo
per subtractionem reddituum. c. pe. de cle. non resid poterit. n.
populus reseruare decimas, vt dixi supra in 3. dub. Secundo po
terit populus instare, vt moueatur per episcopum ad faciendã
residentiam, & si in termino monitus non paruerit, poterit Eps
eum spoliare prępositura. c. fi. eod. tit. ¶ Circa nonum, quo in ef
fectu quęritur modus minuendi redditus prępositurę, & augen
di redditus prębendarum. Breuiter, quia d. Prępositus contradi-
cit, clarissimi iuris est, ꝙ Episcopus etiam cum consensu capitu
35 li non poterit dimittere † redditus prępositurę, ut augeant red-
ditus prębendarum. Clem si vna, cum gl. de reb eccl. non alie
per quẽ tex. ita concludunt Ant. de But. Imo & Mod in c. cum
accessissent, de consti. Et eo maxime, quia post taxatum nume-
rum canonicorũ, post constõnẽ p̄bendarũ, & post creatam di-
gnitatem huius præposituræ, & assignationem redditium, nul
la causa pręsupponitur superuenisse, cur diminuendi sint reddi
tus prępositurę. Nam inferior non põt redditus alicuius benefi
36 cii † sine cã diminuere, ẽt ad tps. c. vnico. vt ecc. bñfi. sine diminu
tio. ȝfer. & ibi no. per Io. And. Pan. & Imo Necesse ergo est. ꝙ
vniuersitas porrigat preces sanctis. d. nõ Papę, qui hẽt plenissi-
37 mam potestatem † disponendi de redditibus ecclesiasticis. c. a. de
pręben. lib. 6. clem. vt lit. pend. ¶ Sed quia plures tenent, ꝙ etiam
38 Papa non possit sine causa auferre buna vni ecclesię, † & dare
alteri, vt tenent gl. Arch & Dom. in c. 1. 10. dist. gl. Arch. & Ge-
mi. in c. 1. in ver. in iustitiam. 23 dist. & sequitur Fel. in c. q̃ in ec-
clesiarum. de consti. & consuluit Fed. de Sen. consil. 200. quod
permutatio in supplicatione igitur narrarem sanctis. d. nostro,
ꝙ redditus præbendarum sunt adeo tenues, ꝙ canonici nõ pos
sunt honeste viuere, &, sicut decet, ecclesię deseruire, & ꝙ reddi
tus prępositurę sunt adeo pingues, ꝙ pręstant Pręposito mate-
riam vagandi, & deserendi ipsam ecclesiam, in qua proculdu-
bio resideret, si pars reddituum p̄positurę applicaretur mensę
capituli, & diuideretur inter interessentes diuinis, & duplicata
portio daretur ipsi Prępo residenti, & deseruienti diuinis. ¶ Cir
ca vlt. quo quęritur, an Prępositus teneatur prouidere populo
de prędicatore? Certũ est, ꝙ de iure pręlatus, si sit idoneus, alias
per alium valentem opere, & sermone, tenetur plebem sibi cre
39 ditam † verbo Dei pascere. c. inter cętera, vbi Host. & alii de offi.
ord. Sed quia in themate pręsupponitur, ꝙ a tanto tempore, cu
ius initii non hr̃ memoria, populus sibi ipsi prouidit de prędica
tore, quęritur an inducta sit consuetudo talis, quę transtulerit
onus prouidendi de prędicatore in populũ, & exemerit pręposi
tũ ab officio p̄dicandi per se, vel per alium? Et primã facie videt
inducta consuetudo, quia cursus tanti temporis, cuius non repe
ritur hominis memoria, non solum sufficit ad inducendum cõ-
40 suetudinem, † sed habet vim constituti. l. 1. §. ductus aquę. ff. de
aqua quo. & æsti. c. super quibusdam. §. pręterea. de verb. sign. Et
41 talis consuetudo laudabilis est, † ergo a laicis obseruanda, ca. ad
Apostolicam. de simo. traditur per Bart. in l. priuilegia, C. de sa-
crosan. ecc. In contrarium, ꝙ talis consuetudo nõ valeat, sic pro
batur. d. Prępositus ex officio sibi iniuncto, tenetur prędicare,
aut de licentia Epi de idoneo p̄dicatore prouidere. d. c. inter cę-
tera, & c. quod Dei timorem. vbi Pan. & alii no. de sta. reg. ꝙ te-
netur d. Prępositus rõne curę animarũ ad tale onus prædicãdi.
42 Nam † officium prędicandi hẽt curam animarum annexam, s̃m
glo. in cle. 1. ne re. & in Cle. dudum. de sepul. & in c. in sancta. 92.
43 dist. Consuetudo aũt, in qua remouet̃ curatus † ab officio curæ,
non valet. d. c. licet canon. & dixi s̃. in 7. dubio. Pro concordia pu
to distinguendum. Aut quæritur, an valeat consuetudo, ꝙ Præ
latus non teneatur prædicare per se, vel per alium, & tunc cre-
derem non valere, q̃a esset animabus perniciosa. Aut quæritur,
44 an valeat consuetudo ꝙ populus teneatur pręstare alimenta †
prędicatoribus deputatis per Pręlatum, & tunc arbitrarer vale-
re per text. in d. c. ad Apostolicam. & per no. per Fel. in c. eccle-
sia Sanctę Marię. col. 38 de consti. Non crederem tñ valere cõ
suetudinem, ꝙ daretur vltra alimenta aliquid prędicatorib. q̃a
45 esset simonia, † vt notatur per Inn. & alios *communiter* in c. cum
voluntate. de sen. excõ. Consuetudo. n. continens simoniã † cũ
46 sit peccati nutritiua, est ipso iure nulla. c. abolendę, de sepul.

RESPONSVM II.

LAudabilis creditur consuetudo, ꝙ ad anniuer-
sarium pro defuncti salute celebran-
dum, certa Prælato soluatur pecunia. Sed pro sepultura
ex more quicquam exigendum non est, etiam ꝙ exactũ
soleat in anniuersarium a prælato conuerti. Nec enim simonię
uitium. quod male accipiendo contrahitur, bene dispensando
dissoluitur.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo soluendi x. pro anniuersario, an sit ualida, 2. 3. & seq.*
4 *Prior an teneatur soluere sumptus lampadis ardentis ante sacram Eu-
charistiam.*

Respon. interpreta.

AD primum quæsitũ, an prior iure possit co-
gere hæredes defunctorum vo-
lentium sepeliri intra ecclesiam ad soluendum flore
nos decem pro vno anniuersario celebrando? Respõ
deo animaduertendum esse, qualiter consuetudo allegata per
priorem se habet, nam si sit consuetudo soluendi decem pro
1 anniuersario, † crediderim hanc consuetudinem esse laudabi-
lem c. ad Apostolicã. de simo. Si uero sit cõsuetudo soluendi de
cem pro sepultura facienda intra ecclesiam, ȝuertenda in unũ
anniuersarium, non putarem consuetudinem ualere. Quia qui
male

2 malè accipit, vt bene displiceret, † potius grauatur, quàm iuuetur. c.
3 ex multis. 2. q. 3. male autẽ accipi, † qui pro sepultura sumit tẽ-
poralia. c. abolendæ. de sepul. & latè, probaui in trac. de peste. lib.
3. ¶ Ad secundum, an idem prior cogi possit ad sumptus lam
4 padis † ardentis ante sacram Eucharistiam? Respondeo, eũ te-
neri. c. sanè §. fina. de celeb. missa. de sacra Eucha. Nisi consuetu
5 do transtulisset onus horum sumptuum in populũ, † quia va-
let talis consuetudo, & est rationabilis, secundum Iun. in capit.
fin de his, quæ fiunt a maio par. c. & Pan. in c. 1. de eccl. ędi. Sed si
quæratur, an dicatur inducta consuetudo ea eo, quod aliqui par
ticulares ex deuotione fecerunt hactenus hos sumptus? Respõ-
deo, quod non. Tum quia oportet, quod hi particulares tales
6 fecerint impensas animo inducendi consuetudinem, † & nõ ex
particulari deuotione, secundum Panormit. in capitu. fin col. 4.
& columna nona, de consuetudi. Ant. in c. primo. de resc. Tum
quia requiritur, quod tales impensę fuerint factæ sciente, & cõ
7 sentiente vniuerso populo, † vel maiori parte eiusdem, secun-
dum Cyn. in l. secunda. C. quę sit long. consuetud. Panormita. &
alioa in d. c. fina glo. Bar & communiter Legistar in l. de quib.
ff. de leg. Soc. consi 7. colum. penul. libro primo. Quę omnia
pręsupponuntur cessare in occurrenti casu, ergo &c.

RESPONSVM III.

IVS Excommunicandi prelatis, & inferioribus a canone concessum, per solum non vsum nullo iure abogatũ dici potest, nisi actu excommunicationis, prelati & inferiores prohibiti fuerint, ac prohibitioni acquieuerint. nam eo casu, ex quo non vsus habet actum implicitum directè contrarium legi indubitati iuris est per hmõi nõ vsũ legi abrogatũ eẽ.

SVMMARIVM.

1 *Legi per non usum abrogatur, si tali non usus habeat actum implicitũ directè contrarium legi, alias secus.*

Respon. interpreta.

1 PEr non † vsum solum abrogatur lex, si talis non
usus habeat implicitum actum directe
contrarium legi, alias secus secundum Io. An. in capitu.
Ioannes. & ibi clarius per Inno. de cleri. coniuga. & Fe-
ly. in c. 1. de treug. & pac. in proposito nostro dico, ꝙ iste non
vsus excommunicandi non directo contrariatur legib. & cano-
nibus permittentibus, & concedentibus ius excommunicandi
prælatis, & inferiorib. qui collegiis pſunt, vel quia potuerint nõ
excõicasse, quia sibi placuit non excommunicare, sed aliter cor
rigere excessus subditorum; vel quia non occurrit casus, qui si-
bi visus fuerit dignus excommunicatione. Sic rñdet Card. di-
cens, quod si patriarcha a mille annis citra nõ cognouit de cau-
sis appellationum, non propterea perdit ius cognoscendi, quia
potuit non cognouisse, quia ad eum non fuit appellatum, sed
ad Papam, vel quia non placuit sibi de eis cognoscere, vnde iste
non vsus non tollit legem dantem sibi iurisdictionem cogno-
scendi in eum, in nouis causarum nota 146. ad excludendum.
nisi ergo probetur, quod prępositus voluerit excommunicare,
& fuerit prohibitus, respondeo non fuisse ea tali non vsu legẽ
abrogatam, iuxta glo in l. qui luminibus. ff. de ser. vrb. præd. &
dicta Panormita. & aliorũ, d. c. Ioãnes. & Fel. in d. c. 1. Laus Deo.

¶ De electionibus.

RESPONSVM I.

VAcante canonicatu, & præbenda in ecclesia Cisterciẽsi, Prępositus excommunicatus habens ex statuto ecclesiæ duas voces, & vnus canonicus Saluatorem elegerunt. Duo autem sua in Raymundum vota direxere dubitatum fuit, an vtriusque electio irrita foret, quod plerisque visum fuit. Tum quod vocati nõ fuerint absentes, qui etiam sm statuta ecclesiæ fuerant vocandi. Tũ quod duæ partes in c. minimè interfuerint. Ego vero Raymundi electionem canonicam potioremque respondi, cum in eũ consenserit maior pars eorum, qui residentiam faciebant. Et cum sea tantum residerent, satis fuit duas illorum partes interfuisse. Nec refert, ꝙ absentes vocati non fuerint, cum hi, qui vocandi erant, contemptum minimè prosequantur.

SVMMARIVM.

1 *Electio facta non vocatis absentibus, mero iure valet, nisi non vocati contemptum prosequantur, qui etiam possunt ratificare electionem.*
4 *Residentes solum in electione sunt vocandi, non absentes in remotis partibus. 5.*
6 *Remoti qui dicuntur, standum est arbitrio iudicis.*
7 *Statutum desiderans in electione vocari canonicos existentes in prouincia, recipit iuris intellectum.*
8 *Excommunicatus est ineligibilis actiuè & passiuè.*
9 *Prępositus ratione participationis cum excommunicato, ius eligendi non habet.*

Respon. Interpreta.

ELectus A maiori & saniori parte capituli, præfe-
rendus est electo a minori parte c. ecclesia
vestra de elect. Videndum est, quis dicatur electus a
maiori parte. Et prima facie videretur Saluatorem Mi
chaelis habere maiorem partem pro se. Nam in capitulo eccle
siæ Cistercien. interfuerunt quatuor residentes, apud quos erat
tota potestas capitularis. Et d. Præpositus habens ea forma sta-
tuti duas voces, ac Raymũdus Cassius elegerunt ipsum Salua-
torem, & sic habet tres voces. Garinus autem non habet nisi
duas, ergo constat Saluatorem præferendum. Sed pręmissis re
iectis, rñdeo Garinũ potiora iura hẽre, tanquam electum a ma-
iori parte capituli. Nã ex his, qui interfuerunt in capitulo, duo
ipsum elegerunt, & postea electionem ipsius ratificauerunt alii
duo absentes, & sic hẽt pro se quatuor voces. Pro parte aũt Sal
uatoris nulli electores reperiuntur, qui tunc ius eligendi habe-
rent, vt probabo, ergo &c. Et veritas huius nostri responsi per
spicue apparebit, si quę in facti narratione in contrarium addu
cuntur, de medio submoueãtur. Dicitur primo, ambas electio-
nes nullius esse momenti tanquam factas non vocatis absenti
bus, prout iã de iure, q̃ ex forma statuti eccl. vocari debuerunt,
cũ plus officiat vnius contemptus quã ꝯ̃dĩõ multorũ. c. venera-
bilem: c. bonæ memoriæ. de elec. Ad istud rñdetur, ꝙ electio fa
1 cta non vocatis absentibus, mero iure valet, † nec est irritanda,
nisi non vocati prosequãtur contẽptum. c. quod sicut. & ibi no.
2 Pan. de elect. Et ideo non vocati possunt ratificare † elect. d. c. ꝙ
sicut. & c. eccl. vestra el 2. eo. titu. non obstat si dicatur, quod in
3 capitulo non interfuerunt duæ partes † ea tribus, cum ea 12. non
interfuerint nisi quatuor, ergo vtraque electio nulla est, vt te-
nent Inno. in c. a. de no ope. nun. & Pan. in c. auditis. de electio.
per tex. in l. nominationum. C. de decurio. lib. 10. & in l. nulli. ff.
quod cuiusque vniuersi. noie. quia rñdetur, ꝙ sufficit in capitu-
lo interfuisse duas partes eorum, qui vocandi erant. Ita proce-
dunt prædicta, vt declarat Pan. in cap. cum nobis. de electioni-
4 bus. Vocandi aũt non sunt, nisi residentes, † sm gl. in c. 2. in ver
si. ipsorũ. de testi. lib. 6. & cum gl. stat cõis Doc. sententia, teste
Fely. in c. cũ oẽs. col. rr. versi. prima fuit opinio glo. ordinarię,
de constitu. vel sm aliorũ opinionem sufficit in capitulo inter-
fuisse duas partes eorum, qui cõmodè vocari potuerunt. Dicũ
tur autem commodè vocari posse hi, qui sunt in loco propin-
5 quo: nam absentes † in remotis partib. non sunt vocandi. c. qa
propter. de electio. Immo nec omnes existentes in prouincia,
dñt commodè vocari posse, si prouincia sit multum lata, tunc
existentes in vlt. parte prouincię non dñr posse vocari commo
dè. sm Pan. in c. coram. eo. tit. vbi tandẽ cõcludit esse standũ su-
6 per his arbitrio † iudicis. Valebit ergo electio Garini, cum duo
tantũ essent in prouincia, qui electionem ipsam ratam habue-
runt. Non obstat statutum ecclesię. qa loquit in electione Pię-
positi, & canonicorum, non in electione Capellani. Præterea
statutum non annullat electionẽ, licèt velit vocari canonicos
existentes in prouincia, vnde debet recipere iuris intellectus,
7 † vt electio veniat irritanda contemptis petentibus, & cõtem-
ptum prosequentibus. c. cũ dilectus. de consue. l. si serui vestri.
cum ibi no. C de noxali. l. 1. §. lex falcidia. ff. ad leg. falci. Non ob-
stat, ꝙ Præpositus hũs duas voces, & Raymũd. Cassius organo
& ministerio pfati Præpositi elegerint Saluatorẽ, qa psuppon-
8 tur, ꝙ Raymundus erat excõmunicatus, † & ineligibilis actiuè,
& passiuè. c. cum inter R. de elect. c. constitutis. vbi gl. de appel.
si celebrat. de cleri. excõ. mini. immo vr, ꝙ ẽt d. Præpositus rõne
9 participation. s † cum ipso Raymundo excõicato ẽt ius eligendi
tunc non haberet, ut firmat gl. in c. fi. 9. q. 1. quã sequitur Io. Fir.
in tra. de epo. in 3. q. 3. partis primi libri. Quod non firmo, quia
ꝯ̃trium tenet Archi. & Card. Alex. in d. c. fi. Nec ob. noua proui-
sio obtenta per Saluatorem a Reuerend. do. Legato, quia per ta
lem prouisionem non intelligitur derogatum iuri iam acquisi
to ipsi Carino per electionem, iuxta gl. in c. quaoto. 63. disti. De
qua late Fel. in c. cum Bertold. col. 1. de re iud.

RESPON. II.

ELectionem factam sub cõditione, si Papę placuerit, inualidam existimo. Licet enim hæc conditio insit resolutiuè, & contra uoluntatem eligentium, quia tamen suspensiuè, & secundum uoluntatem legitur expressa, constat electionem non esse puram.

SVMMARIVM.

1 *Potestas summi Pontifi. in omni dispensatione intelligitur reseruata.*
2 *Expressio conditionis quæ tacite inest, non facit electionem condition alẽ & quid operetur, si eo modo quo inest exprimatur, autecontra 3.*

Respon. Interpret.

QVęritur, an electio do. Conrsdi sit nulla ea rōne, quia facta fuit sub conditione. si placuerit summo Pontifici. Nam illa verba, accedente beneplacito summi Pontificis, prolata per ablatiuos absolutos cōditionem important. l. à testore, ff. de condi. & demō. & l. cuiusdis agris. ff. de vsur. Istud quæsitum hēt duo capita. Primum, an sit nulla tanquam fcā sub cōdōne, iuxta tex. in c. 2. de ele. in 6. Scdo, verum sit nulla tanq̃ defecerit ꝯdō, cū nō appareat de bñplacito summi Pontificis. Ad primū vr̄ prima facie respondendum, ꝙ talis electio valeat tanq̃ fcā sub cōdōne, q̃ tacite insit; nam in omni dispōne intelligitur reseruata † voluntas
1 summi Pontificis, c. venientes. de iureiu. l. fi. ff. qui satisd. cog. Ex-
2 pressio autem condōnis, † quæ tacite inest, non facit electionē condōnalem, fm gl. & cōiter scrib. in d. c. 2. & in c. 2. ad audientiā. de rescri. & in c. significasti. de ele. Arch. in summa 8. q. 1. Arc. & Io. An. in c. 1. de iureiu. in 6. & in reg. actus legitimi. de reg. iur. Gem. consi. 84 Quia istud dubiū, per tex. in l. 1. ff. de leg. 1. & in l. condōnes extrinsecus. & in l. aliquando. ff. de condi. & dem. ¶ Sed hoc nō obstāte contrarium verius esse respondeo, quia electio facta sub condōne non valet, d. c. 2. nam electio ex parte eligentis debet esse certa; idem concludunt Gem. & alii cōiter ibi, quod totum eligentis Titium in canonicum, si maior pars capituli consenserit, non computatur in numero tanquam incertum. Non obstat, quod valeat electio sub condōne, quæ tacite insit, vt est conditio, si vacat, si solitū iuramentum præstiterit, si priora beneficia dimiserit, vt exemplificant Doc. in locis p̄ alle. quia rñdetur, ꝙ prędicta ꝓcedunt, qñ ꝯdō, q̃ tacite inest, ex
3 primitur eo mō quo inest, secus si aliter † exprimatur q̃ insit. l. si ita. §. illi si volet. ff. de ele. in l. Titia. ff. ad leg. Falc. no. gl. & Gemin. in d. c. 2. Pan. in d. c. significasti, in proposito autem nr̄o fuit aliter expressa condō, quam inesset. Ergo debet operari, ꝙ electio dicatur condōnalis, & ꝯñ nulla. d. c. 2. Quod āt sit aīr expressa, q̃ insit, ostēdo clarissimè, nā bñplacitum summi Pontificis inest ꝯ voluntatē eligentiū. d. c. venientes, & d. l. fin. modo expressa dicitur ex voluntate, ergo dēt operari, vt est casus in d. l. Titia. vbi facultas detrahendi Falcī. inest ꝯ voluntatem. item voluntas Papæ tacitè inest resolutiuè, qa Papa potest (si uelit) priuare electū iure sibi acquisito ex electione. c. fin. de concess. p̄b. tradit latissimè p Fel. in c. q̃ in ecclesiarū de consti. mō āt expressa fuit suspensiuè, ergo reddere debet electionē condōnalem, d. l. si ita. §. illi si volet.

RESPONSVM. III.

CAnonici, quorum electio plenum tribuit ius electo, vel quorū eligendi ptās generalibus Papæ reseruationibus nō afficitur, ius eligendi priuilegiatum habere dicuntur. Ad hos igitur Episcopi electio, non ad regem pertinebit nominatio, cum noua cōcordatorum lege excipiantur, quibus ex priuilegio ius competit eligendi. Canonici quoque qui Basiliensi constitutione hactenus vsi sunt, eligendi priuilegio renunciasse non vr̄, cū animo non renunciandi ea potuerunt sanctione vti. Et si ingratus mereatur priuilegiis spoliari, antequam tamen fuerit spoliatus illorum beneficio carere non debet. Canonici autem Minatēses, qui statum & habitum regularem mutauerunt in secularē, priuilegium eligendi Episcopum intuitu religionis & vtilitatis ecclesiæ concessum perdiderunt, cum translatio pro maiori ecclesiæ commodo in statum excelsiorem facta fuerit authoritate Pontificis Maximi, qui habitum regularem in locum secularis cum priuilegiis creditur subrogasse.

SVMMARIVM.

1 *Electio Episcopi spectat ad canonicos de iure communi, ad Papam de antiquo. nume. 2.*
3 *Priuilegium quid, & quatenus dicatur priuilegium.*
4 *Papa potest reseruare sibi prouisionem qualiumcunque dignitatum, etiā episcopalium Et ad quot porrigat illa effectum suum. nu. 5.*
6 *Omnino dictio, reseruationes excludit, & quænam eius uis.*
7 *Ordinarius & delegatus potest ex utraque parte iudicare.*
8 *Priuilegium, ut perdatur interuentu alterius priuilegij, quid requiratur.*
9 *Legis beneficio est indignus, qui committit in legem.*
10 *Priuilegia concedens pōt illa, si velit, reuocare ratione ingratitudinis.*
11 *Ignorantia ab ingratitudinis uitio releuat ignorantem.*
12 *Papa disponens super priuilegijs abrogatis, quorum abrogationi particeps non fuit, censetur priuilegia confirmasse & renouasse.*
13 *Priuilegium concessum ratione possessionis, vel officij, eatenus durat, quatenus durat officium. & uide nu. 14. & 15.*
16 *An mutatione personæ mutetur priuilegium & uide nu. 24.*
17 *Priuilegia concedi solent à Papa ecclesiæ, propter publicam utilitatem principaliter.*
18 *Priuilegij reliquias superesse sufficit, ut priuilegium remaneat.*
19 *Mutatio status in melius, auget ius antiquum, nō autem aufert.*
20 *Canonici seculares sunt digniores regularibus, eisque præferuntur.*
21 *Priuilegia prius cōcessa parochiæ, nō perdit eccle. parochialis erecta in cathed. ralem. & nu. 22.*
23 *Papa dicitur lex uiua in terris.*

Respon. interpreta.

PRoposita dubia non leuia sunt, quibus succinctè rñdebo omissa superflua, & pomposa iurium ac auctoritatum copia; qua, nec vti soleo, nec si vellem, possem hoc tempore, quo libris careo ob pestem Auenionensem fugitiuus. Primum dubium stat in hoc, an per illa verba, decedente episcopo, &c. canonici Mimatenses dicantur habere facultatem eligendi episcopum ex priuilegio, ita ꝙ possint, & valeant se iuuare beneficio ꝯcordatorū. Et prima consideratione visum fuit, ꝙ non, quia de iure commu
1 ni ius eligendi episcopum † spectat ad canonicos ecclesię cathedralis. c. sacrorum canonum. §. ex his, 63. dist. c. cum in veteri. c. in genesi. de elec. c. cum ecclesia Sutrina. de caus. posses. & proprie. Ergo Calixtus secundus non videtur vllum indulsisse pri
2 uilegium canonicis; nec enim dicitur priuilegium, † si nihil p̄ter generalem legem indulgeatur, c. fi. §. fi. 25. q. 2. quod etiam ex distinctione priuilegij apertè demonstratur. Nā priuilegiū nihil aliud est, quàm ius singulare contra ius commune indultum, secundum Host. in summa de priuileg. quæ diffinitio nō conuenit huic cōcessioni. ergo nec etiam conuenicr diffinitū l. 1. §. dolū. ff. de dolo. Istud probat etymologia vocabuli, a qua licet arguere negatiuè. l. a. §. appellata, ff. si cer. peta. Dicitur enim priuilegium, quasi priuata lex. capitu priuilegia. 3. distinct. cum igitur huiusmodi concessio non contineat legem priuatam, sed communem, non continebit priuilegium, vt etiam traditur per Bar. & Moder in l. fin. de consti. prin. & per Modern. in rub. de rescrip Sed premissis non obstantibus, contrarium verius esse respondeo. Et pro habenda clariori decisione pręmit
3 to, ꝙ de iure antiquo ad Papam spectabat electio episcopi. † c. 1. 22. dist. per quem tex. ita concludunt gl. & scrib. in c. q̃q̃. de ele.
4 li 6. Item p̄mitto, ꝙ Papa potest sibi reseruare † prouisionē qualiumcunque dignitatum etiam epalium c. si eo tpe. de rescri. in 6. & in extrauag. Bñd. q̃ incip. ad regimē, cū seq. de p̄b. Vltimo p̄mitto, ꝙ concessio Papæ ꝯtinens prima facie idem, ꝙ ius cōe, dēt taliter interp̄tari quod aliquid noui indulgeat, cap. in his. de priui. l. 1. ff. ad municip. & traditur latè per Fely. in c. 1. col. 4. vers. priuileg. de rescrip. Istis sic pręmissis, ostendo ad oculum, ꝙ cōcessio Calixti secundi, aliquid noui continet, & consequenter erit priuilegium. Aut n. Calixtus concessit ius eligendi epm canonicis Mimatensib. ante, quam ius eligendi esset commune oībus canonicis, prout ex data priuil. constat concessisse, & planū est, quod talis concessio a prin. continebat priuilegium: aut cōcessit post, & tunc etiam talis concessio continet gratiam, quia
5 gñalis reseruatio quarumcunq; † dignitatū fcā p Papam, nō porriget effectum suū ad ecclesiam Mimatensem in p̄iudicium canonicorum eiusdem ecclesiæ. quibus ex spāli concessione competit eligendi facultas, iuxta no. per gl. in c. 1. de cap. mona. lib. 6. in terminis nostris p Gemi. consi. 30. Bonifacius nonus. facit, qa gñalis derogatio quorumcunque priuilegiorū non trahit ad priuilegia, alicui spāliter concessa. l. 3. & ibi glo. no. C. de silē. lib. 12. c. cum ordinem. de rescr. cum concordan. alle. per Alexand. consi. 101. col. 2. li. 1. nec huic rationi ob. quod post Calixtū fuerit per iura noua concessum ius eligendi omnibus canonicis, quia non ppea seqtur, ꝙ ꝯfusū fuerit, & sublatum priuilegium eligendi spāliter concessum canonicis Mimatensib. sed potius actum, & corroboratum, qa vbi prius habebant ius eligendi ex priuilegio, mō habent ex spāli priuileg. & gñali indulgentia: & iō sublata grā gñali, quam aduersantes ius cōe appellant (& minus bñ) p ea, q̃ traduntur p gl. in c. insinuatione. de simo. & p Arc. & Do. in c. indulgentia. 2. q. 3. nō tñ censetur sublata grā spālis, vt in terminis consuluit Ale. cons. vlt. col. fi. li. 4. bñ facit tex. in l. si domus. ff de seru. vrb. pręd. & in l. hæres. ff. de condi. et demon. & in c. ex tuarū, de auctor. & vsu pallij. Et ꝙ mēs Calixti fuerit concedere canonicis Mimaten. ius eligendi Episcopū non obstantibus reseruationibus quibuscūque patet, quia alias concessio nihil operaretur, quod non est dicendum. capitu. si Papa. de priuileg. lib. 6. & clarius apparet ex illis verbis, vestra volumus omnino electione constitui. Illa enim dictio omnino, reseruationes excludit: quia tantum est dicere omnino,
6 † quod omni casu, & sic etiam stantibus reseruationibus secundum gloss. in l. si cum exceptione. §. quòd si homo. ff. quod metus caut. & capitu. ex parte. 1. de offic. deleg. & firmat Card. in clem. 2. q. 11. de vita, & hone. cler. & Bar. in l. Grece, §. illud cōmune. ff. de fideius. & si Papa ius alteri omnino concedat, nihil sibi intelligitur reseruasse propter verbū, oīno, fm Io. Andre. & Host. in c. si bñficia. de p̄ben. in 6. & Fel. in d. c. ex parte. Propter qđ dici posset, quod p illa verba, vestra oīno volumus electione cōstitui, ꝙ Papa voluerit, ꝙ electio canonicorū tribuat plenū ius electo, & habeat vim electionis, & confirmationis. Et quod ita sit, suadetur; qa expresse vult Papa Calixtus, quod sola electione electus, intelligatur subrogatus in locum defuncti, quę subrogatio non diceretur facta, nisi talis electio vim confirmationis ha-

pis haberet, c. auaritiæ de elect. in 6. c. transmissam eo. tit. in anti-
quis. Ex quibus apparet, quod canonici Mimatenses habent ius eli-
gendi priuilegiatum, & de tali iure intelligenda sunt concorda-
ta. Immo forte intelligenda de iure eligendi ex speciali conces-
sione Papæ, & quod non sit aliter ius eligendi priuilegiatū, alioquin
frustratoria redderet exceptio, de qua in concordatis, quia sem
per dici poterit, quod canonici habent ius eligendi Episcopum de
iure communi. Secundū dubium est, an dici possit canon. ami
sisse priuileg. eligendi, vel quia hactenus elegerunt in vim prag-
maticæ, vel quia mutauerūt statum regularium in secularem. Et quia
istud dubium habet duas partes, prosequar quālibet de se. Cir-
ca primam partem duo sunt discutienda. Primo, an canonici di
cantur renunciasse priuilegio vtendo beneficio constitutionis Basi-
liensis? Secundo an perdiderint priuilegium eo, quod commise-
rint in Pontifices maximos, vtendo tali constitutione reproba-
ta, & damnata per ipsos Pontifices? Ad primum breuiter. quod cano-
nici etiam si vsi fuissent beneficio pragmaticæ, non propterea
censerentur renunciasse suo priuileg. quia priuile. & pragmatica
inuicem se compatiuntur, & ideo vnius electione alterum non
tollitur, l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de trib. ac. l. in cōmoda-
to. §. duab. ff. commo. & facit, quod no. gl. in cle. sæpe in verb. parti
bus, de verb. signi. Quinimo potuerunt canonici dicere, se utro-
7 que iure elegisse, † nam ordinarius, & delegatus potest ex utraque
potestate iudicare, secundum Inno. & omnes alios, excepto But. in c. cū
ex officij. de præscript. quem Inno. etiam sequitur Imo. in c. nisi
essent. de præben. Sic et arbitror, quod delegatus potest uti utraque
potestate c. sunter, pares & ibi Bal. de lege Conra. Ad hoc. n. vt perdat
8 priuilegiū † per vsum alterius beneficij, oportet, quod talis usus directo
contrarietur priuilegio cap. Ioan. de cle. coniuga. traditur per Pan. &
alios in c. cum accessissent, de consti. & dixit Ant. de But. in c. ac
cedentibus, col. 2. de priuileg. quod duo sunt necessaria ad hoc, ut per
vsum alterius iuris tollatur priuilegium. Primo, quod talis vsus sit
incompatibilis cum priuilegio. Secundo, quod in tali vsu non ca-
dat alia præsumptio, quam renunciationis. In casu autem præsenti,
eligentes in vim pragmaticæ nō fuerunt vsi beneficio contrario, ne-
que animo renunciandi, ergo, &c. Ad alterum caput huius pri-
mæ partis videretur primo aspectu respondendum, quod ca-
nonici perdiderint priuilegium, quia commiserunt in Pontifi-
9 ces: indignus enim est beneficio legis, † qui committit in legē.
cap. quia frustra. de vsu. l. filio patroni. §. 1. ff. de ritu nup. & in si-
mili ita consuluit Soc. consi. 49. viso elegantissimo. col. 1. in fin.
& seq. lib. 1. Sed hac consideratione non obstante, in contrariū
veritatem esse puto, quia canonici utendo pragmatica non cō-
miserunt in legem priuilegij, sed in successores concedentis, &
quamuis ingratos se superiori suo aliqualiter reddiderint, non
10 tamen per ingratitudinem perduntur priuilegia ipso iure, † licet
concedens ratione ingratitudinis possit, si velit, ipsa reuocare, ar
gu. l. fin. C. de reuocan. donat. Ad quod allego text. qui loquitur
in priuilegio non gratuito, in l. Titius puerum ff. de obseq. a lib.
patro. præst. Per quem ita decidit Pau. de Cast. in l. digna vox. C.
de leg. Et Soc. consi. 4. Super q. col. 4. ver. postremo. lib. 3. & idē
dixit Bal. in l. 3. in fi. C. de lib. & eorum libe. Non constat autem
Pontifices reuocasse istud priuilegium, igitur &c. Præterea, non
constat, quod ante concordata fuerit abrogatio cōcilij Basilien. pu-
blicata in regno Franciæ, ergo potuerunt canonici se excusare
11 prætextu ignorantiæ, quæ † ab ingratitudinis uitio relevat ignorā-
tem. l. ex maleficijs. in fi. ff. de actio. & obligatio. l. si ignorans. ff.
loca. & ita dixit in specie Corn. consi. 103. licèt clarum lib. 3. Sed
posito, quod per vsum pragmatica utentes fuissent priuati priuile-
gijs, attamen per concordata sibi fuissent renouata. Nam Papa
Leo, cum quo inita fuere concordata, sciebat quod prælati, & cano
nici ecclesiæ Gallicanæ nunquam uoluerūt parere abrogationi, neq;
monitis Innocen. & Iulij, ut apparet ex lectura proœmij ipsorū
concordatorum, & sic sciebat eos commisisse in ipsum, & præ-
decessores, seque indignos priuilegijs reddidisse, & nihilomi-
nus super ipsorum priuilegijs disposuit. Quo fit, ut ipsa priuile-
12 gia confirmasse & renouasse censeatur, † cap. ex ore, de priuile.
c. attendentes. de statu mon. & ita concludit Panorm. in cap.
veniens. col. 3. de fil. presby. Circa secundam partem, an per mu-
tationem status expirauerit priuilegium. ista est difficilior & pro-
babilior dubitatio, super qua latius insistam, arguendo ad vtran
que partem. Et pro affirmatiua arguitur primo sic. Priuilegiū
concessum ratione professionis, uel officij, catenus durat, qua-
13 tenus durat † officium. l. maximarum. C. de excusatio. mu. libro
10. & ibi not. Barto. & l. qui sub prætextu, ubi etiam Barto. C.
de sacrosan. eccl. l. semper. §. quibusdā, & ibi quoque Bar. ff. de
iure immu. notatur in l. ferniarios. C. de testamento milita. & per
Fel. in c. clerici. col. 2. de iudi. istud autem priuilegium fuit con-
cessum ratione professionis, ut patet in salutatione ibi, canoni-
cam uitam professis, eorumq; successoribus in eadem religio-
ne victuris. Ex hoc. n. quod priuilegium dirigitur canonicis profitēti-
bus regulam B. Aug. colligitur intentio concedentis, quod voluit priuil.
concedere solū canonicis regularib. ut in simili casu consuluit Alex.
consi. 86. In cā dationū. col. 1. lib. 2. Præterea, et in verbis dispositiuis
ibi vobis vtriusq. successorib. in canonicæ vitæ obseruatione mā
suris: Papa vr restringere priuilegium ad successores regulares. er-
14 go cessante religione, expirauit priuilegium, † religionis intui-
tu concessum, vt est tex. clarus in c. Abb. S. Syluani. de verb. sig.
& in c. ex parte. & c. licet. & ibi notatur de decimis. & c. ita nos.
15 § fi 25. q. 2. Secundo arguitur sic, finita cā priuilegij † finit pri-
uilegium. l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. l. cura. §. deficientium. ff. de
mun. & ho. c. generali. 16 q. 1. tradit per Lud. Ro. consi. 404. In ca-
su proposito. & Soc. consi. 150. col. 9. ver. confirmator. li. 1. & ali-
bi sæpe. Cā aūt priuil. vr fuisse professio regulæ B. Aug. quam cum
præsentes canoni minimè profiteantur, non vr eis competere priuilegiū.
Tertio sic, mutatione personæ, mutatur priuilegium. l. Paulus
16 respondet, † alias incipit, per procuratorē. & ibi Ba. Lud. Ro & alij. no.
ff. de acq. hære. Ad idem tex. in l. cum pronus. ff. de leg. 2. quem
ad hoc ponderauit Soc. consi. 153. Pulcra & subtilis. col. 5. lib. 2.
maxime quando persona fuit immediata cā priuilegij, tunc enim cum
persona ipsa extinguitur priuilegium. reg. in oib. ff. de reg. iur. Hinc
dicebat Soc. quod beneficium statuti augentis legitimam filiorum, non
transmittitur ad hæredes hæreditate patris non adita, quia premij ratione
filiorū editū fuit statutū. Ita Soc. consi. 116 Non potest negari. col.
6. lib. 1. Sic in proposito, cum istud priuilegiū fuerit concessum ca
nonicis regularib. debet cessare facta translatione regularitatis in secularita
tē. Premissis non obstantib. contrarium tenendum vr infrascriptis
rōnib. Primo, vbi duæ concurrunt cāæ, vna sola cessante, non
cessat dispō. l. si venter. § in bonis. vbi Bart. ff. de priuil. credi. &
Instit. de nup. §. affinitatis. Papa aūt non ex ea cā tm, quia cano
nici erant regulares, motus vr ad hmōi priuilegium concedendū, sed
et vt propter vtilitatē ecclesiæ, vt apertè sonant verba priuilegij, ibi, vt
ecclesiastica vtilitas Apostolicæ sedis fauore vires capiat, & ac-
crescat, quæ cā vtilitatis ecclesiæ potentior, & principalis fuisse
17 præsumitur, † secundum Cald. consi. 8 sub rub. de priuileg. & præsumitur
si, quia futura respicit, vt in Auth. de alienā. col. 1. in prin. & l. 1. §.
sexū. ff. de post. tradit per Bar. in extraua. ad reprimendū. in ver.
ne ex eorum. & quia magis vtilis & perpetua quam rō religionis, vt
notat per Bal. in l. generaliter col. 2. C. de epi. & cle. L. cet ergo ca-
nonici dixerint esse regulares, quia tñ ecclesiæ vtilitas permanet in ca
nonicis secularib. permanebit & priuilegiū, c. requisisti de testis. c.
dilecti. de so. comp. l. si venter. §. in bonis. vbi Bar. ff. de priuileg.
cred. l. liberorū. § notat. ff. de his qui notā. infamia. firmat Fed. de
Senis. consi. 68. Super eo. Quod aūt vtilitas ecclesiæ maneat, &
perseueret in canonicis secularibus, & lōge maior quam in canonis
regularib, patet; quia mutatio siue translatio regulāris in secularem fa-
cta fuit Apostolica auctoritate propter ecclesiæ vtilitatem, sic testā-
tibus verbis translationis ibi, cum canonicos seculares iura ec-
clesiæ melius tueri, & defendi possint. Secundo, pro hac parte
arguitur sic. hmōi priuilegium fuit concessum canonicis tunc
regularib. & sic quia canonici, & quia regulares. cum itaq; remanserint
18 canonici, permanebit & priuilegium, cū sufficiat reliquias † pri
uilegij superesse. l. fi. ff. de decurio. l. 2. & seq. ff. rerum amo. l. vni.
§. seruus. ff. de quō, notat per Io. And. in reg., decet. de reg. iur. li. 6.
& per Ias. in l. sciendum. §. fin. col. fi. ff. qui satisd. cog. & per Fel.
in c. quæ in ecclesiarum. col 39. de constō. Tertio arguit sic, muta-
19 tio status † in melius auget ius antiquum, non aūt aufert. l. pe. ff.
de sena. l. falsa demonstrō. ff. sed si cui. ff. de cond. & dem. glo. in c. ex
parte, in ver. Andegauē. de so. comp. Canon ci aūt seculares sūt
20 digniores, præferunturq; † canonicis regularib. c. legi epistolā & c.
alia, 16. q. 1. glo. in c. qualiter, secundo de accus. Io. And. in regula de
lictum. de reg. iur. in mercuria. Fel in rub. de maio. & obed. col.
2. status ergo dignior superueniens non mutabit priuilegia cō-
cessa canonicis regalib. Et bñ facit, quod consuluit Gem. consi. 125.
Dubia siue cōclusiones. in 8 dubio. vbi vult, quod ecclesia parochialis
21 erecta in cathedralē, non perdat priuilegia † prius cōcessa paro-
chiæ. & idem consuluit Old. consi. 267. Quod dño epō col. 1.
Quarto canonici regulares eligunt epm. non quia sunt monachi, sed
quia canonici, alioquin si tamquam monachi eligerent, electus non di
ceretur Eps, sed Abb. ut demonstrat Pan. in c. cām quæ. de iud. Ex
hoc elicitur, quod priuilegiū eligendi epm, intelligitur concessum ca-
nonicis vt canonicis, non ut monachis; sed qualitas canonica-
tus non fuit mutata, ergo nihil proponitur, quare debeat mu-
tari priuilegium. Quinto, posito quod priuilegium ab initio fuisset
concessum canonicis regularib. quia tñ canonici seculares fue-
runt subrogati in locum, & ius canonicorum regularium, et in
22 priuilegijs † subrogati intelliguntur. §. fuerat. Instit. de actio. vbi
actio ex stipulatu sui natura stricti iuris subrogata in locum rei
vxoriæ, et in priuilegijs subrogata vr. & propterea habet priuile
gia actionis bonæ fidei, & tacitæ hypothecæ, vt ibi legitur. bene
facit tex. in cle. 1. de supplen. neg. prælato. vbi eps subrogatus in lo-
cum monachorum ad eligendum Abb. intelligitur subroga-
tus eo. mō & forma, quib. monachi eligere debebant, istud probat
bat Fel. post Card. in c. cum accessissent, de constit. vbi plura cō-
gerit. Sic dicamus, quod canonici seculares subrogati in locum re-
gularium idem ius eligendi habent. & facit generalis regula de
subrogatis, quæ est vt sapiant naturam eorum, in quorum locum
subrogantur. l. si eum. §. initiatum. ff. si quis cautioni, c. eccle-
sia. vt

ſia.vt lite pēden.& magis ad rem,dixit Soc.ꝙ ſub rogatio facta
a lege, ſꝑ intelligitur facta cum priuilegijs, facta aūt ab homi-
ne, nō niſi agatur de fauore,& vtilitate eccleſiæ. Ita Soc.ↄſi.93.
Eleganter,& ſubtiliter.lib.3.Sed hic agitur de vtilitate eccleſię,
vt ſ.probaui. item ſubrogatio fuit facta a lege,i.a Papa, qui dr
23 lex viua in terris.† §.fi.in Auth.de conſu. in fi.ergo,&c. Et ma-
gis in ſpecie facit,quod decidunt Io.And.Gem.& alij in c.1.§.ad
hęc.de religio.do.lib.6.ubi dīt,ꝙ is,qui donauit religioſis cena
ꝑdia ſub condōne,ꝙ redirent ad eum, ſi contingeret ipſos reli-
gioſos mutare habitum, vel a loco recedere, non hēt ius repe-
tendi donationem,ſi mutatus fuit de licentia Papę, quia habi-
tus mutatus de licentia Papæ cenſetur ſubrogatus loco alterius.
Secūdo, cum canonici ſint in quaſi poſſeſſione eligendi vigore
hmōi priuilegio (vt patet ex electionib.q̄ pluimis ēt antiquiſſi-
mis) debent in ſua quaſi poſſeſſione conſeruari c.cum perſonę.
de priuileg. in 6. donec aliter per Papam fuerit declaratum,cap.
cum veniſſent.de iud.vt ēt in propoſito ↄſuluit Card.Flor.ↄſi.
52.d.Gregor. Et ſi dicat̄ non conſtare,ꝙ electiones fuerint, factę
in vim priuilegij.R̄n.ꝙ in dub.ꝑſumendum eſt canon.elegiſſe
in vim tituli præcedentis habiti a ſummo Pontifice, niſi ↄtrium
probet̄.l.quędā mulier.& ibi notatur.ff.de rei vend.firmat Bar.
in l.3. C.de acq.poſſ. Ex iſtis appatet,ꝙ opin. negatiua verior
eſt,& ſuſtentabilior,quæ clarior remanebit,ſi ad ↄtria ſpecialiter
rñ. Non ob. igitur prima ratio, ꝙ ceſſante profeſſione debeant
ceſſare priuilegia,quia talis ratio procederet ſi priuilegium con
ceſſum fuiſſet ratione ſolius profeſſionis, ſed iſtud fuit conceſ-
ſum etiam ratione vtilitatis eccleſiæ, quæ non ceſſat, vt dixi ſ.
in primo fundamento partis negatiuæ. Si enim priuilegium
indulgeatur non ſolum reſpectu priuilegiatorum profitentium
al q̄ artem,ſed etiam fauore vniuerſitatis,vel collegij,permanet
priuilegium,ēt ꝙ priuilegiati deſinant exercere illam artem l.1.
C.de collegia & nummu. lib.11.vel dicta ratio procederet,niſi
profeſſio tranſlata fuiſſet in aliam digniorem, vt in tertio fun-
damento.vel niſi profeſſio foret ſubrogata in locum primæ,vt
in quinto fundamento. Non etiam ob. ſecunda ratio,ꝙ finita
cauſa priuilegij expiret priuilegium. quia profeſſio ſola nō fuit
cā priuilegij,vt in primo fundamento partis negatiuæ.vel quia
durant reliquiæ ipſius cauſæ,vt in ſecundo argumento:vel quia
negari poteſt,quòd profeſſio fuerit cauſa priuilegij, vt in quar-
to argumento; uel quia mutata fuiſſet profeſſio in melius, vt
in tertio:vel quia auctoritate Papæ profeſſio ſecularis fuit ſub-
rogata in locum monachalis, ut in quinto.Non denique obſtat
tertia, & vltima ratio, quòd mutatione perſonę extinguatur
priuilegium, quia uerum eſt,qñ ſola fuit perſona immediata
24 cauſa priuilegij, † ſm Dyn.in regula,priuilegium,de reg.iur.in
6.per tex.in l.nō ſolū.ff.de in integrum reſtit.& in l.ea quę.C.de
tempor.in integ. reſtitutio. Sed perſonæ regularium non fue-
runt immediata cauſa huius priuilegij,ut ſ.probaui per quatuor
fundamenta, ergo &c. Item illa regula, quòd mutatione per-
ſonæ expiret priuilegium,procedit in priuilegijs ſtricto modo,
quæ contrariantur iuri communi,ſecus in priuilegijs largo mo
do quæ magis accedunt beneficio,ſm Bart.in l.ſi pater.ſ.de ſer
uitut.leg.& Mod.in d.regula,in omnibus. Iſtud autem priuile-
gium,quia ſolum prę iudicat concedenti(ut ſupra dictum fuit)
late debet interpretari.l. fi ff.de conſtitutio. Princi.c.cum dile-
cti.de donatio. Prçterea, cum perſonę canonicorum ſecularium
ſint ſubrogatæ in locum regularium, etiam in priuilegijs ſub-
rogatæ intelliguntur,ut deduxi in quinto fundamento. Ex qui-
bus petio electionem capituli approbandam eſſe,& confirman-
dam.¶ Et ita reſpondeo iuris eſſe, ego Ioannes Franciſcus Pa-
pien.iura Auenione interpretans.

RESPONSVM IIII.

NOn Probat eccleſia ignorantiam eligentium indi-
gnum,cum ipſorum officij ſit prius examina-
re mores, & uitam electi. Quod ſi uita ignorantiæ
cauſa fecerint, aut communi famæ crediderint, eos
conſtat excuſari. Et non tantum eligentes indignum priuati ſūt
ea uice eligendi poteſtate, uerum etiam qui in ſcrutinio dignū
elegerunt, & indigni electionem poſtea comprobarunt. Ele-
ctio autem facta a minori parte capituli contempta maiori,uel
contra formam iuris,uiribus non ſubſiſtit. Is uero, qui iurauit
eligere Idoneum,& ſufficientem,mihi uidetur ſecundum for-
mam conſtitutionis Baſilienſis iuraſſe,cum huiuſmodi affirma
tiua a negatiua differat uocis ſono duntaxat,

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia,an ſit probanda in electione indigni, & quando excuſet. 2.*
3 *Scire,& ſcire debere paria ſunt.*
4 *Conſentientes elec. facta de indigno, priuati ſunt hac vice eligendi po-
teſtate.*
5 *Elect.facta a minori parte capituli, contempta maiori,eſt ipſo iure nulla.*
6 *Negatiua implicite,non differt à negatiua explicitè.*
7 *Electio ſecunda facta,non caſſata prima,non ſubſiſtit.*
8 *Electio,ut dicatur facta inſpiratione,uel quaſi,quid precedere debeat.*

Reſpon. interpreta.

PRæſuppoſito quòd prima electio non valeat
tanquam facta de illegitime nā
to,quæritur de duobus. Primo, an eligentes ſint ea vice
priuati poteſtate eligendi. Secundo, an ſecunda electio
facta per duos ea monachis, qui primę electioni conſenſerunt
valeat? an pariter ſit ipſo iure nulla. Ad primum videretur pri-
ma conſideratione rñdendum,ꝙ non, quia eligentes indignum
tā demum priuantur eligendi poteſtate, ſi ſcienter elegerint,
non ſi ignoranter.c.cum in cunctis.§.fi.& ibi Pan.de ele.&c.ꝑ-
petuo.eod.tit.lib.6. Electores autem ꝑſumuntur ignorare defe-
ctum natalū ipſius electi, tum qa ꝑſumitur ignorantia, niſi ꝓ-
betur ſciētia.rła,pręſumitur,de reg.iu.in 6.maxime in facto alie
no.l.fi.ff.pro ſuo.c.ab excōicato. de reſcri. Tum quia electores
habuerunt iuſtam cām credendi electū fore legitimum,cū alijs
dignitatib. fungeretur.l.Barbatius.ff.de of.ꝑtor.& qa nō debue-
runt electores ꝑſumere delictum in parentib. electi.c.1. de ſcru-
ti.l.merito.ff.pro ſocio.Prędictis non attentis, ↄtrium rñſum ve-
rius vr̄,& ↄtrū determinauit Inno.tertius,in canone,innotuit de
electio. † Ad ↄtra ſ.formata rñdet ibi Papa,dicens nec probare
1 cogimur ignorantiam, cum electores ex debito eorum officij
tenerentur indagare de morib. & vita electi. Vbi aūt quis tenet̄
ſcire ex neceſſitate † officij,non excuſatur ꝑtextu ignorantiæ, ꝑ
2 illum tex.in d.c.innotuit.quem ibi no.Pan.& alij,& ſemper ad
hoc ſolet allegari,& ita eum all. Ale.conſi.10 a. Viſis ſcriptis.co-
lum.5.li.a.paria.n.ſunt ſcire,† vel ſcire debere.l.ſi duo,vbi Pau.
3 de Caſt.& Mod.ff.de acq. hrd.& in culpa eſt, qui non inquirit,
qđ faciliter pōt inueniri,ſm glo.l.locus.ff.de acq.poſſ.Facit tex.
in l.qui cum alio.ff.de reg.iur.Et hac rōne Doc.concludunt,ꝙ
eligentes indignum, in dubio dēnt iudicari priuati facultate eli-
gendi,non habita ratione ignorantiæ tanquam teneantur ſcire.
Ita Inno.in c.cum inter.de elec.quem refert & ſequitur Bald.in
margarita. in ver.elec Bar.in l.ſi patronus.per illum tex.ff.de cō
ſti.tut.& Io.Bertach.in tra.de epo.in 28.q.2 partis primi lib.&
Fel.in c.cum olim de teſtib.Et ita tenendum, niſi electores pro
bent ignorantiam,quam poterunt probare, ſi tpe electionis ele
ctus reprobatur cōiter ꝓ legitimo, nam ſi talem cōem reputa-
tionem probauerint excuſabuntur,arg.d.l. Bar. vel ſi probaue-
rint ſe ſe feciſſe debitam diligentiā in inquirendo de vita,& per-
ſona electi,ſm Inno.in c. innotuit arg. c. ad falſariorum. de cri-
mine falſi. Vel forte potuerunt probare ignorātiā,per iuramen
tum,arg.c.primi.de ſeruti. Et ita tenent gl. Card. Imo.& Mod.
in d.c.innotuit.& Io.Benach.in d.q.28.Item ex alio priuati vīr,
qa non ſeruarūt formā ſacri Concilij Baſil.ideſt,quia non iura
uerunt tam affirmatiuā,quā negatiuā,ꝓut diſponitur in §.& cū
humano.de elec.in pragmatica.Circa ſm,videretur primo aſpe
ctu dicendū ſcđam elec.legitimam fore: nā ſi hi, qui elegerunt
indignum, ſint priuati eligendi ptāte (ut ſ. concluſum eſt)
ſequitur,ꝙ ad illos duos,ſ. Pau.& Bron. qui iurarunt affirmati-
uā iuxta formā ſacri Concilij,& qui in ſcrutinio idoneū noīaue
runt,fuerit deuolutū ius eligendi.c.cū Vitonienſis. & ibi Pan.in
s.no.de ele.& Pan.in c.dudū.col.3.co.tit.& c.bñ.co.tit.Cū itaq;
ad hos duos deuolutū ꝓponat ius eligēdi, & ipſi idoneum ele-
gerint ſeruata forma ſacri Concilij,nihil opponi poſſe vr̄, qua-
re eorū ſcđa electio non valeat, maxime cū dicat̄ facta ꝑ uiā ſpi-
ritus ſancti,q̄ omiſſio ſolēnitatū alias a iure requiſitarū nō inuali
dat,ſm Lud.Roni.ↄſi.345.Circa primum.col.fin. qa q̄ ſpū Dei
agunt̄ non ſūt ſub lege.c.licet.de reg.c.duę ſunt.19.q.2.Sed ꝑdi-
ctis non obſtantibus arbitror ēt hanc ſcđam ele.viribus oīno ca
rere,rōnibus ſubſequentib. Primo qa ēt ipſi Pau.& Brond.qui
4 conſenſerunt † electioni factæ de indigno,priuati ſunt hac uice
ptāte eligendi.Nam ꝑ ſolum ſuffragiū in ſcrutinio ꝑſtitum, nō
imponit pęna priuationis,ſed per electionem.c.ꝑpetuo.de ele.
lib.6.Licet ergo Pau.& Brondel. præſtiterint in ſcrutinio ſuffra
gium pro indigno, & idoneo, non tñ ꝑſtiterunt in eadem ſnīa,
ſed electioni factæ de indigno conſenſerunt, ergo & ipſi in ea-
dem ſunt damnatione.c. ſi cōpromiſſarius.eo.tit.lib.6. Et iſtud
de plano procedit,ſi teneamus eligentes fuiſſe priuatos. Si vero
diximus, ꝙ non ſint priuati, ut quia poſſint iuſtificare igno-
rantiam,quo ad eos iterato reuertitur eligendi facultas.c. cum
terra.de elec.extra.c.ſi elect.eo.tit.in 6.Tunc dico, ꝙ alia ratione
non tenet ſecūda electio,quia facta a minori parte cap.alijs cō-
temptis & non vocatis, licet.n.electio facta a maiori parte ca-
pituli aliquibus non uocatis mero iure ualeat,cap.auditis. eo.ti.
5 in antiq.tñ facta † a minori parte contempta maiori eſt ipſo iu
re nulla, quia in capitulo ſaltem adeſſe debent duæ partes ex tri
bus.l.nulli,& l.plane.ff.quod cuiuſque uniuer. nomi.& l.nomi-
nationum.C.de decuri.lib.10.& ita in ſpecie declarat Pan.in cap.
bonę.ſecundo.in 5.notab.eod.tit.de elec. Nec obſt.ſi dicatur,ꝙ
alij omnes priuati remanſerunt, qa non iurarunt ſm formā ſa-
cri Concilij, qa non iurarunt negatiuā, qa rñdetur, ꝙ iurarunt
eli-

eligere idoneum & sufficientem, qđ nihil aliud est, q̃ iurare, ꝙ
non eligent, quē verisilr sciuerint promissionē, præce, vel ꝑtio
electionē procurasse, cũ talis dicatur simoniacus, & ꝯñr nõ ido
neus c. volens. c. Matthæus de simonia. c. tuam. de æta. & quali.
Satis ergo vr̃, ꝙ iurauerint negatiuam implicitè, quæ nõ differt
6 † a negatiua explicitè. c. cũ ecclesia Sutrina. & ibi scripsi, col. 17.
post Inn. de cã possess. & propne. hæc n. affirmatiua, iuro elige-
re idoneũ, & sufficientem, hēt implicitã negatiuam. i. iuro non
eligere indignos, & inhabiles, quæ affirmatiua hoc loco a nega
tiua non differt, nisi in sono vocis, & figura verborum, ut nota-
tur in c. super hoc. de renun. & in l. nec codicillos. C. de codicil.
De forma aũt verborũ, & figura hodie non curatur. l. 1. C. de for
mul. alia ēt rõne non subsistit secunda electio, quia facta fuit
7 non † cassata prima. c. considerauimus. eo. ti. nec obst. si dicatur,
valet secunda electio non cassata prima, quę est ipso iure nulla,
in c. cum terra. eo. tit. quia verũ, si prima sit euidenter nulla, aľs
secus, ſm Pan. in c. auditis. col. pe. eo. ti. Non potest aũt dici eui
denter nulla electio facta ab ignorantib. defectum natalũ, cum
de ipso vitio euidenter non ꝯstet, vt patet de se, & est de mēte
gl. & Card. in d. c. innotuit, ergo &c. Alia insuper rõne vr̃ nulla,
quia non fuit seruata forma c. quia pp. de elec. Nec obst. si dica-
tur, ꝙ illa forma non est seruanda in elec. facta per viam sancti
spũs, quia negatur, ꝙ hmõi electio fuerit celebrata, per inspira-
8 tionem, nam ad hoc vt dicatur facta per inspirationē † vel quasi,
opus est, ꝙ nullus præcesserit tractatus ſm Host. Pan. & alios in
d. c. quia propter. & Spec. eo. tit. §. fi. In presenti autem electio-
ne interuenit tractatus, vt legitur ex tenore electionis ibi, matu
ra inter eos habita deliberatione. ergo &c.

RESPONSVM V.

ELectio facta de nocte, & antequam sepulta fuerit defuncta Abbatissa, nullum tribuit ius ele-
ctæ, quia inciuilis est, & honestis moribus aduersatur. Ele
ctionis etiam confirmatio, quæ sine causæ cognitione
facta fuit, nullius est efficaciç etiam si electio ex præsumpta in-
spiratione facta proponatur, cum spiritu Balaam eligentes non
nunquam moueantur. Cæterum, quasi inspirationis electio di
ci non potest, quæ tractatu præcedente, præstitisve gradatim
suffragijs celebratur.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio interposita a confirmatione electionis, non impedit effectum electionis, & confirmationis. & nu. 6.*
2 *Collatio, quæ habet uim electionis, & confirmationis, non uitiatur ex eo, quod fuerit facta de nocte.*
3 *Electio clãdestinè, & de nocte facta. est nulla, nisi forte interuenerint tria luminaria. 5.*
4 *Electio facta ante sepulturam defunctæ Abbatissæ est nulla.*
7 *Benedictionis maior est uirtus quàm naturæ.*
8 *Electio inspirata aut procedit ex spiritusſancti inspiratione, aut ex præsumpta.*
9 *Uitia sese uirtutes esse persępe mentiuntur.*
10 *Electio quasi inspirationis ut dicatur, quomodo sit celebranda.*
11 *Electio quasi inspirationis non fit per unum post alium, nec cum matura & opportuna deliberatione.*

Respon. interpret.

1 APpellatio interposita † a cõfirmatione electio-
nis non impedit effectũ electionis, &
confirmationis, maximè qñ in appellatione nõ dedu
citur cã rõnabilis, vt vr̃ in præsenti casu. c. constitutis.
2. de appell. Nam dña Antonia appellans, in sua appellatione ni
hil in ſpē deducit ꝯ formam electionis, nec ꝯ personam electã.
Ideo vr̃, ꝙ talis appellatio reddatur frustratoria, & ꝙ appellans
non possit nouas cãs deducere. c. vt circa. de elec. lib. 6. Nec illa
exceptio, ꝙ electio fuerit celebrata de nocte, vr̃ iuridica, quia col
latio, quæ habet vim electionis, & confirmationis, non uitiat
2 † ex eo, ꝙ fuerit facta de nocte. c. vnico, & ibi notatur, vt eccl. be
nefici. sine di. confer. ergo nec ēt vitiabitur electio. Præmissis
non obstantib. arbitror tam electionem, quã confirmationem
esse ipso iure nullas, & inualidas. Electionem dico nullam, quia
3 clandestinè, † & de nocte facta. c. quia pp. §. fi. de elec. per quem
ita in terminis dicit Pan. in c. 1. de clandest. desp. sequitur Felin. c.
consuluit. col. 6. ff. de offi. deleg. coadiuuatur nullitas, quia hmõi
electio facta fuit añ sepulturã defunctæ Abbatissæ, vt cõstat ex
serie instr. ipsius electionis ibi nuperrimè, & immediatè defun-
ctæ. Si. n. inter mortem & electionē nullum interuenit mediũ,
vt sonat verbũ, immediate, ergo electio facta fuit ante sepultu-
ram, & anteq̃ ad aliquē alium actum deuentũ fuerit. l. si ex duo-
4 bus. ff. de duob. reis. Electio aũt facta ante † sepulturã defunctæ
Abbatissæ, non valet, ſm Goff. Vinc. Roff. & Host. per tex. in c.
bonę. 1j. de elec. sequitur Io. Fir. in trac. de epo, in 3. q. primę par-
☞ tis. Et licet Inn. Card. Pan. & *cõiter* alij teneant electionē ex hoc
solo non vitiari. dñt tñ, ꝙ electio est inhonesta, & inciuilis, &
quantum ad coadiuuandũ aliã nullitatem multum operari. Ex
quo satis ostendiur, ꝙ spiritus sanctus non fuit cã huius clandesti-
næ, & immodestę electionis. non. n. dici potest electio per quasi
inspirationem facta, quę cũ vitio reperitur celebrata. d. c. qa pp.
uer. nisi forte &c. Præterea, ubi electio de nocte fieri potuisset,
quod Doc. non cõcedunt, dēbant tñ interuenire tria luminaria.
5 l. 1. §. tria luminaria. ff. de ventre inspi. aliàs actus de nocte cele-
bratus nullius est momenti, ſm Bar. in l. non minorē. C. de tran
sa. Nec creditur notario ꝯficienti instr̃m de nocte sine trib. lu-
mina. sicut non creditur testib. deponentib. se aliqoid vidisse de
nocte, nisi probetur, ꝙ ibi aderant luminaria, vel ꝙ Luna ita cla
rè lucebat, ꝙ testes cõprehendere potuerunt ea, quæ deposue-
runt, vt traditur per Ias. post Bal. & alios per eũ relatos in l. non
sj ãl. ad fi. C. de testib. Confirmationē ēt puto inualidam tanq̃
factã sine cãæ cognitione, nulla ꝑcedere inquisitione de vita, &
morib. electę, iuxta formã c. postq̃. de elec. non visa, neq; exami
nata electione nullo emanato edicto gñali, vel ſpāli, iuxta for-
mam c. fi. de elec. lib. 6. Nec obst. ꝙ appellatio a confirmatione
nulla expressa cã vti frustratoria nõ impediat effectũ electionis
& confirmationis. d. c. constitutis. quia verũ, si confirmatio sit
6 valida, & legitime facta, secus si † clandestine, & ex abrupto,
ſm Pan. in c. pe. col. fi. de cau. possess. & propne. Phil. de Peru. &
Car. Ale. in d. c. constitutis allegantes Edig. Bellamerã dec. 620.
inc. capitulum. & d. c. fi. de elec. in 6. Non obst. vltũ, super quo,
vt intelligo, se fundat do. Magdalena, ꝙ dispõ d. c. fi. de ele. in 6.
non procedit in electione facta per inspirationē spiritussancti,
7 quæ nõ indiget cõfirmatione, † cum maior sit virtus bñdictio-
nis, q̃ naturæ. c. reuera. de conse. d. 2. & quę ipsũ Deo aguntur, nõ
sunt sub lege. c. nisi cũ pridē. §. verũ. de renun. Ad illud rñdeo
dupl̃r. In primis potest audacter negari, ꝙ hæc electio fuerit fa-
8 cta per inspirationem, uel quasi, quia electio inspirata, † aut pro
cessit ex vera spũs sancti inspiratione, aut ꝑsumpta. Prima dr̃ e-
lectio inspirationis: Scđa quasi inspirationis. Electio inspirõnis
dr̃, qñ constat de reuelatione, & infusione spiritussancti, vt cõsti
tit in electione Ambrosij, Nicolai, & Seueri. c. statuimus. §. his
omnib. 61. dist. Et in ista fateor non hēre locũ dispõnem d. c. fi.
Sed de hoc nos loqui nõ possumus, qa columba, q̃ solebat affer
re scĩs̃ spũm fuit occisa per coruũ, ſm Host. & Car. in d. c. quia
pp. ver. nisi forte. Electio quasi inspirationis dr̃, q̃ nemine discre
pante sine aliqua dissensione. ullo vel tractatu celebratur, ſm
Pan. post Host. & alios in d. uer. nisi forte. Et hanc dico indigere
confirmatione canonica, ſm Spec. tit. de elec. §. fi. Car. in d. c. qa
pp. Io. Fir. in trac. de epo. in 8. q. 2. particulę. scđæ partis princ. Et
si inferatur, ꝙ id solũ in hac cõfirmatione discutiēdum est, an ele
ctio processerit ex cęlesti inspiratione, ut dixit Card. in d. c. quia
pp. ingenue cõcedam. Sed si inferatur, ergo non requiritur, ꝙ in
tali ꝯfirmatione seruetur forma d. c. fi. in illationē audenter reii
ciã, quia põt esse, ꝙ electio, q̃ dr̃ per inspirationē ꝑsumptã, facta
9 fuerit suggestione diabolica, cum uitia sese uirtutes † esse ꝑ sæ-
pe mentiãtur. c. sępe. 41. dist. & per scelestos improbosq; mira-
cula q̃q; fiant. c. 1. de reliqui. & venera. sanctorũ. Requiritur er-
go examinatio, & discussio, vt veritas intelligatur, in qua discus
sione mores electi examinãdi, eius vita excutienda est. d. c. postq̃.
& hac rõne edicta sunt proponēda, citãdi si qui velint ꝯdicere,
& non repēte ꝯ doctrinã apostoli ad cõfirmationem prosiliē-
dum est d. c. fi. Cõfirmatur intētio nr̃a, quia ꝯ electionem, q̃ qua
si facta proponitur per inspirationē, opponi põt, ꝙ sit simonia-
ca, ambitiosa, colorata, cõspirata. & ꝙ ex spũ Balaã, non sancto
processerit. d. §. nisi forte. & c. officij, & c. cum ad nostram. eod.
tit. Sed quis talia nõ opponet, si clandestine, & ex abrupto fiat.
Item qũo canonice probabitur, vt vult Card. si nemine vocato
clãculum celebretur. Insuper fateri oportet, ꝙ dispõ dicti ca. fi.
procedat in electione facta in ꝯcordia, ita expresse cantat litera.
ergo ēt locum habebit in electione facta per quasi inspirationē.
Et dicere, ꝙ ēt per scrutinium electio fieri potest in ꝯcordia, ni
hil est, quia tex. in d. c. fi. generaliter loquit̃ in quacũq; electione
facta in ꝯcordia, & sic siue per scrutiniũ, siue per quasi inspira
tionē. l. de pretio. ff. de publ. act. & eo maxime, quia ratio finalis
illius c. militat ēt in electione facta per quasi inspirationem. er-
go ēt militabit dispositio legis a Titio. ff. de uer. obl. Ex his liqui
do cõstat, ꝙ huiusmodi electio nõ fuit facta per uerã inspiratio
nem, & ꝙ licet esset facta per inspirationem præsumptam, attñ
cõfirmatio nullius esset momenti. Verum, libet ulterius progre
di, & demonstrare, ꝙ huiusmodi electio dici nõ possit facta per
inspirationem pręsumptã, quia ad hoc ut dicatur electio quasi
10 inspirationis, † oportet, ꝙ sine ullo tractatu ullaue suffragiorũ
discussione fuerit celebrata, ſm Pan. Host. & alios in d. c. qa pp.
& Spe. in §. fi. eo. ti. dicētes propterea cassatam fuisse electionē
Parmēsis elect, quã Bern. gl. dictauerat, quia dicebatur, habito
diligēti tractatu fuit per inspirationē, seu quasi electus. Et ea hoc
infert Car. Flor. ibi, ꝙ si interrogētur aliqui, uultis eligere talē,
uel si unus sigillatim post aliũ eligat, nõ per quasi inspirationē,
sed hois suggestione facta ꝑsumitur. idē ꝯcludit Spec. in d. §. fi.
vbi tria dicit esse necessaria ad hoc, ut dicat̃ electio facta ꝑ quasi
in-

inspirationem. Primum, ꝙ nulla præcesserit nosatio. Secundũ, ꝙ nullus tractatus. Tertiũ, ꝙ oẽs simul vna voce eundem elegerint. idem tenet Pan. in d. c. quia pp. Et licèt Old. consi. 155. vi ius sit tenere ꝯtrium, tñ concedit, ꝙ si inter nominationẽ vnius, & alterius fuerit aliquid interuallum, ꝙ non potest dici electio quasi inspirationis. In instr̃o autem huius electionis legitur, ꝙ vna post aliam cum matura & opportuna deliberatione, & per ordinem, quo inter se sedere & incedere solent, elegerũt, & nominarunt d. Magdalenam. Pondera illa verba, vna post aliam,
11 † ergo cũ aliquo interuallo tpis, & non vno ore. c. cum causam ibi, vnus post alium, de ele. Item pondera illa verba, vna post aliam cũ matura, & opportuna deliberatione, ergo cũ aliquali discussione & tpis intercapedine, vna post aliam deliberauit, qa sine tpis interuallo non potest fieri matura deliberatio. l. 1. §. 1. de exerc. act. tradit Bar. in l. serui elect. in prin. ff. de leg. 1. Item nota illa verba, eo ordine, quo inter se sedere solent. ergo sigillatim, & separatim quælibet monialis elegit, & nominauit Magdalenam, & non omnes vno ore, alias non diceretur ordo seruatus. l. si fuerit. ff. de reb. dub. Constat ergo electionem fuisse factam cum discussione, cum tractatu, cum nominatione sigillatim, & separatim a qualibet facta. Quis igitur erit, qui audeat dicere, ꝙ præsens electio fuerit facta per inspirationem, attẽto maxime, ꝙ clandestine, & ante sepulturam defunctæ Abbatissæ celebrata extitit, nam vitium clandestinitatis etiam opponi potest contra electionem factam per inspirationem præsumptam. d. c. quia propter. § fi. referendo vltimum versi. ad omnia præcedentia, prout referri debet. l. talis scriptura. ff. de leg. 1. l. doli clausula. ff. de verb. oblig. Ex præmissis etiam resultat clara conclusio, ꝙ d. Magdalena se ingerendo administrationi post confirmationem inualidam, incidit in pœnam c. auaritiæ. de elect. li. 6. & firmant gl. & omnes scrib. in d. c. fi. in ver. inanes. Nec obstat. in c. indemnitatib. §. si vero. & §. cæterum. eod. tit. quia procedit in casu suo tantum secundum Io. And. Gem. & alios communiter ibi, & Card. consi. 31. cum inter religiosos. Posito ergo, ꝙ electio valeret, & electæ ius tribueret, prout non tribuit, cum sit nulla & inualida, attamen do. Magdalena esset priuata omni iure sibi acquisito vigore dictæ electionis.

RESPONSVM VI.

Etiam Quasi inspirationis electio est canonicè cõfirmanda. Electa autem in Abbatissam probare tenetur se triginta annos natam esse, alioquin cassanda est eius electio.

SVMMARIVM.

1 *Abbatissa eligi non potest, nisi sit maior triginta annis, & asserens ipsam minorem, tenetur id probare.*
2 *Electio facta per inspirationem etiam præsumptam, non eget confirmatione.*
3 *Electionis confirmationem petens, tenetur ætatem legitimam probare, alias electio cassabitur.*
4 *Aetas ita testibus probatur, sicut instrumentis.*

Respon. Interpret.

Non videtur obstare duo, quorum alterum ꝯ electionem nobilis Grilæ, alterum ꝯ confirmationem opponitur. Prima. n. exce-
1 ptio, ꝙ Grila sit minor † 30. annis, & sic eligi nõ potuerit in Abbatissam. c. indemnitatib. in prin. de elect. lib. 6. non vr̃ probata, nam qui dicit electum non esse ætatis legitimæ, tenetur probare, quia ætas est fundamentum suæ intentionis. l. de ætate. & ibi Bar. ff. de minor. l. cum te. & ibi no. C. de proba. & in terminis nostris ita cõcludit Pan. & Fel. in c. p̃n̄ia. de prob. Secunda exceptio, quæ opponitur ꝯ confirmationem, non ẽt vr̃
2 iuridica, quia dispõ c. fi. de ele. in 6. † non vr̃ hr̃e locũ in elec. facta per inspirationem ẽt præsumptã, quæ confirmatione non vr̃ indigere, cum maior sit virtus bñdictionis, quã naturæ, c. re vera. de consecr. dist. 2. Itẽ non vr̃ locũ hr̃e in electio. Abbatissæ facta in concordia, vel a duab. partib. ꝯ quam nulla admittitur exceptio, quæ hẽat confirmationem impedire vel differ. d. c. indemnitatib. §. sane. ¶ Præmissis non obstantib. sentio electionẽ & cõfirmationem esse ipso iure nullas, quia electio Abbatissæ minoris 30. annis, nihil ualet. d. c. indẽnitatib. tum quia cõfirmatio non seruata forma d. c. fi. est ipso iure inualida, ut ibi dr̃. Superest ut tollantur ꝯria ex quorum rñ. patebit ueritas Et ordine postposito probabo prius ꝙ dispõ dicti c. fin. procedit ẽt in electione Abbatissæ, ꝙ ex eo cõstat, quia rõ dispõnis militat tam in ele. Abbatissæ, quam Abb. l. illud. ff. ad le. Aqui. Et ꝙ hẽat locũ ẽt in ele. Abb. tenet gl. ab omnib. approbata in d. c. indẽnitatib. in ver. non obstante. quæ rñdet ad rõnem s. in ꝯtrium factam, ꝙ licet nulla exceptio opponi possit ꝯ personam electæ in concordia, tñ multa opponi pñt ꝯ personas eligentium, de qb. ibi in gl. & hoc respectu proponẽdũ est edictũ discutiẽdũq; negotium. Ad aliã rõnem, ꝙ forma d. c. fi. non sit de necessitate seruãda in cõfirmatione electionis factæ per inspirationẽ, rñ. assumptũ verum sed minorem falsam esse. Nam electio Grilæ, non dr̃ facta per inspirationem, sed per quasi inspirationem, cum non ꝯstet de infusione spũs sancti, licet uno ore fuerit celebrata, ut declarant Inn. Car. & Pan. & alij in c. quia pp ver. nisi forte. de elec. licet ergo dici possit electio quasi inspirationis, tñ in hmõi electionis cõfirmatione seruanda est forma d. c. fi. s̃m Spec. in §. fi. eo. tit. Car. Flor. io d. c. quia pp, & Io. Firm. in trac. de Epo. in 8. q. 2. particulæ 1. partis assignãtes rationem, quia potest esse, ꝙ electio, quæ dr̃ facta per quasi inspirationem, siue per inspirationẽ præsumptam, potius facta fuerit per diabolicam suggestionẽ, cum vitia sæpe virtutes se esse mẽtiantur. c. sæpe. 41. dist. Hinc est, ꝙ ꝯ el. factã per ispirationẽ præsumptã opponi põt simoniæ. exc. coniurationis. & cõspirationis, & sic dici põt, ꝙ ex spũ Baiaã processerit, nõ ex spũ sancto. d. c. quia pp. & c. cũ ad nr̃am. c. officii. eo. ti. Restat ergo cõcludendum, ꝙ talis electio egeat canonica cõfirmatione. & sic seruãda sit forma d. c. fi. Alioqui qũo cognosci poterit, an ex suggestione diaboli, an ex spũ sancto processerit? Sequitur ergo, ꝙ omissio formæ d. c. fi. habeat hanc cõfirmationem inualidare. Est ẽt nulla electio, quia non cõstat, ꝙ Grila electa sit ætatis 30. annorum. Nec obst. ꝙ d. Ioanna cõmendataria huius monasterij sancti Cæsarij Arelatensis, se fundans in minori ætate, teneatur illã probare, quia rñ. dupliciter.
3 Primo, ꝙ Grila nõdum hr̃e cõfirmata, † si petat cõfirmationẽ, prout tenetur. c. q̃ sit. ad fi. de elec. in 6. tũc ipsa Grila tenebitur probare se esse ætatis ltiæ, alias cassanda erit electio, s̃m Fel. post alios in c. in præsentia col. 11. de prob. quia tũc ætas est fundamẽtum suæ intentionis. Scdo tñ. ꝙ plurimorũ testõ apparet Grila
4 nõdum esse ætatis 27. annorũ, nam ætas ita † test. probatur, sicut instr̃. s. l. excusantur in prin. ff. de excus. tut. tradit per Bar. in d. l. de ætate. per Sal. in l. minorem. C. de in integ. rest. minorum ubi post multa ꝯcludit ætatẽ ẽt per indicia, & præsumptiones probari, per tex. in l. cũ de ætate. ff. de probationib. Et si dicatur testes ꝯ Grilam nõ cõcludenter probare, cũ non deponant de die natiuitatis eiusdẽ Grilæ. Rñdent Bar. & Doc. ꝙ ad probãdum minorẽ ætatẽ nõ est necesse ꝓbare diẽ natiuitatis veræ, qa partus edit in occulto, & eius dies paucis innotescit, sed satis est, ꝙ ꝓbatio cõcludat in genere, vt ꝯsuluit Ant. de But. cõsi. 46. do. Orabilis.

RESPONSVM VII.

Canonica Mihi uidetur eiusdem secũda electio, prima etiam nõ cassata, cum nihil proponatur, quare ecclesia cum eodem nequeat matrimonium reiterare.

SVMMARIVM.

1 *Electio secunda prima non cassata facta, cur non teneat?*
2 *Papa potest in electiuis electores præuenire.*

Respon. interpret.

Quia Assiduæ lectionis pondus me premit, & p̃sens casus respectu capituli nullã, vel modicã hẽt dubitationẽ, quid sentiam breuib. explicabo. Ratio,
1 quare secũda electio † facta post primã nõ cassatam, licet sit in cã cassationis, nõ teneat, est quia per primum ꝯtum fuit matrimoniũ inter ecclesiã, & electũ. c. cũ inter canonicos. de electio. Et nõ ipsa ecclesia durãte priori uinculo nõ potest in alium ꝯsentire. Hæc rõ cessat in casu occurrenti, in quo secũda electio proponitur facta de eodẽ. nihil. n. hoc casu obstat, quare ecclesia nõ possit comprobare, & confirmare vinculum semel ꝯtum, licet nõ possit esse vnicum matrimonium & ideo papa in c. ut quis duas. eo. n. in 6. nõ dubitauit, an capitulum potest facere duas electiones de eodem, sed solũ dubitat, an electus possit petere cõfirmationem uigore utriusque, & determinat esse in facultate electi, ex qua malit petere se cõfirmari. Non dubitẽt ergo canonici, sed dubiõnem relinquãt electo. Præterea, id ꝙ dr̃ nõ valere secũdam electionẽ, nisi prius cassata prima. c. cõsiderauimus. eo. ti. verũ est, vbi prima valet, secus si sit ipso iure nulla. c. cum terra. eo. ti. no. Pan. in c. auditis. in sua dist. eo. ti. Mihi aũt ur̃ s̃m ea, q̃ proponũtur ꝙ prima electio sit ipso iure nulla, quia facta de bñficio vacãte in curia p resignationem spõte factam in manib. Põt. Max. & sic de bñficio reseruato. c. 2. de p̃b. li. 6. Nec obst. si forte dicat̃, ꝙ stãte Cõcilio Basiliẽ. cesset dispositio d. c. scdi. qa hæc opinio nõ est uera, & ꝯrium tenet excellens doc. Ioã. de Silua in trac. suo de beneficio. in 1. q. 2. partis. Insuper ex ipsomet Concilio Basilien. tit. de col. § 1. uer. nec tñ, &c. disponitur, ꝙ in
2 electiuis † papa possit electores p̃uenire. Cum itaq; p̃supponatẽ papã p̃uenisse, sequit̃ ꝯcludẽdũ, ꝙ electio subsequuta, tanquã facta de beneficio nõ uacante, sit ipso facto nulla. ca. de ꝯcess. præb. quod maxime uerum erit, si concordata sequi uoluerimus, &c.

RESPONSVM VIII.

Spurius Ad dignitates dispensatus, promoueri non poterit ad episcopatum, qui omnium dignitatum culmen est.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Dignitatis appellatione in materia restringibili non comprehenditur episcopatus.*

Respon. interpreta.

Quia In materia restringibili, vt in dispensationib. quæ
sunt strictè interpretandæ, dignitatis † appella-
1 tione non comprehenditur Epatus, qui est dignitatum
culmen, ſm glo. in c. 2. de præben. lib. 6. Rñdeo d. Iacobum Tri-
peri dispensatum, ut non obstante defectu natalium, possit pro
moueri ad dignitates, personatus, & officia, non potuisse in
epm eligi, ſm Spec. tit. de dispen. §. post temo. ver. quid si dispen
satum. & Inn. Card. Imo. & Pau. in c. dilectus. de concess. præb.
& Pan. in c. cum Vintonien. colum. 2. de elect. Deci. in ca. at si
clerici. §. de adult. colum. fin. de iud.

RESPONSVM IX.

Quia Generales Pon. Maximi reseruationes beneficio-
rum ad ecclesiam Albien. speciali gratia nō por-
riguntur, nisi specialiter exprimatur, visum mihi fuit,
quod lege concordatorum ad canonicos spectaret prælati ele-
ctio, cum ipsorum ius eligendi priuilegiatum esse noscatur.

SVMMARIVM.

1 *Electio episcopi de iure communi spectat ad canonicos cathedrales.*
2 *Papa potest sibi reseruare prouisionem quarumcunque dignitatum.*
3 *Argumentum a contrario sensu in correctorijs, & odiosis ualidissimū est.*
4 *Reseruationes sunt odiosæ, & strictè accipiendæ.*
5 *Dispositio generalis non extenditur ad ius confirmatum per habentem potestatem derogandi iuri confirmato.*

Respon. interpreta.

Facultas Concessa capitulo, & canonicis ecclesiæ Al-
biensis per Bonifacium, est conformis iuri
communi. Ergo non possunt canonici prætendere, ꝙ
habeant ius eligendi pastorem ex priuilegio. Assumptum mani
1 festè liquet, nam de iure communi ius eligendi † spectat ad ca
no. cathe. c. sacro. §. ex his 63. dis. c. in genesi, c. cū in veteri. de ele.
c. cum ecclesia Sutrina. de causa poss. & proprie. Minor quoque
propositio notoria est, & eam facit tex. in c. fi. 25. q. 1. ibi, neque
enim essent priuilegia, si pter gñalem legem nulli quicquam
speciale indulgeretur. priuilegium enim nihil aliud est, q̃ ius sin
gulare, ꝯtius cōe indultum, ſm Host. de priuil. §. 1. vnde dr̃ priui-
legium quasi lex priuata, siue legem priuans. c. priuilegia. 3. dist.
traditur per Pan. & alios in rub. de rescri. per do. Alex. in l. quia
tale. ff. sol. mat. per Bart. & Mod. in l. fi. ff. de const. prin. Verum
altius mihi contemplanti ꝯtrium verius visum fuit. Pro cuius
2 veritate habenda pmitto, ꝙ Papa pōt sibi reseruare † prouisio-
nem quarūcunq; dignitatum ēt Archiepi. & Patriarch. c. si eo.
tpe. de elect. in 6. & in extrau. Benedicti. ra ad regi. & ex eo pa-
tet, ꝙ de iure antiquo electio epi spectabat ad Papam. c. 1. 22. di.
per quem tex. ita dixit glo. in c. q̃q̃ de elec. in 6. Sed Papa postea
electionem concessit canonicis, ergo non dubium, ꝙ per reser-
uationes pōt electionē ad se reuocare, cum Papa possit priui-
legia subditis concessa reuocare. c. veniens, de pscri. Hoc sic prę-
misso dico, ꝙ facultas concessa c. Alb. continet priuilegiū, quia
de iure cōi gñalis reseruatio tolleret ius eligendi ipsi c. nunc pp
hanc facultatem generalis reseruatio non porriget vires suas ad
c. Albien. Ex hoc sequit, ꝙ capitulum habet ius eligendi priui-
legiatum. maiorem nullus potest negare, minorē quisq; inficia
bitur, nisi probet. ergo, quia in concessione Bonifacij dicitur,
reseruatione facta, si tūc vacabit, vel antea vacaret, ea vice in suo
robore permanente, ergo a ꝯtrio sensu vult Boni. ꝙ ea vice exce
pta, reseruationes locum non habeant in ecclesia Albien. vali-
dissimum. n. est argm̃ a ꝯtrio sensu. l. 1. §. huius cei. ff. de offi. eius
c. 1. vbi glo. 9 dist. c. cum apostolica. vbi Abb. de his, quę fiunt a
præla sine consen. c. quod eo magis procedere dēt in casu isto,
in quo si nō sumamus argm̃. a ꝯtrio, ꝯcessio Papę nil conferret c.
3 Argm̃. nam a ꝯtrio sensu † valet ēt in correctorijs, & odiosis,
qñ dispō in sensu directo nihil operat. auth. ex testō. & ibi Lu.
Ro. & Mod. C. de collatio. Sed forte aliquis dicet, & si Bonifa.
disposuerit, ꝙ reseruationes cessent in ecclesia Albien. non tñ
sequitur, ꝙ gñalis reseruatio non porrigit ad ecclesiam Albiē.
Rñdeo, ꝙ imò sequitur ꝯñtia s. facta. Primo, quia per gñalem
reseruationem non derogatur priuilegio spāli. l. 3. C. de silen. li.
sa. c. cum ordinem. de rescrip. no. glo. in c. 1. de ca. mo. in 6. Alex.
consi. vlt. lib 4 Gemi consi. 30. in prin. Scdo, quia ꝯcessio Boni-
facij (vt s. deduxi) continet in se clausulam derogatoriā ad fu-
turas reseruationes, ergo opus est speciali, & indiuidua deroga-
tione. c. nonnulli. in prin. vbi Pan & Fel. late de rescrip. Tertio,
4 quia reseruationes † sunt odiosæ, & strictè interpretandę, ſm
Gemi. consi. 94. Clemens septimus. in fi. & consilio 126. Super
primo dubio. non ergo porrigendæ sunt ad ecclesiam Albien.
habentem speciale indultum, quod i 1ea non habeant locum
reseruationes. Quarto, quia generalis dispositio non extendi-
5 tur † ad ius confirmatum per habentem potestatem derogan-
di iuri confirmato, secundum Ioannem And. in additio. Spec.
tit. de testam. versi. super Gemi. in c. 1. colum. pen. de fil. presbyte.
li. 6. Præmissa quoque iustificantur, quia ꝯcessio prima facie cō-
tinens idem, quod ius commune, taliter debet interpretari, ut
aliquid noui afferat, capitu. in his, de priuileg. l. prima. ff. ad mu-
nicip. capini. 1. & ibi Felyn. colum. 4. de rescrip. Dicamus ergo,
ꝙ per hanc concessionem fuerit derogatum futuris reseruatio-
nibus, quo casu generalis reseruatio, de qua in concordatis, non
erit extendenda ad ecclesiam Albien. ex præmissis clare colli-
gitur resolutio contrariorum, ideo specialius non respondebo.

RESPONSVM X.

Monachi Nolentes eum eligere, quem Rex eligen-
dum iusserat, compromiserunt in Rom.
Pont. qui in Abbatem elegit Cardinalem clericum se-
cularem. Quæsitum fuit, an huiusmodi electio iure subsisteret.
Respondi electionem nullius fore roboris. Nec enim com-
promissarius Papa secularem regularibus pręficere debuit cum
diuina humanaque lege non sit cum boue, & asino arandum.
Et licet mystica Dei præcepta in superficie sint mutabilia, quan-
tum tamen ad moralem quam semel receperunt intelligentia,
mutationem nescire probantur. Sed an monachi, qui hanc
electionem scienter ratam habuerunt, ea vice fuerint eligendi
potestate priuati, & an priuilegijs monasterij renunciasse vi-
deantur? Ego nec hos eligendi facultate, nec priuilegijs priua-
tos puto, cum ex reuerentia metuque electionem admise-
rint. Alioquin si monachos dicamus secundum sacrosanct.
Boni. Octaui constitutionem ea vice perdidisse ius eligendi, ea-
dem quoque lege fateri cogeremus Papam a collatione bene-
ficiorum triennio suspensum esse, quod quam sit absurdum,
quis non videt.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum factum in Romanum Pontificem precib. ac minis Principis, laicalique potentia an mero iure valeat?*
2 *Spiritualia metu gesta, sunt ipso iure nulla.*
3 *Electio non videtur, vbi non est libera voluntas.*
4 *Papa potest prauenire ordinarios collatores & electores.*
5 *Papæ potestas in beneficialibus est absoluta.*
6 *Papa potest sine causa priuare quemcunque beneficijs eidem collatis.*
7 *Diuersitas professionis, & habitus, solet generare scandalum.*
8 *Loci consideratio, nos admonet, quæ a maioribus & antecessoribus nostris vtiliter statuta sunt, non infringere.*
9 *Cardinalis non potest in monasterio residere, cum sit vocatus ad maius tribunal.*
10 *Compromissarius ad eligendum, uti procurator & nomine compromittentium, facit electionem.*
11 *Deus voluit contractus esse in manu principum.*
12 *Papa licet non sit sub lege, est tamen in lege. & nu 14.*
13 *Papa, & Imperator necessitantur seruare iura, quæ ipsi condiderunt, & id lege honestatis.*
15 *Papa ligatur lege diuina & naturali.*
16 *Mystica sunt mutabilia in superficie.*
17 *Dispensatio contra ius diuinum non fit, nisi ex magna causa. 18 & 19.*
20 *Deus sua promissione etiam obligatur.*
21 *Gallorum affectionis integritas, & merita non meruerunt, vt Basiliensis sanctio malè reformaretur.*
22 *Princeps nullum maius, aut splendidius ornamentum habere potest, quam fidem rectam.*
23 *Papa priuilegium concessum subditis, reuocare potest ante ius quaesitum, alias secus.*
24 *Priuilegio renunciatur per contrarium factum, sicut per verba expressa.*
25 *Monachi non consentienter compromisso, possunt, si velint priuatos potestate eligendi admittere.*
26 *Priuilegijs renunciatum nunquam dicendum est, quando alia coniectura, quam renunciationis, capi potest.*
27 *Conueniens mandato Papæ admittens aliquem in Abbatem vel canonicum contra priuilegia ecclesiæ, censetur id facere potius animo obediendi, quam renunciandi.*

Respon. interpreta.

Ex prænarrato Themate quatuor resultant du-
bia. Primum, an compromissum
factum in Roma. Pontificem precibus ac minis principis,
laicalique potentia mero iure valeat? Secundum data validita-
te compromissi, an sanctissimus d. noster Papa iste compro-
missarius potuerit in abbatem eligere Cardinalem clericum se-
cularem? contra cle. cum rationi. de elect. contra denique noua
concordata, & contra tenorem compromissi, in quo dicebatur,
ita ꝙ de idoneo & sufficienti prouideatur, &c. Tertium, an mo
nachi, qui ratam habuerunt dictam electionem, vel metu prin-
cipis, vel ratione cuiusdam transactionis initæ cum electo Car-
dinali, qua conuentum exuit, ꝙ idem Cardinalis electus sine
consen-

consensu conuentus, non possit fauore alicuius clerici secula-
ris Abbatiam resignare, sibi praeiudicauerint in aliquo, & an ex
compromisso, electione, & ratihabitione subsecutis, derogatū
fuerit eorum priuilegijs super electionib. futuris? Quartum, an
data validitate electionis, & ratihabitionis si idem d. Card. resi-
gnaret Abbatiā in manibus pontificis ꝯ conuenta, & promissa,
an eo casu electio esset Papæ, vel conuentus? Ad primū, si pces,
& minæ principis tales fuerint, ꝙ iustū metum habeant indu-
1 cere, † erit arbitrariū considerata nā, & ꝯdōne principis, fm
gl. Pan. & alios in c. cum dilectus. qđ metus cā. & Geminia cōsi.
15. Super primo dubio. Crederem ꝯpromissum nullum, quia
2 † ipsa aka metu gesta, sunt ipso iure nulla. c. cū locū de sponsalib.
maxime electio, cuius libertas nullatenus est restringenda in
tm, ꝙ non valet consuetudo, per q̄ derogatur libertati eligendi.
3 c. cum terra vbi Pan. de elec. Nec enim dr electio, vbi † non est
libera voluntas. c. vbi periculum. §. cęterū. de elec. lib. 6. Cum ita
que electio compromissarij, mō verius electio Abbatis per viā
compromissi facta dicatur meticulosa, ꝯcludendū est, ꝙ sit ipso
iure nulla, vt concludit Pan. in c. licet de euitanda. col. pen. co.
tit. Ad fm si verum sit, ꝙ sanctissimus dñs nr̄ elegerit Abbatem
vti ꝯpromissarius, arbitror electionē nullā, vel qa ꝯpromissum
non valet, vel quia vti compromissarius debuit eligere ido-
neum, qđ cum non fecerit, electio redditur ipso facto inualida.
c. cām. de elect. c. si ꝯpromissarius. eo. tit. in 6 & maxime, quia in
ꝯpromisso datur forma, videlicet ꝙ dēat idoneo, & sufficienti
prouidere, qua forma non seruata, actus reddit nullus. c. cum
dilecta. de rescrip. l. dil. genter. ff. mand. Quod aūt secularis non
sit idoneus ad regimē ecclesiæ regularis, satis de se notū est c.
cum de bñficio de pbn 6. cle. cum rōni. de ele. & cum ēt inhabi-
lem faciunt noua ꝯcordata. Iō aliter non pbabo. Et si obijciatur,
ꝙ Papa pōt dispensare ꝯ cle. cū rōni. quod an sit verū casu pro-
posito statum subijciā, & scienter puidendo ecclesię stati de cle
rico seculari, videat secum dispensare. c. veniēs. de filijs pāb. Rñ-
debo, ꝙ non eligit hunc d. Card. vt Papa, sed vt ꝯpromissarius.
Vñdico, qđ potius voluit & e. l. multum interest. C. si quis alte.
vel sibi. c. cum super. de offi. deleg. Si vero psupponat, ꝙ contu-
lerit abbatiā pfato Cardinali vt Papa, tunc vr̄. ꝙ collatio value-
4 rit, qa Papa pt puenire † ordinarios collatores, & electores, tan-
q̄ concurrat cū quocunq. ordinari. c. 2. de pb. li. 6. & signāter de-
terminat Pan. in c. 1. in 1. nō. de elec. ꝙ Papa pōt puenire electo
res. & conferre dignitates illiteratis. & in c. qa diuersitatē. col. 2.
de conces. pb. Et non solū pōt puenire, sed ēt reseruare. c. si eo
tpe. de elect. lib. 6. & in extraua. ad repimen. Nec mirum, qa
posset ipsam abbatiā supprimere, vt notat in c. cum accessissent
de ꝯstit. Et in bñficialib. non est dubitandū de ptāte Papæ, quia
5 est absoluta, † & rā hēt, q̄ hēc vult, cle. 1. vt lite pendē. nam cum
collationes, & puisiones sint iuris positiui. c. 1. 22. dist. no. per gl.
in c. quanq̄. de elect. lib. 6. Papa oia poterit, qa est s. ius positiuū.
c. proposuit. de conce pb. Et licet concesserit priuilegiū Capitu-
lo siue ꝯuētui, tñ pōt qñ velit illi ꝯuenire. c. veniens. de pſcr. c. qa
sæpe. de ele. li. 6 & licet facta fuerint noua ꝯcordata, teneatq;
Papa lege ꝯctus. c. 1. de pba. l. Cæsar. ff. de publ. tñ Papa pōt reuo
care donationē factā subdito, cum facto ipsius Papæ subditus
jus illud acquisierit, fm Fel. in c. quæ in ecclesiarū, col 13. ver. ter
tius casus de cōst. Ius aūt eligendi ꝯcessum per Papā ꝯuentui, dr̄
gratiosum patet, nā a prin. ꝯpetebat sol. Papæ, q postea gratiose
illud cōcessit conuentib. & capitulis, fm glo. in d. c. q̄q ergo re-
uocabile erit per pdicta. & bñ facit. qa Papa pōt de ptāte abso-
6 luta sine cā priuare † quēcunq. bñficijs etiā collatis fm Arch. in
tract. de heresi. in 15 char. & Ant. in c. constitutus de religio. do.
& istam puto veritatē, si loquamur (ut dixi) de absoluta ptāte,
ꝯ quam me nolle, nec posse scribere protestor. sacrilegij. n. cri-
mine forte notarer, si dicere auderem Papā non hēre in bene-
ficialibus oīmodam ptātē. c. si quis suadente. §. ꝯmittit. 17. q 4. l.
2. C. de crimine sacrilegij. Verum qa a me q̄ritur, vt scribam, an
Papa teneatur de honestate ex dictamine rationis stare concor
datis & priuilegijs puo concessis dictis monachis, non ingratū
futurum arbitror iustissimo pontifici, si quod honestas suadet,
si qđ legis rō velit, paucis exposuero, cum digna vox sit maiesta
te regnantis se legibus alligatum pfiteri, l. digna vox. C. de leg. l.
princeps. ff. de leg. Decet. n. principē legib. obtemperare suis:
tunc enim iura sua oib. seruanda existimet, cum ipse illis reueren
tiam pbet. c. iustum, 9. dist. Prędictis non obstantib. ad honorē
12. Apostolorum. 12. rationib. probabo, ꝙ dn̄s noster Papa non
debuit eligere Cardinalē clericum secularem in Abbatē eccle-
siæ regularis. Primo non debuit rōne phibitionis. lege. n. diuina
phibetur, dicente dño per os Moysi, non arabis cum boue, &
asino. i. hoies diuersę pfessionis in eo officio non sociabis. Deu-
ter. 22 c p translationē. & in c. cū cām. de elec. Scđo rōne scan-
7 dali. diuersitas. n. professionis, & habitus scandalū † solet gñare
c. illa. 12. dist. c. qđ Deo. 33. q. 5. & non solū scandalizatur religio-
nis status, sed ēt Abbatis psona, dū inuitus recipitur, aut odio
habetur, aut ptēnitur sed ēt sanctissimi d. nři maiestas lęditur, dum
omnia ad suum trahit molendinum. Hinc detractionis cā, hinc
periculi ruinis timor, hinc omnis mali labes, vt pulchre osten-
dit Lud. Rom. cons. 380. quæstio est &c. Tertio rōne mali exē-
pli. Abbas n. qui vult, prout tenetur, instituere monachos ad ob
seruandam regulam, exemplo domini prius debet facere, q̄ do
cere. Sed quō alterius professionis Abb. regulam monachalem
obseruabit? nec. n. vtranque, secularem, monasticam, vtpote
repugnantes, pōt adimplere. Si Cardinalis secularem vitam se-
quatur non poterit honeste monachos solitudinē fugiētes re-
prehendere, cum tacitus sibi respondeat, eadem q̄ corrigo, ipse
committo. c. primū. 25 dist. c. vna in. 26. dist. Nā q aliter facit, q̄
prędicat. (Lactantio teste) pceptis suis detrahit pondus, & si alie
na peccata corrigere voluerimus, necesse est, ꝙ ea ipsi non cō-
mittamus, alioquin non veritatis discipuli, sed qđ dolentes dici
mus, erimus erroris p cæteris magistri. ca. nos si incōpetenter,
2. q. 7 Quarto rōne impossibilitatis: cohærere. n. & coniungi nō
possunt, quibus vota sunt diuersa. c. in noua. 16. q. 7. Quinto ra-
tione confusionis. Ordo. n. ecclesiæ cōfundit, dum sua vnicuiq;
ecclesiastico ordini iura nō non seruantur. c. peruenit, 11. q. 1. Sex
to rōne authoritatis Pon. max. ꝯseruandę. Inquit. n. Stephanus
quintus, loci nostri ꝯsideriō nos admouet, quæ ab antecessorib.
8 nostris vtiliter statuta fuerint, † non infringere. c. loci nři. 25. q.
2. nimis. n. asperū, & bonis sacerdotum moribus inimicū, quæ
bñ sunt ordinata rescindere, & exemplo docere cæteros sua qñ
que posse dissolui statuta. cap. institutiones. 25 q. 2. Papa. n. destruens
q̄ antecessores iuste statuerūt, non cōstructor, sed euersor fore
comprobatur. c. si ea eadē cā, & qō. Sep. rōe ꝯdecentiæ, decet. n.
priuilegium a principe datum perpetuo esse mansurum. §. fi. in
Auth. constitutiq. quæ, de digni col. 6. Nam priuilegia monasterio-
rum, & ecclesiarum, sanctorum patrum auctoritate instituta,
nulla pñt probitate conuelli, nulla ve nouitate moueri, c. primo
& 2. 25. q. 2 Octauo ratione varietatis euitādæ, quæ in prælatis
maxime reprobatur. cle. cum illustrio. de renun. mihi, inquit Gre-
gorius, iniuriam facio, si fratrum meorum perturbo priuilegia.
25. q. 2. c. qđ uero. omnis enim rō, & ciuilis, & naturalis dictat,
vt quod semel placuit, amplius non debeat displicere. regula. qđ
semel. de reg. iur. c. horrendus. 32. q. 5. Nono rōne periculi aiarū
ipsorum monachorum. scriptum. n. est, ꝙ absente pastore anti-
quus hostis oues insidiando dilaniat. l. dist. c. postq̄. Reueren. aūe.
9 d. Cardinalis non pōt in monasterio residere, † cum sit vocatus
ad maius tribunal. c. per venerabilem. qui filij sint legitimi, te-
neaturq; nisi velit deponi, residentiam facere in tit. sui Cardina
latus. cap. ex gestis de cler. non residen. hinc signanter dixit alibi
tex. presbyteros, q ecclesijs quoquomodo militant, Abbates p
monasteria eligi non permittas. c. presbyteros. 16. q. 1. satis enim
incongruum, si cū vnum pro sui magnitudine non possit ex-
plere officium, ad vtrunque velle uideri idoneus. hac rōne san-
cte statuit concilium Latera. ꝙ conferentes dignitatem ecclesia
sticam non valenti residentiam facere, sint ea vice priuati confe
rendi facultate, c. quia nonnulli. de cle. non resi. Decimo ratione
detrimenti, & ruinæ monasterij euitandæ: solent enim domin.
Card. & episcopi, Abbatias regentes ad uarios vsus, vtilitate mo
nasterij non pensata, monasterij bona dispergere. Hæc ego non
dicam, dixit ante me Gregorius 16. q. 1. c. hinc est. loquēs de quo
dam monasterio sito in regno Francię, & forte de illo, cui con-
cessum fuit priuilegium, ne Abbas ad episcopatum promoueri
posset, ne rōne epatus abbatia aliquid detrimenti pateretur. Vn
decimo ratione acceptati cōpromissi, & fidei datę monachis.
Nam acceptando compromissum sanctissimus d. nr̄ censetur
pmisisse electionē facere noīe ꝯuentus. Compromissarius. n. ad
10 eligendum vti procurator, & noīe cōpromittentium † electionē
facit. c. in causis. de elect. c. si cōpromissarius. eo. tit. in 6. Nō igiē
debuit, vt Papa eligere, & monachos puenire, quia non debent
decipi, q eū vti virum bonū disceptatorem inter se elegerunt,
vt inquit iuriscōs. in l. 3. ff. 1. de arbi. Nec debet inde iniuria nasci,
vnde iura nascuntur, l. meminerint. C. vnde vi. Duodecimo rō-
ne ꝯuentorū, & concordatorum cū ecclesia Gallicana, ut regu
laria regularibus, secularia secularib. conferentur. Quid. n. ma-
gis naturę humanę conuenit, q̄ pacta seruare. l. 1. ff. de pact. qbus
etiam ligatur Papa. c. primo, ne prob. cuius contractus omnes
iudicantur bonęfidei fto Bal. in tit. de pa. Cōstā. §. si qua uero. cū
Papa sciat in quo bonam fidem exuberare oportet. nec enim
11 Deus voluit ꝯctum † esse in manu principum, secundum Bal. in l.
2. C. de ter. & aqua. ex istis liquido constat Papam non debuis-
se Cardinalem eligere in Abbatem. Et si dicatur, sufficit potuis
se, quia multa facta tenent, quæ fieri prohibentur. c. ad apostoli
cam. de regu. l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alien. iuris.
Iam prædixi me non disputare de potestate, si tamen fari licet,
forte nec etiam potuit, loquendo de potestate regulata, quod
clarissime patebit ex resolutione contrariorum. Non obst. igi-
tur, quod Papa sit solutus legibus, & supra ius positiuum,
12 quia licet non sit sub lege, est tamen in † lege. Nam ea ratio-
ne astringitur, quę est, patere legem, quam ipse tulisti. capt. cum
omnes de constitutio. Propterea dicebat Bald. Papam non esse
solutum dictamine rationis, quia nemo potest facere, quod

non

nnn sit animal rõnabile. Ita Bal. in l. a. col. 8. C. de seruit. & aqua.
Ex quo alibi idem Bal. affirmauit, papam esse vnum pecus, si ꝯ
rationem dispenset. Ita Bal. in c. 1. ver. filij nati. si de feu. fue. con-
tro. interdo. & agna. vasal. & sm Bar. in l. imperium. col. 3. ff. de
13 iuri. om. iud. Papa & Imperator † necessitantur lege honesta-
tis seruare iura, quę ipsi condiderint sequitur Mar. Lau. in trac.
de priu. & ideo S. Tho. in 1. 2 q. 96 ar. 6. concludit, quod papa re
spectu virtutis directiuæ ad bonum, ligatur legib. & canonib. &
14 probatur in c. nos si incompetenter, 2. q. 7. Papa. n. est sup. † ius
tanquam minister Dei, non tanquam dominus. Ideo non ea fa
cere debet, quæ dominus noster non esset concessurus, sm glo.
in extrauag. antiquorum. in ver. quolibet. de pœn. & remiss. Con
sideret modo parumper qui vel medicum iudicium habet, si
Deus contra tot rationes, tot iura in scandalum, in malum exẽ-
plum, in perniciem animarum, in damnum monasterii contulis
set hanc abbatiam vni Cardinali clerico seculari. Consideret ẽt
sanctissi. dominus noster papa, seque conformet cum iud. ein
eius, cuius vices gerit, prout tenetur, quia ratio, quæ non mouet
delegantem, non dẽt mouere delegatum c. super literis in fi. de
15 rescr. Secundo respondetur, ꝙ papa ligatur lege diuina † & natu
rali, vigesima quinta quę. 1. c. sunt quidam. Videtur autem de iu
re diuino facta prohibitio, vt in i. ratione dictum fuit, ergo &c.
Et si dicatur, pręceptum, non arabis cum boue & asino, esse
misticum, & non morale. Contra quæ mistica constat papam
posse statuere, ut per Panor in c. fi. de consue. Respondeo misti
16 ca † esse mutabilia in superficie. in qua deuiant a iure naturali,
sed quantum ad moralem intelligentiam mutabilitatem nesci-
re probantur. c. fi. §. his ita. 6. dist. Cum igitur huiusmodi pręce-
ptum, non arabis, & c. quãtum ad moralem sensum hanc semel
intelligentiam receperit, ut homines diuersæ professionis non
sint sociandi. d. c. cum causam. talis moralitas debet esse immu-
tabilis. Tertio rñ retur, ꝙ si papa possit dispensare contra diuina
pręcepta mistica, hoc tamen sane interpretãdum est. s. legitima
cã subsistente, sm Inn. in c. quanto. de consue. & ibi Pan. subdit,
ꝙ si ratio naturalis non suadeat mistica pręcepta mutari, nulla
lex, nullave contraria consuetudo obseruanda est, & ꝯ ius diui-
17 num † non dispensatur nisi ex magna cã, sm Bal. in l. a. ver. secu
bitetur. C. de iure aureo. annu. & omnis dispensatio sine cã, dẽ
dissipatio, sm Arch. in c. ꝑñs. 1r. dist. Pan. in c. significasti. de elec.
& in c. de multa. de pręb. & S. Thom. 2. 2. q. 97. ar. vlt. Quinimo
18 † dispensatio cõtra ius canonicum fundatum in aliqua ratione
descendente a iure diuino, vel a dictamine rationis naturalis, nõ
est admittenda, nisi cã subsistente, secundum Pan. in d. c. de mul
19 ta. Inuestigãda † ergo est hoc loco cã, quare contra pręceptum
domini, ꝯ ius canonicũ diuina, & naturali rõne roboratum, fue
rit dispensatum, nunquid talis cã sit, ꝑꝑ quam concedendum
fuerit scandalum, tolerandum malum exemplum, damnifican
dum monasterium, perdendę aiæ monachorum, ac pontificali
autoritati derogandum? credo certissime nullam subesse, nec
posse allegari cãm lĩtimam. Et si forte dicatur in papa pręsumi
cãm, esto ꝙ de ea non appareat, sm gl. in l. relegati. ff. de pœnis.
Cy. in l. fi. C. si ꝯ ius vel util. pub. Pan. in c. cum venissent. col. 5. de
iud. & in c. in causis. in a. no. de re iud. Respondeo verum esse
qñ dispensat ꝯ ius simpliciter positiuum, quia in tali dispensa-
tione voluntas sufficit pro cã sm Inn. in c. cum ad monasteriũ.
circa med. de sta. mon. & Pan. in c. fraternitatis, de schisma. cum
si. Secus autem, qñ dispensat ꝯ ius diuinum, vel canonicum ra-
tione diuina, vel naturali fundatum, tunc requiritur ꝙ cã sit ex-
pressa in dispensatione, sm Panor. & cõiter Doc. in c. quæ in ec-
clesiarum. de const. Immo sm Dec. ibi oportet, ꝙ sit expressa,
& iusta ac vera, quod inexpugnabiliter probatur, quia ubi aliquid
est prohibitum, nisi ex certa cã, non satis est causam exprimere,
nisi ẽt cã ipsa uera esse probetur, ut docet Bar. in l. si forte. per il
lum tex. ff. de cast. pec. & in l. si donatione. ubi late Moder. C. de
coll. alioquin esset in arbitrio papę fingendo cãm & illam ex-
primendo, omnia iura diuina, & humana subuertere. Insuper
dici potest, ꝙ in papa nõ pñmitur cã, qñ nulla bona potest ima-
ginari, sm Ant. & Imo. in c. nam cõcupiscentiam de const. & Fe
ly. in d. c. quę in ecclesiarũ. Quis aũt in proposito ꝯ tot rationes
posset imaginari lĩmam cãm? certe nemo. Quarto responde-
20 tur, ꝙ papa nihil potest ꝯ legem contractus, † cum Deus etiam
sua promissione obligetur, sm magistrum sñiarum, quem alle.
Bal. in l. i. ff. de pac. & sequitur Pan. in d. c. quę in ecclesiarũ. nec
etiam de plenitu. ptãtis licet papę a suo ꝯctu discedere, sm Bal.
in l. princeps ff. de leg. & Pan. de Cast. in l. digna uox. C. de leg. &
Soc. consi. 96. col. fi. lib. 4 aliàs non reperiretur, quicum co ꝯhe-
rei, & sic careret hominum cõsortio, quo nihil grauius l. hi q.
C. de apost. Et ita dicit Lud. Rom. consi. 352. quęritur primo.
& Cur. consil. 170. sacratissimę Trinitatis. Barb. consi. 1. & late
Ias. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. & alibi sępe. Pensitet modo ecclesia
Gallicana, aduertat uniuersa Gallia, an concordata eius sint ob
21 seruanda. Hoccine meruit sincera Gallorum affectionis † erga
Pont. Max. & ecclesiam Ro. integritas, meruerunt eorũ precla
ta merita, ꝙ sanctissima Basiliẽsis sanctio Gallis, & regno salu-
berrima maie ... formaretur? Nunc regnicolarum puritas, & de
uotionis sinceritas hoc beneuolo fauore digna vĩr ꝙ sub ul cũ
reformatione penitus aboleatur. Hę sunt priuilegia? hę pręro
gatiuæ, quib. Cle. ẽs Gallos dignos esse testatur in extrau. me-
ruit de priu. Non ob. ꝙ papa possit electores præuenire, quia ue
rũ, dummodo præueniẽdo prouideat de idoneo. Pręterea, cum
per acceptationem cõpromissi se obligauerit ad eligendũ noĩe
compromittẽtium, nõ debuit datã fidem uiolare, cũ nihil ma-
22 gis in principe splẽdeat quã recta fides. l. † epistola inter claras.
C. de sum. tri. & fi. cat. & late ostẽdit Io. An. in ca. de cõcess. pꝛ̃b. &
Soc. consi. 32. li. 1. Itẽ uerum, nisi obstaret conuentio, de qua in
ꝯcor. ubi ius el gẽdi ex priuilegio illibatum cõseruatur electo-
rib. & quo ad hoc sacra pragmatica in suo permãsit robore. Nõ
ẽt ob. ꝙ papa possit priuilegiũ subditis cõcessum reuocare, quia
verum ante ius acquisitum, sed postea non põt nisi ex cã, vt p
23 Abb. & alios in c. nouit. de iud. Item verũ, nisi priuilegium sit ꝑ-
tio cõparatũ, quia tunc est irreuocabile, tanꝗ trãsiuerit in ꝯctũ,
sm Bal. in l. quæ se patris. C. vnde libe. nisi ex cã ingratitudinis. sm
Lud. Ro. sñ. 357 exordiẽte, an iudex. Dñt ẽt monachi emisse oul
to ꝯtra istud priuilegiũ, ergo &c. ¶ Circa tertium quęsitum, vr̃ ꝙ
ex ratihabitione electionis, seu prouisionis factę per põtificem
de indigno, monachi priuati remãserint hac uice ꝑtãte eligendi,
& hoc si pręsupponamus, papã elegisse d. Card. in cõpromissa-
rius, per tex. clarum in d. c. cõpromissarius. de ele. li. 1. Si uero pię
supponamus, ꝙ cum papa elegerit, a iꝙ ex ratihabitione facta abs
que ulla protestatione conseruatoria monachi renunciauerint
eorũ priuilegiis. Nã per ꝯtrium factũ renunciatur priuilegio, si-
24 cut per uerba expressa. c. si de terra. de priu. † c. cum accessissent.
de cõst. traditur per Bar. in l. 1. C. de his, qui spõ. mu. sub. Verum
istis non attẽtis ꝯtrium rñdendũ vr̃. Et primo aduertendum est,
an aliqui ex monachis ꝯ dixerint compromisso, quo casu ad ca
pitulũ iterũ deuolueretur electio, ut per gl. Ge. & alios in d. c. si
compromissarius. quod bñ probatur in c. Vintoniẽsis. de elec. &
traditur per Pan. in c. dudũ el. 1. col. 3. eo. ti. & licet hi, qui consen
serunt, sint ea uice priuati, tñ illi, qui non consenserunt, poterũt
25 si velint, priuatos admittere † sm Pan. in d. c. Vintoniẽsis. in a.
no. Secundo aduertẽdum est, an monachi pręstiterint ꝯsensum
compromisso per metũ, uel metu cõpromissum, & electionem
d. Carsaras habuerint, quo casu locus nõ esset dispõni. d. c. si cõ
promissarius iuxta no. per gl. & Pan. in c. quisquis. de elec. & in
d. c. cum Vintoniẽsis. ubi Abb. col. fi. Cum itaque in themate ꝑ-
supponatur metus, ergo &c. uel tertio, non crederem dispõnem
d. c. si compromissarius, procedere papa eligente ẽt in compro
missario, quia si essent priuati monachi, potestas eligendi deuo-
lueretur ad epm c. bonę. de ele. e. ꝗ. eo. ti. in 6 & pariter ipse pa-
pa esset iusti ẽos a collatione bñficiorum per triennium. d. ca. si
cõpromissarius, & sic electio interim staret in suspenso. Quę oĩa
quã sint absona, nemo nõ uidet. Dicamus ergo hoc loco cessa-
re pęnã d. c. si compromissarius. Si uero elegit do. Car. in papa,
ẽt non vr̃ derogatum priuilegiis. nisi quidem per compromis-
sum, quia cõpromittendo conuentus cẽsetur eligere. d. c. cãm.
& in c. quia ꝑp. de ele. cum aliis sup. alleg. Non ẽt per ratihabi-
tationem, quia põt alia coniectura capi quam renunciationis,
26 nunquam dicendũ est fuisse priuilegiis renunciatum † sm Cy.
& Bal. in l. uoluntate. C. de exe. iu. & d. Ant. in c. accedentib. de
priu. in specie inferi ad casum nostrum, si papa mandet aliquẽ
recipi in Abbatem, uel canonicum ꝯ statuta, & priuilegia eccle
siæ, si conuentus admiserit, non censetur renunciare priuilegiis
27 & statutis ecclesiæ, quia pręsumitur † potius cã obedientiæ &
reuerentię admisisse, quã animo renunciandi. sequitur Ias. in l.
fi. col. pen. ff. de const. prin. Possem aliter instare, sed non curo,
postquam pręsupponitur sanctis. do. nostrum de nouo inno-
uasse priuilegia monasterij. Ad ultimum patet responsio ex pre
missis. Si. n. dicimus prouisionem non tenere, uacabit Abbatia
adhuc per mortem prædecessoris, & sic electio spectabit capi-
tulo. Si uero præsupponimus prouisionem tenere, inspicienda
erunt concordata, & priuilegia, in quibus si non fiat mentio de
uacatione in curia, crederem electionem spectare ad pontificẽ,
per tex. in c. 2. de præb. in 6. qui procedit etiam in electione Ab-
batis secundum Gem. & communem Docto. sententiam. & sic
curia interpretatur, & facta est regula cancellariæ, non obstan.
concordatis, quę stricte sunt interpretanda. l. quicquid astrin-
gendæ. ff. de uerb. obl. cum concor. Ex debito tamen officii san
ctissimus dom. noster debebit prouidere de regulari, ut supra
abunde probatum fuit.

¶ De offic. deleg. & appel.

RESPONSVM I.

CVm Delegatus principis sit potior in re delegata quoque ordinario, & maxime qñ delegatio hoc mõ concepta est, cognoscas prout cõtineri iuris fuerit, nulli dubium est nãq; hoc casu ad delegatũ oẽ negotium & causæ principalis, & appellationis spectare, tum etiã quia partes super negotio principali in eundẽ delegatum consenserunt, tum ẽt, quia ex potestate sibi cõcessa poterat causam
auocare,

auocare,& alteri delegare. Quare super vtroque negotio simul
& semel procedere potuit, iuris ordine non obstante: nam ap-
pellatio, de qua agitur, nullum negotio principali præiudicium
patitur.

SVMMARIVM.

1 *Per appellationem ab interlocutoria iudex non desinit esse iudex in nego tio principali.*
2 *Iurisdictio delegata est odiosa, ideo restringenda est.*
3 *Iudex ordinatè procedere debet.*
4 *Ex delegatione facta sub hac forma, conoscat, prout communiter iuris fue rit, omne negotium demandatum uidetur, tam negotij appellationis, quã principalis.*
5 *Ordo iuris est, ut prius discutiatur causa appellationis quam principalis, & uide quomodo procedat.*
6 *Iudicio, cui non obstat sententia, non obstat litis pendentia.*

Respon. interpret.

PRo Resolutione eius, quod a me quæritur, præmitto,
ꝙ iudex delegatus, cui commissa est cã appella-
tionis ab interlocutoria, duab. rationibus impeditur co
1 gnoscere de cã principali. Primo, quia per † appellatio-
nem ab interlocutoria iudex a quo nõ desinit esse iudex in ne-
gotio principali, cum talis appellatio non deuoluat, nisi articu
2 lum, c. non solũ. de app. li. 6. Secundo, quia delegatio † est odio-
sa, nam præiudicat iurisdictioni ordinariæ. ideo restringenda, vt
non extendatur vltra comprehensa in rescripto delegatorio. c.
cum olim Abb. de off. deleg. traditur per Mod. in rub. eo. ti. Ter
tio præmitto, ꝙ de iure iudex, ad quem deuoluta est appellatio
3 ab interlocutoria cum toto negotio principali, dẽr, † ordinatè
procedendo expedire prius appellationes ab interlocutoria. ca.
1. de appel. in 6. ¶ Istis sic præmissis, vr̃ ꝙ d. Gubernator delega-
tus in causa appellationis ab interlocutoria, qua pronũciatum
fuit, proclamationes fore edendas actori per cõitatem Monti-
li, seu notarium actorem, non possit cognoscere simul, & se-
mel super vtroque procedere. hoc de iure constat ex prædictis.
Nec ob. rescriptum, quo mandatur, ꝙ cõiter procedat, quia adie
cta est clausula, prout iuris fuerit, quæ clausula importat moni
tionem quandam, vt si de iure possit cõiter procedere, proce-
dat, alias non c. cum dilecta. de rescr. Fel. in c. in literis. col. 1. de
offi. deleg. facit tex. in l. 2. C. de iis qui latron. uel alijs cri. re. oc-
cul. ¶ Contrarium ſm ea, quæ proponuntur, credo verius, &
pro dilucidanda veritate sciendum est, ꝙ si appellat ab interlo-
cutoria ad R. d. Leg. & ipse recipiat appellationem, si appellatus
consentiat, ꝙ iudex ad quem cognoscat ẽt de negotio principa
li, tunc iudex ad quem erit iudex vtriusque cãæ. d. c. cordi. no. gl.
Pau. & alij in c. interposita eo. tit. in antiq. Rot. dec. 204. de app.
in no. Hoc sic præmisso, dico ꝙ virtute delegationis factæ sub
hac forma, Cognoscat prout cõiter iuris fuerit. vr̃ per Re. dom.
4 Leg. demandatum † vtrũque negotium. s. appellationis, & cau
sę principalis, tum quia Re. Legatus, ad quem fuerat appellatũ,
accipiendo appellationem factus fuit iudex etiam negotij princi
palis, vel etiam, quia appellatus consensit, ꝙ iudex ad quem, esset
iudex negotij principalis, vnde bene sequitur, ꝙ Re. d. de iure
potuit etiam negotium principale delegare, tum quia ẽt ea sua
potestate delegationis põt cãm auocare a iudice a quo, & alteri
delegare. c. sane. de offi. deleg. & quantum ad hoc, ꝙ non censea
tur cõstitutus delegatus, nihil ob. clausula, prout iuris fuerit. ca.
de causis. §. præterea. vbi Fel. in prin. de off. deleg. Et ex istis sunt
sublata, quæ in primo præmisso dicta sunt in fauorem partis
ɔ̃riç. ¶ Restat r̃ndere ad ea, quç in secundo præmisso dicta sunt.
Et in hoc versatur oĩs difficultas: nam licet per clãm, prout iu-
ris fuerit, cẽseatur cã delegata, tñ censetur delegata cũ ista quali
tate, ꝙ seruetur ordo iuris, & postea ſm iustitiam iudicetur, ut
5 per Fel. in c. cãmque col. 1. de testa. ordo † aũt iuris est, ꝙ prius di
scutiatur ar. appellationis, & eo discusso cognoscatur de cã prin
cipali. d. c. ordi. de appel. in 6. ad ista r̃n. in forma, & dico ꝙ pen-
dente art. appellationis ab interlocutoria, non põt procedi in cã
principali simul, & semel, qñ appellatio fuit interposita ab ali-
qua interlocutoria, quæ est prçiudicialis negotio principali. pu-
ta si appelletur ab interlocutoria lata super exceptione dilato-
ria, qua pronunciatum fuit iudicem non esse, vel esse competẽ
tem, vel super aliqua exceptione peremptoria, quæ cõtinet cãm
prin. ita, quod sine ea cã principalis non possit expediri. Secus si
appellatio sit interposita super aliquo emergenti, sine quo cau
sa principalis possit expediri, vt est tex. in c. super eo. insf. de app.
& ibi Bal. infert ad casum nostrum. pone appellatur a receptio-
ne, vel reiectione aliquorum testium, an interim differatur pro
cessus causç principalis? Respondetur, ꝙ si ex alijs testib. cõstet
de veritate, poterit procedi non ob. appellatione ab interlocu-
toria. ita certè dicendum in casu nostro, cum constet de veri-
tate proclamationum absq; editione super qua lata fuit inter-
locutoria, poterit ẽt procedi ad expeditionem causæ principa-
lis, & ẽt iudex a quo pariter potuisset. d. c. super eo. & sic cum or
do iuris non repugnet, & cã sit delegata, sequitur cõclusio ma-
6 nifesta, ꝙ vtraq; simul & semel poterit expediri. quia † iudicio,
cui non obst. sñia, non ob. litis pendentia. l. sed si ante. ff. de exce.
Verum sñia ferẽda super ar. appellationis. s. ꝙ cõitas teneatur ad
edendum, vel non, non potest in aliquo obstare iudicio causæ
principalis, ergo non obstabit litis pendentia, & istã puto merã
veritatem saluo iudicio cuiuslibet melius sentientis. Laus Deo.

RESPONSVM II.

LIcet Ea collationib. eadem die factis ea potior videa-
tur, ea qua prius possessio adepta fuit. Verũ etsi
delegatus legati ad vniuersitatem cãrum, prout erat d.
Galeotus possit subdelegare particulares cãs, non tamẽ
potest omnimodas, vices suas alteri demandare, ordinarii eaẽ-
plo, qui non potest omnimodas, uices suas subdelegare. Quare
collatio facta per Rodulphũ subdelegatũ prædicti Galeoti vi-
rib. non subsistit. Vnde cum in beneficialib. sufficiat reo eaclude
re actorẽ per non ius suũ absq; eo, ꝙ doceat de iure, nã regula
iuris vulgata est, reus absoluendus venit, & maximè in proposi
ta facti specie, in qua de iurib. Claudij rei manifestè constat.

SVMMARIVM.

1 *In beneficialibus sufficit reo excludere actorem per non ius suum absque eo, quod canonizet suam possessionem.*
2 *Delegatus legati, an possit subdelegare. & uide nu. 6.*
3 *Delegatus ad uniuersitatem causarũ, an subdelegare possit, & uide nu. 4.*
4 *Delegatus ad uniuersitatem causarum, & uicegerens seu vicelegatus, dif ferunt.*
5 *Qui confirmat, nihil de nouo concedi, & ibi uide, quid sit confirmatio.*
6 *Potestas delegata in dubio restringenda est, & non amplianda.*
7 *Concessiane in generali non comprehenduntur impossibilia, seu alids in- terdicta concedit.*
8 *Legatus potest exercere uoluntariam iurisdictionem antequam ingredia- tur prouinciam.*
9 *Conferre est iurisdictionis uoluntariæ.*
10 *Legatus in pluribus prouincijs non dicitur habere plures legationes, & facta unius prouinciæ potest in alia exercere, etiam si eam nondum fuerit ingressus.*
11 *Per aduentum legati uicelegatus desiit esse uicelegatus.*
Notoria ignorare non licet.

Respon. Interpret.

QVæritur In cã pposituræ Aque sextis, an funda
ta sit intentio d. Io. Caroli, ex produ-
ctis, & deductis in processu? Nã ubi iustificata non sit,
absoluendus erit ab impetitis do. Claudius reus per
regulam vulgarem actore non probante, & c. l. qui accusare. C.
de eden. c. 1. vt eccl. benef. c. cũ ecclesia Sutrina. de cã pos. & pro.
1 pt. Nam ẽt in † beneficialib. sufficit reo eaeludere actorem per
non ius suum, absq; eo, ꝙ canonizet suam possessionem, vt no.
☞ per Compostel. & alios *cõiter*, in c. mandatum. de rescr. p Host.
in c. audita, de rest. spo. per gl. in c. post electionem. de concess.
præb. & per Spe. in ti. de teste. §. nunc videndum. ver. item agens
per Rot. dec. 419. in anti. per Ge. consi. 92. in cã canonicatus. Pun
ctus ergo est indagare an ti. eahibitus, cuius uigore d. Io. agit, sit
iudiciarius, seu iuridicus, & legitimus titulus non obst. exceptio
nib. deductis pro parte d. Claudij. Et prima facie dicendum vr̃, ꝙ
sit legitimus ti. & potior ti. ipsius d. Claud. quia die 21. Ianuarij
anu. 1503. d. Rodul. subdelegatus a d. Galeoto de Ruere, delega-
tus R. d. Iuliani Cardinalis, & legati de latere in Aquensi pro-
uincia, contulit dictã prçposituram Fran. de Pererio, qui vigore
dictæ collationis prius possessionẽ adeptus est, quã Michael Bõ
det, cui d. legatus Rotomag. in ciuitate Lugduni contulit dictã
præposituram eadẽ die 21. vnde constat, ꝙ do. Io. cui per resigna
tionem d. Fran. fuit collata præpositura. habuit potiora iura ꝗ̃
Claudius, cui postea per resignationem Michaelis, & successiue
per resignationẽ Io. dicta prçpositura pariter collata fuit, ut est
casus in c. si a sede. de prçb. lib. 6. ¶ Nõ ob. si dicatur ꝙ d. Galeo-
tus de Rue. delegatus do. Iuliani, tunc legati Auenio. nõ potuit
subdelegare dictum d. Rodulphũ ad cõferenda beneficia. c. cum
2 cãm. de app. l. a iudice. de iud. C. quia illa iura non procedũt † in
delegato legati, tum quia legatus çquiparatur Proconsuli. c. 2.
de off. le. li. 6. Delegatus aũt proconsulis põt subdelegare. l. obser
uare. §. si. cũ l. seq. de off. procõ. ergo delegatus legati ẽt poterit
subdelegare, tũ qa d. Galeot. erat delegatꝰ ad uniuersitatẽ cãrũ,
3 & delegatus ad † vniuersitatẽ cãrum põt subdelegare. l. cũ ptor.
§. 1. ff. de iud. l. 1. ff. qs & a quo. Et ꝙ delegatus legati de latere pos
sit subdelegare, tenet Spe. ti. de iud. del. §. iã nunc dicẽdũ. ver. sed
nunquid subdelegatus. & Pan. in c. cũ Bertoldus. de re iud. Ant.
de

de Bu. in c. sup qõnū. de off. deleg. Phi. Fran. in d. c. cū cām Ang.
in l. more. ff. de iuril. om. iu. Ias. in d. l. a iudice. & ista est *cōis* Doc.
snia. Præmissis non obstantib. amplector 𝔷rīam sniam, rōnibus
subsequentibus. Primo, quia delegatus legati ad vniuersitatem
cārum, prout erat do. Galeotus, licèt possit subdelegare particu
4 lares cās, nō tñ pōt oīmodas vires suas in totum † subdelegare
& ad vniuersitatem cārum subdelegatum facere exemplo ordi
narii, qui non pōt oīmodas vices suas alteri demādare. l. legatus.
ff. de off. præsi. Ita signanter determinat Io. de Imo. in c. sup qō-
num. §. si vero super glo. in ver. nec cām. de off. dele. & sequitur
latius declarando Phi. de Perusi. in c. cum cām. col. fi. de appel. di
cens istud esse notandū. Non ob. si dicatur, ꝙ do. Galeotus erat
vicelegatus, non delegatus, & vicelegatus hēt ordinariam iuris
dictionem, non delegatam, & omnia facere potest, quæ pōt le-
gatus, cuius vices gerit, l. a. C. de offi. eius, qui vic. alterius gerit,
quia istud negatur. Et pro intelligentia terminorum sciendum
est, ꝙ inter delegatum, ad vniuersitatem cārum & vicegerentē,
5 seu vicelegatum, ea est † dña, quia delegatum dr̄, cui legatus, vel
alius habens ordinariam, committit vices suas. & de isto nos
loquimur. vicelegatus, seu vicegerens, siue locum tenens, dr̄ ille,
qui a Papa, vel Imperatore, aut a Rege subrogatur in locum al
terius non valentis officio vacare & de isto locum tenente, siue
vicelegato loquitur d. l. a. C. de offi. eius qui vices alte. gerit. Ita
hos terminos declarat Bart. in l. 1. §. a. quib. ff. de leg. 3. & Pau. de
Ca. in l. a. ff. de offi. eius, cui man. est iuris. Ale. & Mod. in rub. eius.
tit. Cū igitur do. Galeotus esset deputatus locum tenens a lega-
to, ergo dicidēt delegatus, & non vicelegatus. Et sic bñ sequitur,
6 ꝙ non potuit † alium locū tenētem facere, nec alteri oīmodas
vices suas committere. concludunt Imo. & Perus. & si dicatur, ꝙ
Alexander Papa confirmauit deputationem, & locum tenentiā
factā per Iulianum legatum de dicto Galeoto, vnde dēt censeri
tanq̄ legatus papæ, quia ea nr̄a facimus, quib. auctoritatem nr̄am
impartimur. l. a. §. sed quia. C. de vete. iure enuc. c. si apostolicę.
7 de præb. li. 6. Rñdeo. ꝙ papa † confirmando, nihil noui cōcessit.
l. & quia. ff. de iur. om. iu. & ꝯfirmatio ꝯfirmat actum prout est, c.
a. & 2. de confir. vti. vel inuti. Et confirmatio nihil aliud est, quā
iuris prius q̄siti cōprobatio, s̄m Gof. & Host. in summa eiusdem
tit. Sed Galeotus añ ꝯfirmationem erat delegatus Iuliani. & nō
vicelegatus, & solū iurisdōnem delegatam acquisierat, vt supra
oñsum fuit, ergo illa sola iurisdictio delegata dr̄ confirmata, &
non ordinaria de nouo ꝯcessa. vñ cum Galeotus non habeat iu
risdōnem propriā, & radicatā in sua persona, sed solum vsum
hēat ex persona legati, restat ꝯcludēdū, ꝙ esset delegatus Iuliani,
& nō vicelegatus ꝯstitutus a papa in locū Iuliani. corroboratur,
quia si fuisset ꝯstitutus vicelegatus habēs ordinariam iurisdōnē
a papa, non potuisset Iulianus ad bñplacitū reuocare ipsum Ga
leotū ab officio, nec iurisdōnem sibi auferre d. c. 1. & ibi Dec. in
tertio ꝑmisso post Pan. & Fel. in c. cū accessissent. de consti. Cuius
ꝯrium cātat subrogatio facta de ipso Galeoto, quia est ꝯstitutus
locū tenens ad bñplacitum ipsius Iuliani. Et si pertinaciter inste-
tur, ꝙ Iulianus dedit ipsi Galeoto facultatem exercendi iurisdō-
nem sibi ꝯcessam ēt per aliū, & papa ēt ꝯfirmauit. Rñdeo aduer
tendū esse, ꝙ Iulianus solū concessit, ꝙ Galeotus posset ꝑ se, vel
aliū exercere officiū rectoriatus comitatus Venesini. Sed ꝙ pos
sit in prouincia prouinciæ exercere officiū legationis per alium,
non legitur in deputatione, vñ non est amplianda ptās delega-
ta, imo in dubio restringenda, nec extendenda vltra ꝯprehensa
in delegatione. c. cum olim. el 1. de of. dele. Et si iterum instetur,
ꝙ concessit Iulianus Galeoto eandem ptātem, qua ipse hābat, ēt
quo ad subdelegandum. Rñdeo, ꝙ licet Iulianus hēret facultatē
faciendi vnū delegatū ad vniuersitatem cārum, siue vnū locūte
nentem, non tñ hēbat facultatem dandi suo delegato, siue locū
tenenti ptātē faciendi aliū locūtenentē, vñ cum dederit Galeoto
ptātē eā, q̄ hēbat subdelegandi, non cēsetur dedisse hanc quam
non hēbat, maxime cū in gñali concessione non ꝯprehendātur
impossia, seu aliās interdicta cōcedenti. l. Lucius. §. Imperator. ff.
ad muni. c. a nobis. vbi Abb. de sent. excom. ¶ Confutato tit. lō
superest, vt oñdamus titulū Claudii fore canonicū ad hoc, vt oc
curratur gr̄a s̄ nentri. Discutiamus igitur, an R. d. Car. Rotoma
gen. potuerit cōferre hanc prępositurā in ciuitate Lugduni an-
tequam ingressus esset limites prouincię Massilien. Et prima ꝯ
sideratiōne quispiā rñderet non potuisse, quia facultas exercēdi le
gationē sibi reperit cōcessa, cū limites suę legationis fuerit igres
sus. ita clare cautant lr̄ę legationis, & ēt iuris est. l. obseruare. §.
post hæc. ff. de off. procons. Ego tñ sum in ꝯrīa snia duab. rōnib.
8 Primo, quia † legatus pōt exercere voluntariam iurisdōnem an-
tequam ingressus sit prouinciam, s̄m Spec. in tit. de leg. §. nunc
dicamus qñ. in prin. per tex. clarum in l. a. de off. procons. & ꝯñt
potest conferre beneficia, qa ꝯferre est iurisdōnis voluntariæ.
c. post electionē. de ꝯce. ꝑb. c. qua fronte. de appell. per quæ iura
gl. Inn. & alii in c. nouit. de off. deleg. dñt legatum etiam extra
suā prouinciā posse bñficia cōferre, & idem dixit Spe. in d. §. nūc
dicamus. ver. potest ēt extra sibi decretum. Scdo, quia cum esset
Legatus Lugduni diceretur ingressus limites suæ legationis

9 quod sic probatur. legatus in plurib. prouinciis non dr̄ hr̄e † plu
res legationes, sed vnicam tñ. c. nouit. de off. leg. ibi, nondum ter
minos suę legationis erat egressus, cū non solū in regno Franco
rum, sed Viennen. Lugdunen. & Bisuntina prouinciis legationis
solicitudinem suscepisset. sic dicamus, ꝙ vnica est via, licet extē-
datur ad plura prædia. l. vna est via. ff. de seru. rusti. prędio. Et iō
dicit Pan. in d. c. nouit, ꝙ legatus in plurib. prouinciis, potest fa-
cta vnius prouinciæ exercere in alia, quia vnica est legatio, & no.
ibi Io. de Imo. ꝙ iurisdictio concernens plura territoria dr̄ indi-
uidua, & tota in toto, & tota in qualibet parte totius, quod etiā
sequitur Pan. licet velit, ꝙ legatus plurū prouinciarū nō possit
in iurisdictione contētiosa trahere inuitum extra suā prouin-
ciā. c. neminem. 3. q. 9. Dum igitur d. Card. Rotomagensis esset
constitutus legatus Francię, Viennen. Lugdunen. Aquen. Nar-
bonen. omniumq; Galliarū prouinciarum, quā primum ingres-
sus fuit aliquam prouinciam Galliæ, dr̄ limites suę legationis
ingressus d. c. nouit. vbi tex. clarus, qui cauillari non potest. Et ex
hoc correllatiè duo sequuntur. Primo, ꝙ valeat collatio dictæ
prępositurę facta Lugduni. Scdo, ꝙ non valeat collatio eadem
die facta per Rodulphum Francisco de Petreno, non solum ra
tionib. supra deductis, sed ēt quia idem Rodulphus desiisset esse
10 vicelegatus † quā primum R. do. Legatus Rotomag. ingressus
esset limites suę legationis. l. meminisse. ff. de off. procons. Et si
dicatur istud verum esse, si idem Rodul. sciuisset aduētum d. Ro
tomagen. l. si forte. ff. de off. pręs. quę scia non præsumitur nisi
probetur. reg. præsumitur. de reg. iu. in 6. Rñdeo, ꝙ non licet no
toria ignorare. c. 1. de postu. prælat. & quis existimabit Rodul-
phum ignorare aduentum do. Rotomagen. qui plurib. dieb. &
ebdomadis iam aduenerat in Delphinatu, & Lugduni prouin-
ciis finitimis prouincię Aquen. & ciuitati Aueniōnēsi certe nul
lus c. quosdam, c. quanto. de præsum. & facile erit, vt puto, pro-
bare, ꝙ ea die fama publica erat in ciuitate Aueniōnensi, ꝙ do.
Cardinalis erat factus legatus etiam in prouincia prouincię, &
quod aduenerat, & Lugduni moram faciebat. Laus Deo.

RESPONSVM. III.

REuerendus Dominus Nicolaus Crulli vrbē ingressus, suspensam iurisdōnem habet Nam lex si. ff. de off. procōl. interpretationē recipit ab officio iurisdictionis ēt volūtariæ exercendę in vrbe, rōne honoris, & dignitatis supremæ, nisi animum redeundi in prouinciam mutarit legatus. ¶ Potestas, seu clausula derogandi omnib. regulis canonicis legato concessa, non extenditur ad regulas Lateranensis concilii de non verisimili notitia, nam concedens ipse dictę regulę, nullo iure derogare potuisset. quare clausula, supplentes omnem defectum, ad ius positiuum restringitur. nam explorati iuris est pontificem, nec contra ius naturæ minusque diuinum, nisi maxima, & vrgente causa subsistente, disponere, aut prouidere posse.

SVMMARIVM.

1 *Per vrbis ingressum legati iurisdictio non extinguitur, sed suspenditur.*
2 *Potestas derogandi omnibus canonicis regulis legato concessa, non extenditur ad regulam de non verisimili notitia.*
3 *Dispensatio, per quam inducitur votum captandæ mortis, est nulla, cum iuri diuino, ac naturali rationi repugnet.*
4 *Ratio est anima legis.*

Respon. Interpreta.

1 LEx si. ff. de offi. proconsul. intelligitur quantū † ad exer
citium, siue actum iurisdōnis exercendę in vrbe.
exercitium. n. deponit legatus ēt quantum ad voluntariā
iurisdictionem, & quantum ad insignia ob præsentiā, &
reuerentiam papę, a quo iurisdictionem habet, non aūt quantū
ad habitum, quia non perdidit iurisdictionem in sua prouincia.
Ita Sal. in l. in hac. C. de do. hoc vult Spe. ti. de leg. §. finitur. ver.
item quam cito. ꝙ l. si. intelligatur q̄tum ad exercitium in vrbe,
non in prouincia sua & in prin. ibi, sed si egreditur, vt statim re-
uertatur, iurisdictio intermittitur, non finitur, & s̄m hoc intelli
ge ff. de offi. procon. l. fi. merito delegatus d. legati existente lega
to in vrbe, potuit conferre bñficium de quo agitur. nec ob. tex.
in c. fin. de offi. leg. vbi dr̄, ꝙ delegatus d. legati nihil potest quam
primum legatus egressus est prouinciam, nisi iurisdictio delega
ti iam fuerit perpetua, quia loquitur ille tex. quando legatus e-
greditur animo non redeundi, quo casu iurisdictio sua expirat
etiam quo ad habitum, secus si egrediatur animo reuertendi,
s̄m Host. & Card. ibi in 3. not. & Card. in c. nouit. in 6. q. eo. ti. ubi
pręcisse tenet, ꝙ in casu d. l. si. per ingressum vrbis suspenditur iu
risdictio legati, non autem extinguitur. & ista est veritas. & ita l.
illam si. intelligunt gl. Bar. Alb. & *cōiter* alii ibi, & in variis locis,
quę non refero. & ideo parcat mihi Re. do. Nico. Caroli Chri-
stianissimi Regis Franc. & ducis Mediolani ordinarius capella-
nus meritissimus, si non concurro in sententiā aliorū, qui ꝓ eo
allegarūt. An vigore potestatis derogādi oīb. regulis canonicis,
possit d. legatus ꝺrogare regulæ de n̄ uerisimili notitia, vr̄, ꝙ sic,
qa i spē n̄ repetīt īter regulas ꝺcretales, nec sexti libri, ergo erit re

gula canonica, vt in simili dr̃ in §. act. Inst. de acti. quia ex rõnib.
turis antiqui, videlicet c. 2. de concess. preb. & c. ne captandę, & e.
2. eo tit. in 6. posset collig. hæc rła, facit l. 1. ff. de reg. iur. glo. in
rub. in 6 ex quo sequitur, ꝙ huic regulæ potuit d. legatus de ro-
gare. & si dicatur, ꝙ huic non possit derogare tanq̃ sit regula
iuris pontificij, certè nec alijs regulis poterit, quia oẽs sunt ex-
tractę de corpore iuris. sed ꝯñs quilibet fatebitur falsum, ergo
& antecedens, arguendo, consequen destructo l. apud antiquos
C. de fur. l. si ego §. partem. ff. de pub. act. Sed præmissis non ob
stan ꝯtrium sna teri põt rõnib. vt arbitror concludentib. Prima
rõ, legatus ex sua gñali pñte non p̃t derogare ꝯstõnib. † consti-
2 lij. e. dilectus. primo. de preb. & ibi Abb. in fi. iuncto d. c. 2. de cõ-
cess. preb. Hinc est, ꝙ gñlis cła derogatoria, non obstante, non
sufficit ad derogandũ ꝯstõnib. concilij, ſm Arch. in c. 1. de const.
lib. 6 cũ alijs alleg. per Fel. in c. nonnulli, col. 26. & seq. de rescri.
versi & qui confert beneficia defuncti ante verisimilẽ notitiã.
obitus, dr̃ ꝯ ꝯstõnem Lateranen. ꝯcilij impetrare, ergo &c. Mi-
nor iustificatur per tex. in c. 2. de concess. preb. lib. 6. vbi ꝓbatur.
no. Phi. de Peru. ꝙ oĩs impetratio, p̃q̃ directè, vel indirectè indu
3 ei p̃t occasio captãdæ mortis, † nulla est ipso iure, tanq̃ ꝯ ꝯstõ-
nem concilii obtenta, sed illa est hmõi, & ea rõne ne detur oc-
casio captandę mortis alienę fundatur illa rła, vt ibi concludit
glossator, & verum dicit, igitur, &c. Scd̃o sublata lege, non tñ in
telligitur sublata rõ legis, si talis sit ratio nãlis l. has oblationes.
ff. de c. dimi. licet ergo R. d. Car. Legatus poterit derogare rłe de
4 non verisimili notitia, non tñ poterit derogare rõni nãli † ipsius
regulæ, & sic præstare occasinem captandæ mortis alterius, ut
per Fel in c. 1. col. fi. de rescrip. Tertio, quia facultas dispensandi,
vel derogandi iuribus licet alias late sit interpretanda. c. fi. de si-
mo. vbi Abb. Bart. & alij, l. 2. in princ. ff de verb. obl. tñ non vsq;
adeo extendendi est, vt intelligantur in prohibitis iure diuino,
vel nãli, ẽt si facultas concessa sit per verba ꝑgnantia, ſm Bald.
Ang. & Imo. Alex. & Mod. in l. filius a patre. §. fin. ff. de lib. &
posth. solummodo intelligitur concessa facultas derogandi iu-
ri positiuo. hinc cła, supplentes oẽm defectũ, intelligitur. s. iuris
positiui. Abb. in c. inter dilectos. col. 8. de fide instr. Spec. in tit. de
leg. § nunc ostendendum. ver. 18. Alex. consi. 79. in 1. parte, & ali-
bi sæpe. sed regula de non verisimili est introducta rõne nãli,
videlicet, vt tollatur occasio delinquendi, & data ẽt fauore aĩæ,
dixit glo. in d. regula, ergo quantum ad illam regulam non se
extendit ptãs legati, nisi esset expressa, & specialiter concessa, vt
dixit Spec. in d. versi. 17 Quarto, & vlt. & si Re. do. Legatus ha-
buerit facultatem derogandi, tñ nõ potuit sine cã apparente il-
li derogare, quia facultas dispensandi concessa p Papã inferio-
ribus, intelligitur subsistente cã, quę appareat ipe dispensationis
ſm Inn. in c. dudum. ad fi. de elect. & ibi Ant. & Pan. in c. at si cle
ri. §. de adul. de iud. & in c. pręterea. col. pe de testi. cog. cum alijs
alleg per Fel. in c. ad audientiam. 2. col. 3. & seq. de rescrip. & in
c. postulasti. col. 16. ver. 3. casus, eo. tit. vbi dixit no. Hic ꝑpetuo in
foro contentioso ad intrigendum mille dispensationes, quas
faciunt legati cum personis indignis. Credo autem, ꝙ nec fue-
rit expressa ratio, nec forte subest legitima causa dispensatio-
nis, igitur &c.

¶ De transactionibus.

RESPONSVM. I.

ETsi Non liceat in oĩb. casib. super quota decimarum
(ratione symonię) transigere, tñ in casib. licitis
composita transactio si substantialibus careat, nullo iu-
re tenet, vt puta si in ea desit capituli ac superioris con-
sensus, si desintque duæ partes ex tribus in c. præsentium. Ideo
dato, licet non concesso, ꝙ transactio d. Pet. Fran. de Malagrip-
pa tunc Prioris, facta fuerit in casu licito, & confirmata auctori-
tate cap. cum careat substantialibus, nulla est.

SVMMARIVM.

1 *Transactio decimarum facta sine consensu capituli, & superioris, est nulla.*
2 *Capitulariter quicquam statui non potest, nisi duæ partes ex tribus præ-*
sentibus intersint in capitulo cum auctoritate Abbatis.
3 *Asserenti incumbit onus probandi.*
4 *Papa dicitur diœcesanus monachorum, & monasteriorum exemptorum.*

Respon. interpreta.

Posito ꝙ super quotam decimarum fieri possit transa-
ctio in certis casib. de quib. per Abb. in c. statui-
mus. de transa. & essemus in aliquo ipsorum casuum, tñ
non affirmo. Quęritur, an stantibus, quę in narratione facti pro
ponuntur, valuerint transactiones s. mentionatæ. Omissis su-
perfluis de prima non est dubiũ, ꝙ est mero iure nulla, quia fa-
1 cta † sine consensu capituli, & superioris. c. 1. & per totum. de
ijs, quæ fi. a præla. & si valeat non potuisset valere, nisi pro tpe
vitę illius Prioris, cum quo inita fuit. cap. veniens. ubi casus ex
pressus, de transa. & dicta ẽt video, ꝙ non hęsitat, ex quo p se-
cundã ab ea recessũ vr̃. l. pacta nouissima. C. de pac. sed dubĩ
tota ꝯsistit super s. da. quę dr̃ facta per d. Pe. Fran. de Malagrip-
pa tunc priorẽ, & ꝯfirmata auctoritate capituli, in quo tñ intra
uenerunt prior claustralis tanq̃ decem, & octo monachi ex xl. &
sic minor ps, Abbate suo capite suo spreto & non vocato. Hic
aduertendum est, vtrum abbas & oẽs. 40. monachi essent pñtes,
& tunc sine dubio vr̃ ddm transactionẽ non valere ex plurib.
2 Primo, qa fcã sine consensu capituli, d. c. 1. non. n. capitulariter
p̃t aliqd fieri, nisi partes ex trib. corũ, q sunt pñres, intersint, in c. 2.
nonnulli. & ibi gl. ff. qd̃ cuiusq. vni. no. l. noĩationũ. C. de decu. lib.
x. Inn. & Pan. in c. ecclesia vr̃a. de elect. & in c. cum oẽs. de ꝯsti.
& alibi sæpe. Scd̃o, quia sine auctoritate abbatis pñtis non po-
tuit ꝯuocari, & ꝯgregari capitulũ, iuxta plene tradita per Inno.
& Pan. in c. 1. de maio. & obed. Tertio posito, ꝙ potuerit ꝯgre-
gari, quia tñ contemptus fuit abbas capituli, nihil rectè neq; rite
agi potuit. Possem multis rõnib & iurib. hoc ꝯprobare, sed suf-
ficiat allegare tex. in c. nullam. 17. q. 2. Si vero abbas, & alij mo-
nachi erant absentes, ddm vr̃ transactionẽ ualere, tanq̃ licitè cõ
firmatã & ratificatã per capitulũ. c. contingit. de trania. nec ob.
ꝙ abb. & alii, non fuerunt vocati, qa abñtes non sunt vocãdi, qũ
agitur per alienationẽ rei ecclesiasticæ. c. 1. §. hoc ius porrectũ
x q. 2. auc. ius porrectũ. C de sac. san. eccl. Fel. & alij Mod. in c. cũ
oẽs. de ꝯsti. tñ adhuc puto ꝯcludendum, transactionẽ hanc virt-
3 bus nõ subsistere. Et in primis aduertendũ est, ꝙ qui dicit † ab-
batẽ fuisse abñtem, dẽt probare, quia ꝓsumitur fuisse in mona-
sterio, in quo residere tenebatur, ſm Pau. de Elea. in disputatio.
incip. capitulũ petit. de qua meminit Fel. in c. ex literis. de ꝓba.
facit d. Bart. in l. regulati. in prin. ff. de pę. & ꝙ dixit Gan. in male
ficijs, sub rub. de multis q̃stiis, col. 8. ver. quæro pone. Scd̃o ad-
uertendum est, ꝙ in themate ꝓsupponit monasterium exẽptũ,
4 quo casu Papa † dr̃ diœcesanus dictorũ monachorũ, & mona-
sterii exẽptorum, ſm gl. in c. auctoritate. de priuileg. lib. 6. vñ si
cut transactio facta p abbatẽ, & monachos, & nõ exẽptos sine
ꝯsensu epi diecesani non tenet. c. statuimus. & c. de cætero. de
transac. & abbatib. 12. q. 2. cum si, ita non tenet facta per abbatẽ,
& capitulũ exẽptum sine ꝯsensu Papæ sui diœcesani. ſm glo. &
scri. in cle. 1. de reb. ecc. nõ alie. Alex. consi. 17. incip. viso instro.
col. 1. in 4. li. Barb. consi 40. ꝑclare scribitur. col. 4 in prin. Gem.
consi. 93. incip. opponit. ubi consuluit cõpromissum scm̃ per
abbatem, & conuentum exẽptum, sine consensu Papę nõ vale-
re, ergo nec ẽt tenebit transactio. ꝯpromissum enĩ dr̃ transigi.
auct. si vero cõtingerit. C. de iud. & si forte dicatur, ꝙ ꝓdicta pro
cedunt qñ monasterium exemptũ non est pleno iure submis-
sum abbati, cui iurisdõ epalis concessa non extitit, secus si Ab-
bas ex priuilegio exẽptionis hẽat iurisdõnem quasi epalem, tũc
sufficit auctoritas ipsius abbatis ſm glo. in d. cle. 1. rñdeo esto, ꝙ
ita sit, qa tñ non interuenit ẽt ipsius Abbatis consensus, rema-
net concludendũ omni ex capite hanc transactionẽ carere de-
bitis substantialib. Pręterea licet ipsum monasterũ sit exemptũ,
non tñ credo Abbatem ipsius hr̃e iurisdõnem quasi epalem,
sed illam fore penes gñalem, & supremũ ministrũ, seu Abba-
tem, cui oĩa monasteria eiusdem ordinis subsunt, ſm Car. ꝯsil.
57. incip. Reuer. pr̃. & Barb. in consi. 40. ex ijs patet non obsta-
re, quę dixi s ꝙ Abbates non sunt vocandi quia verum, si ꝓsen-
tes pñt soli actum ipsum expedire. Sed Prior Claustralis cum
illis decem, & octo sine auctoritate Papæ, aut sui gñalis, vel sal-
tem Abbatis, non pñt auctorizare transactiones quæ fiunt, de
& super rebus monasterij, d. c. nullam. cum alijs s. alleg. merito,
ꝙ per eos solum actum est, viribus non subsistit. Laus Deo.

¶ De procuratoribus.

RESPONSVM. I.

QVemadmodum Enim ad futurã litem
procurator dari põt,
ita ẽt ad futura seu obtinenda, & renuncianda bene-
ficia ꝓcurator constitui p̃t, & maxime cum non sit,
qui inficietur ad acceptãda beneficia procuratorẽ constitui posse,
& licitũ sit de acceptatione ad renunciationẽ arguere. nec argu-
mento opus est, vbi renunciationis verba sunt clara, quæ si cla-
ra esse negentur, non dubia esse manifestè probatur, cũ procu-
ratoriũ sit conceptũ cum libera, & sub illis verbis, qcquid dñs fa
cere potuisset, & sub hac ꝓmissione, promittit. n. cõstituens gra
tum, & ratum habiturum quicquid per procuratorem factum
fuerit, quæ operantur procuratorium cum libera, & procura-
torem constitutum ad renuncianda datum censeri.

SVMMARIVM.

1 *Procurator etiam ad futuram litem constitui potest.*
2 *Procurator ad acceptanda, & renuncianda beneficia constitui potest.*
3 *Argumentum a contrario sensu, validum est in iure.*
4 *Rescripta sunt restringenda, ne circumueniatur concedens, procuratoria*
vero late sunt interpretanda.
5 *Procurator cum libera renunciare potest beneficia.*
6 *In claris non est opus coniecturis.*

7 *Ratiba-*

7 *Ratihabitio domini non est necessaria in resignatione facta per procuratorem habentem ad id mandatum, alias secus.*
8 *Officia non repugnantia ab uno, & eodem exerceri possunt.*

Respon. Interpreta.

Ex proposito Themate illud potissimè in dubiũ reuocatur, nunquid valeat renunciatio beneficii facta per procuratorem ad futura, siue obtinenda beneficia, siue renuncianda cõstitutum statutũ? Et bñ scribendo, vr̃ φ nullo modo valeat in primis per tex. in l. item eorum. §. sed si ita. ff. quod cuiusq. vni. no. vbi actor constitutus ad quascunq; quę incidissent controuersias, ipso iure nullius momenti est. vnde si istud est in actore, qui ad prophana & sęcularia negotia cõstituitur, a fortiori dẽt esse in eo, qui ad bñficia, & ad spiritualia est cõstitutus. ar. c. vbi periculũ. de elect. lib. 6. ¶ Ad idem & scdõ pro ista parte adducit ar. de rescri. ad procuratoria, quod bonũ est vt volunt Domĩ. de Ro. deci. 563. inci. vtrum procuratoriũ. in antiq. Fel. in c. relatum. de offi. deleg. col. 2. Inn. in c. cum olim Abb. eo. tit. l. & quia. de iure. omn. iud. Sed sic est, φ ipsa rescripta nec ad litea futuraa nec ad futura beneficia extendantur. c. fin. de rescrip. cle. si. to. ti. ita nec ẽt ipsa mandata procuratorum ad obedienda in futurum bñficia se debẽt extendere. ¶ Tertio adducitur, φ ad renunciandũ bñficia requiritur speciale mandatũ, vt no. Card. in cle. 1. in 7. no. & in 1. opp. de renun. ar. c. fi. de proc. lib. 6. arguendo de matrimonio carnali ad spũale, de quo bonum est ar. c. sicut vir. 7. q. 1. & tale mandatum speciale super bñficio nondum obtento interueniente non potuit, cum qualitas non possit esse sine subiecto. c. cum Marthæ de cele. mis. non dẽt igitur tale mandatum ad futura beneficia renuncianda valere. & pro ista parte facit text. in l. si quis mihi bona. §. sed vtrum, in princ. ff. de acq. hęr. & quod decidũt Domin. de Rot. deci. 563. in antiq. ¶ Istis tamen non obstantib. cõtrariam partem credo de iure veriorem, & φ imò possit dari procurator ad futura beneficia renuncianda, pbatur in primis
2 per tex. in l. 3. ff. de procu. vbi & ad litem † futuram põt dari procurator, & istud non hẽt dubium. Imo, vt voluit Spec. in tit. de procu. aut fuit procurator simpliciter constitutus, ẽt ad futura constitutus censetur, vt ẽt tenuit Pau. de Leaza. in cle. 1. de proc. licet de hoc vltimo *communis* sit in cõtrium, tñ Ro. in tit. de proc. dec. 412. fuit dubitatum. dicit φ per maiorem partem Dñorum fuit ita conclusum, & determinatum. & Spec. in d. tit. de proc. §. 3. ver. sed quid si procuratorium dicit ita fuisse obtentum. si ergo simpliciter datus extenditur ad futura, quanto magis vbi hoc expresse cauetur prout expresse cautum fuit in casu nostro, vbi & de obtentis & obtinendis, & renunciandis fuit data facultas, vt in mandato procuratorio continetur. ad id probãdum adduco, nã cum idem ius sit acceptandi & renunciandi, arg. l. datũ. & ibi Bald. ad hoc no. C. de le. & in l. 3. §. cum Titio, ff. de adi. leg. & est in ar. tex. in c. verbum. de pęn. di. 1. Et clarum
3 sit procuratorem ad beneficia acceptanda † constitui posse, vt probant deci. Rot. 171. no. φ in antiq. & 1. 73. no. 3. in eiusdem. & Rot. in dec. 529. vtrum possit, in eiusdem & in deci. Ro. in nouiter collectis, decisio. 4. vtrum quis possit. in titulo, de procurat. in nouiter collectis & tenuit Arch. de concess. pręb. c. ne captande. lib. 6. ergo eodem modo poterit constitui ad renunciãdum. Tertio, & vlt. pro hoc adduco, expresse deci. Ro. in primis deci. 529. in tit. de proc. in anti. vtrum possit constituere procuratorem ad acceptandum, & permutandum beneficia in posterum obtinẽda. & rñdet, φ oẽs Dñi tenuerunt, φ possit. ad idem est alia dec. Ro. in nouiter collectis. dec. 4. in tit. de procu. vtrum qs possit. idem dicit, φ oẽs dñi ẽt ita tenuerunt. pro quo est ẽt alia deci. Ro. 242. in c. nota, vbi quis, in anti. dum vult, φ cõstõ procuratoris facta ad renunciandam certũ bñficium, qd̃ tpe cõstõnis non erat constituentis, non valet, ẽt si tpe permutationum esset dñs: quasi innuat secus † esse si ad incertũ bñficium fuerit cõstitutus, q̃a tunc valebit, ẽt si ex post facto ad cõstituentem peruenerit. Nec ob. all. in cõtrium, in primis non ob. tex. in l. item. eorũ. §. sed si ita. quia illud rõ est, pp transgressionẽ mandati, vt vult ibi gl. & gl. in l. 3. de procu. Nec obst. ex secundo ar. de mandato procuratoris ad rescriptum delegatorium, quia dico, φ licet in multis conueniant, in hoc tñ differunt, vt expresse dicit Fel. in c. relatum. versi. sexta dñ̃a. de offi. dele. licet enĩ prohibitum sit
4 per legem rescriptũ extendi † ad futuras controuersias, c. fi. de rescrip. tñ hoc non inuenitur prohibitũ in procuratore, imò permissum, vt ff. de procu. l. 2. & 3. & rõ diuersitatis p̃t assignari q̃a in impetratione rescriptorũ sæpe circũuenit̃ pcedens, & vt plurimũ surreptitia impetrãt, idcirco adeo stricte intelliguntur. c. sedes. de resc. c. X. & c. cum in multa de resc. in 6. sed non sic in mandato procuratoris, qd̃ sit a cõstituente, & non impetrante. iõ in fauorẽ ipsius constituẽtis latius est interpretandum. Non ob. tertio dicm dr̃, φ ad renunciandũ requiritur spãle mandatũ &c. Nam rñdeo, φ iste procurator, q̃ renunciauit, habuit ad hoc spãle mandatũ, vt expresse cantant verba procuratorij instñ, ibi spãliter, & expresse an ipsius, &c. Et posito, φ illa verba dees-
5 sent, adhuc tñ cum datus sit procurator † cũ libera, renũciare potuisset, iuxta tex. in c. qui ad agendum de procu. & iste liberã hẽat per illa verba in instrõ apposita. quicq̃d dñs facere potuisset, si præsens esset. quæ verba faciunt procuratorẽ cum libera, vt vult Bat. in l. procurator, cui libera. ff. de procu. & idem Bal. ibi. & Bal. in l. 1. C. de bo. mat. & Ant. & Inn. in c. fi. de dila. cũ cõcor. adductis per Phil. Fran. idẽ tenentẽ in d. c. q̃ ad agendum. Et posito adhuc, φ illa verba deessent, sunt tñ alia in instrõ mandati, q̃ ẽt hoc importent: pmittit. n. cõstituens id gratum, & ratum habiturum q̃cquid p procuratorẽ factũ fuerit. q̃ uerba importãt mãdatũ cũ libera, vt dicit Bar. in d. l. procurator. p text. in l. creditor, § Lucius. ff. man. & cuius doctr. sequit̃ Phil. Fran. in allegato c. qui ad agendũ. in vltimis verbis. vnde ea oĩbus s̃. adductis restat tale mandatũ fuisse sufficiens ad renũciandum beneficia postmodum obtenta. ¶ Ad scdm dũ dubitatur, nunquid illa clausula, toties quoties, aliq̃d operetur, &c. dico, φ operatur, & istud est clarũ p l. sicut in annos, ff. qui. mo. vsusfr. amit. & l. fidei commissa. §. si quia decem. iuncta glo. ff. de leg. 3. Et posito, φ nihil operetur, tñ p hoc non minus ipsum mandatũ extendit ad
6 beneficia obtinenda, cum illud † expssis uerbis cõtineatur in instrõ mandati procuratorii. Ad tertium in quo dubitatur, nunquid resignatio facta virtute mandati egeat ratihabitione dñi?
7 Breuiter rñdendo dico, † φ non, cum iã extructa sit & firma absq; alia ratihabitione, per tex. φ ibi not. in l. licet. ff. de iud. & not. in c. cum cãm. de test. & tunc tantummodo est necessaria ratihabitio, cum resignatio sit per eum, qui non est procurator, vt vult Arch. in c. cum in tua. de consue. lib. 6. & Rot. dec. 289. inci. not. φ non procurator. in anti. ¶ Ad quartum, dum dubitatur nunquid vicarius, cum esset constitutus procurator ad resignandũ, potuerit conferre? breuiter rñdeo φ sic, dũmodo habeat specialem facultatem beneficia conferendi, iuxta c. fi. de offi. vic. li. 6. nec aliquid sibi obstat, φ fit procurator constitutus ad resignandum, tum quia nõ resignauit, tum ẽt quia cum hic simul
8 in voluntatis, potuisset & resignare, & conferre, cum ista † adinuicem sibi non repugnent, iuxta l. si consul. ff. de a. fo. & l. accipientia. ff. de auth. tut. cum vul. ¶ Ad quintum, quo quæritur, an mandatum sit sufficiens ad actionem in eo comprehensam dico, φ sic, tum quia adest speciale mandatum cum libera, tũ quia expresse constituens dat facultatem procuratoribus agendi q̃cquid ipse dominus posset, promittentes illud, & ratum, & gratum habiturum, & etiam in specie fuerunt constituti ad renũciandum quæcunque beneficia constituentis siue obtenta, siue in posterum obtinenda.

De Arbit. & arbitrato.

RESPONSVM I.

Licet Arbitratores etiam die feriata in honorem Dei laudare, & arbitrari possint, etiam citatione perẽptoria ad sententiam audiendam prætermissa Nihilominus compromissum per dom. Ant. ex vna, & distributorem, ac capitulum ex altera collatum in Re. do. electum Aprensem, & dom. Guliel nullo iure subsistere potuit, nam do. Anto. pupillus sine tutoria auctoritate compromittere nõ potuit, minusque etiam distributor sine consensu capituli aliquid agere non valuit. Ideo compromissum huiusmodi subsistere nõ posse indubitati iuris est. Nec distributiones quotidianas, quæ tantũ interessentibus, & diuinis deseruientibus debentur, prædicto d. Ant. deberi constat, licet ętatis dispensationem obtinuerit, & cõsequenter fructuum, ac distributionum quotidianarum, nisi saltem per alium ex forma dispensationis, & secundum fundationis legem, & consuetudinem deseruit in diuinis.

SVMMARIVM.

1 *Sententia arbitratoris lata die feriata in honorem Dei tenet.*
2 *Sententia arbitratoria tenet absque citatione peremptoria ad audiendum sententiam*
3 *Publicus sine auctoritate tutoris compromittere non potest.*
4 *Beneficiatus non potest fructus beneficij ad uitam alienare, nisi necessitas uel utilitas ecclesiæ id exigat.*
5 *Distributor non potest aliquem ad distributiones quotidianas sine consensu capituli admittere.*
6 *Arbitri, & arbitratoris potestas a compromisso dependet.*
7 *Dispensatus super ætate, etiam quo ad fructus, & distributiones censetur dispensatus.*
8 *Distributiones quotidianæ debentur solum interessentibus, & in diuinis deseruientibus*
9 *Testator potest capellæ patronatæ in diuinis conditionem imponere.*
10 *Laudum contra iuris regulas, consuetudinem, ac mentem statuentium latum, est nullum.*
11 *Non adimplenti non est adimplendum.*
12 *Dispositio referens intelligitur omnia includere, quæ in relato continẽtur.*
13 *Argumentum a contrario sensu, etiam locum uendicat in dispensationibus beneficiorum.*

Respon. interpreta.

COntulit Re.do. legatus capellaniã Antonio, olim minori x. annis, cum dispensatione super defectu ætatis, cum derogatione iuris patronatus clericalis, & eum derogatione fundationis, qua cauetur dictam capellaniam non debere conferri, nisi idoneo ad celebrãdum. &c. Et cum hoc, ꝙ dictus Anto. teneatur per idoneũ presbiterum in diuinis deseruiri facere, iuxta fundationis continentiam vsque quo erit ętatis legitimæ, mandauitque dicto Anton. fructibus, redditibus, iuribus vniuersis plenariè responderi, ad cuius capellæ possessionem receptus fuit per capellanum d. ecclesiæ, & cum hoc, ꝙ idem do. Anto. deseruiri faciat dictæ capellæ iuxta continentiam suæ prouisionis ¶ Exinde subrogata est lis, & controuersia inter distributorem, ac capitulũ ex vna, & d. Anto, ex altera, super distributionibus quotidianis, & anniuersariis, quas capitulum prætendit non deberi do. Ant. Super qua differentia exitit compromissum in Re. do. electum Aptensem, & do. Guli. de Girandis canonicum Vasionensem, qui tulerunt laudum, & sententiam, per quam in effectu ordinarunt dicto Ant. esse respondendum de laudemiis, & anniuersariis vna cum arreragiis tanquam viro beneficiato, & aggregato in ecclesia Insulana. Quæ sententia lata fuit, vt prætenditur, non vocatis canonicis, nec citato capitulo, & die feriato ob festum Diui Hier. Nunc quęritur de duobus. Primo, an laudum sit inualidum? Secundo, an sit iniquum, attento, quod ex forma fundationis, & ex tenore statutorum, & etiam creditur de iure, quod beneficiatus tenetur deseruire ecclesiæ, alias non debet percipere redditus eiusdem.

Qui veritas est, viam veritatis mihi manifestare dignetur.

¶ Videtur pręmissum laudum valere non obstantibus quæ in præmissa facti narratione deducuntur. In primis non obsta. ꝙ sit tantum die feriata in honorem Dei, quia licet sententia iudicis lata tali tempore non valeat. l. fi. C. de feri. neque etiam sententia arbitri, secundum glo. in l. si de meis. §. ex compromisso. ff. de
1 arb Sententia tamen † arbitratoris tenet, quia laudum arbitratoris habet instar transactionis, quæ die feriato etiam in honorem Dei fieri potest. l. non minorem. C. de trans. & in d. l. fin. in verbo, transactiones loquantur. & ibi in specie not. Bald. illum tex ad hoc. Et idem tenuit Spec. in tit. de arb. § sequitur, ver. sed nunquid amicabilis compositor. & Bart. in l. si ferialis. ff. de arb. Bald. in leg fin. C. de contrahen. emp. & in cap. r. de fer. Panor. in cap. Quintauallis, in decima tertia differentia. de iureiur. & ista est *communis* Doc. sententia, vt per Lanf. de Oria. in materia de arb. car. 6. ver 14. ¶ Non etiam obstare videtur, dum dicitur non fuisse citatos canonicos ad audiendum proferri laudum, quia licet non valeat sententia iudicis parte non citata peremptoriè ad audiendum sententiam, c. consuluit. de off. de. l. properandũ. §. & si quidem. C. de iud. & l. ad peremptorium. ff. eo. neque etiã valet sententia arbitri, l. diem proferre. §. si quis litigatorium. ff.
2 de ar. tamen absq; citatione† peremptoria ad sñiam audiẽdum, valet sñia, siue laudum arbitratoris, qui prius auditis partib. fuit informatus de negotio, ſm Bal. in l si. C. de cõtrab. emp. & Lanfra. de Oria. in d. tractat. de arb. char. 6. q. 10. ¶ Sed altius consideranti mihi ꝯtraria opi. visa fuit verior rationib. subsequentib. Et primo quia Ant. olim sine auct. tu. non potuit compromittere, cũ
3 fuerit† pupillus. l. si pupillus. ff. de arb. quod est verum, etiam si compromissum sit factum a pupillo in casib. in quibus ad ãs iure quodam spãli haberet legitimam personam standi in iudicio, rõ qui non potest alienare, non potest compromittere. c. cũ tempore. de arb. & dicã. J. licet ergo pupillus possit in casu isto stare in iudicio, non tamen sequitur, ꝙ pōt compromittere, & sic alienare, ita signanter determinat Io. Bap. de Peru. in tract. de arb. li. a. c. 19 Nec obst. si dicatur verum esse, nisi sit promissa pœna, & datus fideiussor de obtemperando, ut dr̃ in d. l. si pupillus, quia illud, quod ibi dr̃, procedit quantum ad effectum, ꝙ pœna possit exigi a fideiussore, non ꝙ valeat compromissum, neque laudum, ſm d. Ioan. Bap. in loco præallegato. Secundo rñden, ꝙ ille tex. loquitur ũi si. pupillo proximo pubertati, qui naturaliter obligatur, meritò pro tali obligatione potest interuenire fideiussor. obligari. §. dicendum. ff. de fideiuss. Secus aũt est in pupillo fideiussore proximo infantiæ, qui neq; ẽt naturaliter cõpromittendo obligatur. l. 1. ff. de noua. quia quicquid uidet ignorat. l. r. C. de. fal. mo. & ita tenet gl. in d. l. si pupillus. In casu aũt nostro cũ pręsupponat Antonium esse i 8. aut 9. anno, dr̃ esse proximus infantiæ, ſm glo. in l. pupillũ. in prin. ff. de reg. iu. & Inst. de sti. §. sed quod diximus. declarat Bar. in l. 1. ff. de noua. vbi vult, ꝙ diuiso tempore, quod superest ab infantia vsque ad pubertatem per medium, cognoscatur an quis sit proximus pubertati, an infan-
4 tię. ¶ Secundo beneficiatus† non potest ad uitam suam alienare fructus beneficii. cle. 1. de reb. eccl. non ali. nisi necessitas, vel ecclesiæ utilitas ita exigat, vbi dr̃. ergo etiam non poterit super fructibus, seu redditibus cõpromittere, quia regula est approbata, ꝙ is qui non potest alienare, non potest compromittere. c. cũ tpe. vbi Pan. no. de ar. tradit Dec. consi. 44. col. 2. & in specie, ꝙ beneficiatus non possit super fructib. beneficii futuri compromittere, voluerunt Ant. Imo. & Pan. in d. c. cum tempore. Soc. in consi.
5 statim allegãdo. ¶ Tertio sic probatur, distributor sine† consensu capituli non potest aliquem ad distributiones quotidianas, & similia iura admittere. c. quanto. c. pastoralis. de his, quæ fiunt a pręl. sine consensu c. non ergo possunt compromittere. consequentia patet ex his, quæ sup. scripsi. nam qui non potest alienare, non potest compromittere d. c. cum tempore. & maximè compromittere de iure & de amicabili compositione in arbitratores, vt factum fuit, nam tale compromissum habet instar transac. §. 1. in Auth. vt. di. iud. in glo. c. exposita. de arbi. ubi glo. constat autem distributorem, & punctuatorem habentes nudum officium distribuendi, & punctuandi sibi a capitulo concessum non posse super distributionibus, & obuentionib. ecclesiæ transigere sine consensu capituli c. de cætero. c. veniens. de transa. ergo non etiam poterunt compromittere. Imo dominus Pręposi tus pręlatus d. ecclesiæ, solus sine consensu capituli, non potuisset super fructib. & obuentionib. ad ipsum, & capitulum simul spectantibus compromittere, secundum Spec. tit. de arb. §. restat ver. sed nunquid clericus. & Soc. in consi. 28. prosequendo ordinem. col. 12. lib. 1. minus ergo compromittere potuerunt punctuator, & distributor. Et licet quidã canonici compromissum approbauerint, nihil refert postquam capitulariter non consenserunt. ad hoc. n. vt consensus canonicorum noceat capitulo, oportet, ꝙ talis consensus sit præstitus in communi ſm gl. in l. sicut. ff. quod cuiusque uni no & in c. cum omnes, vbi Abb. & alii, de const. Inn. in c. in Genesi. & in c. audiis, de elec. Ex his apparet compromissum fore nullius momenti, & ꝯñr, ut dictum est, laudum super eo latum non valere. l. Pedius. §. 1. ff. de arb. nã
6 † arbitri, & arbitratoris potestas a compromisso dependet. l. nõ distinguemus. §. de officio. ff de arb. cum igitur partes nõ potuerint dare potestatem arbitratoribus arbitrandi, concluditur arbitramentum latum fuisse per non habentes potestatem, ergo &c. ¶ Circa secundum vr̃ dicendum, ꝙ dicta sententia fuerit iuridica, & iusta, quia licet aliás de laudemiis, anniuersariis, & distributionib. quotidianis nihil deberetur canonico, nec beneficiato non ualenti propter ætatis defectum deseruire in diuinis, tamen fallit nisi sit cum eo plenissime dispensatum super ætate, puta si id fuerit in dispensatione dictum, ꝙ per omnia habeatur pro maiori, ſm Panor. in c. ex ratione. in fi. de æta. & quali. im
7 mo glo. ibi vr̃ velle, ꝙ dispensatus super ætate† etiam ad fructus, & distributiones quotidianas cẽsetur dispensatus. In proposito casu Re. D. Legatus dispensauit spãliter super ætate quo ad fructus uniuersos, & redditus, & iura, de quibus uoluit sibi plenarie responderi. Pondera uerbum, vniuersos, ergo etiam de laudemiis, & anniuersariis, quia qui totum dicit, nihil excludit. leg. a procuratore. C. mand. c. solitę. de maio. & obe. Ponderandum est ẽt uerbum, plenarie de omnib. sibi responderi. c. quãquam. in uerbo, plenarie restituat. de censi. lib. 6 faciunt quæ ad propositum Fel in c. conquestus. de fo. compe. ¶ Verum mihi medulliter cõsideranti tam iuris regulas, quã mẽtem fundatoris, ac etiã Reu. do. Legati ꝯtrarium verius uisum fuit. Primo de iure cõi di-
8 stributiones† quotidianæ, quæ beneficia manualia dĩr, debẽtur solum interessentibus in diuinis deseruientib. c. licet. de præben. adeo, ꝙ contraria consuetudo non ualet. c. uni. de cleri. non residen. lib. 6. similiter anniuersariorum, & mortuariorum emolumenta solum deseruiẽtib. præstanda sunt. d. c. vnico. §. fi. cum igitur Anto. olim per se, nec per alium deseruierit, non uideo causam quare sibi de huiõi mortuariis. & distributionibus distributor teneat rñdere. Secũdo ex pcepto fundatoris tenetur deseruire personaliter, & interesse omnib. hōris canonicis, & missam celebrare, & aquam bñdictam sup tumulo ipsius fundatoris deuota mente spargere, & in casu ꝯtrario ordinauit alium idoneum pñtari dẽre, & ꝯñr voluit non deseruiẽtem, ipso iure bñficio esse priuatum, nam si vult alium pñtari, in necessarium añcedẽs vult bñficiũ de iure uacare, quia nõ pōt pñtari ad beneficiũ, nisi vacet saltẽ de iure, vt vult Gemi. per illum tex. in cap. licet ep̃s. de præb. li. 6. & Ro. dec. 465. de iure pa. l. n. Ro. consi. 465. in re pñti.
9 potuit. n. testator ordinare, † ꝙ nõ deseruiẽs capellæ suæ patronatæ in diuinis sit ipso iure priuatus, maxime accedente consensu Episcopi. c. significatum. vbi Abb. de præb. qui cõsensus Episcopi præsumitur interuenisse saltem ex diuturnitate temporis secũdum Arch. in c. nemo de consecra. dist. 1. Roma. consi. 477. in casu propositę consultationis. Fely. in c. de 4. col. 4. de præscr. Pan. in c. de cura de iure patrona. ¶ Tertio, ex statutis, & consuetudine ecclesiæ tenetur beneficiatus interesse, & deseruire in diuinis, alias priuatur distributionibus quotidianis & anniuersariis, pro rata temporis, quo cessauerit a seruitio. quę statuta cum sint rationabilia, & canonis non obuient institutis, proculdubio obseruanda sunt. c. cum omnes. de const. cap. cum aliquibus. de rescrip. lib. 6. c. constitutum. de uerbor. sign. eo. lib. cum

igitur

igitur secundum iuris regulas, secundum statuta ecclesiæ, s'm voluntatem fundatoris non debeantur distributiones ei, qui
10 non seruit, non possum approbare † laudum dominorum arbitrorum, qui hanc capituli, & distributoris exceptionem non
11 admiserunt. Quarto, non adimplenti † non est adimplendum, l. cum proponas. C. de pac. hic autem Antonius fuit receptus cum hoc, quòd seruiret per alium in diuinis. Item cum hoc, quod solueret capam iuxta formam statuti: quare cum non adimpleuerit, pro parte sua, rationabiliter denegantur sibi ecclesiæ prouentus. & si dicatur statutum non valere tanquam inducens simoniam, c. simoniam, cap. Iacobus. de simo. respondeo verum, si solutio capæ cederet ad commodum bursale canonicorum, & beneficiorum, secus si cedit ad ornamentum diuini cultus, vt in casu nostro. c. significasti. de elect. c. significatum. de præben. & ita declarat Panor. in dicto c. Iacobus. quare cum istud statutum valeat, dico esse casum ad literam, a contrario sensu. in d. cap. Iacobus. quod capitulum potest retinere obuentiones, & distributiones non soluenti capam, iuxta seriem statuti. Nec Antonio suffragatur dispensatio do. legati, quia facta fuit sub conditione, si per alium idoneum deseruierit vsque quo peruenerit ad legitimã ætatem. Potuit enim collatio, & dispensatio fieri sub tali conditione. cap. relatum. de elect. non resi. per quem ita determinat Gemi. consi. 84. incip. quia istud dubium. colu. 2. quare cum hactenus non deseruirei per idoneum vicarium, & sic defecerit conditio, videtur, quod non solum obuentiones, & distributiones possint denegari, quinimmo quod a beneficio possit amoueri, vt dicitur in d. c. relatum, accedat quod Re. do. Lega. non solum voluit, quod per idoneum vicarium deseruiat in diuinis, sed vnum plus voluit, quod deseruiat continentiam fundationis, & consequenter, quod nisi deseruiat per alium, quod sit ipso iure priuatus beneficio, quia ex serie fundationis non deseruiens illico, ipso facto priuatur vt s. probaui. Nam cum Re. do. Legatus se referat ad fundationem, perinde est ac si specificaret omnia, & singula, quæ in ipsa fundatione disponuntur, secundum Bald. in l. si defensor. §. qui interrogatus. per illum tex. ff. de interro. acti. quia
12 dispositio † referens intelligitur omnia includere, quæ in relato continentur. l. qui sic. ff. de verbo. oblig. Tanta enim debet esse obligatio in termino referente, quanta est in termino relato, secundum, Bald. & Ang. in l. si prior. per illum text. ff. solut. matri. vel dato, quòd dom. legatus dispensauerit, quòd possit omnes redditus & prouentus consequi deseruiendo per alium idoneum, non tamen dispensauit, quod non deseruiendo per alium possit prædictas distributiones, & obuentiones obtinere. Immo contrario sensu Re. do. Legatus voluit, quod nisi deseruiat per alium idoneum, quod nihil habeat. quòd argumentum a contrario sensu est validissimum. l. 1. §. huius rei.
13 ff. de off. eius. & etiam habet locum † in dispensatione ad beneficia, & in quibuscunque literis gratiosis, & priuilegiis, secundum glos. in in cap. licet. de priuileg. lib. 6. Ex hoc apparet, quod est fragile fundamentum, si dicatur, quod hic puer vult deseruire per ipsum, tamen quia non est idoneus, iuxta tradita. in cap. super ordinata, de præben. & in c. ex eo. de elect. lib. 6. Ideo Re. do. Legatus ita demum voluit de fructibus sibi responderi, si per alium idoneum, iuxta continentia fundationis, deseruiuerit in diuinis, vt supra, aliunde ostensum fuit.

Respon. acutissimi I. V. D. Ioan. Franc. Ripen. a Sancto Nazario, explicit Lib. 1.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium Librum Secundum absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quam hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

De restit. spol. & remed. Cano. reintegranda.

RESPONSVM. I.

CVm Gaucherius bonæfidei, iustique tituli sit possessor, Quintella vero malefidei exstat, certetq; de expresso dolo, & lucro captando in præiudicium dicti Gaucherij, certe ex aduerso nihil proponi pōt, cur ipse Gaucherius a petit.s dictę Quintellę non sit absoluendus nec remedium reintegrandę malefidei possessori ɔ iusto titulo, bonaque fide possidentem ex cōi sententia competit.

SVMMARIVM.

1 *Remedium canonis reintegranda, non competit malæ fidei possessori.*
2 *Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, & quomodo procedat in donatione*
3 *Nemo se iuuare potest ex eo, quod nititur impugnare.*
4 *Iuramentum habet vim clausulæ, rato manente pacto.*
5 *Non obseruans contractum iuratum. ipso iure cadit a cōmodo contractus.*
6 *Donatio rei alienæ quomodo, & quando valeat.*
7 *Remedium cano. reintegranda, non datur contra possidentem cum titu. & bona fide.*
8 *Iudex in iudicanda non habet recedere a communi opinione Doctorum, alias facit litem suam.*
9 *Exceptio doli, & fraudis, quando obstet agenti recuperanda.*

Respon. interpreta.

1 REmedium Canonis reintegranda, 3. q. 1. non † cōpetit malæfidei possessori ſm Imo. in c. ſępe. de restit. spol. Soc. in l. rē ꝙ nobis. in 4 dubiōne. a. q. prin. ff. de acq. pos. & in ɔsi. 39. col 3. lib. 3. Alex. consi. 94 lib. 5. ideo dixi istud remediū non ɔpetere Quintellę, qa mala fide possideret, si possessio aliqua apud eam esset, quod non credo, vt ɔ ostendā. ꝙ sit in mala fide, ostende; quia sciebat Tonetā esse excōicatam, ex eo, qa ɔuenerat donōni sibi factæ per Peronā, in non alimentando eā vt iurauerat, & ɔñr sciebat dñium bonorū donatorū retro translatum fuisse in ipsam Peronā iuxta, l. 1. C. de don. quę sub mo. & l. si qs maior C. de transa ꝙ aūt sciret Tonetam ɔuenisse, & ob id fuisse excōicatam, ꝓbatur in ɔsil. omen, qa nemo pōt ꝑtendere ignorantiā excōicationis publicę. ta. c. r. de postul. prela. Nec huic fundō obstat, dum dr, ꝙ in casu isto non ꝑt hēre locum dispō i. l. ex eo, qa in ɔctu donōnis est appositum pactū ꝙ Perona possit, & valeat in casum ɔuentionis capere de fructibus bonorum donatorū ꝓ se alimentando; vñ talis prouisio
2 † hōis dēt facere cessare ꝓuisionē legis. l. si. C. de pac. ɔuen. maxime qñ ꝓuisio legis est inducta de iure spāli, vt in casu d. l. 1. ſm Bart. in l. si cum dotē. in prin. ff. sol. matr. & in l. hēr. § 1. ff. de ꝑc. qa ad istud rñdi, ꝙ illa rła procedit qñ pactū, per qđ quis sibi ꝓuidet, est obligatorium, nā tunc tenet illi ꝓuisioni stare, secus si ꝓuisio sit collata in libertatē sibi ꝓuidentis: nam tunc est in arbitrio suo illi stare, aut ad ꝓuisionē legis reuerti. verba. n. ꝓuisionis sonant, ꝙ Perona possit capere, quod verbū possit, denotat liberā facultatē, q. d. si velit, possit capere; si nāūt aliter sibi ꝓut iuris fuerit ꝓuidere, ſm gl. ī l. sępe audiui. ff. de offi. ꝓsi. Pau. de Cast. ɔsi. 495. si dicta pignora. col. 2. ſm antiq̄ impressionem. cum igit hæc ꝓuisio nō sit ꝑcisa, sed facultatis, nihil hēt obstare pręmissa rła. Scđo rñdeo, ꝙ dicta regula ꝓcedit vbi ꝓuisio hōis esset gñalior & pinguior. q̄ ꝓuisio legis; secus eɔ ſm gl. & Sal. in d. l. fi. Ias. in l. a. C. de iu. emp. Lu. Ro. ſin. suo 292. in a. parte, incip. legatarius. dicit. n. Rom. licet testōr pro legato dederit legatario spālem hypothecam, non tñ cessabit hypotheca gñalis, a lege introducta spāli fauore legatorum, vt in l. 1. & 2. C. cō. de leg. ad hoc alleg. tex. singularem in l. fundus. de an. leg ff. facit, qa remedium ordinariū non facit cessare extraordinariū, quod ꝓuidet pinguius & gñalius. l. in ꝓuinciali. §. ꝙ si socius. ff. de no. ope. nū. vbi Bart. & scriben. & imò dicebat Bald. in l. vbi adhuc. C. de iu. dot. ꝙ si mulier prouideat sibi de spāli hypotheca in certo
fundo in casum dotis restituendæ, non tñ cessabit ꝓuisio legis, q̄ vult spāli fauore dotis cętera bona fore hypothecata; in casu nr̄o pinguior & gñalior est ꝓuisio d. l. 1. qa ꝓuidet tā circa fructus, q̄ circa dñiū, & possessionē. Tertio rñdet, ꝙ ꝓuisio hōis factā in vno casu, facit cessare ꝓuisionē l. in casu ꝓuiso, non in alio, ſm Bar. in l. si ɔstante. in prin. in q. 5. q. 2. ff. sol. mat. Alex. ɔsi. 126. col. fi. lib. 5. & Bart. in d. l. si cū dotē. vbi dicit ꝙ ista rła procedit vbi ꝓuisio hōis, & legis tendunt ad idē, secus si ad diuersa. In casu aūt ꝓposito, ꝓuisio hōis tendit ꝓuidere in casu, quo donans velit stare ɔctui, ꝓuisio legis tendit ad ꝓuidendū casu quo donans velit discedere a ɔctu. ergo cū tendant ad diuersa, vna nō facit cessare aliā. Non obs. dū dr, ꝙ pœna d. l. 1. & l. si qs maior. C. de transa. censet remissa per Peronā eo ipso ꝙ egit ad obseruantiā ɔctus, sicut de dño qui petit pensionē ab emphyteuta qui ceciderat a iure suo, nā petendo vr̄ caducitatē remittere, vt p Albe. & Mod. in l. 2. C. de iu. emp. qa ad istud ēt rñdeo multipir. Et primo, ꝙ posset ꝓcedere si Toneta acceptasset petitionē, & se satisfacere, & adimplere ɔuenta obtulisset, secus si petitionem
3 impugnauit, & petita adimplere contempsit. prout fecit ex eo enim † ꝙ quis impugnat, non pōt se iuuare, rła ex eo. de reg. iur. in 6. cum suis concor. Scđo rñdeo, ꝙ si ēt petendo obseruari cōuenta censeat remissa pęna resolōnis ɔctus, cā pp ɔuentiones ꝑdictas ꝑteritas, non tñ cēsetur remissa pęna pp ɔuentiones futuras, sicut nec dñs remittēdo caducitatē cāsam, intelligit remittere caducitatē cāsam pp pensiones in futurū non soluēdas, vt per gl. & Doc. in d. l. a. In ꝓposito licet Perona per petitionē suā petendo obseruari ɔuenta, censeat remisisse pęnā resolōnis donōnis cāsam ꝑ petitiones pp denegata alimēta, tñ qa Toneta exinde post iudiciū inchoatū & finitū, cessauit in solūne alimētorū ipso iure resoluta, iterata fuisset donō, & si ɔriū diceremus, ɔtumacia, & mora ipsius Tonetæ in non parendo iudicato, & non adimplēdo, sibi foret ꝓficua, & dānosa Peronę instāti, ɔ c. mora. de reg. iu. in 6. & petitio iudicialis, quæ magis hēt grauare morā debitoris, induxisset liberationē a mora, si amplius non posset Toneta morosa incidere in pęnā. possem ista ɔprobare ex plurib sed qa patēt ad sensum nālem, nō aliter instabo, sequēdo tex. in l. scire oportet. § sufficit. ff. de exc. tu. & frustra leges, & similia allegamus, vbi nāliter sentimus, ſm Philoso. relatū per
4 Mod. in l. vlt. C. de col. Tertio qa iurm † hēt vim clę, rato manente pacto. d. l. si qs maior. si ɔuentus ad obseruantiā ɔctus, recusat parere, qs dubitabit ꝙ is q obseruabit ɔctum ꝓ parte sua virtute clę, rato manente pacto, poterit saltē ex eo ꝙ alter regsitus non adimplet, allegare aduersarū incidisse in pęnā d. l. si qs maior. nō obstāte petitione sua, cui aliter ɔtraxit, seu parere ɔtēpsit, & est casus in d. l. si quis maior. & in l. q fidē. ff. de transa. Ad tertiū dum dr. ꝙ error iuris intricati excusat a periurio, aliter nō
5 rñdeo, qa indubitati iuris est, ꝙ nō obseruās ɔctū † iuratū ipso iure cadit a commodo ɔctus. d. l. si qs maior, & expeditū est, ꝙ si donatatius non ꝑstat alimenta ꝓmissa ēt simplici ꝓmissione absq. iurō, ꝙ ipso iure perdit ɔmodū donōnis. d. l. 1. & vbi est casus legis nulla pōt subesse dubitatio. l. ancillę. & ibi Bald. C. de fur. & sic cum Toneta, & Quintella scirent donōnem factā per Peronam, esse resolutā, & dñium retro translatū in ipsam Peronam, bñ sequitur, ꝙ cum mala fide Quintella acceptauit donōnem bonorū, quę sciebat aliena, merito ei dēt denegari remedium canonis reintegrāda, vt dixi s̄. Ex alio ēt dico remedium dicti canonis non ɔpetere ipsi Quintellę, qa constitutū, cuius ꝑtextu ꝑtendit se fuisse in possessione, est nullū, ex eo quia ɔctus donōnis factę Quintellæ non valuit, vt probaui latius in alio cō-
6 sil. Non ob. dum dr, ꝙ donō † rei alienę valet, quia rñdeo, ꝙ donatio rei alienę non valet, qa donatio est doni datio. i. dñij trāslatio, qđ dñiū non pōt trasferri per non dñm. & ꝙ non valeat, est tex. in l. in ædib. § fi. ff. de dona. & si dicatur, valet saltem quo ad transferendū vsucapiendi ɔdōnem, & sic quantum ad translationem possessionis, toto tit. ff. & C. pro dona. Item valeat q̄tum ad obligandū donantē de euictione. l. Aristo. §. Labeo ff. de dona. rñdeo dupīr. Primo, ꝙ ꝓcedunt ꝑmissa qñ donans donat rē alienā ignoranti eā esse alienā, secus si scienti, tunc talis ɔctus

a lege

a lege dãnat, nec ẽt transfertur vsucapiendi ꝯdõ. l. 2. ff pro dona.
nec ẽt donans ei tenetur de euictione ſm glo. in d. §. Labeo. qñ
ergo donat res aliena ſcienti, donatio (maxime in ꝑiudiciũ dñi)
est totaliter nulla. d. l. 2. ergo ẽt ꝯstituerit nullũ. & si dicatur licet
ꝯtus non teneat in ꝑiudicium veri dñi, tñ possessio transfert. l.
si aliq̃ rem. ff. de acq. poss. qa verũ est, si transferat per veram tra
ditionẽ, secus si per fictam, puta per precarium, vel constitutũ,
ſm Pau. de Cast. & Soc. in l. 1. §. si vir vxori. de acq. pos. ff. cum
ergo Toneta donauerit bona aliena Quintellę scienti vt sup. ꝓ
baui, sequitur ꝯclo, ꝙ donatio non tenuit, & ꝯñr nec ꝯstitutũ.
Quarto dixi remedium canonis reintegranda, non competere
7 ꝯ Gaucherium possessorem † cum tit. & bona fide, ſm Bart. in
l. rem quæ nobis. ff. de acq. pos. Non ob. dũ replicat ꝙ plures sũt
qui tenent oppositum, qa rñdeo dupl̃r. Primo, ꝙ opinio Bar. est
cõis ſm Soc. in ꝯs. 309. in tertia parte. vnde in iudicando ab ea
8 nõ est recedendũ, aliàs iudex † faceret litem suã ſm Bar. in l. cum
prolatis. ff. de re iud. Sc̃do rñdeo, ꝙ istud ꝯnum dẽt intelligi qñ
singularis successor habuit titulũ a vitioso auctore. opinio Bar.
& cõis loquitur in singulari successore hñte cãm ab alio bonæ
fidei possessore. Ita ego ꝯcordo opiniones istas ꝯrãs in c. sæpe.
de rest. spol. & reperio, ꝙ hanc cõcordiam tradidit Soc. ꝯs. 266.
col. 6. lib. 2. Gaucherius aũt possidet cũ titulo, & bona fide, & ha
buit cãm a d. Borelli auctore bonę fidei, ergo &c. Nec õbstat dũ
dr̃, ꝙ opinio Bar. fundatur in l. siue aũt. §. si duob. ff. de publi. &
ꝯsequenter dẽt intelligi eo casu, quo titulus hr̃ a diuersis ꝑsonis,
prout ille tex. loquitur, secus si ab eadẽ, quia tunc prior dẽt præ-
ferri. l. quoties. de rei vendit. C. ad istud omissa disputatione, an
cõis opinio quę generalis est, dẽat restringi ad istos terminos tñ
nihil facit ad casum nr̃m, quia Gaucherius habuit suum titulũ
a dicto Borelli, Quĩtella vero habuit a Toneta, & sic a diuersis,
ergo sumus in terminis dicti §. si duob. Quinto, dixi donatio-
nem factam Quintellæ, fuisse fcãm in fraudem futuræ donatio-
nis faciendę d. Borelli: & sic in fraudem futuri creditoris, rõnibus
de quib. abunde in primis allegationibus, quib. non video aliqd
obstare, ea iis quæ in ꝯtus allegationib. ad eneruandas coniectu
ras, & fraudes deducũtur. Ideo aliter super hoc nõ insistam, sed
circunspectus, & prudens iudex ipse poterit oĩa rimari, & si fa-
ctũ, & ſeriẽ rei considerabit diligenter, occulta fide cognoscet.
Ad illud aũt, quod dr̃, ꝙ exceptio fraudis venit opponenda &
discutienda in iudicio, petitur ex eo, ꝙ ad reuocandũ alienata in
fraudem creditorũ agendum sit actione reuocatoria. §. item si
quis in fraudem. Inst. de act. Exceptio doli & fraudis non vr̃ ob-
stare agenti remedio canonis reintegranda, cui nulla exceptio
proprietatis obiici põt, ſm Alex. consi. 90. & seq. li. 5. Dec. cõs. 57
col. 1. ad istud. n. rñdeo, ꝙ illud, ꝙ dr̃, ꝙ exceptio proprietatis non
possit opponi agẽti possessorio † recuperandę, procedit nisi sit
talis exceptio, q̃ ita ꝯcludat in possessorio, sicut in petitorio, ſm
Bal. in rub. de pace Constan. in uerbo, restituitur. per c. accepta.
de rest. spo. Rota decis. 16. in nouis. Alex. in l. naturaliter. §. nihil
cõe. vbi ẽt Bal. ff. de acq. pos. In proposito exceptio fraudis, q̃ cõ-
cludit, ꝙ donatio fuerit facta in fraudem Borelli & Gaucherij,
eodem mõ cõcludit, ꝙ cõstitutum in ea donatione appositum
fuerit in fraudẽ factũ. Iõ sicut exceptio doli obstaret agenti pe
torio, ita obstabit agẽti possessorio. Et ꝙ exceptio doli, quę con-
cludit ꝯ possessorẽ, sit admittẽda, uoluit Ang. in l. dolo. ff. de ex-
cep. Et maxime ꝯ agentem remedio cano. reintegranda quod
non competit malæfidei possessori, vt s. deduxi. in primo funda
mento. Satis ex iis puto resoluta, q̃ latius contra cõsultationem
meam obiiciuntur, absoluendumque fore Gaucherium posses
sorem cum titulo oneroso & bonæfidei a petitis per Quintellã,
quę cum mala fide, & expresso dolo certat de lucro capiendo
in prędicium, & odium dicti Gaucherij. Laus Deo.

RESPONSVM II.

REmedium Canonis reintegranda, non solum possidenti per constitutum competit, sed etiam ficte possidenti competere iudicatum est, atque etiam prior uigore constituti possidens, posteriori actualiter possidenti etiam in petitorio prefertur.

SVMMARIVM.

1 *Remedium canonis reintegranda, competit etiam possidenti uigore constituti, cum is uere possideat, qui per constitutum possidet.*
2 *Remedium canonis reintegranda, etiam ficto possessori competit.*
3 *Prior possidens uigore constituti, etiam in petitorio præfertur posteriori actualiter possidenti.*

Respon. Interpreta.

1 NOn est dubitandum, an remedium † canonis rein
tegranda, 3. q. 1. competat possidenti uigore cõ
stituti, quia possessio acquisita per constitutum est
uera possessio, & dicitur uere possidere is, qui uigore
constituti possidet, licet actua acquirẽdi possessionem dicatur
fictus. l. quod meo. ubi Ale. & Mod. ff. de acq. pos. Quinimo sunt
qui velint, ꝙ remedium dicti canonis non solum competat ve- 5
ro possessori, ut est possessor uigore constituti, sed ẽt competit
2 † ficto possessori, vt est possessor, in quẽ sine vlla apprehensio-
ne ꝑ se, vel ꝑ aliũ eius noĩe facta lex ipso iure trãsfert possessio-
nẽ ſm Soc. in l. rẽ quæ nobis in 5. q. ff. de acq. pos. vbi istud ex-
presse firmat, ꝓsupponẽs nullũ dubiũ esse, ꝙ nõ competat possi
dẽti in vim ꝯstituti, qa illa est vera possessio, & ꝙ etiam datur ta
le remedium ficto possessori, quod plus est, sequitur Bal. in ru-
br. de cau. pos. & propri. & Deci. cons. 84. excellentissimi docto-
res. & ꝙ competat possidenti in vim constituti, tenent Alex. &
alii, quos deduxi in meo consi. in hac causa reddito. Et pro cer-
to in hoc non est hęsitãdum, & adducta pro Guid. Papæ q. 112.
loquunt in petitorio, videlicet in casu l. quoties, C. de rei ueu. &
faciunt pro hac opinione, quia *communis* est sententia, ꝙ prior
3 † possidens in vim constituti præferatur in petitorio, iuxta ter-
minos dictæ l. quoties. & ibi Ias. in quinta limitatione. Ergo idẽ
dicendum in possessorio. Laus Deo.

RESPONSVM III.

LIcèt agens narrando proponat rẽ pleno iure ad se pertinere, ex medio vero concludendi petat se spoliatum re integrari, ex huiusmodi propõne remedium canonis reintegranda, deductum vr̃, cum qualitas actionis propositæ ex medio concludendi dignoscatur. Ideo Ioannes Fabri proprietatis cessionarius possessionis iudicium intentatum recte prosequitur, vitio litigiosæ possessionis, non obstãte.

SVMMARIVM.

1 *Ex medio concludendi cognoscitur, quòd iudicium fuerit intentatum.*
2 *Remedium canonis reintegrandæ, competit cessionario proprietatis.*
3 *Vitiũ litigiosi non inducitur per cessionẽ proprietatis, de qua rõ cõtẽdit.*
4 *Multa conceduntur in consequentiã, quæ principaliter non concederẽtur.*
5 *Tertius pro iure, & interesse suo, poteſt litem ab alio institutã prosequi.*

Respon. interpreta.

IN causa præsenti, constat ex medio concludendi, in
tentatum fuisse remediũ canonis, reintegrã-
da. 3. q. 1. quia in conclusione petitur spoliatum reintegra-
1 ri, nam ex medio † concludendi cognoscitur quæ actio fue
rit intentata, ſm Bar. in l. certi condictio. in prin. ff. si cer. pet. Nec
refert, ꝙ in narratiua sit dictum. rem ad agentem pleno iure ꝑ-
tinere, quia non inspicitur narratio, sed cõclusio. ita in terminis
nostris consuluit Dec. cons. 136. in causa reuerendi. hoc sic præ
supposito, vr̃, ꝙ Io. Fab. cui fuit cessa proprietas vineę, & domus
de cuius possessione contenditur, recte posit prosequi iudiciũ
intentatũ per Antoniũ de Ilia cedentem, non obstante uitio liti
2 giosi, quia † in cessionariũ proprietatis transit remedium cano
nis reintegrãda, vt ꝯsuluit Bal. cons. 309. sup quo. lib. 3. & firmat
Soc. in l. rem quæ nobis, ff. de acq. pos. & comprobaui in c. sepe.
col. 4. ver. 3. quæritur, an competat cessionario de restit. spo. Nõ
3 obstat uitium litigiosi, quia per cessionem † proprietatis, de qua
non contenditur, non inducitur uitium litigiosi. auct. litigiosa.
C. de litig. & si dicat̃ vitiũ litigiosi esse sup possessione, de qua ꝯ-
tenditur, rñdetur, ꝙ Antonius de Ilia non potest dici alienasse
possessionem, quam non habebat, & q̃ non fecit per cessionẽ
proprietatis alienam, vt de se patet. Iura. n. quæ loquũtur de ces
sione possessionis litigiosa intelliguntur ex parte rei, nõ ex par-
te actoris. Et si instetur dicendo, ꝙ actio siue condictio ex d. ca
none reintegranda, erat litigiosa, aduertẽdum est, ꝙ Ant. de Ilia
non cessit condictionem ex d. canone reintegranda, nec posses
sionem principaliter, sed solũ proprietatẽ cũ iuribus ipsius pro
prietatis, & non condictionẽ ex dicto canone, quæ est actio per
sonalis. Inst. de act. §. in personam. Et si dicatur quo mõ ergo iu
re Io. Fab. põt prosequi istud iudicium? Rñdeo, ꝙ hæc actio, si-
ue condictio transit in cessionarium proprietatis in ꝯsñam, nã
penes eum sit proprietas inutilis, ut dixi tenere Bald. & Soc. ubi
aũt actio quæ denegabatur transit in consequentiã proprietatis
4 nõ incurrit uitium litigiosi, quia multa † conceduntur in conse
quẽtiam, quæ principaliter non concederentur, l. quidã, ff. de ac
qui. do. l. in modicis, cum gl. ff. de contrah. em. ponas exemplũ,
in iure patronatus, quod transit in laicum in ꝯsñam venditionis
vniuersalis, quod tñ de per se non potest alienari, c. ex literis. de
iure patro. & istud probatur in d. l. fi. C. de litig. ubi in consequẽ
tiam diuisionis transit res, & actio litigiosa in alterum absque
pœna litigiosi. Comprobatur, quia pendente lite super posses-
sione, uel actione personali, non prohibetur litigans alienare
proprietatem, c. 1. & ibi no. de confir. uti. vel inuti. ergo satis da
tur intelligi, ꝙ nec ẽt prohibetur alienare iura, & actiones, quæ
transeunt in emptorem siue cessionariũ proprietatis, alioquin
per indirectum nõ posset alienari ꝓprietas. Preterea, cum dictus
Io. Fab. habeat proprietatẽ absq; uitio litigiosi, non prohibetur
pro iure, & interesse suo prosequi iudicium possessionis, quia
5 tertius † põt proseq litem ab alio institutã. C. cũ sup. de re iud. c.
veniens. de testi. tradit Bal. in auct. nunc si hæres. C. de litig. &c.

D: causa possess.& proprie.

RESPONSVM L

COllatio Facta ab ordinario Carpentorate. existenti in quasi possessione, quandam capellam conferendi D.Hieron.in preiudicium patronorũ, ipsorum institutione de D.Gulielmo secuta non obstante, ſm ea quæ proponuntur, de iure ualida est, præsertim attenta quasi possessione, scientia, visu, & patientia dictorum patronorum comprobata, nam huiusmodi quasi possessio in similibus causis singularis speculationis est.

SVMMARIVM.

1 *Collatio est fructus iuris conferendi, præsentatio est fructus iuris patronatus.*
2 *Ad possessorem, seu quasi spectat ius conferendi in præiudicium eorum, ad quos spectat præsentatio.*
3 *In materia collationis, præsentationis, & iurispatronatus, quasi possessio est principalis intentionis.*
4 *In quasi possessione tria requiruntur, uidelicet scientia seu patientia aduersarii, item ius proprium, nec non, & bona fides.*
5 *Malafidei possessor non facit fructus suos.*
6 *Scientia, & patientia aduersary, articulandu, & probandu est.*
7 *Episcopus præsumitur scire qualitates beneficiorum existentium in sua diœcesi.*
8 *Vnicus actus electionis, præsentationis, & collationis, quasi possessionem ipsorum actuum acquirit.*
9 *Collationes sine scientia patronorum, sunt ipso iure nulla.*
10 *Beneficia in dubio præsumuntur libera, & non patronata.*
11 *Sola fama excusat a mala fide, necnon a causa temeraria & iniusta.*
12 *Extincta descendentium linea, & sic agnatione, ius patronatus extinguitur, & ecclesia libera efficitur.*
13 *Ius patronatus non præscribitur contra ecclesiam, quæ semel libera fuit.*
14 *Ex non usu quasi possessio iuris patronatus amittitur, & ecclesia libertatem præscribit.*
15 *Clausula, si non sit alteri ius quæsitum in rescriptis tacitè subintelligitur.*

Respon.Interpreta.

PVnctus huius controuersiæ, Vt mihi uĩ, solus consistit in quasi possessione vigore conferẽdi capellam. de qua agitur in qua quidẽ quasi possessione ordinarius Carpentoratensis esse prætenditur in præiudicium patronorum, medio duarũ vltimarũ collationum immediatè pcedentium. Et vt cognoscatur, ꝙ punctus ad hoc reducatur, subiicio duas verissimas conclusiones. ¶ Prima conclusio, collatio
1 † est fructus iuris conferendi, & præsentatio est fructus iurispatronatus ſm Pan. post Inn. & alios in c. consultationib. de iure pat. Inn. & Ant. ĩ c. 2. de in integ. rest. & in c. in literis, de rest. spo.
2 & alibi sæpe. ¶ Secunda conclusio, ad possessorẽ, seu † quasi spectat ius conferendi in præiudicium ẽt eorum, ad quos spectat præsentario ſm Rot. decis. 476. de iure pat. in antiq. Inn. & Pan. & alii in d. c. 2. de in integ. rest. & in c. cũ olim. & c. cum ecclesia Sutrina. de cau. poss. & proprietatis. cũ solitis concor. quas breuitatis cã omitto. Ex his infertur, ꝙ si dicamus epm fore in possessione libere conferendi, necessario sequatur concludendum, ꝙ collatio pdictæ capellę facta per ipsum ualuerit in pϳudiciũ patronorũ. hinc cõsuluit Car. ꝙ collatio facta per papam ẽt non facta mentione iuris patronatus ualet, qñ eps est in quasi possessione libere cõferendi, & patroni in quasi possessione præsentandi. ita Card. consi. 69. quo ad primũ. uer. ad ſm dubium. Dec. consi. 117. colu. 2. vbi alia adducit. Ex quib. concluditur, ꝙ in ista
3 materia est attendenda † quasi possessio, & in spẽ, & in terminis nostris ita concludit Rota decis. 457. sub tit. de impetra. & colla. in anti. Si uero dicamus epm non esse in quasi possessione libere conferendi, collatio utpote facta sine cõsensu patronorũ erit ipso iure nulla. c. decernimus. 15. q. 7. ca. illud. vbi Pan. & alii de iure pat. cum cõcor. ¶ Restat ergo discutere vtrũ eps Carpentoraten. dicatur in quasi possessione libere conferendi in prçiudicium patronorũ. & prima consideratione uisum fuit, ꝙ non, nam quasi possessio, seu ius libere conferendi ẽt cuiliber rei in-
4 corporalis, nõ acquirit̃ nisi trib. † concurrentib. primo nisi data scientia primi possessoris. l. 2. C. de seruit. & aq. & in nostris terminis tenet Cal. consi. vlt. in ti. de cau. pos. & proprie. Pan. & alii in d. c. cum olim. & d. c. cũ ecclesia Sutrina. Bart. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de iti. actuq; pri. & rõ est manifesta, quia subiectum huius quasi possessionis est vsus, & patiẽtia aduersarii. l. quoties. ff. de seru. quę patientia non põt esse sine scĩa, ergo necessario requiritur scĩa. Scdo requirit, ꝙ eps conferat iure suo libero, & nõ iure deuoluto. l. fi. ff. quemad. seru. amit. Tertio requiritur, ꝙ bona fide cõferat, credens sibi ius istud conferendi competere. l. 1. §. Aristo. ff. de aqua quot. & æsti. saltẽ quantum ad effectum, vt collatio valeat, ſm Pan. in d. c. cum olim. & d. c. cum ecclesia Sutrina. quẽ oẽs nemine discrepante ibi sequuntur. & rõ est euidens, quia vt s. dixi, collatio est fructus iuris cõferendi. ergo ma-
5 lefidei † possessor non facit tales fructus suos. c. grauis. de rest. spo. l. in fundo. l. ex diuerso. ff. de rei uend. Constito ergo de mala fide, collatio cassanda erit, vt per Ab. & alios ubi supra. ¶ Istis attentis, bñ vr̃ dicendũ epo per dictas duas collationes nõ fuisse requisitã quasi possessionẽ libere conferendi, quia non constat in processu ꝙ patroni habuerint scĩam geminatę uocationis, & duplicatę collationis, quę scĩa erat probanda pro parte dicti do. Oliuarii, ut concludit Bar. in l. 2. C. de serui. & aqua, & in l. 1. §. deniq;. ff. de acqua plu. arc. vbi instruit nouos practicantes, vt
6 articulent † de scientia aduersarii, & probent. sequitur Pan. consi. 21. col. fi. in 2. par. non ẽt apparet de bona fide do. Epi cõferentis, ꝙ crediderit eã iure suo, qa p̃sumitur, ꝙ sciret dictã capellã
7 fore iuris patronatus laicorũ, nam Eps † præsumitur habere notas qualitates bñficiorum existentium in sua diœcesi secundum Host. & Io. And. in d. c. cum nostris. de cõcess. preb. Fel. in c. in nostra. de rescr. ista sunt, quæ ꝯ do. Hieronymum Oliuarium valde urgent. ¶ Sed ulterius consideranti mihi ꝯtra snĩa uisa fuit
8 verior, quia ex unica † electione acquiritur quasi possessio iuris eligendi, & ex vnica præsentatione quasi possessio pręsentandi, & ex unica collatione quasi possessio conferendi, cũ sint actus, qui cõiter non solent fieri nisi a possessorib. ſm gl. Inn. & alios in d. c. cum olim. & d. c. cum ecclesia Sutrina. & probatur in ca. ex literis. de iu. pat. & in d. c. consultationib. eod. tit. & Inn. in c. 2. de in inte. rest. Pan. & alii in c. querelã. de elec. & alibi sæpe. Nec ob. pręmissa. primo nõ obstat dum dr̃, ꝙ hæc cõclusio procederet, si patroni sciuissent, & passi fuissent, quia esto ꝙ ita sit, tñ ex serie facti cõstat de sciẽtia patronorum. & ꝙ ꝓter, ostẽditur sic, patroni p̃sentauerunt D. Gulielmum ad dictã capellã tanquam vacãtem per mortem quõdam D. Claudii prædecessoris immediati, cui eps libere, & iure suo ordinario contulerat tãquam vacaret per resignationem factam ex cã permutationis p Paulũ. ex hoc colligo scientiam patronorum, quia nisi ipsi sciuissent collationes factas, & illas approbassent, non dicerentur uacare per mortem dicti Claudii, sed per resignationẽ Pauli, qui ante dictas collationes ex præsentatione patronorum fuerit institutus, in tm̃, ꝙ obtinens beneficiũ patronatus sine consensu patronorum, dr̃ vsurpator, & occupator. c. ex insinuatione. de iu. pat.
9 & collationes ẽt factæ sine † scientia patronorum sunt ipso iure nullę, ut sup. dictũ fuit. & ibi no. Pan. sed per mortem vsurpatoris non dr̃, nec põt uacare, ut no. in c. susceptũ. de rescr. in 6. necessario sequitur si uacauit per mortẽ dicti Claudii, ꝙ ualuerit eius collatio, valere aũt non põt, nisi p̃supponamus acquisitam quasi possessionem ꝯferendi ipsi Epo, acquiri aũt non põt quasi possessio, nisi data scĩa, & patientia, ergo a primo ad ultimum restat corollarie dicendũ, ꝙ ipsi patroni sciuerũt, & passi fuerunt. Non ob. dũ dr̃, ꝙ requiritur, ꝙ Eps ꝯtulerit bona fide, credens ad se spectare ius ꝯferendi, quia in casu isto ẽt Eps qui contulit erat in bona fide, & credidit ad se spectare, quia oia beneficia in diœcesi spectant ad eius collationẽ. c. oẽs basilicæ. 16. q. 7.
10 c. sic quidam. & c. regenda, 10. q. 1. & in dubio † bñficia pręsumũtur libera, & non patronata, ſm Arch. in ca. decernimus. 16. q. 7. Pan. in d. c. querelam. in 3. not. Dec. consi. 117. col. 1. & consequẽter cum ius cõe, & iuris pręsumptio sit pro ordinario collatore, legitime potuit credere sibi licere iure suo conferre, argumẽto c. ad decimas, de rest. spol. lib. 6. fortius concludit Pan. in d. ca. cum olim. & dicto c. cum ecclesia Sutrina. & in ca. si diligenti. de præscr. & Barto. in d. §. hoc interdicto. ꝙ quælibet probabilis coniectura sufficit ad cãndam præsumptionem bonęfidei, & excludendam præsumptionem malęfidei. & in proposito dicunt,
11 ꝙ † sola fama, ꝙ ius cõferendi competat alicui, excusat a mala fide, quanto fortius dispositio iuris cõis. Nec obstat ꝯtia pręsumptio, ꝙ pręsumitur scire omnes qualitates beneficiorum existentium in diœcesi, & sic scire capellam fore iurispatronatus laicorum. Ad istud rñdeo multipliciter. & pro fundamento respõsionum pręmitto unam tritam, & cõem cõclusionem, ꝙ bona fides nõ solum ex iustis, sed ẽt ex temerariis, & iniustis causis cãri potest ſm gl. in l. 1. C. ubi cau. stat. quam ibi multum commẽdat Bal. & sequitur Alex. consi. 127. visa inquisitione, col. 3. vol. 4. & ꝙ temeritas cã excludat malam fidem possessoris, est tex. quem ibi no. Are. & Iaс. in d. l. cũ possidere. in princ. ff. de acq. poss. & Bar. in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. eo. Barb. consi. 28. col. antepe. vol. 2. redeũdo ad propositum, si ordinarius, qui contulit, sciebat capellam, de qua agitur, esse iurispatronatus, & sciebat, ꝙ erat iurispatronatus ex fundatione Simonæ, relictæ quõdam Ioannis Zelizeri, quę reliquit ius patronatus filus, & descendentib. Rostagni de Arnulphis, aliás de Buso, quorum descenden-
12 tium linea extincta †, est, & cõsequenter extinctum ius patronatus, & ecclesia effecta libera, ut traditur in c. 1. de iur. pat. hac de cã potuit legitimè credere sibi licere iure suo cõferre dictam capellã, quia asserti patroni nõ sunt de descendẽtibus dicti Rostagni, nec de agnatione. & nõ esset ponere os in cęlũ, nec a iure deuiaremus tenere, ꝙ ad assertos patronos non spectat iuspatronatus dictę capellæ, cum (ut dixi) non cõstet, ꝙ sint de descendẽtib. suprascriptis. Nec quicquã facit si diceretur, ꝙ Ioanna Algelse

maict

mater Margaritæ, quæ præsentauit d. Gulielmum, præscripse-
13 rat iuspatronatus, quia contra ecclesiam † semel effectam liberã nõ põt
laicus præscribere iuspatronatus sm Pan.consi.106 uer.secun-
do principaliter. In 2.vol. Cat.in cle.si plures.in 5 q.de iure pa.
Ale.cons.75.visis, in fi.uol 4.licet possit præscribere contra ueros pa
tronos, sm Io.Andr.in c.quod alicui.de reg.iur & istam distin-
ctionem comprobaui hoc anno in rub.de iud. Ex his apparet,
quod dicta Margarita nec ius hẽt, nec quasi possessionem assertã
iurispatronatus, merito episcopus potuit iure libero conferre
hanc capellam prædicto d. Hierony. Oliuario. Vel aliter dico, quod
vbi agitur de acquirenda possessione libertatis, quæ acquiritur
ex non vsu priuilegiati, non exigitur bona fides, sed ex solo nõ
vsu perditur c.cum accessissent, vbi glo.de consti.tradit Ant.in
c.peruenit.col.fi.de cens. Ius autem patronatus, quod habẽt pa-
troni, est gratiosum, & ex priuilegio ecclesiæ, ut per Panor.in
c.querelam, de elec. ergo &c. Et nisi dicamus, quod ex non † usu
14 solo perdatur quasi possessio iuris patronatus, certe impossibi-
lis esset communis conclusio quod possit ecclesia præscribere li-
bertatem aduersus ius patroni, quia opponi semper potuit, quod
episcopus sciebat, uel scire præsumebatur, ecclesiam esse patro
natã. vel aliter posset respõderi, quod mala fides prælati non nocet ec-
clesiæ, cui per collationes liberas acquiritur quasi possessio, ut
per gl. Panor.& alios in c.fi. de præscri. Vel aliter responderetur, quod
in facto præsupponitur has liberas collationes fuisse factas per
vicarium & gubernatorem, in quibus non cadit præsumptio,
quod ipsi scirent ecclesiam esse iuris patronatus, quia ipsi non sunt
qui visitent, propter quam visitationem episcopus præsumitur scire
qualitates beneficiorum, vt declarat Fel.in c.2.col.1.de excep.
Dec.consi.135.in fi. Ex istis liquido constat collationem factã
d. Hieron.de iure ualidam fore. Quo fit, vt institutio dict. Guliel
mi postea secuta nullius sit roboris & momenti, & maxime at
tento, quod est facta cum expressa clausula, si non erat alteri ius quæ-
15 situm, quæ etiam tacite † subintelligitur. c. super eo.de offi dele.
l.2.§.si quit a principe.ff.ne quid in loc.pub. cum igitur per col
lationem prius factam d. Hierony. per ordinarium esset ius ac-
quisitum per prædicta, sequitur quod institutio, & prouisio domi.
legati subsequens non habet aliquem effectum. Laus Deo.

RESPONSVM II.

Licèt In beneficialib. iudicia possessoria censeantur hẽre
annexam causam proprietatis, tamẽ de titulo nõ
est adamussim discutiendum, cum sufficiat habere titu
lum coloratum. Quare postquam illustris curia Ioannẽ
Alardi in possessione manutenuerit prioratus de Calma, de ti
tuli validitate, vel colore amplius quærendum non est. Nam ei
sufficit excludere Michaelem Rodulphi actorem per non ius
suum, cuius collatio, vti subreptitia, & suspensio facta, uiribus nõ
subsistit. Nec eidem Ioanni obstat, quod prioratus, de quo agitur,
sit monachalis, & regularis, qui non potest clericis secularibus
conferri. Verum cum prædictus prioratus a duobus immediate
prædecessoribus secularibus clericis conferri posse decisum est.
Quare manifeste cõstat Ioannem Alardi, Michaele Rodulpho
potiorem esse.

SVMMARIVM.

1 *In iudicio possessorio sufficit habere titulum coloratum, nec est de eo ada*
mussim disputandum.
2 *In interdicto retinenda is potior est, qui fidem facit de antiquiori posses-*
sione, & sufficit reo excludere agentem per non ius suum.
3 *Ius conferendi de iure communi pertinet ad episcopum.*
4 *Collatio nulla nullum præstat titulum.*
5 *Gratia subreptitia est ipso iure nulla.*
6 *An uerbis narratiuis, seu assertiuis notarij credatur?*
7 *Collatio facta suspenso non ualet.*
8 *An prioratus monachalis uel regularis conferri possit alijs quam regula*
ribus eiusdem ordinis, uel prioratus.
9 *Paria sunt non habere titulum, uel habere, sed inualidum.*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. Interpret.

Licèt In beneficialib. iudicia possessoria censeantur ha
bere annexam causam proprietatis. l.2.§. quædã.
vbi glo. ff.de interdic. & ideo requiritur probatio tituli
ad colorandam possessionem, ne detur uitiosus ingres-
1 sus.c.1.de reg.iur.lib.6.tamen in possessorio † iudicio non est de
ualiditate uel inualiditate tituli adamussim disputandum, seu di-
scutiendum, cum sufficiat habere titulum coloratũ, quod ma-
xime procedit in iudicio retinendæ, in quo militat ratio dandi
uitiosum ingressum, cum iam ingressus datus sit, & maxime co
ram iudicib. laicis, qui solũ cognoscere possunt de nudo & me
ro possessorio sm Panor.in cap. literas.de iura.cal. ¶ Cum itaq;
excellens curia præcisè aliquando d. Io. Alardi manu tenuerit in
possessione prioratus de Calma in vim tituli colorati, non vr quod
amplius sit quærendum de colore, & validitate illius tituli; sed
id solum discutiendum est, utrum in hoc iudicio retinendæ, po
tior sit, an Michael Rodulphi actor, an ipse Alardi reus. Et pau
cis agendo intrepide rñdeo ipsum Alar. potiorem esse, quia cõ
stat eũ prius fuisse possessionẽ prioratus assecutũ, & per curiam
præcise manutentum, annalemq; possessionẽ, & ultra fore ante
2 litem motã per Mic. in iudicio † aũt retinendæ, uincere is debet, qui
fidẽ facit de antiquiori possessione, quia iunior psumitr clande-
stina. c.licet causam.de prob. ubi Panor.& alij. Et docet Bart.in l.si
duo.ff.uti possi.& Bal.in l.ordinarii.C.de rei uendi. Sed si liber
validitatem titulorũ discuteret, et potiorem esse puto d. Alardi,
cui in hac cã reo satis est excludere agentem per defectum iuris
agentis, absq; eo, quod teneatur aliter suã possessionẽ colorare alio
titulo sm Cõpost.& Io. An.in c.mandatũ.de rescr. Rota, decis.
54.in antiq. Gemi.cõsi.38.pro clariori.in prin. si mõ demonstre
tur agentem nullum hẽre ius in dicto prioratu, apparebit d. Alar.
iterum manutenendũ in sua uera, & iuridica possessione. ¶ Qđ
aũt d. Michael actor non habeat titulum coloratum, probatur
ex pluribus. Primo, quia titulum habet a dño præposito mo-
nasterii de plebe Martirum Vlcien. ordinis S. Aug. a quo dr de
pendere prioratus iam dictus, ad quem propositũ non spectat
3 ius conferendi. Non quidem de iure cõi, quia de iure † cõi perti
net ad episcopũ. c.omnes basilicę 16.q.7.c.cum episcopus.de of.
ord.lib 6 c.1.de c.mona. c. cum ex iniuncto. de hæret. Non etiã
ex priuilegio de quo non constet. Non ẽt ex consuetudine, de
qua non appareat. Quinimo ex productis collationibus, maxi-
me ultimis, constat ius conferendi spectare, & pertinere ad præ
positum & capitulum simul, & semel, uel saltem constat capi-
tulum esse in quasi possessione conferendi simul cum præposi
to. Ex quib. sequitur nostra conclusio, quod collatio facta Michae
li a solo præposito absque consensu capituli, est ipso iure nulla
tanquam facta a non habente ptãtem conferendi. c.cum in il-
lis, §.fi. de præben.lib.6.c.postulatis.de conces.præben. & idẽ si
collatio spectet ad solum præpositum cum consensu capituli,
quia collatio facta non habito consensu, et nulla est capit.1.§.1.
& ibi gl.in verbo, assensu ne sede vac.lib.6. Cum igitur collatio
huiusmodi sit nulla ut pote facta absque capitulo, non præstat
4 † titulum coloratum secundum Pan.in c.quia diuersitatem.de
conces.præb. ¶ Secundo, nulla est asserta collatio, quia facta
Mich. uti monacho expressè professo, de cuius expressa pfes-
sione non fuit fcã fides lrimè, put fieri oportuit ab ipso impe
trante. c.qa circa. vbi Pan.no.de csang.& affi. & comprobat late
Fel.in c.constitutus.colu.1.de rescriptis. Non enim ita de facili
impetrasset collationem prioratus ab Abbate, seu præposito, si
non fuisset eiusdem ordinis, & monasterii professus. c.nullus.
5 c.obitum lxi.dist. ergo si non probetur professio, erit gratia † ip
so iure nulla. c.postulasti.de rescrip. facit l.si pater. C.de hære.in
sti. ubi probatur, quod donatio uel legatum factum alicui uti mo-
nacho professo, non ualet si professus non erat, quia professio
creditur causa finalis gratię, & donationis; quæ si sit falsa, uitiat
gratiam, l.demonstratio falsa.§ fi.ff.de cond.& demon. c.ex par
te. c.dilectus.de conces.præb. Gemi.consi.119.in princ. Fel.in ca.
quod superis.col.1.de fide instr. Non obstat, quod fuerit exhibitũ
instrm cuiusdam receptionis, & professionis, de quo in folio
lax. factæ in manibus d. Bartholo. Paschalis, quia talis professio
est nullius effectus, & ipso iure inualida, ut pote recepta a non
habente ptãtem ipsam professionem recipiendi, ut est tex.in c.
porrectum. & in ead. audiẽtiã, & utrobiq; Pan.de reg. nisi.n. fue
rit professio recepta ab Abbate, uel de eius mandato, nihil ua-
let, ut ibi dr. Et licet idem notarius attestẽr se rogatum de com
missione recipiendi professionem factam d. Barth. per uicariũ
pręposit; tñ sibi non creditur nisi aliter fides fiat, quia sunt uer
6 ba assertiua notarii eorum, quę per ipsum gesta dñr. Quibus †
uerbis assertiuis non iure credit, sm Pan.in c.cum causam.de te
sti. Et Ias. late in l.fenium.col.1.in fi.& seq. C.qui testa. face.pos.
tum quia non est credendum notario exprimenti aliquid, quod
tpe instrumenti factum non fuit, sm Bart.in l.si quis in aliquo.
col.fin. C.de eden.& ibi late Ias.& idem Ias.in l.nequicquam.§.
ubi decretum.col.xii.ff.de offi.procons.& Feli. in c.quoniam contra
falsam col.16.de proba. præterea, & si constaret de commissio-
ne facta per dictum vicarium, non apparet, quod uicarius habuerit
ptãtem subdelegandi talem receptionem. ¶ Tertio, quia ipse
Michael origine Gallus ultramontanus non potuit sine literis
dimissoriis habitis a suo dięcesano, uidelicet Archiepis. Ebredu
nensi, ordinari in Italia ab episcopo Astensi, & Salutiarum, &
ordinatus sine literis dimissoriis continentibus causam, quare
remittitur, est ab executione ordinis suspensus. c.1.de temp.or.
7 li.vi. collatio † autem facta suspenso non ualet. c. inquisitionis.
de accu. c.per tuas, de simo. c.quæsitum.de temp.ord. Et stantib.
præmissis non expediret aliter defendere tit. ipsius d. Alardi a q-
busdam obiectis, quia, ut dictum est, satis est reo excludere acto
rẽ propter defectum iuris non sui. Et quia iã in uim eiusdẽ tituli ip-
se Alardus fuit pcisè manutẽtus, attñ, ut nihil omittat, ad unũ
super quo se aduersarius maxime fundat, rñdeo uidelicet, quod di-
8 ctus † prioratus sit monachalis, & regularis, ut ex concessioni-
bus

bus summorum Pontificū dr̄ apparere;quo fit,ut collatio facta dño Alardi clerico seculari sit ipso iure nulla.c.cū de beneficio de pb.li.6.& hoc comprobatur ex inducto spāli dño P.ępposito, & Capitulo cōcesso,ut nullis nisi regularibus prædicti ordinis prioratus p apostolicæ sedis legatos ↄferatur. Primo,ꝙ à duob. immediatis prædecessorib.clericis secularibus fuit dictus prioratus rectus,& gubernatus,vt ex instrūtis collationū,& depositionibus testium clare apparet, quo fit, vt dicatur effectus secularis ↄtrum ad hoc, ꝙ secularibus ↄferri possit,& expsse dr̄ in d.c. cū de bñficio;& ibi Gemi.& alij ita ↄcludunt. Pel.in c.eā te.col. 17.de rescr. Scdò rñdetur,ꝙ dispōni d.c.cū de beneficio altr̄ fuit indulto derogatū amplissimè p Reuerendissimū dñm legatum habentem ad hoc spālem facultatē derogādi; non obstat scdo, dū dr̄,qđ ipse Michael est prior in data, ergo potior est iure. c.duobus,de rescr.li.6.c.si à se.de.de pręb.eo.li. Quia respondet̄ dupliciter. Primo,qđ in possessorio retinendæ, non inspicit̄ qs sit prior in data,sed qs sit prior in possessione,d.c.licet cām. qđ absque dubio verū est,qñ is,qui est prior in possessione, habet titulum coloratum.c.eum qui.de præb.li.6 & d capit.licet cām. de probatio. Scdo rñdetur,qđ non potest Michael allegare bñ
8 priorem in data stante nullitate sui tituli,qa † paris iuris nō habere titulum, vel habere inualidum, l. quoties. ff. qui satisd. cogantur,cum vulga. Laus Deo. Ita iuris esse respōdeo ego Frāciscus de Ripa iuris interpres,saluo saniori iudicio.

RESPONSVM. III.

CVm in interdicto retinendæ is potior sit,qui de antiquiori possessione,& potiori titulo fidem fecerit,ideo d.Ioan. Alamandi in collatione pręposituræ,de qua agitur,d.de Aualone anteponendus est,qa possessionē prius obtinuit,& titulum suum meliorem eē edocuit:nam duplici collatione pro iure suo conseruando,& exceptionis ope vti potuit;& maximè cum possessio iuncta cū titulo eiusdem datę prelationis effectum operetur.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendæ,is potior habetur, qui antiquiorem possess. probat.*
2 *Venerabilis curia parlamenti Delphinalis in interdicto retinendæ, solet de possessione,& proprietate simul cognoscere.*
3 *An quis possit se iuuare duabus prouisionib & quomodo pcedat,nu.6.*
4 *Idem operatur oppositum in opposito,quod propositum in proposito.*
5 *In pari causa potior est conditio possidentis.*
6 *Reus pluribus defensionibus uti potest etiam contrarijs.*
7 *Res facilius conseruatur, quam de nouo acquiratur.*
8 *Ea,quæ dependent ab animo alicuius,eiusdem iuramento ueniunt pbāda.*
10 *Regula cancellariæ non habet locum extra curiam.*
11 *In dubio standum est opinioni, pro qua iudicauit collegium,maxime collegium venerandum Domi de Rota.*
12 *Fama publica excusat à dolo præsumpto,delicto,ac intrusione.*

Respon. interpreta.

PAucis agendo,vt consultorem decet, si omissa validitate titulorum vtriusque partis quæratur quis debeat obtinere in interdicto retinendæ possessionis huius pręposituræ,proculdubio dđm est, qđ Reuer. d.Ioan. Alamandi dēt obtinere, quia probauit de † antiquiori possessione.c.licet causam.de proba.& ratio est,quia præsumi-
1 tur continuata, & scđa posterior præsumitur clandestina, vt ibi d r̄,& declāt Bar.in l.si duo.ff.uti possi.& in consi.112.qdam accusatus,& Bal.in l.ordinarii.C.de rei vend. Anch.consi. 274. ad declarationem. Cur.senior consi.24.super eo. col.2. & alibi sæpe.& certè isto casu non esset vlterius quærendum quis habeat iustiorem titulum,quia tunc demum in interdicto retinēdę prefertur is,qui docet de meliori titulo, quando probata est possessio æqualis tpis, secus si alter probauit de antiquiori,sm Bar.in d.l.si duo.Cur.seni.in d.consi.14 & consi.62.col.3. Barba.consi.6. Pan.& alij in d.cap.licet.sed quia illustr.curia parlamenti Delphinalis in isto interdicto retinendæ , solet ad fi-
2 nes possessoru etiam cognoscere de † titulo, ut declarat Guido Papæ.q.71.& q.85. Reuocatur in dubium quis titulus horū dominorū colitigāniū melius iustificare,& colorare hēbat possessionem. Et prima facie uideret̄ dđm,qđ titulus d.o.de Auelona pluribus rōnib. primo,quia titulus d.Io. cuius vigore adepta fuit possessio,est posterior.c.capitulum.de rescr. Scdo habitus à legato,& titulus d.de Auelona habitus à S. Papa, & sic pp̄ter concedentis maiorem prærogatiuā pręferendus. ca. si à sede. vbi casus.de pręb.lib.6. Nec obstare videtur vinculum,sup.quo d.Io. facit suum principale fundamentum , videlicet qđ ipse habet duas puisiones,& collationes à dño legato, vnam videlicet posteriorem,alteram eiusdem datę, & prius adepta fuit possessio,quo fit,ut potior sit ↄdō possidentis,vt deciditur in d.ca.si à sede.i a.rñso,quia rñdetur dupl̄r. Primo,ꝙ d.Io.adeptus est possessionem vigore posterioris tituli, vñ non dēt hēre locum di-
3 spō d.c.si a sede,tū quia nemo p̄t se iuuare † duabus prouisionibus,c.vt quis duas.de ele.li.6. tum quia eligit uiā scđæ prouisionis ;& sicut renunciasse primæ,ut ib d.& l.qd in hæredem.§. eligere.ff.de tribu. & via q̄ elegit,sibi pateat.regula, cū qd vna uia de reg.iu.& c.qđ semel.eo.ut.in 6.& ꝙ dispositio c.si à sede. nō pcedat,qñ virtute posterioris tituli habiti à legato prouisus adipiscitur possessionem,suaderi pōt,qa pręsumit̄,quod is qui prius habuit possessionē,prius ēt impetrauerit pp puentionē l adipiscēda possessione,q̄ rō cessat isto casu,quia ↄstat,ꝙ alio posteriori titulo adeptus fuit,vñ in claris non est opus coniecturis, l. continuus,§.cum ita.de ver.ob. Immo ex quo noluit vti prima collatione in adipiscenda possessione;p̄sumendum est.quod sit
4 posterior,& sic ita se hēt oppositū † in opposito,sicut propositum in ppposito,c.cognoscentes.de ↄst.l.fi.§.fi.de le.3.& stante isto fundamēto,ꝙ d.Io.adeptus fuerit possessionem in via tituli posterioris,posset dici,ꝙ nullam acquisiuit possessionē ppter clausulā decreti appositā in prouisione do.de Auelone anteriori,c.si postq̄.& c.si bñficia.de pb.li.6.& c.1.de conces.pręb.ca.li. Scdo,ēt ꝙ d.Ioan.posset vti prima collatione eiusdem datæ,tñ vr̄,ꝙ dicta prima collatio nihil suffragetur propter rlām de nō verisimili notitia , q̄ hēt clausulā decreti. ↄ prouisiones obtentas añ verisimilē notitiam mortis:q̄ regula non vr̄ discrepare à iure cōi,ut dicit ibi gl.attenta saltem rōne dictę rlæ,ne det̄ occasio captandæ mortis. Nec obstare vr̄,si dicatur,ꝙ do.de Auelone in sua gr̄a obtinuit derogationē dictę regulæ, vñ ipse nō dēt posse excipere ↄ puisionē d.Io.quia dēt pati legē ↄ se, q̄ ↄquam putauit ↄ alios.c.cū omnes.de ↄst.& qa ēt in priuilegiis,& gratiis hēt locū retorcutio,p rlām l.1.ff.qđ q̄s.iur.sm Bar.in auct. quas actiones.C.de sac.san.eccl.qa rñdet̄,ꝙ in casu isto vbi adest clausula decreti,ēt ꝙ d.de Auelone nihil opponeret,tñ eius consensus non haberet validare titulū aduersarii nullum,sm gloss.& Pan.in c.dilecto.de pb.& in c.statutū,circa fin.priu.de resc.in 6. traditur per Fel.in c.cęterum.col.5.eo.tit.in antiq. Ias. in l. oīū col.4.C de sesta. ¶ Pręmissis , & similibus non obstantibus arbitror contrarium iure posse defensari,& pro fundamento do. Io.dico esse casum in d.c.si sede. ꝙ data paritate p̄ferendus est
5 prouisus à legato,q obtinuit † prius possessionē, & eo fortius procederet ista conclusio si d.Ioan.probasset horā suę collationis,quia tunc talis collatio vti certa p̄sumeretur anterior collatione alterius,de cuius hora nō ↄstaret,sm So.in l.1.ff.sol. mat. col.2.& Dec.ↄs.169.col.fi.quicquid dixerit Fel.in c.pastoralis.de rescr.q tñ non vr̄ ab hac snīa totaliter declinare,& ista ↄclusio in proposito nr̄o verior apparebit ex his,quæ subiiciam pro rñsione eorū, quæ supra in ↄtrium fuerunt allegata. Non obstat
6 itaq; primò dū dr̄,ꝙ d.Ioan.non potest se iuuare † duplici collatione.d.c.vt quis duas,qa rñdeo verū esse ad effectum impetrādi ↄfirmationē,pur loquitur ille tex. & sic in iure bñficii acquirendi,secus in iure q̄sito conseruādo.c.post electionē. de ↄcess. pb.& ita declat Gem. post alios in d.c. vt quis duas. inferens in specie, ꝙ quis p̄t petere possessionem bñficii virtute duplicis collationis,ēt factæ à diuersis,& ante eum idem tenet Lap.allegat.vlt.Cald.consi.7.in titu.de elect. & ratio est multiplex. primo , quia dñium acquiri non potest nisi ex vna causa, possessio,verò ex pluribus.l.3.§.ex pluribus.& §.ex ↄtrio.ff.de acq.pos. Scdo,qa ↄfirmatio exigit decretum superioris, qđ non pōt interponi nisi super certo.c.1.de conces.pręb.li. 6. Non sic qñ traditur possessio,q̄ potest tradi ex pluribus causis,vt latius declarat Lud.Ro.ↄsi.433.quo ad primū,l vltimo dubio, vel alr̄ rñdetur,ꝙ d.c.vt quis duas,pcedit agendo,tunc non potest quis se fūdare sup duobus titulis,secus excipiendo secundum Pan.in d.c. post electionem.in 3.no.rō diuersitatis , quia reus se defenden-
7 do non prohibetur vti pluribus † defensionibus ēt ↄtriis,reg. l. nullus pluribus.de reg.iur.inferens, ꝙ si quis dubitat de prima prouisione,impetret scđam,qa poterit excipiendo vti vtraque. sequitur Card.in c.inter dilectos.col.fi.de fid.instru.& latius ista deducit Fel.in c.nr̄a.col.5.de rescr. Non obstat dum scdo dicebatur,ꝙ dispositio c.si à sede.non pcedit quando prouisus à legato prius adeptus est possessionem vigore posterioris tituli,quia dico,ꝙ procedit gñalr̄,siue in uim tituli concurrentis cū data tituli habiti à Papa,siue posterioris,siue vtriusque. In primis loquitur indistinctè,& gñaliter ergo generaliter debet intelligi,c.solitę.de maio.& obed.l.de pretio.ff.de publi.secundo rō prelationis est ipsa possessio;vnde non refert, uñ habita fuerit post quā causa prælationis iustificatur,l.1.§.& post operis.ff.de noui ope. nun.l.3.C.de insti.& subst. Tertio in retinenda, & conseruanda possessione habita ex posteriori titulo possum agere iudicio adipiscendę possessionis , vt supra late ostensum fuit, à fortiori possum in utroque iudicio possessionis conseruandæ,quia faci-
8 lius † res conseruat̄,q̄ de nouo acquirat̄.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui,uel alie.iu.c.ad apostolicam de reg. Nec ob. ēt dū dicebat,ꝙ rō c.si à sede,ea est,quia p̄sumit̄,qđ diligentior in adipiscenda possessione,fuerit diligētior in habendo titulo , quia nec iure probatur,nec iuridica est talis p̄sumptio. Immo rō d.c. si à sede,ea fuit,quia in pari causa pro possessore iudicandū est, l.in pari.de reg.iur.ff.& reg.in pari.eo.ti.in 6.& ibi glos. expssè hoc attestatur;& rō rationis illa fuit,qa in dubio pro reo iudicandum

dum l.fauorabiliores.ff.de reg.iu.& quia promptiores sumus in
conseruando ius q̃ in ꝓcedendo de nouo,ſm Gem.in d.c.vt qs
duas.& istę rõnes militant quocunque modo reus possideat. er
go militabit dispositio.l.a Tiio.ff.de verbo.obl.iustificatur,qa
doctores oẽs,maxime Petu in d.c.si a sede.dñt,ꝙ sola posses-
sio iuncta cũ tit.eiusdẽ deīæ operat effectum ꝑlationis, sed ista
possessio iungit cũ primo titulo,vt s̃.ꝓbaui, ergo necessario di-
cendũ est,ꝙ sequi debeat iste effectus ꝑlationis. Præterea posset
probabiliter dici,ꝙ ex quo do. Ioã.impetrauit duas collationes
ad cautelam, licet adeptus fuerit naturalem possessionẽ vigore
sedę prouisionis, ꝙ tñ aĩo eodem instanti fuerit adeptus ciuilẽ
vigore primę collationis, nã naturalis põt ea vna cã acquiri, ci-
uilis ea altera. Ita Car.in d.c.inter dilectos.col.fi.tradit in d.§.ex
pluribus, & ita ciuilis possessio est illa, q̃ est causa prælationis,
aliàs si naturalis sola esset cã ꝑlationis, sequeretur, ꝙ violentus
possessor,qui hẽt naturalem,c.in literis,de testit.spo.esset præfe
rendus,cuius ꝯtrium oẽs negant in d.c.si a sede.& si dicatur non
constare, ꝙ animo adeptus fuerit possessionẽ ciuilẽ in vim pri-
9 mi tituli.rñdeo standum esse iuramento suo in his,q̃ † dependẽt
ab eius aĩo ſm gl.in c.significasti.de homi.cum vulg. & præsu-
mitur adeptum fuisse omni meliori modo quo potuit.l.3. de
test.mil.Non ẽt obstat,dum dr̃.ꝙ clausula decreti apposita in li
teris aduersarij inficit possessionem, quia posset esse verum nisi
possessio adepta in vim posterioris tit.coadunaretur in vim pri
mi tit.concurrẽtis cũ tit.aduersarij. Non ob. denique regula de
10 non verisimili notitia, quia † regula cancellarię non habet lo-
cũ extra curiã,ſm Anch.consi.297 efficacib. Card. consi.99.di-
co,ꝙ acceptatio.Fel.in c.1.de rei.iu.l.1.col.5.ff.si cer.per. Et ꝙ
talis regula non habeat locũ in legato,tenet Rota,q̃ ita iudica-
uit,vt attestat̃ gl.ibi. & licet opinio ꝯtra aliquibus forte rõnibus
iustificari possit,tñ in dubio standũ est opinioni, pro qua iudi-
11 cauit † collegiũ ſm Pan.in c.prudẽtia.de offi.deleg. maxime ve
nerandũ,& sapientissimum collegiũ dñorum de Rota,quo nul
lum aliud excellẽtius.& cuius decisiones iam vt canones videmus
obseruari,& licet super hoc puncto multa dici possint, tñ attri-
tandũ est, ꝙ dñi mei in iudicio possessorio tenendæ non de-
beant in ꝑiudiciũ possessorij velle iudicare possessorem a ino-
nendũ.qa ad obtinendũ in possessorio sufficit ostendere tit.co-
loratum,licet aliquo iure in petitorio forte possit impugnari.
c.constitutus 2.de appel.c.accedens. de ac. & ita in terminis nr̃is
voluit Cal.in d.consi.7 Præterea, & si aliàs regula de non verisi
mili ꝓcedat ẽt in prouisione habita a delegato,ea rõne finali,ne
det occasio captandę mortis, tñ cũ rõ finalis cesset in casu isto,
cessabit ẽt dispõ,c.cũ cessante de appel.nam in d.Io.non potest
considerari occasio captandę mortis sui ꝑdecessoris stante fama
publica,ꝙ erat mortuus ꝑ plures dies ante impetrationem, quę
12 † fama excusat a dolo l.cum quidam.§.qđ dr̃.a.ff de acq. hær.&
a præsumptio delicto.l.miles.§.mulier.ff.de adul. c. quia verisi-
mile.in verb.loci fama.de præsump.vbi Fel.& fama excusat ab
intrusione,ſm Fel.in c.in nostra.de rescrip.allegantem Old.con
si.304.insiascr.allegatio.& gl.in c.1.de concel. præben.

RESPONS. IIII.

QVemadmodum enim legatario sine li-
cẽtia testatoris, vel hæ-
redis possessionẽ rei legatę apprehendere nõ licet,ita
etiã possessio beneficii collati sine collatoris,uel exe-
cutoris licentia a beneficiato apprehendi non posse vr̃, cum id
ex stylo curiæ obseruetur.Cõmunis tñ doctorum sñia est in cõ-
trarium,nec valet argumentum legatarii ad beneficiatũ,cum le
gatarius de damno tractet hęredis. Beneficiatus vero nemini
damnum præbet ex sua possessionis apprehensione, cui senten-
tiæ tanquam veriori astipulamur. In adipiscenda possessione
sufficit possidenti excipere de meliori,& anteriori titulo, & do-
minio,& huiusmodi exceptiones obstant agenti. In interdicto
vero recuperandæ spoliatus ante oĩa restituẽdus venit;& ibi vi-
dere licet quomodo procedat regula de triennali possessore.

S V M M A R I V M.

1 *Ingrediens possessionem beneficij sibi collati propria auctoritate,an priue*
tur iure suo, & uide nu 3.
2 *Collatio facta per Papam, uel eius legatum tribuit plenum ius, etiam*
in beneficijs electiuis absque institutione.
4 *Pęna priuationis iuris nunquã debet imponi,nisi expresso iure caueatur.*
5 *Agenti interdicto adipiscendæ obstat exceptio dominij.*
6 *Regula de triẽnali possessore in quibus procedat,& quib. non uide nu.7.*

Respon. interpreta.

SEquendo ordinem dubitationũ, q̃ proponuntur,
breuibus pro tenuitate ingenij rñdebo.
Circa primũ,vr̃ prima consideratione dicendum, ꝙ Petro
ante fulminatum ꝓcessum non licuerit possessionẽ priora
tus apprehendere,arg.c.auaritię.de elect.lib. 6. & quia non licet
legatario sine licentia testatoris,vel hǣdis apprehendere possessio
nem rei legatæ.tot.tit.ff quo.le.ergo absque licentia collatoris,
uel executoris, nec licet beneficiato, qui assimilatur legatario,
& donatario,ut no.in c.statũ.de ꝑb.cũ si.lõ ꝯcludẽdũ vr̃, ꝙ Pe-
trus sit priuatus iure,ꝙ hẽbat in bñficio,sicut electus.d. c. auari-
tiæ,& sicut legatarius.l.nõ est dubiũ.C.de legi.& facit,qa victo
ri post sñiam diffinitiuã ꝑpria auctoritate apprehendere posses
sionẽ rei sibi adiudicatæ non licet.Sed his, & similibus non attẽ
tis,arbitror Petrum potuisse sine licentia executoris, & absque
fulminatione ꝓcessus apprehendere possessionẽ: & posito,ꝙ
1 ingressus non fuerit † lĩtimus,non tñ fuit priuatus iure, qđ ha-
bebat in ipso bñficio,& pro fundamento præmitto, ꝙ in bene-
ficijs collatiuis tñ operatur collatio, quantũ in electiuis electio
& confirmatio,put no.Pan.in c.Inդum.col.3.in fin.de elec. no.
etiam in c.cum olim de causa possessio.& proprie.& alibi sępe.
hoc sic ꝑsupposito,infero ꝙ sicut electus, & cõfirmatus põt pos
sessionẽ ꝓpria auctoritate apprehendere,d.c.auaritiæ. & c. nr̃is.
& c.qualiter.eod. tit. in antiq. eodẽ mõ is,cui est facta collatio,
potest sua auctoritate possessionẽ ingredi. Collatio.n.facta ꝑ
2 Papã,vel eius legatũ (vt in casu isto) tribuit plenum ius, etiam
in bñficijs electiuis absque instõne.Pan.& Felin.in c.eam te.col.
a.de rescr.& ita vult Gem.in c.cum qui.de præb. lib 6. Ex ijs pa-
tet rñsio ad ꝯtrium d.c.auaritiæ.qa facit pro,& nõ ꝯ,indicendo
vt s̃.ad dispositionem tituli,quorum legatorum, specialiter re-
spondetur,ꝙ procedit vbi hæres ꝑtẽdit ex tali apprehensione
fuisse sibi præiudicatum in detractione falcidię,ut glo.& scrib.
expresse ibi declarant, verũ cũ non tractatur de præiudicio hæ-
redis,de cuius manibus est capienda possessio,cessat interdictũ;
at in casu isto cũ non tractetur de præiudicio executoris, de cu-
ius manibus erat capienda possessio, dẽt ẽt cessare interdictum,
& sic vr̃ licuisse ipsi bñficiato cessante omni ꝓhibitione intrare
possessionẽ beneficii. Nõ ob.l.non est dubium, qa loquit̃ in ap-
prehendente possessionem ab alio occupatã, quo casu nõ licet
bñficiato spoliare aliũ d.c.cũ qui.de ꝑb.lib. 6. in casu vero occur
renti ꝑsupponit̃ possessionẽ tpe introitus fuisse uacantẽ,& repe
rio,ꝙ ita ꝯcludit Gem.in d.c.cũ q.& Pano.in c. transmissam de
☞ electio.dicit hanc esse *communẽ* opinionẽ doctorũ, quia tñ mul
3 ti tenẽt oppositũ, & qa intelligo auditores curiæ † practicare ꝯ
illã opinionẽ, q̃ mihi non displicet, quam cõprobat Bellame-
ra ꝯsi.10.col.5 Dico,ꝙ posito,ꝙ apprehensio sine licentia exe-
cutoris, vel collatoris non foret lĩima ,quantũ ad producẽdos
effectus possessoris,attamẽ ꝑ talẽ apprehensionẽ non dr̃ intru-
sus,nec incidit in pęnã priuationis iuris sui,ita Arch & Gem.&
cõiter scrib.in d.c.auaritiæ.& in d.c.transmissam.& bñ facit,qa
4 pœna † priuationis iuris sui nunq̃ dẽt imponi, nisi expresso iu-
re caueat,in c.inueniũ.16.q.7.§.optimũ.in Auth. de non eligẽ.
secun.nub.gl.in c.fi.de iure patr.cũ similibus.Circa ſm, vr̃ mihi
parũ expedire, ꝙ ꝓducatur instrumentũ lcdæ apprehensionis
factæ in executione ꝓcessus executorialis, & quia non vidi ꝓ-
cessum ꝓbabo p argm̃ a partibus sufficiẽter enumeratis:nã post
quã Petrus solus est in possessione,est necesse, si alter uult age
re possessorio,ꝙ agat uel interdicto adipiscendæ,uel recuperan
dæ,primo casu si agat̃ adipiscẽdę, sufficit Petro excipere de an-
teriori,& meliori titulo,vt not. in c pastoralis. de caus.poss. &
5 proprie.obstat.n.agenti adipiscendę † exceptio dñij l.si de vi.cũ
glo ff.de indi. Bart. in l.naturalr.§.nihil cõe.ff.de acq.pos. Aut
agitur interdicto recuꝑerãdę,& tũc malè agit,cũ & ante ipsum
agentẽ,& post semꝑ fuerit in possessione,c.ꝯsultationibus, de
offi.deleg.cũ simili. Circa tertiũ,maxima est hęc dubitatio, ut
ostendũt scripta cõmentatoris in rła, de triennali possessore, q̃
est 33.in ordine.verba.n.rłę faciunt ꝓ possidente,dum dr̃ in ea,
antiquas lites penitus extinguendo· practica uero dñorum au-
ditorum est in ꝯriũ,ut attestat̃ idẽ cõmentator, vñ minimè vñe
mutanda, q̃ interpretationẽ certã semel habuerunt. l. minime.
ff.de legi. Et istã opinionẽ dñorum de Rota credo veriorẽ sal-
tẽ in casu supposito,ꝓ cuius opinionis veritate ostendẽda præ-
mitto,ꝙ per solam citationem executam inducitur litis pendẽ-
tia,ſm gl.in clemen.2.vt lite pen. Pan.& Fel.in c.cãm quæ. in fi.
de testi.Soc.in consi.38.col 4.vol.1. Secundo ꝑmitto ,ꝙ ille cui
6 post apprehensam possessionem mota fuit lis,non dicitur † pa
cificus possessor.c.commissa.cum gl.de electio.lib.6. Gem.cõ-
si.78.col.3. Istis sic ꝑmissis, infero ꝙ Petrus post adeptã posses-
sionẽ citatus non potest dici pacificè possedisse per cõtinuum
trienniũ.primo quidem triennio non,quia in illo fuit turbatus
per citationẽ: scdo vero triennio, nec sequentibus,non, quia is
cui semel mota lis est, verisimiliter dẽt suspicari aduersarium
persecuturum litem,arg.l.1.ff.de eden. & donec suspicatur tur-
bationem motam duraturam, non põt dici pacifice possidere,
l.clam possidere in prin.ff.de acq.pol.& si ita dixeris ſm cõmen
tatorẽ, ſtãte ista regula elapso triennio suspicat̃ aduersariũ ces-
sisse liti,tibi rñsio patet ex verb.regulę io verbo pacifice,qa ve-
rum est elapso triẽnio,quo possessor pacifice possedeṙit:sed mo
ta lite ante triẽniũ possessori, non ꝑt dici de cętero ipsum paci-
fice possidere, ut s̃. ergo non habebit locũ rła si vlterius dixeris
tenendo practicã curię, qđ rñdes ad illa verba antiquas penitus
amputando, super quibus se firmat cõmentator? Rñdeo, ꝙ illa
verba debẽt intelligi de antiquis litibus pendentibus tpe regulę
motę

motę ꝯ eos, qui iam poſſideāt pacifice p̄ trienniū,& ſic regu-
la illa trahitur ēt ad lites pendētes.arg. tex in l.antepe.& fi.C.de
ſacr.ſan.eccl.& ꝙ ita ſit clarè elicitur ex verbo,motas & eſt par
ticipiū pręteriti,& ex verbis p̄cedentibus,impetrationes quaſli-
bet ſup beneficijs poſſeſſis pacificè factas,& ſi iterū inſtet,natu
ra legis eſt,ꝙ propriè trahať ad futura negotia,non ad p̄terita.c.
fi.de conſt.l.leges.C.de le.concedo, & dico, ꝙ regula illa trahiť
ad lites antiquas motas tpe regulæ ꝯ eos, qui iam poſſiderāt pa
cificè per triennium, quia in regula ita expreſſe cautum reperi-
tur,vt in d.l.antep.& in fi.n̄ trahi etiam dēt ad lites futuras mo
7 uendas.ſ.poſt triennium , & hoc modo † regula hēt locū tam
in litibus pendentibus,q̄ futuris motis, & mouendis ꝯ eos qui
pacificè iam per trienniū poſſederunt, ſed iſte non eſt caſus nr̄,
qa lis fuit mota ante triennium,igiť &c. ſm iſtū intellectū hæc
regula non erit contra deciſ.Rotæ,quæ vult,ꝙ lis nunq̄ finitur
niſi p̄ ſnīam;non ēt erit contra cōem concluſionē,q̄ vult,ꝙ in-
ſtantia de iure canonico nūquā pereat. cap. pen de iud.& iō iſte
intellectus eſt tenendus,quia minus derogat iuri cōmuni , quā
intellectus commentatoris,c.cum dilectus.de conſue. cum gl.
& in l.ſi ſerui veſtri.C.de noxa.cum ſimil. Laus Deo.

RESPONSVM V.

QVaſi poſſeſſio curati de Spinaſijs licèt iure cōmu-
ni ſuffulta videatur , ex quo territorium de
Altis ripis ſub ſua parochia reperitur. Verum n.vero
cum poſſeſſio tanto iuſtior , exiſtimetur , quanto ma-
gis a iure & proprietate foueatur. Ideo non ab re quaſi poſſeſ-
ſio curati de Roſeto potior iudicata fuit , cum is de antiquiori
probauerit, & per plures ac potiores teſtes rem manifeſtam fe-
cerit. Ex quibus probationibus ius cōe dicti curati de Spinaſijs
prorſus eliditur , p̄ſertim cū de ſua quaſi poſſeſſione nullam fi-
dem fecerit,minuſque eundem de Spinaſijs iuuant ſui teſtes, q
ſingulares,dubia, & incerta deponentes , nihil præſtant.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendæ is obtinere debet ; qui habet ius commune pro ſe,*
& vide nu 4.
2 *Tanto enim iuſtior eſt poſſeſ.quanto magis eſt a iure, & proprietate cāta.*
3 *In interdicto retinendę is potior eſt,qui antiquiorem poſſeſ. probat.*
5 *Noua poſſeſſio ſtante antiqua non releuat probantem , nam clandeſtina*
præſumitur.
6 *Teſtes indefinitè deponētes debēt reduci ad cōcordiā,ne falſitas, ſeu per-*
iuriū euitetur , & indefinita in dictis teſtium nō æquipollet uniuerſali.
7 *Teſtes deponentes contra confeſſionem partis , nunquam reducuntur ad*
concordiam ad effectum probandi.
8 *Teſtes ſingulares non probant.*
9 *Intellectus cap.ad decimas.de reſti ſpolia.in 6.*
10 *Iuſte poſſidet,qui auctoritate Pontificis poſſidet iuſtè.*

Qui veritas eſt,me dirigat in viam veritatis.

Reſpon. Interpreta.

PEtit Curatus de Roſeto, ſe manuteneri in ſua quaſi
poſſeſſione exigendi decimas in territorio de Al
tis ripis,& compelli curatum in Spinaſijs ceſſare ab,om
ni moleſtia, & conſeqtenter agit interdicto retinendæ,
in quo concludit vt in cap.licèt cauſam.de probatio.& ibi Pan.
no. Et quia in tali interdicto ille debet obtinere, qui melius pro
bat ſuam poſſeſſionem,idcirco videndum eſt quis iſtorum cō
tendentium melius probauerit , videtur primo aſpectu dicen-
dum,ꝙ curatus de Spinaſijs,qui per 37. teſtes nixus ſuit probare
ſuam quaſi poſſeſſionem,debeat obtinere, qa vltra poſſeſſionē
1 habet ius † commune pro ſe , ex quo territorium de Altis ri-
pis eſt ſub ſua parochia.c.1.de dec. & ita in iſto interdicto vti poſ
ſidetis concludunt Inn.& can.in c.auditis.de pręſcri.dicentes ra
tionem eſſe,quia teſtes deponentes de poſſeſſione eius, qui ha
bet ius commune pro ſe,deponunt veriſi. Et idem tenent Ioan.
And.& d. Ant.in cap.licèt cauſā.de probatio. Ro.conſi.27.in-
2 ci.vis tota.tanto.n.† iuſtior eſt poſſeſſio,quanto magis eſt a iu
re & proprietate cauſata,ſm Bal.in l.data opera.col.fi. C. de ac-
cuſ.non poſ.& in l.non ignorat.C.de fruc.& lit.expe. Et in pro-
prijs terminis noſtris videtur caſus in c.ad decimas.de reſti. ſpo.
lib 6.ibi in interdicto recuperandæ,ꝙ eſt fauorabilius, non reſti
tuitur ſpoliatus quaſi poſſeſſione decimandi , quam habebat in
aliena parochia,niſi probet titulum ſuæ quaſi poſſeſſionis, eo
quia talis poſſeſſio , ſeu quaſi, habet ius cōmune contra ſe, ſic
ergo vr̄ in interdicto retinendæ,in quo vterque cōtendit ſe poſ
ſidere,ſeu quaſi,debet ergo curatus de Roſeto ſuccumbere,qa
habet ius cōe contra ſe, niſi p̄bet cām ſuę quaſi poſſeſſionis,q̄
non fuit p̄bata in caſu iſto.Igitur &c.¶ Sed is & ſimilibus non
attentis , arbitror curatū de Roſeto in iſto interdicto retinēdæ
habere potiora iura,qa melius probauit ſuā quaſi poſſeſſionē.
probauit.n.poſſeſſionē diuturnā ēt annorum c. & ſic tātis tpis,
cuius nō eſt memoria in ꝯtrū, & in iſto poſſeſſorio ille vincit,
3 qui probat de † antiquiori poſſeſſione.cap.licèt cām.de proba
tio. vbi caſus eſt clare deciſus , & firmat Barto.in l.ſi duo.ff. vti
poſſ.& in ꝯſi.112.incip.accuſatus.& Bald.Cynus, & alij in l.pe.
C.vti poſſ.& Bal in l.ordinari.col.4 C.de rei vendi. Anc.conſi.
274.incip.ad declarationem. Probauit ēt ſuam quaſi poſſeſſio-
nem per plures teſtes,nu.xl.& in iſto iudicio ille palmam obti
net,qui per plures probat,vt formaliter concludit Pan. in cōſ.
55.in fi in a.parte.& Bar.in d.l.ſi duo.facit tex.in c.nr̄a.de teſt.&
in l.ob carnē,ff.eo. Et ꝙ melius probauerit,clarius apparebit ex
rn̄ſionib.dandis teſtibus productis pro parte curati de Spinaſijs.
Non obſtāt adducta s̄.in ꝯtrum,& primo,ꝙ in iſto poſſeſſorio
4 ille debeat obtinere,q hēt ius cōe pro ſe,†quia verū eſt data pa
ritate probationum vtriuſq; partis,ſm Ant.in d.c.licet cauſam.
in 3.col.poſt Io. And.de probatio.& in c.nr̄a,extra de teſti.uerū
in caſu nr̄o curatus de Spinaſijs nullo mō probauit ſe fore in
quaſi poſ.vt ſtatim deducam. Imo ex confeſſione ipſius aperte
conſtat curatū de Roſeto eſſe in quaſi poſſeſſione decimandi
vinū vinearū antiquarum in altis ripis:unde in confeſſum nihil
aliud reſtat,q̄ ꝯdemnatio.l.p̄inde.§.fi.ff ad leg. Aqui.cū vulgari
bus.nulla.n.melior eſt p̄batio q̄ partis aduerſę confeſſio. c.per
tuas de proba.l.generaliter,C.de non nu.pe. nec obſtant depoſitio
nes teſtiū,nu.38.productorū p̄ curatū de Spinaſijs ,qa non con
cludunt,nec aliqd p̄bant.duodecim.n.ex eis ſuper iure decimā-
di in Altis ripis nihil deponunt. ſic decē narrant & ꝯtrātur pri-
mis eorum depoſitionibus factis in executione,unde non pro
bant,l.qui falſa,vel vana,ff.de teſtr.Bar.in l.eos.ff.de fal.tres ſeu
quatuor alij deponunt ſolū de poſſeſſione annorū duorum,uľ
5 triū,q̄ poſſeſſio † noua iā modici tpis, ſtante antiqua poſſeſſio-
ne,& longiſſima dicti de Roſeto, nihil opitulať curato de Spi-
naſijs, q p̄ſumiť clandeſtina ſm Bal. in terminis huius interdi-
cti in l.arboribus.§.nam & ſi agrū.ff.de vſuf.Bar.in l.1.C.uti poſ
ſi hic.n.q prior eſt in poſſeſſione,impedit,ne ſequēs poſſideat,
ſm Bal.in c.ſi diligenti.de pręſcrip. & hoc qn̄ ſequens poſſedit
p̄ decenniū.p Bal.in l.ſi minorē,C.de integ. reſti.Bart.in l.ſi de
eo.§.ſi forte, ff.de acq. poſ.cū ſolius concordantib. quas omit-
to.vnus eſt frater ipſius de Spinēſijs, q non p̄bat rōne ꝯſangui
nitatis.gl.in c.in literis.de teſtib.& ĩ c.1.3.q.v.Sed & alij oēs te-
ſtes tribus ꝯſideratis nihil p̄bant,ad quorum euidētiam p̄mitto
tria. Primo,ꝙ in loco de Altis ripis colligūtur decimę antiqua-
rum vinearū,& decimæ noualium, vt ex dictis teſtium,& cōfeſ
ſione curati de Spinaſijs apparet. Scdo pręmitto diſpōnē c.cū
contingat.& c.cum in tua.de deci.vbi decimę noualium debētur
tur curato ſub cuius parochia ſūt ſita nouali, licet alius pręſcri
pſerit decimas antiquorū p̄diorū in ipſa parochia. Tertio pręmitto,ꝙ
6 in dictis teſtiū indefinita non ęquipollet uli,ſm Inno.
& alios in c.auditis.de pręſc.& rō eſt,qa non concludit per ne-
ceſſe ſm Alex.conſi.108.col.pe.vol.2 & Fel. in ca.cum omnes.
de conſtit.His ſic pręmiſſis infero , ꝙ teſtes producti pro parte
curati de Spinaſijs non probant concludenter,quia deponunt
indefinite ipſum percepiſſe decimas,nec dn̄s omnes, nec quas.
unde dēnt intelligi de decimis noualium,& non de decimis an
6 tiquarū vinearum,& hoc modo erunt † concordes cum teſtib.
productis per curatum de Roſeto, & cū confeſſione ipſius de
Spinaſijs, & iſta interpretatio capienda eſt & conſonat iuribus
meis.& dictis ipſorum teſtium,& per hanc euitať falſitas & p-
iurium & ideo huic adhęrendum, c.cū in.extra,de teſti.vel poſt
to,ꝙ velimus capere deteriorem partē,ꝙ intelligantur de deci-
mis antiquarū vinearum.tunc ēt nō p̄barent,qa tūc ꝯtrarentur
7 ꝯfeſſioni partis,q̄ eos p̄duxit,quo caſu nunq̄ nulla admittiť † cō
cordia ad effectū p̄bandi.Inn.in c.cū contingat, in princ. de offi.
deleg.Bar.& alij in l. a.§.creditū.ff.ſi cer.pe.Pan.in c.cō Io.de fi.
inſtr.Pręterea non pōt inficiari,ꝙ hęc p̄batio nō ſit dubia,cum
poſſit trahi ad alterā,uel alterā decimā,ergo non releuabit p̄bā
tē.c.in p̄ntia.de p̄ba.l.non hoc. C.vnde legi. Itē aduertēdū eſt,
ꝙ fere oēs,q deponunt curatū de Spinaſijs eſſe in quaſi poſſeſ-
ſione a tpe eorū recordationis, ſunt oēs ſingulares , qa dn̄i ſe
ſcire,ꝙ ipſi ſoluerunt curato de Spinaſijs:ſunt.n.omnes in dicto
8 ſuo ſingulares,& † ſic nō p̄bāt.Ita in terminis Pan.cōſ.42.ꝙ in
cipit ex multis agitatis.ubi rep̄hēdit alios,q aliter intelligūt.Inn.
in c.qualiter,& qn̄.el 2.de accuſ.Non obſtat ēt tex. in c.ad deci-
9 mas qa rn̄deť multipliciter.Primo,ꝙ loqtur qn̄ ſpoliatus deci
mas quas poſſidebat in aliena parochia,pauco tpe poſſederet,
ſecus aūt ſi lōgo,ut in caſu nr̄o. Ita Gem. *cōter*,et alij in d.ad deci
mas.in uerbo,aliquādiu. Pā.& ſcribētes. ĩ c.cū eccleſia Sutrina.
col.fi.de cau.poſ.& p̄prie.ita intelligūt tex.in d. c.ad decimas.in
verbo,aliquādiu. Scdo loqť qn̄ is q hēt ius cōe p̄ ſe, reperiť poſſ
dere.tūc denegať ſpoliato reſtō,qa multa ſcā tenēt q̄ fieri p̄hibē
tur.l.patre furioſo,ff de his q ſunt ſui vel alie. iu.in c.ad apoſto
licā de reg.ſecus ſi is,in cuius parochia ſunt illæ decimę nō poſ-
ſideat,nō.n.dāda eſt ēt dn̄o rei licēt a alterū poſſeſſorē ſpoliādi
l.ſi qs in tātā.l.meminerint.C.unde vi.in caſu uero nr̄o, ꝯſtat ēt
ex ꝯfeſſione ipſius de Spinaſijs ꝙ n̄ poſſidebat. Ergo nullo mō
in iudicio poſſeſſorio eſt audiēdus. Tertio rn̄deť , ꝙ iuſtificata
eſt poſſeſſio curati de Roſeto ex curſu lōgiſſimi tpis, quæ hēt
uim tituli.l.3.§.ductus aquę.ff.de aqua quoti. & ęſti. cap. ſuper
quibuſdam.§.pręterea,de uerb.ſig.& ſic p̄t dici, ꝙ quaſi poſſeſ
ſio curati de Roſeto iuſtificať ex titulo p̄ſcriptionis , q̄ ex curſu
annorum

annorũ quadraginta cõpleta fuit.c. de quarta.de præscript. qđ loquit in pscriptione decimarũ;& si dicatur, φ non potuit cusatus de Roseio pscribere, qa vr fuisse in mala fide, ex quo ius commune semper fuit ɔtra se, arg.l.quemadmodũ.C.de agr.& censi.lib. 11. ad hęc respondet Oldra.ɔ.244. qđ incipit, ad obiectus.col.2 vers scđo opponit, qđ ex quo Papa statuit tale ius sic
10 posse præscribi, nõ potest pscribens hẽre malam fidẽ, cũ † authoritate Papæ possideat, cuius sunt omnia, ix.q.3.c. cuncta per mũdum, & ita etiam tñdet Host. in cap. significauit, extra de censi. Præterea ex cursu longi tpis præsumit bona fides Inno. in ca. cũ venissent, de in integ. rest. Bar. in l. fin. C. vnde vi. Alex. consil. 151.col.2.vo.2. Pau.consi.89.col.3.vol.pe. Are.consi.112. Cur. senior consi.71. cum multis aliis authoritatibus, quas consulto omitto ne folia ad ostentationem videar implere. Laus Deo.

RESPONSVM VI.

QVoniam interdicta retinendę, & recuperandæ, ɔtraria sunt, qa interdictũ retinendę, agentem possidere, aliud vero actorẽ possessione spoliatũ eẽ desiderat. Iõ sniam latã in fauorẽ Reuerẽdissimi d. Archiepi Arelatẽsis in ea pte, qua pnunciatũ fuit eũdem Reue.d. Epm, & eius ecclesiã reintegrandã, & restituendã eẽ in possessionẽ, seu quasi, exigendi cẽtum salmatarũ quatuor annonę rõne molendini ɔtentiosi nullã fuisse, & esse respondi tanquam non conformis libello, & sup non petitis latã, nã Clauarius pdicti Reuerendis.d. Archiepi pposuit remediũ dũtaxat retinendæ, quare iudex nullo iure potuit pnunciare sup possessorio recuperandæ, repugnante regula ɔtrietatis, q̃ hmõi iudicia cumulari non patit, ẽt in summariis iudiciis, nec clausula, ius, & iustitiam ministrari, operat remedia ɔtria deducta videri posse, quinimo libellus ita conceptus nullo iure defendi põt, nec ẽt hmõi repugnãtia ex dictione quatenus, q̃ & causatiuè, & condõnalr accipit defendi potest, qn iudex ɔtius sit saltẽ desistendo, q̃ ẽt snia ob expressum iuris errorem sustineri non pt. Nec scđa snia primę confirmatoria, cum eodem nullitatis laboret vitio, de iure pariter admitti pt, tum etiam, quia hmõi snia iniqua ac iniusta est, eo quia actor extrema dictorum (vt opoetet) interdictorũ nõ pbauit. Nec oẽs pariter testes pducti quicquã pstãt, cum pars eorũ uarii singulares, nõnulli ɔtrii, ebrii, & de diuersis tẽporib, ac solutionibus deponant. Quare respondi Gardellam reã s̃m ea, q̃ pręponuntur, iniustè, ac inciuiliter cõdemnatam fuisse, & sententias ipsas nullas de iure esse.

SVMMARIVM.

1 *Sententia conformis libello, & super non petitis lata, est ipso iure nulla, & uide nu.5.*
2 *Interdicta retinendæ, & recuperandæ, cumulari non possunt, obstãte regula contrarietatis.*
3 *Clausula ius, & iustitiam ministrari, nũquam operatur remedia contraria deducta uideri posse.*
4 *Sententia continens contraria, est ipso iure nulla.*
6 *Sententia continens expressum iuris errorem, est ipso iure nulla.*
7 *Secunda sententia confirmatoria primæ sententiæ nullæ, eodem nullitatis vitio pariter laborans, nulla est.*
8 *Agenti dicto retinendæ duo incumbunt probanda, videlicet possessio, seu quasi, & inquietatio tam tempore motæ, quam contestatæ litis.*
9 *Quasi possessio percipiendi annuos fructus, per denegationem solutionis amittitur.*
10 *Agenti interdicto recuperandæ duo incumbunt probanda, possessio videlicet, & spolium.*
11 *Testes singulares, maximè in tempore, nihil probant, & uide nu.15.*
12 *Testis in uno falsus, non probat in reliquis.*
13 *Testes contrarius nihil probat.*
14 *Ebrius testis esse non potest, & ibi videre licet, an aduersarius rixosus, iniuriosus, & inimicus admittatur in testem.*
16 *Res inter alios acta aliis etiam quo ad dominium, & possessionem nõ præiudicat.*
17 *Possessio, neque dominium per catastrum probatur.*
18 *An testes singulares sufficiant, quando agitur de probanda possessione in genere, & uide nu.20.*
19 *An interdicto recuperandæ, sufficiat probare possessionem de præterito, & allegare possessionem de præsenti.*

Respon. Interpret.

EX longo Et inflato processu causę vertentis inter Clauarium Reuerend. d. Archiepi Arelatensis agentem, & honestam filiam honoratam Gardellam se defendentẽ, duo dubia resultant. Primũ, an sententię latæ in interdicto recuperãdę, seu sup remedio can. querelam, de electi. tanquam non sint conformes libello, possint dici nullę. secundum, an iniquæ? siue latę proponantur in possessorio retinendæ, siue recuperandæ. ¶ Circa, primum vr sententiam, in ea parte, in qua pronunciatum fuit Reuerend. d. Archiepiscopum, & eius ecclesiam reintegrandam, & restituẽdam in possessionem, seu quasi, exigendi centum salmatarum
1 quatuor annonæ dicti molendini, &c. fuisse, & esse nullam † qa non est conformis libello & lata super non petitis, l. vt fundus ff. commu. diuid. c. licèt Heli. de simo. quæ conclusio procedit etiam in iudiciis summariis, cle. sæpe. de ver. sig. maximè in iudicio possessorio, ut consuluit Cor. consi. 56. licèt in hac, col. 3. li. 2. Nam in libello Clauarius petit se manuteneri in sua quasi possessione exigendi, & sic intentauit interdictum retinendę, quod aduersatur possessorio recuperandæ, quia vnum pręsupponit agentem possideri, & actorem possessione priuatum, &
2 ideo non possunt ista duo † interdicta simul cumulari obstante regula contrarietatis, s̃m gl. in l. si de vi. ff. de iudi. non etiam in l. incerti. C. de interd. per Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. pos. cum igitur fuerit intentatum possessoriũ retinendę, non debuit, neque potuit iudex pronunciare super possessorio recuperandę, nec huic conclusioni obstat clausula illa vulgaris apposita in calce libelli, super quibus ius, & iustitiã
3 ministrari. quia talis clausula † nunquam operatur, quod actor videatur deduxisse remedium contrarium remedio intentato; quia si fieret transitus ad remedium contrarium, resultaret repugnantia, ad quam saluandam causula asserta nullam uirtutẽ habet, secundum Bald. in l. 2. C. de proba. & in l. edita. in fin. in repet. Perusina. C. de eden. quem refert, & sequitur Dec. consi. 62. in causa, quæ agitur. & in nostris terminis ita consuluit Soc. cõsil. 122. in causa dominę Iacobæ, colum. 1. in vlt. lib. Vlterius si pertinaciter dicere velimus virtute clausulæ, ius, & iustitiam ministrari intentatum fuisse possessorium recuperandæ, quod cõstat falsum eẽ, non tamen possumus dicere vtrinque remediũ, videlicet tam retinendæ, quam recuperandæ, fuisse cumulatum quia vt supra dixi, regula contrarietatis obstat, ut etiam Bar. dicit in d. l. edita, in secunda regula impeditiua. & si fuisset vtrunque cumulatũ, non posset libellus contraria continens saluari vllo modo, etiam pretextu dictæ clausulæ, s̃m Soc. in d. ɔ. 122. Hoc sic præsupposito, necesse est fateri inuitis dentibus, quod sentẽtia, qua mediante iudex pronunciauit Reuer. do. & eius ecclesiam fore manutenendam, & restituendam, sit nulla, nam sentẽ-
4 tia † continens contraria est ipso iure nulla, secundum gloss. in c. si is qui §. cum ergo 2. q. 3. & Bar. in l. duo ff. de re iu. Bal. in l. 1. col. 5. C. de fur. Nec ob. si dicat, quod iudex non iudicauit Re. dñm, & eius ecclesiam esse manutenendam, & reintegrandam simpliciter, sed quatenus opus esset. Pronunciauit n. ecclesiam manutenendam, & quatenus opus sit reintegrandam, quia non propterea euitatur contrarietas, aut n. illa dictio, quatenus, stat causatiuè, pro quia, ut in l. certũ. ff. si cert. pet. & in l. si quis rogatus. ff. de fideic. liber. & tunc stat repugnantia, quia si opus est, φ ecclesia restituatur ad quasi possessionem exigendi censum, ergo non possidet, & sic non dẽr manuteneri. Aut dictio, quatenus, stat condõnaliter, i. si opus est, vt no. per Bar. in l. i. ver. quæro de aduerbiis quantitatis. ff. de condit. & demon. & no. in l. Stichum, qui meus erit, ff de leg. 1. & tunc licèt iudex non sit contrarius persistendo, est tñ contrarius desistendo, secundum Bal. in d. l. i. col. 5. ver. nota, φ interdũ. vult. n. iudex desistere, & recedere a snia per eum lata de manutenẽdo ecclesiam in sua quasi possessione si opus sit. i. si non possideat, quo casu eam reintegrandam pronunciat. Et credo, φ ista fuerit iudicantis intentio. Sed tunc dico hanc sententiam esse mero iure nullã, & inualidã, qa si dixerimus, φ iudex verè, & certitudinalr recesserit à iudicio retinendę, & solum voluerit pronunciare sup posses-
5 sorio recuperandę, tunc clarum est, quod non potuit, neq; debuit, qa remedium † reintegrandę non fuit in iudicio deductũ, neq; petitũ, vt s̃ conclusũ fuit. Si vero dixerimus, φ iudex nõ discesserit verè, & certitudinalr à iudicio retinendę, sed sub condõne, si opus esset, i. si non esset ecclesia in possessione, & tunc sententia erit conditionalis, & incerta, ergo nulla. §. curare. Inst. de act. l. 1. & 2. C. de sent. quæ si. cer. quanti. cum si. ¶ Præterea dicta snia continet expressum iuris errorem, dum in ea dicitur qđ clausula, ius & iustitiam, &c. facit contineri in libello interdictũ restituendæ, cum nullibi in iure scriptum reperiatur, immo to-
6 tum oppositũ, vt hic deducitur, ergo ipso † iure nulla, l. cum prolatis ff. de re iud. l. 1. C. quã prouo. non est necess. l. 1. in prin. ff. q̃ senten. sine appel. rescin. in capitu. 1. extra de re iudi. pręsertim qa continet iniustitiam, ut per Pan. in capitu. inter cęteras. col. 2. eo. tit. Et ista causa nullitatis fuit ęquè principaliter deducta in ista causa appellationis: & ideo potest super ea ferri sententia, non obstante desertione appellationis, secundum Ange. de Are. in l. si expssim, col. 12. ff. de app. & maximè, qa cã nullitatis fuit concessa, & super ea lis contestata, & de ea constat ex processu, vt s̃. deductum fuit. Et quia sententia prima nulla est, vt ex p-
7 dictis apparet, concludendum restat, φ ẽt scđa † snia confirmatoria, dicat etiam nulla, quia vitiũ nullitatis, φ est in prima, trãsfusum est ẽt in scđam. Sed posito φ vitio nullitatis nõ peccaret, saltem retractandæ veniunt, qa iniquitatis, & iniustitiæ morbo laborare vñr. ad qđ ostendendũ pmitto illã vulgarem regulam, φ actore nõ pbante, reus ẽt si nihil pręstiterit, est absoluendus, l. qui accusare. C. de eden. capit. 1. vt ecc. bñf. c. cũ ecclesia Sutrina. de cau. pos. & proprie. Si mõ demonstrauero intentionem

tionem actoris non probari, neq; iustificari ex his, quæ deducta
fuerunt in processu, erit ꝯcludendum Gardellã ream iniustè, &
inciuiliter fuisse condemnatam. Agit Clauarius interdicto vti
possidetis, vt ex medio concludendi apparet, ſm Barto. in l. certi
condictio in prin. ff. si cer. pe. & multoties idem Clauarius, siue
eius procurator se intentasse dictum interdictum vti possidetis
ꝯfessus fuit, vt apparet ex actis, & maximè in cedula exordiente,
ex hoc processu. In quo interdicto debuit idem Clauarius
8 duo † ꝓbare, videlicet ꝙ Reuer. dñs turbatus fuit in sua quasi
possessione, & ꝙ tempore turbæ, & litis contestatæ, quasi possideret.
l. 1 §. interdictũ. ff. vti. possi. c. licèt cãm. de ꝓba. Verũ nõ
solũ Clauarius non ꝓbauit Reue. dñm, siue ecclesiã esse in quasi
possessione tpe motæ litis, quinimo testes pro pte sua producti
probant totum oppositum, videlicet ꝙ tpe motæ litis non
erat in possessione, seu quasi, exigendi dictum censũ. Nã Ioannes
Peisonis notarius, testis productus pro parte ipsius Clauarii
super 14. art. in quo articulatur, ꝙ ipsa Gardella de soluendo
extraiudicialr requisita distulit, & prolongauit solutionem eo
modo possessionem ipsius Reuerendissimi turbando, deponit,
ꝙ ipse nomine pręfati Reuer. do. interpellauit ipsam Gardellã
ante litem motam, quæ exp̃sse recusauit velle soluere: qua recusatione
stante, non potest dici Reue. d. esse tpe litis motę in quasi
possessione exigendi dictũ censum ab ipsa Gardella, quia si
9 aña in quasi possessione fuisset, eo ipso, ꝙ sibi denegata † fuit solutio
annui census. dž amisisse suã quasi possessionẽ, vt est casus
in c. querelam. de elec. & ibi Pan. in 3. no. qui dicit uerum, si emphyteuta
recusat soluere, quia noluit, secus si differat, quia nõ
posset interuertit. n. possessionem dñi, quia sibi soluere pensionẽ
recusat, vt etiam notatur in l. malè agi. C. de præscr. trig. vel
quadr. anno. in c. suborta. de re iud. & ista est conclusio notissima.
Et quod Gardella ante litem motam recusauerit, satis iustificatur,
quia non apparet, ꝙ ipsa vnquam aliquem censum soluerit,
& etiam ipsa in responsione, quam facit ad 14. articulum
expressè fatetur semper recusasse, & de nouo recusare soluere,
prætendens molendinum pleno iure ad se spectare patet igitur
interdictum retinendæ, malè fuisse impetratum, & malè ac
peius iudicatum fuisse super eo. ¶ Restat, vt inquiramus, an in
interdicto recuperandę, siue remedio reintegrandę, fundata sit
intentio actoris. Et licet superuacuum mihi videatur super hoc
insistere, quia vt s̃. dixi, remedium reintegrandæ, non potest dici
vllo modo intentatum, neque iudex potuit super non petitis
iudicare, tñ vt exuberãtius appareat de bono iure dictæ Gardel
10 læ, libet vlterius vagari. Vñ ꝓsuppono, ꝙ agẽs interdicto † recuperandæ,
dẽt probare duo, s. possessionẽ, & spolium. c. ꝯsultationibus.
de offi. dele. quinimo opus est articulare de die spolij, &
probare, ꝙ eo die directus dominus possidebat, l. 1. §. hoc interdictum.
ff. de vi, & vi arma, & tenet Inn. in cap. quał, & qñ. 3. de
accus. Cur. Senior. ꝯsi. 70. super controuersia, col. 2. Ego autẽ in
processu non reperio articulatum de spolio, nõ ẽt puto sufficienter
ꝓbatũ, ꝙ Reue. dñs vnq̃ exegerit censũ dictarũ salmarũ
quatuor, nam testes examinati in fauorẽ Re. d. sunt oẽs in dicto
& rõne dicti singulares, qa quilibet de diuerso tpe, & diuersa
11 solutione, ꝯstat ãt, ꝙ testes † singulares non ꝓbãt. l. iurisiurandi.
C. de testi. c. tãlris. ex eo. & maximè, qñ sunt singulares in tpe, c.
nihilo minus. 3. q. 9. c. cũ dilectus de elec. cum si. Et ꝙ sint singulares
in tpe & in solutione, patet, qa Ioannes Berengarij primus
testis loqtur de solutione sib. (vt dixit) facta p Ioan. Gardellam
de anno 1493. quo tpe d. cit dictum Gardellã habuisse molendinum
ab hr̃dibus Bertrãdi Boerij. Nullus aũt testis est, q de solutione
facta ij si Ioanni Bregãrio, nec de tpe illius anni deponat,
immo iste testis ꝯuincitur de mẽdacio, & falsitate, q ex instris
ꝓductis p ipsũ Clauariũ, videlicet ex instrõ rogato p magrm
Io. Peironũ ꝯstat, ꝙ Ioãnes Gardella de anno 1493. nõdũ
tenebat neq. possidebat dcm̃ molendinum, immo hr̃des dci Bertrãdi
tenuerũt, & possiderũt illud vsq. ad an. 1496. si bñ inspiciãtur
documẽta exhibita p pte Re. d. vñ probat in aliquo, qa te-
12 stis falsus in † vno, non ꝓbat in reliqs, ſm Ale. ꝯsi. 87. io cã, & ipse.
li. 8. p tea. in c. testimoniũ. de testib. & per alia deducta p ipsũ.
Itẽ est sibiipsi ꝯrius, qa in prima eius depositione habita in prima
instantia deponit, ꝙ Bertrãdus Boerij vendidit aliam medietatem
dicti mollẽdini Ioãni Gardellę; in scda verò depositione
13 dicit, ꝙ hr̃des dicti Bertrãdi vẽdiderũt, ergo † nõ ꝓbat, l. q falsa,
vel varia. ff. de testi, c. cũ in. ex eo. cũ si. Scds testis Abel eulaque,
q deponit, ꝙ ipse tanq̃ rẽderius exegit cẽsũ à dicto Ioanne Gardella
p annos quatuor, videlicet p annis 1494. & tribus sequentibus,
est ãt singularis, qa loqtur de diuersis solonibus, & diuersis
tpibus, de quib. nullus alius deponit. Itẽ est ꝯrius Berengario tertio
testi, qa dicit, ꝙ Io. Gardella habuit molẽdinũ ab hr̃dib. Bertrãdi,
& Berẽgarius dicit, ꝙ habuit ab ipso Bertrãdo, vnde neuter
ipsorũ ꝓbat aliquid, d. l. qui falsa. Tertius testis Berẽgarius
filius Bertrãdi Boerij (vt dixi) ꝯtrat Abeli scdo testi. Itẽ ꝯtrat sibi
ipsi, qa in depositione sua habita in prima instãtia, & in rñsione
ad ſm art. dicit, ꝙ Ioãnes Gardella habuit ipsum molendinum
à Bertrando patre suo, in rñsionibus verò ad octauum, &
nonum arti. dicit, ꝙ Ioannes Gardella post mortem Bertrandi
sui patris habuit ipsum molendinum ab ipso & fratrib. seu a
matre sua tutrice ipsorum fratrum. In depositis verò in secunda
instantia, deponit totum oppositũ, dicendo, quòd pater suus
prętendebat, quod molendinũ non faceret cẽsum, licet coactus
fuerit à Ioanne Gardella tũc renderio ꝓ arreragijs remittere sibi
medietatem molendini, & ꝓ expensis soluendis eidem Ioãni
Gardellę postea aliã medietatẽ. Itẽ ꝓbaẽ, ꝙ est ꝯtinuè ebrius
14 & temulẽtus. † Ebrius ãt non potest esse testis, ſm Bal. & Fel in
c. 1. de testi. Itẽ habuit litẽ cũ ipsis Gardellis sup hoc molẽdino:
vñ nõ est integer testis ꝯ Gardellã, §. si verò aliter. in Aut. de testi.
tradit p Pan. in c. cũ oporteat. & in c. inqsitionis. de accus. &
in c. 1. in no. & ibi scripsi. de iud. Itẽ iactauit se velle iterum litem
instaurare super dicto molendino ꝯ ipsã Gardellam, ergo nõ ẽ
testis idoneus. dr̃. n. aduersarius dictę Gardellę, etiam qđ non
dum litem inchoauerit, ſm And. Sicul. & Mod. in d. ca. 1. de iudi.
Quartus testis Iacobina Astro, est singularis, qa deponit de solutione
census facta per Seuerium eius maritum, & sic de diuersis
tpibus, diuersis solutionibus, & a diuersa persona, de qb. nullus
alius verbũ facit. Itẽ non concludit eius depositio, quia dicit,
quod maritus suus, & ipsa nesciebãt, qua de causa soluerent ipsum
censũ, seu nesciebant an molendinũ faceret dictum censum:
sed iõ soluebant, qa antecessores sui soluerant sp dcm̃ cẽsum.
vñ cum potuerint soluere alia de cã q̃ p p dictum molendi.
nihil ꝯcludit, qa non ꝓbat hoc esse, qđ ab hoc cõtingit abesse.
Loõ hoc. C. vnde legiti. c. io pñeutia. de ꝓba. Itẽ ꝓbatum fuit ꝙ est
rixosa, iniuriosa, & mala mulier, ergo testis esse ꝓhibetur, c. suspectos.
3. q. 5. quẽ tex. ad hoc reputat singularẽ Lud. Ro. sing.
314. Item est inimica dictę Gardellæ, ergo ꝯ ipsam non facit fidem.
c. repellantur. de accus. Quintus testis dñs ꝑsbyter Geruasius
de Istrio, pariter est singularis, quia deponit, ꝙ ipse exegit
vt renderius à Bertrãdo Boerij, & sic de diuersis solutionib. &
diuerso tempore, Sextus testis Raymũdus Chalerii q̃tũ ad quasi
possessionem dicti census, solũ deponit, ꝙ Ioannes Gardella, tã
quam firmerius redditũ archiepiscopatus, capere fecit medietatem
dicti molẽdini à Bertrando Boerij, tunc possessore dicti
molendini pro arreragijs & in hoc ꝯtrat primo, secũdo, & tertio
testi, qui dicunt quod Ioannes Gardella capere fecit medietatem
dicti molendini ab hęredibus ipsius Bertrandi. Itẽ tempore
depositionis erat domesticus & familiaris pręfati Re. do.
ergo non idoneus. l. 2. C. de test. c. in literis. extra eo. & c. cum P.
Manconella. de accu. Item erat & est amicus intimus, ergo inhabilis,
& minus idoneus ad testificandum pro amico, capitu. quoties,
& ibi Pan. & alij, de test. c. si testes. §. item testes 4. q. 3. & ꝓpter
intimam amicitiam ex toto testis repellitur à testimonio
secundum Specu. titu. de test. in princ. Bald. in capitu. 1. eod. titu.
Item erat tempore suæ depositionis procurator fiscalis, & negotiorum
gestorum pręfati Reuer. domini. ergo suspectus. l. fi. ff.
de testi. Septimus & vltim. testis, dominus An. Barralis, est etiã
singularis, quia deponit de solõnib. sibi factis tempore, quo erat
renderius, & de diuersis temporibus. Item contrariatur Ioanni
Peironis testi examinato in prima instantia, quẽ ipse septimus
testis in responsione ad 11. articulum allegat ꝓ conteste, dicit. n.
ꝙ Ioannes Gardella sibi vt renderio soluit scuta duodecim pro
arreragiis annorum quatuor in pręsentia Ioannis Peironis. Ipse
autem Ioannes Peironis super eodem met. artic. interrogatus,
respondit nihil scire, ꝙ Ioannes Gardella soluerit aliquem
censum, nisi auditu dici. Item tempore suæ depositionis erat &
est magister domus præfati Reu. dñi. familiaris, domesticus, &
amicus intimus, prout probatum fuit, vnde nulla fides sibi est
adhibenda, l. ęt. C. de testi. & per ea, quæ s̃. scripsi ꝯ personã quarti
testis. Cum itaq; testes sint varij, & ꝯrij, suspecti, & singulares,
bñ seqtur, ꝙ nõ ꝓbant intentionem actoris. Immo si testes sint
tm̃ singlares, vt qa vnus deponat de solutionib. sibi vt renderio
factis, alius de alijs solutionib. & alijs temporib. sibi vt renderio
15 factis, nõ ꝓbãt sufficiẽter, † ꝙ dñs, cuius noĩe exegerunt, sit in
quasi possessione exigendi, ut in spẽ, & ĩ terĩs nr̃is cõsuluit, Phi
lip. Cor. ꝯsi. 315. vẽ in hoc si. 4 p tot. Nec ob. instrm̃ inuestituræ
factum in Amadonũ Capucij de anno 1456. & recognitio scã p
dcm̃ Amadonũ, qa q̃tũ ad Gardellã tertium possessorẽ, est res
16 inter alios acta, q̃ † in ꝑiudicium tertij non ꝓbat dñiũ, neq; possessionem,
c. inter dilectos. ad fi. & ibi Pan. & alij, de fide instr. &
l. ad ꝓbationẽ, vbi Bal. & Sal. C. locati. & in l. ad ꝓbõnẽ. C. de ꝓ
17 ba. Nõ ẽt ob. liber Catastri, siue terrerij, qa p † Catastrũ nõ probaẽ
possessio neq; dñiũ, vt est tex. quẽ ibi no. Bar. & clarius Bal.
& alij, in l. fi. pr̃. C. de acti. emp. Nõ ẽt ob. qđ decidũt gl. & Bar. in
18 l. ob casmẽ. §. fi. ff. de testi. qa ꝓcedit qñ agiẽ de ꝓbanda pos. † longęue,
secus si agaẽ de ꝓbanda posses. certi tpis, quia tunc testes singulares
nõ ꝓbant, nisi sint ꝯtestes in tpe, ita seipsos declarãt gl.
& Bar. & ita ẽt vult Bal. in l. fin. in 15. opp. C. de edi. diui. Ad. tollẽ.
in casu nr̃o seqritur probõ certi tpis, nã in interdicto retinẽdæ
reqrit, ꝙ probetur agentẽ possidere tpe turbæ, & tpe litis cont.
(vt dixi s̃.) & firmat Bar. in l. 1. §. fi. ff. vti possi. in interdicto recuperandæ
reqrit, ꝙ ꝓbeẽ agentẽ possidere tpe spolij. d. ca. consul-

tatio

tationib. de offi deleg. & d. l. 1. §. interdictum autem hoc. ff. de vi
& vi arma. Et si dicatur sufficere, ꝙ probano ꝯcludat præsum-
19 ptiue, i. ꝙ sufficiat probare † possessionem de præterito, & alle-
gare possessionem de præsenti, quia tunc præsumitur possessio
de præterito continuata vsque ad diem spolij vt ꝯcludunt Pan.
& alij in c. cum ad sedem de resti. spolia. & in l. siue possidetis.
C. de proba. Respondeo, ꝙ istud est verum, dummodo probet̄
possessio alicuius tēporis præteriti, & sic probetur aliquod ini-
tium, super quo fundari possit præsumptio cōtinuationis: ad
probandum autem istud initium, oportet, ꝙ testes sint conte-
stes in tempore ipsius initij, nec singulares testes sufficiunt,
vt est tex. in cap. licet causam. de proba. Et hoc expresse decidit
Bar. quem alij *communiter* sequuntur in l. Celsus. col. fin. ff. de
viuca. Et ita etiam consuluit Alexan. consil. 51. viso & discusso
processu. ad fi. lib. 1. & consi. 27 inspecto diligenter. col. 3. eod. li.
& expressius Cor. in d. consil. 315. vbi loquitur in terminis no-
stris. Quinimo Pan consi. 42. ex multis. li. 1. probat per plures ur-
20 gentes rationes, ꝙ non sufficiant † testes singulares, etiā ꝙ aga-
tur de probando aliquid in genere, dicens, ꝙ gl. & Bart. in d. l. ob
carmen. § si. non rectè sentiunt. Præterea, et qđ testes singula-
res probarent possessionem, nihil tamen ad casum nostrū, quia
constat, ꝙ Reuerendus dñs Archiepiscopus non possidebat tē-
pore litis contestatæ; ut s̄. demonstraui, vnde in interdicto vti
possidetis intentato debet omnino succumbere. vlterius testes
non solum sunt singulares, sed varij, cōtrarij, & tales, quib. fides
non fuit, nec est adhibenda, ut patet ex prædictis. Laus Deo.

¶ De exceptio.

RESPONS. I.

QVanquam Exceptio dñi, & proprietatis op-
poni nō possit locatori agēti actio
ne locati per conductorem, cum videatur ex huius-
modi exceptione conductor locatorē sua quasi pos-
sessione spoliare suam percipiendi pensionem, seu arreragia,
nec de domino alterius excipere, nec contra proprium iusm ve
nire pōt. Verum sm ea, q̄ proponitur, ꝯtraria snia verior est, qa
hmōi locator in bñficio, de cuius fructibus agitur, intrusus est,
quare fructus suos nullo iure facit, quinimmo ad perceptorū
(vti fur, & latro) restōnē tenetur. Ideo facile constat eidē obsta-
re regulam, dolo facis, ac exceptiones proprij dñij, intrusiones,
iuris & proprietatis ecclesię, intentionis, nec non tituli notoriū
defectū & actionē in factum ex æquitate. Sūmo ergo iure Ray
mundo intruso ad pēsionē, & arreragia agenti exceptiones præ
dictę oponuntur. Quę pariter cessionario obstare dubiū nō est.

SVMMARIVM.

1 *An locatori agenti ad pensionem, seu arreragia, opponi possit exceptio proprietatis, & domini. & uide nu. 2. 6. & 7.*
3 *An conductor teneatur locatori intruso ex contractu locationis iurato? & an ei soluendo liberetur, uide nu. 9. & nu. 12.*
4 *Intrusus in beneficio non facit fructus suos, immo tenetur ad illorum restitutionem, uti fur, & latro.*
5 *Intruso agenti actione locati, obstat exceptio doli, & quæ exceptiones obijci possunt, uide, nu. 8. & nu. 11.*
6 *Ratione coniunctionis pōt reus excipere de iure tertij coniunctu cū suo. Sententia facit rem dici notoriam*
7 *Quoties æquum est dari reo exceptionem, iudex semper debet audire reū excipientem.*
10 *Spolium in necessarium antecedens præsupponit possessionem, uel quasi, sicut priuatio habitum.*
12 *Si quis iurat soluere rectori, an teneatur soluere rectori intruso, & ibi uide, an huiusmodi iuramentum sit obligatorium.*
14 *Exceptiones, quæ obstant cedenti, cessionario etiam obstabunt.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

IN causa Quę iā diu vertit inter magistrū Petrum Al-
berti cessionariū quondā presbyteri Raymū
di Clementis agentē, & d. Gulielmū Francolis reum, & se
defendentē, plura sunt examinanda. ¶ Primo, an ꝯ locato-
rē agentē actione locati ad pēsionē, siue arreragia opponi pos-
sit exceptio ꝓprietatis, & dñij, put ꝓponit̄ p ꝓfatū do. Guliel. di-
centē redditus ad se spectare, qa fuit pñtatus a ꝓronis, & legiti-
mè institutus rector capellanię, de cuius fructibus agitur, & nō
ad dictū presbyterū Ray. locatorē, sta ote snia lata p Papā, p quā
fuit declaratus inhabilis ad bñficia obtinenda in ecclesia fori. S.
Iuliani, pp sacrilegiū ab eo cōmissum. ¶ Scđo, ubi obstet loca-
tori cedēti, an ēt obstet cessionario. ¶ Deueniēdo ad primū, vi-
1 deret ꝙ exceptio † dñij opponi non posset pluribus rōnib. Pri-
mo qa denegans soluere mercedē locatori, dr̄ eum spoliare sua
quasi possessione pcipiendi suā pēsionē. c. q̄relā. de elec. & ꝯfir
nō vr̄ audiendus sup exceptione ꝓprietatis, q̄ ꝯ spoliatū opponi
nō pōt. l. si qs ad se fundū. C. ad l. Iul. de vi. c. 1. de resti. spol. Et qa
ꝯ agentem locatorē possessorio iudicio non obstat exceptio ꝓ
prietatis. l. si quis conductionis tit. C. locati. Scđo, qa ꝯ locatorē
2 agentē actione locati ad mercedē, ꝯductor † non pōt excipere
de dñio alterius, l. ita si fur. ff. cōmo. l. creditor cū pignus ff. de pi
gn. acti. cū si. dñs asit Gulielmus hoc loco nō vr̄ opponere exce
ptionem dñij, qa tpe arrēdamenti non erat rector dictæ capel-
laniæ, licet ex post fuerit institutus rector. vñ cū eo tpe nullum
ius haberet, nō vr̄ audiēdus, qa excipit solū de iure ecclesiæ, nō
suo. Tertio, qa iurauit soluere mercedes. & pēsiones ꝯuētas, vñ
excipiēdo incurrit piuriū, pp qđ dēt ꝯpelli prius soluere, salua si-
bi actione ad repetēdū, c. 1. c. debitores de iurei. Quarto, quia is
3 qui cōduxit redditus ab intruso, tenet̄ † actione ex locato ei sol-
uere, & ei soluendo liberatur, sm Bar. & *cōiter* Doc. in l. si verba-
na. ff. de ꝯd. Indebi. Pan. & alios in c. nihil & in c. p inquisitionē.
de ele. ¶ Prædictis non obstantib. sm ea q̄ proponūtur, ꝯtrium
verius esse rñdeo. & pro intelligentia eorū q̄ dicturus sum præ
4 mitto, ꝙ intrusus † in beneficio nō facit fructus suos, imo tene
tur ad illorum restōnē, uti fur, & latro, sm Inn. Pan. & alios, in
d. c. per inquisitionem. Old. cons. 65 h. c. agitur de duobus & no.
in c. cum dilectus de purg. can. Et ex hoc sequitur, ꝙ Ray. intru
sus si mercedem, siue pensionē exegisset a dño Gul. ꝙ ad restō-
nē illius teneret̄ ecclesiæ. seu vero, & lgimo rectori, vt no. in c. si,
ff. de off. or. lib. 6. & in c. in ñis. de rest. spo. hoc sic pmisso, dico,
5 ꝙ ꝯ ipsū agēte ob. exceptio, † dolo facis, q petis, qđ es restiturus.
l. dolo, ff. de doli exc. & c. dolo facit đ re. iu. in 6. Scđo, agēti actio
6 ne † locati ob. excep. ꝓprij dñij. l. q. rē. & l. ad ꝓbōnē, C. locati. er
go Ray. agēti ꝯ Guli. verū ꝓlatū, cuius sunt fructus, obstabit ex
ceptio ꝓprietatis ¶ Tertio, si dicat̄, ꝙ fructus debent̄ ecclesiæ, &
non Guliel qui tpe arrēdamenti nō erat rector, ipsi Ray. obsta
bit exceptio iuris & proprietatis ecclesiæ, q̄ exceptionem pōt op
ponere ipse Gulielmus verus rector & possessor Capellanię, ad
quē ius agēdi & excipiēdi cōpetit noīe suæ Capellæ, sm Inn. &
7 alios in c. edoceri & ibi Fel. de rescr. Sicut ergo cōductor † pōt
opponere locatori agēti actione locati exceptionē iuris tertij,
volēte, & assistēte illo tertio l. bona fides ff. depo. & docet Bar. i
d. l. si qs ꝯductionis titu. ita poterit ꝓlatus, siue rector, opponere
locatori exceptionē iuris ꝯpetēus ecclesiæ suę, tū qa cōsentire
dr̄ ecclesia ministerio sui rectoris, sm Rot. de act. deci. 7. in an
tiqs. Inn. in c. veniēs. de ꝓscr. & Fel. in d. c. edoceri. tū qa ius eccle
siæ est ꝯiūctū cū iure ipsius rectoris, & rōne ꝯiūctionis, pōt reus
excipere de iure tertij ꝯiūcto cū suo, sm gloss. in l. indebiti. § sed
& si nummi ff. de ꝯd. ind. & docet Barto. in l. 2. ff. de excep. rei iu.
8 ¶ Quarto, ꝯ intrusum agentē ad pensionem obstat exceptio in
tentionis, & notorius defectus tituli, et si agat interdicto posses-
sorio sm gl. in c. 1. de resti. spol. & notatur in l. 3. §. ibidem, ff.
ad exhib. & per Pan. in c. 1. de rest. spol. & per Bar. & Mod. in
l. naturaliter, §. nihil cōe, ff. de acq. pos. ubi dñt, ꝙ ēt contra intru
sum agētē interdicto recuperādæ, obstat exceptio defectus titu.
quā opponēs offert se ꝓbaturū incōtinenti. Magis ergo obsta-
bit agenti actione locati, iuxta notat. in d. l. si qs ꝯductionis titu.
vbi Bar. & alii concludunt exceptionē proprietatis, & dñij ꝓprij
obstare agenti actione locati, q̄ nō obstaret, si ageret remedio
possessorio illius legis, & maxime verū est, si hæc exceptio op-
ponat̄ ꝯ intrusum nō possidētē bñficiū, put nō possidet p Ray-
mūdū, sm Pan. in c. nihil. col. pe. de ele. in casu autem nro cōstat
de defectu tituli, & intrusione per intrīm sententiæ latæ p Papā
quę facit rē dici notoriā. c. cum olim de uer. sig. & not. per Bal.
in l. gñali, C. de sac. san. eccl. gl. in c. licet cām. in ver. euidentissi-
me, de proba. cum si. de quibus per Ias. in l. admonēdi. col. 55. de
6 iurei. ¶ Quinto, actori agēti obstat † exceptio, ꝙ solutione fa-
cta sibi, reus non liberatur. l. quā diu. ff. de bon. liber. l. 2. ff. de ex-
ce. rei iud. & ibi Bart. concludit, ꝙ reus siue apponat exceptionē
iuris sui, siue alterius tertij, sp audiendus est, si dicat nolle solue-
re, quia si solueret, non liberaret̄, sed cogeretur alteri soluere, &
hęc exceptio ex ęquitate ipsa nascitur. quoties. n. ęquum est dari
reo exceptionē, iudex sp debet audire reū excipientē. l. q æquita
te, ff. de doli excep. Sed si Gulielmus ꝯductor soluisset, uel solue
ret pensionem huic intruso, vel eius cessionario, nō liberaretur,
vt probabo i. rñdendo ad vltimū fundamētū pro ꝯtria parte, er
go &c. Ex quib apparet, ꝙ ꝯ Raymūdū locatorem obstant qua
tuor exceptiones, videlicet doli mali, proprietatis, defectus titu
li, seu intrusionis, & in factū ex ęquitate. Nec obstāt ꝯtria supius
formata. Et primo nō ob. ꝙ spoliatus sit añ oīa restituēdus, qa
rñdet̄ multis modis. Primo, ꝙ hic nō agitur possessorio recupe
rādæ, sed actione locati, q̄ est ꝓsonalis, ut apparet ex medio ꝯclu
dēdi, de quo in libello actoris, q petit Gulielmū ꝯductorē ꝯdē-
nari ad pensionē ꝯuentā, iuxta formā locationis, qđ est mediū
cōcludēdi in actione locati, siue ex stipulatu, & hoc inspiciēdū est
sm Bar. in l. si prius, in §. oppo. ff. de no. ope nun. in l. certi
ꝯdo. ff. si cer. pet. in prio. Condictio aūt ex canone querelā, est re
mediū possessoriū, ut in eo ꝯcluditur, qa per denegationem rei,
actor fuit spoliatus sua solita q̄si possessione pcipiēdi pēsionē,
& nō, qa pēsio ꝓmissa fuit, ut tradit̄ p Dec. cōs. 136. in cā reuere.
&c. ergo de uno ad alterū non recte infertur. l. naturaliter, §. ni
hil cōe. ff. de acq. pos. & eodem mō rñdetur ad d. l. si quis condu
ctionis, ꝙ loqtur in remedio possessorio ꝓ obtinēda restitutio

ne rer

ne rei locatæ contra conductorem, qui finita locatione rē resti-
tuere detractet, nec locum hēt in actione ex locato intētāda p
pensione haben da, ſm Cyn. Bat. Bal. Sal. & cōiter alios ibi. Scdo
respondetur, q ad hoc, vt quis agere possit remedio possessorio
ad pensionē, plura requirūtur, inter cætera requiritur, q actor
10 aliqñ exegerit talē pensionem, alioquin non pōt dici † spoliari,
nec turbari in quasi possessione exigendi pensionē, quam nun
quam exegit, vt patet ad oculum, & firmant Inno. Pan. & alij in
d. cap. querelam. & in c. fin. col. 3. & seq. de caus. poss. & proprie.
in casu aūt nostro non constat, q Ray. locator vllo vnquā tpe
exegerit aliquā mercedem, siue pēsionē a Gulielmo, ergo, &c.
Tertio videtur, q in istis bñficialibus ꝯ agentē interdicto posses
11 sorio et recuperandę. ob. † exceptio notorij defectus tituli, si-
ue notoriæ intrusionis, ut probatum fuit supra in quarto fun-
damento adducto ꝯ actorē, qđ verū est, et si agat remedio l. si
qs conductionis tit. ſm Alex. in l. si aliquā rem, in vlt. col. ff. de
acq. pos. & Ias. l. d. §. nihil cōe, & ibi scripsi alias auctoritates col
ligendo, quas breuitatis cā non transcribo. Non ob. ſm funda-
mentū, q Gulielmus non videatur posse excipere de dñio ec-
clesiæ, cum videatur opponere de iure tertii. Quia respondetur,
q opponit de iure suo, & ecclesiæ sitr, prout de iure potest, per
ea quæ dicta sunt supra in secundo, & tertio fundamentis. Non
ob. iurm, quia Gulielmus iurauit soluere pensionem prędicto
12 Raymundo vti rectori dictę capellaniæ, non vti † intruso, & ra
ptori, & ideo si recusat ei soluere, vel intruso, non dr̄ ꝯuenire
suo iuro, vt est tex. clarus in c. ego N. de iureiu. vbi Pan. in 1. no.
& alii post eum no. q iurans se aliquid daturum pręlato, & suc
cessoribus suis, obligatur duntaxat prælatis canonice intrantib.
nam qui non intrat canonice, & per ostium, non est rector &
prælatus, sed fur, & latro. 7. q. 1. non furem. & 23. q. 4. cap. tres p-
sonas. & pro ista responsione adduco decisionem in terminis
Pan. in c. veritatis. col. fi. ver. an autem semper obligetur. de iure
iu. vbi decidit, q iurans soluere aliquid Titio vti episcopo, non
est periurus, si recuset soluere Titio deposito ab episcopatu,
quia iuramentum præstitum alicui sub contemplatione digni-
tatis, vel officii, cessante dignitate, vel officio, non obligat iuran
tem. ar. c. venerabilem. de ele. Et hæc solutio meo iudicio remo
uet omnem ambiguitatem. ¶ Secundo respondetur, q Guliel-
mus iurauit soluere, ut priuata persona, non vt rector dictæ Ca
pellanię, nec vt capellanus: vnde cum excipiat, ut rector, & no-
mine suę capellę, & vt non priuata persona, & suo nomine, nō
dicitur contrauenire suo iuramento. Aliud est se opponere, vt
rector, & Capellanus, aliud vt Gulielmus, seu vt priuata perso-
na. Et aliud se opponere nomine suo proprio, & aliud nomi-
ne suæ Capellæ. l. furti. §. si quis alieno. ff. de iis, qui no. infa. cum
si. ¶ Non ob. q solutio facta intruso liberet conductorem, qui
ab eo conducit bona ecclesiæ, quia verum si conductor ignora
13 bat locatorem intrusum. † Sed si scienter soluit, non liberatur,
ſm Ang. Pan. & Ias. in d. l. si vrbana. per tex. in l. filiæ. ff. de solu. &
idē voluit Inn. in d. c. in literis. & Bal. in l. 2. ver. sed quid de sex-
to. C. de seru. & aqua. Item aliud est quærere, an solutio facta in-
truso liberet soluentem. Aliud an possit opponi exceptio intru
sionis, & ideo super hoc fundamento nō est insistendū. ¶ Cir-
ca ſm, An exceptio doli, proprietatis, intrusionis, & in factum
ex equitate, quas constat ex pmissis obstare cedenti, obstent et
14 cessionario. Et omissa disputatione, rñdeo, † q sic, tum qa hu-
iusmodi exceptiones sunt tales, ex quibus soluti repetitio cōce
dit, ergo et ꝯ cessionarium opponi pñt. ff. de doli excep. l. Iulia-
nus. in 2. rñso. & ff. de dona. l. si cum filiusfa. §. item si ei. & tradi
tur p Bar. in l. doli. ff. de noua. tū qa tales exceptiones cohęrent
rei, & ꝯpetūt rei ꝯtēplatione, ergo et obstare debēt cessionario.
l. in hoc iudicio. §. si inter. ff. cō. diuid. l. fi. ff. de exec. rei iud. cū si,
vt traditur p Bar. in d. l. doli. & p Ale. ꝯsi. 54. col. fi. lib. 2. cū cōcor
dantibus infinis, quæ adduci possent. Ita iuris esse rñdeo ego Io.
Fran. de Ri. I. V. D. & in fidem subscripsi, saluo saniori iudicio.

De sententiis, & quæ sit interlocutoria, & quæ diffinitiua.

RESPONSVM I.

LIcèt Appellatio ab interlocutoria debeat proponi in
scriptis, & cum expressione grauaminum, tñ ap-
pellatio ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ erat
in scriptis redigenda, nec cum grauaminibus proponen
da venit: quare cum sententia relaxationis iuramenti vim diffi-
nitiuæ habeat, quia substantialem dirimit; nec scripturam, nec
grauamina desiderat. Et licèt non soluens in termino consueto
(ut iurauerat) periurus sit, cum dies interpellauerit, & debitorē
in mora constituerit, ab huiusmodi iuramento absoluēdus nō
videtur, ne perseueret in periurio; tamen huiusmodi iuramen-
ti relaxatio postulata de iure impartienda est, nam absentia cre-
ditoris à loco, in quo solutio fieri debet, debitorē excusat à mo
ra, & consequenter a periurio, a quo quælibet iusta causa excu-
sat, præsertim mulierem, quę errore iuris tuetur.

SVMMARIVM.

1 *Omnis sñia, quę negociū principale nō diffinit, interlocutoria appellatur.*
2 *Sñia relaxationis iuramenti, licèt sit interlocutoria, habet tamen vim dif-
finitiuæ, & ibi vide quomodo id procedat.*
3 *Qui non soluit in termino conuento, ut iurauit, periurus est, nec uenit ab-
soluendus, & ibi uide quando dies interpellet, & constituat in mora.*
4 *Relaxatio iuramenti rectè procedit effectum agendi, & excipiendi, nisi
periurium sit iam incursum.*
5 *Qualibet iusta causa excusat a periurio.*
6 *Absentia creditoris a loco, in quo dēt fieri solutio excusat debitorē à mor.*
7 *Mulieres ab errore iuris excusantur.*

Respon. interpreta.

1 OMnis Sententia, quæ † nō diffinit negociū princi-
pale, potest dici interlocutoria ſm glo. in c.
ei, qui appellat. §. diffinitiua. 2. q. 6. & cle. 1. de seq. pos.
& fruct. & Bat. in l. titia. ff. de accus. Sñia relaxationis
iurñ ad effectū agendi, & excipiendi, nō dirimit ipsum principa-
le negotiū, ergo, est interlocutoria, merito dispositio ca. 1. de ap
pel. lib. 6. l. q appellatio ab interlocutoria dēat in scriptis propo
ni cum expressione grauaminum, vr̄ habere locum et in appel-
latione a sñia relaxationis iuramenti, qa (ut dixi) est sñia interlo-
cutoria. ¶ Sed pręmissis, & similibus non obstantibus, ꝯtrium ar
2 bitror de iure verius, quia sñia † relaxationis iuramenti licèt sit
interlocutoria, tñ hēt vim diffinitiuę, qđ sic ostenditur, oīs sētē-
tia, q̄ fertur sup eo, qđ principaliter de se in iudicio pponitur, li
cet non diffiniat totum negocium, tñ habet vim diffinitiuę ſm
Imo. in l. j. §. fi. de preto. stip. ff. quem refert, & sequitur Fely. in
rub. de re iud. col. 3. sed ista est hmōdi, vt de se patet, ergo &c. Se
cundo, omnis sñia, quæ dirimit vnam partē substātialē, licet nō
diffiniat totū, hēt uim diffinitiuę, ut sñia restōnis in integrū. l. in
tra vtile. ff. de mino. cū ibi no. per Batt. hinc sñia remissionis ad
forū ecclesiasticū, uel econtra ad forum ciuile, dr̄ interlocuto-
ria habens diffinitiuæ, ſm Fed. de Senis cōsil. 198. casus talis est,
hinc sñia qua quis pnunciare se competentem, nō dr̄ mere in-
terlocutoria, sed habet naturam diffinitiuę, ſm gl. in auth. habi-
ta. C. ne filii pro patre. Bar. in l. a. ff. de appel. recip. Sed ista est hu
iusmodi, quia dirimit vnā partem substantialē iudicii, immo fe-
re totū p indirectū, ergo &c. bene facit glo. in cle. fi. in glo. 2. ubi
Car. & Imo. de app. quæ uult, q oīs sñia lata sup aliqua exceptio
ne peremptoria hēat vim diffinitiuę. possem ex plurib. aliis cō-
probare, q̄ cogerunt Alex. & Mod. in rub. ff. de iud. & Felyn. in
rub. eo. tit. cum ergo talis sñia nō sit interlocutoria simpliciter,
sed teneat mixtā naturā inter diffinitiuam, & interlocutoriam,
sequitur, q dispositio. d. c. 1. in tali appellatione locū non hēbit.
ita signanter decidit Io. An. in c. peruenit. 2. de appella. Abb. &
Car. in cle. appellāti, eo. tit. Ro. decis. 13. in nouis. Fely. in d. rubr.
de re iu. & clarius Soc. in suis regulis reg. 30. in 2. fall. & hęc suf-
ficiant qtū ad dubiū incidens. ¶ Circa dubitationem principalē,
vr̄ q sñia relaxationis iniusta fuerit, quia d. Augustina iam incur
3 sa fuerat piuriū p lapsum diei absoluēdū. † Qui. n. non soluit in
termino cōuento, ut iurauerat, periurus est. l. si quis maior. C. de
transac. c. qrelā. de iu. iur. cū suis cōcor. & rō est, qa dies interpel-
lat, & ꝯstituit debitorē in mora. l. magnam. C. de ꝯtrahen. empt.
l. si ex legati cā. ff. de verb. obl. l. traiectitię. §. de illo. ff. de act. &
obl. vbi aūt ꝯheqs incursus est periuriū, nō est a iuro habilitan-
dus, ne pseueret in piurio, & qa non est dignus absolutione, q
iā incidit in piuriū ſm Pan. & Fel. in c. 1. de iu. iur. post Fed. de Se-
nis ꝯsi. 199. qrit an dña. Imo. in c. debitores. eo. tit. Anch. ꝯs. 198.
pdictis subtiliter. Ale. ꝯsi. 83. interrogatus. in 5. lib. & alibi sępe,
Corn. consi. 6. in hac. col. pen. in 1. lib. Nec ob. q p pte d. Augu-
stinæ dr̄, q dies nō interpellat, nec ꝯstituit in mora, qñ debitor,
& creditor sunt diuersi fori, nā creditor oadit ad locū debito-
ris, & solutionē sibi fieri petit. l. item illa. ff. de consti. pec. p quē
ibi post Bar. ita firmat, & cōsuluit Ale. consi. 49. in 5. pte, qa rñ-
det, q solus dies ꝯstituit in mora, et si creditor sit diuersi fori.
Ita pcedit rña d. l. traiectitiæ. §. de illo. cū si. quæ nō limitantur p
tea. in d. l. itē illa. sed declarantur, ut talis mora nō hēat nocere
debitori, nā adueniente die adsit in loco debitoris, creditor, vel
eius pcurator, cui solui possit, si uero non adsit aliquis ea die,
cui debitor posset soluere, tunc excusat a mora. Sed ad hoc, ut
talis excusatio sit litima, vr̄ necessarium, q debitor adueniente
die solutionis corā testibus pferet in loco domicilii sui se pa-
ratū soluere si adesset, q solonem reciperet, ita declarat Bart. in
d. l. itē illa. q dicit, q debitor dēt esse cautus, q faciat suā pferatio
nē redigi in scriptis p notarium. Immu Bar. in l. si reus paratus.
ff. de proc. in fi. uoluit, q debitor absente creditore adueniente
die dēat pferari, & facere depositū pecunię debite penes offi-
ciū, uel ædē sacrā, pro quo vr̄ tex. in l. fi. ff. de leg. commis. ¶ Sed
pmissis non obstantib. credo de iure do. Vicariū Regiensem po
4 tuisse relaxare † iurm pdictæ do. Augustinæ ad effectum agen
di, & excipiendi, iuxta tradita in d. c. 1. & in c. debitores, & in ca.
quēadmodū. de iureiu. Solū restat videre, An Augustina tēpo-
re relaxationis, iā esset incursa periuriū, quo casu relaxationib.
habilitatio nulla foret, p ea quæ s. adducta sunt p parte ꝯtraria,
& nō insistendo circa superflua, dico q nō, duplici cōsideratio
5 ne. Primo, qa quælibet cā † apparēte iusta excusat periurio. c. bre
ui. de iureiu. tradit et in c. qrelā, eo. tit. In casu nro constat, q ei si
voluisset

fet d. Augustina soluere die statuta non potuisset, qa non aderat creditor, cui posset soluere, igitur &c. & si dixeris, non constat q creditor non adesset. Rñdeo cũ creditor & debitor sunt diuersi fori, p̃sumitur creditorẽ abesse a loco debitoris, in quo loco debet fieri solutio, nisi probet se illa die affuisse. l. arbiter calendis. ff. de arbitr. per quam ita determinat Bar. in d. l. item illa. & in l. continuis. § cum ita. ff. de verbo. obli. ¶ Scdo, nulla alia ratione dici potest Augustinam incursam fuisse periurium, nisi quia fuit in mora soluendi in termino conuento, sed clare dicitur in tex. in d. l. item illa. & per Alex. in d. consi. 45 & Cor. cõ-
6 si. 79. viso pcessu. col. fi. lib. 3. q absentia † creditoris a loco, in quo debet fieri solutio, excusat a mora debitorem, ergo corollarie excusabit a periurio. Et si dicatur absentiam creditoris excusare debitorẽ a mora, si fecerit legitimam protestationem & obtulerit se paratum soluere, si adesset qui reciperet, ut dicit Bart. in d. l. item illa, alias secus, ad istud in quo tota difficultas iacet, respondetur multipliciter, & primo dicitur, q illa decisio Bar. est *communiter* damnata, vt per plura ostendit Alex. Doct. veritatis 9si. 92. perspectis iis. col. pen. in t. lib. Secundo, esto q in aliqua culpa fuisset ista mulier, quia non fuisset protestata, & de protestatione non fecit fieri instrumentum, tamen non est talis culpa pp qitam possit dici incurrisse periurium, qđ nõ incurritur sine dolo. l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiu. & not. Bal. in l. obseruare. §. proficisci. col. 3. ff. de offic. procons. Præterea si non fuit
7 protestata, processit ex errore iuris, qui excusat † mulieres a ꝓtestationibus & editione instrumentorum omissis. l. j. §. fi. ff. de eden. & maximè ne incurrat periurium, in quo incurrendo (ut dixi) exigitur dolus & a dolo error iuris, qui excusat, fin gl. in l. 1. C. ad l. Fau. de plagi. quis enim existimabit, q ista honesta mulier voluerit incurrere periurium, potius, quàm dicere hęc simplicia verba, soluerem si creditor adesset? certè nemo. dicamus igitur, ea ratione saltem iuris ignorantia excusari, vt notabiliter vult Alex. in d. consi. 92. ad fi. Laus Deo.

¶ De appellationibus.

RESPONSVM I.

REctè Riteque ab ordinatione, seu interlocutoria dñi vicerectoris appellatum existimã cũ idẽ vicerector laicus foret, in causa spolii contra Ioannẽ clericum coniugatum ius dicere non potuit, & cuius iurisdictio nullo iure prorogata censeri potest iuribus repugnantibus, & statuto id expresse prohibente, tum etiam, quia libellus generaliter conceptus est, quare ad vlteriora ante singularẽ declarationem libelli iudex progredi non potuit, & eo quia vlterius processit, causam appellandi præstitit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus in clericum nullum ius dicere potest.*
2 *Clericus non potest iurisdictionem laicalem prorogare, cum non possit etiam cum iuramento huiusmodi iudicem sibi constituere.*
3 *Prorogatio non inducitur nisi verbis expressis, vel facto partis.*
4 *A pronunciatione procedente super generalitate libelli rectè appellatur.*

Respon. Interpreta.

IN causa Appellationis interpositæ per Io. de Chalusio ab ordinatione, siue interlocutoria vicerectoris videtur bene appellatum; quia cũ ipse vicerector esset lai-
1 cus, † non vr̃, q posset in causa spolii ius dicere cõtra ipsum Io. clericum coniugatum c. vnico. de cle. coniug. lib. 6. Non obst. q ipse Ioannes prorogasset iurisdictionem petendo se ab impeti-
2 tis absolui, qa non potuit prorogare † iurisdictionem laici. c. si diligenti. de foro comp. & hoc voluit glo. in d. c. vnic. in verbo, clericalia. & dato, q potuisset, tñ stante statuto in actis allegato, q alterius iurisdictio non possit prorogari nisi expresse, isto casu cũ non vñi expresse prorogasse, non censeretur prorogata, q aũt litigando simpl̃r non subditus dicatur tacitè & non expresse prorogare, tenet gl. in l. 1. C. de iur. om. iud. l. s. C. vbi de cri. agi opo. & rõne suadetur, quia per contumaciam simpliciter non prorogatur iurisdictio, fm Bal. in l. si qui ex consensu. C. de epi. aud. nec etiam per solã patientiã partis patientis iudicem procedere 9 se prorogatur iurisdictio, nisi interueniat aliquod propositũ partis, fm Inn. in c. inter monasterium. de re iud. Declarat in specie Maria. Soc. in c. significasti. in 6. art. prin. de for. comp. Est ergo necesse ad hoc, ut inducatur prorogatio, q vel
3 verbis † expressis, vel facto. i. propositione, seu petitione partis id fiat, & ideo duplex est, i. tacite & expresse fieri dĩ, fm Bart. & oẽs in l. 1. ff. de iudi. ea aũt, quæ verbis expressis fit, hoc modo fit, prorogo & consentio in iudicẽ, quam constat tacite non fieri, ergo alteram tacite fieri necesse est. ¶ Scdo, vi bene appellatum ex alio, quia petitio vr̃ generalis in ea parte, in qua dicebat molendinũ fuisse in vos translatũ, nec specificaret, quo titulo, seu 9ctu, ad effectũ, ut sciret idem de Chalusio an cederet, uel contenderet, & tñ dñs iudex subaudiendo pcessit ad vlteriora. Nec obstare vr̃ q in casibus summariis non requiratur libellus. clem. sæpe. de verbo. sign. qa verum est, q nõ requirit solẽnis, tñ requirit petitio qualis qualis, p q̃ certificet reus qđ ab eo petaẽ, & per q̃ reus possit cognoscere, vtrũ cedat, vel 9tẽdat. l. 1. ff. de edẽ. declat Car. & alii in c. 1. de libel. obla. & in d. clem. sæpe. verũ cũ petitio vr̃a in interdicto recuperandæ fundaret super constituto, & annullato 9ctu, & constitutũ censeatur inefficax, vr̃ q parte petente iudex deberet ordinare debere specificari articulum illum, in quo dicebatur in gñe molendinũ in vos fuisse trãslatum, & postea p 9stitutum translatam posses. qđ cum non fecerit. immo pcedendo ad ulteriora tacitè 9sium pronuncia-
4 uerit, licitè appellari † potuisse vr̃, l. à procedente. C. de dilat. & q à gñalitate libelli possit appellari, si non specificetur parte petente, est tex. in ca. significantibus. de appellat. Laus Deo.

RESPONSVM II.

DOminus Castri noui licet in termino sibi assignato ad recipiendum apostolos non comparuerit, non tñ suæ appellationi renunciasse videtur, nec clement. quamuis 9uenisse vr̃, cum bis ante comparuerit, nã prædictę cle. satisfit, si bis compareat appellans. Verum cum prædicta cle. reqrat binam comparitionẽ coram iudice grauaminis, iõ cum procurator dicti dñi Castri noui non bis coram iudice grauaminis comparuerit, appellationi renunciasse non dubitatur, attenta pręsertim ipsius contumacia in termino sibi statuto non comparentis, recta sanctaque fuit ordinatio, quia cautum fuit, vt lite pendente nihil innouetur, ne partes insurgant ad rixas; quare ab huiusmodi pronunciatione prouocare ridiculum est, cum à nullo grauamine appelleẽ, nam iudex non grauare, sed rixas sedare cogitauit.

SVMMARIVM.

1 *Vide intellectum cle. quãuis, de appel. & quomodo procedat regula, quæ habet appellantem non teneri tertio comparere.*
2 *Appellatio frustratoria non deuoluitur.*
3 *Ab ordinatione iudicis partib. inhibitoria ne quid fiat, vt rixa euitetur, appellari non potest.*

Respon. interpreta.

NOn Videtur quod dñs Castri noui appellans renũciauerit suæ appellationi, ex eo quod non cõparuerit in secundo termino ad recipiendum apostolos, qa dispõ cle. q̃uis. de appella. non procedit qñ appellans bis comparuit coram iudice à quo fm gl. per oẽs, maxime Imo. & Car. approbatam in d. cle. q̃uis. in verbo, vr̃, de appel. sed procurator prædicti dñi licet non comparuerit in scđo termino, tñ ante bis comparuit corã d. Rectore pro apostolis recipiendis, & ẽt semel in primo termino corã d. Vicerectore, igitur &c. & hoc voluit dñs Guido Papæ decis. 25. sed præmissis non obstantibus credo appellationem desertam, & ẽt nõ deuoluere; desertam quidem ea ratione, quia fuit contumax in nõ veniendo in termino sibi assignato pro apostolis recipiendis, iuxta tex. in d. clem. quamuis, & plene trad. per Perus. & Fel. in c. personas. de appel. Nec obstat, q non teneatur appellans vltra binam vicem comparere, qa veũ dũ mõ 9pareat corã iudice, à
1 quo fuit grauatus, vt pbat tex. in d. † cle. q̃uis. & in c. fi. de appel. in antiquis. sed in casu occurrenti nõ reperio, quod corã vicerectore, q grauauit comparuerit nisi semel, igit &c. Nec ob. si dicatur, q domini rectoris, & vicerectoris idem est tribunal. c. 2. de 9sue. li. 6. non tñ Eps dr̃ grauasse, si vicarius ipsius tulit sñiam, vt est de se notorium; probatur ex no. per Gemi. & alios in ca. Romana. in prin. de appellationibus, li. 6. Præterea cle. a. fm oẽs intelligitur, q debeat bis comparere coram iudice, qui est daturus apostolos, & hoc nemo negabit, cum ergo dñs vicerector esset iudex in hac interlocutoria dandi apostolos, ergo appellãs debuit bis coram eo comparere, quod autem ipse iudex esset, patet ex sñia interlocutoria lata per dominum rectorem, q remisit appellationem ad d. vicerectorem, qui grauauerat, est. n. omne verbum iudicis sñia interlocutoria, fm glo. in §. 1. ad excludendas. in verbo, interlocutionibus, de litigio. c. ci qui. §. diffinitiua. 2. q. 6. hęc autẽ interlocutoria transiuit in rem iudicatã, cum ab ea non fuerit appellatum. l. ab eo. C. quomodo, & quã. iud. hoc ergo sic præsupposito quod d. vicerector esset iudex, et qui grauauerat, & q consensu appellantis erat electus iudex, ẽt in causa emergenti dandi apostolos, certè benè necessariò sequitur, & debuit appellans bis coram eo pro apostolis saltem cõparere. Quod cum non fecerit, proculdubio appellationi renũciauit. d. clementina q̃uis. quod & Mat. in notab. & Cæp. in caute. optimè comprobauerunt. Insuper puto non deuoluere, qa appellans, qui non detulit appellationi sui aduersarii innouando. ea nõ obstante non potest postea allegare suã appellationẽ, nec sup eã se fundare, vt est tex. & ibi Ab. in 4. nota in c. bonæ memoriæ, 1. de elec. sed domi. Castri noui nõ detulit appellationi, siue recursui, q hẽt vim appellationis, l. si ab arbitro, & ibi nor. ff. q satisd. cog. qa nõ obstat recursus, vt apparet ex pcessu.
2 igitur &c. Pręterea appellatio † frustratoria non deuoluitur iuribus notissimis, at ista vr̃ proculdubio frustratoria tanquã inter-

sita a nullo grauamine: considero enim quod quælibet res præsumitur libera, l. altius. C. de seru. & aqua. si ergo lata fuit sententia, quod non molestetur dominus in sua quasi possessione libertatis, per modum interim, i. donec constiterit de quasi possessione seruitutis allegatæ, tamen non video in quo fuerit grauatus. Itē considero, quod inhibitiones continent illud idem, quod dispōnit sententia. At cum do. Castri noui acquieuerit inhibitionibus, transiuerintque in rem iudicatam, non video in quo ipsa sententia lata pro conseruatione inhibitionum grauauerit appellantem. Item considero, hic non tractari de petitorio, nec de
3 possessorio præiudiciali, sed solum † iudicium per uiam inhibitionum ordinatum fuit ad effectum, ne lite pendente aliquid innouetur, & ne partes ad rixas, & arma deueniāt, iuxta l. æquissimum. ff. de vsufr. & vt ordinetur lis super possessorio, vel petitorio, l. liberis §. fi. ff. de liber. cau. & habetur illa practica p text. & Inn. in c. cum venissent, de insti. & ad hos fines etiam tendit dicta sententia: ergo non est præiudicialis, sed legitima, & sancta, a qua non debuit appellari.

RESPONSVM. III.

CVm Excommunicatus ab excommunicatore ueniat absoluendus, a præposito excommunicatus, qui ad vicarium appellaret, ab eodem vicario ad eundem præpositū remittendus est; & hęc iniustè excommunicato procedunt: si vero iniustè excommunicatus sit, nullo iure remittitur: vbi vero, de sententiæ iustitia, uel iniustitia dubitari contingit, honestatis gratia, & non necessitatis lege, remitti potest: iure ergo a vicario absolutus fuit appellans.

SVMMARIVM.

1 *Appellans a sententia excommunicationis, quando ad superiorem sit remittendus.*

2 *Præpositus de iure communi ordinariam iurisdictionem habeat in clericos suæ ecclesiæ: vnde si rebelles, & contumaces sint, illos excommunicare potest.*

Respon. Interpreta.

QVia In hac causa appellationis, quæ vertitur inter Reueren. do. Pręposituum S. Desiderij appellantem, & do. Lud. appellatum in prima instantia, in qua amplissime scripsi: nunc repilogando, paucis aperiam, in quibus consistat difficultas huius controuersiæ, quæ (ut video) principaliter consistit in duobus. Primo, an do. Vicarius debuerit remittere prædictum do. Ludo excommunicatū, absoluendus ab ipso do. Præposito, a quo fuerat excommunicatus? Secundo, vbi dominus vicarius, potuerit eum absoluere, an idem do. Pręposituus habeat iurisdictionem in canonicos, & alios de ecclesia delinquentes intra tecta, & ecclesiam suam, maxime circa diuina officia, ita quod possit excommunicare rebeles, & contumaces, in non parendo eius mandatis?

1 ¶ Prima dubitatio deciditur per tex. † in c. venerabilibus sanè. de senten. excommunicationis, lib. 6. sed quia ibi distinguuntur tres casus. Primus est, quando constat sententiam excommunicationis esse iniustam, & superior debet absoluere, & non remittere. Secundus, quando constat fuisse iustam, & tunc debet superior excommunicatum remittere suo excommunicatori. Aut dubitatur, & tunc de honestate superior remittere dēt: sed si noluit, potest absoluere: hæc decisio clarissima est. Sed dubitatur ad quem casum referenda sit huiusmodi cōtrouersia, Reueren. do. vicarius arbitratus est dubium esse, an sententia excōmunicationis in Ludouicum lata, fuerit iusta, vel iniusta. Ideo spreta honestatis lege, maluit absoluere, q̄ remittere, vt dicetur in tertio membro, d. §. sanè. Ego autem arbitror de iustitia dictæ sententiæ constare, & hęsitari non debuisse, nec debere, cū fuerit lata ex iusta causa, & pro manifesta contumacia. c. ex parte, el primo, de verbo. significa. & alibi latè dixi.

¶ Circa secundum, si ad ius commune cōtrouersia refricetur,
2 certissimum est do. Præpositum † habere iurisdictionem ordinariam in canonicos, & clericos suę ecclesiæ, ac potestatem illos excommunicandi, si cōtumaces fuerint, & rebelles eius mādatis. c. irrefragabili. c. ad reprimendam. de offic. ord. vnde cum nihil proponatur in aduersum, seruanda est lex cōmunis. c. primo, de constitu. At opponitur, do. Præpositum de consuetudine non habere potestatem excommunicandi, nec corrigendi excessus canonicorum, sed respondetur non constare de allegata consuetudine, quæ cum sit facti, probanda fuit. c. primo, de constitu. libro sexto, ut dicit Bald. in l. de quibus. ff. de legi. Et vbi constaret, respondetur, quod talis consuetudo non ualet, nec seruanda est, d. c. irrefragabili. Dicitur etiam, dom. Prępositum non posse canonicorum excessus corrigere, & eorum mores reformare absque assensu capituli, sic disponentibus statutis ecclesię: sed ego non uideo exhiberi aliqua statuta, quę istud disponant, imo ex tenore statutorum, maximè primi in ordine, apparet correctionem, & iurisdictionem competere soli ipsi Præposito. Et statuta, quę in contrarium allegantur, nihil ad rem faciunt, ut ex illorum lectura euidenter dignoscitur, & ad illa alibi responsum fuit.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium Librum tertium absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quam hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

De institutionibus.

RESPONSVM I.

LIcèt Do. Petrus de Arnis institutus p
D. Legatum in quadam Capella
ad pñtationẽ Ioannis Caradi, pferendus
videatur D. Marino Anglesii instituto in
eadẽ Capella p reuer. D Epm Carpento
ratẽ. seu eius uicarium, ad pñtationẽ Ioã-
nis Guasqui, Antonii, & Ioannis Gasini
cõpatronorum, tũ quia prior in data, tũ
ẽt qa habẽs titulũ a Legato pferi hñti ti
tulũ ab ordinario. Verũtñ qa ex plurib. idẽ Petrus de Arnis inha
bilis reperit, qa ẽt idẽ reuerẽ. do. Legatus sine ɔsensu omniũ patro
norũ eũdẽ de iure instituere non potuit. iõ sufficit ipsi Anglesio
possessori expellere agẽtem per exceptionẽ iuris nõ sui, q tñ ca-
nonice, ac legitime a uicario pdicti episcopi Carpẽtoratẽ. insti-
tutus fuit, q vicarius de iure pręsentatos ad beneficia iurispatro-
natus a patronis, ad quos oẽ ius erat deuolutũ, instituere potuit.
Igitur eũdẽ Marinum Anglesii d. Petro de Arnis in capella de
qua agitur, vti potiorem, pręferendum esse certi iuris est.

SVMMARIVM.

1 *An habens titulum a legato, præferatur habenti titulum ab ordinario, uide nu. 2.*
3 *Institutio facta ab ordinario de beneficio uti uacante per mortem, quod per resignationem uacabat, non ualet.*
4 *Beneficium in præiudicium patronorum uacare non dicitur, si institutus renunciauerit sine eorum scientia & uoluntate.*
5 *Beneficium an conferri possit instituto contra formam fundationis; & uide nu. 11.*
6 *An Legatus sine consensu, & in præiudicium patronorum, possit instituere semel tantum, contra formam fundatoris.*
7 *In re communi pluribus ut singulis, exigitur consensus omnium, & in re communi potior est conditio prohibentis.*
8 *Penitus illiteratus incapax est omnium beneficiorum, adeo quòd nec papa potest cum eo dispensare.*
9 *Institutio facta de debilitato, seu corpore uitiato, non tenet.*
10 *Sufficit possessori repellere agentem per exceptionem iuris non sui.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

VIsum Fuit prima cõsideratione dicẽdũ, q† institu-
tus per D. Legatum ad pñtationem Ioannis
Carati, sit pręferendus instituto per epm Carpẽtoratẽ
sẽ, seu eius uicariũ, ad pñtationẽ Ioãnis Guasequi, An
tonii, & Ioannis Caslini compatronorum, ex pluribus. ¶ Et pri
mo, quia prior in data, c. capitulum, de rescr. c. duobus eo. tit. in
2 6. ¶ Scdo, quia data paritate pfertur habẽs titulũ a † Legato ha-
bẽti ab ordinario. c. si a sede. de pb. in 6. Nec ob. q Marinus An
glesii institutus ab ordinario fuerit pñtatus a maiori numero pa
tronorum, & sic uideatur anteponẽdus. c. 3. ubi Doc. de iur. pa-
tro. qa rñdetur, q in iure patronatus, & cõiter Io. Car. solus ex
Ioãna Mazabonis successit in dimidia, & alij patroni ex Cathe
rina Mazabonis in alia dimidia, & sic æqualem uocẽ habent. er
go stantib. prędictis potiora iura obtinet institutus a Legato.
¶ Tertio capella, de qua agitur, uacasse, pponitur per liberã resi
gnationẽ Petri Carati, & ad pñtationẽ d. Ioannis Carati, fuisse in
ea institutũ D. Petrum de Arnis a reuerẽ. D. Legato, quod si ita
3 sit, non teneret † institutio facta per ordinarium, quia proponit,
q fuit facta instõ ad pñtationẽ aliorũ cõpatronorum tanq̃ ua-
caret per mortem D. Girardi de Fanis. c. susceptum, de rescr. li. 6.
Sed pręmissis nõ obstantib. sm ea q̃ in themate recitantur, con
trarium credo absq; dubio fore de iure uerius, infrascriptis cõsi
derationibus. Primo considero, q in pręiudicium patronorum
4 non dr uacare † bñficium, si institutus renunciauit sine eorum
scia & uoluntate, sm Inno. in c. si. de renun. Pan. in c. signatum.
in ult. no. de pb. q̃tũ ergo in pręiudiciũ Io. Guaseq. & consortũ,
capella non põt dici uacasse per resignationem d. Girardi. ¶ Se
cundo cõsidero, q Petrus Carati, pñtatus per Ioannem Carati,
5 non erat, cui posset conferri d. Capella, quia ex † forma fundatio
nis requiritur, q tpe presentationis sit sacerdos. Ita probãt il
la uerba, & alium sacerdotem eligere, i. pręsentare, c. 1. de iurep.
& sic tpe pñtationis exigit, q psentatus sit sacerdos, qa gñalitas
adiecta verbo, dẽr verificari sm tps verbi, l. in delictis, §. si extra-
neus. ff. de noxa. l. ea facto, ff. de vulg. & pup. vbi Bar. ipse ãt Pe-
trus (vt psuppouit) erat ætatis ann. 14. ergo &c. Nec ob. si dicat,
6 q de † consensu pronorum pt Legatus pro vna vice instituе-
re pñtatum ɔ̃ formam fundationis, sm Pan. & *cõmuniter* alios,
in d. c. cum accessissent, de ɔsti. & ibi Fel. dicit, se ita ɔsuluisse Fer
ranę, qa (vt mihi dr) Legatus nõ dispensauit, sed si dispensasset
talis dispensatio (vt puto) nõ valeret, qa nõ interuenit consen-
sus ɔpatronorum, prout necessario dẽt interuenire. sm Imo. &
Car. in cle. qa ɔtingit. in 5. q. de reli. domi. Nec ob. si dicat, inter
uenisse consensu Ioãnis Carati, vnius ex ɔp̃ronis, qa nõ suffi
7 cit, sed requiritur consensus oium, qa in † re cõi plurib. vt sin-
gulis, exigitur consensus oium ita q nõ sufficit consensus ma-
ioris partis, reg. quod oẽs, de reg. iu. in 6. vbi gl. l. per fundũ ff. de
serui. rusti. pdi. & quia in re cõi potior est ɔdõ prohibentis, l. Sa-
binus, ff. cõi diuid. & maximè si dissentiat, nec socius vtatur re
cõi ad vsum non destinatũ, ut in casu nro. l. pariete ff. de serui.
vrb. pd. l. sin tm̃, §. in cõe ãt sepulchrũ, ff. de rer. diuis. iũ qa Lega-
tus nõ pt disponere de iure patronatus laicorũ in pıudiciũ p̃ro-
notum. d. c. dilectus. de offi lega. c. cũ dilectus. de iure patro. mi-
nus ergo vr, q dissentiente altero ex duobus compatronis, pos-
sit in pręiudicium ipsius dissentientis derogare primæuæ fun-
dationi testatoris. & cum istud ius derogandi nõ competat iu-
re legationis, fundata est intentio nra, quod legatus nõ possit,
nisi doceat de potestate. Derogare. n. vltimæ voluntati, & fun-
dationi testõris, est ɔ̃ ius, & soli Papæ conceditur splenitudine
potestatis, sm gl. in d. cle. quia contingit, in ver. apostolicę, quã
ibi sequitur Imo. & Car. ¶ Tertio considero, q d. Petrus nõ erat
idoneus alio respectu, quia penitus illiteratus, vt ponitur in fa-
8 cto. Illiteratus † autem penitus est omnium incapax beneficio-
rum, in tm̃ q Papa non potest cum eo dispensare, sm Inn. in c.
cum nris, de conces. pb. Fel. in c. si qñ. col. 9. & seq. de rescr. & po
sito q Papa possit dispensare, si tñ non dispensauit, collatio est
ipso iure nulla, vt per Fe. in c. querelam. de iur. iu. & in d. c. si qñ.
& in c. inquisitioni. de sent. excom. Ex istis benè, & concluden-
ter sequitur, q institutio de d. Petro facta per reueren. do. Lega-
tum est mero iure nulla, & inualida. Sequitur etiam, quod in-
stitutio exinde fcã per prędictum dñm Legatum de Petro de
Arnis ad præsentationem dicti Ioannis ad dictam capellam,
tanquam vacantem per resignationem suprascripti Petri Cara-
ti, de iure viribus non subsistit pluribus rationibus. Primo, quia
non uacabat per resignationem dicti Petri, ex quo nullum
ius habebat in ea: sed vacabat vel per resignationem, vel mor-
tem dicti de Fanis. Secundo, quia d. Ioannis compatronus, per
pręsentationem factam de inhabili, & non idoneo, erat priua-
tus illa vice ptãte pñtandi, & erat ius deuolutũ ad alios compa-
tronos, sm Host. & Pan. in c. cũ nos, de off. ord. & in ca. cũ ãt de
iu. pat. cũ ɔcordantib. quas omitto, qa istud est expediti iuris, cũ
ergo ius psentandi esset apud alios, non potuit d. Legatus sine
ɔsensu illorũ instituere, c. decernimus. 16. q. 7. c. illud. de iure patr.
d. capi. cum dilec. eodem tit. vitio etiam perso..ę non caruit in-
9 stõ, & pñtatio facta de dicto Petro de Arnis, quia † mancus, seu
bilitatus vno brachio, ut in fcõ narratur. c. 1. & fin. de corp. vitia.
c. psbyterũ. de clerico ægrotante. ¶ Et ista sufficerent ad victo-
riam Angelesii possessoris, dato q titulũ suũ ałr non iustifica-
10 ret, qa sufficit † possessori repellere petẽtẽ p excep. iuris nõ sui,
dato q de iure ipsius nullã fidẽ faciat, sm Io. An. in c. mãdatũ. de
rescri. & Gem. ɔl. 9. incip. præmitto, q possessori tamen demõ-
strabo pñtationẽ, & instõnẽd. Anglesii, fore canonicã, quia pñ
tatus fuit à pronis, ad quos, ut supra dixi, erat deuolutum totũ
ius pñtandi pro illa vice, secundũ Panor. in d. c. cum uos, & fuit
institutus à reuerẽdo d. Vicario Epi Carpentoratensis, cui de
iure spectat ius instituendi præsentatos ad beneficia iuris prona
tus suę dioecesis. capitu. ex frequentibus. de institut. & etiam ha-
bet ex potestate delegata p Reuerendum Domin. Episc. ad quẽ
spectat d. c. ex frequẽtibus & cap. cum vos. de offi. ord. Non ob-
stat, dũ dr, q fuit pręsentatus ad dictã capellã tanq̃ vacantẽ per

mortem de Fanis: quod dr̄ falsum, cū uacaret p resignationem
dicti de Fanis, quia rñdetur, φ in p̄iudiciū ꝯparronorū, qui non
ꝯsenserunt resignationi, & qui postea p̄sentarūt d. Anglesium,
non dr̄ uacare p resignationē, vt s̄. deduxi in prima cōsideratio
ne. Non obst. etiam si dicatur, φ Angles. non est sacerdos, pro-
1 ut ex fundatione requiritur, quia licet non sit †sacerdos actu
est tñ habitu, cum sit in ætate legitima, & velit, ac possit I. annū
promoueri se facere ad sacerdotium & ubi ex fundatione, prie
uilegio, consuetudine, vel statuto, ecclesia habet ordinem anne
xum, sufficit φ infra aonum possit institutus ad ordines requisi
tos promoueri, vt in terminis nostris est casus in c. 2. de insti. lib.
6. Pan. in c. dudum. 1. de elec. & in c. cum in cunctis. § inferiora,
eo. tit. Car. in c. nobis, § cæterum, de iu. pat. Laus Deo.

De prębenda.

RESPONSVM I.

Infirmarius, Qui infirmariæ renunciauit, vt obtine
ret eleemosinariā, quam sciebat esse in
fauorem alterius, & sibi de facto collatam, ad infirmariam
renunciatam nullo iure redire potest, licet in acceptatione elee
mosinariæ protestatus fuerit ad infirmariam se habiturum re-
gressum casu, quo eleemosinariam obtinere non posset, nam
protestatio in ijs, quæ dependent a iuris dispositione protestan
ti non prodest.

SVMMARIVM.

1 *Infirmarius, qui infirmariæ renunciauit ut obtineret eleemosinariam, quā sciebat in fauorem alterius, & sibi de facto collocatam, ad infirmariam renunciatam nullo iure redire potest.*
2 *Protestatio in ijs, quæ dependent a iuris dispositione, non releuat protestantem.*

Respon. Interpret.

SI Grilus, habita notitia prouisionis eleemosina-
riæ in fauorem Barlaterii, ipsam elemosi
nariā de facto sibi collatā, illico absq; difficultate non di-
misit, indubitati iuris est, φ ad infirmariam, †quam prius
obtinebat, reuerti non poterit, vt est casus in cap. si beneficia. de
præben. libr. 6 Cum itaque proponatur, Grilum habita notitia
noluisse absque lite dimittere, bene sequitur, quod ad priora be
neficia reuerti non poterit, quia, si litem fecit, non dr̄ absque
difficultate, nec illico dimisisse, vt per quam plura iura probant
Arch. Io. And. & Gem. in d. c. si beneficia. Nec eum excusant p-
testationes in acceptatione eleemosynariæ per ipsum factæ de
habendo regressum ad suam infirmariam, quia tales protesta-
tiones recipiunt intellectum iuris, si omni difficultate sublata di
miserit eleemosinariam sibi de facto collatam, cum protesta-
2 tio in ijs, †quæ dependent a iuris dispōne, non releuat protestā
tem, c. cum M. Ferrariensis. & ibi Pan. & alii, de const. & l. alimē
ta, C. de neg. gest. & ꝯ ius cōe protestatio non ualet, fm Pan. in c.
præsentium. col. 2. de rest. facit tex. in l. nemo potest, de leg. 1. bñ
verum est, φ illa protestatio prodest quantum ad hoc, φ si sine
difficultate dimisisset eleemosinariam, posset libere reuerti abs-
que noua collatione ad infirmariam, tanquam non videatur
simpliciter resignasse illam infirmariam, vt voluit Fed. de Se-
nis in tract. per mutationum beneficiorum, in octaua quæstio-
ne. Laus Deo.

¶ De concess. præben.

RESPONSVM. I.

QVia Capitulum inferioris ecclesiæ de iure cōi nul
lam ptātē hēt conferendi beneficia, nisi istud
sibi competeret ex priuilegio, vel approbata consue-
tudine comprobarit, merito dicendum est, colla
tionem factā Gaspari, cui Clemens Bataglię resignauit capella
niam, de qua agitur, per duos canonicos sancti Agricolæ, de iu
re non valere, & Gaufredum potiorem esse. Ideo capellaniam
secundum ea, quæ proponuntur, eidem adiudicandam fore.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum inferioris ecclesiæ de iure communi nullam habet potestatem conferendi.*
2 *An collatio, quæ communiter ad capitulum, & prælatum spectat, mortuo vel suspenso prælato ad capitulum pertineat, & uide n. 3. & an absens habeatur pro mortuo, uide nu 4.*
5 *Ius capituli dicitur esse apud fugitiuos, non culpa propria, si maiorem faciant capituli partem.*
6 *Consensus particularis non sufficit ad actum, qui collegialem consensum desiderat.*
7 *Ad accipiendum possessionem beneficij, per quam ius acquiritur, requiritur speciale mandatum.*
8 *Ratihabitio fieda est eo tempore, quo actus expediri potest, alias est nulla*
9 *Gesta a falso procuratore, tanquam nulla ratificari non possunt.*
10 *Capitulum non habet potestatem recipiendi resignationes, licet habeat potestatem conferendi.*

Respon. Interpreta.

VIso Et bene pro tenuitate ingenioli mei ꝯsiderato
prętmisso themate, cognoui Gaufredum Iacobi
hēre potiora iura in capellania, de qua agitur, & ipsam
Capellaniam fore sibi adiudicandam, & non Clemē
ti Batagliæ, neque Gasparo, in cuius fauorem Bataglia resigna-
uit dictam Capellaniam in manib. capituli sancti Agricolæ. De
monstrabo igitur collationem factam d. Batagliæ, fore nullā, et
posito φ esset ualida, ostendam Gaufredum præferendum es-
se. Nulla est collatio facta Batagliæ per duos tm̄ canonicos S.
Agricolę capitulariter conuocatos ante portam dictæ ecclesiæ
pp pestem, quia facta per non hñtes ptātem conferendi de iure
1 comuni certissimum est, φ capitulum inferioris ecclesiæ †nullā
habet ptātē cōferendi, nisi ex consuetudine, priuilegio, vel sta-
tuto ecclesiæ a Papa cōfirmato, bñficiorum collatio ad ipsum
spectaret. c. uni. §. ubi uero. & ibi no. Gem. & alii, ne sede uac. li. 6.
Necesse est ergo, φ capitulū p̄tendēs hr̄e facultatē cōferendi, ex
hibeat priuilegia, uel fidem faciat de consuetudine liïa. Verum
vt in themate præsupponitur, cū capitulum allegat priuilegium
Ioannis 22. cuius tenor dr̄ esse talis, Hebdomadariæ uero capel
lanię & alia inferiora ipsius ecclesię officia, conferantur per ip
sos decanos, & capitulū absq; epō. uideretur forte dicendū, φ vi
gente peste in absentia decani, & aliorū canonicorū, potuerint
illi duo canonici repñtantes totū capitulū, ꝯferre dictā capel-
laniā ipsi Batagliæ, p text. in d. c. uni. in prin. vbi dr̄, φ si collatio
specter cōiter ad capitulū, & p̄latū, eo casu solū capitulum moe
tuo p̄lato, vel suspenso, poterit cōferre, ergo ēt ꝯferre poterit p̄-
lato absente, quia absens, q interesse nō pōt, mortuo hr̄, c. prēsen
tata. & ibi no. Per. Pan. & alios, de test. ¶ Sed his non obstātib. ar
bitror collationē fore nullā, tanq̄ factā a non hñtib. ptātē ꝯferē
di de iure cōi, ut dixi: nā capitulū S. Agricolę nō hēt ptātē ꝯfe-
rēdi: nō ēt hēt ex priuilegio s̄. noīato, q priuilegiū nullam tri-
buit facultatē soli cap. sed decano, & cap. cōiter pp copulam, &
q̄ ꝯcursū copulatorū simul reqrit, l. si hēdi plures, ff. de cōd. inst.
& q̄ copulat ęqualiter, si qs Titio, ff de vsus. accre. l. reos. §. cū in
tabulis, ff. de duobus reis, cū suis ꝯcor. & a virtute huius priuile
gii collatio dicatur spectare cōiter ad decanum & cap. firmant
Hos. Io. An. Pan. & alii, in c. postulastis p illū tex. de cōces p̄bē. &
Fed. de Sē. cōs. 1. p totū. & p Ias. in l. si pr̄, la 1. ff. de vul. & pu. Nec
ob. φ solū capitulū mortuo, vel suspenso decano, potuisset ꝯfer
re beneficia spectantia ad collationē ipsius e. & decani cōmuni-
3 ter, nō in absente †p̄lato poterit sibi vēdicare ius ꝯferendi in so-
lidū vt p̄bat in d. c. unic. §. fi. dr̄ ibi, φ eps hñs conferre bñficiū cū
ꝯsilio alterius, si ille sit absēs, nō poterit ꝯferre, nisi ꝯstet, & ab-
sens non sit reuersus intra tempora data ad offerendum, nam
tunc poterit libere ꝯferre non expectato absente: q in expectan
do posset vacanti bñficio periculū imminere, ergo si is ad quē
spectat collatio insolidū, licet hēat expectare ꝯsiliū alterius, nō
possit cōferre nō expectato ꝯsultore p tp̄s legitimū, multo mi-
nus poterit capitulū non expectato decano, ad quē simul col-
latio ptinet. Restat ergo dicēdū, φ illi duo canonici soli nō po-
terūt illico post vacationē conferre hāc capellaniā, cū in expe-
ctādo nullū immineret periculū uacāti bñficio, & cū non cōsta-
ret decanū posse in debito tp̄e sibi a lege cōcesso ad ꝯferendum
4 reuerti. Nō ob. φ absens pro †mortuo reputet̄, d. c. p̄seruata. quia
uerum qñ constat, φ nō pōt reuerti, & interesse actui celebran-
do in termino statuto. Ita p̄cedit ille text. secus si sit pōsse in ter-
mino adeē, d. c. vnic. §. fi. & in proposito absentia nō ęquiparet̄
morti, vel suspēsioni, firmant expsse Gem. & Phil. Fran. in d. §.
fi. & possem ex infinitis similibus comprobare, q̄ omitto, postq̄
in terminis qōnis nrę hr̄ clara decisio in illo text. quem Gem.
col. fin. & alii ponderant. Scđo rñdeo, φ apud illos duos cano-
nicos residentes tp̄e pestis absente decano, & maiore parte ca-
nonicorum, nō remansit ptās conferendi, neq; auctoritas capi
tuli cōgregandi, sed ptās cōuocādi caplm̄, & ꝯferēdi fuit, & erat
penes maiorē partē canonicorū, q fugerūt pp pestem, fm In. in
5 c. r. de no. ope. nun. ubi concludit, φ si fugitiui †absq; culpa p̄pria
faciāt maiorē partē capituli, apud eos dr̄ eē ius ipsius capituli, se
qtur Bal. in aut. decernimus, in fi. C. de sac. san. ec. Io. Bap. in trac.
de epō, in 2. par. primi li. & Im. in l. si qs a filio, §. si quis plures,
alias est l. si qs plures, ff. de l. 2. Fel. in c. cū oēs, col. 13. de consti. &
idē ego firmaui in tractatu meo de peste, priu. 8. primę particu-
lę 2. par. prin. vnde posito, φ essemus in casu, in quo capitulū pos
set conferre absq; decano, tñ quia ad illos duos canonicos non
erat ius capituli, bene sequitur φ collatio ab eis facta, est mero
iure nulla, ut dicit Imo. in d. §. si quis plures. ff. de leg. 1. nec ratifi-
catio p̄cētoris, & alterius canonici absentiū hēt cōualidare dictā
collationem, tū quia facta fuit talis ratificatio ñ capitulariter, &
6 consensus particularis nō sufficit ad †actū, qui collegialiter dēt
expediri, c. in genesi. de ele. tum q si facta fuisset talis ratificatio
collegialiter a maiori parte capituli, tñ non cōualidaret colla-
tionē, ut ex tūc, sed ut ex nūc, fm Pan. in c. auditis. & in c. φ sicut
§. super eo, post gl. de ele. ideo non prēiudicaret collationi prius
factę d. Gaufre. ca. duob. de resc. lib. 6. reg. qui prior. de reg. iur. li.
6. cum

Vl. cum sim. Sed posito, q apud illos duos residẽtes fuisset ius
capituli, & cõferre potuissent, nihilominus adhuc adiudicandũ
esset beneficium do. Gaufredo, tanquam habenti potiora iura.
Nam collatio facta d. Gaufr. per reuen. d. legatũ eadem die, qua
fuit facta collatio per ordinariũ dicto Bataglię absenti, præua-
let pp cõcedentis maiorem ꝑrogatiuam, ut est casus in c. si a se
de, de præb. lib. 6. Nec ob. si dicatur, q prius fuit apprehensa pos
sessio per procuratorẽ dicti Bataglię, quo casu collatio ordina-
rij ppcommodũ possessionis, pręfertur collationi ipsius legati,
vt dr in d. c. si a sede, in ij. ver. quia r̃ndeo dupliciter. Primò, q il-
lud verum est, si is qui prius acceptauit possessionem, ẽt prius
acceptauerit collationem sibi factam, aliàs qui prius collationẽ
suam acceptauit, præferendus est habenti ab ordinario, ẽt si ꝓ-
uisus ab ordinario prius fuerit adeptus possessionẽ, vt signanter
determinat Fel. in c. capitulum S. Crucis, col. 15. ver. de duab. col
la. de rescr. Ex narratione facti mihi proponitur, q Gaufredus
acceptauit collationem sibi factam a d. Legato, antequã Bara-
glia acceptauerit collationem sibi absenti factã per illos duos
canonicos, ergo &c. Scdo r̃ndeo, q Gaufredus ẽt prius fuit ade
ptus possessionẽ. Nec obst. si dicatur, q Bataglia prius per pro-
curatorem suum accepit possessionem dicti beneficij, q. a mihi
pręsupponitur, q non ꝯstat de aliquo mandato, de quo tñ con
7 stare necesse est. qa ad accipiendã possessionẽ beneficij † requi
ritur speciale mandatũ, sm gl. & Gem. in c. si tibi absenti. de p̃b.
lib 6. Et licèt Rot. dec. 490. inci. ad recip. sub rub de proc. & Phi.
Fran. in d. c. si tibi absenti, restringãt gl. p̃dictam, vt ꝓcedat quã-
tũ ad recipiẽdã possessionẽ, p q̃ acquirit ius in bñficio, & sic quã
tum ad adipiscẽdã possessionẽ iuris, secus quantũ ad adipiscẽdã
possessionem corporalẽ, quæ est facti, quia illa põt accipi p quẽ
libet amicũ, & negotiorũ gestorẽ, tñ nihil facit ꝯ Gaufredum,
quia in casu nr̃o agitur de adipiscẽda possessione bñficij, per
q̃ acquiritur ius in bñficio ipsi Bataglię, qui ante adeptam pos-
sessionem per non legitimũ ꝓcuratorem nondũ acceptauerat
collationem sibi factam. Scdo, qa requiritur, q is, cuius nomi-
ne fuit apprehensa possessio per non habentẽ mandatũ, ratifi-
cet apprehensionem re integra id est anteq̃ alius legitime adipisca
tur, sm Phili. Fran. in d. c. si tibi absenti, & etiam voluit Rota de
8 ci. 490. nam ratihabitio † debet fieri eo tpe, quo actus expediri p̃t,
l. bonorũ. ff. rem ratam hab. & plura ad hoc adduxit Deci. cons.
247. in cã mag. Baronis in 2. parte. Tertio deci. Rotę p̃t procede-
re, qñ quis apprehendit possessionẽ noĩe alterius, tanq̃ amicus,
ẽt non habens mandatũ: secus dicendum est, si quis tanquã fal-
sus procurator fuerit missus in possessionẽ, q. a non v̓r q gesta ab
9 eo possint † ratificari, maximè in præiudiciũ Gaufredi, vt scri-
bit Fely. in c. ex parte de rescr. & in c. cãm el 1. de iudi. & Bal. in
l. falsus. col. 1. & seq. C. de fur. super hac tñ vltima ꝯsiõne nõ fa-
cio magnã vim pp ea, q̃ scribunt Card. Pan. & Fely. in c. nonnul
li. §. sunt & alij, de rescr. & Ias. in l. licet C. de procu. Stante igitur
præmissa cõclusione, q collatio facta Bataglię sit nulla, vel saltẽ
nõ habeat impedire effectum collationis factæ do. Gaufredo,
sequitur correlariè, q collatio facta Gaspardo p Capitulum de
hoc beneficio tanq̃ vacante ob resignationẽ Bataglię nihil ua-
leat. c. suspectũ. de rescr. lib 6 falsum. n. est, q vacet per resigna-
tionẽ Bataglię, ut patet ex p̃missis, & eo maxime, qa resignatio
10 facta p̃supponitur in manib. c. qd non habet † potestatẽ recipiẽ-
di resignationes, licèt haberet p̃tãtẽ conferendi, sm Panor. post
Inn. in c. accepta, in fi. de rest. spo. & Inn. in c. qd in dubijs de re-
nun. & ẽt quia capitulũ absq; Decano conferre nõ potuit istud
bñficiũ d. Gaspardo, vt patet ex ijs quę s. abundè dixi. Laus Deo

¶ De deposito.

RESPONSVM. I.

QVoniam Ex contractibus initis inter Lancel-
lotum & pręlatũ, ac capitulũ S. Anto
nini, manifestè constat eundẽ pręlatũ cum consensu
totius capituli, ac nomine ipsius ecclesię realiter, & in
pecunia numerata a supradicto Lancelloto libras 80. recepis-
se, in emptione quorundam prędiorum, exponendas ad vsum
cuiusdam p̃bendæ: ideo indubitati iuris est, ex huiusmodi con-
tractibus ecclesiã teneri, & si dictæ pecunię p eundẽ Lãcellotũ
non probentur in vtilitatẽ ecclesiæ versę, quia singulare est in
mutuo, ergo in cęteris est ius cõe, & maxime cũ fuerint confe
cti ꝯctus inuestiturę, & depositiones, seu cõmendæ per ipsos d.
Præpositum & canonicos capitulantes nomine, & vice dictæ
ecclesię, aĩo deliberato, pluries cõicato consilio, p bono, & vti-
litate ipsius ecclesiæ, p ut legitur in instro: q eo magis, qa de fru-
ctibus ecclesię do. Franc. Mondani præbendario satisfieri põt,
nã eo casu ẽt in mutuo, non cogitur mutuans probare mutuũ
in vtilitatẽ ecclesiæ versum esse, secus si de distractione bono.
immob. & p̃ciosorũ ecclesiæ ageretur. Qui p̃positus, & canoni-
ci satis ex die interpellati sunt, & ideo morosi. Nec iniquum est,
Præpositum & Canonicos modernos, qui nullas pecunias
receperunt, ad hmõi restõnem teneri, quia nullo iure collegiũ
mutatũ dici potest per mortem prælati & canonicorũ, in cuius
vices alij suffecti sunt. Quare r̃ndi modernos capitulares, & Prę
positum de fructib cõib. ipsius ecclesiæ teneri dictam pecunia-
rum summam d. Fran. præbendario restituere. Quemadmodũ.
n. tutor si ex pupillari pecunia p̃dia nõ emerit, ad interesse, & le
gitimas vsuras tenet: ita ẽt p̃latus, qui ecclesię pecunias in em-
ptione fundorũ non ꝯuertit, eidẽ ecclesiæ ad vsuras, & interesse
tenetur, cum minor ecclesia, & pupillus de iure æquiparentur:
quare moderni Pręposítus, & canonici, ad huiusmodi interes-
se & vsuras nomine ecclesiæ agere, ac experiri poterunt con-
tra bona tunc dñorum, Præpositi, & canonicorum, si quæ sint.

S V M M A R I V M.

1 *Ecclesia tenetur ex contractibus per prælatum cum consensu totius capi-
tuli, nomine ipsius ecclesiæ celebratis.*
2 *Ciuitas indistincte obligatur ex mutuo à ciuitate, seu consilio accepto.*
3 *Mutuans pecunias ecclesiæ, quando teneatur probare pecunias versas
fuisse in utilitatem ecclesiæ.*
4 *Prælatus habet liberam administ. fructuum, & eos distrahere potest.*
5 *Depositum penes ecclesiam factum dicitur, si fiat præsentibus prælato &
capitulo.*
6 *Monitio an sit necessaria ad constituendum quem in mora.*
7 *Collegium mutatũ non dicitur per subrogationẽ moderni cano. et prælati.*
8 *Prælatus in acquirendo potest deteriorem conditionem ecclesiæ facere,
aliorum administratorum exemplo, licet ad interesse teneatur.*
9 *Prælatus & canonici sancti Antonini, tenẽtur ad usuras legitimas, & in
teresse d. Fran. Mondoni, eo quod non collocauerunt eius pecunias in emp.
præd. & ibi uide de tutore, & cæteris adminis. & nu. 11.*
10 *Ecclesia minor, & pupillus æquiparantur.*

Respon. interpreta.

IN causa d. Fran. Mondani, contra d̃nm Pręposítũ, &
canonicos ac capitulum S. Antonini pro fun
damento præsuppono, q pecuniæ, de quib. in instro inuestitu-
ræ, depositæ, & commendatæ fuerunt Pręposito, & canonicis
ibid. noiatis, & sic capitulo noĩe ipsius ecclesię, si bñ & accura-
tè notent verba ipsius instrĩ. Nã in prin. dr. conuocato & ꝯgre
gato capi. dictæ ecclesiæ de mãdato dñi Pręposíti, &c. in quo in
terfuerunt Pręposítus & tales canonici, &c. dicẽtes, ꝓstantes,
q sunt, & repręsentant totũ capi. ipsius ecclesiæ, &c. citatis alijs
canonicis ad cameras per hostiariũ, &c. visis prius per eos, & di-
ligenter inspectis ꝯsideratis, & examinatis expõne, & tribus tra
ctantibus factis per, & inter ipsos dominos Pręposítum, & cano
nicos, & capitulum, de quibus tribus instrumentis, &c. pro bo-
no, & euidenti vtilitate ipsius ecclesię, & c. sponte & ex certa
scientia, nomine & vice ipsius ecclesię, & capituli instituerunt,
&c. Lancellotum, & c. cũ pacto, q ipse Lancellotus teneat, & de
beatur, ac obligatus sit, & ita solenniter p̃misit eisdẽ dñis dicto
nomine p̃ntibus, stipulantibus, & recipientib. exbursare de p̃nti
libras 80. cã emendi tot terras, & proprietates, q̃ perpetuis tem-
poribus sint, & esse debeant ipsius p̃bendæ, &c. Circa finẽ vero
ipsius instrĩ dr, & insuper ipsi dñi Pręposítus, canonici, & capitu
lum prædictũ, dictorum noĩe, sponte, & ex certa scientia, fue-
runt confessi manifestè habuisse, & recepisse à s̃scripto Lancel
lotto dictas libras octoginta, quas ibidẽ habuerũt re vera in pe-
cunia numerata auri, & argenti, ꝯuertendas mõ & forma, ac se-
cundum ea, prout in dicto instr. inuestituræ, &c. Ex quib. verbis
simul iũctis, & diligenter ponderans, clarè apparet ꝯtus hmõi
factos fuisse per prælatum cũ consensu totius capituli noĩe ip-
1 sius ecclesię, quo fit, vt ecclesia † ipsa teneatur ex ipsis ꝯtib. iu-
xta no. in c. 1. depo. & in c. q quibusdã. de fideiu. & utrobiq; per
Pano & alios. Idem in simili notatur ẽt per Legistas in l. ciui-
tatis. ff. si cer. pe. & ibi latè p Ias. in ꝯtum Bart. ibi dicit, q si ciui-
tas, seu consiliũ, q totam ciuitatem repręsẽtat, ꝯhat mutuũ, tũc
2 † ciuitas indistinctè obligatur ex mutuo, vbi latè per eos. & tan
to magis cũ facti fuerunt ꝯtus inuestituræ, & depõnes, seu cõ-
mendæ p ipsos dños Pręposítũ, & canonicos, capitulantes no-
mine, & vice dictę ecclesiæ, animo deliberato pluries commu
nicato consilio, videlicet tribus tractatibus pręcedentibus, ac ꝓ
bono & euidenti vtilitate ipsius ecclesiæ, vt apertissimè, & ex-
pressè dicitur in ipso instrumento. quo fit vt non fuerit, nec sit
necesse domino Francisco probare dictas pecunias versas fuis-
se in vtilitatem ecclesiæ, vt dicit Pan. in d. c. 1. depo. qui dicit, q
in casu d. c. 1. fuit necesse probare versum, quia pecunia nõ fuit
commendata ecclesiæ, sed particulari de ecclesia; secus dicitur
a contrario sensu, si fuisset commendata ecclesię. nam tunc cõ
mendata & deposita penes ecclesiam, cum facti fuerint ꝯtus
cum p̃lato & capitulo, qui repręsentant ecclesiam. c. requisisti
de testa. iuncto c. scire. 7. q. 1. in gl. & in glo. d. c. 1. depo in fi. Pręte
3 rea est speciale id † in mutuo, vt ꝓbetur versum in vtilitatem ec
clesię, non aũt in alijs ꝯtib. etiam q fuerit grã concedentis iura
sm Inn. in d. c. 1. depo. qui licèt primò dixerit ꝯtrũ, tñ ut & ibi-
dẽ refert Pan. postmodũ dixit, q est speciale in mutuo, in alijs

ve ꝙ ꝯctibus intus eũ ecclesia, nõ est necesse ꝓbare versum, qa
non reperit iure cautum, nisi in mutuo, auth. hoc ius porrectũ,
C. de sac. fin. eccl. Si ergo vendo ecclesiæ, vel emo ab ea, vel cõ
modatũ ꝯcedo, porreto agero ꝯ ecclesiã, licèt non probem ver-
tum in vtilitatem ipsius, & est notab. dictum, & quotidie alle-
gatur, ſm Pan. ibi, qui assignat rõnẽ specialitatis esse in mutuo,
qa ꝑlati sunt prompti ad recipiendũ mutuum, & fœneratores
promptiores ad mutuandũ: vnde si indifferenter teneretur ec-
clesia, tunc de facili bona ecclesię alienarentur, fuit ergo his ca
sibus obuiatũ. Quinimò subdit ibidẽ Pan. ꝙ imò ibidẽ idẽ Inn.
ſm vnã opin. elegantissimè hoc dictũ suum vr̃ restringere, di-
cens ꝙ cõuet in mutuo est necesse probare versum, qñ ꝓ satis-
factioõe oportet peruenire ad distractionem rerum immobi-
lium, quasi secus sit si posset satisfacere de fructib. x. q. 2. c. ea. n.
§. hoc ius porrectũ, in ver. si creditor. qđ dictũ dixit ibidẽ Pan.
4 esse singulare, pro quo assignat ẽt rationem, quia † ꝑlatus habet
liberã administrationem fructuũ, vt in c. cũ nobis de elect. & in
c. is cui. eo. tit. lib. 6. Vñ quẽadmodum põt fructus distrahere, do
nono ꝯhendo, ita debet posse distrahere pro ꝯtractib. initis. Itẽ
qa in fructibus agitur de ꝑiudicio ipsius, qa ex eis viuere dẽt, de
qua materia latius ẽt ꝑ eundem Pan. in d. c. qđ quibusdam. de fide
in. & per Alex. & Iaſ. latè ac alios legistas, in d. l. ciuitas. ff. si cer.
pet. & latè ẽt per Card. Flo. in consi. 7. in pe. col. in ver. quartũ
principale quæsitum & in consi. 90. in fi. & Cald. in consi. 95 in-
ci. Abb. in fi. qui omnino videatur, nunc autem est consi. 4 sub
tit. de locato, & latius ac plenius omnibus alijs per Io. de Imo. in
d. c. i. deposi. vbi latè examinat hanc materiam post Ant. de Bu.
☞ & Flo. ibi in quibus verbis habetur, & *communiter* per prælatos
Doc. concluditur, ꝙ si præsente prælato, & capitulo, fiat deposi
5 tũ, dr̃ factũ † penes ecclesiam, & obligatur ecclesia ad restitutio
nem; nec est necesse, ꝙ per depositiones probet versum in vtili-
tatem ecclesię, & tanto magis cũ de fructib. possit satisfieri cre-
ditori, ut in casu nostro, cum e. ipsum habeat bona cõia, & fru-
ctus cõmunes, ex quibus põt satisfieri prædicto d. Francisco ꝑ-
bendario, & sic non est necesse, ꝙ deueniatur ad distractionem
bonorum immobilium, nec preciosorum, quo casu necesse es-
set ꝓbare versum in vtilitatem ecclesiæ, vt dicit ẽt Car. in d. cõ-
si. 90. in fi. Nec dicatur, ꝙ dicti domini Præpositus & canonici,
tam mortui ꝗ ꝑsentes, nõ fuerunt in mora, seu negligẽtia, cum
nunꝗ interpellati fuerint sup emp. dictorũ ꝑdiorũ, iuxta ea ꝗ ha-
bentur in l. id qđ pauperibus. C. de epi. & cle. & ꝑ Are. in consi.
94. & per Car. Zaba. in cõsi. 55. & Fel. in c. si aũt. ver. negligentia.
extra de rescr. Quia respondetur, ꝙ licèt ꝑdicta ꝓcedant, & sint
vera, distinguẽdo tñ, ſm pulchrã distinctionẽ, quam ponit Bal.
in auth. hoc amplius, in 2. col. ver. quęritur vtrũ monitio. C. de
6 fideicom. vbi dixit, ꝙ si ꝗritur, an ad cõstituẽdũ quẽ in † mora re
quiratur monitio, distinguẽdũ est, quia vbi est dies, non requirit
monitio: si vero non est dies, & tunc aut qs punitur ꝓp factum,
& idem. l. ꝙ non requiritur monitio: aut ꝓp negligẽtiã, ut esset
in casu nostro, & tũc requiritur monitio, ſm Inn. in c. extirpan-
dę, de ꝑb. & no. Arch. in c. pp. 18. dist. prædicta tamen limitauit,
& dixit Bal. ibi esse vera, nisi in iis, ꝗ debentur ecclesiis, quia tũc
ꝯtrahitur mora irregularis, ut ff. de leg. 2. l. Titia Seio. §. vsuras.
quo casu bene esset necesse ꝓbare versum in vtilitatẽ ecclesiæ,
ut dicit ẽt Car. in d. consi 98. in fi. Nec dicatur, ꝙ cũ Præpositus &
canonici, qui habuerunt, & receperunt ipsas pecunias, mortui
sint, vr̃ iniquũ modernos Præpositũ, & canonicos teneri ad hu
iusmodi restõnẽ: quia rñdetur ꝙ nulla subest iniquitas, cum nõ
ipsi, sed ecclesia teneatur ad huiusmodi restõnẽ, & de eius fru-
ctibus fieri debet ipsa restõ, ut s̄. dictum fuit, nec illi qui recepe-
runt, eo ꝙ sint demortui, habentur in consideratione, cum idem
sit collegium, qđ in præsentiarũ est, & illud qđ tũc ipsis erat; nam
per mortẽ illorũ ꝑlati & canonicorũ, & ꝑ subrogationẽ aliorũ
7 modernorum, non dicetur † mutatum collegiũ. l. ꝓponebat. &
ibi Bal. in 2. no. ff. de iu. ꝗ all. Dyn. ad hoc in l. si ita. §. si domus. ff.
de le. 1. Non ẽtobstat si dicatur, ꝙ delictum ꝑlati non nocet
ecclesiæ, iuxta ea, quæ hñtur per gl. & Doct. in c. i. de dolo & con
8 to qa rñdetur, ꝙ imo ẽt solus † ꝑlatus in acquirendis ꝑt deterio
rem ecclesiæ ꝯdõnẽ facere, nec in hoc exigitur aliqua solenni-
tas, qa non agitur de alienando, vt firmat Pan. in d. c. i. de do. &
ꝯtu. vers. & gñaliter, cũ ꝗrit, pro quo all. c. cũ dilectus, iuncta gl.
de consue. c. qm̃. de decimis, & qđ no. Inn. in ca. 2. de do. & glo.
16 q. 5 c. fi. in fi. multo fortius præiudicat factũ ꝑlati, & capituli
in casu nr̃o, ſm Pan. in d. c. i. de do. & contu. Subdens, ꝙ non est
mirum, si hoc casu, l. qñ agitur de non acquirendo, ꝙ per factũ
istorũ, i. prælati, & capituli ꝑiudicet ecclesiæ, quia idem est in fa
ctis aliorũ administratorum, puta tut. & cura. l. quicquid. C. ar-
bi. tute. alle. ẽt bonũ tex. iuncta gl. in c. 2. 12. q. 4 ꝑ ꝗ iura dicit se
putare, ꝙ si solus ꝑlatus fuit in culpa ẽt non acquirendo, tenet
eccl. de suo ad interesse, sicut dr̃ in tut. & cu. per iura ꝑdicta. Re-
stituant igit̃ & soluant moderni dñi capitulares de fructib. cõi-
bus ipsius ecclesiæ do. Fran. ꝑbendario, seu capellano, & post
modũ agãt ipsi ad recuperationẽ istarũ pecuniarum, & ad in-
teresse noĩe ecclesię ꝯ bona tunc dñorũ ꝑpositi & canonico
rom, si voluntas sin minus, agãt ipsi, quia de eorum cõmodo, &
9 incõmodo hactenus tractatur. † Circa aliud autem, de quo dubi
ratur, s. vtrũ ꝑdicti dñi ꝑpositus, & canonici S. Antonini, tenean
tur ad interesse, & soluere legitimas vsuras prædicto d. Fran. ex
quo nõ expenderunt pecunias prędictas, s. libras 80. in empt. ꝑ-
diorũ, quę essent ꝑbendę ꝑdictę, seu capellę. Quod teneãtur, de-
cidit pulchrè, & in terminis Pan. in c. conquestus. in fi. in versic.
12 casus est, de vsur. vbi dicit, ꝙ ipsa ratione administrationis te
nebatur quis collocare pecuniam in emp. ꝑd. ut tutor. si n. non
collocet pecunias pupilli, tenetur ad vsuras. l. tutor qui reperto-
rium. § si post depositionẽ. & §. si deponi. ff. de admi. tu. ibi Bar
to. alle. ad hoc ẽt gl. no. in §. mixta alias est §. ex maleficiis, versi.
in iudicium. Insti. de act. quã Iaſ. dixit ibidẽ ꝑpetuo tenendam
cordi, & esse singularẽ; quæ dicit, ꝙ sicut fauore minoris mora
contrahitur, vt ipsa absque vlla interpellatione cõmittatur, ut
est tex. in l. in minorum, C. in qui. cau. rest. in inte. non est neces.
& ad hoc dic esse text. no. in l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de leg. 2. ꝙ
idẽ est in ecclesia, & aliis venerabilibus locis, & sic ꝑnt illa gl. ex-
tendit singulariter illã l. in minorũ, loquentẽ in minore, ut
ẽt hẽat locũ in eccl. ꝗ gl. ẽt reputat ibi. ad hoc valde not. Nico.
de Neap. in 17. q. eandẽ ẽt sniam in ecclesia tenuit Lud. Ro. alle.
illam gl. ꝙ dicit esse valde sing. in l. si ex legati cã. ff. de verb. obl. ꝑ
qua gl. dicit Iaſ. ubi s̄ benefacere, qa minor & ecclesia ęquipa-
rantur, ut est gl. not. in l. reipub. versi. solent, & ibi Bar. & alii, C.
ex quib. cau. ma. & dicit de hoc esse tex. expressum, & not. in ca.
auditis. in fi. extra de in integ. rest. & ibi glo. not. in ver. ecclesia
fungatur iure mino. & in c. fi. 16. q. 3. imo dixit plus ibidẽ Iaſ.
ꝙ ecclesia nedũ ęquiparatur minori tñ, sed pupillo, ſm Io. Fa.
Ang. Are. ibidẽ pro quo dicit, ꝙ alleg. glo. & non bene, in l. si ut
proponis, in gl. non negabit. C. de re. vend. quæ nõ loquitur in
pupillo, sed in minore simpliciter. ipse aũt Iaſ. allegat pro hoc
gl. not. & expressam, in l. liberi. in ver. administrauerit. C. de excu.
tu. quę expresse dicit, ꝙ ecclesia loco pupilli est, & gl. in d. l. re-
spub. in ver. solet. ad fi. C. ex quib. cau. maio. & pro hoc ego alle.
tex. expressum in l. orphanotrophos, in pri. C. de epi. & cle. Cum
10 ergo ecclesia ęquiparetur † pupillo & minori, vt ex prædictis
apparet, ex hoc ego infero, & adduco gl. ꝑdictã in uer. in iudiciũ,
in d. §. mixta, Insti. de actio. pro deci. Pan. in d. c. ꝯquestus. de vsu
fru. & Bar. in d. l. tutor, qui repertorium. in §. si post depositio-
nem, iuncto §. si deponi. ff. de admi. tut. de qb. s̄ qui voluerunt in
11 effectu, ꝙ sicut † tutor, ꝗ fuit negligens in emendo ꝑdia ex peco-
nia pupilli deposita, tenet̃ ad vsuras, quantum ex fructibus per-
cipi potuisset ex prædiis emptis, ita & prælatus negligens ex po
cunia ecclesię deposita tenetur ad vsuras & interesse, ut sup. di-
ctũ fuit. Nã dicit illa gl. iuncto text. ibi, ꝙ si debitor ecclesiæ fuit
in mora soluendi legata ecclesiæ, currũt vsurę, & fructus debẽ-
tur ex mora, ẽt re ipsa. i. sine interpellatione. ꝗ morã dicit com-
mitti ad instar minorum, quibus legata debẽtur, ut in d. l. in mi-
norum. in qui. cau. in integ. resti. non est necel. Laus Deo

¶ De donationibus.

RESPONSVM I.

IAcobus In lecto languens, capellam titulo diui Iacobi construi ordinauit: qui pro dote donauit nomen debitoris ac florenos sexcentos, libros, vestes, & tapeta sua, cũ onere unius Missę magnę illic quotidie decantãdæ. Paulopost Titio interroganti, an vellet donationem irritam esse si non adesset dñs Dalon, & an eam vellet reducere ad florenos mille rñdit, ita bene. Deinde capellę diui Iacobi construendę, ꝓ una parua Missa quotidie celebranda, donauit libros, vestes, tapeta sua, & partem noĩs dicti debitoris. Dubitabatur, an a prima donatione discessum fuerit? Respondi donationem ecclesiæ factã retractari non potuisse, ẽt quod ab aliquo acceptata non fuerit, cum Deo facta censeatur, pręsertim cum Iacobus iurauerit, nunꝗ se aduersus donationem quidpiam facturum. Sed nec ab ea discedere voluisse puto, nam cum Titii interrogatio ob repugnantiam nihil ponat, sequitur vt maxime languentis rñsio nihil disponat. Per secundam autem donationẽ, si idem capella facta proponatur, non potest ordeti a prima recessum: sed id quęri põt, an idem redonatum, bis debeatur. Si vero alteri capellę facta dicatur (quod vix crediderim), eatenus primę ademptum erit, quatenus datum fuit secundę. Et quia ambas constat esse re coniunctas, concursu faciunt sibi partes.

S V M M A R I V M.

1 *Donatio perfecta, in aliquo mutari, vel retractari non potest; antequàm autẽ sit acceptata, potest reuocari & mutari. 2 quod limita, nu. 5 & 6.*
3 *Bona vbi pluribus donantur, ille præfertur, cui bona ipsa prius tradita fuerunt.*
4 *Omisso insinuationis, an vitiet donationem ad pias causas, & nu. 10.*
7 *Donatio facta a constituto in extremis, censetur donatio inter viuos, nisi sit facta mentio mortis.*
8 *Donator, quando donauit etiã rem ecclesiæ, tunc donatio facta ad pias cau*

sas

sat valet, etiam quod nullus sit præsens, qui acceptet.
9 *Quæ bis donata reperiuntur, an bis debeatur.*
10 *Iuramentum supplet defectum insinuationis.*

Respon. interpreta.

PRrima Dubitatio hēt quatuor capita. Primum, an
valeat constitutio prima dotis, & non secun-
da. Secundū, an valeat secunda, & nō prima. Tertium,
an vtraque Quartū, an neutra. Et in stricta disputatione
posset vnumquodque in dubium reuocari, sed quia veritas a me
q̄ritur, & non disputandi modus, præpositis dubitandi rationi-
bus hinc inde, breuem subiicio conclōnē. Vř, quod prima præ-
1 ualeat, quia perfecta † donatio in aliquo mutari vel retractari ñ
p̄t. l. perfecta. C. de dona. q̄ sub mo. Do. Iacobus donauit bona
descripta in prima erectione capellaniæ ppetuę pro dote dictæ
capellæ, ergo ipsam donationem non potuit reuocare, nec alte
rare. Nam quæ à principio sunt voluntatis, ex post facto sūt ne-
cessitatis, l. sicut. C. de ac. & obli. & maximè stante iurō de non
ɔueniendo in totum, vel in parte, q̄ iurām semp seruandū, nisi
vergat in dispendiū salutis æternæ, c. si verò, c. quemadmodum,
c. cū contingat de iureiu. Qđ p̄ualeat secunda, facit primo, quia
2 donatio † antequam sit accepta, potest reuocari & mutari. l. ab
senti, ff. de dona. l. qui absenti. ff. de acq. pos. etiam si sit donatio
ad pias causas, quia nihil valet antequam fuerit acceptata, secū-
dum gl. & Doc. in l. illud. C. de sac. ecc. Secundo facit, quia funda
tor, seu erector capellaniæ, paulo post eā reuocauit ad interro-
gationē d. Titii dicētis, nonne vultis expectare d. Dalon? & nō-
ne vultis. quod fundatio per nos fcā nihil valeat, nisi adsit d. Da
lon? & nō vultis, quod fundatio sit solū de mille florenis? Rñ-
dit, ouy bien, nā ad interrogationē alterius, legatū, & donatio fie
ri possunt, dato q̄ donans solū rñdeat, ouy bien. l. Pamphilo. §. p
positū. ff. de leg. 3. Bar. & alii, in l. 1. §. si quis ita. ff. de ver. obl. si-
cut ergo valeret donatio capellaniæ fcā ad interrogationē do.
Titii, pari modo debet valere reuocatio & limitatio, q̄a oīs res
p easdem cās dissoluitur, per quas ēt nascit, c. 1. de regu. iu. in an-
tiquis. Nec ob. q̄ donatio perfecta reuocari non possit, quia ve
rum est, postq̄ est pfecta; sed in isto casu p̄supponitur, q̄ paulo
post, & sic incontinenti reuocauit. Quæ āt incontinenti fiunt,
censentur inesse actui, l. lecta. ff. si cer. pet. & sic videtur reuoca-
ta donatio, & dotis constitutio, anteq̄ haberetur p pfecta, quo
casu à donatione licitum fuit discedere. l. ɔctus. C. de fid. instru.
3 Tertiò vř, q̄ hęc scda p̄ualeat, quia eadē bona pluri b. † donan-
tur (vt in casu nostro) ille p̄fertur, cui bona ipsa prius tradita fue
runt. l. quoties. C. de rei vendi. siue autem. §. si duob. ff. de publi.
in casu isto capitulum prius acceptauit secundam fundationē,
& fundator in fauorem huius secundæ prius videtur cessisse iu-
ra sua ecclesiæ, ergo &c. Quarto, quia prima donatio fuit facta
ab ipso fundatore tunc infirmo, quo casu talis donatio pōt re-
uocari: donatio enim facta ab infirmo, ex causa mortis facta cē-
setur, sm Ant. in c. 2. p illū tex. de consue. & idem tenet Io. And.
in c. bis, de sepul. per illū tex sequtur Ale. cons. 81. viso instro, lib.
1. Quinto facit tex. in l. libertis, quos in prin. ff. de alleg. 2. vbi vř
reuocatum legatum maioris summæ, si eisdem legetur. postea
in alia voluntate minor summa. Quod autem vtraque possit su
stineri, ostēditur ex ɔscriptis, nam ex sola ratione secunda potior
vř, quia capellæ fundator donando eadem bona secundæ, quæ
prius donauerat primæ, vř ademisse à prima. § transferri. Iuil. đ
ademp. le. l. sicut, & l. translatio, ff. eo. si mō ostēdatur, quod nihil
fuit ademptum à prima, cessabit omnis difficultas, vnde pro fū
da mento huius opi. quod vtraque valeat, prę supppono vnā cō-
clusionem, q̄ si vni relinquatur certa q̄ntitas, & postea q̄ntitas ea
relinquatur alteri, quod à primo nihil ademptū vř, sm Barto. &
☞ *communiter* scrib. in l. re ɔiuncti, in r. q. ff. de leg. 3. per tex. in l. qn
quaginta. ff. de prob. inducendo à fortiori. nā si in persona eius-
dem, cui ead. quantitas bis donatur, p̄sumitur multiplicatio do-
nationis, vt ibi, à fortiori idem dicendum in persona diuerso-
rum, in quib. facilius præsumit multiplicatio, q̄ in psona vnius,
l. omnes, & l. si is, qui. ff. de actio. & oblig. l. quid ergo. §. si quis
duos. ff. de leg. 1. Et istud maximè dēt locū habere, qn̄ donatur
ecclesiæ, cū omnis immēsitas, q̄ ecclesiis donat, mēsura sit. §. si-
nimus. in Auth. de nō alienā. si ita est qn̄ relinqtur eidē, vel di-
uersis eadē quantitas, quanto magis idē dđm, si fuerit donata
diuersa ea. q̄ntitas, ut in casu nro? Nam diuersa q̄ntitas facit præ-
sumere diuersitatem donar. l. Titticum. ff. de ver. oblig. l. cum cē
tum. ff. de adi. legat. Siue ergo dicamus fundatorem eidem ca-
pellanię, eandem donasse quantitatem, siue diuersis, vel di-
uersum, omni casu p̄sumenda est multiplicatio donationis, nec
dicatur, q̄d fundator non donauit eandē q̄tit. sed potius eandē
speciem, quo casu p̄sumitur adēptio, nō multiplicatio. d. §. tran
sferri, quia ad istud rñdetur multipliciter, in primis quātum ad
donationem 300. florenorum, in qua nobilis Aymarius tenet,
nō potest dici donata eadem species, nā prius donator donaue
rat capellaniæ sancti Iacobi per ipsum fundatę florenos sexcē-
tos, recipiendos de bonis suis, videlicet florenos quadringen
tos super dicto nobili Aymario Pondera, quòd demonstra
tio debiti, ad quod tenetur dñs Aymarius, in prima donatione
adiicitur executioni substātiæ, nō donōnis, q̄a donāt floreni dc.
& postea pro executione donatur addit, 400. esse recipien-
dos à prędicto d. Aymario, quo casu demonstrano nō restrin-
git legatū, nec donōnem ad debitū demonstratū, l. q̄dā testō. &
ibi Bar. ff. de le. 1. l. Paulo §. fi. ff. de le. 3. q̄a non vř donator voluis
se limitare donōnē, sed demonstrare, vñ facilius summa dona-
ta haberi posset, vt dicunt ista iura. Idē certe voluit iste funda-
tor qui prius donauit florenos dc. de bonis suis in gñr, & sic do
natio fuit simplex; vnde licet postea in sequenti orōne addat re
cipiendos esse 400. sup nobili Aymario, nō dēnt sequētia addi
ta executioni limitare substantiam donōnis, maximè cū sit fcā
ad pias cās, quo casu non restringit legatū, nec donō, etiam si
donans in eadē orōne demonstrauerit rem, vel debitorē, à quo
velit satisfieri, sm Lud. Ro. sing. suo 429. incip. quæritur, an te-
stator. vbi dicit, q̄ talis demonstratio potius censetur facta ad
ostēdendum, q̄ illæ res, siue illud nomen debitorū. sic hypothe-
catū pro summa donata, & allegat tres gl. videlicet glo. in l. Ca-
ius, ff. de annu. lega. & in lega. & in l. Lucius. ff. de alimētis. & in
l. si ff. de contrahen. emp. & sic fauore pię cāæ, talis demōstratio
non taxat, neq; restringit donōnē, & ita limitař l. si sic. §. 1. ff. de
leg. 1. q̄tum verò ad tapeta, & vestes; rñdeo, q̄ pro dote vnius de
bebuntur libri, & vestes, p dote alterius vř debita æstimatio, vel
saltem concursu fient pares. l. si plurib. ff. de leg. 1. l. si Fortidia-
num. C. de legatis. Qđ neutra valeat ex eo ostēdit, q̄ neutra fuit in
sinuata, ergo vtraq; nulla, cū sit vltra summam ɔ rętaxatā, à lege.
l. sancimus. C. de donōnib. l. illud. C. de sacrosanctis ecclesiis. &
ibi Bal. & Pau. de Cast. expresse volunt, quod etiam omissio ī-
14 nuationis † vitiet donationem ad pias causas. Ex istis patet, qđ
hic articulus est totus nodis plenus. ¶ Quid ergo ɔcludendū?
pro veritate habenda duo sunt discutienda. Primū, an funda-
tor potuit recedere à prima donatione & fundatione? Secun-
dum, an voluerit ab ea discedere: & si voluit, an in totū, vel p
pte, primā dotē reuocauerit? Circa primū dubiū vř, q̄ potuerit
discedere q̄a (vt s. dixi) prima donatio fuit facta ab infirmo, &
sic reputanda vř donatio fcā cā mortis, q̄ p̄t p libito reuocari.
l. non omnis. ff. si cer. pet. l. 1. ff. de dona. cā mortis. & quia ēt do
15 natio inter † viuos nondū acceptata retractari p̄t, maxime incō
tinenti, vt dcm̄ fuit s. ¶ Sed his non obst. puto intrepidè cōtra-
rium esse de iure verius, & pro fundamēto p̄mitto, q̄ donū in-
ter viuos perfecta nullā recipit retractationē nec mutationem,
16 nisi consentiente † donatario. d. l. perfectā. & l. si donationē, &
l. velles, C. de reuo. don. & dicit Lud. Ro. consi. 171. p p̄senti, qđ
qui dicit donōnem pfectā nō posse reuocari, hēt iūam pro se, &
intentionem fundatam, nisi allegetur lex specialr concedens re
uocationem, q̄a in dubio standum est iūæ, l. 1. ff. de test. l. mutus.
cum similibus, ff. de procu. Huiusmodi autem prima donatio
pro dote dictæ capellæ, est donatio inter viuos facta in piā cau
sam, & perfecta, ergo &c. Primum, quod sit inter viuos, ostendi
tur ex eo, quod fundator promisit Notario stipulanti nunquā
talē donōnem reuocare, quo casu ēt si esset facta in tali donatio
ne mentio mortis, nihilominus censeretur donatio inter viuos,
l. vbi ita donatur. ff. de do. causa mortis, & consuluit Alexand.
consi. 13. in primo dubio. lib. 1. Bald. consi. 108. domina Ioanna.
li. 3. Qđ sit perfecta, patet, quia interuenit stipulatio Notarii pro
ecclesia. Dicitur autem perfecta donatio sola stipulatione, etiā
quod traditio non fuerit subsequuta. § perficiuntur. Instit. de do
natione, & hodie etiam nudo pacto conficitur. l. si quis argen-
tum, §. fin. C. de donationibus. ¶ Non obstant, quæ s. in contra-
rium fuerunt adducta; & primò, quod donatio facta ab infirmo
censeretur donatio facta causa mortis, tanq̄ fcā ex cā, & cogita
☞ tione mortis, q̄a istud non est verū, & in ɔtrariū est cōis opi. p text.
17 in l. Seia. §. fi. ff. de dona. cau. mor. vbi donatio facta † à constitu-
to in extremis, reputatur donatio inter viuos, nisi sit habita mē
tio mortis, & per illum textum ita tenet Imo. in d. c. 2. de con-
suetudine, reprehendens Anto. ibi, & ita etiam tenet Bart. Bald.
Imo. & communiter Doct. in l. quæ dotis, ff. solu. matri. & ibi
Ale. in specie reprobat opinionem Anto. & Ioan. And. & ita ɔ-
suluit Socin. consilio 130. visa facti contingentia, columna pe-
nultima, lib. 1. & cons. 235. colum. penul. & istam communem
sētentiam latè defensaui in tractatu meo de peste, in 16. speciali
contractuum. folio 31. & vbi alias præsumeretur donatio cau-
sa mortis, tamen non procederet in casu nostro, in quo expres-
se donator promisit, & iurauit nō reuocare, quo casu dicit do-
natio inter viuos, ēt quod expressè sit fcā mentio mortis. d. l.
vbi ita donatur, & tradit Bal. consi. 108. domina Ioanna, lib. 3.
¶ Non obstat secūdum, quod non fuerit acceptata, quia istud
negatur, q̄a fuit acceptata per Notarium stipulantem nomine
ecclesię, & sufficit, quod donationem aliquis acceptet pro do-
natario, sm Ludouicum Romanum in d. consi. 171. maximè si
sit Notarius, qui potest alteri stipulari, l. 3. ff. rem pup. sal. fo. &
maximè fauore piæ causæ, pro qua non solū Notarius, sed qui

libet alius recte stipulatur, ſm gl. in c. quoties cordis. 1. q. 7. quã in hoc approbant Bal. in d. l. illud. C. de ſac. ſan. eccle. Ang. in § cum autẽ. Inſt. de adopt. Iaſ. poſt alios, in l. ſtipulatio iſta, §. alteri ff. de verborum obliga. Secundo reſpondetur, ꝙ iſta donatio fuit facta pro dote capellæ, & fauore dotis quilibet alteri ſtipulatur. l. Caius, ff. ſolu. matri. l. pactum, C. de pact. conuen. Tertio reſpondetur, ꝙ iuramentum de non reuocando, & non contra ueniendo, operatur ꝙ non poſſit reuocari, etiam ꝙ non fuerit facta præſente parte & acceptante. Ratio quia iuramentum videtur præſtitum Deo, c. debitores, de iureiur. & Deus ſupplet præſentiam partis, c. 2. de arbi. li. 6. l. properandum, §. ſin autem reus, in uer. Dei præſentia. C. de iud. ¶ Facit, quia iſta donatio cẽſetur facta Deo, qui præſens erat, & pro ſua eccleſia acceptaſſe videtur, argu. l. nulli cum auth. ſeq. C. de epiſc. & cler. Præterea, ſm Albe. in d. l. illud, quando donator donauit rem certã eccl.

8 tiic donatio † facta ad pias cauſas valet, etiam ꝙ nullus ſit præſens, qui acceptet, l. ſi. §. ſed & ſi in redẽptionẽ, C. de ſacroſ. ecc. Si uero donauit quantitatem, licet non valeat donatio quantum ad hoc ꝙ cẽſeatur tranſlatũ dñium, valet tñ quo ad obligationem perſonalem, ſm gl. in l. 2. ff. de pollici. & ideo Bar. in d. l. illud, dicit, ꝙ fauore pię cauſæ valet donatio in vim pollicitatiõis, & cuiuſdam uoti & ſic obligatur donator perſonaliter, d. l. 2. de pollicit. & ſeq. Pan. conſi. 63. col. fi. libro 2. quę obligatio tranſit in hæredes l. 1. C. vt actio. ab hæredi. & contra hæred. inſt. ¶ Non obſtat tertium fundamentum, ꝙ fundator reuocauerit huiuſmodi donationem ad interrogationem d. Tirtii, ante ꝙ illam habuerit pro perfecta, quia etiam iſtud eſt a veritate & a iure deuium, contractus. n. dr̃ perfectus & abſolutus, & ex eo ius acquiſitum, qñ per notarium fuit vulgarizatus & publicatus, ſm gl. & alios in dicta l. contractus. C. de fi inſtr. Ale. conſi. 10. col. fi. li. 5. vnde cum contractus donationis, & fundationis dictæ capellę tempore, quo d. Tirtius interrogauit fundatorem, eſſet iam abſolutus, & publicatus per notarium, non poteſt dici teſtatorem reuocaſſe donationem incontinenti, & ante quam habuerit contractum pro abſoluto, ſm Saly. & Moder. in l. iii bonæ fidei. C. de pact. & d. Alex. in d. conſil. 10. ad finem. ¶ Cum igitur donationis contractus eſſet abſolutus, & ius eccleſiæ acquiſitũ, conſtat ipſum donatorem non potuiſſe amplius pęnitere, d. l. ſi donationem, & d. l. perfectam. Ex his liquido conſtat, ꝙ fundator non potuit reuocare primam donationem, vnde non eſt opus inſiſtere. Circa ſm dubiũ, an eam reuocare voluerit, ſi libet ſingula intelligere, duo videnda ſunt. Primo, an per rñſionẽ datã interrogationi d. Tirtii, cenſeatur fundator diſceſſiſſe a prima donatione. Secundo, an taltẽ per ſecũdam donationem, &

10 fundationem, videatur retractaſſe primã. Et mihi vr̃, ꝙ nõ, quia interrogatio d. Tirtii non hẽt vllũ in ſe ſenſum, ergo nec rñſio fundatori, quia rñſio ſimplex ad terminos, & ſenſum interrogationis refertur, & ab ipſa interrogatione regulatur, §. præterea. Inſt. de inut. ſtipula. l. de ætate, §. qui interrogatus, ff. de interroga. acti. ¶ Quod aũt interrogatio nullũ contineat ſenſũ, probatur ſic, ꝯtra ꝓpoſitio nihil ponit, quia in nullo eſt ſenſus, ſm

11 Bal. in l. 1. col 5. ver. iuxta prædicta q̃ro. C. de ſurtis. Facit tex. in l. ubi repugnantia. ff. de reg. iu. Sed d. Tirtius in ſua interrogatione ponit duo cõtraria implicatiuè, ergo &c. dicit enim, vultis, ꝙ nihil valeat, niſi adſit dominus Dalon? & eodem contextu dicit nonne vultis, ꝙ ſolum fundatio ſit de mille florenis? iſta duo implicant contrarietatem, quia nihil valere, & pro ſumma mille florenorum valere. ꝯtra ſunt, quia vniuerſalis negatiua non poteſt ſimul ſtare cum aliqua particulari affirmatiua, l. ſi is qui ducenta, §. utrum. & ibi Bar. ff. de rebus dubiis. Præterea, qñ dñs fundator rñdit, ouybien, erat infirmus, vt in facto præſupponitur. ¶ Infirmi autem interrogati ab his, maxime quibus afficiũtur, ſolent ſp rñdere, ouybien, nõ ꝙ voluntatẽ ita diſponẽdi habeant, ſed quia infirmitate oppreſſi non hñt aptius, & dulcius verbum, quo mediante rñdeant, ſm Io. And. in addi. Spe. tit. de teſta. per illum tex. in arg. & Pau. de Caſt. in d. §. ſi quis ita. ¶ Et ad hoc tenendum me mouet experientia rerum magiſtra, cle. diſpendioſam, de iudic. c. quàm ſit. de elec. lib. 6. Inſuper, ſi pertinaciter aliquis inſiſteret dicendo, ꝙ in caſu iſto illa verba ultima, nonne vultis, ꝙ fundatio ſit ſolum de mille floris, ſtẽt correctiue, & conſequenter ſtandum ſit vltimo verbo, iuxta textum in l. Stichus, imo Pamphilus, ff. de manu teſt. quod qualiter fieri poſſit non video, tamen adhuc ualeret prima donatio pro ſumma flſorenorũ mille. ¶ Videamus ergo, an per ſecundam fundationem, & donationem dicatur reuocata prima? ſi teneamus, ꝙ per reſponſionem factam interrogationi dñi Tirtii prima fundatio, & donatio reducta fuerit ad quantitatem florenorum mille, tunc abſque dubio utraque fundatio, & vtraque donatio ualebit, quia per primam capellanıæ ſancti Iacobi cum onere vnius magnæ miſſæ donatur quantitas certa, l. mille florent in genere, quæ quantitatis donatio nunquam per ſecundã donationem eidem factam ſiue de eadẽ quantitate, ſiue diuerſa, ſiue de certa ſpecie, vel certo tẽpore, intelligit reuocata, cum vtraque valere poſſit, l. quinquaginta, ff. de proba. l. plane §. 1. ff. de lega. 1. l. cum cẽtum, ff de adimen. leg. no. per Bar. & alios, in l. triticum, ff. de verb. oblig. ¶ Si uero teneamus, ꝙ per primam fundator donauerit certa corpora, ſeu certas ſpecies, quod uериſſimum credo, reſpectu donationis totius eius ſummæ, quã debet eccleſia ſanctæ Crucis, ſiue capitulum, l. ſi ſic. §. primo, ff. de lega. 1. & etiam reſpectu donationis librorum, ueſtium, & tapetorum, tunc fruſtra quęritur an ſit inducta reuocatio, eo ꝙ eidem ſp donata dicuntur: ſed eſt uidendum, an quia bis do-

9 nata † reperiuntur, bis etiam debeantur: & iſto caſu vr̃ dicendum, ꝙ non, quia quin eidem bis donatur eadem ſpecies, amplius quã ſemel non debetur, d. l. plane. §. 1. & l. Mæuius, §. eum qui ff. de leg. 2. l. qui bis idem, ff. de verb. obli. uerum ergo eſt, ꝙ nullo caſu põt dici reuocata prima donatio, non obſtat tex. in l. l. bertis, quos, in prin. ff. de alim. leg. ubi per legatum minoris ſummæ factam eiſdem, cenſetur reuocatum legatum maioris ſummæ, quia procedit quando legatur, vel donatur minor ſumma eidem, ex cauſa non reiterabili, videlicet ex cauſa alimentorum; tunc quia cauſa non admittit reiterationem, cenſetur reuocata donatio maioris ſummæ, ſecus quando donatur eiſdem ſecundo loco minor ſumma ex cauſa reiterabili, ut in caſu noſtro, in quo cauſa donationis fuit peccatorum redemptio, ſecundum Bar. in l. alimenta, §. baſilicæ, ff. de alimen. leg. Et ſi quiſpiã pertinax inſtaret, ꝙ ſecunda donatio non videatur facta eidem capellę, prȩſupponendo ꝙ duę capellanię ſancti Iacobi fuerint inſtitutę per fundatorem, una promiſſa magna, & altera promiſſa parua? Rñdebo aſſumptum eſſe falſum, quia plura onera nõ conſtituunt capellas duas, nec capellam S. Iacobi ſcindunt in duas, cum vna & eadem eccleſia poſſit uariis oneribus grauari, cle. 1. de intepat. cum ſim. & ſic non eſt uerum, ꝙ ſecunda donatio cenſeatur facta alteri, & diuerſę capellę. & poſito, ꝙ ita eſſet, per ſecundam non eſſet ſublata prima, niſi pro ſumma donata ſecundę capellę, l. cum quęſtio. ubi gl. & ſcrib. C. de lega. ſuit. n. totum, ꝙ debebatur fundatori, ab eccleſia ſanctę Crucis donatum primę, pars uero dicti crediti fuit poſtea donata ſecundę, ergo ſolum pars adempta dicetur, ut tradit Bar. in d. l. re coniuncti, ff. de le. 3. in 1. q. Quo uero ad ueſtes, libros, & tapeta, ſi ꝓſupponamus duas capellanias, tunc erunt ambę re coniunctę, & ꝯſtet concurſu erit facienda diuiſio. l. coniunctim. & l. re cõiuncti. ff. de leg. 3. §. ſi eadem Inſt. de leg. l. triplici, ff. de uer. ſig. & ſic oĩ caſu totum debetur capellę S. Iacobi, ſi ſit una tñ, prout eſt. vel oẽ, quod fuit donatum primę, diuidi dẽt cum ſecũda capella, ſi duę ſint, mõ & forma ꝓmiſſis. Non ob. inquantum dixi, ꝙ neutra vr̃ ualere ea defectu omiſſę inſinuationis, quia ſm cõem

10 lnĩam, donatio † ad pias cãs ualet, etiam ꝙ nõ ſit inſinuata, ſm Bar. & Alb. in d. l. illud. Io. And. in addi. Spe. in tit. de inſtr. edi. §. porro. in add. ſuper uerbo, illud tlla lea. Io. Cald. coo. 3. ſub rub. de don. per tex. in l. ſi quis pro redemptione. C. de donat. ſeq. Lud. Rom. in l. Modeſtinus. de dona. Abb. in c. relatum, de teſtis. Fel. poſt dom. Aut. & alios io c. eccleſia S. Marię, col. 30. de conſtit. ubi alias adducit authoritates. Pręterea utraque donõ fuit iurata.

11 iuſm autem ſupplet defectum † inſinuationis, ſecundum Io. And. in addi. Spec. in d. §. porro. in ult. add. Pan. in c. cum contingat. & ibi Imo. col. pen. de iureiu. Fede. de Senis. conſi. 181. Ale. conſi. 15. & conſi. 125 lib. 1. & conſi. 53. lib. 3. Are. conſi. 2. Ale. & Mod. late in l. nemo poteſt. ff. de lega. 1. Duo alia dubia non diſcutiam, tum quia frequentia nuncii non patitur, tum quia non puto, ſtantibus pręmiſſis, opus eſſe alia diſcuſſione.

De decimis.

RESPONSVM. I.

Qvemadmodum enim agẽti ad decimas obſtat exceptio adimplenti non ſecuti pro parte agentis, ita etiam hmõi exceptio agenti interdicto recuperandę ſtabit, cũ licite, & iuris auctoritate ſpoliatus fuerit, quare nullo iure reſtituendus eſt: nam hmõi exceptio habet vim exceptionis prioris ſpolii, quę agentẽ oĩno repellit, & ita excipiens ante omnia eſt reſtituendus, cũ primo fuerit ſpoliatus. Si ergo do. Prępoſitus agat tanꝗ ſpoliatus quaſi poſſeſſione decimandi, recte inſulani excipient ſe prius ſpoliatos quaſi poſſeſſione audiendi diuina, & percipiendi eccleſiaſtica ſacramenta. Nec laici tenentur ſoluere decimas ſacerdoti non, ut licet, ac decet, ſeruienti, licite ergo decimę a particularibus retinentur, donec eiſdem eccleſiaſtica reſtituantur.

SVMMARIVM.

a *Laici non tenentur ſoluere decimas ſacerdoti non facienti debita ſeruitia.*

a *Agenti interdicto recuperãda, obſtabit exceptio, ꝙ licite & iuris auctoritate ſpoliatus ſit, nec ita ſpoliatus reſtituendus eſt.*

3 *Remedium poſſeſſorium non datur contra negantes ſoluere canonem iuſta cauſa.*

4 *Agenti interdicto recuperanda, obſtat exceptio prioris ſpolij.*

5 *An quis adrũdo iudicẽ, & ſic uiã iuris, amiſerit uiã facti? & quõ ꝓcedat.*

Reſpon.

Respon. Interpreta.

AGenti Ad decimas obstat exceptio adimplemẽti
non secuti pro parte agentis, vt aliàs respõ-
di. Nunc reuocatur in dubiũ, an hmôi exceptio obstet
agenti interdicto recuperandę, & vr̃ q̃ non, quia spo
liatus añ oĩa venit restituendus, l. si quis ad se fundũ. C. ad le. Iul.
de vi. c. de rest. spol. Sed hoc non obstante, ꝯnium venus esse in-
deo, q̃ a istud spolium est fomentatũ iuris auxilio in fauorẽ spo
liantium, quib. lex retentionẽ ꝯcedit, si p̃latus non deseruiat ĩ di
uinis, & sacra debita non ministret, vel minus commode mini-
stret, vt dñt Doct. per me allegati. Et firmat. Fel in c. cũ inter, de
excep. in fine. & Host. in Summa, de decimis. §. & quare in fi. vbi
1 concludit laicos † non teneri soluere decimas sacerdoti, non fa-
cienti debita seruitia, sed eas dẽt dare superiori, qui eas cõuertat
2 in utilitatẽ ecclesiæ Obstabit † igit̃ exceptio, q̃ licite, & iuris au
ctoritate fuit spoliatus, quia non adimpleuit pro parte sua. Spo-
liatus aũt auctoritate legis non est restituendus, l. 3. §. cũ igitur.
ff. de vi, & vi arm. Facit l. Gracchus. C. de adulter. In sup talis retẽ
tio, si spolium dici possit, fieret pp salutẽ aĩarũ, ut parochianis p
uideatur de loco, vbi possint cõmodè audire diuina, & ut p̃posi
tus iã tandẽ inducat̃ ad faciẽdũ, ad q̃ tenet̃ pro sua, & subditorũ
salute peragere, quib. casib. restõ non est facienda, nisi demũ sal
ua salute, c. lr̃as, & ibi no. de rest. spo. Pręterea exceptio retentio
nis decimarum ad fines p̃missos nõ cãt interdictũ possessorium,
cũ non fiat animo spoliandi, sed pp necessariã cãm consequẽdi
pabulum aĩab. salutare. Nã ꝯ eos, qui negant soluere debitũ ca-
3 nonẽ, vel pensionẽ annuã pp iustã † cãm non datur remedium
possessoriũ, sed solum ꝯ eos qui sola voluntate moti detractant
saluere, vt dñm sua possessione spoliẽt, ſm Pan. & alios, in c. q̃re
lam. de elec. Alioquin sequeretur, q̃ agenti non obstaret exce-
ptio solutionu, nec alia legitima exceptio, si agẽs eo ipso, q̃ ex-
ceptio proponit, diceret̃ spoliatus, q̃ q̃ sit absurdũ, quis nõ uidet?
Sed vt omnib. cauillationib. pręcludatur via ꝯ agẽtẽ possessorio
4 recuperandæ, hoc loco proponat̃ † exceptio alterius spolii, c. si.
de o. d. cogn. Si ergo dñs præpositus agat tanq̃ spoliatus quasi
possessione decimãdi, excipiant Insulani se spoliatos prius quasi
possessione audiendi diuina. Nam dñs p̃positus non exhibẽdo
sacra, & diuina ministeria in loco, vbi commodè quilibet possit
interesse, dr̃ spoliare suos parochianos quasi possessione audiẽ-
di, & percipiendi ecclesiastica sacra, & officia diuina, ſm Lapum.
in alleg. 67. & Fel. in d. c. cum inter. Pana. n. sunt non exhibere
sacramenta, vel minus lrĩa exhibere. l. quoties ff. qui satisd. cog.
eum vulgare. Si igitur proponatur spolium pro parte dñi præ-
positi, articuletur & excipiatur de alio spolio, & priori, & exce-
ptionib. supra deductis. ¶ Ad aliud quæsitum, An particulares
hoc anno, & successiue possint retinere decimas, donec ecclesia
restaurata, & ampliata fuerit? Prima fronte videretur respõden
5 dum, q̃ non: quia adeundo † iudicem super refectione, & am-
pliatione, videntur perdidisse beneficium retinendi decimas, p-
pria auctoritate, per ea, quæ scribit Bal. in l. 2. versi. 10. quæro, C.
de semit. & aqua. traditur per Ias. in l. 2. col. 59. C. de iure emphy
teu. vbi dñt, q̃ is, qui habet ius propria auctoritate expellẽdi em
phyteutam, si petat licentiam a iudice, non poterit amplius lite
pendente expellere propria auctoritate, ne iudicium intẽtatum
reddatur elusorium, & quia qui viam iudicii eligit, meticulosus
videtur, ideo viam facti perdit, l. de pupillo. § meminisse, ff. de no
ui oper. nunc. Sed hoc non obstante, ſm ea, quę proponuntur,
Respondeo contrarium verius esse, ad quod demonstrandum
dico, multum interesse, an quis inceperit uti uia iudicii, & tunc
procedunt contraria; An uero incœperit uti uia facti, & postea
pro conseruatione sui iuris, & eorum, quę propria auctoritate
gesta fuerunt, itum sit ad prætorem siue iudicem, & tunc dici
non potest, q̃ is qui post uiam facti iuit ad iudicem, uideatur
meticulosus, & ideo non perdit ullo modo uiam facti. Casus est
de utroque in d. § meminisse, quem allegat Bal. pro sua opinio
ne: nam qui iactu lapilli nunciauit nouum opus, nõ perdit pos
sessionem, & si postea prætor adeatur pro conseruatione suæ
nunciationis factæ per iactum lapilli, secus si nũciatio prius fiat
per prætorem. Cũ igitur Insulani incæperint retinere decimas,
& ex post pro conseruatione suæ retentionis, & iuris retinendi,
adiuerunt iudicem, non uideo quare in sua quasi possessione
retinendi, perseuerare non possint. Nec video, q̃ hoc loco iudi-
cium reddatur ludibriosum, cum fuerit ad hos fines intentatũ.
Forsitã bene redderetur iudicium elusorium, & immortale, si In-
sulani non ualeant uti solita retentione, quod latius deducerẽ,
nisi ipsi Insulani oculos haberent, &c. Laus Deo.

RESPONSVM II.

ETsi præscriptione centũ annorũ oĩs tollatur actio, at
tamen ius decimarũ olei, & amigdalarum, nullo
iure Menamenes pręscribere potuerunt, et si per tẽpus
immemorabile possederint: tum quia iuri diuino, pręce
ptisq; moralib. nunquam pręscribitur, tum et quia ſm Cano-
nes, malęfidei possessores nunquam præscribunt, nec ex diutur
nitate tpis diminuitur, sed magis augetur peccatum. Nec ꝯtra
consuetudo valet, cũ peccati nutritiua sit, nã iuri diuino huma-
noque repugnat. Nec iura illa oĩa canonica, dicentia super iure
decimarũ consuetudinem spectandã, repugnãt; quia in solutio-
ne, & quota consuetudo spectanda est. & hanc iura illa omnia
interpretationem habent. Solutionẽ uero decimarum rectè in-
tuenti non negant & si hmôi consuetudo extaret, nequaquam
a Pontifice toleranda est. Nec mutatio formæ prædiorum deci
mas eisdẽ prædiis impositas perimere põt, si dolo mutarint
formã, secus si gratia ꝯmodi icolarũ agri mutata fuerit forma,
cũ de simili. b. prędiis ecclesię decimæ non debeantur. Ad pręte
ritas etiam decimas Menamenes teneri constat, licet pro annis
elapsis petitæ non fuerint, nam si peccatũ est cum diminutione
soluere, error peior priore est, nihil soluere, sed totum retinere,
& cum ex decimarũ retentione locupletiores in dubio fiant, ni
hil ex aduerso proponi potest, cur non teneantur, nam & bonæ-
fidei possessor ad restitutionem fructuum tenetur, eo quia locu
pletior factus, saltem de fructibus a triennio perceptis. qui p̃scri-
bi non potuerunt, ac extare præsumuntur. Quare Menamenes
ad vigesimam tam olei, quàm amigdalarum, sicut de aliis fru
ctibus solui consuetum est, tenetur pręscriptione, & consuetudi
ne non obstantibus.

SVMMARIVM.

1 *Oliuarum, & amigdalarum, Deo decima debetur de iure diuino, & huma no. uide nu. 16.*
2 *Ius decimarum, etiam per tempus immemorabile, præscribi non potest.*
3 *Malefidei possessor nullo iure præscribit.*
Diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget.
4 *Consuetudo non soluendi decimas, uti reproba non admittitur. & ibi uide quomodo procedat & nu 15.*
5 *Argumentum a contrario sensu non ualet, quando resultat absurdus intellectus.*
6 *Consuetudo non soluendi decimas titulo transactionis, uel priuilegio Papæ approbata, ualet.*
7 *Lapsus temporis centum annorum inducit tempus immemorabile, de quo hominum memoria non est.*
8 *Libertas soluendi decimas, an præscribatur spatio centum annorum.*
Idem operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito.
9 *An mutantes formam fundi in fraudem decimarum a decimis liberẽtur, & uide quando mutatio dicatur facta in fraudem.*
10 *Laici pro annis præteritis, an cogi possint ad solutionem decimarum retentarum, licèt ad interpellati non fuerint. & uide nu. 12.*
Bonum est argumentum a consequenti destructo.
11 *Ad destruendam consequentiam uniuersalem, sufficit dare instantiam.*
Si peccatum est soluere decimas cum diminutione maius peccatum est nihil soluere.
13 *Bonæfidei possessor tenetur ad restitutionem fructuum, ex quibus factus est locupletior. & ibi uide, quando præsumatur locupletior.*
Fructus naturales dicuntur, qui absque cultura, & impensa percipiuntur, sed a natura potius producuntur.
14 *Bonæfidei possessor tenetur ad fructuum naturalium restitutionem, quia ex eis factus est locupletior.*
Fructus usque ad triennium præscribi non possunt, & usque ad triennium præsumuntur extare.
Consuetudo contra præcepta moralia legis diuinæ non ualet, secus si contra præcepta iudicialia.

Respon. interpreta.

PRior Prioratus ecclesiæ sancti Petri de Menamenis,
qui ab antiquo solitus est hactenus percipere
decimas oĩum, & quorumcũque fructuum in territorio
dicti prioratus excrescentium exceptis, oliuarum, vult
de p̃nti petere & exigere decimas oliuarum ibidem excrescen-
tium. Sed possidentes ibi olueta, recusant illas soluere eo prętex
tu, quia a centum annis citra possident ibi olueta, & nunquam
soluerunt decimã oliuarum ibidem excrescentium. Et iõ posi-
to casu, q̃ decima de illis dẽretur, eandem præscripserunt, non
soluendo p tot tpa, cuius memoria in ꝯnum non extat. ¶ Quæ-
ritur, vtrũ possint cogi ad soluendum dictã decimam nõ obstã.
p̃scriptione, & ꝯsuetudine non soluendi per tot, tempora. ¶ Itẽ
posito casu, q̃ prædicta præscriptio, seu ꝯsuetudo nõ soluendi,
locũ hr̃et. Si quis hẽat p̃diũ, in quo crescat bladum, vel vinũ de
quib. debet decima & soluit, & cursu tpis alteretur conditio p̃-
dii, plantando videlicet arbores oliuarũ, aut in pratum conuer-
tendo. Quęritur vtrũ debeatur decima de iis rebus, uidelicet oli-
uis, & fœno, uel aliis rebus similibus, puta Zafrano, amigdalis,
nucibus, & cardonibus ad parandum pannos, de quib. nõ dẽtur
decima extante dicta præscriptione, seu cõsuetudine nõ soluẽdi.
¶ Itẽ posito casu, q̃ debeatur decima, an poterit peti, & exigi p
annis p̃teritis posito casu, q̃ debitores nõ fuerint requisiti, & in
terpellati tempore congruo de soluendo dictam decimam.
¶ Item posito casu, q̃ dẽatur decima de dictis oliuis, & aliis simi
libus rebus, de quib. non fuit soluta decima durante prædicto
tempore, an poterit exigi ad rationem ueræ decimæ, i. decimæ
partis? An uero ad rationẽ uigesimæ partis, ad quam prędictus.
Prior solutus fuit, & solet exigere decimas oĩum fructuũ in di-
cto

ro territorio excrescentiū? Quia propositę dubitationes notā-
dæ sunt & a Doctorib. sæpe discussę, paucis rñdebo. Et pro fun
1 damento præsuppono, q ē oliuarum, † & amigdalarum de-
betur decima de iure diuino, vt hr̄ Deuter. c. 14. ibi, Decima fru-
menti, vini, & olei, ac primogenita de armentis. & 18. & Leuiti.
c. fi. ibi, de fructib. arborum, quod ēt humano iure cōprobatum
fuit. c. ad apostolicæ, c. non est, de decimis. Quo p̄supposito rñ-
2 deo Menamenes non potuisse præscribere † libertatē a solutio-
ne decimarū olei, & amigdalarū, ēt per tp̄s immoderabile. Tum
quia, laici tenentur ad decimas rōne supremi dñii, quod est Dei,
nā terra est dñi, & eam dedit filiis hominum, retenta decimis in
signum maioris dñii, decimæ. c. reuertimini. 16. q. 1. c. tua. de deci-
mis. Vñ sicut emphyteuta nullo tp̄e præscribit ꝯ dñm. l. male a-
gitur. C. de prǫscr. trig. uel quadrag. anno. Ita filii hominum non
quā prǫscribent ꝯ Deū, eorum verum, & iustū dñm, & sicut pos
sidens precario, quia dño possidet. l. certe. §. 1. ff. de precar. & nō
☞ potest sibi præscribere s̄m gl. *communiter* receptam, in c. cū non
liceat, de præscr. Ita nec nos mortales, quia Deo tenemus oīa, &
animam, prǫscribere posse debemus. Nec n. subditis permissum
est præscribere ꝯ supremū dñm, s̄m Pan. in d. c. cum non liceat.
quare ergo licebit prǫscribere ꝯ Deū. qui est rex regum, & dñs
dominantium? Tū, quia is, qui decimas nō soluit, mala fide agit:
nam sacrilegiū cōmittit, c. qm̄ 16. q. 1. omniumq; prædonum crude-
litatem superat. c. decimas. 16. q. 7. ergo præscribere nequibit re-
3 sistēre peccato, & mala † fide. c. fi. de prǫscr. rḡa malęfidei de reg.
iur. lib. 6. & quanto magis decimaa retinet, tanto magis infęli-
cem animam affligit. c. quanto, de consi. Nam diuturnitas tp̄is
non minuit peccatum, sed auget, c. non satis. de symo. Solet etiā
pro hac s̄nia allegari tex. in c. cā n. de prǫscrip. sed parum facit,
quia loquitur in laicis uolentibus præscribere iura decimandi in
præiudicium ecclesiæ. Ita tñ oēs Canonistæ ibi concludunt post
Host. in Summa, de deci. uersi. an prǫscribi possint. Et Bald. fir-
mat in trac. præscr. 5. parte. & eadem quoque rōne non puto ua
4 lere consuetudinē non † soluendi decimas olei, & amigdalarū,
quia est nutritiua peccati. c. fin. & ꝯ ius diuinum & humanū ut
s̄. probatum fuit. & Exodi 25. Deuter. 14. Leuet. 27. Nume. 4. & c.
2. de deci. in 6. & in cle. de dec. per totum. ¶ Non obstat si dica-
tur, q plura iura uideantur determinare ꝯrium, uidelicet tex. in
c. cum sint homines, de deci. & c. ad apostolicę. & in c. fi. de pato.
quia ista iura loquuntur de consuetudine soluendi magis isti, q̄
illi ecclesiæ. Nos uero loquimur in consuetudine non soluendi
isti, nec illi ecclesiæ, quæ non ualet, quia est nutritiua peccati.
Non ēt obstat tex. in c. dilecti, eo. tit. ibi, de quib. decimas soluere
consueuerunt, quia non probat, nisi sumatur argumentum a ꝯ-
trio sensu, q hoc loco nō bene assumi pōt, tum quia stat simul,
q papa mādet solui decimā prædiorum. de quib. consueuerunt
soluere, & tñ nō approbet ꝯsuetudinē nō soluendi de ils de qb.
non consueuerunt soluere, uel quia de illis noluerint sibi cognī
tionē reseruare, uel quia potuerint de aliis soluere alia rōne, quā
rōne consuetudinis non soluendi, puta rōna priuilegii, quod ex
cusat non soluētes rōne aliquorū bonorū. c. quāuis, c. p̄hibemus
de dec. uel rōne transactionis, c. ex multipli. eo. tit. c. 2. ueniens, de
5 transa. Vñ q non licet † arguere a ꝯrio sensu, quoties resultat
sensus iniquus, s̄m Bar. & alios, in l. ꝯuenniculā, C. de epi. & cler.
Impium aūt est, & iniquū, q defendat consuetudo peccati nutri
tiua. d. c. fi. de ꝯsue. ergo &c. ¶ Nō āt aduersatur tex. in c. aliquib.
in fi. eo. ti. ibi, uel ex consuetudine loci approbata, quia loquitur
de cōsuetudine soluēdi alias decimas ultra eas, quæ de lege diui-
na dēntur, non aūt de consuetudine non soluendi decimas Deo
debitas, ita intelligunt illū tex. Host. d. Ant. & Pan. ibi uel aliter
6 potest rñderi, q loquitur de † cōsuetudine loci approbata transā
ctione, uel priuilegio. Papę. q̄ pp titulum defenditur, ut s̄. dictum
fuit. ¶ Et q non sit recipienda consuetudo non soluendi deci-
mas in totum, vel in parte, firmat Host. in Summa de deci. §. 7. q̄-
ritur. Gem. & Perus. in c. 3. de dec. in 6. ubi Gem. inqt, nō uale ta
lem consuetudinē, ēt si papa sciuerit, aut tolerauerit. Idem tenēt
☞ d. Ant. Host. Pan. & alii *citer* in d. c. in aliquib. & in d. c. ad apo-
stolicę, post Inn. & Card. ibi. & Car. in cle. 1. q. 6 de pœnis. Henr.
Boic. in d. c. ex multiplici. Fel. qui alias adducit auctoritates, in d.
c. cām, col. 1. & ultra eundē, idē respondet Alex. consi. 60. Rom.
ecclesia. lib. 4. & hanc dicit esse cōmunem Doctorum sententiā
Do. pręceptor meus, Rochus Curtius, in d. c. fi. col 6. de cōsuet.
quam verissimam arbitror, quantum ad decimas prædiales, de
quibus nunc agitur, sed quantum ad personales, contraria s̄nia
verior est, & crebrior, vt ex auctoritatib. præallegatis colligi faci
le potest. Sunt etiam, qui dīt valere consuetudinem super quo-
ta, licet non valeat super tota, quia sufficit, q Deus recognoscat
in aliquo, s̄m Imo. in c. statuimus. col. fi. de transac. quod non di
scutio, quia in occurrenti casu agitur de consuetudine nihil sol-
uendi de oliuis, & amigdalis, pro quib. conuenit, vt etiam Deus
recognoscatur, Concludo itaq;, Menamenes cogi posse ad solu
tionem decimarū, præscriptione, & consuetudine non obstan-
tib. Et si instetur, q Menamenes non se tueantur clypeo præscri
ptionis, uel consuetudinis, sed priuilegii, aut trāsactionis, ad quę
probanda producunt cōsuetudinem tp̄is immemorabilis, ex
cuius cursu tp̄is præsumitur priuilegium, uel transactio. Si alle-
getur c. cum apostolica, ubi Bal. Card. & Imo. notant, de his, q̄
fi. a præl. & docet Bar. in l. cum de in rem verso, ff. de vio. Aot.
& Pan. in c. peruenit. de censi. Old. consi. 296. Ale. consi. 6. lib. 1.
consi. 84. col. 5. & in terminis consuluit Raph. Cu. consi. 84 qa
cā decimalis. & Raph. Fulgo. consi. 166. In qōne, quæ vertitur
quia rñdetur dupliciter. Primo si uerum est, vt præsupponitur,
q nondum sunt centum anni, q oliueta, & amigdalę fructum
fecerint in terra illa, falsum est assumptum, q decursum sit tem
17 pus immemorabile. Oportet enim q decursi sint centū † anni
ad hoc vt dicatur non extare, vel extare memoriam hominū,
s̄m Inno. Host. & Car. in c. quid per nonale. de uerb. sig. ubi do-
cent modum probandi, non extare hominis memoriam, & do
cet etiam Spec. de prob. §. 1. versi. vlt. sequitur, & sequ. Secundo
respondetur, quòd non est satis probare, & allegare cursum
centum annorum, & vltra, nisi etiam probetur, & allegetur fa
ma priuilegii, seu transactionis, secundum Car. & Fel. in d. c. a.
§. sicut. de deci. Fel. in c. accedens. col. 4. de præscr. & licet Bald.
in d. tractatu dicat Doct. cōiter sentire ꝯrium, tñ concordantur
18 † distinguendo inter specialem, & determinatam famam priui
legii habiti a tali Potifice, aut transactionis initæ cum tali pręla
to, nam probatio talis specificæ famæ, videtur quodammodo
impossibilis. Et isto modo procedat ꝯ opinionem Bal. & sequa
cium, & famam indeterminatam priuilegii, & tunc procedat
opinio nostra, nam facile probari potest, q fama est non soluis
se Menamenes, quia priuilegiati fuisse dñr. Alioquin si dicere-
mus, sufficere cursum tp̄is absque probatione famæ in genere,
nunquam procederet, nec verificari posset communis, & uera
s̄nia Doctorum, q libertas decimas soluendi præscribi non pōt
ēt cursu annorum mille, quia semper allegabitur priuilegium,
& hoc modo prohibitio pręscriptionis erit uentosa, & verba-
lis ꝯ l. a. C. communia, de leg. & cum causa. de elec. & dabitur oc
casio fraudibus, & malitiis, contra l. venite. ff. de pac. dot. c. sedes
de rescr. Ideo amplectenda mihi videtur huiusmodi distinctio,
quę æquissima est & hominū malitiis occurrit, quam uisa fuit
amplecti Capella Tholo. decis. 439. incip. item fuit quęsitum, &
ego quoque amplexus sum in c. a. colum. fi. de iud. Sed posita
parte affirmatiua in pręcedenti, quęritur secundo, an saltem de
beatur decima de oliuis, & amigdalis prędiorum, quę erāt cul
tiuata, vel uineata, seu uitibus plena, de quibus decima solui cō
sueuit? videretur decimam deberi, per text. in c. commissum. de
deci. vbi dicitur, q si pascua cōuersa sunt in terras cultas, vel do
mus in uineas soluēda est decima, sicut prius soluebatur: & ecō
tra, si prius non soluebantur, non etiam modo soluenda uide-
tur. Cum igitur prius de uino, & frumento dictorum prędio-
rum solueretur decima, de oliuetis, & amigdalis nunc quoque
soluenda videtur. & pro hac senteotia facit, quia non licet em
phyteutę mutare formam rei, puta reducere formam in uineā
& domū ad aream, s̄m Flora. in l. hactenus, §. Cassius, ff. de vsu
fru. Ias. in l. 1. col. pen. C. de iur. emph. ergo noo etiam licuisse v
Menamansibus mutare uineas, & culturas in oliueta, in pręiu
dicium ecclesię. Tertio facit tex. in l. repeti. §. fin. ff. quibus mod
ususfruc. amit. in l. si eo loco, §. fructuarius, ff. si seru. uendi. ubi d
icitur quod proprietarius, qui mutauit formam rei in damnum
vsufructuarii, de dolo actione tenetur, quia eius facto extinctū
fuit ius utendi fruendique. Sic quoque nunc dicendum videtur
in casu pręsenti, ut de dolo teneantur Menamenses, quia eorū
facto extinctum foret ius decimandi. In contrarium facit, quia
si oliueta, de quib. nulla debetur decima, reducta fuissent in vi-
neas, uel terram cultam, soluenda foret decima vini & bladi, ut
decidit Card. Flor. in clem. 1. q. vi. de deci. ergo ita dicendum e-
contra, ut ita se habeat oppositum in opposito, sicut proposi-
tum in proposito, capitu. cognosceotes. de constitu. l. fin. §. fin.
ff. de lega. 3. ¶ Et quia contrarium eadem est disciplina, l. 1. ff.
de iis qui sunt sui, vel alie. iur. cum concor. Quid tenendum? mi
hi uidetur inspiciendam esse mentem Menasimensium, nam
19 si mutauerint in fraudem, eos teneri puto, aliter non. Ita vult &
Card. Flo. in d. capit. commissum. ad fin. post Hosti. Ad cogno-
scendum autem, vtrum mutauerint in fraudem puto inspicien-
dam fore naturam prædiorum. nam si aptiora sui natura sint
ad vineas, & culturam, quam ad amigdalas & oliueta, constat
de dolo, quia commodo eorum constat non fuisse mutatam
formam pędictorum, si uero magis conueniant oliuetis, & a-
migdalis, tunc non crēderem conuersionem factam in frau-
dem, quia licuit eis mutare, & conuertere formam, d. capitulo,
commissum, & suo commodo matarunt, ergo nihil propo-
nitur, cur pręsumenda sit fraus, vel dolus, qui regulariter
non pręsumitur, nisi probetur. l. quoties, §. qui dolo, ff. de
probat. nec ex hac mutatione potest ecclesia pretendere lę-
sionem, cum non sit receptura decimas eorum prędiorum,
de quibus non debentur, si commodo incolarum redigantur
ad culturam, vel vineas, argumen. l. fideicommis. C. de transa-
ctio. & l. si pater puellę C. de inoffi. testa. ¶ Ad tertium respon-
det

det Hoſt.in Summa,de deci.verſi.8.queritur,vbi dicit,ad prete-
10 ritas † decimas cogi poſſe, conſuetudine non obſtãte,licet pau-
peribus ſint remittẽdę, donec ad pinguiorem fortunam per-
uenerint,per tex.in c.cum homines.ibi, & de retentis ſatisfactio
nem facere procurent,de deci. Ad idem tex.clariſſimus in c.oẽs
decimæ,xvi.q 8. & ad hoc iura abundant. In ꝯtium facit, quod
decidit idem Hoſt.in c.a nobis col.pen.eo.tit. de deci. vbi dicit,
Papam cenſeri diſpenſaſſe quo ad pteritas, ne tot animæ rema-
neant illaqueatę. ſequitur Pan.in d.c.in aliquibus, & clarius in
Summa Ang. verſi.decima.il 2. Item pro hac parte facit, quia
decimę vñr debitæ ſi petantur,ſm Arch.in c.1.de deci.lib 6.er-
go debitor non condẽnabitur a tpe petitionis. Hanc ꝯñtiam
in terminis facit Rota de deciſiu.xxv.in antiquis.ſequitur Fel.in
c.ſi autem,colum.4. de reſcrip. quod etiam ſequitur Bal.cum
temperamento,ſi ita ſe habeat conſuetudo, ꝙ non debeantur,
ſi non petantur;quaſi cenſeatur, ꝙ de iure debeantur ẽt ſi peti-
tę non fuerint. Ita concludit in d. trac.in 7.q. primæ particulę
quotæ partis principalis.quod vltimũ,ſ.ꝙ debeantur,ẽt ſi non
petantur, veriſſimum mihi vr̃. quia decima vr̃ eſſe in dominio
eccleſiæ,c.tua nobis,& ibi no.Pan.de deci.in ũñ,ꝙ põt vendica
ri,& pro eis agi ꝯ nouum,& tertiũ poſſeſſorẽ,quia pro decimis
res ipſa, ſeu fundus obligatus eſt, ſicut pro tributo, vt conclu-
dũt Hoſt.Io.And.Pan.& alij,in c.paſtoralis, de deci.nec eſt bo-
na ꝯñtia,ꝗ facit Rota. Ita debentur ſi petantur, ergo non tene-
tur poſſeſſor ad pteritas,ſed ſolũ a die petitionis. quod ſic oñdi-
tur,non tenentur fratres ſororibus ad ſupplementum litæ,niſi
petatur,l ſcimus. C.de inoffi. teſta. & tñ cum primum petitur,
non ſolum tenentur ad fructus perceptos poſt petitionẽ, ſed ẽt
ad oẽs præteritos,l.Papinianus,§.vnde ſi quis.ff.de inoff. teſta.
& firmat Fabia.in repe.auth.nouiſſima,in 7.q. C.de inoff. teſta.
Card.Flor.conſi.80.ppuppoſito ſtatuto. Alex.conſi.69.ſuper
primo,lib.1.Cor.conſi.265.circa primum,col.1.li.1.& cõſi. 265.
in hac col.fi.lib.3. Similiter emphytheuta cum cadit in cõmiſ-
ſum,non tenetur ad fructus rei,quę cecidit in commiſſum,niſi
petatur,l.2.C.de iure emphy.& tñ ſi petatur, tenetur ad fructus
retro perceptos a die commiſſi,ſm Spec.tit.de loca.§.nunc ali-
11 qua.verſi.1.Ex his deſtruitur premiſſa ꝯñtia, ad ꝗ † deſtruendã
ſufficit dare inſtantiam,§.pauonum.Inſti.de re.diui.no.per glo.
12 in c.ſicut vrget.1.q 1.& in l.ſi veniri,ff.de priuil.credi.vnde mi-
hi vr̃ aliter dđm. Aut † quęritur,an tertius poſſeſſor poſſit con-
ueniri ad decimas pteritas ab alio perceptas, & tunc refert,qua
actione agatur,nam actione perſonali conueniri non põt,l.pri
ma,§.ſi hr̃s ff.ad Treb.l.fi.ff.de ꝯhen.empt.an vero reali,videli-
cet hypothecaria, & tunc licet multi teneant eum conueniri
poſſe,vt traditur in d.c.paſtoralis.Tamen ſtante conſuetudine,
dicerem ꝯ eos non poſſe hypothecaria conueniri, maxime ſi
petitę non fuerint eo tpe,quo alius poſſidebat,& iſto caſu pro-
cedit opinio Rotæ, & ſequacium. Aut quęritur, an is qui deci-
mas non ſoluit, ſed retinuit,poſſit conueniri ad retentas deci-
mas,& puto intrepide eum teneri per iura,& rõnes pręallega-
tas Nam ſi peccatum eſt eum deminutione ſoluiſſe,c.ex parte.
de deci. vtique peccatum eſt nihil ſoluiſſe. Sed poſito,ꝙ ita de-
mum deberentur,ſi petantur,adhuc is qui eas retinuit,dẽt cum
petuntur,perſoluere,ſi aliud non alleget,niſi ꝙ petitæ non fue-
rint,d.l.ſcimus.& ſi dicatur,ꝙ ſint in bona fide donec fuerint pe
titæ,admittantur,ſi velis.Quid ergo ſequitur?dices ſequi acqui-
ſitionem fructuum,quos bonæfidei poſſeſſor facit ſuos,vt nota
tur per glo.& alios.in l.fructus.ff.de rei vend.Reſpõ.verum,niſi
13 ſit factus † locupletior, ſm Bart. & oẽs ibi Pan.& can.in c.gra-
uis, de reſtit.ſpol. In dubio aũt pſumitur factus locupletior ex
perceptione fructuum,ſm glo.ꝗ ibi ſummè notat ad hoc Ang.
in l.vtrum.ff.de pet.hęredi.& iſtud verius eſt,ꝗ id qđ dicit idem
Ang.in conſi.160.D.Catherina,col.fi. vbi dicit ꝯtrum, & male.
& ꝙ in dubio pſumatur factus locupletior,quatenus fructus va
luerint,firmat d.Alex.conſi.63.col.2 lib.2.& Soc.conſi.82.lib.
4 Pręterea conſtat,ꝙ amigdalę ſunt fructus nãles, quia abſque
cultura,& impenſa percipiunt,vt poma,in quib.plus operatur
nã,ꝗ induſtria.l.ſi fetus fundi,ff.de rei vendi.no.per gl.& Bart.in
14 l.ex diuerſo.ff.eo.tit. Ad reſtitutionem aũt fructuum † nãlium
tenetur ẽt bonæfidei poſſeſſor,ſm gl.& Bart.& alios, in d.l.&
ex diuerſo. & Pan.in d. c.grauis. probať in l fructus.ff.de vſur.
At dicetur fructus fuiſſe a bonęfidei poſſeſſore pſcriptos,quod
qualiter in hoc caſu dici non poſſit, non video, cum poſſeſſor
ſciat ſe dẽre,ſaltẽ ſi petentur;atñ nullus negabit,fructus a trien
nio circa perceptos dẽri,quia antea pſcribi nõ potuerunt.l.ſe-
quitur §.fructus.ff. de viucap.& viuque ad triennium pſumunť
extare,qa tpe durare põt,ſm glo.in l.1. C.de aduer. viucap. vbi
Bald.& no.Ang.& Imo.in l.diuortio.§.interdum.ff.ſol.mat.&
in l.5.in §.quęſitum fuit,ff.ad Treb.Ad vltimum dico,de oliuis,
& amigdalis deberi vigeſimam, ſicut conſuetum eſt ſolui de
alijs fructibus,quia licet non valeat conſuetudo, ꝙ non ſoluať
15 decima,valet † tñ, vt ſoluatur alia quota,ꝗ decima. & ratio di-
uerſitatis eſt,qa ꝙ ſoluatur aliquid,& ſic recognoſcatur Deus,
eſt pręceptũ morale & iudiciale, ſed ꝙ ſoluatur decimas ma-
gis alia quota, eſt pceptom iudiciale duntaxat. ꝯtra autem pcepta
moralia legis diuinæ non valet conſuetudo,d.c.fi.& ſupra pro
batũ fuit,ſed bene valet ꝯ precepta iudicialia, quia talia ſunt iu-
ris poſitiui,ſm Hoſt.in locis pallег.Imo.in d. c.ſtatuimus. Pan.
in d.c.in aliquib.clarius in d. Summa verſi.a.§.decima. Nec di-
catur,ꝙ conſuetudo nunꝗ fuit de olim ſoluere vigeſimam,ſed
de alijs fructibus quia tñcetur,ꝙ conſuetudo de alijs extenden-
16 da eſt ad oliuas, & amigdala, quia datur rõ † diuerſitatis,ergo
ex vi rõnis idem eſt in oliuis dđm, per ea, quæ traduntur per
Rochum Curtium in d.c.fi.Card.xvij verſi.vltimo limitatur,&
ẽt quia reſpectu decimę amigdala,& oliuæ equiparantur a le-
ge veteri cæteris fructibus,vt ſup.probatum fuit,ergo conſuetu
do ſuperueniens ſuper alijs fructib. habebit locum ẽt in oliuis,
& amigdalis,ſm glo.& Bart.in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit. C. de
furt.& Rochum vbi ſup.verſi.3.limitatur.Ita iuris eſſe reſpon-
deo ego Francil.de Sancto Nazario.

De iure patronatus.

RESPONSVM I.

NVlliter Facta prima fronte vr̃ pręſentatio & in
ſtõ in fauorem Claudij Robertell, tum
quia patroni non ſemel conuenerunt,nec ſimul eũ-
dem pſentauerunt:tum ẽt quia pñtatus,& inſtitutus
fuit anteꝗ beneficium vacaret ꝯ conſtõnem c.1.de conce. pben.
Verum enim vero cum iſte Claudius a maiori parte patrono
rum & pñtatus,& inſtitutus fuerit,neminem latet cętetis pñta-
tis,& inſtitutis anteponendum, non obſtantiſhbus ex aduerſo
adductis:quia patroni ex cõi ſnĩa,nec ſimul conuenire,nec pñta
re tenentur;nec qui ignoranter ad beneficium ex ſama publica
vacans præſentatus,& inſtitutus fuit,inhabilis dici poteſt;quia
ignorantia & ſama publica excuſantur a pœna & dolo,& ma-
xime cum inſtitutus ſub hac conditione ſi vacat,inſtitutus non
dicatur,ſi per rerum naturam non vacet.

SVMMARIVM.

1 *Patroni in præſentando,an teneantur ſimul conuenire,& ſimul præſen-
tare.& vide num.4.*
2 *Præſentatio,& inſtitutio ad beneficium antequam vacet,eſt nulla,& prę
ſentatus ad huiuſmodi beneficium, an ſit inhabilis ad illud obtinendũ.*
3 *Præſentatus & inſtitutus a maiori parte patronorum, an alijs præſenta-
tis,& inſtitutus ſit præferendus.*
5 *Intellectus c.1.de conceſ.præben explicatur & vide nu.7.*
6 *Ignorantia iuncta cum fama publica,excuſat a dolo,& pęna.*

Reſpon.Interpreta.

Videretur Ex duobus,quòd pñtatio, & inſtõ in ſauo-
rem Claudij Robertell nihil valeat. Primo,
quia pñtatio eiuſ.Claudij facta fuit contempto, & non vocato
Nicolao Torquo, hñte maiorem partem iuris pronatus: vn-
1 de vr̃ nulliter facta, quia in pñtando, † patroni ẽt laici dẽnt ſi-
mul conuenire,& ſimul pñtare, ſecundum Pan.c.qm̃, de iure
patr.in fi.& in c.cum omnes,col pen.de conſt.& in c.in Geneſi.
col.pen. & in c.venerabilem,in 13.nota.de electi. Fel.in d.cap.
cum omnes.moti, quia etiam in actu,qui expeditur à pluribus
vt ſinguli,vnus poteſt alterum trahere in ſuam ſententiam,er
go ſimul actus expedien. vr̃, ſecundum Bar.in l. omnes populi,
ff.de iuſt.& iur. Secundo ex alio non videtur valere,quia idem
Claudius ab eiſdem patronis,antequàm vacaret fuit præſenta-
tus, & inſtitutus, & ꝯſequenter effectus fuit inhabilis ad ipſum
2 beneficium poſtea obtinendum,c.1.de ꝯceſ. præben. † Pręmiſ
ſis non obſtantibus,teneo intrepidè pñtationem, & inſtitutio-
nem valere, tanquàm factam à maiori parte patronorũ, ideo
3 cenſeo Claudium omnibus alijs † anteponendum eſſe, cap.3.
de iure patr.cum ſimilibus.ad contraria rñdeo clariſſimè. Ad
☞ primum reſpondeo, quòd *cõis* opin.eſt contra Pan. † quod
4 patroni poſſint ſeparatim pñtare, nec vnus alterum tenetur re
quirere,ita concludit Ioan.An.Ant.Car.& omnes alij,in d.c.3.
Fed.de Senis conſi.202.nobilis quidam. Cal. conſ.9. & conſil.
15.ſub ti.de iure pat.& Pan. ſibi contrarius,conſi. 76. inuocato
Chriſti auxilio.lib.1.vbi atteſtatur,quod iſta opin.eſt commu-
nis,& quod in practica obſeruatur.& ſequitur Dec.in d.c.cum
omnes. vbi etiam dicit, quod iſta opi. contra Abb.eſt commu-
nis,& reſpondet ad rationem ſupra factam, quod procedit in
iudicialib.tantum.vel aliter reſpondetur,quod opin. Pan.proce
deret ſi patronus non vocatus inſtaret proſequendo contẽptũ,
vt pñtatio ſine ipſo facta irritet, ſecus ſi eam ratificauerit, ſm
Rochum in trac.de iur.patr.in ver.honorificum q.1x.circa me-
dium.& vlt.a eum ꝯprobatur,quia elect.ratificata ab iis,qui nõ
fuerunt vocati,valet,& manutenenda eſt, ſm Pan. in c. audit: s,
& in c.ꝙ ſicut,de el.& ꝙ ratifican poſſit præſentatio ab iis,ꝗ ñ

pſtationi nō interfuerūt, pbat ex iis, q̄ dixit Io. And. ī c. i. p vřas.
de iure patr. vbi concludit, q̄ collatio facta ab Ep̄o ſine ꝯſenſu
patroni, quæ eſt ipſo iure nulla, c. decernimus, 16 q. 7. manute-
nenda eſt, ſi patronus poſtea eā ratificauerit, & ſequitur Gem.
conſi. 45. conſuetudo eſt Mutinę col. fi. Ad ſm tñdeo, q̄ diſpō
5 d. c. 1. de conceſ. p̄b. procedit † in eo, qui ſcienter ꝓmotus fuit
ad bñficium viuentis, ſecus in eo, qui fuit ignoranter inſtitutus &
pñtatus ad bñficium illius, quem credebant eſſe mortuum, ſm
glo. Hoſt. Car. & *cōiter* oēs, in d. c. 1. p illū tex. ver. pellendi. rō eſt,
quia ignorans nō deliquit, & ꝯñt non eſt puniendus, l. ſi igno
rans. ff. loca. l. ex maleficijs. § 1. de act. & obl. c. 2. de conſti. c. pñ-
tium, 7 q. 1. c. in lectum, 34. q. 1. Et ſi dicatur dēt ſibi imputari, qui
non inueſtigauit, an intitulatus in illo beneficio viueret, arg. l.
qui cum alio, ff. de reg. iur. paria enim vřt, ſcire, vel ſcire dēre l.
ſi duo. ff. de acq her. & debuit in dubio credere eū eſſe viuum,
q̄a quilibet p̄ſumitur viuere vſq; ad cētum annos, l. fi. C. de ſac.
ſan eccl vnde cum p̄ſumptio ſit ꝯ Claudium, q̄ ſciret, vel ſcire
deberet, p̄deceſſorē ſuum adhuc viuere, non vř excuſandus, niſi
iuſtam cām adducat, quare credere debuerit illū eſſe mortuū,
& illam cām probet. Sed ad iſtud ēt tñdetur, q̄ Claudius addu-
xit, & probauit famā publicam eſſe in eo loco, q̄ ille erat mor-
6 tuus; quæ publica fama p̄ſtat iuſtam cām credulitatis ad † excu
ſandum ꝓmotum a pęna, d. c. 1. de conceſ. p̄b. ſm Old. qui in pro
prijs terminis ita conſuluit. conſi. 304. in inſtaſcriptæ allegatio-
nes. Nam fama, q̄ aliquis ſit mortuus (q̄a naturæ conſonat) cre
dibilis eſt. l. fi. ff. de hær. inſtit. l. 1. eum ſeq. ff. quis ord. in bon. poſ.
ſerue. & iſtam deciſ. Old. refert, & ſequitur Fel. in c. in nřa. de re
ſcrip. Facit, q̄ fama excuſat a dolo, l. cum quidam §. quod dř. ff.
de acq. hřd. & excuſat a delicto, c. quia veriſimile, in ver. loci fa-
ma. & ibi Fel. de p̄ſump. l. mulier. ff. de adulr. Scdo tñdeť, q̄ di-
7 ſpoſitio d. c. 1. procedit, † qñ quis fuit promotus ad beneficiū vi-
uentis purè, & ſimpliciter, ſecus ſi fuit ꝓmotus ſub ꝯdōne, ſi va
cat, ſm glo. *cōiter* approbatam, in c. x. de elect. lib. 6. Et iſtud ma-
xime procedit in pręſentationibus, in quib. admittuntur vota
patronorum incerta, cle. fi. de iure pat. & ꝯdōnalia, ſm Lap. alle.
8. quem ſequuntur Gem. & Peruſi. in d. c. a. & licet Rochus in
tract. de iure pat. in ver. honorificū, in 8. q. teneat, q̄ diſpō d. c. 1.
ēt habeat locum in pñtationibus, tñ de eo nō eſt curandum, q̄a
ſolus eſt, & quia mouetur mala ratione; licet enim patroni te-
neantur p̄ſentare intra quatuor menſes, non tñ ſequitur, ergo
non pñt intra quadrimeſtre præſentare ſub condōne. Præterea
quicquid ſit, an diſpoſitio d cap. procedat in p̄ſentationibus, tñ
nihil ad caſum noſtrum, videlicet in conditione ſi vacat, quia
illa non tenet p̄ſentationem, neque electionem, vel inſtōnem
in ſuſpenſo, cum ſit de præſenti certa per rerum nām. ſi enim
tunc non vacat, non dř pręſentatus neque inſtitutus, & ꝯñt non
poteſt hīc locum pœna d. c. 1. quod loquitur in promoto ad
beneficium viuentis, cum promotus ſub conditione, ſi vacat,
non cenſeatur promotus, vbi non vacet, l. cum ad præſens,
ff. ſi certum petatur. Laus Deo.

¶ De eccleſiis ędificandis, vel reparan.

RESPONSVM I.

Beneficiati Omnes quartā partem redditum bñfi-
ciorum ſuorum exponere debent pro
reparatione eccleſiarum ſibi creditarum, niſi conſuetudo
onus fabricę in ſingulos clericos, vel populū tranſtulerint; nam
hmōi conſuetudo ſeruanda eſt, & impenſæ neceſſariæ, ſiue vti-
les, per populū ad id non aſtrictum pro reparatione eccleſiarū
factæ, actione vel negotiorum geſtorū, vel in factum repeti
pñt. Heres defunctorū nullo iure cogi pñt clericis prō lecto ſe-
pulturæ ſatisfacere, ita Inno. iij. Alexanderq; iij. rectè ſanctiq;
ſtatuerunt. Quinimo nec pro ſepultura quicq̄ exigi licere ēt a
ſponte dantibus, hoc vno probatur argumento, ne qui pro ſpi-
ritualib. dat temporale, credat domum Dei pecunia compara-
re poſſe, quo nihil abſurdius conningere poſſet.

SVMMARIVM.

Quarta pars redditum beneficiorum applicanda eſt pro fabrica eorum,
2 *Onus fabricæ eccleſiarum, in populum transferri poteſt ex conſuetudine,*
3 *An quæ vtiliter a populo impenſa ſunt, pro refectione eccleſiarum repeti
poſſunt*
4 *Pro ſepultura defuncti quicquam clericis exigere non licet, etiam ſi ipſis
ſponte detur, & ibi vide, an valeat conſuetudo in contrarium.*

Reſpon. interpreta.

Quæritur Primo, an prior de Bouilis teneatur repara-
re eccleſiam? Ad quod breuiter reſpondeo,
1 quod tenetur conuertere quartam † partem redditum prio-
ratus in fabricam eccleſiæ. capitulo quatuor. cap. ſeq. xij. q. 2. c.
1. cap. de his. extra de eccleſi. ędif. Nec enim ferendus eſt prior,
qui lucrum amplectitur, & onus fabricę ſubire recuſat. l.
manifeſtiſſimi, §. pen. C. de fur. quod verum eſt, niſi conſuetu
2 do † onus fabricæ tranſtuliſſet in populū, ſm Inn. in c. fi. de his,
q̄ fi. a mai. par. c. quem ſequuntur Car. Flo. Hoſt. & Pan. in c. 1. e.
tit. Quęritur ſecundo, an prior teneatur ad impenſas iam factas?
3 ad hoc ēt reſpondeo, q̄ † ſi utiliter, & non animo donandi po-
pulus fecit impenſas, actione negotiorū geſtorū, vel actione in
factū repetere poterūt ab ipſo Priore. l. ſi quis negotia, la 2. & l.
ſed an ultrò. §. 1. & l. q̄ utiliter. ff de neg geſt. ¶ Quæritur tertio,
& vlt. an hæredes, defunctorū cogi pñt ſoluere lectum ſepultu-
ræ ad qđ rñdet Inn. iij. in hęc verba, Abolendę ꝯſuetudinis per-
uerſitas inoleuit apud Montem Peſſulanū, vt non prius permitta-
tař effodi ſepultura, q̄ pro lecto ſepulturæ certū pretiū eccleſiæ
4 p̄ſoluatur, idō nbi Magalonenſi ep̄o mandamus, quatenus † inhi
beas clericis tuæ diœceſis, ne quicq̄ oīno p̄ſumant exigere hac de
cā. Ita cantat tex. in c. abolendę, de ſepul. ǭltē determinauit Alex.
iij. ita inquiens, Pro ſepultura nulla cuiuſq; pretii exactio atten-
teř, nec ſub obtentu cuiuſq; cōſuetudinis reatū ſuū quiſpiā tuea
tur, quia diuturnitas tp̄is non diminuit peccata, ſed auget, ita le-
gitur in c. nō ſatis & c. ſeq. de ſimo. Imo alias ego rñdi pro ſepul
tura ex more quicq̄ exigendum non eſſe, ēt q̄ exactum ſoleat in
anniuerſariū a prælato cōuerti, quia vitiū ſimoniæ, q̄ malè acci
piendo ꝯhitur, bene diſpenſando non diſſoluitur, c. ex multis, 1.
q 3. Quinimò ſacerdoti non puto licere quicquam pro ſepultu
ra capere, ēt a ſponte dantib. quia qui pro ſpiritualib. dat tpale,
credit domū Dei pecunia ꝯparare, ēt q̄ ultrò offerat, & accipiens
terrena pro diuinis, gratiā ſancti ſpūs a ſe abdicat. d. c. ex multis.
1. q 3. & ita late probaui in trac. de peſte, in §. accedo nunc ad vlti
mā partē, nu. 108. & ſeq. ver. 3. q̄ro, an liceat parochiali ſacerdo-
ti. & ad ibi dicta me remitto, nā ea puto veriſſima. Laus Deo.

RESPONSVM II.

QVia Conſuetudo (vt proponitur) onus fabricæ in
laicos nondum tranſtulit, iñdico de eccleſiaſti-
cis reddīb. eccleſiam reficiendam. Quilibet. n. in eccle
ſia Dei beneficiatus, ſecundū nouas, veteres q; ſacrorū
canonum traditiones, quartam partē redditus ſui beneficii in fa
bricam eccleſiæ conuertere tenetur. ¶ Si gabella uini pro muro
rum, pontium, fontium, viarūq; publicarum reparationib. ſit in-
ſtituta, aut laudo, tranſactione ve clerici ab his onerib. fuerint ea
lege liberati, ut vini datium ſoluerent, inique agit Præpoſitus,
qui contendit minutatim uinum vendere abſque ſolutione ga-
bellæ. Et quāquam a gabella Præpoſitus immunis eſſet, eius ta-
men colonus nulla poteſt ratione ab huiuſmodi dario ſe defen
dere, cum vinum, pro quo gabella debetur, eccleſiæ eſſe deſie-
rit, cumque æquum non ſit eum, qui negociatur, perfrui eccle-
ſiaſtica immunitate.

SVMMARIVM.

1 *Omni fabricæ, & refectionis eccleſiæ, regulariter ſpectat ad prælatum.*
2 *Laici non tenentur de iure aliquid erogare in fabricam, uel refectionem
eccleſiarum, canonici uero, & capellani tenentur pro rata redditum,
nume. 3.*
4 *Præpoſitus non tenetur ſoluere datium uini, quod ex uineis eccleſia per-
cipit.*
5 *Prælatus tranſigēns, an poſſit obligare ſucceſſores?*
6 *Eccleſia tenetur ad onera, communem utilitatem concernentia.*
7 *Clerici poſſunt compelli ad ſolutionem datij vini, impoſiti pro oneribus
ad quæ tenetur eccleſia.*
8 *Prælatus non poteſt ſine conſenſu Papæ renunciare priuilegio exemptio-
nis, nec de ipſo compromittere.*
9 *Prælato licitum eſt rem uiliorem cum precioſiore, permutare ſine conſen
ſu capit.*
10 *Papa poteſt concedere laicis facultatem collectandi, & taliandi clericos,
& ecc.*
11 *Papæ conſenſum neceſſarium ad ualiditatem actus interueniſſe præſumi
tur ex curſu temporis.*
12 *Conductores prædiorum fiſcalium, & Cæſaris, gaudent immunitate.*
13 *Statutum, quod colonus eccleſiæ, teneatur ſoluere collectas pro eccleſia, nō
ualet, & quid de emphyteuta eccleſiarum nu. 14.*
15 *Perſona inſpicienda eſt, cui imponitur datium.*
16 *Datium uini reſpicit fructus, onus uero fructuum ſpectat ad colonum, qui
numis colit.*
17 *Negociantes, etiam clerici, non habent immunitatem a ſolutione datiorum.
uide contraria non obſtantia, nu. 18. & 19.*
20 *Datium præſumitur inductum auctoritate ſuperioris.*
21 *Statutum, quando obliget colonum eccleſiæ.*

Reſpon. Interpreta.

EX præmiſſo Themate tria reſultant dubia. Pri-
mum, an dñs Prępoſitus teneatur
ad onus fabricæ? Secundū, an teneatur ad ſolutionē datii
pro uino, q̄ minutatim eius nomine vēditur? Tertium,
an ēt conductor redditum præpoſituræ poſſit ſe eximere a ſo
lutione dicti datii, pp eccleſiæ priuilegium? Ad primum rñdeo
tradēdo doctrinam magiſtralē, cum omnis hæſitatio ad ius refe
1 ratur. onus fabricæ † & refectionis eccleſię, ſpectat regulariter,
ad prelatum, qui percipit redditus ipſius eccleſię. ca. 1. & c. de his
de

de eccl. ædifi. nec. n. ferendus eſt, qui lucrũ amplectitur, & onus
ſubire recuſat. l. manifeſtiſſimi. §. pen. C. de furt. Hinc dici ſolet,
commoda qui ſentis, iungas onus emolumentis. l. ſecundum
naturam. ff. de reg. iur. Quarta. n. pars reddituum conuertenda
eſt in fabricam eccleſiæ. c. quatuor, & c. ſeq. 12. q. 2. & ibi glo. di-
2 xit, laicos † non teneri de iure aliquid erogare in fabricam, vel
refectionem eccleſiarum, & antiquorum canonum traditione
tertia pars reddituum erat in fabricam conuertenda c. decerni-
3 mus. 10 q. 1. Et etiam canonici & capellani † contribuere tenen-
tur pro rata reddituum. c. ſi monachus. 16. q. 1. cap. fi. de his, quæ
fiunt a maio. par. c. & ita conſuluit Fed. de Sen. conſi. 217. quem
refert & ſequitur Card. Flor. in cap. ad audientiam. in fi. de eccl.
ædifi. quę concluſio ſanè intelligenda eſt, ſ. detractis neceſſariis
alimentis prælati, & clericorum, d. ca. de his. Item procedit niſi
conſuetudo onus fabricæ transtuliſſet in populum, ſecundum
Inn. in d. c. fi. Hoſt. Car. & Pan. in d. cap. 1. Item niſi ad hoc eſſent
deputati certi redditus ſufficientes ad fabricam, c. venio. 10. q. 3.
Et ubi redditus eccleſiæ non ſufficiunt, honeſtum eſt, ꝙ laici
parochiani adiuuent clericos, a quibus recipiunt ſacramenta,
ſecundum Panor. in d. c. 1. Ad ſecundum videtur, quod d. Prępo
ſitus non teneatur. Sunt. n. clericorum & eccleſiarum bona, ac
perſonę immunes ab omnib. collectis, angariis, & perangariis,
& variis vniuerſis, tam de iure diuino, quam humano, vt habe-
tur Gene. c. 47. & Eſdræ 1. cap. 7. & in l. placet. C. de ſacr. ſan. eccl.
& in auth. item nulla communitas, C. de epiſ. & ele. & in c. fin.
de vi. & hon. cle. & in cap. non minus. de immu. eccl. & in c. cle-
ricis, §. 1. eod. tit. lib. 6. & in c. quanquam, de cenſi. eo. lib. & in cle.
1. eo. tit. Et quod d. Præpoſitus non teneatur ſoluere datium vi-
4 ni, † quod ex vineis eccleſiæ percepit, etiam ſi de ipſo vino ne-
gotietur, conſuluit Fed. de Sen. conſi. 207. nos Griſolus. quia iu
ra, quæ volunt clericos teneri ſoluere gabellas rerum, de quib.
negociantur, maximè text. in d. cap. quamquam. & in d. cap. fin.
ſunt intelligenda de rebus patrimonialibus, aut emptis cauſa
negociandi, non de fructibus natis in prędus eccleſię ſecũdum
eum, quia delictum pręlati negociantis non dẽt nocere priuile-
gio conceſſo eccleſię, reg. delictum, de reg. iur. Sequitur Pan. in
d. c. fin. & Gem. in d. cap. quanquam. Et quod eccleſiaſtici poſ-
ſint vendere vinum ſuum minutatim abſque ſolutione gabel-
læ, conſuluit D. Hieron. Zanne. quem refert & ſequitur Io. Ber.
in tract. de gabellis, in 7. q. 7. partis prin. uerũ autem poſſint, &
ita conſuluit Pan. conſi. 6. Caſus ſuper quo. ad fin. diſtinguens
inter vinum natum in proprietatibus eccleſiæ, & vinum em-
ptum cauſa negociandi. Nec huic concluſioni obſtare uidetur
tranſactio, de qua in themate. per quam olim Præpoſitus obli-
gauit ſe, & ſucceſſores ad datium ſocheti, ſic enim appellatur a
prouincialibus datium vini, quod minutatim uenditur, quia re-
ſpondetur, ꝙ ille præpoſitus tranſigens, non videtur potuiſſe
5 obligare ſucceſſores, † cap. veniens. de tranſa. l. iubemus. a C. de
ſacr. ſanc. eccl. & no. in l. ſeruus. maxime per Mod. C. de pac. Sed
prædictis non obſtantibus, arbitror d. Præpoſitum teneri ad da-
tium ſocheti, & Reuam macelli, duabus vrgentibus & conclu-
dentibus rationibus. Primo, quia etiam eccleſia tenetur ad refe
ctionem murorum, pontium, viarum publicarum, & ad omnia
6 onera † communem utilitatem tam clericorum quam laicorũ
concernentia. l. ad inſtructiones. C. de ſac. ſan. eccl. per quem tex.
ita communiter concludunt Legiſtę ibi, & Canoniſtæ in d. cap.
non minus. de immu. eccl. & dixi late ſup. cap. 20. ergo etiam te
nebitur ad datium vini, & carnium impoſitum ad releuandum
clericos & laicos, ſicut ab oneribus pontium, murorum, & ſimi
lium, vt dicitur in puncto, & firmant in propoſito Iaco. Butr. &
Bal. in d. l. ad inſtructiones, vbi dicunt eccleſiam teneri ad gabel
lam plauſtorum impoſitam pro reparatione uiarum publica-
rum. & quod ad ſolutionem datii uini impoſiti pro oneribus,
7 ad quæ tenetur eccleſia, poſſint compelli etiam clerici, † deter-
minat in ſpecie Pan. in d. c. non minus. in fin. & bene facit doctr.
Bar. in l. 1. col. 4. C. de mulier. & in quo loco. lib. 10. & quæ tradũ
tur per Mod. in l. 4. §. actor. vbi ſcripſi, ff. de re iud. Secundo, quia
contra clericos lata olim fuit ſententia arbitramentalis, quam
conſtat obſeruandam, cum ab ea non fuerit vnquam reclama-
tum, l. cum antea. C. de arb. Nec obſt. ſi dicatur, quod laudum ar
bitratoris obtinet vicem tranſactionis, auth. ſi vero contigerit,
& ibi not. & in corpore vnde ſumitur. C. de iud. quæ tranſactio
non nocet ſucceſſoribus. d. c. veniens. & eo maxime, quia præla-
8 tus non potuit ſine conſenſu papæ renunciare † priuilegio exẽ-
ptionis, nec de ipſo compromittere, ut eſt caſus in c. cum tempo
re. de arbit. quia reſpondetur, quod prædicta procedunt, quan-
do pręlatus ſolus tranſegit ſine conſenſu capituli, non etiam ſi
tranſegit ſine conſenſu capituli, vt legitur in d. c. veniens. In ca-
ſu autem occurrenti præſupponitur interueniſſe conſenſum
capituli & totius cleri, ergo &c. Item prædicta procedunt, quan
do per laudum arbitratoris repetitur læſa eccleſia, non ſi ſit e-
ius conditio melior effecta, vt in caſu iſto, vt tradit Panor. in d.
ca. cum tempore. Comprobatur in l. filius paciſcendo. & in l. ſer
uus, C. de pact. & in cap. primo. de tranſact. eccleſia enim & ec-
cleſiaſticę perſonæ, fuerunt per huiuſmodi laudum liberatæ
ab oneribus murorum, pontium, & ſimilium, & grauatæ dun-
taxat ad datium uini, & carnium vendendarum ab ipſis eccle-
ſiaſticis perſonis minutatim, quod eſt quid modicum graua-
men reſpectiue ad commodum exemptionis ab oneribus præ-
dictis, a quibus fuerunt liberatæ, & immunes declaratę, ergo
9 &c. Nam prælato licitum eſt rem uiliorem cum precioſiori † per
mutare abſque conſenſu capituli, cap. 1. & cap. ad quęſtiones, de
rerum perm. ac rem alienare pro alia maiori habenda, c. conſen
ſus. de reb. ecc. non alie. Item prædicta non procedunt, ſi poſtea
10 papa ratificauerit ipſum laudum, d. ca. cum tẽpore. Papa † enim
poteſt concedere laicis facultatem collectandi & talandi cleri-
cos, & eccleſias. cap. clericis. ibi, abſque auctoritate ſedis eiuſdẽ,
de immu. eccle. lib. 6 fuit autem huiuſmodi laudum auctoritate
apoſtolica approbatum. Igitur, &c. Et ſi dicatur non conſtare
de approbatione: reſpondeo, quod ſatis eſt eam allegaſſe, & iu-
ſtificaſſe quaſi poſſeſſionem collectandi, & colleſtas exigendi a
perſonis eccleſiaſticis, a tanto tempore, cuius initii non extet
memoria hominum, ut in themate deducitur: nam ex curſu tẽ-
11 poris prę\ſumitur, † conſenſum papæ neceſſarium ad ualidita-
tem actus interueniſſe, ſi allegetur, cap. continebatur, & ibi D.
Ant. de But. circa fin. de his, quę fiunt a præla. ſine conſen. cap.
☞ & Soc. tradit conſi. 15. libro primo, & *communiter* tenent Doct.
quod ſolemnitas neceſſaria ex diuturnitate temporis præſuma-
tur interueniſſe in alienatione rei eccleſiaſticę, vt tradit Dec. cõ
ſi. 36 colu. pen. & conſi. 135. colum. 1. Et quod papę confirmatio
præſumitur ex tanti temporis defluxu, conſuluit idem Dec. con
ſi. 152. colum. fin. & Barb. conſi. 25. ſapienter ſcribitur col. ante-
pen. lib. 2. & eo maxime, quia ſedes apoſtolica tunc reſidebat in
ciuitate Auenionis proxima per mediam dietam, arg. c. quanto,
de præſum. Quis enim diceret genus clericorum auariſſimum,
ca. auaritiæ cæcitas, de elect. lib. 6. huiuſmodi angarias tanto tem
pore ſuſtinuiſſe, ſi a laudo reſilire potuiſſet, certe nemo. ergo nec
nos dicere debemus, cap. quia veriſimile, de præſump. Et ex iſtis
patet reſponſio ad contraria ſup. formata, ideo aliter non inſi-
ſtam. Ad tertium præſuppoſito, quod dom. prępoſitus eſſet im
munis, videretur eius colonum eadem debere immunitate gau
12 dere pluribus rationibus. Primo, quia conductores † prędiorum
fiſcalium, vel Cæſaris, potiuntur immunitate, l. ſemper, §. con-
ductores, ff. de iure immu. l. prima. C. de priuileg. dona. Aug. li-
bro 11. ergo a fortiori debent eſſe immunes conductores pręꝗ
diorum eccleſiæ, arg. cap. duo ſunt. 96. diſt. Secundo, quia iſtud
datium videtur extraordinarium, cum neque ſenatuſconſulto,
neque decreto Principis fuerit indictum, ergo tranſibit in con
ductorem priuilegium exemptionis, ſecundum doct. Bar. in l. li
citatio, §. fin. ff. de pub. Tertio, quia decreta communitatis, qui-
bus grauantur eccleſiaſticæ perſonæ, & etiam per indirectum
ſunt ipſo facto nulla & irrita. cap. fin. de immu. eccl. libro ſexto,
13 & ideo non valet † ſtatutum, quod colonus eccleſiæ teneatur
ſoluere collectas pro eccleſia, quia per tale ſtatutum grauatur
eccleſia per indirectum: non enim inueniret ſaltem eodem pre-
tio colonum, quo inueniret, ſi colonus non grauaretur, ſecun-
dum Bar. in l. hi penes. C. de agri. & cenſi. lib. 11. & Bal. in l. prima.
C. de epiſ. & cle. Ang. in Auth. de non alien. §. quia vero. & Ioã.
Ber. in tract. de gab. in 7. quęſt. 7. par. non enim dẽt licere per in-
directum, quod directè non conceditur. regula, cum quid vna
via. de reg. iur. lib. 6. ſic in propoſito, ſi colonus domini Præpo-
ſiti non poſſit minutatim vendere vinum, & carnes abſque ſolu
tione gabellę, non tanti conducet redditus eccleſiæ. Quarto fa-
cit tex. in l. priuatę, C. de exc. mu. libro 10. per quam determi-
14 nat ibi Bar. & emphyteuta eccleſię † non tenetur pro emphy-
teuticis prædiis eccleſiæ ſoluere collectam. Quinto facit tex. in
l. ſecunda. C. de epiſc. & cle. & in cap. eccleſiarum ſeruos. 12. q.
ſecunda, & in d. cap. non minus. de immu. eccleſ. vbi deciditur,
quod ſerui & mancipia eccleſiarum eadem potiuntur immuni
tate, qua eccleſiæ. Sed præmiſſis non obſtantibus, arbitror in
contrarium eſſe veritatem. Primo, quia iſtud datium vini, &
carnium, imponitur perſonæ pro rebus, quo caſu inſpicienda
15 eſt perſona, † cui imponitur. l. reſcripto, §. fin. de mun. & ho-
no. l. indictiones, & ibi no. C. de anno. & trib. lib. decimo, & not.
etiam in rub. C. de mu. patri. eo. lib hęc enim collecta imponi-
tur uendenti vinum & carnes, & cum colonus vendens ſit lai-
cus, eius perſona inſpicienda eſt, & non perſona d. Prępoſiti,
vel eccleſia. Secundo, quia datium vini reſpicit fructus, onus
16 autem fructuum † ſpectat ad colonum, qui humus colit, eo
quod fructus a ſolo ſeparati, ſunt ipſius coloni. l. c. prima. & ibi
not. Barto. C. de agri. & cenſi. lib. vndecimo, & hac ratione de-
ciditur, quod onus decimę ſpectat ad colonum, cuius ſunt
fructus, ſecundum Innoc. in capit. cum non ſit. de deci. & Car-
di. in capit. tua nos. eodem titulo. Tertio, quia negociantes,
17 † etiam clerici, non habent immunitatem a ſolutione datio-
rum, c. fi. de ui. & hon. ele. ergo nec coloni, qui negotiandi cauſa
conducunt redditus eccleſiarum, & ita per hanc rationem deci
☞ dit gl. quam ibi Imo. & alii *cõiter* ſequuntur, in clem. pręſenti, de
cenſi.

censi. Et idem tenent Arch. Io. An. Gem. & Phil. Fran. in c. quāquam, eo. ti. lib 6. Sequuntur Spe. Io. And. in tit. de immu. ec. ad fi. Dyn. & Pau. de Cast. in l. licitatio, §. fi. ff. de pub. Sal. in l. vniuersi. C. de vect. & com. Prac. Pap. in forma li. quo ad solut. pedag. Bar. in l. 1. C. de naui. lib. ti. vbi idem determinat in emptore prædiorum fiscalium, & Guid. Papæ dec. 208. iuxta materiā. Io. Ber. in d. tract.. in 7. q. 7 partis, & ita consuluerunt Feder. de Sen. consi. 111. Quæstio talis est, an diœcesanus, & Bal. consi. 496. Punctus quæstionis talis est, lib. 4. & Car. consi. 12. Nec obstant contraria.
18 Primo, non ob. tex. in l. semper. §. † conductores, quia loquitur de immunitate a muneribus personalibus ciuilib. puta decuriona tus, tutelæ & huiusmodi, a quibus conductores prædiorum arcentur fauore publico. Nam propter cōductionem, in qua sunt impliciti, non creditur talia officia eis conuenire. Non obst. tex.
19 in d. l. i. † quia ille tex. & similes loquūtur de oneribus, quę imponuntur ratione proprietatis prędiorum fiscalium, aut Cæsaris: nos de oneribus, quę imponuntur ratione fructuum a solo separatorum, quę sunt ipsius coloni, secūdum Sal. in d. l. vniuersi. Vbi concludit, colonos fisci teneri ad datium fructuum, qui importantur in ciuitatem, ad quod etiam tenentur coloni Ecclesiarum, sm Fed. in d. consi. 111. & Gem. in d. c. quamquam. in fi. Vel aliter respondetur, vt statim subiiciam. Non obst. etiam doctr. Bar. fundata in d. l. 1. quia reperio, quod eam damnat Card. in d. consi. 12. vel posito, quod esset vera, non seruit in proposito, quia istud datium potest dici ordinarium, cum habeat certam, & determinatam præstationem, videlicet quartum denarium, & sit impositum auctoritate Pont. Max. sm doc. & Bar. in l. 1. C. de mu. & in quo Io. & in d. l. licitatio, §. fi. & Pan. in d. c. non minus, & Ias. in d. l. placet. C. de sac. san. eccl. Et si dicatur non constare de auctoritate papæ, respondeo satis constare ex instrumento compromissi, in quo legitur, quod clerus fatetur auctoritatem Clementis septimi, & aliorum Pon. & d. Legatorum Auenion. fuisse in dictum, quæ confessio abunde probat. c. per tuas. de prob. l. generaliter. C. de non nu. pe. Item iuris pręsumptione pręsu-
20 mitur † in dictum auctoritate superiori, sine qua indici non poterat. l. 1. C. no. vect. inst. non posse. Nam cum vniuersitas sit in quasi possessione a tempore immemorabili, credendum est, quod impetrauit licentiam exigendi necessaria per ea, quę dicta fuerunt supra in secundo dubio. Nō obstat tertia ratio, quia respondet Bald. in d. consi. 496. quod procedit, quando onus imponitur colono in consequentiam obligationis ecclesiæ, quam constat nō teneri, tunc nec etiam tenetur colonus, & statutum obligans co-
21 lonū † non valet. l. 1. §. exceptiones. ff quar. rer. act. nō dat. Secus vero dicendum est, quādo onus imponitur colono ratione bonorū, vel fructuū ipsius coloni, & ratione obligationis fundatæ solum in personā suā, tunc valet statutū, licet per indirectū auferatur ecclesiæ aliquod commodū. l. si venditor. §. fi. ff. de ser. exportan. nec n. eōitas debet pro alienis commodis pati iacturam & in rebus suis difficultates inuenire. l. 2. C. de seru. & aqua. Ad decisionē Bar. in d. l. priuatę, respōdetur, quod procedit in oneribus quę imponuntur colono pro rebus ecclesiæ, nos in oneribus, quę imponuntur colono pro rebus, & fructib. ipsius coloni. Et contra istam decisionem consuluit And. Sicu. consi. 14 lib. 1. quē refert Cur. consi. 72. col. fi. Ad l. 2. & ad c. ecclesiarum seruos, & similia, respondetur, quod loquuntur in colonis ascriptitijs, & seruis ecclesię, nos in conductoribus liberis, inter quos maxime differt, secundum Feder. in d. cons. 111. & Gem. in d. capit. quanquam, in fine.

De oblatio. eccles. & collecto. earum.

RESPONSVM. I.

LAici Fabricerij nomine prelati nudum ministerium fabricę exercere possunt, si id prelatus constituat, & clerici ab huiusmodi onere subleuabuntur. Nec ipsis laicis ob id officiū vllum, aliquaue pręeminētia, ab Epo impartitur, quod suo noīe, suoque iudicio negotia fabricæ agere nō possunt. Et quemadmodū regulariter quisque pro gubernationib. creditis, ac negotiis quibuscunque pueniri pōt ad rōnē reddendam suæ villicationis, ita ēt de receptis oblationibus rōnem reddere astringitur. ¶ Quare cū Antonius Capusij, & cæteri sint mere laici, suoque noīe, ac iudicio fabricę intendāt, nec vllam prelato rōnem reddere existimēt, ab hmōi putatiuo officio remouendos esse, indubitati iuris est. ¶ Quoniā contingere posset dubitari, cui applicandę, seu adiudicādę sint oblationes, quę imagini fiūt, an vniuersitati, quę capellam cōstruxit, an Epo? an vero Rectori illius parochię, in qua reperitur depicta imago? Ideo recte decisum est ex communi sñia, Rectori & parochiali ecclesię adiudicādas huiusmodi oblationes fore, & nō cęteris. ¶ Cū cuilibet permissum sit sua agere negotia, prout cautius potest, ideo licere vē fabricerijs blando sermone pios allicere homines potius pro fabrica, quam Rectoris & imagini offerre, nisi versutia, fraude, vel dolo hmōi eleemosinas procurent. nam eo casu pro damnis preteritis ad interesse conueniri a Rectore licite possunt, pro futuris vero iudicis officio cogi poterunt ad desistendum ab huiusmodi dolis, vel sutijs, ac machinationibus.

SVMMARIVM.

1 *Laici an possint esse operarij, seu fabricerij rerum ecclesiasticum.*
2 *Laici, an possint esse collectores oblationum, quæ fiunt ecclesiæ, & cuius sint oblationes, quę fiunt imagini existenti in capella. & vide nume. 5. 6. 7.*
3 *Laici non possunt recipere oblationes consistentes in rebus sacris.*
4 *Laici non possunt recipere oblationes de altari.*
8 *An Episcopus possit eligere laicos fabricerios contra voluntatē Rectoris.*
9 *Episcopus non potest dispensare cum inhabili, nisi in casibus a iure expressis, quia contra ius statuere non potest. & vide num. 10.*
Episcopus custos est canonum.
11 *Delegati de causis sibi delegatis non iure proprio, sed delegantis, nomine cognoscunt.*
12 *An valeat consuetudo, quod laici possint esse collectores oblationum? & quomodo procedat.*
Oblata pro fabrica, fabricæ acquiruntur.
13 *Fabricerij, an teneantur reddere rationes de oblatis.*
14 *An liceat allicere personas, vt potius offerant fabricæ, quam rectori, & imagini.*
Cuilibet permissum est facere negotia sua, prout melius potest.
Excommunicatione digni sunt religiosi, qui legata, vel eleemosinas, sibi vel suis monasterijs in preiudicium aliorum fieri procurant.
15 *Operarij, seu fabricerij si dolo, fraudeve in aliorum praeiudicium eleemosinas procurent, quomodo veniant puniendi, & quando fraus procurata dicatur, vide num. 16.*

Respon. interpreta.

Qui veritas est, me dirigat in semitam veritatis.

IN causa vertente inter Antonium Capussii, & consortes operarios ex vna, ac do. Gaspatē Quirini, priorem prioratus de Cobiniaco ex altera, sunt plura
1 videnda. ¶ Et primo, vtrum † laici possint esse operarij seu fabricerij. Pan. in c. decernimus, de iud. videt quod sic, tribus rationibus. Primo, quia cura temporalium potest committi laicis, ergo etiam cura fabricę. Ista ratio nihil valet, quia cura rerum tpalium ecclesiæ, non potest demandari laico, vt arbitrio suo disponat, vt in summa, 89. distin. & in cap. iudicatum, ead. distin. Secundo mouetur, quia laici sunt magis ad exercitium fabricæ experti. sed nec ista ratio concludit per necesse. Tertio mouetur, quia clerici distraherentur a diuinis, si fabricę intenderent, ergo conuenit, vt laici potius sint fabricerij, quam clerici. Sed nec ratio ista viget, quia ea attenta, clerici deberent omnem curam rerum temporalium demandare laicis, quam tñ curam ipsi clerici non prohibentur habere, c. episcopum, 12. q. 1 & q. 2. cap. nobis & cap. Vltra. cum seq. Imo & cōiter scrib. in c. decernimus. de iud. & hanc partem amplexus fuit Ioan. Cald. consilio 1. sub rubrica, de consuetu. & consil. 19. sub rub. de preben. & Deci. consil. 129. colum. 4. Contrariam sententiam, quòd laici non possint esse fabricerij, idest prepositi fabricę ecclesię firmat Ant. de But. & per tex. in d. c. decernimus. vbi dr, quod laici non debent præsumere tractare negocia ecclesiastica. Secundo, quia non possunt laici suo iudicio disponere de rebus ecclesiasticis, d. c. decernimus. Tertio, quia dicerentur laici habere officium in ecclesia, quod constat interdictum laicis, c. Messana. de elect. Quid tenendum? Ego ex dictis Pan. & aliorum in d. c. decernimus, facio duos casus. Primus est, quando fabricerij habent nudum ministerium fabricæ, illud exercentes nomine prælati & sm voluntatem eiusdem reddentes de gestis rationem ipsi prelato, & hoc casu etiam laici pñt esse fabricerij, quia hoc mō releuantur clerici ab hoc onere, & laicis nullum conceditur offm, nullaque pęminentia in ecclesia, & in istis terminis loquitur Pan. & in istis terminis procedat consultatio Io. Cal. qui tñ loquitur ēt in laicis conuersis, & deferentibus habitum clericalem, & ita ēt procedit consultatio Decij. aut fabricerij hñt offm, & suo nomine, suoque iudicio gerunt negotia fabricę, & hoc casu laici non possunt esse fabricerij, quia pęminentiam haberēt in ecclesia & offm, quod non licet, & ita procedat opinio do. Ant. & ita vult Pan. in d. c. decernimus. & ego ēt probaui ibi, col. 16 versi. 4. dubitatur. Vnde cum Ant. Capussij, & cęteri, sint puri laici, suoque nomine, & suo iudicio intendant fabricę, nec vllam rationem prælato reddant, mihi videtur ab huiusmodi officio eos fore amouendos. ¶ Secundo dubitatur, an
2 † laici possint esse collectores oblationum? Pro resolutione huius dubitationis videndum prius est cuius sint, & esse debeant oblationes, quę fiunt imagini existenti in dicta capella, an vniuersitatis, quæ capellam construxit? an Episcopi? an uero rectoris illius parochiæ, in qua reperitur depicta imago? Super ista quęstione multa dici possunt, & ea amplissime Troylus Mauetus, vt legit in tra. suo de oblati. ecclesiasticis

eles.vel alta.in 1.dubio. Ego omissa disputatione adhæreo sen-
tentiæ Host. Ant. Pan. & Imo in capitulo pastoralis, de his quæ
fiunt a præla. sine consen. cap. vbi per illum tex. decidunt obla-
tiones deberi rectori, & ecclesiæ parochiali, non autem episco
po, nec capellano illius capellæ, & adhoc adducunt etiam tex.
in cap. ad audientiam, J. de eccle. ædifi. per quem ita decidit ibi
Ant. de But. & in rub. de paro. Ad idem facit tex in c. quoniam,
quem ad hoc ibi not. Pan. de deci. & ad idem facit tex. in cap. ex
transmissa. de præscrip. quem etiam ad hanc quæstionem not.
Pan. in repetitis suis, & idem vult ibi Io. And. Idem etiam
voluit Innoc. in rubr. de paroch. & Pet. de Perusi. in sua cano-
nica. capi. 4. versi. 16. & sequen. & ista est *communis* sententia, te-
ste prædicto Trohylo. & licet ipse aliter distinguat, attamen a
communi non est recedendum, cap. ne innitaris. de constit. &
opinionem communem sequitur Deci. consi. 148. in secundo
dubio, & hanc etiam sequitur, & dicit esse communem, Soc. in
tract. oblatio. in 18. libello. versi. venio ad textum. Hoc sic dis-
cusso, præsens dubium plura habet capita. Primum, an laici
possint esse collectores oblationum de iure communi? Secun-
do, vbi de iure communi non possint, an valeat consuetudo,
contraria? Tertio, vbi non valeat consuetudo, an possint sal-
tem colligere ea, quæ offeruntur pro fabrica? Quarto, an de
receptis teneantur reddere rationes Priori, siue Rectori? an eis
liceat in præiudicium prioris incitare deuotas personas, vt po-
tius ipsi in fabricam, quam ipsi imagini, & altari offerant?

¶ Circa primum ponam aliquas conclusiones, ex quibus resul-
3 tabit clara dubitationis resolutio Prima conclusio, laicus † non
potest recipere oblationes consistentes in rebus sacris, quia lai-
cis sacra tangere prohibitum est, cap. nemo. cap. in sancta & c.
ligna. de consecra. distin. prima. & est de mente Socin. in dicto
4 tract. lib. 19. Secunda conclusio, † laici non possunt accipere
oblationes de altari secundum Archidiaco. & Docto. in capit.
sanctorum, 10. quæstione 1. ¶ Tertia conclusio, laicus iure
5 † proprio, & ad suam vtilitatem non potest collector esse ob-
lationum, quia laici incapaces sunt spiritualium, capitu. cau-
sam, quæ de præscrip. & c. quamuis. de d. c. & ibi infert Abb. ad
casum nostrum, & est tex. in d. cap. sanctorum. & in cap. quia sa-
cerdotes. & cap. hanc consuetudinem, 10. quæst. 1. Et has tres
conclu. indifferenter approbant omnes in d. capit. decernimus.
6 ¶ Quarta conclusio, laici † contra voluntatem rectoris non
possunt colligere oblationes, de quibus rector potest libere &
absolute disponere, vt sunt hæ, quæ simpliciter offeruntur, non
expresso in quam causam sint conuertendæ. nam cum sint re-
ctoris absolute, non debent, neque pñt laici se impedire de re
aliena inuito dño. l. fi. C de neg. gest. Nec. n. quẽpiã decet rei alie
næ se immiscere dño ɔ̃ licente. ¶ Quinta conclusio (& hæc est
7 aliquantulum ambigua) laici † pñt esse collectores oblationũ,
quæ offeruntur fabricæ, & ad vsum fabricæ sunt conuertendæ,
adeo q in alium vsum conuerti non pñt, cle. 2. de relig. do. Ista
conclusio põt dupliciter intelligi primo, vt possit de licentia, &
beneplacito prælati, ac eius nomine, & tunc plana est, quia nu-
dum ministerium exhibent laici ad vtilitatẽ rectoris & ecclesiæ,
nam & nomine prælati pñt colligere decimas. c. vestra. de loc.
& tradit Dec. post alios, in d. c. decernimus. col 6. & ibi dixi col.
17. vel. 6. dubitatur. Secundo põt intelligi, vt inuito rectore pos-
sit, & illo casu dubia vr; nam cum rector sit administrator
dictarum oblationum, & omnium bonorum ecclesiæ, iuxta no.
per Inn. & alios, in c. cum super. de caus. pos. & proprie. & per
gl. in c. cum ex eo, de elect. lib 6. non vr, q eo inuito possint laici
dictas oblationes recipere, & earum administrationem habe-
re. ɔ̃rium tñ vr velle Pan. & Mod. in d. c. decernimus, & Deci. in
consi. 148. in 3. dubio. vbi concludunt, quòd de licentia episco-
pi licet laicis colligere oblationes, & eas conuertere in aliquam
piã causam, quia tunc laici exhibent nudum ministerium no-
mine ecclesiæ. Mihi videtur, quod punctus difficultatis sit ad
8 hoc reducendus, vtrum episcopus † possit elegere laicos fabri-
cerios contra voluntatem, & in præiudicium rectoris? & iste
est casus noster, quia dominus Episcopus dicitur hos laicos de
putasse operarios dictæ capellæ, qui operarij virtute huius offi-
cij oblationes colligere dicuntur. Et videretur prima conside-
ratione dicendum quod sic, quia episcopus potest delegare
causas ecclesiasticas laicis secundum gloss. & *communiter* Doct.
in dicto capitulo decernimus & in c. peruenit, 95. distinctio. er-
go etiam debet posse laicis demandare opus fabricæ. Item fa
cit, quia episcopus potest dare laico vnam præbendam in eccle-
sia, secundum gl. communiter approbatam, in c. cum M. Ferra.
de consti. ergo etiam sibi conferre poterit officium fabricæ. In
contrarium facit, quia constitutio sindici, procuratoris, œcono-
mi, & similium, spectat ad rectorem, nec Episcopus potest
solus defensorem deputare ecclesijs inferioribus nisi in negligen-
tiam inferiorum prælatorum, vt firmant Inno. Pan. & alij, in c.
Imperatorem. de iura. calu. ergo etiam solus, & sine consensu
rectoris non poterit construere operarios, seu fabricerios. Item
facit, quia episcopus non potest aliquid statuere in ꝑiudiciũ in-
feriorum prælatorum, & inferiarum ecclesiarum, secundum
Inn. & Pan. in c. vestra. de loca. quẽ sequuntur d. Ant. Imo. & Fe.
in c. cum omnes. de consti. quid tenendum? Mihi videtur, q re-
solutio huius dubij pendeat ab iis, quæ dicta sũt i primo dubio:
nam si laici possint esse de iure operarij, crederem, quod ab Epi
scopo eligi possint, & deputari, quia potest episcopus subsistẽ-
te c. ꝑiudicare inferioribus prælatis, dummõ præiudicium nõ sit
enorme, ut per glo. & Pan. in ca. ɔstitutus. de reli. domi. & c. ec-
clesiæ, 16. q. 1. nam etiam laicis potest Episcopus concedere pri
uilegium liberæ sepulturæ in ecclesiis inferioribus, secundum
Io. And. in c. certificari, de sepul. & cura omnium ecclesiarũ suæ
diœcesis spectat ad eum, c. oẽs basilicæ, 16. q. 7. capitu. regenda. x.
q. 1. Si vero laicus de iure non possit esse fabricerius, non pote-
rit Episcopus eum habilitare in præiudicium prioris, quia Epi-
9 scopus † non potest dispensare eum inhabili, nisi in casibus ex
pressis in iure, c. dilectus filius, de temp. ord. & c. fin. de filiis pre-
sbyte. nec potest Episcopus statuere contra ius, cap. quod super
his, de ma. & obe. no. in c. cum dilectus. vbi gl. & Pan. de ɔsuetu.
nam cum Episcopus custos sit canonum, custodis officium, nõ
dissipatoris dẽt ꝑstare, cap. cum quibus, & c. seq. 24. q. 3. & §. 1. 21.
10 dist. ex his constat, Episcopum † non posse eligere laicos in fa-
bricerios, qui habeant officium, vel præeminentiam in eccle-
sia, & qui suo arbitrio, suoque nomine dispensant redditus fa-
bricæ absque consenso rectoris, cum laici de iure non possint
habere aliquod officium in ecclesia, vt conclusum fuit s. in pri-
mo dubio. Non obstant contraria supra deducta, quòd episco-
pus possit ecclesiasticas causas delegare laicis, quia istud reperi-
11 tur concessum. delegati † enim delegantis nomine, non autem
iure proprio, cognoscunt de causis sibi delegatis. capitu. super
literis. de rescri. sic nos concedimus, quod laici possint nomine
prioris intendere officio fabricæ, sed negamus eis officium pro-
prium. quod Anton. Capussij, & consortes vsurpant: nam tan-
quam habentes officium in ecclesia, nomine proprii officij ope
rariorum cuncta gerunt, non curantes de prioris auctoritate,
ac consensu. Nihil etiam facit, quod laicus possit habere præ-
bendam in ecclesia, quia non propter ea dicitur habere ali-
quod officium, nec aliquam præeminentiam, sed dumtaxat cer
tum temporalem redditum, qui cuicunque pauperi laico po-
test assignari hinc est, quod talis laicus habens præbendam, nõ
habet aliquam vocem in capitulo, secundum Innocentium, &
Cardinalem in dicto capitulo cum M. Ferrarien. & si episco
pus non possit, multo minus potuit vniuersitas, quæ ius nullũ
habet disponendi de rebus ecclesiæ. ¶ Circa secundum, an va-
12 leat † consuetudo, quod laici possint eẽ collectores oblationũ.
Videtur, quod non, per textum in capitu. hanc consuetudinẽ,
decima quæstione prima, vbi huiusmodi consuetudo damna-
tur. Secundò, quia non valet consuetudo, quod laici habeant
iurisdictionem, vel præeminentiam super clericos, capitu. cle-
rici, de iud. capitu. ad audientiam nostram. de consuetu. Tertio,
quia non valet consuetudo contra honestatem, capitu. irrefra-
gabili, & ibi not. Pan. de offic. ordin. capitu. cum decorem, de
vita, & honestate clericorum. no. idem Pan. in capitu. cum inter
de consuetudi. vnde non valet consuetudo, quod laici simul cũ
clericis sedeant in choro, clementina prima, de vita, & honesta-
te clericorum. ergo non valet consuetudo, quod laici colligãt
oblationes, quia videtur contra honestatem, quod laici habeãt
præeminentiam in ecclesiis, ut supra dictum fuit: in contrariũ
facit, quia consuetudo facit de incapaci capacem, & de inelegi-
bili eligibilem, capitu. nos consuetudinem. vbi gloss. 12. distinct.
& capitu. cum olim. de cler. coniug. & l. non tantum. ff. de decur.
in fin. & ita de facto seruari uidemus. vnde cum ita sit consue-
tudo, credendum etiam est, quod sit rationabile, quia in dubio
pro communi obseruantia est præsumendum, capitulo, illa. &
ibi gloss. 12. distinct. capitulo cor episcopi. 65. distinct. Quid te-
nendum? ego ex mente Deci. in dicto consilio 148. in tertio du-
bio colligo concordiam. Aut loquimur in oratoriis, & frater-
nitatibus laicorum, & in talibus locis consuetudo potest dare
potestatem laicis colligendi oblationes, quæ sibi sponte fiunt.
Aut loquimur in ecclesiis, & tunc valet consuetudo, quod laici
sint collectores oblationum nomine rectoris, & ecclesiæ; nõ
autem valet, quod suo iure, & proprio eorum officio, possint
eleemosinas colligere per rationes præallegatas: & credo, qđ
ita se habeat communis obseruantia, vt de consensu rectoris
eligantur operarii, qui nomine ecclesiæ intendunt fabricæ, sed in
uito rectore, quod eligantur operarii, qui iure proprio, nomine
suo colligant oblationes, non credo consuetudinem valere,
nec probari posse.

¶ Circa tertium aduertendum est, quia resolutio dependet ab
officio fabricerij: nam cum oblata pro fabrica acquirantur fa-
bricæ, non autem priori, prout tenet Soc. in dicto tractatu obla.
libel. uer. 19. secundo loco. & versicu. ad secundum. consequẽs
est, quod a fabriceriis possint colligi. vnde his casibus, quibus
laici possunt esse fabricerii, eisdem casibus poterunt oblatio
nes colligere. Quando autem, & quibus in casibus possint lai-
ci esse

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium Librum quartum absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quam hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

De sponsalibus.

RESPONSVM I.

LIcèt Beneficia per ꝯtractum matrimonium ipso iure vacent, per sponsalia tñ ꝯtracta nullo iure vacare constat; nam prædictorum diuersa est rõ, minusq; dicta de futuro sponsalia per osculum, munera, & nexum copulæ transeunt in matrimoniũ, nisi copula subsequatur, & eo casu beneficia vacare neminem latet. Nec Pontifex ex potestate ordinaria solet literas ad beneficia vacatura impartiri, licet de potestate absoluta omnia possit, cum sit supra ius.

S V M M A R I V M.

1 *Contrahens matrimonium, ipso iure beneficio priuatur.*
2 *Per sponsalia de futuro beneficia nullo modo vacant.*
3 *Spõsalia de futuro nõ transeunt in matrimoniũ, nisi secuta carnali copula.*
4 *Papa non solet dare literas ad beneficia vacatura de potestate ordinaria, & ibi vide quid de absoluta.*

Respon. Interpreta.

DE tribus Effectualiter quęritur consilium. Primo, an per sponsalia de futuro vacent bñficia? Scdo an sponsalia de futuro per oscula, munera & nexum copulæ, transeant in matrimoniũ, ita q̃ beneficia ex tunc vacare censeantur? Tertio, posito q̃ non vacent, an Papa possit dare literas gratiosas ad bñficia, ꝯtrahens sponsalia sub ꝯdõne, si vacabunt per subsequens matrimoniũ? ¶ Circa primũ videret prima facie, q̃ per sponsalia de futuro vacent beneficia ipso iure
1 uam per ꝯtractũ matrimonij vocant. & ꝯtrahens † matrimonium est ipso iure priuatus. c. quod a te. c. diuersis fallaciis. de cle. cõiuga. ergo idem dicẽdum in ꝯtrahente sponsalia, quia prohibito matrimonio, censentur prohibita. l. oratio. ff. de sponſ. & idẽ iudicandũ est de principio principiante, q̃ de ipso principato. l. maritus. C. de procu. vbi not. Pau. de Cast. & Mod & idem iudicandum de præparatorijs, quod de præparato. l. ordinarij. C. de rei vend. & traditur plene per Mod. in rub. extra de iud. ¶ Præmissis nõ obstantib. ꝯtrarium, q̃ non vacent, tenent *cõiter* Doct. ut attestatur Pan. in c. 1. de cler. coniuga. & Rota. decis. 16. in tit. de rescrip. in no. & Franc. Pau. in trac. de sede vacan. in vlt. præmisso. ver. 3. per ꝯtractum. Ratio est, quia per sponsalia non alligantur sponsi ꝯtrahere matrimonium, sed pñt mutuo consensu discedere a sponsalib. c. 2. de sponſ. sicut autem acceptans ſm beneficium non priuatur, nisi plene consecutus fuerit ſm, c. cum in cunctis, de ele.
2 ita per sponsalia de futuro † non priuabitur sponsus, quia non dr̃ plene translatus de matrimonio spirituali ad carnale. requiritur enim ad hoc, vt vacent beneficia promoti ad epãtum, q̃ eps̃ sit consecratus, & plene translatus c. si quis iam translatus, 20 q. 2. & ideo ante consecrationem, & adeptã possessionem non possent alteri sua beneficia conferri, c. post electionem. de concesſ. pręb. confirmatur, quia beneficia ingressi religionem ante professionem expressam, vel tacitam, non vacant per simplicem ingressum, quia infra annum potest libere exire, nec vr̃ ante professionem plene translatus ad religionem, c. beneficiũ. de reg. lib. 6. & ibi expresse dr̃, q̃ ante lapsum anni non debeant beneficia sua alteri conferri. sic ergo per sponsalia nõ vacabũt, quia non vr̃ plene ad matrimonium translatus, cum possit dari casus, per quem non sequetur matrimonium, d. c. 2. & ista est ipsa veritas. ¶ Circa ſm rñdeo, q̃ sponsalia de futuro p oscula, munera, & nexum copulę, non transeunt in matrimonium,
3 nisi sequatur † copula carnalis. c. si. de sponſ. c. 1. de matr. cõtrac. contra interdic. eccl. Imò si sponsus de futuro traduxerit spõsam ad domum, dummodo eam perfecte nõ cognoscat. i. nõ sequatur sanguinis commixtio, non trãseunt adhuc sponsalia de futuro in matrimoniũ, ſm Pan. Car. & *cõiter* Doc. in d. c. si. ex quo sequitur, q̃ etiam non vacabunt beneficia, nisi ꝯtrahatur matrimonium per verba, de præsenti, vel interueniat copula. ¶ Ad tertium, si quæratur de potestate absoluta, non negabo Papam posse, quia in beneficialib. Papa est supra ius, c. proposuit. de concesſ. præb. & habet omnia beneficia sibi manualia, clem. 1. vt lite pend. Si quæratur de potestate ordinaria, dico q̃ Papa nõ solet
4 † dare literas ad beneficia vacatura, c. 1. de concesſ. præben lib. 6. nam de consuetudine rationecuriæ beneficia electi, & consecrati, ante adeptam possessionem episcopatus conferuntur, licèt electus non sit plenè translatus, ſm gl. in d. clem. 1. in ver. collato. & Rom. consi. 235 Quo ad primum, non credo tamen q̃ de consuetudine curiæ conferantur beneficia sponsi de futuro ante contractum matrimonium, quia ut supra dixi, sponsus potest discedere a sponsalibus, non sic episcopus consecratus, quia ordo, & caracter iam impressus, ab eo auelli non potest, c. 1. & per totum, de sacra. non iteran. & si daret, non est dubium, quod ea poterit reuocare. l. eius est nolle. ff. de reg. iu. nam & sine cã potest (si velit) auferre beneficium ei, cui iam erat plenum ius in beneficio acquisitum, ſm Ant. de But. in c. constitutus, de relig. dom. & etiam priuilegia per ipsum concessa potest, qñ vult, reuocare. c. veniẽs. de pręscr. vnde esto, q̃ daret literas, remedium erit, q̃ illi quib. voluerit sponsus resignare, obtineãt prouisionẽ a Papa cum derogationib. & reuocationib. quarumcumq; concessionum in forma amplissima. possem pręmissa alijs iuribus, rationibus, auctoritatib. comprobare, sed quia omnia clarè procedunt, non implebo folia, ubi non est opus. Laus Deo.

RESPON. II.

LIcèt Ex ijs uerbis, promitto non accipere aliam in uxorem, nisi ipsam Ioannam, matrimonium contractum dici non possit: quia uerba in futurum concepta sunt, minusq; sponsalia ex ui dictionis nisi, nec utrisque ex ui protestationis factæ per ipsam Ioannam contractum uideatur, ex qua protestatione actus sequentes declarantur. Nihilominus secundum ea, quæ proponuntur, non sine peccato Alexan. prædictam Ioannam dotatam famosamq; eius uxorem, & ita ab eo appellatam, & cum qua diu cohabitauit, & ex qua liberos suscepit, nullo iure recusare potest.

S V M M A R I V M.

1 *Verba menti deseruiunt, & non intentio uerbis, quare de uerbis non curatur si de mente constet.*
2 *Instrum. ntũ dotis separatũ a cõtractu matrimonij, matrimonium probat.*
3 *Est in electione deflorantis uirginem, aut eam capere, aut dotare, uel pęnã corporalem subire de iure canonico; sed de iure ciuili relegatur, & dimidia bonorum suorum confiscatur.*
4 *Duo testes etiam fœminæ sufficiunt ad probandum matrimonium.*
5 *Mutua confessio coniugum pro matrimonio facta, matrimonium probat.*
6 *Sponsalia de futuro secuta copula, transeunt in matrimoniũ pręsumptum, contra quam præsumptionem non admittitur probatio.*
7 *Nominatio, cohabitatio, & fama, iuncta cum constitutione dotis, plenè probant matrimonium.*

Respon. interpreta.

IN causa Matrimoniali nobilis dominæ Ioannę Bonæ, adeo copiosè, & subtiliter scripsit eximius Doctor do. Petrus Alberti, ut uix quicquam addi posse uideatur, qui tamen exoratus fui, ut iuridicam prædicti d. Alberti elucubrationem comprobarem, hæc pauca uolui pro eius desiderio, non pro rei exigentia, subiungere. Solum in pręsenti causa dubitationem facere uidentur uerba illa negatiue cõcepta, promitto non accipere aliam in uxorem, nisi ipsam Ioannam, non enim per hęc uerba potest dici contractum matrimonium, quia de futuro, nec etiam uidentur contracta sponsalia, quia dictio illa, nisi ipsam, isto casu habitum tantum ponere uidetur, & non actum, dictio enim, nisi, adiecta dispositioni negatiuæ illud tantum ponit, quod præcedens dispositio negabat, l. actione. C. de transactio. c. cum accessisset, de constitutio. uerum in casu isto pręcedens dispositio negabat habitum, & potẽtiam solum, non actum, ergo dictio, nisi, sequens, ponit potentiam

& habitum tm̃, nõ autem actum, & sic sensus est, q ipse Alex.
possit, si velit, ipsam Ioannam desponsare, & non possit aliam.
Aliud etiam vr̃ dubitationem augere, quia d. Ioanna non erat
præsens, qñ fuerunt prolata suprascripta verba, & ideo licet ex
post per signa exteriora ipsa d. Ioanna videatur consensisse, tñ
consensus alterius ex interuallo subsequens vitiat ꝯtum matri
monij, sicut et vitiat stipulonem. l. 1. § qui præsens. ff. de verb. obl.
Ita determinat Arch. in c. sufficit. 27 q. 2. & tanto magis in casu
illo, quia protestatio præcedens declarat, quo gerantur actus
subsequentes. l. Nesennius. ff. de neg. gest. l. qui in aliena. §. fi. ff.
de acq. hær. sicut ergo prius d. Ioanna protestata fuit amorose,
& non animo ꝯhendi matrimonium, Alex. sui copiam fecisse,
hinc cetera ex post amorose facta præsumuntur. bene facit qđ
consuluit Gem. consi. 61. incip. super promisso dubio, vbi in tee
minis dedierit, q si præcessit protestatio, per q̃ vir dicat, tu erie
amasia mea, si postea dicat eidem consentienti, poteris ita te be
ne hr̃e. q ego solennizarem matrimonium in faciem ecclesiæ:
per talia verba non ẽr sponsalia ꝯcta intelliguntur, nec matri-
monium secuta copula. sed iis, & similibus non obstantibus,
quod s̃. pro ueritate per prædictum clariss. d. Petrum conclu-
sum fuit, verius existimo ea fundamentis, & rõnibus per eum
ornate recitatis, & ex instrumentis. Primo, quia illa verba, pro-
mitto non hr̃e aliam in vxorem, nisi Ioannam, licet sint de fu-
turo, tñ ubi ex ꝯiecturis põt apparere, q volebat ꝯhere de præ-
senti, inducitur matrimonium, fm Car. Flor. in c. ex literis. & in
c. ex parte. de spons. quia ineptitudo verborũ non vitiat consen-
1 sum, c. tua nos. eo. tit. verba † enim deseruiunt intentioni, & nõ
intentio verbis. c. secundo requirit. de appel. l. cum virum. ff. de
fideic. & verba subsint consensui tanq̃ suo originali, dixit Bald.
in c. mandatum. de rescrip. In proposito casu non vna, sed plu-
res subsunt coniecturę, ex quibus apparet q Alex. volebat ꝯhe-
re de præsenti. Prima ꝯiectura est, quia inter ipsum Alex. & pa-
trem dictæ Ioannę prius agebatur de ꝯhendo matrimonio, vt
dicunt duo religiosi, & duo laici, & ista sola est sufficiens ad de-
clarandum illa verba ambigua. ita Spec. in tit. de spon. in princ.
ver. quid si ita dixero, quem sequuntur Mod. in d. l. actione. Se-
cunda coniectura est, quia in ꝓbõne, & scriptura talium verbo-
rum fuit constituta & ꝓmissa dos, quę non põt esse sine matri-
monio. l. fi. C. de don. ante nup. l. 3. ff. de iu. do. hinc est, q per in-
strm dotis quo ad ipsas partes, probatur matrimonium, vt est
tex. singularis in §. illud. in Auth. vt fratrum filij, col. 9. quem
singularem adhoc appellat Bald. in auth. si quis in aliquo. C. de
eden. Bal. consi. 195. in 1. par. Inno. in c. illud. de præsump. si ergo
2 Instrumentum † dotis probat matrimonium, quando est con-
fectum, separatum a ꝯtu matrimonij, fortius probabit, si dos
fuerit constituta in ipso contractu, vt clare dicit Card. in d. c. il-
lud. Tertia coniectura, quia incontinenti in eademmet cedula
Alex. appellat, & nominat eam vxorem suam, vnde ex sequenti
bus declarantur præcedentia. l. seruum filij § fi. ff. de leg. 1. cũ alijs
allegatis per Mod. in l. talis scriptura. eo. tit. Quarta coniectura,
quia in cedula ipsa matrimoniali inest pactum, per quod pater
d. Ioannę obligatur retinere ipsam Ioannam in domu sua vsq;
ad beneplacitum ipsius Alex. ex quo pacto, arguendo a contra-
rio sensu, quod argumentum valet etiam in contractibus. l. in
ter socerum. §. cum inter. ff. de pac. dot. qui tex. loquitur in pacto
inter socerum, & generum, vt nos loquimur, ergo colligitur, q
dictus d. Franc. pater dictæ Ioannæ sit obligatus tradere dictam
Ioannam ipsi Alex. volenti eam traducere. illud autem pactum
implicitum necessario præsupponit verba illa, promitto nõ ac-
cipere illam in vxorem, nisi Ioannã, importare matrimonium
de præsenti, quia si vult vnum, vr̃ velle omne necessarium ante
cedẽs, l. illud. ff. de acq. hær. l. 2. ff. de iurisd. om. iud. c. de causis. de
offi. deleg. facit l. oratio. ff. de spons. non enim põt alius obligare
patrem ad tenendum sibi filiam suam, nisi maritus. c. ex trans-
missa. de rest. spol. & c. literas. eo. tit. & nulli alteri cõceditur ven-
dicare filiam, nisi marito. l. 1. §. per hanc. & ibi legitur. ff. de rei vẽ
di. no. in d. c. illud. de præsump. per illum tex. Quinta coniectu-
ra colligitur ex copula præcedenti, ꝑ q̃ quã copulã ipse Alex. te-
3 nebatur eam in vxorem † capere, cum esset, vt præsupponitur,
virgo, aut dotare, aut pœnã corporalem subire. & in electione
ipsius est de iure can. c. 2. ubi Abb. & alij, de adul. de iure ciuil. de
bitu regulari, & eius bona cõfiscari pro dimidia. Insti. de pub. iu.
§. 3. & §. si vero. Vnde cum esset in electione ipsius Alex. vel do
tare, vel eam sibi in vxorẽ eligere, dico, ex verbis infinuit
tpis, ut sunt ista promitto non ducere aliam, nisi ipsam, vr̃ ele-
gisse eam in vxorem & ex electione ipsa inductum fuit matri-
monium de præsenti. ita in materia electionis probat tex. in l.
apud Aufidium, ff. de opt. leg. vbi si legatarius hñs ius eligendi
vnam ex pluribus rebus legatis, dicat promitto, vel volo accipe-
re istam. ex hoc statim consummata est electio, & tunc illa res
electa efficitur sua, ergo idem in casu isto. bene facit doc. Bar. in
l. serui electione, in prin. ff. de leg. 1. cum ibi copiose adductis p
Mod. Si enim Alex. interrogatus a iudice dixisset, promitto no
accipere aliam, nisi eam, videretur elegisse eã traducere, & non
dotare, sic idem si interrogetur a patre, idem rñdit, nam tunc
verbum nisi, non põt ponere potentiam tm̃, quia tenebatur al-
terum precise facere, d. c. 2. de adul. & q ista fuerit intentio par-
tium, constat ex dictis illorum duorum religiosorũ qui subscri-
pserunt se in dicta cedula, & qui aperte deponunt, q Alex. tem-
pore dictę cedulę, dixit, & cõfessus fuit, q d. Io. erat eius vxor, &
q eam pro sua vxore tenebat. illis enim duob. viris, maximè re-
ligiosis, plene creditur. c. consultationi. de spons. & q credatur
testibus, qui se subscripserunt, qñ deponunt perfecte de conten
tis in apocha, firmat Bar. in auth. & si ꝯtus. C. de fide instr. Pan.
in c. 2. eo. tit. Mod. ꝑclare in l. admonẽdi, de iureiur. & hoc quo
ad cedulã, verum ẽt ex solis testib. vr̃ concludenter probatũ ma
4 trimonium, ꝓ cuius dilucidatione præmitto q duo † testes, ẽt
fęminę, sufficiant ad probandum matrimonium. c. super eo, el
2. de testi. si modo discutiantur dicta testiũ diligenter, inuenietur
ꝓbatum matrimonium non solũ a duob. verum ẽt a plurib. &
non vno medio, sed diuersis. Primo, ex ꝯfessione ipsius Alex. de
qua ponit Fran. Melini primus testis. & Lud. Buro. & confessio
5 ne ipsius Ioãnę de qua cõstat ex dictis plurium quę ꝯfessio † ꝓ-
bat, qñ agitur de matrimonio, fm gl. Pan. & alios. in c. super eo.
qui cog. consan. vx. suæ. & est tex. in c. 2. & ibi no. Pan. de cland.
de spon. Host. in Summa de matri. col. 2. §. & qualiter. ver. sed si
ambo. Ro. sing. 614. inc. Tu audiuisti. tex. in l. fi. C. de trans. Scdo
nec ob. q sit facta absente parte, quia quicquid sit de iure ciuili,
de æquitate canonica non requiritur partis præsentia, fm Ant.
Card. Imo. & Mod. in c. si cautio. de fid. instr. & ista opi. est *cõis*
ita Dec. loquens in cã matrimoniali consi. 163. col. 2. in princ.
Pręterea ista confessio fuit reiterata pręsente dicta d. Ioãna &
acceptante, ut attestãtur Ioãna, testis nonus & Lud. decimus te-
stis. Scdo constat matrimonio ex dicto ꝑdictę Ioãnę testis, &
Ludouici, qui contestes clarissime deponunt Alex. & dictã d.
Ioannã in eorum pręsentia per verba de præsenti dicẽdo. Ego
do tibi meum corpus in signum matrimonij, & tangendo sibi
manum inuicem ꝯseruit matrimoniũ, per quę verba cum cõ-
sensum demonstrent matrimoniũ, legitime ꝯtum fuit. c. si in-
ter virum. de spon. Tertio, posito q per verba, de quib. in cedu-
la, nec per aliqua alia non esset ꝯtũ matrimoniũ de pñti, tñ ne-
gari non põt quin per talia verba, de quib. in cedula, non sint
6 ꝯcta sponsalia de futuro, quę secuta † copula transeunt in ma-
trimoniũ præsumptũ tali præsumptione, ꝯ quam non admittit
ꝓbõ in ꝯtrium, c. is, qui fidem. de spons. & hoc latius deductum
fuit per prędictũ d. consulentem. Et eo maxime, quia vltra spõ-
salia, & copulam constat de cohabitatione, de constitutione
dotis de nominatione, de osculo, de procreatione liberorum,
de confessione partium, de trãsmissione munerum, de tractatu
matrimoniali, de fama, quæ licet singula non probent, vnita tñ
probant, ut supra dixi, ut est casus in dict. cap. illud, de præ-
sump. ubi ex nominatione, † cohabitatione, & fama, maxime si
appareat de ꝯstõne dotis, dr̃ concludenter probatũ matrimo-
nium, & quanq̃ in hoc casu ista cohabitatio non fuerit decenna
lis, tñ concurrunt talia plura indicia, quæ operant tm̃ quantum
cohabitatio diuturna. Non enim diuturnitas cohabitationis
est necessaria, vbi alia indicia sufficienter cõcurrunt, vt conclu-
dit ibi Car. & Ant. ¶ Ex præmissis remanent resoluta s̃. in oppo
situ deducta; & specialiter rñdendo ad primum, dum dr̃ q uer-
ba illa sunt de futuro, & ꝯñr non inducunt matrimonium de
pñti. Ego rñdeo verum esse, nisi aliter appareat de mente par-
tium, de qua apparet in casu isto, ut patet ex s̃. allegatis. nec re-
fragatur, q d. Ioãna esset absens, & consenserit ex interuallo, q̃a
cõis opi. est ꝯ. Arch. q matrimonium ualeat, dato q consensus
alterius subsequatur ex interuallo, fm Host. Io. And. & alios. in
c. dilectus. de spons. Host. & Car. in c. ex literis. el 2. eo. tit. Pręte-
rea, ut dr̃, pater dictę Ioãnæ habebat mandatũ speciale ad hoc,
certum aũt est q per procuratorẽ, imò per nunciũ, matrimoniũ
ꝯhi posset, c. fi. de proc. lib. 6. Pan. in c. ex parte, el 2. de conuer. cõ-
iug. non obstat dum dr̃, q verba illa ponunt tm̃ potentiã, & sic
non inducũt spõsalia de futuro, quia in ꝯtrium est cõis opinio, vt
per Pan. & alios, in d. c. ex literis. & si recte ꝯsiderentur prima ver
ba negatiua, abnegant actum iuris, licet non actum facti, ergo di
ctio, nisi, subsequens ponit potentiã, & actum iuris. Non ob. q
protestatio pręcedens declarat, quo animo gerantur actus sub-
sequentes, q̃a verum in dubio, secus si clare constet de ꝯtra vo-
luntate, prout constat manifeste in casu isto. Tertio rñdetur, q
remota ẽt cedula, dr̃ ex testib. constare de uero matrimonio,
vt s̃. demonstraui. Ex quib. oĩb. concludendum restat, d. Alex.
nõ posse sine peccato recusare eam famosam vxorem attento
maxime (ut præmissum est) q liberos suscepit. Laus Deo.

RESPONSVM III.

CVm Regulariter duo testes sufficiant ad proban-
dum quodcunque negotium, Ideo videbatur
prima fronte bene iudicatum, & rñè ac rectè relatum
iuramentum suppletorium fuisse Ioanni Paulo, qui
matri

matrimonium contractum in forma per verba præsentia inter eum, & Gaspardam Chabettæ, per duos testes probauit, etiã dato q̃ vnus testis integer non esset, dummodo alter omni exceptione careat. Veruntamen quoniam ſm ea, quæ proponũtur, testes pro parte Ioannis producti nõ sunt omni exceptione maiores, prout in matrimonio requiritur, sed varii, & cõtrarii sunt, ac vnus est amicus amicitia inordinata, ideo nullam penitus fidem faciunt. Quid, q̃ etsi dictum matrimonium semiplene probaretur, nullo tamen iure iuramentum suppletorium eidẽ Ioãni per iudicem erat deferendum, quia iuramentum huiusmodi deferri non debet, nisi probo viro, & cui nihil opponi possit, et maxime deferendum non est verisimiliter deieraturo. Sed Ioannem ob intestinum amorem, quo dictam Gaspardã prosequitur non deieraturum quis affirmabit? aut saltem non præsumat? cum amantes amẽtes esse facile constet. Quare male iudicatum per iudicem a quo, & bene per Clementẽ a delatione prædicti iuramenti appellatum esse respondi.

S V M M A R I U M.

1 *Regulariter duo testes sufficiunt ad probandum quodcunq; negotium. & quid in causa matrimoniali. uide nu. 4.*
2 *An iuramentum suppletiuum parti ueniat deferendum, & quomodo procedat & uide nu. 18.*
3 *An in causa matrimoniali liceat deferre iuramentum suppletorium? uide quomodo procedat nu. 15.*
5 *Amicitia inordinata repellit testem a testimonio.*
6 *Testis habens affectionem ad causam, generaliter repellitur.*
7 *Testis ratione conuersationis, & familiaritatis, repellitur a testimonio.*
8 *Testis ratione paupertatis redditur suspectus adeo, quòd non est omni exceptione maior.*
9 *Testis contrarius non admittitur & uide nu. 12.*
10 *Testis uilis, exercens artem uilissimam, non admittitur.*
11 *Minor uiginti annis repellitur a testimonijs in criminalibus.*
13 *Testes contrarij reducuntur ad concordiam, non ut probent, sed ut excusentur a periurio.*
14 *Testes utentes eisdem uerbis, eodemque sermone, subornati præsumũtur.*
16 *An ualeat argumentum de matrimonio spirituali ad carnale.*
17 *Decisio Panor. & sequacium in c. mulieri, quomodo procedat.*
18 *Geminianus fuit maximus Canonista.*

Qui ueritas est, me dirigat in uiam ueritatis.

Respon. interpreta.

VIsis Sentẽtia, & attestõnib. productis in cã matrimoniali, quæ vertitur inter Ioannẽ Pauli actorem ex vna, & Clementẽ de Puteo, & Gaspardã Chabettæ reos ex altera. Prima consideratione videbatur mihi bene iudicatũ, quia duob. testib. probarut matrimoniũ prius fuisse ɔ̃ctũ inter ipsũ Ioannẽ & Gaspardam. Regulariter. n. duo
1 † testes sufficiunt ad probandum quodcunq; negotiũ. c. in omni negotio de testib. l. vbi numerus, ff. eo. Et ad ꝓbãdũ matrimoniũ c. super eo. el ij. extra eod. tit. Duo enim testes, uidelicet Gregorius Martini, & Honoratus Baioli, deponunt qualiter itinere publico Apres de celuy sainct Piere de piere, dictus Ioannes dixit ipsis duob. testibus, Vous autres me serez tesmoingz commẽt Gasparde me dõne son corps. Ne sais tu pas Gasparde? La quelle respondit, ouy bien. Et idem Ioannes respõdit, & ie le recois. Et postea ipse Ioannes dixit. Et ie te dõne mon corps, en nõ de mariage. & ipsa Gasparda respondit, & ie le recois. Et tunc se inuicem osculati sunt, &c. Per quæ verba cum sint de præsenti, & prolata in forma matrimonii, proculdubio videtur contractũ verum matrimonium. c. ex literis. c. tua nos. de sponsa. Nec obs. videtur, q̃ Gregorius primus testis sit amicus, & familiaris dicti Io. quia cũ Honoratus, alter testis, sit integer, & omni exceptio-
2 ne maior, potuit iudex a quo deferre † iurã dicto Ioanni in supplementum probationis, ex quo iurõ suppletorio resultat perfecta probatio. l. in bonæfidei. C. de reb. cred. c. fin. de iureiur. & licet gl. in c. mulieri, eo. tit. & in l. ait prætor, la. 1. ff. eo. ti. in fi. prin. ☞ & ibi Bar. & alii cõiter concludãt, in causa matrimoniali non esse deferendum iurã in supplemẽtum, quia causa matrimonia-
3 lis dicitur † causa ardua, ſm Spec. in tit. de rescrip. præsenta. §. ratione quoque formæ. & Pan. in c. causam matrimonij. de offi. de leg. cum concordantib. de quib. per Mod. in c. si pro debilitate. eo. tit. Tamen vbi reperitur, actorem plusquam semiplene probasse, põt iudex, cõsideratis qualitatib. personarum, & causæ, deferre iurã in supplementum, puta si actor fuit vir optimæ vitę, neq; sit inferior puella, contra quam agit, & habeat duos testes, vnum integrum, alium nõ omnino integrũ. ita formaliter concludit Pan. in c. mulieri. col. 3. ver. ego in dubio crederem. quem sequuntur Pau. Sal. Alex. & Ias. in d. l. ait prætor. la. 1. ad fi. princ. ff. de iureiur. & idem Ias. in l. admouendi, eo. ti. & Iaco. Aufreri. Tolosana decis. 172. & Alex. consil. 119. alias 122. uiso processu. lib. 2. & Bal. cons. 123. causa matrimonialis lib. 2. Quorum auctoritatibus do. Iudex a quo motus fuit ad deferẽdum iuramẽtum ipsi Ioanni, & iudicandũ pro eo. Præmissis tñ non obstantibus, intrepidè respondeo, male & pessime fuisse iudicatum, & bene appellatum. Et ad istud clarissime demonstrandum duo faciam. Primò ostendã non fuisse semiplene probatũ matrimoniũ inter ipsum Ioannem & Gaspardam. Secundo demonstrabo ẽt si fuisset plusquam semiplene probatũ, non tñ iudicem debuisse, nec potuisse deferre iurã in supplementum ipsi Ioanni actori. Pro cuius dilucidatione præsuppono vnam concl. notissimã in
4 cã † matrimoniali, maxime quando agitur de dissolutione alterius matrimonii, requiruntur testes omni exceptione maiores, secundum gl. in c. 1. & ibi Pan. in quarto not. de consan. & affin. & in c. in literis. in gl. fi. de testib. And. Sic. consi. 45. col. 1. lib. 1. & consi. 54 col. 1. eo. lib. Decius consi. 310. uisis diligenter. Et requiritur, q̃ sint rogati secundum Spec. tit. de testi. §. 1. versi. Item q̃ non fuit rogatus. & gl. in c. testes. §. de iis. 3. q. 9. & in c. si testes. 4. q. 3. And. Sic. in d. cons. 45. col. 1. & Decius in d. consi. 310. Istis sic præmissis, respondeo matrimonium non fuisse semiplene probatum per Ioannem actorem. duo. n. tantum deponunt de huiusmodi prætenso matrimonio. s. prædicti Gregorius, & Honoratus, & neuter potest dici testis omni exceptione maior. nã Gregorius primus testis est amicissimus ipsius Ioannis, ut patet ex depositione eiusdem met Gregorii, qui deponit, q̃ poneret uitã
5 pro ipso Ioanne, amicus. n. † qui pro amico testificatur, non dr̃ integer testis, nec omni exceptione maior, secundum Anto. & Pan. Imo. & alios, in c. quoties. de test. Alex. consi. 13. & consi. 18. lib. 1. & Dec. consi. 163. ubi dicit, quod testis beniuolus parti, non potest dici omni exceptione maior. immo propter amicitiam inordinatam non solum fides diminuitur, sed etiam potest testis a testimonio repelli, secundum Bal. in c. 1. de test. Consideret autem integritas iudicis ad quem, an iste testis, qui affirmauit, q̃ poneret uitam pro Ioanne, sit ei amicus amicitia inordinata. Nam si uitam poneret pro eo, etiam testimonium uerisimiliter mutabit. Secundo non est integer testis alia ratione. quia interrogatus respondit quod uellet ipsum Ioannem reportare uictoriam. Ex hoc arguitur q̃ habet affectionem ad cãm in fauorem ipsius Ioannis, ergo eius testimonium reiiciendum. Ita in proposito decidit Cępolla caut. 74. testib. examinandis. & generaliter
6 habens † affectionem ad causam, repellitur. l. si. de testib. maxime in causa matrimoniali, secundum Panor. in cap. uidetur. qui matrim. accus. poss. & Dec. in d. consi. 100. col. 3. Tertia ratione suspectum est testimonium huius testis, quia est familiaris, & conuersatur quotidie in tabernis, & popinis cum dicto Ioanne, ut ipsemet testis fatetur, & aliis testibus comprobatur. Ratio-
7 ne autem conuersationis, † & familiaritatis repellitur testis. c. repellantur. de accu. bene facit quod dicit Bar. in l. 1. §. præuaricatorem. ff. ad Turpil. & traditur per Guido. in trac. malefi. in ti. de prin. & iud. co. 5. Item quarta ratione non est integer testis, quia
8 nihil possidet, & sic † pauper. Ratione autem paupertatis testis redditur suspectus, ita q̃ non potest dici omni exceptione maior. l. 3. ff. de testi. & in causa matrimoniali, quæ æquiparatur causę criminali, propter eius arduitatem. Nam de statu hominis, & perpetua seruitute tractatur, secundum Alex. consi. 143. quoniã abunde, lib. 2. Item quinta ratione hic testis nullam fidem facit,
9 quia est sibi † contrarius. c. cum tu. de testi. l. qui falsa, uel uana. ff. eo. nam prius deponit, quod nesciebat, an Ioannes esset talia facturus, postea in secundis interrogatoriis respondet, quod in itinere Ioannes ei prædixerat, quod Gasparda expectabat eũ ad S. Petrum, quæ uolebat eum alloqui, & q̃ dẽret secum ire. Pluribus etiam aliis rationibus testimonium huius testis non est recipiendum, quas seriosius deduxerunt præstantes domini Aduocati dicti Clementis, ad quos me remitto. Secundus etiam testis Honoratus Baioli, non potest dici integer testis, quam pluribus
10 etiam rationib. Primo, quia est uilis † persona, exercens artem
11 uilissimam macellarius. Secundo, quia est minor † uiginti annis, qui in criminalibus repellitur a testimonio, l. in testimonium, ff. de testi. ergo etiam in causa matrimoniali, quę causę criminali par est, ut sup. dixi. Tertio, quia ɔ̃riatur Gregorio primo testi in
12 pluribus, unde cum sint inter se † contrarii, & uarii, neuter probabit, dic. c. cum tu. & d. l. qui falsa. Contrariantur primo in tpe, quia unus deponit ɔ̃ctum fuisse matrimonium circa meridiẽ. s. in. & 12. horam, alter dicit inter meridiem, & uesperas. discordãt etiam in loco, quia unus deponit, q̃ Gasparda erat in itinere ꝓpe oratorium S. Petri, quando Ioannes uocauit ipsos testes, ut adessent matrimonio. Alter uero dicit, quod uidit Gaspardam dans le iardin de Carmentray. & quod a uia discessit Ioannes, & accessit ad eã, & paulo post idem Ioãnes uocauit ipsos testes, ut illuc accederent. Ecce aperta discordia, & contrarietas, quia unus dicit, quod transeundo ante oratorium S. Petri inuenerunt ibi Gaspardã, & ibi fuerunt rogati, ut essent testes. Alter dicit, quod eundo omnes tres uersus S. Petrum, uiderũt Gaspardam a longe uenientem du iardin de Carmentray. & quod ab ipsis testibus recessit Ioannes, & iuit ad Gaspardam, & postea ipsi testes uocati illuc etiam accesserunt, & sic discordant in duobus. Primo in loco, in quo inuenerunt Gaspardam. Secundo

in loco, in quo dr̃ celebratum matrimonium. Item in alio discordant, quia vnus deponit, ꝙ ꝓ̃cto matrimonio Gaspard a iuit versus suum iardinum. Alter vero dicit, ꝙ iuit versus S. Petrum. Nec vlla concordia vr̃ posse adaptari, & vbi aliqua subtili consi
13 deratione possent concordari, tñ talis concordia † admittẽda foret solum, vt testes euitarent periurium, non ut probarent sm̃ Io. And. in add. Spe. in tit. de test. §. iam de interrogatoriis. Ant. & Pan. in d. c. cum tu. Alex. in consi. 116. li. 1. Adde, ꝙ alia ratione
14 non videntur integri testes, quia eisdem verbis, † eodemq; sermone vtuntur in eorum depositionibus; quo casu subornati pſumuntur, vt in cã matrimoniali rñdet Dec. consi. 163. Adde ẽt, ꝙ non fuerunt rogati prout requiritur, & licèt fuerint requisiti per Ioannem Paulũ, vt essent testes, tñ hoc non sufficit, q̃a oportet, ꝙ ab ambab. partib. rogentur, vt per gl. in §. nos autẽ, in Auth. de tab. & per Ange. in §. & licet, in Auth. de test. super hoc tñ non facio magnam vim, quia plures sunt, qui volũt, ꝙ in cã matrimoniali non requiratur rogitum testium, quod in proposito refert Dec consi. 163. col. 4. Aliis ẽt rationib. reprobatur testimonium huius secundi testes per dños Aduocatos d. d. Clementinis, quas non repeto. Ex quib. oĩb. clarissimè constat, ꝙ nec plenè, nec semiplene, probatur hmõi clandestinum matrimoniũ. cum nullus adsit integer testis. Quib. stantib. non oportet q̃rere de iurõ suppletorio, ꝙ nunquam defertur, nisi sit saltẽ semiplenè probatum, iuxta tradita per glo. Bar. & alios in l. admonendi. ff. de iurei. Vt tñ veritas clarius elucescat, venio ad secundum, & dico non fuisse, nec esse deferendum iurm̃ in supplementum d. Ioanni. ẽt si plusquam semiplenè probasset intentionem suã, quia in cã matrimoniali, vtpotè in cã graui, & ardua, in qua de
15 statu hominis perpetuo agitur, non defertur iurm̃ † in supplementum, sm̃ glo. & *communiter* Doc. in d. l. au prætor, la. r. in pri. & in d. c. mulieri. Alex. consi. 149. q̃st abundè. lib. 2. Gemi. consi. 60. super pręmisso dubio. col. fi. Dec. in d. consi. 131. & consi. 146. & consil. 310. Nec ob. dũ dr̃, ꝙ est in arbitrio iudicis deferre, vel non deferre consideratis qualitatib. personarũ, & causę, sm̃ Pan. in d. c. mulieri. & alios s̃. alleg. Quia respondetur tripliciter. Primo, ꝙ opinio Pan. & sequacium, non est vera, & contrarium tenent Car. & Imo. in d. c. mulieri, vbi Car. inquit, ꝙ si Pontifices voluissent in cã matrimoniali locum esse iurõ suppletorio, verisimiliter statuissent in aliquo canone, cum tot & tanta iura fecerint in hac materia, & in ꝓ̃num adducit tex. in c. super eo. de testi. & contrarium tenet Gem. in d. consi. 61. vbi erat probatũ matrimonium per vnũ testem integrũ, & plures alias præsumptiones, & tñ rñdet non esse deferendũ iurm̃ in supplementum, & idem voluit Dec. in d. consi. 183. & 310. Contrarium ẽt consuluit Soc. in 1. volu. consi. 136. Præstantissime Doctor, quod est repetitum in 2. vol. consi. 153. pro quo ẽt adduco Fel. in c. veniẽs.
16 el 1. in vlt. no. de testi. Et ego comprobo arguendo † de matrimonio spirituali ad carnale, quod est optimum argumentum, c. inter corporalia de trãsla. pręla. Nam in causis beneficialib. ad præbendum titulum non defertur iurm̃ in supplementum, q̃a sunt causę graues, & quia magnum est periculum, ꝙ ecclesia regatur per intrusum, sm̃ Bal. in d. l. in bonęfidei. & traditur in c. 1. de reg. iur. li. 6. est tex. & ibi no. per Gem. in d. c. 1. de eo, qui mit. in pos. cau. rei seruan. col. fi. ita ergo dicẽdum in cã matrimonii carnalis ad probandum titulum matrimonii, ꝙ non sit deferen
17 dum iuramentum. Secundò respondetur, ꝙ decisio † Pan. in d. c. mulieri, & sequacium, ꝙ sit arbitrarium, procedit q̃n agitur solum inter virum prætendentem se contraxisse, & mulierem negantem, quæ alteri nondum est desponsata, non autem procedit, q̃n agitur de dissolutione alterius matrimonii, de quo legitimè constat. Ita notabiliter declarat Pau. de Cast. in d. l. ait prætor, in fi. prin. quem dom. Iudex a quo allegat pro iustificatione suę sententiæ, sed eam destruit, vt patet ad oculum. Et ꝙ ita sit intelligenda opi. Pan. & sequa. patet euidentissimè: quia vbi agitur solum inter virum, & mulierem non nuptam alteri, ꝓbatio per vnum testem, famam, & confessionem, est sufficiens probatio. c. j. de appel. c. veniens. el 1. & ibi no. de testi. si uero agatur inter duos contendentes de fœdere matrimonii eiusdem mulieris, si vnus probat prius contraxisse matrimonium clãdestinum per vnum testem, famam, & confessionem mulieris, & alter ꝓbat secundo loco contraxisse per duos testes legitimos, vel per instrumentũ, dẽt secundus obtinere, & illi adiudicanda est vxor, sm̃ Vincen. Doct. antiquis. Anton. & alios *cõiter*, excepto Cardinali in c. 2. de cland. despon. & ita tenet Soc. consi. 270. consideratis ns, col. 2. lib. 2. Pro ista opi. notanter decidit Cappella Toloiana decis. 171. & 172. & ibi uideatur glo. quæ optimè in terminis causam decidit, quam videre necesse est. Non ergo habet locum delano iuri, q̃n agitur de sponsa duorum, & vnus plenè probauit, & alter non. & ita signanter consuluit Gem. maximus Canonista, consi. 27. super dubiis. vbi distinguit, aut disputatur inter duos de fœdere matrimonii eiusdem puellæ, & tunc si pares sunt probationes, ferenda est sententia pro primo matrimo. c. si inter. de spon. & spon. duorum quasi per totum. Aut probationes non sunt ęquales, quia primum matrimonium non est plenè probatum, sm̃ autem est plene probatum, & tunc ferẽda est sententia pro secundo matrimonio plenè probato, c. sicut. de testi. & c. tenor. & ibi gl. in uerbo. subarrasset. de re iud. Tertiò respõdetur, ꝙ posito ꝙ alias in cã matrimoniali iudex possit deferre iurm̃ in supplementum, oportet ꝙ actor, qui petit illud si-
18 bi deferri, sit † vir optimæ vitæ, & talis, cui nihil opponi possit. ita dicit ipsemet Pan. & probatur, quia, vt sup. dixi, testes ĩ cã matrimoniali debent esse omni exceptione maiores. Is aũt, qui petit sibi iurm̃ deferri, succedit loco vnius testis. l. fi. C. de fideicom. ergo ẽt ipse dẽt esse omni exceptione maior, & non solũ in cã matrimoniali, sed ẽt in qualibet alia cã iurm̃ non defertur in supplementum personæ uili, vel aliàs infami sm̃ Bart. in d. l. admonendi col. fi. unde fœneratori non est deferendum sm̃ Io. And. & *cõiter* Canonistas in d. c. fi. & Legistas in d. l. bonæ fidei. Item istud iuramentum nunquam deferendum est uerisimiliter deieraturo sm̃ Bal. in l. 2. in 2. no. C. de ind. vid. vol. & in l. quæ sub cõdit. ff. de cond. inst. Nec ei, contra quem vehemens ea facti qualitate pręsumptio insurgit, secundum Fel. in c. 1. col. pen. de const. & no. per gl. in l. r. C. qui, & aduer. quos. Quę omnia si considerasset do. iudex a quo, non detulisset, nec deferre debuisset iuramentum in supplementum Ioanni Paulo uerisimiliter deieraturo, cum esset, & sit captus amore dictæ Gaspardæ, ut ex attestationib. plurimorum apparet. Amantes enim ut fruantur amica, utque compotes fiant, cœlum & terram destruerent, milleque periuria facerent. unde ait Amoris præceptor Ouid.

Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

& alibi inquit Poeta.

Improbe amor quid non mortalia pectora cogis?

cum aliis adductis in Sylua nupti. fol. 4. ad fi 4. col. ubi inter cætera dicitur, ꝙ omnia uincit amor, qui miscet omne fas atq; nefas, & ꝙ igneus ille furor nescit habere modum. hinc est ꝙ dictus Ioannes tentauit ueneno, variisque insidiis perdere ipsum Clementem, vt ex processu criminali dr̃ apparere. Ex facti etiã qualitate insurgit uehemens præsumptio, ꝙ nunquam cõtraxit matrimonium cum dicta Gasparda, quia in termino bannorũ non se opposuit iuxta no. in l. si eo tempore. C. de remis. pigno. & c. fi. de clandesti. despon. & c. cum in tua. qui mat. accu. poss. Item ex eo, quod postquam sciuit contractum fuisse matrimonium in faciem ecclesię cum dicto Clemente, protestatus est, ꝙ ipse uolebat quærere aliam vxorem, & ꝙ faceret dictam Gaspardam portare. Laguliete, & ire ad lupanar, quæ sunt euidentissima argum. quod non contraxerit cum d. Gasparda. Ex quibus, & aliis, de quibus in allegationibus deductis per alios dominos allegantes pro Clemente, mihi uidetur pronunciandum bene appellatum, & male iudicatum, & ita ego pronunciarem, si huius causæ iudex essem, ut in simili causa matrimoniali attestatur Dec. in d. consi. 133. in fi.

RESPON. IIII.

NOn Creditur Ludouico asserẽti se cognouisse Odiliam uxorem Andreæ fratris, nisi idoneis testibus, uel aliis legitimis probationibus id cõprobetur. Verum cum huiusmodi testes producti partim uarii, partim singulares, partim infames, & non uerisimilia deponentes manifeste probentur, nihil ideo probant, nullamque fidem facit Odilæ confessio facta Iacobo parochiali presbytero; tum quia ambigua, tum quia confessio coniugis cõtra maritum nullius est momenti, nisi contenta in cõfessione per testes idoneos probentur, ne sit in facultate coniugis prosilire ad cõfessionem contra matrimonium, & hac captione a matrimonio pro arbitrio discedere, quare prædictum matrimonium nullo iure dissolui potest.

SUMMARIUM.

1 *Intellectus c. de illo, de eo qui cognõ. consang. uxo. suę.*
2 *Testis uarius non probat.*
3 *Concordia testium admittitur non ad effectum probandi, sed ut excusentur a pęnis.*
4 *Infames de iure a testimonio repelluntur, nec non uiles persona, & pauperes.*
5 *Cõnfessio coniugis contra maritum nihil probat nisi adsint idonei testes.*
6 *Testis singularis, & non verisimilia deponens, idoneus non est.*
7 *Idoneus testis is dicitur, cuius fides nulla exceptione elidi potest.*

Respon. interpreta.

IN Dubiis causis maxime spiritualibus, semper putaui periculosum facere iudicium. Et ideo in cã hac separationis matrimonii libentissime recusassem respondere, nisi ꝓbitas Odilæ de Pigono multiplici testimonio mihi fuisset commendata. Studendo breuitati conabor demonstrare non fuisse probatum, ꝙ Lud. Germ. frater Andreæ, vnquam cognouerit carnaliter prædictam Odiliam, & ideo non esse dissoluendum matrimonium prætextu illicitę affinitatis. Et pro fundamẽ
1 to assumo tex. in c. de illo, † de eo qui cog. consang. uxo. suæ. vbi dicitur, ꝙ non creditur fratri asserenti se cognouisse uxorẽ fra-

tris

eris ante cõtractum matrimonium, nisi alijs idoneis testib. hoc fuerit probatũ, & in casu nostro fratris testimonium suspectissimum videri dẽt, ex eo, quia frater neque dum tractaretur matrimonium, neque post per longa tpa, reuelauit fratri impedimentum affinitatis illegitimę, seu illicitę, non enim verisimile vr, q tanto tpe fuerit in mora dandi fraternam monitionem suo fratri. c. nouit. de iud. est etiam suspectissimum ipsius testimonium, quia agitur de dissoluendo matrimonio fratris, qui diuitijs superat ipsam Odiliam pauperem comparatiuè ad ipsum Andream, arg. c. super eo, el 2. de test. merito Papa non voluit, q vltra testimonium fratris requirantur alij duo testes idonei. Discutiamus ergo testes in hac causa examinatos, & videamus, si duo sint idonei testes, qui super copula inter Ludo. & Odiliam pcta deponunt. Tres reperio testes deposuisse. Primus est Stephanus Troleti, qui variauit, vnum dixit in iudicio fori, 2 aliud in iudicio poli. Ideo tanq̃ varius † non probat. l. qui falsa, vel varia. ff. de testi. c. si testes omnes §. qui falsa, vel varia 4 q. 3. Nec obst. si dicatur, standum est primo dicto in iudicio fori, c. sicut. de testi. per quem ita tenent ẽt Card. in c. veniens. 2. col. pen. eo. tit. & Dec. consi. 185. vbi s̃ena consilia ad illud propositum adducit, quia cõcedo, q primum dictum prævalet, & ita loquuntur Doct. sed dico, q primo dicto detrahitur fides per secundum, & illud non negant Doct. Imo volunt, q talis testis non dicatur testis integer & idoneus, ita tenet Inn. in c. præterea. de testi. cog. & Card. in c. veniens. vbi infert, q ex dicto talis testis non potest iudex deferre iur̃m in supplementum. sequuntur Pan. & Fel. in c. cum tu. de testi. Imo ibi volunt, q talis testis pp magnam suspicionem falsitatis possit subijci torturę. Item contrariatur Lud. fratri, qui deponit se misisse ad dictam Odiliam vnam somatam bladi per dictũ Troleti, ipse verò Troleti deponit, q misit solum dimidiam somatam, item Lodouicus dicit, q nullus aderat, quando cognouit dictam Odiliam, nisi duo seruitores, quos in specie nominat, & inter quos non est nominatus idem Troleti, & tamen ipse attestatur, q erat præsens, quando Ludo. cognouit ipsam Odiliam, & consequenter est vnus ex testibus contra Susannam. Nec obst. si quis vellet saluare huiusmodi cõtrarietates per actuum multiplicationem. 3 iuxta no. in c. cum tu, de testi. quia talis † concordia non admittitur ad effectum, q testes probẽt, sed vt excusentur a pœna falsi, ☞ sm *communem* Doct. in l. ij. ff. si cer. pet. & in l. 1. ff. de noui ope. nunc. gl. & canonistę in c. in nostra, de testi. Ant. & Pan. in d. c. cum tu. Alex consi. 16. lib. 1. cum alijs infinitis auctoritatibus, quas omitto. Item idem Trolen fatetur de mandato dicti Ludo. subtraxisse dictam mediam somatam frumenti patri ipsius Ludouici per furtum, quo fit, vt ipse reus furti dicatur, tanquam opem furto dederit l. is qui opem. ff. de fur. & pariter furti tenetur idem Lud. l. si quis vxori. §. sed si filius. ff. de fur. Fur autem 4 est infamis. l. non debet. ff. de dolo. ergo neuter † nõ pt dici idoneus testis. l. 3. §. lege Iul. ff. de test. c. licet ex quadam. c. testimonium, c. tit. Item est vilis persona deponens in causa ardua, ergo minus idoneus, sm Spec. tit. de testi. §. 1. vers. item q est artifex, & in specie q vilitas operetur, q testes non dicantur idonei firmat Andr. Sic. consi. 32. col. 8 lib. 1. facit dictum Bar. in l. 1. §. idẽ Cornelio. ff. de quęstio. Item est pauper, ergo non integer propter præsumptionem, ne lucri causa fuerit testificatus, sm Spec. in d. §. 1. versi item q est pauper. & Barb. in d. consi 32. colum. 8. Secundus testis, d. presbyter Iacobus parochialis sacerdos deponit, q interrogata ab ipso, si cõfessa fuerat Andreæ eius marito, se antea fuisse cognitam a dicto Lud respondit ipse scit causam. hæc responsio negari non potest, quin sit ambigua, & ideo declaratio spectat ipsi Odiliæ. l. si quis intentione ambigua, ff. de iud. Et dato, q sonaret in affirmatiuam, q. d. ipse Andreas scit causam quare fuerim confessa, tamen sonaret in affirmatiuam suspectam. q. d. ipse scit, q non sui confessa spontè, sed fortè pp metum, & minas, aut verbera, vel ob aliam causam compulsiuam. Præterea dato q ipsa fuisset confessa expresse, tamen con5 fessio coniugis † contra maritum nihil probat, nisi contenta in confessione probentur per testes idoneos, c. super eo. de eo, qui cog. consang. vxo. suę. ne sit in facultate coniugis prosilire ad cõfessionem contra matrimonium. & hoc modo pro arbitrio discedere a matrimonio, vt ibi dicit Papa. Item ipse testis in hoc est singularis, & ad probandum confessionem requiruntur duo testes, vt in specie per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. Nec ob. q ipsa Odilia promiserit stare eius dicto, quo casu vnus testis probat plenè, secundum Bar. in l. Theopompus. ff. de do. pręle. quia verum in his, quibus pars potest renunciare probationib. & sibi pro arbitrio præiudicare. Secus in cã matrimoniali, cuius dissolutio non pendet a facultate alicuius partis, secundum Pan. in c. mulier. de iureiur. qui per istam rationem tenet, quod in causa matrimoniali non defertur iuramentum a parte partis, nec in supplementum probationum, Gemi. consi. 33. ad fi. cum solitis concor. & ea ratione, qua propria confessio non probat contra matrimonium, eadem ratione non præiudicabit matrimonio consensus & promissio standi dicto vnius tantum, nisi adsit alia sufficiens probatio. d. l. super eo d. Tertius testis Petrus Gaudem. deponit non verisimilia, & sibi inuicem repugnantia. dicit. n. q vidit Ludouicum tunc eius dominum volentẽ defloxare Odiliam, & eam amplexantem, & q se occultauit, donec opus esset consummatum, postea subiicit, q ingressus dixit dño suo, vos estis bene insanus. Consideret quilibet sensati cerebri, an sit verisimile seruum reprehendere dominum de delicto, cui poterat obuiare, & noluit. Certè non cadit in mentẽ: non n. caret scrupulo societatis occultę, qui manifesto facinori desinit obuiare, & error cui non resistitur, approbatur. c. error. & c. consentire. 83 d. c. qui consentit. 11. q. 3. Si ergo error fatetur approbasse quomodo verisimile est, q postea redargueret magistrum, quis credit hoc? Scriptum est. n. apud Apostolum, maiorem te ne re6 darguas. cum itaq; verisimilia non deponat, nõ est idoneus † testis, imò suspectus de falsò, vt dicit Pan. in c. quia verisimile. de præsum. Barb. consi. 47. nu. 33. vol. 1. Præterea est singularis. dicit. n. q vidit Lud. cognoscere Odiliã de die paulo ante vesperas. Troleti vero dicit, q vidit de nocte, & sic tanquam singulares non probant. l. iusiuran. C. de testib. c. in omni negocio, cũ sing. de test. sic. n. deponebãt testes contra Susannam, vnus. n. dicebat sub pinu, alter sub ficu. Ex præmissis restat concludẽdum, q nul7 lus istorum testium dicitur idoneus, † quia is idoneus testis dicitur, cuius fides nulla exceptione elidi potest, sm glo. in §. itẽ verborum, in verbo, idoneos. Inst. de inut. stip. Restat etiam concludendum, non fuisse probatam copulam Ludouici cũ dicta Odilia, quia vltra confessionem ipsius Lud. requiruntur alij duo testes idonei, d. c. de illo, qui non reperiuntur in hac causa, igitur &c. Et credendum est, q si dicta Odilia haberet amplum patrimonium, q Andreas, qui cum ea stetit spatio plurĩu annorum, non recusaret eam, d. c. super eo. de testi. Laus Deo.

Responsa acutissimi I. V. D. Ioan. Fran. Ripen. a S. Nazario, explicit Lib. 4.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium Librum quintum absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quam hactenus vnquam factum sit diligentia recognita, & repurgata.

De adulterijs & purgatione canonica.

RESPONSVM I.

MOnachus Adulter, & ex confessione propria de adulterio conuictus, & carceribus detentus, alium monachū sist de adulterio accusauit. Quæstionis est, an pstet indicium sufficiens ad torturam? quod manifeste negatur; debet enim probatę vitæ, & vinculis, ac carcere solutus esse, qui crimen obijcit, quinimo accusatus, nec carceribus committendus, nec torquendus est, & si mille indicia sufficiātia extiterēt, si de hmōi crimine diffamatus alter nō apparebat: nam clericus ad pœnam purgandam nullo iure carcerari potest, nisi crimen confessus, vel de eo conuictus fuerit, licet tacti infamiam porgatione canonica purgare habeat.

SVMMARIVM.

1 *Vnus testis, omni exceptione maior, facit indicium ad torturā, alias secus.*
2 *Vinculis, vel carcere detentus, non admittitur ad testificandum contra aliquem in causa criminis.*
3 *Clericus, etiam si adsint mille indicia sufficientia, non est torquendus, nisi prius sit de tali crimine diffamatus.*
4 *In criminalibus probationes luce meridiana clariores requiruntur.*
5 *Clericus ad pœnam purgandam non potest carcerari, nisi prius cōfiteatur uel de crimine conuincatur.*
6 *Purgatio canonica indicitur etiam ad tollendam infamiam facti.*

Respon. interpreta.

QVidam Munachus adulter, & de adulterio ex confessione propria conuictus, impulauit seu accusauit alium monachū sist de adulterio. Itē existente dicto monacho adultero in carcere, alius ab eo accusatus noctis tpe ad instigationē, & vocationem alterius carcerati in contiguo, in carcerē venit ad cellam dicti accusati, dicendo φ accusator carceratus volebat eum alloqui, & sibi narrare cās, quare eum falso accusauerat, qui ad carcerē accessit, & quē primum ibidē fuit is, q eum vocauerat, carcerē clausit, pp quod Abbas velle vr procedere ꝯ dictū monachū, tam ob accessum, q̄ ob accusationē dicti adulterij, & quia noctis tpe sine licentia iuit ad dictum carceratū, quē iam quatriduo cū pane, & aqua, & quatriduo sine aqua in carcere detinuit, & q exinde examinatus fuit relaxatus. Nunc q̄ritur, an dictus adulter, qui aliū accusauit, qui ad eum accessit tpe noctis, faciat sufficiens iudiciū ad torturā, siue ad detentionē in carcere cū pane & aqua, seu habeat ipsum infamare, ita φ necessaria sit purgatio canonica? Cbri beatorumq; Siri, & Augustini, Patronorū meorum implorato suffragio. Circa primū, an facit dictus adulter indiciū ad torturā; breuib. ꝯcludendo arbitror, φ nō, qa ad hoc, vt vnus
1 testis † faciat indiciū sufficiens ad torturā, oportet φ ꝯ eum nihil possit opponi. l. maritus. vbi Bart ff. de quæst. At adulter non solū nō est integer testis, immò nullatenus admittitur, sed totaliter repellitur. c. ꝯstituimus. 3. q. 5. vbi casus expressus. & rō est, qa est infamis, vt ibi dr. dignum quippe est, ut vita innocētis pernicioso accusatore non maculetur. c. dignū, 3 q. 9. & criminosus maxime ꝯ clericum repellitur a testimonio, c. super eo. de testi. debet. n. esse probatę vitæ, qui crimen obijcit c. testimoniū. c. licet
2 vniuersis, & c. in literis, eo. tit. Scdo, qa detentus in † vinculis, vel in carcere, non admittitur ad testificādū ꝯ aliquē in cā criminis, c. si testes. §. item lex Iul. 4. q. 3. Possem ad istud ꝯprobādū infinita adducere, sed superfluū puto, qa clarū & notoriū est. Tertio, quia de se confessio aduersus alium in codē crimine nō est credendū. c. veniēs el 2. de testi. & ibi Pan. in vlt. no. qd fortius, ēt si
3 extarent mille indicia † sufficiētia, non dēt clericus poni ad torturā, nisi sit de tali crimine diffamatus, sm singulare dictū Abb. in c. grauis. de depo. sequitur Pan. in c. cum in ꝯtemplatione. de reg. iur. & Io. de Ana. in c. 1. col. 8. de cler. percu. ergo hic clericus monachus nondum diffamatus torqueri non poterit. Item accusator excōmunicatus, quia introduxit fœminam in claustro ꝯ statutum monasterij, ergo eius testimonium nullam fidem facit, c. veniēs. 2. de testi. c. si hrticus, 2. q. 7. c. infamis. 3. q. 7. Non aūt aliqd indiciū facit accessus noctis tpe ad carcerē, qa aut volumus dicere, φ accessit, vt aliq̄ iniuriā inferret accusatori, & q̄ū ad delictū adulterij nihil opabit hęc psumptio. Aut volumus dicere, φ accessit, vt diuerteret accusatorē ab accusatione, siue testimonio pbato ꝯ ipsum, & tūc talis ꝯiectura potius interpretāda est in bonā partē. s. vt voluerit retrahere accusatorē ad veritatē, & a pcō, qa falso eū accusauerat, l. merito. ff. p soc. c. si. de psump. licē nō negabit, quin hmōi psūptio nō sit ambigua, ergo nullā fidē facit. c. in pñia. de pba. l. nō hoc. C. vñ cogna. & maxi-
4 mè in crialib. in qb. † pbōnes debēt esse luce meridiana clariores. l. fi. C. de pb. & c. sciāt cuncti, 2. q. 8. & ita in terminis ꝯsulnit Pet. de Villa, alias de Anch. ꝯsi. 253. in q. pbyteri Caroli. Circa sm, an faciat indiciū sufficiēs ad intrudēdū ipsum monachū car-
5 ceribus? Rñdeo ēt φ nō, qa Clericus † ad pęnā purgandā non pt carcerari, nisi fuerit ꝯfessus, vel de crimine ꝯuictus. c. q̄uis. de pę.
6 li. 6. Circa tertiū, arbitror, φ dictus monachus ad tollendā † facti infamiā dēat se purgare purgatione canonica. c. Mēnā. & c. hēt. ij. q. 5. Host. in Sūma, de inqsi. §. qs sit effectus. ver. fin aūt de crimine. Si tñ pponat aliū munachū carceratū sustinere vices accusatoris, rñdeo purgationē canonicā nō esse inducēdā, qa purgatio canonica tūc demū inducit, cū accusator deficit. c. si quia presbyter. c. quoties. de purg. can. & si accusatus nō esset de delicto diffamatus apud graues viros, ēt φ accusator ab accusatione destitisset, posset purgatio omitti. c. cum dilectus. eo. tit.

De vsuris.

RESPONSVM I.

QVoniam lā ꝯstitutū est p florenis 100. annoā pēsionē floren. x. p Martinū 4. & Calixtū iij. Pōt. Max. ꝯstitui licite posse. Iō exceptio vsurarię prauitatis ex aduerso proposita nullo iure admittenda est, & maximè cū d. Honoratus sin es, q̄ pponunt, vti fideiussor d. Capardi iuste se ꝯtēdat indēnē, ac illęsū ab eo. seruari p sūma flor. xl. annuę pensiunis p qb. xl. iā idē Capardus ab eo. d. Honorato flor. 400. recepērat, quare nihil iustū nihilq. sāctū ex aduerso pponi pōt, cur Capardus bonā fidē fideiussoris agnoscere non teneat.

SVMMARIVM.

1 *Contractus continentes pensionem annuam de decem pro centenario cum pacto luendi, liciti iudicati sunt.*
2 *Fideiussor, qui iurauit soluere vsuras, licite eas soluere potest, & illas repetet a fideiussore, pro quo fideiussit.*
3 *Nemo iactare suum velle presumitur.*
4 *Principalis tenetur fideiussorem indemnem releuat.*

Respon. interpreta.

DOminus Honoratus Ruffi p florenis mille vendidit pensionē annuā flor. centū dñæ Abbatissę, & monialib. S. Marię de Nazaret, ciuitatis Aquē. super oīb. bonis suis, & spāir sup castris de Ancono, & de Alamano cū pacto luendi pñte dño Ant. Capardi, cui idē do. Honoratus die immediate seq. tradidit flor. quatuorcentū ex dictis flurenis mille. Pro quib. idē Capardus vēdidit eidē do. Honorato pensionē annuam flor. xl. cum pacto luendi. Et in oīb. & per oia, prut ipse tenebatur dictæ Abbatissæ, & munialib. Nunc do. Honoratus agit ꝯ Capardum, vt sibi soluat pensionem, q̄ sibi cōstituit, & pro eo soluit pfato monasterio, aduersus hanc actionem Capardus opponit exceptionem vsurarię prauitatis.

Quæritur, an huiusmodi exceptio admittenda sit?

Qui veritas est, me dirigat in semitam veritatis.

¶ Si argumenta & rōnes hinc inde, q̄ sup hōmi dubitatione rā p Iuristas, q̄ p Theologos addocūt in mediū, pponerent, lōgus fieret tractatus; sed qa qō determinata fuit per Martinū, 4. & Calistū 3. vt patet in extrauag. cōib. sub rub. de emp. & vend. exordientib. regimini. Ideo nō tentabo os in cęlum ponere. Decisa
1 est ibi hęc dubitatio, φ hmōi ꝯtus nō reputātur † illiciti, nec in fraudem vsurarū ꝯfecti. Sed posita parte affirmatiua pro uera, mihi vr φ Capardus non bona fide agat proponendo exceptionem

nem

nem vsurariæ prauitatis ɔ̄ dñm Honoratum, qui solum agit, vt
releuetur indemnis, & sic vt non sit in damno, vt ex fœnore
2 diceretur. & pro fundamento præmitto, ꝙ fideiussor, † qui mitauit soluere vsuras licitè eas soluere potest, & illas repetet à debitore, pro quo fideiussit. c. peruenit. & ibi gl. & Pan. extra de fideius. no. per Io. And. & alios in reg. dãnum. de reg. iu. li. 6. Et ratio ibi assignatur, quia non debet fideiussor damnum pati, vt de fimiũ, & gratias deberet reportare. Ita vr̃ posse dicere dominus Honoratus, qui re vera nomine ipsius Capardi fideiussit pro pẽsione 40. floren. licet super bonis suis vendiderit illam pensionem prædicto monasterio, spe ductus, quod dictus Capardus similẽ pensionẽ sibi faceret, & ea mediante eum indemnẽ releuaret. Quod sic demonstratur, vbi pecunia est ad aliquem peruẽtura, si alter pro ea pecunia se obliget, cẽsetur fideiubere ꝓ eo, ad quem pecunia debet peruenire. l. quamuis. §. si cũ essem. ff. ad Vellei. l. sed & Iul. §. 1 ff. ad Maced. isti ãt quatuor centũ floreni recepti per dominum Honoratum à monialibus, quæ forte nolebant ɔ̄here cum Capardo, erant peruenturi in ipsum Capardum, prout illico peruenerunt, ergo do. Honoratus cẽsẽt pro eo fideiussisse, & venditio pensionis florenorum 40. constituta ipsi d. Honorato super bonis ipsius Capardi, cessit in causã obli
3 gationis, quia Capardus tenet † indemnem releuare dom. Honoratum. l. inter causas. §. abesse, ff. mãd. l. si pupilli. § 1. ff. de sol. bene facit. quod dixit Bar. in l. singularia, col. antepe. ff. si cer. pe. & Lud. Roma. cons. 465. consultatio p̃sens. col. 2. corroborantẽ præmissa, quia idem Capardus simul accessit cum do. Honorato ad monasterium pro recipiendis dictis pecuniis, & die immediate sequenti recepit ab ipso do. Honorato florenos quatuor centum, vnde præsumendum est, ꝙ mandauerit p̃fato do. Honorato, vt dictam summam pro eo reciperet, quia quoties celebratur aliquis actus, qui communiter spectat ad agentem, & alterum, tunc si alter sciat, & approbet, sola voluntas, siue approbatio mandatum inducit. l. 1. ff. mand. per quã ita punctualr cõcludit Bar. in l. post decem. col. 2. ver. sexto modo. ff. sol. mat. Et si negetur, ꝙ contractus celebratus cum monasterio non spectabat communiter ad ipsum Capardũ, & do. Honoratũ, sed solum ad ipsũ d. Honoratum. r̃ndeo, ꝙ & si figura verborum oñdat cõtractũ solum spectare ad d. Honoratũ, tñ nullus erit adeo obtusi ingenij, qui non dicat ad cõem vtilitatem illũ ɔ̄ctũ fuisse celebratum, quis. n. diceret vnq̃ d. Honoratum, alioquin virum prudentem, recepisse florenos quatuorcentũ sub annua pẽsione florenorũ decem pro centenario, vt illos pro simili pensione traderet Capardo, nisi fuisset ad ita faciendum deprecatus per ipsum Capardũ? nemo enim præsumitur uelle iactare suum. l. cum de indebito. ff. de proba. Præterea, ex eo ꝙ incontinenti dictus d. Honoratus habitis dictis florenis quatuorcentum, illos tradidit ipsi Capardo, præsumitur actum, & tractatum fuisse, ꝙ Honoratus illos a monasterio reciperet pro ipso Capardo. l. si ventri. § in bonis. ff. de priuil. cred. cum multis auctoritatib. quas adducere possem, & bñ in proposito facit quod consuluit Dec. ɔ̄s. 182. col. 4. Et si dicatur, ꝙ do. Honoratus non dedit dictas pecunias incontinenti, imo fuit interuallũ vnius diei. Respondetur, ꝙ interuallum vnius diei non impedit, quominus actus debeat dici factus incontinenti, sm̃ Cæpo. in trac. de simulat. contrac. col. 7. ver. 2. casu, qñ. n. dicatur factum incontinenti, relinquitur arbitrio iudicis, sm̃ Angel. in d. §. in bonis, & Lud. Ro. in l. j. §. j. ff. de ver. obli. Vltimo nõ video, qua rõne ille contractus debeat iudicari fœneratius. Cui enim nõ conuenit diffinitio, non conuenit diffinitum. l. 1. §. dolum. ff. de dolo. Vsura autem est lucrum ex mutuo intentum secundum Summistas, & late explicatur per Laud. de Rodulphis in trac. de vsur. in x. q. Ex parte autem domini Honorati nullũ lucrũ, nullave lucrãdi intentio, cum eandem pensionem pro illismet pecuniis faciat monasterio, ergo &c. agnoscat igitur Capardus bonam fidem, & amicum suum releuet indemnem. Laus Deo.

De sententia excommunicationis.

RESPONSVM L

QVia Constat Ioannam de Bellacõba omne, ꝙ ex bonis mariti habuit restituisse, & si quid habet, ex uoluntate dicti mariti hẽt, nõ obstantibus depositionib. testiũ in hac cã productorum, q̃ tanq̃ singulares, partim pauperes, partim inimici, & partim se referẽtes ad depositiones, de quib. non ɔ̄stat, & partim non legitime ɔ̄cludẽtes nihil ꝓbãt, iõ monitorio nõ adstrictã facile constat. Quare iterũ r̃ndemus, a dicto monitorio ipsã absoluẽdam fore, nec nõ ab ecclesiasticis cẽsuris, cui non obstat, ꝙ plus frumenti ac pecuniarũ habere, ac habuisse p̃sumat q̃ restituerit, q̃a excõicatio non ex præsumptionibus, quę ex depositione ipsius Ioannæ elisę quodammodo videntur, sed veris probationibus admittitur, nec præsumptionibus temere iudicandum est.

SVMMARIVM.

1 *Monitorium, quod regulariter loquitur de indebitè, ac iniustè detentis, habitis, & perceptis, ad licitè, ac iustè detenta ac habita, non porrigitur.*
2 *Per sententiam condemnatoriam non probatur quis aliquid indebitè detinere, nisi quatenus constat ex actis, vel in executione liquidatur.*
3 *Asserenti incumbit onus probandi.*
4 *Testis deponens extra articulata, nullam fidem facit.*
5 *Allegans errorem tenetur illum probare.*
Testis, qui tractat de se exonerando, & alium grauat, & qui in facto proprio deponit, nullam fidem facit, & uide nu. 14.
7 *Testis singularis non probat.*
8 *Testis inimicus, pauper, & non productus in causa, nihil probat.*
9 *Testis se referens depositioni, de qua non constat, nihil probat.*
10 *Testis ratione incertitudinis, nihil præstat.*
11 *Dominium, an ex possessione probetur.*
12 *Denunciatio iudicialis tendens ad salutem animæ, & interesse partis, non admittitur nisi pro notorio peccato.*
13 *Testis non reddens rationem sui dicti, nihil probat.*
15 *Testis se referens ad depositionem imperfectam, nihil probat.*
16 *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*

Respon. Interpreta.

ITerum Mihi vr̃, honestam mulierem Ioannã de Bellacomba relaxandã a monitorio, & iudicio illius per rationes, & fundamenta iã deducta, quæ nec tantillo elisa fuerunt ex replicationib. in aduersum propositis, quib. non expediret r̃ndere, cum collatis hincinde scripturis resolutio pateat manifestè, vt tñ petenti satisfiat, succinctè respondetur. uĩ constare, Ioannam plura bona accepisse de bonis, & hæreditate Planterij sui mariti ex instrumẽtis compromissi, & laudi inde secuti, quia in compromisso petit se manuteneri in possessione bonorũ hæreditariorum sui mariti, & in laudo condemnatur ad restituẽdum oĩa bona mobilia dictæ hæreditatis, quæ manutentio, & restõ, vt ex aduerso prætenditur, præsupponunt ipsam Ioannã aliqua bona habuisse. l. decem. cum vulg. ff. de verb. obl. Quia ad istud fuit multipliciter responsum. Primò,
1 ꝙ † monitorium loquitur de habitis & perceptis illicitè, & indebitè c. per tuas. de sent. excom. Petitio autem Ioannæ petẽtis se manuteneri, loquitur de possessione licita, non ui, non clam, non precario habita. l. 1. in fi. ff. uti poss. c. licitè cãm, de probatio. & sic petitio Ioannæ, de qua in compromisso, nihil facit ad ꝓbationem, ꝙ ipsa indebitè & illicitè quicquam detineat in bonis mariti. Non ẽt probat laudum, quo fuit condemnata ad restituẽ
2 dum bona mobilia hæreditaria mariti, tum quia † per sentẽtiam condemnatoriam nõ probatur, eam aliquid indebitè detinere, nisi quatenus in actis probatum legitur, vel in executione liquidabitur, cum ĩ iudicio uniuersali, sine petitione hęreditatis actũ est, sm̃ Io. And. in add. Spec. in tit. de sent. § qualiter. ver. quid si iudex. Bar. in l. fi. C. de sent. quæ sine quantita. profe. glo. in l. 1. ff. de eden. Alioquin si ex actis, vel in executione non appareat de quib. bonis, sententia nullã meretur exec. l. 1. & 2. C. de sentẽ. quæ sine certa quãtitate. no. Bar. & alij in l. ait prætor, §. si iudex. ff. de re iud. Cum itaque non appareat, nec ex actis, nec ex aliquib. testib. in executionẽ dicti laudi productis, aliqua bona esse penes dictã Ioannã, nõ possumus dicere, quod sententia probet penes ipsam esse, quia sententia, quę condemnat in genere ipsam Ioannam ad restituendum bona, quę habet, intelligitur si quæ haberet eum litem. l. Stichum qui meus erit. ff. de leg. i. l. nuper. ff. de leg. 3. Præterea cum fuerit paritum laudo, frustra impetratũ monitorium. Quod autem paruerit, constat ex quitãtiis in actis pro-
3 ductis. Et qui velit † asseuerare eã habere plura alia quæ non restituit, dẽt ipse probare. l. ei qui. ff. de prob. ¶ Non obstãt assertę depositiones testium, quia vt plene & abunde ostensum fuit, nullam fidem faciunt rationibus per me & alios, qui pro dicta Ioãna allegarunt, clare deductis, quæ vt dixi ex replicatione, & saluatione per partem aduersam factis in aliquo non fuerunt elisæ. dicebatur primo, quod Ioãnes de Ponte, primus testis, nõ probat, quia nõ fuit receptus super articulo sexto vsurpationis,
4 ideo sua depositio non facit fidem, quia deposuit extra † articulum non iuratus. c. de testi. extra de testi. l. si quando. C. eod. nam ipse fuit solum receptus super 7. & 8 & ipse deposuit super sexto. Ad istud replicatur, quod notarius errauit, quia debuit dice-
5 re super sexto, sed istud nihil est, quia qui † errorem alleg. tenetur illum probare, ut per Bar. & alios, in l. errore scribentis. C. de test. maxime quando notarius non proponit errorem, iuxta no. per Barto. in l. fin. ff. de tab. exhib. pręsumitur enim pro notario, ꝙ nõ errauerit, nec aliter scripserit, quàm fuerit dictum, arg. no. in l. 1. quemadm. testa. aper. ff. cum concordantibus. & licet hic testis se referat suæ relationi, non tamen fuit receptus, nec iuratus super contentis in dicta relatione, & hic deponit extra articu-
6 lum, ut dictum est. ¶ Dicebatur secundo, quod hic testis † tractat de se exonerãdo, quia dixit se recepisse in custodiam aliqua

bona a dicta Ioanna, iõ non probat. replicatur, q̄ licèt non sit ei
credendũ, quatenus se exonerat, saltẽ credendũ est ei, quatenus
onerat dictã Ioannã. voluissem q̄ ista theorica fuisset þbata ali-
qua rõne, vel lege, quia Bar. in l. deferre. de iure fisc. expresse cõ
cludit, q̄ ei nõ credit, quatenus aliũ grauat, & quia fides testis est
indiuidua, & quia non credit testi deponenti in facto proprio.
7 l. nullus, de test. Dicebatur tertiò, q̄ hic testis † est singularis. rñ-
detur, q̄ imò hẽt cõteste Ioãnẽ de la Palude, sed si cõsiderantur v-
triusq; dicta, nõ videbunt ꝯtestes, imò singulares singularitate
8 obstatiua. ¶ Dicebat̃ ẽt, q̄ hic testis est † inimicus, pauper, non
productus in cã, sed loco eius quidã Claudius de Põte. ad ista ni
hil replicat̃. Ex quib. stat nr̃a ꝯclusio, q̄ huic testi nõ est, nec ve-
nit fides adhibenda. ¶ Contra ea, q̃ aduersus sextũ & tertiũ testẽ
opposita sunt, nihil replicatur, iõ super quolibet ipsorũ non est
faciendũ fundamentũ. ¶ Dicebat̃ ẽt, q̄ Matthæus Nigueti non
facit aliq̃ fidẽ, qa se refert suæ depositioni factæ corã Mũdanelli
9 notario, de qua † non ꝯstat, replicat̃ constare fol. processus 33. &
seq. Sed ego non legi, nec video q̄ in dicto fol. processus 33. &
seq. idẽ testis fecerit aliq̃ depositionẽ corã Muodanelli, iõ iudex
videat scripturam, & sibi constabit, quis factũ melius viderit, &
si deposuerit, non probat rõnib. in ꝯrium allegatis. ¶ Scđò, cõtra
10 hunc testẽ dicebatur, q̄ non probat † rõne incertitudinis: quia
si dicat̃, q̄ dicta Ioanna portauit ad domũ suã vnũ saccũ plenũ
vtensilib. subiicit tñ q̄ nescit quid intus esset, quia nõ curauit vi-
dere qđ esset intus. replicatur, q̄ satis est, q̄ sciat saccum esset ple
nũ vtensilib. qualiacũq; sint. Sed certe nõ aduertit dñs replicãs,
q̄ is qui dixit nõ introspexisse, qđ intus esset, non põt pro certo
asseuerare saccũ esse plenũ vtensilib. cũ non visa sint a sensu eur
poreo aliena. l. testiũ. ff. de test. Et si dicat̃ Petrũ scire per tactum:
rñdeo hunc testem non deponere q̄ tetigerit, & vbi tetigisset,
ex solo tactu non põt certo sciri quid sit in sacco, q̄ expresse fa
tet̃ ipse testis, dũ subiicit, quid intus esset, se nescire. Tertio im-
pugnatur depositio huius testis, quia non dicit, q̄ vtensilia dela
ta ad domũ suã essent vtensilia mariti. replicatur, q̄ testis depo-
nit saccũ fuisse portatũ a domo mariti Planterii, iõ probat, q̄ v-
tensilia existentia in dicto sacco, erant ipsius mariti, quia ea quę
sunt reperta in domo sua, præsumuntur fuisse sua, vt concludũt
Bal. & Sal. in l. ob maritorũ. C. ne vxor pro mari. & Soc. consil.
128. Iustissimè iudex. in tertia conclus. in 1. volu. Quia ad istud
replicat̃ multis modis. Primo, q̄ hęc præsumptiua probatio lo
11 cum hẽt, qñ agitur † de dñio incidenter, tunc ex eo, q̄ reperiunt̃
in domo alterius, pręsumuntur sua, quia ex possessione præsu-
mitur dñium, qñ de eo agitur incidenter, ſm Bar. in l. quidam in
ſuo. ff. de cond. inst. & Pan. in c. cum ad sedem. col. 6. de rest. spo.
& ita loquuntur Bald. & Sal. in d. l. ob maritorum, & Soc. in d.
consi. 128. agebatur. n. ibi de executione rei iudicatæ in bonis ma
riti repertis in eius domo, & sic tractabatur principaliter de exe
cutione; incidenter aũt quęrebatur, an bona existentia in domo
mariti essent mariti, vel vxoris volentis impedire executionem
per exceptionem sui dñi. rñdetur, q̄ ex possessione præsumun
tur mariti, quia quæritur de dñio incidenter. Et in proposito de-
clarat Aret. consi. 153. consultatio proposita. Sed vbi agit̃ princi
paliter de dominio, vt in casu pñti, ex possessione non præsumi-
tur, nec probatur dñium. l. cum res. C. de prob. & ibi oẽs notãt.
c. si. de cã poss. & proprie. no. Bar. & Pan. in locis pręalleg. ẽt si es
set probatum, q̄ possessor tenebat, & possidebat bona, de quo-
rum dñio agitur principaliter pro suo, & tanquam sua, ſm Bar.
in l. 1. ff. pro suo. Alex. consi. 137. col. 2. lib. 2. ẽt si probetur, q̄ te-
nebatur, & reputabat̃ dñs palã, & publicè, ſm dominos de Rot.
decis. 330. in no. Soc. consi. 112. viso processu. col. fi. lib. 4. ¶ Secũ
do respondetur, q̄ in iudicio conscientiæ, de qua quæritur ad p̄-
sens, non potest quispiam denunciare, nec declarare permane-
re aliquem in peccato, nisi appareat apertè, & manifestè de ip-
so peccato. c. nouit. de iudiciis. vbi Panor. & alii ita concludunt.
non obstat, dum dr̃ id verum esse, si ageretur euangelica denun
ciatione, cuius finis est fauor animæ denunciati duntaxat, vt li-
beretur a peccato, secus hoc casu quo agitur denunciatione iu-
diciali, cuius finis est fauor animę denunciati, & interesse partis,
12 quia istud retorquetur. Nam † denunciatio iudicialis tendẽs ad
salutem animæ & interesse partis, non habet locum nisi pro no
torio peccato, pro quo non competit actio parti de iure ciuili,
vel cano. c. episcopus. 15. q. 6. l. ea quidem. C. de accus. declarat Pa
nor. in d. c. nouit. col. 13. versi. nunc condescendo. Non potest au
tem in casu nostro peccatum dici notorium, cum non probe-
tur vllo modo verè, nec pręsumptiuè, vt dictum est. Et ubi præ-
sumptiue probaretur, vt asserit aduersarius, non tamen esset no-
torium, c. fi. qui matri. accu. poss. Et dum subiicitur, quod d. Bel-
lacombe non reuelauit pertinenter, quia dixit bona esse sua ni-
hil ad rem, quia cum ipsa pręrendat sua, non tenetur aliter exo-
nerare suam conscientiam. Et si prætendat probatum esse, quod
sint mariti, agat via iuris, porrigat libellum, & discutietur cuius
esse debeant, non autem insistat super conscientia ipsius Ioannę.
¶ Dicebatur etiam, quod iste testis non probat, quia non reddit
13 † rationem sui dicti, prout tenebatur, etiam nõ interrogatus; ad
istud in h. l. replica t̃; adde q̄ hic testis tractat de se exonerando,
quia dixit dicta vtensilia fuisse portata ad domũ suã, quo casu
tenetur illa restituere ei, cuius sunt, & vult se excusare ex eo, qđ
fuerunt ad se delati, cũ forte ea dolosè surrepuerit, iõ nõ ei cre
dendum, ut dicit Bar. in d. l. deferre. ¶ Successiuè ad defenden-
dũ depositionem magistri Ioannis, dũ opponitur q̄ se refert re
lationi suæ factę corã dñn vicegerente, de qua nõ cõstat: repli
catur constare fol. 24. & seq. Sed aduertatur, q̄ relatio, de qua
fol. 24. & seq. non legitur fcã corã dño vicegerente, sed corã of-
ficiali. ergo non est illa, ad quã se refert. Cęterũ vbi esset illa, non
14 probaret, quia tractat de se † exonerando, cũ deponat apud se
esse duos saccos menagii, quos asserit ad se fuisse delatos p̄ an-
cillam d. Ioannæ, forsan subornatæ ab eo ad illa sufferẽda ipsi
Ioannæ, vel hęredibus mariti, ergo non probat, ſm Bar. in d. l.
deferre. ¶ Item non probat, quia potuit ancilla portasse inscia
15 dicta Ioanna dña sua, nec ẽt probat, qa se refert † ad depositio-
nem imperfectã, videlicet ad relationem factam sine iuramen
to, quæ non affert testimoniũ nec fidẽ facit, ſm Fel. in cap. cum
in tua. de test. nec replicatio, q̄ communis opi sit in ꝯriũ, quic-
quam facit, quia vt dixit Fel. communis opi. limitatur non pro-
cedere, quando testis se refert ad scripturam, vel depositionem
suam imperfectam. ¶ Item est singularis, & licet Iãneta Millo
na visa sit deponere, q̄ vidit ancillam dictæ dñæ Ioannæ por-
tantẽ vnã copertã, & vnã culcitrã penes ipsam Ioannã, nõ tñ di-
cit q̄ portauerit: aliud enim est vidisse portare, aliud scire, qđ
portauerit. ¶ Item dato, q̄ essent concordes in hoc, tamẽ eorũ
16 depositio non probat, † qa non concludit, quod ancilla porta-
uerit volente, sciente, & mandante dicta Ioanna. Ex quibus pu-
to, q̄ depositiones dictorum testium non probent dictam Ioã-
nam aliqua bona dicti quondam sui mariti tenere, maxime in-
debite & iniuste, & sic quicq̃ habuit restituisse constat. & dũ di-
citur, quod non est, qui non præsumat eã longe plus bladi, &
pecuniarum habuisse, q̃ restituerit, nihil facit ad causam, quare
pręsumat teneri iudicandũ q̄ eq̃, modo conscientia Ioannę sal-
ua sit, nam res hęc præsumptionib. decidẽda est. Nec intergerri
mus dñs Iudex in hac causa, in qua dẽt sibi notorie cõstare de
peccato dictæ Ioannę, habebit eam excommunicare absq; veris
probationibus. Possem aliter respondere, videlicet depositio-
nes dictorum testium non facere vllam fidem, sed qa præmissa
sufficiunt, & dñs iudex, quæ omissa sunt, pro sua diligentia sup-
plebit, & cuncta trutinabit, ideo finem facio. Laus Deo.

RESPONSVM. II.

Quoniam monitorio, ac censuris ecclesiasticis, illi tan
tum adstricti censentur, qui contra volun-
tatem defuncti bona iniuste, ac indebite occupant: ideo Ioanna
Bellacomba, quæ ex voluntate defuncti bona habet & tenet,
monitorio adstricta nullo iure dici potest, imò cum sibi à testa-
tore licentia data fuerit, bona ipsa propria auctoritate capien
di, & alienandi, iure potuit ea sine hæredis licentia capere ac di
strahere. Nec testes contra eam producti, secundum ea quæ pro
ponuntur, quicquam probant: quare relaxandam, & absoluen
dam dictam Ioannam, tanquam censuris in asserto monitorio
communitatis, non adstrictam esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Actore non probante, reus absoluendus est, etiam si nihil pręstiterit.*
2 *Censuris ecclesiasticis non tenetur, qui rem iustè, ac legitimè detinet.*
3 *Testes mille singulares non plus pręstant, quam unus.*
4 *Referenti non creditur, nisi constat de relato.*
5 *Testis examinatus super articulis impertinentibus, nihil probat.*
6 *Relatio facta parte non citata, & absque iuramento, nihil probat.*
7 *Testi deponenti in sui exonerationem, & commodum, non creditur.*
8 *Testis non productus, neque iuratus, nihil probat. & uide nu. 13.*
9 *Testis singularis, & apponẽs de credulit. & nõ veritate, nullã fidẽ facit.*
10 *Testis contrarius non admittitur, & uide quomodo procedat.*
11 *Ratio testis debet esse concludens, & vide quomodo procedat.*
12 *Probatio incerta non releuat probantem. & uide nu. 14.*
15 *Testis imperfecte deponens nihil probat.*
16 *Testis deponens se uidisse de nocte reprobatur, nisi addat quod luna luce-*
bat, vel lumen habebat.
17 *An qui compensat dicatur restitutionem facere?*
18 *Licentia a testatore concessa capiendi, & alienandi bona propria auctori*
tate, operat bona ipsa de iure absq. hæredis ministerio capi, & vẽdi posse
19 *Monitorio adstringũtur, q̄ bona voluntate defuncti tenent, & possident.*

Respon. interpreta.

Pluribus Rõnib. relaxãda vr̃ honesta mulier Ioã
1 na de Bellacõba. primo, qa † actore nõ
probante, reus absoluendus est, ẽt si nihil p̄stiterit. l. qui
accusare. C. de eden. c. ecclesia. vt lite pend. Ex adductis
ãt productis non apparet Ioannã quoquam detinere de bonis hę
reditariis quõdã Ioannis Plãterii eius mariti indebite, & iniuste.
2 ergo non ẽ ligata † ecc̃luris ꝯminatis in asserto monitorio, & ex-
nde e de fulminatis, vt signãter decidit Claua. in sua Sũma, §. de-
nũciatio. ver. fi. & dixi in tract. de peste, li. 3. uer. insup qro. nu. 118.

circ

circa fi.lib.nō ob.depositiones assertorum testium, q nihil pe
nitus probant, qa sunt in eorum dictis oēs singulares, q nō plus
3 probant, q̄ vnus, ēt si essent † mille, l.iurisiu.vb Bal.C.de test.c.li
cèt cām.de pb c.licèt ex quadā.& vtrobiq; Fel.latissimè de tel.
& qa sunt varii, & ꝯrii, qb.non est credendum, l.qui falsa, vel va
ria s.de test. Et qa se referunt ad reuelationes eorum, de qb.nō
4 cōstat, ergo † fidē non faciunt nisi ꝯstet de relato.l.si quis in all
quo.C.de eden.l.admonendi, cū gl. & ibi Bar.& alij, ff.de iureiu.
& quia exceptiones gn̄ales non ita solent mouere, sicut specia-
les, iō liber accedere specialiter ipsos testes, qui sunt 14.quorum
nullus est, qui fidem faciat Primus testis Gulielm.de Ponte, sup
sexto articulo, qui de vsurpatione.occupatione, & indebita de-
tentione loquitur, non fuit examinatus, sed dumtaxat super x.&
5 8 qui † nihil rem faciunt. Et licet in relatione visus fuerit depone
re, ꝙ habuerat aliqua bona mobilia in custodiam ab ipsa Ioāna,
6 quę eidem postea restituerat, tamen relationi † non creditur, qa
parte non citata, & absque iurō facta c.nuper nobis, de testi.l.si
qn̄, C.eo.tit.& quia est in dicto suo singularis, d.ea.licet.& quia
7 tractat de se exonerando, dum deponit restituisse. Testi aūt † ali-
quid dicēti in sui exonerationem, & commodū, nihil creditur,
l.nullus, ff.de test.ib l.oībus, C.de testi. docet in terminis nostris
Bar.in l.deferre, ff.de iure fisci Alex.consi.146.in causa.col.pe.
& fi.lib.5.Item est pauper, ideo nō est integer testis l.3.ff.de tes.
Item inimicus dictæ Ioannæ, vt ex depositionib. duorum testiū
cōstat, ergo non probat.c.cū oporteat.de accu.c.repellantur, eo.
ti.ēt si inimicitia subotta sit ex lite.§.si uero odiosam, in Auth.
8 de test.c.quoties, eo.tit.ubi latissime Fel.præterea iste testis † nō
fuit productus, neque iuratus, sed solū qd̄ Claudius de Ponte
eius frater. Secundus testis Anto.Chartrosij, q deponit, ꝙ dicta
Ioanna post mortem mariti vendidit sibi 40.salmas blad. uide-
9 ri suo, non ēt fidem facit ex plurib.primo, q † singularis. Scd̄o,
quia deponit per uerbum, videri suo, nam dicendo, uideri meo,
deponit de credulitate, non de veritate, ſm Bart.in l.quid tn̄, §.si
arbiter, ff.de arb.in l.1.ff.de vent.inspi.& in tract.de peste, uer.2.
& tractatur plene per Fel.in c.quoties, de testi. per Ias.in rub.ff.
de iureiur.& quia non deponit, ꝙ bladum esset dicti quondam
Planterij, non probat, quia stant simul, ꝙ emerit bladum a dicta
Ioannina, & tn̄ non sit bladum dicti Planteril, & non ꝑbat hoc
esse, ꝙ ab hoc contingit abesse, c.in ꝑñtia, de prob.l.non hoc, C.
vnde legitimi. Imo in dubio p̄sumitur, ꝙ sit venditoris, nisi ap-
pareat de ꝯrio.l.magis, ff.de sol. Et licet in depositione tandem
videatur se referre suæ depositioni factæ pro informationibus
10 secretis, adhuc non probat, qa in ea depositione † aduersatur iis,
quæ deponit in ultima. Nam ibi dicit, se emisse salmas decem a
d.Ioanna, hic dicit emisse quadraginta. Et licet ista nō videatur
ꝯrietas repugnans, cum id qd̄ pluris est, vtique tanti sit, l.cū fur-
ti, ff.de in litem iuran.& regula, in eo. de reg. iur. Tn̄ in teste dr̄
ꝯrietas obstitura pp variationem, vt p Ale.& Mod.in l.1.§.si sti-
pulanti, ff.de verb.ob.Itē ubi locus relationi esset, tn̄ non ꝑbatur
ex relatione, ad quam fit relatio, ꝙ decem salmæ, de qb.reuelat,
sint de blado d.Planterij, qa rō in reuelatione assignata non cō-
cludit, nec est bona. inquit.n.hic testis, ꝙ erant de blado quōdā
Planterij, qa ipsa Ioanna erat in domo eiusdem Planterij, & re-
11 gebat bona. Ista rō † nihil facit, qa stant simul, ꝙ esset in domo,
& regeret, & tn̄ bladum p eam venditū nō esset de blado defun
cti mariti. unde huic test. nulla est danda fides, tum qa dictū non
concludit, d.l.non hoc, tum qa in probando dn̄io testis fidē nō
facit, nisi adducat sufficientem cām, ēt non interrogatus, cū aga
tur de probando id, qd̄ non ꝑcipit sensu corporeo, ſm Inn.in c.
cum causam, & ibi Fel.col.2 tn fi.de testi.& Bal.in l.cum res, C.
de prob.Pau.de Cast.& Are.in l.qui testamento, §.fi.ff.de testi.
Ang.in §.& licet, colla.7.in Auth. de testi. Item deponit se post
mortem emisse absque determinatione temporis. Et sic pōt es-
se, ꝙ emit post transactionem, & traditionem, 70. salmas fru-
12 menti, factam ipsi Ioannæ per actorem, unde † incerta probatio
non releuat probātem, d.c.in pñtia. Tertius testis se refert rela-
tioni factæ corā vicegerenti. Item facit Pet.Queyroti, sextus te-
stis. Item quoque facit Bar.septimus testis, de quib.reuelationib.
non constat, ergo & cætera. Et posito, ꝙ de reuelationibus con
staret, nō tn̄ eorum depositiones fidem facerent, qa testis se refe
13 rēs ad id, qd̄ dixit † sine iurō extra iudicium, vel corā arbitro, nō
ꝑbat, q refert se ad testimonium imperfectū rōne iurī deficien
tis, vel forma iudicij, ſm Sal in l.fi.C.de testi. Idem ergo in casu
isto, cum reuelationes non sint testimonia, cum non sint factæ
cum iurō, nec in figura iudicij. Et ita vult Fel. in c.cum in tua, de
testi. vnde non obst.qd̄ dixit Bar.in l.eos, ff. de fal.quia loquitur
in teste, qui refert se ad id, qd̄ dixerat in alio iudicio, & in alia cā.
Matthæus Naut, quartus testis se refert depositioni factæ corā
eodem notario, videlicet coram Mondanelli, de qua non con-
stat, licet.n.coram Ioanne Brunen, substituto Dalmasij, pro in
formationibus secretis deposuerit, non tamē reperitur, ꝙ depo-
fuerit coram Mondanelli, ad quem se refert. Et si tu velis intelli
gere, ꝙ se referat ad depositionem secretam factam corā dicto
Brunett, qd̄ uerba non admittunt: adhuc rn̄detur, ꝙ depositio
ista nullam fidem facit, quia deponit, ꝙ dicta Ioanna post obi-
tū mariti portauit ad domū ipsius loquentis unum saccum ple
num utensilibus de domo dicti quondam Planterii subiungen
do, ꝙ nescit qd intus esset. Iste testis in hoc nihil concludit, quia
non ponit, quæ nam essent utensilia, quæ erant in dicto sacco,
14 & sic † rōne incertitudinis probatio viciatur, d.c.in pñtia. Et con
suluit Alex.cons.133.col.5.lib.1. Item non deponit, ꝙ utensilia,
q̄ erant in dicto sacco, essent de bonis dicti quondam Planterii,
& ubi deponeret, fidem non facit, qa non assignat rōnem suffi
cientem, ut s.ꝯ dictum secundi testis. Præterea est singularis, er
go &c. Ex his patet, ꝙ primus, & septimus testes, non ꝑbant, mi
nus aūt probāt reliqui septem. Nā octauus dicit, nihil scire. No
nus videlicet Io.Rigaudi, qui deponit Ioannam uendidisset unā
quadrigatam bladi Planterij, ut sibi dixit d.Ioanna, est singula-
ris, quatenus dicit, & d.Ioanna sibi dixit, quod erat bladum d.
Planterii, & sic in hoc non facit fidem. item singularis est in di-
cto, ꝙ ancilla Ioannæ portauerit ad domum Ioannis Naquetti,
certa bona mobilia in uno banastono, & licet ancilla portasset,
nihil ad rem facit, nisi probetur de mandato ipsius Ioannæ. Itē
ipsemet dicit, ꝙ nescit cuius essent dicta bona mobilia, quæ erat
in banastono. Decimus testis, Iacob.Iordani, qui deponit uidisse
paulo post mortem d.Ioannis, ipsam Ioannam onerari faciētē
vnam quadrigam de nocte bladi, & bonis mobilibus d Ioannis
Planterii, eisdem rationibus non probat, quib. præcedentes dixi
non probare. Et ulterius non deponit, quod dicta Ioanna fece-
rit exportari bladum, & bona onerata super quadriga. & sic de
15 ponit † imperfecte, ergo nō probat, ſm gl.in l.Luc.ubi scrib.no.
ff.de insi.Bal.in c.1.col.2.si de inuest.inter dom.& uassa.lis oria.
I.c.in l.hac consultissima, § ex imperfecto, C.de testam. Item di
xit, ꝙ uidit de nocte, & est octogenarius. Testis autem, qui dicit
16 se uidisse † de nocte, naturaliter reprobatur, nisi addat, ꝙ luna lu-
cebat, vel lumen habebat ſm Ias.post Old.& Bal.in l.si non spe
ciali, col.fi.C.de test. ¶ Vndecimus Iacobus Manche, se refert re
lationi factæ coram domino uicegerente, de qua non constat.
¶ Duodecima Catherina Romera, quæ deponit emisse unū pi
strinum, quod habebat in domo conducta a d.Planterii, nō pro
bat, quia singularis, & quia tractat de se, maritum exonerando
ab onere obligationis restituen. Ipsum pistrinum, qd̄ restituere
tenebatur uirtute dictæ locationis, & conductionis, d.l.nullus,
cum simil. ¶ Decimustertius testis Iammeta Manche, se refert
relationi factæ coram domino uicegeren. de qua non constat.
Et si dicatur, quod uoluit se referre depositioni factæ super in
formationibus secretis, quod non admittitur, quia uerba repu-
gnant, & aliud est relatio, quæ fit sine iuramento, aliud deposi-
tio in secretis, quæ fit cum iurō, attamen non probat, quia ne-
scit quæ vtensilia essent in sacco, ut s.dixi, & firmat Bar.in l.cum
seruus, in fin.ff.de cond.& dem per tex. in l.1.§.si cista, ff.depo.
Item non dicit, ꝙ dicta utensilia essent quondam Planterii, & si
dixisset, non esset ei credendum, nisi assignasset bonam, & con-
cludentem rationem, d.c.cum causam, ubi Fel.post alios. ¶ De-
cimusquartus testis Iammeta Malane, quæ deponit de duob.ue
stib. est singularis, nec assignat rōnē, ꝙ dictæ uestes essent dicti
quondam Planterii, quia stant simul, ꝙ uiderit eas penes dictum
quondam Planterii, & tn̄ essent dictæ Ioannæ uxoris, l.maritus.
& ibi no.C.de proc. ex qbus satis constat absoluendum Ioannā
qa actor nō probauit. Sed ponamus esse probatum de una qua-
drigata bladi, de qua uisi sunt deponere sextus, quintus, nonus,
& decimus, dico, ꝙ ex productis ipsius Ioannæ constat de restō-
ne non solum unius quadrigatæ, sed ēt trium. Constat.n.longe
ante monitorium eandem compensasse uiginti quinque salmas
bladi, quas confessa fuit habuisse de blado d.Planterii, cum debi
to septuaginta salmarum per actorem eidem dari promissarū
ut constat instrumentis, siue arbitramētis, & quietantiis in actis
17 exhibitis. Nam qui † compensauit dr̄ restitutionem fecisse.l.si de-
bitor.ff.qui pon.in pig.hab.l.uel permutauit, ff.de libera.causa.
& dato, ꝙ constaret, ipsam uendidisse unum pistrinum, uel plu-
ra alia, id iure facere potuisset pro exoluendis legatis piis, & exe
quiis faciendis, cum esset executrix data, & constituta per dicti q̄
Planterii, ut constat ex tenore instrī testamenti inserti in proces-
18 su.is.n. † qui licentiam habet a testatore capiendi bona propria
auctoritate, iure potest ea capere & uendere absque hæredis li-
centia.l.Titia cum testamento, § Lucius de leg. 2 non igitur po-
test argui de inobedientia, ꝙ non reuelauerit, & paruerit moni
torio, quia illud intelligitur, imo expresse loquitur de detentio-
19 nibus, & occupationibus indebite, non † de uoluntate defuncti,
ut in c.cum contingat, ubi Pan.not.de off.deleg. Ita iuris esse mi
hi Francisco de Ripa Iureconsul. Papiensi uidetur, saluo sanaon
iudicio. Laus Deo.

Responsa acutissimi I.V.D.Ioan.Fran. Ripæ a S.Nazario, explicit Lib.5.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,
A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI
EXCELLENTISSIMI,
In Digestum Vetus absolutissima Responsa.

Nunc postremò maiori, quam hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata, incipiunt fœliciter.

De iure gentium ciuili, siue statutis.

RESPONSVM. I.

STatutum Disponens, ꝙ cõtra instrumẽtum nulla admittatur probatio, requisitam nihilominus qualitatem nullo iure reijcit, quominus opponi possit. & quemadmodum exceptio deficientis requisiti semp opponi potest, ita etiam exceptio qualitatis deficientis opponi poterit. Proinde admittenda ueniũt capitula do. Gulielmi patrui honorandissimi, non obstante statuto allegato, & maxime cum secundum ea, quæ proponuntur, in huiusmodi instrumẽto statutum nullo iure locum sibi uendicare possit.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas a lege, uel statuto requisita, necessariò uenit probanda.*
2 *Exceptio deficientis requisiti semper opponi potest.*
3 *Ad ueritatem copulatiuæ, requiritur copulata omnia uera esse.*
4 *Instrumentum confectum super confessione recepti, non dicitur confectum super contractu, nam contractus proprie est ultro citroque obligatorius.*
5 *Statutorum uerba proprie sunt intelligenda.*
6 *Statutum loquens ꝙ pro quolibet contractu soluatur gabella, non habet locum in stipulatione pœnali.*
7 *Instrumentum confessionis non habet executionem paratam de iure communi, cum non sit confectum super principali debito, nec ex eo debitor dicitur, sed debitum solum subesse.*
8 *Confessio inter alios facta, alijs non præiudicat.*

Respon. Interpret.

ADmittenda Sũt Capitula D. Gulielmi de Santo Nazario, patrui mei honorandissimi, non obst. statuto allegato, ꝙ contra instrumentum non admittitur probatio. ¶ Primo, quia statutum requirit, ꝙ in instrumento sit renunciatum probationibus testium, & sic non solum requiritur, ꝙ sit instrumentum, sed requiritur ꝙ sit instrumentum qualificatum, videlicet, ꝙ sit renunciatum probationibus testium. unde succedit trita conclusio, ꝙ quando
1 lex, † vel statutum, requirit annum cum qualitate, non sufficit probare annum, nisi probetur etiam qualitas l. Fulc. §. cum hoc & §. quod si, ff. quib. ex cau. in pos. eat. & in l. 1. §. quod autem, ff. ne quid in flu. pub. Bart. in l. non solum, §. sed uidetur probari, ff. de no. ope. nunc. cum infinitis concordantibus, de quib. per Fely. in c. 2. uer. restringetur. de rescrip. & in c. licet causam. & seq. de proba. & in c. auditis. de præscrip. ut per Ias. in l. 1. §. in eum, ff. ne quis eum, qui. & magis ad proxima in terminis nostris, tenet ita Fel. in c. ex parte, in secunda fallen. quam dicit ad istud statutum. de offi. deleg. allegatur Bal. in l. 3. C. si pend. app. mors interuene. sed in præsenti instrumento non renunciauit do. Gulielmus probationi testium versus partem aduersam, igitur &c. ¶ Quoties statutum remouet exceptionem propter aliquem actum, semper
2 potest opponi, ꝙ ille actus non interuenit, & sic † exceptio deficientis requisiti. ita Bald. in l. Diuus, ff. de testa. mil. ubi dicit, ꝙ si statutum dicit, ꝙ contra instrumentum publicum non possit aliquid opponi, non tamen intelligitur excludere, quin possim opponere, ꝙ ille qui rogatus fuit de instrumento, nõ erat notarius: & sic, ꝙ deficiat vnum requisitum, videlicet, ꝙ instrumentũ non
3 sit publicum. ¶ Secundo, quoties simul copulatiue † plura requiruntur a statuto, nunquam statutum habet locum, nisi omnia interueniant. ita signanter Pan. in c. licet de vitanda. col. 3. de elec. alleg. Bar. in l. oẽs populi, ff. de iusti. & iure. facit regula l. reos, §. cum tabulis, ff. de duob. reis. & l. si hæredi plures, ff. de cõd. insti. Sed hic renunciatio probõnibus testium deficit, igitur &c. ¶ Secundo principaliter dico, ꝙ statutum non loquitur, nec militat in casu isto, q̃ statutũ dicit, ꝙ si in aliquibus ɔ̃ctibus sit probationibus renunciatum per instrumẽtum, &c. vult. n. istud statutum, ꝙ instrumentũ sit confectum super aliquo ɔ̃ctu, sed instrumentum confectum super confessione recepti, non dr̃ confectum su-
4 per ɔ̃ctu, quia † ɔ̃ctus proprie est ultro citroq; obligatorius, l. Labeo, §. ɔ̃ctum. de uerbo. sign. vbi in specie Barto. dicit, nota, ꝙ in
5 statutis † verba sunt proprie intelligenda. Propterea decidit Ale. post Bar. in l. siue apud acta. in prin. C. de trans. ꝙ si statutum dicat, ꝙ contractus mulierum non valeant sine certa solennitate, non habet locum tale statutum, q̃n mulier facit aliquam liberationem, quia liberatio nõ est proprie ɔ̃ctus. cum non sit vltro citroq; obligatoria, vt per istam etiam conclusionem dixit Bal. in l. 5. col. 4. C. de iure emph. stipulatio pęnalis non est ɔ̃ctus. un-
6 de statutum † loquens, ꝙ pro quolibet ɔ̃ctu soluatur gabella, non habet locum in stipulatione pœnali. fortius glo. & Bal. in l. cõtractus, C. de fide inst. dixerunt, ꝙ donatio, & transactio, proprie nõ sunt contractus, quia eius finis non est, vt nascatur vltro citroq; obligatio, licet contingeret, ꝙ obligentur aliqualiter. ¶ Tertio principaliter dico, dictum statutum nõ habere locum, nisi sint talia instrumenta, quæ habent executionem paratam, vt patet
7 in ver. sed debiti executio pręcise fiat. † Sed instrumentum allegatæ confessionis non habet exequutionem paratam, non quidem iure communi, l. minor annis viginti quinq; cui fideicommissum, ff. de mino. non etiam iure statuti, quia ad hoc, vt instrumentum de iure nostro statutario hẽat executionem, oportet, ꝙ p instrumẽtum qs sit obligatus, & instrumẽtum fiat sup debito principali, ita cantat statutum quintũ, sed p instrumẽtum confessionis quis nõ dicitur debitor, sed bene debitum subesse. Probatur, quia ex confessione nulla oritur actio, sed solum probatio resultat. l. Publia, §. fi. ff. de po. Bar. & alij, in l. triticum, ff. de verb. obli. cum ergo de obligatione non sit confectum instrumentũ, ex quo agi possit executiue, sed solum instrumentum confessionis ad debiti probationem, non debet agi executiue, ergo nec habet locum statutum, ꝙ contra instrum, &c. Quarto quatenus dictum statutum instrumentis confessionis daret etiam priuilegium, vt ɔ̃ ea probari non possit, debet tamen intelligi, quantũ respiciat talis probatio præiudicium illius, cui est facta cõfessio,
8 † non autem respectu illius, cuius interest. l. pro te. & ibi in terminis Bal. C. de dot. promiss.

RESPONSVM II.

CVm Legitima parentibus iure positiuo debeatur, dubium non est eandem legitimam iure statutario penitus aboleri posse, nam iura ciuilia contrario ciuili iure perimi, sæpe iudicatum est. Et ideo statutum Montis Barutii matrem iure priuare potuit in totum a successione filii, & legitima, stantibus agnatis, licet uerba, stantibus agnatis, nonnunquam ex statuentium intentione, nonnunquã ex verborum statuti interpretatione, filiorum, idest, fratrum, & sororum personas, non egrediantur, adeo ut alii agnati matrẽ minimè excludant.

SVMMARIVM.

1 *Legitima de iure naturali debita, per statutum non potest in totum tolli, secus in legitima, de iure positiuo debita.*
2 *Legitima ascendentibus, de iure positiuo debetur.*
3 *Statuta circa successiones facta sũt seruãda, & strictissime interpretãda.*
4 *Statuta iuris communis correctiua, sunt restringenda, ut quàm minus fieri possit ius commune lædatur.*
5 *Fœmina est finis suæ familiæ, & caput alterius.*
6 *Verba, stantibus agnatis, ex statuentium intentione restringuntur ad agnatos primi gradus.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

REquisitus, An stãtibus agnatis p statutum Montis Barutii mr̃ potuerit in totũ legitima priuari? Et quia præstantissimi Dñi hincinde allegantes adduxerũt uaria Doctorum consilia, quę inuicem uidẽtur aduersa. Quid ego sentiam, breuibus aperam. Dico igitur hincinde allegata non esse aduersa, sed diuersa, &
hoc

hoc modo debere concordari, præsertim de legitima debita de
1 scendentibus; & quia legitima † talis est debita de iure naturali,
non pôt p statutū tolli in totū, cum succedat in locū alimēto-
rū. ita loquitur Bar. in l. Titio centū, §. Titio genero. ff. de cōd. &
demon. cum aliis alleg. p d. aduocatū, allegantē pro hac parte,
& Soc consi. 5 in prin. & cōsi. 30. col. 5. lib. 1. Rot. decis. 18. in no-
uis, & alibi sępe: aut quæritur de legitima debita ascendentibus,
vt in casu occurrēti, & isto casu pōt legitima in totum tolli, quia
2 legitima † ascendentibus debetur de iure positiuo, fm Bal. in l.
1. §. ius naturale, ff. de iust. & iu. & istā dicit esse cōem opi. Pau. de
Cast. quem refert Alex. consi. 68. vol. 4 & idem fortioribus ter-
minis consuluit Lud. Ro. cōs 3 a. visa municipali cōstōne, in vlti-
mo dubio. Nō omitto, φ Dec. cōsi. 19 col. penand. cōter affirmat,
φ cōis est opi φ ēt legitima debita filiis possit in totum tolli, &
si hoc verum esset, a fortiori idem cōcludendum in legitima de-
bita ascendētibus, licēt hoc affirmet, qn statutū nititur ratione.
Verū cōsiderato, & bene examinato statuto, visum fuit mihi mē
tē statuentium non fuisse priuare matrē a legitima, imo nec ēt
a suc[illegible] a hēditate filii pp agnatos, vt in puncto tractar, & licet
3 statutū ab intestato pri[illegible] matrē, & statuta † maxime circa suc
cessiones facta strictissime seruanda sunt, fm Bald. in c. vni. §. t.
rer. quæro, qd de iure Lombard. q feu. da. pos. & Bar. in l. 2. versi.
24. C. quæ sit long. consu. Cu[illegible] consi. 31. col. 4 Attamen in casu
primo vr suaderi posse, φ statuentes solum voluerint priuare
matrem a stebili hēditate filii, extantibus fratribus filii defuncti,
& non aliter. Hanc fuisse statuentiū intentionē sic demōstro,
4 statutum hmōi est † correctiuū Senatuscō Tertulliani, ergo re
stringēdū, vt minus lędat ius cōe, q̄ sit possibile. l. si serui vestri.
C. d[illegible] noxa. c. cum dilectus. de cōsue. minus aūt corrigitur ius cō
m[illegible], si dicimus matrem excludi pp fratres defuncti, [illegible] per oēs
agnatos, ergo &c. Scdo tale statutū est odiosum Inst. a[illegible] Terml.
§. [illegible] Alex cōsi. 114. col. 1. vol. 3. ergo restringendum regula, odia,
de[illegible] Dicamus ergo, φ debeat restringi, ut solum uoluerit
excudere matrem extantibus fratribus defuncti, non ēt e[illegible] tan-
tibus quibuscunq; agnatis. Tertio, pondero statuū in verbis de
cisiuis, istud expreise velle in illis verbis, & si aliquis, vel aliqua
ex dictis filiorum, vel filiarū decesserit, mater nullo modo pos-
sit si[illegible] ceuere, illud. n. verbum aliquis, vel aliqua, est partitiuū de
pluribus, ut dñt Grāmatici, & in pu[illegible] caſū cōprobat Pau. in
cle. 1. de prçb. quem refert, & sequitur [illegible] in c. in nostra de elc.
Erit ergo sensus, si ex pluribus filius aliqs decesserit, mater non
su[illegible]edat, & sic extantibus fratribus mater repentur exclusa, &
non aliter, & istud rōni congruit, quia fratres ēt de iure excludunt
matrem ab [illegible]qua parte, auct. defuncto. C. ad Tertul. nunc per
statutu excludit in totū. Contrariū aūt, φ censeat exclusa extan-
tibus qb[illegible]scunq; agnatis, ēt in decimo gradu, iniquitati conue-
nit, ergo illa vltima interpretatio r[illegible] a. c. erit, aūt lex 4 dis.
Quarto considero, φ statu[illegible] simplic[illegible] t, & gñaliter, nulla ex-
pressa ca, excludit matrem, quo casu cū gñalr excludat, generali
ter deberet intelligi, siue extan[illegible] us agnatis, siue cognatis, siue
non extantib. l. 1. §. & gñalr. ff. de leg. pręst. l. de pretio. de pub. ff.
sed iste intellectus non cadit, (ut arbitror) in [illegible] anum caput, quia
si statuentes, crudelēs, & irrationabiles fuisse dicerent, qd non
est pūmē[illegible] it, fm Bal. in l. qd vero. ff. de leg. & in l. 1. C. de sacrol.
ecc[illegible] ñ ne[illegible] sta[illegible] o t[illegible] e statutū u[illegible] nit restringendum. Vnde si di
catur [illegible] igen[illegible] uelle, ut velit exc[illegible] ndere matrem fauore agna
tion[illegible] seo[illegible] e [illegible] idæ, & extantibus agnatis tm, rñdebo, φ hęc rō
cōseruandæ agn[illegible] onis nō expri[illegible] itur in statuto, & ideo quod
non [illegible] dic[illegible] p[illegible] ut cogitatum, fm Ba[illegible] d. in l. uni. §. fin
aūt ad defi[illegible] C. de cad. tol [illegible] tea. & si dicat, nulla alia rō
pōt assignari, nisi t[illegible] conseruandę agnationis. Rñdeo, φ nullam
posse al[illegible] rōnem assignari non est credendū, fm Saly. in l. si ser
ut vellet. C. de noxa. & Alex. in l. si cōstante in prin. ff. so. mat. las.
in l. 1. col. 4 C. de [illegible] ccel. edic. Cur. Iun. cō. 81. col. pen. in fin. & φ
fauor conseruandæ agnationis non fuerit, rō statuti sic manife-
stat extantibus sororibus defuncti, statutū vult matrē excludi.
Ita vult statutum in illis verbis, aliquis dictorum filiorū, uel fi-
liaru vtriusq; cu fœmina uocat, rō conseruandæ familiæ non cō
5 templatur, quia fœmina † est finis suæ familię, & caput alterius. l.
pronunciatio. §. familiæ. ff. de verb. signifi cum simil. cum ergo
pateat, φ ratio agnationis conseruandæ non est rō motiua sta-
tuentium, & sic restringendum statutū, certe necessario dicen-
dum, φ dēat restringi, ut minus lædat ius cōe, quā sit possibile,
6 & sic φ habeat † locū statutū extantibus fratribus, uel sororib.
defuncti, & non alr, & eo maxime atteoro, φ verba statuti con-
ueniunt. l. 4 §. toties. ff. de dam. infe. l. qd cōstitutū. ff. de test. nulli.
solum huic intellectui obstare vr illa verba statuti, relictis filio
uel filiis, seu filia, uel filiabus, ex quibus verbis comprehendit,
φ [illegible] filius, vel filia vnica sit, & moriatur, φ adhuc mater dicatur
exclusa Huic considerationi, quę fortiter viget, puto necessario
[illegible] dēre rñderi, φ illa disiunctiua, seu filia, dēat resolui in cōiun
ctiuā, iuxta gl. vulgarem in l. cas cās. ff. de condi. & demon. &
sic sensus erit, φ si al quis moriat relictis filio, uel filia, vel filijs
aut filiabus, mater excludatur, & φ disiunctiua ponatur pro co-
pulatiua, est casus in l. cum quidam, C. de verb. sign. ubi multa. &
per Moder. in l. generaliter, in prin. C. de inst. & subst. vbi fauore
filiorum disiunctiua resoluitur in coniunctā ad exclusionē sub-
stituti, ita ēt fauore matris in casu nostro disiunctiuam resoluen
dā esse in coniunctam. & ex his omnib. simul iunctis probabili-
ter concludendum vr, matrem admitti debere exclusis agnatis
vltra primum gradum, & sic exceptis fratribus, & sororibus,
qui sunt in primo gradu de iure canonico. Laus Deo.

RESPON. III.

DEfuncto Nouissimè Carolo Alenconij Duce, & Pertici Comite, quæsitum fuit, an sorores ēt in Ducatu, & Comitatu iure succedāt? Quęstionem mouet lex Regni, qua fœminæ prohibentur succedere in his, quæ regno aliqn vnita fuere, etiam si appanagium, vt Gallico verbo utar, filiis Regum donata proponātur. Nam cum hmōi ab Helia donatæ sint D. Philippo Francorum Regi, & a Dno Ludouico, Petro eius filio ea lege, si decederet sine liberis, ad hæredem suum, qui regnum possideret, libere reuerterentur, & casus reuersionis euenerit, regno acquisitę dicebantur Et cum exinde a Philippo Rege donatæ fuerint Carolo Valesio, cuius successores masculi confessi sæpe fuerunt eas iure appanagii possidere, ad Regem reuersæ putabantur, qd feudalib. constitutionib. comprobari quoq; vr. Ego vero ad sorores iure hæreditario pertinere respondi, quia Gallica consuetudine obtentum est, vt ēt in dignitatib fœminæ succedere possint. Nec huic consuetudini, legem Salicam aduersari existimo, cū non constet eas fuisse aliqn regno vnitas. Donatę. n. fuerūt Philippo Regi, vt illius essent proprium priuatumq; patrimonium. Et licet nonnulli ex successorib. Valesij qñque asseruerint hęc ius, & priuilegium appanagii, horum tū assertio veritati quicq̄ non detrahit, præsertim cum aliud sit Ducatum fuisse traditum in appanagium, aliud Ducib fuisse concessum appanagii priuilegium [illegible] vbi de vnione constaret, alienationem quę in consanguineos [illegible] s vel in euidentem regni vtilitatem facta proponitur, interd[illegible] am minimè puto. ¶ Pręterea, cum Andegauensis, Cenoma[illegible] nsi[illegible] Carnotensis, tres nobilissimæ dignitates, hereditatio[illegible] e cōes, nullo diuisionis obuenerit Philippo Regi pulchro, A[illegible] enconium aūt, & Perticum Carolo Valesio, interposita eui[illegible] nis stipulatione, ideo magnanimū Franciscū regē modernum, Philippi successorem, aut exceptione repellendum, aut ad nouam diuisionem condemnandū suadent iuris rō, & summa æquitas. Cæterū vbi Ducatus ad Regem fm legem regni, seu appanagii naturā pertineret, dubitabant an Castra, quę Ducū facto Ducatui accessere, sint Regi quoq; adiudicāda? Qd plerique arbitrabantur, [illegible] p vnionis naturā, q̄ vnita ad eādē reducit essentiam. Sed quia apparebant pecunia Ducum empta, & Ducatui vnita, vt in successores quoscunq; transmitterentur, a Ducatu separāda, & sororib. assignāda rñdi. Denique quæsitum fuit, an Ducis hęredes, interdicto recuperandæ possessionis, moti essent solius consuetudinis acquisitæ, nec agant? Bald. (cui communis Doctorum schola subscribitur) interdictum restitutorium, pro ficta ciuilissimaque possessione, hæredibus non competere docuit. Contra autem Soc. & Dec acutissimi Interpretes, quorum sententiam nouis, & vt arbitror veris rationibus sum sequutus.

SVMMARIVM.

1 *Ducatus Alenconij, & Comitatus Pertici, an sint de demanio Regis Franciæ, & vide nu 3. & nu 9.*
2 *Donatio facta Regi, an censeatur facta dignitati, an personæ. & vide nu. 5. & nu. 6.*
4 *Vnio, & incorporatio asserta, cum sit quid facti, venit probanda.*
7 *Dignitas Comitatus unita regno p īcorporationē extinguitur, alias secus.*
8 *Vnio non præsumitur, nisi probetur.*
10 *Bona eo iure ad substitutum pertinent, quo ab instituto possidebantur.*
11 *An donatio Alenconij, & cæterorum castrorum, facta a Rege Ludouico Petro secundo, aut tertiugenito, censeatur facta tanquam de proprio patrimonio ipsius Ludouici, an tanquam de demanio Regis.*
12 *Actus ad potestatem agentis restringendus est.*
13 *Unio nihil aliud est, quàm dissipatio, seu alienatio, & vide nu. 37.*
14 *Ducatus Alenconij, & comitatus Pertici, an censeantur donati Comitib. & Ducibus eorum in appanagium, & quot sunt necessaria, ut proprie dicatur appanagium. nu. 15.*
16 *Vnio, quid sit.*
17 *Possidens præsumitur ex titulo præcedenti possidere.*
18 *Appanagium non ex persona patris, sed liberorum, ipsis liberis cōpetit.*
19 *Hæreditario iure, aut pro legitima relictum iure dominij, spectat ad eum cui relinquitur, non iure appanagij.*
20 *Verba hęc, sine hæredibus ex suo corpore, comprehendunt tam masculos, quàm fœminas.*
21 *Portionem cohæredibus faciens, eodem iure capit, quo cæteri cohæredes.*
22 *Una determinatio respiciens plura determinabilia, debet omnia parformiter determinare.*
23 *Proprium dicitur, in quo alius ius prętendere non potest.*

Diuisio

24 *Diuisio inter liberos, dicitur vltima voluntas.*
25 *Rex Franciæ dñs appanagij, tenet subministrare panē descendētib. ex eo.*
26 *Bona per aliquem possessa, propria fuisse præsumuntur.*
27 *Princeps non præsumitur tenere quicquam in præiudicium sui regni.*
28 *An verba enunciatiua prolata a Principe, uel a Rege, plene probentur.*
29 *Traditione sequuta, transfertur dominium, uel usucapiendi conditio.*
30 *Rex Franciscus, heres dicti Philippi, factum ipsius Philippi improbare nequit.*
31 *Verba hæc, & habentibus causam ab eis, admittunt quemlibet successorē etiam particularem.*
32 *Verba hæc, tanquam insolidum hæredibus, ostendunt saltem feuda esse hæreditaria secundum quid.*
33 *Verba hæc, & habentibus causam ab eis, ostendunt feuda esse hæreditaria, simpliciter.*
34 *Reseruatio solius superioritatis, arguit nullum aliud Regi competere.*
35 *Comitatus unus, & idem, non debet diuerso iure censeri.*
36 *Vnio facta in fauorem, non debet in odium interpretari.*
38: *Appanagium non est transmissibile, neque cessibile.*
39 *Assertio erronea non debet nocere Ducibus, tractantibus de damno euitando, & nu. 40.*
41 *Verba, & alijs priuilegijs, quid importent.*
42 *Indulta ad unum effectum, non debent operari contrarium.*
43 *Ius speciale, non tollit beneficium iuris communis.*
44 *Priuilegium non est ita interpretandum, quod tollat beneficia competentia priuilegiato.*
45 *Electione arbitrorum, non uidetur recessum a iudice ordinario.*
46 *Possidere rem ex duabus causis, non est nouum.*
47 *Ordinarium, uel extraordinarium remedium, non facit cessare alterum, quod pinguius & salubrius est.*
48 *Ad feudi successionem fœmina uenire potest.* (rint.
49 *Dignitates de demanio, & appanagio Regis, per Reges an alienari potue*
50 *Ducatus Alenconij, & Comitatus Pertici a principio erant de Ducatu Normaniæ.*
51 *Intellectus ad legem Salicam.*
52 *Alienatio omnium, quæ spectant ad Regnum, est Regibus interdicta.*
53 *Iurisdictiones supremæ, sunt sacrum sacrorum.*
54 *Actus per easdem causas dissoluitur, quibus contrahitur.*
55 *Exceptio eundem agentem repellit, quem de euictione tenet actio.*
56 *Cohæres an teneatur cohæredi de euictione, si bona feudalia, uel appanagia ad dominum reuertantur, & quid si eo casu fuerit stipulatum.*
57 *Alienationes factas per Reges hic personis, quæ nō sunt de genere, lex Salica non comprehendit.*
58 *Castra unita Ducatui Alenconij, & Comitatui Pertici, an assumpserint naturam appanagij, & nu. 59.*
60 *Contrahere prohibitus sine consensu curatoris, uel propinquioris, non cēsetur prohibitus contrahere, & alienare in sui utilitatem.*
61 *Diuisio, similis est permutationi.*
62 *Fœminæ illustres, an possint de iure succedere ī dignitatib. feudalib. n. 63.*
64 *Expressum facit cessare tacitum.*
65 *Vnionis natura est, ut unita reducat ad unam essentiam.*
66 *Vnio alteri accessoria, assumit naturam rei principalis, cui annectitur.*
67 *Vniri potest una res alteri, ita ut utraque retineat sua priuilegia.*
68 *Acquisitum ex usufructuario, seu appanagij, non ad proprietarium, sed ipsum fructuarium pertinere dixit Iulianus.*
69 *Fœminæ in feudis, regulariter non succedunt.*
70 *Feudales constitutiones in regno Franciæ sunt abrogatæ.*
71 *Consuetudo præscripta, pro lege recipienda est.*
72 *Consuetudo ualet, quod fœminæ succedant in feudis.*
73 *Exceptiones feudi, & appanagij, an obstent genti interdicto adipiscendæ.*
74 *Fœminæ succedere possunt in feudis, & quæ traxerunt originem a fœminis.*
75 *Consuetudine stante, quod possessio defuncti continetur in hæredem, an competat [illegible] interdictum recipiendæ.*
76 *Fœminæ etiam de iure succedunt in feudis pecunia comparatis.*
77 *Feuda remuneratoria transeunt ad fœminas.*
78 *Feudorum relatio ad stipitem facienda est.*
79 *Possess. acquisita iuris, seu consuetudinis ministerio uera est, & non ficta.*
80 *Possessio ciuilissima, in quo differt a ciuili.*
81 *Dispositio ficta, in nullo differt a uera in his, quæ sunt iuris.*
82 *Lex fingit actum corporeum, continuatum per hæredem.*
83 *Interdictum recuperandæ, competit pro recuperanda uera pos. ex actu ficto resultante.*
84 *Possidentes clam debent succumbere in interdicto uti possi[detis].*
85 *Exceptio proprietatis, admittitur in interdicto retinendæ.*

Respon. interpreta.

PRo Resolutione q̄onis ppositæ, sex sunt pricipalr dē terminanda. Primū, an Ducatus Alēconij, & comitatus Pertici, de qbus principalr p̄tēdit, sint de demanio regio, qd lege regni, q̄ Salica dr, in fœminas transferri phibet. Scd̄m, an sint de appanagio, in quo fœminæ nō succedūt. Tertiū, posito, q sint de appanagio, an potuerint alienari p Reges. Quartū, an castra unita eisdē, assumpserint naturā appanagij. Quintū, ubi nō sint de Demanio, nec de appanagio, an fœminæ de iure in his possint succedere. Sextū, an ꝯ illustrissimas
sorores defuncti Caroli, agētes iudicio ad. piscēdæ, vel recuperādæ possessi. obstet exceptio pprietatis, & appanagij. In quorum resolutionib. ea vtar breuitate, ut nec aliqd ptermisisse, nec obscuritatē videar affectasse. Circa primū videret prima ꝯsideratiōne
1 dd̄m, q sint de Demanio, † ex plurib. Primo ex ī strō donōnis, p
Heliā sororē, & hr̄dē Roberti, Comites Alēconij, Philippo Frācorū Regi his verbis factę. Damus, & ꝯcedim' dño nr̄o Philippo, illustri Frācorū Regi, & eius hr̄dib. ī ppetuū, Alēciū, & Alē
2 cenēsiū, &c. Ecce, q donō † fuit fcā Regi, & sic dignitati, & nō
psonæ. Ergo Alēciū, &c. donata, fuerunt regno acquisita. l. qd̄
Principi. ff. de le. 2. l. annua. §. Attica. ff. de ann. leg. Nec vr̄ referre, q antepositū sit nomē pprīū, cū n̄ fuerit antepositū simplr̄,
sed cū qualitate denotāte dignitatē, & dñiū, ut sonāt illa verba,
dño nr̄o, p̄cedētia nomē pprīū. l. si cōis seruus ita stipulet. ff. de
stip. seruo. Scd̄o, ex instrō donōnis factæ p S. Ludouicū Frācorū
Regē Petro filio suo, cui ita substituit: Qd̄ si forte ꝯtingeret eūdē filiū nr̄m, vl̄ hr̄des suos, sine hr̄de ex suo corpore pcreato decedere, p̄dicta oīa ad hr̄dē, seu successorē nr̄m (ꝗcūq; p parte regnū Frāciæ tenuerit) libere reuertant. Cui substōni locus fuit, qa
Petrus sine liberis mortuus est. Ergo seqt̄, q ad Reges regnū tenētes fuerint deuoluta. l. ex fcō. §. fi. ad Treb. l. filiusfa. §. cū qs. ff.
de le. 1. Pręmissis nō obstātib. r̄ndeo hos Ducatū, & Comitatū,
3 eē dignitates a regno † penitus separatas. Quia ex tenore donōnis factę p Heliā Philippo Regi, ꝯstat, q an dictā donōnē non
erāt de demanio. Vn̄ pcurator regius, q mō dicit has dignitates Philippo donatas fuisse regno vnitas, & acqsitas, ipse pbare
4 dēt, l. ei. q. ff. de pba. actor. C. eo. Et q vnio, † & īcorporatio pbāda sit ab eo, q eā allegat, pbat ī l. si vacātia. ibi, si de ꝯstiterit. C.
de bon. uac. li. x. Et rōne ēt obstāt. Nā incorporatio, est qd facti,
qd̄ nō p̄sumit, nisi pbet. l. i. bello. §. factæ. ff. de cap. & postli. re. c.
1. de ꝯsti. li. 6. Solū supest demōstrare, q ex pductionib. allegatis
p pcurator regiū, nō pbat aliqua vnio, siue īcorporatio. Non
qdē pbat ex instrō p̄missę donōnis factæ p Heliā regi Philippo
suo ex ipsius lectura apparet, q nō sūt de demanio. Et p clariori demōstrōne p̄mittēdū est, q Reges Franciæ, q ī regno suo dñe
Impatores, c. venerabilē, q filij sint legi. hn̄t duplex p̄rimoniū, sicut Impator. Vnū priuatū, & pprīū, alterū imperiale, siue regiū
l. 2. §. hoc iterdictū. ff. ne qd in lo. pub. l. bn̄ a Zenone. C. d quad.
p̄scr. Quo sic p̄misso, r̄ndeo, q Helia donauit has dignitates Philippo Regi, vt illi eēnt pprīū ac priuatū p̄rimoniū, q ex plurib.
5 iustificat. Primo, qa donauit Philippo, † ut Philippo, & priuatæ
psonæ, nō aūt regiæ dignitati, neq; regno. Qd̄ ex eo patet, quia
prius fuit expressū nomē pprīū, q̄ nomē dignitatis, quo casu donatio credit fcā ꝯtēplatione psonæ, non aūt dignitatis, d. l. si cōmunis seruus, & c. qm̄ Abbas de of. dele. Nec illa verba, dño nostro, q̄ p̄cedūt pprīū nomē, referri pn̄t ad dñiū, respectu regni,
neq; ēt ad regiā dignitatē, cū p̄supponat, q Helia Comitissa Alēconij nō eēt dictę donōnis subdita Regi Franciæ, iō talia verba honoris, aut amicitię, vel affinitatis grā, p lata ītelligunt. Quo
casu donō cēset fcā psonę, & nō dignitati, ēt si solū nomē dignitatis fuisset expsū, c. requisisti. de test. c. Pōtifices. 11. q. 3. & no. per
gl. in c. scd̄o. de test. li. 6. & p Bar. ī l. ciuib. ff. de reb. dub. & p Pan.
ꝯs 93. in qō. li. 2. Scd̄o, qa p̄dicti Comitatus fuerūt p Heliā donati Philippo Regi, & eius hr̄dib. in ppetuū, ergo nō fuerūt dona-
6 ti regiæ dignitati, † neq; regno, qd̄ nunq̄ morit̄, & ꝑn̄t nō pōt
hr̄dē hr̄e. c. si gratiose. de rescri. li. 6. l. pponebat. ff. de iud. alioqn
si dignitati, nō aūt psonæ donasset, frustra de hr̄dib. mēnonē fecisset, qd̄ nō est dd̄m. l. si qn̄. ff. de leg. 1. c. si Papa. de priuil. lib. 6.
Tertio, qa Helia donōnē fecit, ea lege, ut quatuor parochiæ, &
nōnulla alia Castra eēnt de dñio Alēconij, qd̄ stare nō posset, si
uoluisset Alēconium donare, & vnire regno. Quia p incorpora-
7 tionē dignitas Comitatus † vnita regno, abolita, & extincta remāsisset. l. in rē. §. si qs rei suæ. ff. de rei vēd. & §. illud th̄. in arg. in
Auth. vt iu. sine quoquo suffra coll. 2. Et firmat Rota deci. 370.
in antiqs, & tradit p F[illegible] ī c. nr̄a. in 33. corolla. de rescr. Vn̄ cū ex
hoc cognoscat intētio Heliæ donātis, q noluit Comitatū Alēco. acqri regno, nō refert, utrū nomē dignitatis fuerit anpositū,
uel dūtaxat expressū, cū ex sequētib. declaretur p̄cedētia, l. q filiabus, & l. si seruus plurium, §. fi. de leg. 1. & ita firmāt Pan. & alij in
d. c. qm̄ Abbas. Ceterū, nō seqt̄, fcā fuit dono Regi, ergo res donatæ sūt de regno, qd̄ [illegible] uis si ub. di[illegible] ingnūtor, p in Bal. in c. 1. §. p̄terea Ducatus, ver. Sed qd sit. Marchionib. de phibi. feud. al. c. p
Fed. vbi dicit, q nō seqt̄, q res donatæ Marchionib. sint de Mar-
8 chia, nisi vnitæ fuerint Marchiæ. Quæ unio nō p̄sumit, nisi pbetur, vt s̄ pbatū fuit. In[illegible], & si ꝯstaret, q aliqn̄ fuerint de Dema-
9 nio, tn̄ ex quo annis s̄. trecētū steterūt sub spālib. † dñis, desiissent eē de Demanio ēt in p̄iudiciū fisci regni, fm And. de Iser.
in [illegible] §. p̄terea ver. nec dñs. col. 3. ubi etiā dicit, q onus pbandi, q
sint de Demanio, incūbit pcuratori regio, qn possessio est penes aliū, ut in casu nr̄o, & dicā in vltimo dubio. Ex qb. oīb. facio
hāc ꝯclōnē, q Comitatus Alenconij, qui prius erat de Ducatu
Normaniæ, puenit titulo lucratiuo ad Philippū Regē Franciæ, non
uti Regē, sed uti priuatā psonā. Qua ꝯclusione stāte, sic, ut supra
approbata, fere clara solo ad aliud argm̄ pcuratoris regij, funda-
tum

tũ sup substõne facta Petro, filio S. Ludouici. Nã punficata cõ-
dõne substõnis Alẽconiũ, & cętera bona substõni subiecta re-
10 uersa fuerunt ad hr̃des Regis Ludouici eo † iure quo prius per
ipsum substituentẽ possidebant. Sed prius possidebantur tanq̃
priuatum p̃rimoniũ, vt pbatũ fuit, ergo tanq̃ priuatũ patrim o-
nium reuersa sunt ad successores. Et quod ita sit, patet ex mul-
tis. Primo, ex natura substõnis, q̃ in deficiẽtis locum substitutũ
ponit. l. vnica. §. finãt ad deficiẽtis. C. de cad. tol. Ad Petrũ autẽ
qui decessit sine liberis, & sic qui deficit, bona spectabãt tanquã
ppriũ & priuatũ p̃rimoniũ. ergo ẽt eo iure spectabũt ad substi-
tutos, ar. l. si eũ, §. q iniuriatũ, ff. si qs cau. c. ecclesia, ut lite pẽ. Se-
cundo, ex natura illius verbi reuertũtur, quo res reponit in anti
quũ statutũ, antiquũq; dñium. l. si toras. C. de ino. dnn. l. si vnq̃.
C. de reuo. don. Tertio, qa qualitas adiecta donõni factæ Petro,
intelligitur repetita in substõne eidem fcã. l. j. C. de imp. & aliis
subst. Et prima volũtas trahit se ad scdam. l. si mihi & tibi §. fi.
ff. de leg. 1. sed diuus Lud. donauit Alẽconiũ, & cętera castra Pe
tro, ac si essẽt de proprio, ac priuato p̃rimonio ipsius Regis, vt
statim probabo, ergo necessario sequr, q vocauerit substitutos
ad dicta bona, tanq̃ ad propriũ p̃rimoniũ ipsius substituentis.
Qđ ãt d. Lud. pdicta donauerit Petro, tanq̃ essẽt de pprio p̃rimo
11 nio & nõ de Demanio, pbo plurib. rõnibus. † Primo, qa dona-
uit, & assignauit, p portione ipsius Petri, vt sonãt verba dona-
tionis. In demanio ãt Petrus scđo, seu tertio genitus nullã habe
bat portionẽ, lege Salica ita disponẽte, vt c. licet. de voto. Ergo
dicamus, q donauerit p portione pprij, & priuati p̃rimonij, in
qua habebat portionẽ. Scđo, qa pdicta donauit, & ꝯcessit Petro
in feudũ ligiũ, q de sui natura trãsit ẽt ad fœminas, vt dicã j. in
tertio principali dubio. Ergo dđm, q donauerit tanq̃ essent pro
pria & p̃rimonialia bona, non ãt tanq̃ essent propria de Dema
12 nio, q in feudũ ligiũ concedi non pt, † qa actus ad ptãtẽ agẽtis
restringẽdus est, & adaptãdus. l. Lucius ff. ad munic. cum agens
p̃sumatur velle facere actũ validũ. l. 4. ff. de test. mil. Et ea semper
interpretatio capiẽda est, q̃ facit actũ ualere. l. quoties. ff. de reb.
dub. l. quoties dubia. ff. de reg. iur. Tertio, qa dicta bona donata
voluit teneri, & possideri per Petrũ, put tenebantũ & posside-
bantur per ipsũ Lud. Sed p ipsum Ludouicũ tenebant, & possi-
debantur, vt priuatũ p̃rimonium ergo &c. Ex quib. apparet, q
noluit prædicta cõcedere Petro in appanagiũ, q filiis scđo geni-
tis solet p leges assignari loco alimentorũ, iuxta tradita p Ioan.
And. Pan. & alios in d. c. licet. qa ꝯstat, q concessit in feudũ ligiũ
q constat longe differre ab appanagio. Et qa si dedisset in appa
nagiũ, frustratorie fuisset substõ fcã sub ꝯdõne, si sine liberis, cũ
appanagium non transeat ad alios, q̃ ad liberos masculos, vt p̃-
supponitur in themate. Et probatur, qa quæ ad vtendũ fruen-
dumq; donantur, ad hęredes non transmittuntur, l. donationes.
§. spẽs & ibi notat. ff. de dona. § finitur. Inst. de vsuf. l. antiqui-
tas, C. eo. Nec p̃missis obstant illa verba, ad hr̃des, & successores
meos, q regnum Franciæ tenuerint, q̃ vñr innuere, quod substi-
tutio fuerit facta contemplatione regni, quia talia verba fuerũt
adiecta ad excludendos cohr̃des proprii p̃rimonii, qui nõ essẽt
Reges. Et ad excludẽdos cohr̃des pprii p̃rimonii, qui p tpe Re-
ges essent vano, & nudo noĩe, qui reges nullatenenses nominã
tur, vt de Ep̃is nudo noĩe dixit Bald. in l. vnica. C. de nu. iu. Quin-
tum tol. Non ãt adiecta fuerũt, vt ostenderet se velle substituere
Regẽ, qui non esset cohis proprii pri. Et quod ita sit probat̃ ex
illo relatiuo q regnũ Franciæ tenuerint, posito sine copula, cu-
ius natura est restringere suum antecedens, salua, & retẽta qua-
litate ipsius añtis. l. cunctos populos, quos clemẽtiæ nr̃æ regit
imperiũ, &c. C. de sum. Tri. & fide cat. l. ea tñ adiectio. ff. de le. 3.
Sensus ergo fuit, substituere illum solũ hr̃dẽ proprii p̃rim. qui
ẽt eẽt successor i regno, ñ ãt substituere omnes cohr̃des proprii
p̃rimonii. Et p isto sensu non solũ seruãt verba, & fundamẽta
de quib. s. sed ẽt rõ nãlis. Quia nemo p̃sumit velle dissipare pro-
priũ l. cũ de indebito. ff. de pb. ergo nõ est p̃sumẽdũ, q voluerit
substituere regẽ, vt regẽ, & bona pprie venire regno. Quia vnio
13 † nihil aliud est, q̃ dissipatio. c. tua, de his, q̃ fiu. à pl. c. l si vna. de re
bus eccl. nõ alie. & tradit p Ge. ꝯs. 87. col. j. Ex qb. patet resolõ pri
mi dubii. Venio nũc ad scm. An ex deductis, & pductis ꝯstet, q p̃
dicti Comitatus fuerint dati Comitib. de Alenconio, & Pertici
14 in † appanagiũ? Et, ut punctus intelligatur, ego nomino appa-
nagium illud, q relinqtur, vel dat̃ à regib. Franciæ, filiis scđo,
& tertio genitis, q non succedũt in regno, vt no. in d. ca. licet. de
voto. Quo p̃supposito, vr̃ q p̃dictę dignitates Alẽco. & Pertici
sint de appanagio. Primo, qa à diuo Lud. Rege donatæ fuerũt
Petro, & deinde reuersę ad Reges, donatæ fuerunt à Philippo
Rege Carolo Valesio eius filio, à quo origine traxit Carolus
nouissimè defunctus, de cuius successione nũc agit̃. Ergo erũt
de appanagio, si verũ sit, q id dicat̃ appanagiũ, q à Regib. eorũ
filiis scđo, vel tertiò genitis relinqt̃, vel donat̃. Scđo, qa ex instr̃o
electionis Comitatus Alẽconii, in Ducatũ apparet, q duces A-
lẽconii, tenent dcm̃ Ducatũ à Regibus Francię, in paria seu pa-
ritate. Ex quo vr̃, quod sit de appanagio, & de demanio, sicut
Regnum, alioquin non esset aliqua paritas inter eos. l. apud
eum. ff. de manumis. & de notis feudorũ. §. notandũ. Tertio, qđ
sint de appanagio, constat ex propria confessione ipsorũ Co-
mitũ, quæ est omnium probationum superlatiua. l. gñaliter. C.
de non nu. pec. c. per tuas, de prob. Nã in eorum variis supplica-
tionibus asseruerunt, se prędictas dignitates tenere in appana-
gium regale. Supplicantes ãt censentur fateri omnia in precib.
narrata vera esse, l. cum precum. de libe. cã. l. ꝯdõni. C. de insti. &
subst. sub ꝯdi. fact. & ibi Mod. & tradit̃ per Io. And. c. cum in po
sitionibus, de iur. iu. lib. 6. & per Pan. in cap. examinata. de iudi.
¶ Sed his, & similibus non attentus respondeo, prędictas digni-
15 tates non fuisse, nec esse † appanagiũ. Et p clariori resolutione
16 p̃misso q ad hoc, vt pprie dicat̃ appanagiũ, † plura sũt necessa-
ria. Primum, q sit datũ, vel relictum à Regibus filiis posterio. q
nõ pñt in regno succedere. Scđm, q datum, vel donatũ sit de
ptinentib. ad regnum. Tertium, qđ datum vel donatum sit pro
pane quotidiano, & sic pro vsu, & alimentis, vt sonat ipsum ver
bum, & traditur p Io. And & Pan. & alios in d. c. licet, de voto.
Hoc sic p̃misso, demonstro has dignitates non esse appanagiũ,
qa deficiunt requisita necessaria ad appanagium; deficit. n. scm
requisitũ, qa non fuit de regno, nec de pertinentib. ad regnũ, vt
abunde ostensum fuit in præcedenti dubio. Deficit etiam tertiũ
qa non fuerunt concessę pro vsu, & alimentis, sed iure domi-
nii, vt ex quam plurimis documentis apparet. Et incipiendo à
Carolo Valesio primo Comite, a quo originem duxerunt cęte
ri Comites Alenconij, progenitores defuncti Caroli, & dñarũ
sororũ agentium, apparet publico instr̃o, q eidẽ Carolo Vale-
sio relictæ fuerunt a Philippo Rege eius pr̃e, iure pprio, & iu-
re dñij, non in appanagium, decem mille libræ annui redditus
in terris, cõparato valore Comitatus Valesij. Pro quibus qui-
dem x. millibus libris, seu illarum supplemento habuit Comita
tum Alenconij a Philippo pulchro eius fratre Rege, & cohæ-
rede Philippi communis pr̃is. Et si dicatur, q ex instr̃o prædicto
non apparet, q Comitatus Alenconii fuerit assignatus p̃fato
Carolo Valesio pro supplemento dictarũ. x. milliũ librarũ an-
nui redditus: rñdetur satis ꝯstare ex eo, q apparet p instr̃m de-
cisionis, q̃ idẽ Carolus fecit inter eius liberos de consensu, & be
neplacito Regis Philippi Pulchri eius fratris, ipsum fuisse Comi
tem Alenconii, & possedisse Comitatum. Quoties enim p̃cedit
titulus ad rem, & postea habens titulum reperitur tenere, &
17 possidere, p̃sumitur ex illo titulo † præcedenti possidere, l. 2. &
ibi Bar. C. de acq. pos. & est gl. ord. in l. quædã mulier, quam ibi
no. Bar. & alii, ff. de rei vend. & Ang. ꝯs. 161. viso puncto, & Lu-
douic. Rom. ꝯs. 228. pro plena discussione. col. 2. Et si instet, qđ
ex instr̃o assignationis dictarum librarum decem milliũ annui
redditus in terris, non constaret, q terræ fuerint assignatæ iure
dñij, magis quam iure appanagij; respondetur satis constare, q
non fuerunt assignatæ iure appanagij ex eo, q fuerunt sibi assi-
gnatæ pro portione, & oĩ, & toto eo, q hr̃e poterat, & debebat
in bonis, & hr̃ditate Philippi Regis, eius patris. Pondero, q pa
ter assignat filio secundo genito pro portione spectante in bo
nis suis, quod intelligendũ est in bonis suis priuatis, & nõ in re-
gno, cuius nulla portio spectat filiis posteriorib. d. c. licet, & ibi
notat. Itẽ pondero, q assignatio fcã fuerit pro iure hr̃ditario,
& pro portione ipsi Carolo spectante, post decessum pr̃is, &
18 sic hr̃ia. † Idãt, quod iure hæreditario, vel pro lr̃ima datur, iure
dñij spectat ad eum, cui relinquitur. nõ autem iure appanagii, l.
his verbis ff. de hæred. inst. l. scimus §. repletionẽ. C. de inof. tes.
Itẽ pondero, q dictæ terræ redditus decem milliũ librarum fue
runt relictæ Carolo, & eius hæredibus ex suo corpore descen-
dentib. non ergo iure appanagii, quod ad hr̃des non potest trã
smitti, cum ad vtendũ fruendũq; tm̃ concedatur, l. antiquitas,
C. de vsufr. & licèt liberi masculi vocantur pr̃i succedere in ipso
appanagio, tñ non dñr hæredes pr̃is in ipso appanagio, cũ aliud
sit appanagium patris, aliud liberorũ. l. stipulatio ista, §. quia
ita, ff. de ver. obl. & l. repeti. ff. quib. mod. vsusfructus amit. Pręte
19 rea, liberi masculi capiunt appanagium † iure suo, & nõ ex per-
sona pr̃is, neq; vt hęredes, cum eadẽ ratione, qua Rex tenet̃ fra-
tribus puidere de appanagio pro alimentis, eadem rõne teneat̃
filiis fratrũ, l. si qs a liberis. § item rescripserunt. alias rescriptũ
est, ff. de liber. agn. Itẽ pondero substitutionem factam dcõ Ca-
rolo, si decederet sine hæredibus ex suo corpore, quæ fuisset su
perflua, si donatio, & assignatio esset eidẽ facta pro appanagio,
q abs q. substõne reuertitur ad Regem, casu quo habens appa-
nagium moriat̃ sine liberis masculis. Non est autem dicendũ,
q pr̃ Philippus frustratorie substituerit, d. l. si quando. ff. de leg.
1. cum solitis concor. Item pondero, qđ Philippus pater voluit
substitutioni locũ esse, si Carolus decederet cum filia hęrede.
20 Illa. n. verba, sine hęredibus † ex suo corpore, cõprehendunt tã
fœminas, q̃ masculos. l. ex facto. §. fi. ff. ad Treb. l. 1. & ibi notat̃,
C. de cond. inser. Nec obstat, si dicatur, qđ verbũ, sine hæredib.
ex suo corpore, ex natura appanagii, debet intelligi de mascu-
lis duntaxat, ac etiã ex natura rerum feudaliũ, c. 1. & ibi Bald. de
succes. feu. c. 1. quẽadmodum feu. ad filiam perti. qa rñdetur du
plr. Primò, q frustra allegatur natura appanagij pro intelligen-

tia

tia illorũ verborũ, sine hæredibus, nisi prius probetur. ꝙ istud
sit appanagium, nam hoc est id, de quo disputatur, vnde ꝓ fun
damento frustra allegatur. Scđo rñdetur, ꝙ hmõi substõ nõ po
test intellectũ recipere ab ipso appanagio, cum eius natura nul
lam recipiat substõnem, vt s. probatum fuit. Ad naturã rerum
feudalium rñdeo in penultimo dubio. ¶ Scđo, ꝙ non fuerint
cõcessæ prædictę dignitates Comitibus Alenconii, & Pertici
iure appanagii, apparet ex instrumento diuisionis, ꝙ inter libe-
ros suos fecit præfatus Comes Carolus Valesius. Ea instrumẽ-
to (inquam) primæ diuisionis Comitatus Alenconii, fuit assi-
gnatus pro portione hæreditaria filiis masculis nascituris ea ip
so, & Matilda terna vaore, vna cũ qbusdam aliis castris, quę om
nia voluit permanere ꝓpria hęreditaria ipsorum nasciturorũ.
Pondero prædictum Comitatum relictum fuisse pro portione
hæreditaria, ergo iure ꝓprio, & nõ in appanagium. Nã q portio
nem facit cohęredibus, † eodem iure capit, quo cęteri cohęre-
21 des, l. vnica. C. qñ nõ peten. par. & l. si duob in principio, & §. fi.
& l. huiusmodi, §. si Titio, ff. de leg. 1. & sic vocati ad Comitatũ
Alẽconii, &c. castra, pro sua portione hęreditaria dñi uocati iu-
re dominii, & iure proprio, sicut vocati fuerunt cæteri cohære-
des ad reliqua bona patrimonialia, quæ constat non esse appa-
nagium. Item pondero, ꝙ filii nascituri vocati fuerunt ad dictũ
Comitatum Alenconii, & ad nõnulla alia bona, præsertim ad
redditum templi Parisiensis pro sua portione hæreditaria; er-
go eodem iure vocati sunt ad Comitatum, quo vocati fuerunt
ad dictum redditum, qa vna determinatio respiciens plura de-
terminabilia, † debet omnia pariformiter determinare, l. iã hoc
22 iure, ff. de vulg. & pup. l. quamuis, C. de impub. Constat autem,
ꝙ ad dictum redditum, & pleraq; alia castra, uocati fuerũt iure
hęreditario, & proprio, non aũt iure appanagii, ergo eodem iu-
re uocati censentur ad dictum Comitatũ. Itẽ pondero illa ver-
ba, permanebunt propria hęreditaria, ergo non appanagium,
qđ non potest dici proprium, neque hęreditarium, cum ad usũ
duntaxat concedatur, salua proprietate, Regi, & coronæ. Id. n. ꝓ
prium † dr̃, in quo alius ius ꝑtendere nõ potest, Inst. de pat. pot.
23 §. 1. Et id proprium est, qđ iure dñii, & iure proprietatis debet,
non autem iure appanagii, & usufructus, l. si procurator, ff. de
acq. rer. do. & l. si fructuarius proprietatem, ff. de vsufr. quemad-
modum caue. Itẽ põdero, ꝙ Carolus Valesius, primus Comes,
iure instõnis, & vltimę voluntatis disposuit in dicto Comitatu.
nã illa diuisio facta † inter liberos, dicitur vltima uoluntas, l. fi.
24 C. fam. ercis. notatur in l. licet. C. de pact. de quo verisimiliter nõ
disposuisset, si fuisset sibi cõcessus in appanagium nõ transmissi
bile ad hęredes, vti veros hęredes, per ea, quæ s. dixi. Item pon-
dero in dicta diuisione filii iam nati, s. Philippus, & Carolus, pa
tre requirente renunciarunt omni iuri sibi ipsis competenti, &
competituro in dicto Comitatu ratione successionis, & legiti-
mæ portionis. Ex hoc elicio, ꝙ Carolus pater non tenebat, neq;
possidebat dictum Comitatum iure appanagii, quia in appana-
gio filii non habẽt aliquam legitimam, neque ius succedẽdi pa-
tri, ut declarat Pan. in d. ca. licet. Sed totum ius metiuntur ex
persona propria, cum rex Franciæ, dominus appanagii, teneat
25 subministrare panem descendentibus ex eo, & fratribus, fratrũ
que filiis, l. si quis a liberis. §. 1. & §. itẽ rescripserunt, aliàs rescri-
ptum est, ff. de lib. agn. quæ iura licet loquantur in fratribus, tñ
extendenda sunt ad filios fratrũ, secundũ Ioannẽ Crotum in l. si
filiusfamilias, §. Diui, col. 2. ff. de leg. 1. possem põderare plura alia
verba posita in dicta prima diuisione, sed quia fere omnia pon-
derabũtur in aliis diuisionibus, ideo reseruo ibi dicendũ. Ea in-
strumento quoque scđæ diuisionis factę per dictum Carolũ ap
paret, ꝙ Comitatus Alenconii, & Pertici, non sunt appanagiũ,
rationibus, & põderationibus, quibus s. Et ẽt quia substituit Lu-
douico, cui reliquerat Comitatum Alenconii, & Pertici, si sine
liberis decederet, Phil. & Carolum, ipsius Ludouici fratres, quã
substitutionẽ facere nequiuisset si fuisset appanagiũ, qđ ad fra-
tres non est transmissibile, iuribus, & rationibus prędalleg. ꝯsue
tudine ẽt, ut proponitur approbatis. Ex instrumento etiam ter
tię diuisionis factæ per dictum Carolum, qui tit. diuisionis etiã
pro portione hæreditaria assignauit Comitatũ Alenconii, &
Pertici Carolo secundogenito, cui si sine liberis decederet, sub
stituit Philippũ primogenitum: apparet, ꝙ dicti Comitatus non
fuerunt relicti in appanagiũ rationibus, quibus s. Et etiam quia
casu quo præmoreretur Philippus, & Carolus, substituit superui
uentes in ea parte, & portione, in qua fm̃ cõsuetudinem patriæ
succedere deberent. Et qa casu, quo præmoreretur Ludouicus
sine liberis masculis, substituit filias in ea portione, quæ de con-
suetudine eius debetur. pondero, ꝙ virtute harũ duarũ substitu
tionum uocantur filiæ fœminæ, ergo non appanagium, ꝙ ad fę
minas nullo casu est transmissibile. Et si dicatur, oĩa fundamen-
ta elicita ex diuisionibus, & vltima uoluntate Caroli, corruere
ex eo, ꝙ appanagium non erat in cõmercio Caroli, nec de eo
quicquam poterat disponere in pręiudicium coronæ. Respon-
detur dupliciter. Primo, ꝙ licet de appanagio non poterit dispo
nere, tñ procurator regius, qui dicit, ꝙ Carolus tenebat dictos
comitatus in appanagium, debet istud probare, cum sit funda-
mentum intentionis suę, vt s. deduxi. Et facit, qa in dubio bona
26 † possessa per Carolum, præsumuntur fuisse propria, l. scđa, C.
ne vxor pro marito, & ibi Bal. notatur per gl. Bart. & alios, in l.
qđã in suo, ff. de cond. insti. per Are. consi. 154. consultatio præ-
supposita, maxime cum fuerint possessa p dictũ Carolũ, & eius
hęredes tanquam propria, & hęreditaria, iam annis supra trecẽ
tũ, l. si filius, C. de petit. hęr. Scđo respondetur, ꝙ Philippus Pul
cher, & Carolus frater, & nepos Caroli Valesii Regis Franciæ,
authorizauerunt, approbauerunt, & confirmauerunt oĩa, & sin
gula disposita, & ordinata in dictis diuisionibus, quæ certe non
approbassent, si prædicti Comitatus fuissent de appanagio, qa
27 Princeps non † ꝑsumitur tentare quicquam in præiudicium sui
regni, qđ sũmis vigiliis, maximis laboribus, maturisq; cõsiliis,
& conseruare, & augere studet, l. fi. in fi. C. de quadrien. præscri.
& in Auctẽ. de hære. & falc. in prin. Et ex hac auctoritate fa-
cta per Carolum Regem, elicio vnum aliud maximum, & so-
lidum fundamentum. Quia Rex ipse expresse fatetur, ꝙ Caro-
lus Valesius fuit, & erat dominus, & proprietarius dictorũ Co-
mitatum, & omniũ bonorum, de quibus in dictis diuisionibus.
Inquit. n. Rex, Nostræ intentionis non est, ꝙ Carolus Valesius,
patruus noster, pp has diuisiones desinat esse dominus, & pro-
prietarius omnium bonorum inter liberos diuisorum, sed uo-
lumus, ꝙ de his possit ad libitum suæ voluntatis disponere, do-
28 nec vixerit, quæ verba a Principe, & Rege prolata, † plene pro-
bant, cle. 1. de probatio. etiam si sint enunciatiua facti sui prędе-
cessoris, ut in terminis nostris concludit dominus Alex. consil.
15. visis narratis, col. 3. lib. 5. Si ergo fuit, & erat dominus, & pro-
prietarius dictorum Comitatuum, ergo ei dati minimè fuerũt
in appanagum, l. proprietatis dominium, C. de probatio. & l. si
tibi, ff. vsufr. quemad. caue. Si vult, ꝙ non desinat esse dominus
ẽt ꝓprietarius, ergo etiã antea dominus erat, & proprietarius.
l. decem, ff. de verb. obl. & ff. de reg. iur. l. non potest videri desiis
se, & l. Titio vsusfructus, ff. de condi. & demon. c. dilecto, de ꝓb.
Et si Carolus potuit disponere ad libitũ uoluntatis, ergo nõ erat
de appanagio, de quo appanagiatus uti vsuarius disponere ne-
quit, d. l. antiquitas, C. de vsufructu. & l. denique. ff. de vsu, & ha-
bit. Nec dicatur hanc Regis confessionem fidem non facere ex
eo, ꝙ diuisio suum non fuerit sortita effectum, quia ꝓpter hoc
non corruit confessio expressa in instrumento diuisionis, tum
quia separata est ab ipsa diuisione, tum quia non reprobatur
instrumentum, licet filii noluerint talem diuisionem admitte-
re, sm Ion. & Mod. in c. cum venerabilis, de excep. & Bald. in l.
alia, C. de his, quibus, ut indig. Ea instrõ etiam transactionis fa-
ctę inter Carolũ, & Philippum filios, & cohęredes pręfati Ca-
roli Valesii ostenditur, ꝙ Comitatus Alenconii, &c. castra ob-
uenta Carolo, non sunt de appanagio rationibus antedictis, &
ẽt pluribus aliis. Primo, quia Philippus, qui postea fuit Rex, de-
dit & tradidit præfatũ Comitatum, ꝙ reliqua bona Carolo fra-
tri suo, pro omni iure sibi spectante in hæreditatibus, & bonis
paternis, & maternis, & sic titulo trãsactionis sibi obuenerunt,
non autem iure appanagii. Nã ex causa transactionis, traditio-
29 ne sequuta, † transfertur dñium, vel vsucapiendi conditio, l. ex
causa transactionis, C. de vsuca. pro empt. vel transactione, & l.
si pro fundo, & l. transactionem, quę dñii. C. de transa. Ex cã au
tem appanagii trãsfertur solus vsus, ergo &c. Nec refert, ꝙ Phi-
lippus tunc non esset Rex, tum quia postea Rex factus transa-
ctionẽ ratam habuit, vt patet ex alio instrõ transactionis initæ
inter ipsum Philippum Regem, & dictum Carolum, tum quia
de euictione cauit ꝓ se, & hæredib. suis. Vnde modernus Rex,
30 hęres dicti Philippi, † factum defuncti nequit improbare. l. cum
a matre, C. de rei vend. Et qa quem de euictione tenet actio,
eundem agẽtem repellit exceptio, l. uendicantem. ff. de euictio.
Scđo, quia dictus Philippus dedit, & assignauit pręfato Carolo,
dictum Comitatum pro se, & hęredibus ex suo corpore pro-
creatis ac habentibus cãm ab eis, & sic non solum descendenti-
bus hæredibus masculis, & vlibus, sed ẽt fęminis, & successori-
31 bus particularibus extraneis. Nã hæc verba, † & habentib. cãm
ab eis, admittunt quemlibet successorem etiam particularẽ, &
ex quacunque cã, ut est tex. in c. 1. de feud. nõ hab. prop. nat. feu.
Et traditur per Alex. post Ang. in l. qui Romę, §. duo fratres, in
vlt. char. ff. de verb. obl. & consi. 189. uiso, col. 3. lib. 2. Tertio, qa
præfatus Philippus dedit, & assignauit dictum Comitatũ Alen-
conii, & reliqua dicto Carolo, ea lege, ꝙ si decederet sine hęre-
dibus, ex suo corpore procreatis, reuerterẽtur ipsi Philippo, &
hęredibus suis, & successoribus, ac habentibus cãm ab eis, tan-
quã insolidum ueris hr̃dibus. & successorib. Caroli Valesii eo-
rum patris. Ex quibus constat, ꝙ dictus Comitatus. &c. castra
32 sunt hr̃ditaria, & non appanagia. Illa enim uerba, tanquam in-
solidum hęredibus, &c ostendunt illa esse feuda hæreditaria,
saltem secundum quid, secundum And. de Iser, in c. 1. §. hoc quo
que, col. 3. de succes. feu. & in c. 1. qui succe. ten. & in c. 1. de alien.
33 feu. pat. ꝙ Alex. consi. 39. & consi. 26. lib. 5. Et illa uerba, † ac ha
bentibus cãm ab eis, ostendunt illa esse feuda hęreditaria sim-
pliciter

pliciter quia transitoria ad quoscunque successores etiam extraneos, d.c.1.de feu. nõ hab. nat. feu. Et traditur per Bal. in l. cũ virum, col. fi. C. de fideicom. & per Modernos in l. Gallus, §. etiam ff. de libe. & posth. & in c. in præsentia, de proba. Item ex instr͠o alterius trãsactionis initæ inter dictos Philippum Regem, & Carolum super successione, & hæreditate quondam Ludouici eorum fratris apparet, quod Vermilium, Castrum Nouum, & cętera Castra ibidem descripta nõ sint de appanagio. Quia Philippus Rex illa dedit Carolo Comiti Alenconij, pro se, & hędibus ac successoribus quibuscunque tenenda, & possidenda, tanquam propria, & hæreditaria iura, in compensationem portionis hæreditariæ dicti quondam Ludouici sibi debitæ, & spectãtis, nihil reseruato ipsi Philippo Regi, nisi solũ, & dũtaxat regali superioritate, homagio, & fidelitate. Ergo sequitur, quod dicta castra non sunt appanagia, tum quia hæreditaria, & propria, tum quia specialis
34 reseruatio † solius superioritatis arguit nullũ aliud ius Regi cõpetere, l. nam quod liquide, §. fi. ff. de pen. leg. l. quæsitum, § denique ff. de fund. instru. & c. a. de coniug. lepro. Item, quod comitatus, & nunc Ducatus Alenconii, non sit appanagium, ẽt apparet ex instr͠o cuiusdam permutationis factæ inter Ioannem Regem, Philippi Valesij etiam Regis filium, & Comitissam Alenconii pro liberis suis, ibi, promittẽtes, nosque, & successores nostros obligantes, ad garantizandum, & soluendum dictam terram dictis de Alenconio, & successoribus suis, ac cãm ab eis habituris, ecce, quod dicta terra permutata eum do. no est alienabilis, & trãsmissibilis ad quoscunque hęredes, & successores, ergo nõ est de appanagio, per rationes, & iura s. allegata. Et si dicta terra, quæ est membrum comitatus, & eiusdem naturæ, & conditionis, cuius est cætera terra dicti Comitatus, ut expressè cantat tenor dicti instrumenti non est de appanagio, bene sequitur, quod etiam cætera terra non erit appanagium, alioquin essent diuersæ naturæ, & cõditionis, quod negat ipsa exæquatio, l. 1. ff. de leg. 1. c. fundamenta, circa medium. de elec. lib. 6. Alioquin vnus, & idem Comita
35 tus, censeretur † diuerso iure, quod non est admittendum, l. cũ quidem, ff. de vsucap. c. cum tua, de decimis. Alioquin pars discorda ret a toto, quod non conuenit, l. si quis cum totum, ff. de excep. rei iu. & membrum discederet a capite, quod non decet, c. non decet 12 dist. & in Auc. de ecclesia. tit. in prin. Item, quod Comitatus Alẽconii non sit appanagium, probatur ex instr͠o vnionis castri de Dampfront, uniti dicto Comitatui per Regem Carolum, in fauorẽ Petri Comitis Alenconii, ibi, per se suosque hæredes, & successores, seu cãm ab eo habituros. & ibi, mandantes, ne dictum Comitem cõsanguineum nostrum, suos ue hæredes, aut successores seu causam ab eo, vel eis habituros, contra tenorem præsentis vnionis, minime turbare præsumant. Ecce, quod habitum causam a d. Petro Comite, vel eius hæredibus, & sic ẽt successores extranei, & singulares, c. 1. de feud. non hab. natu. feu. turbandi non sunt in vnione facta Comitatui, ergo Comitatus alienabilis est & transmissibilis etiam ad extraneos successores, & consequenter nõ potest dici appanagium rõnibus præallegatis. Insuper constat ex lectura dictarum vnionum, quod fuerunt factæ in fauorem dictorũ Comitum, & successorum, quod stare non posset, si dictus Comitatus esset appanagium. Nam si diceremus, quod vnita fuerũt prędicta castro Comitatui respũ appanagii, vnio nullius fuisset momenti, quia proprietas non accedit vsufructui, seu appanagio, l. item si fundi, §. huic vicinus tractatus est, ff. de vsufr. Si vero dixerimus vnita fuisse Comitatui respũ proprietatis, & dñij, talis vnio cessisset, cedereque in damnum ipsorum, quia per talẽ vnionem perdidissent dominium, & proprietatem, & omne illud, quod
36 habebant in ipsis castris. Nam rem suam alienat, † qui eam vnit, & incorporat rei alienæ, c. tua, de his, quæ fiũt a Præl. in fi. & tradi tur per Gemi. cõsi. 136. col. 4. Item, quod dicti Comitatus nõ sint appanagium, luculenter probatur ex instrumento diuisionis factæ inter Petrum Comitem Alenconij, & Robertum eius fratrem Comitem Pertici, tam ex rõnib. antedictis, quam ex sequentibus. Et primo, quia ex lectura eiusdẽ apparet, quod Petrus, & Robertus successerũt in dictis Comitatibus, Carolo, mediante religionis ingressu, & Philippo, Rothomagensi Archipræsuli, mediante cessione eorum fratribus facta. Ex hoc constat, quod nõ sunt ap
37 panagium, quod non est neque † cessibile, neque trãsmissibile ad hęredes, maxime transuersales. Scdo, quia ex substitutione, & reseruatione, de qua in dicta diuisione, casu quo ipse Petrus, & Robertus decedant sine hæredibus ex suo corpore, uocatur dictus Philippus, & eius hæredes, vel habentes causam ab eo, ergo ẽt vocantur extranei successores etiam particulares, d. c. primo, & consequenter non fuit appanagium. ¶ Tertio, quia in dicta diuisione est adiectum pactum de non alienando prædictos Comitatus, absque licentia dicti Archiepiscopi, quod fuisset vanum, & frustratorium, vbi dicti Comitatus essent subiecti appanagio, quod constat esse alienabile. ¶ Quarto, quia in pęnam alienantis Comitatus applicantur dicto Archiepiscopo, & hędibus suis, uel habentibus causam ab eo, & sic etiam extraneis, & singularib. successoribus, quod non conuenit appanagio, vt toties supra dictum fuit. ¶ Quinto, quia promiserunt mutuo, & vicissim pro se hæredibus, & successoribus, ac habentibus causam ab eis, attendere, & obseruare omnia, & singula. Ex quibus ẽt verbis constat quod non sunt appanagium. ¶ Itẽ præmissa iustificantur ẽt ex instrumẽto vnionis castri de Argentau dicto Comitatui factæ per Regẽ, inducẽdo, vt supra induxi, instrumentum permutationis, & instrumentum vnionis castri de Dãpfront. Itẽ comprobãtur prędicta ea alio instrumento vnionis terræ de Tinet, & nonnullorum aliorum castrorum, dicto Comitatui per præfatum Regẽ Carolum, ponderando, & inducendo, vt s. Item fortificantur ex diuisione, quam fecit Petrus Comes Pertici, & Alenconii, inter filium suum masculũ, & filias fratris, quib. reliquit quam plura castra quæ eis relinquere minimè potuisset, si essent appanagiũ, & in qua attestatur se esse proprietarium dictorũ Comitatuũ, ergo non tenebat, nec possidebat eos, vt appanagium per ea, quæ s. pluries fuerunt repetita. Item corroborantur præmissa ex instr͠imẽto erectionis dic. Comitatus Alencon. in Ducatũ ibi decernẽtes dictũ Io. consanguineum nostrum, & suos, in dcõ Du
38 catu succedentes, Duces appellari. Ex illis verbis, & suos, ostenditur, quod hic Ducatus est hęreditarius, non autem concessus in appanagium, vt consuluit Ale. conf. 26. ponderatis his, lib. 5. Ex his, & aliis, quæ ex dictis documentis eliciũtur, & quæ consultò prętermisi, satis sunt ista sufficere, quia apparet, quod dicti Comitatus & castra eisdem vnita, sunt hęreditarii, & hęreditaria. Id tñ superest, vt remoueamus contra s. alle. ¶ Non obstat igitur dũ primò loco dicebatur, quod id dicitur appanagium, quod à Regib. datur, vel relinquitur filiis posterioribus, quia hmõi diffinitio est falsa, cũ non conuertatur cum diffinito, l. 1. §. dolum, ff. de dolo. nã si quod detur, quod non sit de regno & de quo Rex possit disponere, nõ dr appanagium, vt dixi s. sed de istis Comitatibus potuerũt Reges disponere, prout disposuerunt, cum sint hęreditarii simpliciter, & de patrimonio proprio, & priuato, ut supra luculenter fuit probatum, ergo &c. ¶ Non obstat dum secundo dicebatur, quod Comites tenent dictos Comitatus in paria, seu in paritate, quia non sequitur, ergo tenent in appanagium. Imò istud retorquetur, quia si sunt in paritate cum Regibus, tenebunt Comitatus pari iure, & sic ut veri domini, & non vt vsufructuarii, & appanagiarii. Aliter ẽt i. respondebo. Non denique obstat, dum tertiò dicebatur, quod ex pluribus documentis constat Comites fuisse cõfessos, se tenere dictos Comitatus in appanagiũ. Ad istud, in quo tertio Regium procuratorem facere suum præcipuũ fundamentum, respondeo tripliciter. Primo, quod talis confessio, seu assertio præsumitur fcã per errorem, ex quo constat ex documentis nunc ineris, rem aliter se habere, ideo talis assertio nõ debet nocere ducibus, tractantibus de damno euitãdo, l. si post diuisionem C. de iu. & fac. ign. l. sed si me putem, ff. de cond. indeb. & l. cum de indebito, in prin. ff. de proba. traditur per Bar. in l. non fatetur, ver. sed quæro, qualiter probabitur error. ff. de cõfessis. Confirmatur hæc responsio, quia confessiones, de quibus in supplicationibus dictorũ Comitum, sunt relatiuæ ad antiquam prædecessorũ suorum possessionem, ad antiqua tpa, & documenta. Nam in literis impetratis anno 1484. est hæc clausula, Sicut prædecessores sui tenuerunt, & possederũt, ita ipse teneat a nobis in paritate, & appanagio, & sicut tenuerunt tẽporibus retroactis. Item in literis impetratis anno 1487. ita continetur, Nobis expositum fuit ex parte dilecti nostri cõsobrini Ducis Alenconii, quod ex antiquissimo tempore, & iure appanagii regalis, ipse & prædecessores sui habuerunt, & habent ius, & iurisdictionem in esquierię, &c. Et in concessione, & gratia Rex non simpliciter petita concessit, sed sub hac forma, videlicet, secundum modum, & formã, quibus sui prædecessores vsi sunt tempore pręterito. Vnde de errore satis dr constare eo ipso, quod constat prædecessores possedisse iure proprio, & hęreditario, non autẽ iure appanagii, l. 5. C. de erro. aduo. notatur in c. inter dilectos, de fide instr. vbi Pan. col. 5. & tradit Bald. in l. alia, C. de his quibus, vt indig. Addiderunt. n. Duces in suis precibus se tenere Ducatũ in appanagium, credentes ita esse, & vt facilius impetrarent iu
39 dicem appellationum, quẽ esquierium appellarunt. Vñ † talis erronea confessio, non debet eis, nec successoribus nocere, l. fi. versi. & qui addidit epistolæ suę, ff de consti. pec. quam ad hoc notauit Bal. in rub. C. eo. tit. col. 1. & in l. si absentis, col. fi. C. si cer. pet. & Fel in c. cũ venerabilis, col. 6. de exce. vnde in proposito dicebat Bal. in c. 1. §. fi. col. fi. de feu. guar. quod si recognitio feudi sit aliter facta per errorem, quam solito more, quod non nocet aliqualiter posteris. ¶ Secundo respondetur, quod Comites nunquam cõfessi fuerunt se tenere dictos Comitatus in appanagium verum & proprium, sed solũ confessi fuerunt se habere ius, & priuilegium appanagii, & se tenere has dignitates in appanagium fictum, & ex priuilegio. Ita sonant verba rescripti impetrati anno 1484. ibi, cum oĩbus iuribus patriæ, & appanagii, ac aliis pri
40 uilegiis, & c. illa. n. dictio, † & aliis priuilegiis, implicat iura parię, & appanagii, competere dictis Comitibus ex priuilegio. l. quidam relegatus, cum gl. ff. de reb. dub. & notat etiam per glo. & scribentes, in l. 3. C. de ser. fug. Ale. consi. 119. colum. 2. lib. 2. vnde cum fuerint concessa iura, & priuilegia appanagii, & parię, in

eorum

eorum fauorem,non dēnt in odium retorqueri,l.ꝙ fauore, C.
de legib.fuerunt.n.eis concessa priuilegia appanagii,& pariç ad
finem vt ipsi Comites potirentur iure esquetiæ,& haberent iu-
dicem appellationum, vt ex tenore rescriptorum euidēter ap-
41 paret.† Ergo iuducta ad vnum effectū non dēnt ꝯtrium opera-
ri,l.non eo minus.C.de procur.l.legata inutiliter,ff.de adi. leg.
42 † Nā concessa de iure speciali, non tollūt nec excludunt benefi
cium iuris cōis,l.in bello,§.si quis seruū,ff.de cap.& post li,te-
uer.& traditur per Bar.in auc.quas actiones,col.2.C. de sacros.
43 eccl.Nec priuilegiū est ita interpretandum,† quod tollat bene-
ficia competentia priuilegiato ex alio iure,aliave cā, l. si Ruffi-
nus,C.de test.mil.& Bar.l.3.§.si emancipatus.ff.de bo.pos. ꝯtra
tab.vbi infert, ꝙ priuilegium ciuilitatis concessum forensibus
scholaribus, nō tollit alia priuilegia scholaribus eisdem com-
petentia.Et ad istud propositum plura congerunt Ale.& Mo-
der.in d.l.si Ruffinus,& per Fel.in c.dilectus filius,2.col.4.de re
scr.¶ Tertio rñdetur,ꝙ ex quo ea antiquis iuštis, & regiis cō-
cessionibus constat,ꝙ hmōi dignitates fuerunt concessę iure,p
prio,& hęreditario,etiam ad fœminas transmissibili, non dēt
subsequens recognitio in appanagium nocere filiabus,qn pos-
sint se fundare in primo iure, primisq; concessionib. plenorib.
& fauorabilioribus , a quibus non uidetur recessum per reco-
gnitionem appanagii non ita fauorabilem, nec plenā, sicut per
44 electionem arbitrorum † non vř recessum a iudice ordinario. l.
45 si tñ.C.de rēp.app. † Nec est nouum, vt qs ea duabus causis rē
possideat.l.nō est nouum.ff.de ac.emp.l.3.§.ex plurib.ff.de acq.
pos.q̄ per iura Alber.de Ros.post Vbertū de Bobio,in l.fi. col.
fi.& ibi ēt Ias.colum fin.C.de iure emphy.decidit filiam eius,q
recognouit se in feudum tenere rem , quam ab eodē prius ha-
buerat in emphyteusim, succedere in ipsa re vt emphyteutica,
quia per recognitionem in feudum minus fauorabilem,nō fuit
recessum à ꝯtu emphyteutico,quominus filia hæres sui patris
possit vti prima inuestitura,per quam pinguius,& amplius sibi
prouidet. Vnum.n.remedium,siue ordinarium, siue extraordi-
46 narium,† non facit cessare alterum, quod pinguius est, & salu-
brius,l.in prouinciali,§.1.& ibi Bar.& alii,ff.de ope.no.nun. Cō
probatur ex his,q̄ in proposito tradit Bal.in consi. 215. propo-
47 nitur,ꝙ inuestituræ.lib.2.† vbi concludit,ꝙ fœmina potest ve-
nire ad successionem feudi virtute antiquissimæ inuestiturę,per
quam vocantur fęminæ , non obstantibus posterioribus , quæ
masculos tantum vocabant. Et dicit Pau.de Ca.consi.51.visis,&
ponderatis in 1.parte,ꝙ a prioribus concessionibus non est re-
48 cedendum,† nisi in posterioribus expresse appareret,ꝙ cōi cō-
sensu sublatæ fuerunt primæ. Et idem firmat Iaco. Alua.cons.j.
post lecturam feudorum,& Card.cons.92.fauendo pupillis,&c.
Imò in pręiudicium filiarum non p̄t mutari forma primæuę
inuestiturę, quia inhærendum est primæ radici, nec curandum
49 quo tramite feudū descendat,† sed quale fuerit principiū,secū-
dum Bal.in c.1.per illum tex.de eo,qui sibi,& hęr.suis.& in ca.
1.§.si verò,de successio.frat.vel de grad.succes.& ad istud,ppost
tum plura possem cumulare, quæ breuitatis grā ꝑmitto. ¶ Vel
quarto respondetur,posito,ꝙ per hmōi concessiones, & reco-
gnitiones,hæc dignitates factæ essent de appanagio, nihilomi-
nus in eis succedere possunt fœminæ,quia ex præmissis ꝯstat,ꝙ
antecessores ipsarum recognouerunt in appanagium hos Du-
catum,& Comitatū,quos iure proprio,& hæreditario antea te-
nebant & possidebant. Vñ succedit solenne dcm̄ Iac.Alu.in c.1.
col.antepe.de eo,qui sibi,& hęr.suis,vbi dicit,ꝙ si parentes re-
cognouerunt se ab alio in feudum tenere feudum proprium,
in tali feudo fœminæ non prohibentur succedere.Idem ergo di
cendum,si proprium feudum, & hæreditarium recognouerūt
in appanagium:non.n.per talem recognitionem debet mutari
prima natura feudi,c.1.de ben.frat.ca.1.qui.mod.feud.cōsti.pos.
Et hæc vltima solutio corroboratur ex sequentibus . Fingamus
igitur has dignitates a principio fuisse de Demanio,& appana-
gio , videamus an potuerint Reges illas alienare in Carolum
Valesium, in quem cōstat alienatas, & translatas pro se, & hę-
redibus,&c. vt latè supra ostensum fuit . ¶ Et videretur primo
aspectu respondendum,ꝙ non.Quia lege Regia,quę Salica nū
cupatur,interdicta est Regibus alienatio omnium,quæ spectāt
ad regnum,& etiā creduntur Reges in coronatione iurasse iu
ra regni,& honorem coronæ illibata seruare.ergo alienationes
50 factę non valēt, † etiam si hi Reges, qui alienarunt , iurassent
alienata nunquam reuocare,c.intellecto , de iureiuran. Et dicit
Host.in c.cum dilecti,de maio.& obe. quem refert Bal. in c.1.§.
generali,si de feu.fue.cōtrouer.inter do.& agna.vas.ꝙ Rex Frā-
ciæ inuitis ciuibus , non potest alienare vnam ciuitatem regni.
Et dicit Bal.in d.c.intellecto,ꝙ iurisdictiones supremæ sunt sa-
crorum canonum,ideo non sunt in marsupio principis,qui nō
potest vrbem habere venalem. Et refert hæc,& alia Fel.in c.ad
audientiam,de præscrip.col.2.¶ Sed pręmissis non obstantibus
contrarium(secundum ea,quæ proponuntur) verius esse respō
deo quinque rationibus,vt puto concludentibus. ¶ Primò, qa
constat ex donatione facta per Heliam Regi Philippo,ꝙ hęc di

51 gnitates † erant de Ducatu Normaniæ,& sic constat,ꝙ nō esse
a principio de regno,Vñ posito, ꝙ (vel ex dicta donatione, uel
alia Regum volūtate) fuissent regno vnitæ,ꝯtra Regum volun-
tate separari potuissent , quia omnis res per easdem causas dis-
soluitur,quibus contrahitur,regul.omnis res,de reg.iur. extra.
Et quia quælibet res de facili reuertitur ad primæuam naturā ,
c.ab exordio,35.dist.l.si vnus,vet.qđ & in specie. ff. de pac. qb.
rationibus ita in terminis respondit Soc.cōsi.4. super quęstio-
ne,lib.1.nouorum consiliorum,alias lib.3. ¶ Secūdo,qa lex Sa-
lica prohibens alienationem eorū, quæ sunt de Demanio , in-
telligatur de alienatione,per quam grauatur,& lęditur dignitas
Regalis,& sic de alienatione magna,non de alienatione modi-
ca,c. Abbate sane,de re iud.lib.6.& traditur per Inno. Panor.&
alios in d.c.intellecto.per Bar.in l.prohibere.§. plane, ff. qđ vi,
aut clam. Et bene facit tex.in c.terrulas,12.q.2. Et possem infini
tis iuribus,& similitudinibus comprobare, quæ consulto p̄ter-
mitto. ¶ Alienatio autem dictorum Ducatus , & Comitatus ,
debet dici modica,cum tempore donationis non essent reddi-
tus quatuor,siue quinque millium librarum, vt ex instrumēto
diuisionum(de quibus supra)manifeste probatur. Redditus au
tem quinque millium librarum,considerata excellentia,& po-
52 tentia Regis † Franciæ , qui supra omnes Reges obtinet coro-
nam liberalitatis,& magnanimitatis,teste Bal.consi. 218.petita
venia.lib.3.& in c.1.§.fi.de prohib.feu.alie.per Fed. est quid mi-
nimum vt de donatione facta per Comitissam Amauldam di-
att gl.in l.sed si susceperit,ff.de iud. ¶ Et cōsiderata qualitate p-
sonarum,causa dicitur modica,uel magna,ut traditur per Bar.
in l.admonendi,circa fi.& ibi late Ias.ff.de iu. Tertio pōt dici, ꝙ
lex Salica non comprehendit alienationes factas per Regem
his personis,quæ sunt de genere,ut per plura comprobat Old.
cōsi.94.eleganter.quasi per totum. ¶ Quarto , quia lex Regni
debet intelligi de totali alienatione etiam directi dominii , non
de alienatione utilis dominii, & iuris vtendi fruendiq; retenta
fidelitate,& directo dominio,ut pulchre ostendit Bal in prælu.
feu.col.7.secundum nouam impressionem. ¶ Quinto, qa lex ,
quæ interdicit alienationem,† debet intelligi de alienatione dā
53 nosa,non de alienatione utili.& lucrosa,c.ut super,§.fi. de reb.
ecclesiæ non alie.ubi pmittitur alienatio rei ecclesiasticę (aliàs
prohibita) pro re vtiliori consequenda. ¶ Sic etiam minor, qui
prohibetur contrahere sine consensu curatoris,vel propinquio
ris,non censetur prohibitus contrahere,& alienare in sui vtili-
tatem,ut si permutet rem cum alia utiliori,secundum Ang.in l.
2.ff.de accep.& plura adducit Fel.in c.caulam, col. 4. de iud. &
idem vult Pan.consi.22.quamquam,in 1. parte.& Lud. Rom.
consi.316.circa propositum. Alex.consi.59.viso processu , li. 2.
Constat autem huiusmodi alienatione fuisse factam a Rege
Philippo,pro aliis Comitibus , & reb. longe maioris redditus,
& emolumenti,videlicet pro Comitatibus Andegauiæ, Ceno-
maniæ,& Carnotensi,& aliis pluribus dominationibus, & ca-
stris pro dimidia spectantibus Carolo Valesio , iure successio-
nis maternæ, & fraternę,quæ omnia idem Carolus tit.diuisio
nis cessit, & remisit prędicto Regi Philippo , ut idem Rex sibi
cederet,& remitteret Comitatus Alenconij,& Pertici,prout sa
ctum fuit. Et sic Rex Philippus permutauit dignitates cū aliis
longe maioribus. Diuisio enim similis est † permutationi,l. cū
54 pater.§.hęreditatem,el 2.ff.de leg.2.ergo locus non erit legi Sa
licę,quæ loquitur de alienatione damnosa. Et ubi indebite prę
tendatur illi locum esse , certe Carolo, & eius hęredibus, & sic
præfatis dominabus sororibus (saltem re ipsa deceptis) succur-
rendum est per nouam diuisionem faciendam de dictis Comi-
tatibus Andegauię,Cenomanię,& Carnotensi,ac cęteris bonis
patris,& matris pręfati Caroli.i.maioribus. C. cōmunia vtrius-
que iud. Et vbi Fran. Rex moder. hęres prælibati Regis Philip-
pi detrectet nouam diuisionem,repelli potest exceptione , qa
tenetur de euictione ipsis sororibus si ab eis auferātur huiusmo
di dignitates, quę tit.diuisionis obuenerunt Carolo , l. si fami-
lię,C.famil.ercifcun.l.si fratres,C.communia vtriusque iudi.&
55 quem de euictione tenet actio,† eundem agentem repellit ex-
ceptio,l.vendicantem,ff.de euict. & ita in propriis terminis fir-
mat Oldr.consilio 95.ex forma istius statuti,ad fin. Nec obstat,
si dicatur has dignitates rediisse ad coronam ea natura appana
56 gii,& sic euictione carnctam fuisset ex natura,rei . Pro † qua e-
uictione non competit actio,etiam si is,a quo euicta est,expres
se stipulatus fuerit de euictione,secundum glo. Barto. Bald.Sa-
lyce.& alios *communiter*, in dicta l.si familiæ. Sequitur Franc.de
Are.consilio 3.Cur.Senior, consilio 48.columna 17.& consil.
sequen.col 61.& sequen.quia respōdetur istud procedere pos-
se,si Carolus scienter acceptasset has dignitates tanquam ap-
panagium,quia tunc censeretur eas acceptasse cum sua qualita
te,& natura,l.puto, §. item si seruus, ff. familię ercifcundę, sed
idem Carolus eas non accepit , nec Rex Philippus eius frater
Carolo tradidit, ut appanagium , sed ut hęreditarias, & pro
se, suisque hęredibus , & successoribus adhibitis causam ab
gis , ut ex lectura diuisionis expresse apparet , ut supra abun-

de

de probatum fuit. Quo casu cõpetit actio de euictione, ſm Pau.
de Caſt. in d. l. ſi familiæ. Et ratio eſt manifeſta, quia expreſſum
57 † facit ceſſare tacitum, l. cum filio, ff. de vulg. & pup. Nam cũ ap
pareat expreſſe, Carolum accepiaſſe has dignitates cum ea qua
litate, ꝙ tranſeant ad hæredes & ſucceſſores ẽt extraneos, vt ſo
nant illa verba, habituris cauſam ab eis, c. 1. de feud. non haben-
te na. ſeu. ergo ceſſabit tacita præſumptio, ꝙ videatur acceptaſ-
ſe cũ natura appanagij, nõ ſit trãſmiſſibilis ad hæredes, nec alie
nabilis vllo modo. ¶ Item Rex Philippus, qui has dignitate fra-
tri tradidit vt hæreditarias, alienabiles, & trãſmiſſibiles ẽt ad ha
bituros cauſam ab eo, in culpa fuit, cum debuerit tradere vt ap
panagium. Ergo ſi ex natura appanagij euincatur, de euictione
obligatus erit, l. & hæc diſtinctio, ff. loc. debuit. n. ipſe proſpicere
eas euinci poſſe iure appanagij, vnde ſibi debet imputare, ſi alio
iure tradidit, & de euictione cauit. ¶ Sed ponamus (citra verita-
tis præiudicium) eſſe eas de Demanio, & appanagio, & non po
tuiſſe alienari, Regemq; modernũ de euictione minime teneri.
58 Inquiramus, an caſtra † vnita prædictis Comitatui, & Ducatui,
ꝑꝑ vnionem aſſumpſerint nãm appanagij, ita ꝙ transferri ne-
queant in fœminas, ſicut nec appanagium? Et prima facie vide
retur ꝙ ſic. Quia ea eſt natura vnionis, vt vnita reducat ad vnã
eſſentiam, l. in tem. §. item ſi quęcunque, & ibi no. Bal. ff. de rei
vend. l. ſed ſi plures, §. filio, & ibi Ang. & Imo. ff. de vul. & pu. c.
ſuper eo. de præb. li. 6. & ibi Gemi. poſt alios. Et quod vnit alte-
ri acceſſorie, aſſumit naturam rei principalis, cui annectit, l. ẽt,
vbi Cy. & Sal. C. de iu. do. l. quoties, §. fi. ff. de admi. tut. l. inter ſo
cerum, §. cũ inter, ff de pac. dot. cũ concordant. & ſimilib. abũde
cumulatis ꝑ Cur. ſeni. conſi. 56. ſuꝑ eo. col. 6. & duab. ſeq. & per
Fel. in c. translato, col. 3. de conſt. & in c. nr̃a col. 16. & de reſc. &
Iaſ. Inſt. de ac. §. in ꝑſonã. ¶ Sed prædictis & ſimilib. (q̃ pro hac
parte adduci poſſent) nõ attentis. ꝯriũ (ſm ea, q̃ ꝓponunt) verius
59 eẽ cẽdeo. † Quia caſtra nõ fuerũt ſimpl̃r vnita Comitatui, ſed
cũ ea qualitate, vt tranſirent ad hr̃des & ſucceſſores quoſcũq;,
qđ aduerſat̃ nãę appaganij, ita ſonant uerba unionis factę ꝑ Re
gẽ Ioannẽ de terris Ioannis Maleti, ibi, obligantes ad gareotizã
dum, & ſoluendum ipſam terrã dictis Alenconio, & ſucceſſo
rib. eius, ac cãm ab eis habituris. Et alterius vnionis factę ꝑ Re-
gẽ Carolũ de caſtro, & caſtellania de Dunſort. ibi, ꝙ dictũ Co-
mitẽ ſuos ue hr̃des, & ſucceſſores, ſeu cauſam ab eo, uel eis ha
bituros ꝯ tenorẽ huius pñtis unionis turbare pręſumant. Et al
terius unionis caſtri, & caſtellanię de Argẽreau eiſdẽ uerbis cõ
ceſſę. Et alterius unionis caſtri de Tinet. ibi, ita ꝙ ipſe Comes,
vel hr̃des, & ſucceſſores, ac habituri cãm ab eis, uti frui poſſint
dicto caſtro, remota quacunq; exceptione. Hęc. n. verba clare,
& ſpecifice demõſtrant ꝙ hmõi caſtra ſuerũt unita Comitatui
Alenconij ea lege, vt quãtum ad ius ſuccedendi nõ hr̃ent natu-
ram appanagij. d. c. 1. de feu. non hab. propri. nat. feu. vñ non ob
ſtat, ꝙ vnitorum eadẽ ſit natura, q. a verũ in dubio, ſed vbi ꝯſtat
de ꝯrio, id ſeruandum eſt, ſm Bal. conſ. 354. d. Papa, li. 4. & Gem.
60 cõſ. 45 duo ſũt, in fine. Nam una res ita vniri poteſt alteri, † ut
vtraque retineat ſua priuilegia, ſuamq́ue primęuam naturam,
vt traditur per gl. & Doc. in c. 1. ne ſede vacan. & in c. ſicut ueni
re, de excef. pręla. ¶ Item rñdetur, ꝙ vnitorum eadem eſt nã, ſi
vnio fuit pleno iure ſacta, ſecus ſi quo ad gubernationem & ꝓ
tectionem, vel ad quędam particularia duntaxat, vt in caſu nr̃o,
in quo unio ſm facta proponitur, quo ad iuriſdictionẽ exige-
ntię, & ſic quantũ ad protectionẽ. Ita formaliter dicit Aug. cõſi.
a 47. pũctus, Papa uniuit, ſm meã impreſſionem, & ſeqtur Peli.
in d. c. translato. ¶ Cęterum ſi pertinacius, quam deceat, inſtet,
ꝙ hęc caſtra unita cedant Comitatui, id ſaltem nemo negabit,
ꝙ facto, cauſa, & induſtria dominorum Comitum non fuerint
acquiſita, & demum ad eorũ ſupplicationem Comitatui vni-
ta, quia ita cantãt uerba unionũ. Ergo cum modo Comitatus,
ſiue Ducatus proponatur ꝑ defectum generationis maſculinę
ad Regem dñm deuolutus, ad ęſtimationẽ, aut ad ſeparationẽ,
& diuiſionem ipſorum caſtrorũ, conſtat Regem teneri, c. ſi va
ſallus. hic finitur lex Conra. per quam ita decidunt glo. And. de
☞ Iſer. Iac. Aluaro. & *cõiter* Feudiſtę, in c. 1. §. econtrario, de inueſ.
de re ali. fact. Nam quod ex re uſufructuarij, ſeu appanagiarij,
61 † acquiritur etiam, amiſſo uſufructu, nõ ad proprietarium, ſed
ad ipſum fructuariũ Iulianus pertinere dixit, cuius ſñia uti hu-
manior recepta eſt, reiecta Marcelli & Martiani rigoroſa opi. l.
ſed ſi quis ſtipuletur, §. qd ergo amiſſo. ff. de uſufr. Ex his iã ap-
62 parẽt reſoluta grauiora dubia. ¶ Venio ad qntum. An † pręſatę
illuſtriſſimę ſorores poſſint de iure ſuccedere ĩ iſtis dignitatib.
feudalibus? Et ex duobus uidetur reſpondendum ꝙ nõ. Primo,
quia fœminę regulariter non ſuccedunt in feudis, c. 1. §. filia, de
ſucceſ. feu. c. 1. quemad. feu. ad fili. pertin. c. 1. an mu. uel alias im
perfectus &c. Maxime in feudis dignitatum, ut notatur in c. 1. et
ibi Iac. Alu. ad fi. quis dica. Dux, Comes, uel Marchio. & in l. fę-
minę, ff. de reg. in. cum ſi. ¶ Secundo q. a Philippus Rex tradidit
Ducatum Alenconij, & comitatum Pertici, Carolo Valeſio,
& hr̃dib. ex corpore Caroli deſcẽdẽtib. Sed iſtę ſorores nõ poſ
ſunt dici deſcendentes de corpore Caroli fratris ſui, nouiſſime
defuncti, cum ſint in linea tranſuerſali, auc. ceſſante, C. de le. hę.
& ff. de grad. l. Iuriſconſultus, §. ſunt ex lateribus. ¶ Sed, prædi-
63 ctis non obſtantibus, reſpondeo has illuſtriſſimas † ſorores de
bere ſuccedere fratri, ita in iſtis dignitatibus feudalibus, ſicut in
patrimonialibus cum ſint illi proximiores agnatę, §. nos autẽ,
Inſt. de leg. ag. ſucceſ. d. auc. ceſſante, & in corpore vnde ſumit,
C. de legi. hæ. Nec obſtant conſtitutiones feudales, quę nolunt
fęminas ſuccedere in feudis. Quia huiuſmodi conſuetudines
64 ſunt abrogatæ † in Regno Franciæ, & vniuerſis Galliarũ pro-
uincijs, in quibus feudalia ſunt redacta ad inſtar patrimonialiũ,
maxime quantũ ad ius ſucceſſionis ſecundum Ioannem Fabri,
olim maximum Francię Cancellarium, Inſt. de leg. agn. ſucceſ.
§. cęterũ, ad fi. & de rerũ diui. in prin. & de emp. & ven. in prin.
& in procemio Inſt. & in auc. ingreſſi, C. de ſac. ſan. eccl. & Iaſ. in
l. de quibus col. 16. ff. de leg. & Guido Papæ conſi. 18. viſo caſu,
col. 3. quæ conſuetudo etiam in Comitatibus & Ducatibus ꝓ-
ponitur hactenus obſeruata, maxime in Ducatu Andegauiæ,
Comitatibus Cenomaniæ, & Carnotenſi. Vnde cum talis con-
ſuetudo ꝑſupponatur præſcripta, eſt abſque dubio pro lege re-
cipienda, d. l. de quibus & c. cõſuetudo, 1. diſt. Valet. n. huiuſmo
65 di ꝯſuetudo, ꝙ fęminę † ſuccedant in feudis, ẽt ſi ſint dignitates,
ut eſt tex. in c. ſignificauit, de reſcrip. & firmant And. de Iſer. Ia-
co. de Bel. Bal. & Alua. in d. §. filia, & in §. & quia uidimus, qui
feu. da. poſ. & Bal. in c. 1. §. hoc quoque, de ſucceſ. feud. exempli
ficat in regno Apuliæ, in quo (non extantibus maſculis) de con
ſuetudine dicunt ſuccedere fœminas. Et ita ꝯſuluit Bal. ꝯſi. 275.
qđ pro rl̃a, lib. 1. & Car. Flo. ꝯſi. 64. nobilis dña Nera. & Alea. cõ-
ſi. 29. col. 3. lib. 1. & Dec. ꝯſil. 424 proponitur, ꝙ magnifica. Nec
ꝓcurator Regius põt ſine rubore inficiari, ꝙ fœminæ nõ ſucce
dant in hoc Ducatu Alenconij, & Comitatu Pertici, cum Rex
ipſe ius ſuum metiatur, & prætendat hr̃e ex donatione ſibi fcã
per fęminã, videlicet, per Heliam ſororẽ quondam Roberti, Co
mitis Alenconij. Nec. n. ſucceſſor iure poteſt improbare titulũ
ſui authoris, l. ex qua perſona, ff. de reg. iur. l. poſt mortem, ff. de
adop. l. cum a matre, C. de rei ven. Fateatur itaque has dñas ſo-
rores iure ſucceſſiſſe Carolo fratri, ſicut fatetur Heliam ſucceſ-
ſiſſe Roberto fratri ſuo. Et quod ęquum ſemel eſt arbitratus, id
nunc nõ putet iniquum, eodẽq; iure vtatur ꝯ ſe, qđ pro ſe q̃nq;
recepit, l. 1. ff. qđ quiſq; iur. c. cum oẽs, de conſti. ¶ Sed vbi ceſſa-
ret conſuetudo, rñdetur ſcđo, ꝙ in huiuſmodi feudis, q̃ (quantũ
ad Regem) ſumpſerunt originem a fęmina, i. ab Helia ſorore
66 Roberti, † iure debent ſuccedere fęminæ, quia dicuntur feuda
fęminæ, quorum fęminæ ſunt capaces, ca. 1. de na. ſucceſ. feu. &
☞ firmat gl. in d. §. & q. a vidimus, quem ſequũtur ibi *cõiter* Docto
res, & conſuluit Pet. de Anch. conſi. 34 in hac cauſa, & ꝯſil. 125.
uiſis, & diligenter ruminatis, & Lud. Ro. ꝯſi. 367. circa primũ.
67 col. fi. ¶ Vel tertio reſpondetur, ꝙ hęc ſũt feuda † ligia, ut cãtat
donatio facta per diuum Ludouicum Perro filio, in quibus ſuc
cedunt fęminæ, ſecũdum Spec. tit. de feud. §. quoniam, & ibi Io.
Andr. in addi. uer. ar. Sequitur Alea. conſi. 30. quoniam omne
datum. li. 1. & Dec. conſi. 139. in prin. conſi. 408. col. 2. & 414. co
lum. 3. ¶ Vel quarto poteſt reſponderi, ꝙ iſta feuda habita fue-
runt a Comitibus Alenconij, in recompenſationem Ducatus
Andegauenſis, & Comitatus Cenomanen. & Carnotẽſis. In q-
bus ſuccedunt fęminæ, quaſi per pecuniã acquiſita. Nam pecu
nię ſignificatio ampliſſima eſt, l. pecunię, ff. de verb. ſig. In feu-
68 dis enim pecunia comparatis de iure ſuccedunt † ẽt fęminæ, ſe
cundum Odofr. in Summa, qui feud. dare poſſunt, & ſequitur
Bal. in d. l. & quia vidimus. & in d. c. ſignificauit, & in ritu. de pac.
Conſtan. in verbo libellariæ. & in l. liberti, libertæque, C. de op.
lib. & Lud. Rom. cõſi. 35. Alex. conſi. 136. viſo, & examinato. li. 1.
Soc. conſi. 157. viſis inueſtituris, lib. 2. & Dec. conſi. ſupra alleg.
69 Et facit, quia feuda remuneratoria † tranſeunt ad fęminas, c. 1.
quemad. feud. ad fili. perti. ¶ Vel quinto poſſem reſpondere, ꝙ
hæc feuda ſunt hæreditaria pure, & ſimpliciter, ut probaui in
pręcedentibus dubijs, quibus feudis hæreditariis certiſſimũ eſt
fęminas ſuccedere. ¶ Sed quia pręmiſſa ſatis ſuperque ſufficiũt,
ſuper hęc diutius non inſiſtam. ¶ Non obſtat, quòd hę nobiliſ-
ſimæ ſorores non ſint deſcendentes de corpore fratris, quia &
ſi non ſint deſcendentes de corpore fratris, ſunt tamen de deſcẽ
dentibus primi acquirentis, de quo corpore loquitur acquiſitio
& conceſſio, capitu. 1. de eo, qui ſibi vel hęredibus ſuis. & ibi no
tat, Iacobus Alua. in primo notabili. Si enim fiat relatio ad ſti-
70 pitem, ſiue principium (prout eſt maximè † in feudis facienda,
cap. primo, de benefi. fęm. cap. 1. qui. mod. feud. conſtitu. poſ.)
veriſſimum erit, quòd iſtę ſorores deſcendunt de corpore pri-
mi acquirentis, qui dicitur ſtipes in propoſito. Et iſtud proba-
tur in Auc. de hęred. ab inteſta. veni. in principio. iuncta gloſ. in
§. ex his autem quæ, & tradit Bald. in l. 1. C. de conditio. inſert. &
in cap. 1. §. filia, de ſucceſ. feud. ad fi. & conſi. 13. punctus talis, qui
dam teſtator. lib. 3. & dicit Ludo. Ro. quòd conceſſio pro ſe, &
deſcẽdẽtibus ex ſuo corpore, non ſolũ comprehendit nepotes
& pronepotes ex filiis maſculis, ſed etiam filiabus fęminis. Ita
Ludo. Rom. conſi. 148. viſis. quia in his eſt continuatio ſangui-

nis, vnde immediatum dr̃, quicquid per naturam continuatur.
Hinc omnes dicuntur descendisse ex corpore Adam primi pa
rentis, adeo ꝙ si viueret, cum aliqua contrahere matrimonium
non posset, §.inter eas, & ibi glo.no.Instit. de nup. ¶ Restat, ut
videamus an hęc exceptio, ꝙ fœmina nõ succedat in feudis, vel
hęc exceptio, ꝙ huiusmodi dignitates sint de appanagio (cuius
incapaces sunt fœminæ) admittenda sit in iudicio possessorio,
intentato per has dominas sorores? Et quia mihi non proponi
tur, ꝙ remedium possessorium fuerit intẽtatum, oportet latius
euagari. Et quia proponitur extare consuetudinem, ꝙ possessio
71 defuncti † continuetur in hęredes, quæ consuetudo valet, c.2.
de consuet.l.fi.C.de sacrosl.ecc.l.raptores.C.de epil.& ele.repro
bata sententia Bal.qui ꝯtrium dixit in l.1.C.cõia de leg. quã ibi
damnat Ias.col.3. Videndum est, an intẽtari potuerit interdictũ
quorum bonorũ, quod est interdictum adipiscendæ possessio-
nis.l.1.ff.quo.bon. Et videretur, ꝙ nõ: quia possessio fuit acqui-
sita virtute consuetudinis. Contrarium tñ verius est, quia si ꝓ-
pter cõsuetudinem acquisita sit possessio iuris, non tñ acquisi-
ta fuit possessio facti, pro qua consequenda agi potest interdi-
72 cto † adipiscendę quorum bonorum, sec Bald.post Cyn.in l.ea
lege.C.de condi.ob causam.& in Auth.desuncto.C.ad Tert.&
in c.1.de controuer. inter mascu. & fœmi. Et hæc est *communis*
Doct.sententia, quã comprobat Alex. in l.cum hæredes, col.1.
ff.de acqui.poss.consi.82.& seq.lib.2.& Ias. post Pau. de Cast.&
Alex.in l.si sorori, C. de iure delib. quo stante subintrat nostra
73 dubitatio, an huiusmodi exceptiones † obstent sororibus agen-
tibus interdicto adipiscendę? Et breuibus agendo, puto ꝙ non,
quia exceptio proprietatis non obstat agenti interdicto quorũ
bonorum.l.fi.vbi gl.& Bar.C.quo.bon.traditur per Bar.in l.na-
turaliter.§.nihil commune, in 4 combinat.ff.de acquirẽ. posses.
Et in terminis, quod hęc exceptio, ꝙ fœmina nõ succedat in feu
do, non posset opponi contra fœminam agentem interdicto
adipiscendæ, firmat Ioan.And.in addi.Specu.tit.de testamentis §.
pen ad fi. vbi dixit non obstare contra fœminam agentem re-
medio.l.fi.C.de edic.diui Adria.tollen Et sequitur Alex. in fi-
cta l.fi.eu l.fi.& Ias.col.9 per tex.in c.1.§.si de feud. fue. cõtrouer.
inter do.& agna. Et idem tenet Bal.in cap.1.ver. vel dic quarto,
de conten.inter mascu.& fœmi.de benef. Et Curt.iunior in tra-
cta.feu.in 2 parte, quæst.21. Et si hæc exceptio, ꝙ non succedat
in feudo (quæ iuris est) non impedit missionem in possessionẽ,
minus impediet altera exceptio appanagii, quæ habet mixturã
facti, & altissioram acquirit indaginem, ut patet ex deductis, in
74 2.3.& 4.dub. Sed quia in interdicto adipiscendę admittitur † ex-
ceptio proprietatis, quę incontinenti probari potest, secundum
gl.Bar.& alios in l.si de ui.ff.de iudi.& per Bart.in d. §.nihil cõ-
mune, & per glo.& scrib.in c.1.de restit.spol. Forte procurator
harum sororum potuit intentasse possessorium recuperãdæ, pu
ta interdictum vnde vi, vel remedium can.reintegranda, 3.q.1,
contra quod nulla admittitur exceptio proprietatis, etiam si of-
feratur probatio in promptu, & incontinenti, ut dicunt Docto
res in locis præallegatis. Remedium can.reintegrãda, cuã com-
petit contra titulo possidentem, sm Inn. & cõmuniter Cano.in
c.cum ad sedem, de resti. spo. Et ibi Abbas dicit, ꝙ ista est *com-
munis* Doctorum sententia, & eam dicit cõmunem Alex. consi
lio 91.lib 5. Decius consi.57.& late probaui in c.sæpe, de restit.
spol. ¶ Videamus ergo, an stante prædicta consuetudine inten-
75 tari † potuerit possessorium recuperandæ? videretur quod nõ.
Quia si stante cõsuetudine prędicta, competit hęredibus inter
dictum adipiscendæ, ergo non poterit competere interdictum
recuperandę, sm Bal.in auth. defuncto, q.3.C.ad Senatusc. Ter-
tu.& ita tenet Ioan.Fab.in §.sui.Instit.de hæred.qua.& dif. & d.
Alex.in l.in suis.ff.de libe.& posthu.& in l.si sorori.C.de iu. de-
libe.& consi.37.in causa mota, lib.1.& ꝯsi.83.visa, lib.2.& And.
Sicu.consi.58.sapienter scripsit, col. 12. & seq.lib. 5. Mouetur,
quia hæc est ficta possessio, quæ veritati debet succumbere. Et
si Carolus, harum sororũ frater, tenebat has dignitates in appa-
nagium, & sic tanquam usufructuarius, hæc consuetudo non
videretur habere locum in casu isto, quia Carolus vsufructua-
rius solam naturalem habuisset morte ipsius finitam, ciuilis au-
tem fuisset semper penes Regem proprietarium. l. naturaliter,
ff.de acqui.poss. Non est autem verisimile, ꝙ consuetudo volue
rit possessionẽ naturalem continuare in hęredes, ad quos non
transit vsusfructus.l.antiquitas.C. de vsuf. & ita in terminis deci-
dit Io.de Imo.consi.16. viso casu. Et ista vr̃ maximè vigere,
& processum annullare, posito ꝙ intentatum fuerit possesso-
76 rium recuperandæ. Sed tñ (præmissis non attentis) vr̃ mihi † con
trarium posse iure defendi, & ꝙ stante huiusmodi consuetudi-
ne ẽt intẽtari potuit remedium recuperandę, probatur. Quia mi
nisterio ꝯsuetudinis acq̃sita fuit hęredib. possessio ciuilissima, q̃
artificiosam uocat Bal.in rub.de causa poss.& proprie. Quę pos
77 sessio ciuilissima non differt † a ciuili in aliquo, nisi in modo ac
quirendi, secundum Alex.Fran.Are.& Ias.in l.1.in prin.de acq.
pos.sed ciuilis possessio parit interdictum recuperandę, l.1. §.si-
ue autem.ff.de vi, & vi arma.ergo idem pariet ciuilissima; alio-
quin differrẽt effectu, qd expresse Alex & alii negant & ita te-
net Soc.in l.rem, quæ nobis, in 5.quæst.ff.de acq.pos.& Decius
consi.84.excellentissimi Doct.& fuit de mente Bal.in d.rub.de
causa poss.& proprie.licet præfati Docto.non adducant rõnẽ
supra factam, & hæc sñia verior apparebit ex resolutione ꝯtrario
rum. ¶ Non obstat itaque prima ratio, ꝙ competat hæredib.
interdictum adipiscendæ, ergo cesset interdictum recuperãdæ,
quia rñdetur dupliciter. Primo, ꝙ possessio defuncti continua-
tur in hæredes, si ipsi uelint vti beneficio consuetudinis. Quia
78 beneficia legis, & consuetudinis recipiunt ꝯditionem, † si is, in cu
ius fauorem fuerunt cõcessa, eis vti velit, l.fi. C.de caecu.rei iu.
iuncta l.debitoribus, ff.de re iud.& ibi no.Alex.& alii. Ad idem
tex.in l.uniuersa, & ibi late Moder.C.de preci.Imper offerend.
& in l.scimus, in prin.iuncta glo.C.de inoff. testam facit tex.in
l.inuito, ff de reg.iur. Hinc sumpta est regula, ꝙ quilibet potest
fauori suo renunciare, l.si quis in conscribendo, C.de pact.sed
si nolint uti, non prohibentur agere interdicto recuperandę, et
sic non prohibentur vti beneficio singulari, cum sit in electio
ne eius, qui habet plura remedia, vti quo malit, l.quod in hære
dem, §.eligere, ff.de tribu.& l.nemo ex his, §.quoties, ff.de reg.
iur.quando autem hæres eligit interdictum adipiscendæ, tacite
vr̃ tunc uti beneficio iuris communis, sed ꝙ quãdo eligit interdi-
ctum recuperandæ possessionis acquisitæ ministerio consuetu
dinis, tunc censetur velle seruare beneficio statuti, & hæc in-
telligentia admodum consonat. ¶ Non obstat secũda ratio, ꝙ
possessio ficta dẽat succumbere veritati. Quia negamus, ꝙ posses
sio acquisita iuris, sine consuetudinis ministerio dicatur ficta,
79 immo est † uera possessio, licet modus acquirẽdi sit fictus, sicut
possessio acquisita per cõstitutum est vera possessio, l.certe.ff.
de preca.licet modus acquirendi sit fictus, l. qđ meo.& ibi late
Ale, ff.de acq.posses. Et posito ꝙ esset ficta, tamen quia posses-
80 sio ciuilissima † est ius insistendi rei non ꝓhibitæ possidenti, aptũ
producere ciuiles effectus, vt no.in l.1.ff.de acq.posses.maxime
per Bar. Et probatur in l.peręgre.ibi, ius possessionis, ff.eo.tit.
Et debet ita iudicari de ficta possessione, sicut de uera. Quia in
81 eis q̃ iuris sunt, † ficta dispositio in nullo differt a uera, secundũ
Bar.in l.si maritus, §.legis, ff.de adult.& in l.si is, qui pro empto
re, in 3.q.ff.de vsuca.traditur per Ias.in l.filio, quem pater, ff.de
liber.& posthum. ¶ Nõ denique obstat alia rõ, dum dicitur, ꝙ
licet virtute consuetudinis sit acquisita possessio iuris, non ta-
men fuit acquisita facti, quæ dicitur corporalis. Quia respõde
tur dupliciter. Primo, ꝙ sufficit acquisitam fore ciuilem, quæ
producit ius insistendi, & cæteros ciuiles effectus. Et ideo si ciui
lis possessor veniens, ut insistat, non admittatur, dicitur spoliari
sua ciuili, pro qua competit interdictum recuperandæ, l.clam
possidere, §.qui ad nundinas, ff.de acquir.poss. Secundo respon
82 detur, ꝙ lex fingit actum corporeum continuatum † per hære
dem, secundum Bal.in c.contingit, per illum tex.in versi.uerus
possessor de dolo, & contu.ubi inquit, Mirabile est, quòd uera
possessio acquiratur sine actu corporeo. Sed illud ideo est, quia
actus corporeus defuncti fingitur cõtinuatus per hæredes. Vn
de cum interuenerit fictus actus corporeus, & per hunc actum
fictum sit acquisita uera possessio, nihil uideo proponi, cur pro
83 recuperanda hac uera possessione, non debeant competere †
remedia recuperandæ, sicut etiam competunt pro recuperãda
possessione acquisita per aspectum, vel constitutum, & sic per
actus fictos, d.c.contingit, & d.l.quod meo, cum suis concord.
¶ Si vero procurator dominarum sororum proposuit interdĩ
ctum retinendæ, dicendo se turbari in sua ciuilissima possessio
ne, per occupationem naturalis, siue corporalis, iuxta no.in d.l.
clam possidere, constat aduersarios debere succumbere. Quia
stante consuetudine, per quam fuit acquisita ciuilis, immò ẽt na-
turalis, & uera possessio, vt s̃.deduxi, sequitur, ꝙ aduersarii clã
94 possident † ab ipsis sororibus, ergo debẽt succumbere in interdi
cto vti possidetis, l.1.in fi ff.uti possid.c.licet causam, de probat.
87 Nec ꝯ agentem interdicto retinẽdæ † obstat exceptio proprie-
tatis, sm gl.& Bart.in d.l.si de ui, & Bar.in d.§.nihil commune,
& in l.si de eo, §.fi.ff.eo.tit.& consil. 81. Martinus Foroiuonis,
Bal.in l.ordinarii, C.de rei ven. Pan.in c.in literis, col.3.de resti.
spol.cum solitis concord.

RESPONSVM IIII.

ETSI lege ciuili Mantuæ generaliter in nõ sop
positos iurisdictioni, & oneribus statuẽ
tium bonorum alienatio quouis titulo interdi
cta sit, siue huiusmodi lex in rẽ, siue in personã
concipiatur, ea tamen Clerici nullo iure astrin
guntur, & præsertim Episcopi, & Cardinales, cũ
odia sit. Quare Reuerendissimum Dominum Cardinalẽ Man
tuanũ eius pr̃imonialia bona Illustris.Domi.Galeazio Sfortię
statuto hoc non obstante, libere alienare potuisse tñdi. Qui ẽt
illustris do.Galeaz. iure institũis dominæ Geneueræ uxori ea
dem bona, gñali ꝓhibitione non obstante, relinquere potuit ũ.
per

per huiusmodi alienationẽ publicæ vilitari, & sic rationi statuti non derogatur, tum quia res semel alienabilis effacta, licite perpetuo alienatur & quam alienationem, non obstante cõsignatione & traditione facta curare habet Reueren. d. Cardinalis illustrem do. Marchionem Mãtuæ ratam habiturum; tum quia ad id ex lege contractus tenetur; tum etiam, quia illustris Marchionis ratificatio, & statuti derogationem, & alios plures operatur effectus, insuper cum domina Geneuera ante ueram traditionẽ ciuis Mantuæ effecta sit; quæstionis est, an alienatio in eam deductis bonis facta per ciuitatem subsecutam in præiudicium communis conualidetur; quod & verum esse respõdi. Nam alienatio nulla habetur, nisi vera traditio sequatur; ficta autem traditio & præsertim nulla, & frustratoria, nullam pœnã parit ante veram traditionem, proinde etiam respondi ipsi dominæ Geneueræ, casu quo bona in commissum ceciderint, contra dominum Cardinalem actionem competere, eo quia alienando res prohibitas in forenses alienari, in dolo fuit manifesto, & culpa, unde certi iuris est, eo casu actione de dolo saltem ad interesse eundem teneri, præsertim cum solenni stipulatione omnia damna & interesse relarciri promiserit.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum prohibens bona alienari in non suppositum, an liget etiam clericos, & nu. 5. & 7.*
2 *Statutum prohibens bona alienari in non suppositum, ligat etiam eos, qui post vinculum iniectum, assumpserunt clericatum.*
3 *Statuta laicorum generaliter loquentia, siue in rem, siue in personam, licet ligent clericos, non tamen debent ligare clericos Cardinales.*
4 *Statutum prohibens bona alienari, est odiosum.*
6 *Ratio statuti ampliat, & restringit statutum ad metas rationis.*
8 *Statutorum interpretatio sumenda est illa, quæ magis conformat iura cõmunia cum statutis.*
9 *Statutum quando dicatur iniecisse vinculum ante clericum.*
10 *Alienatione ꝓhibita in tertias ꝑsonas, cẽsetur ẽt ꝓhibita heredis institutio.*
11 *Statutum prohibens alienationem in non suppositum, non habet locum in forensi vendente bona, quæ habet in territorio.*
12 *Statutum prohibens forenses emere bona immobilia, existentia in territorio, non intelligitur forensis prohibitus vendere.*
13 *Alienari prohibita, semel alienata, perpetuo durant alienabilia.*
14 *Statutum est iurisdictionis, quam non habent ciues in forenses.*
15 *Ratificatio & approbatio Marchionis, multos effectus operatur, ultra derogationem statuti.*
16 *Confirmatio principis facta ex certa scientia, nunquam intelligitur confirmare actum inualidum in præiudicium tertij.*
17 *Fictio nunquam operatur in præiudicium iuris tertio acquisiti.*
18 *Statutum applicans ipso facto communitati rem alienatam in forensem, intelligendum est, si rei traditio subsecuta fuerit.*
19 *Ductio incerta & imperfecta, dominium nullo iure transfert.*
20 *Per constitutum non potest dici facta uera traditio, sed ficta.*
21 *Emphyteuta non incidit in pœnam l. fi. C. de iure emphyteu. per translationem possessionis.*
22 *Actus vbi nullus, nulla legis, vel statuti pœna sequitur.*
23 *Paria sunt nil fieri, aut fieri sub conditione, quæ non fuerit purificata.*
24 *Statutum prohibens alienationem fieri in forensem sub certa pœna, non habet locum in alienatione facta sub conditione, & 25.*
26 *Rei ubi non est in commercio acquirentis lege prohibente, tunc acquirenti non debetur aliquod interesse.*
27 *Forensis præsumitur ignorare statuta ciuitatis, & etiam ciuis nouellus.*
28 *Præsumitur quilibet scire statuta suæ ciuitatis.*
29 *Statutis sui marchionatus Marchio derogare potest.*
30 *Promissio, quod tertius ratificabit, & approbabit, an sit obligatoria, et nu. 31.*

Qui veritas est, me dirigat in semitam veritatis.

Respon. interpret.

PEroptassem Non vrgeri de iure respõdere hisce tẽporib., quibus Minerua (furente Marte) a nobis abesse compellitur. Postquam tamen illustris dom. Geneuera, & honorãdus d. Io. An. Comes Gãbaranæ, Iurecon. integerrimus, conciuis, & amicorum specimen, ita iusserunt; quinque dubia quæ mihi proponuntur (semota allegationum pompa) pro tenui ingenioli mei facultate, & pro turbulenta & anxia mente breuissime resoluam. ¶ Circa primum, an statutum ciuitatis Mantuæ, prohibens bona immobilia quouis tit. alienari, in non suppositum iurisdictioni ciuitatis, liget Reuerendissimum do. Cardinalem Mantuanum, ut non potuerit alienare bona patrimonialia, de quibus in themate, Illustri quondam fęlicis memoriæ d. Galeazio Sfortiæ? ¶ Vĩ prima consideratione dicendũ, ꝙ sic. Quia statutum in 2. ver. loquitur in rẽ. Cantat. n. in hęc verba. Item nulla res possit alienari, &c. subiiciendo, ita ꝙ perpetuo ta res sit uitio inalienabili affecta. Quo casu statutũ ligat
1 † ẽt clericos, sm Pan. in c. quod clericis. ver. q̃nque statutum, de foro compe. dicentem, ꝙ statutum prohibens dotalia alienari, ligat ẽt clericos, vt non ẽi possint talia bona acquirere. Quia potuerunt statuentes rebus ipsis onus imponere: & sequi. Fel. in c. ecclesia S. Mariæ, de const. col. 33. Scdo pro hac parte facit, q̃a huiusmodi prohibitio à statuto fcã fuit antequã do. Cardinalis
2 esset clericus, quo casu statutũ hẽt ẽt effectũ ꝯ eos, † qui post vinculũ iniectũ assumpserunt clericatũ, sm Io. And in reg. sine culpa, de re iud. li. 6. vbi vult, ꝙ statutum ꝓferens primogenitũ in hĩdiare alijs postea genitis, hẽat ẽt effectũ ꝯ eos, qui effecti sũt clerici. & sequuntur d. Anto. Imo. Panor. & cõiter Mod. in dicto cap. ecclesiæ S. Mariæ & idẽ uoluit Panor. & communiter scriben. in d. c. quod clericis. Vbi decidũt, ꝙ statutũ excludens fęminas ab hẽditate extantibus masculis, excludit ẽt fęminã, & si masculus est ingressus monasterium. Et faciunt, quæ tradit Pano. post alios in c. 1. de obli. ad ratioci. & Bar. in l. 1. ff. de pęn. vbi cõcludunt, ꝙ vbi pręsumptio est, vel potest esse, ꝙ clericatus sit assumptus in fraudem legis vel statuti, tunc clericatus nõ ꝓdest. ¶ Præmissis non obstantibus ꝯtrium de iure concludendũ existimo pluribus rationib. & fundamentis. Primo, quia statuta laicorum non ligant clericos, ex defectu auctoritatis & potestatis. Nõ enim datũ ẽ ius imperandi illis, quos obsequendi manet necessitas c. bene quidẽ, 96. distinct. c. cũ laicis, de rebus eccle. non
3 alie. & d. c. ecclesia Sanctæ Mariæ. Scdo, quia etiam † ꝙ alias statuta laicorum generaliter loquentia, siue in rem siue in personam, ligarent clericos, non tñ dẽrent ligare clericos Cardinales, ꝓp prærogatiuã excellẽ dignitatis Cardinalatus. Sunt n. Cardinales pars Papæ, c. fęlicis, vbi no. Arch. de pœn li. 6. & Io. An. c. 2. de offi. leg. lib 6 & Host. in c. antiqua. de priui. Vbi decidunt, ꝙ Cardinales tanquam membra Papæ, & ei inuiscerati, nõ tenentur iurare fidelitatem. Et plura ad amplitudinem dignitatis Cardinalatus reducit And. Sic. tit. de ꝑstan. Cardi. in 1. q. Nã q̃ sunt spãli nota digna, nunq̃ includuntur in gñali dispõne. Latẽ apud Labeonẽ. §. hoc ꝯdictũ. ff de iniur. Et vĩ expsse decisum in cap. quia periculosũ. de sen. excom. li. 6. Vbi in dispositione odiosa, nunquam intelliguntur ꝯprehensi epi; ergo nec ẽt Cardinales, qui ratione administrationis digniores reputantẽ, ut late p And. Sic. loco pallc. ergo ẽt a fortiori non erunt comprehensi hi, qui simul sunt & epi, & Cardinales, vt dom. Cardinalis Mantuanus.
4 ¶ Quod ãt statutum, de quo agitur, sit odiosum, † patet ex his, q̃ late scribit Barba. consi. 43 col 9. & seq. uol. 1. vbi comprobat, ꝙ statutũ est tã ꝯ ius diuinũ, q̃ humanũ. Et ꝙ sit odiosum, ostenditur. Quia vltra id, ꝙ sit ꝯ ius cõe, est ẽt pœnale. Nam & rem alienatã fisco, seu cõitati ascribit, & ꝯtractum annullat, q̃ annullatio est ẽt pęna, c. 2. vbi Pan. & alij late de constit. Et in terminis magis ad rhumbũ, ꝙ statuta odiosa ẽt apostolica gñalr loquẽtia nõ includãt Reue. Cardinales, consulit Pet. de Anch consi. 295 ꝙ incip. pro clariori euidẽtia, col. 4. & fuit originalis deci. Io. Mona. q̃ ibi sequit Io. An. in c. 1. de schismat. li 6. & Ludo. Ro. cons 498. in casu, quo q̃ritur. & And. Sicu. in d. trac. de ꝑstã. Cardin. 7. q. Basiliæ. ¶ Tertio, ꝙ tale statutũ non liget clericos, nec eos impediat bona ꝓpria liberè alienare, sic ostendit. Nã tale statutum nõ ligat clericos acquirere volẽtes à laicis, & in ꝓiudiciũ
5 † clericorum volentiũ acqrere, tanq̃ ꝯ libertatẽ ecclesiasticam, statutũ nõ valet, sm Bar. in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. & in l. dudũ, C. de ꝯtrahen. emp. & est tex. in c. fi. de immu. eccle. li 6. vbi Gẽ. post alios, & Pau. cons 89. ꝙ incip. posset quis dicere, lib. 2 Non ergo ãt ligabit clericos, maximè Cardinales, quin possint vẽdere propria bona, quib. placet. Ita. n. vna via, sicut altera à ꝓmotione ordinum retrahuntur, ergo idem ius; & sic vtroq; casu vĩ tale statutũ ꝯ libertatem ecclesiasticam, vnde non valet, vt in auc. cassa, & ibi Bar. in specie, C. de sac. san. eccle. Et istud ẽt comprobat natura correlatiuorũ, l. fina. C. de ind. vidu. tol. l. 1. C. de cupres. lib. 11. ¶ Quarto istud oñditur per arg. à cessante rõne statuti, ꝙ est validissimũ. capitu. cum cessante, de app. l. adigere, § q̃uis. ff. de iur. pat. Rõ. n. statuti est illa, quæ ampliat & restringit sta
6 tutum † ad metas, & terminos ipsius rõnis, l. cũ pr. §. dulcissimis. ff. de le. 3. Sub ingo. n. rationis ꝯsistunt verba statuti, tanq tã sub suo ꝓprio originali, sm Bal in c. mandatũ, de relig. Nã rõ expresse colligitur ex verbis statuti, videlicet, q̃a non subditi non supportant onera, & functiones cũ cõi Mantuæ, nec subsũt iurisdõni ipsius cõis. Iõ ẽt publico fauore inductũ fuit, vt nõ possint acqrere bona ꝯsistentia in agro Mantuano ab illis, qui supportant onera, & sunt sub iurisdictione Mantuæ. Ista rõ cessat q̃n clerici vendũt bona ꝓpria, q̃a ipsi nõ dñr subditi cõis, nec de eius iurisdõne, ca. significasti. de fo. compe. Nec ipsi, nec eorum bona sustinent onera cũ cõi. c. fi. de vit. & hone. cle. c. non minus, de immu. eccl. c. q̃ 1. de censi. li. 6. & sic cessat pub. fauor, ꝓp quẽ causata fuit prohibitio statuti. ¶ Quinto, ꝙ statuta laicorum generalia non ligant clericos quo ad eorum bona patrimonialia,
7 † in terminis statuti nostri tenet gl. 1. in ca ecclesia Sanctæ Mariæ, de ꝯst. q̃ ibi sequitur d. Ant. & p q̃ ibi Pan. col pe. decidit, ꝙ statutum ꝓhibens ꝯductorẽ posse expelli à domo ꝯducta, si soluere velit ꝯuentã pensionẽ, nõ ligat clericos, q locauerũt ꝓp rias. domos & sequitur Bar. in l. cũctos populos, in 5. q. C. de sum. Tri. & fid. cath. Et est rõ viua, q̃a si statuẽtes laici possent per statuta

sua ligare clericos respectu bonorum pat̃monialium, saltem p
indirectum haberent ius imperandi clericis, quod nunq̃ est dicẽ
dum, nec concedendum, c. duo sunt. 96. dist. & d. c. bene quidem.
Et ꝙ clerici gaudeant priuilegio clericorum, etiam quo ad bo-
na pat̃monialia, tenet gl. in cap. Eps. de præb. Pan. in c. cum sit ge-
nerale, de fo. comp. col. 2. & in c. constitutis, de in inte. rest. vbi
sentit decisionẽ q. nostræ, dum dicit, quod statutũ, ꝙ affines pos-
sint infra annum luere rem alienatam, prodest clericis affinib. quia
fauorabile, ergo in ea parte, qua statutum est odiosum, vt est sta
tutum nostrum, non ligaret clericos. Et sic si affinis vellet luere rẽ
alienatam per clericum, qui promisisset manutenere, non valeret
tale statutum, quia odiosum, & preiudiciale clericis, & hoc probat tex.
in l. neq̃ nulla, ver. ecclesiis, aut ecclesiasticis psonis, C. de episc. &
cles. & alibi sępe hñ de illa gñali conclusione. ¶ Vltimo, quid mo
ror, & eis tot fundamentis istud probare contendo? Nõne sta-
tutum in vltimo ver. a gñali prohibitione de non alienando ex-
cipit ecclesiasticas personas, & religiosas, in quibus & quo ad
eas intra cõia obseruari mãdatur? Et sic cum in verbis statuti
nulla sit ambiguitas, non est admittenda interpretationis qõ, l.
ille, aut ille, § cum in verbis, & l. non aliter, ff. de lega. 3. Ne dicat, ꝙ
statutũ intelligi dẽt in vltimo ver. & in illa exceptione q̃tũ sit,
ut in ipsos clericos possit fieri alienatio, dato ꝙ non sint subdi-
ti, non aũt quantum sit, vt ipsi clerici possint alienare in laicos nõ
subditos, quia istud esset erronee dictum. Nam exceptio dẽt intel
ligi eodẽ modo, quo regula est proposita, l. nam ꝙ liq̃de, §. fi. ff.
de pe. leg. cũ vulg. Mõ regula est proposita prohibitiue, ne vlla p
sona possit alienare immobilia in nõ subditos ergo exceptio de
bet esse, ꝙ ecclesiasticę psonę possint. Item exceptio est gñalr ꝯ
cepta, ergo gñalr dẽt intelligi, vulgata l. de precio. ff. de pub. c. lo
litæ, de ma. & obe. Item illa interpretatio in statutis est sumen-
8 da, † per quã magis conformantur iura cõia in statutis, & per quã
minus læditur ius cõe, l. si serui vestri, cum gl. C. de noxal. c. cum
dilectus, de consue. intelligendo autem hanc exceptionem tam
actiuè, quam passiuè quo ad clericos, minus lædit ius cõe. Igi.
&c. Item verba statuti sunt ita intelligenda, ne sint frustratoria,
l. si quis. ff. de leg. 1. c. si Papa, de priui. li. 6. Intelligendo aũt dictam
exceptionem, vt in clericos possit fieri alienatio, statutum esset
frustratorium. Quia ẽt ꝙ nihil dixisset, tñ non impediebatur a
statuto, sm Bar. in d. §. diui, & dixi s. in 3. fundamento. Dẽt ergo
intelligi exceptio in alio quoque casu, in quo statutum potest
operari. ¶ Nõ obstãt modo adducta pro ꝯtraria parte. Et primo,
dum dr̃, ꝙ statuta quæ loquuntur in rem, ligant ẽt clericos quia
hoc procedere, qñ statuta loquuntur in rem, de qua possunt sta-
tuentes disponere, vt si loquantur in rem laicorum statuentib.
subditorũ. Secus quo ad res, de quib. statuentes non possint di-
sponere, vt de rebus ecclesiarum, & clericorum, vt s. in 5. funda
mento. ¶ Scdo tñdeo, ꝙ statutũ ẽt ꝙ loquatur in rem, itẽ ꝙ ha-
beret ligare clericos; nõ tñ ligat in casu nostro, quia statutum in
vltimo ver. clarè se declarat, ꝙ non vult ecclesiasticas personas
arctare. ¶ Tertio possum probabiliter dicere, ꝙ statutum lo-
quatur in personam, & nõ in rẽ. Patet, quia in prin. cantat facien-
do regulã, ꝙ nulla psona de districtu possit alienare, &c. Nec
quicq̃ facit, ꝙ in 2. ver. dicat. Item. ꝙ nulla res possit alienari, &
ꝙ sit vitio inalienabili affecta, quia dẽt itelligi, q̃tum ad psonas de
districtu, de quibus regulam fecerat, inter quas personas nõ in-
cluduntur clerici, vt s. abundè ostensum fuit. Et ꝙ ita sit, clare li-
cet intueri ex verbis, q̃ sequuntur dũ dicit statutũ, ꝙ res sit vitio
inalienabili affecta, q̃tum ad pdictas pson. q̃ verba, quo ad prędi-
ctas perso. referenda sunt tã ad psonas vendentes, q personas nõ
subditas acquirentes, vt sit plena & pfecta relatio, prout esse de
bet, l. talis scriptura. ff. de le. 1. ca. scdo requiris. de appellationib.
¶ Scdo corroborat ex illa dictione, itẽ q̃ est repentiua oĩum prę
cedentium, tã qualitatũ, q personarũ, l. 3. ff. ad l. Iul. de vi. c. pasto
ralis. §. r. de offi. dele. erit ergo sensus illius 2. versic. l ẽ nulla res
possit alienari p aliq̃ personã de ciuitate, & sit vitio inalienabili
affecta, quo ad eas personas. Et illo mõ intelligendo statutũ lo-
quetur in personã, & non in rẽ. ¶ Minus facit, quod s. scdo loco
dictũ est, s. ꝙ statutum iniecerit vinculũ prohibitionis pdicto R.
dño anteq̃ esset clericus, & Cardinalis, quia illud est a veritate lon
ge alienũ. Nã, q̃tum ad terminos, statutũ ita demũ dr̃ iniecisse
9 vinculum añ clericatũ, † qñ casus, de quo q̃rit, essentiã & princi
pium sumpsit añ clericatũ, vt est casus de primogenito, scdogeni-
nito, ante clericatũ, & ante ingressũ religionis. Sed si casus, de
quo agit, essentiam & principium habuit post clericatũ, vt est
casus pñtis alienationis, quæ fcã & inchoata fuit etiã post Car-
dinalatũ, tunc nõ põt dici, ꝙ vinculũ fuerit iniectũ añ clericatũ,
& ꝙ statutũ antea p multa secula ꝯditũ fuerit. Ita declar Pe. de
Anc. in regula, ea q̃ de re. iur. col fi. & Cuma. cõs. 85. Et si alr di-
ceretur, oĩa statuta laicorũ ligarent clericos, cum sit antiqua, &
nullus nascat cũ charactere, quo nihil absurdius esset. Pręterea
cũ statutũ ipsum excipiat ecclesiasticas psonas, nec ẽt de iure di-
cant̃ inclusę certe non pt dici, ꝙ eis sit vinculũ iniectũ, ꝙ obli-
get. Et hæc quo ad primũ sufficiãt. ¶ Circa sm, vr̃ ẽr dicendum,
ꝙ d. Galeaz. non potuerit titulo institutionis prædicta bona se-

linquere dñæ Geneuerę, eius vxori. Quia statutum eõ expres-
se prohibet alienationẽ in non subditos p viam vltimæ volũta
tis, procedens annullando. ¶ Scdo, quia prohibita alienatione in
10 certas personas, vt in casu isto, cẽsetur ẽt prohibita ĩ hr̃dis instõ.
l. codicillis, § mater, & l. peto, §. fratre, & ibi Bart. ff. de lega. 2. &
Bar. in l. ventre, ver. tertius casus, & ibi expresse Are. col. 16. ff. de
acq. hr̃. idem Are. in l. Pantonius, § 1. col. 2. eod. tit. ¶ Sed his non
obstantibus, ꝯtrium credo fore de iure cõcludendum pluribus
rationibus. Primo stante conclusione, de qua in præcedenti du-
11 bio, ratio statuti cessat in forensi, † vendente bona, quæ habet in
territorio. Nam cum ipse non subsit iurisdictioni, cum nõ susti
neat onera, certe alienando in alium forensem, publicæ vtilitati
(quæ fuit cã motiua statuentium) nihil derogatur. non ergo ha
bebit locum statuti dispos. l. generaliter, C. de epis. & cle. c. cum di-
lecta, de conf. vti. uel inuti. c. cum cessante, de app. Et ideo in ter
minis dicit Bar. in l. multum, ff. de verb. oblig ꝙ statutum prohi-
bens forenses emere bona immobilia existentia in territorio,
12 † non intelligitur forensis prohibitus vendere, quia cessat ratio
statuti, quo casu non habet locum rĩa correlatiuorum, sm gl. in
c. 1. de loca. & in cle. 1. de consangui. ¶ Scdo, ẽt stante conclusio-
ne, de qua in præcedẽti dubio, ꝙ d. Cardinalis potuerit dicta bo
na alienare in prædictum d. Galeazum forensem, non obstante
prohibitione statuti, succedit trita cõclusio, ꝙ res inalienabilis
(maxime inter certas personas) si semel effecta sit alienabilis in
13 illas, † durat perpetuo alienabilis, l. pater filium, § quindecim, ff.
de leg. 3. & ibi no. Bart. inferens ex his, ꝙ merum imperiũ semel
delegatũ a Principe, est perpetuo delegabile, contra l. 1. ff. de offi.
eius. Et ad istud propositum multa reducit Ias. in l. filiusf. §. Diui
col. 7. ff. de leg. 1. Et bene quadrat opin. de qua in cap. quic iam
per illum text. de elect. quę est, quod iuspatronatus possit per
laicos præscribi. Quia ex quo semel laici fuerunt habilitati, ut
possint per fundationem, constructionem, vel donationẽ acq-
rere, & possidere iuspatronatus, ut in c. piæ mentis, 16. q. 7. pari
ratione dicendum est, ꝙ etiam habilitati dicantur ad præscriben
dum. Cum ergo fuerit habilitatus d Galeaz. forensis acquirere
immobilia, pariter omnes personæ eiusdem generis, & sic oẽs
forens ad illa bona acquirenda habilitati censeri debent. Et be-
ne facit, quod concludit Pan. in c. quę in ecclesiarum, & ibi Fel.
de consti. vbi decidit, ꝙ ius diuinum semel limitatum, durat per
petuo limitabile, a fortiori ergo ius positiuũ. Et sic ẽt pręsẽs sta
tutum semel limitatum in persona do. Cardinalis durabit limi-
tabile in persona d. Galeazii, & eius hęredum. ¶ Tertio facit quia
tenendo, ꝙ statutum ipsum loquat in personam (vt conclusum
fuit in pręcedenti dubio) sequitur dicendum, ꝙ statutum nõ ha
14 beat ligare forenses, quia statutum † est iurisdictionis, secundum
Bar. in l. oẽs populi, in 1 q. ff. de iust. & iur. quam iurisdictionem
hñt statuẽtes in forẽses, c. ut aĩarũ, de ꝯsti. li. 6. l. fi. ff. de iurisd. om.
iud. l. 1. C. de sum. Tri. & fid. cat. & ibi Bar & uoluit Pau. de Cast.
in d. consil 89. Et ex istis satis clare, patet responsio ad duo, quę
s. adducta fuerunt in ꝯtrium. ¶ Circa tertium, posito ꝙ alienatio
ualeat non obst. statuto, ẽt ꝙ facta sit consignatio, & traditio, an
d. Cardinalis teneatur amplius operam cum effectu dare, ꝙ illu-
stris Marchio Mantuę eius frater approbet, consentiat, & ratifi
cet contractum? Non puto expediens insistere, quia istud nõ hẽt
probabilẽ dubitationẽ, quis. n. adeo est obtusi ingenii, crassęve
mineruę, qui asseueret obligatũ ad plura copulatiue (ut est pdi-
ctus d. Cardinalis, q tenet̃ tradere & curare ꝙ illustris Marchio
ꝯtractum, & traditionẽ approbet) fore liberatum per adimplemen
tũ unius tm̃ certe nemo. l si hr̃di plures, ff. de condi. insti. cũ suis
cõcor. Et quia dr̃ p agentes noĩe pdicti Cardinalis (stante ualidita-
se ꝯctus nõ ob. statuto) frustratoriã esse, atq; illusoriã ꝯfirmatio-
nem, & dispẽsationem illustris Marchionis, ergo tanq̃ frustrato
ria nõ est exigenda, l. hęc stipulatio, §. Diuus Pius, ff. ut leg. nomi.
cau. cũ lex actus frustratorios abhorreat, l. qui bis idẽ, ff. de uer.
obl. certe ista obiectio a uiro experto non esset opponenda, quia
satisficatio, & approbatio Marchionis potest infinitos alios effe-
15 ctus operari † ultra derogationem statuti. Operari. n. põt eo casu,
quo haberet Marchio hypothecam in dictis bonis, quia per cõsen
sum suum tolleret̃, l. 2 C. de remi. pign. & no. in l. sicut, §. non vr̃
ff quibus mo. pign. uel hyp. sol. Vel potest operari renunciatio-
nẽ fideicommissi, si qd pętẽderet iurẽ Marchio. l. cum pater, §.
libertis, ff. de leg. 2. & traditur per Bar. & alios, in l qui Romę, §.
duo fratres, ff. de uerb. obl. Vel ẽt posset operari dnij amissionẽ,
ut no. in l. si seruus communis, ff. de dona. inter uir. & uxo. Et ꝙ
requiratur confirmatio Marchionis non solum ad effectũ de-
rogandi statuto, sed ẽt ad effectum excludendi ius proprium, &
priuatum ipsius Marchionis, apparet ex uerbis instrumenti, ex
quib. requiritur, ꝙ dñs Francis. non tm̃ consentiat ut Marchio,
sed ut Franciscus, & frater germanus ipsius do. Cardinalis: quę
uerba ad fraternũ ius referuntur, ut not. in l. si seruus cõis ita sti-
pulatur, ff. de stip. seruo. & notant Can. in c. quoniã Abb. de offi.
deleg. ¶ Ad quartum, an si domina Geneuera efficiatur ciuis, &
subiiciatur oneribus ciuitatis Mantuę, conualidetur alienatio?
videretur ꝙ non, quia ex forma statuti, ipso facto res alienata
in

In forensem applicatur cõmunitati,ergo in præiudicium cõis
(cui res fuit applicata;) non videtur alienatio confirmari.Nam
confirmatio etiam Principis,facta ex certa scientia,nunquam
16 intelligitur confirmare actũ inualidum †in præiudicium tertii,
☞ cui ius erat ante confirmationem acquisitũ,ſm gl. & *cõiter* Ca
no.in c.fi.de confirma. uti. uel inuti.sequitur Bald.in præludiis
feu facit tex.in c.quamuis,de refer.in 6.& c.super eo,de uffi.de
leg.& in l.2.§.si quis a Principe,ff.ne quid in lo.pub.cum simili
bus.Confirmatur,quia ꝙ contractus a principio nullus est post
facto conualidetur,ita,ꝙ valeat usq; a principio,non potest es-
se nisi ex fictione.Sed certum est, ꝙ fictio nunquam operatur
17 †in præiudicium iuris tertio acquisiti,§.liceat,in Auct.quibus
mod.nat.effi.legitimi,& §.illud,in Authen quib,mod.nat.effi.
sui.traditur per Bar.in l.Gallus.§. & quid si tantum,ff.de lib.&
post.¶ Sed istis non obstantibus,plurima sunt,quæ me in con-
trariam trahunt sniam.Primo, quia statutum applicans ipso fa
cto cõicati rem alienatam in forẽsem, sane intelligendum vr.s.
18 si rei traditio †fuerit subsecuta,ſm Bal.in c.1.§.aut si libellario.
quibus modis feud.amit.& in c.imperialem,col.1.de prohi.feu.
ali.per Fed.gl.in l.1.§.si rem depositã,ff.depo.Iaſ.in l.filiusfa.§.
diui,in 2.lec.col.8.ff.de leg.1.Corn.consi.11.in præsenti.col.12.
lib.3.Simile uidemus in emphyteuta alienãte sine consensu do
mini, qui non cadit a re emphyteutica , nisi secuta traditione,
ſm Specu.tit.de emphy.§.nunc aliqua.q.95.& sequitur Iaſ.post
Alb.& Saly.in l.fi.C.de iure emph.& Ant.de Bu.consi.37.viso
puncto.Ale.consi.177.viso themate,col.2.lib.2.& d.Ant.& cę-
teri,in c.potuit de loca.Et ratio est,quia non dicitur contractus
alienationis perfectus,nisi res tradita.§.uenditæ , Institu.de rer.
diu.c.cum Ioan.de fide instr.in casu autem nostro nulla fuit se
cuta traditio.Non quidem per contractum factum Pisauri,qa
traditionibus,non nudis pactionib.dominia rerum transferun
tur,l.traditionib.C.de pactis.nec per talem cõtractum,quo me
diante do.Cardinalis dedit tot ex bonis suis stabilibus,ex qbus
percipi possit redditus mille ducatorum, dici potest trãslatum
19 dominium,cum datio sit incerta,†& imperfecta,nec sint præ-
dia per nomina & confinia demonstrata.l cum seruo.§.fi.ff de
ɔhend.emptione.& no.in l.Titius hæres,ff de actio.empt.Nec
per illa uerba posita in instrumento, Dedit,tradit,& consigna-
uit,potest dici subsecuta traditio.Pertalia.n.verba solum vide-
tur concessa facultas intrandi,& apprehendendi possessionem
propria authoritate.l.ꝑdia(ſm lec.Iac.de Are.& Are.& Bar.)ff.
de acquir.pos.& sequitur Ale.consi.4 col.2.lib.2. Nec etiã per
20 constitutum †potest dici facta vera traditio,quia per constitu-
tum res traditur iuris fictione,ſm gl.in l.ab emptione,ff.si pac.
& tradit per Ale.& alios in l.ꝙ meo,ff.de acq.pos. Quæ fictio
non potest habere locum in casu nostro,in quo bona(de quo-
rum traditione quæritur) nõ sunt certitudinaliter alienata,sed
in genere.Et super incertis non cadit fictio, ſm gl.in l.1.§.acce
dit,C.de rei uxo.act.& in l.pen.in gl.existimari,ff.quod me.cau
sa.Nã si uoluerimus dicere,ꝙ constitutum operetur traditionẽ
bonorum etiã incertorum,necesse erit fateri, ꝙ operetur incer
tam traditionem,& consequenter inutilem & inualidã,quia in
certitudo vitiat oẽm actum.l.triticum,ff.de verb. obl.& l.ita sti
pulatus,ff.eod.titu.Vnde cum constitutum & traditio inde re-
sultans,propter incertitudinem sint nulla , non debet ex actu
nullo sequi vlla cõfiscationis pęna.l.filium,§.si quis cõtra tabu
las,& quod ibi decidit Bar.tit.de le.præst.l. 2.& ibi Bal.C.de eu
nuchis.cum simi.Et pro corroboratione huius rationis,& pro
decisione adduco casum legis in l.3.§.incertum,ff.de acq.poss.
vbi dicitur,ꝙ res incerta ratione loci,& quotæ,non potest pos
sideri , & ibi Bartol.in specie decidit hanc dubitationem, ꝙ si
venditor vendat centum iugera terræ in ea parte, in qua em-
ptor elegerit,& constituat se tenere & possidere,nõ potest vir
tute huiusmodi constituti videri translatam possessionem, &
sequuntur *communiter* Doc.ibi,& ita etiam consuluit idem Bar.
consi.63.pactum tale est,Petrus Nicolæ donauit Nicolæ.& idẽ
tenet Ang.in l.quæ de tota.§.1.ff.de rei ven.& Dec.consi.226.
magister Ioãnes,in 2.parte,&c.Præterea , & si essemus in casu
in quo posset dici per constitutum translatam fuisse possessio-
nem,tamen per talem translationem ficte secutam non videre
tur commissa pęna, sicut per translationem possessionis factã
21 per constitutum †non incidit emphyteuta in pœnã , l.fin.C.de
iure emphy.vt determinat do.Guido Papæ in decisionibus par
lamenti Delphinatus, decis.101.si quis rem,&c. dicens ita etiã
seruari in illa curia.Non etiam per consignationem & traditio
nem factã asserto procuratori præfati do.Galeazii possunt dici
bona ipsa cecidisse in cõmissum & applicata fuisse cõi Mantuę,
quia talis traditio & consignatio fuit nulliter,& frustratorie fa
22 cta.Et ex actu nullo,& frustratorio,†non causatur pœna legis,
vel statuti,vt s.dixi tenere Bar.in d.§.si quis.& idem tenet Bar.
in l.vbi pactum.C.de transac.& Bal.in l ea quidem,per illũ tex,
C.si manc.ita fuc.ali.&c.Quod autem talis traditio nulliter fa-
cta fuerit,cõstat ex pluribus.Primo, quia facta fuit non habẽti
mandatum.Secundo,quia facta fuit sub cõditione,si prænomi
nati d.Cardinalis, & Galeaz, ratificarent ipsam consignationẽ
illinc ad festum Paschæ. Quæ ratificatio dicitur non secuta. Vñ
perinde est,ac si nunquam fuerit vlla facta traditio,& consigna
23 tio cum paria sint nihil fieri, vel fieri sub condõne, †quę non
fuerit purificata,l.pecuniã.ff.si cer.pet. Nec statutũ prohibẽs
alienationem fieri in forensẽ sub certa pęna,locũ habet in alie
24 natione,facta sub condõne,† cũ forensis pendẽte cõdõne possit
fieri ciuis.l.cętera,in prin.& ibi Iaſ.in 7.no,ff.de le.1.& facit tex.
in l.si rem meam,ff.de ver.ob.rõ est, quia ante euentũ condõ-
nis nihil ponitur in esse.l.si quis sub condõne dãdo iũ decẽ , si
quis omi.cau.test.ff.Et si dicatur, quod dicta traditio nõ fuit ɔ-
dõnalis,sed pura in euentũ condõnis resoluenda,cũ fuerit facta
pure,adiecto pacto,ꝙ non valeat,nisi secuta ratihabitione præ-
diorum domi.Cardinalis,& Galeazii:quæ dictio,nisi,addita ver-
bis præsentis tpis in ɔ̃ctu nõ facit actũ ɔdõnalem, sed resoluen-
dum in ɔ̃dõnis euentu,ſm Bar.& scri.in l.si eũ,§. qui iniuriarũ
ff.si quis cautio,quia rñdetur,ꝙ illa theorica Bar. nõ procedit,
qñ in ɔ̃ctu fuerunt apposita alia verba suspensiua,seu denotan-
tia,actũ non esse perfectũ , nisi sequatur effectus sub dictione,
nisi,exceptiue comprehensus,ut est tex.clarus.& ibi gl.& scri.in
l.2.ff.de in diẽ addic.in casu istu constat,ꝙ ptes noluerunt tradi-
tionem tenere & perfectionẽ habere,nisi secuta ratihabitione,
igit &c.Et bñ facit,ꝙ de emphyteuta alienante rẽ cũ pacto, qđ
venditio non valeat,nisi directus dñs ɔsenserit,dixit Bal.in c.1.
col.x.quib.mo.feud.amit.& c.1.§.hoc quoq;.de succes.feudi,cir
ca.fi. vbi tenet emphyteutã hoc casu non incurrere pęnã cadu-
citatis,& sequitur Pan.in cap 2.de feudis,ꝙ late ꝓsequit Iaſ.in l.
fi.C.de iur.emphy.& in l.nõ solũ.§.morte.ff.de no.ope.nũ.Vel
ẽt,esto,ꝙ diceret traditio resoluẽda in euẽtũ condõnis,qa in re
soluta fuit traditio ꝑ defectũ ɔdõnis,nihil est,ꝙ proponat,qua-
re bona dicantur applicata cõi,ut concludit in simi.Gul.d Cu.
Bal.& Ang.in l.ab emptione,ff.de pac.& Cur.senior ɔ̃.2.col.fi.
ergo stantibus,quod nondũ sit fcã traditio,& ɔsequẽter, ꝙ bo-
na ipsi non sint in ɔmissũ,nec cõi applicata, restat ɔcludẽdũ, ꝙ
si d.Geneuera faceret se ciuem,& oneribus se supponeret, cur-
raret pęnalem in dispositionẽ dicti statuti. ¶ Sed fortius dici pos
set, ꝙ ẽt si bona acquisita,& ɔfiscata fuissent cõi,nihilominus si
do.Geneuera ante traditionẽ efficiatur ciuis,cõualidabitur con-
25 tractus † ẽt in ꝑiud.cõis,nõ obst. adductis in ɔ̃riũ. Quia ꝓcede-
rent,vbi eius acquisitũ cõi traheret cãm aliunde ꝙ̃ ab ipso ɔ̃ctu,
& alienatione facta in forẽsem,secus vbi trahit cãm ab ipsa alie
natione,prout in casu nño,l.siue libertus,siue pronus,ff.de iure
pat.ubi pronus restitutus recuperat iuspatronatus,quod ipso fa-
cto per deportationem amiserat,per quem tex.ita concludunt
Cy.Ang.Ale.& Are.in l.Gallus,§.& quid si tñ,ff.de lib.& post
hu.vbi dñt, ꝙ restitutus recuperat etiam bona, tertio acquisita
ex solo banno & delicto, secus si ex ɔ̃ctu Principis. Et ita ẽt te-
nẽt Pet.de Anch.& Mod.in c.quis,de refer.in 6. & Abbas ɔ̃si.
94.in 1.parte.in q.hrẽdũ.col.5. ¶ Quo vero ad vltimum, positio,
quod prædia ɔsignata ceciderint in cõmissum,an do. Geneueræ
competat actio ad interesse ɔ̃ d.Cardinalẽ?Prima consideratio-
ne videret,ꝙ nõ,qa ubicunq; res non est in cõmercio acquiren
26 tis lege ꝓhibẽte, tũc acqrenti † non dẽtur aliquod interesse.l.
mulium interest;& ibi Bal. exemplificat in terris huius statuti,
☞ ff.de ver.ob.& ibi alii *communiter* sequunt,& Ale.& Mod.in d.l.
cętera.§ fi.ff.de leg.1.¶ Verũ(hoc nõ obst.)ſm ea,quæ proponũ
tur,ɔ̃trium verius existimo.Ad ꝙ ostendendum præmitto, ꝙ d.
27 Galeaz persona forẽsis,præsumitur ignorasse † statuta Mãtuę,
e.vt animarum,& ibi no.de const.in 6.traditur in l.cũctos popu-
los,C.de sum.Trin.& fid.cath.Et nõ solũ forẽsis,sed ẽt ciuis no
uellus præsumitur ignorare dispositiones statutorũ,l.qui cum
vno.§.fi.& l.qui cõmeatus,ff.de re mil.Quæ iura extollit Ludo.
Roma.singul 73. nunquid ciui nouello, & cõsilio 228. colũna
tertia,& cons.251.& Bal.in l. data opera. C. qui accu.non poss.
Ale.in l.potest.ff.de acqui.hæred.Fel.in c.3.de exceptio. & alibi
sæpe.¶ Secundo præmitto,ꝙ do. Car. cuius originarius, & pri-
marius ciuitatis Mantuæ, pręsumitur habuisse, & habere scien-
28 tiam,& notitiam † statutorum suę ciuitatis,l.leges.3.& ibi Bal.
C.de legi.Bar.in l.bonorũ,ff.de bo.pos.tit.gñali,no.in d.c.vt ani
marum,& in aliis locis s.alleg. ¶ Istis sic pręmissis,infero ꝙ d.
Car.scienter alienando res prohibitas alienari d.Galeazio forẽ-
si,& ignoranti dispõnem dicti statuti,fuit in manifesto dolo, &
culpa,vñ in subsidium saltem actione de dolo ad interesse tene
tur.l.eleganter.§.1.& l.quod venditor,ff.de dolo.Et licet hic do
lus non dederit cãm contractui,non tñ cũ agatur de contractu
innominato(qa do.Card.promisit dare redditũ ducatorum mil
le.do.Galeacio,ut ꝑ eo do.Galeaz.relaxaret arcem,& cętera (di-
co ꝗ actione de dolo,vel præscriptis verbis,propter dolum te-
netur ad interesse.l.naturalis.§.sed si dedi.ff de præscrip.verbis.
¶ Præterea do. Cardin. promisit per solennem stipulationem
bona prædicta consignare,& cõsignata manumittere,& defen-
dere à quacunque persona,collegio,& vniuersitate,sub obliga-
tione expressa soluendi omnia dãna & interesse,vñ tenetur actio
ne ex stipulatu,non obst. excep. prædicti statuti. Ita in specie,&

in terminis determinat Fran. Cur. senior, summus practicus, &
optimus iurisc. consi. 27. Mag. uir. d. Vgutio, in pen. dubio, col.
fi. ¶ Item, & tertio. si d. Card. operā cū effectu dedisset, φ illu-
stris Marchio eius si cōprobasset alienat onē, prout tenebatur,
non fuisset cōmissa pęnalis dispositio allegan statun, tū qa sta-
tutū permittit alienationē accedente licentia Gñalis, & conse
quenter ēt licentia Marchionis, qui est s. Gñalem, tum qa illu-
29 stris Marchio pōt derogare statutis †sui Marchionatus, ut not,
p Bar. in l. 5. ff. de uerb, obl. & in l. oēs populi, ff. de iu. & iu. cum
igitur non adimpleuerit cōuenta, restat cōcludendū, φ cōmissa
fuerit stipso ad interesse. Et si dicat φ promissio, φ Marchio ap
30 probabit & ratificabit, nō est obligatoria, †quia est promissio
facti alieni. l. stipso ista, habere licere, in prin, ff. de uerb. obl. & In
sti. de inuti. stipu. §. si quis alium. Rñdeo, φ & si non sit obliga-
toria quantū ad factū, est tñ obligatoria quantū ad interesse, si
factū nō fuerit subsecutū, vt expresse dr in d. iuribus. Item reg.
d. l. stipulatio ista hre licere, nō procedit in promissione de rato
l. quoties quis, ff. de uerb, obl. & toto tit, ff. rē rat. hab. liē nō pro
cedit in promissione iurata, tunc. n. pp iurm, qd facit ualere actū
oī meliori mō, quo pōt, sustinet pmissio, c. lris, c. sicut. de spōl.
& utrobiq; gl. & gl. in c. ea rescripto, & ibi Pan. & alii, de iureiu.
Non ēt dicat, φ debuit D. Cardinalis interpellari, ut faceret, φ
illustris Marchio ratificaret, quia rñdetur, φ is qui promisit, φ
31 alius ratificabit, †statim absq; vlla interpellatione tenet curare,
φ alius ratificet, fm Bal. in c. 1. §. ad hæc, in tit. hic finit lex. in vsi.
feu. sequitur Ale. consi. 142. ex facto proponit Alex. consil. 42.
super præmisso, lib. 1. Feli. in d. c. ex rescripto, col. v. qđ maxime
verū est, ubi interuenit iurm, φ habet uim interpellationis, fm
Ab. & Ant. in c. breui, de iureiu. & Iaso. in l. si ea legati causa, ff.
de verb. obl. at in casu nostro interuenit iurm, ergo &c. ¶ Quae
to posset probabiliter dici, φ statutū solū prohibet ciues aliena
re, quo fit, φ prædia alienanda non dicuntur in cōmercio ciuiū,
non aūt negatur cōmerciū forensibus. Vnde ciuis alienans nō
excusatur ab obligōne damnorū, & interesse, vt est casus in d. l,
multū interest, in 2. uer. & ibi gl. & Bar. exēplificat in Iudęo phi
bito vendere seruū Christianū, non tñ super hoc fundamento
facio magnā uim. ¶ Vltimo forte pōt attentari, φ bona dicant
in comercio, ex quo pñt alienari de licentia Generalis, qđ non
discutio, quia prædicta satis, superq; ac satis sufficiunt ad uicto-
riam d. Geneuerę, & iustificationem nostræ consultationis.

RESPONSVM V.

Filia dotata succedit matri, excluso fratre germano, ēt
si statuto caueatur, quod mulier dotata partē nō
faciat cum fratribus utrinque coniunctis, uel ex uno la
tere tantum, in hęreditate paterna, materna, fraterna, uel
auita. Quia respectu matris (de cuius successione quæritur) ger
manus non recte potest dici frater.

SVMMARIVM.

1 *Frater germanus, & ex parte patris duntaxat frater, an frater recte ap-*
pelletur, & nu. 12.
2 *Statuta sunt stricti iuris, ita quòd non recipiunt interpretationem, neç*
subauditum intellectum.
3 *Voluntatis quęstio nō est admittēda, quando in uerbis nō est ambiguitas*
4 *Statutum ideo sorores stantibus fratribus, excludit, ut bona in familia &*
agnatione conseruentur.
5 *Statutum, quando vnam rationem tantum recipit, illa ratio habetur pro ex*
pressa, & ex illa ampliari, & restringi potest.
6 *Argumentum est solidum, & efficax, a cessante ratione.*
7 *Adoptiuus frater non excludit sororem, etiam dotatam ab intestato.*
8 *Argumentum a partibus remotis, est optimum, & concludens.*
9 *Qualitas adiecta uerbo, debet intelligi secundum tempus uerbi.*
10 *Dictio respiciēs plura determinabilia, dēt ad ea æqualiter determinare.*
11 *Mater, est nomen correlatiuum.*
12 *Frater non dicitur ex parte matris.*
13 *Lex quantumcunq; generalis distinguitur per rationem ipsius legis, &*
ibi uide de statuto.
14 *Statuta, quam interpretationem recipiant.*
15 *Priuilegia patiuntur interpretationem,*
16 *Testamentum uerisimile, iustam restrictionem non abijcit.*
17 *Edicta pretoris, rationabili interpretationi acquiescunt.*
18 *Consuetudo restringitur a ratione, quæ eam induxit.*
19 *Statutum disponens uerba debere intelligi ad literam, non remouet legi*
timas interpretationes.
20 *Clausula, appellatione remota, remouet solum friuolas,*
21 *Statuti mens, & ratio, magis est attendenda, quam uerba.*
22 *Statutum correctorium iuris communis, est interpretandum ut minus cor*
rigat, quam sit possibile.
23 *Statuta sunt conformanda iuri, & æquitati, quamuis uerba non patiātur.*
24 *Statutum unum etiam posterius, alterum declarat.*
25 *Statuta restringenda sunt per aliud statutum, ut contrarietas euitetur.*
26 *Dictio monosyllaba, cum est cōiunctiua, & actum simultaneum requirit*
27 *Partem qui nullam de iure facit, ad partem non admittitur.*
28 *An pater dotans filiam post mortem matris censeatur eam dotare de bo-*
nis matris, seu de proprijs, an uiriliter.

Respon. interpreta.

Agit Ioannina de Rugnonibus cōtra Hieronymū
fratrem germanum ex secūdo matrimonio,
& alia matre natum, hæredem quondam Petri Ant.
cōis patris, ad dotem & hęreditatem Iudæ matris, uti
filia & hæres. Dubitatur an iure agat. De iure cōi proposita cō-
sultatio non habet in se probabilem dubitationem. Nam cer-
tissimo iure ad ipsam spectat vniuersa hrditas matris, sic dispo-
nente Senatuscon. Orfi. Et si Hieronymus esset frater consan-
guineus, & sic ex utroque parente, recte ageret ad dimidiam, cū
non sit incusanda natura, cur eam fęminam generauerit, l. ma-
ximum uitium. C. de libe. præte. l. lege. C. de leg. hære. & Insti. de
eahæ. lib. §. nostra, ēt φ fuerit dotata. l. 1. & ibi Bal. C. de leg. hær.
Sed dubitatio (ut video) sola versatur super statuto Papię quo
cauetur, φ mulier dotata, ab intestato non faciat partem cū fra
tribus in hrditate paterna, materna, fraterna, nec auita. ¶ Chri-
sti redemptoris, eiusq; gloriosissimæ genitricis, ac diui August.
implorato suffragio, viso dicto statuto & diligenter, ac mature
singulis verbis consideratis, visum fuit prima consideratione
respōdendum hrditatem Iudæ spectare, & pertinere Hierony-
mo, exclusa Ioannina, sic clare disponente statuto, & excluden-
te sororem extantibus fratribus. Clarū aūt est Hierony. fratrē
1 nominari, †licet sit germanus, & frater dūtaxat ex parte patris
l. Lucius, §. quæsitū, ff. de leg. 3. no. in l. 1. in gl. pen. & ibi Ang. ff.
de inoffi. test. Nec dicatur, φ frater germanus non est proprie
fr. prout vr dicere Ang. in d. l. 1. tanq non sit simpliciter frater,
sed fm quid, vt in simili dicunt Doc. in d. §. quæsitū, de fratre pa
truele, & prosequuntur Mod. Senen. in rub. ff. de vulg. & pu. ga
& si non diceretur de proprietate sermonis proprie frater, tñ
de cōi vsu loquendi fr nominat fm Fel. in proę. Greg. colu. 3.
Sed cōis usus loquēdi præualet propriæ significa. l. cū de lanionis
§. asinā ff de fun. inst. ēt in mā statutaria, fm Pan. in c. intelligen
tia, de uer. sig & in proę. Decre. & ibi late Fel. & late etiam per
Alex. & Mod. in rub ff. de no. ope. nun. Scdo, quia statutū loqē
gñalr & indistincte, non distinguēdo de quibus fratribus, ergo
nec nos distinguere debemus, vulgata. l. de pretio, ff. de pub. c. si
Romanorū, 19 dist. & l. quāuis, vbi do. meus late, ff. de in ius uo.
Et eo maxime, φ statuta sunt stricti iuris, & sterilia tanquā mu-
2 læ, †ita φ non recipiunt interpretationem, nec subauditum in
tellectū, sed fm eorum verba stricte & frigide, sunt intelligen-
da. l. 1. §. si is, qui nauem, ff. de exerc. l. φ constitutū, ff. de test. mi-
li. cū solit s concor. maxime quia in calce statutorū ciuitatis Pa
pię cauetur φ omnia statuta intelligantur ad literā, & prout li-
tera sonat. ¶ Tertio, qa statutū in illis uerbis, & intelligatur de
fratribus & sororibus, siue ex vtroq; parente, siue ex parte patris
tm, clarissime vr excludere Ioanninā extāte Hieronymo fratre,
3 ex parte patris tm. Vnde cū in verbis non sit ambiguitas, †non
est admittenda voluntatis qstio. l. ille, aut ille, §. cū in verbis, &
l. non aliter, ff. de lg 3 & in claris non debemus hæsitare. l. cōti
nuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. Et quāuis durum uideatur psens
statutū & iniquum, est tñ obseruandū. l. prospexit, ff. qui. & a q.
gnimo si casus esset dubius, melius est verbis edicti seruire. l. Pu
blius §. 1. ff. de cond. & demo. uelle. n. nimiū subtilizare. vbi res
est clara, nihil aliud est, quàm pniciosè errare, fm Bal. in l. preci
bus, C. de impu. & alii. subst Prædictis tñ non obst. ōrium rñden
dū duabus infrascriptis considerationibus. Primo cōsidero, φ rō
4 fi. huius statuti nulla alia esse potuit, †q̄ vt bona conseruarētur
in familia & agnatione, vt in terminis firmat Bald. in l. maximū
vitiū, C. de lib. præte. & in l. Titia cū testō. §. Lucius. 2 ff. de le. 2.
& in l. cūctos populos, C. de sum. trin. & fide cath. & in l. 2. C. de
in ius uoc. & Imo. in l. si vero. §. de viro, ad fi ff. sol. mat. & sentit
Bar. in l. 2. §. videndū, ff. ad Tert. & expresse Ang. consi 68. Marti
nus, Io. de Flor. & Pau. de Cal. consi. 40. in 2. parte, pñs casus mo
dicā habet dubitationē, col. 1. Ex hac rōne motus Lud. Ro. ɔs.
16. viso themate, determinat, φ istud statutū (quatenus loquitur
de fratribus) intelligat tā de fratrib. defuncti pris, vel defunctæ
matris, & sic tā de patruis & auūculis, q̄ de fratrib. filiarum, qa
in omnib. militat prædicta rō. Quæ cū sola possit assignari, hr p
5 expressa, †ita φ ex illa statutū pōt ampliari & restringi, iuxta gl.
sing. in l. q̄uis. C. de fideic. de qua faciūt sensū Bal. & Raph. Cum.
in d. l. maximū uitiū, q̄ gl. ēt Ias. dixit procedere in correctoriis,
in l. a. in 2. lect. ff. de leg. 2. & Insti. de act. §. 1. Fel. in c. translato, in
fi. de ɔsti. & in c. si qñ, col. 1 de rescr. Imo rō, q̄ sola pōt assignari
hr p expressa, ēt in pęnalib. fm Pan. in c. fi. de rescr. ¶ Et φ hæc
6 fuerit rō huius statuti, probar a cessante rōne, †φ est solidū, &
efficax arg. l. gñalr. C. de epis. & cle. l. adigere, §. quāuis, de iur. pa.
c. cū cessante, de appel. c. quod pro necessitate, 1. q. 1. c. cum infir
7 mitas, de pœ. & remis. Nam frater †adoptiuus (stante prædicto
statuto) non excludit sororē, quia in eo cessat prædicta rō, vt de
terminat Ias. post alios, per eū relatos, in l. quicunque, §. prætor
ait, ad fi. ff. de in ius voc. Similiter frater arrogatus non excludit
filiā legitimā. & naturalē sororē suā, qa cessat in eo dicta rō. fm
Io. de Ana. ɔsi 27. uiso casu. sequir Ias. i l. gñalr §. cū aūt. C. de inst.
& subst. Sed pallegata ratio magis cessat in Hier. fratre ex parte
patris

patris tñ, qui respectu Inidę (de cuius hæreditate agitur) penitus
est extraneus nullo sanguinis vinculo, nullo affinitatis gradu
coniunctus, imo nec legali, prout frater arrogatur, cui huiõi sta
tuti beneficium denegatur. Vnde multo magis denegandũ ar-
bitror ipsi Hiero. ¶ Considero scdo, q ad hoc, vt frater exclu-
dat sororẽ, statutũ requirit, q bona sint aut fraterna, aut auita,
8 aut paterna, aut materna. Sed arguendo à pub. remota, † quod
est optimũ, & concludens argũ, fm gl. in l. qui se patris, in vers.
facultates. C. vñ liberi, ostendo, q bona, de quibus agitur (respe-
ctu Hieronymi) non possunt dici fraterna, nec auita, vt de se pa-
tet, cum non agatur de hęreditate fratris, nec aui. Non etiã pa-
terna, quia hic agitur de hęreditate Inidæ, primæ vxoris dicti Pe
tri Ant. cõis patris, & non de hęreditate ipsius patris. Nec dica-
tur, q Pet. Ant. pater successerit Inidæ vxori vigore statuti de
lucris matrimonialibus, & successiue Hieronymus successerit pa-
tri virtute pręsentis statuti, quia istud est à veritate alienũ, nã
statutum de lucris matrimonialibus, non vult (extantibus filiis
ex vxore defuncta) maritũ succedere, nisi in vsufructu. Vnde (cũ
ex Inida prima vxore extet Ioannina, vnica filia) concludendũ
est, q ex forma dicti statuti de lucris matrimonialibus sola Ioã-
nina dẽt matri succedere, & non Pet. Anton. maritus, & minus
Hiero. frater ex secundo matrimonio. ¶ Non ẽt dici põt mater-
na (ut pũenditur) plurib. rationibus. Primo, quia qualitas adiecta
9 verbo, † dẽt intelligi fm tps verbi, aut saltem fm tps, quo dispo
sitio sumit effectũ, l. in delictis. §. si extraneus ff. de nox. l. Titius.
ff. de testa. mil. traditur per Bar. & scrib. in l. ex facto ff. de vulga. &
pup. Sed ista qualitas materna relata ad ipsum Hierony. nullo
tempore verificari potest, cũ nõ sit filius Inidæ, de cuius hęred.
agit. ¶ Hinc dicunt Doctores per istam regulam, q filius Regis
natus ante coronationem, non dẽt succedere in Regno, tanquã
primogenitus Regis, q̃a ista qualitas, filius regis, non militat in
filio nato añ regnũ adeptũ, fm Bal. in l. in suis, de libe. & posth.
ff. & in l. imperialis, §. his illud. C. de nup. Bar. in l. Senator. C. de
dig. li. 12. & istud vltra auctoritates, quas adducere possem, vr p-
bari per tex. in c. Cenomanensem, 56. dist. vbi filii sacerdotis,
nati añquam pr esset sacerdos, impropriè dñr filij sacerdotis, &
ita ẽt vr tenere gl. in c. iam itaq;, 1. q. 4 Sed sic est, q ista qualitas
in bonis maternis, s. q soror extantibus fratrib. non succedat in
bonis maternis, relata ad ipsum Hiero non verificatur ullo vn-
quam tpe, ẽt tpe, quo dispõ sumit effectũ, & sic tpe successionis
(quia respectu ipsius Hiero. nati ex alia matre) bona dictę Inidę
non põt dici mña, cũ ipsa Inida solum gñauerit ipsã Ioanni-
nam. Scdo, quia vna determinatio respiciens plura determina-
10 bilia, † dẽt ea ęqualr determinare, l. iã hoc iure. ff. de vul. & pup.
dẽt ergo hæc determinatio bonorũ maternorũ, respiciens fratrẽ,
& sororem pariformiter ambos respicere, & põt requirit, q am
bo sint filij ipsius matris, de cuius bonis quęrit, sed ipse Hiero.
non est filius, ergo determinatio non refertur ad eum. Tertio
11 istud nomen maternũ est correlatiuum nomẽ, † vt de se patet,
& no. Ang. Inst. ad Orfi. in prin. sed respectu Hiero. nati ex alia
mře, nullã in casu nřo põt correlationẽ facere, igit &c. ¶ Et hęc
nřa consultatio clarior & verior apparebit ex rñsionib. accom-
modandis ad ɔ̃ria. Nõ obstat itaq. prima ratio, q Hiero. sit fra-
ter. Quia possũ rñdere vt s. dixi, q est frater impropriè, & nega
re, q de cõi vsu loquẽdi dicatur frater. Nec obstat authoritas Fe
ly. in dicto pœmio Grego. col. 3. quia rñdeo, q de cõi vsu loquẽ
di in Ticinensi patria, non potuit diuinare. Forte credendum si
bi esset, si q̃reretur de communi vsu loquendi Ferrariensis pa-
triæ, vñ oriundus fuit, vel de communi vsu loquendi in ciuita-
te Romana, vbi cum dignitate, & officio Auditoris Rotæ mo-
ram faciebat. Secus autem si de communi vsu loquendi alterius
regionis. c. 1. de consl. li. 6. Et traditur per Ioan. And. in ca. funda-
menta, de elect. lib. 6 Vel aliter. & verius, concedo, quod frater
germanus dicatur frater respectu patris, sed respectu matris (&
12 sic Inidæ) negatur aperto ore, † ipsum dici posse, vel nominari
fratrem cum respectu matris sit penitus extraneus. ¶ Non etiã
obstat scda ratio, quod statutũ loquať indistinctè de fratribus.
Quia respondeo, quod lex quantumcunque generaliter loqua-
13 tur, debet tamen restringi per rationem ipsius legis, † cum vltra
terminos rationis lex non trãsgrediatur, nec sit extendenda. l.
cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. Ratio enim statuti, est aĩa il-
lud viuificans, l. 2. cum glos. C. quæ sit long. consue. Et ad me-
tas rationis lex coarctatur, ut p Pan. in c. fi. de rescr. & per Fely.
in c. 1. in prin. de re iud. & in c. tũa nos, de iureiur. Et non solum
statutum coarctatur ad terminos rationis expreisè, sed etiam ɔ-
iectu ratę, c. suggestum, & ibi no. de appel. Et ratione autem dicti
statuti, vt bona conseruentur in agnatione masculorum illius,
de cuius bonis agitur, & ex aliis, supra adductis pro Ioannina, la
tis constat statutum restringendũ ad fratres respectiue, idest ad
fratres, qui respectu eius (de cuius successione tractatur) dñr fra
tres, & non generaliter ad quoscunque fratres. ¶ Non etiã ob-
stat tertia ratio, q statuta sint stricti iuris, & sterilia tanq̃ mulæ,
non recipientia interpretationem. Quia & si sterilia sint, tñ reci-
piunt interpretationẽ per punctũ rõnis, à qua regulant, vt patet
ex supra deductis. Et firmat Bal. in c. 1. de ɔsti. & in auct. ingres-
si, col. 1. C. de sac. san. eccle. & do. meus in l. 1. col. 3. C. de succes.
ædi. Quinimo statuta, quãquam strictissimè sint interpretãda,
interpretanda tñ sunt non solum declaratiua interpretatione,
14 † sed extensiua, restrictiua, & correctiua, ut late per Bar. in l. om-
nes populi, ff. de iusti. & iure. per Pet. de Anch. in c. canonum sta
tuta, de consti. per Alb. & Bal. in tract. statutorum. Nec est incõ
ueniens, quòd quælibet lex, quantumcunque odiosa, vel fauora
bilis, interpretationem admittat. Nam & priuilegia, quæ sunt
15 stricti iuris, † & Principum beneficia, quę fauorabilia sunt, pa-
tiuntur interpretationem, l. fi. vbi late Mod. ff. de const. Prin. &
latissime Fely. in c. causam, q̃ col. 8. & plurib. seq. de rescr. Simi-
liter & rescripta ad lites, quamquã odiosa, non reiiciunt inter-
pretationẽ, d. c. causam, quę & c. cum dilecta, eo. tit. Similiter re
16 stantium eulogia. † verisimilem, & iustam restrictionẽ, nõ abii-
17 ciunt, l. si seruus pluriũ. §. fi. ff. de leg. 1. Sed edicta Prætoris, † ra
tionabili acquiescunt interpretationi, l. ab hostibus, ff. ex quibus
cau. ma. Idem faciunt plebiscita, l. non quemadmodum, §. 1. ff.
ad leg. Aquil. Idem Senatusconsulta, l. item si filius, §. si minus,
& l. filium, ff. ad Macedo. & l. si filius, C. eo. tit. Idem Respõsa pru
dentum, l. dicere, §. 1. ff. de arb. Idem Principũ placita, l. ex facto,
18 ff. de uulg. & pup. l. fi. C. de eden. Sed & cõsuetudo † restringit a
ratione, quæ eam induxit, & ab illa ratione ampliatur ad simi-
lia, l. 2. C. quæ sit lon. consue. l. 1. C. de emanci. lib. l. de quibus, &
ibi latè habetur, ff. de legi. Cur igitur statuta non interpretabũ-
tur? Non etiam aduersatur quarta ratio, q statuta sint intelligẽ-
da ad literam, & prout litera sonat, ut cauetur in calce volumi-
nis statutorum. Quia statutum disponens, quòd verba intelli-
19 gantur ad literam, non remouet † interpretationes legitimas,
sed solum friuolas, secundũ Bar. in l. omnes populi, in 6. q. princ.
ff. de iusti. & iure. & ibi Ias. sequitur Bal. in l. quamuis, & ibi etiã
Ias. C. de impu. & idem Ias. in l. tam hoc iure, ff. de vulga. & pup.
& l. quamuis. ff. de in ius uoc. & in l. fin. C. de succes. edicto. Ale-
xan. in l. 1. ff. si certum petatur, & consi. 50. & consi. 80. col. 4 li-
bro primo, & consi. 113. col. 2. & pe. lib. 3. Pan. in prooemio Gre-
go. & ibi Fel. col. 4 Pau. de Castr. consi. 94. Aret. cõsi. 109. Barb.
consi. 39. col 2. & consi. 21. colum. 11. lib. 1. & consi. 7. col. 13. lib.
20 2. & alibi sępe. Faciunt, quæ dicuntur de clausula, † appellatio-
ne remota, per quam censetur solum remota friuola appella-
tio, l. prima. ff. a quibus appel. non lic. vbi Bar. idem dicit de clau-
sula, nulla exceptione obstãte, pro quo est tex. in c. ex parte, vbi
late Fely. de offi. deleg. & traditur per Alexan. consil. 133. super
quæstius, colum. 2. & sequen. lib. 5. & aliquid Fely. in c. si quãdo,
de rescrip. & c. causam, quæ col. 7. eo. tit. & in c. cum dilecta, col.
17. eod. tit. ¶ Non denique obstat vltima ratio, q statutum sit
clarum, dum se declarando dicit, & intelligatur de fratribus ẽt
ex parte patris tantum, quia respondeo, q si velimus adhærere
solum verbis literæ (prout faciunt Iudæi) forte videbitur clarũ
statutum contra Ioanninam; sed si velimus considerare mentẽ,
& rationem statuti, quæ magis est attendenda, quam verba,
21 † quæ debent intentioni deseruire, & non econtra, cap. 2. requi-
sis, de appellationibus, l. cum virum, C. de fideicom. l. si quis a fi-
lio, & l. penul. ff. de leg. 1. absit enim, quòd verborum vis tantum
valeat, quod melior sensu existat, lib. 3. de libe. præte. nam sub ius
go mentis consistunt verba tanquam sub suo proprio origina
li. Est enim mens, radix verborum, tanquam prima substantia,
teste Bal. in cap. mandatum col. 1. de rescrip. maxime in statutis,
quorum ratio ante omnia est inquirenda, secundum Bal. in l. si
quis seruo persuaserit, col. fi. C. de furtis. apparebit euidenter, q
illa verba de fratribus ex parte patris, intelligenda sunt quando
agitur de hæreditate patris, ut patet ex fundamentis supra factis
pro Ioannina. Et maxime ex ratione præalleg. ut bona conser-
uentur in agnatione illius, de cuius hęreditate agitur, quæ ratio
non militat in fratribus ex parte patris tantum coniunctis, nisi
quando agitur de hęreditate ipsius patris: secus quando tracta-
tur de hæreditate matris, prout in casu præsenti. Quod multis
aliis fundamentis ostenditur. ¶ Primo, dictum statutum est cor
rectorium iuris communis, videlicet Senatusconsulti Orficia-
ni, & d. l. maximum vitium, ergo ita interpretandum est, ut mi-
22 nus corrigat, † quàm sit possibile, c. cum dilectus, de consuet. l.
si serui vestri, cum gl. C. de nox. intelligendo autem statutum,
quãdo agitur de hęreditate cõis patris tñ, minus corrigitur ius
cõe, ergo talis interpretatio capiẽda est. Sunt enim statuta con-
23 formanda † iuri, & ęquitati, quis verba non patiantur, d. c. cum
dilectus, & ibi not. Pan. & Ias. in l. q̃q̃, C. de testa. mili. Confor-
memus igitur istud statutum cum rõne, & æquitate, ut nõ tenel
ligat excludere sororẽ a luctuosa matris hæreditate fauore fra-
tris ex parte patris tantum, cum respectu matris non dicat fra-
ter. Est. n. huiusmodi statutũ rigorosũ, fm Bal. in auct. res quę,
col. pen. C. cõia de leg. Itẽ est odiosum, fm Bald. in l. certum in 1.
no. C. vnde cog. ergo restringendũ, reg. odia, de reg. iu. lib. 6. Im-
mo fortius, ad quid laboramus tantũ circa interpretationẽ dicti
statuti, cũ s. conclusum sit, q ipse Hieronymus respectu ipsius
Inidę, de cuius bonis agitur, nõ possit aliquo modo dici frater.

24 ¶ Secundo probatur sic, nouum statutū ēt posterius, † declarat
aliud, l. sed & posteriores. ff. de leg. firmat Bal. in c. 1. de præscr. &
in l. omnes populi, circa fi. ff. de iust. & iu. & Iaf. in l. triticū. in glo.
2. ff. de ver. obl. & in l. si quis ex argentariis, §. si initium, in 3. no.
ff. de edē. Modo post dictum statutum sequitur statutum de lucris
matrimonialibus, quo cauetur, ꝙ mortua vxore filii nati ex
ea illi succedant, vsufructu marito reseruato. Si modo diceremus,
quod fratres nascituri ex secunda vxore, dērent succedere,
oporteret, quod interim hæreditas non deferatur filiabus natis ex
vxore defuncta, sed staret in suspenso, quod esse non p̄t. l. hēditas
ex dic. ff. de hær. inst. & re uera iste casus non habet probabilem
dubitationem. Præterea si recte aduertatur, si frater ex pte
p̄ris tm̄ excluderet sororem ex prima vxore natam, qn̄ de eius
successione agitur, certe prima statutum corrigeret sm̄: nam
primum sororem excludit stante fratre, sm̄ vero admittit filiū
natum ex matre, vsufructu marito reseruato, sed Ioan na est filia
nata ex matre, quæ nullo iure a fratre non nato ea muliere, de
cuius successione agitur, excludi p̄t, merito statutum p̄ferēs fratrem
ex parte patris tm̄, intelligitur qn̄ de patris hæreditate tractatur,
ut contrarietas euitetur, sm̄ Bar. in d. l. oēs populi, in 3. q. 6.
q. princ. & in extraua. ad reprim. in verb. non obstāte, & in l. sanctio
legum, ff. de pœn. Io. And. in c. cum expediat, de elec. in 6.
& Bal. in l. pe. in fi. C. per quas perso. no. acq. & in l. executorē,
C. de execu. rei iud. nec rō etiam ordinis admittit, vt primū statutum
corrigat sm̄, sed vt nouissimum corrigat antiquū, l. pacta nouissima,
C. de pact. & correctio est euitanda, d. c. cum expediat, et
l. unica, C. de inoff. dot. & ꝙ non reperitur correctū, stare non
prohibetur, l. p̄cipimus, C. de app. l. sancimus, C. de test. & verissima
25 ma est conclusio, ꝙ statuta restringenda sunt † per aliud statutum,
vt ꝯtrarietas euitetur, & ita distinguendo, vt s. dixi, vtrūque
seruabitur statutum in casu suo, & ꝯtrarietas euitabit, ergo hmō. interpretatio
capienda est, §. 1. & §. quibus, in s. consti. Cod. & maxime
cum ita intelligendo id seruetur, ꝙ est iustius, & æquius:
nam iustius, & æquius est, filiam potius debere succedere matri
suę, q̄ Hieronymum, qui respectu dotis materne extraneus penitus
hē, d. l. maximum uitium, C. de lib. p̄t. Nam omnis interp̄tatio
æquitatem desiderat, l. in his. ff. de ꝯd. & dem. Bal. in l. cum
allegas, ad fi. C. de vsur. & in auct. ad hæc, eo. ti. Tertio, ꝙ illa verba,
ex parte patris tm̄, sint intelligenda, qn̄ agitur de hæred. cōis
patris, & non qn̄ disputatur de hæreditate primæ vxoris, probatur
clarissime ex verbis præcedentib. & sequentibus, iuxta text.
in l. si seruus plurū. §. fi. de leg. 1. In primis pondero verba sub.
quæ sunt negatiua, & consequenter priuatiua, videlicet, mulieres
non veniant ad successionem cum fratrib. Ex istis verbis colligitur,
intentionem statuentium fuisse denegare successionē
sororibus eo casu, quo fratres simul cum sororibus succedere
26 poterant. Illa n. dictio monosyllaba, † cū est coniunctiua, & actū
simultaneum requirit, l. si mulieri. ff. de vsuf. accresc. traditur p
Bar. in l. Gallus. §. 1. ff. de lib. & posth. Bal. in rub. C. de inst. & in
l. 1. §. ubi āt. C. de cadu. tol. ¶ Item pondero illa verba posita in
nigro, non faciant partem cum fratribus, quę priuant sorores
successione eo casu, quo fratres faciebant partem cum sororib.
Et clarius illud p̄batur ex illis verbis, Pro rata sibi contingente.
Sed Hieronymus est frater ex p̄te p̄ris tm̄, ergo nō p̄t dici, ꝙ
27 faciat partem, † qa de iure non admittitur ad partem, l. si duobus.
in prin. & §. fi. & l. hm̄ōi, §. si Titio, ff. de leg. 1. Item non potest
dici, quod Ioannina priuetur parte, & portione sibi contingente,
cum non sit, qui unquam cum ea partem fecerit, cū priuatio
præsupponat habitum. l. decem, de verb. obl. c. ad dissoluendum,
de despon. impub. sed in præsenti casu ista verba, nō veniāt
ad successionem, & non faciant partem cum fratribus, nō possunt
esse priuatiua, quia de iure compertum non habeo, qd frater
ex diuersa matre excludat sororem a dote matris ipsius sororis,
quia filia succedit matri, tot. tit. ad Orfici. ut supra probaui,
& sic alias ipsa soror non veniebat cum fratre, sed in totum
succedebat. Ergo restat concludendum, quod statutum non p̄cedat
in casu nostro, quia verba non conueniunt, l. 4. §. toties.
ff. de dam. infec. & l. quod constitutum, de test. mili. sequitur ēt
declaratio illorum verborum, de fratribus ex parte patris tantū,
vt effectum habeant, qn̄ agitur de hæred. patris, quo casu soror
faciebat partem fratri, & eꝯ. Nec quispiam dicat, quod ea quo
Pe. Antonius pater ipsius Ioanninæ simpliciter eā dotauit post
mortem dictæ Iulidæ matris suæ, ꝙ vr̄ potius eam dotasse de bonis
mr̄is, & sic de dote materna, q̄ nunc petit ipsa Ioannina, q̄
de proprio patrimonio ipsius Pe. Antonii, quia in ꝯtrium habemus
casum in l. fi. C. de dot. promis. vbi est casus in fortioribus
28 terīs, ꝙ ēt si pater dicat se dotare de bonis suis, † & mr̄is, ꝙ tn̄
adhuc solum intelli de suo proprio dotare, ꝙ late ꝯprobat, & sequitur
Iaf. in §. fuerat, Insti. de act. plus ēt p illū text. ꝯsuluerunt
Doct. Perusini, ꝙ ēt si pr̄ daret mille in dotē filię computato ex
eo, quod habere posset tam in bonis patris, quam in bonis matris,
quod etiam istis verbis non obstantibus, poterit filia petere,
ac consequi hæreditatem maternam, quos sequitur, & refert
Bald. Nouellus Perusinus in tractatu, de dote, in 6. parte. in 6.
priuileg. licet Iaf. in lege prima, soluto matrimonio. ff. dicat se
de hoc ultimo dubitare.

RESPONSVM. VI.

MAter In luctuosa filii hēditate p̄ferri amitę, religionem professę, etiam, quòd consanguinei paterni (secundum legem municipalem) matrem excludant, modo alia lege caueatur, quod religiosi ab intestato non succedant, vel quod religiosi non gaudeant beneficio statutorum, nec enim libertati ecclesiasticę aduersantur statuentes, qui statutorum suorum beneficia clericis cōferre recusant.

SVMMARIVM.

1 *Amita dicitur consanguinea paterna.*
2 *Statuta prohibentia, ne religiosi succedant, non valent.*
3 *Laici beneficia suorum statutorum denegare possunt clericis; licèt aliquid in eorum præiudicium statuere non possint.*
4 *Clerici agentes in foro seculari, tenentur seruare statuta laicorum.*
5 *Statuti alicuius uti beneficio volentes clerici, pati debēt censurā alterius.*
6 *Priuilegiū referens se ad alia priuilegia, nō probat, si non ꝯstet de relato.*
7 *Monacatbus non facit perdere originem.*
8 *Ratio ampliat dispositionem, etiam ad casum comprehensum.*
9 *Statuti clericorum beneficia, clericis incolis ratione onerum spiritualiū concessa creduntur.*

Respon. Interpreta.

TRes Præsupponuntur constitutiones municipales, quarum una cauetur, ꝙ mortuo filio sine descendentibus, & absq; fratre, vel auo, & absq; fratre, vel filio fratris mater succedat in tertia parte, in reliquo verò succedant consanguinei paterni. Alia verò disponitur, quod clerici, siue religiosi, non gaudeant beneficio statutorum, nisi Episcopus obseruauerit modum ipsorum statutorum in foro suo, & eodem modo ius reddat laicis. Tertia verò dictat ꝙ dedicati, vel professi aliquam regulam, non succedant ab intestato. Contingit, ꝙ decessit Titius relicta matre, & amita professa in religione diui Franc. Dubitatur, an hæc amita excludat matrem a duabus partibus, stante prima constitutione de qua supra. Et super hoc consilium quæritur. ¶ Visis præmissis statutis, & eorum verbis mature consideratis, prima facie contra matrem respondendum videbatur ex eo, quia amita
1 dicitur ꝯsanguinea p̄rna, † cu sit soror patris, §. tertio autē gradu. Insti. de gradi. Soror enim omnia iura consanguinitatis vere obtinet. § nec ideo insti. de leg. agn. succes. Quinimo soror vterina potest dici consanguinea, secundum Io. And. in rub. de consang. & affin. Vnde cum verba statuti conueniant in capite admissiuo, consequens est, quod conueniat dispositio, l. 4. §. toties ff. de dam. infec. l. quod constitutum, ff. de testa. mil. Nec obst. si dicatur, quod hæc amita cum sit professa, non debet gaudere beneficio statutorum, nec ab intestato succedere, iuxta tenorem aliarum duarum constitutionum, de quibus in themate. Quia prædictæ duæ constitutiones sunt ipso iure nullæ, & inualidæ tanquam contra libertatem ecclesiasticam, auth. cassa, & irrita. C. de sacros. eccl. Et quod statuta prohibentia, ne religiosę
2 succedant, † non valeant, firmat in specie Bart. in l. fin. C. de pac. distinguendo an per verba præsenti temporis, an per verba præsentis temporis, statutum excludat religiosas personas; nam si per verba præteriti temporis loquatur, vult Bart. statutum non valere. Cum igitur præmissę constitutiones loquantur per verba præteriti temporis, certè non valebunt. Imò cōis opinio est, quod etiam non valeant, si loquatur per verba præsentis tēporis secundum dominum Alex. consi. 139. viso themate, lib. 2. & idem attestatur dominus meus in d. l. fi. per tex. in l. Deo nobis, C. de episc. & cler. & per plura alia, quæ videri possunt. Vnde videtur ꝙ amita professa possit acceptare statuta laicorum, quatenus pro se faciunt, cętera autem præiudicium afferentia reprobare, c. ecclesia Sanctæ Mariæ, de consti. c. bene quidē, 96. dist. traditur per Pau. de Cast. post Bar. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. & in cōsi. 304. primum dubium, in 2. parte, in prin. ¶ Prædictis nō obst. Christi eiusq; genetricis, duorumq; Siri, & Augustini, Patronorum meorum inuocato præsidio, ꝯtrariam amplector sniam vt veriorem. Pro cuius declaratione præmitto, qd mater excludit de iure cōi amitā in luctuosa hēd. filii. auth. defuncto. C. ad Tert. & Inst. eo. §. 1. Hoc sic præmisso, dico, ꝙ mater debet etiam hoc loco excludere amitam, non obst. primo statuto, cuius beneficio amita vti non potest triplici ratione. ¶ Primo, quia ex forma secundæ constitutionis, professę p̄hibētur vti beneficio statutorū. Et licet laici non possint statuere in præiudiciū religiosorum. d. capit. ecclesia Sanctæ Mariæ, pos-
3 sunt tamen denegare religiosis † beneficia suorum statutorū vt est tex. in l. si quis curialis. ibi, prodesse non patimur. C. de episcop. & cler. & ibi Bal. & Ful. ea illo tex. Et idē dicit Pau. de Ca. post Bald. & alios, in d. authen. cassa, quod valet statutum laicorum,

rum, disponens φ clerici non gaudeant beneficio statutorum,
nisi ipsi in sua curia eadem statuta seruauerint. Sequitur dom.
meus Ias. in l. de quibus, col. 3. ff. de legi. & Fel. in d. c. ecclesia san
ctę Marię, vbi alias adducit auctoritates. Nec ista constitutio di-
citur contra libertatem ecclesiasticam, ex quo non aufert reli-
giosis aliquid, quod sibi competat de iure communi, vel ex spe
ciali priuilegio, ut declarat Bal. in d. l. de quibus, versi. sexto quæ
ritur, & Dec. consi. 114. col. 2. suum. n. denegat auxilium, nō tuū
tollit, ut no. in l. assiduis, C. qui pot. in pig. hab. Et si forte dica-
tur, φ prædicta constitutio, denegans religiosis beneficia statu-
torum, intelligenda veniat respectu ordinis procedendi, pon-
derando verba rub. qualiter debeat reddi ratio clericis forensi-
bus & illud verbum, modum statutorum, &c. Respondeo, φ
illa verba, qualiter debeat reddi ratio, tam ad modum procedē
di, quàm diffiniendi, adaptantur, l. ius pluribus, ibi, prætor quo-
que ius reddere dicitur, cum inique decernit, & l. iustitia, ff. de iu
sti. & iu. & Inst. eo. § iuris pręcepta. Quinimo talis constitutio
ad modū diffiniendi solum referenda est, aliàs superuacua fo-
ret & inutilis: quia respectu ordinis procedendi clerici agentes
4 in foro seculari, † tenentur seruare statuta laicorum, secundū
☞ gl. *communiter* approbatam. in c. quod clerici, de fo. compe. ubi
Pan. & alii late, & Gemi. consi. 73. col. 1. vbi ampliat, etiam quò
ad pœnam contumaciæ, quia talis pœna respicit litis ordinato-
ria, non decisona. ¶ Secundo, quia clerici volentes vti beneficio
5 alicuius statuti, † debent pati censuram alterius, secundum Bal.
in l. omni, C. de sacros. eccl. vbi signanter determinat, Laicum
posse opponere exceptionem præscriptionis, prouenientē ex
forma vnius statuti contra ecclesiam agentē beneficio alterius
statuti. Et magis in terminis dixit Bal. in l. 4. C. ad leg. Falc. φ ec-
clesia volens succedere in executione statuti, debet pati censu-
ram alterius statuti detrahentis Falc. Et dixit idem Bal. in l. 3. C.
de ℨhen. empt. φ clerici volentes se iuuare beneficio statutorū,
tenentur ipsa statuta seruare. Infero ergo, φ cum hęc amita p-
fessa, velit vti adminiculo primi statuti, teneatur pati censuram
aliorum duorum statutorum, de quib. in themate, & per hoc
allego in terminis Decium in consilio 114. per totum, vbi tenet,
φ statutum φ professi non succedant, valet quantum ad exclu-
dendum professam a beneficio successionis, quæ defertur a le-
ge municipali. ¶ Tertio, quia hęc amita incapax est successio-
nis, cum sit professam regulam beati Franc. cle. exiui de paradi-
so, de verb. signif. Nec ob. duo priuilegia mihi exhibita. Primū
Clementis IIII. quia illi fuit derogatum per Clementem V. in al
le. cle. exiui. Non etiam obst. secundum priuilegium Leonis X.
concludentis huic monasterio omnia priuilegia concessa reli-
gioni S. Augustini, quia in actis nulla fuerunt edita priuilegia re
ligionis S. Augustini. Vnde istud secundum priuilegium, refe-
6 rens se ad alia priuilegia, non probat, † cum non constet de re-
lato, auct. si quis in aliquo documēto. C. de eden. l. 10 testamen-
to, ff. de cond. & demon. Et posito, φ constaret dictam amitam
ex priuilegio aliquo successionis esse capacem, tamen nihil pri
uilegium operatur in casu, de quo agitur; tum quia amita ex for
ma iuris communis, tum ēt ex forma statutorum, ut s. deduxi,
reperitur exclusa. Ex istis satis patet responsio ad contraria s. de-
ducta. Nec ēt obstat si dicatur, φ statutum φ dedicati non suc-
cedāt, & statutum quòd existentibus fratribus, essent superflua,
si statutum, qualiter reddi debeat ratio clericis, intelligeretur
etiam loqui de statutis respicientibus decisoria litis. Quia incon
ueniens non est, facere legem generalem pro regula, deinde
subnectere aliquas leges speciales, ut ff. de reg. iu. per totum, iun
ctis iuribus specialibus. Præterea, statutum, qualiter reddatur
ratio, &c. loquitur limitatiue, nisi ipsi clerici obseruauerint ea-
dem statuta in foro suo. ergo non erit superfluum, quia addit
l. ius ciuile, cum similibus. ff. de iusti. & iure. Nihil etiam facit,
quòd statutum in rub. loquatur de clericis forensibus, & hæc
7 monialis origine sit Papiensis, quam originem † non perdidit
per monachatum, secundum Bart. in l. 1. ff. ad municipa. & Pan.
in cap. postulasti. de rescrip. Quia respondetur pluribus modis.
Primò, quòd nigrum generalius est rubro, vnde non debet re-
stringi a rub. vt in Auct. vt eccles. Roma. gaud. &c. colla. 2. Secū-
dò respondetur, quòd ratio statuti ea fuit, quia clerici & religio-
si non viuunt statutis in suo foro, quę cum militet etiam in cle
ricis & religiosis non forensibus, militabit etiam dispositio, l. a
Titio, ff. de verb. oblig. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Ratio enim am-
8 pliat dispositionem, etiam † ad casum non comprehensum
ex verbis. l. cum pater, §. dulcissimis. ff. de leg. 2. Tertio respon-
detur, quòd hęc monialis est religiosa forensis, quia non habi
tat in agro Papiensi, nec sustinet onera spiritualia, quorum cō-
9 templatione statutum noluit denegare suum beneficium † re-
ligiosis incolis & non forensibus, secundum Pau. de Cast. con-
si. 424 ad primum, in a. pan e. Nam qui sustinent onera spūalia
in loco, & quorum orationib. conseruatur ciuitas, debent etiā
gaudere beneficiis statutorum, ut per Ancha. consi. 60. ista quę
stio est parum dubia. versicu. præterea. & Lap. alleg. 105. colu. 7.
versi. item illud. & Dec. in d. consi. 114. col. 3. cum igitur sit pro-
fessa in monasterio Terdonēn. nec sopportet onera spiritualia
cum Papiens. nec etiam gaudebit beneficijs statutorum, cum
sit religiosa forensis.

RESPONSVM VII.

Nepotibus Matris hæredibus legitimam pe tentibus, obstat maternæ renunciationis exceptio (quanquam ex propria persona agant) si mater dote contenta nihil aliud petere iurauerit. Considerata præsertim prouincialis statuti censura, qua nepotibus dos materna in legitimam imputatur, saluo iure supplementi, nisi renunciatum sit cum iuramento. Quod statutum etiam inter clericos obseruandum est, cum priuilegiis clericorum non aduersetur.

SVMMARIVM.

1 *Verba in dubio, sunt intelligenda secundum iuris dispositionem.*
2 *Pactum matris, non nocet filijs.*
3 *Nepotes ex filia præmortua, an viuente auo habeant ius petendi legitimā ex persona propria, ēt si eorum mater eidē denunciauerit cū iuramēto.*
4 *Tempus acceptationis dotis loco legitimæ, subrogatur loco temporis mortis paternæ.*
5 *Exceptio debet intelligi secundum terminos dispositionis præcedentis, nu. 6.*
7 *Lex, & statutum, debet intelligi in casu dubitabili.*
8 *Iura sua remittentibus, non est dandus regressus.*
9 *Argumentum a contrario sensu, etiam in statutis valet.*
10 *Statuti pars vna clara, debet declarare aliam partem obscuram.*
11 *Statutum laicorum obseruandum est etiam inter clericos in foro ecclesiastico, quando statutum iniecit vinculum ante clericatum.*
12 *Legitimæ, & eius supplemento, an renunciatum videatur ab eo, qui generaliter & indistincte bonis paternis renunciauit ex causa cuiusdam stipulationis seu pacti, & nu. 13.*

Respon. Interpreta.

Viso, Et pro tenuitate ingenioli mei, cōsiderato sta-
tuto, de quo in themate, prima consideratione
videbatur, φ statutum in ea parte, in qua pp renun-
ciationem matris excludit nepotes a supplemento
legitimæ eis debitæ in hæreditate aui materni, intelligendum
esset, qñ ex persona matris petitur supplementū, non qñ ea per
sona propria, pluribus rōnibus. ¶ Primo, quia verba statuti non
conueniunt nepotibus, qui ex persona propria petunt integrā
legitimam, non obstante, φ eorum mater fuerit dotata de bo-
nis aui, ſm Bald. in l. qui superstitis. ff. de acq. hær. ergo non con
ueniet dispositio. l. quod constitutum. ff. de testam. mil. l. 3. §. to-
ties. de dam. infec. ¶ Secundo, quia præcedentia declarant se-
quentia, l. si seruus plurium. §. si. ff. de leg. 1. Cum itaq. in p̄ceden
tib. statutum disponat, φ liberi succedant in dote materna, po-
stea dicatur φ ipsis liberis saluum sit ius agendi ad supplemen-
tum legitimę in bonis aui, nisi renunciatum fuerit cum iur̄o,
vr̄ statutum intelligendū de legitima debita liberis, tanq̄ hr̄dib.
matris, & non ex persona propria. ¶ Tertio (& istud apud me
maiorem vr̄ dubitationem facere, quia illa verba, nisi renun-
ciatum sit cum iur̄o, vīr intelligenda, nisi sit renunciatum ab
ipsis nepotibus, non si a prædefuncta matre) quia in dubio ver-
1 ba sunt intelligenda † ſm iuris dispositionem, ut per Bart. in l.
hęredes mei, §. cum ita. ff. ad Treb. & non sunt trahenda ad sen-
sum iniquum. l. si. §. in computatione. C. de iu. delibe. ſm. autem
ius cōe renunciatio matris non præiudicat filiis, & sic nepotib.
respectu aui, quominus ex persona propria possint agere ad le
☞ gitimam, ſm *cōem* Doct. sniam, de qua in d. l. qui superstitis.
2 ¶ Item, iniquum vr̄, φ pactum matris † noceat filijs, l. si vnus,
§. ante omnia, ff. de pac. l. non debet. ff. de reg. iur. ergo vt effu-
giamus iniquitatem, & iuris correctionem, quę est euitanda. l.
vnica. C. de inoff. do. c. cum expediat. de elect. lib. 6. dicamus φ il-
la verba, nisi renunciatum sit cum iur̄o, intelligantur de renun-
ciatione nepotum, non filiæ. ¶ Præmissis non obstantibus, ad-
hæreo responsis celeberrimi iurecons. do. Laugenij, qui iuridi-
cè absoluit præsentem articulum. Et anteq̄ demonstrem ex ver
bis statuti clarissimè nepotes excludi, liber (pro maiori iustifi-
catione ipsius statuti) ostendere ēt (semota municipali constō-
ne) de iure cōi ſm ea, quæ proponuntur, nepotes hoc loco nō
esse admittendos ad petitionem legitimæ, etiam ex persona
☞ propria. Licet enim Doct. *cōiter* teneant, φ nepotes ex filia mor
3 tua, † viuente auo, habeant ius petendi legitimam ex persona
propria, etiam φ eorum mater renunciauerit legitimæ cum iu-
ramento, ſm Bar. & cōiter Doc. in d. l. qui superstitis, & in l. pa-
ctum, quod dotali. C. de colla. ea ratione, quia matris renuncia-
tio censetur facta sub conditione, si eidem deferatur, quæ dela-
ta non potest dici, nisi post mortem aui, l. 1. §. si impuberi, ff. de
colla. bono. vnde (cum defecerit conditio præmortua filia) non
debet renunciatio effectum habere, & nepotibus præiudicare,
vt traditur per Bar. in l. 1. §. si sit nepos. ff. de collat. do. & quibus
ex persona propria, lege sic disponēte, legitima debetur in hæ-
reditate aui, §. aliud quoque capitulum in Auth. vt cum de ap-
pel. cog. Tamen ista cōis opin. limitatur, ut procedat in renun-
ciatione

ciatione simplici; secus in renunciatione cum iuramento, ſm
Lud. Rom. in d. l. qui superstitis, quem ſ. ſequitur Dec. consi. 18 t.
satis nota est quæstio. col. 1. & in l. pactum. vbi idem tenuit Bal.
C. de colla. ¶ Et ſm hanc opin. quando nepotes sunt hæredes
matris, quæ renunciauit cum iuro, & vocauit se tacitam & cō-
tentā pro dote sibi tradita pro sua legitima, recolo me alias cō-
suluisse; quia si mater vixisset plusquam pater, stāte renunciatio
ne, nepotes, nec ex persona ꝓpria, nec ex persona matris, pos-
sent petere legitimam in hæreditate aui. Idem qn̄ mater, quæ re
cipit suam legitimam viuente patre mortua est antequam pa-
ter. ratio, quare idem dicendum sit, euidens est; quia tempus ac
ceptationis subrogatur loco tpis mortis paternæ. Vnde sicut si
mater recepisset legitimam post mortem sui patris excluderē-
tur nepotes; ita qn̄ recepit in uita, & confessa fuit illam integrā
habuisse, arg. l. in contractibus. C. de non nu. pecu. & hac ratio-
ne dicitur, ꝙ filia in vita patris accepit aliquid loco suæ legiti-
mę & postea augentur facultates patris; ꝙ nihil vltra habebit,
4 quia tempus acceptationis dotis loco legitimę. † subrogatur lo-
co temporis mortis paternæ. sequitur Bald. in l. quamuis, C. de
fideic. & Barb. in c. cum M. Ferrar. de constitu. & est cōis opin.
vt per Cur. sen. consi. vlt. Vnde sicut excluderentur nepotes a le-
gitima, si mater eam recepisset post mortem patris, ita dicamus
eos excludi, qn̄ mater recipit legitimam in vita aui. & licet Pau.
de Cast. & Alex. in d. l. pactum tenuerint ꝯ Lud. Ro. & Dec. non
tn̄ quicquam adducunt, quod vrgeat. Nam illa ratio, ꝙ mater
censeatur renunciasse legitimę subst cōditione, si ei deferatur,
cessat isto casu, quia censetur renunciasse, quia eam habuisse
vr̄ post mortem patris, cum tempus acceptationis trahatur, &
subrogetur loco tpis mortis. ¶ Non etiam obstat illa rō, ꝙ ma-
ter non possit præiudicare nepotib. in legitima eis debita ex per
sona propria, quia verum, si non essent hr̄des matris. Sed quia
sunt hæredes matris, quę censentur legitimā recepisse post mor
tem patris excluduntur, quia legitimam habuerunt ex persona
matris; & quæ legitima ad eos peruenit cum ea causa, cum qua
erat apud matrem. Et sic nepotes excluduntur, non quia mater
renunciauerit, sed quia in legitima successisse vr̄ patri suo. Nō
obstat si dicatur, ꝙ mater non habuit integram legitimam; quia
respondeo, quod nepotes non possunt contrauenire confessio
ni maternæ, quę confessa fuit cum iuramento se tacitam, &
contentam pro integra sua legitima, l. cum a matre. C. de rei
vend. cum vul. & confessio defunctæ matris, censetur confessio
hæredis, vt in Auth. de iureiur. a mor. pręsti. cum si. & ꝯ propriā
confessionem nullus auditur. l. gn̄aliter. C. de non nume. pecu.
c. per tuas de probat. Et sic ista opin. Lud. & Dec. hoc modo de
clarata, vr̄ in puncto iuris verior. q̄ etiam amplexus vr̄ Old. cōst.
40. breuiter vr̄. & Bald. consi. 403. punctus talis est, lib. 1. Et dato,
ꝙ super isto puncto esset hęsitatio inter Doct. tn̄ statuentibus
opi. Lud. Ro. & sequacium visa fuit iustior, & probabilior. Et ꝙ
statuētes hoc voluerint, & disposuerint, ostēdo ad oculū. ¶ Sta-
tutum hēt tres partes, & in omnib. tribus declarat dubitatio-
nes, quę sunt inter Doc. circa intellectum, l. dos a patre. C. solu.
matr. de quib. ibi per scrib. & per. Bart. & alios in l. post dotem.
ff. sol. mat. In prima resoluitur dubitatio, qn̄ pater non est stipu-
latus sibi restitui dotem profectitiam, an mortua filia ad patrē,
vel ad liberos filiæ dos debeat pertinere. In secunda resoluitur
dubitatio, qn̄ pr̄ est stipulatus dotem sibi restitui. In tertia resol
uit dubitatio, qn̄ ex forma statuti, vel ex pacto mortua vxore ma
ritus dēt lucrari dotem. In prima parte (in qua versatur disputā
tio nostra) deciditur, ꝙ ipsi liberi habeant dotem maternam, &
in ipsa succedant, quam succedendo cōputare debent in legiti-
mam, quodq. prędictis liberis sit ius saluum agendi ad supple-
mentum legitimę in bonis aui eis debitę, nisi renunciatū fuis-
set cum iuro. Hęc verba sunt statuti, q̄ mihi vīr clarissime deci-
dere casum pręsentis dubitationis, quia si liberi sint hęredes ma
tris, tenentur dotem imputare in legitimam eisdem liberis de
bitam, nec pn̄t petere supplementum, si illi sit renunciatum
cum iuro. Vnde dicam cum Bald. Habes statutum, serua statu-
tum. maxime si de modo succedendi disponat, ut per Cur. sen.
consi. 13. col. 4. & consi. col. 2. Quod aūt istud statutum exclu-
dat nepotes petentes legitimam ex persona propria, ꝓbatur ex
illis verbis, legitimę eis debitę. Non. n. pōt dici legitima eis de-
bita ex persona matris defunctę, d. l. 1. §. si impuberi. est ergo ne-
cessario dām. ꝙ statutum loquatur de legitima eis debita ex p-
sona propria. Exceptio ergo illa, nisi renunciatum fuisset cum
iuro, debet intelligi, secundum terminos pręcedentis dispositio
5 nis, † a qua facta fuit. l. nam quod liquide, §. si ff. de pe. leg. no. in
l. 1. ff. de reg. iur. Est ergo sensus statuti, ꝙ in bonis aui nepotes,
computata dote materna, agere possint ad supplementum legi-
timę eis debitę ex persona propria, nisi renūciatum fuisset sup-
plemento cum iuramento. Exceptio. n. extrahitur de corpore
6 pręcedentis dispositionū, † & ponit contrarium eius, quod in
ea continetur, ut pulchre ostendit Curt. sen. consi. 64. col. 3. Et
hic intellectus verior, & clarior apparebit ex responsionib. con-
trariorum. ¶ Non obstat ergo, dum primo loco dicebatur, ꝙ

verba statuti non conueniunt nepotibus agentib. ad legitimam
ex persona propria, quia oppositum destruit oppositum. Nam
adeo bene conueniunt, ꝙ aliter interpretari non pn̄t, ut patet
ex prædictis. Nec refragatur illud verbū, supplementum; qa ex
quo statutū vult dotē maternam computari nepotib. in legiti-
mam eis debitam; hoc respectu nepotes dicuntur agere ad sup-
plementū ex persona propria. ¶ Non obstat secunda rō, quia
fateor statutū velle, ꝙ liberi sint hæredes matris, ad hoc vt dos
eis cōputetr̄ in lītimam: & ad hoc ꝙ renunciatio matris eis pre-
iudicet, non aūt vult nepotes agere ad supplementū, tanq̄ hr̄des
matris. Quia mr̄i mortuæ ante auū nulla debetr̄ legitima, d. §. si
impuberi. pn̄t agere nepotes nō pn̄t ad supplemētū ex persona
matris. ¶ Non obstat tertia rō, ꝙ illa exceptio, nisi renunciatum sit
cum iuro, debeat intelligi de renunciatione nepotū; quia r̄ndeo,
ꝙ statutū de renunciatione matris intelligendū est, duab. rōni-
7 bus. Primo, qa lex & statutum † dēt intelligi in casu dubitandi.
l. quod Labeo, ff. de Carb. edic. l. r. in fi. & ibi gl. ff. de munic. & di
xit Pan. in c. quia V. col. 2. de iud. ꝙ ibi ex statuto pn̄t elici duo in
tellectus, quorum alter est dubitabilis, alter non. nos debemus
sequi intellm̄ dubitabilem. In proposito, si intelligamus statu-
tum de renunciatione nepotū, nullam habebit statutū rōnem
8 dubitandi. Quis. n. dubitat, ꝙ remittentibus iura sua † non sit re-
gressus dandus. l. quæritur. §. si venditor, ff. de ędil. edic. maxime
cum iuro, c. quāuis, de pac. lib. 6. Imò cōis est Doct. sententia, ꝙ
renunciatio generalis cum iuro, pręiudicet renunciantib. etiam
in legitima, ſm Bald. & Mod. in l. si qn̄. §. & gn̄aliter, C. de inoffi.
testa. & Dec. ꝯsi. 26. cum si. intelligamus ergo statutum, ꝙ volue
rit remouere illam magnam dubitationē & altercationē, quę
est inter Doct. An renunciatio matris pręiudicat filiis eius hr̄di
bus in legitima. Confirmatur, quia statutum aliter intellm̄ esset
frustratorium, & nihil operaretur vltra ius cōe, ꝙ non est dicen
dum, l. si qn̄. ff. de leg. 1. traditur per Bart. in l. 4. §. prætor ait, ff. de
dam. infe. ¶ Tertio, ꝙ de renunciatione matris, non nepotum
sit interpretandū, ostenditur sic. Statutum negat nepotes posse
agere ad supplementum legitimæ eis debitæ, vbi renunciatum
fuit cum iuro. & sic vult legitimam, siue supplementū esse debi
tum, sed obstare renunciationem. Istud stare non potest, si in-
telligatur statutum de renunciatione nepotum, quia si nepotes
renunciassent, nō posset dici legitima eis debita, l. debitor. ff. de
uer. sig. & l. creditores. ff. eo. tit. Quarto, nepotes excludūtur per
statutū a legitima eis debita, si dos tradita matri p auum ascen-
dat ad suā lītimam. Ita sonant illa verba, Si dos data ad lītimam
nō ascēdat, a sensu ꝯtro. l. 1. §. huius rei fortissimū est argumen-
9 tū. ff. de off. eius. quod arg. † maxime ꝓcedit in statutis loquētī-
bus in casu non disposito a iure cōi, vt in casu nr̄o, in quo nō re-
peritur decisio facta per legem aliq̄ ſm Bart. in l. oēs populi, in
6. q. prin. ff. de iust. & iu. Mod. in d. §. huius rei. postea sequitur,
nisi renunciatū fuisset cum iuro. & sic renunciatio, & dos ascen
dens ad integram legitimā æquiparantur quantū ad effectū ex-
cludendi nepotes: sed pp dotem ascendentem ad legitimam ex-
cluduntur nepotes facto matris. Idem dicamus in renunciatio-
ne, & sic ꝙ facto matris, ꝙ renunciauit, excludantur: nā renun-
ciatio loco dotis ascendentis ad legitimam subrogatur. Ergo di
camus, ꝙ statutum intelligat de renunciatione matris, ut sit bo-
na ęquiparatio, & subrogatio dicatur facta cum suis qualitati
bus ꝯdōnib. quæ insunt in eo, in cuius locum facta fuit, vt per
Dec. consi. 190. circa primum, col. 3. & facit reg. l. si eum. §. qui in-
iuriarum, ff. si quis cau. & c. ecclesia, vt lit. pen. ¶ Vltimo, nō ob-
stat si dicatur, statutum debet intelligi, qn̄ matrimonium solu-
tum fuit morte mariti, quia (vltra responsiones datas per dn̄m
primo consulentē) r̄ndetur. ꝙ ēt statutū loquit̄ qn̄ matrimoniū
solutū fuit morte vxoris. Patet, qa statutū in vlt. parte remouet
dubitationem, qn̄ ex pacto, vel consuetudine, dos cedit lucro
10 mariti. Vnde una pars statuti clara, † debet declarare aliam par
tem obscuram. l. vtrum, vbi Bart. ff. de peti. hære. Instit. ad leg.
Aquil. §. ex hinc tamen capite. Ex sequentib. declarantur pręce-
dentia, iuribus vulgaribus. ¶ Circa secundum, An in foro eccle
11 siastico † obseruandum sit pręd ictum statutum inter clericos?
Ad istud (quia modicam habet dubitationem) r̄ndeo decisiuē,
ꝙ ēt inter clericos obseruandum est, quia statutum iniecit vin-
culum ante clericatum c. constitutus de in integ. rest. Hinc dice-
bat Ioan. And. in regula, sine culpa, de reg. iur. lib. 6. ꝙ statutum
disponens, ꝙ primogenitus succedat excluso secundogenito,
excludit etiam clericum secundogenitum, quia statutum liga-
uit secundogenitum ante clericatum. Similiter decidit Pan. in
c. quod clericis, de foro comp. quod statutum excludens fœmi-
nas extantibus masculis, ligat etiam fœminas ingredientes re-
ligionem, & sequitur Feli. qui alia adducit, in cap. ecclesia San-
ctę Mariæ, post Panor. ibi, de constitu. & Bald. consi. 30. lib. 1. &
plene Soci. consi. 241. circa primam difficultatem, lib. 2. Et ma-
xime, quando agitur de bonis laici, vt per eundum Soci. consil.
230. in vlto testamento. eodem lib. & firmant Anton. Areti. & alij,
in d. c. quod clericis. Nam cum istud statutum excludat nepo-
tes propter dotem, & renunciationem matris, nec redundet
contra

contra ea, quæ sunt concessa clericis in priuilegium, seruari debet in vtroq; foro, ſm Bar. in l. cunctos populos, in 5. q. prin. C. de sum. Trin. & fi. cath. Possem alijs rationibus, & authoritatibus innumeris comprobare: sed non expedit, cum hæc sit cōis Doct. conclusio, &c. ¶ Circa tertium respōdeo, ꝙ renunciatio matris, nullo modo pōt dici facta per errorem, quia apparet de ipsius expresso consensu, qui errorem tollit, l. si per errorem, ff. de iurisd. om. iud. Non obst. si dicatur, ꝙ mater renunciauit legitimæ, & eius supplemento ex falsa causa, cum renunciauerit
12 ex causa cuiusdam stipulationis siue pacti, † de renunciando bonis paternis, cuius vigore non intelligebatur conuentum de renunciando legitimæ, & eius supplemento, secundum Bal. Alb. Sal. & alios communiter, in l. si quando, §. & generaliter, C. de inof. test. Quia r̄ndeo dupliciter Primo, ꝙ promissio de renun-
13 ciando † bonis paternis (cum sit vl̄r, seu indefinite concepta) est etiam apta comprehendere legitimam, & illius supplementum, cum indefinita æquipolleat vniuersali, l. si plurib. ff. de leg. 2. c. quia circa, de priui. Alias (si generalis, & indefinita renunciatio non includeret legitimam) falsa esset illa cōis conclusio, ꝙ renunciatio bonorum paternorum iurata excludat filiam renunciantem legitimæ supplemento, iuxta tex. in c. quamuis, de pact. lib. 6. quam conclusionem firmant Bal. & Mod. in d. §. & generaliter, & Alex. consi. 81. perspectis, lib. 5. & Dec. consi. 26. col. 2. Quia vbi non est consensus, ibi iuramentum nullas vires habet, l. fi. C. de non nu. pec. declarat Bar. in l. si quis pro eo, col. fi. ff. de fideiu. Stante hoc assumpto, ꝙ renunciatio generalis, & ex verbis & ex mente, possit includere legitimam, & supplementum illius, sequitur quod si filia, quæ promisit renunciare bonis paternis, postea attestetur, ꝙ per talem promissionem erat obligata etiam renunciare supplemento legitimæ, & si ob hanc causam renunciet, non video quomodo dicatur renunciasse ex falsa causa. Ad illud, quod dicunt Doct. ꝙ per generale pactum de renunciando bonis paternis, non censeatur conuentum de renunciando legitimæ, respondeo, ꝙ illud procedit, quia lex requirit specialem renunciationē, vel pactum de renunciando, alias non credit lex filiam consensisse renunciare legitimæ, quę ratio cessat, qn̄ filia expressè protestatur, ꝙ etiam intelligat de legitima. Tunc. n. pręsumptio cedit veritati, c. qui contempta veritate. 8 dist. Secundo respondeo, ꝙ in his, quæ dependent a voluntate disponentis (vt in casu nostro) falsa causa vitiat dispositionem, si causa exprimatur conditionaliter, secus si causaliter tūc; tunc falsa causa non vitiat, nisi probetur, ꝙ renuncians nō erat aliter renunciaturus, l. cundum Bar. in l. demonstratio falsa, §. fi. ver. 4. quæro. ff. de cond. & demonstr.

RESPONS. VIII.

AVdiendus est tertius, liti se opponens ꝓ suo interesse etiam post diem a lege præscriptam, si litis notitiam prius non habuit, vel incontinenti post terminum venit.

SVMMARIVM.

1 *Statutarius terminus censetur præfixus in modum præscriptionis.*
2 *Statuti beneficio non potest quis vti, nisi cum sua forma. & suis qualitatib.*
3 *Paria sunt, aliquid in termino facere, vel incontinenti post.*
4 *Lex licet reconuenire volenti terminum ante litem contestatam præfixerit, si tamen reconuentio statim post litem contestatam fiat, admittitur.*
5 *Moræ purgatio admittitur ex interuallo, circa præparatoria iudiciorum.*
6 *Statuta condita ab inferiore, æquiparantur edictis prætorum.*
7 *Prætorum tempora sunt semper a principio vtilia, & nunquam currunt ignoranti.*
8 *Remedium l. diffamari, non solum in actis personalibus, sed etiam in realibus locum habet.*

Respon. Interpret.

IN causa Do. Io. & fratrum de Speltis ex vna, & Io. Christophori de Mā giarijs ex altera, difficultas cōsistit super statuto posito sub rub. de eo, qui se liti opposuerit, num. 38. pp quod vr̄, ꝙ do. Io. non sit audiendus quia non se opposuit liti intra decē dies a tpe motæ litis, iuxta formam dicti statuti. Terminus. n. statutarius censet
1 præfixus † in modum præscriptionis, ſm Inn. in c. cum in tua, q mat. accu pos. & quilibet terminus legalis censetur peremptorius, l. facta, §. si qs bonoris, ff. ad Treb. tradit Bal. in c. sancimus, in fi. quo tpe miles, in vsi. feud. Nec pōt Iuan. vti beneficio dicti
2 statuti, † nisi vtatur cū sua forma, & suis qualitatibus, ſm Bal. in l. oī innouatione, C. de sacros. eccl. & in l. fi. §. si vero postquam, C. de iur. delib. & Ias. in l. de quibus, col. 3. ff. de leg. ¶ Istis nō attentis, puto ꝯrium de iure r̄ndendum esse. Primo, quia d. Io. se opposuit incontinenti post 10. dies, vnde perinde est ac si in ter-
3 mino decem dierū se opposuisset, † cum paria sint, aliquid facere in termino, vel incontinenti post, ſm gl. in l. Pompo §. rauhabitionis, ff. de procur. & in §. tutor. Inst. de auth. tut. nam quę incontinenti fiunt, vr̄ inesse, l. lecta, ff. si cer. pet. cum simi. Et bene facit quod dixit Bal. in c. cū venissē t, col. pe. de iud. vbi vult, ꝙ
4 licet lex præfixerit terminum volenti reconuenire, † vt ante litem contest. reconueniat, c. j. & 2. de mutu. peti. tñ incontinenti post litem contest. conced̄ reconuentio, & sequitur Ias. q alia lex mihi congregat, in l. edita, C. de eden. ¶ Secundo, quia circa
5 præparatoria iudiciorū, admittitur purgatio morę, † ēt ex interuallo, l. & si post tres. ff. si quis cau. & sequit in proposito nostro Ias. in l. fi. col. 5. ff. de fer. vbi ꝗuis ad præparatoria iudicij impugnat dictum Inn. in d. c. cum tua, q si post lapsum terminum statutum a iudice, admittitur purgatio moræ, prout cōcedit Inn. multo magis dēt admitti post terminum statutū a lege. cum qua mitius agitur, ꝗ cum hoie. l. Celsus. ff. de arb. Maximè in mā purgationis moræ, ſm Bar. in l. si insulam, vbi late scripsi. ff. de verb. ob. Tertio, q statutum volens, ꝙ tertius dēat se opponere infra decem dies, vr̄ intelligendum, dummodo tertius habuerit notitiam litis motæ, & sic dummodo lis fuerit sibi denū-
6 ciata, quod sic probatur. Statuta condita ab inferiore, † æquiparantur edictis pretorum, ſm Bar. in l. 5. in princ. ff. de verb. obl. traditur per Mod. maxime Ias. Insti. de act. §. sed iste, col. 4 tpa āt
7 pretorum semper † a pn̄o. sunt vtilia, & nunꝗ currunt ignorāti. l. genero, & ibi Bald. no. ad terminos nostros. ff. de his, qui no. infa. Inst. de perpe & tempo. act. §. fi. dictus aūt Ioan. asserit habita notitia litis incontinenti se opposuisse, ergo &c. Et si aduersarius proponat, ꝙ d. Ioan. habuerit notitiam litis vsque a prin. probet ipse, quia in dubio scientia non pręsumitur, reg. ignorātia, de reg. iur. in 6. maxime in factis alienis. l fi. ff. pro suo, tradit per Bar. in l. Celsus. ff. de vsuc. & alibi sępe. ¶ Quarto, negatur ꝙ do. Ioan. intentauerit remedium dicti statuti, quia non se opponit liti, sed agit remedio l. diffamari. C. de inge. man. petendo, ꝙ aduersarius desistat a vociferatione, quam facit de volendo ingredi possessionem prædij contentiosi, virtute licentię sibi concedendæ, quia ipse do. Ioan. est possessor dicti prædij. Certum autem est, quod aliud est remedium d. l. diffamari, aliud remedium dicti statuti. ¶ Item do. Io. est actor, qui cum remedio d. l. diffamar, intentauit remedium alterius statuti, ꝙ non detur licentia alicui intrandi possessionem, nisi citato possessore: quæ remedia inuicem se compatiuntur. Et non solum remedium d. l. dif-
8 famari, † locum habet in actionibus personalibus, sed etiam in realibus. Et non solum in petitorio, sed etiam in possessorio vt tradunt Are. & Fel. in c. in præsentia, col. 2. de prob. ¶ Præterea statutum de eo, qui se opposuit liti, loquitur quando tertius se opponit ad effectum, ꝙ cognoscatur de iuribus suis cum iurib. litigantium, do. autem Iuan. non vult, quod simul cognoscatur de iuribus suis cum iuribus collitigantium cum aduersario suo. Ergo statutū non militat in proposito, nec est extendendum extra terminos suos, cū sit stricti iuris. l. quicquid astringendę. ff. de verb. obl. l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. gest. c. in nostra, de iniurijs.

RESPON. IX.

VNiuersitas suas potest locare gabellas, licitatione quacunque postposita, quā quam sindici, & administratores, lege prohibente id non possint. A locatione autem, licitationisq; omissione grauatus, iure prouocat.

SVMMARIVM.

1 *Statuta recipiunt interpretationem.*
2 *Ratione cessante, cessare debet dispositio.*
3 *Dolus, neque fraus, non fit volenti.*
4 *Statuti verba vbi non conueniunt, nec dispositio conuenire debet.*
5 *Actiu. & passiu. in eodem subiecto concurrere non possunt.*
6 *Vniuersitas potest statuere contra ius ciuile. & canonicum, circa ea quæ respiciunt administrationem suorum bonorum.*
7 *Decreta reipub. non possunt dici ambitiosa, cum vniuersus populus consentit.*
8 *Decretum vniuersitatis nocivum alieni, vti ambitiosum rescindendū est.*
9 *Exceptio doli competit contra statutum vniuersitatis, si ex eo aliquis lędatur.*

Respon. interpret.

PVnctus Quæstionis est, an populus loci de Carumbis possit locare datiū macelli, omissa forma statuti editi per Iulia. Legatum, & Vicarium gn̄alem sanctis. dn̄i nostri Papę? Et sic vr̄ ꝙ sic, quia per statutum Consules, Sindici, & administratores, prohibentur vēdere & locare iura cōitatum, nisi ad publicum incantū, vnde non est nostrū extendere, vt ēt intelligatur prohibita ipsa cōitas locare,
1 si uelit: quia statuta sunt stricta tanꝗ multæ, † & non sunt trahēda ad casum non comprehensum ex verbis, l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg gest. c. in nostra, de iniurijs. ¶ Secundo, quia ratio statuti expressa in pręfatione (ut occurratur fraudibus administratorum, qui in damnū Reipublicę clam distrahunt redditus gabellarum)

do ordinem, lib. 2. Istud possem diffusius comprobare, sed quia casus iste apud me non habet dubium, cum talia proclamata principaliter tendant ad præiudicandum præfatis Azardis, vlterius non insistam. Ioan. Fran. a Ripa.

De iure ciuili.

RESPONSVM I.

MErcatoris Hæres, qui artem non exercet, debitores non mercatores de re mercantili in ius non recte vocat coram mercatorum Iudicibus, quibus statutum inter mercatores, & nō mercatores iurisdictionem dedit, cum mixto rei mercantilis, & personę artem profitentis fauore, eisdem iurisdictio concessa nascitur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum fauore mercatoris editum, non extenditur ad hæredes mercatorum non mercatores, vide nu. 3.*
2 *Mercator solum habet fori prærogatiuam, quando agitur de re mercātili.*
4 *Priuilegium concessum mixta ratione personę & loci, non extenditur ad alium locum uel personam.*
5 *Lex vel consuetudo, dans iurisdictionem mercatoribus, censetur dare cumulatiuè.*

Respon. Interpreta.

QVæritur, An statutum disponens causas vertētes inter mercatorē, & non mercatorem, remittēdas esse iudicib. mercatorū, locum habeat, si vertatur controuersia de re mercātili inter hęredem mercatoris, non mercatorem agentem, & alium non mercatorem reum conuentum. ¶ Refert, an fauore personæ ipsius mercatoris editum fuerit statutum, an fauore causæ. Primo casu dis-
1 positio statuti esset extendenda † ad hæredem mercatoris, nō mercatorē, l. sed si restituatur, in princ. & ibi gl. Bar. & alij no. ꝙ priuilegium fori concessum personę, nō egreditur personam, ff. de iud. Secundo casu ad hęredem etiam non mercatorem porrigi deberet, quia eadem est cā in persona hr̄dis, l. sordidorum, C. de excu. mu. lib. x. no. Bart. in l. 1. ff. de const. princ. Io. And. & Phil. de Peru. in regula priuilegium, de reg. iur. lib. 6. ¶ Videamus ergo, an istud priuilegium fori, censeatur concessum intuitu personæ, vel causæ. & vr̄, ꝙ nec ratione personę tantum, nec ratione causę tm̄ fuerit concessum. Nam si rōne personæ concessum foret, mercator hr̄et tale priuilegium, ēt ꝙ non ageretur de re mercantili: consequens est falsum, vt probabo, ergo & antecedens, arguendo a cōsequenti destructo, l. apud antiquos. C. de fur. Quod ɔ̄ns sit falsum, patet, quia s̄m *communem* Doc. sententiam, mercator stante prædicto statuto solum habet fo-
2 ri prærogatiuam, qn̄ † agitur de re mercantili, s̄m Bald. in l. fi. C. de iurisd. om. iudi. & in l. 2. C. vbi de ratioci. agi oportet. cum concor. adductis per Fel. in c. cum ordinem, de rescri. & p Ias. in l. age, C. de transac. non etiam intuitu causæ, qa si statuētes voluissent dare istud priuilegium ipsi causæ mercantili, non oportebat statuere differentiā, an agatur inter mercatorem, & non mercatorem, sed simpliciter statuissent causam remittendā Iudicibus mercatorum, vbi de re mercantili ageretur. Videtur ergo, ꝙ mixta consideratione causę, & personę, factum fuerit statutum. Et quia in heredē non mercatorē agentem ɔ̄ nō merca-
3 torem, † non concurrit ratio mixturæ, cū non sit mercator, nō vr̄ locum esse dispositioni huius statuti, s̄m Inn. in c. bonæ, in fi. de postu. prę la. vbi dicit, ꝙ priuilegium concessum mixta ratio-
4 ne loci, & personę, † nō extenditur ad alium locum, vel aliam personam, sequitur Bal. in l. 2. q. 18. C. de seruit. & aqua. Et facit, quia verba statuti etiam non conueniunt, ergo nec dispositio. l. quod constitutum, ff. de testa. mil. Corroboratur, quia statutum illud est odiosum, cū detrahat iurisdictioni ordinarię. Licèt. n. lex, vel cōsuetudo, det iurisdictionem Iudicib. mercatorum, ta-
5 men talis iurisdictio data censetur † cumulatiuè, & nō priuatiuè, d. l. fi. C. de iuris. om. iud. modo per istud statutum conceditur priuatiuè, ergo odiosum. vnde non debet extendi ad personas nō comprehensas in ipso statuto, sicut nec rescriptum, c. significauit, de rescr. Quod ēt non extenditur ad successorem, nisi causa sit inchoata cum defuncto, c. quia V. de iud. Et ista est veritas. Et expedito consilio, reperi ꝙ idem per alia media cōsuluit Raph. Fulgo. consi. 106. in proposita quæstione, per totum.

RESPONSVM II.

LIcèt Captura domini Ludouici ciuilis, ac de iure facta uideatur, tam ea forma statuti Aueniononensis disponentis suspectos de fuga debitores detinendos esse, quā etiam ex iudicis decreto, decernentis cautione præstita de iniuria, & expensis per d. Astoandi, iuxta formam statuti, d. Lud. eius fratrem carcerandum esse. Tamen quia huiusmodi captura a iudice ex plurib. incompetenti fuit concessa, tum qa actor & reus sunt forenses, ambo fratres, ambo habitatores Massani, diœcesis Carpentoratensis, igitur nullo iure defendi pōt; estq; insuper do. Ludo. carceratus clericus, in quem laicus iudex dicere non posse manifesti iuris est. nullius etenim lege, consuetudine ve fieri potest, vt clericorum carceratio ad laicum spectet iudicem, nempe, quia ecclesiasticæ libertati repugnat. nec obstat si opponatur, clericum de fuga suspectum a laico detineri posse, quod verum est in ipso actu fugæ, quem etiam eo casu propria auctoritate, & absque iudicis licentia capi posse certum est; & qui captus nō ad laicum, sed ad ecclesiasticum iudicem ducendus est, nullo ēt iure suspectus dici potest, cum in foro suo soluendo sit, quē ēt constat p literas inhibitorias a spirituali curia Carpentoraten. emanatas clericum esse, & ideo relaxandum esse respondi etiam literis clericalibus non exhibitis. Ex alio etiam capite huiusmodi capturam nullam dicimus, quia statuti forma, quæ ad vnguem seruanda erat, seruata non est, nam statutum pro forma desiderat creditorem requirentem debitorem carcerari, idoneè cauere debere de iniuria & expensis, quam cautionem do. Io. non præstitit, ergo nulla est captura, tanquam inordinata; nec cautio iuratoria pręstita prodest, quoniam statutum tunc iuratoriam cautionem admittit, aliter caueri non potest. Sed cum do. Io. diues ac potens sit, habeatq; in hac ciuitate agnatos & cognatos, iuratoriè cauendo statuto non satisfecit, quare hmōi cautionem iuratoriam inciuiliter admissam esse respondi: nec iuuat fideiussor post carcerationem pręstitus, quia ubi cautio ante carcerationem pro forma requiritur, non sufficit si post carcerationem præstetur, nulla etiam fugæ causa allegata, & probata est, & si qua fugę suspitio constet, remouetur, si carceratus forensis in loco domicilij immobilia, pensionem ve possideat, nec etiam do. Ioan. debiti causam, & quantitatem expressit. Quare hmōi carcerationem ex causis, quibus supra, nullam, ac inciuilem esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Carceratio concessa per iudicem incompetentem inciuilis est.*
2 *Carceratio potest fieri in loco delicti, nisi præuentio facta fuerit per iudicem competentem 3.*
4 *Carceratio ob suspitionem fugæ, ab incompetenti iudice fieri potest.*
5 *Clerici non possunt a laico Iudice distringi, nec potest lex, vel consuetudo contrarium disponere. 6.*
7 *Priuilegium fori, concessum clericis, est de iure diuino.*
8 *Clericus suspectus de fuga, an a iudice ordinario detineri potest.*
9 *Clerici ad hos fines a laicis capiūtur, vt capti traducātur ad suos iudices.*
10 *Iudicis incompetentis auctoritate, an capi possit debitor suspectus de fuga: & vide quomodo procedat.*
11 *Iudex laicus detinens clericum in carceribus incidit in canonem, si quis suadente diabolo.*
12 *Iudex secularis, tenetur parere inhibitionibus factis per iudicem ecclesiasticum.*
13 *Captura inordinata nullius est momenti.*
14 *Statuti forma ad vnguem est seruanda, nec sufficit quod seruetur per æquipollens, nu. 15. 16. & 25.*
17 *Rei effectus, optima est probatio.*
18 *Cautionem iuratoriam pręstare volens loco fideiussoris, debet allegare, & iurare impotentiam fideiubendi.*
19 *Ablatiui resoluuntur in conditionem.*
20 *Conditio debet adimpleri in forma specifica.*
21 *Actus vitiatur, si forma, quę debet præcedere, omittatur.*
22 *Ratihabitio non æquiparatur mandato, quando pro forma requiritur, quod mandatum pręcedat.*
23 *Consensus ubi præcedere debet, non sufficit quod subsequatur.*
24 *Captus non pręcedente legitima suspitione fugæ, debet relaxari.*
26 *Cautio præstita post actum consummatum, non potest dici incontinenti pręstita.*
27 *Statutum recipit interpretationem a iure communi.*
28 *Carcerari nemo debet quasi vti suspectus, de iure communi, nisi prius fuerit legitima suspitionis causa allegata.*
29 *Fugæ suspitio allegata a creditore forensi tollitur, si forensis debitor in loco domicilij bona immobilia, vel annuam pensionem possideat.*
30 *Captura sine causa concessa, iniuriosa est, & iniuriarum confirmatio nulla est.*
31 *Debiti causa, & quantitas ante capturam exprimi debet.*
32 *Statutū volens forensem arrestari, debet intelligi, quod sit debitor in summa notabili.*
33 *Querimonia verbum, idem est quod libellus.*
34 *Iudici debet fieri fides de debito, antequam quis uti suspectus carcerari possit, nu. 35.*

Respon. Interpreta.

VIsis, Et diligenter consideratis, statuto Aueni0. de suspectis debitoribus detinendis, donec cautionem, vel pignora dederint, & decreto iudicis decernentis, cautio per do. Io. Astoandi (iuxta formam) dom. Lud. eius fratrem carcerandum esse, inciuilis, & inhonesta mihi visa fuit captura, rationibus subsequentibus. ¶ Primo, quia
4 peccat ratione fori, cum fuerit concessa † per iudicem incōpetentem,

tentē.toto tit.C.si a nō compe.iu.& c.at si clerici, de iud. & ta-
lem capturam non valere in specie consuluit Bal.consi.275 ga
non est,lib.1. Sunt.tam actor,q̃ reus forenses,ambo fratres,am-
bo habitatores Massani dięcesis Carpentoratensis. & sic rōne
domicilii Iudea Auenionen. non pōt dici competens. Non ēt
rōne alicuius prætensi delicti,quia nullū delictum pręsupponi
2 tur commissum in districtu Auenionen.ita q rōne delicti † po-
tuerit ibi conueniri,iuxta tea.in c.si de so.comp. Et vbi rōne de-
3 licti alias potuisset ibi cōueniri,iā obstaret pręuentio † facta per
iudicē Carpen.c.significasti,eo.tit.& qua præuentione stāte,si-
cut non potuit Auenione.cōueniri,ita nec ēt carcerari,sm Bal.
4 in d.consi.285.& q captura ob suspicionē fugę † fieri nō possit
per iudicem incompetentē,firmat idem Bald consi.318.ista ca-
ptura,lib.4.& dicit Bal.in c.cūm matrimonij,de offi.deleg.q fa-
ciens carcerari aliquem per iudicem incompetentē,debet pde-
re cām; Et ita consuluit Dec.consi.75. col.1. quod maxime ve-
rum erit in casu nostro,in quo iudex est omnino incapax, & in-
habilis,quia laicus est,& d. Lud. detentus est clericus. Constat
5 aūt laicum non posse ius dicere † in clericum, c. 1. & 2.c.si dili-
genti,de so.comp. Nec ob consuetudo, seu statutum allegatū,
6 q. a vt possint clerici a iudice laico distringi, † nulla lex, nullave
consuetudo facere pōt, quia esset ꝯ libertatem ecclesiasticam,
auct.cassa & irrita, C.de sac.san. eccle & est tex.in terminis no-
stris,c.clerici, & ibi glo.& ali no. de iud. Nam priuilegium fori
7 concessum clericis, † est de iure diuino, sm glo. in c. si imper̄a-
tor,96.dist.cui etiam Papa non posset derogare,sm Pan.in c.at
si clerici,in princ.de iud.& Fel.d.c.si diligenti,col.5 ¶ Non ob.
8 si dicatur,q clericus suspectus de fuga,† potest a laico detineri,
vt concludunt Pan. & alij, in c.cum non ab homine, de iud. &
Bart.in l. si quis in seruitute,ff.de fur. Quia respondetur dupli-
citer. Primo,q decisio Pan.& sequa.in d.c.cum non ab homine,
debet sane intelligi videlicet in clerico,qui est in actu fugæ,qui
potest etiam capi a creditore propria auctoritate, absque licen-
tia alicuius iudicis, secundum Bart.in l.ait pręctor,§. si debito-
rem,per illum tex. ff.de his, quę in fraudem creditorum,ergo
etiam auctoritate iudicis incompetentis,arg.eius, quod no.per
gl.Inst.de iure perso.§.pen.secus autem dicendū est in clerico,
qui solū allegatur suspectus de fuga.Differunt.n.inter se q̃ ma-
xime,esse in actu fugæ,vel esse de fuga suspectū,vt declarat Soc.
consi.99 circa primā,lib.4.& latius patebit ex his,quę in sequē-
tibus deducentur. Hinc est,q licet Hostien. And. Siculus, & De-
cius,in d.c.cum non ab homine, velint licere laico capere cle-
ricum,& repertum in flagranti crimine,vel eum capere,vt ob-
uiet futuro delicto,tamen concludunt post alios,post commis-
sum delictum non esse concessum laicis capere, vel detinere
clericum criminosum. ¶ Secundo rńdetur,q Doc.concluden-
tes q laici possunt capere clericos, loquuntur ad finem tradu-
9 cendi † clericos captos ad iudicem ecclesiasticum, non autem
volunt, q liceat eos ducere ad iudicē laicum; nec ēt volunt,q
liceat iudici seculari licentiam impertiri, vt clericus capiatur:&
si aliter quis intelligeret,perniciose erraret & ita concludit Bar.
in l.cum eo,ff.ad leg.Iul.pecu. Et stante hac resolutione non in
stabo aliter in perquirendo, an statutum debeat intelligi, qñ
agitur inter subditos, vel inter subditum, & forensem tantum,
an etiam inter duos forenses, vt in casu nostro. ¶ Non obst.
10 quoque si dicatur,q suspectus de fuga pōt capi auctoritate † iu-
dicis incompetentis,vt consuluit Pet.de Anch.cōsi.192.in aua-
rum veritatis,& Lud.Ro consi.242.verum est. quia eorum re-
sponsa procedunt in vero fugitiuo,vel reperto in fuga cum ex-
portatione rerum;secus autem est dicendum in suspecto, quia
forensis, vel quia non possidet immobilia, sm Cur.in tract.de
sequest.q. 17. & do.Ioan.Bapt.in tractatu de debi. fugit.in 41.q.
prin.& Decium in d.consi.75.ad finem. Item procedunt,quan-
do non posset haberi copia iudicis competentis, & non aliter,
sm Bart in d.§.si debitorem.& Bald.in l.1.C.ubi quis decur.vel
cohors.Alex.consi.135.col.8.lib.1. Item procedunt in laico car-
cerato auctoritate iudicis incompetentis,secus autem in clerico
carcerato auctoritate iudicis secularis,in executionē statuti editi
per laicos, quod nullius est momenti in pręiudicium clerico-
rum, vt s̃.dixi. Imo sm Host.& Mod.in d.c. cum non ab homi-
11 ne, Iudex laicus detinens clericum in carceribus, † incidit in
can. si quis suadente diabolo, 17.q. 4. In casu autem præsenti,
constat dñm de Fara, non esse vere fugitiuum, imo nec pręs-
sumptiue,cum in foro suo sit soluendo,& habeat bonos redditus.
sus. Item constat, q hēri potuit copia iudicis cōpetentis. Item
per literas inhibitorias emanatas a curia spirituali Carpentora-
ten.constat, eum esse clericum. Quibus inhibitionibus,vos do-
mine Iudex secularis,tenemini parere,& carceratum relaxare,
ēt q instrumentū clericatus uobis non exhibeatur, alias incur-
12 retis censuras † tam a lege,quam ab homine comminatas,c.si
iudex laicus, de sent.excommun.lib. 6. per quem ita consuluit
Raph.Fulg.consi. 124.pręsupposito statuto,qui loquitur in cle
rico coniugato non incidente in habitu, & tonsura, sequitur
Bald.in l.si qua per calumniam,C.de episc.& cler.nam clericus
(etiam coniugatus) nullo modo potest auctoritate iudicis laicæ
incarcerari etiam pro debito pecuniario, secundum Lapum al-
leg.81.41.sequitur Ioan.de Imo.in c.ex parte.de cler.coniuga. &
Phil.Fran.in c.vnico,per illum tex.in ver.distringi,eo. tit.lib. 6.
Et ista volui subiungere ad tollendum tacitum obiectum, si for
tè diceretur,quòd do.de Fara,nuperrimè desponsauit vxorem.
¶ Secundò peccat in forma, quia non fuit seruata forma statuti,
ergo carceratio nulla,l.cum hi.§.pręter,ff.de transac.inordina-
13 ta enim captura † nullius est momenti,l.1.C.de exec.rei iudic.l.1.
C de prohib.sequestr.pec.l.cum vnus,ff.de bon.aucto.iudic.pos
sid.tradit Bal.in d.consi.318. lib.4. & maximè,quando non ser-
14 uatur forma statuti, † quę ad vnguem seruanda est,secundum
Baldum in l.2.C.quō,& quando iud.vbi dicit vnum non suffice
re edictum peremptorium pro trib.si statutum loquatur de tri-
na citatione, licèt aliàs de iure sufficiat vnum pro tribus,l. non-
nunquam,ff.de iud.& idem tenet Bal.in c.1. post gl.de mil. vas.
qui contu.est.& dixit Bal.in l.2.C.de parti.qui fil.distra.quod sta
15 tutum est ad literam obseruandum,† nec sufficit,q seruetur per
ęquipollens,& idem dixit Ang.in l.2. ff.de libe.& posthum. &
Alex.consi.132.in causa.& lite,col.4.lib.2. Requiritur autem ex
forma statuti,quod creditor,qui petit debitorem incarcerari,p̄-
stet idoneam cautionem de eo,& super expensis,& iniurijs,quā
satisdationē do.Ioan.non præstitit,ergo &c. Nec obstat in quan
tum dr̄, quod statutum alternatiuè loquitur, vel quòd præste-
tur idonea cautio, vel cautio iuratoria, quæ dicitur præstita ante
16 capturam. Quia statutum ab eo,qui potest satisdare, † requirit
cautionem idoneam,aliàs vult sufficere iuratoriam,& sic condi
tionaliter statutum admittit cautionem iuratoriam, si creditor
fideiubere non possit. Nullus autem,vt puto,erit,qui dicere au-
deat do.Ioan.condominum Massani ditissimum,& potentem,
qui habet agnatos,& cognatos in ciuitate Auenionē.& sub eo-
dem Principe, non posse reperire fideiussorem super expensis,
& iniurijs. Et licèt tex.in Auth.de depos.§.si.ad fi. dicat,non esse
facilè omnibus dare fideiussorem,tamen a contrario pręsuppo-
nit aliquibus esse facilè Quod certè de diuitib.& cognitis intelli
gendum est, Et quòd do.Ioan.posset fideiubere,patet ab effectu,
17 quia post capturam fideiussorem dedit. Rei autē effectus,† opti-
ma est probatio.l.vnica.§.sed & si quis homini,C. de lati.liber.
tol.& in Auth.de nup.§.quod eis. ¶ Pręterea,qui vult iuratoriā
18 cautionem præstare loco fideiussionis,† debet allegare,& iura-
se impotentiam.l.fideiussos.§. si necessaria. ff. qui satisda.cog. in
auth.generaliter,& in corpore vnde sumitur. C.de episco.& cle-
ri. Sed dominus Ioan.non iurauit,nec allegauit se non posse da
re fideiussorem,ergo &c. Imò si videatur iuratoria cautio, ea le
ctura constabit,& ea propria confessione, quod poterat fideiu-
bere.vnde ad quid opus est testibus,& coniecturis,c.per tuas. de
proba. ¶ Non denique obst. dum dicitur,quod fuit præstita fi-
deiussio post capturam,quia non sufficit,ex quo statutum requi
rit pro forma,quod pręstetur ante. Et decretum carcerationis
etiam pro forma exigit,quod cautio præstetur ante. Ita sonant
illa verba,cauto per eum,iuxta formam statuti. nam cū sint pro-
19 lata per ablatiuos absolutos,† resoluuntur in conditionem,l. a
testatore,ff.de condit.& demonst.l.eui ctis agris,ff. de vsur. Quæ
20 conditio debet adimpleri † in forma specifica. l. qui hæredi,& l.
Mæuius,ff.de condit. & demonstr & conditio. censetur esse de
forma,vt traditur per Bal. in auc.matri & auiæ. C. quando mul.
tut.offic.fun.poss.vbi autem pro forma requiritur,quod fideius
21 sio præcedat,si talis forma omittatur,† actus vitiatur,nec conua
lidatur, etiam quod subsequatur fideiussio. Ita concludunt Ioā.
And.& alij,in c.quanquam,de vsu.lib.6 vbi disputant an cautio,
de qua ibi, requiratur pro solennitate,quia si pro forma requi-
reretur cautio in testamento vsurarij,non sufficeret, quod præ-
staretur,& idem tenet Pet.de Anch.consi 422.viso,& diligenter
ponderato. Idem vult Bald.in l.executorem,C.de execu.rei iud.
22 col.5.& seq. vbi etiam dicit,quod ratihabitio † non ęquiparatur
mandato,quando pro forma requiritur,quod præcedat manda-
tum.sequitur Fel.in c.cum dilecta,versi.quarum signum, de re-
23 scrip. Facit,quia vbi consensus † alicuius debet pro forma pręce
dere,non sufficit,quod sequatur, licèt regulariter quando con
sensus interueniat,habeat actum validare, secundum Innoc. &
alios,in c.cum consuetudinis,de consuet. Anto.de But. & Ioan.
de Imo.in c.3.de his,quę fiunt a prælat.traditur per Alexan. &
Mod.in l.si quis mihi bona,§.iussum,ff.de acquirend.hæred.&
Soc.consi.15. lib.1. Possem plura alia adducere,quæ omitto. so
lum adducam quod in terminis propositæ quæstionis decidit
Ludo.Rom.consi.241. spectabiles domini,vbi vult,quòd captus
24 non præcedente legitima suspicione fugæ, † debeat relaxari, e-
tiam q post capturam fuerit facta legitima probatio suspicio-
nis,quia pro forma requiritur,quod præcedat summaria cogni
tio suspicionis. Sequitur Fel.in d.cap.cum dilecta.colu.3. nam
25 ut dixi,forma statuti † non potest adimpleri per æquipollens, l.
prima,in princip.iuncto §.si quia ita,ff. de verbor.oblig. ¶ Non
obst. dum dicitur,quod fideiussio fuit præstita incontinenti, &
quæ incontinenti fiunt, videntur inesse, l. petens, cum si, C.
do

de pac. quia istud non procedit, qñ pro forma requiritur, vt fi-
deiussio præcedat, vt patet ex prędictis. ¶ Prętetea falsum est, q
36 fuerit præstita incontinenti, † cum fuerit præstita post actum cō-
summatum, vt traditur per Bar. & alios, in l. contractus. C. de fi-
de instr. & no. gl. Bar. & alii, in d. §. iussum, dum tex. dicit pfecto
negocio. & ipsi exponunt nondũ tamen consummato. i. antequã
actus habitus fuerit pro absoluto. Debuisset ergo do. Ioan. fideiu
bere antequam frater suus esset deductus ad carceres, quod ne-
quaquam fecit, sed longe post, ergo &c. ¶ Tertiò peccat in cau-
sa, quia non apparet de suspicione fugæ, nec q d. de Fara, sit pso
na suspecta, prout debuit apparere antequam iudex decerneret
ipsum carcerandum, sic disponente statuto ibi, si porrecta quæ-
rimonia fuerit, & apparet suspecta persona, &c. Et vbi statutum
hoc non exprimeret, deberet tamen subintelligi: quia istud sta-
37 tutum † recipit interpretationem a iure communi. l. 1. §. lex Fal-
cidia, ff. ad leg. Falc. & ita in terminis huius statuti dixit Bart. in l.
fin. C. de spons. & Alex. consi. 19. lib. 3. Pau. de Cast. consi. 472. in
causa capturæ. col. 1. De iure autem communi nullus uti suspe-
38 ctus † debet carcerari, nisi prius fuerit legitima suspicionia causa
allegata, & approbata per duos testes, secundum Ang. Aret. In-
stit. de actio. in prin. Cuius opin. cōiter practicatur, & à Docto. ap
probatur, vt per Decium in d. consi. 75. vbi alia adducit. Et licèt
sint, qui velint sufficere, quod creditor iuret debitorem suspe-
ctum, tamen ista opinio non tenetur. Et dato, q vera esset, vt
non est, tamen adhuc stat propositum nostrum: quia do. Ioan
nes, neque allegauit aliquam causam suspicionis, neque proba-
uit etiam per iuramentum, ergo captura iniusta fuit, & iniurio
sa, vt in proprijs terminis consuluit Bald. in consi. 338. Primò al-
legatur, lib. 4. Et re vera non potuisset dom. Ioannes (citra peri-
culum suæ salutis) iurare eius fratrem suspectum de fuga, cum
ipse confiteatur se illi, & suis debere annuam pensionem flore-
norum ducatorum, & partem dotis maternæ. Et licèt bona sint
in Comitatu Venalcini, non tamen dominus Ioannes (qui e-
tiam est forensis, non magis possidens immobilia in agro Aue-
nien. quàm frater) potest dicere fratrem suspectum, quia nihil
Catilina Cethego, l. in arenam, C. de inoffic. testamen. Et ad tol-
39 lendam suspicionem allegatam a creditore forēsi, † sufficit quòd
debitor forensis possideat immobilia, vel annuos redditus perci
piat in loco domicilij, secundum Bald. consi. 312. in causa Bapti
stæ, lib. 5 & sufficit, quod annua pensio sit idonea ad satisfacien-
dum debito, quod petitur, l. sciendum, & ibi not. Ias. ff. qui satisd.
cogan. & ita consuluit Aret. consi. 94. Respondeo breuiter.
¶ Quartò peccat in modo proponendi, quia debuit dom. Ioan.
exprimere causam, & quantitatem debiti, & non debuit iudex
ante expressionem causæ, & quantitatis debitæ, capturam con-
cedere. quia quod non est allegatum ante capturam, non potest
postea allegari ad confirmandam ipsam capturam. Nam si si-
30 ne causa concedatur, iniuriosa est, † & iniuriarum confirmatio
nulla est, l. si cum nulla, ff. de re iudic. Quod autem debeat priua
31 † exprimi causa, & quantitas debiti, firmat Bal. in d. consi. 338. &
ratio est in promptu, quia statutum volens forensem arrestari,
debet intelligi, si prętendatur, quod sit debitor de summa nota-
32 bili, † non autem de modica summa, secundum dom. Ioan. Ba-
ptist. in d. tracta de debit. fugi. quem sequitur Dec. in d. consi. 75.
faciunt, quæ traduntur in l. cętera, §. pen. & fin. ff. de lega. 1. Expri
menda est ergo causa, & quantitas debiti, vt liqueat iudici, an ca-
ptura sit concedenda, l. hoc autem, §. 1. ff. ex quibus caus. in poss.
eat. aliàs si sibi non liqueat, saltem per informatoriam narra-
tionem, non potest iustè decernere, secundum Innocen. in cap.
solet, in fin. de senten. excommu. ¶ Sed quid moror super istis?
Non solum ex forma iuris communis, secundum quam illud
statutum debet interpretari, vt supra probaui, sed etiam tenore
eiusdem statuti requiritur, quod ante capturam fiat iudici que-
33 rimonia per creditorem. Pondera verbum, querimonia, † quę
idem est, quod libellus secundum glo. in l. si ex multis, C. de an-
na. excep. & in l. si quis super, & ibi glo. in verbo querimonia. C.
fin. reg. Pondera etiam, quod statutum requirit, quod querimo-
nia fiat per creditorem, ergo in querimonia, id est in petitione,
debet narrari per creditorem debitorem esse suspectum. Sed
quomodo iudici apparebit debitorem esse suspectum, si non
exprimatur causa, & quantitas debiti! Imò (secundum ius com
34 mune) debuit iudici fides fieri, † saltem summariè de debito, se-
cundum Ang. in l. nemo carcem, C. de exact. trib. Sed illud non
prosequor, quia non expedit. D. autem Ioan. neque se credito-
rem dixit, neque causam, aut quantitatem aliquam expressit, er-
go &c. ¶ Non obstat in quantum allegatur, stylum & consuetu
35 dinem esse in contrarium, quia ista sunt facti, † quæ probari de-
buerunt ante capturam, c. 1. de constit. li. 6. Nec, vt intelligo, vn-
quam probabitur aliquis stylus, vel consuetudo, quod forensis
possit carcerari facere furentem clericum per iudicem laicum
nulla prętita satisdatione, non facta fide summaria de suspitio-
ne, non expressa causa, & quantitate debiti. Prętetea captura nō
fuit concessa in executione alicuius consuetudinis, sed vigore sta
tuti, ergo illius forma seruanda fuit, quia via, quam elegit, &c.

Nec quicquam fecit dicere, quod Auenio sit communis patria
quia esto quod ita esset, debuisset ergo captura concedi, secun-
dum formam iuris communis, quo vtitur communis patria, &
sic debuisset fieri fides de debito, & de suspicione, quæ minimè
facta fuit. ergo vertat se dom. Ioan. quo voluerit, nunquam po-
terit hanc iniustam, & iniuriosam capturam iustificare. Et si
contra abutentes statuto idem ius diceretur, vt par esset, l. 1. ff.
quod quisque iur. c. cum omnes, de constit. nostram proculdu-
bio interpretationem, tanquam ipsum euangelium admitte-
rent, & probarent &c.

RESPON. III.

TRiturantes Pro suo tritico mercenario nō te
nentur gabellam soluere, quę per
statutũ importantibus bladum ad vendendum in ciui-
tatem imposita est. Nam si verum sit, quod triturantes
triticum vendant, falsum tamen est, quod vendendi gratia in vr-
bem intulisse dicantur.

SUMMARIUM.

1 *Præscribitur gabella triturantium a tempore immemorabili, quo n unquã soluta fuit gabella.*
2 *Ad, præpositio, ostendit modum, & causam finalem.*
3 *Statutum, q nullus possit emere bladum in platea, nisi pro vsu suo sub cer ta pœna, locum non habet in eo, qui a principio emit causa vsus sui, & si ex post eo non vtatur, & nu 4.*
5 *Statutum prohibens exportare bladum extra territorium, non ligat foren- ses, qui agros colunt in territorio, quominus possint eorum partem, quam collegerunt, exportare.*

Respon. Interpreta.

QVæritur An statutum de soluenda gabella re-
rum, quę importantur in ciuitatem,
vel territorium Auraicense ad vendendum &c. obli-
get vendentes blada recollecta, & comparata in terri
torio pro trituratione, seu calcagio bladorum? Super præmisso
quæsito paucis insistam. Quia si verum est, quod in themate prę
supponitur, quod tempore immemorabili, vendentes tritura-
gia nunquam soluerint gabellam, res transit sine difficultate: nã
tanto tempore clarum est præscribi libertatem, seu immunita-
1 tem † non soluendi gabellas, cap. super quibusdam. §. prętetea,
de verb. signifi. traditur per Cor. consi. 268. in hac. col. 1. & sequ.
lib. 4. ¶ Sed (remota præscriptione) non putauerim trituratores
teneri ad leidam (vt verba interrogãtis utar) pro trituragijs per
eos venditis in territorio, vel ciuitate. Tũ quia verba statuti non
conueniunt: loquitur enim de importantibus, non de colligenti-
bus in territorio: vnde non etiam conueniet dispositio, l. quod
constitutum. ff. de testam. milit. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. Ac-
cedat, quod huiusmodi statutum, vtpotè odiosum, strictè venit
interpretandum. cap. in nostra, de iniur. l. quicquid astringendæ.
2 ff. de verborum oblig. Tum, quia illa præpositio † ad, ostendit
modum, & causam finalem. l. quibus diebus. §. fina. & ibi no. Al
be. de Rosa. ff. de condit. & demonst. & sic statutum debet intel
ligi de importantib. blada in territorium, principaliter cã vendē
di, l. quæ vtiliter, in princ. ff. de neg. gest. & ibi gloss. Non ergo lo
cum sibi vendicabit in trituratoribus, qui non important, & si
importarent. non venderent. principaliter importarent, sed ut
ea aliquo in horreo reponerent, ne deperirent in areis, & in cã-
pis. vnde licèt ex postea vendere contingat, non dēnt ad gabel-
lam teneri. Ad quod bene facit, quod decidit Bart. in l. cętera. §.
sed & si parauerit. ff. de leg. 1. vbi concludit, statutum, quod nul
3 lus possit emere bladum in platea, nisi pro usu suo, † sub certa
pœna, locum non habere in eo, qui principio emit causa vsus
sui, licèt ex post contingat, quod ex causa non vtatur, ut quia ab
futurus sit ex aliqua necessaria, vel probabili ratione. Sat. n. est,
4 q principium † fuerit licitũ. l. 1. §. vnde quærit Ofilius. ff. de exer.
act. & ibi Iac. de Bel. Bal. & Alb. Idem dicunt Alex. & Mod. in d.
§. sed & si parauerit, & Io. Fit. in trac. de gabel. in 2. par. 8. par. pri.
q. 1. Adducitur etiam, quod in simili consuluit Cor. consi. 241. in
causa inquisitionis, col. 2. lib. 4. vbi consuluit, statutum prohibēs
5 exportare bladum extra territorium, † non ligare forenses, qui
agros colunt in territorio, quominus possint eorum partē, quã
collegerunt exportare, ratione publicę vtilitatis. s. vt incitentur
forenses ad excolēdos agros. Idem ergo nos etiam dicamus, vt
statutum non obliget trituratores forenses, quominus possint li
bere sua trituragia vendere, vel exportare. Alioquin per indire
ctum ciues, & incolæ Auraicenses immunes ab ipsa gabella, co
gentur pro trituratorib. soluere, quia non tam modico ære repe
rirent, qui velint eorum blada triturare, vt in simili dixit Bar. in
l. priuatæ C. de excu. mu. lib. 10. & Bal. in l. 1. C. de epis. & cle. & An
gel. in Auth. de non alie. §. quia vero.

RESPON-

RESPONSVM. IIII.

NObiles Nobiliter viuentes, qui Valriacum incolebant, dum Delphinus ibi dominaretur lege Delphinali, ab omnibus oneribus immunes erant. Quæsitum fuit, cum nunc Comitatui Venascini vnitum fuerit, an eadem debeant immunitate potiri? Respondi Romano iure, Comitatusque consuetudine, nobiles oneribus fore obnoxios, abolita Delphinali lege, cum Valriacum adeo accesserit Comitatui, vt etiam Delphinatus nomen titulumque perdiderit.

SVMMARIVM.

1 *Nobiles lege communi immunes esse, probatur.*
2 *Translatio Valriaci in Comitatu, an ob id Valriacum subiectum primis legibus, & statutis uideatur, nu. 3.*
4 *Nobiles lege Romana, subyciuntur oneribus locorum, quos inhabitant, uel ubi bona possident.*
5 *Abolito titulo Regis, aboletur titulus sua legis.*
6 *Translatio, an censeatur fieri cum suis legibus, & statutis. 7.*
8 *Consuetudo dicitur iustificata ex tribus sententiys in actis productis.*
9 *Consuetudo ultima tollit primam.*
10 *Priuilegio exemptionis renunciasse uidentur, qui sæpe quotizati munera soluunt, nulla conseruatoria protestatione præmissa. 11 12.*

Respon. interpreta.

NObilis Do. Gaspar Clareti, do. de trib. canutis, iudicè proponere videtur se immunem
esse a taleis, & collectis impositis per sindicos, & homines loci Valriaci: quia tam cōi iure, quā lege Del-
phinali (quæ vigebat in d. loco, antequam accessisset Comitatui
Venascini) Nobiles nobiliter viuētes (prout viuit idem Gaspar)
videntur immunes ab oneribus etiam realibus Quod sint immu
1 nes nobiles † lege communi, probari videtur per text. in l. 3. §. j.
ff. de mune. & hono. & in l. non tantum, §. 1. ibi, propter inclytā
nobilitatem. ff. de excus. tut. Quod etiam lege Delphinali ita caueatur, attestatur Guido Papę decis. 384. exordieure. sed quid de
nobilibus. Et licèt Valriacum separatum fuerit a Delphinatu,
2 † adhuc tamen subiectum videtur primis legib. & statutis, secūdum Bal. in l. cunctos populos, col. 2. C. de sum. Tri. & fi. cath. &
Alex. consi. 114. col. fi. li. 4. & licèt translatum fuerit in Pōtificem
Maximum sanctamque Romanam ecclesiam, tamen translatio
3 intelligitur facta † cum suis legib. & decretis, quibus antea vtebatur, secundum Barto. in trac. Tyberiadis, sub rub. de insula, &
Soc. consi. 79 si essemus, col. 4 lib. 3. ¶ Præmissis non ub. respondeo, d Gasparem nulla se posse lege eximere a prædictis onerib. Non quidem Romana lege, quia secundum legem Romanam etiam nobiles onerib. locorum, quos inhabitāt, vel vbi bo
4 na possident, † subiiciuntur, l. munerum, §. patrimoniorum, &
ibi no. Bar. ff. de mun. & hon. Ad contraria iura respondendum
est, vt dixi in 4. responso, sub rub. de pręla. & priu. gratis, in 2. dubio, vbi latè de nobilium immunitate disputaui. Non etiā lege,
5 seu consuetudine Delphinali, † quia abolito tit. Regis, aboletur
tit. suæ legis, c. translato, de consti. ¶ Nec ob. ꝙ translatio credatur in dubio facta cum suis legibus, quia distinguendū qualiter,
& qūo sit facta. Nam si fiat simpliciter, & principaliter in per-
6 sonam alicuius, ita ꝙ is sit dominus separatus, † & principaliter
illius loci translati, & tunc translatio vr̄ facta cum suis statutis,
& consuetudinib. & secundum antiquas leges dēr gubernari, vt
Comitatus Tholosæ, & Comitatus Prouinciæ, Ducatus Mediolani & Delphinatus, qui peruenerunt ad Regem Franc. non tanquam vniti regno, sed ut principales de per se essent, vt illis Rex
dominaretur non tanquam Rex, sed tanquam Dux, & Comes.
Et in istis terminis procedunt contraria. ¶ Si verò translatio
7 fiat accessionè, † ita ꝙ locus translatus accedat, & vniatur alteri
dignitati, putà Regno, vel Comitatui, & tunc quia efficitur portio, & membrum illius dignitatis, cui adiicitur. dēt gubernari secundum leges suas antiquas, s̄m gl. in c. 1. ne sede vac. & Bar. in
l. si conuenerit §. si nuda. ff. de pig. act. Et iste est casus noster, qa
Valriacum vnitum fuit accessionè Comitatui Venascini, & sanctiss. D. noster Papa illi dominatur, tanquam Comes, & non tanquam separatus do. Valriaci. Et ita ēt cōcludunt d. Ale. & Mod.
in l. j. ff de leg. 1. vbi aliàs congerunt auctoritates. Et ita etiam distinguit Alex. in d. consi. 114. & Mar. Laud. in trac. de prin. versi.
72. Card. Alex. in c. ius ciuile. 1. dist. & in c. quadragesima, 4. dist.
And. Sic. consi. 4 scribitur 1. Regum. colu. 7. & seq. lib. 1. & Cur,
sen. consi. 57. super eo, col. 3. Seruandum ergo est ius cōe, quo vtitur Comitatus Venascini, secundum ꝙ nobiles nō sunt immunes (vt s. dixi) & in quo est consuetudo contraria consuetudini
Delphinatus, toties obseruata in d. loco Valriaci, vt constat ex
8 trib. sententiis in actis productis, † ex quib. dr̄ legitima consuetudo iustificata, secūdum gl. & ceri. in l. de quib. ff. de leg. & Pan. in
9 c. fi. col. 9. ver. 7. requiritur. de consue. Quæ vlt. consuetudo tollit primam, l. Meli, §. 1. ff. de alie. & ciba. glo. 3 §. diuus. ff. de sepu.
riol. maxime quando vlt. est conformis iuri communi, vt in casu nostro, vt probat abunde Feli. in c. cum accessissent, col. 13.
de consti. Accedat ad corroborationem præmissorū, ꝙ parentes eiusdem d. Gasparis sæpe ista munera sponte soluerūt nulla conseruatoria protestatione præmissa. Quo fit, ut priuilegio
10 † exemptionis (si quod haberent) renunciasse videantur, l. 1. &
seq. C. de his, qui spon. mu. sub. lib. 10. & ibi no. Bar. sequit Alex.
consi. 106. in cā & lite, col. 1. li. 1. & licet in hoc sit aliqua inter
11 Doc. hæsitatio, tñ qñ per 30. ann. † priuilegiatus sponte soluit, ꝯcordant oēs, ꝙ perdatur immunitas, vt per Ale. consi. 33. ponderatis his, li. 5. Ex despositionib. autem testium cōstat, quod antecessores d. Gasparis semper soluerunt taleas, & collectas, iuxta
quotizationem factam per agens noīe vniuersitatis. Et etiā cōstat ex libris & registris collectarum, quib. probatur, qui fue-
12 rint quotizati, & qui soluerint, s̄m Bar. in l. quædā, §. numularios, nt in vlt. no. ff. de eden. & in l. admonendi. ff. de iureiu. & in
auc. & si contractus, C. de fide instr. & maximè, vbi consuetudo
talibus libris auctoritatē dedit, l. 1. C. de emanc. li. c. 2. de fid. instr.

RESPONSVM V.

Iniqua Lex est Ciuitatis Grilouis, quæ pauperibus vetat, ne eorū capras, & pecudes in communia pascua depascendas immittant. Nec quod a maiori parte populi impiè actum est, ratum haberi debet.

SVMMARIVM.

1 *Statuere potest uniuersitas circa ea, quæ concernunt administrationē bonorum suorum.*
2 *Statutum a maiori parte populi obseruandum est, ac si omnes statuissēt.*
3 *Statuti confirmati amplius de inualiditate non est dubitandum.*
4 *Appellare a statuto grauante Remp. uel aliquos particulares, licitū est.*
5 *Decreta alicui nociua ueniunt officio iudicis rescindenda.*
6 *Exceptio doli competit grauatis contra statutum alteri perniciosum.*
7 *Ius depascendi animalia cuiuscunque generis in publicis pascuis, competit cuilibet de populo, 8. & usque ad nu. 12.*
12 *Pascuorum quadam æstiua, quadam hyberna.*
13 *Pascua pinguiora, & magis læta essent, si in eis pecudes, & capræ hybernarent, & stercorarent.*
14 *Reg. l. quod maior. ff ad munic quādo procedat, & quādo non. 15. 16. 17.*
18 *Reformatio si sit iniqua, confirmatio eiusdem pariter erit iniqua.*
19 *Confirmatio nullum robur tribuit confirmato, si aliàs sit iniquū, & iniustū.*
20 *Confirmatio intelligitur facta sine præiudicio tertij.*
21 *Sanioritas non consistit in numero personarum, sed in facto & operāne.*

Respon. interpreta.

Antiquo Loci Grilonis statuto hactenus obseruato cauetur, ꝙ quilibet de populo possit a festo omnium Sanctorum, vsq; ad festum S. Marię de mense Martij, in
publicis pascuis, & in qualibet illorum parte animalia cuiuscunque generis depasci facere. Nunc verò maior pars hoīum reformauit dictum statutum, & statuit, quod nullus possit in certa
parte pascuorum depasci facere aliqua animalia quouis tempore, nisi aratoria, & laborantia, a qua reformatione, & similiter
ab imposit. pœnarū, quæ excessiue dñr contrauenientibus impositę, nonnulli appellarūt, prætendētes non licuisse maiori parti
discedere ab antiquo statuto, contradicentib. ipsis appellantib.
Ideo q̄ritur, an iuridica sit horum appellatio & veniat reformatio retractanda ¶ Videretur primo aspectu male appellatū, q a
1 vniuersitas Grilonis hēt auctoritatē statuendi † in his, quę concernunt administrationem bonorum suorū, l. 1. & l. ambitiosa,
ff. de decr. ab ord. faci. traditur per Bar. in l. oēs populi, in 2. q. ff.
de iust. & iu. per illū tex. qui, ēt procedit, si vniuersitas velit statuere ꝯ antiqua statuta, s̄m eundē Bar. ibi, in 4 q. 3. q. prin. ¶ Nec
vr̄ dissensus, & appellatio vnius, vel plurīū, quia ꝙ maior pars
2 facit, † est obseruandū ac si oēs consensissent, l. aliud. §. refertur, ff. de reg. iu. & l. quod maior. ff. ad munic. Quod maxime verum vr̄ hoc casu quo R. domi. Legatus, & Vicarius Sanctissimi
3 nr̄i i Comitatu Venascini, statutū hmōi † ꝯfirmauit. Vñ ñ vr̄ de
inualiditate amplius dubitandum, c. j. de confirma. vti. vel inuti.
c. cum M. Ferra. & c. cum accessissent, de consti. ¶ Sed p̄missis nō
obst. cñ ideo bene appellatū, & male fuisse decretū, & ordinatū
a maiori parte. Et pro fundamento præsuppono, ꝙ a statuto gra
4 uante Remp. vel aliquos particulares, † licitum est appellare, l.
1. §. solent. ff. qñ appe. sit. Firmat Bar. in l. oēs populi. in fi. 5. quęs.
prin. ff. de iust, & iu. & in d. l. ambitiosa. col. pe. ff. de decre. ab oe
di. fac. traditur per Pan. & Moder. in c. consuluit. de appell. per
Ale. consi. 190. mature digestis, li. 2. consi. 106. viso. li. 3. Et decreta
5 alicui nouica, † offō iudicis ueniunt rescindenda. l. q se grauatos. C. de cens. lib. 11. & ꝯ statutum alteri perniciosum † ꝯpetit
6 grauatis exceptio doli. Si modo oñdatur, reformationē antiq statuti de oīum ꝯsensu ꝯditi, & hactenus obseruati, fore iniquā &

r.

appellantib. ac vniuersis perniciosam, iustificata remanebit appłło, retractādaq. erit ipsa reformatio. Ad hāc inigratē demonstrādū pmitto, φ cuilibet de ppło ius competit depascēdi aīalia
7 sua cuiusq. gn̄is in pascuis publicis,† cū sint oīb. cōia, l.io tm̄, §. vniuersitatis, ff. de rer. diui. l. ı. C. de pasc. pub. lib. 11. Hoc sic præmisso, rn̄deo hmōi reformationē, qua incolæ arcentur a pastione eorū in pascuis cōib. iniustā esse,& iniq. plurib. rōnibus. Pri-
8 mo, quia iniustū est, φ qs non possit vti re cōi † ad vsum destinatū, d. l. ı. de pasc. pub. d. l. in tm̄. §. in cōe aūt sepulchrum, & l. arbonb. §. nauis, ff. de vsufr. & l. si ædes, ff. cōmu. diui. Et si dicat, φ hæc iura loquunt̄ in re cōi plurib. vt singulis; rn̄detur, φ idē dōm est io re cōi plurib. vt vniuersis; maxime, qn̄ ex tali re per-
9 cipit̄ ɔmodū a singulis, vt percipit̄ † ex publicis pascuis, fm Cæpo in tra. seruit. rusti. sub tub. de seru. iuris pascendi & probat̄ in l. a ciuitatib. de leg. ı. tunc. n. ead. subest rō, ut non debeat quispiā phiberi vti re cōi ad vsum destinatū, vt ēt pbatur in d. l. ı. & seq. de pascu. publ. & priua. Et si dicat̄, φ appellātes non pñt dici se fuisse grauatos, eum lea sit oīb. cōis, & gn̄alis, oulliq. permittat facultatem depascendi. Rn̄detur ex eo dici grauatos, φ non
10 hñt vsum pascuorū fm eorū indigentiā, † nam publica pascua, ad vsum publicum deputata, debent esse parata vsui cuiuslibet, fm eius indigentiā. Vt si habeat pecora, eidē debent esse parata ad vsum pecorum, si vero sulum armenta, ad vsum armentorum, qa est oā iuris vtendi, fruendiq. l. vsus pars, ff. de vsu, & habi. l. pro parte, ff. de serui. l. per fundū, ff. de ser. rusti. pdi. Qua rōne dñi Old. & Alb. in d. §. vniuersitatis, φ de vsu pascuorum, & nemoris Reipublicæ. quorum vsus est cōis, tm̄ dēt hr̄e pauper
11 † pro sua necessitate, q̄tum diues arg. l. vtrum. §. fi. ff. de reb. dub. & in l. ı. C. de consor. eius. lit. & l. Paulus, ff. de re in. Stante autē reformatione, non ita habebit vsum pauper, qui tres solas possidet capras q̄tum diues, qui triginta hēt boues: quare negari nō pōt, φ hęc reformatio non sit ab omni ęquitate aliena. ¶ Scdo quia hyemali tpe pascua conueniunt solis minutis aīalibus, vt
12 sunt pecudes, & capræ. Pascuorum enim† quædam æstiua sūt. & hæc ēt armentis eo tpe conueniunt; Quędam hyberna, & hęc armentis minime conueniunt, Animalibus saltem aratorys. vt docet experientia rerum magistra, cap. quam sit, de elect. lib. 6. Clemen. dispendiosam de iudi. probatur in l. qui saltum, ff. de leg. 3. Vnde hæc reformatio dignoscit perniciosa reipublicæ, quia eo tpe vtilius foret, φ minuta animalia in pascuis essent, in quib. grādia illo tpe nequeunt pastum quęrere. Nec dicatur, φ pascua feruliora erant ęstiuo tpe pro animalibus. grossis, si. hyemali conquiescant, & non depascant̄ a minutis: quia istud non est concedendum ea ratione, quia pinguiora, & magis lę-
13 ta essent pascua, † vberioresque producerent herbas, si in illis pecudes, & capręe hybernarent, stercotizarentq. l. pecoris pascendi. ff. de ser. ru. prędi. & traditur per gl. in l. sylua cædua, §. integra, ver. pascendi grana, ff. de verb. sig. & istud ootissimum est, adeo φ non indiget probatione. Ex quib. apparet, antiquum statutum esse rationabilius, & populo vtilius, ideo cōcludendum, vt concludit Impa. in d. l. ı. de pascu. pup. Iudicem dēre decernere eam manere depascendi necessitatem, q̄ statuit antiquitas. Id solum restat, vt rn̄dcatur regulę l. quod maior, ff. ad munic. Ad quam respondeo, & pmo regula procedit in actu necessario, secus io voluntario, prout nos loquimur, qui uno appel-
14 lante † reuocari debet, c. contmebatur, de his, quę fiuot a pręla. c. quis aūt. 54. dist. & ita concludunt glo. Inno. Host. Ant. Imo. Fel. & Barb. in c. cum oēs. de const. Bald. in l. ı. in prin. ff. de mag. conue. ubi vr̄ decidere casum præsentis controuersię. Inquit enim, si maior pars faciat statutum φ si quis aliquid fecerit ioci dat in pęnam pecuniariam, vel aliam, puta excōicationis, soli
15 consentientes † tenentur. nec obstat regula l. quod maior, quia procedit, qn̄ maior pars exercet actum necessarium, nec consuetum. Idem tenuit Io. And. in c. vnico, de rer. permu. lib. 6. & in regula, quod omnes, de reg. iur. lib. 6. & Inuo. in c. humilis. de maio. & obed. & Lap. alle. 131. infrascripta sunt. Et idem in proposito consuluit Andr. Sicu. consi. 7. Clementissimi Dei, colu. 2. lib. 1. Et ista est cōis snīa, teste Dec. in d. c. cum oēs. Et licèt plures sint, qui non recipiunt hanc intelligentiam, inter quos fuerunt Pan. & Car. in d. c. cum oēs, & Ias. in l. Iurisgentiū, §. fi. ff. de pac. dicentes standum esse statutis a maiori parte, mō qđ statutum fuit, vtile sit, licet non necessarium. Horum tñ snīa ɔsultationi nostrę non aduersatur, cum hmōi reformatio non fuerit, nec sit necessaria, nec vtilis, vt patet ex pręmissis. ¶ Secundo rn̄detur, φ regula d. l. quod maior, non pcedit, qn̄ maior pars vult sta-
16 tuere † ɔ id, qđ ab oīb. prius fuerat statutū, & ordinatum, vt fuit in casu occurrenti; tunc. n. necessarius est oīum consensus fm Inn. in c. accedentib. circa mediū, de priuil. vbi vult, φ unus solus possit contradicere. sequitur Pan. in c. veniens, col. 5. de pręscrip. & Ludo. Roma. in sub. de arbit. colum. 10. & licet Bald. & quidam alij istud non admittant, tamen de eorum auctoritatib. nō puto curandum, tum qa sufficit, φ p nobis sit communis opinio, tū quia opinio ɔria pcedit, qn̄ maior pars aliquid statuit ex causa necessaria secus si uoluntaria, ut in casu nostro, fm And. Sic. & Felin. in d. c. cum omnes, & Ias. in d. §. fin. tum quia cōtraria snīa posset pcedere, qn̄ maior pars aliquid disponit ɔ antiqua statuta, antiquasq; consuetudines, circa ea, quorū commo-
4 dum, vel incommodum tangit singulos, † vt vniuersos; secus si tangat singulos, vt singulos, qa tunc requirtur consensus oīum. Vnde cum in occurrenti casu agatur de iure depascendi io pascuis communibus, & sic de pręiudicio tangente singulos, vt singulos, cōsequitur φ nō potuerit antiquum statutum tolli, nisi communi omoium consensu: nam io hoc militat ratio regulę, quod omnes tangit, de reg. iur. in sexto. ¶ Ad confirmationem Re. domini tripliciter rn̄detur. Primo φ eadem iniquitas est in confirmatione, quę est in reformatione, c. ex parte, & ibi
5 no. † Pan. in ult. de testi. unde eisdem rōnibus iustificatur appło a confirmatione interposita, quibus a reformatione. ¶ Secūdo respondetur, φ confirmatio in dubio censetur facta in forma cōi, nullumq; robur tribuit ɔfirmato, † si alias sit iniquū & iniustum, c. ex parte, & ibi gl. & Card. de const. nec quicquam ualet, si actus confirmatus sit nullus, c. inter dilectos, de fi. inst. c. quia diuersitatem, de conces. prębē. & c. pe. de confir. utiu. uel inut. & consuluit Anch. cons. 389. uisis diligenter. Et confirmatio intel-
6 ligitur facta † sine pıudicio tertii, fm Bal. in l. ı. in prio. ff. de consti. Prin. & Ale. consi. 125. col. 2. lib. 2. per tex. in l. authoritatem C. vnde ui. Et facit regula generalis l. ı. § si quis a principe, ff. ne quid in loco publ. & in c. super eo, de of. deleg. cum si. ¶ Tertio respondetur, φ Re. d. Le. confirmauit hāc reformationem, mō fuerit facta a maiori, & saniori parte. Sed non pōt uideri facta a saniori, cum non sit nec ęqua, nec rationabilis: non. n. sanioritas
7 consistit in numero personarum, † sed in facto, & operatione, fm gl. in c. ea noscitur, de his, quę fi. a pręla. & uoluit etiam Pan. in c. ecclesia. ult. de elec. Ex quibus apparet bene appellatum; & male statutum, & ordinatum.

De iurisdictio. & impe.

RESPONSVM. II.

OPtimo Iure moneri vīt Procurator sanctissimi Do. Do. nost. & Nobiles de Anceduna agentes contra nobilem d. Alanum reum, & eius authores in actione negatoria proposita, cum hmōi agenti sufficiat negare ius non esse parti aduersæ, quæ si nō probet ius esse, facile succumbet, ipsosq; agentes multum opitularetur snīa d. Rostagni, ex qua dominium, seu quasi acquiritur, & cui nihil opponere pōt, cum confessus fuerit omnia contenta in ea vera esse. Verum enim vero d. Alanum, potiorem fore clarissimi iuris est, tum quia prædicti agentes nec se dominos, seu quasi, nec inquietationes (prout eis incumbebat) probarunt nihilque probat sententia per eos allegata quo ad dominium, cum traditio, seu quasi ex ea secuta non fuerit, quæ etsi sequuta fuerit, tñ cum nec articulata, nec probata extiterit, agentibus non prodest: tum ēt quia ipse do. Alanus se condominum loci Cadarosiæ optimis instrumentis, & ualidis testibus, ad merū, & mistum imperium suum comprobauit, ergo ei licuit, in facinorosos homines iuxta demerita animaduertere.

S V M M A R I V M.

1 *Agens actione negatoria, tenetur actor se probare dominum, vel quasi.*
2 *Agens actione negatoria inquietationem probare tenetur.*
3 *Sententia licet præstet iustum titulum præscribendi, non tamē ex ea probatur dominium, nisi secuta fuerit traditio, uel quasi.*
4 *Iuribus in corporalibus scientia, & patientia aduersarij uenit articulanda, & probanda ad commodum præscriptionis, & quasi traditionis.*
5 *Imperio ex uniuersali non recte arguitur imperium particulare.*
6 *Instrumentum sententia super mero, & mixto Imperio idem imperium recte probat.*
7 *Confessio facta in uno iudicio, probat in alio.*
8 *Libellans omnia libellata uera esse fatetur.*
10 *Priuatos carceres habere non licet, nisi habentibus merum, & mixtum imperium.*
11 *Instrumenta recognitionum, & præstationū homagij, & fidelitatis, probāt merum, & mixtum imperium.*
12 *Ex constitutione officialium communi noīe facta probatur condeminatio.*
13 *Longa quasi possessio Iurisdictionis, ualidis titulis ac probis testibus iustificata, data patientia ac scientia aduersarij, iurisdictionem plene probat.*
14 *Testes producti in una causa, an fidē faciant in alia, ibi uide quomodo procedat.*

Qui veritas est, me dirigat in uiam lucis, & ueritatis.
Respon. Interpreta.

NE clarum ius strenui militis do. Alani Raynaudi uerbosa allegatione obtenebretur, paucis utar, & eō maxime, qa ueritas uerborū adminiculo nō eget, l. ı. C. si unus ea plurib. hæredib. qa ubi cōstat de ueritate, nō est eūdū p ambages, fm Bal.
Rehon. Do. Ioan. Fran. Rip.

In c.1.de nona for.fide. Agunt d.procuratores sanctis.D.D.no-
stri,& Nobiles de Anceduna ꝯ d.Alanum actione negatoria,
quam actionem negatoriam deduxerunt tam in causa appella-
tionis interpositæ a sententia d.N.officialis prædicti d.Alani q̃ in
causa inhibitionis, & literarum obtentarum, negando dictum
Alanum vnquam per se, neque per authores suos habuisse ali-
quod merum, vel mixtum imperium in terra Cadarosiæ. quo
circa videndum est, nunquid pro parte agentium sint probata
necessaria in actione negatoria. Secundo videndum erit, an pro
parte d.Alani rei conuenti sit probatum ei competere merum
& mixtum imperium in dicto loco. Circa primum, si quæritur,
an pro parte agentium sit fundata intentio in actione negato-
ria, prima facie videtur dicendum ꝙ sic, quia de natura actionis
negatoriæ sufficit agenti negare ius parti aduersæ competere,
l.2.in princ.& l.loci corpus.§.competit,ff.si serui.vend.&.in §.
æquè.Instit.de act.& nisi reus probet ius sibi competere, debet
succumbere, ſm Spec.tit.de iure emp.§.1.ver.56. Guido Papæ
consi.91.circa processum ventilatum, col.2. Præterea constare
vř ex instr̄o sñiæ latæ per d.Rostagnum, per quam sñiam acqui
ritur dñium, vel quasi, vt per Bart.in l. ex hoc iure,ff.de iust.&
iur.& sñia tribuit iustum titulum, vt per Alex. in terminis no-
stris, consi.24.lib.5.per l.Pomponius,§.si iussu,ff.de acq.poss.&
ꝯ dictam sñiam nõ potest d.Alanus venire, quia eam produxit,
& sic cõfessus fuit contenta in ea vera esse, ſm Bar.in l.post le-
gatum,ff. de his, qui.ut in d. Præterea, constat per quam plures
testes productos in causa appellationis sanctissimi do.N. prædi-
ctos de Anceduna esse iam longo tempore in quasi possessio-
ne exercendi merum,& mixtum imperium in dicto loco, ergo
&c. Sed præmissis non obstan. etsi d.Alanus non intendat illud
in dubium reuocare, tñ posset probabiliter dici non esse proba
ta incumbentia pro parte agentium ex infra scriptis. Primo in
1 actione † negatoria tenetur probare actor se dñm, vel quasi
eius rei, quam negat ad alium pertinere, quia actio negatoria
est actio realis,§. æquè.Insti.de act.& non datur possidenti sed
sed domino vel quasi,& non aliter.l.vti frui,ff.si vsusfruct.pet.
d.l.loci corpus. §. competit. declarat Spec.in or.de pu.& serui.
§.negatoria.ver.& no.& clarius Alex.consi.136.in causa & li-
2 te, col.3.lib.2. Secundo tenetur actor probare † turbationem, l.
ꝙ aduersarius turbat,& non patitur ipsum actorem vti frui iure
suo, l.& si forte,§.1.& l.harum,& l.egi.ff.si seru.vend.l. si prius
ff.de nou.oper.nunc.c.examinata, de iud. quæ extrema non ui-
deo concludenter fuisse probata. nec obst.instr̄m allegatę sñiæ
3 quia & si sententia † præstet iustum titulum præscribendi,d.§.si
iussu, non tñ probat dñium, nisi fuerit secuta traditio, uel quasi,
4 ſm Bart.in d.l ex hoc iure, quę quasi traditio in † iurib. incor-
poralibus consistit in usu illius iuris, cum patientia aduersarij, l.
quoties.la 2.ff.de serui.sed nec in processu primo, nec secundo,
Sanctis.d.noster, nec præfati d.de Anceduna, probauerunt, nec
articularunt, ꝙ unquam usi fuerint mero uel mixto imperio in
territorio Cadarosiæ, scientibus & patientibus prędicto d. Ala-
no,& auctoribus suis, seu aliquo condomino, ergo &c. si ulte-
rius insistere uoluerit d. Iudex super dicta sñia, dico ꝙ illa facit
totaliter ad victoriam d. Alani, & destruit intentionem agen-
tium, ut ĩ. clarissimè probabo. Non obst. asserti testes producti
pro parte actorum, quia nullatenus probant, ꝙ d. agentes ha-
beant quasi dñium alicuius iurisdictionis in dicto loco; & li-
cet deponant ꝙ sanctis.d.noster,& præfati nobiles de Ancedo-
na, aliqñ exercuerunt gladij potestatem, non tñ probant eos fo-
re in quasi possessione meri,& mixti imperij in prę iudicium d.
Alani,& suorum actorum, quia non deponunt, ꝙ prædicti agẽ
tes exercuerint illam gladij potestatem, scientibus & patientib.
prędictis d. Alano, & auctoribus, prout necessarium fuit, d.l.
quoties, la 2 ff.de ser.& in l.1.& 2.C.de ser. & aqua. & ibi Bart.
instituit iuuenes aduocatos, ꝙ debent articulare, & probare
scientiam,& patientiam aduersarij.& idem sentit Pan.consi.18.
in cã & qõne ad fi. lib.3. & consi.23. col.2.eo. lib. & alibi sæpe.
Nec obst. si forte diceretur, ꝙ sanctis.d.noster est supremus dñs
totius comitatus Venaysini, quia posset dici non constare, ꝙ lo
cus Cadarosię sit de comitatu Venaysini.& ideo debuit articula
5 ri,& probari. uel esto, ꝙ ita sit, non tñ † sequitur, ergo sanctis.d.
noster hẽt merum, & mixtum imperium in dicto loco, quia
Impator est dñs totius mũdi.l.deprecatio,ff.ad leg.Rho.de iac.
& tñ merũ, & mixtũ imperiũ nõ hẽt in quolibet loco totius
mundi, intelligitur enim hẽe supremum dñium quoad prote-
ctionem ſm Bar.in prose.florũ; stat enim simul, ꝙ Papa sit vlis
dñs Comitatus Venaysini,& habeat merum,& mixtum impe-
rium in uniuersum, non tñ habeat merum,& mixtum imperium
unius castri particularis, puta Cadarosię, ſm Bart.in l.1.§.hanc,
ff.de rei vend. Hinc dicebat Bald.in l.1.C.vñ cog. ꝙ stat simul, ꝙ
regnũ Apuliæ sit de vli dñio Ecclesiæ,& tñ castra regni particu
laria sint de directo dñio Regis,& sequit lat.in l.1.in prin. cõtra.
ff.ad Treb. Possem aliter comprobare. sed quia d. Alanus non
intendit insistere, nisi suo uero iure, tñ clarissime demonstrabo
primũ, d. Alanum probasse se esse ꝯdñm dicti loci Cadarosię, &
in eo hẽe merũ & mixtũ imperiũ,& ꝓñr ei licuisse,& licere aĩa d-
uertere in facinorosos hoies iuxta demerita, l.3.de iuri.om.iu d.
Probauit primo d. Ala.cãm hñs, a Petro Bisqueni, seu Iuliano
eius filio,& hẽde vli, se esse ꝯdñm dicti loci,& hẽe merũ,& mix
6 tum imperiũ in eo, per instr̃m dictæ sñiæ; qđ instr̃m † facit pro
bationẽ euidentissimã, c.licet cãm, in verbo. euidentissime ꝯst at
per instr̃m, de prob.Bald.in l.licet Imperator,ff.de statu homi.
cũ solitis ꝯcord. ibi.n.aduocatus Sanctissimi Do. fatet expresse
Petrũ Bisqueni hẽe merũ & mixtum imperiũ ibi, D. Gulielde
Anceduna nunc agẽs, & nunc reus ꝯfitetur Petrũ Bisqueni esse
ꝯdñm dicti loci,& ad quẽ simul cum alijs ꝯdñis asserit spectare
ius puniendi facinorosos, licet dicat locum esse præuentioni,
7 quod nunc erubescit denegare:& confessio † facta in uno iudi-
cio, probat in alio ſm Inno. in c.2.de cap.mona. Fel.& alij, in c.
at si clerici, de iud.in prin. Alex.& alij in l.2.C.de eden. nec dicat,
ꝙ non fatetur Petrũ Bisqueni esse ꝯdñm, licet dicat ad instan-
tiam aduocati,& Petri Bisqueni fuisse sibi inhibitum, &c. quia
in princ. suæ narrationis confitetur adhærentes do. Aduocato
fiscali in cã inhibitionis fore ꝯdños dicti loci, vnde vna pars in-
str̃i dẽt declarari per aliam, l.qui filiabus,& l. si seruus pluriũ §.
fi ff.de leg 1.nec dicatur, ꝙ licet fateatur eos esse ꝯdños, non tñ
propterea infertur, ꝙ alij ꝯdñi habeant merũ, vel mixtum im-
perium in forenses; quia puta aduertendum (vt vnico verbo
concludam) ꝙ prædictus Do.de Anceduna in libello suo por-
recto in cã inhibitionum, olim sibi factarũ ad instantiam præ-
dicti Do.Petri, in quadam ver. ita concludit, item dicit, ꝙ ipse,
& cæteri ꝯdñi.faciendo ergo istam ꝯñam, Talis est ꝯdñs Cada-
rosiæ, ergo hẽt ius exercendi merum,& mixtum imperium in
delinquentes cum facultate puniendi alios ꝯdños, si olim li-
bellando ita conclusit, cur mõ tam varie? non enim a proposi-
8 tis in libello discedere licet, quia † oĩa vera esse fatet libellant, l.
cum precũ, cum sua gl.C.de lib.cau. ex hoc infero (coniungen-
do dicta testiũ ꝓductorum ꝓ parte fisci, & dictorũ de Ancedu-
na cum dicto instr̃o sñiæ) ꝓbatam esse intentionem d. Alani,
quia oẽs testes ꝓducti pro parte fisci, & dictorum de Ancedu-
na, fatentur do. Alanum esse ꝯdñm: instr̃m autem ꝓbat, omnes
ꝯdños Cadarosiæ hẽe iurisdictionem cum mero & mixto impe-
9 rio, ergo &c. Bonum est † enim argũ a coniunctione duarum
ꝓbationum, sicut a coniunctione duarum legum, l.Gallus,§.ille ca
sus,ff.de lib.& posth.& ibid.Alex. & tanto magis, q2 in casu isto
non agitur de coniunctione, sed de declaratione, ꝓbõ testium
declaratur per allegatum instr̃m sñiæ, & in hoc nulla est diffi-
cultas, quin vna ꝓbõ aliquantulum ambigua declaratur per in-
str̃m, quamuis antiquissimum, l.non est nouum, cum seq.ff de
legi. Scđo, probant testes producti ꝓ parte agentium, intentio-
nem d.Alani ex alio: q2 oẽs concorditer deponunt d.Alanũ esse
ꝯdñm, & hẽe & tenere carceres in domo sua, sicut cæteri con-
10 dñi habent: † hẽe autem carceres in domo non licet, nisi hñtib.
merum,& mixtum imperium, l.1.C.de priua.carce.& ibi Bald.
dicit, ſm Iac.But. ꝙ hẽe carceres deputatos ad detinẽdos quos-
cunque, est signum meri imperij,& si quis vtatur, cum non ha-
beat imperium, incidit in crimen læsæ maiestatis, Nec ob. si di-
catur, ꝙ testes non deponunt, ꝙ do. Alanus nunquam vsus fue-
rit dictis carceribus, nisi in casib. quibus nunc disputatur, quia
video, ꝙ per plantationem furcarum ꝓbatur quasi possessio
meri,& mixti imperij, licet non ꝓbetur, ꝙ in eis vnq̃ aliquis fue
rit suspensus, ſm Bald.& Flo.in l.arboribus.§.de illo,ff.de vsuf.
Bar.in l.in filijs, C.de decur.lib.x.ita ergo dđm per deputationẽ
carcerũ, licet nullus vnq̃ fuerit carceratus. Præterea, ex dictis te-
stium ꝓductorum ꝓ parte d. Alani satis constat ꝙ auctores sui
vsi fuerunt dictis carceribus, exercendo merum & mixtum im-
perium. Tertio ꝓbatur, do. Petrum Bisqueni & ꝓñr do. Alanum
hñtem cãm ab eo, esse ꝯdñm,& hẽe merum,& mixtum impe-
rium per instr̃m alterius sñiæ latæ de anno 1509. per d. Io. de
Monte Bruno, quod instr̃m plene ꝓbat, ut dixi s. & traditur in
l.1.in prin. maxime ꝑ Mod.ff.de nou.oper.nunc.& sñia ꝑstat iu
stum titulum, ſm Alex.in d.consi.24.Cęp.in tra. serui.in c.1.sub
11 rub.de aquæduc. circa medium. Quarto ꝓbatur † per instr̃a re-
cognitionũ,& ꝑstationum homagij, & fidelitatis, quæ ꝑstatio-
nes homagij,& fidelitatis, præsumptiue probant inuestituram &
titulum, ex quo nemo de iure recipi dẽt ad præstationem iurã
fidelitatis, & homagij, nisi prius fuerit de feudo inuestitus, ca.1.
quid pręced.deb. in inuesti. no.in c.1.de no. for.fide. Quinto, ex
dictis trium vltimorum testium ꝓductorum ꝓ parte prędicti d.
Alani apertissime cõstat, ꝑdictũ do.Petrũ de Bisqueni, simul &
cõiter, cum ꝑdictis dñis de Anceduna, deputasse clarissimum
I.V.D. d.Claud.Ixmardi, iudicem dicti loci Cadarosiæ, tam in
criminalibus, quam in ciuilibus, & cęteros officiales dicti loci
12 cõiter constituisse; † ex qua ꝯstitutione officialium cõi nomine fa-
cta ꝓbatur ꝯdñatio, sicut ex actu cõi nomine celebrato proba-
tur societas, ſm Bar.in l.Titium, aut Mæuium,§.altero,ff.de ad
mi.tu.& in terminis nřis ita voluit Alex.consi.25.attentis narra
tis, vol.5. Item ex depositionibus oĩum testium productorum
pro parte prędicti do. Alani constat de quasi possessione exer-
cendi

cedendi metu, & mixtum imperiũ in dcõ loco, spatio annorũ triginta, & ultra. Insuper constat, quod pdictus d. Alanus & auctores sui sp habuerunt, tenuerunt, & tractarunt, & reputati fuerunt condomini dicti loci cũ mero & mixto imperio, q quasi possessio tã longa, stãte scia, & patientia dictorũ de Ancedunna (de qua etiã constat ex dictis testiũ otriusq pns) probatur iuridictio presũptiue, fm Bal. in l. data opera, col. 10. uer. item no. q non est rõ. C. qui accu. non pñt. & Alc. consi. 23. col. a. li. 5. & firmat Ia. de Georgio i trac. de homagio. in 2. char. & istud maxime uerũ est in casu nro, ubi hæc longissima quasi possessio iustificatur ex titulo. Insuper & recognitionũ, de quib. s. ita q nullatenus dubitandum est, quod non sit probata intentio Do. Alani. Solum restat uidere ad uhũ q sentio adduci p dcm Do. Alanũ, uidelicet, qd pdictũ in cã inhibitionis non faciũt fidẽ in cã appellationis separata, l. gesta, C. de re iud. cũ similib. quã cõiset snia Bar. & alio rum, in l. fi. C. de testa. & in l. a. C. de eden. Pan. Fel. & aliorũ, in c. cãm, de test. q dcã testiũ una causa, faciunt fidem in alia ttibus † concurrentib. Primo, quod dicta testiũ sint publicata, alias nõ probant, & ita procedit tex in d. l. gesta, & quæ tradunt in l. cũ lite mortua. ff. iud. sol. Scdo. q agatur inter eadẽ personas. Tertio, q agatur ad probãdũ illud idẽ, & ad eodẽ effectus, ad quos pbandos fuerũt examinati testes in alia cã, ut declat Ia. in d. l. a. col. pe. & Fel. in d. c. cãm. cũ igit in casu nro testes sint publicati in cã inhibitionis, et agat inter eadẽ psonas, & ad eodẽmet fines, nõ uideo quare hmõi testes nõ deant pbare et in cã appellationis, si eadem fuerunt eorũ dicta reproducta. Laus Deo.

¶ De pactis.

RESPONSVM I.

QVia Pactũ de futura successione oĩ iure reprobatur, ne captandæ mortis occasio detur: ideo promissio illustri Domino Ioanni de Marchionatu, & atiorũ castrorũ fcã in uim solutionis ob cãm sustinetur, cũ nullo alio iure fulciatur, quæ proponuntur, ut sedi possit. Quemadmodum. n. casus omissus remanet sub dispositione iuris communis, ita etiam casus omissus remanet sub dispositione generalis consuetudinis, & ideo pactum conuentum, si soluatur matrimonium morte uxoris, non habebit locum premoriente uiro.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de futura successione nullo iure defendi posse.*
2 *Pactum de futura successione factum principaliter, de se reuocari potest, cum per iuam ultimæ uoluntatis sustineatur.*
3 *Donatio licet uerba faciat de mortis causa, nihilominus non semper mortis causa donatio dicitur, sed sæpius inter uiuos indicatur.*
4 *Donatio i pacta matrimonali apposita ob cãm mtrimonij fcã intelligitur, & re non integra penitere unquã licet, maxime si iuramẽto fulciatur.*
5 *Promissa in contractu matrimoniali, ex cã dotis promissa intelliguntur.*
6 *Casus omissus quẽadmodum remanet sub dispositione iuris communis, ita etiam sub dispositione generalis consuetudinis complectitur.*

Respon. Interpreta.

1 PActum, De quo in themate vr non ualere, quia † actũ de futura successione omni iure reprobatur, l. fi. C. de pac. Nec uĩ suffragati illi considerato, q text. in d. l. fin. & similia iura loquuntur in pacto de tota successione, vel de quota, secus si de certa re; tum quia rõ illa prohibitiua propter uotum captandæ mortis militat etiã, qñ est pactũ de succedendo in certis rebus, vt vult Bart. consi. 212. promitto tibi, &c. & consi. 8. paetum tale proponit; tum quia illa ratio, quod pacto non deur successio in bonis defuncti, l. hẽditas. C. de pact. conuen. afr post set de facili fieri fraus legi, contra l. fraus leg. ff. de leg. & posito, quod valeret, vr, q potuerit reuocari, quia sustinetur tanquam ultima uoluntas, fm Franc. Cur. consi. xv. col. pen. & dicunt istã esse eãem sententiam Doc. in l. licet, C. de pae. forsan dici posset, q d l. fi. & d. l. licet, cum similibus, loquuntur quado tale pactũ 2 stat de per se † principalr, tunc ualet vt vltima volunta s secus si fiat in statim psequentiã alterius cõtractus, tunc sustinetur vt valeat in vim contractus, l. si quis seruũ. ff. de actio. emp. informatur. n. à præcedenti contractu, & ab eo legem capit. l. lecta, ff. si cer. pe. & l. petens, C. de pact. & vtrobiq, nõt. Scdo vr, q valeat, ut donatio cã mortis, quia in eo fit mentio mortis, l. Seia, ff. de do. præle. l. Seia, § fi. de do. causa mor. & sic reuocari potuerit so la poenitentia, l. fin. C. de reuocanda dona . capitu. fin. de dou. Contrarium, q si donationis nomẽ hic positũ, quod dicatur do natio inter uiuos, & non possit reuocari, iuxta tex. in l. pfecta, C. de don. q sub mo. quæ et procedit in donatione perfecta sola stipsone, fm gl. & oẽs ibi, § perficiuntur. In st. de don. Rõ. qa 3 est fcã mentio mortis dilationis † gratia Item quia d. Marchio iurauit eam habere perpetuo ratam, & gratam, & inconcusse obseruare. Item quia donauit in dictum casum prædicta Castra & Marchionatum, pdictæ d. Annæ pro se, & hẽdibus & ibi vnum ex istis interuenerit, donatio censetur inter uiuos, & nõ potest reuocari, fm Alex. in d. consi. 14. in primo dubio, vol. 1. Ia. in l. non omnis, ff. si cer. pet. Soc. consi. 52. col. 2. & seq. & 137. in 1. libi. Tertio vr, quod potius fuerit promissio, seu donatio 4 † ob cãm, videlicet ut sequeretur matrimonium, ut ipsa d. Vice comitissa renunciaret omnibus bonis paternis & maternis, in fauorẽ Gaspardi fratris, & filiorum suorum, & sic censetur potius quidam contractus innominatus, ut dicit rex. in l. sed & si lege. § consuluit, de peti. hẽre. ibi, velut genus quoddam permutationis, & alibi sæpe. qui contractus innominatus cum fuerit ad impletus pro parte illius do. Ioannis de fluao mariti, & pro pte do. Annæ, certe non uidetur, quod fuerit pro patre d. Marchionis amplius licita pœnitentia, & maxime stante iuro, l. si pecunio, cum gl. & l. si. ubi late scrib. ff. de eond. ob cau. Quarto uidet quod etiam dici possit, quod dictus Marchionatus, & cetera castra fuerint assignata in dotem prędicto illustri dom. Ioãni sub dicta conditione, si ipse Marchio, & Gaspar decederent sine fi5 liis. istud primo probari uideiur ex natura † contractus matrimonii, cuius natura est, quod ea quæ in ipso contractu promittuntur, intelligũtur ex causa dotis, l. si estraneus. ff. de condi. ob cau. scdo ex uerbis appositis in instro, in primis ponderanda sunt uerba apposita in præfationibus instri, quę demonstrant causam finalem, l. fi. ff. de hęre. insti. l. Titia, §. idem respondeo, ff. de uerbo. obl. dicitur. n. in principio, quod omnia promissa, in quadam papiri cedula fuerunt conuenta promissa, & stipulata ea causa matrimonii sequuturi, & p oneribus matrimonii supportandis. ergo etiam ista promissio facta dicitur pro matrimonio, & eius oneribus, quia continetur in ipsa cedula. & qui totum dicit nihil excludit, l. a procuratore. C. mand. c. si Romanorum, 19. dist. Item una pars contractus declarat aliam, iuribus uulgaribus modo in augmentum dotis casu, quo Marchionatus & Castra essent fideicommisso subiecta, & sic in loco dictorum castrorum subrogatur promissio centum milium aureorum, it. a. tonant illa uerba, pardem castelli sette mille scud; er go et illa promissio Marchionatus censebitur in augmentum dotis facta; non. n. debet esse diuersæ naturæ subrogatum, & id si in cetius locum sit subrogatio, l. si eum. §. qui iniuriarum, ff. si quis cau. cum vulg. Et istis stantibus patet clarissima responsio ad contraria, quę opponi possent; quod istud pactum sit improbatum tanquam factum de futura successione, vel quod dicatur donatio causa mortis: & etiam stante clausula, de qua in instro, quod ualeat omni meliori modo. & hæc pauca sine reuolutione librorum (nunc, quæ mihi nunc occurrunt, salua delibe6 ratione maturiori. Pacta † conuenta, casu quo soluatur matrimonium morte uxoris, locum non habent, si soluatur morte mariti, l. pacta conuenta, cum gl. ff. de pac. dota. Pactum ergo, q Ioannes pem, si superuiuat, habet libras mille turonen. de parte Simonæ: & eius hæredibus, non vendicat sibi locũ casu quo fuerit præmortuus. Confirmatur, quia casus omissus relinquitur in dispositione iuris cõis, l. sed & dotẽ. ff. sol. ma. m prine. qui prouidet sibi in casu uitæ, censetur se referre ad ius commune casu, quo præmoriatur, ut est casus in l. commodissimẽ, ff. de liber. & posthu. Stante ergo generali consuetudine, quod soluto matrimonio per mortẽ uxoris, q̃ mariti quod diuidantur æqualiter bona mobilia inter coniugem superstitem, & hẽdem coniugis mortui; pactum contractum in casu, quo matrimonium soluatur morte uxoris, non derogabit generali consuetudini casu, quo matrimonium soluatur morte mariti; sicut. n. casus omissus remanet in dispositione iuris communis, eodem modo remanet in dispositione generalis consuetudinis, quę etiam dicitur ius commune in eo loco, §. ex non scripto Inst. de iur. nat. gen. et ciui. l. de qb. ff. de legi. & hæc uoluit Bal. in cõ. 60. sicut, pponit, lib. 3.

RESPON. II.

Cum Ea lege Beatrici donatio facta fit, ut post eius obitum ad alios bona peruenirent; constat mortua Beatrice eos uocari, qui post eius mortem in donatione fuerũt sub stituti. Nec refert, quod Beatrix prius decesserit, quam donator, cum substitutio non patiatur disponentis uoluntatem caducari. Substitutionem autem, qua donator alterum alteri donatario præmorienti substituit, de omnibus bonis, utrique tam cõiunctim, quam diuisim donatis interpretandam puto, cum & donationis causa, & verba huiusmodi sensum admittant. Sed uidebatur propter filios, quos Beatrix post donationem suscepe rat, substitutionem irritam fore, quod Socin. aliquando credidit. Ego autem exorbitantem Constantini legem, quæ donatori ob nouam sobolem concessit retractandæ donationis facultatem, ad hunc casum non puto protrahendam. Socin. autẽ sententia probarem, si Beatrici bona ea forent lege donata, ut in familia seruarentur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio causa mortis ijsdem modis caducatur, quibus legata.*

Respon.interpret.

VAlet Pactum, ꝙ bona donata Beatrici perueniant in dictos coniuges, l.quoties, C.de donat.quæ sub mo. sed quia ex illo pacto solum nascitur actio contra Beatricem, & Beatrice mortua ante Ioannem donatorem, donatio causa mortis facta ipsi Beatrici, effecta fuit caduca, l.vnica,
1 §.1.C.de cad tol. † nam eisdem modis caducatur donatio causa mortis, quibus & legata l.Marcellus, §.Paulus.ff.de donat.cau. mor. vnde videretur etiam caducum pactum per ea, quæ tradit Bar.in l.qui Romæ.§.Flauius.in fi ff.de verb.obl.&c per regulã, cum principalis, ff.de reg.iur. Sed hoc non obstante, arbitror ꝙ dimidia pars bonorum donatorum Beatrici, spectet dictis coniugibus: nam per illa verba, & post mortem Beatricis perueniat in dictos coniuges, ipsi coniuges dicuntur substituti, valet autẽ substitutio in donatione causa mortis, sicut in legatis, l. sicut mortis.ff.de donat.cau. mort.cum similibus. Ista autem substitutio facta per hæc verba, post mortem perueniant, dicitur cõpendiosa, quæ sub compendio important directam, & obliquã substitutionem, secundum Bar.in l.Centurio, ff.de vulg. & pup. in 2.q.& consequenter important, quòd dicti coniuges censeãtur substituti post mortem Beatricis, siue mortua sit viuente donatore & ante acquisitam donationem, siue alias quandocunque. Nam cum illa verba, post mortem, sint comprehensiua multorum temporum, ad omnia tempora substitutio accommodatur, ac si dictum foret quandocunque, vt per Soc.consil. 113.suprascripti insignes Iureconsulti, lib.3. Circa aliud dubium, an secunda substitutio facta per hæc verba, item fuit de pacto, ꝙ omnia bona perueniant, & peruenire debeant superuiuenti dictorum coniugum, intelligenda sit de omnibus bonis tam donatis Nicolao marito, quam prædictæ Beatrici, an vero de bonis donatis Beatrici tantum, in quibus substituti fuerunt prædicti coniuges? videretur, ꝙ secunda substitutio, quæ reciprocè facta fuit dictis coniugibus (nam per hæc verba, volo, ꝙ bona perueniant superuiuenti, formatur reciproca, sm Bar.in l.Lucius, in 1.q. ff.de vul.) ad ea bona solum referri debeat, in quibus, ipsi coniuges fuerunt substituti Beatrici, ex pluribus. Primò, quia illa generalitas (omnia bona) ad proxima in dubio videatur referẽda, l.si idem cum eodem, ff.de iurisd.om.iud. & sic ad omnia bona donata Beatrici, de quibus proximè mentio habetur. Secundo, quia donator noluit donationem bonorum donatorũ Nicolao reuocari propter superuenientiam filiorum, sed tãtum voluit reuocari donationem factam Beatrici, ergo si noluit grauare Nicolaum contemplatione natorum filiorum, credendum est, ꝙ minus voluerit eum grauare contemplatione Valentinę vxoris ipsius Nicolai, arg.l.cum acutissimi, C.de fideicõ.nam si de quo magis videtur inesse, & non inest, ergo de quo minus, auth.multo magis.C.de sacrosa.eccl. Præmissis non obs.arbitror, quod illud pactum habens vim reciprocæ substitutionis, etiam ad bona donata ipsi Nicolao referri debeat, infrascriptis rationibus. Primo quia clausula in fine posita, ad omnia præcedẽtia referenda est si commode fieri possit, l.talis scriptura, ff.de leg. 1.cap.secundo requiris. de app.& eo maxime, quia clausula ipsa principaliter, & de per se ponitur, quo casu nihil impedit fieri relationem, secundum Bar.in l.fi.ff.de reb.dub. attento etiam, ꝙ verba sunt vniuersalia, videlicet omnia bona, l.omnes populi, ff. de iust.& iur. Clausula.n.vniuersaliter, vel indefinite concepta, ad omnia præcedentia semper adaptatur, quando nihil est, qđ obstet, vt per Cor.consi.43.in hac, lib.2. & maxime in reciproca substitutione illud dicendum videtur, in qua inęqualitas cõmodi substitutorum non consideratur, licet ad inęqualitatem personarum aduertendum sit.l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pup. subst. Scđo, quia ẽt rõ suadet, nam ex præfationibus horum donationum colligitur, ꝙ donans contemplatione matrimonij cõtracti inter coniuges, motus fuit ad prędictas donationes faciẽdas: prefationes.n.ostendunt donantis intentionem, l.Titia, §.1 ff.de verb.obl.l.fi.ff.de hær.inst.ea ergo ratione, qua donationem fecit Nicolao, eadem etiam voluit, ꝙ bona donata Beatrici peruenirent in superuiuentem. Ista ratio militat etiam, quo ad donata Nicolao, ergo militabit dispositio.l.a Titio, ff.de verb.oblig. Cum igitur tam verba quam ratio conueniant, nihil est, quod videatur obstare, quominus illud pactum ad omnia referatur. Ex istis appatet, ꝙ contraria nihil obstant. Et primo non ob. ꝙ ad proxima facienda sit relatio, quia verum est, qñ ad omnia pcedẽtia commode relatio fieri non potest, vt per Ias. post alios, in l.1.C.de lib.pręt.& in d.l.si idem cum eo.§.fi Non obstat alia ratio: quia retorquetur. Nam si donatio facta Nicolao contemplatione matrimonij, firma remanet etiam superuiuentibus filijs donatoris, eadem ratione etiam firma manebit substitutio facta Nicolao de vxore superuiuente. Circa vltimum dubium non expedit insistere, quia illud, quod dr, ꝙ donatio reuocatur natiuitate filiorum, iuxta tex.in l.si vnquam, de reuo.don. procedit in natiuitate filiorum ipsius donantis, qui verisimiliter non donasset, si de filijs nascituris cogitasset, sed propter natiuitatẽ filiorum donatarij potius donatio confirmatur, vt possit onera filiorum habilius supportare, nec l.si vnquam, exorbitans extendenda est ad hunc casum, in quo neque verba, neque ratio legis militant, l.ius singulare, l.quod vero cõ.ff de legi. Nec ob.si adducatur in medium decisio. Soc.in l.cum auus, col.a 1.ff.de cond. & dem. quia illa decisio procedere põt, qñ donator donasset alij suo agnato contemplatione familiæ, iuxta tex.in l.generaliter, §.cũ aũt, C.de inst.& subst.super quo se fundat Soc.secus si donasset extraneo, vel contemplatione matrimonij, prout nos loquimur, vel posset procedere, qñ post mortem donatarij bona deberẽt peruenire in alium, quã in matrem ipsorum filiorum, cui matri donator pari modo donasset, si de filijs cogitasset, cum nõ intersit filiorum, an bona magis sint matris, quã patris, cum vtrique succedant ab intestato, vt signanter consuluit Cor.cons.194.vĩ in pñn, lib.3. dubitare forte posset, an Valentina mř si transiuerat ad scda vota, teneatur reseruare hmõi bona filijs Nicolai primi mariti? sed quia de hoc non fui requisitus, non insistam.

RESPONS. III.

PActa De lucranda dote, & donatione propter nuptias inter coniuges inæqualia, ita demum recipiuntur, si fiant ante contractum matrimonium, uel consuetudine, aut iuramento roboretur.

SVMMARIVM.

1 *Donata propter nuptias restitui debent mulieri donanti, sicut dos, de iure communi, & id quando fallat.*

2 *Pacta facta tam de lucrãda dote, quàm super donatione propter nuptias, reducuntur ad æqualitatem, quando facta fuerunt post contractum matrimonium, secus si ante Quod etiam limita nu. 3.*

Respon.Interpret.

MAgnificus Do. Tangudus de villa noua, in cõtractu matrimonij pp nuptias donauit Ioannæ sponsę suę, medietatem castri de Belusino cũ oĩbus emolumẽtis, quibus ipsa Ioanna vtatur, & fruatur, eius vita perdurante. E conuerso Ioanna donauit pp nuptias Tangudo eius sponso, medietatem omnium bonorum suorũ, adiecto pacto, ꝙ de dicta medietate bonorum prædictus Tangudus possit disponere tam in vita, quã in morte, saluo ꝙ si prius decederet, quã ipsa Ioanna, ꝙ eo casu dicta Ioanna esset vsufructuaria dictæ medietatis bonorum toto tpe eius vitæ. Contingit Tangudum præmori, nunc quęritur an medietas dictorum bonorum donatorum per dictam Ioan.transmissa fuerit ad heredes d. Tangudi, ita ꝙ mortua Ioanna consolidetur vsusfructus, cum proprietate. Viso instrõ spõsalitio, cognoui qõnem propositam nullam, vel saltem friuolam hr̃e rõnẽ dubitandi, si dicatur ꝙ rõ du-
1 bitandi fuit, quia de iure cõi donata † pp nuptias, sol.mat.restitui debent mulieri donanti sicut dos: nisi ꝙ fallit, in pacto, vel lege aliter caueatur.c.fi.de don.inter vir. & vx. hic autem interuenit pactum, ergo &c. Si forte dicatur, ꝙ Ioanna tradidit prius oĩa bona sua marito in dotem, postea incontinenti donauit medietatem, & sic talis donatio nihil aliud est, nisi pactum de dimidia dote lucranda, quod pactum de dote lucranda reduci debet ad æqualitatem cum pacto donationis pp nuptias factæ per maritum vxori, auth.æqualitas, & in corpore vnde sumitur, C.de pact.conuen. ẽt si pactum de dote lucranda sit minus, pactum vero de lucranda donatione propter nuptias a marito facta sit maius (quia pactum maius reducitur ad minus pactum, l. legẽ, C.de pact.conuen. sm Azo.in Sum. C.de do.ante nup.) in casu nostro pactũ de lucranda donõne medietatis castri de Belusino facta per maritum, vr̃ solum referri ad vsumfructum pp illa verba, eius vita perdurãte, vel saltem tale pactum operař, ꝙ Ioãna non possit donõnem ad hr̃des transmittere, vt expresse decidit Alb.de Ro.in l.4.ff.de ali.leg.& est de mente Bar.ibi, p text. in l.Titia, §.Tit.cum nuberet, ff.de leg.2.& ita decidit Bald.in l.1. circa prin.C.de fruc.& lit.exp.quem sequitur Picus in d.§.Titia, in sua solemni repe.in 2.char.referens ita consuluisse d.Ambr. Opizo, Lanc. Decium, & Danielem Landulp.solemnes Doct. Ticinen. Item pactum de donatione propter nuptias lucranda, est condõnale videlicet si Tangudus præmoriatur, ergo vt ad æqualitatem minorem reducatur pactum de dote lucranda, dicendũ ẽt est, ꝙ non transmittatur lucrum dotis ad hęredes mariti, & ita demum Tangudus illã medietatem lucretur, si pręmoriatur Ioanna quæ non fuit pręmortua, alias hmõi pacta essent inęqualia, & ista vr̃ vrgentior ratio dubitandi, quæ possit adduci, sed multipliciter rñdetur. Primo, ꝙ hodie de consuetudine pacta inæqualia tolerantur, sm gl.& scriben.in d.auth.æqualitas, & qñ Doctor solemnis, ut fuit Glossator, attestatur de consuetudine, illi stãndũ est, sm Bar.in l.de quib.in 8.col ff.de leg. Secũ
2 do rñdetur, ꝙ pacta facta † tam super dote lucranda, quã super donatione propter nuptias, reducuntur ad æqualitatem, qñ facta fuerunt post contractum matrimonium, secus si ante. ita tenent Card. Flo. Host. & omnes antiqui, in c.fin. de donatio. inter vir.& vxo. per tex.in l.ex morte, C.de pact. conuen. quem dicunt

cunt in hoc remansisse incorrectus. est verum, quod in hoc con-
trarium tenet Pan.& Mod.ibi,& Bald.in auct.æqualitas,tamen
opi.Card.tum propter eius auctoritatem, tum quia consuetudo ita
interpretatur, debet prævalere,l. minime,ff. de legi. Tertio rnde-
tur, quod pactum inæquale non debet reduci ad æqualitatem, quando
3 coniuges † iurarunt pacta ipsa inæqualia seruare, & in nullo
contrafacere, nec contrauenire, renunciando omni legum au-
xilio,prout iurarunt, & renunciarunt Tangudus & Ioanna,nam
tali auxilio d.auth.æqualitas, cum sit inductum fauore coniu-
gum,potuerunt renunciare,l.si quis,in conscribendo,C.de pac.
maxime cum iurato, quod est seruandum omnino,cum non vergat
in detrimentum salutis æternæ, c. cum contingat, de iureiur. c.
quamuis,de pact.lib.6. cum similibus. Insuper non est expedi-
ta illa opin. quod illa verba, vita perdurante, restringant donatio-
nem proprietatis, & contrarium tenuit Picus in d. §. Itaq, & est ea
amplecti vr Tho.Ferra. caut.a.pro ea vr casus in l.Specie, ff. de
ant. & arg.leg. vbi illa verba,quoad viues , non restringunt ad
fideicommissum,nisi aliter exprimatur,vt ibi fuit expressum Et
si deniq; dicatur,quod d. Tangu.non fuit stipulatus pro suis hæredi
bus,sed pro se tantum: respondetur,quod in contractibus mentio hæredum non
est necessaria,quia subintelligitur et pro hæredibus,licet non sit
expressum,l.si pactum, ff. de prob.l.cum qui, §.1.& ibi Ias.& l.
stipulatio ista,§. si quis ita,ff.de verb.obl. insuper etiam hæredi-
bus cautum fuit,& expressè stipulatum,vt in principio dicti in-
strumenti,& etiam in pacto donationis claré legitur.

¶ De transactionibus.

RESPONSUM I.

RAtificatio Facta per particulares, & singulos,
particulariter, & separatim de vni-
uersitate Soleriorum ratificantibus tantum nocet;nam
ad præiudicium vniuersitatis, vel collegii,collegialis
& simultaneus consensus requiritur, & ideo ipsa communitas
nec portare,nec conduci facere lapides,& mastras,vllo iure co-
gi potest:nec transactio syndicorum,sine mandato collegii fa-
cta vllam actionem parit contra collegium . licet particulares,
seu singulares,particulariter,& separatim ratificantes ad prædi-
cta cogi possint;qui,protestatione incitatoria præcedēte in mo-
do & forma probante , non adimplendo adimplenda, & non
obseruando conuenta, in mora constituuntur.quapropter nō
tantum ad metam,& catillum , sed ad omnes necessarios lapi-
des , ad cæteraq; conuenta tenentur,quanquam prædictorum
particularium,& subditorum iuramenta insolita homagii & fi
delitatis præstita, ipsos nullo iure ligent, attamen donatio ab
ipsis facta insinuata,& iurata reuocari non potest.

SUMMARIUM.

1 *Consensus singulorum de vniuersitate separatim præstitus; vniuersitati non præiudicat.*

2 *Transactio syndicorum sine mandato a particularibus ratificata , ratificantibus tantum obest.*

3 *Transactio syndicorum facta sine mandato vniuersitatis vel collegii, est ipso iure nulla.*

4 *Communitas,& particulares requirendi sunt protestatione incitatoria.& ibi vide praxim protestandi.*

5 *Oratio infinita æquipollet vniuersali:ideo qui promisit conducere lapides necessarios,ad omnes lapides necessarios tenetur.*

6 *Dictio,ita tamen,excipiendo determinat præcedentia: nam omnis exceptio firmat regulam in casu non excepto.*

7 *Iuramenta fidelitatis,& homagii,contra antiquam consuetudinem præstita,sunt nulla,quia præsumuntur per impressionem extorta.*

8 *Principi,& legari,& donari rectè potest.*

9 *Iuramentum secundū communem Doctorum sententiam supplet insinuationis defectum.*

Respon. Interpreta.

MVnus Consulendi publicum est, & necessarium
adeo quod quilibet Doctor, etiam inuitus tene-
tur exercere, postquam illud exercendum assumpsit.l.
sancimus,la 1. C. de aduo diuer.iu. vbi Bart.& Sal.no.tradit Fel.
in c.si pro debilitate,colum.fi.de offi. deleg. Compellor itaque
tum ratione officii,tum ratione amicitiæ rndere consultationi-
bus mihi propositis per Magnificum do. de Soleriis , auditorē
meum bene dilectum. Nec mihi exprobet cōitas Soleriï, pro
qua his proximis diebus approbaui elegans consi.Do.Andreæ
Alciati , compatris mei honor. quia a dicta consultatione di-
scedere nec volo nec debeo : sed ea salua quæsitis rndebo. Ad
primum,an ratificatio facta per singulos particulariter, & sepa-
ratim,validauerit transactionem factam per syndicos sine man
2 dato. Prima facie videtur respondendum, quod non ;quia † in
actibus alicuius vniuersitatis, vel collegii , consensus singulo-
rum separatim præstitus non præiudicat,secundum glo.singu-
larē in c.in genesi.de elec.sequitur Bar.in l.oēs populi,col.6.ver.3.
dixi omnes.ff.de iust.& iu.Pan.in d.c.in genesi,& in c.cum oēs,
vbi late Mod.de consti.nec sufficit, quod vnus seorsum & separa-
tim ab alio consentiat,quando pactum vnius pōt alteri præiudicare
etiam,quod sumus in casibus,in quibus plures considerantur vt sin
guli.l.& suum,§.hodie,& ibi not. Alex.in 1.col.ff.de pact.& l.fi.
ubi not.Bal.C.qui bon.cede.poss.In contrarium,quod consen
sus singulorum particulariter præstitus conualidet transactio-
nem,videtur tex.in l.per fundum.ff.de serui.ru.præd.& ibi Al-
be.de Ros.in specie infert ad similem quæstionem . Quædam
personæ castri de Carumbo concesserunt cuidam Cardinali a-
quam quorundam fontium:fuit quæsitum,An hi,quorū præ-
dia irrigabantur ex dicta aqua, debeant omnes consentire , &
an consensus separatim,& ex post præstitus sibi præiudicet,di-
cit Alb.in curia Romana determinatum fuisse, quod sic,per text.
in d.l.per fundum.similiter dicit ibi,quod consensus in alienatione
rei ecclesiasticæ potest separatim præstari,quod etiam tenet gl.
in c.1.de reb.ecc.non alie.in 6.traditur in authen.hoc ius porre
ctum,vbi Bald.& alii,C.de sac.san.eccl. & possem ad istud pro
positum infinita congerere, quod consensus possit ex post separa-
tim adhiberi,sed non curo.Quid ergo dicendum in casu isto re
colo me respondisse syndicis dicti loci de Soleriis, aduertendū
esse,an singulares personæ ratificauerint transactionem tanquā
nomine vniuersitatis factam, an tanquam nomine priuato ip-
sorum ratificantium celebratam: nam isto vltimo casu quoad
2 ea quę tangunt singulos vt singulos,ratificatio nocebit † ra-
tificantibus,licèt non præiudicet vniuersitati. & in istis termi-
nis procedit tex.in d.l.per fundum.cum si. & istam arbitror es
se puram veritatem : quia secundum Bart.refert , an simul an
separatim consentiat. & dicit Bald.in l.t.in 9. q. ff.de offi. cons.
quod requiritur collegialis consensus , quando agitur de præiudicio
collegii, vel vniuersitatis,vel quando ex facto aliquorum aliis
etiam ut singulis præiudicium generaretur, & in istis terminis
loquuntur contraria,sed ubi non agitur, nisi de præiudicio ipso-
rum,qui consenserunt,seu ratificant,tunc quilibet potest sepa
ratim ratificare,& ita loquitur tex.in d.l.per fundum & ista in
effectu fuit distinctio Barto.ibi, & in d.l.omnes populi , col.6.
Ex istis sequitur resolutio secundi dubii,cum a principio actus
esset nullus,an communitas ergo possit portare,& conducere
3 lapides & mastras:& dicendum est, † quod non , nisi transigentes
habuissent mandatum ad transigendum nomine vniuersita-
tis,vel nisi consilium repræsentans totum populum,iuxta glo.
in rub.C.quæ sit long. consue. transegisset cum domino . nam
istis casibus transactio ligat vniuersitatem, vt voluit Barto.&
alii,in l.ciuitas,ff.si cer.pet.& Ias.in l.præses , C.de trans.Si ve-
ro quæritur,an singulares personæ , quæ ratificarunt compelli
possunt,& tunc recurrendum est ad distinctionem sup.factam
aut nomine priuato ratificarunt,aut non: & ab isto etiam pro-
cedit resolutio tertiæ dubitationis,qua quæritur, an cōitas ,&
particulares recusantes conducere,& conduci facere lapides,&
mastras,incidant in pęnas conuentionales. Ad quartam dubi-
tationem,qua quæritur de modo requirendi ipsam communi-
4 tatem & particulares. Breuiter rndeo,quod protestatione † incita-
toria sunt requirendi,ut portent,seu conducant lapides,& ma
stas,& prout tenentur ex forma transactionis,quæ ipsis cōitati,
& particularibus est insinuanda, cum facto antecessorum suo-
rum, & non proprio sint obligati , aliter non constituerentur
in mora,secundum Bar.in l.quod te,ff.si cer. pet.& in l. non solum,§.
morte.in 3.prin.q. ff.de no.ope.nun.& in l.si qs inficiatus,ff.de-
po.& quia hic agitur de conducendis lapidibus , & mastris ad
molendinum construendum, in protestatione incitatoria desi
gnandus est locus certus,ad quem sint lapides conducendi Itē
exprimendi sunt lapides,& mastræ,ubi sint, & in quo loco cer
to,alias protestatio, & requisitio vtpote incerta non constitue-
ret protestatos in mora,l.aut qui aliter, §.1. & 2. ff.quod vi,aut
clā.l.3.§ si qs insulā ff.de eo,quod cer.lo.& quia Do.de Soleriis
est obligatus cōstrui facere dictū molendinū,protestatur per se
non stare,quin illud constrni faciat adimpletis adimplendis per
dictos homines,contra quos in casu, quo denegent conduce-
re, & cōduci facere mastras & lapides,protestatur de omni mo
ra,dolo,& negligentia ipsorum hominum, & de inobseruan-
tia conuentorum . Tunc do.excusabitur ab omni mora,& ab
incursione pœnarum,cum per ipsum non stet quominus cō-
uenta adimpleat.non enim potest D.de Soleriis dici moram fa
cere suis hominibus qui moram prius faciunt domino suo,l.si
per emptorem,ff.de acti.emp.l.illud. ff. de peri.& commo. rei
uend.Circa quintā dubitationem . An ii, qui promiserunt pro-
priis sumptibus conducere , & conduci facere lapides necessa-
rios ad dicta molendina,tam constructa,quam construenda,te
neatur conducere omnes lapides necessarios,etiam ad constru
ctionem,ędificiorum molendinorum,an solum lapides molares
tantum,quod teneantur ad conducendum molares tantum.l.ad me
tam,quæ est inferior pars molæ, & catillum quæ est pars supe-
rior,l.cum de lanionis,§.idem consultus,ff.de fun. instru.Nam
molendinum dī a molis,sine quib.nō pt dici molendinum,secundum
Bal.in c.1.§.si quis de manso.de controuc.inuesti. & consi.407.

cogitaui, lib. 3. vnde qui tenetur ad lapides molendini, non vr
obligatus ad lapides ædificiorum, quia non sunt lapides molen
dini, quod a mollis nomen accipit. Item quia in dubio stipula-
tio ita interpretãda vr, vt minus intelligatur promissum. l. sem-
per in obscuris, ff. de reg. iur. Sed præmissis non obstantibus ar-
bitror promissores teneri ad conducendũ etiam lapides neces-
sarios ad constructionem ædificiorum ipsius molendini, quia
5 indefinitè se obligarunt conducere lapides necessarios, quę † in
definita æquipollet vli, l. si pluribus, de leg. 2. c. quia circa, de pri
uil. etiam in contractibus, l. si seruitus, de seru. vrb. præd. l. fi. vbi
Bald. C. quæ res pign. si ergo promiserunt conducere omnes la
pides necessarios ad molendina, ergo etiam necessarios ad con-
structionem conducere tenebuntur: quia qui totum dicit, nihil
excludit, c. solitæ, de maio. & obed. l. a procuratore, C. mand. l.
Iulianus. de lega. 3. & pro hac sententia facit talis ratio incon-
uincibilis: quia lapides necessarios ad molendina construenda
conducere promiserunt; si necessarios ad construenda, ergo ẽt
lapides necessarios pro constructione tenebuntur. Nam qua-
litas construendorum molendinorum qualificat dispositionẽ
tam ex parte stipulatoris, quam ex parte stipulantis, i. si quis vi-
na, in ver. degustanda, ff. de peri. & commo. rei vend. & bene fa-
cit, quòd de gerundio dicunt Bal. & Sal. in rub. C. de eden. Vlti-
mo pro ista opi. ponderanda est illa dictio, ita tamen. & hoc in-
tellecto, quòd vniuersitas, & particulares debeant lapides. quæ di
6 ctio, ita † tamen, excipiendo determinat præcedentia, l. negan-
da, C. de his qui accus. non pos. Præcedentia autem loquuntur
de lapidibus etiam necessarijs ad constructionem, quia in præ-
cedentibus dr̃, ꝙ do. teneatur construi facere molendina; ergo
exceptio posita per hæc verba ita tamen, &c. debet intelligi se-
cundum terminos dispositionis præcedentis: quia exceptio ex-
trahitur de corpore regulæ, l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pen.
leg. no. in l. 1. ff. de reg. iu. tradit Curt. cons. 183. & cons. 184. & ita
tenendo non obstant contraria. Ad primum fateor, ꝙ molen-
dinum non dr̃ molendinum constructum, & in esse suo forma-
tum sine molis. Sed molendinum construendum bene dr̃ mo-
lendinum considerato futuro euentu. vnde fateor, ꝙ si conuen-
tio loqueretur de molendinis constructis tantum, isto casu ad
molas forte esset obligatio referenda: sed in casu nostro, conuẽ
tio cantat de molendis construendis, ad quæ construenda sunt
lapides & cęmenta necessaria, & licet denominentur a molis, ta
men etiam ædificia, tecta & parietes sunt necessaria ad faciendũ
vnum totum integrale, l. cum qui ædes, de vsuc. ff. item ædifi-
cia partes integrales molendini, vt declarat Bart. l. in re coniun-
cta, col. 3. ff. de leg. 3. & in l. qui vsumfructum, ff. de ver. obl. cum
lapides ædificiorum sint necessarij ad molendina construenda.
bene sequitur conclusio, ꝙ ad istos ẽt lapides obligatio porrigi
debeat. Ad fm rñdeo, ꝙ nos sumus in clans, quia se obligarunt
homines ad conducendum lapides necessarios ad construenda
molendina, & indefinite, & sic ad omnes lapides: nam a verbis
ꝯctus non est recedendum, l. non aliter, ff. de lega. 3. l. quicquid
astringendæ, ff. de verb. ob. & regula l. semper, procedit vbi ex
verbis ꝯctus non potest de mente ꝯtrahentium apparere, vt ibi le-
gitur in litera. & tradunt glo. & scriben. in l. veteribus ff. de pact.
Ad sextam dubitationem, an hoĩes dicti loci, qui in iurã homa-
gij, & fidelitatis iurauerunt ire ad molendinum, oliuas & blada
eorum in molẽdinis dñi portare, & ẽt ire ad coquendum panes
in furnis dñi, teneantur obseruare iurñ. Rñ, si in antiquis iura-
mẽtis fidelitatis, & homagij non erant soliti dicti hoĩes iurare,
& se obligare ad hmõi seruitutes, cogi poterit dñs hmõi iura-
7 menta remittere: quia iura fidelitatis, † & homagij ꝯ antiquam
ꝯsuetudinem p̃stita, p̃sumuntur extorta per impressionem, fm
Bal. in c. 1. de pace, Const. in ver. pactiones. & Io. And. in c. 3. de prę
scrip. lib. 6. & ita dixit Bal. rñdisse amico suo in c. 1. per illum tex.
qual. vas. iu. debe. fide. & ibidem tenet Iac. Alua. refert & sequit
Iac. de S. Georgio in tractatu suo de feud. in verbo, qui quidem
inuestiti. & maxime si iurant subire grauamina insolita, quæ il-
lis dñs imponere non potuisset, vt dicit Bal. consi. 435. super eo.
lib. 5. & pro illa sñia vr tex. in c. dilecti. de maio & obe. Circa vlti
mum, an donatio facta per Bartho. subditum dño suo de Soler
tijs valeat: quia nulla dubitandi ratio proponitur. paucis me ab-
8 soluam. Dico itaq; donationem subsistere; nam † ẽt principi &
legatum & donatio fieri põt, l. ꝙ Princip. ff. de leg. 2. edictum. n.
de donationibus, nõ est prohibitorium, licet omnes personę, &
omnibus personis, quæ nõ reperiantur prohibitæ donare, & do
nari possint. l. affectionis, ff. de don. Nec ista donatio infringi, seu
nulla dici põt rõne omissę insinuationis, iuxta l. sancimus, C.
de dona. tum quia hęc donatio (vt arbitror) non excedit summã
9 ibidem prętaxatam, tum qa † iurm suppleret defectũ insinuatio-
☞ nis fm cõem, Doctorũ sñiam, q̃ approbant Imo. Car. Pa. & om-
nes Mod. in c. cum contingat, de iureiur. Fed. de Sen. consi. 281.
casus talis est. Alex. consi. 4. col. 3. vbi alias auctoritates congerit,
lib. 4. & consi. 12. col. 2. eo. lib. vbi plura consilia adducit. & pos-
sem addere infinita. Sed quia ista opi. est inter Doct. canoniza-
ta, non puto expedire implere folia auctoritatibus.

RESPON. II.

VNiuersitas siue collegium, ex transactione facta per syndicos sine mandato non obligatur, licet singulares de vniuersitate singu-
lariter & separatim ratificantes transactionem nul-
lam, ex ea ligentur, nisi prius altera partium ꝯuenerit; nam
tunc licite pars aduersa absq; metu pœnarum ab inobseruata
capitulis resilire potest, quicquid ad conuentionales pœnas ex-
periri posse contra partem primo non obseruantem dubium
non est, Iuramenta contra antiquam consuetudinem pręstita,
subditos non ligant, nam insolita grauamina per dominos sub-
ditis imponi non posse indubitati iuris est.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta per syndicos sine speciali mandato, uel sine consilio, vni uersitatem nullo iure ligat.*
2 *Transactioni iuratæ, cui prius per partem contrauentum fuit, licite a parte aduersa receditur.*
3 *Capitula cum connexit, & correspectiuit non seruata ab altera partium, minus ab aduersa parte seruanda erant.*
4 *Iuramenta fidelitatis, & homagij, contra antiquam consuetudinem præstitã, subditos non ligant.*

Respon. Interpreta.

VIso Eleganti consilio Compatris mei honor. do.
And. Alciati, quia transactionem non vidi, &
dubia simpliciter proponuntur. Et quia ipse D. Cõ-
sultor magistraliter processit, satis fuisset solo calcu-
lo, & sola subscriptione consultationem comprobare. tñ vt par
ti satisfaciam, omisso primo dubio, circa quod non intendo qc-
q̃ scribere, aliqua subijciam quo ad alias consultationis partes.
Circa fm dubium, nunquid transactio facta per syndicos obli-
get vniuersitatem, puto dicta per p̃fatum D. Alcia. esse vera, nisi
consilium ciuitatis constituisset syndicos specialiter ad transigẽ
1 dum, tunc transactio valida esset, & multo fortius valeret si vna
cum syndicis consiliũ transegisset, vt tradit per Bart. & Mod
in l. ciuitas, ff. si cer. pet. & p Alex. & Mod. in l. si se non, §. actor
ff. de re iud. puto ẽt aduertendum, an singulares personę ratifi-
cauerint dictam transactionem tanq̃ noĩe vniuersitatis factã, an
tanq̃ noĩe priuato ipsorum ratificantiũ celebratã; nam tunc quo
ad ea, quæ tangunt singulos ut singulos ratificatio p̃iudicabit
his, qui ratificauerunt, licet non prędicet vniuersitati & distin
guit An. de But. in c. si diligenti, col. 1. de fo. comp. & tradit Fel.
in c. cum oẽs. de const. Circa tertium, quo quæritur, an absque
metu pęnarum vniuersitas, & particulares possint ꝯuenire tran
sactioni iuratæ, cui prius ꝯuenit Dñs? & in hoc ẽt sentio cum
his quæ prudenter conclusa fuere in prædicta consultatione, ꝙ
2 absque dubio † possent, per tex. in l. cum proponas, C. de tran-
sact. ẽt ꝙ in transactione esset clausa, ratio manẽte pacto: qa ta-
lis cl'a non operatur, nisi in fauorem obseruantis, & nihil pro-
dest ei, qui primo contrauenit, vt no. in l. qui fidem, ff. de transa.
& per Alex. consi. 122. opportune consideraio ad finem, li. 2. te
nent Sal. & Mod. in d. l. cum proponas, & ẽt ꝙ in transactione
sit cl'a, ꝙ toties committatur pœna, quoties ꝯuentum fuerit,
fm Pau. de Cast. in dict. l. qui fidem, & in l. qui seruum, ff. de
verb obl. Alex. consi. cxv. viso themate, col. 3. lib. 4 & non inci-
dit in pœnam. l. si quis maior. C. de transac. qui non obseruat
transactionem q̃ plenariè aduersarius non adimpleuit, consul-
uit Cor. consi. 246. vẽ in hac, lib. 3. nec etiam incidit in pœnas
conuentionales, vt plene tradit Alex. in l. semel mora, ff. sol. 1.
matr. fortius dico, ꝙ vniuersitas quanquam secundo loco ꝯue-
niat, nihilominus poterit agere ad pœnas ꝯ dñm, qui primo ꝯ-
uenit, & ipsa non poterit conueniri ad aliquas pœnas, fm Bart.
in l. 1. §. enim arietes ff. si quad. paupe. fecis. dic. & in l. cum pa-
ter, §. libertis. ff. de leg. 2. & Alex. in d. const. cxv. & in d. l. cum
proponas. & Aret. consi. 24. in 5. dubio. tradunt Mod. Taurinen-
ses in d. l. si quis maior, in vlt. charta. An autem vniuersitas pos-
sit cogi de cętero ad obseruandum contenta in trãsactione?
cõis est distinctio adiecta per D. Consulentem, ꝙ non poterunt
3 obseruare capitula † quibus dñs ꝯuenerit, nec etiam capitula
connexa, uel correspectiua; cætera vero adimplere quilibet
tenetur, fm Pet. & Bald. Alex. & Riminal. in d. l. cum proponas,
per illum tex. iuncta l. si duo, ff. de dolo. cum ibi not. quę autem
dicantur connexa vltra ibi adiecta, declarat Bald. in c. translato,
in fi. & ibi Nod. de constit. Circa quartum, & vltimum dubium
☞ verissima est cõis Doctorum sententia, † ꝙ iura homagij, &
fidelitatis ꝯ antiquam consuetudinem non obligant subditos,
quia p̃sumuntur extorta per impressionem. ita dicit Bal. rñdis-
se cuidam amico suo in casu ualde arduo, in c. 1. per illum tex.
& ibi ẽt no. Iac. Alua. post alios, quali. vas. iura debe. fide. refert
ẽt, & sequitur Iac. de S. Georgio, in tract. suo feud. in ver. q qui-
dem inuestiti p̃stiterunt iurm. Et maxime si pręstant iurm de
soluendis grauaminibus insolitis, quæ feudatarius nullo mo-
do potest imponere subditis, fm Bald. consi. 435. super eo. lib. 5.
& pro ista conclusione vr casus in c. dilecti, de maio. & obed.

RE-

RESPON. III.

Quia Tranſactio nullo datn, retentove, aut promiſſo. nul-
la eſt: ideo tranſactionis iure Petrus Caualerij remit-
ſit domino de Caſtolio ſupraualentiam baſtitæ venditæ. Et D.
de Caſtolio vice verſa, pro eadem valentia, liberat ipſum Petrũ
ab omnibus obligationibus, in quibus eidem D. de Caſtolio ex
quauis cauſa vſque in diem præſentem tenebatur: licet huiuſ-
modi liberatio generalis ſit, menſura tamen baſtitæ, ſecundum
ea, quæ proponuntur, nullo iure remiſſa cenſetur.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio nullo dato, promiſſo, uel retento, minimè procedit.*
2 *Tranſactio eſt contractus innominatus; & ideo ſi tranſacta non obſeruentur, competit actio ad intereſſe.*
3 *Pœna l. ſi quis maior, non uendicat ſibi locũ in ſecũdo contraueniente, quia contraueniens in primo loco, non poteſt non poſtremo adimplenti obycere.*
4 *Venditio tunc dicitur facta ad menſurã, cum pretium formatur a menſura.*
5 *Tranſactio generalis, generaliter intelligitur de cogitatis.*
6 *Tranſactio generalis non porrigitur ad incogitata.*
7 *Tranſactio generalis non porrigitur ad ſingulariter excepta.*
8 *Tranſactio generalis non porrigitur ad caſum doloſum.*

Reſpon. interpret.

1 TRanſactio Fit aliquo † dato, promiſſo. vel
retento. aliàs, non valeret, l. tran
ſactio. C. de tranſa. Ideo tranſactio inita inter D. de
Caſtolio ex vna, & Petrum Caualerij ex altera, viri-
bus ſubſiſtit: qa Pet. Caualerij remittit do. de Caſto
lio ſupraualentiam baſtitæ venditę, & dominus de Caſtolio ꝓ
ſupraualentia baſtitę, quam retinuit, liberat ipſum Petrum ab
omnibus obligationibus, in quibus ſibi tenebatur quauis ex cã.
Modo contingit dubitari, an Do. de Caſtolio intelligatur remi-
ſiſſe ſupplementum menſuræ dictæ baſtitæ ſibi ad menſuram
venditæ per dictum Petrum. Ego aliàs ſcripſi, ꝙ ſupplemen-
tum menſuræ remiſſum nõ vr̃: & arbitror veritatem dixiſſe, per
iura, & rationes per me deductas, quibus nihil video deduci, qđ
obſtet. Et quia ex verbis, & tenore tranſactionis a. patet quod
Do. de Caſtolio non remiſit ſupplementum menſura; ꝙ ſic de-
monſtratur, pro ſupraualẽtia baſtitæ retenta, & ſibi remiſſa, do.
de Caſtolio remittit omnes actiones, & oĩa credita ſua ipſi Pe-
tro, ſi retinet ſupraualentiam baſtitæ ſibi remiſſam: ſequitur ne
ceſſario, ꝙ retinet ſibi ſupplementum menſuræ; qa ſupraualen-
tia baſtitæ, ꝯſiſtit in integritate menſurę, vt patet ad locum. Nõ
obſtat, ꝙ tranſactio, & liberatio inuicem facta ſit gñaliſſima, qa
talis gñalitas nõ extendit̃ ad ea, q̃ tranſigentes noluerunt inclu-
di, in ipſa gñalitate in ſupplementũ deficientis menſuræ, qa ſibi
retinuit ſupraualentiam, nec ãt Petrus voluit liberari ab obli-
gatione deficientis menſuræ, qa donauit Do. de Caſtolio ſupra-
ualentiam dictæ baſtitæ: nihil. n. donaſſet, neque remiſiſſet Do.
de Caſtolio, ſi baſtita non eſſet maioris pretij q̃ vẽdita fuerit: ſed
qũo erit maioris pretij, ſi de ſexaginta duabus ſomatis venditis
tollantur decem: & qũo dabitur ſupraualentia, ſi non detur in-
tegritas rei venditæ. vnde infero, Do. de Caſtolio, q liberauit Pe
trum ab oĩbus, q̃ ſibi debebantur ob hanc cãm, qa Petrus dona-
uit ſibi ſupraualentiã, non reperta aliqua ſupraualentia, potuiſſe
agere actione ꝑſcriptis verbis, oriente ex ꝯtu tranſactionis ꝯ
Petrum ad intereſſe, in quo intereſſe hñda eſt rõ deficientis mẽ
ſuræ, l. naturalis. §. 1. ff. de pręſcri. verbis, gl. & ſcrib. in l. ſiue apud,
2 C. de tranſ. ex quib. apparet, ꝙ fundamenta aliàs per me facta
in aliquo non fuerunt eliſa nec ſublata. non ob. in quantum dr̃,
ꝙ D. de Caſtolio incidit in pęnas l. ſi qs maior, agendo ad fru-
mentum, ſeu eius valorẽ; qa eſto ꝙ agere nõ potuiſſet ad iſtud
frumentum, non tñ põt Petrus prætendere, ꝙ Do. de Caſtolio
inciderit in pœnas l. ſi quis maior. quia prius ipſe ꝯuenerat, &
3 qui prius fuit in mora adimplendi tranſactionem † iuratam, nõ
põt obijcere alteri non adimplenti, ꝙ inciderit in pęnas, in quas
prius ipſe inciderat, vt late conſuluit Cor. conſi. 246. vr̃ in hac,
lib. 3. Alex. in l. cum proponas, C. de pact. & in l. ſemel mora, ff.
ſol. mat. ſequuntur Taurinen. in repe. d. l. ſi qs maior, in 8. not. ꝙ
autẽ Petrus prius ꝯuenerit non adimplendo promiſſa patet, qa
tenebatur intra triduum tradere ſexagintaduas ſomatas prædi-
cto do. de Caſtolio, quas quadragintaduas ſomatas in termino
tridui non tradidit, vt iurauerat, ergo &c. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ in
tranſactione Petrus nõ iurauit tradere ſexaginta duas ſomatas:
ſed baſtitam uenditam, quia reſpondeo, ꝙ ſi iurauit tradere ba-
ſtitam venditam, ſatis iurauit tradere ſexaginta duas ſomatas,
quia baſtita uendita fuit ad menſuram lx. duarum ſumatarum,
non ad corpus, vt probaui in primis allegationibus, quibus nihil
ex aduerſo reſpondetur, & dicere, ꝙ dicatur pfecta venditio, li-
cet non tradat̃ integra menſura, non vr̃ iuridica propoſitio q̃tũ
ad terminos noſtros, videlicet q̃tum ad hoc, ꝙ uenditor dicat
perfecte impleuiſſe ꝯtum pro parte ſua. qui. n. uendidit ſexa
ginta duo iugera terræ, non dr̃ perfecte ꝯtum adimplere, niſi
oĩa ſexaginta duo iugera tradat, l. ſi in qualitate, l. Iu. §. ſi Titius,
cum mille concord. ff. de act. emp. In cã d. de Caſtolio ꝯ Petrũ
Caualerij duo dubia reſultant. Primum eſt, an per iſta uerba,
uendiderit ſeu alienauerit baſtitam cum ſexaginta duabus ſo-
matis tam terrarum, pratorum, q̃ hermaſij, uineæ, & orti, pre-
tio pro qualibet ſomata prati florenorum decem, & pro quali
bet ſomata terræ, & hermaſij florenorum decem, & pro quali
bet ſomata uineæ, & orti, florenorum quinquaginta, dicatur fa
cta uenditio ad menſuram uel ad corpus: nã primo caſu actoe
obtinebit ſupplementum menſuræ, ſcđo caſu non. Secundum
dubium, an per tranſactionem & liberationem gñaliter factã
hincinde poſt uenditionem, do. de Caſtolio cenſeatur remiſiſ-
ſe ſupplementum menſuræ, qđ nunc petitur. Omiſſa diſputa-
tione, q̃ ſuperfluam arbitror in caſu iſto claro. Rñdeo ad pri-
5 mũ, ꝙ uẽditio dr̃ facta ad mẽſurã. † ubi. n. pretiũ format̃ a men
ſura, & nõ a totalitate rei, tunc dr̃ celebrata uẽditio iuxta men
ſurã, ſm Bal. in rub. C. de ꝯh. emp. & ſm Bar. l. Iul. §. ſi Titius, ff.
de act. em. bñ ꝓbatur in l. q fundũ, §. q agrũ. ibi, ad ſingula iuge
ra, & in l. qđ ſæpe, §. itẽ in his. ibi, in ſingulos modios, ff de ꝯh.
emp. hic aũt ꝑtiũ formatur a menſura, & in ſingulas ſalmatas
cõſtituitur, igitur &c. Circa ſm viſum prima facie mihi fuit, ꝙ
do. de Caſtolio remiſerit ẽt ſupplementũ menſuræ. illa. n. uer-
ba de oĩbus, q̃ uſq; in diẽ ꝑſentẽ inſimul agere habuerunt, cum
ſint gñalia, gñalr̃ ſunt intelligenda. l. 1. §. & gñaliter, ff. de lega.
ꝑſt. & gñalis liberõ, q̃ ſalua rõne recti ſermonis reſtringi non
ꝑt, gñaliter liberat l. pluribus, & l. & uno, §. 1. ff. de accep. ſimili-
ter gñalis tranſactio impedit litis ingreſſum quo ad oĩa, l. ſub
ꝑtextu, C. de trãſ. & in ſpẽ, ꝙ liberõ facta piſta uerba, uidelicet
ab oĩbus, q̃ uſque ad ꝑſentẽ diẽ agere in ſimul habuimus, ope-
retur liberationẽ gñalẽ quo ad oĩa. firmat Bald. in d. l. ſub ꝑtex-
tu, & Iaſ. in l. ſi de certa, C. e. & ſm Bar. in d. l. ſi de certa, & Pan.
5 in ca. 1. de tranſ. Tranſactio † gñalis liberat ab oĩbus, de quibus
tranſigentes in gñe ſaltẽ cogitarunt, de quibus autem in gñe co
gitarint, cognoſcitur ex uerbis, uel actione intentata ſecundum
eos, quos ſilij ſequuntur hic: ex uerbis vr̃ apparere, ꝙ ẽt de iſto
ſupplemento cogitauerint, tum qa uerba gñalia ſunt de oĩbus,
q̃ uſque ad ꝑſentẽ diẽ agere & ꝯhere habuerunt cũ incidenti-
bus, emergentibus, & dependentibus ex eiſdẽ, tũ qa excipiunt
ſolũ q̃dam, ergo in certis firmat liberatio. ca. q ad agendum, de
procur. lib. 6. & in ſimili caſu ita ꝯſuluit Alex. conſi. 1 1. li. 2. Sed
ꝑmiſſis nõ obſtantibus ꝯtrium dicendũ vr̃, & vt intelligatur qõ,
dico ꝙ punctus reducitur ad hoc, an tranſigentes cogitauerint
de iſto ſupplemento. Nam ſi cogitauerunt, male agit do. de Ca-
ſtolio per prędicta, ſi non cogitauerunt, bene agit, quia gñalis li
6 beratio non trahitur † ad incogitata, l. cũ Aquilana, ff. de tranſ.
ꝙ aũt nõ cogitauerint, ꝓbo multiplici rõne. Primo conſidero,
ꝙ hmõi liberatio facta fuit gñaliter pro minori valẽtia baſtitæ
venditæ ita cantant verba liberationis. verum ſi dẽt dari aliqua
maior valentia ipſius rei uenditæ, neceſſe prius eſt dari rem ip-
ſam, cum qualitas nõ poſſit reperiri ſine ſubiecto, l. 1. & 2. ff. de
vſuſr. Scdo conſidero, ꝙ ex pacto ſpali actum fuit, ꝙ Petrus te-
neatur infra triduũ rẽ, ſeu baſtitã venditã tradere, & dimittere
prædicto do. de Caſtolio, & ꝯnr ad menſurã tradere, quia baſti
ta non fuit uendita ad corpus, ſed ad mẽſurã, ut s̃. in 1. dubio. nã
venditio ad mẽſuram facta, non dr̃ pfecta, niſi ſecuta mẽſura, l.
quid ſæpe, §. in his, ff. de ꝯh. emp. licet ergo liberatio ſit gñalis,
7 tñ non dẽt extẽdi ad pactũ † ſpãle factũ in ꝯtrũ, tum quia gñi ꝑ
ſpẽm derogatur, reg. gñi, de reg. iur. tum quia gñalis diſpoſitio
trahitur ad ſpecificata, l. doli clauſula, ff. de ver. obl. Accedat alia
rõ, voluerunt tranſigentes ſe inuicẽ liberare, cũ hoc tñ ꝙ Pe-
trus teneretur ad perfectionem ꝯtus uenditionis, quod tã ex pa
cto præallegato dignoſcitur, q̃ ex liberatione per do. de Caſto
lio facta, ex eo ꝙ baſtita maioris pretij ꝑtendebatur. ſed ſi dice
remus remiſſum eſſe ius deficientis menſuræ, reſultaret abſur-
dus ſenſus, qui omnino eſt fugiendus. l. nã abſurdum, ff. de bo.
li. reſultaret ẽt repugnantia, & ꝯtrarietas q̃dam in ſubiecto, cer
tum aũt eſt in ꝯtibus, reijciendam eſſe interpretationem, per q̃
inducitur contrarietas, ſecundum Bart. in l. fi. §. idem quæſijt. ff.
de cond. indebi. nec unquam relationem eſſe ficđam ad id, qđ ꝯ-
trietatẽ inducit, ut probat Dec. conſi. 163. col. 9. qs. n. imprudẽn-
tior fuiſſet d. de Caſtolio, qui tñ (ut nouimus oẽs) ſagaciſſimus,
& in rebus agendis experitiſſimus eſt? ſi pro maiori ualentia ba
ſtitæ venditæ remiſiſſet ius menſuræ faciendæ, ſic etiam ipſam
ſupraualentiã a Petro venditore ſibi donatam eidẽ uenditori il
lico remiſiſſet & ſic cãm liberationis, & ipſam liberationem idẽ
eſſe uoluiſſet, quo nihil abſurdius, cũ cauſa a cauſato penitus,
diſtinguatur, l. licet, §. ea obligatio, ff. de proc. l. manumiſſiones,
ff. de iuſt. & iu. Contrarietatem demõſtro, ſi dicamus remiſſam
menſuram, neceſſe eſt fateri fuiſſe remiſſam perfectionem uẽ
ditionis, quæ perfectio dependet a menſura, d. §. in his. ſed perfe
ctioni cã maioris ualentiæ refragatur, qa maior ualẽtia ꝯſiſtit
in mẽſura rei uẽditæ, nã ſi nõ reperitur integritas rei, qũo po
terit dici rẽ vẽditã eſſe pluris? & ſi Petrus tenetur rẽ uẽditã di

mittere.q̃ũo dimittet, si non reperitur in sua integritate? quid plura si Petrus donat æstimationem quanti pluris q̃ũo p̃t dicere sibi remissam mensuram ab emptore, nisi sibi ꝯdicat? æstimõ enim q̃ti plurimi consistit in mensura: nam si sexaginta duarũ salmarum vendıtarum deficiant decẽ, vel viginti, vñ postea repetietur æstimatio quanti plurimi? Sed quid moror? aut Petrus venditor ignorabat mensuram, & tunc fateri vr̃ se ad talem casum non considerasse, aut sciebat (quod est magis credendum, quia in re propria non cadit ignorantia probabilis, l.fi. ff. pro suo.c. ab excommunicato, de rescrip.) & tunc cum fuerit
8 in dolo, ad talem † dolosum casum transactio generalis non porrigitur l.tres fratres, ff. de pact. Bart. in l. sub prætextu.a.C. de transact.

RESPONSVM IIII.

COmmunis Sententia est, mandatum ex cursu temporis ẽt mille annorum nunquam præsumi; quare transactio ex defectu syndicatus nulla, nullo iure mandata præsumi põt. Ideo quasi possessio iuris pascendi pro cõi probata dici non põt, licet probatum extiterit animalia singularum personarum in loco contentioso depasci visa fuisse, nisi de mandato, seu nomine, ac syndicorum scientia, seu communitatis ratihabitione legitime subsecuta fides fiat. Nec particulares vniuersitatis pro ea deponentes, testes idonei dici possunt, cum de eorum commodo tacite agatur; quare nullam fidem faciunt, tanquam testes in causa propria.

SVMMARIVM.

1 *Ex diuturnitate temporis nunquam præsumitur mandatum ex communi Doctorum sententia.*

2 *Quasi possessio communis iuris pascendi probata non dicitur, licẽt probetur aĩalia particularium depasci visa fuisse in palude contentiosa pluries, si nec noĩe, nec mandato, aut consensu communit, id factum esse probetur.*

3 *Cum agitur de commodo tacite singulorum vniuersitatis, non possunt particulares ipsi pro eadem testis esse.*

Respon. Interpreta.

BEne Digesta fuit consultatio, & inordinate absoluta per d. Pet. Alb. cui nihil restat addẽdum, quia copiose & eleganter expedita fuit per eum. & q̃a virtus p̃ñtis consultationis tota consistit in instrũo transactionis, & probationibus mihi non exhibitis, nescirem quid vltra scribere. Vt tñ videar scripta sua discurrisse, circa primam conclusionem, in qua concluditur transactionem nullã ex defectu syndicatus pro parte cõ ta:is, & tutelæ pro parte do. Alexię matris nomine Pontij, quæstio prima facie dubitabilis visa fuit, quia ex diuturnitate temporis præsumitur solennitas extrinseca, l.sciendum, ff.de verb.obli. vbi Bart. & alij in l.q̃cunque, §. fi.de pub. in rem act. & in specie, q̃ ex diuturnitate tpis præsumatur mandatum, tenet Fran.de Curte alleg. infinitos ita tenere, In consi.77.per totum. Deci.consi.199 in fi. & Ias. in d.l. sciendum, col. 8. Sed prædictis non obstan. teneo, q̃ per prædictum consultorem conclusum fuit, quia cõis opi.est in ꝯtrium,
1 q̃ ex cursu † tpis ẽt mille anno. non præsumatur mandatum, vt tenet Bald. in l.2.C.si ex fal.instr. & in l.1.C.de re.alie.non alieo, Alex. in l.qui in aliena, in princ.ff.de acq. hæred. & consi.1.lib. 4. Feli.in c.sicut de re iu. Mod.in l.1. C.qui adnii. Fran. de Cur. sibi ꝯtrius, consi.49.col.5.& col.18 Corn. & Socy. in varijs consilijs, quæ non refero. Placet ẽt illa conclusio, q̃ non sit probata intentio dictæ communitatis, videlicet, quasi possessio iuris
2 pasculandi, quia † non sufficit probasse, animalia singularum personarum pasculasse in dicta palude, nisi probetur q̃ nomine communitatis, & de eius mãdato vel ratihabitione opportuno tempore facta, seu q̃ nomine communitatis, & de scientia eorum qui gubernabant communitatem, ut consuluit egregie Raph. Cu.consi. 158. visis instrumento, col. pen. & quia in
3 hac causa, in qua agitur de commodo singulorum † de vniuersitate, ipsi de vniuersitate non sunt idonei testes, secundum Ino.& Alios in c.cum nuncius, de testi. Pan & Fely. in c.super, eo.tit. Pan.consi.16.ad claram decis.col.2.lib.1. Lud.Ro. consi. 7.visis necessarijs, col.fi. Bal.consi.148.lib.2.& etiam consi. 443. lib.5.& 445. eo.lib.& alibi sæpe.

De procuratoribus.

RESPONSVM I.

Licet procurator in criminalibus ad causas absentię allegandas, & ad causas causę constitui possit: procurator tamen in causa principali nullo iure admittatur, nam delinquens etiam in arbitrarijs personaliter cogitur comparere. Et iõ in causa querelæ porrectæ per Clau. contra Tossanum, Tossanus non per procuratorem, sed personaliter comparere debet, & maxime stante statuto Comitatus Venosini, id expresse disponente.

SVMMARIVM.

1 *In causa pęnã sanguinis afflictiua non admittitur procurator de iure, super principali negotio.*

2 *Etiam in arbitrarijs, vbi pęna corporalis potest imponi, procurator nullo iure admittitur.*

3 *Per clausam, ius & iustitiam ministrari, omne ius, & omnis actio proposita videtur.*

4 *Statutum Comitatus Venesini rectè procuratorem in criminalibus reijcit.*

Respon. Interpreta.

Ad demonstrandum q̃ in eã querelæ porrectæ per Claud. contra Tossanum Rosse, non debuit admitti procurator: & sic q̃ iudex iuste processit, & frustratorie fuit a non admissione appellatũ, subijcio infrascriptas conclusiones, ex quibus apparebit responsio ad ea, quæ in contrarijs allegationibus deducuntur. ¶ Vbi
1 ingeri.ur † pœna sanguinis afflictiua, non admittitur procurator. l.pe.§. ad crimen, ff.de pub.iud. c.veniens, de accu. vbi vtrobique traditur per Doct. Si modo demonstrauero, quòd in illa causa criminali veniat imponenda pœna corporalis, apparebit veritas conclusionis pręmissę, scilicet, quod non debuit admitti procurat. quòd autem pœna corporalis imponi possit pro vulnere, est tex. in cap.1. §.si quis alium, de pac.tenen. in vsib.feud. vbi imponitur pœna amputationis manus. Et licet videatur ille tex. loqui, quando vulneratus etiam violat pacem, tamen Aluaro. in d.c.1. in princ. per illum text. dicit quod Imperator intendit facere legem generalem. sed quia forte allegabitur consuetudo in contrarium, quæ tamen esset probanda, secundũ Bar. in l.Labeo, de supel.leg. Bal. in l.de quib. col. antepen. ff.de leg.j. est tex. in c.1.de consti.lib 6 Ideo secundo loco comprobo, quia ex dictis testium apparet, quòd Tossanus iam rixa sedata vulnerauit Claudium in capite cum ronchono, & sic ex genere teli, & ex loco percussionis constat, q̃ animo occidendi vulnerauit, ergo habebit locum pœna legis Cornelię de sicarijs, quę est capitalis, l 1.§. Diuus, vbi Bar. & alij ff.de sic. & l.si is, qui cũ telo, C.eo.
2 vbi Sal. Tertio clarũ est, q̃ vbi pęna est arbitraria, item † q̃ possit esse corporalis vel pecuniaria, q̃ nõ admittitur procurator, secundũ Bar. & oẽs, in d.§. ad crimen. exemplificant omnes in l fi. ff.de iniu. & in l.fi.C.e. videlicet in actione iniuriarũ, de qua ad p̃sens agitur Claudius enim in sua querela pro vulneribus sibi il-
3 latis petit sibi ius, & iustitiam ministrari. per † quam clausulam omne ius, omnemque actionem sibi competentem dr̃ proposuisse, secundum Pan. in c.cum dilectus, de ord.cog. Ias. Inst. de act. §.1.col.20.& consequenter etiam actionem iniuriarum, q̃ sibi pro vulneribus datur, §.1. & §.2. Inst. de iniu. videtur deduxisse. Quarto stãte statuto in Comitatu Venesini, q̃ in causis criminalib. denunciatus, vel accusatus teneatur in propria persona, sine ministerio alicuius procuratoris, vel cedulę respondere
4 iuste fuit † reiectus procurator: valet.n. tale statutum, ut probatur per argomentum a fortiori in l. fi. uer. nisi quosdam forte, C.de proc. Nec obstat, q̃ etiam in causis criminalibus admittit procurator ad allegandam causam absentiæ, vel etiam q̃ in casu nostro possit allegare causas causæ, quia quantum ad respondẽdum ntulis, nullo pacto stante dicto statuto debet admitti. vnde infero, q̃ dictus procurator iuridice reiectus fuit, quia petit copiam titulorum cum termino ad deliberandum: & sic comparuit in casu, in quo non habet ius.s. respondendi, & consequenter nec deliberandi, igitur &c.

RESPON. II.

Licet fœminæ ab omnibus officiis publicis remotæ sint, mater tamen pro filio absente procuratrix esse põt. Et ex consuetudine Regni Francię, mulieres clarissimæ pariter iudicare possunt, ad negotia vero procuratrices constitui posse, indubitati iuris est. Ideo clarissima domina Antonetta de Claromonte, procuratrix magnifici domini de Catumbo rectè cõstituta est, quare non potuit de magistratibus in dicto loco prouidere, ratione iurisdictionis sibi competentis. Et instrumentũ (secundum ea, quæ proponitur) a persona legali, bonæ famæ, probatæque vitæ ac ęstimationis productum, non vitiatum, neque abolitum, neque in aliqua sui parte suspectum, indubitatã fidẽ facit, non obstantibus quibuscunq; ex aduerso oppositis.

SVMMARIVM.

1 *Licèt femina procuratrix esse non possit ad iudicia, Fallit tamen in matre, quæ pro filio absente agere, & defendere potest.*

2 *Ex consuetudine Galliæ, clarissima mulier iudicare potest.*

3 *Intellectus ad clem. religiosus, de procu.*

4 *Dignitas, bona fama, & uita, releuant producentem instrumentum, ut de eo fidem facere non teneatur.*

5 *Si mandatũ ex sigillo & subscriptione dominĩ probatur, multo magis per instrumentum in forma publica & probante confectum, comprobatur.*

Respon.

Respon. interpret.

Licet sic fœmina non possit esse procuratrix ad iudi-
cia l. fœminæ, ff. de regu. iur. l. neque fœminoa. ff. de
proc. l. quia absente, & l. alienã. C. eo. tñ fallit in ma-
1 tre, † q̃ pt esse procuratrix pro filio absente, sm Ale.
& cõiter scrib. in l. fęminis, ff. de procu. Sal. Alc. & cõiter alii, in d.
l. alienã, quicquid dicat ibi Ias. qui solus est, & singularis in cõ-
traria opi. imo Bal. in l. exigendi, ad fi. C. de procur. vult, ꝙ ma-
ter maior 25. annis sine mandato possit agere pro filio absen-
2 te pstita tñ cautione de rato. Licet etiam fęmina † regulariter
non possit exercere officia publica, d. l. fœminę. tamen fallit in
mulieribus clarissimis, quæ secundum consuetudinem appro-
batam in omnibus partibus Gallicanis possunt iudicare, c. dile-
cti, de arbit. & c. cum deuotissimam, 12 q. 2. Licèt enim mulier
non possit esse procuratrix ad iudicia, tamen potest esse procu-
ratrix ad negotia, l. idem, §. si cui mandauero, versic. si mater. ff.
mand. cum suis concor. ¶ Istis sic ueris existentibus, respondeo
clarissime ad ea, quę obiciuntur contra personam do. Antonet
tæ de Claramonte, matris & procuratricis magnifici de Carũ-
bo. Et primo dum opponitur, quod fœmina non potest esse p-
curatrix ad iudicia. Respondeo, quod fallit in matre pro filio ab-
sente, ut sup. in primo pręmisso. Secundo dum opponitur, qđ
non potuit constitui procuratrix ad deputandum officiales in
loco Carumbi, quia ipsa non potest iudicare, l. cum prætor, §.
non autem. ff. de iud. & qui est inhabilis ad actum, non potest
constitui procurator ad substituendum alium ad illum actum
exercendum, cle. religiosus, de procur. Nam ad istud respon-
deo multipliciter. Primo dico, quod regula cantat hoc modo,
qui non potest constitui procurator ad unum actum exercen-
dum, non potest alium substituere ad illum actum, d. clem. reli-
giosus, sed mater potest constitui procuratrix pro filio absen-
te, tam ad iudicia, quam ad negotia, ut supra probaui, ergo po-
tuit etiam constitui procuratrix ad deputandos officiales, siue
talis constitutio dicatur actus iudicialis, quod est falsum, siue
extraiudicialis, prout est. Cum igitur ipsa possit esse procura-
3 trix omni casu, nihil obstat regula, Clem. † religiosus, allegata
in oppositum, quia non militat. Secundo respondeo, quod mu
lier parte non opponente potest esse ut procuratrix in iudicio,
sm gl. in l. ita demum, C. de proc. si ergo antequam fuerit op-
positum substituat, ualebit substitutio non obstante reg. cle. re-
ligiosus, sm Sal. in l. qđ quis, col. 3. in 3. q. C. de pcur. sed anteq̃
fuerit oppositum, qđ mulier nõ pt constitui procuratrix, ipsa de
putauit officiales, ergo &c. Tertio respondeo, qd procuratrix
deputans officiales nomine sui principalis, non dicitur substi-
tuere alium, loco sui, ut loqtur reg. ɔtra, sed ipsamet mandatũ
& actum sibi iniunctum exeqtur, vnde inepte adducitur reg. d.
cle. ita Doc Bar. & Mod. in l. 1. §. itẽ acquirimus, ff. de acq. pol. sed
credo ꝙ Do. aduocatus aduersantiũ uelit dicere, qđ sicut de iu-
re cõi mulier nõ pt iudicare, §. non ãi, ita non dẽat posse cõsti-
tui procuratrix ad deputandum officiales. Sed pro certo ista nõ
est pessima consequẽtia, nec eam probatur aliquo iure. & cõ-
trarium ostẽditur euidẽter, nam vt aiunt Dialectici, ad tollendũ
consequentiam sufficit dare instantiã, sm gl. in c. sicut vrgeri, 1.
q. 1. & l. si uẽiri, ff. de priui. cred probatur in §. pauonũ. Insti. de
rer. diui. do autem instantiã; mulier de iure communi habẽs iu-
risdictionem non pt iudicare, d. l. fęminæ. & tñ nullus dicit, qđ
non possit deputare officiales, qui habent ius dicere inter subdi-
tos; q̃a illud ius dãdi iudices competit rõne iurisdõnis, quã ha-
bet, l. 1 de offi. eius. l. imperiũ, & ibi no. ff. de iur. om. iud. similr
Episcopi, & cęteri Ecclesiastici habentes iurisdõnem meram
& mixtum imperiũ, non pñt iudicare in causa coosanguinis,
c. sñiam sanguinis, ne clerici, vel mona. & tñ possunt deputare
alios iudices laicos, qui iudicant, e. si ne cle. vel mon. li. 6. sed etiã
assumptio non est verã, quia d. Antonetta cum sit clarissima
& præcellens, possit etiam iudicare stante consuetudine gene-
rali in partibus Gallicanis, d. c. dilecti. de arb. cum sim. Ex istis
puto clarissime resoluta oĩa, q̃ ɔ psonã d. Antonettæ opposita
fuere. Superest ut dissoluantur, quæ ɔ instr̃m mandati deducun
tur. dr̃. n. instr̃a exhibita nullã fidẽ facere, quia non ɔstat illũ, q
dr̃ rogatus de dictis instr̃is, fore notariũ; dẽt. n. producẽs instr̃m
fidem facere, quod is, qui confecit instr̃m, sit notarius, si pars ne
get, sm Spe. de instr. edẽ. §. restat. ver. sed quid si producitur. ma
xime si instr̃m sit ɔfectũ in longinquis, ut in casu isto, in quo in
str̃m editũ fuit in Anglia remotissima ab iis nr̃is regionib. sm
Spe. ibi, & uer. & scias, & in uer. illud, & Ale. consi. 166. viso pun
cto, li. 2 q̃a uideo, ꝙ prædicta pcedũt, nisi pducens instr̃m sit p-
4 sona † legalis, bonæ famæ, & existimationis; nã tũc attẽta qua-
litate personę, quæ non psumitur uelle uti falso instr̃o, secun-
dum Azo. in Sum. de fid. instr. & pro hoc bene facit dictũ Inno.
in c. illud, de præsump. & quæ late scribit Fel. in ca. super iis. col.
pe. & ff. de accusa. ubi enumerat multa specialia ɔ ius conces-
sa ratione bonæ famæ, & integræ vitę, & licet alii contradicant,
tñ opi. Azo. ɔcurrentibus aliis indiciis, ex qubus iustificari pos-
sit ueritas instr̃i, verissima est, & a iudicibus amplectenda; quæ
n. sing... nõ prosunt, collecta simul iuuant. ff. de excus. tut. l. 5.
§. fi. & l. spadonẽ, §. qui iura multa, co. ti. vltra coniecturam elici
tam ex bona fama, & dignitate, & excellentia Magni. do. Anto-
nettæ, veritas mandati iustificatur ex sigillo ipsius d. de Carũbo
quo sigillatum reperitur dictũ instr. cui sigillo ẽt apposito in
priuata scriptura standum est, c. peruenit, de fideiuss. c. post ces-
sionem, vbi gl. & Doc. de prob. si ergo solum sigillũ operatur,
quod credendũ sit dictæ scripturę, calumniosa erit exceptio, ꝙ
non constat ꝙ rogatus de instr. sit tabellio, eo maximè, quia da-
to ꝙ non esset tabellio mandatũ per ipsũ scriptũ, sigillo dñi si
gillatũ liquido probatur, d. c. post cessionẽ, accedat tertia cõie-
ctura, ꝙ est subscriptũ manu principalis, cui subscriptioni stan-
dum est perinde ac si essent literæ ipsius dñi; nã uirtualr tm ope
ratur subscriptio, q̃ũ si totũ esset scriptum manu subscriben-
tis, l. emptor, §. Lucius, vbi Bar. ff. de pa. late p Ale. in l. si ita sti-
pulatus, la 2. §. Grisogonus, col. 2. ff. de uerb. obl. Sicut ergo lite-
ris dñi, maxime sigillatis suo sigillo, probatur mandatũ, sicut p
instr̃a publica, l. si procuratorẽ, ff. de procu. cle. 1. ibi instr̃is, vel li
teris, & ibi gl. de procu. ita fortius probabĩt p instr̃m subscriptũ,
& sigillatũ manu, & sigillo principalis. nec obstat, ꝙ non fue-
rit comprobatũ, ꝙ ille sit notarius; quia similibus præmissis ɔie-
cturis, & indiciis sufficientib ad probandũ ipsum mandatũ, de
quo q̃rit, dico, ꝙ frustratoria esset probatio, qđ ille esset nota-
rius, & frustratoriæ probõnes non sũt faciendæ, ca. s de pbat. l.
hæc stipulatio, §. diuus. ff. vt leg. no. cau. & si subscriptio, & sigil
5 lum probant † mandatum, multomagis si exhibeatur signũ ta
bellionatus; & instrumẽtum in publica forma confectum, nõ
abolitum, non uitiatum, nec in ulla sui parte suspectum, l. fin. de
edic. Diui Adria. toll cum similibus.

RESPON. III.

Licet ɔfessio procuratoris generalis in contentiosa iu-
risdictione dño præiudicet, cũ ex ui contentiosę
iurisdõnis rñdere cogatur, secus in uoluntaria iurisdõ-
ne. Ideo secundum ea, quæ proponuntur, confessio pro
curatoris generalis dño non piudicat, & licet obesset, nihilomi
nus missio in pos. ex primo decreto nullo iure fieri potuit, cum
sp in iudicio personaliter contendens se nullo iure teneri exhibe-
re, pręsertim cum nouiter successerit probabiliter, iureque po-
tuit allegare se ignorare instrumenta, de quibus agitur, & ipsius
iuramento præsens controuersia terminabitur, ac dirimetur.

SVMMARIVM.

1 *Confessio procuratoris generalis in iurisdictione uoluntaria domino non præiudicat, secus si in contentiosa.*
2 *Vbicunque respondens addit, vel detrahit interrogationi, additio dicitur diuersa dispositio.*
3 *Confessio procuratoris in uno iudicio, non præiudicat in alio.*
4 *Missio ex primo decreto procedit, quando cõuentus contumaciter latitat.*
5 *In actione ad exhibẽdũ, non fit missio rei petitæ, sed tãtum pro interesse.*

Respon. Interpreta.

Consideratis his, Quæ in themate ore te-
nus mihi recitata sunt,
prima facie visum fuit, ꝙ confessio procuratoris gña-
lis habuerit præiudicare dño, & ɔñter, ꝙ stãte ɔfessio-
ne prędicta principalis teneat edere dcm̃ instr̃m. & ad intẽtio-
nem suci fundandam, vt est casus in l. ne quis, ff. de edẽ. q̃ ãt p-
iudicauerit non ungẽdo, sed ad radicẽ eius descendendo, pbat
ex distinctione Bar. in materia, in l. certũ. § sed an ipsos, ff. de cõ
fes. q̃ formalr sequitur Pan. in c. 1. vt lite non contest. distinguit. n.
vtrũ confessio procu. gñalis piudicet dño, aut pcurator gñalis
1 voluntarie † ɔñter, & tunc non præiudicat, aut per viã ɔtentio-
sæ iurisdõnis, puta rñdendo positionibus, vel articulis, & tunc
quia inuitus tenetur rñdere, piudicat, maxime, quia ista includũ
tur in mandato gñali. & istam opinionem sequuntur cõiter Do
cto. vbique, & Ale. cons. 96. col. 3. in prin. uol. 2. Cęp. cons. 21. co
lum. 4. in fi. Cor. consi. 19. in fi. uol. 2. & 144. & 175. uol. 4. & ĩ istis
terĩs vr̃ esse pñs confessio, quia interrogatus a iudice procura-
tor confessus fuit. tenetur. n. ui iurisdõnis contentiosæ interro-
gatus a iudice rñdere, secundum gl. in c. 1. de iud glo. Pan. & alij
in c. pe. de iuramen. calum. l. ubicunq; ff. de interro. actio. ¶ Cõ
trarium (si vera sunt, quæ in facto pręsupponuntur) credo ve-
rius: dr̃. n. ꝙ iudex interrogauit procuratorẽ, vtrũ hẽret instr̃m
pcuræ penes se, & iussit vt cũ iuro rñderet. Ipse uero procura-
tor rñdit, ꝙ penes se non hẽbat; sed erat penes principalem in
vrbe hoc sic psupposito, elicio, ꝙ inquantũ ɔfessus fuit, ꝙ erat
penes principalẽ, talis confessio dr̃ sponte, & uoluntarie fcã, er-
go cõis distĩ. & theorica s. allegata probat, quod talis confessio
nõ dẽt præiudicare, ꝙ autem fcã sit confessio uoluntarie, q̃ũ
sit quod instrumentum sit penes principalem, probo ineuí-
2 tabiliter. vbicunque respondens † addit, vel detrahit interroga-
tioni,

ni, additio dicitur penitus diuersa dispõ, l. 1. §. si quis simpliciter.
ff. de ue. ob. vbi Moderni addunt infinita. inquantum ergo pro-
curator in responsione sua addidit, quod instrumentum erat
penes principalem, dicitur ultra interrogationem respondisse.
ergo fuit responsio uoluntaria, & consequenter non praeiudi-
cabit. facit, quia testis, qui deponit extra articulos, nihil probat
pro, nec contra, quia de iis, quae sunt extra articulos, non repe-
ritur interrogatus, nec iuratus, ut not. in l. si duos, §. idem Iulia-
nus. ff. de iureiur. & alibi saepe. Secundo ex alio non vr̃ praeiu-
2 dicare quia confessio procuratoris † in vno iudicio, nõ p̃iudicat
in alio, s̃m Spe. in tit. de confes. §. nũc videndũ. Fely. in d. cap. 1. in
prin. col. pe. ut lite nõ ꝯcest. sed, vt intelligo, ꝯfessio fuit fcã in iu-
dicio rei uendicationis, & nunc deducitur in iudicio editionis
diuerso a iudicio reali, est. n. actio ad exhibendũ penitus diuersa-
lis, ab actione rei uendicationis, ut de se patet e a una. n. est per-
nalis. l. 3. §. est aũt personalis haec actio, ff. ad exhiben. altera rea-
lis, ergo &c. Circa secundum, posito, ꝙ praeiudicaret, dico nõ es-
se fiendam missionẽ in possessionẽ rei petitę ex plurib. Primo,
4 missio ex primo decreto, fit, qñ conuentus † contumaciter abest
l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. inse. c. qm̃ frequẽter, §. fi. ut lit. nõ
contest. cum simi. & in casu nostro hęres principalis non lati-
tat, imo contendit in iudicio se non teneri: ergo non fit missio,
sed formanda erit s̃nia, an teneat, & quidẽ necessario in eius fa-
uorem, stantibus p̃alleg. & ẽt quia hęres qui nouiter successit
potest probabiliter allegare non inuenisse instr̃m in hr̃ditate;
attento, quod principalis, apud quẽ (vt dicitur) erat, decessit in
partibus remotis ab vrbe. vnde stabitur iur̃o suo, donec probe-
tur contrariũ, ut per Ias. in l. fi. §. licentia. C. de iure libe. Et maxi-
me si dicat, non inuenisse nisi talia, & talia, & nõ vltra, iuxta gl.
vulgarem in l. cũ de lege. ff. de probat. & eo maxime, quia perdi-
tio instrumentorum, subsistente praecipue legitima coniectura
(ut in casu occurrenti) probatur iur̃o, l. fi. C. de fid. instr. Postre-
mo in oẽm euentum dico, ꝙ iudex ẽt si contumaciter abesset
1 reus conuentus ad exhibendum, quod tñ non est fienda missio
in possessionem rei petitae, sed solũ missio in possessionẽ pro
quantitate interesse, s̃m Spe. in ti. de primo & scđo decreto, §.
restat ver. qđ si agatur ad exhibendum, & qa actio est persona-
lis, & interesse non est liquidum, non uideo p̃ quanta summa
deberet fieri missio, & posito, quod interesse esset liquidũ, tamẽ
missio prius esset faciẽda in rebus mobilibus, &c. d. c. quoniam
frequenter, §. fi. cum simi. ut declarat Spe. in d. §. restat, versic. 1.
Et istud ultimum uolui dixisse non pro exigentia rei, sed vt
tollatur omnis ambiguitas de cordibus uolentium malignari.

¶ Quod metus causa.

RESPONSVM. I.

SVmme aduertendum est in re suspicioni sub
iecta, an testis diues, pauperve fuerit,
& an parte uõ citata deponat: nam hmõi testis in cã
mr̃imoniali nullam fidem facit. Et ideo quaestio
metus gesti in mr̃imonio de quo ꝯtendit, per produ
ctos testes probata non fuit, cũ mr̃imonium plenam & indubi-
tam exigat fidem, metusq; ẽt purgatus dr̃, tam per contractũ
matrimonii sponte celebrati, quam per dotem parentũ subse-
quutam, ac petitam, secundum ea, quae proponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Testis pauper, & uerisimilia nõ deponẽs, non dicitur oĩ except. maior.*
2 *Testis simpliciter de auditu deponens, non ẽt de uisu, nullã fid. praestat.*
3 *Testis parte non citata deponens, nihil probat.*
4 *Ad probationem metus, legitima probatio requiritur.*
5 *Metus purgatus dicitur, si matrimonium sponte celebretur, & dos a pa-
rentibus constituatur.*
6 *Qui uult consequens, censetur uelle omne necessarium antecedens.*

Respon. Interpreta.

PLacet consultatio dom. Alciati, compatris mei ho
norandissimi, eleganter, copiose, & iur idi-
ce, ac absolute fcã. In primis placet conclo, quod nõ
sit probatus metus per testes in causa examinatos p
fundamenta, & rõnes suas. Et quia primus testis, qui deponit se
1 audiuisse altercationem, ultra quod non deponit † verisimilia,
& sic non potest dici omni exceptione maior, ut per Barb. ꝯsi.
47. col. pe. in 1. lib. est etiam pauper, & sic isto respectu non po
test dici omni exceptione maior, secundum Spec. in ti. de teste,
§. 1. in finalibus uerbis. est enim summe animaduertendum in
re subiecta suspicioni, an testis sit pauper vel diues. l. 3. ff. de testi.
Accedat etiam, ꝙ est vilis, quo casu qñ paupertas, & uilitas cõ-
currunt, nunq̃ testis dr̃ idoneus, ut pulchre per Barb. consi. 32.
scribit praeclare, colum. 8. in princip. & in causa matrimoniali,
ẽt ad probandum matrimonium, firmat idẽ Barb. cõsi. 54 col. j.
uol. 1. Insuper ex dicta depositione sua constat, ꝙ sic affectio-
nem ad cãm habuit, qa reddit rõnem suspectã; videlicet, ꝙ pso-
nae, quas altercantes audiuit, non possunt esse aliae, q̃ nominatę
per eum, cum voces persępe fallaces sint, & vnus possit imitari
vocẽ alterius, ut per Imo. & Mod. in c. praeterea, de testi. qui. n.
assignat rõnẽ non credibilẽ, nec ꝯsonãtẽ, suspectus est s̃m Bald.
in l. actor, col. 3. C. de p̃b. & suspectus testis ꝯ matrimoniũ nul-
lo pacto est idoneus, s̃m Spec. titu. qui matri. accu. poss. in princ.
ver. si. testis omnis in hac causa repellitur, &c. ¶ Secundus testis
non probat, quia non cognouit personas altercantes ad vocẽ
2 prout necesse est in teste deponente de auditu † simpliciter, &
non etiam de visu, s̃m oẽs scrib. in l. si non speciali, C. de test. &
in d. c. praeterea, maxime per Imo. Nec ob. ꝙ dictũ vnius supplẽ-
dum sit ex dicto alterius, quia non procedit, qñ dictum vnius
est imperfectum, & non concludens, s̃m Bald. in l. cum antiqui-
tas, C. de test. prout in casu nostro, in quo dictum testis nec de
auditu proprio pariete intermedio non concludit, neque perfe-
ctum dr̃, nisi audiens cognouerit loquentes ad voces. Non ob.
3 depositio Iacobinae, quia vltra ꝙ non p̃bat (qa parte † non cita-
ta, vt ornate deduxit Do. Consultor) est ẽt aduertendũ, an haec
mulier sit nobilis, sicut sunt istae psonę, inter quas dr̃ ꝯctum ma
trimonium, alias nõ erit idonea, ut per Barb. in d. consi. 54. col.
9. ita limitans tex. in c. super eo, de test. ¶ Dubitabilis tñ vila fuit
illa conclusio, ꝙ fuerit purgatus metus, si quis intercessit; quia
ad probandum purgationẽ metus, licet ex post notificauerit,
4 tamen ad metum gestum requiritur † legitima probatio, cap. j.
quod met. cau. ibi, legitimè probatũ fuerit. vbi aũt requiritur le
gitima probatio, oportet ꝙ fiat fides indubitata, c. super eo, de
paro. per quem Fely. in rub. de prob. col. 3. tenet, ꝙ plus est legi-
time probare, q̃ fidẽ indubitatam facere. In casu nostro non vr̃
facta fides indubitata, quia licet testes concludant, ꝙ ostiũ erat
apertum, & poterat abire, non tamen concludunt, ꝙ secure abi
re poterat; nã dr̃ durare metus donec is, qui metũ intulit instat,
vt alius ab eius oculis effugere non põt. Ita Barb. in d. consi. 54.
in fi. & probatur in l. naturaliter, in prin. iunctis iis, quae ibi dicit
Bar. ff. de acq. rer. do. & per ea, quae scribit Fel. in c. ego. n. de iure
iur. Item licèt per petitionem videatur purgatus metus, tñ talis
purgatio non vr̃ sufficiens ad conualidandum matrimonium a
principio nullum, prout est matrimonium metu celebratum, c.
cum locum. de spon. quia ubi actus dependet a consensu duo-
rum, non tenet a principio solo cõsensu alterius celebratus, nec
ꝯsensu alterius subsequenti vr̃ posse cõualidari, l. 1. §. qui p̃sens,
ff. de verbo. obl. per q̃ in matrimonio ita sensit Arch. in c. suffi-
ciat 27. q. 2. non. n. p̃t dici adesse consensum altero tñ approbã-
te matrimonium; quia consensus dr̃ simultaneus sensus, s̃m gl.
in l. consensu, ff. de act. & obl. Nec obstat vr̃ consilia, & ra-
tiones allegatae per do. meum Alciatum, qa loquũtur, qñ actus,
ex qbus purgatur metus, fierẽt simul inter ipsos coniuges, tunc
bene ex illis purgatur metus, quia resultat cõis ꝯsensus, prout ẽt
in cã matrimoniali, & in istis terminis loquitur glo. in c. literas,
de despon. imp. & tea. & ibi gl. in c. vnico, eo. tit. in 6. in ver. seu
alias. verbo, aut facto. Sed iis, & sim. non ob. verisimiliter puto, qđ
5 p eũ iuridice ꝯclusum fuit, ꝙ purgatus fuerit metus p ꝯctũ † ma-
trimonij sponte celebratum, & parentũ dotem subsecutam, c.
de muliere de despon. Nec ob. qđ dixit Barb. in d. consil. 54. ad
fi. qa q põt fugere; nõ p̃t metũ allegare, ut dñr glo. & oẽs in c. ad
id, de spon. & signanter declarat Abb. in c. 1. in gl. fi. quod met
cau. cũ ergo testes mulieris cõcludunt, ꝙ poterat fugere, sequit̃
ꝙ metus non intercessit in ipso ꝯctu: & sic si non intercessisset
purgatus remansit. Id autẽ qđ dixit Barb. p̃cedit, qñ cum armi
astarent aliqui parati ad vulnerãdũ, si fugere voluisset; & opor
tet, ꝙ fuerint taliter parati, ꝙ infra 12. passus possẽt capere nolẽ-
tem fugere, ut declarat Paris. in tract. synd. in §. captura. ver. an
si iudex processerit. merito Abb. in d. c. ad id, considerat oppor-
tunitatem recedendi, quis autem in casu isto negabit opportu-
nitatem, aperto ostio, nullis ibidem armatis astantibus, & prae-
sentibus quamplurimis honestis personis, qui verisimiliter eũ a
violentia defendissent? certe nemo, & dicit Saly. in l. & si con-
tra. C. de nup. ꝙ si puella ꝯhat cum officiali per nutũ, seu impres
sionẽ; functo officio si simul continuo non cohabitauerunt, re
quiritur nouus cõsensus ex parte utriusq;: purgatus ẽt fuisset p
6 petitionem dotis, † qa actio ad dotem marito non competit, ni
si p̃cesserit matrimoniũ ualidum. l. stipulationem, ff. de iure do.
Nec ob. ꝙ requiratur nouus & cõtẽporaneus cõsensus vtriusq;
qui non significatur p petitionẽ dotis, nisi ex parte petẽtis: quia
falsum est, ꝙ requirat̃ contẽporaneus. Imo ex interuallo unus
p̃t ꝯsentire post alterum in cã matrimoniali carnali, concludũt
☞ Host. Io. An. Car. & alij *cõiter* in c. dilectus. & in c. ea literis, el 2.
de spon. & in spirituali firmat Pan. in c. cum inter canonicos, de
ele. reprobans gl. in d. l. ea ꝯsensu. cum ergo mulier a principio
sponte ꝯsenserit, & ex post uir p petitionẽ dotis ratificauerunt,
matrimoniũ ualebit, vt dr̃ in d. c. de mul. nec credo, ꝙ requirat̃
nouus ꝯsensus, qa qui semel consensit, p̃sumit̃ p̃manere in eadẽ
uoluntate, l. 3. & l. eum, qui. ff. de prob. & qa regula, d. c. de mulie
re, non requirit nouum consensum, nisi ex parte metũ passi, &

possit,

posito, prequireretur nonns, satis de nouo cōsensu mulieris
ap, aret, ex quo ag... ꝯ maritū, vt pster obsequia maritalia, & cęt.
Praeterea inficiari non pt, ꝙ petēdo dotē non fateatur matri-
moniū fuisse validū, d.l.stipulationē, & l.in rebus, §.fi.eo.titu &
ꝯñr ex vi ꝯfessionis propr ç dico probatū fuisse, quod in ꝯtu
matrimonii nullus interfuit metus, alias non foret ualidum, d.
ē.cum locū.confessio āi ēt implicita est optima probō.l. cū prae
cū.C.de lib.cau.l.gnalr.C.de nō nu.pec.c.per tuas.de pba. hinc
dicimus ꝙ p instru dotis inter partes vr ꝯfiteri mrimoniū.§ il-
lud.in Aut.ut fiat.filii col.9.p quē ita dicit Inn.in c.illud, de psū.
Bal in aut b.si quis in aliquo.C.de eden.& in cons 145.in a. par.

De arbitris, & arbitra.

RESPONSVM I.

CVm non solum de iure do. Thomas Nauta a do.
Salis, Ianuę imperatrice licentiā trāsuehendi
sal, sed ēt ex pacto id agere tenetetur. Ideo culpa sua,
& non uectorum, ad damnū illatū, nec non ad inte- 1
resse omne teneri dubium non est. Nam periculum nauis dam
no nautae cedit, nisi id vectorum culpa contingit: nec vectorū
transfretatio a loco Arearum, ad locum vadi dicta vectorib. no
cet, eo quia negligentia non est improbanda, quibus diligentia
nihil fuisset profutura. Iudices, Arbitri, & maxime arbitratores,
officio functi non dicuntur, si actum sententiandi pro absolu-
to non habuerint, ideo iure taxationem galeoni, & expensarū,
in crastinum differre p...ucrunt, quia solennitates iuris ciuilis
sequi nullo iure tenentur. quare laudum cauillari non potest;
ideo hmōi laudo contrauenienter ad pœnas conuentas teneri
dubium non est, licet ab eo appellari possit, si immodice laesum sit, cui appellationi renunciatum intelligitur, si in termi
no ad comparendum assignato non compareat appellans.

SVMMARIVM.

1 *Periculum nauis cedit damno nautae, nisi culpa uectorum nauis perierit, & maxime si id pacto cautum sit.*

2 *Negligentia non est improbanda, ex quo diligentia non est profutura.*

3 *Iudex arbiter, & arbitrator, officio functi non dicuntur, nisi habuerint actum sententiandi pro absoluto.*

4 *Ex forma compromissi deprehenditur, an quis arbiter, an arbitrator constitutus fuerit.*

5 *Arbitratores non tenentur sequi solennitates iuris ciuilis, sed debent secundum aequitatem, & veritatem iudicare, secus in arbitris.*

6 *Arbitramētū magis cōtractui, quā iudicio applicatur, seu accōmodatur*

7 *Promissa pęna in compromisso apposita, intelligitur apposita sub conditione, si arbitrator immodice non laeserit.*

8 *Contrauenient compromisso ēt nullo, ex pacto tamē corroborato, pęna compromissi tenetur, qa p pactū exceptio nullitatis opponēda impeditur.*

9 *A sententia arbitratoris, si modicam contineat laesionem, appellare non licet, aliat secus.*

10 *Clem quamuis de appella non uendicat sibi locum in lauda, quia de iure canonum non reperitur, quod fiat ab arbitratore petendi apostoli.*

Qui ueritas est, me dirigat in uiam ueritatis.

Respon Interpreta.

VIso consilio Dñi mei Dñi Bordini, & considerato tenore facti prout in ip-
so consilio recitatur, quia aūr processum non vidi,
sequendo dubia per eū proposita. Primo discutiā,
an laudū fuerit iustū, vel iniquum. Scdo, an sit ualidum, & rite prolatum, aut nullum & inualidū. Tertio, an Thomas petendo reductionem ad arbitrium boni uiri efficaciter
inciderit in pœna ꝯpromissi? Quarto, an a snīa reductionis potuerit appellari? Quinto, an appellās, & non comparens in termino praefixo, intelligatur appellationi renunciasse? Circa primum breuitati studendo (ut iurisconsultū decet) clarū est periculum nauis cedere dāno nautę, nisi culpa vectorū nauis perierit, l.1.ff.de exerci.act. Videndū ergo est, an culpa d. Thomę, q
non obtinuit licētiā transuehendi sal a dñis officiali. salis Ian.
nauis hęc, incident in commissum. Et non insistēdo in verbis,
mihi vr ꝙ fuerit in culpa, quia d. Thomas a dñis salis Ianuę nō
solum de iure tenebatur impetrare licentiā transuehendi sal, l.
2 fi.C.de vect.& ꝯmis.sed ēt ex pacto. † quare cū pp non habitā
licentiam nauis ꝯbusta fuerit, bñ sequitur, ꝙ culpa ipsius dānū
causatum fuerit, & ppea tenetur ad totalem interesse, l. colonus.
§.nauem, ubi hr casus-nr, ff.locat. facit consiliū Raph.Cu.at.incip. Matheus dedit, nec obstat, si dicatur, ꝙ patronus nauis, qñ applicuit ad locū vadi, in quo loco ꝓmiserat d. Thomas tradere
licentiam ipsi patrono, fuit in culpa vltra transmeare, post q̄ sibi
non expediebatur licentia iuxta ꝯuenta, iō sibi imputet, reg. dānum, ꝙ qs. de re iur. in 6 Nā si dñs nauis sciēter recipiat merces
illicitas, cū posset nō accipere, suo periculo ꝯfiscatur nauis, l.cotem ferro, §.dñs.ff.de pu. & gnalr locator, q potuit resistere aduersus periculū, nō hēt actionē aduersus ꝯductorē, l.si quis domum §.pe ff.loc. cum solitis concor. qa rñdet, ꝙ stāte statuto,
de quo fit mentio in allegato ꝯsiliā nauis trāsfretādo a loco Arearū ad locū uadi erat ꝯfiscata, iō q̄q̄ noluisset transfretare vltra locū vadi, nihilominus non euasisset pęnā, iō falsū est ꝙ po-
2 tuerit resistere aduersus piculū, vñ negligentia † non est improbanda ex quo diligētia nihil fuisset ꝓfutura, l.si vehenda.§.si ea,
ff.ad leg. Rho.de iac. Circa scdm, visū fuit prima ꝯsiderōne lnīā
arbitrorū fore nullā, quia incerta; nō.n. ꝯtinet aliquā summā,
ergo nulla, l.quid tñ.§ Pōpo.ff.de arb.l.pe.& quasi p totū, C.de
sen.q̄ si.cer.quā. Nec obst. ꝙ dic sequēti fuerit addita certa summa, qa iā arbitri erāt functi offō suo, & suā snīam incertam, &
nullam die sequēti non potuerūt addendo, & supplendo certificare, l.Pau la j ff.de re iu.q̄ lex hēt ēt locū in arbitris, ſm gl Bart.
& scrib.in l.qa arbiter, ff.de arb.Imo.alc.& Mod.in d.l.Pau.per
tex.in l.dicere, §.fi.ff c.quē tex.Imo.in c.Quintauallu.in 18. differentia, & ibi Pan in 15.dña de iureiu.extēdere vr ad arbitratorem, & ita ꝯsulit Raph.Cu.consi.160.inci. Ser Petrus. ēt si sit
data ptās semel, & pluries arbitrandi, quia intelłt in capitulis,
super quib.non fuit arbitratum, ſm Bar.& Bal.in l. qd tamē, in
prin ff.de arb.Fe.in d.c.Quintauallis, in 2.char.Ra.Ful.ꝯsil.144.
Syndici cōit cau octa. Praemissa non obstan.ſm ea, q̄ ꝓponuntur, ꝯtrium credo de iure verius ꝯscriptis ꝯsiderationib. Primo
cōsidero, ꝙ dicta iura, videlicet tex.in d.l.Pau.& in d.l.dicere, loquūtur, qñ iudex, vel arbiter habuit actū snīandi pro absoluto,
3 nā tunc dr functus † offō suo, & ita illa iura intellexit Ang.ꝯsi.
42.incip.porrecta, col.fi.& hoc satis patet recte sentiēti. In casu
āt isto, arbitratores non habuerūt actū pro absoluto, ex quo
distulerunt taxationē pcii dicti Galeoni & expensarū in crastinum. punctus ergo reducitor ad hoc, an dicti arbitratores potuerint reseruare sibi taxationē pcii Galeoni, mercedis, & expensarū in die sequēti. de expensis & accessoriis non est dubiū.
l.terminato vb. Bar.& alii, C de fru.& lit.expen. Pau. Ale.& alii
☞ ꝯiter, in d l. Pau R ot.de re iud.deci. 4 ... in anti. Ab.in c.1. de sequest.pos.& fruc.de principali, ꝙ possint sibi reseruare taxationē, vr forte dubitandum, quia facilius conceditur iudici, & arbitro, supplere omissa circa accessoria, quam circa principale, per
d.l.Pau.& ꝑ et ea, quae consuluit Ale.cons.90.fere oīs, uol.1.diffinitiua.n. vnico contextu proferenda est, l.2.C. de sen. ex breui.
reci.c fi.de re iud.si ergo diuertit ad extraneos actus (nisi reiteretur) non ualebit, facit tex.in l.1.§.qui pręsens, ff.de uer.oblig.
sed his ēt non obstan. arbitror, hos arbitratores potuisse reseruare taxationem in crastinum ex infrascriptis cōsiderationib.
4 Considero.n.quod ex forma † compromissi pdicti duo, q tulerunt laudum, erant electi arbitri, & arbitratores. Scdo considero, quod ad cognoscendum utrum electi iudicauerint tanq̄ arbitri, an tanq̄ arb.cognoscit ex mō procedēdi ſm Bar. in l.1. ff
de iud.cū solitis, & infinitis auctoritatib. quas ꝯsulto omitto, in
occurrenti casu satis liqt ꝙ ꝓcesserūt, & iudicarūt, ut arbitratores, ſm Bal.& Ang.in l.si seruus plurū.§.fi.de le.1. Imo. in l.nemo potest, eo. ut fortius si ꝓcessissent a principio ut arbitri; tñ
sustinebitur sententia, si ex serie sententię appareat, qd.
pronunciauerūt ut arbitratores, secundum Bal.in l.a.ff.de test.
mili. Fely.in c.cum ordinem, col.2.de rescr.in c.pręsentata, col
fi.de test. Tertio considero, ꝙ proferre snīam vnico contextu, et
eodē die, vel eadē hora, est sollennitas iuris ciuilis, d.l.Pau.& d.
l.2.no.Bar.in l.prolatā, C.de sen.& inter om. iu. de iure.n. nāli
consideratr sola ueritas, & non ritus iudiciorum, ſm Bal.in l.rescripta, C.de pc.imp.off.inferens, quod sententia principis, qui
est supremus positiuum, ualeat omissis istis solennitatib. Idē uoluit
Bal.in l.unica, C.vt quae desunt aduo.& est vulgata ꝯclo, q̄ cōprobat Cur.senior cons.65.ex pmissa narratione, ex istis modo
ꝯsiderationib.infertur decisio huius dubitationis, ꝙ valuit laudum istorū dñorū, qui pronunciauerunt, ut arbitratores, qui ar
5 bitr.non tenētur † sequi solennitates iur.ciu.sed pñt qūo velint,
sequendo ęquitatē & ueritatē iudicare, & haec est substantialis
dfa inter arbitrū, & arbitratorē, qa arbiter tenet seruare ordinem iuris, l.1.& l.si de meis.§. recepisse. ff. de arbitr. arbitrator uero non, qa electus vr tanquam compositor, & mediator
inter ptes. vnde sicut ptes procedunt extraiudicialr ad concordiam interpellatis honis qūo volūt, ita arbitrator. ista sunt verba
Inn.in d.c.Quintauallis, & ibi Pan.in a.dña. Bar.in l.societatē, §.
arbitrorum.ff.p so.in l.fi.de uir.& extraor.cog. vbi dicit, ꝙ arbitrator est qdam proxeneta electus ad componendas partes. ac-
6 cedit.n. † arbitramentum magis ꝯtui, q̄ iudicio, vt ibi late per
scrib. Ale.ꝯs.19.uol.2.& alibi sęp e.& tanto magis, cum ex forma compromissi sit ipsis data potestas pronunciandi, qūo ipsis
uidebitur, & placuerit; q̄ verba important, ꝙ sint liberi a regulis, & solennitatib.iuris ciuilis, secundum Bar. extrauag.ad repr.
in verbo, uidebit, cū concor.all.per Fel.in c.1.de const.& in varus locis. Itē dcm est; quod possint ꝓcedere de fcō, quae verba,
de fcō, importāt tñ, ac si esset dictum, quod debeant iudicare
sine vlla forma iuris, sed prout facti ratio suadebit. Lud.Rom.
in rub,

in tab. de arb. q. 17. Bar. in extrauag. ad repr. in d. verbo, uidebitur, uer, quid si dicatur in statuto, &c. Cor. consi. 813. uisa petitione, li. 3. vbi vult, ꝙ arbitrator non teneatur iudicare, ut iudex, nec ut arbiter, sed ſm fantasiā sui capitis. bene facit, quod consuluit Socy. consi. 124 præsens consultatio, col. 2. uol. 1. Ias. in §. bonę fidei, col. 5 & seq. Inst. de actio. possem ēt instare, ꝙ ſm iuris rigorem ista ſnīa, ēt si esset lata ab ipsis tanquam arbitris, valuerit: sed quia stantibus prędictis, satisfit petentibus cōsiliū, nō al'r superuacue implebo folia. Circa tertium stantibus p̄dictis, per ea, quæ apparet laudum fore iustum & validū: ꝯcludendū restat, ꝙ dictus Thomas petendo reductionē ꝯ̄ conuenta iur̄o vallata inciderit in pœnam cōpromissi, vt est tex. in c. dilecti, de arb. & l. si quis maior, C. de transac. quinimo si foret nullū, adhuc ꝯueniendo incidisset in pœnā, quia licet ſm communem opi.
7 ꝓmissio† penæ intelligat̄ fcā sub conditione, si arbitrator immodice non lęserit, d. c. Quintaualli, ubi Ab. & alii, & l. si libertus. la 3. ff. de oper. liber. tñ non intell'r facta sub conditione, si
8 laudum validum erit; quia licet sit nullum, † validatur ex pacto, eo quod per tale pactum impeditur pars nullitatem allegare ſm Bar. in l. vbi pactum, col pen. C. de transact. Ange. consi. 287. incip. A. & B. ꝯxerunt. Ale. consi. 32. optime considerato, col. 2. vol. 2. Circa quartum, varię sunt opiniones; & ꝙ nō possit appellari a sententia reductionis, tenuerunt quamplurimi, prout in dictis consi. recitatur, & sequitur Ona. in tract. de arbit. q. 22. vbi alias auctoritates alleg. sequitur Panor. consi. 38. casus in effectu, in ultimo dubio. allegant idem tenere Inno. Raph. Ful. consi. 213. arbitrator. Car. consi. 139. factum tale est, in ultimo dubio, & consi. seq. in 4 dubio, & forte si computentur auctoritates, ista est cōis ſnīa: sed ego non audeo prædictam opinionē sequi, quia do. Ale. consi. 115. uiso themate. in 3. lib. dicit ꝯriā opi. esse veriorem, æquiorem, & a maiori parte scribentium comprobatam, quā etiam sequitur Pau. de Cast. consi. 22. circa primum, in 3. dubio, secundum antiquam impressionem. Placet
9 tamen mihi, ut in isto puncto distinguamus, aut iudex grauat † in modico, & procedat opinio Bar. in d. l. 1. in fi. ff. de leg. 2. quod non liceat appellare; aut enormiter grauat, & tunc liceat, ita distinguit Bal. in l. unica. C. de iis, quæ pæ. no. quem sequitur Lud. Ro. consi. 261. super eo. videatur ergo, quibus ex causis fuerit appellatum. Circa vltimum dubium, casus est clarus in cle. quamuis, de appel. ꝙ si appellas non compareat in termino præfixo ad recipiendos apostolos, quod intelligitur appellationi renunciasse. hinc Cępola ī suis caut. & Maria. in artic. 7. de cita. īstruūt iudices illaqueare appellantes; est verum, ꝙ forte dubitari posset, an dispositio d. cle. quamuis, procedat in appellatione interposita a sententia reductionis, eo quod iudex reductionis ē subrogatus loco arbitratoris, ergo eius sententia habebit eandem naturam, q̄ habet laudum arbitratoris, l. si cū. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. quod firmat Saly. in l. si societatē. §. arbitrorū, q. 15. ff. pro soc. Socy. consi. 121. in causa. col. fi. li. 3. verum in lau-
10 do non habet locum dispositio † d. cle. quamuis, quia non reperitur, quod sint ab arbitratore petendi apostoli, secundū Cardi.
11 Flor. in d. consi. 139. col. pe. ergo non etiam locum habebit † in appellatione à sententia reductionis, & ista opin. forte est verior, quia dispositio d. clem. quod censeatur renunciatum appellationi, uidetur odiosa, ergo stricte interpretanda, reg. odia, de reg. iur. intelligamus ergo eam sententiam latam a iudice ut iudice, non à iudice, ut arbitratore, contrarium tamen sustineri potest per ea, q̄ scribit Alex. consi. 106. uiso themate, colum. 3. uersi. non obst. lib. 3.

RESPONSVM. II.

ARbitrator lato primo laudo, nō iterū arbitrari posse manifesti iuris est, nisi a partibus potestas semel, vel pluries arbitrandi, corrigendi, interpretandi, vel mutandi eidem impartita
1 fuerit. Et maximè si laudum primum à partibus emologatum fuerit. Quare Pontius Colletæ sororius laudata recusans, in cōpromissi pęnam incidisse uidetur? Sed ſm ea, q̄ proponunt, nō teneri uerius existimo, cū sibi licuerit noie uxoris suę ꝯtra Colletam excipere, q̄ contra formam laudi emologati oīa petebat. nullo igitur iure Pontius laudo non paruisse dici p̄t, si exceptionem retentionis, seu iura pignoris, & hypothecæ proposuerit: hæc in oī adiudicatione semper tacite subesse receptum est, nullo que etiam compromissi capite contra eundem Pontium fiscus ad pœnam agere potuit.

SVMMARIVM.

1 *Compromittentes concedere possunt arbitris, seu arbitratoribus, ptātem semel, & pluries arbitrandi, &c. & quomodo intelligatur, uide num. 5.*
2 *Emologatio laudi, operatur uim pacti & translationis.*
3 *Qui obligatus est a far bono, intelligitur ad soluendum pretium, uel rem tradendam obligatus.*
4 *Exceptiones ex laudo prouenientes excusant a pœna.*
6 *Contrauenien laudo nullo, nullam pęnam meretur.*
7 *Snīa adiudicationis semper intelligitur saluo iure pignoris & hypothecæ.*
8 *Condemnatus ad omnia onera, & ad onus reuelandi fideiussorem, de accessorijs etiam tenetur.*
9 *Prohibitus opponere contra sententiam, potest nihilominus opponere exceptiones ex ea prouenientes.*
10 *Dilatio assignata ad soluendum, non aufert ius pignoris.*
11 *Pendente compromisso, seu compromissi declaratione, actio nulla efficax competit.*
12 *Non dicitur spontè soluere, qui per iniuriam iudicis soluere compellitur.*
13 *Purgatio moræ de æquitate canonica semper admittitur.*

Respon. interpreta.

VIdetur, ꝙ Pontius de Buso inciderit in pœnā compromissi, quia recusauit tradere capsas adiudicatas do. Colletæ per laudum vltimo loco probatū, nec dicatur, ꝙ arbitrator non potuit lato primo laudo amplius arbitrari, l. non distinguemus. §. fi. ff. de arbi. quin posset procedere, nisi esset data potestas semel & plures arbitrandi, ut dicitur in l. quid tñ, ff. eo. tit. in casu autem isto data est potestas interpterādi, mutandi, corrigendi, semel & pluries, quam potesta-
5 tem † corrigendi partes dare potuerunt, ut expresse firmat Barto. in d. l. quid tñ. Scdo vr̄, ꝙ sit cōmissa pœna ex alio quia Pontius recusauit tradere vasa argentea adiudicata prædictę d. Colletæ. nec dicatur ꝙ ipse Pontius non est condemnatus ad tradēdū, quia emologando laudum tacitè vr̄ promisisse dicta uasa
2 tradere. Emologatio † enim laudi operatur vim pacti & transactionis, auth. si vero cōtigerit, C. de iud. gl. in l. 2. C. cōmu. vtriusque iud. Quod hoc sit verū, paret, qa viribus ꝓtoris cōpulsus tradidit vasa prædicta, per quorum traditionem tacite fateri videt̄ se cōmisisse, & ꝯñt in pęnam incidisse, arg. l. ad solutionē, C. de re iu. Imo ex verbis laudi cōdemnatus apparet ipse Pontius, dū dr̄, ꝙ ipse sit obligatus à far bon la vasella d'argento. qui est. n.
3 obligatus à far bono, † intelligitur obligatus ad soluendū pretium, vel ad rem tradendam, ſm Soc. consi. 65. conclusio. ē. firmatur. col. 1. lib. 4. Præmissis non obst. ſm ea, quæ proponūtur, sentio ꝯtrium esse verius, quia non cōstat, Pontiū in aliquo contrauenisse, & maxime laudo lato in executione dicti cōpromissi. Primo non ꝯuenit denegando tradere dictas capsas d. Collettę petenti eas, tanq̄ insolidum eidē adiudicatas: quia in primo laudo est expresse conclusum, ꝙ omnes res non specificatæ in ipso laudo sint, & esse debeant cōes inter ipsas cohæredes. licuit
4 ergo prædicto Pontio † excipere noīe suę uxoris cohęredis contra d. Colletā petentē contra formam laudi totū, l. si quis cū totum, ff. de excep. rei iud. l. qui solidū, ff. de leg. 2. Non obst. ꝙ in secundo laudo declarauerit dictas capsas spectare p̄dictę d. Collettæ, & sic correxit primum, quia non potuit. ad ꝙ probandū p̄suppono, ꝙ partes ante latum vltimum laudum, emologauerunt primū, & sic oēs ꝯsenserāt, ꝙ dictæ capsę essent cōes, & sic quo ad dictas capsas oīs lis, & quæstio erat sopita, & ꝯñr cessabat subiectū compromissi, merito super illis non potuit postea ꝯrium iudicare. ita clare decidit Pet. de Ange. ꝯsi. 121. discutien-
5 dum est primo. Nec ob. ꝙ fuerit data ptās corrigēdi, qa dēt † intelligi talis potestas durante lite, & antequā cōpromissum fuerit emologatum: aliàs ſm Anch. sequeret̄ absurdū, ꝙ arbitrator electus ad sedandas lites, posset pro arbitrio eas resuscitare in dies mutando ſnīam, qđ esset calūniam super iam decisis imponere, l. pe. C. de decur. lib. 10. cū ergo non inueniatur in aliqua parte laudi emologati, ꝙ istę capsę fuerint adiudicatę d. do. Collatæ, restat ꝙ non dicatur Pontius ꝯtrauenisse laudo lato per arbitratorem, nec ꝯpromisso, & si ꝯtrauenisset ultimo, non tñ in-
6 cidisset in pęnā, qa ꝯtraueniens † laudo nullo, non incurrit aliq̄ pœnā, l. arbiter ex cōpromisso, ff. de arb. Barb. in l. 3. § si seruus. ff. de pecu. gl. & Pan. in c. significantib. de offi. dele. Soci. consil. 121. in causa reclamationis, lib. 3. & Aleā consil. 32. & 119. lib. 2. Scdo, & si laudū ultimum teneret, tñ nullo mō pōt dici, ꝙ Pontius incideret in pęnam, quia arbitror adiudicauit dictas capsas, & dictas vasa argētea in partem d. do. Colletæ, & aduersus hanc ſnīam nullo modo ꝯtradixit Pontius, ergo &c. Vnde pro demonstranda ueritate p̄mitto in facto, ꝙ Pontius recusauit tradere p̄dicta vasa & p̄dictas capsas, qa asseruit sibi pignoratas & hypothecatas. Scdo p̄mitto, ꝙ ſnīa, p q̄ p̄dicta fuerunt assignata in partē p̄dictæ d. Colletæ, dr̄ lata in causa diuisionis hr̄ditatis inter do. Colletā & sorores, & non inter d. Colletam, & ipsum, Pontium, qui suo priuato noīe compromisit super quibusdā suis creditis, & non super diuisione hr̄ditatis p̄dictæ, hoc sic p̄misso, infero ꝙ non dr̄ Pontius retinendo prædicta bona iure pignoris ꝯuenire laudo in ea parte, p q̄ dicta bona adiudicātur portioni ipsius do. Colletæ, qa talis exceptio retētionis non im-
7 pugnat ſnīam, l. a diuo Pio, §. ꝙ si res. ff. de re iud. ubi ſnīa † adiudicationis intelligit̄ saluo iure pignoris, & hypothecæ alterius. Nō ob. ꝯtraria, qa ad oīa clare r̄ndetur, & ex r̄nsionibus manifestissime apparebit, pęnā cōpromissi cōmissam nō eē, & primo, quo ad retētionē capsarū r̄ndetur dupl'r. Primo, ꝙ licuit eas nomine uxoris retinere donec diuidātur, quia cōes sunt, nō ob. vltimo laudo, qa non valet, vt ī. demōstraui. Scdo r̄ndetur, ꝙ licet

eas

eas retinere iure pignoris, donec sibi satisfiat, etiā ꝙ ab alio pi-
gnus habuisset fuerit, si pecunia, cuius cā pignus retinetur, est ver
sa in vtilitatē dñi, l. 1. C. si res alie. pig. data sit. nā q soluit debitū
ꝑ dño alteri, si res pro qua soluit, pueniat ad eius manus, sibi cō
petit retentio, l. 3. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. Tertio rñdetur, ꝙ
ex tenore sniæ vr licuisse, & licere retinere dictas capsas, donec
satisfiat ipsi Pontio, pro sūma pecuniarū exbursata pro recupe-
ratione dictarū capsarum a manibus fisci, & ēt donec fuerit re-
leuatus a fideiussione p eum præstita fisco. Nā in d. snīa, & lau-
do ɔtinetur capitulum, quo disponit, ꝙ d. Colleta teneaṫ ad oīa
onera, q̄ reperient esse super bonis sibi in partē assignatis, & ɔ-
sequenter † ad onus releuandi dictū Pontiū, & ad soluendū si-
8 bi expensas factas, pro recuperatione ipsorū. Quo ergo colore
pōt dici Pontiū cōtrauenisse, si opponit exceptionē sibi cōces-
sam ex tenore laudi? ꝓhibitus.n. nihil opponere ɔtra sniam, † pōt
9 nihilominus opponere exceptiones ɔcessas ab ipsa snīa: imò ēt
ꝓhibitus p ipsam sniam, si tñ ab ea suuonant, sm Barr. in l. si fi-
lius. ff. quod cū eo. & dixit Bal. in l. peremptorias. C. sent. rescin.
non posse. ꝙ contra sniam, in qua quis fuit ɔdēnatus ad traden
dū rem, p̄t opponi exceptio p̄tij non soluti, qa hoc est ex nā rei,
la è tradit p Fel. in c. ex parte a. de offi. deleg. licèt ergo Pontius
esset ɔdemnatus p laudū tradere dictas capsas, posset opponere
exceptionē retentionis, donec p̄tium solutum p redemptione
rerū sibi psoluat. Non ob. ꝙ requisitus nō psoluerit æstimatio-
nē argenti, seu valorum, ad q̄ erat ipse Pontius cōdemnatus a
far bon, &c. qa rñdetur ꝙ dicta uasa argentea erant ipsi Pontio
pignorata p sūma ducatorū ducentū solutorū p ipsum dño de
Branchasio ex cā dotis p̄dictæ do. Colletæ, vñ dico, ꝙ dicta con
demnatio dēt intelligi saluo iure pignoris, multiplici rōne. Pri-
mo, qa vt intelligo, sic importat natura illorū verborū, a far bō,
quasi sit ɔdēnatus ad reddēdū bonū ɔputū, & rōnes de dicto ar
gento, qđ qnē bonū cōputum & rōnes probe refert, si detracta
sūma sui crediti paratus est reliquum psoluere, l. cum seruus,
ff. de ɔdi. & dem. qđ suadet qa si voluisset arbitrator cōdemnare
d. Pontiū ad restituēda vasa, vel integrā æstimationē, facile erat
eī exprimere: qđ cū non fecerit, nec voluisse arbitrandū est, arg.
l. vnicæ, §. sin aūt ad deficientis, C. de cad. tol. Scđo rñdetur, ꝙ ex
natura actus, de quo agitur, talis snīa dēt intelligi, saluo iure pi-
gnoris, qa dictus Pontius ɔdemnaṫ a far bon dicta vasa ex cā di-
uisionis: p q̄ sniam diuisionis non intelligitur in aliquo dero-
gatū hypothecę, ut est casus in l. si ɔsensit, §. fin. ff. qb. mod. pig.
vel hyp. sol. faciunt ēt, q̄ dixi s̄. post Bal. in d. l. peremptorias. Tertio
rñdetur, ꝙ vna pars sniæ recipit decisionē ab alia parte, l. verum,
ff. de peti. hær. cum simi. Illud ergo capitulū, p qđ Pontius con-
demnatur a far bon dicta vasa, dēt intelligi soluto prius pigno-
re: nā vt s̄. dixi, dicta do. Colleta fuit ɔdemnata ad onera, q̄ repe-
rientur imposita sup bonis sibi in partē obtentis pro sua rata.
Nec huic rōni obstat, si dicaṫ, ꝙ in alia parte laudi data fuit dila-
tio duorū mensiū ipsi d. Colletæ ad soluen lum ea, ad quæ tene
10 tur ipsi Pontio, qa p dilationē† datā ad soluendū non intelligiṫ
remissum pignus, l. lecta, & ibi Ale. col. 5. tradit regulā, ꝙ proro
gatio termini intelligiṫ facta cum qualitatibus p̄cedentibus. ff. si
cer. pe. acceptaṫ ergo illud in fauorē d. Pontij, vñ dr̄, ꝙ cū ipsa d.
Colleta teneat p̄fato Pontio ad summā longe maiorē, q̄ sit ua-
lor dicti argenti, ɔpetat q; ipsi Pōtio ius retentionis rōne pigno
ris & hypothecæ, ꝙ pp̄ter nullo mō dr̄ ɔtrauenisse; nam vbi ex
iusta cā ɔtrauenit laudo, nunq pęna cōmittiṫ, & vbi cōmissa fo-
ret, iusta cā litigādi excusat. Raph. Ful. ɔsi. 171. Gerardus. Quarto
rñdet, ꝙ cessantibus oīb. p̄dictis, nihilominus fiscus non potuis
agere ad dictam pęnam, quia sup illo dubio, an illud laudū in
ea parte, qua dictus Pontius ɔdemnatur a far bon la dicta vasel
la, factū fuit cōpromissum in dictū arbitratorē, ēt usrtute illius
reseruationis, ꝙ si oriaṫ aliqua dubitatio sup p̄missis, ꝙ ipse arbi
11 trator hēat ptātē declarandi & iudicandi, pēdēte † ergo cōpro-
misso, seu declaratione, nulla actio cū effectu cōpetit ad pęnam,
casus est in l. q Romę. §. duo fratres, fm lecturā cōiter approba-
tā, ff. de ver. obl. & ibi Bar. & alij, & Bar. in l. Iulianus, col. 3. ff. de
ɔdi. indeb. Nec obst. si dicat laudū fuisse emologatū, qa verū est,
sed intelligit emologatū cū oīb. suis qualitatibus, videlicet sub
ɔdōne, ꝙ si suboriaṫ dubitatio, ꝙ declaretē p dictū arbitratorē.
Non ob. ꝙ sit iuratū de non petēdo reductionē ad arbitriū boni
viri, qa debet intelligi si æquum & iustum fuerit laudū. c. Quin-
tauallis, de iureiu. l. si libertus, ff. de ope. lib. Bar. in l. societatē, §.
arbitrorū, ff. pro soc. & alibi sępe, vel debet intelligi, nisi fuerit
ɔuentū. ꝙ liceat reductionē petere, ut in casu isto, in quo factū
est nouum cōpromissum sup dubijs emergentibus sup ipso lau
do. Non ob. denique, ꝙ ipse post trāsactionē soluerit æstimatio
nē dicti argenti in parte, & in parte ipsa uasa restituerit: quia sol
uit metu carceris, & cū ꝓtestatione ꝙ compulsus per iniuriam,
& metu carcerū soluebat, q̄ ꝓtestatio uetita a causa metus, tol-
lit mentem, & animū a facto, c. s. quod met. cau. est. n. metus car
ceris in viro honesto, & inprudenti mercatore iustissimus, l.
qui in carcerem, ff. quòd met. cau. Prętetea compulsus per iniu
riam iudicis, non dicitur † sponte soluere, l. 3. §. cęterum. ff. eo. ti.

Item & si tacitam confessionem fiscus velit elicere ex illa solu-
tione, dico ꝙ quo animo fiat solutio, dependet a voluntate sol
uentis, ergo a sola eius voluntate recipit intellectum, l. at si qs,
§. plerią; ff. de relig. & sum. fu. cum ergo declarauerit animum
suum, ꝙ dictam solutionem fecit, non quia sit obligatus uirtu-
te dicti laudi, sed quia compulsus viribus p̄turæ, nihil est ꝙ pro-
ponatur quare confiteri videatur. Vltimo non crediderim fi-
scum Reue. do perseueraturum in huiusmodi actiōe, quia & si
53 commissa mero iure fuisset pœna, tñ de æquitate † canonica sp
habet locum purgatio moræ, vt per Alex & alios in l. si insulā,
ff. de verb. obl. Ideo cum Pontius paruerit effectualiter laudo,
non debet fiscus pœnam exigere. Ita in casu isto consuluit pun
ctualiter Bal consi. 117. super primo puncto, lib. 3. Laus Deo.

¶ De iud. & foro compe.

RESPONSVM. I.

CVm causa promissionis indemnitatis sit diuer-
sa a causa rescissionis contractus. Ideo in
huiusmodi causis nec l. vbi cæptum, de iud. ff. mi-
nusq. l. nulli, C. eo. nec etiam c. dispendiosa, de resc.
in 6. locum sibi vendicant.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus ad l. ubi cæptum ff. de iud. & ad l. nulli. C. eo.*
2 *Intellectus c. dispendiosa, de rescr. in 6.*
3 *Causa promissionis indemnitatis, differt a causa rescissionis contractus, nam una non parit exceptionem rei iudicatæ in altera.*

Respon. interpret.

LEx, vbi cæptum, ff. de iudi. & materia præuentionis
non locum in casu proposito, qa procedit qñ ea-
dē est cā, & diuersa actio. cap. ꝓposuisti, ver. p̄dicta cā,
de foro compe. Regula etiam l. nulli, C. de iud. ꝙ com-
tinētia causæ non sit diuidēda, vera est. Verū tripliciter
causæ se possunt inuicem contingere, vt declarat ibi Ias. tamen
non video quō cā ista indemnitatis sit connexa cum causa re-
1 scissionis ɔtrus, imo penitus diuersa, † vt infra subijciam. igitur
&c. ¶ Dispositio etiam c. dispendiosa, de resc. in sexto qua ca-
uetur, ꝙ non ualeant rescripta impetrata ad diuersos iudices su
per pluribus actionibus personalibus contra unum nihil facit
2 ad rumbum, quia loquitur in pluribus † delegatis, quorum iuri-
sdictio est odiosa. nos loquimur in ordinarijs, corā quibus non
habet locum disp. ōillius capituli, fm Gem. & alios *cōiter* ibi, &
istud satis patet ex stilo & practica cōi. Item non habet locum,
vbi reus ɔsensisset posse uocari coram quocunque iudice, fm
gl. & oēs ibi, & hoc est expeditum, sed in isto casu res conuēta
in instro indēnitatis promisit stare in quocūq. foro, vt late legi
tur in eo, igitur &c. ¶ Quòd aūt sint diuersæ actiones, patet de
se: nā actio rōne ꝓmissionis indēnitatis, est actio ex stipulatu, l.
5 §. stipulatio, ff. de uerb. obli. & Inst. eo. in prin. & §. 1. ad rescin-
3 dendum uero agitur officio iudicis & ꝙ sit diuersa † cā patet ad
oculum quia una nō parit exceptionē rei iudicatæ in altera, nā
esto ꝙ feratur snīa rescissoria in fauorem dñi lo. uel ɔtra, in om-
nē euentū soror ɔuenta tenebitur seruare indemnem fratrem
a solutis ꝓ dote promissa pcā eius scđo uiro, & a dānis, &c. Et
hoc tā actione ex stipulatu, q̄ negotiorū gestorum ex istis in-
fertur, ꝙ cū alia sit actio, alia cā petēdi, ꝙ diuersum erit iudiciū,
vt est casus in l. & an eādē, in prin. ff. de excep. rei iudic. cum igi-
tur ita sit, ꝙ diuersum sit iudicium, nihil faciūt allegata pro par
te sororis petentis remissionem. Laus Deo.

RESPON. II.

IVdex cāæ principalis de incidentib. emergenti
bus, & connexis iudicare debere explora
ti iuris est. Ideo cum cā, & ɔtus principalis mercā-
tilis sit, mercatores iudices desiderat, præsertim stan
te lege municipali super quæstione proposita, qua
re super restitutione in integrum petita mercatores iudices adi
ri debere dubium non est.

SVMMARIVM.

1 *Iudex causæ principalis, etiam de incidentibus, emergentibus, & connexis iudicare debet.*

Respon. interpreta.

1 PLaceat præmissa consultatio, hac potissima ra-
tione, quia iudex † causę principalis, est
etiam iudex causę incidētis & emergentis, l. quoties
C. de iudi. & iudex cāę prępáratę dēt esse iudex cāæ
prępárantis, l. ordinariu, C. de rei uendi. & dixi hoc anno in rub.

exira

extra de iud. vnde cum causa, & contractus principalis sit mercantilis, & iudices mercatores sint, & esse debeant, sic disponētibus statutis, vt præmittitur, iudices causæ principalis vti mercantilis, eadem ratione debent esse iudices restitutionis in integrum, petitæ incidenter aduersus contractus, & aduersus petita per hos prestantes mercatores, & eo maxime, quia causa restitutionis habet connexitatem cum causa mercantili, quia in ea venit discutienda læsio, quam alleg. nobilis Ioachinus, quæ non potest discuti absque calculo, & remissione librorū mercantiæ, & numulatiæ, de qua in articulis. Ideo iudices mercatores, iudices causæ principalis, erunt etiam iudices omnium cōnexorum. c. quanto, de iudicum vulgaribus, & ꝙ iudices causæ principalis debeant esse iudices causæ restitutionis in integrum, tenet Ale. in d. l. quoties. p tex. in l. fi. C. vbi, & apud quos in inte. rest. & cap. pe. de in integ. rest. & signanter dixit Bal. cōs. 358. super eo, ꝙ quæritur, vol. 3. ꝙ si causa principalis sit cōpromittenda, etiam causa restitutionis in integ. petita per minorē aduersus contractum tempore debito, erit compromittenda. Nec me mouet inquantum opponitur, quod præfati mercatores mutuarunt petitam summam institori, quia posito sine veri præiudicio, qđ fuisset mutuum, tñ tale mutuum fuit factum ex causa mercantili, vt apparet tam ex apochis q̄ ex articulis d. Ioachini. Ideo etiam de tali mutuo mercatores sunt iudices cōpetentes, & in terminis consuluit Bal. cons. 440. inci. præmissis verbis, in 4. pa. Reliqua vero, quæ in cedula continentur, & in suprascripto consilio recitantur, non attingo, quia non concernunt articulum iurisdictionis, sed merita causarum principalis, & restitutionis in integrum, &c. Laus Deo.

RESPON. III.

CVm crimen adulterij, & incestus contra laicū mixti fori sit, ideo pręuentioni locus est. Quare Titius coram seculari iudice de adulterio, & incestu in neptem cognitam perpetrato conuictus, ab eodem puniri potest.

SVMMARIVM.

5 *Crimen adulterij, & incestus, & mixti fori, etiam contra laicos, & ideo præuentioni locus est.*

Respon. Interpreta.

QVidam Titius laicus pręcēditur cognouisse neptem suam, hoc est filiā fratris sui vxoratam, & sic commisit crimen incestus cum adulterio: quæritur an illud sit crimen mixtum, an merum, & an dictus Titius sit præuentus per iudicem secularem, sit per eundem iudicem secularem puniendus, an vero sit remittendus iudici spirituali, attento ꝙ est pręuentus per iudicem secularem. Premisso quęsito respondebo decisiue, non faciendo
1 dubitationem, vbi non est, dico ꝙ crimen † adulterij, & incestus est mixti fori contra laicos, sm glo. Pan. & omnes alios (nemine excepto) in c. cum sit generale, de for. comp. vbi Maria. & Fely. dicunt, ꝙ laicus cognoscens monialem, & sic committendo adulterium, incestum & sacrilegium, ca. virginibus, 27. q. 1. potest conueniri sub vtroque foro, & ideo locus esse debet pręuentioni. Ita in terminis decidit Pan. in c. 1. in v. no. de offi. or. & Host. in ver. ex præmissis, sub rub. de fo. comp. & ita obseruat curia Delphinalis sm do. Gui. Papę, q. 178. & ita de iure dico, & consulo intrepide obseruandum, omissis iuribus & auctoritatibus infinitis, quas possem congerere: sed postquam res hęc clarissima est, non amplius laborare expedit.

RESPONSVM IIII.

STatutorum verba proprie, stricteque intelligenda fore sępe cōstitutum est. Ideo decretum Papiense de maiore magistratu adeundo, si inter nobiles ciues non suppositos contentio fuerit, non comprehendit Ioan. Anto. originarium propriç ciuitatis Mediola. & in pręsenti incolam Mortarij, secundum ea, quę proponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Originarius proprie omnes ciuilitates perdit derelicta ciuitate.*
2 *Ciuilitas non mutatur, nisi voluntati facta adstipulentur.*
3 *Incola non solum subiectus est magistratibus incolatus, uerum etiam magistratibus, ad quos ciuis est.*
4 *Decretum seu statutum loquens de ciuibus, non habet locum in ciuibus habitantibus in Comitatu, in materia odiosa.*
5 *Iurisdictio de maiori magistratu adeundo, est iurisdictio delegata, qua ordinariç derogat, ideo restringenda est.*
6 *Territorium dicitur a terrendo, eo quia magistratus inter fines terrendi, & submouendi ius habet.*
7 *Ciuilitas originis nunquam perditur, quo ad onera originaria, secus quo ad commoda residentia.*

Respon. interpreta.

PRæstantissime Iureconsulte, Auunculę honorandissime, noui & integritatem, & scientiam vestrā eminentissimam, & amorem, quo me valde prosequeris, propterea facile pro iustitia spero, ꝙ in fauorē partis meæ, quam omnes ll. tuentur, vt breuibus demonstrabo, pronunciabit integritas vestra, decretū de maiore magistratu non habere locū in casu, de quo agitur. Et hoc nō obst. sublimissimis motiuis M. V. quę potius arbitror facta p subtilitate ingenij, q̄ pro veritate, ad istud demonstrandū præmitto verba decreti. Itē p̄mitto, ꝙ terra Mortarij est separata a Ciuitate, nisi quantū ad p̄missum decretū. Item pręmit
1 to vnā cōclu. in iure, ꝙ originarius † ꝓprie oēs ciuilitates pdit derelicta ciuitate, l. filios, & l. fi. C. de muni. & orig. lib. 10. Istis sic p̄missis infertur cōclusio, ꝙ non sumus in casu decreti, quia Ioā. Anto. de Maletis (vt dīt testes) natus est in Ciuitate Mediolani, ideo rōne originis propriæ est ciuis Mediolani, non aūt Papię. Ideo dato sine veri p̄iudicio, ꝙ rōne originis paternæ, vel auitæ, potuisset d. Io. Ant. dici Ciuis, tñ ex quo dereliquit ciuitatem, transferendo domicilium in terrā Mortarij separatā a ciuitate, dr̄ pdidisse talē ciuilitatem, d. l. filios, & d. l. fi. & licet a nuda uolūtate nō possit mutari ciuilitas, sm Bar. in l. assumptio in prin.
2 ff. ad muni. tamē † voluntate facto vestita, videlicet si ciuis trāsferat se ad alium locum separatum a ciuitate, tunc transfertur ciuilitas, d. l. filios, & d. l. fi. C. de mun. & ori. lib. 10. vbi casus apertus cum ergo quondam Io. Anto. de Maletis dereliquerit ciuitatem Pap. Imò nunquam habitauerit, sed transtulerit se ad locū Mortarij separatū a Ciuitate, certe perdidit ciuilitatē, ergo cū non sit ciuis, non habet locū decretū. Scdo, ꝙ non sumus in casu decreti, euidēter apparet ex verbis ipsius, ibi, & nobiles ciues
3 non suppositos, nouit n. M. V. ꝙ incola † alicuius tenetur, & est subiectus magistratibus, apud quos incola est, & ēt apud quos ciuis est, l. incola, la 1. ff. ad muni. l. ciues. C. de incolis. Imo dixit eleganter Abb. Pan. in c. 1. de fo. comp. ꝙ forū incolatus præualet cæteris, stante ergo hac conclusione, ꝙ ciuis incola alterius loci dicatur subiectus magistratibus illius loci, & decretum solum priuilegiat ciues non suppositos aliquibus magistratibus, certe sequitur conclusio sole clarior, s. ꝙ decretū non hēt locū in casu isto; & si rectè capiatur istud fundamentum, oēs scrupulositates cessabunt. Tertio posito ēt, ꝙ eēt ciuis, tñ ex quo semp habitauit in loco Comitatus separato a ciuitate, negari non p̄t quin dicat̄ ciuis Comitatensis: modo hr̄ conclusio, ꝙ decretū,
4 seu statutum † loquens de ciuibus, non hēt locū in ciuibus habitantibus in Comitatu in materia stricta. & odiosa, prout est ista, sm Bar. in tra. reprę salia. in 1. q. 19. q. prin. & in consi. 195. Ciuitati Cantenen. Alex. in rub. ff. sol. mat. Are. consi. 77. inci. & rō scribendi, sed decretum, de quo agit̄, est odiosum, igitur verbū, ciues, in casu appositum, nō comprehendit ciues habitantes in Comitatu, ꝙ aūt sit odiosum, probat̄, sic iurisdictio delegata dicitur odiosa, quia derogat iurisdictioni ordinariæ, ideo semper venit restringenda. Ita dicit glo. no. in c. 1. in verbo, pcessus, de rescri. in 6. & in cle. 1. de offi. ordi. Mod. in rub. ff. de offic. eius, sed
5 iurisdictio † maioris magistratus est iurisdictio delegata, & derogat ordinariæ iurisdictioni, & regulæ vulgatæ, qđ actor teneatur sequi forū rei, l. 2. C. de iurisd. om. iud. igitur, &c. Ex istis satis r̄nsum vr̄ motiuis; tñ dilucidando casum, r̄ndebo sigillatim. Et primo non ob. inquantū dicebatur, ꝙ perditur ciuilitas, qñ ciuis uadit ad habitandum in loco eiusdē territorij, sm Bar. in l. fi. C. de incol. li. 10. q a r̄ndeo, ꝙ terra Mortarij non potest dici de ter-
6 ritorio, quia territoriū dr̄ † a terrendo, eo ꝙ magistratus eiusdē Ciuitatis inter eos fines terrendi, & submouendi ius habeat, verū cū sit separata a iurisdictione ciuitatis, non habet magistratus amplius in ea ius, ergo non est amplius de territorio. vel posito falso pro uero, ꝙ esset de territorio, & in ciue habitante, nihil concludit dicere, ꝙ sit de territorio, quia terra Mortarij habet suos magistratus, quibus sunt subditi omnes incolæ, d. l. incola. la 1. ff. ad muni. & decretum nō comprehendit ciuem subditū magistratibus terræ separatæ, nec ēt ciuē Comitatensem, vt s. pbaui, igitur &c. Non ob. dicere, ꝙ dato ꝙ idē Io. Ant. esset incola terræ Mortarij, ꝙ tñ incolatū semper p̄ōt renunciare, l. nihil, ff. ad mun. ergo vr̄, ꝙ eius uxor possit negare coram prætore ciuitatis renunciando incolatui: q a r̄ndeo, ꝙ nuda uoluntate non renūciatur incolatui, sed solū re, & facto se transferēdo ad habitandū in aliena ciuitate, l. domicilium. ff. eo. tit. sed cum dictus quondā Io. Ant. & eius vxor, semper steterint & habitauerint in terra Mortarij, non dr̄ incolatui renunciatum. Nō ob. dū allegatur, non reperiri iure cautū, ꝙ transferēdo se ad aliū locū non subditū, desinat esse ciuis; q a r̄ndeo esse casum expressum in l. fi. C. de mun. & ori. lib. 10. Non ob. dicere, ꝙ ciuilitas origi-
7 nis † nunquam perdit̄ l. assumptio, & l. origine, ff. ad muni. quia procedit quantū ad hoc ut trāsferens se ad alium locū excuset̄ ab oneribus sustinendis in loco originis, secundum Bart. in d. l. assumptio, §. fi. sed quantum ad ea, quæ concernunt commodū residentiæ, bene perdit̄. uel esto, ꝙ originis ciuilitas non perdat̄,

tamen

tñ intelligit de origine propria, vel paterna, vt declarat gl. in d.l. assumptio, sed origo propria Io. An. est Mediolani ciuitas, vt dr primus testis, origo vero pr̃is nõ fuit ꝓbata, q̃a ꝓbõ dubia, &c.

RESPONS. V.

ACtor forum rei sequit̃, nisi decreta, seu ciuitatum statuta repugnent. Stante igit̃ decreto Papiensi de maiori magistratu adeundo, si differentia inter ciuem, & exemptum a iurisdictione oriatur, dicẽdum est exceptionem fori declinatoriam do. Zanino incolæ Mortarij non prodesse, quominus coram Papiensi prętore cõueniri possit, secundum ea, quæ proponuntur.

SUMMARIUM.

1 *Iura municipalia iuri ciuili generali derogant.*
2 *Est in facultate agentis vel agere in loco originis, vel in loco patrimonij experiri*
3 *Priuilegium non extenditur ad personas in eo non expressas.*
4 *Qualitas satis dicitur probata, si per publicam vocẽ, & famam probetur.*
5 *Qualitas patris, pręsumitur in filio, nisi contrarium probetur.*
6 *In facultate mulieris est agere in foro suę originis, siue experiri in foro viri.*

Respon. Interpret.

PRo resolutione subtilium motiuorum in cã nobilis d. Ioannæ de Amphosio factorum, aduertendũ est, ꝙ licet verum sit, ꝙ do. Zaninus Costa, reus conuẽtus, sit incola terræ Mortarij, & ibidẽ forum suum sor-
1 tiatur, tñ in casu isto non procedit † regula c. cum sit gñale, de for. compe. cum simi. q̃ hẽt, ꝙ actor sequitur forum rei: quia stãte dispõne decreti de maiore magistratu: cessat prędicta regula. vult. n. decretum, ꝙ si contingat oriri dñiam inter ciuem, & exemptum a iurisdictione ciuitatis, vt puta ꝙ habitet in terra iurisdictionem separatã hñte, ꝙ ipsis talibus differentijs sit iudex ꝯpetens maior magistratus, q̃ est p̃tor Papię. & ꝓpea tale decretum venit ad limitationem dictæ regulæ, quæ igitur in casu isto nullatenus hẽt obstare. Non ob. s̃m motiuũ, ꝙ d. Io. tenetur agere in loco, vbi est sita res, de qua agitur, & eo maxime cũ agat̃ hypothecaria, per c. sane, de foro compe. quia r̃ndetur, ꝙ nõ cogitur actor agere in loco vbi est sita res, bene verũ est, ꝙ potest agere in dicto loco ratione rei sitæ, si vult, sed in facultate sua
2 † est, & ita loquitur, & intelligitur tex. in d. c. sane, & tex. in l. actor. C. vbi in rem acti. & istam solutionem accommodant Pan. in d. c. sane & gl. magna, ad fi. io d. l. actor. nam videmus, ꝙ rõne ꝯtractus quis sortitur forum, l. hæres absens, §. j. ff. de iud. c. Romana, §. ꝯtrahentes de foro compe. in 6. & tñ est in facultate actoris conuenire reum in loco ꝯtctus, si eum ibidem reperiat. Vltimo non obst. ꝙ vxor pro conseruatione dotis suæ, dẽt agere in foro viri, l. exigere dotem, ff. de iu. sed vir do. Ioannæ erat incola terrę Mortarij, & dicebatur de terra Mortarij, ergo ibidem dẽt dotẽ suã exigere. quia r̃ndendo dr̃, ꝙ istud procederet si intenderet d. Ioanna exigere dotem ab hæredibus viri, sed cum agat ꝯ extraneos possessores, priuilegium illius l. exigere dotem, non se
3 extendit ad eos vt ibidem loquuntur & declarant Doct. Secundo r̃ndetur, ꝙ hoc motiuum facit in fauorem prædictæ do. Ioãnæ, cũ in exigendo dotẽ teneat̃ seq forum viri, & vir eius fuerit ciuis Papien. Igitur vigore præallegati decreti de maiore magistratu, sortitur d. Ioãna forũ in ciuitate Papien. & ꝙ d. Io. An. de Malens eius vir, fuerit ciuis Papien. demonstrat̃ euidentissimè. Et primo p̃suppono vnã cõem ꝯclonem, q̃ habemus in iure, ꝙ quotiescunque q̃s vult ꝓbare aliq̃ qualitatẽ vnius hoĩs puta talem hoĩem fuisse diuitẽ, vel pauperẽ, aut ciuem, aut nobilẽ, isto
4 casu qualitas probari põt ꝑ vocem & famã. † ita probat tex. in l. prouidendũ, in prin. & ꝑ illũ tex. no. Bal. C. de post. Sed cũ do. Ioã. ꝓduxerit duos testes clare deponẽtes qualitatem dicti d. Io. An. & ꝙ eius p̃decessores hẽbant̃, & tractabant publice, ac habiti & tractati fuerunt ciues Papien. & de hoc publica vox & fama erat, ẽt tanq̃ ciues semper cogniti, & tractati fuerunt ꝑ ipsos testes, & cõiter ꝑ alios de ciuitate, ergo manifestè apparet qualiter p̃dictus do. Io. Ant. erat ciuis, & ꝑ ꝯñs cũ teneat̃ do. Ioaona sequi forũ viri, habebit locũ dispõ p̃memorati decreti. & bene faciunt notata ꝑ Bar. in l. j. §. ibidẽ Iul. ff. de l. agn. vbi vult, ꝙ qualitas filiationis ꝓbat̃ ẽt hoc mõ, qñ quis hẽbatur & tractabat̃ tanq̃ filius; ita in simili ista qualitas, ꝙ fuerit ciuis, probatur hoc mõ, ꝙ habebat̃ & tractabatur tanq̃ ciuis. Nec ob. si dicatur, ꝙ d. Do. Io. An. non poterat appellari ciuis, cũ nunq̃ subierit onera ciuitatis, sed onera terrę Mortarij, vt ꝓbatũ fuit per partem aduersam, q̃a r̃ndet̃, ꝙ dato ẽt sine veri pręiudicio, ꝙ fuisset ꝓbatũ ipsum sp subiisse onera terræ Mortarij, & ꝙ ibi habitabat, tñ hoc nõ facit quominus potuerit dici ciuis, nec ꝑ istã vnq̃ desinit esse ciuis. Ita Bar. in l. i. col. 4. ver. ꝯtrium dico, ff. ad munici. Alua. ꝯs. 157. col. 4. in 2. vol. Preterea clarũ est, ꝙ d. Iac. p̃r prædicti An. fuit ciuis Papię, vt ex dictis testiũ appatet, nec ꝯ hoc aliquid fuit oppositũ: tũc sic, cũ do. Ioã. fuerit ciuis, necessario ẽt est dicendũ
5 do. Io. An. † eius filiũ fuisse ciuẽ, ar. com̃, q̃ hñr in l. siue possidetis, C. de prob. Item facit, ꝙ illa ciuilitas, q̃ alias fuit, hodie præsumitur esse, nisi probet ꝯtrium. Ita Doc. in l. ex persona, C. de ꝓb. licet ista ex abundanti dicta sint, cum ẽi sit plene probatum ipsum do. Io. An. fuisse ciuem. Pręterea pręsupposito (quod fortius est) ꝙ Io. An. non fuisset ciuis Papiæ, tñ ex quo negari non põt, d. Ioannam esse ciuem (quod ꝓbat̃ ex instr̃o suo dotali:) certe est in casu dicti decreti, nec refragatur tex. in l. filij libertorũ, §. vidua, ff. ad munic. & tex. in l. i. C. de mulieribus, & in quo loco. & l. fi. C. de inco. li. 2. vbi hr̃, ꝙ vidua sequitur forum viri: q̃a illa iura non dñt hoc: bene dñt, ꝙ vxor dum remanet vidua, vti-
6 tur foro viri & sic ista iura volũt, ꝙ sit in facultate † ipsius viduę sequi forum viri, aut forum suæ originis. voluit Bal. in l. Imperator, §. item rescripserunt, lo 2. ad muni. per tex. in l. assumptio, ff. eo. tit. & per ista puto fuisse sublata in ꝯtrium adducta, & intentionem Do. Ioan. esse optime, & clare fundatam per ea, quæ ꝓ veritate sentire potui. in cęteris suppleat integritas Do. iudicare debentis, cui pro iustitia hanc pauperem viduam commendo.

RESPONSUM VI.

ETsi clericus licite videat̃ inhibitiones obtinuisse, ne a iudice laico ĩ possessione domus, qua detinebat, inquietaretur. Tamen quia licebat do. Cesaristę propria auctoritate dictę domus sibi relictę (vti hęredi particulari in ea instituto) possessionem ingredi, maxime ex voluntate defuncti, multo magis eidem licuit id auctoritate iudicis laici, qui & in proposita facti serie incompetens recte dici non potest, cum laicum in possessionem rei prophanæ (maxime consentientib. partibus) immittere potuerit. Nec do. Cesarista sub conditione negatiua institutus, scilicet si ab hærede summam ducentorum non petierit, de non petendo cauere debet, tum quia possessionem domorum & cęterorum consentiente Petro apprehendit, tum quia præsto semper est hęredem liberare, & ideo ꝓ eo iudicandum est. Condemnandus etiam est idem Petrus in expensis eiusdem litis, cum perperam a die porrecti libelli vsq; ad litem contestatam litigauerit, exceptiones inutiles proponendo. Absoluendus tamen uenit ab obseruatione iudicij, ex quo lite pendente domum euacuauit.

SUMMARIUM.

1 *Quod licet auctoritate propria, multo magis licet auctoritate iudicis, etiã incompetentis.*
2 *Clericus, an possit prorogare iurisd. iudicis laici? & quomodo procedat.*
3 *Iudex laicus quantum ad interponendum decretum & auctoritatem suã non dicitur incompetens inter laicum & clericum, maxime in realibus, & consentientibus partib.*
4 *Cautio Mutiana quando remissa videatur.*
5 *Litigans perperam, ac malitiose a tempore porrecti libelli vsque ad litẽ contestatam, licet post litem contestatam verum fateatur, an sit in expẽs. condemnandus, & quomodo absoluendus.*
6 *Promissio, & conuentio facta in iudicio corã incõpetenti iudice, an valeat.*

Respon. Interpreta.

EX processu Causę vertentis coram Reueren. d. Vicario & officiali Caualien. inter magni d. Cesaristæ ex vna, & nobilem d. Pe. de Bosiques ex altera, plura resultant dubia. Primum est an prædictus do. Pe. iure impetrauerit inhibitiones contra do. Cesaristã? Secundum, an iure idem d. Pet. cõtendat super relaxatione & euacuatione domus, de qua in libello do. Cesaristę? Tertium an vẽdat idem do. de Bosiques relaxandus a petitis cum victoria expensarum? ex eo quod prætendat euacuasse domum ante lit. cõtest. ¶ Circa primum videtur intrepide dicendum licuisse præfato Pet. clerico soluto impetrare inhibitiones, de quib. in actis, quia non debuit auctoritate iudicis laici in posses. dictæ domus turbari, c. 1. & 2. extra de foro comper. & contra iudicem laicũ potest clericus impetrare inhibitiones, c. si iudex laicus, de senten. excom lib. 6. sed hoc non obstante contrarium verius puto
1 tribus rationibus. Primo, quia † quod licet facere authoritate propria, multo magis licet authoritate iudicis incompetentis, secundum Fely. post alios, in c. cum non ab homine in glo. 1. de iu. & traditur per Barto. in l. ait prætor, la 2. §. si debitorem, ff. de his, quæ in frau. cred. verum licebat domino Cesaristę hęredi particulari instituto propria authoritate ingredi possessionem rerum, in quibus fuit institutus, tum quia fuit sibi a testatore data licentia intrandi propria auctoritate, quam licentiam testator potuit concedere, le. in Titia, §. Lucius, cũ gl. ff. de leg. 1. firmat Bar. & alij in l. nemo potest, ff. de l. 1. tũ q̃a hęres institutus in re certa, absque vlla testõris expressa licentia põt propria authoritate apprehendere possessionẽ rerum, in quibus fuit institutus secundum Bar. in l. ex facto, ff. de hęr. inst. & Gemi. in c. si pater, col. 3. & ibi Phi. de Perusio, de testa. lib. 6. si ergo licuisset propria authoritate, sequitur ꝙ etiam licuit authoritate iudicis laici, q̃uis incõpetentis. Secundo, q̃a consenserat do. Pe. ꝙ authoritate iudicis laici prædictus do. Cesarista mitteretur in possessionẽ, ergo nõ debuit amplius posse reclamare, & inhibitiones obtinere, reg. qđ semel, de reg. iur. in 6. nec obstat, dum dr̃ quod

† clericus

2 † clericus non pt prologare iurisdōnē iudic s laici, c. si diligen
ti, de fo. compe. quia istud verū est, quantum ad actiones perso-
nales, quibus distinguitur persona clerici, ita loquitur tex. in d.
c. si diligenti. secus si agatur actione mere reali, vt in casu nr̄o,
tunc quia non pīupponitur persona clerici obligata, sed tm̄ de
re pfana quæritur, pt clericus ɔsentire in laicū, qui respectu rei
est iudex competens, & ita tenet Collect. in ca. qualiter, de iudi.
quē refert & sequitur Host. in Sūma, de fo. compe. §. 2. & licet
Pan. & alii cōiter, in d. c. qualr. teneant ɔ̄rium, tñ utraq. snīa ve-
ra est, si recte intelligatur; nam opinio Collecta. procedit con-
sentiente clerico in iudicem laicū, cōis vero opinio procedit cle
3 rico declinante iurisdōnem iudicis laici. Tertio, quia iudex † lai
cus, quantum ad interponendum decretū, & authoritatē suā, nō
dr̄ incompetens inter laicum & clericū, maxime qn̄ persona cle
rici nō obligatur, nec astringitur à laico, fm̄ Roiā dec. 207. in
anti. sub rub. de iud. & Gem. in c. si. e. ti. vbi dn̄t, iudicē laicū pos-
se interponere decretū in emancipationibus clericorum; vn̄ nō
video, cur non ēt consentientib. partibus non possit mittere lai
cum in possessionem rei profanæ, & auctoritatē & decretū in-
terponere. ¶ Circa fm̄ videret ēt pro d. Pet. rn̄d. qa d. Cesarista
fuit institutus heres in dicta domo, & aliis prędiis, sub ɔdōne
quod possit idē do. Cesarista petere ab herede suo sūmā 200.
scutorum, & sic sub condōne negatiua de non petendo, ɔdō
suspendit effectum institōnis, donec fuerit præstita cautio Mutia
na, l. Murianæ, ff. de cond. & dem. Sed hoc non obstante pro
d. Cesarista pronunciandū puto, tum quia dom. Pe. consensit,
4 † q d. Cesarista apprehenderet possess. dictæ domus, & cętero-
rum prędiorum absq; ulla cautionis p̄stationes, ut constat ex p-
cessu requisito, quo fit ut cautionē ipsā remisisse uideatur, l. pe-
to. §. finali, q si cautio non fuerit desiderata, ff de leg. 2. tñ quia
relictum alicui sub condōne, si debitū non petierit, in dubio
intelligitur, si non petierit de iure, fm̄ Bar. in d. l. Murianæ. quæ
condō p̄adimpleri in uita grauati ad non petendū si sit separa
tus debitū acceptum ferre, ergo nō exigit cautio aliqua, sed sa-
tis est quod grauatus fuerit sp paratus liberare hr̄dē p solennē
acceptilanonē, put paratus est, & sp fuit idē d. Cesarista, & sp ad
id se offert: & iā pridē obtulit, l. 3. §. nūc de effectu. ff. de le. l. mu-
lier, ff. de cond. insti. ¶ Circa tertiū, quia etiam ex processu con-
stat quod d. Cesarista produxit suū libellū die 15. Ianuarii, & die
15. Februarii, cū d. Petrus confiteatur se tenere, & possidere dictā
domum ut constat fol. processu 61. a tergo, licet postea dixerit
possedisse, domūq; vacuasse, nihilominus condemnandus ve-
nit in expē. qq ab obseruatione iudicii absoluendus foret, cū tē-
pore porrecti libelli in ea cā esset, ut dānari dēret, fm̄ Io. Fabia.
5 Ang. & alios in §. fi. de ppet. & tēp. act. malitiosè † n. litigasset a
die porrecti libelli usq; ad litē contest. vt sic frustraret actorē. il
la. n. exceptio quod nō esset lis ɔtestanda (qa pēdebat terminus
trium mensiū ad cōficiendū inuentariū) nō fuit, nec est iuri-
dica ad impediendū litis contest. nec pcessum, ut patet ex his, q̄
fuerunt cedulata parte prædicti, d. Cesaristæ, fol. pcessus 174.
& fol. 185 & hac ratione non dēr effugere condēnationē expē.
& hæc exceptio inuentarii ɔficiēdi reiecta fuit p sinam iudicis, q̄
transiuit in rem iud. Itē non credit, ipsū d. Pet. pbasse se domū
euacuasse añ litis contest. q̄ fcā fuit 27. Feb. & licet ēt ex pcessu
appareat, quod d. Pet. die 23. Feb. conduxerit aliā domum, non
tamen sequitur, quod euacuauerit domum, de qua agitur ante
litem contest. quæ quatuor dieb. post conductionem sequuta
fuit. Cæterum, cum idem d. Pet. claues detineat, nec illas unquā
consignauerit, non potest videri domum plene uacuasse, cum
dicatur adhuc possidere propter clauium retentionem. l. clau-
bus, ff. de contrahen. emp. Cęterum aduertendum ad libellum
d. Cesaristæ, in quo plura petuntur, & inter cętera petitur, qđ
apprehensio possessionis auctoritate Iudicis Insulani, & de cō-
sensu ipsius d. Pet. approbetur, & confirmetur, ita quod liceat ei
dem domino libellanti utifrui domo prædicta iuxta promissa
& conuenta p ipsum d. Pet. & ordinata p testatorem. Quæ cer-
te apprehensio possessionis, & promissio, ac ɔuentio, approbā
dæ ueniunt, ut patet ex iis, q̄ dicta fuerunt in primo dub. & ubi
pertinacius instaretur, q possessionis apprehensio, puisio, & cō
uentio essent nullæ tanq̄ factæ auctoritate iudicis laici, qđ con-
stat non esse verum, attamen negari non potest, quod prouisio
6 † & conuentio facta in iudicio coram incompetenti iudice, nō
ualeat ut extraiudicialis conuentio, & in uim transactionis, quā
tenētur partes obseruare, l. 2. cū gl. & ibi Bar. & alii notant, C.
cōtra vtrinsq; iud. l. an inutilis. ff. de accepti. firmat Bar. in l. licet,
C. de iud. Bal. in l. 1. C. qui pro sua iurisd. vn̄ cū d. Pet. tpe porrecti
libelli, & sic tpe accipiendi iudicii, non euacuasset domū, & ubi
euacuasset ɔtestatus est litē super hoc, q nō tenebat̄ euacuare,
& sup hoc, q immissio in possess. ac prouisio, & ɔuētio facta co-
ram iudice laico nō erāt approbādæ, mihi videtur pronunciā-
dū denegationes, & ɔdōnes d. Petri fuisse inciuiles, & qa lite pē-
dente domū euacuauit, absoluēdū in hac parte ab obseruatio-
ne iudicii: sed qa tpe dati libelli, & accipiendi iudicii non euacua
uerat, in expē ɔdēnandū fore, ut concludūt Io. Fabia. & alii in d.
§. fin. Instit. de perpe. & temp. actio. ita iuris esse respondeo.
Laus Deo.

De rei vendicatione.

RESPONSVM I.

Possessio planiciei, de qua agitur, nullo iure per
cōitatem probata dici potest, licet pro-
bauerit animalia particularū uia fuisse depasci in dicta
planicie. longe namque differt possessio fundi a posses-
sione depascendi. Iō ex diuersis non congrue infertur manife-
ste etiam patet, singulos ab uniuersitate differre, nam uniuersi-
tati a singulis sine mandato, consensu, aut voluntate non acqui-
ritur: & si eidem ius acquisitum per singulos conseruetur. Do-
minus vero Maligiorum suam possessionem ex actibus, qui ci-
tra veram possessionem fieri non possunt, vt puta ex cultura, et
fructuum perceptione, ac similibus iure optimo, & per plures
testes, necnon & meliores comprobauit. Ex quibus facile ɔstat
prędictum dominum in interdicto retinendæ potiorem esse.
In petitorio pariter iudicio ex iis iura potiora habet, quia per
quamplures testes carcerationem depasci facienuum & eorum
condemnationes, nec nō bannorum, & mulctarum exactiones
probauit, constat etiam in instr̄o donationis producto dominū
planiciei per Principem in eundem dominum Maligiai trāsla-
tum esse; quare cū oppositū destruat propositum, non est q sit
inficiaturus eundem etiam in petitorio obtinere debere.

SUMMARIUM.

1 *Quasi possessio iuris depascendi, separata est a possessione fundi, ideo ex eis non recte infertur.*
2 *Possessio probata intelligitur si actus possessorij (qui citra ius, & nomen possessionis fieri non ualent) probentur.*
3 *Possessio, seu quasi alicuius iuris, per particulares homines acquiri; nō potest communicati sine mandato.*
4 *Possessio semel acquisita uniuersitati per particulares, absque mandato eidem uniuersitati conseruatur.*
6 *Testes deponentes in causa eorum communitatis non probant, vel saltem modicam fidem faciunt, quia de commodo eorum agitur.*
7 *Is potior est interdicto uti possidetis qui possessionem suam per plures, et meliores testes comprobauerit.*
Interdictio retinendę is præfertur, qui posses. suam tit. iustificauit.
8 *Quasi possessio iurisdictionis per carcerationes, condemnationes, & exactionts bannorum, & mulctarum probatur.*
9 *Destinatione domini prędia fines accipiunt.*
10 *Ex donatione principis, transfert̄ dn̄iū sine ulla possessionis apprehēsione.*
11 *Appellatione territorij, dominium prædiorum non comprehenditur.*
12 *Sine possessione, uel quasi, præscriptio nullo iure procedit.*
13 *Allegans consuetudinem, illam probare tenetur, nam consuetudo facti ē.*
14 *Quod requiritur ad hoc, ut instrumentum exemplatum fidem faciat.*
15 *Instrumentum exemplatum sine commissione Iudicis, & à non Notario nullam fidem facit.*

Respon. Interpreta.

In causa Vertente inter communitatem Iunsqeatum
agentem, & dn̄m de Maligio se defendentem,
cumulatum fuit petitorium cū possessorio retinendæ, ut patet
ex Iudicis Interlocutoria lata de partium consensu. Idcirco vi-
dendum est, quis melius suam pos. probauerit, & sic quis dēat
in possessorio retinendæ obtinere. Scdo, quis melius dn̄m iusti-
ficauerit, & sic quis in petitorio potiora iura obtineat.

Qui ueritas est, me in uiam dirigat veritatis

¶ Circa primum, pro intelligentia præmitto, q potest qō pos-
sessorii tripliciter intelligi. Primo de possessione pdiorū, seu ip-
sius planiciei. Scdo de possessione, seu quasi seruitute depascen-
di. Ius. n. depascendi animalia in fundo alieno, est qdā seruitus, l.
pecoris pascēdi. ff. de serui. rust. pd. & l. s. § pdus, e. ti. & si dēat rō-
ne pdii dn̄antis, in quo pecora iacēt. & recipiunt̄, vel stercorādi
cā tenent̄, seruitus est pdialis, sicut āt dr̄ personalis, ut per glo. &
Doct. in d. l. pecoris, & ista seruitus, seu quasi possessio illius est
separata à dn̄io, et possessione fundi seruientis, l. si prius, ff. de
no. ope. nun. cū suis ɔcor. Tertio de quasi possessione iurisdō-
nis exercendę ɔ̄ delinquentes in dicta planicie. Hoc sic permis-
so, dico cōitatē ipsā non probasse aliquat̄r se esse in possessio-
ne dictæ planiciei, licet. n. pbatum fuerit, q aīalia hoīum dicti lo-
ci visa fuerint depasci ipsam planiciē, non tñ infertur, quod ipsa
1 cōitas posséderit eā, qa quasi possessio depascendi est q separa
tum a possessione fundi, in quo aīalia depascūtur, ut s̄. dixi. et si
dicat̄, q rōne iuris, seu dn̄ii, ēt potest dicta cōitas habere ius de-
pascendi. Rn̄det̄ verū esse, sed dicta cōitas non probauit aliquē
titulum, nec aliquam cām dn̄ii, et ideo ex quasi possessione de-
pascendi non concludenter infertur probatio possessionis
dictæ planiciei. Quinimo, ut infra demonstrabo, non etiam pro-
batum

batũ fuit cõitatem esse in quasi possessione pecoris depascen-
di in dicta planicie. Et si ꝓponit.instrũ Iniꝫ. seu verius tran-
sactionis exhibitũ pro parte cõitatis, o ͭendit locũ contentio
sum eẽ in territorio dicti loci, es quo instro dicta cummunitas
ꝑtendit se dñam,& possessorẽ,& legitimũ titulum habere,iuxta
doct.Bar.in l.ex hoc iure,ff.de iusti.& iure.Respondebo, ꝙ tale
instrũ nullã fidem facit,vt inf oñdam luculenter. Dico autẽ d.
2 Maligiorũ probasse possessionẽ † ipsius planiciei,quia probauit
non solum eius animalia depasci fecisse in loco contentioso,
sed ẽt se fecisse aliqua prædia arari, cultiuari, seminari, & fru-
ctus colligi,qui actus citra ius, & nomẽ possessionis fieri non
possunt,secundum Bar.in l.a C.de aeq. pos. & traditur p Bald.
in l.3.C.fi.reg. Dico ẽt, dictã cõitatẽ nõ probasse se eẽ in quasi
possessione iuris depascendi aĩalia in dicta planicie.licet.n.pro-
batum extiterit, ꝙ hoies dicti loci depasci fecerint eorũ pecora
in dicta planicie,non tñ ea hoc inferri pt cõitatẽ ipsam posside
re,quia aliud singuli,aliud vniuersitas,l.sed si hac,§.qui manu-
3 mittitur,ff.de in ius voc.& q † cõitati possessio,seu quasi alicu
ius iuris acquiri nõ pt per hoies particulares ipsius cõitatis sine
legitimo mandato,l.1 § fi.vbi Bar.ff.de acq.poss.non.n. per ci-
uem,vel incolam acqritur ciuitati rõne subiectionis,ſm Bar. in
l.ita stipulatus.§.Grisogonus.ff.de ver. obl. quanto minus ratio
ne subiectionis acquiri debet villæ per rusticum ipsius villæ,ut
in terminis consuluit Raph.Cu.cons 158.viso instrumento pu
blico, & expresse determinat ẽt Bar.Verunen.in tract.de serui.
sub rubri.de serui.iuris pascen.col.8.& istud volunt Bar. & Pa.
de Cast.in l.sicut,§.1.ff quod cuiu. vniuer. nomi. tñdentes ad
gl.ibi,q̃ vr velle ꝯtrium,vt procedat quo ad retinendam,& con
seruandam possessionem semel acqsitam,quæ per singulos de
4 vniuersitate bñ potest † ipsi cõitati conseruari absq; mandato,
non ãt acquiri,& ita pluries consulit Cur.consi.148 in fi. ad fi.
lib.1.& 46.in causa vertente,col.3.lib.3 & consi.63 & si in hac
col.2.lib.4.vbi ampliat,ẽt si testes dicerent,quod homines ibidẽ
pasculabant,& boscabant tanquam in re communitatis. Cum
igitur in processu non appareat, quod hoĩes depasci facientes
aĩalia, illa depasci faciant de mandato vel tacito d. cõitatis, &
vniuersitatis,nec de eorũ scia,& voluntate,bñ seqtur,ꝙ nõ fuit
probatũ aliqualiter ipsã cõitatem esse in possessione d. plani-
ciei,nec ẽt in quasi pos.iuris depasc.Pręterea multi ea testib ꝓ-
5 ductis ꝓ ipsa cõitate † nullã,vel saltẽ modicã fidẽ faciunt, quia
ponunt in cã suæ cõitatis, in qua de ꝯmodo singulorũ agit, vt
ꝯcludunt Inn.& alij in c.cũ nuncius,de testi.Pan.& Fel. in c. in-
super,eo.tit.Cep.in d.rub.de ser.iur.pasc.Pan.consi.16.ad clarã
decil.lib.1.Lud.Ro consi.7.visis necessarijs, Bal.consi.167.li.2.
insuper d.de Maligiao probauit suã poss. ꝑ plures, & meliores
6 testes,ergo in interdicto.† vti possidetis dẽt palam reportare, l.
ob carmen,ff.de testi.firmat in specie Bar.in l.si duo.ff.vti possi.
Ex ijs liquet cõitatem in possessorio retinẽ se dẽre succumbe-
re;& tanto magis,quia dato,ꝙ pro parte cõitatis ita bene esset
ꝓbata possessio, sicut pro parte d.de Maligian, tñ cũ possessio
7 d.de Maligian sufficienti † titulo priuilegij.& donõnis habitę
à do. Principe Auriacensi, ipse dẽt in possessorio retinendæ ꝑ-
ferri,ſm Bar.in d.l.si duo ff.vti pos.probatur in c.cũ cãm de ꝓ-
bat.vbi Pan.& alij,& idẽ firmat Bar.in l.si de eo,§.si seruum,ff.
de acq pos.Cur.consi.165.ꝑsuppon † in facto, vbi alia adducit
Barb.consi.6.col.11.& ꝯsi 81.col.14 li.5.& Alc.in varijs consilijs
q̃ breuitatis cã omitto,ipsa ãt communitas nullo titulo colora
uit suam posses.ut J.patet,ergo & c. Dico etiam , ꝙ ipsa cõitas
probauit se esse in quasi possessione iurisdõnis exercendę,quia
non articulatum , nec deductum pro pte ipsius cõitatis, sed be-
nè hoc fuit probatũ ꝓ parte d.de Maligiao , ut J.dicam. Tran-
seo nunc ad petitoriũ,in quo vr prima facie cõitatem hr̃e potio
ra iura;constat.n. es designatione confiniũ territoriũ dicti loci
Iunsquearum,& d.de Maligiao,de quibus in instrumento tran-
sactionis seu sententiæ exhibito per cõitatem,ꝙ d. planicies est
intra fines territorij d.loci,ergo in dubio ꝑsumendum est,ꝙ sit
in dñio ipsius cõitatis,intra cuius fines iacet,ſm Pau.de Cast. in
l.1.ff.de acquir.pos.in prin.quem sequitur ibi Soc.bñ facit,quia
confinia rem desigitant , & quicquid est intra confines inclu-
dunt,l.æde sacra,ff.de contrahen.emp. Nec huic fundamento
obstat,si dicatur,quod confinia,de quib.in instrõ donationu,&
fundõnis castri, iurisdõnis , & bonorum Maligiatum demon-
strant,ꝙ ista planicies est sita in territorio Maligiatũ, ergo fun
dm dẽt retorqueri contra ipsam cõitatẽ:qa rñdetur,ꝙ confinia
arbitrio possessorũ variant, l. in finalib.ff. fin.regũ. ucrũ ex cõ-
uentione,& transactione,seu snĩa emologata per ptes,lata lon
go tpe post dictã iurisdõnem,variata fuerunt confinia,quib.ne-
cessariò nũc est standũ,& non antiqs limitib.vt expsse deciditur
in d.l.in finalib.& l.a.C.eo.tit.Pręmissis non retentis,arbitror ꝓ
d.Maligiao,ẽt in petitorio ꝓnunciandũ esse, & pro clariori de-
monstratione eorũ,q̃ dicturus sum,præmitto,quod ista qõ pe-
titorii ꝑt triplicites intelligi.Primo potest disceptari de dominio
ipsius planiciei, i. ad quem spectet fundus. Secundo de iurisdi-
ctione ipsius loci. Tertio de seruitute iuris pascendi. Et in quo
libet dubio amplector partes dñi de Maligiao, habẽtes titulum
& possessionẽ loci contentiosi.de possestione fundi probatum
fuit sup.de quasi posses. iurisdictionis probatur ex quamplurib.
testib.deponentibus,ꝙ hoĩes boscantes,& animalia pasci facien
tes in dicta planicie,sæpius carcerati fuerunt, & bãnum soluere
coacti sunt,nam per carcerationem , & per condemnationes ,
8 & per exactiones bãnorum,& mulctarum,probatur † quasi pos
sessio iurisdictionis,l imperium,ff.de iur.omn.iud.nam bannũ,
& multa sunt fructus iurisdictionis,ſm Bar.in l.vlt.ff.sol.mat. &
ex perceptione fructuum probatur possessio,vel quasi,vt sup.di-
xi,l.quamuis,§.si conductor,ff.de acq.poss.c.inter dilectos,de fi.
instr.possem ea multis comprobare.sed quia ista notoria sunt,
aliter non insisto.constat de titu. ex allegato instrõ donationis.
potuit enim princeps sua liberalitate trãsferre dominium dictę
planiciei in d.de Maligiao , maximè quia zerbida erat & incul-
ta,prout ẽt est ferè tota de põti.& de iure terræ guastæ, & zerbi
dæ,pręsumuntur esse in dñio illius,in cuius territorio sunt sitæ,
vt sup.dixi determinare Soc.in l.1.in prin.ff de acq poss.post Pa.
de Cast. cum igitur totum territorium Maligiai,& totum terri
torium dicti loci Iunsquearum tpe donationis esset Principis,si
ne dubio potuit illud distiguere & limitare dñium illius,& zer
9 bidorum prędiorum in dñium Maligiai transferre:nam † desti
natione dñi præ lia fines accipiunt,l.e.quod in rerum,§. pe.ff.de
le.1.l.si quis duas.§.si quis partem,ff.com.præd. & in ptãte prin-
cipis est in propria iurisdõne mutare fines territorij, & iurisdõ-
nis,ſm Bal.in l.1.per illum tex.C.fini.reg.Et ꝙ Princeps potuerit
transferre dñium dictorum zerbidorum in dñm Maligiai,facit
quia principis donatio adeo effectualis est vt absque apprehen-
10 sione † possessionis,solu ipsius donationis tit. transferratur do-
minium in donatarium,ſm Bal.in c.1.in tit.quid sit inuesti.& in
c.ad audientiam,de præsc. Ang.in l.officium,de rei ven. ff Alex.
consi.3.ex ijs,col.pen.li.5.& consi.187.lib.2.& ista est cõis opin.
quicquid dicat Ias.in l.traditionib.C. de pac.& vltra adducta pro
☞ cõi opi.de quib.ibi per eũm,idem tenet Marti. Lau.in tract. de
Prin.ver.181.& versi.191. & Dec.consi.182.col.pe.Ex ijs constat
de ptãte,constat de voluntate ex expressione confinium,quæ in
cludũt omne,ꝙ est intra fines,vt supra dixi,& firmat Bal.in rub.
C.de ꝯh emp.q.22.Non.n.territorium Podij Giraudi, & territo
rium S.Antonii,possunt confinare cũ territorio Maligiai,vt vo
luit princeps per suam donationem,nisi planicies, de qua disce-
ptatur,sit de territorio Maligiai . cum igitur Princeps potuerit
terminare confinia horum territoriorũ, & transfere dñium pla
niciei in dñm Maligiai voluerit,reliquum est,vt voluntas effe-
ctum sortiri dẽat,c.cum super,de off.deleg.l.a.§.post originem,
ff.de ori.iuris.remaneat itaque ex instrõ dictę donationis, & in
feudationis fundata intentio do.de Maligiao . superest solũ ut
destruatur intentio cõitatis se fundantis in instrõ sententiæ, seu
transactionis. rñdeo itaque,ꝙ respectu dñi ipsius planiciei , seu
prædiorũ existentiũ in ea,non probatur,ꝙ ipsa cõitas habeat ali
quod ius. solum.n.dicti iudices de cõsensu partium terminaue-
runt,& posuerunt confinia in territorium Maligiai , & territo-
rium dicti loci Iunsquearum. vnde licet per nouos confines di-
cta planicies effecta esset de territorio dicti loci, non tamen in-
fertur,ergo dñium ipsius translatũ fuit in cõitatem,quia dñium
11 † prędiorum non comprehenditur appellatione territorij, &
adeo separatum est dñium proprietatum a territorio, & distri-
ctu,ꝙ nulla penitus cognatione funguntur,vt formaliter deter
minat Old.consi.176 factum tale eũ,in vertice cuiusdam mon-
tis est quędam planicies.&c.& ideo Ab.Pan.in c.si diligenti,in
a.no. de pręs. decidit,ꝙ licet princeps habeat fundatam inten-
tionem quo ad iurisdõnem,& quo ad oĩa loca,quæ sunt intra fi
nes territorij,tñ quantum sit respectu proprietatum,& dñii ꝑ-
diorum existentiũ intra limites,non hẽt fundatam intentionem
nisi aliter probet tit.suũ. Nam Imperator est dñs totius mundi,
l.deprecatio,ff.ad leg Rod.de iac. & tñ non habet dñium ꝑdio-
rum particularium,ſm Bar.in proœmio fforũ,& in l.1.§ per hãc,
ff.de rei vend.& ꝙ aliud sit hr̃e territorium, & districtum,& sic
ius exercendi iurisdõnem,aliud dñium prædiorum, & sic ꝙ nõ
bene agitur de vno ad alterum,comprobat Soc.consi.127. visis
capitulis.li.1.tali rõne,alluuione extendũt fines prędiorum quo
ad dñium,l.ost.de re.diui.§.item per alluuionem,& ff.de acq. re.
do.l.adeo,§.1.& tñ fines territorij & iurisdõnis per alluuionem
non mutantur,ſ10 Bar.in trac.Tiberiadis.in 1.lib.;per le.in agris,
ff.de acq.re.do.Ergo nõ est bona illatio de territorio ad dñium,
licet ergo do. Maligiai consensisset,ꝙ fines sui territorij restrin
gerentur,non tñ intelligeretur cõsensisse , ꝙ mutarentur fines,
quo ad dñium suarũ ꝓprietatũ,per prædicta , & sic q̃rũ ad dñi ũ
clarũ est dñum Maligiai hr̃e potiora iura.nec obst.in quantũ s̄.
dicebã post Pau.de Cast.ꝙ in dubio oĩa ꝑdia quę sũt intra fines
territorij,pręsumuntur esse cõitatis,intra cuius fines sita sunt ga
illa decisio procedit duob.concurrentibus . Primo,ꝙ sumus in
dubio,& sic non appareat cuius sint ipsa prędia , vt per Soc. in
d.consil.127. Secundo,ꝙ territorium sit ipsius communitatis ,
& sic habeat ipsa communitas ius terrendi,leg.pupillus,§. ter-

ritorium. ff. de ver. sig. fm ... in d. l. 1. col. 4. Sed nos sumus in casu claro, in quo apparet, ꝙ dicta planicies est in dñio dñi de Maligiao. vt supra proxime liq constat, ꝙ territoriũ nõ ẽ ipsius comitatus, sed Principis, qui dñium suũ, seu ius suũ, trãstulit in dominum de Maligiao; & ẽ per renouationẽ antiquæ infeudationis nuper factam in magnifi. do. Io. de Punico, modernũ dñm. Ergo ipsa cõitas tã respũ dñij, qᵐ iurisdõnis, nullum ius põt prendere virtute dictę transactionis. Non ẽt potest dicta cõitas prendere se hre seruitutẽ pascendi aĩalia, qꝛ seruitus pascẽdi nõ pt alicui deberi, nisi ratione prędij dñantis, in quo pecora recipi debent, nisi ratione prædij dñantis, in quo pecora recipiuntur agri stercorãdi cã; nec. n. dr seruitus ꝑdialis, alias nõ est seruitus, sed ius personale, fm gl. in d. l. pecoris. & in d. l. vt pomum eo. ti. p Bar. in l. M... la. §. fi. ff. de ali. leg. Cep. in d. tract. sub rub. de ser. rur. pascẽ cũ igit nõ ꝯstet cõitatem hre ꝑdium dñantẽ, in quo ipsius prędij gra iacent ipsa pecora, non video quõ de seruitute pascendi tractari possit, nõ ẽt constat de obligatiõe ꝑsonali, qua teneat do. Maligiai versus ipsam cõitatem. Et si di-

22 catur, ꝙ præscripsit cõitas ius depascendi rñdetur, ꝙ sine † possessione, vel quasi nõ ꝑscribitur, reg. sine possessione, de reg. iur. in 6. l. vsucapio, ff. de vsuc. Sed cõitas nunꝗ possedit, vt sup. ostensum est, ergo &c. Preterea fuisset possessio interrupta per carcerõnem eius possessionis, & per capturã aĩalium factam pro parte do. de Maligiao, c. illud. de præscr. l. naliter, ff. de vsuca. cum concor. & si dicatur consuetudinem extare in d. loco, ꝙ quilibet possit depascere facere eius aĩalia in terris zerbidis, & guastis existẽtib. in eius territorio, & sic cum ipsa planicies sit de territorio d. loci, vt cõstat ex allegato instrõ transactionis, quilibet poterit in ea hre facultatem depascendi. Rñdeo, ꝙ in processu nõ fuit articulatũ, neque probatũ de tali consuetudine, q̃ cum † sit facti, probari

23 debuit c. 1. de ꝯst. lib. 6. p Bal. in l. de qb. ff. de leg. Nõ omitto aliã rñsionem q̃ accomodarunt verissimus Doctor Stephanus Bertrandi, & cæteri, qui in cã hac consuluerant, ꝙ tale instrm nullã fidem facit, quia ad hoc vt instrm exẽplatum per aliũ Notariũ,

24 qui non fuit de eo rogatus, fidem faciat, sex † requiruntur, q̃ refert Pan. in c. cum P. Tabellio, de fi. inst. Inter cętera reqritur, ꝙ vterque fuerit Notarius, & sic, tam ille, q fuit rogatus q̃ ille qui exemplauit, & redegit in auth. formam. Itẽ ꝙ ex commissione iudicis fuerit exemplatum, d. c. cum P. Tabell. & licèt Pan. ibi, & Bar. in l. si quis ex argentarijs, §. cogentur, ff. de eden. dicant istud non procedere in hrẽde, vel legatario, seu donatario Notarij, qui fuit rogatus; tñ cõis opi. & obseruantia ẽ in contrariũ, vt per Ale. & Ias. in d. §. cogentur, qui auctoritates adducunt. & p Fel. in d. c. cum P. Tabellio, ita attestatur seruari in veneranda curia Delphinali Gui. Pap. deci. 2. & 118. inci. Notarius, &c. & licet ibi dicat, quod curia solet talib. instris fidem adhibere, qñ fuerũt grossata de antiquo. tamen ipse dicit verum, qñ Notarius exemplificans, in explicatione attestatur se grossasse de commissiõe iudicis: cum res sit de antiquo, creditur sibi attestanti de commissione, iuxta tradita in l. sciendum, ff. de uer. ob. sed in casu nro Notarius, qui exemplauit, non attestatur de cõmissione iudicis grossasse, sed solũ attestatur prothocolla sibi fuisse donata, de qua donatione non constat; & si etiam constaret, nihil ad rumbum postquam de cõmissione non apparet; cum igitur non constat de commissione, etiam per attestationem ipsius asserti Notarij explicantis, nec quod illi fuerint notarij, nec de dona. prothocollorũ, nec interuenerint alia sex requisita necessaria, concludendum est, quod nulla fides est ei adhibenda. Laus Deo.

De usuris.

RESPONSVM I.

Regulariter Testes, commodum, aut vtilitatem ex eorum depõnib. sperates nihil probant, nisi prius protestentur, quod non intendunt ex eorum depositionibus aliquod commodum se sequuturos esse: & licet singulares testes non probent, singularia tamen testimonia, sup actu, qui resultat ex actibus particularibus de iure probant, maxime accedentibus fama publica, vsurarum causa, & personę qualitate, nam Iudæos a communiter accidentibus fœnerari, nõ est, qui sit negaturus, quę omnia manifestum ad torturam indiciũ præbent.

SVMMARIVM.

1 *Testes deponentes ratione eorum utilitatis ac commodi, ex eorum depositiõnib. nihil probant nisi prius protestentur se nullum commodum ex eorum depositionibus penitus consecuturos.*
2 *Vsuras recipiens ita delinquit sicut mutuans: nam si non esset, qui reciperet, non esset, qui daret, & ibi nide quomodo intelligatur.*
3 *Testes singulares usurarium an probent, & ibi nide quomodo procedat.*
4 *Usurarius ex fama iuncta cum aliquibus adminiculis probatur.*
5 *Fama publica cum uno teste, licèt in criminalibus non sufficiat ad condẽnationem, fallit tamen in crimine usurarum.*
A communiter accidentibus urguere licet.

Re..on. Interpret.

Quæritur Vtrum ex dictis testium numero septendecim deponentium a se fuisse extortas vsuras per Titium Iudæum, possit criminaliter procedi contra ipsum Iudæum, maxime si ipsi testes in eorum depositionibus protestantur, quod noluerunt ex testificatis per ipsos aliquod commodum posse consequi, & maxime accedente publica fama, ꝙ sit idem Titius solitus fœnerari.

Quę veritas est, me in viam dirigat veritatis.

¶ Tria scio posse obijci ꝯ personas, & dicta eorum testiũ. Primò ꝙ ipsi testes videntur deponere in cã ꝓpria rõne vtilitatis &

1 commodi, qd resultat ex eorum depositionib. ergo nõ idonei, l. nullus, cum si ff. de testi. l. oĩb. C. eo. pp q̃ rõnẽ Fel. de Senis ꝯs. 64. Ro. sing. 355. inci. volo probare. Rodul. in suo trac. de vsur. & *cõmuniter* Doc. consentiunt, ꝙ non sint idonei testes, sed ista rõ in casu occurrenti me non mouet pp protestationem, q̃ qua in themate, qua mediante tollitur rõ ꝯmodi, fm Bald. in l. dictã tib. C. de test. or. Fel in c. veniens, 1 col. pen. de testib. Verosi. caut. xl. testimonium testis, & cum alijs suis actoritatibus, quas breui

2 tatis grã omitto. Scdo, quia † recipiens vsuras ita delinquit sicut mutuans, c. 1. & cap. super eo, de vsur. vbi. Ioan. And. Si enim nõ esset, qui reciperet, non esset qui daret: vnde qui occasionẽ dãni dat, damnum dedisse vr, c. fi. de vsur. l. qui occiderit. §. in hac, ff. ad leg. Aqui. cum ergo sint hi testes socij, & participes criminis, non erunt idonei, capitu. 1. de confes. l. qm liberi, C. de test. l. fi. de accu. & Ale. consi. 128. qm abundè, col. fi. vol. 4. vbi cõcludunt, ꝙ socius criminis non facit indicium ad torturam. sed nec ista rõ quicquam operat in proposito. & eidẽ rñdet Fel in c. ꝑsonas, de test. post Car. consi. pe. in ti. de teste, ꝙ nõ est peccatum recipere ad usuras a uerisimiliter fęneraturo, imò rt. non peccat recipiens, gl. Abb. & Mod. in c. debitores, de iur. iu. & late cõcludit Laur. de Rodul. in suo tract. de usu. in 9. q. nisi recipiens directò cãm fęnerandi ꝑstaret, alias non fęneraturo. Præterea ꝓ pt. dici, quod recipiens sub usuris pecunias a Iudæis, omnino non peccat, prout tenet Ale. consi. 4. col. 2. Tertio (& in hoc stat difficultas præsentis dubitationis) qa sunt singulares, & cum unusquisque deponat de sua particulari solutione usurarum, unde

3 † non probant, l. iusiurãdi C. de test. c. licet ex quadã, eo. ti. & in terñs ꝙ nõ ꝓbant, ꝯsuluit Ale. consi. 72. inspecto diligenter ꝓcessu. uol. 1. ubi alle. Ant. Fed. & Rodul. ita tenere, sed adhuc secundum ea, q̃ proponuntur, arbitror hos testes esse idoneos ad ingrendum ad torturã. in primis reperto Cal. ꝯsi. 5. in tit. de test. cõsuluisse ꝯ Ale. ꝙ ex testib. singularib. ꝓbatur quis usurarius, quia ad probandum aliquẽ actũ, q resultat ea actib. particularib. ut esse usurarium testes singulares plene ꝓbant: secus ad probandũ aliquem actũ pro se, & pp se: tunc testimonia singularia nõ sufficiunt: & iõ Bal. in l. ob carmen, §. fi. ff. de test. & consi. 33. incip. uerba iosti... uol. 1. concordando opin. ꝯrias in isto pũcto distinguebat, aut agitur de probando actũ in gñe, puta quẽ hæreticũ uel usurarium, & singularitas nõ nocet; secus si agatur de probando, ꝙ talis fecit certum ꝯctum usurariũ, & simulatum; tamẽ quia multi ꝯdicunt, non tenerẽ cum Cald. mõ ꝑsupponit probatã esse famã publicã, teneo indubitãter, ꝙ ꝓbent, quia fama

4 † iũctis aliquib. adminiculis, probat aliquem fore usurariũ manifestum, & in specie ita consuluit Gemi. consi. 59. dubiũ tale est, per totum, allegat gl. expressam in ea. cũ in dięcesi, de usur. ubi Car. Ant. & Pan. sequuntur. & ibi Car. no. ex tex. ꝙ ad probandũ crimen usurarũ, admittitur ꝓbatio p coniecturas, & argumenta, q̃ alias non admitterentur. Cęp. titu. de simul. ꝯc. in uit ꝑsumptione. ẽt in spem Rodu. in dicto. tract. q. 88. decidit, ꝙ licet ex fama, iunctis aliquib. argumentis, non dicatur quis usurarius manifestus, tñ dr manifestandus, qa iudex poterit cum publicate, & condemnare tanꝗ usurariũ, Arch. in c. 1. & 2. de usur. li. 6. Enl. ꝯs. 137. ulio ꝑcepto. Abb. ꝯsi. 81. ex themate, in 2. parte. & licet ipsi non dicant, in casu tñ isto ita rñderẽ, qa negari nõ pt, qd isti testes singulares non faciant semiplenam ꝓbõnẽ, cũ nõ sint singulares singularitate obstitura, sed adminiculatiua, prout declarat Bald. in rub. de controuer. inuest. col. 1. & in capit. licet causam, de probõ. & in l. de quib. colum. antepe. ff. de leg. & Fel. in cap. licet ex quadam. colum. 2. eo. tit. iuncta igitur fama plene ꝓbabunt, c. 1. de app. Bar. in l. admonendi, uer. his præmissis, ff. de iu. iur. & licet in criminalibus fama cum uno teste non sufficiat ad ꝯdẽnationem, fm gl. in c. ueniens, el 1 de testi. fallit tamen in

5 crimine usurarũ, fm Phil. de Peru. in c. 1. §. & qa, de usu. in 6. & licet Gemi. ibi istud solum admittat, quantum ad effectum infligendi pęnam excommunicationis, non autem quantũ ad alias pęnas, tñ in casu isto necesse est fateri, quod fama cum decẽ & septẽ testib. ꝓbat quantũ ad alias pęnas, quia agitur ꝯ Iudæum, in quo pęna excõicationis transfert in corporalẽ, qa excõicari non pt, c. gaudemus, de diuor. ita ꝓbatur in cap. constituit, & ibi gl. 17. q. 4. & qa in casu isto cum fama concurrit multitudo testium, licet singularium, Gem. ãr loquitur qñ solũ cũ fama concurrit unus testis, dẽt. n. numerus testium augere fidem, l. 3. ff. de test. late Cur. antiquior in suo tract. de testi. in princ. & quia ultrafa-

tra famã,& numerum testiũ.alia coniectura elicit ex qualitate
personæ inquisitæ, quę dãnata est: nã Iudæum esse,est species
delicti,arg. tex.in l.cum seruus,§.in vsurarũ, ff. de leg.1.& bla-
sphemi, Iudæi nominari possent, vt est tex.in c.f. & c. cum sit
nimis,de Iud.& oĩs rigor ꝯ eos seruandus est,ſm gl.approbatã
in c.a.de Iudæ. peiores.n.sunt Sodomitis,& Gentilib.iõ acrius
puniendi, c.nonne,2.q.1,& ibi assignat rõnes. Sed cæteris eorũ
scelerib.omissis,ne videat maledictis verbis veritati huius con-
sultationis detrahere,nullus est qui ignoret,oẽs Iudæos in hanc
sñiam concordare, ꝙ eis liceat fęnerari Christianis, quasi nos
non simus eorum fratres,& ob hanc reprobã eorum sñiam ni
tunt omni conatu,omni fraude,& simulatione, vsuras a Chri-
stianis extorquere: sñiam confirmat Pan.& alij in c.post mise
6 rabilẽ, de vsu.cum ergo ita sit, ꝙ † cõiter fęnerantur,ut expe-
rientia docet,vel saltem negari non possit, ꝙ non sint Iudæi de
hoc crimine suspecti,certe licet alias fama cum vno teste in cri-
minalib.plene non probaret,tñ ꝯ personas alias suspectas quis
audebit negare testium multitudinem nõ probare? dixit enim
Bald. ꝙ in crimine vsurarum concludit dubia probatio, quæ
alias non admitteretur, c.in pręsentia,de proba.qa ipsi Iudæi a
cõiter contingentib sunt vsurarij.ita Bald.in c.si vasallus, s si de
feu.fue cõtro.inter do.& agna.vasal.Iaſ.in l.non hoc C.vnde le
gi.vel posito,ꝙ plene non probarẽt,saltem concludendum est,
ꝙ faciunt indicium ad torturam, vt per Bart. in l.fi. ff. de quæst.
possunt enim inquisiti de edicto vsurarum pro veritate haben
da poni ad torturam,ſm Socinum,consi.219. in fi.in 2. parte.

RESPONSVM II.

VEndentes Res consistentes in pondere, nu
mero, & mensura, Paulo cariori
pretio ad tẽps,quam tpe vẽditionis valeret,vsurã nul-
lam recte perspicienti committunt. Et ideo in foro
contentioso de iure conueniri non possunt,& præsertim cum
non cõstet in proposita facti specie de vsura re ipsa, & de facto
commissa.quare vsura tantum verbalis nullam in foro conten-
tioso pęnam meretur, tum ẽt, quia non constat de intentione
corrupta, ex qua actus iudicatur, cum ille plus vendere potue-
rit ratione laboris & expensarum fiendarum pro debiti conse-
cutione, videmus namque, & sæpe cum magnis sumptibus ac
incommodis, magnaque anxietate animi mercatores sua pro-
sequi debita tum etiam quia mercatori ratione lucri cessantis
ad tempus Paulo cariori pretio vendere licet; tum etiam quia
de minimo lucro agitur, quare in contentioso foro nec quæ-
stio haberi, nec pœna aliqua imponi pro huiusmodi modico
lucro potest.

SVMMARIVM.

1 *Vendentem consistentem in pondere,numero,& mensura, cariori pretio ad tempus, quam tempore venditionis valeret, an in foro contentioso conueniri possit & vide nu 4.*

2 *In foro contentioso,an quis possit puniri pro vsura verbali,& mentali.*

3 *Vsura non aliter puniri potest quam constet de intentione deprauata,dato quod pars vsuram fuit confessa.*

4 *Ratione laborum,& expensarum fiendarum pro recuperatione debiti,interesse ac lucri cessantis,licet mercatori Paulo cariori pretio vendere ad tempus.& vide nu 5.*

6 *Pro minima vsura fęnerator in foro contentioso puniri non debet.*

Qui ueritas est, me dirigat in uiam lucis, & ueritatis.

Respon. Interpreta.

VIdetur Prima facie bene iudicatum per iudicẽ
a quo,licet.n.tex. in c.in ciuitate, & in c.
consul uit,de vsur.disponant vendentem res,quæ põ-
dere, numero, mensurauè consistunt, ad tẽps cariori
pretio,quam tpe venditionis valerent,de vsura in foro conten-
tioso non posse conueniri,tñ illud verũ est in dubio: secus vbi
2 ex confessione, † vel ex libris ipsius venditoris appareret, ꝙ ca-
riori pretio vendiderit,ꝑꝑ dilationem tpis datam ad soluendũ,
ſm Host. Card. & Pan.in d.c.in ciuitate, & in d.c. consuluit,&
probatur in c.nauiganti,eo.tit. & ideo Pan.in c.ad nostram,de
empt.& vend.attestatur se consuluisse tales venditores nõ pos-
se testari,nisi seruata forma c.q̃q̃,de vsu.lib.6.Sequitur Soc.ꝯsi.
179 col.pen.in 2. parte.Dec consi.111.col.1.in cã aũt ista constat
per confessionem ipsius Arnandi condẽnati,igitur &c. ¶ Præ-
missis & similib.non attentis, arbitror male iudicatum rõnib.
infrascriptis Prima rõ,in foro contentioso non pt quis puni-
2 ri pro verbali † vsura,aut mentali, nisi sequuta receptione vsu-
ræ, quia ante exactionem delictum non dr̃ esse consummatũ.
Ita Ioan. And.& Gem.in d. c.q̃q̃, dicentes ꝙ non sufficit pro-
bare aliquẽ dedisse ad vsuram,nisi ẽt ꝓbetur,ꝙ eã receperit.se-
quit Fel.in c.in pñtia,col.6.de ꝓb. allegat Pet. Anch. consi.137.
inci.scdo dubitatur. verũ in cã pñti,licet Arnaldus confessus fue-
rit vendidisse cariori ꝓtio ꝑꝑ dilationem,vel verius licet ex con-
fessione inferatur,non tñ ꝯstat, ꝙ quicq̃ exegerit,ergo solum de
peccato erit iniungenda pœnitentia salutaris in foro conscien-
tiæ, non aũt puniendus in foro contentioso. ¶ Secunda rõ, ad
hoc vt vendens cariori ꝓtio possit conuinci de vsura in foro cõ
tentioso.non sufficit, ꝙ ꝯstet de ꝯfessione venditoris, ꝙ vendi-
3 derit cariori ꝓtio ad tẽps,q̃ in numeratis, nisi ẽt ꝯstet de † inten-
tione deprauata ipsius venditoris, ꝙ habuerit aĩum deprauatũ,
ſm Pan.in d.c. ꝯsuluit, q subdit ꝙ si vẽditor neget se habuisse
intẽtionẽ deprauatã,ꝙ isto casu (cũ ꝯtractus ex sui forma non ap-
pareat celebratus in fraudem vsurarũ)nullo modo venit puniẽ-
dus. Sed in casu nr̃o Arnandus negat expressè se habuisse intẽ-
tionẽ deprauatam, cum dicat se vendidisse aliquo modico plu-
ri ad tẽps.ꝑꝑ impensas & labores, quos patitur in eundo ad ca-
stra,& oppida debitorũ pro exigendis pecunijs sibi debitis, quæ
4 expensę & labores dẽnt † cõsiderari, cum debitor & creditor
sint diuersi fori,teneaturq; creditor accedere ad domum ipsius
debitoris,l.ii.ẽ illa,cum sua gl & ibi Bar.ff.de consti.pec.& po-
sito ẽt ꝙ debitores tenerentur accedere ad domum ipsius Ar-
nandi, tñ de honestate Arnandus tenẽ mittere interpellatorẽ
ad domos debitorũ,l.qdã Hyberus,ff.de seru.vrba.prædio. has
pderet expensas citationis,ſm Lud.Rom. sing 396. inc. alio se-
ro. Accedat experientia,quæ est rerũ magistra,a qua licet argue
re,c.q̃ sit,de ele.lib.6.cle.dispendiosam,de iud.c.multis, 44 dist.
videmus enim quotidie creditores cũ maioribus impensis,& ma
gna animi anxietate,& sæpe cum vitæ periculo insequi debito-
res.nulla ergo rõ suadet cur dictorum laborũ, & expensarũ rõ
haberi non dẽat. Tertia rõ,quia in articulis, & in puncto ꝓtup-
5 ponitur Arnandum esse mercatorẽ,q rõne interesse† lucri ces-
santis põt uẽdere res cariori pretio ad tẽps.latè Bal. & Sal.in aut.
ad hæc.C.de vsur.dicentes,ꝙ si mercator habuisset pr̃ũ tpe cõ-
tractus, in alias mercantias implicuisset, ea rõne licuit vendere
res suas ad tẽps cariori precio,sequitur Pan.in c.ꝯquestus,de vsu.
Dec.in d.ꝯsi.111.col 5.vbi alias auctoritates ꝯgerit.¶ Insup ad-
uertendũ fuit, ꝙ solũ ꝯfitetur se uendidisse sex somatas Paulo
plus cariori pretio,& modico pluri uidelicet pro grossis duob.
Non deponit se in numeratis uendidisse grossis 45. & plus, ad
credentiã uero ꝯfitet vendidisse partẽ grossis 46.partem grossis
47.& sic sex somatas tm̃ florenis 4 ex qua uenditione resultat
minimus excessus,& minima adiectio. unde ꝓ tam modica usu
6 ra † (si vsura foret) non debuit in loco contentioso puniri,ſm
Bal.in l.1.C.de ædil.act.& Ales.in consi.104.instantiũ. vet. prę
serea.uol.1.¶ Ex istis remanet sublatum fundamentum factum
super confessione ipsius Arnandi, quia nõ confitetur se exegis-
se. Itẽ ex tali confessione apparet ipsum non habuisse intentio
nem deprauatam.Item licuisse uendere, quia mercator propter
interesse lucri cessantis,& propter labores & expensas viaticum
eundo ad debitores,&c. Laus Deo.

¶ Ita iuris esse censeo ego Io.Fran.de Ripa,I. V. D.& de colle-
gio Papien.& ordinariam iuris ciuilis cathedram regẽs in flo-
rentissima Auenionensi academia, & in fidem me subscripsi
& sigillaui, saluo semper iudicio saniori.

De probatio.& pręsumptio.

RESPONSVM I.

LIcèt Regulariter debiti remissio non ꝓsumat,iure tñ
quodam singulari,si diu inter fratres,& sępe,ac
uarijs ex causis rõ reddita ac habita fuerit, fratri remis-
sionẽ factam Paulus fideicommissi tradit,q̃q̃ fideicom-
missi ratio nunq̃ desiderata fuerit,Sed cũ in proposita facti spe-
cie, nullo agnationis uinculo litigantes teneant, neq; inter eos
sępe,neque ex varijs causis rõ nec reddita, nec habita sit, & nõ
agatur de lucro remittendo, sed de damno uitando quęritur,
nullo iure dicendum est l. Procula, de prob.dispositionẽ (quę
exorbitãs est) ad huiusmodi cãm trahi,neq; accõmodari posse.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones præscriptionis, & solutionis plurium debitorum, non sufficiunt ad inducendam præsumptionem donationis,& remissionem debiti, & ibi vide intellectum l.Procula,ff.de prob.& uide nu. 5.*

3 *Illatio ex diuersis non admittitur.*

4 *Ratio sanguinis,& fauor agnationis conseruandæ, sępe impellit homines ad donandum.*

5 *Lex Procula,non extenditur ad cognatos,cum sit exorbitans.*

6 *Argumentum de maiori ad minus non procedit affirmatiuè.*

7 *Dictio sæpe, duos actus saltem desiderat.*

8 *Testibus deponentibus se cognoscere scripturam, an sit credendum, & quæ requirantur ut eis credatur*

9 *Ratio non est par amittere debita,& lucra non capere.*

10 *In dubio pręsumitur ignorantia, nisi probetur scientia.*

Qui veritas est, me in viam dirigat ueritatis.

Respon. interpreta.

SI repetere, Et reassumere uellem, quæ in hac causa
uertente inter nobilem Ioan. agassini
agentem ex una,& do. Natarinos reos se defendentes ex
altera,scripta & allegata fuerunt, huiusmodi consultatio
iniustum uolumen ascenderet, & quidem supervacuo, cum

super duab. primis exceptionib. pscriptionis, & solutionis, satis superq; latis sit disputatū, fateanturq; rei illas non militare,
1 eum ad pręsumptionem † donationis, & remissionis debiti cō fugiant, dicentes, ex affinitate, tpis longinquitate, reiterata calculatione pręsumptionem remissionis debiti resultare, iuxta text. in l. Procula, ff. de pbatio. Videndū igitur est, an psumptio dictę legis conueniat, & militet in occurrēti casu? Et paucis agendo respondetur q nō. ad qđ demonstrandū sciendū est, q ad hoc ut
2 sit locus illi psumptioni, requiruntur † tria copulatiue, uidelicet ɔsanguinitas, tpis diuturnitas, & tertiū (qđ est principale) calculatio sępius facta, q̄ tria ponderant a Iurecōsulto in illa l. Procula, & ibi firmant Bar. & alij, maxime Iacob. de S. Georgio, ubi inquit uos firmiter teneotis hæc tria esse necessaria, quicquid dicat Imo. & ita prius firmauerat gl. in l. l. bettis, quos §. 1. vbi Bar
☞ 10. ff. de ali. & cib. legat. & est communis opi. ut per Alex. & Moder. in l. quæ dotis, ff. so. mat. sequitur Ludo. Ro. consi. 144 licet varie Alex. ɔs. 56. in præsenti, lib. 4. In casu nostro deficiunt duo potissimū requisita. Primū, s. consanguinitas, nam inter Agassinos, & Nauarinos nulla intercedit consanguinitas; & licet forsan probata sit aliqualis affinitas, hoc nihil ad casum d. l. Procula, quę exigit consanguinitatē. Aliud. n. affinitas, aliud cōsanguinitas, ut in rub. de cōsan. & affi. illa. n. copula, &, copulat diuersa, sm gl. in rubr. ff. de iur. & fac. igno. notatur per Pan. & alios, in c. a. vbi late scripsi, de rescriptis. Non. n. ead. est rō remittendi debitum, aut saltem tanta affinitas, quę est remittēdi ɔsanguineo,
3 in quo rō sanguinis, & fauor agnationis conseruandę, sępe animum ɔsanguinei vrget ad donādū. Non sic rō affinitatis, q̄ mortua uxore (cuius cā ɔtracta fuit) solet parui esse momēti, sm gl. in l. sed hoc ita, ff. de re iu. q̄ inquit. q sicut mortua uxore affinitatis, ita & amoris uinculū soluitur, & dñi ibi Mod. q sicut mortua uacca pdit socula, ita mortua uxo. pdit affinitatis amicitia. Sed fac illā psumptionem militare inter affines, & cognatos sicut inter consanguineos & agnatos: uideamus an inter omnes locum habeat. Mihi vr restringendū ad fratres & sorores, prout loquitur illa lex, non ad remotiores, maximead cognatos existentes in quarto gradu. Ita pbatur in d. l. Procula, vbi Paulus Iureconsulte fundat in fraternitatis affectione, ut ibi, a fratre sibi debitum, & ibi, a fratre quādiu uixit desideratum, & ibi, sępe in ratione fratris; & ibi, quasi tacite fideicōmissum, fratri remissum & ita in specie dixit Bal. in l. cū pponas, la 1. C. de pa. & in l. si certis annis col. 4. C. eo. ti. & Flo. in d. l. Procula, ibi signāter ponderat manifestam personarum proximitatem, pp quā iuncta multiplicata calculatione, & tpis diuturnitate, dicit psumptionē donationis a Iurecōsulto admitti, & ad hoc ēt aiaduertit dñs Alex. consi. 56. aut si. Cum igitur illa lex loquatur in fratre & sorore, & Legislator super fraternitate faciat fundm̄, non vr extenden-
4 da † ad affines, & cognatos existentes in quartu gradu, contra rōm iuris ab usu satis, superque satis receptam, q donatio nō psumitur, l. cum de indebito, ff. de probationib. & l. si donatio, C. de do. ēt inter prēm & filiū, l. cū pater. §. pr̄ plurib. ff. de leg. 2. Et notatur in l. si donatione, & aut. ea testio. C. de coll. cēt. n. ar-
5 guere de maiori ad minus affirmatiue, qd constat † nō licere, ut no. in c. cum in cunctis, in prin. de ele. satis. n. consonat auribus, q nō militat tāta affectio erga affinē in quarto gradu, quā ta erga fratrem qui dr̄ fere alter, & cuius charitate nulla maior, l. nemo, §. q frater, ff. de hr̄dib. insti. Deficit aliud principale, vide licet sępius facta cōpeulatio: ea his. n. quę exhibita leguntur, nō probatur saltem gemina calculatio, prout requiritur, vt ibi, sępe
6 in rōne fratris, &c. Dictio † enim, sępe, non nisi duab. calculationibus verificatur, vt no. per gl. in §. qa vero multi, in Aut. de testib. & in c. qa sępe, de elec. lib. 6. & l. liceat, C. de assesso. nō. n. probatur ulla ratiocinatio. Non ex priuatis scriptis ipsorum Nauarinorū, quæ pscribentib. nullā fidē faciūt, ne sit in ptāte alicuius sibi pbationes suo arbitrio parare, l. exemplo, C. de pb. & l. rōnes, C. eo. Nō p instrūm debiti 800. scutorū, qđ solā oblōnē mutui, nō aūt rōnū cōputationē enunciat. Nō p instrūm solutionis ipsorum 800. scutorū, qa præsumptio donationis, & remissionis, de qua in d. l. Procula. Non sup solutione, sed sup geminata, & reiterata calculatione fundatur, & bn̄, qa per solutionē debiti non arguitur, q soluens nihil dēat hr̄e ab eo, cui aliquid soluit, l. si eum duos, ubi no. Bar. ff. rerum amota. Nō denique p assertas literas, q̄ dn̄t scriptæ per prēm iussius dicti agentis, quia cū nō sint recognitæ, nec ɔparatione lr̄atum cōprobatę, nihil pbant, l. fi. ff. de pb. l. non nudis, l. instrūa domestica, C. eo. ti. tradi tur p Bart. & alios, in l. admo. ff de iure iu. Nec dicatur, q plu-
7 res testes † deposuerunt, se cognoscere scripturā esse similem scripturis dictis Agassini, qa horū depositiones nihil pbāt: nec eis iura fidē vllā pstant, nisi deponant, q erant pn̄tes, & viderunt illas literas scribi, & rō est, qa similitudo literarū pōt de facili decipere testes, cū de facili possint similes literæ formari a perito in arte scribendi, ut in Aut. de inst. caut. & fide. in prin. & §. si qs igitur. no. Bar. in aut. & si contractus. C. de fi in. Bal. in aut. sed nouo iure, C. si cer. pe. Ias. post alios, in l. admonēdi, de iur. iu. Pręterea ubi testes deposuissent se vidisse illas lr̄as scribi, adhuc absque literarum comparatione non plene probarent, ut traditur
☞ per Barto. in d. l. admonendi, & Ias. post alios, & est cōis opin. vt ibi oēs fatentur. Minus ergo probant absque vlla literarum comparatione, & absque eo, q viderint talem scripturam scribi. non igitur curandum de depositionib. talium testium. Cæterum alia rōne dispoī. d. l. Procula, non seruit in proposito, quia ibi agitur de remissione fideic. & sic de lucro remittendo, hic agitur de debito dotis, & sic de damno patiendo, ex tali præsū-
8 ptione remissionis. Vnde non est par † ratio lucri & damni, l. fi. C. de cod. cil. ita in terminis respondet Soc. consi. 25. prosequendo ordinem, col. 3. li. 4. ¶ Insuper aduertendum est, q ibi præsupponitur pro constanti, sororem hr̄e notitiam fideicommissi sibi debiti, ut probant illa verba, nunquam a fratre desideratum, alioquin ignorans non pōt videri remisisse, l. tres fratres, ff. de pac. l. si ignorans, ff. loc. non constat autem q pater domini Ioannis agentis habuerit notitiam huius debiti dotis, & in
9 dubio præsumitur ignorantia, nisi probetur sciēntia, regula, præsumitur, de regu. iur. in 6. l. uerum de probat. Denique ponderandū est, q non solū exigitur, q sæpe sit facta calculatio, sed q ea varijs causis facta sit, & q sp soror remanserit debitrix, & semper sponte soluerit id, in quo fuit reperta reliquatrix nunq̄ opponendo exceptionē compensationis. Ex hmōi autem præmissis calculis, ubi de eis legitime appareret, non constat quod Agassinus ex uarijs causis semper fuerit reliquator, & sp vltro soluerit. Ergo concluditur dispositionem d. leg. Procula, non posse adaptari ad casum præsentis controuersiæ.

¶ Allegationes do. Io. da Ripa pro Agassino contra Nauarinos.

¶ De fide instrumentorum.

RESPONSVM I.

Si notarius Quia impeditus attestatur se instrm̄ per alium scribi fecisse, tunc instrm̄ diuersa manu scriptum, & dissimilibus caracteribus, admittitur. Verū cum in proposita facti spē huiusmodi attestatione nulla fides fiat, & instrm̄ diuersa manu, diuersisque caracteribus scriptum interlineatum, & marginatum reperiatur, nullam ob id fidem facere constat, nec ex eo actio, vllaue exceptio oriri pōt, nec auctoritas prætoris huiusmodi instrumento suffragatur.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum diuersis manibus, & dissimilibus caracterib. scriptū, interlineatum, & marginatum, nullam fidem facit, & ibi uide quō pcedat.*
2 *Exemplum, si de exemplari non constat sumptum, nullam fidem facit.*
3 *Instrumentum nullum nullam præstat opem, nec ex eo præscribi potest, & ibi uide quando citatio interrumpat præscriptionem.*
4 *Ex citatione generali interrumpitur præscriptio xxx. annorum.*

Respon. Ioterpret.

Si vera Sunt, q̄ ɔ instrm̄ exhibitū opponūtur in quadā cedula exordiente, magister Gulielmus Saluati, &c.
1 credere dictū instrm̄ nullam fidē facere. Nam instrm̄ † diuersis manib. & dissimilib. caracter. cōscriptum psumitur falsum, §. & qđ sæpe, in Aut. de trien. & semis. col. 3. quē ad hoc dixit singulare Bal. in l. ɔctus. C. de fid. inst. col. 3. de quo miratur Lud. Ro. sing. 236. inc. an diuersitas, qa est de hoc ēt text. in c. inter dilectos. de fid. inst. & hoc maxime uerū est, si originale, seu prothocollū sit diuersa manu scriptū. Nā prima nota, & primum prothocollū, non debet scribi nisi manu eius Notarii, qui fuit de instrō rogatus, §. nos aūt, in Auth. de Tabel. col. 4. & ibi gl. tradit. Spe. tit. de inst. edi. §. instrm̄ el. a. uer. itē opponitur, q nō est cōfectū. Accedat, qđ dixit Bald. in l. fideicōmissa, § quoties. de leg. 2. ubi dixit, q imbreuiatura notarii ad hoc ut fidē faciat, debet esse in mundū redacta ita, q ibi nullū appareat vitiū, alias non est ei fides adhibēda, & omissis auctoritatibus quas diffusè possem hic adducere, satetis allegare patrem ueritatis Alex. qui ita in spē consuluit, cons. 41. viso tenore, col. 1. li. 1. & idē consulendo dixit Soc. cōs. 24 visis, col. 9. li. 1. ubi ex hoc colligit rōnem, quare Notarius, qui fecit exemplū sui originalis scribi p aliū, debet in subscriptione attestari, q impeditus p aliū scribi fecit, nam ea fuit rō, quia nisi attestaretur ita instrm̄ vt pote de falsitate suspectū, non pbaret. cum itaq; instrm̄ proponatur diuersis manib. scriptū, interlineatum, & marginatū, certe non est ei ulla fides adhibenda, d. c. inter dilectos, & ibi Abba. & Mo. late. Secundo non probat, quia dicitur non constare de originali, & bastardello quodā Bernardi Pichoni, q dr̄ rogatus de dicto inst. vnde nō uideo à quo fōie exēplū p Claudiū Valēceni, cui (ut asserit) ɔmissa fuerūt pthocolla dicti quōdā Bernardi, sumi potuerit, nā sine exēplari non pōt sumi exēplū, l. in testō, la 1. ff. de cond. & dem. Nec huic fundamento obstat, qđ not. Bald. in rub. C. de fi. inst. col. 6. uer. scdo quæro. quia illud dcm̄ Bal. procedit qñ Notarius, qui rogatus de instrō, exemplum parti in forma tradit,

tunc

tunc tale exemplũ ꝓbat, licet originale non reperiaẽ, eo q̃ tale exẽplũ confectũ ab eo, qui fuit principaliter rogatus, loco originalis hr̃: nam c̃ ab eodẽ met notario de eodẽ ꝯt̃u duæ scripturæ conficiunẽ, ambę originales dici pñt, ſm Bald. ibidẽ qui ita expressè loquiẽ, & Bar. in l. Sempronius quem ẽt Bal. adducit, ff. de leg. 2. Secus aũt in exemplo sumpto per vnum Notariũ ex ori-
2 ginali alterius: tunc de originali dẽt constare, alias † exẽplum nihil valet, d. l. in testõ, & ibi declarat Iaſ. in l. fin. C. de edic. diui Adria. toll. Nec ẽt huic rõni obstat, si p̃tendatur constare de originali instr̃o dicti Pichoni ex scriptura exhibita. quia ẽt q̃ ꝯstaret illam scripturã esse scriptã manu eiusdem Pichoni, tñ non probat, tanq̃ originale instr̃m, cum idẽ Pichoni non attestetur se rogatũ de ipso instr̃o, cum non sit in principio dictum, Nota breuiarij, seu prothocolli mei, &c. Nec ẽt in fine sit dcm̃, & me Bernardo Pichoni, &c. prout de iure esse debuit, alias reputaẽ scriptura priuata, & iõ fidem non facit, ſm Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. initiũ, col. antepe. ver. 8. dixi, ff. de eden. cum igitur
3 tale instr̃m nihil † probet, cessat prima exceptio opposita per reum, q̃ ipse possideat cũ ti. auctore p̃tore. Non credo ẽt, q̃ militet exceptio p̃scriptionis, tũ q̃a fuit interrupta, tũ q̃a ex capite ignorantię danda esset restõ in integrum, si peteretur. Nec obst. dum dr̃, q̃ citatio gñalis non interrumpit præscriptionem, ſm Bart. in l. fi. in fi. C. de anna. exc. quia distinguendum est inter citationẽ simplicem, qua citatur reus tñ ut ius petitionib. & isto casu, quia actor nihil ponit, per hanc citationem non interrumpitur præscriptio. ita loquitur Bart. & iste non est casus noster. Et inter citationem gñalem, per q̃ insinuatur reo, q̃ est obnoxius acton, vel bona sua vsurpat: tunc licet ista sit gñalis, nec in ipsa specificetur obligatio, vel non nominentur bona in spẽ, tñ
4 interrumpitur † præscriptio xxx. annorum, vt est casus ad literã in d. l. fi. & ibi no. Bart. in vlt. nota. & rõnem assignat Iaſ. in l. fin. colum. 2. ff. de eo, per quem factum erit. Et in istis terminis procedit thema quæstionis nostrę, quia non solum fuit proposita citatio gñalis quo ad petitiones porrigendas, sed ẽt fuerunt proposita interrogatoria non tm̃ gñalia, per quę insinuabitur reo, q̃ occupabat bona actoris in genere, sed ẽt in specie certificatum fuit, q̃ occupabat, & vsurpabat illicitè, & indebitè prædia, de quib. contenditur. ergo, &c. Et hæc breuissime perstrinxi, q̃a corã doctissimo, & iustissimo iudice cã discutiẽ. Laus Deo.

¶ De testibus.

RESPONSVM I.

LEge Iulia Apia, mulier ꝯ maritum testix esse prohibetur, & rectè: nam coniuges vna & eadem persona existimantur: & quem admodum in causa propria nemo ꝯ se testificari cogitur, ita etiam coniuges contra se testificari non possunt, ne discordia ex eo oriatur quam iura abhorrent. Imo nec etiam consentiente viro, testificari cogitur fauore ipsius mulieris, licet complures legem Iuliam non admittant, si alij testes inueniri non possunt.

SVMMARIVM.

1 *Lege Iulia Apia, mulier in causa mariti tam actiue, quam passiue testis esse prohibetur, & vide fallentiam. nu. 4.*

2 *Iudices, siue partes iuramentum personæ verisimiliter deieraturę deferentes, non tantum peccant, sed etiam veniunt puniendi.*

3 *Mulier etiam consentiente viro, in causa contra eum mota, cogi non potest testificari.*

Respon. Interpreta.

DIco Ergo vxorẽ ipsius Vgheti ꝯ ipsum pro Ioanne Maria de Oliua non posse cogi ad testificandum, nec ẽt pro Vgheto, tex. est in l. lege Iulia, & sequenti, ff. de test. Cano. in cap. si testes, §. lege Iulia, 4. q. 3. inducendo a fortiori; nam ibi dr̃, quod socer contra generum, & econuerso; nec libertus vxoris contra maritum, nec econuerso, possunt cogi inuiti ferri testimonium, nec aliæ personę ibi narratæ. Si ergo gener non cogitur contra socerum, quanto magis vxor contra maritum. facit testes, §. parentes, 4. q. 3. & facit ẽt glo. in c. 1. 3. q. 5. & licet nunquam haberemus tex. ego probo multis rationib. Primo habemus, q̃ ꝯ seipsum in cã propria nemo cogitur testificari, l. omnib. C. de testi. esset enim incongruum q̃ propria tela ꝯ meipsum inducerem: quod nimis graue est, l. nimis graue, C. eod. te. l. causa mariti dr̃ propria vxoris; nam in rebus mariti vxor dr̃ quasi domina, l. 1. ff. rerum amota. sunt enim oĩa prospera, & infortunia, inter virum & vxorem cõia, l. si cum dotem, §. si maũt in sæuissimo, ff. sol. mat. & dr̃ vxor socia diuinę, humanęq; dom. & idem corpus, & eadem caro. vt l. aduersus, C. de crimi. expi. hære. l. 1. ff. de ri. nup. Secundo probatur euidentiori rõne, q̃a non dẽt dari occasio delinquendi & periurandi, l. ꝯuenire. ff. de pac. do. l. 3. in prin. de
2 iureiu. ff. Imo peccat, & est grauiter puniendus iudex, † & etiam pars, qui deferunt iurm̃ personę, quæ verisimiliter periurabit ut no. in aut. sacramenta puberum, C. si aduer. venditio. Modo ego habeo, q̃ vxor ꝑꝑ metum mariti, maximè talis, qualis est Vghetus, verisimr̃ deierabit: est enim talis metus mariti iustus. & iustmus, l. fi. C. de fur. Lud. Rom. & Phil. Cor. in l. pactum, quod dotali. in 2. col. & ibi Iaſ. in fi. C. de colla. Tertio probatur rõne machinationis euitandæ, nec fauore p̃ris ipsius vxoris, concordes in mr̃imonio coniuges turbari debent: amant enim leges inter coniuges concordiã, & amorẽ reciprocũ, l. fi. in fine, C. de fur. & oĩs via incidenda est, qua gñatur inter consortes discordia, l. dissentientis. C. de repu. & d. l. 1. C. rer. amo. Sed si cogeretur testificari ꝯ Vghetum maritũ, posset gñari inter ipsos discordia, & si qua esset augeri, quod non est de mente iurium.
3 Fortius dico, q̃ ẽt ipso Vgheto ꝯsentiente, † non p̃t cogi ad testificandum, quia hoc non solum fuit inductum fauore ipsius Vgheti mariti, sed ẽt fauore ipsius vxoris. ita dicit Bart. in d. l. lege Iulia. est verum, q̃ Lud. Ro. in sing. 393. tenet, q̃ q̃n non pñt
4 † inueniri alij testes, q̃ tunc d. l. Iulia non haberet locum, sed hoc non militat in casu nostro, cum in rixa sint plusquam trecenti homines, qui potuerunt scire, vtrum ipse Io. Maria soluerit, vel ne, facit ẽt l. seruos, i. C. de questio. & in terminis vide Pan. in c. in literis, ad fi. extra de testibus. Laus Deo.

¶ De sponsa. matri. & filia.

RESPONSVM I.

QVia Natum ex dãnabili coitu, vt puta ex virgine, vel vidua, matri nullo iure succedere posse exploratũ est; iõ Ioannes Panicia pro materna successione obtinenda, matrimonium ipsius ꝓbare dẽt, cum sit suæ intentionis scopus quod nullo iure ꝓbatum dici p̃t per verba de futuro ẽt iurata minusq; per apocham, nec a testibus nec a partib. recognitam. & licet ex ea de sponsalibus constet, nulla tamen matrimonij probatio sequitur, cum prædictorum separata sit ratio. Verum enim vero cum in proposita facti specie causa matrimonialis sit incidẽs & accessoria, & non principalis speculationis, Ideo non est qui sit inficiaturus q̃ liber matrimonij, etiam præsumptiuam probationem, in huiusmodi causa admitti debere, quæ alias ad probandum principaliter matrimonium nusquam admitteretur. Quare cum ipse Ioannes ſm ea, quę proponitur, perfectum matrimoniũ, identitatemq; sui legitime ꝓbauerit, clarum est eidem de iure hr̃ditatẽ ꝯpetere.

SVMMARIVM.

1 *Natus ex damnabili coitu, matri nullo iure succedit.*

2 *Verba de futuro, etiam cum iuramento, non inducunt matrimonium, sed sponsalia.*

3 *Cedula non recognita nihil probat.*

4 *Sponsalibus probatis matrimonium probatum nullo iure inferri potest, nisi copula subsequens probetur.*

5 *Matrimonium non probatur fama etiam iuncta cum nominatione.*

6 *Vbi agitur de matrimonio principaliter, probationes plenæ requiruntur, secus si incidenter de eo tractetur.*

7 *In probando matrimonio antiqua probatio admittitur, quæ alias non admitteretur.*

8 *Scriptura priuata suffulta comparatione literarum, ac recognitione, & depositione vnius testis, plene probat.*

9 *Sponsalia per copulam probata transeunt in matrimonium.*

10 *Sola fama probat matrimonium, quando de eo agitur incidenter.*

11 *Sola nominatio coniugis inter coniuges probat matrimonium quo ad legitimationem filiorum.*

12 *Sponsalia etiam absque præsentia vtriusque partis, & contemporaneo consensu rectè contrahuntur.*

13 *Actus in dubio præsumitur factus tempore licito.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. Interpreta.

EX tribus Quę proponuntur, duo tantum discutiam, quibus absolutis, patebit resolutio tertij: & studebo breuitati, quia virtus consistit in dicendo multum, non multa. Circa primum vr̃, q̃ non sit concludenter probatum matrimonium quod necessario tenetur Ioannes Panicia petens probare, si vult succedere matri nobili. Nam *communis* conclusio est, q̃ natus † ex coitu damnabi-
1 li puta ex virgine, vel vxorata, non succedit matri, ſm glo. in l. si qua illustris, C. ad Orfici. & ibi in specie Bal. ꝑ tex. in fi. in Auth. quib. mo. na. effi. sui. sequitur Pan. in c. cãm, quę ebã. qui filij sint legit. & hanc dicit communem Soc. consi. 148. inci. memini, col. 2. in 3. parte. cedula enim exhibita non probat matrimoniũ q̃a verba illa, iuro accipere Ioannam hinc ad Pascha, sunt verba de
2 futuro, quæ † ẽt cum iur̃o non inducunt matrimonium, sed sponsalia tantum, vt est casus in c. ex literis 2. extra de spons. Quid fortius? vr̃, q̃ dicta cedula non probet sponsalia ex duob.
3 Primo, † quia non fuit recognita a partib. neq; a testib. l. scriptas, C. qui pot. in pign. hab. l. Publia, §. fi. ff. depo. etiam q̃ vbi testes essent mortui, adhuc non probaretur c. 2. de fide instru.

Scđo, qa ad ɔhēdam sponsalia, vel mřimoniū, vř quod requiratur pñtia vtriusque sponsi & sponsæ, & ɔsensus ɔtēporaneus, ut in stipłone, iuxta l. 1. §. qui pñens. ff. de ver. ob. put tenuit Archid. in c. sufficiat, 27. q. 2. sed in ɔhēdis hmōi sponsalib. nō apparet, q Ioanna ɔfiterit, seu esset pñens, igit &c. Nec obstat, quod in cedula noietur ipsa Ioanna, qa vñt verba enunciatiua, quæ non ꝓbant, l. ex hac scriptura. ff. de don. cū si. Nec obstat, q př Ioannæ se subscripsit, qa non potest př pro filia pubere ɔhere sponsalia, nisi ipsa filia consentiat, c. tuę. de spon. Et posito, q cedula
4 probaret sponsalia, nō tñ inferi, † q sit ꝓbatū mřimoniū nisi ꝓbetur copulam fuisse subsecutā, iuxta tex. in c. is, q fidē. de spōs. q copula nō vř probata, nā primus testis, qui deponit de osculo & de actib. q ɔueniunt ɔiugib. nihil dicit de copula. Cæteri ãt actus citra copulam, vt sunt oscula, amplexus, mutua dona, & iis similes, nō faciunt sponsalia transferri in mřimonium, c. 1. de matri. ɔtđ. cō. inter eccl. Pan. in c. si de spons. per illū text. vbi addit, q ēt si sponsus de futuro traduxerit sponsam ad domū, nō ꝑ hoc sponsalia conuertūtur in mřimonium de pñti. Præterea sponsalia erant restricta ad diē, ergo vř, quod nō sufficit ꝓbare copulam, nisi probetur interuenisse intra tps, nam elapso die dissoluta dñr, tanquam dies sit apposita cā limitandę oblgōnis. l. eum qui ita, §. qui ita, de ver. ob. His sic ꝑsupposito infero, q ēt si probata esset copula, nō tñ diceret ꝓbatū matrimonium, quia non fuit probatum, q copula fuerit subsecuta antequam sponsalia essent dissoluta, put reqritur, ad hoc vt copula faciat sponsalia in mřimonium trāsferre, c. veniens, 2. & ibi Ioan. And. & Præpo. ad hoc no. de spon. Scđs testis, q deponit de ɔfessione Ioānæ ɔfitentis mřimoniū & copula, est singularis: et posito, q esset probatum, q inuicē se ɔiuges appellabant, tñ so
5 la noiatio non probat matrimoniū. † Imo nec fama iuncta cū noiatione, c. illud, de ꝑsump. vbi Abb. & alij hoc firmant expssē, & Soc. cons. 39. incip. visis & inspectis, in prima parte, vbi in simili casu ad ꝓbandum mřimoniū ad effectum succedendi concludit, q requiruntur quatuor, saltem diuturna cohabitatio, & q se inuicem tractent tanq̄ vxor & maritus. Tertio, q probetꝰ tractatus in specie. Quarto publica fama inter vicinos & notos, q̄ omnia non uidentur probata in casu pñti, &c. Præmissis nō attentis amplector contrariam sniam, tanq̄ veriorē. Pro cuius clariori demonstratione præmitto, quod aliqñ agitur de mřimonio
6 † principalř, qa maritus vēdicat vxorē, vel eɔ. & isto casu altero negāte requiruntur ꝓbationes plenę, & q testes sint oī exceptione maiorēs, c. 1. de consangui. & affi. qa cā mřimonialis dř grauis cā, ut no. per Abb. & alios, in c. si pro debilitate, de offi. dele. & p Ale. cons. 150. 151. 152. & 153. lib. 5. Barba. cons. 53. col. 3. & seq. vol. 1. Qñq; agitur de hřditate pñs, vel mřis principalř, & incidenter quęritur de mřimonio, qa negatur, q filius sit legitimus, & isto casu sufficit q̄libet pbō, ēt ꝑsumpta, & quæ alias ad probandum mřimonium nō admitteret, si de eo principalř ageretur, vt ꝓbat tex. in c. cā m, el 1. q filii sint leg. ꝑ quē ita distinguit Gem. maximus Canonista, in ɔs. 27. inci. sup dubiis. & istud pt optime comprobari ex decis. Bal. in l. filium q diffinimus, de iis q sunt sui, vel alie. iu. vbi decidit, q licet instřm dotis nō ꝓbet cōcludenter matrimonium, si de eo agatur principalř, fm opi. Inn. & sequacium in d. c. illud, tñ qñ de matrimonio q̄ritur incidenter, instřm dotis plene ꝓbat mřimonium. & ita pt intelligi tex. in Aut. ut fra. filii. §. 1. coll. 9. & bene facit decisio Bart. & cōiter approbata, in l. quidam in suo. ff. de ɔd. inst. vbi ex possessione probatur dominium, si agatur de eo incidenter, secus si
7 principaliter. Item ꝑmitto, q in probādo mřimonio † antiquo admittitur probatio, q̄ alias non admitteretur, fm Host. in d. ca. illud. Istis sic præmissis, uideamus Primo, an sint probata sponsalia. Secundo an sit probata copula. Tertio, an sit probatū aliquid aliud, per qđ in casu occurenti possit dici probatū mřimonium. Circa primum uideo, q sic, nā ut in fcō ꝑsupponit, hæc priuata scriptura iuuabitur comparatione lřarum, quo casu sola tunc facit semiplenam probōnem. §. sed & si insřa, & §. fiue ro. in Aut. de insl. cau. & fide. & hoc comprobat Pan. in d. c. 1. et sequūtur communiter scribētes in l. admonendi, ff. de iureiu. & tāto fortius, quia recognita est ab uno teste, q se subscripserat. Secundo adest idem testis, qui deponit perfectē de dictis sponsalib. & oīb. contentis in cedula, qui testis facit semiplenā probōnē, fm Bar. in aut. & si ɔtđus. C. de fi. inst. dicēte, q duo testes deponentes de ɔtentis in cedula, ꝓbant plenē ɔtenta in ea, licet si fuerit aliter recognita, ergo unus facit semiplenā, prout ēt facie
8 tur, vt tradit in d. l. admonēdi ɔiungēdo ergo hāc priuatā † scripturā comparatione lřarū roboratā, & dctm illius testis, ac eius recognitionē, erunt plene probata sponsalia. & q ita simul cōiungi possint ad faciendā pfectā probōnē, expresse firmat Pan. in d. c. 2. de fi. inst. cū quo trāseunt ibi Mod. & si ista ɔiungūtur in alia materia, ēt vbi principaliter agit de mřimonio, à fortiori ꝓbabunt, & coniungentur vbi agitur de spōsal. incidēter, p š.
9 dcā. Circa fm, dico ēt ꝓbatā copulā. p q̄ † spōsalia trāsiuerūt in mřimoniū, d. c. is, q fidē. & q sint ꝓbata adducit ɔfessio nobilis Dñi sponsi, de qua in fcō dř apparere p instřm publicū quę ɔfessio sponsi ɔfitentis, & attestātis cognouisse sponsā, & ex ea suscepisse filium, plenè probat, c. ɔtinebat, & ibi Pan. & ca. duo pueri de despon. impub. Nec ob. si diceretur verum, si constaret q aliqñ simul cohabitassent, put loqtur tex. in d. c. continebatur, qa procedit sponsa negante, at in casu pruposito non cōstat, q unquam vxor negauerit. Imo confessa fuit, vt apparet ex dicto vnius testis attestantis Ioannam confessam fuisse copulā, & matrimonium, q̄ confessio iuncta fama publica, plenam ꝓbationem inducit. ¶ Circa tertium, audeo maiora dicere, quod remotis sponsalib. liqdo iustificatum, & ꝓbatum mřimonium fuit, qa vt in themate narrař, ꝓbata est pub. fama, & cōis opin. viciniæ, q præfatus Imbertus, & Ioanna, tenebantur & reputabātur vir & vxor, q̄ fama, licet sola non sufficiat ad probandum
10 matrimonium principaliter, tamen idoneam † facit probōnem matrimonii incidenter, qtum ad lřimitatem ꝓbandam, secundum gl. in c. lator, q̄ ibi valde commendat Pan. & Host. q fi. sint leg. Sequitur Io. And. & Pan. in c. pernenit, eo. tit. sequit Gem. in d. cons. 27. col. 2. ver. hanc ptem: & ego adduco tex. in c. p tuas, eo. tit. ubi no. Pan. q ad probandum filiū fore lřimum, sat ē probare, q parentes à maiori parte viciniæ reputabantur legitimi ɔiuges: si ergo illa cōis fama probat lřimationem, fortius probabit in casu isto, in quo cōis fama coadiuuatur sponsalib. & confessione partium, vt iam demonstrabo, scđm q in themate ꝑsupponitur ɔstare, q Imbertus ɔfessus fuit Ioannā eius vxorem, & ēt ɔstat p vnū testē, q Ioanna ɔfessa fuit Imbertum fore eius maritū, q̄ ɔfessio ɔiugū plenè ꝓbat mřimoniū, c. sup eo, & ibi no. Pan. maximè qñ non agit de ꝑiudicio alterius matrimonii, de eo qui cog. ɔs. vx. suæ. Bal. ɔs. 195. in hac cā. lib. 3. Imo ex
11 sola † noiatione coniugii inter se, qtum ad lřimationē probatur mřimonium scđm Inn. in c. ex parte, de res. Pan. in d. capit. lator, Dec. cons. 153. inci. in effectu, col. 2. nec ob. si dicatur, quod de ɔfessione Ioannæ, non constat, nisi per vnū testē, q respondeo, quod si ɔiungatur cū fama publica, erit perfecta probō, etiam si de matrimonio q̄reretur principalř, vbi non agitur de præiudicio alterius mřimonii, fm Vinc. Car. Pan. & cōiter alios in cap. 2. de clande. despon. Aret. cons. 82. col. 3. & seq. Dec. consi. 163. in cā mřimoniali. Nec ob. q istæ ɔfessiones non faciāt fidem, quia absente altero ɔiuge factæ fuerunt, seu saltem non apparet, quòd, pñte parte fuerint emanatæ, qa qcquid sit de iure ci. de ęquitate canonica clarū est, q confessi ēt absente parte facta probat secūdum Ant. & alios cōiter, in c. si cautio, de fi. inst. per gl. in capit. quoties cordi oculus. 1. q. 7. & ista ē cōis opi. teste Dec. loqntē in cā mřimoniali, in d. consi. 163. reprobata opi. Ale. & sequacium ɔsi. 180. in cā Anglorum. vol. 2. Attentis suprascriptis, quę singula per se probant, vt š. ostendi. q̄to audacius hoc affirmabo si oīa simul iunguntur, s. sponsalia, copula, noiatio, confessio ɔiugum, & publica fama. & q agatur de matrimonio antiquo, & de mřimonio incidenter, ex istis (sequendo verba Decij in allegato consilio) dēt mens iudicis adeo informari de tali mřimonio ɔtđo, q aliter credere non possit. Et hęc meliora apparebunt, si de medio tollantur, q̄ sup. in ɔtrium allegata fuerunt. Non ob. q tur primo, q illa verba sint de futuro, qa conceditur, q solū spōsalia inducūtur, tñ secuta copula trāsierūt in mřimonium. Non ob. scđo, q cedula non fuit recognita, quia & si nō sit recognita, tñ sussulta compatōne lřarum facit semiplenā ꝓbōnem, & iuncto vno teste probō iuuař per pdicta. Non ob. tertium, q Ioanna non esset pñs, qñ fuerūt ɔtđa sponsalia, qa ɔtium recitatur in ipsa cedula. Non ob. q sint verba enunciatiua, quia hoc casu probant pñtiam, vt est tex. ad literam in l. optimam. C. de ɔhen. & commit. sti. quia talia verba sunt enunciatiua principaliter ꝑ se, vt not. in d. l. ex hac scriptura, & in l. ex his verbis, C. de test. insl. Imo Bar. in apocha. vř uelle, q ꝑsumatur ꝑsentia, licet non fuerit enunciata, ita Bar. ubi late Mod. in l. Titia, §. idem rñdit, el 2. ff. de uer. obl. & tanto fortius in casu isto, qa est unus testis, qui deponit ipsam fuisse pñtem. Præterea fal-
12 sum est, qđ in sponsalib. requirit pñtia † partis, & ɔsensus ɔtemporaneus, sufficit. n. quod vnus ēt ex interuallo ɔsentiat post alterū. Ita Host. Io. And. Car. & cōiter Canonistæ in c. dilectus, de spōs. & in c. ex lřis, el 2. eo. tit. reprobātes opi. Arch. in d. c. sufficit. est ergo, quod tunc nō fuisset pñs, tñ ex post consensit, vt patet ex dicto primi testis, & ex dicto secūdi, & ex publica fama. Non obstat dū dř, quod sponsalia erāt restricta ad diem Paschatis, & sic ea die elapsa fuerunt dissoluta, qa negatur, q essent restricta ad illā diem, eo qa tps in casu nřo fuit adiectum dilpōni hñti cām momentaneā, & iō vř potius adiectum cā differēdę oblgōnis, l. obligōnum fere, §. 1. ff. de ac. & ob. & iō remota die remanent sponsalia. & ꝑpea nihil ob. tex. in d. §. eum q ita. quia loquit qñ tps fuit adiectū cā limitandæ & multiplicandæ oblgōnis vt ibi no. Bart. & sequuntur cęteri. Pręterea, & scđo dato q sponsalia essent restricta, tñ rñdetur, q ex quo probata fuit copula, dēmus dicere, q tpe licito, & sic iuxta diem interuenerit,
13 qa quoties actus pōt fieri tpe licito, & illicito, in dubio † ꝑsumitur factus tpe licito, fm Bart. in l. nō solum, §. sed ut probari, ff. de no. oper. nun. cum mille auctoritatib. ibidē adductis p Mo.

quod

quod ampliat Fel.in c.nonnulli,§.sunt & alii,col.7. extra de re-
scr. vt procedat,&t si cã,pp quã actus dr̃ licitus,illo tpe nõ fuerit
plene probata,& sic tanto fortius dicendũ in caso nr̃o,vbi spon
salia fuerunt plene probata,ut sup.ostensum fuit. Non ob.tex.
in c.illud,super quo se fundat Soc.in alle.consi. 39. quia proce-
dunt, qñ de probando mr̃imonio principaliter agitur, secus si
agatur de ꝓbando mr̃imonio incidenter,quia tunc sit sufficit so
la fama,vel noĩatio per prædicta,a fortiori publica fama,iuncta
cum noĩatione,& sponsalib.& ꝯfessione partiũ. Scdõ videtur,
ꝙ nõ procedit dispõ d.c.illud,qñ agitur de probãdo mr̃imonio
antiquo,ſm Host.ibi.& intelligo,ꝙ illud est antiquũ vltra quin
quaginta ann.& ſm eum in ista materia erit arbitrandũ.an dica
tur antiquũ,tñ non expedit intrare difficultatem,quæ tãgitur in
l.cum aliquis,C.de iu. deli. an requiratur tps 100. annorum,an
verò 40.annorum,quia in casu nostro est arbitrandum, vt sup.
Tertiò videtur,ꝙ dispõ d.c.illud,& consi.Soc.non loquuntur,
qñ constat de spõsalib.& copula,quia illa duo sufficiunt,d.c.is,
qui fidem,vel qñ cõstat de confessione cõiugum, quia illa ple-
nè probat,qñ stat pro mr̃imonio,d.c.super eo. Sed quia parum
prodesset Petro probasse mr̃imonium,nisi &t probasset,ꝙ ipse
sit natus ex ipsius iugalib.Ideo transeo ad secundam principalẽ
dubitationem,vtrum sit probatũ,ꝙ sit filius dictorũ Ioannę,&
Imberti.& visum fuit prima consideratione quod non. Primo,
publica fama sola nõ facit ad probãdum filiationem,ſm Sal. in
l.testium,ff.de testi. Ale.consi.25.inc.in cã vertente.vol.4. testes
aũt non deponunt de filiatione in spẽ,nisi vnus,qui deponit,ꝙ
Ioanna cõfessa est se peperisse filium noĩe Petrum ex dicto ma
trimonio, sed iste est singularis,cõfessio aũt Imberti &t non vr̃
probare,quod sit filius Ioãnę,de cuius hęreditate agitur, q̃a cõ-
fessio vnius &t cum iuro nõ nocet,neq; prodest alteri,l.nã & po
stea,§.si.cum l.seq.ff de iurei. Et ideo teat.in c.per tuas,extra de
prob. requiritur,quod fuerit noĩatus filius ab ambob.parentib.
Præterea,sola asseueratio nõ probat filiationem,l.neque profes
sio,C.de test. Vltimo ad probandum filiationẽ vr̃ statim neces-
sarium,ꝙ probetur quod fuerit tractatus a parentib.tanq̃ filius,
& quod sit natus in domo uicinis scientib.ſm Bart. in l.filium
diffinimus,ff. de iis,qui sunt sui,vel alieni iuris, quæ nõ fuerunt
probata, igitur &c. Sed præmissis minimè refragantib.arbitror
sufficienter probatum dictũ Petrum fuisse natum ex dictis Ioan
na & Imberto iugalib.pro cuius clariori demonstratione subij
cio infrascriptas conclusi. ¶ Prima conclusio est,publica fama
14 †(si nihil probetur in oppositũ)sufficit ad probãdã filiationem
vel saltẽ ad ꝯstituendũ filiũ in quasi possessione filiationis,ſm
Iac.But.in l.quidã,ff.de prob. Ant.in c.ex transmissa,qui fi. sint
legit. Ale.cõs.51 viso & discusso,vol.1. per quã quasi possessionẽ
trãsfertur onus probandi in negantes,l.non modis.l.nõ epistio
lis,& l.neq; natales,C.de prob. Ang.cons.87.inc.spurius in fi. in
casu isto præsupponitur in facto probatam esse hanc publicam
famam,igitur &c.sed quia sunt,qui discrepant ab ista sententia,
15 subiicio secundam.Secunda cõclusio,fama publica† coadiuuata
aliquib.adminiculis sufficit ad probandam filiationẽ, vel saltem
operatur ꝙ transferatur onus probandi in aduersarium . Istam
concedunt tenentes ꝙ sola fama non probat.Ita Alex.in d.cons.
25.& Sal.in d.l.testium.Videamus mõ,an cum fama concurrãt
aliqua adminicula,& certè plura.primo confessio ipsius Ioãnę,
quę sola , si esset plene probata, constitueret dictum Petrum in
quasi possessione filiationis,l.quod Senatus,§.1.& ibi Bar. ff.de
lib.agno.l.fi.ff.de prob.Barb.consi.27.col.3.& seq.vol.1.& si di
cat,ꝙ vnus testis tantum deponit de ista confessione,& sic ꝙ nõ
est nisi semiplene probata,iuxta tradita in d.l.admonendi,istud
quidem fateri necesse est. tamen dico,ꝙ ista semiplena proba-
tio adminiculat famę , quæ fama coadiuuata aliquibus indicijs
sufficit,ut in hac secunda conclusione . Imo,vt supra dixi,fama
cum vno teste sufficit ad probandum matrimonium , ergo e-
tiam ad probandum filiationem,quę cum non possit ita directo
probari,sicut matrimonium,l.Lucius,& ibi no.ff.de condit.&
demon.iustificatur,& probatur ex leuioribus cõiecturis,ut not.
Bal.in d.l.filium diffinimus,& Pan.in d.c.per tuas. Secundo con
fessio Imberti mariti & patris,quæ fuit,vt narratur in themate,
plene probata , & quę confessio sola sufficit per prædicta . Ex
præmissis satis apparent remota contraria , si tamen ea specia-
lius remoueri desideratur;ad primum,ꝙ sola fama non probet
potest responderi,ꝙ quantum ad constituẽdum filium in quasi
possessione filiationis,satis probat per prędicta , vel esto , quod
sola non probaret,adminiculata tamen fidem facit plenam.Ad
secundum, ꝙ vnus testis tantum deponit de confessione Ioan-
næ responsum fuit sup.Ad tertium,sola confessio patris nũ pro
bat quantum ad matrem . posset dici verum ea negante , ut dixi
de copula , at in casu isto saltem semiplene constat etiam de
confessione matris,vel dato,ꝙ dicto patris non prębeatur plena
fides, non tamen potest inficiari quin habeat vim unius testis ,
& sic faciat semiplenam probationem , quę coadiuuata ex con-
fessione matris dr̃ plusquam semiplena , & iuncta postea cum
publica fama erat plenissima, nam in casib.in quib.vnus testis ,
& publica fama non coniunguntur ad faciendum integrã pro-
bationem,puta in criminalib.tamen vbi vltra vnum testem ad-
16 esset alia cõiectura,tunc fama † iuncta cum illo teste,& concur
rente alia coniectura,plene probat,ſm Gem.in c.1.§. & quia,de
vsur.in 6 Ant.in c.veniens,col.7. de test ib.Deci. in d.consi.163.
col.fi. Ad vltimum,ꝙ requiratur,ꝙ probetur eũ natum fuisse in
domo,& ꝙ probetur tractatum,& alia de quib.per Bar.in d.l.fi-
17 lium. Respondetur,ꝙ non requiritur† cõpulatiue,sed alternati-
ue,ſm Ale.in d.consi.51.& Dec.consi.54.col.fi.& asseueratio pa
rentium probat,qñ est facta principaliter per se,ut in isto casu,d.
l.fi.ff.de prob. Fel.in d.c.per tuas, ver.4 concludo. vel saltem pro
bat,eum esse in quasi possessione filiationis,quæ sufficit ad pro-
bandum,alio non apparente,secundum Bar.in d.l.qđ Senatus.
& Ale.& Ias.in d.l.neq; professio. Sed vltra ꝓdicta,suboritur du
bitatio,an sit probatum,ꝙ Petrus agens dicatur ille Petrus filius
dictorum Iugalium,& vr̃ concludendum,ꝙ non , quia testis il-
le,qui deponit,ꝙ Ioanna confessa fuit se peperisse filiũ nomine
Petrum,non deponit,ꝙ iste sit ille,ergo cum probatio sit dubia,
non releuabit probationem,c.in pręsentia,de prob.l. non hoc,
C.vnde legit. Testes &t deponentes de publica fama non vidẽtur
cõcludere,quia licet dicant,ꝙ est publica fama,ꝙ Petrus de Cor
nib.sit filius dictorum Iugalium, non tamen ex hoc necessario
18 infertur,ꝙ iste Petrus sit ille,ut sup.dixi & ꝙ teneatur † proba-
re ipse,ꝙ sit ille Petrus genitus ex ipsis,faciunt notata per Bart.
in l.inter stipulantem,§.si Stichum,ff.de verb. ob.l. Diuus,circa
principium,ff.de custo. reo. vbi si sit captus aliquis Titius ban-
nitus,ante executionem dẽt iudex inuestigare,an sit ille Titius,
de quo loquitur bannum,sequuntur Ang. & Mod.in l.nomi-
natim,ff.de liber.& posth. Sed iuxta præmissis non credo pro-
batum esse, ꝙ sit ille Petrus filius dictorum iugalium ex duob.
primo,quia dicta testium in dubio referuntur ad articulos,super
quib.interrogantur,§.præterea Inst.de inuti.stip.l.de ætate.§. qui
interrogatus ff.de interro.acti. cum ergo omnes testes dicant ,
dictum Petrum sup.articulantem,esse tentum,& reputatum ꝓ
filio dictorum iugalium,ergo intelligitur de ipso,& non de alio
19 non nominato. Secundò,quia† ubi nomen & cognomẽ conue
niunt,præsumitur,ꝙ sit ille,nisi contrarium probetur,sufficit n.
demonstrare personam duab.demonstrationibus,secundũ Bar.
in l.demon.col.pen.ff.de cond.& demon. Ale.consi.133. col.3.
vol.1.Dec.consi.13. col.fi. cum sim. Ad contraria respondetur,
ꝙ procedunt,quando esset probatum, ꝙ reperirentur plures e-
iusdem nominis & agnationis,tunc probatio redderetur dubia,
aliàs probatio concludit. Ita declarat Fel.in c.cum Ioannes,col.
4.de fide instr.post Bal.consi.suo incip.cum appareat. & est con
si.70.in 4.parte. Laus Deo.

De iure dotium,& excep.non num.dot.

RESPONSVM L

ANtonius Nauarini Catharinæ sorori suæ in dotem cõstituit florenos mille octo centum,quos promisit soluere Guglielmo,spõso & marito d. Catharinę,sub certis solutionibus inter eos conuentis exsoluendis. Constat de solutione actuali mille & du centum florenorum ipsi Guglielmo facta,ad reliquos uero sex-centum agunt hæredes dictæ Catharinæ contra eundem Antonium,seu eius hæredes, qui solutionis exceptionem opponunt, & quam dñi per dotale instrumentum probari,in quo ipse Bufassi confitetur se ab eadem Catharina inclusis quibuscunq; solutionib.& recognitionibus,q̃tãtijs,& appodicis exinde factis, habuisse , & recepisse in dotem , & pro dote Catharinæ uxoris suę,uidelicet sexcẽtum florenos. Quęstionis est,an per huiusmodi confessionem integra solutio dictę dotis probetur , quæ prima fronte tam per instrumentum publicum de mille & ducentum florenis,quam per confessionem de sexcentis florenis integra solutio probata videtur. Verum hæredes prædicti integram solutionem probasse nullo iure dici possunt cũ recognitio , seu confessio de florenis sexcentum non Antonio,sed Catharinę facta fuerit,a qua potuit summam illam ex alia cã recepisse, & ex obligatione propria Catharinę presumuntur, quare nõ probat hoc esse,quod ab hoc contingit abesse. Quinimo huiusmodi recognitio , quia omnibus inclusis confitetur habuisset florenos sexcentum,nihil ultra illam summam habitum & receptũ probat,si uerba rectè notentur,uel saltem inficiari non potest hanc confessionem dubiam esse,quæ non releuat. Ideo & male appellatum,& bene iudicatum esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Confessio hoc modo concepta,inclusis,quibuscunque solutionib.recognitionibus,quitantijs,& apodicijs exinde factis in dotem. & pro dote confiteor me habuisse sexcẽtum,an probet integram solutionem dotis. & uide nu.4. & nu.10.*

1 *Instrumentum an faciat rem notoriam.*
2 *Confessio est omnium probationum superlatiua.*
5 *An recognoscēs, se recepisse quandam summam ab uxore nomine dotis, censeatur recepisse nomine eorum, qui dotem promiserunt, an nomine ipsius uxoris*
6 *Vnusquisque id nolle creditur, quod non loquitur.*
7 *An ex personarum diuersitate diuersitas obligationum præsumatur.*
8 *Ex promissione dotis non solum marito, sed etiam uxori actio acquiritur.*
9 *An solutio dotis facta per uxorem præsumatur de propria pecunia uxoris, an suorum.*
11 *An marito neganti summam in instrumento contentam credatur.*
12 *Ab experientia rectè arguere licet.*
13 *Probatio dubia non releuat probantem.*

Respon. Interpret.

ANtonius Nauarini constituit in dotem Catharinæ sorori suę florenos mille octo-
centū. quos promisit soluere Gulielmo Busassi, spon
so & marito dictę Catharinę, in certis terminis. Con
stat de solutione mille & ducentum florenorum actualiter fa-
cta dicto Busassi, ad reliquos sexcentum restantes agūt hęredes
Catharinę contra dictum Ant. seu eius hęredes. opponitur exce
ptio solutionis, ad quā probandū exhibetur instrm constōnis do
tis in quo ipse Busassi confitetur se ab eadem Catharina habuis-
se & recepisse, inclusis quibuscunq; solutionib. recognitionib. q-
tancijs & appodicijs exinde factis in dotē, & pro dote Catharinę
vxori suę, videlicet sexcentum florenos, quemlibet 14. solidorū,
quos exinde restitui, & solui uoluit de bonis, & hæreditate ip-
sius testatoris, & vlterius eidem legauit florenos cc. Dubitatur,
1 an per talem † confessionē probetur integra solutio dictę do-
tis, ita q agentib. sit imponendū silentiū, & absoluendos reos a
petitione. Vr̄ primo aspectu pro reis r̄ndendum, quia constat de
actuali solōne florenorū mille & ducentum, facta die nuptiarū
2 per instrm publicum, q † facit rē notoriam, l. ad probationē, &
ibi Bal. C. de prob. cū concordantib. adductis plenissime per Ias.
in l. 1. ff. de noui oper. nunc. Item constat de recognitione, & cō
3 fessione sexcentum, quæ † confessio est omnium probationum
superlatiua, l. gn̄aliter, C. de non nu. pec. ergo cōstat de integrali
solutione totius dotis mille octocentū, & gn̄aliter agentib. ob-
stare dēt solutionis excep. Instit. quib. mod. tol. oblig. in prin. nec
huic fundamento obstare ur̄, si dicatur, q recognitio dēt intelli
gi de comprehensis, & inclusis in dictis mille & ducentū, quia
ex diuersitate summarū pręsumitur diuersitas solutionum, arg.
l. quinquaginta, ff. de prob. l. si diuortio, ff. de verbo. obl. Et quia
solutio dictarum sexcentū librarum vr̄ facta plurib. vicibus, &
plurib. solutionibus, vt sonant illa uerba, inclusis quibuscunque
solutionibus, recognitionib. quitantijs, ac appodicijs exinde fa-
ctis, quę cum sint prolata per verba pluralis numeri, ostendunt
illa sexcentum fuisse in diuersis vicib. soluta, l. ubi numerus, ff. de
testi. ergo non potest dici, q ista sexcentum sint de inclusis in di
ctis mille & ducentum, quę fuerunt unica solutione numera-
ta, vt cantant verba instrī. Et q hmōi recognitio sexcentū flore-
norum includat solū solutiones, recognitiones, & appodicias
factas post solutionem illorum mille & ducentum, patet ex illo
verbo, exinde factarum, q debet intelligi exinde, quę a die nu-
ptiarum, & consequenter a die solutionis mille & ducentū, quæ
fuit facta simul cum matrimonio, & quia impossibile est, q ma
ior summa includatur in minori, l. 1. §. si stipulanti. ff. de ver. obl.
& patet ad oculum. ¶ Pręmissis non obst. ego puto exceptionē
4 † integrę solutionis nō probari uirtute allegatę recognitionis,
& consequenter reos esse condemnatos. ad quod demonstran-
dum cōsidero, q testator recognoscit, & confitetur se habuisse
florenos sexcentum ab eadem Catharina uxore sua inclusis om
nib. solutionib. recognitionibus, quitantijs, & appodicijs exinde
factis, non ab Antonio debitore dotis ipsius Catharinę; itē con
sidero, q non recognoscit habuisse sexcētum pro dote promis
sa, & constituta per Antonium, sed simpliciter pro dote ipsius
5 Catharinæ. Ilis sic præmissis ostenditur, q talis † recognitio ni-
hil probat in fauorem dicti quondam Antonij & hęredum, quia
cum non loquatur de dote promissa per Antonium, sed de do-
te ipsius Catharinæ (quæ dos est nomen uniuersale, ut conclu-
dunt Bar. & alij in rub. ff. sol. mat.) dēt intelligi de dote promissa
per ipsam Catharinam, ita signanter determinat Bar. in l. si Su-
chum, §. si de nouat. Sunt. n. simul, q Ant. promiserit dotem, &
quod postea uxor aliam summā promittat & soluat, ut in d. §.
si. quia (vt dixi) dos est quid uniuersale, recipiens augmentum, l.
Et, C. de iure dot. & iste sensus vr̄ uerior, quia si intellexisset testa
tor de sexcentum restantib. per do. Ant. facile exprimere potuis
6 set, q cum non fecerit, de illis non creditur † locutus, l. uni. §. sin
autem ad deficientis, de cadu. toll. C. adde, q si de illis sexcentum
loqueretur, dixisset pro restāte summa, ut ostēderet se recepisse
alia mille & ducētum. fuit gl. Ang. & Imo. in l. si ex plurib. in uer
bo, residuum, ff. de solut. quaos singularem, & oo. allegat Lud.
Ro. in suis singul. & in meo est 699. uerba illa. in secunda parte,
Corn. consi. 33. col. 4. lib. 5. Et cum non addat pro resto, satis da-
tur intelligi, q non erat sibi integre satisfactum, quia restabant
sibi sexcentum promissa per dictum Ant. & cum non dicat pro
resto, & solutio facta sit ab uxore præsumitur facta ex diuersa
7 obligatione: quia ex diuersitate † personarum præsumitur diuer
sitas obligationum, ut dicit Ias. in proposito in l. triticum, ff. de
ver. obl. per tex. iuncta decisio. Bar. in d. §. fin. & solutio facta per
vxorem alio non apparente, pręsumitur facta pro obligatione
propria & non alterius, l. & magis, ff. de sol. & ita intelligendo
cessant omnes ponderationes in 𝔷trium sup. adductæ. Sed esto
sine veri præiudicio, q talis recognitio loqueretur de dote pro-
missa per Ant. essetq; Antonius per solutionem factam per Ca
tharinam liberatus a marito iuxta tex. in l. solutione, & l. si pro
me, ff. de solu. non tamen fuisset, nec esset liberatus ab actione,
qua tenebatur ipsi Catharinæ, nam ut aliàs conclusum fuit, per
promissionem dotis factam per dictum Ant. nomine dictę Ca-
tharinę, pŝte Gulielmo Busassio eius marito, notario stipulante
8 omnib. acquisita fuit † actio, non solum marito, sed etiam ipsi
uxori, cuius nomine fuit dos constituta, l. ad exactionem, C. de
do. promiss. maxime per notarij stipulationem, l. 1. ff. rem pu. sal.
fo. Et solutione facta per uxorem acquisita fuit ipsi uxori actio
negotiorum gest. l. soluendo, cum glo. ff. de neg. gest. d. §. fin. vbi
Bar. & si dicatur non constare, q vxor soluerit de sua propria pe
cunia. respondetur q in dubio præsumitur de sua propria pecu-
nia soluisse, l. a. vbi Bar. & alij notent, C. pro socio. Bar. in l. Titio,
aut Męuium, §. altero, ff. de admi. tut. l. si patruus, C. comm. utri.
9 iud. Cor. consi. 9. circa primum, l. 1. vbi concludūt non esse recur
9 rendum ad † præsumptionem, l. Quintus, ff. de do. int. uir. & ux.
Et dato, q hoc loco haberet locum pręsumptio, l. Quintus, uide
licet q præsumeretur donatio, hęc faceret pro Catharina & eius
hæredib. quia nihil ad Antonium, si maritus donare uoluit. nec
obici potest per hæredem Antonij, q donatio sit nulla, tanquā
facta inter uir. & uxo. tum quia ei non licet opponere de iure
tertij. l. 2. de excep. rei iud. tum quia cōfirmata fuisset morte ma-
riti, l. Papinianus, ff. de do. int. vir. & uxo. cum concord. Cęterum
vbi prædicta cessarent, adhuc mihi vr̄ per talem recognitionem
10 florenorum sexcentum non probari † integram solutionē mil
le & octo centum florenorum, sed potius probari q maritus
recognoscens non habuit nisi florenos sex centum, & sibi re-
stant mille, & ducentū, quia oīb. inclusis confitetur habuisse sex
centum, quo casu talia confessio probat, q nihil habuit aliud, ni
si sola sexcentum, & concludunt Bar. & alij *cōmuniter*, in l. triti-
cum, ff. de verb. ob. Et ideo confessio ista potius facit pro hære-
de Catharinę, quam pro hærede Antonij. Nec ob. q supra in ad
uersum dictum fuit, q dēt intelligi computatis oīb. solutionib.
exinde factis, i. ab hora solutionis mille & ducentum, quia ista
est diuinatio. Ego aūt intelligo exinde, i. ab hora conclusi ma-
trimonij, seu ab hora dotis promissę. quæ intelligentia magis
conuenit uerbis ipsius confessionis, quia cōfitetur habuisse sex
centū quibuscunq; solutionib. pro dote, & dotis nomine exin-
de factis, & sic uerbū gn̄ale refertur ad tp̄s debiti, non ad tp̄s ip-
sarum solutionum. non deoiq; obstat, q maior summa nō pos-
sit includi in minori, quia istud concedit, sed negatur, q cōfessio
florenorum sexcentum probet, q ipse habuerit illam summā
minorem, imo probat q non habuit nisi sexcentum oīb. inclu-
11 sis. Et si instetur, non potuit maritus † negare, q non habuerit il
la mille & ducentum, quæ apparent realiter soluta per publicū
instrm tr̄dentit q si quæratur, verū potuerit negare, ita q credē
dū sit potius sibi quā instro, tunc concludo, q non potuit, sed si
quæratur, verū illa cōfessio probet ipsum asseuerare, q non ha-
buit nisi ses centū oīb. cōputatis, dico q potuit: quid. n. phibet,
q ipse potuerit dicere, q non habuit nisi sex centum, dato q fue
rit cōfessus habuisse mille & ducentum, certè nihil, & iste est ca
sus noster. vnde dico, q aduersantes, qui se fundant in dicta con
fessione, ad probandū integram solutionem mille & octocētū,
deficiunt in suo salutari, quia talis cōfessio potius est eis nociua:
quia non probat, q ipse maritus habuerit unquā nisi sexcentū.
& forte ita est ueritas, quia non est uerisimile homines statim
morituros quicq̄ falsitatis asserere, vt no. per Ang. & alios in l.
si quis in graui, §. si quis moriens. ff. ad Silla. Et quia solent nubē
tes pro maiori dotis cautione, & pro honore ipsorum facere nu
merationem totius dotis, uel maioris partis. & postea pecunia
retrahunt, ut docet Bar. in l. pe. §. pe. ff. sol. mat. Et hoc docet expe
12 rientia, † a qua licet arguere, cle. dispendiosam, de iud. & si præ-
dicta non admittantur, prout tn̄ admittenda videntur, id saltem
concedendū nobis erit, q hæc cōfessio, seu recognitio ambigua
est. Et incertum est, an recognoscēs cōfiteatur se habuisse sexcē
tum duntaxat computatis oīb. solutionib. ab hora promissionis
dotis factæ, an uero sex centum pro integrali solutione mille
13 & octocentum. dubia † aūt probatio non releuat probatem, c.
in præsentia, de prob. l. non hoc, C. unde legi. unde cū probatio
huiusmodi recognitionis non releuet appellantem, concluden
dum est male appellatum, & bene iudicatum. Laus Deo.

¶ De

¶ De pactis dotalibus.

RESPONSVM I.

STipulatio Ac donatio his verbis concepta, Itē cōuentū, & actum fuit, ꝙ vltra, & s̄. dotē eidem Catharinæ constitutā sperantes ꝙ ipsa, & eius vir, erunt nobis Francisco leonardi, & Ioannæ Corderię cōiugibus obsequentes, ac nobis subuenient, maxime in senectute nr̄a. Nos dabimus, & valere faciemus partem successionis, & bonorum nostrorū d. Catharinæ ad minus libras mille Turon. & ea nunc, prout ea tunc, si contingat, ꝙ in fine dierum nostrorum aliter disponamus, donamus, & assignamus super oib. bonis nr̄is dictam summā librarum mille, percipiendā super oib. bonis. Et si prima fronte hmōi stipulatio, ac donatio, de iure nō subsistere posse videatur, tum quia conuentio de dando mille pro quota, & portione successionis de iure non admittitur, tū quia ēt hereditas, & hr̄ditatis quota pacto dare non p̄t, tum ēt quia donatio sub illa ꝯdōne, si contingat, &c. tanq̄ sub ꝯdōne turpi concepta, & tanq̄ auferens liberā testandi facultatē reijcienda vr̄. Verū quia rectè ꝯsiderata in proposita q̄ōne, nec de hr̄ditate, nec de hr̄ditatis quota agit, sed de certis bonis ꝯuentū est: ideo hmōi ꝯuentio recepta est, cū nec ꝯ̄ legem, nec ꝯ̄ bonos mores admittat, nec rectè infert ex pacto de futura successione ad pactum de legitima conseruanda, & certis bonis particularib. gratia matrimonij ꝯ̄hendi dandis & impartiendis, & mille per dictos coniuges libræ Catharinę simul, ac simpliciter donatę pro virili donatæ credūtur. Et ex hmōi donatione, vel dotis ꝯstōne, ius legitimæ aliorum filiorum nequaq̄ minui potuit, nam si inofficiosa donatio fuerit hmōi donatio, manifesti iuris est retractanda, quatenus legitimę aliorum p̄iudicat. Nec testm̄ Ioannæ penitus caducum effectum est per mortē mariti hęredis instituti ipsa testatrice superstite, cum post mortē mariti Catharina substituta sit, & substitutio compendiosa contineat vulgarem, a qua testm̄ vires assumere certi iuris est. nec actiones confusę dici p̄nt, quia in restitutione fideic. veniunt explicandæ. Et licet recognitio, ac confessio in testō facta, de iure subsistere nō videatur, quia inter coniuges donatio reprobata est, tn̄ hmōi donatio si iurata sit, ex magis cōi sn̄ia admittitur, prout est hmōi confessio, & recognitio. Item quia Ioanna ab intestato decessisse non potuit, frustra quęritur, an venientes ab intestato Trebellianicam detrahere possint ex persona defuncta, ad quos ita succedentes omnia iura & actiones de iure transmittuntur.

SVMMARIVM.

1 Pacto non datur hęreditas, nec hæreditatis quota.
2 Donatio facta sub conditione turpi, & in pęnam mutationis vltime voluntatis, non valet. & vide nu. 4.
3 Conuentio de certis bonis admittitur, & ibi vide de pacto futuræ successionis, & quote hęreditatis, ac legitima.
5 An testamentum Ioannæ fuerit caducum in totum per mortem mariti hęredis instituti, & ante ipsam Joannam præmortui.
6 Substitutio compendiosa continet vulgarem, a qua testamentum vires assumere potest.
7 An actiones per confessionem elidantur.
8 An confessio, & recognitio dotis in testamento facta valeat. & vide nu. 9.
10 Donatio inter virum, & vxorem, iuramento firmatur ex magis cōi sn̄ia.
11 An libræ mille donatæ per coniuges Catharinæ eorum filiæ, pro virili debeantur.
12 An venientes ab intestato Trebel. detrahere possint ex persona defunctā.
13 An donatio, vel dotis constitutio, possit fieri in præiudicium legitimæ.

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. Interpreta.

VErba Stiplōnis ita sonant, conuentum, & cōcordatū fuit ꝙ vltra, & s̄. dotem ꝯstitutam eidem Catharinæ, sperando ꝙ erit bona filia, & ꝙ ipsa & eius maritus erunt nobis Francisco leonardi, & Ioannę Corderiæ coniugibus obsequentes, & nobis subuenient, maxime in nostra senectute. Nos dabimus, & valere faciemus partem successionis & bonorum nostrorum dictę Catharinæ ad minus libras mille Turon. Et ex nunc, prout ea tūc, si contingat ꝙ in fine dierum nr̄orum aliter disponamus, donamus & assignamus super oibus bonis nostris dictam summā librarum mille percipiendam super dictis bonis nostris, hęsitatur vtrum donatio p̄missis verbis concepta iure defendi possit? Præmissa dubitatio non leuis vr̄, nam conuentio de dando mille pro quota portione successionis, a iure non recipitur, quia
1 † pacto non datur hęreditas, nec vlla hęreditatis quota, l. pactū, quod dotali, C. de pact. l. hæreditas, C. de pac. conuen. Bart. ꝯsil. sta. promitto tibi. Pet. de Anch. & Imo. in rub. extra de testam. col. fi. Ale. in l. fi. ad fi. post Bar. C. de pac. cum ꝯcordantib. Nec ēt vr̄ valere donatio dictarū librarō mille facta sub conditione, si non faciet Catharinę hr̄e summam dictam pro parte succes-
2 sionis, tanq̄ facta sub † ꝯdōne turpi, & in poenam mutationis vltimę voluntatis, vt firmat Bart. in l. si quis in prin. testamenti, col. pe. & ibi alij cōiter sequuntur, ff. de leg. 3. Bal. in l. sancimus, C. de test. & in l. hr̄des palam, §. fi. & ibi Pau. de Cast. ff. eo. tit. Sed p̄missis non obstātibus, & stipulationē, & donationem validā
3 puto. valet enim † promissio de faciendo habere, & valere partem successionis Catharinæ libras mille vltra dotem, quia est cōuentio de certis bonis, nō de quota hæreditatis, quæ a iure recepta est, cum non sit contra legem, nec cōtra bonos mores; nō enim aufert liberam testādi facultatem, sicut aufert pactum futurę successionis hęreditatis, aut certę quotæ. ita signanter consuluit Bar. consi. 75. ex facto proponitur. & Dec. consil. 559. in causa, quæ quondam, & in d. l. pactum, quod dotali, col. fi. versi. a. limita. & voluit in fortioribus terminis Bal. in d. l. fi. versic. sed quid si quis donat. qui loquitur in quota hæreditatis, & dicit pactum valere, quia remanet libera facultas testandi ut reliquis, qđ non pono pro constanti in quota hęreditatis, sed in certis bonis certissimum est pactum subsistere. Alia quoque ratione puto pactum defendi posse, quia illa verba, partem ipsius Catharinæ, nō aliter intelligi possunt, q̄ de legitima eiusdem, quæ est illa pars, q̄ est ipsius Catharinæ patre uiuente, & eo mortuo, l. Papinianus. §. 4. ff. de inoffi. test. & auth. nouissima. C. eo. tit. p legitima autem ualet pactum maxime restrictum ad certam summam, per quam non alteratur libera testandi facultas, ualet enim pactum conseruatiuum futurę successionis, §. fi. Insti. de leg. agna. succ. & firmant Bar. & alij, in d. l. fi. C. de pac. Et pro conseruatione legitimę firmat Dec. in d. l. pactum, col. 5. vers. 3. ampliatur. Ex quibus patet, ꝙ allegata in contrarium nihil obstant, qa loquuntur in pacto de futura successione habēda, nos in pacto de conseruāda legitima. Itē loquuntur in pacto de hęreditate, uel certa quota hr̄ds, nos in pacto de certis particularibus bonis dandis p Conseruatione legitimę. Corroborantur p̄missa, qa hmōi pactū fuit factū in ꝯ̄ctu matrimonii, & ut induceret maritus ad ꝯ̄hēdum matrimoniū spe huius promissionis: vn̄ fauore matrimonii dēt pactū valere, ar. ca. 1. de fili. na. ex matrimon. ad morga. ꝯ̄trac. in vsib. feud. nec dēt maritus decipi, nec sita spe frustrari, alioquin ꝯ̄ hęredes dictorū coniugum danda esset actio de dolo, l. eleganter, §. ierius pactionis, ff. de don.
4 & qđ ibi decidit Bar. & Deci. in d. l. pactum, col. 2. Valet ēt † donatio facta sub ꝯdōne p̄dicta, si ꝯtingat ipsos coniuges aliter disponere, quia facta sub cōdōne reuocationis pacti p̄allegati de iure validi, vt s̄. dictū est, & non in vim reuocationis testamenti, ut loquitur Bar. in d. l. si quis in prin. testamenti. & qa ualet donatio sub ꝯdōne reuocationis legati, cū p eā non infringat libera testandi facultas, s'm Bal. in d. l. sancimus. & Lud. Ro. ꝯs. 193. p̄supposito. ergo idē dēm in casu nr̄o, quo agitur de reuocatione p̄missionis librarū mille, q̄ legato par est, cū sit facta ex cā lucratiua, si ita velint aduersantes, l. Męuius, §. duob. ff. de leg. 2. uel si aduersantes uelint, ꝙ agatur de reuocatione ultimę uoluntatis: qa tn̄ agitur de reuocatione certæ summę, & sic certorū bonorum, & non alicuius quotę hr̄ditatis, absque dubio donatio ualet. Et idē ēt uoluit Lud. Ro. ꝯsi. 171. pro decis. col. 2. Præterea cū Franciscus decesserit non reuocata donatione, non vr̄ hęsitandū sup ualiditate eiusdē donationis, qa etiam donatio omnium bonorum inter uiuos facta in testamento ualet, si non reuocetur, ut docent Pau. de Cast. & Mod. in d. l. hæredes palam. §. fi. ff.
5 de testa. Ad s'm quæsitum, an † testm̄ Ioannæ effectum fuerit caducum in totum per mortem mariti hæredis instituti, qui uiua uxore testatrice p̄mortuus est? r̄ndeo non esse caducum, qa post mortem mariti legitur substituta Catharina, quæ substitu-
6 tio cum sit cōpendiosa, † continet ēt uulgarē, s'm Bar. in l. Centurio in 2. q. 1. partis, & in l. 2. col. 2. ff. de uulg. & pu. substi. a qua substitutione uulgari testamentum uires sumit, l. 3. in fi. ff. de lib. & posth. & docet Bar. in d. l. 2. in 4. q. prin. & est text. in l. uni. §. pro secundo, ibi, nisi substitutus, uel coniunctus eos antece-
7 dat, C. de cad. tol. Ad tertiū r̄ndeo, actiones † nō esse omnino ꝯfusas, sed in restitutione fideicōmissi reuiuiscere, l. si hæres pecuniā, §. cū ea Trebel. ff. ad Trebel. l. si quis ædes, ff. de ser. urb. p̄d. uel ubi actiones confusæ forent p aditionē hr̄ditatis, tn̄ tenebitur uxor summam recognitā restituere Catharinę fideicōmissariæ actione ea testamento, quia aditio hæreditatis hoc casu uim solutionis obtinet, ne damnosa sit aditio fideicōmissarię, l. Stichū, §. aditio, ff. de so. Nec ob. l. cum s'm, C. de fideicō. quia ibi fideicōmissarius debitor, qui successit creditori, nō fuit grauatus alteri restituere, nam si ibi grauatus fuisset, uel nō esset cōfusa actio ea toto & perpetuo, sed ad tēpus, quo elapso reuiuisceret, d. §. cū ea Trebel. uel aditio uim solutionis obtinuisset perinde ac si ante aditam hęreditatem soluisset creditori, d. §.
8 aditio. An autem † recognitio, seu confessio in testamēto facta ualeat? uidetur quod non, quia talis confessio, non facta fide de impensis, & sic de caosa debiti, uim donationis habet quę inter uirum, & uxorem non recipitur, l. 1. & per totum, ff. de dona. inter uirum, & uxo. ergo confessio non probat, ut docet Barto. in l. si forte, ff. de castr. pec. & in l. si donatione, ubi latè Alex. & Mod.

Mo l.C. le collatio. Et quia talis confeßio non constito de eau
sa debiti, vim legati obtinet, l. Lucius, §. Sempronię. ff. de leg. 3.
& l. qui vxor, ff. de aur. & arg. leg. cum sim. qđ legatũ ẽẽt hoc
loco effectum caducum pp mortem mariti legatarii, d. l. uni. §.
pro secun. lo. Sed istis non obstantib. ɔ̃trium uetius esse rñdeo,
9 tum quia hmői confeßio, † & recognitio fuit iurata, qđ iuřm
facit ut probet, quod alias non probaret, sed vim legati habe-
ret, l. cum quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. 3. & traditur per
Fel in c. olim. col. 5. de rescrip. & in c. si cautio, col. 5. & seq. de
fid. instr. tum quia facta fuit parte præsente, & stipulante, quo
casu etiam probationem inducit, ut per Bar. in d. § codicillis. &
in d. l. Lucius, §. antepe. de leg. 3. & Alex. consi 45. habita super
iis, in 3. dub. lib. 1. Nec ob. ꝙ talis confeßio vidratur habere vim
donationis, quia etiam ꝙ ita esset, cõis est † sententia nostrorum
10 patrum, ꝙ talis donatio inter vir. & vxo. firmatur iuramẽto, se
cundum Bar. in l. si quis pro eo, ad fi. ff. de fideiu. & in l. Seius &
Augerius, ff. ad leg. Fal. Ale. attestatur hanc esse Doct. magis cõ-
munem sniam, in consi. 8. vol. 2. & idem dixit Iaf. in l. pacta, quę
contra, C. de pact. Imo. & Pan. in c. cum contingat, de iureiu. &
hanc esse cõem, & veram comprobaui, & defendi rñsorũ lib. 7.
cap. 6. ideo aliter non ꝓsequor. valent ergo recognitio & cõfes-
sio, dato ꝙ aliter de cã debiti non constaret. Ad quartum, an li-
11 brę † mille donatę per dictos coniuges Catharinę exsoluendæ
sint pro dimidia de bonis mariti, & pro dimidia de bonis vxo-
ris, non expedit rñdere, quia non cessit, nec uenit dies solutio-
nis, nisi post mortem uxoris, quæ (ut ꝓtendit) hrẽdẽ fecit dictam
Catharinã, ut s̃. dictum est in 2. dub. Et ubi eã hrẽdem non fece-
rit, q̃a ambo simul & simpl̃r donauerunt, pro uirili donasse cre
duntur, l. reos. §. cum in tabulis, ff. de duo. rei. Ad quintum nõ ẽẽ
rñdendum est, quia stante resolutione secundæ dubitationis,
non p̃t Ioanna ab intestato decedere ubi aũt declararet se uelle
ab intestato decedere, quod facere potuerit, ut scripsi responso-
12 rum lib. 3. c. 5. expediti iuris est, ꝙ uenientes † ab intestato potue
runt detrahere Treb. ex persona defuncta, quia ad heredes etiã
ab intestato transmittunt̃ omnia iura & actiones, l. 1. & l. pro he
reditariis, C. de here. act. ergo ẽt transmittitur ius detrahẽdi Tre
bellianicã, l. heres, ff. ad Treb. c. 1. de testa. lib. 6. cum concor. Sex
tum quoq; quæsitũ non hẽt ꝓbabilem rõnem dubitandi, quia
omni casu legitima debetur filiabus, siue bona sint materna, si-
ne paterna, ideo stultum est ꝑdere quattã. Nã in ꝓiudicium legi-
13 timę non potuit fieri † donatio, vel dotis ɔstõ, quin si sit inoffi-
ciosa habito respectu ad tp̃s donationia, uel ɔstõnis dotis non
ueniat retractanda, l. 1. & ibi no. C. de inoffi. dot. imò si ex futuro
euentu inofficiosa appareat, retractabitur usque ad ltĩmam, sm
Pau. de Cast. in auth. unde si parẽs, C. de inoffi. testa. quem secu-
tus sum responsorum lib. 3. cap. 10. Laus Deo.

De fundo dotali.

RESPONSVM I.

LEx Iulia de fundo dotali, & auth. siue a me, C. ad Vel-
le. locum sibi nõ uendicat in spontanea, uel spon-
tanee ratificata alienatione coniugum iuřo firmata, qua
re tam mulier, q̃ hæredes ex hmői iuramento tenentur,
licèt sint, qui uelint ex huiusmodi contractu mulierem tantum
teneri, cum iuramentum personale sit; quare per ipsam aliena-
ta post eius obitum per hæredes eius reuocari posse affirmant.
Quibus non assentio, cum hæres defuncti animam a periurio
relenare teneatur, ne detrimentum patiatur, licet iuramento nõ
obligetur. Ideo Io. Flor. absque ullo periculo iacturę impensa-
rum in, & super pręd iis in emphyteusim perpetuam a Roma-
no quondam uiro Ioanne emptis libere ędificare potuit, maxi-
me cũ ei exceptionis ope succuratur, denunciatione Io. Asto-
andi nouissimi mariti dictę Ioannę non obstante.

SVMMARIVM.

3 *Lex Iulia de fun. dot ff. & auc. siue a me, C. ad Vell non uendicat sibi lo-
cum muliere sponte alienante, seu alienationem per maritum factã spon
tè ratificante cum iuramento.*

3 *Licèt contractus mulieris de rebus dotalibus iuramẽto non firmetur quò
ad hæredes secundum quosdam heredes, tamen tenentur relenare eius
animam a periurio.*

3 *Exceptio, quę obstat cedenti, obstat cessionario.*

Respon. Interpret.

NOn obstan. denunciatione nobilis Io. Astoandi uti
mariti, & dñi rerum dotalium Ioannę relictæ
quondã Romani Sperandei, pot libere & absq; ullo
periculo ꝑditionis impensarũ Io. Florẽtii ædificare
in, & sup̃ prædiis emptis in emphytensim perpetuã receptis a di
cto quondam Romano: & q̃a si dicamus ipsa pręd ia fuisse tra-
dita in dotẽ ęstimata, dñium spectabit, & pertinebit ipsi Roma-
no, l. si ęstimatis, ff. sol. matr. & isto casu uti dñs, & arbiter to te
ꝓpria potuit alienare, l. in re mandata. C. mãda. Si uero dicamus
pręd ia ipsa fuisse tradita in dotem inęstimata, & sic remanse-
rint ꝓdia dotalia, tunc quia Ioanna ꝓdictis alienationib. consen-
sit, & quatenus expediebat pariter alienauit, cum iuřo de non
ɔ̃ueniendo, tales alienationes retractari prohibent: lex. n. Iulia
1 de fund. do. & auth. siue a me, C. ad Velle. cessat qñ vxor † spon
te ratificat alienationes factas per maritũ cũ iuřo. & est casus in
c. cum ɔtingat, de iureiu. & c. licet mulieres, eo. tit. in 6. & Io. Fa-
ber Inst. qb. ali. lic. vel non, in prin. voluit ɔ̃ctum alienationis nõ
firmari iuřo, licet mulier obliget̃ ex iuřo. & ob id infert, ꝙ mor
tua muliere, hrẽdes eius potuerunt res dotales alienatas vendi-
care, q̃a obligatio iuři est personalis, c. veritatis, de iureiur. &
ex hoc infert Ant. in d. c. cum contingat, ꝙ cessionarius sil̃r po-
tuit vendicare. Sequit̃ Iaf. post Bald. & Raph. per eum adductos
in auth. sacra puberũ, C. si aduer. vendi. q̃a cõis opi. est in ɔ̃triũ,
videlicet ꝙ ɔ̃ctus firmet̃ iuřo, vt attestat̃ Pan. in d. c. cum contin-
gat, & sequunt̃ Io. Cal. Io. And. Card. & Imo. & Bar. in l. si quis
pro eo, ff. de fideiuf. ver. quinto probibetur, Corl. in repe. de iu-
reiur. in rub. priuil. 13. glo. in d. auth. sacra puberũ. & gl. in d. c. cũ
2 contingat. & Iaso ꝙ ɔ̃tria opi. verior esset, tñ † hrs tenetur rele-
uare aĩam mulieris a periurio, c. fi. de sepul. & sic licet nõ tenea
tur obseruare iuřm, quia nõ transeat ad ipsum reatum periu-
rij, tenetur tñ obseruare, ne lædat aĩam defuncti, c. in literis, de
rap. sil̃r cessionarius ex cã lucratiua tenetur ad obseruantiam
iuři, q̃a exceptio, quę obst. cedenti, obstat cessionario, l. apud
Celsum, §. de auctoris, & §. cum ltĩma, ff. de do. excep. cessiona-
rius ẽt ex cã onerosa tenebitur obseruare ɔ̃trium, nõ quia ɔ̃ctus
fuerit firmatus iuřo, sed q̃a ex iuřo mulieris consentientis alie-
nationis oritur exceptio, quæ quantum ad ratificationem rei
obst. oĩbus, quibus obstaret ɔ̃ctus, si fuisset iuřo firmatus, sm
An. & Pan. in d. c. cum contingat, & sic ex omni parte tutus est
Ioannes Florentij, siue teneamus cõem, quam tenere necesse
est, sm Bart. in l. cum prolatis, ff. de re iud. siue teneamus ɔ̃triam
opi. quia ea non obstante succurritur ipsi Ioanni Florentij re-
medio exceptionis, vt supra conclusum fuit. Laus Deo.

De dona. inter virum, & vxorem.

RESPONSVM I.

QVintus Mutius credidit ea, quę vxor acquisiuit,
ad eã peruenisse a viro turpis quæstus
euitandi gr̃a, quod Ponponius ꝓbauit. Sed quæ mari
to pñte comparauit (si ꝓtium ipsa soluerit) própria
esse Sal. & Alex. putant. Idem rñderunt Bal. Ro. Cor. & alij plu-
res, si vxor ante acquisitionem honeste negociaretur. Domi-
nium quoque earum rerum, quę de pecunia viri emptę sunt,
ad vxorem noscitur pertinere, nec illas maritus vendicare po-
test ab ea, si pretium saluum sibi esse possit.

SVMMARIVM.

1 *Acquisita per mulierem honestam, an præsumatur acquisita de bonis vi-
ri, ꝙ sic, vt euitetur suspitio turpis quæstus. & quando cesset suspitio
turpis quæstus uide nu. 2. & 3.*

4 *Mulier tenetur operari ad utilitatem mariti. Opera autem multiplices,
& quas illa teneatur præstare maritoè nu. 5.*

6 *Donatio iurata inter uirum & uxorem, ualet & irreuocabilis est.*

Respon. Interpreta.

LIcèt Plura dubia formentur in ꝑmissa lõgi facti nar-
ratione, tñ resoluto vno omnia resoluta rema-
nebunt, cum ab vno principali cætera dependeant. Vi-
dendum est igitur, an acquisita per honestam mulierẽ
Margaritam Arnaldam ꝓsumantur acquisita de bonis sui mari-
ti, an de proprijs pecunijs? Prima consideratione mihi videba-
1 tur, ꝙ acquisita ꝓsumantur de bonis † mariti, vt euitetur suspi-
tio turpis q̃stus, l. Quintus, vbi casus clarus, ff. de don. inter vir. &
vxor. nec huic ꝓsumptioni refragari vr̃, si dicatur debere ꝓsumi
acquisita ex industria ipsius vxoris, quia mulier tenetur opera-
ri marito, a quo recipit alimenta, l. sicut, ff. de oper. liber. ergo
acquisita per vxorem ex ipsius industria, debent esse mariti, cui
operarum fructus debent̃, arg. l. si defunctus, C. arb. tute. Non ẽẽ
obstare vr̃, si dicat̃, ꝙ maritus tacite confessus fuit ꝓdicta bona
fuisse acquisita de proprijs pecunijs, cum interuenerit in ɔ̃ctib.
& instr̃is, in quib. expresse dr̃ ꝓdicta bona fuisse empta de pecu-
nijs proprijs ipsius vxoris, quia talis confeßio habet vim dona
tionis inter vir. & vxorem, l. vir vxori, ff. de dona. inter vir. &
vxo. l. qui testm̃, ff. de probat. quæ donatio est reprobata, l. 1. per
totum, ff. de don. inter vir. & vxor. & istæ rõnes dubitandi effica
ciores vñt, q̃ illæ, quę de monacho proponuntur. nam mona-
chus nihil proprium potest habere, c. cum ad monasterium, in
fi. de statu. mona. vxor autem põt hr̃e proprium triplicis spe-
ciei, videlicet dotem, bona parapbernalia marito tradita, & bo-
na propria & separata a marito tam rõne dominij, q̃ fructuum,
l. maritus, & ibi declarant Bart. & scrib. C. de proc. Pręmissis nõ
obst. intrepidè secundum ea quę proponuntur, dico præsumi,
& consulo pręsumendum esse, acquisita per Margaritam, fuis-
se de proprijs ipsius acquisita, tam iuris ministerio, quam vir-
tute

ture donationis sibi factæ p maritũ, & ea spectasse ac ptinuisse
vsq; ad prin.ipsi Margaritæ ea infra scriptis. Primo, qa in nostro
2 dr̃ q̃ p̃dicta bona fuerũt acq̃sita de pecunijs ꝑprijs ipsius vxo.
ris † marito p̃nte, cõsentiente, & licẽtiã acq̃rẽdi dante, quo casu
cessat p̃sumptio turpis q̃stus, nec habet locũ dispõ d.l.Quintus
ſm Sal.ibi adducentem optimum tex.in l.cum propria. C.si qs
alte.vel sibi,& ibi in spẽ Sal.in fi.not. q̃ si uxor constãte matri
monio emat aliquas res,& in instrõ contineatur, quod fuerint
de pecunia propria ipsius vxoris marito p̃sente & patiente, tũc
creditur instrõ,& cessat p̃sumptio, quod pecunia fuerit de bo-
nis viri.quæ alias inducitur per d.l.Quintus.istud ẽt voluit Ale.
cõsi.24.visis dubijs,col.1.li.4.& Sal.in l.si mater, C.de ꝯh.emp.
Scdo,quia dispõ d.l.Quintus,limitatur vt non procedat in vxo
3 re,quæ licita negotiatione † publice negotiatur,ſcd̃m Bald.in l.
cum oportet,C.de bon.quæ li.& in consi.299.dñt Pet.& Cy.ad
fi.lib.1.non.n.procedit præsumptio l.Quintus, qñ uxor aliunde
potuit licite acquirere l.ẽt,C.de don.inter vir.& vxo.nam præ-
sumitur,quod vxor acquirat de bonis uiri, vt euitetur suspitio
turpis quæstus:quæ rõ suspicionis cessat, vbi mulier negotiatur
licita negotiatione,& p̃nt debet cessare dispositio d. l.Quintus.
Hinc dicebat Are.consil.31.considerata diligenter,quod in ter-
minis d.l.Quintus,si concurrant duæ præsumptiones respicien
tes delictum videlicet vna respicit delictum furti facti ab vxore
marito,alia respicit adulterium,q̃ in illo casu capienda est il-
la præsumptio,quæ includit minus delictum.Quanto ergo for
tius capienda est illa præsumptio,quæ est cuiuslibet delicti ex-
clusiua,iuxta l.merito,ff.pro soc.cũ simi Dicamus ergo,q̃ Mar
garita præsumatur acquisiuisse prædicta de pecunijs proprijs
s.lucratis ea offõ cauponæ,& ex parte mercantili,& ex locatio-
nib.prædiorũ,quæ oĩa,vt dr̃ in themate,suo proprio & priuato
nomine exercuit,& nõ ea bonis mariti, prout etiam consuluit
Ro.cons.159.super eo. colu ii. vbi plura similia uideri possunt.
veritas huius cõclusionis clarior apparebit ex r̃nsionib.accom-
modãdis rõnibus dubitãdi su.in p̃rĩũ adductis. Nõ ob.itaq; pri-
ma rõ dubitandi fundata sup d.l.quintus, qa sup.dupliciter r̃n-
sũ fuit. Nõ ob.scd̃a rõ, q̃ mulier teneat operari ad vtilitatẽ mari-
4 ti, † quia distinguẽdũ est inter operas obsequiales, & operas fa
briles,& industriales. Primo casu uxor tenetur marito præstare
operas obsequiales,ita procedit gl.in d.l.sicut,& gl.in c.qd Deo
33.q.5.quæ vult,q̃ maritus hẽat duplex ius in vxore. Vnũ quo
ad debitũ carnis,alterum quo ad ministerium in alijs. gl.& Do
cto.volunt,q̃ vxor remaneat in potestate patris,& ei acquirat
si patrẽ hẽat,si uero non habeat,sibi acquirat,iuxta notata in l.
cũ oportet,C.de bon.lib.ita declarat Bal.in l.si vxore,C.de cõ-
dit.inser.post Pet.inquit.n.cum uxor possit ꝯhere societatem cũ
viro suo,l.ex diuerso, §.item si mulier,ff.sol.mat,l.alimenta.§.
fi.ff.de ali.leg.possit q̃ue simul cum viro ꝯhere,ut not.in l.tem-
pestatæ,C.de fide instr.ergo acquirit sibi,& non viro,& inter ope
ras dicit Bal.multum interesse:q̃dã.n.sunt seruitia obsequialia,
& quædam operæ paruæ æstimationis:istas tenẽt vxor præsta-
re in domo mariti,ſm qualitatem personarum.Cęterũ,si uxor
faceret aliquã artem,vel mercantiam,vel esset chirugica,uel ob
stetrix,quę nõ sunt operę domesticę, nec familiares,tũc quic-
quid acquirit ex istis operis,sibi acquirit.nõ. n.ad præceptũ ma-
riti tenet negociari,ſeq̃t Ale.cõs.132.uere credo his vr̃,lib.4.ubi
idẽ dicit,si mulier cõducat prædia,ut in casu nr̃o,qa sibi acqrit.
& in terminis d.l.Quintus idem dicit Bald. in d.cõsi.299.ubi in-
5 quit,ad operas obseqales nõ artificiales, & fabriles vxor † mari-
to tenetur. Nõ ob.tertia & vlt. rõ, q̃ confessio mariti hẽat vim
donationis inter vir.& vx.prohibitæ,qa r̃ndet Sal.in d.l.si ma
ter,q̃ ꝓcedit in casu,in quo maritus exbursasset ipse pecuniam,
& ꝓficeretur esse de pecunia vxoris,tũc bñ insurgit præsumptio
donationis,& ita loquũtur ꝯtra, secus aũt qñ pecunia exbursa-
tur & soluitur p vxorẽ,tanq̃ ꝓpria ipsius vxoris marito p̃nte,&
patiente,d.l.cũ propria.Sed qd̃ ĩm elaborãdũ ẽt si cõstaret ve
re vel præsumptiue,q̃ p̃dicta bona essent empta p vxorẽ de pe
cunijs mariti,qa tñ ea post maritus donauit ei oẽ ius sibi com-
petens, & cõpetiturum super dictis bonis & meliorãmentis fa
ctis,& fiendis cum iuramento,non vr̃ q̃ amplius possit præten
☞ dere ius ullum habere in dictis bonis,quia cõis est Doctorum
sñia,q̃ donatio inter uir.& vxo.iurata ualet,& irreuocabilis est
ſm Bar.in l.si quis pro eo,ad fi.ff. de fide.cuius opin.commũẽ
appellant Pau.& Ias.in l.pacta,quæ ꝯ.C.de pac. & ſm istã opi.
ꝯsuluerũt Fed.de Senis,Pan.Lud.Ro.Pa.de Cas.Ale.Cor.Gui.
Papæ,& plures alij,quos alias adduxi in facti cõtingẽtia,sed hic
non implebo folia,postq̃ ista opi.canonizata est inter Doct. In
super & si donatio ualeret, & de pecunia mariti acquisita præ-
sumeretur,qd̃ constat falsum esse per prædicta, adhuc crederẽ
marito ad dominium dictorum bonorum & ad fructus nullũ
ius competere, quia dominiũ rei acquisitę ex pecuniã alterius
acquiritur ementi & acquirenti, non autẽ ei, cuius est pecunia
l.i.C.si quis alte.uel sibi . & idem in uxore acquirente de pecu-
nia mariti dispositum reperitur,l.multum,C.eo.tit.& solũ ma-
rito competit actio personalis ad pecuniã, realis ad ipsam rem

emptam de sua pecunia in subsidium iũs & nõ alias,l.si vxor ma
rito,ff.de don.inter vir.& vxo. & in terminis nostris ita consul
uit Bald.consil.67.punctus talis est, domina Magdalena,lib.5.
Ex his itaq; concludendũ restat, marito non competere ius il-
lum in dictis bonis acquisitis per uxorem, sed ad ipsum specta
re,& pertinere pleno iure, de ipsis habere liberam disponendi
p̃tãtem,tam inter viuos,l.in re mandata, C.mand.quam in ulti
ma voluntate,§ disponat,in Auth.de nup.l.i. C. de sacros.eccl.
Ex his etiam corollarie sequitur, q̃ ea quę in futurum acquiren
tur per d.Margaritã suo proprio nõie de pecunijs proprijs, erũt
ipsius,& non mariti,cum nũc & exercitium licitum,& bona ꝓ-
pria habeat,unde possit acquirere, & maxime cum seorsum a
marito viuat,& seorsum negocietur,quo casu non habet locũ
dispositio d.l.Quintus,secundum Bal.consi.423.an ea, quę lu-
cratur lib.5.&c.

RESPONSVM II.

Licèt communi calculo receptum sit, vt donatio facta cõ
iugi promissorio iurõ reprobetur, nõ idem tamẽ re-
spondendum puto, si donator per sacras sacerdotis manus se
vxori bonorum suorum partem donare assereret. Nec morte
coniugis confirmatur donatio, quę uera traditione exequuta
minime reperitur.

SVMMARIVM.

1 *Donationes inter uir.& uxo an iurisiurandi religione firmẽtur & an il-*
lud sit seruandum iuramentum,vide Doc.opi in utranque partem.
2 *Donatio iure prohibita non firmatur iuramento præstito, ut crederetur*
marito asserenti se totum donare uxori,non ut donatio firmaretur.
3 *Iuramẽtum est stricte interpretandum,nec extendendum de casu ad casũ.*
4 *Donatio inter uir & uxo non ualidatur iuramento assertorio.*
5 *Donatio non confirmatur morte,nisi interuenerit uera traditio.*

Respon.Interpreta.

Maiores nostri amorem honestum solis animis æstimantes, nec concordiam precio conciliari vi-
deretur,inter vir.& vxo.donationes irritas esse voluerunt,l.i.&
per totum,ff.& C.de donatio.int. virum & uxorem. Verum in-
ter antiquos modernosq; legum interpretes non parua exorta
est altercatio,an huiuscemodi donationes iurisiurandi religio-
ne firmentur? Plerięq; putarunt iuramentum, vt pote ꝯ bonos mores,
seruandum non esse,quorum numero ascribuntur Dy.Cy.Bal.
Fulg.Sal.Ang.Soc.Io.Andre.Card.& alij plures,quos breuita
1 tis cã silentio inuoluam. Alij aũt † ꝯ,vt Fed.de Senis,Bar.Raph.
Cum.Nico.de Neap.Lud.Rom.Pau.de Cast.Alex.Ias. Dec.Io.
de Imo.Anto.de Bur.Pan.Com.Guid.Papę, ac plerięq; alij,cum
iuramentum seruari possit absq; salutis ęternę dispendio.& ho
rum sane sñia crebrior est & meo quidem iudicio verior,nã cũ
moribus apud veteres receptum sit,ne inter coniuges donatio-
nes valeant, ꝯtris recentium moribus donationes recipi pos-
se constat,ergo recipiendę quoq; sunt,si iurisiurandi religione
firmentur,quo argumenti gñe vtuntur Bar.in l.fi.C.de pac.& Bald.
in l.i.C.de sac.san.ecc. Et ita alias me recolo r̃ndisse, ac oĩa dis-
soluisse ꝯtra.Sed nũc a me q̃ritur,an idẽ iuris sit maritus,qui di-
xerat se donare bona sua vxori,interrogatus an donaret totum
vel partẽ r̃nderit, p has ego sacras sacerdotis manus dono to-
tũ.Et p̃mo aspectu videretur idẽ iuris esse,qa nõ refert, an per
creatorẽ,uel creaturã iuretur.c.& si Christus, de iureiu.Sed ue-
2 rius vr̃ † donationẽ iure prohibitam non reprobari hmõi iurõ,
quod præstitum fuit, vt crederetur marito asserenti donasse to-
3 tum,non vt donatio firmaretur. Est enim † iurãm stricte interpre
tandum,& idem non extendendum de casu ad casum, cap.pe.
de iureiu.c.cum clerici,de verb.sig. Ad hoc enim vt ꝯtctus alias
prohibitus confirmetur,oportet q̃ iuretur formiter,i.q̃ nõ re-
tractabitur ꝯtctus,sed seruabitur, authẽ. sacra pub.C.si aduersus
vendi.& c.cum cõtingat,de iure iu.& sic ad validandum ꝯtctũ in
ualidũ opus est iurõ promissorio, q̃ nõ legitur in casu occurrẽ
ti:non ergo ualidabitur iurõ assertorio,q̃ fit per attestationẽ,ut
est hmõi,p et sacras sacerdotis manus dono totũ. Et q̃ non vali
4 detur † donatio inter vir.& vx.iurõ assertorio,firmat Io.de Imo.
in d.c.cũ contingat in 2.mẽbro,char.25.& Felyn.in c. si cautio.
col.2ix.de fide instr.licet eius lectura sit aliqualiter corrupta. Et
ſm hanc dist.concordantur ꝯtiæ,quæ in hoc articulo reperiun-
tur Doctorũ sñiæ,ut altera ꝓcedat in iurõ ꝓmissorio, altera in
iurõ assertorio.Sed ad aliud aduertẽdũ vr̃,qa & si non referat,
an iuretur p creatorẽ vel creaturã,attamẽ stãte cõsuetudine,q̃
inter ẽ sup scripturis,omissio tactus scripturarũ uitiat actum,ſm
gl.in c.vrcitca in ver.corporali.de elec.li.6. & traditur per Fel.
post Pan.in c.fraternitatis.col.fi.de testi.Cęterũ,in hac re nõ r̃
ꝓbatũ aliqd̃ iurãm,nec aliqua donatio,qa duo testes,q̃ de dona
natione & iurõ deponũt,sunt varij & ꝯrij,vñ nõ ꝓbant,l.q fal
sa,vel varia ff.de testi. nã primus Claudius Cõfinus curatus Ci-
tristinus,deponit de iurõ ꝓmissorio,dũ inqt Laurẽtium donas
se oĩa sua bona,deinde dixisse, & ita ꝓmitto & iuro,alter uero
testis Claudius Godorni depo. it de iurõ assertorio, q̃a deponit
q̃ ad eius interrogationẽ Laurentius r̃ndit, p has manus dono
totum . Itẽ vnus deponit,q̃ iurauit s.manibus suis,alter q̃ iura
uit

ult p has manus sacras, qđ est lõge diuersum, nec vlla potest fie ri cõcordia ad fines, vt pbãt, licet ad fines euitãdi falsum posset forte fieri aliqua subtilis, & exquisita concordia, fm Pan. in c. cũ su, & ibi Fel. Ext. de test, Alex consi. 116. lib. 8. Et hoc stante nõ esset opus inquirere, an hmõi donatio fuerit morte mariti donatoris cõfirmata, iuxta tex. in l. Papinianus, ff. de dona. inter vir. & vxo. & l. cum hic status §. 1, ff eo. & certe cum nulla interuenerit traditio, non põt videri confirmata morte, d. l. Papinianus. Nec obst. φ mulier ipe donationis esset pñs, & in possel. insistẽs, quia vxor existens in domo cum marito non dr̃ possidere, nec detinere bona mariti, nec illa penes se hře, ut traditur per Pau. de Cast. & Alex. in l. qui iure familia ritatis, ff. de acq. pos. Soc. in consi. 131. in pñti consultatione, col 3. lib. 1. & per Dec. cõs. 432. duta amodum. sed maritus ipse dr̃ possidere, & detinere. Vñ cũ hic maritus donator possideret, nec vnquam possessionem dimiserit, donec vixit, non potest dici, quod fuerit translata possessio in uxorem cohabitantem cum eo ex sola patientia ipsius mariti, quia ad hoc, ut per patientiam tradita dicatur possessio, oportet φ patiens non detineat, nec possideat. Alinquin nõ pt videri pati res ab alio possideri, quas ipse possidet l. 3. §. ex cõtrario, ff. de acqui. pos. l. ĩ oportet, φ res sint penes alium, quem donans patitur possidere aliquo titulo, & aliqua eã legitima §. interdum. Insti. de rer. diui. in casu aũt nr̃o res donatæ, ipe donationis non erant penes uxorẽ aliquo titulo, nec causa, sed penes maritũ, qui permansit in possessione usq; ad mortem, ergo &c. Insup p patientiam nunquã transfertur dñiũ, nisi titulus, & patientia fuerint ordinatj ad trãslationẽ faciendam, fm Bal. & ibi Jas. col. 8. in l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iur. non crediderim autẽ maritum donatorem, qui perseuerat in possessione, ex aĩo pati vxorẽ secũ esse, ut a se possessionẽ transferat in vxorem, nec eo animo donasse, ut illico seipsum spoliaret, ergo &c. Cæterum Alex. Pau. de Castr & Aret. in l. 1. §. si uir. ff. de acqui. possi. in ea
3 fuerunt snĩa, φ non cõfirmetur donatio † morte, nisi interuenerit uera tradõ. & sequitur Pa. de Cast. consi. 128. ista donatio. li. 3. non credo oẽt, φ uxor insisteret in bonis mariti, licet esset in domo, quia quantum ad prædia, & bona mobilia, quæ erant sub clauibus mariti, non poterat tunc dici insistere. Possem aliter ẽt respõdere, sed non instõ, quia hoc loco nõ potest dici facta traditio a marito, qui semper possedit.

RESPONSVM III.

Quæ maritus a prima uxore oneroso in solutum dationis titulo assequutus est, filiis primi matrimonij seruare non tenetur. Si quid tamen ex pretio rei remissum sit id illis secundum Diuorum Theophi. & Valentini constitutionem seruandum respondi. nam in solutum dationem, quę pro non debito facta est, Vlp putat commendatitiam.

SVMMARIVM.

1 *Donatio remuneratoria, non est proprie.*

2 *Donatio ob causam, & donatio remuneratoria, quatenus excedit causam vel merita, dicitur simplex donatio.*

Respon. interpreta.

Duo sunt, quæ suadent, φ Henricus de Pane cauallaceñ. nõ fuerit obligatus conseruare filiis primi matrimonii ea, quæ habuit a Magdalena Fassatina prima vxore. Primo, quia quicquid habuit titulo in solutum dationis, recepit pro impensis factis in conseruanda & defendenda hẽditate ipsius Magdalenæ a litibus & processibus, quibus erat inuoluta. Nec. n. tenetur maritus conseruare filiis primi matrimonii, quæ oneroso titu. excepit, sed ea duntaxat, quæ ex causa lucratiua sibi tradita fuerunt l. fœminæ, l. gñaliter. C. de secun. nup. & satis de se patet quia uxor defuncta, quæ in solutum dedit bona, de quib. agitur Henrico eius marito, pretium ipsorum recepit, & pñr creditur ipsam, siue eius hẽdes, ipsa bona in solutum data, adhuc penes se hřẽ. nam quantum ad hoc, quod fictè dicatur rem hřẽ, q̃ pretium hẽt, uera est conclo, quod pretium succedit loco rei ẽt in particularibus, fm glo. in l. si quis pro eo, in prin. ff. de fideiuſ. & no. Bal. in l. cogi. C. de peti. hæred. Scđo, quia dispõ d. l. fœminæ, & d. l. generaliter, quæ loquitur in don. legatis, & iostõne, non vr̃ extendenda ad dona. factam in recompensationem meritorum, cum donatio † remuneratoria non sit proprie donatio. l.
1 si quis pro uxore. §. 1. ff. de don. int. vir. & uxo, & l. si pater, §. 1. ff. de don. Hinc est, quod dispositio l. si unq̃, & l. fi. C. de reuocã. don non hẽt locum in don. remuneratoria, fm Alb. & Ang. ibi, ubi scripsi late, q. 14. & traditur per Jas. in l. ex hoc iure ff. de iusti. & int. Præmissis non obstãtib. arbitror, quod in solutum data præcipua esse debeant filiis primi matrimonii, quatenus in solutum datio excedit cãm impensarum, pro quib. fcã fuit, per tex. in d. l. fœminæ, & d. l. gñaliter qa in excessu dr̃ proprie donatio l. si sponsus, §. circa. ff. de don int. vir. & uxo. Hinc est, qđ in solutũ datio quatenus reper. ẽ fcã, p nõ debito, reuocaĩ pp supuenięntiã filiorũ, sicut uera donatio fm Cyn Bald. & alios scriter, in l. 1. C. de pac. & ita tenet ẽt Bald. in d. l. si nunq̃ ubi scripsi, q. 31. Nec refert, quod a ɔ̃hẽtib. denominetur in solutũ datio, quia non simulata verba ɔtrah.[illegible] sed effectus inspiciendus est l. si insulã, ff. de præscr. verb. l. si olei, C. lo. tradit per Barto. in l. 2. ff. si cer. pet. & p Bal. in l. 3. C. cõmo. Hinc ẽt ɔcludunt Ang. & Imo.
2 in l. Aquilius Regulus, ff. de don. φ donatio † ob cãm & donatio remuneratoria, quatenus excedit cãm vel merita, dr̃ simplex donatio, & sic iura loquentia de simplici & pura donatione, habent locum in quocunque ɔ̃ctu, quatenus excedit cãm ɔ̃ctus, & idẽ tenet Bald. in auth. ex testõ, C. de colla. & in auc. vñ si parẽs, C. de inoffi. test. & Cor. consi. 45. licèt in hoc. col. 2. li. 4. Nõ ẽt ob. dũ dr̃, qđ hmõi donatio fcã fuit pp benemerita. quia seruitia maritalia, de qb. in themate, non merẽtur remunerationẽ. l. filia. C. de pa. poi. & tradit p Bar. & Mod. in l. si donatione, C. de colla. & p And. Sicu. inter ɔ̃s. Cur. seni ɔ̃s 67. sapienter optimus. pt ẽt rñderi, quod assertio meritorũ facta inter coniuges, qbus est Iterdicta donatio. nõ pbat merita, nisi aliter pbent l. q testiũ, ff. de pba. & firmat Bar in l. si fortè, ff. de cast. pec. & late tradiẽ p Alex. in d. l. si donatione, sup quo non facio magnã vim, stãte iurõ uxoris donantis, per ea quę dixi supra in nono responso.

RESPONSVM IIII.

Maiores nostri honestũ amorẽ solis animis existimantes, ne concordia pñio ɔciliari videreẽ, inter vi. & vxo. donationes irritas esse voluerunt, sed inter antiquos modernosq; legum interpretes non parua exorta est altercatio, an iurm non vi, dolo, metuve præstitum donationi vires tribuat. Pleriq. existimant iurm uti ɔtra bonos mores, seruandum non esse. Alii cõtra, cum non vergat in detrimentum salutis æternæ. Et horũ sanè snĩa crebrior est, & mihi verior visa fuit, nam cũ moribus apud veteres receptum sit, ne inter coniuges donationes valeant, ɔ̃rius recentiũ moribus donationes recipi posse constat. Ergo admittendæ quoque sunt, si iurisiurandi religione firmentur, quo argumenti gñe ẽt Bar. & Bal. vsi sunt frequenter.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter virum & vxorẽ, est contra bonos mores, ideo prohibita.*

2 *Actus vbi est nullus fauore publico, nunquam firmatur iuramento, & num 9.*

3 *Donatio inter virum & vxorem, an iuramento firmetur.*

4 *Alienatio rei dotalis de iure non valet, iuramento tamen firmatur.*

5 *Alienatio & donatio facta per minorem, sine debitis solemnitatib. non valet iurata tamen valet.*

6 *Pactum legis commissoriæ in pignorib. reprobatur propter improbitatẽ creditorum, iuratum tamen tenet.*

7 *Pactum de non faciendo, non valet, iuratum tamen tenet.*

8 *Donatio inter patrem & filium, non valet, iurata tamen valet.*

Respon. interpreta.

Vulgatissima est pñs dubitatio, an iurm validet, & cõfirmet donationem factam & iuratam inter vir. & vxo. de iure prohibitam. In quo pũcto legimus Bar. cõtra morem & stabilitatem ingenium sui variasse, nã in l. 1. ff. de don. inter vir. & vxo. tenuit partem negatiuam, qđ donatio iurõ nõ roboretur. Et istam partẽ sequũtur Bal. & Card. in c. cũ contingat. de iureiu. idẽ ɔsuluit Bal. consi. 29 casus, lib. 1, & consi. 398. super eo. lib. 1. vbi tenet non firmari iurõ, & si firmaretur, iurm esse ab epõ relaxandũ, & ẽt vr̃ voluisse idem Bal. consi. 294. donatio causa mortis, lib. 4. ubi cõcludit, φ præmortuo donatario euanescit donatio inter vir. & vx. q̃uis iurata. Idẽ vult Dy. & post eum Bal. in l. si quis inquilinos. §. fin. ff. de le. 1. & in l. cum mulier. C. de don. ante nup. Sal. & Fulg. in d. l. 1. idẽ firmat Card. in cle. 1. §. fi. in 5. q de iureiu. Subdit tñ, φ nõ dẽt donator ppria temeritate absq; iuri relaxatione ɔtrauenire, idem tenet Cyn. in l. 1. ad fi. C. de sac. san. eccl. Ang. in l. si qs p eo ff. de fideiuſ. Et visus est amplecti Io. And. in addi. Spec. sup. rub. de do. post diuor. testi. & Soc. consi. 65 Circa primã q. col. 6. lib. 1. allegat ẽt Laud. & Henri. Boic. ita tenere, & consi. seq. ubi alleg. Ludo. Ponta in rub. de iureiu. in 1. conclu. & Anto. de Canario in dispu. in c. maritus debitis inuolutus, & secundum istam opi. cõsuluerunt Io. de Pap. d. Ray. de Forliuio, d. Ray. de Mõte, quos adducit Cępo. in aut. statim alleganda, & pro ista opi. latissime ɔsuluit Cur. consi. 66. sapienter optimus, col. 2. & plurib. seque. Pro hac snĩa adducunt, q̃ plura fundamẽta. Primo, donatio in-
1 ter vir. & vxo. phibeẽ, q a ɔtra bonos † mores. l. 1. & 3 ff. de don. inter vir. & uxo. ergo non dẽt firmari iurõ, qđ pstitũ ɔtra bonos mores nõ obligat, c. non est obligatoriũ, de reg. iu. in 6. Secundò, donatio inter vir. & uxo. phibeẽ, ne amoris uehementia inuicẽ bonis spoliẽtur, d. l. 1. sed eo corrupto amore, quo inducunẽ ad donãdũ, iducerenẽ ẽt ad iurãdũ, arg. l. doli. §. diuersum, ff. de noua. ergo iurm vr̃ indiscretum, & ɔ̃r nõ dẽt esse obligatoriũ. cum iurm dẽat habere tres comites, veritatem, iudiciũ & iustitiam, c. si. § quod autem, 22 q. 4. Tertio prohibetur hęc donatio, ne concordia pretio inter coniuges conciliari uideatur, l. 3. ff eo. & ne ditior pauperior fieret, & sic detur occasio diuortiis in euentum, quod alter alteri donare recusaret, & ne auferatur ab eis studium educandi liberos, & sic ratione peccati euitandi etiam prohibetur, ergo iuramento non debet conualidari, ne vigore iuramẽti resultet peccatum, c. inter cæteras,

25.q.4 est.n.tale iuramentum contra tria bone matrimonii. vi
delicet prolem,quia resistit educationi.Item contra sacramen-
tum,quia propter indignationem contractam ex denegata do
natione contrahitur diuortium.Item contra fidem,quia pp di-
scordiam coniux despicitur,& alter diligitur secundum Bald.in
d.l.cum multæ . Quarto maritus & uxor sunt socij diuinæ hu-
manæque domus.C.de cri.expil.hęre.l.aduersus,& duo in carne
vna,2.r.ad Corinth 6.ergo iniustum videtur vt coniuges hēant
aliquid , q̄ inter eos commune non sit,& hac ratione prohibi-
tam fuisse donationem inter vir.& vxo. refert Plutarchus,di er
go iuramento non corroborari, quia iuramentum , cui iustitia
contradicit,seruandum non est,d.§.quod autem.Quintò,vbi a-
2 ctus est † nullus fauore publico,nunquam firmatur,iuramēto,
c.si diligenti,de fo.compe. Sed in matrimonio,& liberorum e-
ducatione versatur publica utilitas,& l.1. ff.sol.mat. quib.cou-
trariatur donatio inter vir.& vxo.vt patet ex præmissis,ergo iu-
ramento non conualidabitur. Sexto,facit quod decidit Bart.in
l.cum quis decedens.§ Titia.ff.de le.3.vbi vult,q̄ confessio dotis
receptæ facta a marito constante matrimonio (quia sapit uim
donationis,cum illam non receperit)non firmetur iuramento.
& ante eum idem tenet Pet.& Cy.in l.1. ad fi.C.de sacrosan.Fel.
in c.si cautio,col.19 de fid.instr. Premissis non attentis ample-
☞ ctor contrariam sententiam quæ *communiter* tenetur,q̄ donatio
3 † inter vir.& vxo.iuramento firmetur,& in primis istam opi.te
net Bar.in l.si quis pro eo,ad fi.ff de fideius.alle.Guliel.de Cun.
in d.l.1.& in l.sed & si possessori,§.item si iuratero,ff.de iureiu.
Vbi etiam Alb.de Ros.idem comprobat.Sequitur etiam Bar.in
l.Seius & Augerius in fi.ff.ad leg Fal.& ibi Nic.de Neap.& Ale.
attestantur se pro ista parte sępius consuluisse.idem tenet Pau.
de Cast.& Ias.in l.pacta,quę contra.C.de pac.Imo.& Moder.in
d.l.si quis inquilinos,§.fi.Ang.in l.pe.§.mulier.ff.sol.mat. Pan.
& Imo.in c.cum contingat,de iurei.Raph.Cum.in d.l.si quis pro
eo,Corse in repet.rub.de iurei.priuilegio 25 Bal.sibi contrarius,
in l.2.col.49.ff de iureiur.Cępo.cau.112. Io.de Ligna.in cle.Ro
mani,de iurei.Pan.in c.fi.de don.inter vir.& vxo.& pro ista opi.
consoluerunt Fed.Senis consi.140.punctus quæstionis.Pan.con
si.95.factum sic proponitur,lib.2 Lud.Ro.consi 44. ex sup.nar
rato.Pau.de Cast.consi.190.cum tempore contractus,vol.1.Ale.
consi.8.visis & consideratis,li.2.& consi. 57.viso instrumento
donationis,col.pe.eo.li.Corn.consi.118.li.1.& 153.li.2.Pap.cons.
204.in causa nobilis Margaritæ.col.fi.ubi allegat Henri. Boic.in
repeti.aut.sacramenta puberum,C.si aduer. vendi,& istam opi.
dicunt communem Lud.Ro.Alex.Pau.& Gui.consiliis præal
legatis.Pan.in d.c.fin.Dec.consi.202.col.1.& 2.& istam partem
credo esse ueriorem ex infrascriptis rationibus.Primò,quia iu-
ramentum semper seruandum est, nisi uergat in dispendium
salutis ęternæ.c.quemadmodum,c. si uero,de iureiur. sed in ca-
su nostro maritus donans si uiueret obseruando donationem ,
non peccaret, ergo non debuit posse contrauenire . Secundò,
4 quia alienatio rei dotalis de iure † non ualet,toto tit.ff. de fun.
do.firmatur tamen iuramento,c.cum contingat,de iureiu.ergo
etiam firmatur donatio inter uir.& uxo. Tertiò, quia alienatio,
5 & † donatio facta per minorem sine debitis solemnitatibus nō
valet,l.magis puto,§.non passim,ff.de reb.eo.& tamen infirma
tur iuramento,authen.sacramenta puberum,C.si aduer.uendit.
6 Quartò,pactum legis commissoriæ † in pignoribus reprobatur
propter improbitatē creditorum.C.de pac.pig.l.1. & 2. tamen
iuramento validatur,ca.significante,de pig. Quintò,pactum de
7 non succedendo † non valet,l.pactum,q̄ dotali,C.de colla.& ta
men iuramento corroboratur,c.quamuis,de pac.lib.6 Sextò fa
8 cit, quia donatio † inter patrem & filium non ualet,l.donatio-
nes,quas parentes,C.de don.inter uir.& uxo. & tamen iuramen
to confirmatur,secundum Bal.in leg.fi.ad fi.C.de vsuc. pro do.
☞ Ale.& *communiter* Doc.in l.si donatione,C.de coll.& in l.frater
& fratre,ff.de cond.indeb.ergo dicamus etiam donationes in-
ter vir.& vxo.iuramento conualidari,cum istæ donationes inter
patrem & filium,& inter vir.& vxo. æquiparentur,d.l.donatio-
nes,quia cōsuetudine induci potest,q̄ donatio inter vir. & vxo.
valeat,& sit obseruanda.Nam consuetudine & morib.vtēnum
reprobatur,l.1.in prin.ff.de don. inter vir. vxor.ergo contraria
consuetudine potest concedi,l.de quib.ff.de legi. vt etiam in si-

mili dicunt Bal.& Ale.in l.morib.ff.de vulg & pupil.si consue
tudine validari potest,ergo & pacto iurato,arguendo de consue
tudine ad pactum iuratum,vt arguit Bar.in l fi.col.3.C.de pact.
Bal.in repe.l.1.C. de sacros.eccl.& clarior,ac verior videbitur ista
opi.si contraria fundamenta tollantur.non igitur ob. prima ra
tio,q̄ iuramentum contra bonos mores non sit obligatorium,
quia verum si sit contra bonos mores naturales,ſęcus si contra
bonos mores ciuiles vt patet ex fundamentis adductis sup. pro
communi opi.ita dicunt Bal.Pau.de Cast.& Ias.in d.l pacta,quę
contra.& regula,non est obligatorium,procedit quando obser
uatio iuramenti,q̄ prætenditur esse contra bonos mores, indu
ceret peccatum,secus si obseruatio iuramenti nullum habeat in
se peccatum,s̄m Ale.in d.cons.157.col.fi.Non ob.secūda ratio,
q̄ eadem ratione propter vehementiam amoris pręsumatur in
rasse,quę pręsumitur donasse,quia ratio amoris non est illa,qua
prohibetur donatio,imò regulariter donationes procedunt ab
amore.l.nec adiecit.ff.pro soc.sed alię fuerunt rationes & cau-
sę prohibitionis Prima causa fuit , ne inuicem bonis spoliaren-
tur,sed ista ratio non impedit , q̄ iuramentum non conualidet
donationem:nam eadē ratione prohibetur alienatio fundi do-
talis,ne mulier dotata depauperetur,doteque priuata non inue
niat s̄m maritum,aut a primo deseratur,& tamen iuramentum
conualidat alienationem,d.c.cum contingat Secunda cā,ne ma
trimonia fiant venalia,seu ne detur occasio diuortij.respōdeo,
q̄ hodie cessat ista ratio,quia hodie diuortia sunt prohibita . c.
gaudeamus,de diuor.c.ex publico,de conuers. coniug.ec̄ simi-
libus.Tertia cā ne tollatur studium educandi liberos,ista etiam
non habet tollere efficaciam iuramenti ;quia ista causa non est
causa propinqua,sed remota,quæ dr̄ occasio,vt notatur in c.so
litę.de maio. & obe.& occasiones,seu causæ remotę non impe
diunt virtutes iuramenti,s̄m gl.fi.in c.quamuis,de pac.li.6. & in
c.si vero.de iurei. Quarta causa,quia iniustum videtur, vt coniu-
ges aliquid habeant.q̄ inter se commune non sit, est euidenter
falsa,quia vxor in bonis mariti,& etiam maritus in bonis vxo-
ris,nullum ius habet,l.maritus,C.de proc.in tantum,q̄ vxor nō
potest facere eleemosinam de bonis mariti,nec econtra vir,per
Bar in l.i.ff re.amo. & licèt Plutarchus eam rationem adducat ,
non tamen sequitur,q̄ Iurisconsultus aut aliquis Iurista ipsam appro
bauerit,minus vè retulerit. Non ob.quinta ratio,q̄ actus prohi-
9 bitus fauore publico non roboretur † iuramento,d.c.si diligen
ti.quia verum,quando prohibetur fauore publicæ vtilitatis prin
cipaliter,vt in d.c.si diligenti,secus si prohibetur principaliter fa
uore priuatæ vtilitatis,& secundario fauore publicę vtilitatis,vt
in prohibitione alienationis fundi dotalis,d.c.cum contingat.&
ita in prohibitione donationis inter vir.& vxo. quę principali-
ter prohibetur fauore ipsorum coniugum,ne inuicem spoliēt,
fiatque diuortium.secundario, vt per matrimonia concordātia
repleatur ciuitas liberis hominib.l.1.ff.sol.matr. Secundo respō
deo, q̄ verum est,si ratio prohibitionis habeat fauore publico
perpetuam causam prohibitionis , secus si non habeat perpe-
tuam causam,tunc roboratur iuramento , secundum Pan. in d.
cons.95.sed causa prohibitionis non est perpetua,quia valet do
natio inter vir.& vxo.morte confirmata,& in plurib.alijs casib.
& per Cępol. in alleg.cautel.u a. ergo &c. Non obstat decisio
Bar.in d §.Titia,quia respondent Imo.in d.c. cum contingat,in
ro.membro.Rom.in d.cons.44 Fel.in d.c.si cautio,col.19.quod
decisio Bar.procedit in iuramento assertorio super facto de prę
terito,nos loquimur in iuramento promissorio super facto de
futuro. Ratio diuersitatis est,quia iuramentum assertorium su-
per facto de præterito,q̄ est falsum,vt quando maritus confite-
tur eum iuramento habuisse dotem quam non recepit,dicitur
interpositum super ficta confessione,quæ ficta & simulata con
fessio non roboratur iuramento secundum gl. in l. emptione,
C.plus va.quod agi,quam quod simul.sed quando interponitur
iuramentum super vera donatione de præsenti, vel de futuro ,
bene validatur,quia cessat simulatio , & quando fit super actu
de pręterito falso arguitur fraus facta legi , secus quando super
vera donatione iuramentum interponitur possem latius insiste
re,sed ista sufficiant attento,quod ista opin.quod donatio firma
tur iuramento est communis & in practica, & theorica iam ca
nonizata.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO,

IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Infortiatum absolutissima Responsa.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & castigata incipiunt fęliciter.

¶ De libe. & posth. hęred. insti. vel exhęredan. & ad Trebell.

RESPONSVM I.

TEstamentum Iacobi Martini vitio prçteritionis nepotũ præmortuo patre nõ institutorum, vel vt oportet, non exhęredatorum, de nullitate argui posse vr, quia non sufficit hos nepotes sub casuali conditione institutos esse, nisi in defectũ conditionis exhæredentur. Verum ijs minime obstantib. testamentum iure optimo defendi posse respondi, idq; Galli Aquilij exẽplo, qui hac lege nepotes instituendos docuit, Si filius meus me viuo morietur, nepotes hæredes sunto, ne eorum præteritione testamentum irritum fiat, cur ergo irritandum, si nepotes instituti sint, si pater eorum nõ viueret, nec hæc proprie conditio dici potest, eum ad tempus præsens referatur, tum ẽt quia viuo testatore fuerit resoluta, cumq; etiam, quia in ltĩa instituti legantur, de qua omnis conditio reijcitur, cuius ratione pure instituti creduntur ¶ Nullo etiam iure prætetiti dici possunt, eo quia sex testamentarij ac necessarij testes deponant non audiuisse testatorem hos substituisse nepotes, si eorum nõ viueret pater: quia licet communis sit, cum tres quatuorve testes instrumento repugnant, credendum non esse instrumento, maxime quia solẽt Notarij vti verbis, In pręsentia mei Notarij & testium infrascriptorum, attestatur ergo Notarius ipsos testes audiuisse & intellexisse, alioquin non congrue præsentes dici possunt, si non audierunt. Quia huiusmodi testes non sunt omni exceptione maiores, nec tales, quib. nulla possit opponi exceptio, prout requirit, vt instrumentum reprobari possit, nam secundum ea, quę proponuntur, leguntur varij, periuri, & infames, alijsq; plurib. de causis fides eis nulla accommodari potest. ¶ Quęstionis insuper est, an instrumentum in uno capitulo falsum, in cæteris falsum habeatur, quod verum esse de iure respondi verum cum in proposita specie testes capitulum reprobantes in cęteris instrumentũ prob. ẽt, ideo respondi veritatem per falsum non tolli. ¶ Nouissime q̃ritur, admissa substitutionis falsitate, & per cõs quod ij nepotes fuerint prçteriti, ac testamentum irritum, an uirtute clausulæ codicillaris ij nepotes portionem hæreditatis ab intestato eis obuenientem scriptis hęredib. restituere teneantur? quod & verũ ẽt de iure respondi, ius nempe hmõi clausulæ est, vt venientes ab intestato grauati credãtur adimplere uoluntatem defuncti, & maxime ij nepotes, qui tã nati pręteriti fuere. quid si testator post natiuitatẽ posthumorũ ignorantes pręteritorum tãto superuixerit tpe, ut mutare testm̃ potuerit, & non mutauerit, codicillarem clausulã tunc operari dixi, cum testator in eadẽ uoluntate decessisse velle uideatur. Hinc q̃ritur, an dicti nepotes duas possint detrahere quartas, legitimam. s. & Trebellianicã, & in hmõi proposita specie detractioni tantum legitimæ locum esse respondi, cum dicti nepotes pure grauati sint, quo casu unica tantũ quarta, tam de iure, quàm de consuetudine locum habet.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum vitio præteritionis nepotum eorum patre præmortuo non institutorum, nec exhęredatorum, an argui possit de nullitate.*

2 *Filij vel nepotes, qui in locum defunctorum filiorum successerunt sub conditione casuali instituti, & in defectum conditionis non exhęredati, an præteriti dicantur? & ibi uide consilium Galli.*

L. si pater, C. de insti. & subst. & l. 1. §. item sciendum, ff. de suis, & leg. procedunt in nepote tenente primum locum.

3 *Filij vel nepotes instituti, si pater eorum non viueret, non censentur instituti sub conditione casuali, cum huiusmodi conditio ad tempus præsens referatur per rerum naturam. & ibi vide, quod dato quod esset casualis, sustineretur tamen testamentum, ex quo viuente testatore fuit purificata.*

4 *Præteritione nepotum ita demum annullatur testamentũ, si filius eorum pater prędecesserit.*

Expressio eorum, quę tacitè insunt, nihil solet operari.

5 *Testamentum vitio pręteritionis nepotum, vti sub casuali institutorum conditione, nullum argui non potest: quia fuerunt in legitima instituti, de qua reijcitur omnis conditio.*

6 *Testib. sex testamentarijs deponentibus se non audiuisse testatorem substituisse nepotes, si eorum pater non viueret, an magis credatur quam testamento. & ibi uide, quando instrumento, vel testibus sit standum.*

7 *Testis necessarius discrepans ab instrumento facit vacillare instrumentũ.*

8 *Notarius dicens in præsentia mei Notarij, & testium infrascriptorum, attestatur ipsos testes intellexisse, nec testes rectè præsentes dici possunt, qui non audiunt.*

9 *Testes omni exceptione maiores esse oportet, ut per eos instrumentum reprobari possit. & nu. 9.*

10 *Testes deponentes contraria, periurij ac infamia notantur.*

11 *Testium depositioni prima, an sit standum, non obstantibus periurio, & infamia incursis, & an prima vel secunda depositioni testium sit standum. vide nu. 12. & nu. 13.*

14 *Testibus deponentibus contraria, standum est in eo dicto, in quo continentur verisimiliora.*

15 *Exceptio qualibet leuissima repellit testes instrumento aduersantes.*

16 *Instrumentum in uno capitulo reprobatum, an in reliquis reprobatum credatur & nu. 17.*

Falsitatis præsumptio cessat, ubi de ueritate constat: nam ueritas nũquam tollitur per falsum.

18 *Clausula codicillaris, an operetur testamentum irritum præteritione nepotum sustinere ab intestato?*

Clausula codicillaris natura, & proprius effectus est, ut uenientes ab intestato censeantur grauati adimplere uoluntatem defuncti, & sic restituere scriptis hæredibus.

19 *Clausula codicillaris concepta per uerba de futuro iuncto infinitiuo, quod extensiuum est etiam ad tempus futurum, suam operatur effectũ, etiam si posthumi fuerint ignoranter præteriti.*

Testator non mutando testamentum, uidetur uelle decedere in eadem voluntate.

20 *Nepotes pręteriti, & uirtute clausulæ codicillaris grauati per fideicommissum restituere eorum portionem, an duas quartas detrahere possint.*

21 *Grauati purè fideicommissu unam tantum detrahunt quartam.*

22 *Quartę duæ detrahuntur de fideicommisso sub conditione relicto, de quo diuerso tempore detrahuntur.*

Respon Interpreta.

EX themate Proposito plura resultant dubia. primum est, an testamentum Iacobi Martini vitio prætcritionis nepotum, qui præmortuo patre erant instituendi, vel ut oportet, exhæredandi, l. posthumorum, ff. de iniusto rupto, irri. testa. & Instit. de ex-
1 hære. lib. §. posthumorum, argui possit de † nullitate. Et istud dubium habet duo capita. primum est, an ideo pręteriti dicantur, quia ab auo fuerunt instituti sub conditione, si Bertrandus
2 eorum pater non viueret, quę est casualis, & sub qua † casuali conditione non possunt filij, neque nepotes, qui in locum defunctorum filiorum successerunt institui, nisi in defectum conditionis exhęredentur, l. si pater. C. de inst. & subst. l. 1. §. idẽ erit dicendum, ff. de suis & legi. quę iura licèt loquantur in filio, tamen etiam procedunt in nepote, qui tenet primum locum, secundum glo. Bar. & alios *communiter* in l. suus quoque, & in l. sed & si, §. nepotes, ff. de hęr. instit. cum ergo nepotes non fuerint in defectum conditionis casualis exhæredati, consequitur ut ex hoc capite testamentum sit nullum, Instit. de exhęr. lib. in princ. Sed hoc non obstante, respondeo testm̃ optimo iure defendi, quia Gallus Aquilius eodẽ modo nepotes instituendos docuit, ne si premortuus esset filius nepotũ preteritione te[illegible]
sit, l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth [illegible]
hoc mõ instituuntur si filius me[illegible]
sunto, prout Gallus eãtat, idem [illegible]
isto, in quo nepotes instituti fu[illegible]
quæ non potest dici conditi[illegible]
sit per naturam an esse pa[illegible]
cer. pet. & instit. de ver. [illegible]
3 tes non dicuntur insti[illegible]
quod forent instituti [illegible]
rificata fuit viuo [illegible]

4 & Alex.& Ias.in d.l.pater,p tex.in l.posthumus, versi.idem &
circa,ff.de iniu.rup.vel alter,& tertio rñdetur,q̃ pteritione† ne
potũ ita demũ annullat testm̃ si filius eorum prius prædecesserit,
d.l.posthumorũ.Si ergo instituantur nepotes sub ꝯdõne, si eo
rũ pr̃ nõ viuat,tales nepotes dñr instituti sub ꝯdõne,quã tacite
inuenit ad summouẽdam nullitatem testamenti,ergo expressa
nõ uitiabit nullõnẽ.l.si ventre,& l.cũ q dã, §.1.ff.de acq.hær.& d.
l.Gallus,in prin.facit vulgata regula,q̃ est,q̃ exp̃ssio eorũ,q̃ taci
te insunt nihil solet operari,l.nõ recte.C.de fideiuss.l.3.ff.de le.
1.Sed posito,q̃ nepotes forent instituti sub condõne casuali,nõ
5 iõ testm̃ uitio præteritionis eẽt† nullũ, q̃ fuerunt instituti in
lrĩma,de qua reijcitur oĩs ꝯ lõ,l.oimodo,& l.qm̃.C.de inoffic.
testa.& sic respectu legitimæ dñr pure instituti,& sic nõ habe
bat locũ dispõ d.l.si pr̃,fm Bar.& cõiter scrib. ibi.& licet istud
reuocari possit in dubium, tñ a cõi non puto discedẽdum hoc
casu,quo nepotes fuerũt instituti in sola legitima. Secũdum ca
put est,an nepotes dicant̃ ea rõne prima pteriti , q̃ sex testes te-
stamentarij deponãt nõ audiuisse q̃ testator substituerit nepo-
tes,si pr̃ eorũ nõ viueret?Pro resolutione huius capitis plura ue
ra ueniũt examinanda.Primũ, an magis credẽdum sit instrõ &
Notario,pro quo stat unius testis dictũ, q̃ sex testib.q deponũt
nõ audiuisse,q̃ nepotes fuerint in legatum substituti .Secundũ
posito,q̃ testibus asserentibus non audiuisse fieri hanc substõ-
nẽ,magis credendũ foret? An testm̃ adeo vitietur,q̃ in reliquis
nulla sit danda fides instrõ? Tertium, posito q̃ testm̃ sit nullum
vitio pteritionis,an nepotes pteriti teneãtur restituere hr̃ditatẽ
scriptis hr̃dibus virtute clausulæ codicillaris?Circa primũ,vide-
6 retur prima facie dd̃m standũ esse testibus , & non instrõ,quia
quoties vnus ex testibus necessarijs discrepat ab instrõ, facit in
strm̃ vacillare,l.1.§.si quis neget,ff.quẽad.test.aper.l.optimã,C.
de ꝯh.& commit.stip.c.cũ Ioãnes heremita, & ibi no.de fid.in
str.c.tertio loco.ubi gl.de proba.c.tam literis,de test.licet sint,
qui velint standum instrõ,qñ unus solus testis ꝯdicit instrõ, tñ
qñ tres,aut quatuor ꝯdicũt,indifferenter oẽs ꝯcludũt instrõ nõ
esse credendum id ergo in casu nostro,in quo sex dissentiũt in
instrumento in ea parte,qua legitur, nepotes fuisse filios sub-
stitutos in legitima.& ita decidit Sal.in l.in exercẽdis, ad fin.C.
de fid.instr.ubi format q.in filia dicente se præteritam, quia ni-
hil iure institõnis fuerit sibi relictum,quamq̃ Notarius scripserit
sibi legata centum iure instõnis,& respondet filia se fuisse præ-
teritam,quia per testes instrumentarios probatur,q̃ testator nũ
quam protulit illa verba iure instõnis.& si dicatur, q̃ testes di-
centes se non audiuisse,directo non ꝯdicunt,cum potuerit testa
tor substituisse nepotes,& tñ testes nõ audiuerint. Rñdetur,q̃
7 Notarius dũ dicit,in præsentia mei† Notarij, & testiũ infrascri-
ptorum,attestatur ipsos testes audiuisse & intellexisse substõnẽ
nepotum,quia non dñr testes pñtes,qui non audiunt,ut in ter
minis decidit Bar.in l.diẽ proferre,§.corã, per illũ tex.ff.de arbi.
Ang.in trac.malef.in uerbo, falsario.Pau.de Castr.consi.304.
ad plenã. Ale.cõs.43.uisis & ponderatis,col.3.li.4.Fel.in proœ.
Grego.col.6.& in c.cũ cãm.col.7.& seq.de testibus.Sed præmis
8 sis nõ obstãtibus ꝯtrũ rñdẽdũ puto,qa† ad hoc ut per testes re
probetur instrm̃,oportet,ut sint omni exceptione maiores,&
tales, quib.nulla possit opponi exceptio,fm Pau.Imo.& alios
cõiter in d.c.cũ Ioãnes,p tex.in d.l.optimã, & idem firmat Sal.in
d.l.in exercendis,& Imo. in d.§.si quis neget.Sed isti testes non
9 sunt omni exceptione maiores,qa sunt uarij,† periuri,& infa-
mes,nã in cã Notarij,q testm̃ sumpsit, examinati disposuerunt
omnia ꝯtẽta in ipso testõ uera esse, & rñdẽdo ad quartum arti-
culũ fatent̃ substõnẽ nepotũ in legitima factã & publicatã fuis
se,licet in eorũ reuelationibus, & in cã nepotũ prius deposuis-
sent non audiuisse:vñ cũ uaria,& ꝯtria deponant, constat eos nõ
10 esse integros testes,l.qui falsa,uel uaria.ff.de test.l.eos.ff.de fal.
& quia pp ꝯrietatẽ incursi sunt piuriũ,& ꝯñr† infamiã,ut tradit
11 Dec.consi.189.Lætatus sum.col.7.Nec ob.si dicatur,q̃ nõ ob-
stante periurio & infamia stãdum sit primæ† depõnis,ut tradit
Inno.in c.pterea,de testib.cog.sequuntur Card. Pan.& alij in
c.cũ in tua,de testib.p tex.in c.sicut nobis,eo.tit.ubi Aret.idem
cõcludit,quia respondetur multis modis.primo dici põt,q̃ Bar.
in d.l.eos,uelit neutri esse credẽdũ,& sequit̃ d. Ant.de But.in d.
c.cũ in tua.& Pet.de Ancb.in cle.1.de testi.& Bal. in l. fi.col.2.
12 C.de re iud.Sed qa snĩa Inno.cõiter tenetur, ut testat̃ Dec.in d.
consi.189.Rñdetur scdõ,q̃ standũ est primæ† depõni factæ cũ
iurõ,secus si prima depõ non fuerit iurata , quia tunc standum
est potius secũdæ iuratæ,quàm primæ non iuratæ , fm Bald.in
d.l.fi.& Fel.in d.c.cũ in tua.Bal.& Pan.in c.literas,per illũ text.
de p̃sump.& in c.cũ p tuas,de pbatio Soc.consi.253. In cã.colu.
2.li.2.In cã autem pñti reuelationes horum sex testium factæ
prius in foro pænitentiali nõ fuerunt iuratæ,sed depõnes in cau-
sa notarij factæ postea fuerunt cum iuramento , ideo illis stan-
13 dum. Vel tertio rñdetur,stãdũ esse hoc loco scdæ† depõni factæ
in cã Notarij,qa continet ea,quæ sunt uerisimiliora:nam testa-
tor dubitabat de uita Bernardi filij, ut patet ex institutione eiu-
sdem, in qua testator eum instituit si uiu it,nã monosyllaba,si
dubõnẽ importat & incertitudinem, etiam si adijciatur verbo
pñtis,vel præteriti tpis,d.l.cum ad pñs,ff.si cert.per.& l.i.& l.de
monstratio,ff.de cõdi.& dem. vñ cũ dubitaret de vita filij,veri-
simile est,q̃ in aliquo instituerit nepotes ex filio,ne præteritio
ne nepotũ inutiliter testaretur,cum quilibet p̃sumatur uelle face-
re testm̃ validũ,nec credatur elegisse viã,per q̃ possit sua uolũ-
tas subuerti.l.4.ff.de testa. mil. vbi autẽ testes deponunt vnum
14 in vno iudicio,& aliud in alio,standum est dicto † continenti
verisimiliora, d.c.literas,de præsump.Soc.in d.consi.253.Dec.
consi.175.col 7.& d.consi.189.col.7. Rñdetur,q̃ vbi alias stan-
dũ esset primæ depõni,non pcederet hoc casu,quo agitur de re
probatione instrumenti , ad quam reprobationem faciendam
requiruntur testes,quib.nulla possit impingi macula,vt s̃. dixi.
Testib. enim qui in diuersis instantijs diuersa & ꝯtria deposue-
runt, põt impingi macula variationis, & ꝯrietatis.& periurij &
infamiæ,ergo &c.& ita firmat d.Alex.consi.143.Visis & ponde
15 ratis,col.5.lib.4.vbi dicit,q̃ omnis leuissima † exceptio repellit
hos testes,qui instrõ aduersantur. & q̃ hmõi exceptio ꝯrieta-
tis operetur,patet, quia etiam vbi non agitur de reprobatione
alicuius instrumenti , attamen vbi primum dictum est secundo
ꝯrium,adeo debilitat̃ q̃ eius vigore non põt deferri iurm̃ in sup-
plementum,fm d.Card.in c.veniens.de testi. Pan. & Fel.in d.c.
cum in tua.& ita seipsum declarat Inno. in d.c.præterea. Circa
fm posito q̃ credendum esset reuelationibus prius factis. & an
16 ex ijs corruat † fides instrumenti in reliquis ? & videtur q̃ sic,
quia instrm̃ in vno falsum, in totum creditur falsum, maximè
qñ vitio Notarij reperitur falsum,fm Inno.Pan.& alios in cap.
☞ fraternitatis, de hæret. Bart. & alios *communiter* in l. si ex falsis,
C.de transac.per tex.in l.si quis ex argentarijs,§.1.& ibi no.ff.de
eden.& in l.si aliquid,C.de suscept.& archa.lib.x.verum hoc nõ
obstante,intrepidè rñdendum puto,testm̃ in reliquis non vitia-
17 ri, † ex depositionibus ipsorum testium , qui super falso capit.
substitutionis deposuerunt , & qui ad impugnandum testm̃ fue-
runt producti , constat reliqua in testõ disposita vera esse ; vbi
aũt constat de veritate, cessat præsumptio falsitatis cap.veritate
manifesta,8.dist.c.nuper,de biga.l.iubemus, C de testam.& di-
xit Bald 405.Quõ est,si instrm̃,lib.4.q̃ iõ instrm̃ falsum in vno,
censeatur falsum in relinquis,quia veritas non põt haberi ex re
probo instrõ.& ideo q̃ non reprobauit opprimitur,c.si ad scri-
pturas,9 dist.l.1.§.cũ ad ꝯsi,in sui rõne,ff de verb.ob.sed si aliũ
de constat de veritate,illi standum est , qa veritas nunq̃ tollitur
per falsum.& ideo si per testes deponentes super falsitate vnius
capituli sepatati ab alijs,constet reliqua capitula vera esse,tunc
non vitiatur instrm̃ in capitulis non reprobatis, vt in casu nr̃o,
ita in terminis ꝯsuluit idem Bal.consi.228.In quodã instrõ,lib.
2.& idem si arguens instrm̃ de falso in vno capitulo non inficia
tur alia capitula,vt etiam contingit in casu isto,fm Sal. Alex.&
Ias.in d.l.si ex falsis. Bald.in l.iubemus, C.de testa. & Imo.in l.2.
§.si quis simpliciter,ff.de verb.obl.& Fel.in d.c.fraternitatis,sic
intelligentes loqui glo. in l.2.C.de fal. Vnde p̃supposita,sed nõ
admissa, falsitate substõnis nepotũ , & ꝯñr concesso q̃ fuerint
pteriti , & sic ptertione nepotum testm̃ irritum sit, videndum
18 est an vigore clausulæ † codicillaris teneantur ipsi nepotes por-
tionem hr̃ditatis,quæ ab intestato sibi obuenit,restituere hære-
dib.scriptis. & pculdubio rñdendum est, q̃ sic, quia ea est natu-
ra,& proprius effectus huius clausulæ,vt venientes ab intestato
censeantur grauati adimplere voluntatẽ defuncti,& sic restitue
re hereditatem scriptis hr̃dib. iure codicillorum & fideicom-
missi,l.ex testõ,& ibi no.C.de fideicom.l.generaliter,§.ex testa-
mento,ff.de fideicom.liber.l.si quis eum testm̃ nullum,& l.ab
intestato,ff de iure codicil.quod indubitanter verum est in casu
p̃senti , in quo scienter fuissent pteriti nepotes iam nati , vt fir-
mat Bart.quem oẽs indifferenter sequuntur,in l.1.in 5.q.de iur.
cod.& in auth.ex cã,vbi d.Alex.C.de lib.pręt.& idem Alex.ꝯsi.
26.circa primum,col.3.lib.1.& consi.123.col.pen.& fi.eo.lib.
☞ Quinimo *cõis* Docto.sententia est.q̃ clausula codicillaris con-
cepta per verba de futuro,vt in casu nostro,in quo clã fuit cõ-
19 cepta per verbum, † potuerit , innixo verbo infinitiuo valere,
quod est extensiuum , etiam ad tempus futurum , fm Barto. in
proprijs terminis in l.si ita,col.pen.ff.de auro.& argen.leg. de-
beat operari hunc effectum, etiam quando posthumi fuerunt
ignoranter pteriti, q̃ videantur grauati venientes ab intestato
per fideicommissum restituere hæreditatẽ scriptis hæredib. fm
d.Alex.qui omnes authoritates & rationes citauit in d. auth. ex
cã,& in d.consi.183.& consi.142.Circa primam lib. 2. & consi.
30.Ponderatis,lib 3. Old.consi.149. super prima. Pau.de Cast.
consi.168.Ad primum,in 1.parte.Lud.Rom.consi.122 Circa id.
Corn.consi.255.Antequàm aggrediar,lib 3.& licet glo.Bart.&
plerique alij hoc vltimo casu, qñ pteritio fuit ignoranter facta,
velint hanc clãm nihil operari (quia nondum erant concepti,
nec nati posthumi,quorum snĩam defensant in repet. l. si vnq̃,
C.de reuoc.dona.in xxi.q.) tamen eam limitant, vt non proce-
dat, qñ testator post natiuitatem posthumorũ ignoranter præ-
teritorum tanto tpe superuixit, q̃ potuisset mutare testm̃ si vo-
luisset:

fuisset; nam hoc casu clausula debet suum effectum operari, quia habita notitia posthumorum præteritorum, & non mutando testamentum, videtur velle testator decedere cum eadem voluntate, arg. l. tractabatur, ff. de testa. mili. & l. athletę. §. dat remissionem, ff. de excu. tu. & ita firmat Pau. de Cast. in l. 1. C. de posthu. hered. instit. & in d. consi. 168. & Alex. in d. consi. 30. & Corn. in d. consi. 225. & in Auth. ex ca. in vlt. char. & si hoc casu, quo posthumi fuerunt ignoranter præteriti, sustinetur effectus clausulæ codicillaris pp superuenientem scientiam ipsorum posthumorum, quanto magis defendendus est effectus huius clausulæ in casu nostro, in quo ipsi nepotes erant iam nati & cogniti ipsi testatori tpe testamenti. Concludo itaque, vt in primo & secundo dubio dilucidatum extitit. Et vbi fuissent præteriti, nihilominus sustineri debere testm̃ in vim codicillorum pp clausulam codicillarem, vt ex præmissis liquidissimè constat. Sed adhuc restat vna difficultas resoluenda, posito q̃ nepotes dicantur pręteriti, & pp clausulam codicillarem grauati per fideicommissum restituere eorum portionem scriptis hæredibus; An
20 ipsi nepotes † potuerunt deducere duas quartas, legitimam, s. & Trebellianicam. vr q̃ sic, per tex. in c. Raynutius, & in c. Raynaldus, de testa. ubi vr casus expressus. Sed prædictis iuribus & alijs, quæ adduci possent, non obstantibus, in ꝯnum est ipsa veritas, videlicet q̃ non possint deducere nisi solam legitimam, quia isti nepotes fuerunt & sunt pp hanc clausulam, si non va-
21 let iure testamenti, & c. purè grauati restituere, quo † casu vnica tantum quarta de fideic. puto detrahi potest, ſm glo. Card Pan. & alios *communiter* in d. c. Raynutius. glo. Bart. & Legistæ in l. Papinianus, §. meminisse. ff. de inoffi. testam. Bart. & Ang. in l. q̃ C. ad leg. Falc. Non obstat tex. prealle. in d. c. Raynutius, & in c. Raynaldus, quia procedunt in fideicommissis relictis
22 † sub conditione, de quib. diuerso tempore detrahuntur duæ quartę, videlicet legitima tpe mortis testatoris, & Trebellianica tpe euenientis conditionis, secus in fideicommissis purè relictis, de quibus eodem tpe non pñt duę deduci quartę. & ista est cōis snīa ſm d. Alex. consi. 5. lib. 3. Old. consi. 158. Factum tale est. & consi. 205. Prima dubiō. & latissimè comprobat d. Ia. in l. filium quem habentem, col. 5. ff. fam. ercis. vbi etiam dicit, q̃ ista cōis snīa est etiam de consuet. approbata, & idem dicit d. Fabia. de Giochis in auth. nouissima, q. 24. C. de inoffi. testam. & Dec. consi. 55. col. 5. vertant igitur dicti nepotes se in quam partem velint, omni casu, siue ex testamento, siue ab intestato, nequeunt obtinere nisi solam legitimam, ut patet ex præmissis quę potuissem ex alijs quam plurimis ampliare; sed melius pauca putaui idoneè effundere, quam multis inutilibus legentium mentes grauare, l. secunda, C. de uete. iur. enuc.

RESPONSVM II.

ANdræas Baiuli infirmus, dubitans mori, suum condidit testamentum, in quo hæredem sibi instituit Collinum eius filium, & uentrem uxoris si prægnas fuerit, si masculum unum seu plures pepererit. Si uero filiam unam, uel plures pepererit, cuilibet dictarum filiarum nasciturarum legauit florenos centum, in quibus eas dotauit, & quas iure particularitas tacitas esse uoluit, uxor uero tunc temporis prægnas non erat, sed longo tempore post reconualescentiam eadem uxor duas successiuè peperit filias. Quæstionis est, an istud testamentum sit nullum ratione præteritionis, quasi testator uentrem uxoris instituens, senserit, si tunc pręgnans fuerit, cum ex inseparato conualuerit; An uero de quocunque & quandocunque nascituro intellexerit, argumento posthumum instituentis, qui de omni posthumo sensisse iudicatur, idque maxime ex illis uerbis si prægnans fuerit apparet, quæ & in præteritum, & in futurum accipi possunt, ergo eam recipi etiam interpretationem, ex qua testm̃ sustineretur, licet plures inopinati partus apparuerint, de quibus uerisimiliter testator disposuisset, si de eis cogitasset. Verum cum testator non se diutius uiuere cogitaret, uerba si pręgnas fuerit, ex uerisimili mente testatoris ad præsens tp̃s restricta respondi, nullo etiam iure inficiari potest, filias quibus legati titulo relictum est pręteritas non esse, cum nonut decuit institutę neque ut oportuit exhęredatę fuerint. Quare ſm ea, quę proponuntur hmõi testamentum nullum esse rñdi, licet per clausulam codicillarem per uerbum, potest, conceptam, quod est extensiuum in futurum, quia uerbo infinitiuo iungitur, in uim codicillorum defendi possit.

Quæstionis insuper est, an hęc filia pręterita è fideicommisso duas possit detrahere quartas legitimam scilicet, & Trebellianicam. Breuiter respondi, posthumum post testamentum natum præteritum, & ex ui clausulæ codicillaris grauatum, duas posse detrahere quartas alias si posthumus pręteritus tpe testamenti natus sit cum a principio testamentum sit nullum, & ex communi sententia huiusmodi posthumus purè grauatus credatur, solam legitimam detrahere potest.

S V M M A R I V M.

1 *An testator instituens uentrem uxoris, si prægnans fuerit, censeatur quoscunque, & quocunque tempore posthumos nascituros instituisse? uide n. 2. & 3.*

4 *Præteritus ille dicitur, qui non est institutus, nec ut oportet exhæredatus.*

5 *Legitima relinquenda est filio titulo honorabili institutionis, alias testamentum est nullum etiam de iure canonico ex magis communi sententia. & uide nu 8 & nu 12.*

6 *Testamentum, in quo leguntur legati floreni centum filiabus nullum est ratione præteritionis.*

7 *Notarij imperitia uoluntati testatoris obesse non debet.*

9 *An uerbum, relinquo, additum certæ rei importet legatum? an institutionem? etiam quando est relictum pro legitima.*

10 *Actus in dubio potius interpretatur ut ualeat, quam pereat.*

11 *Verbum lego, licet ex l. xij tab. olim commune fuerit tam ad legata, quam ad institutiones, nunc tamen ad institutiones nullo iure accommodatur.*

13 *An filiæ præteritæ virtute clausulæ codicillaris teneantur filio instituto hæreditatem per fideicommissum restituere?*

14 *Verbum, potest, iunctum infinitiuo, est extensiuum etiam in futurum.*

15 *An clausula codicillaris concepta per uerba habentia tractum in futurũ, suum sortiatur effectum.*

16 *An filia præterita per clausulam codicillarem grauata, è fideicommisso duas possit detrahere quartas.*

Respon. Interpret.

ANdræas Baiuli infirmus, dubitans mori, suum condidit testm̃, in quo hædem sibi instituit Collinum eius filium, & ventrẽ vxoris, si prægnans fuerit, si masculum vnum, seu plures pepererit. si vero filiam unam vel plures pepererit, tunc eundem Collinum eius filium instituit hæredem, & cuilibet dictarum filiarũ nasciturarum legauit florenos centum, in quibus eas dotauit, & tacitas esse voluit iure particulantatis. ¶ Tunc vxor prægnãs non erat, sed longo tempore post reconualescentiam eadem vxor successiue duas peperit filias, dubitatur, an istud testamentum sit nullum ratione præteritionis, quasi testator instituẽdo ventrem uxoris, intellexerit solum si tunc pręgnans esset, & de filiis seu filiabus nascituris post mortem suam, cum existimaret se ex illa infirmitate moriturum, & non de filiabus nascituris longo interuallo post reconualescentiam.

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

¶ Videtur, q̃ testamentum non possit aliquo pacto dici nullũ
1 ratione pręteritionis, quia testator instituendo † uentrem uxoris si pręgnans fuerit, censetur instituisse quoscunque nascituros quocunque tempore, l. placet. ff. de libe. & posth. ubi si testator instituat posthumum, censetur instituisse omnẽ posthumũ nasciturum, siue ex uxore pręsenti, siue ex altera superinducta. paria. n. sunt instituere uentrem, uel posthumum, l. 3. §. nominatim, ff. de iniust. rup testa. qui tex. fortius probat, q̃ paria sunt dicere, uenter hęres esto, uel dicere, quicunque mihi nascetur: sed ista uniuersalis institutio, quicunque, omnes comprehendit, ergo & istam, uenter hęres esto. ¶ Secundo facit, quia illa uerba, si pręgnans fuerit, demonstrant q̃ testator non erat certus, q̃ uxor eẽt pręgnans, illa enim monosyllaba, si, incertitudinem designat, l. Titio. ff. quando dies leg. l. cum ad pręsens, ff. si cer. pet. sed quando testator ignorat uentrem pręgnantem, videtur intelligere de quocunque nascituro, secus si sciret, quia uidetur se referre ad eum, qui est in uentre, secundum Pau de Castr. & Raph. in d. l. placet. & probatur in l. si quis ita, §. si posthumis, ff de testam. tute. ¶ Tertio facit, quia illa uerba si pręgnans fuerit, possunt uerificari in pręterito, & in futuro, ergo debent intelligi prout casus occurret. l. 3. in princ. ff. de adimen. lega. l. hæc conditio, § fin. ff. de condi. & demon. & sic cum casus euenerit de futuro, ita interpretanda sunt. ¶ Quarto, quia illa interpretatio est facienda, per quam testamentum sustinetur secundum gl. in l. Gallus, §. quid si quis. ff. de liber. & posth. interest enim reipublicæ testamenta sustineri, l. vel negare, ff. quem admo. testa aperian. facit, quia l. quoties, la secunda, ff. de reb. dub. cum vulga. ¶ Quinto facit, quia testator cogitauit de uno saltem partu: licet ergo pter spem plures postea partus intercesserint, non debet testm̃ uitiari, quia si testator considerasset, uerisimiliter idẽ disposuisset, l. Titius, §. Lucius, ff. de liber. & posthu. ¶ Sexto facit, quia si testator instituit posthumum, qui ex uxore sua nascetur, & contingat duos nasci, uterque censetur institutus fauore testamenti sustinendi, secundum Fed. de Senis cons 48. testator instituit. & Ang. consi. 301. Factum tale. & in terminis ita quęstionem nostram decidit Io. An. in addi. Spe. in rub. de testa. Ang. consi. 51. incip. Simon Notarius. sequuntur Ale. & Mod. in d. l. placet. & reperio Bal. consi. 128. ad intelligẽtiam, in primo lib. decidere qõnem hoc modo, aut testator di-
2 xit, si prægnãs est, † & tunc testm̃ sit nullum, quia cogitauit de eo, qui erat, uel esse credebatur in uentre, secus si dixit, si prægnans esset, quia intelligitur quandocunque, argum. l. fin. C. de posthu.

posthu.hæred.institué.& d.l. placet.& ita etiã consuluit Baro.
consil.6. Vbi Christus,in primo dub.volu. 3.¶ Præmissis non
obstantibus,secundum ea quæ proponũtur, contrarium vr de
iure verius,qa in facto ꝓsupponitur,ꝙ iste testator existimabat
ea infirmitate illa potius decedere, quã euadere, quo casu ſm
eõem Doctorum sententiam,illa verba,si ꝓgnans esset,†intel-
liguntur de præsenti,& ad futurum nullatenus pñt adaptari, cũ
mens testatoris esset amplius non posse viuere,& pñr nõ pos-
se amplius vxorem impregnare,ſm Ang.in allega.consil.51.Si
mon Notarius quem sequitur Pau.de Ca.consi.409.in 2.parte
Casus iste,ad finem. sequuntur Alex.& Mod. in d.l.placet. &
bene probatur in l.fina.C.de posthu.hęr.institu. iunctis iis,quæ
scribunt Doct.ibi,& in l.commodissime,ff.de lib.& posth.pro
concordia illarum legum dicunt,ꝙ in d.l.fina.testator putabat
se moriturum.ideo dixit, qui mihi intra 10. menses nascetur.
ideo intelliguntur de posthumo, qui tunc erat in uentre, siue
in vita,siue post mortem,& per ista soluuntur omnia ꝯ͂na,quia
procedunt quando testator non credebat mori ex illa infirmi-
tate.¶ Sed quia dura videri posset ista interpretatio iudici timo
ratæ conscientiæ, ideo alia ratione probo istud testamentum
fore nullum ratione præteritionis, etiam ꝙ testator cogitasset
de quibuscunque filiabus nascituris post testamentum. Et ad
4 hoc comprobandum præmitto,ꝙ ille dicitur† preteritus, qui
non est institutus,nec vt oportet,exhæredatus, licet ei aliquid
legatum fuerit,l.inter cætera, ff. de libe.& posthu.l.ua 16.§ qui
5 rogatus,ff.ad Trebel.Hinc dicimus,ꝙ legitima†debet relinqui
filio honorabili titulo institutionis, alias testamentum est nul-
lum,§.aliud quoque capitulum, in Auth. vt cum de appel.co-
6 gno.Hoc sic pręmisso,dico huiusmodi†testamentum nullum,
quia filiæ fœminæ nasciturę fuerunt præteritæ, i.non exhære-
datæ,nec aliquid titulo institutionis sibi relictum.& ꝙ ita sit pa
tet per inspectionem testamẽti,per quam probatur optime ne
gatiua coarctata ad scripturam testamenti,l.Titiæ textores, &
ibi not.maxime per Mod.ff.de leg.1.Non ob.si dicatur, ꝙ fuit
institutus venter,quia verum si nasceretur masculus,si vero na-
scerentur fœminæ,testator tunc legauit cuilibet florenos 100.
& cum hęc verba satis clara sint, ideo non est aliter hęsitandũ,
l.ille,aut ille,§.cum in uerbis,ff.de lega.3. illa enim dictio,si ue
ro,disiungit sensum,& uerba,vt per Barto.in l.si quis ita,ff.de
au.& argẽ. leg. & est inchoatiua alterius orationis, & diuersi-
ficatiua pręcedentis,l.precibus.§.si vero.C.de impub.cum sim.
Non obst.si dicatur, quòd illa verba, iure particularitatis, ad
saluandum testm̃ debent exponi, i.iure instõnis, ne imperitia
7 †Notarij obsit voluntati testatoris,vt in simili dicit Bald in l.si
cum ante,C.de don.ante nup.ibi decidit, ꝙ si Notarius dicat,ꝙ
pater iure restitutionis reliquit,saluatur testm̃, & dẽr intelligi,
iure restõnis, i. instõnis, quia verbum restitutionis facilè trahi-
tur ad directum, vbi intentio testatoris non repugnat l. quę-
rebatur,ff. de mili. test. Item ibi non apparet, quod magis titu-
lo institutionis, quam legati reliquerit. Item propter conso-
nantiam dictionum, ibi satis constabat de imperitia Notarij.
Ideo isto casu non debet nocere voluntati testatorum,secus in
casu nostro,vbi apparet de voluntate testatoris, ꝙ titulo legati
reliquit illa 100. quo casu nulla fit impropriatio ad sustinen-
dum testamentum, postquam apparet de sua intentione, ſm
Bald.in l.quoties,ad fi.ver.si autem testator, C.de hæred. instit.
Et illa verba.iure particularitatis,nullo pacto admittunt istam
impropriationem idest, iure institutionis, unde testamentum
hoc modo sustineri non potest. Hinc est, ꝙ si testator diceret,
relinquo filiæ 100. pro sua benedictione, testamentum erit
nullum tanquam filia fuerit pręterita;& illa verba, pro sua be-
nedictione, non admittunt hanc expositionem,i.pro sua insti-
tutione,ſm Imo.in l his uerbis,ff.de hære.instit. Phil.de Peru.in
c.si pater,de test.in 6 Alex. in l.nam quod, §. non omnis, ff. ad
Treb.& in consi.statim allegando.Ias.in auth.nouissima, C.de
inoffi.testa.col.8. Non obst.si dicatur,ꝙ per illa verba,iure parti
cularitatis,apparet,saltem ꝙ testator voluit legare illa 100. pro
parte sua,quo casu si testator reliquit filię pro parte sua, intelli-
gitur reliquisse pro sua legitima,ſm Bart.in l. peto, in princ. ff.
de leg. 2.etiam tunc substinetur testamentum,quia iure institu-
tionis censetur uoluisse relinquere,ſm Bart. Bald. Fulg. & Pau.
de Cast.in auth.vnde si parens,C.de inoffi.testam. Bart. in l.fi.
ff.de pec.leg.sequitur Bart.consi.151. incip. Marsilius. & consi.
seq.Pau.de Cast.consi.149.in 1.parte.Ro.in d. §. non omnis, &
Car.in c.Raynutius,de testa.Bald.& Pau.in l.humanitatis,C.de
impub. vbi in specie dicunt, ꝙ si pro parte sua testator aliquid
relinquat,ualet testm̃. & subintelligitur iure institutionis, licet
nõ addiderit testator ista uerba,in quibus eum instituo. & idem
uoluit Cor.consi.298.ante omnia.col. 3. in 1. lib. & istam dicit
esse *communem* Dec.in d. l. humanitatis, quia ista opinio non
est uera,& posito ꝙ sit uera,nihil facit in proposito. In primis
ꝯ͂trium tenuit Petrus de Eugubio inter consilia Bar. ꝯ͂si 153.quã
uis maximi Doctores.& ꝯ͂trium consuluit Alex.consi.70.incip.
uiso consilio, in 2.lib. & ꝯ͂trium tenent Io. And. & Io.de Imo.

& And. Sicu.in d. c. Raynutius.Iason in d. aut.nouissima. Phil.
de Perusio in d.c. si pater,col.21.Mathe.in suis notab.Alex.in
d.l.humanitatis, & in §.non omnes, Salyc.in d.l. quoties.Soc.
consil. 76. viso testamento, in 3.parte. Et ista sine dubio est ve-
8 rior, quia pro forma requiritur, ꝙ titulo † institutionis relin-
quatur.d.§.aliud,& quia *communis* est sententia, ꝙ verbum re-
9 linquo, † additum certę rei, importat legatum, non institu-
tionem,l.cogi.§.& generaliter,ff.ad Treb. non obstat respon-
sio Decii dicentis,ꝙ ista communis opin.fallit, quando est reli-
ctum pro legitima, quia ista fallentia aliquo iure non proba-
tur,& expresse contrarium probat tex.in dict.§.aliud,in ver.vel
alium quemcunque modum. Et posito, ꝙ contraria opinio
esset verior, tamen nihil ad casum nostrum, quia procedit,
quando aliquid fuit relictum filiæ pro sua legitima, per ver-
bum, relinquo: secus si per verbum,lego.ratio diuersitatis est,
quia quando datur aliquid in testamento per verbum, relin-
quo, tunc potest intelligi dupliciter, vel iure institutionis, vel
iure legati; ideo in dubio fit interpretatio,vt datum intelliga-
10 tur iure institutionis, vt actus † potius valeat, quam pereat, l.
quoties.ff.de reg.iur.& quia necessitas nos vrget ita interpreta-
ri,& hoc modo verificatur ratio Bart.in dicto consil.151. secus
quando per verbum, lego, quia tunc apparet de voluntate, ꝙ
testator voluit relinquere iure legati, ideo cessat interpretatio,
vt in simili dicit Bart.in l.centurio, columna quarta,ff. de vulg.
& pupilla. faciendo propter hoc differentiam inter verba dire-
cta ciuilia, & directa non ciuilia, & istud præcise est,quod vo-
luit Bald.in d.l.quoties, ad fidem, dum dicit,ꝙ si iure legati ali-
quid relinquatur,tunc testamentum est nullum,quia licet olim
11 secundum legem duodecim tabularum, verbum † lego, esset
commune, l. verbis legis, ff de verbo. signifi.tamen hodie di-
stincta sunt ista nomina, vt patet in titu. de hæred. institu. &
in titu. de leg. alias si contrarium diceremus, sequeretur ꝙ di-
spositio dicti §. aliud quoque capitulum, esset ludibriosa, nec
in rerum natura vnquam posset verificari, quod non est dicen-
dum. Non obstat,si dicatur,ꝙ nos sumus in terris ecclesiæ,vbi
debet seruari ius canonicum, secundum quod *communis* opi-
nio est,ꝙ sufficiat relinquere legitimam quocunque relicti titu-
lo, vt dicit Alexan. in dicta l. inter cætera, ff. de libe.& post-
hum.qui Alexand. malè dicit,quia magis communis est, ꝙ de
12 iure † canonico debeat relinqui honorabili titulo institutio-
nis, secundum Iasonem in dicta authent. nouissima, Barba.in
dicto cap.Raynutius. Philip. de Perusio in dicta ca. si pater.co-
lum.16.& sequenti.vbi auctoritates& rationes refert,quas bre-
uitatis cã omitto,quia illa opin.ꝙ ẽt idem sit de iure canonico,
ꝙ est de iure ciuili,obseruatur vbique,& est verissima, cum nõ
reperiatur ꝯ͂trium decisum de iure canonico,ca.1.de nou. oper.
13 nunc.Stantibus præmissis,videndum nunc est,an stante † clau-
sula codicillari in forma, de qua fit mentio in dicto testamen-
to,teneantur filiæ præteritæ restituere hæreditatem fideicom-
missum filio instituto. ¶ Secundo posito ꝙ sic, an possint de-
trahere de earum portionibus legitimam & Trebellianicam.
Circa primum videtur dicendum,ꝙ in casu nostro clausula co-
dicillaris nihil operatur, quia *communis* est sententia, ꝙ quando
clausula codicillaris est formata per tempus pñs tantum: puta,
si non valet iure testamenti, &c.tunc rupto testõ ex natiuitate
posthumi non sustinetur etiam vt codicillus, ſm Bart. in l. 1.ff.
de iure codici.quia cum semel a principio valuerit,defecit con
ditio illa, si non valet. Contrarium credo verius in casu oc-
currenti duplici consideratione. Primo quia clausula codicilla-
ris est concepta cum uerbo,põt,iuncto infinitiuo. dicitur enim
in testõ, ꝙ testator voluit valere & iure testamenti, & iure co-
dicillorum,& omni meliori modo, quo valere potest,quo ca-
14 su verbum, † põt, iunctum infinitiuo est extensiuum etiam in
futurum ſm Bart.in l. si ita, col. pen. ff.de auro, & argen. leg.
¶ Secundo, quia testator superuixit per tantum tempus post
natiuitatem filiorum ꝙ potuit mutare testamentũ. unde bene
colligitur, ꝙ uoluit ualere saltem in uim codicillorum ſm
Pau.de Cast.cõsi.168 inci.Ad primum,in 1.parte, & consi.seq.
per l.athletæ, §.dat remissionẽ,ff. de excu.tuto. Alexan. consil.
30. Ponderatis his,in 3.vol.Corn.consi.195.In hac,col.pen.lib.
1.& consi.215.Antequam aggrediar,col.pen.in 3.lib. Præterea,
ut ibi dicit Alex.magis *communis* opinio est, ꝙ indistinctè clau-
15 sula † codicillaria concepta per uerba habentia tractum in futu-
rum operetur effectũ suum.& idem firmat Alex.& Ias.per pña
in d.auth.ex cã,C.de lib.ꝑter.& in uariis consiliis,quę referre nõ
expedit. Bart.in d.consi.6.in 2.dubio.¶ Vltimo uidendum est,an
hæc filia ꝑterita possit deducere de fideicommisso ltimam, &
Trebellianicam. Et ꝓculdubio cum censeat purè grauata,vt cõ
cludendũ, ſm *eõem* Doctorũ sñiam, ꝙ solum ltimam ualeat
deducere,ſm Bartol.in l.Papinianus,§.meminisse,ff. de inoffi.
testa.& in specie dicit, ꝙ qñ testm̃ est nullũ pp defectũ testium
uel alia rõne, puta defectum ꝑteritionis filiarũ, tunc virtute clæ
codicillaris uenientes ab intestato censentur rogati restituere
statim, ideo detrahunt unam tm̃ quartam, allegat not. in auth.

ex eã, C. de lib. ꝑter. q̃ loquūt qñ testm̃ est nullũ vitio preteritio
nis, & ꝙ grauatus restituere statim, nõ possit duas quartas de-
trahere, firmant Canonistę in d. ca. Raynutius. & in ca. Raynal-
dus de testa. Bar. & Legistę in l. quamquam. C. ad leg. Fal. & la-
tissimè Faber in repe. aut. nouissima, in 24. q. in antep. char. C. de
inoff. test. dicéor ita vbique seruari de consuetudine, & in casu p̃-
teritionis tenet Alex. consi. 26. Circa primum, col. fi. vol. 1. Barba.
consi. 20. Factum sic se habet, Bald. consi. 36. Proponitur. in 3.
parte. Bal. consi. 391 Factum tale est, ea. parte. ¶ Cõtrariũ, quod
9 imo posthumus ꝑteritus, † grauatus pp clam codicillarẽ possit
detrahere duas quartas, tenet Pau. de Cast. in d. aut. ex cã, colum.
pe. ver. sed nũc quęrit, & Ias. col. antepe. ver. tertia quęstio glos.
est. & Pau. de Cast. in d. §. meminisse. Ang. cons. 99. Pet. de Vrbe.
Faber in d. aut. nouissima. vbi dicit, ꝙ ita consuluerũt Frã. Tig.
Bar. Bal. ad contraria rñdet, ꝙ loquuntur in ꝑteritione filij nati
tempore testamenti, quia tunc à principio testamentũ est nul-
lum, & sic pure grauatus censetur, secus si fuit præteritus filius
nasciturus, quia tunc valuit a principio testamentum, & cense-
tur preteritus grauatus sub conditione, si testamentum non va
lebit, quę est proprie conditio, cum sit de futuro, vt notatur in
l. cum ad pñs. ff. si cer. pet. Et ista vltima opinio videtur ample-
ctenda, attento quod fuit opinio aliquorũ, ꝙ indistincte filius
detrahat duas quartas, siue pure, siue sub conditione grauetur,
quam firmat Io. And. in d. cap. Raynutius. licet communis sit
in contrarium, vt s̃. dixi. intelligamus igitur opinionẽ Io. Andr.
procedere in omni grauato sub conditione saltem de futuro.
Attento etiam, ꝙ fuerunt plures alij, qui tenuerunt, ꝙ clausula
codicillaris non operetur effectum vllum, quando testm̃ ẽ nul
lum vitio preteritionis, prout tenuit gl. in d. aut. ex cã, fm̃ quam
consuluit Bal. cons. 387. Quædam domina, in 5. parte vbi dicit,
quod licet Doctores quamplures teneant contrariũ, tñ in tan-
to discrimine bonum est adhęrere opi. gl. licet ergo velimus te
nere ꝯ gl. vt tenent communiter Doctores, tñ dicendũ est, ꝙ di-
cta clausula restringatur, vt minus operetur quam sit possibile,
argumen. nota in l. serui vestri, C. de noxali. & ista opinio pla-
cet, quia per eam reducuntur opiniones in puncto isto difficili
ad concordiam. Laus Deo.

¶ Ita iuris esse censeo ego Io. Fran. de Ripa ex nobilib. de San-
cto Nazario, I. V. D. & iura ciuilia interpretans in florentissi-
ma Auenionensi Academia, in cuius fidem subscripsi & subsi-
gnaui, saluo iudicio saniori.

De hęred. insti. & de libe. & posthu.

RESPONSVM I.

TEstatrix Honoratum nepotem hæredem insti-
tuit, eiq; Carolũ his verbis substituit et
si contingat hęredem siue liberis ex suo corpore legi
time ꝓcreatis, aut alias sine illis, q suorum appellatione
eidẽ in futurũ succedere quõdolibet potsẽt, ab hoc seculo mi-
grare: tũc & eo casu eidẽ, & suis sic decedẽtib. d. Carolũ substi
tuit. Quęstionis ẽ, an cõsobrinus hæres institutus a nepote hęre
de sine liberis legitimis defuncto deficere faciat conditionem
fideicommissi. Dubitationem augent illa verba, qui suorum ap
pellatione, &c. idest an is cõsobrinus suis commode annume-
rari possit, & maxime cum huiusmodi dictio suus, de iure plu-
res recipiat interpretationes, verum quia a verborum proprie-
tate, nisi mens disponentis repugnet, nullatenus recedendũ est,
& ex verbis testatricis manifeste appareat eam non tantum de
agnato successore cogitasse, vt ex illis verbis aut & quomodoli
bet in futurum succedere possent, recte ponderatis, nisi cauille
mur, manifeste patet: quare respondemus ex institutione hęre-
dis de dicto consobrino ab eodem nepote facta fideicommis-
sum de iure expirasse.

SVMMARIVM.

1 An consobrinus, hæres institutus a nepote hęrede defuncto sine liberis, præferatur substituto ipsi nepoti sine liberis decedenti.
2 Edictum de testamentis, an prohibitorium sit.
3 Suus quinque modis in iure accipitur, & ibi vide declarationem.
4 Argumentum a partibus remotis licite a iure admittitur.
5 Alternatiua, aut, debet alternare diuersa.
6 Suorum successorum appellatione non tantum descendentes, agnati, transuersales, sed etiam cognati comprehenduntur.
7 Dictio, quomodolibet, adeo vniuersalis est, quod omnia ea, quæ sub ea cõplecti possunt, comprehensa uideantur.
8 Suorum hæredum appellatione ij tantum ueniunt, qui a lege ciuili inter suos hęredes connumerantur.
9 Agnationis & cognationis differentia de iure nouissimo sublata est, & uide nu. 10.
11 Verba testamenti ambigua, ab alijs clarioribus verbis interpretationem accipiunt, & uide nu. 15.
12 Non honoratus, grauari non potest.
13 Mulier consilio Galli non astringitur, cum filios in potestate non habeat.
14 Omnis oratio, quæ varijs modis accipi potest, eam recipie interpretationẽ, quæ uitio caret.
16 Declaratum debet interpretari, & sensum recipere an declarante, & non econtra.
17 Dictio, seu, declaratiuè accipitur.
18 Verba geminata mentem testantium adeo indicant, ut interpretationem contrariam non admittant.
19 Verba generalia restringuntur, ne negatoria dispositio intelligatur.
20 Verba in fauorem instituti adiecta, in eius fauorẽ latissime sũt ĩterpret.
21 Ea interpretatio in dubio sumenda est, ex qua perplexitas euitatur, ac actuum nullitas reijcitur.
22 Pluriũ verborũ impropriatio nõ admittitur, licet vnius sæpe recipiatur.

Respon. Interpreta.

TEstatrix Honoratum nepotem suum hęredem
instituit, eique substituit Carolum ijs
uerbis: & casu quo cõtigeret hęredẽ sine liberis ex suo
corpore legitime procreatis, aut alias sine illis, qui suo
rum appellatione eidem in futurum succedere quomodolibet
possent, ab hoc seculo migrare: tunc & eo casu contingente, et
dem, & suis sic decedentibus, substituit Carolum, &c. Quęritur,
1 an † consobrinus hęs institutus a nepote hęrede defuncto si-
ne liberis faciat deficere conditionem fideicommissi, tanquam
sit de illis, qui suorum appellatione possunt eidem nepoti suc-
cedere? Constat consobrinum esse in quarto gradu de iure ciui
li, §. quarto autem gradu. Institu. de gradibus, & cessante linea
ascendentium, non extantibusque transuersalib. proximiori-
bus, hęreditatem ad eum deferri sublata dĩa agnationis, & co-
gnationis, aut. cessante, & aut. post fratres, & in corpore vnde
sumitur, C. de legitimis hęredibus, & ideo constat eum esse de
illis, qui possunt succedere ab intestato, & ex testamento, cũ
2 † edictum de testamentis nõ sit prohibitorium, idest ꝙ omnis
habet factionem testamenti actiue, & passiue, & sic omnis po-
test hęres institui, qui non reperitur prohibitus, l. filiusfamil. ff.
de testamen. Sed quia non omnis, qui potest succedere, legitur
positus in conditione, sed ij tantum, qui pñt succedere, vt sui, id-
circo hęsitatur, an ꝯsobrinus hoc loco dici possit de illis, qui ap
pellatione suorum continentur, & qui vt sui succedere pñt?
3 ¶ Pro cuius hęsitationis resolutione pręmitto, ꝙ † quinq; mo-
dis potest dici suus. Primo dicitur suus, qui sit de liberis in po-
testate parẽtis, & primum locum teneat, & dr̃ suus, quia dome-
sticus, & quasi dñr est ẽt patre viuente, Insti. de hęd. qual. & dif
feren. §. sui, in prin. & ff. de lib. & posthu. l. in suis. Secundo dicĩ
suus hęs omnis, qui a lege ciuili, & pretoria, inter suos hęredes
numerantur, inter quos sunt omnes descendentes, ascẽdentes, &
transuersales agnati, Instit. de legi. agnat. & cognat. succes. in
prin. Nã cognati, qui a prætore solo vocãtur, inter suos hędes
non pñt dinumerari, quia pretor ꝑ aliquẽ facere directo hędẽ, §.
quos autem, Inst. de bon. pos. Tertio, oĩs dr̃ suus, qui ab intesta-
to pt̃ succedere: cęteri verò, q ex testõ tm̃ succedunt, extranei no
minantur, l. hęditas, cũ sua gl. C. de pac. conuen. in Aut. de hęd.
& fal. §. si verò oblatũ collatio. 2. l. qcũq., la 2. C de omni agro
deser. lib. 11. c. filij, ad fi. de hæret. li. 6. Quarto, oĩs hæres etiam ex
traneus ex testõ vocatus, dr̃ suus, quasi in suum ius & locũ suc-
cesserit, l. si post diem, cum gl. ff. qñ dies lega. ced. ¶ Videndũ est
ergo de quib. suis senserit testatrix, nã si senserit de lib. fm̃ pri-
mum modũ, vel de ascendentib. & transuersalibus agnatis, vt in
secundo loco dctm̃ est, certũ est condõnem esse defectã, & esse
locum fideicom. qa ꝯsobrinus nõ est de liberis, neque de agna-
tus, cũ ex fęmina, i. ex sorore coniunctus sit, Inst. de leg. agna. tu.
§. 1. Si vero sensit tã de agnatis, q̃ de cognatis, vel de oĩ hęrede,
ꝯstat cõdõnem nõ defectã eẽ, qa hic ꝯsobrinus est cognatus, d.
§. 1. & est hęs ex testõ. Ego existimo testatricẽ sensisse de suis tã
cognatis q̃ agnatis, q ab intestato huic nepoti succedere potuis
4 sent, quod probo † argumento a partib. remotis, quod est vali-
dissimum argũ, fm̃ gl. in l. qui se patris. C. vñ libe. de suis, s. libe-
ris, quorũ appel. veniũt oẽs descendentes. l. liberorum. ff. de ver.
sig. Nõ pñt intelligi hęc verba, aut alias sine illis, qui suorũ ap-
pe. eidẽ in futurũ quõlibet succedere pñt, tum quia alternatiua
(aut) posita inter liberos, & illos qui suorum ap. succedere pñt,
15 dẽt alternare diuersa, † fm̃ gl. in rub. ff. si ager, vectĩ. vel emphi.
pet. & in l. vbi pactũ, & ibi Bar. & alij no. de trans. tum quia si il-
la verba, aut alias sine liberis, vel illis, qui suorum appellatione
continentur, restringerẽtur ad liberos, quos testatrix posuit in
prima pte ꝯdõnis alternatiuę, eẽt altera pars alternatiuę, quę de
suis loquitur, frustra adiecta, ꝙ non possumus, neq; debemus di
cere. l. si qñ. ff. de leg. 1. c. si Papa, de priuil. li. 6. Nõ ẽt de suis, s. de-
scendẽtibus, & trãsuersalib. agnatis duntaxat intelligi pñt. Tum
qa testatrix loquitur de suis, q̃ pñt succedere, & sic de suis succes
6 sorib. nõ de suis, s. hędib. † suorum ãt successorũ app. nõ tm̃ de-
scendentes, & agnati trãsuersales, sed ẽt cognati ꝯprehendunt̃,
qa & ij successores dicuntur, l. stiplõ ista, in prin. vbi gl. & scrib.
ff. de ver. ob. & l. q̃dã, §. nihil. ff. de edẽ, tũ quia testatrix posuit in
ꝯdõne suos, q pñt succedere quõlibet, & sic suos, qui non tantũ
iure agnationis, sed ẽt iure cognationis pñt succedere, nam di-
7 ctio, † quõlibet, est vlis ꝯprehẽdẽs quicqd pt̃ sub ea compre-
hendi,

hendi, ſm gl. in cle. 2. in verbo, quolibet, de ſnia excom. c. indẽnitatib. circa mediũ, in verbo quolibet. i. quocunq; mõ, de elect. li. 6. l. 1 ff. de teſt. milit. l. 2. ff. de pac. dotal. cum ſimi. de quib. p Dec. conſi. 47. col. 1. uol. 1. Soc. conſ. 15. col. 9 li. 1. Cur. ſen. cõſi. 50. Vn
8 de nihil facit ad rũbum, q appel. † ſuorum hęredum, ij tantum veniant, qui a lege ciuili inter ſuos hrẽdes ↄnumerantur, in quorũ numero non ſunt cognati, quia rñdetur dupliciter, q hic nõ q̃ritur de ſuis hęredib. ſed de ſuis ſucceſſoribus, & non quæritur de ſuis ſucceſſorib. ſimpliciter, ſed de ſuis ſucceſſoribus quolibet, quo caſu non eſt dubium ẽt cognatos contineri, ut latè per Iaſ. poſt Ale. in d. §. nihil, & in l. 2. §. prætor ait, ff. de eden. & in l. cum filio, ff. de leg. 1. Sc̃do, quia hodie cognati vocãtur a iure ciuili, &
9 a conſtõne Iuſtiniana, nulla habita † dñа agnationis uel cognationis, §. ſi quis igitur. in Auth. de hæredib. ab inteſt. ergo etiam cognati hodie connumerantur inter ſuos hrẽdes, eũ ij, qui a cõ
10 ſtitutionib. Imperialib. ad hrẽditatem uocantur, inter † ſuos cõputentur, patet iurib. vulgarib. Quæ regula licet forte facta fuerit ante conſtõnem d. §. ſi quis igitur, attamen ad futuras conſtõ oes porrigitur, l. non eſt, ff. de leg. maxime cum lex antiqua procedat per viam interpretationis, interpretando quod omnis uocatus a lege, uel conſtitutione principis, inter ſuos hæredes ſit numerandus, quo fit, ut conſtitutiones futurę interpretatæ intelligendæ ſunt ſecundum leges antiquas interpretantes, vt eſt tex. in Auth. de filiis ante dotalia inſtrumẽta natis, in princ. & docet Pan. in c. fi. de reſcrip. & alibi ſępe.

Qui veritas eſt, me in uiam dirigat ueritatis.

¶ Punctus totius controuerſię conſiſtit in intellectu horum uerborum, ſi Honoratus hęres deceſſerit ſine liberis ex ſuo corpore legitime procreatis, aut alias ſine illis, qui ſuorum appel. eidẽ Honorato in futurum quomodolibet ſuccedere poſſent: utrũ illa verba, aut alias ſine illis, intelligenda ſint de deſcendentibus duntaxat? an vero etiã de tranſuerſalib. agnatis & cognatis? Si de ſolis deſcendentibus intelligantur, purificata erit conditio ſubſtitutionis fideicommiſſarię. Si enim de agnatis & cognatis, erit ipſa conditio defecta. ¶ Reſpondi ſuperioribus diebus de agnatis & cognatis, qui dicuntur ſui ſucceſſores, interpretationem faciendam tribus rationibus. Primo, quia alternatiua, aut, poſita inter duas conditiones debet alternare diuerſa. Secundo, q illa alternatiua, aut, alias ſine illis, qui ſuorum app. quolibet ſuccedere poſſet, eſſent fruſtratoria, ſi de deſcendentibus ſolis intelligatur, cum in prima parte alternatiuæ, & in prima cõdõne forent poſiti liberi, quorum app. ueniunt oẽs deſcendentes. Tertio, quia illa verba, quolibet ſuccedere poſſent, clariſſime demõſtrabant oẽs, qui ut ſui poterant ſuccedere, fuiſſe in conditione poſitos. Vnde cũ in uerbis nulla ſit ambiguitas, mihi uiſum fuit amplectendum ſenſum, quẽ uerba demonſtrant. ¶ Verum ex aduerſo intelligo alium ſenſum dari, & de ſolis deſcendentib. illa uerba, aut alias ſine illis, intelligi rationibus ſeq. Primo, quia
11 illa uerba dñr † ambigua, ergo p alia uerba teſtamenti declarãda, l. qui filiabus, in prin. ff. de leg. 1. l. ſed utrum, ff. de petitio. hęredi. dr̃ autem factam fuiſſe mentionẽ ſuorum in inſtõne, qua teſtatrix inſtituit Honoratum & ſuos, quę inſtitutio ſuorum uр̃ facta iuxta conſilium Galli, & ſic neceſſario intelligitur de liberis do. Honorati hrẽdis inſtituti, q per uulgarẽ cenſentur ſubſtituti, ne ea præteritione teſtm̃ annulletur, l. Gallus, ff. de liber. & poſthu. docent Bart. & alii in eadem l. §. ſi modo uerbum ſuoз poſitum in inſtõnib. q ipſi honorantur, intelligitur pro deſcendentibus: ita quoq; intelligendũ uр̃ uerbũ ſuorũ, poſitum in cõdõne. Quæ interpretatio ſuaderi dr̃ ex eo, q ſui in cõdõne poſiti leguntur grauati, ut probant illa uerba, & ſuis ſic decedentib. &c. Ea hoc grauamine arguitur, q teſtatrix ſenſit de ſuis, quos honorauit in inſtõne, & ſic de liberis, alioquin nullũ foret gra-
12 uamẽ, q q † nõ honoratur, grauari nõ põt, l. ab eo, C. de fideicõ. l. ſed & ſi ſic, ff. de leg. 3. Iſta conſideratio primo aſpectu admodũ ſubtilis, & arguta uр̃. ſed ſi intentius animaduertatur, apparebit falſa, & nihil concludere. ¶ In primis aduertendum eſt, quòd
13 hic agitur de teſtatrice † fœmina, in qua uр̃ ceſſare cõſilium Galli, quia non hẽt filios in põte, l. illud, § ad teſtamenta, ff. de bon. poſſ. contra tab. & eſt tex. Inſti. de eah rẽd. lib. §. mater. Sc̃do aduertendum eſt, q uerbum, ſuos, in inſtõne ponitur indeterminate
14 ut probaui in aliis allegationibus. Omnis † enim oratio, quæ uariis modis intelligi põt, in ea interpretatione ſumẽda eſt, q̃ uitio caret, l. quoties in ſtipulationib. ubi gl. declarat, ff. de uerb. obli. Tertio aduertendum eſt, q uerbum, ſuos, non ponitur in conditione ſimpliciter & indeterminatè, ſed declaratiuè, & ſpecifice, ut ſonant illa uerba, aut alias ſine illis, qui ſuorum appellatione eidem Honorato quomodolibet ſuccedere poſſunt. illud relatiuum, qui ſuorum, &c. declarat uerbum illis, ut intelligatur de ſucceſſoribus, qui ut ſui poſſunt quolibet ſuccedere, l. i. C. de ſacroſan. eccl. l. omnes populi, ff. de iuſt. & iure. Si ad iſta duo aduertatur, apparebit conſiderationem aduerſatiuam retorqueri, & contra eorum intentionem facere. Quia conceditur, q una pars teſtamenti ambigua declaretur per aliam cla-
15 ram & certam: ſed † nos dicimus q illa dicitur ambigua, quæ eſt generalis, & indeterminata, illa dicitur clara & certa, quæ reperitur declarata & determinata. Ideo ſequitur, q uerbum, ſuos poſitũ in inſtitutione (quia fuit gñaliter & indeterminate prolatum) dẽt intelligi, & declarari a uerbo, qui ſuorum appellatione quolibet pñt ſuccedere, quod ſtat declaratiue. Decla
16 ratum † enim dẽt interpretari, & ſenſum recipere a declarante, non eꝯ, l. hrẽdes palam, §. ſi quod poſt, ff. de teſta. l. aſſe toto ff. de hęre. inſti. & l. ſi quis a filio, §. 1. ff. de leg. 1. Dicamus ergo, q uerbum, ſuos, indeterminate poſitum in inſtõne, intelligatur de ſuis, qui ab inteſtato ſuccedere poſſint ipſi Honorato, de quib. reperitur facta ſpãlis & determinata mentio in eodem teſtõ, d. l. qui filiabus, in princ. Comprobatur hic ſenſus, quia etiam in alia parte eiuſdem teſtamenti ſeipſam declarauit teſtatrix, de quibus ſuis intelligeret, & ſubiungit, q hæres ſuus ꝯ. nominatus & ſui, ſeu illi, qui in futurũ quolibet in bonis ſuis ſuccedere
17 poſſent. pondera illam dictionem, ſeu, quæ † coniungit, ſeu declarat ſenſum illius uerbi, ſui, l. fi. §. hęc omnia munera, ibi, ciuilia ſeu publica, ff. de muneri. & hono. & l. ad protegendum. C. de in lit. dan. tuto. docet Bart. in l. ſi quis ita, ff. de auro & argen. legato. ea hac geminata declaratione conſtat de enixa mente teſtatricis, q intellexit de ſuis, qui quoquo modo poterant ut
18 ſui ſuccedere, & non de ſuis deſcendentibus duntaxat † geminatio enim demonſtrat enixam mentem, & auſert omnem interpretationem contrariam, l. Baliſta, ff. ad Treb. Et quod illa verba, inſtituit Honoratum & ſuos, intelligenda ſint de ijs, qui ab inteſtato vt ſui ſuccedere poſſunt, voluit Pau de Caſt. conſi. 374. Viſis omnibus, lib. 1. in nouis. vbi dicit iſte eſt communis teſtantium ſenſus & communis vulgaris loquendi modus, non autem q intelligant de ſuis, qui ſunt in poteſtate, & ſunt de deſcendentibus duntaxat. & idem dixit Pau. conſi. 40. 4. lib. 1. Duo videnda ſunt. quod tanto magis dicendum eſt in hac teſtatrice, quę ſeipſam talem ſenſum habere bis declarauit. ¶ Secundo intelligo adduci aliam rationem, videlicet q intelligendo verbum ſuos, de ijs, qui ab inteſtato vt ſui ſuccedere poſſunt, nugatoria quodammodo foret ſubſtitutio facta de Do. Gauchardo, quem iñ amantiſſimum appellat. quia raro vel nunq̃ euenire poteſt, q quis decedat abſque agnatis, vel cognatis, ergo re-
19 ſtringenda eſt conditio, vt de † liberis intelligatur, ſicut in ſimili dr̃ de hac conditione, ſi ſine hærede, quę reſtringitur ad liberos, ne teſtator videatur feciſſe fideic. nugatorium, cum nunquam ſoleat quis decedere ſine hærede attento q in defectum omnium ſuccedat fiſcus, l. 1. C. vnde vir, & vxor. & facit tex. in
19 cap. coram, ibi, cum raro, vel nunquam, de offi. delegat. † iſta ratio vр̃ multum perſuaſiua, ſed ſi bene attendatur apparebit eam eſſe fallacem & pernicioſam, quod ſic detegitur. Conſtat teſtatricem magis dilexiſſe Honoratum quam Gauchardum, quia hunc hæredem fecit, illum ſub duplici conditione alternatiua ſubſtituit, leg. Publicus, §. 1. ff. de condit. & demon. Conſtat ẽt illas duas condõnes alternatiuas fuiſſe in ſubſtitutione adiectas fauore ipſius Honorati, & non Gauchardi, l. filiusfam. §. cum quis, cum ſimilibus, ff. de leg. 1. fuerunt etiam liberi ipſius Honorati, & ij, qui appellatione ſuorum ſuccedere pñt, in conditione poſiti, ad excluſionem ipſius Gauchardi, vt traditur per glo. in l. Lucius, la ſecunda, ff. de hæredi. inſtit. & per Senen. in l. hęredes mei, §. cum, ita, ff. ad Treb. ergo hæc verba conditionalia, ſunt interpretenda, & intelligenda magis in fauorem ipſius Honorati, quam Gauchardi, leg. in conditionibus, §. ſi patronus. ff. de condi. & demon. vbi hęc conditio, ſi primus hæres non erit, quia fauore primi adiecta ad excluſionem ſubſtituti late interpretatur, vt hęc conditio, ſi hęres non erit, intelligatur etiam ſi non erit bonorum poſſeſſor, & ſic tam in ſucceſſoribus iuris pręrorij, quam ciuilis conditio purificatur. Ita hęc conditio, aut ſic ſine illis, qui ſuorum appel. quoquo mõ ſucce-
20 dere pñt adiecta in fauorem Honorati, debet † intelligi de illis, qui pñt ſuccedere tam de iure pręrorio, vt ſunt cognati, quam ciuili, vt ſunt deſcendentes, & agnati, Nihil ergo facit, quod teſtatrix appellauerit Gauchardum conſobrinum dilectiſſimum, quia conſtat eam prædilexiſſe Honoratum quem p̃ſumitur minus grauare voluiſſe q̃ fieri poſſit. l. vnum ex familia, §. ſi rem, ff. de leg. 2. l. nummis, ff. de leg. 3. cum ſimilib. Ideo, donec ſibi eſſet aliquis de agnatione proximior, vel cognatione, noluit ſubſtitutioni locum eſſe; & ſi aliter illa conditio ſine illis intelligatur, fruſtra adiecta foret in fauorem ipſius Honorati, cuius tñ fauorem adiecta legitur, vt ex prædictis patet. ¶ Ad rationem contrariam, q raro vel nunq̃ ſubſtitutio potuiſſet habere effectum, reſpondetur, q imò poterat habere effectum in euentum, q Honoratus deceſſiſſet ſine agnatis vel cognatis, ex quo patet nihil ad rem facere. ſimile in leg. ex facto, §. fi. ff. ad Treb. quia ibi ſub conditione, ſi ſine hærede ſimpliciter, hic ſub conditione ſi ſine ſucceſſore ab inteſtato. Ideo ibi reſtringitur ad liberos, quia ſunt hęredes ſanguinis, non ad hæredes bonorum; quia non eſt dare rationem, quare magis ad hęredes ex teſtamento, quam hęredes ab inteſtato reſtringenda ſit, in caſu vero noſtro reperitur facta reſtrictio per

testatorẽ ad hr̃des ab intestato, metito non recipit aliam restrictionem, & hoc casu non procedit decisio d. §. fi. Ita signanter determinat ibi Ale. col. fi. vbi post Rap. Cum. dicit, ꝗ substitutio fcã sub conditione, si sine hr̃de legitimo decesserit, intelligitur si sine hr̃de ab intestato, & valet. pro quo est tex. in l. si quis ita hr̃s instituatur, si legitimus, ff. de hr̃. instit. Soc. cons. 95. col. 8. lib. 4. & si diceretur, Gauchardũ esse de illis, qui ab intestato succedere pñt Honorato, ergo sm̃ hunc nostrũ intellectum perplexa esset substitutio, quia ipse esset in conditione positus ad ex
21 clusionẽ suiipsius, quod non est dicendum cum in dubio † sit euitanda perplexitas, quæ substõnem inutilẽ facit, l. sĩs Titius. ff. de cond. instit. Rñdetur, ꝗ cõdõ illa, si sine illis, qui vt sui succedere pñt quolibet, intelligitur de successorib. ab intestato ꝓximioribus, ipso Gauchardo, quod patet ex eo, quod loquitur de iis, qui pñt succedere, ergo de proximioribus, quia remotiores non pñt succedere ipso Gauchardo volente hr̃ditatem adire, l. 1. C. de succes. edic. & hoc modo cessat perplexitas, cessat ẽt illa cõsideratio, quod ipso Gauchardo decedẽte sine liberis fiunt substituti fratres ipsius, quia ipsi non sunt proximioribus ipso. §. si plures. Insti. de legit. agna. successione. Cessat etiam dispositio d. § fi. l. ex facto, quia conditio intelligitur de quocunque hr̃de ab intestato, quo casu cessat illa dispõ, vt s̃. dictum est. Imo non intelligitur de omni successore ab intestato, sed proximiore ipso Gauchardo substituto, & ita rñdet Baldus consi. 254. Titius instituit sororem, lib. 1. Mihi autem videtur standum verbis, & non diuinandũ: non. n. puto verba conuertenda, & penitus transmutanda propter nostras imaginationes defendendas, prout video fieri in hoc casu, vbi alternatiua resoluitur in expositiuam, & dictio, aliàs, quæ diuersitatem designat, conuertitur, ut identitatem donet. Item illa verba, quolibet succedere pñt, quæ sui nã sunt generalissima, & quæ quoscũq; successores ab intestato, tam de iure prætorio, quam ciuili, in conditione positos designant, restringantur ad solos descendentes, licet enim
22 aliquando tolleretur improprietatio † vnius verbi, tamen nusq̃ duorum vel trium, & minus plurium, vt de subauditione dixit Vlpia. in l. 1. §. legi autem, ff. de hæred. institu. Laus Deo.

De sub. & pac. in matri. adiectis.

RESPONSVM I.

Nobilis Ac potens Do. Antonius de Claramonte dominum Ioannem eius filium hæredem instituit, & eo decedente sine liberis, plures suos filios gradatim substituit, & vltimo morienti sine filijs domi. Tristandum de Claramonte, & eius filios gradatim substituit. Quæstionis est, an substitutio expirauerit, cum domi. Ioannes decesserit cum liberis masculis, & fœminis, & quoniam etiam Domi. Tristandus & eius filij non domino Ioanni, sed vltimo morienti substituti sunt. Verum quia dominus Antonius Ioanni alternatiuè substituit, videlicet si Ioannes eius hæres sine liberis, vel si liberi dicti Ioannis sine liberis decederent masculis, & vltimo sic decedenti dominum Tristandum, & eius filios substituit: quæ quidem conditio purificata est, nempe quia dominus Iacobus, Guido, & Ioannes, filij prædicti domini Ioannis sine liberis decesserũt, ideo substitutioni locum esse respondi, præsertim quia dominus Tristandus non simpliciter, sed alternatiuè ipsi domino Ioanni substitutus est, sed ad veritatem alternatiuè ipsi domino Ioanni substitutus est, sed partem veram esse, maxime etiam cum huiusmodi substitutio vltimo sine liberis decedente, facta sit compendiosa, quæ fideicommissariam continet: in fideicommissaria autem substitutione peremptis gradibus præcedentibus hæreditas remanet penes grauatum cum onere restituendi substitutis in gradibus subsequentibus, qui etiam filij domini Ioannis in conditione positi ex verisimili mente testatoris tanquam honorati & substituti grauari potuerunt, licet communis sñtẽtia repugnet, quæ limitationẽ recepit a præcitata volũtate testatoris, & iudex a cõi concurrente aliqua coniectura discedere facile potest. ¶ Et licet in huiusmodi fideicommissaria substitutione ea tñ veniant, quę ex vltima voluntate capiuntur, & ideo bona ipsi Ioanni donata in fideicommisso contineri nõ videantur: tñ sm̃ ea, quæ proponuntur, in fideicõmisso contineri tñdi. & omnia bona dicti dñi Antonij iure fideicõmissi ad filios dicti domini Tristandi spectare detracta legitima, & Trebellianica, si ꝓhibita non fuerit. ¶ Ioannes p̃dictus, filius, & hr̃s dicti dñi Antonij testm̃ pariter condidit, in quo institutus legit Iacobus ipsius testatoris filius, & vel is hr̃s; & si dictus Iacobus sine filijs masculis decesserit, eidem Ioannem eius fratrem substituit, & eidem Ioanni sine filijs masculis decedentibus, substitutus est secundo genitus domus de Claromonte habilis ad succedendũ, & ea lege ne sit ecclesiasticus. & qa dicti Iacob. & Ioannes sine liberis decesserunt superstitibus tribus liberis domini Tristandi, videlicet Reuerendissimo dñu Francisco Cardinali, & Legato Auenionensi, secundo genito; nec non magnificis dominis Petro, & Guidone tertio, & quarto, respectiue genitis, & longe antequam substitutioni locus fuerit, prędecesserit dominus Ludouicus primogenitus. Iõ qõnis ẽ, an hmõi substitutio caduca sit, cum Reuerendissimus dñs Legatus secundo genitus ecclesiasticus sit, & vbi caduca non sit, quæritur qs hoc loco secundogenitus habeatur, Petrus scilicet, an Guido? Et licet Reuerendissimus dominus Legatus secundogenitus probetur, quia secundo loco natus est, tamen huiusmodi substitutionem nullo iure caducam esse respondi, quia Reuerendissimus dominus Legatus respectu substitutionis, de qua agitur, secundogenitus dici non rectè potest, nam qualitas requisita ad actum, debet adesse tempore, quo de illo actu agitur. & eo tẽpore, quo actus consumat effectum; & maxime in substitutionibus, in quibus oportet qualitatem adesse tempore, quo substitutionis dispositio sumit effectum, ideo Guidonẽ, & si quartogenitus sit loco, hoc tamen casu secũdogenitum habilẽ ad portandum nomen, & arma domus de Castro nouo respondi. dominus vero Petrus, & si tertio sit loco genitus, hoc tamen casu primogenitus de Claromonte habetur, cum nullus sit respectu domus & familiæ de Claromonte, qui eum præcedat: dimidia igitur bonorum domini Antonij ex eiusdem testamento ad omnes filios domini Tristandi deuoluitur, dimidia verò bonorum, quę fuerunt quondam domini Ioannis filij domini Antonij, ex eiusdem testamento ad Guidonem spectat. Quia nec hr̃ditas, nec hr̃ditatis quota, pacto dari non potest, cum huiusmodi pacta contra bonos mores recipiantur, qa liberam testandi facultatem tollunt, ideo huiusmodi pacta etiam in contractu matrimonij celebrata nullo iure defendi possunt, nec iuramentum contra bonos mores pręstitum obligatoriũ est, quare respondi huiusmodi pactum (quo cauetur, ꝗ fauore dicti matrimonij Ioannes sit hæres vniuersalis Antonij eius patris reseruatis vsufructibus eius vita durante, & sexcentis libris annui redditus, de quibus libere disponere possit) de iure non subsistere. Quod etiam in vim donationis defendi nullo iure potest, quia ex verbis testamenti constat Antonium non donare, sed iudicium suum vltimum in Ioannem conferre voluisse, ex quo ipsum hr̃dem vniuersalem appellat. Nec iuramentum potest operari, quod actus testandi in donationem resoluatur, cum non soleat iuramentum vltra consensum operari, nec dispositionem auget, sed quam reperit, confirmat. Quæstionis insuper est, an donatio Castri noui, & Claromontis, in primo pacto matrimoniali scripta, soli Ioanni facta videatur, cum non fuerit Ioanni, & liberis, sed soli Ioanni fauore matrimonij & liberorum ex eo nasciturorum facta, & sic verba dispositiua donationis non sunt concepta in personam liberorum, nec per Ioannem pro illis fuit recepta donatio. Quare respondi ipsis Liberis ex huiusmodi donatione nullum ius acquisitum esse, licet fauore filiorum facta legatur, poteritque Ioannes de eisdem bonis liberè disponere, de quibus etiam grauari non potuit, ex quo iam effecta erant propria ipsius domini Ioannis per retentionem vsusfructus illorum a testatore, nam in fideicommisso vniuersali non veniunt bona propria hæredis grauati. Sed posito, quod ex superiori pacto Castra illa liberis ex illo matrimonio nascituris ordine successiuo post mortem domini Ioannis data intelligantur, prout mens donationis applaudet: iterum dubitari contingit, an in huiusmodi donatione filiæ fœminæ comprehendantur? quod manifestè negamus, quia ex dispositione declarata non acquiritur, nisi quatenus in declarãte continetur; sed in dispositione declarante filiabus nulla donatio facta legitur de dictis Castris, nec de aliis bonis, sed solũ iubentur dotari in summa scutorum quinque millium, licet dici possit filiis masculis ex eodem matrimonio nascituris dicta Castra donata censeri post mortem domini Ioannis, saltem in vim modi adiecti per illa verba, fauore liberorum pro illis educandis, &c. nam dictio illa, pro, modum inducit, & exclusio filiarum, mediantibus quinque millibus scutis, inclusionem masculorum aperte demonstrat, & quia masculi ex illo matrimonio grauati dotare filias, honorati manifestè arguuntur, & licet liberi in conditione positi, honorati nullo iure probentur, si tamen fideicommisso grauentur, tunc honorati iudicantur, ex quibus sequitur domi. Ioannem non potuisse dicta Castra suis filiis masculis relinquere, nec de illis in præiudicium masculorum in extraneos disponere posse.

SVMMARIVM.

1 *Substitutus ultimo substituto, an censeatur substitutus primo instituto.*
2 *Substõnis condõne deficiẽte, deficit substitutio, & ecõtra, uide nume. 4.*
3 *Non honorati grauari nõ possũt: & ibi uide, an positi in condõne, cẽseantur positi in dispositione, & vide nu. 8. & nu. 9. & nume. 18.*
5 *In substitutione fideicõmissaria, peremptis gradibus prędẽtibus, hæreditas remanet penes grauatum cum onere restituendi substitutis in gradibus subsequentibus.*

6. An

6 *An substitutio facta secundo nato, eo non nato euanescat, & ibi uide declarationem ad decisionem Oldr.*
7 *In substitutionibus conditionalibus, & alternatiuis, sufficit alterom partem veram esse.*
10 *Iudex concurrente aliqua coniectura potest a communi opinione dubia recedere.*
12 *In substitutione fideicommissaria, an bona hæredi donata comprehendantur & vide nu 13.*
14 *An substitutio Ioannis facta de secundo genito domus de Claromonte habili ad succedendum, reddatur caduca, quia secundogenitus est ecclesiasticus.*
15 *Qualitas requisita ad actum debet adesse eo tempore, quo actus consummat effectum. maxime in substitutionibus.*
16 *Substitutio facta de secundogenito domus Claromontis, intelligitur de secundogenito tempore mortis. & uide nu. 17.*
18 *Mens coniecturata defuncti non minus obseruanda est quam expressa.*
19 *An pactum, quo cauetur, q̃ fauore dicti matrimonij Ioannes sit hæres uniuersalis Antonij eius patris, reseruatis vsusfructibus eius vita durante, & sexcentis libris annui redditus valeat?*
20 *Hæreditas pacto dari non potest.*
21 *Pactum de particulari successione a iure reprobatur.*
22 *Vsusfructus reseruatio maxime restricta ad vitam, non conseruat facultatem testandi.*
23 *Iuramentum contra bonos mores præstitum non est obligatorium.*
24 *Lex non propter bonos sed propter malos facta est.*
25 *Vbi lex præsumit, & super præsumpto statuit, tunc nobis non licet contrarium allegare, nec præsumere.*
26 *Consuetudo contra bonos mores non recipitur, neque ualet.*
27 *Nobilitas sine uirtute & probitate, consistere non potest.*
28 *Consuetudo peccati etiam uenialis nutritiua, vel solius prauitatis inductiua, & contra præcepta decalogi, non admittitur.*
29 *Facultas testandi non est de iure ciuili, sed naturali.*
30 *Intellectus ad tex in l apud Labeonem, ff. de iniur.*
31 *Si in contractu matrimonij contrahens aliquem suum ditat, uel faciat hæredem, censetur in eum ultimum iudicium conferre.*
32 *Iuramentum non ampliat dispositionem ultra consensum, sed quam reperit, confirmat.*
33 *Pactum, quod de consuetudine, aut speciali nobilitatis prærogatiua defenditur, in aim vltima uoluntatis sustinetur, & id fauore militiæ. nume 34.*
35 *Dispositio iudicatur secundum tempus, in quo confertur.*
36 *An donatio Castri noui, & Claromontis. in pacto matrimoniali apposita soli Ioanni, aut eius filijs, ex illo matrimonio nascituris, facta intelligitur.*
37 *In fideicommisso uniuersali non ueniunt bona propria hæredis grauati.*
38 *Ex dispositione declarata ius non acquiritur, nisi quatenus in declarante continetur.*
Dictio, pro, modum inducit.
39 *Filij fideicommisso grauati honorati censentur.*
40 *An castra acquisita filijs masculis do. Ioannis æqualiter omnibus, an uni tantum acquisita intelligantur.*
41 *Dispositio non extenditur ad personas in ea non expressas.*

Respon. Interpreta.

VT breuius Quo fieri possit, resolutio tot q̃stionũ habeatur, duo tm̃ prosequemur, cætera, q̃ ex longa facti serie proponũtur, vt pote nõ necessaria omittã. Prima itaq; huius ꝯsultationis portio versabit̃ circa sub'tões, quib. vocant̃ filij do. Tristãdi de Claromonte. Secunda vero versabitur circa pacta adiecta iã in ꝯtu matrimonij ꝯcti inter do. Catharinam sororem dñi Io. de Lanson ex vna, & dominũ Ioannem ipsius dñæ Catharinæ patrem & dñam Mariã matrem, q̃ in renunciatione hæreditatis paternæ, & maternę facta per dictam Catharinã. Quib. discussis apparebit de quib. bonis potuerit testari d. Io. vltimo defunctus absq; liberis. & q̃ ea spectet d. Petro virtute allegatarum substitutionum, & q̃ virtute istitutionis hęrdis. & pariter patebit an modernus dñs de Lanson filius d. do. Catharinæ habeat ius vllum in bonis, quę fuerunt quondam dñi Io. & Mariæ eius respectiuè aui, & auiæ maternæ. ¶ Veniendo ad primã partẽ in qua quæritur primo, vtrum euanuerit, vel locum sibi vendicauerit substõ, qua d. Antonius post multos substõnum gradus, quibus gradatim vocauit filios suos vltimo morienti sine libero masculis substituit d. Tristandum de Claromonte, & eius filios gradatim. ¶ Videretur prima consideratione r̃ndendum, q̃ euanuerit duplici rõne. Primo, quia dñs Tristandus, & eius filij non le-
2 guntur substituti dño Ioãni hr̃di instituto, sed ultimo † filio substituto, ergo non possumus nos dicere, q̃ testator uoluerit Ioanni substituere, cum istud non reperiatur a testatore dispositum, l. quidam cum filium, vbi Bal. & alij not. ff. de hęr. inst. l. unica, §. si autem ad deficientis, C. de cadu. tollen. qua rõne cõsuluit Oldr. consi. 177. inc. testator in suo vltimo, q̃ si testator instituit filium primo nascituruã, & si in pupillari ætate, vel aliàs q̃cũque decederet, substituerit secundo nascituruã, & si secundus in pupillari ętate, vel alias q̃cunque moriatur sine liberis, substituerit Bernardum fratrem. concludit Old. q̃ non nato secundo substõ euanuerit, quia Bernardus fuerat substitutus secundo hęredi instituto. Sequitur Io. And. in add. Spe. d. tit. de test. super rub. in addit. magna. ver. occurrit ẽt casus nouissimus. ¶ Secundo, quia cõ-
2 ditio† substõnis deficit, nam do. Ioan. decessit cum liberis masculis, & fœminis, ergo quantum ad dñm Io. substõ expirauit, l. filiusfam. §. cũ quis, ff. de le. 1. l. ex facto, §. pen. ff. ad Treb. cũ concord Nec dicatur, q̃ do. Tristandus, & eius filij fuerint substituti ẽt vltimo liberorum ipsius dñi Ioannis, tum quia substõ istud non cantat, tum quia si substituti fuissent vltimo liberorum decedenti sine filiis, substõ non valuisset, quia ipsi liberi non legun-
3 tur† honorati nec instituti, ergo grauari minime potuerunt, l. ab eo, C. de fideic. Quod aũt nõ fuerint honorati, patet; quia tm̃ leguntur positi in condõne, ergo non sunt in dispõne, & sic nõ dñr honorati, quia condõ nihil ponit, l. si quis sub condõne dandorum decem, ff si quis omissa cau. test. Er q̃ positi in condõne non censeantur substituti tenet glo. fi. in l. Lucius, la 2. ff de hær.
☞ inst. & sequũtur *communiter* Doctores, vt attestatur Io. de Imo. in d. §. cum quis, & Ale. in varijs ꝯsilijs, relatis per Ias. in l. 1 C. de pac. & cõprobat latissime Cur. Senior consi 42. quia inquit Bal. & Soc in l cum auus, in fi. ff. de cond & dem. & consi. 93. lib 4. ¶ Verũ p̃missis non obstantib. vr̃ substõni locũ fore, & sic filios dñi Tristandi ad hæreditatem, & bona quondam dñi p̃dicti Antonij admittendos, quia præsupponitur testatorem substituisse Ioanni hr̃di suo Guidonem, & gradatim cęteros eius filios sub duplici condõne alternatiue, videlicet, si Ioannes eius hæres sine liberis, vel si liberi dicti Ioannis sine liberis masculis decederẽt, & vltimo sic decedenti dr̃ substituisse dictum Tristandũ, & eius filios, quę condõ euenit, quia oẽs liberi dicti quondam domini Ioã f. la. Gui. & Io. decesserunt sine liberis, ergo locus esse debet
4 † substõni, d. l. ex facto, § antep. & l. heredib. ff. eo. tit. cũ si. & hæc nostra ꝯclõ ex resolõnib. ꝯnorum cõprobabitur ꝯfirmabiturq; & verissima solidaq; apparebit. ¶ Non ob. igitur prima rõ, q̃ filij d. Tristandi non fuerint substituti Ioanni hr̃di, sed posthumo filio vltimo loco vocato. Quia r̃ndetur, q̃ huiõi substõ facta post mortẽ oĩum filiorum vltimo decedenti sine filiis dr̃ compẽdiosa, quæ ꝯtinet ẽt fideic. ſm Bar. in l. Centurio, ff. de vul. & pup. de
5 qua fideic. substõne tractatur ad p̃ns; in fideicõmissaria† aũt substõne peremptis gradib. pręcedentib hæreditas remanet penes grauatum cũ, onere restituendi substitutis in gradib. subsequentib. l. vnic. § pro scđo, C. de cad. tol. per quem tex. ita determinat Bar. quẽ Imo. Pau. & alij sequuntur in l quidam, la 2 in fi. ff. de acq. hær. & sequitur ẽt Pau. de Ca. in cons. 152. in 1. parte, p̃ns dubium. Soc. cõsi. 52. vt verã testatricis, li. 1. Cor. ꝯsi. 299. vr̃, li. 3. Ad decisio-
6 nẽ Old. r̃ndetur, q̃ procedit in directa† substõne, & nõ in fideic. ſm Soc. in d. ꝯsi. 52. & ita distinguit, & ꝯcludit nouissime Dec. in ꝯs 427. licet in casu, per totũ. Non ẽt ob scđa rõ, q̃ ꝯdõ substõnis defecerit ex eo, q̃ Io. hęres decesserit cũ filiis, quia r̃ndetur, q̃ Io. hr̃s fuit grauatus, sub duplici cõdõne alternatiuę, vez si ipse, aut eius filij decederẽt sine filijs, licet ergo defecerit altera, quia ipse defecerit cũ filiis, quia tñ altera euenerit cũ oẽs eius filij, & vl. Io. Io. decesserint sine filiis. locus esse dẽt substõni; nã ad veritatem
7 alternatiuę, ẽt † in condõnib. sufficit alterã partem veram esse, l. si hęredi plures, ff. de cond. inst. l. cũ pupillus, §. 1. ff. de cond. & demõ. l. si is, qui ducenta, §. vtrũ, ff. de reb. dub. cũ ei. grauetur hr̃s sub duplici condõne, si ipse, vel posteri sui decesserint sine liberis, grauamen dr̃ in rem scriptũ, ideo afficit rem ad quẽcunq; vadat, vt declarat Sal. post Rayn & Bal. in l. p̃cib. C de impub. & ita ẽt cõcludit Bar. in l. Centurio, in vlt. q. tertij mẽbri, ff. de vulg. & pup. Ale. cõsi. 18. li 4. Cor. cõsi. 226. quem q̃ lib. 4. Non deniq. ob. tertia rõ, q̃ filij d. Io. hæredis instituti non potuerint grauari, cũ non fuerint honorati, sed solũ in ꝯdõne positi, quia ad istud se offert duplex r̃nsio. Prima, q̃ grauamẽ non fuit iniunctũ filiis ipsius d. Io. in ꝯdõne positis, sed ipsi Ioãni hr̃di instituto sub duplici ꝯdõne, vt s̃. dictũ est, nã hoc casu grauamẽ est in p̃sonã hr̃dis, qui grauari potuit, ut dicit Bar. quẽ alij sequunt̃, in d. l. Cẽturio. Sal in d. l. p̃cib. ubi subdit, q̃ filij in ꝯdõne positi, & entũ hr̃des detrahunt Trebellianicã ex p̃sona hr̃dis instituti, qui fuit grauatus. Scđa est solũ, q̃ in occurrẽti casu filij d. Io. ĩ ꝯdõne positi, fuerũt
8 † honorati & substituti, ergo grauari potuerunt, d. l. ab eo. Nec ob. cõis opi gl. in d. l Lucius quia nõ procedit absq; difficultate, & ꝯtriam sñiam tenẽt plurimi excellẽtissimi Doc. inter quos fuerunt Ol. Bal. Sal. Ra. Cu. Pa. de Ca Maria. Soc. An. de Prato uetere, An. de Rosel. & And. Sic. quos referunt Cur. in d. consi. 42. & Cor. in ꝯsi. 146. col 3 li. 2. q̃ sñiam, utpote magis ꝯsonã uoluntati testantiũ, alias recolo defendisse, sed q̃a iudices non solent a cõi opi Doctorũ discedere, malẽtes errare cũ plurib q̃ sancte iudicare cũ paucioribus. io r̃ndeo, q̃ cõis op. limitat, & declarat̃, ut nõ p-
9 cedat, quoties ex dispositis ĩ aliqua parte scriṗ colligi p̃t † ꝯiectura uolũtatis testõris, q̃ uoluerit filios ĩ ꝯdõne positos substituere p̃ri hr̃di instituto, ſm Soc. in d. l. cũ auus. ubi subdit quot, quę, & quales ꝯiecturę sufficiãt ad demõstrãdũ hanc uoluntatẽ, iudicis arbitrio relinquẽdũ est, ut dicit Cor. ĩ d. ꝯsi. 146. q̃ pp uarietatẽ opinionũ, & pp rõnes hincinde efficaces, q̃ reddunt cõem opa-

nie p has manus factas, qđ est lõge diuersum, nec vlla potest fie
ri cõcordia ad fines, vt pbãt. licet ad fines eundẽ falsum possit
forte fieri aliqua subtilis, & eaquisita concordia, ſm Pan. in c. cũ
tu, & ibi Fel. Jite, de test, Alex consi. 116. lib. 8. Et hoc stante nõ
esset opus inquirere, an hmõi donatio fuerit morte mariti do-
natoris cõfirmata, iuxta tea, in l. Papinianus. ff. de dona. inter vir.
& vxo. & l. cum hic status §. 1. ff. eo. & certe cum nulla interue-
nerit traditio, non põt videri confirmata morte, d. l. Papinianus.
Nec obſ. ꝙ mulier tpe donationis esset pñs, & in posseſ. insistẽs,
quia vxor eaiſtens in domo cum marito non dř possidere, nec
detinere bona mariti, nec illa penes se hře, ut traditur per Pau.
de Cast. & Alex. in l. qui iure familiaritatis, ff. de acq. pos. Soc. in
consi. 131. in pñti consultatione, col 3. lib. 1. & per Dec. cõl. 232.
dura amodum. sed maritus ipse dř possidere, & detinere. Vñ cũ
hic maritus donator possideret, nec vnquam possessionem di-
miserit, donec vixit, non potest dici, quod fuerit translata pos-
sessio in uxorem cohabitaorem cum eo ea sola patientia ipsius
mariti, quia ad hoc, ut per patientiam tradita dicatur possessio,
oportet ꝙ patiens non detineat, nec possideat. Alloquin nõ pt
videri pati res ab alio possideri, quas ipse possidet l. 3. §. ex cõtra
rio, ff. de acqui. pos. l. rẽ oportet, ꝙ res sint penes alium, quem do
nans patitur possidere aliquo titulo, & aliqua cã legitima §. in-
terdum. Insti. de rer. diui. in casu aũt nřo res donatæ, tpe dona-
tionis non erant penes uxorẽ aliquo titulo, nec caula, sed penes
maritũ, qui permansit in possessione usq; ad mortem, ergo &c.
Insup p patientiam nunquã transfertur dñiũ, nisi titulus, & pa-
tientia fuerint ordinati ad trãslationẽ faciendam, ſm Bal. & ibi
Jas. col. 8. in l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iur. non crediderim autẽ
maritum donatorem, qui perseuerat in possessione, ea aio pati
vxorẽ secũ esse, ut a se possessionẽ transferat in vxorem, nec eo
animo donasse, ut illico seipsum spoliaret. ergo &c. Cæterum
Alex. Pau. de Castr. & Aret. in l. 1. §. si uir. ff. de acqui. poss. in ea
5 fuerunt snía, ꝙ non cõfirmetur donatio † morte, nisi interuene
rit uera tradõ, & sequitur Pa. de Cast. consi. 128. ista donatio. li.
1. non credo ẽt, ꝙ uxor insisteret in bonis mariti, licet esset in do
mo, quia quantum ad prædia, & bona mobilia, quæ erant sub
clauibus mariti, non poterat tunc dici insistere. Possem aliter ẽt
respõdere, sed non instõ, quia hoc loco nõ potest dici facta tra
ditio a marito, qui semper possedit.

RESPONSVM III.

Quæ maritus a prima uxore oneroso in solutum dationis
titulo assequutus est, filiis primi matrimonij seruare
non tenetur. Si quid tamen ex pretio rei repositum sit id illis se
cundum Diuorum Theophi. & Valentini constitutionem ser-
uandum respondi. nam in solutum dationem, quę pro non de-
bito facta est, Vlp putat commendatitiam.

SVMMARIVM.

1 *Donatio remuneratoria, non est proprie.*
2 *Donatio ob causam, & donatio remuneratoria, quatenus excedit causam*
uel merita, dicitur simplex donatio.

Respon. interpreta.

Duo sunt, quæ suadent, ꝙ Henricus de Pane cauatacen. nõ
fuerit obligatus conseruare filiis primi matrimonii
ea, quæ habuit a Magdalena Fassatina prima vxore. Primo, quia
quicquid habuit titulo in solutum dationis, recepit pro impen-
sis factis in conseruanda & defendenda hęditate ipsius Magda-
lenæ a litibus & processibus, quibus erat inuoluta. Nec. n. tene
tur maritus conseruare filijs primi matrimonij, quæ oneroso
titu. excepit, sed ea duntaxat, quæ ex causa lucratiua sibi tradita
fuerunt l. fœminæ, l. gñaliter. C. de secun. nup. & satis de se patet
quia uxor defuncta, quæ in solutum dedit bona, de quib. agitur
Henrico eius marito, pretium ipsorum recepit, & põr credi
ipsam, siue eius hędes, ipsa bona in solutum data, adhuc penes
se hře. nam quantum ad hoc, quod fictè dicatur rem hře, q̃ pre-
tium hẽt, uera est conclo, quod pretium succedit loco rei ẽt in
particularibus, ſm glo. in l. si quis pro eo, in prin. ff. de fideiuſ. &
no. Bal. in l. cogi. C. de pet. hæred. Scđo, quia dispõ d. l. fœminæ,
& d. l. generaliter, quæ loquitur in don. legatis. & instõne, non
vř extendenda ad dona. factam in recompensationem merito-
1 rum, cum donatio † remuneratoria non sit proprie donatio. l.
si quis pro uxore. §. 1. ff. de don. int. vir. & uxo. & l. si pater, §. 1.
ff. de don. Hinc est, quod dispositio l. si unq̃, & l. fi. C. de reuocã.
don non hẽt locum in don. remuneratoria, ſm Alb. & Ang.
ibi, ubi scripsi late, q. 14. & traditur per Jas. in l. ex hoc iure ff. de
iusti. & iur. Præmissis non obstãtib. arbitror, quod in solutum
data præcipua esse debeant filijs primi matrimonii, quatenus in
solutum datio excedit cãm impensarum, pro quib. fcã fuit, per
tex. in d. l. fœminæ, & d. l. gñaliter qa in excessu dř proprie dona-
tio l. si sponsus, §. circa. ff. de don. int. vir. & uxo. Hinc est, qđ in
solutũ datio quatenus repert. fcã, p nõ debito, reuocat pp sup-
peruẽtiã filiorũ, sicut uera donatio ſm Cyn. Bald. & alios scitter,
in l. 1. C. de pac. & ita tenet ẽt Bald. in d. l. si nunq̃ ubi scripsi, q.
11. Nec refert, quod a ꝯhẽtib. denominetur insolutũ datio, quia
non simulata verba ꝯtrahẽtium, sed effectus inspiciendus est l. cũ
insulã. ff. de prescr. verb. l. si olei, C. lo. tradit per Barto. in l. a. ff. si
cer. pet. & p Bal. in l. s. C. cõmo. Hinc ẽt ꝯcludunt Ang. & Imo.
2 in l. Aquilius Regulus, ff. de don. ꝙ donatio † ob cãm & dona-
tio remuneratoria, quatenus excedit cãm vel merita, dř simplex
donatio, & sic iura loquentia de simplici & pura donatione, ha-
bent locum in quocunque ꝯctu, quatenus excedit cãm ꝯctus,
& idẽ tenet Bald. in auth. ea testõ, C. de colla. & in auc. vñ si pa-
rẽs, C. de inoffi. test. & Cor. consi. 45. licẽt in hoc. col. 2. li. 4. Nõ
ẽt ob. dũ dř, qđ hmõi donatio fcã fuit pp benemerita: quia serui
tia maritalia, de qb. in themate, non merẽtur remuneratione. l.
filia. C. de pa. pot. & tradit p Bar. & Mod. in l. si donatione, C. de
colla. & p And. Sicu. inter ꝯs. Cur. seni. ꝯs. 67. sapienter optimus.
pt ẽt rñderi, quod assertio meritorũ facta inter coniuges, qbus
est iterdicta donatio, nõ pbat merita, nisi aliter pbent l. q testiũ,
ff. de pba. & firmat Bar. in l. si fortè, ff. de cast. pec. & late tradit
p Alex. in d. l. si donatione, sup quo non facio magnã vim, stãte
iurãto uxoris donantis, per ea quę dixi supra in nono responso.

RESPONSVM IIII.

Maiores nostri honestũ amorẽ solis animis eaistiman-
tes, ne concordia pretio ꝯciliari videretur, inter vi.
& vxo. donationes irritas esse voluerunt, sed inter antiquos mo
dernosq; legum interpretes non parua exorta est altercatio, an
iurãm non vi, dolo, metuve prestitum donationi vires tribuat.
Pleriq; eaistimant iurãm uti ꝯtra bonos mores, seruandum non
esse. Aĩn cõtra, cum non vergat in detrimentum salutis æternæ.
Et horũ sanè snía crebrior est, & mihi verior visa fuit, nam cũ
moribus apud veteres receptum sit, ne inter coniuges donatio
nes valeant, ꝯtrĩs recentiũ moribus donationes recipi posse con
stat. Ergo admittendæ quoque sont, si iurisiurandi religione fir
mentur, quo argumenti gñe ẽt Bar. & Bal. vsi sunt frequenter.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter virum & vxorẽ, est contra bonos mores, ideo prohibita.*
2 *Actus vbi est nullus fauore publico, nunquam firmatur iuramento, &*
num 9.
3 *Donatio inter virum & vxorem, an iuramento firmetur.*
4 *Alienatio rei dotalis de iure non valet, iuramento tamen firmatur.*
5 *Alienatio & donatio facta per minorem, sine debitis solemnitatib. non*
valet iurata tamen valet.
6 *Pactum legis commissoria in pignorib. reprobatur propter improbitatẽ*
creditorum, iuratum tamen tenet.
7 *Pactum de non faciendo, non valet, iuratum tamen tenet.*
8 *Donatio inter patrem & filium, non valet, iurata tamen valet.*

Respon. interpreta.

Vulgatissima est pñs dubitatio, an iurãm validet, &
cõfirmet donationem factam & iura
tam inter vir. & vxo. de iure prohibitam. In quo pũcto legimus
Bar. cõtra morem & stabilitatem ingenium sui variasse, nã in
l. 1. ff. de don. inter vir. & vxo. tenuit partem negatiuam, qđ do-
natio iurãto nõ roboretur. Et istam partẽ sequũtur Bal. & Card.
in c. cũ contingat. de iureiu. idẽ ꝯsuluit Bal consi. 29 casus, lib. 1.
& consi. 398. super eo. lib. 1. vbi tenet non firmari iurãto, & si fir-
maretur, iurãm esse ab epo relaxandũ, & ẽt vř voluisse idem Bal.
consi. 494. donatio causa mortis, lib. 4 ubi cõcludit, ꝙ præmor-
tuo donatario euanescit donatio inter vir. & vx. quis iurata. Idẽ
vult Dy. & post eum Bal. in l. si quis inquilinos. §. fin. ff. de le. 1. &
in l. cum mulier. C. de don. ante nup. Sal. & Fulg. in d. l. 1. idẽ fir-
mat Card. in cle. 1. §. fi. in 5. q de iureiu. Subdit tñ, ꝙ nõ dẽt dona
tor ppria temeritate absq; iurĩ relaxatione ꝯrauenire, idem te-
net Cyn. in l. 1. ad fi. C. de sac. san. eccl. Ang. in l. si qs p eo ff. de fi-
deiuſ. Et visus est amplecti Io. And. in addi. Spec. sup. rub. de do.
post diuor. resti. & Soc. consi. 65. Circa primã q. col. 6. lib. 1. alle-
gat ẽt Laud. & Henri. Boic. ita tenere, & consi. seq. ubi alleg. Lu
do. Ponta in rub. de iureiu. in 1. conclu. & Anto. de Canario in
dispu. in c. maritus debitis inuolutus, & secundum istam opi. cõ
suluerunt Io. de Pap. d. Ray. de Forliuio, d. Ray. de Mõte, quos
adducit Cepo. in aut. statim allegãda, & pro ista opi. latissime
ꝯsuluit Cur. consi. 66. sapienter optimus, col. 2. & plurib. sequẽ.
Pro hac snía adducunt, q̃ plura fundamẽta. Primo, donatio in-
1 ter vir. & vxo. phibeř, qa ꝯtra bonos † mores. l. 1. & 3 ff. de don.
inter vir. & uxo. ergo non dẽt firmari iurãto, qđ pñtiũ ꝯtra bo
nos mores nõ obligat, c. non est obligatoriũ, de reg. iu. in 6. Se-
cundo, donatio inter vir. & uxo. phibeř, ne amoris uehementia
inuicẽ bonis spoliẽtur, d. l. 1. sed eo corrupto amore, quo indu-
cunř ad donãdũ, iducerenř ẽt ad iurãdũ, arg. l. doli. §. diuersum.
ff. de noua. ergo iurãm vř indiscretum, & ꝯñr nõ dẽt esse obliga-
toriũ, cum iurãm dẽat habere tres comites, veritatem, iudicium
& iustitiam, c. si. §. quod autem, 22. q. 4. Tertio prohibetur hęc
donatio, ne concordia pretio inter coniuges conciliari uidea-
tur, l. 3. ff. eo. & ne ditior pauperior fieret, & sic detur occasio
diuortijs in euentum, quod alter alteri donare recuset, & ne su
feratur ab eis studium educandi liberos, & sic ratione peccati
euitandi etiam prohibetur, ergo iuramento non debet con-
ualidari, ne vigore iuramẽti resultet peccatum, c. inter cęteros;

22.q.4 est.n.tale iuramentum contra tria bona matrimonii. vi
delicet prolem,quia resistit educationi.Item contra sacramen-
tum,quia propter indignationem contractam ex denegata do
natione contrahitur diuortium.Item contra fidem,quia pp di-
scordiam coniux despicitur,& alter diligitur secundum Bald.in
d.l.cum multæ . Quarto maritus & uxor sunt socij diuinæ hu-
manæque domus.C.de cri.expi.hęre.l.aduersus,& duo in carne
vna,c.r.ad Corinth.6.ergo iniustum videtur vt coniuges hēant
aliquid , ꝙ inter eos commune non sit,& hac ratione prohibi-
tam fuisse donationem inter vir.& vxo. refert Plutarchus,di er
go iuramento non corroborari, quia iuramentum , cui iustitia
contradicit,seruandum non est,d.§.quod autem.Quintò,vbi a-
2 ctus est † nullus fauore publico,nunquam firmatur iuramēto,
c.si diligenti,de fo.compe. Sed in matrimonio,& liberorum e-
ducatione versatur publica utilitas,& l.1. ff.sol.mat. quib.con-
trariatur donatio inter vir.& vxo.vt patet ex præmissis,ergo iu-
ramento non conualidabitur. Sexto,facit quod decidit Bart.in
l.cum quis decedens.§ Titia.ff.de le.3.vbi vult,ꝙ confessio dotis
receptæ facta a marito constante matrimonio (quia sapit uim
donationis,cum illam non recepert)non firmetur iuramento.
& ante eum idem tenet Per.& Cy.in l.1. ad fi.C.de sacrosan.Fel.
in c.si cautio,col.19 de fid.instr. Premissis non attentis ample-
☞ ctor contrariam sententiam quæ *communiter* tenetur,ꝙ donatio
3 † inter vir.& vxo.iuramento firmetur,& in primis istam opi.te
net Bar.in l.si quis pro eo,ad fi.ff de fideiuss alle.Guliel.de Cun.
in d.l.1.& in l.sed & si possessori,§.item si iutauero,ff.de iureiu.
Vbi etiam Alb.de Ros.idem comprobat.Sequitur etiam Bar.in
l.Seius & Augerius in fi ff.ad leg Fal.& ibi Nic.de Neap.& Ale.
attestantur se pro ista parte sępius consuluisse.idem tenet Pau.
de Cast.& Ias.in l.pacta,quç contra.C.de pac.Imo.& Moder.in
d.l.si quis inquilinos,§.fi.Ang.in l.pe.§.mulier.ff.sol.mat. Pan.
& Imo.in c.cum contingat,de iurei.Raph.Cum.in d.l.si quis pro
eo,Corse in repet.rub.de iurei.priuilegio 25 Bal.sibi contrarius,
in l.2.col.40.ff de iureiur.Cępo.cau.112. Io.de Ligna.in cle.Ro
mani,de iurei.Pan.in c.fi.de don.inter vir.& vxo.& pro ista opi.
consuluerunt Fed.Senis consi.140.punctus quæstionis.Pan.con
si.95.factum sic proponitur,lib.2 Lud.Ro.consi 44. ex sup.nar
rato.Pau.de Cast.consi.190.cum tempore contractus,uol.1.Ale.
consi.8.visis & consideratis,li.2.& consi. 57.viso instrumento
donationis,col.pe.eo.li.Corn.consi.118.li.1.& 153.li.3.Pap.cons.
204.in causa nobilis Margaritæ.col.fi.ubi allegat Henri. Boic.in
repeti.aut.sacramenta puberum,C.si aduer. vendi,& istam opi.
dicunt communem Lud.Ro.Alex.Pau. & Gui.consiliis præal
legatis.Pan.in d.c.fin.Dec.consi.202.col.1.& 2.& istam partem
credo esse ueriorem ex infrascriptis rationibus.Primò,quia iu-
ramentum semper seruandum est , nisi uergat in dispendium
salutis ęternæ.c.qoemadmodum,c.si uero,de iureiur. sed in ca-
su nostro maritus donans si uiueret obseruando donationem ,
non peccaret , ergo non debuit posse contrauenire. Secundò,
4 quia alienatio rei dotalis de iure † non ualet,toto tit.ff.de fun.
do.firmatur tamen iuramento,c.cum contingat,de iureiu.ergo
etiam firmatur donatio inter uir.& uxo. Tertiò, quia alienatio,
5 & † donatio facta per minorem sine debitis solemnitatibus nō
valet,l.magis puto,§.non passim,ff.de reb.co.& tamen infirma
tur iuramento,authen.sacramenta puberum,C.si aduer.uendit.
6 Quartò,pactum legis commissoriæ † in pignoribus reprobatur
propter improbitatē creditorum.C.de pac.pig.l.1. & 2. tamen
iuramento validatur,ca.significante,de pig. Quintò,pactum de
7 non succedendo † non valet,l.pactum,ꝙ dotali,C.de colla.& ta
men iuramento corroboratur,c.quamuis,de pac.lib.6.Sextò fa
8 cit, quia donatio † inter patrem & filium non ualet,l.donatio-
nes,quas parentes,C.de don.inter uir.& uxo. & tamen iuramen
to confirmatur,secundum Bal.in leg.fi.ad fi.C.de vsuc. pro do.
☞ Ale.& *communiter* Doc.in l.si donatione,C.de coll.& in l.frater
& fratre,ff.de cond.indeb.ergo dicamus etiam donationes in-
ter vir.& vxo.iuramento conualidari,cum istæ donationes inter
patrem & filium,& inter vir.& vxo.æquiparentur,d.l.donatio-
nes,quia cōsuetudine induci potest,ꝙ donatio inter vir. & vxo.
valeat,& sit obseruanda.Nam consuetudine & morib.vtērium
reprobatur,l.1.in prin.ff.de don. inter vir. vxor.ergo contraria
consuetudine potest concedi,l.de quib.ff.de legi. vt etiam in si-
mili dicunt Bal.& Alex.in l.morib.ff.de vulg & pupil.si consue
tudide validari potest,ergo & pacto iurato,arguendo de consue
tudine ad pactum iuratum,vt arguit Bar.in l fi.col.2.C.de pact.
Bal.in repe.l.1.C.de sacros.eccl.& clanor,ac verior videbit ista
opi.si contraria fundamenta tollantur.non igitur ob. prima ra
tio,ꝙ iuramentum contra bonos mores non sit obligatorium,
quia verum si sit contra bonos mores naturales,sęcus si contra
bonos mores ciuiles vt patet ex fundamentis adductis sup. pro
communi opi.ita dicunt Bal.Pau.de Cast.& Ias.in d.l pacta,quç
contra.& regula,non est obligatorium,procedit quando obser
uatio iuramenti,ꝙ prætenditur esse contra bonos mores, indu
ceret peccatum,secus si obseruatio iuramenti nullum habeat in
se peccatum,sm Alc.in d.cons.157.col.fi.Non ob.secūda ratio,
ꝙ eadem ratione propter vehementiam amoris pręsumatur iu
rasse,quç pręsumitur donasse,quia ratio amoris non est illa,qua
prohibetur donatio,imò regulariter donationes procedunt ab
amore.l.nec adiecit.ff.pro soc.sed alię fuerunt rationes & cau-
sę prohibitionis Prima causa fuit, ne inuicem bonis spoliaren-
tur,sed ista ratio non impedit , ꝙ iuramentum non conualidet
donationem,nam eadē ratione prohibetur alienatio fundi do-
talis,ne mulier dotata de pauperetur,doteque priuata non inue
niat sm maritum,aut a primo deseratur,& tamen iuramentum
conualidat alienationem,d.c.cum contingat Secunda cā,ne ma
trimonia fiant venalia,seu ne detur occasio diuortij.respōdeo,
ꝙ hodie cessat ista ratio,quia hodie diuortia sunt prohibita . c.
gaudeamus,de diuor.c.ex publico,de conuers. coniug.cū simi-
libus.Tertia cā ne tollatur studium educandi liberos,ista etiam
non habet tolere efficaciam iuramenti ; quia ista causa non est
causa propinqua,sed remota,quæ dr̄ occasio,vt notatur in c.lo
litę.de maio. & obe.& occasiones,seu causæ remotę non impe
diunt virtutes iuramenti,sm gl.fi.in c.quamuis,de pac.li.6. & in
c.si vero.de iurei. Quarta causa,quia iniustum videtur, vt coniu-
ges aliquid habeant,ꝙ inter se commune non sit, est euidenter
falsa,quia vxor in bonis mariti,& etiam maritus in bonis vxo-
ris,nullum ius habet,l.maritus,C.de proc.in tantum,ꝙ vxor nō
potest facere eleemosinam de bonis mariti,nec econtra vir,per
Bar in l.i.ff re.amo. & licēt Plutarchus eam rationem adducat,
non tamen sequitur,ꝙ Iuriscon.aut aliquis Iurista ipsam appro
bauerit,minus vē retulerit. Non ob.quinta ratio,ꝙ actus prohi-
9 bitus fauore publico non roboretur † iuramento,d.c.si diligen
ti.quia verum,quando prohibetur fauore publicæ vtilitatis prin
cipaliter,vt in d.c.si diligenti,secus si prohibetur principaliter fa
uore priuatæ vtilitatis,& secundario fauore publicę vtilitatis,vt
in prohibitione alienationis fundi dotalis,d.c.cum contingat.&
ita in prohibitione donationis inter vir.& vxo. quç principali-
ter prohibetur fauore ipsorum coniugum,ne inuicem spoliēt,
fiatque diuortium.secundario , vt per matrimonia concordātia
repleatur ciuitas liberis hominib.l.1.ff.sol.matr.Secundo respō
deo, ꝙ verum est,si ratio prohibitionis habeat fauore publico
perpetuam causam prohibitionis , secus si non habeat perpe-
tuam causam,tunc roboratur iuramento, secundum Pan. in d.
cons.95.sed causa prohibitionis non est perpetua,quia valet do
natio inter vir.& vxo.morte confirmata,& in plurib.alijs casib.
& per Cępol. in alleg.cautel.112. ergo &c. Non obstat decisio
Bar.in d.§.Titia,quia respondent Imo.in d.c. cum contingat,in
10.membro.Rom.in d.cons.44 Fel.in d.c.si cautio,col 19.quod
decisio Bar.procedit in iuramento assertorio super facto de prę
terito,nos loquimur in iuramento promissorio super facto de
futuro. Ratio diuersitatis est,quia iuramentum assertorium su-
per facto de præterito,ꝙ est falsum,vt quando maritus confite-
tur cum iuramento habuisse dotem quam non recepit,dicitur
interpositum super ficta confessione,quæ ficta & simulata con
fessio non roboratur iuramento secundum gl. in l. emptione,
C.plus va,quod agi,quam quod simul.sed quando interponitur
iuramentum super vera donatione de præsenti , vel de futuro ,
bene validatur,quia cessat simulatio , & quando fit super actu
de pręterito falso arguitur fraus facta legi , secus quando super
vera donatione iuramentum interponitur possem latius insiste
re,sed ista sufficiant attento,quod ista opin.quod donatio firma
tur iuramento est communis & in practica, & theorica iam ca
nonizata.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO,

IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI.

In Infortiatum absolutissima Responsa.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & castigata incipiunt fęliciter.

¶ De libe. & posth. hęred. insti. vel exhęredan. & ad Trebell.

RESPONSVM I.

TEstamentum Iacobi Martini vitio pręteritionis nepotũ pręmortuo patre nõ institutorum, vel vt oportet, non exhęredatorum, de nullitate argui posse vr̃, quia non sufficit hos nepotes sub casuali conditione institutos esse, nisi in defectũ conditionis exhæredentur. Verum ijs minime obstantib. testamentum iure optimo defendi posse respondi, idq; Galli Aquilij exẽplo, qui hac lege nepotes instituendos docuit, Si filius meus me viuo morietur, nepotes hæredes sunto, ne eorum prætetitione testamentum irritum fiat, cur ergo irritandum, si nepotes instituti sint, si pater eorum nõ viueret, nec hæc proprie conditio dici potest, cum ad tempus præsens referatur, tum ẽt quia viuo testatore fuerit resoluta, cumq; etiam, quia in lĩa instituti leguntur, de qua omnis conditio reijcitur, cuius ratione pure instituti creduntur ¶ Nullo etiam iure præteriti dici possunt, eo quia sex testamentarij ac necessarii testes deponant non audiuisse testatorem hos substituisse nepotes, si eorum nõ viueret pater: quia licet communis sit, cum tres quatuorve testes instrumento repugnant, credendum non esse instrumento, maxime quia solẽt Notarii vti verbis, In pręsentia mei Notarii & testium infrascriptorum. attestatur ergo Notarius ipsos testes audiuisse & intellexisse, alioqui non congrue præsentes dici possunt, si non audierunt. Quia huiusmodi testes non sunt omni exceptione maiores, nec tales, quib. nulla possit opponi exceptio, prout requirit, vt instrumentum reprobari possit, nam secundum ea, quę proponuntur, leguntur varii, periuri, & infames, aliisq; plurib. de causis fides eis nulla accommodari potest. ¶ Quęstionis insuper est, an instrumentum in uno capitulo falsum, in cæteris falsum habeatur, q̃ verum esse de iure respondi verum cum in proposita specie testes capitulum reprobantes in cęteris instrumentũ prin ẽt, ideo respondi veritatem per falsum non tolli. ¶ Nouissime quęritur, admissa substitutionis falsitate, & per cõns q̃ ij nepotes fuerint pręteriti, ac testamentum irritum, an virtute clausulæ codicillaris ij nepotes portionem hæreditatis ab intestato eis obuentam scriptis hęredib. restituere teneantur? quod & verũ ẽt de iure respondi, ijs nempe hmõi clausulæ est, vt venientes ab intestato grauati credãtur adimplere voluntatem defuncti, & maxime ij nepotes, qui iã nan pęteriti fuere. quid si testator post nativitatẽ posthumorũ ignoranter pręteritorum tãto superuixerit tpe, ut mutare testm̃ potuerit, & non mutauerit, codicillarem clausulã tunc operari dixi, cum testator in eadẽ voluntate decessisse velle videatur. Hinc q̃ritur, an dicti nepotes duas possint detrahere quartas, legitimam. s. & Trebellianicã, & in hmõi proposita specie detractioni tantum legitimæ locum esse respondi, cum dicti nepotes pure grauati sint, quo casu vnica tantũ quarta, tam de iure, quàm de consuetudine locum habet.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum vitio prætevitionis nepotum eorum patre præmortuo non institutorum, nec exhęredatorum, an argui possit de nullitate.*

2 *Filij vel nepotes, qui in locum defunctorum filiorum successerunt sub conditione casuali instituti, & in defectum conditionis non exhęredati, an præteriti dicantur? & ibi vide consilium Galli.*

L. si pater, C. de inst. & subst. & l. 1. §. item sciendum, ff. de suis, & leg. procedunt in nepote tenente primum locum.

3 *Filij vel nepotes instituti, si pater eorum non viueret, non censentur instituti sub conditione casuali, cum huiusmodi conditio ad tempus præsens cesseatur per rerum naturam. & ibi vide, quod data q̃ esset casualis, sustineretur tamen testamentum, ex quo viuo testatore fuit purificata.*

4 *Præteritione nepotum ita demum annullatur testamentũ, si filius eorum pater prędecesserit,*

Expressio eorum, quę tacitè insunt, nihil solet operari.

5 *Testamentum vitio pręteritionis nepotum, vti sub casuali institutorum conditione, nullum argui non potest: quia fuerunt in legitima instituti, de quo reijcitur omnis conditio.*

6 *Testib. sex testamentarijs deponentibus se non audiuisse testatorem substituisse nepotes, si eorum pater non viueret, an magis credatur quam testamento. & ibi vide, quando instrumento, vel testibus sit standum.*

7 *Testis necessarius discrepans ab instrumento facit vacillare instrumentũ.*

8 *Notarius dicens, in præsentia mei Notarij, & testium infrascriptorum, attestatur ipsos testes intellexisse, nec testes recte præsentes dici possunt, qui non audiunt.*

9 *Testes omni exceptione maiores esse oportet, vt per eos instrumentum reprobari possit. & nu. 9.*

10 *Testes deponentes contraria, periurio ac infamia notantur.*

11 *Testium depositioni primæ, an sit standum, non obstantibus periurio, & infamia incursis, & an primæ vel secundæ depositioni testium sit standum, vide nu. 12. & nu. 13.*

14 *Testibus deponentibus contraria, standum est in eo dicto, in quo continentur verisimiliora.*

15 *Exceptio qualibet leuissima repellit testes instrumento aduersantes.*

16 *Instrumentum in uno capitulo reprobatum, an in reliquis reprobatum credatur & nu. 7.*

Falsitatis præsumptio cessat, ubi de ueritate constat: nam ueritas nũquam tollitur per falsum.

18 *Clausula codicillaris, an operetur testamentum irritum præteritione nepotum sustineri ab intestato?*

Clausula codicillaris natura, & proprius effectus est, ut uenientes ab intestato censeantur grauati adimplere uoluntatem defuncti, & sic restituere scriptis hæredibus.

19 *Clausula codicillaris concepta per uerba de futuro iuncta infinitiuo, quod extensiuum est, etiam ad tempus futurum suum operatur effectũ, etiam si posthumi fuerint ignoranter præteriti.*

Testator non mutando testamentum, uidetur uelle decedere in eadem voluntate.

20 *Nepotes pręteriti, & uirtute clausulæ codicillaris grauati per fideicommissum restituere eorum portionem, an duas quartas detrahere possint.*

21 *Grauati purè fideicommissa unam tantum detrahunt quartam.*

22 *Quot quartæ detrahuntur de fideicommisso sub conditione relicto, de quo diuersa tempore detrahuntur.*

Respon. Interpreta.

EX themate Proposito plura resultant dubia: primum est, an testamentum Iacobi Martini vitio præteritionis nepotum, qui præmortuo patre erant instituendi, vel ut oportet, exhæredandi, l. posthumorum, ff. de iniusto rupto, irri. testa. & Instit. de ex-
1 hære. lib. §. posthumorum, argui possit de † nullitate. Et istud dubium habet duo capita. primum est, an ideo pręteriti dicantur, quia ab avo fuerunt instituti sub conditione, si Bertrandus
2 eorum pater non viueret, quę est casualis, & sub qua † casuali conditione non possunt filij, neque nepotes, qui in locum defunctorum filiorum successerunt instituti, nisi in defectum conditionis exhęredentur, l. si pater. C. de inst. & subst. l. 1. §. idẽ erit dicendum, ff. de suis & legi. quę iura licèt loquantur in filio, tamen etiam procedunt in nepote, qui tenet primum locum, secũdum glo. Bar. & alios *communiter* in l. suus quoque, & in l. sed & si, §. nepotes, ff. de hęr. instit. cum ergo nepotes non fuerint in defectum conditionis casualis exhæredati, consequitur ut ex hoc capite testamentum sit nullum, Instit. de exhęr. lib. in princ. Sed hoc non obstante, respondeo testm̃ optimo iure defendi, quia Gallus Aquilius eodẽ modo nepotes instituendos docuit, ne si pręmortuus esset filius nepotũ pręteritione testm̃ irritum sit, l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth. quod si ita est, q̃n nepotes hoc mõ instituuntur si filius me viuo moritur, nepotes hęredes sunto, prout Gallus cãtat, idem magis respondendum in casu isto, in quo nepotes instituti fuerunt, si pater eorum nõ viueret, quæ non potest dici conditio, cum ad ips̃ pñs referatur, certũq; sit per naturam an tũc pater viueret, uel non, l. cum ad pñs, ff. si cer. pet. & instit. de ver. obl. §. conditiones. Ex quo patet, q̃ nepo-
3 tes non dicuntur instituti † sub aliqua conditione. Sed posito, q̃ forent instituti sub condõne casuali, quia tñ talis cõditio purificata fuit viuo testatore, sustineretur testamentum, sm̃ And.

&

4 & Alex. & Iaf. in d. l. pater, per tex. in l. posthumus, versi. idem &
circa, ff. de inno. sup. vel aliter, & tertio rñdetur, q̄ pteritione † ne
potũ ita demũ annullatr testm̃ si filius eorum pr̄ predecesserit,
d. l. posthumorũ. Si ergo instituantur nepotes sub ɔdõne, si eo
rũ pr̄ nõ viuat, tales nepotes dñr institui sub ɔdõne, quã tacite
inuenit ad summonẽdam nullitatem testamenti, ergo expressa
nõ uitiabit institõnẽ. l. mente, & l. cũ q̃ iã, §. 1. ff. de acq. hær. & d.
l. Gallus, in prin. facit vulgata regula, q̃ est, q̄ expsilio eorũ, q̃ tacite
te insunt nihil solet operari, l. nõ recte. C. de fideiuss. l. 1. ff. de le.
1. Sed posito, q̄ nepotes fuerint instituti sub condõne casuali, nõ
5 tñ testm̃ uitio præteritionis eẽt † nullũ, q̃ fuerunt instituti in
lrima, de qua reijcitur oĩs ɔ lõ, l. oimodo, & l. qm̃. C. de inoffic.
testa. & sic respectu legitimæ dñr pure instituti, & sic nõ habe
bat locũ dispõ d. l. si pr̄, fm̃ Bar. & cõiter scrib. ibi. & licet illud
reuocari possit in dubium, tñ a cõi non puto discedẽdum hoc
casu, quo nepotes fuerũt instituti in sola legitima. Secũdum ca
put est, an nepotes dicant ea rõne prima pteriti, q̄ sex testes re-
stam enati deponãt nõ audiuisse q̄ testator substituerit nepo-
tes, si pr̄ eorũ nõ viueret? Pro resolutione huius capitis plura ue
ra ueniũt examinanda. Primũ, an magis credẽdum sit instrõ &
Notario, pro quo stat unius testis dictũ, q̃ sex testib. q̃ deponũt
nõ audiuisse, q̄ nepotes fuerint in legatum substituti. Secundũ
posito, q̄ testibus asserentibus non audiuisse fieri hanc substõ-
nẽ, magis credendũ foret? An testm̃ adeo vitietur, q̄ in reliquis
nulla sit danda fides instrõ? Tertium, posito q̄ testm̃ sit nullum
vitio pteritionis, an nepotes pteriti teneãtur restituere hr̃ditatẽ
scriptis hr̃dibus virtute clausulæ codicillaris? Circa primũ, vide-
6 retur prima facie dicẽn standũ esse testibus, & non instrõ, quia
quoties vnus ex testibus necessarius discrepat ab instrõ, facit in
strm̃ vacillare, l. 1. §. si quis neget, ff. queãd. test. aper. l. optimã, C.
de ɔtr. & commit. stip. c. cũ Ioãnes heremita, & ibi no. de fid. in
str. c. tertio loco, ubi gl. de proba. c. tam literis, de testi. licet sint,
qui velint standum instrõ, qñ unus solus testis ɔdicit instrõ, tñ
qñ tres, aut quatuor ɔdicũt, indifferenter oẽs ɔcludũt instrõ nõ
esse credendum id ergo in casu nostro in quo sex dissentiũt in
instrumento in ea parte, qua legitur, nepotes fuisse filios sub-
stitutos in legitima. & ita decidit Sal. in l. in exercẽdis, ad fin. C.
de fid. instr. ubi format q. in filia dicente se præteritam, quia ni-
hil iure institõnis fuerit sibi relictum, quamq̃ Notarius scripserit
sibi legata centum iure institõnis, & respondet filia se fuisse præ-
teritam, quia per testes instrumentarios probatur, q̄ testator nũ
quam protulit illa verba iure institõnis. & si dicatur, q̄ testes di-
centes se non audiuisse, directo non ɔdicunt, cum potuerit testa
tor substituisse nepotes, & tñ testes nõ audiuerint. Rñdetur, q̄
7 Notarius dũ dicit, in præsentia mei † Notarii, & testiũ infrascri-
ptorum, attestatur ipsos testes audiuisse & intellexisse substõnẽ
nepotum, quia non dñr testes psñtes, qui non audiunt, ut in ter
minis decidit Bar. in l. diẽ proferre, §. corã, per illũ tex. ff. de arbi.
Ang. in trac. malefi. in uerbo, falsario. Pau. de Cast. consi. 204.
ad plenã. Alex. cõs. 43. uisis & ponderatis, col. 3. li. 4. Fel. in proœ.
Grego. col. 6. & in c. cũ cãm. col. 7. & seq. de testibus. Sed pręmis
8 sis nõ obstãtibus ɔtrũ rñdẽdũ puto, qa † ad hoc ut per testes re
probetur instrm̃, oportet, ut sint omni exceptione maiores, &
tales, quib. nulla possit opponi exceptio, fm̃ Pau. Imo. & alios
cõiter in d. c. cũ Ioãnes, p tex. in d. l. optimã, & idem firmat Sal. in
d. l. in exercendis, & Imo. in d. §. si quis neget. Sed isti testes non
9 sunt omni exceptione maiores, qa sunt uarii, † periuri, & infa-
mes, nã in cã Notarii, q̃ testm̃ sumpsit, examinati disposuerunt
omnia ɔtẽta in ipso testõ uera esse, & rñdẽdo ad quartum arti-
culũ fatent substõnẽ nepotũ in legitima factã & publicatã fuis
se, licet in eorũ reuelationibus, & in cã nepotũ prius deposuis-
sent non audiuisse: vñ cũ uaria, & ɔtria deponant, constat eos nõ
10 esse integros testes, l. qui falsa, uel uaria. ff. de test. l. eos. ff. de fal.
& quia pp ɔtrietatẽ incursi sunt periuriũ, & ɔñr † infamiã, ut tradit
11 Dec. consi. 189. Læratus sum. col. 7. Nec obsti nicatur, q̄ nõ ob-
stante periurio & infamia stãdum sit primæ † depõnis, ut tradit
Inno. in c. pterea, de testib. cog. sequuntur Card. Pan. & alii in
c. cũ in tua, de testib. p tex. in c. sicut nobis, eo. tit. ubi Aret. idem
cõcludit, quia respondetur multis modis. primo dici põt, q̄ Bar.
in d. l. eos, uelit neutri esse credẽdũ, & sequitur d. Ant. de Bor. in d.
c. cũ in tua. & Pet. de Anch. in cle. 2. de testi. & Bal. in l. fi. col. 2.
12 C. de re iud. Sed qa snĩa Inno. cõiter tenetur, ut testar Dec. in d.
consi. 189. Rñdetur scdo, q̄ standũ est primæ † depõni factæ cũ
iuro, secus si prima depõ non fuerit iurata, quia tunc standum
est potius secũdæ iuratæ, quàm primæ non iuratæ, fm̃ Bald. in
d. l. fi. & Fel. in d. c. cũ in tua. Bal. & Pan. in c. literas, per illũ text.
de psump. & in c. cũ p tuas, de pbatio. Soc. consi. 253. In cã. colu.
2. li. 2. In cã autem pñti reuelationes horum sex testium factæ
prius in foro prætentiali nõ fuerunt iuratæ, sed depõnes in cau-
sa notarii factæ postea fuerunt cum iuramento, ideo illis stan-
13 dum. Vel tertio rñdetur, stãdũ esse hoc loco scdæ † depõni factę
in cã Notarii, qa continet ea, quæ sunt uerisimiliora: nam testa-
tor dubitabat de uita Bernardi filii, ut patet ex institutione eius-
dem, in qua testator eum instituit si uiuit, nã monosyllaba, si
dubõnẽ importat & incertitudinem, etiam si adiiciatur verbo
pñtis, vel pręteriti tpis, d. l. cum ad pñs, ff. si cert. pet. & l. i. & l. de
monstratio, ff. de cõdi. & dem. vñ cũ dubitaret de vita filii, veri-
simile est, q̄ in aliquo instituerit nepotes ex filio, ne prætertio
ne nepotũ inutiliter testaret, cum quilibet psumatur uelle face-
re testm̃ validũ, nec credatur elegisse viã, per q̃ possit sua uolũ-
tas subuerti. l. 4. ff. de testa. mil. vbi autẽ testes deponunt vnum
14 in vno iudicio, & aliud in alio, standum est dicto † continenti
verisimiliora, d. c. literas, de præsump. Soc. in d. consi. 253. Dec.
consi. 175. col. 7. & d. consi. 189. col. 7. Rñdetur, q̄ vbi alias stan-
dũ esset primę depõni, non pcederet hoc casu, quo agitur de re
probatione instrumenti, ad quam reprobationem faciendam
requiruntur testes, quib. nulla possit impingi macula, vt s̃. dixi.
Testib. enim qui in diuersis instantiis diuersa & ɔtria deposue-
runt, põt impingi macula variationis, & ɔtrietatis, & periurii &
infamiæ, ergo &c. & ita firmat d. Alex. consi. 143. Visis & ponde
15 ratis, col. 5. lib. 4. vbi dicit, q̄ omnis leuissima † exceptio repellit
hos testes, qui instrõ aduersantur. & q̄ hmõi exceptio ɔtrieta-
tis operetur, patet, quia etiam vbi non agitur de reprobatione
alicuius instrumenti, attamen vbi primum dictum est secundo
ɔtrium, adeo debilitat q̄ eius vigore non pt deferri iurm̃ in sup-
plementum, fm̃ d. Card. in c. veniens. de testi. Pan. & Fel. in d. c.
cum in tua. & ita seipsum declarat Inno. in d. c. pręterea. Circa
scdm̃ posito q̄ credendum esset reuelationibus prius factis, & an
16 ex iis corruat † fides instrumenti in reliquis? & videtur q̄ sic,
quia instrm̃ in vno falsum, in totum creditur falsum, maximè
qñ vitio Notarii reperitur falsum, fm̃ Inno. Pan. & alios in cap.
fraternitatis, de hæret. Bart. & alios *communiter* in l. si ex falsis,
C. de transac. per tex. in l. si quis ex argentariis, §. 1. & ibi no. ff. de
eden. & in l. si aliquid, C. de suscept. & archa. lib. x. verum hoc nõ
obstante, intrepidè rñdendum puto, testm̃ in reliquis non vitia-
17 ri, † ex depositionibus ipsorum testium, qui super falso capit.
substitutionis deposuerunt, & qui ad impugnandum testm̃ fue-
runt producti, constat reliqua in testõ disposita vera esse; vbi
autẽ constat de veritate, cessat pręsumptio falsitatis cap. veritate
manifesta, 8. dist. c. nuper, de biga. l. iubemus, C. de testam. & di-
xit Bald. 405. Qd̃ est, si instrm̃, lib. 4. q̄ iõ instrm̃ falsum in vno,
censeatur falsum in reliquis, quia veritas non põt haberi ex re
probo instrõ. & ideo q̄ non reprobauit opprimitur, c. stad scri-
pturas, 9. dist. l. 2. §. cũ ad scit, in sui rõne, ff. de verb. ob. sed si aliũ
de constat de veritate, illi standum est, qa veritas nunq̃ tollitur
per falsum. & ideo si per testes deponentes super falsitate vnius
capituli sepatati ab aliis, constet reliqua capitula vera esse, tunc
non vitiatur instrm̃ in capitulis non reprobatis, vt in casu nr̃o,
ita in terminis ɔsuluit idem Bal. consi. 228. In quodã instrõ, l. b.
2. & idem si arguens instrm̃ de falso in vno capitulo non inficia
tur alia capitula, vt etiam contingit in casu isto, fm̃ Sal. Alex. &
Ias. in d. l. si ex falsis. Bald. in l. iubemus, C. de testa. & Imo. in l. 1.
§. si quis simpliciter, ff. de verb. obl. & Fel. in d. c. fraternitatis, sic
intelligentes loqui glo. in l. 2. C. de fal. Vnde pñpposita, sed nõ
admissa, falsitate substõnis nepotũ, & ɔñr concesso q̄ fuerint
pteriti, & sic pteritione nepotum testm̃ irritum sit, videndum
18 est an vigore clausulę † codicillaris teneantur ipsi nepotes por-
tionem hr̃ditatis, quæ ab intestato sibi obuenit, restituere hære-
dib. scriptis. & pculdubio rñdendum est, q̄ sic, quia ea est natu-
ra, & proprius effectus huius clausulæ, vt venientes ab intestato
censeantur grauati adimplere voluntatẽ defuncti, & sic restitue
re hereditatem scriptis hr̃dib. iure codicillorum & fideicom-
missi, l. ex testõ, & ibi no. C. de fideicom. l. generaliter, §. ex testa-
mento, ff. de fideicom. liber. l. si quis cum testm̃ nullum, & l. ab
intestato, ff. de iure codicil. quod indubitanter verum est in casu
psenti, in quo scienter fuissent pteriti nepotes iam nati, vt fir-
mat Bart. quem oẽs indifferenter sequuntur, in l. 1. in 5. q. de iur.
cod. & in auth. ex cã, vbi d. Alex. C. de lib. pręt. & idem Alex. ɔsi.
26. circa primum, col. 3. lib. 1. & consi. 123. col. pen. & fi. eo. lib.
Quinimo cõis Docto. sententia est, q̄ clausula codicillaris con-
cepta per verba de futuro, vt in casu nostro, in quo clã fuit cõ-
19 cepta per verbum, † potuerit, iuncto verbo infinitiuo valere,
quod est extensiuum, etiam ad tempus futurum, fm̃ Bart. in
propriis terminis in l. si ita, col. pen. ff. de auro, & argen. leg. de-
beat operari hunc effectum, etiam quando posthumi fuerunt
ignoranter pteriti, q̄ videantur grauati venientes ab intestato
per fideicommissum restituere hæreditatẽ scriptis hæredib. fm̃
d. Alex. qui omnes authoritates & rationes citauit in d. auth. ex
cã, & in d. consi. 123. & consi. 142. Circa primam lib. 2. & consi.
30. Ponderatis, lib. 3. Old. consi. 149. super prima. Pau. de Cast.
consi. 168. Ad primum, in 1. parte. Lud. Rom. consi. 122. Circa id.
Corn. consi. 225. Antequàm aggrediar, lib. 3. & licet glo. Bart. &
plerique alii hoc vltimo casu, qñ pteritio fuit ignoranter facta,
velint hanc clam nihil operari (quia nondum erant concepti,
nec nati posthumi, quorum sniam defensat in repet. l. si vnq̃.
C. de reuoc. dona. in xxi. q.) tamen eam limitauit, vt non proce-
dat, qñ testator post natiuitatem posthumorũ ignoranter pte-
ritorum tanto tpe superuixit, q̄ potuisset mutare testm̃ si vo-
luisset.

luisset; nam hoc casu clausula debet suum affactum operari, quia habita notitia posthumorum pteritorum, & non mutando testamentum, videtur velle testator decedere cum eadem voluntate, arg. l. tractabatur, ff. de testa. mili. & l. aihlete. §. dat remissionem, ff. de excu. tu. & ita firmat Pau. de Cast. in l. 1. C. de posthu. hered. instit. & in d. consi. 168. & Alex. in d. consi. 30. & Corn. in d. consi. 225. & in Auth. ex ca. in vlt. char. & si hoc casu, quo posthumi fuerunt ignoranter pteriti, sustinetur effectus clausulæ codicillaris pp superuenientem scientiam ipsorum posthumorum, quanto magis defendendus est effectus huius clausulæ in casu nostro, in quo ipsi nepotes arant iam nati & cogniti ipsi testatori tpe testamenti. Concludo itaque, vt in primo & secundo dubio dilucidatum extitit. Et vbi fuissent pteriti, nihilominus sustineri debere testm̄ in vim codicillorum pp clausulam codicillarem, vt ex præmissis liquistimè constat. Sed adhuc restat vna difficultas resoluenda, posito ꝙ nepotes dicantur pteriti, & pp clausulam codicillarem grauati per fideicommissum restituere eorum portionem scriptis hæredibus; An
20 ipsi nepotes † potuerunt deducere duas quartas, legitimam, s. & Trebellianicam. vr ꝙ sic, per tex. in c. Raynutius, & in c. Raynaldus, de testa. ubi vr casus expressus. Sed prædictis iuribus & alijs, quæ adduci possent, non obstantibus, in ꝯnum est ipsa veritas, videlicet ꝙ non possint deducere nisi solam legitimam, quia isti nepotes fuerunt & sunt pp hanc clausulam, si non va-
21 let iure testamenti, & c. purè grauati restituere, quo † casu unica tantum quarta de fideic. puto detrhai potest, ſm glo. Card. ☞ Pan. & alios *communiter* in d. c. Raynutius, glo. Bart. & Legistæ in l. Papinianus, §. meminisse. ff de inoffi. testam. Bart. & Ang. in l. q̄q̄ C. ad leg. Falc. Non obstat tex. pcalle. in d. c. Raynutius, & in c. Raynaldus, quia procedunt in fideicommissis relictis
22 † sub conditione, de quib. diuerso tempore detrahuntur duæ quartę, videlicet legitima tpe mortis testatoris, & Trebellianica tpe euenientis conditionis, secus in fideicommissis purè relictis, de quibus eodem tpe non pñt duę deduci quartę. & ista est cōis ſnia ſm d. Alex. consi. 5. lib. 3. Old. consi. 158. Factum tale est. & consi. 205. Prima dubō. & latissimè comprobat d. Iat. in l. filium quem habentem, col. 5. ff. fam. ercis. vbi etiam dicit, ꝙ ista cōis ſnia est etiam de consuet. approbata, & idem dicit d. Fabia. de Giochis in auth. nouissima, q. 54. C. de inoffi. testam. & Dec. consi. 55. col. 5. vertant igitur dicti nepotes se in quam partem velint, omni casu, siue ex testamento, siue ab intestato, nequeunt obtinere nisi solam legitimam, ut patet ex præmissis quę potuissem ex alijs quam plurimis ampliare; sed melius pauca putaui idoneè effundere, quam multis inutilibus legentium mentes grauare, l. secunda, C. de uete. iur. enuc.

RESPONSVM II.

ANdræas Baiuli infirmus, dubitans mori, suum condidit testamentum, in quo hæredem sibi instituit Collinum eius filium, & uentrem uxoris si prægnas fuerit, si masculum unum seu plures pepererit. Si uero filiam unam, uel plures pepererit, cuilibet dictarum filiarum nasciturarum legauit florenos centum, in quibus eas dotauit, & quas iure particularitas tacitas esse uoluit; uxor uero tunc temporis prægnas non erat, sed longo tempore post reconualescentiam eadem uxor duas successiuè peperit filias. Quæstionis est, an istud testamentum sit nullum ratione præteritionis, quasi testator uentrem uxoris instituens, senserit, si tunc pręgnans fuerit, cum ex inseparato conualuerit; An uero de quocunque & quandocunque nascituro intellexerit, argumento posthumum instituentis, qui de omni posthumo sensisse iudicatur, idque maxime ex illis uerbis si prægnans fuerit apparet, quæ & in præteritum, & in futurum accipi possunt, ergo eam recipi etiam interpretationem, ex qua testm̄ sustineretur, licet plures inopinati partus apparuerint, de quibus uerisimiliter testator disposuisset, si de eis cogitasset. Verum cum testator non se diutius uiuere cogitaret, uerba si pręgnas fuerit, ex uerisimili mente testatoris ad præsens tp̄s restricta respondi, nullo etiam iure inficiari potest, filias quibus legati titulo relictum est pręteritas non esse, cum non ut decuit institutę neque ut oportuit exhęredatę fuerint. Quare ſm ea, quę proponuntur hmōi testamentum nullum esse r̄ndi, licet per clausulam codicillarem per uerbum, potest, conceptam, quod est extensiuum in futurum, quia uerbo iofinitiuo iungitur, in uim codicillorum defendi possit.

Quęstionis in super est, an hęc filia pręterita è fideicommisso duas possit detrahere quartas legitimam scilicet, & Trebellianicam. Breuiter respondi, posthumum post testamentum natum præteritum, & ex ui clausulæ codicillaris grauatum, duas posse detrahere quartas, alias si posthumus pręteritus tpe testamenti natus sit cum a principio testamentum sit nullum, & ex communi sententia huiusmodi posthumus purè grauatus credatur, solam legitimam detrahere potest.

SVMMARIVM.

Respon. Interpret.

ANdræas Baiuli Infirmus, dubitans mori, suum condidit testm̄, in quo hr̄dem sibi instituit Collinum eius filium, & ventrē vxoris, si prægnans fuerit, si masculum vnum, seu plures pepererit. si vero filiam unam vel plures pepererit, tunc eundem Collinum eius filium instituit hæredem, & cuilibet dictarum filiarū nasciturarum legauit florenos centum, In quibus eas dotauit, & tacitas esse voluit iure particularitatis. ¶ Tunc vxor prægnās non erat, sed longo tempore post reconualescentiam eadem vxor successiue duas peperit filias, dubitatur, an istud testamentum sit nullum ratione præteritionis, quasi testator instituēdo ventrem uxoris, intellexerit solum si tunc pręgnans esset, & de filiis seu filiabus nascituris post mortem suam, cum existimaret se ex illa infirmitate moriturum, & non de filiabus nascituris longo interuallo post reconualescentiam.

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

¶ Videtur, ꝙ testamentum non possit aliquo pacto dici nullū
1 ratione pręteritionis, quia testator instituendo † uentrem uxoris si pręgnans fuerit, censetur instituisse quoscunque nascituros quocunque tempore, l. placet, ff. de libe. & posth. ubi si testator instituat posthumum, censetur instituisse omnē posthumū nasciturum, siue ex uxore pręsenti, siue ex altera superinducta. paria n. sunt instituere uentrem, uel posthumum, l. 3. §. nominatim, ff. de iniust. rup. testa. qui tex. fortius probat, ꝙ paria sunt dicere, uenter hęres esto, uel dicere, quicunque mihi nascetur: sed ista uniuersalis institutio, quicunque, omnes comprehendit, ergo & istam, uenter hęres esto. ¶ Secundo facit, quia illa uerba, si pręgnans fuerit, demonstrant ꝙ testator non erat certus, ꝙ uxor eēt pręgnans, illa enim monosyllaba, si, incertitudinem designat, l. Titio. ff. quando dies leg. l. cum ad pręsens, ff. si cer. pet. sed quando testator ignorat uentrem pręgnantem, videtur intelligere de quocunque nascituro, secus si sciret, quia uidetur se referre ad eum, qui est in uentre, secundum Pau. de Cast. & Raph. in d. l. placet. & probatur in l. si quis ita, §. si posthumis, ff de testam. tute. ¶ Tertio facit, quia illa uerba si pręgnans fuerit, possunt uerificari in pręsenti, & in futuro, ergo debent intelligi prout casus occurret. l. 3. in princ. ff. de adimen. lega. l. hæc conditio, § fin. ff. de condi. & demon. & sic cum casus euenerit de futuro, ita interpretanda sunt. ¶ Quarto, quia illa interpretatio est facienda, per quam testamentum sustinetur secundum gl. in l. Gallus, §. quid si quis. ff. de liber. & posthu. interest enim reipublicæ testamenta sustinen, l. vel negare, ff. quem admo. testa. aperian. facit, quia l. quoties, la secunda, ff. de reb. dub. cum vulga. ¶ Quinto facit, quia testator cogitauit de uno saltem partu: licet ergo pter spem plures postea partus intercesserint, non debet testm̄ uitiari, quia si testator considerasset, uerisimiliter idē disposuisset, l. Titius, §. Lucius, ff. de liber. & posthu. ¶ Sexto facit, quia si testatur instituit posthumum, qui ex uxore sua nascetur, & contingat duos nasci, uterque censetur institutus fauore testamenti sustinendi, secundum Fed. de Senis consi. 43. testator instituit. & Ang. consi. 301. Factum tale. & in terminis ita quęstionem nostram decidit Io. An. in addi. Spe. in rub. de testa. Ang. consi. 51. Incip. Simon Notarius. sequuntur Ale. & Mod. in d. l. placet. & reperio Bal. consi. 128. ad intelligētiam, in primo lib. decidere qōnem hoc modo, aut testator di-
2 xit, si prægnās est, † & tunc testm̄ sit nullum, quia cogitauit de eo, qui erat, uel esse credebatur in uentre, secus si dixit, si prægnans esset, quia intelligitur quandocunque, argum. l. fin. C. de posthu.

posthu.hæred.institu.& d.l. placet.& ita etiã consuluit Baro.
consil.6. Vbi Christus,in primo dub.volu. 3. ¶ Præmissis non
obstantibus,secundum ea quæ proponitur, contrarium vr de
iure verius,qa in facto psupponitur,ꝙ iste testator existimabat
ea infirmitate illa potius decedere, quã euadere, quo casu ſm
eõem Doctorum sententiam,illa verba,si pgnans esset,† intel-
liguntur de præsenti,& ad futurum nullatenus pñt adaptari, cũ
mens testatoris esset amplius non posse viuere,& ꝯſr nõ pos-
se amplius vxorem impregnare.ſm Ang.in allega.consil.51.Si
mon Notarius.quem sequitur Pau.de Ca.consi.409.in 2.parte
Casus iste,ad finem. sequuntur Alex.& Mod. in d.l.placet. &
bene probatur in l.fina.C.de posthu.hęr.institu. iunctis iis,quæ
scribunt Doct.ibi,& in l.commodissime,ff.de lib.& posth.pro
concordia illarum legum dicunt,ꝙ in d.l.fina.testator putabat
se moriturum.ideo dixit, qui mihi intra 10. menses nascetur.
ideo intelliguntur de posthumo, qui tunc erat in uentre, siue
in vita,siue post mortem,& per ista soluuntur omnia ꝯtria.quia
procedunt quando testator non credebat mori ea illa infirmi-
tate. ¶ Sed quia dura videri posset illa interpretatio iudici timo
ratæ conscientiæ, ideo alia ratione probo istud testamentum
fore nullum ratione præteritionis, etiam ꝙ testator cogitasset
de quibuscunque filiabus nasciturus post testamentum. Et ad
4 hoc comprobandum præmitto,ꝙ ille dicitur † preteritus, qui
non est institutus,nec vt oportet,exhæredatus, licet ei aliquid
legatum fuerit,l.inter cætera, ff. de libe.& posthu.l.iuañ,§ qui
5 rogatus,ff.ad Trebel. Hinc dicimus,ꝙ legitima † debet relinqui
filio honorabili titulo institutionis, alias testamentum est nul-
lum,§.aliud quoque capitulum, in Auth. vt cum de appel.co-
6 gno.Hoc sic præmisso,dico huiusmodi † testamentum nullum,
quia filiæ fœminæ nasciturę fuerunt præteritæ, i.non exhære-
datæ,nec aliquid titulo institutionis sibi relictum.& ꝙ ita sit pa
ter per inspectionem testamẽti,per quam probatur optime ne
gatiua coarctata ad scripturam testamenti,l.Titiæ textores, &
ibi not.maxime per Mod.ff.de leg.1.Non ob.si dicatur, ꝙ fuit
institutus venter,quia verum si nascerentur masculus,si vero na-
scerentur fœminæ,testator tunc legauit cuilibet florenos 100.
& cum hęc verba satis clara sint, ideo non est aliter hęsitandũ,
l.ille,aut ille,§.cum in uerbis,ff.de lega.3. illa enim dictio,si ue
ro,disiungit sensum,& uerba,vt per Barto.in l.si quis ita,ff.de
au.& argẽ. leg. & est inchoatiua alterius orationis, & diuersi-
ficatiua pręcedentis,l.precibus.§.si vero.C.de impub.cum sim.
Non obst.si dicatur, quòd illa verba, iure particularitatis, ad
saluandum testm̃ debent exponi, i.iure institõnis, ne imperitia
7 † Notarij obsit voluntati testatoris,vt in simili dicit Bald.in l.si
enim ante,C.de don. ante nup.ibi decidit, ꝙ si Notarius dicat,ꝙ
pater iure restitutionis reliquit,saluatur testm̃, & dẽr intelligi,
iure restõnis, i.institõnis, quia verbum restitutionis facilè trahi-
tur ad directum, vbi intentio testatoris non repugnat l. quę-
rebatur,ff. de mili. test. Item ibi non apparet, quod magis titu-
lo institutionis, quam legati reliquerit. Item propter conso-
nantiam dictionum, ibi satis constabat de imperitia Notarij.
Ideo isto casu non debet nocere voluntati testatorum,secus in
casu nostro,vbi apparet de voluntate testatoris, ꝙ titulo legati
reliquit illa 100. quo casu nulla fit impropriatio ad sustinen-
dum testamentum, postquam apparet de sua intentione, ſm
Bald.in l.quoties,ad fi.ver.si autem testator, C.de hæred. instit.
Et illa verba,iure particularitatis,nullo pacto admittunt istam
impropriationem idest, iure institutionis, unde testamentum
hoc modo sustineri non potest. Hinc est, ꝙ si testator dixerit,
relinquo filiæ 100. pro sua benedictione, testamentum erit
nullum tanquam filia fuerit pręterita;& illa verba, pro sua be-
nedictione, non admittunt hanc expositionem,i.pro sua insti-
tutione,ſm Imo.in l.his uerbis,ff.de hære.instit. Phil.de Peru.in
c.si pater,de test.in 6 Alex. in l.nam quod, §. non omnis, ff. ad
Treb.& in consi.statim allegando.Ias.in auth.nouissima, C.de
inoffi.testa.col.8. Non obst. si dicatur,ꝙ per illa verba,iure parti
cularitatis,apparet,saltem ꝙ testator voluit legare illa 100. pro
parte sua,quo casu si testator reliquit filię pro parte sua, intelli-
gitur reliquisse pro sua legitima,ſm Bart.in l. peto, in princ. ff.
de leg.2.etiam tunc substinetur testamentum,quia iure institu-
tionis censetur uoluisse relinquere,ſm Bart. Bald. Fulg. & Pau.
de Cast.in auth.vnde si parens,C.de inoffi.testam. Bart. in l.fi.
ff.de pec.leg.sequitur Bart.consi.151.incip. Marsilius. & consi.
seq.Pau.de Cast.consi.149.in 1.parte.Ro.in d. §.non omnis, &
Cat.in c.Raynutius,de testa.Bald.& Pau.in l.humanitatis,C.de
impub. vbi in specie dicunt, ꝙ si pro parte sua testator aliquid
relinquat,ualet testm̃, & subintelligitur iure institutionis, licet
nõ addiderit testator ista uerba,in quibus eum instituo. & idem
uoluit Cor.consi.298.ante omnia.col.3.in 1. lib. & istam dicit
esse *communem* Dec.in d.l. humanitatis, quia ista opinio non
est uera,& posito ꝙ sit uera,nihil facit in proposito. In primis
ꝯtrium tenuit Petrus de Eugubio inter consilia Bar. ꝯsi.155.quã
tis maximi Doctores.& ꝯtrium consuluit Alex.consi.70.incip.
uiso consilio,in 2.lib. & ꝯtrium tenent Io. And. & Io.de Imo.
& And. Sicu.in d.c. Raynutius.Iason in d.aut.nouissima. Phil.
de Perusio in d.c. si pater,col.21.Michae.in suis notab.Alex.in
d.l.humanitatis, & in §.non omnes, Salyc.in d.l. quoties.Soc.
consil. 76. viso testamento, in 3.parte. Et ista sine dubio est ve-
8 rior, quia pro forma requiritur, ꝙ titulo † institutionis relin-
quatur.d.§.aliud,& quia *communis* est sententia, ꝙ verbum re-
9 linquo, † additum certę rei, importat legatum, non institu-
tionem,l.cogi.§.& generaliter,ff.ad Treb. non obstat respon-
sio Decii dicentis,ꝙ ista communis opin.fallit, quando est reli-
ctum pro legitima, quia ista fallentia aliquo iure non proba-
tur,& expresse contrarium probat tex.in dict.§.aliud,in ver.vel
alium quemcunque modum. Et posito, ꝙ contraria opinio
esset verior, tamen nihil ad casum nostrum, quia procedit,
quando aliquid fuit relictum filiæ pro sua legitima, per ver-
bum, relinquo: secus si per verbum,lego.ratio diuersitatis est,
quia quando datur aliquid in testamento per verbum, relin-
quo, tunc potest intelligi dupliciter, vel iure institutionis, vel
iure legati; ideo in dubio fit interpretatio,vt datum intelliga-
10 tur iure institutionis, vt actus † potius valeat, quam pereat, l.
quoties.ff.de reg.iur.& quia necessitas nos vrget ita interpreta-
ri,& hoc modo verificatur ratio Bart.in dicto consil.151. secus
quando per verbum, lego, quia tunc apparet de voluntate, ꝙ
testator voluit relinquere iure legati, ideo cessat interpretatio,
vt in simili dicit Bart.in l.centurio, columna quarta,ff. de vulg.
& pupilla. faciendo propter hoc differentiam inter verba dire-
cta ciuilia, & directa non ciuilia, & istud præcise est,quod vo-
luit Bald.in d.l.quoties, ad fidem, dum dicit,ꝙ si iure legati ali-
quid relinquatur,tunc testamentum est nullum,quia licet olim
11 secundum legem duodecim tabularum, verbum † lego, esset
commune, l. verbis legis, ff de verbo. signifi.tamen hodie di-
stincta sunt ista nomina, vt patet in titu. de hæred. institu. &
in titu. de leg. alias si contrarium diceremus, sequeretur ꝙ di-
spositio dicti §. aliud quoque capitulum, esset ludibriosa, nec
in rerum natura vnquam posset verificari, quod non est dicen-
dum. Non obstat, si dicatur,ꝙ nos sumus in terris ecclesiæ,vbi
debet seruari ius canonicum, secundum quod *communis* opi-
nio est,ꝙ sufficiat relinquere legitimam quocunque relicti titu-
lo, vt dicit Alexan. in dicta l. inter cætera, ff. de libe. & post-
hum.qui Alexand. malè dicit, quia magis communis est, ꝙ de
12 iure † canonico debeat relinqui honorabili titulo institutio-
nis, secundum Iasonem in dicta authent. nouissima, Barba.in
dicto cap.Raynutius. Philip. de Perusio in dicta ca. si pater. co-
lum.16.& sequenti.vbi auctoritates & rationes refert,quas bre-
uitatis cã omitto,quia ista opin.ꝙ ẽt idem sit de iure canonico,
ꝙ est de iure ciuili,obseruatur vbique,& est verissima, cum nõ
repetiatur ꝯtrium decisum de iure canonico,ca.1.de nou. oper.
13 nunc. Stantibus præmissis,videndum nunc est,an stante † clau-
sula codicillari in forma, de qua fit mentio in dicto testamen-
to,teneantur filiæ præteritæ restituere hæreditatem fideicom-
missum filio instituto. ¶ Secundo posito ꝙ sic, an possint de-
trahere de earum portionibus legitimam & Trebellianicam.
Circa primum videtur dicendum,ꝙ in casu nostro clausula co-
dicillaris nihil operatur,quia *communis* est sententia, ꝙ quando
clausula codicillaris est formata per tempus pñs tantum: puta,
si non valet iure testamenti, &c.tunc rupto testõ ex natiuitate
posthumi non sustinetur etiam vt codicillus, ſm Bart. in l.1.ff.
de iure codici.quia cum semel a principio valuerit,defecit con
ditio illa, si non valet. Contrarium credo verius in casu oc-
currenti duplici consideratione.Primo quia clausula codicilla-
ris est concepta cum uerbo,põt,iuncto infinitiuo. dicitur enim
in testõ, ꝙ testator voluit valere & iure testamenti, & iure co-
dicillorum,& omni meliori modo, quo valere potest,quo ca-
14 su verbum, † põt, iunctum infinitiuo est extensiuum etiam in
futurum ſm Bart in l. si ita, col. pen. ff.de auro, & argen. leg.
¶ Secundo, quia testator superuixit per tantum tempus post
natiuitatem filiorum ꝙ potuit mutare testamentũ. unde bene
colligitur, ꝙ uoluit ualere saltem in uim codicillorum ſm
Pau.de Cast.cõsi.568 inci.Ad primum,in 1.parte, & consi.seq.
per l.athletæ, §. dat remissionẽ,ff. de excu.tuto. Alexan. consil.
30. Ponderatis his,in 3.vol.Corn.consi.195.In hac,col.pen.lib.
1.& consi.255.Antequam aggrediar,col.pen.in 3.lib.Præterea,
ut ibi dicit Alex.magis *communis* opinio est, ꝙ indistinctè clau-
15 sula † codicillaris concepta per uerba habentia tractum in futu-
rum operetur effectũ suum.& idem firmat Alex.& Ias.per pla
in d.auth.ex cã,C.de lib.pter.& in uariis consiliis,quę referre nõ
expedit.Bart.in d.consi.6.in 2.dubio. ¶ Vltimo uidendum est,an
hæc filia pterita possit deducere de fideicommisso litimam, &
Trebellianicam.Et pculdubio cum censeat purè grauata,vr cõ
cludendũ,ſm *cõem* Doctorũ sniam, ꝙ solum litimam ualeat
deducere,ſm Bartol.in l.Papinianus,§.meminisse,ff. de inoffi.
testa.& in specie dicit, ꝙ qñ testm̃ est nullũ pp defectũ testium
uel alia rõne, puta defectum pteritionis filiarũ, tunc virtute clæ
codicillaris uenientes ab intestato censentur rogati restituere
statim, ideo detrahunt unam tm̃ quartam, allegat not. in auth.

ex cā, C. de lib. p̄ter. q̄ loquit q̄n testm̄ est nullū vitio preteritionis, & φ grauatus restituere statim, nō possit duas quartas detrahere, firmant Canonistę in d. ca. Raynutius & in ca. Raynaldus de testa. Bar. & Legistę in l. quamquam. C. ad leg. Fal. & latissimè Faber in repe. aut. nouissima, in 24 q. in antep. char. C. de inoff. test. dicens ita vbique seruari de ꝯsuetudine, & in casu p̄teritionis tenet Ale. consi. 56. Circa primum, col. fi. vol. 1. Barba. consi. 20. Factum sic se habet, Bald consi. 36. Proponitur. in 3. parte. Bal. consi. 391 Factum tale est, ea. parte. ¶ Cōtrariū, quod
9 imo posthumus p̄teritus, † grauatus pp cl̄am codicillarē possit detrahere duas quartas, tenet Pau. de Cast. in d. aut. ex cā, colum. pe. ver. sed nūc querit, & Ias. col. antepe. ver. tertia questio glos. est. & Pau. de Cast. in d. §. meminisse. Ang. cons 99. Pet. de Vrbe. Faber in d. aut. nouissima. vbi dicit, φ ita consuluerūt Frā. Tig. Bar. Bal. ad contraria rn̄det, φ loquuntur in p̄teritione filij nati tempore testamenti. quia tunc a principio testamentū est nullum, & sic pure grauatus censetur, secus si fuit præteritus filius nasciturus, quia tunc valuit a principio testamentum, & censetur preteritus grauatus sub conditione, si testamentum non valebit, quę est proprie conditio, cum sit de futuro, vt notatur in l. cum ad p̄sis. ff. si cer. pet Et ista vltima opinio videtur amplectenda, attento quod fuit opinio aliquorū, φ indistincte filius detrahat duas quartas, siue pure, siue sub conditione grauetur, quam firmat Io. And. in d. cap. Raynutius. licet communis sit in contrarium, vt s. dixi. intelligamus igitur opinionē Io. Andr. procedere in omni grauato sub conditione saltem de futuro. Attento etiam, φ fuerunt plures alij, qui tenuerunt, φ clausula codicillaris non operetur effectum vllum, quando testm̄ ē nullum vitio preteritionis, prout tenuit gl. in d. aut. ex cā, fm̄ quam consuluit Bal. cons. 387. Quædam domina, in 5. parte vbi dicit, quod ꝑlicet Doctores quamplures teneant contrariū, tn̄ in tanto discrimine bonum est adhęrere opi. gl. licet ergo velimus tenere ꝯ gl. vt tenent communiter Doctores, tn̄ dicendū est, φ dicta clausula restringatur, vt minus operetur quam sit possibile, argumen. nota in l. serui vestri, C. de noxali. & ista opinio placet, quia per eam reducuntur opiniones in puncto isto difficili ad concordiam. Laus Deo.

¶ Ita iuris esse censeo ego Io. Fran. de Ripa ex nobilib. de Sancto Nazario, I. V. D. & iura ciuilia interpretans in florentissima Auenionensi Academia, in cuius fidem subscripsi & subsignaui, saluo iudicio saniori.

De hęred. insti. & de libe. & posthu.

RESPONSVM I.

TEstatrix Honoratum nepotem hæredem Instituit, eiq; Carolū his verbis substituit. et si contingat hęredem sine liberis ex suo corpore legitime procreatis, aut alias sine illis, q suorum appellatione eidē in futurū succedere q̄uodolibet potsēt, ab hoc seculo migrare: tūc & eo casu eidē, & suis sic decedēt. b. d. Carolū substituit. Quęstionis ē, an cōsobrinus hæres institutus a nepote hęrede sine liberis legitimis defuncto deficere faciat conditionem fideicommissi. Dubitationem augent illa verba, qui suorum appellatione, &c. idest an is cōsobrinus suis commode annumerari possit, & maxime cum huiusmodi dictio suus, de iure plures recipiat interpretationes, verum quia a verborum proprietate, nisi mens disponentis repugnet, nullatenus recedendū est, & ex verbis testatricis manifeste appareat eam non tantum de agnato successore cogitasse, vt ex illis verbis aut & quomodolibet in futurum succedere possent, recte ponderatis, nisi cauillemut, manifeste patet: quare respondemus ex institutione hęredis de dicto consobrino ab eodem nepote facta fideicommissum de iure expirasse.

SVMMARIVM.

1 *An consobrinus, hæres institutus a nepote hęrede defuncto sine liberis, præferatur substituto ipsi nepoti sine liberis decedenti.*
2 *Edictum de testamentis, an prohibitorium sit.*
3 *Suus quinque modis in iure accipitur, & ibi vide declarationem.*
4 *Argumentum a partibus remotis licite a iure admittitur.*
5 *Alternatiua, aut, debet alternare diuersa.*
6 *Suorum successorum appellatione non tantum descendentes, agnati, transuersales, sed etiam cognati comprehenduntur.*
7 *Dictio, quomodolibet, adeò vniuersalis est, quod omnia ea, quæ sub ea cōplecti possunt, comprehensa videantur.*
8 *Suorum hæredum appellatione ij tantum veniunt, qui a lege ciuili inter suos hęredes connumerantur.*
9 *Agnationis & cognationis differentia de iure nouissimo sublata est, & vide nu. 10.*
11 *Verba testamenti ambigua, ab alijs clarioribus verbis interpretationem accipiunt, & vide nu. 15.*
12 *Non honoratus, grauari non potest.*
13 *Mulier consilio Galli non astringitur, cum filios in potestate non habeat.*
14 *Omnis oratio, quæ varijs modis accipi potest, eam recipit interpretationē, quæ vitio caret.*
16 *Declaratum debet interpretari, & sensum recipere an declarante, & non econtra.*
17 *Dictio seu, declaratiuè accipitur.*
18 *Verba geminata mentem testantium adeo indicant, ut interpretationem contrariam non admittant.*
19 *Verba generalia restringuntur, ne negatoria dispositio intelligatur.*
20 *Verba in fauorem instituti adiecta, in eius fauorē latissime sūt īterpret.*
21 *Ea interpretatio in dubio sumenda est, ex qua perplexitas euitatur, ac actuum nullitas reiicitur.*
22 *Pluriū verborū impp̄riatio nō admittitur, licet vnius ꝑsape recipiatur.*

Respon. Interpreta.

TEstatrix Honoratum nepotem suum hęredem instituit, eique substituit Carolum ijs uerbis: & casu quo cōtigeret hęredē sine liberis ex suo corpore legitime procreatis, aut alias sine illis, qui suorum appellatione eidem in futurum succedere quomodolibet possent, ab hoc seculo migrare: tunc & eo casu contingente, eidem, & suis sic decedentibus, substituit Carolum, &c. Quęritur,
1 an † consobrinus hr̄s institutus a nepote hęrede defuncto sine liberis faciat deficere conditionem fideicommissi, tanquam sit de illis, qui suorum appellatione possunt eidem nepoti succedere? Constat consobrinum esse in quarto gradu de iure ciuili, §. quarto autem gradu. Institu. de gradibus, & cessante linea ascendentium, non extantibusque transuersalib. proximioribus, hr̄ditatem ad eum deferri sublata dr̄ia agnationis, & cognationis, aut. cessante, & aut. post fratres, & in corpore vnde sumitur, C. de legitimis hęredibus, & ideo constat eum esse de illis, qui possunt succedere ab intestato, & ex test amento, cū
2 † edictum de testamentis nō sit prohibitorium, idest φ omnis habet factionem testamenti actiue, & passiue, & sic omnis potest hęres institui, qui non reperitur prohibitus, l. filiusfamil. ff. de testamen. Sed quia non omnis, qui potest succedere, legitur positus in conditione, sed ij tantum, qui p̄nt succedere, vt sui, idcirco hęsitatur, an ꝯsobrinus hoc loco dici possit de illis, qui appellatione suorum continentur, & qui vt sui succedere p̄nt?
3 ¶ Proculus hęsitationis resolutione premisso, φ † quinq; modis potest dici suus. Primo dicitur suus, qui sit de liberis in potestate parētis, & primum locum teneat, & dr̄ suus, quia domesticus, & quasi dn̄s est ēt patre viuente, Insti. de hr̄d. qualit. & differen. §. sui, in prin. & ff. de lib. & posthu. l. in suis. Secundo dicit suus hr̄s omnis, qui a lege ciuili, & pretoria, inter suos hęredes numerantur, inter quos sunt omnes descendentes, ascēdentes, & transuersales agnati, instit. de legi. agnat. & cognat. succes. in prin. Nā cognati, qui a prætore solo vocātur, inter suos hr̄des non p̄nt dinumerari, quia p̄tor p̄t aliquē facere directo hr̄dē, §. quos autem, Inst. de bon. pos. Tertio, oīs dr̄ suus, qui ab intestato p̄t succedere: cęteri verò, q ex testō tm̄ succedunt, extranei nominantur, l. hr̄ditas, cū sua gl. C. de pac. conuen. in Aut. de hr̄di. & fal. §. si verò oblatū. collatio. 1. l. qcūq., la a. C. de omni agro deser. lib. 11. c. filij, ad fi. de hæret. li. 6. Quarto, oīs hæres etiam extraneus ex testō vocatus, dr̄ suus, quasi in suum ius & locū successerit, l. si post diem, cum gl. ff. qn̄ dies lega. ced. ¶ Videndū est ergo de quib. suis senserit testatrix, nā si senserit de lib. fm̄ primum modū, vel de ascendentib. & trāsuersalibus agnatis, vt in secundo loco dcm̄ est, certū est condōnem esse defectā, & esse locum fideicom. qa ꝯsobrinus nō est de liberis, neque de agnatis, cū ex fęmina, i. ex sorore coniunctus sit, Inst. de leg. agna. tu. §. 1. Si vero sensit tā de agnatis, q̄ de cognatis, vel de oī hęrede, ꝯstat cōdōnem nō defectā eē, qa hic ꝯsobrinus est cognatus, d. §. 1. & est hr̄s ex testō. Ego existimo testatricē sensisse de suis tā cognatis q̄ agnatis, q ab intestato huic nepoti succedere potuis-
4 sent, quod probo † argumento a partib. remotis, quod est validissimum argm̄, fm̄ gl. in l. qui se patris. C. vn̄ libe. de suis, s. liberis, quorū appel. veniūt oēs descendentes. l. liberorum. ff. de ver. sig. Nō p̄nt intelligi hęc verba, aut alias sine illis, qui suorū appe. eidē in futurū quōlibet succedere p̄nt, tum quia alternatiua (aut) posita inter liberos, & illos qui suorum ap. succedere p̄nt,
5 dēt alternare diuersa, † fm̄ gl. in rub. ff. si ager, vecti. vel emphi. pet. & in l. vbi pactū, & ibi Bar. & alij no. de trans. tum quia si illa verba, aut alias sine liberis, vel illis, qui suorum appellatione continentur, restringerētur ad liberos, quos testatrix posuit in prima pte ꝯdōnis alternatiuę, eēt altera pars alternatiuę, quę de suis loquitur, frustra adiecta, φ non possumus, neq; debemus dicere. l. si qn̄. ff. de leg. 1. c. si Papa, de priuil. li. 6. Nō ēt de suis, s. descendētibus, & trāsuersalib. agnatis duntaxat intelligi p̄nt. Tum qa testatrix loqtur de suis, q̄ p̄nt succedere, & sic de suis succes-
6 sorib nō de suis, s. hr̄dib. † suorum āt successorū app. nō tm̄ descendentes, & agnati trāsuersales, sed ēt cognati ꝯprehendunt, qa & ij successores dicuntur, l. stiplō ista, in prin. vbi gl. & scrib, ff. de ver. ob. & l. q̄dā, §. nihil. ff. de edē, tū quia testatrix posuit in ꝯdōne suos, q p̄nt succedere qūolibet, & sic suos, qui non tantū iure agnationis, sed ēt iure cognationis p̄nt succedere, nam di-
7 ctio, † qūolibet, est vl̄s ꝯprehēdēs quicqd p̄t sub ea comprehendi,

hendi, s'm gl. in cle. 2. in verbo, quolibet, de snia excom. c. indemni-
tatib. circa mediū, in verbo quolibet. i. quocunq; mō, de elect. li.
6. l. 1 ff. de test. milit. l. 2. ff. de pac. dotal. cum simi. de quib. p Dec.
consi. 47. col. 1. uol. 1. Soc. consi. 15. col. 9. li. 1. Cu. sen. cōsi. 50. Vo
8 de nihil facit ad rūbum, q appel. † suorum heredum, ij tantum
veniant, qui a lege ciuili inter suos hēdes cōnumerantur, in quorū
numero non sunt cognati, quia rñdetur dupliciter, q hic nō q̄ri
tur de suis heredib. sed de suis successoribus, & non quæritur de
suis successorib. simpliciter, sed de suis successoribus quolibet,
quo casu non est dubium et cognatos contineri, ut latè per Ias.
post Ale. in d. §. nihil, & in l. 2. §. prætor ait, ff. de eden. & in l. cum
filio, ff. de leg. 1. Scdo, quia hodie cognati vocātur a iure ciuili, &
9 a constōne Iustiniana, nulla habita † dñā agnationis uel cogna-
tionis, §. si quis igitur. in Auth. de hæredib. ab intest. ergo etiam
cognati hodie connumerantur inter suos hēdes, cū ij, qui a cō-
10 stitutionib. Imperialib. ad hēditatem uocantur, inter † suos cō-
putentur, patet iurib. vulgarib. Quæ regula licet forte facta fue-
rit ante constōnem d. §. si quis igitur, attamen ad futuras constō
nes porrigitur, l. non est, ff. de leg. maxime cum lex antiqua pro
cedat per viam interpretationis, interpretando quod omnis uo
catus a lege, uel constitutione principis, inter suos hæredes sit
numerandus, quo fit, ut constitutiones futuræ interpretatæ intel
ligendæ sunt secundum leges antiquas interpretantes, vt est tex.
in Auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis, in princ. & do-
cet Pan. in c. si. de rescrip. & alibi sæpe.

Qui veritas est, me in uiam dirigat ueritatis.

¶ Punctus totius controuersiæ consistit in intellectu horum uer-
borum, si Honoratus heres decesserit sine liberis ex suo corpo-
re legitime procreatis, aut alias sine illis, qui suorum appel. eidē
Honorato in futurum quomodolibet succedere possent: utrū
illa verba, aut alias sine illis, intelligenda sint de descendentibus
duntaxat? an vero etiā de transuersalib. agnatis & cognatis? Si de
solis descendentibus intelligantur, purificata erit conditio sub-
stitutionis fideicommissariæ. Si etiam de agnatis & cognatis, erit
ipsa conditio defecta. ¶ Respondi superioribus diebus de agna
tis & cognatis, qui dicuntur sui successores, interpretationem
faciendam tribus rationibus. Primo, quia alternatiua, aut, posi-
ta inter duas conditiones debet alternare diuersa. Secundo, q̄a
illa alternatiua, aut, alias sine illis, qui suorum app. quolibet suc
cedere posset, essent frustratoria, si de descendentibus solis in-
telligatur, cum in prima parte alternatiuæ, & in prima cōdōne
forent positi liberi, quorum app. ueniunt oēs descendentes. Ter
tio, quia illa verba, quolibet succedere possent, clarissime demō
strabant oēs, qui ut sui poterant succedere, fuisse in conditione
positos. Vnde cū in uerbis nulla sit ambiguitas, mihi uisum fuit
amplectendum sensum, quē uerba demonstrant. ¶ Verum ex
aduerso intelligo alium sensum dari, & de solis descendentib.
illa uerba, aut alias sine illis, intelligi rationibus seq. Primo, quia
11 illa uerba dñr † ambigua, ergo p alia uerba testamenti declarā
da, l. qui filiabus, in prin. ff. de leg. 1. l. sed utrum, ff. de petitio. he-
redi. dr autem factam fuisse mentionē suorum in instōne, qua
testatrix instituit Honoratum & suos, quę institutio suorum ur
facta iuxta consilium Galli, & sic necessario intelligitur de libe-
ris do. Honorati hēdis instituti, q per uulgarē censentur substitu
ti, ne ex præteritione testm̄ annulletur, l. Gallus, ff. de liber. &
posthu. docent Barto. & alii in eadem l. §. si modo uerbum suos
positum in instōnib. q̄a ipsi honorantur, intelligitur pro descen
dentibus: ita quoq; intelligendū ur uerbū suorū, positum in cō
dōne. Quæ interpretatio suaderi dr ex eo, q sui in cōdōne posi-
ti leguntur grauati, ut probant illa uerba, & suis sic decedentib.
&c. Ex hoc grauamine arguitur, q testatrix sensit de suis, quos
honorauit in instōne, & sic de liberis, alioquin nullū foret gra-
12 uamē, q̄a q † nō honoratur, grauari nō pōt, l. Labeo, C. de fideicō.
l. sed & si sic, ff. de leg. 3. Ista consideratio primo aspectu admo-
dū subtilis, & arguta ur. sed si intentius animaduertatur, appare
bit falsa, & nihil concludere. ¶ In primis aduertendum est, quod
13 hic agitur de testatrice † fœmina, in qua ur cessare cōsilium Gal
li, quia non hēt filios in ptāte, l. illud, § ad testamenta, ff. de bon.
poss. contra tab. & est tex. Insti. de exhrd. lib. §. mater. Sdo aduer
tandum est, q uerbum, suos, in instōne ponitur indeterminate
14 ut probaui in aliis allegationibus. Omnis † enim oratio, quæ ua-
riis modis intelligi pōt, in ea interpretatione sumēda est, q̄ uitio
caret, l. quoties in stipulationib. ubi gl. declarat, ff. de uerb. oblt.
Tertio aduertendum est, q uerbum, suos, non ponitur in con-
ditione simpliciter & indeterminatè, sed declaratiuè, & speci-
ficè, ut sonant illa uerba, aut alias sine illis, qui suorum appella-
tione eidem Honorato quomodolibet succedere possunt. il-
lud relatiuum, qui suorum, &c. declarat uerbum illis, ut intelli-
gatur de successoribus, qui ut sui possunt quolibet succedere,
l. i. C. de sacrosan. eccl. l. omnes populi, ff. de iust. & iure. Si ad
ista duo aduertatur, apparebit considerationem aduersariam
retorqueri, & contra eorum intentionem facere. Quia conce-
ditur, q una pars testamenti ambigua declaretur per aliam cla-
15 ram & certam: sed † nos dicimus q illa dicitur ambigua, quæ
est generalis, & indeterminata, illa dicitur clara & certa, quæ
reperitur declarata & determinata. Ideo sequitur, q uerbum,
suos positū in institutione (quia fuit gñaliter & indeterminate
prolatum) dēt intelligi, & declarari a uerbo, qui suorum ap-
pellatione quolibet pñt succedere, quod stat declaratiue. Decla
16 ratum † enim dēt interpretari, & sensum recipere a declarante,
non ecō, l. hēdes palam, §. si quod post, ff. de testa. l. asse toto ff. de
here. insti. & l. si quis a filio, §. 1. ff. de leg. 1. Dicamus ergo, q uer-
bum, suos, indeterminate positum in instōne, intelligatur de
suis, qui ab intestato succedere possint ipsi Honorato, de quib.
reperitur facta spālis & determinata mentio in eodem testō, d.
l. qui filiabus, in princ. Comprobatur hic sensus, quia etiam in
alia parte eiusdem testamenti seipsam declarauit testatrix, de
quibus suis intelligeret, & subiungit, q hæres suus I. nomina-
tus & sui, seu illi, qui in futurū quolibet in bonis suis succedere
17 possent. pondera illam dictionem, seu, quæ † coniungit, seu de-
clarat sensum illius uerbi, sui, l. si. §. hęc omnia munera, ibi, ciui-
lia seu publica, ff. de muneri. & hono. & l. ad protegendum. C.
de in lit. dan. tuto. docet Bart. in l. si quis ita, ff. de auro & argen.
legato. ex hac geminata declaratione constat de enixa mente
testatricis, q intellexit de suis, qui quoquo modo poterant ut
18 sui succedere, & non de suis descendentibus duntaxat † gemi-
natio enim demonstrat eniaam mentem, & aufert omnem in-
terpretationem contrariam, l. Balista, ff. ad Treb. Et quod illa
verba, instituit Honoratum & suos, intelligenda sint de iis, qui
ab intestato vt sui succedere possunt, voluit Pau. de Cast. consi.
374. Visis omnibus, lib. 1. in nouis. vbi dicit iste est communis
testantium sensus & communis vulgaris loquendi modus, non
autem q intelligant de suis, qui sunt in potestate, & sunt de de-
scendentibus duntaxat. & idem dixit Pau. consi. 40. 4. lib. 1. Duo
videnda sunt. quod tanto magis dicendum est in hac testatrice,
quę seipsam talem sensum habere bis declarauit. ¶ Secundo
intelligo adduci aliam rationem, videlicet q intelligendo ver-
bum suos, de iis, qui ab intestato vt sui succedere possunt, nu-
gatoria quodammodo foret substitutio facta de Do. Gauchar-
do, quem tñ amantissimum appellat. quia raro vel nunq̄ eueni-
re potest, q quis decedat absque agnatis, vel cognatis, ergo re-
19 stringenda est conditio, vt de † liberis intelligatur, sicut in simi-
li dr de hac conditione, si sine hærede, quę restringitur ad libe-
ros, ne testator videatur fecisse fideic. nugatorium, cum nun-
quam soleat quis decedere sine hærede attento q in defectum
omnium succedat fiscus, l. 1. C. vnde vir, & vxor. & facit tex. in
19 cap. coram, ibi, cum raro, vel nunquam, de offi. delegat. † ista ra
tio vr multum persuasiua, sed si bene attendatur apparebit
eam esse fallacem & perniciosam, quod sic detegitur. Constat
testatricem magis dilexisse Honoratum quam Gauchardum.
quia hunc hæredem fecit, illum sub duplici conditione alter-
natiua substituit, leg. Publicus, §. 1. ff. de condit. & demon. Con-
stat ēt illas duas condōnes alternatiuas fuisse in substitutione
adiectas fauore ipsius Honorati, & non Gauchardi, l. filiusfam.
§. cum quis, cum similibus, ff. de leg. 1. fuerunt etiam liberi ipsius
Honorati, & ij, qui appellatione suorum succedere pñt, in
conditione positi, ad exclusionem ipsius Gauchardi, vt traditur
per glo. in l. Lucius, la secunda, ff. de hæredi. instit. & per Senen.
in l. heredes mei, §. cum, ita, ff. ad Treb. ergo hæc verba condi-
tionalia, sunt interpretanda, & intelligenda magis in fauorem
ipsius Honorati, quam Gauchardi, leg. in conditionibus, §. si
patronus. ff. de condi. & demon. vbi hęc conditio, si primus hæ-
res non erit, quia fauore primi adiecta ad exclusionem substi-
tuti late interpretatur, vt hęc conditio, si heres non erit, intelli-
gatur etiam si non erit bonorum possessor, & sic tam in succes-
soribus iuris pretorij, quam ciuilis conditio purificatur. Ita hęc
conditio, aut sic sine illis, qui suorum appel. quoquo mō succe-
20 dere pñt adiecta in fauorem Honorati, debet † intelligi de illis,
qui pñt succedere tam de iure pretorio, vt sunt cognati, quam
ciuili, vt sunt descendentes, & agnati. Nihil ergo facit, quod te-
statrix appellauerit Gauchardum consobrinum dilectissimum,
quia constat eam prædilexisse Honoratum quem plu[illegible] mi
nus grauare voluisse q̄ fieri possit. l. vnum ex familia, §. si rem,
ff. de leg. 2. l. nummis, ff. de leg. 3. cum similib. Ideo, donec sibi es-
set aliquis de agnatione proximior, vel cognatione, noluit sub-
stitutioni locum esse, & si aliter illa conditio sine illis intelliga-
tur, frustra adiecta foret in fauorem ipsius Honorati, cuius tñ
fauorem adiecta legitur, vt ex prædictis patet. ¶ Ad rationem
contrariam, q raro vel nunq̄ substitutio potuisset habere effe-
ctum, respondetur, q imò poterat habere effectum in euen-
tum, q Honoratus decessisset sine agnatis vel cognatis, ea quo
patet nihil ad rem facere. simile in leg. ex facto, §. si. ff. ad Treb.
quia ibi sub conditione, si sine hærede simpliciter, hic sub
conditione si sine successore ab intestato. Ideo ibi restrin-
gitur ad liberos, quia sunt heredes sanguinis, non ad hære-
des bonorum; quia non est dare rationem, quare magis ad
heredes ex testamento, quam heredes ab intestato restrin-
genda sit, in casu vero nostro reperitur facta restrictio per

testatũ ad hrædes ab intestato, merito non recipit aliam restrictionem, & hoc casu non procedit decisio d. §. fi. Ita signanter determinat ibi Ale. col. fi. vbi post Rap. Cum. dicit, q substitutio fcã sub conditione, si sine hrẽde legitimo decesserit, intelligitur si sine hrẽde ab intestato, & valet. pro quo est tex. in l. si quis ita hrẽs instituatur, si legitimus, ff. de hrẽ. instit. Soc. cons. 95. col. 8. lib. 4. & si diceretur, Gauchardũ esse de illis, qui ab intestato succedere põt Honurato, ergo ſm hunc nostrũ intellectum perplexa esset substitutio, quia ipse esset in conditione positus ad ex
21 clusionẽ suipsius, quod non est dicendum eum in dubio † sit euitanda perplexitas, quæ substõnem inutilẽ facit, l. si Titius. ff. de cond. instit. Rñdetur, q cõdõ illa, si sine illis, qui vt sui succedere põt quolibet, intelligitur de successorib. ab intestato, pximioribus, ipso Gauchardo; quod patet ex eo, quod loquitur de ijs, qui põt succedere, ergo de proximioribus, quia remotiores non põt succedere ipso Gauchardo volente hrẽditatem adire, l. 1. C. de succes. edic. & hoc modo cessat perplexitas, cessat ẽt illa cõsideratio, quod ipso Gauchardo decedẽte sine liberis sint substituti fratres ipsius, quia ipsi non sunt proximioribus ipso. §. si plures. Insti. de legit. agna. successione. Cessat etiam dispositio d. § fi. l. ex facto, quia conditio intelligitur de quocunque hrẽde ab intestato, quo casu cessat illa dispõ, vt ſ. dictum est. Imo non intelligitur de omni successore ab intestato, sed proximiore ipso Gauchardo substituto, & ita rñdet Baldus cons. 254. Titius instituit sororem, lib. 1. Mihi autem videtur standum verbis, & non diuinandũ: non. n. puto verba conuertenda, & penitus transmutanda propter nostras imaginationes defendendas, prout video fieri in hoc casu, vbi alternatiua resoluitur in es positiuam, & dictio, alias, quæ diuersitatem designat, conuertitur, ut identitatem donet. Item illa verba, quilibet succedere põt, quæ sui nã sunt generalissima, & quæ quoscũq; successores ab intestato, tam de iure prętorio, quam ciuili, in conditione positos designant, restringantur ad solos descendentes, licet enim
22 aliquando tolleretur impropriatio † vnius verbi, tamen nusq̃ duorum vel trium, & minus plurium, vt de subauditione dixit Vlpia. in l. 1. §. legi autem, ff. de hæred. institu. Laus Deo.

De sub. & pac. in matri. adiectis.

RESPONSVM I.

Nobilis Ac potens Do. Antonius de Claramonte dominum Ioannem eius filium hæredem instituit, & eo decedente sine liberis, plures suos filios gradatim substituit, & vltimo morienti sine filijs domi. Tristandum de Claramonte, & eius filios gradatim substituit. Quæstionis est, an substitutio expirauerit, cum domi. Ioannes decesserit cum liberis masculis, & fœminis, & quoniam etiam Domi. Tristandus & eius filij non domino Ioanni, sed vltimo morenti substituti sunt. Verum quia dominus Antonius Ioanni alternatiuè substituit, videlicet si Ioannes eius hæres sine liberis, vel si liberi dicti Ioannis sine liberis decederent masculis, & vltimo sic decedenti dominum Tristandum, & eius filios substituit: quæ quidem conditio purificata est, nempe quia dominus Iacobus, Guido, & Ioannes, filij prædicti domini Ioannis sine liberis decesserũt, ideo substitutioni locum esse respondi, præsertim quia dominus Tristandus non simpliciter, sed alternatiuè ipsi domino Ioanni substitutus est, sed ad veritatem alternatiue ipsi dominó Ioanni substitutus est, sed partem vetam esse, maxime etiam cum huiusmodi substitutio vltimo sine liberis decedente, facta sit compendiosa, quæ fideicommissariam continet: in fideicommissaria autem substitutione peremptis gradibus præcedentibus hæreditas remanet penes grauatum cum onere restituendi substitutis in gradibus subsequentibus, qui etiam filij domini Ioannis in conditione positi ea verisimili mente testatoris tanquam honorati & subinde grauari potuerunt, licet commuvnis sñia repugnet, quæ limitationẽ recepit a pięcturata voluntate testatoris, & iudex a cõi concurrente aliqua coniectura discedere facile potest. ¶ Et licet in huiusmodi fideicommissaria substitutione ea tñ veniant, quę ea vltima voluntate capiuntur, & ideo bona ipsi Ioanni donata in fideicommisso contineri nó videantur: tñ ſm ea, quæ proponuntur, in fideicõmisso contineri rñdi, & omnia bona dicti dñi Antonij iure fideicõmissi ad filios dicti domini Tristandi spectare detracta legitima, & Trebellianica, si phibita non fuerit. ¶ Ioannes pdictus, filius, & hrẽs dicti dñi Antonij testũ pariter condidit, in quo institutus legit Iacobus ipsius testatoris filius, & velis hrẽs; & si dictus Iacobus sine filijs masculis decessent, eidem Ioannem eius fratrem substituit, & eidem Ioanni sine filiis masculis decedentibus, substitutus est secundo genitus domus de Claromonte habilis ad succedendũ, & ea lege ne sit ecclesiasticus. & qa dicti Iacob. & Io
1 annes sine liberis decesserunt superstitibus tribus liberis domi-
2 ni Tristandi, videlicet Reuerendissimo dño Francisco Cardinali, & Legato Auenionensi, secundo gen to; nec non magnificis dominis Petro, & Guidone tertio, & quarto, respectiue genitis, & longe antequam substitutioni locus fuerit, prędecessent dominus Ludouicus primogenitus. Iõ quãnia ẽ, an hmõi substitutio caduca sit, cum Reuerendissimus dñs Legatus secundo genitus ecclesiasticus sit, & vbi caduca non sit, quæritur qs hoc loco secundugenitus habeatur, Petrus scilicet, an Guido? Et licet Reuerendissimus dominus Legatus secundogenitus probetur, quia secundo loco natus est, tamen huiusmodi substitutionem nullo iure caducam esse respondi, quia Reuerendissimus dominus Legatus respectu substitutionis, de qua agitur, secundogenitus dici non recte potest, nam qualitas requisita ad actum, debet adesse tempore, quo de illo actu agitur. & eo tẽpore, quo actus consumat effectum; & maxime in substitutionibus, in quibus oportet qualitatem adesse tempore, quo substitutionis dispositio sumit effectum, ideo Guidonẽ, & si quartogenitus sit loco, hoc tamen casu secũdogenitum habilẽ ad portandum nomen, & arma domus de Castro nouo respondi. dominus vero Petrus, & si tertio sit loco genitus, hoc tamen casu primogenitus de Claromonte habetur, cum nullus sit respectu domus & familiæ de Claromonte, qui eum præcedat: dimidia igitur bonorum domini Antonii ex eiusdem testamento ad omnes filios domini Tristandi deuoluitur, dimidia verò bonorum, quę fuerunt quondam domini Ioannis filij domini Antonij, ex eiusdem testamento ad Guidonem spectat. Quia nec hrẽditas, nec hrẽditatis quota, pacto dari non potest, cum huiusmodi pacta contra bonos mores recipiantur, qa liberam testandi facultatem tollunt, ideo huiusmodi pacta etiam in contractu matrimonij celebrata nullo iure defendi possunt, nec iuramentum contra bonos mores pręstitum obligatoriũ est, quare respondi huiusmodi pactum (quo cauetur, q fauore dicti matrimonij Ioannes sit hæres vniuersalis Antonij eius patris reseruatis vsufructibus eius vita durante, & sexcentis libris annui redditus, de quibus libere disponere possit) de iure non subsistere. Quod etiam in vim donationis defendi nullo iure potest, quia ex verbis testamenti constat Antonium non donare, sed iudicium suum vltimum in Ioannem conferre voluisse, ea quo ipsum hrẽdem vniuersalem appellat. Nec iuramentum potest operari, quod actus testandi in donationem resoluatur, cum non soleat iuramentum vltra consensum operari, nec dispositionem auget, sed quam reperit, confirmat. Quæstionis insuper est, an donatio Castri noui, & Claromontis, in primo pacto matrimoniali scripta, soli Ioanni facta videatur, cum non fuerit Ioanni, & liberis, sed soli Ioanni fauore matrimonij & liberorum ex eo nasciturorum facta, & sic verba dispositiua donationis non sunt concepta in personam liberorum, nec per Ioannem pro illis fuit recepta donatio. Quare respondi ipsis liberis ex huiusmodi donatione nullum ius acquisitum esse, licet fauore filiorum facta legatur, potuitque Ioannes de eisdem bonis liberè disponere, de quibus etiam grauari non potuit, ex quo iam effecta erant propria ipsius domini Ioannis per retentionem vsusfructus illorum a testatore, nam in fideicommisso vniuersali non veniunt bona propria hæredis grauati. Sed posito, quod ea superiori pacto Castra illa liberis ex illo matrimonio nascituris ordine successiuo post mortem domini Ioannis data intelligantur, prout mens donationis applaudet: iterum dubitari contingit, an in huiusmodi donatione filiæ fœminæ comprehendantur: quod manifestè negamus, quia ex dispositione declarata non acquiritur, nisi quatenus in declarãte continetur; sed in dispositione declarante filiabus nulla donatio facta legitur de dictis Castris, nec de aliis bonis, sed solũ iubentur dotari in summa scutorum quinque millium, licet dici possit filiis masculis ex eodem matrimonio nascituris dicta Castra donata censeri post mortem domini Ioannis, saltem in vim modi adiecti per illa verba, fauore liberorum pro illis educandis, &c. nam dictio illa, pro, modum inducit, & exclusio filiarum, mediantibus quinque millibus scutis, inclusionem masculorum aperte demonstrat, & quia masculi ex illo matrimonio grauati dotare filias, honorati manifestè arguuntur, & licet liberi in conditione positi, honorati nullo iure probentur, si tamen fideicommisso grauentur, tunc honorati iudicantur, ex quibus sequitur domi. Ioannem non potuisse dicta Castra suis filiis masculis relinquere, nec de illis in præiudicium masculorum in extraneos disponere posse.

SVMMARIVM.

1 *Substitutus vltimo substituto, an censeatur substitutus primo instituto.*

2 *Subst̃õnis condõne deficiẽte, deficit substitutio, & ecõtra, uide nume. 4.*

3 *Non honorati grauari nõ possũt: & ibi uide, an positi in condõne, cẽseantur positi in dispositione, & vide nu. 8. & nu. 9. & nume. 11.*

5 *In substitutione fideicõmissaria, peremptis gradibus pręcedẽtibus, hæreditas remanet penes grauatum cum onere restituendi substitutis in gradibus subsequentibus.*

6. An

6 *An substitutio facta secunda nato, eo non nato euanescat, & ibi uide declarationem ad decisionem Oldr.*
7 *In substitutionibus conditionalibus, & alternatiuis, sufficit alteram partem veram esse.*
10 *Iudex concurrente aliqua coniectura potest a communi opinione dubia recedere.*
12 *In substitutione fideicommissaria, an bona heredi donata comprehendantur. & vide nu. 13.*
14 *An substitutio Ioannis facta de secunda genita domus de Claromonte habili ad succedendum, reddatur caduca, quia secundogenitus est ecclesiasticus.*
15 *Qualitas requisita ad actum debet adesse eo tempore, quo actus consummat effectum, maxime in substitutionibus.*
16 *Substitutio facta de secundogenito domus Claromontis, intelligitur de secundogenito tempore mortis. & vide nu. 17.*
18 *Mens coniecturata defuncti non minus obseruanda est quam expressa.*
19 *An pactum, quo cauetur, quod sa core dicti matrimonij Ioannes sit hæres uniuersalis Antonij eius patris, reseruatis vsusfructibus eius vita durante, & sexcentis libris annui redditus valeat?*
20 *Hæreditas pacta dari non potest.*
21 *Pactum de particulari successione a iure reprobatur.*
22 *Vsusfructus reseruatio maxime restricta ad vitam, non conseruat facultatem testandi.*
23 *Iuramentum contra bonos mores præstitum non est obligatorium.*
24 *Lex non propter bonos, sed propter malos facta est.*
25 *Vbi lex præsumit, & super præsumpto statuit, tunc nobis non licet contrarium allegare, nec præsumere.*
26 *Consuetudo contra bonos mores non recipitur, neque valet.*
27 *Nobilitas sine uirtute & probitate, consistere non potest.*
28 *Consuetudo peccati etiam uenialis nutritiua, vel solius prauitatis inductiua, & contra præcepta decalogi, non admittitur.*
29 *Facultas testandi non est de iure ciuili, sed naturali.*
30 *Intellectus ad tex. in l. apud Labeonem, ff. de iniur.*
31 *Si in contractu matrimonij contrahens aliquem suum dicat, uel faciat hæredem, censetur in eum ultimum iudicium conferre.*
32 *Iuramentum non ampliat dispositionem ultra consensum, sed quam reperit, confirmat.*
33 *Pactum, quod de consuetudine, aut speciali nobilitatis prærogatiua defenditur, in uim vltimæ voluntatis sustinetur, & id fauore militiæ. & nume. 34.*
35 *Dispositio iudicatur secundum tempus, in quo confertur.*
36 *An donatio Castri noui, & Claramontis. in pacto matrimoniali apposita soli Ioanni, aut eius filijs, ex illo matrimonio nascituris, facta intelligitur.*
37 *In fideicommisso uniuersali non ueniunt bona propria hæredis grauati.*
38 *Ex dispositione declarata ius non acquiritur, nisi quatenus in declarante continetur.*
Dictio, pro, modum inducit.
39 *Filij fideicommisso grauati honorati censentur.*
40 *An castra acquisita filijs masculis do. Ioannis æqualiter omnibus, an uni tantum acquisita intelligantur.*
41 *Dispositio non extenditur ad personas in ea non expressas.*

Respon. Interpreta.

VT breuius Quo fieri possit, resolutio tot quæstionum habeatur, duo tm̃ responsione quæmur, cætera, quæ ex longa facti serie proponuntur, vtpote nõ necessaria omittã. Prima itaq; huius consultationis portio versabit circa substitutiones, quib. vocant filij do. Tristãdi de Claromonte. Secunda vero versabitur circa pacta adiecta tã in contractu matrimonij contracti inter do. Catharinam sororem dñi Io. de Lanson ex vna, & dominũ Ioannem ipsius dñæ Catharinæ patrem & dñam Mariã matrem. quæ in renunciatione hæreditatis paternæ, & maternæ facta per dictam Catharinã. Quib. discussis apparebit de quib. bonis potuerit testari d. Io. vltimo defunctus absq; liberis, & quod ius spectet d. Petro virtute allegatarum substitutionum, & quod virtute institutionis hæredis. & pariter patebit an modernus dñs de Lanson filius d. do. Catharinæ habeat ius vllum in bonis, quæ fuerunt quondam dñi Io. & Mariæ eius respectiue aui, & auiæ maternæ. ¶ Veniendo ad primã partẽ in qua quæritur primo, vtrum euanuerit, vel locum sibi vendicauerit substitutio, qua d. Antonius post multos substitutionum gradus, quibus gradatim vocauit filios suos vltimo morienti sine liberis masculis substituit d. Tristandum de Claromonte, & eius filios gradatim. ¶ Videtetur prima consideratione rñdendum, quod euanuerit duplici rõne. Primo, quia dñs Tristandus, & eius filij non le-
2 guntur substituti dño Ioãni hæredi instituto, sed ultimo † filio substituto, ergo non possumus nos dicere, quod testator uoluerit Ioanni substituere, cum istud non reperiatur a testatore dispositum, l. quidam cum filium, vbi Bal. & alij not. ff. de hær. inst. l. unica, §. si autem ad deficientis, C. de cadu. tollen. qua rõne cõsuluit Oldr. consi. 177. inc. testator in suo vltimo, quod si testator instituit filium primo nasciturũ, & si in pupillari ætate, vel aliàs quãcũque decederet, substituerit secundo nasciturũ, & si secundus in pupillari ætate, vel alias quãcunque moriatur sine liberis, substituerit Bernardum fratrem. concludit Old. quod non nato secundo substitutio euanuerit, quia Bernardus fuerat substitutus secundo hæredi instituto. Sequitur Io. And. in add. Spe. d. tit. de test. super rub. in addit. magna. ver. occurrit et casus nouissimus. ¶ Secundo, quia cõ-
3 ditio † substitutionis deficit, nam do. Ioan. decessit cum liberis masculis, & fœminis, ergo quantum ad dñm Io. substitutio expirauit, l. filiusfam. §. cũ quis, ff. de le. 1. l. ex facto, §. pen. ff. ad Treb. cũ concord. Nec dicatur, quod do. Tristandus, & eius filij fuerint substituti et vltimo liberorum ipsius dñi Ioannis, tum quia substitutio istud non cantat, tum quia si substituti fuissent vltimo liberorum decedenti sine filijs, substitutio non valuisset, quia ipsi liberi non legun-
3 tur † honorati nec instituti, ergo grauari minime potuerunt, l. ab eo, C. de fideic. Quod autem nõ fuerint honorati, patet; quia tm̃ leguntur positi in conditione, ergo non sunt in dispositione, & sic nõ dñi honorati, quia conditio nihil ponit, l. si quia sub conditione dandorum decem, ff. si quis omissa cau. test. Et quod positi in conditione non censeantur substituti tenuit glo. fi. in l. Lucius, la 2. ff. de hær. inst. & sequũtur communiter Doctores, vt attestatur Io. de Imo. in d. §. cum quis, & Ale. in varijs consilijs, relatis per Ias. in l. 1 C. de pac. & cõprobat latissime Cur. Senior consi. 42. quia inquit Bal. & Soc. in l. cum auus, in fi. ff. de cond. & dem. & consi. 93. lib. 4. ¶ Verũ præmissis non obstantib. vr substitutioni locũ fore, & sic filios dñi Tristandi ad hæreditatem, & bona quondam dñi prædicti Antonij admittendos, quia præsupponitur testatorem substituisse Ioanni hæredi suo Guidonem, & gradatim cæteros eius filios sub duplici conditione alternatiue, videlicet, si Ioannes eius hæres sine liberis, vel si liberi dicti Ioannis sine liberis masculis decederẽt, & vltimo sic decedenti dr̃ substituisse dictum Tristandũ, & eius filios, quæ conditio euenit, quia oẽs liberi dicti quondam domini Io. ã. s. la. Gui. & Io. decesserunt sine liberis, ergo locus esse debet
4 † substitutioni, d. l. ex facto, § antep. & l. hæredib. ff. eo. tit. cũ si. & hæc nostra conclusio ex resolutionib. consiliorum cõprobabitur confirmabiturq; & verissima solidaq; apparebit. ¶ Non ob. igitur prima rõ, quod filij d. Tristandi non fuerint substituti Ioanni hæredi, sed posthumo filio vltimo loco vocato. Quia rñdetur, quod hmõi substitutio facta post mortẽ oĩum filiorum vltimo decedenti sine filijs dr̃ compendiosa, quæ continet et fideic. sm̃ Bar. in l. Centurio, ff. de vul. & pup. de
5 qua fideic. substitutione tractatur ad pñs; in fideicõmissaria† autẽ substitutione peremptis gradib. præcedentib. hæreditas remanet penes grauatum cũ onere restituendi substitutis in gradib. subsequentib. l. unic. § pro secũdo, C. de cad. tol. per quem tex. ita determinat Bar. quẽ Imo. Pau. & alij sequuntur in l. quidam, la 1 in fi. ff. de acq. hær. & sequitur et Pau. de Ca. in consi. 152. in 1. parte, præs dubium. Soc. cõs. 52. vt verã testatricis, li. 1. Cor. consi. 99. v. li. 3. Ad decisio-
6 nẽ Old. rñdetur, quod procedit in directa † substitutione, & nõ in fideic. sm̃ Soc. in d. consi. 52. & ita distinguit, & concludit nouissime Dec. in consi. 457. licet in casu, pectorũ. Non et ob. secũda rõ, quod conditio substitutionis defecerit ex eo, quod Io. hæres decesserit cũ filijs, quia rñdetur, quod Io. hæres fuit grauatus, sub duplici cõditione alternatiuæ, vez si ipse, aut eius filij decederẽt sine filijs, licet ergo defecerit altera, quia ipse decesserit cũ filijs, quia tñ altera euenerit cũ oẽs eius filij, & vl. Io. Io. decesserint sine filijs, locus esse dẽt substitutioni; nã ad veritatem
7 alternatiuæ, et † in conditionib. sufficit alterã partem veram esse, l. si hæredi plures, ff. de cond. inst. l. cũ pupillus, §. 1. ff. de cond. & demõ. l. si is, qui ducenta, §. vtrũ, ff. de reb. dub. cũ n. grauetur hæres sub duplici conditione, si ipse, vel posteri sui decesserint sine liberis, grauamen dr̃ in rem scriptũ, ideo afficit rem ad quẽcunq; vadat, vt declarat Sal. post Rayn. & Bal. in l. præcib. C. de impub. & ita et cõcludit Bar. in l. Centurio, in vlt. q. tertij mẽbri, ff. de vulg. & pup. Ale. cõsi. 13. li. 4. Cor. cõsi. 226. quem quæ lib. 4. Non deniq. ob. tertia rõ, quod filij d. Io. hæredis instituti non potuerint grauari, cũ non fuerint honorati, sed solũ in conditione positi, quia ad istud se offert duplex rñsio. Prima, quod grauamẽ non fuit iniunctũ filijs ipsius d. Io. in conditione positis, sed ipsi Ioãni hæredi instituto sub duplici conditione, vt s. dictũ est, nã hoc casu grauamẽ est in personã hæredis, qui grauari potuit, ut dicit Bar. quẽ alij sequunt, in d. l. Cẽturio. Sal. in d. l. præcib. ubi subdit, quod filij in conditione positi, & eorũ hæredes detrahunt Trebellianicã ex persona hæredis instituti, qui fuit primus. Secũda est solũ, quod in occurrẽti casu filij d. Io. in conditione positi, fuerũt
8 † honorati & substituti, ergo grauari potuerunt, d. l. ab eo. Nec ob. cõis opi. gl. in d. l. Lucius quia nõ procedit absq; difficultate, & contrariam sniam tenẽt plurimi excellẽtissimi Doc. inter quos fuerunt Ol. Bal. Sal. Ra. Cu. Pa. de Ca. Maria. Soc. An. de Prato uetere, An. de Rosel. & And. Sic. quos referunt Cur. in d. consi. 42. & Cor. in consi. 146. col. 5 li. a. quã sniam, utpote magis consonã uoluntati testantiũ, alias recolo defendisse, sed quia iudices non solent a cõi opi. Doctorũ discedere, malẽtes errare cũ pluribus quã sancte iudicare cũ paucioribus. io rñdeo, quod cõis opi. limitat, & declarat, ut nõ pro-
9 cedat, quoties ex dispositis in aliqua parte testi colligi pt † coniectura uolũtatis testõris, quod uoluerit filios in conditione positos substituere prĩ hæredi instituto, sm̃ Soc. in d. l. cũ auus. ubi subdit quot, quæ, & quales coniecturæ sufficiãt ad demõstrãdũ hanc uoluntatẽ, iudicis arbitrio relinquẽdũ est, ut dicit Corn. in d. consi. 146. quod pp uarietatẽ opinionũ, & pp rõnes hincinde efficaces, quæ reddunt cõem opi-

10 nem glo. in d.l. Lucius, dubiam, ab ipsa cōi index † concurrente aliqua coniectura discedere facile pt. In casu aūt nostro concurrunt ꝙ plurimæ coniecturę, quæ efficacissime oñdunt mētem testoris fuisse substituere liberos masculos in ↄdōne positos, ergo sequitur nrã ↄclo, ꝙ d. Ant. testōr potuit ab eis relinquere si leic. ↄiectutæ aūt huius volūtatis sunt quatuor. Prima

11 elicitur ex eo, ꝙ testōr solum masculos † in ↄdōne posuit, quod nulla alia rōne fcm creditur, nisi quia volebat testōr, vt bona cōseruarentur in familia, & agnatione sua, vt traditur per Io. And. in addi Spec. super rub. de test. & ita in terminis nostrit firmat Guido Papæ decis. 184. & idem tenet Fran. Cur. in l. emancipata, C. qui admitti. vbi attestatur, se vidisse multa consilia præstantissimorum Doctorum totius Italiæ. & ita nouissimè consuluit Dec. consi. 318. in cā istorum nobilium, in 2. vol. quæ coniectura conseruandæ agnationis coadiuuatur ex eo, quod ipse testōr in defectum masculorum suę familiæ voluit, ꝙ filij do. Tristandi substituti portarent nomen & arma suę familiæ, & agnitionis. Secunda coniectura colligitur ex eo, quod voluit suos liberos masculos excludere filios do. Tristandi substitutos, & ipsos filios do. Tristandi substitutos excludere suas filias, neptes, & pronepres fęminas. Et sic voluit, ꝙ extantibus liberis masculis filiæ fęminæ non admitterentur ad successionem bonorum, ipsius testatoris, quod glo. & cōiter Doctores in d.l. Lucius, intelligunt ab intestato. ita, ꝙ voluerit testator conseruare liberis masculis ius legitimum succedendi ab intestato eorum parentib. quę cōis intelligentia stare non pt, qñ solum liberi masculi sunt in ↄdōne positi, & filiæ per testō rem exclusæ ab hęreditate eius, vt in casu nostro; quia si contigisset, prout contingit d. Io. hæredem grauatum decedere cum filijs masculis, & fęminis, sequeretur, ꝙ ipsæ filię succederent patri simul cum masculis, quod testator noluit. vt ergo saluetur voluntas, arctamur fateri, ꝙ testator voluerit filios masculos in ↄdōne positos eorū patri substituere. Ita per hanc (nrõ iudicio) concludentem rōnem consuluit Corn. consi. 20. vī prima facie, col. pen. lib. 4. & Soc. consi. 116. lib. 3. col. 5 vbi dicit, ꝙ ista rō est verissima & ineuitabilis. Tertia coniectura deducitur ex eo, ꝙ filias dotare voluit, &c. nam cum filias, quas non posuit in ↄdōne, & exclusit fauore masculorum, honorauerit in certa summa; magis atq; magis credendum est, ꝙ voluerit honorare, & ex testō vocare ipsos liberos masculos in ↄdōne positos ad exclusionem substitutorū, qui fęminas excludunt, arg. l. si viua matre, C. de bo. ma. Quarta coniectura resultat ex eo, ꝙ testator digressus est ad plures substitutionum gradus, sp vocando masculos, & in defectum masculorum vocando d. Tristandum, & eius filios: quo casu censetur testator etiam substituisse liberos masculos in ↄdōne positos eorum patri, fm Pet. de Anch. consi. 74. ↄ. Phil. & licet sint, qui velint hanc coniecturam non sufficere solam, tñ iunctā cū alijs multum dīt operari, arg. l. 2. ff. de excu. tut. & ita dicit Soc. in l. cum auus, char. vlt. & in d. consi. 116. col. pen. possent fortassis aliæ coniecturæ elici ex verbis testā. Sed quia non fuit exhibitum, ad illud me remitto, cum pdictæ satis superque satis sufficiant. Cum igitur do. Io. vltimo defunctus, fuerit honoratus & substitutus d. Io. eius patri, nihil proponitur, quare non debeat esse locus substitutioni, vel ex persona d. Io. patris grauati sub duplici ↄdōne, vel ex persona ipsius d. Io. filij vltimo defuncti tanꝙ grauati & q grauari potuit, cū fuerit honoratus, & substitutus eius patri, &c. Sed quia d. Ant. testator contēplatione matrimonij donauit dictō d. Io. eius filio terras, & dominationes Castri noui & Calmontis, ac eum fecit hæredem omnium bonorum suorum, reseruatis libris sexcentis annui redditus, de quibus possit disponere; Quæritur an in prædicta substitutione

12 fideic. comprehendantur bona donata dicto d. Ioanni? an dumtaxat bona reseruata, videlicet sexcentę libræ annuę? Videretur primo aspectu dcm, bona donata in fideic. non continen, quia Io. hrs ea habiturus fuisset, et si hrs non extitisset, ergo in fideic. non comprehendent, in quo ea tm veniunt, quæ ex vltima voluntate capiuntur, vt est casus in proprijs terminis in l. sequens qō, ff. de leg. 2. Pro resolutione tñ plura in casu pnti consideranda veniunt. Primo considerandum est, ꝙ do. Ant. in ↄctu matrimonij tria fecit. primo donauit Ioanni suo filio terras, & dñationes Castri noui & Calmontis. Secundo, conuenit, ꝙ filius masculus, & hrs d. Ioannis, haberit in ↄctu matrimonij terram, & dominationem de Chastardo. Tertio fecit d. Ioannem hæredem vniuersalem. Circa duo prima, videlicet castra, & dominationes Castri noui & Calmontis & Chastardi, aduertendum est, an d. Ant. ante eius obitum transtulerit dominium dictorum castrorum in d. Ioannem donatarium traditione vera, vel ficta; puta per constitutum, vel precarium, aut alia via. s. per retentionem vlusfructus, prout est in casu nostro, & tunc talia castra donata non veniunt in fideic. d. l. sequens qō. Si vero nō transtulisset dñium ante eius obitum, tunc est aduertendum, an d. Io. hæres, & donatarius adiuerit hæreditatem absque beneficio inuentarij: tunc quia aditione hæreditatis confusa esset actio competens Ioanni ad bona donata. l. Stichum, §. aditio, ff. de sol. l. fi. §. si vero, C. de iure deliber. talia castra comprehenderentur in fideic. fm Guido. Papę consil. 203. sequuntur vndecim quęsita, col. 4. Circa vero alia bona, in quib. do. Ant. pacto fecit hęredem Ioannem, constat illa in fideicom. contineri, quia tale pactum non valet. l. hæreditas, C. de pac. conuentis. Et vbi valeret, sustineretur in vim vltimæ voluntatis ex priuilegio, vel consuetudine fm gl. Bar & alios *communiter* in l. licet. C de pact. er-

13 go in fideicom. continebunt, quia † omnia, quæ vltima voluntate capiuntur, in fideic. comprehenduntur, d. l. sequens quęstio, & l. cum virum, C. de fideic. & l. quid ergo, ff. de le. 1. Ex quib. apparet, ꝙ omnia bona dicti quondam Ant. iure fideicō. spectant ad filios dicti Tristandi detracta ltia filiorum, quæ cum essent decem liberi, erit semis, aut. nouissima. C. de inoff. testa. & Trebellianica, si non sit prohibita detractio. Si vero sit prohibita, dubitari poterit an valeat prohibitio. Et communis est, ꝙ in filijs primi gradus non valeat, per l. iubemus, C. ad Treb. Sed quia ↄria opinio seruatur in curia Tholosana, quam etiā ab obiectia aduersantium defensaui in l. nemo potest, ff. de leg. 1. ideo nō expedit circa hoc insistere. Et hęc quantum ad substitutionem factam per dominum Ant. dixisse sufficiat. Veniamus nunc ad testm dicti quondam d. Io. filij, & hæredis d. An. in quo legitur institutus hæres vlis Iacobus ipsius testatoris filius. Et si d. Iac. decederet sine filijs masculis substitutus est D. Ioan. eius frater, & si d. Ioan. decederet sine filijs masculis substitutus est scdo genitus do. de Claromonte, habilis ad succedendum, prouiso ꝙ non sit ecclesiasticus. Et quia vtraque substitutio purificata fuit (quia Iac. prius deinde Io. mortui sunt sine liberis, superstitibus trib. filijs d. quondam Tristandi de Claromonte, videlicet Reuerendissimo d. Fran. Card. & Legato Auenionen. secundo genito. Magnificis dñis Petro & Guidone 3. & 4. respectiuè genitis, cū longe antequam substōni locus fuerit, prædecessent d. Lud. pri-

14 mogenitus) dubitatur, an dicta substō † reddatur caduca, cū Reuerendissimus Do. Legatus secundo genitus sit ecclesiasticus, & vbi non sit caduca dubitatur, an dictus Petrus vocatus sit, an vero do. Guido? Circa ista dubia plura dicenda se offerunt. Sed nos more nostro paucis agemus. ponendo solum rōnem dubitandi & decidendi. Ratio aūt primæ qōnis, quę dubitationē mouet, ea esse vī, quia Reueren. d. Legatus, qui est secundo genitus d. Tristandi, est vir ecclesiasticus, ergo substō vī irrita & caduca, cum legatur substitutus secundo genitus habilis qui non sit ecclesiasticus. Quod aūt Reueren. D. Legatus secundo sit genitus probatur, quia secundo loco natus est: nec refert, ꝙ d. Lud. eius frater ante euentum substōnis decesserit, quia prima & secunda genitura est quędam qualitas naturalis, sicut qualitas minoris, vel maioris ętatis, vt declarat Soc consi. 252. col. 6. ver. ponderanda est, l. 2. ergo est immutabilis, §. fi. Inst. de leg. agn. tutel. & ↄñr omni tpe erit secundo genitus. sed hac rōne dubitandi non obstante, arbitramur substōnem non fore caducam, quia Reuerend. d. Legatus respectu substōnis, de qua agitur, non potest dici secundo genitus, ad quod probandū præsupponimus, ꝙ qua-

15 litas † requisita ad actum, debet adesse tpe quo de illo actu agit, l. e. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxa. & tempore quo actus cōsumat effectum, l. 2. ff. de aur. & arg. lega. docet Bar. in l. ex facto, ff. de vul. quod maxime verum est in substōnibus, in quib oportet qualitatem adesse tempore, quo dispō substōnis sumit effectum, l. ex facto, §. si quis aūt susceperit, ff. ad Treb. per quē tex. Alex. ibi determinat qōnem nostram. dicit. n. ꝙ recipiēs feudum vel emphyteusim ita, ꝙ semper transeat in primo genitum vel secundo genitum, intelligitur de primo genito tempore mortis eius, de cuius successione q̄ritur, & ante eum idem determinat Bal. in l. 2. C. de iure emph. hmōi ergo substō, qua vocatur secundo genitus domus de Claromonte sub condōne si Io. moriatur sine filijs masculis proculdubio intelligenda est de eo, qui erit le-

16 cundo † genitus tpe, quo morietur Io. sine filijs masculis, vt patet ex prędictis, & confirmat multipliciter. Primo, quia scdo genitus indeterminate ponitur, ergo talis indeterminata locutio a futuro dependet euentu, ergo a futuro euentu declaranda est, l. cum incertus, ff. de leg. 1. & ↄñr de eo interpretanda, qui reperiet 2. genitus tpe, quo substō sumit effectum. Secundo, quia testator volebat substituere scdo genitum, & sic do. Fran. si esset secundus, & d. Pet. si esset secundus, & do. Guidon. si esset secūdus, Nam participium istud, secundo genitum, condōne facit, vt docet Bar. in l. 1. ff. de ↄd. & demon. & probatur, quia participiū resoluit in relatiuum, & verbum, fm gl. in cle. 1. de ptęb. trad. Bar. in l. Centurio, in pen. qōne secundę qō prin. ff. de vulg. & pupil. relatiuum autem iunctum verbo futuri tpis condōnē importat, l. e. Stichum, qui meus erit, ff. de leg. 1. l. ouper, de le. 3. Sed quoties testator sub condōne substituit, si condōnem extitisse sciebat, & adhuc in futurum poterat euenire, expectandū est adimplementum, ꝙ a futuro pendet, vt est tex. clarus in l. si iam facta. ff. de cō dit. & dem. dictus autem Io. Pater do. Ioā. qui substituit secundo genitum, sciebat tpe quo testatus est, d. Tristandum hrē primo, & secundo genitos, & sic condōnem extare, & nihilominus nōluit se restringere ad scdo genitum, qui tūc erat, ergo de eo intellexit

tellesit, qui repetitur secundo genitus tpe, quo substō purifica-
bit. Tertio ꝓprobatur rōne, nr̄o sensu. ꝯcludētq; testator non
substituit scđo genitū d. Tristandi, sed scđu genitum domus de
Claromonte. certū aūt est, ꝙ do. Legatus non est secundo geni
tus domus, id est non est ille, qui teneat ſm locum domus, li-
cet sit secundo genitus do. Tristandi: nam cū ministerio testōr
uocauit secūdo genitū domus, ut ostenderet, ꝙ uolebat substi-
tuere eum, qui esset hr̄s do. Tristādi, & portaret nomē & arma
domus de Claromonte, nec eū q eēt scđo genitus ſm naturam,
sed ſm respectum domus, i. respectu successionis & armorum:
d. aūt Legatus nō est secundo genitus respectu domus & armo
rū, nec esse pōt, cū sit ecclesiasticus, ergo &c. Ex quo patet duplex
rn̄sio ad rōnē dubitandi. Primo rn̄detur, ꝙ non intellexerit de
scđo genito ſm naturā, sed de secundo genito domus. Secundo,
rn̄detur, ꝙ testōr sensit de secundo genito, q tpe quo substō pu
rificaretur, teneret locū secūdi, ut ex præcedentib. apparet, sed eo
tpe do. Legatus tenebat, & tenet primum locum, ergo de ipso
non est interpretanda substō. Nam ēt in primo genitura succe-
dit secundus p̄mortuo primo, & in locū secūdi succedit tertius,
vt est text. & ibi oēs not. in c. licet, extra de uoto. si. n. quæratur,
quis sit primus, quis secūdus tpe purificatæ cōdōnis, seu substō-
nis, fateri cogimur Reuer. do. Legatū eo tpe eē primum, quia
nemo eum tūc antecedit, §. discipuli, in proœmio ffo:ū, l. proal-
mus. ff. de uerb. signi. cū similib. Et sic cōcludatur Reueren. do.
Legatū non esse secundo genitū, & ꝯn̄r substōnē non esse cadu
cā. Sed restat hæsitatio, uter sit secundo genitus, an do. Petrus,
an d. Guido? Et vr̄ ꝙ d. Petrus, quia eū p̄cedit d. Legatus, & quia
est habilis, & tpe purificatæ substōnis secundus vr̄ ipse vocatus
& non do. Guido, qui vr̄ tertius. Sed hoc non obstante, in vero
sensu credimus vocatum do. Guidonē, quia ipse est secundo ge
17 nitus † domus, habilis ad portandum nomen & arma domus:
nā d. Petrus hr̄s vl̄is est primo genitus domus de Claromonte,
cum nullus sit qui respectu domus, & hæreditatis, & repræsenta
tionis eum præcedat: item est inhabilis ad portandum nomē &
arma domus de Castro nouo, cum ipse non possit duo diuersa
arma deferre, videlicet de Claromonte, & de Castro nouo tur-
peq; sit d. Petrū deferre arma patris & familiæ ꝓpriæ, cuius est
hr̄s, & truncus, siue stipes, & accipere aliena. Et hæc est rō, quia
testator uoluit substituere secundo genitum domus de Claro-
monte habilem & non primo genitum, quia sciebat primoge
nitum domus teneri deferre arma propria ipsius domus, & hac
ratione non vocauit secundo genitum domus de Claromonte
simpliciter, sed uocauit habilem, intelligendo, habilē, qui posset
propagare familiā de Castro nouo, per susceptionem prolis legiti-
mæ, & portare arma & nomen, adeo ut noluerit, ꝙ esset ecclesia
18 sticus. Ita nos docet coniecturata † mens defuncti, quæ non mi-
nus obseruanda est, quam expressa, l. cum res, ubi late Ias. in 6.
no. ff. de leg. i. & l. cum proponebatur, ff. de leg. 2. Illud ēt nobis
ostendit rerū experientia, a qua licet arguere, c. multis. 44. di. c. q̄
sit. de ele. Dimidia igitur bonorum d. Ant. ex testō eiusdem d.
Anto. spectat ad oēs filios d. Tristandi. dimidia aūt bonorū, quæ
fuerunt quondam dn̄i Io. filii d. Ant. ex eiusdem testō spectat ad
dn̄m Guidonem. Nam cum dn̄s Io. decesserit superstitib. quin-
que liberis, eorum legitima in qua non potuerunt grauari, est se-
mis, d. auth. nouissima. Esset tunc deueniendum ad testm̄ Iaco-
bi. Verū quia ipse substōnem a Ioanne eius patre factam de secū
do genito domus de Claromonte comprobauit & repetiit, nō
expedit aliter insistere, quia dicta & conclusa circa testm̄ Io. re-
petita uideri p̄nt circa testm̄ Iac. eidem disponentis. Veniamus
ergo ad secūdam partem consultationis propositæ, videlicet ad
pacta mr̄imonialia, circa quæ de plurib. dubitatur. Et primo di-
scutienda sunt pacta inita in ꝯctu mr̄imonii quondam d. Io. &
do. Mariæ de Culant. Ex quib. plurimæ oriuntur dubiōnes, qua-
19 rum prima est vtrum † valeat pactū illud, quo cautum est, ꝙ fa
uore dicti matrimonii Io. sit hr̄s vl̄is Anto. eius patris reseruans
vsufructib. eius vita durante & sexcentis libris annui redditus,
de quibus dictus d. Anto. possit libere disponere. Et prima facie
vr̄ rn̄dendum, ꝙ valeat, quia stante reseruatione prædicta con
stat tale pactum non esse de vl̄i successione, ergo vr̄ validum, cū
non auferat liberam testandi facultatem, qua ratione dicit Bal.
post Pe. in l. fi. col. fin. C. de pac. quod valeat donatio certæ partis
hæreditatis. & ita vr̄ velle Alex. consi. 19. perspectis, colu. 4. lib. 5.
Et quia d. Ant. iurauit non ꝯuenire, quo casu videtur seruandū
iurm̄, cum possit seruari absque detrimento salutis æternæ, cap.
quemadmodum, de iureiur. & quia iurm̄ facit actum valere eo
modo, quo valere potest, l. cum pater. §. filius matrem, ff. de leg.
2. cum ergo tale pactum possit valere in uim donationis inter
uiuos, vt dicit Bal. in d. l. fi. Bar. & alii in l. stipulatio hoc mōcon
cepta, ff. de uerb. ob. ubi firmant ualere donationem particularē
collatam post mortē, & ꝯn̄r ualebit istud pactum, vt donatio,
quia est particularis, stante reseruatione præmissa, & quia ubi ta
le pactum non valeret de iure communi, tn̄ vr̄ sustinēdum per
consuetudinem, quæ (ut aliqui dicunt) uiget in Gallia, ut in
contractu matrimonii possit hæreditas dari pacto. Ita Bald. in
l. cū Archimedorā. col. fi. C. vt in poss. leg. in c. i. §. filii nati, per il
lum tex. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. vasa. Et stante hu
iusmodi ꝯsuetudine ita determinat Steph. Aufrerii in addit. ad
Capel. Thulosa. decis. 462. vbi subdit ita fuisse per plura arresta
decisum inter nobiles. Præmissis non ob. ꝯtrium (ꝙ non valeat
20 tale pactū) probatur, quia pacto † dari non pōt hæreditas, l. hæ-
reditas. C. de pac. cōuen & ratio est multiplex. Primo, quia alia
pacta tollunt liberam facultatem testandi, ꝙ est ꝯ bonos mo-
res, l. ex eo. C. de inuti. stipul. l. pactum, ꝙ dotali, C. de pac. cum
simi. Scđo, quia inducit votum captādæ mortis. l. fi. C. de pact. c.
detestanda. de concess. præb. li. 6. Tertio, quia necessitat ad id, qđ
liberi arbitrii esse dēt, l. i. C. de sacros. eccl. & ita concludunt oēs
scrib. in d. l. pactum. & in d. l. fi. & in d. l. stipulatio hoc mō conce
pta, & firmat late Ale. consi. 28. lib. 3. & auctoritates ad hoc abū
dant. Et ista ꝯclō verissima apparebit, si allegata in ꝯtrium tollā-
tur. Non obst. itaque, dū dr̄, ꝙ pp reseruationem non est pactū
21 de vl̄i successione. Quia rn̄detur dupliciter; primo ꝙ ēt † pactum
de particulari successione est a iure reprobatum, ut est tex. in d.
l. pactum, ꝙ dotali, quem ibi no. Dec. in 4. ampliatione. & ita fic
mat Pet. de Anch. in rubr. de test. ad fi. Alex. in d. l. fi. col. fi. Dec.
consi. 84. col. 4. Bar. consi. statim allegando. militat. n. ratio voti
captandæ mortis ēt in parte, nec libera foret testandi facultas in
ea parte, qua ualeret pactum. Sequereturq; eūdem posse decede
re cum plurib. testās, & vlt. voluntatib. qđ est in iure absonum.
Scđo respondetur, ꝙ hoc pactum est de vl̄i successione, vt patet
ex contextu verborum ibi, ꝙ sit hr̄s vniuersalis. Nec reseruatio
disponendi de sexcentis libris annuis facit ꝙ Ioan. nō sit hr̄s vni
uersalis, quia si do. Ant. non disposuit de illis sexcentis libris, tūc
accrescunt ipsi hæredi, l. i. § si ex fundo. ff. de hæred. inst. Si uero
disposuit instituendo alium in dictis sexcentum, ille institutus
in re certa erat legatarius, l. quoties. C. de hæred. inst. l. cum qui-
dam, ff. de liber. & posth. & idem de reseruatione vsusfr. dicen-
22 dum est. præterea reseruatio vsusfr. † non conseruat facultatem
testandi. quia vsusfr. finitur morte, §. finitur, Insti. de vsus. quod
maximè dicendum est, quia hmōi reseruatio legitur restricta ad
vitam, vt sonant illa uerba, la uie durant. Et ita in proposito rn̄-
det Pau. de Cast. in d. l. fi. & consi. 75. in 2. parte notandum est. Se
quitur Cor. consi. 176 in p̄n̄ti, li. 2. Et Dec. consi. 30. col. 2. Simili-
23 ter non ob iurm̄, quia tale † iurm̄ præstitum ꝯ bonos mores nō
est obligatorium, reg. non est obligatorium, de reg. iur. in 6. Et
pactum de futura successione non firmetur iurō, firmāt Cy. Bar.
Ang. & Pau. & alii oēs, nemine discrepante, in d. l. pactum, & in
d. l. fi. firmant omnes Canonist. in c. cum contingat. de iureiur. Bart.
in l. si quis pro eo, ff. de fideius. & ita concludit Ale. in d. cons. 28.
Nec quicquam facit, ꝙ dicit Bal. in d. c. i. §. filii nati, si de feu. fue.
controu. inter do. & agna. vas. quem secutus est Aufr. in loco p̄-
alle. quia nec rationes suæ concludunt, & ipsi fuerunt vani, & ꝯ-
trii; nam Bal. ꝯtrium firmat in d. l. pactum. & in d. l. fin. ubi dicit, ꝙ
tale iurm̄ non obligat, quia ꝯ ius diuinum, & ꝯ omnem rōnem,
& ipse Aufre. testatur seipsum rōnes uariasse. Quod eorum rō-
nes sunt friuolæ & non concludentes, patet. Mouētur. n. primo
per tex. in c. 2. de pac. li. 6. qui loquitur in pacto negatiuo de non
succedendo quod nō inducit votū captandæ mortis, ideo firma
tur iurō ſm Bart. in d. l. si quis pro eo, & sequuntur oēs in l. pa-
ctum, C. de coll. Mouentur ēt unica ratione, imo perniciosa p̄-
suasione. dicunt. n. ꝙ non dēmus dicere, ꝙ tale pactum inducat
votum captandæ mortis, quia nescimus quid sit in aīo paciscen-
tium, sed bn̄ scimus ꝙ iurm̄ seruari potest sine interitu salutis
eternæ. Sed licet nesciamus nos quid sit in animo paciscentium,
id saltem scimus, ꝙ tale pactum præstat occasionem captandæ
mortis, & sic scimus ꝙ est ꝯ bonos mores, ergo nulla ratione
dēt iurō firmari, d. reg. non est obligatorium. Item id ēt scimus,
ꝙ in aīo paciscentis pōt esse hmōi votum mortis captandæ, er-
go non refert, ꝙ ēt possit non esse cū lex nō sit facta pp bonos,
24 sed propter malos, cap. licet, de reg. §. quia vero, in Aut. vt fine
prohib. matr. & licet sit possibile reperire aliquos bonos viros,
quod rarissimum est, teste Satyrico Iuuenale inquiente, Rari q̄p
pe boni, &c. nam & Filius ante diem patrios inquirit in annos,
vt inquit elegans ille poeta Ouid. non tamen in eis cessat legis
vigor, qui ad obuiandum fraudibus, & hominum malitiis inuē-
tus est l. i. §. sexum, ff. de postu. nota. Mod. in cap. sedes, de rescri.
Præterea hæc est præsumptio iuris, & de iure, cum hac præsum
ptione voti captandæ mortis lex statuerit pactum huiusmodi
25 non esse recipiendum, d. l. ex eo, & d. l. pactum, vbi autem † lex
præsumit, & super præsumpto statuit non licet nobis contra-
riū allegare, nec præsumere; quia præsumptio legis superat præ-
sumptionem hominis, c. iuuenis, de spons. not. in aut. sed iam ne
cesse, C. de don. an. nup. & opin. Bal. in d. c. moribus reprehendit
Iaco. Aluar. ibi, & Ale. in d. consi. 28. licet non ita aperte respon
deant rationibus adductis per Bal. non obst. prætensa consuetu-
do, quæ secundum Bald. in c. i. §. filii nati, si de feu. fue. contro. in-
ter domin. & agnat. vasa. potest inter nobiles habere aliquod
motiuum æquitatis fauore matrimonii, quia sub tali pacto no-
biles inueniunt nobiliores vxores, & inde crescit nobilitas,

quia qui allegat consuetudinem, debet illam probare, cum sit
facti, c. 1. de const. li. 6. tradit Bal. in l. de quibus, ff. de legi. Et vbi
26 probetur, respondetur, ꝙ talis consuetudo † non valet, nec est
recipienda: quia ubi aliquid est prohibitum deduci in pactum,
tanquam contrarium bonis moribus, tale pactum nunquam iu
ramento, neque statuto, neque consuetudine ualidari potest,
cum idem uitium sit in consuetudine, qđ est in ipso pacto, ita do
cet Bal. in l. omnes populi, in 3. q. princ. ff. de iusti. & iur. & ita cō
cludit Capella Tolosana in d. decis. 452. quicquid ibi astruat Au
fre. quem miror uoluisse talia pacta ualere inter nobiles, & non
inter plebeos, quasi nobilitati sit magis condonandū, qđ pos-
sit captare mortem alterius, & turpia pacta inire, quod nihil
aliud est, quam nobilitatem ipsam reprobam facere, q̄ tamen
27 † sine uirtute, & probitate consistere nequit, c. nunquam, 56. dist.
c. nos qui presumus, xl. dist. c. pe. de præb. Animus. n. est, qui (teste
Seneca) nobilē facit hominem, & s̄m Claud. exaltat unius no-
bilitate parens, certe uī ipsum Aufrerium, cui Bald. adstipula-
tur, ꝙ istud sit spāle fauore nobilitatis, concessisse unum pessi se
rum priuilegium nobilibus, ut inuicem possint vitæ insidiari, vt
facultatem testandi sibi valeant adimere: ab hoc certe priuile-
gio liberet nos dominus. Nec refert, ꝙ per arrestā ita q̄nq; fue-
rit iudicatum, vt ille asserit, quia exemplis non est facienda lex,
nec iudicandum, l. nemo, C. de sen. & interl. om. iud. nec qđ fa-
ctum fuit, sed qđ fieri debuit inspiciendū est, vt no. in l. sed licet.
ff. de offi. p̄s. Et certe (salua semp̄ s̄nia spectabiliū Dn̄orum) non
vī hmōi consuetudo recipienda, nec nobilitatem putamus tali
impuro fauore dehonestandā. Nec dicat̄, ꝙ doct. Bart. in d. l. oēa
populi, pcedit, q̄n pactū id est ꝯ bonos mores, quia ꝯtinet turpi
tudinem, vel inducit homines ad peccandum, secus si factū sit
contra bonos mores iuris ciuilis, & turpitudinem nō cōtineat,
ut vī in isto casu, s̄m Dec. in d. l. pactum, vbi dicit, ꝙ libertas te-
standi est de iure ciuili, ergo poterit tolli p consuetudinē, sui cū.
28 Quia tñ de iur, ꝙ talis † consuetudo est peccati nutritiua, & ꝯtra
præceptum decalogi, non occidēs, qđ p̄ceptū ēt de homicidio
mentali intelligitur, c. homicidiorū. c. piculose, ca. si cui, de pœn.
dist. j. Ergo talis consuetudo, quæ dat occasionē uoti captandę
alienę mortis, tanquam nutritiua peccati, erit nullius momēti,
c. fi. de præscr. & ibi ampliatur p Abb. & Imo. vt pcedat, ēt si cō-
suetudo sit nutritiua peccati venialis tm̄. Et procedit non solum
si re ipsa contineat in se peccatum, sed ēt si solum præstet occa-
sionem, vel pronitatē delinquendi, c. ex parte, quē ibi not. Pan.
de consue. & idē dicit Pan. in c. fi. col. 3. eod. tit. & c. ad nostram,
ibi Fely. de proba. vbi dicit, ꝙ consuetudo, & lex nutritiua pecca
ti, uel inductiua solius pronitatis, dī pestis in prouincia, adeo qđ
non potest per principem ꝯfirmari, per tex. in c. illa, 1 a. dist. Cæ-
terum falsum est, ꝙ facultas testandi sit de iure ciuili, ut dicit
29 Deci. Imò est de † iure naturali, vt legitur in testamento vete-
ri, firmat Bar. in l. interdum, ff. de condi. licet forma & solenni-
tas sit de iure ciuili, l. a. ff. de testa. Non ēt refragatur quod dicit
Dec. hanc consuetudinem non videri contra bonos mores,
postquam à ciuibus, & nobilibus approbatur, per tex. in l. itē
apud Labeonem, in prin. ff. de iniur. quia sua ꝯīa non est satis-
sima, alias si consuetudo ciuium & nobiliū esset facere ꝯctus il-
licitos, vel furta, aut homicidia, sequeret̄, ꝙ talis consuetudo nō
diceretur ꝯ bonos mores ciuitatis, qa à ciuib. approbatur, ꝙ ꝯ-
stat ēt falsissimum, d. c. fi. de præscr. & d. c. fi. de consue. & ita con
cludit Ias. in l. singularia, col. pen. ff. si cer. pet. Nec ob. tex. allega
tus per eum, in d. l. apud Labeonem, quia quidam sunt boni mo
res vnius ciuitatis non improbati, nec approbati in alia, nec a
iure. Quidam sunt boni mores approbati a iure, & in alia ciuita
te; quidam sunt mores a iure reprobati. Ad cognoscendum aūt
vtrum aduersus bonos mores ciuitatis factum sit, dicit tex. in d.
l. apud Labeonem, esse inspiciendum locum ciuitatis, & sic loq-
30 tur † de bonis morib. vnius particularis ciuitatis, q non sunt a
iure reprobati, & hoc casu tenet ꝯīa, sunt approbati, argo non
dicitur fecisse contra bonos mores, qui tales mores obserua-
uit. Nos autem loquimur de cōsuetudine, ꝙ pacto dēi hæredi
tas, quæ licet approbetur a ciuib. tamen talis consuetudo, & ta-
lis usus, est damnatus a iure pp̄ votū captandæ mortis, d. lex eo.
ergo nihil facit illa lex ad punctum nr̄ę q̄onis, qcquid dicat Dec.
qui ad ista nō aīaduertit, & ꝯtrium consuluit ipsemet Dec. ꝯs. 225.
in cā, quæ quōdam. vbi reprobat consuetudinē, & pactū etiā fa-
ctum in ꝯctu mr̄monii de hr̄ditate tota, vel de quota, vt ibi late
per eum. Nō deniq; obstat, ꝙ hmōi pactum possit sustineri in
vim donationis inter viuos, quia ex verbis constat, quod d. A o.
volebat vltimum iudicium in Ioannem ꝯferre, nō āt donare, cū
eum vellet esse hr̄dem vniuersalem. ita dicit Bar. in l. tale pactū. §.
31 fi. ff. de pac. vbi inqt, ꝙ si in ꝯctu mr̄monii contrahens † ali-
quē suū dicat hr̄dē, cēset in eū ꝯferre ultimū iudiciū, ubi āt con-
stat aliquē nolle donare, iur̄m non potest operari, q actus testā-
di conuertatur in donōnem, quia iur̄m nō operatur ultra con-
sensum, l. fi. C. de nō nu. pecu. cū tenēt, de iureiu. nō. n. iur̄m am-
32 pliat † dispōnē ultra ꝯsensū, sed q̄ reperit, confirmat, teste Bald.
cons. 249. sup co. li. 3. Nam si dn̄. Anto. uoluisset donare, facile
et fuisset exprimere, sicut expresse fit de Castro nouo, & claro mō
te, q̄ legitur donasse, & postea addidisse. Et vltra voluit ꝙ Ioan-
nes prædictus sit suus hæres vniuersalis. Et ꝙ pactum de futu-
ra successione ēt particulare, non sustineatur in vim donationis
inter viuos; patet, quia *communis* est conclusio, ꝙ tale pactū nō
firmetur iur̄o vt s. dictum fuit, q̄ certe cōis conclusio esset falsa, vel
derisoria, si iur̄m sustineret pactū in vim donatiōis inter viuos.
Idcirco Doctores ad cognoscēdū, vtrū tale pactū ꝯtineat dona
tionem inter viuos collatam post ips mortis, iuxta tradita in d. l.
stipulatio hoc modo concepta, an vero sit pactū futuræ succes
sionis, dn̄t inspicienda esse verba vtrum paciscens vsus fuerit
verbo, donare, vel ne, prout loquitur Bal. in d. l. fi. dum dicit, pos
se donari partē hr̄ditatis, nā ipse vtitur verbo donare; secus autē
si vtatur verbo, instituere, vel hr̄dem esse, s̄m Mod. ibi ita decla
rantes terminos. Et si neutro horum verborū vsus fuerit, tūc pō
derandum est, vtrū per modum obligationis cōstituendę post
mortem, an per modum dandę successionis. Primo casu valet pa
ctum, scdo casu nō ualet; ita declarat Old. consi. 139 ad hr̄dam.
& Bar. in cons. 212. pmitto tibi, & tu mihi. Cōstat āt in casu oc
currēti, ꝙ pactū fuit conceptū per viam dandę successionis, & hę
reditatis, vt sonant verba illa, ꝙ sit hr̄s vniuersalis, l. 1. d. l. iis verbis.
ff. de heredi. insti. & d. l. pactum quod dotali, in verbo, hæres es-
set. Nam quoties obligatio non originatur in personam hr̄dis,
sed bona ipsa post mortem transferuntur, dī conuentio de fu
tura successione, l. licet ibi, res eius pertineret, C. de pac. Et opti
me tradit Cur. iunior cons. 15. circa premissam. vbi dicit, ꝙ nisi
ita diceremus, esset manifesta iuris repugnantia inter d. l. stipula
tio hoc mō concepta, qa ualet pmissio diuin bonorū post mor
tem, & dictam l. ea eo, & l. pactū, qđ dotali, quæ uolūt, ꝙ nō ua-
leat pactū de futura successione, ēt p pte, & hęc est ipsa ueri-
tas, & Doc. recepta s̄nia, cui aduersari sine temeritatis, & insolē-
tię uitio nemo p̄t. Sed fac, tale pactum iure subsistere, an lice-
bit pr̄i filium, quem ea pacto hr̄dem fecit grauare, vt si sine libe
ris masculis decesserit, hr̄ditatem alteri restituat: Nos intrepide
tenemus, licuisse pr̄i grauare filium onere fideicommissi, qa tale
33 † pactū, qđ consuetudine, aut spāli prerogatiua nobilitatis de-
fenditur, in uim ultimę voluntatis sustinetur, & nō in uim con-
tractus, ut est casus, quem ibi gl. Bar. & oēs not. in d. l. licet. C. de
34 pac. ubi deciditur, ꝙ pactū de futura † successione fauore milita
ri ualet in uim ultimæ uoluntatis, & supremi iudicii, & sic p̄t
reuocari in totum, ergo longe magis poterit mutari in parte, ui
delicet, & post mortē hr̄ditas alteri restituatur, & ita ibi Ale. &
alii concludunt. Et si pactū de futura successione inter milites
solum defenditur in uim ultimę uoluntatis, certe non aliter in-
Paganos defendi poterit. ad idem tex. in d. l. fi. ubi dī, ꝙ ita demū
pactū sustinetur, si is, de cuius hr̄ditate agitur, consenserit, & in
tali consensu usque ad extremum uitę spatium perseuerauerit.
rit. si ergo non perseuerauerit, sed in totum mutauerit uolun-
tatem, uel in parte, pactū non tenebit in parte mutata, & istud
expresse uoluit Bart. in terminis nr̄is in d. l. tale pactum, §. fin. ubi di-
cit, ꝙ si pr̄ contulerit extremū iudiciū in ꝯctu initio cū filio, tale
iudicium sustinebit̄ in uim ultimę uoluntatis cū duobus testib.
ꝙ inter alios non ualeret, nisi adessent septem testes necessarii
ad tale extremum iudiciū, l. fi. C. de test. & ita etiam tenet Io. Fa
br. Pau. de Ca. Bal. & alii *taliter*, in d. l. fi. l. itē facit, qa effectus hu-
ius pacti, ꝙ Ioannes sit hr̄s, confertur post mortē absque ulla ob
ligatione sumptura exordium in psonā hr̄dis, cum idē paciscēs
sit futurus hr̄s, & eidē contra eundē non possit dari actio & ob
35 ligatio. l. Vranius. ff. de fidein. dispō † āt iudicatur s̄m ips, in ꝙ cō
fertur, l. ꝙ spōlę, C. d do. an̄ nup. l. in fuga, C. ad le. Flaui. d plagi.
ergo talis dispō iudicari dēt ultima uolūtas, nō ꝯctus iter uiuos,
& ita p hāc rōnē ꝯcludit Bar. in ꝯs. 76. pr̄ filio. & cū sit ultima uo
luntas, seqt̄ ꝙ Ioānes filius, cui etiā dicto pacto hūte effectū ul-
timæ uoluntatis acqrebat, potuit onere fideicōmissi grauari, l.
translatio, de adimen. le. l. ab eo. C. de fideic. l. itē facit, qa pr̄ pōt
grauare filiam in dote, quatenus excedit lr̄imā, l. Titia, §. Lucius,
& l. fi. §. filię. ff de le. 2. Ergo multo magis poterit eā grauare in
hr̄ditate, q̄ pr̄ illi dedit. Et hāc s̄niam amplexa fuit Capella To-
losana, & eā dicit veriorē esse Aufrerius ibi, licet dicat q̄nque ui
disse iudicari ꝯtriū: & licet ibi adducat quasdā rōnes p ꝯtria pte,
ad illas tñ patet clara rn̄sio, quia procedunt retenta opinione eo
rum. qui dn̄t tale pactū ualere in uim donōnis inter uiuos, & in
uim ꝯctus, qđ constat esse falsum, ut patet ex pdictis. Iō circa ta-
les rōnes non expedit insistere, cū nihil penitus seruiāt in propo
sito, retēta cōi s̄nia, ꝙ tale pactum ualeat in uim ultimæ uolun
tatis. Circa donationem Castri noui, & Claromontis, in primo
36 pacto mr̄imoniali scriptā dubitatur, an dicta † castra fuerint do
nata soli Io. an ēt filiis eius ex illo mr̄imonio nascituris? Et uī,
ꝙ soli Ioanni facta sit illorum donatio, ita ꝙ filiis nec accumula
tiuè, nec ordine successiuo donatio facta ullo modo uideatur.
Non. n. fuit donatio facta Ioanni & liberis eius, sed Ioanni soli
fauore mr̄imonii & liberorū ex eo nasciturorum, &c. & sic uer
ba dispositiua donatiōis non sunt ꝯcepta in psonam liberorū,
nec p Ioānē p illis fuit recepta donatio, iō ipsis liberis non uī
facta

facta donatio, nec ex ea ius aliquod illis acquisitum, licet fauo-
re ipsorum facta dicatur, l. si pro patre, vbi Cy. Bal. & alij no. C.
de do. pmis. vbi si dos pmittatur viro p muliere, & in eius fauorē,
tñ ipsi mulieri non acquirit ius agendi ex tali promissione. facit
qd nota. in l. quęcunq; gerimus, ff. de act. & obl. & in l. hmōi, in
prin. ff. de leg. j. Item facit, quia inferius declaratur qualis sit, &
in quo consistat ille fauor liberorum, & nusquam dr̃ ꝙ do. Ioā.
donatarius teneatur illa castra restituere, vel dimittere dictis eius
liberis. Sed tñ dr̃, ꝙ filius masculus, q erit hęres do. Io. teneatur
dotare filias, &c. Ideo videtur, ꝙ dicta castra soli Ioanni donata
intelligi debeant, ita ꝙ de eisdē ipse liberè potuerit disponere
Et non potuerit in illis a patre fideic. grauari, ex quo iam erāt
effecta propria ipsius do. Ioan. per retentionem vlusfru illorū,
l. si quis argentū, §. sed si quidem, & l. quisquis, C. de don. Nam
37 in fideic. vniuersali non veniunt bona propria heredis grauati,
l. coh̄æredi, §. cum filię, ff. de vulg. Et pmissa pclusione stāte, be-
ne sequitur, ꝙ filiab. dicti do. Ioan. non intelliguntur vllatenus
donata dicta castra. Et maxime qa in cæteris capitulis matrimo-
nij filiæ semper excluduntur a successione & bonis donantis
mediante dote 5000. scutorū. Et ex pmissis cēterāt sopita alia du
bia in secundo quæsito formata. Sed posito, ꝙ ex illo pacto in-
telligeretur donata illa castra liberis ex illo matrimonio nasci-
turis, ordine successiuo post mortem do. Ioan. prout magis vr̃
esse de mente donantis: adhuc tamē nullatenus in tali donatio
ne cōprehenderentur filiæ fœminę, nisi prout inferius dictū &
38 declaratum reperietur, quia ex dispositione ; declarata nun ac-
quirit, nisi quatenus in declarante cōtinetur, l. asse toto, ff. de hæ
red. insti. l. si ita scripsero, ff. de condi. & demon. sed in dispositio
ne declaratiua non legitur aliquatenus facta donatio filiabus de
dictis castris nec de alijs bonis, sed solum iubent dotari de sum-
ma pdicta 5000. scutorū, ergo &c. Et illud, ꝙ filię fœminę sint
oīno exclusę a pdictis bonis donantis, non vr̃ recipere pbabilem
dubitationē. Filijs autem masculis ex eodē matrimonio nascitu
ris vr̃r ēt donata castra pdicta post do. Ioan. & hoc in vim mo-
di adiecti per illa verba, fauore liberorum, pro illis elocandis,
ad ressandis, seu instituendis, & puehendis, ut J. declarabitur, nā
illa dictio, pro, inducit modum, fm Bar. in l. quib. dieb. §. Termi
nus, ff. de cond. & demon. Sed ex modo apposito in donatione
in fauorem tertij acquiritur illi tertio ius, & actio sine cessione,
& hoc fauore exercētis liberalitatē, casus est in l. quoties, C. de
do. q̄ sub mo. p quē ita in terminis dr̃t Pau. de Cast. & Corn. in
l. 1. C. de his, quæ sub mo. cum similibus traditis per Soc. qui idē
tenet, in cōsi. 236. placet, col. 1. in 2. parte. Cōprobat ista pclusio.
Primo, quia nisi ita dicamus, illa verba fauore liberorum, & p
illis elocandis, &c. frustra viderentur apposita, & nihil videren-
tur operari, ꝯ l. si qñ, ff. de leg. 1. Secundo, qa postea excludendo
filias mediantib. 5000. scutis, vr̃ satis declarare donans se uelle,
ꝙ illa Castra pertineant masculis, quia exclusio filiarum, est in-
clusio masculorum, l. cum ptor, ff. de iud. Tertio, quia grauando
masculos nascituros ex illo matrimonio, ut manteneat, & dotent
filias eiusdem matrimonij, ut legitur in septimo c. matrimonia
li, videtur eo ipso declaratum, ꝙ dicta castra donata pro maritā
dis & adressandis pdictis liberis spectent, & remaneant mascu-
lis tñ, qa sic grauando, censetur eos etiam ita honorasse, adeo
maxime quodiam in dicto c. pacto voluerat eisdem masculis p-
uidere de prædictis Castris. & sic ad illa erant expresse vocati mo
do J. declarando, pro quo bene facit illa communis, & recepta
conclusio, ꝙ licèt liberi in conditione positi non intelliganiur
39 honorati, tamen si grauentur † fideic. tunc censentur honora-
ti, ut tradit Corn. in l. ab eo, C. de fideicom. & Moderni commu
niter post Barto. in l. Centurio, ff. de vulg. per tex. not. in l. deni-
que, §. interdū, ff. de poc. lega. fortius ergo in casu nostro, in quo
masculi fuerunt expresse honorati in vim modi, ut dictum est.
Ex quibus infertur, ꝙ do. Io. pater non potuit relinquere d. Ca-
stra filijs suis masculis, & non potuit de illis in extraneos dispo
nere, nec tale pactum in præiudicium masculorum alterare, ut
post Bar. in terminis tenet Alex. in l. qui Romæ, §. Flauius. ff. de
verb. obl. & alibi Soc. in scda conclusione, an aūt dicta castra in
40 telligantur acquisita oīb. filiis masculis † æqualiter, vel vni soli,
quem d. Io. pro hērede suo elegit! vr̃ frustratorium disputare, atrē
to qd oēs dicti masculi disposuerant de illis castris fm uolunta
tem ipsius primi donantis, s. quod deficientibus omnino mascu
lis ex aliquo ipsorum, dicta Castra, prout cætera bona, peruenī-
sent in proximiorem domus de Castronouo. Ideo cum nihil
referre vr̃, sint acquisita vni tñ, an omnibus in hoc insistendū
non vr̃. ¶ Circa illud dubium, s. an institutio hæredis vniuersa-
lis facta de ipso do. Ioanne in scdo capitulo matrimoniali, dēat
censeri facta eodē fauore liberorum, quo legitur facta donatio
dictorū Castrorum immediatè pręcedens. Et paucis agendo re
spondetur quod non, qa si donans hoc uoluisset, verisimiliter
expressisset, id quod facile potuisset si voluisset, ut prius fecit,
qñ uoluit, vnde cum non expresserit, dicendū est, quod hoc no
luerit, ideo debet haberi p omisso, ar. l. vnicę, §. sin autem ad defi
cientis, C. de cad. tollend. c. ad audientiā, extra de decim. bene fa-
cit l. si cum dotem, ff. sol. matr. cum sim. Et hoc modo arguunt
Doctores sępissime, vt eos refert Dec. in consi. 339. & ista est
41 regula firma, ꝙ † dispositio non habet locū, nisi in personis in
ea expressis, ideo pōt semper dici, de re non loquitur dispositio,
& si vis dicere contrarium, habes necesse probare, fm Ioannē
And. in addi. Spec. tit. de testamentis, §. 1. ver. occurrit, in fin. Ol-
dra. consi. 21. thema tale est, cum concordantibus traditis p Soc.
consi. 62. col. 3. & consi. 63. col. 8. & consi. 66. col. 4. in fin. vol. 3.
hinc est, ꝙ vna persona substituta in vno casu, nō censetur sub-
stituta in alio casu diuerso, nisi dictum sit, vt per Soc. consi. 67.
col. 2. & 3. vol. 3. & Dec. psi. 384. col. vlt. bene facit, qd post Are-
tinum dicit Dec. in consi. 314. col. 2. & consi. 308. col. 3. & consi
lio 394. col. 4. in fin. Et quia in contractibus non debet persona
extrinsecus subaudiri, l. si ita stipulatus, §. Grisogonus. ff. de ver-
bo obl. Et ista disputatio tunc esset necessaria, si talis vniuersalis
institutio valuisset in vim donationis irreuocabilis. Sed cū nos
teneamus, eam non valere, nisi vim vltimę voluntatis ad nutū
reuocabilis, ideo standum est dispositioni testamētariæ per do.
Anto. donantem factę, quo ad omnia bona, exceptis castris præ
dictis. Laus Deo Opt. Max.
Ita iuris esse respondemus de Ripa & I. Montaigne.

RESPONSVM II.

Et si conditio substitutionis factæ in codicillis per hæc ver-
ba, Plus ordonne que le dedict Baldeisar vesquit plus
que monsieur Ichan. ne que Thomas, le substituit en la segneu
rie de Sinas, si eulx ou entheritiers masses de leus corps, deffecisse
videatur, qa dñs Baldessar defunctus sit ante dom. Thomam, &
maxime, cum Ioannes cum liberis decesserit masculis, quæ li-
berorum conditio cum copulatiuè adiecta fuerit, in persona
vtriusque erat adimplenda. Et quemadmodum substitutio, si
neque Titius neque Męuius hæredes erunt, neutrum hęredē
esse desiderat, ita huiusmodi substitutio amborum defectum
requirit, nec fideicom. substitutio habet locum in persona præ
morientis, quando grauati inuicem erant substituti, maxime
quando institutus ex verisimili mente testatoris prædilectus sit
substituto, quo casu nec pluralitates in singularitates resoluun-
tur, & conditio apposita in persona plurium in omnium perso-
nam est adimplenda Verum secundum ea, quæ proponuntur,
huiusmodi substitutionem fideicom. pluribus factam in perso-
nam vnius uerificari respondi: nam quemadmodum testato-
rem omnem substitutum habere voluisse creditur, si omnium
persona defecerit, ita etiam existimatur partem ad eum deferri
voluisse, si vnius persona defecerit, & pręsertim ne codicillaria
substitutio inanis iudicetur, si non aliter intelligatur ac explice
tur, quàm substitutio facta in testamento, quę etiam singulari fa
uore ipsius do. Baldessaris facta legitur, ut ipse testator in codicil
lis asseruit, idq; etiam manifeste patet ex illis verbis, cętera ve-
ro in testamento contenta approbat, testamento addidisse, vel
detraxisse, nam per spālem dispōnem codicillorum, ab uniuer
sali testamentaria recessum vr̃: quia etiam in fideicommissis uo
luntas magis quàm verborum quęstio attenditur, ideo cum cō
ster testatorem in quodam primo testamento ipsum d. Baldes-
sarem in portione ipsius domini Ioannis sine filiis decedentis
ipsi dño Thomæ prætulisse, ita per hmōi substitutionem in co
dicillis factam eundem præposuisse, creditur. nec obstat, quod
illud testamentum fuerit reuocatum, quia etiam ex testamento
reuocato testatoris uoluntas argui potest, & præcipuè cum ex
huiusmodi interpretatione omnia ad antiquā & primæuam te-
statoris voluntatem, & filii ēt ad æqualitatem reducātur. Qua-
re respondi do. Arnandum, filium dicti Baldessaris, in parte do.
Ioannis præmortui, saltem in dominatione de Senasio, virtu-
te substitutionis fideicommissariæ admittendum fore.

SUMMARIUM.

1 *An substō ita cōcepta, si dominus Baldesar plus vixerit quàm dom. Ioannes, & quam Thomas in persona utriusque conditionē euenire desideret.*
2 *In fideicommissaria substitutione pluralitas quando resoluatur in suas singularitates, & vide nu. 19.*
3 *An coniunctus ex verisimili mente testatoris præferatur substituto adueniente casu substitutionis in personam primæ, & vide nu. 18. & 20. & ibi vide, quando persona dicatur magis dilecta.*
4 *An conditio facta in toto, & apposita in persona plurium, in persona vnius impleatur, & vide plenius, nu. 16. & 21.*
5 *An testator præsumatur mutare uoluntatem suam, & an correctio præsumatur, & vide nu. 12.*
7 *Substitutio repetita codicillis, debet intelligi cum aliquo effectu, ne frustratoria censeatur.*
8 *Substitutio facta in fauorem alicuius, non debet in odium retorqueri.*
9 *Substitutio facta in augmentum non debet operari diminutionem, nec contra, vide nu. 10.*
11 *Testator voluisse non præsumitur, quod non dixit.*

11 *An*

11 *An substitutioni vniuersali factę in testamento, derogetur per specialem factam in codicillis.*
13 *An arguere liceat a testamento reuocato, quantum ad adhibendam declarationem dispositorum in testamento.*
14 *In dubio pater præsumitur æqualitatem seruare voluisse inter filios, & in substitutionibus.*
15 *An substitutio facta sub duabus conditionibus, in utraque conditione sit uerificanda.*
17 *An conditio quæ tacitè inest, si exprimatur, reddat conditionalem dispositionem, & ibi vide optimam declarationem.*
18 *An substitutio codicillaris fideicommissaria facta de Signoria de Senasio intelligatur facta vltimo morienti, & in parte sua tantum.*

Dirigat me, qui veritas est, in viam salutis & veritatis.

Respon. Interpreta.

Quia Dominus Baldesar mortuus est antequā Thomas,
videtur quod conditio substitutionis factæ in codi-
cillis per hęc verba defecerit, Plus ordone, quę ledict. Baldesar
velquit plus que monsieur Iean, neque Thomas, le substituit
en la seigneurie de Senas, si eulx non heritiers males de leurs
corps. Et consequenter, quod substitutio euanuerit, l. vnica, §.
sin autem sub conditione, C. de cadu. toll. Quod autem condi-
tio defecerit, probatur, quia facta fuit sub duplici conditione.
Prima, si dominus Baldesar plus viueret quàm dom. Ioan. neq;
Thomas. Secunda si dicti Ioan. & Thomas filios hæredes non
habuerint, & vtraque defecit. prima quidem, quia dom. Balde-
sar non superuixit plusquam dom. Ioan. tamen quia conditio
fuit copulatiuè adiecta in persona do. Ioan. & Thomæ, uenie-
bat in persona vtriusque adimplenda. l. si hęredi plures, ff. de cō
ditio. instit. illa dictio, neque, habet inclusam copulam, secundum
gl. in l. si filiæ, C. de donatio. ante nupt. & ibi Bald. & glo. in l. &
quia, ff. de iust. omni. iudi. & ideo illa substitutio, si Baldesar su-
peruixerit plusquàm Ioan. & Thomas, debet requirere concur
1 sum vtriusque copulati, & sic ꝙ Baldesar † debuerit plus viuere
quàm do. Ioan. & quàm do. Thomas sicut ista substitutio, si ne-
que Titius, neque Sempronius hæredes erunt, requirit ꝙ neu-
ter sit hęres, l. quidam testamento Proculum, ff. de vulg. & pup.
l. si is, qui ducenta, §. item si paterfami. ff. de reb. dub. deficit etiā
secunda conditio, quia Thomas decessit cum filiis hædibus. &
illa ꝯditio, si hædes masculos non habuerint, cum fuerit conce-
pta ꝑ verbū pluralis numeri, si non habuerint, de ꝓprietate ser-
monis in personas vtriusque erat adimplenda, ſm Pau. de Cast.
cōs. 14. visis & consideratis, & sic requirebatur, quod neuter ha
buisset filios hædes, l. si ita quis stipulatus. ff. de verb. obl. & d. l. si
is, qui ducenta, §. vlt. ff. de reb. dub. & dicit Ang. in l. hædes mei,
§. cū ita, ad Treb. quod licèt ex mente testatoris admittatur substi
tutus in persona vltimi morientis, quando substitutio est facta
post mortē plurium per nomina collectiua ꝯ proprietatē ser-
monis ea mente testatoris, d. §. cum ita, tamē per sona primi mo
rientis nunq̄ admittitur contra proprietatem uerborum substi-
tutionis copulatiue, ſm Ang. in d. §. cum ita, & Pau. de Cast. in l.
qui duos, ff. de vulg. & pup.
2 ¶ Secundo cōprobatur, quia licet aliàs in fideicōmisso † plura
litas resoluat in suas singularitates, & in cuiuscunq; persona ꝯ-
ditio adimpleat, habeat in parte illius locū substo fideicom. l. Lu
cius, §. Caio, ff. ad Treb. tn̄ fallit, qn̄ grauati erant inter se inuicē
substituti, tunc nunquam hēt locū fideicom. in persona primi
morientis, ut patet ad sensum, & est casus in d. l. hædes mei, §. cū
ita, ff. ad Treb. verum d. Io. & Thomas grauati per fideicommis
sum in testamento fuerunt inuicem substituti, ergo &c.
3 ¶ Tertio fortificatur, quia vbi superest aliquis institutus, quem
verisimiliter testator voluit ꝓferri substituto, tunc non sufficit,
qđ cōdō adimpleatur in persona primi, l. pe. C. de impub. quæ
licet loquatur in pupillari, tō omnes Doctores extendūt ex idē-
titate rōnis ad fideicom. ut per Bal. & alios, in d. § cum ita, con
stat autem testatorem magis dilexisse d. Thomam, quia eū præ-
tulit Baldesari in substitutione, ergo &c.
¶ Quarto corroborat, qa substitutio facta fuit in donatione de
Senasio, & sic in tota, cū indefinita æquipolleat vli, l. plurib. ff.
de leg. 2. c. qa circa, de priui. & quod testator intellexerit, de tota
donatione apparet ex verbis testamēti, ea qb. infertur ad decla-
rationē verborū prolatorum in codicillis, l. talis scriptura, §. fi.
cum l. seq. ff. de le. 1. In testō aūt ordinauit, quod donatio de Se-
nasio teneat sp ꝑ vnū tm̄, ergo & idē dicendū, ꝙ uoluerit tene-
4 ri eā insolidū ꝑ d. do. Bal uerū ubi † ꝯdō facta est in tota, & cō-
ditio est apposita in ꝑsona plurīū, non sufficit, qđ ꝯdō impleatur
in ꝑsona unius tm̄, quia alii grauati censeantur inuicem substitu-
ti, l. Titia Seio. §. Seia, ff de leg. 2. & hoc firmat expresse Pau. de
Cast. in d. §. cū ita, & ꝯsi. 404. duo videnda sunt in prima parte. &
Bar. Bal. & Are. in d. l. q. iā testō. Ang ꝯsi. 80. Io. suū ꝯdidit testm̄.
5 ¶ Quinto facit, quia testator † non præsumitur mutasse uolun-
tatem, l. sancimus, C. de testa. l. filiæ cuius, C. fami. ercisc. c. cum
Marthę. de celebra. Missa nec ꝓsumitur se corrigere, l. nā ad ea.
ff. de cond. & dem. & gñaliter non ꝓsumitur correctio. l. 1. C. de
inof. doti. verū si dicimus cōditionē illā si superuixerit plus quā
do. Io. neque do. Tho. copulatiuè esse adimplendam, & plura
litatē non resolui in singularitates, disposita in codicillis con-
cordabuntur cū dispositis in testamento. Si vero dicimus locū
esse fideicō. in personam primi, in cuius persona euenit condi-
tio, tunc substitutioni reciprocæ factæ in testamēto de Castro
& Segnoria Senasii inter do. Io. & Thomā, erit totaliter dero-
gatum, quod non est præsumendum testatorem voluisse, per
prædicta. & maxime, quia ex tenore testī apparere vr̄ testatorē
fecisse reciprocam substitutionem inter do. Ioan. & Thomam,
potius contemplatione dictæ Signoriæ, quam aliorum bono-
rum, capienda igitur erit illa interpretatio, per quam salua sit re-
ciproca, ut sic scripturę concordentur, c. cum expediat, de ele-
ctio. lib. 6. Et si præmissa uideant multū vrgere ꝯ do. Arnaud. fi-
lium dñi Bal. attamen illis non obstāt. ꝯ̄triam puto fuisse mē-
tē testatoris rōnib. maxime infrascrip. ¶ Primo ꝓ do. Arnan-
6 do facit, quia regula est affirmatiua † in cuiuscunque persona
eueniat conditio substitutionis factæ pluribus, in illius persona
hēt locū substitutio fideic. l. Luc. §. Caio, ff. ad Treb. l. fin. §. filiū,
ff. de leg. 2. quia cuiuslibet fides rogata cēsetur de per se, ſm Ia.
But. Bal. & alios, uel quia sicut testator uoluit substitutū habere
totū eueniente cōdōne in persona oīum, ita credendū est vo-
luisse substitutū hr̄e partē eius, in cuius persona euenit condō,
7 vt declarat Imo. in d. § cū ita. ¶ Secundo, quia substō † in codi-
cillis dēt intelligi facta cum aliquo effectu, ne alias frustra testa
tor substitutionem illam fecisse dicatur, l. si qn̄, ff de leg. 1. cum
solitis concordantib. vn̄ si intelligamus, testatorē uoluisse sub-
stituere dñm Bal post mortē dñorū Io. & Thomæ copulatiuè
si sine filiis hædib. decederent, substō facta in codicillis erit fru-
stratoria, qa in testō testōr substituerat d. Bal. post mortē ambo
rum copulatiuè, si sine filiis hædibus decederent, non tm̄ in Ca-
stro Senasii, sed ēt omnib. bonis, ergo &c. ¶ Tertio, quia sub-
stitutio facta in codicillis, fuit factā ispāli fauore d. do. Baldesaris
ut expresse in præfationib. codicilli ipse testator protestatur, q̄
præfationes declarant uerba dubia apposita in codicillis, l si ff.
de hæred insti. l. Titia, §. 1 ff. de uerb. ob. uersi si illa uerba, plusq̄
do Io. neq; do. Thomas, intelligantur copulatiuè. & illa uerba,
si hædes ex suo corpore non habuerint, non resoluantur in sin-
8 gularitates, illa substitutio facta in codicillis retorqueretur † in
odiū, l. quod fauore, C. de leg. Nā deficiēte cōdōne illa, si filios
hædes non habuerint, in persona unius ſm istum sensum, totali
ter per talem codicillarem substitutionē excluderetur do. Bald.
& tn̄ per substitutionem factam in testō non excludebatur, qa
etiam filiis dictorum do. Ioannis & Thomæ substitutus erat; &
non solum ipse, sed eius filii etiam substituti fuerant, qui tamē
per substitutionem codicillarem non fuerant uocati.
¶ Quarto, quia substitutio facta in codicillis, sine dubio facta
9 fuit, ut aliquid adderet † substitutioni factæ in testamēto, quod
non solum, ut dixi, ex præfationibus colligitur, sed etiam ex illis
uerbis, plus ordinatione, l. si sic, & l. si tibi pure, ff. de leg. 3. uerū
si illa uerba stāt copulatiuè, nec pluralitas resoluatur in suas sin
gularitates. non plus ordinasset, quam in testamento. Imo mi-
nus, & quidem multo minus, quia in testamento, casu quo am-
bo decederent sine filiis, non solum ipsis do. Io. & Thomę, sed
etiam eorum filiis substituerat dominum Baldes. & eius filios
vniuersaliter in omnibus bonis, in codicillis uero in uno Ca-
stro tantum, & ipsis dominis Io. & Tho. totum, & ipsum dñm
Baldes. tantum, & non filios. Quinto, quia illa uerba, cætera † ue
10 ro in testamento contenta approbata, aperte præsupponunt
disposita in codicillis, uel supplere, uel corrigere disposita in te-
stamento, auth. ex causa, C. de libe. præte. ibi, cætera namque fir
ma maneant. Sed si copulatiuè prima conditio intelligatur, &
secunda non resoluatur in singularitates, illa dictio, cętera non
stabit aduersatiue, nec seruabit naturam suam, igitur &c.
¶ Sexto, quia si dicamus dominum Baldesarem substitutum
fuisse in casu tantum, quo ambo præmoriantur, & consequen-
ter, quòd sit sola reciproca respectu Segnorię de Senasio, dicen
dum videtur, ꝙ fuerit substitutus in dicta Segnoria vltimo lo-
co morienti, l. qui duos, ff. de vulg. & pup. sed ista interpretatio
non est admittenda; patet, quia in testamento substituendo di-
ctum dominum Baldesarem uniuersaliter substituit eum ex-
presse ultimo morienti, & si uoluisset etiam in particulari sub-
stitutione dictæ Segnoriæ eum substituere ultimo morienti,
11 ita † expressisset, sicut facit in uniuersali, argumento l. unicæ. §.
sin autem ad deficientis, C. de cadu. toll.
¶ Septimo pro domino Arnaudo facit text. in l. libertis, quos.
in principio, ff. de alimen. & cib. lega. ubi per specialem dispo-
sitionem factam in codicillis, uidetur recessum a generali fa-
cta in testamento, & econtra, & ibi Bartolus dicit istud proce-
dere in diuersis uoluntatibus, & reperio Cur. sen. consi. 42. quia
inquit Bal. col. fi. decidentem, quod si testator substituit in testa
mento aliquos in stirpes, & postea eosdē substituit in codicillis
abique

absque illis verbis, in stirpes, ꝙ censetur consultò omisisse illa
verba, in stirpes, & in hoc recessisse a prima substitutione facta
in testa. ita dicendũ in casu nostro, ꝙ cum in substitutione fa-
22 cta vniuersaliter † in testamento substituerit dominum Balde-
sarem vltimo morienti, & in codicillis substituerit in Segno-
ria de Senasio particulariter, simpliciter absque illis verbis, vl-
timo morienti, ꝙ in hoc voluerit recedere a substitũe vniuersa-
li, & substituere cuilibet de per se. facit quod dicit Bald. consi.
404. Præmittendum est, ad finem, lib. 4. vbi expresse dicit, ꝙ si
in testõ sit factum fideicommissum vniuersale sub condõne,
in codicillis vero fideicommissum particulare absque conditio
ne, ꝙ conditio censetur adempta in codicillis, & fideicommis-
sum particulare remanebit purum. Ita dicemus in casu occur-
renti, ꝙ voluerit de fideicommisso vniuersali facto vltimo mo-
rienti adimere donationem de Senasio, & in illa substituere
cuilibet in parte sua, cum hoc fideicommissum particulare fue
rit factum vltimo morienti, sicut vniuersale. ¶ Octauo, ꝙ fue-
rit intentio testatoris per substitutionem factam in codicillis
vocare dominum Baldesarem ad portionem Do. Ioannis præ
morientis, clarissimè apparet ex substũe facta in primo testa-
mento, in quo ipsum D. Baldesarem prætulit ipsi domino Tho
mæ in portione domini Ioannis præmorientis sine filijs. Et li-
cet illud testamentum fuerit reuocatum per secundum, §. po-
steriore, Instit. quibus mo. testa. infir. tamen quantum ad de-
23 clarandum † disposita in vltima voluntate, licitum est sumere
argumentum a testamento reuocato, l. fi. ff. de reb. cor. Bart. in
l. 2. § testamentum, ff. quemad. testa. aperi. vbi dicit, interesse
nostra habere testamentum imperfectum, vel reuocatum plu-
ribus ex causis, & maxime quia per tale testamentum declara-
tur intentio alterius vltimę voluntatis. Hinc dicit imperator,
prodesse scire antiqua iura correcta, quia per illa declarantur
noua, l. vnica, §. primo, C. de cadu. tol. c. fuerunt, dist. 7. glo. in c.
nouit, de iud. cum similibus. Cognouerat enim prudentissi-
mus pater, ꝙ iniuriam fecerat dom. Baldesari filio suo obse-
quentissimo, & bene dilecto, vt ipse attestatur in præfatione co-
dicillorum, reuocando per vltimum testamentum substitutio-
nẽ vniuersalem factam in primo testamento. Idcirco voluit
per viam codicillorum occurrere tantæ iniuriæ, reuocando ip-
sam substitutionem saltem in Segnoria de Sena. capienda est
igitur interpretatio huius vltimæ substitutionis factę in codi-
cillis, quod testator voluerit, quod locus sit fideicommisso in
persona domini Ioannis præmorientis, quia per illam reducen
tur omnia ad antiquam, & primęuam voluntatem testatoris,
argumento gloss. in cap. 3. in versi. numerandum, de præbend.
lib. 6. cum alijs, quæ accumulat Fel. in c. cum accessissent. col. 2.
de constit. ¶ Et quia ita interpretando filij eiusdem testatoris
reducentur ad ęqualitatem, nam substituerat testator domi-
num Ioannem & dominum Thomam hæredes vniuersales,
Baldesarem uero hęredem particularem in modico respectiuè.
Ideo in primo testamento voluit pręferre in substitutione fa-
cta domino Ioanni ipsum dominum Baldesarem dicto Tho-
mę, vt euenientе casu substitutionis ipse domin. Baldesar esset
æqualis cum Dom. Thoma. ¶ Et quia cognouit idem testa-
tor, ꝙ per secundum testamentum reuocauerat hanc substitu-
tionem, fecit codicillos, denuo substituendo ipsum dominum
Baldesarem in Segnoria de Senasio tam ipsi domino Ioanni,
quam domino Thomæ, vt aliquando eueniente casu fidei-
commissi in persona alterius eorum, reduceretur diuisio hære-
ditatis ad aliquam æqualitatem. in dubio enim præsumendum
24 † est, patrem voluisse ęqualitatem seruare, l. penultim. C. com-
mun. vtriusq. iudi. l. quęsitum, §. sed & ipse Papinianus, ff. de
fund. instruc. quam interpretationem iudices sequi debent, se-
cundum Socinum, consilio 108. casus, Ser Franciscus, in fine,
libro 3. bene facit tex. in l. cum pater, §. cunctis, ff. de leg. 2. &
quod dicit Angel. per illum tex. in §. illud quoque. in Authent.
de nuptijs. Et ex responsionibus accommodandis ad allegata
in contrarium, manifestius cognoscetur, hanc fuisse defun-
cti intentionem. ¶ Non obstat igitur primum, quod substi-
25 tutio † facta fuerit sub duabus conditionibus, quę ambæ di-
cuntur defecisse; quia respondetur, quod immo vtraque pu-
rificata fuit in persona domini Ioannis, qui sine filijs mortuus
est ante dominum Baldesarem. non obstat dum dicitur, quòd
prima conditio, si dominus Baldesar, magis quam dominus
Ioannes, neque dominus Thomas, est copulatiuè facta per
dictionem neque, habentem inclusam copulam. Quia re-
26 spondetur, quod ex mente † testatoris sufficit, quod conditio
substitutionis factę post mortem plurium etiam copulatiuè
eueniat in persona vnius tantum, secundum Bartolum &
☞ *communiter* Doctores in dicto §. cum ita. & Alex. Imolam, &
Modernio. in d. l. quidam testamento Proculum, per textum
in dicto §. Caio quia non potest assignari ratio differentię, an di-
cat testator post mortem amborum, vt dicit in dicto §. Caio.
an dicat prius moriatur dominos Ioannes, & Thomas. & licet
aliqui faciant differentiam an substitutio sit facta per copu-
lam expressam, an per copulam tacitam inclusam in dictione
neque, tamen Alexander in dicta l. quidam, istud reprobat. &
in casu nostro non potest adaptari, quia facientes differen-
tiam inter copulam &, & copulam neque, loquuntur quando
substitutio facta pluribus fuit facta per copulam affirmatiuam,
tunc dicunt locum esse fideicommisso in persona cuiuslibet,
secus si fiat per copulam negatiuam, vt si neque Titius, neque
Mæuius hæredes erunt. & licet isti non dicant, ratio potest
esse, quia negatiua negando plus excludit, quam affirmatiua
affirmando affirmat, secundum glossam in l. hoc genus, ff. de
condit. & demonstrat. in cap. cum dilectus, de consuetu. Hinc
est quod solo primęuo actu negatiua non adimpletur, ut per
Iason. in l. duob. § si et, qui. colum. 2. ff. de iureiur. ¶ Præterea
textus in dicta l. quidam testamento, loquitur in substitutione
vulgari facta pluribus sub conditione negatiua apposita in
persona plurium copulatiuè. Nos loquimur in fideicommis-
saria. & ratio differentiæ est, quia in substitutione fideicom-
missaria cuiuslibet fides rogata videtur de per se, ut supra dixi,
secus in vulgari, vt latius declarant Doctores in dicto §. cum
ita, & in l. prima, vt dixi, ff. de vulgari & pupilla. & quòd in vul-
gari requiratur, quod omnes repudient, & sic ꝙ eueniet con-
ditio in persona omnium, est tex. in l. quamuis, C. de impube
& alijs sub. tit. secus in fideicommisso, dicto §. Caio. & ratio-
nem diuersitatis latius explicat Alexander consilio 104. pon-
deratis hic, colum. sexta, lib. 4. quod legitur ad plenum in con
silio vndecimo, lib. 3. in casu autem nostro, si intelligamus ꝙ
dictio neque, copulet negatiuè, ut est sua propria natura, &
sic apponatur pro id est, & non quam dominus Thomas, vt
in Authentica de non aliena §. primo, dicta l. quidam testamen-
to, cum similibus. Certe clara erit intentio testatoris, quod
mortuo domino Ioanne, erit locus fideicommisso. Si vero
intelligamus, quod copulet affirmatiue, ut sit sensus, si domi-
nus Baldesar magis vixerit quam dominus Ioannes, & quam
dominus Thomas, tunc secundum omnes, est locus fideicom-
misso, etiam in persona primi morientis, dicto §. Caio. & quod
sit verum, ostendo aliter. aut volumus referre conditionem
illam, si domin. Baldisar magis vixerit, ad personam ipsorum
dominorum Ioannis, & Thomę, & tunc perinde est ac si te-
stator dixisset post mortem amborum, & tunc casus esset in
dicto §. Caio, quod in cuiuslibet persona euenit conditio, lo-
cus est fideicommisso: aut uolumus referre illam conditionem
ad ipsum dominum Baldesarem, ut uerba sonant, & isto casu
dico, quod respectu ipsius domini Baldesaris, illa verba (si ma-
gis uixerit, quam domini Ioannes, neque Thomas) non fa-
ciunt conditionem, quia tacitè inerat, & conditio † quę tacitè
inest, non reddit conditionalem dispositionem, l. tertia, ff. de
leg. 1. capit. ad audientiam. secundo, de rescrip. cum uulg. Quod
respectu ipsius inesset, patet; quia mortuo fideicommissario
ante grauatos sub conditione, si decesserint sine liberis ex suo
corpore (ut in casu isto) fideicommissum euanescet, l. unic. §.
sin autem sub conditione, C. de caducis tollendis, nec transmit-
titur etiam ad descendentem, l. unic. C. de ijs, qui ante apertas
tabulas, quę probat per locum a speciali, & ita tenet gloss. fin.
☞ in dicto §. cum ita, cuius opinio est *communiter* approbata
secundum Senio. ibi, reprobata gloss. in l. is cui, ff. de actio.
& obligat. quam reprobat Bartol. in l. prima, quem alij sequun-
tur, ff. de legat. 1. Iason. in l. tertia, C. de fideicommiss. cum so-
litis auctoritatibus, quas omitto. & si dicatur quod debent
operari, quia exponuntur aliter quam insint, l. si ita legatum, §.
illi si uolet, ff. de legatis secundo, nam inerat disiunctiuè, dicto
§. Caio, & expressa fuit copulatiuè. ¶ Respondeo aduerten-
dum esse, quod talis conditio disiunctiue in personam cui-
uslibet tacite inest ex legis interpretatione, præsumentis testa-
torum uoluntatem fuisse disiunctiuè loqui, licet uerba con-
trarium sonent, ut expresse dicit text. in dicto §. cum ita, &
sequuntur Doctores communiter, ut statim dicam. Inest etiam
copulatiua respectu amborum & totius donationis. hoc sic
præsupposito, dico quod talis conditio semper inest. ad hoc
enim ut disiunctiuè succedat, necesse est ut magis quam alter
uiuat, est etiam necesse, quod magis quam uterque uiuat, si
utrique, & in tota donatione debet succedere.
¶ Respondeo igitur in forma, quod licet uerba sint copulati-
uè concepta, tamen legis interpretatione, quo ad quid, haben-
tur ac si disiunctiuè prolata essent; quo uero ad totum stant in
sua figura. utroque tamen casu inest tacitè conditio ipsa, si su-
peruixerit, ergo nullo pacto reddet conditionalem substitutio-
nem, sed solum erat contemplanda altera conditio, si hæredes
ex suo corpore non habuerint, quę sine dubio est resoluenda
in suas singularitates per iura pręallegata, quę hoc manifeste
uolunt, & per fundamenta prædicta, quę hanc sententiam
apertissime demonstrant. ¶ Non obstat primo dictum Ang.
in dicto §. cum ita, & Pauli de Castro in dicta l. qui duos, quod
lex interpretetur locum esse fideicommisso in persona ultimi
morientis tantum in parte sua contra proprietatem uerborum in

copula-

copulatiuè prolatorum, quia *communis* opinio est contra Angelum & Pau. de Cast. & contrarium tenent Bart. Imo. Alexan. & Senen. & in contrarium dicit esse communem Alexan. in l.
18 † pe. C. de impub. col. pe. ubi oes cõcludunt locum esse fideic. in psonam primi, nisi supersit psona magis dilecta, quæ ea verisimili mente testatoris excludat substitutum. Ita Corneus consi. 47. videtur prima facie lib. 1. & possem allegare infinita consilia, quæ consultò prætereo, quia non puto expediens esse istud aliter comprobare. ¶ Non obstat 5m fundamentum, dum dicitur, quòd stante reciproca substitutione inter grauatos, plura-
19 litas † non resoluitur, quia per substitutionem particularẽ factam in codicillis de Segnoria Senasij, recessit testator a reciproca vniuersali facta in testamento, vt supra probatum fuit per octo fundamenta. Bald. super glo. in l. diuus Pius, ff. de peti. hæred. hoc adnotat non ineleganter, pluralitatem resolui in suas singularitates, nam gl. illic in verbo, quorum iudiciorum, intelligit, hoc est iudicij. & pro hoc facit tex. apertus in l. falsa demonstratio, §. fin. ibi nam hunc sermonem, licet pluralis sit, pro eo accipi oportet, ac si separatim dixisset, & cæt. ff. de cond. & demonstr. Et istud facit pro statuto puniente falsos testes producentem, vt etiam locum habeat in producente vnum.

¶ Sed & illud non inconcinnè adijciendum puto, pluralem dispositionem verificari, in singulari per suas singularitates, l. 1. C. de pact. can. a. distin. 1. Quod tamen sex modis declarat Ludo. Gozad. in dicta l. 1. & adde textum in l. 3. §. exactis deinde Regibus, & ibi glos. quam ibi sequitur politissimus Vdalricus Zasius, ff. de origi. iuris. Ex proprietate tamen verborum pluralis dispositio non resoluitur in singularitates. hoc probat text. in l. Iulius Phebus, quæ est lex postrema, ff. ad Senatuscon. Trebellia. idque regulare esse tradunt recentiores interpretes in l. quamuis, C. de impub. & alijs substitutionibus. Nam (vt ait Modestinus Iureconsultus in l. non aliter, ff. de lega. 3.) non antea a significatione verborum recedi oportet, quam cum manifestum est aliud sensisse testatorem; & facit tex. in l. vbi numerus, ff. de testibus. in argumentum. dicit ibi Dominus Vlpianus. Pluralis enim locutio duorum numero contenta est, Ergo (data instantia) minori numero contenta non erit.

¶ Ad tertium respondetur, quod maior est vera, sed minor est
20 falsa. Verum quidem est, si superest persona † magis dilecta, quòd excludetur substitutus; sed falsum est quòd dom. Thomas, tunc superstes, dicatur persona magis dilecta, quæ habeat excludere dominum Baldesarem substitutum. dicitur enim tunc superesse persona quæ ex verisimili intentione testatoris habet excludere substitutum, quando superest persona prior in gradu, & alias sola ab intestato successura, secus si sit in pari gradu cum substituto, vt in caso isto text. est ad literam in dicto §. cum ita. Et ita declarant Barto. & omnes scribentes ibi, & Socinus consilio 94. pro clariori intelligentia, columna tertia, libro quarto. ¶ Nec quicquam facit, quod testator prætulerit in substitutione vniuersali ipsum dominum Thomam, quia verum est, quantum ad portionem ipsius domini Thomæ. Sed quantum ad portionem relictam domino Ioanni, de qua agitur, non prætulit dominum Thomam ipsi domino Baldesari, & ideo quantum ad hoc, non potest dici magis dilectus. ¶ Ad quartum respondetur: quod *communis* opi-
21 nio est, q etiam si substitutio † fideicommissaria sit facta in tota, & integra hæreditate, vel in tota donatione, vt in casu nostro, q nihilominus habeat locum substitutio in persona cuiuslibet de per se, per tex. in d. l. fin. §. filium, & in d. §. cum ita, & ita Ang. Imol. Pau. Raphael Cumanus, & Alexand. in dicta l. quidam testamento, & ibi Alex. dicit, q illa est communis opinio contra Bart. & sequaces. Idem tenent Angel. Imo. Alexan. & Senen. in dicto §. cum ita. Mathesi. nota. 168. Pau. de Castr. in l. Lucius ff. de vulg. & pupilla. Antonius de But. consi. 31. visis consilijs. Alex. consilio 91. ponderatis his, lib. 1. vbi dicit quod magis communis est contra Barto. quam semper legendo, & consulendo secutus fuit, & idem Alexan. consilio 92. super eodem, libro 3. & consilio 14. super quæstione proposita, libro 4. Bald. consil. 371. libro 3. Alexand. consilio 203. libro 4. quod repetitum est, vt ibi videre licet. & Socin. met in dicto consilio 94. non videtur approbare simpliciter, sed in casu suo tantum, qui non est casus noster. ¶ Ad text. in dicto §. Seia. respondetur quod ibi alia plura concurrebant, quæ non sunt in casu nostro, ibi erat facta substitutio in toto, & vltimo morienti, & prohibita alienatio totius & alia, quæ ponderat Alexander in l. pater filium, §. fin. ff. ad legem Falcid. & Iason in dicta l. quidam, & l. vel singulis, eodem titulo. & in l. penultima, C. de impuber. Alexander consilio 55. prospectis his, columna 8. libro 4. Præterea substitutio fideicommissaria facta in codicillis, est facta per verba indefinita, quo casu est periode, ac si per verba simplicia facta foret, secundum Alexandrum post alios,
22 in dicto § cum ita, colum. 3. ¶ Ad vltimum, q testator † non præsumatur mutasse voluntatem. Respondetur verum esse, nisi contrarium appareat tacite, vel expresse: hic autem constat ipsum mutasse voluntatem, quò ad donationem de Senasio expresse, & ex coniecturis, & rationibus, quibus supra. Nam in vltimis voluntatibus ita obseruanda est voluntas tacita elicita ex coniecturis a verisimili intentione testatoris, sicut expressa, l. cum res, & ibi Ias. in sexto notab. ff. de leg. 1. l. Titius, §. Lucius, ff. de libe. & posthum. ¶ Nam taciti & expressi par est virtus in vltimis voluntatibus, vt colligitur ex d. §. Lucius. Nam verba etiam ex mente accipienda sunt, l. nominis & rei. §. verbũ ex legibus, ff. de verum & verbo. signific. qui text. licèt de legib. expressim loquatur, tamen ampliari potest ad vltimas voluntates, idque fauore earum. Coniecturæ autem tacitæ voluntatis, vnde sumi debeant, notant Doctor. in l. virum per illum tex. de donatio. inter virum & vxo. ff. ¶ Quod autem superius dictum est, voluntatem testatoris sequendam esse & seruandam, hoc probat text. formalis in l. in conditionibus primum locum, ff. de conditio. & demonstra. & in l. si ita sit scriptum, ff. de lega. primo, vbi dicitur, quod voluntas testatoris etsi verbis expressa non fuerit, seruari debet, vnde Paulus Orianus in repetitio. l. 1. numero 44. ff. de offic. eius, cui manda. est iurisdictio. dixit, Barto. scripsisse in l. penul. C. de necess. ser. quod lex voluntatem testatoris sequitur, sicut venator leporem, nec immerito, nam voluntas testatoris habetur pro lege. §. disponat, in Auth. de nupt. colla. 4. vbi dicit Imperator, disponat itaque vnusquisque in suis, ut dignum est, & sit ita eius voluntas, sicut & antiquissima nobis lex, &c. ¶ Sed restat scrupulus, quia videtur, q coniecturæ, de quibus supra in secundo, tertio, & quarto fundamentis adductis pro domino Arnando, possint facillime elidi, si intelligamus testatorem voluisse substituere vltimo morienti sine filiis, dato quòd primus esset mortuus cum filijs, secundum casum propositum in dicto §. cum ita. nam hoc modo erit salua reciproca, & substitutio facta in codicillis non erit frustratoria, & sine effectu, quia nisi facta fuisset codicillaris substitutio, dominus Baldesar excludebatur per filios primi præmortui; sic enim expresse disposuerat testator in secundo testamento, & ad istum finem potest intelligi facta substitutio codicillaris & secundum istum sensum testator nõ fecisset substitutionem codicillarem frustratorie. ¶ Sed respondeo, quod iste intellectus stare non potest, nec ista fuit intentio testatoris & quod ita sit, demonstro, prius præmittendo, quòd reciproca facta in testamento inter dominos Ioannem & Thomã est pura & simplex, etiam si primus moriatur cum filijs.

¶ Secundo præmitto, quòd in casu §. cum ita, reciproca substitutio non erat pura & simplex, sed conditionalis, si alter prædecesserit sine filiis. ¶ Hoc sic præmisso, demonstro quod in casu
23 nostro substitutio † codicillaris fideicommissaria de Segnoria de Senasio non potest intelligi facta ab vltimo moriẽte in parte sua tantum, nec ab ipso tantum, quia mors vtriusque videlicet tam domini Ioannis, quàm domini Thomæ, est posita in conditione, & quia liberi vtriusque sunt etiam in conditione positi, & vterque grauatus, si hæredes non habuerint, consequenter non potest dici, quòd testator voluerit, quod salua sit substitutio reciproca simpliciter & pure facta in testamento: quia ea salua, non esset primus grauatus, eueniente conditione in persona sui, nec expiraret fideicommissum, deficiente conditione in persona sui, sed solum vltimus grauatus esset, sola mors vltimi, soli vltimi morientes essent in conditione positi. ¶ Cum igitur verba substitutionis codicillaris non conueniant huic intellectui, nec ipsa substitutio stare possit, salua illa simplici reciproca. ¶ Dicamus, vt supra conclusum fuit, per codicillarem substitutionem recessisse testatorem ab illa reciproca quantum sit respectu dictæ Segnoriæ in casu uero dicti §. cum ita, poterant verificari verba substitutionis fideicõmissariæ in persona vtriusque grauati, quia reciproca erit conditionalis in persona vtriusque, ut supra dixi, igitur nihil ad casum nostrum.

Laus Deo, de Ripa.

¶ Ad legem Falcidiam.

RESPONSVM I.

CVm portio ex prælegatis cohæredi acquisita, non prælegata; quia a seipso sibiipsi legari non potest, sed hæreditaria propriè appelletur: ideo dubium non est, quin Petrus quartam partem bonorum ex prælegatis sibi obuentorum alienare liberè potuerit, cum pro quarta testatoris hæres extiterit, ac pro ea parte bona hæreditaria, & non prælegata dicantur. Quare male, ac inique iudicatum esse respondi contra Nauarrinos, ac litis consortes dictæ quartæ partis emptores.

SUMMARIUM.

1 *Portio habita ex prælegatis factis cohæredi a cohærede, non prælegata, sed hæreditaria propriè appellatur.*
2 *Hæres grauatus restituere hæreditatem, censetur grauatus restituere portionem prælegatorum, quam iure hæreditario capit.*
3 *Rogatus restituere prælegata non censetur grauatus restituere portionem prælegatorum sibi iure hæreditario obuentorum.*
4 *Hæres testatoris pro quarta, pro eadem quarta partem bonorum sibi prælegatorum alienare potest.*
5 *Portio habita ex prælegatis in falcidiam computanda est.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. Interpreta.

Vera, & indubitata conclusio est, quod portio † prælegatorum factorum cohæredi, quæ ipsum hæredem tāgit, non dicitur prælegata, quia a seipso sibiipsi legari non potest, l. legatum, tertia, §. 1. ff. de leg. 1. l. Titia, §. Lucius, ff. de leg. 2. ¶ Ratio rationis, qua dicitur, a seipso legari non posse, est, quia nemo sibi donare potest, & inter donantem & accipientem oportere esse differentiam placuit, idque optimè probatur in capitulo secundo, de institut. in volumine Gregoriano, & ibi no. interpretes. Atqui legatum est donatio a defuncto relicta ab hærede præstanda, ita definit Imperator in §. 1. Instit. de leg. Legari itaque inutiliter ab hærede, vt sibiipsi præstet, scribit Modestinus in d. l. legatum, tertia, §. primo, ff. de leg. primo. sic enim ait ibi Iurisconsultus Modestinus. Hæredi a semetipso legatum dari non potest, a cohærede potest. Dare autem est dominium in alium transferre. ita probat textus in §. sic itaque, Institut. de actio. & adde textus notabiles in cap. inter dilectus, extra de fide instrumentorum, & cap. si diligenti, de præscrip. in antiquis. Quatenus vero pertinet ad §. Lucius, l. Titia, ff. de lega. secundo, superius citatum, nullo certè modo congruit proposito, ad quod citatus est, atque inductus, immo est ibi species dissimilis, casusque omnino diuersus, & illum §. Lucius, pro contrario allegat Accursiana glo. in d. l. legatum, 3. §. primo. Audiamus igitur Modestinum ita loquentem in d. l. legatum, §. Lucius. Lucius (inquit) Titius in testamento suo ita cauit, Octauianæ Stratonicæ, dulcissimę filiæ meę, salutem. Volo eam a seipsa accipere villam cum impositionibus suis omnibus. Et paulo post quęrit Iurisconsultus in hæc verba. Quæro, an huiusmodi scriptura integrum prædium singulis hæredibus datum esse videatur, an vero partem hæreditariam duntaxat contineat, cum inutiliter a semetipso quenquam eorū, quā habebat partem, accipere voluerit. Modestinus respondit, non sic interpretandam scripturam, de qua quæritur, vt fideicōmissum inutile fiat. Ponderatis illa verba, vt fideicommissum, &c. Nam actus interpretandus est, vt potius valeat, quàm pereat, l. quoties, ff. de reb. dub. cum si. Videre contrarium, & velut antinomiam, quā ita conatur diluere gl. in d. l. legatum, §. 1. Vt illa lex legatum, 3. §. 1. procedat, quando hæres est solus, §. autē Lucius, quando habet cohæredem. Ego uero aliter hoc contrarium dilui, & dissolui posse puto, ponderatis verbis dari, & accipere. Vt verum sit legatum ab hærede sibiipsi dari non posse, quia nemo sibi dat, ut superius probaui per c. 2. de institut. extra. & ita loquitur d. l. legatum, §. 1. accipere autem hęredi licèt suo iure, ut probatur in l. Titia, §. Lucius, & in l. in quartam. ibi, sed & si accepta pecunia, hæreditatem restituere rogatus, ff. ad legem Falcidiam, quod notandum est. ¶ Illi l. in quartā, in principio, videtur obstare textus l. filium, quem habentem, C. famil. ercis. vbi imputatur in quartam etiam pro partibus, quæ capiuntur a cohęredib. Soluit Cyn. vt l. in quartam, procedat, q̄n grauatur restituere alijs, lex autem, filiū, quando cohęredib. ar. l. Nesennius. ff. ad leg. Fal. Et quod dicitur in illa l. in quartam, ꝙ datum gratia conditionis implendę non computatur in quartam, hoc procedit respectu falcidię, non autem Trebellianicæ.
2 Et ratio diuersitatis assignatur in d. l. in quartam. Ideo † cohę-
res rogatus restituere portionem hęreditatis sibi relictam, te-
netur restituere portionem prælegatorum, quę ipsum tangit,
quia pro rata sua cohęres percipit prælegata iure hęreditario,
non iure prælegati, l. in fideicommissariam, §. fin. ff. ad Trebel.
quo fit, ut econtra † rogatus restituere prælegata non teneatur
3 restituere, nisi quæ a cohæredibus percepit, non quæ a semet-
ipso, quia pro sua portione non sunt prælegata. Male ergo iu-
dicatum videtur contra Nauarrinos & litis consortes, quia do.
Petrus potuit alienare quartam partem bonorum sibi prælega
4 torum, cum fuerit hæres testatoris † pro quarta parte, pro qua
quarta bona dicuntur hæreditaria, non prælegata, d. l. in fideicō
5 missariam, §. fi. hinc est, ꝙ suam † portionem non tenetur in fal-
cidiam imputare, quia eam capit iure hæreditario, l. in quartam.
ff. ad leg. Falc.

¶ Ad Senatusconsultum Trebel.

RESPONSVM I.

SVbstitutio in proximiorem de genere suo concepta fratres patrueles, & non sororis filios, vt alien generis & cognominis admittit; nati namque ex sorore, non matris, sed patris familiam sequuntur: censetur enim testator huiusmodi substitutione non solum ex fœmineo sexu descendentes, verum & proprias filias excludere, cum conseruandæ familiæ & agnationis ratione ita substitutum fuerit proinde patrueles omnes proximiores uocari certi iuris est, qui si coniunctim vocentur, æquas partes cō cursu inter eos sortientur. ¶ Fideicommisso ea lege grauatus, vt portio unius deficiens ad alium confluat, & ad nouissimum tota hæreditas deuoluatur, perceptiones quoque restituere tenetur, præsertim cum in proposita facti specie tam ex ordine literæ, quàm intellectus fideicommissum præcesserit grauamen simpliciter iniunctum nulla bonorum facta commemoratione. Hinc quæstionis est, an de ijs perceptionibus Trebellianica detrahi possit, quæ alio iure quàm fideicommissi ad cohæredē peruenit, ergo in restitutione non uenit: de portione uero Claudiæ ad Petrum obuenta, constat eundem Petrum, necnō eius hæredes Trebellianicam detrahere non posse, cum ipsa Claudia prohibita fuerit ipsam detrahere ex ijs uerbis grauata, omnia bona, & tota hęreditas pleno iure, &c. & ubi non esset detractioni locus, inficiari tamen non potest, quin fructus iudicio testatoris percepti ante restitutionem non sint in Trebellianicam imputandi. nec repugnat dispositio l. iubemus, C. ad Trebellianum, quia respondi in pręsenti casu locum sibi non uendicare, secundum ea, quę proponuntur. Proinde dixi integram medietatem hęreditatis Dominij Alziati fratribus patruelib. restituendam absque detractione tum Trebellianicę, tum legitimę, in qua legitima ipse Petrus imputare habet partem hęreditatis ipsi donatam. ¶ Cum sacerdotib. nec alijs liceat procurare, nec testatores incitare eorum ecclesijs, vel sibi, vel alijs aliquid in aliorum pręiudicium relinquere, ideo respondi ecclesiam maiorem suggestionibus fraudulentis, clamoribus ac instigationibus Claudij de Pomerio eiusdem ecclesię canonici in locum D. Saluatoris substitutam prius a testatore nominari ab eodem excludendam esse. nec repugnat, ꝙ blando sermone, illecebris, & precib. permissum sit iudicium testatoris in se prouocare, quia fraudulentis dolosisque suasionibus testatorē a proposito diuertere prohibitum est.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio de proximiore, seu propinquiore de genere facta, excludit proximiores per lineam fœmininā, qui patris & non matris familiam sequuntur, nec fœmina hoc casu comprehenduntur, multo minus filij nu. 2.*
3 *Substitutio de proximiore de genere facta, omnes patrueles proximiores admittit, qui si coniunctim uocentur, concursu æquas sortientur partes.*
4 *Coniuncti re & uerbis, concursu sibi partes faciunt.*
5 *Grauatus restituere portiones simpliciter, ad perceptiones quoque grauatus censetur.*
6 *Fideicommissum, quod præcedit grauamen simpliciter iniunctum tam ex ordine literæ quam intellectus, nulla facta mentione bonorum, perceptiones quoque continet.*
7 *Trebellianica an detrahi possit de perceptionibus restituendis.*
8 *Trebellianica prohibita censetur, si quis grauetur restituere omnia bona, uel totam hæreditatem pleno iure.*
9 *Fructus percepti iudicio testatoris ante restitutionem, an sint imputandi in Trebellianicam.*
10 *Filij an teneantur imputare fructus in Trebellianicam, & ibi uide intellectum l. iubemus, C. ad Trebellianum.*
11 *Filius tenetur imputare suam legitimam partem hæreditatis sibi donatā in contractu matrimonij.*
12 *Sacerdotibus non licet procurare, & incitare testatorem ad aliquid eis relinquendum in alterius damnum.*
13 *Testatoris iudicium licet in se procurare precibus & blando sermone, nō autem dolosis, & fraudulentis suasionibus.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. Interpreta.

Bene digesta, & iuridice resoluta fuerunt omnia
proposita dubia per pręstantem
Iureconsultum d. Ioannem Montaigne. Verissima est enim pri
ma conclusio, ꝙ ex substitutione his verbis concepta, eisdem
8 & vltimo decedenti substitutus proximiorem, † seu propinquio
res de genere suo, & cognomine Aniardi & suos, censentur
uocati fratres patrueles, & non filij sororis alterius generis, &
cogno-

cognominis: nati enim ex sorore non dicuntur de genere, &
cognomine aui materni, quia qui nascuntur, patris & non ma-
tris familiam sequuntur, Insti. de leg. agnat. tu. §. 1. & c. ubicun-
que, de pœnis, lib. 6. ideo testator substituendo proximiorem
de genere suo, censetur excludere proximiores per lineam fœ-
mininam, vt in terminis decidit Philip. Fran. post Bald. in ca. si
pater, col. antepe. de testa. lib. 6. Videtur enim testator voluisse
per talem substitutionem conseruare bona in sua agnatione
secundum eos, quo casu in substitutione facta fauore conser-
uandæ familiæ non comprehenduntur fœminæ, nec descen-
dentes ex eis, ut præclare ostendit do. Philippus Corn. consil.
33. pro decisione, libro 1. & consil 36. videretur prima facie
dicendum, lib 1. Qua ratione & alias recolo respondisse in hu-
iusmodi facti contingentia, matrem horum consobrinorum
2 † non fuisse a dicto Alzario testatore uocatam, quo fit ut non
sit aliqualiter dubitandum super huiusmodi quæsito: nam si
mater non vocatur, minus filii, l. si viua matre, C. de bonis mat.
Verissimum quoque est ex his verbis, proximiorem seu proxi-
3 miores † de genere suo, vocari omnes patrueles, qui eodem
proximiori gradu existunt, l. cum ita, § in fideicommisso, & l.
peto, §. fi. ff. de leg. 2. & l. si cognatis, ubi Raph. & Mod. ff. de reb.
dub. Et cum collectiuè & coniunctim vocentur, equæ inter
eos partes fieri debent, l. interdum, ff. de hæred. inst. Sunt enim
4 coniuncti re & uerbis, † ergo concursu faciunt sibi partes, ut
per Bartol. in l. re coniuncti, in tertia quæstione principali pri-
mæ partis, ff. de leg. 3. Et hæc prima consultationis pars adeo
clara est, quod non videtur probabilem dubitationem recipere.
Certa quoq; puto, quod in secunda parte consultationis recitantur,
quod in restitutione fideicommissi, non solum veniat portio Ga-
brielis, sed etiam portio Claudiæ eidem Gabrieli obuenta, quia
ex contextu fideicommissi apparet, quod testator voluit de uno in
5 alium portionem † deficientem peruenire, & ad vltimum to-
tum pertinere. ergo in restitutione totum dicitur comprehen-
sum, ut per Corn. consil. 330. placet, libr. 1. Quod absque dubio
verum est in casu præsenti, in quo tam ex ordine literæ, quam
6 intellectus fideicommissum præcedit † grauamen simpliciter
iunctum, nulla facta mentione bonorum, secundum Barto. & Pau. de
Cast. in l. Scæuola, & in l. Marcellus, §. quidam liberis, ff. ad Tre.
Bal. consi. 406. in quæstione, quæ vertitur, li. 1. Alexander cons. 25. lib. 1.
Corn. consi. 20. videtur, lib. 4. Decius consi. 86. uiso puncto, col.
7 pe. Sed id absque dubitatione non transit, an Trebellianica † de-
trahi possit de portione Claudiæ & Gabrielis: nam si Petrus fuit
hæres Gabrielis, & dictæ Claudiæ, videtur quòd ex persona
ipsorum Gabrielis, & Claudiæ possit detrahi, quia tum Tre-
bellianica ad eum peruenit alio iure, quam iure fideicommissi,
ergo in restitutionem non uenit, l. qui fundum, § qui filium, ff.
ad leg. Falc. & consuluit in proposito Bart. consi. fi. Dominus
Cato, &c. Sed hoc non obstante quantum sit ex persona Clau-
diæ, constat Petrum, nec eius hæredes posse detrahere Tre-
bellianicam, quia ipsa Claudia erat probibita illam detrahe-
8 re per illa uerba, omnia bona, & tota hæreditas pleno iu-
re, &c. quæ geminatio ostendit enixam voluntatem loquentis
fuisse, ut nihil detraheretur, arg. l. Balista, ff. ad Trebel. Præterea
ibi non cessat detractio Trebellianicæ, id non negabitur, quin
9 fructus percepti † iudicio testatoris ante restitutionem nō sine
imputandi in ipsam Trebellianicam, l. in fideicommissaria, ff. ad
Treb. qua imputatione facta nihil erit, vt præsupponitur, quod ve
10 niat detrahendum. Nec ob. quia Petrus est de liberis, † qui non
tenentur imputare fructus in Trebellianicam, l. iubemus, C. ad
Trebel. quia respondetur dupliciter. primo, quod dispositio d. l. iu-
bemus, solum procedit, quando liberi primi gradus sunt graua-
ti restituere hæreditatem suis fratribus, uel fratrum filiis, secus,
si alteri personæ secundum Rayner. Fran. de Ramp. & Cy. in d.
l. iubemus, per illum text. in fi. & licet Sal. & vterque Imol. in l.
quod de bonis. §. quod auus, ff. ad legem Falc. cōtrarium tenue-
runt, non tamen ab hac sententia antiquorū est discedendum,
☞ quia est communis, secundum quam consuluerunt Ludo. Rom. consilio
232 quatuor sunt quæsita, Pann. consi. 79. illud de iure quærit,
in 1. parte, & Raph. Com. consi. 123. Bartholomæus. col. fi. & se-
quitur d. Alex. sibi contrarius, in d. l. in fideicommissaria. Secun
do respondetur, quod dispositio loquitur in liberis primi gradus,
qui fuerunt hæredes patris testatoris, & ut hæredes grauati, nō
autem in liberis, qui repudiarūt hæreditatem patris, ut fecit hic
Petrus, vnde ad hunc casum non possumus illam legem exten-
dere, quia Imperator ibi in fine prohibet omnem extensionē
extra casum, & personas ibidem nominatas. Tertio non pōt
inficiari, quin fructus percepti per Claudiam & Gabrielem nō
veniāt imputandi, cum ipsa Claudia sit extranea, & Gabriel de
liberis secundi gradus, in quibus cessat vigor d. l. ut ibi expressè
deciditur. Accedo igitur in sententiam prædicti d. Consultoris,
ut integra medietas hæreditatis dicti do. Alzarii ueniat restituē
da fratribus patruelibus absque detractione Trebellianicæ, &
absque detractione legitimæ ipsius Petri, quia tenetur in suam
11 legitimam † imputare partem hæreditatis ipsi Petro donatam
in contractu matrimonii, l. quoniam nouella, C. de inoffic. testa.
Circa vltimum, constito testatorem suggestionibus fraudulen-
tis, clamoribus, ac instigationibus Claudii de Pometio cano-
nici ecclesiæ maioris, substituisse ipsam ecclesiam in locum do-
mini Saluatoris prius a testatore nominati, placet conclusio
d. Consulentis quòd ecclesia excludatur a domino Saluatore,
per tex. in cle. 1. §. quibus etiam, de priuileg. vbi dicitur, non licet
12 † sacerdotibus, nec alteri procurare, & incitare testatorem, ut
aliquid relinquat ecclesiæ in damnum alterius, ut procuratum
dicitur a dicto Claudio Canonico, & quibusdam aliis. Quam-
uis blando sermone, illecebris, & precibus, permissum sit iudi-
13 cium † testatoris in se prouocare, l. fi. C. si quis aliquem testa. pro-
hib. Fraudulentis tamen suasionibus testator a proposito diuer
tere, prohibitum est, l. 1. in fin. ff. de doli ma. excep. & est text. in
proposito nostro optimus, quem ibi nota. Barto. in l. Lucius, §.
Sempronia, ff. de leg. 2.

Laus Deo Optimo maximo.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO,

IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In ff. Nouum absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita & castigata incipiunt feliciter.

¶ De donationibus, & ad Trebel.

RESPON. PRIMVM.

EX possessione regulariter dominiũ nõ probatur cũ agitur de dñio principaliter, secus si incidenter, qa ex possessione dñiũ pbať. quare fundatã hñt intẽtionem filii quondã Delphinæ actricis ꝯ Petrũ Blanchetti, pbãdo res eidẽ donatas fuisse in bonis donatricis, licèt de dñio nihil pbauerint, rectéq; agunt ꝯ hẽdes donatricis vigore donaõonis ad rẽ tradẽdã, cũ tradendi facultatẽ habeant ex tenuta corporalis possessionis per hæc verba, & ea vita functa, vel si ꝯtingat eã scđo maritari, fructus, redditus, & pueniũs ꝯsolidentᷓ cũ pprietatib. fideicõmissũ inducii quò ad vsumfructũ formalẽ, non quò ad causalem, cũ nunq̃ a proprietatib. separatus dici potuerit, merito in fideicommisso continetur.

SVMMARIVM.

1 *An ex possessione psumatur dominiũ, ibĩ vide qño pcedat, & vide nu 3.*
2 *Intentio donatariorum satis probata dicitur, quò ad obtinendam traditionem rei donatæ, si probent rem donatam donationis tempore fuisse in bonis donatricis, licet de dominio nihil probauerint.*
4 *Sicut clauus clauum trudit, ita præsumptio præsumptionem excludit, & ibi vide intellectum l. Quintus, ff. de don inter vi. & uxo.*
5 *Vsusfructus qdam cãlis, quidã formalis est, et uide quid sit de utroque.*
6 *In legato generali vsusfructus, non uenit vsusfructus causalis ex verisimili cogitatione testatoris.*
7 *Hæc verba, ea uita functa, uel si cõtingat eã secundo maritari, fructus, redditus, & prouentus, consolidentur cum proprietatib. ab usufructu formali, interpretationẽ recipiunt nõ a cãli, qui nunquã separatus dici potuit.*

Respon. interpreta.

VIsis, & bene, quantũ licuit, ꝯsideratis iis, q̃ hincinde fuerunt allegata p pstantissimos dños Cõsulentes. In cã vertẽte inter filios q. Delphinæ actricis ex vna, & Petrũ Blanchetti, reũ ex altera visa fuit verior ꝯsultatio illa, q̃ intẽtionẽ agẽtiũ fuisse pbatã optimis ra-
1 tionib. demonstrauit, q̃ ꝯsultationẽ ꝯfirmare curabo. † Primo, licet rẽr ex possessione non pbetur dñiũ, qñ de eo principaliter q̃rit, ut p Bar. in l. qdã in suo, ff. de condi. in sti. tñ talis rẽa nõ procedit, qñ agit ꝯ eũ a quo agẽs ptendit cãm dñii, sm Bart. in l. si rẽ alienã, ff. de pig. act. Bal. & alii in l. cũ res, C. de pb. nã illo casu pbata possessione, ẽt pbatũ dr dñiũ. Bene facit, qđ dñt Bart. & alii in l. a diuo Pio, §. si super reb. ff. de re iud. vbi ꝯcludunt, q̃ si creditor petat executionẽ iniç, vel mitti in bonis debitoris, sufficit pbare debitorẽ possidere, qa ex possessione psumit dñium ꝯtra debitorẽ, l. 3. vbi Bar. C. ne uxo. p mari. glo. in l. 1. C. de priui. fis. Cũ igit donatariæ agant ꝯtra hẽdes donatricis ad res donatas,
2 sufficienter fundarunt † earũ intẽtionẽ, pbando res ipsas fuisse in bonis donatricis, licèt non pbauerint titulũ, seu cãm dñi. Et pfecto absonũ eẽt ꝯtrariũ tenere, qa sic eẽt in facultate donatoris, & hẽdũ suorũ, reuocare pfectã donõnẽ saltẽ p indirectũ cõtra l. pfectã, C. de don. q̃ sub mo. q̃ nõ est dđm, reg. cum qd vna via, de reg. iur. qño. n. verisimiliter poterit donatarius pbare dominiũ, si donator, vel eius hẽdes, negẽt se dños? certe nunq̃. & in facto alieno nunq̃ cadit pbabilis sciẽtia, l. si qs delegauerit, ff. de noua. l. fi. ff. p suo. Scđo moueor, vbi agit de dñio incidenter
3 sex possessione psumit dñiũ, sm Bar. 10 d. l. qdam in suo. Pan. in in c. ad sedẽ, in a. ch tr. de rest. spo. & hoc nõ inficiat, q ꝯsuluit ꝯtra has rões Doctorũ, sed hic nõ agit de dñio principalr, sed to cidẽter. minor iustificat, agũt. n. filiæ donatariæ actione psonali puenięte ex ꝯtractu donõnis ad tradendũ ꝯtra hẽdẽ donatricis hñtẽ facultatẽ rei tradendæ, cũ sit in tenuta & corporali possessione, l. ex empto, ff. de act. emp. Modo hẽs donatricis ad se defendendũ, ne teneat, excipit de dñio alterius, ergo incidẽter uenit qõ dñii to iudicio. Fortius dico, q̃ non põt refricare qõnem dñii, sm Bar. in d. l. si rẽ alienã cũ solitis ꝯcor. Præterea exceptio iuris alterius isto casu non est exclusiua intensionis agentis ipso iure, cum teneant hẽdes, ẽt si non sint dñi, tradere, d. l. ex empto.

Huic ꝯclõni non ob. tale fundm̃; dr. n. q̃ pmissa ꝯclõ pcedit psomptiuè, quæ præsumptio debet cessare in casu isto propter
4 aliã ꝯtrariam præsumptionem, quia sicut † clauus clauũ trudit, ita præsumptio præsumptionem excludit, l. Diuus, ff. de in integr. restit. cum vul in proposito, cum donatrix sit vidua, ut euitetur suspitio turpis q̃stus, psumẽdũ ẽ talia bona fuisse mariti. l. Quintus, ff. de do. int. uit. & vxo. l. ẽt, C. eo. Sed huic iuridice rñdet dñs ꝯsultor, q partes filiarũ tuet, q̃ dispõ d. l. Quintus, nõ pcedit qñ mulier tpe mrĩmonii hẽbat aliqua bona vltra dotẽ, ex quorum fruct. verisimiliter potuerit acquirere, p qua rñsione ultra deducta p eũ, allego Ludo. Ro. ꝯsi. 119. sup eo. col. 2. placet ẽt alia rñsio, q̃ d. l. pcedit, qñ mulier ꝯstãte matrimonio, uel saltẽ ĩ. tẽpus luctus acquisiuisset, secus si post mortẽ, & post annũ luctus potuit acquirere, ut p Ang. cõsi. 141. in c. sup primo puncto, uel alr rñdet, q̃ d. l. Quintus, pcedit, qñ maritus, vel eius hẽs ageret ꝯ uxorẽ uel eius hẽdes, sm Bal. in l. si usorẽ, C. de cõd. inser. Ale. in l. q iure familiaritatis, ff. de acq. pos. & maxime in casu isto, vbi ipsa donatrix, & eius hẽdes non pñt refricare qõnẽ dñii, ut s. dixi. Circa scđam dubitationẽ, an illa verba, & ea vita functa, & candem inducãt fideicõmissum post mortẽ Ioãnonę, non vr expediẽs insistere, si uerũ est cohẽdes Ioãnonę, pmortuos fuisse, ut psupponit in ꝯsilio scđt ꝯsulẽtis, qa ẽt q̃ talia verba importassent fideicõmissũ, tñ post mortẽ substitutorũ ante Ioãnonã grauatã effectũ fuisset fideic. caducũ, seu quasi, l. vni. §. sin aũt sub ꝯdõne, C. de cad. tol. si tñ liber vlterius indagare, adhæreo opi. ꝯsulẽtis p filiab. q̃ talia verba nõ inducãt fidei. p eius ꝯclõne, & clario
5 ri declõne pmiuo, q̃ duplex est vsusf. cãlis, s. † & formalis, ut p gl. in l. 2. ff. de vsufr. vsusfruc. cãlis separari non põt à pprietate, a qua cãtur, l. si cũ testõ, §. si fundũ, ff. de exce. rei iu. vsusfru. formalis, est q̃dã seruitus imposita pprietati, & est seruitus psonalis debita psonę, ut p gl. in rub. ff. de vsufr. ex istis inferẽ correllariè, q̃ testor instituẽdo Ioãnonã in tertia pte, vr ẽt reliquisse eidem usumfructũ cãlẽ, qa pprietate Ioãnonæ relicta separari non pt, d. §. si fundũ, & pbat in l. si Titio usufruc. cũ ibi no. ff. de usufr. inferẽ ẽt, q̃ in illa parte ẽt Ioãnona non potuit habere vsumfr. formalẽ, qa erat hæres, & pprietaria bonorũ dictæ portionis, & in re ppria nõ cadit seruitus, & ꝯñr usufru. formalis, l. nemo. ff. de ser. urb. pdi. l. uti frui, ff. si ususf. per. Itẽ inferẽ, q̃ legatũ ususfru. oium bonorũ relictũ d. Ioãnonæ, dẽt intelligi de usufr. formali, & sic de ususf. aliarũ duarũ partiũ, in qb. erãt instituti alij cohẽdes, nõ aũt de vsufructu portionis Ipsius Ioãnonæ, qa satis eã instituẽdo reliquit eidẽ ẽt usumfructũ dictæ tertiæ partis, & q̃ in tali legato gñali nõ includat usufr. dictæ tertię partis pbat, qa in dispõne gñali nõ ueniunt prius specificata, l. doli clã, ff. de verb obl. Itẽ nõ ꝯprehendunt ea, de qb. non est uerisimile testatorẽ cogitasse, l. cum res, ubi Ias. 10 6. not. de leg. 1. verũ cum prius instituẽdo Ioãnonã, satis eidẽ reliquisse vr vsumfructũ dictę tertię partis, ut s. pbaui, non est dicẽdũ, q̃ in gñali relicto ue-
6 niant prius relicta. † Itẽ non est uerisile, q̃ bis uoluerit eidẽ relinquere, qa sm legatũ eẽt superfluum, ꝯtra l. si qñ, ff. de le. 1. Istis sic pmissis pbaẽ clarissime, q̃ illa verba, & ea uita functa, uel si ꝯtingat eã scđo maritari, fructus, redditus, & puentus ꝯsolidentur cũ pprietatib. & pueniãt ad hẽdes pdictos, nõ important fideic. in illa tertia parte, in qua fuit Ioãnona hẽs instituta. Sed solũ p illa verba, testõr uoluit usumfr. formalẽ relictũ Ioannonæ esnogui, & finiri, si trãsierit ad scđa uo. hoc patet ex plurib. Primo, qa verba illa, qđq; ea uita functa, referũtur ad legatũ usufruc. relicti d. Ioannonæ, de quo pxime erat facta mentio: nam relatio facienda est ad pxima, l. si idẽ cũ eod. ff. de iurisd. om. iud. Itẽ repetit qualitates pxime pcedentes, l. Seia, §. Caio, ff. de fundo instr. uerũ legatum usufru. de quo facta erat mẽtio, dẽt intelligi de vsufructu formali, ut s. demonstratum fuit, ergo etiã grauamen annexum intelligeẽ de usufructu formali. Scđo, posito q̃ legatum gñalis usufruc. ẽt includeret usumfructum dictę tertiæ partis, tñ includeret eum tanq̃ usumfructũ cãlẽ, & annexũ pprietati, cũ nunq̃ fuerit separatũ, nec possit dari ususfructus in re ppria: uerum uerba illa, & ea uita functa, uel transeunte ad secunda uota, uerificari nõ pñt in isto usufructu causali, quia ea talis ususfrufruc. nunquã fuit separatus a pprietate, ergo nõ cõsolidan-

soliditur, c. ad dissoluēdum, de desp. impu. & istud etiam oppor
tunè prius deduxit prædictus do. Consulens, & quicquam spe-
lius addduci non potest. Tertio testator in dubio non præsumi-
tur velle grauare hæredem aliquo onere fideicom. l. vnum ex
familia, §. si rē, ff de leg. 2. cum vulg. Sed ego non video verbū,
neque syllabam in dicto testamento, per quam testator videa-
tur onerare Ioānonā aliquo fideicōmisso, maxime quātū ad ꝓ
prietatē, ergo nec nos istud diuinabimus ꝯ præsumptionem iu
ris. Et certe optassem, ꝙ p̄stantissimus consulens, q̄ conatus est
demōstrare, ꝙ clausula illa, quodq; ea vita functa, includat tam
casum mortis, q̄ casum transitus ad secūda vota laborasset po-
tius demōstrando, ꝙ per talē clausulā fuerit inductū fideic. etiā
in proprietate tertiæ partis bonorū relicto rū ipsi Ioannonæ, qa
in hoc stat punctus cōtrouersię. Et ego nō negarim includi ēt
casum mortis, qa verba sunt clara tamen dico, ꝙ includuntur
q̄ tantum ad extinctionē vsusfructus formalis tantum, nō quo
ad reliqua & per ista remanent sublata omnia fundamenta p̄-
dicti do. Consulentis contrarium. Laus Deo.

RESPONSVM II.

DOnatio quōdā Claudij Corferij Nobili Domi.
Ioannę facta, exceptionibus ex aduer-
so propositis elidi nō pōt, cui non repugnat exceptio
nullitatis prouenientis ex inobseruantia statuti De-
lphinalis, cū donatio in prouincia facta Delphinali statuto nul-
lo iure comprehendatur, certaq; sit iuris regula, in iis, quę con-
cernunt solēnitatē ꝯtus, locū ꝯtus nota dignū esse, & ubi for-
ma statuti non esset obseruata, ea iureiurando interposito re-
pletur. Quod ēt statutum donationi obesse non pōt donatore,
dum dixit tacente, nec querelante. Nec obstat exceptio nullita-
tis propositæ ex defectu personæ donantis, qui mente captus
ac demens asseritur: quia non sufficit assertio, ubi est necessaria
probatio, cum quilibet sanæ mentis præsumatur. Nimisq; repu
gnat exceptio legitimæ prętensæ debitæ matri, quia cum legi-
tima quota sit bonorum, quæ habebat defunctus tpe mortis,
donatio autem huiusmodi in bonis defuncti dici nullo iure po
tuit stante constituto & precario in donatione apposito, quib.
in donatariam dominium fuit translatum, non obstante que-
rela donationis inofficiosę proponenda, quæ non proposita,
nec intentata non releuat, proinde condemnandos esse respon
di Bartholomęum, & Ludouicam matrem, & filium ad rela-
xandum bona, quę fuerāt dicti quondam Claudij dictę Domi
næ Ioannę de Robiaco donata, saluis iuribus matris.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Delphinale non porrigit effectum suum ad donationem in pro uincia factam, ideo exceptio nullitatis proposita ob formam statuti non seruatam, nulla est.*

Contractus locus inspici debet in iis, quę concernunt solēnitatē cōtractus.

2 *Iuramentum operatur, contractus non irritari propter statuti solemnitatē omissam, nec laici potuerunt de uiribus iuramenti statuere.*

3 *Statutum annullans donationem, non procedit tacente donatore, & non querelante donationem.*

4 *Exceptio nullitatis donationis ex defectu personæ donantis, non probata non releuat.*

Præsumptio est, quemlibet esse sanæ mentis.

5 *Exceptio constitutionis fideicommissariæ, non obstat donationi, maxime cessante beneficio inuentarij.*

6 *Exceptio detractionis legitimæ debitæ, non obstat donatario, cum donatiū desiderata non esset in bonis defuncti, de quibus debetur legitima.*

7 *Querela inofficiosæ donationis non proposita, nec intentata, non releuat.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

COndemnandos puto Bartholomęum &
Ludouicam matrem &
filium, ad relaxandum & dimittendum bona, q̄ fuerāt
quondam Claudij Corferij, Nobili Dominę Ioannæ
de Rabiaco in uim donationis eidem dominę factę per dictū
Claudium, non obstantibus friuolis exceptionibus in cōtrariū
oppositis & deductis. Et primo non obstat, dum opponitur ex-
ceptio nullitatis, ex eo ꝙ non fuit seruata forma statuti Delphi
1 nalis. Quia respondetur multipliciter. Primo, ꝙ tale † statutum
non porrigit effectum suum ad cōtractos donationum factos
extra territorium, & consequenter non porrigitur ad donatio-
nem istam celebratam in prouincia, l. qui fur dus, ff. de euictio.
per quem traditur regula, ꝙ in his, quę concernunt solēnitatē
ꝯtus, vt ꝙ donatio non valeat nisi cum certa solēnitate, inspi-
ciendus est locus ꝯtus, ita docet Bart. in l. cūctos populos, uer.
nunc veniamus ad gl. & ver. 6. videndum est, C. de sum. Trin. &
2 fid. catho. Scdo rñdetur, ꝙ ubi est interpositū † iurm, ut in præsen
ti casu, donatio non irritatur propter omissam solēnitatem sta-
tuti, quia laici statuentes non potuerunt disponere de viribus
iuramenti, secundum Ioan. And. in additionibus Specu. in titu.
de instr. editi. §. porro, in ultima additione. Ang. in l. sancimus,
§. fi. C. de dona. Ioan. de Imo. in c. cum contingat, charta penu.

& ibi Pan. & alij, de iureiu. Fed. de Senis consi. 284. Casus talis
☞ est, & hęc est *communis* Doc. sñia, ut probat dñs Ias. in auth. sacra
puberum, C. si aduers. vendit. & comprobaui rñsorum li. 1 3. c. 3.
3 ꝙ statutum † non procedit tacente donatore, & non querelan-
te in vita, prout hic donator tacuit, & non querelauit. Nec in-
telligentia, qua mediante aduersantes hanc rñsionem conātur
effugere, stare pōt, ꝓ ꝑ implicatiuam, etiam, quę implicat casum
nō seruata solemnitate; & qa frustra statuentes statuissent que-
relā, siue ius dicēdi donationē nullā, non transire ad hēdes, ubi do
natio de iure subsisteret, quia tñ non vidi verba statuti, non au
deo sup hac rñsione pedē figere. ¶ Nō obstat alia exceptio nul
4 litatis ex defectu psonę † donantis, qui dr̄ ꝙ erat mētecaptus &
demēs, qa nō fuit hmōi exceptio probata prout necesse fuit, cū
qlibet pręsumatur sanę mentis, vt firmant gl. Bar. & alij in l. nec
codicillos, C. de codi. Soc. cōs. 42. col. 1. lib. 1. imo pro parte dñæ
Ioannę legitur melius probatum, ꝙ dictus donator erat sanæ
5 mentis, &c. ¶ Non obstat alia exceptio † substitutionis fideicō.
quia confusa fuit actio competens dicto Bartolomęo ad bona
restitutioni subiecta, ex eo ꝙ adiuit hæreditatē donatoris gra-
uati absque beneficio inuentarij, l. fi. §. pe. C. de iure deliberan.
6 ¶ Non obstat exceptio detractionis † legitimæ debitæ, vt præ-
tenditur mři, quia aduertendum est, ꝙ legitima est quota bono
rum, quę defunctus habebat tempore mortis, l. Papinianus §.
quarta, ff. de inof. tes. bona autem donata Dñę Ioannæ non erāt
in bonis donatoris eius filij tpe mortis, quia stante constituto
& p̄cario in donatione apposito, dñium fuerat translatū in do
natariā, l. ꝙ meo, ff. de acq. pos. l. certe, ff. de precario. ergo in illis
matri nulla debebatur lītia. Sed dicet quispiā, donationē eē inof-
ficiosam, matrique competere q̄relā inofficiosæ donationis, l.
si filius tuus, C. de inoffi. donat. illud non negauerim, sed id dixe
7 rim, ꝙ hmōi q̄rela † non fuit ꝓposita, nec intentata per mřem,
& vbi intentet, erit necessaria cāæ cognitio, & verificāda erunt
extrema necessaria. Ideo nunc adiudicanda sunt bona donata
Dominæ Ioannæ donatariæ, saluis iuribus matri quærelandi
donationem, si voluerit & potuerit. Et vbi Bartholomęus con
fecisset inuentarium, essent adiudicanda bona, quæ fuerant di-
cti quondam Claudij præfatę Dominæ Ioannę, detractis bonis
restitutioni subiectis, liquidandis in executione sententiæ.

Laus Deo Optimo Maximo.

RESPONSVM III.

Quanquam Secunda donatio facta magistro Geruasio Dulci tonsori, potior videatur donatione facta magistro Augustino Portæ anteriori, quia prius traditio facta est huic nouissimo donatario, ex quo prius laudatus & inuestitus fuit, & tunc traditio rerū emphyteuticarū fieri dr̄, cum per inuestituram a directo dño factam possessio apprehenditur, merito donatarius prius inuestitus præponēdus creditur, nec constitutum in priori donatione appositum in bonis feudalibus, & emphyteuticis consideratur: nā huiusmodi bona alienari prohibentur, nisi dñi inuestitura sequatur. Tñ s̄m ea, quæ proponuntur, priorem donationem potiorem esse rñdi. Nam cum primus donatarius tam iure quam possessione sit prior, ergo de iure potior, prior quidem est iure constituti in prima donatione appositi, ex quo possessio vero transfertur. nec obstat quod supra. diximus in bonis videlicet feudalibus & emphyteuticis constitutum considerari, ꝙ & verum est nisi ipsis emphyteutis ius alienādi a directis dominis concessum sit, prout ex illis verbis manifeste constat, bona ipsa alienare liceat pro suis hæredibus, quibuscunque dederit, ex quibus uerbis facultas data censetur emphyteutæ dicta bona ita concessa alienandi: cum igitur donatio, & traditio facta dicto magistro Aug. ualida fuerit, vti anterior potior habetur posteriore. Quæ alienandi ptās, & si ipsis emphyteutis concessa non sit, tñ quia post inuestituram factam secūdo donatario legimr dños directos priorem donatarium laudasse, & inuestiuisse, ideo ex approbatione directorum dominorum subsecuta potior iudicaī. Nec prior traditio secundo donatario facta eidem prodest, quia secundū ea, q̄ proponuntur, prædicta bona longe ante donationem sibi factam alteri donata non ignorabat; quare respondi bona in fraudem prioris donatarij alienata, de iure reuocanda.

SVMMARIVM.

1 *An is donatarius, cui prius traditio facta est, potior habeatur eo, cui donatum prius est.*

2 *Res emphyteutæ tradi dicuntur, si facta inuestitura a directo domino possessio apprehendatur.*

3 *An per constitutum transfertur possessio, & ibi uide limitationem.*

4 *Primus donatarius prior titulo, tempore, & possessione, potior est secundo, cui prius res tradita fuit.*

5 *Constitutum factum primo donatario, an operetur prioritatem tituli & traditionis, & uide declarationem, & limitationem nu. 6.*

7 Emphy

*7 Emphyteuta etiam per fictam traditionem factam absque consensu domi-
ni incidit in pœnam commissi.*
8 Pœna commissi non incurritur, nisi propter contemptum domini.
*9 Donatio facta magistro Augustino primo donatario, uti facta consensu
directorum dominorum, posteriori præfertur.*
*10 Emphyteusis, seu feudum iis verbis concessum, pro se suisque hæredibus,
& quibus dederit, etiam in donatario verificatur, & emphyteutæ pote-
stas alienandi data intelligitur, & vide nu. 11.*
*12 An si post inuestituram secundo donatario factam primus donatarius in-
uestiatur per dominum, iste primus donatarius secundo præferatur.*
*13 An donatio & traditio duobus facta, si dominis directis placuerit, purifi-
cata sit ex ratihabitione dominorum, & an prior secundo sit potior.*
*14 An traditio prius facta secundo donatario, scienti bona longè antequam
traderentur, alteri donata, ut in fraudem facta, sit reuocanda.*

Respon. Interpret.

VIderetur fortasse secundam donationem fa-
ctā magistro Geruasio Dulci ionso-
ri, præferendā primæ factę magistro Augustino Por
1 tæ, qa is† donatarius in detinendo dñio potior hr̃, cui
prius fuit facta traditio, l. quoties. C de rei vendi. l. sine autem, §.
si duobus, ff. de publica. cum si. Respectu aũt bonorum emphy
teuticorum constat traditionem prius factam secundo donata
rio, ergo secundus præferendus. ¶ Quòd autem fuerit ei prius
facta tradit o ꝓbatur, quia fuit prius laudatus & inuestitus. Nam
2 per † inuestituram factam a directo dño, secuta apprehensio-
ne posse. res emphyteuticę s. dicuntur tradi, ca. 1. §. rei, de inuest.
de re. alie. fac. Merito pfertur donatarius prius inuestitus. Ita te-
nent Io. Fab. quem sequitur Ias. in d. l. quoties, in 12. fal. Idem te
net Iac. Alu. in c. si facta. ff. de feu. fue. controuer. inter do. & ag.
uas. Cępol. caute. 130. si dñs inuestiuit. Petruc. in rep. de iureiu.
in 3. char. in t. effectu iuramenti. d. Guid. Pap. dec. 46. an emphy-
teuta. & decil. ff. si debitor. & Deci. consil. 249. in casu, ad fin.
¶ Nec vr̃ obstare, si dicatur ꝙ in prima donatione legitur ap-
3 positum constitutū, p qd̃ † transfertur possessio in donatariū,
cuius nomine donator ꝯstituit se possidere, l. quod meo, ff. de
acq. poss. l. certe, ff. de preca. Quia rñdent Doc. p alleg. ꝙ proce-
dit in bonis allodialibus non ẽt in emphyteuticis & feudalibus
quarum alienatio nulla est, nisi secute inuestitura dñi, c. 1. de ꝓ-
hibi. feu. alie. per Fe. l. fi. C. de iur. emphy. Et ita firmat d. Stepha.
Bertran. cons. 107. illud palam est, lib. 2. ¶ Prædictis non obstā.
fm ea, quæ proponuntur, rñdeo primam donationem præferē-
dam duob. rõnib. Primum, quia tempore prior est tam in titu.
4 q̃ in assecutione pos. ergo † potior in iure. reg. q prior, de reg.
iur. & d. l. quoties, cum concor. q̃ hoc loco retorquentur, cum
priori donatario sit ẽt prius facta traditio. ¶ De prioritate titu-
li, & de prioritate traditionis constat ex ꝯtextu donõnis, vbi le-
gitur donatricem constituisse se possidere nomine dicti magi-
5 stri Augustini primi donatarii, quo casu† pręfertur primus, fm
Guil. de Suza. in d. l. quoties, & in l. fi. C. de sac. san. & vtrobique
Ias. & idẽ vult Bal. in rub. C. de ꝯhen. emp. q. 16. Ale. cõs. 14. circa
primum, in fi. lib. 1. & consi. 55. Viso testõ, col. fi. lib. 3. Ferra. cau-
tel. 48. cautela si quis vendidit rem vni. & do. Alex. consi. 228.
6 põderatis, lib. 6. ¶ Nec ob. ꝙ constitutum † nihil operetur in re-
bus emphyteuticis, quę sine consensu directi domini prohibẽ-
tur alienari, d. l. fi. C. de iur. emphy. & d. c. 1. de prohi. feu. alie. per
Fe. Quia rñdetur uerum esse, si in instrumento emphyteusis &
inuestiturę, directus dñs non dedit licentiam emphyteutę alie-
nandi rem emphyteuticam cui noluerit, ita procedunt contra-
ria. Et in istis terminis procedunt, quæ tradunt Docto. maximè
Ias. in d. l. fi. ad fi. & Iac. de S. Georg. in tract. feu. in ver. Et cũ pa-
7 cto de non alienando, col. 2. vbi concludit, emphyteutam † ẽt
per fictam traditionem factam absque consensu domini, incide
re in pœnam commissi. Quod ẽt voluit Pau. de Cast. in l. 1. §. si
rem depositam, ff. deposi. Sed si directus dña in instrumẽto em-
phyteusis dedit licentiam alienandi, quia tunc emphyteuta cũ
consensu domini alienauit, non incurrit aliquam pęnam, quę
8 † non incurritur, nisi propter contemptum domini, d. l. fi. ¶ In
casu aũt nostro donatrix donauit, & tradidit magistro Augusti
no primo donatario de consensu directorum dominorum, er-
9 go † valuit alienatio, & sic præferenda posteriori. ꝙ autem do-
nauerit, & tradiderit cum uoluntate, & consensu directorũ do-
minorum, probatur ex lectura inuestiturę, ex qua apparet ipsi
donatario fuisse datam licentiam a directis dominis alienandi
bona ipsa in quos voluerit. ita sonant illa verba (pro se, suisq;
hæredibus, & quibus dederit) c. 1. de feud. non hab. prop. natu.
10 feu. & illa verba, pro se, † hęredibus, & successoribus quibuscun
que, quæ etiam de successoribus singularibus, & sic de donata
tariis intelliguntur, l. 1. §. permittitur, ibi, neque ad hæredem, uel
qualemcunque successorem, ff. de aqu. quo. & æsti. Et ꝙ hæc
verba, & successoribus quibuscunque, tm̃ importent, quantum
verba, quib. dederit, firmet Bal. in l. 1. q. 34. ff. de rer. diui. & in cap.
Imperialem in prin. col. 4. de prohi. feu. alie. per Fe. Lud. Ro. &
Alex. in l. ẽt, ff. sol. mat. Alex. in l. qđ dr̃. la 2. io vlt. char. ff. de ver.
obl. & in l. si ꝓponi, col. pen. ff. ad Treb. & in l. qdam, §. nihil inter
est, vbi ẽt Ias. ff. de eden. & Ias. in l. 2. §. prætor ait, ff. qui satis. cog.
& in l. 2. q. 14. extra gl. C. de iur. emph. & in prælu. feu. col. 20. An
dr. Barb. in l. cum acutissimi, char. Iax. C. de fideicom. Fel. in c. in
pñna, col. 11. de prob. & in c. quia G. colu. penult. de iudi. Georg.
Nat. in c. q̃uis, col. 586 de pac. in vi. & Cur. Iunior consil. 1. col. 8.
11 & seq. & const. 4. colu. 2. & seq. Et ꝙ per talia, & similia † verba
censeatur emphyteutæ data facultas alienandi, id est, dominiũ
transferendi, facit §. venditæ. Instit. de re. diui. & c. cum Ioannes,
de fid. inst. adeo, ꝙ tradendo sine alio consensu, non cadat em-
phyteuta, firmat Alb. de Ros. in d. l. fin. de iur. emph. & sequun-
☞ tur communiter alii, teste Ias. ibi, col. 3. per text. in l. cum essent, §. 1. & ibi
Ang. in spẽ no. ff. de ser. rust. præd. sequitur Ale. post Ang. in l. q
Romæ, §. duo fratres, in vlt. char. ff. de ver. obl. & consi. 189. Vi-
so, col. 1. lib. 2. Dec. cons. 164. Non fuisset propositi, col. 3. uer. 2.
respondetur. vbi tenet alienationem hoc casu valere sine alio
consensu directi dñi, & dicit hanc esse cõem sniam Doc. a qua
in iudicando recedendum non est, c. ne innitaris, de consti. tra-
dit Bar. in l. cum prolatis, ff. de re iud. Cum igitur donõ, & tradi
tio facta magro Augustino fuerit & sit valida, & anterior, seq
tur, vt potior sit posteriore, d. regula, qui prior. Sed fac, ꝙ dire-
cti dñi non dederint licentiam donatrici alienandi in primum,
12 quia in præsupponitur in facto, ꝙ post inuestituram † factam
secundo donatario aliqui laudarunt, & inuestiuerunt primum,
existimo primũ præferendũ, qa donõ & traditio per cõstitutũ
facta primo, non fuit a principio nulla ipso iure, licet fuerit fa-
cta absq; consensu dñi, fm Io. de Imo. in c. fin. de pręsc. & in c. 1.
col. 9. de feu. Imo valet a principio, nisi dñs nullā esse velit, vt tra
dit d. Ale. cons. 27. Viso themate, col. 2. lib. 6. & cons. 82. in cā &
lite, lib. 7. Et sic valuit sub cõdõne resolutiua, nisi directi dñi alie
nationẽ & traditionem improbauerint: quæ cum non fuerint
improbata, sed approbata, sequitur, vt prior potior haberi de-
beat, l. ij. ff. de act. emp. l. 3. ff. de ꝯh. emp. Sed iterum fac, ꝙ donõ
& traditio ita demum valeant, si directis dñis placuerit, & sic
13 alienatio cõdõnalis, † si directi dñi voluerint: cum purificata sit
cõdõ ex ratifica. dñi, cõsequens est, vr ipsa alienatio vtq; a prin.
valida fuerit, & sic tanq̃ prior potior sit, qa condõ retrotrahi-
tur ad diẽ donõnis & traditionis per constitutum factæ, l. qui
balneũ. §. 1. ff. qui pot. in pig. hab. & l. si prior creditor, §. si prior,
ff. eo. Sed iterum, pone sine veritatis præiudicio, ꝙ sit prius fa-
cta traditio scdo donatario, quia tñ secundus, vt proponitur,
hẽbat longe ante donationem sibi factam uerā scientiā prio-
ris donationis alteri factæ, ratione fraudis possunt per actionẽ
14 reuocatoriam bona † sibi prius tradita ab eo euocari, secundũ
Bal. in rub. C. de reuoc. iis, quæ in frau. cre. in prin. quem sequun
tur Alb. Saly. & Ias. in ix. limitatione, in d. l. quoties, & Ias. in l. fi.
col. pen. C. de sac. san. ecc. & Ferra. in alleg. cautel. 48. dicens, hoc
esse notandum, & memo tenendum.

RESPONSVM IIII.

Antonius quindecim annos nondum natus, curatorē
habens Ioannem fratrem, abstinuit ab hære
ditate patris, qui eum instituerat hæredem in duobus castris. Fa
ctus annorum sexdecim eadem castra donauit fratri curatori
suo, reseruatis sibi florenis 200. annuis expressa cā, quia presby-
terari intendebat, expletis annis 2. & 8. quo tempore frater de-
siit curator esse, nam vsque ad eam diem curā pater in ultimo
elogio sibi crediderat, conuentum fuit, ꝙ frater eum etiā ale-
re teneretur, & quod redditus reseruatus extingueretur, si do-
nans sine liberis occumberet. Dubitabatur, vtrum huiusmodi
donatio viribus subsisteret? Plerisque visum fuit, perfectam do-
nationem geminato donatoris consensu, sacra iurisiurandi reli
gione, affinium præsentia, iudicis decreto roboratam, retracta-
ri minime posse. Ego autem ratus sum minorem dolo curato
ris seductum fuisse, ꝙ ex enormi lęsione, affinium mendacio, q
minori credulo suaserunt donationem in euidentem eius utili
tatem cedere, & ea falsa donatarii suggestione, qui dicta castra
alteri fore hypothecata commentus est, patere respondi. Quib.
argumentis suffragatur præsumptio legis, quæ curatorem do-
losum putat, si minorē ꝯhendo lædat. Sed reuerentia q̃ minor
præstabat fratri maiori, metus coniecturam facit, q̃ cũ enormi
minoris dãno coniuncta metum aperte demonstrat. Sed id etiā
proponebatur, utrũ noua prole donata reuerterentur in dona
toris arbitriũ. & ditionẽ mãsura. Quod multi negabant, tũ ꝙ ex
lectura transactionis cõstare donatē de filiis cogitasse, cũ ꝙ do
natori nõ liceret ꝓprio iuro ꝯtrauenire, tũ ꝙ ob causam donõ
factæ uideretur. Ego aũt diui Cõstantini legē seruādā rñdi. ẽt si
de filiis sit cogitatum, modo cogitans non speraret iustos filios
procreare, ꝓut non speret, qui sacerdotii assumendi spe addo
nãdũ inducitur. Nec iusiurandũ uiolat, qui huius legis bñficio
vtitur, cum non credatur fuisse mentis donatoris unquam illi
renunciare. Fateor autem Constantinum loqui de donatione
simplici, sed huiusmodi donationem, quatenus causam exce-
dit, simplicem Vlpia. putat, ne nostri inficiantur interpretes

SVMMARIVM.

1 *Donatio omnium rerum immobilium facta a minore, cum decreto, ipso iure est nulla: sustinetur tamen propter iurisiurandi religionem. Et quid si minor reperiatur enormiter læsus, nu. 2.*

3 *Donantis plenam deliberationem, quæ dolum excludit, interuenisse præsumitur in donatione reiterata.*

4 *Læsio nulla potest præsumi in donatione ex liberalitate proficiscente.*

5 *Decretum iudicis tollit doli & metus præsumptionem. Item præsentia affinium & amicorum, donantis & donatarij 6 quod limita nu. 15.*

7 *Iuramentum debet habere tres comites, iudicium, veritatem, & iustitiã.*

8 *Meticulosus contractus, non validatur iuramento.*

9 *Contrahens cum adolescente statim consumpturo, dolosè agit.*

10 *Iuramentum de obseruando laudo, non obligat iurantem laudo arbitratoris enormiter læsum.*

11 *Contractus est ipso iure nullus, si minor contrahat cũ tutore & curatore.*

12 *Cõtractus inualidus alia rõne, quã minoris ętatis, nõ validatur iurãmẽto.*

13 *Iuramẽtũ relaxare exigit recipiẽs si ex parte ipsius cõtineat turpitudinẽ.*

14 *Læsio non attenditur in donatione, si donatio fiat a sciente & volente, absque vlla fraude.*

16 *Donatio iurisiurandi religione, affinium præsentia, & iudicis decreto roborata, natiuitate filiorum reuocatur.*

17 *Iuramentum non impedit donationem posse reuocari propter superuenientiam filiorum.*

Respon. Interpret.

1 LIcèt donatio rerum immobilium † a minore facta, ẽt
cum decreto iudicis, sit ipso iure nulla, l. fin. C. si
maior factus ali. rat. hab. tñ pp iurisiurandi religionem
sustinetur. auth. sacramenta puberum, C. si aduer. vend.
quæ locum hẽt etiam in ꝯctu donationis, secundũ gl. Barto. &
☞ cõiter scrib. ibi, & Fel. in c. in pñtia, col. 4. de prob. & Cor. consi.
258. ꝗꝗ. lib. 4 vbi consuluit, donationem firmari iuro, ẽt si sit fa-
cta ab impubere doli capace, & consuluit Soc. donationem fa-
ctam a minore valere absq; auxilio restõnis in integrum, cõsil.
279. visa donatione, lib. 2. Sed reuocatur in dubiũ, an idem dicẽ
2 dum sit, si minor pp donationem † iuratam reperiatur enormi
ter læsus, vt quia dimidiam, vel maiorem partem fortunarum
suarum donauerit, vt in themate præsupponitur. Visis instru-
mentis donationum, & transactionis subsequutæ, & cõsidera-
tis diligenter, quæ in narratione facta recitantur, consultatio-
nem hanc duxi diuidendã in 2. partes. In prima discutiemus, an
dñs de Fara possit iuste dicere se fuisse enormiter læsum, & sic
videbimus, an dispõ d. auth. sacramenta puberum, procedat, ẽt
si in ꝯctu interuenirer dolus re ipsa. Secundo inquiremus an
dñs de Fara iure prætẽdat se fuisse deceptum dolo & astutia dñi
Astoandi eius fratris, & sic an rõne doli ex proposito possit ꝯ-
uenire proprio iuramento. Quibus expeditis, apparebit resolu
tio alterius dubitationis, an iurm̃ sit a iudice ecclesiastico rela-
xandum? Circa primum, vr̃ q dñs de Fara non possit iuramen-
to ꝯuenire prætextu alicuius læsionis, ex pluribus. Primo, quia
iurm̃ potest seruari sine interitu salutis æternæ, ergo violandũ
non est, c. quemadmodum, c. si vero, de iureiu. cum simi. & vr̃
casus in c. quamuis, de pac. lib. 6. qui tex. etiam procedit, qñ filia
renunciat gratis hæreditati paternæ, nulla dote sibi data vel cõ
stituta, ſm Gem. & Imo. ibi, & Ludo. Ro. & Are. in l. qui super
stitis, ff. de acq. hær. & Ale. consi. 25. col. 8 lib. 1. Cur. Senior cõs.
43. super contingentia, in vlt. dubio. Et sic patet, q ille tex. exci-
piens casum dolosæ renunciationis, intelligendus est de dolo
ex proposito, & non re ipsa, ita ergo dicendum vr̃ in casu præ-
senti. Secundo, quia donatio ista fuit ex interuallo geminata &
triplicata, in donatione autem reiterata præsumitur interuenis-
3 se † plenam donantis deliberationem, quę dolum excludit, ſm
glo. in c. si quis iratus, 2. q. 3. & quæ reiterano facit præsumi er-
rorem abesse, ſm glo. in c. ex literis, de diuor. & ideo ꝯ actum
reiteratum nihil opponi posse vr̃, ſm Bal. in consi. schismatis,
posito post titulum, ff. si quis aliquem testa. prohibu. & aduer-
sus contractum reiteratum cum iuramento non vr̃ restitutio
cõcedenda, ſm Philip. Dec. consi. 181. satis not. est q. col. 3. Ter-
4 tio, qa non vr̃, q in donatione, † quę ex liberalitate procedit, vl
la possit considerari lęsio. Hinc est, q venditor, qui donauit id,
quod pluris est, non potest allegare lęsionem, etiam si vltra di-
☞ midiam iusti precii fraudatus dicatur, ſm Barto. & Doct. cõiter
in l. 2. C. de rescind. vend. & Alex. consi. 53. lib. 3. & Soc. cons. 48.
lib. 4. Quarto, quia idem dñs de Fara iurauit non contrauenire
prętextu minoris ętatis, lęsionis, doli, aut deceptionis, vnde au-
diendus non vr̃, etiam si restitutionem petat, ſm Bart. & alios
in d. l. 2. & Soc. in d. cons. 48 & hoc casu Pan. in c. cũ cõtingat, de
iureiur. tenet minori non esse relaxandum iuramentum ratio-
ne doli re ipsa, & ita etiã respondet idem Pan. cons. 72. quinque
dubia, in fi. lib. 1. & idem tenet Pau. de Cas. in d. auth. sacramẽta
puberum. Quinto, pręmissa coadiuuantur ex decreto iudicis
5 quod interuenit in hac donõne, nã iudicis † decretum facit ces-
sare doli & metus pręsumptionem, secundum glo. in l. 1. C. de
prędijs decur. lib. 10. Sexto confirmantur, quia huic donationi
pręsentes fuerunt aliqui affines, & amici vtriusque, quorũ præ-
6 sentia † excludit pŕsumptionẽ doli & metus, l. transactionẽ, C.
de trans. & ibi late Mod. tradit p Bar. in l. fi. ff. si qs aliquẽ test.
prohibu. Pręmissis non obst. contrarium mihi videt iustius, &
ęquius, rationibus subsequentibus, Primo, quia pp enormem
lęsionem, pŕsumitur lęsus dolo circumuentus, l. si superstite, C. de
dolo. l. oẽs, § Lucius, ff. de his, quę in fraud. cred. vbi aũt dolus
interuenit, iurm̃ nihil operatur d. c. ꝗuis, & c. Abbas, quod met.
cau. c. si vero. cũ sim. de iureiu. Nec refert, q iste sit dolus re ip-
sa, qa effectualiter æquiparatur dolo ex proposito, l. si quis cum
aliter, ff. de uerb. ob. l. 2. § si quis sine, ff. de excep. doli. & hac rõ
ne consuluit Pet. de Anch. vt ipse refert in regula, accessorium,
de reg. iur. sororem, quę cum iuro renunciauit fratri hęredita-
tem 4000 florenorũ pro sex. entis, posse ꝯuenire iuro pp enor
mem lęsionem. Hinc dixit Bald. in c. 1. § item sacra. de pa. iu. fir.
q boni pręsides faciunt talia iuramenta remitti per capturam-
pionę, per tex. in l. illicitas, ff. de of. pręsid. & q ex enormi lęsio
ne pręsumatur minor dolo circumuentus, docet Bald. in l. fi. ff.
de pręto. stip. & idem tenuit Pet. de Anch. in c. canonum statu-
ta, char. 22 ver. ego ẽt consului, de const. sequuntur Ant. Imo.
& Pan. in d. c. cũ contingat, de iureiu, Secundo, quia iuramen-
7 tum debet habere tres † comites, iudicium, veritatem, & iustitiã:
alioquin iam non est iuramentum, sed periurium, c. innocens,
22. q. 4. ca. quanto, de iureiu. vnde Bal. glossãdo diffinitionem
iuramenti traditam per fratrem Raynaldum de Petra forti, di-
centis, iuramentum est dictum, assertum, vel promissum, sacrę
rei attestatione firmatum, addebat, verum, iustum, & ex animi
deliberatione, certaque scientia procedens, quę certe diffinitio
non conuenit verbo huius dñi de Fara, qui non ex proposito,
neq; certa sciẽtia donauit, q ex enormi lęsione dignoscitur. Nã
ſm Bal. in d. § item sacramẽta ex enormitate facti pręsumitur
consilium animi, & ex simplicitate minor & mulier contraxisse
se creduntur, quoties ꝯctus est eis damnosus, ſm Bald. in rub. C.
de rerum permu circa fi. Cum itaque in hoc iuramento desit iu-
dicium, nec conueniat diffinitio iuramenti, non ẽt conueniet
diffinitum, l. 1. § dolum, ff. de dolo. deest ẽt veritas, quia ex falsa
cã donauit, nec. n. intendebat presbyterari, quod rei euentus de
monstrauit. Tertio, quia iuramentum regulatur a consensu, si-
ne quo iurm̃ nihil operatur, l. fi. C. de non nu. pec. & d. c. quam-
uis, & d. aut. sacramenta puberum, in verbo, sponte. data autem
enormi lęsione, non pręsumitur lęsus habuisse notitiã valoris
rei, ſm Bart. & alios in l. 2. C. de rescin. vendi. ergo iurm̃ non por
riget vires suas ad hunc casum, nam ad ignorata non extendi
tur effectus ipsius contractus. l. cum Aquiliana, ff. de transac. &
8 l. mr̃ decedens, ff. de inoff. test. Quarto, meticulosus ꝯctus † non
validatur iuro, d. c. quamuis, cum cõcor. Minor aũt ꝯhẽs cum
fratre maiore, immodice lęsus metu reuerentiali pręsumitur
ꝯxisse, & ideo contractus venit rescindendus, saltẽ iudicis offi-
cio, l. 1 § quę onerandę, ff. quarum rerũ actio non detur, & ita
in terminis consuluit Soc. consi. 263. capio primũ, col. 3. lib. 3. q
respondet ad cõem Doctorũ sententiã, q metus reuerentialis
non sufficiat ad rescindendũ contractũ, nisi probentur minæ,
vel verbera, q hęc cõis sententia limitatur, vt non pcedat data
enormi lęsione, pp quam pręsumitur verus metus in minore,
ſm Pet. de Anch. & Pau. de Cast. in consiliis infra allegandis.
Quod bene quadrat in proposito casu. Nam nemo sani capitis
negabit, d. Io. non rogasse & instantiam fecisse erga fratrem mi
norem, vt sibi donaret dicta castra, importunę aũt preces factę
minori non distant a metu, ſm Inno. in c. petitio, de iureiur. &
Bart. in tract. de Tyran. q. 6. Suadent, quia dñs de Fara erat sub
ferula, cura, & regimine ipsius Ioannis, viri sagacissimi, & cum
eo habitabat. Ex quibus resultat coniectura metus reuerentia-
lis, ſm Pet. de Anch. quem refert & sequitur Pan. in d. ca. cum
contingat, char. pe. & in terminis nostris ita firmat Are. consi.
9 24. quatuor dubia, &c. Quinto contrahens † cum adolescente
statim consumpturo, dolosè agit. l. si vero, § si adolescens, ff.
man. l. si quis cũ sciret, ff. pro emp. & propter hunc pręsumptũ
dolũ recipientis, contractus non firmatur iuramento, ſm Pan.
in d. c. cum cõtingat, char. pen. minus ergo firmabitur iuro mi-
noris, qui contrahendo & donando consumit. Sexto facit, quia
10 iuramentum de obseruando † laudo, nõ obligat iurantem lau-
do arbitratoris enormiter lęsum, l. si libertis, la a. ff. de ope. lib.
& notatur in c. Quintaualiis, de iureiu. & per Bar. in l. si societa
tem, § arbitrorum, ff. pro socio. idem ergo dicendum in casu
isto. Nec obstat, si dicatur, q hic lęditur facto proprio, ibi facto
tertii. quia eadem ratio utrobiq; videtur, tum quia minor enor-
miter lęsus creditur ignorasse, qđ egit, ſm Bar. in d. l. 2. C. de re
scin. uend. tum qa pŕsumitur circumuentus dolo eius, cum quo
contraxit, vt patet ex pręmissis. Ex quib. constat, q dolus re ip-
sa, & dolus ex proposito ęquiparantur, quantum ad impedien-
dum vires iuramenti. Et ita tenẽt Bal. & Iaco. Alua. in d. § item
sacramenta. & Georg. Natta in d. c. quãuis, col. 12. & seq. Pe. de
Anch. consi. 38. pro clariori & consi. 138. visis. & consi. 185. uisa.
& consi. 375. in supradicta. Cald. de iureiura. consil. 8. duę puel-
læ

le. Fed. de Senis. consi. 199 quæritur. Ant. de But. conf. 45 iuris rigor. Panor. conf. 8. Laurētia. & conf. 107. quatuor dubia, alias quatuor sunt, li. 2. Raph. Co. consi. 180. vī prima frōte. Paul. de Cast. consi. 175. contra superius, in 1. parte. Aret. consi. 93. viso lego. And. Sicu. consi. 21. col. 5. lib. 1. & consi. 93. li. x. Soc. consil. 253. capio primum, in secundo dub. lib. 2. Corn. consi. 124 multum diffuse, lib. 3. & consi. 11. & consi. 214. viso puncto, eo. lib. & hanc opinionem dicit æquam, & iustā Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de ver. obl. & consi. 53. col. 7. lib. 2. & latissime Decius idem consuluit, consi. 180. per totum, dicens hanc eē communem opi. Doct. & si Ale (qui dixit ɔ̄trariam snīam esse cōem in d. consi. 125. & cons. 42. lib. 1. & consi 53. col. 7. lib. 2.) vidisset p̄missas auctoritates, nunq̄ ita dixisset. Sit igitur conclusio communis, & vera, q̄ dispositio d. auth. sacramenta puberum. & d. c. quamuis, non procedit data enormi læsione. Ad contraria r̄ndebo statim prius discusso, an in casu præsenti possit dici hūc minorem fuisse circumuentum dolo & machinatione dicti do. Io. & sic an interuenerit in hac donatione dolus ex proposito. Nam vbi talis dolus intercedit, nullus est, qui non fateatur iuramentum nihil operari, d. c. q̄uis. ibi, non dolo, vi, metu, &c. & rō est euidens, quia dolus remouet consensū, a quo depēdet potentia iurisiurādi, c. veniens, de iureiu. & l. fin. C. de non nu. pec. Videamus ergo, an possit detegi dolus ex p̄posito. Et mihi uī s̄m ea, quę proponūtur, patere de dolo manifesto ex pluribus. Primo, quia d. Gaspar, dn̄s Vallis clausulæ, sororius dicti dn̄i de Fara, & d. Ant. Mat. iudex ordinarius, interpositione decreti faciē da examinati, & interrogati iureiu. testificati sunt huiusmodi donationem fore utilē ipsi minori, & in eius commodū cedere. Quibus hic minor facilis ad decipiendū, & credulus, fidē adhibuit, qđ facere non debuit cū tanta sui iactura, & hac rōne mihi uī dolo inductus ad donandū; & ita per hāc rōnem r̄ndet Pan. in d. consi. 109. in secundo dubio, li. 2. Secūdo patet de dolo, quia Ioānes dolosè & falsò suggessit huic minori Castrū Valleronis eē alteri hypothecatum p̄ satis notabili summa, qđ uerū nō erat. unde ratione huius falsę, & dolosę suggestionis, minor facilis ad credendum, motus præsumitur ad donandum, & iurandum s̄m Fed. de Senis. d. consi. 199. fallum autem commentum, calliditas, & machinatio, dolus est. l. 1. §. dolum, ff. de dolo. & dixit Cur. Sen. in d. cōsil. 43. quod licet dolus re ipsa non impediat uirtutem iuramenti, secundum opinionem multorum, quos ā. retuli, si tamen præcesserint aliqua mendacia donatarii, ut in casu nostro, tunc contractus non firmatur iuramento propter do-

11 lum ex proposito. Tertio si minor † contrahat cum tutore, uel curatore, & lędatur, contractus est ipso iure nullus, propter præsumptum dolum, & malam fidem tutoris, seu curatoris, l. pupillus, §. item ipse tutor, ff. de auth. tut. Est enim iuris, & de iure præsumptio, quod minor fuerit inductus ad contrahendum dolo s̄m curatoris, vbi reperitur minor lęsus, quamuis in modico, quia curator dēt utilia facere, & inutilia prętermittere, secundum Bal. in l. cū ipse, C. de contrahen. emp. per tex. in simili, in l. fundus q̄ ff. de rescin. uend. & idē sentit Bart. in d. §. item ipse tutor, ad fi. in casu illo proponitur, donationem factam fuisse dicto Ioanni tunc curatori ipsius donantis, ergo donatio nō firmabitur iur̄o pp̄ dolum a lege præsumptum, qui etiam impedit effectus iur̄i. s̄m Panor. in d. c. cum contingat, in 3. char. post Ant. & Imo. inferentes, iur̄m nihil operari stante statuto, q̄ cōtractus celebratus cum minore præsumatur dolo initus, vt etiā a enuit Bar. in l. omnes populi. in 2. q. 3. q. prin. ff. de iusti. & iur. Panor. consi. 71. quinque dubia, lib. 1. Ludo. Rom. consi. 12. viso facto. Ale. consi. 59. viso instrumento, li. 1. & consi. 38. uisa petitione, lib. 3. & consi. 39. lib. 4. Quarto, vbi alia ratione, qui minoris

12 ætatis, contractus † est nullus, non validatur iur̄o, s̄m Bar. in d. auth. sacramenta puberum, col. 4. & in l. 2. col. 2. C. de rescin. ven. Iste autem contractus est nullus, quia curator prohibetur contrahere cum minore, d. §. item ipse tutor, ergo &c. Quinto cogitur recipiens iuramentum † relaxare, si ex parte ipsius contine-

13 at turpitudinem, c. 1. & cap. de iureiu. tradit Panor. in d. c. cum cōtingat, chart. pen. versic. septimus casus. Item relaxandum est iuramentum, non tantum si contineat turpitudinem ex parte recipientis, vel peccatum ex parte iurantis, sed etiam si possit præstare alteri occasionem peccandi, c. cum ab omni, de vita, & honestate clericorum. At iuramentum huius minoris cōtinet turpitudinem ex parte Ioannis recipientis, quia ipse recipiens iurauerat vtilia facere, & inutilia prætermittere, & tamen contra proprium iuramentum induxit hunc minorem (cuius curam gerebat) ad sibi donandum, & sic ad perdendum bona sua, donare. n. pdere est, l. filiusfamilias, ff. de don. in princ. Sexto alia vrgenti coniectura detegitur dolus donatarii, quia ipse hr̄s uniuersalis communis p̄ris d. Honorati, & curator testamentarius fratris sui, induxit ipsum fratrem nōdum ætatis xv. ann. ad repudiandum particularem institutionē, qua pr̄ reliquerat eidē dicta Castra, vt iure accrescendi obueniret ipsi vniuersali hęredi, sed postea consultus, q̄ p̄ talem repudiationē nō erat sibi q̄situ ius irreuocabiliter, l. 1. C. si mi. se ab hæredi. pa. abstin. astutia, & calliditate procurauit, q̄ dictus minor eadem Castra sibi donaret, dubitans ne etiam donatio valeret, vt potè facta per minorē suo curatori: induxit fratrem adhuc minorem ad transigēdum super dicta donatione, vt nouo consensu confirmaretur, unde sicut repudiatio fuit fraudulenta, cætera exinde secuta, quis nō existimabit dolosa, & fraudulentam nam ab exordio tituli posterior formatur euentus, l. 2. C. qn̄ & quibus 4 pars deb. lib. 10. ex tot. n. multiplicatis, repudiatione, donationibus, & transactionibus, dolus & fraus elicitur, vt in simili consuluit Bal. ɔsi. 464. videamus, lib. 3. Septimo, donata ob cām iure repetuntur ob causam non secutam, l. 1. de don. quæ sub modo. l. si ut proponis, C. de ɔdi. ob cau. præsupponitur aūt, q̄ hæc donatio ob eā causam; quia Ioānes frater promisit fratri operam cum effectu dare, quo ā sibi ɔferrentur bn̄ficia redditus florenorum mille, & hac rōne in ipsa renunciatione & in ipsis donationib. exprimitur cā, q̄a minor intendebat p̄sbyterari. Cum igitur opera dicti Io. idem minor nulla fuerit assecutus beneficia, retractari poterit donatio ob cām non secutam, & si istud probaretur, non esset opus impetrare absolutionem a iur̄o, in quo subintelligit conditio, si alius cōuēta seruauerit, c. peruenit de iureiu. Cōstat igitur ex p̄missis nō solū de dolo re ipsa, sed ēt de dolo ex p̄posito, & ideo r̄ndeo donationem iur̄o nō roborari. quæ r̄nsio uidebitur verior, si ɔ̄tra dissoluantur. Non obst. itaque prima rō fundata in d. c. q̄uis, qđ habet locū ēt in renunciatione gratuita s̄m communem snīam Doc. quia r̄ndetur, q̄ loquitur in renunciatione hr̄ed tatis paternę facta ipsi patri superstiti, & sic loquitur in renunciatione iuris consistentis in sola spe, per q̄ renunciationem nō pōt filia renuncians dici læsa, cū possit contingere, q̄ nihil sit habitura, ut qx p̄moriatur, iuxta l. nā & si parentibus, ff. de inoff. testa. uel pr̄ facultatibus labatur. Ita r̄ndet Pau. de Ca. in d. cōsi. 174 dicens multum referre, an per renunciationē p̄iudicetur minori in hæreditatem acquisita, an in acquiren. nā quādo filia patri remittit ius succedendi, nō minuit a p̄re, cū nō habebat patre viuente aliquod ius formale in eius hæredit. l. 1. § si impuberi, ff. de colla. bono. q̄ rōnes cessant in renunciatione iuris iā acquisiti: nā enormis lęsio solū ea dr̄, q̄ ius q̄situm tollit, non q̄ iuri q̄rendo derogat, l. si sponsus, §. si maritus, & l. fi. ff. de dona. inter virum & vxorem. Nec obst. tex. in dicta aut. sacramenta puberū in verbo, inuiolabiliter: quia vt s̄. dixi dispō illius aut. non p̄cedit, ubi interuenit dolus, siue ex proposito, siue re ipsa, s̄m communem Doct. snīam, quæ verior est & benignior ad mitigandū rigorem illius auth. q̄ Henricus septimus, vt refert Alb. de Ros. ibi, statuerat abrogare, quia nimis est minoribus perniciosa. Non obstat secunda rō fundata super reiteratione & confirmatione eiusdē donationis, q̄a eadē rō doli militat in reiteratione & ɔfirmatione. eadē. n. ætatis facilitate, eademq; leuitate, & credulitate, q̄bus inductus fuit ad donandum, ēt fuit inductus ad ɔfirmādū donōnē, l. doli, §. diuersum, ff. de nouat. Et q̄ confirmatio donōnis facta p̄ minorē nō credat hr̄e deliberatū ɔsensum, pbatur in d. l. fi. C. si maior fac. ali. ra. hab. vbi requirit, q̄ donatio facta a minore, ɔprobetur expresse, uel tacite per lapsum decennii ab eo, cū erit factus maior, ergo confirmatio facta anteq̄ fuerit effectus maior, sibi nō nocet, nec donōnē inualidam corroborat. Et ita in terminis consuluit Pau. de Cast. cōsi. 305. Notandū est, li. 2. s̄m nouissimā impressionē. Non obstat tertia rō fundata sup̄ donatione, in qua dr̄ nō posse ɔsiderari læsionē, cum donō liberalitati ascribatur, d. l. 1. & q̄a volenti donare nō infert dolus, l. cū donōis, C. de trāsact. q̄a r̄ndetur multipl̄r. Primo, q̄ ēt volens interdū dolo decipitur, vt si calliditate aliquis seductus sit ad donādū. vult. n. tunc seductus donare, sed p̄ dolū, l. 3. §. si quis volentem, ff. de libe. ho. exhib. l. 1. § 2. ff. de ser. corrup. & ita euenit huic minori, & ita r̄ndet Pau. de Cast. in d. con-

14 si. 174. Itē uerum, q̄ in donōne nō attendit læsio, † si donō fiat a sciente & uolente absq; ulla fraude, secus si per dolum, qui facit uerū ɔsensum abesse. l. si superstite, C. de dolo, l. 1. ff. eo. tit. ita r̄ndet Cor. in d. ɔsi. 124. lib. 3. Itē s̄tātib. ɔuētionib. in thematē p̄suppositis, s. q̄ minor donauerit ea lege, vt ɔsequeretur beneficia florenorum mille opera donatarii, & q̄ donatarius teneretur eidē minori donāti dare annuos ducentos florenos, hæc donatio potius censet ɔtractus innominatus, do ut facias. & des l. nāis, §. 1. ff. de p̄scr. uerb. & licet nicē donō, attamen effectus, & nō verba ɔ̄hētiū sunt inspiciendi, s̄m Bal. in l. 2. C. cōmod. p̄ tex. in l. insulā, ff. de p̄scr. verb. & ita r̄ndet Dec. in d. consi. 180. col. pen. Non obst. quarta rō, q̄ dn̄s de Fara renunciauerit exceptioni doli mali, læsioni, & oī legū auxilio, quia r̄ndetur, vt s̄. dixi, q̄ eadē facilitate, eodēq; dolo, q̄bus inductus fuit ad donandum, eisdem inductus fuit ad renunciādū, s̄m Bar. in l. fi. §. idē q̄ritur. ff. de condi. indebi. argu. d. l. doli. §. diuersum, ff. de noua. & ita etiā in simili r̄ndet Alex. consi. 179. Visa scriptura, col. 2. lib. 2. & in terminis nostris ita respondent Anto. & Pan. in d. c. cum contingat, char. penul. vbi concludunt minoribus relaxandum esse hmōi iur̄m, & si iurassent non contrauenire rōne enormissimę læsionis, & ita etiam respondet Soc. in dicto consi. 263. col. 5. & Dec. in d. cōsi. 180. col. pe. Propterea hic minor renūciauit exce-

ptioni læsionis simplr, quia non porrigitur ad enormem læsionem, ſm Pan. & alios in c. Quintauallis, de iureiur. & Cor. in d.
15 consi. 124. lib. 3. Non ob. decretũ iudicis & pſentia † affinium & amicorũ. quia rñdetur φ ista nihil faciunt ad conualidandã donationẽ factã a minore, d. l. si. vbi casus. Itẽ respondetur, φ ista faciunt cessare pſumptionem doli & læsionis, sed vbi de læsione euidenter constat, cessat pſumptio doli, quæ venit in pñtiã læsionis. Ita respõdet Imo. in l. si quis cum aliter, ad fi. ff. de verb. oblig. & Cor. in d. consi. 124 & consi. 214. Ex quibus saltem simul iunctis cõstat donationem esse ipso iure nullam, & non fuisse iurõ roboratam. Vnde non expediret insistere super alio dubio, an natiuitate filiorũ reuocetur dicta donatio virtute l. si vnq̃. C. de reuo. do. super quo prima facie credidi, φ non, quia dispositio d. l. si vnq̃. limitatur, vt non procedat, qñ donans cogitauit de filijs nascituris, & nihilominus donauit, & declarat ibi oẽs scrib. ibi & Bar. in l. Titia, §. Impeta. ff. de leg. 1. Imo. & Cano. in c. fi. de don. Bal. & Legistę in l. 1. C. de inoffi. dona. est. n. dispositio d. l. si unquam, fundata super præsumpta mente donantis, qui si cogitasset de filijs, verisimiliter non donasset, ar. l. cum acutissimi, C. de fideicom. & l. tale pactũ. §. fi. ff. de pac. quæ rõ pſumptę mentis cessat, qñ constat, φ donans cogitauit de filiis, & nihilominus donauit, ergo ẽt cessabit dispõ, l. adigere, §. quãuis, ff. de iure patro. Constat aũt, φ dñs de Fara cogitauit de libe. ex pacto, de quo in transactione, quo conuenitũ, vt reseruatio florenorũ ducentorũ euanesceret casu, quo ipse dominus de Fara decederet sine liberis, ergo &c. & propterea ꝯsuluit Soc. consi. 53. Viso instrõ. col. 3. lib. 4 φ donatio quã fecit filia statim nuptura, nõ reuocatur propter superuenientiã filiorum, qa præsumitur cogitasse de lib. ex quo erat de proximo nuptura. Secundo, non vr̃ locus esse dispositioni d. l. si vnq̃, qa d. de Fara iurauerit non ꝯtrauenire, &c. Seruandum. n. est iurm̃, qñ nõ vergit in detrimẽtum salotis ęternę, c. quẽadmodum, de iureiu. cum cõcordan. Tertio, qa dispõ. l. si vnq̃, non procedit in donatione ob cãm, q̃ non est ꝓpria donatio, ſm Ang. in d. l. si vnq̃. Alex. cõsi. 19. Præclare, col. fi. lib. 5. Soc. consi. 147. lib. 1. sed ista donatio vr̃ ob cãm, scilicet, vt donãs cõsequeretur a donatario florenos 200. & beneficia, ergo &c. Præmissis non obstantibus arbitror donatio-
16 nem hanc † posse natiuitate filiorum reuocari, per tex. in d. l. si vnq̃. quẽ puto locũ habere ẽt in hoc casu, non obstantibus contrarijs. Et primo, non obstat, φ donator cogitauerit de filiis, qa & si cogitauerit de filijs, non tñ sperabat se filios habiturũ, quę duo copulatiue requiruntur ad hoc, vt non sit locus dispõni d. l. si vnquam, c. fi. 17. q. 3. ibi, non haberet, nec speraret habere, & ita ꝯsuluit Soc. cons. 126 Visum fuit. lib. 3. vbi cõsuluit natiuitate filij reuocari donatio. factam a sene habente vxorem quinquagenariã, etiam φ in dona. fuit habita mentio filiorũ: qa & si senex cogitaret de filiis, non tñ sperabat filios sibi debere nasci pp senium ipsius & vxoris. Hic autem donans & si cogitauerit de filiis, non tñ sperabat, nec credebat filios ꝓcreare, qa intendebat pſbyterari, & eadẽ rõne, qua donauit, quia pſbyterari volebat, eadẽ ẽt voluit reseruationẽ florenorum 200. extingui, si filios non hẽret: nõ qa crederet hre, sed qa pp sacerdotium assumendũ desperabat de filiis, & ita ẽt consuluit Soci. inter consi. Cur. senio. consi. 5. col fi. Hæc. n. rõ sacerdotij tacit abesse oẽm spem prolis lĩtimæ, qua sola reuocatur donatio, secundũ Alex. consi. 40. Super primo, col. fi. lib. 4. Nec huic rationi naturali & verissimæ obstat, si dicatur, quod in transact. non exprimitur hæc rõ, quia intenderet donans presbyterari. Rñdeo satis esse, φ fuerit expressa in donatione, ad quã transac. refertur, qa virtute relationis oĩa dcã in donatione, censentur transcripta in trãsac. l. si ita scripsero: & ibi Bar. ff. de cõdit. & dem. & ita ẽt rñdet Soc. in d. consi. 126. Non obst. iurm̃, † quia non impedit dona-
17 tionẽ posse reuocari pp superuenientiã filiorũ, ſm Bar. & *communiter* scrib. in d. § Imperator. Imo. in d. c. fi. Albe. in d. l. si unquã, Bal. in l. 1. C. de inoffi. dona Oldra. cons. 238. Cum mulier, Lud. Ro. cons. 269. Non est dubium. Soc. in d. consi. 126. & cõsi. 32 col. 2. lib. 4 allegans Spec. & Io. And. idem tenere, & idem cõsuluit Aret. consi. 24. Quatuor dubia. Cor. consi. 11. col. 8. lib. 3. & cons. 30. lib. 4 quia iuramentum regulatur secundum naturam ꝯctus, super quo interponitur, l. fina. C. ne non nu. peco. & quia ſm Ol. iurm̃ non addit obligationem, sed ei intra suos fines manenti addit religionis vinculum, arg. l. Titius, in fi. ff. ad Trebel. Quod uerum puto, ẽt si donãs iurasset ex quauis cã non ꝯuenire, qa talis generalitas nõ trahit ad casum uerisimiliter nõ cogitatum, arg. l. fistulas, § frumenta, ff. de contrahen. empt. & ita obsum fuit Bal. in l. 1. col. fi. C. de inoffi. dona. Imo sunt qui tenent φ donans non possit renunciare beneficio d. l. si vnq̃, quia introductum fuit fauore filiorum ſm eos, & in præiudicium ipsorum iurm̃ pñs nihil dẽt operari, c. quãuis, in fin. de pact. lib. 6. & ita tenet Soc. consi. 127. lib. 1. & consil. 126. col. pen. libr. 3. & cõsil. 32. lib. 4. & Cur. senior cõsi. 1. per totum, super quo tñ nõ facio fundamentum, quia alij Docto. *cõiter* sunt in contraria sententia. Non denique obstat, quod dispositio d. l. si vnquam, non vendicat sibi locum in donatione ob causam, quia illud uerum est, quatenus donatio correspondet causę; sed in eo, in quo donatio excedit cãm, reuocat̃, iuxta dispositionem d. l. si vnquam. secundum Ang. ibi, & ita consuluit Socyn. & non inficiatur Dec. consi. 20. colum. fin. nam in excessu dr̃ propria, & simplex donatio, l. si sponsus. §. circa. ff. de dona. inter uirum, & vxor. & tradunt Ange. & Imo. in l. Aquilius Regulus, ff. de do. Bald. in auth. ex testamento. C. de colla. & in auth. vnde si parẽs, C. de inoff. test. & Saly. in l. 1. C. de do. ante nup. Insuper respectu florenorum ducentorum, quos dominus de Fara sibi reseruauit, nõ videtur donatio ob causam, cum de propriis redditibus illos sibi retinuerit. Et si donatarius se fundet in causa beneficiorum, cõstat donationem posse reuocari, cum ipse donatarius conuenta non impleuerit, l. fina. C. de reuoca. dona.

R E S P O N. V.

Legem Donationi adiectam, quæ donãtis, vel hæredum fauorem cõcernit, potest donator pro arbitrio remittere, quacunque stipulatione etiam iuramento roborata nõ obstante.

S V M M A R I V M.

1 *Actio semel acquisita hęredi, an sine facto ipsius ab eo auferri possit.*
2 *Pactum, quod in fauorem hęredis sit principaliter, dicitur fieri in personam paciscentis pro hęrede.*
3 *Donatarius si uigore pacti teneatur post mortẽ suã rẽ donatã restituere alicui tertio grã ipsi' donãtis, eo casu pt̃ solus donator modũ remittere.*
4 *Stipulator, q filijs & hẽrd suis fundũ, vel emphyteusim stipulatus est, pt̃ ꝓ arbitrio renunciare feudo & emphyteusi, in præiudicium filiorum.*
5 *Pater, qui acquisiuit feudum pro se & filijs si alienet feudum, filij nõ possunt reuocare alienationem, & quid ita.*
6 *Acquisitũ nobis irreuocabiliter, non pt̃ a nobis auferri sine fcõ nostro.*
7 *Hæres adeũdo hæreditatẽ, uidetur rata habere oĩa gesta per defunctum.*
8 *Renũciari non potest his, quæ sunt liberæ facultatis, etiã cum iuramento.*

Respon. Interpreta.

Vt Noscatur, an nobilis Margarita de Lac', potuerit donare mansum (de quo in themate) domino Lud. filio, nõ obstante pacto in donatione facta, de dicto manso præfatæ dominę Margaritæ per quondam dominum Alber. de Bouliaco: videndum est, an prædictus d. Albertus donator, potuerit vxori suæ donatariæ remittere modum in dicta donatione adiectũ, φ post mortem ipsius vxoris donatarię bona donata reuertantur, & deueniant ad hæredem ipsius Alberti donatoris. Nã ab hoc puncto pendet resolutio propositæ quęstionis, an domina Margarita potuerit donare dictum mansum domino Ludoui. qui non est hæres institutus a domino Alberto. Et super hac q̃stione quæ apud me modicam, vel nullã dubitationem habet, paucis agam reiectis superfluis. Videretur prima facie dicendũ, φ d. Alber. donator in pręiudicium hæredis sui non potuerit remittere modum illum, qa per illum modum vr̃ acquisita vtilis actio hæredi futuro, l. quoties, C. de dona. quæ sub mo. Actio au-
1 tem † semel acquisita hęredi, non vr̃ sine fcõ ipsius ab eo auferri posse, l. id, qđ nostrum, ff. de regu. iur. l. fi. ff. de pac. per quam rõnem Pa. de Ca. Lu. Ro. & nonnulli alij tenuerunt, φ si aliquid donetur Titio hoc adiecto, φ post mortẽ eius sit eccle. vel alterius, φ non pt̃ donator remittere Titio modũ, quo fuit grauatus restituere donata alteri. Scdo, quia promisit idẽ donator cum iuramento non reuocare pdictam donõnem, sed oĩa & singula perpetuo obseruare, & in aliquo nõ ꝯuenire: nam cum iuramentum possit seruari sine interitu salutis æternæ, uidet̃ obligatorium, vt iurans nõ possit ꝯuenire, vbi alias posset, c. cum cõtingat, de iur. iu. c. licet, eod. titu. in 6. c. quãuis, de pac. eo. li. Tertio, quia Notarius stipulatus fuit pro hærede donatoris, quo casu videtur, quod donator possit remittere tanquam sit ex stipulatione Notarij acquisitum tempore donationis ius hæredi, licet. n. Barto. & alij *cõiter*, in l. qui Romę, §. Flauius, ff. de ver. ob. velint, φ donator possit talem modum remittere donatario, tñ Raph. Commen. Ale. Are. Ias. & alii indifferenter limitãt istud non procedere, quando donator, vel donatarius stipulati sunt pro tertio, & in eius fauorem fuit adiectus modus, & sequitur Dec. consi. 58. Et pro tenui facultate mea viso diligenter, col. 2. Præmissis non obstantib. prout vere nõ obstãt, rñdeo Albertũ potuisse in sua vltima volũtate legare dcm̃ mansum vxori, & dare libertatem vxori disponẽdi de dcõ mãso arbitrio suo in pͤiudicium hr̃dis ipsius Alberti ex plurib. Et primo, qa testator nõ solũ pt̃ vxori legare rem ꝓpriã, verũ ẽt pt̃ legare rẽ ipsius hr̃dis. l. si hr̃dis seruus, ff. de le. 1. l. unũ ex familia. §. si rẽ, ff. de le. 2. Ex hoc infert̃ decisio qõnis, φ d. Albe. potuit ius (si qđ fuisset acqsitum hr̃di) legare vxori. Et pp hãc rõnẽ nõ vr̃ mihi, φ qõ ista habeat probabilẽ dubitandi rõnem. Secundo, quia pactum adiectum in donatione, quod post mortem vxoris mansum reuertatur ad hęredem donatoris, appositum fuit gratia ipsius
2 donantis tantum, & eius mero fauore, nam pactum † quod in fauorem hęredis sit principaliter, dicitur fieri in personã paciscẽtis ꝓ hr̃de, l. si pactũ. ff. đ ꝓb. & l. eũ, q ita, §. 1. ff. đ ver. ob. rõ ãtẽ se patet, qa hr̃s repñtat ꝑsonã defuncti, §. 1. in Auth. de ioreiuran.

iotan.a mo.præsti.Qui.n.stipulat,primo sibi, & in consequen-
tiam hǣdi censetur stipulari,vt dr̄ in d.l.si pactū,& no.in l.postu
lante,ff.ad Trebel. vñ est stipulatio interposita pro se, & hære-
dibus, dicatur interposita in fauorem ipsius stipulantis,non vi-
deo rationem,quare ipse, qui stipulatus est pro hęrede suo,nō
possit illi stipulationi renunciare, cum cuilibet liceat suo fauo-
ri renunciare,l.si quis in conscribendo, C.de pac. & ideo Lud.
Ro.in l.pecuniam,ff.de cond ob cau & Alex.in d.§ Flauius, &
alij *communiter* concordant,q̄ si † donatarius vigore pacti tenea
3 tur post mortem suā rem donatam restituere alicui tertio grā
ipsius donantis, q̄ eo casu solus donator p̄t modū remittere p
tex.in l.3.de ser.exportan. Tertio,stipulator, qui filijs & hæredi-
4 bus suis † fundū, vel emphyteusim stipulatus est , p̄t p arbitrio
renunciare feudo, vel emphyteusi,in præiudicium filiorum, s̄m
Bar.in l.vt iusiur.§.si liberi,ff.de ope.libe.Bal.in aoth.si quas rui
nas,C.de sacrosl.eccle.Ludo.Ro.consi. 45.a fortiori ergo p̄t re-
mittere modum adiectum in fauorē hæredum suorū.Quarto,
5 pater qui acquisiuit feudum † pro se & filiis, quo casu s̄m Bar.
in d.§.si liberi, non p̄t præiudicare filijs:tn̄ si alienet feudum ;
filij qui sunt hæredes patris,non possunt reuocare alienationē,
quis tenentur approbare gesta per defunctum, cuius sunt hære
des,p regulam l.cum a matre, C. de rei ven. & regulam. ex qua
persona,ff.de reg.iu. Si ergo hæres non p̄ōt ɔtrauenire aliena-
tioni factæ p defunctū de eo, qđ ad ipsum hǣdē spectabat iure
suo,multo minus potent ɔuenire voluntati defuncti super eo,
qđ ad ipsum hǣdem erat deuoluendū iure hǣditario Non ergo
pōt impugnare remissionem modi adiecti in hac donatione in
fauorem ipsius hǣdis,cum dictū māsum ex stipulatione,de qua
in d. ɔta donatione, vbi non esset remissa, ad ipsum vti hęredē
ptineret,& non aliàs.Quinto,si diceremus,q̄ stipulatur nō pos-
sit renunciare stipulationi per ipsum factæ in fauorem hæredū
suorum,sequeretur vnū absurdissimum, q̄ stipulator nec noua
re,nec acceptum ferre poterit, quia omnis stipulatio intelligit̄
facta in fauorem hæredum, ēt si de eis mentio habita non sit,
vt dixi s̄.& l.iurisg.§.pactorum,& l.tale pactū,in prin.& l. nisi ,
ff.de pac.& dicit Bal.in l.1.p illum res.C.quorū leg.q̄ nouato ɔ-
trahente censetur nouatus eius hęres.Si mō in præiudicium hę-
redis non p̄t fieri nouatio, vel acceptilatio , sequeretur,q̄ tituli
de nouat.& acceptil.essent frustratorij,qđ est absonum dictu,&
non admittendū,l.nā absurdum,ff. de bon.liber.cum si. Possē
hanc nr̄am consultationē multis alijs rōnibus & fundamentis
comprobare,sed in re tam clara turpe vr̄ verba, & chartā perde
re. Contrariorum autem ex præmissis patet resolutio. quia tn̄
ex resolutione ɔtriorum clarior apparebit nr̄a ɔsilio , quia mos
inoleuit,vt singula ɔtraria spāliter remoueantur,ad primum re
6 spondeo tripliciter.Primo,qđ id qđ est nobis acquisitum † irre-
uocabiliter,non pōt a nobis auferri sine facto nr̄o, & ita proce
dit regula l.ius ořm,in ɔtrariū allegata:secus autem si sit acqui-
situm reuocabiliter,l.sed & si quis,in prin. & §. 1.iuncta gl.ff.de
vsufru.Actio aūt, siue ius, non p̄t dici ante mortem testatoris ,
seu stipulantis acquisitum hǣdi,l.qui superstitis,de acq. hæ.er-
go is,qui stipulatus fuit,poterit hæredi illā auferre, & ita rñdit
Imo.in e potuit,col.fi.de loc & in d.§.Flauius, vbi Alex. & alij
idem firmant.Secundo rñdetur,q̄ factum testatoris reputatur
factū hǣdis,cum vna & eadem persona reputentur,ut supra di-
xi.& ita in proposito firmat gl.in l. si seruus , in ver.interest, ff.
de condi.furti. Tertio respondetur,q̄ hæres ipse remisit modū
adiectum donationis in eius fauorem , & ius omne sibi com-
petens,& sic suo facto ius omne (si quod habebat) amisit : nā
7 adeundo † hǣditatē , vr̄ rata habere omnia gesta per defunctū ,
s̄m Bar.in l.solutum,§.solutam, de pig.act. Dico igitur, q̄ hæ-
res d. Alb.p aditionē hǣditatis ratificauit legatum factū vxori ,
& censet ic illi obligasse ad obseruandā voluntatē defuncti,er-
go frustra nititur ɔtrauenire. Non ob.q̄ iuramentū sit obliga-
toriū,& firmet ɔtractū aliàs inualidū,& sit seruandū ; q̄ a uerū ,
qn̄ iur.ei p̄stat in fauorē tertij. Tunc.n.non licet tali iur̄o ɔtraue-
nire in p̄iudiciū alterius,secus si p̄stat in fauorē hǣdis sui. Rō au
tē diuersitatis est euidens,nā hr̄s adeūdo,approbat ɔtractionē,
si q̄ defunctus fecisset,ut dixi s̄. Approbādo āt cēset relaxare iu-
ramentū q̄ relaxatio hēt vim apostolicæ relaxationis, c. 1.& s.
de iureiu.Vel aliter, & tēdo rñdet, q̄ his, q̄ sūt liberæ facultatis,
8 nō p̄t renūciari † ēt cū iur̄o,s̄m glo.in c.si.de pc.lib.6. Io. An.in
reg.qđ semel,de reg.iur.lib.6 Fel.latè in c.si diligenti,col.pe.de
fo.ɔp.In facultate aūt libera eius est,q̄ stipl̄atus fuit hǣdi,stipula
tionē remittere,& hǣdē suū grauare ēt in re ppria,ut s̄.ostēsum
fuit,ergo &c.& iō Bar.io l.si q̄s in prin.testi,col.fi.de leg 3. con
cludit,q̄ is q̄ pmisit hǣdi īstituto nō reuocare testm̄, poterit nō
obstante iur̄o mutare,& alterare p arbitrio,& sequuntur *cōiter*
oēs scrib.Quare cōcludit̄,q̄ d. Albertus potuit legare uxori di-
ctū māsum , ēt si prius illud pfectē, & irreuocabiliter donasset
hǣdi instituēdo,q̄a donasset ei vti hǣdi, quē p̄t testōr grauare, p-
ut vult,etiā in re propria ipsius heredis, d. l.hæredis seruus Vit.
non obst.q̄ donatarius fuerit stipl̄atus hǣdi instituendo, q̄a cum
stipulatus sit ei vti hǣdi, ex stipulatione sola nihil sibi fuisset ac-
quisitum,nisi fuisset institutus hr̄s.In instōne āt ex testamento,
potuit illum instituere cum onere p̄standi dcm̄ mansum vxori,
vt patet ex p̄missis,ergo &c. Potest ēt dici,q̄ stiplō scā hǣdi taci
te subintelligebatur,vt p plura alia pbat Ial.in l.si sic,ff. de ver.
ob ergo expressa à Notario,nihil operabitur,l.3.ff.de le.1 . Sed
quia p̄dicta satis,superque sufficiunt,non insistam vlterius.

RESPONSVM VI.

Ioannes Titio donauit ius Castri Briconię domino suo
deuolutum. De viribus huius donationis disce-
ptatur.Quidam putant donationem rei alienæ a sciēte sciēti fa-
ctam,nullius esse momenti . Ego autem existimo optimo iure
defendi posse;quæ res ita effectum habebit, si ius Castri dñi cœ-
perit esse donatoris ppriū,qđ Vlpianus notauit, & Io.
ab Imol.sua eruditissima interpretatione probauit.

S V M M A R I V M.

1 *Donatio rei alienæ,quæ sit a sciente scienti,non valet ipso iure.*
2 *Donator,qui non est in dolo,non tenetur de euictione,nisi per stipulatio nem,vel pactum nudum se obligasset.*
3 *Infeudatio simpliciter facta pro se,& alijs intelligitur tam de natis,quā nascituris,secus quando apparet solum facta pro nascituris.*
4 *Confirmatio quid sit.*
5 *Gratia obreptitia,seu subreptitia,non iuuat impetrantem.*
6 *Clausula ex certa sciētia,& si non sit literis expressa,habetur tamen pro expressa,si ex aliquib uerbis expressis de certa Principis sciētia cōstet.*
7 *Clausula ex certa sciē.nihil operatur in ijs,in quib. Princeps præsumitur non habere scientiam. Item,nec quando superior non fuerit certificatus de oībus,que potuissent eum mouere ad denegandum concessa.* 8.
9 *Confirmatio principalis quemadmodum recipit tacitam interpretationē. si preces ueritate nitantur,ita eandem recipiunt clausulæ accessoria.*
10 *Donatio rei alienæ facta scienti quatenus ualeat.*
11 *Donans scienter rem alienam,& promittens non contrauenire, censetur donasse conditione,si illa res aliena cœperit esse sua.*

Respon.Interpreta.

Aut donationis tpe Castrum Briconię non erat Comiti de-
uolutum,& vr̄ donationem esse futilem,& inanē, cum
ius duntaxat donatum fuerit Titio , qđ per mortem Oliuæ ad
Comitem deuolutum credebatur. Aut ad præfatum Comitem
iure erat deuolutum,& videtur etiam donationem nullius esse
1 momenti:quia donatio † rei alienæ,quę fit a sciente scienti, nō
valet mero iure, cum dñium acqri non possit ei, cui donatur, l.
in ędib.§.fi.de do.ff.s̄m vnum intellectum. Et licet aliqui impu
gnent,q̄a dñium p̄t acquiri donatario per p̄scriptionē, cū dona
tio præstet usucapiendi conditionē,l.1.& per totū.ff.de vsuca.p
don. Tn̄ istud dici non p̄t,qn̄ fit donō a sciente scienti, pp malā
fidē,quæ obstat p̄scriptioni,c.fi.de p̄sc.re.possessor malæfidei,de
reg.iur.li.6.Nec ēt p̄t dici,q̄ donū rei alienę hoc casu valeat,q̄-
tum ad effectum agendi de euictione , vel de dolo ad interesse
ɔ donantē,iuxta tex.in l. Aristo.§.fi.ff.de don.quia iura,quę do-
natario concedūt actionē de euictione,vel ad interesse ɔ donan
tem,procedunt qn̄ donatarius ignorabat rem esse alienā, secus
si sciebat,s̄m gl.in d.l. Aristo.nam sciens nō decipitur,sed semet
ipsum decipit,l.ea,quę.§ pe.ff.de ɔhend.emp.l.1.in fin.ff.de act.
2 emp.l. quęrit.§.fi.ff.de Aedil.edic.& l.si feudum C.de euic.l. si
3 fratres, C.commu.vtr.iud. Et donator, † q non est in dolo, non
tenetur de euictione,nisi p stiplōnē,vel pactū nudū se obligas-
set, vt traditur p gl.& scrib.in l.s.C.de euic. & licet Io. donator
es ɔcessione,& grā Comitis, ex post acqsiuerit ius ipsius Comi
tis,non tn̄ ɔualidatur donō,q̄tum ad effectū,vt donatario sciē
ti detur actio ɔ ipm donatorē,sed solum q̄tum ad excipiendū.
l.illicite.ff.de reb.c.Pro resolutione huius nodosi quęsiti,neces
sario prius discutiendū est,an p̄dictū Castrū p mortē Oliuę iu-
re fuerit ad Comitem deuolutū?& attēto tenore primę infeu-
dationis factæ p Regē Renatū Męuio,& Oliuæ coniugib. pro
se & suis,ac q̄buslibet ipsorū liberis ab inde in antea nasciturís,
& suis hīmc descēdentib.ab eīdē, vr̄ Castrū fuisse deuolutum
p̄dicto Comiti p mortē Oliuę,quæ decesserit nullis relictis libe
ris ex Męuio coniuge.Nā deficiētibus descendentibus ab infeu
datione vocatis,feudum nouū reuertit̄ ad dñm ēt extātib.agna-
tis,c.1.de fratribus de nouo bñ.inuest.& c.1.de bñfi fratris. Et si
dicatur,q̄ Oliua decessit supstite Ioanne filio tpe infeudationis
nato ex primo viro:respondetur,q̄ solū p dictam infeudationē
vocantur filij nascituri,& ɔñr excludūtur prius nati ex alio matri-
monio,l.cum p̄ior.ff.de iud.l.ex eo,ff.de testi,licet.n.infeudatio
3 † facta simpliciter pro se & filijs, intelligatur de filijs tam natis
q̄ nascituris,ut tradit̄ p Alua.in c.1.de eo,q sibi & hr̄.suis.col.pe.
tn̄ secus dicendū,qn̄ apparet fcā solū pro nascituris, ca.1. §.mu-
lier,si de seu.fue.controuer.inter do.& agna.vasa.Non.n.disce-
dendum est a tenore inuestituræ,c.1.de duob.fratri.a Ca.inuest.
& ibi Bal.& c.si cui,de extraord.ca.Contra aduerte,quia huiu s-
modi capl̄a extraordinaria hodie non extant cum concor.alle
gatis p Cur.senior.ɔs.49.& consl.seq. Attēto āt tenore secundę

Infeudationis factę ꝑ Regē Carolū Oliuæ, & Ioanni filio ex primo viro, nō vr̄ deuolutū, q̄a mortua Oliua, vocatur Ioannes expꝛſſe noīatus in infeudatione, c.1. de ſucc. feu. Nec obſtare vr̄ ſi dicatur, ꝙ gr̄a Caroli non eſt noua infeudatio, ſed ꝯfirmatio infeudationis factæ ꝑ Regē Renatū, vt ſonāt illa verba. Quare his, & aliis ꝯſiderans dictas lr̄as ꝓdicti nr̄i quōdā auūculi lauda
4 mus, ratificamus, & confirmamus, &c. Cōfirmatio † aūt nihil aliud eſt, q̄ iuris prius quæſiti corroboratio, ſm̄ Summiſtas in tit. de confir. vti. vel inuti. iō nō p̄t extēdi vltra, q̄ actus confirmatus ſe extendat, ſm̄ Bal. in l. noīationes, ad fi. C. de ap. & Pau. de Caſt. ꝯſ. 187. in 2. parte, antādū eſt, in prin. Ale. ꝯſ. 133. Viſo pūcto, li. 4. Corn. ꝯſi. 275. Viſis conſiliis, li. 2. Infeudatio autem Renati confirmata non porrigitur ad Ioānē iā natū, vt ſ. oſtenſum fuit, ergo nec ēt ad ipſū extendenda eſt ꝯfirmatio Caroli, quia r̄ndet, ꝙ iſtud poſſet procedere, ſi ꝯfirmatio Caroli eſſet ſimpliciter fcā, & in forma cōi, ſecus āt dicendū, qn̄ eſt facta cum ex ꝓſſa extēſione, & ex certa ſcīa, vt vr̄ caſu iſto, in quo Carolus ſi ſolum confirmat infeudationē Renati, ſed ēt quatenus opus ſit, & ſpeciali gratia de nouo donat, cedit, & infeudat dictū caſtrum ꝓdictis Oliuæ, & Ioanni ꝓ ſe & hr̄dib. ac ſucceſſorib. d. Io. Nam illa verba, quatenus opus eſt, de nouo concedit, hn̄t vim nouę infeudationis, capit. 1. de eo, qui fi. fe. agn. ibi, quaſi de nouo inueſtiuerit. & c. 1. de duob. frat. de no. benefi. inueſt. Sed præmiſſis ēt non attentis, arbitror, ꝙ do. Ioannes, vel ſui hr̄des, non poſſint ſe iuuare beneficio huius ſcdæ infeudationis quia talis ſecūda infeudatio, imo verius antiq̄ infeudationis innouatio facta fuit per obreptionē eiuſdē, & ſubreptionē Oliuę: obreptitia
5 āt vel ſubreptitia gr̄a † non iuuat impetrantē, c. ad nr̄am, & c. porrecta, de confir. vti. vel inuti. c. ꝙ ſuper his, de fid. inſt. c. cęterū, c. ſuper lr̄is, c. poſtulaſti, de reſc. & de ſubreptitia, ſeu obreptitia infeudatione, eſt tex. ſm̄ vnū intellectū, in c. 1. §. 1. de feu. guar. Falſo. n. d. Oliua ſuggeſſit Carolo, ꝙ Renatus Rex ipſi Oliuæ infeudauerat dictū Caſtrum ꝓ ſe, & hr̄dib. & ſucceſſoribus cū pro ſe & filiis naſciturisex ſecundo mr̄imonio duntaxat eſſet feudata. qua rōne motus Carolus de nouo, quatenus opus fuit, dcm̄ Caſtrum infeudauit d. Oliuæ & Ioāni eius filio nato ex matrimonio primo hr̄di, & ſucceſſori futuro. Quod profectō nō infeudaſſet, aut ſaltem non ita de leui, ſi ſciuiſſet poſt mortē Oliuæ infeudationē expirare, & nō tranſire ad ipſum Ioannē natū ex primo matrimonio. Nec obſt ar, ſi dicatur, ꝙ illa clauſula, & quatenus opus eſt, de nouo donauit, oſtendit Principē donaſſe ex certa ſcīa, ēt ſi vigore donationis primæ nō ꝯpeteret ius ipſi Ioanni hr̄di futuro. Sufficit. n. ꝙ per aliqua verba expreſſa appareat de certa ſcīa Principis, licet in lr̄is nō ſit appoſita clauſu
6 la, † ex certa ſcīa, ſm̄ Pan. in c. paſtoralis. §. p̄terea. in 2. no. de offi. dele. & gl. in cle. 1. de iud. cū concor. de q̄b. per Fel. in c. cum inter, col. 2. de exc. q̄a r̄ndetur, ꝙ clauſula, ex certa ſcīa, ēt in lr̄is ſpecificata, nō purgat vitiū obreptionis, & ſubreptionis, ſm̄ Pan. in c. 2. de confir. vti. vel inuti. & Rot. deciſ. 2. co. tit. in nouis. Bn̄ facit, quod no. Bald. in l. fin. colum. 2. C. ſcirt. reſcin. nō poſ. vbi dicit, ꝙ in his, in quib. Princeps non præſumitur hr̄e ſciam, hęc
7 clauſula † nihil operatur. ſequitur Ale. conſi. 125. Viſo titulo q̄onis, col. fi. li. 2. & Cor. conſ. 189. Quamq̄ col. 3. li. 4. & Pau. de Ca. ꝯſil. 84. Q̄ōiſta vertitur, col. fi. in 2. p̄te. & tradit Fel. in d. ca. cū inter,
8 col. 3. & dicit Pan. in d. §. p̄terea, ꝙ clauſula, † ex certa ſcīa, non operatur aliquē effectū, qn̄ ſup or nō fuit certificatus de oīb. q̄ potuiſſet eum mouere ad denegandū ꝯceſſa, & idē voluit Pan. in c. inter dilectos, col. 6. de fid. inſt. & ꝯfirmat Dec. ꝯſ. 196. col. pen.
9 quia ſicut principalis † ꝯfirmatio recipit tacitā interpretationē, ſi preces veritate nitantur, c. 2. de reſc. ita eādē interp̄tationē recipiunt clauſulæ acceſſoriæ, vt docet B. in l. ſi abſentis, C. ſi cert. pet. & in rub. C. de conſt. pe. & in l. ex teſtō, C. de fideicom. Ex q̄bus apparet, ſnīam latā per olim dn̄os magiſtros rōnales fuiſſe & eſſe iuridicā. Hoc ſic diſcuſſo, redeo ad principalem q̄ſitum, cui r̄ndeo nihil proponi, quare hmōi donatio ſuū non dēat ſortiri effectum. Nā ſi dixerimus, ꝙ Ioannes donator tp̄e donationis ex noua largitione Comitis eſſet dn̄s dcī Caſtri, put in facto ꝓſupponitur, ꝯſtat euidenter Ioannē donaſſe ius deuolutū Comiti, vt ſuum, & ſic donaſſe ius ſibi per Comitē ceſſum, nō aūt donaſſe ius deuolutū Comiti, vt alienū, i. ipſius Comitis, l. ſi domus, §. fi. ff. de leg. 1. vbi dr̄, ꝙ is qui legauit rē, in dubio creditur legaſſe ius, qd̄ hēbat in re ipſa, ſic Ioannes vr̄ donaſſe ius ſibi ꝯpetēs in iure deuoluto ipſi Comiti, & clarius ꝓbatur in c. paſtoralis. de don. vbi donās eccl. intelligitur donare ius p̄ronatus, qd̄ hēbat in ea, & ibi I. no. ad fi. inferi, ꝙ donās Caſtrū cēſetur donare ius, ꝙ hēt i caſtro. Ad idē text. in l. ꝓdia. ad fi. C. de loc. ꝓdi. ciui. li. 11. & ibi no. Bar. ꝙ hēns aliqd̄ ius in re donata, cēſēt in dubio illud ius donare. Sic ergo Io. qui donauit ius deuolutū, Comiti donaſſe dr̄ ius ſibi tūc competēs in illo iure deuoluto donato, & ꝯſ̄i donauit ius ſibi ceſſum per Comitem, & idem tenet Bal. in l. monumēta, C. de re. & Alr. in d. l. ſi domus, §. fi. vbi multa adducit in propoſito, q̄ hic pro repetitis habeantur. Si vero dixerimus, quod Ioannes tp̄e donationis nullū ius hēbat in dicto caſtro, ſed ex poſt fuiſſe ſibi per Comitē ceſſum, & donatū, q̄ō erit magis dubitabilis, ſed nihilominus pro Titio, ſeu eius filio, & hr̄de donatario r̄ndēdū puto; q̄a ex ſupueniēti iure ꝯfirmata fuit donatio, l. ſi quis alienā, ff. de ac. emp. l. rē alienā, ff. de pi. ac. l. cū res, C. ſi al. en. res pig. da. fi. & l. a Titio, ff. de rei uend. cū fi. Nec ob. dum ſ. dicebam, ꝙ confirmatur ſolum quantū ad excipiendum non quantū ad agendū, per tex. in l. illicite. ff. de reb. e. quia r̄ndetur, ꝙ ꝯ̄rium procedit, qn̄ contractus a principio fuit oīno nullus, ita ꝙ ex eo nulla nata fuerit efficax obligatio: tunc verum, ꝙ non confirmatur, niſi quantum ad excipiendum. Sed qn̄ contractus non fuit oīno nullus a principio, tūc ex iure ſupueniente authori meo ꝯfirmatur ēt quantū ad agendū publiciana actione ꝯ̄ authorē meū effectū dn̄m ex iure ſuperueniēti, ſd.
10 l. ſi a Titio, & l. pe. ff. de pub. ita Bar. & clarius Imo. in l. cū vir, ff. de vſuc. & iſte eſt caſus nr̄, nā donatio rei alienæ, † ēt fcā ſcienti, valet a principio q̄tum ad hoc effectū, vt donator teneatur tradere, licet non valeat quantū ad hoc, vt teneatur de euictione, nam donator hn̄s facultatem rei tradendæ, tenetur rē tradere, l. ſi quis argentum, §. pe. C. de do. Io. n. qui donauit poſt mortem ius deuolutum Comiti conſtituendo Titium donatariū, procuratorē in rem ſuam, &c. effectualr̄ dr̄ promiſiſſe poſt mortem tradere ipſum ius deuolutum, i. cedere, & traſferre illud in ipſū Titium, q̄a ceſſio in incorporalibus, ut nota. per Bar. in l. 1. C. de ac. & ob. & in l. 1. per gl. C. qn̄ fiſc. vel priu. Et ſi dicatur, ꝙ tp̄e donationis Ioannes donator nō potuit cedere aliqd̄ ius deuolutū, cū apud eū, tunc nullū ius eſſet, & nemo dat qd̄ nō hēt, l. traditio. ff. de acq. re. do. R̄ndeo ſatis eſſe ante mortē hr̄e rem donatam, vt eſt caſus in l. ſtip̄lo iſta, hr̄e licere, §. quęſitum, ff. de ver. ob. Et ſi replicetur, ꝙ tex. ille loquitur in ſtipulatiōe, hr̄e licere, iā deo verū eſſe. Sed in hac donatione appoſita fuit ſtip̄lo, controuerſiam non mouere, ſeu in aliquo nō ꝯ̄dicere, facere, vel venire, quæ æq̄pollet ſtip̄loni hr̄e licere, d. l. ſtip̄lo, §. 1. & §. ſi q̄s forte, & ibi no. maxime per Iaſ. col. 3. ver. 2. ꝓ hac opi. Nec dicat, ꝙ ſtip̄lo nō contradicere, facere, vel venire, differat a ſtip̄lone, cōtrouerſiam non mouere, ſeu hr̄e licere, q̄a & ſi verbo videatur differre, ſenſu tn̄ & effectu non differt, imo ſtip̄lo non ꝯ̄uenire, eſt efficacior hac ſtip̄lone, ꝯtrouerſiā nō mouere, q̄a prima committitur, ſi ꝯ̄uenitur tā in iudicio, q̄ extra iudicium, & tā agendo, quā excipiendo, l. ſi quis maior, C. de trāſac. Scda vero, i. controuerſiā nō mouere, intellī agendo, uel excipiendo p viam iudicij, ut traditur p Bar. in l. amplius nō peti. ff. rē rat. hab. Non deniq; obſt. ſi dicatur Io. qui donauit ius Comiti deuolutum, nō videri donaſſe ius acquirendū ab eo in futurum, cū de eo iure nulla ſit fcā mentio, arg. l. qui cum tutorib. ff. de trāſ. & l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de ver. ob. q̄a r̄ndetur, ꝙ donans
11 ſcienter † rem alienam, & promittens non ꝯ̄uenire; cenſetur donaſſe ſub conditione, ſi illa res aliena cęperit eſſe ſua, d. §. quæſitum. & ita reſpondet Imo. in d. §. ſi quis forte, ad fin.

RESPONSVM VII.

Donatione adimitur legatum, etiam ꝙ ita donetur, ſi aliter nō diſponatur, quia donatio qua legatum tollitur, ab ipſo legato ſubuerti nequaquam poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Legatum, an cenſeatur ademptum per donationem ultimo loco factam hac lege, ſi non diſpoſuerit de reſeruatis.*
2 *Conditio, & diſpoſitio non poſſunt eſſe idem.*
3 *Diſpoſitio importata per hæc verba, ita quod non diſponendo, dēt intelligi de alia diſpoſitione, quam de legato, quod prædicta cōdōne adimitur.*

Reſpon. Interpreta.

Catharina Forbina donauit propter nuptias nonnulla bona immobilia Martinę nepti ſuę reſeruatis ducentis aureis, de quibus poſſet diſponere, &c. quos ducētos aureos ſubinde in eius teſtō legauit Adæ de Veoio. Poſt quod legatum, & teſtamentum, donauit bona ſua alteri reſeruatis ſibi dictis ducentis aureis, de quibus poſſit & valeat diſponere pro libito ſuę voluntatis, ita quod non diſponendo comprehendantur in ipſa donatione. Et quia dicta Catharina aliter poſtea non diſpoſuit, dubitatur an dicti ducenti aurei veniant in donatione, an vero dicatur vigore legati prius facti diſpoſuiſſe. Pro reſolutione huius quæſiti, illud inquirendum eſt, an per donationem vltimo loco factam ſub conditio
1 ne, ſi non diſpoſuerit, † cenſeatur ademptum legatum. Et planum eſt videri ademptum, ſi conditio euenerit, l. quod ſi alij. ff. de adi. leg. & l. quod pure, ff. qn̄ dies leg. ced. Sed an conditio euenerit vel defecerit, hoc loco ambiguū eſt: vr̄ ꝙ euenerit, q̄a nō conſtat, ꝙ donatrix poſt donationem aliquid diſpoſuerit. In cōtrarium, ꝙ defecerit, ex eo apparet, ꝙ donatrix legatū nō reuocauit, neq; teſtm̄ mutauit. Ergo cū eadē voluntate, & diſpoſitione deceſſiſſe, & legatū refeciſſe vr̄, l. idē erit, & l. tractabatur, ff. de teſt. mil. Quid dicendū? Prima mihi ſententia verior vr̄, quia

ademptio

ademptio legati facta sub cōdōne, si non disposuerit, dēt neces
sario differre ab ipsa condōne: nā vt dicit Bar. in l. 1. in 6. q. prin.
2 ff. de cond. & dem. impossibile est, φ dispō, † & condō sint idē,
3 ex quo sequitur, φ † cōdō importata per hęc verba, ita φ non
disponendo, debet intelligi de alia dispositione, quam de legato, quod sub prędicta conditione adimitur.

RESPONSVM VIII.

LIcèt ex pluribus donatariis is potior habeatur, cui res prius tradita fuit, non tñ prius tradita videri potest ei, in quem donans, si sine liberis decessisset, rem peruenire voluit, & si pro eo se cuius constituerit possidere, cum alterum purificatę conditionis tempore possessorem esse proponatur.

SVMMARIVM.

1 *Cōstitutū licet per uerba uideatur purum & simplex, tamen recipit omnes conditiones & qualitates, quas recipit contractus principalis, cuius causa sit constitutum.*
2 *Principale dominat accessorio, & illud restringit & ampliat, prout libet.*
3 *Constitutum non habet aliquem effectum, nisi pracedat clausula habilis ad transferendum dominium & possessionem.*

Respon. Interpre.

LIcèt Dec. consi. 247. & prefati clarissimi Consultores rñdeant constitutū, de quo in donōne, si donans sine liberis decesserit, nihil operari, tanq̃ collatū in tps inhabile post mortē constituentis, quo tpe ipse constituens desinit posse & suo, & alieno noīe possidere, ſm Ange. & Mod. in l. q̃uis, ff. de acq. pos. Attñ hmōi concls̃o prima consi
deratione dubia mihi visa fuit, quia nihil prohibet, quominus
donans constituere possit se de presenti tenere, & possidere no
se illius, cui sub condōne bona donauit, prout in casu occurren
ti factum vr̄. Et licet effectus constituo sint in pendenti, donec
fuerit purificata conditio donōnis, ipsum tñ constitutum purū
vr̄ & simplex, l. cum hic status. §. siue autem res ibi, non ipsam
acceptilationem, sed effectum eius pendere, ff. de dona. inter vi.
& uxo. Condōne autem purificata, ɔ̄ñs est, vt effectus constitu
ti nunquam censeantur fuisse suspensi. §. si ab hostib. Inst. qui.
mo. ius pa. po. solui. Sed hoc non obstante adhęreo responsis
prefatorum dominorū Consulentium, quia hmōi constitutum
1 est conditionale sicut ipsa donatio. nam † constitutum q̃uis ſm
verba videatur purum & simplex, tñ recipit omnes cōditiones
& qualitates, quas recipit ɔ̄ctus principalis, cuius cā fit cōstitutū
l. φ sub conditione, ff. de consti. pec. & ratio est, quia principale
2 † dñatur accessorio, & prout vult illud restringit, & ampliat, l. p̄
diis, in prin. ff. de leg. 3. Confirmatur hęc sententia, quia si dixe
rimus constitutum appositum super donōne conditionali esse
3 purū, nullius erit momētū, quia cōstitutū † nō hēt aliquem effe
ctū, nisi pręcedat cā habilis ad transferēdū dñiū & possessionē,
ſm Bar. in l. φ meo, col. 1. ff. de acq. pos. per tex. in l. si a quo, ff. de
vsuc. Et sic ante condōnis euentū constitutum non potuit ope
rari translationem dñii nec possessionis, quia nulla suberat ha
bilis causa, post vero euentum conditionis ēt non potuit, quia il
lo tpe constituens desierat possidere, tum quia mortuus, tū q̃a
possessio & dñium erant penes emptorē. Ex quib. liquido constat donatarium minus iuridice se fundare super allegato constituto, quo fit vt tpe, in quem prius translatum fuit dñium, & naturalis ac ciuilis possessio, ueniat prędferendus, iuxta l. quoties, cum suis concor. C. de rei vendicatio.

¶ De dona. & gratijs perficiendis, & reuocandis.

RESPON. PRIMVM.

DOnauit Gabriel pratū Catharinę, deinde si Catharina decederet sine liberis, illud Ludouico dari voluit. Dubitatū fuit, an perfecta donatio eam legem recipiat? Quidam putabant talē legem adijci nō potuisse, ego ɔ̄, tum φ incontinenti adiecta fuisset, tum φ Catharina, ſm ea quę proponuntē, consensisse vr̄. Illud ēt proponebatur, an donōnis translatio in Ludouicum facta eo pręmortuo euanuerit? Quod mihi visum non fuit, cum ɔ̄ctus non soleant caducari. Quęsitum quoque fuit, an ɔ̄ hr̄des Catharinę, quę sine liberis decessit, rite ageretur ad cessōnem prati, adiecta causa, quia ad agentem pertinebat? Respondi, cum ad eū quoque, qui personalem habeat actionem, res pertinere noscatur, nihil proponi, cur inepta uideatur actio proposita, sed etiam liberalitatis fauore pratum vendicari posse existimo, quod Spe. visum fuit, & Decius probat.

SVMMARIVM.

1 *Donare quis potest rem suam ad tempus certum, uel incertum.*
2 *Emptio & uenditio fieri potest in diem, uel ad diem, & sub conditione.*
3 *Vasallus uel emphyteuta, si alienauerit salua cōsensu domini, et nō aliter, nec alio modo, non perdit feudum, nec emphyteusim, quod limita nu. 5.*
4 *Regula, quod nihil detrahi, vel addi possit contractui perfecto quatenus sit vera.*
6 *D. sp̄osita. l. vnica, §. 1. C. de cad. tol. non procedit in contractibus.*
7 *In libello actionis realis concluditur, ad declarandū agentem esse dominum, & in consequentiā reum debere cogi ad restituendā rē petitam.*
8 *Clausula, petit iustitiam sibi ministrari, & super omnibus & singulis ius dici, omni modo, via, & c. quid operetur.*

Respon. interpreta.

GAbriel de Tullia, noīe & ad opus Catharinæ Sextoris pupillæ, & liberorum hr̄dum suorum legitimorum & naturalium, & non alias, aliter, nec alio modo emit de propriis pecuniis pratū a Ioanne Sextons, qui Gabriel illico & incontinenti coram eisdem testib. & Notario declarauit se emisse dictum pratum noīe & uice d. Catharinæ, & liberorum, & ex legitimo matrimonio proprio corpore procreandorum, & non alias, aliter, nec alio mō, & propterea eisdem Catharinę, & liberis ex proprio corpore procreādis legitime donauit dictum pratum, cōstituendo, se tenere & possidere noīe d. Catharinę, &c. transferendo &c. Et si contingeret ipsam Catharinā decedere sine liberis ltīmis, & naturalibus, ut s̄. ex nunc, prout ex tunc, & econuerso, donauit dictum pratum d. Lud. Sextoris ibidē pñti & stipulanti pro se, & hæredibus suis quibuscunque, cessitque d. Gabriel eidem Lud. oīa iura & omnes actiones sibi cōpetētes & cōpetituras, in & super dicto prato. successu tpis decessit d. Ludo relicta Magdalena Sextoris hr̄de vr̄, postmodū decessit d. Catharina nullis relictis liberis. Ea pp agit Magdalena ɔ̄ Agnesiā de Petra hr̄dē d. Catharinæ, ac possessorē dicti prati, recusantis restituere dictū pratum, & tribus potissime rōnibus. Et primo, quia post ɔ̄ctū emptionis factum noīe ipsius Catharinę non potuit Gabriel aliquā ɔdōnē, vel pactum adijcere rei ipsi Catharinæ acquisitæ, l. perfecta, C. de do. q̃ sub mo. l. si ad resoluendā, C. de pręd. min. l. item Labeo, §. sed si purè, ff. fam. ercis. cum si. Scd̄o, quia d. Lud. mortuus fuit ante Catharinā, & sic donatio facta d. Lud. si Catharina decederet sine liberis, euanuit, tanq̃ caduca, l. vnica, §. 1. C. de cadu. toll. Tertio, quia Magdalena agit rei uendicatione, quæ minime sibi competere vr̄. rei. n. vendicatio requirit dñium ex parte agentis, l. vnica, C. de alie. iud. mutan. causa facta, §. 1. Insti. de act. l. in rem, ff. de rei vend. c. Abbata sanè, de re iud. lib. 6. cū si. Dñium autem dicti prati ex donatione facta Catharinæ fuit per traditionē in eā translatum, l. traditionib. C. de pac. & successiue ad eas ɔuentas hr̄des ipsius Catharinæ transmissum, l. cum hr̄des, ff. de acq. post. l. hæreditas, ff. de reg. iu. nec vigore pacti, φ mortua Catharina sine liberis, pratum esset D. Lud. & hr̄dum, translatū fuit dñium, quia nuda couentione, siue ex solo tit. dominia rerū nulli acquiruntur l. nunq̃ nuda, ff. de acq. re. do. posito. n. casu, φ Gabriel potuisset post mortē Catharinæ primę donatarię donare pratum p̄dicto d. Lud. præsenti & stipulanti, & actio cōpeteret hr̄dib. ipsius d. Lud. illa esset actio personalis, scilicet actio ex stipulatu, uel actio cōdictitia, l. quoties, C. de don. quæ sub modo. & non actio in rē, & sic absoluendę vr̄ rex ab obseruatione pñtis iudicij, tanq̃ inepte egerit Magdalena, c. examinata, de iud. c. Abbate. & l. habebat, ff. de insti. Præmissis non obstantibus ɔ̄riā sn̄iam (utpote veriorē) amplector. & pro clariori dilucidatione hn̄da, subijcio duas ɔclusiones. Prima ɔclusio, p̄t qs do-
1 nare † rem suā ad tps certū vel incertum, l. a. C. de do. q̃ sub modo. Scd̄a ɔclusio, pōt quis emere rē noīe alterius ad vitā illius tantum, & tunc censet post mortem illius sibi & suo noīe emisse: nihil. n. phibet, quominus quis possit emere alteri ad tps, & post tps sibi, l. fi. C. si quis alt. uel sibi, sicut non prohibetur emere partem rei alteri, & partem sibi, l. fundus ille, ff. de ɔ̄heo. emp. nam
2 emp. & venditio fieri p̄t in diē, uel ad diē, † & sub ɔdōne, § pe. Insti. de emp. & vend. l. Labeo scribit, ff. eo. cū si. Deducēdo modo ad ppositū Gabriel emit pratū noīe Catharinæ, & liberorū ex ltīmo matrimonio procreandorum, & non aliter, aliàs, nec alio modo, & sic ad vitā Catharinæ & liberorū, nā illa verba, & non aliter, alias, nec alio mō, sunt p̄cisa & operantur, φ mortua Catharina sine liberis, emptio intelligit facta noīe ipsius euectus, & nō hr̄dū ipsius Catharinæ, ſm gl. sing. & ibi no. Bal. in l. si quidē, C. de exce. Dec. consi. 181. visoq; puncto. & dixit Bald. in c. 1. §. fi. ad fi. q̃ fuit prima cau. bñf. amit. φ si vasallus, vel em-
3 phyteuta † alienauit saluo ɔsensu dñi, & nō aliter, nec alio mō, φ nō pdit feudum, nec emphyteusim, ēt si secuta sit traditio: quia illa verba, non aliter, nec alio mō, sunt resolutiua ɔtractus ip-
☞ sius vendōnis. Sequuntur Car. Pan. & *communiter* Canonistę in c. fi. de feud. & Cur. senior in ɔ̄l. 8. Viso instrō venditionis, & dixit Soc. φ hęc verba sunt adeo p̄cisa, & p̄gnantia, φ non patiantē dispositionē, cui adijciuntur, recipere alium sensum q̃ uerba ipsa sonent. ita Soc. cōs. 251. Qm̄ in præsenti, col. 5. lib. 2. Accedat, φ talia verba sunt sæpe & sæpius reiterata, & non solū geminata, sed triplicata, & quadruplicata: quo fit, vt enixam uoluntatem Gabrielis emptoris ostēdant, quod voluerit pratum mor-

tua Catharina ad eum reuerti, l. Balista, ff. ad Treb. Bar. in l. cum
scimus, per illũ tex. C. de agri. & censi. lib. 11. traditur p Fely. in
c. si cautio, col. 9. de fide instru. & in c. 1. versi. priuilegium, & in
c. si qñ, ver. geminatio, & in c. nonnulli, uer. fallit sedo. & uersi.
quinta cõclusio, de rescrip. Cũ igitur Catharina mortua sit si-
ne liberis, restat cõcludẽdum, ꝙ pratũ reuersum fuerit ad Lud.
donatarium, cui facta est donatio dicti prati sub ꝯditione, si Ca
tharina moreretur sine liberis, & ista ꝯclusio solida remanebit,
si allegata in ꝯtrium de medio tollantur, & in primis dum dici-
tur ꝙ Gabriel non potuit adiicere aliquã ꝯdõnem emptioni
perfectæ, neque rei emptę nomine ipsius Catharinę absque
ꝯsensu d. Catharinæ, rñdeẽ, ꝙ istud minus ad ꝓpositum uidetur
adduci cum Gabriel non emerit pratum noĩe Catharinæ, &
hẽdum suorum, sed solum noĩe ipsius, & liberorum ex legiti-
mo matrimonio procreandorum, & nõ aliter, nec alio modo.
Non discedendo igiẽ ab ipsa emptione, apparet Gabrielem sibi
emisse, euenienti casu, ꝙ Catharina decederet sine liberis, ut ꝓ-
baui in 2. cõclu. & istud ius cessit & donauit d. Lu. vñ nullã dici
tur adiecisse ꝯdõnem ipsi emptioni, sed ſm ꝯditionẽ, quæ ine-
rat, & adiecta erat, ius suum donasse Ludo. ꝙd ius conditionale
potuit cedere, vel donare, & ad heredes transmittere, §. ex condi
tionali Insti. de verb. obl. Scdo rñdeẽ, ꝙ illud, qđ dr̃, nihil addi
4 posse, vel detrahi contractui † perfecto, uerũ est ex interuallo, se-
cus si adiiciatur incontinenti, quia quæ incontinenti fiunt, cen
sentur inesse, l. lecta, ff. si cer. pet. Et dr̃ incõtinenti fieri, ꝙ fit pau
lo ante, vel paulo post, l. 3. C. de Aedil. actio. gl. & Bar. in l. bonę
fidei, C. de pac. Bar. in l. ꝯtus, C. de fide instr. Sed eisdem die, lo-
co, testibus & Notario, Gabriel declarauit se emisse dictum pra
tum nomine Catharinæ, donec vixerit, & post mortem nomi-
ne eius liberorum, si quos habeat: aliàs si decederet sine libe-
ris, voluit ꝙ dictum pratum esset Ludo. & hæredum suorum,
& sic incontinenti, nam quæ eisdem testibus, die, loco, & No-
tario fiunt, præsumuntur incontinenti, & eodem contextu fuis
se facta, ſm Bal. in l. 3. circa fi. C. de ope. lib. & in l. legẽ, C. de pac.
& in l. pe. §. mulier, ad fin. ff. sol. matr. Ias. in l. 1. col. fi. ff. de verbo.
oblig. Hinc est, ꝙ licet extraneus dans dotem pro muliere, cen-
seatur donare ipsi mulieri. l. vnic. §. accedit, C. de rei uxo. actio. ta
men si incontinenti stipuletur eam dotem sibi reddi sol. mat.
tune eueniente casu, ipse vel hæredes sui repetere possunt, l. ex
morte, C. de pac. conuen. Et ꝙ donans possit incontinenti adij-
cere conditionem vel pactum, quòd certo casu res donata ad
se reuertatur, consuluit Soc. consi. 66. Frustra plenitudini, in vl-
timo dubio. lib. 3. Tertio, ausim dicere, ꝙ Catharina consensit
huic pacto & conditioni, quo casu cessat dispositio. l. perfecta,
5 C. de don. quæ sub modo, quia procedit inuita parte, † cui ea cõ
tractu ius quæsitum erat, secus ea consentiente, l. ius nostrum,
de reg. iur. Et si dixeris, quomodo probatur, ꝙ consenserit? rñ-
deo probari ex eo, ꝙ peremptionem ipsius Catharinæ nomi-
ne factã Gabriel non censebatur donasse ꝑmum prati ipsi Ca-
tharinę, nisi incontinenti declarasset se emisse aĩo donandi di-
ctũ pratũ ipsi Catharinę, & liberis tñ, l. 1. C. si quis alteri, vel si-
bi. & quia Catharina acceptauit pratum, nec pretiũ exoluit, præ
sumendũ est, ꝙ donationis tit. acceptauerit, & ꝯñr, ꝙ ratã habue
rit donationem sibi incontinenti factam cum onere restituen-
di ipsum pratum Lud. & eius hẽdib. si decesserit sine liber. Nã
qui retinet rẽ, seu pecuniam, quã non ꝑt nisi mediante tit. præ-
sumitur illã retinere ex tit. præcedenti, ut no. per gl. & ibi Ange.
in l. qdã mulier, ff. de rei uendi. & in l. 2. & ibi Bar. C. de acq. pos.
Ang. consi. 166. Viso puncto. dicamus ergo, ꝙ Catharina reti-
nuerit pratum ex titulo donationis, & ꝯñr donationẽ inconti-
nenti sibi factam cum onere prædicto ratã habuerit, alias licitè
illud retinere non potuisset, & a cõtter cõtingentibus præsumẽ-
dum est, ꝙ Gabriel, vel notarius rogatus de ambobus instru-
mentis, notificauerit ipsi Catharinæ tempore, quo realẽ & na-
turalem possessionem apprehendit, vel qñ instrm emptionis
suo noĩe factæ recepit, ꝙ Gabriel donauerat sibi pratum cum
onere prædicto, ut in simili dixit Pan. cõsi. 18. In causa, & quę-
stio. col. 4. lib. 2. vñ cũ postea pratum retinuerit, absque dubio
censetur ex tali retentione onus adiectum acceptasse, nã scien-
tia cũ aliquo actu positiuo operatur, ꝙ non improbans actum
videaẽ approbare, l. si filius, ff. ad Maced. & est doc. Bar. in l. quo.
enim. ff. rem rat. hab. Ex his satis apparet elisa prima oppositio.
Venio nunc ad scđam, in qua dr̃ onus adiectũ, ꝑmortuo Ludo.
euanuisse, p l. vni. §. 1. & §. sin autem, C. de cad. toll. & ad id rñdeẽ
6 dupliciter. Primo, ꝙ dispõ d. l. vnicę, non † ꝓcedit in ꝯtibus, ot
est casus in d. § ex condõnali, Insti. de verb. oblig. Scdo rñdetur,
ꝙ emptio noĩe Catharinæ facta per mortem ipsius absq; pro-
le legitima expirauit, & res reuersa fuit ad Gabrielem, & eius hę
redes, & ꝯñr ad hẽdes Ludouici, quibus Gabriel omnia iura,
& omnes actiones cessit, ut ostendi in 2. concl. & ꝯñr sic onus
iniunctum in donatione expirasset, ꝙ est falsum, nõ tñ euanuis-
set cessio iurium facta p d. Gabrielẽ hẽdibus d. Lud. & hæc suffi
ciant pro resolutione 2. oppositionis. Restat, ut remoueatur ter
tia exceptio, quæ ad ꝓcessum opponitur, non ad merita, dicitur
intẽratam fuisse actionẽ in rẽ quæ nõ cõpetit Magdalenæ, d.
l. quoties, cũ aliis s. alleg. Ad istud rñdeo tripliciter. In primis
negatur intentatã fuisse actionẽ in rẽ, qa in libello actionis rea
7 lis, concluditur ad declarandum † agentẽ esse dñm, & in ꝯñtiã
reum dr̃e cogi ad restituendum rem petitam, c. Abbate, de re
iud. lib. 6. declarat Prac. Papien. In forma libelli actionis realis,
in ver. declaretis. in casu vero nr̃o libellus nõ cõcludit isto mo
do, ergo &c. Nec obst. si dicatur, ꝙ concludit ad restituendum,
& relaxandum pratum, quo casu in necessarium antecedenã cẽ
setur agens petere se declarari dñm, vt signanter determinat
Bar. in l. ex diuerso, §. vbi autem, ff. de rei vend. & Pan. in c. 2. col.
6. de libel. obla. quia verum, si agens petierit reum cogi ad resti
tuendam rem petitã adiecta cã, qa dñs, vel quasi, tunc censetur
ẽi petijsse pronunciari super cã, & sic super dñio. Sed in casu
nostro Magdalena actrix petit reas cogi & cõdemnari, adiecta
hac causa, quia iure hæreditario pratum ad se spectat, & perue
nit, quod esse põt ẽt rõne actionis personalis, competentis con
tra reas ad restituendum, & relaxandum ipsum pratum, l. verbũ
illud pertinere, ff. de verb. sig. l. 2. § pertinuisse, ff. de hær. vel act.
vendit. sunt enim verba cõia, ut per Bar. in l. centurio, col. pe. ff.
de vul. Nam qui petit reum cogi & condemnari ad restituen-
dam & relaxandam rem, quia ad ipsum peruenit, censetur de-
ducere ius suum vndecunque, & qualitercunque sibi compe-
tens. Ita signanter determinat Practi. Pap. in forma libelli actio
nis in rem, in uerbo, iure dominii vel quasi, col. 5. uer. nunc aut
quæritur, quid si libellus, per tex. in d. c. Abbate, de re iud. & in l.
si mater, §. eandem, & l. an eandem, §. actiones, ff. de except. rei
iudi. Secundo respondetur, quod clausula illa salutaris in calce
libelli apposita, per quam Magdalena petijt sibi ius & iustitiam
ministrari, & super omnibus & singulis sibi ius dici, omnibus
melioribus modo, via, iure, & causa, quibus melius, &c. opera-
8 tur, † vt uideatur intentasse actionem personalem, si sibi com-
petat, & non realem, ſm Panor. in c. cum dilectus, chart. pe. de
or. cogni. cum concordan. adductis per do. Ias. in §. 1. col. 20. Ins.
de actio. & per Mari. Soc. in c. 2. char. 24. q. princ. de libel. obla.
vbi refert sex mirabiles effectus huius clausulæ, ad quos possẽ
infinita consilia adducere, sed omnia consulto omittam, quia
trita est materia huius clausulæ. Tertio respondetur, quod etiã
male non fuisset intentata rei vendi. quia mortua Catharina si
ne liberis fauore liberalitatis dominium ipso iure ad hæredes
Ludouici translatum fuisset, secundum Spe. tit de emphyteo §.
nunc aliqua, ver. 70. quæritur. ubi notabiliter concludit, quod
si ecclesia concessit rem in emphyteusim pacto adiecto, ꝙ pars
prẽmorientis in superstitẽ perueniat, altero præmoriente super
stes agere poterit actione reali contra heredes prẽmortui, arg.
d. l. quoties, C. de do. quę sub modo. & sic vult, ꝙ etiam in casu
d. l. quoties, secundus donatarius possit non solum agere condi
ctitia actione, sed etiam rei vendicationem possit intentare con
tra heredes primi donatarii, & sequitur Dec. consi. 359. Primo
non videtur, col. pen. quę decisio si vera est, tollit omnem dubi
tationem, sed & si iuridica non foret, adhuc stat firma conclu-
sio supra facta, cum non fuerit specialiter proposita actio rea-
lis, vt supra plene probatum fuit.

RESPONSVM II.

CErtissimi iuris est, eũ qui nudo pacto donare
promisit, efficaciter posse conueniri.
Sed ad idem rñdendum sit, si per epistolam ita sit scrẽ
ptum, tibi donabo aureos? Variarunt acutissimi iuris
interpretes. Quidam putarunt nouissimam Iustiniani sanctio-
nem, quę de nuda donatione loquitur, ad pactum de donando
protrahendam non esse, cum sit exorbitans. Alii vt Azo, Ac-
curt. Bar. quibus Nouissimi assentiunt, diui Iustiniani mentem
latius interpretantur, cum donantis propositum etiam hoc fu-
turi temporis verbo, donabo, clarissime exprimatur, quod mi
hi non displicet. Nam si is, qui nuda conuentione donare pro-
misit, iure conuenitur, non video, cur etiam contra eum, qui se
donaturum testatus est, non recte agatur.

S V M M A R I V M.

1 *Verbum, donabo, licet sit futuri temporis, non tamen impedit contractum donationis perfici de præsenti.*
2 *Donatarij uerba licet se ad futurum referant respectu executionis, obligatio tamen ad præsens refertur.*
3 *Epistola nullam fidem facit, si anno & die careat.*

Respon. Interpreta.

SI aliquid per epistolam donatum tibi pro-
berur, breuitas chartulę dona-
tioni quicquam non derogat, l. si aliquid, C. de do
natio. Nec ambigẽdum donationem per epistolam
absenti fieri posse, l. nec ambigi, C. eodem titulo. Sed forsan
hęsitatur,

hęſitatur,an uerba,de quib.in epiſtola ſubſequentis tenoris,ego
de meo quolibet anno vobis donabo 90.aut 100.lib.mō dū no
ctuq; ſtudeatis philoſophiæ,ſint obligatoria.& certè probabi-
lis eſt hæſitatio,ſuper qua Doctores conflictantur. Pro parte ne
gatiua,ꝙ non ſint obligatoria,tenent Imo.in l.in ædib.§.1. ff.de
do.Sal.in l.ſi quis argentū,§.fi.C.eo.ti.& in l.a.C.de cō.ob cām,
& Ale.in l.iuriſgentiū,in prin.col.fi.ff.de pac.facit,quia hæc ver
ba,ego donabo,nō important donōnem de præſenti,ſed ꝓmiſ
ſionem,ſeu pactum de donando,ꝙ longè differt a donat.nō ſe-
cus,ꝙ differat promiſſio de vendendo ab ipſa venditione,l.in bo
næfidei,cum gl.ff.de eo,ꝙ ce.loc.no.gl.in l.Titius.ff.de pig.act.
& in c.pe.de elec.li.6.& facit tex.in l.ſi quis ſtipulatus,ff.de ver.
obl.Vnde ſi non ſit donatio,ſed pactum de donando,ſequitur,
ꝙ ſit ineſficax,quia nudum,d.l.iuriſgentium.§.igitur nuda.Nec
obſtare vř text.in d.l.ſi quis argentum,§.fi.vbi deciditur,actionē
naſci ex nudo pacto, quia loquitur in nudo pacto donationis.
vñ cum ſit correctoria,ſeu limitatiua iuris antiqui,non vř extē
denda ad nudū pactū de donando,regula,quę a iure,de reg. iur.
li.6.& l.ſi vero,§.de viro,ff.ſol.mat.cum ſim. Pro affirmatiua,ꝙ
imo ſint obligatoria, & nudum pactum de donādo ſit hodie ef
1 ficax ad agendum,primo facit,quia licet verbū,donabo,† ſit fu
turi tpis,non tñ impedit,ꝙ ꝯctus donationis non perficiatur de
præſenti.Nā & ſtipulatio per verba futuri tpis concipitur,l. 5.§.
ſtipulatio,ff.de ver.obl.tñ eſt ꝯctus ſtatim perfectus. Qua rōne
mouetur Azo,qui ita decidit in Summa ſua C.de do. Secundo
facit,quia tñ eſt dicere,donabo,quantum,promitto donare. In
quit.n.Chriſtus Petro,dabo tibi claues regni cęlorum,i.promit
to dare,vt no.in c.in nono,21.diſt. Hęc aūt cōuentio,promitto
donare,actionem parit.d.§.fi.& firmant Sal.in d.l.a.ergo & iſta
idē faciet. Tertio facit,quia qui dicit ſe donaturū,hoc vnum pro
mittit,ꝙ liberalitatem continet.i.donandi propoſitum.Qđ pro
poſitum promiſſum nihil aliud vř,quam ipſa donatio, ergo ta
lis promiſſio erit ineſficax ad agendum, vt clarè ſonant verba d.
l.ſi quis argentum,§.fi.Et ita tenent gl.Io.Fab.& Chriſt.Porc.in
§.perficiuntur,Inſt.de do.& Bar.in d.l.iuriſgentium,in fi.prin.&
ibi idem firmat For.Garzia,col.33.aliter inducens pro hac par-
te tex.in d.§.fi. Et idem voluit Ang.in d.§.fi.& ſentit Odof. qui
ꝓpea exponit verbum,donauerit.i. donare conuenit,& fuit de
mente Bal.ibi in figura noue caſus. Non obſtat,ꝙ is,qui promit-
tit ſe donaturum,ad futurum ſe referat, quia & ſi referat ſe ad
2 futurū reſpectu exceptionis,obligatio tñ ad præſens † refertur,
d.l.5.§.ſtipulatio,& ab hac ſnīa non puto diſcedendum,cum ſit
cōis,maximè,quia eā tenent gl.& Bar.quorum opinio in Hyſpa
nia,quæ eſt horū colligantium pŕia,pręfertur cæterorum ſen-
tentijs,vt refert Neuiz.in ſilua nuptiali,fol.113.& Ferd.Loazes
in l.filiusfa.§.diui,ff.de le.1.Sed ſi quis ſit adeo pertinax,ꝙ nolit
aſſentire cōi ſnīę,neq; Az.gl.& Bar.id ſaltem fatebitur,ꝙ pactū
nudum de donando parit obligationem naturalē,d.§.igitur nu
da,quā hic donaturus in ꝯpenſationē rectè deducit.l.ei.C.de cō
3 penſatio. Sed aliud ſentio opponi,ꝙ hæc epiſtola † nullā fidem
facit,quia anno dieq; caret,arg.l.optimā. C. de ꝯtrahenda & com-
mit.ſtipul.& l.1.§.editiones,ff.de eden.& l.2.§. diem,ff.quemad
mo.teſt.aperia.& qđ dixit gl.in l.gn̄ali,C.de tab.li.10. Quod cre
do verū,ſi dubitetur de die,& anno,quib.ſcripta fuit. Sed ſi dubi
tetur,an probet ſcribentē promiſiſſe ſummā in ea recitatam,cñ
deo,ꝙ optime probat,ſi ſit per ſcribentem recognita,vel per li
terarum comparationem,l.Publia,§.fi. ff.depo. Potuit etiā dies
& annus probari per teſtes,l.in exercendis,C.de fid.inſtr.

RESPONSVM III.

OMnium bonorum,etiā futurorum donatio inuti
liter fit,& ſi iuramento roboretur,au
fert.n.liberam teſtandi facultatem,ꝙ bonis haud con
uenit moribus. Sed ſi donans vſumfructum, qui mor
te finitur,vel quid aliud in vita,aut ad vſum certum ſibi reſerua
uerit,idem iuris eſſe plerių; putarunt. ¶ Alter filius matri,ꝗ ſibi
& fratri donauerat omnia bona ſua pręſentia & futura,exceptis
quibuſdam,legauit portionem ſibi donatā, fratrem autem con
donatarium vniuerſalem inſtituit hęredem. Dubitatum fuit,an
filio ſuperſtiti,cui ēt futura matrem donaſſe cōſtat,portio redo
nata dēretur,an matri præcipua eſſe deberet? Quidam filio con-
donatario totū,alij portionis legatæ dimidiam deberi reſponde
bant. At ego nihil,tum ꝙ mater ex perſona filij præmortui ius
concurrendi habeat, tum quod ſuperſtes donatarius, qui alteri
hæres extitit,defuncti voluntatem nequeat improbare.

SVMMARIVM.

1 *Donatio omnium bonorum,præſentium & futurorum,non valet,quia au-
fert liberam teſtandi facultatem. Item non firmatur iuramento, & quid
ita nu.1.*
2 *An donatio omnium bonorum,præſentium & futurorum, reſeruato vſu-
fructu,valeat.*
4 *An donatio omnium bonorum,præſentium & futurorum,reſeruatis flore-
nis centum,de quibus donans poſſit teſtari,valeat.*
5 *Portio bonorum retrodonatorum donatori per alterum ex condonatarijs
iam dudum mortuum,an ſpectet ad donatarium ſuperſtitem.*
6 *Ius accreſcendi & non decreſcendi tranſit in ceſſionarium.*

Reſpon. Interpreta.

SVper Primo quęſito,an donatio omnium bonorum
præſentium & futurorum,reſeruato vſufructu
& florenis centum, de quib.donans poſſit diſponere pro
anima ſua,& anteceſſorum,valeat,eſſent plura dubia exa-
minanda. Primum,an donatio omnium bonorum pręſentium
& futurorum valeat. Secundū,poſita parte negatiua in pręcedē
ti,an firmetur iuramento. Tertium,an ſi non firmetur iuramen
to,valeat eo caſu,quo reſeruatur vſusfructus. Quartū,vbi ēt nō
ſuſtineatur ꝑ reſeruationem vſusfructus, an defendi poſſit ꝑ
reſeruationem florenorū centum,de quib.poſſit donās diſpone
re pro anima. Et quia pręmiſſa dubia frequentiſſima ſunt,& per
Doctores in varijs locis reſoluta procedā deciſiue. Ad primum
1 reſpondeo,† ꝙ donatio omnium bonorum,præſentium & fu-
turorum,nullius eſt momenti,quia aufert liberā teſtandi facul-
tatem,ſm Bar.& alios cōiter in l.ſtipulatio hoc mō concepta,ff.
de verb.obl.& licet Bal.ibi & Sal.in l.fi.C.de pac. & Ang.in di-
ſputatione,incipien.in refulgēti Palatio,& Guid. Papę conſ.60.
ſunt in ꝯria ſententia,attamen non eſt in iudicando,nec conſulē
do,recedendum a cōi,vt in propoſito dixit Cor. conſi. 176. In
pręſenti cōſultatione.col.3.lib.2. Et ita cōſuluerunt Io.Cal. con
ſi.2.ſub tit.de dona.Lud.Ro.conſi.171. pro deciſ.Gemi. conſi.
139. In eā.& Guid.Papæ conſi. 214. Circa materiam. Ad ſm ēt
2 Doc.cōiter ſtident,ꝙ donatio † omniū bonorū,pńtium & futu
rorum,nō firmatur iuramento, quia tale iurm̄ eſt ꝯ bonos mo-
res.c.non eſt obligatorium,de reg.iu.lib.6 & ita tenent Bart. &
alij cōiter in d.l.ſtipulatio.Pan.& alij in c. cum contingat,de iu-
re iu.& hęc ſententia probabilior mihi vř,quicquid dicat Cor.cō
ſi.252. Primo videndum eſt,lib.3. Circa tertium diſcordant legū
interpretes Ale.& Iaſ.in d.l.ſtipſo,tenent donōnem valere reſer
3 uato vſufructu,quia donans de † fructibus,teſtari poterit, ſicut
ualet venditio omnium bonorum,pręſentium & futurorum,
quia venditor poterit teſtari de precio,quod non comprehen-
ditur in venditione. Contrarium conſuluit Pau.de Caſt. conſil.
339. Dico non obſtante,in 1.parte,quia vſusfructus finitur mor
te,§.finitur,Inſt.de vſufruc.ideo de illo teſtari non poterit, nec
de fructib.futuris,quia veniunt in donatione futurorum,& idē
voluit ipſe Pau.in l.fin.C.de pac. Sequitur Cor.conſi.176.in pręſenti
conſultatione,col.pe.lib.2.& ita conſuluit Dec.conſi.30.
col.2.& conſi.251. In cauſa magnificæ dominæ. Et hanc opin.ve
riorem puto,ex quibus reſpondendum vř,ꝙ pręſens donatio iu
re defendi non poſſit,& eo maxime, quia donatrix videtur ſolū
ſibi reſeruaſſe vſumfructum,& fructus ad vitam duntaxat,vt ſo
nat illa clauſula, Et ꝙ ipſa ſit vſufructuaria,gubernatrix,& legiti
ma adminiſtratrix bonorum donatorum, donec uita duxerit
in humanis,quo caſu conſtat,ꝙ de illis teſtari non poteſt, vt in
propoſito conſuluit Bar.conſ.76. Pater filio emācipato.& Cor.
in d.conſi.176. Sed hoc non obſtante,puto hanc donationem vi
rib.ſuis ſubſiſtere, quia Hugoneta non ſolum ſibi reſeruauit v-
ſumfructum,ſed etiam fructus percipiendos ex vſufructu,de q-
bus potuit teſtari, cum non comprehenderentur in donatione
futurorum,ꝑ expreſſam reſeruationem. Non ob.dum ſup.di-
cebatur, quod non fuit facta reſeruatio fructuum,niſi in uita:
quia,iſtud negatur,immo fructus reſeruati fuerunt ſimpliciter,
& abſolute. Nec quicquam facit illa clauſ. & ꝙ ſit vſufructua-
ria,&c.quia non eſt ad reſeruationem fructuum referenda, du
plici ratione. Nam ad ſpecificata non trahitur ſequens clauſula
generalis,l.ſed & ſi per prætorem,§.deinde,ff ex quib.cau. ma-
io.l.doli clauſula,ff.de verb.obl.traditur per Bar.& alios in l.ta-
lis ſcriptura,ff.de leg.1. Item ad ea non eſt facienda relatio, pro-
pter quæ actus redderetur nullus,l.cum vulgari,ff.de dot. pręle
ga.& docet Bar.in d.l.talis ſcriptura,nam ſi ad fructus ſemel re
ſeruatos referatur illa clauſula,annullaretur ipſa donatio, ergo
4 &c. Ad quartum videtur,ꝙ donatio defendi poſſit † ex altera
reſeruatione florenorum cētum,quia de illis poterit teſtari. Sed
contrarium verius exiſtimo,quia ſtante pacto pędicto,conſtat
ꝙ donatrix poteſt duntaxat pro anima de illis diſponere, conſe
quens ergo eſt,ꝙ non poſſit de eis libere teſtari. Nam & hac ra
tione Bar.in d.conſi.76.reſpondet donationem non valere ſta
te reſeruatione fructuum.de quibus donans poſſet in uita diſpo
nere. Non.n. libera eſt hmōi reſeruatio,ſed in uno caſu dunta
xat. Fortius facit,quod conſuluit Dec.d.conſi.251. Vbi dixit uni
uerſalem donationem non ualere,etiam ꝙ donans ſibi reſerua
uerit uſumfr.& florenos ccc.de quibus poſſet diſponere in uita,
& in morte,quia ſi in vita diſponat de illis,non remanet ſibi ſa
na libertas teſtandi, ſuper qua deciſione non inficior me hæſi
tare,ſed ad propoſitum ſatis ſeruit ratio per eum allegata. Nec
ubi

ubi per reseruationem non remanet salua facultas testandi, donationem irritam esse constat. & ita ēt consuluit dem Dec. consi. 303. ut uera resolutio. Super secundo principali dubio apud
5 me ualde ambiguo & disputabili, utrum portio † bonorū retrodonatorum Hugonetæ donatrici per alterum ex cōdonatariis iā dudum mortuū spectet ad condonatarium superstitem. Istud quæsitum hēt tria ca. Primum, an ad eum spectet insolidū. Secūdum, an pro dimidia. Tertium, an nihil, sed integre & libere reuertatur ad Hugonetā mrēm & donatricem. Vr̄ prima frōte rn̄dendum, q portio retrodonata pertineat insolidum ad alterū ꝯdonatarium, quia hi duo donatarii, re & uerbis cōiuncti sunt, cum eos rerū donatarum, & uerborū cōplexus iungat, l. triplici, ff. de uerb sig l. re ꝯiuncti, ff. de le. 3. ubi aūt alter ea cōiunctis re, nō uult cōcurrere, alter totum capit iure suo, l. uni. §. si uero nō oēs, C. de ca. to. l. cōiunctim, ff. de leg. 3. ur̄ aūt, q is qui retrodonat, nō uelit ꝯcurrere in portione redonata, alioquin nō redonaret portionē bonorū præsentium & futurorum sibi donatam, imo ni, q ad alterū spectet dimidia dictæ portionis redonatæ, quia hæc portio dr̄ de nouo acquisita per Hugonetam, ergo cōprehenditur in donatione oīum bonorum pn̄tium & futurorū per ipsam Hugonetā facta ambob. filiis, cōdonatariis, & ꝯn̄r dimidia spectabit ad alterū, l. si quis Titio, ff. de usufr. accrescen. l. interdum, ff de hæred. inst. l. legata inutiliter. § fin. ff. de leg. 1. Sed imo ur̄. q nihil de portione redonata pertinere debeat ad alterū, quia is qui retrodonauit, semel acceptauit portionem oīum bonorum pn̄tium & futurorū sibi donatam, quo fit vt tali portione cesset ius accrescendi, q post acquisitionem non pōt locum hr̄e. l. 1. §. interdum, ff. de usufr. accrescen. l. aquam, ff. quemad. seru. amitt. Cessat ēt ius nō decrescendi pp cōcursum inter cōiunctos factum, nam ubi fit cōcursus, impeditur ius nō diminuēdi, d. §. si uero non oēs, & d. l. cōiunctim. unde cū non fit locus iuri accrescendi, nec decrescendi, sequitur q integra portio libere spectabit ad Hugonetam. Quid igitur in hac perplexitate ddm? punctus huius nodosi quæsiti, ut mihi vr̄, in hoc ꝯsistit, an ꝯcursus ab initio factus in redonata portione bonorū, ēt futurorum cesset pp retrodōnem vel ne? & (meo quidem iudicio) cōcursus ab initio factus inter cōdonatarios, adhuc durat & perseuerat. Nec. n. desinit ꝯcurrere, qui retrodonat, immo retrodonādo, iterum cōcursum facit, & acceptare ur̄ bona præsentia & futura, q̄ retrodonat, fm Pau. de Cast. in l. si actionem, C. de pac. & in l. pactū. quod dotali, C. de coll. Soc. consi. 34. Visa renunciatione, li,
4 Et si dicatur, is qui redonauit, nō cōcurrit, sed est ipsa Hugoneta, apud quam reperitur portio sibi retrodata, quę concurrit, & quam constat stante donatione bonorū futurorum facta per ipsum alteri cōdonatario non posse partem facere. Istud cōcedo, si ex persona sua cōcurreret, & partem facere vellet, sed hoc loco ꝯcurrit, & partem facit ex persona cōdonatarii, qui sibi retrodonauerit, nam uti cessionaria, & donataria cōcurrit, non ut do-
6 natrix. In cessionariā. n. transit † ius accrescendi & nō decrescendi, fm Bar. in d. l. re cōiuncti, & Soc. consi. 34 ad fi. li. 4 Et si instetur, q Hugoneta ius cōcurrendi de nouo acquisitum donauerit saltem pro dimidia alteri cōdonatario, cum ambobus cōiūctim donauerit oīa bona, ēt futura, rn̄deo q ius cōcurrendi nō potest uideri cōprehensum in donatione futurorum, quia donationi repugnat; nā donare futura, & donatario partem facere, simul stare non pn̄t, cum sint opposita. ergo bene sequitur, q in donatione futurorū non ꝯprehenditur ius cōcurrendi. non. n. recipienda est interpretatio, ēt in ꝯtu, quæ in se repugnantiam vel perplexitatē cōtineat, fm Bar. in l fi. § idem quæsiit. ff. de cond. inde. Bal. in l. cum falsa ad fi. C. de iu. & fac. ign. Pan in c. gratum, de offi deleg in prin. cum concord. adductis per Dec. consi. 143. col 9. & cons. 168. col. 1. & seq. Insuper, quia in facto presupponitur, q filius, qui suam portionem Hugonetæ matri legauit, instituit hæredem fratrem condonatariū, qui hæreditatem adiuit. Alia rōne rn̄deo, q portio retrodonata non comprehēditur in donatione futurorum, quia in donatione futurorū non continentur bona præsentia donata, si cōtingat, q donator illa reacquirat de cōsensu donatariorum, arg. l. fi. C. de remis. pig. p quā ita cōcludit Alex. in l. stipulatio hoc mō cōcepta, col. 5. ff. de ver. obli. Hanc aūt portionem Hugoneta reacquisiuit de consensu amborum. Nam ēt superstes condonatarius hæres alienus, qui suam portionem matri legauit, adeundo cōsensit legato, l. ex maleficiis, §. hæres, ff. de act. & obl. Et si insistetur, q cōsenserit uti hęres, & non vt donatarius, rn̄deo q fm ea, quæ proponuntur, ēt eum vti donatarium consensisse. Nam in facto præsupponitur, q legatum, siue donatio huius portionis, matri facta fuit verbis, Item lego matri meæ casu, quo moriar, & non aliter, partē bonorum quam mihi donauit, & volo q d. bona ad eā reuertātur pleno iure, & volo, q d. donatio locum non habeat. Pondero illa uerba, pleno iure, quæ important liberam alienandi facultatem, fm Bald. in l. fœminæ, §. illud, C. de sec. nup. Item pondero, q testor voluit bona donata reuerti ad matrem, ac si mater nunquā fecisset sibi donationem. Ex quib. liquido constat volūtatem testoris fuisse, q mater posset de portione ei retrodata disponere. Et huic voluntati acquieuit, & acquiescere tenetur hęres, d. § hęres, & quē testator potuit grauare, vt ēt pateretur matrem disponere de hac portione, ēt si fuisset reuersura alio iure ad ipsum heredem, qui ēt in re propria grauari potest. l. si hæredis seruus, ff. de leg. 1. vnde concludendum est, q testator habēs notitiam donationis factę fratri, quem instituit hęredem, voluerit eum etiam ut donatarium grauare, vt pateretur matrem disponere de portione eidem legata, &c.

RESPONSVM IIII.

PErona donauit nonnulla bona Tonetę, ut aleret ab ea, Deinde Toneta eadem bona donauit duob. Primum Quintellę eius nouercę, mox Gerardo ea lege, vt Peronam pn̄tem & stipulātem vestire, nutrireq; d̄eret. Quęsitum fuit, vter in donatis reb. potior esset? Vr̄ debatur Quintella, cui prius per constitutum traditio facta fuerat ꝑferenda. Sed ego Gerardum in detinendo dn̄io potiorem esse rn̄di, tum q Toneta in fraudem Gerardi prius Quintellæ bona donasset, q ea tp̄is breuitate, & ex personarum qualitate, & ex longo Quintellæ silentio, fraudulenter passa fuit Gerardū alere Peronam annis 12. quib. vixit, & bona pacificè possidere, tum q Toneta, quę cōuenta, iurata non impleuerat, donationis tp̄e nullum hēret dn̄ium, quod in Quintellam transferre potuerit. Sed quia in euentum, q Perona non alimentaretur a Toneta, conuentum fuerat, q sibi liceret fructus prædiorum donatorum sua authoritate capere, dicebat donationem ob alimenta non præstita, minimè fuisse resolutam. Ego autem fui pactum interpretatus in Peronę fauorem, vt posset, si a contractu discedere nollet, sua manu fructus capere.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationis natura est actum non extendere.*
2 *Iurans soluere alimenta, & adimplere omnia conuenta, si contrafaciat, perdit dominium & omnia iura, quæ habebat in bonis.*
3 *Pactum in alicuius fauorem appositum, non debet retorqueri & interpretari in eius odium.*
4 *Donatio facta in fraudem creditoris uenit rescindenda, si appareāt aliqua signa fraudis.*
5 *Breuitas temporis detegit fraudem & simulationem.*
6 *Excommunicationis publicæ notitiam quilibet præsumitur habere.*
Exceptio dominij non admittitur in possessorio recuperandæ possessionis.

Respon. interpreta.

IN causa Quintellę ꝯ Gancher. Blagerij, visum fuit prima facie iudicandum bona repetita seu eorum possessionem restituendam, & relaxandā ipsi Quintellæ primę donatarię, quia primus donatarius stante constituto, per quod transfertur vera possessio, l. quod meo, ff. de acq. poss. l. certè, ff. de precar. præfertur secundo, q̄uis caistēt in naturali & actuali possessione, l. quoties, C. de rei ven. l. siue aūt, §. si duob. ff. de pub. & in specie ita consuluit Alex. consi. 14. circa primum dubium, col. fin. lib. 1. Præmissis non obst. in ꝯtrium est ipsa veritas. Vn̄ & pro clariori resolutione pręmitto, q Toneta nō potuit plus iuris trasferre in Quintellā eius nouercā, quā ipsa hēbat, l. nemo, ff. de re. iu. & quia nemo dat, quod nō hēt, l. traditio, cū vulg. ff. de acq. rerū do. tp̄e aūt, quo Toneta donauit bona (de quib. agitur) dictæ Quintellę, nullū ius hēbat, qd̄ ostenditur: quia Perona donauerat dicta bona Tonetę cū pacto, q teneretur alimentare, vestire, & calciare ipsam Peronam, q̄ alimēta ēt interpellata exhibere recusauit, pp quam alimentorū recusationem ipso iure dn̄ium retro translatū illico fuit in ipsā Peronam, l. 1. C. de do. quæ sub mod. c. verū, cū gl. de cond. appo. & ita ꝯsuluit Bal. consi. 250. in 3. parte. Lud. Ro. consi. 284. triplici ex capite. Cor. consi. 102 in cā. col. 2. lib. 1. ergo dn̄ium retro trālatum erat, bene sequitur, q non potuit illud in alium transferre, & ita in specie, & in casu isto decidit Sal. in l. ea lege, co. 5. C. de cond. ob cau. Nec istis cōsiderationib. ob. si dicatur, q Perona cōfirmando secundā donationē factam per dictam Tonetā d. p̄sbytero Girar. Borelli, vr̄ cōprobasse donationē eidem Tonetæ factam. Quia rn̄detur, q talis ꝯfirmatio facta fuit ad effectū, q iura (si quę cōpetebant ipsi Tonetę,) transferrentur in dictū presbyterum, qui se obligauerat alimentare ipsam Peronā, & soluere eius debita, ergo nō operabitur, q ipsa Perona videatur de nouo transtulisse dn̄ium in ipsam Tonetam: quia confirmās non dr̄ dare, secundum Bal. in l. more, ff. de iur. om. iud. & confir-
1 mationis † natura est actum non extendere. l. Aurelius, §. testō, ff. de lib. leg. Ales. consi. 122. viso puncto. col. 6. lib 4. Secundo respondetur, quod si dicta Perona cōfirmando donationem factam dicto presbytero Gerard. censeatur de nouo donasse, ex eo quod confirmans actum, cuius validitas dependet a sua potestate, censeatur de nouo facere, l. quærebatur. ff. de test. mil.

Licèt

l. licet, ff. de in. & per Bart. in d. l. more, col. 1. tū talis confirmatio
non operabit, q ipsa Toneta habuerit aliquod dñium qd po-
tuerit ante ɔfirmationē transferre in Quintellā : triplici rōne. Pri
mo quia ɔfirmatio nō trahitur retro, sed operat adie ipsius cō-
firmationis dūtaxat, l. obseruare, in fi. de usfi. Pro cōn. p Bar. in l.
leges, col. fi C. de legi. Scdo, quia talis confirmatio fit ad effectū,
q dñium trāsferat in d. p̄sbyterum Girar. ergo operabitur tm̄,
quo ad hunc effectum, quia limitata cā limitatū producit effe-
ctum, l. age, C. de transf. vbi spec alis transactio specialem pro-
ducit effectum, sic ēt spālis confirmatio spālem producit effe-
ctum. possem plura adducere, quæ omitto. Tertio, qa confirma
tio dēt intelligi facta absque præiudicio iurium ipsius confir-
mantis. fm Bald. in c. venientes, col. pe. de iureiur. Fel. in c. a. col.
16. de rescrip. Non ergo debet intelligi, q intelligatur voluisse
comprobare donūnem factam eidem Tonetę ad effectum, q
Toneta potuerit alienasse d. bona in alios, q̄ in dictum presbyte-
rum, quia sic ipsa Perona non potuisset cōsequi alimenta a di-
cto do. presby. Girar. & ɔñr talis confirmatio cessisset in caput
ipsius Peronæ, quod non est dicm per prædicta. Secundo, quia
eo ipso q interpellata per Peronam non soluit alimenta, nec
2 alia cōuenta adimpleuit, prout iurauerat, † perdit dominium,
& oīa iura, quæ habebat in dictis bonis, & translata fuerunt in
ipsam Peronam, per text. in l. si quis maior, C. de tra. l. i. C.
de donat. quæ sub mod. quæ iura hñt locum in omni ɔ̄ctu de
modo, fm Bar. & *communiter* scriben. ibi, & spāliter in casu nr̄o,
prout ɔsuluit Cot. in allegato consi. 102. ver. & insuper. Nec ēe
præmissis rōnib. obst. si dicatur, q Toneta non erat p̄cise obli-
gata ad obseruantiam ɔuentorum stante pacto, q Perona pos-
set accipere de vsufructib. pro suis alimentis, casu quo Toneta
non obseruaret conuenta, quia hoc deuiat a vero rationis tra-
mite, nam illud pactum appositū fuit in fauorē Peronę, vnde
debet intelligi, si Perona voluerit persistere in ɔ̄ctu donationis
q isto casu sibi liceat capere de froctibus, sed si uoluerit stare
3 ɔ̄ctu, vt possit pro arbitrio discedere, nam pactū † in fauorem
alicuius appositum, non dēt interpretari in eius odium, l. e. q̄uis.
ff. de pig. act. & ibi Bar. Bald. Pau. & Mod. inferunt, q si debitor
promisit in paschate soluere, vel dare pignora, nihilominus
creditor poterit adueniente paschate cogere debitorē volentē
dare pignora, vt p̄cise soluat, quia pactum fuit appositū in fauo-
rē creditorū, & optimè ad casum nrm facit tex. in l. cūm, §. puel-
lā, ff. de manum. vbi pactū, q liceat puellam (si non manumit-
tat) auferre ab emptore, intelligiī, si venditor noluerit p̄cise cō-
pellere emptorem, vt manumittat, & in fortiorib. terminis cō-
suluit Dec. consi. 12. per totū, vbi consuluit, q si debitor in solu-
tum dederit prædium casu, quo in terminis non soluerit, nihi-
lominus poterit creditor, eum præcise cogere ab soluendum,
quia solutio censetur fcā in fauorē suum, si eam voluerit acce-
ptare. facit l. quod fauore, & ibi no. Sal. C. de legi. corroboratur
ex verbis pacti, videlicet verbo, possit, & valeat, quæ denotaut
libertatē fm glo. in l. sæpe audiui Cæsarē, ff. de usfi. pręsi. & sic
sensus verborū pacti fuit, q possit, si velit, capere fructus, sin mi
nus, recedere a ɔ̄ctu, ita in simili dicit Pau. de Cast. consi. 295. si
dicta pignora, col. 2. in 2. parl. Nec ēt obst. pactum, q non liceat
donationem illa ex cā reuocare, qa tale pactū non impedit, quo
minus pp inobseruantiam ɔuentorū non reuocet donatio, vel
liceat donatori reuocare, c. peruenit, de iureiur. & probatur in
d. l. si quis maior. Non denīq; obst. si dicat, non ɔstare q ipsa Pe
rona pp inobseruantiā conuentorū voluerit Tonetam incidis-
se in pœnam d. l. si quis maior, nec ēt voluerit a ɔ̄ctu donatio-
nis resilire: quia satis constat eo ipso, q ipsa Perona prædicta bo
na de nouo alteri donauit, videlicet d. p̄sbytero Girardo, nam
per secundam donationē constat donatorē recedere a patria, &
illam tacitè reuocare, l. rem legatā, ff. de adi. leg. & in casu nr̄o
ita consuluit Roui. in d. consi. 284. in fi. Et ea quo ipso iure erat
translatū dñium in ipsam Peronā, & hēbat ɔdōnem ob cām,
& rei ven. ad dicta bona, d. l. 1. & ibi no. C. de do. q̄ sub mo. do-
nando oīa bona sua, & cedendo oēs actiones sibi cōpetentes,
censetur de rei vend. & cond. ob cām cessisse p̄dicto d. Girardo
& successoribus suis, quia qui totū dicit, nihil excludit, l. a pcura-
tore, C. mand. Gaucherius ergo successor d. Girardi posset, si
non possideret, agere ɔdōne ob cām, vel rei vendicatione, ergo
multo magis poterit excipere. Cui. n. datur actio, multo magis
competit exceptio, l. nemo, §. cui damus, ff. de reg. iur. Ex his sa-
tis apparet, non obstare fundm̄ l. quoties, quia pcederet, si per
primam donationem factā Quintellæ esset in eam translatum
dñium, alias p̄fertur secundus, ut ibi dr̄; sed alia rōne non ob. qa
dolus & fraus dederunt cām donationi factæ ipsi Quintillę, cū
dolus & fraus non debeant nocere ɔ̄ctui inito cū d. Girar. & suc-
cessoribus, qui occasione cessionis sibi factę se obligauit serua-
re indemnē dictam Tonetā, alere dictā Peronam, & alia facere,
de quib. in instro ɔ̄ctus, prout effectualr oīa & singula adimple-
4 uerunt. Nā donatio facta † in fraudem futuri creditoris, venit re
scindenda, si appareant aliqua signa fraudis, fm glo. in auth sed
iam necesse, C. de do. ante nup. & ibi Bart. & Bald. in l. ait p̄tor,
& ita demum, ff. de his, quæ in fran. cred. Dec. consi. 66. viso pun-
cto, & expressius posuit Bald. in rub. C. de reu. his, qui in frau.
cre. ver. quæro, pone cū ɔcepissem. & pbat in c. a. sinaūt de renū.
lib 6. hic aūt apparent signa fraudis multipliciter. Primo, quia
donatio fuit facta Quintellæ nouercæ suæ, quæ loco matris re-
putatur, §. socrum, Inst. de nup. & ex qualitate personæ donata
riæ arguitur fraus & simulatio, l. data. § pen. ff. de bo. li. Bart. in l.
post ɔ̄ctum, in 11 p̄sumptione, ff. de do. Scdo constat de fraude
ex breuitate tpis inter donationem factam nouercæ, & cessio-
nem factam d. Girardo, inter quas non interuenit interuallum
5 24 horarū. Breuitas † enim tpis detegit fraudem & simulatio-
nem, l. si ventri. §. fi. ff. de priuil. cre. & ibi Bar. & in d. l. post ɔ̄ctū,
in v. p̄sump. & Cęp. tra. de simul. ɔ̄ct. col. 6. ver. a casu principa-
li. vñ cum donatio prius facta Quintellę, fuerit facta in fraudem,
ac simulatè ex mera cā lucratiua, cessio vero facta d. Girardo
fuerit facta ex cā onerosa, vt patet ex tenore conuentionū, ergo
natis ratio, & summa æquitas suggerunt, q sit p̄ferendus Gau-
cher. qui tractat de damno euitando do. Quintellæ, quæ tractat
de lucro captando cum fraude & iniuria ipsius Gaucher. l. ait
p̄tor, §. hęc actio, ff. de his, quę in frau. cre. ubi tex. no. & in pro-
posito dicit Bald. in rub. C. de his, qui in prio. cre. lo. succe. quod
d. l. quoties, non hēt locum qñ is, cui prius res est tradita, hēt ti-
tulum lucratiuū, & alius hēt titulū onerosum: & licet loqua tur
qñ scds, cui prius res est tradita, hēt titulum lucratiuū & prius
onerosum. rō eadem rō idē innuit esse in casu opposito, pp re-
gulā ɔ̄riorum, quæ vult, q ita se habeat oppositū in opposito,
q propositū in proposito, c. cognoscētes, de consti. l. fi. de leg. 2.
Et si dicatur, verū esse si ɔstaret, q ipsa Quintella participasse
de fraude: rñdetur, q quantū sit respectu ɔ̄ctus donationis, suffi-
cit donantē in fraudem alterius donasse, licet donatarius nō par
ticipauerit de fraude, fm Bart. in d. l. post. ɔ̄ctum. ver. quartus ca-
sus. & ita in terminis nr̄is vult d. Ias. in l. d. quoties, in 2. fall. post
Bald. in d. rub. C. de his, qui in priu. cred. lo. succe. Secundo rñde
tur, q p̄sumendum est, ipsam Quintellam participem fuisse hu-
ius fraudis. elicitur aūt hanc p̄sumptionem ex eo, q sciebat priui-
gnam suam fore excōicatam pp inobseruantiam cōuentorum
inter ipsam & Peronam, sciebatq; ipsam non hēre modū adim-
plendi promissa, & ɔñr necesse esse, q imploraret auxilium d.
Girardi vel alterius. Si aūt dixeris, non constare, q ipsa sciret,
rñdetur, q excōicationē non poterat ignorare, quia fuerat pu-
blicata in ecclesia, & excōicationis publicę notitiam quilibet
6 † pręsumitur hēre, c. 1. de postu. prelat. præsumitur ēt scire vires
patrimonij dictæ priuignæ, quia coniunctus præsumitur scire
facta coniuncti, l. octaui, ff. vnde cogna. l. de tutela, ff. de in integ.
rest. mino. tradunt Bart. & Mod. in l. 1. ff. si cert. pet. & eo maxi-
me, quia inhabitabant simul in eadem domo, l. 1. §. hoc aūt. ff. ad
Silla. sciebat ēt priuignam teneri ad alimenta pręstanda dictæ
Peronæ, quia sibi lectum fuit instrm̄ per Notarium, l. 1. & l. 2. §.
inspectio, ff. quemad. test. aper. cum simi. sciebatque postea die
sequenti, p̄rem & priuignam simul cessisse iura dictę donatio-
nis prædicto d. Girar. ad effectum, ut a censuris reuelaretur pri-
uigna, quæ scientia pręsumitur ex eo, quod prædicta cessio fuit
fcā in domo, in qua habitabat ipsa Quintella. d. l. 1. §. hoc aūt.
& per priuignam, quæ nouercalibus furiis subdita non creditur,
inuita nouerca cessisse p̄dicta iura, ar. l. 2. ff. de inoffi. testa. q ita
sit, q conscia esset oium actorū. nec vllum vnq̄ uerbū fecerit,
nisi post mortē d. Peronæ, quæ annis exinde 12. post. pręstita ali-
menta per Gaucher. superuixit, quis negabit eam non fuisse
fraudis participem, & eam tacuisse, durante uita d. Peronæ, ut
non subiret onus eam alimentandi. Quare cum malitijs homi-
nū non sit indulgendum, c. sedes, de rel. deruganda oino uenitūt
petita per d. Quintellā: & ubi secūdus scit rem prius alteri fuis-
se cessam, tunc p̄fertur primus, ēt q res fuit tradita prius scdo,
a quo per act. p̄uriam pōt reuocari, fm Tho. Ferra. cau. 48. Cō
stat itaque ex p̄dictis per donōnem factam d. Quintellę nullum
ei fuisse acquisitū dñium, p̄ferendumq; Gaucher. cessionariū
ex cā onerosa. Et si dicatur, q in p̄nti iudicio agitur possessorio
7 recuperandæ possessionis, † in quo non admittitur exceptio
dñij, l. si quis ad se fundum, C. ad l. Iul. de vi, c. 1. de rest. spol. rñde-
tur multis modis. Et primo, q admissi fuerunt articuli p̄dicti
Gaucheri respicientes petitorium, ut patet ex processu, & ideo cu-
mulatum fuit petitoriū cum possessorio, quo casu audit exce-
ptio dominij, d. c. 1. & Cęp cau. sua. 133 res mobilis. Bar. in d. l. si
quis ad se fundū. & in l. 1. §. sed & si is cui in fi. ff. de nou. oper.
& isto casu petitoriū absorbet possessorium, c. pastoralis, de ca.
pos. & ppr. Secundo rñdetur, q apud Quintellam nulla vnq̄ fuit
possessio, quia ex quo ɔ̄ctus donationis sibi factæ non ualet (vt
supralatè probaui) sequitur, q ɔstitutum per qd Quintella p̄ten-
dit se possidere, ēt fuit nullum, & inane, fm Bal. in l. ex testō, C.
de fideic. Alex. consi. 82. li. ij. Ias. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obl.
Ideo cum exceptio proprietatis opposita per Gaucher. sit talis,
quę concludat Quintellam nunq̄ possedisse, illa hēt obstare ēt e
agenti possessorio, fm Bald. in titu. de pace Constant. in verb.
restituit, & per Alex. in l. naliter. §. nihil coe, ff. de acq. pos. & ali-
bi sępe.

bi sępe. Tertio rńdetur ꝙ Gaucher. est successor singularis cum ti. & bona fide, & ideo ꝯ eum non competit interdictum vnde vi, l. si de eo, §. fi. ff. de acq. poss. & satis de se pstet. Non etiam contra eum datur conditio ex can. reintegranda, quia non competit contra singularem successorem cum titulo & bona fide, secundum Bart. in l. rem, quæ nobis, ff. de acq. pos. cuius opin. dicit esse *communem* Socin. consi. 39. in 3. parte. & licet in hoc quamplures contradicant, tamen in casu, quo singularis successor habet causam ab alio bonæ fidei possessore cum titulo & bona fide, ut in casu nostro, videtur tenenda opin. Bar. & sequacium, vt dixi in cap. sæpe. de restit. spol.

RESPONSVM V.

PAter Quinque numorum millia donauit Frăcisco, & Michaeli filijs suis absentibus, quos ex eiusdem dominationis contextu constat tunc fuisse emancipatos, & inuicem substitutos, si eorum alter absque liberis prædecederet, quia emancipatio donationem sequi videbatur, & quia absque principis rescripto Diui Imperatores Ant. & Const. absentes emancipati vetant, & quia in actis donatio registrata minimè fuit, videbatur plerisque donationem nullius esse momenti. Contrariam ego sententiam ob religionem iurisiurandi, & filiorum ratihabitionem puto probabiliorem esse. Dubitatum quoque fuit, an pro legitima filiorum portione reijcienda esset substitutio. Respondi Iustiniana lege ea reijci onera, quę inscijs & inuitis filijs, non quę consentientibus, legitimè adijciuntur.

SVMMARIVM.

1 *Filijs emancipatis pater donare potest.*
2 *Actus plures vbi reperiuntur celebrati eodem die, vel eadem hora, ille præsumitur præcessisse, qui debuit præcedere.*
3 *Donatio facta ob causam non requirit insinuationem.*
4 *Donatio facta filijs in potestate iurata valet, & quid ita.*
5 *Filius potest non solum granari in legitima, sed ex toto exhæredari, si exhæredationi consentiat.*

Respon. Interpreta.

DVo Dubia ex serie instrumenti donationis nasci videntur. Primum est, an donatio valuerit. Secundum posita parte affirmatiua, an substitutio inter donatarios facta valeat saltem respectu legitimæ. Circa primum videtur, quod donatio non valeat, quia facta a patre Francisco, & Michaeli filiis in potestate constitutis, quibus pater donare non pōt rōne reflexionis; nam cū sint in potestate, quicquid sibi datur a patre, cum sit profectitiū, illico reacquirit ipsi patri, l. placet, ff. de acq. hære. quæ lex adhuc stat incorrecta respectu peculij profectitij. & ꝙ donatio facta filio in potestate non valeat, sunt iura notissima in d. l. donationes, quas parentes, C. de don. int. vir. & vxo. cum suis ꝯcor. Nec obst. si dicatur, ꝙ fuerunt illico emancipati, vt apparet ex tenore instrumenti; quia rńdetur, ꝙ sufficit, ꝙ donatio momento præcesserit, quia eodem momento bona donata redeunt ad patrem, dicta l. placet. Præterea, emancipatio Michaelis, cuius portione agitur, non vr̄ valere, cum tunc esset absens. Ad hoc enim ut filius absens possit emancipari, requiritur, ꝙ impetretur rescriptum Principis, l. iubemus, C. de emanc. li. quod rescriptum non fuit impetratum in casu nostro. Item requiritur quod emancipatio filij ēt præsentis fiat coram iudice competenti, l. fi. C. eo. tit. sed præsens emancipatio absque pñtia iudicis facta reperitur, ergo non potest de iure sustineri. Nonēt vr̄ obstare, si dicatur ꝙ donatio fuit iuřo roborata, quia etiam donatio facta filijs in potestate cum iuramento, non videtur valere, prout tenet Pau. de Cast. consi. 345. do. Vber. miles in 1. parte. & Raph. Ful. consi. 199. visis instrumentis, &c. Phil. Cor. consi. 9. in hac consultatione, lib. 2. quia iuřm non potest impedire, quin dominium illico reuertatur ad patrem ratione patriæ potestatis, quæ durat etiam ꝙ pater iuret donationem obseruare. Præmissis non obstan ꝯtrium arbitror de iure verius,
1 tum quia hmōi donatio facta fuit filijs † emancipatis, quibus patrem donare posse constat, d. l. fi. & l. frater a fratre, ff. de condit. indeb. Nec obst. dum dicitur, quod fuerunt emancipati post donationem, quia ꝯtrium est in facto verius: licet enim ea ordine literæ ipsius instrumenti videatur pręcessiste donationem, tñ ex ordine intellectus arctamur dicere, ꝙ præcesserit emancipatio ex duobus. Primo, quia in his, quę fiunt eodem contextu, & eadem scriptura, non inspicimus ordinem literæ, sed ordinem intellectus, l. 2. §. prius, ff. de vulg. & pupil. vbi si in eodem testamento fiat primo substitutio, deinde hæredis institutio, pręposteratio non uitiat, quia ſm ordinem intellectus institutio pręposita vr̄, & si in eodem instrumento primo opposita sit exceptio ꝯ actorem, postea contra iudicem, intelligitur prius proposita exceptio declinatoria in ordine intellectus, ſm Bar. in l. quidam consulebant, col. fi. ff. de re iudi. & ibi late Alex. & alij. Secundo, quia vbi eodem die, vel eadem hora reperiuntur
2 plures actus celebrati, † ille præsumitur pręcessisse, qui debuit ꝓcedere, l. cum in testō, §. hæc verba, ff. de hær. instit. per quē text. Bal. Ang. & Imo. decidunt in specie qōnē nostram dicūt enim instr̄m emancipationis in dubio intelligi præcessisse. & facit qđ decidit Ro. de resc. & appel. deci. ccx. in nouis. dicens, ꝙ si eadem hora reperiatur facta appellatio, & appellationis commissio, credendum est appellationem præcessisse. & ad propositū faciunt plura alia, quæ reduxit Fel. in c. pastoralis, col. 3. de resc. Non ēt obstat, dum dicitur, ꝙ absens non potuit emancipari nisi rescripto imperiali, d. l. iubemus. quia sufficit, ꝙ absens post emancipationem ratificet, vt est tex. in §. generaliter, in Auth. quib. mod. na. eff. sui. arguendo de legitimatione ad emancipationem, prout arguit legislator in d. §. generaliter, & Bar. Bald. Ang. & Sal. in d. l. iubemus. Et ꝙ legitimatio absentis conualidetur per ratificationem, firmat Fran. de Cur. senior cons. 4. pūctus, de quo quæritur. Ad tex. in d. l. iubemus, inquantum exigit rescriptum Imperiale, rńdetur, ꝙ in hoc ille tex. corrigitur per l. fi. C. eo. tit. & §. nostra, Inst. qui. mo. ius pat. po. sol. & ita volunt glo Od. & alij *communiter* ibi. Non denique ob. dum dr̄, ꝙ non fuit facta coram iudice, & sic non fuit insinuata, prout ēt hodie requiritur, d. l. fi. & d. §. nostra. Emancipare .n. filium coram iudice, nihil aliud est, quam emancipationem insinuare, d. l. iubemus, in ver. apud cōpetentē iudicē insinuare. quia ad hoc rńdetur, ꝙ iuřm supplet defectū insinuationis, ſm cōem, & apud Legistas & Canonistas canonizatam opi. vt p d. Ale. consi. 83. lib. 2. & consi. 1 a. li. 1. & consi. 20. col. 2. & consi. 21. col. 3. lib. 3. Pan. & alios, in c. cum contingat. de iureiu. & idem Pan. consil. 107. col. 2. li. 2. cum alijs innumerabilibus auctoritatibus, quas breuitatis cā nō referam. & ex hoc patet ēt rńsio, si diceretur, ꝙ pręsens donatio sex millium ducatorum requirat insinuationem iuxta l. sancimus, C. de do. quia iuřm supplet defectum insinuationis omissæ. Possum etiā dicere, ꝙ huiusmodi donatio facta fuit pro legitima ipsorum filiorum, & ut renūciarent bonis pa-
3 ternis, & sic fuit donatio facta † ob cām, q̄ non reqrit insinuationem, ſm gl. Bart. Imo. & alios *cōiter* in l. Aquilius Regulus, ff. de do. & Bal. in l. illud, C. de sac. san. ec. cum concor. alleg. per Ale. in d. consi. 12. col. 2. li. 1. & in d. consi. 83. col. fi. lib. 2. Secundo principaliter, ēt ꝙ donatio facta fuisset dictis Frā. & Michaeli, existentibus in patria ptāte, adhuc certissimi iuris est, ꝙ valeret, quia *cōis Doct.* sententia est, ꝙ donatio † facta filiis in potesta-
4 te iurata valeat; virtus .n. iuramenti operatur validitatē talis donationis, ſm Bal. in l. 3. C. pro dona. & Card. Pan. & Imo. late in d. c. cum contingat. Soc. consi. 91. visa & diligenter, &c. col. 4. li. 1. Dec. in auth. ex testamento, col. 4 C. de col. & hanc dicit esse magis communem Alex. consi. 8. visis & consideratis. li. 2 per totum, & ratio est, quia vbi est iuramentum, quod est de iure naturali & diuino, ca. & si Christus, de iureiur. non est curandū de patria potestate cum in his quæ sunt iuris naturalis, non attendatur patria potestas, l. item in potestate, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. Circa secundum, quia prædicta donatio facta fuit, & in testamento patris confirmata pro legitima ipsorum filiorum, videretur dicendum, ꝙ pro ea summa, quam capit legitima, grauari non potuerint substitutione fideic. quæ dr̄ onus & grauamen, l. cohæredi, §. cum filiæ, ff. de vulg. & pup. nam de legitima reijcitur omne grauamen, leg. quoniam in prioribus & l. omnimodo, C. de inof. testa. Contrarium tñ in casu isto rńdendum puto, quia ipsi Franc. & Michael, filij donatarij consēserunt, quod tale onus fideic. imponeretur super eorum legitima, quo casu cessat dispositio d. l. quoniam in prioribus, vt est tex. in l. si quando, C. de inof. test. & facit tex. in l. non putauit, §. si quis sua manu. ff. de bo. pos. ꝯ tab. quibus iuribus probatur, ꝙ
5 filius potest non solum grauari in legitima, sed ex toto † exhæredari, si exhæredationi consentiat. Et si dicatur non sufficere præstari consensum in genere, sed oportere ꝙ in specie filius consentiat oneri imposito super ipsa legitima, vt dicitur in d. l. si quando, §. 1. Quia respondetur dupliciter. Primo, quòd dicti filij donatarij approbarunt in specie dictam substitutionem, ex quo approbarunt omnia, & singula contenta in instrumento donationis, quę verba sunt distributiua, & habent uim specialis dinumerationis omnium & singulorum contentorum in ipso instrumento, secundum Bald. in l. si Stichum, §. stipulatio, ff. de verbo. oblig. & est tex. & ibi Arch. in ca. vt circa, de elect. lib. 6. Secundo dicti filij approbarunt contenta in d. instrumento, & promiserunt non contrauenire cum iuramento, quod habet vim expressæ, & virtutem specialis, & specificæ approbationis, secundum Bald. in l. 1. colum. pen. in 2. quæst. C. commoda. Et quòd sufficiat generalis consensus cum iuramento, in terminis d. l. si quando, §. 1. tenet ibi Ias. col. 5. allegans ita determinasse Ludo. Rom. in l. 1. §. si quis ita, colum. ix. ff. de uerbo. obli. & ita etiam decidit Georgius Natta in repe. c. quamuis. colu. 8. & seq. de pact. li. 6. & sequuntur plures alij, quos refert, & sequitur

Alex.

Ale.consi.181.perspectis,li.5.& Dec.consi.36.col.1.& probatur in d.c.quamuis,de pac.lib.6.

De donationibus causa mortis.

RESPONSVM L.

Pestiferatus creditur in dubio mortis cã donasse,sed vbi Iter viuos se donare restatur, nullius est coniecturæ locus.Quę pater filio ob benemerita donauit,cõferenda non sunt,ẽt quod merita non fuerint probata vel specificata,dummodo pater se ob benemerita donasse iurauerit.Credendum.n.est donatori merita generaliter proponenti, vbi absque vlla meritorum assertione donatio defendi põt . Recepta autem est eorum sententia, qui donationem in filium non userentem,a patre cum iuramento factam,tuentur.

S V M M A R I V M.

1 *Instrumentum confectum a Notario publicè excommunicato , non probat,& an tempore pestis factum a Notario non matriculato,valeat & fidem faciat nu.2.*
3 *Donatio facta a patre pestiferato filio in potestate,an conferi debeat donatio causa mortis ,an inter uiuos.*
4 *Donatio facta ab infirmo in dubio præsumitur donatio causa mortis.*
5 *Donatio an dicatur causa mortis , si quis donat post mortem omnia bona sua tit.donationis. Et quid si donator promiserit donationem habere ratam & gratam,& nullo vnquam tempore illam reuocare.6.*
7 *Donatio inter uiuos censetur,si dicatur in instrumento, quod pater donauit filio pro se & suis.*
8 *Donatio,quæ morte confirmatur,non confertur,quia habet uim relicti.*
9 *Donatio simplex ualida a principio,uenit conferenda, remuneratoria autem nequaquam.*
10 *Assertio meritorum , quamuis generalis,in casu occurrenti plenè probat.*

Respon.Interpret.

Circa Primum dub.ũ cõis Doctorũ sñia est,q instr̃m con
1 fectũ a Notario publicè † excõicato nõ probet,sm gl.& cõiter scrib.I c.d cernimus,de sñia excõi.li.6.& ibi Io.An. Anch.Gem.& alii,& ita ẽt tenet Spec tit.de instr̃o.edi.§. restat, ver.quid si instr̃m ɔfectum est a tabellione,&c.& firmat Pan.in proę.Greg.ver.Greg.sed dubitatio stat,an ista cõis opi.procedat ẽt in instr̃a rogatis ab excõicato tpe pestis,quo tpe alterius Notarii copia haberi non posset,& probabiliter dici potest,q non per id,q decidit Ang.in l.si vacantia.§.fi.ver.item patet ex prædictis,C.de bo.vacan.li.10.vbi vult,q tpe pestis instr̃m confectũ
2 a Notario non matriculato,valeat & fidẽ faciat,† non obstante q statutũ disponat instr̃a rogata per Notarios non matriculatos nullam fidem facere.sequitur Ale.in l.fi.C.de test.& Io.Firma.in trac.de gabellis,q.24.2.partis.Scd̃o facit,quia tpe pestis valet ɔ̃ctus mulieris,de quo rogatus sit vnus Notarius non obstãte,q statutum disponat ɔ̃ctũ non valere, nisi de eo fuit rogati duo Notarii,sm Ang.in § q aũt,per illum tex.in Auth.de non alie.sequitur Ias.in d.l.fi.& ɔprobatur ex eo,q decidunt Bal. in l.ad personas egregias.ff.de iureiu.Fel.in c.proposuisti,col.2 & in c.cũm,in 6.no.de prob.& qđ volunt Bar.& alii,in l.1.§.fin de ver ob.Tertio facit,quia tpe pestis in subsidium mulier põt esse testis in testõ,sm Ias.in d.l.fi.licèt alias non possit,§. mulier,l.q testõ,ff.de test.Quarto facit,quia licet prohibitum sit sub excõicationis pœna Christianis Ifirmis vti opera,& medicina Iudęorum,c.nullus,28 q.1.tñ fallit,qñ non reperitur in loco alius medicus,sm Fel.in c.tua nos,de homicid. & bene pbatur in c.qm multos,11.q.3.& in c.cũ voluntate,§.pdicatores,de sent.excom. vbi probatur,q ẽt ab excõicatis licite quis recipit necessaria , qñ non hr̃ copia aliorũ non excõicatorum,qui subministrẽt , & in istis terminis saluari põt opi.eorũ,qui tenẽt,q instr̃a confecta a Tabellione excõicato,fidẽ faciant,nisi sint ɔfecta a Tabellione excõicato pp heresim,qui p annũ,sustinuerit indurato corde cẽsuras,ut statuit Inn.in c.piæ,de exce.li.6.& Fed.de Senis cõst.74. & Bar.in auth.credentes,C.de hęr.& Io.de Lig.in c.veritatis,de do.& cõtu.Vnũ non omitto pro instructionẽ donatarii,q si testes instr̃arii fateãtur contenta in instr̃o esse uera,q virtute probõnis factæ per testes obtinebit,dato quod probõ instr̃alis corruerit,cũ scriptura non sit de substãtia dõnis,l.ɔ̃hitur.ff.de pig.
3 Circa fin,an donatio facta † a p̃re pestiferato filio in p̃tãte,censeatur donõ cã mortis,an vero dici dẽat donõ inter uiuos. videretur ı̃ñdẽdum,q dici dẽat donatio cã mor.ca pluribus. Primo, quia ubi fit mẽtio mortis,præsumitur donatio cã mortis,l.Seia, ff.de do.cã mortis,l.Seia,ff.de do.pręle. in casu isto & si mortis mentio non fuerit facta per uerba expressa,tñ vr̃ facta mẽtio ipso facto pp instans periculũ mortis.voluntas.n.ita datur intelligi facto,sicut uerbo,l.rep̃hendenda,C.de inst.& subs. Scd̃o,pro hac parte vr̃ tex.in c.1.de ɔsue.a ɔ̃trio sensu,per quẽ tex.not.ibi
4 Ant.de Bu.q donõ † facta ab infirmo in dubio p̃sumitur donõ cũ cã mor. Tertio,facit text.in c.de his,de sepul.quẽ ad hoc ibi ponderauit Io.An. Quarto facit,quia in dubio capienda est interpre.per quã actus sustineã,l.quoties,de reb.dub. & l.quoties de reg.iu. Dicamus ergo,q pater uoluerit donare cã mortis, q talis donõ ualet,& nõ inter viuos,quia nõ valet,l. donõnes quas parentes.C.de do.inter uir.& uxo. Et q donõ in dubio cẽseatur do. cã mortis, qñ nõ põt ualere donõ inter viuos , vr̃ casus in l. apud Celsum,§.1.ff.de exce.do.p quẽ ita tenet Lud Ro.in l.quæ dotis,ff.sol.mr̃i.& ita p aliqua ex p̃dictis ɔsuluit Cor.ɔsi.124. licet in hac,li.4. Accedat,q in hac do.adhibiti fuerũt quinq; testes necessarii in donatione cã mor.l fi.C.de do.cã mor.l.fi.C.de codi.ex quo licet ɔiecturari,q pater uoluerit donare cã mortis,q in donatione inter uiuos sufficiunt duo testes , sicut in reliquis ɔ̃ctib.l.ubi numerus,ff.de test.c.in omni negotio,e.ti. Prędictis non obstantib.scd̃m ea,quæ proponũtur, in ɔ̃triũ arbitror ueritatem . Rñdeo itaq; hanc esse donationẽ inter uiuos, nã ut in themate p̃supponĩ,donator tit.puræ & meræ donõnis.quæ fit & fieri dr̃ inter uiuos,donauit &c.vñ cũ simus I casu certo & claro,frustra dubitatur,quia ubi uerba sunt clara,cessant ɔiecturę l.cõtinuus,§.cũ ita,ff.de uer.ob.& cũ in verbis nulla est ambiguitas,nõ est admittenda uoluntatis qõ,l.ille aut ille,§.cum in uerbis,ff.de le.3. Et q verba,ti.do.inter viuos, tollant oẽm dubitõnem,firmat Bar.in l.stipulatio hoc mõ cõcepta,ver.q̃ro,aliquis
5 vult,q si quis donat † post mortem oĩa bona sua tit. donõnis inter uiuos,q talis donõ non dicatur donõ cã mortis, sed simplex donatio inter uiuos,dato q sit facta mentio mortis.illa ergo uerba,inter uiuos, tollunt omnem dubõnem , & potentius operatur,q̃ mortis mentio habita in ipsa donatione.& pro hoc est tex.in l.cum maritus,§.fi.ff.de pac.do.sm unum intellectum gl.ibi cõiter approbatum,per quem tex. Bar.in l.quę dotis,col. ff.sol.ma.dicit,q disposito l.Seia,ff de don. cã mor. quę vult,q vbi fit mentio mortis,dicatur donatio cã mortis,procedit in dubio,secus qñ ca lectura instr̃i apparet,q donatio facta fuit inter viuos,quia tunc stamus certo,& idẽ dixit Cyn.in l, 2. C. de iure do. Prætetea, arbitror licet non uiderim, q in instr̃o donator
6 † promiserit dictam donationẽ habere perpetuo ratam & gratam,& nullo unq̃ tpe illi ɔ̃uenire,nec reuocare,&c.quo casu ẽ si esset facta mẽtio mortis,tñ iudicari dẽt donatio inter uiuos, l.ubi ita donatur,ff.de don. cã mortis,& per prędicta ita ɔsuluit Alex consi.14.circa primum,col.1.& seq li.1. vbi allegat idẽ consuluisse Ang.& Pau.de Cast.ut ibi latius habetur. Confirmatur & tertio,quia credo q in instr̃o donationis dicatur,q donator donauit filio pro se , & suis &c. quo casu licèt sit facta mentio
7 mortis,tñ pp mentionẽ hæredũ ipsius donatarii existimaĩ † donatio inter viuos,sm Bal.& Sal.in l.fi.C.de iure dot. Et per p̃dicta ita diffusè consuluit Soc.ɔsi.53.in p̃nti cõsultatione,lib.1.& ita cõsuluit Coe.in consi.580.li.4 & istis stantib apparet,q ɔ̃tria nihil obstant.sed specialiter respondendo,veritas huius consultationis clarius apparebit. Rñdeo itaq; ad primũ dupliciter. Primo rñdeo,q licet fuisset facta mentio mortis verbis expressis prout facta non fuit,quia tñ pater dixit se donare inter viuos,talis donatio potius iudicanda est inter viuos,quã donatio cã mortis per prædicta. Secũdo rñdetur,q nulla fuit facta mẽtio mortis,& dato q pater esset pestiferatus tpe donationis, non ex hoc solo põt dici donatio cã mortis,quia ẽt donatio a constituto in articulo mortis simplr̃ facta absque mentione mortis,in dubio reputatur donõ inter viuos,d.l.Seia,§.fi.ff.de don.cã mor.secundum cõem intellectum,per quem tex.ita tenent Bar.Bal. Imo. Alex.& cõiter Doc.in d.l.quæ dotis,ff.sol.mat.& ibi in specie Alex.reprehendit d.Ant.de But. in d.c.a. quem ẽt reprobat ibi Imo.& sequitur Soc.consi.130.visa facti contingentia,col.pen lib.·.& consi.235.col.pen.lib.2. Circa vltimum,an talis donatio sit cõferenda,plura dicenda essent.si dicamus hãc esse donationem cã mor.non esset ɔferenda,l.pen.ubi gl.ff.de colla.bo.& l. a patre,C.de colla. Si dicamus,q sit donatio inter uiuos, prout est,& sup.cõclusum fuit,tunc discutienda essent duo dubia. Primo,an talis donõ a principio ualuerit pp iur̃m . Nam si dixerimus,q nõ,tunc certum est,q ɔferri nõ dẽt: quia si a principio nõ valuit,reliquum est,q morte fuerit cõfirmata,d.l. donõnes
8 quas parentes.donõ † aũt,quæ morte ɔfirmatur,nõ ɔferĩ,quia habet vim relicti,sm gl.& *communiter* scri.in auth.ex testõ,C.de coll.& q donõ inter p̃rem & filium non firmetur iur̃o,ɔsuluit Pau.de Cast,cõsi 345.Dom.Vber.miles,in 1.par.& Cor.cõl.5.in hac ɔsultatione,li.2.& idẽ tenuit in auth.sacr̃a puberũ, C. si aduer.vend.& Ful.ɔsi.199.visis suprascriptis &c.vbi ex hoc in specie infert,q ppea donõ nõ est ɔferenda.sed licet hmõi opi. vrgentib.rõnib.fundetur,tñ cã sequi nõ audeo,quia cõis est in ɔ̃trium Quinto,q donõ inter p̃rem & filium firmetur iur̃o,& ualeat vsque a principio,firmant Bal.in l.3.C.pro don.Car.Pan.& Imo. in c.cũ cõtingat,de iuter.& hanc dicit esse cõem,& sequit Alex cõsi.3.visis & consideratis,li.2.per totũ.ex quo sequitur,q veniat cõferẽda,quia hoc casu nõ hẽt uim relicti,put signãter ɔsuluit Soc cõs.91.Visa & diligenter,&c.co.4.li.1,Cor.ɔl.289.circa primũ,col.10.ver.hoc p̃supposito,li.4.& Dec.in d.aut.ex testõ,col. 3.Scd̃o discutiendũ esset,an ista sit donõ simples,an uero remuneratoria.si.n.sit donõ simplex,procedũt q̃ statim dicta sũt in precedenti

9 cedenti dubio,ꝙ donõ simplex † valida à principio venit ȝferen
da.Si vero sit donatio remuneratoria,tunc nõ esset ȝferenda,vt
per gl.& scrib.in l.si donatione,C. de colla.uideamus ergo,an
sit remuneratoria.& vr̄ ꝙ non,quia non constat de benemeri-
tis,& licèt pater asserat,se donare pp benemerita præcedentia,
talis assertio non probat,quia inter patrem,& filium in potesta
te est prohibita donatio,l.1 C.de inoff don.& d.l. donationes,
quas parentes.& inter personas prohibitas donare,nisi pp bene
merita,assertio meritorum ēt in specie non probat, l. si fratre,
vbi Bar ff de castr.pec.nu.per glo.& scrib.in d.l. si donationes.
Quinimo inter personas non prohibitas assertio meritorū in
genere,ut hic,non vr̄ sufficienter probare, ſm Soc. consi. 295.
in cā ȝ filios,li.2. Verum prædictis non attentis, ȝtrium uerius
10 esse puto.Quinimo,ꝙ assertio meritorum, † q̄uis generalis,
in casu occurrenti plenè probet. Et pro fundamento præsupp o
no,ꝙ pater non prohibetur filio in potestate donare cum iuro,
ſm cõem opi.de qua sup.neq; prohibetur pater donare filio in
potestate,quia sibi sit interdicta facultas donandi,sed quia in ꝓ-
fectitiis iuris ministerio reacquiritur statim sibi res donata, rõ-
ne patriæ potestatis, quæ in religio iurē facit resilire, ut declarat
Alex.consi.8.li.2 hoc fundamento præsupposito,dico quod as
sertio meritorum,q̄uis generalis,probat inter easdem perso
nas non prohibitas ȝhere, nam inter prohibitas assertio pręsu-
mitur facta in fraudem legis prohibentis donationem,l. qui te-
stam.ff de prob quę ratio fraudis cessat,qñ permissa est donatio.
Cum igitur pater non prohibeatur cum iuro donare filio, bene
sequitur ꝙ assertio meritorum non dr̄ facta a persona prohibi-
ta,ergo inter ipsos ȝhentes plenè probabit,l.optimam,C.de ȝ-
hen.& commit.stipu.Nec obst.ꝙ sit assertio generalis,quia etiā
generalis assertio inter personas non prohibitas sufficienter pro
bat benemerita,vt latè consuluit Dec.cons.10.in causa istorum
fratrum,per totum.Cuius opin.optimè comprobaui,& defen-
sam ȝ Soc.in l.si vnquam,q.10.C.de reuo.don. Et ꝙ collatio fa
cienda non sit,suadet alia ēt ratione potest:nam si dixerimus te
statorem verum dixisse,res plana erit. Si dixerimus donantem
mentitum fuisse,tūc videndum erit,ad quos fines mentitus sit,
& proculdubio fateri compellemur nulla alia rõne mentitum
fuisse, nisi quia volebat huiusmodi donationem sortiri effectū
donationis remuneratoriæ alias frustra mētitus esset,quod non
est dicendum,l.si quando,ff.de leg.1.

De sententia,& re iudicata.

RESPONSVM I.

Cum processus coram incompetenti iudice agitatus sit de
iure nullus,merito processus agitatus coram d. Lu-
do.& Bellaualle Senescallo prouinciæ,defectu iurisdictionis ꝑ
auocationem causæ Serenis Regis,viribus non subsistit,nā auoca
tio agit nullitatē actorum per inferiores post auocationem:nec
rescriptum delegatorium Senescallum iuuat,qui coram eo tā-
quam coram ordinario agebatur,qui vt ordinarius post auoca
tionem de cā cognoscere nullo iure poterat, nullusq; momēti
est cõsensus in eundem Senescallum a partib.in ea cā præstitus:
nam iudicium principis ab arbitrio partium pendere iura non
sinunt,ne hac via principi illudatur, nullo ēt iure inferiorib.fa-
cultas impartitur supplendi nullitatis defectus sñiarum,nam in
delegatorio rescripto id non cauebatur, nec ex generali rescri-
pto delegationis ēt q̄ uncunq; amplissimo,singularia principis
demandata dici possunt,nec in dubio pręsumuntur.Cum ergo
auctoritate dictæ sententię nullæ d.de Aurialono spoliatus fue
rit,æquè restituendus venit atque si de facto spoliatus foret.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra formam rescripti,est ipso iure nulla.*
2 *Pro sententia præsumendum est,si de antiquo tempore agatur.*
3 *Sententia lata a iudice incompetenti est nulla & vide nu.10.*
4 *Rescriptum delegatorium ante præsentationem factam,nullam tribuit iurisdictionem.*
5 *Processus agitatus per procuratores,de quorum mandato non constat, est nullus.*
6 *Sententia lata sine causæ cognitione,est ipso iure nulla.*
7 *Sententia lata absq; legitima citatione ad audiendum sententiā,est nulla.*
8 *Citatio ad audiendum sententiam,debet fieri ad personam domini litis,alias non tenet.*
9 *Sententia lata absque conclusione in causa,est nulla.*
11 *Auocatio operatur nullitatem quorumcunque actorum per inferiores post auocationem.*
12 *In quatunque amplissima delegatione, non intelliguntur concessa reseruata principi.*
13 *Sententia lata ex falsa causa,& expressa iuris errore,est nulla.*
14 *Negatiua coarctata ad scriptura,ex inspectione scripturę uenit probāda.*
15 *Sibi consulat,qui se offert paratum exequutioni sententiæ nullæ,ut de nullitate agere possit in futurum,nec ex huiusmodi oblatione eam approbare videtur.*
16 *Spoliatus uirtute sententię nullę,perinde restituitur ac si de facto spoliatus esset.*
17 *Ius dicendi sententiam nullam,xxx.anno spatio præscribitur.*
18 *Sententia euidenter nulla,nullo temporis cursu cõfirmari potest,ideo nec præscribitur.*
19 *Præscriptio conuentionalis inchoata contra maiorem defunctum, currit contra minorem etiam pupillum sine spe restitutionis, secus in præscriptione legali & vide nu.20.*
21 *Præscriptio xxx.vel xl anno contra pupillum tempore pupillaris ætatis quiescit,& eo adulto facto currit.*
22 *Restitutio in integrum aduersus præscriptionem xxx.vel xl an.ex capite ignorantiæ ex communi sententia admittitur.*
23 *Præscriptio iuris dicendi sententiam nullam, & nullitatem prosequendi, non currit contra hæredes ignorantes sententiam fuisse latam.*

Respon.Interpret.

Non Videtur,ꝙ sñia lata per quõdam do.Lud.de Bellaual
le Senescallum prouincię,& cāę delegatum,subiicia
tur vitio alicuius nullitatis. & prosequendo singulas nullitates
dr̄ primo, sñiam latam non ȝsecuta opinione dñorū Doctorū
Petri de Spatiuilla,& Arnaldi Guilliermini, nullam esse vtpo-
1 te latam † ȝ formam mandati,c dilecta.de rescr.c.nouit,de his,
quæ fiunt a prał.vbi vr̄ casus iste decidi.& gl.expressa in c non
est,de ȝsuet. li.6.cum simil Ad istam nullitatis exceptionē põe
stupsr rñderi. primo,ꝙ is,qui hēt decidere cām cum cõsilio &
opinione iurisperitorum, licet teneatur requirere & expectare
eorū opinionē,vt factum fuit per do Ludo.nõ tamen tenetur
eam sequi,c.cum olim,de arb.& c.cum in ueteri,de ele.& vtro
biq; no.Pan Bar.in l.1.§.si plures,ff.de exerci.plene per Fel.in c.
ea parte,de cõst.& per eundem & cæteros,in c.si pro debilitate,
de off.deleg.& si dicatur,ꝙ ex forma mandati tenebatur etiam
eam sequi,quia in mandato dr̄ secuta opinione dñorum Docto
rum,&c.Potuit.n.rex Sacratissimus Renatus delegare cām cum
hoc,ꝙ delegatus dēat sequi cõsilium,Doct. ſm Host.Imo.Pan.
& *communiter* scriben.in d.ca. si pro debilitate,quicquid dixerit
And.Sicul.ibi,post Inn.& ita ēt tenet Bar.in d.§.si plures,& Bal.
in rub.C.de exerci.Rñdetur,ꝙ illa verba,secuta opinione Doc.
nõ habent hunc sensum,ꝙ delegatus teneatur sequi opinio.ip
sorum,sed habent alium intellectum, videlicet quod postquā
fuerit secuta opinio do. Lud. habeat iudicare,nõ ante,& sic illa
verba dant formam respectu temporis tantum,vt in auth.si ap
pellatione secuta,C.de tempo.app.Sed etiam dato,ꝙ sensus Re
gis fuerit,ꝙ do Lud.sequeretur opinionem Doct. tamen si le-
gatur sententia & cõsilium, videtur ꝙ in omnib.secutus fuerit
cõsi.prędictorum Doc.Nec ob.si dicatur,ꝙ dēbat ſm cõsilium
iudicare sententias,a quib.fuerat appellatum,nullas,non eas cõ
firmare,quia rñdetur,ꝙ cõsilium habet duo capita.primum est
sententias cõfirmandas esse,vbi Principi placeret nullitatū defe
ctus supplere:ſm cessante suppletione defectuum sententias fo
re infirmandas.sed d Ludo.secutus est primum caput,quia sup
pletis defectib.nullitatum,eas cõfirmauit.Non ēt obstat si repli-
cetur,ꝙ debebāt defectus suppleri per Principem,quia ex quo
tales defectus supplebant per constitutiones regias,vt dr̄ in sen
tentia,sans per Principem dñr suppleri.& si perseuerāter insta
tur,ꝙ de talib.cõstitutionib non apparet:rñdeo ꝙ ppea,ꝙ nunc
non apparet,ex quo poterant tunc adesse, non vr̄ ꝙ possit dici
sñia nulla,argumento eius,ꝙ dixit Bar.in l.admonendi,in 4 lec.
2 col.a post gl.primam.ff.de iurei.& vr̄ præsumendū † pro sñia,
ꝙ illo tpe adessent hmõi constitutiones, ex quo iam lapsi sunt
sexaginta duo anni,& sic agitur de antiquo tempore,arg.l.si fi-
lius,C.de petit.hæred.& c.cõtinebatur,de iis, quæ fiunt a præla.
3 Proponitur secundo sñia lata nulla,quia lata a iudice † incõpe-
tenti,eo.ti.C.si a nõ cõp.iud.c.at si clerici,in prin.de iud.Incõpe
tentia demõstratur,quia appellatum fuerat ad Regem, & corā
eo cā appellationis introducta,pp ꝙ inferioris prās affecta erat,
vt de illa cā nullatenus valeret se intromittere,c.licet,de off.leg.
& quia per introductionē cāę appellationis coram Rege factā
censetur Rex auocare iurisd.inferioris ad se,quo ad illā cām,ſm
Inn.in c.nr̄m,de āpp.& in d.cum M.Ferra.ad fi.de const.& ibi
Host.& alii. non ergo potuit Renatus,nec ēt Senescallus se de
dicta cā intromittere. Sed certe exceptio nullitatis non vr̄ face-
re in proposito,quia d.Ludo.Senescallus iudicauit,vt delegatus
Regis,de cuius delegatione ȝstat in actis,ergo censetur Rex ip
se iudicasse,c.sane,el 2.de off.deleg.c.studuisti,de offi.leg.Secun
do,quia partes cõsenserunt in dictum Senescallum,ex quo ipsi
te coram eo processerunt.Non obstat ergo,dum dr̄,ꝙ inferior
nõ põt se impedire de cā euocata,quia verum,nisi partes proro
gent eius iurisdõnem,arg.c.P.& G.de offi.dele.ergo,&c.Dedu
citur tertio sñiam fore nullam,quia & si cõstat de delegatione,
nõ tamen constat de productione rescripti delegatorii, quo fie
ut do. Senescallus virtute cõmissionis sibi factæ non possit dici
4 habere aliquā iurisd.nam rescriptum † delegatorium ante pre-
sentationem factam.nullam tribuit iurisd.ſm Inn.& Host.in c.
ea cõquestione,de rest.spol.Bal.in l 3.ff.de iurisd.omn.iud.facit
tex.in c.super eo,2.in fi.de app.Sed & illa exceptio nõ vr̄ proba-
bilis

bilit ea duob. Primo, qa ex quo repent rescriptū registratum
in actis,p̄sumit pductū ab eo,q impetrauit,sicut dicimus de ci-
tatione,q̄ nihil valet,nisi fiat parte petēte,l.pperādum,§.& si q-
dē,in ver.requirente parte,C.de iud.c.pposuisti,de fo.cōp.si īn
repertaē citatio registrata in actis,p̄sumitur facta parte requirē
te,s̄m Pan.& alios *communiter* in c.1.de iudic.q̄ opinionem ibi
defendi ab obiectis Nouissimorū,& eā puto verissimam. Scdo
non vr̄ pbabilis, qa delegatus verè absq; p̄sentatione rescripti
habet iurisd.habitu saltē,s̄m Io.And.in cap.eā te,& ibi Fel.col.
17.de rescri.& idō si partes ɔsentiant,q pcedat in cā,valet proces
sus agitatus ante p̄sentationē,s̄m Bald.in l.ne qcq̄,§. vbi decre-
tum,ad fi.ff.de offi.pconsu.& Decius in d.c.super eo.& in c.de
causis,col.3.de offi.deleg. Allegat quarto pcessus nullus, tanq̄
5 agitatus p pcuratores,† de quorū mādato non ɔstat,sed & ista
non vr̄ iuridica.Nā si modernus d. de Auriasono pponit defe-
ctum mandati in pcuratore suorū antecessorū, non dēt audiri,
qa antiquus d.d̄ Auriasono autus suus ɔparuit qnq; in cā citra re
uocationē pcuratorū,ut apparet ex pcessu,& sic ipsis fuit actio-
ne per dictos p̄tēsos pcuratores,quo fit vt oīa censeant ratificas-
se s̄m Rotā deci.455.in nouis. si uero pponat defectū manda-
ti in pcuratorib.aduersantiū,rñdetur non posse, vel qa diutur-
nitate tpis p̄sumit mandatū,s̄m Cur.consi.77.super motiuis,di
cens q Bald. in l. 3. C.si ex fal.instru. (qui tenuit q nunq̄ p̄su-
mat mandatū,ēt ex lapsu mille annorū) locutus est sine lege,
& rōne,& ex suo capite,ut sæpe fecit.Sed q decisio Bald.repro
betur *cōiter*,patet ex adductis per eū,& Ias.in l.sciendū,ff.de ver.
obl.aliter rñdeo q decisio Bald.non pcedit,qn in instro man-
datū enunciatur,tunc verba enunciatiua,quæ alias non pbarent,
iuncta cum diuturnitate tpis plenè pbant,ita singlr rñdet Dec.
consi.36.diligenter ponderatis oīb.col.4.in fi.ibi ēt dicit decisio
nē Bald.non pcedere,qn sumus in casu,in quo non est verisi-
mile alium sine mandato actum facere,s̄m Rotā dec.53.in anti.
& Deci.consi.42.in 5.dub.vel aliter,& tertio rñdeē, q ex quo
pcurator p̄dict.do.de Auriasono,nec ipse principalis,qui ēt cō
paruit in cā,non opposuerunt exceptionē deficientis mandati
ante litē contestatā, non p̄ōt hęc lata snīa ɔ eorū personas am-
plius opponi,l.ita demum,C.de procu. ¶ Adducit sexto,q snīa
6 est nulla, quia lata † sine cāæ cognitione,l.cum hi,§.si p̄tor, in
verbo,nullius erit momenti,ff.de transact.l.magis puto,§.non
passim, ff.de reb.eor.cū concor.alle.per Alex.in l.2.col. 4 C.de
eden.& intm̄ snīa lata sine cāę cognitione dr̄ nulla,q missus in
possessionē vigore talis snīæ non facit fructus suos, s̄m Inn. in
c.ɔstitutionib.de iure pa.Bald.in l.2.col.pen. C.de serui.& aqua.
Rom.consi.454.in re p̄nti,&c. Quod aūt fuerit lata sine cāę co-
gnitione apparet,qa de mane fuit emanatū rescr.deleg.& eadē
die lata snīa, quo casu ex breuitate tp̄is p̄sumit, q iudex non in-
structus,nec discussit iurib.partiū,ex abrupto motus odio,vl̄ fa
uore processerit ad snīam,c.sciendū,de pę.dist.2.et ibi spē Doc.
inferunt ɔ iudicē delegatū, qui de mane accipit rescriptū, & de
sero iudicat. iniquitas.n.oīa p̄cipitat, c.inter hæc hircū, de pę.
dist.3.& est in terminis tex.ī cle.pastoralis, de re iud.ibi,dici nec
ergo meruit snīa,l.2.C. de sent.ex pericul.reci.in ver. non subi-
tas,cum concordā.alleg.per Fel.in c.eccl.S.Marię,de constit.&
in c.qm̄ ɔ falsam,de proba.consuluit Alex.consi.123 col.8. lib.
4.Anch.cōsi.188.& ɔsi.255.& Cuma.consi.50.col.2.& ɔsulue
runt aliqui quamplures sed ēt ista exceptio nō vr̄ in facto mili-
tare,tum,qa in dicta cā prædictus do.Lud.añ concessum rescr. l.
diu pcesserat vti Senescallus,& vt ordinarius iudex,tum quia in
rescripto delegatorio Rex attestat a tpe, quo fit introducta ap-
p̄lo corā eo ɔmisisse orerenur cām hanc p̄dicto d.Lud.cui Re-
gi de p̄dicta cōmissione credendū vr̄.cle.literis,de pbat.& ɔñr
cum de cā diu añ cognouisset vel ut ordinarius,vel ut delegatus,
certe & si rescriptū fuisset emanatū eadē die,tñ non ppea sequi
tur, q snīa fuerit lata sine cāę cognitione. Asseritur septimo
7 snīa nulla,tanq̄ lata absq; † legitima citatione facta ad audien-
dū sniam,& si p̄cesserit citatio,tñ non ɔstat q ad petitionē par-
tis fuerit decreta,put requirit,alias citatio non tenet,l. prope-
randū,§.& si quidē,C de iud.l.ad peremptoriū,ff.eo.Bar.& alij
in l.si finita,§ Iuli.de dam.insec.Sed nec aliquid ferurt ista exce-
ptio,quia procedit parte opponente,secus si ɔ citationem pars
citata nihil opponat,s̄m Bald.in l.unic.C.ut quæ del.aduo.facit
quod voluit glo.*cōiter* approbata.in l.1. ff. de fer.& quæ cu-
mulat Fel.in c.illud,ver.quarta declaratio.de p̄scr. Alex.consi.
123.viso processu,lib.2.uel aliter rñdetur,ut s. rñdi ad tertiam
nullitatem. ¶ Opponitur octauo ɔ dictam snīam,q est nulla,qa
8 debuit citari † procurator dñs lius, & non do. de Auriasono
principalis,ut voluit Bart.in l.2.C.de sent.& interlo.omn.iud.&
in l.furiolo, ff. de re iud. Ad illud ēt p̄ōt rñderi, q procurator
p̄dicti do.de Auriasono erat præsens snīæ:& in decreto citatio
nis mandatur citari ipse procurator,vel eius principalis,& in re-
latione citationis dr̄ citationem executam,ut in ea continetur.
Vnde intelligendum est,q fuerit citatus ipse pcu.tñ qa ipse cō
paruit in termino,tñ qa illa interpretatio facienda est,p q̄ actus
sustineatur,l.quoties,ff.de reb.dub.l.quoties,ff.de re iud. ¶ Impu
9 gnatur ēt dicta snīa, qa lata absq; † ɔctone in cā, & ɔñr null
redd.ī.c qm̄ ɔ falsam,de pba.c.cū dilectus,de fide instr.firma
Ro.deci.5.in nouis,Fel.in d.c.cū dilectus,col.6. Sed ista ēt exu
ptio in facto vr̄ falsa,qa in pcessu apparet,q d.Lod.exclusit pte
ab vlteriori pductione testiū,statuendo sibi vltimā dilationem
peremptoriam, & in fi.p̄t enim iudex ipse post debitas dilatio
nes ptibus assignatas ɔcludere,s̄m glo.in cle.sæpe, ad fidem , u
ver.ɔclusionē,de uerb.sig.q̄ dicit sing.Ias.in l.admonendi.ff.d
iureiur.Præterea & si ex p̄dictis exceptionib.vel aliqua earum
redderet nulla, tñ ex quo antiquus do. de Auriasono approba
uit,eā expresse offerendo se illi pariturū,nō p̄ōt modernus de
eius successor amplius ɔ eam opponere de nullitate.l. 2. & ib
glo.C.commo.vtr.iud.cū concor.allegatis per Fel.in c. signifi
casti,col.2.& seq.de fo.ɔpe.Cæteras nullitatū exce.in l bello d
ductas non prosequor , qa non respiciunt substantiam, sed il
lius executionē. ¶ Præmissis tñ non ob. arbitror ɔ rium de iur
sustineri posse,duab p̄certim rōnib. Primo,quia processus vsq
ad sniam exclusiue agitatus fuit coram consilio , seu corā dño
10 Senescallo iudice incōpetenti,& sic ex defectu † iurisdōnis e
nullus ipso iure, tot. ti. si non a compe. iu. c.at si clerici.de iud
Quod aūt consiliū,& do.Senescallus essent iudices incompetē
tes,ostend.ē, quia cām ipsius appl̄onis iam commissam do.Gu
lielmo Blegerij serenissimus Rex ad se auocauit, per q̄ auoca
tionem aufertur iurisdō oīb.inferiorib.c.ut nr̄m.de appel & ta
11 lis auocatio † operatur nullitatē quorumcunq; actorū per in
feriores post auocationē.c.1.de conces.p̄b.lib.6 & ibi Inn.& idē
Inn.in c.cū ɔtingat,de rescr.& Imo.in c.cęterū.col.4.eo.ti. Pra
posi.& Alex in d.c.vt nr̄m, ad fi ēt si pcessus agitatus fuerit co
ram infer.etc ignorāte auocationē,vt per Gemi.consi.47.sup
plicatur Papæ.si ergo pcessus totus nullus est,sequit q snīa ē
mero iure erit nulla, qa lata absq; pcessu, citatorio libello,litis
conte.& alijs substantialib.actis,de quib.in l.prolatam.C.de sen
& interlo.omn.iud.nā perempta instantia,pereunt quoq; acta
l.cum lite mortua,ff.iud.sol.ergo snīa lata non tenet,quia sine
actis necessarijs ad validitatem ipsius reperitur lata, l. 1. C. q̄
pupo.non est neces. Nec obstant quę ɔ hanc nullitatē s̄.in se
cūda exceptione deduxi.& primo nō ob.q Rex cām delegaue
rit p̄dicto Senescallo,quia do.Senescallus ante latā sniam nunq̄
pcessit ut delegatus.& licet ptulit snīam vt delegatus, tñ dict.
snīa nulla est,quia lata super pcessu nullo defectu iurisdōnis
cum sit actum corā Senescallo , tanq̄ coram ordinario , qui v
ordinarius nullo mō poterat de cā auocata se impedire. Non
ob.q partes consenserunt,qa non est in ptāte partiū dare iurisd
ctionem inferiori super cā auocata ad principē,c.bonæ memo
rię,el 2.de postu.p̄la,vbi assignatur viua rō, ne iudiciū princip
ab arbitrio partium pendere videatur , possitq; si velit.princip
suo illudere.facit tex.in d.c.licet, de offi.leg.& firmat Perusi.in
d.cap.vt nr̄m. Scdo nulla est ex defectu ptāis, qa do.Lud. non
hēbat facultatē supplendi defectus nullitatis sniarum,quas cō
firmauit,prius supplendo oēs & quoscunq; defectus nullitatis
Nam ut Senescallus non potuit , qa nullus inferior p̄t vti clā
supplentes oēm defectum,nisi sit sibi specialiter ɔcessa facultas
cle.ne Romani,de ele.tradit in c.1.de rescr.non ēt voluit ut Se
nescallus supplere,quia pronunciauit delegatus.Nec vt deleg.
tus potuit,qa in rescripto suæ delegationis non ɔcedit sibi tali
ptās,ergo &c.nā in delegatione quantūcunq; amplissima non
12 intelligunē † concessa reseruata Principi, ut est ptās supplend
defectus nullitatū,c.quod translationem.de offi.leg.Nec in di
bio p̄sumitur Principem sibi specialiter reseruata aliter demar
dasse,s̄m Ant.Pan.Fel.& *cōiter* Canonistas in c.cum in iure, de
off.leg.Nec ob.si dicatur,q suppleuit defectus nullitatū aucto
ritate ɔstitutionū Regiarū, prout exp̄ssē dr̄ in snīa : qa nulla in
facto p̄supponiē adesse Regia ɔstō,per q̄ inferiori a Principe de
facultas supplendi tales nullitatum defectus.vnde ēt dici posset
13 q snīa fuit lata ex falsa cā,& exp̄sso iuris errore,& ɔñr nulla,l
qui testō,§.item quæro.ff.de excus.tuto.& ibi Bar.late per Pan
& alios in c.inter cęteras,de re iud.Non ob.si dicaē, p̄sumendi
esse q extaret aliqua ɔstō tpe snīæ q̄ nunc non habemus, ex
qua enunciatur io snīa,& lapsi sunt 101 anni,iuxta glo.in l. ad
monendi,ff.de iureiur.Quia rñdetur,q illud procedit in mā, in
qua enunciās dispositionem legis,vel statum,quod non reperi
tur,hēt ptātem illud idem statuendi: alias secus, ut in casu nr̄o
s̄m Alex.in d.auth.si quis in aliquo, col.fi.C.de eden.& confi
matur,quia vbi actus non valet,nisi ubi enunciatio uera sit,tūc
nunq̄ creditur nunciantj , nisi fides fiat, l.si forte, de cast.pec.ff
plane per Moder.in l.si donatione,C. de collat.alias esset in fa-
cultate cuiuslibet iudicis iudicare ɔ ius pro arbitrio enuncian
do constitutionem in fauorem suæ snīę, quod quam sit absur
dum,nemo est,qui nesciat. Et posito nullies,q incūberet onus
probandi dn.de Auriasono, q tpe latæ snīæ non adeēt constitu
tio,per quam attribueretur iurisdictio , & ptās supplendi defe
ctus nullitatum , tñ dico q facillimè pbare poterit, pducendo
librum, seu registrū ɔstōnum, in quo nulla reperitur constitu
14 tio enunciata in snīa : nam negatiua † coarctata ad scripturam
proba-

probat p inspectionē scripturę, l. Tiriç textores, ff. de le. 1. & ibi
Mod. ponunt plura exempla, & per inspectionē registri probat
donationem nō fuisse insinuatā, ſm Bar. consi 81. Martinus For
niconis, & per registri collationē probat aliquē non hre titulū
in beneficio, ſm Fel. in c. illud. col. 3. de præsum. & ex hoc tollit
præsumptio, quę super antiqtate tpis fundat, quia talis præsum
ptio cedit euidētię rei, q̃ ex inspectione scripturę resultat, vt per
Felyn. in c. sicut. col. 15. ver. 8. & vlt. de re iud. & istis duabus nul-
litatibus nō obstat, qđ vltimo loco sup. dicebam, videlicet, q̄ an
tiquitus do. de Auriasono cōsenserit ſniæ latæ per prædictum
do. Lud. quia rñdetur, q̄ nō ɔsensit ſniæ, sed executioni se paritu
rum obtulit, quo casu cum essent latæ tres ſnię conformes, offe
rens se illis pariturum, nō cēsetur eas approbare. Imo ɔsilium
15 test, q̄ offerat se executioni, si vult, posse agere de nullitate, alias
non posset: casus est, & ibi gl. in verbo, nullatenus duxit, vltro er
go sę offerat, in cle. vt calumnus, de re iud. q. n. se offert pariturū
ſniæ ea necessitate, non vr̄ eam approbare, ſm Pan. in ca. qđ ad
consultationem, de ſnia, & re iud. & in ca. solicitudinem, in fin.
de appella. Gem. in ca. fi. §. 1. in prin. eod. titu. li. 6. Fely. in cap. gra
tum, col. 3. de offi. dele. qui poterant allegare gl. in cle. vt calum-
nijs, decidentem casum nrm, vt s̃. dixi. Cū ergo auctoritate di-
ctę ſniæ (vt præmittitur) nullæ, d. de Auriasono fuerit spoliatus
16 posses. dictorū castrorū, ita restituendus est, ac si † per vim fuis-
set spoliatus, c. cū ca. & cap. causam matrimonii, vbi glo. Panor.
& scriben. de offi. dele & tex. in c. conquerente, de resti. spol. &
ibi Pan. pulchrè loquitur in proposito, & alia adducit Fel. in c.
ecclesia Sanctæ Mariæ, de consti. Imo ingrediens possessionem
auctoritate ſniæ nullæ priuatur iure suo, ac si de facto ingrede-
retur, l. fin. C. si per vim, vel alio mo. facit l. meminerint. C. vnde
vi. & id consuluit Ale. q̄ statutum puniens ingredientem pos-
sessionem alterius, habet ēt locum in eo, qui ingreditur posses-
sionem alterius, virtute ſniæ inualidæ, qđ tenuit Barto. in l. iuste
possider, ff. de acqui. pos. & in teris nris, ita ēt consuluit Gem. ɔsi.
5. alleg. glo. in summa, 3. q. 1. & ita ēt dēt intelligi gl. in c. præsen-
tium, 7. q. 1. ¶ Circa dubiū pręscriptionis, duo sunt discutienda.
primum, an sit præscriptum iuri dicendi ſniam nullam, ſm posi
to q̄ sic, an d. Ant. competat restitutio ī integrū ex capite igno-
rantiæ, & minoris ętatis? Circa primū vr̄, q̄ ius dicendi ſniam
nullam sit pscriptū, qa sunt decursi 6. anni, & vltra a tempore
latæ ſniæ, & a die sciæ do. de Ventairello, ɔ̃ quē lata fuit, nā spa-
17 tio † 30. anno. tale ius præscribitur, sicut ēt actiones, offm iudi-
cis, & similia iura incorporalia, 30. anno. curriculo tolluntur, l.
sicut, vbi gl. & l. omnes, C. de pręscr. 30. vel 40. anno. & ita exp̃s-
se decidit Ang. in d. l. sicut. & Pract. Pap. in forma appellationis
a ſnia diffinitiua. in ver. fuisse, & esse nullam, gl. in c. 1. 35. q. 9.
¶ Sed hoc non obstante, puto ius dicēdi hanc ſniam nullā non
esse præscriptum, quia quando nullitas est euidens, p̄t de tali nul
18 litate ppetuo dici, nec aliquo tpis cursu ſnia euidenter † nul-
la confirmari posset, ſm Bald. in l. data opera, col. antepe. C. qui
accus. non pos. Salice. in l. 2. C. quo. & quan. iud. Ale. consi. 59. ui
so nullo, li 4. & hanc dicunt esse cōem Doctorum sententiam
Mod. Taurien. in tracta. pręscrip. in 3a. q. 4. partis, hic autem dr̄
constare euidenter de nullitate, quia ex actis ostenditur, & quia
de tali fides fieri potest in promptu, vt per Ale. in l. 4. §. condem
natum, ff. de re iud. & in d. consi. 59. & per Taurinē. in loco præ-
allegato, & ratio esse potest, licet Docto. non aperiant, quia in-
grediens posses. virtute ſniæ euidenter nullę, dr̄ in mala fide. §.
sane in hac actione, Insti. de bono vi. rap. & dr̄ spoliare aduersa-
rium vt s̃. dixi, & propterea teneatur ad restitutionem fructuū,
vt declarat Fely. in c. cum causa, de offi. deleg. cum ergo mala fi-
de non careat, qui vtitur ſnia nulla, merito non potest pscribere
ius dicendi sententiam nullam alteri competens, c. fi. de pscr. re-
gu. malæfidei, de re iu. in 6. ¶ Circa ſm, an dño Anto. competat
restitutio aduersus pręscriptionem casu, quo præscriptio causa
ta foret; videretur prima facie dđm, q̄ non, non quidem dan-
19 da videtur restitutio ratione minoris ętatis, quia pręscriptio † in
cohata contra minorem defunctum currit contra minorē, etiā
pupillum hæredem sine spe restitutionis. l. Aemilius, ff. de mi-
no. non etiam ex capite ignorantiæ videtur concedenda restitu
tio, quia illud quod dicitur, q̄ aduersus præscriptionem compe-
tit restō ex capite ignorantiæ, intelligitur de pręscriptione 30. an
norum, sed aduersus præscriptionem 40 annorum nō videtur
de iure concedendam restitutionem ex capite ignorantiæ, l. om
nes, C. de præscri. 30. vel 40. annor. l. fin. C. de fund. patri. lib. 11.
quę iura ad hoc nouissime Dec. multis modis ponderauit in cō
sil. 29. per totum, vbi latissime consuluit in isto puncto non es-
se dandam restitutionem, & istam opin. sequuntur plures rela-
ti per Feli. in c. vigilanti, col. 4. de pręscr. & ſm istam opi. consul
unt Ale. bis, & Cur. Senior ɔsilio penult. ¶ Sed istis non atten-
tis, in ɔ̃trium est veritas, q̄ d. Ant. tam ex capite minoris ętatis q̃
ex capite ignorantię dāda ē restitutio, q̄ ex capite minoris, ętatis
ɔpetat restitutio, est text. in l. vnica, C. si aduer. vsucap. traditur
in lege fin. vbi Barto. C. in quibus cau. in integr. restitut. non est
necess. Non ob. text. in d. l. Aemelius, cū si, quia procedit in prę-
20 scriptio † ɔuentionali p̄cedente ex ɔ̃ctu defuncti, nam ad-
uersus lapsum termini conuentionalis inchoati in persona de-
functi non datur minori restitutio. Sed aduersus præscriptio-
nem legalē, ēt inchoatā cū defuncto, bñ concedit restō mino-
ri, d. l. 1. & de ista pscriptione nos loquimur, imo præscriptio
21 † 30. vel 40. annorū ɔ̃ pupillum, durante tpe pupillaris ætatis,
dormit, & ɔ̃ eum factū adultum incæpit currere, sed datur re-
stitutio, l. sicut, & ibi declarat Bal. C. de pręscr. 30. vel 40. ann. &
latius psequuntur Mod. Taurinen. in d. tra. præscriptionum. in
vlt. parte, versi. 23. casus, q̄ aūt cōpetat restitutio in integrum ex
22 capite ignorantię, ēt aduersus præscriptionē quadrag. annorū,
consuluit Alex. septē vicib. & istam cōem esse opinionē dicit, &
eam sequit Fel. in d. c. vigilanti, vbi alias auctoritates adducit, q̃
sequit, & cōem dicit Soc consi. 86. in cā cōttatis, lib. 1. & ſm istā
opinionē consuluit Corn ɔsi. 166. me subscripsi, vol. 2. sequunt
Soc. & Ias. in l. cum filiusfamilias, §. in hac. ff. de verb. obl. Nec
obst. tex. in d. l. oēs, & in d. l. fi qa & si gñaliter ibi disponatur, cū
qui pscripsit longissima præscriptione, nullā debere pati mole-
stiam: non tñ censetur exclusa restitutio in integrum, qa gñalis
exclusio oīum actionum & bñficiorū, dēt intelligi de actioni-
bus, beneficiis, & remedijs, quę competunt de iure cōi, non aūt
de his, quę ɔpetunt de iure spāli, ſm glo. & ibi late Iasan l. post q̃
lin, C. de pact. & q̄ non intelligatur sublata restō in integrum
per legē gñalem tenuit glo. in c. 1. §. preterea si qs infeudatus. de
phib. feu alien. per Fed. Non omitto, q̄ sunt, qui tenent, q̄ præ-
23 scriptio iuris dicendi † ſniam nullam & nullitatem prosequen-
di, non currit ɔ̃ hæredes ignorantes ſniam fuisse latam, vel eis
deliberantibus, vel hæreditate iacente, per tex. in l. fi. C. si pen-
den. appellat. mors inter. vbi Baldus in specie idem dicit de nul-
litate, q̄ ibi deciditur de appellatione, q̄ non discutio, quia etsi
præscriptio curreret, competit in integrum restitutio, ſm com-
munes & veras Doctorum sententias, a quibus in iudicando
& consulendo temerarium est recedere, vt per Alex. consi. 24.
in fi. lib. 1. cum solitis concord. Laus Deo.

RESPONSVM II.

QVia Confessio veri procuratoris fines tñ manda-
ti excedentis dño nullo modo pręiudicat, ac
exceptio falsi procuratoris iudicium retro agitatum
nullum reddit, ideo iudicatum super eisdem confes-
sionibus emanatum, nullum esse respondi; q̄ etiam ex eo nul-
lum dicimus, quia ad receptionem testium processum est parte
non citata, contra iuris regulam, qua cauetur, in omni iudicio
quantumcunque summaria (etiam vbi proceditur omni iuris
solennitate prętermissa) iuramenta testibus parte citata fore
deferenda, & maxime quia idem iudicatum sine causę cogni-
tione prolatum fuit. Nec secundum pariter iudicatum, primū
simpliciter vti rītè ac rectè prolatum, ac cum causæ cognitione
emanatum confirmans, nullo iure admitti potest: nempe quia
ex causa erronea per relationem ad acta prolatum, nullum esse
manifestè constat, quod etiam nullum ex alijs pluribus de cau-
sis (ſm ea, quę proponuntur) apparet: quare huiusmodi iudica
ta nulla, ac iniqua esse rñdeo, & dictos de Ianelli, & Bomorno
in periurium aliquod, si difficultatis ratio habeatur, quæ in obli
gationibus facti a mora, periurio, & pęna excusat, non incidis-
se, ac licite potuisse (ſm ea, quæ præponuntur) pristiam cōstrue-
re eo, quo alias constructa fuit loco, dixi: merito pronuncian-
dum est, eos bene appellasse, & male ac perperam contra eos
iudicatum esse.

SVMMARIVM.

1 *An confessio veri procuratoris fines mādati excedentis domino pīudicet.*
2 *Exceptio falsi procuratoris reddit iudicium retro agitatum nullum.*
3 *In omni iudicio quantumcunque summario, etiam ubi proceditur omnī iuris solennitate prætermissa, testibus iuramenta deferenda sunt parte citata, alias iudicium est nullum.*
4 *Nulla pœna maior est, quam excommunicatio, & ideo claras & dilucidas probationes desiderat.*
5 *Stilus contra ius gentium non admittitur.*
6 *Iudicatum concessum sine causa cognitione, est nullum.*
7 *Secundum iudicatum simpliciter confirmans primum, quod est de iure nullum, pariter nullum est.*
8 *Iudicatum conceptum in personam eorum, qui in iudicio nunquam interfuerunt, nec citati fuerunt, est nullum.*
9 *Verba sententiæ arbitramentalis impersonaliter, ac dubiè concepta, quam interpretationem recipiant.*
10 *Verba sententiæ respicientia plura determinabilia, æqualiter omnia determinant.*
11 *In obligationibus difficultas facti excusat a pœna, mora, & periurio, & vide nu. 16.*
12 *In omni dispositione sufficit habere, seu seruare principale propositum. Licitum est transgredi legem dummodo seruetur finis legis.*

Nam

Non est curandum de modo, dummodo habeamus effectum.
13 *Ne liceat alicui cum aliquali incommodo suo alienæ magnæ indemnitati consulere.*
14 *Qui concedit consequens, censetur concessisse omne necessarium anteceden̄s.*
15 *In obligationibus facti non succedit obligatio ad interesse.*
Improbe Neptunum accusas, qui secundo naufragium facis.
17 *Paria sunt non esse & non apparere.*
Positionibus iuratis standum est.
18 *Ex identitate rationis sequitur eadem dispositio.*
19 *Paria delicta, mutua compensatione tolluntur.*
20 *Scienti non fit iniuria, neque dolus.*
21 *In dubio, præsumptio delicti exclusiua est capienda.*
22 *Incõmoditates modici momenti non cõtinent interesse, nec cõsiderantur.*

Respon. interpreta.

QVod Iudicatum concessum in fauorẽ d. Raphaelis ꝯ d. Ianelli,
& Bomorno pro eo, quod ꝯuenisse dñr sniæ arbitramentalis emologatæ, & iuratæ, in faciendo fieri
quandã prisiam, siue aperturam per transuersum fluminis Medæ, fuerit nullũ & iniquum, ex infrascriptis demonstret. Primo
quia fundatus super ꝯfessione Matthęi Dalmatii asserti procuratoris specialis dictorũ Ianelli & Bomorno, expñte confitentis
ens tenen, & esse obligatos ad faciendũ, & pauendum, ꝙ in prisia facta, & facienda sit vna apertura modo & forma, de quib.
in snia arbitramentali, quem non constat esse talem, quia instrũm generalis constitutionis procuratoris de ipto non loquitur: nec ẽt ex actis apparet, ꝙ sit talis, vt comprehendatur in illa gñali constõne, & ẽt vbi fuisset procurator, excessit fines mã-
dati confitendo dictos eius principales esse obligatos ad faciendum prisiam cum apertura, quia nec in dicta snia, nec emologatione, nec in ꝯstõne procuratoris id continetur; quo casu di-
1 cta † confessio dño nocere non potest, l. cum mandati, C. man.
2 l. diligenter, ff. eo. l. procurator, C. de procu. & exceptio † falsi
procuratoris reddit iudicium retroagitatum nullum, l. licet, &
ibi Bart. C. de procu. & vti fundatum super falsa cã per relationem ad acta est nullum, Bart. in l. 1. ff quæ sent. sine app. rescin.
Bald. & alii, in l. 1. C. de erro. calc. & ẽt quia errauit in fundõ suæ
intentionis, arg. no. per Bar. & alios, in l. multum, ff. de condi. &
dem. Quia concessum est ex informationib. receptis super alle-
3 gata ꝯuentione parte non citata, & si in omni † iudicio, quantumcunq, summario, & ẽt vbi proceditur omni iuris solennitate omissa, testes debent iurare parte citata, Bart. in l. filiusfam.
ff. de don. & in extrauag. ad reprim. in ver. & figura, & aliter recepti non faciunt ẽt indicium, Bart. in l. maritus, ff. de quæstion.
Nec testes examinati super articulato stilo, de quibus in processu, probant per ea, quæ not. Abb. in c. fi. extra de consue. maxime in 4 & 7. quæstionib. & quatenus foret probatus aliquis stilus, non est validus in casu nostro, vbi agitur, de ꝯuentione transactionis iuratæ. & sic vbi agitur de periurio & infamia, l. si quis
maior, C. de transac. & de inferenda excõicatione qua nulla est
4 maior † pœna, c. corripiantur, 24. q. 3. vbi probationes debent
esse plenè, & luce meridiana clariores, l. fi. C. de probat. imò ta-
5 lis stilus non † valet, cum sit ꝯ ius gentium, Abb. in c. fi. col. fin.
extra de consue. nam tollendo citationem: tolleret defensionem, quę omnia sunt de iure nãli, cle. pastoralis, de re iud. Bart.
In extrauag. ad reprimen. in ver. & figura. Ex quibus infertur,
fuisse concessum sine causæ cognitione, l. in causę, la 1. §. cã autem cognita, ff. de mino. l. fi. C. si per vim, vel alio modo & sic
6 † nullum. Bart. in l. prolatam, C. de sent. & interlo. omnium iudicum. Infertur etiam, sm iudicatum conformans simpliciter
primum, vt concessum rite & recte, & cum causæ cognitione,
7 esse nullum † ex causa erronea per relationem ad acta, vbi non
constat de aliquo ordine iudicii obseruato, nec de aliqua causæ
8 cognitione adhibita. Est † nullum, ex quo conceptũ fuit in personam dictorum Ianelli, & Bomorno, qui nunq̃ interfuerunt
in iudicio, nec citati fuerunt, l. 1. cum ibi no. per Bart. C. de sent.
& interlo. omn. iud. Abb. in c. querelam, col. 6. versi. 3. casu, extra de electio. vbi dicit non sufficere, si dicatur in persona procuratoris, condemnamus dñm si nunq̃ fuit in iudicio. Est iniquum, inquantum ꝯdemnat dictos Ianelli & Bomorno ad fa-
9 ciendum dictam prisiam cum apertura, quia verba † sniæ arbitramentalis sunt impersonalr̃ concepta, & dubia, & sic ꝯ eum
intelligenda, qui se fundare vult super eu, l. vterib. ff. de pactis.
Nec aliter intelligi debet dicta snia de prisia in posterum faciẽ-
10 da, quod de iam facta, ex quo † ęqualiter determinatur, l. tam
hoc iure, ff. de vulg. & pup. Sed clarum est, quod in prisia tunc
facta non debeant facere aperturam virtute dictæ sniæ, ergo
nec in posterum fienda, quia vna pars alteram neq; declarat aliegam, l. 1. ff. de reb. dub. Sed satis est, eos præstare patiẽtiam dicto
Raphelis volenti dictam aperturam facere, ad q̃ solum sunt obligati, vt confitetur dictus Raphael in suis positionibus, cuius
confessioni standum est, l. cum præceptum, C. de libe. cau. Doct.

in c. fi. de iureiur. lib. 6. Bal. in l. 1. C. de ꝯfes. Dato ẽt ꝙ ex verbis
sententię dicti Ianelli, & Bomorno tenerentur ad dictam prisiam cum dicta apertura, tñ excusantur propter difficultatẽ, de
qua constat testibus examinatis pro parte dictorum Ianelli, &
Bomorno. ex quibus apparet, quod si deberent manutenere dictam prisiam cum dicta apertura, haberent necesse plus expendere, quam redditus possessionum suarum, & vicinorum ascen-
11 derent q̃ † difficultas in obligationib⁹ facti excusat a mora, a periuro, & a pęna. ita Bar. in l. quod te, ff. si cer. peta. cap. breui, de iureiur. gl. in capit. quemadmodum, extra eo. vbi ponit conditiones, quę insunt in iuro, quas ẽt ponit Bal. in l. fin. C. de nõ num.
pec. vbi dicit, ꝙ defectus iuñ lp impedit data difficultate, & nunquam obligat, nisi data facultate. Abbas in d. c. breui, & rõ est,
q. i dr̃ deesse consensus, Bar. in d. l. fi. in prin. C. de nõ nu. pecu. &
ꝓpterea infert, ꝙ si qs iurauit stare snię arbitri, intellig̃ de ęqua
iuxta no. in c. Quintauallis, extra de iureiuran. Quare his attentis, dicendum est, non teneri ad dictã prisiam cũ dicta apertura,
cũ esset valde iniquum, quod deberẽt plus expendere, quã resultaret commoditas, quę exinde percipi posset, l. mediterraneę,
C. de anno & trib. li. 10. Fely. in c. nonnu. li. col. 1. extra de rescri.
bonus tex. in §. hęc considerantes, ad finem in auth. vt omn. obed. iudici. col. 5. ibi, aut plures expen. pati, quam rei ęstimatio
est. Principale propositum, & finalis intentio dictorum dominorum arbitrorum fuit, vt dicti Ianelli, & Bomorno ex vna, &
dictus Raphael parte ex altera ęqualr̃ hẽrent commoditatem
dictæ aquę diebus sibi assignatis, ita apparet ex primo capit. dictæ snię, vt ẽt attestatur fore uerũ dictus Raphael in eius articulis. Et illud capitulum de prisia cum apertura fuit ordinatũ, ne
dicta principalis intentio impediretur, vt sonant verba dicti ca.
12 Et in omni † dispositione sufficit seruare principale propositũ,
l. si quis nec causam, cum ibi plene no. per Mod ff. si cer. peta. &
facit, ꝙ in pulchro casu no. Abb. in c. qm̃ ꝯ, in vltimo nota. &
ibi late Fely. extra de ꝓbõ. vbi dicit ẽẽ licitũ trãsgredi legẽ, dummõ seruet̃ finis legis. Sed per testes examinatos pro pte dictorũ
Ianelli, & Bomorno probatur, eundẽ Rap. hr̃e eandẽ ꝯmoditatẽ
ac si aqua trãsiret per prisiã cum dicta apertura, igitur &c. & facit regula, quod non est curandũ de modo, dummõ habeamus
effectum, l. si mater. C. de institutio. & substitutio. cum ibi not.
& maxime stãte dicta difficultate, adeo quod si aliter intelligatur, sequeretur maximum absurdum (, quod in omni casu vitãdum est. l. nã absurdũ, ff. de bon. liber. l. diuortio. ff. solu. matri.)
videlicet, quod haberet plus expendere, quam sit commoditas;
aut omnino omittere constructionem prisiæ, & partaquam labi per alueum, & in totum carere vsu aquę, contra expressam
arbitrorum intentionem. Supposita eadem commoditate, respectu Raphaelis, licuit dictis Ianelli, & Bomorno mutare locũ
aquęductus, glo. Barto. & Paul. de Cast. in l. si cui, ff. de seruit. per
l. 2. §. penul. ff. de religio & sump. fun. immo licitum fuit eis cũ
13 † aliquali incommodo dicti Raphaelis succurrere eorum magnę indẽnitati, l. 1. §. sunt autem, iuncta gloss. in verb. iniuria, ff.
ne quid in flumi. pub. & l. secunda, §. item Varus, iuncta glos. in
ver. nocitumm, ff. de aqua plu. arcẽ. Facta fuit dicta prisia, patiẽte, & non contradicente dicto Raphaele. vt per testes dicti Raphaelis constat, quo casu nullam habet actionem, nisi ad interesse. l. Labeo, ff. de aqua plu. arcen. & ibi Paulus de Cast. plurimũ
notans dictum textum. Virtute dictæ sententiæ arbitramentalis
& dictę emologationis obligatus est cum iuramento, ad patiẽdum, quod dicti Ianelli, & Bomorno cum effectu habeant a-
14 quam diebus sibi assignatis, ergo debet pati omne † necessariũ
antecedens ad illud. l. illud, ff. de acquiren. hæred. l. ad rem mobilem, ff. de procur. l. s. ff. de iurisdictio. omnium iudi. & sic debet pati dictam prisiam, sine aperturã, cum sine ea non possit
habere aquam diebus sibi assignatis, vt s̃. demonstratũ est. Nõ
obstant in contrarium adducta; & primo, quod ex quo dicti Ianelli, & Bomorno iurauerunt seruare ꝯtenta in sententia, dẽnt
pręcise compelli, & non sufficit soluere interesse, nec adimplere per æquipollens iurib. allegans per eos: qa respondetur, præ-
15 dicta posse militare, quando fuisset promissum ẽsse † aliquid
fieri. Sed in casu nostro non constat dictos Ianelli, & Bomorno
promisisse facere dictam prisiam cum apertura, sed solũ emologarunt sententiam arbitramentalẽ, quæ in hoc capitu. loquitur impersonaliter, nec condemnat dictos Ianelli, & Bomorno,
magis quam dictum Raphael. vt supra dictum est, igitur &c. lĩẽ
etiam vbi promisissent expresse stante dicta difficultate essent
excusati, vt supra dictum fuit in quinto fundamento a mora, periurio, & a pęna & interesse, per notata per Bar. in l. 1. C. de sent.
quę pro eo, quod interest, dum diffinit interesse. Non obstat, ꝙ
16 ita demum difficultas † excusat, quando debitor adhibuit omnem diligentiam, l. qui commeatum, ff. de re milita. quia respõdetur dictos Ianelli, & Bomorno egisse quicquid debeant; qa
primo fieri fecerunt vnam prisiam cum dicta apertura modo, & forma, vt in sententia continetur, quæ ex post breui
tẽpore ꝓpter aquam transcurrentem per dictam aperturam ruit, &
exinde consuluerunt peritos, & expertos, qui dixerunt esse plu-

ginum difficile & damnosium tenere dictã prisiam cũ dcã apertura in dicto flumine, ex quo per aperturã fit debilior, & fund. s dicti fluminis est arenosus, & aqua transiens per dictã aperturam in dieb. assignatis dicto Raphael escauat fundũ prisiæ ita, & taliter, q quælibet diligentia maior adhiberi non potuit q̃ per rei experientiam, c. q̃ sit. de elec. in sexto, & q̃ consulere in arte peritos, gl. in §. Præterea, & ibi Ang. late, Instit. de rer. diui. Nec debuerunt d. Ianelli & Bomorno ꝓpter d. experientia, & ꝯsiliũ, aliam facere. Nã apud publium. In ꝓuerbio suo, Improbe Neptunum accusat, qui iterũ naufragium facit. nec fuissent sagaces & sapientes, vt articulat Rapha. sed fatui. Nec obstat, q ex quo dicta difficultas erat vsq; a principio, sibi fuit imputandũ, q dictę difficultati se astrinxerint, l. si fideiussor, §. pe. ff. qui satisd. cog. cum alijs allegatis. r̃ndeẽ, q difficultas circa prisiam cum apertura nota fuit
16 dictis Ianelli & Bomorno post dictam solam, & post ꝯstructionem dictę prisiæ cum dicta apertura, tunc ipsius rei experientia, & attestationib. expertorũ, de quib. s. & rõnib. per eos adductis ꝯpertum est, quanta foret difficultas in manutenenda dicta prisia cum apertura, quo casu perinde est ac si talis difficultas postea euenisset de nouo, cap. vt circa, versi. alioquin. ibi (aut aliqua antiqua in opponentiũ notitiã de nouo peruenerunt) de
17 elect. lib. 6. quia paria † sunt, non esse, vel esse, & non apparere, l. in lege fundi, ff. de ꝯhen. empt. & quod fuerit ignorantes de dicta difficultate, attestatur in suis positionib. cum iurõ, quibus est credendum, c. pastoralis. de except. & cap. vt circa, de electio. lib. 6. c. si uero, 2. de sent. excom. & id ẽt non est verisimile, cum nemo præsumat voluisse iactare suum. l. cum de indebito, ff. de proba. & tantæ difficultati se astringere maxime dicti Ianelli & Bomorno prudẽtes & sagaces, vt de ipsis articulat idem Raphael. Præterea quib. rõnib. volumus dicere d. Ianelli & Bomorno
18 sciuisse dictam difficultatem, iisdemmet † est dñm, dictos arbitros sitr sciuisse, ergo inique & dolose ordinassent dictum capitulum de dicta prisia cum dicta apertura: quia in effectu repugnat & destruit capitulum primum, vbi ordinauerunt dictos Ianelli & Bomorno hr̃e debere tantam ꝯmoditatem aquæ, sicut dictus Raphael, quod non esset, si deberent manutenere dictam prisidam cum dicta apertura, quod non est dñm, vt s. dictum est, l. vbi repugnantia, de reg. iur. facit præsumptio. l. merito, pro soci. Aut dicere uolumus eos ignorasse, & tunc idem dñm est de dictis Ianelli & Bomorno, cum nulla possit diuersitatis ratio assignari, quia oẽs sunt eiusdem loci. Insuper eisdem rõnib. debuit esse nota d. Raphaeli, ergo cum & ipse sit in culpa recipiendo obligationem, & in deferendo iurãm, in tanta dif-
19 ficultate non põt alios redarguere, † l. viro atq; vxore, ff. solu. matr. & hoc casu pinde est, ac si nemo fuisset i culpa. Iti Puteo. in l. quod te, col 9. ver. limita 3. ff. si cer. pet. Imo hoc casu dictus Raphael fuisset plus q̃ homicida: occidisset enim animas dictorum Ianelli & Bomorni, quos sciebat ob difficultatem obseruare non posse promissa. Item & animam suam, c. ille, 32. q. 5. c. clericos, de coha. cleri. & mul. & ibi Abb. Et facit, quia dictus Raphael. non põt dicere se fuisse deceptum ex tali promissio-
20 ne, arg. l. pen. ff. de iure dot. ex quo erat † sciens de dicta difficultate qua pp melius fore reputo capienda esse præsumptio-
21 nem exclusiuã † delicti videlicet, q oẽs fuerunt ignorantes tantę difficultatis per regulam l. verius, ff. de proba. & c. præsumitur, de reg. iur. in 6. Non obst q licuit mutare locum aquęductus in prę iudicium, & incommodum dicti Raphaelis, quod est hmõi; quia nunc hẽt transire totum alueum, & ante non. Itẽ q prisia nunc est in loco remotiori. & q cum minori libertate seruitores capiunt dictam aquam, vbi nunc capienda foret, q̃ in alueo puplico. Et q cum tpe successores dictorũ Ianelli & Bomorno possent denegare vsum dictæ aquæ ex eorum prędijs.
22 Quia videtur, q hmõi † incommoditates sunt modici momenti, ut patet ad sensum, nec continent interesse damni emergentis, aut lucri cessantis, ſm Bart. in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo, quod interest. & sunt cogitationes vani timoris, quæ non sunt ꝯsiderandæ, l. vani timoris, ff. de reg. iur. & maxime cum dicti Ianelli, & Bomorno voluerint ꝯstituere seruitutem in certis ꝓdijs pro dicta aqua capienda, vt apparet in actis eorũ. Præterea, dato quod verteretur aliquod interesse, est modicũ, quod non debet impedire, quominus consulatur tantę indemnitati dictorũ Ianelli & Bomorno, l. 1. § sunt aũt, cum glo. in ver. iniuria, ff. ne qd in flumi. publi. l. 2. § Item Varus, ff. de aqua plu. arcen. cum glo. in ver. nociturum. Vlterius stante dicta difficultate, ẽt tale interesse non est in consideratione, vt supra dictum est, quia interesse est æstimatio alicuius vtilitatis non habitæ pp alicuius factum iniustum, vel cessionem iniustam, ſm Bart. in d. l. vnic. Ex quib. concluditur dictum iudicatum tam primum, q̃ ſm, fuisse nullum & iniquum, & dictos Ianelli & Bomorno non incidisse in aliquod periurium, & potuisse facere prisiam eo in loco, vbi facta est, & pronunciandũ esse bene per eos appellatum & male contra ipsos iudicatum. Et ita prout supra, esse de iure respondeo ego Ioan. Franc. de Sancto Nazario, de Ripa I.V.D.

De confessionibus.

RESPONSVM I.

SOcietatis Etiam tacite contractę ea nã est, vt sociorum bona æqualiter diuidantur: quare cum societas tacite ꝯtta præsumatur ex actib. qui circa nomen societatis gñalis fieri nequiuerunt inter Ioannem seniorem & fratres nunc puberes, & maxime stante confessione propria eiusdem Ioannis, hæsitãdum non est ꝓdictorum fratrum bona iure tacitæ, & gñalis societatis (nõ obstantib. ex aduerso ꝓpositis) æqua lancie sortienda fore.

SVMMARIVM.

1. *Confessio propria reuocatur per præsumptam circunstantiam allegatam.*
2. *Error probatur, si probetur rem se aliter habere.*
3. *Rusticus nunquam excusatur a contrarietate, quando potuit consulere peritiores, præsertim si sit sagax.*
4. *Illatio non necessaria, non releuat probantem.*
5. *Confessio suffocat præscriptionem iuris, & de iure.*
6. *Societas omnium bonorum ex promiscuis actibus cum pupillis contracta non præsumitur.*
7. *Fratres puberes in communi habitantes, viuentes, & omnia negotia promiscue gerentes, lucraque reponentes, tacite societatem omnium bonorum contraxisse intelliguntur.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. Interpreta.

SVper Dubijs omnibus formatis in themate non est expediens insistere, quia posito, q vel adoptio, vel societas ꝯtta per Spinum cum Pet. Ant. de cuius bonis agitur valeret, adhuc tñ medietas omnium bonorum dicti Petri Ant peruenisset in Seridam filiam dicti Petri, & ꝯnt in Ioannem seniorem, & eius sororem, filios & hæredes dictæ Seridę eorum matris. Vis ergo tota consistit super societate omnium bo. quæ proponitur tacite ꝯtta inter ipsum Ioannem seniorem ex vna, & Io. iuniorẽ & alios fratres ex altera, qua societate stante bona omnia veniunt ſm nãm societatis ęqualiter diuidenda. Et quia Ioannes senior r̃ndendo articulis confessus fuit societatem gñalem oĩum bonorũ, tam respectu proprietatis q̃ fructuũ ꝯtusse, quæ confessio est superlatiua oĩum prob. c. per tuas, de prob. l. gñaliter, C. de non nu. pec. cum ꝯfessus in iudicio pro iudicato habeatur, l. 1. ff. de confes. cum sim. vr̃ q partes iudicis solum sint de ꝯdemnando ꝯfessum, l. proinde si occissus, ff. ad l. Aquil. & ista ꝯcto proculdubio procederet, nisi confessio fuisset per d. Ioannem seniorem reuocata tanq̃ erronea solum ergo insistam super hoc dubio, an potuerit talis confessio reuocari docto de errore, & an error stantib. iis, de quibus in articulis ipsius Ioannis senioris, dicatur hime probatus. Omissa superflua discussione argumentorũ ad partes, licet r̃r in facto proprio non sit tolerabilis error, l. fi. ff. pro suo. cap. ab excõicato, de rescript. & ideo non audiatur uolens reuocare confessionem propriam prætextu erroris consistentis in proprio facto: tñ si volens reuocare confessionem allegat aliq̃
1 † circunstantiã, ex qua præsumi possit error, tunc auditur allegans errorem, ẽtio facto proprio, ſm Bart. in l. non fatetur, ff. de confes. & Pan. in c. fi. ext. eo. Lanfr. in rep. c. qm̃ ꝯ falsam, col. 409 de prob. inter alias aũt circunstantias ſm ꝓallegatos Doctores, vna est, si volens reuocare confessionem & ꝓbare errorẽ, dicat persuasione aduersarij ita ponens se fuisse seductum, ar. l. 1. in fi. & seq. ff. quan. actio. de pec. est anna. & ita ẽt tenet Bart. & alij, in l. error, C. de iur. & fac. ign. cum igitur in casu isto Io. senior alleget in articulis suis, se fuisse seductum persuasione aduersarij, ꝓculdubio vr̃ audiendus; & licet super hoc multa dici possent, tñ non insistam alr̃, sed transgrediar ad punctũ. Posito q Ioannes senior ꝓbasset oĩa contenta in articulis, an ex his dicatur hime probasse errorem super quo puncto oĩb. diligẽter examinatis negatiua opinio visa fuit mihi uerior, & ꝓ demonstra-
2 tione huius meæ sniæ præmitto, q error ꝓbatur † probando rem alr̃ se hẽre, l. cum de indebito, ff. de prob. l. sed si me putẽ, ff. de condi. ind. l. si post, C. de iur. & fac. ign. Bart. in d. l. non fatetur, Cor. consi. 229. vol. 2. Ales. consi. 111. vol. 3. Scḋo ꝓmitto, q esserens persuasione aduersarij ita ponentis seductum, licet audiatur ꝯ confessionem propriam, tamen tenetur probare errorem, & ꝯnt aliter rem se hr̃e, ſm Ales. consi. 47. vol. 1. & ita debet intelligi doctr. Bar. in d. l. non fatetur, alias ii sufficere ad probandum errorem, allegare se seductum fuisse persuasione aduersarij ita ponentis, seu articulantis; certe *communis* snĩa, q nõ audiatur aliquis ꝯ confessionem propriam, nisi docto de errore, esset imposita verbis, ꝯ legem lcdam, C. commu. de leg. & c. ꝯcessa, de elec. in 6. Istis sic ꝓmissis infero non esse probatum errorem, quia non est probatũ cõcludenter rem alr̃ se hr̃e, nec suffragantur articulata ꝓ parte d. Io. senioris. Primo nõ sufficit allegare,

allegare, ꝙ fit rusticus & literarum ignarus,& ꝓñt ꝙ nõ bñ per-
ciperet sensum & intellectum trigesimę positionis, ſcilicet articuli:
3 quia rusticus † nunq̃ excusatur a ꝯfessione, qñ potuit consulere
peritiores ſm Bal.in l.scripturæ,C.de fi.instr. Sal.in l.si aduersa-
rius,in fi.C.eo.dicentes,ꝙ dispõ illius legis hẽt locum ẽt in ru-
stico,qui potuit cõsulere peritiores,& dicit Bal.in d.c.si co ſ.de
confess. ꝙ rusticus non auditur volens reuocare confessionem
aduocati ꝓtextu rusticitatis,qñ potuit consulere peritiores,a for
tiori non potent reuocare propriã cõfessionem. Imo gñaliter
dixit Fel.in c.imputan.de fi.instr.ꝙ nunq̃ vr̃,ꝙ prætextu rustici-
tatis possit reuocari confessio iudicialis,quia iudicium semper
est plenum peritis Ideo nunq̃ poterit rusticus verisimiliter alle
gare se non intellexisse,q̃ agitabantur in iudicio,cum ibi sit co
pia peritorum,quos potuit ꝯsulere,& dicere ꝙ eius procurator
seu aduocatus,qui est peritissimus , non intellexit literalẽ sensũ
dictæ positionis,est ab oĩ rõne deuium,arg.l.2. §. Seruius autẽ
Sulpitius,ff.de orig.iur.Præterea audio,ꝙ ipse Ioannes,licet ru-
sticus,tñ sagax,& ẽt literatus,nõ nullatenus excusandus,l. athle-
tæ,§.de rusticis,ff.de exc.tut.Bal.in l.iuris ignorantia. C.qui ad-
mi. Scđo,nihil prodest allegare ꝙ negauerit articulos facientes
mentionẽ de promiscuis actib.quia ex hoc non cõcludenter in-
fertur,ꝙ confessio fuerit erronea.Nam ita cõtrario stante confes-
sione societatis inferri põt,ꝙ negatio illorum articulorũ fuerit
4 erronea.vnde cum illatio † non sequatur necessario, restat con
cludendum ꝙ non releuat probantem,in c.psina,de prob.l. nõ
hoc,C.vnde legi.& ꝙ negatio promiscuorum actuum fuerit er
ronea,& non ꝯfessio,ostẽditur ex plurib.ẽt documentis,quib.di-
ctus Ioannes senior cõi noĩe ꝯtraxit &distraxit, q̃ infra aperte cõ-
probant veritatem confessionis,vt inf.subijciam. Pręterea ex hu
iusmodi negatione nõ iustificatur rem afr se hr̃e,prout requi-
ritur.Insuper & si ex negatione oriatur aliqua ꝓsumptio,tñ cõ-
5 fuoditur per ipsam ꝯfessionẽ,q̃ ẽt suffocat † ꝓsumptionẽ iuris &
de iure,ſm gl.in auc.sed iam necesse,vbi Bar.& alij,C.de don.añ
nupt.traditur in c.iis,qui fidẽ,de spon.& per Inn.in c.pleriq;,de
immu.eccl.& per Ab.in c.nonit,de iud.Tertio non ob. ꝙ cõfes
sio fuerit facta die feriata in honorẽ Dei,quia ꝯfessio facta corã
arbitratorib.coram quib.non est iudiciũ,nec iudicialiter proce-
ditur,ſm Inn.in c.Quintauallis,de iureiu.valet & probat tanquã
ꝯfessio extraiudicialis,ſm Bal.in l.i.in prin.C.de cõfes. & in spẽ
Ale.consi 13.ex ijs q̃ in themate,col.3.vol.1.Præterea & scđo,fe
rię licet vitient iudiciũ,non tñ annullant ꝯfessionẽ,quia ꝯfessio
non requirit regulam iudicij,ſm Inn in c.qualiter & qñ,in 2.gl.
de acc.Mate.not.53.nota vtilem regulã.Pan.Fel.& Mod.late in
c.at si clerici,in prin.de iud.Quarto nihil operatur dicere,ꝙ tẽ-
pore mortis eorum patris Ioannes iunior,& consortes fratres
erant impuberes,& ꝙ ipse Ioannes senior fuit constitutor eorũ-
6 dẽ in testõ patris,quia fateor,licet regulariter non ꝓsumaĩ † ex
promiscuis actib.ꝯcta societas generalis omnium bonorũ cum
pupillis,l.vt in conductionib.ff.pro soci.firmant Bar.& alij in l.
si patruus,C.commu.vtri.iud.& in l.Titium.& Męuium,§.alte
ro,ff.de admi.tut.vbi Bar.& Ang.consi.85.pater habens.alias,
ex themate.Tamen istud nihil ad propositum,quia iamdudum
Ioãnes iunior,& cęteri fratres sunt effecti maiores ẽt annis 25.
& 30.ab eo tpe,quo effecti sunt maiores,vel circa potuit d.Ioã-
nes senior societatem generaliter ꝯxisse cum fratribus suis.Ideo
ex eo solum,ꝙ tempore mortis alij fratres essent minores,non
infertur concludenter. ꝙ confessio societatis generalis ꝓsumaẽ
erronea.cum potuerit ꝯhi talis societas postquam effecti fuerũt
maiores,vnde non probat hoc esse,ꝙ ab hoc contingit abesse,
inrib.vulgaribus.Secundo licet cum pupillis societas ẽt expressa
contrahi nequeat,quia pupilli obligari non possunt,tamen si cũ
eis quisque cõtractus fuerit & ipsi quam primum pupillarem æ-
tatem excesserint, ratam societatem habuerint,confirmabitur
societas.ita signanter determinat Ale.consi 49.inc.mature pon
deratis vol.1.vnde cum subsequentem ratihabitio.possit coo
firmari societas,non video,quare confessio præsumi dẽat erro-
nea. Tertio,fateor ꝙ societas non potest contrahi cum pupil-
lo,ita ꝙ ipse obligetur,ita loquitur in d.l.vt in conductionibus.
sed bene valet vt alij obligentur ipsis pupillis,§.pupillus,inst.de
auctoritate.ita in specie Cor.consi.187. vr̃ in hac cõsultatione,vol.
3.Quarto,vltra cõfessionem vr̃ iustificata societas generalis om
nium bonorum,quia(vt in facto narratur) post pupillarem æta
7 tem fratres simul † vixerunt,simul habitauerunt,omnia nego-
tia promiscue egerunt, ẽt lucra hincinde in communione po-
suerunt absque reddenda ratione,& ex ijs de iure tacite contra-
cta est societas omnium bonorum , secundum Bar. & Doc.in
locis pręallegatis,& Alex.in d.consil. 49.qui videatur,vbi alias
auctoritates adducit,& consi.37.vol.4. Anch.consi.302. mate-
ria,de qua queritur.Ang.in consi.85. pater habens.alias,ex the-
mate,in fi.& Rom.consi.491.cum isti fratres.Deci.consi.66.de
duob.queritur.& consi.68.pro resolutione casus,colu.1.& licet
forte posset dubitari,nonquid communes actus fuerint tales, q
fieri non potuerunt circa ius,& nomen societatis generalis, ta-
men stante confessione,non uidetur aliter hęsitandum.

RESPONSVM L

MAgnifico domino Ioanni Panicia cessiona-
rio iurium loci,& castri Vedenę in
terdictum vnde vi,vel remedium Cann.reintegran
da,cõpetere explorati iuris est,cum ille ipse posses-
sionem & spolium manifeste probauerit:nam & prędicta reme
dia competere probãtib.pręsumptam possessionem, post mul
tam disceptationẽ decisum est. præsumpta autem dr̃ possessio,
si ante spolium probata fuerit, nam & in pręsenti præsumitur,
nisi contrarium probetur. Recte lancteque pro eodem domi-
no Ioanne iudicatum fuit in interdicto retinendę,cum ipse lon
ge melius Galienis possessionem comprobauerit suam . Nec
Galienorum antiquior possessio recentiori domini Ioãnis pręę-
ferri potest,cum illa non cõtinua, hęc uero continua fuerit per
decennium & ultra,quo tempore omnis Galienorum & aucto
rum suorũ expirauit possessio,ergo & huiusmodi interdictum
expirasse in confesso est.

SVMMARIVM.

1 *Remedium Can reintegranda,competit cessionario & singulari successori.*
2 *Agenti interdicto recuperandæ , vel can.reintegranda , duo incumbunt probanda,possessio uidelicet,& spolium.*
3 *Oppositum destruit propositum.*
4 *Agenti interdicto recuperandæ,sufficit probare possessionem præsumptã quæ probatur si possessio ante spolium probetur.*
5 *Exceptio proprietatis non obstat agenti interdictu recuperandæ in odium spoliati .*
6 *Interdicto uti possidetis, is obtinere dr̃, qui probat de antiquiori possessione,cum iunior possessio clandestina præsumatur. & uide nu.8 & 9.*
7 *In interdicto uti possidetis potior habetur, qui possessionem melius iustificat .*

Respon.interpreta.

VErissima est illorũ opinio, qui tenent reme-
dium can.reintegranda,1.q.1.cõpe
1 teret cessionario & singulari successori,quam tenẽt
& cõprobant Moderni Senen.in l. rem,quæ nobis,
ff de acqu.pos.& licet in singulari possessore,in quem fuit facta
alienatio sine cessione dubitauerim ego in c.sępe,col.7. versi.4.
dubitatur,de rest. spo. tñ ꝙ competat ei,cui fuerunt iura cessa,
cõprobatur per tex.in l.ꝙ si in diem.§.Iul. ff de pet.hę. ubi est ca-
sus,ꝙ interdictum vnde vi,potest cedi,cũ itaque in Mag. d. Io.
Panicia in sint cessa omnia iura castri,& loci Vedenæ: Restat cõ
cludendum,ꝙ pro recuperatione turris & Casalis sibi compe-
tunt vel interdictum vñ vi, vel remedium cano.integranda,sed
quia agens interdicto vnde ui,uel remedio reintegranda,debet
2 † duo probare,possessionẽ,s.&spolium c. cõsultationibus, ubi
no.Pan.de off.dele.c.cũ ad sedem,de rest.spo.cum similib.Ideo
videndũ est,an pro parte d.Ioannis agentis sit fundata eius intẽ-
tio,& sic an sint probata ista duo extrema necessaria Et prima
fronte vr̃ ꝙ nõn , quia ad hoc vt interdicto vñ ui,actor obtine-
re possit,requiritur ꝙ probet se possedisse eo die,quo fuit spo-
liatus,l.1.§.interdictum aũt hoc ulli.ibi,nisi ei,qui tunc cũ deij-
ceretur,possidebat,ff.de vi & ui ar.per quem tex. ita consuluit
Cur.sen.consi.72.magnifice uir.Nulli aũt testes sunt, qui depo
nant d. Antonium Gardini eo die,quo fuit deiectus, possidere,
ergo &c.Verũ istis non obstantib.arbitror in hoc interdicto par
tes actoris fuisse optime iustificatas,& ideo ipsum esse restituen
dum.probauit.n.extrema necessaria,s.possessionem,& spoliũ ,
ut constat ex depositionib.tertij,quarti,sexti,septimi,n.1a. 15.&
16.testium in cã productorum.Non obst.dum supra dicebatur,
ꝙ testes non concludenter probant do.Antonium Gardini spo
liatum possedisse eo die,quo spoliatus fuit,quia resp õdetur du
3 pliciter. Primo,ꝙ † oppositum destruit propositum. Nam Ioan
nes de Furno,quartus testis,Iacob. Tariola,sextus testis,Th. Bo
neti,undecimus testis , Philippus de Podio,decimusquintus te-
stis,& Gulielmus Melin,ultimus testis,omnes contestes conclu
denter probant,spolium & possessionem spoliati eo die, quo
fuit do.Ant. deiectus,nam eorum quidam non opinari,sed sci-
re,non audiuisse,sed uidisse,non interfuisse , sed egisse dicunt .
4 Secundo respondetur,ꝙ sufficit probare † agenti interdicto re-
cuperandæ,præsumptiue se possidere eo die,quo fuit deiectus,
ſm Io.And.Host.& Pan.in c.cum ad sedẽ,de rest.spo. Pręsum-
ptiue autem dr̃ probare spoliatus , si probauerit spolium , & ꝙ
antea possidebat,l.3.§.in amittenda,& §.quod si seruus. ibi,i.ñ
constat nos possidere,donec nostra uoluntate discesserimus,aut
ui deiecti fuerimus.ff.de acq.pos.sequitur Pan.in c.cum eccle
sia,Sutrina,in glo.2.de cã pos.& proprie.& ista præsumpta pro
batio ẽt sufficit in probanda pręscriptione & interdicto retinẽ-
dæ,ſm Soc.cõsi.39.li.3.at in casu nostro si temerarie negaretur
ꝓbatũ fuisse agentẽ possidere ex spoliationis die, nõ tñ quisquã
negare audebit id, ꝙ aperto ore oẽs testes fatentur, Antonium

Gardini actorem ante spolium possedisse, ergo iuris præsumptio-
ne sequitur, quod eo tempore spolii possidebat, cum non sit ab ad-
uersariis probatum contrarium. Non etiam obstabit, si dicatur con-
stare de iure & proprietate Galienorum, quia in facto fallum est,
nam quo ad recuperationem Turris & Casale contigua, de quibus
agitur, neque titulus probatur, neque deducitur. & si probatus
5 esset, restitutionem non impediret, quia exceptio proprietatis
non obstat agenti interdicto recuperandæ, in odium spoliati, c.
i. de rest. spo. l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Iul. de vi, gl. in l. si
de vi, ff. de iud. traditur per Bar. in l. naturaliter, §. nihil cõe, ff. de
acqu. poss. & alibi sæpe. & hæc de primo dubio dixisse satis e-
rit. Quo vero ad interdictum retinendæ intentatum respectu iu-
risdictionis dicti loci Vedenæ, videretur pro Galienis iudicãdũ,
quia ipsi mediante persona auctorum suorum probant de anti
6 quiori possessione, & in interdicto uti possidetis, † is obtinere
debet, qui de antiquiori possessione probat, c. licet causam, de
prob. ratio autem huius conclusionis est, quia iunior possessio
præsumitur clandestina, vt declarat Bar. in l. si duo, ff. vti possi. &
consi. 11 a, quidam accusatus reus, Bald. in l. ordinarii, col. 4. C. de
rei vend. & Pet. de Anch. consi. 274. ad declarationem, &c. constat
autem de antiquiori possessione Galienorum ex plurib. instris
in causa productis, quæ instrumenta plenam probationem fa-
ciunt, secundum Bal. in l. ad probationem, C. de prob. cum vulgatib. au-
ctoritatibus, de quib. per Moder. in l. 1. ff. de noui oper. nun. & in
repetitione l. admonendi, ff. de iu. iu. in prin. constat inquam ex
instrumento, & ex actis exhibitis fol. 939. & plurib. sequẽtibus,
vt ex instrumentis & actis productis, fol. 1008. & 125. & plurib.
sequentibus, & fol. 745. & pluribus sequentibus. Nec vr obsta-
re, quod Mattheus Ritii, & Ant. Gardini soli per aliquot annos fue
rint in quasi possess. iurisdictionis dicti Castri, quia (ut dixi) præ-
sumitur clandestina, quia possessio semper remansit apud Ga-
lienos & eorum auctores, quod etiam ostenditur ex sententia produ-
cta in processu, fol. 1019. per quam ordinatum fuit Baiulum Mat
thei de Ritiis debere officium suum exercere nomine omniũ
condominorum, citra præiudicium iurium ambarum partium.
Præmissis non attentis pro d. Io. puto pronunciandum esse, quia
7 in Interdicto vti possidetis, is potior habetur, qui † possess. me-
lius iustificat. ita Bar. in l. si duo, ff. vti poss. dr autem melius suã
possessio. iustificare, qui probat se possedisse per plures & me-
liores testes, secundum Bar. ibi, per tex. in l. ob carmen, ff. de test. & se-
quuntur Canonistæ, maxime Fel. in c. licet causam, de prob. sed
actor probauit se possidere per sexdecem testes, per acta, & in-
strumenta, quib. apparet ipsum actorem die cessionis sibi factæ
de anno 144. vsq; ad diem litis cõtestatæ continue possedisse. Ga
lieni autem rei conuenti, neq; per testes, nec per acta, probarũt
possessio. vel saltem non ita bene, vt statim demonstrabo, ergo
&c. Non ob. in quãtum Galieni videtur probasse de antiquiori
possessione, quia illa talis antiquior possessio nihil potest sibi in
casu isto suffragari, duplici ratione. Et primo, quia illud, quod dr in
interdicto retinendæ illum dẽre vincere qui probat de antiquio
ri, sane debet intelligi, videlicet dum tñ etiam probet illam antiquio-
rem possess. continuasse vsq; ad diem motæ litis, secus si aduer
8 sarius probat de iuniori possessione † continuata per decenniũ,
tunc illa debet obtinere secundum Bar. in l. Celsus, ff. de vsuca. quia per
lapsum decennij præsumitur obliuio, qua mediante perditur et
ciuilis possessio, quæ animo retinebatur, l. peregre, ff. de acq. poss.
secundum Bar. in l. si de eo, §. si forte, ff. eo. ti. & ita in specie tenent Bal.
consi. 20. col. fi. lib. 5. Cur. senior consi. 24. super eo. col. 2. Cum
igitur actor probauerit de iuniori possessione continuata non
solum per decennium, sed etiam per annos 25. vt ea dictis testium,
& ex actis, & instris exhibitis luculenter apparet, restat conclu-
dendum in hoc interdicto, quod ipse vincere debeat. Non ob. alle-
gata sententia, qua fuit ordinatum Baiulum Matthæi de Ritiis,
a quo causam habuit do. Ioannes actor mediãte persona Anto
nii Gardini, dẽre exercere baiulatus officium nomine aliorum
condominorum, quia non constat quod illa sententia vnquam fue
rit mãdata executioni. vnde quo ad possessorium nihil probat,
l. fundi, & ibi not. ff. de acq. poss. Præterea a die latæ prædictæ sen
tentiæ, vsq; ad diem turbationis decurrerunt decem anni vel cir
ca, quo tpe continuato, actor mediante persona auctorum suo-
rum perseuerauit in quasi possessione totius iurisdictionis dicti
castri, vnde & si Galieni auctoritate prædictæ sentẽtiæ fuissent
missi in possessionem quondam castri & iurisdictionis, tamen
per lapsum decennii illam perdidissent, non solum naturalem,
sed etiam ciuilem, secundum Bart. in d. l. si de eo, §. si forte. Secundo re-
spondetur, quod si antiquior possessor sciret suam possessionem
esse occupatam ab altero, & negligat infra modicum tempus re-
cuperare naturalem, tunc perdit & ciuilem, quia incipiatur se
9 † posse repelli, l. clam possidere, §. qui ad nundinas, iuncta l. seq.
ff. de acq. pos. quia ciuili deperdita non potest amplius agere, ne
que excipere in interdicto uti possidetis, l. 1. §. interdictum, & ibi
Bar. ff. vti pos. & ita in terminis declarat Fel. in d. c. licet causam.
Galieni autem, & eorum auctores, nedum per modicum, sed
per longissimum tempus neglexerunt auocare naturalem, quæ
erat penes Ant. Gardini, & eius auctores, ergo perdiderunt ciui
lem, si quam habuissent, merito in hoc interdicto, in quo requi
ritur possessio, vel quasi, obtinere nullo modo possent.

De vi, & restitutionibus spolii.

RESPONSVM I.

QVia Dominus de Carumbo suam quasi pos-
sessionem exigendi iura incantus, tũ per
instrumenta, tum per testes probauit, ac spoliũ
eiusdem iuris manifestum fecit. Nemini dubiũ
est, eundem etiam pro incorporalibus recupe-
randæ remedio vti posse, etiam contra commu
nitatem eiusdem loci, quam cõuentiones inter prædictum do
minum & ipsam communitatem initæ (secundum ea, quæ pro-
ponuntur) nullo iure defendunt.

SVMMARIVM.

1 *Agenti interdicto recuperandæ, incumbit onus probandi possessorium, & spolium, ut obtinere possit.*
2 *Agens interdicto recuperandæ, non habet causam suæ possessionis proba re, licet ipsam in libello deduxerit.*
3 *Probatio non necessaria non releuat probantem.*
4 *Quasi possessio iuris collectandi, per unicam solutionẽ collectæ probatur.*
5 *Qui conuenit super solutionibus alicuius debiti, debitum aperte fatetur.*
6 *Vniuersitas, fiscus, & similes, loco priuatorum habentur, ubi speciali pri uilegio non minuuntur.*
7 *Quasi possessio per duos testes plene probatur.*

Respon. Interpreta.

AGit Dominus de Catũbo, seu eius firmarius, pos
sessorio iudicio ad solutionem unius grossi
pro floreno, quem sibi prætenditur dẽri pro iure in
cãtus quod iudicium possessorium recte proponitur
contra eos, qui denegant soluere iura gabellarum, incantuum,
& similia. c. querelam, de elect. ratio est secundum Pan. ibi, quia eo ip-
so, quod pensio solita percipi pro iurib. incorporalibus (vt est iura
incantus) denegatur, tunc vr quis spoliari facultate, seu posses-
sione exigendi. Et quia agitur possessorio, videndum est an sint
probata pro parte actoris duo ad obtinendum in possessorio re
1 cuperandæ, videlicet † possessorium & spolium. Nam isto iudi-
cio actor nõ tenetur probare cãm quare sibi debeatur grossus
2 unus pro floreno, etiam si libello deduxisset, secundum Inn. in d. c. querelã,
in fi. sequitur Ang. in l. 1. in prin. col. 2. de eden. Dec. cons. 136. in
causa reueren. ubi pulchre & late loquitur. In proposito vr non
esse probatum primum requisitum. i. do. Carumbi esse in qua-
si possessione exigẽdi grossum vnum pro floreno, per testes. n.
non vr probata aliqua possessio, quia solũ deponunt d. Carũbi
solitum esse exigere grossum vnũ pro floreno a particularibus
personis vẽdentib. aliquid ad incantũ publicũ, sed quod a cõitate sit
solitus exigere nihil dnt, vnde cum aliud sint particulares perso
næ, aliud vniuersitatis, l. sed si hæc, §. qui manumittitur, ff. de in
ius voc. non recte infertur de vno ad alterum, l. si ff. de calu. stat
.o. simul, quod particulares soluant grossum vnum, & tñ cõitas nõ
3 teneatur quicquam soluere, & probõ † quæ necessario non cõclu-
dit, nihil probat, c. in præsentia, de prob. l. non hoc, C. vñ leg. per
instra etiam non probata vẽintentio actoris, quia in ipsis instris so-
lonum factarũ per sindicos & thesaurarios vniuersitatis, nõ vr
posse fieri fundm ea, eo, quia solones fuerunt difformes, & in
difformib. actib. non resultat certa probõ, vti in simili cõsuluit
Cor. consi. 296. circa primũ consultationis art. lib. 4. Sed pmissis
non obarbitror probatũ fuisse vtrũq; necessarium ad victoriã
actoris, s. quasi posse. & spoliũ. Probatur in primis quasi posses-
sio exigendi iura incãtus a cõitate per instra exhibita, ex quibus
constat per sindicos & thesaurarios cõitatis pro iure incantus
fuisse factas quã plures & successiuas solones. Clarum aũt est,
4 per vnicam solonem collectæ probari † quasi possessionem iu
ris collectandi, & sic per vnicam solonem probari quasi posses
sionem exigendi iura incantus, secundum Lud. Ro. consi. 311. in casu
propositæ consultationis, in fi. Bal. consi. 251. Sententia, lib. 5. &
in iurib. corporalibus ex unico actu acquiritur quasi pos. vt per
Pan. & alios in c. cũ in ecclesia Suttina, de cau. pos. & pprie. nec
huic fundõ obstat, quod solones, de quib. in dictis instris, sint diffor
mes: quia rñdetur, quod licet ex ipsis nõ resultet certa probõ respe
ctu quantitatis, tñ respectu quasi possessionis iuris exigendi resultat
clara probatio, quod d. Carumbi est in quasi possessione exigendi
iura incantus ab ipsa cõitate. quanta aũt sit quantitas huius iuris
exigendi, probatur tam ex ipsis instris, quã ex aliis probationib.
maxime si simul coniungantur. dico in primis probari, quod quãtitas
iuris incãtus est grossus vnus pro floreno ex ipsis instris, nam
postquam ex ipsis constat d. Carũbi esse in posses. exigendi iura in-
cantus, & postquam ex ipsis apparet cõitatẽ ex humanitate dñi, &
suorum

ſuorum negotiorum geſt. conſecutā fuiſſe ſingulo anno grām
de ſoluendo minorē quantitatē, q̄ eſſet ius incātus: ita enī cā-
rant inſtrā ſolonum, dum dr̄ q̄ de accordio, & ex cōuentione
5 facta cum exactorib. qui enī † conuenit ſuper ſolonib. rōne ali-
cuius debiti, proculdubio fatetur debitum. l. qm̄. ff. de iis, qui
no. inf. ſecuta igitur confeſsione ſindicorum toties facta, ſe-
quitur q̄ do. Carumbi hēat ius exigendi iura incantus ab ipſa
cōitate, ſtantibuſq; tot conuentionib. factis ſuper ipſo iure in-
cantus, dico q̄ credendum eſt dño affirmanti, q̄ illud ius, ſuper
quo conuenerunt, eſt groſsus vnus pro floreno, niſi ipſa cōitas
probet pro quo, & quoto iure ſoluerit, & toties conuenerit.
Sicut ſi dubitetur pro qua re emphyteuta ſoluerit canonem,
ſtatur dicto dñi aſſerentis ſolones fuiſſe factas pro certo præ-
dio, vel oīb. prædijs ipſius emphyteutę, niſi emphyteuta ipſe pro
bet pro qua re ſoluerit, ſm̄ Spec. tit. de emphyteu. §. tunc aliqua,
ver. 61. & ſequitur Alb. de Roſ. in l. ſi certis annis, C. de pac. Si-
cut ēt ſi dubitetur ſuper q̄titate feudi, ſtatur dicto dñi aſſeren-
tis totum eſſe feudum, niſi vaſallus probet fines & quantitates
feudi, ſm̄ Bal. in c. 1. de vaſal. qui ꝯ conſt. Lothar. feu. abe. ſequi-
tus Iaſ. in l. a. C. de iure emphy. ſcd̄o dico conſtare, q̄ iſtud ius,
ad q̄ tenetur cōitas, eſt groſſus vnus pro floreno, tam ex teſtib.
q̄ ex confeſsione ſindicorum. conſtat enī ex teſtibus & confeſ-
ſione reorum, q̄ quælibet perſona priuata & particularis tene-
tur ſoluere groſſum pro floreno. conſtat etiam ad ius incantus
teneri cōitatem, vt ſ. deduxi, ſed dubitatur, an etiam ipſa tenea-
tur ad groſſum. Ego ſuper iſto dubio dico, fundatam eſſe inten-
tionem dñi, niſi cōitas probet, q̄ non teneatur ad dictum groſ-
6 ſum. qd̄ ſic demōſtro. Vniuerſitas, † fiſcus, & fiſes, vbi non con-
ſtat eos hēre priuilegium, loco priuatorum hn̄tur. & idem ius
q̄ dr̄ cuilibet priuato, ita & ipſis dcd̄m eſt l. item veniunt, §. in pri-
uatorum, ff. de pet. hær. l. cum glo. C. eo. l. ob pecuniā, ff. de fur.
cum ſimilib. glo. magna in rub. C. de iu. reipub. lib. 11. niſi ergo
cōitas oſtēdat priuilegiū, ꝯcludendū eſt eam dr̄e vti iure, quo ſin-
guli particulares vtunī cum itaq. ſinguli ſoluāt groſsum, & ip-
ſam groſsū ſoluere neceſse eſt. & pro iſta rōne adduco tex. in
l. maximaiū. ibi, vt nō ſingulis indulta pſonis, ſed in cōe dignita
ti, vel corpori hm̄ bn̄ficia doceant fuiſſe ꝯceſsa, C. de ex cu. mu.
lib. 11. Tertio ꝯſtat ēt duob. teſtib. videlicet primo & 14 q̄ do. de
7 Carumbo eſt in quaſi † poſseſsione exigendi groſsū vnū pro
floreno, qui teſtes cum ſint duo, plene probant, c. 1. omni nego-
tio, de teſt. l. ubi numerus, ff. de teſti. illi namq; duo teſtes dñe
ꝯtenta in articulis vera eſse. & ſi dicatur, q̄ articuli nihil dn̄t de
cōitate, ſed ſolum q̄ d. Carumbi eſt in quaſi poſ. exigendi groſ-
ſū unum a qbuſcunq. perſonis, q̄ ēr ex allegationib. aduocato-
rū, de qb. in actis appſooe pſonę ꝯphēdit vniuerſitat, l. mortuo,
ff. de fideiuſ. & licet vniuerſitas ſit ficta perſona. cū tn̄ articuli lo
quant de qbuſcunq. perſonis, ēt de ficta pſona loqui neceſse eſt:
als uniuerſalis affirmatiua falſa eſset, l. ſi qs ducēra, § vtrū, ff. de
reb dub. prætetea ex rōne aſsignata per primum teſtem appa-
set, q̄ intellexit etiam de vniuerſitate. ratio enim declaras & am
pliat dictum, l. cum pater, §. dulciſſimis, de leg. 2. Laus Deo.

Vti poſsidetis.

RESPONSVM I.

Qvemadmodum In interdicto retinē-
dæ directo poſſeſsio,
& inquietatio ad victoriam neceſſario ſunt agen-
ti probanda: ita ēt agenti vtili interdicto retinendæ
is obtinet, qui melius ſuam poſſeſſionē, ſeu quaſi
iuſtificat. Quare cum do. Gaucherius (ſm̄ ea, quę ꝓponuntur) de
ſua quaſi poſſeſſione, & inquietatione cum plurib. teſtib. tum
documentis fidem indubitatam fecerit, dubitandum non eſt,
cur ſibi benignū iudicium implotatū nō veniat impartiendū ꝯ
d. Lud. dicti loci ꝯdñm, cum ꝓhibitione, ne eundem Gauche-
rium de cętero in ſua quaſi poſſeſſione tam animalia in d. ter-
ritorio depaſcendi, q̄ præconizationes faciendi, q̄que ēt portio
nem ſuam tum mulctarum condemnationem, tum coofiſcatio
nem exigendi vexet ac moleſtet, donec & quouſque de plenio-
ri poſſeſſorio, ſeu petitorio aliter fuerit ordinatum.

SVMMARIVM.

1 *Subditi pro domino deponentes ſuſpecti ſunt, & q̄n procedat, vide nu. 4.*
2 *Teſtis deponens contra eum cum quo alias lis fuit, non caret omni exce-
ptione, quomodo procedat, vide num 7.*
3 *Conductor nullo iure poſſidet.*
5 *Numerus teſtium ſupplet fidem, vbi de fide dubitatur.*
6 *Dictum teſtis aliqualiter ſuſpecti confirmatur ex dictis aliorum non ſu-
ſpectorum.*
8 *Ex probatione, & confeſſione condomini, quaſi poſſeſſio probatur.*
9 *Par in parem non habet imperium.*
10 *Locutio limitata limitatum producit effectum.*
11 *In interdicto retinenda vtilis obtinet, qui poſſeſſionem ſuam per plures
teſtes comprobauit.*

Reſpon. Interpret.

IMplorauit Benignum offm̄ veſtrum
Magnificus d. Gaucherius
de Biancharijs, dn̄s de Ceſariſta de Robione,
condominus de Taglianis, ꝯ d. Lud. Vaſſadelli,
dominum de Vachaticio turbantem ipſum
d. Gaucherium in ſua quaſi poſſeſſione depa
ſcēdi animalia ſua in territorio de Taglianis, & in ſua quaſi poſ
ſeſſione, præconizationes faciendo in d. loco & in ſua poſſeſ-
ſione exigendi ſuam debitam partem mulctarum, & condēna-
tionum, ac confiſcationum, ad effectum vt prædicto dño Vaſ-
ſadelli inhibeatur, ne ipſum d. Gaucherium turbet & moleſtet,
donec ſit cognitum de pleno poſſeſſorio, ſeu petitorio, iuxta
tex. in c. cum veniſſent, vbi Inn. de reſt. in integ. Et quia in hmōi
iudicio agens tenetur duo probare, videlicet ſe fuiſſe turbatum,
& ſe tpe turbationis poſſidere, ac ſi ageret interdicto retinēdę,
l. 1. §. hoc interdictū. & § fi. vbi Bart. ff. vti poſſi. & per Ale. cōſ.
136. col. 2. lib. 2. Vidēdū eſt primo, an pro parte actoris ſint hæc
duo neceſſaria ad victoriam ſufficienter probata. Et prima fa-
cie videretur dcd̄m, q̄ nō, qa teſtes fere oēs ſunt ſubditi prædicti
1 d. Gaucherii. conſtat autem ſubditos † deponentes pro dño eſ
ſe ſuſpectos, l. idonei, ubi gl. ff. de teſt. gl. vbi Pan. & alii, in c. acce
dens, 1. vt lite non conteſt. Bat. in l. lege, ff. de teſt. cum ſimi. Et
dn̄s Elias de Podio, alius teſtis nō ſubditus, eſt etiam ſuſpectus,
2 nec ei fides eſt etiam adhibenda, quia hēt † litem cum do Lud.
contra quē depoſuit, §. ſi vero aſr, in Auten. de teſti. prætetea,
& ſi omnes teſtes idonei forēt, tamen eorum depoſitio nō no-
ceret d. Lu. eo, quia ex inſtro arrendamēti ſiue locationis, ꝓdu-
cto per ipſum dñm Ludouicum, declaratur depoſitiones teſtiū
vt intelligātur actor & reus auctores, videlicet eius pater, & do.
Iacobus de Folchacherio, qui conduxerunt iuriſdictionem &
emolumenta dicti loci de Tagliatura do. Caroli Vaſſadelli de-
paſci feciſſe aīalia in dicto territorio proclamationes feciſſe fie-
ri, & mulctas exegiſſe ti. cōductionis & arrēdamēti. conſtat aūt
3 q̄ † ꝯductores non poſſident, ſed poſſeſſio dicitur penes dñm
locatorem, cuius noīe poſſidetur, l. quamuis, §. ſi conductor. ff
de acq. poſt. imo conductor non poteſt contra locatorem refri
care qōnem dñii, neque poſſeſſionis, l. ſi quis conductionis tit.
C. loca. Verum præmiſſis nequaquam attentis, cenſeo contra-
riū eſſe verius, videlicet probata eſſe oīa neceſſaria, & ꝯñt inhi
bendum eſſe per veſtram īnam d. Lud. ne moleſtet prædictum
d. Gaucherium in ſua quaſi poſſeſſione, & c. pſobat. n. turba. nō
ſolum per teſtes productos a d. Lud. nec eā diffitetur ipſe d. Lu.
Probata ēt fuit poſſeſſio ipſius dñi actoris tā per teſtes, quā p
inſtra. nec obſtāt adducta ſ. in ꝯrium, quia rn̄detur quatuor mo
4 dis. Primo q̄ ſubditi rōne iuriſdictiōis nō ſunt † idonei teſtes ꝓ
domino ſm̄ Spe. ti. de teſte. §. r. ver. ta. Io. An. & Fel. & Imo. ī c.
literis, de teſt. nec obſtans allegata in ꝯrium, qa ꝓcedunt qn̄ p-
ſona dñi eſſet terribilis ſuis ſubditis, taliter q̄ ꝑlurimi poſſit cū
inferre violentiam teſtibus, niſi ſuo mō deponant: alias ſecus
ſm̄ Io. An. & Pan. in d. c. accedēs, & Fel. in d. c. in literis. col. 2. nō
conſtat autē, q̄ d. Ganche. ſit talis perſona, quæ velit violentiā
vllam inferre ſubditis. nec hoc fuit deductum, neq; probatū, ee
go &c. Scd̄o rn̄de, q̄ licet alias vnus teſtis ſubditus poſſit dici ali
qualiter ſuſpectus, multitudo tn̄ teſtiū tollit oēm ſuſpicionē,
5 quia vbi deficit aliqd de fide, ſupplet † numerus teſtium, ſm̄ gl.
& Iac. Bus. in l. 3 §. 1. ff. de teſt. per illum tex. & Imo. in l. q teſtō,
col. 1. ff. de teſt. & Ale. conſi. 5 col. 3. & conſi. 93. lib. 1. Tertio rn̄
detur, q̄ depōnes teſtium ſubditorum, coadiuuantur ex depo-
ſitionibus aliorum non ſubditorum, & ex inſtris productis in
cauſa, de quibus infra dicam, vnde ſufficienter probant, quia di-
6 ctum teſtis aliqualī † ſuſpecti, & ſtabilitur & cōfirmatur ex di-
ctis aliorū nō ſuſpectorū, l. ſi qs ex argētariis, §. 1. ubi Bal. & alii,
ff. de eden. & q̄ ita tenet Ang. conſ. 1. Pau. de Cal conſ. 380. cū ſi
milibus Quarto rn̄detur, q̄ ēt de iactis teſtibus ſubditis, p alios
non ſubditos ꝓbatur intētio actoris. vñ nihil hēt obſtare, q̄ aliq
ſint ſubditi, vt per Bar. in l. 1. §. ſi qs neget, poſt gl. ibi, ff. quemad
mo teſta. aper. traditur p la. ī d. l. ſi qs ex argētariis, §. 1. col. 1. Nō
obſt. q̄ d. Helias de Podio, vnus ex teſtib. non ſubditis, hēat litē
cum d. Lud. ſuper quadam pignoratione, quia rn̄deo, q̄ eſt l. s
7 † ſuper re modica, vnde ꝓpea nō redditur eius teſtimoniū ſuſpe
ctum, ſm̄ Pan & alios in c. 1. de iu. vbi ēt ſcripſi, & in c. cū opor
teat, & in e inquiſitionis, de accuſ. ubi dicit Pan q̄ eſt arbitariū
iudici credere tali teſtimonio, ꝯſiderata lite, & pſonarū qualita
te. Nō ob. dū dr̄, q̄ ipſe d. Gaucherius, & pr̄. ac do. Ia. depaſci fe
cerunt eorum aīalia in dicto territorio, & proclimata fieri fece
rūt ut icōductores, & non iure proprio, quia oppoſitū deſtruit
propoſitū. Et pro clariori rn̄ſione accōmodāda, præmitto, q̄
do. Carolus tāq̄ condominus loci de Taglianis locauit red
ditus, & emolumēta ſibi ſpectantia in dicto loco prædicto d. Ia
cobo ēt condño loci, vſq; ad tres ann. ita cantat inſtrm̄ locatio
nis, ſiue arrendamenti. hoc præmiſſo, retorqueo fundamentū
d. Ludouici ſe fundantis in dicto inſtro cōtra ipſum, nam ſi ne-

8 rum sit (prout est) quod do. Gaucherius sit cōdñs, vt dr̄ † in di-
cto instr̄o, & confitetur do. Ludo per productionem ipsius in-
str̄i, sm glo. in l. fi. C. de lib. caus. bene sequitur, q̄ ratione sui con
dominij dicatur in quasi poss. de pasci faciendi animalia in dicto
territorio: quia aut pascua sunt cōdñorum territorij, aut publica:
si cōdñorum, & tunc ēt licuit prędicto d. Gaucherio, & antecesso-
soribus suis vti dictis pascuis, vt no. Pau. de Cast. & Soc. in l. 1. in
prin. ff. de acq. pos. & c. aut sunt publica, siue vniuersitatis: & tūc
ēt ipsi d. Lu. licuit, liceatq. vti ipsis pascuis, § flumina. & §. vniuer
sitatis, Inst. de rer. diui. & si cōdñs est d. Gaucherius cum ipso do.
Lud. vt ipse fatetur & constat ex instr̄is q̄ pluribus in actis exhi-
bitis, bene sequitur q̄ eo iure, quo ipse do. Ludouicus tanq̄ con-
dñs fieri fecit proclamata, & mulctas exegit q̄ eodem etiam
iure prædicta exercere, & exigere potuerit idem d. Gaucherius:
9 quia cōdñs † non potest turbare, vel impedire exercitium iuris-
dictionis alterius cōdñi, vt per Bart. in l. inter tutores, in fin. ff. de
admi. tut. cum concor. adductis per Ias. in l. stipulationes non
diuiduntur, in 1. opp. ff. de verb. obl. & per Fel. in c. quæ in eccle-
siarum, col. pe. de const. nisi sit diuisum territorium & iurisdō,
quia tunc vnus non pōt exercere iurisdōnem alterius, nec im-
mittere animalia in partem alterius, vt no. in c. 1. §. preterea du-
catus, de proh. feu. alien. per Fed. Ex his satis euidenter patet q̄
d. Ias. & successiue patet do. Gaucherij, & ipse do. Gaucherius iu
re suo, & non alieno, immiserunt animalia in dicto territorio,
& proclamata fieri fecerunt, & alia iurisdōnalia exercuerunt.
Præterea & secundo, in dicto instr̄o locationis do. Carolus vti
cōdñs locauit partem suę iurisdōnis, & emolumentorū & non
totum, vnde recte infertur ad portionem ipsius do. Iacobi etiam
cōdñi, quia locatio est limitata ad partem ipsius do. Caroli, quę
10 limitatum † effectum producit, quo ad illam partem sm̄, l. 10
agris, de acq. rer. dom. ff. l. age, C. de transa. cum sim. Tertio ex
actis, fol. 225. constat de titulo cōdñij prędicti do. Gaucherij, &
dicti d. Iac. auctoris sui, ergo bene sequitur q̄ virtute illius tituli
dr̄ esse, & retro fuisse in quasi possessione iurisdōnem exercen-
di pro sua portione, & animalia sua depasci faciendi in dicto
territorio, quia existens in possessione pręsumitur possidere ex
titulo proprio pręcedenti, sm glo. Bart. & alios in l. quædam
mulier, ff. de rei vend. & Bart. post glo. in l. 3. ff. de acq. pos. Quae
to ex actis, fol. 212. & pluribus seq. constat, qualiter pasturagiū
fuit cōi nomine dñorum Lud. Vassadelli, & auctorum do. Gau-
cherii cōdñorum loci de Taglians venditum. Item constat q̄
Lud. & do. Gaucherius tanq̄ cōdñi cōi nomine constituerunt iu-
dices in dicto loco de Taglians, & cōsr̄ constat, q̄ do. Gauche-
rius, & sui auctores iure proprio fuerunt, & sunt in quasi pos-
sessione pabuli, & iurisdōnis pro sua debita portione. Vlt. esto
q̄ pro parte d. Lud. probatum fuisset se aliqñ turbasse predi-
ctum d. Gaucherium, & suos, seu aliqñ exercuisse insolidum
iurisdōnem, q̄ tñ probatum non fuit. Attamen in hoc iudicio,
in quo agitur ne prædictus d. Gaucherius turbetur ad similitu-
dinem interdicti retinendæ, debet ipse d. Gaucherius obtinere,
11 quia per plures testes probauit suam possessionem, vel quasi,
l. ob carmen, in fi. ff. de testi. & profecto non video probabilem
rationem dubitandi, quare non sit inhibendum do. Lud. ne mo
lestet ipsum do. Gaucherium in sua quasi possessione, donec
aliud fuerit petitorio, vel pleno possessorio ordinatum.

De exceptionibus & prescriptionibus.

RESPONSVM I.

Licet Agenti interdicto recuperādę, seu remedio
can. reintegranda, nō obstet exceptio dñij tñ
si exceptio pprietatis, q̄ alias nō erat admittēda, ad-
mittatur, & parte non opponente probetur, exclu-
ditur hmōi remediis agentes. Verum cum in pro-
posita facti specie exceptio proprietatis cum consensu partis
simpliciter nec admissa, nec probata fuerit, nullo iure opponen
tib. prodest, quare restitui, seu reintegrari expostulans, ante om-
nia (prætensa pręscriptione non ob.) venit restituendus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio proprietatis, quę alias non erat admittenda; si admittatur, & parte non opponente probetur, excludit agentem possessorio recuperandę & remedio can. reintegranda.*

2 *Admissio articulorum saluo iure impertinentium, non prodest articulantibus, si articuli impertinentes reperiantur, & testium depositio super eisdem redditur nulla.*

4 *Responsio positionibus impertinentibus iubente iudice facta, consensum non inducit.*

4 *Approbans actum simpliciter, videtur cum sua qualitate approbare.*

Respon. Interpreta.

Licet Agenti interdicto recuperandę, non obstet ex-
ceptio dñij, l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Iul.
de vi. nec ēt obstat agenti remedio can. reintegranda, vt
tradit in c. sępe, de resti. spol. Et q̄ exceptio pscriptionis,
de qua agitur, ēt non obstet agenti remedio reintegranda, te-
nuit Alex. consi. 100. viso, & discusso. col pe. lib. 2. & consi. 6 lib.
3. & alias memini me cōsuluisse. Tñ vr̄, q̄ isto casu hēat obstare,
quia articuli dati pro parte reorum, fuerunt admissi, & exceptio
1 fuit pbata consentientib. actorib. quo casu † exceptio proprie
tatis, quæ alias non erat admittenda: admissa tñ & probata, par-
te non cōdicente, habet excludere agentē possessorio recuperā-
dæ, vt est casus in c. 1. de rest. spol. & hoc non ignorauit Cæpol.
qui ex hoc facit vnam cautelā. q̄ aūt actores cōsenserint, patet;
q̄a post admissionē articulorū, & ordinationē, q̄ rñderet ipsis
articulis, pcurator actoris petiit dilationē ad rñdendū, quo casu
censer acquieuisse admissioni, arg. l. ad solutionem, C. de re iud. &
dato, qd̄ petendo terminum ad rñdendū censeret cōsensisse, tñ
ex quo postea principales ab admissione istorū articulorū re-
spicientiū petitoriū appellarunt, & in terminis iuris non fuerūt
prosecuti, ita q̄ deserta remansit appl̄o, proculdubio censetur
suæ appl̄ni renunciasse, & admissioni consensisse, c. ab eo. de
appel. lib. 6. facit tex. in l. ab eo, C. quo & quan iudex. c. quod ad
consultationem, de re iud. Prędictis non obstantib. credo quod
hmōi exceptio proprietatis ēt probata pñti iudicio, non rele-
uet opponentes, quia (vt s̄. dixi) talis exceptio non obstat agenti
possessorio recuperandę, d. l. si quis ad se fundum. difficultas igi-
tur, & punctus huius dubitationis consistit super admissione ar-
ticulorum, & asserto consensu agentium. Dico igitur q̄ ad-
missio dictorū articulorum nihil prodest reis opponentib. quia
2 factum fuit cum temperamento & reseruatione, videlicet, † sal
uo iure impertinentiū, & non admittendorum; quæ reseruatio
operatur, q̄ ēt post admissionē disputari possit, an articuli sint
admittendi, vel impertinentes; & reperto quod sint imperti-
nentes, ipso iure nulla est depositio testiū facta super dictis ar-
ticulis, sm Bart. in l. si dno patroni, §. idem Iulianus, ff. de iu. iu.
vbi Alex. & Mod. & Bal. qui proprie loquitur in terminis qōnis
nostræ, in l. fi. C. qui legi. perso. habeant stan. in iu. Spe in tit de
teste, § nunc videndum. potest. n. iudex dubitans super aliqua ex
ceptione reseruare eius discussionē in fine litis, sm Bal. in auc. si
dicatur, C. de test. & traditur per glo. Pan. & Cano. in c. cū con-
tingat, de offi. deleg & per Vital. in tracta clausularum, c. 5. &
seq. Patet ergo, quod admissio nihil suffragatur reis. Minus ēt
eis opitulatur assertus consensus (vt dr̄) adhibitus per actores,
quia falsum est, quod nunq̄ consenserint, quod admitterentur
articuli concernentes petitorium, vt patet ex actis. Non obstat,
quod procurator actoris petierit terminum ad rñdendum, quia
ex hoc non propterea sequitur, quod consenserit admissioni,
nisi eo modo facta fuerat, & saluo iure pertinentium. Non enī
plus dēt operari petitio termini ad rñdendum, q̄ ipsa rñsio, cum
petitio termini fiat ad finem rñdendi: & finis sit illa, qui regulet
actus directiuos ad finem l. verum est, la s. & l. qui initiū, ff.
3 de fur. rñsio † autem facta positionib. impertinentib. iudice iu-
bente rñderi saluo iure impertinentium, non inducit consen-
sū, q̄a intelli̅r sm interrogata, l. de ętate, §. qui interrogatus, ff. de
interrog. actio. §. pręterea, Inst. de inuti. stipul. & sic intelli̅r facta
cum protestatione, saluo iure impertinentium, prout intellige
batur interrogatio. & ita expresse determinat Bart. in d. §. idem
Iulianus. Pan. in d. c. cum contingat. Vital. in d. tra. c. 5. Non obst.
quod appellantes patientes labi terminum datum ad sequendā
applōnem, videantur consensisse admissioni, a qua appellarūt:
quia esto qd̄ ita esset, tñ nō p̄t a̅r videri cōsensisse, q̄ disponat ad
missio, a qua appellarūt. Sed sic est, quod admissio est facta cum
reseruatione, ergo ēt videbuntur consensisse cum sua reserua-
4 tione, † quia approbans actum simpl̄r, vr̄ approbare cum sua
qualitate, l. 1. § si quis simpliciter, ff. de lib. leg. & ideo potest di-
ci, quod appellantes non fuerunt appellationem prosecuti, quia
sciebant etiam deserta appellatione ius suum durare, vt in si-
mili dicit Iurisconsultus in l. sicut, §. non videtur, ff. quib. mo-
dis pign. vel hypote. solu. Laus Deo.

RESPONSVM II.

IVdicio, Cui non obstat sententia, litis pendentiam
non obesse indubitati iuris est. Et ideo pen-
dente arresto per iudicis officium implorato ad cautionem
obtinendam, ab actione principalis debiti pro eiusdem cō-
secutione nunquam desistendum est.

SVMMARIVM.

1 *Pendentia litis super arresto, non impedit processum super actione principali: nam iudicio, cui non obstat sententia, non obst. litis pendentia.*

2 *Imploratur officium iudicis super arresto pro cautione obtinenda, & ideo cautione pręstita reuocatur arrestum. ita enim obseruat communis praćtica.*

3 *Cumulatio arresti, & causa principalis, nullo iure est prohibita.*

4 *Regula ordinis in diuersis iudicijs locum non habet.*

5 *Contrariorum eadem est disciplina.*

6 *Libelli oblatio est duplex, & libellus ad varios fines offerri potest.*

7 *Accessorium concomitatur suum principale.*

Respon.

Respon.Interpreta.

QVia arbitror clarissimi iuris esse, q̃ pendente lite su
per arresto possit procedi in negotio princi-
pali, per iura & rõnes allegatas alias per me, ideo di-
xi, q̃ ista concso patebat tonsorib. non elationis gra-
tia, non animo iniuriandi præstantissimum Aduocatum partis
aduersæ, sed ad demonstrandum, q̃ super isto art. non est hæsita
tum. Scio n. q̃ d. Aduocatus scit Bar. & cęteros Doctores cõuer
solere vti simili. verbis, & efficaciorib. quando volunt demon-
strare super aliquo casu non esse laborandum. Quare existimo,
q̃ pro sua modestia arbitrabitur me non esse labe elationis ma
culandum. Sed ad rem deueniendo dicebam primo, q̃ penden
1 tia † litis super arresto non impedit processum super actione
principali, per te.l. sed si ante, ff. de exceptio. quæ est, q̃ iudicio,
cui non obstat litis pendentia. dicit respondendo d. Aduocatus
̃triæ partis, q̃ illa rña procedit, qñ duo diuersa iudicia intentãtur
ad diuersos fines & effectus. Ita procedat ille tex. & in hoc bene
loquitur. Sed iste est proprie casus noster, quia sunt duo diuersa
iudicia, diuersa remedia ad diuersos fines proposita, videlicet
2 imploratum fuit officiũ iudicis † pro arresto ad finẽ cautionis:
postea proposita fuit actio ex stipulatu principalis pro consecu
tione crediti. & pro cõfirmatione allegat tex. in § sed neque, in
Auc. de fidei. vbi admittitur ̃cursus principalis actionis & hy-
pothecariæ. & per illum tex. Soc. in d.l. sed si ante, colu 3. infert
pro confirmatione prædictæ conclusionis, q̃ vbi duo iudicia,
quorum alterum est accessorium alterius, non dantur ad idem,
licet ad eundem finem tendere videantur, tunc concursus non
impeditur. & certe tex. in d. §. sed neque, non posset clarius de-
cidere q̃onem nostram. licet n. iudicium arresti videatur habere
aliqualem concomitantiam cum iudicio principali, tñ cũ inten
3 tetur ad illud, non impedietur † cumulatio sicut hypothecaria
coadiuuat actionem principalẽ, & tñ cõcurrit cum ea. Nec aliqd
puto facere ad rumbum, dũ dr̃, q̃ obstat rñ ordinis, quæ est q̃
4 prius qõ emergens sit decidenda, qa vt alias dicebã, ista sunt † di
uersa iudicia, & ideo vnum non potest dici emergens alterius.
Secundo, quia illa regula ordinis procedit, quando emergẽs est
talis naturæ, q̃ pronunciatione non facta super ea, impediretur
processus ad vlteriora, fm̃ Pan. in d.c.1. col 4. de ord. cog. per ̃dt
cta vero satis apparet, q̃ ẽt q̃ non pronuncietur super arresto,
nihilominus põt procedi in cã principali. Igitur super emergen-
tib. non est amplius laborandum, & hoc videns do. Aduocatus
(vt arbitror) nihil ad ea, quæ s. dixi, rñdet, licet iterum allegei re
gulã ordinis. Dicebã secundo, esse casum in cle. vnic. de sequest.
posses. & fru. & in l. si fideiussor, §. fi. qui satisd. cog. rñdet do. Ad
uocatus, q̃ illa iura loquuntur, qñ nihil opponitur ̃ sequestrũ,
seu arrestum, vnde ipse vellet habere tex. qui loqueretur, qñ ali
quid opponitur ̃ arrestum. sed certe illa iura loquuntur gene-
raliter, ergo generaliter intelligenda, iurib. vulgatib. Secundo di
co, q̃ cle. vnic. loquitur qñ sequestrũ oppugnabatur, vt patet in
illis verbis, si quis aũt sequestrationem hmõi impedire, &c. Ter
tio vellem q̃ d. Aduocatus rñderet, quare sicut pendente lite su
5 per cã principali, põt perueniri ad arrestum, cur non ẽ̃t † pẽden
te lite super arresto, non possit procedi in cã principali. si n. re-
gula ordinis obstaret, ita obstaret in vno casu, sicut & in altero,
& si causę essent inuicẽ pręiudiciales, vnoq; casu processus super
vna impediret processum super altera, §. ̃iudiciales, Inst. de act.
sed re vera indubitati iuris est, q̃ inuicẽ se ̃patiuntur, & concur-
rere pñt. Non obst. illa consideratio d. Aduocati, in qua vr̃ face-
re totale fundñ, q̃ idem libellus fuit propositus ante arrestũ, &
idem libellus postea fuit oblatus scdo loco, & ̃nt fm eum, aut
est idem iudicium, & tunc non potuit libellans ab eo recedere,
auc. qui semel, C. quõ, & qñ iudex. aut diuersum est iudiciũ, erit
saltem connexum vel ̃atingens iudicio cœpto; ideo exceptio
fm eum, erit emergens, quia pro rñsione sciendũ est, q̃ duplex
6 † est libelli oblatio, vna, q̃ fit iudici; altera, quę fit parti, vt p Ab.
io c.1. de lib. obl. Bar. in fi. rub. C. de in ius voc. Item sciendum est,
q̃ quis põt offerre libellum iudici ad varios fines. Primo ̃p im-
plorando officio iudicis pro securatione crediti, l.1. & ibi tradit
Bar. ff. de iur. om. iu. Scdo pro vocanda parte ad iudicium, vt per
Pan. in d.c. 1. col. 2. istis sic præmissis, rñdeo ad prędicta; primo,
q̃ libellus primo loco fuit oblatus soli iudici pro implorando
officio iudicis, q̃ est implorandũ pro arresto facta narratione
crediti sui & cã, pp quam petitur ipsum arrestum. l. ait prętor,
§. si debitorem, ff. de iis, quæ fiunt in frau. cred. tradit Ias. in l. de
act. §. 1. Scdo loco fuit oblatus parti, vt intelligeret, an vellet cede
re, iuxta l.1. ff. de eden. & si vellet contendere, litem contestaret,
iuxta l. 1. C. de lit. conte. & ideo auc. qui semel. nihil facit ad ̃ppo
situm. tamen quia loquitur, qñ libellus fuit semel propositus
parti, vt ibi in verbo, aduersario cognitis, & postea vult ab eo di
scedere totaliter, q̃ non cadit in casu nostro, quia parti semel
tantum fuit libellus oblatus; tum, quia dñs Ioannes nõ discedit
ab eo aliqualiter, imo instat expeditionem negotij; tum quia &
si bis libellasset, tamen ea quo ante litem cõtestatam obtulisset,
non propterea processus ad vlteriora impediretur, vt est casus
in l. edita actio, C. de eden. vbi quam emendari, vel mutari posse
constat ergo multo fortius repeti infertur ẽt q̃ iudicium super
libello oblato parti non dr̃ emergens, eo q̃ videatur connexũ,
seu accessorium. primo rõne eiusdem libelli bis reproducti, qa
vt ex pręmissis patet, fuit libellus reproductus ad diuersos fines,
& licet iudicium arresti esset accessorium, nõ tamen ppea infer
tur, ergo impeditur concursus, immo ̃trium potius vr̃ dicendũ,
7 quia † accessorium cõcomitatur suum principale, l. cum princi
palis, de re iu. ff. & in proposito patet, q̃ concurrunt eodem tem
pore per iura sup. allegata, & maxime per tex. in d. clem. vnic. &
tex. in d. §. sed neque, vbi iudicium hypothecarię concurrit cum
iudicio actionis principalis, &c. & ista sufficiant explicata ad cla
rificandum veritatem huius articuli. Laus Deo.

RESPONSVM III.

SEntentia Absolutoria lata super arresto, non pa-
rit exceptionem rei iudicatæ super prin-
pali iudicio, quare eodem tempore super vtroq; simul &
semel procedi potest, cum vtrunque iudicium diuersum
& separatum esse, diuersę actiones diuersique effectus demon-
strent. Quapropter sancta, atq; iusta fuit interlocutoria domini
Iudicis, a qua iniquè & perperam prouocatum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Sententia absolutoria super arresto, non parit exceptionem rei iudicatæ in iudicio principali.*

2 *Officium iudicis imploratur ad obtinendum arrestum pro cautione debiti.*

3 *Vbi plura remedia, pluresvè actiones competunt ad diuersa, processus u-nius non impedit processum alterius.*

4 *Cumulatio regulariter est licita, nisi reperiatur prohibita.*

5 *Ex separatis non infertur.*

Respon. Interpret.

IVdicio cui non obstat snia, non ob. litis pendẽtia, l. sed
1 si añ. de exc. ff. snia † añt lata sup arresto absu-
lutoria non parit exceptionẽ rei iudicatæ in iudicio intẽta-
to pro ̃secutione crediti, vt patet ad oculũ. sequitur ergo, q̃
super vtroq;, videlicet super arresto, & super actione cõsecutio-
nis crediti vno & eodem ̃pe, simul & semel, procedi potest. Sã
cta itaque fuit interlocutoria do. Iudicis, & inique & iniuste ab
ea prouocatum fuit. & licet ista clarissimi iuris adeo sint, q̃ pu-
deat insistere, vt tñ satis faciam do. Ioanni de Buzafis, petenti rñ
deri obiectis ̃ hanc interlocutoriam, breuib. demonstrabo, q̃
potest simul super vtroq; iudicio procedi, & adducta in opposi
tum, nihil faciunt ad propositum Et in primis præmitto, q̃ pro
2 arresto † cõpetit officium iudicis, q̃ imploratur pro cautione,
& securitate crediti, l. aut prætor, §. si creditorẽ, ff. de ijs, quæ in
frau. credi. Actio vero ex stipulatu competit pro consecutione
crediti, & oritur ex pręmissis, & identitate, de qua in instrumen
3 to. Hoc sic ̃missio, suppono aliam ̃clusionem, ubi plura † reme
dia, pluresve actiones ̃petunt ad diuersa, processus vnius nõ im
pedit processum alterius, l si idem cum eo. ff. de iu. om. iu. in ca-
su nostro officium iudicis competit pro securitate & cautione.
Pręceptum in vim submissi, sed actio ex stipulatu competit pro
consecutione, & sic ad diuersos fuerunt proposita, ergo proces
sus super uno, non impedit procedi posse super altero. Tertio.
4 cumulatio † regulariter est licita, nisi reperiatur prohibita, fm
gl. Bar. & alios in l. edita, C. de eden. sed in casu nostro non repe
ritur prohibita, ergo &c. Imo dicit, q̃ est expresse permissa, cũ
possit sequestrum pro securitate crediti fieri ẽt lite pendente, c.
fi. de sequest. poss. & fructu. & probatur in l. si fideiussor, §. fi. ibi,
vel lis finem accipiat, ff. qui satisd. co. voluit Sal. in l. vni. ver. quęro
septimo, C. de proh. b. sequest. pec. Cur. in tra. de sequest. in 13.
q̃stio. Nõ obst. allegata in ̃triũ & primo non obst. l. edita, C. de
eden. per quam dr̃, q̃ d. Ricarda non debuit processib. inuolui,
quia loquitur, qñ plures libelli ad idem proponuntur, vel quan
do post litem contest. libellus mutatur. Nos autem loquimur,
qõ plura remedia inuicem se competentia competunt ad diuer
sa quę possunt simul (ut prędixi) cumulari. Item non obst. dum
dr̃, q̃ pronunciandũ fuit prius super arresto tãquam super emer
genti articulo: quia rñdetur dupliciter. Primo, q̃ ista iudicia sunt
5 penitus separata, † vñ vnum non põt dici incidens, vel emergẽs,
q̃tũ ad aliud, l. fi. ff. de cal. ad hoc. n. vt exceptio dicatur emergẽs
vel incidens, oportet q̃ emergat, uel incidat in iudicio, de quo
tractatur, c. tuam, cum vulgari. de ot. cog. Scdo rñdetur, q̃ uerũ
est, si qõ, siue exceptio emergens, sit ̃iudicialis processui, i. si ̃p-
nunciatione nõ facta impediretur processus ad ulteriora, secus
si non impediretur, fm Pan. in c. 1. col. 2. vers. sed conclude, de
ord. cogn. in casu nr̃o processus vnius cãæ nõ impedit p proces
sum alterius, vt s. ̃probaui. & q̃ lite sequestro possit in cã ̃pce-
di, liquet ẽt tonsorib. cle. vni. de sequest. pos. & fru. Et hæc q̃in ma
ad iustificandũ interlocutoriam dni iudicis, qui sapiẽter ordina-
uit litẽ esse ̃testandam. Circa vero arrestũ, an fieri potuerit, non
est pñtis speculationis, quia corã alio iudice hęc cã discutitur, &
instructo ̃cessu qd̃ iuris sit opportune discutietur. Laus Deo.

RESPONSVM IIII.

CVm manifeste constet exceptionem refectionis expensarum dilatoriam esse, ideo in litis ingressu
& non post absolutum processum proponenda erat,
merito proponenti non prodest, quæ etiam eidem nõ
prodesset, & si in litis exordio proposita fuisset, secundũ ea quę
proponuntur, nempe quia facto aduersarii domina Firmina
Barietona variare, ac mutare iudicium coacta fuit, idq; iure permittente
egit, quare nihil proponi potest cur pœnã mereatur.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio refectionis expensarum dilatoria est.*
2 *Exceptio dilatoria frustra opponitur post litis ingressum,*
3 *An liceat in iudicio variare absque expensarum refectione.*
4 *Quod lege permittente fit, nullam pœnam meretur,*

Respon. Interpret,

SEro Opponitur abacularis exceptio refectionis expensarum rõne mutati libelli, seu verius mutati iudicii.
Cum prius fuerit per honestam mulierem d. Firminã
Barietonam intentatum interdictum retinendæ, & variando
postea proposuerit interdictum recuperandæ, seu pdõnem
1 ex lege municipali, siue ex statuto Comitatus, quia hmõi † exceptio
est dilatoria, vt de se patet, vt vult Bal. in l. edita, in repetitione
Perusina, C. de eden. idem Bal. in l generaliter, §. iis de pñtib. C.
2 de reb. cred. Fel. in c. 2, col. fi. de li. oblatio. Exceptio † aũt dilatoria
frustra opponitur post litis ingressum, arg. l. ita demum, C.
de procur. l. exceptiones, ff. de excep. c. inter monasterium, de re
iud. si modo videatur processus, apparebit hanc exceptionẽ propositam,
postquam fuit lis contestata post productos articulos,
& super cõdõne ex statuto Comitatus post factas probationes,
& post completum, & cõclusum processum, ergo sero opponitur.
Præterea, ubi prius supra dicta domina Firmina ppoluisset
interdictum retinendæ, quia iñ fuisset postea lite pendẽte super
3 interdicto vti possidetis spoliata, licuisset † absque refectione
expensarum variare, & intentare interdictum recuperãdę, quia
facto aduersarii fuisset coacta variare iudicium per tex. in l. i. §.
quis autem, cum ibi notat. ff. quo. lega. nam quoties post litẽ cõ
testatam uariatur factũ, permissa est uariatio, & mutatio actionis
secundum Bar. in d. l. naturaliter, §. nihil commune, in 2. lect.
ff. de acq. poss. ergo non debet varians teneri ad expensas, quia
4 ꝙ fit lege † permittente, pœnam non meretur, l. Gracchus, C.
de adul. cum si. & ita dicit Bar. in d. §. nihil commune, in 2. lect.
☞ quem alij *communiter* sequuntur.

De executio. rei iudi,

RESPONSVM I.

SEntentia generalis, & incerta, in iudicio generali admitti posse receptum est,
quæ in executione uenit liquidanda, ideo sententia
lata, ut iura omnia Regię curiæ percipi solita in Ca
stro & territorio de Barles d. Lud pertineat, & spe
ctẽt de iure, iuribus subsistit, licet in executione huiusmodi sententiæ
iura (si iure cõi non competant) veniant explicanda seu
probanda. Et uerba illa, exigi possit ab uniuersis & singulis tenẽ
tib. possessiones, & hospitia, licet copulatiue ꝯcepta sint, tamen
cum copula iungatur in generali subiecto, non copulat plures
qualitates, & in altero tantum uerificatur. quare tenentes possessiones
tantum, & hospitia tantum, eidem curiæ Regiæ tene
ri inficiari non potest,

SVMMARIVM.

1 *Sententia generalis, & incerta ualet in generali iudicio, & in executione liquidatur.*
2 *Curia regiæ competunt, quæ de iure communi probatione non egẽt, secus si ex consuetudine, uel ex conuentione eidem competant.*
3 *Quasi possessio iuris exigendi a tenentibus & possidentibus, recte per libros rationum probatur.*
4 *Inductio in possessionem fundi, & patientia aduersarij, tunc requiruntur, cum agitur de translatione iuris, & quasi possessionis, secus si de quasi possessione sola agatur, quia tunc sola patientia officio iudicis præstanda uenit.*
5 *Executio auenæ, & annonæ debita domino, fieri non debet, nisi contra tenentes & possidentes, non contra communitatem.*
6 *Copula si iungatur generali subiecto, non copulat plures qualitates,*

Respon. Interpreta.

IStud Iudicium, in quo petitum fuit oĩa iura Regiæ camera
adiudicari & restitui Magnificę do. Ludoui
cæ de Auriasono, est generale sm Mari. de Senis in c. significantib.
in 18. q. principali, post d. Ant. & alios ibi, de libelli
1 oblati. in iudicio generali † ualet sentẽtia generalis, & incerta,
& in executione fieri dẽt liquidatio, sm gl. Bar. & alios in l. i. ff. de
eden. Bar. in l. 8. C. de sen. quæ sine cer. quanti, unde restat cõcludendum,
ꝙd Vicecomes de Cadeneto, heres prædictæ d. Ludo
uicę eius matris, petens executionem sentẽtię, per quam fuit iu
dicatum, iura omnia, quæ Regia curia percipere solebat in Ca
stro, & territorio de Bareles, pertinere & spectare prædictæ d.
Ludouicæ, & Dionysium vsurpatorem dictorum iurium tene
ri ad restõnem una cum fructib. teneatur probare, & iustificare,
quæ & qualia sint ista omnia iura, & hoc est expeditum, &
clarum. Si modo quæratur, qualiter d. Vicecomes probabit, respondet
Card. in c. conquerente, in 7. q. de ordi. quędam sunt iu
ra, quæ competunt Regiæ curiæ de iure cõi, quædam sunt, quæ
competunt de iure consuetudinario, quędam ex ꝯuentione ea
2 quæ cõpetunt de † iure cõi, ut sunt mulctarum exactio, confirmationes,
& similia, nõ exigunt aliquam probationem, sed quo
ad ea snĩa mandatur executioni ipso facto. quę vero cõpetunt
ex consuetudine, exigunt probationem cõsuetudinis, qua cõsue
tudine probata, snĩa executioni mãdatur, ẽt quo ad ea. Quæ aũt
ꝯpetunt rõne cõuentionis, requirunt probationem, ipsius conuentionis,
l. 2. ibi, probare poteris, C. de pac. cum si reducendo pdĩ
cta ad casum nrm, dico d. Vicecomitem qui in executione petit
ius exigendi singulis annis triginta sextaria auenæ, & decẽ sexta
ria annonæ ab uniuersis & singulis tenentib. possessiones & ho
spitia a Regia camera, dẽre probare istud ius spectare Regię cu
riæ, quia constat Regiæ curię, tale ius non cõpetere de iure cõi,
& hoc ẽt est clarum. Sed dubitatio tota (ut video) cõsistit, an liber
archiui sufficienter probet ius istud exigẽdi spectare Regię
curiæ, ita ꝙ possit fieri executio ꝯ cõtra tem loci de Barles, quæ
se opposuit executioni, & cuius exceptionib. non obstantib. iudicatum
fuit sniam plenarie exequendam esse quo ad omnia iu
ra, de quib. in d. libro. Pro resolutione huius dubitationis, puto
aduertẽdum, quãr petatur executio. aut d. Vicecomes petit executionem
iuris, aut facti. i. aut petit se remitti in quasi possessionem
iuris exigẽdi prædictam summam auenæ, & annonę, a tenẽtib.
possessiones & hospitia a Regia curia, aut petit effectualiter
ipsam summam auenæ, & annonæ sibi prẽstari. Primo casu qa
ex libro constat, ius illud tenẽtib. & c. pertinere ad Regiam cu
3 riam, & pñr ad d. Vicecomitem, arbitror † executionem facien
dam, & d. Vicecomitem mittendum in quasi possessione iuris
exigẽdi, quæ quasi possessio est potentia quędam deducendi ius
ipsum exigendi in exercitium, ꝯ tenentes pręsdia, & possessiones
a Regia curia, sm Ang. & Imo. in l. i. ff. de acq. poss. & si dicatur,
qualiter possit mitti in quasi possessionem exigendi a tenẽtibus
cum non constet de personis tenẽtib. possess. & hospitia, nec ip
sis prædijs, & ad acquirendam quasi possessionem iuris incorporalis,
ꝙ exerceatur, requiritur inductio in possessionem fundi,
& patientia aduersarij, l. 3. §. dare, ff. de vsufr. & l. i. in fi. ff. de seru.
rust. pręd. Respondeo, ꝙ refert, an agatur de translatione iuris,
4 & quasi possessionis simul, tunc requiritur inductio in † possessionem
fundi & patientia, ita loquuntur iura pręallegata, aut agi
tur de translatione solius quasi possessionis, vt in casu isto, &
tunc sufficit, ꝙ officio iudicis permittatur d. Vicecomiti vti iure
suo exigẽdi, & vniuersitas, quę se opposuit executioni, & succu
buit, cogatur patientiam pręstare, sm Senen. in l. 3. in princ. ff. de
acq. poss. dicentes, ꝙ officio iudicis inducitur vsus & patientia.
Secundo casu non puto deuenire posse ad executionem facti, i.
5 ad executionẽ auenæ, & annonæ, nisi † ꝯ tenẽtes possessiones et
hospitia a Regia curia, quia illud participium, tenẽtib. quod est
pñtis tpis, demonstrationem facit, sm Bar. in l. i. in 7. q. ff. de cõd.
& dem. & perinde est ac si dcm̃ esset, qui tenet. quia participiũ
resoluit in relatiuum & verbũ, sm gl. in cle. i. in uerb. dignitatib.
de pb. ꝙ relatiuũ additũ verbo pñns tpis ꝯster demonstrõnẽ facere,
probat tex. in l. Stichũ, qui meus erit, ff. de leg. i. & dispõnẽ
restringit, l. cũctos populos, ubi late Bar. & alii, C. de som. trin. vñ
nisi probet, ꝙ vniuersitas teneat aliquas possessiones; & hospitia
a Regia curia, non poterit cõpelli ad solonem dictæ auenæ,
& annonę. Circa ultimum dubium, an requiratur concursus
copulatorũ, i. ꝙ vniuersi & singuli teneant possessiones, & hospitia
copulatiue a Regia curia, videretũ ꝙ sic, qa est nã copulatiuæ,
ut copula coniungat, & ea simul uera esse ꝯcludat, l. si hæredi
plures, ff. de cõd. inst. maxime, qñ ponitur inter duo substãtiua,
ut in casu nro, sm Bar. in l. i. ff. de iust. & iur. & in l. si is, q du
cẽta, §. vtrũ, de reb. dub. ff. Qđ ẽt in odiosis & pęnalib. procedit,
sm gl. in c. i. in uer. iustitiã, de re iu. li. 6. Late traditur p Fel. & alios,
in c. 2. de rescr. In ꝯrũ, ꝙ sufficiat alterũ tm̃, i. ꝙ teneant hospitia,
uel possessiones, probatur ex theorica Bal. in l. i. ff. de iust.
6 & iur. ubi vult, ꝙ si copula † iungatũ gñali subiecto, tunc non copulat
plures qualitates, vñ infert, ꝙ si fiat legatum Doctorib. Iuris
Ciuilis, & medicinæ, nõ requiritur, ꝙ petẽs legatum sit Doc.
Iuris & medicinæ copulatiuè, sed sufficit ꝙ in altero tm̃ sit Doc.
Sic ergo in casu nro, quia illa uerba ab uniuersis, & singulis tenẽtib.
possessiones & hospitia, hñt copulã adiectam gñali subiecto,
alterũ sufficere vr, et doc. Bald. sequitũ Iaſ. in d. l. i. in 8. limi. &
Alc. ꝯs. 20. põderatis, q̃ in thema. li. 3. Bñ, si q̃rat an collectiue re
q̃rat ꝯcursus copulatorũ, dicerẽ ꝙ sic. Si uero q̃rat an distributiue
requirat ꝯcursus copulatorũ, dicerem ꝙ nõ, per decis. Bar. in
d. l. i.

d.l.j.& ideo si probetur, aliquos tenere hospitia, aliquos tenere poss. d.Vicecomes obtinebit, quia & si distributiue copulata simul non concurrant, tamen collectiuè concurrunt, quod sufficiat per prædicta.

De verborum obligationibus, & præscriptionibus.

RESPONSVM I.

NVlliter, & sine iure agût Augustin⁹ Maria, & fratres de Becaria, côtra d.Octauianum similiter de Becaria hæredem d. Luchini, eo quia quondam d.Luchinum eisdem simpliciter obligatum contendant, cum ipse Luchinus non simpliciter, sed hac lege promiserit se curaturum d.Bonifortum, vt de mille satisfaceret, & eo deficiente se soluturum côstituit. Quare prædictum d.Octauianû, quem præscriptionis exceptio 40.ann.non interrupta defendit, & côtra quâ restitutio non admittitur a petitis absoluendû fore nô est, qui sit inficiaturus; attento maxime, quod idê Luchinus, a quo ipse Octauianus causam habet, in bona fide decessit.

SVMMARIVM.

1 *In quacunque petitione medium concludendi attendi debet, nu.2.*
3 *Obligatio de constituta pecunia dicitur accessoria, ideo regulatur secundum naturam principalis.*
4 *Exceptio præscriptionis 40 ann repellit agentem etiam a restitutione ex capite iustæ ignorantiæ, licet secus sit in præscriptione 30.ann.*
5 *Mala fides defuncti nocet heredi, ne possit etiam ex propria persona præscribere.*

Respon. Interpret.

CLarissime Doctor, Iudex integerrime, d.Octauianus de Bècharia absoluendus venit a petitis per magnifi.dom.Aug.Marian, & fratres similiter de Bècharia, & cum rône ineptitudinis, & processus male agitati, tum êt ratione meritorum; & pro maiori expressione præmittendum est, quod quondam d. Luchinus promisit duo, s.securaturum, quod J.4.an.d.Bonifortus daret mille. Secundo promisit, quod si non solueret, quod sol.de suo. Præmitto êt quod do.Luchinus decessit ante completos dictos 4. ann. istis sic pmissis, dico quod pdicti d. Augustinus Maria, & fratres inepte, & nulliter agunt. Nam si ptendunt d. Octauianum hrêdê d.Luchini teneri, qa non sit curatû, & cû effectu operatû, quod d. Bonifortus daret, tunc ex defectu ineptæ petitionis debent succûbere, quia qui agût ex tali stiplone, debent concludere in pclusione, quia non fuit curatum, als si mediû concludendi non câret isto mô, petitio non valet, sm Bar.in l.inter stipulantê, in prin.ff. de ver.ob.& Ang in §.si quis aliû, inst.de inu.stipu. sed si inspiciat mediû concludendi in petitione prædictorum dñorum fratrû mediû pcludêdi aliter deducitur, quia d.Luchinus pmisit soluere in certo termino, ergo non recte, neq; rite est uia pcto gnalis, qd
1 mediû pcludêdi † in quacunque petitione attendi dêt, ca.dilecti, de iud. vbi Pan.cû si. Scdo, si prædicti do. fratres agût ex isto capite, qa non curauerit d. Luchinus, quod Bonifortus solueret male, & indebite, ac sine actione agunt, qa pmissio ista continet merû fcm pmissoris, l.stiplo illa, hre licere, in princ.& ibi oês, ff.de verb.ob. Sed pmissio, seu oblo meri facti nô trâsit ad hrêdes, l.2.§.itê si in facto, ubi Bar.& alij, ff.de ver. obl ergo actio p do.Octauianum hęredê dari non pôt ipsis d.fratribus; ergo qa
2 tanqm sine actione experiuntur, non dênt audiri, l.1. si pupilli.§. videamus, ff.de neg. gest. Si vero agunt ex scdo capite, quo conuentû est, quod d.Luchinus de proprio soluer, casu quo Bonifortus non soluerit, seu satis nô fecerit, dico quod ex isto capite agere nô pñt, nec eis aliqua actio competit; & considero, quod ista oblo nihil aliud esse pôt, qm pstitutû, qa d.Luchinus casu, quo cû effectu non pôt operari, quod d.Bonifortus solueret, constituit se de pprio soluere, & ista obligatio dr obligatio de pstituta pecunia, sm qd declarat gl.& oês.in §.pstituta, inst.de ac. Sed hmôi obli
3 gatio † de pstituta dr accessoria.l.id quod, ff de constit.pec.ergo dêt rgari sm nâm principalis oblonis, cui accedit, te. accessoriû naturam, de re iu.in 6. Videamus ergo cui obloni accedit istud pstitutû, & certe cû ipse d.Luchinus eêt obligatus curare cû effectu, quod d.Bonifortus solueret, dicêdû est, quod oblo accessoria de pstituta sequena magis accedere debeat pprię obligationi, quâ obloni alterius, l.& magis, ff.de sol. Sed qa ista obligatio accedit obloni principali ipsius d.Luchini, qua erat, quod curaret, &c. ergo dêt intelligi sm eius naturâ: est autê eius natura, quod nô transit ad hrêdes, qa factû promissoris nô transit ad hrêdes; & si transit nô fuit intentata ista via, qa ex medio concludendi est intêtata alia actio, igitur &c. Obstat pręterea p ipsos d.fratres agêtes p-
4 scriptionis † exceptio quadraginta annorû, l.oês, & l.sicut, C.de præscr.30.uel 40.ann. Nec huic fundamêto obstant quæ subtiliter adduxit clarissimus Doctor do. Io.Ang. p vera & iuridica motiua facta per integritatem do.Vicarij. Et primo nô obstat dum dr, quod ex clausula, si qua mihi iusta câ, & c.côpetit restô in integrum aduersus talê præscriptionem ex capite ignorantię, iuxta dictû Bar.in l.1.§.siquis aût, ff.de itin.actuq; priua. quod côiter approbatur, ut late ostêdit Fel.in c. vigilanti, de præscr. & magis in spê adduxit consi.Alc.51. vol.1.vbi consuluit hrêdi creditoris dari restônem aduersus præscriptionem pp iustam ignorantiâ, quâ habet succedens in ius alterius. qd dictum Bar.in d. §. si qs aût, & côis opi.præall.procedit in pręscr.30.ann. sed in præscriptione 40.an.non habet locum decisio côis, quia aduersus præscriptionem 40.an.nulla datur restô êt ex capite ignorantię. Ita Alc.consi.151.viso themate, in fi.& consi.162.viso processu, vol.1. Et si dicatur, quod Alc.consi.169.viso themate, col.pe.vol.1.dicit quod côis opi.est, quod contra pręscriptionem 40.an. êt datur restitutio ex capite ignorantiæ, dico, quod illa est côis, qñ ecclesia peteret restitutionem, secus si aliquis priuatus, quia tunc procedit pria opinio, vt non detur aliqua restitutio prętextu ignorantiæ. Ita per plura subtiliter consuluit Ph.Dec.consi.29 per totum, vbi refert omnia, quæ adduci possent, & quia eius rationes, & iura videri possunt, ideo aliter non refero, & istud ponit gladium ad radicem. & ita êt consuluit Fran.Cur.Senior consi.pe.col.3.vbi dicit, se sæpius obtinuisse & defendisse suos clientulos ab ista ratione petita ex capite ignorantię. Secundo respondeo, prout respondet prædictus Fran.in d.consi.pen.col.5.vt procedat dictû Bar.qñ ignorantia causata fuit ex aliquo extrinsecus impedimêto, puta absentiæ, vel infirmitatis, ita quod non potuissent fratres pse perquirere eorum iura. Secus, qñ causata fuisset, siue procederet a simplici ignorantia. Tertio respondetur, quod procedit qñ ignorantia est verisimilis, secus quando aliqua præsumptio sciêtię militaret contra allegantem ignorantiam. Ita Practicus Papien.in fot.excep.rei conuenti, in ver.præscriptionis. Fel.in d.c. vigilanti, col.4. sed in casu nostro, ex quo tutores sciebant hanc actionem competere ipsis fratrib.& exigerent partem huic crediti, non est verisimile, quod êt ipsi fratres non intellexerint pdicta, saltem qñ tutores reddiderunt rationes, nam dicendum est quod etiam reddiderint rationes de hac parte crediti exacta, & sic quod tunc saltem deuenerit ad notitiam ipsorum fratrum, & ista est legitima præsumptio, ex quo prædicti fratres nunquam côquesti sunt de suis tutorib, l.1 §.officio, ff.de tut.& ratio.distrahêdi. Item ex quo prædicti fratres sunt prudentissimi, & in rebus suis exactissimâ diligentiam hêre soliti, non est dicendû quod tâto tpe steterint ad habendû notitiam hmôi crediti, attento maxime, vt supra dixi, quod istud scire potuerunt ab eorum tutorib.qui notitiam habebant, & quos compellere poterant actione tutelę ad edendum librum rationû, d.l.1.§.officio. Non obst.vlt dû prædictus d.Io.Angelus per multa vt in effectu concludere, quod sicut pp malam fidem do.Luchinus non potuisset pręscribere, c.fi.de præscr.pari modo nec d.Octauianus eius hæres, quia mala fides
5 defuncti † nocet hæredi, vt non possit êt ex propria persona etiâ pręscribere, & êt late comprobant Moder.in d.l.Pomponius, §. cum quia, ff.de acq.poss.col.fi. quia hoc argumentum procederet, si dom.Luchinus tpe eius mortis fuisset in mala fide. Sed ut multum iuridicè do.Vicarius scripsit, qñ decessit do. Luchinus ipse non erat in aliqua mala fide. Ideo nulla macula potuit impedire eius heredes, qui ex propria persona præscribere potuerunt. Quod aût decesserit existens in bona fide, patet, quia nondum venerat dies obligationis, & facit, quia ubi aliquis est debitor, sed non est in mora nisi interpelletur, puta quia obligationi non est apposita dies: isto casu potest pręscribere, quia non dr in mala fide, nisi secuta interpellatione, secundum Pan. in c.qd clericis, de for.comp.Fel.in d.c.fin.col.2.ergo etiam ille, qui est debitor in diem, vel sub conditione, non debet posse dici in mala fide ante euentum diei vel conditionis, quæ tacite interpellant, l.si ex legati causa, ff.de verb.obl. Et ex istis credo liquere, dominum Octauianum fore absoluêdum a petitis per hos magnificos dominos fratres, &c. Laus Deo.

De requir. re. & quæstio.

RESPONSVM I.

CVm cuilibet accusato innocentiam suâ probare liceat de iure côi: ideo dubium non est, qn Robertus Canardi petere potuerit se ad purgandum admitti. Nec eiusdem Roberti fuga, cum fuerit post accusationem & inquisitionem institutâ subsecuta, nullam pręscriptionem p eundem Robertum facit, quia vexationis causa creditur aufugisse. Nec probata fuit fuga seu discessus ex câ homicidij commissi. Potuit namque ex alia causa recessisse, & præsertim cû sponte côparuisset, nam per subsequentê & spôtaneam pparitionem oîs fugæ suspitio purgat, minusq; pŝumptiones ex aduerso ppositę eidê nocent, cû alijs, & validiorib.& verior ib. adductis præsumptionib.elidant, quare nullo iure torquendus, est

est, nec mulcta pariter pro ficta cõtumacia imponi de iure sit, quæ etsi imposita teneat, tñ parte petẽte reuocari ꝯrio, quo ꝓcessit, imperio põt ꝗ si non reuocetur, licete ab ea appellatur, nec pęna l. fi. ff. de rer. diuis. idem Robertus tenetur, nam pęna d. l. singularis est ꝯ violantes muros ciuitatis Romæ, quæ cum pęnalis sit, non extendenda, sed restringenda venit, nec pœna imposita transcendenti muros, ad egredientem per aquæductum extenditur, licet idem Robertus ob violatam foueam aliqua arbitraria pœna veniat mulctandus.

S V M M A R I V M.

1 *Accusatus nullo iure summouet, quominus innocẽtiã suã purgare possit.*
2 *An fuga faciat indicium ad torturam, præsertim occurrentibus alijs indicijs, & uide nu. 3. & nu 8.*
4 *Suspitio, quæ oritur ex fuga, per subsequentem & spontaneã comparitionẽ purgatur.*
5 *Qualisqualis præsumptio ex alia præsumptione potentiori tollitur.*
6 *Qualisqualis præsumptio ex dicto unius testis tollitur. & uide nu 9.*
7 *Transactio alicuius nomine celebrata, eidem non præiudicat, nisi illam ratificauerit.*
10 *Duo testes concordes, & plene deponentes, & omni exceptione maiores, destruunt omnes præsumptiones contrarias.*
11 *Verus contumax de iure mulctari potest, nec mulcta reuocanda uenit, quæ indicta fuit.*
12 *Mulcta pro ficta contumacia imponi non potest, quæ tamen imposita petẽda est reuocari. & ibi uide aliqua de reuocatione.* *suum.*
13 *Dispositio l. fi. ff. de rer. diuis. quia pœnalis est, extẽdẽda nõ est extra casum*
14 *Pœna imposita transcendenti muros, non uendicat sibi locũ in eo, qui egreditur per foueam factam sub muris.*
15 *Violans foueam aquæductus, s. exeundo per eam de ciuitate, arbitrario uenit puniendus.*

S V M M A R I V M.

IMputatur Robertus Canardi filius d. Iacobi, domini Loci de Aquiletii, Vapineñ. diœcesis, de homicidio perpetrato in personã Ioannis Bocardi de mense Septẽbri proxime præterito, in loco Buxij. Itẽ impu-
1 tatur de violatione murorũ, quia dr̃ cõmisso delicto, seu homicidio aufugisse, & egressum fecisse per aquædoctum desluẽtem subtus muros dicti loci; & quia dictus Robertus arripuit incontinenti fugam, fuit citatus trib. edictis, & ob cõtumaciã, & ꝯtẽptũ ipsius nõ cõparentis, nec mãdato iudicis parẽtis, fuit mulctatus pęna librarũ quinquaginta turoñ. Nũc vult dictus Robertus purgare cõtumaciã, & ostẽdere eius innocẽtiã, idõ quærit, seu dubitat, de plurib. quarũ dubitationũ resolũo petitur. Primo dubitatur, an dictus Robertus audiendus sit, ita ꝙ cõstito de innocentia eius dẽat p iudicẽ, q eũ trib. edictis citauit, absolui? Scdo, an duo testes deponentes Robertũ nõ ꝑcussisse occisũ, sed proclamasse delictũ ꝓhibẽdo, ne occisus offenderet, deponentesq; ipsum Robertũ a casu se reperisse in loco, & actu cõmissi homicidij, hẽat iustificare suã innocentiã, & tollere ꝓsumptionẽ subortã ꝯ eũ ꝓp fugã, ꝓpq; dcm̃ occisi, asserẽtis se fuisse primo ꝑcussũ a dicto Roberto, & ꝓp trãsactionẽ initã inter hẽdes occisi, & cognatos dicti Roberti, sup dicto homicidio. Tertio, an eo absoluto, mulcta librarũ quinquaginta sit in totũ annullanda, vel moderanda? Quarto, an constito ꝙ egressus fuerit locũ Buxij p aquędnctũ subtus muros desluẽtẽ, dẽat puniri pœna capitali, iuxta dispõnem l. fi. ff. de rer. diuis. Rñ agendo, vt conuenit cuilibet rñdẽti de iure. Ad primum, dico, admittẽdum esse dcm̃ Robertum ad se purgandũ, & ostendendũ suã innocentiã, vt est casus in l. 1. & 2. C. de requi. reis. & in l. 1. §. pe. & fi ff eo. vbi dr̃, ꝙ nulla tpis
2 præscriptiõe a cãæ defensione † accusatus summoueatur. ad idẽ tex. in l. Diuus, § sic & Diuus, ff. de custo. reo. vbi Bar. dicit istud indubitãter ꝓcedere de iure cõi. Cum ergo nullũ ꝓsupponatur statutũ in ꝯrĩũ, stabimus iuri cõi. Circa scdam dubitationẽ, duo discutiẽda sunt. Primo an fuga iũcta depositione occisi, & trãsactione prædicta faciat plenã probõnem, ꝙ Robertus aliud non probans possit cõdẽnari, vel ad torturam poni. Scdo, posito ꝙ plene ꝓbet, vel faciat indiciũ ad torturã an talis ꝓbatio elidat, & tollatur p dicta testiũ deponẽtiũ in fauorem dicti Roberti? Ad
3 primum rñdeo, ꝙ cõis opi. est, ꝙ fuga faciat indiciũ † sufficiẽs ad torturã, ſm Bar. in l. fi ff de q̃st. & in l. lege Cor. ff. ad Silla. & hanc dicit cõem esse sñiam dñs Fel in c. nullus, de ꝓsumpt. & Ias. in l. admonẽdi, col. 72. ff. de iure. Et in casu pñti, ꝙ faciat indicium ad torturam, non vr̃ dubitandũ, quia cũ fuga cõcurrũt alia indicia, videlicet assertio occisi attestantis se fuisse percussũ a pdicto Roberto, quæ defuncti ꝯfessio & depositio, licet nõ faciat plenã, nec semiplenã ꝓbõnẽ, l. si qs in graui, §. si qs moriẽs, vbi Bar. & alij, ff. ad Silla. tñ facit aliqualẽ præsumptionẽ, ſm glo. & Bal. in l fi. C. de calum. Soc. ꝯs. 5 inc. visis testib. col. pe. & l. 3. accedat alia ꝯiectura, quia fuit visus hora patrati delicti ꝓpe locũ homicidij cũ ense, ꝓp ꝙ ꝓsumit, ꝙ ipse interfecerit, ſm Bar. in d. l. fi. col. pe. Gãd. i trac. malefi. sub rub de ꝓsũp. & indicijs. ver sexũ indiciũ Soc. i d. ꝯs. 54 co. 3. Roborat̃ ꝓmissa ꝯiectura ex trãsactiõe habita per cognatos Roberti cũ hẽdib. occisi, nã qui transegit de delicto, de quo imputat̃, fateri vr̃, l. qm̃, ff. de ijs, q no. infa. & licet ipse Robertus nõ transegerit, & nõ possit dici, qđ ipse videat̃ fateri; tñ negari non põt, quin oriat̃ suspicio ꝯ eum, quia nõ est verisimile ꝙ cognati trãsegissent, si de delicto non culpabilis eẽt. Præmissis non obstãtib. ſm ea, q̃ proponuntur, arbitror ꝓmissas coniecturas ẽe indicium ad torturã non facere dato, ꝙ Robertus nihil ꝓbasset in oppositũ, & posito ꝙ sufficerẽt, dico eas elisas penitus p probationes ꝯrias factas ꝓ parte Roberti. Primo considero, ꝙ fuga ita demum facit indicium ad torturã, si ante criminalem accusationem & inquisitionem reus aufugeret. Se-
3 cus † si post, quia tunc ꝓsumit̃ cã vexationis euitandæ aufugisse, ſm Lu. Ro. in d l. lege Cor. arg. eius, qđ dixit Bar. in l. miles, §. socer p illum tex. ff. de adul. sequitur Ias. in d. l. admonendi, col. 71. Fel. in d. c. nullus. vñ si Robertus aufugisset post citationẽ emanatã, & cõminatã, fuga nihil probaret ꝯ eum, sed quia in facto istud clarè non deducitur, ideo transeo ad aliã considerationẽ. Cõsidero itaq; scdũ, ꝙ ad hoc vt fuga probet, oportet ꝙ appareat concludenter, ꝙ Robertus ex cã dicti homicidij recesserit a loco, alias discessus simplr̃ probatus non probat, nec facit indiciũ ꝯ eum, cum potuerit ex alia cã recessisse, arg. c. cũ contumacia, de hęretic. lib. 6. qđ admittit Archi. nisi ex alijs indicijs cõuincatur discessisse ex cã delicti, ita Arch. in c. nihilominus, 3. q. 9. & Soc. in d. cons. 54. col. pe. & facit, ꝙ nõ probat hoc eẽ, qđ ad hoc ꝯtingit abesse, l. non hoc. C. vnde leg. ca. in pñti, de ꝓb.
4 Tertio ꝯsidero, ꝙ suspicio, q̃ suboritur ex fuga, purgat̃ † p spontaneam cõparationẽ sequentem, l. 1. C. de requi. reis & ibi Sal. dicit, ꝙ si cã non liquidata recessit reus, si reuertatur. ꝯ. annũ, ut in casu isto, sufficit ꝙ purget se per iur̃m iurando ꝙ nõ est culpabilis de tali delicto. Si vero cã liquidata recessit, tunc dẽt se purgare per tales ꝓbationes, per quas diffinitiue absoluatur, & etiã ꝓbatur in d. c. cũ contumacia, de hæreti. in 6. vbi si inculpatus de hæresi aufugiat, & intra annũ spõte reuertatur ad iudicium, tollitur suspicio hæresis suborta contra eũ ex sola fuga, & dicit Bal. in l. 1. C. de ser. fu. ꝙ aufugiens ex carcerib. si sponte redeat, no tenet̃ pęna imposita fugienti de carcere, quia nõ dr̃ discessisse, q hẽt aĩum reuertẽdi, l. retro credit, ff. de captiu. & postlimi. reuer. & licet Bal. dicat si cito reuertatur, tñ in ꝓposito nr̃o dr̃ cito, & optime reuerti, qui reuertit̃ intra annum, d. l. 1 C. de requi. reis. apparet igitur ex ꝓmissis, ꝙ fuga nihil ꝓbat ꝯ Robertũ, uel quia nõ ꝯstat ꝙ ex cã homicidij pdicti imputati discesserit, vl̃ ubi ꝯstaret, dr̃ ꝙ vexationis timore sibi inferẽdę aufugisset, uel tandẽ oĩs suspicio ex noua & spõtanea ꝯparatione sublata extitit. Nun ẽt obstat depositio occisi, quia licet alias faciat qualem qualem ꝓsumptionẽ, tñ attenta qualitate tpis (quia de nocte dr̃ cõ-
5 missum dictũ homicidiũ) in casu isto nullã faciet † ꝓsumptionẽ, immo testis, q dicit se vidisse aliquem interfecisse alterũ de nocte, naturaliter reprobatur, tanq̃ fallarius, nisi addat rõnẽ, quia luna lucebat, vel luminaria accẽsa aderat, ſm Old. Bal. Alex. & Iasan l. si nõ specialit, C. de test. Ang. in trac. malefi. in gl. in ver. ꝯparẽt dicti inquisiti ad fi. obscuritas. n. noctis impedit offm̃ oculorũ. Præterea (ut supra dixi) assertio occisi nõ facit indicium sufficiẽs ad torturã. & atiam late concludit Alex. ꝯs. 14. inci. ponder. narratis, lib. 3. & C. de emend Codi. D. Iusti. l. prima. in versi. noctis obscuritate, ideo dixit magister.

Consule de facie, corporibusque diem.

6 Et ẽt ista † qualis qualis ꝓsumptio tollit ex dicto unius testis ꝓducti pro parte fisci, q dixit, ꝙ apparebat primo aspectu sibi, ꝙ Robertus eẽt ille, q ꝑcuteret dcm̃ occisum, sed cognouit postea ꝙ nõ erat ille. sicut. n. isti testes primo aspectu decipiebant̃ in cognitione d. Roberti, ita ẽt decipi potuit occisus, maxime, vt dixi, attẽta noctis caligine, q̃ cuiuslibet uisum q̃uis linceum, facile defraudat. Non ẽt obstat, ꝙ illo sero visus fuerit prope locũ homicidij, vel loci pede deambulare, quia ita demũ ex hoc oritur probabilis coniectura, si nullus alius tũc visus fuerit armatus in illo loco, ſm Ale. in d. ꝯs. 14. Itẽ verũ est, nisi in illo loco visus esset ex ꝯsuetudine per illũ trãsire, ſm Bar. in d. l. fi. at in casu isto ꝓsupponit, ꝙ Robertus erat solitus ire p illũ locũ, eũdo ad domũ suã. Itẽ ꝓsupponit̃ deesse illo tpe plures armatos, & repertos fuisse in illo loco, imò dr̃ ꝯstare de homicidijs, ergo &c. Nõ deniq; ob. transactio, quia est res inter alios acta, qui nihil ꝓbat ꝯtra ipsum Robertum, toto ti. C. res inter alios acta. & pactũ vnius alteri obesse nõ dẽt, l. si unus, §. añ oĩa. de pac. & alteri p alterũ nõ dẽt iniqua ꝯdõ afferri, reg. nõ dẽt, de reg. iu. alias eẽt in facultate cuiuslibet cognati trãsigere sup delicto, & trãsigendo aggrauare bonã famã sui cognati. qđ certe nõ est admittendũ, eo magis, quia cognati in casu isto trãsigerũt suo ꝓprio nõie, & non noie Roberti, & si transegissent ẽt noie ipsius Roberti,
7 ex quo ipse nõ † ratificauit trãsactionẽ, nõ sibi dẽt piudicare, c. cũ ad sedẽ, de rest. spol. cũ si. Præterea dispõ d. l. qm̃, q̃ uult transigentẽ uideri fateri delictũ, procedit in crib. in quib. nõ licet trãsigere, ut sup adulterio, & falsitate: secus sup homicidio quia sup tali crĩe licet trãsigere, l. transigere. C. de transac. ita Ale. Gãd. in trac. malefi. ti. de pac. & transac. in malefi. col. 8. versi. itẽ quæro. Ad ſm, posito ꝙ pdictę coniecturæ & indicia sufficerẽt ad tor-
8 turã, tñ illud ꝓcederet, † si alter ñ eẽnt elise, & sublatæ p ꝯrias ꝓbatio

bationes;verum probationes pro parte Roberti sunt tales, per
quas apparet ipsum Robertum dissinitiuè ab imputatione di-
cti homicidij absoluendum, ergo elident, & eneruabunt pmis-
9 sas præsumptiones, quia vna præsumptio, † & vna probo vr-
gentior tollit aliam, l.Diuus, ff.de in integ resti.l.non solũ. §. itẽ
q cũ vno.ff.de ri.nup.c.lĩs,de psump. In proposito vltra s. ad-
ducta adsunt fortiores,pbõnes,& psumptiones,p parte Rober-
ti. Prima præsumptio,qa est vir nobilis, bonę vocis, condõnis,
& famę,nunq̃ repertus in simili delicto, vt dñt plures testes, er-
go in dubio pro eo pręsumit,l.nõ omnes,§.a barbaris,ff.de re
milita.bona.n.fama,& pacifica vita inqstn,minuit indicia,& p-
sumptiones,si quæ possint dici mihiare ɔ ipm.l.a.§.sed si ex im
prouiso,ff.eo.ti.& ibi Bar.& Gand.in trac.malefi.in tit.de psum
ptio.& indici.ad fi.Bal.in l.1.C.loca.in l.fi.C.de prob.Ale.in d.cõ
sil.14.& Cępo cons.2.& alibi sępe. Scda psumptio, quia obuia-
uit delicto acclamando, nam acclamatio tollit oẽm psumptio.
delicti,quia si uoluisset ipse occidere, non clamasset in auxilio
ipsius occisi,l.1.§.potuisse,ff.ad Sylla.l.itaq;, §.1.ff. ad leg. Aql.
Cępo.consi.x.col.3.ergo &c.Tertia pręsumptio,quia vt in fcõ
pręsupponitur,duo sunt testes concorditer deponentes, Ro-
bertum non percussisse defunctum, nec opem præstitisse, sed a
casu,dũ homicidium committeretur,illac ptrãsisse;q duo ple-
10 ne probant,† & destruũt quaslibet psumptiones ɔtias. nec ob
stat si dicatur,q deponũt sup negatiua,q̃ iuri nã est impossibilis,
l.actor.C.de pba.c.cũ ecclesia Sutrina,de cau.pos.& pprie quia
verum,si deponerẽt sup negatiua nullo loco, vel tpis terio co-
arctata;secus si deponatur sup negatiua coarctata loco, & tem-
pore,l.hoc iure,& in l.in illa,vbi Bar.ff.de ver.ob.l.optimã.C.d
ɔ.& cõ.stip.c.tertio loco,de pba.sed hic deponunt super nega-
tiua coarctata loco,& tpe homicidij,ergo &c.Circa tertiam du
bitationem,an mulcta possit reuocari;puto distinguendum,aut
Robertus fuit verus contumax, qa personaliter fuit citatus, &
isto casu cum fuerit iuridicè mulctatus,nõ video quare debeat
11 reuocari;pt.n.iudex vero † contumaci mulctã de iure indicere,
l.1.C.de mo.mulct.l.1.& per totũ,ff.si quis ius dicẽ. nõ obtẽp.
Aut Robertus fuit verus cõtumax, quia non fuit psonalr cita-
tus,& isto casu puto,mulctã posse in totũ reuocari, q pbar sicq
mulcta nõ pt imponi pro ficta ɔtumacia,l.1.§. si pcuratot. ff. si
quis ius dicẽ.nõ obtẽp.in tñ,q licet ɔ latitãtẽ possit peruenire
ad fm decretũ, l.Fulcinius,§.qd ergo si duas,ff.ex qui. cau.in
pos.ea.tñ ɔ lantantẽ nõ pt procedi ad mulctã,fm Bar.in l.1.§. fi.
& ibi exclamat Iaſ.col.pe.cũ ergo ɔ ius fuerit imposita, cõclu-
dendum est oĩa fore reuocanda.Sed dubitatur a quo iudice ve-
12 niat reuocanda.Bñ rñdeo,pmittendo, q licet mulcta nõ debeat
imponi pro ficta contumacia,tñ imposita tenet pp auctoritatẽ
iudicis,iõ ab ea appellandũ,l.& in mulctis.C.de appe. habita igi
tur notitia dictę mulctæ,petendũ est eã reuocari per iudicem,a
quo;& quatenus non reuocatur ĩ.tpa limitata,appellandũ est
ab ea,alias transiret in rẽ iudicatã.Hoc sic pmisso, dico eã reuo
cari posse ẽt per iudicẽ,a quo quia mulcta est sñia interlocuto
ria,sicut bannũ,nã bannũ,& mulcta equiparãtur,fm gl.in l.1.§.
ex rescripto,ff.de ven.inspici.Bar.in l.illicitas,§.fi.ff.de offi.pręf.
sed bannũ dr sñia,fm Bald.in l.1.C.quomo. & quand.iu. auc. itẽ
nulla,in vltimo no.C.de Epi.& cle.cum aliis auctoritatibus cu-
mulatis per Fel.in rub.de re iu.col.pe. quę interlocutoria pt re-
uocari per iudicem,a quo,c.cum cessante,de appe. l.q iussit, ff.
de re iud.& q mulcta sit interlocutoria,quæ pt reuocari per io
dicem,qui eã induxit,probatur;quia oĩs sñia,quę nõ diffinit ne
gotium principale,vel aliquam partem ipsius negotii principa-
lis substãtialem,dicitur interlocutoria omnino habẽs vim diffi
nitiuæ;& talis pt reuocari, licet pręiudicium ipsius non sit repa-
rabile per aliam sñiam diffinitiuam,fm glan l.intra vtile, ff. de
minori.declarat Ale.in rub.ff.de re iu.& Are.in ɔsi.a.in quæst.
& cã,in primo dubio,vbi dicit,q illa interlocutoria dr hre vim
diffinitiuę,quę parat plenũ præiudicium super negotio princi-
pali,vel aliquo substantiali fundamento ipsius,secus si sup alio
accidenti,uel extrinseco,licet pīudiciũ illud non sit reparabile;
sed mulcta est hmõi,qa concernit ɔtumaciã,quæ est qualitas ex
trinseca a crimine homicidij,de quo agitur, nec cũ eo cõcurrit
loco,neq tpe,ergo est qd extrinsecũ a negotio principali,secũ-
dum Bal.in d.l.& in mulctis,C.de app.Pręterea,oĩs sñia lata ad
puniendã ɔtumaciã,pt per iud.cẽ,a quo reuocari, nam sentẽtia
excõicationis,quę solũ per contumaciã infert,c.absit.c.certum,
11.q.3.Abb.in c.ex tenore,& in rub.de sen.excõ.gl.in c.Episco-
pi.11.q.3.põt reuocari per iudicẽ a quo.cap.sacro,ubi Abb. in 3.
no.de sen.excom.& in c.ex parte,el 1.de uerb.sig. ergo & mul-
cta,quia excõicatio,& mulcta ęquiparantur,d.c. sacro, Pan. in
c.1.de iud.sic etiam primum decretũ in pœnam, & odiũ contu-
cis interpositum,pt reuocari per iudicem a quo,fm Bar.& *cõiter*
Doc.in d.l.quod iussit,& Bar.in l.non uidetur,1. ff. de iudi. sic
etiam bonorum annotatio in pœnam delinquentis contuma-
cis reuocatur,d.l.2.C.de requi.reis. & similiter omnis interlocu
toria,quę iudicis officio nobili expeditur, potest per iudicem a
quo reuocari,licet habeat uim diffinitiuę, l. quamuis .ff. de re

bus eorũ Bar.& alii in d.l.quod iussit. Confirmatur,quia iudex
ex causa potest mulctam iuridice in positam remittere,l.eos,in
fi.C.de app.l.illicitas,§.fi.ff.de offi. pręsid. cur ergo non poterit
mulctam iniuste indictam etiam reuocare?Circa quartam dubi
tationem,an dẽat puniri pęna capitis, propter murorũ violatio
nẽ,nõ mulctũ instabo,quia in fcõ pręsupponitur nõ fuisse pro
batum ipsum Robertũ egressum fuisse subtus muros,tñ si pro-
baretur dico ipm nõ posse puniri pœna capitis, quia dispositio
13 d.l.fi.ff.† de rerum diuis.solum hẽt locũ in eo,qui violat muros
ciuitatis Romæ,fm Bar.Mart Saly.& Alb.d Ros.in d.l.fi.Azo.
in summa eiusdem ti.Ang.& Iaſ.in §.sanctę,Insti.de rerum diui.
Bal.in l.sacra,§.muros,ff.eo.tit.rõ,quia cũ illa lex sit pęnalis,nõ
debet extendi extra casum suum,reg.factum,§.in pęnalib.de re-
gu.iur.l.interpretatione,ff.de pęnis, & quia Ciuitas Romę est
priuilegiata in multis,quæ priuilegia non habent locum in aliis
ciuitatib.& oppidis,l.1.& ibi gl.ff.ad leg Iul.maie.& l.4 §.fin.ff.
ad le.Iul.pec Sed an latrẽ Robertus, si pbetur egressum fuisse
subtus aquęductum,dẽat puniri pęna arbitraria?Doc.oẽs in d.
l.fi tenent violantem muros alieni castri,vel alterius ciuitatis,q̃
Romę,puniendum esse arbitrio iudicis. Vnde videndum est,an
transiẽs subtus muros per foramẽ ibidẽ fcm ex cã aquęductus,
dicar violare muros;& prima facie visũ fuit,q sic;qa rõ assigna-
ta in d.l.fi.ea ẽ,qa nõ liceat alr,q̃ p portas egredi ciuitatẽ,vbicũ
que ergo qs egreditur p foramẽ existẽs in muris,vr violare mu
ros,cũ nõ liceat p talẽ foramẽ extre.In ɔriũ facit,qa pęna impo
14 sita trãscendẽti muros,nõ hẽt locũ in eõ, q egredir p foueã fa-
ctã loco murorũ,l.desertorẽ,§.in bello, ff. de re mil. In pposito
foramẽ, seu fouea aquęductus repleta aquę, loco murorũ esse
dr,ergo pęna imposita violanti muros,nõ hẽbit locũ in violan-
te foueã aquęductus.Cõprobatur,quia pęna imposita frangẽti
carceres nõ hẽt locũ in eo,qui aufugit repto ostio carceris apto
fm Ang.in l.verũ,a.in prin.de fur.ff.de effrac.Iaſ.in d.l admonẽ
di,ff.de iureiu.Nõ tñ negauerim, eum aliqua pęna mulctandũ
15 † arbitrio iudicis imponenda,quia non egressus per portas, non
tamen tantam debet iudex pœnam arbitrarij contra violantem
foueam aquęductus,quantam arbitrari posset contra violantẽ
muros,arg.d.§.in bello. Laus Deo.

R E S P O N. II.

QVoniam sentẽtia qõnis pferri nõ dẽr,nisi legitima pposita,ac pbata fue-
rint indicia.Iõ cũ in hac qõne indicia ex plurib.
legitima nõ sint, tũ quia Brunus solus mãdatarius
ptẽsus,& criminis socius,nullũ penitus indiciũ fa
cit ɔ eũ,qui mãdasse dr,tũ quia de mãdato ɔuin-
cit ex depositione ancillę,nec ex hoc,q Brunus interrogari po-
tuit,arguere licet,qa eius ɔfessio facit indiciũ ad torturã, nec ei
fides est adhibẽda,nec vitia cuiusuis pbatissimi hoĩs in manu v-
nius sceleratissimi viri posita videar,tũ qa idem Brunus,& infa-
mis,ac repbę fidei ẽ,aliosq.ẽt psonę defectus patitur,nec argu-
mẽta,nec ɔiecturę ex aduerso pposita iuuãt,nẽpe qa aliis vali-
diorib.ɔiecturis,& argumẽtis destruũtur,& quẽadmodũ clauus
clauũ trudit,ita pręsumptio pręsumptionem tollit;malè,inque
ac perperam iudicatum,benè vero,ac legitime respondi.

S V M M A R I V M.

1 *Mandatarius,siue socius criminis,non facit inditium ad torturam.*
2 *Homicidium fuisse p crassatores ppetratũ, quõ probetur, & quot requirã tur ad probandũ hmõi homicidiũ, & vide ibi, qui dicãtur crassatores.*
3 *An indiciũ ad tort. vllũ faciant,quæ delictũ principaliter nõ cõcernunt.*
4 *Crassatores nullũ faciunt indiciũ ad torturam contra eũ,a quo asserunt mã datum suscepisse, & ibi vide quando fidem faciant nu.5.*
6 *Indicium nullũ facit ad torturã vir nõ probatæ fidei,nec omni exceptio ne maior,& ibi vide de teste nili,paupere,vario,ac infami.*
7 *Coniectura ita coniecturã excludit,sicut clauus clauum trudit,& ibi vide nõnullas coniecturas,ex quibus inimicitia tollitur.*
8 *Coniectura homicidij non oritur,nisi ex inimicitia capitali,vel grauissima & ideo statur super hoc arbitrio iudicis.*
9 *Caupo ex natura officij tenetur occisores hospitari,& ois victum pręstare.*
10 *Præsũptio exclusiua delicti pualet ɔtrariæ,& ibi uid nõnul.d bona fama.*

Respon. interpreta.

AD hoc vt Trophinus possit torqueri pp man
datum,vel pp homicidiũ secutum ob
suũ mãdatũ,oportet,q indicia mandati pcedãt to
talr ad torturã,l.1.ff.de qõ.& l.de minore,§ fi.l.ma
ritus,ff.c.& l.fi.C.de falsis,cũ si.Nõ vñr aũt ɔ Trophinũ adesse in
dicia mãdati sufficientia ad torturã,qa ɔ eũ solũ deposuit dictus
Bruni pĩcsus mãdatarius,q nullũ,vel talẽ leue indiciũ facit plu
1 rib.rõnib.Primo,qa † mãdatarius vtpore socius criminis nõ facit
indiciũ ad torturã,l.fi.C.de accus.l.sicuti,& ibi notãt Cy.& Sal.
C.de qõ.maxime in cã homicidij, quod per odiũ committitur,
& nõ pp vtilitatẽ priuatã principalr,quo casu,ẽt fm theoricam
Bar.in l.repiti,§.1.ff.de qõ.socius ñ facit indiciũ ad torturã ɔ so
cium,& q confessio eius,q asserit se suscepisse mãdatũ occiden-
di hominẽ,nõ faciãt indiciũ ad torturã ɔ eũ,q dr mãdasse,firmat
Bal.consi.429.an mãdatarius,li.3.& Pet.de Anc.ɔs.24.vtia in qũ
tio.

tione.Decius consi.189 içtatus som.col.3.volu.1.Nec ob.si di-
catur,hic agi de assassinamento,siue de homicidio patrato p as-
sassinos,iuxta tex.in c.1.de homic.lib.6.in quo vr̃ spále,q̃ socius
possit interrogari de ꝯsociis,& mãdatore,ſm Bal.in l.nõ iõ mi-
nus,C.de accus.Ang.in trac.malefi.ver.& Sẽpronium Rodulphi,
&c.qa negatur,q̃ sumus in casu d.c.1.de homi.li.6.quia ad hoc
1 vt dicat † homicidiũ ꝯmissum per assassinos,oportet ꝯstare,q̃
mandator dederit interfectoribus aliquã pecuniã ꝓ homicidio
faciendo,ſm Bar.in l.solũ,§.si mãdato,ff.de inionis,& Bal.ꝯsi.
356.quanq̃ li.5.oã ij dñi assassini,q accepta pecunia locant ope-
ras ad necandos hoĩes,d.c.1.de hac ãt qualitate,q̃ Trophinus de
dent precium sanguinis interfectoribus nullatenus apparet,nisi
depositione huius Bruni,qui in hoc conuincitur de mendacio
ex depositione ancillæ,q̃ dedit pro conteste, quæ in hoc dicto
Bruni expresse contradicit,vnde constat horum testimonia reii
cienda esse,c.cũ tu,de testi.l.qui falsæ,ff.e.Præterea hæc qualitas
probanda fuit testimonio duorũ, quia ea quę delictum princi-
3 paliter nõ ꝯcernunt,sed solum qualificant,nõ faciunt indiciũ ad
torturam,nisi per duos testes probentur,secundum gl.& Bart.
in l.fi. C. fa. ercis.& Bar.in l.fi.ff.de quæstio.& in ꝓposito fir-
mat Bal.cons.384 Bectonus de Ceuo,ad fi.li.5.Et vbi essemus in
4 casu d.c.1.in quo socius pt̃ de sociis interrogari,nõ sequitur,er-
go eius confessio facit indicium ad torturã.Ita formaliter con-
cludunt Cyn.Oldra.& Ang.in l.si certus,ff.ad Silla.& Saly.in l.
4 fi.C.de accu.Pan.in c.veniens,de tes.& in ipẽ in † assassino,q̃ nõ
fiat indiciũ ad torturam contra eũ,a quo asserit suscepisse man
datum,consuluit Deci.in d.consil 189.colum.6.& licet Petr.de
Bellapert.in d.l.fi.& Panor.in d.capitu.1.de confessis, videantur
contrarium admittere.Mihi tamen opinio Cyn.Oldra.Ang.&
sequacium semper visa fuit verior,ne vita cuiuslibet hominis et
probatissimi, posita videatur in manu unius sceleratissimi vi-
ri,& quia iura tantummodo dicunt socium criminis,in quibus
dam casibus specialibus posse interrogari de sociis, non ãt dñt
socio dandam esse fidem,tanquam testi integro,& idoneo.Vñ
istud cum lex non dicat,intelligamus, quod possit de sociis in-
terrogari,& ei danda sit tanta fides,quanta de iure datur vni cri
minoso,quem constat non facere indicium ad torturam,c.a te
stimoniũ,de testi.& statim subiiciam.Et si dicatur, ad quid pro-
dest socios interrogare de sociis,nisi eorum confessio probet
respondetur,quod prodest,& probat sufficienter ad effectus in
quirendi,seu articulos formandi contra consocios,non ãt pro-
bat ad effectus torquendi,ſm Ang.& Dec.in locis præallegatis.
cęterum vbi iura admitterent,q̃ testimonium principis in cri-
mine faceret indicium ad torturam,quod constat esse falsum:
attamen sane istud intelligendum foret,si socius criminis alias
5 sit testis † fidei probatæ, quia probõ, quæ extorquetur a delin-
quente per torturam,est suppletoria ad probõnem consocii cri
minis,& nõ per se stans,ergo ad hoc vt possit deueniri ad tor-
turam,& sic ad probõnem suppletoriã,oportet,q̃ probõ,quæ
a tortura supplenda est,sit semiplena,ſm Bal.consi.259 ver.ver-
ba inquisitionis,li.1.& Ale.consi.14.ponderatis,colum.2.libr.3.
constat autem dictum socii criminosi non facere semiplenam
probationem, quia non est integer testis, & omni exceptione
maior,prout requiritur ad hoc,vt faciat semiplenam probatio
nem secundum Bart.in l.admonendi,ff.de iureiuran. & indiciũ
ad torturam,secundum Bart.in l.lege Cornelia, per illum text.
ff.de falsis.Vnde posito,q̃ iste Bruni,q dicitur socius criminis,es
set idoneus testis, nõ obstante exceptione societatis,quod dixi
6 falsissimum est,quia aliis rationibus constat eũ esse † virum pro
batæ fidei,& integrum oĩ exceptione maiorem,dico,quod non
facit aliquod indicium ad torturam.Nam ex productis constat
eum esse furem, & ambigeum, qui a testimonio repellendus
venit,c.super eo,el 1.de test.Spe.ti.de teste.in ver. itẽ quod non
est probatæ fidei.& in ver.item excipitur,q̃ est infamis.Cõstat
etiam eum esse vilem, & pauperem,qui etiam non dicitur inte
ger testis,& omni exceptione maior,ſm Specu.in titu.de teste,
§.opponitur,ver.item quod est artifex.Alber.de Ros.in tract.de
teste,sub rub.quando testes repellantur ratione defectus perso-
næ,& firmat Ale.consi.150.colum.3.lib.5.& And. Sicul. con-
sil.32.col.8.li.1.& consi.47.colum.9.& col.pe.eo.lib.Itẽ cõstat,
hunc Bruni fuisse,& esse vanum,& contrarium,vt ex primo,et
secundo,ac repetitis examinibus eius apparet,ergo non probat
d.l.qui falsa,& d.capit.cum tu,de test.ex quibus resultat clara cõ
clusio,quod dictum huius sceleratissimi hominis non facit in-
dicium contra Trophinum. Nec obstat si dicatur, q̃ dictum
huius Bruni coadiuuantur pluribus argumentis,& coniecturis,
videlicet inimicitia,quę erat inter occisum,& ipsum Trophinũ,
& ex eo,q̃ occisores visi sunt eo die comedere,& epulari in do
mo dicti Trophini,vel fodere eius ortum, quia istæ cõiecturæ
faciliter remouentur contrariis ꝯiecturis,& argumẽtis:sicut.n.
7 clauus clauum trudit,ita coniectura coniecturam excludit,l.
Diuus,ff.de in integr.rest.capitu.literas,de pręsump.& in primis
coniectura inimicitiæ tollitur ex reconciliatione superueniente,
l.4.ff.de adimen.leg.& l.ante pe.§.Lucius,ff.de le.2.cum ꝯcor-
dati.& traditur in specie per Bal.in auc.si dicat.C.de testib.Dĩ
autem probata reconciliatia ex dictis plurimorũ testium asse
rentium post habitã rixam,& ꝯtractam inimicitiam occisum fuis
se visum conuersari,colloqui,bibere,& comedere,ac se inuicẽ
salutare,qui sunt actus amicitiæ,& reconciliationis,vt notatur
per gl.in §.fi.Inst.de iniuriis.Item ad hoc,vt ex inimicitia oriat
coniectura homicidii,oportet q̃ sit inimicitia capitalis,& gra-
uissima,secus si inimicitia sit orta ex leui offensa,qa ex tali of
fensa nõ reuocatur legatũ,l.4.ff.de adi.leg.& multo minus ori
tur præsumptio,q̃ ꝑ talem leuem inimicitiam debuerit aliqs
hominem interficere,secundum Bal.in d.auc.si dicatur,ubi di-
8 cit q̃ verum † inimicitia sit capitalis, vel grauissima, statur iudi-
cis arbitrio,& est tex.in c.peruenit,de sent.excom.Verum ini-
micitia suborta inter Trophinum,& occisum,ex eo q̃ occisus
prætenderet Trophinum instigasse armigeros, vt hospitaren-
tur in domo occisi,& ex verbis,ex rixa inter eos habitis,nõ po
test meo iudicio dici capitalis,nec grauissima, cum non fuerit
suborta ea iactura maioris partis bonorũ, prout vr̃ necessariũ
ad hoc vt ꝑ iacturam bonorum dicatur contracta capitalis ini
micitia,vt probat tex.in l.si.ver.iactare molem.C.de reuoc.do-
na.& in §.item propter litem,Insti.de excusa.tutorum. & in c.
frequens,de restit.spol.nec propter rixam,vel uerba inter eos
plorata etiam arbitrarer hanc dici posse inimicitiam capitalẽ,
vel grauissimam,cum nulla fuerit personalis offensa. Non.n.
eleuatio maiorum,& verborum rixantium prolatio iniuriam
facit atrocem.l.item apud Labeonem,§.1.ff.de iniur. nec ex ꝑ-
sona,loco,vł tẽpore,potest dici atrox,vt §.atrocẽ,& in §.atrox.
Inst.eo.Nec eo,quod die antecedenti occisores visi fuerunt in
9 domo dicti Trophini bibere,& comedere,vel ortum fodere, †
quia ex rõ officii cauponę, quam exercebat dom. Trophinus
tenebatur dictos occisores hospitari,& victum eis præstare,l.
s.ff.furt.ad ver.nau.caup.stabul.& no.per Barto.post gl.in l.1.ff.
naut.caup.stabul.constat enim eos occisores venisse ad caupo
nam do.Trophini,vt viatores euntes Castrum ad audiendam
causam nouam vt ex depositionib.Bruni & testium examina-
torum in processu apparet,ergo ex hoc quod hospitati fuerint
ea die in domo d.Trophini,non potest elici vlla probabilis cõ
iectura mãdati,quia vt caupo eos recipere tenebatur,vnde ex
necessitate officii non alia ratione præsumitur Trophinus eos
recepisse,& cum eis comedisse, & bibisse,& conuersatũ fuis-
se,l.nauta.ibi,vt viatores manere in caupona patiatur,ff.naut.
caup.stabul.& hæc præsumptio præualet contrariæ præsum-
10 ptioni,quia est exclusiua delicti, quod in dubio non præsumi-
tur,l.merito,ff.pro socio,l.1.C.si seruus extero emi se manda-
uerit,lib.4 Nec uerisimile est,q̃ palam & publice hos viatores
in caupona tenuisset,si ad homicidium eos accessisset.Cæterũ
bona fama dicti Trophini contrarias coniecturas elidit,& ope
ratur,q̃ ex coniecturis,& indiciis dubitatis torqueri non pos-
sit.lix Alb.Gand.in trac.male.sub rub.de præsum.& indi.dub.
col.4.& Bal.in l.fi.C.de proba.& in l.1.ubi Ias.ad fi.C.cõmunia
de leg.Accedat,q̃ Trophinus procurauit hunc Bruni capi,&
carcerari iam pro abacta equa, quam pro præsenti homicidio,
quod verisimiliter non procurasset,si eius mandato tale homi
cidium perpetrasset,ex quibus mihi videtur bene appellatum.
& male iudicatum.

Ita iuris esse puto ego Francis.de Ripa,& in fidem subscripsi,sal
uo iudicio saniori.

Laus Deo Optimo Maximo.

De appellationibus.

RESPONSVM I.

NOn sine iniuria d.de Carũbo ab edicto ipsius Baiuli, quo cauebatur pro omnium dicti loci salute,ne suspecti de peste reciperentur sub diti appellare potuerũt. Nã ꝓ Carũbi custodia ac ꝓseruatione edicta nulla subditi, siue custodes facere potuerunt, qa edicta facere iurisdõ-
nis est.Insaniũt igitur qui dñi iurisdõne lenti, ac possidere te-
mere asserunt,ac defendunt,eos igitur notabili mulcta afficien
dos esse non est,qui sit negaturus,eorum assertis friuolis & ina
nib.rationib.non obstantibus, ex quibus manifeste constat nõ
iure aliquo,sed summa iniuria appellasse ac experiri.

SVMMARIVM.

1 *Temere appellantes,de iure sunt mulctandi.*
2 *Edicta maxime pœnalia decernere, & ꝓclamata facere,iurisdictionis est.*

Respon.Interpre.

EOs meritò Circumueniunt incõmoda, q spre-
uerunt cõmoda, quo fit vt appellã-
tes ab edicto do.Baiuli loci Carumbi,ne suspecti de pe
ste intromittant,qa cõmodũ maximum negligunt,san
ctamque legem contemnunt,non solum pœnis in edicto noia
tus, &

1 tis,& insertis puniri dēant, verum ēt pp † temerariā appellatio-
nem notabili mulcta ꝯdemnandi sunt, & ita fieri debere dicit,
& instat ꝑcurator fiscalis dicti loci,nō obstātibus assertis friuo-
lis, & non militantibus rōnib. imò abusionib. deductis in affec
ta appellatoria cedula.Dñt appellantes onus custodiæ ad se spe
ctare,qđ & si idē ꝑcurator posset diffiteri,negare tñ non uellet,
hēant igitur onus custodiæ , ad qđ ēt,& cogi, & ꝯpelli possunt
inuiti,tā captis pignorib. quā mulcta indicta, hēant ēt cōmoda
suæ custodię,quare si bene, & fideliter(vti debent) custodiā fe-
cerint,eam horrendā contagionis labem euitabunt, sed eius fa-
ciendi edicta ꝑ custodia, & defensione Carumbi dimittant do
mino , & eius officialibus ad quos spectat iurisdictio: est enim
2 † iurisdōnis edicta maxime pęnalia decernere , & ꝑclamari fa-
cere l. si quis id, qđ ff. de iurisd.omn.iud. & custodes ac sindicos
ꝓhibere,ne suspectos intromittant,neuē aliqđ acceptēt,qđ vni-
uersis,vel singulis dānū aliqđ afferre possit,ad quē n.spectat,ma
gis salus Reip.& subditorū,q̄ ad dñm l.3.ff.de offi pfe.vigil.acce
ptent igitur reuerenter vtilissimū & iustissimū edictū pro salute
Carumbi,edictū ab eo,cui cura,& ꝯseruatio ipsius p dñm credi
ta fuit , nolintq; temerarie sibi vsurpare iurisdōnem, nisi forte
imperij aculeos uelint experiri.Proponunt insup appellātes , se
fore in quasi possessione immemorabili custodiendi,suspectos
expellendi,non suspectos intromittēdi,in qua quidē quasi pos-
sessione manuteneri , & non turbari debuisse proclamant.Va-
na quidem,& inania exclamatio, ut potiantur sua quasi posses-
sione,si quam habēt:aliud est enim portas custodire de mãda-
to,& licentia eorū dñi , aliud edicere ne tales intromittant sub
certa poena.primū ꝯtinet nudū factum , ſm vero ius, & iurisdi-
ctionem hēt inclusam.Iniquitatem ēt edicti exprobrant.Quod
Claudium virum(vt aiunt)nobilem,addant & patricium bona,
domum,agros,vineas,olineta,& centum nummorum milia(si
velit) possidentē in loco Carumbi recipere uetet.leuis sane ini-
quitatis cā ridicula potius, an ne nobilitas , an Crassi diuitiæ tā
magnarū virtū, sunt vt eas pestis hostilitas aggredi formidet?
Negant præterea,Claudium fuisse suspectum,cum & si Carpē-
toratēsis Ciuitas, q̄ leuiter locis in duob. ꝯtaminata sit longe tñ
eius habitatio a contagiosis locis distat,seq; celeri pede exemit,
& cū buletino Siriani ad dictum locum Carumbi ꝑperauit , &
calumniosa,& cōmentitia negatio, dñt sane appellātes clarissi-
mum Iureconsultum dñm Andreā, virum certe circunspectū,
bonisq; morib. ꝑdotatum , iudicē ordinarium dicti loci Carū-
bi,ꝙ ab ingressu arcesserint,qa a Carpentorate veniebat glosset
suū cōmentū an eodē die eūdem Claudiū,eadē ex cā pariter ar-
cesserint , an ne eos suspectos tunc habuerint ? Sed cur ꝑ Deo
ꝯ.triduū cessauerit suspicio? adducant,si possint , alias cās & re-
spondeāt cur iudicē recusant,exterum admittunt,dicant quare
iudicē p d.Carumbi admissum eijciunt? Claudiū ꝓhibitū intro
mittunt,q̄ rō? q̄ voluntas ? imò q̄ insania eos mouerit ꝯ præce-
pta poenalia? ꝯ dñi voluntatē? ꝯtra salutē reipu.talē leuiter in-
surgere;nec satis excogitari pōt,an grauabuntur. Sed uellēt (ut
est in prouerbio) in eorum manu esse , clauigero Petro claues,
& Michaeli statera auferre,& rursus pro libito restituere.Cre
debant,inquiunt , postq̄ buletinū a loco Siriani detulerat suspe-
ctū amplius non esse ꝑut euentus iudicauit,at suspectus eē po-
terat,nec suspitio purgata erat,ergo cauendū, fuit credendū po
tius edicto,& illi parendū,q̄ suæ irrōnabili credulitati,q̄ nec eos
excusat,immo potius instabiles eos esse ōndit, qui modo vt su
spectum eiiciant,imò ut nō suspectum intromittant, seu intro
ducant.Sūt pterea aliæ,q̄ plures suspitiones , q̄ edictū iustificāt ,
& q̄ si opus fuerit,deducērur,potuissentq; ipsis syndicis , & ho-
minib. exprimi,si ante itromissionē dicti Claudii eas petiissēt,
ꝑut eas petere debuerunt,& nō suo sensu viuere, ex qb. ꝯcludē
dum est appellationi pdictæ tāti friuolæ,non esse deferendum.

RESPONSVM II.

APpellans. Appellationi suæ renunciare pōt
inuito appłło si appellati nō īterfit
& res integra sit,& ideo renunciet,qa in iustā cau-
sam fouet.Secus si ad expensas euitandas duntaxat
renunciet.Quare cum Antardus expensarum ratio
ne appellationi renunciauerit , Anselmus de causa huiusmodi
pro suo interesse cognosci recte desiderat , ne in futurum An-
tardus de re plene cognita iudicium ualeat instaurare.

SVMMARIVM.

1 *Appellans an appellationi suæ renunciare possit inuito appellato, & vide
nume. 2.*
3 *Quoties appellati interest,non obstante renunciatione appellantis, de cau
sa est cognoscendum.*
4 *Renuncians appellationi,liti,causæ, & instantiæ,in dubio censetur renun
ciasse , quia iniustam causam fouet.*

Respon. Interpret.

LIcet Sint,qui velint, appellantem † posse renunciare
suæ appellationi inuito appellato, qñ non inter-
est ipsius appellati.horum tamē opinio procedit re inte
gra,& anteq̄ appellatio fuerit introducta , & effecta cō-
munis,ſm Inn.in c.ex parte.el a.de rescr.& Io.de Ana.in c.si co
lum.5.de cum.fal.& Peru.in c.interposita.§.ille deniq.,de ap.&
iō nihil ad rē facit,l.postquā lite,C.de pac. quia ꝑcedit pte acce
ptante renunciationem. lītē loquitur in appłone iā effecta cōi.
Et vbi horum sñia vera foret,ꝙ appellans possit ab appłone desi
stere,& liti,& cāę renūciare , qñ nō interest appellati, iuxta d.l.
postq̄.& l.destitisse,de iud. In casu tñ nō interest Anselmi de Po
merio appellari,ꝙ ꝓferat tertia sententia , qa dictus Antardus
2 nō renūciauit appłoni,liti,& cāę ea rōne, q acredat † sentētias
primas eē iustè latas,sed ad euitandas expēsas , vt patet ex instrō
oblationis,& depositi,vbi dī,ꝙ licet primæ sñiæ latæ, sint nullę,
nihilominus ad euitandas maiores expensas offert se solutu-
rum, ꝙ petitur. Ex hoc apparet, ꝙ non renunciauit simplr,&
ex cā iustitię,ꝑut reqritur,d.c.interposita,§.ille deniq;.Itē appa-
ret,ꝙ interest appellati,ꝙ ꝯfirmetur sñia, ne iste appellās postea
in futurum ageret ꝯdōne indebiti, iuxta tradita in l.Iulianus,ff.
de condi.inde.vel nec obiiceret ꝯpensationis exceptionē ꝯ alia,
q̄ idē Anselmus sibi dēri pretendit, & sup quib.ēt litigat. Nā si
appellans soluat nomē expēsarū,& nō qa sit verus debitor,pos-
set ip ꝑtendere soluisse debitū, & iō agere,vel excipere,& ꝯpē-
sare posset,aut saltē sup hoc litē instituere . iō interest appellati
quod confirmentur primę sententię. Item interest Anselmi
nō recipere solōnē virtute sñiarū,quas appellans ꝑtēdit esse nul-
las,qa sic indebite reciperet,vt ergo sciat,an sint nullæ,vel nō,
3 interest sua † vt cognoscat,ergo renūciatio non obstat , quia (vt
dixi)opus est,ꝙ renūcians iō renunciet,qa credat se malam cau
sam fouere,& nō ad euitādas expensas duntaxat. In casu autem
nostro constat ex protestatione ipsius Antardi, ꝙ nō renun-
ciauit, quia malam causam habeat, cum adhuc ꝑtendat sñias
esse nullas,ergo &c. Fateor ēt, ꝙ si non appareat de mēte ipsius
4 Antardi,ꝙ in dubio † crederetur renunciasse liti,cāę,& instāntiæ,
seu appłoni,qa malā cām hēret,& sic qa esset verus debitor,se
cundū gl.in l.si maritus,§.si negauerint,ff.de adult.& hoc casu
non interest aduersarij,in cuius fauorē fit renūciatio, ꝙ feratur
sñia.Sed in casu nrō constat clare ex uerbis ipsius Antardi , ꝙ
nō renūciauit liti,& cāę,seu appellationi,qa hēat malā cām.Iō
interest Anselmi appellati, ꝙ feratur sñia ad hoc , vt sciat an ca-
piat tanq̄ debitū,vel indebitū,ꝑ iura, & rōnes ꝑallegatas. Posset
ēt ꝑtendere interesse,vt videatur, an priores sñię ipsū appellatū
lęserint in aliquo,& uideo in melius reformari,l.ampliorē, C.
de ap.Sed quia nō uidi sētētias,nō ulterius sup tale interesse insi
stam. Laur. Deo,de Ripa,Iur. Vtri. Doctor,ita iuris esse rñdeo;
saluo saniori iudicio.

RESPONSVM III.

CVm appellatio de iure notorie prohibita nec exe-
cutionem,nec iurisdictionem iudicis a quo af
ficiat,merito alimenta adiudicata tradenda ueniunt,in
hibitione iudicis ad quem non obstante.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione de iure prohibita,an impediat executionem, & iurisdōnem
iudicis a quo. & uide nu. 3.*
2 *A sententia super alimentis de futuro,non licet appellare.*

Respon. interpreta.

DVbitatur an appellatio a sententia lata sup ali
mentis de futuro, secuta inhibitione
iudicis ad quem, impedire habeat executionem sen
1 tentiæ,uidetur,ꝙ non, nam appellatio † de iure pro
hibita non impedit executionē, neque suspendit iurisdōnē iu-
dicis a quo,c.nō solū l prin.ibi exceptis casib ī qb.iura post sentē
tiam prohibent appellare,de app.li.6.a sentētia āt super alimen
2 tis de futuro prohibita † est appellatio,l.fi.& ibi Bar.ff.de app.re-
cip.ergo sequitur conclusio,quod talis prohibita appellatio nō
impedit executionem. Qđ etiam uoluit Old.in fin.consi. 18.in
3.dub.in contrarium facit,quia iudex ad quem, est iudex in co-
gnoscendo,an appellatio sit recipienda, uel reiicienda , esto ꝙ
iudex a quo illam reiecerit,ſm gl.in cle.unic.in glo.mag.ad ti.
de dolo.& contuma.uī ergo dicendum, ꝙ iudex ad quē possit
inhibere,ne fiat executio donec cognouerit , an talis appellatio
sit de iure prohibita,& ꝯñr reiicienda,an uero admittenda, &
pro ista conclusione est casus ad literam in c.Romana,§. si aūt
de app.li.6. Quid dicendum? Bī distinguendū est, aut iudex ad
quem inhibuit postq̄ incepit cognoscere,an sit appellans in cau
sa a iure prohibito,& tūc impeditur executio, an inhibuit ante,
& non tenet talis inhibitio, & consequenter non ligantur ma-
nus iudicis a quo.ista duo probantur in d.§. si autem , & ista di
stinctio,& ille tex.procedit ubi dubitari potest,an appellatio sit
3 interposita in casu prohibito,uel ne. secus † si notorie cōstaret
appellationem fuisse interpositam casu prohibito, tunc nec ap-
pellatio,nec inhibitio impedit executionem,c.ut debitus,ca.cū
Romana,de app. & ita declarat Gem.in d. §. si autem,& dicit
idem Gem.in d.ca.non solum,in gl.in uerb.exceptis casibus, ꝙ
si sit facta executio & petatur per appellantem,ꝙ reuocetur an
tequam attētatum appellatione pēdēte,poterit appellatus exci-
pere

pere non esse retractandam executionem, ex eo quia, & appellatio, & inhibitio sunt a iure prohibita, & si replicetur, ꝙ nō cōstat, poterit triplicare se esse paratū incontinēti istud demōstrare, & hoc modo impediet attentata reuocari, &c. Laus Deo.

RESPONSVM IIII.

TErtius Pro interesse suo tribus modis potest in cā alterius interuenire post sniam latā, s. aut prosequendo appellationem interpositam, aut ꝓpriā appellationē instituendo, aut ꝯparere pōt ad executionem impediendā. Verum cū appłō Do. de Molēdos deserta fuerit, non pñt do. de Sandone desertam appłonem ꝓsequi, & presertim cū eandē appłonem ipsi do. de Sandone non ratificauerint intra tpa requisita, ideo executionem sniæ impedire nō potuerint. Qui nobiles de Sandone si ꝓpriam appellationem instituant, possessionē contentiosi prati tam a Dño Bartholomęo Olonio, quam ab ipso do. de Malendos intrepide vendicabunt.

SVMMARIVM.

1 *Quot modis post sententiam latam tertius comparere possit.*
2 *An appellans pro recipiendis Apostolis coram iudice a quo, tertio comparere teneatur.*
3 *Accessorium sequitur naturam principalis.*
4 *Tertius adherens appellationi alterius pro interesse suo, nihil petere potest, sed sibi licet causam defendere, & ibi vide de iuribus tertij, numero 5. & 6.*

Respon. Interpret.

1 TErtius pro suo interesse post latam sententiā, tribus † modis pōt comparere. Primo, vt prosequatur appellationem interpositam per condemnatum, l. a snia, §. idem rescripsit, ff. de appel. Scđo pōt cōparere appellando ab ipsa snia, & propiam appłonem ꝓsequendo, c. cum super, de re iu. l. si perlusorio, §. 1. ff. de appel. Tertio, pōt comparere ad impediendam executionem sniæ, l. a Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iud. ergo, ꝙ Nobiles de Sādone audiendi sint, volentes pro suo interesse prosequi appellationē interpositam per Molendos condemnatos. Nec ob. si dicatur, ꝙ appellatio est deserta, quia condēnatus eam non introduxit, & pñr non vī, ꝙ amplius do. de Sandone eā prosequi possint, quia rñdetur, ꝙ condemnatus non potest præiudicare iuri iam acquisito ipsis de Sandone ex prosecutione, quā inchoarant ante desertionē sm Bar. in d. l. idem rescripsit, & Pan. in d. c. cum super col. penul. Nec dicatur, ꝙ ante prosecutionem inchoatā per dños de Sandone erat appellatio deserta, cum appellans non comparuent in termino tertio loco sibi assignato ad recipiendos Apostolos, quia idem Malendos bis cōparuit, seu eius
2 procurator in termino, quod satis fuit, nec tenebatur † tertio pro apostolis recipiendis coram iudice a quo se præsentare, secundū glo. *communiter* approbatam in cle. quāuis de appel. Præmissis minime attentis arbitror dños de Sandone non esse audiendos eo modo quo cōparēt, videlicet ad ꝓsequendā appellationem interpositam p Malendos, qđ probo a sufficienti partiū enumeratione, aut n. tpe, quo ad prosequendam huiusmodi appellationem venerunt, appellatio erat deserta, aut non, primo casu res clara est, ꝙ non sint audiendi, quia tertius dēt prosequi appellationem in eo statu, in quo reperitur, ideo si sit nulla appellatio, eam vti validam non pōt prosequi, l. cum vius, ff. de bo. aut. iud. pos. si sit deserta eam non poterit facere renunciare, sm Bal. in auth. hodie, C. de appel. Ratio huius est, quia si appellatio est inutilis appellantibus, ēt inutilis esse debet tertio uenientibus ad eam prosequendā, cum veniat pro suo interesse, tanquā adminiculum, & accessorium ad audiendum appellan-
3 tem, & ꝙ inutile † in principali, non debet prodesse in accessorio, l. eos C. de vsur. reg. cum principalis, de reg. iur. & hāc rōnē assignat Old. in cons. 2. vbi sunt duę ꝓuisiones, uel rō clarior pōt assignari, quia super nō ente, nō ædificatur, l. 2. ff. de vsufru. c. cū Paulus, 2. q. 1. Secundo casu, si dñi de Sandone inchoarunt suam prosecutionem ante desertionem, ēt puto eos non esse au-
4 diendos, ad qđ ostendendum pmitto, ꝙ tertius adherens † appellationi alterius pro suo interesse, non potest petere aliquid sibi adiudicari, sed solum pōt cām defendere, & condemnatum tueri, ad effectum ne snia lata cōtra reū sibi pıudicet sm Bald. in d. auth. hodie ad fi. & snia ferenda erit in personam appellantis, & nō tertii, qa cū eo lex fuit inchoata, sm Im. in d. c. cū sup. Hoc sic pmisso infero, ꝙ do. de Sandone non pñt prosequi hāc appellationē, & si eam prosequi pñt, non tñ eorum prosecutio posset impedire executionē ꝯtra appellantem in eius præiudiciū pp non introductionē, & non prosecutionē, appellatio deserta remātit. Primum, ꝙ non possit cām prosequi probo mul-
5 tipliciter. Primo, qa ad hoc, ut tertius possit adherere, & ꝓsequi appłonem alterius, oportet ꝙ ipsam † appellationem ratificet infra terminum datum ad appellandum, sm Bal. in d. auct. hodie, Ale. in addi. ad Bar. in d. l. si perlusorio, no. gl. in c. ut circa, in ver. vt si qñ aliqui, de elect. in 6. Rota deci. 278. in nouis. Nō constat autem, ꝙ do. de Sandone nec adhæserint, nec ratificauerint appellationem in termino dato ad appellandum, imò post desertionem appellationis (vt præsupponitur) ad prosequendum appellationē hanc venerūt, ergo &c. Secundo, qa articuli exhibiti per do. de Sādone fuerunt reiecti in cā principali, & a reiectione appellatū, quæ appellatio deserta remansit, vñ ad producendum eosdem articulos non sont amplius audiendi, qa tenētur prosequi cām appellationis in eo statu, in quo est, vt s. dixi, & quantum ad ꝓsecutionem, ius tertii regulatur sm ius principalis, sm Lap. & Pet. de Anch. in cle. constitutionē, per illum text. de elect. quod maxime verum est, si tertius sciebat cām agi, qa tunc acta ita sibi scienti pıudicāt, sicut snia sm Pan. Imo. & alios in d. c. cū super, tunc autem do. de Sādone sciebant cām agi, quia solicitatorem ad oia instruenda constituerant, vt patet in processu primę instantię, vbi procurator Malendos petijt terminū adloquendum cum solicitatora dominorum de Sādone instructo de huiusmodi lite. Tertio, vt s. dixi prosequens appellationem alterius, non potest petere aliquid sibi adiudicari. Sed si velit aliquid sibi adiudicari, debet ipse tertius appellare, & propriā appellationem ꝓsequi, vnde non video qualiter do. de Sādone prosequendo appellationem alterius possint petere, ꝙ declaretur nob. Bartholomęum Olonium cecidisse pp nationem in emphyteusim a iure suo, quod habebat in prato, de quo agitur insuper, & si nob. de Sandone pro suo interesse admitti deberent ad prosecutionē huiusmodi appellationis, tñ non pñt impedire executionē fieri ꝯ Malendos nō prosequētē suam appellationē, vt signanter determinat Imo. in d. c. cū super, in 4. not. vbi facit differentiā, an tertius prosequatur ꝓpriā appellationē,
6 an prosequatur appellationem alterius condēnati: primo casu tertius pp suam appellationem potest impedire executionē: secundo casu, vbi prosequitur appellationē alterius, tunc si appellans non prosequatur suam appellationem, ꝯtra eū dēt fieri executio, non obstante, ꝙ tertius velit eā prosequi, & maxime qa si do. de Sandone bonū ius foueant, secura snia ita poterunt possessionē prati obtinere a dicto Bartholomæo, sicut ab ipso Malendos, quo casu nō dēt impediri executio, iuxta tradita per Bar. & alios in l. a Diuo Pio, §. si sup reb. ff de re iud. Laus Deo.

RESPONSVM V.

CVm instrumentum de consensu partium cancellatum, & annullatum nullam prorsus nec in iudicio, nec extra fidem faciat, merito ex eo carceratio valida obtineri nullo iure potuit, quare carceratione obtenta per do. de Bellis super cancellato transactionis instrumento de eorū consensu, tanquam ex efficaci cā contra Iosue Iudæum impetrata, necnon a relaxatione dicti Iosue legitime requisita, & per iudicem non admissa, obstante metu allegato non liquido, nec ante creationē (ꝓut iuris est) nō ꝓbato, & qui probatus non ꝓdesset, cū altiorem requirat indaginē ac ab inciuili admissione ꝓbationum in fauorē ipsorū de Bellis p iudicē emanata, iure optimo ab eodem iudice per eundem Iosue tanquam ex pluribus granatum recte appellatum esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Qui ante diem petit, male petat.*
2 *Instrumentum nullum, nullam meretur executionem.*
3 *Carceratio impetrata ex causa inefficacis debiti cancellati, & annullati non tenet.*
4 *An cancellatio, seu liberatio metu facta valeat? & ibi uide, an coacta uoluntas, voluntas sit.*
Ad factum nemo precise cogitur.
5 *Debitor per metum liberatus si pristinam obligationem subire recusat, ex edicto q. metus causa, in quadruplum condemnatur.*
6 *Metus purgatus dicitur per spontaneam cancellationem subsecutam, seu liberationem.*
7 *Transactionis commodo priuatur, qui promissa iurata non seruat.*
8 *Conuentus qui nō dicitur contrauenisse, a quib. prius pars aduersa recessit.*
9 *Quod non est allegatum ante capturam, an possit post allegari ad capturæ confirmationem.*
10 *Pro debito non liquido captura concedi non potest.*
Homo cunctis rebus est dignior.
11 *Impetrās capturam quādo sit audiendus, & quō styllus curiæ procedat.*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. interpreta.

1 CArceratus Proponitur Iosue, qa ante diē, ꝯuentū coegit d. de Bellis debitores ad satisfaciendū. Qui aūt † ante diem petit, male petit, §. plus, Inst. de ac. & licet venerit dies, non tñ cessit, i. cedere diē, ff. de verb. sig. Qđ aūtē Iosue egerit ante diē, & sic ꝯuenerit ꝯuētis, ac trāsactis, dr probatū instrumento cuiusdā transactionis, de quo in actis, & hac ratione iniustificatur carceratio. Pro parte Iosue dr carce-

carcerationem fuisse per dictos de Bellis iniuste, & inciuiliter
impetrata, quia dictũ instrm trãsactionis fuit de ꝯsensu partiũ
cãcellatũ, & ipsi Iudæo satisfactũ, & ꝙ virtute instrumenti can
cellati nõ debuerint, nec potuerint ipsi Belli impetrare dictã
2 carcerationem, † cum instrm cãcellatũ nullã mereatur executio-
nem, l. inductũ, C. de solutio. l. nihil interest, ff. de adim. le. Imò
tale instrm nullam fidem facit in iudicio, nec extra sm Io. An. i
addi. Spe. in tit. de instr. edi. §. ostenso in addi. inci. dixit Rolãdus
quod uerum est, & si non sit per Notarium re ipsa cancellatũ,
sed a partibus pro cãcellato habitum, l. emptor, §. Lucius, & ibi
Bar. ff. de past. Ex aduerso replicatur, ꝙ dicta cancellatio fuit, &
est nullius momenti, quia meticulosa, & viribus prituræ extorta.
Pro parte Iudæi replicatur, ꝙ hac replicatione non obstante de
bet relaxari, tum quia non est liquida, & requirit altiorẽ indagi-
gnẽ, tum quia ꝓbata non releuat ipsos de Bellis. Quib. non obstao
tib. dñs iudex denegauit relaxare dictum Iudæũ articulos ad ve
rificandã replicationẽ metus admittẽdo. A quib. quidem dene
gatione, & admissione fuit appellatum ad Reuerendissimũ do-
minum Legatum. Iõ quæritur, an bene vel male fuerit appellatũ.
Ego omissis nõ necessarijs hinciode argumẽtis, quæ adduci pos-
sent, puto bene appellatum, & carcerationem fuisse per iniuriã
impetratam a dictis de Bellis, qui sciebãt instrm, cuius vigore ip
sam carcerationem impetrarũt, suo consensu fuisse cancellatũ,
3 quia impetrata fuit ex causa † inefficacis debiti cãcellatione ob
literati, & acceptilatione extincti, iurib. ꝑallegatis, & alijs notis-
simis. Nec ob. allerta replicatio metus, quia rñdetur, ꝙ metus re
plicatio non releuat do. de Bellis ad iustificãdam carcerationẽ
4 rõnib. infrascriptis. Et primo, quia † cancellatio, vt liberatio metu
facta valet, & liberat debitorem, qui metũ intulit, l. interpositas
C. de transa. c. Abbas, extra de iis, quæ vi metus ve cã fiũt, quia vo
luntas coacta, voluntas est, l. si mulier, §. si metu, ff. eo. ti. dato er
go, ꝙ probetur metus, non tñ liberatio, & acceptilatio esset ꝑp
ea nulla. Nec obligatio semel extincta vires reassumeret. Et si
dicatur, ꝙ coactus liberare debitorẽ, hẽt actionẽ ꝙ metus cã, qua
mediante pt agere, vt liberatus reponatur in pristinã oblĩonẽ,
l. metum, §. ex hoc edicto, ff. eo. Illud non negauerim, sed nihil
ad rẽ facit, tum quia non potest debitor liberatus præcise cogi, vt
in pristinam obligationem se constituat, quia ad factũ nemo
præcise cogit, l. si quis ab alio, §. fi. ff. de re iu. Hinc est, ꝙ si debitor
5 † recuset subire pristinam obligationem, edicto ꝙ metus cã cõ
demnatur in quadruplũ, d. §. ex hoc edicto, ergo non cogitur
præcise, sed cautatiue. si nolit condemnari in quadruplum, tũ
quia obligatio Ip est extincta, & inefficax, donec fuerit ꝑ sniam
repositus debitor in eadem obligatione. Ex quib. constat, ꝙ ini
què do de Bellis impetrarunt hmõi carcerationẽ vigore inuti-
lis, & inefficacis extinctæq; obligationis, in quã oblĩonem non po
test dictus Iudæus carceratus inuitus reponi, & vbi posset repo
ni, non tñ legitur repositus, & ante repositionem constat non
subesse vestigium vllius obligationis acceptilatione sublatæ. Se
cundo rñdetur, ꝙ licet exactio debiti fuisset viribus præturæ ob
tenta per dictum Iudæum ante diem, & ante tpˢ in trãsactione
conuentum, nihilominus cancellatio, acceptilatio, & mutua in
ter ipsos de Bellis, & dictũ Iudæum, liberatio, & quietantia nõ
fuit extorta virib. præturæ, nec coactione iudiciaria, sed ex spõ
6 tanea ipsorum de bellis voluntate. Vnde per † spontaneam can
cellationem, & liberationem subsecutam fuisset purgatus me-
tus ꝓcedentis exactionis, l. a. C. de iis, quæ vi, me. ve cau. fiunt, vbi
tex. clarus. Nam cum ipsi do de Bellis post solutionem, vt ipsi
astruunt coactam, liberauerint d. Iudæũ a quacunq; oblĩone, &
petierint se quoq; liberari, mãdauerintq; cassari quæcunque in-
strumenta, certe ratam vise habuisse solutionem, & coactionẽ
d. si ob turpem, ff. de cond. ob turp. cãm. Tertio, quia dicti de Bel
lis non pñt allegare metum, quem sibiipsi intulerunt, d. l. si mu
lier, in prin. ubi liberta ingrata, quæ soluit aliqd, vel promisit pa
tronæ metu, ne in seruitutem reuocetur, non habet actionẽ, ꝙ
metus causa, quia ipsa ꝑp ingratitudinem hunc sibi metũ intu
lit. Sic dicendum in proposito, ꝙ dicti Belli ingrati datæ sibi di
lationis ad soluendum virtute transactionis, non erubuerũt ue
nire aduersus ipsam transactionem, supplicando Reuer. dño, &
impetrando rescriptum super rescissione d. transactionis, ob
quod effecti fuere ingrati beneficii receptæ dilationis. Ingratus
7 enim est, qui conuenta violat, l. fin. C. de dona. quæ sub mo. & a
commodo transactionis cadit, qui promissa iurata non seruat, l.
si quis maior, C. de trans. & licitum fuit, & est ipsi Iudæo aduer
sus transacta a dictis de Bellis impugnata venire, l. cum propo
nas, C. de transl. l. qui fidem, ff. eo. tit. c. peruenit, de iureiur. Quo
8 fit, vt idem Hebræus non dicatur † ꝯuenisse conuentis, quibus
prius conuenerant dicti dom. de Bellis, l. cum pater, §. libertis,
ver. cæterum, ff de lega. 2 & ibi no. Bar. & sequitur Pan. in c. bo
næ, in 4. no. de elect. Quarto vbi alias daretur replicatio metus,
quia tñ constat oblĩonem cancellatam, & extinctam, & non cõ
stat de allegato metu, dicitur bene appellatum a denegatione
relaxationis, tum quia domi. de Bellis scientes obligationem,
cuius vigore impetrarunt carcerationem fuisse cancellatam, de
buerunt deducere metum ante capturam, & illũ iustificare, quia
9 quod non est † allegatum ante capturam, non ꝑõt postea alle-
gari ad confirmandam ipsam capturam, quia si non fuit infor
matus iudex, saltem per informatiuam narrationẽ captura fuit
iniur osa, iniuriatum aũt nulla conceditur confirmatio, l. si cũ
nulla, de re iud. Ita consulunt Bal. consi. 318. illa captura, li. 4. Tũ
quia hmõi replicatio metus non est liqda, & requirit altitimã
indaginem, ergo non est admittenda ad impediendam execu-
tionem cãcellationis liquidæ, sm Barto. in l. 4. § condẽnatũ, ff.
10 de rei iud. Nam pro debito † non liquido nõ ꝑt concedi captu
ra, sm Bar. in l. apertissimi, C. de iud. & probatur in l. nemo car-
cerem. C. de exac. tribu. lib. x. & satis istud de se patet, quia stante
liquidatum negotium non debet concedi captura bonorum,
l. meminerint, C. vnde vi, minus est cõcedenda captura perso-
næ, quæ est dignior cunctis rebus, l. iustissime, ff. de Aedil. edi. Si
modo non ꝑõt concedi captura, nisi constito de metu, ergo ẽs
non debet confirmari antequam constiterit. Nam ad iustifican
dã capturam, quam constat indebite factam, nulla dilatio dan
da est impetranti in pœnam præteriti facti, id est, iniustæ impe-
trationis, l. fi. §. nullo tpe, ff. de libe. homi. exhib. per quam ita de
cidit Lud. Ro consi. 320. hæc horum quinq; captora, ad fi. alio
quin si daretur dilatio ad probandum instrumenta cancellata,
aut esset meticulosa, aut falsa, aut dolo extorta, & esset in facul
tate cuiuslibet ribaldi facere carcerari quemuis optimum virũ,
cum quo aliqñ ꝯxit, & tenere eum in carceribus, donec de viri
bus suæ exceptionis ꝯquietantiaru, & cancellationem opposi-
tæ cognitum sit, quo nihil iniquius, nihil crudelius dici potest.
Nec obs. si dicatur, audiendos esse impetrãtes capturam, si post
velint fidem facere de debito, vt tota die ex stylo curiæ fieri vi
11 demus, quia aduertendũ est, † qua rõne fuerit quis carceratus,
aut. n. fuit carceratus ꝑp suspitionem fugæ, quia forensis, & tũc
fateor stylum non esse a iure multum alienum, quia fit vt de-
bitor latitet, l. si fideiussor, § fi. & l. sciendum. ff. qui satisda co
gan. aut fuit carceratus ad fines, vt soluat, vel det, & tũc nõ põt
captura iustificari post, nec facta valet, si debitum est incertum
& non liquidum. Ita declarat Pau. de Cast. consi. 89. pro plenio
ri declaratione, in 1. volumi. Ex quibus mihi vr̃, ꝙ dictus Iosue
fuerit grauatus dupliciter. Primo, quia non fuit relaxatus. Secũ
do, quia admissi sunt articuli ad iustificandum iniuriosam, & in
ciuilem capturam, qui non fuerunt admittendi ad impediendã
relaxationem, & qui probati non releuarent, c. cum contingat,
& ibi not. Pan. & alii, de offi. dele. cũ solitis concor. Laus Deo.

De mune. & hono. tam nobi. quàm cleri.

RESPONSVM I.

ETiam clerici, & Doctores tenentur subire munera murorum, pontium, fontium, & his similium, acq; horum loco subrogantur. Ab oneribus vero hospitandi milites & a collectis hospitationum causa impositis constat clericos & Doctores actu legẽtes immunes esse. Cæteros autem, qui publice non docent, his muneribus obnoxios credidit Bar. cõprobant Ang. Paulusq; de Cast. Et idem visum fuit Taurinen. Parpalliæ. Ego autem Anch. & Accolto, alijsq; plerisq; ꝯdicentib. assentior, nisi non sint nudo nomine Doctores. Sed monetarii, quos Auriacensis Princeps ab omni onere immunes esse voluit, prædictis munerib. astringuntur. Nec. n. inferior Princeps quenq̃ põt in damnum tertii immunem facere. Nec generalis immunitas a munerib. præmissis quempiam defendit. Cæterum monetarij, qui monetam actu cudunt, vel qui magistro monetæ operas locant, immunitatis priuilegio minime potiuntur.

SVMMARIVM.

1 *Clerici an aliquid teneantur conferre in collectas.*
2 *Collecta non imponitur personis clericorum pro rebus.*
3 *Clerici non tenentur milites hospitari.*
4 *Collecta imposita aliquib. onerib. realibus, aut personalibus, regulatur secundum naturam onerum, in quorum locum subrogatur.*
5 *Ecclesia tenetur ad onera refectionis viarum, pontium, fontium, & murorum. 6.*
7 *Ecclesia tenetur ad solutionem collectæ imposita pro redimẽda uexatione, & incursione hostium. Item pro conseruanda uel liberanda ciuitate a pestilentia, nu. 8.*
9 *Doctores, an teneantur ad solutionem collecta.*
10 *Excusatur nemo ab onerib. guarnisonum, & hospitationum, nisi a lege specialiter eximatur.*
11 *Collecta imposita per adunãtiã populi generalem dicitur onus ordinariũ.*
12 *Inferior a supremo Principe non potest immunitatẽ alicui concedere in præiudicium tertii.*
13 *Priuilegium immunitatis a munerib. patrimonialibus, non est cuiusquã momenti, nisi in eo sit adiecta clausula non obstante, & an ea uti possit inferior, nu. 14.*
15 *Priuilegium eximens a talea, caualcata, & aliis seruitutib. quomodo sit intelligendum, & interpretandum.*

16 In

16 *Inferior imponens aliqua onera communitati, detrahere debet de summa, quantum soluerent monetarij exempti ab illis oneribus.*
17 *Priuilegium concessum propter artem, catenus prodesse debet priuilegiato, quatenus exercet artem, & an id extendatur ad omnes, numera*
18 *quod limita nu 19.*

Respon Interpret.

Ciues & incolæ ciuitatis Auriacæ a certis annis citra
passi sunt intolerabilia damna, & incredibiles
impensas pp hospitationes militum, feruientem pe-
stem, ac pp necessariam murorum, pontium, fontiū,
viarum, & similium reparationem, adeo q̄ coacti fuerint indi-
cere collectā per ç, & librā. Cōtra q̄ insurgūt nobiles, clerici,
Doctores, & monetarij, se p̄tendentes immunes, & exēptos ab
ipsa collecta. Quia de re q̄rit iuris rōsū, vt ciuitas sciat, an dēat
cedere, vel contendere. Præmissa ɔsultatio licet vnica videat, tñ
hēt quatuor capita, sicut quatuor sunt gña personarum, q̄ im-
munitatem hēre prętendunt: ideo distincte ꝓcedā. Circa primū
genus personarū, videlicet circa nobiles, rñdeē vt s.e.ti.c.4.in 2.
1 dub. † Circa sm, videlicet circa clericos, an teneant̄ cōferre in di-
ctas collectas, istud dubiū potest dupliciter intelligi. Primo, an
teneantur pro bonis ecclesię, & certum est, q̄ non, l. item nulla
cōitas. C. de episc. & cler. & c. nō minus. & c. aduersus. de immu.
ecc. Secundo potest intelligi pro bonis patrimonialib. & idem a
2 rñdendum est, quia collecta † nō imponitur personis clericorū
pro rebus, vt no. per Bar. in l. rescripto, §. sciendum. de mun. &
ho. & p Pan. in c. r. de ɔsuet. Alex. consi. 68. viso, li. 2. Et laici nul
lam hñt auctoritatem in personis clericorum. c. ecclesia S. Ma
rię. de ɔst. vbi Pan. & Mod. maxime Dec. infert ad casū p̄nus
dubij, concludentes clericos gaudere priuilegio clericatus, etiā
bonis patrimonialib. qñ persona principaliter ɔsideratī. Et hoc
verissimū puto, si hmōi collecta fuisset imposita pro metatis,
3 siue guarnisonib. militū, quos clerici non tenētur hospitari, l.
r. C. de episc. & cler. c. s. de immu. eccl. l. fi. §. fi. ff. de mune. & hon.
Sed si collecta fuit imposita pro reparationib. viarum, pontiū,
& murorum, & pp pestem, arbitror clericos teneri, quia hmōi
collecta subrogatur loco prędictorum onerum, ad quę tenet̄
ecclesia, ut statim probabo. Nam collecta imposita pro al qui-
4 bus onerib. realib. vel mixtis, aut ꝑsonalib. regulatur sm̄ † naturam
onerum, in quorum locum subrogatur, iuxta regulam l. cū q.
§. iniuriarum. ff. si quis cau. & ad illam collectam tenentur oēs
illi, qui oneribus, in quorū locū collecta successit, grauari potue-
rant, sm̄ Bart. in l. r. colu. 3. ver. quero ergo vtrum, C. de mulier.
& in quo loco, lib. 10. & in l. 4. §. actor. ff. de re iud. Pan. in d. c. nō
minus. in fi de immu. ecc. Bal. consi. 408. ad euidentiam. li. 3. Ec-
5 clesia autem tenetur † ad onera refectionis viarum, pontium, fon
tium, & murorum. l. ad instructionem. C. de sacro. ecc. Et licet
Pan. in d. c. non minus, & cons. 3. lib. r. uelit dictā l. ad instructio-
nem, esse correctam, tñ Cy Iac. But. Bar. Bal. Alb. & Mod. in d. l.
ad instructionem, sunt in ɔ̄ria sententia, & ɔ̄rium tenent Inno.
☞ Car. & cōiter Cano. in d. c. non minus. Et q̄ etiā ecclesia tenea
tur ad collectam † impositam pro faciendis, vel reficiendis mu-
6 ris, fossatis, fontibus, & simılib. cōsuluit Bald. cōs. 313. si de iure
cōmuni. lib. 3. Gui. Pap. decis. 78. vbi dicit ita fuisse obseruatū tpe
suo, quo guerra vigebat inter Delphinum. & Ducē Sabaudię,
& idē tenet Io. Fir. in tra. de gabel. in 7 par. & Cor. cōs. 72. i hac.
li. 4. & hac rōne dicebat Ia. But. Bal. & Mod. in d. l. ad instructio
nem, q̄ ecclesia tenetur conferre in gabellam plaustrorū, quæ
soluitur in portis, pro refectione uiarū, & idē determinat Bald.
in tit. de pace Constan. in c. s. uer. item collectę. Et eadem rōne
ecclesia tenetur ad onera imposita pro aquæductibus purgan-
dis, vel reficiendis, sm̄ Io. de Pla. in l. ad reparationem, p illū tex.
C. de aquæduc. lib. 11. per tex. in l. ad portus, C. de publ. nā & do
mus Augusta, & Imperialis celsitudo a ɔstructione, & repara-
tione viarum, pontium, fontium, murorum, & similiū, nō ex-
cusaī, l. absit, C. de priuil. do. Aug. ubi Ang. li. 10. & l. 2. C. de im-
mu. nem. ɔced. lib. 10. Et ita ēr decidit Cæp. in trac. ser. rustic. sub
rub. de seru. viæ. Et gñaliter, vbicunq; tractaī de vtilitate clerico
rum, & laicorum simul, & æque principaliter, ēt clerici tenent̄
contribuere, sm̄ Pe. de Anch. & Ant. de But. in d. c. nō minus. in
ferentes ad aggeres faciēdos pro arcenda inūdatione aquarum
teneri ēt clericos pro rata suorum prædiorū, quia cōmune pe
riculum est, & ęque bonum. & iō dicebat Bar. in l. nullus, C. de
7 cur. pub. lib. 12. q̄ ecclesia tenetur ad solutionem collectæ † impo
sitę pro redimenda vexatione, & incursione hostium, qui uole
bat patriam deprędari, quia talis collecta fuit imposita pro cōi
vtilitate, tam clericorum, quam laicorum. & idem tenet Pet. de
Anch. licet de Bar. non faciat mentionem, consil. 69. sup dicto
dubio, & Barb cons. 1. lib. 3. & licet aliqui ɔ̄dicant, Bar. tñ id ad-
mittit, qa collecta imponiī pp periculū imminēs tā clericis, q̄
☞ laicis Illa decisio Bar. cōiter teneī, sm̄ Ias. in l. placet, col. 3. C. de
sacros. ecc. Et eadem rōne dico, clericos teneri ad collectā im-
8 positam † pro cōseruanda, vel liberanda ciuitate a pestilētia, qa
talis collecta pp communem clericorum, & laicorum vtilitatē
imposita fuit, & quia pietatem respicit. Nulla enim maior pie-
tas, quam pauperes, debiles, infirmosq. tueri, & patriam suble-
uare. c. fortitudo. c. nō inferenda, 23. q. 3. Ibi. n. concurrit pietas,
& communis vtilitas, ēt Pan. qui alias dissentit, (vt supra dixi)
modu consentit, q̄ clerici teneantur, & ita post multa ɔclusit in
trac. de peste, in tit. de remedijs pręseruatiuis contra pestem, uo
no remedio pręseruatiuo. Nec ob. q̄ laici non pñt grauare cleri
cos, cum nullam in eos habeant iurisdōnem, quia fateor, q̄ au-
ctoritate laici nō pñt cogi ad solutionem, sed bñ pñt cogi aucto
ritate Epi ad ɔsentiendū, & ɔtribuendū, arg. c. nullus. de iure pat.
Et ita tenet Cyn. in d. l. ad instructionē. Pan. in d. c. nō minus. co-
lum. fi. Guido Papę in d. dec. 78. Ias. in d. l. placet, & nullus dissē-
tit. Circa tertiū genus, videlicet circa Doctores, an teneātur ad
9 solutionē huius collectę † Ad istud rñdeo, quatenus imposita
fuit pro reparationib. murorū, pontiū, fontiū, aquæductus publi
ci, & p ɔseruanda, & liberāda ciuitate a contagione, Doctores
teneri p easdē rōnes, quib. clericos conueniri posse, demōstra-
ui, sed quatenus imposita fuit pro metatis, siue guarnisionib. eui
tandis, vel sustinendis, non parua vr̄ dubiō, q̄ ɔsistit sup intelle-
ctu, l. medicos, C. de profes. & medic. li. 10. vbi medicis, literarū
ꝓfessoribus, & legū Doc. conceditur immunitas ab omnib. o-
neribus ordinarijs, & extraordin. & maxime ab oneribus hospi-
tationum, quas nos caualcatas, & guarnisiones dicimus. Modo
quæritur, an omnibus legū Doc. an actu solū legentib. hoc im-
munitatis priuilegium concessum intelligatur, Barto. ibi rñdet,
actu legentes duntaxat hac prærogatiua honestatos fuisse. Seq̄-
tur Pa. de Cast. in prima Cod. cōstit. col 5. & Tho. Parpa. in re-
pet. d. l. placet, col. 19. Ang. in §. itē Romæ, col. fin. Insti. de excus.
tut. quorum fundamentum stat in eo, q̄ Imperator ibi attesta-
tur se concessisse huiusmodi priuilegium, quo facilius liberalib.
studijs, & memoratis artibus multos instituant, quę ratio con-
cessionis ad legentes tm̄ adaptatur, secundum eos, ergo ad legē
tes solos restringenda dispositio, quæ a ratione regulatur, l. cum
pater, §. dulcissimis. ff. de le. 2. l. regula, §. si quis. ff. de iu. & facti
ignor. Contrariam opinionem, q̄ dispositio d. l. medicos, proce
dat generaliter etiam in Doctoribus legentibus, tenet Petr. de
Anchar. in cle. s. de magistr. & Aret. consi. 94. Rñdeo bñ. & c. in
prin. & Guido Papæ in d. decisio. 88. Nec ob. fundamentū Bart.
secundum Aret. quia ille tex quatenus loquitur de salarijs præ-
standis, quo facilius multos instituant, nō refertur ad Doctores
legum, nec ad medicos, sed ad ꝓfessores literarum. Et cōtra Bar.
recolo me consuluisse in fauorem magnifici domini Ioannis
Panicij, Doctoris clarissimi, quia ille tex. non solum eximit ab
omnibus oneribus literarū professores, sed etiam Doctores, er-
go etiam eximit Doctores non profitentes. Alioquin Impera-
tor superuacuè addidisset legum Doctores, quia Doctores pro
fitentes satis continebantur sub illis verbis, & literarum profes-
sores. Item pro hac sententia contra Barto. & sequaces, adduco
tex. in l. fi. ff. de muner. & honor. vbi medici & Philosophi, & sic
iurium Doctores, q veram sectantur philosophiā, l. 1. §. 1. de iu-
sti. & iu. eximuntur ab hoc munere, nec ille tex. se restringit ad
legētes, ergo nec nos restringere dēmus, l. s. §. gñalr, ff. de leg. ꝑ-
stan. Mouebatur ēt, quia Doctores, & si non legant, sua tamen
doctrina instruunt iudices, & clientulos. l. Aduocati. C. de ad-
uoc. diuer. iudic. nec vlla ratio subest, quare aduocati nō etiam
immunes esse dēant, quæ peregrina negocia ad suas trahūt mo
lestias, vt laboribus subueniāt alienis, sm̄ Cassiodo. qui si vt de-
cet, postulauerint, duriorem melioremq. vitam agunt, quā fra-
tres Prędicatores & mendicantes, secundum Hostien. in proę-
mio suę summę, col 4. Et bene facit text. in capitu. si Rector. 43.
dist. & hāc opi. quod d. l. medicos, sit gñaliter intelligenda, visus
est amplecti Matth. in notabili 95. incip. nota, q̄ Doctores le-
gum, & Paris in tract. de sindica, in versi. mandauit Rex. Et in ea
dem persisto sententia, declarando tamen, vt procedat in Docto-
ribus doctis, & qui legendo, & postulando multos instituunt,
vt dicitur in d. l. medicos, secus in Doctorib. solo nomine, q ne-
sciunt, vel nolunt docere, arg. l. qui sub p̄textu, & quod ibi notat
Bar. C. de sacrosan. eccl. & ita declarat Alex. in l. Centurio, colu.
3. & ibi Nouissimi, col. 7. ff. de vulg. & pup. Nam priuilegia con
cessa Doctorib. non competunt Doctorellis, qui nesciunt doce
re, vt probat Andr. Sicul. in proę. col. 13. quod credo verū in pri-
uilegijs concessis pp doctrinam, vt in d. l. medicos, secus in pri-
uilegijs concessis propter solam dignitatem Doctoratus, & ita
intelligo, quæ scribit Aret. in cap. clerici, col. 2. de iudic. & Fely.
in rub. de maior. & obed. Quinimo Doctor inutilr legēs, nedū
salario, sed Doctoratu priuandus est, si aīr nesciat docere, secun
dum Bar. in l. 2. C. de ꝓfes. & medic. lib. 10. Circa quartum genus,
videlicet circa monetarios, si quęratur, an de iure cōi sint mone
tarij exempti a collectis, dicēdum est, quod non, quia collectæ
sunt onera patrimonialia, ut per Barto. in l. r. C. de mu. & i quo
loco. & Pan. in d. c. nō minus, a quib. excusatur, nisi exp̄sso iure
caueatur, l. 2. C. de mu. patri. li. x. Et quod monetarij teneāturad
onera patrimonialia, est text. iuncta gloss. in l. primicerium, C.
de fabricē. lib. 11. qui vult, quod solus primicerius fabricensiū,
(secundum

(ſm Io.de Pla.in rub.C.de vete.num.ptãte. eodẽ lib.)hẽt pri-
uilegium exẽptionis a muneribus pſonalib.& facit tex.in l.eos
C.eo.tit.Si aũt quæratur an priuilegium ꝯceſſum pretro Princi
pes Auriacẽles mihi exhibitũ tribuat immunitatẽ monetarii
a dicta collecta.Pma frõte rñdẽdũ vř ꝙ ſic,qa priuilegiũ eos exi
mit ab oĩ talea,caualcata,ac ab oĩb.ſeruitutibus & viagijs, ergo
ẽt ab hac collecta.qa qui totum dicit, nihil excludit,c.ſolitę,de
mai.& obed.l.a procuratore,C.mand.Et quia priuilegium cõ-
cedit illis immunitatem, qua gaudent monetarii Delphinales,
qui ſunt exempti a ſubſidijs Delphinalib. vt atteſtatur Gui.Pa-
pæ deciſio.402.Sed quid de monetarijs.Sed præmiſſis nõ obſ.
ꝯnum verius eſſe rñdeo,infraſcriptis rõnib. Primo, quia hmõi
collecta ſubrogata fuit loco onerum reparationis murorũ,põ
tium,viarum, & ſimiliũ,ac pp peſtẽ,a qb.onerib nemo exem-
ptus eſt,nec ẽt eccleſiaſticæ pſonæ,ut ſ.abũde dictũ. Itẽ ſubro
gata fuit in locũ oneris guarniſonũ,et hoſpitationũ,a qb nemo
10 excuſaĩ,niſi q a lege ſpecialiter eximit, † l.3 §.eos milites,ff de
mune.& hon.l.ſi ſunt munera,ff.de vacatio.mune. Nec gñalis
immunitas ab oĩbus onerib. extenditur ad onus hoſpitandi mi
lites,l.3.C.de muneri.patri.lib.x. Scdo,qa priuilegium immuni
tatis generaliter cõceſſum nõ eximit priuilegiatũ ab onerib.or
dinarijs,l.ſi §.pe ff.de mun.& hono.l.is, q, & l.in honorib.§.q
muneris,ff.de uaca.mune. Collecta autem impoſita per adunã
11 tiam populi generalem,dř onus † ordinarium, ergo &c.Et ita
ꝑ hanc rationẽ determinat Bart. in l.hi qui,ff de iure immu.&
in l.1.C.de ſuperind.li.x.& Parpa.in d.l.placet,col.fi. Tertio,qa
inferior a ſupremo Principe nõ põt immunitatẽ alicui cõcede
12 re † in præiudicium tertij,maxime reip. ſm Pan. in c.peruenit,
col.fin.de immu.eccle.& maxime a muneribus patrimonialib.
quæ conſiſtunt in ſolo ſumptu abſq,labore corporis , ut eſt p̃-
ſens collecta,nam priuilegiũ immunitatis ab onerib. patrimo
13 nialibus,nullius eſt momenti,† niſi in eo ſit adiecta cla,non ob
ſtante,l.euacuatis,C.de decur.libr. x.inferior aũt non poteſt uti
14 † clauſula,non obſtante,ut late per dñm Ale.& Moder. in l.ne-
mo poteſt,ff.de leg.1.& per Fel.in c.1.col.1.de reſc.Ex hoc be
ne ſequitur,ꝙ inferior non poteſt a patrimonialibus immunita
tem alicui cõcedere in alterius p̃iudicium. Non igit moneta-
rii iure pñt ab hac collecta ſe excuſare, tũ quia ſuum priuilegiũ
non vendicat ſibi locum in onerib.ſubrogatis loco refectionis
murorum,& ſimilium. Tũ quia nõ trahit ad onera ordinaria:
tũ q.a Principes Auriacentes recognoſcentes ſuperiorẽ, nõ po-
tuerunt eos eximere in p̃iudiciũ aliorũ;ex quo infero,ꝙ quate-
15 nus priuilegiũ eos eximit a talea,& caualcata,† & cęteris ſerui-
tutibus,& uiagijs,debet intelligi de taleis & caualcatis, & ſerui-
tutibus condecentibus debitis,& per eos impoſitis,non d col
lectis impoſitis per uniuerſitatẽ ꝓ neceſſitatib.reipublicæ, quia
nemo creditur uoluiſſe concedere,niſi quod potuit,l.Lucius,§.
Imperator,ff.ad municipa.l.prior.§.fi.ff.de adminiſt.rerum ad ci-
uitat pert.c.a nobis,de ſenten.exc.& tañ dẽt itelligi,ꝙ inferior,
16 qui imponeret aliqua onera cõitati, detrahat † de ſumma
tantum,quantum ſoluerent ipſi monetarij exempti ab illis one
ribus,ſm Io.And.d.Ant.& Pan.in d.c.peruenit, & Pan. & Feli.
in c.accedens,de pręſcr. Vlterius,poſito ꝙ Auriacẽſes Principes
iure potuiſſent dare monetarijs immunitatẽ etiam a collectis
impoſitis per concilium gñale,etiam pro reparationib.mœnio
rum,eſſet tamen reſtringenda immunitas ad monetarios actu
cudentes monetam, quia priuilegium conceſſum propter ar-
17 tem, † eatenus prodeſſe dẽt priuilegiato , quatenus exercet ip-
ſam artẽ,l.ſp §.negotiatores,§.pe.& ibi Bar.ff.de iur.immu.l,
q ſub p̃tes tu,ubi ẽt Bar.C.de ſacroſ.eccl.nec ſufficit qñq cudiſ-
ſe,& artẽ exercuiſſe,ſi modo non uacant artificio,ſm Guido.io
d.deciſ.401.& uerũ dicit,per tex.in l.1.C.de collegia.& nummu.
ubi inquit Legiſlator,obuiandum eſt nummulariorũ fraudib.,
qui cum manus non impleant,ſe tamen alijs munerib.ſubtrahe
re conantur.Inſup nõ omnes cudentes, ſed magiſter generalis
18 † ſolũ eſſet immunis,ſm eundem Guido.deciſi. 403. qd autem
de magiſtris.Qđ gabellariorum ſimilitudine comprobatur, nã
19 principales † gabellarũ conductores immunitate duntaxat per-
fruuntur,non etiam participes fideiuſſores,exactoreſque,ſecũ-
dum Io.Firmi.tract.de gabel.in 2.parte,quæſt. 17.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Codicem abſolutiſsima Reſponſa.

Nunc poſtremò maiori, quàm hactenus vnquam factum ſit, diligentia recognita, & caſtigata incipiunt fęliciter.

De diuerſis reſcriptis.

RESPONSVM I.

TItio Princeps indulſit, ut litigioſa molendina poſſet impune diſtrahere. Quęſitum fuit,an is ea uendere potuerit iudici delegato? Ego abſque ſpeciali gratia non potuiſſe reſpondi ,ſed venditio defenditur,ſi noui Principis cõſenſu fuerit ſpecialiter approbata. At ſi Princeps gratiam ſuam reuocauerit, contractus irritus erit,non tamen uenditor litigioſi uitio notabitur,ne auctoritate reſcripti illaqueatus dicatur. Qui autem proteſtatur conditionem rei litigioſę pro infecta habere,ubi ius non aſſiſtat,ſi rei traditione proteſtationis fines tranſgrediatur, a pœna minime releuabitur,a qua nec recuperatione rei tueri ſe poterit.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio facta ſuper uno defectu,non porrigitur ad alium.*
2 *Diſpenſatum cum iudicibus, ut poſſint contrahere cum ſubditis,nunquã cenſetur per generalem gratiam, ſed opus eſt ſpeciali & indiuidua.*
3 *Mentionem ſpecialem exigentia non cõprehẽduntur ſub generali gratia.*
4 *Index cum quibus contrahere poſſit,& cum quibus non.*
5 *Cedens iura ſua litigioſa potẽtiori,hac pœna pleſtitur,ut talia iura in aduerſarium transferantur.*
6 *Proteſtatio declaratoria in quibus excuſet proteſtantes a delicto.& quando,num.7.*
9 *Princeps nullam fraudem debet adhibere in præiudicium ſubditorum.*
Clauſula,non obſtantibus primis reſcriptis , ſolum operatur,quantum ad diſpoſitionem ſpecificatam.
10 *Feudatarius,qui feudum alienauit irrequiſito domino , etiam quod ille recuperauit,non uitat commiſſum.*

Reſpon.interpreta.

AD primum An ſña obtenta a principe per Raſpallum de alienando molendino,non obſtante litis pendẽtia,fuerit ſufficiẽs
ita quod potuerit Raſpallus vendere dicta molen-
dina iudici delegato,coram quo cauſa ipſorũ molendinorũ pẽ-
debat? Rñdeo,quod non,qa ꝯ talẽ ꝯtum obſtant duo,videlicet
vitium litigioſi,l.a.de litig.& defectus ex parte iudicis,q prohi-
betur contrahere cum hñtibus litẽ corã eo, & alijs ſubditis, l.
non licet,& l.quæ officij,ff.de ꝯhen.emp.& l.aufertur. §.quod
1 a præſide,ff.de iure fiſc.cum concordan. Diſpenſatio † autem
fcã ſuper uno defectu,non porrigitur ad alium,l.ſi domus, ff.
de ſerui.vrb.prædio.c.ex tuarum, de auctori.& vſu pal. Firmat
Old.conſi.247. Factum tale eſt,Io.And.in addi.Spec.ſuper rub.
qui filij ſint legi.& Bal.in l.eam,quam,col.8.C.de fideic.& in l.
1.col.pe.C.de fur.vbi dicit,ꝙ non ſufficit cła generalis,non ob-
ſtante,vbi ſunt plura obſtacula,ſed requiritur ſpecialis mentio
ſingulorũ,& ad iſtud ꝓpoſitum plura cumulauit Fel. in ca.po-
ſtulaſti,col.1.& ſeq.de reſcr.& Dec.in c.ad aures,col.6 co.titu.
2 Præterea nũꝗ p gñalẽ grãm cenſetur cum iudicibus † diſpen-
ſatum,ut poſſint ꝯhere cũ ſubditis,ſed opus eſt ſpãli, & indiui-
dua gřa,l.1.C.de ꝯct.iud.ibi,niſi ſpãli noſtri numinis hoc eis per
mittẽs diuinam reſcriptionẽ hře meruerint,& d.l.non licet ibi,
3 niſi ſpãliter hoc eis conceſſum eſt; quæ. n. exigunt † ſpecialem
mentionem,nõ ꝯprehendũtur in gřa gñali,ſm gl.in clem.1.in
ver.& ſpãliter,de iud.& Io. And.in c.1.de excep.lib.6. Et ad hoc
plura congeſſit Iaſ.in l.1.& ſeq.ff.ſi quis in ius voc.nõ ie.Nec di
catur,ꝙ nullus erat defectus in hoc iudice,cum eſſet iudex per-
petuus,qui non ꝓhibetur ꝯhere cum ſubditis,l.præſidis prouin
ciæ,ff.ſi cer.petat.quia quantum ad Raſpallum forenſem non
erat iudex ꝑpetuus,ſed dũtaxat gřũ ad cãm ſibi delegatam. Præ
terea,& ſi iudex perpetuus nõ prohibetur ꝯhere cum ſubditis
4 gñaliter,credo tñ ꝙ ꝓhibeaẽ contrahere † cũ his,qui cauſas agũt
coram eo,quia & cum his ꝯtrahere prohibentur ẽt Aduocati,
l.qſquis,§.pręterea,C.de poſt.c.infames.§.præterea,3. quæſt. 7.

Nec ẽt obstare vř,si dicatur ꝙ iste iudex delegatus nõ cognoscit
amplius de cã,sed eius locũtenẽs:qa cũ ñ subdelegauerit causã
in totũ,sed ptem,nõ desijt eẽ iudex,licet eius locũtenẽs cogno
sceret.Nam poterat hic delegatus quoties voluisset cãm reassu-
mere,& de illa cognoscere,vt no.io c.sup qõnũ,in pnn.de offi.
dele.Si ãt subdelegasset cãm suo locũtenẽti in totũ añ emptio-
nẽ,crederẽ cũ ꝓhibitum ꝯhere,cũ nõ eẽt amplius iudex,d.c. su-
per qõnum.§.porro,&c.Ad fm,ao scda gr̃a hẽat prodesse,ita ꝙ
ꝯualidet ꝯctus factus cũ d.iudice. Rñdeo ꝙ sic, qa talis gr̃a fuit
spãlis,qua stãte valet ꝯctus,d.l.i.C.de ꝯc.iud.& d.l.nõ licet.Nec
ob.si dicatur,ꝙ stãte inualiditate primæ gr̃æ acqsitũ erat ius ad-
uersario,ꝙ per scdam gr̃am nõ vř tolli potuisse,cũ non posset
Princeps auferre pęnã semel partr applicatã,fm gl. & Mod.in
l.a.C.de in ius uoc.qui n.cedit iura sua litigiosa potentiori,hac
5 pęna plectitur,& talia in aduersariũ trãsferunť,l.fi.†C.ne lic.po-
ten.Quia ad istud rñdeť,ꝙ p alienationẽ rerũ corporaliũ litigio
sarum nõ aqritur aliquid aduersario,l.pe.ff.de alie.iud.mut.cau.
fcã,sed solũ ꝯpellitur emptor restituere rẽ vẽditori, soluta æsti-
matione fisco,l.fi.C.de litig.nec ẽt p alienationẽ scãm in iudicẽ
res vendita applicať pti collitigãti,d.l.auferť,§.i.ff.de iu.fisc. vnđ
frustra p ptem allegatur ius fuisse q̃situ.Nõ ob. tes.io d.l.fi. C.
ne lic.pot.qa loqtur in cessione actioonũ,fm gl.ibi,nos loqmur
in alienatione rerũ corporaliũ,& ita decřat Azo in Sũma.C.de
liti.Sed posito,ꝙ aliqđ ius pti acqsitum fuisset illi ex dispõne le
gis editę a Principe,potuisset Princeps ipse tale ius auferre, fm
Aog.in l.Antioch.ff.de priu.cred.& in l.Lucius , ff. de euict. &
plã ad istud ꝓpositũ adducit Fel.in c.q̃ in ecclesiarũ,colum.xvj.
ver.5.decřo,de consti.Nõ obstãt tradita in l.a. C. de in ius voc.
qa ꝓcedũt ĩ Principe recognoscẽte supiorẽ,ut patet ex doc.Bar.
ibi,nos vero loqmur in d.Delphino,q in suo Delphinatu tenet
locũ supremi Principis,q p̃t ius acqsitũ ex legis dispõne auferre
cui vult,vt patet es p̃dictis.Ad quartũ,an illa ꝓtestõ ꝙ venditio
habeatur p nõ fcã,vbi ei ius nõ assisteret,excuset ꝯhẽtes a vitio
litigiosi,videreť rñdendũ ꝙ sic;qa in his,in qb fcm̃ regulator,&
6 modificať ab aĩo,ꝓtestõ † declaratona excusat ꝓtestantes a deli-
cto fm gl.in l.i.ver.nec vi.C.vti pos.p quã ita docet Bart. in d.l.
s.& in l.nõ solũ §.morte,col.6.ver.circa quartũ.ff de no. oper.
nun.ꝯctus ãt resolřo pendet ab aĩo ꝯhentium,l.i.& a. C. qñ lic.
ab emp.disce.ergo,&c.ad hoc facit optimũ ſiř de emphyteuta,
q alienauit rẽ,emphyteuticã,si,& dũmõ directo dño placuerit.
Nã talis ꝓtestatio eẽ excusat a cõmisso, quia nõ dř fcã aliena-
sio,si dñs nõ ꝯsentiat,fm Albe.de Ros.in l.fi C. de iure emphy.
& Iac.Alua.in c.i.in prin.de ꝓhi.feu. alie cum concor. adduc.
p Cur.senior.consi.8 viso instřo.Cõtrariũ verius, qa ꝓtestatio
ꝯtra fcõ in his,q̃ depẽdẽt a ptãte iuris,non ãt ptium,nihil opať,
l.alimẽta,C.de neg.gest & c.cũ M Ferrarien.de const.non depẽ
det ãta ptãte ptium alienare rẽ litigiosã,abiq.vitio litigiosi, er-
go &c.Nec eo.dũ dř ꝙ ꝓtestõ excusať ꝓtestãtẽ a delicto in casi-
bus,in quib.fcm̃ regulat ab aĩo,qu apcedit qñ animus tollit vi-
tiom a fcõ,sicut loqt gl.in d.l.i.C.vti pos.l.quando qs ingrediť
possessionẽ alterius,ꝓtestãdo ꝙ nõ vult possessorẽ deiicere; se-
7 cus qñ aĩos non tollit † viniũ a fcõ,vt in casu nřo,in quo vẽditor
transtolit dñiũ,& possessionẽ rei litigiosæ in iudicẽ. Nã aĩus nõ
tollit vitiũ translationis possessionis in alterũ, & iõ si emphy-
teuta,q ꝓtestatus est se vẽdere,si dño placuerit,nõ excusať virtu
te talis ꝓtestõnis,si rẽ tradidit emptori,fm Bal.in c.Cumana, ver
sicu.& p̃dicta faciũt,de ele.& in c.q̃ in ecclesiarũ.col.30.de ꝯst.
Refert ergo,an Raspallus trãstulerit possessionẽ molẽdinorũ ĩ
emptorẽ,an vero steterit in puris finib.ꝓtestõnis suæ. Ad tertiũ
an p vltimũ rescriptũ fuerit derogatũ primis duob.qb.concessa
fuerat alienandi facultas,ẽt in dcm̃ iudicem,nõ obstãte vitio li-
tigiosi,ista qõ p̃t dupliciter intelligi.Primo,an princeps, siue e-
ius locũtenens potuerit.Scđo,an derogare voluerit.Ad primũ
q̃tũ ad effectũ,ꝙ alienatio nõ valeat, rñderẽ principẽ potuisse,
sed q̃tũ ad hoc,ꝙ commissa sit pęna litigiosa , vel alienantis in
iudicem,non crederem potuisse,ne authoritate rescripti ꝯhen-
tes illaqueati repiantur,l.i.C.de his,q vẽ ęra.impe.Alioqn eẽt in
ptãte principis facere,qñ vellet, impetrantes gr̃as ꝯ ius incidere
in pęnas,reuocaodo ipsas gr̃as pro suo arbitrio,quod est abso-
num,& crudele dictu.nõ.n.dẽt princeps fraudẽ vllam adhibere
8 in † præiudicium subditorũ,c.p tuas , de do.nec inde iniuriarũ
nanciscenda est occasio,vñ iura nascũtur,l.meminerint.C.vñ vi,
Ad fm,an voluerit derogare,non possum dare certũ rñsum,qa
non fuit mihi exhibita copia rescripti.Ex his tñ,q̃ præsupponũ
tur in narratione f.i,arbitror ꝙ voluerit derogare primis in ea
duntaxat parte qustenus p prima rescripta imped.ri p̃t,ne iudex
cognoscat de causis dictorũ molendinorũ simul cũ cã posses-
sorij,de qua in themate.Quia illud est,ꝙ principalř mãdat p vl-
timũ rescriptũ emanatũ cũ cřa,nõ obstanb. primis rescriptis,q̃
9 †cřa † solũ operatur q̃tum ad dispõnẽ specificatã,c. pastoralis,
ibi,q̃tum ad ea,quæ specialř expnimũtur,de rescr.Præterea non
est verisimile,ꝙ princeps uoluerit derogare primis , quantũ ad
effectum,vt Raspallus venditor,& iudex emptor incidãt in pę-
nam ob alienationẽ,fcãm auctoritate dictorũ rescriptorũ,qa nõ
potest illud facere,nec ꝯuenire Principi,vt stat.in dixi.ꝯcessio ãt
principis in dubio restringenda est,ut id solũ voluerit ꝯcedere,
qđ suæ est ptãtis,l.Lucius,§.Imperator,ibi,cum ad ea,quæ mã-
dari pñr,voluntatẽ dedisse videaris,ff.ad muni.Ad vltimũ,ꝙ ha
bet duo capita,videlicet,an excusabuntur pęnæ vitti litigiosi,& a-
lienationis in iudicem, si iudex in vim dicti pacti resolutiui re-
tro tradiderit molẽdina Raspallo vẽditori ? Ad istud primũ ca-
put rñdeo nõ euitari,qa semel dolũ fecit Raspallus,cũ vẽderet,
& tradderet,l.i.§ si rẽ,ff deposi.nam feudatarius,q feudũ aliena
10 uit ĩ irreqsito dño,ẽt ꝙ illud recuperauerit,non euitat commis-
sum,c.i.in titu.quid iuris sit,si vasal.feu.recupe.Et idem in em-
phyteuta dixit Bal.in l.sequitor,§.item Labeo,in fi.ff. de vsuca-
☞ pto,& sequuntur *communiter* Doct.teste Ias.in l.fi.colum.ante-
pen.C.de iure emph.& Dec.consi.160.in vltimo dubio.

RESPON. II.

SVppletione iuuanda est concedentis intentio;et ad eum sensum verba trahenda sunt,qui repugnantiam non admittit , & loquentis potestatem non excedit.

SVMMARIVM.

1 Imperator non potest reuocare donationem factam ecclesię.
2 Iura concessa creduntur insolidum ecclesia Arelatensi a Ludo Contrado & Fed Principib.per hęc uerba ad ius & ꝓprietatẽ ecclesię ptineãt.
3 Obuentre dicimur,quod iure nostro & canonico titulo possidemus.
4 Copula æqualiter copulat, & æque partes distribuit.
5 Donata Prælato,& successoribus suis,differunt in usu,a donatis ecclesiæ. Locutio indefinita æquipolles uniuersali.
6 Confirmatio firmat rem prout est,& quid sit confirmatio.
7 Pro indiuiso verbum,cõsonẽ cum alio denotat,& quæ eius uis p̃terea.
8 Facere nemo præsumitur uoluisse id,quod non poterat.
9 Imperialis maiestas est,tueri iura ecclesiæ,non diminuere,
10 Confirmatio regalium & pascuorũ Archiepi & ecclesię Arelaten. per Fed fcã his uerb secundũ antiquam & rõnabilem prædecessorũ concessionem,nihil noui inducit,sed antiquam concessionem approbat.
11 Recedendũ non est a uerbis claris, adeo ut interpretationẽ nõ admittant.
12 Copula,quæ copulat simpliciter, dicitur copulare causa coniungendarum orationum sub eodem verbo,non autem coniungere copulata.
13 Verba sunt ita interpretanda,ut effugiant repugnantiam.
14 Subauditio permittitur ad tollendum contrarietatẽ & absurditatem.
15 Ecclesia ponitur pro capitulo,siue clero.

Respon.interpreta.

LVdouicus Cõradus & Federicus,dñi Principes,
dono dederunt regalia vrbis Arela-
tensis,& totius Archiepatus, nec nõ pascua cãpi lapidosi
& alia plora Archiepo & ecclesiæ Arelatẽsi,deinde Fe-
dericus p̃dictas donõnes his verbis confirmauit,fm antiq̃ & rõ-
nabilẽ p̃decessorum nřorum Regũ & Impatorũ ꝯcessionẽ ꝯfir-
mamus tibi Raymũde,venerabilis Archiepe, & p te tuisq suc
cessoribus regalia totius dięcesis Arelatẽ.ecclesiæ & ipsam ciui
tatem p indiuiso,& plenã iurisdõnẽ in ciuitate in creandis Cõ
sulib.ad retinendã ciuitat.ad seruitiũ imperii , & dñi Impatoris,
& alia,quæ ptinẽt ad iurisdõnẽ tuã,sicut sunt Tolonea,pedatica
iustitiæ,Iudæi,corda quintale,salnaria,moneta , portus stagna,
lacus,paludes,flumioa,& pascua de lapidoso agro , videlicet ve
de oĩ fructu,& utilitate,quæ es his,quæ s. descripsimus, potue-
runt ꝓuenire,ecclesia Arelatẽsis,& tu venerabilis Archiepe, ha-
beas & possideas medietatẽ,& p te tui successores,eandẽq; me-
diam ptẽ tibi,tuisq;successorib.pñti scripto confirmamus Quę
ritur,ao vigore earũ largitionũ impialium integra regalia,& in
tegra pascua spectent ad Archiepm,an p dimidia parte dunta
xat.Pro resolutione huius quæstiõ ante omnia discutiendũ est,
an regalia & pascua prius fuerint per Lud. Cõradũ & Federi-
cum donata Archiepo insolidum, vel p pte.Nã si insolidũ do-
nata sint,constat Federicũ (ẽt si voluisset) non potuisse adimere
partẽ;& ad se,vel aliũ transferre,qa ẽt Imperator nõ p̃t reuoca-
1 re † donõnem fcãm ecclesiæ,fm Inn.in c.nouit,de iu. nam Im-
perator vinculo iuramenti præstiti in coronatione,tenetur iura
ecclesię defendere,nõ autem subuertere,c.i.de iureiu.in 6.c.fũ-
damenta,de ele.eo.li.Nã donata ecclę,censentur donata Deo,
a quo auferri nõ pñt,ẽt pp ingratitudinẽ prẹlatorũ,c.verum, de
cond app.& ibi Car. Pa.& alii no.& plene tetigi in repe. legis fi.
C.de reuo.dona.q.52.& firmat Fel.vbi alia adducit, in ca. ecclia
S Mariæ,col.36.de consti.Facit tex.in l.perfecta.C.de dona.quę
sub mo.& l.si oelles,C.de reuo.dona.Si primã Ludouici dona-
tionem inspicimus,ecclesię S.Stephani omnia donata legũtur.
Inqt.n.Lud.Manases Sanctæ Arelatẽsis ecclesiæ Archieps,pro-
pinquos nř charissimus,portũ Toloneum,cũ moneta ad ius,&
ꝓprietatem ecclesiæ S.Stephani,teneat,& ppetuo possideat, &
oẽs res,quas antecessor suus ab añcessore meo obtinuit , præfa-
ta ecclesia perpetuo obtineat.Ex quib.verbis colligitur, ꝙ in-
solidum-

solidū d. iura fuerunt donata ecclesię, c. 1. de in integ. rest. ibi, &
2 ius † & proprietatem ecclesiæ Romanæ, &c. & c. 1. §. ꝯtinentes.
ibi, bonorū, q̄ in alia diœcesi obuenire noscuntur, de so. cōp. lib.
6. & no. per Arch. in c. si gratiosè, de rescr. eo. li. vbi cōcludit, ꝙ
3 idē dicimus obtinere, † qđ iure nostro, & canonico titulo pos-
sidemus. Si uero donationem Conradi contemplemur: ibi, tibi
Arelatē. ecclesiæ Archiepiscope, & ꝑ te ecclesiæ tuæ nr̄a rega-
lia in vrbe. Arelatē. & totius tui Archiep̄atus cōcedimus, & ibi,
tibi iam dico Reueren. & Arelaten. ecclesiæ & successorib. tuis
concedimus, vr̄ donata regalia & pascua Archiep̄o pro dimi
dia, & ecclīæ ꝑ altera dimidia: qa copulatiuè vtriq; legunt̄ dona
ta, q̄ copula æquat̄ copulat, l. reos, §. cū in tabulis, ff. de duob.
4 re. & æquè ptes † distribuit, l. interdū, ff. de hę. inst. l. si qs Titio,
ff. de vsuf. accresc. Et si dicat̄, ꝙ donata ꝑlato intuitu ꝑlaturę, cēsē
tur donata ecclesię, qa qcqd acqrit Prę latus, acqrit suę ecclesię,
c. 1. & ibi no. de pec. cler. & c. inquirendū, eo. tit. Istud non nega
5 uerim. Sed dico, ꝙ dr̄ia est in vsu, qa donata † Prę lato & succes
sorib. suis, censentur donata ecclesię pro vsu ipsius prę lati: sed
donata ecclesiæ intelliguntur donata ad oēs usus necessarios ꝑ
seruitiis & necessitatib. ipsius ecclesię, l. ciuitatibus, & ibi not. ff.
de leg. 1. & sic quantum ad ius & proprietatē, regalia & pascua
fuerunt donata per Conradum ecclesię Arelaten. insolidū, non
aūt pro dimidia, sed q̄tum ad vsum dimidia fuit donata eccle-
sie, dimidia uero archiep̄o. Nam cū Conradus indefinite simi-
pl̄r donauerit ecclesię & Archiep̄o sua regalia & pascua capi
lapidosi, censetur donasse omnia regalia & integra pascua, quę
sua erant tpe donationis, l. si ita, ff. de auro & argen. leg. l. seru
electione, §. fi. & l. quod in rerū, §. si qs post. & ibi no. ff. de leg.
j. & facit indefinita locutio, q̄ ęqpollet vl̄i, l. si plurib. ff. de leg. 2.
c. qa circa, de priui. si ēt intueamur ꝯfirmationem primo loco
factā per Federicum tibi tuisq; successorib. ꝯfirmamus, & c. quę
Romani Reges & Princeps prouincię ecclesię Arelatē. tuæ cō
cesserūt. Idem dicendū est, qđ s̄ proxime, i. ꝙ oīa sunt ecclesię
6 donata, qa ꝯfirmatio † ꝯfirmat rē, put est, l. Aurelius, §. testō, ff. d
lib. leg. nā ꝯfirmatio nihil aliud est, q̄ iuris prius quęsiti corro-
boratio, sm̄ Host. in summa de ꝯfirmatione uti. uel inut. & cō
firmatio commensuratur ad actum ꝯfirmatū, sm̄ Bal. in l. noīa
tiones, ad fi. C. de app. Sed si tenorem scdę ꝯfirmationis factę ꝑ
D. Federicū diligenter aduertamus, vr̄ dicendum ꝙ Archiep̄o
& ecclesię simul non fuerit donata nisi dimidia regalium &
pascuorū. Inquit n. Federicus, ꝯfirmamus tibi Raymūde, vene-
rabilis Archiep̄e, & pro te tuisq; successorib. regalia totius dię-
7 cesis Arelaten. & ciuitatē ipsam pro † indiuiso. Pondera uerbū
pro indiuiso, qđ cōionem cum alio denotat, l. sine hēde, §. Lu-
cius, ff. de admi. tut. Sensus ergo Federici vr̄ fuisse cocedere re-
galia & ciuitatē pro dimidia. Nā uerbū, pro indiuiso, vr̄ ēt quali
ficare uerbū regalia, qa qualitas in ōne posita totā qualificat
ōonem, l. 4. §. cuiq; dr̄ia, & ibi Bar. ff. de vi bo. rap. Item subiicit
Federicus, ita videlicet, ut de oī fructu & vtilitate, q̄ ex his, q̄ s̄.
descripsimus, poteruot prouenire, ecclesia tua & tu venerabilis
Archiep̄e habeas, & possideas medietatē eandēq; mediā partem
aibi tuisq; successorib. confirmamus. Ecce uerba clarissima, qb.
apparet, ꝙ nō fuit donata nisi medietas emolumētorū. unde cū
in uerbis nō sit ambiguitas, nō ēt vr̄ admittenda uoluntatis qō, l.
ille, aut ille, §. cum in uerbis, & l. non aliter. ff. de leg. 3. Illa. n. uer
ba, ecclesia tua, & tu habeas, & possideas medietatē, clara vīr,
qa copula coniungit ecclesiā & Archiep̄m ad unam dimidiā,
l. Titius, & l. interdum, ff. de hę. insti. l. Męuio, & ibi no. ff. de le.
2. sunt. n. coniuncti re & uerbis, qa eos verborum & rei cōple-
xus iūgit, l. triplici, ff. de uerb. sig & l. re coniūcti, ff. de leg. 3. sed
quāquā ex uerbis appareat uideatur Federicū nō uoluisse cōce
dere uni medietatem, attñ aliā puto fuisse eius mentem. Et ad
demonstrādū aliā fuisse Federici uolūtatē, cōsidero plura. Pri-
8 mo ꝯsidero, ꝙ nemo prę sumitur †, voluisse facere, qđ nō pote
rat, l. Lucius, §. Imperator, ff. ad muni. c. a nobis. de sen. exc. Sed
Federicus nō poterat reuocare donationē semel factā ecclesię,
& pro parte, ut oñsum fuit, ergo non credit uoluisse. Scđo cōsi-
dero, ꝙ idē Federicus, q iam confirmauerat donationē regaliū
& pascuorū, integraliter & insolidum in ꝑfatione secūdę ꝯfir-
mationis asserit ad maiestatem imperialis eminentię pertinere
iura & possessiones ecclesię tueri, & ne prauorum hominū in-
quietudine turbentur, sui priuilegii munimine roborare. Hęc
9 autem exordialis † assertio denotat mentē Federici non fuisse
diminuere iura ecclesię, l. fi. ff. de hęre. insti. & l. cum hi, in prin.
cum ibi no. per Bar. ff. de transa. Et traditur etiā per Bar. I l. am-
bitiosa, ff. de decre. ab ord. facien. & per Canoni. in cap. 2. de cle.
coniu. ꝑ Ale. consi. 19. col. fi. & cons. 46. col. 2. lib. 1. & alibi sępe.
Tertio considero, ꝙ idem Fed. in 2. confirmatione expresse cō
firmat Archiepiscopo & ecclesię Arelatensi regalia & pascua,
sm̄ antiquam & rationabilem prędecessorum Regum & Im-
peratorum concessionem, ergo ꝯfirmat regalia & pascua insoli
dū & integraliter, sicut a prędecessorib. fuerunt donata. Illa etiā
10 uerba, sm̄ † antiquam & rationabilem prędecessorum conces
sionem, ostendunt mentem Federici fuisse concedere ecclesię
regalia & pascua, prout & quēadmodū ꝯcesserāt antecessores,
q integraliter concesserant, c. Abbate, de ver. sig. ibi, sm̄ ꝑterit
tpis morem, & c. examinata, de confir. vti. vel inuti. & traditur ꝑ
Rom. cons. 336. circa propositam, & facit, qa dispō relata cen
sēt esse in referente, l. asse toto, ff. de hær. inst. l. ait ꝑtor, §. 1. ff. de
re iud. l. qui testō, ff. de excu. tuto. cum si. Et si dicatur hęc oīa es
se consideranda, vbi res est dubia, secus vbi verba sunt clara, qa
tunc a verbis non est recedendum, d. §. cum in verbis. Rn̄deo,
ꝙ vis verborū non im̄ dēt operari, vt melior sensus exist. l. fi. C.
de hær. inst. & l. cū virum, C. de fideic. vel aliter rn̄detur, ꝙ a uer
11 bis † non est recedendū, qn̄ sunt adeo clara, vt interpretationē
non admittant. Alioquin si interpretationē pn̄t recipere, tunc
ea est admittenda, quæ menti disponentis conueniat, quia ver-
ba dēnt menti deseruire, c. scđo requis, de app. & sub iugo men-
tis esse, & ab ea rẽ ari, sm̄ Bal. in c. mandatū, de rescri. Quod aūt
verba Federici possint interpretari, vt voluerit ꝯfirmare & do
nare regalia & pascua insolidum, patet manifeste, qa (vt s̄. dixi)
Fede. simpliciter confirmauit donationes regalium & pascuo-
rum per prædecessores suos factas his verbis, ꝯfirmamus tibi re
galia & ciuitatem pro indiuiso, item pascua, &c. Ad verbū, ꝓ in
diuiso, rn̄detur, ꝙ ad ciuitatem dumtaxat referendū est, non ēt
ad regalia. Nec ob. ꝙ qualitas debeat qualificare totā orationē,
12 d. l. 4. §. cuiq; dr̄ia, quia aduertendum est ꝙ copula, † q̄. plura co
pulat simpl̄r, nō aūt respectu alicuius accidētis, dr̄ copulare cā
coniungendarum ōonum sub eo verbo: non autem dr̄ coniū-
gere copulata, l. 1. ff. de his, qui no. infa. vbi prætor ait infamē es
se damnatum furti, ui bonorum raptorū, de dolo, tutelæ, & de
positi, & pro socio. & tñ ad hoc vt incurratur infamia. satis est
furti dānatū fuisse, qa copula, siue pūctus loco copulæ, repetit
principale uerbū ad singula copulata, ita ꝙ tot dr̄ orationes,
quot sunt copulata, sm̄ Bar. in l. 1. ff. de iust. & iu. & ibi ēt allegat
tex. in l. 1. ff. de sica. vnde Fed. per hæc verba, tibi regalia & ciuita
tem pro indiuiso & tolonea, pedagia, flumina, montes, & pa-
scua, &c. voluit copulare plura ad effectum coniungendi sensū
plurium orationum, vt breuius loqueretur, & sic verbū, cōfir-
mamus, subaudiendum est ad singula copulata. Vn̄ sm̄ rectā
loquendi normā cēsentur tot ōones, quot sunt copulata, vt sit
sensus: confirmamus tibi regalia. Item confirmamus ciuitatem
ꝓ indiuiso. Quo stāte apparet, ꝙ qualitas pro indiuiso qualifica
re dēt dūtaxat suā ōnē, & sic ad ciuitatē dūtaxat referri dēt, qa
subaudiēdo uerbū, ꝯfirmamus, put est subaudiendū, illa verba
constituunt vnam orationem de per se, d. l. j. ff. de infam. Scđo
rn̄detur, ꝙ qualitas dēt omnia præcedētia qualificare, & ad oīa
referri præterq̄ ad ea, quæ si fieret relatio, induceretur ꝯrietas, l.
si idem cum eodē, ff. de iuris. om. iu. & traditur per Bar. in l. talis
13 scriptura, §. fi. ff. de leg. 1. sunt. n. verba † ita interpretanda, vt effu
giat repugnantiā, §. quibus, in 1. consti. Cod. no. Bar. in l. fi. §. idē
quæsiit, ff. de condi. indebi. maxime in concessionib. Principū,
c. inter dilectos, §. cæterū, de fide instr. quē ad hoc ponderat Pā.
in c. cum in, de testi. & consuluit Pau. de Cast. consi. 331. circa id,
quod primo quæritur, in 1. parte. & Dec consi. 192. col. 2. ad fi.
nam si verbū, pro indiuiso, referatur ad regalia, Feder. esset sibi
ꝯrius, quia in præfatione asserit se uelle iura ecclesiæ tueri, & cō
seruari. Item dicit, velle concessionem prędecessorū suorū con
firmare. Modo si uerbū, pro indiuiso, referatur ēt ad regalia, il-
lico sibiipsi ꝯdiceret qa diminueret & auferret dimidiā, qđ nō
est dēm ꝑ ꝑdicta. Tertio rn̄det̄, ꝙ qualitas ōonis n̄ dēt referri ad
ea, ad q̄ si referatur, iuris vel intentionis norma offendit̄, c. eccl̄a
Vulterana, de elect. & ibi notat Pan. & cōsuluit Car. Flo. cons.
69. quo ad primū, & tradit̄ per Fel. in c. cām, q̄. col. v. ver. de resc.
& ꝑ Mod. in d. l. talis scriptura. Hic autem facta relatione verbi,
ꝓ indiuiso, ad regalia, offendit̄ rectitudo iuris, qa ꝯ ius reuocat̄
donatio medietatis regalium ab ecclesia, d. c. fundamēta, de ele
ctio. Itē offenditur intētio Federici intendētis ꝯfirmare iura ec
clesiæ & non infirmare, ergo &c. Non denique obstāt illa ver
ba, ita ꝙ de fructu & vtilitate ecclasia tua, & tu habeas medieta
tem, &c. qa rn̄det̄ dupliciter. Primo, ꝙ ad euitandā ꝯrietatem &
absurditatē post uerbū, ecclesia tua, subaudiendum est uerbū,
medietatem, ut sit sensus, ita ꝙ ecclesia tua medietatē, & tu ha-
beas medietatē. nā ad tollendā ꝯrietatē & absurditatē permittit̄
14 subauditio, † c. super quęstionum, in princ. & ibi Pan. in tertio
no. de offi. del. & no. gl. in c. 1. in uer. defensorem, & ibi Car. Ale.
15. dist. & similem subauditionem faciunt Doct. in d. l. Męuio,
ff. de leg. 2. & sm̄ hanc subauditionē, cōfirmatio Federici simi-
lis erit confirmationi & donationi factę per Cōradum, ut s̄. de
duxi. Et si uoluit Federicus diuidere vsum redditus, ut archiep̄s
vteret fruereturq; dimidia, & altera dimidia frueretur eccl̄a si-
15 ue capitulū ꝑ necessitatib. ecclę incūbētib. Nā eccl̄a † ponit̄ pro
capitulo siue clero, ut no. ꝑ gl. in c. q̄relā, ne ꝑla. vic. suas, & ꝑ Pā.
in c. relatū, 2. de test. Scđo rn̄det̄, posito ꝙ Federicus non ꝯfirma
uerit cōnes aliorū suorū ꝑdecessorū, nisi ꝑ dimidia fructuū, qa
tñ nō disposuit de alia dimidia, donationes aliorū respū ꝓprie-
tatis non infirmauit, dico ꝙ debetur ecclesiæ, cuius est proprie
tas, & dominium omnium regalium & pascuorum, ut supra

ostensum fuit. Nam fructus sequuntur dominum, & ad ipsum
iure spectant, l. fructus, l. in fundo, l. & ea diuerso, ff. de rei vend.
l. fructus, ff. de vsu. l. 1. C. de pact. pigno. cum sim. &c.

RESPONSVM III.

VBi concessionis ratio, uel noua Principis constitutio a suis beneficiis fœminas excludit, ad sororē non transmittitur pedagium ea lege factū donatū, ne extra agnationem etiam ex testamento transferatur, & si agnationis verbo soror proprie continetur.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum a contrario sensu, fortissimum est, & valet in gratijs & priuilegijs.*
2 *Sorores coniunctæ per virilem sexum an sint de agnatione.*
3 *Fœmina nupta retinet omnia priuilegia, & omnes prærogatiuas familiæ paternæ, per quas non distrahitur a seruitio mariti.*
4 *Priuilegium concessum alicui, & eius descendentibus, transit etiam in filias nuptas,*
5 *Inferior a Principe, gratiam & donationem factam etiam subditis suis, reuocare non potest.*
6 *Ratio inductiua priuilegij restringit & declarat ipsum priuilegium, quæ ratio ex præfationibus colligi potest, vide nu. 7.*
8 *Prædecessores, verbū, tam ad mediatos, quam immediatos accūmodatur.*
9 *Princeps potest antiqua priuilegia declarare, & restringere.*
10 *Emphyteusis concessa pro se & liberis descendentibus per lineam masculinam seu agnatorum, an transeat ad filias, vel neptes ex filio.*
11 *Priuilegium concessum descendentib. masculis, & fœminis, non transit in nuptas.*
12 *Datia et pedagia, licet sint incorporalia, tamē inter immobilia cōputātur.*
13 *Dux Mediolani in suo dominio habet iura imperij, & omnia potest, quæ sunt concessa Imperatori.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. Interpreta.

VIsis instrumentis donationis datiorum & pedagij factæ nobilibus Consaronerijs de Candia per fœlicissimę memorię Franciscum Sfortiā, olim Ducem Mediolani, ac decretis, de quib. in themate. Prima consideratione visum fuit, q̃ Francisca & Camilla hēredes ex testō Thomę Cōsaronerij earum fratris, debeant succedere in portione datiorū & pedagij, quę spectabat d. Thomæ, exclusis Io. Aug. & consortibus ipsarum fratribus patruelibus. Ad quod demonstrandum ad radicem protinus accedendo, omissis lusibus assumo verba concessionis. Dī in gratia, seu donatione, q̃ d. vtilitas non possit modo aliquo ēt per viam vltimæ voluntatis transferri extra eorū agnationem. Pondera illa verba, extra eorum agnationem. inter agnatos ergo non est facta prohibitio, q̃a cum vnū phibet, cætera concessa intelliguntur, l. cū prætor, ff. de iud. l. ex eo, ff. de testi. & est no. & trita regula, q̃ vnius inclusio, alterius est exclusio, l. maritus, C. de proc. c. nōne, de p̄sump. & hoc ēt colligitur a 9trio sensu, qd̄ est fortissimum ar. l. 1. §. huius rei, ff. de of. eius, c. qualis, 25 di. c. cū apostolica, de his,
1 q̃ fiunt a p̄la. qd̄ argūm ēt valet in priuilegiis † & gratiis, s̄m gl. in c. licet de priuile, lib. 6 q̄ ad hoc aureā & sing. appellat Cur. senior consi. 16. col. 7. in prin. & istud p̄batur in l. filiusfa. §. cū pater, ff. de leg. 1. & l. pater filium, §. quindecim, ff. de leg. 3. Si ergo ōndero, q̃ Frācisca & Camilla sunt de agnatione, reluſabit clara 9clusio, q̃ Thomas potuit per viam suæ vltimæ voluntatis eisdem relinquere p̄dicta datia & pedagia, q̃ autē sint de agna-
2 tione, satis est manifestum, q̃a sunt sorores dicti Thomæ, † & sic coniunctę per virilem sexum, ergo agnatę. §. 1. Insti. de leg. agna. succes. & C. de legi hęre. l. lege 12. tab. & l. & eiatior tes. in §. nos vero. ibi, ex agnatis autem mulieribus nulli penitus, nisi solis sororibus ad agnatorum successionē patebat aditus. Insti. de agna. succes. & in tm̄ procedere vr̄, q̃ ēt sorores nuptę extra familiam dicr agnatę & sic priuilegiū extenditur ēt ad nuptas, vt est tex. in l. voluntas, C. de fideic. vbi dr̄, q̃ alienare extra familiam prohibitus, non censet prohibitus donare sorori nuptæ, q̃a ipsa non desinit esse de familia patris, dato q̃ sit nupta extra familiā, prout in terminis consuluit Car. Flor. consi. 91. A. vitra
3 rius manifestus, & facit, q̃a fœmina nupta † retinet oīa priuilegia & omnes p̄rogatiua familię p̄nę, per quas non distrahitur a seruitio mariti, s̄m Bar. in l. fi. §. nē rescripserunt, ff. ad munici. & Ale. 9si 50. in fi lib. 5. cū aliis authoritatibus plene reductis p Cur. senior 9s. 87. Magnificus vir. col. 12. & p ista dicit Alexā. in l. cū q̃dā puella, in prin. ff. de iur. om. iu. q̃ priuilegiū 9cessum ali
4 cui & eius descendentib. † trāsit ēt in filias nuptas. Sequitur Fel. in c. nouit, de iu. allegās ita 9suluisse Maria. Soc. in 9s. exordiēte, Reuerendus dn̄s B. Rouerella, & idē tenuit 9si. 177. col. fi. lib. 4. & bene facit tex. in l. 1. in fin. ff. de iure immun. vbi probatur a 9trio sensu, q̃ priuilegiū 9cessum alicui & posteris, & suo generi, transit in filias nuptas, licet non transeat in filios filiarum, & si dicatur pro parte masculorum, q̃ licet istæ fœminæ admitti videant ex vi & tenore donationis, tm̄ excludūtur per decreta Ducalia, quæ expresse bona donata p illustres Duces Mediolani volunt transferri in fratres. Rn̄deo aduertendū esse, q̃ d. decreta fuerunt edita post donationē, vn̄ nō potuit Dux per sua decreta p̄fectam donationē cōcessam ēt fęminis reuocare, vel immutare, l. p̄fecta, C. de dona. quæ sub modo. & l. velles, C. de reuoc.
5 don. Nam inferior a Principe † gratiā & donationē factā etiā subditis suis, reuocare non pōt, s̄m Ant. & Imo. in c. q in ecclesiarū, de 9sti. ēt p viam decreti, seu legis, s̄m Pan. in c. at si clerici, §. de adulte. col. 4. ver. 2. membro, de iud. Bal. in l. 2 col. 6. vers. Item nota, q̃ si Papa, C. de serui. & aqua. & Fel. in d. c. nouit, col. 9. Secūdo rn̄deo, q̃ dicta decreta prohibēt bona immobilia tm̄ transferri in fratres, sed datia & pedagia sunt iura incorporalia, & tertia species bonorū inter mobilia, & immobilia, l. a diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iu. traditur ēt per Bart. in l. mouentium, ff. de verb. sig. Præmissis non obstantibus 9trium rn̄dendū puto, q̃a stantibus decretis, & maxime decreto vltimo edicto p illum Ducem Io. Galeaz, verba illa, extra eorum agnationem, solos masculos includunt, qd̄ sic ōnditur. Rō inductiua priuilegij
6 † restringit & declarat ipsum priuilegium, l. cū pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2. l. fi. C. de testi. mili. firmat Rom. consi. 180. si admittimus, col. 2. ver. p̄missis non obstantibus. Ratio autem inductiua huius gratię & concessionis colligitur ex præfationibus
7 † ipsorum decretorum, in l. fi. ff. de hęred. insti. & tradit Ludo. Ro. in o. consi. 180. & consi. 90. viso themate. & Alc. consil. 46. col. 2. lib. 1. ex præfationibus maxime vltimi decreti colligitur hęc rō cōcessionis, vt nobiles de Consaronerijs excitētur ad fidelitatem seruandā & operas exhibendas 9cedenti, quę rō cessare vr̄ in fœminis, q̃ p Principe arma sumere, nec honesta seruitia præstare pñt, ergo &c. Scd̄o, verba vltimi decreti clarissima sunt, & expresse cauent, q̃ donationes factæ per illustrissimos Duces non transmittant ad fęminas, vn̄ non est admittēda voluntatis q̃ō, l. ille, aut ille, § cū in verbis, ff. de leg. 3. Legitur. n. in ipso decreto, q̃ quorumcunq; bonorum immobilium 9cessiones gratuitæ, quas tam p̄decessores nostri, q̃ nos fecimus, & post hac fieri 9tinget, neque legis ministerio, neq; facto hominis in fœminas transferri valeant. Huiusmodi ergo concessio facta p illustrē Ducē Franciscū auum, & s̄m immediate p̄decessorē est
8 expresse 9prehensa in hoc decreto, q̃a verbū p̄decessores, † tam ad mediatos, q̃ immediatos accōmodat, c. p̄ter hoc, 32. dist. & ibi no. Doct. sequitur Fel. in c. q̃a V. in fi. de iud. Nec est mirandū, si dictū decretū declarat & restringit antiquas gratias & priuilegia, l. non est nouum, ff. de legib. Et q̃ Princeps possit sua
9 antiqua priuilegia declarare, † & restringere, decidit in specie Ang. in §. ius autem ciuile col. 2. Instit. de iur. natu. gen. & cui. sequitur Fel. in d. c. nouit. p tex. qui bene probat, in c. 1. de iura. calum. & bene ēt p̄batur p tex. in c. suggestū, de decimis. Potuit ergo Princeps restringere & declarare illa uerba, extra eorū agnationem, ut nō includant fęminas, licet alias essent apta includere. Et facit qd̄ decidit Pau. de Cast. in l. maritus, C. de procu. vbi vult, q̃ emphyteusis concessa pro se, & liberis descendentibus
10 per lineā masculorū seu agnatorū, non transeat ad filias, † nec neptes ex filio, q̃a vbi intentio 9cedentis est, q̃ res 9cessa nō deueniat in cognatos, nō admittuntur fęminę, licet sint agnatę, ne p ipsas res deueniat in cognatos. allegat Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua. sequitur Ale. in l. Gallus, §. nunc de lege Vell. ff. de lib. & posth. & Cur. sen. consi. 40. cū in p̄sentiarum, col. 5. Et si non 9prehenduntur fęminę nuptæ, a fortiori erunt exclusę iā nuptæ, p no. per Bar. in l. quoties, C. de priuileg. schol. lib. 12. ubi
11 per illum tex. concludit, q̃ † priuil. cōcessum descendentib. masculis & fœminis, non transit in nuptas, & sequuntur ibi Ioan. de Plat. & Aug. & Lud Rom. in l. 1. ff. ad Sylla. Lu. Ro. & Ias. in d. l. cū q̃dam puella, 9 Ale. ibi, & idē tenet Bns. in repertorio, in ver. posteriori, dicens ita fuisse iudicatum, & Ias. in l. fi. de constitu. Princ. vbi dicit hoc dictū Bar. esse singulare & *cōiter* approbatum, licet Alex. contrarium voluerit, in d. l. cum quædam puella. Ex his patet, non obstare, q̃ dictę sorores sint agnatæ. Nō ēt obst. q̃ datia & pedagia sint iura incorporalia, q̃a rn̄deo, q̃ licet
12 sint incorporalia, tm̄ inter immobilia † computantur, cum loco cohæreant, & prohibita alienatione immobilium ēt prohibita cēset alienatio pedagiorū & datiorū, c. 1. & ibi Bal. de cogn. feu. & firmat Alexā. loquens in terminis dicti decreti, cōsi. 103. visis scriptis, lib. 5. ver respondeo, & Gemi. consi. 40. Titius condidit testm̄, vbi ex hoc infert, q̃ mēdicantes prohibiti possidere immobilia, etiā prohibiti sunt possidere datia & pedagia, per tex. in cle. exiui, §. cū annul, de verb. sig. & est tex. in §. hæc nos, in Auc. de non alie. & in l. iubemus, la 2. C. de sacros. eccl. & plura cumulat Ias. in l. sciendum, col. 4. qui satisd. cog. Et generaliter iura incorporalia, de q̄bus non reperitur separata decisio, inter immobilia numerātur, s̄m Ale. & Mod. in l. a Diuo Pio, §. in vēditione, ff. de re iud. & Ale. consi. 31. col. 2. lib. 1. & maxime hoc dicēdum in casu nostro, ubi ratio decreti ad talia se pariter extendit, d. §. dulcissimis. Minus etiam obstat, dum dicitur, quod
inferior

inferior non potest suum priuilegium reuocare, tum, qa aliud
est reuocare, aliud declarare seu restringere. Tum quia dux Me
23 diolani † in suo dominio habet iura imperij, & omnia pōt, quæ
sunt concessa Imperatori, fm Pau. de Cast. consi. 216 super pri-
mo, in 2. parte. Alex. consi. 2. col. 3. li. 1. Cur. senior consi. 16. col.
2. consi 49. col. x. & consi 50. col. 2. & consi. 66. col. 3. & seq. di-
cens Ducem Mediolani hēre iura imperij tam de consuetudine,
quam ex priuilegio, & idem tenet Ial. in l. ex hoc iure, col. 3. de
iust. & iu. Possum aliter respondere, sed non curo quia ista re-
sponsio ponit securim ad radicem.

RESPONSVM IIII.

SI supremus Dominus consentit, ꝙ nouum vecti
gal exigatur, frustra conqueritur feu
datarius, cui regalia concessa sunt, ꝙ ab ipso non fuerit
obtenta licentia, cum apud Principem, qui regalia dedit,
maior potestas permāserit. Quanquam sine iussu Principis no-
ua datia instituí nequeant, vniuersitati tamen libere permittit
incolis extraordinarium munus indicere, & habitatores dunta
xat ad certum farinagij datium grauare, nam ciuib. suis absq;
superioris licentia quamlibet possunt legem dicere.

SVMMARIVM.

1 *Daciorum impositio est de regalibus, quæ soli Principi conceduntur.*
2 *Vniuersitas quibus casibus possit imponere collectam vel indicere nouū munus extraordinarium, & quando superior subditis. nu. 3.*
4 *Præscriptio pedagiorum & vectigalium quanti temporis lapsum requirat, & nu. 5. & 7.*
6 *Nobilitatis prærogatiua, an immunitatem onerum afferat. n. 8. & nu. 9.*
10 *Priuilegia in suis finibus sunt tenenda.*
11 *Præscriptio & consuetudo in quo differant.*
12 *Præscriptio restringenda est, non extendenda, & ad eam iustificandam quę requirantur. 13. & qua actione agendum. 14.*

Respon. Interpret.

PLura confuse proponuntur, sed duo resultant prin-
cipalia dubia. Primo, an cōitas Montismarii
stantibus priuilegijs olim sibi concessis, successiue fir-
matis per Christianissimos Reges & Delphinos, ꝙ pos
sit vintena facere, taleas & impositiones pro negotijs publicā
vtilitatem tangentibus indicere, potuerit imponere datium si
ue collectam farinagij pistoribus, ad rationem sexdecim dena-
riorum pro sextario, & alijs incolis ad rationem octo denario
rum. Secundo, an nobiles non reseruati, qui de nouo venerunt
ad habitandum in d. loco, vel in futurum venient, teneantur ad
solutionem dicti farinagij, non obstāte quasi possessione liber
tatis non soluendi, in qua nobiles ibidem habitātes vsq; ad hęc
tpa perseuerarunt. Istis duobus resolutis patebit resolutio alio
rum dubiorum quia oīa emergerunt ex prædictis. Circa primū
duo videnda sunt. Primū, an d. vniuersitas potuerit imponere
dictum datium absq; licentia superioris. Secundum, an licētia,
de qua in themate, fuerit sufficiens. Primum vr̄, ꝙ vniuersitas
1 non potuerit imponere tale datium, quia talis impositio † est
de regalibus, quæ soli Principi conceduntur, c. 1. quæ sint rega.
& vr̄ casus in l. 2. C. no. vectig. Inst. non posse, vbi expresse dicī,
nec vectigalia noua decreto ciuitatum institui possunt. Immo
nec dñs inferior potest in castris suis sine licentia dñi supremi
imponere aliquam collectā, l. 1. C. de superindi. vbi Bar. & Bald.
in l. eum mulcta, C. de bo. quæ lib. Sal. in d. l. 2. Alex. cōs. 155. qm̄
abunde, lib. 2. Hinc consuluit Pan. cōs. 6. in q. quæ vertitur, li. 2.
ꝙ vniuersitas castri montis Aonasatij nō potuit imponere, nec
exigere gabellam carnium sine licentia domini habentis rega
lia. Et si dicatur, ꝙ in c. 1. quę sint rega. nō connumeratur datiū
farinagij inter regalia. Rñdetur, quod ibi enumerantur datia &
gabellæ ex consuetudine, ergo ēt datiū farinagij, ut de datio pri
stini cōsuluit Soc. cōsi. 7. lib. 3. Præmissis his & similib. quę defe
ctum potestatis arguunt nō obstantib. fm ea, quæ proponunt,
arbitror ꝯrium de iure respōdendum, qa pręd cta oīa ꝓcedunt,
qn̄ uniuersitas recognoscens superiorem vult nouum datiū ge
neraliter imponere exigendum ēt a forensib. quibuscunq;, tūc
non potest sine licentia superioris habentis regalia, sed inter ip
sos de uniuersitate pro necessitatibus ipsius uniuersitatis cōce-
2 ditur et imponere collectam † vel indicere nouum munus extra
ordinarium fm Bat. in d. l. 1. §. fi. per illum text. ff. quod cuiusq;
vniuer. nomine. & in l. 4. §. actor, ubi etiam Ang. Imo. Alexa &
Mod. ff. de re iud. glo. & ibi Fel. in col. pen. post alios in c. cū di-
lecta, de rescrip. Alexan. consi. 124. super primo, lib. 4. Gem. cō
sil. 116. quia prædicti, col. 1. & Card. consi. 12. in dubus præmissis.
benefacit, quia quilibet populus potest statuta facere absque li
centia superioris in his, quę pertinent ad administrationem bo
norum suorum l. 1. ff. de decre. ab ordi. facien. Bart. in l. omnes
populi, in 1. q. & alij sequuntur; ff. de iust. & iure. Et posito, ꝙ es
set necessaria authoritas superioris, dico ꝙ ex tenore priuilegio
rum, de quibus in themate, satis cōstat de licentia superioris; &
si dicatur impetratā fuisse licentiam à dño loci inferiore haben
te regalia. Rñdeo, ꝙ licet feudatarius habeat regalia, non tamē
ea proprio iure sic possidet, ꝙ dñs superior non possit licentiā
3 imponendi noua datia † subditis concedere, c. dudum, de pręb.
lib. 6. vbi sic inquit Papa, & si Cardinalibus nostris, uel alieri po
testatem dederimus conferendi beneficio; apud nos tamen ea-
dem, imò maior potestas remansit. Ex his resoluta apparet pri
ma dubitatio, ex qua resultat resolutio quamplurium quæstio-
rum, de quibus in themate, & maxime illius, quo quæritur an
communitas inciderit in aliquam pęnam propter impositionē
huius datij, nam stantibus præmissis apparet, ꝙ non. Item etiā
illius, an cōmunitas teneatur exhibere instrm̄ licentię; patet re
sponsio ꝙ non, cum potuerit sine ulla licentia tale datium im
ponere. Et posito, ꝙ requireretur licentia, satent exhibere pri-
uilegium antiquum concessum de anno 1385. cum interinatio
ne facta in Senatu Tolosano. Ad illud autem quæsitum, an cō-
munitas spacio annorum 40. præscripserit ius exigendi dictum
datium farinagij. Respondeo, ꝙ hęc dubitatio stantib. præmis-
sis, est frustratoria ac superflua. attamen satisfaciam dñis syndi
cis dicti loci, qui curiose satagunt cuncta intelligere, dico ꝙ ista
dubitatio potest tripliciter intelligi. Primo, an præscripserit in
præiudicium Delphini supremi domini. Secundo, an cōtra do-
minum inferiorem. Tertio, an contra incolas. Circa primū re-
4 spondeo, quod ad pręscribendum † ius exigendi pedagia, guida
gia, vectigalia & similia, quæ sunt de reseruatis in signū supre-
mę potestatis requiritur lapsus tanti temporis, cuius initij non
reperiatur memoria, c. super quibusdam. §. præterea, de verbo.
sig. Et ita Panor. & alij, in c. cum nobis olim, de præscr. & Bald.
in l. 1. C. ne rei don. vel templ. & alibi sępe. Circa secūdū, an con
tra feudatarium. Respondeo (cum huiusmodi datium habeat
causam continuam, secundū Bar. in l. iusto, §. non mutat, ff. de
vsucap.) vniuersitatem spacio decem annorum inter pręsen-
5 tes, & viginti inter absentes potuisse præscribere † ius exigendi
tale datium, l. si quis diuturno, ff. si seruit. vendi. & tenet Ial. in l.
imperium, col. 11. ff. de iurisd. omn. iudi. & Bald. in tracta. pręscr.
in 5 parte, col. 44. versi. circa primam. Circa tertium non expe-
dit dubitare, postq̄ datium fuit impositum de consensu habitā-
tium, nam qđ ordo decurionum statuit, omnes statuisse dicun-
tur, fm glo. in rubr. C. quæ sit long. consuetu. & in l. aliud, §. re-
fertur, ff. de reg. iu. & decreta ordinis omnes ligant, nisi sint am
bitiosa, l. fin. & l. ambitiosa, ff. de decr. ab ord. faci. Et quod ma-
ior pars facit, ab omnibus seruandum est, l. quod maior, ff. ad
mun. c. cum omnes, de consti. Venio ad fm, pro cuius faciliori
resolutione præmitto, ꝙ transferens domicilium ad patriā vxo
ris, vel ad alium locum rōne incolatus, obligatur omnibus mu
neribus illius loci, l. si in patria uxoris, C. de incol. lib. 10. l. domi-
cilium, ff. ad mun. qui ergo transtulit se, & domicilium ad locū
Montismarii, tenetur subire onus dicti farinagij, nisi habeat pri-
uilegiū immunitatis a Principe, vel a lege. Videndum ergo restat,
an dictus nobilis iuridice ꝓtendat se immunē ex prærogatiua
6 nobilitatis. † & videtur, ꝙ sic, per tex. in l. tertia, §. 1. ff. de mune.
& hon. ibi, his, qui in castris operam dant, nullum municipale
munus imponi potest, & per illum textum dicit Guido Papæ
decisio. 384. ex ordine, sed quid de nobilibus, quòd in confectio
ne tr um statutorū patriæ Delphinalis pro subsidijs inducendis,
excipiuntur nobiles nobiliter viuentes. Bene facit tex. in l. non
tantum, §. 1. ibi, propter inclitam nobilitatem plenissima im-
munitas tributa est, ff. de excu. tuto. Secundo facit, quia præsup-
ponitur, ꝙ alij nobiles, qui hactenus ibidem habitarunt, sunt
in quasi possessione libertatis in annis 40. & vltra, quo tempo-
7 re præscribitur † immunitas a futuris oneribus, vt cōsuluit Bar-
to. consi. 59. commune Spoleti Alexan. consilio 30. ponderatis,
libro 3. in 5. dubio. & facit text. in capitu. de quarta, de præscrip-
pet quem idem consuluit Petr. Phi. Corn. consilio 22. in præ-
senti consultatione, colum. 5. libro 3. Et sic videtur inducta con
suetudo, quòd nobiles non teneantur ad solutionem dicti fari
8 nagij, quæ consuetudo † potest dare priuilegium immunitatis
non habenti, l. fin. C. de vectigalibus & commil. l. publicanus,
§. fina. & l. licitatio, §. earum rerum, ff de public. cum similibus.
Sed præmissis non obstantibus, arbitror nobiles, qui nondum
præscripserunt immunitatem, teneri ad onus dicti farinagij,
per textum, in l. ciues, & d. l. si in patria, C. de incolis, lib. x. cum
suis concordantiis. Nec prærogatiua nobilitatis aliquem excu-
9 sat, † l. munerum, §. patrimoniorum, & ibi not. Bart. contra
nobiles, ff. de mune & hono. & firmat latius Albe. de Rota in
rub. cod. tit. col. 22. versicu. quęro nunquid nobiles. ubi dicit, ꝙ
non solum non excusantur ab oneribus patrimonialibus, ut
est onus farinagij, sed etiam non excusantur a personalibus,
per tex. in §. interim. ibi, sed inuicē vniuersi nobiliores, in Auc.
de defen. ciuita. & idem tenet dom. Bonus de Curtili in suo tra
cta. nobilitatis, in quinta parte priui. Nec obstant contraria su-
pra adducta, & primo tex. in d. l. 3. §. 1. qa loquitur in militibus 2.

ĉtu militantibus,& sic nobilibus nobilitate armorum & virtu-
te ppria,nos loquimur in nobilib.nobilitate generis, ad quoa
10 non est facienda extensio,qa priuilegia sin suis finib.sunt tenē
da,l.1.ff.de constit. Principum.Imò ille tex. clare probat,q̃ no-
biles nobilitate generis non excusantur , dum dicit,cæteri autē
priuati,licet militum cognati sint,legib.patriæ parere debēt,&
ibi illum tex ꝯ nobiles no. Alb.de Rosa.Item ille tex.loquitur,
☞ q̃tum ad munera personalia,fm gl. ibi cõiter approbatam.nos
vero loqmur de patrimonialibus, ad q̃ tenētur ēt milites,d.§.
patrimoniorum. Nõ ēt ob.tex.in d.l.nõ im.§.1.qa illud priuilegiũ
nũ fuit concessũ pp nobilitatē psonarum,sed pp nobi.ciuitatũ,
imò ille text. probat oppositũ,dum dicit,q̃ solis Illiensibus,&
sic particularibus qbusdam ꝯcessa fuit immunitas pp inclitā no
bilitatem ciuitatis,ergo aliis nobilibus denegatur. Itē non solũ
ibi ꝯcedtur priuilegiũ immunitatis pp nobilitatē ciuitatis, sed
ēt pp originē habitam ab vrbe Romana.vbi ergo nõ ꝯcurrit cõ
cursus horum duorũ,non habebit locũ illud priuilegiũ,l.si hæ
redi plures.ff.de condi.insti.cum sim. Ad vltimum videtur cla
rissime, q̃ q̃q̃ alij nobiles tam lõgissimo tempore sint in quasi
possessione libertatis non soluendi,nõ tñ põt dici inducta ꝯsue
tudo quo ad nobiles,quia pauco tpe venerunt,vel in futurũ ve
nient ad habitandum dictũ locũ. Ad quod ostendum,præmit
11 to differentiam esse inter præscriptionem † & cõsuetudinē,nam
per præscriptionē acqritur particularib.personis tm̃,per cõsue
tudinem acquiritur vniuersis,& cuilibet de populo,fm Pan.in
c.cum dilectus,col.fi & c.fi.col.antepen.de consuet. Host.ie.&
Pan.in c.cum ecclesia Sutrina,de causa pos.& proprie.ubi Pan.
dicit,q̃ ibi non agitur de cõsuetudine,qa non acquirebatur ius
cuilibet de populo,licet omnibus de clero.Sequitur Gem.cõs.
123.pro clariori decisione Ab.cons.18.in causa, & q.libe.2.Al.
cõsi.6.viso,col.fi.lib.1.Cum ergo in casu nostro agatur de acq-
rendo iure immunitatis nobilib.tm̃,dicere debemus,q̃ tractēt
de præscriptione,nõ ꝯsuetudine. Vnde est sine veri præiudicio,
q̃ aliqui nobiles pp longissimam quasi possessionē præscripsis-
sent immunitatem,non tñ inferri põt, ergo oēs nobiles,ēt qui
nuper venerunt ad dictum locũ debēt esse immunes,tũ quia ex
separatis non infertur,l.Papianus exuli,ff.de mino.l.fi.ff.de cal.
tum quia ex multis particularibus nihil sequitur c.in genesi,de
electio. Et quia quo ad nobiles,qui non præscripserũ,põt vni-
uersitas dicere,quo ad vos integrum est ius nrm,& liberæ nrę
ædes,l.binas ædes,ff.de seru.vrb.præd. Est.n.p̃scriptio restrin-
12 genda,†& non extendenda ad eos,q non fuerunt in quasi pos-
sessione,l.1.§.si quis hoc,ff.de itin.actuq;priu.& ibi Bar.& ple-
ne traditur p Fel.in c.auditis,col.6 & seq.de præs. Præterea aiã
duerteret cõitas,ad sit legitime probata præscriptio,ad q̃ iusti-
13 ficandum † sunt quatuor necessaria. Primo,q̃ nobiles fuerint ali
qñ requisiti,vt datium farinagij soluerent, l.litibus iunctis no.
ibi p Bar.C.de agri.& censi.lib.xi.Secundo,q̃ ipsi nobiles requi
siti soluere recusauerint, fm gl.in l.q luminib.ff.de ser.vrb.pd.
Tertio requirit scientia & patientia vniuersitatis,l.2.vbi Bart.
C.de seru.& aqua. Pan.in d.consi.18.in cã.lib.2 & cõsi.22.col.
fi.eo.lib.Quarto requiritur bona fides,fm Pan.in c.si diligenti,
de præs. Are.cõsi.30.viso themate,col 2.quod hodie est expe-
ditum,c.fi.vbi Ab.& Fel.de præsc.Et q̃ hęc quatuor requirantur,
firmat Ale.ꝯl.136.in cã,& lite,col.pe.li.2. Et licet Ale.ibi videa
tur dicere hanc esse ꝯsuetudinē,tñ large & abusiue loqtur p ra,
q̃ s.dixi,& in spē aiaduertit Bal.in trac.præscrip.in v.parte col.
14 51.ver.7.qõ Circa vltimum,qua actione agendum sit.† Respon
deo actione confessoria,fm Sal.in l.2.C.noua vect.Inst.nõ pos
se.& Bar.in l.si prius,ff.de no.ope.nun.& forma traditur p Io.
Pet.de Ferra.in forma libelli,in actione cõfessoria. Laudarem
tamen, q̃ ꝯ nobiles non existentes in quasi possessione liberta-
tis,fieret executio eo modo, quo fieri solet ꝯ alios,quia vtilius
est subire partes rei,quam actoris , l.qui accusare,C.de eden.§.
commodum,Insti.de interdic.

SVper dubitatione suborta non expedit insistere , qa
ex deductis in meu primo responso patet cla-
ra resolutio,nam quantum ad habitantea in loco , com-
munitas potuit absq; vllo priuilegio statuere , q̃ quilibet
nedum octo denarios,sed ēt viginti pro sextario soluere tenea
tur,& ēt posset de nouo statuere pro necessitatib cõitatis, fm
Bar.in l.1.§.fi.ff.quod cuiusq;vniuer.nomine , sed ēt si volueri-
mus insistere verbis priuilegijs , dico quod cõitas vigore dicti
priuilegij potuit edere istud statutum,quia illa copula,& alias,
prout in eorum libertatibus continetur , nõ stat restrictiue,nec
copulatiuè,sed ampliatiuè,quod sic probatur,vbi mens dispo-
nentis refragatur copula mutat suam naturam,& resoluitur in
alternatiuam,vel disiunctiuam prout intētioni melius adapta-
tur,fm Alex.consi.130.attentis verbis,in fi.lib.2.sicut eꝯ disiun
cta ponitur pro coniuncta,l.si is, qui ducenta,§.item si paterfa.
ff.de re.dub.facit tex.in l.si Titio,ff.de vsufru.leg.& glo.vulga
ta in l.eas causas,ff.de cond.& dem.Deducēdo ad propositum,
Princeps voluit, q̃ cõitas Montismarij possit tam pro fortifi-
catione villæ,q̃ pro alijs quibuscunq;negotijs imponere quas-
libet exactiones:modo si dicamus,quod illa verba,& alias pro
ut in eorum libertatib stent restrictiue , ita q̃ non possit impo-
nere nisi exactionem vnius oboli,frustrabitur intentio conce-
dētis.Fortificabitur,quia illa verba starent copulatiuè, & restri
ctiuè,fm priuilegium nihil operaretur , cum iam per primum
cõitas posset imponere exactionem vnius oboli pro sextario.
hoc autem non est dicendum,c porro,de priui.l.si qñ.ff.de leg.
1.ergo.&c.Corroboratur,quia in secundo priuilegio dr̃,q̃ con
siliarij valeant vintena facere,taleas imponere,& alias exactio
nes pro fortificatione villæ, & alias pro negocijs cõem vtilita-
tem tangentibus,& alias prout in eorum libertate continetur.
Pōdera verbum,& alias,quod est implicatiuum,c.cum in mul-
sis,de rescrip.in 6.c.sedes,eo.tit.in antiquis,& l.si fugitiui , cum
glo.C.de seruis fug. Ergo consiliarij non exactionē vnius obo
li,prout cõtinet in primo priuilegio,sed alias, si tibi videbitur,
imponere poterunt. Comprobatur,quia copula iuncta cũ illo
relatiuo,alias dispositionem auget,l.ea tñ adiectio ,ff.de leg.3.
Sensus ergo est , q̃ consiliarij possunt nedum olim concessas,
sed ēt alias exactiones indicere,quod ēt cã concessionis,videli-
cet pro communi vtilitate dictæ villæ, satis ostendit. Nam rõ
communis vtilitatis est generalis, quæ debet ampliare dispo si-
tionem,quatenus ratio ipsa se extendit, l.pater filium,§ fundũ,
ff.de leg.3.& ibi Bart.& l.cum pater,§ dulcissimus, ff. de leg.2.
cum solitis concor.

RESPONSVM V.

TOlonensium priuilegia confirmat Princeps
his verbis,Immunitates, i quarum sunt possessione,confirmamus , ita q̃ sint liberi,
prout sunt , vel toto ac fuerunt.Cælestinis postea idem
Princeps donauit datium Tarasconis priuilegijs ꝯrijs qbuscun
que non obstan.quæ quatenus huic donationi aduersarentur,ir-
rita esse voluit. Respondi confirmationem nullum immunita
tis ius tribuere Tolensibus,cũ non constiterit,eos in quasi pos-
sessione libertatis fuisse eo tempore, quo confirmationem im
petrarunt.Nec credendũ est illis assertiuis verbis,prout sunt,re
troq;fuerunt,cũ Tolonensium suggestione princeps ita esse af
firmauerit. Cęterum cum motu proprio,certaque scientia pri-
uilegijs quibuscunq;derogatum fuerit, immunitatem ēt Tolo
nensiũ sublatã puto,quod Lu.Ro.visum fuit,& Dec.probat.

SVMMARIVM.

1 *Inferior a Principe,potest suis subditis immunitatem concedere.*
2 *Priuilegia concessa ab eo,qui potest de nouo concedere, probant illa omnia,quę in eisdem clare referuntur.*
3 *Asserens se immunem a gabellis,& vectigalibus, illud probare debet.*
4 *Tenor dat legem priuilegio.*
5 *Prout,dictio,relata ad possessionem, de qua non apparet,stat conditionaliter,& nisi constet de relato, priuilegium & confirmatio nihil disponunt.nu.6.*
7 *Verba assertiua Principis,non probant.& nu. 9.*
8 *Princeps pluribus negotijs impeditus,præsumitur immemor etiam propriorum negotiorum.*
10 *Clausula ex certa scientia,non purgat vitiũ obreptionis,& subreptionis.*
11 *Illatio ex quasi possessione de præsenti,non sequitur ad quasi possessionem de præterito,secus econtra.*
12 *Princeps potest reuocare donationes & immunitates suis subditis concessas,sicut & priuilegia,ac etiam feudi concessionem.nu.13.& 14.*
15 *Reuocatio generalis omnium priuilegiorum, non derogat priuilegijs habentibus clausulam derogatoriam, nisi de eis fiat specialis mentio.*

Respon.interpret.

IN causa Immunitatis, q̃ ptendunt Tolonenses a da-
tijs & gabellis loci Torasconis donationis p
Regē Renatum,& Reginam Ioannam Priori,& conuen-
tui Cælestinorũ ciuitatis Auenionensis, visum fuit primo
aspectu Tolonenses fore immunes, & in eorũ fauore pronun
ciandũ esse tam in petitorio,q̃ in possessorio quia cõstat de pri-
uilegio immunitatis eisdem concesso per præfatum Regē,quē
1 cõstat habuisse facultatem concedendi. Nã ēt inferior † a Prin
cipe potest suis subditis immunitatē concedere,ut concludit ex
p̃sse Pan.in 2.col. ahp.de immu. eccl. Princeps vero non reco-
gnoscens supiorē põt qbuscunq; priuilegiũ immunitatis dona
re,l.1.p,§.fi.de iu.imm.l.1.C.de vac.publ.mu. l.placet,C.de excu.
mu.lib.x.traditur p Bar.in l.2.C.de decr.decur.eo.lib. & p Ale.
consi.30.ponderatis,lib.v. Nec ob.inquantum dr̃,q̃ tale priuile
gium non debet opitulari Tolonēsib. qa est confirmatoriũ an
tiquorũ priuilegiorũ & antiquarũ ꝯsuetudinũ, de quib.nõ con
stat.qa videtur,q̃ priuilegia ꝯfirmatoria concessa ab eo,q p̃t de
2 nouo ꝯcedere,pbant † illa oĩa, q̃ in eisdem clare referuntur,ca.
Abbate sane,& ibi no.Ant.de But.in 8.notabili,de uerb.sig.fir
mant Inno.in c.inter dilectos,de fide instr. Bart.& Moder.in l.
admonendi.col.2 ff.de iureiu.in gl.in c. vt ueterum, 9.dist.& in
c.si Romanorum,19.dist.Car.consi.118.monasterium sancti Iu-
liani,

Iani. Are.consi.116 diligenter visis,in 3.dub. Pau. de Cast. con-
si.xvii.in causa decimali,in secunda parte. De.in consi.13.in cau
sa possessionis,& ad hoc authoritates abundant. Præterea,vt cõ-
stat de relata consuetudine,& quasi possessione libertatis,ergo
cessabit obiectio auct.si quis in aliquo.C.de eden.Quod cõstet,
ostenditur;nam pro parte Tolenensium probatum fuit ꝑ plu-
res testes,ꝙ ipsi excepta turba p̃senti sp fuerũt in quasi possessio
ne soluendi:vnde ex quasi possessione tam longissima,& tãto
tpe ꝯtinuata,vr̃ resultare ꝓbõ, ꝙ ẽt tpe ꝯfirmationis priuilegio
rum antiquorũ eẽnt in eadẽ possessione, cũ pñsti dẽs de p̃senti
retro credat possedisse,nisi p negãtes ꝯtrũ ꝓbet, sicut eẽ ex pos
sessione de p̃terito infert ꝓbõ possessionis de p̃senti,l. vti possi-
detis,& ibi no.Bar.C.vti pos.tradit per Pan.& alios,in c.cum ad
sedem,de rest.spol.Sed p̃missis non obstantibus,amplector ꝯtrã
ptem.Et pro fundamẽto præmitto,ꝙ duo datia donata Cœle-
stinis fuerũt indicta,& constituta p superiores retro Principes,
& Comites prouinciæ, qui auctoritatem imponendi habeant
l.2.& seq.C.no.vecti.Insti.non posse. & de hoc non dubitatur.
3 Item præmitto,ꝙ dicentes se immunes a gabellis,& vectigali-
bus impositis ab habentibus potestatem, tenentur ꝓbare † im-
munitatem,alias non esset,qui pro datiis obolum solueret,si cre
deretur alleganti immunitatem.l.1.ff.de vaca.mu. & generali-
ter ei,qui dicit,onus probandi incumbit,l.cum qui,ff.de prob.l.
actor.C.eo.Si modo demonstrauero Tolonenses non sufficiẽ-
ter probasse eorum intentionem,videlicet se esse immunes,illa-
bit nostra propositio,quæ est Tolonenses teneri ad solutionẽ
datiorum & gebellarum,sicut cæteri tenentur. Duo dederunt
Tolonens.priuilegium.& quasi possessionẽ non soluendi, sed
neutrum iustificatur.Priuilegium ad supplicationem Tolonen
sium concessum ita cantat.Confirmamus frãchesias,libertates,
immunitates,omniaque priuilegia eis indulta per nostros præ-
decessores,in quib.fuerunt,& sunt in possess.seu quasi,ita ꝙ ipsi
sint,esseque debeãt,& prout sunt,iamque retro fuerunt,sicuti
volumus frãchi,liberi,&c.Ponderandus est diligẽter tenor hu-
ius priuilegij,c.porro,c.accipimus,de priuil.quia tenor dat legẽ
4 † priuilegio,s̃m Bar.in c.1.§.denique,quæ fue.prima causa be-
nefi.amit.& in c.1.col.7.in agn.vel fil.Et quærentib. inspicien-
dus est sermo stipulationis,l.si quis stipulatus sit Stichũ,aut Pã-
philũ,ff.de ver.ob.Ex tenore ego colligo,ꝙ istud nõ est nouũ
priuilegium,sed confirmatorium antiquorum, vt ostendit ver-
bum,confirmamus,c.cũ dilecta,de ꝯfir.vti.vel inuti. Item colli-
go,ꝙ voluit Rex confirmare ea sola priuilegia,& eas solas im-
munitates,in quibus supplicantes fuerant,& tunc erant in qua-
si possess.vt cõstat ex illis verbis,& prout sunt,iãque retro fue-
runt,c.quia diuersitatem,ibi,sicut iuste & pacifice possidentur,
& ibi gl.& Pan.no.de conces.præb. Nisi ergo Tolonẽses fuis-
sent tunc in quasi possessione exemptionis a datiis & gabellis
locis Tarasconis. priuilegiũ nullum Tolonensibus ius tribuet,
5 neque ꝯfirmatur.Dictio.n.prout relata ad possessionẽ, † de qua
non apparet,stat conditionaliter, & nisi constet de relato, pri-
6 uilegium,& confirmatio nihil disponũt,† l.si sic,ff.de lega.1.l.
ꝙ si in uenditio.ff.de hær.uel act.uend.Et ita declarat Fel.in c.1.
2.col.3.ad fin.de rescr.quod maxime verũ est in confirmationi
bus,quæ fiunt sine causæ cognitione,s̃m Barto.in extrauag.,ad
reprimendũ,in uer.prout,& bñ facit quod consuluit Old.ꝯsi.
clxiij.vijo priuilegio.Et ꝙ mens Regis fuerit cõfirmare ea pri
uilegia,quib.Tolonen.tunc fruebantur,patet ex illis uerbis,de
quibus fuerunt,& sunt,&c.Illud.n.relatiuum, de quibus,positũ
post vniuersalem dispositionem,restringit gratiam ad ea tantũ
priuilegia,quibus supplicantes tunc gaudebant,l.cunctos popu
los,& ibi no.Bar.& Moder.C.de summa Trinit.& fide catho.
Et,rẽ relatiuum sine copula restringit suum antecedens.l.ea ta
men adiectio,ff.de le.3. Corroboratur,quia incertum est an To
lonen.tempore dictæ confirmationis essent in quasi possessio-
ne soluendi prædicta datia,ergo illa uerba,prout sũt,iamq.
retro fuerũt relata ad incertum,stabunt limitatẽ,& restrictiuẽ,
ut docet Bar.in l.edita,colum.pen.C.de eden. Et nisi limitatio
relata ad aliud iustificetur per demonstrationẽ relati, tunc di-
spositio,utpore incerta,nullius erit effectus,d.auc.si quis in ali
quo,ubi Ale.ad fi.& idẽ Alex.consil.3.in causa & lite.libro 2.
Non igitur põt Tolonen.l.fundare super prædicta confirmatio
ne relata ad antiqua priuilegia,& quasi possessionis libertatẽ, de
quibus non constat,& huic rationi non obstat,si dicatur,ꝙ illa
uerba,& prout sunt,retroque fuerunt,probant,quod tpe impe-
trationis,& confirmationis erant in quasi possessione immuni
tatis a datiis, & gabellis quorumcunque locorum,quia respõ
7 detur tripliciter. Primo,ꝙ uerba assertiua † Principis non pro-
bant,c.si Papa.de priuil.lib.6 traditur per Calde consi.2.eo.tit.
Old.consi.258 Inn.Episcopus maxime quando sunt narratiua
facti alieni,de quo Princeps non præsumitur habere scientiã,c.
ab ea cõicato,de rescr.l.fin.ff.pro socio.nam Princeps tot negotiis
implicitus est, & etiam negotiorum propriorum oblitus,
8 † & immemor esse præsumatur,ca.cæterum,de rescr.capitu.ex
p.c.,de offi.dele. Secundo respondetur,qd inducta ad restrin-
gendum,non debet operari ꝯtrarium effectũ,i.ampliationem
ff.de adimen.leg.l.legata inutiliter.Si autem illa verba,prout sunt
retroq; fuerunt,ꝓbarent,ꝙ Tolonen.tunc essent in quasi posses
sione immunitatis a datiis & gabellis quorũcunq; locorũ, Rex
nõ restringeret,sed ampliaret suã grãm, non solum ad immu-
nitatem a suis progenitoribus concessam,sed ẽt ad vsurpatã, in
cuius quasi possessione essent,qd dicendum non est.Tum quia
absurdũ d.l.nam & absurdũ,ff.de bon.liber.tum quia ad iniqui-
tatem non est trahenda grã,l.si qñ,C.de inoffi.test.cum vulga-
ribus Tertio,si pertinaciter instetur talia verba probare,qa Prin-
ceps ex certa scientia asserit se confirmare antiqua priuilegia,&
antiquam quasi possessionẽ.Respondebo, nec dabitur replica-
tio,ꝙ ad suggestionẽ Tolonẽsium Rex asseruit eos esse in qua
9 si possessione,quo casu verba assertiua Regis nihil probãt,† ni
si constet vera esse suggesta,c.inter dilectos,ad fi. de fide instru.
vbi dr̃,ꝙ si Papa ad petitionem partis confirmet priuilegia tan-
quã prius habita & possessa (vt in casu nostro) talis confirma-
tio nihil operatur,nisi appareat,& fides fiat de priuilegiis prius
habitis,& possessis,& idem Oldra.in d.cõsi.258.& generaliter
impetrans,si vult vti & gaudere impetratione tenetur probare
supplicata per ipsum vera esse,c.quia circa,& ibi Panor.not.de
consanguini.& affini.c.constitutus,de rescrip. Tenentur ergo
Tolonen.probare,ꝙ essent tẽpore impetrationis in quasi pos
sessione non soluen.datia Tarasconis,vti asseruerunt,prout in
terminis quæstionis nostræ consuluit Soci.consi.164.visa bul-
la,col.2.ver.a loco.lib.2.Nec quicquã facit,ꝙ Rex confirmaue
10 rit ex certa scientia,quia clausula, ex certa scientia † non purgat
vitium operationis,s̃m Pan.in c.2.de confirma.vtili,vel inutili,
cum concor.aucto.adductis per Dec.in c.1.col.3.ver.prima est,
eo.tit.nec certa scientia releuat impetrantem a probatione eo-
rum,de quibus nullo modo apparet,secundum Aret.in d.con-
si.76.col.3.Non obstant depositiones testiũ, quia non probãt,
ꝙ Tolonenses essent in quasi possessione tempore confirma-
tionis priuilegiorum,quod est necesse,ut patet ex præmissis. Et
licet deponant de quasi possessione immunitatis a datio Regio
Tarasconis post confirmationem,non tamen ex quasi posses
11 sione de præsenti † recte infertur ad quasi possessionem de præ
terito,secundum Bal.in l.si fi.,ad fi.C.de adulte.& consi.12.qui-
dam do.Matthæus,in fi.lib.1.vbi concludit,ꝙ licet ex possessio-
ne de præterito inferatur præsumptio continuationis vsque in
præsens,d.l.vti possidetis,cum ibi nota. tamen econtra, scilicet
ex possessione de præsenti,non infertur possessio de p̃terito,qa
ex contingenti,quod se habet ad diuersa, non recte infertur,c.
in præsentia.de proba.Præterea vbi constaret Tolonen.tempo-
re confirmationis fuisse in quasi possessione libertatis & priui-
legiorum,non tamen possent se iuuare dictis priuilegiis,quia p
gratiam factam Cælestinis omnia priuilegia,& omnes immu-
nitates a datiis Tarasconis prius concessa fuerunt reuocata, ut
paret ex tenore gratiæ & donationis factæ ipsis Cælestinis ibi.
Nam volumus priuilegium ipsum,& omnia ac singula in eo
contenta perpetuo valere,priuilegiis,literis, rescriptis, ritibus,
visibus, consuetudinibus,& aliis iuribus contrariis quomodo-
libet nõ obstantibus,quæ nec obstare similiter volumus. Item
ibi,donationes qualitercunque hactenus per nos factas quouis
prætextu, respectu,occasione, vel inquantum possunt,seu pos-
sent huic nostræ donationi in aliquo derogare, obstare, vel af-
ferre præiudicium quouismodo, de medio tollimus viribusq;
& efficacia penitus & totaliter vacuamus, quæ claram & expres
sam voluntatem Regis reuocantis omnia priuilegia omnesque
donationes, quæ possent derogare donationi Cælestinorum in
12 aliquo. Constat autem Principem posse reuocare † priuilegia
& donationes subditis suis factas,cap.veniens,de præscrip.cap.
in nostra,secundum vnum intellectum,& ibi Panor.col.fin.de
iniuriis,firmat gl.in c.decet,de reg.iur.lib.6.& late traditur per
Pan.& Mod.in cap.nouit,de iud. & sicut potest reuocare priui
13 legia pro libito,ita & donationes † secũdum Ange.in l. Antio-
chen.ff.de priuil.cred.& in l.Lucius,ff.de euic.vbi vult Princip ẽ
posse auferre acquisita ea præscriptione, quia acquisita dicũtur
beneficio suæ legis,& ideo potest ea ad libitum auferre, sicut
donationem suã potest pro libito reuocare,& non solum pri-
14 uilegia,sed etiam potest concessionem feudi † reuocare, si sit
gratuita,s̃m Bal.in l.qui se patris,C.vnde liberi.ar.tex.in l.q fun-
dos,ff.de omni agro deser.lib.11.Rex autem Renatus(vt audiui)
habebat iura Principis,nec superiorem recognoscebat,ergo &
ipse suas potuit donationes suaque priuilegia reuocare,& sic
constat de potestate,constat etiam de voluntate ex illa clausu-
la,priuilegiis non obstantib.& ex illa cl̃a,donationes qualiter-
cunque,&c.quæ clausulæ sufficiunt ad ostendendam volunta-
tem reuocantis,c.quia sæpe,de elec.lib.6.c.cum aliquibus,de re
scrip.eo.lib.Nec obst.si dicatur,ꝙ requirebatur specialis dero-
gatio,iuxta tex.cum glo.in l.3.C.de silen.lib.12.quia responde-
tur,ꝙ imo sufficit generalis reuocatio,seu derogatio non obstã
tibus aliquibus priuilegiis,s̃m Pau.de Castr.in ꝓprijs termi-
nis,in l.si mihi & tibi,§.in legatis,ff.de le.1.vbi respondet,ꝙ nõ

sufficeret generalis dispositio, ꝙ quilibet, nemine excepto, sol-
uat datia, quia sic cōprehenduntur exempti, & ita procedit text.
cū gl. in d. l. 3. Sed bene sufficit gñalis clausula derogatoria, non
obstante quacunque immunitate, seu priuilegio, & ita ēt tenet
Iasan l. 1. col. ñ. ff. de consti. Prin. & Alc. consi. 101. visis instris,
5 col. pe. l. 1. vel aliter, & secundo rñdet, ꝙ gñalis † reuocatio om
nium priuilegiorum non derogat priuilegiis habentib. clausu
lam derogatoriam derogatoriorū, nisi de eis fiat specialis men-
tio, fm Cy. in l. vnica. C. quan. l. imper. inter pu. & ita procedit text.
cū glo. in d. l. 3. Sed hic non est casus nř, quia in gřa facta Tholo-
neñ. nō reperitur inserta clausula derogatoria derogatoriorū,
vel ēt posito, ꝙ esset in ea gratia inserta cla derogatoria. adhuc
in casu nostro sufficit gñalis derogatio, quia gřa cōcessa Cele-
stinis fuit facta motu proprio Regis & Reginę (ut apparet ex
lectura gratiæ) quo casu per generalē reuocationem tolluntur
oīa priuilegia. ēt de qb. mentio specialis alias habēda erat, ut in
terminis nostris decidit Lud. Ro. consi. 127. Hæ sunt rationes.
vbi concordant ōnes Doctorum opiniones fœdere distinctio-
nis, vt in secundo priuilegio concesso ad postulationem par-
tis non sufficiat clausula generalis, non obstantibus priuilegiis
alicui ɔcessis, sed bene sufficiat in secundo priuilegio concesso
motu ꝓprio, quam concordiam tradit idem Ro. in l. sed si qs,
§. quæsitū, in fi. ff. si quis cau. Refert & sequitur Decius consil.
565. viso tenore, col. pe. Ex quib. puto intrepide iudicandū To-
lonenses non esse immunes virtute allegati priuilegij.

RESPONSVM II.

FEdericus Imperator, Barba rubea nun
cupatus, vrbem Valentiæ cū
pedagiis, regalibusque vniuersis donauit eccle
siæ Valentiæ: ciues deinde a tiragiis voluit esse
immunes. Responderunt nonnulli, Principem
non potuisse ius perfectę donationis, vel tātil-
lo minuere. At ego contra, cum Imperator supremæ potesta-
tis iura a se non oīno abdicauerit, quod Pan. aperte probauit.
Quæsitum quoque fuit, his temporibus, quibus nulli licet sa-
lem vehere, nisi qui vehendi ius a Rege conduxerit, num Va-
lentinus licitator tali debeat immunitate potiri? Respondi eam
fuisse concedentis intentionem, ut ciues Valentini immunes
essent, qui iure suo non etiam alieno salem traherent, & eo tē
pore, quo cunctis vehere licebat, non hodierno, quo solis Re-
gis conductoribus permittitur. Nec enim obseruandum est pri
uilegium aliquando æquum, si postea efficiatur iniquum.

SVMMARIVM.

1 *Appellantes qui semel præsentarunt, seu introduxerunt appellationem co*
ram iudice immediato, amplius variare non possunt, neque alium iudi-
cem mediatum adire.
2 *Petitorium cum possessorio retinendæ, an possit cumulari.*
3 *Impedimentum contrarietatis cessat, quando actio confessoria competit.*
4 *Actio confessoria competit pro iure exigendi datium, sicut præseruitutib.*
5 *Possessorium in pronunciando præmittendum est, in exequendo autem pe*
titorium.
6 *Testes idonei non sunt Valentini in causa immunitatis datij salis eorum,*
cum in huiusmodi causa ipsis, ut singulis commodum quæratur.
7 *Credendum non est magis libris mortuorum vniuersitatis, quam eorum*
viuæ voci.
8 *Desidia conductorum nolentium exigere, non constituit ciues non soluen-*
tes in quasi possessione immunitatis, in præiudicium Episcopi, cui con-
uentam pensionem soluerunt.
9 *Donatio facta Ecclesiæ per Constantinum, an valeat.*
10 *Papa licet possit priuilegia suis subditis concessa reuocare, non tamen non*
subditis.
11 *Imperator ratione supremæ potestatis potest quoslibet eximere ab oneri-*
bus etiam in præiudicium feudatariorum.
12 *Alienare qui non potest rem, an possit de ea compromittere, ꝙ non.*
13 *Confirmatio Papę præsumitur ex cursu longissimi temporis.*
14 *Priuilegium Principis non est obseruandum, vbi ex postfacto incipit es-*
se nociuum, quia in omni priuilegio intelligitur exceptum omne graue
damnum. nu. 16. & quomodo debeat intelligi. 18.
17 *Rex tenetur ad datium tiragij, si salem ipse vehat negotiandi causa.*
19 *Arrestum, seu sententia Curiæ lata in possessorio, an pariat exceptionem*
rei iudicatæ in iudicio petitorio, disting. per nu. 20.
21 *Causa pia æquiparatur causę status, seu libertatis.*

Respon. Interpreta.

DVo Tantum dubia sunt, a quibus dependet vis,
& effectus pñtis controuersię, videlicet, an im-
munitas ciuiū & habitatorū Valentiæ porrigatur ad ca
sum firmę clausæ, & an arrestū curiæ pariat exceptio-
nē rei iudicatæ ɔtra Reuerē. do. Epm Valentinū. Vtrū Reueren.
do. Legato, & Epo Valentino dnmino meo præcipuo satisfa
ciam, prosequar ordinem quęsitorum, quibus rñdeo iuxta se-
riem facti, cum acta mihi non fuerint exhibita. Et si responsa
mea sterilia, antiquitatemq; redolere videbuntur, dāda erit mi-
hi venia: nā pupillus sum, & verbosam consultationem sp ab-
horrui; & si superba consultatione vti vellē, nō possē hoc tpe,
quo libris careo ob pestē fugitiuus. Ad primū, an snia lata in pos-
sessorio retinēdæ p iudicē Valentinū trāsiuerit in rē iudic. eo ꝙ
appellātes, qui introduxerūt applonē corā immediato iudice,
nō cōparuerint in termino pfixo ad audiendū rñsum super articu
lo applonis recipiendę, vel ex eo, quia appellantes non fuerunt
psequuti appellationem coram illo iudice, quo eam introdu
xerunt, sed coram suprema curia, ad quam per viam supplica-
tionis recursum habuerunt? Paucis respondeo, ꝙ appellantes,
qui semel pręsentauerunt seu introduxerunt appellationē corā
1 iudice immediato, variare amplius nō possunt, † neque alium
iudicem mediatū adire, & coram eo appellationem prosequi ɔ-
ceditur, etiam si alternatiuè appellassent ad iudicem immedia-
tum, seu supremum: quia vno electo, ad illum solum censetur
appellatum, secundum Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de appel-
lationibus, §. nunc tractemus. in fi. quem refert, & sequitur dom.
Phili. de Peru. in c. dilecti, col. fi. in fi. eo. tit. & idē voluit Saly. in
l. si quis libellos, col. 1. eo. ti. Ex quo sequitur, ꝙ sententia transi-
uit in rem iudicatam, tum quia appellantes non fuerunt prose-
cuti appellationem coram iudice appellationis in termino iu-
ris, iuxta tex. in auct. et qui, C. de tēp. appe. & in cle. sicut, de app.
tum quia se nō pręsentarunt in termino sibi pręfixo ad haben
dum responsum super articulo appellationis recipiendę, iuxta
plene notata in c. personas eo tit. Circa secundū, & si rōis ɔclu-
2 sio sit, ꝙ ab vno & eo. non possit cumulari petitoriū † cum pos
sessorio retinendæ, obstante regula contrarietatis: nam propo-
nens possessorium retinendæ asserit se possidere, l. 1. §. hoc inter
dictum, ff. vti pos. Proponens āt petitorium aduersarium facit
possessorem, alias sibi non competeret rei vēd. l. 1. C. de alien. iud.
mu. causa facta. merito vnus, & idem non potest vtruno, iudi-
cium cumulare, quia vti contrarius non esset audiēdus, l. 1. C. de
fur. Tn̄ hęc conclusio non procedit quando agitur pro iurib.
incorporalib. iuxta tex. in l. sicuti, §. Aristo, ff. si serui. vēd. quia tūc
3 cessat impedimentū contrarietatis, cum actio cōfessoria, † quia
vendicātur iura incorporalia, competat ēt possessorio, l. vti f. in,
§. fi. ff. si vsusfr. pet. l. si prius, ff. de no. ope. nū. & ita declarat Bar.
in l. naturalis, §. nihil commune, ver. combinatio, & ibi omnes
alii indifferenter sequuntur, ff. de acqui. pos. Cum igitur fuerit
intentatum interdictum retinendæ, & postea cumulatum peti-
torium pro iure exigendi datium tiragii, quod est incorporale.
4 Inst. de rebus corp. & incorpor. in prin. † & pro quo cōpetit a-
ctio ɔfessoria p seruitutib. fm Bar. & scrib. in l. si publicanus, §.
in vectigalib. ff. de pub. non video, quod cumulationi possit ob-
stare, cessant. n. oēs sex regulæ impeditiuę cumulationis, de qb.
per Bar. in d. §. nihil cōmune. & per Can. in c. pastoralis, de cau-
sa. pos. & ꝓprie. & ita in specie ɔsuluit Bal. consi. 160. proponi-
tur. li. 3. Circa tertium, an deductis & productis dicatur fcā cu-
mulatio, non possum dare certum responsum, quia deducta, &
producta nō uidi. Circa quartū aduertendum est, an fuerit fcā
cumulatio petitorii, & possessorii retinēdæ, & vbi facta reperia-
tur non erit opus rescripto, quia de iure cōi utrunque iudiciū
est eadem vnicaque sententia terminandum. Et in pronuncian-
do præmittendum est possessorium, in exequendo petitorium,
5 † ut est tex. fm vnum intellectum, in c. cū dilectus, de cā pos. &
proprie. & optime declat Soci. consi. 98. iustissime iudex, li. 3. vbi
vero non reperiretur fcā cumulatio, non erit inutile impetra-
re rescriptum, tā super cumulatione, q̄ ordine, maxime quia a-
bundans cautela nō nocet. l. testm̄ nō tō, C. de test. Circa qntū,
qđ merita concernit, videlicet qs melius iustificauerit possessō-
riū, quia attestationes nō uidi, rñdeo fm ea, q̄ proponuntur more
Scęuolę, ꝙ R. do. Eps melius ꝓbauit. Pro cuius rei clariori de-
mōstratione, pmitto, ꝙ in interdicto retinendi succūbere dēt q
clam ab aduersario suo possidet. l. 1. §. fi. & l. si duob. in princ. ff.
uti possi. & l. 1. C. eo. ti. Hoc sic pmisso ostēdit, ꝙ ciues ɔtēdētes cū
D. Epo non probarunt se esse in quasi posses. non soluendi tira
gium, & si ꝓbarunt, talis possessio utpote clandestina, nō eos
iuuat in hoc vtili interdicto, vti possidetis. In primis sciendū est,
6 ꝙ ciues Valentini in hac cā nō sunt idonei testes, † quia agitur
de commodo uniuersitatis, ꝙ ɔcernit singulos, ut singulos, nō
uniuersos, fm Inn. & alios in c. cū nuncius, de testib. Pan. in cap.
Insup eo. titu. Cæp. in trac. seruit. sub. rub. de seru. iuris pascen-
di. lat. post alios, in l. sed si hac, §. qui manumittitur, ff. de in ius uo-
can. Pan. gl. 16. ad claram, col. 9. li. 1. Lud. Ro. consi. 7. uisis, ad fin.
Bal. consi. 168. li. 2. & alibi sæpe. Item sciendū est, ꝙ si uiua uox
ciuium est suspecta rōne proprii commodi, ut dixi, eo. modo e-
rit suspecta uox mortua, & consequenter maiores ipsorum ci-
uium, q aliqñ fuerunt conductores tiragii, nō etiā probarunt,
7 † cū nō sit credendum magis defunctis, q ipsorum uiuæ uoci, se-
cundum Pe. & Cy. in l. in bonę fidei, C. de reb. credi. ēt probatur
per

per tex.in l.exēplo,C.de prob.traditur per Mod.maxime Ias.in
l.admonendi,col.63.ff de iure.Tertio aduertendū est,quia si te
stes deponentes,ꝙ ciues Valētini sunt in quasi pos.non soluēdi
tiragiū,nihil dicant de scientia & patientia d.Epi,non ꝓbabūt,
quia subiectū huius quasi possess.est visus & patientia,ſm Bar. in
l.2.C.de seru.& aqua.& Alex.in terminis nostris cōsi.136.in cā
& lite.col pen.li.2.Et si dicatur,ꝙ conductores nunq̄ exegerunt
8 tiragiū a ciuib.rñdetur,ꝙ desidia cōductorū † nolentium exige
re, non cōstituit ciues non soluētes in quasi poss. immunitatis
in præiudicium d.Epi,cui cōtinuā pensionem soluerūt,l. q̄uis,
§.cōductor,ff.de acqu.pol.nec desidia vel fortè dolus,aut collu
sio ipsorū cōductorum,qui ciues erant,præiudicat dño,nec suę
quasi possessioni exigendi tiragiū,l.fin. C.de acq.pos.consuluit
Bal.consi.330.statuto cauetur,li.1.Nec dicatur,ꝙ dispō d.l.fi.&
d.§.si conductor,loquūtur in pos.rerum corporaliū,quia de cor
poralib.ad incorporalia valet arg. & idē est iudicium,l. si pater
mulieris,ff.de iu.dot.& l.sicut,ff.qui.mo.pig.vel hypo.sol.& ista
iura loquentia de possessione rerum corporalium procedūt ēt
in quasi poss.iurium incorporalium.ſm Aret.in rub. ff.de acq.
pol.ad fi.& cōsi.30.visio themate,col.pen.per dictū Spe.in ti.de
prob.§.videndū,versi.sed pone.Et hoc in proposito nostro vo
luit Bar.in l.1.ff.vti pos.bene facit tex.in c.olim,3.de rest.spo. cū
sim.Et si fortè dolo vel desidia ꝯductorū foret acquisita aliqua
quasi possessio ciuib.illa esset fraudulēta & clandestina habita in
scio dño Epo.Omnis.n.possessio acquisita initio uero possessore,
dr clandestina,l.si ancillā,ff.pro suo.& firmat Bal.in d.con
si.330.& ꝯñr in hoc iudicio incūbere dēnt ciues,quia clam pos
sident ab aduersario,d.l.1.cū alis s.alle. Ad sextū,an Fedencus
potuerit ꝯcedere immunitatē Valentinis in pręiudiciū eccl.cui
antecessores sui donauerant ciuitatē cū pedagiis ac regalib.uni-
uersis?Præsupposita validitate donationis,cum sit cōis opi.ꝙ do
9 natio facta eccl.† per Constantinū ualeat,vt attestatur Pan. in
c.inter dilectos,col.7.de fid.instr.per tex.in cap.fundamenta,de
elec.li.6.& absq; insinuatione,l.sancimus ius,in fi.cum auc.seq.
& ibi Bal.C.de don. Vr̄ rñdendum ꝙ nō,quia perfecta donatio
nec retractari pōt,nec alterari,l.perfecta.C. de do.q̄ sub mō. l.
velles.& l.si donōnem,C.de reuo.do. & maximè donatio facta
eccl.l.priuilegia,cū auc.seq.C.de sacros.eccl.& Princeps tenetur
obseruare ꝯtus sui prædecessoris,c.t.de prob.Corroboratur,ꝙ
10 licet Prīceps possit priuilegia subditis suis cōcessa reuocare,† c.
veniens, de pręscr.non tñ pōt reuocare priuilegia cōcessa non
subditis,vt tradit per Pan.& alios in c.nouit,de iud.Constat aūt
Epm & ecclesiam Valentinā nō esse subditos Imperatori,c.be
ne quidē,96.dist.ergo &c.& ita ꝯsuluit Lud.Rom.consi.498 eic
ca pmissā.& Pau.de Cast.consi.317,visio,& examinato pūcto.in
r.par.Contrariū fortè uerius est,quia Imperator donādo ciuita-
tem Valētinā cū regalib.ecclesiæ,nō abdicauit a se ius superio-
ritatis & supremę ptātis. Patet,quia(vt in facto p̄supponit) Eps
pro iurib.tpalitatis recognoscit Imperatorē,seu Christianiss.Re
gem habētē iura imperii.Potuit ergo Imperator rōne supremæ
11 ptātis eximere quos voluit ab oīb.oneribus,† ēt in præiudicium
feudatariorum,ut traditur per Pan.in c. accedētes, de pręscr. &
in c.peruenit,de immu.eccl. & facit tex.in l.1. & per totū.ff.de in.
immu.& in l.sunt,munera,ff.de vaca.mune.Imo vr̄,ꝙ Impera-
tor potuisset penitus & in totum hmōi pedagium & tiragiū ex-
tinguere,l.1.C.de superind.li.10. & maxime si nō esset licitè im
positū,l.illicitas,ff.de off.præsid.& de pa.iura.sir.§.illicitas,i vsi.
feu. vnde non vr̄ dubitandū,ꝙ ēt non potuerint in parte,l.si qs
cū totum,ff.de excep.rei iud. Ad septimū,an laudū prolatū per
Archiepm Viennę,& trāsactio factæ Auenioni corā Patriarcha
Antiocheno,& aliis cōmissariis Apłicis de iure subsistāt,& piu
diciū afferant eccl.Valentinę. Prima ꝯsideratione vr̄ rñdendum ꝙ
non,quia Pręlatus sine authoritate superioris nō potuisset ꝯce-
dere immunitatē ciuib.Valentinis,c.Epi,c.fi.de reb.eccl.nō alie.
nā ēt administratores Reipub.nō pñt sine Principis authoritate
alicui ꝯcedere immunitatē,l.i.C. de immu.nem.ꝯced.l.euacua-
tis,C.de decur.li.10.traditur per Bar.in l.2.ff.de iure immu.ergo
nec ēi potuit p transactionē,ne indirectè ꝯcedatur,ꝙ directè ꝓ-
hibet,vt est tex.in c.veniēs,de trāsa.& firmant Pan.in c.contin
git,eo.ti.Sicut nec Præses puinciæ,nec administrator Reip.pōt
p trāsactionē remittere iura ciuitatis clara & liquida, l. præses,
C.de trāsa.Istud.n.ius tiragij donatū eccl.erat liquidissimum ēt
ꝯ ciues, ꝯ quos p̄supponit latā fuisse sniam per Imperatorē, q̄
snīa imperialis ꝯstituit ius certissimū,l.fi.C.de legi.nec ab ea re-
clamare licet,l.1.ff.a qb.app.non licet. Nō valuit ergo istā actio
tanq̄ super decisis & clarissimis facta,l.post rē,ff. de trans. Sic
non valet laudum Archiepi,quia Eps Valentinus nō potuit cō-
12 promittere† super iurib.gabellarū: nam qui nō pōt rē alienare,
non ēt pōt de illa ꝯpromittere,c.cū tpe,& ibi no.Pan. & alii,de
arbitr.& firmat Lap.alleg.3.& latè Lud.Rom.ꝯsi.396.circa pri
mū,in 3.dub.Soc.ꝯsi.18.col.1.s.lib.1.Dec.ꝯsi.44.col.2.Sed Eps in-
cōsulto Romano pōtifice,nō potuit remittere istud ius tiragii,
vt s.ꝓbaui,& est tex.in c.ꝙ qa,35.q.9.& facit tex.in auct. hoc ius
porrectū,C. de sacros.eccl.ergo nec ēt potuit ꝯpromittere. Et
hanc partē amplector,nisi ciues allegent laudum & transactio-
nes fuisse per papā cōfirmata. & ad probandū ꝯfirmationē de-
ducant cursum tanti tpis,cuius initii non extet memoria; nam
13 ex cursu tā longissimi tpis p̄sumitur † papæ confirmatio,si alle-
getur,vt in simili casu immunitatis ꝯsuluit Dec.consi.152. in cā
exemptionis,col.fi.& Barb cōsi.33.sapienter scribitur,col.ante-
pen.& seq.lib.5.per no.in c.cum apostolica,de his,q̄ fiunt a pla.
sine consen c.& in l.cum de in rē verso,ff.de vsu.& plenè tradi
tur per Alc.consi.6.li.1.Old.consi.3.6.Raph.Cum.cōs 83.quia
cā decimalis.Fulg.consi.166.in qōne,quæ vertitur,& alibi sæpe.
Ad octauū,a quo(vt video)dependet pūctus totius ꝯtrouersiæ,
an hæc concessio immunitatis laudo,transactione,& forte pa-
pæ priuilegio roborata,extendatur ad casum firmę clausę.Vide
retur ꝙ sic, quia huic ēt casui conueniunt verba exemptionis &
14 priuilegij,ergo ēt conueniet dispositio,cum ex tenore† priuile-
gii cognoscatur intentio cōcedentis,c. porro,c.receptionis, de
priuil. intelligitur.n. Federicus concessisse immunitatē omnib.
casib.qui sub verbis cōprehendi possunt,l.Gallus,§.quidā recte,
ibi,q̄ ex uerbis concipi pñt,ff. de lib.& posth.& l.si quis stipula-
tus sit Stichū, ibi,quęrentib.inspiciendus est sermo stipulatio-
nis,ff.de ver.obl.Verū p̄dictis & aliis,q̄ ex lectura priuilegii,lau-
di,& transactionis extrahi possent,non obstantib.ꝯtriam senten
tiam tanq̄ iuri & ęquitati magis cōsonam amplectendam arbi-
tror,infrascriptis rōnibus. Primò.quia credendū non est Impe-
ratorem uoluisse priuilegiare Valentinos ciues eo casu,quo cō-
15 tingeret ecclesiā immodice † lædi,c cū ad hoc,de cler. nō resid.
& ibi no.Pan.& alii,ꝙ priuilegiū principis non est obseruandū,
qñ ex post facto incipit esse ualde nociuū.Tertio,ad idē est me-
lior tex c.suggestū,de deci.vbi priuilegium immunitatis a solu
tione decimarum,non est obseruandum eo casu, quo priuile-
giatus postea acquirat tot p̄dia, pro quib.si decimas non solue-
ret,inferretur enorme damnū ecclesiæ.Ita dicendū in casu nr̄o,
quia si priuilegiū immunitatis cōcessum Valentinis traheret ea
suin firmæ clausæ,q̄ ex post superuenit, enormiter imò totali-
ter læderetur ecclesia in suo iure tiragii. Nā pe cōcessionis pri
uilegii,laudi,& transactionis,cuilibet concessa erat facultas tra-
hendi salē , & licet tunc Valentini forent exempti a solone ti-
ragii,alij tñ oēs trahentes soluebant tiragiū do.Epo. At nunc ꝙ
Christianus Rex clausit fores,si cōtingat Valētinos esse firma-
rios & conductores tiragii,quia tūc non licebit aliis salē trahe
re,si dixerimus Valētinos firmarios fore exemptos,ecclesia fru
strabitur in totū suo iure tiragii.Quē casum si Imperialis Maie
stas considerasset euenturū,non est credendū,ꝙ in talem euen
tum voluisset,Valentinos vti illo priuilegio.Hinc dicebat Card.
Floren cle. in p̄senti,in vltimis verbis,de censi.ꝙ tales exēptio-
nes tanq̄ tendentes ad noxam,admittendæ non essent , per tex.
in d.c.suggestū,& hac rōne dicebat gl.in c.rescripta,25. q. 2. ꝙ
priuilegium statim vires perdit , q̄primum incidit priuilegiū in
iniquitatem.& dixit Fel.post Aret.in c.nouit,col.6.de iud.ꝙ nō
solū resoluitur priuilegium,ꝙ ex post enormiter lædit tertiū,vt
in d.c.suggestum,sed āt quod ex post graniter lędit ipsum cōce
dentē pręter eius intentionē,arg.l.Seio,§.medico,ff. de ann.le-
ga.& l.fistulas,§.frumenta,ff.de ꝯh.emp.& dicūt Alex.& Mod.
in l.si ex toto ,ff.de leg.1.in prin. ꝙ priuilegium immunitatis nō
trahitur ad casum verisimr non cogitatū per concedentē, iurib.
præallegatis, & priuilegiū exemptionis a procuratorib.conces
sum clericis alicuius loci.nō est obseruandum casu , quo adeo
multiplicati sunt clerici illius loci,ꝙ omnem fere procurationē
absorbeant,ſm Card & Fel.in c.accedentes,de pręscr. in omni
16 .n.priuilegio intelligitur exceptum graue damnum † alterius,l.
2.§.si quis a principe,ff.ne qd in loco pub.l.nec auus,C.de emā-
cip.li.c.quamuis,de rescr.li.6. Et priuilegium a principio æquū
dēt euanescere,si ex post efficiatur iniquum,ſm Old.consi.268.
qō est verum,col.1. Secundo quia Valentini, qui conduxerunt
firmam salis a Christianissimo Rege,iam non amplius trahunt
salem uti ciues Valentini,sed uti Regis firmarii;alioquin si uti
Valentini ualerent trahere semota conductione,ēt cuilibet Va
lentino liceret,ꝙ ipsi firmarii lato ore negant.Dato ergo,ꝙ Va
lentini essent immunes vti Valentini,non tñ erunt immunes uti
17 firmarii Regis.Nam ēt Rex † ipse tenetur ad datum tiragii , si
negociandi causa salem vehat,ſm Bar.consi.226. cauetur statu-
to Mōtis Politiani,ſm meam impressionem,ēt ꝙ ipse pedagiū
& tiragium donauerit ecclesiæ.Nō ob.tex.in l.licitatio,§ fiscus,
de publ.& vectig. & commis. quia procedit quando fiscus , &
princeps a vsus sui gratia transfert res suas de loco ad locum nō
mercandi causa,& idem tenet Bart.in l.1.de naui.lib.10. Aret.in
l.cætera,§.hoc Senatusconsultum,ff.de leg.1. nec etiam immu-
nis est ecclesia,qñ negotiatur,cle.fin.gl.& Cano.de censi.Cū igi
tur Rex teneatur,non uideo rationem, quare eius firmarii de-
beant esse immunes.bene facit tex.in l.apud Iulianum,§.1. & ꝙ
ibi notatur,ff.ex quib.cau.in poss.eat.& in l. hęres absens,ff. de
18 iudic.Tertiò,quia priuilegium † exemptionis dēt taliter intelli-
gi, quod non contineat iniquitatem, vel absurditatem , secun-
dum glo.solemnem in c.paratus,23.q.1. Bald.in l.1.in 4. notab.
C.de

C, de legi, & Ias. in l. fi. col. 4. in fi. ff. de const. Prin. Hæc aūt inter-
pretatiō. q̄ et firmarii sint immunes, continet maximā iniqui-
tatē, quia sic erit in arbitrio cuiuslibet Valentini licitādo firmā,
subuertere ius Epi in totum, ergo fugienda & abiicienda est ta-
lis iniqua, & absurda intelligentia. Non obst. verba priuilegii, q̄a
mens concedentis p̄ualet verbis, ca. ꝗto, de priu. c. 2. requiris, de
app. Mens aūt Federici non fuit priuilegiare ciues Valentinos in
euentum firmę clausæ, vt s̄. probatum fuit, ergo &c. Ad nonū,
an pp̄ euentum firmæ clausæ priuilegiū Valentinorum reuoce-
tur in totū, vel ad aliquam moderationem sit reducendū? Pan.
in d. c. suggestum. r̄ndet, q̄ reuocatur in totum, quia non appa-
ret pro qua parte possit cōsistere, arg. l. 1. §. Trebatius, ff. de aqua
quot. & æsti. & c. detestāda, de cōcess. pb. lib. 6 Ex quo datur intel
ligi, q̄ si posset quoq̄uo cōstare, quot modia salis verisimiliter
traherēt Valentini singulo anno, si firma clausa non esset, pro
ea quantitate deberet consistere priuilegium, nam firmarij subro
gantur in locū omnium personarū, quę possent salem trahere,
si firma nō esset, ergo pro portione Valentinorum, in quorum
locū ēt subrogantur, dēnt vti posse priuilegio, §. fuerat, vbi Ias.
col. 1. Inst. de ac. c. ecclesia, vt lite pend. Ad decimū, an fuerit enor
mis læsio iustificata, non insisto, tum quia non vidi acta, tū quia
re ipsa appatet de enormi læsione. Imò fere de totali, cum nulli
alteri liceat salē trahere. Ad vndecimum, an arrestum, seu sn̄ia
curiæ pariat exceptionē rei iudicatę in hoc iudicio. Super isto
puncto possunt multa iura citari, sed conclusiue procedēdo r̄n-
9 deo. Aut sn̄ia lata fuit in possessorio, † & constat non obstare
in iudicio petitorio, l. & an eandē, §. fi. ff. de excep. rei iud. Aut la-
ta fuit in petitorio, vt quia ciues proposuerunt actionē negato-
riam, & adhuc s̄m ea quæ proponuntur, r̄ndeo tale arrestū non
parere exceptionem rei iudicatę ꝯ d. Epm̄ nunc agentem cōfes-
soria infrascriptus rationibus. Pr mò quia talis exceptio firmæ
clausę non fuit expresse reiecta per arrestū. & licet censeatur ta
10 cite reiecta, l. a. C. de ord. cog. & c. 1. extra eo. tn̄ talis reiectio † ta-
cita non obstat, quominus illa exceptio possit deduci in alio iudi
cio per modum agendi, ēt ad eundem finem, l. si aūt, §. fin. ff. de
neg. gest. l. q̄ in diem, §. si rōnem. ff. de cōpen. per quę iura ita de
terminat Pau. de Cast. in l. i. col. 4. C. de ord. iud. & Bar. in d. §. fi.
quod maxime verū est, s̄m eum, si de tali exceptione non sit ple
narie cognitum, l. si quis a liberis, §. si vel parens, ff. de lib. agn.
Secundo, quia sententia lata in pręiudicium ingenuitatis seu li-
bertatis, cuius exceptio proposita fuerat, non parit exceptionē
rei iudicatæ in alio iudicio, ēt inter easdē personas, d. l. 1. & ibi gl.
& oēs indifferenter. C. de ord. iud. Ergo non ēt pariet exceptio-
11 nem rei iudicatę in p̄iudicium piæ causæ, † quæ æquiparatur cau
sæ status, seu libertatis, s̄m Bar. in l. proxime, §. nomen, ff. de his,
quę in testa. delentur. Tertio, quia sn̄ia lata per curiam, potest
esse vera absq; eo, q̄ intelligatur pronunciatum super exceptio-
ne firmæ clausæ. Ergo non obstabit in alio iudicio, vt declarat
Bar. in d. l. si aūt, §. fi. & in d. l. 1. & in l. qui Romæ, §. duo fratres,
ff. de verb. ob. Nam intentarunt negatoriā, quia ciues, non quia
c̄ones firmarii. Vnde licet Eps̄ exciperet, q̄ firmarii non debent
gaudere beneficio immunitatis, non tn̄ talis exceptio elidebat
intentionem agentium ex ea cā tantum, quia ciues. Merito sen-
tentia lata in fauorem ciuium simpliciter, non proderit firma-
riis. Nec obstabit in alio iudicio D. Episcopo agēti ꝯ firmarios,
quia limitata cā limitatum producit effectum, l. age, C. de transf.
l. in agris, ff. de acq. rer. do. Et ita expresse declarat Bart. in l. & an
eandem, §. actiones, col. 2. ff. de except. rei iudicatę.

RESPONSVM VII.

PRinceps qui læso satisfacto crimen indulget, ve-
niā dedisse creditur reo sub cōditione, si
offenso satisfecerit. Nō est itaq; recipiēda gratia, nisi cō
ditio fuerit purificata. Satisfecisse autem reus non dici-
tur datione fideiussoris, cui læsus fidem accommodare recusat.

SVMMARIVM.

1 *Verba illa, satisfaicta a partie, reddunt gratiam Regis conditionalem, qua
conditio nisi purificetur, non est obseruanda dispositio, nu 2,*
3 *Causa criminalis sine incommoditate ciuilis in iudicio mixto separari non
potest.*
4 *Satisfacit is, qui fideiubet. & vide quomodo procedat.*
5 *Pęna insolidum committitur, & si in uno tantum conuentionis capitulo
contra uentum sit, etiam sine auxilio exceptionis.*
6 *Pœna adiecta dationi non debetur, tanquam præsumatur adiecta in frau-
dem usurarum.*
7 *Pœna non debet excedere quadruplum.*
8 *Rex Franciæ in sua ditione dicitur Imperator, cum nemine recognoscat.*

Respon. Interpreta.

1 VErba illa, satisfaicta a partie, cū sint prolata p ab-
latiuos absolutos reddūt grām Regis † ꝯ-
ditionalē, l. euictis agris, ff. de vsu. l. a testōre, ff. de ꝯd.
& dem. l. ab emptione, ff. de pac. Et iō nisi purificetur
2 condō, non est obseruēda disp &c † l. iubemus, §. sin autem. C. ad
Treb. Conditio aūt nihil ponit in esse, l. quę sub condōne dan-
dorū x. ff. si quis omis. cau. test. nisi fuerit purificata, l. qui hær. §.
fi. ff. de cond. & dem. Et q̄ ablatiui absoluti nihil disponant, nisi
condō purificetur, traditur per Cald. consi. 1. sub rub. de ter. sig.
per Bal. consi 498. q̄ntur, si creditores, lib. 5. & alibi sæpe. R̄ndeo
igitur non esse interinandā gratiā concessam Magnificæ D. Me
ritæ Triuitiæ relictæ quondā Magnifici D. Ludouici de Boleria
olim Dn̄i de Centalo, & eius filius, nisi prius satisfecerit Magni-
ficis Dn̄is Vicecomiti de Cadeneto, & Catharinæ de Claromō
te iugalib. de omnib. & singulis damnis interesse, & expensis ta-
xatis & liquidatis, & de quib. in instro transactionis, q̄ nō solum
rōne prædicta iustificatur, sed ēt authoritate cōprobatur. Ita n.
determinauit in proposito Bal. in l. 1. col. fi. C. de furt. Inquit. n. si
per statutum remittatur tertia pars pœnæ cōfitenti delictum, ni
hil remissum vr̄, nisi prius fuerit facta cōfessio, quia illa verba, ꝯ-
fitenti delictū, & c. licet sint datiui casus, tn̄ æquiparantur uerbis
prolatis p ablatiuū absolutū, & sicut per ablatiuū redditur gra-
tia condōnalis, ita & per datiuū. Sequuntur Mod. Ta. in rub. ff.
sol. mat & idē voluit Alber. Gand. in trac. malefi. in ti. de trans.
& pac. in malefic. & ita in simili cōsuluit Guido Papæ cōsi. 205.
circa p̄cessum, col. antep. vbi vult, q̄ hæc verba, Prouenque soit
satisfaita partie, reddunt dispositionē conditionalem, quia illud
verbum, prouiso, fuit prolatū per ablatiuum absolutum. Alia ēt
rōne probatur nostra ꝯclusio, quia in dubio non est credendū,
q̄ Res voluerit p̄iudicare iurib. ipsorū coniugum, l. 1. §. si quis a
principe, ff. ne quid in lo. pub. c. super eo, de off. deleg. c. q̄uis, de
rescr. in 6. ēt in aliquo minimo, c. cum olim, & ibi no. de ꝯsuet.
Non ergo est præsumendū, q̄ voluerit concedere gratiā & abo
litionem criminū & processuum criminalium anteq̄ parti fuerit
satisfactum, quia per abolitionē iudicij criminalis præiudicatur
parti in iudicio ciuili, q̄ colore iudicii criminalis fauorabilius et
efficacius reddebatur, maxime quia interesse dn̄orum coniugū,
hēt connexitatē cū interesse fisci respectu pœnę quinquaginta
millū scutorū auri, cōis parti & fisco, l. 1. C. de vend. rerum fisc.
cum in. cū priua. lib. 10. Est. n. hoc iudiciū pęnæ cōis fisco & pri-
uato mistum, c. tuæ, de proc. traditur per Pan. & alios in rub. de
3 iud. & in iudicio misto nō pōt separari †, cā criminalis sine incō
moditate ciuilis, vt per Ale. consi. 82. in cā vertente, in vlt. dubio,
lib. 1. Ex p̄dictis liquido constat satisfaciendū esse parti prius, quā
gratia interinetur. Sed forsan dubitabitur de mō satisfaciendi, an
satisfiat fideiubere de soluendo. satisfacit. n. ēt is, qui fideiuber,
4 † l. solonis verbū, & l. satisfactio, ff. de sol. Contrariū tn̄ hoc lo-
co tn̄dendum est per tex. in auc. si q̄n̄, C. de const. pec. & in l. fi. ff.
si cer. pet. & per tex. in l. 4. §. ait pretor, vbi casus, ff. de re iud. Nec
ob. q̄ fideiubens dicat satisfacere, q̄a verū, vbi agitur de satisfa-
ciendo debito legali, vel vbi pars tali satisfactione ꝯtentar, alias
secus, s̄m Bar. & scrib. in l. i. ff. qui satisd. cog. Dubitari quoq; po
terit, an ex eo, q̄ dn̄s de Centalo non soluit 2000. scutos auri in
termino cōuento, & sic pp̄ ꝯuentionem in uno c. censeatur cō-
missa pęna insolidum? & ratio dubitandi esse poterit, quia plu-
ra fuit facta, & plures stipulōnes plurium factorū, l. scire debe-
mus, ff. de ver. obl. & ꝯñr videretur solum cōmissa pœna pro ra
ta ꝯuentionis, vel saltem vr̄, q̄ ex æquitate cōpetat exceptio pro
capitulis, quib. non fuit ꝯuentū, l. si seruus, § 1. ff. si quis caut. Sed
5 p̄missis non obstantib. r̄ndeo pęnā † cōmissam fuisse in solidū,
absq; auxilio exceptionis, per tex. in l. si is qui ducenta, §. cū ita,
☞ ff. de reb. dub. per quem ita firmant Bar. & *cōiter* Doct. in l. 4. §.
Cato, in 10. opp. ff de verb. obl. Et rō est, quia respectu pęnæ vni
ca est stipūo pœnalis, & illa plura facta promissa hn̄r pro vno, re
spectu stipulationis pœnalis, licet respectu oblōnis primitiuę, p̄-
missiones & stipulationes, s̄m Old. dicātur diuersæ in cons. 29.
de rigore iuris. & istud est, q̄ dicit Bar in d. l. scire dēmus. dum di
cit, q̄ si plura copulentur ad unum effectū, vnica tn̄ erit stipula-
tio, l. si hæredi plures, ff. de cond. inst. Cum igitur unica sit pœ-
nalis stipūo q̄nquaginta millium scutorum, per ꝯuentionem in
vno, erit commissa pęna insolidum. Tertia forte proponet du-
bitatio, q̄ agi non possit ad pœnā, quia non fuerunt persoluta
duo millia scuta in termino conuento, quia sic pœna uideretur
6 adiecta dationi, † quo casu non dētur, tanq̄ pręsumatur adiecta
in fraudem usurarū, s̄m Bar. & alios in l. rogasti, §. si tibi, ff. si cer.
pet. & in l. cum allegas, C. de vsur. Sed certe hæc rō non militat
in casu isto, in quo non petitur pęna ex eo, q̄ non sit soluta pe-
cunia, sed ex eo, quia non sit paritum sn̄iæ & rei iudicatę p prin
cipem: nā si arbiter iubeat dari pecuniam certo die sub pœna,
tunc cessat vsurarū præsumptio, & integra pœna dētur, si non
fuerit sententię paritum, c. dilecti, de arbit. Item non solū agitur
hoc loco ad pœnā, quia non sit soluta pecunia, sed quia nō fuit
repręsentata filia per do. Antonium hæredem domini Ludoui
ci iuxta conuenta, & sic agitur ad pœnam, quia non factū, q̄ fie-
ri debebat, quo casu cessat pręsumptio vsurarum, & pœna cō-
missa debetur, l. 5. §. fi ff. de verb. obl. traditur per scrib. in l. stipu-
latio ista, §. alteri, eo. ti. & in d. §. si tibi. Pręterea, q̄n pœna adiici-
tur dationi in contractu transactionis, non consideratur p̄sum-
ptio usurarum, nisi transactio inita foret super cōtractu mutui,
s̄m Bald. in d. l. cum allegas, & Imo. in d. §. alteri. nam tunc agi-
tur ad pœnam, quia agens adimpleuit contractū pro parte sua,
& ad-

& aduersarios non adimpleuit,&c. Poterit denique dubitari, an
7 hęc pœna dicatur excessiua, quia excedit † quadruplum ꝯ §.oēs,
Inst.de ac.& l. vni. C.de sent.quæ pro eo,quod inter. Nam ta-
les excessiuæ pœnę non vr̄ exigi posse, saltem de iure canoni-
co,c.suam,de pęn.Sed ꝯtrarium intendendum est. Nam si teneamus
opi.glo.& Dyn. in d.l.vnic. ꝙ pęna conuentionalis apposita in
ꝯtractu per nomina simplicia possit in infinitū ascendere, secus si
per nomina multiplicatiua:res clara erit in casu isto,quia pęna
fuit adiecta per oīa simplicia.Si vero teneamus opi. Bar.in d.l.
1.& in d.§.alteri,ꝙ pœna adiecta in ꝯtractu certum in se continen-
te possit ascendere ad eam summam, q̄ velint ꝯhentes, siue sit
adiecta ꝑ nomina simplicia, siue multiplicatiua,nostrū ꝯrīsum
verius esse comprobatur Et hanc sequuntur Ang. Aret. & Ias.
in d.§.alteri.Si vero amplectamur opi.Pet. de Bellap.& sequa-
cium,ꝙ pęna conuentionalis non possit ascendere ad quadru-
plum, adhuc s̄m ea, quæ proponuntur,vr̄, ꝙ in solidum exigi
possit, quia s̄m Ang.& Imo.& si ꝯhentes non possint facere,
ꝙ pœna ascendat vltra quadruplum, tñ hoc pōt facere lex , &
legis authoritate ꝯhentes idem pñt. Verum in casu isto autho-
ritate Christianissimi Regis,& sic authoritate legis viuæ, adie-
8 cta fuit in ꝯtractu hmōi pœna,ergo &c. Nam Rex Franciæ † in
sua ditione dicitur Imperator ,cum neminem recognoscat ,c.
per venerabilem , q fil. sint leg & consequenter dicitur lex vi-
ua in terris suis,sicut Imperator,§.fi.in Auct.de consuet. Acce-
dat, ꝙ commissa fuit pœna non solum propter moram in sol-
uendo duo millia scuta;sed etiam propter moram in repręsen-
tando filiam matri,quorum omnium interesset forte , si qua-
druplicitet ascendat ad eandem summam.

RESPONSVM VIII.

CArolus Quartus Romanorum Rex priuilegium
exigendi pedagium ita confirmauit, iura
& pedagia , & si prout tu Gaugerie , & progenitores
tui (vt asseris) ritè & rationabiliter habuerunt, & pa
cifice possederunt, ea certa scientia ꝯfirmamus & innouamus.
Dubitatum fuit, an Arnaudus huius confirmationis vigore iu-
re possit ab incolis Montilij pedagium exigere ? Ego nequaq̄
posse respondi , cum non probauerit se vel in parte Gaugerij
hæredem esse,nec progenitores Gaugerij tempore confirma-
tionis,& antea pacificè possedisse.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio facta ex certa scientia Principis, validat quod ante erat in-
ualidum.*
2 *Priuilegium satis probat certam scientiam Principis, si in eo scriptum
sit de certa scientia & plenitudine potestatis.*
3 *Priuilegij tenor ante omnia diligenter inspiciendus est.*
4 *Supplicans debet probare omnes qualitates expressas in precibus, veras
fuisse tempore supplicationis.*
5 *Priuilegium, vel rescriptum, non faciens mentionem de colorata possessio-
ne aduersarij, nullius est momenti. & quid ita, nu.6.*
7 *Ius exigendi pedagium habens ex priuilegio Principis, non potest illud
vendere sine Principis licentia.*
8 *Scientia certa quando roboret actum inualidum.*
9 *Priuilegium confirmatum censetur esse maioris authoritatis.*

Respon.interpreta.

VIdetur Aperto ore dicendum, d. Arnaudum ꝓ-
balle sibi competere ius exigendi peda-
gium per instr̄m priuilegij sibi per Carolum Quar-
tum Romanorū Regem ꝯcessum , q tale priuilegiū
potuit concedere,c.super quibusdā,§.præterea,de verb.sign.&
to.tit.C.no. vect.sine iussu Princ. & c. Sacrilegij.n.esset, dicere
Imperatorē istud non posse,l.2.C.de cri.sacrile.c. si quis suadē-
te.§ committunt,17.q.4 De ptāte itaque non est dubitandum,
de voluntate autem vr̄ etiam constare.Verba eīn priuilegij cla-
rissima sunt.Inquit eīn Carolus , se ex certa scientia confirma-
re,& quatenus opus est,de nouo ꝯcedere ius & facultatē exigē
di dictum pedagium,vnde cum in verbis nulla videatur ambi-
guitas,non est admittenda voluntatis qō,l.ille,aut ille,§.cum in
1 verbis,ff.de leg. 3. Confirmatio enim † facta ex certa scientia
Principis,validat quod ante erat inualidum,c.1.& c.veniens,vbi
glo.in ver ꝯfirmatam,de transa.& voluit Bar.in l.priuilegia, C.
de sacros.ecc.Card.consi.44.ꝙ ratificatio.Pan.ꝯsi.42.illud,col.
2.lib.1.Alex ꝯsi.39.viso,lib.4 & ꝯsi.1.col.14.lib.5.Et si diceretur
non constare de certa scientia Principis,esset a veritate deuiare,
& expresse calumniari,quia in priuilegio expresse fit mentio de
2 certa scientia,& de plenitudine potestatis,ex cuius lectura † satis
dicitur probata certa scientia,s̄m glo.fi.in cle.& si principales,
de rescrip.& in c.statutum,in gl.eo.tit.lib.6.Pan.in c.examinata,
de confir.vti.vel inuti. Lud. Rom. consi.227. Istę sunt rationes.
& Alex.in d.consi.39.& facit tex.in clem.1.de proba.Verū his,
& similibus nō attentis,contrarium verius esse respondeo, in-
frascriptis considerationibus.Considero.n.tenorem priuilegij,
3 qui est ante omnia diligenter † inspiciendus,c.accepimus,alias
recepimus,de priuil.quia dat legem priuilegio,s̄m Bald. in c.1.
§.denique,quæ fue. pri.causa benef. amit.& in c.1.an agna. vel
filij defun.& Curt.sen.consi.49. memoriæ recolendæ Dux ter-
tius Philippus,col 8. & alibi inquit Ioreconſ. quęrentib.inspi-
ciendus est sermo stipulātis,l. si quis stipulatus sit Stichum,aut
Pamphilum.ff.de verb.obli.Sic in casu nostro inspiciendus est
sermo huius priuilegij,qui talis est.Singula iura & pedagia prę
scripta,si & prout eadem ipse Gaugerius, & ꝓgenitores sui (vt
asseris) ritè,& rōnabiliter habuerunt,& pacificè etiam (vt præ-
fertur) possederunt,confirmamus & innouamus.Ex quib. ver-
bis apparet, ꝙ Imperator noluit ea hmōi innouatione nouum
aliquod ius concedere, sed antiquum , si quod Gaugerius ha-
bebat , ꝯprobare,vt formaliter inquit tex. in c.cum dilecta, de
confir.vti. vel inuti. voluit enim concedere pedagia, quatenus
ritè & rōnabiliter habita & pacificè possessa sint, cap.inter dile-
ctos,de fide instr. Tm̄ igitur fuit Gaugerio concessum,quantū
ante ꝯcessionem possidebat. Nihil ergo iuris ei confertur, nisi
quatenus antea sibi competere, & vsum fuisse ostendatur, l. ꝙ
si in venditione,ff.de hęre.vel act.vend.l.si sic,§.1.ff.de leg.1.l.si
nō designata,C.de fal.cau. adiec.leg.ita in specie,& in simili ca-
su cōsuluit Old.consi.164.viso priuilegio.Nisi ergo D.Arnau-
dus probet, ꝙ ante concessionē priuilegij sui antecessores es-
sent in quasi possessione huius pedagij, non erit eius intētio iu-
stificata.Nam cum priuilegium se referat ad titulū & possessio-
nem anteriorem, nihil probat,nisi constet de relato,auct.si qua
in aliquo,C.de eden Corroborator,quia Princeps se refert ad
supradicta,vt patet ex ver.ut asseruit.& ver. vt ꝑfertur. vnde ni-
hil dr̄ supplicanti concessum,nisi constet supplicata esse vera,c.
quia circa,& ibi no.Pan.de cōsan.& affi.tenetur supplicans pro
4 bare † omnes qualitates expressas in precibus veras fuisse tp̄e
supplicationis,c.constitutus,ꝫ.de rescr.vbi Fel.col. 1.& consul-
uit in proposito Soc.consi.164.visa bulla,lib.2.ꝙ non valet pri-
uilegium concessum impetranti asserenti se esse in longa & an
tiqua possessione , nisi fides fiat de tali antiqua possessione, qa
Princeps non ita de facili cōcessisset si sciuisset impetrantē non
possedisse. Nec enim Imperator voluisset priuare homines
Montilij sua quasi possessione libertatis. Hinc dicimus priuile-
gium vel rescriptum,non faciens mentionem de colorata pos-
5 sessione † aduersarij vt potè subreptiuū, nullius esse momen-
ti, c. dudum, de priuil.c.cum nostris, de conceſſ. præb. nam &
6 subreptio & obreptio † vitiant priuilegium & confirmationē,
c.ad nostram.& c.porrecta,de confir. vti.vel inuti.& benè facit
dictum Ioan. And. in addi. Spec.tit.de cau.poss. & propr. §. 1.
ver.quid de colligentib.Id ēt ex abundanti addo,ꝙ dn̄s Arnau-
dus non pōt se iuuare hmōi priuilegio,nisi probet ꝙ sit ca hę-
redib. & successoribus vr̄ibus prefati d.Gaugerij, quia habens
ius exigendi pedagium ex priuilegio Principis,non potest illud
7 vendere † sine Principis licentia,s̄m Bar.in l.in diem,in fi.prin.
ff.de aqua plu.arc.quem sequitur Io. Bert.in tract. de gabell.in
1.parte,q.14 Ex his liquido constat non esse fundatam intentio
nem d. Arnaudi.Nec obstat, ꝙ certa scientia roboret actū inua-
lidum,quia verum,si cōcessio,seu cōfirmatio inualida fiat sim-
8 pliciter,secus si clausula adiecta,prout ritè & rōnabiliter † ha-
buisti, & pacificè possedisti,quia tunc actus confirmationis ap-
paret celebratus sub conditione,quæ nihil ponit,nisi appareat
de purificatione conditionis, s̄m Pan.in c.1.& in c.examinata,
de confir.vti.vel inuti. & probatur in c. quia diuersitatem, de
conceſ. pręb.Et ita ꝯsuluit Pan.in d.ꝯsil.62 & D.Alex.in dicto
consi. 39. Et si dicatur, ꝙ frustra fuisset impetrare confirma-
tionem, si nullum ius de nouo tribueret;respondet idem Pan.
in d.cap.1.quod talis confirmatio prodest ad plura.Primo,quia
9 priuilegium confirmatum † reputatur esse maioris auctorita-
tis, c.quis nesciat. 11. distin. Item magis timetur, & efficacius
obseruatur,c.quamquam,23.dist.c.si aduersus,de hęret. & sol-
lent impetrari,ne videantur exigere pedagium absque scientia
superioris,secundum eum.

RESPONSVM IX.

QVæritur, An Hyspano Cæsaris militi ab inco
lis Cassitarum bonis spoliato,& vul-
neribus affecto,detur actio contra eius loci modera-
torem, qui attentis inducijs securitatem illi dederat.
Prima facie videtur respondendum in Prętorem actionem
dandam non esse,cum vis tunc nulla fuerit Hyspano illata, sed
demum cum ea Massilia Cassitas repeteret. Cōtrariam tamen
sententiam veriorem puto, quia stantibus inducijs securitatis,
fides a loci defensore seruanda omnino fuit.

SVMMARIVM.

1 *Securitas an censeatur data tantum pro prima vice, an donec durauerint
induciæ.*
2 *Officialis tenetur tueri popularium quietem.*

Respon.

Respon interpreta.

TRiplici † Ratione tenetur Cassitarum baiulus ad damna, interesse, necnon expensas strenuo Capitaneo Diegos de Paredes. Primo ratione salui conductus, & securitatis præstitæ, iuxta tradita in l. illicitas. § ne potentiores, ff. de offic. præsi. & per Barto. in l. 3. ff. ad leg. Iul. maiest. Nec huic rationi obstat, dum ex aduerso op-
1 ponitur, quod intelligitur data † prima vice tantum, ut firmat Bar. in l. dotis, 2. ff. de iure dot. & quod d. Diegos antequam spoliaretur recessit, & iuit Massiliam, & iterum reuersus est ad locum Cassitarum, quia ad illud, in quo totum fundamentum ipsius baiuli consistit, respondeo dupliciter. Primo, quod Capitaneus non dicitur discessisse a loco Cassitarum, licet iuerit Massiliam ibi propinquam, quia cum equis dicti baiuli, & eius seruitore Massiliam iuit, vt sine mora reuerteretur, quo casu nec diuertisse videtur, l. diuortium, ff. de diuort. l. plerunque, ff. de ritu nuptiarum. Secundo respondetur, quod ipse baiulus promisit securitatem præfato Capitaneo, quia factæ erant induciæ inter Cæsaream Maiestatem, & Christianissimum Regem. Quo fit, vt securitas promissa non intelligatur pro prima vice, sed donec durauerint induciæ, & sic donec durat causa, propter quam fuit data securitas, per ea, quę not. Barto. in l. fideicommissa, § si quis decem. ff. de legat. 1. & Pely. in capitu. 2. col. fin. ver. fallit quinto, de treuga & pace. Item stante causa induciarum, propter quā fuit præstita securitas, non poterat Capitaneus iure offendi, c. 1. eod. titu. de treu. & pace. Vnde ex hoc sequitur, quod securitas data, est latissimè interpretanda, vt non solum prima vice, sed donec durauerint induciæ, data censeatur, secundū Cald. in disput. exord. octo studentibus, quem sequitur Feli. in d. c. 2. col. pen. & ad decisionem Barto. in l. dotis, respondet, quod loquitur in securitate pręstita bannito, qui iure offendi poterat, & prohiberi ab ingressu territorij. Et ratio diuersitatis est, quia securitas data bannito, est odiosa, ergo strictè interpretanda, l. cum quid, ff. de liberis, & posthumis. Secundo tenetur ratione officij, quia officia-
2 lis † tenetur tueri popularium quietem, l. 1. § quies, ff. de offic. præfecti vrbis, per quem textum dixit ibi Bal. quod officialis videns duos rixari, tenetur ad damna, si se non interposuerit, & idem firmat Cyn. post Petrum, in l. seruus, per illum tex. C. de noxalib. & ibi dicit Cyn. quod magistratus videns alterum offēdi, si non prohibeat, socius sceleris iudicatur, l. 2. in fi. C. de commer. & mercat. & comprobat Paris de Puteo in tract. de syndi. in ver. negligentia. Non obstant depositiones quorundam testium, qui visi sunt deponere, quod ipse baiulus fecerit debitam diligentiam de obuiando, prout tenebatur. Ad hoc enim, vt officialis, qui scit maleficium committi, excusetur, oportet, quod se interponat, & obuiet, vt statim dixi, nec sat est duos interpellare, & postea non obuiare. Tenetur enim officialis probare, quod omnem fecerit diligentiam quam potuit, ne delictum committeretur, & post commissum fecisse debitas diligentias, vt delinquentes caperentur & punirentur, l. fin. C. de his, qui latro. occiderunt, l. vnica, §. finār. C. de raptu virg. Et si dicatur, quod ipse baiulus non habebat, nec habet milites & apparitores, quibus posset prohibere: respondetur, quod poterat, & debebat edictū proponere, & pręsentibus incolis mandare sub formidabilibus pęnis, vt dictum Capitaneum tuerentur, & malefactores perquirerent, & caperent, l. 1. §. occisorū, ff. ad Syllan. Quod cum non fecerit, de negligentia manifesta conuincitur, vt in proposito tradit idem Paris in dicto tractatu, in vers. negligentia, §. qualiter arguatur. Debuit enim fidem facere, quod illico post rapinam, & violentiam factam perquiri fecerit per omnia loca ibi propinqua, quo raptores confugere potuerant, l. 3. §. Neruia, ff. de acquirenda possess. quod constat non fuisse factum, ergo ex hoc constat de negligentia, vt docet Barto. cons. 202. Clarissime Domine. Ex quibus mihi videtur, quod Magnificus Dominus Locumtenens debuerit dictum baiulum condemnare ad refacciendum omnia damna, interesse, & expensas præfato Domino Capitaneo.

RESPON. X.

FEudalibus Constitutionibus, specialibusque priuilegijs constat Orgonēses non posse cogi nouum agnoscere dominum. Sed quia Raymundo de Agunto, Comitibusque Validimontis nouis successoribus obedientiam præstiterunt, hæsitatur, num etiā Titio, qui a moderno Comite Orgonum emit, fidelitatis iuramentum præstare teneantur? Erunt fortasse, qui arbitrabuntur huiusmodi castrum toties consentientibus subditis alienatum, nouissime quoque distrahi potuisse; nec Orgonenses posse se tueri priuilegijs, quibus aliquando renūciasse vīr. Ego autem respondeo integra esse Orgonensium priuilegia, cum Raymundum recognouerint citra ultimum suorum præiudiciū. Tum quod eorum Princeps post refutationem a Raymundo factam eidē priuilegia renouauerit: Comitibus autem Validi-
montis obedientiam denegare minimè debuerunt, cum sanguinis iure principis successores extiterint, quib. & si vltro paruissent, nihil tamen proponitur, cur Titio longe opibus & nobili-
27 tate inferiori, nulla dignitate, nullaque honoris prærogatiua honestato homagium facere teneantur.

SVMMARIVM.

1 Dominus potest alienare suum directum dominium inuito, & non requisito emphyteuta. & vide oppo. nu. 3.
2 Argumentum de emphyteusi ad feudum, validum est, & quando non procedat. 14 & 15.
4 Dominus non potest inuitis vasallis alterare naturam feudi.
5 Episcopus sine consensu Capituli non pōt diuidere vnā parochiā in duas.
6 Iurantes fidelitatem domino, non possunt eo inuito se alteri subijcere, & fidelitatem iurare.
7 Dominus, ac subditi, seu vasalli, ad paria iudicantur.
8 Disponere de re sua quilibet potest, & id quomodo. 12 & 13.
9 Princeps eo nihil afferunt, præter subsidia, præstantias, & collectas.
10 Subditi gaudent maiori securitate sub potentiori domino & nu. 11.
16 Ducatus alienandi facultas domino, an interdicatur.
17 Consuetudo valet, quòd vasallus possit alienare ius suum irrequisito domino.
18 Consuetudo non est extendenda de loco ad locum, nec de persona ad personam.
19 Alienari prohibitum, semel alienatum perpetuo esse debet alienabile.
20 Priuilegijs negatiuis per vnicum actum ɔ̄trium dicitur renunciatum.
21 Conuentio Principis non alienandi castra inuitis subditis, quā sit efficax.
22 Clausula decreti irritantis alienationem ex nunc, prout ex tunc, impedit omnem effectum alienationis.
23 Obedientiam denegare ei, in quem facta fuerit alienatio, quando vasallis liceat.
24 Protestatio de non derogando priuilegijs vasallorum valet, & conseruat priuilegium in futurum. quod limita nu. 25
26 Prohibitio de nō alienādo facta a lege, vel ab homine, intelligitur de alienatione in extraneos, non autem coniunctos genere, quod limita numero 27. & 28.

Respon. interpreta.

ID in effectu Quæritur, an stantibus priuilegijs, de quibus in themate, Dominus Comes Validimontis potuerit alienare castrum & iurisdictionem loci de Orgone in alium non Comitem longè inferiorem opibus, & nobilitate, ita quod incolę dicti loci si nolint, iure possint denegare obedientiam huic emptori? Pro resolutione propositæ quęstionis tria principaliter videnda sunt. Primo, an de iure cōi Dn̄s possit, inuitis subditis & vasallis feudum alienare? Scđo, an possit de consuetudine? Tertio, vbi ius, vel consuetudo permittat alienationem inuitis subditis, an obstare habeant priuilegia pręallegata? Circa primum videretur audacter respondendum Dn̄m posse primum castrum, propriamque iurisdictionem vendere, donare, & pro libito alienare inuitis subditis, quia in re sua quilibet est moderator & arbiter, l. in re mandata, C. mādati. et si velit abuti, l. sed si lege, § consuluit, ff. de pet. her. Et quia æquitati nāli nihil magis conuenit, q̄ ratam hr̄e voluntatem dn̄i volentis de re sua disponere, § per traditionem, Insti. de rer. diui. Alioqui nō si alienare non posset inuitis subditis, non hr̄et verum dominium, quod nihil aliud est, q̄ ius perfectè disponendi de re sua, s̄m Bart. in l. si quis vi, §. differentia, ff.
1 de acq. poss. Hinc est, quod dn̄s potest alienare † suum directum dn̄ium, inuito & non requisito emphyteuta, s̄m Spec. tit. de iure emph. §. nunc aliqua, q. 93. quem sequitur Io. de Imo. in c. potuit, in gl. 2 de loca. & Ias. in l. fi. C. de iure emph. & probatur in l. prædia, C. de loca. præd ciui. lib. 11. Ergo idem dicendum in dn̄o feudi, arguendo de emphyteusi ad feudum, prout licet ar-
2 guere, † s̄m Spec. in tit. de feud. §. qm̄, & Bart. in l. vt inuisitandi, §. si liberi. ff. de oper. lib. & Bald. in auct. si quas ruinas, C. de sacros. eccle. Corn. consi. 97. primo consultus, col. 6. lib. 1. Sed præmissis non obstantib. veritas est in ɔ̄trium, quæ legibus, canonibus, & rationibus comprobatur. Et quod dn̄s non possit feu-
3 dum alienare † inuitis vasallis, probatur quamplurimis iurib. Primo per tex. in c. 1. §. ex eadem, de leg. Conra. vbi casus ad literam. Secundo per tex. in c. 2, quo tempore miles. vbi dicitur, quod alienatio pro non facta hr̄. & ista iura not. Bald. And. de Iser. Alua. & alij omnes. Tertio, per tex. in c. 1. §. preterea ducatus, in fi. de prohib. feu. alie. per Fed. Quarto probatur per tex. in arg. in c. dilecti de maior. & obed. vbi decidītur, quod Ep̄s non pōt se subijcere Metropolitano in casibus, in quibus non subijcitur inuito clero. Et ex illo tex. inferunt Host. Car. Pan. & alij, quod subditi possunt resistere domino, ne alienet castrum & iurisdictionem, vt non subijciantur alteri domino. Et hanc decisionem Host. referunt & sequuntur Bal. & Præpol. Alex. in d. c. 2. quo tempore miles. & idem firmat Bal. in c. 1. §. generali, si de feu. fue. contro. inter dom. & agn. vasal. ubi ex hoc infert, quod Rex Francię non pt alienare vnam ciuitatem regni inuitis subditis,

& ideo

& ideo subijcit, ꝙ Constantinus Imperator cum consensu po-
puli donauit vrbem Syluestro Pontifici, vt patet in c. Constan-
tinus, 96. dist. Quinto probatur per tex. in arg. in l. inuitus, ff. de fi
deic. lib. vbi is, cui fideic. libertas relicta est, inuitus tradi non pōt
alteri, vt manumittatur, & fiat alterius libertus, q̃ illius, qui roga
tus est manumittere, & ibi glo. expresse notat arg. ad qōnē pro-
positam, ꝙ dñs non potest alienare feudum inuito vasallo. Sex
to confirmatur per tex. in l. in adoptionib. ff. de adoptio. vbi pa-
ter non potest tradere filium inuitum alteri adoptandum, & ita
per illum tex. Pet. Cy. & Sal. in l. 1. C. de noua. reprehendūt quos
dam, qui volunt posse dñm subijcere vasallos suos alteri, dum-
modo subijciat maiori vel æquali: quia non licet ẽt patri subij-
cere filium alteri parenti adoptiuo ẽt maiori, si filius nolit, quan
to ergo minus licebit Comiti nobilissimo ex stirpe Regia pro
genito subijcere subditos priuato & mediocri uiro. Septimo fa
cit, quia filij inuiti non emancipantur, §. generaliter, in Auc. q̃b.
modis nam. effic. sui. Et ita ẽt tenet Azo in q. incipiente. Domi-
nus Rex & Io. de Imo. in c. ad qōnes, in no. de rer. perm. & idem
tenet Bal. in l. i. col. 2. C. commu. de leg. vbi dicit, ꝙ hoc casu sub-
diti non tenentur iurare fidelitatem emptori. Idem tenuit Io.
And. in add. Spec. in tit. de feud. §. 2. in add. inci. Et hanc rationē
sequuntur Dyn. Alex. & Mod. in l. 2. in fi. prin. ff. sol. mat. Octa-
4 uo facit, quia non potest dñs inuitis vasallis † alterare naturam
feudi, vt not. in c. 1. de eo, qui fi. fecit agna. nec mutare formam
antiquitus constitutam, l. quidam decedens, in prin. ff. de admin.
tut. Et tradiur per Bal. consi. 327. pridie. n. consului, lib. 1. & per
Aluar. consi. 1. & post trac. feu. Nono facit quod decidunt gl. Pa
nor. & alij, in c. ad audientiam, de eccl. ędific. vbi dicunt, ꝙ Epi-
5 scopus sine consensu capituli non potest diuidere †, vnam paro
chiam in duas, & recolo alias me consuluisse, dominū nō posse
separare partem territorij inuitis subditis. Decimo probatur ra
tione, quia uasalli non possunt inuito dño alienare ius suum, c.
1. de prohi. feu. alie. per Loth. nec homines, qui iurarunt fidelita-
6 tem domino, possunt eo inuito, alteri se subijcere, † & fidelitatē
iurare, fm Inn. in c. olim, el 3. de rest. spol. & in c. 2. de in integ.
rest. & Pan. in c. cum dilectus, de relig. dom. ergo nec ẽt domi-
nus debet posse homines suos inuitos subijcere alterius impe-
7 rio, quia dñs, & subditi, ac uasalli ad paria iudicantur, † c. 1. ad fi.
de no. for. fide. vbi dr̃, ꝙ dñs & si non teneatur iurare fidelitatē
suis vasallis, tamen etiam ipse tenetur ad omnia contēta in iurō
fidelitatis sibi præstito a suis subditis. Et hæc conclusio uerior
apparebit ex resolutionib. c̃triorum. Non ob. itaque primo ra-
8 tio c̃tria, ꝙ quilibet possit pro arbitrio disponere de re sua, † q̃a
uer um dummodo disponendo non præiudicet alteri, fm Are.
in l. §. differentia, qui ꝑpea addit in diffinitione dñij, saluo iure
tertij, in casu autem nostro dñs alienando præiudicat subditis,
quorum interest non mutare dominum, fm Inn. in c. auditis, de
præ. cr. & in c. expositum, in prin. vbi Ian. de dilat. & Ian. ac Fel. in
9 d. c. dilecti. & Pan. in c. deputati, de iud. Nam noui principes † ni
hil afferunt, nisi subsidia, præstantias, & collectas, fm Neuiz. in
sylua nuptia. fol. 102. col. 1. vbi refert exemplum eius, qui abigit a
corpore ægri muscas semisaturas, credens prodesse, & tamē no
cet, quia recentes muscæ famelicę superueniunt mordaciores
& acriores, ꝙ tones imprudens experitur salubria. hoc autē in-
teresse maxime considerandum est, qñ fit alienatio in alium in-
feriorem ingenio, viribus, & dignitate, ut in casu occurrēti. Nā
10 sub potentiori dño subditi † gaudēt maiori securitate, §. nos igi
tur, in Auct. de defen. ciu. Et subditorum conditio fit deterior, si
subijciantur alteri dño non ita nobili ꝑ iurm fidelitatis, quę
rumpitur iuratur non ęque nobili, fm And. de Iser. & Aluar. in d.
11 §. ex eadem. infœlices. n. sunt, quib. pauper, † vel rusticus dñatur,
vt inquit Aegidius de legi. prin. lib. 1. Vel aliter rñdetur, ꝙ q̃libet
est moderator & arbiter rei suæ, modo disponat, & arbitretur
12 fm iuris normam, † § disponat, in Auct. de nupt. inncta l. nemo
pōt, ff. de leg. 1. Vel tertio rñdetur, ꝙ dñs potest disponere pro li-
13 bito de reb. suis, modo sint suę absolute & simpl̃r, † secus si nō
sint suę absolute, sed modificatiue, ut in casu nostro, in quo dñs
non habet dñium iurisdōnis in subditos liberum & absolutū,
sed cum modis & conditionib. de quib. in iurō fidelitatis, d. c. 1.
de no. for. fide. sicut hæres, qui habet dñium hęreditatis cū suis
oneribus, l. 1. C. de hęr. act. & qui tenetur adimplere iussa per de-
functum casu, quo prohibuerit alienationem fieri sine cōsensu
propinquorum seu amicorum, l. filiusfa. §. Diui, & §. cum pa-
ter, ff. de leg. 1. & l. uoluntas, C. de fideic. cum sim. Nō ob. argm
14 de emphyteusi ad feudū, quia non procedit, † vbi subest diuer-
sa ratio, fm Bald. in l. liberti, col. 9. C. de oper. lib. & Ias. in l. 1. col.
12. C. de iure emph. constat aūt non ita interesse emphyteutę
mutare dñm, sicut interest subditorum, ergo &c. Idem rñdet,
15 ꝙ de emphyteusi ad feudum non valet argm, quoties † c̃triū re-
peritur expresse decisum per constitutiones feudales, fm glo. &
Bal. in c. 1. de feu. cogn. & Ias. in d. l. 1. Non deniq; obstat, si dicat,
ꝙ prædicta cōclusio procedit, qñ dñs alienat ius vasallorū absq;
territorio & curia, tunc non potest, secus si velit totum feudum
vna cū territorio & curia alienare, prout alienauit Dñs Valde-
montis, & prout concludit Bal. in l. 2. C. de don. & Iac. de Are. in
d. l. 2. ff. sol. mat. & D. Alex. cōs. 25. attentis narratis, col. pen. lib. 5.
quia rñdetur, ꝙ huiusmodi nostra conclusio procedit, ẽt qñ dñs
alienat castrum siue ciuitatem cū omnib. suis pertinentiis, & sic
cum toto territorio & curia, vt patet ex adductis s̃. pro c̃clusio-
ne. & ita firmat Alua. in d. c. 2. quo tpe mil. & Fel. in d. c. dilecti.
Et ego pondero ad hoc esse tex. in d. c. 1. §. ex eadem, de leg. Con
ra. vbi dr̃, ꝙ dño non licet feudum alienare sine uoluntate uasal
lorū, nisi Mediolani, vbi dñs potest alienare, dummodo alienet
totum æquali vel maiori. Pondera exceptionē factā de Medio-
lanensib. modo totū alienent, ergo in alijs stabit regula, ꝙ non
licebit, ẽt si totum velint alienare, quia exceptio confirmat re-
gulam in casib. exceptuatis, l. nā ꝙ liquide, in fi. ff. de penu leg. l.
quęsitū §. deniq; ff. de fun. inst. c. dñs, 32. q. 7. c. 2. in fi. de coniu.
lepr. Et licẽt quædā distrahi possint cum vniuersitate bonorū, q̃
per se vendi non possint, l. quędā, ff. de acq. re. do. l. in modicis, ff.
de c̃h. emp. c. ex literis, cum glo. de iure pat. Atñ non dr̃ qs vē-
dere vniuersitatem bonorū, nisi vendat omnia simul, videlicet
feudalia, & non feudalia. & ita dẽt intelligi, ꝙ dicit Bald. in d. l. 2.
& Ale. in d. consi. 25. & in d. l. 2. in fi. princ. ff. sol. mat. & Pau. in c.
auditis, col. 4. ver. in secularib. de præscr. & Rom. consi. 26. ad fi.
Et ita declarat Fel. in d. c. dilecti, & nisi ita intelligatur dispō d.
§. ex eadem. q̃ loquitur de alienatione feudi, non aūt iuris vasal-
litij stare, vel practicari minime posset. Et hæc sufficiant quan-
tum ad primum articulum. Circa fm, an consuetudinario iure
liceat dño alienare castrum inuitis subditis? Rñdeo, ꝙ iura feu-
dorum cōsuetudinaria sunt, vt dr̃ per Bal. & alios in pręlud. feu.
& in feudalib. const. videlicet per tex. in d. c. 2. & in d. §. ex eadē,
16 & in d. §. præterea. Quod aūt Ducatus † interdicatur dño facul-
tas alienandi, satis apparet, ꝙ iure consuetudinario non licet.
Sed si quæratur, an valeat c̃tria consuetudo? Rñdeo vtiq; ualere,
vt est tex. in d. § ex eadem. Et firmat Pan. in d. c. auditis, col. 5. &
17 Fel. in d. c. dilecti. & confirmatur, quia valet consuetudo, † q̃ uasallus possit alienare ius suum irrequisito domino, fm Bal. in l.
1. C. ad Velle. & consi. 328. quidā nobilis, lib. 2. & D. Rochum de
Cur. in c. fi. col. 17. de cōsue. & Io. Ray. in c. 1. §. habito, col. 23. de
prohi. feu. alie. per Fed. vbi respondet ad tex. in d. c. 1. qui vr̃ pro-
bare oppositum, sequitur Fran. Cur. in trac. feud. in 4. par. q. 19.
Ergo etiam valet consuetudo, ꝙ dominus possit alienare feudū
absq; consensu vasalli, alioquin non esset paritas inter eos. Cu-
ius contrarium dicitur in d. c. 1. ad fin. de no. for. fid. Imo plus li-
bertatis haberet vasallus, quam dominus, quod non conuenit,
vt per Aluar. in c. 1. §. & cum datur, de consuet. recti feud. Et si
seruo licet, cur non licebit domino? iuxta illud Maronis,

Quid domini facient, audent cum talia fures?

Vnde si emptor allegat pro se consuetudinem c̃triam, dẽt illam
probare, quia consuetudo est quid facti, c. 1. de c̃st. li. 6. traditur
per Bar. in l. 2. C. quę sit lon. consuet. & in l. ornamētorum, ff. de
au. & arg. leg. nec sat ei erit probare, ꝙ dñi soliti sint alienare ca
stra sua nisi alienauerint inuitis subditis, nec sat erit probare, ꝙ
aliqui dñi alienauerint, sed opus est probare, ꝙ dñi huius loci Or
gonis ita sunt soliti alienare, quia cōsuetudo est localis, nec extē
18 denda † est de loco ad locum, l. 1. §. si qs hoc interdicto, ff. de itin.
actuq; pri. & ibi Bart. lius singulare, ff. de leg. nec de persona ad
personam, fm Bal. in l. 2. in 4. char. C. de ser. & aqua. & traditur
per Are. consi. 44. in ꝑposita consultatione. & consi. 13 a. in cā, q̃
uertitur, col. pen. Oportet ẽt, ꝙ probetur talē consuetudinē fore
præscriptam, iuxta tradita in l. de quib. ff. de legi. ubi Bar. & alij,
& in c. fi. vbi Ab. & Mod. de consue. Quod non prosequor, quia
in themate nulla præsupponitur c̃tria cōsuetudo, &c. Circa ter-
tium, an alienatio hmōi valeat, priuilegijs de quib. in themate
non obstantibus? Videretur prima consideratione ualere, quia
istud castrū post concessionē priuilegiorū fuit pluries alienatū.
Primo in Raymundū de Agūto dōm Saltus: deinde in dñm Va
lidimontis & eius antecessores, consentientib. & non c̃dicentib.
hominib. dicti loci. vnde cum non attētis priuilegijs dictum ca
strum alienari prohibitū effectū fuerit alienabile, dẽt esse perpe-
19 tuo alienabile, † l. pater filiū, §. quindecim, ff. de leg. 3. sic res spiri
tualis prohibita alienari in laicos, semel alienata (quāuis de gra
tia vt iuspatronatus ecclesiarum) durat perpetuo alienabilis, & a
laicis præscribi potest, fm Io. And. in c. querelam, de elec. Sequi
tur Gem. consi. 23. & dec. consi. 17. dicēs opi. Io. And. esse cōem,
quicquid dixerit Pan. in d. c. querelam. sic ius diuinū semel limi-
tatū perpetuo durat limitabile, vt tradit Fel. in c. q̃ in ecclesiarū,
col. 3. de const. Videntur. n. Orgonenses consentiendo aliena-
tionib. ꝑdictis, renunciasse eorum priuilegijs neganuis, quib. per
20 vnicum actum † c̃triūm dr̃ renunciatū. l. 2. C. de iu. do. impe. &
ibi Bal. no. & in c. cū accessissent, de c̃st. vbi glo. Pan. & alij. Et iō
exēptus a collectis, si semel soluat, renunciasse credit̃ priuilegio,
vt non teneat̃ soluere collectas, fm Bar. in l. 1. C. de his, qui spōte
mu. sub. li. x. & in l. fi. ad fi. ff. de c̃st. prin. cū sim. Nec protestatio
facta ꝑ Orgonēses in actu alienationis factę D. Raymūdo vr̃ eis
prodesse, q̃a c̃natur facto, protestatio aūt c̃tria facto, non iuuat
ꝑtestantē, l. cum plures, §. locator horrei, ff. loca. traditur ꝑ Bart.
in

in l. non solum, §. morte, ff. de noui ope. nun. & per Can. in c. cū
M. Feriat. de const. Sed his non obstantib. rńdeo alienationem
pdictam nullius esse momenti, obstantib. pdictis priuilegijs, qb.
nullatenus arbitror derogatum. Primo, quia constat dictum ca-
strū fuisse, & esse de Demanio D. Comitis, & Comitatui incor
poratum, ergo minimè potuit a D. Comite separari, qui iurauit
dictum castrum non alienare, c. intellecto, de iurei. Secundò, qa
Comites promiserunt non alienare dictum castrum inuitis sub
ditis, quæ cōuentio cum sit conformis iuri cōi, vt patet ex his,
quæ dicta sunt in primo dub. adeo efficax est, vt non possit fieri
31 alienatio † ēt in casib. in quib. de iure speciali fieri potuisset, in
tm̄, q ēt in dictis casib. per talem alienationē nullum transferē
dn̄ium, §. sanctissimas, in Auct. de alie. & emph. per quem ita cō
cludunt Bar. & alij, in l. filiusfa. §. diui, ff. de leg. 1. & in l. si ita quis
promisit, §. ea lege, ff. de verb. obl. Et in terminis nostris decidit
Bal. in l. si creditor, §. fi. ff. de dist. pig. vbi inquit, si dn̄s pmittat
feudatario non alienare proprietatem, alienatio erit impossibi-
lis, & ex hoc infert Opizo concius meus in d. §. Diui, col. 73. q
stante promissione facta per dominum de non alienando ca-
strum, non ēt valebit alienatio facta in ecclesiam, quæ alias va-
luisset, iuxta tex. in c. 1. §. si vero de allodijs, & bene facit, q deci-
dit Pau. de Cast. in l. ea lege, C. de cd. ob cau. vbi dicit, q aliena-
tio facta per proprietarium, qui promiserit vsufructuario nō a-
lienare, est ipso iure nulla, nec de ea transfertur dn̄ium. & licet
Bal. ibi dissentiat, tn̄ opinio Pauli præualet, sm̄ Ale. in l. q absen-
ti, §. 1. ff. de acq. pos. quia talis conuentio de non alienando facta
fuit cum eo, qui hēt ius in re, vt dicit Bal. in d. l. si creditor, § fi. &
idem tenuit Raph. Fulg. consi. 113. do. Simonia. Tertio, quia pri
uilegio adiecta est cl'a resolutiua cōtus, quæ impedit translatio-
nem dn̄ij, vt traditur per Bar. in l. qui absenti, §. 1. de acq. poss. &
32 Bal. in d. l. ea lege, & cl'a decreti † irritantis alienationē ex nunc,
prout ex tunc, q ipso iure impedit omnē effectum alienationis,
sm̄ gl. in cle. 1. de immun. eccl. cum concor. adductis per Fel. in
c. fi. col. 2. de const. & in c. 1. de concess. preb. li. 6. Quarto, quia in
33 casum alienationis data fuit subditis facultas † resistendi de fa-
cto, & manu armata, q operatur, vt liceat illis denegare obediē
tiam ei, in quem facta fuerit alienatio, l. nec magistratib. ff. de iu-
iu. c. si qn̄, cum ibi no. & in c. ex literis, de off. dele. Et ita tenendo
non obstat, q Orgonenses consenserint alienationib. factis in
d. Raymundum de Agunto & antecessores prælati dn̄i Comitis
Validimontis. Et sic non obst. q dictum castrum effectū fuerit
alienabile, quia rn̄detur multis modis. Et quantum ad alienatio
nem factā in d. Raymundum, rn̄detur, q Orgonenses illi cōsen
serunt cū debita protestatione, q non intendebāt derogare eo-
rum priuilegijs, ēt cum pacto expresso, q in futurum saluū esset
pactum de alienando, vt legitur ex tenore iuri fidelitatis, & ex te
nore primi capl'i libertatū cōcessarum ipsis Orgonensibus. Hæc
34 aūt protestatio, † valet & pseruat priuilegia in futurū, sm̄ Bart.
in d. l. 1. per illum tex. C. de his, qui spon. mu. sub. lib. 10. Pan. & a-
lios in d. c. cum accessissent, Bal. in c. plerunq;, de rescr. & Lud.
Rom. consi. 152. pro decisionū, in fi. & Ias. in d. l. fi. col. pe. ver. 5.
limita. nec ista protestatio quantum ad futuras alienationes, cō-
triatur facto, imò limitat & restringit consensum ad pn̄tem alie
nationem tm̄, l. 2. ff. si quis cau. declarant Mod. in c. solicitudi-
nē, de appel. & Ias. in d. l. fi. Secundò rn̄detur, q D. Raymundus
remisit istud castrū Lud. Regi & Comiti prouincię, & sic reuer-
35 sum fuit ad antiquū statum & primæua iura, † vt not. in c. 1. de
vasal. qui cō const. Loth. Facit tex. in l. si vnus, §. pactus ne pete-
ret. ibi, ad pristinā nām redijt, ff. de pac. & c. ab exordio, 35. dist.
& faciunt quæ congessit Fel. in c. cū omnes, col. 3. & in c. cū ac-
cessissent, col. 2. & col. 12. de const. q maxime uerum erit hoc ca
su, quo princeps (cui facta fuit remissio) reconfirmauit oīa priui
legia tam per antecessores, q per D. Raymundū refutantem &
remittentē concessa, quæ confirmatio hēt vim renouationis pri
uilegiorum, vt notatur in c. ex parte, el 1. vbi Pan. de priu. c. i. & in
c. examinata, vbi Imo. Pan. & Mod. de cōfir. vti. vel inuti. Ad alie
nationē vero factā in antecessores D. Comitis Validimontis rn̄
detur, q iure sanguinis peruenit ad dn̄m Comitem, & eius an-
tecessores de sanguine Andegauensium, sicut ēt Ducatus Lo-
toringiæ peruenit ad fratrem p̄fati Comitis, qui ea sanguine Re
gum Neapolis & Hierusalē, Comitū puinciæ Lotoringiæ Du-
cum originem trahunt, quo fit vt per talem alienationē non di
catur castrū effectum alienabile duplici ratione. Primo, quia p-
hibitio de non alienando facta a lege, vel ab hoīe, intelligitur
36 de alienatione in extraneos, & non in eos, q sunt de genere, † vt
per plura ondit Old. cōsi. 94. Eleganter, quasi per totū. Secūdo,
quia prohibitio de non alienādo castrum Orgonēsib. intelligit
37 per viā cōtus, & non per viā successionis † ab intestato, nec ex te
stō, casu quo prohibitus rem relinquat successuro ab intestato,
l. cum pater, §. cum inter, ff. de leg. 2. l. codicillis. §. matre, eo. ti. &
traditur per dec. consi. 182. in occurrenti casu. Quod ēt ex teno-
re priuilegij cōprobatur, nā per hęredes & successores suos vo-
luerunt Comites castrū perpetuo retineri, & possideri, ergo ad
eos voluerūt illud peruenire, qui successuri erāt. Item rn̄detur,
q licēt hmōi castrum consensu Orgonensium esset effectum
alienabile i illos de sanguine Comitum prouinciæ, & in Duces
Lotoringię, & Comites Validimontis, non tn̄ esset effectū alie
38 nabile in alios, qui non essent de sanguine † nec Duces, nec Co-
mites, quia limitatus fuisset Orgonensium consensus, & ex limi
tata cā, quia hi, in quos fiebat alienatio, erant de sanguineq; Comi
tum, & quia erant ēt Comites & Duces, vnde limitatum, pdu-
xisset effectū, l. in agris, ff. de acq. rer. do. l. age cū Geminiano, C.
de transac. vbi latè Ias. & latius per Fed. in c. cū ordinem, col. 3. &
seq. de rescr. nam permissio alienationis in certū genus persona-
rum, dr̄ limitata, & extra illud genus non extendit, l. qui Romę,
§. cohæredes, ff. de verb. ob. & l. cum pater, §. libertis, ff. de leg. 2.
& si Orgonenses consenserunt castrum alienari in æqualem, s.
in alium Comitem, vel maiorem, s. in Ducem, nulla ratio dictat,
q censeantur consensisse posse alienari in priuatum hominem,
c. 1. §. ex eadem, de leg. Conra. &c.

RESPONSVM XL.

QVia Imperator priuilegiū exigendi pedagia de iu-
re concedere pōt, quinimò qui hmōi potesta
tem Imperatorē negaret habere, crimen læsæ maie-
statis incurreret. Ideo dicendum vr̄ ex priuilegio Ca
1 oli IIII. Rom. Imp. D. Arnaudo dn̄o loci Montis Cocheri de
exactione pedagij cōcesso non solum antiqua priuilegia inutilia
cōfirmata, verum sibi de nouo cōcessa iā ex illis uerbis, ex certa
scientia, q ex illis, cōcedimus & innouamus. Sed quia tenor pri
uilegij adamussim est cōsiderandus, quia ab eo legem accipit, q
si rectè cōsideretur, nec inutilia priuilegia cōfirmantur, minusq;
ēt de nouo cōceduntur, nā qui confirmat, nihil noui agere insti
tuit, idq; ex illis verbis manifestè patet, prout possederūt, & vt
pfertur. Ex quib. verbis Imperator non nouū ius, sed antiquum
si q erat confirmat, quare per huiusmodi priuilegiū do. Arnau
di intentio nec plenè, nec semiplenè probata dici potuit. Licèt
ex quasi possessione tanti tpis, cuius initij memoria nō extitit,
non minus ius exigendi pedagiū, q ex priuilegio Cæsaris acqui
ratur, attn̄ quia idē do. Arnaudus necessaria ad quasi possessio-
nem inducendā nullo iure probauit, cōtani eius prætensa quasi
possessio pedagium exigendi non præiudicat. Maximè cū præ-
scriptio exigēdi stricti iuris sit, nec rerum ante non exactatum,
nec personarum extensionem recipit, quæ cum facti sit præsu-
mi nō potest. Et quia testes in causa propria recipi prohibitum
est, ideo singuli de uniuersitate in re uniuersitatis, ex qua pro-
prium commodum singulis acquiritur, testes esse non possunt,
secus si commodum ipsis vt uniuersis competat.

SVMMARIVM.

1 *Imperator potest concedere priuilegium pedagia exigendi.*
2 *An confirmatio facta ex certa scientia Principis confirmet, q antea erat
inualidum, uide nu. 7. & quando certa scientia probetur.*
3 *Tenor priuilegij, est ante omnia considerandus, nam ex eo priuilegium le
gem accipit.*
4 *Priuilegium se referens ad ius, titulum & possessionem anteriorem, nul
lum nouum ius concedit sed antiquum confirmat.*
5 *Priuilegium Imperatoris concessum ad supplicationem partis si subrepti
tium, uel obreptitium sit, non ualet.*
6 *Ius exigendi pedagium ab Imperatore concessum, sine concedentis consen
su uendi non potest.*
8 *Quasi possessio exigendi pedagium tanti temporis, cuius initij memoria
non existit, tantum operatur, quantum expressum priuilegium Impera-
toris, quo ad acquirendum ius pedagij.*
9 *In præscriptione tanti temporis, &c. aduersariorum nec scientia, nec pa-
tientia requiritur.*
10 *Ius exigendi pedagium respectu eorum, a quibus exigitur, dicitur esse
quadam seruitus.*
11 *Quæ requiruntur ad acquirendam quasi possessionem iurium incorpora-
lium hic uide.*
12 *Sine quasi possessione iura incorporalia non præscribuntur.*
13 *Factum & scientia unius, non debet alteri præiudicare.*
14 *Per consuetudinem ius in publicum acquiritur, per præscriptionem vero
ius particularibus acquiritur.*
15 *In præscriptione libertatis scientia non requiritur.*
16 *In præscriptione seruitutis scientia & patientia partis aduersę articulan
da, ac probanda est.*
17 *Præscriptio stricti iuris est, ideo non dicitur præscriptum nisi in quantum
possessum constat.*
18 *Singuli de uniuersitate in re uniuersitatis, ex quo ipsis & singulis commo
dum quæritur, testes esse non possunt. Secus si ut uniuersis eis utilitas ac-
cedat.*

Respon. interpret.

IN causa Quæ vertitur inter D. Arnaudum, dominū
loci Montis Cocherij ex una, & cōitatem
Azonulū, duo principaliter examinanda ueniunt. Primò,
an uirtute priuilegij Caroli IIII. Rom. Imp. per cuius effe-
ctū confirmatur, & ex certa scientia de nouo conceditur ius exi-
gendi

gendi pedagiũ loci Montilij, dicat̃ fundata intentio p̃dicti dñi?
Scdo, si non iustificetur bene titulus vigore dicti priuilegij, an
saltẽ vigore antiquissimæ quasi possessionis exigendi dcm̃ pe-
dagiũ fuerit cõta p̃scriptio? Circa primum, vr̃ aperto ore dd̃m
prædictũ d. Arnaudum iustificasse, & probasse sibi cõpetere ius
exigendi pedagiũ per instr̃m dicti priuilegij, seu ꝯfirmationis. cer
1 tũ.n. est Imperatorẽ posse ꝯcedere tale † priuilegiũ, c. super qui-
busdã, §. præterea, de verb. sign. Spec. tit. de cau. pos. & propr. § 1.
ver. quid de colligentib. Bal. in l. si plures, col. pe. C. de ꝯd. inser.
& qui negaret Imperatorẽ non posse, incideret in crimen læsę
maiestatis, l. 2. C. de crimi. sacr. 17 q. 4. si quis suadente diabolo, §.
ꝯmittunt, ergo restat videre, an voluerit cõcedere. & vr̃ sine du-
bio ꝙ sic, quia verba ita sonant. vnde cũ in verbis non sit ambi-
guitas, non vr̃ admittenda uoluntatis q̃o, l. ille, aut ille, § cum in
verbis, ff. de leg. 3. imo per hmõi priuilegiũ apparet, ꝙ ex certa
scientia voluit ꝯfirmare ius & facultatẽ exigendi d. ñi pedagiũ,
& quatenus esset expediens ex eadẽ certa scientia de nouo con-
2 cessit, quo fit, vt nõ videatur dubitandũ, quia ꝯfirmatio † facta
ex certa scientia Principis, ualidat ꝙ antea erat inualidum, c. 1.
c. veniens, vbi gl. in verbo, ꝯfirmauĩ. de transa. Bart. in l. priuile-
gia, C. de sacros. eccl. Car. ꝯsi. 404. inci. ꝙ ratificatio. Pan. ꝯ 6 inci.
illud, 2. col. in 1. par. Alex. ꝯsi. 350. viso. in 4 vol. & ꝯsi. 1. consi. 13.
vol. 5. & si diceret̃ non ꝯstare de certa scientia, esset a ueritate de
oiare, qa expresse in priuilegio dr̃, ex certa scientia, & de plenitu
dine ptãtis. quo casu dr̃ probata certa scienta, s̃m gl. in cle. & si
principalis, de resc. & in c. statutũ, ubi gl. eo. tit. lib 6. Pan. in c. exa
minata, de ꝯfir. vti. uel inuti. Lud. Ro. ꝯsi. 327. incip. istæ sunt rõ-
nes, Alex. in d. ꝯsi. 39. & facit tex. in cle. vni. de prob. Verũ ijs &
sim. non attentis, in ꝯ̃riam sñiam trahor ex ꝯ̃scriptis. ꝯsidero. n.
3 tenorẽ priuilegij, qui † ante oĩa est diligenter attendendus, ca.
porro, c. te accipimus, de priui. Dat. n. tenor legẽ priuilegio, s̃m
Bal. ĩ c. 1. §. denique quæ fuit prĩ. cau. benef. amit. & in c. 1. an agn. vel
fil. defun. &c. Curt. iun. ꝯsi. 49. inci. recolẽdæ memorię Dux Phi
lippus, col. 8 & seq. & dixit Iurecons. in l. si quis stipulatus sit
Stichũ, aut Pamphilũ, ff. de verb. obl. quęrennb. inspiciendus est
sermo stipl̃onis, hic q̃rendus est sermo huius priuilegij, qui talis
est, singula iura, & pedagia p̃scripta sic, & prout eadẽ ipse Gau-
cherius & ꝓgenitores sui, vt asseruit, ritè, & rõnabilr̃ habuerũt,
& pacificè, vt p̃fertur, possederũt, ꝯfirmamus, & innouamus
&c. Ex quib. uerbis apparet, ꝙ Imperator nõ voluit ex hmõi in
nonatione priuilegij nouũ ius ꝯcedere, sed antiquũ, si qd̃ erat
ꝯprobare, ut dicit tex. in c. cũ dilecta, de ꝯfir. vti. uel inuti. voluit
eñ ꝯcedere pedagia ibidẽ recitata, tanq̃ prius rite, & rõnabilr̃
habita & pacificè possessa, vt inquit tex. in c. inter dilectos, ad fi.
de fide instr. tñ. n. fuit Gaucherio & successorib. p Carolũ Im-
perat. ꝯcessum, q̃tum ante ꝯpetebat. nihil ergo iuris ꝯfert, nisi
quatenus antea ꝯpetere ondatur, l. ꝙ si in venditione, ff. de hære.
vel act. vend. l. si sic, §. 1. § de leg. 1. l. & nõ designata, C. de fal. cau.
audiec. leg. si ergo d. Arnaudus nihil aliud probet, q̃ per allega-
tũ priuilegiũ. certissimũ est, ꝙ non plenè, nec semiplenè ꝓbata
est intentio sua, & ita in specie ꝯsuluit Old. ꝯsi. 164. uiso priuile-
4 gio, quod uideatur, quia factũ quodammõ vr̃ ad decil. huius du-
bij facit, quia dictum priuilegium refert † se ad ius, & titulũ, &
possessionẽ anteriorẽ. unde nihil dr̃ ꝓbare, nisi ꝯstet de relato.
auth. si qs in aliquo documento, C. de eden. corroboratur, quia
5 Imperator ꝯcessit tale priuilegium ad supplicationẽ † partis,
imò se refert ad s. dicta, dum dr̃, ut asseruit. item ibi, ut p̃fertur,
quo casu nihil dr̃ esse ꝯcessum, nisi ꝯstet s̃ dicta fore uera, c. qa
circa, de ꝯsan. & affi. & ibi no. Pan. ꝙ impetrans tenet̃ ꝓbare oẽs
qualitates exp̃ssas fuisse veras eo tpe, quo exprimuntur, & idem
uoluit Pan. in c. ꝯstitutus, ubi Fel. col. 1. & c. dilectus, j. de rescr. &
bene ad terminos nostros consulit Soc. ꝯsi. 164. vila bulla Bo-
nifacij, in 2. par. ꝙ si impetrans expressit se esse in lõga, & anti-
qua possessione, non ualebit priuilegiũ, nisi ꝯster de tali posses-
sione: quia nõ ita de facili ꝯcessisset Imperator, si sciuisset impe
trantẽ non possedisse per longa tp̃a ante cõcessionẽ priuilegij,
non. n. præsumendũ est uoluisse priuare homines Mõtilij sua
quasi possessione libertatis, & ppea quotidie dicimus rescriptũ,
seu priuilegiũ non faciens mentionẽ de colorata possessione
illius, in cuius p̃iudiciũ petitur, tanq̃ subreptitium non ualere, c.
dudũ, de priui. c. cum nostris, de conces. præb. Et ꝙ non solum
obreptio, sed ẽt subreptio uitiet priuilegium, patet ex iis, quæ
dixit Io. And. in add. Spe. tit. de cau. pos. & propr. §. j. uer. quid de
colligentibus. vbi decidit, ꝙ priuilegium exigẽdi pedagium ab
aliquo loco, non ualet si impetrãs tacuit, ꝙ locus ille tunc erat
grauatus aliis pedagiis, arg. c. duob. de rescr. lib. 6. & in c. manda-
tum, eo. tit. in antiq. & vtrobiq. notant Doc. & hoc in materia
cõfirmationis, vt disponit tex. in c. ad nostram, & in c. porrecta,
de confir. uti. uel inuti. vnum addo ex abundanti, posito, ꝙ tale
priuilegium foret legitimum, & plenum ius tribueret, ꝙ d. Ar-
naudus non põt sesllo iuuare, nisi probet, ꝙ sit ex hęredibus,
& successoribus uniuersalib. dicti quondam Gaucherij. hoc di-
6 co, quia ius exigendi † pedaginm ꝯcessum a principe alicui no
bili, non põt uendi sine consensu Imperatoris concedent. s̃m
Bar. in l. in dic. ff. de aqua plu. arc. Sequit̃ Io. Bapt. in trac. de ga-
bel. in 14. q. primę par. aduertant igit̃ Consules Montilij, an hic
do. Arnaudus successerit in locũ dicti do. Gaucherij tanq̃ hæres,
an tanq̃ particularis successor. Ex iis liquidè ꝯstat allegatũ pri-
uilegiũ non ꝓbare intentionẽ p̃dicti d. Arnaudi. Nec ob. dum
dr̃, ꝙ Imperator potuit, quia istud non negatur, sed dr̃ ꝙ noluit,
ꝙ aũt noluerit, apparet ex p̃missis. Nec ob. dum dr̃ ꝙ innoua-
tio, & ꝯfirmatio fcã ex certa scientia roborat actum inualidũ,
7 quia † verum, si ex certa scientia sit facta ꝯfirmatio. vel ꝯcessio
simplr̃, secus qñ est facta sub tali forma, videlicet prout ritè &
rõnabiliter habuisti, & pacificè possedisti, per fundamenta s̃. de
ducta. dr̃. n. tũc ꝯfirmatio ꝯdõnaliter facta, quę nullũ ius tribuit,
vt signãter decidit Pan. in c. 1. & in c. examinata, de confir. vti.
vel inuti. & probatur in c. quia diuersitatẽ, de conces. præb. &
Pan. in d. consi. 62. & Alex. in d. consi. 39. & si dicatur, si nullũ
ius tribuit, ergo frustratorium priuilegiũ, quod non est dd̃m, c.
si Papa, de priuil. lib. 6. Rñdet Pan. in d. c. 1. ꝙ solent impetrari si-
milia priuilegia, non vt videatur sine licentia Imperatoris exi-
gere pedagia, sed vt magis tueantur, seu timeantur, c. q̃q̃, 23. dist.
c. si aduersus, de hæret. & vt ius ꝯfirmatum sit maioris auctori-
tatis, c. quis nesciat, 11. dist. Circa s̃m dubium videretur procul-
dubio dd̃m fundatam fore intentionẽ d. Arnaudi ex quasi pos-
sessione longissima. proponit. n. ꝙ iam tanto tp̃is spatio, cuius
initij memoria hoĩum non existit in ꝯ̃rium, esset in quasi pos-
sessione exigẽdi pedagium ab hominib. dicti loci Montilij, quæ
8 quasi possessio † tanti tp̃is operatur tm̃ quo ad acquirendum
ius pedagij, quantũ expressum priuilegium Imperatoris, vt est
tex. ad literã, in d. c. super quibusdam, §. præterea, de verb. sig. facit
l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quot. & æsti. & quæ ad ꝓ-
positum reduxit Felin. in c. causam, col. 1. & seq. & in c. cum ex
off. col. 6 de præscr. Ias. in l. quominus, col. 8. de flumi. ff. & ita
concludit Bart. in l. si publicanus, §. in oĩb. de pub. ff. Pan. & alij
in c. cum nobis, de præscri. vbi volunt, ꝙ requiratur scientia, &
☞ patientia Imperatoris & suorũ officialium. tñ cõis opi. est ꝯ̃ Bar.
9 ꝙ in p̃scriptione † tanti tp̃is, & c. non requiratur aliqua scien-
tia, nec patientia, qa talis p̃scriptio hr̃ sundm̃ a leg. & vim sta-
tut, & priuilegij, s̃m Alex. consi. 6. viso themate. vbi loquitur
in p̃scriptione pedagij, vol. 1. & Ias. in l. imperium, vbi alias au-
ctoritates adducit, de iurisd. om. iud. Bald. in trac. præs. in 2. & 4.
q. 3 q. ptin. quintę part. vbi loquitur in terminis nostris, & licet
tex. in d. § præterea, requirat tp̃s, cuius initij memoria hoĩs non
existat in ꝯ̃rium, quia agitur de pręscribendis pedagijs, quæ sunt
de reseruatis, & agitur de præscr. ꝯ̃ Principem, tñ in casu nostro,
vbi agitur de præscr ꝯ̃ priuatos, sufficeret tp̃s x. anno. inter p̃sen
tes, & viginti inter absentes stante confirmatione Imperatoris,
vt s̃ facta in forma cõi, quę licet non tribuat ius perfectum, vt
s̃. dictum est, tñ sufficit pro tit. ad causandã pręscriptionem s̃m
Abb. antiquũ, in c. dudum, de elect. Ino. in c. 1. de dec. Bal. in mar
garita, ĩ ver. elect. Io. Bapt. in tract. de Ep̃o, in 3. par. 2. par. ptin.
3. lib. Dec. in c. 1. de consit. vti. vel inuti. facit l. si quis diutino, ff.
si serui. vend. Sed ꝯ̃rium, s̃m ea, quæ proponuntur, verius existi
mo dr̃ enim in themate, cõitas ipsa probabit ꝯ̃rium, s. se esse in
quasi possessione libertatis; & si hoc verum foret, non oporte-
ret implere folia. sed quia existimo, ꝙ cõitas probabit aliquos
transijsse sine pedagio, & ex aduerso do. Arnaudus ꝓbabit exe-
gisse pedagiũ ab aliquib. videndũ est, an ex hoc do. Arnaudus di
catur ꝯcludenter probasse se esse in quasi possessione exigendi
d. pedagiũ a quibuscunq. de dicto loco Montilij, & in hoc arbi-
tror, ꝙ non. & pro clariori resolutione subijcio j. scriptas ꝯclu-
10 siones. Prima ꝯclo, ius exigẽdi † pedagiũ respectu eorũ, a quib.
exigitur, dr̃ quædam seruitus, s̃m gl. & ibi Bal. in l. si alij vsus, ff.
de vsufr. & in l. cũ seruum, ad fi. C. de ser. fug. & in l. 2. C. de ser-
uit. & aqua. & hoc esse notũ, probat tex. in c. seruitiũ, 18. q. 2. per
quem ita ꝯcludit Bal. ꝯsi. 370. verba rescr. lib. 3. est ẽt incorpora-
le, quia iura sunt incorporalia. Insti. de reb. corp. & incor. §. in-
corporales, cũ sim. Scd̃o ꝯclo, ad acquirendã quasi pos. seruitu-
11 tũ, iuriumq; incorporaliũ, plura sunt necessaria. Primo vsus, &
exercitiũ illius iuris, & hoc satis liquet, l. 1. §. hoc interdicto, ubi
Bar. ff. de itin. actuq; pri. Scd̃a, scientia & patientia eius, ꝯ̃ quem
p̃scribitur, l. quoties, la 2. ff de serui. c. cũ ecclesia Sutrina, de cau.
pos. & prop. Tertio, ꝙ credat se uti iure suo, l. si. ff. quemad seru.
amit. declar. Bart. in d. §. hoc interdicto, & Pan. in d. c. cũ ecclesia
12 Sutrina. Tertia ꝯclo, sine † quasi possessione iura incorporalia
non p̃scribuntur, reg. sine possessione, de reg. iur. in 6. l. 2. ff. de
vsucap. & ꝓbatur in iurib. præalle. & hanc nullus negabit. Quar-
13 ta ꝯclo, factum † & scientia vnius non debet alteri pręiudicare,
quia alteri per alterum non debet iniqua conditio afferri, reg.
non dẽt, de reg. iur. in 6. hinc dicebat in terminis nostris Pau. de
Cast. in l. seruitutes, ff. de ser. ꝙ scientia emphyteutæ solutis pe-
dagiũ non p̃iudicat directo do. facit, quia factũ & scientia pro-
curatoris nõ nocet dño in ijs, in quib. non habebat mandatũ, l.
si procurator, ff. de procur. nec in ijs, quæ directo mandatũ non
respiciebant, s̃m Bar. in l. 1. §. si ꝓcurator, ff. si quis ius dicen. nõ
obtemp. & ad terminos nostros hoc Flor. voluit in l. si cõi, & in

l. per

l. per fundum, ff. de ser. rusti. ꝓd facit tit. res inter alios acta, &c.
Ex iis ꝯclonib. elicit̃ clara decisio q̃onis ꝓpositæ, ꝙ d. Arnaudus
nõ ꝓbauit se esse in quasi possessione exigendi pedagiũ ab vni-
uerso populo, seu ab oib. habitantib. loci Monnlij, quia deficit
primũ requisitũ, videlicet vsus & exercitium iuris exigendi, quo
ad vniuersum populũ. Itẽ deficit s̃m, qa non constat, ꝙ vniuer-
sus populus habuerit vnq̃ scientiã dicti vsus & exercitij. Itẽ po-
sito, ꝙ sciuerit, deficit tertiũ, s. patientia: qa in themate ꝑsupponi
tur, ꝙ aliqui nõ soluerint aliquod pedagiũ, & ꝑ p̃dicta in indiui-
duo hoc determinat Pan. in consi. 18. in causa & q̃one, col. fi. in
9. par. & dicit And. de Baru. in l. 1. C. de iis, qui mor. sibi consci.
ꝙ si aliqui particulares soluant pedagiũ, ꝙ talis solutio nõ prę
iudicat cõitati h̃ñti immunitatẽ, sequit̃ Fel. in c. cũ accessissent,
de ꝯstit. Aduertant igit̃ Dñi ꝯsulentes, & sint cauti articulare, &
probare, ꝙ pluries, & plures de tali re, transiuerunt ꝑ lo-
cũ, & territoriũ Montis Bocharii absq; solõne pedagii. Ex iis
arbitror, non fore necessariũ r̃ndere ad ꝯ̃na, qa ea facio, & præ
missis, patet clara r̃nsio, ut t̃ñ oĩs ambiguitas tollat̃, r̃ndeo facili
ter. Et primo, dũ dr̃, ꝙ D. Arnaudus est in longissima quasi pos
sessione, qua mediãte ꝑ̃scripsit ius dicti pedagii, istud lato ore ne
gatur, qa non ꝓbauit extrema necessaria, ut s̃. ostẽsum fuit, & si
dicat̃, nõ requirit̃, ꝙ probetur scientia, s̃m Alex. in d. ꝯs. 6. possũ
dicere, ꝙ dato, ꝙ ita esset, t̃ñ saltẽ requirit̃, ꝙ ꝓbetur vsus & exer
citium quoad vniuersum populũ, q̃ nõ fuerunt ꝓbata, imò ꝯ-
trarium ꝑ̃supponitur. Scd̃o r̃ndeo, ꝙ illa opinio, q̃ vult, ꝙ requi
ratur scientia aduersarii, ꝓcedit q̃ñ agitur de inducenda ꝯsuetu-
dine, secus si agatur de ꝑ̃scriptione, ita seipsum declarat Alex.
consi. 16. in cã & lite, col. 5. vol. 5. in casu aũt isto non põt dici, ꝙ
agatur de inducenda consuetudine, qa tunc dr̃ agi de consuetu
14 dine inducenda, q̃ñ † tractatur de acquirendo ius in publicũ, ea
ꝑ̃scriptione aũt tractatur de acquirendo ius vni vel plurib. parti-
cularibus, ut in isto casu declarat Pan. in c. cũ dilectus, col. fi. & in
c. fi. de ꝯsue. Gemi. consi. 123. pro clariori dec̃one. Tertio r̃nde-
tur, ꝙ ꝓcedit vbi agitur de ꝑ̃scriptione pedagii ꝯ̃ Imperatorem,
vel alium h̃ñtem prius tale ius, secus si agatur de ꝑ̃scriptione pe
dagij ꝯ̃ priuatas ꝑsonas: rõ aũt est, qa q̃ñ agitur de ꝑ̃scriptione ꝯ̃
Impe. vel alium Principẽ, agitur potius de præscriptione liberta
tis, vt quis possit exigere pedagiũ absq; eius ꝯsensu, & non ob-
15 stante eius imperio: vbi aũt agitur de ꝑ̃scrib̃eda libertate, † non
requiritur scientia, l. si partẽ, §. si per fundũ, ff. quemad. ser. amit.
q̃ sic intelligit Sal. in d. l. a. C. de ser. & aqua. Sed q̃ñ agitur de ꝑ̃-
scriptione pedagii in ꝑ̃iudicium eorũ, qui erant liberi, agitur de
16 ꝑ̃scriptione seruitutis, vt s̃. in prima conclu. & isto casu † requi
ritur scientia, qa seruitus nõ inducitur sine patientia, l. quoties,
la 2. ff. de seru. patientia nõ datur sine scientia, ergo &c. Ita Bar.
in d. l. 2. qui docet practicãtes, vt articulent de scientia. Circa ter-
tiũ dubium, ꝙ postea fuit mihi transmissum, in quo q̃rtur, post
to ꝙ do. Arnau. ꝓbet t̃pe debito ad causandã ꝑ̃scriptionẽ exegis
se pedagiũ de q̃busdã rebus. An ex hoc poterit agere de oĩb. r̃n-
17 deo ꝙ non, qa ꝑ̃scriptio est † stricti iuris, & ideo non extenden-
da; & ꝓpterea dicimus t̃m ꝑ̃scriptum, quantum possessum, & non
vltra, l. 1. §. si quis hoc interdicto, ff. de itin. actuque pri. & ibi in
terminis Bar. infert ad decisionẽ huius dub. 3. & idẽ in specie de-
cidit Bar. in l. si publicanus, §. in oĩb. vectigalibus, in fi. ff. de pub.
Sal. in l. vectigalia, C. no. vect. Io. Bapt. in trac. de gabel. in 1. q. pri-
mæ par. facit, qa ꝑ̃scriptio decimandi in vno fundo nõ extendit
ad aliũ, Inn. in c. tua. 2. de deci. Pan. in c. cũ ꝯtingat, eo. tit. faciunt
quæ vtq; ad satietatẽ scribit Fel. in c. audiitis, col. 3. & seq. de ꝑ̃s.
& vltra eũ possem multa similia adducere, sed solũ ꝯtẽtus ero
allegare Bal. consi. 357. incip. q̃ ve rẽs, vol. 2. vbi decidit, ꝙ dñs
alicuius loci, q ꝑ̃scripsit ius collectandi quò ad certas personas,
non põt imponere collectam aliis personis, a quibus nunq̃ exe-
git collectã, allegat decis. Bar. in d. §. in oĩb. vectigalibus; & quia
præscriptio est, qd facti, q̃ non recipit extensionẽ personarum,
neq; rerũ, c. dilecto, de offi. Arch. Circa quartum, an illi de vni-
uersitate sint idonei testes in hac causa, omissis superfluis puto, ꝙ
non qa cõmodum & incommodum dictæ causę spectat singu
18 lis de populo, † vt singulis, nõ vt vniuersis: vñ qua rõne nõ pos
set aliquis eorum in cã propria testificari, eadẽ rõne nec in ista,
s̃m Inn. in c. cũ nuncius, de testi. Bar. in l. in rẽ, §. vniuersitatis,
ff. de rer. diuis. vnde si est q̃õ de nemore, vel pascuis cõitatis, sin
guli de vniuersitate poterunt esse testes, si reddit⁹ in totũ ap-
plicentur cõitati, secus si singuli habẽt ius incidendi ligna & pa-
scẽdi sua aĩalia, vt cõprobat Fel. post Pan. & alios in c. insuper,
de test. col. 3. ver. falli quinto. & vltra eũ bene facit ad terminos
consilium Lud. Rom. consi. 7. visis necessariis, col. fi. Et hęc suf-
ficiant, omissis multis aliis, quæ potuissem cumulatè adducere.

R E S P O N. XII.

ALlobrogum Dux, qui Delphinus vocita-
tur, Romanẽsi populo ĩdul-
sit, vt nouum possit vectigal cõstituere. Dubitatur,
an id potuerit absque Archiep̃i Vienensis, & capi-
tuli ecclesiæ B. Bernardi condominorum consensu? Quęstio-
nẽ mouet, ꝙ is ea in regione supremi Principis personã gerit
sed cum pro sua parte castrum a Pontifice Maximo recogno-
uerit, ꝯstat supremũ eiusdem loco imperium ad eum minimè
pertinere; eumq; iureiurando promiserit nullã hoĩbus de Ro-
manis impartiri licentiã inuitis ꝯdñis, æquum nõ fuit a ꝯuentis
discedere, a quib. nec eum recedere voluisse puto. Tum ꝙ non
fuit de iure ꝯdñorum ab impetrantibus plene certioratus, tum
quòd gratia ad concedentis potestatem est restringenda.

S V M M A R I V M.

1 *Ius exigendi noua vectigalia, est de maximo imperio.*
2 *Dominus supremus an habeat iura Imperij in particulari loco.*
3 *Recognoscens castrum aliquod a Papa, an censetur in eum omnem supe-
rioritatem transferre.*
4 *Confessio procuratoris non nocet domino, maximè resultans ex productio-
ne positionum, & libelli.*
5 *Confessio Archiepiscopi & Capituli non nocet Ecclesiæ.*
6 *Iudex ad quem, an possit esse minor, & inferior iudice a quo, & in quib.*
7 *Princeps supremus conuentionali lege obligatur.*
8 *Conuentio facta ex causa lucratiua, an possit reuocari.*
9 *Iusiurandum obligat Principem.*
10 *Concessio omnis facta ecclesiæ, habet in se causam.*
11 *Priuilegium concessum subdito, est reuocabile, non subdito, nequaquam.*
12 *Consensum Capituli ac Prælati ad actum necessarium, ex cursu longissi-
mi temporis præsumitur interuenisse.*
13 *Tacens in fauorabilibus habetur pro consentiente.*
14 *Collectæ solum exiguntur ab incolis, vectigalia autem, datia, & alia tri-
buta a quibuscunque.*
15 *Inferiores ex priuilegio habere possunt iura vectigalium.*
16 *Titulus præsumitur ex quasi immemorabili possessione, si allegetur.*
17 *Iurisdictiones non debent esse venales. rationem vide nu. 18.*
19 *Feudum pecunia vendi potest.*
20 *Donatio vel priuilegium ecclesiæ, non potest reuocari per ingratitudi-
nem Prælati.*
21 *Disponens simpliciter de re cõi, intelligitur solum disponere de parte sua.*
22 *Motus proprius licet excludat vitium subreptionis, non tamen facit vt
Princeps habeat intentionem præiudicandi tertio.*
23 *Prout dictio, relata ad actum præteritum, de quo constat, stat limitatiue.*
24 *Priuilegium non extenditur vltra potestatem concedentis.*
25 *Impetratio noui priuilegij vitio subreptionis est irrita, non facta mentio-
ne possessionis & veterum iurium. & nu. 28. & 29.*
26 *Taciturnitas transactionis vitiat rescriptum. Item taciturnitas iuri. 27.
Item sententiæ taciturnitas. 30. Item consuetudinis. 31.*

Respon. interpreta.

PRo Perfecta resolutione propositæ consultationis
duo dubia principaliter veniunt discutienda. Pri
mum dubiũ, an illustris Delphinus solus potuerit im-
partiri licentiam vniuersitati & hominib. de Romanis,
exigendi noua vectigalia absque consensu, & voluntate Reue-
rendi Archiep̃i Vienensis, & capituli ecclesiæ B. Bernardi cõ-
dñorum dicti loci? Secundum dubium, an idem Delphinus vo-
luerit solus impartiri licẽtiã prædictã? Et his duobus resolutis
patebit decisio principalis controuersię, quæ vertitur inter prę-
fatos dños Archiep̃m & capitulum ex vna, & vniuersitatem lo
ci de Romanis ex altera, super validitate & inualiditate rescri-
pti nouissimè obtenti a Gubernatore Delphinatus, & illius in-
terinationes exinde sequutæ. Et discutiẽdo hęc duo principalia
dubia, examinabo dubia emergentia, quæ ex prolixa facti narra
tione sapienter fuerunt elicita. Circa primum, vr̃ ꝙ Do. Delphi
nus potuerit concedere facultatem Romanensi populo exigen
di noua vectigalia absque consensu Archiep̃i & Capituli, quia
1 ius exigẽdi nouum vectigal † est de maximo imperio, & de re-
seruatis supremo Principi, l. vectigalia, C. no. vectig. institui nõ
posse. l. quicquid, C. de vecti. & cõmi. c. 1. quę sint regalia, c. super
quibusdã, §. præterea, de uerb. sign. & ideo ad supremũ Princi-
pẽ spectat ius dandi licentiã imponendi noua vectigalia, & no-
uas exactiones, non ad feudatarios & inferiores, s̃m Sal. in d. l.
vectigalia. Spec. in ti. de cau. pos. & propr. § 1. uer. qd de collig̃e
tibus. Vr̃ ergo, ꝙ ad Delphinum solum spectat facultas ꝯceden
di nouas exactiones, quia ut ꝑ̃supponimus, in terris suis Delphi
nus habet iura imperii, & sic neminẽ recognoscit. Quòd aũt su
premus sit, & maior dñs loci de Romanis, constat confessione
procuratoris dñorũ Canonicorũ, qui in lx. positione posuit, ꝙ
dñi cannonici, vt capitulum recognouerunt dñm Delphinum in
eorũ superiorẽ, & iurm̃ fidelitatis eidẽ ꝑ̃stiterunt. Ponens eñ
confitetur oĩa, quæ ponit, vt no. in c. a. de ꝯfes. lib. 6. & in l. 4. §.
quod obseruari, C. de iura. cal. nulla aũt est melior probatio, quã
partis confessio, l. gñalr̃, C. de non nu. pec. cum uulg. quinimo ẽt
apparet de ipsa recognitione & fidelitatis iur̃o per publicum in
strm̃ actis insertum, fol. 114 Constat ẽt de superioritate, quia ad
ipsum deuoluunt̃ appel̃ones. est. n. appellatio, inferioris ad supe
riorẽ prouocatio, ut tradunt Summistę in rub. de appel. & gl. in
c. a. de consuet. li. 6. Præmissis non obstantibus r̃ndeo Delphi-
num

num non potuisse absq; consensu Abbatis & Capituli ꝓdñorum dare lniam prędictis hoib.eaigendi noua vectigalia. Et pro
clariori dilucidatione huius articuli,duo faciā. Primo ostendam
do.Delphinum non esse supremū dñm loci ꝓdicti de Romanis.
Scdo,posito ꝙ esset dñs supremus, tñ (ſm ea, quæ proponuntur) non potuisse impartiri dictam lniam absq; consensu Abbatis & capituli.Circa primū, ꝙ dñs Delphinus non sit supremus dñs,ex eo constat,ꝙ idem dñs Delphinus recognouit se tenere medietatē dicti castri pro Indiuiso, cum prefato d.Archiepō & Capitulo in feudū a sanctissimo dño nro Papa,sanctaq;
Romana ecclesia, cui ꝓstitit homagium,& fidelitatis sacrum.
vt constat publico documento ꝯfecto de anno 1344.in actis eahibito, & alio documento inserto in ꝓcessu fol. 112. In quod.
Delphinus confitetur se non hre dñium,& iuridōnem in dicto
loco,nisi pro media parte. Nec obst.ꝙ Delphinus in toto Delphinatu habeat iura imperij,quia rñdetur dupliciter.Primo,posito,ꝙ constet,ꝙ habeat imperij iura in vniuerso,non tñ sequit
2 ꝙ sit supremus dñs, & habeat iura imperij in particulari † loco
de Romanis,l.1.ad fi.& ibi no.Bart. per illum tex. ad hoc ff. de
rei vend.vbi decidimt,ꝙ vnus ꝑt esse dñs gregis collectiue & in
vniuerso,& tñ aliqua corpora gregis erunt alterius,& idem no.
Bar.& Bald.in procemio ffωrum,& Bal.in l.1.ad fi C.vñ agnati.dicens,ꝙ licet regnum Apulię sit ecclesiæ Romanæ ꝯsiderata uniuersitate regni,castra tñ particularia dñr de directo dñio,
& maiori signoria Regis.& traditur per Alex. consi.1.col.antepe.lib.5.Secundo rñdet,ꝙ Delphinus recognoscendo castrū
siue locum prædictum a sanctissimo dño nostro,oēm superio-
3 ritatē † censetur transtulisse in Papā,l.censualis,C.de do. & firmat Bal.in c.1.col.antepe.de Cap.qui curiam vend.& d. Iac.de
S.Georgio in trac.feu.in ver.dictiq.vasal.promiserunt recognoscere,col.pen. Non obst. ꝙ procurator d. Archiepi & Capituli
cōfessus fuerit d.Archiepm & Canonicos recognouisse suam
medietatē a d.Delphino,& eidem ꝓstitisse iurm fidelitatis: quia
confessio ꝓcuratoris non nocet dño,l.certum,§.sed an ipsos,ff.
4 de confe.maxime qñ confessio resultat † ex productione libelli & positionum.quia est voluntaria,ſm Pan. post Ant in c.1.
de confe.traditur per Alex.consi.86. visis dubitationib. lib. 2.
& alibi sæpe.Fortius dico,ꝙ confessio Archiepi & Capituli si-
5 mul non noceret † ecclesiæ. Ita concludit glo.& ibi Iacob.de
Belu.§.si vero.in Auth.de non ali.& traditur in cap.1.de rebus
alie.non alie.lib.6.& per Soc.consi.15.visis prædictis,col.2. vbi
alia iura & auctoritates adducit,lib.1.& consi.29.col.2. eod. lib.
& per glo.Pan.& Fel.& alios,in cap.fi.de præscr. Immo recognitio & prestatio fidelitatis & homagii facta ꝑ Archiepm,&
Cap.non noceret ecclesię,quia factum Prelati in acquisitis nō
præiudicat ecclesię.clem.2.de reb.eccle.non alien. l. filius paciscendo,& ibi no.C.de pac.Et si ecclesia lædatur ex facto Prælati,restituenda est c.1.de in integ.rest.& ibi late per Ant.& Pan.
Præterea, si canonici iurassent fidelitatem , saluis oib.iurib. &
prerogatiuis ꝯpetentib. qua reseruatione stante, cui d. Delphinus acquieuit, nullū fuisset generatum præiudiciū ipsi ecclesię.
l.si debitor,§.1.ff.quib.mo.pig. vel hypo. solui. c. solicitudinē,
de app.traditur per Iaſ.in l.non solum,§.morte,in pe.cha.ff.de
nou.oper.ounc.Non deniq. obst. ꝙ applones deuoluantur ad
d.Delphinum,quia non ꝓpterea sequitur,ꝙ ipse sit supremus
dñs nel habeat iura imperij,tum quia talis deuolutio fit ex speciali pacto , de quo in infeudatione facta eidem Delphino per
summum Ponti. vt legitur ex lectura eiusdem, tum quia ꝑt es-
6 se,ꝙ iudex ad quem, sit † minor & inferior iudice a quo,q̄rū
ad regalia &c.alia iurisdictionalia, licet quantum ad hunc actū
deuolutionis,sit maior,ut ostēdit Io.And.in c.Romana, de ap.
lib.6 Gemi.in d.c.Romana,Peru.rub.de appel.col.4. tum quia
stat simul ꝙ appellationes deuoluantur ad do. Delphinum , &
alius,puta Papa.sit supremus dñs,d.c.Romana,§.debet,traditur
per Perusi.in d.rub. Sed posito , ꝙ Delphinus esset supremus
dñs dicti loci , ꝙ constat esse falsum, ut patet ex præmissis, non
vr potuisse impertiri licentiam eaigendi aliqua vectigalia siue
tributa absq.Cap.ꝯsensu,& voluntate,quia d.Hubertus Delphinus speciali pacto iurō roborato promisit & conuenit ac se &
successores suos oblegauit,ꝙ nunquam concederet hominib.
dicti loci licentiam vel auctoritatem,ꝙ ipsi hre possent aliquid
cōe, & ꝯñr ꝙ nec etiam daret licentiam ꝙ possent eaigere vectigalia, & tributa Communitatu nomine. nec ad cōes usus.
Nam qui totum dicit,nihil excludit,l.a procuratore.C.mandati.c.solitę,de maio.& obed.quod pactum fuit confirmatum ēt
7 per Regē modernum. Constat aūt supremum principē † conuentionali l.obligari,c.1.de prob.ēt si Princeps ꝯhat cum subdito suo,ut ibi probatur,& in c.abb.de re iud.lib.6.& nedum supremus Princeps mortalis,sed ēt Deus ipse immortalis,& oipotēs sua ꝓmissione obligaret,ſm Magistrū sniarum , quē refert
Bar.in l.1.in prin.ff.de pac.Nec pōt Princeps pacto ꝯuenire,etiā
de plenitudine ptātis,ſm Pau.de Cast.in l. digna uoa , C.de leg.
Alioquin non esset Princeps,qa cogeretur hominū catere cōsortio:nō.n.reperiret,q cū eo ꝯheret,si posset a ꝯtu ꝑ abitrio,
discedere,ſm Lud.Ro.ꝯsi 352.quæritur primo,ad fi.& Bal. in l.
Princeps,ff.de leg.& possem infinita ad istud ꝓpositū cumulare,q̄ latissime hñr in d.c.1.& ibi Fel.col.1.post Abb.Quare non
uideo rōnem,qua modernus Delphinus, seu eius Gubernator,
potuerit ꝯcedere hanc facultatem eaigēdi tributa absq; uoluntate Cap.Nec obstat,si dicatur,ꝙ hmōi conuentio possit a Del
8 phino reuocari,vtpote facta ea cā lucratiua,† vt voluit Aret.in
d.c.1.io 2.col.quia rñdetur,ꝙ opi.Are.non est iuridica,vt ibi ondit Dec.Nam si priuatus pacto nudo,& sic ea sola obligatione,
obligatur seruare ꝯctus donōnia,l si quis argento,C. de donat.
multo magis dēt obligari Princeps,cuius proprium est & præcipuum exercere liberalitateoi,c.1.de do.l.2 §.fi eo. tit. Et principis ꝯctui,q̄uis aīs sit stricti iuris,tñ ꝑꝑ fidem Principis hēt nām
bonæ fidei,ſm Bal.in tit.de pa.Constan.§.si quis vero. nē posset
procedere in donōne facta priuatę personę,secus in donōne facta ecclię,q̄ censetur facta Deo,quę nullo mō pōt reuocari,ēt
ꝑꝑ ingratitudinē Prælati,c.verū,de cōd.apposi.& ibi no. Panor.
post Vinc.& firmat Pan.& alii cōiter in c.fi.de do.& sequit Fel.
auctoritates ꝯgerens in c.ecclesia S.Marię,col.39 de consi.Nam
ꝙ datur Deo seu ecclesiæ non dr̄ proprie donari sed restitui,siue resignari,quia Dei sunt oīa,vt in proposito dñt cōiter scribētes,qui defendunt donōnē factā in ecclia per Constantinū Imperatorē.Quorū rōnes & fundamenta ꝑñt adaptari ad rem nostrā,sed non transcribo,quia notissima sunt. Et si donō facta ꝑ
Constantinum ecc.Ro. per q̄ Imperator perdidit Romā oīum
vrbiū caput,& fundm,defenditur & irreuocabilis hr̄,multo magis hmōi cōcessio,per q̄ in nihilo,uel modico diminuit Delphinalis iurisdō Nam ſm Bar.in l.ꝓhibete,§. plene,ff. ꝙ vi,aut clā,
donō facta per Regē,non ꝑiudicat successorib.qñ regnum non
multū diminuitur.Pręterea,ubi alias ꝯctus esset sui nā reuocabi-
9 lis,attñ ꝑꝑ iurm obseruandus esset,quia iusiurandū † ēt obligat
Principē,c.1.de iu.iur.lib.6 nā iurm,& votum sunt de iure diuino,cui ēt Princeps subijcit,c.sunt quidā,25.q.1.& cui ēt papa alligatur,ita ꝙ nō possit seipsū absoluere,nec alij absolutionē demandare ſm Ant.& Imo.in c.1. de ꝯsi.ꝙ verū est indubitanter ,
qñ nulla subest cā,quare papa sit absoluendus. Cum itaq; Modernus Rex,Delphinusque ꝯfirmauerit,& hmōi cōuentionem
ratā & gratā habuerit,nihil proponi uideo ꝑꝑ ꝙ aduersus eam
Gubernator Delphinalis venire poterit.Non ēt obst.si dicat,ꝙ
hmōi conuentio absq; cā facta,potius sit priuilegium, ꝙ potest
a concedente & successorib. reuocari c.veniens,de præscri. c.in
10 nrā,de iniur.quia rñdetur,ꝙ oūī † concessio facta ecclesiæ hēt in
se cām,quia creditur facta pro salute aīæ.d.c.verum,de cond.apposi.& sic non est simplex priuilegiū,sed potius donō ob cām.
vt ibi dr̄.Item respondetur,ꝙ ꝯtrium procedit,qñ priuilegiū con-
11 ceditur subdito.Secus si concedat non subdito, † quia tunc est
irreuocabile,ſm Pan.& Fel. late in c.nnuit,de iud.ecclesia autē,
cui concessum est hmōi priuilegium,si ita possit appellari,non
dr̄ subdita,imō est dña gentiū c.bene quidē,96.dist.c.ecclesia S.
Marię,de const.ergo &c.Hinc dicimus,ꝙ priuilegia ad pias cās,
sunt perpetua & irreuocabilia,ſm Bar.in l. priuilegia,C. de sacros.ecel.de quo per Fel.io d.ecclesia S.Mariæ, q.12. & ita ꝯsuluit Lud.Ro.consi.218.circa præmissam.& Pau.de Cast.cōsi.117.
viso & eaaminato puncto.Non deniq; obstat,dum dr̄,ꝙ Carolus IIII.Romanorū Imperator,& successiue Carolus Delphinus concesserit hominib.dicti loci,ꝙ possent syndicos & Consules habere & uniuersitatē cōgregare, & collectas imponere ,
quia rñdetur multipłr.Primo,ꝙ talia priuilegia fuerunt subreptitia,& obreptia reuocata & annullata per sniam latam ꝑ Gubernatorē Delphinatus ad hoc spāliter delegatum per prefatū
Carolum Delphinatus ut constat publico documēto,de quo in
actis.Secundo rñdetur,ꝙ fuerūt concessa saluo iure tertij,ut apparet ex eorū lectura,& tacite subintelligitur,l.cum auus,C. de
eman.li.l.2.§.si quis a principe,ff.ne quid in loco publico,c.super eo,de of.dele.& sic saluo iure capli & Archiepi.Et si instet probatū fuisse,ꝙ dicti hoies hēnt Consules & uniuersitatē,& sunt
in quasi possiā longissimo tpe,cuius initij non hr̄ memoria,&
sñ non ꝯstat de ꝯsensu dñorum Archiepi & Capli. Rñdetur de
ꝯsensu satis ꝯstare ea eo,ꝙ erat necessarius,vt apparet ea instrō
conuentionis inite cū Delphino Humbergo longe ante ꝯcessionē Caroli IIII.& Caroli & Ludouici Delphinorū,in qua reseruatū fuerat ius ecclię cuiuslibet alterius.Ea cursu aūt longissi-
12 mi tpis ꝑsumit † interuenisse ꝯsensū Capituli & Prelati,necessariū ad actū,c.cū aplica,& c.ea noscitur,ubi Io.An.& alii,de his,
q̄ fiūr a Præla.sine ꝯsensu Ca.& firmat Barb.ꝯsi.35.sapiēter scribit,col.añp.& seq.li.2 & Dec.ꝯsi.152.ī cā exēptionis. vbi dñi, ex
cursu tāti tpis ꝑsumi actū fuisse ꝯfirmatū a Papa,si eius ꝯfirmatio erat necessaria.Et firmat Ale ꝯsi.6.lib.1.Old.consi.269.Raph.Cu.ꝯsi.84.qa cā tradit per Bar.in l.cū de in rē uerso. de usur.
& auctoritates ad hoc abūdāt.Tertio rñdet, ꝙ taciturnitas Archiepi & capituli pro consensu reputatur quantū ad conseruan-
13 dum ius ipsorum,nā tacēs in fauorabilibus hr̄ pro consentiente,vt in reg.qui tacet,de regu.iur.Et per ear.in l. quę dotis,ff. solu.matr.& propterea dñs , qui scit vasallum alienasse feudum

si taceat, vr̄ consensire. & ex tali consensu conseruat ius suum di
rectum. quod hēt in feudo, fm gl. in c. j. de prohib. alie. feu. p Lo
tha. Quarto r̄ndetur, φ licet negligentia pfatorum Archiepo-
rum, & Capituli piudicasset ecclesiæ, quo ad facultatē eli-
gendi Consules, & imponendi certas collectas, nō th̄ piudicas-
set ecclesiæ, quantum ad facultatē exigēdi vectigalia, & tributa,
quia talia sunt separata, & ex separatis nihil sequitur, l. Papinia
nus exuli, ff. de mino. l. fi. ff. de calū. nam collectæ exigūtur solū
ab incolis, quos vniuersitas pōt collectare absq; consensu, &
14 licentia † superioris, vectigalia aūt, datia, tributa, & similia exigū
tur a quibuscunq;, & talia onera non possunt per vniuersitatē
imponi absq; licentia superioris, quia sunt de regalibus, vt de-
clarat Bar. in l. j. C. de superindict. li. x. & in l. 4. §. actor, vbi Mod.
ff. de re iu. & in l. t. in § fi. ff quod cuiusq; vniuer. nomine. Ale.
ɔsi. 145. qm̄ abundè, lib. 2. & ɔs. 124. super t. lib. 4. Gemi ɔs. 116.
quia prædicti, col. 1. Et hæc de ptāte sufficiāt, nunc de voluntate
ddm̄ Haud. n. sufficit ptās, nisi adsit voluntas. cū super, de off. de
leg. vnde posito φ do Delphinus solus possit præstare facultā-
tem exigendi vectigalia, & tributa, discutiamus an solus volue-
rit hanc facultatem concedere per nouissimam rescriptum,
de quo contenditur. Et pro clariori resolutione huius secundę
dubitationis tria faciam. Primo demōstrabo, φ ius dandi hoīb.
dictam licentiam exigēdi vectigalia, & tributa, cōiter spectat ad
duos Archiepm̄. & Capitulū, & ad ddm̄ Delphinum. Secundo
ōndā, φ do. Delphinus noluit per dictū rescriptum concede-
re licentiam vniuersitati, & hominib. prædictis absq; consensu
dn̄i Archiepi, & Capituli. Tertio probabo hmōi gratiam esse
inualidam, nullam, & surreptitiam, & ex his concludā vniuer-
sitatē, & homines de Romanis, non potuisse, nec debuisse vir-
tute dicti rescripti exigere prædicta vectigalia, nisi prius habito
ɔsēsu d. Archiepi, & Capituli. Circa primū, φ ius & facultas dādi
pdictā licētiā spectet, cōiter ad Achiepm̄, & Capitulū, ac D. Del-
phinum, patet ex plurib. priuilegijs tam per serenissimos Impe
ratores, q̄ per sanctissimos Pontifices Ecclesiæ S. Bernardi de
15 Romanis concessis. Nā ēt inferiores † ex priuilegio hr̄e pn̄t iu-
ra vectigaliū, c. super quibusdā, §. pterea, de verb. sign. & tradiē
per Bald. in l. si publicanus, §. in oīb. ff. de pub. Primo constat de
priuilegio p̄sumpto ex quasi possessione tanti tpis, cuius initij
memoria non hr̄. Nam ex possessione immemorabili p̄sumit
16 † titulus, si allegetur, vt in terminis nostris decidit Sal. in l. vecti-
galia, per tex. in l. si filius, ff. de pet. hære. traditur ēt per Bart. in d.
l. cum de in rem verso. & hr̄ in varijs consilijs, de quibus facta
fuit mentio, & in ꝓposito ita concludit Io. Fr. in tra. de gabel.
In 1. parte primæ partis, col. 7. dicens post Sal. in d. l. vectigalia, φ
vtilius est alleg. titulum, & illum iustificare ex quasi possessio-
ne, q̄ allegare p̄scriptionem, quia in præscriptione perficienda re
quiritur, φ probetur scientia & patientia eius, ɔ̄ quem p̄scribit̄,
vt traditur per Bart. in d. §. in oīb. & in l. a. C. de ser. & aqua. De
quasi aūt possessione ecclesiæ dandi licentiā hoīb. & incolis de
Romanis exigēdi vectigalia tributa, collectas & similia onera,
ɔstat ex documentis q̄ plurimis designatis in narratione facti.
Ex quib. apparet, quod ab anno 1383. vsq; ad annum 1521. & sic
vsq; ad impetrationē rescripti cōtentiosi, ecclesiam sp perseue
rasse in quasi possessione dandi, & ɔcedendi pdictam licentiā.
Item ɔstat de priuilegio ecclesiæ concesso per Fed. 11. ɔfirma-
to per Sigismundū Imperatorē, & per Inn. & Clem. Pont. Ma-
ximos, quib. fol. ꝓcessus 189 & seq. hi. n. diui Principes ecclesię
donarunt regalia, s. nundinas, portum, pedagium & datia aīaliū,
quæ ab alio p̄ter, q̄ ab ecclesia exigi noluerunt. Quo fit, vt ad ec-
clesiam spectet facultas concedēdi exactionem pdictorum ve-
ctigalium, c. 1. quę sint rega. d. c. super quibusdā, §. preterea, de
verb. sign. Itē constat de priuilegio ex instrō cōicationis, & in-
feudationis mediæ partis dicti loci, q̄ Clemens sextus Hūberto
Delphino cōicauit. Ex quo apparet, φ ecclesia S. Bernardi de
Romanis, & Delphinus feudatarius sanctissimi nostri, hn̄t pro
indiuiso oēm iurisdōnem altam, & bassam, & omne imperiū,
merū, & mistū, & ɔsr ēt iura vectigalium, q̄ de maximo impe-
rio, vt dicit Sal. in d. l. vectigalium, & traditur per Bar. in l. impe-
rium, & clarius ibi per Bal. ff. de iurisd. om. iud. Itē constat de pri
uilegio ecclesiæ de Romanis ex instrō transactionis initæ inter
Delphinum Humbertū, & Capitulū dictæ ecclesiæ, in qua idē
Delphinus fatetur ecclesiam esse ɔdn̄am, & obligat se nunq̄ da
turum facultatē hominib. dicti loci habendi aliquid cōe absq;
voluntate capituli ɔdn̄i, quæ conuentio tribuit ius, & titulum
ipsi ecclesiæ, vt s̄. abundè deductum fuit. Item constat ex rescri-
pto Caroli Delphini Francorum Regis primogeniti, qui con-
fitetur concessionem creandi Consules, & Rectores cōiter spe-
ctare ad Delphinum, Archiepm̄, Sacristam, & Capitulū, vt legi-
tur in processu fol. 170. & seq. & alio rescripto eiusdem Caroli.
fol. 178. in quo idem Carolus declarat ius concedendi exactio-
nem tributorum, vectigalium, dn̄iumque, & iurisdōnem in oīb.
causis, tam ciuilib. q̄ criminalib. cōiter spectare ad ipsum, ac Sa-
cristam, & Capitulum d. ecclesię. Quæ Princeps dilucida voce
testatur per suum rescriptum, proculdubio confessionis, vel le-
gis. seu donationis vim obtinēt, l. 3. C. de legi. nec aduersus cō-
fessionē propriā licitū est venire, c. per tuas de prob. l. gn̄aliter,
C. de non nu. pec. & minus aduersus donationē factam ecclesię
c. fundamenta, de ele. lib. 6. & d. c. verū, de cond. appos. cum sim.
Denique; constat de titulo, & iure ecclesiæ per sn̄iam alias latam
per delegatū spāliter ad hoc deputatū auctoritate, & rescripto
prefati Caroli, q̄ sn̄ia titulū p̄stat, ut p Bar. in l. ex hoc iure, ff. de
iust. & iu. & pro veritate hr̄, l. res iudicata, ff. de reg. iu. nō obstat,
dum dr̄, φ Archieps, & Capitulū se reddiderunt indignos priui
legiis pp abusum cōmissum in ɔcedendo exactiones vectigaliū
vniuersitati, & hoīb. p pecuniam, & p̄cium appreciatum, φ nō
17 vr̄ licitū, qa iurisdictiones non dēnt esse venales, §. cogitatio, in
Auc. vt iud. sine quoquo suffrag. priuilegia. n. meretur amittere,
cū fuerint priuilegiorū ptāte abusi, c. vt priuilegia de priui. c. qa
frustra, de vsur. quia ad istud, super quo vniuersitas se maxime
fundare vr̄, r̄ndetur dupl̄r. Primo, φ hmōi licentia, siue gratia le
18 uandi vectigalia, † vendi pōt absq; aliquo vitio, qa non habet
administrationem iustitiæ coniunctā, quæ simul vēdatur, fm Bar.
in l. Barbarius, col. 4. ff. de offi. Prætor. & Pan. in c. tuam, col. pen.
de ęta. & quali. nam iustitia exactionis non vēditur, sed salua re-
manet penes Archiepm̄, & Capitulū, ac dn̄m Delphinum, seu
eius officiales, qui habent cognoscere de iustitia, vel iniustitia
exactionis, si quispiā querelā porrexerit, l. qui se grauatos, C. de
cens. lib. 11. Licet. n. vniuersitas virtute licētiæ sibi impartitę pos
sit vectigal indicere, & imponere tributū, si tn̄ ex impositione
hmōi aliquis indebitè grauaret, posset grauatus recurrere ad su
periorē, & exceptione doli aduersus statutū vniuersitatis se tue
ti, l. 1. in fi. ff. de doli excep. vel appellare a tali grauamine, l. 1. §.
solent, ff. q̄ appel. sit. Firmat Bar. in l. ambitiosa, col. pe. ver. quę-
ro quo iure, ff. de decret. ab or. fac. Vn̄ cū per hāc gratiā, seu licē
tiam non vendat iustitia, sed facultas exercēdi regalia ad certū
tps, nihil ꝓponit quare p̄tio vendi non possit, nā feudum pecu-
19 nia vendi † pōt, c. 1. de bene. frat. vbi Bald. & alij, in c. 1. quemad.
feu. ad fil. pert. & c. 1. de inuesti. in ma. fac. c. 1. qb. mo. feu. amit. in
fi. & c. 1. §. Titius, si de feu. fue. cōtro. inter domi. & agn. vatal. Et
si dn̄s pōt vendere feudū totū, ac regalia, cur non ēt vendi pote
rit facultas, coercendi regalia ad ips? Scd̄o r̄ndetur, φ si delictū
fuit vendere hāc licentiā, non dēt ecclesiæ nocere, reg. delictum
20 psonæ, de reg. iu. lib 6. (nā vt s̄. dixi) pp ingratitudinem † Præla-
ti non pōt reuocari donatio, nec priuilegium concessum eccle
siæ, fm Card. Pau. & alios, in c. fi. de dona. Et licet in d. c. verū, de
condi. appo. videatur sentire, φ pp ingratitudinem Prælati, &
☞ Capituli simul, possit donatio reuocari, tn̄ *cōis* Doctorū senten
tia ɔ̄trarium tenet, qa si p̄latus cū Capitulo non pōt piudicare ec-
clesię ɔ̄hendo absq; debitis solēnitatib. c. sine exceptione, 12. q.
2. multominus dēt posse delinquendo, c. quāto, de diuor. Et ita
tenet Spe. tit. de do. § 1. vbi dicit φ si Abbas, & Monachi fuerāt
ingrati erga Baronem, qui fundauit, & dotauit monasterium,
non propterea destruendū est monasterium. Sed Abbas & mo
nachi ingrati sunt inde expellendi, & alij eorum loco subrogā-
di, sequuntur Pet. de Anch. Ant. Imo. & Pan. sibi ɔ̄trins, in d. c. fi.
& idem tenet Pan. in c. 1. de dolo, & ɔtu. Fortius dico, donatio-
nē factā ecclesiæ nulla ingratitudine reuocari posse, quia cen se
tur facta Deo, d. c. verum, qa non pōt dici ingratus, cū sit omniū
gratiarum largitor, c. reuertimini, 16. q. 1. Pręterea in casu nostro
non deliquit Archieps Pręlatus, sed qdam particulares canoni
ci, vt legitur ex documentis exhibitis p vniuersitatem. Vn̄ nihil
facit Pan. ēt si iuridica foret. Et ex istis satis remanet fundata in
tentio ecclesiæ, φ ad ipsam, & ad d. Delphinum cōiter spectat iu
risdictio alta, & bassa, & omne imperiū, & regalia in dicto loco
de Romanis Quib. sic stantib. ōndam clarissime, φ do. Delphi-
nus p nouissimū rescriptum, de quo disputatur, noluit concede
re, nec impartiri licentiam vniuersitati pdictę leuandi, & exigē-
di vectigalia, datia, tributa absq; ɔsensu, & volūtate do. Archiepi,
& Capituli ex q̄ plurimis ronib. Primo, qa disponens simplici-
21 ter de re, quæ est cōis, intelligitur solū disponere de parte † sua,
l. serui electione, §. fi. ff. de leg. 1. & l. qui concubinā, §. qui fundū,
ff. de leg. 3. Hinc dicebat Bal. in l. legatis vxori, ff. de lega. 2. quod
si aliquis det immunitatem habitantibus in castris suis, nō cēse-
tur dedisse immunitatem habitantibus in castris cōib. qa iuris-
dictio cōis est ꝓmiscua. Ideo necessarius est consensus alteri cō
domini, l. pprium, ff com. prædio. Hinc est, φ mandatum de ꝓ-
uidendo de aliquo beneficio directū alicui Epo, intelligitur de
beneficio spectante ad solam collationem ipsius, non de bene
ficio, qd̄ ad eius collationē, & alterius spectare dignoscitur, c.
cū in illis, §. fi. de p̄b. in 6. Secūdo, qa Princeps per suam gratiā
nunq̄ censetur velle pręiudicare iuri alterius, c. quis, de rescr. in
6. in d. l. 2. §. si quis a Principe, ff. ne quid in loco publ. ēt si motu
ꝓprio Princeps gratiā faciat, fm Host. Ant. & alios, in c. cām, de
22 testib. Licet. n. motus † proprius excludat vitium subreptionis,
non tn̄ facit, φ Princeps habeat intentionem præiudicandi ter
tio, vt per plura probat Felyn. in certum col. 5. de rescript. nec
creditur Principem voluisse concedere priuilegium ecclesiæ,
etiam modicum, secundū gl. in c. cum olim. de consu. nā si pri-
uile-

nilegiom enormiter læderet ecclesiam,non valeret, c. pe.& ibi
Pan.de cleri.non resi. & in dubio non p̄sumatur Princeps vo-
luisse præiudicare iuri alterius, ꝓprobat latißime Fel. in c.cā̄m,
quæ.col.5.de resc.Dicamus ergo, quod non fuit mens d. Del-
phini, quod vniuersitas posset leuare subsidia & tributa absq;
consensu Archiep̄i & capituli alioquin iurib. ecclesiæ uoluisset
præiudicare,quod non est p̄sumendum,ut confirmat Alex.ꝯsi.
135.viso tit.lib.2.vbi consuluit per donationem factā per Sigis-
mundum Imperatorem de Villa Gamberulæ, non videri præ-
iudicatum cōitati Lenziani in exigendo datium vini, quod
ex consuetudine solebat exigere in dicta Villa Gamberulę, &
idem in simi casu consuluit idem Alex.cons.35.viso processu,li.
4 & auctoritates, & iura abundant in proposito. Tertio, quia
dñs gubernator dedit vniuersitati licentiam leuandi tributa &
vectigalia, adiecta clausula prout hactenus fecerunt. & sic hæc
gratia, seu licentia restringitur ad metas præteritæ consuetudi-
23 nis:quia dictio,† prout,relata ad actum præteritum,dequo con
stat,stat limitatiue,l.edita,& ibi Bart.col.pe.C.de edendo.& idē
firmat Bar.in extraua. ad reprimē.in ver.prout,& Fel.in c.q̄m.
Abb.col.3.de offi deleg.Alex.ꝯsi. uisis & accurate considera-
tis,col.pe.lib 1.Constat aūt de præfata consuetudine,quod vni
uersitas solita est leuare tributa habito consensu oīum ꝯdño-
rum,non aūt solius do.Delphini, ut patet ex documentis desi-
gnatis in processu & in præmissa narratione facti. Ergo non
aliam constat fuisse mentem d.Gubernatoris,qui nouißime cō
cessit facultatem exigendi tributa, prout hactenus solitum est.
Quarto,quia Princeps concedēdo aliq̄ gratiam,vel priuilegiū,
intelligitur eatenus concedere,quatenus sua potestas se exten-
24 dit,† non aūt vltra,l.Lucius,§.Imperator,ff.ad municipa.c.a no
bis,& ibi no.Pan.de sent.excō.& traditur per Pau.de Cast.ꝯsil.
295.in causa,in 2.parte,fm nouam impressionem,& per Cur.
consi.60.col fi.Verum cum do.Delphinus non posset dare hāc
facultatem in præiudicium ecclesiæ ꝯdñę, nisi accedat consen-
sus Prælati & Capituli, vt ostensum fuit in primo dubio, dd̄m
est quod voluerit do. Gubernator hanc facultatem concedere,
quatenus tangit portionē dñi Delphini.Et quod iste fuerit sen-
sus,suadetur, quia se refert ad antiquas concessiones p̄decesso-
rum,in quib.maxime in lnia ꝯcessa de danno 1464 Lud. Regis
primogenitus Delphinus sapienter lniam ꝯcessit, adiecta cl̄a,
in quantū partem nostrā tāgit, quę cl̄a censet in p̄ma noua lnia,
quia relatum est in referente. l. asse toto,ff.de hęre. insti. l. qui
sic, ff. de verb. obl. Ex prædictis satis superque disputatum fuit
de ptāte & voluntate, nunc videndum est de subreptione, ex
qua apparebit, ꝙ d. Gubernator talem lniam solus non dedis-
set,si habuisset notitiam iurium competentium ecclesię,de qui-
bus debuit vniuersitas in precib. mentionem facere. Nam ea
omnia sunt per impetrantem exprimenda, quę concedentē pñt
mouere ad concedendum, vel difficilius concedendū, c. super
literis,c.postulasti,in ver.de leui,de rescriptis.maxime in impe-
tratione priuilegii, quia subreptio ipso iure vitiat priuilegia &
literas gratiosas,c.ad aures,ubi Pan.& al.j,eo.tit. tacuerunt im-
petrantes Reue.do.Archiep̄m & Capi. esse in quasi possessio-
ne exercendi regalia,& signanter impartiendi lniam, & autho-
ritatem exigendi noua vectigalia simul cum Delphino,de qua
25 quidē quasi possessione † mentionē facere debuerunt,alioqui
impetrationē vitio subreptionis irritam esse cōstat,c.cum no-
stris,de conces.præben.& licet ille tex.loquatur in impetratio-
ne beneficij,tñ ratio illius cap. militat in omnibus impetratio-
nibus:quia si fuisset expositum,quod ecclesia erat in quasi pos-
sessione simul cum do.Delphino,solus non dedisset licentiam
nisi accederet consensus Prælati,& Capituli ꝯdñorum.& ꝙ ille
tex.procedat generaliter etiam in aliis impetrationibus,proba-
tur,in c.2.ubi gl.de deci.lib.6.& in c.dudum,extra eo. & firmat
Fel.in c.nostra,col.a 4 ver.9.no.de rescr.Scdo constat hmōi im-
petrationem esse subreptitiam, quia non fuit facta mentio
de transatione inita inter ecclesiam, & quondam do. Hubertū
26 Delphinum, taciturnitas transactionis vitiat † rescriptum fm
glo.in c.ex literis,de offi.deleg. post Cardinalem con.fit 36. fa-
ctum sic se habet,& idem firmat Socin.consi.130.circa primū,
lib.4 Tertio,dato quod fuisset facta mentio transactionis, alia
ratione esset subreptitia,quia non fuit facta mentio iuramenti
pręstiti per præfatum quondam do.Hubertum,nam taciturni-
27 tas iuramenti † reddit gratiam sobreptitiam & inualidam,c.cō
stitutus,de rescr.& firmat Lud. Ro.consi. 369.circa primū, col.
3.& Alex.consi.125.col.pen.lib 1. & traditur per Ferra cau. 60.
Quarto, hmōi gratia est infecta vitio subreptionis,quia non fuit
28 facta mentio tot,† priuilegiorum tam per Imperatores & Del-
phinos,q̄ etiam summos Pontifices concessorum, c. cum ordi-
nē,de rescriptis,c.veniens,de p̄scr.l.3.C.de silent.lib.12.& tradi-
dit per Fel.late in c.1.ver.2.dispositio,de rescriptis.Quinto,ex
alia redditur subreptitia,quia non fuit facta mentio, ꝙ priuile-
gia & trāsactio ac libertates ꝯcessæ ecclę fuerint ꝯfirmatę per
Franc.Modernū Regē & alios p̄decessores, Reges, & Delphi-
29 nos,de qb.ꝯfirmationib.† hñda quoq; mētio fuit,alias gratia vi
tio subreptionis nullius est momenti,secundum gl.in clem.di-
dum,in verbo,pacta,de sepulturis. Alex.consi.125. col.3. lib. 2.
Curt.Senior consi.35.in fine. Sexto est subreptitia alia ratione,
quia non fuit expressum concedenti,ꝙ alias fuerit lata senten-
tia contra ipsam vniuersitatem,ꝙ non liceret impetrare facul-
tatem indicendi nouas exactiones absque consensu Archiepi-
scopi,& Capituli,quę iam longißimo tempore trāsiuit in rem
30 iudicatam.taciturnitas enim sententię,† vitiat priuilegium,c.ex
posita,de arb.& ibi glo.& Fel.col 8.in c.super literis,de rescr.ni
si in gratia sit apposita clausula,non obstante re iudicata, l. fin.
C.sent.rescind.non poss.Nec sufficit,ꝙ talis clausula sit apposi
ta in precibus,sed oportet, ꝙ sit inserta in corpore gratiæ, secun
dum Alex.consi.36. col.2. lib. 2. Nec valet priuilegium contra
rem iudicatam,nisi sit concessum parte citata,& cum prędicta
clausula,non obstante,secundum Alex.consi.123.ad finem,eo-
dem lib. Septimò,quia impetrantes tacuerunt,ꝙ vniuersitas cō
31 sueta † sit petere licentiam impetrandi & exigendi vectigalia ēt
a pręfato domino Archiepiscopo & Capitulo,ideo gratia quo
que redditur subreptitia,c.1.de consuet.li.6. & traditur per Ale
xan.in d.cons.130.col.3.de quibus omnibus si do.Gubernator
fuisset (vt iuris erat) ad plenum informatus,non concessisset di
ctis vniuersitati & hominibus prædictam licentiam simpliciter
& absolute,sed ita demum si accederet consensus domini Ar
chiepiscopi & capituli condominorum. Quare concludo non
licuisse vniuersitati & hominibus exigere aliqua vectigalia seu
tributa,absque consensu omnium condominorum, quia do-
minus Gubernator non voluit solus talem impartiri licen-
tiam.

RESPONSVM XIII.

ARelatenses Nullo iure onere restituendi p̄-
tii per Christianißimum Regē
exacti ab emptoribus officiorum Vigueratus eiusdem
Viguerij ab eodem Serenißimo Rege grauari cen-
sentur.Idque ex tenore verborum Regis aperte deprehenditur
asserentis), en exboursant tou tesfoys par lesdictz gens dudict
pais &c. per quę verba p̄sonæ seu homines trium statuum ex-
presse grauantur,& præsertim cum ad eorum supplicationem,
& non Arelatensium,hęc fuerint per Principem concessa Qui
pariter Arelatenses,vt adhærentes nullo iure adstricti censen-
tur,cum nulla æquitatis ratio patiatur iustißimum Regē adhæ
rentes non supplicantes grauasse,& pecunias eis inuitis extor-
quere voluisse. Quare Arelatenses & si adhærentes,non tamē
supplicantes, nec supplicantibus acquiescentes, non grauatos
esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Verba seu clausula in fine posita,referuntur ad prędentia eis correspon dentia.*
2 *Relatio in dubio fit contra supplicantem.*
3 *Relatio,seu interpretatio, nunquam fit ad ea, ex quibus resultaret ini quitas.*
4 *Edicti Regij declaratio,ad ipsum Regem spectat.*

Respon. interpreta.

NOn creditur Christianißimum Regē no-
luisse grauare Ciuitatem Are
latensem onere restitnēdi pretiorum, ꝙ ipse recepit ab
emp.officii Viguriatus rationib.seq.Primo,quia illa
verba reductionis Regiæ,en exbour sāt touiesfoys par lesdictz
gens dudict pais,ceula que en vertu de nosdictes letres ont ob-
tenu lesd dictz offices perpetuez,referenda sont imo exprese re-
feruntur ad gentes trium statuum prementionatas,ita sonant il
1 la uerba,per lesdictz,quæ † respiciunt præcedentia l.i.§.eū qui,
alias est §. hoc edicto,& ibi not.Bar.ff.de post.docet Bar.in l.ta
lis scriptura,col.fi.ff de le.1.Soc.consi.62.col.1. lib.4. Secundo,
quia dicta reductio facta fuit ad supplicationem gentis triū sta-
2 tuum,ergo,† ad ipsas in dubio facienda est relatio,c. inter dile
ctos,de fide instr.Inst.de inut.stip.§ præterea.Cum igitur Arela
tensis respublica (vt proponitur) non sit de gentib.trium statuū,
nec in trib.statibus comprehensa,bene sequitur,ꝙ ipsa nō in-
telligatur grauata.Non ob.si dicatur,ꝙ licet non sit de gentib.
trium statuum,est tñ de terris adiacentibus,quia in pręcedētib.
legūtur nominatæ,quia rñdetur,ꝙ quatenus Christianißimus
Rex se refert ad terras adiacentes,intelligitur de terris adiacen
tib.quæ simul cum gentib.trium statuum supplicarunt,& petie
runt reductionem,offerentes sese exoluturos pretia emptorib.
officiorum,ita probant verba præfationis dictę reductionis ibi,
requestes & complainctes,&c.a quib.ipsa reductio omnino re-
gulatur,l.fi.ff.de hær. inst. non.n.iustißimus Rex intelligit velle
grauare terras adiacentes non supplicantes,nec velle auferre p e

conlam de bursa Arelatensium, eis inuitis, ſm Bald. in l. 3. C. de
ser. & aqu. co in. & R ip Cu. in l. fi. C. u Jius, vel ſtil pub. cōpta
bat Fel. in c. quę in ecclesiarū, col. 13. de consti alioquin ſi ad ter
ras adiacentes n ... ſupplicantes fieret relatio, reſultaret ſumma
iniquitas. ſic ſi Rex voluiſſet vendere officia & precia accipere
cum damno ſubditorum, quos voluiſſet reddere pretia empto-
ribus contra omnem æquitatem, ſic. n. in effectu. & per indire-
ctum voluiſſet extorquere pecunias ij ſis ſubditis inuitis, ergo
non dicamus, q̄ relatio ſit facienda ad terras nō conſentientes,
nec ſupplicantes duntaxat, quia fugienda eſt illa interpretatio, p
quam reſultat iniuſtitia, vel iniquitas, ſm glo. & Bar. in l. fi. in l.
3 1. C. de lib. præte Nre † relatio facienda eſt ad ea, ex quib. reſul
tat abſurditas, c. cum eccleſia Vulter. de elec. Old. conſi. 152 incip.
factum tale eſt. tradit ... per Iaſ. in l. 1. C. de lib. præt. Cum igitur
Ciuitas Arelatenſis non ſupplicauerit, nec ſupplicanti conſen-
ſerit, bene ſequitur q̄ ipſa nō cenſeatur grauata. Et ſi inſtetur,
quis ergo erit grauatus, ſeu quis remborſabit dictum Viguerium?
4 Reſpondetur, q̄ declarare habeat † Chriſtianiſſimus Rex, qui
reductionem fecit, l. fi. C. de leg.

RESPONSVM XIIII.

ALlobrogum conſuetudine nobilib. nobiliter viuentibus munerū immunitatem pręſtante proponebatur, num Baldeſar ex
Ioanne illuſtris Delphini Barbitonſore natus, genere
nobilis eſſet? Plerique reſpōderunt, ex nobili parente originem
ducere etiam eum, qui ex principis coquo deſcēdit. Ego autem
dixi inferioris Principis non decorari radiis, quem artis vilitas
ignobilem facit, q̄ vulgi opinione comprobari dicitur, & natu
rali conſtat exemplo. Minoribus. n. aſtris ea non eſt illuſtrandi
vis, quæ Phœbo omnium aſtrorum maximo. id etiam quęreba
tur, an immunitas a Delphino conceſſa Ioanni, eiuſque hære-
dibus & ſucceſſoribus ex ſuo corpore, & legitimo matrimonio
procreatis conceſſa quoque foret Baldeſari nepoti inſtituto in
re certa a ſ Ludouico, filio & hærede. Ego verba priuilegii ſtri-
ctiſſime interpretans, filiis hæredibus vniuerſalibus, non etiam
nepotibus hęredibus particularibus immunitatem donatam re
ſpondi, ſed nec a muneribus a Principe indicendis exemptos a
collectis, quæ populi decreto pro communi vtilitate imponun
tur, puto poſſe defendi.

SVMMARIVM.

1 *Nepotes ſunt de deſcendentibus, & ex corpore aui.*
2 *Nobilitatem tenetur probare qui ſe ſuper ea fundat.*
3 *Barbitonſor propter artis vilitatem non differt a mechanico, & plebeio, & numero 5.*
4 *Coquus Principis dicitur conſtitutus in dignitate.*
6 *Princeps ſupremus poteſt domeſticos ſuis radijs nobilitare, non autē Princeps inferior.*
7 *Delphinus non recognoſcit ſuperiorem. Iura tamen loquentia in Imperatore non habent locum in eo, licet ſit æqua poteſtas & nu 8.*
9 *Conſuetudo & exiſtimatio communis in materia nobilitandi alterum, magis ſpectanda eſt quam lex.*
10 *Nobilitas, vt præſcribatur quanti temporis vſus requiratur, idem de priuilegia non contribuendi nu. 11.*
12 *Taleas ſoluere dicitur, qui pro ipſis remittit, quod ſibi debetur.*
13 *Teſtium plurium depoſitio de nobili vita rationis, non infert nobilitatē.*
14 *Plebeius poteſt eſſe exemptus a datijs & taleis.*
15 *Hæres hæredis eſt etiam teſtatoris hæres. & q aliter hæc regula intelligatur. nu. 16.*
17 *Succeſſoris appellatione in dubio venit vniuerſalis hæres nō particularis.*
18 *Filius inſtitutus in re certa, dicitur hæres.*
19 *Priuilegia immunitatis, ſunt contra publicam utilitatem, & num. 24. & ideo veniunt ſtrictiſſime interpretanda.*
20 *Nepos an ex aui matrimonio, aut eius corpore dicatur natus.*
21 *Priuilegium vnum ſuppletur, & declaratur per aliud.*
22 *Argumentum a contrario ſenſu, valet etiam in priuilegijs.*
23 *Impoſitis & imponendis, participium reſolutum, & reſoluendum, prout decet, diſpoſitionem reſtringit ad terminos relatiui verbi.*
25 *Hoſpitare milites quilibet tenetur, niſi ſpeciali priuilegio fuerit exemptus.*
26 *Collecta impoſita ob communem vtilitatem, regulantur ſecundum naturam onerum, in quorum loco ſubrogantur.*

Qui veritas eſt, mihi viam veritatis aperiat.

Reſpon. Interpret.

VIdetur Reſpondendum Baldeſarem duplici iure immunem eſſe a collectis, ſubſidiis,
cęteriſq; munerib. ciuitatis Dienſis. Primo ex nobilitatis prærogatiua, nobiles. n. immunes ſunt a con-
tributione onerum facienda cum plebeis tam cōi iure, quā con
ſuetudine Delphinali, ſm Gui. Pap. deciſ. 184. quæ incipit, ſed
quid de nobilibus, vbi allegatur tex. in l. 3. §. 1. ff. de mu. & ho. Et
pro eius ſententia facit & tex. in l. non tantum, §. 1. de excuſat. tu
to. Secūdo de priuilegio. nam illuſtris olim Delphinus exemit
Ioannem auum pręfati Baldeſaris & eius hæredes, & ſucceſſo-
res ex ſuo proprio corpore & legitimo matrimonio deſcēden
1 tes. Conſtat aūt nepotes eſſe de deſcendentibus, † ex corpore
aui, ſm Bal. & Mod. in l. 1. C. de conditio. inſer. & in c. 1. §. filia, de
ſucc. feu. ad fi. & Lud. Rom. conſi. 168. viſis, loquentes in fortio-
rib. terminis Dicunt. n. q̄ conceſſio facta ſibi & alis ex ſuo cor-
pore naſcituris, cēſetur facta nepotib. ex filia, quia in nepo-
te eſt ſanguinis continuatio, vnde immediatum dr̄. quicquid
per ſeminis naturam continuatur, q̄ maxime verificabitur in de
ſcendentibus. Verum. n. eſt omnes ex proprio Corpore Adæ,
& Euę deſcendere, vt eſt gl. in l nuptiæ cōſiſtere. ff. de ritu nup.
& docet Bal conſi. 141 punctus talis eſt, quid im, lib. 5. no. gl. in
§. ergo non omnes, Inſt. de nup. Conſtat etiam Illuſtrē do. Del
phinum, & ſi ſuperiorem recognoſceret, potuiſſe concedere
immunitatem dicto Ioanni & deſcendentib. ſubditis ſuis, l. pla-
cet, C. de ſacroſa. eccle. ... traditur ; et P. n. in c. a, col. pen. de
immu. ecc. per Alex. conſi 30. ; onderatis, lib. 5 ergo nihil vide-
tur propoſiti, q̄ huiuſmodi priuilegio aduerſetur Verum ſecū-
dum ex, quæ proponuntur, arbitror Baldeſarem nullo iure ſe
poſſe a munerib. tueri, nunquidem ex prærogatiua nobilitatis,
quia non conſtat ex actis, q̄ ipſe ſit nobilis. tenetur enim nobi
2 litatem probare, † qui ſuper ea ſe fundat, ſecundum Bal. in c. ſi.
§. ſi ruſticus. per illum tex de pac. ten. & in l. non ignorat, col. 1.
C. qui accuſ. non poſſunt. Soc conſ. 246 eleganter & ſubtiliter,
col. 1. lib. 2. quod inſertum fuit inter conſilia Curtii Senioris cō-
ſil. 18 Quinimo ex productis per Baldeſarem conſtat, q̄ origi-
nem trahit ab auo, barbitonſore quondam do. Delphini, quem
3 conſtat non differre a mechanico, & plebeio propter artis † vi
litatem, l. 1. C. de exc artifi lib. 10. & l. ne quis, & ibi not. C. de di-
gnita. lib. 12 Nec dicatur, q̄ barbitonſor Principis dicitur habe-
re dignitatem, cum etiam coquus Principis dicatur conſtitutus
4 in dignitate, ſecundum Bal. in rub. de feud. Guardia, & Ludou.
Rom. in ſuis ſingula. nec etiam dicatur barbitonſorem domini
5 Delphini dici nobilem, quia aſſiſtat eius lateri, † iuxta tex. in l. 1.
C. de præpoſit. laborum. lib. 12. ibi, quos noſtri lateris Comita-
tus illuſtrat. per quem tex. dicunt Ang. & Iaſ. in l. omnium, C.
de teſta. q̄ quicunque adhęret lateri Principis, dr̄ nobilis. & idē
tex. in l. 1. C. de dome. & protecto. ibi, ſi his honos nō deferatur,
qui contingere noſtram purpuram digni ſunt exiſtimati. Quia
ad iſta omnia reſpondetur dupliciter Primo, quod iura quę vo
lunt domeſticos Principis nobilitari radijs ſui domini, loquun
6 tur in domeſticis Imperatoris † & ſupremi Principis: vnde nō
recte protrahi poſſunt ad domeſticos inferioris, qui de iure nō
7 poteſt † aliquem nobilitare, ſm Bar. in l. 1. col. 9. C. de dig. lib. 12.
Et dato, q̄ do. Delphinus non recognoſceret ſuperiorem, non
8 tamen ſequitur. q̄ iura loquentia † de Imperatore, habeant lo
cum in Delphino, in quo non eſt tanta maieſtas, quanta in Im
peratore vt probat in ſimili Soc conſi. 275. in cauſa ſtatuū, col.
2. vol. 2. poſt Imo. in l. infamen, ff. de iud. & conſtat exemplo ſtel
larum, quarum ſplendor non ęque lucet, ſicut ſplendor Solis.
Secundo reſpondetur, q̄ ſi de iure barbitonſor, & coquus Del
phini forent nobiles, quod vix crediderim, tamen de conſuetu
dine non reputantur nobiles, quæ conſuetudo, & cōis exiſtima
9 tio in hac materia eſt magis inſpicienda † quam lex, ſm Bar. in
d. l. 1. col. fi. & Pau. de Caſt. in l. 3. de epiſc. audien. col. 2. & Soc. in
d. conſi. 265. col. 3. Et q̄ barbitonſor Delphini non reputetur
nobilis, licet coniecturari ex impetratione priuilegii. Nā ſi fuiſ-
ſet nobilis, fruſtra impetraſſet priuileg. ſ. immunitatis a ſubſidijs
Delphinalib. a quib. ſm mores patrię nobiles nobiliter viuētes
ſunt exempti, fruſtra. n. precib. impetratur, q̄ cōi iure conceditur, l. 1. C. de theſau. li. 10. Item, q̄ non eſſet dictus barbitonſor
nobilis, conſtat ex tenore dicti priuilegii, in quo legitur filium
Regis Delphinum mandaſſe trib. ſtatibus, vt prælatū barbiton-
ſorem deſcribant in numero exemptorum, & non ſoluentiū,
non aūt mandauit, q̄ deſcriberent in numero nobiliū. Tres n.
hominum ſunt ſpecies, quę ſolent in trib. ſtatib. Delphinalib.
deſcribi, eccleſiaſtici. i. nobiles, & exempti, ſeu non ſoluentes, vt
patet ex productis tam per actorem q̄ per reos. Cum igitur fue-
rit poſitus in numero exemptorū ex priuilegio, conſtat, q̄ non
fuit receptus in numero nobilium, l. ſeruorum, ff. de ſtatu hom.
cū ſim. Et ſi prędicta non videntur ſufficere ad oſtendendū con
ſuetudinē, articuletur, & probetur qualiter barbitonſores, coq,
& ſimiles ſeruitores d. Delphini non hñt, neq; reputant, ac nec
habiti, nec reputati fuerūt retroactis tpib. nobiles, &c. Nō ob. q̄
d. Baldeſar probauerit ſe in ſubſidiis contribuere cum nobilib.
quia non pptea ſequitur q̄ ſit nobilis, nam ad hoc vt ex vſu &
10 quaſi poſſeſſione pſcribatur † nobilitas, requiritur vſus tāti tpis,
cuius initii memoria non ſit in cōtrarium, ſm Io. And. in ca. Abb.
de priu. lib. 6. & Ludou. Rom. ſingula. 289. nūquid vſus, &c. qui
vſus

vsus tanti tpis non fuit deductus neque probatus. Et dato qđ a
certo tempore citra contribuerit cum nobilibus, non tamen se
11 quitur ꝙ sit in quasi possessione non contribuendi † cum ple-
beis: quia ad hoc vt quis dicatur in quasi possessio. non soluēdi
& non contribuēdi cum his, cum quibus de iure tenetur contri
buere, plura sunt necessaria. Primo, quod dictus Baldesar fuerit
aliquando requisitus, vt contribueret, l. hiibus. cum ibi not. per
Bar. C. de agri. & cens. lib. 6. Scdo', ꝙ requisitus soluere recusa-
uerit, ſm glo. in l. qui luminibus ff. de ser. vrb. præd. Tertio, ꝙ v-
sus fuerit prærogatiua nobilitatis scientibus & patientibus his
qui præsunt regimini ciuitatis Densis, ſm Bart. in l. 2. C. de ser.
& aqua. & Pan. consi. 48. in eã, lib. 2. & consi. 25. col. fi. co li. Non
constat autem ex actis de prædictis, nec de his fuit articulatū. er
go &c. Quinimo requisitus Ioã. auus vt solueret, ordinatū fuit
per curiam quod idem Ioãnes solueret, cui ordinationi paritū
fuit, vt legitur ex processu. Nec obstat trāsactio iurata inter agē
tes nomine ciuitatis, & quondam Ludoui. eius patrem, per quē
conuentum fuit, quod vniuersitas nō posset taleare, nec cotiza-
re dictum Lud. eius vita durante. Quia rńdetur, quod vniuersi-
tas, seu agentes pro ea, ideo promiserunt non taleare eum pro
tempore eius vitæ, quia remisit vniuersitati summam 125. flo-
renorum sex solidorum, & quindecim denariorum, ita capitur
transactio. Vnde stante hac remissione, sans dicit ipse Lud. sol-
12 uisse taleas. Soluere † enim dr̃ taleas, qui pro ipsis remittit, quod
sibi debetur, l. si debitor, ff. q pot. in pig. hab. l. uel permutauit, ff. de
liber. cau. l. si qui delegauerit, ff. de noua. cum simi. Præterea ta-
lis promissio non fuit facta ex cã nobilitatis, sed ex cã officii, qđ
habebat ipse Lud. qa erat receptor patriæ pro Illustri d. Delphi
no. pp quod officium idem Ludo. obtinuerat literas exemptio
nis a præfato do. Delphino, quæ exemptio eatenus durauit,
quatenus durauit officium, & non vltra, l. maximarum, C. de
excusa. mune. lib. 10. & ibi notat Bar. in l. qui sub pretextu, vbi Bar.
de collegi. & carth. lib. 11. C & in l. qui sub prætextu, C. de sacr.
san. eccl. & l. Seruiarios, C. de test. mil. Et hac rõne uniuersitas
transegit cum receptore ad eius vitam. Non deniq; obstant te
stium depositiones, quia & si plures deponant, quod Baldesar
13 viuat nobiliter, non tamē sequitur quod sit nobilis. † Nam ad
hoc, vt quis sit immunis a taleis & subsidijs, quæ soluuntur per
plebeios, duo sunt ſm mores patriæ necessaria. Primum quod
sit nobilis. Secundum, quod viuat nobiliter. Itē testes assignãt
rationem minime concludentem, & quam constat esse falsã,
ergo nullam fidem faciunt, l. solam, cum ibi notatis, C. de testi.
traditur per glo. & Canonistas in c. cum causam, eo. ti. nam oēs
testes dñt, quod Ioannes & Lud. pater & auus d. Baldesaris ha-
biti & reputati fuerunt nobiles, quia non contribuebant cū ple
beis. Ista ratio non concludit, stat. n. simul, quod aliquis nō con
14 tribuat cum plebeis, & tñ non sit † nobilis, cum possit esse ple
beius, & exemptus, ut s. dictū fuit. Itē constat, qđ hęc rõ assigna
ta per testes est falsa. Quia constat, quod Ioannes & Ludoui. nō
contribuebant cum plebeis, non pp prærogatiuam nobilitatis,
sed pp priuilegium eisdem specialiter cōcessum, unde de depo-
sitionibus dictorum testium non est habenda rõ. Ex his patet,
quod Baldesar non potest se iuuare ex pręrogatiua nobilitatis,
cum non constet ipsum esse nobilem, & ubi constaret de no-
bilitate, nisi esset consuetudo patrię, rńderem audacter, qđ non
posset prętextu nobilitatis se excusare a contributione onerū
occurrentium in d. ciuitate, quia nobiles de iure tenentur one-
ra patrimonialia subire, sicut quilibet plebebius, ut fuit cōclu-
sum s. in 4 rńso, in ij. dub. Videamus modo, an Baldesar iure se
pręrendat immunem ex priuilegio concesso Ioãni auo & eius
hr̃dib. & successorib. descēdentib. de suo proprio corpore? Mi-
hi, saluo sanioribus iudicio, vr̃, qđ nec ēt uigore huius priuile-
gij Baldesar sit immunis. Tum quia Baldesar non est hęres nec
successor d. Ioannis. Nō ob. si dicat, qđ est filius, & hr̃s Ludoui
ci filii, & hr̃dis d. Ioannis, & ɔ̄nt vr̃ ēt hęres ipsius Io. cum hę-
15 res hr̃dis † sit etiam testōris hęres, l. fi. C. de hęr. inst. l. si pr̃famı-
lias, in fi. ff. de hęr. inst. Quia rńdetur quod hęc ratio pcederet, si
Baldesar esset hęres vl̃is dicti Ludo. sed in facto pręsupponitur,
quod ipse non est hæres vl̃is, sed particularis, qui loco legata
rii hr̃, l. quoties, C. de hę. inst. Legatarius autem hr̃dis nullo mo
do potest dici primi testatoris vl̃is hęres, ergo &c. nam illa re
gula, hęres hr̃dis, &c. intelligitur de hr̃de uniuersali, ut uolunt
Bal. Ias. & alii in d. l. fi. Accedat, quod illa verba priuilegii loquē
16 tia de hęredib. intelligenda sunt de hęredibus † vl̃ibus, l. fideius
sor, §. qui interrogatus, ff. de interro. act. Et quod appellatione
hęredis, in dubio non cōprehendatur singularis successor, fir-
mãt Bal. & d. Phi. de Peru. in c. si pater, de test. li. 6. & Fel. in c. qa,
col. fi. de iud. Et ꝙ appellatione hęredis, non comprehendatur
particularis successor, patet ad oculū, qa hęreditas, a qua nomē
hr̃dis descendit, est successio in vniuersum ius defuncti, l. hr̃di-
tas, ff. de reg. iur. l. pecunię, §. hęreditas, ff. de uer. sig. Et si dicat,
qđ priuilegium non solum fuit cōcessum hr̃dib. sed ēt succes-
soribus, & iõ uerbum, successorib. debet intelligi de successori
bus particularibus, ut aliquid operetur, c. si Papa, de priuileg. li.
6. l. qñ, de leg. 1. R. deo, ꝙ ēt appr̃one successoris in dubio venit
17 † vl̃is successor, non autem particularis, l. quędam, §. nihil, ff. de
eden quod procedit etiam si dispō loquatur de hæredib. & suc-
cessorib. simul & geminate, ſm Bal. in l. emptorem, col. 3. C. lo-
ca. Imo. & Mod. in l. quod dr̃, la 2. ff. de verb. obl. & late Cur. iun.
consi. antepe. Nec ob. dum dr̃, quod verbum, successorib. debet
aliquid operari, quia istud conceditur: sed rńdetur, ꝙ verbum,
hæredibus, intelligitur de hr̃ibus vl̃ibus de iure ciuili, verbum
successoribus, de successoribus vniuersalibus de iure pretorio,
l. stipulatio ista, in prin. cum gl. in uerbo, cæterorum ff. de verb.
obl. & ita rńdet Imo. in d. l. quod dr̃, col. pen. & Alex. in d. §. ni-
hil, & Cur. in d. consi. antepe. Non denique obstat, si dicatur,
18 quod filius institutus in re certa, † dicatur hæres, & ideo succe-
dat in feudo concesso alicui pro se & hr̃dib &c. ut tenet Bart. in
l. ut iurisiurãdi, §. si liberi, ff. de ope. lib. & consi. inci. d. Amarus,
quod est consi. 55. &c. quem sequitur Imo. in l. ex facto, la grã-
de, ff. de hr̃d. inst. quia ɔ̄rium tenēt Bal. Aug. & Sal. quos refert,
& sequitur Alex. in d. §. nihil. & posito, quod deci. Bart. vera es-
set, nihil facit ad rem nr̃am, quia loquitur in cōcessione feudi,
& sic in beneficio Principis, quod latissime est interpretandū,
l. fi. ff. de cōsti. prin. c. cum dilecti, de do. nos loquimur in priuile
gio, quod est strictissime, & proprissime intelligendum, l. si qñ
C. de inof. testa. l. ex facto, ff. de vulg. & pup. traditur per gl. Abb.
& Fel. late in c. causam, quæ de rescri. Et si reliqua priuilegia
sunt restringenda, & stricte interpretanda, a fortiori ueniunt re
19 stringenda priuilegia immunitatis, † quia sunt ɔ̄ publicã utili-
tatem, ſm Pau. de Cast. l. maritum, ff. sol. mat. & Alex. in l. quia
tale, ff. eo. tit. & consi. 125 col. 3, lib. 2. Hinc est appr̃one posterio
rum, & appr̃one generis, & appr̃one descendentium in priui-
legio immunitatis non ueniunt descendentes ex filia, quia tale
priuilegium est odiosissimum, l. prima. ff. de iure immun. licet
in alia mã fauorabili contineanř & nepotes ex filia. Ita in ppo-
sito rńdet Dec. consi. 253. in casu proposito, per totum. Alia ēt
rõne non vr̃, quod Baldesar sit de ɔprehensis in d. priui. quia nō
est de hr̃dib. & successorib. descendentib. & procreatis ex cor-
pore & ltĩmo matrimonio Io. aui. Nam cum ei non conueniãt
verba priuilegij, non ēt conueniet dispō, c. porro, de priuile. l. 4.
§. tores, ff. de dam. infec. l. constitutum, ff. de test. mil. Nec obst.
quod nepos dicatur descendere ex corpore; non tñ fuit procrea-
tus ex corpore aui, & ex matrimonio per suum ɔ̄ctō, prout ex
tenore priuilegij disponitur. Nepos enim non dr̃ natus, nec p-
20 creatus ex aui mr̃imonio, † nec ex eius corpore, ut est tex. cla-
rus in l. nam ciuiū, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. licet enim
omnes descendamus ex corpore Adę, non tñ ex eis Euæ ma-
trimonio, & corpore sumus omnes procreati. Et si negetur, ꝙ
ex tenore priuilegij requiratur, ꝙ hr̃s sit de descendentib. pro-
creatis ex matrimonio & corpore Ioannis aui; rńdeo, ꝙ impro
ba & calumniosa est hmõi negatio. Priuilegii tenor talis est, Io.
de Pereno & eius hr̃des, & successores, descendētes de suo pro-
prio corpore & ltĩmo matrimonio, eximimus, &c. Pondera il-
lam copulam, & ltĩmo matrimonio, quę copulat uniformiter,
& qualitates pręcedentis copulati repetit in sequen. ſm glo. in
l. si sic, ff. quemad. ser. amit. q̄ carolli Ias. in l. fi. col. pe. C. de suc-
ces. edic. Pro qua facit, quod decidit Bart. in l. si legatarius, ff. de
leg. 3. & quod decidit Lud. Ro. consi. 531. præmissorum Docto
rum. & Soc. consi. 280. considerata, lib. 2. & si in sequenti copu-
lato reperitur illa pręcedens qualitas, prout repetenda est, ex
suo, & proprio corpore, solum erunt exempti, qui ex suo &
proprio corpore, & ex suo & proprio ltĩmo mr̃imonio descen
dunt, & procreati sunt. Et si insteiur, quod tenor huius priuile-
gij loquatur de descendentib. non aũt de procreatis: rńdeo qđ
suppleri dēt uerbū, & procreatis, quia ita cantat tenor alterius
priuilegij declarantis primū. suppletur. n. priuilegiū & declarat
21 † per aliud, c. inter dilectos, de fid. instr. l. vtrum, ff. de pet. hær.
Et ita no. Bal. in c. auditis, per illum tex. de pręscr. & Ias. in l. si qs
ex argentariis, §. si initium, in 4 no. ff. de eden. & in l. triticum,
ff. de verb. ob. Facit tex. in l. sed et posteriores, ff. de leg. Potuit. n.
do Delphinus, qui priuilegium concesserat, illud declarare, sup-
plere, & restringere, c. inter alia, de sent. excõ. c. 1. de iura. cal. Et
traditur per Fel. in c. nouit, col. 9. de iud. Sed ponamus quod Bal
desar sit uirtute huius priuilegij immunis, videamus a quib. mu
nerib. Priuilegij verba hæc sunt, Io. barbitõsorē nr̃m eximimus
ab oĩb. subsidiis, auxilijs, taleis, & donis gratiosis impositis, &
imponendis per gentes trium statuū nr̃i Delphinatus & Comi
tatus, a qb. exonerauimus & exoneramus ciuitatem nr̃am Dien
sem, &c. Ex horum verborum meta, q̄ transgredi non licet, c.
excepimus, c. porro, de priuil. arguēdo a ɔ̄trio sensu, ɔ̄stat fuisse
ɔcessam immunitatē Baldesari ab his onerib. quæ p gentes triū
statuū, non aũt ab his, q̄ per vniuersitatē p cõi & publica utilita-
22 te imponunř. ualet. n. ar. a ɔ̄trio sensu ēt † in priuilegiis ſm gl. in
c. licet, de priu. li. 6. q̄ dicit aureã & singularē Cur. senior ɔ̄si. 16.
col. 7. in prin. & istud ēt pbař ex pricipio illo, ĩpositis & ĩponen-
23 dis p gētes trium statuū, qđ pricipiū † resoluiū in relatiuū, & uer
bum, put resoluēdū est, ſm gl. in cle. 1. in uerb. dignitatib. de pb.

dispōnem restringit ad tertios verbi relatiui. l.cunctos pplos.C.
de sum.trin.& fi cath. Et q illustris Delphinus voluerit dūtaxat
pcedre immunitatē a subsidiis,& taleis, quæ imponunt p tres
status,seu quæ debent,soluunt ipsi Delphino,patet ea eo q eao
nerauit ciuitatē. Rō tñ exonerationis non conuenit,nec a dapia
ri pōt oneribꝫ,quę imponuntur per vniuersitatē pro cōi ciuium
24 vtilitate,ergo ad ea onera nō est immunitas protrahenda, † fin
Io. And.& Pan in c peruenit,de immu eccl.& Pel.in c. accedē-
tes de præscr. Sed vbi Delphinus dedisset Baldesari immuni-
25 tatē ab oib. & quibuscunq; munerib. † non tñ censeretur de-
disse immunitatē ab onerib. hospitandi milites, a quib. nullus
cēsetur exēptus,nisi speciali priuilegio pcedatur l.3. C.de omn.
pñ li x.& l.3 §.eos milites.ff.de muner.& hono.& l.sunt mune
ra,ff.de va,mu.nec ab onerib.refectionis murorum pōtiū, fon-
tium,& his similiū,quæ pro cōi oīum vtilitate imponunt,nam
ad talia onera tenetur ēt ecclesia, cui iure plenariā concedunt
immunitatē,l.ad instructionē,C.de sacros. eccl. & ibi Cyn.Iac.
But. Bald. Albe.& Mod.ita firmant,& sequuntur *cōiter* Cano.
in c.non minus,de immu.eccl.reiecta sntia Pan,ibi,& consi.3.li.
1.Nam domus Augusta,& celsitudo Imperialis,a talib. onerib.
non excusantur, l.absit, C.de priuile.do. Aug.l.3. C.de immu.
nemi.conced.lib.xj.dicit Bal.in tit.de pace Constan.in ver. mu-
nitione,q ēt ecclesia tenetur conferre in gabellam plaustrorū,
quę soluitur in portis pro refectione viarum;& ad onera,quæ
imponuntur pro aquæductib.purgandis,vel reficiendis ēt tene-
tur ecclesia,& quilibet alius hñs gñalem immunitatē,l.ad repa
rationem, & ibi no. per Io.de Pla. C. de aquędu.lib. xj. & l. ad
portus,C.de op.pub.& Cępo.in trac.seru.rust.sub rub.de seruit.
viæ.sitr exempti,& priuilegiati non excusantur ab onere facien
di aggeres pro inundatione aquarum arcenda,quia cōe pericu-
lum est,& cōe bonum,fm Ant.de Bui,& Pet.de Anch. in d. c.
non minus. Nec ēt excusantur a collecta imposita pro redimē-
da & repellenda hostium incursione,fm Bart. in l.nullus,C.de
cursu publi.lib.11.& Pet.de Anch. consi.96. super dicto dubio.
& And.Sic.consi.1.lib.3 & do.Ias.in l.placet,col.3.C.de sac. san.
eccl. qua rōne dico,Baldesarem non esse immunem ab onerib.
quę per vniuersitatem imponuntur pro conseruanda, vel libe-
randa ciuitate a pestilentia,vt late pbaui in tractatu de peste,li.
3 in septimo remedio præseruatiuo, in a q. princ.versi.discussa
qōne de munere psonali. Et sicut Baldel.non excusatur virtute
prędicti priuilegij a metatis militum,ab oneribus pontium,fon
tium,viarum publicarum & similium, eadem rōne non excu-
sabitur a collectis, quæ pro præmissis munerib. soluendis &
26 sustinendis, imponuntur, quia tales collectæ † regulantur fm
nām onerum,in quorum loco subrogantur,fm Bart.in l.1.ver,
quęro ergo utrum,C.de mulie.& in quo loco,lib.x.& in l 4 §,
actor,ff.de re iud. Pan.in d.c.non minus,in fine.Bal.consi. 448.
ad euidentiam lib. 5. & consi. 496 punctur quęstionis,lib.4.&
consi. 313.si de iure, lib.4.& alibi sæpe. Et ab hac sententia non
discrepat Guido Papę decis. 78. ubi dixit etiam ecclesiam pro
talibus oneribus fuisse collectis grauatam tempore, quo uige-
bat bellum inter Delphinum & Ducem Sabaudię, quod æqui-
dem uerum & æquum semper putaui.

Si in commu, eademque caus. in integ. restit. post.

RESPONSVM L.

LIcet Pręuostus, & Castelinus , frēs de Geor-
gijs uideantur incursi pœnam caducita
tis ob canonē iam annis trib.non solutum,nihi
lominus, & si ceciderint,ex persona fratris eo-
rum minoris restituendos esse indubitati iuris
est:cum in indiuiduis minoris priuilegiū, maio-
rib.prodesse sępe constitutum fuerit: Neque ēt prædicti fratres
pœna i si quis maior,tenentur:ā n licet ɔ̄ctum approbauerint,
super eo tñ iuramentum nullum præstiterunt; nec fratris iura-
meotum ad fratres porrigitur,nam iuramenta personalia sunt.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium minoris in causa communi indiuidua,etiam ad maiores fra tres porrigitur.*
2 *Nonnunquam quis ex persona alterius consequi potest , quod ex persona sua consequi nullo iure poterat.*
3 *Incorporalia per naturam indiuidua sunt , licet vsus, seu facultas ipsorum commode dimidatur.*
4 *In contractibus innominatis non habet locum pœna caducitatis , quia in eis solum succedit actio ad interesse.*
5 *Regula l si pecuniam.ff de condi causa data,non pcedit si in instrumento contractus innominati ed;it stipulatio.*
6 *Iuramentum non ligat, nisi expresse iurantes.*

Respon.interpreta.

Super eo, De quo consilium quæritur , procliuior sum
in sententiam, quod dominus Præuostus,
& Castelinus nobilissimi fratres de Georgiis. nō fuerint incur
si aliquam pœnam caducitatis propter canonem iam annis tri-
bus non solutum, posito quod præsens contractus sit contra-
ctus locationis,non ea persona ipsorum fratrum , quia etiam
per biennium cessando a solutione quis cadit a tota locatione,
vt per Bartolum in l.quæro,§.inter locatorem,ff.locati.late Ias.
in auth.qui rem,col.4.C.de sac.san.eccl. sed ex persona socio-
rum,qui sunt minores,dico prænominatos fratres,posito q ce
cidissent,debere reintegrari; nam minores pp moram non ca-
dunt in pœnam caducitatis,fm glo.& Bald. in l.si tutor,C.de
admini tut. Et posito,q cadant,eis est danda restitutio,l.si ea cā.
1 §. si in comm usum,ff de minori. Sed restitutio † minoris in rā
cōi indiuidua prodest ēt socijs maiorib.fm Barto,in l.1.C.si in
cōi,eademq;cā restit.postu.sequitur conclusio, q restitutis mi
noribus erunt ēt restituti prænominati fratres. Et pro ista con
clusione est casus decisus in l.si eōem,ff.quemadmo.seru.amit.
vbi persona minoris retinet maiorem seruitutem vię,quā pce
non usum perdiderat. ppterea dixit eleganter Bal.in c.1.col.3.
quib.mo.feudum amit. q si unus vasallus habens feudum cōe
perdiderit eundem feudum ex persona sua,vel quia offenderit
dominum,vel quia noluerit iuuare; quod si alius frater adme-
rit , vel innocens fuerit ea persona fratris innocentis retinebit
feudum . confirmatur ex tota regula , quod quis consequitur
2 † ea persona alienus , quod ea propria consequi non posset,l.
illud, § fi.ff.de contra tabulas.l. Aristo,ff. quę res pig. obli.pñt,
cum suis concordantibus. Corroboratur præmissa cōclusio ex
infinitis simili.qq quas seriatim cumulat Fel.in c.prima.col.3.
& sequenti.de præscri & post eum Ias.in l.si emancipati, col.3.
C.de collationib. quę omnia omitto , ne videar uelle implere
sol um.sed vltra eos optime quadrat in proposito, quod con-
suluit subtilis Franciscus de Aretio,consi.27.quod incipit,viso
themate ad me transmisso,col. x. vbi laicus beneficio fratris cle
rici potest prohibere vicinum,ne ędificet super muro cōi,non
obstante statuto laicorū quod vicinus possit inuito vicino ędi-
ficare super muro cōi,quia tale statutum fratri laico beneficio
fratris clerici nō præiudicat. Et si dicatur,pręmissa cōclusio,qđ
beneficio minoris restōnis restituantur fratres maiores,solum
procedit in causa indiuidua,fm Bar.in l.1. C.si in comniu.eadē
q;causa in integ rest.postu.sequitur Aret.in præalleg. consi.25.
& in specie Rom.consi.165. sed hmōi octo vnciæ aquæ locatæ
sunt diuiduæ,vtpote concessit per modū quantitatis & per nu-
meralia,quæ quantitas diuisionem recipit ,l.in executione , in
prin.ff de ver.ob.& etiam nomina numeralia diuisionē demō
strant,l.si ex toto,§.fin.ff de lega.1. Et quod ductus aquæ sit di-
uisibilis,videtur tex.in l.si quis per diurnum,C.de aquæductu.
lib.11.ubi si inter socios disceptaē de vso aquę,diuisio fit arbi-
trio iudicis.& clarior tex.in l.si partē, in vers.pro mō agri deter-
minetus quę diuisio fiet,ff.de seru.rust.pręd.quia respondetur ne
gando assumptum q istud ius dicendi octo vncias aquę sit diui
duum,sed dico esse indiuiduum,quod sic demonstratur,nā aut
volumus considerare istud tanquam ius incorporale , & sic tā
quam seruitutem constitutam ad tēpus,quę de ęquitate iuris ex
pacto fieri potuit , l.seruitutes,2.ff.de seruituti. & sine dubio
erit indiuiduum,quia incorporalia, quę nec tāgi, nec videri pos
3 sunt † per naturam,sunt indiuisibilia,fm Bart.in l.stipulationes
non diuiduntur,in 4.q.ff.de verb.obli.& l. prima,§.quędam,ff.
de rer.diuisi.§.incorporales.Institu. de rebus corporalib. & in
corporalib.aut volumus considerare facultatem vtendi, & tūc
non videmr quid indiuiduum, quia si aqua diuiditur , non prę-
stabit ipsis minoribus tantam utilitatem in parte respectu par-
tis,quantam in toto respectu totius,vt de se patet, ergo est indi-
uidua fm Doctores,Bar.& alios,in l.4.§.Cato,ff.de verbo.obl.
& est tex.in l.in executione,§.secunda species,ff.eo. tit.& quod
ius ducēdi aquam sit indiuiduum , est tex.ad literam,in l.una,ff.
de seruituti. Nec obstant allegata in contrarium , quia ea omnia
iura,quę pręsupponunt aquam posse diuidi, intelliguntur quā
tum ad commoditatem vtendi, videlicet, vt alternis dieb. socii
aqua uti possint,non quod ipsum ius aquę sit diuiduum. ita for
maliter rñdet glo.in d.l.si partem,ff de seruitu. rustic.pręd. Nā
etiam quodlibet aliud genus indiuidui,fm commoditatē uten-
di,secerni potest,prout est tex.in l.una, §.1.ff.de seruitu.per quē
tex.ita dicit Bar.in d.l.stipulationes non diuiduntur, in scđa op-
posi.unde licet commoditas sit indiuida, nō tamen sequitur,er
go ipsa res est etiam diuidua , vt patet in iurisdictione , quę est
quid indiuiduum,& tamen administratio & exercitiū ipsius po
test diuidi fm Bar.in l.inter tutores,circa finem per illum tex.ff.
de adminis.tuto.& Bal.in c.Imperialem , §.pręterea ducatus,de
prohib.fe.aliena.per Federi.& Alexan.consi.25.uolumine v.&
consi.18.col.x.uolumine 2.Barto.consi.82.Cur.Seni.consi.25.
col.fin.late Felin.& Barb.in cap.prudentiam,in prin.de offi.de-
lega. Et sic ex istis stat firma cōclusio in fauorem pręfatorū no-
bilium fratrum de Georgijs. Ex alio quoque uidetur, q fratres
ipsi non ceciderint in aliq̄ pœnam caducitatis,quia si recte capiā
tur termini iuris, pręsens ɔ̄ctus non potest dici contractus loca
tionis

stionis, sed potius 9ctus innominatus, q̃a hic agitur, vt ab vtraq;
parte detur, ergo est 9ctus innominatus, l. fi. ff. de cond. ob cām.
per quem ita declarando terminos iuris, ita vult Bar in l. 2. in fi
4 He principii, & ibi latè Mod. ff. si cert. pet. sed in 9ctibus † inno-
minatis non habet locum pęna caducitatis contra non implen-
tem 9ctum pro parte sua, sed solum datur actio ad interesse cō
uentotum, quę appellatur actio pręscriptis verbis, l. naturalis, de
præscr. verb. ff. & si replicetur, q̃ non adimplenti conceditur pę
nitere, l. si pecuniam, ff. de cond. cā da. respondetur verum esse
re integra, vt ibi habetur, sed hic res non est integra, quia iā pro
aliquib. annis ipsi fratres soluerunt. vel aliter, d. l. si pecuniā, pro-
5 cedit, † nisi in instrumento 9ctus innominati sit apposita stipu
latio, s̃m Pau. & Mod. in rub. ff. de ver. obl & Iaf. in d. l. si pecu
niam, in 10. fallen. sed in instrumento adest stipulatio, ergo &c.
& si pars aduersa instet opponendo ipsos fratres cecidisse in pę
nam l. si quis maior, C. de transac. quia contractus est iuratus, re
spondetur, q̃ ipsi fratres, quorum nomine fuit celebratus con-
tractus, non iurauerunt. vnde dato q̃ ipsi contractum approba-
uerint, tamen ad eos iuramentum non extenditur, quia requi-
6 ritur ad hoc, vt iuramentum † liget, & extendatur expresso con
sensu. q̃ interueniat expressa iuratio, c. pe. de iureiur. per quē ita
dicunt Mod. in l. 1. §. & post operis, col. 3. ff. de no. oper. nunc est
.n. iuramentum personale, c. veritatis, extra de iureiur. vnde non
migrat de subiecto in subiectum, l. quia, ff. sol. mat. cum concor.
& ita fore iudicandum dico & consulo, saluo semper iudicio
rectius sentientis. Laus Deo.

De hæred. actio.

RESPONSVM I.

ET si hæc verba, en rembursant toutes foys præala-
blement pars les gens dudit pais, ceulx, q par ver
tu de nostres dictes letres de edict, ont obtenu lesdiz
offices perpetuelz, reuocationem officiorum perpetua
litat s. siue in gerundium, i. satisfaciendo, siue per ablatiuos ab-
solutos. i. solutis prius, &c. resoluantur, conditionalem facere vi
deantur, & non aliter reuocata dici possint officia illa perpetua,
nisi prius conditioni paritum sit, cum ante purificatam condi-
tionem obseruandi non sit dispositio, præsertim cum d. Caro-
lus Grilliett decesserit antequam sibi satisfactū foret, quare ver
ba prædicta quouis ex capite intelligantur, eo pendente condi-
tione mortuo, quę ?ionem faciebant, & ob id nullum ius nulla-
que ad hæredes spes (fideicommissi exemplo) transmissa vr̃, &
pręd cta officia perpetua vacare censentur. Verum quia manife
ste constat eidem Carolo Grilliett actionem, siue conditionem
ex lege, siue officium iudicis nobile, ex quouis sensu accipian-
tur, competere. Ideo nihil ex aduerso proponi potest, cur actio
defuncto competens ad cohæredes non trāsmittatur. Nullo pa
riter iure hæc reuocatio cōditionalis dici potuit, si Regis ratio,
ex qua actus regulatur, recte perscrutetur, nam gerundiū mo-
dum ac onus potius quam conditionem, fine ea, quæ proponū
tur, operatur. Nec ablatiui absoluti conditionem tantum, verū
etiam dispositionem inducunt. Et quemadmodum cohæres
adeundo pro parte sua adstrictus censetur omnia contenta in
instrumento adimplere, & sic partem cohæredis sibi relictam
datis ab eo centum, & ad id cogi potest, cur pariter non poterūt
personæ trium statuum satisfacere iis, quib. satisfieri iubent lite
ræ Regiæ officiorum reuocatoriæ, quas & acceptarunt, & inte
rinauerunt, & quibus adstringi desiderauerunt. Ex quib. facile cō
stat reuocationem officiorum perpetuorum puram, & nō con
ditionalem fuisse, & spem purificationis actus inter viuos ab eo
dem Grilliett hæredes suos transmisisse.

SVMMARIVM.

1 *An reuocatio officiorum perpetuo concessorū his verbis concepta, si prius officialibus restituta pecunia fuerint, conditionalis, seu pura censeatur, & ibi vide nonnulla de gerundio, & ablatiuo absol. & uide nu. 12.*
2 *Conditio non purificata nihil disponit.*
3 *An actio competens Carolo Grilliett ab officio nondum destituto, qui pendente conditione rembursationis mortuus est, ad suos transmittatur hæredes, & uide nu. 4. & 5.*
6 *Ex contractu Regis actio officialibus destitutis acquiritur contra offerentes pecunias restituere.*
Ex contractu papæ actio subditis acquiritur.
7 *Gerundia quando dispositionem, & quando conditionem inducant.*
8 *Gerundia necessitatem inducunt.*
9 *Actus a rationibus regulatur, & iudicatur.*
Conditio denotat causam finalem.
10 *Contractus Principis habetur pro lege, quantum ad obligandum subditos.*
11 *Hæc verba, en rembursant prealablement, modum, & onus, & non conditionem inducant.*
13 *Qui legem acceptat, ad illius obseruantiam adstringitur.*
14 *In actibus inter uiuos spes purificationis actus semper ad hæredes transmittitur.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

BEne & quantum licuit, cōsideratis verbis literarū
reuocationis perpetualitatis officiorū, & om-
1 nibus, quæ in facti serie recitantur. Visum fuit prima
consideratione, q̃ hmōi reuocatio † sit conditionalis,
si prius fuerint restitutæ pecuniæ officialibus ad vitam electis. Il-
la enim verba, & en remboursant routesfoys præalablemēt par
les gēs dudit pais ceulx qui en vertu de nosdictes letres de edict
ont obtenu lesdicta offices perpetuelz, aut resoluūtur in gerun
dium, videlicet; rembursando tamen prius: aut in ablatiuos ab-
solutos, videlicet, restitutis tamen prius. & vtroque casu vsr fa-
cere reuocationem conditionalem. De gerundio probatur in
l. si tu ex parte, vbi glo. not. ff. de acq. hęr. De ablatiuis absolutis
probatur in l. a testatore, ff. de cond. & dem. & in l. euictis agris,
ff. de vsuris. Et sic illa verba remburfando, vel remburfans vidē-
tur resoluenda, si remburfabuntur pecuniæ per gentes triū sta-
tuum, &c. Quæ si ita resoluantur, videtur facere reuocationem
conditionalem, si restituantur pecuniæ, non alias. Ante ergo pu
rificationem conditionis non possunt dici officia reuocata, quia
conditio nihil ponit, l. si quis sub condit. ff. si quis omissa cau. te
2 sta. Et si non fuerit † purificata conditio, non est obseruanda di
spositio, l. iubemus, §. sin autem, C. ad Treb. Cum igitur domi-
nus Carolus Grillien mortuus fuit ante remburfationem pecu
niarum, sequitur quod vacauerit officium per mortem suā tan
quam perpetuum, cum nondum esset ab officio destitutus, &
3 si pendente conditione mortuus est, vr̃ nullum ius † trāsmisisse
☞ ad hæredes, & suos, iuxta notata per gl. *communiter* approbatā,
4 in l. vnica, C. de his, qui ante aper. tab. quæ vult, q̃ spes † fideicō-
missi non transmittatur etiam ad suos hæredes, quam sequūtur
Bar. & alii in l. hęredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebel. & in l. 1. & l.
cum filio, ff. de leg. 1. Præmissis non obstantibus intrepide respō
deo, dominum Carolum transmisisse actionem repetendi pe-
5 cunias per ipsum Regi persolutas, quia actio † competens ipsi
defuncto transit ad hæredes, vt ex diffinitione hęditatis, de qua
in l. hæreditas, ff. de reg. iur. clare patet, & probatur in l. 1. per to-
tum, C. de hæred. actio. id solum ergo demonstrandum est, q̃ a-
ctio competeret domino Carolo contra gentes trium statuum
ad suas pecunias, quod sic clare ostenditur, aut reuocatio offi-
ciorum facta per Regem transiuit in contractum cum gentib.
trium statuum offerentibus restituere dictas pecunias Rege re-
uocante perpetuitatem officiorum, pro vt reuocata fuere ipsius
tribus statibus restituentibus pecunias iuxta eorum oblationē.
6 Et ex † tali contractu Regis acquisita fuit actio officialib. desti
tutis contra gentes trium statuum, vt firmat Martinus Lauden.
in trac. de prin. ver. 281. sicut Imperator. per id, quod vult glo. in
procemio Decretalium, quę vult ex contractis papæ acquiri
subditis actionem. videtur. n. huiusmodi reuocationis edictum
transiuisse in contractum innominatum, facio vt des, i. reuoco
officia perpetua ea lege, vt nos supplicantes restituatis. &c. l. na-
turalis, §. at cum do. ff. de præscriptis uerbis. Concessiones enim
Principum factę ex causa pretij, vel alterius adimplementi secu
tuti partem eius, cui fiunt, habent naturam contractuum, secun
dum Baldum in l. qui se patris, C. vnde liberi. refert Feli. in cap. 5.
col. 5. de probationibus. Aut talis reuocatio habet uim legis, &
perpetui edicti, & ex ea orta fuit conditio ex lege, l. 1. ff. de con-
dictionibus ex lege. Aut saltē quia illius executio dirigitur ma-
gno Senescalco, & supremæ Curię, & ex ea competit officium
iudicis nobile, quod succedit loco actionis, secundum glossam,
& doctores in l. si soror, C. de collatio. & in l. 3. ff. de alimentis,
& cibar. lega. Non obstat ratio dubitandi supra in contrarium
adducta, quod huiusmodi reuocatio sit conditionalis, quia re-
spondetur dupliciter. Primo negatur, quod sit conditionalis, nā
posito quod illa uerba, en rembourfant, fiut gerundiua, & ex-
ponantur remburfando prius, &c. non tamen conditionem im
portant, sed potius orationem modificant, & qualificant, quia
7 hoc loco † gerundium non respicit uerbum, vel participium
futuri temporis, quo casu inducit conditionem, vt in dicta lege
si tu ex parte. Sed respicit verbum pręsentis temporis, quo casu
inducit modum, l. vim facit, ff. de vi, & vi armata. & docent Bar.
& alii in d. l. si tu ex parte. Hæc itaque reuocationis verbis facta
remisimus, & remittimus officia ad primū statum, en remboue
sant præalablement, &c. est pura cum hoc, quod gentes triū sta-
tuum debeant remburfare pecunias habitas per Regem ab of
8 ficialibus. Verba † .n. gerundiua necessitatē important, s̃m glos
sam, & scribentes in rub. C. de eden. Et ita de iis verbis, en rēdāt
le pris, concludit excellēs Doctor, ac Iurecōsul. Bartholomæus
Chassaneus (vt ferē) electus prouinciæ meritissimus Præses psi.

31.Hugo.& Martinus,col.fin.Confirmatur ex illis verbis,de la
charge touiesfoys,quæ idem sonant,ꝙ cū onere tamen.ecce ꝙ
remb.rsatio appellatur onus, & declarat,ꝙ illa verba,en ram-
borsant,importāt necessitatem,vt sit sensus,reuocauimus & re
uocamus officia cum hoc onere,ꝙ teneantur, officiales facere
sindic.tum,& cum onere ꝙ gentes trium statuum,priusquā re
moueantur officiales a possessione officiorum, teneantur eis rē
bursare suas pecunias.ecce verba clara. Vnde non vr̄ admitten-
da uoluntatis qō,l.ille,aut ille,§.cum in verbis,ff.de leg.3.Cor-
roboratur ex plurib.rationib.expressis in literis reuocationis, vi
delicet pro bono publico,& ut adimpleamus volūtatem testa-
mentariam Regis Caroli,cuius hæredes sumus,& vt seruemus
libertates,& priuilegia patriæ a nobis confirmata obseruare vo
lentes remisimus,& remittimus officia in pristinum statum,hæ
9 rationes insinuant,† & ostēdunt reuocationē esse puram,& nō
conditionalem,quia si esset facta sub hac conditione,si per gen
tes trium statuum remborsarentur pecuniæ,non ex rationibus
præal.fuisset motus Rex ad reuocandam perpetualitatem offi-
ciorum,sed pp futurum adimplementum cōditionis,quæ loco
causæ habetur,l.a Titio,ff.de verb.ob.l.cum ad præsens,ff.si cer.
per conditio.n.denotat causam finalē,teste Bar.in l.fi.ff.de don.
probatur in l.4.§.1.ff.de cond.inst.Comprobatur,quia,aut volu
mus,ꝙ huiusmodi reuocatio habeat uim legis, & tunc natura
legis,quę dēt esse certa,non admittit conditionem,c.erit autem
lex,4.dist.maxime conditionem,quę pendet a voluntate subdi-
torum,alioquin non princeps,sed subditi vigorem legi darent,
ꝯ l.fi.C.de legi. Aut volumus dicere,ꝙ habet uim ꝯtus,& con
stat ēt reuocationem non esse conditionalem,quia si dicatur,ꝙ
sit conditionalis,hoc vnum dr̄,ꝙ ꝯtus fuit collatus in liberam
voluntatem alterius ꝯhentis,videlicet trium statuum,si vellent
remborsare pecunias,ergo est nullus,l.in vendentis,C.de ꝯtrah.
emp. Quod non est dicendum maxime in Rege & Principe ꝯ-
10 hente cum subditis,cuius † ꝯtus habetur pro lege, quantū ad
obligandum ipsos subditos,l.Cæsar,ff.de publ.pe.C.de don.in-
ter vir.& vxo.& tradit Fel.in d.c.1.& quia nemo prę́sumit velle
actum inutilem facere,l.3.ff.de milit.test. & quia ꝯtus hic elau
dicaret. esset.n. Rex ligatus,& gentes trium statuum in liber-
tate,ꝙ non est dicendum,l.litigatores,ff.de arb.l.solemus,ff.de
iud.essetq; in potestate trium statuum illudere legi,& ꝯtui dif
ferendo solutionem post mortem eorum,quib.non statuissent
soluere,vel post mortem omnium,si nulli vellent soluere,ꝙ es
set nugari de Principe,cuius reuocationem vellent firmam ma
nere,remborsationem autem oblatam iussamq; non facere, ꝯ
tra.ioc.noli frater,9.dist.l.Iul.ff.ad exhib.& l.fi.§.vbi autem,C.
de bo.quæ lib,c.commissa,de elect.li.6.l.si prętor,ff.de iud.Me
11 rito concluditur,ꝙ hæc uerba gerundiua,† en rēborsant præala
blement,modum & onus importani,non conditionē, & illud
verbum,prę́allablement,respicit executionem facti, non sub-
stantiam reuocationis,quę executio remborsationis quādo fie
ri debeat,bene potuit in arbitrium gentium trium statuum con
ferri,l.Lucius,ff.depo.per quem tex.Sal.post Bal.in d.l.in uen-
dentis,dicunt ꝯtum esse purum,qn̄ locus & tempus solutionis
confertur in arbitrium unius,non autem pretium,& alia substā
tialia ꝯtus. Ex iis satis patet responsum ad primum fundamen
tum,ꝙ gerundium conditionem importat. Non obst.modo si
dicatur, ꝙ illa verba,en remborsant, non in gerundium,sed in
ablatiuos absolutos resoluēda sunt,s.remborsatis prius,&c. Quia
vltra responsiones præcedentes,quę seruiunt ēt,ꝙ illa uerba re-
soluantur in ablatiuos absolutos, respōdetur alio modo,ꝙ abla
12 tiui † absoluti non conditionem,tantum, sed ēt dispositionem
inducunt,l.fideicommissa,§.cum esset,ff.de leg.3.l.in quartam,
ver.sed & quod implendę conditionis causa. ff.ad legem falc.
ubi deciditur,ꝙ hæc uerba, acceptis a cohęredere tuo centum,
restituas illi hæreditatem,non tam cōditionem respectu vnius,
quam dispositionē respectu alterius importani.Ideo dūt ista ui
ra,duplex fideicommissum induci, vnum quo alter grauatī hæ
reditatē restituere,aliud quo alter cohæres potest cogi dare cen
tum causa conditionis implendæ. Nec ob. ꝙ ablatiui absoluti
faciant conditionem,quia ēt faciunt dispositionem.Ita declarat
Bar.in d.l.a testatore,& clarius Pau.de Cast.& Ale.in l.in tōne,
la a §.iam & si.ff.ad leg.Fal.Sic ergo in casu nostro illi ablatiui
absoluti non tam conditionem faciunt,quam ēt dispositionē,
quantum ad hoc ꝙ gētes trium statuum teneantur cōdōnem
adimplere,vt dr̄ in d.§.cum esset. Et si instetur,quę est ratio,ꝙ
in casu d.§.cum esset,cohæres potest cogi dare centum cā con
ditionis implendæ ꝯ reg.l.quæ sub condit.ff.si quis omit.causa
test. Respondeo,ꝙ cohęres adeundo pro parte sua censetur se
obligare adimplere omnia contenta in testō, & sic acceptare
aliam partem cohęredis sibi relictam datis ab eo centum.Meri-
to potest cogi conditionem adimplere,i.centum dare,l.ex ma-
leficiis,§.hæres,ff.de act. & ob. Ista ratio militat in casu,in quo
gentes trium statuum ppoblationem ab eis factam de rembur-
sando pecunias officialib.propter acceptationem literarum re-
uocationis officiorum,& pp illarum internationem eis instan-
tib.factam,& pp decretum de satisfaciendo officialib.se obliga
13 runt cōditionem adimplere,nam qui legem † acceptat, ad illius
obseruantiam statim ligatur,c.cognoscentes,de const.no. in c.
1.de treuga & pace.& per Bar.in l.omnes populi,ff.de iust.& iu
re.Et in hac ratione se fundat Rex Christianissimus in vltimis
literis in quib.attenta oblatione literarum reuocationis acce-
ptatione,explicatione,& internatione mandat remborsationē
fieri,&c. Tertio respondetur, ꝙ illi ablatiui absoluti vbi solum
facerent conditionem,non tñ substātiam reuocationis, sed exe
cutionem duntaxat suspenderent,d.l.Lucius,ff.depo. quod etiā
declarauit Rex per vltimas suas. Quarto respondetur,ꝙ vbi fa-
cerent reuocationem conditionalem, quia tamen stetit per ip-
sos adimplere debentes, talis conditio debet haberi pro imple-
ta in eorum odium,iure ciuili,ff.de cond.& dem. & maxime
quia fuerunt interpellati per dictum do.Carolum se offerētem
suas pecunias recipere,& possessionē officii remittere, quo ca-
su in odium moræ eorum,qui potuerunt adimplere,hētur,pro
impleta,& a die interpellationis dies cessit,l.si post dient,§.itē
si qua,ff.quando dies legati ced.& in simili casu consuluit idem
Chassa.consi.41.quia casus,colu 6. Vltimo vbi reuocatio esset
conditionalis,prout non est,quia tamen nos loquimur in con-
tractu,vt supra ostensum fuit,seu in edicto Principis. Respon-
14 detur spem † purificationis actus transmitti ad hęredes,quia in
actib.inter viuos semper stat viua spes in debitum iri. Institut.
de verb.obligat.§.ex conditionali.

Noua vect.decre.ciui.stat.non poss.

RESPON. PRIMVM.

ET si prima facie licere non videatur ordi-
ni Consiliariorū ciuitatis
Auriacę siue Principis venia statuere non posse vēden
tes,ementes ve vinum,frumētum, boues,&c.huiusmo
di teneri ad certam summam in necessitates vsusque publicos
conuertendam;quia edicto diui Seueri & Antonini cautū est,
noua vectigalia sine consensu superioris ciuitatem decreto insti
tui non posse, quid quod nec inferiorib.dñis fas est sine supre-
mi Principis approbatione quoduis superindictū imponere.
Est.n.indictio onerum de regalib.quæ supremo Principi in su-
perioritatis stigma competunt,cæteris vero ablata.Et vbi præ-
dicta ciuitas ex priuilegio vel consuetudine regalia haberet,ni-
hilo secius non solus Consiliariorum ordo noua vectigalia,da
tia,taleas,collectas,impositiones indicere posse vr̄. Cōtrarium
tamen de iure verius esse respondi, possunt namque ciuitas &
consiliarii statuta,quo ad eorum bona, & pro illorum admini-
strationem,suis ciuib.superiori domino irrequisito,modo ambi
tiosa non sint,facere pro numero capitum,vel iugerū, maxime
stante altero priuilegio Principis quo fit vt noua non sit opus
venia,ꝙ & priuilegium obseruandum fore neminem fugit.Ge
neralia autem decreta Forenses etiam comprehendentia nullo
iure statuere posse certi iuris est,& sic opposita procedunt.Con
stat itaq; ciuitatis Auriacę cum iure communi,tum priuilegio
singulari,ius esse imponendi ciuibus collectas,taleas,angarias,
perangarias,cæterasque impositiones.

SVMMARIVM.

1 *Consiliariorum ordo ciuitatis Auriacæ,an possit statuere, ut ementes vi-*
num,bladum,boues,& alia huiusmodi sine licentia Principis certā sol
uant summam in vsus publicos conuertendam,& nu.4.5.6.& 8.
2 *Vectigalia noua statui Comitatum decreto sine licentia superioris non pos*
se diui Seuerus & Anto.sanxerunt,& ibi quæ dicantur uectigalia.
3 *Regalia supremo Principi sunt reseruata,& cæteris ablata.*
7 *Ciuitas,quæ habet a iure communi potestatem indicendi collectas,non so*
lum angarias,sed perangarias, & exactiones ciuibus imponere potest,
& uide quæ dicantur angariæ,& perangariæ.
9 *Ciuitas imponens onera pro aliqua donatione facienda, & non pro neces-*
sitatibus reip.non consentientes tali impositioni nullo iure cogere potest
ad huiusmodi onera.
10 *Consiliarij taleas & collectas imponere possunt,si eis a Principe, vel po-*
pulo huiusmodi potestas sit concessa.

Qui veritas est,mihi,viam veritatis aperiat.

Respon.Interpret.

1 QVæritur an ordo † Consiliariorum ciuitatis
Auriacæ possit sine licentia domini
Principis statuere,ꝙ quilibet ciuis vendens,vel emēs
vinum, bladum,boues, & similia, teneatur soluere
certam summam, in necessitates & in vsus publicos conuer-
tendam Videtur prima consideratione respondendum,nō lice
re ordini talia statuta facere absque superioris sententia, quia
noua

2 noua vectigalia ciuitatum decreto statui non posse, statuerunt
Diui Seuerus,& Ant.in l.2.C.noua vecti.institui non poss.quã le
gem loquentẽ in vectigalib. quæ præstari mãdãtur pro rebus, quæ vehun
tur in ciuitatẽ,extendit ibi Sal.ad datia, & gabellas quæ imponun-
tur pro rebus,quæ vendũtur in ciuitate, et ꝙ ibi natæ sint. Imò
inferiores dñi non pñt absq; cõfirmatione supremi Principis su
perindictũ imponere, l.1.C.de superind.li.x.Est.n.indictio one-
3 rũ de regalibus, quæ sunt † reseruata supremo Principi.c.1.quæ sint
regalia.Quæ aũt reseruantur Principi, a cęterorũ ptãte eximun
tur,l.1.C.ut.aut.ari.& ppea Pan.cõsi.6.in q.1.5. cõsuluit ciuita-
tem non hñtẽ regalia,non posse exigere,& instituere datiũ car-
niũ,& hac rõne,quia datia sunt de regalib.cõsuluit So.consi.7.li.
5.super q.ꝙ Dux hñs datia ex priuilegio,nõ pt illa vendere, &
alienare sine licentia Principis, qũ ad proprietatẽ, licet possit
alienare quantũ ad cõmoditatẽ. Et sup hoc,ꝙ datia sint de rega
lib. non est insistendũ, nec hęsitandũ, quia est casus clarus in d.c.
1. Sed vbi alias ciuitas Aurnacensis ex priuilegio uel ex contue-
4 tudine † haberet regalia,non tñ ordo cõsiliariorũ solus videre-
tur posse nouas impositiones indicere,p tex.in l.prohibere,§.pla
ne,ff.ꝙ vi aut clam, p quem ita cõcludit Sal.in d.l.2.in 1. par. q.
5.post Bar.in l.ambitiosa,col.4. ff. de decre.ab ordi.facien. Pro
5 cõtra tñ,ꝙ ciuitas † & cõsiliarii possint imponere, & indicere
nouas exactiones, & noua onera ipsis ciuibus pbatur iuribus,
& rõne.Primo,quia ciuitas,& cõsiliarii possunt statuta facere quã
tũ ad ea,quæ cõcernũt eorũ bona,& illorũ administrationẽ absq;
licentia superioris,mõ nõ sint ambitiosa,l.ambitiosa, ff. de de-
cret.ab ord.fac.firmat Bar.quem alii sequuntur, in l.oẽs popu-
li,in 1. q. ff.de iusti.& iu.Scdo p tex.in l.oẽs prouinciarũ,C.de ope.
pub.& l.p Bytiniã,C.de immu.nemi.conce.lib.x.& in auc.item
nulla cõitas,C. de epis. & cle. quibus iuribus apertissime probatur,
ꝙ cõitas pro necessitatib. suis põt munera indicere,uel p nume
ro capitũ,uel p numero iugerum,vel alias angarias,& peranga
rias indicere.Quid igitur tenendũ? paucis agendo rñdeo,ꝙ ciui-
tas põt collectas,& taleas,& c. alias impositiones pro suis neces
sitatib. ipsis ciuib. indicere absq; Principis licentia per ea, quæ vlti
mo loco deducta sunt, p quæ ita concludit Bar.in l.1.§.fin.post gl.
☞ ibi,ff.ꝙ cuiusq; vniuer.nomi.& ita tenẽt Ang.Imo.& alij cõiter,
in l.4.§.actor,ff.qđ cuiusq; vni.no.& vbi requireretur principis
6 licentia, stante † altero priuilegio ciuitas poterit absq; noua li-
centia taleas,& impositiones facere. Valet hmõi priuilegiũ, &
est obseruandũ,c.sup quibusdam,§.pterea,de verb.sig.extra fir-
mat Spe.tit.de cã pos.& pprie.§.1.ver.quid de colligentibus, et
Bar.in l.si publicanus, §.in oib ff.de pub.Nec dicatur,ꝙ Doct.
in d.l.4 §.actor,loquantur de collectis,& nõ de datiis, & gabel-
lis,quia sciendũ est,ꝙ collecta dr̃ omne munus,ꝙ indicitur perso
nis pro rebus,ut docet Bar.in l.rescripto,§. sciendũ, ff.de mun.
& hon.& sic cõstat,ꝙ ciuitas,quæ habet a iure cõi ptãtem indi-
cendi collectas,poterit pro rebus tam mobilib.quam immobi-
libus,& pro quib. videbitur ciues grauare.Itẽ tex.in d.auc.itẽ nul-
7 la cõitas,ꝙ non poterit solum collectas, sed et † angarias & perã
garias,& exactiones ciuibus laicis imponere,& sic non solũ one
ra realia,sed etiam personalia,ut angarias,uel personalia,& rea
lia simul,vt perangarias indicere,iuxta declarationem glossę in
l.neminem,C.de sacros.Eccle.quæ angarias appellat,qñ perso
nę opera exigitur, perangarias qñ,& personæ opera,& rerũ im-
pendia postulantur,& l.his oneribus, §. non idem angariarum
ff.de uaca.mun.& l.1.& rub.C.de cursu pub. & ang. & peranga.
lib. 12. Sed vbi iure cõi ciuitas sola posset collecta imponere
ex priuilegio,tamen ius indicendi taleas,aliasque impositiones
habere dignoscitur Talea.n.est nomen generale maioris effi-
caciæ,& importantiæ,quã collecta,cap.1.ibi, collectas & taleas,
ac alia huiusmodi,de immuni.ecclesia.in 6.illa.n.copula, &,di-
uersa copulat,fm gl.in l.si duo,C.per quas perso.nob.acqui. &
in rub.de iuris,& fac.igno. & copulata auget, l. ea tamen adie-
ctio, ff.de leg.3.taleæ ergo differunt a collectis, & maiorem ha
bent grauaminis efficaciam,quas ex priuilegio ciuitati ius est
indicendi,sed adde,ꝙ non solũ collectas,& taleas,sed alias quo
que impositiones eis indicendi concessa est facultas. Ponderan
da sunt illa verba,alias impositiones, quæ adeo generalia sunt, vt
omnia onera includantur, quia omnia dicuntur imponi, ut in
subr.C.de indic.& l.indictiones,C.de anno.& tribu.lib.x. l. mu-
nera,C.de mune patri.l.2.C.de vaca.pub.mun lib.x. & d.c. 1.de
immu.eccle.in 6.& cle.,nica,§ 1.de supplen.negli.prælatorum.
8 Constat itaq; ciuitatem Aurnacam tam iure communi † quam
priuilegio speciali habere ius imponendi collectas, taleas cæte-
rasq; impositiones ciuib. suis. Nõ obstant rationes,& iura in cõ
trariũ allegata,quia procedunt in vectigalibus & muneribus im-
positis generaliter quo ad omnes etiam forenses vehentes, uel
euntes ad uendendum,uel emẽdum bona in ciuitate,ita loqui-
tur tex.in d.l.munera,& in l.1.C.de superind.lib.x.secus quo ad
ciues,qui possunt a statuto populi,uel consilio grauari, secũdũ
Bar.in d.l.1.§.si.ff.quod cuiusque vniuer.no.& in d.l.1. C. de su-
perind illud tñ sciendum est, ꝙ si ciuitas onera imponat pro
9 aliqua donatione facienda,† & non pro necessitatibus reipubli
cæ,ꝙ ad talia onera non tenebuntur illi, qui non probabuntur
consensisse,secũdum Bar.in d.l.1.§.ꝙ si nemo, ff. quod cuiusq;
vniuer.nomi.& bene pbatur in d.l.ambitiosa,& ibi Bart. & idẽ
firmat Bar.in l.1.colum.3.versi.quæro,hic primum,C.de mulie
ribus,& in quo loco,lib.x.& Gemi.consi.116.quia prædicti,col.
5. Ad aliud,ꝙ requiratur adunantia generalis,nõ impugno, sed
10 id sane intelligo verum, nisi a Principe,vel populo † data sit po
testas consiliarijs.ita determinat Saly.in d.l.2.C.no.vecti. instit.
non poss. Cum itaque proponatur, consiliarios ex priuilegio
Principis,& ex adunantia habere facultatem imponendi huius-
modi onera, concludo,ꝙ consiliarii iure possunt taleas,& col-
lectas imponere cuilibet absq; alia Principis licentia, saluo sem
per iudicio melius sentientis,

Laus Deo Optimo Maximo.

De iure emphyteutico.

RESPONSVM I.

ETsi consuetudo disponẽs, ꝙ emphyteuta nõ
soluens debitum canonem nullo tempo
re cadat, ualeat, & emphyteutam a pœna libe-
ret,consuetudo tamen disponens,ꝙ dominus di
rectus teneatur ad domum emphyteutę pro so-
lutione recipienda licet valeat, non tamen libe-
rat emphyteutã a pęna, nisi prius protestatus fuerit emphyteu
ta die solutionis fiendę se paratum soluere,si adesset qui solutio
nem reciperet, & de huiusmodi oblatione fidem faciat. Nam
cum huiusmodi consuetudo sit contra ius, stricte venit inter-
pretanda,vt minus quam sit possibile operetur,& sic de hac cõ
suetudine testes deponere videantur, tamen quia de ea non est
articulatum,nihil ideo probant, & maxime quia non deposue
runt de actibus,ex quib. consuetudo constituitur. Ex quibus fa
cile patet, Daguinas fuisse,ac esse in mora soluendi debitum ca
nonem per annos iam duodecim, & consequenter a iure em-
phyteutico cecidisse,nec post tam longam moram ac executio
nem tam a lege quam ab homine factam,ac litis contestationẽ
purgationi morę locus esse potest. Quibus etiam nec asserta in
integrum restitutio non petita,non cognita, nec prout iuris est
terminata,vllo iure prodest.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo,ꝙ emphyteuta non soluens canonem debitum, nullo tempore cadat, valet, & excusat a pœna caducitatis.*
2 *Consuetudo,ꝙ dominus directus teneatur ire ad domum emphyteutæ pro solutione recipienda,an valeat,& an excuset a pęna caducitatis.*
3 *Consuetudo contra ius stricti iuris est, & ideo minus operatur quam sit possibile.*
4 *Testes deponentes de consuetudine non articulata, non probãt, tanquã de canon iurati.*
5 *Actus,qui possunt iure facultatis fieri, consuetudinem non inducunt,nisi eo animo facti probentur, & ibi vide nonnulla requisita ad probandam consuetudinem.*
6 *Consuetudo respiciens litis decisionem,plene probanda est, secus si iudicij ordinem concernat.*
Vide nonnullos casus, in quibus mora purgatio non admittitur, nu.7.
8 *Voluntas non minus factis, quam verbis declaratur.*
9 *Homo prudens,& sagax, non præsumitur apprehendere possessionem ex titulo nullo,& inualido.*
10 *Restitutio in integrum non admittitur, nisi specialiter petatur, & eius causa plene cognoscatur.*
11 *Clausula,omni meliori modo,non operatur vim libelli,ubi petitio incerta,& confusa remaneret.*
12 *Petitio incerta, & confusa, an admittatur.*

Respon.interpreta.

1 VAlet consuetudo, † ꝙ emphyteuta non soluens
debitum canonem,nullo tempore cadat,&
hoc excusat emphyteutam a pœna caducitatis, fm
Panor.cõsi.82.Circa primum,lib.1.& Io. de Ana. con
si.84.Videndum est,ad si.sed de ista non agitur, quia neq; de ea
2 articulatum extitit. Valet etiam cõsuetudo, † ꝙ dñs directus te
neatur ire ad domum emphyteutæ pro solutione recipiẽda,sed
ista non excusat a pęna, nisi emphyteuta protestatus fuerit die
solutionis faciendæ,ꝙ per ipsum non stabat, quominus solueret
si adesset qui reciperet. Et de hoc dẽt fidem facere emphyteuta
alioquin non releuatur a pęna,fm Bar.in l.item illa, ff. de cõst.
pecu. Bar.in l.acceptam,qõ.12.C. de usu. Et clarius Ias.in l.2.qõ.
37.C.de iure emphyteu. bene facit tex.in l.si.ff. de lege commi.
Satis.n.ẽ si dicta cõsuetudo, quæ ẽ cõ ius, releuet emphyteutã ab one
re portãdi pẽsionẽ ad domũ,absq; eo,ꝙ ẽt releuat a pęna,eo ca
su quo nõ cõstat per ipsum stetisse,quominus solueret si adesset,
3 qui reciperet. Cõsuetudo.n.cõ † ius est stricti iuris,& restringenda,
vt

vt minus operetur, q̃ sit possibile, c. cũ dilectus, de ꝯsue. l. si ser-
uj vestri, C. de noxa. & ibi notatur. Et de hac visi sunt testes uel-
le deponere, qui tñ nõ probant talẽ consuetudinẽ adesse, tũ qa
4 de hac ẽt cõsuetudine non fuit articulatũ. vñ & si † testes de ea
aliqd deponerẽt, nõ tñ ꝓbarẽt, qa extra articulos depónerẽt, &
sic nõ iurati, c. de test. extra de testi. tũ qa non dñt testes, ꝙ dire-
cti dñi hactenus fuerint, vel miserint procuratores ad domos
emphyteutarũ animo inducendi ꝯsuetudinẽ, vnde non ꝓbãt.
Nõ. n. pt dici inducta ꝯsuetudo, nisi ꝯstet, ꝙ ciues aĩo inducẽdi
ꝯsuetudinẽ fuerint, vel miserint ad domos emphyteutarũ ſm
5 gl. in c. ꝯsuetudo, 1. di. & gl. Pa. & alios, in c. fi. de ꝯsue. Isti. n. sũt
actus, q pñt fieri uoluntarie, & iure facultatis, vnde nisi ꝯstet de
animo ꝯrio, non põt dici introducta cõsuetudo, ſm Pan. & scri
ben. in c. cũ ecclesia Sutrina, de caus. pos. & proprie. & in c. luã
de Symo. Fel. in c. cum M. col. 4. de cõsti. Item non dñt, ꝙ uni-
uersus populus cõsenserit huic cõsuetudini, ergo nõ cõcludẽ-
ter ꝓbatur consuetudo, ſm Pa. cons. 53. in prędicta cã, li. 2. Vbi
dicit, ꝙ multi credunt probasse ꝯsuetudinẽ, q longe falluntur, qa
est multũ difficilis, imò quasi impossibilis probatio consuetudi
nis, & idem dicit Io. An. in d. c. fi. vbi ẽt Mod. cõs. 97. Nec obstat
dum dr̃, ꝙ iudex põt a seipso se informare de tali cõsuetudine,
licet non sit probata, vt per Bar. in l. legẽ Iulia. ff. de testi. qa rñde
tur, q istud ꝓcedit, qñ agit de ꝯsuetudine, q̃ ꝯcernit ordinẽ iudi
6 cij: Secus si agatur de consuetudine † respiciente litis decisionẽ
ut in casu occurrenti, tunc est talis ꝯsuetudo plene ꝓbãda, l. iu-
dices, C. de iud. per q̃ ita concludit Bar. in l. de quibus, in repe. in
3. q. principali, ff. de legi. & io l. 1. q. 27. C. quæ sit longa consuet.
Ex quib. patet non obstare fundm̃ consuetudinis, super quo
consistit omnis aduersantium spes, quo remoto intacta inuio-
lataq; persistunt fundamenta no. b. d. Clementis, nã cessante cõ
suetudine constat, Daguinas fuisse in mora soluendi debitũ ca-
nonẽ per annos duodecim, & ꝯñr a iure emphyteutico cecidis
se, nec aduersus tã lõgã morã admittitur vlla purgatio, ut alias
late dictũ fuit, quia non solum longa mora, per se sufficit, sed
ẽt executio tam a lege, q̃ ab homine facta, ac litis cõtestatio hoc
7 loco impediunt purgationem † moræ. Et dũ dr̃, ꝙ dñs directus
ouñq̃ expresse, uel tacite declarauit caducitatem, ita ꝙ dici pos
sit facta executio. Ad istud ẽt alias fuit rñsum, ꝙ directus dñs ap
prehendendo possessionẽ bonorũ emphyteuticorũ tacite dr̃
8 declarasse caducitatẽ, qa nõ minus † factis, q̃ uerbis dat uolũtas
intelligi, ut in ꝓposito dicit Lud. Rom. in cons. 103. viso ꝓposi
tæ qõnis, & Ias. in d. l. a. Et dũ subiicitur p̃sumendũ esse, ꝙ dñs
de Cauismontib. occupauerit possessionẽ dictorũ bonorum in
vim tituli emptionis habiti ab Antonio Daguini, iuxta not. in
l. q̃dã mulier, ff. de rei vend. Cum nõ sit verisimile, ꝙ vir tã pru-
dens, & vt p̃teditur auarus, voluerit profundere suas pecunias,
si alio titulo potuisset bona sua consequi, arg. l. cũ de indebito,
ff. de prob. Rñdetur retorquendo p̃sumptionẽ ꝯ Daguinas, ꝙ
homo prudens, & auarus non presumitur velle possessionẽ ap
9 prehendere ex titulo nullo, & inualido, ne ꝯtingat ipsũ frustra
agere, & oleũ, vt aiunt, & operã ꝑdere, l. 3. ff. de testa. mil. Et iõ
cũ dñs de Cauismontib. vir sane prudentissimus, hr̃et titulũ ca
ducitatis habilẽ ad accipiendã possessionẽ dictorũ bonorũ pro
pria auctoritate, & titulũ emptionis nullũ, & inualidũ, p̃sumẽ-
dũ est, ꝙ possessionẽ apprehenderit ex titulo habili, vt signãter
consuluit Bar. consi. 207. In qõne inter Franciscũ, litis contesta
tio ẽt impedit purgationem moræ. Nec obstat dum dr̃, & cele-
ri satisfactione Daguinæ se obtulerunt purgare moram, qa vt
dixi post litem contest. nõ potest videri morosus vnq̃ celeriter
satisfacere. Non obstat dũ replicatur, ꝙ istud procederet, si mo
ra esset commissa ante litem conte. Secus si in ipsa litis ꝯtesta
tione sit ꝯcta mota, quia omissa dispõne huius puncti, in casu
nostro reiecta consuetudine, constat moram commissam lõge
ante litis contestationem. Nõ denitq; obstat dum dr̃, Daguinas
esse in integrum restituendas, quia omisso hoc articulo, an sint
10 restituendæ, rñsum fuit, ꝙ † restitutio petita non fuit, neq; de ea
cognitum causa cognita, prout prius cognosci debuit, l. in cãæ,
§. causa ante cognita, ff. de minoribus. Nec quicq̃ facit illa cl'a,
omni meliori modo, quia cum restõ sit præparatoria rei vendi
cationis, per Daguinas intentatæ, debuit dari libellus in cã re-
stitutionis, & super eo cã cognita procedi, & demum sñia ꝓfer
ri antequã bona ipsa vẽdicari potuerint, ſm Bar. in l. ab hostib.
§. sed quod simpliciter, ff. ex quib. causis maj. Non. n. pronũcia-
ri potest super utili actione in rẽ rescissoria, nisi prius fuerit dif
finitum iudicium rescindens, vt per Io. An. in addi. Spe. de resti.
in integ. super rubr. Cum igitur in casu nostro non fuerit por-
rectus libellus super restitutione in integrum, nec de causa co-
gnitum, Minusue diffinitũ, nõ põt ꝓcedi super rescissoria actio
ne, nisi absoluendo reum a petitis. Nec vbi requirit libellus in
11 specie, cl'a, † oĩ meliori modo, potest operari vim libelli, quia
esset petitio incerta, & confusa, q̃ non sufficit ad petẽdum resti
tutionem, quia requiritur expressio causę, ſm Bar. in l. minor ãt
magistratus, §. 1. ff. de minori. & in d. §. sed quod simplr. Præte-
12 rea, † petitio incerta, & confusa, ẽt parte non opponente non
recipitur, nisi in processu sit facta specificatio, & declaratio ſm
Pan. in cap. 2. de libel. obla. quæ non legitur facta in casu isto,
merito iudices debuerunt absoluere reum, quia super iudi-
cio rescindente pręparatorio iudicij rescisorij, nulla præcessit
petitio, nulla cognitio, nulla sententia. Laus Deo.

Ita Iuris esse respondeo ego Ioannes Franciscus de Ripa, iu-
ris vtriusque Doctor, saluo iudicio saniori.

RESPONSVM II.

QVia Omnis libellus maiorem, minorem, & con-
clusionem habens legitimus est: ideo libellus
magnificorum dominorum Ludouici, & Iuliani de
Pernicijs ꝯ dñm Garzeanum, Ixinardum, tanquam
aptè, & legitime formatus de iure subsistit, cum negari non
possit, eundem dñm Garzeanum ab emphyteuta ius habere, &
si libellus dubius quodammodo esse diceretur, clausula tamen,
ius & iustitiam ministrari, in eo apposita, dubium omne tollit,
nam omne ius actoris ex huiusmodi clausula deductum esse,
ad omnemque libelli partem accommodari, constat.

SVMMARIVM.

1 *Prędia ab emphyteuta alienata domino irrequisito, & recognitione non facta per acquirentem, & canone non soluto, incidunt in commissum.*
2 *Libellus habens maiorem, minorem & conclusionem, legitimus est.*
3 *Clausula, ius & iustitiam ministrari, in libello apposito, operatur deductum videri omne ius actoris.*

Respon. Interpret.

IN Christi nomine Libellos magnificorum
Dominorum Ludouici,
& Iuliani de Pernicijs contra nobilem dñm Garzeanum
Iainardum aptè, & legitime formatus mihi vr̃, agunt enim
nobiles de Pernicijs ad pręd ia rescripta in libello, quę incide-
1 runt in commissum † propter alienationem factam ab emphy-
teuta in ipsum dñm Garziam irrequisito dño, & ꝑꝑ canonem
non solutum, & non factam recognitionẽ ab ipso dño de Gar-
zia, qui libellus continet oĩa requisita in actione ad caducitatẽ,
de quib. per Practi. Pap. in forma libelli, quo agitur ad facti pre
stationem, ad rei relaxationem, qui videatur, quia frustra recita
rem talia requisita, & his versibus continentur.
Quis, quid, coram quo, quo iure petatur, vt a quo.
Recte compositus quisque libellus habet.
2 Vt ſm Bart. in l. si prius. ff. de no. ope. nun. oĩs libellus hñs † ma
iorem, minorem, & ꝯclõnem, legitimus est ad instar syllogis-
mi, sed vnum tñ est, quod obstet, quia ꝯ tertium posses. non vẽ
posse agi ad caducitatem, nec ad commissum, quia tertius põt
dicere agẽti, Amice quoad te liberas ædes habeo l. binas ędes,
ff. de seru. vrba. prædio. nec instrm̃ inuestituræ, & recognitionẽ
factarum ab emphyteuta probant contertium, c. inter dilectos,
& ibi no. de fi. instr. l. ad probationem, C. de prob. cum si istud
non ausim negare, verum tñ dico, ꝙ libellus procedit, & si pro
betur tertium possesso. habuisse cãm ab emphyteuta, nam tunc
agi pt ad ꝯmissum ꝯ tertium posses. successorem in locum em-
phyteutæ, sicut ꝯ emphyteutam, ſm Sal. & Ias. in l. fi. C. de iur.
emph. per tex. in auct. qui res iam dictas, cum ibi notatis, C. de
sacros. eccl. videatur ergo si sit hoc ꝓbatum, alias ꝓbetur. Scdo
rñdere possem, ꝙ dñi de Pernicijs agunt rei venditione, prout
agere pñt ratione directi dñij, l. in rem, & l. offm̃, ff. de rei vend.
l. 1. C. de alie. iud. mutandi cã facta l. 1. ubi no. ff. si ager vect. vel
emph. peta. Quod aũt sit intentata rei vendicatio, patet, dum in
narratione dr̃, ꝙ dñs Garzia prædia prædicta indebite detinet, &
3 vsurpat. Et in conclusione petitur, † ius & iustitiã ministrari su-
per p̃missis, & quolibet p̃missorum, & sic super indebita deten
tione, & vsurpatione, quo casu libellus rei vẽdicationis sustine-
tur, ẽt ꝙ actor non potuerit se dñm declarari, ſm Spec. in tit. de
cau. pos. & propr. §. notandũ. Bar. in l. ex diuerso, §. pen. ff. de rei
ven. Pan. & alij, in c. 2. de lib. obl. nec obst. si dicatur, ꝙ petitũ est
in specie, & narratum in specie, ideo ꝯsolidatũ esse dñium dire-
ctum cũ vtili ꝑꝑ alienationẽ, & ꝑꝑ canonem non solutũ, & qa
cl'a illa, peto ius, & iustitiam, est tantæ potentiæ, ꝙ comprehen
dit omne ius actoris, & adaptatur ad illam partem, libelli, ad q̃
adaptantur ꝓbõnes, ſm Inn. Bar. & Pan. in c. 2. de ord. cog. Spe.
in tit. de sen. §. qualiter ver. quid si is. Alex. consi. 122. viso pro-
cessu, col. 2. ver. alio fundamento, vol. 1. cum mille consilijs, &
auctoritatib. quas possem ad propositum huius clausulæ alle-
gare, & quas breuitatis causa tanquam superfluas omitto.

RESPONSVM III.

IVre Optimo Ioachinus de Sandone, vel in rem suam
procurator, ac dom. Gardini cessionarius, contra
curatorem decretum hæreditati vacanti quondam do. Io.
nobilissimi do. Gardini p̃dictæ emphyteutæ agere, & expe-
tiri

ilri pntai: petendo declarari ac pronunciari emphyteutã ob ca
nonem tempore cõgruo non solutum a iure cecidisse suo, &
dñium vtile, cum directo, & possessionẽ naturalem cũ ciuili cõ-
solidata esse, nõ legitime desiderat eundem curatorem ad debi-
tum canonem persoluendum (prout iuris est) eisdẽ condemna
ri. Ex diuerso ẽt iure idem Ioachinus in eodem libello contra
Petrum Lucam, vti vineæ contentiosæ possessorem, seu detento
rem, experiri potuit, requirendo eundem condemnari ad vacuã
ac expeditam eisdem possessionem dimittendã, & relaxandã,
petens in, & super pdictis omnibus ac singulis ius & iustitiam
ministrari omni meliori, quo de iure, licet via, forma, & modo,
ea vi cuius clausulæ ius oẽ tã sui actoris, quam ipsius proponen-
tis deductum constat, ac ea omnis actio instructa est, q libellan-
ti ex serie precum utilior iudicatur. Quare cum idem Ioachi-
nus iudicij tam possessorij, quã petitorij, nec nõ can. reintegran
da, fidẽ potuitẽ, ac indubitata pstiterij nihil pponi pt, cur iuste
ac legitime petitis vti, ac frui, & legali snia potiri non debeat.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus contra duas personas diuersimode dirigi potest.*
2 *Libellus conceptus contra emphyteutam ob canonem non solutum, quomo do concludere debeat.*
3 *Instrumentum inter partes in eo nominatas plene probat, & dicitur probatio probata euidens, & manifesta.*
4 *Instrumentum locationis, quando probet dominium, & possessionem, & an conductor, vel emphyteuta possint refricare quæstionem dominij.*
5 *Clausula, ius, & iustitiam, & c. omni meliori modo, & e operatur eã actionem ppositã videri, q libellanti utilior iudicari potest, & uide nu. 12.*
6 *Nulla est melior probatio, quam partis aduersæ confessio.*
7 *An confessio contra cõfitentem plene probet.*
9 *In iudicio recuperãda, sufficit pbare d antiqori possessione, & uide nu. x.*

Respon. interpreta.

Licèt ex iuris allegationibus non minus subtibilib.
quam copiose compositis per pstantissimũ
Iureconsultum d Aduocatũ, d. Ioachini sandone a-
ctoris, satis, superque satis demõstratũ fuerit de op-
timo eius iure, vt de ijs apparet in processu. Attamẽ
pro faciliori resolutione dñi iudicẽtis, saltus duai alijs conside-
rationibus demõstrani de iure dicti actoris, & ex ijs euitare tot
difficultates, in quib. plurimũ dñi Aduocati vtriusq; partis labo-
rauerunt. In primis nãque considerandũ est, quod dictus d. Ioa-
chini dirigit eius libellum, de quo in processu char. 56. contra
1 duas personas, equidem diuersimodè. Quod † fieri potest, vt p
Marian. Soc. cap. 1. octauo princ. ari. extra de lib. obla. Et sic tot
sunt libelli, l. icire dẽmus, cum ibi no. per Mod. ff. de verb. oblig.
& contra vtrunque habet fundatam suam intentionem. Nã agi
tur primo contra curatorem decretum hæreditati vocãti, quõ
dã Io. Sinere emphyteutę vltimi dicti Gardini de vinea, de qua
agit, vt apparet ex instrõ in pcessu registrato. Cõtra quẽ curato
rem dictus actor ex iure sibi competenti virtute concessionis
habitę a dicto Gardini, de qua in processu, char. 53. petit decla-
2 rari † dictum emphyteutam cecidisse a iure suo propter cano-
nem debito tempore non solutum, & dominium vtile esse cõ-
solidatum cum directo, & naturalem poss. cum ciuili; nec non
& condemnari ad eisdem soluendum debitum canonem, & in
ijs dictus actor hẽt fundatam intentionem suam cõtra dictum
curatorem ea dicto instrumento recognitionis, & emphyte. in
quo in ampla forma dictus Io. Sinere recognouit dictũ Gardi-
ni in dominum directũ, eiq., ac successoribus suis qbuscunque
in perpetuum promisit soluere canonẽ, de quo in libello fit mẽ
tio. Quæ iura cõpetentia dicto Gardini, modo competũt dicto
Ioachino actori virtute dictæ cessionis, ea illo iure potuit agere
ex persona sua, prout egit, iua. no. p Bar. & Pa. de Ca. in l. qui sti
pendia, C. de proc. & sic tanquã succedens in locum dicti Gardi
ni habet suam intentionem fundatã ex memorato instrumẽto
recognitionis, sicut ipse Gardini haberet, Bal. in l. ad probatio-
3 nem, lat. C. de proba. & inter partes in instrumento † notatas, in
strumentum plene probat, & est probatio probata, euidens, &
manifesta, l. fi. C. de reb. cred. Bar. in l. 1. in prin. col. 3. ff. de oper.
4 no. nun. & ibi lat. & licet ea instrõ locationis non probet † do-
minium, neque possessio, tamen inter partes probat, Felin. post
Rutan c. inter dilectos, col. 2. ver. in rea. ad idem, extra de fi. inst.
Et faciunt no. per Bal. & Pau. de Cast. in l. cum falsa, C. de iur. &
fac. ig. l. gñaliter, C. de non nu. pecu. l. optimam, C. de contrahẽ.
& commit. stip. imo nec potest refricare quæstionem domini,
nec possessionem per l. si quis conductionis, C. loc. quæ disposi-
tio habet certum locum in emphyteuta, Dec. consi. 28. volum. 1.
Et propterea non est dubium, quin dictus curator, contra quẽ
competunt actiones passiuę, & qui tenetur soluere creditorib.
hæreditarijs, l. 1. & 2. ff. de cur. bon. dan & ibi Bar. in l. pe. ff. de bõ.
aut. iudi. pos. debeat cõdemnari versus dictum actorem iuxta per
eum petita, cum in ijs optime sit fundata eius intentio. Scdo agi
tur cõ dcm Petrũ Lucam tanquam possessorẽ, seu detentorem
dictæ vineæ petendo ipsum condemnari ad eisdem tradendum
& dimittendum, & relaxandũ vacuã, & expeditã possessionem
petens in pdictis, & circa prędicta oĩa, & singula, ius, & iustitiã,
& c. & oĩ meliori mõ, & c cõ quem dictus actor potuit intentasse
petitorium, & possessoriũ recu. cum in eius libello dedicat con-
cernentem petitoriũ. pñt simul cumulari, Bart. in l. naturaliter,
§ nihil commune, ff. de acqu. poss. col. 9 & ibi late per Mod. &
5 illa actio sit intentata, † q colligi põt ea narratiua libelli, l. Gal-
lus, § quidã recte, vbi Pau. de Ca. & Ale. ff. de lib. & posth. & q
magis fauet libellanti, l. si quis intentione ambigua, ff. de iudi.
mõ si dicimus intentatũ eẽ petitorium, sunt probata reqsita, d
quib. in l. in rem, & l. officium, ff. de rei ven. videlicet dominium
in agente, & possessorium in conuento. Nã primo probatũ est
dictum Ioachinum actorẽ, eẽ dominum dictæ vineę ex confes-
6 sione dicti Petri Lucæ, qua † nulla melior probatio, l. gñalr, C.
de non nu. pecu. l. g. sententiã. C. de pę. l. 1. de confes. apparet. n.
in processu, char. 102 103. 104 q procur. dicti Petri Lucę obtu-
lit dicto Ioachino actori, velle facere debitum sui principalis, &
ei soluere laudimium pro dicta vinea. Peritq; eligi debere æsti-
matores, qui eam æstimare dẽrent, & ita fuit ordinatum per d.
tunc iudicem eligendos eẽ, vt in char. 102. Et tunc dictus Petrus
Lucas p sui parte eligit, vt in char. 103. & eandem electionẽ etiã
facit dictus eius procurator, vt in char. 104. & sic ex ijs dictis Pe-
trus Lucas expresse fatetur dictũ Ioachinũ actorem esse domi-
num directum, cum non aliter posset soluere oblatum laudi-
mium, nam qui vult cõñs, vult oẽ necessarium añs ad illud, ff. de
acq. hær. l. illud, & l. ad rẽ mobilẽ, & l. ad legatũ. ff. de procu. Bald.
7 in l. & ex diuerso, §. 1. ff. de rei vẽ. q confessio † plene probat cõ-
tra ipsum sic confitentem, Bar. Bal. & Pau. de Ca. in d. l. cum fal-
sa, C. de iur. & fac. ign. vbi concludunt, q licet ex confessione nõ
trãsferatur dñium, tñ ea ea probatur cõ confitentẽ, donec proba
uerit cõtrium, imò qñ fit in iudicio, prout fuit hæc, habetur tũc ac
si eẽt condemnatus in rei vend. Bar. in d. l. cum falsa, in fi. Pau. de
Cast. in l gñaliter, col. 2. ver. itẽ quando confessio est facta in cã
reali, C. de non nu. pec. Et ea iis constat esse probatum primũ
requisitum. Alterum vero, videlicet conuentum possidere pro
batum est ea responsione facta per dictum Petrum Lucã articu
lis dicti actoris. De qua in processu, char. 138. articu. 18. Qua
propter cum omnia requisita ex pte dicti actoris sint verificata,
sequitur sine dubio dictum reum eẽ condemnandum ad dimit
tendum, & relaxandum dictã vineam dicto actori tanquam do-
mino ipsius. Insuper si dicimus esse intentatum possessorium
restituendę, quod dicendum est, vtpote vtilius, iuxta consilium
Iurisconsulti in l. is, qui destinauit, ff. de rei vend. & quod reme
dium can. reintegranda, 3. q. 1. per quod magis actori subuenitur
8 propter clausulam, de qua in libello, † ius & iustitiam. & c. om-
ni meliori mõ, & c. l. si quis intentione ambigua, ff. de iud. ĩ quo
9 iudicio sufficit probari de † antiquiori possessione, sm Pano. in
c. Sæpe. extra de rest. spo. Senen. in l. rem, quæ nobis. ff. de acqui.
pos. modo in casu nostro probatur dictum Gardini, & conse-
quenter dictum actorẽ, qui in eius locũ successit, fuisse in pos-
sessione dictæ vineæ ex trib. inuestituris factis per dictum Gar-
dini, diuersis emphyteutis, q fuerũt in possessione dictæ vineæ
noĩe dicti Gardini, vt credit p testes esse probatum, & ea posses
sione coloni, & instrumento inuestitu, probatur possessio, ita
Bar. in l. ad probationem, C. de pba. Fel. in d. c. inter dilectos. col.
5. extra de fid. inst. Et quia dicti emphyteutæ possiderunt dictã
vineã, vt apparet ex rei euidentia, quia tempore inuestiturarum
erat fundus incultus, modo redactus ad pulchram vineam; nec
est dicendũ, quod alio iure possederint, quam iure emphyteu-
tico, l. qdã mulier, ff. de rei vend. & hęc ẽt dicti emphyteutę ex-
presse ptestantur, vt cõstat in instris dictarũ inuestiturarũ, vbi pte
statur tenere & possidere noĩe dñi directi, possessio vero dcĩ Pe
tri Lucæ vtpote iunior, & q incępit post mortẽ dcĩ Ioannis vlti
10 mi emphyteutę, † psumitur clãdestina, & violẽta, l. clã possidere,
in prin. & in § q ad nũdinas, ff. de acq. pos. Et cõñt furt, & est resti
tuenda, & reintegrãda dicto antiquori possessori per dictum ca.
reintegranda, & p no. per Panor. in d. c. sæpe, etiam dictus iunior
possessor eẽt in bona fide. & ibi dicitur hoc maxime fieri debe-
11 re propter † clausulã ius & iustitiã, & c. qua attenta etiam quod
esset conclusum in petitorio, si est deductum, & probatum in
possessorio, potest ferri snia in possessorio, Ang. in §. omnium
autem actionum. Inst. de ac. ver. sed vnum tene menti. Ea ija re-
manet fundata intentio dicti actoris, tam contra dictum curato
rem, quam contra dictum Petrum Lucam, & etiam remane-
ret sublata, quæ adducebantur per dominos Aduocatos partis
contrariæ, de quibus in eorum cedulis in processu, char. 203.
209. 205. 293. & 298. quia nõ est verum, q cõ dcm Petrum Lucã
agatur actione psonali, vt ẽ. dcm est, sed ea est intentata contra
dcm curatorem, quæ pponi debuit, & potuit, l. 1. & 2. ff. de cura.
bon. dand. l. pe. de bo. aucto. pos. sed contra dictum Petrum Lu-
cam potuit esse intentatum aut possessorium, aut petitorium,
au-

aut petitorium, & in vtroque habet fundatam intentionem suā super altero quod est melius probatum. & quod magis expedit libellanti, potest ferri sententia per dictam clausulam, ius & iustitiam &c. & per Ang. in d. §. omnium, & ita prout supra, de iure esse respondeo ego Ioannes de Ripa a Sancto Nazario, iuris vtriusque Doctor, saluo semper saniori iudicio.

De secundis nuptijs.

R E S P O N. I.

LIcèt lex hac edictali, locū sibi vēdicare videat eo casu, quo maritus secundus est grauatus filiis scđi mr̄imonij mr̄nam hr̄d restituere; nā licet maritus incapax sit, filii tñ scđi mr̄imonij, si lr̄ima filijs prioris mr̄imonij salua sit, cęterorū omnium sunt, nemine discrepāte, capaces. Nā vulgata iuris ē rĝa, q̄ is, q̄ solidū capere nō p̄t, vt sibi hēat, capere p̄t, vt alteri capaci restituat; verū enimuero, q̄a dolus, & fraus nemini patrocinari dēt, & quod in fraude legis fit, suū non dēat sortiri effectū; nō receptū est fideicōmissū vitrico relictū, & filiis scđi mr̄imonii restituendū post vitrici mortem, vel sub cōdōne, vel ex die in fraudē, l. hac edictali, fcm̄ cęteri, i. fauore vitrici, & nō filiorū rōne celebratū, nā actus factus inter p̄hibitos, in fraudē factus iudicat, nisi pure vitricus grauaret ea lege, ne q̄modū vllū sentiat; nā eo casu cessāte rōne legis cessabit quoq̄. lex. Frustra igit̄ q̄rimr, an fideicommissum mortuo vitrico suum sortiatur effectū, q̄a cū fideicōmissū sit nullum, nihil ex eo sequi p̄t, licet Bal. ea ductus rōne, quia pater plus potest relinquere vni ex filiis, quam alteri senserit, & non quidem recte, filios primi mr̄imonii, si ęqualitatē a vitrico consequuti fuerint, cogi potuisse ad fideicōmissi restōnē, cui non assentio, cum fideicommissum sit nullū, & filii secundi matrimonii substituti personę interpositę iudicentur, eoq. casu Bal. ratio admitteretur, si filiorū rō principalis fuisset intentionis: sed secundum ea, quæ proponuntur, vitrici ratio potior habetur, sed data opinione Bal. dubitari solet, an filię secundi mr̄imonii, acceptando fideicommissum an̄ mortē, conditionem vel diē sibi p̄iudicauerint; qđ Bald. negat, cum filiis primi matrimonii actio in factum competat ad interesse contra filias secundi matrimonii propter restitutionem fideicommissi passum. allucinatur etiam in hac p̄te Bal. nā fraus legis hoc casu manifeste patet, quæ ipsis filiabus patrocinari nullo iure potest, & maxime attenta nullitate fideicommissi. Quoniam vulgata iuris est regula, mulierem non posse plus relinquere secundo viro, q̄ vni ex filiis prioris mr̄imonii, cui minus reliquerit. Ideo quæri solet, an vitrico tantū debeatur qđ relictum est, & si lr̄imam non ascendat, an eius portio vsque ad legitimam distinguatur, quod, & Bal. placuit; absurdum alias nāque foret, si nihil vni ex filiis prioris matrimonii relinqueretur, nihil etiam secundo viro relictum affirmemus. Quare & si minus legitima vni filiorum relicta sit, ex testamento tamen suppleatur, ita etiam minor portio viro secundo relicta, quam filiorum legitima non ascendat, ad instar legitimę ex mente Bal. suppletur. Quod, & nos falsum dicimus, nempe quia certū est qđ a lege suppletur, nequaquam dici posse a matre relictum. Quare si nihil vni filiorum prioris mr̄imonij relinquatur, nihil etiā marito relictum communiter recte iudicatum est, idq; etiam Bald. sibi contrarius fatetur. Et si maxima sit inter Doctores altercatio, an detrahenda prius sit legitima, antequam residuū diuidatur secundum formā l. hac edictali: an vero sit communicanda tamen, quia in iudicando a communi non est recedendum, iō bē, & ex cōi snīa, r̄ndeo filios prioris mr̄imonij eorum lr̄imā p̄cipuam hr̄e, & reliquum ad formam prędictæ l. hac edictali. ęqua lance sortiendum fore, & p̄sertim cum Bar. in hac resideat parte, in quo veritatis substantia residere solet, & qui iure merito (omnium iudicio) pater iuris appellatus est.

S V M M A R I V M.

1 *An lex hac edictali, habeat locum, quando secundus vir est grauatus restituere hæreditatem filijs secundi matrimonij. & vide nu. 4.*

2 *Filij secundi matrimonij sunt capaces totius substantiæ maternæ, salua legitima filiorum primi matrimonij, & vide nu. 6.*

3 *An is, qui solidum capere non potest, vt sibi habeat, possit capere vt alteri capaci restituat, & quomodo procedat.*

Quod in fraudem legis fit, nullum sortitur effectum, & ibi vide, quomodo probetur fraus fieri legi, hac edictali.

Verborum vestigia ordinem voluntatis demonstrant.

5 *Actus factus inter prohibitos, præsumitur in fraudem factus.*

7 *An fideicommissum mortuo uitrico suum sortiatur effectum in filias secundi matrimonij, quib. ante euentum fideicommissi restitutio facta fuit.*

8 *Filij secundi matrimonij substituti per fideicommissum eorum patri, interposita persona censentur ratione uitrici, & ideo huiusmodi fideicommissum nullum est.*

9 *Pater an plus possit relinquere vni filiorum quam alteri, & an mater plus possit filijs secundi matrimonij, quam filijs primi relinquere, & quomodo procedant.*

Querela inofficiosi testamenti quomodo differat a beneficio l. hac edictali.

10 *Filiæ secundi matrimonij accept antes fideicommissum ante euentum, & diem fideicommissi, an sibi pręiudicauerint secundum Bal.*

11 *Ex actibus posterioribus priores actus cognoscuntur.*

Semel fraudulentus, semper præsumitur fraudulentus in eodem genere fraudis.

12 *Hęc iuris regula, l. q. vitricus non sit plus habiturus a muliere, quā vnus ex filijs, cui minus relictum est, quomodo intelligatur.*

13 *Quod a lege suppletur, nullo iure dici potest a matre relictum.*

14 *Communis intellectus ad l. hac edictali, explicatur.*

15 *In Bartolo ipsa substantia veritatis residere solet, & omnium iudicio merito pater iuris appellatus est, qui omnes Doctores æquitate & veritate præcellit.*

Qui veritas est me, in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

DVbia, quæ proponuntur, difficillima sunt, & super eis inter Doc. maximus fit cōflictus. Ordinate procedendo videndum est, an dispositio l. hac edi-
1 ctali, in principio habeat locum in casu, quo coniux institutus est grauatus post mortē suam restituere hr̄ditatem filiis secūdi matrimonii, prout proponitur in themate, & prima facie videbat̄ dicendū, q̄ nō. licet n. sit incapax eius, qđ sibi plus est relictum, quam vni ex filiis primi matrimonii, d. l. hac edicta-
2 li, tñ filii † secundi matrimonii sunt capaces totius, salua legitima filiorum primi matrimonii, §. pe. in Auct. de nup. vñ succedere vr̄ dispositio l. cogi, §. hi, qui solidū, ff. ad Trebel. vbi deci-
3 ditur q̄ is, qui solidū capere non pōt, vt sibi habeat, pōt tñ capere, ut alteri valenti capere restituat, vt formaliter contingit in casu isto. Et p. illum text. deciditur similis q̄stio de filio naturali, cui non pōt pater existentibus legitimis relinquere, nisi alimenta, vel certam partem, §. si quis aūt. in Auct. quibus modis natu. effician. sui auct. licet, C. de natura. liberis. vt possit nihilominus ei totum relinquere, ut alteri restituat, salua legitima filiorum legitimorum, fm̄ Ang. & Imo. in l. in t̄ps, ff. de hęr. inst. quos sequitur Alex. in d. §. hi, solū. Præmissis, & similibus, non obstantibus, amplector contrariam snīam infrascriptis rationibus, & au-
4 ctoritatibus. Prima ratio, † quia d. l. edictali, disponit plus relictum vitrico, quam vni ex filiis primi matrimonii applicari filiis primi matrimonii, omni circumscriptione & fraude remota, verum istud fideicom. de restituendo filiis secundi matrimonii, est factum in fraudem & ad excludendam prouidentiam legalem: ideo fraude remota nihilominus hēbit locū dispō legis, vt ibi clare dr̄, & in §. optime, in Auct. de nup. vbi dr̄ nullā machinationē in hoc esse tolerādā, qđ. n. fit in fraudē legis. non dēt effectum sortiri, sed pęna plecti, l. hæres meus, §. qđ in fraudē, ff. de cond. & demon. l. non dubium, C. de legi. l. fraus legi, ff. eod. cū simil. & si dicatur, Vñ cōstat de fraude? r̄ndeo, in dubio præsu-
5 mitur factū in fraudē, ex † quo actus fuit factus inter prohibitos, l. qui restm̄, ff. de proba. Vel aliter dr̄ cōstare de fraude quando apparet, q̄ cōtemplatione vitrici, qđ relinquitur filiis ipsiue victrici: tunc. n. perinde est, ac si ipsi vitrico relinqueret, l. sed si plures. §. in arrogato, ff. de vulga. & pup. & si dicat̄ non constare, q̄ cōtemplatione vitrici, patris filiorū secundi matrimonii, factū fuerit hmōi fideicōmissum. R̄ndeo, qđ apparet ex eo, quod mr̄ p̄dilexit maritū, patrem eorum, illum faciendo directū hęredem, & filios post eius mortem substituendo, l. pupillus. §. si. ff. de condi. & demon. vestigia. n. verborū demonstrant ordinem voluntatis, & eius qualitatem, & utrum quis eēt alias facturus, necne, l. Pacumeius Androgenes, ff. de hære. inst. Et per istam rōnem cōsuluit Pau. de Cast. cōsi. 170. Viso casu, col. fi. in 2. parte, qđ si coniux instituat filias secūdi matrimonii, & substituat patrem ipsarū filiarum in vsufructu toto t̄pe vitæ suę, qđ erit locus d. l. hac edictali, quia p̄sumuntur filiæ secundi matrimonii institutę ad contemplationem patris, & sic in fraudem. quanto ergo fortius in casu nr̄o, in quo fuit ipse pr̄ institutus, & filiæ substitutæ, & per p̄dicta cōsuluit Bald. consi. 161. q̄dam nobilis, in prima parte, q̄ si vxor instituit fm̄ maritum, & illud plus, qđ capere non poterit, pure relinquat filiis secundi matrimonii iure legati, q̄ erit locus dispositioni d. l. hac edictali, q̄a in fraudē factum hoc vr̄: quanto magis habebit locū in casu isto, in quo totum est relictum marito, & filiis substitutis cōdōnalr̄. est. n. fideicommissum factum post mortem instituti cōdōnale respectu fideicōmissarii, q̄a subintelligit̄ tacita cōditio, si ipse fideicōmissarius superuixisset, l. vni. §. sin aūt aliqd sub cōdōne, C. de cadu. & per ista cōsuluit Bal. consi. 136 amplius sciendum est, in tertia parte, q̄ vulgaris substō in persona filiorū secūdi matrimonii, facta marito instituto in casum, si filius hęres esse non poterit, est ipso iure nulla, q̄a censetur facta in fraudem legis. pro qua decisione adduco optimum tex. in l. Iulianus, ff. si q̄s omis. cā testa. Et pro decisione huius dubii allego text. in l. Sulpitius Marcello,

cello, quæ alias incipit mulier, ff. de do. inter vi. & vxo. Vbi dona
tio facta marito, vt post mortē bona donata filio restituat, nihil
valet. Ad 2nū, videlicet, ad tex. in l. cogi, §. si, q solidū, & ad fines,
rñdetur expresse, & ex rōnib. apparebit veritas huius pronis. Pri
mo rñdetur, q non procedunt, qñ non capaci totius relinqueret
6 † in fraudē legis, sm Bal. in d. l. hac edictali, in ver. omni circuis
scriptione cessante, per quē tex. ibi determinat, q si pater relin-
quat spurio, vt alteri restituat, q verisim liter ipsi spurio totum
dimittat, puta, si institueretur spurius, & grauetur restituere Re-
gi Franciæ, vide Bal. cōsi. 236. in 4 vol. Amplius, vbi hoc clarius
ponit, quem sequitur Alex. in d. §. si, qui solidum, & Imo. in d.
l. in tempus. Secundo rñdetur procedere, si pure incapax graue
tur restituere totum capaci, ita q nullum cōmodum sit reman-
surum ēt ad tempus apud ipsum grauatum, secus si post mor-
tem, vel post diem certum, vel sub conditione incapax fuerit
grauatus. Ita declarat ista iura Imol. in d. l. tēpus, & hoc expres-
se dicit Iuriscon. in d. l. Sulpitius Marcello, alias mulier. Vnde cū
vitricus in casu isto non fuerit grauatus pure, sed post diem in-
certum, immo sub conditione respectu filiorum clare concludi
tur quod plus relictum ipsi vitrico, dēt applicari filijs primi
matrimonii iuxta dispositionē d. l. hac edictali, & hoc quo ad
7 primū. Secundo videndum est, † an fideicommissum mortuo
vitrico debeat sortiri effectum, ita quod filijs secūdi matrimo-
nij, fideicōmissarijs, & substitutis patri, qbus fuit facta restitutio
ante euentum, & diem fideicōmissi, cōpetat ꝯ filios primi ma-
trimonij exceptio, dolo petitis, quod eis restituit. Pro solutio-
ne, videndum est, an si filij primi matrimonij fuissent consecuti
æqualitatem a vitrico, tenerentur restituere adueniente casu
mortis filijs secundi matrimonij, in quo puncto Bald. in d. l. hac
edictali, col. penul. tenuit, quod sic, quia pater potest plus relin-
quere vni ex filijs, quā alteri, §. penul. in Auct. de nup. Sed ego
teneo contrarium, quā pluribus rōnibus. Et primo, quia vt su-
pra conclusum fuit, tale fideicōmissum est ipso iure nullum, ꝓ-
8 sumpsit enim lex, quod in tali casu † filij secundi matrimonij
substituti per fideicommissum, sint personæ interpositæ pro vi
trico, & ideo sicut omne relictū vitrico habetur pro non scri-
pto, ēt fideicōmissum hētur pro non scripto, §. optime, in Auct. de
nup. & d. l. hac edictali. Secundo, quia tale relictum, incontinen
ti mortua uxore testatrice in pœnā iniuriæ illatæ filijs primi ma-
trimonij, per legē applicatur eisdem, d. l. hac edictali. Ergo ius
sibi semel acquisitum, non dēt ab eis auferri posse absq; facto
suo, l. ius nostrum, ff. de regu. iuris. Tertio, quia vitricus fuit gra
uatus restituere hæreditatem filijs suis, sed illud relictum, quod
in pœnam defertur filijs primi matrimonij beneficio legis, dis-
membratur, & separatur ab hæreditate, sm Bald. in d. l. hac edi-
ctali, col. 3. & in consi. 491. in prima parte, qui ex hoc infert, qđ
illud applicatur filijs primi matrimonij, ēt quod non sint hære
des testatoris, ergo non veniet, nec comprehendi poterit in fi-
deicommisso, argu. l. si Titius, ff. de leg. 3. Vbi in restitutione fi-
deicōmissi solum veniunt, quæ hæreditario iure capiunt. Quar-
to, si annullatur institutione facta, de vitrico tanquam de inha-
bili ad sibi, & alteri capiendum, ut supra probatum est, ergo etiā
vitiabitur fideicōmissum, sm glo. Bar. & alios cōiter, in l. eā quā
C. de fideicōmis. Ad fundamentum Bal. respondeo faciliter pri
9 mo quod procedit si pater relinquat † vni filio plus quam alte
ri intuitu, & contemplatione ipsius filij, quia eum magis diligit,
secus si intuitu vitrici, & eius contemplatione, quia est perinde
ac si reliquisset ipsi vitrico, ut supra probaui. Vnde cum om-
nia relicta vitrico reuocentur per d. l. hac edictali, pariter reuo
cabitur tale fideicommissum, quia censetur peculium profecti
tium a vitrico receptum d. §. in arrogato, & quia fuit in fraudē,
vt supra latius deduxi. Secundo respondeo, quod mater potest
vni ex filijs secundi matrimonij plus relinquere, quandu inte-
gram legitimam, relinquit filijs primis, alias si ad secundam de-
clinet prolem, non relinquendo filijs primi matrimonij inte-
gram legitimam, præsumitur instigatione, & fraude secūdi ma
riti seducta ad relinquendum plus filijs ipsius secundi mariti,
quam primis. Ita probat tex. in d. §. penult. quem hac de causa
fuisse additum dicit Saly. in dicta l. hac edictali, in prin. colum. fi.
inferens ex hoc, quod si secundus maritus stipuletur, quod ea
præmoriente filij sui nascituri lucrentur dotem, erit locus be-
neficio l. hac edictali, quia licuit matri contra officium pietatis
etiam per contractum tradere dotem filijs secundi matrimo-
nij, non derelicta integra legitima filijs primis. At in casu nostro
nedum non reliquit totam legitimam primis filijs, sed nec de-
cimam legitimæ, cum præsupponatur hæreditatem esse ualo-
ris viginti quatuor milium florenorum, & mater solum reli-
querit florenos ducentos, & sic vigesimam legitimę. Nec dica-
tur: quod sufficit relinquere aliquam minimam titulo institu-
tionis, quia lex supplet postea vsque ad legitimam integram, l.
omnimodo, l. scimus, C. de inofficio. testamen. quia uerum,
10 † quantum ad tollendam querelam inofficiosi testamenti, non
autem quantum ad tollendum beneficium d. l. hac edictali. ita
probat tex. in d. §. penul. & ratio est, quia lex illo casu noluit sup
plere, quia præsupponit, quod mater fuerit seducta, & stimula-
ta stimulis, & machinationibus secundi mariti ad relinquendū
plus filijs secundis, ex eo quod non reliquit integram legitimā
primis filijs non ingratis, non enim lex putuit cogitare talem
impietatem processisse isto casu a visceribus maternis. Præte-
rea dico, quod Bal. contrariū cōsuluit in d. consi. 336 vbi expres
se, & per bonas rationes concludit, quod substitutio vulgaris fa
cta secundo marito de filijs in s. nō valet tanquam fraudulen-
ta, sed in totum applicatur filijs primis beneficio dictę leg. hac
edictali. quare ergo non idem dicendum in substitutione fidei
commissaria? certe a fortiori idem concludendum est per ea,
quæ dicit Imo. in d. l. in tempus, & parcat mihi ingenium Bald.
quia in hoc defecit. Circa tertium, si teneamus opinionē Bald.
post mortem vitrici fideicommissum debeatur filijs secundis.
Respondeo, quod filiæ secundę acceptando fideicōmissum an-
11 te diem, † non sibi præiudicarunt, licet filię primæ possint age-
re actione in factum cōtra filias secundas ad interesse passiuū
propter restitutionē fideicommissi factam ante diem, vt est ca-
sus in l. ait prætor, §. si cum in diem, & in l. omnes, §. fi. ff. de his,
quæ in fraudem credito. non obstat tex. in d. l. patrem, cod. titu.
quia respondet glo. & Bart. ibi restitutio fiebat filijs emancipa-
tis. Item non erat ordinata principaliter ad fraudem creditoris,
vt in casu nostro. Sed ego non puto opinionem Bald. procede
re de iure, ut supra dixi, maxime in casu isto, in quo vitricus nō
contentus, q suis stimulis coegerit matrem ad fraudandum fi-
lias primas, & prouisionē legis aliā fraudem adhibuit restituen
do fideicōmissum ante diem, nam ex posterioribus actibus co-
gnoscitur quales fuerint præcedentes, l. seruū filij, §. fi. ff. de leg.
2. Et repertus semel fraudulentus, præsumendum est semper,
q fuerit fraudulentus, saltem in eodem genere fraudis, reg. se-
12 mel malus, de reg. iu. cum si. Circa quartū, an † vitricus debeat
habere tantum, quātum fuit relictum vni ex filiabus primi ma
trimonij computato supplemento legitimæ, quę suppletur ꝑ
legem, an vero tantum, quantum fuit per testatricem relictum,
non computato supplemento legitimę? videtur q debeat habe
re tantum quantum legitima est, quia licet suppleatur a lege,
tamen dicitur filius eam consequi ex testamento, iure quodā
accrescendi, secundum Bal. in d. l. hac edictali, ubi tenet istā par
tem, & quod filius consequatur ex testamento, firmat Soci. con
si. 30. incip. Q[illegible]uis, col. x. lib. 1. adducens rationem quia si al-
ter diceremus, sequeretur quod & causa testati, & intestati si-
mul concurrerent contra reg. ius nostrum, de reg. iu. Cum er-
go hoc petatur ex testamento, bene sequitur, quod dicetur te-
stamento relictum, ergo habebit locum dispositio l. hac edicta
li, & idem tenet ibi Bal. in 2. lectura, quia alias sm eum sequere-
tur, q si mater nihil filio relinqueret, quod maritus nihil debet
habere. Secundo pro ista parte facit text. in l. qm præteritæ, C.
de secun. nup. in verbo, danda vel relinquenda, qui tex. non so-
lum, & factum relictū, sed q fieri, & relinqui debuerit animad-
uertit. Sed his non obstantibus, amplector contrariam senten-
tiā, per tex. in d. l. hac edictali, per quē ita ibi firmat Saly. vbi tex.
in prin. expresse dicit, non sit marito licitū vitrico in testamento
13 plus relinquere, quā vni, &c. reliquerit. Verū id, quod † supple-
tur per legem, non dicitur relictum a matre, l. omnimodo, C.
de inofficio. testamen. quod clarius probatur ex his, quæ dicūt
glo. & alij ibi, vbi volunt, q si filius petat solum relictū in testa-
mento, non diceretur petere supplementū legitimę, igitur &c.
Ad cōtraria patet responsio, ad primum, dum dē q filius conse
quitur supplementum actione ex testamento, respondeo, q si
filius est prohibitus petere, ut in casu isto, non agitur ex testa-
mento, sed condictione ex lege, sm Saly. in d. l. scimus. Vel ali-
ter, licet petatur ex testamēto, verum tamē est dicere, q nō fuit
in testamento relictum, sed lex pro conseruatione testamenti
ita ordinauit. Præterea licet petatur ex testō, tamen vel præter
voluntatem, uel contra voluntatem testatricis petit, quādo ꝓ-
hibuit plus petere tale supplementū petitur, vt concludunt oēs
in d. l. omnimodo, & in d. l. scimus. Ex quo infero aliud fun-
14 damentū pro ista parte, † q non debeat habere tm̄, quantum
lex supplet, quia l. hac edictali, voluit q filius haberet in pœnam
iniuriæ sibi illatæ, quæ iniuria dr̄ illata ēt in eo, q lex supplet, q a
illud filius hēt ꝯ volūtatem huius testōris. Ad l. qm̄ præteritę,
rñdet ibi Sal. q intelligatur habito respectu ad sm̄ maritum,
non habito respectu ad filios primi matrimonij. Ad rōnē Bal.
q sequeretur q maritus nihil deberet habere, si nihil uni filio es
set relictum. Rñdeo, quod istud non erit inconueniēs, imo præ
teritione filij lex statuit, q testamentum sit nullum, l. filio ꝓteri
to, ff. de iniusto rupto testa. cum sim. Et q tunc vitricus, nihil
☞ debeat habere, tenet glo. Bar. Bal. Saly. & *cōiter* Doct. in d. l. quo-
niam ꝓteritæ. Ex his patet, q opinio Bal. non est vera, nec iuridi
ca. Et si pur aliquis vellet eam tenere, respondeo q possit proce
dere, vbi filij primi matrimonij, prius petissent supplementum
legitimę, qui intentassent cōdōnem d. l. hac edictali. sic. n. distin-
guebant antiqui, put refert Salyc. in d. l. hac edictali. Cui distin-
ctioni (data veritate opinionum pro concordia) standum est, l.
apud

apud antiquos, cum vulgar. C. de fur. cũ ergo in præsenti casu
prius fuent intentata cõdictio ea lege, res transit sine periculo.
Circa vltimum, vtrum in computatione confundatur legitima
primarum filiarũ eo, φ reuocatur, an vero detrahenda sit prius
legitima, & postea residuum sit diuidendum, ſm formam d. l.
hac edictali, multa essent dicenda, qa gl. & Doc. sunt inter se ua
rijs, tñ qa in consulẽdo nõ est a cõi recedendum: est. n. nimium
ignarus, qui consuluit ꝫ communem opi. ſm Ang. in l. fi. C. de
pęna iud. qui male iud. deferendum. n. est cõi opinioni, qa diffi-
cillimum reputatur ſnias maiorum reuoluere, c. veniã. 35. q. 9.
l. fi. C. de lib. præte. ita inquit Bar. in dispu. incip. iudea per impe
ritiã, paria. n. sunt ꝫ communem, vel contra legem iudicare, se-
cundũ Bar. in l. cum prolatis, ff. de re iudic. Teneo igitur φ filiæ
primæ debeant prius detrahere suam legitimam, deinde cõpu
tandum reliquum, ſm formam d. l. hac edictali, eo quia ista est
cõis, ita etiam communem affirmat Raph. Comen. consi. 109.
incip. Domina Ioanna, in 2. dub. & quia hanc tenet Bar. in quo
residere solet ipsa substantia ueritatis, ſm Rom. consi. 469. inc.
Quo ad primũ, & Cur. Sen. consi. 56. Sup eo, & ſm Pan. in c. cũ
nobis, col. pe. de præscri. Bar. pater iuris, omniũ iudicio, cunctos
Doc. æquitate, & veritate præcedit. Refert Curtius plura alia in
laudem Bar. in consi. eo. col. 3. hanc enim opi. tenet Bart. & ibi
Hug. Odof. Bal. & Ang. sequuntur in l. vnica, C. de rei vx. ac. ista
opinio probatur, quia remedium d. l. hac edictali, nouiter indu
ctum, non tollit remediũ petẽdi legitimam, §. optime in Auth.
de nup. Vnde cum sint duo remedia ad diuersa tendẽtia, & ex
diuersis causis, poterant simul concurrere, & vnũ nõ absorbet
aliud, l. quoties, ff. de act. & obl. ſm istam ſniam cõsuluit Raph.
Fulg. consi. 69. inci. Antonius transiens ad quinta uota, & ibi rñ
det obiectis, quæ fiunt ꝫ istam partem, non tamẽ si negauerim
quin articulus sit subtilis, sed mihi sat communi adhærere.
Laus Deo. Io. de Ripa.

De naturalibus liberis,

R E S P O N. I.

LIcèt Indubitati iuris sit, auum paternum nepotib. natu
ralib. ex filio legitimo, prole legitima sibi super-
stite, nihil penitus eis relinquere posse: Auia tñ paterna
huiusmodi nepotes, & hæredes particulares, & uniuer
sales facere potest, cui non obstat Iustiniani constitutio de auo
concepta, quæ cum sit pœnalis, & odiosa, ac iuris antiqui cor-
rectiua, nullo etiam iure ex identitate rationis ad auiam exten
denda est. Quare respondi auiam paternam legitime potuisse
nepotib. naturalib. legare, prole legitima non obstante, φ lega
tum nullo etiam iure impugnari potest ex eo, φ testatrix non
declarauerit qualiter esset exsoluendum. prout se facturam
denunciauerat, quia sæpe decisum est defectum cõditionis, uel
demonstrationis de futuro dependentem a uoluntate defun-
cti, legatum non uitiare, & perinde est ac si conditio, uel demõ
stratio nulla adiecta foret, sed pure legatum esset.

S V M M A R I V M.

1 *Masculinum, an concipiat femininum, & uide nu. 3.*
2 *An l. fi. C. de natur. lib extendatur ad auiam.*
4 *Auia paterna, an possit hæredem vniuersalem instituere filiam spuriã conceptam ex coitu non accusabili, etiam extante prole legitima.*
5 *Coitus cum ancillis, & pedissequis solutis, non est accusabilis, nec punibilis.*
6 *Nati ex coitu quamuis damnato, modo non sit punibilis de iure ciuili, matri & auiæ succedunt.*
7 *Nepotes spurii ex filio legitimo, & naturali præmortuo non possunt ab intestato succedere auiæ paternę, stante prole legitima, secus ex testamento.*
8 *Diuersa ratio deformat legem.*
9 *Lex correctiua iuris antiqui restringenda est ut minus corrigat, quam sit possibile, nec licita est extensio, etiam ex identitate rationis.*
10 *Defectus conditionis, vel demonstrationis de futuro, dependentis a volun tate testatoris, non uitiat legatum.*

Respon. Interpret.

IVstinianus noluit, auum paternum qd-
quam posse nepotibus natu
ralibus ex filio legitimo relinquere, superstite
sibi legitima prole. An idem dicendum in auia
paterna, vt nec ipsa possit nepotibus naturalib.
& minus spuriis aliquid relinquere.

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Proposita dubitatio mihi uidetur admodum ardua, & diffi-
cilis. Et prima cõsideratione quilibet diceret, nihil uideri posse
proponi, quare non idem est tñdendum in auia, licet enim lex
Iustiniani, quæ est lex fi. C. de natura. lib. loquatur in auo, vt ostẽ
dunt illa verba, nepotem habet auus: quia tñ masculinũ † con-
1 cipit fęmininum etiam in odiosis, si odium sit rationale, l. si qs
id quod, ff. de iuridic. omnium iudicum, l. tres fratres, ff. de pac.
2 & no. in c. generali, de elec. lib. 6. & in cle. 1. de sepul. iõ vr † ex
tendenda ad auiam, & ita extendendam eam dicit Fran. Are. in
l. Gallus, §. quod si is, ff. de liberis, & posthumis. Qua ratione est,
φ in prole legitima cõseruetur successio, & idem visus est uel
le Fran. Accur. in additio. quam facit ad dictam legem, in ver-
bo, aperuimus. Contrarium, φ nõ procedat in auia, & sic φ auia
possit hæredem particularem, & vniuersalem facere nepotẽ spu-
rium ex filio legitimo, decidit Pau. de Cas. in d. §. quod si is, col.
fi. Quia illa lex fi. est odiosa, & pœnalis, quia priuat auum prãte
3 relinquendi bona sua nepotibus, ergo † masculinũ non dẽt cõ
cipere fęmininum, l. quicunq; C. de ser. fugi. pro quo facit, qđ
dicit Bald. in d. l. quicunque, vbi vult, φ statutum excludens auũ
paternum a successione nepotis extante patruo, non censetur
excludere auiam maternam, quia statutum est odiosum, & nõ
rationabile. idem ergo dicendum in casu nr̃o, qa dispositio di
ctę legis fin. est odiosa odio irrationabili, cum puniat auũ pro
delicto sui filij, & nepotem pro delicto sui patris, ſm gl. ibi in
verbo, extendimus. vbi autem vnus punitur pro delicto alte-
rius, masculinum non cõcipit fęmininum, l. quisquis, C. ad leg.
Iul. Maiest. & docet Bar. in l. 1. ff. de verb. sig. & Are. cons. 39. in
facto, vbi tenet, quod constitutio puniens rebelles, & socios,
non censetur punire fœminas filias, quia est pœnalis, & odio-
sa odio irrationabili. Priuare aũt auum facultate dispęsandi de
reb. suis, & nepotem iure succedẽdi, pęna est, l. deportatorum,
C. de pę. l. 2. C. de bon. ex præscrip. c. quamquam, de vsuris, lib. 6.
c. 1. de scisma. eo. lib. cũ similib. ergo & c. Scđo, φ dicta lex fi. nõ
habeat locum in auia, probatur rõne, iudicio meo inconuinci
bili, cui conceditur quod est plus, vtiq; concessum intelligitur
quod minus est reg. non debet, de reg. iur. l. Marcellus, ff. de do
na. cau. mor. c. cum in cunctis, de elect. in prin. & c. per venerabi
4 lem, qui filij sint legiti. auiæ † aũt conceditur, quod possit hæ-
redem vniuersalem instituere filiam propriam spuriam, si sit
concepta ex coitu non accusabili, & extante prole legitima, nisi
esset illustris, l. si qua illustris. C. ad Orfician. & gl. & oẽs notant,
& firmat Spec. in tit. de successioni. ab intestato. §. sed nunquid
spurij. ergo dẽt sibi multo magis concedi, quod possit institue
re hæredem particularem nepotem spurium ex filio legitimo,
& ancilla solutis conceptum, in cuius nepotis conceptione nul
lam contraxit maculam, nec est quod ipsi auiæ possit imputa-
ri, sicut in conceptione filij spurij. Si. n. ij spurij possent succede
re huic testatrici ex testã, si essent eius filij, non obstante ma-
cula ꝯtcta ex conceptione propria, multo magis debet ei posse
succedere cum sint nepotes concepti absq; macula ipsius testa
tricis, qđ aũt ij spurij non dicantur nati ex coitu accusabili, pba
5 tur, qa nati ex ancilla soluta. † Coitus aũt cũ ancillis, & famicel-
lis solutis non est accusabilis, nec punibilis ſm leges; Ang. in l. si
vxor, per illum tex. ff. de adulte. Matthæus de Vbaldis in trac. de
successio. ab intest. col. fi. Aut. de Bu. in c. tanta, ad fi. qui fili sint
legitimi. Cardinalis in c. cum deberet, de eo, qui duxit in matri.
quam pol. per adulte. & cõprobat per plura. Soc. in d. l. Gallus,
§ quod si is, & latius in consi. 168. Memini, lib. 1. cui se subscri-
psit Bartholomæus de Bartho. vt ibi latius habetur. Nec obstat,
quod talis coitus sit pęnalis de iure canonico, quia est uerum
quantum ad forum spirituale, sed quantum ad hoc, quod filius
prohibeatur succedere matri, & auiæ, oportet quod sit natus
ex coitu punibili secundum leges, patet, quia concubinatus est
prohibitus de iure canonico, & punibilis in foro spirituali, & ta
men nati ex eo cõcubinatu succedunt matri & auiæ, d. l. si qua
illustris, ergo requiritur quod coitus sit punibilis secundum iu
6 ra ciuilia, alioquin nati † ex coitu quamuis damnato, mõ non
sit punibilis secundum ius ciuile, succedunt matri, & auiæ, &
ita tenet Matthæus de Vbaldis in d. trac. col. 18. Anto. in c. lator,
☞ qui fil. sint legitimi. Pan. in d. cap. tanta, & sequuntur alii cõiter,
vt attestatur Soc. in d. §. quod si is, & in d. consil. 168. Ex quibus
mihi videtur, quod valeat factum per auiam istis nepotib. spu-
riis ex ancilla soluta, & ex filio legitimo & naturali conceptis.
Non obstat auctoritas Francisci Accursii, & Are. tenentiũ opi
nionem contrariam, quia Accursius in d. l. fin. in verbo, aperui-
mus, loquitur in successione ab intestato, & rõ diuersitatis assi
gnatur per Pau. de Castr. in d. §. si is, quia nepotes spurij ex filio
legitimo, & naturali præmortuo non pñt ab intestato succede
re auiæ paternę extãte, pl̃e legitima, nisi ex psona pr̃is sui. Sed ip-
7 si spurij, † stante prole legitima, non pñt succedere patri, d. l. fi.
et Auten. licet, C. eodem titulo. ergo nec auię ex persona ipsius
patris, quæ ratio cessat in successione ex testamento, quia ipsi
spurij succedunt ex persona propria, & ex voluntate auiæ, non
ex persona patris, & eius medio. Item respondetur, quod
opinio Accursii, & Areti. procedit in nepotibus spurijs con-
ceptis

ceptis ex coitu damnato, & punibili, de iure ciuili, puta ex adulterio, vel incestu, vel alias ex tali coitu, ex quo nõ possẽt succedere matri, vel auiæ, secus in nepotib. concep tis ex coitu nõ accusabili, nec punibili, quia ij possũt succedere matri etiam stante prole legitima, ergo multo magis auiæ, quæ nõ cessat in auo paterno, quæ stante prole legitima non potuisset quicquam relinquere istis, si essent filij sui etiam ex concubina, d. l. fi. & d. auct. licet, & ex hoc tollitur fundamentum Aretini, quod sit facienda extensio de auo ad auiam ex identitatis ratione, l. filium habeo,
8 ff. ad Macedo quia non est par rõ, immo longe † diuersa, ergo etiam erit diuersum ius, l. interpositas, C. de transac. confirmantur præmissa, quia dispositio d. l. fin. est correctiua iuris antiqui, vt probatur in d. l. fina. in verbo, extendimus, quod est noui iuris promulgatiuum, capit. final & ibi nota ne cler. vel mona Et etiam probatur ratione, quia ratio iuris antiqui, vt vitium paternum restenetur, cessabat in auo, qui non est in vitio. & qui pro filio puniri non debebat, l. t. & per totum, C. ne fil. pro patre. Cũ
9 igitur sit correctoria, ergo restringenda, vt minus corrigat quã sit possibile, l. a C. de nos a l. i C. ne inoffi dot. nam in correctorijs, non est licita extensio, etiam ex rationis identitate, auc. quas actiones, C. de sacrosanct. Eccle. & nota. in l. si vero, §. de viro, ff. soluto matrimonio. sequor itaque opinionem Pauli de Cast. hoc casu quod isti libere possint succedere auiæ paternæ, ac si esset eorum mater Odofred. Albe. & Cy. & Ang. in d. l. fin. Alexã.
☞ cons. 139. Eleganter fuit consultum, ll. 1. & vt cõi. & vera sententia, a qua in iudicando temerarium foret discedere, l. fina. C. de pœna iud. qui male iud. & traditur per Barto. in l. cum prolatis, ff. de re iud. ex quibus apparet legatum factum nepotib. spurijs non vitiari defectu potestatis, non etiam vitiatur ex eo, quod testatrix non declarauit, qualiter esset exsoluendum legatum, prout enunciauerat se facturam, vt sonant illa verba, iuxta declara-
10 tionem quam faciet, quia defectus † conditionis, vel demõstrationis de futuro, dependentis a voluntate testãtoris, non vitiat legatum, sed perinde est ac si adiecta non foret aliqua condõ, vel demõstratio, & sic legatũ remanet purũ, l. cũ pr. § fina. vbi casus ff. de legatis secũdo, & l. si quis ita scripserit, ff. de hæredib. institueñ. insõ, ff. de condi. institu. l. penulti. vbi late per scriben. C. de insti. & substitu. & quia dubitatio ita decisa reperitur per dicta iura, fatuum esset super ea amplius dubitare, l. ancillæ, C. de fur.

Laus Deo.

Ita iuris esse censeo ego Ioannes Franciscus de Ripa, Papiẽsis Iureconsultus, & in fidem me subscripsi, saluo temper (?) sanio ri iudicio.

Commu. de leg.

RESPONSVM I.

LIcet ingens sit inter Doctores altercatio, an auc. res quæ, C. communia de lega. vendicet sibi locum in dote constituta, & soluta post grauamen iniunctum, & post mortem testatoris. Verum quia dos dupliciter considerari potest, ideo respondi dictam aucten. in dote confessata locum sibi non vendicare, quia huiusmodi confessio in fraudem facta præsumitur, sed si dos vere tradita fuerit, tunc etiam distinguendum puto, nam si mulier fideicommissum ignorauerit, dotis fauore mulieri subueniendum esse respondi, si vero sciuerit, quædam collusio inter cõiuges contracta censetur.

SVMMARIVM.

1 *An auth. res quæ. C. commu. de leg. uendicet sibi locum in dote constituta, & soluta post grauamen iniunctum, & post mortem testatoris.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

1 PVlchra Et subtilis proposita est dubitatio, An auth. † res quæ, C. cõmunia de lega. procedat in dote constituta, & soluta post grauamen iniunctum, & mortem testatoris. Ioan. de Ana. consi. 61. Visis, & consideratis, respondet quod sic, & sequitur ibi Bologni. in addi. & idem respondet Paul. de Castr. consi. 15. Circa ea, quæ superius, in prima parte, & hanc sententiam amplexus est Ioannes Crotus in l. filiusfamilias, §. Diui, in pen. char. ff. de leg. 1. per textum in Authen. de resti. & ea, quæ parit in vndecimo men. vbi textus dicit, non esse iustum mulierem ignorantem bona mariti subiacere restitutioni, decipi, & dote sua defraudari. Contrariam opinionem tenet Angelus in dicta Aucten. de resti. & ea quæ parit, & Ias. in d. aucten. res quæ, quia maritus grauatus facillime poterit eludere grauamen, si dixerimus eum posse obligare bona restitutioni subiecta pro dote restituenda. Ego in hoc puncto consideranda puto plura. Primo, an dos constituta post grauamen fuerit confessata, an realiter tradita, primo casu procedat opinio Angeli, & Ia. quia talis confessio præsumitur facta in fraudem fideicommissi, & ita determinat Bal. No. in trac. de dote, in 6. parte, priuilegio 13. & vltra adducta per eum probatur, quia pro augmento dotis, & donationis propter nuptias non potest diminui fideicommissum, quia augmentum præsumitur factum ad circunueniendum, §. sancimus, in Auth. restitutio. & ea quæ parit, & ibi gl. & Ange. idem dicunt in dote confessata, quod in augmento. Secundo casu, aut vxor tempore dotis traditæ ignorabat fideicommissum, & tunc succurrendum puto mulieri, ne ignorantia illi iacturam afferat, & ita loquitur tex. in d. Auct. de rest. §. 1. & hoc fauore dotis, l. 1. ff. soluto matr. Nã alias imputaretur contrahenti cũ alio, si nõ explorauit eius cõditionem, l. qui cum alio, ff. de reg. iu. Aut sciebat, & casus iste est apud me valde dubitabilis. Nam data scientia, non potest vxor dici decepta, l. 1. §. vsque adeo, ff. de inir. Et data scientia, videtur inter maritum, & vxorem facta quædam collusio in fraudem fideicommissi. In contrarium facit, quia conceditur marito pro donatione propter nuptias diminuere fideicommissum, si legitima nõ sufficiat, dicta auth. res quæ, quæ donõ est pro dote concedenda, ergo etiam poterit diminuere pro dote restituenda, sed quia non credo, quod Ioannes Gruualolus fideicommissarius possit probare scientiam auiæ nunc aliter non decidam.

Ita vt supra conclusum est, iuris esse respondeo ego Franciscus de Sancto Nazario, alias de Ripa, I. V. D. & in fidem subscripsi, saluo sanioo iudicio.

De præscrip. xxx. vel xl. anno.

RESPON. I.

SVffredus de Alborosso, hæres Magradæ ex capite minoris ætatis restituendus nullo iure videtur aduersus præscriptionem supplementi legitimæ dictæ Magradæ debitæ, eo quia dicta præscriptio contra Magradã maiorem inchoata fuit, minusque etiam ex capite ignorantiæ restitui potest, quia ignorare supplementum legitimæ deberi, est iuris ignorantia, quæ non admittitur, quare legitimæ ex aduerso præscriptum videtur. Verum cum præscriptio ipsa ab eadem Magrada tam ex oppositione eiusdem in proclamationibus facta, quam etiam ex proposita assertione iuris sibi competentis in bonis paternis interrupta fuerit, ideo præscribentibus non patrocinatur. Nam post multas disceptationes tandem receptum est, etiam actionem personalem nullo vnquam tempore cum mala fide præscribi posse, quare cum ipso iure supplementum legitimæ debeatur, Stephani hæredes nõ tantum ad supplementum legitimæ debitæ tenentur, sed ad fructus ex eo perceptos teneri summo iure sancitum est.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio inchoata contra maiorem currit etiam minorib. hæredibus sine spe restitutionis in integrum.*
2 *Aduersus præscriptionem datur restitutio ex capite probabilis ignorãtiæ.*
3 *Ex præscriptione x x x. vel xl. anno. tollitur omnis actio personalis, nõ currit huiusmodi præscriptio non petentis negligentia, & ið odiosa vocatur.*
4 *Præscriptio interrupta præscribentibus non prodest.*
5 *Exceptio seu petitio generalis, sufficit ad interrumpendam præscriptionẽ, 30. annorum.*
6 *Actio personalis cum mala fide nullounquam tempore præscribitur.*
7 *Vti possidetis titulus ipso iure tollitur, possidens ad rem restituendam cũ fructib. tenetur.*

Respon. interpreta.

DVbitabilis prima facie mihi visa fuit præmissa elegans consultatio domini mei, domini Leonardi, quia præscriptio inchoata erat cõtra Magradam maiorem, & finita cum hæredib. mi-
1 noribus, quo casu currit præscriptio sine † spe restõnis in integ. ex capite minoris ætatis, l. etiam, la a. cum ibi plene traditis per Bar. & alios, in l. Aemilius, ff. de mino. & sic ex capite minoris ætatis Suffredus de Alborosso non videtur restituendus aduersus præscriptionem. Non etiam ex capite ignorantiæ, quia aduertendum, quod licet Bar. Io l. 1. §. si quis autem, ff. de itine. actuq; priua. & io d. l. Aemilius, & in l. cum filiusfam. § in hac, ff. de verbo. ob. Ale. cons. 51. omnipotẽtis inuocato suffragio, li. 5. Fely. in

Vl.

b ea.vigilanti,de p̄scr.& aibi in mille locis dfit, aduersus † p̄scri-
;ptionem dari restitutionem ex capite ignorantię, tamē intelli-
gunt ex capite ignorantiæ probabilis, secus ex capite ignorātiæ
non probabilis,i.talis ignorantiæ, quę non tollat negligentiā,
ſm Bal.in l.fin.C.de pręscrip.longi temporis.Imol.in capitu.fi.
de præscr.declarat Bald.in trac.præscriptionum,qō.29 4. partis.
Sed in proposito hæredeadomi. Magradę non possunt dicere
se ignorasse,vtrum Magrada deberet supplementūm legitimę,
quia hoc est iuris, cuius ignorantia non est tolerabilia,l.iuria
Ignorantia,C.qui admit.Non etiam possunt ignorasse, an Ma-
gradæ fuerit satisfactum,quia faciliter poterant explorare,& re
quirera ab hæredibus do. Stephani, an satisfecissent, ergo hæc
Ignorantia non est talis,quæ habeat excludere negligentiā, me
rito non erit sufficiens ad obtinendum restitutionē, vt consul-
uit Curt.consi.58.super præmissa,colum.3.versic. 3. solido, &
principali fundamento.Præmissis,& similibus minime attentis
concurro in sententiam prædicti Domi.Consultoria, & pro cla
riori resolutione habenda præmitto,quod præscr.30.vel 40. an
no.qua mediante præscribitur conditio ex l.oīnō, C. de inoffi-
3 cio.testamen.& omnis † actio personalis est odiosa,quia currit
ex sola negligentia non petentis,secundū gl.approbatam , in l.
fi.C.de edict.diui Adria.tol.cum solitis concor. Secundo p̄mit-
to,q̄ *communis* opi.est,quod condictio ex d.l.oīmodo, siue alia
actio competens ad supplementum legitimę non præscribitur
nisi spatio xxx.anno. vt tenent cōmuniter scribentes in l. si quis
filium,C.de inofficio.testamē.& Alexan.consi.128. per totum,
lib.1.& Cor.consi 264 in 1.parte.Istis sic pręmissis dico,non eē
perfectam neque causatam præscriptionem xxx.annor. in casu
4 occurrente,quia de anno 1495.do. Magrada † interrupit pręscri
ptionem huiusmodi se opponendo proclamationibus asserē-
doque se in bonis,& hæreditate quōdam patris sui, ius & interes
se habere,quo fit,vt interrupta,et p̄petuata fuerit inchoata prę
scri.c.illud,vbi Canonistæ,de præscr. Bar.& alii,in l.fi.ff.de eo, p
quem fac.erit.Nec obstat si dicatur,q̄ illa oppositio fuit gene-
5 ralis, & incerta,quia quantum ad interruptionem † præscri-
ptiona xxx.anno. sufficit exceptio, & petitio generalia,l.fin. vbi
Bar.C.de anna.exce.& rō est,quia præscriptio 30.annorū currit
(vt dixi)sola negligentia non petentis, quę negligentia tollitur
ex petitione generali,quoad omnia,quę sub genere illo cōpre
hendi possunt. Nec obstat si dicatur fuisse assignatum terminū
domi.Magradę ad deducendum libellum in specie, qui postea
non fuit oblatus,quia sufficit illa petitio generalia,secundū Bar.
in d.l.fi. vnde cum effectus interruptionia fuerit semel causatus
ex ipsa generali petitione,nihil obstat postea si non porrigatur
libellus specialis,secundū Bald.in terminis,in addi. Spe.ti.de prę
scri.in ver. item præscriptionē,quem sequitur Iason.in l. fi. col.
a.ff.de eo,per quem fac.erit.Et tanto magis ista conclusio pro-
cedit in casu nostro, quia secundum Canonistas, etiam actio
6 † personalis non præscribit vllo vnquam tempore cū mala fide
secundū do. An. Imo.& Fely.in capitu.fin.de præscr. Et licet in
isto puncto varię sint Doctorum opiniones:tamen in casu isto,
in quo non potest conuinci Magrada de omnimoda negligen-
tia,& in quo constat de mala fide Stephani,& hæredū, qui scie-
bant de iure supplementū legitimæ dēri, teneo intrepidè præ-
scriptionē non fuisse causatam.Circa fructus; videntur hæredes
dicti Stephani ad fructus non teneri,quia supplemētum non de
betur,nisi petēti,l.scimus C. de inofficio. testa.& quia hæredes
possunt p̄tēdere se bona fide possedisse,l.& ex diuerso,ff. de rei
vendicatio.cum concor.Contrariū credo verius, qa supplemē-
7 tum legitimæ debetur ipso iure,d.l. scimus,& vbi ipso iure † ti
tulus possidētis tollit,possidens ad restituendā vna cū fructib. te
netur,ſm gl.in auct.de incestis nup.in ver.imminere,col.2.& in
specie in casu nostro ita consuluit Card.Flor.consi.80. incipiē.
præsupposito statuto,sequuntur Nouissimi repetentes in l.Cē-
turio,in vltima charta,ff.de vulga.& pupilla.

De serui.urba.pradio.

RESPONSVM I.

SEruitus coquendi ad furnum,& eū
di ad molendinū,nullo iu
re constituta, vel pręscripta pręsumitur,
nisi probetur cum sint merę facultatis, in
quibus huiusmodi regula recepta est. Ser
uitus eundi ad furnum,vel molendinum,
etiam per mille annos pręscribi non p̄t,
nisi prohibitus alio accedere prohibitio-
ni acquieuerit,sed secundum ea,quę pro-
ponitur,prohibitio nulla probatur , quare dubium non est ho-
mines de Lurio facultatis,& non seruitutis iure ad furnum Epi
scopi Cistercien.accessisse coquendi causa,& in posterum acce-
dere licere.

SVMMARIVM.

1 *An facultas coquendi ad furnum , uel molendi ad molendinum , pręscribi possit.*
2 *Seruitus negatiua coquendi ad furnum, tunc incipit vigere,cum prohibiti prohibitioni acquieuerunt.*
3 *Quæ sunt facultatis possunt pręscribi spatio tanti temporis , cuius initij memoria non habetur.*
4 *Sine titulo seruitus non constituitur,nec sine possessione pręscriptio, uel quasi procedit.*
5 *Transactio non porrigitur ad non cogitata.*
6 *Ad tollendam consequentiam sufficit dare instantiam.*

Respon.Interpret.

PRima Facie præmissa consultatio visa mihi fuit du
biabilia,quia illa conclusio Cœpo.in ti. de
seruit.vrba.prædio.sub tub.de furno,comprobata per
do.Consulentes,& quam etiam sequitur Iac. de Sācto
Georgio in tractatu suo,versi.& cum molendinis,in fi.& Balb.
in tract.de præscr.in 4.parte v.principalia q & Guido.q. 208.
1 procedit, † nisi præscripta,vel cōstituta aliquo iure seruitus ne
gatiua,vel obligatio personalis fuerit,vt notatur in l.qui lumini
bus,ff.de seru.vrb.præd.& in l.1.C.de serui.& aqua.& istud cō
cedunt etiam prædicti Dom.Consulentes , in casu isto videtur
non solum præscripta seruitus, sed etiam per allegatam tran-
sactionem constituta via,ista seruitus negatiua, quod non pos-
sunt homines de Lurio ire ad coquendum panes ad alium fur
2 num , incipit † currere quam primum prohibiti prohibitioni
acquieuerunt,l.si quis diuturno,ff.si serui.vend. l. hæc autem,ff.
de ser.vrb.præd.& istud etiam admittit Cœpo. in loco pręalle-
gato,& in terminis de furno firmat Pau.de Cast.in l.de qb.ff.de
legi.Sed prædicti homines videntur prohibitioni acquieuisse,
quod sic ostenditur super huiusmodi iuribus furni vertebatur
controuersia,vt colligitur ex instrumento transactionis , quæ
dicitur transitua lite,l.1.ff.de transactio.in trāsactione acquie-
uerunt prohibitioni,quia recognouerunt se consueuisse solue
re quadragesimam,& fomitē,siue ligna necessaria ad coquen
dum, ergo cum ab illo tempore sint decursi circa centum an-
ni,& vltra,sine dubio fuit completa præscriptio,nam tanto tē-
pore pręscribitur etiam seruitus discontinua,etiam si debeatur
a persona personæ,vt notatur in l. fi. C.de præscriptioni.longi
temporis,in l.3.§.ductus aquæ,ff.aqua quotidia. & ęsti.l.1.§.de
nique,ff.de aqua plu.arc.Nec obstat si dicatur,ut dicuntur pręc
dicti Consulentes , quod licet prædicti homines in transactio-
ne recognoscant se teneri ad soluendum quadragesimam,non
tamen propter hoc infert,quod fateantur se teneri ad coquen
dum,cum ista sint separata,quia sciendum est , quod homines
de Lurio confitendo se consueuisse soluere quadragesimā pro
decoctione panis eorum,videntur etiam confiteri se consueuis
se ire ad coquendum ad furnum prædicti domini Episcopi, qa
hoc est necessarium præambulum ad coquendum,l.binas,la j.
§.non autem,ff.de serui.vrba. præd.Ex tali autem confessione
probatur seruitus,l.Publia,ff.depositio.quod probetur,ostendi
tur sic in iis,quæ sunt meræ facultatis, non cadit consuetudo,
secundum Pan.in c.inter cæteras,de rescr.Cum ergo fateantur
homines consuetudinem eundi ad dictum furnum,necessario
fatentur se iuisse iure seruitutis , & non iure facultatis.Secun-
do dubium mihi faciebat etiam,quia quę sunt facultatis, † pos
sunt præscribi spatio tanti temporis, cuius initij memoria non
habetur,ut tenet Ioan. And.in c.peruenit,de censib.Barto.in l.
cum de in rem verso,ff.de vsur. Ang.in l.si certis,C.de pact.Fe
ly.in c.cum M.Ferra.de consti.Iaso.in l.quo minus , colu.6.de
flu.& in casu præsenti homines de Lurio ante transactionem
erant consueti ire,& post transactionem etiam decursi sunt an
ni centum,& quinque,& sic lapsum est tātum temporis,cuius
hominum memoria non habetur,ergo &c.Verum his non at
tentis concurro in sententiam prædictorum Dominorum Cō
sulentium,qui & iuridice,& subtiliter consultationem hanc ex
pediuerunt,& pro fundamento præmitto,quod sine titulo nō
constituitur seruitus,§.fi.Instit. de serui.& sine possessione uel 4
quasi,non præscribitur,regu. sine possessione de regulis iuris
in sexto l.vsucap.ff.de vsucapio.in casu isto non constat de titu
lo,nec de quasi possessione,ergo d. Episcopus non potest vllo
iure pretendere sibi seruitutem deberi. Quod autem non con-
stet de titulo,eo ipso probatur,quod titulus non iustificatur, l.
doce ancillam,C.de rei vendicatio. Quod non constet de vlla
quasi possessione,probatur sic, in quasi possessione huius nega
tiui , quod homines de Lurio non possint ire ad coquendū ad
alium furnum,nunquam potuit esse Reuerend.domi.Episcopi
Cisterc.nisi aliquando prohibuisset , & prohibitioni homines
de Lurio acquieuissent,vt s̄.dictum fuit , & plenius istud dedu-
cunt Domini Cōsulentes post Pan.& alios,in c.significāte,de
appel.

appella. In casu vero premisso, nec apparet quod dictus Episco
pus modernus, vel sui antecessores vnquam prohibuerūt: & mi
nus apparet quod prædicta communitas Luni acquieuerit, er-
go bene conclusum fuit, quod prædicti hoīes si, retroactis tem
poribus decoxerunt eorū panes ad dictum furnum, quod id fe-
cerunt iure facultatis, & non seruitutis, & ista conclusio clarior
remanebit, si supra in contrarium allegata de medio tollantur.
Non obst. igitur, dum supra primo loco dicebat, quod per trā
sactionem apparet, quod dicti homines prohibitioni acquieue
runt, quia istud expresse negatur, & pro responsione sciendum
est, quod nos non debemus dicere, quod instrumentum nō ex-
primit, secundum Bald. in l. ad probationem, C. de probatio. &
dum dicitur, quod per transactionem super iuribus d. furni, fuit
recessum a lite, ergo acquieuerunt homines prohibitioni. re-
spondeo verum esse super eo, de quo fuit transactum, non de
3 alijs, de quibus nihil dicitur in † transactione, l. si certa, C. de trā
sact. & ibi no. Sed in transactione solum recognoscunt se con-
sueuisse soluere quadragesimam, & ligna, non autem quod te-
neatur ire ad coquendum, ergo ex hoc datur intelligi, quod so-
la erat controuersia super solutione. quia forte prædicti homi-
nes detractabant, seu recusabant velle quadragesimam soluere
quando ibant ad coquendum ad dictum furnum; & contrariū
pretendebat dictus Episcopus, & super hoc fuit transactum. Ad
secundum respondeo, quod ista consequentia, confiteor cōsue-
tum soluere pro decoctione panis quadragesimam, ergo cōfi-
teor me consuetum ire ad coquendum; in sensu explicito est
vera, sed in sensu implicito non est parissima; quia nō sequitur,
fateor me teneri ad quadragesimam pro decoctione, ergo fa-
teor me obligatum venire ad coquendum; ostendit fallacia per
6 instantiam, nam ad tollendum consequentiam † sufficit dare in
stantiam, §. patronum, Instit. de rer. diui. gloss. in capitulo, sicut
vrgeri, prima quæstione prima, & in l. si creditores, ff. de priuil.
credito. Datur autem instantia manifesta, nam transeuntes per
pontem Rodani consueuerunt soluere certam summam, vel
pro transitu, vel pro qualibet salma mercium, & istud fatentur,
quia hactenus trāsiuerunt, non tamen sequitur, quod fateantur
se obligatos venire ad transeundum per dictum pontem, imò
salua sibi est libertas eundi alio, quo velint. Ita ergo in præsenti
casu salua erit libertas dictis de Lurio eundi ad coquēdum quo
velint pro libito voluntatis. Ad vltimum respondetur, quod ꝓ
cedit data possessione tanti temporis, cuius initii memoria non
reperitur. Sed in casu nostro negatur quod unquam Reuerend.
Do. Episcopus fuerit in quasi possessione, quia talis possessio in
cipit tempore, quo prohibitus acquieuit prohibitioni, de qua ꝓ
hibitione, & acquiescentia non apparet, & ideo Cępo. & omnes
in casu nostro concludunt. quod etiam per mille annos nō pos
set pręscribi seruitus eundi ad furnum, uel molendinum, nisi ꝓ-
hibitus semel prohibitioni acquiescat, ita respondet etiam Alb.
in l. secunda. §. denique. ff. de aqua plu. arcenda. Laus Deo.

De præscrip. Actio. perso. ad dotem.

RESPONSVM I.

LIcèt ex sententia Host. Bar. & adhærētium, actio
nes personales cum mala fide pręscribi pos
sint, cum id creditoris negligentia contingat, tamē
communis opinio eisdem refragatur, quæ & verior
uidetur, tum quia iura canonica manifeste huiusmo
di pręscriptionem negāt de æquitate, nam generaliter negati-
ue loquuntur, non habito discrimine pręscriptionis, & quorum
ratio generalis est, quæ sine iniuria restringi non potest, & pre-
sertim in proposita quæstione, in qua Dominus Petrus Gaufre
di, qui pręscriptione utitur, certo die in obligatione expresso sol
uere promisit, & iurauit. quare cum sit in mora, nemine discrepā
te actionem dotis propositam nullo iure præscripsisse potuit,
ne commodum ex culpa consequatur. Nullo pariter iure Anto
nius filius & hęres domini Petri præscriptione huiusmodi vti
potest, etiam si ex persona sua pręscripsisse asseueret. nam mala
fides defuncti, post plures Doctorum sententias, hęredi nō pro
dest.

SVMMARIVM.

1 *L. omnes, & l. cum notissimi, C. de pręscriptio xxx. vel xl. anno. ex cōmuni sententia Legistarum, Canonistarum, ac Theologorum de iure canonica corriguntur.*
2 *Lex generaliter loquens generaliter debet intelligi.*
3 *Vbi est eadem ratio, idem ius statui debet.*
4 *Ratio in Lexpressa, etiam in correctorijs extenditur ad casus sub ea comprehensos.*
5 *Actiones personales de iure præscribi an possint, & ibi uide quomodo procedat.*
6 *Mala fides defuncti non nocet hæredi inchoanti pręscriptionem ex persona sua, secundum Dy. & sequa. & uide nu. 7. & 8.*
9 *Hæres tenetur exonerare animam defuncti, quia non remittitur peccat nisi restituatur ablatum.*

Respon. interpreta.

DVbia super quibus peritissimi hincinde Ad
uocati allegarunt, subtilia sunt, & di-
sputabilia, & q̄ ptē vellem, maximis auctoritatib.
& efficacissimis rōnib. disputando tueri possē:
sed quia in iudicādo tenemur cōem opi. seq. Do
ctorum, l. 1. ff. de offi. Quęsto. capitulo, nouimus,
de ver. sig. c. de Inducijs, 2. q̄stione 3. Ego nec debeo, nec soleo a
communib. sententijs discedere, alias fatuus reputarer; q̄a nimis
imprudens est qui consulit contra cōem fm Ale. ꝯsi. 13. in fi. lib.
1. Cur. senior ꝯsi. 69. ver. 11. dist. paria. n. sunt iudicare ꝯ legē, & ꝯ
cōem opi. fm Bar. in l. cum prolatis, ff. de re iudica. & in l. pen. de
pęn. iudic. qui ma. iudica paucis, itaque disputatione omissa, con-
sultationi respondebo. Dubitatur primo, an actio personalis ad
dotem competentes præscribi potuerit spacio longissimi tem-
poris a domi. Petro Gaufredi, qui sciebat se debere, & qui iura-
uerat soluere dictam dotem certo conuento termino. Secūdo,
posito quod propter malam fidem ipse Domi. Petrus præscri-
bere non potuerit, an d. Antonius filius & hęres, inchoando ꝓ-
scriptionem in personam propriam, potuerit præscribere non
obstante mala fide patris, & authoris sui. Circa primum dubiū,
Barto. lumen iuris Ciuilis, in lege, sequitur. §. si viam. ff. de vsuca
pio. & ante eum Hostien. in Summa, de pręscriptio. §. quę res,
tenent quod actiones personales cum mala fide præscribantur,
1 iuxta l. omnes, † & l. cum notissimi, C. de præscrip. 30. vel 40.
annorum, quæ secundum eos non corriguntur per ius Cano-
nicum, quia regula, possessor malæ fidei, de reg. iur. in 6. & capi-
tulo finali. de pręscr. loquuntur, in possessore malæ fidei, & sic in
pręscriptione, q̄ causatur ex possessione; secus in præscriptione,
quæ currit solum ex negligentia non petentis, vt in pręscriptio
ne actionum personalium, in quibus ex parte pręscribentium
nulla est possessio, l. secunda, ff. si cer. pet. sed præscribit propter
negligentiam creditoris, vel potius creditor perdit, quam debi-
tor præscribat, vel etiā quia potuit domi. Petrus cogitare, quod
creditor dotem voluerit sibi donare, aut maiorem gratiā in ex-
pectando facere, ex quo non petijt sibi solui, arg. c. 1. de cōmo.
& in l. commodato, §. sicut, ff. commo. & ideo si creditor differt
petere per tantum tempus, quod sit completa præscriptio, vide
tur potius quod sit imputandum suę negligentię, quam facto
debitoris, & per istas rationes quamplurimi tenuerunt cū Bart.
& Hostien. & maxime Soc. in ꝯsi. 203. lib. secundo, allegatas ꝑ
do. Bordinum, pręstantissimum Aduocatū, & secundum opin.
Barto. plures consuluit Philip. Cor. vt referunt Modes. Tauri-
nen. in suo pręstanti tractatu pręscri. quęstione, 23. tertię partis.
& maxime consi. 277. ad euidentiā, lib. 4. Sed contrariam opin.
quod correcta sint iura ciuilia, etiam quo ad præscriptionē actio
num personalium, vt non possit præscribi cum mala fide, tenēt
☞ gl. Inno. & *cōiter* Can. in d. capitu. fin. contrarium etiam tenet
Ang. Lud. Rom. & Imo. in d. §. si viam, Bald. in l. prima, C. de ser
ui. & aqua. & in auth. ad hæc, C. de vsur. hanc etiam opinionē
dicit communem Fel. in d. c. fi. allegat Pet. de Anch. Ant. de But.
& Alex. sępius ita consuluisse; hanc etiam opinionem tenent
omnes Theologi, vt refert Ale. consi. 51. videretur pro decisio-
ne, lib. 5 vbi & ipse sequitur, & Iaso ore testatur, ab ea (utpote a
communi, & vera sententia) non esse discedendum, secundum
istam opinionem etiam consuluit Fulg. & dicit communem,
pariter etiam consuluit Rapha. Cu. consulueruntque plures alij,
quos referunt, & sequuntur Taurine. in d. tractatu, quæstione
103. 3. partis, & vltra eos reperio ꝙ idē consuluit Bal. consi. 386.
quidam M. decessit, lib 5. vbi tandem concludit, quod secundū
æquitatem & conscientiam, etiam actiones personales cum ma
la fide pręscribi prohibentur, idem voluit Pan. consi. 14 circa
medium libro 2. & ita etiam consuluit Imo. consil. 46. in casu ꝓ-
misso, & omissis auctoritatibus, pro hac sententia videtur casus
in d. capitu. fi. vbi generaliter dicitur, quod nulla tam Canonica
quam ciuilis absque bona fide valeat præscriptio, quia omne q̄d
non est ex fide, peccatum est ponderandum est, quod text. ille
2 generaliter † loquitur, nec distinguit inter actiones reales, & per
sonales, ergo nec nos distinguere debemus, l. de pretio, ff. de pu
bli. & eo maxime, quia tex. vtitur vniuersali propositione, vide-
licet nulla præscriptio, ergo nec etiam præscriptio actionum ꝑ
sonalium, dictio. n. nulla, omnem præscriptionem includit, le-
ge, nullam, C. de infam. l. nulli, C. de iudi. Item ponderanda est
ratio, quia omne peccatum est, quæ ratio non minus militat in
personalibus quam in realibus; ergo etiam militabit dispositio,
3 † l. illud, ad leg. Aquil. ff. Nec obstat vna responsio, quæ datur
ad illum text. per eos, qui tenent, quod ille text. loquitur in pręs-
scriptione rei alienę. Quia qui præscribit actionem personalē

alteri compatientem, satis dicitur præscr. bere rem alienam, cum
rei appellatione etiam actiones personales comprehendātur,
ſm gl. in l. prima. ff. de statu hom. Est. n. rei significatio generalis
sima, l. 1. in fi. ff. si cer. pet. & l. rei appellatio, ff. de verb. sig. & da-
to quod ille tex. loqueretur in præscriptione cāta ex possessio-
ne rei alienæ, tñ ratio peccati, super qua se fundat ille tex. mili-
tat etiam in præscriptione actionum personaliū. unde cū rō sit
4 expressa in lege, etiam in † correctorijs fieri debet extensio ad
casus sub ratione cōprehensos, ſm Bal. & Mod. auct. quas actio
nes, C. de sacros. eccl. per tex. in l. his solis, C. de reuo. dona. & l.
cum mulier. §. primo, ff. sol. ma. & ēt vbi agitur de peccato vi-
tando in correctorijs, licita est extensio fauore animæ ſm Bar.
in auct. sacra puberum, C. si aduer. vend. Io. And. Are. & Pan. in
c. ex tenore, qui filij sint legi. Ias. in d. auct. quas actiones, Fel. in
c. translato, col. vj. de consti. & posito, quod opi. Bar. & Host. es
set vera ea ratione, qua mouetur Host. & clarius Cor. in alle-
gatis consilijs, quia debitor non pt dici in mala fide, neq; in pec
cato, ex quo nunq̄ fuit interpellatus, & quia si non interpellet,
vr retinere debitum ex voluntate creditoris, quo casu argui nō
potest de peccato; tñ in casu nostro non pt ista opi. pcedere, tū
qa dies est apposita in oblōne, quæ hēt interpellare & consti-
5 tuere debitorem in † mora, l. magnam, C. de cōtr. & com. stipu.
l. si ex legati cā, ff. de verbo. obl. tum quia do. Pet. debitor iura-
uit certo die soluere, & iuſm habet uim interpellationis, vt tra-
ditur late per Mod. in l. quod te, ff. si cer. pe. probatur in l. q ma-
ior, C. de translact. peccat. n. grauiter, qui fidem iuratam non ser
uat, & per totum tit. de iureiu. & ratione huius peccati non po
test præscribere. Ita se ipsum declarat Host. in d. §. quæ res, Pan.
in d. c. fi. Soc. in alle. consi. 203. & idem in eo, qui non soluit die
conuenta, licet non iurauerit, uoluit Pan. in d. c. fin. quia Deus
non facit differentiam inter iuramentum & simplicem loque
lam, c. iuramenti. 22. q. v. procederet ergo opi. Bar. & Host. cōr-
ter tamen, vt dixi, ab alijs reprobata, in debitore non existente
in mora soluendi, secus in debitore cōstituto in mora, cui sua
mora prodesset si præscriberet, quod non est dām, l. nō fraudā-
tur, §. nemo. ff. de reg. iur. l. mora, de reg. iu. in vj & nemo debet
ex sua culpa cōmodum reportare, l. itaque fullo, ff. de fur. Cir-
ca ſm, tres reperiūtur principales opiniones. Prima opi. fuit Dy
6 ni in reg. possessor, de reg. iur. in vj quod † mala fide a defuncti
non nocet hēdi inchoanti præscriptionē in personam suā. ſm
æquitatē canonicā, licet rigor iuris ciuilis contradicat, l. cū hēs,
ff. de diuer. & tem. præsc. Istam opi. sequitur Bar. ibi, & in l. uitia,
C. de acq. pos. & Io. And. in reg. cum quis, de reg. iur. Ang. in l.
2. C. de præscr. longi tempo. & ſm hanc opi. consuluerūt Pau.
de Ca. Cor. & Ale. sibi contrarius, ut referunt Mod. Taurinē. in
d. tract. præscrip. Ias. in l. Pomponius, §. cum quis, de acquir. pos.
& vltra eos reperio, quod idem consuluit Bal. cōs. 180. præsup-
positis uerbis, lib. 1. Scdā fuit opin. Bald. distinguentis in l. eum,
qui. §. in hac, ff. de pub. & in l. nihil, C. de vsu. pro her. uidelicet,
aut quæritur de præscriptione, in qua requirit̄ titulus, & sic in
7 præscriptione x. uel xx. ann. & tunc † mala fides defuncti nocet
hēdi etiam uolenti inchoare præscriptionem ex persona sua, et
sic procedit d. l. cum hēs, quia tex. necessario debet intelligi in p̄
scriptione lōgi temporis, cum præscriptio lōgissimi temporis
nō esset cognita de iure Digestorū, ſm gl. in l. Iulianus, ff. ex qb.
cau. maio. aut non requiritur titulus, & tūc secus & istā distin-
ctionem facit etiam gl. in d. reg. cum quis, sequitur Aret. in d §.
cum quis. & hanc distinctionem approbat Socy. consi. 203. lib.
1. Cor. consil. 176. ad euidentiam, libr. primo Tertia fuit opinio
Ant. quem ibi sequuntur Imo. Pan. & Fel. in c. si diligēti, de præ
8 sc. quia indistincte mala fides † auctoris etiam in actionib. per-
sonalibus nocet hæredi, ut non possit inchoare præscriptionē
ex persona sua, hanc sequuntur Lud. Ro. Rapha. Cum. Alex. &
Ias. in d. l. Pōponius, §. cum quis. vbi Ias. attestatur istam esse ma
gis cōem sententiam Doct. & ueram, & eā etiam dicit approba-
ri fere ab omnibus Fel. in d. c. si diligenti, & secundum hāc ra-
tionem consuluerunt Lud. Ro. Pan. & Ale in uarijs consilijs
relatis per Ias. in d. §. cum quis, & per Taurinen. in d. tractatu. &
vltra eos reperio ſm istam sentētiā ultimo loco cōsuluisse Soc.
attestantem istam esse ueram & communem, ideo ab ea nō es
se recedēdum. ita Soc. consi. 106. libenti animo, lib. 3. fundamen
9 tum huius communia opi. est, quia † hæres tenetur exonerare
animam defuncti, c. fi. de sepul. c. in literis, de rap. Et istud funda
mentum uerissimum apparebit, si sustulero responsionem illi
accommodatā per Are. inquit. n. Are. quod hæres præscribēdo
releuat animam defuncti, quia præscriptio habet uim solutio-
nis l. si pupillus, ad fi. ff. de admi. tut. Ista certe rñsio non pcedit
ex cōscientia, sed ex subtilitate ingenii, ficte. n. satisfacit, qui præ
scribit, quia habet exceptionem præscriptionis, quam pōt obij-
cere, ita cātat litera ī d. l. si pupillus. Sed anima defuncti ex obie
ctione præscriptionis, & ex hac ficta solutione, respōdeat mihi
Aret. an liberetur a peccato? fateretur quidem, si posset nobis
cum loqui, eam non liberari, quia non remittitur peccatum, nisi
si uere restituatur ablatum, quando datur facultas restituendi,
& satisfaciendi, regula. peccatum, de regulis iuris. in 6. & si forte
dicatur, quod imputatum est creditori, qui passus fuit hæredem
ex persona præscribere, & non defuncto, aduertat qui hoc ve-
lit astruere, q̄ defunctus in culpa est, qui dedit cām heredi, vt p̄-
scriberet; vnde cū ipse fuerit cā causæ, cēsetur ēt cā p̄scriptionis
cāe, l. manumissiones, ff. de iusti. & iur. vnde forte in isto pūcto
posset distingui aut defunctus antequam moreret̄ erat in mora
& tūc qa mortuus fuit cū peccato pp morā nō soluēdo, pcedat
cōīs opi. q̄ heres nō pt præscribere ēt ex persona sua, cū tenea-
tur aīam defuncti releuare. Aut defūctus nunq̄ fuit in mora, &
pcedat opi. Bal. q̄ possit heres ex persona sua p̄scribere cum bo
na fide spacio longissimi tpis, & hoc mō ɔcordabūtur opinio-
nes Docto. Cū igit̄ d. Petrus fuerit in mora, vt p̄supponitur in al
legationib. clarissimi d. Gra. Ideo in eius sniam concurreo, & te-
neo q̄ hmōi præscriptionis exceptio nō sit admittenda ad im-
pediendam litis contestationem, sed nec ad perimendam inten-
tionem nobiliū Alzatij & consortum Burgūdionū. Laus Deo.

De senten. & re iudi. super poss. & an ab ea liceat appel.

RESPONSVM I.

ALlegatio suspecti iudicis adeo eius iurisdictionē afficit, q̄ snia post allegationem suspecti lata sit ipso iure nulla, & secundū iuris ciuil. rōas simplex iudicis recusatio eius iurisdictionem afficit, licet aliqua suspicionis cā nec deducatur, nec probetur, nā per simplicem recusationem dubius redditur iudex. Licet a snia super mero possessorio lata de iure ciuili appellari non possit, tñ sinl qua euidenter appareat, quis inficiaturus est appellari nō posse? quæ ēt (nemine discrepāte) nulla dici pt, & maxime snia, de qua agit, q̄ interlocutoria est, a qua applāre licere receptū est. Cū Berengarius substitutus simili ac potiori titulo vtat̄ ɔ institutū, dubiū nō est eūdē se legitime opponere posse missioni in possessionē fiēdę ex edicto diui Adri. attēto q̄ institutus est incapax ad succedendū, & sublato primo gradu instōnis testm̄ vires a secundo gradu assumere indubitati iuris est; nam qlibet, cuius interest, legitimus dr̄ ɔdictor, si de agentis persona legitime non ɔstet, quare nō appareat, an Claudius sit ille met, de quo ɔtenditur, & an ēt lgīmatus sit, constet autem ipsum spuriū esse, & cōsequenter inhabilem ad succedendū, dicendum est Berengariū quo ad exceptiones, quæ ad personā actoris opponunt̄, mixta consideratione personę legitimū contradictorem esse. Nec asserta legitimatio per ipsum Claudium eidē vllo iure prodesse pōt, cū legitimatio ex falsa cā, & per surreptionem obtēta, ac impetrata fuerit, & in ea circūuentus fuerit legitimans: quare de iure subsistere non pt, quæ, etsi valida foret, nihilominus cū agatur de emphyteusi ecclesiastica, communis est scribentium schola in hmōi emphyteusi legitimatum spuriū nullo iure admitti posse, licet pro se & filiis suis, vel pro se & heredib. quibuscunque, quibus fors dederit, suscepta sit: nam ad spurios & reprobos hæredes hmōi concessio non pmittitur, & quorum cōceptui resistit ecclesia: iure ergo potuit Berengarius missioni in possessionem fiendę se opponere ac contradicere.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata post allegationem suspecti iudicis, est ipso iure nulla.*
2 *Iudex certus esse debet suę iurisdictionis.*
3 *Licet a sententia super mero possessorio de iure ciuili appellari non possit nulla tamen dici potest. & vide nu. 4.*
5 *Ab interlocutoria meri possessorij appellari potest.*
6 *Expressa pupillaris continet tacitam vulgarem.*
7 *An vitiato expresso tacitum vitiari sit necesse. & vide nu. 13.*
8 *Substitutus instituto potior, legitimus est contradictor ad impediendam missionem in possessionem.*
9 *Sublato primo gradu instōnis, testamentum assumit vires a secundo.*
10 *Quæ requirantur ad probandam legitimationem.*
11 *Persona petentis se mitti in possessionem plene legitimari debet.*
12 *Exceptiones dubiæ non dicuntur, si ex apertura librorum & instrumentorum probari possunt.*
14 *Spurij largo sumpto vocabulo, naturales recte appellari possunt.*
15 *An asserenti se filium incumbat onus probandi, & ibi vide an nominatione probetur filiatio.*
16 *Quilibet tenetur probare fundamentum suæ intentionis.*
17 *Ex identitate nominis identitas corporis præsumitur.*
18 *Infans an legitimari possit.*
19 *Legitimatio ex falsa causa facta nullius est momenti, & quid de surreptitia, uide nu. 20.*
20 *Dictio, tunc, iuncta verbo præteriti temporis, est abnegatiua præsentis.*
21 *Spurius legitimatus an succedere possit in emphyteusi ecclesiastica, & vide num. 13.*

In

24 *In contractibus & statutis ecclesiæ, appellatione filiorum non ueniunt ij, quorum conceptui resistit ecclesia.*

Respon. interpreta.

PRosequendo Ordinem propositarum dubitationũ, paucis vt decet, consultationibus respondebo. Circa primum dubium: an sententia lata per iudicem recusatum, sit ipso iure nulla, possem plura scribere, sed quia articulus trinis est, & notissimus; decisiue procedam sequẽdo cõem opinionem. Rñdeo itaq; sniam post propositam exceptionem re
1 cusationis latam, † esse ipso iure nullam, quia statim ꝙ iudex allegatur suspectus, eius iurisdictio affecta remanet, l.1.C.si quacun. prędi.potest. per quam legem ita determinat Bar.& Imo. & Alex.in l.quia poterat, ff.ad Treb.& fuit originalis opi.gl.in c.quoties, el 2.2.q.6 sequũtur Host.& Io.An.Car. Pan.& Pręp. in c.cum speciali, de app. Gemi.& Pet.de Anch.in c.iudex, de offic.dele.lib.6.Sal.in l.apertissimi, C.de iud.& in auct.offeratur, C.de lit.conte.Bal.in c.suspicionis, de offi.dele. & in d.c.cũ speciali, ubi aliam rõnem adducit, nã proposita recusatione, iudex redditur dubius de sua iurisdictione, ergo processus factus ab
2 eo non ualebit, qa † iudex dẽt esse certus de sua iurisdictione, l. quęro, in fi.ff.de eo, qui pro tut.tradit Bar.in l.multum interest. ff.de ꝯdi.& dem.probatur in c. delegati, in prin.de offi.dele.& fm istam opi consuluit Pau.de Cast.consi.231. visis actis, circa principium, in 1.parte.Lud.Ro.in consi 23n.circa primum. & plenissime Alex.consi.89.diligenter consideratis, lib.1.nec discrepat Dec.consi.175.in causa falsitatis, col.2. & ista opinio est absq; dubio uera de iure ciuili, quia fm iuris ciuilis dispõnem simplex recusatio afficit iurisdictionẽ iudicis, absq; eo ꝙ deducatur, & ꝓbetur suspicionis cã, ut no.per gl. & alios, in d.l.quia poterat, & ibi per hanc rationem ita tenet Lud. Roma.qui etiã ꝯsulẽdo tenuit idẽ in cõs.192.circa primũ ꝯsultationis articulũ. & idem ante eum tenuerunt Matthe.in c.insinuãte, de offi. dele.& Imo.in d.c.cum speciali, & in l.quidã ꝯsulebãt, ff.de re iu. ex quo apparet, ꝙ opinio Inn.& sequaciũ non refragat, tum qa
☞ *cõis* est in contrarium, tum quia illa procederet de iure canonico, & in terris ecclesię, non in ijs in quib. seruatur ius ciuile. Item non procederet in casu, in quo per statutum proposita recusatione transfertur iurisdictio in alterum, ut ꝓponitur in casu isto fm eundem met Inno.in d.c.insinuante. qui ita rñdet ad l.1.C.si quacun.prędi.por.ut ibi idem uoluit Bal.sequitur Ang. & ibi refert Alex.in d.l.quia poterat.Imol. & Mod.in d.c.cum speciali. Ad fm rñdeo, ꝙ licet a snĩa lata sup mero possessorio
3 non possit † de iure ciuili appellari fm magis *cõem* opinio. Doctorum ita intelligentium, l.vni.si de mom. poss. C. tñ potest dici nulla, fm Bal.in d.l.uni.quem sequitur Sal. & licet Sal. dicat esse uerũ, si nullitas simpliciter proposita fuerit, secus si additum sit & si qua sit, app. illorũ opinio Sal.in hoc ultimo cõiter reprobatur, ut late ostendit Ale.cõsi.2.lib. 3 & Ias.in l Titię textores, §.1 ff.de leg 1.ubi ipsi concludunt sentẽtiam super possessorio posse dici nullam, nec propositionem nullitatis uitiari, licet additum sit, & si qua sit, appello, rõnibus adductis p eos, quas non refero, ne frustra trãsferatur charta in papirum. & ꝙ sententia lata in possessorio adipiscendæ virtute l. fi.C.de edi.diui Adr.tol.possit dici nulla, tenẽt Alex.& Mod.in d.l.fi.& est ip
4 sa ueritas, quia a sententia sup mero possessorio euidenter † iniqua, licet appellare, etiam de iure ciuili, secundum Bald.in d.l. uni.quem sequitur Ale.in l.4 §.condemnatum, ff.de re iu.ergo etiam de nullitate dici poterit, quia nullitas, & notoria iniustitia paribus passib. ambulant, c.inter cæteras, de re iud. & ꝙ possit sententia super mero possessorio dici nulla, firmat etiam Ias. in l.1.C.de bon.posses.contra tabu. nec ab hac sententia aliquis discrepat, quẽ viderim. Ideo latius nõ insistam. Sed videtur, ꝙ non solum licuerit proponere nullitatem ipsius sententiæ, sed etiam licuerit appellare, quia licet ab ipsa snĩa lata in possessorio non appelletur, tamen ab interlocutoria lata in causa possessoria bene licita est appellatio, secundum Bal.in l.post sententiam, C.de senten.& inter.omn.iud.ubi formaliter dicit, ꝙ licet
5 a sententia possessorij non appelletur, tamen ab † alio grauamine potest appellari, puta si interloquatur testes, vel positiones nõ esse admittendas, idem tenet Saly.in d.l.uni.C.si de momẽ. pos.fue.appell.& dicit Bald.in cap.ex cõquestione, de rest.spol. ꝙ in causa possessorij ab inordinato processu appellatio est ꝑmissa, & illud dictum dicit singulare Ias.nec alibi legisse, in d.l. 1.C.de bono.possessio.contra tabu.sed idem tenuit Bal. in l.incerti, C.de interdi.& in capitu.1.de mili. uasa quem refert, & per similia comprobat Paris de puteo in tract.synd.cha.2.uer. an stante dicto statuto ualida ergo est appellatio Berengarij ab interlocutoria, qua reiectę sunt positiones & articuli, & ab ea interlocutoria, qua reiecta fuit suspicionis exceptio, & ab inordinato processu, nam videtur ad huiusmodi sententiam processum inordinate, quia sine citatione.citatio enim processit ad audiendũ eius ordinationem, & sic ad vnam tantũ, & tamen tres simul, & semel iudex protulit sententias, contra notata per gl.& scriben.in cle.sæpe, in ver.pnst dationem, de verb.sign.debuit n.ad vnamquanq; pars specialiter citari, vt ẽt not.ibi in ver.ad id, & in c.consuluit, de offi.deleg.1& in l.consentaneum, C.quõ & qñ iudex.concluditur ergo, ꝙ per iud cem nullitans & appellationis reuocanda est inmissio, vt in similib.terminis cõsuluit Ludo.Ro.ꝯsi.220.circa primũ, col.1 Circa tertiũ, qđ tangit negotium principale, de quo disceptatur, duo sunt principaliter discutienda Primũ an Berengarius substitutus dicatur legitimus contradictor ad impediẽdam missionem in possessionem petitam per institutum. Secundo, posito ꝙ dicatur legitimus ꝯdictor, an exceptiones oppositæ contra institutum sint efficaces ad impediendam missionem in possessionẽ, & an sublatæ fuerint ex adductis, productis, & replicatis per institutum. quo ad primum aut Berengarius dicit se substitutum per fideicommissum, & tunc non erit legitimus ꝯdictor, qa substitutio fuit concepta in forma pupillaris substitutionis, quæ nõ continet fideicommissum, nam vt not.in l.a & in l.centuno, ff.de vulg.& pupil.aut dicit se substitutum pupillariter, & tunc non potest dici legitimus ꝯdictor, quia casus pupillaris substõnis non euenit, cum viuat ipse pupillus institutus: aut dicit se substitutũ vulgari
6 ter, quia expressa † pupillaris continet tacitam vulgarem, l.iam hoc iure, in prin.ff de vul.& pup. & tunc ẽt videtur dicẽdũ, ꝙ non sit legitimus contradictor, quia vulgaris expirat adita hæreditate per institutum, l.post aditã, C.de impu.in casu illo Claudius hęres institutus adiuit, ergo &c.& si forte dicatur, ꝙ Claudius hæres esse non potest, quia spurius, & consequenter locus debet esse vulgari tacitæ, quæ intelligitur facta in casu voluntatis, & in casu impotentiæ, l.cum proponas, C.de hęred.Insti.adhuc non vr legitimus contradictor, quia substitutus dicendo, ꝙ institutus est spurius, impugnat pupillarem substitutionem de ipso factam, quæ solum fieri potest liberis legitimis pupillis, & in potestate testatoris constitutis, ut no.in l.moribus, ff.de vul. & pup.non autem spurijs & naturalib.tantum, l.Lucius, ff.eo. Si modo Berengarius prætendat expressam pupillarem continentem tacitam vulgarem non valere, etiã videtur necessario fateri tacitam vulgarem contentam in expressa pupillari non te
7 nere, quia vinato expresso, † & tacitum uinari necesse est, l.3. §.qui habet, ff.de seru.rusti. prædi. Præmissis non obstantibus, credo firmiter Berẽgarium possessorem fuisse & esse legitimũ cõtradictorem, quia allegat similem titulum institutionis, quẽ dicit esse potiorem titulo primi instituti. quo casu Alber. Bal.
8 & omnes in d.l.fin.concordant † talem esse legitimum cõtradictorem: ꝙ autem substitutus allegat similem titulum satis constat, quia dicit se institutum hæredem. nam omnis substõ dicitur secunda institutio, vt per glo.& scriben.in rub.ff.de vulga. & pupil.& omnis substitutus dicitur institutus, l.in ratione legis falcid.la 1.§ penul.ff.ad legem Falcid.& licet primus institutus pferatur substituto regulariter, tñ fallit, qñ primus institutus est incapax, vel alias inhabilis ad succedendũ, quia tũc subla
9 to primo gradu institutionis, testamentum † assumit vires a secundo gradu substõnis, l.3.in fine ff.de libe.& posth.tradit Bar. in l.1.in secundo effectu, ff de vulga.& pupilla.vbi specie tangit casum nostrũ, quando institutus non est natus ex legitimo matrimonio, tunc testamentum incipit a secundo gradu, l.2.C.de hęredibus instituen.& si dicatur forte, licet in iudicio petitorio substitutus vulgariter pręferatur instituto incapaci, tñ quia vitium institutionis nõ est visibile ex inspectione testamẽti, non dẽt posse substitutus impedire quominus institutus mittatur in possessionem, l.secunda, & fi.C.de edic.diui Adri.tol.unde nõ videtur legitimus contradictor. Respondeo, ꝙ imò etiam in possessorio substitutus dicitur legitimus contradictor, si prętẽdat institutionem nullam esse tali nullitatis vitio, de quo possit incõtinenti apparere, vel nisi de vitio nullitatis appareret ex ipso testamento ita concludunt Bar.to. Salyce Pau.Ias.& omnes in l.prima, C.de edic.diui Adria.tollen. in casu nostro opponitur vitium nullitatis, de quo apparet ex testamento, nam testator appellat Claudium institutum filium naturalem: & licet addat ipsum esse legitimum, tamen testatori non creditur, nisi de legitimatione fides fiat, per ea quę not.glo.& omnes scriben in l.si donatione, C.de collatio.& per Bart.in l.si forte, ff de castr. pecul. & si forte dicatur factam fuisse fidem de legitimatione. Respondetur dupliciter. Primo, quod non dicitur facta fides,
10 nisi instrumenta legitimationum producta † sint citata parte, & dato termino ad opponendum, ut concludit Bar.in extrauagan.ad reprimendum.in verbo, de plano, per tex.in lege finali, C.de fide instru. Secundo, posito ꝙ sint exhibita instrumẽta legitimationum seruatis seruandis, qđ factũ non fuit, tñ aduersus ipsam legitimationem audiendus fuit, & est Berengarius, ẽt in isto iudicio possessorio, tum quia vt s.dixi, si instrumenta debent legitime exhiberi, necesse est, ꝙ statuatur Berengario ter-

minus ad opponendum, tum quia in possessorio iudicio persona
11 petens se mitti in possessionē dēt plene † legitimari, adeo quod
quilibet, cuius interest, dicetur legitimus ɔ̄dictor, quoad exce-
ptiones, quas ponit ɔtra psonā agentis, ista est theorica glo. Bar.
& Saly. & omnium in l. 2. C. de edic. diui Adria. tollen. quā Do-
ctores extollunt ibi, & in variis locis, de quibus per Ias. in rubr.
C. qui admitti. nunquam. n. censentur exclusę exceptiones, quæ
respiciunt inhabilitatē, seu illegitimitatē psonę s̄m Fel. in c. ex
parte, col. 2. de offi. del. debet ergo in isto iudicio possessorio ple
ne constare de persona Claudij, qđ sit ille Claudius in testamē-
to noīatus, & quod vere sit legitimatus, & quo ad istas exceptio
nes, Berēgarius, & quilibet possessor est legitimus cōtradictor,
s̄m Bal. in d. l. fin. versi. differunt rñ. Præterea, & tertio respon-
detur, quod non potest dici, qđ exceptiones, quas opponit Berē
garius, requirant altiorem indaginem, quia sunt tales, qđ ex par
te ipsius Berengarii non exigunt aliquam probationem, neque
dilationem expostulant, nam exceptiones ɔ̄ personam Claudij
oppositæ eo ipso probantur, quod ex aduerso contrarium nō
iustificatur. Exceptiones vero oppositæ contra legitimationes
consistunt in iure, & ex apertura librorum veritas earū fit om-
nibus manifesta, ergo non dicunt requirere altiorem indagi-
nem, quia quæ sunt iuris, dicuntur certa, liquida & notoria, l. or
namentum, vbi Bar. ff. de auro, & argento lega. non enim pos-
12 sunt dici dubiæ exceptiones, † quarū decisio ex apertura libro-
rum pōt reperiri, vt concludunt Bald. & Saly in l. cū proponas,
C. de rebus cre. & Ias. in l. pen. col. pen. C. de pac. & in terminis
nostris idem ponit Ias. in l. 1. in fi. C. de edic. diui Adriani tollē.
vbi istud fundamentum fecit contra Bart. ibi, quod fundamen-
tum in se verissimum est, licet in casu illo nō stringat cōtra Bar
tolum vt videri potest, quod hic non discutio, quia nihil ad ca
sum nostrum. Sit igitur conclusio, qđ Berengarius, quantum
ad has exceptiones quę ad personam actoris opponuntur, vel
ad merita causæ mixta consideratione personæ, & causę, dr̄ le-
gitimus contradictor, & ita in specie quando opponit, qđ insti-
tutus non est capax institutionis, quia spurius, firmat Baldus in d.
l. fi. col. 10. ver. 8. studeat reus. Non obstat in quātū supra dicebā,
quod Berengarius dicendo pupillarem expressam esse nullam:
etiam tacitam uulgarem, super qua se fundat, nullam asserere
videtur, quia istud est a veritate deuium, stat enim simul ꝙ pu-
pillaris expressa non valeat, & tamen sustineatur tacita vulgaris
in ipsa pupillari comprehensa, secundum Bart. post Gul. quem
☞ *communiter* Docto. sequuntur, in l. 1. in vlti. q. ff. de vulg. & pupil.
13 in primo. 2. & 3. requisito, ff. eod. quia vitiato † expresso, non vi-
tiatur tacitum æque principale, l. si fideiussor, ff. de leg. 1. Venio
nunc ad s̄m articulum huius tertiæ dubitationis, videlicet ad di
scussionem exceptionum, quas deducit Berengarius. Primam,
quæ fundatur in errore testatoris, qui instituit Claudium tanq̄
naturalem cum sit spurius, non puto militare, quia largo sum
14 pto vocabulo, etiam spurij dicuntur † naturales, secundum gl.
Panor. & omnes, in c. per venerabilem, qui fi. sint legiti. & glo.
in l. quoties idem sermo, ff. de reg. iu. & est tex. in c. innotuit, de
elec. & ex legitimationibus, ad quas testator se refert, constat
testatorem intellexisse Claudium esse spurium, licet ipsum na-
turalem simpliciter nominauerit. Imò ex quo testator præten-
debat Claudium fore legitimum, non debuit amplius spurium
appellare, tam in legitimatione vltima, quam in testamento, &
est tex. pro hoc dicto Bal. in l. Imperialis, quem ibi no. idē Bald.
& Saly. C. de nup. & Alex. consi. 2. vol. 1. col. 4. Secundam autē
exceptionem, quod Claudius non sit audiendus, nisi prius pro-
15 bet se esse filium testatoris, quilibet diceret militare, quia † qui
dicit se filium, si negetur, probare debet, l. 1. & l. ei, qui. ff. de ꝓb.
& in terminis nostris ita consuluit Bal. consi. 180. mortuo filio,
lib. 1. In contrarium facit, quia testatori nominanti eum filium
credendum videtur, nisi per negantes contrarium probetur, ut
signanter determinat Bar. in l. quod Senatus, §. idem per contra
rium, ff. de lib. agnos. per tex. in l. quidam. ff. de prob. ubi casus, &
in specie, qđ nominatio in institutione filij præsumptiue ꝓbet
filiationem, & transferat onus probandi in aduersarium, tenet
Ion. & Are. & Fel. in c. per tuas, de prob. glo. Bald. & Sal. & alij
☞ *communiter*, in l. neque professio, C. de testa. dicentes, quod illa
lex, quæ vult, quod professio patris non probet, sane intelligi-
tur, id est, non probat aliter filiationem, quin si per aduersariū
probetur testatorem errasse, & non irritetur legatum & institu
tio, sed tamen inducit pręsumptionem talem, quod onus pro-
bandi transfertur in aduersarium, ut etiam tenuit Bal. in casu no
stro, in capitulo ex transmissa, col. 2. de restitu. spo. & licet Ias.
in d. l. neque professio, dicat se dubitare, tamen loquitur quoad
probationem necessariam: nam quo ad istam fateor, quod ex
institutione non probatur filiatio probatione necessaria; per
tex. in l. si pater, C. de hæred. instit. sed bene probatur præsum-
ptione, quæ pręsumptio transfert onus probandi in aduersariū,
d. l. quidam, ff. de probatio. Tertia exceptio, quod Claudius nō
sit ille, qui fuit institutus, & nominatus magis videtur vrgere;
quia tenetur Claudius probare, quod is sit ille Claudius, si nege
16 tur, cum sit † fundamentum intentionis suæ, l. eū qui, de prob.
& l. actor, C. eo. tit. & bene faciunt no. per Bar. & alios, in l. inter
stipulantem, §. 1. ff. de verb. obl. & per Fel. in c. cum Ioannes he
remita, de fide instru. sed adhuc super ista exceptione non vide
17 tur insistendum, quia probatio quod iste vocetur Claudius Siene
rij, præsumendus erit ꝙ sit ille, quia † identitas nominis facit
præsumi idētitatem corporis, l. qui habebat, ff. de manu. test. per
quem tex. consuluit Bal. consi. 70. cū apparet, lib. 4. & hoc maxi
me verum erit in casu nostro, in quo instra legitimationū repe
riuntur apud ipsum Claudius, quo casu p̄sumitur, ꝙ sit ille, q
nominatur in eis, secundum Bald. in l. si qua per calumniam, in
fine per illum tex. in argumen. C. de episcop. & cleri. cum cōcor
dantibus allegatis per Fely. in c. coram, col. 5. de officio delega.
arbitror etiam quod Claudium posset probare tractatus, & cō
munem famam, ꝙ sit ille Claudius, & ꝙ sit filius, quibus proba
tis constaret de persona, & filiatione, vt traditur in d. c. per tuas,
de probatio. & in cap. per tuas. qui fil. sint legi. ideo non multū
puto laborandum super istis friuolis, sed ad fundamenta magis
realia deueniendum est, videlicet ad legitimationes, super qua
rum validitate consistit victoria Claudii, & sup inualiditate con
sistit palma Berengarii substituti: in processu duæ legitimatio-
nes reperiuntur insertæ, ideo particulariter de vtraque est vidē-
dum. Circa primam, multa possent dici; sed omissis superfluis
arbitror absq; dubio, qđ talis legitimatio nihil prosit ipsi Clau
dio pluribus rōnib. Et non insistendo sup articulo, an infans le
☞ gitimari possit, quia *communiter* sententia est, † ꝙ sic, vt per Bar.
18 & scriben. in l. iubemus, C. de emancipa. liberto. Barto. consilio
105. & consilio 119. libro quinto, vbi vult, quòd licet infans non
possit consentire, tamen legitimatio tenet, & quo ad partē sta-
tim ꝙ est legitimatus, trāsit in eius potestatem, adeo ꝙ tanquā
legitimus administrator poterit exinde petere, quòd legitime-
tur, etiam quo ad successionem maternam, & alibi dicit, ꝙ in-
fans & furiosus potest a Principe legitimari, nec obstat, quòd
requiritur quod legitimatus consentiat, §. generaliter, in Auth.
quibus mod. natura. effici. sui. quia infans, & furiosus finguntur
consentire, cum agatur de eorum commodo, & fauore. Con-
cludendum intrepide puto hanc legitimationem fore nullam
19 ex infrascriptis rationibus. Primo, quia legitimatio † facta ex
falsa causa nihil valet, l. j. ff. de nata. restitutio. capit. quia circa, de
consangui. & affin. cap. quod super, vbi Bal. & Moder. maxime
Fely. col. 1. de fide instrumentorum. nam sicut vitiat institutio-
nem, l. si pater, C. de hæred. insti. & l. fin. eod. titu. & sententias, l.
qui testamento, ff. de excusatio. tuto. cum simi. Ita vitiabit legi-
timationē. Ista aūt facta fuit ex falsa causa, quod ex eo patet, quia
Christianissimus Rex asserit se inclinatum moribus, & virtuti
bus, quibus coruscat ipse Claudius, quod certe falsissimum est,
cum Claudius tunc esset infans annorum trium, qui nihil scire,
vel discernere poterat, l. 1. C. de fal. mone. l. pupillis, ff. de acqui.
hęredita. accedat, ꝙ dicta legitimatio facta dicitur ad instantiā,
& postulationem dicti Claudii, qui neque adhuc fari sciebat,
vnde de falsitate suspecta dicitur, seu redditur ipsa legitimatio,
apparetque Regem fuisse circumuentum, ergo ex defectu cau-
sæ finalis erit legitimatio inualida. Et per ista reperio, ita in ter-
minis decidere hanc quæstionem Pet. de Anch. cōsi. 241. ex te-
nore priuilegii, quem refert & sequitur Fely. in d. cap. quod su-
20 per, columna prima. Secundo, quia surreptio † ita vitiat legiti-
mationem, sicut cętera rescripta, & dispensationes, d. l. 1. de na-
ta. restituen. & comprobat latissime Cur. senior. cōsi. 153. statu-
to Ianuæ. est aūt huiusmodi prima legitimatio surreptitia, quia
Claudius tacuit, ꝙ Dominicus eius pater haberet tunc uxorē,
quod si expressisset, forte gratiam non impetrasset, aut saltē nō
ita de facili obtinuisset, ergo surreptitia, cap. postulasti, cap. sup
literis, de rescript. & per hanc rationem ita iudicando consu-
luit Oldra. consilio 247. factum tale est, quidam Rea. & Alexā.
consilio 195. assumo, libro secundo. vbi ampliat etiam quòd le-
gitimatio sit facta cum clausula de plenitudine potestatis, & Al-
be. de Rosa. in rub. C. de natu. liber. columna 2. & Are. in l. ex
facto, col. 6. ff. de vulg. & pup. per tex. in §. si quis. vero, in Auth.
quibus modis natu. effici. legi. quinimo falsitatem expressit, quia
dixit patrem tunc coniugatum non esse. Illa enim verba, tunc
vxorati, abnegāt, quod tempore legitimationis pater esset vxo-
ratus, tum quia dictio, tunc, extremitatem temporis tantū desi-
21 gnat, l. 4. §. 1. ff. de condi. & demonstratio. & iuncta † cum verbo
præteriti temporis est abnegatiua præsentis, vt no. in cap. soli-
tę, de maioria. & obedien. & in l. 3. §. lege Iulia, ff. de testam. sed
istud falso expressum fuit, ergo tanquam mendax precator ca-
rere debet impetratis, l. fin. C. de diuer. rescrip. cap. secundo, de
rescrip. cum vulga. Accedat, quód non fuit Rex certificatus, qđ
Claudius esset infans; quod si fuisset expressum, non ita faciliter
concessisset, ergo legitimatio tanquam surreptitia non valebit,
dicto capit. postulasti. ea enim, quæ difficiliorem reddere Prin-
cipem possunt ad concedendum gratiam, sunt Principi notifi-
canda, alias legitimatio non tenet. faciunt dicta Philippi Corn.
consilio 245. licet columna in fine lib. 1. infantes autem nō ita de

facili

facili legitimatur sicut maiores,eo quia rediguntur in patriam potestatem absque eorum consensu,ut per Ful.in l.si ff.de ijs, q sunt sui,vel alie.iur. hinc est q habens ptātem ab Imperatore,vel Rege,legitimandi spurios & incestuosos,non tamē censetur habere potestatem legitimādi infantes,quia istud princepa difficilius conecdit,s̄m Ang.in l.inuin.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur.per illum tea.& Curtius senior ɔsi. 19. viso priuilegio, col.1.& Soc ɔsi.395.in causa contra filios,col.pe.lib.2. Et hęc de prima legitimatione dixisse sat ent.fateor enim, q plura alia contra dictam legitimationem dici possēt,sed quia pręmissa sufficiunt ad demonstrandū illius nullitatem, prolixior non ero. Circa secundam legitimationem obtentam a d.Seneschallo,nō insistam,quia eius validitas vel inualiditas dependet a potestate d.Seneschalli,quam videre vellem antequam quicquam scriberem,ne in incerto vagaret.Circa vltimum dubium,posito q legitimatio valeret, an spurius legitimatus succedat in emphyteusi ecclesiastica, [illegible] est conclusio, q legitimatus non succe-

22 das in emphyteusi ecclesiastica † suscepta pro se & filiis suis,ita late concludit Alex.in l.ex facto,§.si qs rogatur,ff.ad Trebel.et in cōs.64.& 128.li.1.& ɔsi.60.col.1.& seq.li.2.& in hoc abūdāt auctoritates:sed difficultas est,quod si emphyteusis ecclesiastica concessa fuerit pro se & hæredib.suis quibuscūq;,quibus sors dederit,an tunc naturales legitimati succedant in tali emphyteusi? Super isto puncto reperio Deciū notabiliter adhuc tenere. q

25 leg itimatus † non admittitur ad emphyteusim ecclesiasticam, quia talis clausula pro se & hæredibus, & quibus dederit nō intelligitur de hęredibus reprobatis,contra Petrū de Anch.cons. 71.in cā venerabium.quod ego etiam credo verissimū,qa nō est veri simile,q ecclesia seu p̄lati,qui noīe ecclesiæ fecerūt inuestituram,intellexerint de filiis hrēdib.qui sine peccato concipi nō psīt, secundum Gemi.in capit.statutū,a in fi.de hære.li.6.vbi generaliter concludit,quod in contractib.& statutis ecclesiæ appel

24 latione filiorum non veniunt ij,quorum † cōceptui resistit ecclesia,quod etiam uoluit Ange.consi.3 exonente,super primo. Ex ijs puto satisfactum omnibus quæsitis,quibus potuissem latioribus verb is respondere.Sed quia ista sufficiunt,nolui superfluis & inutilib.animos legentium grauare. Laus Deo.

RESPON. II.

TErtio prouocare nemini de iure licet, & maxime si in omnibus sententijs repetita sit clausula,bene iudicatum,& male appellatum.Verū in proposita facti specie tertio prouocare licuit, nā assertæ sententię nullo iure conformes dici psūt, quod necessarium est,vt appellatio vlterius non procedat, nam per duas primas possessorium, per tertiam & ultimam petitorium diffinit. nullo etiam iure tertia pręcedentibus,quibus addit, conformis dici potest,tum etiam quia Do.Lazarum ad inquestandum coegit,cum nemo inuitus de iore agere,vel experiri cogatur,quare nulla est,cum contra iura sit lata.Nec clausula,bene iudicatū,et male appellatum,in tertia apposita operatur conformitatē, qa intelligitur cum additionibus & qualitatibus in ea expressis, vnde quod profertur cum adiuncto,non est proprie tale,& sic simpliciter conformis:quare huic sententiæ nullitatis, & manifestę iniquitatis exceptio obstabit.

SUMMARIUM.

1. *Post tres sententias conformes,tertio prouocare non licet.*
2. *Proprietas nihil commune habet cū possessione,& ideo sententia lata super possessione,non dicitur conformis sententiæ latę super proprietate.*
3. *Medium concludendi in quocunque iudicio attenditur.*
4. *Sententia,quæ aliquid addit,vel detrahit,conformis dici non potest.*
5. *Sententia lata contra iura,est ipso iure nulla.*
6. *Verbum debet,si verbo potest,iungatur,necessitatem importat.*
7. *Appellatione arborū glādiferarū,arbores viles & nō steriles cōtinētur.*
8. *Quod profertur cum adiuncto,non est proprie tale.*
9. *Exceptio manifestæ nullitatis,& iniquitatis,impedit executionem etiam trium sententiarum conformium.*

Respon.interpreta.

QVia Officiales Do.Lazari de Cruce, domini de Mōtesilico,inquisitionē & titulos criminales fecerunt ɔ hoīs dicti loci, eo q dicti homines laborauerunt terrā guastā,reducendo eā ad culturā,& eo qa quercus ibi existētes sciderūt,& eo quia glādes, i.dictum territorium existens legerunt communitas,& homines prędicti, pręrendentes esse in quasi possessione pręmissorum iurium intentarunt interdictum retinendæ, petendo se manuteneri in dicta sua quasi possessione, & officialibus prædicti domini iuberi, & præcipi,vt ab omni molestia & turba desistant.

Super huiusmodi iudicio possessorio latæ reperiuntur tres sententiæ,quarū tenores subijciuntur.Tenor primæ talis est,Quia reperimus vniuersitatem,siue homines eiusdem, non esse in possessione asserta, sed dominum fore & esse in possessione. ideo ab impetitis ipsius vniuersitatis,& hominum eiusdē, dictum Do.Lazarum,dicti loci dominū relaxamus, & relaxatū dicimus & pronunciamus, eademq; nostra sentētia esse in possessione responderi faciendi per suos officiarios dictos hoīes terram guastam accipientes propria auctoritate,arboresq; glandiferas vltra modum depopulantes,territorium glandium,terram guastam exteris singulis annis vendēdo,cui vult. Et defensam faciendi & glandas legentibus prohibendi dicimus & pronunciamus,&c. Tenor secundæ, Dicimus & pronūciamus,bene & sancte fuisse per officiales a quibus processum & sentētiatum,dum prædictum do. dicti loci ab impetitis dictæ vniuersitatis relaxarunt,& dum declarauerunt do.de Montesilico esse, & fuisse in quasi posses. responderi faciendi per suos officiarios prædictos homines terram guastam accipientes, & ad culturā redigentes auctoritate propria,arboresq; glandiferas ultra modum depopulantes, male & inique fuisse pronunciatū,quoad prædicta capita remittentes partes iudicib.a quib.pro executione facienda.In quantum vero declarauerunt prædictum d.esse in possessione territorium glandium, terram guastam exteris, cui vult alienandi,defensam faciendi, glandes legentibus prohibendi dicimus & pronunciamus male & inique fuisse cognitum & iudicatum.Tenor tertiæ sententiæ sic se habet, Ex quib. prædictis in dicta transactione scriptis & comprehensis, iūcto instrumento in hac nostra instātia pro parte domini producto apparet quod pabulum glandium erat,& est ipsius dn̄i,& non vniuersitatis in non specificatis & non reseruatis,& sic non licuisse vniuersitati depopulare nemus glandiferū, & ad agriculturam reducere,nec uti vltra transacta,& aliter faciendo,& mēdo q̄ in l.siue in trāsactione dicatur,potuit,& debuit dn̄s inquestare ɔ facientes,& nemus ad terram guastam reducentes, prout dn̄i primo & secundo loco iudicātes rōnib. & motiuis in eorū sententiis exaratis(quas approbamus)declarauerunt,bene iudicatum pronunciando,& male ad nos appellatum, silentium quo ad illud caput imponentes conformitate trium sententiarum denifatæ in eo solo articulo. Quātum vero ad aliud caput, pronunciauit transactionem alias inter partes initam obseruādam fore.Ab hac ultima sententia fuit prouocatum & appellatum ad supremā curiam Parlamenti, prō parte do.Lazari dicis non licere tertio prouocare,cum sint latæ tres sententiæ (ut ab ipso proponitur)conformes, ideo cōsilium quæritur an prædictæ tres sententię in primo capite conformes dicātur,ita q ueniant exequendæ.Considerans petitione,& sententiis,de quib. in præmisso themate, visum fuit prima consideratione dictas sententias fore conformes quo ad primum caput,& consequē-

1 ter non licere tertio † prouocare,vt C.ne lice.ter.prouo.in rubr.& nig.videbantur autem,q essent conformes ex eo,q per secundam & per tertiam pronunciatum fuit, bene iudicatum,& male appellatum a prima sententia, & quando pronunciatur bene iudicatum,& male appellatum, constat clare de cōformitate,secundum Bar in l.si expressim,ff.de app.& Alex.consi.3. viso themate,lib.5.Verum prædictis non obstantib, arbitror ultimam nullo mō esse cōformem primis duabus, rationibus sub sequentibus.Primo per primas diffinitur possessorium,per ultimam uero deciditur petitorium,ergo difformes,cum nihil cō-

2 mune hēat proprietas † cum possessione,l.naliter, §.nihil cōmune,ff.de acq. pos. quod autem ultimus iudex pronūciauerit sup petitorio,apparet ex medio concludēdi,de quo in ipsa snia. Nā ex medio cōcludendi cognoscitur,an fuerit pronunciatū in petitorio,aut possessorio,sicut ex eo. medio concludēdi dignoscitur,an actor deduxerit petitorium an possessorium,ut in terminis consuluit Ale.in cōsi 69.Considerans bis,lib.10.& Dec. consi.62.in causa,colla & hoc est generale documētum, ut in

3 quocunque † iudicio inspiciatur medium concludēdi, ut tradit Bar.in l.certi condictio,in prin.ff.si cer.peta & in l.si prius,ubi Mod.ff.de no.ope.nun. medium autem concludendi in ultima sententia tale est,quia pabulum erat,& est d.Lazari,& quia nō licuit hominibus aliter uti quam in l.transactionis dicatur,&c. Istud certe concludit in petitorio, & quo ad dominiū,nō quo ad posses tum quia genit.Lazari,denotat dominiū, l.a.ff.de relig.& sump.fun.l.rerum Titii ff.mand. tum quia super tit.trāsactionis fundatur ratio sententiæ.qui transactionis titulus dominiū importat,l.trāsactionem quæ dominiu, & l.si super pos. C.de trans.Scdo,per ultimā sniam quāuis ēt ad primū caput

4 plura addunt primis duabus,ergo † difformes, qa ubi aliqd additur uel detrahit antiquo iuri,nouū ius effisit,l.ius ciuile,ff.de iusti.& iure.& ubi additur,uel detrahitur, stipulatio uitiatur, aut noua inducit,l.1.§.si quis simplr,ff.de uerb.obl. sic ubi sentētia addit,uel detrahit alteri sententiæ,diuersa & noua sententia reputatur.ita in nostris terminis dicit Alexan. consi.77.In causa, & lite,lib.2.quod autem ultima addat primis ostēditur sic, pes

primas declaratur Do. Lazarum esse in poss. responderi faciēdi
per suos officiarios homines popria authoritate terrā guastā.
accipientes,& arbores glandiferas vltra modum depopulan-
tes,&c. Per vltimam declaratur,quod Do. Lazarus potuit,& de
buit inquestare homines, nemus ad terram guastam reducen-
tes prout domini.1.& 2.loco iudicantes declararunt. Ista certe
vltima sententia in verb.& in oī effectu differt a primis,ponde-
randum est primo,qđ in hac vltima dicitur,quod do. Lazarus
potuit inquestare,in primis dicitur quod in poss.responderi fa-
ciendi,&c.stat enim simul, quod sit in pos. faciendi homines
respondere per officiales suos,& tamen ipse do. Lazarus non
possit inquestare obstante sibi aliqua exceptione dilatoria,
q̄ non obstabit officialibus suis,& vt ea pluribus vna in spē de-
ducatur,ea est,quia si ipse inquestaret dictos homines corā se,
sibi obstaret exceptio,quod ipse in cā sua propria non potest es
se iudex,l.qui iurisdictioni.ff.de iurisdictio.omniū iudi.si corā
officialibus suis,eadem exceptio obstaret,quia cum sint iudices
ipsius do. Lazari,vnum & idem tribunal reputatur, vel saltem
exceptio suspitionis contra iudices ipsius do. Lazari opponi pos
set,cap. postremo,cap. cum speciali,de appella.cum simi. secus
autem si ad instantiam procuratoris fiscalis ; aliud enim est fi-
scus,aliud dominus loci,vt nota.per gl.& scribentes in rubrica.
C.de iure fisci,lib.10.& aliud est procurator do. Lazari,aliud p-
curator fisci,ut traditur in rubr.ff.de officio procura. Cæsa. da-
to ergo,quod sit in possessione iurium, de quibus disceptatur,
ex eo,quod quandoq; ad instantiā procuratoris fiscalis coacti
fuerunt p̄dicti homines respondere titulis criminalib.vt dicitur
in primis duabus sententiis,non tamen sequitur,ꝙ domi. Laza
rus possit inquestare,vt dicitur in vltima sententia. bene seque
tur ergo,quod in hoc addit primis,& differt ab eis, ergo &c. Se
cundo ponderandum est verbum, & debuit inquestare. Nā in
hoc additur primis,quia licet per primas iudicetur dom. Laza-
rum esse in possessione faciendi respōdere,&c. non tamē seqī,
ꝙ teneatur inquestare si nolit, & tamen vltimus iudex (nescio
quo iure) iudicauit do. Lazarum teneri inquestare,&c.& q̄dem
male,& contra totum tit.C.vt nemo inui.age. vel accusa.cog.
& in maximum p̄iudicium dictorum hominū,qb.(stante dicta
sententia) non posset do. Laza.remittere dāna illata per aliquē
5 ea eis,neque pœnam,quod est † contra oīa iura, maxime con-
trac.in nostra.de iniur.& quia cuilibet licet iuri suo renunciare,
l.si quis in conscribendo, C. de pac. Ne dicatur, ꝙ verbum de-
buit, quandoque resoluitur in liberam facultatem, & exponit
debuit,i.potuit,vt in l.3.vbi Bar.C.de pig.l.post edictum,ff.de iu
di.quia procedit ubi verbum,debuit,de per se reperitur apposi-
tum in oratione, tunc rōne subiectæ materię potest resolui in
liberam facultatem,secus si in oratione reperiatur appositū vtrū
que verbum,potuit,& debuit,vt hic, nam tunc neq; rō recte lo
quendi,neq; sensus ullus patitur,ꝙ vnū resoluatur in alterū, iō
6 tunc quodlibet seruatur,s'm propriam nām, & sic verbū † de-
buit,necessitatem imponat,vt l.sępe audiui Cęsarē,cum gl. ff. de
offic. Pręsi. Tertio,ponderandum est verbum,nemus,ꝙ ꝯplecti
tur locum quibuscunque arborib.refertū, & sic non tm̄ arbo-
ribus glandiferis,sed ēt quibuscūque aliis,& differt a luco,& sil-
ua cędua,quia gñalitatem quandam in se habeat plusquam lu-
cus,& non eodem mō ceditur prout silua cædua,secundū Fel.
in c. Rodulphus,col.25.de rescrip.per primas deciditur , ꝙ dicti
homines non possunt vltra modum depopulare arbores glan-
7 diferas,appellatione enim arborum glandiferarum solū † ar-
bores fructum facientes comprehenduntur,l.vni.ff. de glan.le-
gen.& sic istis primis additur per vltimam,vt ēt non possint di-
cti homines alias arbores nullū fructum faciētes scindere, ergo
difformes per ea,quæ s̄.dixi. Quarto ponderandū est dum in vl-
tima dicitur,nemus terrā guastā reducentes , in hoc differre a
primis,quia per primas iudicatum fuit do. Lazarū esse in pos-
sess.inquestandi reducentes terram guastam ac culturā, per vlti-
mam iudicatur do. Lazarum posse,& debere inquestare reducē
tes nemus ad terrā guastam,ergo difformis;quia aliud est redu
cere nemus,aliud est reducere terram guastam. Nemus.n. dif-
fert a terra guasta,tum rōne arborum,tum ratione amœnitatis,
vt patet ex iis,quæ scribit Felyn.in d.capi.Rodulphus; aliud ter
ra erema,aliud nemus,ex quo vtilitas plurima percipi potest, l.
qui vtilia.C.de omni agro deser.lib.11.Item aliud est reducere
terram guastam ad culturam,aliud terram bonam & fructife-
ram (vt est nemus) ad terrā guastam reducere,vt patet ab effe-
ctu,& ad naturalem sensum. Cū igitur differat vltima a primis,
qa dirimit petitorium,primæ vero possessorium; & quia decla-
rat dominum Lazarum posse inquestare, primæ vero esse ī pos
sessione,& quia declarat dominum Lazarum teneri inquestare,
& in hoc addit primis,quia addit,quod nemus per dictos homi-
nes non possit reduci ad terram guastam quod est dicere, quod
dicti homines non possint scindere vllas arbores, quod est di-
uersum a primis, quibus iudicatur non licere reducere terram
guastam ad culturam,non nemus ad terram guastam,vt s̄.abū-
de deduxi,concludendum est has sententias non esse vllo mo
do conformes. Et præmissę conclusioni per me,vt s̄.comproba
tę,nō obstat qđ vlterius pronunciauerit bene iudicatum,& ma-
le appellatum,quia rñdeo dupl'r,& primo,ꝙ si simpl'r nihil ad-
dendo,vel diminuendo,p̄nunciasset bñ iudicatū,& male appel-
latum,isto casu essent conformes,& p̄cederet doct. Bar.in d.l.sa
exp̄ssim,secus vbi aliquid addit,vel detrahitur,tūc nō pñt dici cō
formes,s'm Ale.in d.consi.77. Secundo rñdeo,quod ulterius iu-
dex non pronunciauit simpliciter bene iudicatum.sed limitati-
8 ue,idest cum † additionibus,& qualitatibus expressis in dicta vl
tima sententia;nam illa verba,prout domini primo,& secundo
loco iudicantes declarant,referuntur ad illa verba,potuit,& de-
buit inquestare,& sic dictio,prout,respicit ea quę fuerunt addi-
ta,& consequenter stat limitatiue.vt l.edita,C.de eden.vbi Bar.
& scrib.& per eundem Bart.in extrauag.ad reprim.in verb. pur,
& per Cano in c.prout,de dolo,& cōtu. Insup aduertēdū puto,
quod hmōi vltima snīa in ea parte,in qua vult dominū Lazarū
teneri inquestare,est euidentissime nulla, quia contra ius expressū,
videlicet ꝯ totū tit.C.vt nemo inui.age.vel accus.cog.& ꝯñt nul
la,l.1.& 2.C.qñ prouo.nō est nec.vbi autē sententia est manife-
ste nulla, tunc exceptio talis euidentis nullitatis impedit execu-
tionem non obstante cle.vt calumniis,de re iudicata. secundū
Alex.in d.consi.77.& consi.106.li.3. Imo exceptio nullitatis, vel
9 † iniquitatis,quam appellans offert se incontinenti probatu-
rū,licet non appareat notorie de tali iniquitate,seu nullitate,ni
hilominus habet impedire executionem,secundum Saly.in l.1.
C.ne lice.ter.prouoca.traditur per Alex.& Modernos in l. 4. §.
condemnatum,post Bar.ff. de re iudicata. Vltimo, quia vltimus
iudex pronunciauit has sententias fore conformes,ab hac inter
locutoria licitum est appellare,secundum Saly.in d.l.1.& proba
tur in c.tua nobis, de appel.& maxime licebit isto casu, in quo
constat manifeste quod non sunt conformes , vt supra proba-
ui,& vbi dubitaret,an essent conformes,in dubio recipienda est
appellatio,secundum Bald.in l.de statu.ff. de test. cum solitis &
vulgatibus auctoritatibus. Laus Deo.

De reuocandis donatio.

RESPONSVM L.

PRincipis Constitutio,quia ad euitandas fraudes
irritat donationes iudicis decreto non
approbatas,ad liberalitates,quas parentes erga liberos
exercent,non est(vt arbitror)porrigenda. Nec enim in-
ter liberos,& parentes dolositatis quicquam lex suspicatur. Nō
etiam donationes iuramento roboratas sanctio laicalis potest
infringere,cum super iuramento nulla disponendi facultas lai-
cis concessa legatur. Contendunt inter se Barto.& Bald. Perusi
nus,duo iuris fulgentissima sydera,an dos data filiæ imputanda
sit nepotibus in legitimam. Pro nepotibus respondet Bal.contra
vero Bar.cui,communis Doctorum calculus adstipulatur. Sed
vtrunque recte sensisse docet Paulus Castren. Nam si dos a ma
tre,vel auo materno tradita sit,vera mouet Bald . Sed si a patre,
auoque paterno sit constituta , iusta æquaque habetur Barto.
sententia. Alia quoque distinctione vtrunque defendit nobi-
lissimus illorum compatriota Corneus. Si enim dos data filiæ
ea mortua reuersura est ad p̄rē,quod euenire solet,quādo dos
fuit simpliciter constituta,recipienda videtur Bar. sententia. Idē
quoque respondendum,si auus stipulatus fuerit dotem reddi
nepotibus,cum ab auo ipsam dotem habere noscantur. Si ve-
ro dotem stipulatus sit reddi filię, vel eius hrdib. Bald. putat as
sentiendum,cum dotem vti matris hæredes consequantur,quā
distinctionem plerique non leuis authoritatis,prius tradiderūt.
Donationem quæ tempore mortis patris inspecto,legitimam
filiorum minuit, Paulus de Castro inofficiosam putat quam-
quam a principio pater prætaxatam donandi mensuram non
excesserit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta a matre in præsentia mariti,& patris donationi consensū, & auctoritatem præstantium,reuocari non potest.*
2 *Statutum prohibens mulierem contrahere sine consensu duorum propinquorum,non procedit in contrahente cū patre,vel matre. & quid ita.*
3 *Statuta prohibentia donationes,nisi cum decreto iudicis,vel consensu propinquorum,non vendicant sibi locum in donatione iurata.*
4 *Donatio simplex,quæ in vita donantis valuit,non imputatur in legitimam.*
5 *Dos data filiæ non imputatur nepotibus in legitimam,quando nepotes habent dotem a matre vt hæredes ipsius matris.*
6 *Legitima, an sit commensuranda secundum quantitatem bonorum, quæ superant tempore mortis testatoris,an tempore donationis facta.*
7 *Donatio dicitur inofficiosa,etiam si ex postfacto inofficiosa reperiatur.*

Respon.

Respon. Interpret.

SVper Dubijs mihi propositis elegãter & iuridicè scri
pserunt clarissimi Dom. de Mota, & de Dor-
na, quorum responsa nudo calculo approbassem, nisi me
consulens impulisset, vt quid sentirem, latius explicarem.
Pro corroboratione igitur aliqua subijciam, vt rem videar ali-
qualiter delibasse. Circa primum placet mihi, quod donatio fa
cta per Ioannam Genenesiam quondam Isabellæ eius filiæ, va-
leat, & non potuerit reuocari in testamento eiusdem Ioannæ,
per tex. vbi casus de utroque in l. velles, C. de reuo. dona. ubi dr̃
donationem factam a matre filiæ, non posse reuocari prætex-
tu absentiæ mariti & aliorum liberorum: quanto ergo minus
1 reuocari poterit donatio † facta a matre in præsentia mariti, &
patris, donationi consensum & auctoritatẽ præstantiũ, vt in ca
su præsenti donationis. ad idem tex. in l. his solis, & in auct. qd
mater, eo. tit. Non obstant Delphinalia decreta, quia nõ credo,
quod procedant in donatione facta filiæ propter naturalem af
fectionem, quæ verisimiliter cadit in matre, vt concludunt Bal.
& Lud. Ro. in l. pactum, quod dotali, C. de colla. ubi dñt, quod
2 statutum, † prohibens mulierem contrahere sine cõsensu duo-
rum propinquorum, non procedit in cõtrahente cum patre, vel
cum matre, quia in eis cessat rõ fraudis præsumptæ, pp quam
statutum vetuit fieri cõtractum absq; consensu propinquorum, se-
quitur And. Sicu. in c. matrimonii, col. 3. de offi. deleg. Alex. cõ
sil. 29. Præclare, col. pen. lib. 3. quæ ratio præsumptæ fraudis ab
sque dubio cessat in hac donatione: tũ, quia fuit facta cum præ
sentia, consensu & auctoritate patris & mariti, (præsentia enim
propinquorum maxime patris & mariti, excludit omnẽ suspi-
cionem fraudis, doli, metusque, l. transactionem C. de transac.
ubi late Modest.) tum, quia fuit facta causa æqualitatis seruandæ
inter filias, cum eadem die tantundem alteri filiæ donasset. lex
enim adhortatur parentes, ut non faciant unum filium, & alte-
rum priuignum, sed vt eos æqualiter tractare debeant, §. illud.
& ibi no. Ang. in Auct. de nup. imò ubi non est æqualitas inter
filios obseruata, creditur dolum interuenisse, l. quæsitum, §. sed
& ipse Papinianus, ff. de fundo instru. quem no. Bal. in l. filiæ eu
ius, in 7 q. C fam. ercis. & Bar. in l. si pater, in prin. ff. de don. Soc.
consi. 4 in prima parte, & Dec. consi. 63. ad fin. Cum igitur ces
sat rõ statuti, cessabit etiam dispositio, l. adigere, § quamuis, ff.
3 de iure patr. c. cum cessante, de app. Secundo talia † statuta pro
hibentia donationes, cum decreto iudicis, vel consensu propin
quorum non vendicant sibi locum in donatione iurata, sm̃ Io.
And. in addi. Spe. tit. de instr. editio. §. porro. in vlt. additio. Ang.
in l. sancimus, § fi. C. de dona. Imo. in c. cum contingat, in pen.
char. & ibi Ab. & Mod. de iurei. Fed. de Senis consi. 282. Casus
talis est. Ang. consi. 94 Cũ lis. Ale. consi. 4. & consi. 12 & cõsil.
83. in fin. & 138. in fi. lib. 1. & consi. 20. col. 3. lib. 3 & est *cõis* opi.
& iã canonizata, vt dñt Mod. in d. ca. cũ cõtingat, & in l. si quis
pro eo, ff. de fideius. Bñ facit, quia statutũ, ꝙ mulier, & minor nõ
possint cõtrahere sine cõsensu ꝓpinquorũ, non ꝓcedit in cõtractu iura
mento roborato, sm̃ Imo. in d. c. cũ contingat, chart. 16 cũ seq.
Fel. in c. si quis, col. 2. de mai. & obedi. & Ale. consi. 59 Viso in-
strumento, lib. 1. & latissime Ias. in auct. sacra puberum, C. si ad
uer. uend. q̃a laici statuentes non potuerunt de uinb. iuramenti
disponere, & est cõis opi. quicquid dixerit Bar. in d. l. si quis pro
eo. vnde aliter non instabo, quia in consulendo a cõi nõ est di-
scedendum, c. ne innitaris, de constit. & quia in pũcto mihi for
mato quæritur, an huiusmodi donatio dicatur donatio pp nu-
ptias? Istud quæsitum habet duo capita. Primum est, an dicatur
donatio propter nuptias, de qua loquitur tit. C. de don propter
nupt. & tex. in §. est & aliud, Inst. de don. & certum est, qd non,
quia illa est donatio, quæ fit a sponso sponsæ pro securitate do
tis, l. profectitia, ff. de iure dot. l fi. C. eo. declarat Azo in Sũma-
ti. de donatio. ante nuptias. Secũdum caput est, an dicatur facta
contemplatione matrimonij, ita quod donatrix fuerit mota ad
donandum propter matrimonium: & iterum respondendum
puto quod non, sed mota fuit ad hanc donationem faciẽdam
Isabellæ, quia unam tertiam donauerãt alteri filiæ. Ita clare can
tant uerba donationis. vnde cum ex uerbis clare colligatur, intẽ
tio & causa finalis, non est alia exquirenda, nec cõiecturãda cau
sa, l. ille, aut ille, § cum in uerbis, ff. de leg. 3. cum similib. Circa
secũdum, quo quæritur, an donatio facta Isabellę filię, sit impu
tanda nepotibus in licentiam eis debitam, ex persona ꝓpria, cũ
Isabella mater decessera ante auum. & prima fronte uisum fuit
ꝙ sic: q̃a dos data matri ab auo, imputatur nepotibus in licentiã
secundum Bartolum in l. in quartam, ff. ad l. Falc. cuius opinio
☞ *cõiter* recepta a Doctoribus, vt attestatur ibi Picus & Dec. con
si. 151. Satis nota est quęstio, col. fin. & Fabia. de Monte in repe-
ti. auth. nouissima, in 8. char. C. de inoffi. test. sicut ergo imputa
tur dos, ita dicamus, quod imputatur donatio. Verum hoc nõ
obstante concurro in sententiam Dominorum meorum, qui
ante me consuluerunt, duab. præsertim rationibus. Primo, quia
huiusmodi donatio est pura, & simplex, & inter uiuos, quę
non imputaretur in quartam debitam iure naturę ipsi Isabellę,
4 si viueret. Nam simplex donatio, † quę in vita donantis ex[...]
non imputatur in legitimam, l. si quando. §. fi. C. de inoffi. test.
l. si non mortis, ff. eod. l. ẽt, §. si debita, ff. de bon. liber. [...]
Bar. Ang. & alii in d. l. in quartam, Alex. consi. 7. col. 1. lib. 5 & di
citur donatio inter viuos simpliciter facta, nisi sit aliter dictum,
secundum Bar. in l. peto, in prin. ff. de le. 2. & in l. illud, C. de col
la. si ergo non imputaretur Isabellæ, cum non sit donatio facta
in causam dotis, vel donationis propter nuptias, vt supra osten
di: multo minus dẽt imputari nepotibus petentib. legitimam
ex persona propria. Secundo, quia dos data filię, nõ imputatur
5 nepotibus † in legitimam, quando nepotes habent dotẽ a ma
tre vt hęredes ipsius matris. Quod est, quando pater in consti-
tutione dotis stipulatus fuisset, soluto matrimonio eam reddi
filię & eius hęredibus secundum Bald. & Salyc. in l. illam, C.
de collatio. Nec obstat opinio Bartoli communiter approba-
ta, quia procedit qñ pater simpliciter dotasset filiam, quo casu
dos sol. matr. ad patrem reuertitur ratione patrię potestatis, l.
dos a patre profecta, C. sol. matr. vel quando stipulatus fuisset
eam reddi nepotibus, quo casu nepotes eam dicerentur habe-
re ab auo. Secus autem, quando nepotes dotem habent ut hę
redes matris. ita concordat opi. Corn. consil. 190. pro decisio-
ne. li. 2. in casu autem pręsenti donatio facta fuit a matre, Nota
rio stipulante pro Isabella, & eius hęredibus & successoribus
quibuscunque. & dato quod non esset facta stipulatio pro hę-
redibus, tamẽ subintelligebatur, l. si pactum, ff. de probationib.
cum donata bona non reuertantur ad donatorem secuta mor
te donatarię, nisi sit expresse cautum, l. secunda. C. de don. quę
sub modo & propterea concludo, quod opinio Bartoli in di
cta lege in quartam, non procedit in dote data filię a matre uel
auo materno, vt ẽt consuluit Pau. de Cast. consi. 108. Dubiõ pręę
sentis in secunda parte. Circa primum, & multo minus in do-
6 natione inter viuos. Tertio quęritur, an sit commensuranda † li
centia secundum quantitatem bonorum, quę supererant tem-
pore mortis auię, an tempore factarum donationũ? rñdet unus
ex Consultoribus inspiciendum esse tempus donationum, per
tex. auth. vnde si parens, & in corpore unde sumitur, C. de inof-
ficio. testamento. sed ista sententia videtur dubitabilis, quia iste
tex. loquitur in donatione facta alicui, ex filiis cõtra officium pieta
tis, & in fraudem legitimæ aliorum, sed in casu nostro, cũ utri-
quę filię sit tantundem donatũ, non põt dici donationes inof-
ficiosę, nec in fraudem licentię aliorum factę, cum nulli filii su
peressent. Pręterea, ex alio non põt hmõi donationes videri im
mensę seu inofficiosę, cum fuerint donatę solũ duę partes bo
norum, reseruata tertia parte bonorum immobilium, ac omni
bus iuribus mobilibus ac actionibus, quę non cõprehenduntur
appellatione immobilium, l. a diuo Pio, §. si super reb. ff. de re
iud. l. mouentium, ff. de uer. sig. uidetur ergo, quod legitima ho
rum nepotum sit commensuranda secundum quantitatem
bonorum tempore mortis, l. cum quęritur, C. de inoffic. test. a l.
etiam, & l. si patronum, ff. de bon. liber. Sed istis non obstantib.
opin. d. Consultorum amplectenda uidetur, quia licet donatio
materterę horum nepotum a principio non esset inofficio-
7 sa, tamen † effecta fuit ex post, quod sufficit, quia fingitur retro
fuisse inofficiosa, secundum glossam in l. 1. in uersic. nono quę
ro, C. de inoffic. donat. in proposito autem casu licet a princi-
pio non esset inofficiosa, quia reseruauerat sibi donatrix tertiam
tem & ultra: tamen, quia illud, quod reseruauerat pro legitima
ipsorum liberorum totum reliquit uni titulo institutionis hęre
dis, apparet, quod alii liberi repeririuntur fraudati medio dona-
tionis factę ipsi materterę hęredi uniuersali. Nam ex sequenti-
bus declaratur, qualis fuerit animus in pręcedentibus, l. cũ qs,
uersicu. neque enim, C. de natu. lib. l. sed Iulianus, §. quod dici-
tur, ff. ad Macedonia. Ita magistraliter declarat Pau. de Cast. in
d. auct. unde si parentes, dicens se ita consuluisse in quadam
causa sibi transmissi de Bononia, in qua plures Doctores cespi
tabant, non considerantes, quod esset effecta donatio inofficiosa
ex post, licet a principio non esset. Circa quartum, an clausula
constituti operetur translationem possessionis, non expedit in
sistere, quia cumulatum reperitur petitorium cum possessorio
per utranque partem, quo casu sententia in petitorio habet ab
sorbere effectum possessorii, c. cum dilectus, de cau. pos. & pro
prie. declarat Soc. consi. 98. iustissime iudex, lib. 4.

De dona. quæ sub mo.

RESPONSVM I.

DIui Principis Valentini legem contra donatores, qui promissa alimenta non pręstant sapienter editam, etiam si nulla pręstandorum alimentorum dies expressa fuerit, seruandam putamus. Dies enim quę huic inest obligationi, satis promissorẽ tacite interpellat.

Quod maxime verum erit, si donatarius iureiurando fidē suam astrinxerit.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum habet vim interpellationis.*

2 *Dies tacita subintellecta a lege in obligatione, ita interpellat sicut expressa.*

Respon. interpreta.

IVstè, & sanctè fuit iudicatum per iudicem a quo, in fauorem do. Ioannę petitæ. & nō insistendo super inualiditate secundæ donationis factę Ioanni Roleti, circa quam multa dicta fuerūt per præstantes, primosq́ Consultores & Aduocatos, dico secundam donationem etiam si a principio valida fuisset, ipso iure reuocatam propter alimenta non præstita donatrici iuxta conuenta. & qa de hoc est casus legis in l. 1. C. de dona. quæ sub mo. non curabo argumentis & rationibus aliter comprobare. Est enim ibi casus expressus, quòd si donatarius non præstat alimēta promissa donatrici, q̄ bona donata poterunt a donatrice vendicari, ergo donatio cēsetur a iure reuocata. & dominium iuris ministerio translatum in donatricem, alias ei non daretur rei vendicatio, quæ præsupponit dominium in agente, l. 1. C. de alienatione iudicij mutādi causa facta. c. Abbate, de re iudicata. li. 6. & ad idem est tex. cum glo. in c. verum, de condi. appo. & ita cō sulnit Bal. consi. 450. in 3. parte. Lud. Rom. consi. 284. triplici ex capite, Cor. consi. 10 a. in causa, col. 2. lib. 1. Non obst. si dicatur, quod dispositio dictę legis primæ procedit, si donatarius sit in mora præstandi alimenta, quæ mora non fuit probata in casu isto, cum nunquam Roletus fuerit interpellatus, & vbi nō est apposita dies, mora non committitur sine interpellatione, l. qd̄ te, ff. si cert. pet. l. si ex legati causa, ff. de verb. obli. quia respondetur dupliciter. Primo, quod iuramentum ipsius Roleti eum continue interpellabat vt promissa seruaret; habet enim iuramentum virtutem interpellationis, secundū Spec. tit. de aduocatis, §. 1. versi. sed nunquid is, qui iurauit, Panor. in cap. breui, de iureiuran. Secundo respondetur, quod hic est dies tacita & expressa. Tacita quidem, quia cū venter dilationem non patiatur, obligatus ad alimenta, statim dicitur in mora, saltem pro primo anno, secundum quosdam vel saltem pro primo mense, l. 1. vbi Bar. & alii. ff. de alimen. leg. & l. libertis, quos, § 1. ff. de auro, & argento lega. est etiam dies expressa multiplicādę obligationis gratia adiecta, videlicet tamdiu, quandiu vixerit, l. si in
2 singulos annos, cum simil. ff. de annu. leg. dies autem † tacita subintellecta a lege in obligatione ita interpellat, sicut expressa, idem erit, ff. de verb. oblig. late Ias. in l. quoties in diem, ff. eod. tit. similiter dies adiecta multiplicandæ obligationis gratia, ita interpellat sicut dies solutionis adiecta, sm̄ Bar. in l. ita stipulatus, magna in 3. q. 2. q princi. ff de verbo. oblig. Præterea, cum dictus Roletus iurauerit præstare alimenta, & non pręstiterit, sequitur dicendum ipsum cecidisse ab omni cōmodo cōtractus donationis, per tex. vulgatum in l. si quis maior, C. de trā sa. quæ habet locum in omni contractu, sm̄ Bar. & *communiter* scriben. ibi, & in specie, q̄ habeat locum etiam in contractu donationis, in quo donatarius non præstiterit alimenta conuēta consuluit Cor. in d. consi. 10 a. ver. & insuper. non etiā obstat, si forte diceretur, quod dispositio d. l. si quis maior, procedit in donatrice volente discedere a contractu, & quod in casu nostro non constat donatricem vnquam reuocasse donationem propter alimenta non præstita, quia (ut mihi dicitur in facto) contrariū est verius, & dato quod expresse non appareret tamē quia donatrix donauit postea, & tertio loco, omnia bona sua dictę do. Ioannæ, ex hoc solum videtur decessisse a donatione facta dicto Roleto, l. rem legatam, ff. de adim. le. & ita in indiuiduo respondet Roma. in d. consi. 284 in fi. Concludo ergo bene iudicatum, quia si bona essent apud dictum Roletum virtute vltimę donationis omnium bonorum factæ dominæ Ioannæ, vna cum cessione iurium & actionum, prædicta Ioanna posset vendicare ipsa bona, d. l. 1. C. de donatio. quæ sub modo. ergo a fortiori poterit vti retentione, cui enim damus actionem, multo magis retentionem concedimus, l. inuitus, §. cui damus, ff. de regu. iur. l. 1. § is autem, ff. de superficie.

Præstantissimi Iurisconsulti D. Ioan. Ripen. absolutissima responsa, Deo clementissimo fauente, explicitunt.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO IVRISCONSVLTI, CLARISSIMI,

Viginti Responsa ad vetera addita.

Nunc postremò in studiosorum gratiam accuratissimè recognita, & repurgata.

LEgatum Quasi filio relictum ei, qui filius non esse convincitur ab hęredibus testatoris ualet, co maxime, quia pietatis intuitu, & vt ait, pro amore Dei relictum est.

SVMMARIVM.

1 *Filius quis iustus, aut iniustus.*
2 *Generatio quæ tempestiua, & intempestiua quæ.*
3 *Patrinus ad quid filiolis teneantur.*
Iustus præsumitur, qui ex coeuntibus coniugibus natus est.

M. Antonianus recensui.

Respon. 200. Interpretatio.

AGit Alzianus actione ex testamento, ad alimenta sibi relicta amore Dei, cõtra nobilem Petrum Autardi, hęredẽ alterius d. Petri Autardi testatoris. Opponitur legatum relictum fuisse ipsi Alziario per errorem, & ex falsa causa, quia testator falsa opinione ductus reliquit alimenta eidem quasi filio nãli, non legaturus si alterius filium credidisset. Id concluditur tale legatũ non deberi per tex. in l. si pater, C. de hęred. inst. & l. neque professio, C. de testa. Pręterea dubitatur, an ex deductis per hęredem fuerit probatus error testatoris. Visis hinc inde articulis, visisq; particula testiũ, quę legatum alimentorum continet: primo aspectu putaui posse suaderi actorem probasse, qđ testator falsa filiationis opinione deceptus, legauerit alimenta pręfato Alziario, tum quia probatum fuit ꝙ idem testator quandiu vixit, ipsum tractauit Alziarium uti filium. Nam ei ſp pręstitit alimẽta in domo propria ijs modis, & formis, ac si uere filius eius esset, pręceptoribus, quib. eum erudiendum tradidit, mercedem persoluit. Ex quo tractatu præsumitur, ꝙ testator crederet eũ esse filium suum, vt dr̄ de fratre, ꝙ tractans aliquem vt fratrem pręsumitur credere eum esse suum fratrem, gl. in l. nemo. §. fi. ff. de hær. inst. quam ad istud propositum allegat Fel. in ca. per tuas, col. fi. de probat. Nam ex tractatu p̃sumitur filiatio, d. c. per tuas, vbi late Pan. & alij, & gl. & Pan. in c. trãsmisse, qui filij sint lti. Tũ quia d. testator, dũ esset inhumanis noĩabat d. Alzia. filium suum, & eɔ̃idem Alziat. appellabat d. testatorẽ patrem. Non est aũt p̃sumendũ, ꝙ quis nominet aliquem in filium, nisi credat verũ esse, ꝙ asseuerat, l. Iul. § ꝙ aũt, ff. de act. emp. Nã verba, ſm philosophũ, sunt notę earũ, quę sunt in aĩo passionũ & nullũ est maius mentis testimoniũ, quã qualitas inspecta verborũ, ſm Bal. in c. sup literis de resc. & non credimus hominem velle, nisi illud qđ dixit, ſm Bal. in l. voluntatis, ad fi. C. de fideic. Et ꝙ is, qui noĩat aliquem filium, p̃sumatur illum credere filiũ suum, firmãt Bar. & alij, in d. l. neq; professio, C. de test. Tertio probatur, quia noĩe baptismali hic Alziar. fuit noĩatus Petrus, licet in chrismate fuerit nomẽ variatum, & sic vocabatur eodem noĩe, quo testõr, & eodẽ agnomine Austaredi a testatore agnominatur in testõ. Ex identitate aũt noĩs & agnominis tesulrat pręsumptio filiationis, & multo magis credulitatis, vt est tex. sing. in l. vxorem, ff. de manu. tex. quem ad hoc alleg. Bal. in c. tuam, de ordi. cogni. Ex istis vr̄ apparere, ꝙ testator crederet Alziatium esse filium suum. Quod constat esse falsum, cum sit natus ex Ioanna nupta Bernardo Bertrãdi, vnde pręsumptione iuris præsumitur filius ipsius Bertrandi, l. filium diffinimus, ff. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. ẽt si probaretur ꝙ Ioãna fuerit cognita a testatore, ſm Pan. in c. cum ex officij, de pœniten. & sentit. Bal. consi. 73. Verba dñi, consi. lib. primo. Pręmissis non obstantibus, prout non obstant, ɔ̃cium, ꝙ legatum valeat, nec dicatur testator falsa filiationis opinione deceptus, verius existimo ex infrascriptis. Primo, quia ad hoc vt legatum, vel institutio irritetur ex eo, ꝙ testator fuerit falsa filiationis opinione deceptus, oportet quod filiatio fuerit cã legati, vel institutionis, vt clare dicit Imperator in d. l. si pr̄, in ver. non instituturus filium noscer, & sic quod error fuerit cã fi. Et ideo iura, q̃ dñt legatum, vel institutionem vitiari, semper loquuntur, qñ testator legauit ei, qui filius non erat, vti filio, nominando eum filium in testõ, d. l. neq; professio, & d. l. si pater. Sed testator in testõ non nominauit Alziarium filium, neq; ei quasi filio legauit, sed tanq̃ extraneo, cum ei tanq̃ pauperi amore Dei alimenta reliquerit. Vnde liquidissime constat, ꝙ sumus extra terminos d. l. neq; professio, & d. l. si pater. Et si dicatur, licet ex tenore testĩ nõ appareat, ꝙ testõr legauerit eidem Alziario uti filio, tñ probari potest, ꝙ contemplatione filiationis testator legauerit, istud non inficiabor. Verũ dicam, ꝙ actor nihil penitus p̃bauit, nec quicquam deduxit, ꝙ faciat ad probandum, ꝙ ipse testator intuitu filiationis fecerit huiusmodi legatum alias nõ facturus, si alienum, ꝙ testator nunquam credidit Alz. fore eius filium. Deinde trãdebo ad coniecturas, & præsumptiones allegatas per actorem. Quod testator nũquam crediderit Alziatiũ esse filium suum, demõstratur. Primo, quia idem testator erat prudens & sapiens, & rerum humanarum expertissimus, & cõsequenter pręsumitur, ꝙ sciret ea omnia, quæ vnus prudẽs expertus scire dẽret, l. 2. §. is quoque cum sim. ff. de act. & obl. Pru
1 dens autem non existimabit uxorem † alterius ad quam maritus accedit, concepisse ex seipso. Tum quia pręsumitur, ĩmo p̃sumptione, esse contrarium, vt sup. dixi, & fatetur actor in 7. articulo. Tum quia vix maritus potest præsumere natum ex vxore sua, esse filium alterius, l. quia semper, ff. de in ius vocan. l. Lucius. ff. de cond. & demon. Et si dicatur non constare, ꝙ Ioãna esset maritata, neq; quod maritus cohabitaret cum ea. Respõdeo, ꝙ actor non potest honeste istud negare, quia cõtrarium posuit in 8. positione. scđo, quia in 2. positione fatetur, ꝙ Ioãna etiam tempore quo morabatur cum testatore, pluribus se prostituebat, & quod erat de hoc publica fama. Ex hoc elicio, quod testator sciebat eam alios viros, vltra maritum admittere, quia quilibet præsumitur scire ea, de quib. est publica vox, & fama, l. si tutor petitus, cum gl. C. de periculo tuto. c. i. de postul. prælat. Sed quis vnquam iudicaret prudentem virum existimare natum ex muliere alteri coniugata, & multorum libidini expositã, esse filium suum? certe nemo, quia natus ex ea, quæ se multorum libidini exponebat, dr̄ vulgo quęsitus, tãquam natus ex meretrice, c. vidua, 34. dist. & ibi gl. & Are. & Soc cons. 54. Visis test. li. 3 Nati aũt ex meretrice, vulgo quæsiti dñr, quia nullum patrem p̃nt demõstrare, §. vulgo quæsitos, inst. de suc. cog. Tertio, quia actor in 2 v. & 2 vi. & sequentib. positionibus fatetur, ꝙ testator erat inhabilis ad generandum, quia in sua florida ętate duas habuerat speciosas uxores, quarum altera ex priori marito filios conceperat, & tñ ex neutra unquam filios suscepit. Et
2 quia tpe conceptionis d. Alziarũ excedebat † sexagesimũ annum. Nam vir sexagenarius, & mulier quinquagenaria, naturaliter inhabiles sunt ad generãdum. de viro est tex. in l. si pater, §. fi. cum gl. ff. de adop. de fœmina est tex. in l. si maior, C. de legi. her. & ideo, quia ad prolem suscipiẽdã inhabiles sunt hoĩes, & fœminę in tali ætate constituti, olim prohibebantur per leg. Papiã nuptias ɔ̃here. licet hodie lex Papia oblita sit, l. sancimus, C. de nup. non quia credantur habiles ad generãdum, sed quia in senib. est legis obsequium & humanitatis solatium, secundũ gl. in c. 2. de frigi. & malefi. Et si contingat aliquem sexagenarium habere potentiam generandi, miraculosum est, vt d. text. in d. l. si maior, & gl. in l. si sterilis, ff de act. emp. Ex istis elicio inconuincibilem rationem, argumentumque fortissimum, ꝙ testator nunquam credidit ex suo semine generasse Alziariũ. Quia cum esset inhabilis & impotens, sibique foret magis nota sua impotentia q̃ alteri, cum facta propria quisque nota habeat, l. fi. ff pro suo, l. quãquam, ff. ad Velleia. non est præsumendum, quod crediderit fecisse quod facere poterat, nisi miraculose. Impossibilia. n. ſm naturam, nemo præsumitur nedũ credere, sed nec cogitare, §. & hęc dicimus. in auth. ut hi, qui se p̃hib. hab. res mino. Hinc est, ꝙ in generali dispositione nõ comprehenduntur impossibilia ipsi disponenti, quia non creditur cogitasse id, de quo disponendi facultatem nõ habet, l. Lucius, §. Imperator, ff. ad muni. c. ex nobis, vbi Ab. de sent. excom. Hinc est quod sexagenarius nunquam p̃sumitur cogitare de posthumis, quia natura resistit, secundum Soc. consi. 127. Visum fuit, lib. 3. Nec etiam qui ex vxore secunda non potuit generare p̃sumitur credere se posse generare ex altera, secundum eũdem Soc. inter consilia Cur. consi. 2. col. fin. Quarto quia in processu constat, ꝙ testator hunc Alziarium leuauit de sacro fonte. Ex hoc etiam elicio aliud fundamentum, ꝙ testator non credebat hunc esse filium suum, quia non leuasset eum de sacro fonte.

te, si eum filium suum esse putasset. Quod sic demōstro. Pater naturalis prohibetur tenere filium in sacro lauacro, alias grauis pœnitentia plectendus est, c. 1. c. dictum, & seq. 30. q. 1. c. si vir, de cogn. spiri. Et ista prohibitio est omnibus notissima, & eā quilibet scire præsumitur, l. leges, C. de legi. Cum igitur sacri canones prohibeāt, sitque peccatum leuare proprium filium ex baptismali fonte, & ꝯ legem prohibitiuam venire, c. a. de maior. & obedien. non est præsumendum ꝙ testator voluisset delinquere, & filiū, quem suum naturalem esse credebat, sibi in spiritualem, lege resistente transferre, l. metiio ff. pro socio. l. si qs seruum, ff. de seruo corrup. Quinto coniecturandum est, ꝙ si testator credidisset Alziarium esse filium suum, ꝙ ei vt filio legasset alimenta, quæ de iure sibi legare potuisset, si filius spurius esset. c. cum haberet, de eo, qui dux. in matri. quam polluit per adul. Quod ēt procedit de iure ciuili, ſm Bar. in l. fi. ff. de his qb. vt indig. est cōiter doctrina, licet Ang. & quidam alii tenuerint ꝯtrium, ꝙ nō discutio, quia sumus in terris ecclesię. Et si dicatur quod hic testator voluit legare alimenta vti filio spurio, qa centum floreni annui excedunt alimenta, & quia volebat excedere modum alimētorum, non nominauit eum filium in testō, nec ei vti filio expresse legauit. Ad istud respondeo defendēdo hanc coniecturam, licet non sit opus, cum aliæ quatuor supra deductę satis superq; sufficiant, quod centum floreni annui pro victu & vestitu d. Alziarii, si filius spurius esset dicti testatoris, qui decessit sine prole legitima attenta conditione ipsius testatoris qui erat nobilis, & attentis facultatib. ipsius, qui reliquit saltem annuum ccc. florenorum hæredi suo, non diceretur excedere modum alimentorum, quæ pro modo facultatum, & personarum qualitate a iudice taxanda veniunt. In qua taxatione iudex non tam ad cibaria, quam ad vestes, tectum siue domum, medicinas, pręceptorum mercedes, & omnia ad vsum, sanitatem, doctrinamque necessaria, dēt animaduertere, l. ius alimentorum, ff. vbi pupil. educ. debe. l. cum alimenta, ff. de alimen. le. l. quęro, ff. de iur. do. c. eps de præb. cum glo. c. quoniam, de vita & hone. cle. Quæ omnia si considerentur, nullus est, qui non fateatur filium vnius nobilis, egere singulis annis florenis cētum pro cibariis, vestib. & aliis ad vsum necessariis. Quæ omnia sub nomine alimentorum continentur, l. legatum, ff. de ali. & ciba. leg. l. verbo victus, ff. de verb. sig. Ad ꝯtrias coniecturas respondeo facillime. & primo respondeo duab. solutionibus generalibus, postea particulares & indiuiduas accommodabo rñsiones. Et primo gñaliter rñdetur. ꝙ ex ꝯtriis coniecturis, & p̄sumpt. for. adductis pro Alziario, eneruantur coniecturę heredis. Sicut. n. clauus clauo retūditur, ita p̄sup. pręsumptione excluditur, l. diuus, ff. de in inte. rest. Secundo respondetur † quod & si testōr aluerit Alz. ar. vt filium, id fecit ex debito & oblīatione, qua tenebatur. Nam Alz. ei filius erat spūalis, & ꝯ ipse testōr erat illi pater, c. 1. 30 q. 1. c. 1. & per totum, de cog. spiri. pr̄ aūt spūl. in subsidiū tenetur alere filium exemplo p̄ris adoptiui, ſm Bal. in auct. nisi togati, col. pe. C. ad Treb. Sicut ēt in subsidiū tenetur eps alere promotos ad ordines sacros, c. eps, de præb. Sicut dines parochianus in subsidium tenetur alere Rectorem, qui sibi est pr̄ spiri. ſm Pan. in c. ex parte, 1. & in ca. veniens, de test. cū igitur esset pater spir. teneretur que eum alere, cum parentes naturales vix seipsos possent nutrire, non pōt ex nominatione, et tractatu filiationis, extrahi concludens coniectura, quod testator crederet eum esse filium suū naturalem, quia expresse constat, ꝙ erat filius spūalis, & expressum facit cessare p̄sumptum, l. cum ex filio, ff. de vulg. & pup. & quia non probat hoc esse, qđ ab hoc contingit adesse, l. non hoc, C. vñ leg. c. in pręsentia, de prob. Nam cum potuerit eum tractasse vt filium spūalem, non sequitur quod ex tractatu crederet illū esse sibi filium nālem. Et specialiter rñdendo, non obstat tex. in d. l. si pr̄. & in d. l. neq; professio, quia illa iura (vt dixi) procedunt qñ testōr nominauit eum cui legauit, filium in testō. Tunc filiatio præsumitur fuisse cā finalis legati, vel instōnis, & noīatio filiationis pp instōnem & legatum præsumitur facta ex proposito. quę ratio non esset, qñ extra testm̄ nominasset aliquem in filium quia potuit tunc vti noīatione pfunctoria, ſm Are. in d. l. neque possessio, & d. l. si pater. Vel aliter, & secundo respondetur, ꝙ ēt si nominasset Alz. filium in testō, adhuc nō viciaretur legatum, quia cū nulla proponatur cā quare Petrus sciens se impotentem ad generandum, sciensque matrē Alziarii esse coniugatam & plurimorū libidini expositā, debuerit rete scire Alziarium esse filium suum, potius amoris & dilectionis cā, quam filiationis, filiū nominasse præsumendū est, l. nemo, §. fi. ff. de hęr. inst. l. 1. §. Pōponius, ff. de Carbo edi. ꝗ sic intellexit Pau. de Cast. in d. l. neq; professio. vel tertio rñdetur, ꝙ nominatio filiationis hoc casu vera est, cū Alzi. sit filius spūalis, de hac filiatione eū intellexisse credendū est. Nec obst. si dicat, ꝙ quoties concurrunt duæ causę, quarū altera est naturalis, altera ciuilis, amplectēda est naturalis tanquam potior & finalis, l. q hēt, ff. de tut. Quia verū est, si pstaret liquido qđ ambæ ꝯcurrerent. & sibi inuicē repugnarent, alias secus, l. cū pr̄, ff. de iur. do. Sed in casu nostro nō cōstat de causa nāli prout liquido ꝯstat de iure ciuili, nec earum effectus repugnant. Ergo non possumus asserare, qđ nālis filiatio fuerit cā finalis huius legati. Vel quarto rñdet. quod ex ꝯfessione aduersarii, q est superlatiua oīum pbō, c. pluas, de pb. l. gñaliter, C. de non nume. pe. ꝯstat ꝙ testōr, pluries testatus est, se non credere Alzi. esse filium suum, vt legitur in pcessu, in rñsione data ad 7. positionē ipsius Alziarii. Nec ob. quod aduersarius qualificauerit suam ꝯfessionem dicendo, ꝙ credit Pet. Auterdi testōrē testatum fuisse, quod non credebat Alz. esse filiū suum, sed qđ timore iustitiæ ita fuit ptestatus, quia Al. acceptauit ꝯfessionē quatenus pro se facit, qualitatē reiecit, & verā esse nō dixit, qđ facere potuit, cum p̄sumptio sit ꝯ qualitatem annexam. Sicut in simili pt quia acceptare ꝯfessionē eius, quia confitetur se occidisse ad sui defensionem, & negare qualitatem, l. Aurelius, §. idem quæsiit, & ibi Bart. ff. de liber. leg. l. 1. C. de sica. l. si non cuiti, C. de iniu. Et quod p̄sumptio hoc loco sit ꝯ qualitatē, satis dele patet. Tum quia nemo p̄sumitur vnum dicere, & aliud in corde hēc, d. l. Iulia. §. quod aūt, ff. de act. emp. Tū quia talis qualitas continet in se delictū adulterii. Si. n. metu iustitiæ ita dixisset, ergo necessario p̄supponitur adulterium, qđ est ꝯ iuris præsumptionem, ſm q̄ nemo p̄sumitur deliquisse, l. merito, ff. pro soc. l. si seruus extero, C. manda. Tum ēt quia ꝯ hanc qualitatē obstat impotentia, qualitas vitæ Ioannæ matris Alz. Petri sapiētia, & oīa s. deducta, quib. mediantib. credendū est, quod Petrus testator pro ueritate sic fuerit protestatus, & non metu iustitię. Non ēt obst. quod nomine Petri Autardi Alz. fuerit baptizatus: quia ista non est vrgens neq; concludens ꝯiectura, quod Petrus Autardus crederet eum esse filium suū, ſm d. Ias. in d. l. neq; professio. Nec tex. in l. vxorem, ff. de manu. test. aliquid probat vt aduertit d. Ias. sed ēt nos sumus extra terminos illius l. qa ſm ꝯsuetudinem huius patrię, patrinus solet filiolum suum nominare in sacro fonte nomine suipsius patrini, quæ consuetudo cum sit notoria, sufficit eam allegare. l. si adulteriū cum incestu, §. idem Pollioni, ff. de adul. & vt iudex ex officio pt pro parte allegare leges scriptas, l. vni. C. vt quæ desi. aduo. ita pōt allegare consuetudinem notoriam quia dr̄ potius allegatio iuris q̄ facti, quæ primo casu apparet per aperturam librorum. 2. casu per ipsam notorietatem, ſm Bal. in l. filiusfa. §. veterani, ff. de procu. cessat igitur coniectura elicita ex nomine & cognomine, tum quia non concludit, tum quia non pōt procedere stante allegata consuetudine. Ex quib. omnibus concluditur legatum deberi, neque dici posse testatorem per errorem legasse.

EPITOME.

PHilippus Quispiā, cū soluta certa pecunię summa, negaret se maiorē accepisse, hoc nomine furti a fisco, velut ob denegatum depositum conuentus est, sed perperam & inique. Primum, quod inficiendo depositum nemo facit furtum. Deinde quod ab ipso fisco, eam pecuniam pondere numeroque depositam fuisse proponeretur. Tum quod maiorem illum accepisse summam, imòuec apud eum depositam fuisse probatum sit.

SVMMARIVM.

1 *Furtum sine contrectatione rei inuito domino committi non potest.*
2 *Negans depositum, vt furtum facere dicatur, quæ necessaria sint.*
3 *Depositum, vt sit, actum esse debet, eadem corpora reddi.*
4 *Testes varij & contrarij non probant, nec vt aliquid saltem probent, in criminalibus ad concordiam reducuntur. nu. 5.*
6 *Testes de se exonerando & excusando tractantes, nihil probant.*
7 *Frater in criminalibus non est pro fratre testis idoneus.*
8 *Famulus non est, ne in ciuilibus quidem, pro domino testis idoneus.*
9 *Ebrius continuo a dicendo testimonio repellitur.*

Respon. 20 r. interpreta.

VIsis Libello & depositionib. & omnib. mature pensatis, consultationē hanc diuidendam duxi in duas partes. Prima erit, an hmōi cā, potuerit agi criminaliter. Scda, posita parte affirmatiua in pręcedenti, an ex deductis & productis verificata fuerint necessaria ad pbandum furtum ꝯmissum ob nō restōnem deposi. Circa primum videretur prima facie potuisse criāliter agi ꝯ dñm Philippum, quia qui recusat depositū restituere, furtum vr̄ facere. Nam spoliat dñm possessione rei depositæ, l. si quis rem, ff. de acq. pos. & ꝯñr furtum facit, qđ vel p rei ꝯtrectationē, vel per detentionē committitr, l. alienum, C. de fur. & ita tenet Raph. Cu. & Alex. in l. 3. §. si rem, ff. de acq. pos. Rñd. ad illū tex. ꝙ ibi depositarius pposuerat denegare depositū, non aūt petenti denegabat restituendū. Et p illa opinione faciunt iura, quę dñt depositariū vtentē re deposita inuito dño, furti criē teneri, l. qui furtū, ff. de ꝯdi. fur. Inst. de obli. quæ ex quasi deli. nasc. §. itaq. siue creditor. Pręmissis non obstantib ꝯtria in sniam amplector tanq̄ iuniorum terminis, & rōni magis conformē.
1 Nam † furtum sine cōtrectatione rei inuito dño, cōmitti non potest, vt ex definitione furti in qua l. a. ff. de fur. dilucide apparet, & clarius ita ꝯsuluit Iurecōsultus in l. si qs vxori, §. neq. ff. de

de fur.Cul.n. non determinat definitio, nec definitũ adaptatur
l.1.§.dolum,ff.de dolo. Et hæc est rõ,quare negãs depositũ, nõ
incidit in vitiũ furti,qa negãdo suscepisse depositũ, nõ ppea rẽ
ɔtrectat,l.inficiãdo,ff.de fur. Si mõ ondero d.Philip. nõ contre
ctasse summã penes se depositã,apparebit,ppositionẽ nr̃am es-
se verissimã. Qđ aũt non ɔtrectauerit,patet qa d.Philip.nunq̃ re
cusauit restituere depositũ,& posito, q̃ negasset summã in titu
lis designatã integraliter fuisse penes ipsum depositam,ex hac
tñ sola denegatione non dr̃ summam depositã ɔtrectasse,qa so
lo verbo nõ fit cõtrectatio rei.d.l.inficiando,& d.§.neq;, & sic
ex hoc solo nõ potuit ɔ̃ eum formari inquisitio de furto. Sed
posito falso pro vero, q̃ denegasset integrã summã restituere,
adhuc stat fixa,& firma nostra propositio,q̃ d.Philip.non com
2 miserit furtũ. Etenim ad hoc vt negãs restituere depositũ † cõ
mittat furtũ,plura sunt necessaria. Primo,q̃ sit depositũ. Secun
do,q̃ rẽ depositam cõtrectet inuito dño. De primo ɔstat, quia
negans restituere mutuum, non tenetur furti, eo q̃ mutuans
transtulerit dñiũ rei mutuatæ in suscipientẽ,& ei non dederit fa
cultatẽ rei vĩdæ,l.1.§.appellata,ff.si cer. pe. Similiter qui negat
summam promissam per pactũ vel stipulationẽ soluere, furtũ
non facit quia rẽ alterius non contrectat, aliud.n.est esse rem al
terius,aliud sibi deberi,l.singularia,ff si cer.pe.l.Quintus,§.argẽ
to,& §.cũ ita,ff.de auro, & argento leg. Constat ẽt, q̃ requiri-
tur ɔtrectatio inuito dño, vt s̃.demonstraui. Ista autem ɔsigna
tio facta d.Philip.non põt dici depositũ, sed hẽt naturã mutui
potius,vt probabo,ergo &c. Qđ non dicatur depositum, pbatr̃
3 sic. Ad hoc vt dicatur depositum, † oportet q̃ actum sit, q̃ ea-
dem corpora nummorum reddantur. Nam si, vt tantundẽ sol-
ueretur, ɔuenit, egreditur ea res nonssimos depositi terminos
l.Lucius,ff.depos. Et sic oportet, q̃ quantitas pecuniarũ sit de-
posita,non vt quantitas,sed vt species,& sic q̃ sit depositus sac-
cus,vel crumena repleta pecuniis obsignata,alias si sit deposita
pecunia ad pondus,vel ad mensuram, non dr̃ depositũ, nec de-
negans restituere,furtum facit,l.si sacculũ,ff. depo.& rõ est eui
dens,qa deponens pecuniã ad pondus,vel numerum, censetur
dare licentiã depositario,vt ea pecunia vtatur,& tantundẽ in ge
nere suo restituat,f̃m gl.in l.die sponsaliorũ,ff.depo. & probatr̃
in l.2.ff.si cer.pe.& Bal.consi.353.quidã A.lib. 3. sed in casu nr̃o
fiscus articulat pecuniam fuisse depositã partim ad pondus,par
tim ad numerum,ergo bene sequitur, q̃ non est ,ppriẽ deposi-
tum. Sequitur ẽt,q̃ tacite actũ fuit, q̃ tantundẽ in suo gñe red-
deretur. Ex istis sequitur cõclusio,q̃ do. Philip. ẽt si vsus fuerit
pecunia,& ẽt si restõnem denegauerit,q̃ furti actione conueni
ri non põt.ita in specie concludit Sal.in d.l.die sponsaliorũ, di-
cens hunc esse effectũ resultantẽ ex hoc, q̃ depositũ egredie-
tur nonssimos depositi terminos,vt dr̃ in d.l.Lucius. Et clarius,
& magis diffuse ita casum nostrum determinat Albe. de Ros.
in d.l.inficiando,inquit enim, qui denegat restituere pecuniam
apud se depositam ad pondus,vel ad numerum, non credo qđ
furtum cõmittat,qa potuit vti ea pecunia,& consumere, & po-
stea tantundẽ restituere, male igitur fiscus intentauit actionem
furti,&c. Sed posito,q̃ verum esset,prout non est,q̃ solam de-
negationẽ depositi cõmitteretur furtum, videndũ est, an sint
,pbata necessaria ad conuincendum d. Philippum de furto. Et
ista erit secunda pars nostræ consultationis. Pro cuius declara-
tione præmitto,q̃ fiscus agit actione furti, quia d. Philip. non re
stituit,nisi septingenta scuta auri,ad solem, & viginti solidos,
cum longe maiorem summã in deposito receperit, & ɔ̃ti fur
ti agit,qa integrum depositũ non reddidit. Inquirẽdũ ergo est,
an fiscus maiorẽ summam fuisse depositam probauerit. Discu
tienda igitur sunt dicta testiũ. Et quidem septem testium, licet
variantium depositiones,tñ vĩr probare. Nam cõstat, q̃ in om
ni negotio sufficiunt duo testes,c.in omni negotio, de testib.l.
vbi numerus,ff.eo.tit.quãto magis vbi adsunt septem, & vltra,
& ẽt vbi reperitur instr̃m,qđ dr̃ probatio probata, & non pro-
bãda, f̃m Bal.in l.Imperator,ff.de stat.hominũ,& gl.& Pan. in
c.cum olim, de censibus. de numero plurium ducatorum con-
stat,&c. Sed p̃missis nõ obstantib. sentio non fuisse probatum
4 prædesignatũ pondus,nec numerũ, quia † testes sunt inuicẽ va-
rij,& contrarij,pp quam variationem non est eis fides adhiben
da,l.qui falso,vel varie, ff.de testib.c.cum in tua,eo.ti.cum simi.
Et si dicatur,q̃ reducendi sunt ad concordiã, vt saltem probẽt
de sex libris auri,& de libris vndecim argenti,tum qa in maiori
summa minor inest,l.cũ furti,ff de in lit.iurand.nã vbi testes de
eodẽ actu deponunt,probant saltẽ de minori,f̃m Alex.in l.1.§.
si stipulanti,ff.de verb.obl.p rex.in l.Sẽpronius,ff.de leg.2. tum
quia ex depositione. P. testes ipsi ad concordiam reducuntur,
standũ est enim ei, qui aliqua distinctione concordat testimo-
nia,d.c.cũ in tua,& ibi Fely.late de testib. Sicut vbi reperiuntur
opiniones Doctorũ variæ,& ɔ̃riæ, statur opinioni Doctoris di-
5 stinguentis,& scripturas concordantis, quia † prædicta possent
procedere in ciuilibus,secus vĩ in criminalibus,in quibus requi-
runtur probationes luce meridiana clariores,l.fi.C.de pb. Nã te
stes,qui deponunt de minori, videntur negare maiorẽ,secũdũ

Sal.post Bal.in l.2.C.de rescinden.vendit. Io.de Imo.in c. fin.de
empt.& vend. Are.consi.65.in præsenti consultatione, ex quo
resultat, q̃ ɔ̃riantur deponentib. de maiori summa, vel saltem
quia deponentes de maiori,negant minorem, sequitur hæsita-
tio, qui veriora dixerint, vnde in criminalib.non vĩr liquido
probare, ergo &c. Præterea,& si p̃dicti testes bene probarent,
tñ talis probatio non facit fidem in præiudicium d. Philippi q̃
non erat præsens tpe põderis,& numerationis, neque accepta
nit depositum iuxta prædictorum pondus, & prædesignatum
numerum. Vnde videndum est, An fuerit probatũ,q̃ dictæ pe-
cuniæ fuerunt depositæ,& consignatæ eidẽ Philippo in ponde
re,& numero prænarratis. Et mihi vĩ,q̃ non, ex pluribus. Pri-
mo Alziarius Bocardi, qui pecunias ponderatas, & numeratas
in loco de Cauismontib.portauit ad locũ Castri noui,& Clau-
dius Calumbi qui consignauit, & deposuit, ac Petrus Celerij
Dñicus Talierij,& Ioannes Valleta, comites, & socij deputati
ad associandum, & comitandam dictam pecuniam, nihil pro-
9 bant,quia † tractant de exonerando,f̃m Bart.in l.deferre,ff. de
iure fisci. Pan. in c. insuper, de testib. Rapha. Co.consil.68.in
præsenti quæstione,circa princ. Dec.consi.356.in causa inqui-
sitionis. Item vbi testis deponit in eã, in qua posset redargui de
mala custodia vel administratione,ei credendum non est etiam
in ciuilibus, f̃m Io. And.in addit.ad Spec. in tit.de teste §.5.ver.
sed pone q̃ administrator sequitur do. Ant. in c. cum a nobis,
de testib.& in c.cum ex literis,& ibi Imo.de transactio. Alexan.
consi.86.visis dubitationib.& Dec.in d.consi.356.sed isti testes
tractant de se exonerando. Nam si omnem pecuniã non con-
signassent, sed inter se partiti fuissent,tenerentur ipsi ad restõ-
nem, & ab ista obligatione satagunt se exonerare. Item si dili-
genter non animaduertissent, custodissentq; ne Alziarius, qui
pecunias deferebat,quicq̃ vsurpasset,in culpa fuissent,vnde nõ
est eis credendum,quia deponunt in eorum laudẽ, & ad se ex-
8 cusandum a culpa,& negligentia. Item Claudius Columbi † est
frater querelantis. cõstat autem,q̃ in criminalib. frater non est
idoneus testis pro fratre, vel sorore,c.8.a.q.5.c.in literis, de te-
stib.late per Pan.in c.literas,de p̃sumptio.Soc.consi.xx.lib.1.&
9 alibi sæpe. Item Alziarius † est famulus querelantis,qui non est
idoneus testis,pro dño,ẽt in ciuilibus, l.3.C. de testib. etiam si
post litem motam,vel præparatam fuerit expulsus,f̃m Spec.in
tit.de teste,§.1.ver. quid si olim, & maxime si simulate fuisset
expulsus,vt aliqñ ad famulatum rediret,secundum Bart.in l.vir
mulieri, ff. de dona.inter vi.& vxo per Fel.in c.literis.de testi.
10 Item Petrus Celerij est † continue ebriosus ebrius autem re-
pellitur a testimonio secundum Bald. & Fely.in c.de testibus.
Alij etiam testes fuerunt alijs rationibus obiectati, vt patet in
processu. Ex quib. satis liquido constat, quod isti testes qui di-
cunt detulisse,& consignasse omnem pecuniam prædicto Phi-
lippo,tripliciter non probant, maxime in criminalibus. Et si cal
culetur hmõi pondus,non excedit septuaginta scuta auri,& so-
lidos viginti, septuaginta duo enim scuta auri, f̃m antiquam
monetam, in qua tantum auri erat in materia quantum in for-
ma,l.1.§.1.ff.de ɔ̃hẽ.empt.no.Bar.in l.Paulus,ff.de solutio.& in
l.2.§.1.ff.si cert.pet.Pan.& alij.in c.quanto,de iureiuran.faciunt
vnam libram auri. l.quoties, C.de suscept.& archa.lib.x.not.
per glos. in l.fi. ff. de in ius vocan. secundum vero monetam
nostri temporis,propter expensas,quæ fiunt in cudendo,nona
ginta septem ducati Bononienses, vel centũ scuta Regis Fran-
ciæ,constituunt libram auri,f̃m Io.de Platea in d.l.quoties,& x.
libræ argenti puri valent libram auri,l.1.C.de argen.pręt. quod
in thesaurum infertur,lib.x.viginti vero libræ æris valent vnum
ducatum,l.1.C.de colla.æris,lib.x. Libra vero æris contaminati
valet 4.aureos, & plus vel minus, f̃m minorem vel maiorem
contaminationem,vt notatur in dicta l.1. Et sic sex libræ auri fa-
ciunt sexcenta scuta. Vndecim libræ solidorum facerent qua-
draginta quatuor scuta, licet intellexerim, q̃ non faciunt nisi
quadraginta. Triginta sex duplices ducati facerent septuaginta
duos aureos,sed quia non erant oẽs eiusdem valoris,cum alij es-
sent nobiles, alij Alfonsini, non potest taxari verus numerus,
sed ex libro ipsius Philippi apparet,q̃ non faciunt nisi quinqua
ginta aureos,qui liber facit probationem etiam pro scribente,
si sit homo legalis,bonusque mercator,f̃m Bart.in l.admonen
di,ff.de iureiur.per tex.in l.rationes,C.de proba. Quinimo dicit
Spec.in tit.de instru.edit.§.nunc dicendum,circa medium,q̃ li-
ber mercatoris facit semiplenam probationẽ,& pro ipso mer-
catore cum vno teste facit plenam probationem. Imò dicit
Bald.q̃ liber mercatoris legalis post mortem suam plene pro-
bat ẽt pro eo,& eius hæredib.ita Bald.in l.vnic. C. de confes. in
cap.iurauit,de testib.Soc.consi.clxi.pro decisione,li.2. Constat
autem,q̃ ex dictis,& depositionib.testium,& ex publica fama,
q̃ d. Philippus est homo legalis, & fidelis, ergo & c. omnibus
computatis summa est sexcentorum nonaginta aureorum siue
testonis dominus Philippus restituit lxx. scuta, & xx. solid.
Inique ergo,& inciuiliter fuit intitulatus.

EPITOME.

QVia Hodie pater æque ac mater simul cum fratribus & sororibus filio intestato defuncto succedit, iccirco fit vt velut mater propter secunda vota successione ista priuetur.

SVMMARIVM.

1 *Correllatiuorum idem ius est etiam in pœnalibus.*
2 *Pater qui ad secundas nuptias transiuit, filijs primi matrimonij ab intestato mortuis non succedit.*
3 *Pœnæ iuris ciuilis secundo nubentium, vt infamia, & similes, iure canonico sublatæ sunt, sed successionis priuatio durat.*

Respon. 202. interpreta.

Mortuis Filijs ab intestato pater, & fratres, & sorores defunctorum filiorum vtrinq; coniuncti, simul
succedunt in viriles portiones, auc. defuncto, & in corpore vnde sumitur, C. ad Tert. Vnde infero rñsionẽ eius, q̃ q̃ritur, q̃ Io. Barden nisi conuolasset ad secundas nuptias successisset liberis defunctis simul cum fratrib. & sororib. defunctorũ vtrinq. coniunctis in capita, seu in viriles. Sed Io. pater transiuit ad secunda vota, q̃ritur, an per talẽ transitũ, priuatus remanserit beneficio successionis. Et vr̃ prima facie, q̃ non q̃a nulla lex est hoc dicentis, ergo nec nos dicere debemus, cum nemo sit iure suo priuandus, nisi expressa lege caueatur, l. & si quis, §. Diuus, ff. de religio. & sumpti. fune. cano. cãç inuentũ aũt, in. q. 7 & ad hoc solet allegari gl. in c. fi. de iure patr. & in proposito nostro vr̃ tex. in §. optimũ, in Auct. de non eli. secund. nubent. ibi, patres non priuant filiorum successione, licet secũdas ɔ̃senite nuptias, nec est lex ulla hoc dicens. Sed pręmissis, & similib. non annentis, cõis Doc. sñia amplectitur ɔ̃riam sñiam, s. q̃ pater priuet successione filiorũ pp̃ transitũ ad scd̃a vota, sicut priuatur mater per tex. in l. fęmine, §. illud ẽt, C. de secun. nup. & licet illa lex loquatur in matre, eã tñ extendunt sapientes ad p̃rem, per tex. in §. & hæc cõis mulieris, & viri nulla sit posita, in Auc. de nup. qua rõne vtebatẽ Imperator in d. §. optimũ, corrigẽdo tex. in d §. illud, ita cantat tex. in §. hinc nos alia euocet rõ, in Auct. de nup. & p̃ ista
1 cõi sñia facit † regula correlatiuorũ, quæ p̃cedit ẽt in pęnalib. l. vnic. C. de cupress. li. a. & l. fi. C. de indic. vi. toll. & ita in terminis tenent gl. Bar. & Sal. in d. §. illud. Az. in Summa de secun. nup. ad fi. Mar. in tractatu successionũ ab intest. Pet. de Vbal. in eo. trac. in a. pat. q. 5. Old. consi. 32. quidã habuit vxorẽ Lud. Rom. consi. 182. in casu p̃posito. Ate. consi. 24. prosequendo ordinem lib. 1. & con. 114. p̃ns consultatio, lib. vlt. & Deci. consi. 88. pro resolõne. Nec ob. rõ supra fundata, q̃a Doctores rñdent, q̃ pater ante dispõnem d. Auc. defuncto, non poterat priuari successione filiorũ, qua carebat, cum antea excluderet a fratrib. & sororib. filiorũ defunctorũ, licet nõ excludatur mr̃. l. fi. C. ad Tertul. & l. sancimus, C. com. de succes. & ideo nulla erat tunc lex dicẽs patrem pp̃ transitum debere priuari, & ſm illa t̃pa loquitur tex.
2 in d. §. optimum. Sed † cum hodie ita pater, sicut mater succedat simul cum fratrib. & sororib. d. Auct. defuncto, dd̃m est, q̃ pp̃ transitum ad secundas nuptias ita debeat priuari pater, sicut mater, cum non subsit vlla rõ diuersitatis, imò ſm Arc. in d. cõsil. 72. quia magis iniuriatur filijs primi matrimonij, q̃ mater, vt patet ab effectu, vnde iustius est, q̃ priuetur pater, q̃ mater. Non deniq. obstat si dicatur, q̃ pœnæ scd̃o nubentiũ abolitæ fuerũt per Christianam legem pp̃ dictũ Apostol ad Corint. 7. c. mulier, inquit, uiro soluta, nubat in dño, cuius Apostoli dicto lex Canonica audiens, negat mulierẽ nubentẽ intra annum luctus infamem esse, ut est tex. in c. fi. de secun. nup. & ibi expresse Pan. tenet dispõnem dicti. §. illud, correctam esse per ius Canonicũ, & sequitur Fel. in c. ecclesia S. Marię, vbi alias addit auctorita-
3 tes, de consti. Quia ad omnia ista rñdetur, † q̃ pœnę appositæ per ius ciuile ɔ̃hentib. secun. nuptias in odium secũdi matrimonij, abolitę fuerunt per ius canonicum, vt est pęna infamiæ, & similes, & ita loquitur tex. in d. c. fi. sed pœnę appositæ in fauorem filiorum primi matrimonij firmæ remanserunt, ſm Inno. Host. Car. & *cõiter* alios in d. c. fi. & ibi Pan. attestatur ita tenere cõiter Doct. licet ipse dissentiat, & ita etiam tenent Doc. in consilijs s. allegatis, & Soc. consi. 29. lib. 1. & Lud. Ro. sing. 259. Cur. consi. 71. Io. de Ana. consi. 102. Alex. consi. 139. li. 4. Lud. Ro. ɔ̃s. 182. cum alijs infinitis auctoritatib. quas breuitatis gr̃a missas facio, &c. concludens q̃ Ioannes Barden nullam habet partem in successionib. suorum filiorum, qui obierunt post q̃ scd̃is nuptijs funestatus, sed defunctorum filiorum hęreditates insolidum spectant ad fratres, & sorores vtrinq; coniunctos proximiores in gradu patre remoto, d. auct. defuncto.

EPITOME.

Pater Dimidiã partẽ oium bonorũ suorũ p̃ntiũ. & futurorũ reseruatis sibi fructib. & administratione, filio suo pp̃ nuptias donauit, hoc tñ inter cætera, pacto adiecto, q̃ p̃ quibuscunq; onerib. hæreditatis ipsius donatoris ipse donator nõ possit, neq; valeat pro supportatione onerum ipsorum imbrigare, neq; quouis mõ obligare, seu hypothecare, nisi quartam partẽ dictæ partis dimidiæ. Ex quib. illud primum cõstat, partẽ de dicta quarta in aliorum filiorũ fauorem directe alienando, cum illius dñs esse desijsset, fructuum, s. reseruatione translato dñio, disponere non posse, sed tñ vi pacti, per indirectum obligãdo, & hypothecãdo. Deinde idẽ legatorũ, quę ipse testãr reliquerit, q̃ ipsa hæreditaria sunt onera, facere posse. Cęterũ filijs alijs si eos integram legitimam non habere, detracto ære alieno cõtingeret, supplementũ ex trib. illis partib. quas donatarius frater ex dimidia illa, sine onere saluas habet, petere licet.

SVMMARIVM.

1 *Donatio bonorum, deductis omnibus oneribus intelligitur.*
2 *Pactum illud, q̃ pro quibuscũq; oneribus hęreditarijs obligare, seu hypotecare quouis modo non possit, quem sensum verũ habeat, & nu. 3. & 4.*
3 *Dominium, fructuum reseruatione transfertur.*
4 *Legata & fideicommissa, onera dicuntur hæreditaria.*
5 *Verbum uniuersale, quibuscunque tam ad impropria quam ad propria refertur.*
6 *Supplementum legitimę consequuntur filij ex ipsis fratri etiam propter nuptias donatis rebus.*

Respon. Interpret.

IOannes de Cruce Romanẽ. donauit Petro filio suo pp̃ nuptias, medietatem bonorum suorum pręsentium, & futurorũ, sub certis pactis, & codinonib. & maxime cum pacto tenoris sequentis. Item, q̃ pro quibuscunq; onerib. hæreditarijs ipsius Ioannis donatoris, idẽ donator nõ possit, neq; valeat pro supportatione ipsorum onerum imbrigare, neq; quouis mõ obligare seu hypothecare, nisi quartam partem dictæ medietatis, quæ quidem quarta pars ex nunc, prout ex tunc, & ɔ̃, sit & remaneat hypothecata pro medietate dictorum onerum. Super quo pacto contingit dubitasi, an illius vigore pater possit de dicta quarta parte medietatis bonorum disponere in fauorem cæterorum filiorum. Non potest prædicto q̃stio clare rñderi, nisi prius intelligatur mens ɔ̃-
1 hentium, nam donatio † medietatis bonorũ pręsentium, & futurorũ, intelligitur deductis omnib. onerib. l. subsignatũ, §. bona, ff. de verb. sig. traditur in l. stipulatio hoc mõ concepta, ff. de ver. obl. Si ergo pactum prædictum non esset solũ, intelligeretur donata medietas bonorũ, quæ supes sunt deductis omnib. onerib. Quid ergo voluerunt ɔ̃hentes paciscendo, q̃ donator non possit pro onerib. hęreditarijs obligare, nisi quartam partẽ dictæ medietatis? non. n. ad quartam partem bonorum futurorũ requirendorum referri vr̃ pactum, quia nõ dñr acquisita bona, nisi detractis onerib. d. §. bona. Referendum est ergo pactum ad bona, q̃ erãt in bonis donatoris, t̃pe factæ donõnis, vt sic donator, qui reseruauerat sibi fructus, & administrationẽ ipsius medietatis, non possit pro onerib. hæreditarijs supportandis obligare, nisi quartam partem medietatis bonorũ tunc pręsentium. Vnde resultat alia dubitatio, quæ sint huiusmodi onera hæreditaria. Nã quantũ ad ipsum donatorem non p̃nt onera dici hęreditaria, nisi ea que essent in hęreditate patris sui, vel alterius, cui successisset. Nam onera, ad quę tenetur ex alia cã, nõ possunt dici hęreditaria, l. hæreditarium, ff. de bon. auct. iudici. possid. Videretẽ ergo q̃ solum posset obligare hanc quartam pro onerib. ad quæ teneretur ex cã hęreditatis ad se deuolutę, & non aliter. Et si verba pacti diligenter discutiantur, iste vr̃ intellectus ipsorũ verborũ. Sed aliam arbitror fuisse mentẽ ɔ̃hentium, vnde absit, q̃ vis verborũ tm̃ valeat, q̃ melior sensus existat, l. 3. C. de lib. pręteri. sunt. n. verba sub iugo mentis, tãquam
2 sub suo proprio originali, teste Bal. in c. mandatũ, de rescr. † Sẽsus ergo ɔ̃hentium fuit q̃ medietas omnium onerum, quibus reperietur onerata hęreditas donatoris post eius mortẽ soluẽda esset per donatorẽ, alia medietas per alios hęredes, quia ut dixi, bona dñr deductis onerib. d. §. bona. Sed quia post donationẽ, tot onera siue debita potuissent ɔ̃bi, q̃ annihilassent ipsam donationẽ, factum fuit hmõi pactũ, q̃ donatos nõ possit pro onerib. hæreditarijs ipsius donatoris, i. q̃ reperientur in hęreditate ipsius, obligare, nisi quartam partẽ medietatis bonorũ, q̃ quartã uoluerunt esse, & remanere obligatam pro medietate dictorũ onerũ His sic pro clariori intelligentia discussis, venio ad punctum q̃õnis. An donator possit disponere de dicta quarta in fauorẽ aliorũ libertorum. Et proculdubio resid̃edum est
3 q̃ non, quia donator nõ habet dñium dictæ quartæ partis, † cũ per reseruationẽ vsusfructus fuerit translatũ in donatariũ, l. q̃sq̃s, C. de donat. Et cũ donatio fuit p̃fecta, immutari minime põt, l. p̃fecta, C. de don. q̃ sub mod. q̃ verũ intelligo directe alienãdo dictã quatã partẽ, secus per indirectũ, eam obligando, & hypothecãdo uirtute prædicti pacti. Sed tũc subintrat alia dubitatio,

an donator possit obligare dictam quartã partem in ultima
voluntate, pro legatis, & relictis per eum? Punctus stat in hoc.
An legata & fideicõmissa dicãtur onera hæreditaria. Et prima
facie vr̃ φ non, per tex. in d. l. hæreditarium, vbi dr̃, φ illud dr̃ ęs
alienum hęreditarium, φ ex obligatione defuncti originẽ tra
hit, q̃q̃ post mortem eã soluendum sit, secus ergo si non trahat
originem ab obligatione defuncti. Et quia appellatione hære-
ditatis non comprehẽduntur legata nec fideicommissa, l. si Ti-
tius. ff. de le. 3. traditur ẽt per Bar. in l. liberto, §. filium, ff. de ann.
leg. & vr̃ tex. in l. a. C. ad Treb. ibi, successionis onera, seu legato
rum præstationẽ, ponderando disiunctiuam, seu, quæ solet po-
ni inter diuersa, ut notat. in rub. ff. si ager uectig. uel emph. petat.
a Cõtrarium credo uerius, & † φ legata, & fideicommissa dican
tur onera hæreditaria, probatur in l. fin. §. sin autem hoc aliqui,
in fi. C. de iure deliber. ibi omnib. insolidum hæreditariis one-
rib. teneatur ad idem tex. Inst. de fideic. hæredi. §. i. aut alin, ibi,
ipse onera hæreditaria sustinebat, huius emptor hęreditatis, qa
tenetur ad onera hæreditaria, l. i. §. si φ public. & §. seq. ff. de hę
red. vel ac. vend. etiam tenetur, quia ipsa onera hęreditaria sunt
l. hęreditatem, ff. eo. Et actiones, quæ cõpetunt pro legatis ɔ̃ hę
redes, l. i. C. ut actio. ab hęredi. l. 2. C. commu. de lega. dñr onera
hæreditaria, l. pro hęreditariis, C. de hęr. act. Et hęres a quo le-
gata relicta sunt, dr̃ oneratus onere legatorũ, l. in rõne, §. si filio,
ff. ad leg. Falc. & dicit Soc. consi. 4. quãtum ad primum lib. ult.
φ onus idẽ est φ grauamen, & oneris appellatione veniũt, non
solum ea, ad quæ quis inuitus obligatur, sed ẽt ea, quę quis spõ
te facit, quamq̃ in casu nostro legata dicãtur respectu hæredis,
qui inuitus cogitur ea soluere, & non respectu testatoris, qui
ea fecit, & dñr hęreditaria, quia ratione aditæ hęreditatis debẽ
tur ab hęrede, l. ex maleficiis, §. hęres, ff. de actio. & obl. Ad ɔ̃ria
patet responsio. Et primo ad tex. in d. l. hęreditarium, quia & si
velit hæreditarium ęs alienum dici, φ erat debitum per testato
rem, licet esset soluendum post eius mortem, non tñ negat φ
legata ẽt non dicantur ęs alienum hęreditarium, immo in im-
plicatiua ibi posita infertur, φ ẽt dicatur hæreditarium ęs alie-
num, φ incipit deberi ab hęrede, φ etiam probatur in d. l. i. C.
vt act. ab hęr. & ɔ̃ hær. Pręterea nos q̃rimus, an legata dicantur
onera hæreditaria, non autem non dicantur ęs alienũ. Ad text.
in d. l. si Titius, quæ vult, φ grauatus restituere hæreditatem nõ
censeatur grauatus restituere legata. Rñdetur, φ licet appella-
tione hęreditatis non contineantur legata, non tñ sequitur, φ
non dicantur onera hæreditaria, quia aliud est hr̃ditas, aliud o-
nus hęreditarium, immo onera legatorum minuunt hr̃ditatẽ,
Inst. de leg. Fal. §. i. & per totum, nam impensa funeris non est
hæreditas, nec appellatione hæreditatis cõprehenditur, & tñ
dr̃ onus hæreditarium, l. i. §. φ si funere, ff. de hær. vel act. vend.
Ad tex. in l. i. C. ad Treb. rñdetur, φ vel ad maiorem expressio-
nem, vel pp difficultatem, de qua ibi glo. tex. ille disiunctiuè lo
cutus est. Possem aliter respondere, sed non curo, quia expedi
ti iuris est, φ legata dicantur proprie onera hæreditaria, & licet
large dicerentur onera hæreditaria, tamen cum donator hẽat
facultatem obligandi quartam partem pro quibuscunque one
3 rib. hæreditatis, etiam pro impropriis posse obligare, qa † ver
bum illud vniuersale tam ad impropria, quam ad propria refer
tur, l. metum autem, §. animaduertendum, ff. de eo quod me.
cã. cum simi. Concludo igitur, φ donatarius tenebitur etiã ad
onera legatorum quatenus ascendit valor huius quartæ partis,
cęterum quia filius donatarii habet tres partes vnius medieta-
tis saluas, & sine onere dictæ donationis cæteri filii, si detracto
4 ære alieno non habeãt † integram legitimam habito respectu
ad quantitatem bonorum, quæ erant ipe factæ donationis, po
terunt petere supplementum ex dictis tribus partibus, vt supra
donatis, Auct. de triment. donatio. per totum. Ex his remanẽt
soluta omnia quæsita, quæ ab vno tantum dependent, nam si
pater potest obligare quartam partem pro quibuscunque one
ribus etiam pro debitis contrahendis per patrem pro alimen-
tis, & doctrina aliorum filiorum, dictam quartam poterit obli
gare. Et quia hęc oĩa arbitror clarissima, omittã auctoritates,
& allegationes, quib hanc consultationẽ exornare potuissẽ.

EPITOME.

Qui Spuriam a patre naturali dotatam duxerat morẽ, do-
tis instrumento, in quo illa naturalis filia dotantis di-
cebatur, promiserat se in casum dotis restituendę, eam illi cui
de iure restituenda esset, restituturum, sese pro obseruatione
huius promissionis, carcerib. & arrestis submittens. Itaq; cum
restitutionis casus euenisset, eaq; de cã iudicis authoritate in
carcerem coniectus fuisset a d. Vicario Auenionensi, pronun-
ciatũ est, illius carcerationem fuisse inciuiliter obtentam, hac
cã expressa, quia instrumentum debiti submissionis liquidum
non esset. Sed hanc sententiam retractandam, & annullandam
fuisse palam est. Primum, φ est expressa falsa causa, φ tum ex
lectione instrumenti ipsius, tum ex rei responsione apparebat
ipso iure nullã esse. Deinde, φ paratas probationes Vicarius ad-
mittere noluerit. Tum quia lata non citata parte fuit.

SUMMARIUM.

1 *Dos data filiæ spuriæ, soluto matrimonio restituenda est patri, uel eius hæ
redibus, non hæredibus, aut successoribus filię ipsius.*
2 *Naturalis filia appellatione spuria continetur, maxime secundum usum
loquendi communem.*
3 *Respõsionis intellectus ex interrogatione, ad quam omnino referri debet
nisi palam repugnet accipiendus est.*
4 *Responsio obscura, & ambigua contra respondentem interpretanda est.*
5 *Negatio sola rem dubiã non facit, ubi contrariæ probationes sunt in promp
tu paratę, & oblata.*
6 *Sententia non citata parte lata, est ipso iure nulla.*

Respon. 204 interpret.

SEntentia Qua dominus Vicarius Auenionensis
pronunciauit, carcerationem Egidii de
Grangia fuisse inciuiliter obtentã, quia instr̃m debiti, &
submissionis non est liquidum, retractanda, & annullan
da mihi vr̃ ex infra dicẽdis. Primo, quia sñia lata ex falsa cã ex-
pressa in sñia est ipso iure nulla, l. qui in testõ. ff. de excu. tut. l. a.
C. qñ prouocare non est necess. traditur per Bar. & scriben. l. q.
Romæ, § duo fratres. in oppo. ff. de uer. obl. Cũ igitur do. Vica-
rius declarauerit carcerationem nullã, & inciuilẽ, quia instr̃m
non est liquidum, & sic ex falsa cã, cum d. instr̃m liquidissimũ,
bene sequitur φ talis sñia sit nulla. Quod autẽ instr̃m liquido
probet intentionẽ cessionarii dñi Antonii Anglesii, oñdo cla
rissime præsupposita una conclusione in iure quę talis est, dos
5 † data filię spurię sol. matr. restituenda est patri vel eius hære-
dib. & non hęredib. aut successorib. ipsius filiæ, ut in terminis
consuluit Pan. consi. 50. & consi. 116. li. 2. & rõ est, quia pr̃ non
potest donare aliquid filiæ spuriæ ultra alimenta, c. cum hẽret,
de eo, qui dux. in matri. q̃ poll. per adulter. vnde donatio facta
spuriæ ex cã dotis, solum valet in uim alimentorũ s̃m Bart. in
l. fi. §. si a socero, ff. de his quę in fraud. credi. quæ alimenta ces-
sant mortua filia, §. finitur aũt, inst. de vsufr. l. alimenta, §. basi-
licę, ff. de alimẽ. leg. merito post mortem filię spurię dos ad pa
trem redire dẽt. Immo sunt, qui tenent, φ pater, qui dedit dotẽ
filię spurię excedentẽ alimẽta, possit id, φ superest deductis ali
mentis, repetere a marito filia viuente, quia dos in excessu non
valuit vsq; a principio, s̃m Bar. in l. fi. ff. de his quib. vt indig. &
Bal. in l. eam q̃, ver. pone, dicit decretum, C. de fideic. & Soc. cõs.
2. li. 4. & per hãc rõnẽ ita ɔcludit Nic. de Vbal. in trac. de succes.
ab inte. Hac ɔclone, per assumpto, siue maiori sic p̃missa, subii-
ciã pro minori aliã in facto, quę colli ex instr̃o, φ Egidius p̃mi
sit in casum dotis restituendę eã restituere illi cui de iure resti
tuenda erit, & pro obseruatione huius promissionis se submi-
sit carcerib. & arrestis, ex istis infero ɔclusionẽ, φ instr̃m clare,
& liquido probat d. Egidiũ promisisse patri restituere sibi do-
tem sol. mat. & pro restõne se submisisse arrestis, & carceribus.
Vnde non vr̃ quod Vicarius potuerit proferre talem sñiam ex
de cã, quia instr̃m non sit liquidũ. Sed sentio tacite mihi rñde-
ri, φ ista mea ɔclo procedit, si constaret ex instr̃o, φ filia Angle
sii esset spuria, sed ex lectura instr̃i non legitur φ sit spuria, & li
cet in instr̃o nominetur filia nãlis, non tñ ex hoc liquido ɔstat,
φ sit spuria, quia põt esse nata ex concubina, cui filię natę ex
cõcubina pater põt donare, auc. licet, C. de n. liber. Ad istud tu
a per quo credo d. Vic. fundasse suã sñiam, rñdeo, φ † applõne fi
lię nãlis continetur ẽt spuria, c. per venerabilem, & ibi in gl. qui
fil. sint legit. & maxime s̃m cõem vsum loquendi, s̃m quẽ ver-
ba sunt exaudienda, l. Laben, ff. de supel. lega. nam s̃m cõem v-
sum loquendi quilibet illegitime natus appellatur filius nãlis,
s̃m Spe. & Io. And. quos refert, & sequitur Pa. in c. innotuit, de
elec. qua rõne consuluit Bal. limitationẽ factam a Principe de
filia nata ex soluto, & soluta ex furtiuo accessu, & non in sche-
mate concubinatus, non dici obreptitiam, quia ẽt bastardi nati
ex reprobato coitu dñr nãles. item Bal. consi. 116 factum propo
nitur, lib 2. Ex lectura ergo instr̃i, in quo Magdalena appellatur
filia nãlis, capiendo filiam nãlem pro nata ex soluto, & soluta
extra matrimonium concubinatũ, apparet iudicẽ iuste decre-
uisse Egidium fore carcerib. mãcipandum, & eo maxime, cum
pactione cessionarii proponatur dotẽ filię nãlia mortua filia de
iure patri reddendam, vt rei gerendę, i. carcerationi faciẽdę ser-
mo conueniret, uerbum naturalis ad filiam natam extra concu
binatum referri debuit, & dẽt, l. quoties idem sermo, ubi exem
plificat in casu nostro, ff. de reg. iu. Cum igitur dos filię natura-
lis, capiendo naturalem pro nata ex furtiuo accessu, sit de iure
restituenda patri, & ex lectura instr̃i constet hanc esse naturalẽ,
& Egidium pro restitutione dotis esse submissum carcerib. nũ
potest dici probabiliter carcerationem fuisse indebite obten-
tam. Et si dicatur, ex quo Egidius negat hanc esse spuriam, nõ
põt dici instr̃m esse liquidum, & clarum, cum d. Magdalena po
tuerit nasci ex concubina, quo casu esset proprie naturalis, in
Auct. quib. mo. nat. effic. legit. Ad istum punctum huius dubita
3 tionis respondeo. primo, † φ Egidius respondẽdo secundę po
sitioni, in qua ponitur, quod Magdalena fuit filia spuria An-
glesii,

glesil, non negat ipsam esse filiam spuriam, sed rñdet simpl̃r, q̃
credit eã fuisse filiam nãlem d. Ang. Quę rñsio relata ad posi-
tionẽ, prout referri dẽt, §. pręterea, inst. de inuti. stip. l. de ætate,
§. interrogatus, de interro. actio. intelligenda est de filia natura-
li, i. spuria, prout in propositione nominatur. Nam, vt dixi, tam
de iure, q̃ de cõi vsu loquendi spuria ẽt dr̃ naturalis. Cũ igitur
non negauerit Egidius positionẽ, sed rñderit simpl̃r, q̃ credit
eam filiam naturalẽ, dico q̃ cẽsetur fateri q̃ fuerit spuria, cum
verba rñsionis non repugnent interrogationi. Et si forte dica-
tur, q̃ illa rñsio Egidij potest ẽt itelligi de filia naturali nata ex
concubina, rñdeo retorquendo fundm̃, quo vtitur Egidius ꝯ
instr̃m, dicendo q̃ est ambiguum, quia verbũ, naturalis, potest
multipliciter intelligi. ista sua rñsio est ambigua, iõ dẽt declara-
ri per interrogationẽ claram, d. §. pręterea, & c. inter dilectos,
4 de fid. instr. Item † rñdeo, q̃ obscura, & ambigua rñsio interpre
tanda fuit, & est ꝯ rñdentẽ d. l. de ætate, §. nihil interest, & paria
sunt positionẽ fateri, vel ambigue rñdere, nã utroq; casu hr̃ po
sitio pro confessata, c. a. & ibi gl. de confes. lib. lib. 6. Vel aliter,
posito, q̃ Egidius negasset expresse Magdalenam fuisse filiam
spuriã, tñ per talẽ negationẽ non põt dici instr̃m non liquidũ,
quia cum ex lectura instr̃i appareat carcerationem legiumẽ cõ
5 cessam, vt s̃. probaui, sola † negatione non redditur res dubia,
vbi aduersarius offert probationes paratas ad conuincendam
negationem, s̃m gl. sing. in l. post rem, ff. de trans. per quam ita
concludit Ias. in l. quidã existimauerunt, ff. si cer. pe. & maxime
qñ presumptio est ꝯ negantem, s̃m Inn. in c. ex parte, circa me
dium, de ver. sig. & Fel. in c. si clericus laicum, de for. com. ut in
casu nostro, in quo non præsumitur concubinatus, nisi probe
tur, cum sit facti, sicut ẽt non p̃sumitur filius natus ex matri-
monio, nisi probetur matrimonium, quia est facti s̃m Philip.
Corn. & Dec. in l. si amancipati, C. de collat. Cum igitur cessio-
narius obtulerit probationes paratas, non debuit d. Vicarius p-
cedere ad relaxationem, & snĩam hoc pretextu, q̃ instr̃m non
6 esset liquidum. † Ex alio quoq; capite snĩa relaxationis est ipso
iure nulla, quia lata parte non citata, l. de unoquoque, ff. de re iu
di. l. nam ita Diuus, ff. de adopt. traditur plenissime per do. Ias.
post Bar. in l. nec quicquam, §. vbi decretum, ff. de offi. procon.
Nec obst. si dicatur, q̃ immo fuit citatus ad videndum portari
processum iudici ad effectum ordinãdi, & q̃ ita fuit ordinatum
d. Ant. Parisii præsente, quia resnondetur, q̃ huiusmodi ordina
tio, & conclusio iu cã fuit tacite reuocata per ipsum D. Vica-
rium, qui ex post misit testes ad iurandum, & exaamẽ ipsorum.

S V M M A R I V M.

1 *Substitutio, si sine liberis, euanescit, si cum liberis decedat.*
2 *Substitutione hac, si contingat illos omnes sine liberis decedere fratrem*
meum & suos substituo, filij fratres per fideicom succedunt.
3 *Substituti copulatiue, intelliguntur simul & semel uocati,*
4 *Substitutio ordine successiuo, bifariam, i. negatiue, uel affirmatiue intelli*
gi potest, & quæ sit utriusque sensus, uis, & potestas.
5 *Substitutionis huius, eisdem fratribus substituo, quæ sententia sit.*
6 *Substitutionis etiam fideicommissariæ proximo gradu perempto, sequen*
ti locus est.
7 *Legitima fideicom. grauari non potest, nec Trebellian. filio prohiberi.*

Respon. 205. interpret.

1 DE tribus agitur substõnib. Prima † substõ fa-
cta Ant. de Briansone, si decederet si
ne liberis masculis, euanuit, quia ipse Ant. decessit cũ
filiis masculis, videlicet Io. Geor. & Hugo. ut ꝯsuluit
Old. consi. 81. thema tale est. sequitur Io. And. in add. Spe. tit. de
test. §. in primis, in vlt. q. & Pau. de Cast. in l. ex facto, §. pen. ff. ad
Treb. & consi. 98. ne impropriis utamur vocabulis in 2. parte
Pan. consi. 40. venio ad primum in 1. dub. li. 1. Alex. cõsi. 31. pon
deratis his, in prin. li. 3. Dec. consi. 269. consultus ab illustri, li. 2.
Secunda substõ facta per Ant. Io. eius filio, & hr̃di in tertio gra
du, si Io. Hug & Geor. decederent sine liberis masculis, effectũ
habuit, quia oẽs decesserunt sine liberis, l. ex facto, §. si quis, &
l. hęredes mei, §. cum ita, ff. ad Treb. Cum igitur Anton. tertio
gradu substituerit Io. Cui. frem suũ, & suos, si Io. Hu. & Geor.
oẽs decederent sine liberis, & euenerit condõ substõni, ꝯñs est
2 q̃ Petrus Claudius & Ioannes filii do. Guigonis † substituti suc
cesserint per fideicõmissum in bonis d. An. testõris, l. cohęredi,
§. cum filiæ, ff. de vul. & pu. Nec obst. si dicaẽ ẽt ista substõ eua-
nuit, q̃a Guido frater testõris substitutus vna cũ filiis suis mascu
lis, decessit ante Ioannẽ grauatũ, iux. tex. in l. uni, §. pro secũdo,
C. de cad. tol. q̃a istud est euidenter falsum, q̃ ostendo a patrib.
remotis, iuxta gl. in l. qui se patris, C. vnde li. Aut Guigo & filii
per illa uerba, si ꝯtingeret supradictos nobiles Ioannẽ, & Geor
gium, oẽs decedere sine liberis masculis, substituit eidẽ fratrib.
nobilẽ Guigonem ipsius testatoris fratrem, & suos, intelligun
3 tur † vocati simul, & semel, q̃ certe verũ vr̃, q̃a fuerunt copu-
latiue uocati, d. l. unica. §. si ita, & l. duob. ff. de le. 1. & firmat Ale.
☞ dicens ita tenere cõiter Doc. in l. Gallus, §. quidam recte, ff. de
li. & posth. & consi. 2. visis, li. 3. & tunc non potest substõ cadu
ca dici, quia portio Guigonis patris præmortui accreuit filiis si

mul substitutis, d. l. vni. §. sin autem sub ꝯdõne. Aut fuerunt vo-
4 cati ordine successiuo, quod põt dupliciter intelligi, negatiue
idest si Guigo substitutus nollet, vel non posset succedere, ad-
mittantur sui filij. & affirmatiue, idest, existente Guigone hære
de, illo præmortuo, succedant successiue eius filij, vt declarant
scribentes in d. §. quidam recte, & Dec. consi. 205. Scd̃m pri-
mũ sensum, quem arbitror veriorem, constat filios admitten-
dos, quia Guigo morte p̃uentus non potuit succedere, & istũ
sensum amplexus fuit Soc. post Are. & alios q̃plures in d. §. qui-
dã recte, versi. quartus casus. & sic ꝯsuluit Per. de Anch. ꝯsi. 27.
non seruato ordine, & Soc. consi. 73. capiendo primum, lib. 4.
Secundum vero sensum siue intellectum secundum. s. affirma
tiue, non puto hoc loco admittendum, quia verba illa, eisdem
fratrib. substituit Guigonem, & suos, apertissime hanc interpre
tationem reiiciunt. Nam ex istis verbis clare apparet, quod testa
tor non substituit filios Guigonis ipsi Guigoni, sed eisdem fra-
5 trib. † i. Ioanni Hugoni, & Georgio filijs ipsius testatoris. ita so
nant illa verba, eisdem fratrib. q̃ in siĩ substõne ponderat Soc.
consi. 249 materia præsentis consilij, lib. 2. Sed dato quod quis-
piam pertinaciter vellet huic interpretationi adhęrere, adhuc
6 firmum stabit nostrum propositum, quia † perempto proxi-
mo gradu substitutionis, locus est sequenti, vt signanter in sub-
stitutione fideicommissaria determinat Bart. in l. quandiu, ver.
in vltimis verbis, ff. de acq. hęr. & ita consuluit Pau. de Cast. ꝯsi.
151. presens dubium videtur formari. versi. s̃m casum tangit. 1.
parte, per tex. in d. l. vnic. §. pro secundo. Cum igitur Ioannes hę
res Antonij testotoris nullis relictis liberis decesserit institutis
hæredibus dictis Petro, & Claudio, restat concludendum, q̃ bo
na dicti quondã Antonii peruenerant in dictos Petrũ & Clau-
7 dium pro dimidia iure substõnis, † nam Ioannes filius & hæres
Antonij non potuit grauari onere fideicommissi, in l. quantum
in priorib. C. de inoffi. testa. nec etiam fuit prohibita detractio
Trebellianicæ, imò prohiberi non põt filio, l. iubemus, vbi Bal.
☞ & Sal. uo. C. ad Trebel. & est cõis opinio, vt per Ias. in l. Marcel-
lus, ff. eo. & Dec. consi. 81. cum si. Pro alia vero dimidia peruene
runt in ipsos Petrum, Claudium, & Ioannem filios Guigonis
iure substõnis fideicommissariæ, vt patuit. Tertia substitutio fa-
cta per Ioannem testatorem Petro & Claudio in secundo gra-
du pariter effectum habuit, q̃a ambo decesserunt sine filijs ma-
sculis, d. l. ex facto, §. cum quis autem, & per ꝯñs in bonis quę
fuerunt Ioannis, succedere debet Ioannes de Briensone domi-
nus eybem, detracta Trebellianica, quę prohibita nõ fuit. Con-
cludo itaque, q̃ ad Arnaudã filiã Claudij pertinet dimidia hæ
reditatis quondã Antonij de Briensone, vti hæredẽ eius patris,
& Petri, & Ioannis patruorum suorum, ad quos dicta dimidia
peruenit per fideicommissum relictum in testõ Antonij. Item
quarta pars hæreditatis dicti Io. ratione Trebellianicæ, l. 1. ff. ad
Trebellia. Institu. de fideicommi. hęredita. per totum.

E P I T O M E.

LIcet Dominorum directorum pars maior emptorẽ laudarit, & inuestierit, in ea tamen causa sunt
alij, vt idem facere non cogantur, sed sibi retinere pos-
sint, quanquam non suam tantum partem inuito em-
ptore, sed aut totum retinere aut totum dimittere debent.
Consensu vero empto. partem retineri, pretij iam conuen-
ti ratio habenda est. Cęterum totum inuito etiam emptore re-
tinere possunt, quia contractus claudicare non debet.

S V M M A R I V M.

1 *Communi iure potior est conditio eius, qui vult vti re ad vsum destina-*
tum, licet maior pars sociorum contradicat.
2 *Emptor, qui rem a duobus emit cum retrouendendi pacto, non tenetur*
altero nolente redimere alteri partem, sed totum si velit retrouendere.
3 *Pretij conuenti ratio habenda est, si contingat partem retineri, nisi eam*
emptor pluris esse contendat.
4 *Totum retineri, vel ipso emptore inuito potest ab ijs, quib. qui pro sua par*
te illum inuestire nolunt.
5 *Contractus claudicare non debet.*

Respon. 206. interpreta.

FRequens Est, & difficilis proposita dubitatio, pro cuius declaratione, quia habet plu
ra membra, expediam prius ea, quæ minorem habent
dubitandi rationem. Primum membrum est, an An-
tonius, & Philibertus, directi domini, pro quarta parte possint
cogi laudare, & inuestire emptorem, ex quo alij directi domi-
ni, videlicet Reuerendiss. Andegauen. Eps̃ pro vna dimidia, &
d. de Podio; auto, pro vna quarta laudarunt, & inuestiuerunt
emptorem: vr̃ quod teneantur laudare, & sequi iudiciũ maioris
partis dñorũ, l. 2. C. q̃ñ & q̃b. quarta pars debeat. lib. 11. & l. malo

rem,

1 rem,ff.de pac.cum ſimil.Contrarium eſt verius,qa † in re com
muni potior eſt conditio eius,qui vult vti re ad vſum deſtinatū
l.in tm̄,§ in cōe ſepulchrum,ff.de rer. diui. & quia vnus ex ſo-
ciis non poteſt alteri in iure ſuo præiudicare,l.hēdes,§.incerto.
ff fam.erciſ. & per illum textum ita in terminis decidit Alberi-
cus de Roſate in l.per fundū,ff.de ſerui.ruſtico. prædio. & poſ-
ſem iſtud lato folio comprobare,ſed quia in hoc nemo diſcre
pat,aliter non inſiſto.Hoc ſic ꝓſuppoſito,qđ Antonius,& Phi
libertus non teneantur ſequi voluntatem aliorum ꝯdomino-
rum,ſed poſſint retinere,inſurgit ſecunda dubitatio An poſſint
retinere quartā partem tm̄ inuito emptore, & in hoc puncto
Doctores ēt concordant, qđ inuito emptore non poſſint ſolā
quartam retinere,ſed teneantur,aut totū retinere, aut totum di
mittere.quia emptor non fuiſſet empturus partem, niſi totum
emiſſet,l.qđ aūt,§.ſi.cum l.ſequen. ff. de in diem addic. & quia
nemo inuitus cogitur incidere in cōmunionem,l.ſi non totē.
§.ſi centum,ff de condi. indeb. Et per has rationes ita in ſimili
quæſtione decidit Bart.in l.cui vſuſfructus,ff de vſufru. lega.cui
vſuſfructus,ff.de vſufru.& in l.ſi quis aliam.ff.de ſolu.vbi tenet,
2 † quod is qui emit rem a duob. cum pacto retrouendendi , qđ
cogitur vni retrouendere partem ſuam, niſi altero nolente par
tem ſuam totum velit redimere,ſequitur Bal. in l.2.C. de pac.
inter emp.& vendi & ita conſuluit Bal.conſi.195. Angelotus &
Andreolus,Socy & Iaſ.in l.ſtipulationes non diuiduntur, in 8.
oppo Bar.ff.de verb.obl.& do.Fab.de Monte Sauini. in tracta.
de empt.& vend.107.q.& probatur in l fiſtulas,§.pe. ff. de ꝯhē.
emp.& in l.quod ſi nolit,§.Marcellus. ff. de Aedili. edic & ita
in terminis decidit quæſtionem noſtram Guliel.de Cun.& Al-
ber.de Roſate in l.ſi duo patroni,in prin.ff de iureiur.& Guid.
Papę deci.parlamenti,deci.508.pone aliquis vbi in fortioribus
terminis loquitur,inquit enim, Aliquis emit tenemētū, in quo
ſunt quamplures & diuerſæ poſſeſſiones de directo dñio diuer
ſorum dñorum orientes vnico pretio; vnus directus domi-
nus vult retinere vnā poſſeſſionē, quæ eſt de directo dominio
ipſius,quæritur,an poſſit? determinat ipſe quod non,quia em-
ptor non fuiſſet tenementum empturus, niſi totum & integrū
habuiſſet,d.l.quod aūt.§.1.& idē in ſimili conſuluit Soci. con-
ſi.43.lib.1.& cōſi.16.anno nōi,lib.4. Tertia dubitatio eſt, quod
3 ſi † cōſentiat emptor,quod d. Antonius & Philibertus retineāt
ſuam quartam,an teneatur ſolum ſoluere quartam partē pretij
conuēn , an illa quarta pars ſit extrahenda de mea? Alber.in d.
l.per fundum,dicit ſtandum eſſe pretio iam conuento, per l.ſi.
C.de iure emphyteu. qđ credo verum , niſi emptor prætendat
pluris eſſe quartam,quam intendunt dicti fratres retinere, l. 2.
C.quando & quib. quar. pars debea. Quarta & vltima eſt dubi
4 tatio, † an dicti fratres totum retinere poſſint inuito empto.&
in iſta Doctores diſcordant. Alb. de Roſa.in d.l. ſi duo patroni,
tenet qđ non poſſint retinere niſi partem ſuā p tex l. in bello.§.
ſi ſeruus complurium,ff.de cap.& poſtli.reuer. idē tenet Paul.
de Caſt.in l.ſi quis aliā,ff.de ſolu quia vnus dñorum non debet
præoccupare ius aliorum ſine eorum voluntate, dicunt Angel.
& Mod.& Alb.de Roſa.in l.cōis libertus,ff. de in ius vocando,
quod ſi ſunt duo directi domini,& vnus conſentiat alienationi
factę per emphyteutam,alter non, emphyteuta non cadit, niſi
a parte eius,qui non vult conſentire,per tex.in c.1. de vaſal. qui
contem.non.Lo.ha.benefi.alie.& illud ſapit equitatem. Cōtra-
rium ſcilicet,qđ poſſunt totum retinere,tenent Socyo.& Iaſ.in
d.l.ſtipulationes non diuiduntur,in 7. oppo.Bar.& Socy.in l.1.
§.ſed & quoties,ff.ad Treb.in d.conſi.16.lib.4.& Pau.de Caſtr.
in d.l.quod aūt,§.pen.& fin.in reccollectis Florentinis,& idem
Pau.conſi.343.in hoc paſſu.vbi conſuluit, qđ ſtante ſtatuto , qđ
vicinus,vel proximior poſſit ab emptore redimere rem uendi-
tam intra annum,quod ſi ſint duo æquè proximi, & ęquè vici
ni,& vnus nolit redimere, alius poterit rem integram redime
re inuito emptore,quia illud ius eſt indiuiduum, cū contineat
rem tradi ex parte emptoris,qui tenetur rem tradere proximio
ri,quę obligatio rem tradi eſt indiuidua, d. l. ſtipulationes non
diuiduntur,mouentur ēt per tex.in l.tutor vrgentibus,§.1.ff.de
5 minoribus.& iſta opinio mihi magis placet, tum † quia nō dēt
ꝯtractus claudicare,l.litigatores,§.idem Iulia.ff.de arbi. Nam ſi li-
cet emptori dicere,nolo partem retrodare,niſi totum retineas,
vt ſupra concluſum fuit in ſecunda dubitatione,æquum videt,
vt etiam dicti fratres poſſint totum,ſi velint, retinere,alioquin
ꝯtractus ille claudicaret. Nec obſtat ratio Pauli, quod vnus nō de-
beat ius alterius præoccupare,quia in caſu noſtro is, qui uult to
tum retinere, vtitur iure ſuo; nec præiudicium facit iis, qui no-
lunt retinere,ſi ſit paratus ſoluere laudemium eis debitū,& hac
ratione attenta deberent ēt alij condomini poſſe laudare em-
ptorem,quia præiudicant ei,qui vult retinere ſuam partem tm̄,
niſi velit totum retinere,vt in ſecunda dubitatione dictum fuit.

EPITOME.

Ad probandum conditum teſtamentum tempore peſtis Aureoli ſex producti ſunt teſtes. Sed quamuis tempore peſtis cum quinque teſtibus teſtm̄ valeat, qñ ſ.in loco ſæuiſſime viget, quo caſu cōis ſniā, quę ſeptem oīno ēt iſto tpe peſtis requirit,reſtringenda vr̄. Tñ hoc,de quo quęſitū eſt,iſtis teſtib.ꝓbare non potuit , tum quia voluntatē teſtatoris ꝯcludenter non ꝓbant,tum quia varijetāt in verbis teſtatoris ꝓbandis,maxime in ſubſtōne,de qua qō po tiſſima erat,tum quia inſames,& repellendi hoc præſertim caſu erant,quo de probando in iudicio teſtō agebatur, cum eſſent teſtamenti tpe inſames. Nec poſtremo duo ſufficere poterant tanquam inter liberos, cum admixta eſſet tertia perſona.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum cum quinque teſtibus tempore peſtis conditum valet,quando ſcilicet illa in loco ſæuiſſime viget.*
2 *Teſtes vt teſtatoris voluntatem probant,omnes deponere de toto & integro tenore teſtamenti debent.*
3 *Teſtis referens ſe ad dictum alterius teſtis præſcriptum,fidem non facit.*
4 *Teſtes varij in verbis a teſtatore prolatis non probant,nec ſufficit in ſenſu conuenire,cum in verborum forma diſcrepent.*
5 *Subſtitutio verbis directis facta,in multis ab ea differt , quæ verbis communibus facta eſt.*
6 *Infames vt in teſtamento poſſint eſſe teſtes,conſiderandi ſunt tres caſus principales.*
7 *Teſtis licet ſecundæ depoſitioni contrariæ priori ſtandum non ſit,prior tamen ad ferendam ſententiam non valet.*
8 *Teſtes duo in teſtamento inter liberos ſolos etiam non rogati ſufficiunt, ſecus admixta tertia perſona.*

Reſpon.207.interpreta.

VIdetur Prima conſideratione rñdendū, ꝙ p ſex
teſtes productos p Fran Borelli lĩme ꝓ-
batū fuerit,Ioannē Borelli ꝯdidiſſe teſtm̄, & inſtituiſ
ſe filios maſculos,& ſubſtituiſſe do. Frāciſcū nepotē
ſuū Quia in loco Aurioli,vbi factū fuit teſtm̄,vigebat peſtis ac-
cerrima.& ipſe Ioannes tpe teſtamenti erat peſtiferatus,quo ca
1 ſu veriorem dixi opinionē eorū,qui tenēt,ꝙ tpe † peſtis ualeat
teſtm̄ cū quinq; teſtib ut abūde ꝓbaui in trac.meo de peſte,in 1.
q.ſcdæ part.ſcdæ partis principalis.Et nūc addo ſic ꝯſuluiſſe no
uiſſime Dec.ꝯſi.274.ultō puncto.Et licet Ale.& And.Sic cō-
ſuluerīt ꝯtrariū dicentes cōem Patrū ſniam eſſe,ꝙ ēt tpe peſtis re
quirant ſeptē teſtes,ꝗ opinionē ēt reperio ſequi Soc.ꝯſ.84.cir-
ca articulū,li.4 p totū. Tñ ego eōem doctorū ſniam reſtringo,
ut non ꝓcedat,qñ in loco uiget ſęuiſſima peſtis,& maxima,ut
dixi in d.trac.de peſte.Nec obſtare uī aliud,qđ obiicit,uidelicet
ꝙ iſti teſtes nō fuerunt rogati,ꝓut requirit,auc.rogati,C de te-
ſtib quia qñ teſtōr eſt peſtiferatus tenuit Chriſtoph. Procus,ꝯci
us meus,teſtm̄ ualere,ēt ꝙ teſtōr,nō rogauerit teſtes,ita in ſpe
cie determinat idem Procus,Inſtit.de teſta.in prin. Et licet iſtud
dictum apud me ſit dubium,& tenuerim ꝯtrium in d.trac.meo,
in 5.q.2.partic. 2.partis,tñ iſtud non diſcutiam, quia ex depoſi-
tionibus plurium reperio,ꝙ teſtes uocati fuerunt ad audiendū
hmōi teſtm̄,ita deponunt Ioan.Vellonay, primus teſtis,& Iac.
Porreti quartus teſtis,& qlibet teſtis aſſerit ſe fuiſſe uocatum.
Duo aūt teſtes licet non ſufficiant ad probandū totū tenorem
teſtī,tamen ſufficiunt ad probandum ſolennitatem rogitus in-
teruenisse,ſcḋm Bal.in l.comparationes, nota.3. C de fide inſtru.
Bal.Pau.de Ca. Alex.& Iaſ.in l.2.C.de bo.poſ.ſcḋm tab.Imo.in c.
cum eſſes,de teſtam . Et hanc ſequitur, & dicit eſſe *communem*
☞ ſententiam Docto Alex.conſi.47 abunde,lib.2.& ſi dicatur,ꝙ
licet fuerint uocati ad intereſſendū,non propterea ſequitur, ꝙ
fuerint rogati a teſtatore. Rñdetur, ꝙ per quæcunq; uerba ap-
pareat,ꝙ teſtes fuerint adhibiti ad actum teſtandi, ſatis dicunt
rogati,cum appareat fortuito non interueniſſe,l.ſi.C.de codi l.
hæredes palam, §. in teſtamentis,ff.de teſt. & ita declarat Cor.
ꝯſi 7.reperio me.& ꝯſi.309.ex pluribus,lib. 4. & bene probat
in l.Diuus.uer.cōuocatis ad id teſtib.ff.de teſta.mili.& ſufficit,
ꝙ a Notario,uel alio teſtatoris nomine fuerīt rogati,ſcḋm Pau.
de Caſt.in d.§.in teſtamentis.& Alex.in d.ꝯſi 47 Non etiam vi
detur nullitate terrū obiectum,inquantū dr̄,ꝙ duo ex dictis ſex
teſtib.uariarunt,& ꝯtrium depoſuerunt corā iudice appſonis,vi
delicet Mondonus Setræ & Armandus Boneti;qa rñdetur,ꝙ
ſtandū non eſt ſcḋæ depoſitioni,c.ſicut nobis,ff.de teſtib. nam
deponendo ꝯtrium eius,qđ primo dixerat cum iuro,ꝯuincit de
periuro,vt per Pan Fely.& alios,in c.cū in tua, eo.tit.& p Dec.
conſi.189.ſtatus ſum. atteſtatī ita tenere cōiter Doc.& alias ad-
ducit auctoritates. Præterea Ioānes teſtatus vr̄ inter liberos.quo
caſu ſufficiunt duo teſtes ēt non rogati,ſcḋm gl.in l.ſi.C.de cod.
ꝗ ſequunt Bald Ang & Sal.in auc.ꝙ ſine,C.de teſt,Pau. Alex.&
Iaſ.in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.eo.tit.quia ſolen-
nitas rogitus , eſt ſolennitas iuris poſitiui , quę in teſtamento
inter liberos remiſſa fuit,d.§.ex imperfecto. Non obſtat etiam,
quod duo ex teſtib.ſint infames,videlicet Mondonus Setræ ꝯui
ctus & condemnatus de furto,l.i.& l.furti,ff de infam. Iac. Por-
retti,q eam duxit in vxorē,ꝗ polluit p adulteriū,l.quod ergo,
§.cum aūt,ff.eo.tit. quia infamis non poteſt eſſe teſtis in teſtō,

ſecundum

ſm gl.& Bart.in l.cum lege,ff.de teſta.Sed pmiſſis non obſt.ſm ea quæ proponimi. ꝯtrium verius exiſtimo. Et vt clarior ſit nr̃a ꝯſultatio, prius demonſtrabo ex depoſitionib. dictorũ teſtium non poſſe colligi voluntatem defuncti. ſecundo oſtendã non interueniſſe ſufficientẽ numerum teſtium. Venio ad primum, ad quod iuſtificandũ pmitto,quod agitur de publicatione teſtiũ ad finẽ,ꝙ eorum dicta in ſcripturã redigant publicam, qua mediante pbare poſtea poſſit voluntas defuncti, iuxta l.publicati, C.de teſta.Scđo pmitto,ꝙ ſcriptura Io. Vellonay nõ hñtis auctoritatẽ conficiendi teſtamenta, dr̃ priuata, & ſic non pbat,l. Publia,ff.depoſi.Iſtis ſic pmiſſis demonſtro dicta teſtium redacta in publicã ſcripturam, non concludenter pbare voluntatẽ
2 defuncti rõnib.ſequentib.Primo,quia † ad hoc vt per teſtes pbetur teſtatoris voluntas,oportet ꝙ oẽs deponant de toto integro tenore teſti,l.cũ antigras,vbi Bal Pa & Mod.no.C.de teſt. Sed ex lectura depoſitionũ conſtat, ꝙ non perfecte deponunt de toto tenore, qa dñt teſtõrem feciſſe plura legata ad pias cãs, de quib.in ſpẽ nihil dicunt.Itẽ non pfecte deponũt de ſubſtõne, de qua ad pñs agit.quia oẽs teſtes demptis duob. dñt ſe non recordari de noĩe nepotis ſubſtituti. Itẽ plures dñt non recordari de oib.ꝯteſtib.Itẽ Bartoſius Coſte ſcđs teſtis,dicit non recordari de ſumma,in qua fuerant filię inſtitutę.Teſtes aũt,qui dñt ſe non recordari plene de facto,non pbant,ſm gl.q̃ ad hoc ponderat ibi Ang.in l.Lucius,ff.de his qui no.inſa.maxime qñ teſtes deponunt de voluntate teſtõris,vt ſignanter ꝯſuluit Alex. ꝯſi. 33.ponderatis verb.s, li.3. Nec ob ſi dicamus,qđ per relat onẽ ad ſcripturã Io Vellonay ſartoris,ad q̃ ſe referũt,dicant perfecte deponere ẽt de noĩe nepotis,& de ꝯteſtib.ĩ ea ſcriptura ſpecifitatis,cum id certũ dicatur,ꝙ per relationẽ ad aliud certificari põt,
3 l.ait prætor,§.1.& l.in ſumma,ff.de re iud.quia videtur ꝙ † ſcriptura d.Io.ad q̃ ſe referunt, fidem aliq̃ non facit, vt ſ dixi, ergo nec ẽt fidem faciunt teſtes ſe ad illã referentes, cum eadẽ fides non maior ſit in termino referente,quę eſt in termino relato, l.ſi prior,& ibi no.Bal.& Ang.ff.ſol.ma.facit ſex.in auct.ſi quis, in aliquo,C.de eden.huic dñt Bart.& alij in d.l.ait prætor,§.1. quod ſnĩa referens ſe ad ſcripturã,quę fidem non facit, dr̃ incerta;alias ſi diceremus teſtes referentes ſe ad ſcripturã alterius teſtis pbare voluntatẽ defuncti,ſequeretur,ꝙ voluntas teſtõris eſſet in arbitrio vnius teſtis,& ab vno dependeret,quo nihil abſurdius & incõuenientius dici põt,l.captatorias,C.de teſt. milit. & l.captatoriæ,ff.de hær. inſt.nam referendo ſe ad ſcripturam vnius teſtis dñr in effectu ſe referre ad dictũ illius, cum non plus probet ſcriptura priuata, q̃ viua vox illius, qui ſcripſit ſm Bart.in l.admonendi,ver.r.quęro vtrum priuata ſcriptura,ff.de iureiu.Qñ aũt plures teſtes ſe referunt ad dictum vnius,nõ plus probant q̃ vnus,c.licet ex quadam,& ibi no extra de teſtib.traditur ẽt per Fel.in c.cum cãm,de prob.in antiquis.Secundo iſti
4 teſtes vario modo † loquuntur, & varij ſunt in verbis prolatis a teſtatore, & maxime in ſubſtõne. de qua agitur. Articulauit Franc.actor,ꝙ Ioannes Borelli ſubſtituit hoc modo, videlicet, ꝙ decedentib. Petro. & Ant. eius filijs ac Martha , Iſabella & Catherina filiab.& Franceſia eius uxore,eo caſu aduenıente,fecit hr̃dem,creauit & ordinauit hr̃dem ſuum vniuerſalẽ Franc. Borelli eius nepotem. Primus aũt teſtis Io. Vellonay,& tertius Mondonus Serræ,& quartus Iaco.Porter.dicunt,quod Ioãnes ſubſtituit Franc.eius nepotem hr̃dem vlem poſt mortem filiorum ſuorum & uxoris. Bartoſius autem ſecundus teſtis aliter cantat.Dicit enim,quod Io.teſtõr ſubſtituit Franc. eius nepotẽ poſt mortem filiorũ decedentium ſine liberis, & ſic in uerbis formalib.diſcordant teſtes ab articulo.Item diſcordãt inter ſeipſos,ut clarius ex lectu.dignoſcitur, ergo nõ probant. Nam licet tñ ſufficit teſtes concordare in ſenſu,licet diſcordent in formalitate verborum.c.intelligentia,c.nihil obſ.de uerb. ſign. tñ fallit,quando agitur de probanda diſpoſitione teſtatoris, quia non probant,niſi concordent etiam in uerbis magiſtralib. ſecundum Antonium de Butr.& Pan.in dict.c.nihil obſtat quos ſequitur Alex.conſi.70. in lo conſi.lib.a & licet iſtud dictum ab aliquibus reuocetur in dubium,tamẽ quãdo aliqualiter diſcordant in ſenſu,& ſubſtantia uerborum, nullus eſt qui non concludat tales teſtes non probare,ut ſignanter conſuluit Cor.ꝯſi. 170.licet in hac lib 3.Sed iſti diſcordant in effectu,ergo &c. Primo teſtes diſcordant ab articulo,& ſic ꝯtrantur parti, quæ eos produxit. Nam pars in articulis deduxit , quod Ioannes ſubſtituit per uerba directa,uidelicet.fecit hæredem.dñt enim hæc uerba directa,quia alterius miniſterium excludũt,& directo ad ſubſtitutum diriguntur, ut no. per gloſſam in l.eam, q̃ C. de fideic.& per Bangl.um in l.centurio,ut ult.qõ.ff. de uulg. & pup. Verbum uero ſubſtituit, eſt cõmune,l.tam hoc iure,ff de uulg. & pup.iuncta l.gñaliter,§.cum autem, C.de inſtit.& ſubſt.traditur per Bartolum & alios in d.l. centurio, in ult. q.Differunt
5 aũt † ſubſtõ facta p uerba directa a ſubſtitutione.& facta per uerba cõia in pluribus traditis per Bartolum, & ſcribetes in dicta lege , centurio.& maxime differt in hoc de quo diſcepant ſeu diſceptari põt in caſu iſto,quo ſubſtitutio aſſeritur facta in

pubertib.nam ſi fuerint facta per verba directa,vt ꝯtendit Fran. actor,poſt pubertatem non valeret,cum ſit facta a pagano, qđ ſecus eſſet ſi eſſet facta per cõia,l.verbis ciuilib.ff.de vul.& pupil Cum igitur diſcordent plures teſtes cum parte,concludẽdũ eſt,ꝙ non probent ſemota omni concordantia, ſm Inn. in c. cum contingat,de offi.dele.Bar.Pau.& Mod.in l 2.§. creditũ, ff.ſi cer.pet.Fel poſt alios,in c.cum tu,ver.5.concſo,de teſt. Inſuper ſunt varij & ꝯtrij teſtes inter ſe ipſos.nam aliqui dicunt, ꝙ Io.ſubſtituit Fran.poſt mortem filiorum,& filiarũ ac vxoris, aliqui,vt Barthoſius Coſtæ dicit,ꝙ ſubſtituit Fran.poſt mortẽ liberorum ſuorum tãtum.aliqui dñt,ꝙ poſt obitũ filiorum & filiarũ voluit,ꝙ vxor eius eſſet vſuſr.Barthoſius ſecundus teſtis nihil de hoc deponit.Mondonus tertius teſtis,deponit ꝙ teſtator voluit poſt mortem liberorum vxorem eſſe adminiſtratricẽ bonorũ.Quartus,& vltimus teſtis deponunt,ꝙ teſtõr voluit ꝙ vxor eſſet adminiſtratrix bonorum & vſuſructuaria. Teſtes aũt varij vel ꝯtrij fidem non faciũt,l.qui falſo,vel varie ,ff. de teſtib. Diſcordant ẽt in ſubſtõne filiarum,vt ex lectura dilucide apparet . Et ideo aliter non proſequor,& hæc ſufficiant ad ſubuertendũ dicta teſtiũ Supereſt vt oſtendamus perſonas teſtiũ non eſſe legitimas.Venio igitur ad ſm,ꝙ pollicitus ſum, videlicet ad demonſtrandũ ꝙ in caſu iſto non interfuerunt quinque teſtes idonei,& legitimi.In primis Iac. Porter. & Mondonus Serræ ſunt infames,ergo non idonei,c.teſtimonium,de te
6 ſtib.l 3.in prin ff co.l.Caſſius,ff.de Senatori Nec ob.ꝙ ſ † dixi, ꝙ infames in teſtõ poſſunt eſſe teſtes ſm gl.& Bar.in d.l. cum lege,quia conſiderandi ſunt tres principales caſus . Primus,qñ teſtator rogauit notarium,vt de ſua voluntate conficiat inſtrumentum,& tunc,quia teſtes adhibentur ad ſolennizandum teſtamentũ,ſufficit,ꝙ cõi opi. teſtes reputentur eſſe bonę famæ & honeſtę conuerſationis,licet re vera ſint infames,l ad teſtiũ. §.1.ff.de teſt.& ita procedit gl.in d.l.cum lege,quæ i ult,ꝙ in teſtamento admittantur teſtes infames,niſi horum infamia eſſet notoria. Secũdus caſus eſt,qñ de teſtõ nulla ſunt confecta auct. ſcriptura , & tunc quia agitur de probatione facienda in iudicio,ſi tempore teſti conditi erant infames, non ſunt idonei teſtes ad probandum teſtamentum,licet cõi reputatione reputẽtur legales viri,ſm Bal.in d.§.1.Ang.& Sal.in d.l.1.C.de teſt.per text.in l.qm̃ liber.,C.de teſt.& Aret.in d.l.cum lege . Conſtito igitur,ꝙ illi duo teſtes eſſent infames tpe aſſerti teſtĩ , veniunt repellendi. Tertius caſus eſt, qñ tempore confecti teſtamenti erant habiles & bonæ famæ, ſed poſtea mutarunt cõditionem pp ipſorum delictum , & tunc ſiue agatur de ſolẽnizando teſtamento,ſiue de probando,ſi conſtiterit,ꝙ interfuerunt teſtamento,non veniunt repellendi,d.l. ad teſtium,§.1.& l.1. C.de teſt quia teſtm̃ tunc erit principium licitum,ad quod poſteriora trahũtur,ar.l.in bello,§.codi.ff.de capt & poſtlimi.reuer. Et hac rõne dicimus,ꝙ inſtr̃a confecta per Notarium habilem & bunæ famæ probans,licet poſtea factus fuerit infamis,& priuatus officio,ſi cõſtat tal.a inſtr̃a fuiſſe confecta ante infamiam , ſm Bar.in l.1.§.ſi penes,ff.de tab.exhi.cum concor.alleg.p Fel. in c.cum P.de fid.inſtr. Item idem Mõdonus & Arnaudus Boueri contrarium depoſuerunt coram iudice appellationis,coram quo reuocauerunt primam eorum depoſitionẽ . Et licet
7 Doc.velint non eſſe ſtandũ † ſecundæ depoſitioni, tamen oẽs conſentiunt ꝙ tales teſtes non ſint integri,& eorum prima depoſitio ualde debilitatur,ſm Inn.ĩ c.præterea,de teſt.cog. Pan. & Fel.in d.c.dum in maintantum quod uigore primæ depoſitionis non poteſt ferri ulla ſententia,ſm Alex. conſi. 20. viſo puncto,l.3.Remotis itaque dictis trib.teſtib.ſatis cõſtat quinque teſtes idoneos non reperiri . Siue igitur teneamus ꝯ communem,ꝙ quinque ſufficiant tempore magnæ peſtis , adhuc Frã. non dr̃ ſufficienter probaſſe intentionem ſuam. Non obſtat ꝙ in teſtamento inter liberos,ſufficiant duo teſtes ẽt non rogati,quia uerum inter ſolos liberos.ſecus ſi ſit admixta tertia perſona,ut in caſu noſtro.d.§.ex imperfecto . Item verum,quãdo omnes filij & filiæ ſunt inſtituti æqualiter,ſecus ſi inæqualiter , vt in caſu nr̃o,in quo filiæ dicuntur inſtitutæ in certa modica quantitate,ſm Lud.Ro.conſi.189.ampliſſime Doctor,& conſ. 385.in caſu præmiſſo,ver.2.principaliter . ſequitur Dec. conſi. 105.ver.2.etiam poteſt reſponderi.vbi iſtud comprobat ratione & ſimili,vt per eum latius ibi traditur . Ripa .

ADDITIONES.

Requiritur. Adde l.hac cõſultiſſima,C.de teſt.ubi idẽ tenent Doc.facit l.hr̃des palã,§ in teſtĩs,ff.de teſt.gl.in uerb.adhibitis, in §.ſi Inſt.de teſta.Ro.in repe.auc.ſimiliter.C.ad l. Falci.in 22. ſpeciali. Et ideo dicit Bar.in l.diuus,ad fin. per illum textum,ff. de teſt.mil.quod ſi teſtes teſtamentarij producantur ad probandum teſtm̃,& dicant ſe fuiſſe præſentes,ac etiam dicerent tenorem teſtamenti & non dicerent,ꝙ fuerunt rogati , tales teſtes nihil probarent , ita dicit Iaſ.in d.l.hac conſultiſſima,nec in dubio præſumuntur rogati , quia iſta eſt ſolennitas extrinſeca

quæ nõ præſumitur,niſi probetur,ut per Bar.in l.ſin,ff.de uer. obl.in c.ſicut,de re iud. De Beſſeto. ¶ Publicatione. Ex alio capite d. Fran.petẽs dictũ teſtm̃ publicari pp d. ſubſtõnem,ex qua ius ſibi ꝑtendit in d.hẽditate,admitti nõ põt, qa ſuit ſacta a maiore,& per verba mere directa ciuilia,& a Ioãne pagano, vnde nõ tenet,l.verbis ciuilib.ff.de vulg.& pup.l. ſi ſeruus legatus,§. ſi ſeruus,ff.de leg. 2.& hoc tenuit gl.ubiq; in d.l.uerbis,& in l.ꝑcib.C.de impu.& in l.Scæuola,ff.ad Treb. & eſt bonus tex.in l. cohęredi,§.cũ filiæ,§.de vul.ponderando uerba ibi,pubere ætatem verbis precarijs.& hanc opi.tenuit Bar.in terminis noſtris, quia d.Io.aſſeritur feciſſe dictam ſubſtõnem per verba mere directa ciuilia,ſ.ſacio hęredem, vt tradit Bart.in l.Centurio,ff de vulg.& cũ Bar.tenet Ant.de But.in c.Ray.de teſt.& ita late per plura concludit Ale.in d.l.Centurio,& ibi Iaſ.dicens, ꝙ ita tenuit & tenet,dicens hanc eſſe cõem.& ſtdet ad iura & rónes in ꝯriũ adductas,ex quib.vr̃ d.Borelli indebite proſequi d.publicationẽ,& pronunciandum publicationẽ petitã nõ eſſe fiendam, eundẽ Borelli in expẽſis ꝯdẽnando. Ita in præmiſſis de iure dicendũ vr̃. Felia de Prato. Deniq; rña eſt,ſeptẽ teſtes requiri in teſtõ,adeo ꝙ uno deficiẽte teſtm̃ non põt ſubſiſtere,l.ſi unus,cũ vulg.C.de teſt.& pro hac parte vr̃ caſus apertus in l.caſus,C.de teſt.ubi dr̃,ꝙ pp morbũ contagioſum bene remittitur illud requiſitũ in teſtõ,ꝙ fiat uno contextu;non tñ remittitur ſolẽnitas,quę conſiſtit in numero teſtium.eſt etiã ad hoc tex.in l.conficiuntur,§.codicillis,ff.de iu.codi. ubi difficultas habẽdi teſtes non operatur,vt cũ minori numero teſtium ualeat teſtamẽtũ.

Do.de Beſſeto ſuper eadem materia ſic conſuluit.

FRanciſcus Borelli ad probandũ Ioã. Borelli dũ viueret, habitatorem Aurioli tpe peſtis cõdidiſſe teſtm̃, fecit teſtes examinare ſecũ:quorum dictis uiſis quęſitum fuit, utrũ ſic probatũ teſtm̃ poſſit ſubſiſtere. Et ꝙ non ualeat,probo rõnib.ſequentib. Primo, qa in eo non interuenit ſolennitas numeri ſeptẽ teſtiũ, quę rŕe requiritur in teſtamentis,l.hac conſultiſſima,C.de teſt.§.fi. Inſt.e.tit.ſed iſta rña tpe peſtis non reperitur limitata, ergo ab illa nõ eſt recedendũ,iuxta gl.in l.oĩs diffinitio,ff de reg.iur.quia regulę ſtandũ eſt,c.ad decimas,de teſt.ſpol.& iſta ſolennitas numeri ſeptẽ teſtiũ extẽditur non ſolũ ad teſtamenta ſolennia,& in ſcriptis,ſed & ſine ſcriptis,ut ſunt nuncupatiua, ut per Alex. & ſcribentes in d.l.hac conſultiſſima. Preterea ut ualeat teſtm̃ cũ minori numero ſeptẽ teſtiũ,eſt ſpeciale in ruſtico,l.fi.C.de teſta.ubi conſideratur non ſolũ neceſſitas,ſed & ruſticitas & ſimplicitas perſonę.Eſt ẽt ſpeciale in milite exiſtẽte in acie pp utilitatem publicam,l.fi.C.de teſt.mil.idem in patre teſtante inter liberos,d.l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,fauore liberorũ. Cum ergo in his caſib. ſit ſpeciale, vt numerus teſtium diminuatur,in alijs ſtabit firma regula,ꝙ requirantur ſeptẽ teſtes ad falſitates euitandas,l.fi.C.de fideic.qa omiſſio numeri teſtium, eſt omiſſio formę a lege datę,quę hẽt uitiare actum,ut no.Bal. in l.iuris ignorantia,C.qui admitt. & ꝙ teſtm̃ factum tempore peſtis omiſſo numero ſeptem teſtiũ nõ ualeat ꝯ Bal. & alios uolentes ualere,tenuerunt,& illorum opi.(reprobant optimis fundamentis,quę nõ tranſcribo,quia uideri poſſunt) Raph. Fulgoſ. Pau.de Caſt.Franc.de Are.& Ale.in d.l.fi.C.de teſta.adducentes exemplum de domina Aquilia, quę percuſſa peſte ſe fecit portare in uiã publicam,ut teſtans a teſtib.audiretur.mouentur rõnib.pręd ictis,tum & authoritate Bar.in l. 1.de bon.poſ.ex teſta.mil.ubi dicit ipſe Bar.ꝙ bonum eſſet prouidere,ut tẽpore peſtis ualeret teſtm̃ cum minori numero ſeptẽ teſtiũ,uolẽs monere & innuere,ꝙ cum minori numero ſit nullũ.idẽ tenet Ang.in l.conficiuntur,§.codicillis,ff.de iure codic.per illũ text. qui dicit,ꝙ defectus numeri ſeptem teſtium impedit ualiditatẽ teſtamenti.idem tenuit Lud.Ro.in repe. auct.ſimiliter,C.ad le. Falc.in 33.ſpeciali pię cauſę. & ibi dicit ita eſſe de mente Bart. in d.l.1.ff.de bon.poſ.ex teſt.mil. Raph. Cum.in l.fi.C.de teſta. mil. Ale.conſ.77.viſo conſ.uol.2.& cõſ, 127.uiſo themate,eo. vol.& conf.70.uiſo conſ.alias per me reddito,& utrobiq; dicit iſtam eſſe cõem. Præterea,ut iam dictum fuit,illa lex.C.de teſta. non ſolum ſe fundat in raritate teſtiũ, ſed in ruſticitate & ſimplicitate,ut ibi per ſcriben.quę nõ habet locum in caſu noſtro, quia ruſticus dr̃ ille, qui in rure extra muros ciuitatis,uel oppidi moratur,ita dicit tex.in l.1.ibi,lex ruſticana extra muros poſita,C.ne ruſt.ad vl.obſeq.lib 11.quib.datum eſt priuilegiũ,d.l.fi. pp ruſticitatem & ſimplicitatem,non autem dicto Ioanni,qui morabatur in loco Aurioli,qui eſt uallatus,& muro clauſus,in quo ſunt pluſquam ſeptingentę domus,& pluſquam quingenti patresfamilias;unde nõ põt ipſe dici ruſticus habitãs, de quo loquitur in d.l.fi.ita dicit Bar.in d.l.cõficiũtur,§.codicillis.facit, quia loca muris cincta,quę nobiles quam plures habitãt,large poteſt dici ciuitas,quia ad eſſe ciuitatis non requiritur epalis dignitas,ſed ꝙ locus ſit per nobiles,& alios honeſtos uiros inhabitatus,ita dicit Ab.in c.i.de priuil.in x.no.& de hoc eſt tex.i c. epiſcopi,80.diſ.& in c.audiuimus,3.q.2.Idem no. Bar.in l.1.C. de metrop.Bery.lib.11.ideo ipſe Borelli,qui talẽ locum inhabitat, non poteſt habuiſſe priuilegium teſtandi cum minori numero ſeptem teſtiũ,quia vt dicit Bar.in d.§.codi.quem ſequitur Alex.in d.l.fi.C.de teſt.priuilegium, de quo in illa l.conceditur perſonis in loco, non ipſi loco.vnde non valet ipſum teſtamentũ,minusq; de eo publicatio per dñm iudicẽ facta,cum fieri non debuit.Nec prædictis obſtare vr̃, ꝙ ſubtiliter dicunt d.Auerñ.in eorum,tractatu,quem de peſte appellant,vbi diſtinctione oriuntur ſuſtinere teſtamentum factum tpe peſtis ualere,vbi peſtis eſſet in loco notabilis & magna, quia reſpõdetur, ꝙ propter nouas opi. non debemus a communi opinione recedere,ſm Bar.in l.fi.C.de pęn.iud.qui male iud.& in l.cũ prolatis,ff.de re iud. Vr̃ ẽt, ꝙ ipſum teſtm̃ ſit nullum ratione pręteritionis liberorum.patet,quia cum ipſe teſtator haberet plures liberos, vltra eos duos, quos ſuos hæredes inſtituiſſe dicitur, debuit illis relinquere iure inſtitutionis, & non quoquo relicti titulo,vt legati,vel alio,ut per gl.& omnes Docto. indifferenter,in auctẽ.nouiſſima,C.de inoffi. teſtam.

Additio Domi.de Beſſeto in d.ſuo conſilio.

MONDONVS Serræ fuit conuictus,confeſſus,& condemnatus de furto,& ideo eſt infamis, l.1.§.furti,cum ſimil.ff. de his,qui not.inſa.quia non poteſt facere iudex,quin condẽnatum de furto non ſequatur infamia,l.non poteſt,ff.de fur.ideo eius teſtimonium non valet, cum infamia procedat ex delicto infamante,c.teſtimonium,& ibi Ab.de teſtib l.unic. C.de infa. lib.10.quia ferre teſtimonium eſt dignitas,c.præceptum,3 2.q. 5.ad quam non admittuntur infames. Et patrũ Iacobus Poiret. conteſtis,licet eſſet vxoratus, fornicatus eſt cũ muliere libera, ex qua duos procreauit liberos,& inde mortua eius vxore,ſuã fornicariam,ſiue adulteram duxit in vxorem, hoc prohibent e toto tit.de eo,qui duxit in matrimo.quam poll.per adult.ideo eſt infamis infamia tali,quę proceſſit a crimine,& a teſtimonio debet repelli,vt per Abb.in d.c.teſtimonium.imo dicit lex,ꝙ decapitari deberet,l.quamuis adulterij crimen, & l.ſi crimen,C.ad leg.Iul.de adulte.qa,vt dicit Bar.in l.1.ff. eo.hoc crimen eſt grauius cæteris,quia cætera crimina committuntur extra corpus, hoc autem cõmittitur in corpus,& propterea,ut publicus fornicarius non debet in teſtẽ admitti,per tex. not.in c.nemo ſibi blandiatur,32.q.4.not. Ab.in d.c.teſtimonium,ſuper gl.prima.

EPITOME.

Qui non vti Creditores, ſed vti domini iuſto titulo poſſident, fructus nõ ſolum quos ante litem motam,ſed etiam pendente lite perceperint, ſuos faciũt. Proinde in ſortem nullo modo computantur.

SVMMARIVM.

1 *Fructus ex pignore a creditore percepti regulariter ſortem extenuant.*
2 *Poſſeſſores iuſto titulo tanquã domini,fructus quouis tẽpore faciũt ſuos.*
3 *Litis conteſtatione mala fides ad hoc fingitur, ut iudex poſſit uictum ad fructus pendente lite perceptos,qui officio eius ueniunt,condemnare.*
4 *Fructus pendente lite percepti ſolo iudicis officio debentur.unde ſi de eis nihil pronunciatum ſit,abſolutus uidetur qui percepit,nec amplius peti poſſunt,ſiue petiti,ſiue non erant.*

Reſpon. 208. interpreta.

1 LIcèt Fructus † ex pignore percepti per creditorem regulariter ſortem extenuent,l.ſi dominium,C.de pign.& l.1.C.de pign.poſſitq; huiuſmodi exceptio extenuationis opponi ad impediendam executionem rei iudicatæ,l.2.C.de compenſ. Attamen domini Canonici Sancti Petri malè ſibi perſuadent, hanc exceptionem ſibi competere ad excludendo a dominos fratres de Donis, a iure retentionis vineæ contentioſæ ratione pignoris, & hypothecæ pro ſumma quinquaginta ſcutorum auri, ſeu a iure impetrandi dominium pro dicta ſumma,iuxta l.1.C.de iure do. impetr. Ad qđ demõſtrandũ diſtinguendo tpa,oſtendã fructus perceptos per dictos dominos de Donis non fuiſſe,nec eſſe in ſortẽ ullo mo
2 do imputandos. Aut enim loquimur de fructib.perceptis † ante litem contra ipſos motam,& hos non fore computandos cõſtat,quia ipſi domini fratres erant cum titulo bonæfidei poſſeſſores,l.bonæfidei,ff.de acqui. rer.do.l.certum,C.de rei uend.& de iſtis non arbitror aduerſantes inqui. Aut loquimur de fructibus perceptis lite pendente,& fruſtra domini Canonici pretẽdũt poſſe computare illos in ſortem, qa domini fratres de Do
3 nis pendente lite non poſſidebãt † dictam vineam uti creditores,ſed uti domini mediante titulo in ſolutum dationis,quo caſu fecerunt fructus ſuos,l.qui ſcit,§.fi.ff.de vſur.vbi dicitur, ꝙ quãdiu res euicta non ſit,poſſeſſores dicuntur in bona fide quã

tem ad exequisitionem fructuum. Et licet propter litis contestationem fingatur in mala fide, hoc tamen procedit quantum ad hoc, q iudex possit condemnare ex officio victos, ad fructus pendente lite perceptos, qui officio iudicis veniunt, l. Aediles & hoc pstare, §. item sciendum, ff. de ædil. edicto. non aūt quantū ad hoc, vt extenuent sortem, cum victus in causa principali illos perceperit, vt dominus, & illos fecerit suos, sm Bart. in l. ex
4 diuerso, ad fin. ff. de rei vendicatio. imò † cum fructus pendente lite percepti, debeantur solum iudicis officio, si non fuerit percipiens condemnatus ad illos restituendos censetur absolutus in tantum, q non possunt amplius peti, l. Paulus, vbi d. Alexan. & alij, ff. de re iudicata, & l. terminato, C. de fruct. & litium expensis, l. 4. C. depositi. firmat Spec. tit. de disput. & allega. ver. sed si de fructibus. Pau. de Castr. in l. t. C. de iud. Mathesil. notabili 90 Bal. in l. cum ppria, C. si quis alteri vel sibi. & expresse Inno. quem alij communiter sequuntur, in cap. grauis, de restitu. spoliat. vbi dicit, q si fructus non fuerint petiti, vel si fuerint petiti, & iudex omiserit cōdemnare possessorem, de cætero peti, nec contra eum agi poterit. Frustra igitur dicti domini Canonici opponunt exceptionem extenuationis sortis, prætextu dictorū fructuum, pro quibus nulla eis competit actio, & quos dicti domini de dooís fecerunt virtute sui tituli suos, d. l. qui scit, §. fin.

EPITOME.

Quamuis Almelina bonorum omnium defuncti mariti, ex legato eius vsufructuaria esset, tamē ad eam pensionem, de qua hic, non tenebatur, nec eius nomine a monachis, quibus illa ex contractu testatoris debebatur, iure conueniri potuit. Quoniam æris alieni onus omne ad hæredes pertineat, & in eos omnes personales actiones competunt.

SUMMARIUM.

1 *Personales actiones contra hæredem dantur, non autem in omnium bonorum vsufructuarium.*
2 *Bona intelliguntur deducto ære alieno, & nu. 9.*
3 *Vsufructuarius omnium bonorum si æs alienum exoluere teneretur, futurum esset absurdum respectu creditorum.*
4 *Legatarius est, qui omnium bonorum vsufructuarius institutus est, dato cohærede vniuersali in proprietate.*
5 *Fructus a solo separati, licet nondum reconditi, fiunt vsufructuarij.*
6 *Fructus fundi locati cur tacitè pro pensione sunt hypothecati.*
7 *Fructus a solo separati, exportati & reconditi, sciente & patiente locatore, fiunt conductoris.*
8 *Vsufructuarius ad modicas impensas, non magnas tenetur.*
9 *Legatum vxori rei alienæ factum valet, siue testator alienam sciuerit, siue ignorauerit.*
10 *Intellectus c. filius noster, de testamen. extra.*

Respon. 209. interpreta.

Bernardinus Marchixius de Burgo nouo, in suo testamento Almelinæ vxori suę legauit vsumfructum omnium bonorum pro tēpore eius vitę, donec castè vixerit, & ad secunda vota nō transierit. Demum in eius codicillis, prædictę vxori legauit omnia bona mobilia, & se mouentia, ac nomina debitorum. Necnon & omnia pur mobilia alienationi parata, ita quod de dicto legato possit pro libitu eius voluntatis disponere. Dans insuper facultatem dictum legatum propria auctoritate apprehendendi. Is Bernardinus tempore eius vitę conduxerat a monachis Sancti Sixti de Placentia, nonnulla prædia consistentia in agro Placentino: iste bonus vir adhuc non satisfecerat de pensione illius anni, cum mortuus est, prædictis monachis, licet ipse iam ex fundis conductis recollegisset fructus, eosque in proprijs domibus suis recondidisset, conuenitur in iudicio vsufructuaria, conueniuntur hæredes proprietarij pro pensione, de qua supra: hæredes dicunt ipsam teneri, quia vsufructuaria omnium bonorum. Item & quia habuit fructus perceptos ex illo fundo, quorum causa ista pensio præstatur. vsufructuaria dicit hęredes teneri, quia cum eis est quasi contractus cum creditorib. hæreditarijs, & sic vsufructuarius non tenetur ad solutionem æris alieni, & si habuerit fructus, qui iam erant a solo separati, & actio pro pensione est personalis, quæ obligat promissorem, vel illum, qui repręsentat eius personam, vt est hæres. Quis iustius induat arma, videre oportet. Et prima facie videtur dicēdum, quod ista vsufructuaria omnium bonorum sit illa, quæ teneatur ad onera æris alieni, quia illa vsufructuaria totius hęreditatis consequitur commodum, non autem proprietarius, quem sequuntur incommoda. & qui commoda non sentit, & c. l. secundum naturam, ff. de reg. iu. cum vulgaribus. nonne uidetur incōueniens, q nudus proprietarius teneatur ad onera, ipsa habente integrum vsumfructum omnium bonorū, argu. l. fin. §. vbi autem in omni, in fi. C. de iure deliberan. & tāto plus illo casu, quo petitur pensio illius anni, cuius fructus percepit ipsa domina, quo casu pensio eorum loco subrogata est, ideo eius naturā sapere videtur, c. percipimus, 90. dist. cap. ecclesia, vt lite pend. cum vulgarib. & sic v r. q sit inconueniens, q ista locupletetur cum aliena iactura, vt ipsa habeat fructus, proprietarij vero soluant de suo, contra l. nam hoc natura, ff. de condictio. indebiti. & ita visus fuit tenere Practicus Papien. in forma libelli, quo agitur ad dotem, & vsumfructum, in §. dedit, & legauit. in primo membro suæ distinctionis. Istam opinionem confirmo ex eo, quia vsufructuarius tenetur subire onus ęstimi & collectarum impositarum rebus, ex quibus vsumfructum percipit, non autem in hoc grauatur nudus proprietarius, l. quæro, vbi Bar. de vsufru. leg. Alex. in cōsi. 133. vol. 7. & hanc opinionem contra istam vsufructuariam, q teneatur ad onus æris alieni, visi sunt tenere Bal. Salic. Fulgo. & Pan. de Cast. in l. fin. in §. sinautem æs alienum, C. de bonis, quæ liberis. Scdo principaliter facere videtur contra istam vsufructuariam, quia ex quo relictus est vsusfructus omnium bonorum, videtur vocata sub nomine hæreditatis, ideo obligari videtur ad onera hęditaria, l. si quis seruum, §. fi. de leg. 2. ff. facit dictū glo. in l. his verbis, ff. de hęredib. instituen. vbi si in præsentia septem testium relinquo Caio omnia bona mea, tunc talis videtur hęres institutus, ita q poterit a creditoribus hęreditarijs conueniri. istam partem contra vsufructuariam in indiuiduo tenuit Bal. in l. fin. ff. de vsufruc. lega. per textum in l. si quis seruum, §. fi. cum l. seq. ff. de legatis 2. nam legando vsumfructum omnium rerum, videtur omnem substantiam legare. nimirum, si onus æris alieni talem sequitur legatarium, l. nam quod, §. fin. cum l. seq. ff. ad Trebellia. & ita dicit Bar. vbi supra, versic. quarto quid si legetur alicui vsusfructus omnium bonorum. Quarto pro ista parte facit tex. in d. l. fin. C. de bonis, quæ liberis, §. sinautem æs alienum, versi. sinautem legata vel fideicommissa, vbi dicit tex. q legata, & fideicōmissa annalia, relicta in hęreditate aduentitia, tenetur pater de suis redditibus soluere, & sic de vsufructu, vt ibi dicit Bald. hoc idem nut. Mathesila. in suo notabili sexto, vbi formando quęstionem dicit. Testator habens valorem duorum millium ducatorum, in quo Sempronium fecit hęredem vniuersalē, vxorem vero vsufructuariam omnium bonorum: cuidam vero monasterio legauit quædam singulo anno persoluēda, ista monasterio persoluenda extrahi debent de vsufructu legato vxori. Quinto accedēdo propius ad casum nostrum, videtur dicendū istam Dominā Almelinam vsufructuariam teneri, ex eo quia fructus fundi locati penes se habet, qui tacite intelliguntur monasterio locanti obligati pro pensione debita, l. si in lege, §. 1. loca. l. in prædijs, ff. quibus modis pign. tacite contrahitur, & ideo non potuit testator legare, quæ locatori sunt obligata, donec pensio sit soluta, l. si seruus, §. locauj. ff. de furt. hęc sunt, quę cōtra vsufructuariam pro hęrede proprietario dici possunt.

Sed his non obstantibus, contrarium puto de iure verius, scilicet quòd imò onus æris alieni pertineat ad hęredes proprietarios. Probo sic: Nam testator, qui se obligauit ad æs alienum, in eius vita dicitur personaliter obligatus, & ideo cōtra eū, qui se obligauit, & eum, qui eius personam repręsentat, & est eadē persona cum eo, vt est hęres, in Auctē. de iureiuran. a morien. præstit. in principio, cum vulgarib. datur actio personalis, & sic
6 1 † contra hęredem datur dicta actio, quia cū hęrede creditores dicuntur quasi contra hæred. l. ex maleficijs, §. hęres, ff. de actionib. & obligationib. ergo solum hęredem, non usumfructuarium pro onere ęris alieni conuenire possunt, l. s. C. si certū petatur, cum alijs adductis per Ias. in l. t. ff. ad Trebellia. in l. notabili. & sic non possunt vsufructuarium conuenire, quia si semel esset effectus hæres, non posset desinere esse hęres, l. qui soluendo, ff. de hæredib. instituen. ergo ipsa non obligatur onere æris alieni, & ita tenuit do. Soc. consi. 131. In præsenti consultatione, vol. 1. vbi allegat tex. in l. quoties, de hęredibus instituē. Istam etiam sententiam tenuit Alexan. in pluribus locis, maxime in l. filio, § si via in quinquennium, ff. solu. matrimo. vbi dicit istā opinionem fore *communem*, contra Barto. Et pro ista parte, Mōder. Taurinen. in l. prima, ff. ad Trebell. inducunt illum text. ad probandum, quòd vsufructuarius omnium bonorum ante Senatusconsultum Trebellianum non tenebatur respondere creditoribus, etiam si haberet usumfructum omnium bonorum. Istam opinionem tenuit Bald. in consi. 87. incip. Super primo puncto uidetur dicendum, vol. 5. & eodem vol. consi. 452. mo-
2 uetur ratione, quia † impossibile est vsufructuarium omnium bonorum teneri ad onus ęris alieni, cum bona intelligātur deducto ęre alieno, l. mulier, de iure dot. l. subsignatum, ff. de verb. sign. ideo prius est fienda detractio æris alieni, & post consignatio vsusfructus vsufructuario, & ideo dixit Ias. 10 loco, de quo supra, in 6. notabili, quòd si verum esset, quod vsufructuarius æs
3 alienū deberet soluere de usufructu, q † sequeretur vnum absurdum, quando tale onus esset in magna summa, q puri creditores

tores habet&necesse expectare dilationem solutionis ad mul
tos annos,sicut singulis annis vsusfructus percipitur hoc esset
eis damnosum,cum tempus sit pars summæ,l.i.§.idem,ff.de
edendo,& sic tunc diceretur minus eis solutum , cum tardius
solueretur,§.plus autem,Institut. de act.igitur sequitur,ne isti
punin creditores debeant diu expectare , q de hæreditate est
fienda solutio in bonis hæreditatis. & per istud fundamentum
Do.Ias.ibi dicit,quod ita iudicaret,& consuleret.Istam partem
ego comprobo,quia testator non potest legem imponere cre
ditori,vt eius creditum exigat ab usufructuario , uel hærede,
prout fructus hæreditatis suæ nascantur.tex.est in l.cũ ab uno,
ff.de leg.2.iuncta l.si non designata,C.de falsa causa adiecta le
ga.& ubi si dos probatur realiter data uxori,illam poterit con
sequi,& si maritus uoluerit eam in fructib,compensare , quia
non potest facere,vt eam tardius debeat contra uxoris volun-
tatem.iste est casus Pauli de Cast.in consi.294.incip in causa q̃
4 vertitur Bononiæ,in secunda parte,& ideo † quãdo mulier est
instituta vsufructuaria omnium bonorum,& datus est eu hæ-
res uniuersalis in proprietate,illa habetur pro legataria,& tunc
onus æris alieni pertinet ad hæredem,d.l.quoties.de hæredita.
inst. hanc etiam partem pro vsufructuaria expresse firmat tex.
In d.l.fi.§.si autem æs alienum,C.de bonis,quæ liberis & ibi
notat Pau.de Cast.& est tex.in l. vsufructu bonorum , vbi Do.
Alex.tenet istam partem,ff.ad leg. Falc.& tenuit Aret.in consi
lio 117.in primo dubio.idem tenuit Bald.in quodam consilio
suo incipiente vsu fructuarius omnium bonorum.qui Bal.con
cordat cum dictis per Dom.Ias.vbi supra,quod esset inconue-
niens si esset magna impensa,quod spectaret ad vsufructuariũ,
quod est contra tex.in l.hactenus,ff.de vsufr. & ideo legatum
vsusfructus esset elusorium,vt etiam dicit Bal.in l.i.in versi.po
ne maritus,C.de fructibus, & simum expen. Illam etiam opi-
nionem tenuit Ang.in §.constituitur,Instit.de vsufruc. & in §.
sed quia hęredem,Instit.de fideicommi.hæredit. Non obstant
modo adducta in contrarium , quod qui habet commodum
vsusfructus,debeat sentire incommodum æris alieni. Quia di-
co quod satis incommodi habet si fiat vẽditio hæreditariarum
rerum,quia ei etiam diminuitur vsusfructus.text. in l. ex facto,
de hæred. instit.& tanto plus,quia hoc non apparet ex mente
testantis,ita respondet Pau.de Cast.in consi.294.supra alleg.
Non obstat,quod dicitur, quod pẽsio debetur loco fructus,&
sic illa habuit fructus illius anni,quo petitur pensio,ergo quia
5 &c.respõdeo ex illa distinctione iuris vera,quod † aut fructus
sunt separati a solo,etiam quod non sint in horreo reconditi,
nihilominus efficiuntur vsufructuariæ , quo ad proprietatem
eorum,vt in simili quæst.not.de vsufructuario moriente fructi
bus separatis a solo,quia non sunt proprietarii,sed hæredis vsu
fructuarii,prout no.in l.defuncta,ff.de vsufr. quod etiam pro-
cedit etiam si dies soluendi pensiones adhuc nõ euenerit.facit
tex.in l.in singulis,in fi.ff.de ann leg.& in l.si fructuarius mes-
sem,vbi no.quibus modis vsusfructus amit. §.is vero, ad quẽ.
Instit.de rerum diuisio.vt tenuit Practicus Papien.vbi supra,in
dicto §.in fine.Non obstant etiam iura allegata in fundamẽto
vltimo,quia dicitur, non concesso tamen , q fructus recolle-
cti super dicto fundo existent , q etiam tale onus pensionis spe-
ctat ad hęredem proprietarium, non obstante distinctione fcã
per clarissimum Aduocãtem in oppositum,quia de nobilib.fa
ctum fuit legatum dominæ Almelinę,& ideo solutio dẽt fieri
de venditione mobilium, non vero in re legata vsufructuario,
idque ad hoc ut uoluntas testatoris seruetur,lege in cõditioni-
bus primum locum,cum vulga. ff. de conditione & demon-
stratio.& ideo tunc est seruanda forma dicti §.si autem ęs alie-
num,in l.fin.C.de bon.quę lib.& in l.a diuo Pio, §.in uenditio-
ne,ff.de re iudica. Et tunc deueniendo ad immobilia,pariter tu
tus erit vsufructuarius , quamuis minorẽ habiturus vsumfru.
Imò propriius respondendo dico, quod in casu isto fructus ta
les non subiacent obligationi pensionis petitę, stantibus,q̃ in
themate deduxi. nec huic opinioni refragantur illa iura in con
trariũ adducta per tex.in dicta l.si in lege,§.primo, & in dicta l.ĩ
prædiis,quæ dicunt, quod fructus fundi locati sunt tacite hypo
6 thecati † pro pensione,hoc ideo,ne locupletetur conductor cũ
iactura locatoris,scilicet quod locupletetur in fructibus, & in
pensione damnum patiatur locator.& ideo erit uerum dicere,
quod hoc procedat,vt habeat locũ ista tacita hypotheca,quare
nus non sit soluẽdo conductor, sed ubi sit soluẽdo cessante ra
tione,cessat etiam tacita hypotheca,capitulo cessante,de appel
lat.& ita intelligo illa iura,& nõ aliter.& ita dictat ratio, quæ
est aĩa legis,& tanto plus in casu illo videtur verum quod fru
7 ctus illi sint vsufructuariæ,quia † fuerunt separati a solo,& ex-
portati,ac in horreo reconditi ante mortem legantis,locatore
patiente,& non contradicente,quo casu, quia tunc eos pcepit
voluntate domini,fecit illos suos,ut dicit tex.in contrarium al
legatus,in dicta lege si seruus cõis, §.locaui,ff. de furt. ibi, &
ideo colonum,quia uoluntate domini eos percipere uidetur ,
suos fructus facit. Et tãto plus,quia in certum tempus fuit de-
stinata solutio,& sic fides de pretio fuit habita,ut ib dicit glo.
in verbo facere. Et si non obstat allegata glo.in Ↄtrium,in dicto
§.locaui,in verbo,cogat.quia intelligitur vera qñ dñs prohibet
fructus in fundo existentes exportari, quod facere potest,vt di-
cit Bald.in l.ædem,C.loca quando vero permisit eos exportari,
effecti sunt conductoris,vt quia separati a solo eius efficiuntur,
vt dixi in primis allegationib Nec hoc videatur inconueniens,
quia patiendo eos exportari & non contradicendo, sibi prę-
iudicat, lege litibus, C. de agricolis, & censi. libro vndecimo.
quem allegat Bald.in lege Titia soluto matrimonio,adde Bar-
bati.in consilio 41. volumine primo, versiculo. Pręterea facit,
quod nullum ius competat,&c.vbi allegat no.in lege secunda,
C.de iure domi.impe. Nam præsens actui non potest contradi
cere sibi præiudiciali,si non contradicat,sibi præiudicat,Bartol.
in lege penultima de relatio. Alexand. consil.72. versiculo sed
præmissis, volumi.tertio. Imputetur ergo in casu isto locatori,
si tempore recollectionis, sibi fructus non retinuit, vel seque-
strauit.& reponi fecit in domibus prædii locati,vt videntur di-
cere prædicta iura,tunc enim sufficit esse habitam fidem de pre
tio,quæ dicitur haberi, qñ locator non contradicit recollectio-
ni,& exportationi fructuum,§.venditæ,Instit.de rei diuisi.Non
obstat,q vsufructuaria teneat soluere onera,æstimi,& collecta
rum,quia illud procedit in modica expensa, non in magna, vt
dicit Alex.in dicto consi.134.volum.7.& alibi sępe.

Non obstat illud , quod dicitur , quod ea quo est vocata ad
omnia bona, q tunc intelligatur vocata vt hæres,ideo non est
inconueniens, vt teneatur ad æs alienum : quia respondetur, vt
8 dixi supra , uocando eam † ad bona, intelligitur deducto ære
alieno,ideo vsusfructus detrahitur de hæreditate , ne sic dimi-
nuitur vsusfructus,igitur &c. Non obstat etiam allegata doctri
na Bart.in lege fin.ff.de usufruct.leg.quia contra eum est com-
munis conclusio, vt supra dixi: tamen specialius respondendo
dico, q allegata per Bart. loquuntur in eo, qui est institutus in
proprietate,& sic pleno iure,& sic antequam hæres tradat.isto
casu debet mobilia vendere, & etiam immobilia,vbi primo nõ
sufficiant, & postmodum vtetur vsufructuarius reliquo , d. l.
vsusfructus bonorum,& d.§.si autem ęs alienum.

Non obstat etiam §.si autem æs alienum,allegatus in contra
rium,quia facit pro vsufructuaria, eo quia ibi sumus in disposi-
tione legis,quę facit patrem vsufructuarium,ideo tenetur ad le
gata,quia illa erant annalia,& sic singulo anno possunt de fru-
ctibus solui:hic in creditore, qui non potest cogi ad differendũ
solutionem sibi fiendam,ideo de vno casu ad alium non est bo
na illatio,l. Papinianus exuli,ff.de mino.& mitius agitur cum le
ge, vt faciat patrem etiam teneri ad ęs alienum , & ita conclu-
dunt Alex.in dicta l.vsufructu bonorum, & Pau.de Cast. in l.
deducta,§.qui post,ff.ad Trebel.

Sed esto,quod isti fructus nõ essent domi,& sic alieni; certe
dico, quod etiam comprehenduntur in legato non habita di-
stinctione in isto,an sciret testator legans esse res alienas,vel al-
9 teri hypothecatas;quia ex quo † reliquit uxori , tunc siue fue-
rit ignorans, uel sciens, ualet legatum l. cum alienam rem. C.
de leg. lege, non dubium, § finali,ff.de legatis tertio.lege om-
nium ex familia,§.si rem,ff.de legatis secundo.& Abb.in con-
sil 40.vol.2. in primo dubio. in princ. Romanus in consil. 35.
versic.vlt.videndum est,an legatum.Et in proposito nostro fa-
cit dictum Baldum,in dicta.l.cum alienam,C.de legatis primo.
versi.dubitatur.tamen ibi dicit,quod si testator emat rem alie-
nam,cuius pretium non soluit,& illam rem leget,tenetur hęs
soluere de suo,quia iure tenetur cedere cum effectu,quod face
re non põt,nisi soluat,l.Iulianus,§.offerri,de actio.empti. l.no-
men,ff.de hæredit.vel actio.vend. Et in casu nostro possessio te-
netur loco pignor.ergo hęres debet luere, lege qui concubinã,
§.qui hortos,de leg.tertio,in terminis de re alteri obligata,Ias.
in d.l.cum alienam,in princip.Alex.consilio.175. in fine. vol.7.
Nec huic conclusioni obstat tex.in cap.filius noster,de testam.
qui dicit,quod legatum factum de re ecclesiæ non valet , ita q
illa res sit redimenda,vel eius æstimatio soluenda, quia ille text.
loquitur de re,cuius commercium non habemus, nec habere
possumus;ideo cum ille tex.sit correctiuus, non videtur posse
vlterius extendi, nec corrigere, nisi quatenus loquatur, scilicet
de re vt supra legata,arg.l.pręcipimus,C.de appellatio.& ita di
xit Alex.in d l.cum alienam. Et istam partem,quod etiam non
obstante dispositione c.filius noster,de test.dummodo non sit
res Cęsaris,uel patrimonij Petri,valet legatũ saltem ad ęstima-
tionem tenuit Alex.in consi.9. volumi. secundo. vbi dicit, hoc
maxime verum pro conseruanda mente testatoris , quæ vide-
tur esse , ut omnia habeat, ut ex verbis legati , de quo in testa-
mento:quia factum coniunctæ personę,idest uxori,& ita tenet
Ab.in d.capitulo,filius noster,in fine.& Alexander ibi sequun-
tur quam plures Docto.ibi relati per eum.ita tenet Iason.in le-
ge apud Iulianum,§.constat,uersiculo extra glo.de legatis pri-
10 mo,ubi respondendo ad tex.in capit.filios noster, dicit † quod
non negat ibi rea ęstimationem non deberi,ut ẽt ibi tenet Ho-

ftien.fe l loquitur d: re ecclesię quam mandat restitui ecclesię. qui Host. dicit dicto capitulo, filius noster, procedere, quoties nimis grauaretur hęres redimendo rem alienam: si vero nō nimis grauaretur, etiam non obstante d. capitulo, filius noster, procedit opinio Host. & cum isto intellectu concordat intellectus Cardinalis Zabarellæ dicentis, c. filius noster, ponere casum specialem, quando vni ecclesię legatur res alterius, non autem loquitur, quando legauit res, quæ non sint ecclesiæ. & ideo nō discrepat casus noster a iure canonico, q loquimur de re, quæ erat in commercio nostro etiam si sit aliena, ideo expedit ista iuribus concordare, l. vnica. C. de inofficio dotibus. & in proposito nostro, ne longe vagemur, in casu proprio consuluit dominus Philippus Corneus in consilio suo 33. incipiente, licet prima facie videatur primo vol. qui post longam disputationem concludit, ideo legatum de re aliena factum vxori, seu coniunctę personę ignoranti, seu scienti, valere; & istam opinionem dicunt tenere Host. Panormita. Ioannes And. Petr. de Anchar. Anto. de But. in d. cap. filius noster, & ibi glo. fin. & Petr. & Cyn. in d. l. cum alienam, & multos alios, quos refert, & dicit solum quo ad vnum differentiam esse inter ius ciuile & canonicum, quia ius ciuile permittit legatario, vt nō cogatur restituere rem alienam, nisi euincatur de iure. ius vero canonicum grauat legatario alienam rem legatam retinere contra voluntatem domini, etiam q non euincatur ab eo. non tamen dici quin debeatur æstimatio alienę rei legatæ, & ita tenet Saly. & Benedictus Ptumbino, Ioannes Matthęus, & Bal. Fulgo. in d. l. cum alienam, vbi Angelus. Et ideo iudex debet iud care etiam secundū canones legatum rei alienę valere, & sic istam posse, vel fructus habere perceptos, de quibus supra, uel eorum æstimationem, quo casu non est ambigendum heredes proprietarios omnino teneri ad solutionem petitę pensionis.

EPITOME.

Confessus plura delicta capitalia, quorum vnum satis manifesta habebat indicia, alia vero constabat re ipsa patrata, & in confessione sępius ex interuallo & expresse, & extra locum torturę perseuerans, nec tortus, licet ligatus & aliquantum fatigatus fuisset, capite damnari, & plecti potuit. Nec ad rem facit, quod in carcere confessus sit. Quin etiam valuit processus, licet nulla prorsus indicia præcessissēt, quia de ea re nunquam a reo oppositum fuisset.

SVMMARIVM.

1 *Confessione propria, & spontanea nulla maior est probatio, nec eo prætextu, quod nulla præcesserint indicia, reuocari potest.*

2 *Confitens delictum indicia habens, de ijs etiam, quæ non habent, interrogari potest.*

3 *Confessio metu tormentorum extorta indicari non debet, quę sæpius ex interuallo, & expresse, & extra torturæ locum facta est.*

4 *Metus carceris, et tormentorū quando esse, vel durare non præsumitur.*

5 *Confessio in carcere facta in figura indicij valet.*

6 *Processus, vel inquisitio substantialibus carens, veluti indicijs legitimis, contra confessum, & non opponentem valet.*

Respon. a1o. interpreta.

IN causa Oliuerij rei detenti in fortijs domini Potestatis Placentini, cum de vita hominis agatur, nulla debet videri sera cunctatio. Considerato igitur processu contra eum agitato, videtur q non possit pœna motus condemnari, quia licet fuerit confessus plura delicta, etiam per torturam & metu tormentorum, sine tamen legitimis indicijs præcedentibus, talis

1 confessio sibi nocere non debet, nec ex ea potest diffinitiue ad mortem damnari, per tex. in l. 1. §. si quis vltro, ff. de quæstio. & ibi Barto. & Ang. de maiest. in verbo, fama publica, versiculo tu iudex sis bene cautus. lat in l. iusiurandum. §. procurator, ff. de iureiuran. Roma. consilio 113. vbi inter alia requisita dicit, q ad hoc, vt spontanea confessio noceat, oportet, q constet de delictis, per l. 1. §. item aliud, ff. ad Syllan. sed in casu hoc videtur facta talis confessio, & adhuc non constat de delictis, ergo &c. Prçsupponitur etiam, quod nulla pręcesserint indicia: sequitur ergo, quod dato, quod perseuerauerit, seu ratificauerit, non tamen talis confessio valebit, secundum doctrinam Bart. *communiter* approbatam, secundum vnam lecturam, in l. pen. ff. de quæstio. Gandin. in rubrica, de quæstio. & tormentis. versiculo, item pone. quod quidam fuit captus. Alexand. consil. 5. in principio, volumine 1. & consilio 53. in tertia vol. & in l. qui in aliena, §. Celsus, in additio. ad Barto. ff. de acquiren. hæredita. Rursus dicitur, quod confessio facta in carcere non valet secundum glo. communiter approbatam in lege, qui in carcerē, ff. quod metus causa. Anch. consi. 24. post principium, & huiusmodi confessio non valet, licet indicia postea superueniant, vt dicit Bal. in c. ad nostram, circa fi. extra de probatio. Dec. in c. at si clerici, de iud. cum ergo non appareat de delictis commissis, & confessatis, & sine legitimis indicijs pręcedentibus, est intrepide dicendum, q ex eius sola confessione mori non possit, vt ex præmissis latissime colligitur. Ex aduerso demonstratur dictum Oliuerium fore, & esse puniendum ac etiā decapitandum, sic meritis suis exigētib. cum sanctissimum sit facere iustitiam de criminosis, quoniam nulla pinguior victima potest mactari Deo, quam homo iniquus, refert Pau. de Cast. in l. 2. C. de episco. audien. & quia confessus est plura nefanda delicta, videlicet publica & priuata homicidia, & assassinamenta, vt ex eius processu apparet; quæ delicta nullo modo debent remanere impunita, iuxta legem ita vulneratus, ff. ad leg. Aquiliam. & cōgruit officio Præsidis purgare prouinciam malis hominibus, lege

1 congruit, ff. de officio Pręsidis, & nulla † maior probatio videtur esse, nec potest adduci, quam eius propria & spōtanea confessio, quæ est tantæ potentię, quod tollit omnē pręsumptionem iuris & de iure secundum Bar. in auth. sed iam necesse, C. de donat. ante nupt. ita, q partes iudicis non sunt, nisi in condemnando, vt no. in l. 1. C. de confes. nec talem confessionē potest reuocare prætextu, quod non præcesserint indicia, quia de hoc est tex. rotundus in cap. 1. de accusat. lib. 6. etiam non data copia indiciorum tali sponte confesso sine tormentis, secundū Ang. in verb. fama publica, vbi allegat Pet. de Anchar. in clem. 1. de homicid. & dicit, quod hoc singulariter est menti tenendum. Sed prædictus Oliuerus sponte, & sine tortura fuit confessus se derobasse per vim in strada publica vnum saccū cum filio cuidam pauperi, & de eius venditione & pretio participauit, de quo delicto etiam præcedebat indicia satis manifesta Baricel Placentino, qui dictum reum detinuit, & sic captura iustificatur, quæ iudicia etiam in actis Curiæ leguntur. Confessus etiam fuit dictus Oliuerius se interfuisse homicidio quondam Peregrini Mazarii iam duobus annis elapsis, opem & auxiliū pręstando, quem Peregrinum per vim extraxerunt ex propria domo & illam sachamauerunt, cuius interfecti cadauer fuit visitatum, per prætorem Montis clari, & notissimum est de dicto homicidio. Alia quoque grauia crimina fuit confessus, de quibus in processu, & illa bis, vel ter approbauit, & ratificauit sponte, & est præsumendum, quod conscientia patrati criminis perseuerauit, secundum Bal. in l. 1. C. de confes. Paris de Puteo. ibi. in verb. an ex sola confessione. & quando quis † confi-

2 tetur delictum, potest etiam interrogari de delictis, de quib. nō sunt indicia, secundum generalem consuetudinem, ut dicunt Doctores, maxime Ang. in verb. fama publica, in fine. Guido. de Suza. in materia tormento. versiculo quid de q. occurrenti. Gandin. in rubrica, de q. & torment. vbi omnes ita dicūt, & affirmant. licet ergo in pluribus delictis confessatus, quamuis non pręcesserint indicia, tamen ex quo illa confessus est, & talis confessio est verisimilis, & a iure non spernitur, merito tenere debet, & sibi pręiudicare, vt not. Dec. in cap. at si clerici, de iud. ex qua confessione, vt dictum est, potest damnari, secundum Bar. in l. 2. ff. de custo. reo. & Phil. Franc. in dicto cap. primo, de accusatio. lib. 6. etiam si processus inordinate fuisset factus secundum Doct. *communiter*, maxime Bal. in l. 1. C. de confess. & Barto. in l. si confess. ff. de custo. reo. qui etiam allegat illum tex. in d. cap. primo, de accusatio. pro valde notabili. Item & fuit confessus dic. Oliuerius assassinamentum & homicidium in persona quondam Abbatissæ Sancti Francisci, de cuius morte & cadauere constat ex visitatione iudicis malefactorum, quę confessio fuit bis, vel ter ratificata, & etiam sponte facta coram Reuerendo Domino Vicario Archiepiscopali, quod delictum grauissimum quale sit, omnes plane intelligunt. Et si dicatur, quod illud fuerit confessus metu tormentorum, quo casu etiam si perseuerauerit, non ualet talis confessio per dictam doctrinam Bart. in d. l. penul. ff. de quæst. & per alia iura supra adducta pro parte contraria, & quia carceratus non est sui iuris, ideo eius confessio non ualet, secūdum illam gl. in dicta lege, qui in carcerem, ff. quod metus causa, etiam si postea indicia superuenerint, secundum Bald. in d. c. ad nostram, de probatio. & vt supra deductum fuit. Quia possum respondere, quod dictus Oliuerius supra dicta confessione non fuit tortus, licet ligatus, & aliqualiter alciatus. & illud quod dicitur, aliquid esse factū, vel confessatum metu tormentorum, illud relinquitur arbitrio iudicis coniecturandum ex circunstantiis, secundum Bal. in l. interpositas, in prin. C. de transactio. Sed hic reus, qui alias robustus, & qui non fuit quassatus, est confessus dictum homi-

3 cidium, talis confessio † non debet iudicari extorta metu tormentorum, maxime quia illam toties ratificauit ex interuallo. & ita perseueratio ex interuallo etiam post torturam dicitur rei spontanea confessio, & est præsumptio quod conscientia patrati criminis perseuerauerit, secundum Baldum in dicta l. 1.

C. de

C.de confes.& iura,quæ dicunt inualidam confessionem , quę
fit in tormẽtis,non præcedentib.indicijs,non dicunt φ defectus
indiciorum non præcedentium inualidet expressam perseuera
tionem.& Bart.in d.l.pen.ff.de quæst.intelligatur de perseuera-
tione tacita,non aũt expressa,quæ habet vim spontaneæ confes-
sionis. ita per plura tenet Paris de Puteo in verbo, an ex sola
confessione.quæ ratificationes in casu nostro fuerunt factę ex-
tra locum torturæ, & pluries,& etiam examinatus a solo iudi-
ce ecclesiastico,s.d.Vicario Archiepiscopali,idem affirmauit,vt
4 supra dictum est. Et dr, φ semper † pręsumitur durare metus
carceris,seu tormentorum:rñdetur illud procedere, qñ metus
infertur verè,& iniustè,secus si iustè & per iudicem , pro quo
pręsumitur φ omnia fecerit ex motu animi sui informati ex
qualitate delicti & rei detentio.iuxta no.in l.3.§. eiusdem,ff. de
testi.& talis confessio facta metu tormentorum, φ debeat in-
telligi in metu vero,non autem præsumpto , & illato per iudi-
cem,vt dictum est,& expresse tenet Cæpol.in consi.40.vbi alle-
gat Ang. ita dicentem in l. 2. C. quod met.cau. Et licet dictus
Oliuerius fuerit ligatus, & aliqualiter alciatus, non tñ illud iu-
dex fecit ad hoc, ut expresse confiteretur , sed vt vera diceret,
ergo sequitur,φ tenor hmôi confessionis non est omnino tor
mentarius,sed ſm quid est liber,quia intentio iudicis fuit vt cõ-
fiteretur vtrum,non autem quia tortus.ista sunt verba Bald. ad
5 literam in d.l.1.C.de confes.Nec obstat dum dicebatur † φ cõ-
fessio facta in carcere non valet per glo. approbatam in d. l.
qui in carcerem,ff.quod metus causa.quia vř facta per metum;
vt supra dictum fuit.Quia rñdetur ſm Bald.ubi supra,φ illa gl.
procedit,qñ confiteretur ad vtilitatem carcerantis,non in figu-
ra iudicij: alias sequeretur, φ illi qui detinentur in palatijs, non
possent ibi confiteri ad tribunal potestatis,quod est falsum,quia
in capitalibus causis sempet reus detinetur,& valet eius confes-
sio, ſm Bald. ibi, & Cæpollam in dicto consi. 40. Nec obstat
etiam si dicatur,φ iudicia non præcesserunt,ergo detentio nul-
la,nec confessio valet,ut dictum est supra pro parte contraria.
Quia respondemus,quòd imò pręcesserunt indicia, & fuit cap-
tus per Baricellum deputatum per Christianissimum Regem
ad capiendum malefactores, prout erat dictus Oliuerius infa-
matus tanquam socius Astorini,& aliorum bannitorum a Do
6 mino Regio , & etiam pro alijs delictis, tum † etiam valet di-
cta processus , quia nunq̃ fuit oppositum per ipsum reum de-
tentum etiam sibi data defensione , vt est tex. cum glo. & ibi
☞ communiter Docto. in c.2. de accusatio. lib.6. sequitur & refert
Capo.consi.77 qui allegat Ang.in l.si vacantia,C.de bo.vacan.
lib.x.tenentem, φ licet inquisitio careat substantialib. tñ sequi
potest condemnatio ꝯ confessum, & ꝯ non opponentem, vt
ibi per eum. Prætereo authoritatem amplissimam concessam
Do.Prætori Placentino per Christianissimum Regem nostrũ,
φ in atrocioribus delictis,vt sunt præmissa,posset procedere ser
uata, & non seruata forma iuris,& prout melius fieri poterit,
vt delicta puniantur. Quicquid igitur actum est contra dictum
Oliuerium, bene actum uidetur, ut possit ad ultimum sup-
plicium condemnari , & meritas poenas luat,iuxta l.sancimus,
C. de poen. per superius adducta , iuribus & authoritatibus
comprobata.

EPITOME.

In materia Beneficiali versatur hoc responsum , cuius summam, quia in ipsius fine posita est, hic repetere superfluum uisum est.

SVMMARIVM.

1 *In terdicto retinendę præfertur antiquior possessio, nam posterior clande-
stina præsumitur.*
2 *Exceptio inualidi tituli contra agentem possessorio retinendę in beneficia
lib. obstat , & de ea incidenter cognoscere solent Parlamenta Franciæ,
num.3.*
4 *Exceptio suppressi valoris cur in beneficialib.admittenda sit iudici laico.*
5 *Iudex laicus in beneficialibus,de quibus exceptionibus cognoscere possit.*

Respon.21, interpreta.

SI omissa Validitate titulorum vtriusque partis quæra
tur quis debeat obtinere in interdicto re-
tinendæ possessionis huius canonicatus, & prębendæ ,
proculdubio dicẽdum est, quòd Ioannes Changragiosi
si habeat potiora iura,quia priorem & antiquiorem possessio-
1 nem probauit,cap.licet causam,de prob.& ratio est,quia † po-
sterior possessio Petri de Castellania præsumitur clandestina,ut
ibi dicitur,& declarat Bart.in l.si duo ff.uti possid.Bald.in l.or-
dinarij,C.de rei vendic.Petr.de Ancha.consi.275.ad declaratio
nem.Curt.consi.24.super eo.& alibi sępe per Doct. & si vene-
randa Curia Prouincię non vult,φ pro iustificatione possessio
2 nis cognoscatur incidenter de titulo, vel † quia de iure non sit
admittẽda iustificatio tituli in interdicto uti possidetis,ubi alter
probauit de antiquiori possessione,vt in casu nostro,prout te
nent Pan.& alij in d.c.licèt causam,& Bar.in d.l.si duo.Cur.in
d.consi.24.& consi.37.tunc constat Ioan. manutenendum fo-
re,in sua possessione.Si vero velit prędicta Curia incidenter ad
colorandum possessorium cognoscere de titulo & proprieta-
te,tanquam non sit in beneficialibus alicui concedendus vitio
sus ingressus,c.1.de reg.iu.in 6.certè debet admittere exceptio-
3 nem suppressi valoris contra titulum Petri,quia † contra agen
tem possessorio retinendę in beneficialibus obst. exceptio in-
ualidi tituli,vt est casus in c.audita quęrela,& ibi no. Pan. in 1.
not.de rest.spoliat.de qua exceptione incidenter solent cogno
scere Parlamenta Regia Fran.secundum D.Guid. Papa decis.
72. incip. Iudex laicus . quod sine dubio verum est,si in Parla-
mento sint aliqui Senatores ecclesiastici,nam de iure constat
Regem , & eius Senatores etiam laicos cognoscere posse de
possessorio,ſm Pan.in c.literas,de iuram.calum.modo si ĩ cau
sa possessorij incidat aliqua quæstio tituli,tunc de tali incidenti
quæstione possunt cognoscere Senatores clerici , quamquam
nomine Regis laici ius dicatur,ut concludit Fel.in c.cum si ge
nerale,vers.& vidi certari,de foro compet.vbi tenet clericum
delegatum a laico,posse cognoscere de causa vsuraria emergẽ
te in causa delegata,quamquam laicus delegatus ipse non pos
4 set.Et φ hæc exceptio † suppressi valoris sit admittenda, ostẽ
ditur ex duobus.Primo,quia ex sola negatione titulus efficitur
incoloratus,ac si negaretur non constare impetrantẽ esse cle-
ricum. nam si negetur expressum fuisse verum valorem,impe-
trãs tenetur probare valorem ab eo expressum,esse ualorem ,
ſm Pan.in c.ad aures,de rescrip.& in c.si.de pręsump.facit tex.
& ibi not.Pan.in c.quia circa,de consangui. & affinita & quæ
scribit Fel.in c.constitutus,de rescr. Nisi ergo impetrans pro-
bet se expressisse verum ualorem,apparet, φ titulus exhibitus
non est coloratus,sicut si non probet se clericum,secundũ In-
noc.in c.super his,ad fi.de accusa Pan.in c.bonæ,il 1.de elec. &
in c.1.de litis contest.& probatur in c.cum ab eo,de rescr cum
similibus. vnde sicut admittitur exceptio negatiua,nun video
cur etiam non admittenda sit probatio, si negans uelit proba-
re negatiuam . Secundo, quia hæc exceptio suppressi ualoris
est meri facti,non habens in se vllam spiritualitatem, nam ua-
lor beneficij est quid merè temporale,c.ad audientiam, de re-
scrip.traditur per Pan.in d.c.ad aures. de exceptionibus autem
emergentibus in causa possessorij,si constat in facto,cognosce
re potest iudex secularis,licèt ex tali exceptione facti possit in-
ferri ad decisionem iuris spiritualis,de quo non contenditur,
secundum Bal.in aucten.& qui iurat,versic.quæro qualiter, C.
de bon. author.iud.possid. nam si incidenter emergat quęstio
de quantitate pretij,vel de pacto de retrouendendo,ut quia ne-
getur modicitas pretii , vel pactum,admittendus est actor ad
probandum ẽt coram iudice laico,quia talis est quæstio facti ,
licèt inferatur ex ea ad decisionem vsurarię prauitatis,c. ad no
☞ stram,de empt.& vend.secundum Bart.& scriben. *communiter*
in l.Titia.§.vsuras,ff.sol.mat. & in l.omni nouatione,ubi Pau.
de Cast.C.de sacrosan.eccl. cum infinitis authoritatibus , quæ
adduci possunt,& de quibus per Alex.consi. 9. præstantissime
Doctor,lib.4 & Pan.consi. 64.lib.1. sic ergo dicamus,quod lai
5 ci iudices † possint cognoscere,de quantitate ualoris beneficii,
sicut cognoscunt de quantitate pretii in causa usuraria, si emer
gat sola quæstio de quantitate,quia est quęstio facti,hinc est ,
φ laicus potest cognoscere de exceptione opposita per benefi
ciatum contra patronos,φ iuri patronatus renunciauerint,ga
facti est,c.significauit,quem tex.ibi ad hoc not.Card. & Fel. in
prin.de testib.licèt causa iurispatronatus sit spiritualis,seu mix-
ta,c.quanto,de iudic.sic ergo laicus poterit incidenter cogno-
scere de arbitratione tituli,& multo magis de suppressione ua
loris,quę magis in facto consistit , quam renunciatio,quia re-
nunciatio non reddit titulum inualidum, & incoloratum ge-
neraliter,ut traditur in c.admonet,de renunc.sicut suppressio
veri ualoris,vt per Rotam decis.19.sub rub.de rescr.in nouis &
in regulis Bonifacii,reg.6.bene facit,quia si licet actori probare
titulum coloratum coram laico ad iustificandum possessoriũ,
debet etiam licere reo probare exceptiones suas,per quas vult
ostendere titulum non esse coloratum , neque iustificare pos-
sessorium.tex.est elatus,& ibi Fel.in c.constitutus, de testib.fa-
cit reg.non debet,de reg.iur.ff. Concludendum ergo mihi vi-
detur,φ si Curia uelit cognoscere de mero & nudo possesso-
rio,& non de colore titulorum ipsarum partium,quod debeat
manutenere antiquiorem possessorem , qui pariter probauit
de titulo habito ab ordinario collatore,qui dicitur titulus co-
loratus,ut per Inn.& alios in ca. nostris,de concess.præben. &
per Fel.in cap.in nostra,col.36.de rescriptis.ubi autem constat
de titulo colorato vtriusque , obtinet in possessorio qui prior
est tempore,d.c.licet causam,& dixi sup.si autem Curia cogno
scere vult quia titulus sit magis coloratus,non uideo quare nõ
debeat cognoscere de exceptione suppressi ualoris per ratio-
nes,& iura superius deducta.

EPITOME.

Qui præposituram, Quæ electiua est, nulliter contulerūt, cum neq; priuati sunt ipso iure, neque priuandi potestate eligendi, eligere possunt. Itaque in electione citandi sunt, sed in ea re distinctio, de qua hic, seruanda est. Dubium vero non est, quin canonici ēt illi, qui in sacris non sunt, in ea propositi electione vocē habeant, cū in oib. capituli actib. semper, & ex eo tempore, cuius memoria nulla extat, tales vocem habuerint, de ea vero ꝑpositura prouisio legati Cardinalis de latere, non valuit, quia cum non esset ipsis specialis præueniendi potestas data, præuenire in ecclesia collegiata ordinarios non potuit: nec etiam graduatorum nominatio locum habet in beneficiis ad electionem capituli spectātibus. At Papa sine dubio potest electores, nihil repugnantibus concordatis, præuenire.

SVMMARIVM.

1 *Electiuum beneficium proprie dicitur, quando superioris confirmatio postea requiritur.*
2 *Collatores protestati, quòd si beneficium erat electiuum, non intendebant derogare iuri eligendi, eligere possunt, & nu 3 & 5.*
4 *Eligendi potestate ipso iure non priuati licet priuandi essent, citādi sunt.*
6 *Canonici sacris non initiati in electione vocem habent, si ita ex tempore, cuius memoria nulla extat, obseruatum sit.*
7 *Legatus de latere, cui non est specialis potestas præueniendi data, præuenire non potest, maximè in ecclesiis collegiatis, ordinarios electores.*
8 *Graduatorum nominatio locū non habet in beneficijs spectantib. ad electionem capituli, sed tantum in ijs, quæ ad collationem ordinarij pertinent.*
9 *Papa potest electores præuenire.*

Respon. 212. interpreta.

DVplici ratione potest huiusmodi præpositura dici electiua, vel quia in electione proce
1 dat iuxta formā c. quia pp, de elec & hoc modo † propriè dr electiua, cū confirmatio superioris postea requirat, c. auaritiæ, cū ꝯcor. de elect. in 6. vel quia p simplicem electionē ad illam assumatur Præpositus sine alia solēnitate, & ꝯfirmatione superioris; & hoc mō non erit ꝓpriè electiua, sed potius collatiua, vt declarat Fel. in c. in nostra, col. 32. de rescr. Si ſm primum modū sit ex priuilegio electiua, dubitationes, de quib. in themate, ptinenter formantur: si vero dicatur electiua ſm aliū modum, tunc ꝯstat plures ex dubitationibus esse impertinentes. Vt tñ q̄renti ꝯsiliū ad plenū satisfiat, ad singula paucis rñdebimus. Pro resolutione primi videndum est, an hi, qui eligendo contulerunt, nō seruata solennitate d. c. quia pp, vel solennitate ex priuilegio requisita, sint hac vice priuati, vel priuandi potestate eligendi, breuiter rñdebimus, ꝙ non sunt priuati ipso iure, d. c. quia pp. §. quia veru, in ver. priuentur. & ibi gl. Inn. Host. Pan. & alij *communiter* no. Quod ēt probatur, quia Papa vtitur verbo futuri tp̄is, qđ sēr requirit sniam, ſm glo. cōiter approbatam in l. in criminali, C. de iurisd. & in c. quicumque, in ver. innodetur, de hęre. lib. 6. & ex plurib. ꝓprobat Fel. in
2 c. Rodulphus, de rescr. Sed quia † ante collationem hi, qui ꝯtulerunt formę electionis, conferendo protestati sunt, ꝙ nō intēdebant renunciare electioni casu, quo hęc dignitas esset ꝓpriè electiua, dubitatur an hæc protestatio eos releuet a pœna priuationis faciendę per sniam. Ad illud rñdebimus ꝙ non, quia protestatio ꝯtria consequutiua actum in dependentibus a dispositione iuris non releuat protestantē, c. cū M. Ferrarien. de cōst. l. alimenta, C. de neg. gest. l. nemo pōt, ff. de leg. 1. ex collatione, uel electione facta non seruata forma d. c. quia p.p. sequitur pœna priuationis ex dispōne d. c. cui non potuerunt eligentes derogase, ergo protestatio eos nō releuabit: alioquin esset in facultate eligentiū effugere semper pęnā d. c. ꝓtestādo, ꝙ dicere nō debemus. c. cōmissa, eo. tit. lib. 6. l. fin. ad fin. C. comm. de leg. Sed forsan excusabuntur prætextu ignorantiæ, allegantes se ignorasse, ꝙ hęc dignitas esset electiua. Nam ignorans excusatur a culpa, & ꝯñt a pęna, c. cognoscentes, de consti. l. si ignorans, ff. de loca. cū simil. Sed certè in his, quæ ex officio tenemur scire, ignorantia est damnabilis, iō nō ꝑstat legitimam excusationē, c. innotuit, de elec. c. q̄uis, de reg. iu. Paria n. sunt scire, vel debere scire, l. quod te, ff. si cer. pet. l. si duo, ff. de acq. hęr. vnde videtur excusandi, qui ꝯtra formā statutorum & priuilegiorum ecclesię eligerent. Veruntñ ſm ea, q̄ proponuntur, non vr̄ ꝙ sint priuati nec priuandi, quia præsupponitur ꝙ vltimo immediate prædecessori fuit prouisum per viam collationis, seu simplicis electionis, q̄ vim obtinet collationis, q̄ vltima ꝓuisio constituit capitulū in quasi possessione ꝯferendi, c. querelam, de elect. c. ꝯsultationibus, de iure patro. & cū vltimus status ꝓdictę præposituræ sit repertus collatiuus, habuerunt canonici, qui eligendo cōtulerunt, iniustam cām credendi ita esse, cum ex possessione de ꝑterito ꝑsumatur in præsens, l. siue possidetis, C. de proba. c. mandata, c. scribebam, de præsum. no. gl. in c. cū ecclesia Sutrina, de cau. poss. & propr. & ex possessione authoris, siue prędecessoris, præsumitur bona fides successoris, l. pen. C. de euict. ex tit. putatiuo causante bona fides, ſm Ro. de pręscr. decis. 3. in nou. & traditur late per Fel. in c. de quarta, de præscr. & non solū ex iustis, sed ēt ex iniustis & temerarijs causis causari pōt bona fides, ſm glo. in l. 1. C. vbi cau. stat. pro qua facit tex. in l. clam possidere, in princ. & ibi D. Ias. in 7. no. ff. de acq. pos. sequitur D. Alex. consi. 127. visa inquisitione, lib. 4. & And. Barb. consi. 18. lib. 2. Sed stante hoc, ꝙ capitulum sit in quasi poss. conferendi, vr̄ ꝙ collatio facta ꝑ hos canonicos sit valida & manutenenda, per tex. in d. c. querelā, de elec. & c. ꝯsultationib. de iure par. nā cum quęritur de validitate collationis non inspicitur apud quē sit proprietas, sed apud quē sit possessio, quia collatio est fructus possessionis, & ad possessorē spectat perceptio fructuum, l. bonæ fidei, ff. de acq. re do. c. grauis, de resti. spol. Verum ꝓdictis non obstan. rñdemus hmōi collationē fore nullam pp resistentiā aliorum canonicorū, qui protestati sunt de nullitate ipsius collationis, asserentes fore ꝓcedendum per viā electionis. nam pp resistentiā aliquorum, illa quasi possessio interturbatur, & operatur talis resistentia ab aliquib. de c. volentib. desistere ab iniusta possessione, vt alij afficiantur malę fidei. ita cōcludit Pan. in c. cum olim, in 3 no. ponderando, ꝙ ibi collatio fuerat facta absque vlla re-
3 clamatione, de cau. pos. & propr. Præterea † cum ipsimet, qui contulerunt, fuerint ꝓtestati, ꝙ si ꝑpositura esset eligibilis, ꝙ nō intendebant derogare iuri eligendi & intelligendi in ipsa electione, satis constat ꝙ consenserunt protestationi aliorum volentium eligere eo casu, quo esset eligibilis. Qñ aūt existentes in quasi pos. iniusta consentiunt protestationi ꝯtrię suę quasi possessioni, tunc non renet collatio facta ab ipsis quasi possessoribus, vt est casus, & ibi Pan in c. Cumana. ver. pro clariori intellectu. de elec. Istis sic enucleatis, rñdemus ad primum quęsitū,
4 † ꝙ cum hi, qui contulerunt, non sint priuati ipso iure, ꝙ ueniunt citandi, ēt si ueniret priuandi per sniam, ſm Pan. in c. auditis, ver. quarta lectura, per illū tex. eo. tit. & idem firmat Pan. post Inn. in d. c. quia pp, §. fi. Ad ſm, an existentes extra prouinciam, sint citandi nominatim, vel sufficiat citatio gñalis, rñdemus distinguendo. Aut scitur vbi sunt, aut ignoratur. Primo casu, aut sunt in loco, in quo commodè vocari pñt, & hi sunt citādi personalr, ſm Spec. tit. de elec. §. 1. circa prin. & ita procedit tex. in d. c. quia pp, ad ñ. licet enim tex. in c. coram, eo. tit. mandet eos citari, qui sunt in prouincia, tñ si existentes extra prouinciā pñt commodè uocari, ēt hi vocandi sunt, ſm Inn. Card. & Pan. ibi; qui subdit, ꝙ si prouincia esset multū ampla ab uno latere, ita ꝙ existentes in finib. eiusdem, non possent ꝯmodè uocari, & tamen existentes extra prouinciam ab alio latere, si forent viciniores, & uocari commodè possent, illi hoc casu essent uocandi magis quam existentes in prouincia ab alio latere. & idem dixit Pan. in c. cū inter uniuersas, eo. tit. Aut sunt in loco, in quo commode uocari non pñt, & tales non sunt ullatenus uocandi, d. c. quia propter, pp periculum uocationis, & morę, c. ne pro defectu. eo tit. dñr autem commodè uocari posse, consideratis locorum distantiis, personarum, & temporum qualitatib. arg. c. 1. de dila. Aut ignoratur ubi sunt, & hoc casu satis est, ꝙ citentur per dictum in loco, vbi morari consueuerunt, c. ex parte, c. tuæ, de cleri. non resid. c. fi. de eo, qui mitt. in poss. causa rei seruandę, c. ex parte, de foro comp. & ita docet Spec. in loco prælleg. & Io. Bertach. in tract. de episc. in 3. parte primi lib. versi. septimo quęro. Ad tertium, utrum illi, qui contulerunt, possint redire ad viam electionis stante resolutione s. facta, ꝙ non sint priuati, uel priuandi; certum est ipsos reuerti posse ad electionem, imò *communis* opinio est, ꝙ redire possint ad electionem, qui ueniunt priuandi propter non seruatam formam d. c. quia propter, ſm Inn. Compostel. Io. And. Card. & Pan. in d. c. quia pp. §. quia uero, & in §. fi. Pan. in d. c. auditis, reiecta snia Hosti. & Do. Ant. quorum fundamentis respondet Card. in d. §. quia uero, quæ non refero, quia non expedit, cum præsupponamus cōem esse ꝯ Hosti. & Do. Ant. & cum concludamus hos cano-
5 nicos, † qui contulerunt, non fore priuatos, nec priuandos. Nec obstat ꝙ publicauerint elect. siue eligēdum, & ꝯñr non uideantur amplius posse uariare. cap. publicato, de elect. quia uerum, qñ ex uotis publicatis est ante quæsitum aliquod ius nominato, quia dicunt tunc nominantes, uel conferentes functi officio suo: secus quando nominatio, uel collatio fuerit nulla ea defectu potestatis, uel transgressionis formæ, quia tunc nō dicuntur functi officio suo, l. diem, ff. de arbit. ita dicit Pan. in dicto cap. publicato, nam contra factum proprium nulli licet uenire, c. diuersis fallacijs, de clericis coniugat, l. quemadmodum, C. de agrico. & censi. lib. 11. & tradit Panor. in terminis nostris, in dicto capit. auditis, & in cap. nostri, eod. titu. Pręterea aliud est quęrere, an possint hi, qui contulerunt uariare, aliud an possint ad electionem redire, cum possibile sit eos non uariaturos, sed eundem electuros. Ad quartum, an canonici, qui non sunt in sacris, habeant uocem in electione Præpositi, attenta generali cōsuetudine, quia prædicti canonici a tempore immemorabili

consue-

consueuerunt ingredi capl'm, & dare uocem in omnib. actib. capitularibus: vr̃ q̃ non, per tex. in cle. ut hi, qui. de ęta. & qual. vbi dr̃, q̃ tales non hn̄t uocem in c. quacunq; cõsuetudine nõ obstante. vbi autem cõsuetudo remouetur, noua induci nõ potest, fm gl. in c. s. de cler. non resid. lib. 6. quia lex derogans simplr̃ consuetudini, intelligitur derogare consuetudini iam pręsenti, q̃ futurę, fm Io. An. in c. certificari, de sepul. D. Ant. in c. fin. circa med. de consuet. Fel. in c. 2. de prob. cum concor. alle. per D. Ias. in l. de quibus, ff. de legib. & per D. Ale. consi. 198. viso
6 testamento, lib. 2. Sed hoc † non obstante ↄ̃trium rn̄dendũ duximus, sequentes Gem. consi. 135. casus talis est, ad fi. quia prędicta conclusio, q̃ lex remouens consuetudinem centetur cũ remouere futuram, procedit qñ lex declarat cõsuetudinem fore irrationabilem, & ideo illam tollit: secus si simpliciter eã remoueat, non declarando eam irrationabilem, ut in d. c. ut hi, q. vbi consuetudo simpliciter remouetur, vt canonici propensius inducantur ad ordines sacros suscipiendos, non quia sit irrationabile, q̃ non existẽtes in sacr. s uocem habeant in capitulo. ita declarat text. in d. ca. hi, qui. Gem. in d. consi. 132. & pro hac sua conclus. allegat gl. in c. statutum, in uerbo, consuetudine, de ele. lib. 6. & in c. 1. in gl. 3. de cler. ęgrot. eod. lib. Alia quoque rõne dicimus ualere cõsuetudinem, quia in themate pręsupponitur, q̃ talis consuetudo fuit obseruata a tpe immemorabili, quo casu lex remouens consuetudinem futuram, non intelligit remouere consuetudinẽ immemorabilẽ, quę habet uim priuilegii, l. 1. § ductus aquę, ff. de aqua quot. & ęsti. & c. super quibusdã, §. pręterea, de verb. sig. ita signanter consuluit Pet. de Anch. ↄs. 51. consuetudo, quę hẽt. ubi concludit, q̃ licet lex disponat electum non debere administrare ante ↄ̃firmationẽ quacunq; cõsuetudine non obstante, tñ nõ intelligitur sublata consuetudo immemorabilis, quia talis consuetudo hẽt vim priuilegii, & sicut remota consuetudine non intelligitur priuilegium, ita nec consuetudo immemorabilis, quę priuilegio ęquiparatur. idem firmat Abb. consi. 26. in q. lib. 2 comprobatur. quia remota pręscriptione per legem, non cẽsetur remota pręscriptio centũ annorũ, fm Bald. in l. vnic. C. de anna. excep. & Ange. in Auct. ut decet. non fiant lac. iussio. ad fi. per illũ tex. sequitur Ale. in l. nemo pōt, ff. de leg. 1. & Fel. in rub. de pręscr. col. fi. Et licet sint q ↄ̃dicant, tñ hęc snĩa uerissima hẽ, qñ consuetudo immemorabilis non est nutritiua peccati, nec ↄ̃ bonum publicũ, ut est hmõi fm Card. Ale. in c. frustra, 8. dist. Pręterea ex casu superueniente consuetudo noua vincit legem derogantẽ consuetudini futurę, q̃a oĩs dispõ ẽt futura respiciens, recipit restrictiõnẽ a cã superueniente, l. si hominem, ff. mand. per quem tex. in proposito nostro ita concludit Pan. late in c. fi. col. fi. de consue. Car. Alex. in d. c. frustra, & Fel. late in d. c. 2. de prob. Consuetudo aũt immemorabilis pręsumitur hr̃e optimam causam, cum hẽat uim tituli, d. §. ductus aquę, & no. Bart. in l. cum de in rem uerso, ff. de vsur. D. Ant. & Pan. in c. peruenit, de censi. ergo &c. Cęterũ vbi non ualeret consuetudo, nullus negabit non ualere priuilegiũ a papa concessum, cum Papa habeat in istis, quę sunt iuris positiui, omnimodam potestatem, c. proposuit, de cõces. pręb. maxime in beneficialibus, cle. 1. ut lit. pẽd. vnde rn̄demus, q̃ dñi canonici, qui nõ sunt in sacris, possunt inniti priuilegio. & si obiciatur non constare, pñt ipsi probare probando quasi possessionem immemorabilem, ex qua pręsumitur priuilegium si allegetur, fm Bar. in l. cum de in rem uerso, ff. de vsur. Pan. in c. peruenit, de censib. & bene probatur in c. apostolica, & ibi Bal. Card. & Imo. no. de his, quę fiunt a pręla. sine consi. c. ubi laicus, q possidet decimas per tempus immemorabile, pręsumitur inuestitus a Papa ante concilium Lateranense, quo tpe laici ex cõcessione Epi erant capaces decimarum. & facit q̃ consuluerunt Old. consi. 269 Raph. Cum. cons. 83. quia causa decimalis. Ale. consi. 6. lib. 1. ubi concludunt, q̃ existentes in quasi possessione non soluendi decimas a tanto tempore, cuius initii memoria hominis non est in ↄ̃trium, pręsumuntur habuisse priuilegium non soluendi a Papa, si allegetur. sequitur And. Barb. consil. 35. lib. 1. Dec. consi. 85. & consi. 155. in causa exemptionis. Soc. cõs. 297. uiso priuilegio, uer. 3. ista conclusio. Ad quintum, utrũ pro
7 missio dñi † legati Card. de latere ualeat attenta pręuentione: vr̃ q̃ sic, quia concurrit in collationibus cum quocunq; ordinario, c. 1. & 2. de offi. leg. ergo debet esse locus pręuentioni, c. ꝓposuisti, de foro comp. cum concord. Cõtrarium tñ in casu occurrẽti, in quo agitur de prima dignitate ecclesię collegiatę, ad quam prouidetur per uiam electionis, verius esse rn̄deamus ꝑ tex. in c. deliberatione prouida, de offi. leg. lib. 6. ubi casus ad literam, q̃ uerum est, nisi data sit a summo Pontifice ipsi delegato specialis facultas pręueniendi ordinarios, etiam in ecclesiis col
8 legiatis. Ad penultimum rn̄demus, q̃ † nominatio graduatorũ non habet locum in beneficiis spectantibus ad electionẽ capituli, sed solum ad collationẽ ordinarii. Nec ob. q̃ ex tenore concordatorũ nominatio fieri possit ad beneficia spectãtia ad collationem, prouisionem, nominationem, pręsentationem, seu quamuis aliam dispositionem, & sic etiam ad cõfirmationẽ, & consequẽter ad electionem capituli: quia & si talia verba sint gñalia, non tñ includunt beneficia spectantia ad electionẽ capituli, c. cũ in illis, §. 1. de pręb. in 6. Ad ultimũ, certissimi iuris est
9 † Papam posse pręuenire electores, cum possit sibi reseruare collationem, & prouisionem beneficiorũ ẽt electiuorũ, c. si eo tempore, de elec. lib. 6. concurrit enim cum omnibus collatorib. & electorib. c. 2. de pręb. lib. 6. Non obst. concordata, q̃a loquuntur in episcopalibus & abbatiis, in cęteris vero dignitatibus inferioribus reseruatur libera potestas summo Pontifici, vt patet in ver. nosque, & successores nostros, &c.

EPITOME.

Cum vniuersitas de Besodonio quorundam molendinorum, quę emerat, nomine ab officiali pręlati directi dñi inuestita, quę longissimo tpe pacifice sciente dño illo directo vti emphyteuta possederat illa, deinde ipsa molendina Raspallo cuidam vendidisset, ac emptorem istum dñs ille directus laudasset, & inuestiuisset, certissima pręsumptio est tum ea diuturnitate tpis, tum ea tacita subsecuta ratificatione, quę ex ista ipsius dñi inuestitura perspicua est, officialẽ illũ inuestiturã vniuersitatis ea mandato fecisse pręlati directi dñi: potuit tñ aduersus hanc ecclesia lęsa restitui, permutatio vero, quam eadẽ uniuersitas de dictis molendinis fecisset, idcirco ualuit, quia cũ consensu maioris partis populi acceptis utilioribus sibi reb. facta est, licet quędã a iure pręscriptę solẽnitates in alienationib. huiusmodi non interuenissent. has autẽ interuenisse ex tpis diuturnitate pręsumendũ est, vel ea ipsa consuetudine probata, qua receptum erat instr̃a in iis negotiis nulla fieri congregationũ, tractatuũ, & aliarũ hmõi solennitatũ. Cęterum alienatio illa Delphino molẽdinorum, de qua ẽt quęritur, licet a Principe superiorem non recognoscente, non obstante litis pendentia, permissa fuisset, tñ quia in iudicẽ ab ipso Principe delegatum, q nõ subdelegauerat, facta fuit, nõ valuit. Sedis ↄ̃tus speciali gratia eiusdem Principis, ẽt in alterius, cuius q̃sitũ videbatur, ꝑiudiciũ cõualuit. Tertio vero eiusdẽ Principis rescripto, sic illis duob. derogatũ esse p̃t, vt alienatio non valeat, non aũt vt uenditor, & iudex emptor in pęnã aliq̃ alienationis incidant. vr̃ aũt Princeps in ea tm̃ parte primis derogare, in qua qd̃ isto expressum erat impedimento erant. Quantum uero ad eã protestationẽ, ut venditio pro non facta habeatur, ubi ius ei resisteret, certũ est contrahentes a vitio litigiosi nõ excusare, nec illos pœnas vitiũ illius vitare, licet eius pacti vi res empta retrotradatur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum pręsumitur ex diuturnitate temporis, tacita ratificatione deinde apparente.*

2 *Permutatio rei uniuersitatis, a maiori parte populi facta, utilioribus uniuersitati rebus acceptis, ualet, licet solẽnitates omnes non interuenerint.*

3 *Solennitas pręsumitur interuenisse ex diuturnitate temporis.*

4 *Dispensatio facta super uno defectu, ad alium non porrigitur.*

5 *Princeps ius quęsitum nobis auferre potest.*

6 *Princeps nõ põt reuocare gratias, ut impetrãtes deinde in pęnas incidãt.*

7 *Protestatio, ut uenditio pro non facta habeatur, ubi ei ius resisteret, non excusat a uitio litigiosi.*

8 *Litigiosi uitiũ pęna, nõ euitantur, licet res empta uenditori retrotradatur.*

Respon. 213. interpreta.

Quia dubia supra proposita simplr̃ formãtur, nec documenta, de quibus in themate exhibentur, paucis qd
1 sentiam rn̄debo. Ad primum, † an ea diuturnitate tpis pręsumatur mandatũ laudandi, & inuestiendi: uideretur prima facie rn̄dendum q̃ non, quia cõis est Doct. snĩa, q̃ mandatum nunq̃ pręsumatur ẽt cursu annorũ mille, vt dixit Bald. in l. 2. C. si ex fal. inst. & l. 1. C. de reb. eccl. non alie. & in l. qui fundũ, ff. de vsu. Ale. in l. qui in aliena, in prin. ff. de acq. hę. & in l. sciẽdum, ff. de verb. obl. & consi. 1. lib. 4. & Curt. consi. 49. Sed tñ in casu occurrenti ↄ̃trium uerius existimo, quia pręd. cta cõis snĩa non procedit, qñ apparet de tacita ratificatiõe dñi, cuius nomine res gesta est. tacite n. tunc pręsumitur dedisse mandatum, vt per Dec. cõsil. 598. non patitur. in casu autẽ isto cõstat de tacita ratihabitione directi dñi, quia directus dñs approbauit venditionem factã per vniuersitatẽ de Besodonio, factam in Gulielmum Raspalli laudando & inuestiendo ipsum Gulielmũ, ut pręsupponitur cõstare publico documẽto, ergo in necessariũ antecedẽs ẽt dr̃ approbasse inuestiturã factam per dictum officialẽ in ipsam uniuersitatẽ, l. illud, ff. de acq. hęr. l. ad rem, & l. ad legatũ, ff. de procu. tũ q̃a ipsa uniuersitas. & eius successores, longissimo tẽpore uti emphyteutę possederũt pacificẽ dicta molẽdina, sciẽte directo dño. ex qua pacifica possessione inducitur tacita ratificatio, saltẽ efficax ad inducendã pręsumptionẽ mandati, fm Ale. cons. 88. qm̃ oẽ datum, lib. 5. & Dec. in d. consi. 298. & in istis terminis ꝓcedit l. si filius, C. de pet. hęr. ubi filius, qui diu possedit hr̃ditatẽ, pręsumitur de mãdato patris adiuisse, pręsumitur. n. hoc casu mandatũ, quia effectus corr̃ndet pręsumptioni. Sic etiã in eo, qui emit a pupillo, & diu possedit, pręsumitur solenniter fcã uenditio, fm Ang. in d. l. qui in aliena, in princ. per illũ tex. ff. de acq. hęr. & ꝑlatus, q diu stetit in possessione, pręsumitur cano-

nicè institutus, fm Pan. & alios in c. illud, de ṗsump. & traditur in nr̃o proposito per Dec. consi. 36 & qa directus dñs consensit alienationi factæ in vniuersitatem, non vr̃ posse amplius ꝯueniste, reg. quod semel, de reg. iu. lib. 6. nã cũ sit introductũ in fauorem directi dñi, ꝙ emphyteuta non possit alienare vtile dñium in ṗsonas prohibitas, põt directus dñs suo renunciare fauori, l. si quis in ꝯscribendo, C. de pac. Veruntñ, qa prælatus non põt ecclesiæ præiudicare faciendo, l. iubemus, C. de sacrosс. eccle. & ibi not. ir̃: videret̃, ꝙ ecclesia saltẽ in integrũ restituẽda eẽt aduersus talẽ alienationẽ, vt est casus in c. 1. de in integ. rest. Cõstat. n. manifestè eã esse lęsam in laudemijs, & iure retentionis, qa vniuersitas non ita faciliter alienat, sicut faciũt particulares hoĩes, & ita tenet Card. Flo. in c. potuit, q. 15. de loca. & Iac. Aluaro. in c. 1.

2 §. 1. ad fin. de alie. feu. Circa fm̃, an † permutatio de dictis molendinis facta per maiorẽ, & saniorẽ partẽ populi, & ṗñte prætore, seu baiulo loci, retractari possit ex eo, ꝙ nõ fuit seruata forma, quæ requiritur de iure in alienatione rerũ ciuitatis, de qua in l. fi. C. de vend. re. ciuit. lib. 11. Ista dubitatio potest dupliciter intelligi. Primo, an ṗmutatio defendi possit, ẽt ꝙ non fuerit seruata forma d. l. fi. Scd̃o, an defendi possit ea rõne, ꝙ forma pręsumatur interuenisse ṗp diuturnitatem tpis? Ad primũ, si vera sunt, quæ ṗsupponuntur, ꝙ molẽdina tp̃e permutationis essent vniuersitati inutilia, & fuerint ṗmutata cum rebus tunc vtilioribus. Rñdeo, ṗmutationem factam cum ꝯsensu maioris partis populi valere, dato ꝙ cęterę solennitates non interuenerint, vt est casus in c. vt rebus, §. fi. de reb. eccl. non alien. arguẽdo de reb. ecclesię ad res ciuitatis, vt arguit gl. fi. in d. l. fi. & gl. & scrib. in l. respublica, C. qui. ex cau. maio. & in Auct. de non alie. §. si mutuus, & l. fi. C. de sacrosс. eccl. Et licet molẽdina sint hodie effecta maioris redditus, non tñ est de hoc curandum, quia inspiciendum est tp̃s permutationis, l. 2. C. de ṗd. & de omnib. reb. nauicu. lib. xj. quem tex. not. ibi And. de Baru. & Io. de Plat. ꝯ auaros prælatos, qui volũt res ecclesiasticas olim steriles, modo fertiles, ab emphyteuticis repetere, dicentes ecclesiam fore lęsam, ad idẽ tex. in l. 2. C. de fun. rei priuat. & salub. diuinæ dom. & in l. 2. C. de loca. præd. fisc. lib. 11. Ad fm̃, an † ṗp diuturnitatem tpis prę-

3 sumatur solennitas, de qua in d. l. fi. interuenisse in hac permutatione, videlicet ꝙ populo sine maiori parte congregato, & præstito iur̃o de procurandu vtilia vniuersitati per illos, qui alias non iurauerunt, fiat tractatus & deliberatio de alienando, deinde fiat in eorum præsentia alienatio, interueniente authoritate, & decreto pręsidis? Et videretur primo aspectu rñdendum, ꝙ nõ ṗsumatur solennitas tractatus iur̃i & decreti, quæ non legitur interuenisse, quia est solennitas extrinseca, quæ non præsumit̃, l. quęcunque, §. si ff. de Public. l. pen. ff. de prob. ẽt si sit decursum longissimum tp̃s, quia solenennitas, quæ non põt interuenire in ipso actu, vt est solennitas tractatus, & iur̃i de procurando vtilia, quæ dẽt ṗcedere, nunquam præsumitur, fm Soc. consil. 29. viso quodam, lib. 1. de reb. eccl. non alie. lib. 6. Sed his & similib. non attentis, rñdeo solennitatem hoc loco præsumendam esse, ṗp tpis diuturnitatem, per tex. in d. l. si filius. etsi dicatur ṗsumptionem illius leg. admittendam non esse, qñ talis pręsumptio tendit principaliter in damnum tertij, vt vr̃ rẽdere in hoc casu, quo principaliter agitur de damno vniuersitatis. Rñdetur verũ esse, si ex solo cursu decennij vellemus hanc præsumptionem induci. Sed nos præsumptionẽ hanc colligimus ex cursu anno. 30. & vltra, quo casu ṗsumit solennitas extrinseca, etiã si agatur principaliter de damno tertij, c. peruenit, iuncta gl. & ibi Imo. de empt. & vend. & tradatur per D. Alex. consi. 1. & consi. 50. viso in ist̃o, lib. 4. & D. Iaś. in l. 1. vet. tertio singulariter limita, C. q admitt. & pro hac sñia est ẽt tex. in c. continebat̃, & in c. ea noscitur, vbi Ant. de But. & alij *cõiter*, de his quæ fiunt a pręla. sine ꝯsen. c. vbi ex diuturnitate tpis ṗsumitur ꝯsensum capituli interuenisse in alienatione rei ecclesiasticę. Nec obst. ꝙ consensus soleat interuenire in ipso actu. tractatus autem & iur̃i præstatio ante actum, vt dicebat Soc. in d. consi. 29. quia hæc dr̃ia, quam facit Soc. reprobatur cõiter fm Fel. in c. sicut, de re iud. nam si ea, quæ debẽt interuenire in ipso actu, præsumuntur interuenisse, licet nõ enuncientur in inst̃o actus celebrati, certe magis dẽnt ṗsumi interuenisse ea, quæ actum ipsum solent præcedere, cũ illa non ita notario possint esse nota, sicut ea quæ fiũt in ipso actu, & ita tenet Alex. consi. 79. circa primum, lib. 1. vbi vult ex diuturnitate tpis præsumi tractatum, consensum capituli, & c. solennia interuenisse in alienatione rei ecclesiæ, & idem consuluit Soc. sibi ꝯtr̃, cõsi. 15. lib. 1. consi. 153. ꝙ est consi. 1. lib. 2. ubi consuluit, ex diuturnitate tpis præsumi decretam fuisse matri tutelam debite & solenniter, & idem consuluit Per. de Ancha. 130. ex cõsilijs. Et ad illud propositum possem infinita allegare, q̃ rẽferũt Fel. in d. c. sicut, Iaś. in d. l. 1. & Alex. in varijs ꝯsilijs, q̃ breuitati studẽdo missa facio. Et in huc casu, in quo constat maiorẽ partem populi fuisse congregatam ad actum permutationis celebrandę, maxime est præsumenda solẽnitas tractatus, qa nõ solet populus congregatus quicq̃ agere, nisi prius simul tractetur & deliberetur quid agendũ, ut docet experientia, quæ est rerum magistra, cle. dispendiosam, de iud. & ṗsupponit̃ etiã fuisse probatũ, & pro hoc facit, qd̃ dixit gl. vulgata in l. neq; natales, C. de prob. q̃ vult, ꝙ vno ṗbato censeant̃ ṗbata reliqua, quæ cũ illo probato frequenter contingunt, q̃uis non semper, eo qa lex ṗsumit id interuenisse, qd̃ solet euenire a cõiter contingẽtibus, & ibi Bal. infert ad plura, & per illã gl. & gl. in l. cum dotem, C. de iure dot. & dñt Doct. ꝙ arg. a cõiter contingẽtibus est concludens in mã ṗbationũ, ita inquit Bal. in c. fi. de cã pos. & prop. & in l. cũ oporter, col. 2. post Cy. C. de bo. quæ lib. & est tex. quẽ ibi no. Pan. in c. 1. de cle. non res. & ad istud ṗpositum multa ꝯgessit D. Iaś. in l. non hoc, C. vñ legi. Accedit ad augẽdã hãc ṗsumptionẽ consuetudo, vt dr̃ ṗbata, de nõ ꝯficiẽdo instr̃a ꝯgregationũ, tractatuũ, & aliarũ solennitatũ, q̃ in pertractandis & administrandis rebus publicis solent adhibere. valet. n. ꝯsuetudo sup. nõ obseruandi solẽnitates, fm Bal. in auc. hoc ius porrectũ, C. de sacrosс. eccl. imò sũt, q ẽt velint valere ꝯsuetudinem, per quã tolluntur ipsę solennitates requisitę in alienatione rerũ ecclesiæ, & reipublicæ, inter quos fuit gl. q̃ ibi sequit̃ Ange. in l. diuturna, ff. de legib. & alij plures, quos refert Iaś. in l. de qb. eo. tit. imò *communis* est sñia, ꝙ consuetudo possit derrogare ṕib. solẽnitatib. requisitis in alienationib. rerũ ecclesiæ & reipubl. de iure ciuili, fm Pan. & alios in c. 1. eo. tit. lib. 6 & d. Iaś. in d. l. de qbus. Et ex hoc remouet suspitio eorũ, qui dñt non esse verisiśe, ꝙ interuenerit tractatus, & alię solẽnitates, qa de his ita fuisset facta scriptura, sicut fuit facta de alienatione: nã cũ non soleat de talib. fieri instr̃m, cessat ṗdicta suspitio. Ad illud dubiũ, an licentia obtenta a Principe ṗ Raspallũ de alienãdo molẽdina nõ obstante litis pendentia, fuerit sufficiens, ita ꝙ potuerit Raspallus vendere dicta molendina iudici delegato, coram quo causa ipsorũ molendinorũ pendebat. Rñdeo ꝙ nõ, qa ꝯ talem ꝯtũm obstant duo, videlicet vitiũ litigiosi, l. 2. C. de litig. & defectus ex parte iudicis, qui ṗhibetur ꝯhere cum hñtibus litẽ coram eo, ac alijs subditis, l. nõ licet, & l. officia, ff. de ꝯh. emp. & l. aufertur, §.

4 1. ff. de iure fis. cum ꝯcnt. Dispensatio † aũt facta super vno defectu non porrigitur ad alium, l. si domos, ff. de ser. vrba. pręd. c. ex tuarum, de auth. & vsu pall. firmat Oldr. cunsi. 247. factũ tale est. Io. And. in addi. Spe. sup rub. qui fil. sint leg. & Bald. in l. eam quã, C. de fideicõ. & in l. 1. C. de furt. vbi dicit, ꝙ non sufficit clã gñalis, non obstante, vbi sũt plura obstacola, sed requiritur specialis mẽtio singulorũ, & ad illud ṗpositũ plura cumulant Fel. in c. postulasti, de relcr. & Dec. in c. ad aures, eo. tit. Præterea nunquã ṗ gñalẽ grãm censetur cũ iudicib. dispensatũ, vt possint ꝯhere cũ subditis, sed opus est speciali, & indiuidua grã, l. 1. C. de ꝯtt. iud. ibi, nisi specialẽ nostri numinis hoc eis permittentẽ diuinaiu rescripnonẽ hr̃e meruerint. & d. l. non licet. ibi, nisi spãliter hoc quibusdã ꝯcessum est. Quę. n. exigunt spãlem metionem, non ꝯprehenduntur in grã gñali, fm gl. in cle. 1. verbo, & specialiter, de iud. & Io. And. in c. 1. de exce. lib. 6. & ad hoc plura ꝯgessit d. Iaś. in l. 1. ff. si quis in ius voc. non iεrit. Nec dicatur, ꝙ nullus erat defectus in hoc iudice, cũ esset iudex ṗpetuus, qui non ṗhibetur ꝯhere cum subditis, l. principalibus, ff. si cer. pet. quia quantũ ad Raspallũ forensem nõ erat iudex perpetuus, sed dũtaxat quantũ ad cãm sibi delegatã. Pręterea, & si iudex ṗpetuus nõ ṗhibeatur ꝯhere cũ subditis gñalr̃, credo tñ ꝙ ṗhibeat̃ contrahere cũ his, qui cãs agunt coram eo, qa & cũ his ꝯhere prohibẽtur ẽt Aduocati, l. si quisquis, §. ṗterea, C. de postu. can. infames, §. ṗterea, 3. q. 7. Nec ẽt obstare vr̃, si dicatur ꝙ hic iudex deleg. non cognouit amplius de cã, sed eius locũtenens, qa cũ non subdelegauerit cãm in totũ, nec in parte, non desijt esse iudex, licet eius locũtenẽs cognosceret: nã poterat hic deleg. quoties voluisset, cãm reassumere, & de illa cognoscere, vt no. in c. super qõnum, in prin. de off. deleg. Si aũt subdelegasset cãm suo locũ tenenti in totũ ante emptionẽ, non credetem, eum prohibitum ꝯhere, cũ non esset amplius iudex, d. c. super qõnũ, §. porrò, &c. Ad illud aũt quæsitum, an scd̃a grã habeat prodesse, ita ꝙ ꝯualidatur ꝯtractus cũ ṗdicto iudice. Rñdeo ꝙ sic, quia talis grã fuit specialis, qua stante valet ꝯtũs, d. l. 1. C. de ꝯtib. iud. & d. l. non licet. Nec ob. si dicatur, ꝙ secuta inualiditate primę grãe acquisitũ erat ius aduersario, qd̃ per scd̃am gratiam non vr̃ tolli potuisse, cũ non possit Princeps auferre pęnã semel parti applicatã, fm gl. & Mod. in l. 2. C. de in ius voc. qui. n. cedit iura sua litigiosa potentiori, hac pęna plectitur, ꝙ talia iura in aduersarium transferuntur, l. fi. C. ne lic. poten. quia ad istud rñdetur, ꝙ ṗ alienationẽ rerũ corporaliũ litigiosarum nõ acquiritur aliquid aduersario, l. pen. ff. de alie. iud. mut. cau. fac. sed solũ compellitur emptor restituere rẽ venditori, soluta æstimatione fisco, l. fi. C. de litig. nec ẽt ṗ alienationẽ factã in iudicẽ res uẽdita applicat̃ parti colitiganti, d. l. aufert̃, §. 1. ff. de iu. fis. vnde frustra per partem allegatur ius fuisse sibi quæsitũ. Non ob. tex. in d. l. fi. C. ne lic. poten. quia loquitur in cessione actionũ, fm glo. ibi, nos loquimur in alienatione rerum corporaliũ, & ita declarat

5 Azo in summa, C. de litigio. Sed posito, † quòd aliquod ius parti fuisset acquisitũ: quia tñ acquisitum fuisset illi ex dispositione legis editæ a Principe, potuisset ipse Princeps tale ius auferre,

secundum

secundum Ang.in l. Antiochensium, ff.de priui. creditor. & in
l.Lucius, ff. de euict.& plura ad istud propositum adducit Fel.
in c.q̃ in eccliarũ, ver.5.declarõ, de constiõ. Non obst. traditam
l.a. ff.de in iu suoc. quia procedunt in principe recognoscente
superiorẽ, ut patet ex doct. Bar. ibi, nos uero loquimur in Del-
phino qui in suo Delphinatu tenet locũ supremi Principis, q
põt ius acquisitum ex legis dispõne auferre cui vult, vt patet ex
p̃dictis. Ad id uero, an per ultimum rescriptũ fuerit derogatum
primis duob. quib. concessa fuerat alienandi facultas, ẽt in dictũ
iudicẽ non obstante uitio litigiosi. Illa qõ põt dupl̃r intelligi.
Primo, an Princeps, siue eius locũtenens potuerit? Scdo, an de-
rogare voluerit? Ad primũ quæsitum ad effectũ, φ alienũ non
valeat, crederem Principem potuisse. Sed q̃tium ad hoc, φ cõ-
missa sit pęna litigiosi vel alienantis in iudicẽ, non crederẽ po-
tuisse, ne authoritate rescripti ꝯhentes illaqueati reperiantur,
6 l.1.C.de his, q venic̃.ætã.impetrauerint, alingn esset † in p̃tãte Prin
cipis facere, qñ vellet impetrantes grãs ꝯ iiis incidere in pęnas,
reuocando ipsas grãs pro suo arbitrio, φ est absonum, & cru-
dele dictu. non.n.dẽt princeps fraudem vllam adhibere in p̃iu
diciũ subditorũ, c.per tuas, de do. nec.n.inde iniuriarũ nascẽda
est occasio, vñ iure nascunt. l. meminerint, C. vnde vi. Ad fm, an
voluerint derogare, nõ possum certũ dare rñsum, quia nõ fuit
mihi exhibita copia rescripti. Ex his tñ, q̃ p̃supponuntur in nar
rõne facti, arbitror, φ voluerit derogare primis, in ea duntaxat
parte, quatenus p prima rescripta impediri põt, ne iudex cogno
scat de causis dictorũ molendinorũ simul cũ cã possessorii, de
qua in themate, qa illud est, qd principal̃r mãdatũ per ultimum
rescriptũ emanatũ cũ cl̃a, non obstãtib. primis rescr. q̃ cl̃a solũ
operatur quantũ ad dispõnẽ specificatã, c. pastoralis. ibi, quantũ
ad ea, q̃ ipãl̃r exprimunt, de res. Præterea nõ est verisimile, φ
Princeps voluerit derogare primis, q̃tium ad effectũ, vt Raspal
lus vẽditor, & iudex emptor, incidãt in pęnã ob alienationem
factã authoritate dictorũ rescriptorũ. quia nõ põt istud facere,
nec ꝯuenit Principi, vt iã iam dixi. Cõcessio aũt principis in du
bio restringẽda est, vt solũ ad ea, q̃ mandari pñt, voluntatẽ de-
7 disse videat. Sed an † illa protestatio, φ venditio hẽatur p non
facta, ubi ei ius non assisteret, excluset ꝯhentes a uitio litigiosi.
Videret rñdendũ, φ sic, qa in his, in qb. pactũ regulat, & modi-
ficat ab aĩo, p̃testatio declaratoria excusat p̃testantes a delicto,
fm gl. in l.1. in verbo nec vt, C. vti possi. p q̃ ita docet Bar. in l.nõ
solũ, §.morte. ver. circa quantũ, ff.de noui op. nũo. Contractus
aũt resolo pendet ab aĩo ꝯhẽtium, l.1.& 2. C. qñ lice. ab emp. di
sced. ergo, &c. & ad hoc facit optimũ simile de emphyteuta,
q alienauit rẽ emphyteuticã, si, & dũmodo dño directo placue
rit: nã talis protestatio eũ excusat a cõmisso, qa non facta aliena
tio, si dñs non ꝯsentiat, fm Alb. de Ros. in l.fi. C. de iure emph.
& Ia. Alua. in c.1. in prio. de proh. feu. alie. cum concor. adductis
per Cur. ꝯsi. 8. viso instrõ. Contrariũ vr̃ verius, quia protestatio
ꝯria facto in his, q̃ dependẽt a p̃tãte iuris, & nõ partiũ, nihil ope
rat, l. alimenta, C. de ne. ge. & c. cũ M. Ferrarien. de ꝯst. non de-
pẽdet aũt a p̃tãte partiũ alienare rẽ litigiosã absq; vitio litigio-
si, ergo &c. Nec ob. dũ dr̃ q protestatio excusat protestantem
a delicto in casib. in qb. fcm statur ab animo, qa p cedit qñ ani-
mus tollit uitiũ a facto, sicut loquit̃ gl. in d.l.1. C. vti poss. s. quã-
do quis ingredit̃ possessionẽ alterius, protestando, φ non vult.
possessorẽ deiicere, secus qñ aĩus non tollit uitium a facto, sicut
in casu nostro, in quo venditor transtulit dñium, & possessio-
nẽ rei litigiosæ in iudicem, nã animus non tollit uitium transla
tionis possessionis in alterũ. Et ideo si emphyteuta, qui prote-
status est se uendere, si dño placuerit, non excusatur uirtute ta-
lis protestationis, si rem tradidit emptori, fm Bal. i c. Cumana.
ver. & p̃dicta faciunt, de elec. & in c.1. §. hæc quòque, ad fi. de suc
ces. feu. & sequitur Fel. qui alias authoritates adducit, in c. quæ
in ecclesiarũ, de ꝯst. Refert ergo, an Raspallus transtulerit pos-
sessionẽ molendinorũ in emptorẽ, an uero steterit in puris fi-
nib. suæ protestationis. Ad quintum, quod habet duo capita, ui
8 delicet, an † euitabuntur pęnæ uitii litigiosi, & alienationis in
iudicem, si in uim dicti pacti resolutiui retrotradantur molen
dina Raspallo uenditori. Ad istud primum caput respondeo,
non euitari, quia semel dolum fecit Raspallus, cum uenderet,
l.1. §. si rem, ff. deposi. nam feudatarius, qui feudum alienauit ir
requisito dño, etiam φ istud recuperauerit, nõ euitat commis-
sum, c.1. quid iuris sit, si vasal. post alien. feu. recupe. idem in em
phyteuta dixit Bar. in l. sequitur, §. idem Labeo. in fi. ff. de vsuca.
☞ & sequuntur *communiter* Doc. teste Ial. in l.fi. eo. col. antepe. C.
de iure emph. & Dec. consi. 160. in vlt. dubio. Ad aliud caput
responsum fuit supra, in 3. dubio.

EPITOME.

Vicarius Archiepiscopi, cui conferẽdi beneficia potestas da
ta erat, & præter ea Vicarium alium cõstituẽdi, quo ad omnes
facultates & potestates in vicariatu specificatas & declaratas
hac adiecta cã, φ is aliqñ Vicarius, tã pro proprijs, q̃ pro ipsius
Archiepiscopi negocijs absfuturus esset, optimo iure Vicarium
sibi cum hac potestate beneficia ẽt conferendi substituit. Sed
hic non potuit illi vllo iure beneficia conferre. Nec dubium
est, quin huius potestas omnis, illo mortuo, finita sit. Nec vera
possessio beneficij alicuius a Vicario ex istius substituti collatio
ne, & ita vi tituli inualidi, comprehensa, titulum validum co-
adiuuasse potest.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus Vicario suo potestatem dare potest alium Vicarium constituen di etiam quo ad potestatem beneficia conferendi.*
2 *Clausula, omnes nominatas, & dictas potestates, refert omnes specialiter expressas.*
3 *Vicarius Vicarij, qui beneficia conferendi potestatem habet, ipsi Vicario conferre non potest.*
4 *Vicarius esse desinit eo mortuo, a quo Vicarius erat constitutus.*
5 *Possessio vi prioris tituli inualidi comprehensa, sequentem titulum vali- dum non coadiuuat.*

Respon. 214. interpreta.

Quatuor Quæsitis in hi propositis, omissa omni super
flua allegationũ & argumentorum pompa,
q̃ br̃ potero, rñdebo. Ad primum, videretur, φ Vicarius non po
terit alium Vicarium constituere. de iure illud certum est, vt
concludunt d. Ant. de Butr. & cõiter Canonistę in c. clericos,
de offi Vicar. per illum textum. Glo. Geminia. & alij, in c.1. eo.
tit. in 6. D. Ant. & Fel. in c. perpetuus, de fide instr. Sed difficultas
pręsentis dubitationis stat super p̃tãte concessa Vicario per do.
Epm, Narbonensem faciendi vnum vel plures Vicarios, an ẽt
videatur dedisse p̃tãtem faciendi alium Vicarium, ẽt quantum
ad conferenda beneficia. Ratio dubitandi ea est, quia in gñali
potestate data Vicario, non comprehenditur facultas confe-
rendi beneficia, c. fi. de offi. Vicari. in 6. ergo in gñali p̃tãte fa-
ciendi alium Vicarium, qui possit beneficia conferre. Sed hoc
non obstante vr̃ mihi dicendum esse ꝯrium. Ratio dicendi, quę
me mouet, talis est. Certum est, quod eps potest dare Vicario,
1 iuxta tex. in d. c fi. certum etiam est, φ † Eps potest dare p̃tãtem
Vicario suo faciendi alium Vicarium, etiam quo ad p̃tãtem
conferendi beneficia, fm Rotam in deci. 377. fuit dubitatum,
in nouis, per tex. in d.c. 1. de offi. Vica. lib. 6. In casu nostro Ar-
chiepiscopus dedit Vicario expresse facultatem faciendi alium
Vicarium, ergo &c. Non obst. dum dr̃, φ in potestate generali
substituendi non censetur comprehensa potestas faciendi aliũ
Vicarium quo ad conferendum beneficia. Quia respondetur,
φ do. Archiepiscopus dedit potestatem Vicario faciendi Vi-
carium quo ad oẽs facultates & potestates in vicariatu speci-
ficatas, & declaratas, intra quas erat ẽt facultas conferendi bene-
ficia, ergo in spẽ fuit sibi data potestas faciendi alium vicarium
ẽt quantum ad conferenda beneficia. Nam illa participia, speci
ficatas, & declaratas, referunt ẽt potestatem conferendi relatã,
fm Bar. in l. talis scriptura, §. fi. ff. de leg. 1. Illa. n. participia, speci
ficatas. & declaratas, exponũtur. i. nominatas, & dictas, c. p̃sen-
tium, de testib. li. 6. & l. procuratorũ, ff. de procur. & ibi gl. & l.
2 negocijs, C. de neg. gest. ista aũt participia, oẽs † nominatas, &
dictas p̃tãtes, referunt spãliter oẽs supra expressas fm Bart. in
d. l. talis scriptura, §. fi. & Soc. cons. 62. Visis conuentione, ult. li.
ergo idem dicendũ in istis participijs, specificatas, & declaratas.
Ad fm quęsitum, quo q̃ritur, an vicarius vicarij potuerit ipsi vi
3 cario conferre beneficia. Br̃ rñdeo † φ non, quia vicarius a vica
rio ꝯstitutus repræsentat p̃sonã vicarij cõstituentis, d.c.j. de off.
vic. lib. 6. vbi dr̃ φ excõicato vicario constituente, suspenditur
iurisdõ vicarij cõstitut. is aũt, qui repręsentat personã alterius,
non põt illi beneficia conferre, quia inter ꝯferentem, & eũ cui
fit collatio, dẽt esse dist. c. fi. de ins. & ibi i spẽ Pan. decidit φ vica
rius non põt ꝯferre bñficia Epõ, cuius personam repræsentat.
Confirmat, quia vicarius, qui constituit fm vicariũ, p̃tãtem a se
non abdicat, sed exercitiũ scdo vicario ex cã ꝯcedit, iuxta l.1. ff.
de off. eius, cui man. est iurisd. fm Host. & Gemi. in d.c.1. Rotã.
in loco p̃all. cessante ergo cã, pp q̃ data fuit facultas facẽdi aliũ
vicariũ, cessabit potestatas scdi vicarij, c. cum cessante, de app.
Cã aũt, quare Archieps dederit facultatem suo vicario faciendi
alium, vicariũ, exprimitur in vicariatu, quia aliqñ ipse vicarius
ab futurus est, tam proprijs, q̃ pro ipsius Archiepi negocijs. hæc
cã cessat, qñ Vicarius non abest, vnde bene sequit, φ nõ potue-
rit facere alium Vicarium, qui sibi conferret beneficia. Ad ter-
4 tium an † mortuo primo vicario expirauerit p̃tãs secundi vica
rij. Ad istud dubiũ respondet gl. in cl. fi. de proc. φ expirat pote
stas vicarij mortuo eo, a quo fuit vicarius cõstitutus per illum
tex. & per tex. in d.c.1. de off. Vic. lib. 6. & utrisq; sequuntur Doc.
& ita dicendum in casu præsenti, quia secundus Vicarius con-
stitutus fuit Vicarius a vicario defuncto nomine ipsius, & in
sui locum, ut in themate præsupponitur. Resolutio ult. quæsi-
5 ti, an possessio † apprehẽsa uirtute prioris tituli inualidi coadiu
uet titulum ualidum, ita φ possessor præferendus sit aduersa-
rio, qui prius assecutus fuit possessionem uigore tituli inualidi
eiusdem datę, pendet ab intellectu c. si a sede, de præb. li. 6. Vi-
deamus ergo, quæ nã fuerit rõ decidendi illius tex. gl. in reg. in

pari,

pari,ff. de reg. iur. eam assignat rõnem, qa in pari cã melior est cã possidentis,qua rõne attenta videretur dđm præfer̄dum esse eum,qui prius possidet,ẽt ꝙ possessionẽ fuerit assecutus ex inutili titulo,quia ẽt ex inutili ꝯtu transfert possessio.l.1.§. si vir, ff. de acq.pos. Nam si rõ prælationis consistit in possessione anteriori,non vř referre,vnde possessio habita fuerit, postq̃ causa prælationis iustificatur,l.1.§.& post operis.ff.de no.ope. nunc. Verum his non obstantib.ꝯnum verius puto rõnib.subsequẽtib. Primo ,quia text.in d.c.si a sede , dẽt intelligi de anteriori possessione a iure approbata; alias sequareť ꝙ intrusus , si postea obtineret titulum eiusdem datę.ꝙ posset sa iuuara intrusione,qđ est absurdum,d.c.eum q,de p̄ben.traditur per scribentes, in c.cum nostris,de conces.præb.& per Fel. in c. in nostra, corolla.2.de rescr.Sed.possessio habita virtute tituli inualidi est reprobata,cap.1.de reg.iur.in 6.ergo,&c.Scđo, quia rõ d.c.si a sede,volentis ꝙ p̄feratur is, qui prius est assecutus possessionem , non fuit, quia in pari causa malior dẽt esse condõ possidentis, quia ex quo vnus hẽt titulum a Papa , alter ab ordinario , satis constat ꝙ non sunt in pari cã , quia vnus hẽt ius a digniori, sed ea fuit,quia pp datam eiusdẽ diei,dubium est quis prior impetrauerit,quæ dubitatio resoluitur ex coniecturis & p̄sumptionib.nam si neuter possideat,præferť is,qui hẽt titulum a digniori pp ꝯcedentis p̄rogatiuã,vt d.c.si a sede, in 1.resp.Si vero alter prius adeptus fuerit possessionẽ, ille præfertur, qa p̄sumiť ꝙ sicut p̄uenit alterũ in assecutiona possessionis,ita p̄uenerit in assecutione tituli, quæ rõ cessat,qñ ꝯstat, ꝙ alter prius adeptus est possessionẽ vigore alterius tituli inuali , vñ locus non dẽt esse coniecturis,l.continuus,§.cum qs,ff.de verb.obl.Tertio,qa sola possessio non est cã prælationis,nisi cõiuncta cum titulo ſm D.Phil.de Peru.post alios in d.c.si a sede.sed possessio aprehensa virtute tituli inualidi,non potest coniungi cum titulo valido eiusdem datę,quia constat,ꝙ fuit apprehensa virtute primi tituli a iure reprobati,ergo &c.

EPITOME.

Raymundum de Suco actorẽ, cum Io.Cãbio reo de Rectoria quadam ꝯtendentem, haud dubiè malè per omnia agere certũ,& perspicuum est. Primum,n.ꝙ suæ collationis,& tituli profert instr̃m, cum neque ab apostolico,neque imperiali , neque ordinario ep̃i Notario, quod vltimum tñ ex consuetudine necessariũ erat,ꝯfectum sit nullam probãdi vim habet. Deinde illi fidem derogant cõis in eo instr̃o non obseruatus stylus, ep̃alis sigilli omissio , in anno pontificatus error , & ꝙ extra dioecesim , festo ac solenni die, prima videlicet Maij,tam resignatio ipsa,q̃ hæc collatio, quæ a Vicario facta dř,interuenerint. Item,ꝙ per annos octo passus sit,reum & eius prædecessorem, Rectoriam de qua quæritur , sine controuersia, protestatione,significatione,intimatione alicuius iuris sui atq; tituli,pacifice possidere. Quæ omnia vehementem adeo falsi suspicionem habent,vt illis & resignationis,& collationis instrumentis,iudex moueri non debeat, nec possit. Tum vel hoc solo,hoc iudicio summouendus, & appellandus est,ꝙ cum duo curata beneficia simul retineat , vtroq; sit ipso iure priuatus. Reus vero Iac. Cambius cum hãc Rectoriam ex permutationis causa a do. de Sepib. prædecessore suo septenni, ac propterea triennali possessore,ac coloratum titulum habẽte,consequutus sit,quin possit,cum actorem per exceptionem iuris nõ sui repellere sufficiat,illius exceptionib. vti, dubiũ non est,potuit itaque vel ipsam de triennali possessore regulam,inter cæteras,quæ illi competerent exceptiones aduersus actorẽ allegare. Nec vero negari potest,quin hic quoque reus in interdicto retinendæ,de quo potissima quæstio est,obtinere debeat,tum quia possessionem suam actor,eo ꝙ protulit instrumento,cum in iudicio fidem nullam faciat,probare nõ potest, tum quia etiam si illa probata esset,tamen huius antiquior est possessio,proinde summo iure hic reus absoluendus est.

SVMMARIVM.

1 *Notarius Apostolicus vel Imperialis ex ipsius assertione non creditur, nisi priuilegij instrumentum exhibeatur.*
2 *Styli variatio facit,ut instrumentum falsum præsumatur.*
3 *Sigilli omissio suspectam reddit scripturam.*
4 *Falsitas in anno Pontificatus, vel Domini,instrumentum reddit sine dubio suspectum .*
5 *Vicarius generale mandatum ad conferenda beneficia habens extra territorium & diœcesim,vim mandati illius conferre non potest.*
6 *Beneficia duo simul retinens,utroque ipso iure priuatus est.*
7 *Prædecessoris in beneficialib. uti iure,quod intentionis agentis est exclusiuum,licitum est,& nu 9.*
8 *Triennalem posses.neque in petitorio,neque in possessorio a quoquam nec directo,nec per indirectum,molestari Basiliense Consilium prohibet.*
10 *Interdicto retinenda qui possessionem non probat,obtinere non potest,uincit autem qui antiquiorem habet.nu. 11.*
12 *Possessio posterior clandestina præsumitur.*

Respon.215.interpreta.

IN causa Beneficiali vertente inter Raymũdum de Suco actorem,& D.Ia.Cãbii reũ,quatuor sunt principalr, q̃ reuocantur in dubiũ . Primo,an instr̃m exhibitũ probet titulũ Raymundi. Secundo posito ꝙ per instr̃ ꝯstet de tit. ipsius Raymundi, an talis ti.de iure sit legitimus. Tertiò,posito ꝙ dicať legitimus ti.& potior sit ti.do.Iac. possit vti b̃ficio reg. de triennali posses.seu pragm. de pacificis possessorib. Quarto,an pro parte Raym.sit probata poss.Circa primum plura sunt,quæ deducũtur ꝯ instr̃o collationis dom. Raym. Sed prima fronte in aliquo vřr fidem illius diminuere . Dř primo,ꝙ nullã fidẽ facit,quia debuit instr̃m loqui in persona vicarii conferentis,non in p̃sona Notarii.Ista exceptio non vř iuridica,quia nihil interest , an instr̃m concipiatur in prima p̃sona,vel in tertia,& an per verba p̃sentis, vel p̃teriti,c. ꝙ aũt , ver.de cætero,& ibi in sp̃e no Pan.de iure pat. & c. dudum,de ꝯuer.ꝯiug.& in c.1.de no.for.fidel. vbi in terminis Bal.no.ꝙ Notarius non dř nec in stylo,nec in facto variare,si vnum & idẽ instr̃m mõ scribat in 1.persona,mõ in 3.& idem tenuit Spe.tit. de proc.§.vt aũt,ver.non est vis,& authoritates in hoc abũdãt. Scđo op.ꝙ non ꝯstat eũ, qui dř rogatus de instr̃o collationis, esse Notariũ Apostolicũ. Sed nec ista obiectio ob. qa ſm Pan. & cõiter Doc.in ca.sicut,ne cle. vel mon ẽr Notarius imperialis põt exercere officiũ in causis sp̃ualib.& eis instr̃is standum est quicquid dixerint ibi Io. And.& Host. Verũ si cuncta alius cõsiderenť,apparebit hmõi instr̃o nullã fidem esse adhibendã pluribus rõnib. Et primo,quia non constat Raym. meretum, quia dř explicasse istud instr̃m,esse Notariũ Ap̃licum,& minus
1 imperialẽ.& licet ipse † in subscriptiona attestetur se esse Notariũ Apostolicũ & imperialẽ,tñ subscriptioni suæ non crediť, nisi exhibeatur instr̃m sui priuilegii,ſm Spe.ti. de instr.edi.§ si. ver.& scias.Bar.in l.1.C.de man.Prin.& in l.Herẽnius,ff. de decu.cum si.Soc.ꝯsi.33. li.1. Secundo,qa dř extara ꝯsuetudinem, ꝙ nullus possit cõficere instr̃a de colla.& resignationib.beneficiorũ,nisi sit Notarius,& ordinarius Ep̃i, aut eius vicarii;alias instr̃a fidẽ non faciant, quia ꝯsuetudine stãte instr̃a rogata per aliũ non probãt,ſm Aug.ꝯs.194.visis processib.& Raph.Fulg. ꝯsi.151.egregius miles. Sed posito,ꝙ cessaret ꝯsuetudo & ꝯstaret,ꝙ Raym.Meret.esset Notarius,adhuc ſm ea q̃ ꝓponũtur, non crederẽ fidẽ esse adhibendã huic instr̃o,qa multa sunt quę reddũt ipsum instr̃m esse suspectũ,& q̃ eius fidẽ faciũt vacillare. Primo deuiat a cõi stylo,qa collationes scribunť in 1. p̃sona ꝯferens loquiť p verba de p̃nti, hic loquiť Notarius per verba
2 de p̃terito,† vñ variatio styli p̃sumitur instr̃m falsum,c.q̃ graui, de cri.falsi.c.2.de rescr. Et in casu nr̃o,ꝙ instr̃m scriptum in tertia p̃sona,p verba de p̃terito,ꝙ erat ſm stylum scribendum in prima p̃sona,per verba de p̃nti p̃sumatur falsum, tenuit Ias. in l.5.§.& harũ,ff.de uer.ob. Secundo,qa non est sigillatum sigillo Ep̃i,ut requiriť,& cõsuetudo obtinuit, cuius sigilli omissio
3 tollit fidẽ scripturæ,uel † saltẽ eã suspectã facit,c.inter dilectos, de fi.inst.tradit Spe.in ti.de instr.edi.§.postremo,ver. itẽ ꝙ non est sigillatũ,& in ti.de rescr.p̃s.§ 1.var.& ꝙ non est sigillũ. Tertio quia erratũ fuit in anno Põtificatus Iulii,anno ij.& currebat annus 8.ꝯstat aũt,ꝙ Põtificatus annus,& nomen papæ, ex cõsuetudine & ex stylo sunt apponẽda in instr̃o,ſm Pan.& alios in c.1.de fi.instr.& Io. And.in data 6.& esset de iure,ut in Auc. vt p̃po.nom.Impe.& p Spe.tit.de instr.edi.§.postremo,uer.itẽ
4 ꝙ nõ est ibi inscriptus,& licet posset dubitari,an † falsitas in anno Põtificatus,uel in anno Dñi vitiet instr̃m per ea, quæ scribit Bar.in l.nõ atim,ff.de cõd.& dem.& in l.si librarius,ff. de reg. iur.tñ ꝙ instr̃m nõ reddať suspectũ,nullus negat, vt uoluit Alb. Gan.in tra.male.ti.de falsa.ver. qõ talis est,& plene tradiť in data.6.Quarto suspicionẽ falsitatis auget clãdestinitas.nã ut ex instr̃is apparet,& resignatio & collatio fuerũt factæ ext.diœcesim in camera cuiusdã castri,& in solẽni festo,uidelicet dia 1.Maii. hic locus & hoc t̃ps actui nõ ꝯueniunt,ergo nos ad suspicionẽ dẽnt inducere,c.in oĩb.81.dist.franduleñta,simulata & falsa,ſm rei,& negocii exigentiã,p̃sumunť clam & occultè gesta,l. fi.ff. de ritu nup.& nõ multiplicãdo in alleg.ꝙ collatio & resignatio facta clã hẽantur suspecta,firmãt Imo.& Car.in c.uni. ut eccl.benefi.Fel.in c.nõ quidã de iure.in c.ꝯsuluit,de offi. dele. & do.de Selua in trac.suo de benefi.in 17.q.3.par. Accedat ꝙ do. de Suco iã longo t̃pe,uidelicet octo annis , & ultra,passus fuit dictũ Cambii,& eius p̃decessorẽ pacifice possidere dictã Rectoriam,ꝙ non fecisset,si uerã collationem habuisset, quia nemo præsumitur abuti iure suo,l.cum de indebito,ff.de prob.nec qsquam præsumitur ius suum negligere.c.1.& 2.de renun. lib.6. Et si dicatur,ꝙ do. de Suco ignorabat collationem sibi factã . Respondeo ignorantiam non præsum. in casu nostro , ut infra,latius deducam . Et si dicatur,ꝙ licet deuiatio a cõi styllo, sigilli omissio,error in anno pontificatus,clandestinitas,& reliqua huiusmodi suspectum faciunt instr̃m,non tamen concluditur probare falsitatem . Respondebo , ꝙ talis suspicio possit

plures

plures effectus cõtinere;quorum eſt iſte,ꝙ iudex nõ debet fidẽ
adhibere illis,donec aliter ſibi de veritate ↄſtiterit.c.i.de crimi.
falſi,c.cũm,q.2.de teſtib.nec talia debet executioni mandare,ca.
2.c.ſi quando,de reſcri.Circa ſecundum videndũ eſt , an Vica-
rius ipſe poſſit conferre beneficia extra diœceſim.Secundo vidẽ-
dum ẽrit,an d.de Suco hñs,& præſupponitur,aliud bñficiũ cu-
ratum,poſſit ſe iuuare titulo collationis ſibi factæ de ſecũdo cura
to,ad obtinendum interdicto vt poſſi.Circa primum videt pri-
ma facie dicendum,Vicariũ potuiſſe conferre huiuſmodi Re-
ctoriam extra diœceſim d.de Suco,tunc abſenti,quia Eps poteſt
ↄferre beneficia extra diœceſim. Nam ea,quę ſunt voluntariæ
iuriſdictionis,poſſunt extra diœceſim exerceri,le.2.ff.de offi.ꝓ-
conſul.c.nouit,de offi.leg.& ibi notatur per gl. & oẽs ſcribẽtes
ꝙ eps põt ↄferre bñficia extra diœceſim, ſequuntur ẽt Legiſtæ,
ĩ l.ſi.ff.de iuriſd.om.iud.ſi eps põt,ergo ẽt poterit eius Vicarius,
q ordinariã iuriſdõnem hẽt,ſicut Eps,vt no. in c.licet, in ca.tua
nobis,de offi.Vic.& in terminis,ꝙ ẽt Vicarius poſſit, tenuit Ro
ta in tit.de offic.Vic.deciſio.vlti.in antiquioribus & ſequit Ge-
5 mi.in c.ſi.de offi.Vic.lib.6 Contrarium,ꝙ Vicarius † habens ge
nerale mandatum ad ↄferendum beneficia nõ poſſit vigore ſui
mandati,conferre extra diœceſim,credo de iure verius infraſcri
ptis rationibus.Et primo,quia habens iuriſdictionẽ ab inferiore
a Papa,vel a ſupremo Principe,non põt exercere q̃ ad volunta-
riam iuriſdictionẽ ſpectant extra diœceſim,& territorium infe
rioris,ſm Bar.in d.l.s.per illum rex.ff.de offi.ꝓconſ.& in l.1.q.
7.de ſum.Tri.& fide catho.per tex.in d.l.2.vbi ex hoc inſert,ꝙ
Notarius Regis,vel alterius,nõ poterit ↄficere inſtrũm extra re-
gnũ,& dñium eius,a quo habuit authoritatẽ ↄficiendi inſtrã,ſe-
quitur Rota in ti.de ſi.inſtr.deciſio.271.in nouis. Secũdo addu-
co tex.in d.c.tua nobis,vbi dr̃.ꝙ Vicarius Papæ in vrbe, non p̃t
iuriſdõnem ſibi conceſſam exercere extra vrbẽ. Tertio vr̃ caſus
in c.ſtatutum,de p̃b.in 6.& ita reperio tenere Bal.in d.l.2.quẽ ſe
quitur Andreas Siculus in d.c.nouit,& d.Iaſ.in l.ſed ſi hac,§.ſi.
ff.de in ius vocan.vbi addit plura alia,q̃ p̃t Eps,q̃ tñ Vicario nõ
conceduntur.Idẽ tenet Philip.Franc.in d.c.ſi.de offi. Vicar. lib.
6.idẽ tenet Barba.in rub.de offi.lega.vbi ampliat,ẽt ſi hẽret ſpã
le mandatũ ab Epo,quia Eps non poteſt ſibi dare poteſtatẽ exer
cendi iuriſdictionem voluntariã extra diœceſim,per p̃dicta. idẽ
expreſſius firmat Maria.Soc.in c.ſi.in 6. articulo principali, de
fo.comp.& per prędicta.Hanc opinionẽ ſequi debemus in caſu
noſtro,eo quia poſito,ꝙ alias de iure Vicarius poſſit exercẽre
iuriſdõnem voluntariam extra diœceſim , quod conſtat eſſe fal-
ſum per prædicta,tñ ita demũ poſſet procedere,quando exerce-
ret eam inter ſubditos,ſecus inter non ſubditos:quia requiritur,
ad hoc vt in non ſubditum poſſit exercere iuriſdictionẽ volun-
tariam,ꝙ non ſubditus proroget iuriſdictionem loci ad locum,
ſm Bal.in d.l.2.& clarius Mari.Soc.in d.c.ſi. At Raymundus eſt
diœceſis Numaten. vt apparet ex literis ordinũ, & ſic non ſub-
ditus Epiſcopo S.Pontij, ergo extra diœceſim non potuit eius
Vicarius exercere iuriſdictionem voluntariam in non ſubditũ,
niſi eius iuriſdictio prorogaretur de loco ad locum , vt vult ex-
preſſe Maria.poſt Bal.Bene facit,quia Epiſcopus extra ſuã diœ-
ceſim non poteſt concedere indulgentias non ſubditis, vt late
per Alber.de Roſa.in l ſi.ff de iuriſd.om.iud.Nõ obſtat deciſio
Rotæ,quia ex præmiſſis conſtat Rotam non recte ſenſiſſe,& in
contrarium eſſe communem opinionem.Nec dicas, me loq te-
merarie,quia deciſiones Rotæ non habent vim legis, ſecundũ
Gemini.in c.duobus,de reſcrip.lib.6.& Fel.in cap.a.eo.titu.nec
tenẽtur deciſiones Rotæ,niſi quatenus lege,aut ratione mouẽ
tur,ſm Gemi.conſi.34.nec male facit iudex,qui motus conclu-
denti rõne,iudicat contra Rotam,ſecundum Fel. in capitu. pa-
ſtoralis,de fide inſtru.Nec ob.ratio Rotæ,ꝙ conferre ſit iuriſdi-
ctionis voluntariæ,& ꝙ Vicarius habeat ordinariam ſicut Eps,
quia iſta conceduntur:ſed dicimus,ꝙ Eps non potuit hanc pote
ſtatem ſibi dare,vt ſupra probatum fuit,& licet Vicarius hẽat or
dinariam,illã tñ habet iure alieno,non iure proprio,ſm Cardi.
in d.c.tua nobis.Nec obſt.ꝙ Eps poſſit exercere voluntariã iu-
riſdõnem extra diœceſim,quia non ſequitur,ergo Vicarius eius
ẽt poterit,multa enim ſunt,quę poteſt Eps,quæ tamen Vicario
non conceduntur: nam Eps poteſt Vicarium deputare virtute
ſuæ iuriſdictionis ordinariæ,& hic eſt iuriſdictionis voluntarię,
vt no.in d.ca.nouit,& tñ Vicarius non poteſt alium Vicarium
facere c.clericos,vbi Pan.& alij,de offic.Vicar. & licet Eps poſ-
ſit exercere iuriſdõnem in illuſtres perſonas,non tamen poteſt
eius Vicarius,c.1.de offic.ordina.lib.6.Vides ergo, ꝙ non tenet
conſequentia,quia deſtruitur per inſtantiam,§.pauonum,Inſti.
de rerum diuiſio.& no.in c.ſicut vrgeri,1.q.1.& alibi ſæpe. Vel
aliter reſponderem,quod ẽt Eps in non ſubditos nõ poteſt exer
cere iuriſdictionẽ voluntariam extra diœceſim, niſi fiat proroga
tio loci ad locum,& ſui ſubmiſſo, per prędicta,a lege, quod eſt
falſum quantum ad collectionem beneficiorum,non.n.conce-
ditur Vicario a lege facultas conferendi beneficia niſi ſpeciali-
ter ſit ſibi data poteſtas ab epiſcopo,cap.ſi.de offi. Vica.lib.6. &
ↄſequenter Vicarius virtute ordinariæ iuriſdictionis non ↄfert,
ſed virtute delegationis & commiſſionis ſibi factarum, quã in-
ferior a Principe non poteſt dare alteri,& ea videtur ꝙ ſit vo-
luntariæ iuriſdictionis exercere extra diœceſim,vt s̃.late demon-
ſtraui.Vel vltimo reſpondetur,ꝙ Rota ſe fundat ea rõne , qua
Vicarius hẽt ordinariam iuriſdictionem. Ad ſecundũ ſi verum
6 ſit,ꝙ † Raymundus poſt adeptam pacificam poſſeſſionem hu-
ius Rectorię,illico primum beneficium curatum verbo, & fa-
cto non dimiſerit in manibus ordinarij, ipſo iure priuatus eſt
vtroque,vt in extrauagan.execrabilis,§.qui vero deinceps,de p̃-
ben.conſtituo ergo,ꝙ Raymundus vtrunq;curatum retineat,ex
cludendus erit a pręſenti iudicio,etiam ꝙ non conſtaret de iure
do.de Cambijs,quia ſufficit poſſeſſori repellere agentem ꝑ exce
ptionem iuris non ſui,ſecundum Io.And.in capitu mandatum,
de reſcri.Gemina.conſi.91.incip.promitto, ꝙ poſſeſſor. Circa
tertium,vr̃ ꝙ do.Cambi non poſſit vti acceſſione ſui autho-
ris,ita ꝙ poſſit ſe iuuare beneficio reg. de triennali poſſeſſore,
quia vt dixit gl.in pragmat in tit.de pacifi.poſſeſſo.in verbo,poſ
ſedit,in beneficialibus nihil de iure prædeceſſoris trãſit in ſuc
ceſſorem,niſi ſola lis incœpta.Item d.reg.de triẽnali poſſeſſore
ius cõtinet perſonale eius,qui poſſidet,nec tale ius vr̃ tranſmiſ-
ſibile ad ſucceſſorem in beneficio,in quo ius nouum conſtitui
tur,tam reſpectu tituli,quam poſſeſsionis,vt no.in ca. 2. vt lite
penden.li.6.inſuper d.reg.non hẽt locum dato legitimo impe-
dimento eius,qui dr̃ fuiſse negligens per triennium in intentan-
do litẽ ↄ poſseſsorẽ,vt dr̃ in tit.de pacifi.poſs.in pragmati,ibi,ex
cepto hoſtilitatis caſu,vel alterius legitimi impedimenti:cõſtat
ãt,ꝙ ignorantia allegata per Raymundum , dicentẽ ſe ignoraſ-
ſe quis fuerit rogatus de inſtro collationis,cauſat legitimũ impedi-
mentũ,qa ſine inſtro collationis agere nõ poterat,impedito ãt
agere nõ currit p̃ſcriptio,l.ſi.C. de annali excep. & ignorãs ius
ſibi competere,ſ ultẽ bñficio reſtõnis in integ.audiendus eſt ad-
uerſus lapſum tẽporis,ſecundum Bar.in l.1.§.ſi quis ãt,ff. de iti-
ne.actuque priua.& Fel.in c.ex traſmiſſa,vbi late.de p̃ſcrip.Sed
iſtis non obſtantib.procliuior ſum in ↄtrariam ſententiam,tribus pᵒ
ſeriis conſiderationibus.Primo conſidero,ꝙ de Sepibus, qui
poſſidet pacifice hanc Rectoriã ſpacio ſeptẽ annorum , & vltra
cum titulo colorato habito ab eo,ad quem ſpectabat ius con-
ferendi,virtute reg.de triennali poſſeſ.pragmati.de pacificis poſ
ſeſſoribus,præſcripſit bñficium iſtud in præiudiciũ Raymun-
di,& cuiuslibet alterius,ideſt præſcripſit actionem & ius cum-
petens cuicunque in dicto bñficio,ſecundum Panormit. in ca
contingit,de dolo & contumacia,exceptio autem pręſcriptio-
nis eſt excluſiua intentionis do.Raymundi , ergo ea vti poterit
domi.Cambij,quia vt ſupra dixi,ſufficit excludere actorem ꝑ
exceptionem iuris non ſui,ſecundũ Ioan. And.in d.c.mandatũ.
Et ſi dicatur,ꝙ talis exceptio competit d.de Sepibus, qui poſſe-
dit,& non d.D.Cambij,reſpondet Compoſt. Ioan.And.& Car.
7 in d.c.mandatum, quod licitum † eſt in beneficialibus vti iure
prędeceſsoris,quod eſt excluſiuum intentionis agentis:& idẽ te
nent Imo.& Fel.in cap.capitulum,de reſcrip.per illum textum,
vbi capitulum apponit ↄ impetrantem de iure primi. Secundo
conſidero,quod in præiudicium negligentis per triennium ius
ſuum in iudicio deducere,poſſeſſor cum titulo colorato habet
optimum ius, ex quo negligens non poteſt aliquid opponere
contra eum,conſtitutione Baſilieñ ſic diſponente.Si hoc verum
ſit,prout eſt,ſequitur corollarie, ꝙ beneficium in præiudiciũ
negligentis vacabit per ceſsum,vel deceſsum poſſeſſoris trien
nalis cum titulo colorato,quia quantum ad ipſum negligentẽ
titulus coloratus poſſeſſoris ꝓ iuſto, & vero titulo reputat: vñ
ſicut nõ poteſt Raymundus impugnare titulũ poſſeſſoris trien
nalis prętextu ſuę collationis,ita impugnare non poterit titulũ
ſucceſſoris,cui collatum fuit beneficium tanquam vacans per
reſignationem poſſeſſoris,quia non poteſt excipere ↄ dominũ
de Cambijs ſucceſſorem,niſi aſſerat nullum ius competere de
Sepibus,quæ exceptio,vt ſupra dixi,non poteſt opponi per di-
ctum Raymundum ↄ ipſum de Sepibus , ergo nec etiam con-
tra ipſum Cambij.Tertio conſidero,ꝙ Concilium Baſilienſe ñ
8 vult triennalem † poſſeſſorem neque in petitorio,neque in po
ſeſſorio a quocunque moleſtari,quod eſt intelligendum dire-
cto neque per interdictum, vt in reg. cum quid vna uia, de reg.
iu.in 6.ſi verum ſit,prout eſt,ꝙ D.Raymundus non poſſit mo
leſtare dictum de Sepibus directo,nec per indirectum , neceſſe
eſt dicere,ꝙ etiam non poſſit moleſtare D.Cambij, cui ex cau-
ſa permutationis collata fuit Rectoria huiuſmodi,quia per indire
ctum & effectualiter moleſtaret dictũ de Sepibus,nam ſi euincat
beneficium a dicto de Cambijs,ipſe redibit ad ſuum quod per-
mutauit cum domi.de Sepibus,ſecundum Ioan.And.in ca. vni
co,de rerum permut.lib.6.& Gemi.conſi.45. in vltimo dubio,
& Federicum de Senis in tracta.de permutandis beneficijs,in 8.
quęſt.& hoc ex ipſe cautum fuit in collatione, & prouiſione fa
cta per ſummum Pontifi.d. Cambij , ergo ipſe de Sepibus, &
non d.Cambij effectualiter dr̃ moleſtari ſi moleſtetur ſucceſ-
ſor eius qui hẽt regreſſum contra eum;probatur in l.ſi ↄtrouer
ſia,cum ibi no.& in l.permutationis,C. de euictio.dicamus er-

go,

go, ꝙ regulę & constitutio de pacificis possessorib. allegare pos-
sit per dictum de Cambijs rationibus præallegatis, & quia cum
habeat regressum ꝯ dictum de Sepibus, non est iniustum ꝙ pos
sit vti defensionibus competentibus ipsi de Sepibus, l. emptor,
C. de euict. cum si. Non obstant adducta pro ꝯria parte. Et pri-
mo, n. ꝙ non possit successor vti accessione possessionis ꝑdecesso
ris, quia domi. Cambij non vtitur accessione possessionis neq;
titulo ꝑdecessoris, vt ex possessione & titulo authoris ipse fun-
det ius suum sine nouo titulo, qa bene scitur ꝙ ex proprio titu-
9 lo debet fundare intentionem suam, sed † ad excludendum d.
de Suco, & demonstrandum ꝙ sibi nullum ius ꝯpetit, pōt exci-
pere de iure compermutantis, per rōnes & iura præallegata.
Non ob. allegatũ impedimentũ ignorātiæ, qa rñdetur, ꝙ licet
dictus de Suco forte ignoraret qs Notarius collationē ꝑensā,
& qs instr̄m uicariatus domi. Tristani recepisset, vt ipse asserit,
non tñ ignorabat collationē fuisse fcām, licet de ea fidē facere
non posset, vñ dabuit impedimentũ causatum ex eo, ꝙ instr̄a oc
cultabuntur, protestatione præmissa intimate do. de Sepibus
possessori iuxta cle. causam, de elect. & quia non fuit protesta
tus de impedimēto, & quia illud non insinuauit possessori, re-
stat concludendum, ꝙ post trienniũ nō sit amplius audiendus,
sic disponente concilio Basiliēsi in allegato tit. de pacifi. posses
soribus, & ibi gl. in verbo, teneatur. Et si dicatur quis reuelauit,
ꝙ dictus de Seuo sciret collationem sibi fcām, & solum igno-
raret Notarium rogatum de instr̄o collationis, & vicariatus? Re
spōdetur, ꝙ tā ex præsumptionib. ꝗ ex confessione ipsius de Su
co constat, ꝙ ipse sciebat collationē sibi fuisse fcām; nam cum
ipse fuerit semper p̄sens in loco, vel ibi prope, in quo morā tra
xit Vicarius, qui ei dcm̄ beneficium contulit, p̄sumendum est, ꝙ
sciuerit collationē sibi fuisse factam, capitu. quosdam, de præ-
sumptio. Item cum dictus Vicarius esset amicus eius, & ipse Ray
mundus esset familiaris eiusdem Vicarij, præsumendũ est, ꝙ de
nunciauerit sibi contulisse dictum beneficium, l. de tutela, C. de
in integ. rest. minor. & in similibus terminis, id est, in donatio-
ne facta absenti, consuluit Guido Papæ, consi. 23. viso feō, versi.
iste contractus, & ꝙ sit verisimile, quod Vicarius dicto Raymũ
do suo amico, & familiari occultauerit collationem sibi factā,
probatur in c. constitutus, ꝗ. de testib. & faciunt quæ tradit Pan.
in c. cum causam, eo. tit. & esset ab omni naturali sensu alienus,
qa contrarium asseueraret. Constat etiam de scientia collatio-
nis ex confessione dicti Raymundi, de qua in xv. articu. exordi.
item, & qa collatio, vbi ponēdo, ꝙ ignorauit qs esset Notarius,
qui instrumēta collationis vicariatus recepisset, implicite con-
fitetur se non ignorasse collationē sibi fuisse factam, c. nonne,
de præsumptionibus, intelligo etiam testes super scientia depo
suisse concludenter, sed qa attestationes non vidi, super eis non
facio fundamentum eo maxime, qa apud iudicem integerrimũ
10 prædicta debent sufficere. Vltimo, qa qō principalis est sup † in-
terdicto retinendæ possessionis, videndum vtrũ pro parte Ray-
mundi fuerit probata possessio; & posito ꝙ probauerit se possi
dere, an do. Cambij virtute suæ anterioris possessionis debeat
obtinere. Circa primum paucis concludēdo, non credo vllo pa
cto Raymundum probasse se vnquam adeptum fuisse posses-
sionem dicti beneficij, instrumentũ. n. exhibitum pro parte Ray
mundi rogatũ per Mauritiũ Barbo, nullam fidem facit in iudi-
cio, nec extra, eo qa Notario scribenti se fuisse electum execu-
tioni collationis, & se executorem, non creditur, qa sibi offi-
cium nemo dēt ascribere, ſm Bal. in l. iudices, C. de fide instr. ad-
fi. & in l. iusiurandi, C. de testib. Io. And. Host. & alij in cap. qm̄ ꝯ
falsam, de probatio. & ibi Fel. in ſpē dicit, ꝙ instr̄m, in quo No-
tarius attestatur se fuisse constitutũ procuratorem alicuius, fidē
non facit, alle. Bal. in oīb. per illum tex. C. de testib. & ita consul
uit Ale. ꝯsi. 212. viso, li. 2. & consi. 14. lib. 5. & hāc *cōem* opinionē
dicit esse Dec. consi. 159. casus, q ꝑponitur, & ita ēt attestat Fely.
in d. c. qm̄ ꝯ falsā, reiecta dist. Bar. in l. ex sñia, ff. de testa. tut. & idē
dixit Ale. in l. ſm, ff. de verb. oblig. Sal. in auth. apud eloquentissi-
mum, C. de fi. instr. cum alijs authoritatibus, quas non refero, qa
ista conclusio notissima est. Circa ſm, posito ꝙ instr̄m hmōi fi
dem faceret, quis in possessorio retinendæ debeat obtinere? Nō
insistendo in verbis, dcm̄ Cambij debere obtinere, qa probauit
11 † de antiquiori possessione & interdicto vti possidetis. is debet
obtinere, q probat de antiquiori possessione, ex eo, ꝙ posterior
possessio p̄sumitur clandestina, c. licet causam, vbi Pan. & alij
no. de pb. ēt ꝙ aduersarius docuerit se hr̄e meliorem titulũ,
qa illud qđ dr̄, ꝙ in possessorio retinēdæ obtinet, q docet de ti-
tulo iustiori, procedit qñ ꝑbata fuit hincinde possessio æqualis
tpis, secus vbi alter probauit de antiquiori possessio. ſm Bar. in
l. si duo, ff. vti possi. Cur. consi. 24. & ꝯsi. 73. Barb. consi. 6. libr. 1.
Sed si titulum spectes, nihil est, ꝙ Raymundi titulum laudes, nā
vt supra demonstraui, de titulo Raymundi nō ꝯstat; & posito,
ꝙ ꝯstaret, ostēdi talē titulũ fuisse, & esse nullum & inualidum
vtpote clādestine factũ a Vicario extra diœcesim, & posito, ꝙ
Vicarius p̄tātem habuisset, docui titulum hmōi ꝑpter ꝯstitutio-
nem de pacificis possessoribus euanuisse. Concludamus ergo
absoluendum esse do. de Cambijs ab impetitis dicti Raymũdi,
qui sine possessione, & sine vero titulo agit.

EPITOME.

Cum vniuersitatem Mōtis silici in quasi pos
sessione, consuetudine,
viu, & libertate esse arborum scindendarũ, glādiũ legendarum,
& terræ guastæ colendæ prædij cuiuscunq; illius loci, tā ex pro
ductis & deductis allegationibus, & testium depositionibus re
cte concludentibus ipsius vniuersitatis, quam do. Lazari loci
illius domini, productis quoq; & testibus & instrumentis, &
eius ipsius confessione, & alijs generaliter omnibus causæ me-
ritis liquidissime constaret. Ac deinde ex prohibitionib. illius,
atq; inquisitionib. aduersus ipsam uniuersitatem per curiam fa
ctis perspicuis, & cognitæ essent molestiæ illius Lazari, qb. illa
in hac sua quasi possessione si impediret, iniustæ profecto sūt,
ac idcirco retractandæ tres illę, de quib. q̄ritur, aliogn ēt nō cō-
formes ſm D. Lazarũ latę fuię, & vniuersitatis in dicta quasi
possessione & libertate manutenenda & conseruanda est. Ex
quib. apparet totũ hoc rñsum in probationibus explicandis &
confirmandis versari, quę omnia facilius cognosci & intelligi
ex responsi lectione, quam epitome comprehendi possunt.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas ut ex vsu & actis particularium possessionem acquirat, quā do mandato sit opus.*
2 *Vniuersitati ut quæratur per singulos possessio, sufficit scientia regentiũ.*
3 *Vniuersitati semel quæsitam possessionem unus de populo conseruat.*
4 *Testes suspecti, & alias reiiciendi, ex aliorum multitudine valent, & simul cum aliis plene probant.*
5 *Testes adiecta dictione, citra, quando probent. nu. 6. & nu. 7.*
8 *Possidere hodie præsumitur, qui olim possedit.*
9 *Possessio quasi prohibendi non acquiritur ex sola prohibitione, nam etiā requiritur prohibitum acquieuisse.*
10 *Dominus quis directo, & alius utiliter esse potest.*
11 *Confessio propria, est omnium probationum superlatiua probatio.*

Respon. 216. interpret.

HIs elapsis Dieb. consului in fauorem vniuersi-
tatis Montis silici, tres sentētias ꝯ cā
latas, utpotè non conformes, nullam mereri execu
tionem. Nūc a me quęritur, an in meritis causę oēs
hmōi sñię ut potè iniustę veniant retractandę. Et prima consi-
deratione visum fuit absoluendum D. de Corberij, reum con-
uentum, a petitis per vniuersitatem agentem possessorio reti-
nendę, & ꝯñr primas duas sñias confirmandas esse rōnib. sub-
sequentib. Primo, quia actore non probante reus est absoluen
dus, ēt si ipse nihil pręstiterit, l. qui accusare, C. de eden. c. ut no
strum, ut ecclesiastica benefic. debuit. n. vniuersitas probare se
fuisse turbatam in sua possessione, & se tpe turbæ & litis cōtest.
possidere, l. 1. §. interdum autem, & §. fi. & ibi Bart. ff. uti possid.
& c. licet causam, de probatio. Non vr̄ aũt uniuersitas probas-
se, ꝙ essent tpe turbę, & litis contestatę in quasi possessione de
pascendi, & ligna scindendi ac terram guastam ad culturam re
ducendi, ergo &c. Nec obst. depositiones testium productorũ
in fauorem vniuersitatis, quia non uidentur probare. licet. n. cō
cludant, ꝙ aliqui particulares temporibus retro actis, terrā gua
stam ad culturam reduxerint, inciderint arbores, & glandes le
gerint, non tñ ex hoc sufficienter probatur, ꝙ uniuersitas sit in
quasi possessione, quia aliud singuli, aliud uniuersi, l. sed si hac,
§. qui manumittitur, ff. de in ius uoc. Debuerunt. n. testes depo-
nere, ꝙ particulares de mandato vniuersitatis, seu eius noīe, ꝑ-
dicta fecerunt, quia per particulares non pōt acquiri possessio
ipsi uniuersitati sine mandato, l. 1. §. fi. ff. de acq. pos. & ibi Bar. et
ita in terminis consuluit Raph. Cuma consi. 158. uisis instrumē
tis. & Cœp. in tract. serui. rust. pręd. sub rub. de seruitu. iuris de-
pascen. & Corn. consi. 148. uiso, ad fi. lib. 1. & consi. 46. in cā uer
tente, lib. 3. & cōsi. 63. etsi in hac, lib. 4. Pręterea plures ex testib.
cōitatis sunt incolę, & habitatores eiusdem, vnde nullam, uel
modicam fidem faciunt in casu isto, in quo de commodo sin-
gulorum agitur ſm Inno. & *cōiter* Canonistas, in c. cum nun-
cius, de testib. Pan. & Fel. in c. insuper eo. tit. Cęp. in d. rub. de ser
uitu. iuris depascen. Rom. consil. 7. uisis Bald. consi. 168. lib. 1. &
consi. 145. lib. 1. per do. Ias. in d. §. qui manumittitur, & alibi sępe.
Tertio non vr̄ probare, qa oēs fere testes deponunt, ꝙ a certo
tpe citra viderunt hoīes, & vniuersitatē ligna scindere, terram
guastā cultiuare, aīalia pascere, & cęt. quę depositio cũ incerta
sit, cumq; de vna die tm̄ ēt post motam litē intelligi possit, nō
concludit, ſm Bar. in l. Celsus, ff. de usucap. cum concor. alleg.
ibi per Taurinenses, & per Felinum, post alios in c. licet causā,
de probatio. Alexan. consi. 110. visis inspectis, ad fi. li. primo, &
in varijs alijs consilijs, quę breuitatis gratia nō refero. Quarto,
quia

quia constare vr̃ ex productis per dom. Lazarum reum, ꝙ tẽpore litis contestatæ, & turbationis ipse dom. Lazarus erat in quasi possessione prohibendi ipsi vniuersitati, & hominibus prędictis faciẽdi, vt patet ex inquisitionibus, & titulis criminalibus exhibitis vsque de anno M.cccexciii.& sic de annis decimoquinto, ante litem contestat. nam per prohibitionem non tantum libertatis, sed etiam seruitutis negatiuæ, vt altius non tollendi, pecora non pascendi, terram guastam non cultiuandi, quasi possessio acquiritur, l. 1. C. de seruitut. & aqua. Quinto accedit confessio plurium ex hominibus dicti loci inquisitorum, qui confessi fuerunt d. Lazarum esse dominum terrę guastæ, & esse in quasi poss. prohibendi quibuscunque, ne glandes colligãt, esseque in possessione locandi pascua, etiam extraneis. Et quod sit dominus terræ guastę, constat ex instr̃is productis tam per vniuersitatem, q̃ per ipsum domi. Lazarum, videlicet ex instrumento transactionis, & ex instrumento cuiusdam concessionis confectæ vsque de anno M cccxiii. Constat etiam eo ipso, quod cõtrarium non probatur, quia erema, & Zerbidę, in dubio ꝑsumitur esse eius, qui est dñs territorii, ſm Pa. de Cast. & Soc. in l. 1. ff. de acqui. pos. & Soc. consi. 127. visis capitulis, li. 1. Cũ itaq; sua quasi possessio prohibendi titulo iustificetur, etiam quod vniuersitas pariter suam quasi possessionẽ probasset, attñ in interdicto retinendę dẽret pręferre reus, qui titulũ suæ possessionis docuit, cap. licet cãm, de prob. traditur per Bar. in l. si duo, ff. uti possid. & maxime, quia in dubiis pro reo iudicandũ est, l. fauorabiliores, ff. de regul. iu. l. Arrianus, ff. de sol. Pręmissis nõ obst. arbitror oẽs tres sententias, vtpote iniquas, retractãdas eẽ Quia liquidissime constat ex ꝓductis, & deductis pro pte vniuersitatis, & hoium ipsos fore, & eẽ in quasi pos. scindẽdi arbores, glãdes legendi, & terrã guastã cultiuandi. Constat etiam de turbatione, & molestia ipsis hominibus per do. Lazarum, & eius curiã factis, ergo fuit pronunciandũ ipsam vniuersitatẽ, & hoĩes fore, & eẽ manutenendos in eorum quasi possel. d. l. 1. § interdictum hoc, ff. uti posside. & d. capitu. licet causam Quod autẽ vniuersitas, & homines sint, & fuerint in quasi possessione, constat plenissime ex depositionibus testiũ, & ex deductis, & productis in processu, & ex confessionib. domi. Lazari. Et ꝙ constet de molestia, & turba ipsis illata per domi. Lazarum, patet luculẽter ex prohibitionib. per eum factis, & ex inquisitionib. formatis per curiã contra dictos homines. Nec debuerunt domini iudices a quib. absoluere domi. Lazarum a petitis, ex eo quod testes non deponant homines Monus Silici de mandato Cõmunitatis ligna incidisse, & cętera alia fecisse, quia respondeo tripliciter.

1 Primo, quod prædicta conclusio, quod † requiratur mandatum Communitatis, procedat quando agitur de acqui. poss. ipsi vniuersitati, & sic plurib. vt vniuersis, secus si agatur de acquirenda pluribus vt singulis, tunc ea actis, & vsu particularium acquiritur omnibus, vt singulis, quia ex tali vsu particularium inducitur consuetudo, per quam omnibus ius acquiritur, l. sedes. ff. de legatis, l. 1. C. quę sit longa consue. vnde si quæratur, an ex vsu, & actis particularium acquiratur possessio nemorũ ipsi vniuersitati, ex eo ꝙ particulares inciderint arbores, vel animalia depasci fecerint in ipsis nemoribus, tanquam in nemoribus Cõmunitatis, vera erit conclusio, quod requiritur mandatũ, vel licentia communitatis. Si vero quęratur, an ea actis, & vsu particularium sit acquisita quasi possessio, seu facultas incidendi arbores in nemoribus alienis, vel reducendi terrã guastam, & similia faciendi oĩbus ut singulis, tunc dicendum est, ꝙ sic, q̃a ex vsu talium particularium inducitur cõsuetudo, ita declarat Alber. de Ros. in l. sicut, §. 1. ff. quod cuiusque vniuer. nom. sic intelligens gl. ibi, quæ isto modo saluatur, & effugit conclonẽ supra scãm. Bñ facit tex. in l. venditor, §. si constat, ff. commun. prędio. vbi valet consuetudo, quod quilibet possit cædere lapides in fundo alterius, & dicit ibi Ange. quod etiam valet talis consuetudo cędendi lapides, & arbores, etiam nullo precio dato, vel soluto, quando subest aliqua rõnabilis causa. Sed quę maior, et iustior potest esse causa, quã necessitas alimentorũ, certe nulla, cum ob eam causam licitum sit non solum reducere terrã guastam ad culturam, sed etiam licitum sit furari, c. cum discipulis, de consecrat. dist. 4. c. si quis propter necessitatem, de fur. Articulatum autem fuit, & probatũ quod propter sterilitatem loci nõ possent habitantes ibidem viuere, nisi terrã guastam cultiuarẽt, & arbores inciderent, ergo & cęt. nam propter necessitatem omnia efficiuntur communia. l. 1. ff. ad legem Rhod. de iact.

2 Secundo respondetur, quod ad † acquirendum per singulos vniuersitati, sufficit scientia Regentium, secundum Cœpollam in trac. seruitu. sub rubr. de seruitutibus iuris depascendi, per textũ in l. municipibus, ff. de condi. & demonstr. iuncta l. qui patitur, ff. man. & idem volunt Are. & Socin. in d. l. 1. §. fina. ff. de acqui. posses. In casu autem nostro constat de scientia syndicorum, vt patet ex processu criminali anno 1493. in quo syndici se opposuerunt proclamationibus, & inquisitionibus pro conseruãdo vsu, & facultate incidendi ligna, & cultiuandi terras, &c. Tertio

3 respondetur, quod vnus solus † de populo vtendo conseruat possessionem ipsi vniuersitati semel acquisitã, secundũ Paulũ de Cast. in d. l. sicut, §. primo. Corneus in consiliis supra alle. in cõtrarium, & Cępol. loco pręallegato, huiusmodi autem posse. seu facultas fuit acquisita vniuersitati, & cuilibet de populo vsque de anno 1314 vt constat ex instrumento producto per do. Lazarum, in quo narratur, quod homines dicti loci sunt in cõsuetudine, & vsu ac libertate scindendi arbores fructiferas, & nõ in quibusque prædiis alicuius, & de ipsis arboribus disponendi pro libito voluntatis, ita in eo narratur, quod homines sunt in vsu, & libertate cultiuandi pascua, & ea ad culturam reducendi, & ibi dñs loci ad petitionem hominũ pro scandalis euitandis inter ipsos homines, qui in scindendis arboribus sæpe altercabãtur, deputauerit quosdam particulares ad diuidendas arbores scindendas, & prohibuit nec terram semel ab aliquo cultiuatã alius arripiat. Ex quo satis liquet, quod iã sunt anni s. ducentum quod homines sunt in dicta consuetudine, & facultate, vñ pro conseruatione dictæ facultatis satis fuisset, ꝙ vnus solus arbores incidisset, & terrã guastã cultiuasset, quanto ergo magis si oẽs inciderũt, & cultiuarũt, vt clarissime testes deponũt? Nõ ẽt dñi iudices debuerunt se fundare, ꝙ testes nõ ꝓbẽt, ea eo ꝙ sint incolę dicti loci, & agatur de eorũ priuato ꝯmodo. Quia rñdeo

4 multis modis. Primo, † ꝙ tredecim, seu quatuordecim testes ꝓducti fuerunt, q non sũt incolę, nec de loco, vñ nihil hẽt obstare, ꝙ aliq sint suspecti ſm Bar in l. 1. §. si quis neget, post glo. ibi, ff. quemadmodum testa. aper. Secundo respondeo, quod multitudo testium tollit omnium defectum, nam quod deficit de fide, supplet numerus, l. tertia, ubi gl. & Iacob. Butri. ff. de test. Imol. in l. qui testã, ff. de testamen. Alexan. consilio 5. & consilio lxxxiii. libro primo. Tertio respõdeo, quod licet testimonia incolarum hoc casu essent aliqualiter suspecta, tamen quia aliorum forensium depositionibus, & ex instrumentis productis coadiuuantur, saltem simul cum aliis plene probant. Dcm̃. n. testis suspecti stabilitur, & reprobatur ex dicto alterius testis integri, l. si quis ex argentariis, §. 1. ff. de eden. vbi late Bal. & Modernio res, & Paulus de Castro consilio lxxxxi. circa finem. Nec etiã iuridicum est fundamentum, quod tertio loco adductũ fuit, & su-

5 per quo iudices, quibus se maxime fundarunt, quod † testes nõ concludenter probant propter verbum, citra, sine copula, qđ incertam reddit probationem, iuxta Doct. Barto. in d. l. Celsus, quia etiam tripliciter respondetur. Et primo, quod Barto. loquitur quando articulus est formatus per verbum, citra, sine copula, & idem testes testificantur. Secus autem est si articulus sit legitime conceptus, vt in casu isto, in quo articulus ita cantat, qđ dicta vniuersitas, & homines, iam annis decem, viginti, & triginta, & tanto tempore, cuius initii memoria hominũ non est in contrarium, &c. quia tunc si testes dicant, contenta in articulis esse vera, quia a quinquaginta annis, & a suo recordari citra, viderunt articulantes in possessione, vt dicunt complures ex testibus productis, recte deponunt, & concludenter probant, eo q̃a ratio testium ambigua declaratur ex dicto claro, & ab eo suppletur ſm Bart. in l. Labeo, ff. de suppellect. leg. & in l. prima, §. tutor, ff. de authoritate tuto. Panormit. in proęmio Gregorii, & Alex. consilio 3. & consilio xliii. colum. fina. lib. 4. Sunt etiam dicta testium coadiuuanda, non cauillanda, secundum Bal. in l. de quibus, colum. fina. ff. de legi. & secundum subiectam materiam verba sunt accipienda secundũ Ias. in l si fideiussor, §. si necessaria, ff. qui satisdare cogan. & in proposito dicit Bal. quod testis qui dixit contenta in articulo esse vera, quia a suo recordari ita vidit, concludenter probat, quia depositio testis non est cauillãda, sed adaptanda ad id, quod testis dixit se scire, ita Bald. in l. 2. in §. nota. C. de tempo. appel. quem sequitur Deci. consil. 40. in cã

6 matrimoniali Secundo respondetur, quod decisio † Barto. in d. l. Celsus, non procedit, quando testis, qui deposuit per verbum, citra, sine copula, adiecit aliud verbum importans temporis cõtinuationem, vt puta, si dixerit a treginta annis citra, & per aliud tempus, tunc probatio concludit, quia dictio, per, perfectionem designat, l. vrbana, § pernoctare, ff. de verborum significatio. ita seipsum declarat Bartol. in dicta l. Celsus, & Felyn. in capit. licet causam, de probatio. Sed ita est in proposito nostro, quia Isnardus, Ianellus, Franci Millonus, Gui Grambaudi, deponunt se vidisse ab annis xxx. xl. citra, & per dicta tempora. Item Ioan. Martini deponit, quod sunt xlviii. anni, quibus semper vidit. Dictio enim, semper, denotat continuationem, glo. in proœ. Instit. in verbo, semper Augustus, & in l. 2. C. de Episcopis, & clericis, & in capitu. primo, de in integrum restitutione. Item Ioan. Rinaroli, Gulielmus, Cnambaudi, & Ludouicus Millonus, deponunt per verbum, citra, cum copula præcedente. Dicit enim se vidisse a triginta annis, & citra, quo casu secundum Bartol. in l. Celsus, recte deponunt, & probatio concludit, quia copula, &, habet in se quandam emphasim, & sensus est, quod initium possessionis fuit iam sunt xxx. anni, & ꝓut hucusque possessio cõtinuata fuit, secundum Barto. per tex. in cap. veniens, de præscrip. & in d. c. licet causam, vbi Fely. post alios, & ita ẽt tradit Ro. decis. 39. Item si possessor. Ale. & Cor. in variis consiliis, quæ omitto,

7 to, quia nullus discrepat. Tertio r̃ñdetur, † ꝙ decisio Bar. in d. l.
Celsus, procedit qñ depositio testis deponentis se uidisse articulã
tem possidere a tempore citra, vlterius non procedit, secus si vl-
terius progrediatur, declarãdo rõnes, & cãs, quia viderit, & qũo
viderit. nam si ex subsequentibus potest discerni, quod loquat̃
de tpe concludenter, tunc resultat etiam concludens probõ, qa
ex præcedentib. & sequentibus declaratur ambigua testis depo-
sitio, l. si seruus, §. fi. & l. qui filiabus, ff. de leg. 1. cum simi. Verũ
si testium depositiones percunctentur, & diligenter inspiciãtur,
apparebit, ꝙ Dñi, qui iudicarunt, non perlegerunt ipsorum te-
stium dicta, qa omnes assignant cãs, & modum, ac formã, qũo,
cur, & qñ viderint, ex quib. rõnib. & modis expressis constat li-
quidissime, ꝙ loquuntur de tpe, & de possessione, seu quasi, añ
litẽ motam, nam ex rõnib. & modis expressis clarificatur dispo-
sitio, restringiturq; ac ampliatur, l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de
le. 2. Dñt. n. plures ex testib. se scire contenta in articulo esse ve-
ra, qa sunt 30. vel 51. anni vel circa, ꝙ ipsi trib. annis, vel vndecim,
uel uno, motam trahebant in dicto loco, & tunc uiderunt ar-
bores incidi, terrãguastã cultiuari authoritate propria, & ipsi-
met coltiuauerunt, & inciderunt. Vnde non possum non mira-
ri, quod iudices dixerint hanc probationem non concludere, tã-
q̃ possit itelligi de uno die post litem motam, cum ex lectura de
positionum appareat manifeste, ꝙ loquuntur de tempore an-
norum trigin. vel uigin. prçteritorum. Et si dixeris, quod tales te
stes non concludunt, quod uniuersitas, & homines possiderent
tempore turbationis, & litis conte. Respondeo, imo concludũt
8 prçsumptiue, quod sufficit, nam qui † olim possedit, p̃sumitur
hodie possidere, nisi per negantes contrarium ostendat, l. siue
possidetis, C. de prob. & tradit late Pan. post alios in c. ꝙ ad se-
dem, de rest. spol. Præterea si legantur dcã, uidebit lector, ꝙ etiã
ꝓbant continuationẽ, ad q̃ lecturam me remitto, quia essem ni-
mis ꝓlixus, si singula uerba testium uellem glossare. Nec ob. ꝙ
quarto loco dicebant, ꝙ ex inquisitionibus, & titulis criminali-
bus, constat, ꝙ d. Lazarus usq; 1493. in possessione seu quasi, ꝓ-
hibendi suis usum glandiũ, arborũ, & terrç guastæ. Quia uideo,
9 ꝙ † quasi possessio prohibendi nõ ex sola prohibitõne acqrit̃,
sed sequitur, ꝙ prohibitus acquieuerit prohibitõni sibi factæ,
☞ fm gl. cõiter approbatam, in l. qui luminib. ff. de ser. urb. p̃d. ca. si-
gnificante, de appe. vbi Pan. in c. cum ecclesia Sutrina, & ibi ego
ẽt istud firmaui, de causa pos. & prop. Cõstat autẽ, ꝙ syndici, &
homines non acquieuerunt, neq. ꝯsenserunt, vt apparet ex a-
ctis, & seipsa, ergo &c. Quinimo si inquisiti, q inquisitionib. ꝯdi
xerunt, post inqsitionem destitissent simplr a cultiuando, & inci
dendo, non ꝓpea ex talib. prohibitionib. diceret̃ acquisita quasi
possessio prohibendi do. Lazaro, qa obedientia in non facĩẽdo
non dat possessionem obedientiç prohibẽti, fm Inn. in c. olim,
de rest. spo. per illũ tex. qa obedientia in non faciẽdo põt multi
plici intentione fieri qñq; ex cautela, qñq ex otio, qñq. ex reuerẽ
tia, & sic quia actus negatiuus in non faciendo consistens, multi
plr intellr, eius veritas ignoratur, fm Bart. Et quia sumus in du-
bio, non p̃sumitur non faciẽs ꝯsentire, sed potius dissentire, nã
in p̃iudicialib. actus indifferens reputatur ꝓ dissensu, l. q vas, ff. ve
tare. ff. de fur. ita dicit Bal. i l. liberti, §. liberteq. C. de ope. li. & in
Lopera, C. qui accu. non pos. Corroborat̃ p̃missa r̃nsio, quia ad
hoc, vt ex actu acqrat̃ quasi possessio, necesse ẽ, ꝙ actus (quo me
diãte qs asserit se acqsiuisse quasi possessionẽ) sortitus fuerit suũ
debitũ effectũ, alias ex eo nulla p̃t dici acquisita quasi possessio
vñ ex plurib. p̃sentationib. & electionib. nõ ꝓbat̃ quasi possessio
p̃sitandi, vel eligẽdi, nisi ꝓbetur, ꝙ illæ p̃ntationes, & elect. sorti-
tæ fuerint suum debitũ effectũ, nisi probetur, ꝙ p̃ntatus, & ele-
ctus fuerit institutus, & confirmatus, fm Inn. in c. dilectus, in gl.
mag. de preben. Old. consil. 310. thema tale est. Imo non sufficit
etiam probare institutionem, & confirmationem electionis
prçsentationis, nisi etiam probetur quod electus, & prçsenta-
tus fuerunt adepti possessionem, secundum Calderinum consi
lio xii. sub rub. de iurepa. Dec. consil. 117. & consi. 124. cum si.
Ita in proposito dicendum vr̃, ꝙ ex inquisitionib. non acquira-
tur quasi possessio prohibendi, nisi probetur, ꝙ tales inqsitio-
nes sortitæ fuerint effectũ, nisi fuerint, per sniam cõualidatæ, &
snia transiuerit in rem iud. & virtute illius sniæ homines de-
stiterint ab vsu, & consuetudine incidendi arbores. & cultiuan-
di terram guastam. Non deniq. obstat, ꝙ inqsiti confessi fuerint
d. Lazarũ eẽ dñm terrç guastç, qa talis confessio intelligenda ẽ
quantum ad iurisdictionẽ, cuius respectu est dñs totius territo-
rij, l. pupillus, §. territoriũ, ff. de ver. sig. & ita dicit Bar. de Impera
tore in ꝓœ. stor. & in l. 1. §. per hanc, ff. de rei ven. Secundo r̃ñ-
10 deo, ꝙ † stat simul, ꝙ do. Lazarus, sit dñs terrç guastç, & ꝗ ho-
mines sunt in quasi possessione, vsu, & consuetudine reducendi
illam terrã ad culturã, & in quasi possessione incidendi arbores,
quia potest dñs directo, & alius, ut nota. in l. 2. §. ex pluribus, ff.
de acqui. pos. non dñi, qui reduxerunt ad culturam terram gua-
stam, alienauerint do. Lazu. ꝯtr laudemium, & terrozenum, vt
dicitur in instr̃o per eum producto, & hoc modo dñs remanet.
Et ꝙ duo simul vera esse possint, vt probatur, qa (vt s. dixi) va-
let consuetudo, ꝙ quilibet possit incidere ligna, & arbores in
nemore alicuius dñi, prout ẽt tenet Alb. de Ros. in l. nam salua
est, ver. quærit Iacobus, si quidã rustici hñt seruitutẽ taliandi li
gna, ff. quemad seruit. amit. & ẽt firmat Raph. Cõ. consi. 158. vi-
sis instr. col. fi. Silr valere consuetudo, ꝙ quilibet possit occupa-
re agrũ desertum, & incultũ, l. q agros, C. de omni agro deser. li.
11. Præterea de dominio nunc non agitur, sed de quasi pos. seu
interdicto possessorio. Nihil ẽt facit ꝙ dom. Lazarus sit in qua
si pos. locandi glandagium extraneis, quia esto ꝙ sit, nihil repu
gnat, quin ẽt homines possint vti glandagio, & conuertere ter
ram guastam in culturam pro eorum necessitatib. nã seruitus
depascendi, & arbores incidendi potest cõpetere plurib. qñ suf
ficit pro oĩb. l. 2. ff. de seruit. rusti. præd. l. Lucio, ff. de aqua quoti.
& æstiua. & ita tenet Cœp. in tractatu serui. rusti. sub rub. de mõ
tibus, & faciunt quæ scribit Bar. in l. quominus, ff. de flumi. in v.
q. & ibi late Ias. Ex quib. apparet, ꝙ adducta pro do. Lazaro nõ
eneruant intentionem, neq; probationem dictæ vniuersitatis,
& hominum. Sed posito vero pro falso, ꝙ testes producti pro
parte vniuersitatis, & hominum, non concluderent, neq; ꝓba-
rent, nõ tamen debuerunt iudices ita absolute absoluere dñm
Lazarum a petitis. Quia ex adductis, productis, & confessatis p
do. Lazarum in multis fundata iustificataq; fuit, & est intentio
ipsorum agentiũ. In primis ex testib. receptis super loco, & ꝓ-
ductis per d. Lazarũ, constat, ꝙ a xl. annis citra, & ultra, arbores
scindebantur, & terra guasta coltiuabatur per dictos hoĩes, dñt.
n. concorditer omnes, ꝙ a x. annis augmentata est depopulatio
nemorum cã agriculturæ de duab. patib. plusq essei antea per
annos 30. ergo ante x. annos, & ab annis 30. nemora erãt depo
pulata cã agriculturæ pro una tertia, quia augmentum duarũ
pretium præsupponit depopulationem pro vna tertia, cũ non
detur ternarius numerus, nisi presupponatur principiũ nume-
ri, §. tripli. Inst. de act. neq; dari põt augmẽtũ, nisi p̃supponat̃ ali-
qd, ꝙ augmentũ recipiat, l. ẽt, C. de iur. dot. l. qd̃ in terũ, §. si quis
post, ff. de leg. 1. cum si. & ꝯhos testes, & eorum dicta nihil põt
d. Lazarus opponere, quia eos produxit, & producendo censet̃
confiteri omnia eorum dicta esse uera, fm Bar. in l. post legatũ
ff. de his, quib. vt ind. & testimonia horum uisitatorũ compro-
bãtur ex instr̃o ẽt producto per ipsum d. Lazarum, & de quo s.
11 habita mentio fuit. Insuper † ex propria confessione ipsius do.
Lazari, q̃ est oĩum probõnum superlatiua, c. per tuas, de prob.
l. gñalr, C. de non nu. pe. saltem constat, ꝙ ipsi hoĩes sunt in qua
si possessione scindendi arbores ignis faciendi cã, & construen
darum domuum, & uasorum gratia. ita. n. cõfitetur do. Lazarus
r̃ñdendo positionibus. Concludendum ergo restat, omnes has
sententias ut iniquas fuisse & esse retractandas, & irritandas.

E P I T O M E.

Et si filij de qb. primo loco quçstio est, ex matrimonio cum cõsanguinea vel affine ꝯtcto, nati sunt, ac idcirco incestuosi, & per ꝯñs in successibiles dicant̃, tñ cũ ex illo ignoräter ꝯtcto, atq; hac rõne in figura matrimonij nati sint, cũ in quasi possessione lĩtimationis sint, cum non de matrimonij fçdere, sed de iure ac ptãte succedendi agatur, cum hic nepotibus, cũ qb. agitur, non agatur, sed conueniantur, nec actor parẽtum scientiam probet, cum ẽt cv. annis matrimoniũ illud hanc controuersiam prçcesserit, dubium non est eos lĩtimos fuisse satis probati. Cæterum hac subõne, de qua secundo loco quçritur, substituo proximiorem domus de Castro nouo, cum testator ad factum, non ad ius se referat, spurij quoq; cõtinentur. Ad hçc spurium quoq; patris naturalis hçreditatem xx. aut ad summum 30. ann. iusto errore se legitimum credens, aduersus fiscum prçscripsisse constat.

S U M M A R I V M.

1 *Nati ex matrimonio cum consanguinea vel affine, per ignorantiam contracto sunt legitimi, ut quouis modo succedere possint.*
2 *Legitimationis quasi possessio transfert onus probandi contrarium in aduersarium.*
3 *Agens, non is qui conuenitur probare debet.*
4 *Matrimonium præsumptiue probare sufficit, quando nõ principaliter, sed in consequentiam, uel legitimationis causa de eo agitur.*
5 *Temporis diuturnitas priuilegium, & dispensatio papa inducit.*
6 *Spurij de eadem domo, secundum communem usum loquendi, qui propriæ significationi prçfertur, dicuntur.*
7 *Præscribitur regulariter contra fiscum uiginti annis, aut ad summum triginta.*

Respon. 217. interpreta.

Circa illam dubitationem, vtrũ filij Põtij, q ꝯtxit mrĩmoniũ cũ d. Antonetta eius consanguinea in ꝓhibito gradu absq; vlla dispensatione, de qua appareat possint dici legitimi, attento ꝙ semper do. Pontius, & Antonetta fuerunt habiti, tenti, & reputati pro ueris ꝯiugib. &
atten-

attento, ꝙ iam labũtur anni 105. ꝙ huiuſmodi matrimonium
fuit ꝯtũm, & diu eſt, ꝙ tam ipſi coniuges quam eorũ filij mor
tui ſunt. Vr̃ prima facie r̃ndendum, ꝙ ſunt inceſtuoſi, & ꝯñr in
ſucceſſibiles, authẽ. ex complexu, C. de inceſt. nup. immo vr̃, ꝙ
bona horum dominorum coniugum ſint fiſco applicata, auc.
inceſtas, & in corpore vnde ſumitur, C. de ince. nup. Nec obſt.
vr̃, ſi dicatur, ꝙ dicti coniuges errore ducti ꝯxerunt, quo caſu
ceſſat pœna confiſcationis, & filij nati ex tali matrimonio pu-
tatiuo dicuntur legitimi, l. qui ꝯ, vbi gl. Bal. Sal. & alij no. C. eo.
tit. immo quantum ad legitimationem prolis ſufficit error, vel
ignorantia alterius, c. ex tenore, qui filij ſint legiti. Quia illud
conceditur, ſed reſpondetur, ꝙ hi qui allegant errorẽ, vel igno
rantiam, illam probare tenentur, vt in terminis vr̃ firmare Dec.
conſi. 154. caſus, de quo quæritur. Sed prædictis non obſt. con
2 trarium verius eſſe reſpondemus. Quia † nati ex matrimonio
ignoranter cum conſanguinea, vel affine contracto, dñs & sũe
legitimi. c. ex tenore, & c. 2. qui filij ſint legitimi, quia debẽtur
nati in figura matrimonij, ſm̃ Io. And. in add. Spec. tit. de ſponſ.
impu. & Old. conſi. 256. Clemens Epiſcopus, In fi. Pan. in d. ca.
ex tenore, & in c. fi. de clandeſtina deſpon. Ideo ſuccedunt pa-
rentib. iam ab inteſt. quã ex teſtõ, vt in iurib. præall. firmãt glo.
& Legiſtæ in l. qui ꝯ. & Bart. in l. qui, ff. de ſtatu hominum, &
Dy. in conſi. 6. incip. ex teſtõ. Et dicit Bal. in c. 1. §. naturales, ſi de
feu. contr. ſuc. inter do. & agna. vaſa. ꝙ filij nati ex matrimonio
putatiuo ſuccedunt ẽt in feud. & ita conſuluit Benedictus Ca-
pra conſi. 116. inc. punctus fuit. Et ſi ſuccedunt parentib. multo
magis alijs conſanguineis & extraneis. & ideo admittuntur ad
fideic. ſi fuerint ſubſtituti, & caſus ſubſtõnis euenerit, etiam ꝙ
ſubſtitutio ſolum vocet filios legitimos & naturales, & de legi-
timo matrimonio procreatos, vt abundè probat Dec. cõſ. 153.
in effectu quæritur, per totum. Non obſt. dum dr̃, ꝙ iſta vera
ſunt, ſi probetur ignorantia, vel error. Quia r̃ndetur aĩaduerten
3 dum eſſe, vtrum filij fuerint, & ſint † in quaſi poſſeſſione legi
timationis, vt quia habiti ſemper fuerint pro filijs legitimis, &
naturalib. & parentes eorum ſemper habiti fuerint in uita eo-
rum pro veris, & legitimis coniugib. & tunc is. qui agit contra
filios proponendo nullitatem matrimonij, & illegitimitatẽ ip
ſorum filiorum, dẽt probare ſcientiam, quia pp quaſi poſſeſ. et
famam, præſumitur ignorantia. Ita ſignanter determinat Pan.
in c. peruenit, qui filij ſint legiti. & Gemin. ſummus Canoniſta
conſi. 66. pro declaratione, in 3. dub. facit c. p̃ſumitur ignorãtia
de reg. iur. lib. 6 Nec obſt. conſi. Decij 154. quia in caſu Decij ꝯ-
iuges. qui allegabant ꝯxiſſe ignoranter, erant actores petentes
ſecum diſpenſari, quia ꝯxerunt per ignorantiam. Vnde ipſi ha
bebant iuſtificare ſuas preces, ſm̃ Io. And. in c. 1. de litig. li 6. &
traditur in c. ſuper literis, de reſcr. at in caſu noſtro nepotes di-
3 cti quondam Pontij † non agunt, ſed conueniuntur. Vnde agẽ
tib. incumbit onus probandi ſcientiam, l. ei qui, ff. de proba. l.
actor, C. eo. tit. ita diſtinguit Pan. in d. cap. peruenit. Item in caſu
4 Decij, & ſimiliter in caſu Old. conſi. 256. † principaliter age-
batur de fœdere matrimonij inter ꝯtrahentes, ſed fundantes in
ignorantia, & aduerſarios negantes, ſed in caſu noſtro in quo
dicti Pontius, & Antonetta coniuges, iam a longiſſimo tẽpore
deceſſerunt, ſolũ agitur de hæredib. Iac. & Io. vltimi, & in con
ſequentiam de legitimatione filiorum, quo caſu nõ requiritur
tã exacta probatio, prout requiritur, qñ agitur de fœdere ma-
trimonij, c. cauſam, quæ, qui filij ſint legitimi, vbi ad probandũ
ſuos eſſe legitimos, ſufficit probare cohabitationem parẽtum,
& ſic matrimonium præſumptiuè, quæ ſola cohabitatio non
ſufficit ad probãdum matrimonium, qñ principaliter de eo agi
tur, c. illud, de præſump. Nam quantum ad finem legitimitatis
filiorum, quælibet probatio, per quam matrimonium præſum
ptiue probatur, ſufficiens eſt, & idonea, ſm̃ Gem. conſi. 27. ſu-
per dubijs. Hinc eſt, ꝙ colorata opi. & quaſi poſſ. maritalis, pro
bat filios eſſe legitimos, excluſa proprietate matrimonij, ſecun
dũ Ant. in c. 2 in 5 nota, qui filij ſint legitimi. Hinc eſt, ꝙ clan-
deſtine ꝯhentes matrimonium, præſumũtur in dubio ueri con
iuges quantum ad hunc effectum, ꝙ filij dicantur legitimi, ſm̃
☞ Pan. & alios cõiter, in c. lator. qui filij ſint legitimi. Hinc eſt, ꝙ ꝯ-
feſſio coniugum plene probat matrimonium, quãtum ad effe
ctum ut filij dicantur legitimi, niſi agatur de præiudicio alte-
rius matrimonij, c. 2. de clandeſtina deſpon. & ibi Panor. & alij
notant. & idem firmat Pan. in c. ſuper eo, de eo, qui cogno. con
ſan. uxo. ſuæ, Cum igitur hic non agatur de fœdere alicuius ma
trimonij, ſed ſolum de effectu legitimitatis filiorum, & cum ip
ſi ſint rei, concludendũ eſt ex ſola figura matrimonij, & quaſi
poſſeſſione filiationis probari eos eſſe legitimos, niſi actores
probent ꝙ dom. Pontius, & Antonetta ſcientes prohibitionẽ,
contraxiſſent. Sed & ubi probaretur ſcientia, adhuc ſm̃ ea, q̃
proponuntur, nobis vr̃ filios fuiſſe legitimos, quia ex curſu tẽ-
poris immemorabilis, quo prædicti coniuges & eorũ filij fue-
runt ſemper vſque ad eorum mortem in quaſi poſſeſſione ma
trimonij, & legitimæ filiationis, ac vſque nunc habiti, tenti,
& reputati pro ueris, & legitimis coniugibus, & ueris & legi-
timis ꝯjs præſumitur cum eis diſpenſatum per do. noſtrum Pa-
pam, vel alium ad id p̃tãtem habentem, c. noſcitur, & c. cum
apoſtolica, de his, quæ fiunt a ma. par. cap. & ꝙ ex diuturnitate
5 † tanti tpis, cuius initij memoria non reperiatur, præſumatur
priuilegium, & diſpẽſatio Papæ, vult Bar. in d. l. cum de in rem
verſo, ff. de viur. Pan. in c. peruenit, de cẽſi. Hinc dixit Io. And. in
reg. qui ꝯ. in fi. in merc. ꝙ ex longiſſima quaſi poſſeſſione dua-
rum eccleſiarum, ſimul præſumitur vnio facta a Papa, licet alias
ex nullo curſu tpis induci poſſit vnio eccleſiarum ſm̃ Hoſt. in
Summa, de ſuppl. negl. præl. & hoc voluit Old. conſi. 296. de in
re do. Sic laici, qui longiſſimo tpe tenerunt, & ſunt in quaſi poſ-
ſeſſione, præſumuntur habuiſſe priuilegium a Papa poſſidendi
decimas, quę ſine diſpenſatione Papę non poſſunt a laici poſſi-
deri, c. cauſam, de præſcr. vt firmant Doc. ibi, & Raph. Cu. con-
ſil. 83. quia cauſa decimalis, & Raph. Fulg. conſi. 166. in quæſtio
ne, quæ vertitur. Alex. conſi. 6. in 1. vol. Similiter ex diuturnitate
tpis, de quo non hr̃ memoria, præſumitur Papæ confirmatio
neceſſaria ad actum, vt pulchre probat Dec. conſi. 152. in cauſa
exemptionis, & ad propoſitum faciunt, quę ſcribit Fel. in cap.
cum ex officij de pręſcri. & in c. ſicut, de re iud. Et pręedicta abſ-
que dubio procedunt, ſi probatur fama ipſius diſpenſationis,
ſm̃ Imo. & Card. in d. c. cum apoſtolica Fel. in d. c. cauſam. Ca-
p. l. Tholoſ. deciſi. 339 Ad ſm̃ poſito ꝙ filij de Pontij eſſent in-
ceſtuoſi, quod conſtat eſſet falſum per prædicta, videretur ꝙ d.
Pet. & cæteri deſcendentes ex dño Triſtando filio D. Pontij,
quamuis ex legitimo matrimonio nati, non poſſint dici de do
mo Caſtri noui, quia ipſe D. Triſtandus vt inceſtuoſus, nõ dr̃ de
domo, capiendo domum, pro agnatione, prout capi vr̃ in ſub-
ſtitutionibus prædictis, l. pronunciatio, in fi. ff. de verb. ſig. Inſt.
de legi. agna. ſucceſ. §. vulgo quæſiti, & firmat Bart. in l. tutelas,
ff. de ca. domin. & Bald. in l. libera, C. de ſuis & leg. ergo nec ẽt
deſcendentes ex ipſo do. Triſtando, quamuis nati ex legitimo
matrimonio, tanquam ex infecto naſcendi principio, & ex infe
cta radice procedant, l. fi. C. de natur. liber. & ita in terminis r̃n-
det Pet. de Anch. conſi. 389. viſis diligenter, & Bald. l. fi. C. de
verb. ſig. & conſi. 200. ad euidentiam, col. fi. lib 4 Dec. conſi. 85.
col. fi. Prædictis non attentis, ꝯtrium verius exiſtimamus, tum
6 quia † ſm̃ communem vſum loquendi, qui præfertur proprię
ſignificationi, l. Labeo, ff. de ſuppelle. l. liberorum, §. quod in
Caſſius, ff. de leg. 3. ſpurij debentur de eadem domo, & familia
☞ patris, ſm̃ Bart. & alios cõiter in d. l. fi. C. de verb. ſig. Ang. in l.
ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, ff. de verb. obl. Fel. in proœ. Gre-
goria. tum quia teſtator, qui ſubſtituit proximiorem domus de
Caſt. nouo, ſe refert ad factum, non ad ius, i. ad eos, qui de facto
dñr de domo Caſtri noui, quo caſu etiam ſpurij dñr de domo,
l. 1. C. ſi quacunque pred. po. per quæ duo fundamenta ita r̃ndet
Bald. conſi. 441. ad euidentiam, lib. 3. Et poſito, ꝙ D. Pet. non di-
ceretur natus ex legitimis parentibus, quod ex ſupra dictis con-
ſtat eſſe falſum, tñ negari non poteſt, quin tam ipſe ex perſona
ſua, quã ſuorum anteceſſorum, præſcripſerit hæreditatem, &
7 bona dictorum ſuorum parentum. maximè † ꝯ fiſcum, ꝯ quem
præſcripſerit regulariter ſpacio viginti annorum, aut ad ſum-
mum 30. etiam ꝙ nondum facta fuerit denunciatio, l. in omni
bus, ff. de diuerſis & tempora. præſcri. & ibi Bart. & alij cõiter
traditur per Pan. & Fel. in c. cum nobis, de pręſcri. Nam & ſpu-
rius ſpatio 30. annorum pręſcribit hæreditatem patris, & ius ex
cipiendi ꝯ quoſcunque, ſm̃ Bald. in l. nullo, C. de rei vend. pręe-
ſertim quando iuſto errore credebat ſe legitimum, vt in caſu
noſtro, ſm̃ Pau. de Caſt. conſi. 217. ſuper primo. & Soc. conſil.
251. vol. 2. & Balb. in tract. pręſcrip. in 4 parte. quar. par. principa
lis, quæſtione 18. in fi. ergo multo magis præſcribere poſſunt
legitime deſcendentes ab ipſo ſpurio, arg. l. fi. C. de natu. liber.
quæ omnia indubitanter procedunt in præſcriptione tempo-
ris immemorabilis, quod habet vim tituli, l. hoc more, §. du-
ctus aquę, ff. de aqua quotid. & æſti.

EPITOME.

Recipienda Eſt lex, quæ aſcendentibus, non etiam
deſcendentibus legitimam aufert, quia
iſtis naturali, illis poſitiuo iure debetur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an poſſit priuare deſcendentes legitima. 3.*
2 *Statutum poteſt priuare aſcendentes legitima.*

Reſpon. 218. Interpreta.

SVper Pręmiſſo dubio, an per ſtatutum Montis Baru-
tij mater potuerit priuari legitima in totum,
quia pręſtantiſſimi Domini hincinde allegantes addu-
xerunt varias Doctorum ſententias, & plurima conſilia,
quę inuicem videntur aduerſari, quid ergo ſentiam, paucis
aperiam. Dico igitur hincinde allegata poſſe ſic concordari. Aut
quæritur de legitima debita deſcendentibus & quia talis legiti-
1 ma debetur † iure naturali, ſtatutum non poteſt in totum pri-
uare legitima eis debita. ita procedit op in. Bart. in l. Titio cen-
tum, §.

tum,§.Titio genero,de condi,& demon.authoritates & consi-
lia allegata pro hac parte, ita sunt intelligenda,& ita etiam lo-
quitur Rot.deci.18.in antiquis, & Soc.consi.6 in prin.& consi.
30.l.1.Aut quæritur de legitima debita ascendentibus,& sic ma
2 tri,quia illis legitima debetur † de iure positiuo, sm Bald. in l.
1.§.ius naturale,ff.de iusti.& iur.statutum potest priuare ascen-
dentes legitima eis debita in totum , sm Alex. consi. 68. lib.4.
vbi attestatur hanc esse *communem* Doctorum sententiam , vt
etiam consuluit Ludo.Ro.consi. 31. visa municipali constitu-
tione, in vlt.dub. Non omitto,q Dec.consi.219.audacter affir-
3 mat,q statutum † potest tollere legitimam in totum,etiam de-
scendentibus,& dicit hanc esse communem sententiam.Quod
si verum esset, a fortiori posset auferri legitima ascendentibus
in totum. Sed hoc vltimum non facile puto defendi posse.

EPITOME.

Duo hæc Respondeo continenter. Alterum sententiã
iudicis ad quẽ, qui cum de uno appellatum
esset,de alio pronunciauit,esse prorsus nullam, & veluti ab in-
competenti latam; alterũ cũ hæredis,qui se mitti in possessio-
nem bonorum ex beneficio l.fi.C,de edi.diui Adr,tollen. pete-
ret, legitimum esse contradictorem, nec repellendum , quem
quamquam alioquin non legitimum,tamen iudex admisisset.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis a quo,sententia est nulla,qui cum de fructuum quadam sequestra*
tione appellatum esset, de principali negotio pronunciauit.

2 *Facta multa tenent, quæ nondum facta impediri possent.*

3 *Contradictorem,in casu l. fi.C.de edi.diui Adri.tol. sufficit uacantem cum*
titulo occupasse possessionem.

Respon.a 19. interpreta.

PRiusquam Discutiatur , an Matthæus debeat
admitti ad contradicendum hæ-
redi petenti se mitti in possessionem bonorum defun
cti ex beneficio l. fin. C.de edi.diui Adri.tollen. viden-
dum est , an sententia lata contra ipsum Matthæum subsistat
viribus? Et mihi videtur dicendum, q sit nulla , quia lata per
iudicem incompetentem , nam in facto præsupponitur primũ
iudicem per modũ prouisionis,& donec esset inter partes con-
clusum, ordinasse, quod præfatus Matthæus non turbaretur in
possessione & perceptione fructuũ,adimpleta tamẽ oblatione
per ipsum facta,Matthæus adimplet oblationem,& promittit
restituere fructus illi, seu illis,cui vel quibus fuerint adiudicati
per dominum Locumtenentem,seu alium iudicẽ,& pro præ-
1 dictis adimplendis dat fideiussorem, & † sic apparet iudicẽ re-
posuisse fructus in sequestrum,seu custodiam, donec lis & ne-
gocium decidatur,iuxta ea quæ habẽtur in c.1.de sequestratio.
possessio,& fructuum,& per Bar.in l.interesse,ff. de acq. poss.
ab ista ordinatione fuit appellatum , iudex ad quem pronūcia-
uit super negocio principali,& sic super re, de qua nõ habebat
cognitionem,quo casu sententia non ualet,l.1. C.si a nõ com
pet.iud.& prima sentẽtia remanet firma propter lapsum tem-
poris,l.si intra maiorem,C.de appellat.auct. ei qui,C. de temp.
appellatio. Quod autem Matthæus debet admitti ad contradi-
cendum hæredi petenti se mitti in possessionem ex beneficio
d.l.fi.non uidetur dubitandum,nam remedium dictæ l.fin.est
adipiscendæ,& in remediis adipiscendæ,quilibet admittitur ad
contradicendum,& docendum de iure suo,si est paratus pro-
bare incontinenti,vt vult gl.& Bar.in l.fi.C.quorum bon. glo.
Bart. & Ias.in l.1. C.de edic.di. Adr.tol.quando autem dicatur
quis probare incontinenti , stat in arbitrio iudicis, ubi non est
a iure determinatum,glo. in c. an sit,in uerbo,incontinẽti,ubi
Pan.extra de app. Pan.in c.ueniens,extra de test. iudex autem
arbitratus est,nam assignauit terminum ad probandum,intra
quem fuit plene probatum per ipsum Matthæum,& doctum
de bono iure suo,per quam assignationem termini, & admis-
sionem ad probandum iudex tacite reiecit exceptiones hære-
dis,& declarauit ipsum Matthæum legitimum contradictorẽ,
iuxta no. per Bart.in l.ex procedente.C. de dila.quæ admissio
est tantæ efficaciæ, q dictus Matthæus nõ potest amplius reiici
a contradicendo, posito q ab initio non esset legitimus con-
2 tradictor.nam † multa facta tenent,quæ fienda impedirentur,
l.patre furioso,ff.de his,qui sunt sui,vel alien.iur. ubi Ias. ponit
multa similia,prout in statuto disponente,q ꝯ instrumentum
non possit probari per testes:tamen si aliquis fuit admissus ad
probãdum,ualet probatio,ut per Fel.in c. inter monasterium,
ext.de re iud. ubi ponit multa similia. Et ex his tollitur vnum,
3 super quo aduersantes se maxime fundant,dum dicunt,† q ha
bens titulum a defuncto,non est legitimus contradictor, nisi
etiam possideat,quia cum fuerit admissus,& probauerit inten
tionem suam,debet obtinere.Secundo respõdetur,q ipse Mat
thæus possidet,& se possidere usque à principio proposuit,q
sufficit . Et si dicatur, q non habuit possessionem a defuncto .
Respondetur,q sufficit uacantem cum titulo occupasse,secun
dum Bal,in d.l.fi.in 5.q.Bar.in l.cum solus,ad fin.ff.de usucap.
Rom.consi.312. in c.circa propositam,in princ. & Dec. post
Alex.in l.fi. uer.nisi dicamus . ex quibus uidetur bene appella-
tum,& de nullitate dictum, &c. Laus Deo.

FINIS.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS.

In Primum Decretalium Librum Commentaria.

Quibus quid nuper accesserit, quod hactenus in cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facilè studioso lectori patebit, si maximam diligentiam tùm in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tùm vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententiæ ab Authore passim citatæ non inutiliter curauimus, ut sub uaria literarum figura cum hac nota ☞ demonstrentur.

VENETIIS, MDCII

ANNOTATIO RVBRICARVM & Capitulorum, quæ in primo Libro Decretalium continentur.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO IVRISCONSVLTI PRAESTANTISSIMI,

In Primum Decretalium Librum perpolita Commentaria.

Nunc postremò solerti cura, arctiorique diligentia quàm hactenus vnquam factum sit, diligenter recognita, & repurgata.

SVMMARIVM.

1 IVS scriptum, certius est, & nobilius iure non scripto.
2 Scientia Trinitatis, & fidei, est necessaria, & præambula ad reliquas capescendas.
3 Ius scriptum de Deo, ratione subiecti est dignius alio iure.
4 Lex, est constitutio populi Romani.
5 Lex scripta, & consuetudo, an sint paris potentia.
6 Constitutio quid sit.
7 Constitutio in quo differat a lege.
8 Iura loquentia de Imperatore, habent locum in Regibus, & alijs non recognoscentibus superiorem.
9 Diffinitio quid sit.
10 Constitutio, est nomen generale, ad omne ius scriptum.
11 In materia odiosa, uerba possunt sumi ut genus, & species, sed semper intelligenda sunt ut species.
12 Constitutio, unde dicatur.
13 Exceptio doli, obstat cõtra legem, vel statutum, in odium aliquorum particularium editum.
14 Papa, an absque collegio Cardinalium, & Imperator absque consilio procerum, legem condere possint.
15 Solus dictio, non excludit socios.
16 Papa non debet uti plenitudine potestatis, nisi ad remouenda scandala.
17 Necessitas, quot modis sumatur.
18 Ecclesia Romana constituitur ex omnibus Christi fidelibus.
19 Ad essentiam cuiuslibet collegii, requiritur unum caput.
20 In iuribus limitatoriis, ex identitate rationis idem ius statuitur, sicut in his, quæ statuunt.
21 Papa, & Imperator, in quibus casibus nihil possunt statuere de nouo.
22 Constitutio, in quo differat a canone, decreto decretali, & similibus.
23 Canon Græcè, dicitur Latinè regula.
24 Canonicarius quis.
25 Canonica institutio, uel electio, quot modis dicatur.
26 Canonicus, quare dicatur.
27 Canonis appellatione, in materia fauorabili etiam comprehenditur sinodalis constitutio.
28 Canon, quot modis capi possit.
29 Canon, an recte possit denotare legem ciuilem.
30 Decretum, quid sit.
31 Decretalis epistola, quæ dicatur.
32 Sanctio quæ dicatur.
33 Pragmatica sanctio, quæ dicatur.
34 Pragmatici uiri, qui dicantur.
35 Annotatio, quid sit.
36 Dogma, quid sit.
37 Interdictum, quid sit.
38 Mandatum, quid sit.
39 Scriptura an sit de substantia legis, seu constitutionis.
40 Lex unde dicatur.
41 Argumentum de specie ad genus, non ualet.
42 Leges duodecim tabularum transmissæ fuerunt a Græcis ad Romanos.
43 Lex an liget, & quos, si non sit scripta.
44 Sententia ad hoc ut ualeat, requiritur solemnitas scripturæ.
45 Iudex non potest ferre sententiam absque scriptura.
46 Statutorum uolumen, si perderetur, posset tenor probari per testes.
47 Lex obligat habentes notitiam.
48 Excommunicatio non ligat, nisi lata sit in scriptis.
49 Papa solo verbo creat Episcopos & Abbates.
50 Gratia non expirat, papa mortuo, ante confectas literas.
51 Gratia per testes probari non potest.
52 Gratia concessa secundum ius, per testes probari potest.
53 Gratia casu amissa, per testes probari potest.
54 Constitutionum editio, an si necessaria.
55 Conscientia sine scientia, insipienda est, & scientia sine conscientia diabolica.

De Constitutionibus, Rubrica.

COntinuatur ad præcedenna, & simul subordinatur ad sequentia per Goffre. Hostien. Panormita. & alios communiter hoc ordine. Author tractaturus de iure exorditur a summa Trinitate, sine cuius fundamento nullum potest opus superædificari, capitu. cum Paulus. 1. q. 1. Et quia omne ius, quo vtimur aut ex scripto, aut ex non scripto constat, Instit. de iure natu. gen. & ciui. §. constat, & prima distinctio. capi. consuetudo, §. cum itaque. author præmisit de constitutionibus, & sic
1 de iure scripto, quod est certius † & nobilibus, deinde subnectit de consuetudine, & sic de iure non scripto. Ista continuatio licet sit communis, & fuerit de mente Imperatoris in dicto §. constat, & Gratiani in compilatione huius operis, & in capitulo lex est, & capitulo sequen. & seq. prima distinctio. tamen impugnatur per acutissimi ingenij virum dominum meum, Do. Philippum Decium, quia titulus præcedens, secundum hanc continuationem, non applicatur ad hunc subsequentem. nec hic ad præcedentem aliquo speciali respectu, prout applicandi fuerant, l. secunda, ff. de statu homin. l. continuus, ff. de verbor. obligatio. nam fundamentum Trinitatis non respicit specialiter hunc titulum, sed quemcunque alium, cum alio quoque principio Dei auxilium implorandum sit, dicto capitulo, cum Paulus, 1. quæstione prima, & in Authen. de armis, in princ. & in l. in nomine Domini, C. de offi. præfec. Aphri. Sed tu considera, quod fundamentum Trinitatis respicit totum opus, & specialiter hunc titulum, qui iuris constitutionea continet, de quibus author principaliter tractare intendit. Item considera, quod satis est inuocare diuinum auxilium in principio operis, dicto capitulo cum Paulus, & quia principium huius operis a constitutionibus inchoandum fuit, vt ex subordinatione prædicta apparet, bene sequitur, quod fundamentum Trinitatis magis postulat hunc titulum post se, quam reliquos titulos. Secundo non videtur hæc continuatio iuridica ex alio, secundum eundem Deci. quia fundatur super inuocatione diuinæ maiestatis, & Trinitatis, quæ inuocatio non fit in titulo præcedenti, sed circa fidem aliquæ promulgantur constitutiones, vnde congruentius præmittendus fuisset titu. iste de constitutio. qui est generalis ad omnea constitutiones. Tu vero aduerte, quod in continuatione non dicitur, quod in titulo præcedenti pro fundamento inuocetur Dei auxilium, sed quòd pro fundamento fuit præmissus titu. de sum. Trinit. & fide catho. vbi tractatur de Trinitatis & fidei cognitione, quæ est omnium principium, & fundamentum; vnde ex hoc elicio clariorem continuationem. Author tractaturus de scientia iuris prius voluit disserere de scientia
2 Trinitatis & fidei, quæ est † necessaria & præambula ad reliquas scientias capescendas, capitulo qui sine, vigesimasexta, quæstione secunda, decet enim animas, prius erudiri, quam linguas, l. magistros, C. de profes. & medi. libro decimo, erudita itaque anima, & cognita scientia Trinitatis, & fidei, & sic iuris diuini, congruum fuit subnectere de constit. & sic de scientia humani iuris. & hæc continuatio sic declarata effugit morsus cauillantium. Secunda fuit continuatio Andr. Sicul. supra visum est de constitutionibus concernentibus Deum immortalem, nunc congruenti ordine supponitur de constitutionibus concernentibus Papam, Dei Vicarium, capitulo vt nostrum, infra vt eccle. benefi. capitulo secundo & sequen. de transla. epi. Ista etiam damnatur per Dec. quia & si subiectum tituli præcedentis prædicetur de Deo, constitutiones tamen, de quibus ibi, fuerunt a Pontificibus promulgatæ. mihi etiam non placet, quia ea attenta præmittendi fuissent titulo de baptismo, de reliquijs, & vene. sanc. & reliqui tractan-

tes materias concernentes Deum immortalem, nisi dixeris qđ alijs respectibus fuerunt postpositi. Tertia fuit continuatio Dec. supra visum est de summa Trinitate, & fide catho quæ ab omnibus debet teneri, cap. primo, supra titu. proxim. Ideo subnectitur titulus de constitu. quæ ab omnibus seruandę sunt, capitu. primo, infra eod. Ista mihi non satisfacit, quia titulus præcedens, hac continuatione attenta, nullo speciali respectu postulat hunc titu. post, magis quàm reliquos titu. quorum iussa etiam ab omnibus seruanda sunt, & hoc ipse vitur argumen. contra communem continuationem, vnde non ęgrè ferat si contra se torquetur, capitulo cum omnes, infra eod.
3 Quarta fuit continuatio eiusdem; ius scriptum † de Deo ratione subiecti est dignius, & ideo propter excellentiam fuit conueniens, vt de eo fieret specialis tractatus, argumen. l. item apud Labeonem, §. hoc edictum; ff. de iniur. & postea subiiceretur titulus generalis, de iure scripto, argumen. l. si seruus seruum. § inquit lex, ff. ad leg. Aquil. Contra hanc continuationem etiam obstat fundamentum, quod supra feci contra continuationem Andr. Sicul. Quinto considera, an aliter possit continuari. authoris intentio fuit, hoc opere dirigere animas mortalium ad Deum, & eius cœlestem patriã secundum glossa, in capitu. cum contingat, infra de iureiurando: ad hanc autem nemo potest peruenire, nisi per fidem, capitu. primo, supra titu. primo. Ideo de fide catholica tractandum fuit; & quia etiam per constitutiones instruimur ad viam cœlestis patriæ, post tractatum de fide, sequitur de constitutionibus. Discussa continuatione, videndum est, an subordinatio defendi possit. quidam arbitrantur non posse, quia fit ad remota, & intermittitur titulus proximus de rescript. sed facilis est solutio, quia rescripta dicuntur iura scripta inter partes, vt per Ioan. Andr. & alios in rubr. de rescript. & per Panormitan. in rubr. de consuetud. ergo subordinatio est optima. alii etiam mordent ex eo, quòd in opere Digestorum alius fuerit ordo seruatus: nam primo præmittitur titu. de consuetudine, vt in rubr. de leg. & longa consuetudine, postea sequitur titu. de consuetu. Princip. Sed vtraque sustineri potest, consideratis diuersis respectibus: nam compilator Digestorum considerauit, quod constitutiones Principum, vtpote digniores propter authoris prærogatiuam, cap. si a sede, de præbend. lib. sexto, capitu. per tuas. primo de maioritate, & obed. l. secunda, ff. de albo scrib. merebantur specialem tractatum, dicta l. item apud Labeonem. §. hoc edictum, ff. de iniur. ideo præmisit titu. generalem de legibus, in quo interseruit etiam de legibus consuetudinariis, & postea posuit titulum specialem de constitutio. Principum. argumen. dicta l. si seruus seruum. § inquit lex. Compilator autem huius operis considerauit, quod constitutiones Principum sunt digniores, vt dictũ est, continentes ius scriptum, quod est certius & nobilius, & hac ratione præmisit de constitutio. vt dicit Panor. Vel aliter compilator Digestorum præmisit titulum de leg. quia leges
4 fuerunt ante constitutiones Principum. Est enim lex † constitutio populi Romani, §. lex est, Institut. de iure natu. gen. & ciuil. a quo prius editę fuerunt leges, quàm a Principe. In quem ipse populus transtulit imperium, & legis condendę potestatem, §. sed quod princip. Institu. eod. titu. & quia consuetudo est etiam ius populi, l. omnes populi, ff. de iust. & iur. & antiquior quàm constitutiones principum Romanorum, §. & non ineleganter, Institut. eod. præposuit simul titulum de legibus, & longa consuetudine. Compilator vero huius operis considerat, quòd constitutiones pontificum sunt digniores consuetudinibus, & hac ratione præmisit, & sic vterque sua laude dignus est. Ita similem discordiam concordant Docto. in rubr. C. de testament. mu. Alii dicunt falsum esse, quod in subordinatione dicitur, scilicet quod ius scriptum sit nobilius
5 iure non scripto, quia lex † scripta, & consuetudo, sunt paris potentiæ, capitu. consuetudo, 1. distinct. & dicit Cardinal. Floren. in cap. fina. colum. xiv. infra de consuetu. quod consuetudo habet eas omnes virtutes, quas habet lex, & ibi Mod. chat. aa. referunt virtutes consuetudinis, si paris potentiæ, ergo paris nobilitatis. Sed certe argumentum non placet, tum quia assumptum non est verum. nam lex est maioris potentiæ, cum possit derogare futuris consuetudinibus, authen. nauigia, C. de furt. l. eos, C. de vsur. traditur per Panormitan. in d. cap. fin. & in cap. 2. de prob. & Bar. in l. de quibus, ff. de legi. Consuetudo autem non derogat futuris legibus. Et ex hoc sequitur, ꝙ potentia, & virtutes consuetudinis dependent a voluntate, legis: nec posset consuetudo derogare legi, nisi lex permitteret, secundum Panormit. in cap. clerici, de iudi. & sic patet, ꝙ consuetudo non est paris potentiæ: & posito, ꝙ esset eiusdem potentiæ, non video quomodo sequatur illatio, ergo est paris nobilitatis, nisi nobilitas consistat in sola potentia, vnde Modern. Papien. dicunt, ꝙ ius scriptum est dignius & nobilius ratione originis, quia habuit originem a Moyse primum, postea a sanctis patribus, deinde a populo Romano imperante, & successiuè ab Imperatoribus, in quos populus imperium & facultatem legis condendę transtulit, sunt enim leges per ora Principum diuinitus promulgatæ, cap. quo iura, octaua dist. cap. fin. 16. quæst. 3. l. fina. C. de præscript. long. tempor. Consuetudines vero inductę fuerunt ex tacito consensu populi d. cap. fina. & d. l. de quibus. Sed Dec. non putat ex hoc sequi, quod lex sit nobilior, quia & consuetudo diuinitus inducitur a populo, cum omnia promissione Dei fieri dicantur, cap. nec mirum. 26. q. 6. Tu considera, quod origine leges fuerunt a Deo traditæ Moysi in summitate montis Synai. Consuetudo autem licèt permissu Dei inducta sit, non tamen origine fuit a Deo tradita sicut lex & hoc respectu Modern. Papien. videntur recte dixisse, quod lex est origine nobilior vel alio respectu potuerunt dicere legem nobiliorem origine, quia ortum habet a Principe: primum a Moyse, deinde a successoribus in imperio. & ratione authoris, & propter condentis prærogatiuam videtur nobilior, cap. si a sede, de præben. lib. sexto. l. fin. ff. de albo scribend. Secundo ius scriptum videtur nobilius ratione antiquitatis, quia est antiquius iure non scripto, secundum Dec. qui ad hoc allegat tex. in §. ex non scripto. Institut. de iure natu. ibi, diuturni mores legem imitantur, ergo secundum eum, prius fuit lex. & per tex. in dicto capitulo consuetudo, prima distinctio. ibi, consuetudo pro lege suscipitur, cum lex deficit. Sed certe consuetudo prius fuit quam lex, quia prius populus quã Rex. & quod prius fuerit consuetudo, est tex. clarissimus in capitulo fina. ibi, ius vero consuetudinis, post naturalem legem exordium habuit, ex quo homines conuenientes in vnum cęperunt simul habitare. Nec dicatur, quod iste tex. probet assumptum Decij, dum dicitur, quod cõsuetudo assumpsit exordium post ius naturale, quia ius naturale non appellatur ius scriptum, sed natura omnes illud docuit, Institut. de iure natu. gen. & ciuil. in princip. nec obstant iura, super quibus se fundat Dec. quia non loquuntur de iure consuetudinario primæuo & originali, sed de iure consuetudinario secundario, & prout successiue inducitur, & variatur. Tertio ius scriptum dignius & nobilius dicitur, quia inducitur ex consensu expresso. Consuetudo vero ex tacito, qui est debilior expresso, secundum gloss. in clem. sæpe, in verbo, partibus, de ver. si. pro quo facit, quod etiam dicit glo. in l. prima, C. vbi de crim. agi opor. & no. in regula, scienti, de regulis iuris libro sexto, & firmat in terminis noster Panormitan. in cap. clerici, de iud. sed licet lex inducatur ex consensu expresso, quia tamen inducitur ex consensu solius Principis, §. sed quod Princip. Institutio. de iure natu. gen. & ciui. l. prima. ff. de constitutio. princip. non debet videri fortior, & efficacior cõsuetudine, quæ inducitur consensu vniuersorum, vel maioris partis populi, cum ea firmiora sint, quæ plurimorum consensu roborantur, capitulo prudentiam, in princip. de officio delega. & magis integrum iudicium est, quod plurimorum sententiis confirmatur, capitulo extra conscientiam. 84. distinctio. capitulo per hoc, §. verum, vbi Gemi. not. de hæret. libro sexto. Hinc leges, & constitutiones editæ a consilio firmiores, & validiores reputantur, nam per generalem derogationem eis non creditur derogatum, secũdum Archidia. In capitulo primo, eodem titulo in sexto, & Felyn. in capitulo nonnulli, columna tertia, & sequen. de rescript. Defendendo forte potest dici, quod lex habet expressum consensum Principis, & tacitum consensum populi, qui eam recipit. nam nisi ab vsu hominum lex recipiatur, vigorem legis non habet, capitulo in istis, §. leges, quarta distinct. & not. amplissime per gloss. & scriben. maxime Felyn. in capitulo primo, de treug. & pace. sed hæc solutio non videtur penitus eneruare contrarium, quia Princeps, si velit poterit punire nolentes recipere legem suam, capitulo, quia circa, de consanguinita. & affinita. & ibi not. & ita etiam traditur per Panormitan. & alios in dicto capitulo primo. vnde considera si dici possit, quod lex origine inducebatur consensu populi, capitulo lex est, secunda distinctio. & institut. de iure natu. §. lex sed nec istud in proposito placet, quia nos loquimur de constitutionibus, quæ a solis Pontificibus, & Principibus constituuntur, quæ sunt etiam iura scripta, capitulo constitutio, secunda distinctio. & de istis loquitur hæc subordinatio. vnde videtur, quod ratio Moder. Papien. sit verior, quod ratione originis ius scriptum dicatur nobilius. Vel etiam dici potest, quod ius scriptum ideo sit nobilius, quia certius, nam lex semper est certa, capitulo erit autem, quarta distinctio. & omnibus notum. l. leges, C. de legibus. quam in dubium reuocare non licet, leg. finali. C. de legibus, & vbi reperitur legis determinatio, ibi nulla datur probabilis dubitatio, capitulo ex multa, de voto. nota. per gloss. & Baldum, in l. ancillę, Cod. de furt. & per Modernos. in leg. illam, per illum text. C. de collation. Consuetudo autem, quia in facto consistit, non ita certa, quia facta sæpe etiam prudentissimos homines fallunt, leg. secunda, ff. de iur. &

fac.

fact. ignoran. Hinc dicimus, quod positioni iuris scripti, non est respondendum, quia ius scriptum est certum, sed bene positioni iuris non scripti est respondendum, quia ius non scriptum incertum est, secundum glo. & Bartol. in l. ornamentorum, ff. de aur. & argen. legs. Bartol. in l. 1. C. quæ sit longa consuet. & glo. in c. 2. de consti. lib. 6. & Barto. in l. 1. ff eod. titu. Hinc est, quòd allegans consuetudinem, tenetur illam probare, capi. 1. de constitu. lib. 6. Sed tu aduerte, quia data paritate, videtur, quòd ius non scriptum sit ita certum, sicut scriptum, quod non dicitur certum propter scripturam, sed propter publicationem, vt in Authen. ut no. consti. & capitulo cognoscentes, vbi Panor. & alii, insi. eod. & si propter publicationem dicitur certum & notum, illud ideo est, quia publicatio deducit rem in notorium, capi. 1. de postu. præla. Sed si consuetudo sit notoria, eadem ratione dicitur certa sicut lex. Hinc est quòd consuetudo notoria est probanda, secundum Barto. in d. l. de quibus. & Bald. in l. 2. C. quæ sit longa consuetu. Panor. in capit. 1. de re iudic. Alexand. in l. 1. C. vt quæ desunt aduoca vbi vult, quòd iudex tenetur supplere ea, quæ sunt consuetudinis notoriæ, & traditur per Curt. consil. 74 column. 17. & si consuetudo sit generalis non licet eam ignorare, sicut nec legem, secundum Bald. in rubr. de consuet. nisi dicatur quòd licet consuetudo notoria, vel vniuersalis, non sit probanda, non tamen est ita certa sicut lex scripta, quæ videri & palpari potest, l. 1. §. 1. ff. de his, quæ in testamen. delen. Et hæc quantum ad situationem rubr. dixisse sat est. Nunc pro terminorum cognitione aliqua discutiamus, & primo quid sit constitutio. Gratianus in capitulo constitutio, 2. distinctio. respondet,
6 † constitutio est quod tantum Rex, vel Imperator statuit. & ita etiam respondet Vlpia. in l. 1. ff. de consti. Prin. ibi, hæ sunt, quas vulgo constitutiones appellamus & dicit ibi Barto. quòd constitutio in hoc differt a lege,
7 quia lex fit a populo, magistratu interrogante. Constitutio vero est Principum edictum, & bene probatur in l. omnes. ibi, legibus, aut sacratissimis constitutionibus, C. de quadrien. præscript. & dicunt do. Anto. Pan. & Moder. hic, quòd illa est proprie constitutio, quam Imperator edidit, vel Rex, vt dicitur in d. cap. constitutio. quod est intelligendum de Rege non cognoscente superiorem, qui in regno suo dicitur Imperator secundum Oldrad. consilio 231. vt eius, de quo quæritur Bald. in l. penult. C. de dona. inter vir. & vxo. & in l. exemplo, columna fina. C. de probat. & tradunt hic Modern. & Cur. consilio 61. Super præmissa, columna 3. vbi plenissime loquitur, dicens post Bal. in cap. significantibus in fin. de offi. delega. quòd Rex in temporalibus gerit vices Dei in Regno suo, & habet ius leges condendi, & confiscandi, ac liberum arbitrium, secundum Angel. in l. prima C. ne sine iussu Princip. lic. confisca. Et idem dicendum de quolibet non recognoscente superiorem, secundum Barto. in l. hostes, ff. de cap. & postli. reuer. & in l. infamem, ff. de publ. iudi. Panor. & alios in capit. cum Bertoldus, de re iudic. & in ca. per venerabilem, qui filii sint legit. Ex quibus omnibus elicitur
8 conclusio, quòd iura, † quæ loquuntur in Imperatore, habent etiam locum in Regibus, & aliis non recognoscentibus superiorem. Contra quam conclusionem multa dicenda se offerunt, sed quia instituti mei non est, quæ incidenter occurrunt examinare, & ex commento commentum facere, non instabo alter, sed id solum addam, quòd ista conclusio non procedit in legibus pœnalibus, & odiosis secundum Cyn. & Ang. in l. quisquis, C. ad leg. Iul. maiesta. dicentes illam legem non procedere in coniurantibus contra alium Principem inferiorem, quamuis non recognoscentem superiorem, & pluribus rationibus comprobat Socin. consilio. 175 columna secunda, & sequent. libro secundo. Item procedit, vbi militat omnimoda ratio in non recognoscentibus superiorem, quæ militat in Imperatore, alias secus: & ideo consului, iura dicentia barbitonsorem, & coquum Imperatoris nobiles esse, propter radios sui domini, quibus illustrantur, l. prima C. de domesti. & protecu. lib. duodecimo, & l. omnium, C. de testa. non procedere in barbitonsore domini Delphini, quia in eo non est tanta maiestas, & tantus splendor, quantus est in Imperatore, vt habetur in secundo Responso respe. 26. nunc autem est sub titu. de iure immu. Et ex prædictis videtur, quod constitutio inferioris superiorem recognoscentis, non dicatur proprie constitutio. Nec obstare videtur text. in capitulo lex est constitutio scripta. & in capitulo consuetudo, §. cum itaque. ibi, quæ in scriptis redacta est, constitutio vocatur, 1. distinc. & in cap. lex est constitutio populi. 2. distinctio. & in cap. 1. 13. distin. & hæc rub. quæ loquitur etiam de constitutionibus inferiorum, vt patet in capitulo cum omnes. & in capitulo cum M. Ferrarien. eo. quia in dictis iuribus verbum, constitutio, non stat proprie, sed large secundum Panor. & Moder. Sed hæc intelligentia mihi non placet per tex. in dicto capitulo, lex est constitutio, ergo proprie, tum quia verbum, est, denotat proprietatem, & veram essentiam, secundum Bartol. in l. maritus, § legis, ff. de adulte. Tum quia verbum, constitutio, ponitur in diffinitione, cuius verba
9 debent propriam importare essentiam, cum † diffinitio sit oratio substantiam diffinitæ rei significans, secundum gloss. in l. omnis diffinitio, ff. de regul. iur. & Panormita. in rubri. de senten. excommunicatio. Præterea si solius supremi Principis edictum esset proprie constitutio, frustra in ff. rubricaretur de constitutionibus Principum, vt dicit Andr. Sicul. hic, nam ex ea rubric. facile discerni potest, quòd quædam sunt constitutiones Principum, quædam aliorum inferiorum. Item, vt di-
10 cunt Modern. constitutio † est nomen generale ad omnes ius scriptum, dicto §. cum itaque. & sic tanquam genus comprehendit & constitutiones inferiorum. ergo constitutio inferioris erit proprie constitutio, quia posito genere ponitur quælibet eius species, l. quid carum, §. inter emptum, ff. de legat. tertio, & quælibet eius species ponitur proprie, secundum Baldum in l. secunda, C. de iure aureo annulo. & probatur in l. semper in generalibus, ff. de regulis iuris. quod verum est si sit tale nomen, quod possit stare vt genus, & vt species secundum Bartol. in rubrica, ff. soluto matrimonio, columna antepenultima versicul. vel dic etiam, vt in casu nostro, in quo constitutio potest sumi, vt genus pro quolibet iure scripto, & in specie, pro edicto solius supremi Principis, & ita tenendo non obstat text. in dicto capitulo, constitutio, quia ibi describitur constitutio prout sumitur in specie, & ista arbitror verissima; & seruire possunt ad statuta loquentia de constitutionibus, vt etiam de constitutionibus inferiorum sint intelligenda, quod credo verum in materia fauorabili, sed odiosa videtur, quòd de constitutionibus Principum duntaxat veniant
11 interpretanda, quia in materia odiosa verbum, † quod potest sumi vt genus & species; semper intelligendum est vt species, secundum Panormita. in capitulo Rodulphus, columna prima, in fi. a de rescriptis, & solet allegari text. in l. hinc legatum, ff. de legatis tertio, & ita in statutis dicit Alexand. in rubrica, ff. soluto matrimonio columna sexta. Sed circa prædicta, aduer-
12 tendum est ad plura, nam si constitutio dicitur † a con, quod est simul, & statutio. quasi commune statutum, ut dicunt Panormitan. & alii hic, non videtur verum, quòd constitutio proprie dicatur edictum solius Principis, vel alterius inferioris: sed id, quod a populo, vel ab aliqua vniuersitate, seu collegio statuitur, proprie dicatur constitutio; quasi communis statutio. istud ostendit etymologia, quæ nihil aliud est, quam resolutio verbi in proprium significatum, secundum Bald. in capitulo primo § si quis de manso in usibus feudo. de controuersia inuestituræ, & ita dicunt Goffredus, & Imol. hic, & Ioannes Monachus, in rubrica eiusdem tituli, libro sexto, & Archidiaconus in capitulo primo, in verbo, constitutionem, eodem titulo libro sexto, ad istud Panormitanus hic videtur respondere, quòd non dicitur constitutio communis statutio, eo respectu, quòd a congregatione edatur, sed ea ratione, quia debet esse omnibus communis, & æqualis, capitulo erit autem lex, quarta distinctione: alioquin si contra particularem personam edatur, iniqua est, & ab ea potest appellari, l. prima, §. solent, ff. quando appella. sit. & contra legem, vel statutum, in
13 odium aliquorum particularium editum, † obstat doli exceptio. l. prima, in fin. ff. de exceptio. doli. & dixi libro primo Responso capitulo octauo, & capitulo vndecimo, nouissime autem illa capitula habentur sub titulo de legibus mu. seu. statu. Aduerte, quia Panormitanus in hac solutione videtur sibi aliquantulum aduersari: vult enim constitutionem ideo nominari, quia omnibus est communis, ergo etiam lex populi erit proprie constitutio, quia & ipsa debet esse communis, dicto capitulo erit autem lex. cuius contrarium dixit supra Panormitanus, & certe si vera est hæc etymologia fateri oportet, quòd constitutio principis non sit proprie constitutio: nisi saluando dixeris, quòd constitutiones Principum statuuntur cum consilio, & deliberatione procerum sacri palatii, & totius cætus patrum, & Senatorum. l. humanum, C. de legibus & isto respectu possent dici editæ a congregatione, sed adhuc hæsito, quia & si Princeps statuerit cum consilio procerum, non tamen ipsi consuliores dicuntur simul statuere, quia actus non attribuitur consultori, sed consulto, vt traditur per Panormitanum in capitulo non potest, columna fin. de re iudica. & Rot. de rescript. decisione 73. & ratio est, quia consultus non tenetur, nisi velit consilium sequi, capitulo cum olim, de arbit. & quòd actus condendi legem attribuatur soli Imperatori, est text. ad literam in l. finali ibi, in præsenti tempore soli Imperatori concessum est legem condere, C. de legibus. Ideo tu considera si melius dici posset, quòd dicatur constitutio, quasi considerata & deliberata statutio, inquit enim Martianus, ex re constituendum esse, idest considerandum, an is qui vulnerauit vt occideret, pro homicida damnandus sit, l. prima §. diuus, ff. ad legem Cornell. de sicar. Vel quasi constans statutio, l. Iustitia, ff. de iustitia, & iure. Iuxta præmissa quæri-

14 tur, an Papa † absque collegio Cardinaliũ, & Imperator absque consilio procerum, possint legem condere? & communiter respondetur, quod Papa & Imperator, soli possunt legem condere, & quæcunque ardua peragere, absque eo quod teneantur requirere, vel sequi consilium suorum procerum & Cardinalium, ꝙ iuribus & rationibus comprobatur. Primo text. in l. humanum, C. de legi. vbi Albe. de Rosa. dicit ita esse tenendum,
☞ quia ista est communis opinio per illum textum sed licet ille tex. dicat quòd solus Imperator est legum conditor, & interpres, non tamen sequitur, quod non teneatur in editione iurium habere consilium suorum procerum, tum quia dictio solus,
15 † non excludit consocios, secundum gloss. in capitulo plerunque, secunda quæstione septima, & in capitulo submittitur at. dist. nĉt. glo. in capitulo primo, in glo. fin de hæret. lib 7. Bald. in l. 1. in 1. oppo. C. de bo. poss. contra tabul. facit tex. in cap. si autem, 15. quæst. 7. tum quia dicitur solus facere, qui aliorum consilio facit, vt supra dist. Secundo per tex. in capitulo cuncta per mundum ibi sine vlla sinodo, 9 quæst. 3. sed hic text. loquitur de apostolica sede, quæ sine vlla sinodo potest damnare & soluere. intelligo autem apostolicam sedem consistere in Papa & Cardinalibus, ut not. Ioan. And. in capitulo si Abbatẽ, de elec. lib sexto, & in capitulo authoritate, de priuileg. eod. lib. Tertio allegatur tex. in clemen. 1. ad fin. ibi, plena & libera dispositio, ea suę potestatis plenitudine pertinere dignoscitur, vt ibi pendente iuncta glo. vulgata in clemen. dudum, in verbo, libere, de sepul. sed hic tex. non loquitur in arduis, sed in collationibus beneficiorum, quæ respectu eorum, quibus conferuntur, dicũtur gratiæ, capitulo relatum, de præben. & sunt puri iuris positiui, vt late per Fely. in capitu. quæ in ecclesiarum, ins. eo. item ibi non dicitur, ꝙ Papa habeat liberam potestatem in beneficialibus simpliciter, & secundum potestatem ordinariam, sed ex plenitudine potestatis, & sic secundum extraordinariam fa-
16 cultatem, qua non debet † Papa vti, nisi ad remouenda scandala; nec legitur, quod populus Romanus vnquam vsus fuerit plenitudine potestatis, teste Bald. in titulo de pace Constan. in versiculo libellarie. & in l. 2. circa medium, C. de commu. rerum aliena. Curt. consilio 50. columna 5 Ias. in l. quanquam, C. de testamen. mil. Quarto adducitur persuasiua ratio; ecclesia militans exemplata est ad instar triumphantis, secundum glo. in clemen. ad nostram, in verbo, ecclesiæ, de hęret. sed in triumphantibus est vnicus Deus, cui omnia parent, ergo etiam in militanti debet esse vnus princeps, qui omnia possit. sed Deus non eget consilio: quare nec eget papa. Item hęc consequentia omnem Cęsari adimit potestatem, quam illi Christus permisit. Quinto allegat tex. in capitulo fundamenta, §. decet, de electio. libro sexto, sed facilis est responsio, si exponitur, decet, idest oportet, vt exponitur per gloss. in l. fin. §. decet, C. de postlimi. reuer. quod enim decet papam, eum facere oportet: quia lex honestatis non minus debet obligare papam, quàm lex præcepti, ut dicit Barto. in l. imperium, columna secunda, ff. de
17 iurisdictio. omn. iudic. ubi inquit, quod duplex est † necessitas. Quędam, quæ precisè imperat, & hac necessitantur subditi a superioribus. Quędam est necessitas honestatis, & hac necessitatur princeps, l. digna vos, C. de legi. licèt enim non sit, qui audeat dicere principi, cur ita facis? vt dicit Bald. in prælidiis feudorum, tamen Deo subiicitur, qui omnibus honesta seruanda præcipit, & si papa vult in terris gerere vices Christi, vere & non nudo nomine, debet sequi vestigia Domini, qui a lege honestatis non aberrauit, nec aberrare potuit, cum omne inhonestum, sit Deo impossibile, ut not. in capitulo primo, in princip. per gloss. supra de summa Trinita. & fide catholic. & debet princeps animaduertere eo minus sibi esse licentię, quo plus potestatis habet, teste Bald. consilio incipien. Præmittendum est, & Socyn. consilio 20. columna fin. inter consilia Cur. & si pertinacius insteiur, dicendo ꝙ huiusmodi expositio violat literam. Dicam, quod ille tex. non loquitur in arduis, si loquatur de concedentia, & honestate non obligatoria, nec obstat vniuersalis dictio, quibuscunque, quia non est absonum restringere propositionem vniuersalem ad ea, quæ ardua non sunt, ut docet Bar. in l. prima, §. nunciatio, ff. de noui oper. nunciat. Sexto ponderatur text. in l. humanum, C. de legib. si humanitatis est, ergo non necessitatis, l. ambiguitatem, C. de vsufru. l. humanitatis, C. de excusatione tutorum, l. humanitatis, C. de im. ube. & aliis sublistitur. Ad istum textum potest responderi quod quantum ad Imperatorem, qui vult legem condere, humanitatis est requirere consilium tot virorum, qui ibi numerantur, uidelicet procerum, Senatorum, & iudicum, quia omnes non fuerunt sibi dati coadiutores imperii: sed requirere consilia eorum, qui dati sunt coadiutores imperii, vel Apostolatus, ut sunt Cardinales per capitul. venerabilem, qui filii sint legiti. est necessitatis, non humanitatis, alioquin frustra constituti essent a Deo coadiutores, ut infra dicetur, uel potest responderi, vt responsum fuit ad text. in dicto capitulo, fundamenta, § decet. Septimo citatur text. in capitulo primo, vigesima distinctio. vbi dicitur, quòd Christus commisit Petro clauigero iura cœlestis & terreni imperij. Quidam dicunt, quòd hic tex. palea est, & verum dicunt quia est Gratiani, qui gratiam Pontificis aucupabatur, vel aliter respondetur, quòd Christus commisit iura Petro seruanda, non violanda, violantur autem, si eius adiutorum consilium in arduis non requiratur, dicto capitulo per venerabilem, & infra probabitur, vel aliter respondetur, quod soli Petro non fuerunt commissa iura ecclesiis, & terreni imperii, sed omnibus Apostolis, quibus dixit, Quęcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis, Matthei 18 & quibus dixit, Accipite spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, erunt eis remissa, Io. 20. quibus etiam dixit, Ite & prædicate Euãgelium omni creaturæ, Math. vlti. id autem, quòd dixit Petro, in persona omnium dixit, capitulo quodcunque ligaueris. vigesimoquarto, quæstione prima. Imo si verũ agnoscere velimus, fateri cogemur, Petro non fuisse commissa iura terreni imperii, quia Christus dixit, Regnum meum nõ est de hoc mundo; & quia iussit Petro, vt gladium poneret in vagina. Et ex istis patet responsio ad aliud argumentum, dum dicitur, quòd Petrus est Cęphas & caput Apostolorum: quia illud non negatur, sed dicitur, quod non sequitur consequentia, ergo solus potest ardua tractare, vt infra patebit. Imo sequi videtur contraria consequentia, quia caput a membris separari non debet. alioquin necesse est corporis dissolutionem fieri, capitulo sunt plurimi, §. verum, & capitu. ex merito, 6. quæstio. 1. & cap. non decet, 12. distinctio. Ex istis etiam patet responsio ad plura alia iura, quæ soli Papę supremam attribuunt potestatem, tum quia ei soli data non fuit, sed omnibus Apostolis; tũ quia in arduis cõstituti fuerunt Cardinales & Episcopi coadiutores officii. d. cap. per venerabilem. tum quia talia iura edita fuerunt ab ipsis Pontificibus, quibus credendum non est in ea parte, qua sibi iurisdictionem, & authoritatem ascribunt, nisi quatenus Euangelica lege eorum potestas iustificatur, l. ex sententia, vbi Bar. ff. de testamen. tut. l. vxori, §. primo, ff. de falsis & copiose per Felyn. post Panormit. Hostien. & alios. in cap. quoniam contra falsam, col. 20. de probat. Decius consi. 159 colum. 4 Nec refert, quòd plures numero teneant pro potestate Papę, quia adulatores fuerunt, vt plerique autumant, & de eorum authoritatibus non est curandum, quia non ex multitudine authorum, sed ex ratione ius constituendum est, l. 1. § sed neque, C. de vete. iure enucle. & inquit Dominus, in iudicio nõ acquiescas sententiæ plurimorum, vt a veritate devies, Exodi 23 Octauo Barba. in tracta. de pręst. Cardi. quæstio. 2. ponderat test. in capitulo, Episcopo, nona quæstione tertia, vbi dicitur, sola Romana. ecclesia sua authoritate valet iudicare de omnibus, de ea vero nulli iudicare permittitur. Sed hic etiam text. probat oppositum, quia Cardinales constituunt Romanam ecclesiam, vt ostendunt Panormit. & Felyn. post Ioan. Andr. in c. ego N. de iureiu. Imo si verum agnoscere velimus, Romana ecclesia
18 † constituitur ex omnibus Christi fidelibus: quia vnica est ecclesia Christi super petram, idest super fidem fundata. Nono facit, quia Papa est Vicarius Christi in terris, c. quanto de transla. Episco. & cap. quos Deus, 33. quæstio. 2. ergo sicut Christus nõ requirebat consilium ab Apostolis, non etiam debet eius Vicarius arctari ad requirendum, ad istud responderi potest dupliciter. primo quod Christus non agebat consilio tuidium Apostolorum, sicut Papa eget consilio Cardinalium. Secundo respondetur, quòd ardua non transeunt in Vicarium, nec successorem in dignitate, nisi specialiter concedatur, secundum Bald. & Felyn. in capitulo fina. §. 1. de officio delega. & quòd non trãseant in Vicarium, probatur in capitu. 2. & 3. de offic. Vica. lib. 6. Non legitur autem talis potestas data specialiter Papę, imo sibi est interdicta, vt infra probabitur, ergo &c. plura alia adducuntur pro hac sententia, sed quia leuia sunt, & ex præmissis dissolui possunt, non curo aliter super eis insistere. ¶ Pro contraria sententia, ꝙ Papa nequeat ardua negotia expedire sine consilio Cardinalium, & diuinis & humanis iuribus probatur. Primo legitur Deuteronomij secundo, si aliquid difficile, & ambiguum emerserit, venies ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, qui iudicabunt tibi iudicii ueritatem, quorum sacerdotum Leuitici generis loco successerunt Cardinales, cap. per venerabilem, §. rationibus, qui filii sint legitimi. Secundo probatur ad Galathas capitulo secundo, vbi Paulus, cui euangelizandi munus a Deo commissum fuerat, oraculo diuino iussus contulit suum Euangelium cum Bernaba, & Titio coapostolis & comitibus, quos solos habebat in Hierosolyma. Tertio probatur Lucę vigesimosecundo, vbi suborta inter Apostolos contentione de primatu, respondit Dominus, ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat: vt doceret eum, qui primatũ ambit, debere ministrare iura, & cætera ardua in medio Apostolorum, idest Cardinaliũ & Episcoporum sedens, & non clanculum, & seorsum abis, & sine

consilio

consilio illorum. Quarto potestas soluendi & ligandi fuit omnibus Apostolis concessa, vt ostensum fuit supra. firmant Pa-
8 norm. & alij *communiter*, in cap. translato, infra eodem & probatur in capitu. loquitur dominus ad Petrum, 24. quæst. prima, vbi Cyprianus papa inquit, Licet exordium catholicę fidei ab vnitate proficiscatur, scilicet a Petro, tamen cæteri Apostoli idem sunt quod Petrus, pari consortio præditi & honoris, & potestatis. ad idem tex. apertus in capitulo noua, de pœniten. & remissio. Et licet Petrus fuerit constitutus Apostolorum caput, non tamen sequitur, quod solus possit ardua tractare sine consilio fratrum, quibus communiter fuerunt traditę claues, & data legis condendę potestas. Imo ex hoc, quod Petrus fuerit constitutus primus & caput aliorum, non sequitur, quòd prælatus non possit legem promulgare, nec quicquam arduum peragere sine consensu collegii Cardinalium, capitu. quanto, capitu. nouit, de his, quæ fiunt a pręla. sine consen. capitu. & traditur per Innocen. in capitu. quod in dubiis, de renuncia. & in capitu. ad aures, de tempo. ordin. & per Abbat. in clemen. 2. de rebus eccle. non alienan. & Lapum allegat. xlia, licet materia & per Panormit. & Felyn. post Innocen. in capitu. causam quæ, colum. 2. de iudic. & per Felyn. in ca. fin. § 1. colum. penul. de officio delegato. Nec dicatur, iura, quę dicunt prælatum non posse ardua tractare, sine consensu capituli, loquuntur in prelato inferiori: unde non deberet extendi ad papam uel Imperatorem, qui sunt legibus soluti, l. princeps, ff. de legibus quia respondetur, quòd dicentes papam posse ardua peragere sine consensu & consilio Cardinalium, quia est solutus legibus, pręsupponunt papam ideo posse, quia potest iura peruertere, non autem posse, quia reperiatur a Deo sibi data huiusmodi potestas. quod ultimum probandum est, quia de potestate principaliter quæritur. uidetur autem ex præmissis proban, quòd Petro soli non fuerit data potestas, sed omnibus simul. quo stante, aut uolumus dicere datum fuisse omnibus collegialiter, & tunc necesse est iurisdictionem esse apud collegium, & sic apud omnes ut uniuersos, & non penes singulos, capitu. irrefragabili, §. excessus, & quod ibi not. de offic. ordin. firmat Panormit. in capitu. prudentiam, in princip. column. 2. de offic. delegat. & istud fateri uidentur hi, qui dicunt Petrum esse caput collegii Apostolorum. Caput enim corpus præsupponit, capitulo cum non liceat, de præscript. & ad essentiam cuiuslibet perfecti colle-
9 gii † requiritur unum caput, secundum Innocen. in capitu. dilecta, de exces. præla. & istud est, quod docebat Paulus Apostolus ad Ephesios, iiii. capitulo unum corpus, unus spiritus, una spes uocationis nostrę, vnum baptisma, vnus dominus, vna fides, vnus Deus. quam vnitatem tenere & vindicare debent, maxime hi, qui in ecclesia Dei præsunt, capitulo. loquitur, xxiiii. quæstion. 1. Aut volumus dicere iurisdictionem, & potestatem datam fuisse omnibus, vt singulis; & tunc necesse est alterum de duobus fateri: aut quod sit data omnibus simul, aut cuilibet insolidum. primo casu constat vnum non posse iurisdictionem exercere sine aliis, l. fina. C. de assesso. præstan. l. si uni, ff. de re iudicat. & d. capitulo. prudentiam & capitu. causam, de officio delegat. Secundo casu quilibet potest eandem iurisdictionem exercere, cum eam quilibet habeat insolidum, l. 1. ff. de offic. Consu. capitulo cum ab ecclesiarum prælatis, & capitu. duo, de offic. ordina. & sic quilibet Episcopus hoc attento haberet eandem potestatem, quā habet papa, quia episcopi hodie repræsentant Apostolos, & eorum loco successerunt, capitul. in nouo, xxi. distinct. capitul. quorum, lxviii. distinct. capitu. porro, lxvi. distinct. capitu. uidenses, xii. quæstion. & consequenter quilibet posset ardua tractare solus, sicut prætenditur papam posse. Sed istud vltimum negabunt, qui partes Pontificis tuentur, ergo cogentur fateri alteram, quòd potestas sit omnibus simul data, ergo vnus sine alio non poterit ardua tractare. Quinto pro hac parte facit text. ad literam in capitu. Anastasius, xix. distinc. ubi Anastasius papa nutu diuino percussus est, quia sine consilio Episcoporum & presbyterorum Achatium hæreticum communicauit ecclesiæ. Et si tu dixeris, vt dicunt gloss. & alii, quod ille text. loquitur in concernentibus fidem; in quibus est speciale, quod papa non possit aliquid statuere sine consensu uniuersalis Concilii, tunc vellem duo à te scire. Primum, utrum Petro data fuerit alia potestas, quæ extra fidem sit, & quæ ad fidem non pertineat. mihi enim uidetur, quod Dominus Iesus Christus dum dixit, Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam, loquatur de Ecclesia sua, id est de fide, quam super petram, id est firmitatem ædificare uoluit, capitulo. fidelior. 50. distinctione, & hac de re rogauit Patrem, vt non deficeret fides Petri, capitulo primo, §. primo, xxi. distinctione, nam de temporalibus, quę fidem non concernunt, nulla reperitur Petro concessa potestas, vt supra dixi: vnde Papa qui vices domini nostri Iesu Christi gerit in terris, eam non debet sibi arrogare potestatem, quam Dominus noster respuit, dum dixit, Regnum meum non est de hoc mundo. ex quo constat Petro & eius successoribus solam animarum curam fuisse decretam. Et ideo ei dixit, pasce oues meas, verbo fidei & doctrinæ. si ergo nulla alia fuit sibi cura demandata, quam animarum salus, quæ in sola fide consistit, capitulo primo. supra titulo primo. Et in his, quę fidem concernunt, nihil potest sine consensu coepiscoporum, consequitur vt nihil arduum possit solus attentare. Secundum, quod vellem scisse, est: quæ nam fuerit ratio specialitatis, quare in concernentibus fidem Papa nihil possit sine concilio. Si responderis ita statutum, quia Papa solus potest errare, prout errauit Anastasius: respondebo etiam Papam errare posse in reliquis, quæ fidem, non concernunt, vnde nec in reliquis quicquam poterit sine Concilio, in quo nullus fuit error inuentus, cap. a recta, vigesimaquarta quæstione prima. constat enim Petrum etiam quandoque lapsum, & a Paulo correctum emendatumque fuisse. Si autem responderis ita statutum, quia de arduo agitur negotio, vt plerique dixerunt. Ergo eadem ratione ita statuendum in aliis arduis, quę fidem non con-
10 cernunt: nam etiam in iuribus limitatoriis † ex identitate rationis idem ius statuitur, l. filium habeo, ff. ad Macedonianum l. liberium. §. Senatusconsultum. ff. de ritu nuptiar. nota. Bartol. in l. si constante, in nona quæstione. prima parti. ff. soluto matrimonio. & Iason in authent. quas actiones, C. de sacrosanctis ecclesiis. Plura etiam iura tam ciuilia, quam canonica, adduci possent pro hac parte; sed quia faciunt in argumentum, non curo de talibus a longe facientibus implere folia, maximè quia Mod. hic, & Barb. in tractatu de pręstantia, Cardi na. nonnulla ex ipsis citarunt, & hanc sententiam contra Papam & Imperatorem tenent Monach. & alii plures relati hic per scriben. & idem tenuit Bald. in l. cum multa, C. de bonis, quę liber. Bald. & Ias. in l. placet, per illum tex. C. de sacrosanct. ecclesiis. & per tex. in l. quarta. C. de diuer. rescriptis. Andr. Sicu. in dicto tractatu de postulandis. Cardin. quæstione 2. & Fel. sibi contrarius in dicto capitulo fina. § primo. infra de offi delegat. Et re vera horum sententia potior videtur; tamen pro concordia consideratur sic posse distingui. Aut quæritur de potestate circa ea, quę iam statuta sunt & determinata. Aut de potestate circa statuenda de nouo. Primo casu papa, & Imperator sine dubio possunt soli, etiam quod de re ardua agatur, insequendo statuta patrum & traditiones, quicquid volunt disponere, & ita procedit communis opinio. Secundo casu, aut agitur de aliquo ordine statuēdo, quod consistit in iure positiuo, & tunc papa & Imperator poterunt soli statuere absque consensu, vel consilio alicuius, quia in istis papa est super concilium, capitu. significasti, de electio. & quia his, quę sunt positiui iuris, sufficit pro ratione voluntas, vt nota. per glo. in lege prima, §. pueritiam, ff. de postula. & per Felyn. in capitulo, si quando, vbi dixi, infra de rescriptis, & in istis etiam potest procedere sententia communis. Aut agitur de aliquo arduo, quod consistit in iure diuino, aut naturali, vel quasi, & tunc neque papa sine Cardinalibus, neque Imperator sine Senatoribus poterit quicquam decernere, & ita procedat contraria opinio. Et si de concernentibus fidem agatur, cum concilio vniuersali res hęc determinanda erit, dicto capitulo, Anastasius; & in capitulo, sicut decimaquinta distinctione, & traditur per Panormitanum in disputatione
11 exordiente, Episcopus, &c. Sed an in istis † casibus, in quibus papa & Imperator nequeunt statuere de nouo absque concilio procerum, teneantur sequi consilium illorum? Videretur quod non, quia obligatus facere actum cum alterius consilio non tenetur illud sequi, l. Titium, in principio. ff. de administratione tutorum capitulo primo, de capel. monaco. capitulo cum olim, infra de arbit. In contrarium facit text. in capitulo venerabili, infra de officio delegat. vbi dicitur, quod is cui datus fuit alius coadiutor in officio, cum clausula, quod sine illius consilio nihil agi possit, tenetur requirere & sequi consilium. & per illum textum dicit Panormitan. in dicto capitulo venerabili quod si is, qui habet consulere, sit particeps officii, tunc eius consilium sapit consensum. Sed Cardinales sunt dati in officio coadiutores Pontificis, dicto capitulo per venerabilem, §. rationibus, & eis ac omnibus Episcopis similis fuit data potestas, vt supra probatum fuit. Ergo papa tenebitur sequi eorum consilium. Considera si dici possit: aut res, de qua agitur, est multum ardua, & maximi momenti, vt si agatur de vniuersali statu ecclesiæ, & tunc Papa debet sequi eorum consilium.

Aut res, de qua agitur, est ardua, sed non multum, & tunc consilium sequi non arctatur. Ita distinguit Fe-

ly. in Episcopo, an teneatur facere cum consilio, vel cum con-
sensu capituli, in capitu. causam, colum. secunda de iud. pro qua
distinctione bene facit tex. in cap. si pro debilitate, J. de officio
delega. Et ex his vtiliter absoluta remanet hęc terminalis quę-
stio, quid sit constitutio, & vnde dicatur, & in quo differat a
lege. Nunc pro maiori terminorum cognitione superest, vt
inquiramus in quo differat constitutio a canone, a decreto,
a decretali, a sanctione pragmatica, annotatione, interdicto,
mandato, dogmate, & similibus. Glo. 3. distin. in summa,
& Hostien. hoc eod. titu. in summa. do. n. Andr. Basig. & De-
22 ci in 2. lectura, qui respondent, quod constitutio differt † a
præmissis omnibus, sicut differt genus a specie. Dicunt enim,
quod canon dicitur constitutio edita in Concilio generali, vt
probatur in summa, & capitu. Nicena, 31. distinct. & Grecè
23 dicitur, † canon, Latine regula, capitu. canon, 3. distinct. & hac
ratione id, quod præstatur anno quolibet ab emphyteuta, di-
citur canon emphyteuticus, quia regulariter sua die præsta-
tur, authen. qui rem, C. de sacrosanct. eccles. & quæ annua-
tim præstantur, canonicę pensiones nominantur, l. præter,
C. de lucris aduoca. lib. 12. Hinc largitio, siue tributum, quod
ex more soluitur Princip. canon appellatur. C. de canon. lar-
gi. in rubro & nigro, lib. 2. hinc canon vestium, qui militi-
bus ex more traduntur, l. 1. C. de mili. vest. lib. 12. hinc canon
annonæ, quæ militibus præstari solet, l. 2. C. de appella. præ-
24 fect. ann. lib. 12. hinc dicitur † canonicarius, qui regulares exi-
git præstationes, §. hoc quoque obseruari, in Authentic. de
colla. hinc canonica portio, q̃ parochiano debetur de relictis
alteri ecclesiæ occasione sepulturæ, capitu. de his, infra de se-
pultu. hinc quarta canonica, quæ Episcopo præstatur a paro-
chiano sacerdote de oblatione, & decimis parochialibus, 2.
quæst. 1. capitulo de his, & 12. quæstio. 1. vobis. de quo plenissi-
me per Pet. de Vbal. in tractatu de canon. Episcop. & parochia.
hinc canonica institutio, quę secundum regulas iuris facta fuit,
capitulo primo, de regu. iur. in sexto. hinc canonica electio, &
canonica præscriptio. capitu. cum olim, de dolo & contuma. ca
pitu. cum olim, de præscrip. Et potest institutio, vel electio tri-
25 pliciter appellari † canonica largè, & strictè, & strictissimè, vt
declarat Archidia. in capitulo nullus. 63. distinct. Gemma. con-
26 silio 88. Innocentius Papa, hic dicitur † canonicus, quasi cano-
nice institutus, & secundum hunc sensum quilibet beneficia-
tus posset dici canonicus, quod admittit Io. Andr. si large lo-
quamur. Ita Ioan. And. in cap. 1. de electio. lib. sexto. & Panor.
in capitulo causam quæ, colum. 2. de iudic. & in rubr. de vita &
honestate clericorum, sed propriè non dicuntur canonici, ni-
si collegiati in aliqua ecclesia, qui a sub certa viuendi regula
recipiuntur, & sic dicuntur canonici a canone, idest regula, di-
cto capitulo canon, secundum Panorm. in dicto capitulo cau-
sam quæ. Sed certe etiam secũdum hunc sensum monachi, &
fratres de obseruantia dicerentur canonici, vnde necesse est di-
cere, quod canonici teneantur magis ad seruandos canones,
quàm cęteri, & hoc respectu dicuntur propriè canonici, secun
dum Card. in capitu. fin. de cleri. non resid. Et hoc stante, quod
canon dicatur constitutio edita in Concilio generali, sequitur,
quod constitutiones synodales, seu prouinciales, non recte di-
cantur canones, quod firmat Bald. in capitulo primo, infra eo.
& Card. in clemen. 1. in princip. quæstio. 26. de priuileg. per il-
lum text. vbi secundum eum sit differentia inter excommuni-
catos a canone, & excommunicatos per statuta sinodalia, vel
prouincialia. Sed in contrarium facit, quia canon dicitur regu-
la, quę hominea regulat ad beate beneq; viuendum, cap. regu-
la, 3. dist. Sed constitutiones prouinciales, & sinodales etiam di
rigunt subditos ad beate beneq; viuendum, ergo &c. Item in
contrarium facit text. in d. cap. regula, §. porro. vbi dicitur, por-
ro canonum alij sunt decreta Pontificum, alij sunt statuta Con
ciliorum. Conciliorum vero alia sunt vniuersalia, alia sunt pro-
uincialia. pondera, quod etiam prouincialia statuta sunt cano
nes. Item pondera, quod omnia Pontificum decreta sunt ca-
nones. ergo propriè: quia dictio, sunt, denotat essentiam, &
proprietatem, secundum glo. in l. in ceteris appellatione, ff. de ver
bo. signifi. & Barto. in l. si maritus, §. legis Iuliæ, ff. de adulte. Ter
tio facit tex. in cap. de libellis, in fin. 20. dist. ibi, sanctorũ patrũ
statuta, quæ apud nos canonum nomine intitulantur. Quarto
facit text. in cap. 1. J. eo. vbi probatur, ꝙ omnis constitutio dici-
tur canon, dum dicitur ꝙ canonum statuta custodiãtur ab om-
nibus, & ita tenet Cald. consi. 19. sub rubr. de reg. vbi consuluit,
ꝙ Abbas, qui habet potestatem dispensandi cum monachis su
per irregularitate imposita a canone, poterit dispensare super
irregularitate imposita ex constitutione ordinis, quia etiam
constitutio ordinis dicitur canon. & idem tenet Calde. consil.
16. sub ista rubr. de constitut. ubi dicit, ꝙ habens potestatem
dispensandi cum celebrante post excommunicationem latam
a canone, etiam poterit dispensare cum celebrante excommu
nicato a constitutione capituli. Quid tenendum? Felyn. & alij

Moderni. in dicto capitulo primo, dicunt quod canon pro
priè. & strictè capitur pro constitutione edita in concilio vni-
uersali, largè autem pro omni constitutione ecclesiastica, d. ca
pitulo primo. Et ideo dicunt, quod in materia fauorabili, &
27 extensibili, appellatione † canonis, comprehenditur etiam si-
nodalis constitutio, & ita loquitur Calder. in dicto consil. vbi
loquitur in facultate dispensandi, quæ est fauorabilis & exten
denda, secundum Ioan. And. & alios, maxime Felyn. in cap. fin.
de simo. Sed illa sua distinctio confunditur per iura præallega
ta, quibus non accommodatur, quod responsum est, & con-
funditur per tex. super quibus ipse se fundat in dicta clem. pri-
ma de priui. vbi in materia pœnali, appellatione canonis con-
tinetur omnis constitutio edita a summis Pontificibus etiam
alibi, quam in Concilio. Imo si recte aduertatur, ille tex. con-
tra eos vrget mirabiliter, quia ibi puniuntur absoluentes abs-
que licentia parochialis sacerdotis excommunicatos a cano-
ne, præterquam in casibus a iure, vel sententia per statuta pro-
uincialia, aut sinodalia promulgatis. Ergo etiam hi, qui sunt
excommunicati per statuta sinodalia, dicuntur excommunica-
ti a canone. Alioquin exceptio non esset de regula contra l.
nam quod liquide, §. fin. ff. de penu. leg. 2. & not. per gloss. &
Bar. in l. prima. ff. de regulis iuris. Ego autem teneo, quod etiam
constitutio sinodalis proprie dicatur canon per prædicta. Ad
iura contraria, quæ videntur probare, quod constitutio edita
in Concilio proprie dicitur canon. Respondeo, quod non
negant alias constitutiones etiam posse dici proprie canones.
28 vnde dico, quod canon † potest dupliciter capi, in genere, &
in specie, prout etiam dupliciter sumitur constitutio, vt supra
conclusum fuit. Si capiatur in genere, omnis constitutio re-
ctè dicitur canon. Si capiatur in specie, de constitutione conci
liari intelligitur per excellentiam, §. sed quoties, Institut. de iu-
29 re natura. gent. & ciuil. ¶ An autem lex † ciuilis rectè canon
appelletur? Præmissa faciunt quod sic, quia etiam lex ciuilis in-
struit nos ad beate, beneque viuendum. In contrarium facit
tex. in capitu. filius, infra de testa. vbi dicitur lex seculi. Et quod
proprie leges ciuiles non dicantur canones sentit Panorm. in
dicto cap. primo, in primo notab. vt firmat Dec. consilio 158.
columna 2. Sed distinguendum est, an leges sint approbatæ a
canonibus, & tunc rectè canones possunt appellari, quia cum
sint approbatæ, constat, quod nos ducunt ad beate beneque vi-
uendum. aut non sunt approbatę, & tunc non rectè canones
nominantur. Et ita distinguit Panor. in d. capit. si necesse. ad fi-
30 nem. infra de don. inter virum & vxor. Decretum † autem est
constitutio papæ cum Concilio Cardinaliũ ad nullius consul-
tationem edita. Decretalis vero † epistola dicitur constitutio
papę ad alicuius consultationem promulgata. Ita gl. Hostien.
& alii concludunt, quod stare potest, si huiusmodi nomina in-
telligantur in specie. Sed in genere omnis constitutio rectè di-
citur decretum, c. ne innitaris, inf. eo. tit. c. si Romanorum, 19. di
stin. l. 1. §. fin. ff. quod quisque iur. & l. prima, & per totum, ff. de
decre. ab ord. facit. & C. de decret. Decur. in rubro & nigro. nã
& iudicis sententia etiam decretum rectè appellatur, l. nec quic
quam, §. vbi decretum, ff. de offic. Proconsul. & ibi Bald. & Ias.
varias huius verbi significationes referunt, & quid differat de-
cretum iudicis ab authoritate, licentia, & consensu, traditur per
32 glo. in cap. 1. de reb. eccl. non alienan. lib. 6. Sanctio † autem di
citur constitutio pœnalis, l. sanctio legum, ff. de pœn. Institu. de
re. diui. §. sanctę, quod gloss. ibi verum putat de stricta & pro-
pria significatione. Sed large sanctionis verbo, omnis lex Im-
perialis significatur, C. de nouo C. facien. ibi, colligentes vero
in vnam sanctionem, largissime totius iuris ciuilis collectio
denotatur, vt in proœ. Digest. & ibi gloss. idem not. & in l. 2. §.
omni, C. de vete. iur. enucl. & idem tenet glo. in clemen. secun-
da, in versic. sanctioni, de vit. & honesta. cler. & in clement. sę-
pe, in verbo constitutione, de verb. significatio. Aliquando su-
mitur pro quacunque constitutione papæ, cap. sic omnes, 19. di
stin. & ibi Archid. & Card. Alex. & in cap. consuluisti, 2. q. 5. san
cire enim, Seruio auctore, est consecrare sub sanguine hostiæ.
Hinc lex, quæ sanguinis pœna arcet malos a delictis, dicitur
sanctio, quasi nocentium sanguine consecrata. sancire etiam
est confirmare & roborare. hinc omnis lex aliquid firmans, po
test dici sanctio, d. cap. sic omnes. Qua de re etiam testatoris di
spositio rectè dicitur sanctio. l. filium, quem habentem. ibi, san
33 xit testator, C. famil. ercis. Pragmatica † sanctio appellatur con
stitutio Principis super causa, in consistorio Principis ventila-
ta, secundum gloss. in l. fina. C. de diuer. rescrip. tanquam cum
causæ cognitione facta secundum gloss. in capitu. peruenit, 1.
dist. vel dicitur pragmatica, a scriptura, secundum glo. in cap. di
centi, §. rescripta, 35. q. 2. Gramma enim idem est, quod litera,
secundum glo. in l. moris, §. solet, ff. de pœn. & idem dixit glo.
in l. leges. 1. in versi. iudicium programmate, C. de le. Sed uerius
dr̃ pragmatica sanctio, determinatio causæ facta a principe cũ
34 consilio pragmaticorum. Sunt autem pragmatici, † sapientes
viri,

viri,qui partium consensu absque lite causas diriment,quibus
aliquando solet præses officium interdicere,l.moris,§. solet, ff.
de pœn.Et hinc dicebat Iuuena.

Inde cadunt partes in fœdere Pragmaticorum.

Vnde non puto Accur.recte sensisse, dum credit eos dici prag-
maticos,qui pragmaticas scribunt sanctiones. Sic cum a iudi-
cibus ordinariis discedĭtur, & ad principem itur pro dir men-
da lite,principis determinatio dicitur pragmatica sanctio, & ita
propriè sumitur in dicts lege fin.C.de diuer.rescript.hinc om-
nis lex edita a principe cum consilio sapientum,dici potest san-
ctio pragmatica, l.lege pragmatica,C.de domes. & protec.lib.
xii.Ita sentit glos.in lege,iubemus,C.de sacrosan.eccle.dicuntur
enim pragmatici a prast Græce, Latine autem terminatione.
35 Annotatio †, est principis constitutio, motu proprio edita ab-
sque consilio sapientum,secundum glos.in d.l.fin. C.de diuer.
rescript.& in l.non aliter,C.de pala.sacra.largit.libr.12.& in hoc
differt a pragmatica, quæ editur de consilio pragmaticorum.
Vel annotatio dicitur,quod a principe statuitur de consilio pau
corum,pragmatica de consilio plurimorum, secundum gloss.
in l.iubemus,C.de sacrosanctis ecclesiis. Vel verius pragmati-
ca dicitur, quod Imperator cognoscens decreuit de consilio
pragmaticorum; Annotatio,quod per epistolam,& subscriptio
nem statuit,dicta ab annotatione,id est subscriptione. Hinc de-
scendit Notarius a notando , id est scribendo , vel subscriben-
do . Et hæc differētia satis colligitur ex textu,in lege prima. ff.
36 de constitu. Prin. Dogma,est lex † docens fidei scientiam,quę
est vera doctrina,& cęterarum scientiarum viaticum,capitu qui
sine,xxvi.quæst. 2.& idem dixit gloss.in capitu.sans,xcvi. distin.
Generaliter tamen significat cuiuslibet sectę decreta,capitu.qui
de mensa.ibi,dogmata philosophorum,xxxvii.distinctio. & in
Authen.quomodo oportet Episcopos.in princi.hinc dogmati-
stes,qui alicuius dogmata sequuntur.Inquit enim Hieronymus
Apostoli interpres magis sui, quam dogmatistes. Interdictum,
37 ea lex † vocatur,quæ est simpliciter prohibitoria. Interdicere
enim est denunciare,& prohibere,§.exhibitoria . versicu. sunt
tamen. Institut.de interdic. hinc banniti dicuntur interdicti,
quia eis prohibitus est ad patriam regressus, ff. de interdic. &
relega.l.relegatorum, & l.nulli , C. de senten . hinc prohibitus
a lege de bonis suis disponere,dicitur bonis interdictus, lege is,
cui bonis,ff de verborum obligatio.hinc prohibitus postulare,
vel officium suum exercere , dicitur Interdictus officio, l. mo-
ris,per totam illam legem,ff de pœn.& l.fin.eodem titu. & In-
stitu.de suspect.tuto.§.si quis autem,cum similibus.Hinc prohi
bitio de non contrahendo matrimonium dicitur interdictum,
infra.de matrimonio contracto contra interdict.eccles.Hinc,p-
hibitio de non audiendo diuina,dicitur etiam interdictum eccle
siasticum,capitu.alma mater,& capitu. si sententia. de senten..
excommu.lib.6.capitu.quod in te,infra.de pœn.Vsus tamen ob
tinuit omnia iura restitutoria & exhibitoria etiam interdicta ap
pellari,quasi inter duos dicta,§.exhibitoria,Instit.de interdi. vbi
probatur quando norma loquendi est penes vsum , ut inquit
Horatius,& refert gloss.in lege,Labeo.ff.de supel.lega. Manda
38 tum † autem dicitur ius,quod consistit in moribus , secundum
Hostien. & Moder.hic. Tu dicas , quod omnia legum præce-
pta possunt dici mandata , sed in specie ea sola mandata dicū-
tur, quæ iudicibus traduntur circa modum gubernandi pro-
uinciam , ut probatur in Authentica, de mandat. Prin.in prin-
cip. vbi Iustinianus attestatur se composuisse librum manda-
torum, & ita declarat glos.ibi in rubrica.& ideo si Rector pro
uinciæ contrahat matrimonium cum subdita , dicitur contra-
xisse contra mandatum principis , l. & si contra mandata , vbi
etiam gloss.not.C. de nuptiis. Si uero tutor contrahat cum pu
pilla, dicitur contraxisse contra interdictum principis , C. de
interdict.matrimo.in rubro , & nigro . & declarat Odofredus
in lege,qui contra legum præcepta , vel contra mandata con-
stitutionesque principum , C.de incestis nup. vbi expresse pro-
batur mandatum differre a præcepto & a constitutione princi-
pis. Sunt & alia iura , quæ aliis nominibus vocitantur, vt Sena
tu consulta, prætorum edicta , plebiscita , prudentum respon-
sa: alia etiam uariis nominibus appellantur a conditoribus eo
rum , ut tertia distinct.per totum , & Instit.de iure natu. per to-
tum . Vltimo quærit Panormitanus hic , an scriptura sit de
39 substantia † legis , seu constitutionis ? quam quæstionem late
prosequuntur Moder . maxime Deci. Pro parte affirmatiua
adducuntur plura. Primo text.in lege, humanum,versicu. di-
ctari,C.de legi. Decius respondet,quod etiam dicitur dictari,
quod uiua voce profertur , l.dictantibus , C. de testamen . & l.
prima, C . de his , qui sibi ascrib. in testamen. Quidam hanc
solutionem non admittunt , quia ibi non solum dicitur le-
gem debere dictari , sed etiam recenseri , & recitari , quæ ver-
ba presupponunt necessariam esse scripturam , C. de emend.
Insti. Codi. ad finem & facit text.in lege prima , C. quemad-
modum testamen.aperian.& l.1. ff. de his, quæ pro non scrip.
haben. Sed certe etiam dicitur recitari, & recenseri , quod ore
exprimitur,iuxta Iuuenal.

Impune ergo mihi recitauerit ille togatas?
Hic elegos,&c.

Et probatur in l.3.§. si quis noxali. & ibi gloss.in versiculo re-
censione,ad exhiben. Dubitandum tamen est,quia ista proce-
derent de plano , si ibi simpliciter diceretur legem debere di-
ctari,vel recitari , vel recenseri. Sed ibi dicitur, quod prius id,
quod legem exposcit , ab omnibus patribus examinandum
est.& si placuerit omnibus,debet forma legata dictari,& ea de
nuo collectis omnibus recenseri,& demum in sacro consisto-
rio recitari.pondera, quod prius præsupponitur placitum om-
nium patrum, postea ea forma quæ placuit , delegatur dictan-
da, ab aliquo postea recitanda, quæ dictatæ formæ recitatio
scripturam meo iudicio pręsupponit. & bene probatur in l.
secunda, ibi, testamentum dictasse, iuncta gloss. quæ exponit,
idest scripsisse, C.de his,qui sibi ascrib. in testament. & in l.sed
si maior. ibi , resignari testamentum & recitari, ff. quemad.
testament. aperian. & hic fuit intellectus Barto. in dicta lege
humanum , qui summat. lex hoc ordine fieri debet, prius exa-
minetur, deinde scribatur , postea recitetur. Ideo Decius for-
te sentiens difficultatem transit ad alias solutiones. Respon-
det ergo secundo loco,quod illa forma non est necessaria, se-
cundum Bar.ibi.sed tu aduerte,quia & si Bar.velit, quod vniuersa-
lis ordo,de quo ibi,non sit necessarius,non tamen Bar.vult to-
tum oppositum, si rectè intelligatur:nam Bar.opp.de legibus
Authenticorum,& respondet , quod ideo in illis iuribus non fuit
seruata forma dictæ l humanum , quia talis forma non est ne-
cessaria,sed ad beneplacitū,& sic Bar.loquitur de forma omis-
sa in iuribus Authenticorum , non de scriptura, quia constat
scripturæ formam in illis legibus non fuisse pretermissam. vn-
de aliter,& tertio,respondet Deci.quod in d.l.humanum,habe-
tur respectus ad communem obseruantiam, quæ est quod lex redi
gatur in scriptis,non quod scriptura sit necessaria. Sed tu conside-
ra , quod hęc solutio non videtur recipienda , tum quia diui-
nat , tum quia verba illius legis repugnant. non enim dixisset
Imperator, non aliter esse in posterum legem promulgandā,
si ad communem obseruantiam respectum habuisset. Imo
ideo scribendam esse , & recitandam iubet legem in consisto-
rio,vt cum summa maturitate & deliberatione fiat , vt sonant
illa verba legis. Secundo allegatur text. in §. constat , Institut.
de iure natu.gen. & ciui.vbi dicitur ius constare aut ex scripto,
aut non scripto. Pondera,quod constitutiones,& leges consi-
stunt in scriptura,& consuetudo in vsu & communi obseruan
tia,vt clarius probatur in §.ex non scripto,eodem titu.Ad idem
text.in capitulo, lex est constitutio scripta,& ca. mos est longa
consuetudo moribus tantummodo tracta. 1. distin. Ad idem
clarior text.in §.cum itaque,cap.consuetudo, ead.distinct. Ad
ista iura,& similia respondet Deci.quod in dictis iuribus distin
guitur ius scriptum ad differentiam consuetu. quæ est ius non
scriptum,non tamen sequitur, secundum eum, quod scriptura sit
de substantia legis.Sed tu aduerte,quod ius distinguitur in duas
species scriptum.s.& non scriptum.Ergo scriptura est,quę cau
sat hanc distinctionem,vt probatur expresse in §.& non inele-
ganter in duas species, & ca.Instit.de iure natu. gen.& ciui. Si
autem scriptura est, quæ hanc distinctionem facit , sequitur quod
scriptura est de substantia iuris scripti. Alioquin non essent
duæ species iuris , quia quæ differunt,specie differunt , substan-
tia,vt homo,& pecus, secundum Porphirium.& not. per glo.
in l.secunda,ff.si cer.pet.& probatur in l. tertia. § genera. ff de
acqui.posses. & ibi Ias. primo nota. Et si dixeris,vt dicit Deci.
quod lex , & consuetudo distinguuntur specie alia ratione,
quam scriptura : quia vna expressa , altera ex tacito consensu
populi inducitur : Respond. quod expressus consensus causa-
tur ex scriptura , tacitus causatur ab vsu.& ideo scriptura prin-
cipaliter contemplatur. vnde text.in dicto §. & non inelegan-
ter dicit ius distingui in duas species , propter scripturam , non
propter tacitum & expressum. Et cum Legislator expresse di-
cat , scripturam causare has duas species, impium est asserere
quod non sit scriptura, sed tacitus vel expressus consensus,
qui distinctionem facit. Secundo respondet idem Deci. quod
in dictis iuribus distinguitur ius scriptum a non scripto, ratio-
ne facilioris probationis, argum.l.contrahitur,ff.de pigno.Sed
certe lex non diceretur constitutio scripta ; nec distingueretur
tur prout diuersa species a consuetudine, si ad faciliorem pro-
bationem requireretur scriptura , quia maior & facilior pro-
batio, & minor probatio non faciunt rem differre specie, lege
fina. ff. de fun. instru.instrumentoque lega. Tertio respon-
det , quod differentia scripturę sit habito respectu ad commu-
nem contingentiam. Sed nec ista placet , quia ipse pręsup-
ponit , quod scriptura non causet differentiam specificam,
quod constat esse falsum , ut patet ex prædictis. Et quia tex. in
d. §. & non ineleganter, in fin.facit differentiam non respectu
commu-

communis contingentiæ, videlicet quia leges soleant cōmu-
niter redigi in scriptis: sed quia non aliter pro legibus haben-
tur, nec recipiuntur, nisi sint scriptæ. Plura alia iura pro hac par
te citantur per Moder. hic, quibus respondent Mod. sed quia
solutiones eorum remanent euacuatæ per prædicta, circa ea
40 aliter non insistam. Vlterius pro hac parte facit, quia lex † di-
citur a lego, legis. Ergo scriptura videtur necessaria, alias legi
non posset, l. 1. §. 1. ff. quemadmod. testa. aper. Ad istud respon-
det domin. Anton. de Butr. quòd lex non dicitur a lego, sed a
ligo, ligas: quia omnes ligat, capit. 1. J. eod. Sed tu aduerte quia
non ligat, nisi sit scripta & publicata, cap. ii. J. eo. & d. §. & non
ineleganter, in fi. & in Authen. ut factæ nouæ consti. in princi.
Ergo ad hoc, ut sit lex, & sic ut liget, necessaria est scriptura.
Quidam etiam allegant pro hac parte text. in l. prima, C. de
manda. Princip. arguendo de specie, i. de mandato, quod est
specialis constitutio, ut supra dictum est, ad genus idest, ad om
41 nem constitutionem. Sed certe argumentum † de specie ad
genus, non ualet quo ad positionem cæterarum specierum,
§. plebs autem, Institutio de iure natu. gent. & ciui. Imo, quod
ponitur de una specie, de aliis negatur, leg. quod Labeo, ff. de
compens. l. maritus, C. de procurat. nam quod uni speciei con-
uenit, non potest alteri conuenire: ut ratio, quæ adeo est ho-
minis propria, quod non possit conuenire brutis. Vnde text.
in d. lege. i. uolens necessariam esse scripturam in mandato
Principis, uidetur innuere scripturam non fore necessariam
in aliis constitutionibus, quæ specie differunt a mandato. Item
ille text. uidetur uelle, quòd scriptura sit tantum necessaria ad
probandum mandatum, dum dicit credendum non esse asse-
rentibus se nouisse cum mandans secretis, & sic scriptura non
requiritur ad essentiam mandati, sed ad probationem. Hinc est
quòd creditur Cardinalibus asserentibus, se habere mandatū
uiuæ uocis oraculo, cap. nobilissimus, ac vii. distinct. & traditur
per Mod. in capitu cum in iure peritus, J. de offi. delega. qui bus
non crederetur, si scriptura foret de substantia & essentia ip-
sius mandati. Et sic hic tex. admodum stringit pro parte nega-
tiua. Pro qua plura alia citantur iura. Et primo hic Panor. addu
cit tex. in cap. 1. de reoun. lib. 6. Sed hic tex. parum facit, secundū
Decium: quia & si mandetur, constitutionem, illā redigi in cor
pore aliarum constitutionum non tamen sequitur, ergo ante
scripta non erat, sed tm̄ sequitur ꝙ ante erat extrauagans. Scđo
idem Panormit. allegat tex. in § sed quod principi, Institut. de
iur. natu. & in l. 1. ff de constit. Princip. Sed intelligendo de uo-
luntate principis legitima, & seruata forma d. l. humanum, iste
tex. nihil faciet: & ita ad hunc tex. respondent And. Sicu. & De-
ci. hic post Bald. in l. de quibus, ff. de legib. Sed aduerte, quia sen
tentia Imperatoris uidetur ualere, etiam ꝙ non sit de scripti re
citatione probata, secundum gloss. in capitu. fin. de re iudic. lib.
sexto, & firmat Ang. in l. Princeps, ff. de leg. ubi allegat Innoc.
in c. causis, de re iudi. & sequitur Cur. qui alia adducit in consi-
lio. 66. column. v. intelligendo ergo illum tex. in uersic. cogno-
scens decreuit, de sententia Imperatoris, quæ uim legis habet,
l. fina. C. de legibus. constat legem sola uoce Imperatoris consti
tui posse. Et hoc modo ille tex. probabit. Est uerum, quod De
ci. hic sentiens difficultatem dicit, quòd si simplex sententia
principis, absque scriptura constituit ius inter partes, sed non
quo ad omnes, nisi redigatur in scriptis. Sed tamen hanc suam
distinctionem non probat. Tertio Panor. adducit text. in dicto
§. constat. Sed certe hic tex. facit pro contraria parte, ut supra
abunde dictum fuit. Quarto facit tex. in capitulo primo de iu-
reiuran. lib. vi. ibi, iura & consuetudines, scripta & non scripta.
Ergo sunt aliqua iura, quæ non sunt scripta. Sed ad aliud re-
spondet gl. ibi, quod iura non scripta sunt consuetudines. Ideo
gloss. dicit singula singulis esse referenda. Quinto facit text. in
ca. si quis, 1. quæstione vij. ibi, scriptam traditionem & non scri
ptam. sed dicas, quòd quatenus loquitur de traditione non scri
pta, intelligi debet de consuetudine, uel de traditione non re-
dacta in corpore iuris. Sexto facit tex. in capitulo. institutio-
nes. xxv. quæstione ij. ibi, siue quę scripto decreuimus, siue
44 quę in nostra pręsentia sancita sunt. Sed tu intelligas hunc
tex. loqui, uel de priuilegiis, quę non requirunt scripturam, se-
cundum gloss. in cle. dudum, §. nos etenim, de sepult. uel de sen
tentiis latis in eius pręsentia, quę principis conspectu ualidan-
tur, etiam quod scripto prolatę non fuerint, argu. l. omnium,
C. de testamen. & not. per gloss. in capitulo fi. in uerbo, illustriū,
de re iudic. libro. sexto Septimo allegatur tex. in leg. 2. §. nouis-
sime, ff. de orig. iur. Vbi dicitur, quod proprium ius ciuile est,
quod solum in interpretatione prudentum absque scripto cō
45 sistit. Ad istum tex. respondet Dec. quod loquitur ante data
responsa, & sic loquitur de iure, quod est in disputatione, & sic
in fieri, non de ipsis responsis datis & firmatis. quę responsio
mihi non sapit, tum quia ex contexto clare patet, quod author
loquitur de iure constituto non constituendo, tum quia
non potest dici proprium ius ciuile esse, quod nondum
est in esse, lege eius qui. ff. si cer. peta. nec enim potest esse qua-
litas sine subiecto, l. prima, ff. de vsufruc. vnde aliter potest re-
sponderi, quod illa verba, sine scripto, debent exponi, id est sine
decreto principis, ut exponitur in l. prætor, §. fina. ff. de eden. qua
si dicat, responsa prudentum, proprie dicuntur ius ciuile, quam-
uis decreto principis roborata non sint. Aliter etiam respon-
det gloss. ibi in versiculo, sine scripto, super qua responsione nō
me fundo, quia facile subuerti potest. Octauo facit tex. in dicta
l. secunda, § exactis, 1. vbi dicitur, quod leges duodecim tabul. re
dactæ sunt in tabulis eburneis per scripta, vt apertius percipe-
rentur Ergo requiritur scriptura ad maiorem notitiam, non ꝙ
scriptura sit de essentia legis. Sed tu aduerte, quod ille textus
42 probat oppositum, quia dicitur, quod leges † duodecim tabul.
fuerunt transmissæ a Græcia ad Romanos, qui illas in tab. ebur-
neis posuerunt. Ergo antea erant scriptæ, alioquin quali-
ter transmitti potuerunt, & qualiter transcribi in tabulis ebur-
neis? Sed aduerte, quia ille textus alia ratione videtur pro hac
parte bene facere, quia dicitur ibi, quod populus Romanus an
te legem duodecim tabul. vtebatur incerto iure, & incerta le-
ge. Ergo lex est incerta, & non scripta: nisi forte dixeris, quod
lex incerta non est simpliciter lex, capitulo erit autem, quarta,
distinctio. Nono facit, quia Dominus noster Iesus Christus
dedit nobis legem verbo, non scripto, Matt. quinto, Ego au-
tem dico, diligite inimicos uestros, &c. nam ipse docuit pa-
scendum populum verbo, dum dixit Petro, pasce oues meas,
&c. Facit tex. in Authenti. vt factæ nouæ. constitut. §. primo,
ibi, Paulo antequam lex scripta est, & adhuc ignorata. Et pro
hac sententia allegantur plura iura, quæ parum faciunt, ideo ea
☞ non refero, & hanc tenent *communiter* Docto. testibus Panor. in
capitulo primo, de postula. prælato. Felyn. & Moder. hic. Quid
tenendum? Bald. in dicta lege, humanum, distinguendo concor
dat hanc dissonantem citharam, vt non requiratur scriptura ad
43 essentiam legis, sed bene requiratur ad obligationem: nō † enim
lex ligat nisi sit scripta, secundum eum, quem sequuntur Felyn.
& Moder. hic. Sed ista distinctio non uidetur uera, tum quia
non est scriptura, quæ liget, sed scientia, & notitia ipsius legis;
tum quia potest legislator facere quod lex liget, etiam antequā
fuerit nota & publicata, secundum gloss. in clementina secunda,
de hæret. vnde tutius est tenere, quod scriptura non sit necessa-
ria ad essentiam legis, nec ad obligationem, sed ad faciliorem
probationem, iuxta l. contrahitur, ff. de pigno. nisi a principio
agatur, quod redigatur in scriptis, iuxta legem, contractus, C. de
fide instrumen. Sed an in dubio agi præsumatur, quod lex in scri
pturam redigatur? Ego crederem, quod sic, per text. in Auth.
ut factę nouæ constit. post earum insinuationes valeant, in ru-
bro, & nigro, vbi dicitur, nouas constitutiones ita demum vale-
re, si fuerint in scriptis notificatæ. Ergo scriptura videtur de sub
stantia; alioquin valeret lex antequam scripta foret, & hac ratio
ne ius scriptum distinguitur a iure non scripto, & ita procedunt
iura, quæ videntur exigere scripturam. Et hæc procedunt in le
gibus supremi principis, secus in legibus inferiorum, in quibus
scriptura videtur necessaria absolute, & indistinctè, quia infe-
riorum sententia non valet, nisi prius scribatur, capitu. fin. de re
iudica. lib. sexto, vnde non etiam debet ualere constitutio, se-
cundum Ioannem Andream in regula, nemo potest 1. de regu.
iur. in sexto Sed Andre. Sicu. hic illud non admittit, per text. in
capitu. 1. de iureiur. lib. sexto, ibi, scripta & non scripta, qui tex. ni
hil facit, si intelligamus illum tex. quatenus loquitur de iuribus
non scriptis, loqui de iuribus consuetudinariis, ut s. dictum fuit.
Mihi etiam non placet, quia non bene arguitur de sententia
ad constitutionem, quantum ad terminos nostros: nam in sen-
tentia requiritur scriptura, ne sit in potestate iudicis addere vel
detrahere suæ sententiæ; quæ ratio cessat in constitutione, quæ
potest tolli & ampliari pro arbitrio conditoris, l. finali, C. de le-
gi. l. eius est nolle, ff. de regulis iuris. & etiam hanc fallentiam
damnat Rota decisio. 246. constitutio, siue statutum canoni-
corum. Nec dicatur, vt quidam dicunt, quod attenta ratione p̄-
iudicij possent partes consentire, quod iudex sine scriptis possit
44 iudicare; quia respondetur, quod in † sententia requiritur solen
nitas scripturæ, ad euitandas iudicum fraudes principaliter; so-
lennitati autem inuentæ ad remouendas fraudes non possunt
partes renunciare, capitulo finali, de pac. lib. sexto, l. nemo po-
test, ff. de lega. 1. iuncta l. iubemus, C. de testamen. vnde non ua-
let pactum, quod iudex non possit syndicari, secundum Baldū,
in l. si seruus uetitus, ff. de lega. primo. Ange. & Imol. in l. si mo
ra, ff. soluto matrimonio, quia dolus de futuro remitti non po-
test. l. si unus, §. illud, ff de pac. Et eadem ratione dico, quod non
45 ualat pactum, † quod iudex possit ferre sñiam absque scriptu-
ra. Et ubi pactū ualeret, tūc standū esset sententiæ, non ut senten
tię, sed ut laudo, & cōuentioni, iuxta gl. in l. 2. C. commu. utri.
iu. Nec etiam dicatur, ꝙ Princeps non posset ferre sñiam absque
solemnitate scripturæ, cum non possit pręiudicare iuri, tertio
acquisito, l. fina. C. si contra ius, uel util. publ. cuius contrarium
conclu-

concluſum fuit ſupra quia reſpondetur, ꝙ in ipſa prolatione
ſententiæ non dicitur agi de prȩiudicio iuris acquiſiti, vt patet
de ſe. Et ibi diceretur agi de præiudicio iuris acquiſiti, cer-
te ageretur de prȩiudicio iuris acquiſiti facto ipſius Princi-
pis. quod conſtat Principem poſſe tollere, ut in terminis no-
ſtris firmat Bald. in fin. colum. penult. C. ſent. reſc. non poſſe.
Ang. in l. Anthiochenſium, ff. de priui. cred. & in l. Lucius, ff. de
euic. & late Felyn. in cap. quæ in eccleſiarum, colum. 14 & ſeq.
infra eod. Dicetur fortaſſe, ad quid prodeſt huiuſmodi diſpu-
tatio? Reſpondetur ſeruire ad plura. Primo infertur, ꝙ ſi vo-
46 lumen † ſtatutorum deperderetur, poſſe tenor probari per
teſtes, & talis probatio habebit vim legis ſecundum Bald. in l.
1. §. fin. C. de cad. tollen. & Rot. deciſ. 146. ſub rubr. de conſt. de
eiſ. in nouis. Sed aduerte, quia illatio non bene ſequitur. nam
idem eſſet, ſi ſcriptura eſſet de ſubſtantia legis, adhuc probata
amiſſione poſſe tenor probari per teſtes, ſecundum glo. &
Bart. in l. ſicut iniquum, C. de fide inſtrum. & Pan. in cap. cum
olim, 1. poſt Inn. & alios, de priuileg. ¶ Secundo infertur, quòd
47 lex † obligat habentes notitiam ipſius, etiam quod nondum
ſit publicata, & in ſcriptis redacta, & ita tenet gloſſ. in cap. 2 in
ver. hactenus, de reb. ecc. non alı. libr. 6. & in cap. cum ſingula,
de præben. eod. lib. in ver. peruenerit. & facit tex. in cap propo-
ſuiſti, 82. diſt. & in capit. 1. infra de poſtul. præla. Quod facit ad
quæſtionem, quæ his proximis diebus fuit in facto. Reueren.
dom. Legatus moderatus eſt pretium bladorum, quod ob
maximam penuriam erat nimis exceſſiuum, & in dies auge-
batur. Quidam habentes notitiam huius moderationis, ven-
diderunt eorum blada longe maiori pretio ante, quam mode-
ratio publicaretur. Fuit quȩſitum, an emptori competeret
beneficium moderationis? Ego reſpondi quòd ſic per prȩdi-
cta, & ita decidit Bar. in l. contra, ff. de legibus, & in l. quero, ff.
de act. emp. Bald. in l. 1. C. de peri. & commo. rei vend. Barba.
& Fel. in c. 2. ꝟ. eo. Pau. de Caſt. in l. 1. §. fi. ff. de act. emp. Barb. con
ſil. 56 col. 2. lib. 2. & conſi. 66. col. 6. & ſeq. eo. lib. Tertio infer-
tur limitatio ad tex. in c. 1. de ſenten. excommu. lib. 6. vbi dicitur
48 quod excommunicatio non ligat, niſi ſit lata in † ſcriptis. nam
hoc verum eſt in excommunicatione lata per ſententiam iu-
dicis, non ſi per canonem, & conſtitutionem ſuperioris. ita fir-
mat Ioan. Andre. & Bald. in addi. Specu. titu. de lega. § finitur
verſicu. ſed pone legatus. Sequuntur Gem & Peruſi. in d. cap. 1.
Fel. & Mod. hic. Quarto infertur, quòd valeat gratia, & ſi ſcripta
ſignataque non ſit: quia ſicut ſcriptura non eſt de eſſentia le-
gis, ita non videtur de eſſentia gratię ſecundum Inno. in c. con-
ſtitutus, ꝟ. tit. 1. Rot. deciſ. xcvi. no. ꝙ reſeruationes in antiquis,
Bald. in d. l. humanum, in fi. & in l. fin. C. de commu. ſer. manu.
& in l. fin. C. ſenten. reſcin. non poſ. & probatur in capit. inſti-
tutiones. vbi gl. & Arch. 25. q. 2. & in cle. dudum. §. nos etenim,
de ſepult. & idem firmat Bald. in l. ſi qua per calumniam, col.
2. C. de epiſc & cleric. & in l. falſus, col. 8. C. de furt. in quibus lo
49 cis Bald. concludit, ꝙ Papa † ſolo verbo creat Epiſcopos & Ab-
bates. Et idem tenet Panot. in cap. in noſtra ad fin. infra titu. 1.
& in cap. tua, de his quæ fi. a præla. ſine conſen. capitu. Sic etiam
Imperator, & Papa ſolo verbo creant Doctores, ſecundū Ang.
in l. cum ſalutatus, c. de ſent. paſ. Alex. in add. in l. 1. C. de dig. lib.
50 10. hinc eſt, ꝙ mortuo Papa † ante confectas literas, non expi-
rat gratia, ſecundum Bald. in d. l. humanum, in fin. & Rota. de-
ci. 882. not. ꝙ ſi gratia, in antiquis, poſt Archid. in princ. lib. 6.
in verb. per Apoſtolica. ſcripta. Et ideo ſucceſſor ſolet in for-
ma rationi congrua concedere literas facientes mentionem de
gratia prȩdeceſſoris, ut hic per Fely Quod verum eſt in gratia
ſimpliciter conceſſa. Secus ſi per viam commiſſionis ſit alteri
mandatum quòd conferat, ſecundum Bald. in l. fin. col. 1. ff. de
conſti. Prin. & Old. conſ. 354. Factum tale eſt, col. 2. & ſequun-
tur Moder. hic. Hinc etiam ſequitur, quod beneficium vaca-
bit per mortem imperantis, etiam ſi contingat illum mori an
te confectas literas, vt not. Arch. in cap. ſi electus, de electioni. li.
6. & Io. And. in proœm. Sexti, & Rot. ubi ſ. Et ſi moriatur ca-
tra Romanam curiam per duas dietas, amplius beneficium non
erit reſeruandum, licet antea ea ſpeciali reſeruatione affectum
fuiſſet, ſm Rot. ibidem. Et ideo regulæ Cancellariæ, & cȩterę
conſtitutiones requirentes ſcripturam, quia exorbitant, ſunt
ſtrictiſſimè interpretandȩ ſm Rot. deciſi. 332. licet Romana,
in nouis. & ita etiam notatur Reſponſorum lib. 2. cap. 11. Licet
autem ſcriptura non requiratur ad ſubſtantiam gratiæ & priui
51 legij, requiritur tamen ad probationem. nec enim † p teſtes gra
tia probari pōt, ſm Bald. in d. l. humanum, & in l. idem Vlpia. in
fi. per illum tex. ff. de excuſ. tut. & in c. ꝯſtitutus, ꝟ. tit. 1. & Pan. in
c. qualiter, in prin. & in c. noſti, in vlt. no. de ele. Card. in ꝓę. Cle.
hinc eſt, ꝙ motus proprius non poteſt probari, niſi per ſcri-
pturam, ut no. in cap. ſi motu proprio, de præbend. libro 6. &
Rot. firmat deciſio. 331. nota, quod in capitul. ſi motu proprio,
in antiquis. Et probatur in extrauagan. iniunctæ, de electio. in
extrauagan. commu. Ex quo tollitur argumentum Decij di-
centis, quia non reperitur iure cautum, ꝙ hic caſus exigat ſcri
pturam, ſtatutum, eſſe regulę generali, ꝙ par virtus eſt teſtium,
& inſtrumentorum l. in exercendis, C. de fid. inſt. c. cum lo. eo. n. illud
52 tñ intelligo procedere in gratia † ꝯtius, ſecus in gratia ſm ius,
& eſt merito conceſſa, vt collatio beneficij facta benemerito
abſque diſpenſatione. hæc. n. poteſt teſtib. probari, ſm Bal. in c.
2. per illum tex. de reſt. ſp. & Rot. dec. 780. dic, ꝙ collatio, in an-
tiquis Hinc eſt, ꝙ poteſtas iudicum ordinariorum, vt ſunt Epi,
& eorum vicarii, prætores, & ſimiles, poteſt probari per teſtes
ſm Rot. dec. 57. valent acta, in nouis. & Dec. conſi. 169. col. 2. li-
cet poteſtas delegati ſit probanda per literas, l. 1. C. de manda.
Prin. Hinc eſt, ꝙ Doctoratus poteſt probari teſtibus, quia non
eſt gratia ꝯtius, ſi ſit digno collatus, vt per Pan. in c. cum in cun
ctis, in prin. ꝟ. de elect. Ita dicit Bal. in proœ. huius operis. Item
53 iſtud intelligo, niſi agatur de probando tenore † gratiæ ſemel
ſcriptæ, ſed caſu amiſſæ, vt ſ. dixi, & firmat Alex. conſi. 196. Vi-
ſo teſtamento dicti Franciſci, li. 2. Item licet non poſſit ꝓbari
totus gratiæ & priuilegij tenor, niſi per ſcripturam, poteſt tñ
probari per teſtes plus fuiſſe dictum, quā ſcriptum, & ꝯ. arg. l.
quoties, in 1. & 2. reſponſo, ff. de hæred. inſtitue. & firmat Rot.
dec. 332. licet Rom. curia, in nota. & hæc eſt ratio, quare prıori-
tas priuilegij poteſt teſtib. probari, ſm gl. in c. ſi a ſede. de pręb.
lib. 6. & in c. duob. in verb. apparet, de reſcrip. eo. lib. ¶ Vltimo
pro ampliori dote huius rub. quæro, an editio conſtitutionum
54 ſit † neceſſaria. Videtur ꝙ non, nam quantum ad iuſtos, & bo
nos, lex eſt fruſtratoria, nec eos ligat, ca. licet, ꝟ. de reg. iniquos
aūt, & inutiles ligat. ēt ſi a peccato retrahantur pœnæ formidi-
ne, quia non eſt bonum niſi voluntarium, c. 1. 15. q. 1. & iam nō
facit, ꝙ ex timore facit, c. qui ex timore, de reg. iu. extra. & qui in-
uitus benè agit, fruſtra pmium quȩrit, c. quam prȩpoſterum. 13.
q. 5. Secūdo, melior eſt iuſtitia animata, quam inanimata, quia
lex viua, & animata, q̄ eſt in Principe, & iudicibus, vt in Auth.
de Conſulib. §. nos vero, conſiderat varietatem temporum, &
ad illa ſenſum accommodat, c. non dēt, de conſan. & aff. & l. 2.
ff. de ꝯſt. Prin. Conſiderat æquitatem, quę ſcripto iuri anferen
da eſt. l. placuit. C. de iud. Iudices. n. æquitatem oculis pſpiciunt,
l. ſi Epheſi, ff. de eo, ꝙ certo loco. & cum æquitas ſeſe offert, no
eſt lex quærenda. l. 2. §. item Varus, ff. de acqua pluuia arcend.
immo æquitate ſuadente poteſt iudex a qualiber iuris regula
diſcedere, ſm gl. in Auth. vt ſine proh. ma. debi. in prin. in ver-
bo, exiſtimamus, per illum tex. & in l. qui res, §. aream, ff. de ſo-
lutio. facit tex. in c. ſcias, 7. q 1. traditur per Raph. & Iaſ. in l. ſi ter
tium, ff. de verb. obl. Ad iudicem ergo recurrendum potius vt
tāquam ad iuſtum, æquum, & animatum, vt inquit philoſoph.
Ethicor. 5. ꝙ etiam probatur ab experientia, quæ eſt rerū om-
nium magiſtra, clem. diſpendioſam, de iud. nam tempore Sa-
turni, quo omnia manu Regia gerebantur, l. 2. in prin. de ori-
gin. iur. cuncta florebant, ętas erat aurea, formoſiſſima tem-
pora, pax, quies, requies, & omne bonum. Sed iſtis & pluribus
alijs, quę adduci poſſunt, nonobſtantibus, conſtat legis editio-
nem fuiſſe & eſſe neceſſariam. Factę ſunt autem leges, vt hu-
mana coerceatur audacia, vt tuta ſit inter improbos innocen-
tia, l. 1. ff. de iuſti. & iure. c. factæ. 4. diſt. Ex quo conſtat, ꝙ non ſo
lum propter malos, a ſcelere retrahendos, ſed etiam propter
bonos defendendos editę fuerunt conſtitutiones. Habēt. n. in-
ſtituta maiorum ſuos modos, cauſas, rationes & vtilitates. hæc
. n. timentur, & mali coercentur, vt boni inter malos quietam
vitam agant, teſte diuo Hieronymo, tranſumptiue in c. nō fru
ſtra. 23. q. 5. & quanquam mali non mereantur, ſi pœnę for-
midine bene agant, attamen legis vigor perutilis eſt & neceſ-
ſarius, non vt mali cogantur benefacere, ſed vt male facere pro
hibeantur, teſte Aug. tranſumptiue in c. ad fidem, ead. cauſa, &
q. proditur enim lex, vt appetitus noxius ſub iuris regula limi-
tetur, vt ſ. in proœmio, & vt rudes & ſimplices animi, ad iuſti-
tiam inſtruantur, l. 1. in fi. C. de vete. iur. enucle. omnis enim ars
ſuis conſtat præceptis, l. 1. § eſt autem, ff. de iuſt. & iur. & omnis
ſcientia, teſte Apoſtolo ad Corinth. 3. vtilis eſt ad docendum,
erudiendum, arguendum, & corrigendum, & maxime iuris ſa-
pientia, quæ ſecundum Philoſoph. Ethic. 1. c. 2. docet quas ſciē-
tias in ciuitatib. eſſe, quales quemque diſcere, & quouſque opor
ter inſtituere, & quę cæteris actiuis vtitur ſcientiis, & quę inſti
tuit, quid agere, & quibus quiſque abſtinere debeat, cuius finis
cæterarum omnium facultatum continet fines. Ad illius ergo
cognitionem diſciplina opus eſt, ex qua fiunt optimi iuſtitię
rectores, & reipublicæ miniſtri, vt dicit Impera. in proœ. Inſt.
ad fi. Nec in arbitrio cuiuslibet conſiſtit ſcire, ꝙ ęquū ſit, quod-
que iniquum, l. 1. C. de legibus. nec vlli ęquum videri debet, ꝙ a
legis tramite aberrat, quia omnis ęquitas debet eſſe legib. in-
formata, ſecundum Pan. in c. ex parte in 3. not. de offi. de le. Con
55 ſcientia † . n. ſine ſententia inſipida eſt, & ſententia ſine ſcien
tia diabolica, teſte Bald. in l. hac lege, C. de ſent. ex breui reci. Et
ſi arbitrio iudicum cuncta non dirimentur, ꝙ hic ſtatueret, a-
lius deſtrueret, reſque ſine exitu forēt pp naturalem hominum

ad

ad diſſentiendum facilitatem, l. item ſi vnus, §. principaliter, ff. de arbit. c. quis diuerſitatem. ℑ. de conceſſ. ꝓb. & effrenata iudicum cupiditas omnia deuoraret, §. cogitatio, in auth. vt iudic. ſine quoquo ſuffrag. Sanctius ergo fuit certã legem dare iudicib. vt inquit philoſ. 1. Eth. & B. Tho. in 1. & 2. q. ar. 1. vbi alias rationes adducunt, quas refert Flo. in rub. ff. finium regun. Et ſi Saturni temporib. diſcordia extra mundi terminos exularet, id non erat ex eo, q; ſine certa lege viueretur, ſed quia mundus tunc incipiebat adoleſcere, & quia frigida paruas præbebat ſpelunca domos, ignemque laremq;, & pecus & dominũ cõi clauderet vmbra. Nunc autem mundus decrepitus eſt, nunc aurea tecta, marmorea caſtra, mœnib. circumſeptę vrbes vix tutum domino præbẽt refugium. Ideo legum ſæueritas eſt perquam neceſſaria, cum in præcipitio ſtet omne vitium. Laus Deo.

SVMMARIVM.

dat emptori libellum, & citationem.

164 *Protestationi incitatoriæ, vt detur, vel fiat id, ad quod protestatur tenetur facto alieno, non est parendum.*

166 *Emptor tenetur denunciare venditori etiam scienti litem motam, alias nõ poterit agere de euictione.*

167 *Receptio alicuius in canonicum ultra numerum, frãgit numerum præbendarum.*

168 *Redditium superexcrescentia, non frangit ipso iure numerum præbendarum.*

169 *Redditum superexcrescentia, nunquid ipso iure rumpat matrimonium de certo numero.*

170 *Canonia, & præbenda quid differant.*

171 *Præbenda an sit ius spirituale, uel temporale.*

172 *Præbendam an habere possit laicus in ecclesia.*

173 *Præbenda cum confertur, an censeatur collatus canonicatus.*

174 *Renunciatio beneficij facta cum protestatione, quod alteri conferatur: an valeat.*

180 *An præsumatur sciens se posse compelli actum facere metu, ne compellatur, uel sponte.*

181 *Compromissum factum inter duos agnatos, non præsumitur factum metu statuti prohibentis fieri compromissum.*

182 *Acquisita per industriam, non sunt conuertenda in præbendas pro nouis canonicis.*

184 *Præbendis formatis & non formandis accrescit augmentum alluuionis.*

185 *Recipere aliquem canonicum ad uacaturam præbendam, est contra Concilium Lateranense.*

186 *Recepti ultra numerum canonicorum, habent omnio iure canoniæ.*

190 *Collatio præbendæ facta alteri lite pendente inter Capitulum, & uniter receptum, non ualet.*

191 *Collatio præbendæ lite pendente, & alienatio possessionum, an ualeat.*

195 *Legatus non habet potestatem aduocandi causas ab ordinarijs.*

196 *Aduocatio causæ facta per Papam, operatur nullitatem postea gestorum per iudicem.*

198 *Auocasse censetur causam a manibus ordinarii Papa, eo ipso quòd causã alteri delegauit.*

199 *Processus super vna eademq; causa separatim factus, corã diuersis iudicibus parem iurisdictionem habentibus, an ualeat.*

Interpretatio c.cum M.Ferrariensis, De constitutionibus, Lib. 1. Decretal.

IN Dei nomine capio Hãc Decretalẽ, Cum M.Ferrariensis, sitam in tit.de Constitutionib. Quæ ſm Pan.hic, in princ. & col. 4. continet materiam protestationũ prolixam, subtilem, & periculosam, secundum Fel.col.26 ꝓfundissimã. Et secundum Doc. materia huius cap. versatur in magno pelago, & secundum Barb.est famosa, vtilis, & subtilis. Diuidit̃ communiter in tres partes, vt hic p Pan. Rursus prima subdiuiditur in tres particulas. In prima M. & socij, respondent statuto de certo numero canonicorum, vno modo. In secũda, quæ est ibi, Postmodum alio modo. In tertia, quæ est ibi: Et licet alio modo, concludendo fuisse denegatam sibi prouisionem præbendarum indebitè. Item secunda principalis subdiuiditur in tres partes. In prima, canonici rñdent primæ rõni allegatæ pro parte M. & sociorum. In secunda, quæ est ibi, Cum vna, rñdent secundæ rõni. In tertia, quæ est ibi, cumq. rñdent tertię rõni, concludẽdo iuridicè denegasse prouisionem facere de ꝑbenda dictis M. & socijs. Tertia et pars principalis subdiuiditur in tres partes, ſm Io. And. & alios. Sed ego subdiuido in quinq. partes. In prima papa confutat primum fundm̃ capituli de confirmatione. In secũda ibi, & idem canonici, Papa tollit aliud fundamentum capituli de protestatione. In tertia ibi, antiquis, cãm determinat. In quarta ibi, ita ꝙ determinationem declarat. In quinta ibi, reuocatis, &c. mandat attenta lite pendente reuocari. Ad euidentiam præmitto duo. Primò, ꝙ in ecclesijs collegiatis uariæ hñr consuetudines circa determinationem canonicatuum, & præbendarum, de quibus hic p d. Ant. & per Pan. in c.dilectus filius, infra de ꝑb. & in tex. in c.si. de concessio.præb. lib 6. Secundo præmitto, ꝙ eo ipso, ꝙ quis hẽt canoniam, per ꝯñs & præbendam hr̃e dẽt, c. relatum, & c.dilectus, in fi. J. de præben. & c.cum super, J. de concess. præb. cum suis concordan. Nascitur. n. ꝑbenda ex canonia, vt dicetur inf. post gl. in verbo receperunt. & traditur per Host. in summa, de præb. §.1. per Mod. in rub. de præb. Nota primo iuxta ordinem literę ibi, cum M. Ferrarien. iuncta superscriptione,
1 ibi, Clugien. ẽpo ꝙ de iure isto † poterat committi cã ultra duas dietas extra diœcesim, etiam ꝙ actor & reus essent eiusdem fori. Ita no. istum tex. d. Anton. & Mod. hic. Immo iure isto poterat committi extra prouinciam, ca. olim, inf. de iuiu. secundum eos. Hodie vero seruari debet dispositio c.nonnulli. inf. de resc. & c.statutum. §. primo, eod tit. in 6. Aduerte, quia illud notabile non uidetur bene colligi ex isto text. Nam, vt patet ex illis verbis. & inf. Resecata fuit series huius Decretal. Vnde non possumus arguere, quòd commissio huius causę fuerit facta episcopo Clugien. absque expressa derogatione, cum resecata fuerit forma commissionis, argumen. l. si is, qui testamentum. ff. de testam. & l. fin. ubi Bald. ff. de liber. & posthum. Secundo aduerte, dum dicunt, quòd isto iure poterat etiam committi causa extra prouinciam, per tex. in d.cap.olim. quia istud uidetur mihi contra tex. in cap. neminem. 3 q.6. & ibi expresse glo. not. illum text. ad hoc. Ad tex. in d.cap.olim, ubi populus Florentinus trahitur coram episcopo Bononien. potest responden, quòd papa præsumitur habere scientiam, in qua prouincia suot illæ ciuitates multum vulgares, & famosę; vnde simpliciter committendo causam in ciuitate tam vulgari, & famosa, extra prouinciam actoris & rei, uidetur derogare dispositioni d.cap. neminem. ita in proprijs terminis respondet Fel. in cap. fin. colum. 1. J. de iud. per vnum vulgatissimum dictum Bald. in l. 2. in fina. C. quę sit long. consue. Quod ornat idem Fel. in cap. super literis, in versi. tertia regula, J. de rescr. & c.1 in 3. amplia. de re iud. Considera tamen, ꝙ ista solutio non procederet, quando commissio fieret extra prouinciam, & ultra duas dietas. Nam tunc non sufficeret certa scientia, eo quia dispositio cap. nonnulli, habet clausulam derogatoriam ad futura rescripta. Ideo necessaria est specialis derogatio, secundum gloss. in l. 1 in verbo, relinquat, C. de pet. bono. subla. lib. x. c. porrecta, de confirma. uti. vel inuti. Panormit. in d. ca. nonnulli, colum. 3. & ibi Fel. colum. 17. & per Curt. latè consil. 50. colum. 16. & consil. 66. columna secunda, & sequ. ¶ Not. secundo ibi, cum M. quòd in rescriptis sufficit exprimere primã
2 † literam nominis proprij. Ita notant Barb. & Moder. concordant plura iura, maximè tex. in capitu. P. & G. de offi. deleg. Ego credo, quòd istud notabile non benè probetur aliquo iure, ut supra dixi, fuit compilator operis, qui resecauit antiquas Decretales, ubi erant omnia extense scripta, & soluit appoluit primã literam, vt deduceret casũ ad breuitatem ſm Ioan. And. supra in procemio, & in c.nobis, de iurepatr. Videtur tamen, quòd notabile sit in se verum, respectu nominis Imperatoris. Nã eius ęquiuocatio non vitiat rescriptum, cap. fin. inf. de rescri. Ratio est, quia ille, qui habet rescriptum penes se, ratione possessionis, præsumitur impetrasse, argu. glo. in l. fin. C. de pac. conuen. & eius, quod decidit Bald. in l. si qua per calumniam, in fine. C. de episcop. & cler. Quod dictum commendat, & exornat Fel. in cap. coram, colum. 3. de offic. delega. & in ca. 2. colum. 8. infra de test. De quo uide Rotam in titu. de rescr. decis. 133. in nouis, quæ vult errorem nominis rei non uitiare rescriptum, si aliter fieri possit. ¶ An autem istud notabile procedat respectu reorum, contra quos fit impetratio? uidetur, quòd sic per text. in capitulo cum in multis, de rescript. libro 6. Et ita tenet Specu. in ti. de citatio. §. 1. versic. Quid si impetro. Quia spectat ad impetrãtem declarare suum rescriptum ambiguum, sicut etiam spectat ad eum declarare suum libellum incertum, l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. ¶ An autem procedat istud notabile re-
3 spectu † iudicum, ut sufficiat exprimere primam literam nominum ipsorum delegatorum? Vin. & Comp. in dict. capitu. fin. uolunt, quod sic. Quia dicunt, quòd æquiuocatio delegatorum non vitiat rescriptum, sed impetrans declarabit, de quibus iudicibus rescriptum loquatur. sequitur Barb. hic. Vltra quem adde, quod gloss. in capitu. quoniam Abbas, de offic. deleg. in simili quęstione istud affirmare videtur. Sed isto ultimo casu teneo contrarium, quia non ualet rescriptum, per quod incerti iudices dantur, cap. ad hęc, infra de rescrip. Nec obst. quod incertitudo impetrantium non uitiat, quia talis incertitudo certificatur præsumptione iuris, ut supra dixi. Non obst. etiam, quod incertitudo reorum non uitiet rescriptum, quia talis incertitudo consistit in facto impetrantis: merito ad ipsum spectat declaratio, d. l. si quis intentione ambigua. Sed incertitudo delegatorũ procedit ex facto Papæ, seu principis: merito ad ipsum spectabit declaratio, & antea rescriptum nullum effectum habebit, capitul. inter alia, de senten. excommun. l. ex facto, ff. de vulga. & pupill. substit. Præterea sub tali æquiuoca impetratione iudicum, potest machinari fraus, non ita sub æquiuoca, & incerta impetratione, respectu eorum conueniendorum. Et quòd ad Papam, seu principem sit recurrendum, tenent Panormitan. & alij *communiter* in d.ca. quoniam Abbas. Card. in clemen. & si principalis, in 4. q. de rescript. ¶ Vltimo adde, quod hodie secundum
4 consuetudinem Romanæ curiæ nomina † reorum possunt scribi abbreuiatè per vnam literam, sed nomina impetrantium debent scribi extensè; & prima litera debet esse capitanea, & grossa, secundum Arch. in summa. 25. quæst. 2. & Specu. tit. de rescr. c. præsentia, §. primo igitur, versi. & quoniam ex forma. & hoc ut tollatur falsitas, quæ fieri posset, argu. text. in l. 2. §. pen. C. de veter. iur. enucl. Et generaliter euitanda est periculosa breuitura, secundum Fel. in cap. 1. col. 5. de fid. instr. ubi quærit, an uitiet instrumentum, de quo etiam per Alex. in cons. 152. lib. 2. ¶ No. tertio ibi Ferrariensis, ſm expositionem Doctorum, quod idẽ est

5 est dicere. † Ferrariensis, quod de Ferraria. ad idem tex. in l. sed
& reprobari, §. amplius, versicu. apud Comanenses, idest de Co-
manea, ff. de excus. tuto. & in l. prima. ff. ad municip. ubi Campa
nus, idem importat, quod de Campania, l. prima, C. ad municip.
& orig. libr. 10. vbi Bartol. idem dicit esse Perusinum, quod de
Perusio. & ibi Ang. infert ad quæst. si sint concessę represaliæ cō
tra Auenionenses, non poterunt capi hic habitantes, qui non
sunt de Auenione, de qua quæstio. uideatis Barto. in tractatu re
pręsaliarum, in 3. questio. 7. quæstio. princ. Et latius per Alexan.
6 & Mod. in rub ff. solu. matrimo. † Scias etiam, quòd ciuitas Fer
rariæ est de patrimonio beati Petri; secundum gloss. in Authen.
vt eccle. Roma. cen. annor. gaud. ad fin. in versicu Petri. quam ad
hoc ponderant Alexand. consi. 67. Consideratis his colum. fina.
libro 1. & Barb. hic. nescio autem, an Iurisconsultus in l. defun-
cta, ff. de vsufruct. faciens mentionem de agro Ferrariorum, in-
tellexerit de agro Ferrariensi. Hæc ciuitas inter cætera ornamē-
ta, decoratur scientia, doctrina, & copia Felini Sandei, qui ex
Ferraria originem traxit, ut ipse attestatur in capi. Rodulphus.
colum. 9. infra de relcript. & etiam canonicus erat huius eccle-
siæ, ut ipse asserit in princip. Nota quarto ibi, pro se, & socijs,
7 quod ista dictio, pro, † exponitur aliquando, i. nomine. Vnde
idem est dicere, agit pro se, & socijs, quod nomine suo, & so-
ciorum. Ad idem tex. in cap. sua, de appellar. in l. fideicommissa.
§. interdum, ff. de lega. 3. i l. dominus Sticho, ff de pecul. legat.
cum alijs concord. quę possunt adduci. Et tripliciter dicitur quia
pro alio agere, ut per Salyc. in l. secunda. in princip. C. qui accu-
sar. non poss. Et ex hac expositione potest inferri ad quæstio-
nem. Aliquis recepit a te mille pro Titio, an ex tali receptione
oriatur actio Titio? de qua quęstio. per Cor. consi. 169. Licet in
hac, lib. primo. Et idem est dicere promitto pro tali, quod nomi
ne talis, ut not. in l. si insulam, ff. de verborum oblig. Cor. consil.
177. In hac re, colum. 3. libro secundo. Aliquando tamen dictio,
pro, exponitur, idest loco, l. soluitur, §. penultim. vbi gloss. ff qui
bus mod. pig. vel hypo soluitur. Aliquando improprietatem de
monstrat, l. prima, ff de suis, & leg. in principio, ibi, sed hos quo-
que pro intestatis habere conuenit. & ibi Bartol. & l. 1. ff. de eo,
qui pro tuto. Aliquando ordinem, & distinctionem persona-
rum designat, vt auus, & proauus: nepos, & pronepos. Bartol. in
l. Gallus, §. instituens, & Ias. columna 3 ff de liber. & posthum.
Aliquando importat causam fina. vt si dixero, lego decem pro
alimentis, idest causa alimentorum, leg. penult. §. final. ff de ali-
men. lega. Per quem text. ualde dubito de eo, quod decidit Cor
ne. consil. 187. Circa hanc consultationem, columna penul. lib.
secundo. vbi decidit, quòd si testator dederit uxori ususfructua-
riæ facultatem alienandi res hęreditarias pro necessitatib. suis,
quod illa potest alienare dato quod nō egeat, quia dictio, pro,
facit modum, & non conditionem, secundum Bartol. in leg. qui
bus diebus, §. Termilius, ff. de condit. & demonstra. vnde sat est,
quod vxor alienet, vt sibi prouideat pro uictu, & vestitu, licet
possit sibi aliunde prouidere. Ista decisio non videtur vera, quia
illa dictio, pro necessitatibus, debet intelligi, idest causa necessi-
tatis. Preterea, esto quòd importaret modum, non tamen for-
maliter, prout uoluit testator, impletur modus, si alienatio fiat
pro victu, & vestitu, de quo poterat sibi aliunde prouidere, a-
lioquin dicendum esset, quod uxori simpliciter fuerit concessa
alienandi facultas. Quam certè facultatem, noluit testator con-
cedere, sed solum in casu necessitatis. Reperio etiam Deci. con-
silio quadragesimosexto. Viso puncto. dicentem quod dictio,
pro, importat causam finalem, si adijciatur causę de futuro, ut
in dicta l. penultima. secus si adijciatur causæ de præterito, quia
tunc etiam quod talis causa non sit vera, tamen dispositio susti-
netur, eo, quia talis causa non dicitur fina. Et infert propterea,
quod si testator prælegauerit fundum alicui pro compensatio
ne centum aureorum, quos aliàs coheres habuit super monte
salis, quod tale pręlegatum debebitur, etiam quòd alius nihil ha
buerit, per text. in leg. si ita legatum, 1. & leg demonstratio, §.
quod autem, ff. de conditione, & demonstratione. Aliquando si
gnificat modum, leg. Lucius, 2. § a te peto, ff. de leg secundo. vbi
Bartol. infert ad quæstionem. An legatum factum alicui pro
passagio terrę Sanctę, debeatur statim pręstita cautione de mo
do implendo, an debeat expectari quando fiet transitus genera-
lis? de qua q per Imo. consilio 113 columna penult. & similem
quæstionem format Corne. consilio trigesimosecundo. Licet,
colum. 3. libr. quarto. vbi vult legatum factum pro dote, deberi
statim. Habet & ista dictio, pro, alias significationes, de quibus
per Archid. in capitu Agathu, 64. distinctio. & per Albet. in Di-
ctionario. versic. pro. Not. quinto ex eiusdem verbis, iuncta glos.
quod agens pro tali, si sit procurator, intelligitur agere procura
8 torio † nomine, licèt non exprimatur nomen officii. ad idem fa
cit text. in leg. post mortem, §. fina. ff. quando ex fac. tuto. de quo
dic, ut per Barto. in l. prima, §. nunciatio, ff. de noui oper. nunc.
& in l. qui in aliena, §. si is qui, ff. de acquirend. hæredita. ¶ Not.
9 sexto ibi, & socii, quod consortes † eiusdem litis, dicuntur so-
cij propter communem litem, sic & ementes rem commu-
ni nomine dicuntur socij, secundum Barto. in l. Titium & Me
uium, §. altero, ff de administra. tuto. & in l. 2. §. 1. communi di
uidun. Ita not. Deci. hic intelligens istud esse verum impro-
priè. vel propriè, si sit actum, quod ementes rem communi no
mine sint socij, vt per Aret. in l. ea duobus, 2. colum. 7. & seq.
ff. de duob. reis. Roma. consil. 291. in primo dubio. Proprie au-
tem non dicuntur socii, §. item si inter aliquos, Institu. de obli
ga. quæ ex qua. contra. l. vt sit, ff. pro socio. tradit Alex. consil.
40. Prospectis verbis, ad fin. libr. 1 ¶ Tu vero considera, quod
istud notabile non videtur bene colligi ex isto tex. quia appel-
lantur hic socii, non propter litis consortium, sed propter con
canonicatus. dicuntur enim concanonici inter se socii, capitu.
cum R. canonicus, inf de offic. delegat. Circa ista verba, pro se,
& sociis: Aduerte etiam, quia videtur quod male ageret M.
pro se, id est, nomine suo, quia prælatus siue agat petitorio,
10 siue possessorio, debet agere nomine ecclesiæ, † non nomine
proprio, c. querelam, J. de elect. c. primo, de cau. poss. & propri.
tradunt Doct. in c. fi. ne pl. vi. suas. Præceptor meus respōdebat,
aliud in prælato habente administrationem, quia is agit nomi-
ne ecclesiæ, aliud in canonicis, qui non habent administratio-
nem, vt no. in c. requisisti, maxime per Panor. infr. de test. & in
d. c. fin. Sed ista solutio potius auget difficultatem. Nam si ha-
bens administrationem non potest agere nomine proprio, mi
nus aget, qui nullam administrationem habet, argumen. auth.
multo magis. C. de sacrosan. eccle. ¶ Vnde ego respondeo ex
doctrina Pan. in c. literæ. inf. de dila. quod si agatur pro iurib. parti
cularibus competentibus ecclesiæ, tunc procedit contrarium.
Si vero agatur pro iuribus competentibus ipsi pręlato, & tunc
agitur nomine proprio ipsius prælati, capitu. cum venerabilis,
c. cōstitutus, de reli. domi. Et ita loquitur iste text. nam hic age-
11 bat M. ut conferretur prebenda sibi debita. ¶ † Not. vii. ibi, canonici
Ferra. statuerunt. Quod uerbum, canonici, indefinite prola-
tum, idem importat, quod capitulum. Et probatur clarius, si
iungatur istud principium cum ver. verum, in fi. ibi, contra capi
tuli constitutionem. Ad idem in c. cum omnes, in ver. Tractētes
canonici, & in c. cum accessissent. & vtrobiq; Barb. sup. eod. &
sex. in c. si canonici, vbi glo. ff. de offi. ordin. & in capitu. ad deci
mas, de restit. spolia. lib. 6. & in c. cum ecclesia Vulterana, de ele.
& in c. cum ecclesia Sutrina, inf. de cau. pos. & propr. & in l. ci-
uib. ff. de reb. dub. ¶ Contra istud notabile adducitur deci.
gloss. in capitu. requisisti, infr. de testibus. quę vult, quod legatū
factum canonicis, non intelligatur factum ecclesię. Barb. re-
spondet, quod illa decisio non est uera per prędicta, maxi-
me per textum, in d. l. ciuibus. Sed tu dic, quod illa gloss. bene
loquitur, quia ibi non quęritur, an legatum factum cano-
nicis dicatur factum capitulo, sed an dicatur factum ecclesię, &
deciditur quod non, quia esto quod uerbum, canonicis,
indefinite prolatum comprehendat capitulum, quod re-
pręsentatur ex canonicis, non tamen potest comprehendi ec-
clesia, quæ ex solis canonicis non constituitur, capitulo per ex
ceptionem, de priuileg. in vi. & ita respondet ibi Panormita.
¶ Secundo obstat decisio Oldra. consil. 100. incipien. In exe-
cutione, quę vult, quod instrumentum syndicatus, in quo asseri
tur canonicos constituisse talem syndicum, non probare, quod
capitulum constituerit; & istud etiam sensit Spec. titu. de syn-
dico, §. 1. versicu. porro, & sequen. Ad istud dictum respon-
dent aliqui, quod non est uerum, per prędicta, & illud impu-
gnat Lap. in d. cap. ad decimas, & Gemi. in d. capitu. si canonici.
¶ Sed credo, quod istud dictum sit verissimum, & illud approbant
Card. & Panormita. in cap. 2. de coniug. lepro. vbi Panormita.
concludit, quod indefinita prolata per nomina singularia non
ęquipollet uniuersali per dictum Oldra. in dicto consilio. 100,
Sequuntur etiam Archidiac. & Imo. in cap. quanto, de his, quę
fi. a pręla. Alexandr. in l. rescriptum, ff. de pact. & consil. 68. Vi-
so & dudum discusso, col. 3. lib. 2. & consi. 193. eod. lib. consi. 110.
Visis elegantissimis, colum. 2. lib. 1. Ad iura pręallegata, quę fa-
ciunt in contrarium, & ad regulam, quod indefinita ęquipollet
vniuersali, l. si pluribus, ff. de leg. 2. & capitu. quia circa, inf. de
priuileg. respondet Ale. in locis pręalleg. quod nō procedunt in mā
probatoria, quia probatio debet concludere per necesse, cap. 10
pręsentia, inf. de prob. l. non hoc, C. unde legi. Indefinita autem
concludit per necesse, cum possit in duobus uerificari, l. ubi nu
merus. ff. de testi. l. inter illam. §. fi. ff. de uerb. sig. & ita et rndet
Fel. in c. cum oēs, col. 15. & eo. Cor cons. 224. Cōsiderata forma,
col. 7. lib. 4. & uide ad istud dictū Fel. in c. auditis, col. 11. inf. de re
scri. Aliter et rndet Barb. hic. sed eius rnsio nō placet, quia cōsti-
tutio syndici, est actus cōueniens soli uniuersitati, ideo tenetur
pręcedens solutio. ¶ Octauo no. ibi, eo amplius. quod ista dictio,
12 † eo amplius, est repetitiua secundum Barb. hic. Sed hoc male
probatur hic, quia ex alijs uerbis, uidelicet ex uerbo, augmen-
tarent, colligitur repetitio, unde dic, Aut uerbum, eo amplius,
refertur ad actum, & actum repetit. Aut ad rem, & tunc repe-
tit rem

ſertur ad actum,& actũ repetit. Aut ad rem, & tunc reperit rẽ,
13 ad quã refertur,l.ſi ſeruus,§. ſi ita ſcriptum, ff. de leg.1.† Nono
not.ibi augmentarent,ꝙ ad diminutionẽ ꝯcurrentium ad par-
tes ſequitur augmentatio portionis aliorũ,facit C. qñ non pet.
par.in rubro & nigro,& dicit d. Ant. hic, ꝙ ad diminutionem
Doctorum legentium ſequitur augmentatio ſcholarium, aliis
legentib. & augmentatio honoris alii ſuperſtitib. vñ dr̃ ꝙ di-
gnitas doctorea viieſcit in turba,ſm Pan.in c.1.J.de priuileg. fa-
cit tex.in c.legitimus,93.diſt. Decimo nota ibi,quo prouentus,
14 ꝙ redditus † & prouentus idem importaut. Amplior tñ eſt ho
15 rum verborũ † ſignificatio huius verbi,fructus, q̃a oĩs fructus,
eſt in redditu,ſed non ꝯuertitur: q̃a partus ancillę eſt in redditu,
ſed non in fructu,§.in pecudũ,Inſt.de rerum diui.gl.in c.gñali,
de elec.lib 6.& in cle.1.in verb.fructum,de re.ec. non alie.Bert.
in tract.de gab.in a.q 5.partis.Barto.in l.fundi Trebatiani,ff.de
16 vſufru.leg.No.tñ ꝙ appe.† prouentuum, non veniunt diſtribu-
tiones quotidianę,c.licet,J.de p̃ben. Vndecimo no.ibi, in uius
17 cederet paucorũ, ꝙ canonici dñr vſurarii, † & non vſufructua-
rii ſuarũ p̃bendarum,& ſic eſt hic tex.p gl.in c. fi.in gl fruatur,
J.de pign.& ibi Pan. adducit tres alias gl. & ex hoc iuſtificatur
dictum Archi.in c.1.44.diſt.ꝙ clericus, qui vltra uictum & veſti
18 tum † conſumit fructus eccleſiæ in malos vſus, tenetur ad reſti
tutionẽ illorum tanq̃ fur,& ſequitur Fel.in c. poſtulaſti, col.8.
J.tit.1.& ad illius ornatum multa pulchra cõgeſſit Soc. conſil.
32 col.2 in 1.par.& vide tex.in c.clericus,in fin.12 q.1. vbi inquit
Hier.& victu,& ueſtitu contentus ero, nudam crucẽ nudus ſe-
quar.Et pro dicto Archid.adduco tex.in c.qđ ſicut,J. de elect.
An aũt iſtud notabile ſit ſimpl̃r uerũ, uideatis gl. diſtinguentẽ,
& ibi Gemi.in c.fi.de offi.ordi.lib.6.Pan.in c.cũ eſſes, de teſt.la-
tiſſime Barb.in c.fi.J.de pe.cler. Duodecimo no.ibi, paucorũ,
ꝙ 14.dñr pauci.An hoc ſit verũ,uide gl.in c.latores,J.de cle.ex-
com.miniſtr.Quæ vult,ꝙ reſpectiue pñt dici qñq; pauci,quan-
19 doque multi.Decimotertio no.ꝙ dictio, † p̃ter, ſtat incluſiue,
ad idem tex.in c.puideas,& ibi no.Abb.J.de offi.vica.l.Seio,§.
vxori.ff.de annu.leg.Qñq; tñ ſtat excluſiue,ut in c.tua nobis,de
deci.& in c.cum dilectus,de relig.domibus, & in l.nam quod,
§.fi.ff.de penu leg.l.cum ex filio,§.fi.ff.de vulga. & pup.& alibi
ſępe.Pro concordia diſtingue, Aut dictio,pręter appoſita in aſ-
firmatiua,adiicitur alicui,quod eſt de genere pręcedentium,&
tunc excludit. Aut adiicitur alicui,qđ eſt alterius gñis a p̃ceden-
tibus & tũc includit, & ponitur pro vltra, vt hic. Ita diſtinguit
Bar.in l.1.in fi ff.de pig.actio.Sequit̃ Car.in cle.1.in 1.oppo.& ibi
aſſignat rationem,de ſumma Trinitate,& fide catho. Et iſta fa
ciunt ad quęſt.Papa conceſſit tibi,ꝙ præter obtenta poſſis bene
ficiũ aliud libere recipere,& licite retinere. An videatur diſpen-
ſatum etiam ſuper obtentis? Ex præmiſſis videtur ꝙ ſic. Quia
dictio, pręter, adiicitur his, quę ſunt de contentis ſub genere
eius,cui adiicitur. Contrarium decidit Inno. in c. dudum, 2. in
fi. J.de elec.ſequitur Archidiac.in c.Ebron,13. q. 2. non tamen
reſpondent ad rationem pręd ictam,reperio, quod Ludo. Ro.
conſi.328.inci. Præſens conſultatio. vbi melius declarat natu-
ram huius dictionis,præter,q̃ alius, quem viderim. Reſpõdet,
ꝙ iſto caſu non includit diſpenſationem, quia ſumus in mate-
ria odioſa. Si.n.includeret, inſurgeret diſpenſatio legi odioſa,
c.1.de filiis presby.lib.6.No.14.ibi,contra antiquam conſuetudi
20 nem,ſecundum Pan. ꝙ legit ma † cauſa reſtringẽdorum om-
nium canonicatuum, & præbendarum eſt, quãdo redditus ec-
cle.non ſufficiunt ad ſuſtentandum congrue canonicos. Com-
probat Pan per tria.Primo per tex.in c.1. J. de inſtitu. & in c.1.
§.1.de ſta.reg.lib.6.vbi tot ſunt in eccleſia inſtituendi quot poſ-
ſunt congrue ex redditu ſuſtentari. Secundo per ea,quæ dicit ſ.
in pręcedenti, vbi tenuit, ꝙ ex cauſa Epiſcopus põt cum Capi-
tulo augere numerum canonicorum contra ſtatutum iuratũ,
ergo eo modo poterit ex cauſa minuere.Item dicitur in c.prę
cedenti,ꝙ ex cauſa poteſt Epiſcopus cum Capitulo ſupprime
re vnam dignitatem; ergo etiam poterit ſupprimere vnã, ſeu
plures prębendas. Tertio comprobat ratione: quia eſſet dede-
cus eccleſię,ꝙ canonici non poſſent congrue ſuſtẽtari. Aduer
te circa illud notabile ad tria. Primo, ꝙ non videtur bene pro-
bari in textu noſtro, quia hic non apparet, ꝙ redditus non ſuffi
cerent, imò M. & ſocii aſſerebant ſuppreſſionem prębendarũ
fuiſſe factam,ut augmentarent ſuas pręebendas,&c. Item vide-
tur probari contrarium, quia vltra ꝙ ex redditibus præbenda-
rum ſuppreſſarum augmentarunt antiqui canonici ſuas præbẽ
das,etiam aliquid addiderunt communi menſę. Saluando Pa-
nor. poteſt dici, ꝙ ex quo præſupponitur in tex.ſtatutum vale-
re, neceſſario; dicendum uidetur, quòd, redditus non ſufficie-
bant, alias ſtatutum capituli non valuiſſet, clementina ne in
agro, §. ad hęc, de ſtatu.monach. Secundo aduerte, quia non
videtur uerum, quòd Epiſcopus cum conſenſu Capituli poſ-
ſit reſtringere numerum præbendarum, quia in facto pro-
prio non poteſt auctoritatem interponere, clementi. ſecun-
da, de rebus eccleſiæ. non alienand. Soluit præceptor meus,
quod non auctorizabat in facto Capituli, ſed ſingulorum, &
aliud ſinguli, aliud uniuerſi, l.ſed ſi hac, § qui manumittitur,
ff.de in ius voc.Iſta ſolutio vr̃ applaudere, ſed non euacuat dif-
ficultatem, quia Capitulum hic ẽt attribuit aliquid cõi men-
ſæ,& ſic non debuit nec Ep̃s, nec Capitulũ poſſe auctorizare,
d.cl.2.Credo igitur poſſe dici,ꝙ nec capitulũ,nec Ep̃s,poſſit au
ctorizare in facto proprio ad præiudicium tertii, ita loquitur
tex.in cle.2.Sed in his,quę dependent a uoluntate capi.tantum
vt condere ſtatuta ſuæ eccleſię,bene poſſunt,vt hic:alias ſeque
retur, ꝙ nulla ciuitas poſſet ſtatuere aliquid circa adminiſtra-
tionem rerum ſuarum ꝯ l.oẽs populi,ff.de iuſt.& iure.& de de
cre.ab ord.fa.per totum. Tertio aduerte inquantum Pan.dicit
tot eſſe in eccleſia inſtituendos, quot pñt congrue viuere ex
redditibus eccleſiæ,quia male loquitur ſecundum Dec.debuit
enim dicere ſine pecunia, vt dicunt iura allegata per ipſum in
21 d.capit.1.& in d.§. 1.eſt enim aliud viuere † congrue,aliud ſine
penuria,ſecundum glo.in d.§.1.quæ dicit,ꝙ aliqui cum 25.du-
catis viuent ſine penuria,aliqui tamen non poterint viuere cõ
mode cũ centum. Tu dicas,ꝙ Pan.non dicit commode uiuere
ſed cõgrue. Arbitror enim idem eſſe viuere congruenter ſiue
competenter,vt dicitur in tex.noſtro,& ſine penuria,ut dicitur
in d.cap.1.& habere neceſſaria,ut dicitur in cap. Epiſcopus,&
in cap.cum ſecundum,de præbend. Aliud uero eſſe ſine penu-
ria viuere,aliud commode,vt dicit gloſſ.in d. §.1.Quod probo,
competentia,& congruentia ſunt de neceſſariis,non ſic com-
moditas.ſi enim homo non habeat alimentã competentia, &
congruentia, faciliter poterit mori: non ſic ſi non habeat ali-
menta ad ſuum commodum. hinc dicimus,quod qui vult uẽũ,
vult omne neceſſarium ad illud,c.prætere a, inf.de off.deleg.l.
2.ff.de iu.om.iu.Non tamen videtur uelle omne,quod ſit cõ-
modum ad illud,ſecundum glo.in c.ſolet,& ibi Gemi.de ſen-
ten.excommuc. libr. 6 & probatur in l. fin.ff.ſi vſusfru.peta.
Quintodecimo nota ex eiſdem uerbis ſecundum Panor.quod
22 ualet ſtatutum capituli, † priuatæ utilitatis nutritiuum,contra
antiquam conſuetudinem fouentem publicam utilitatem,
quando ſubeſt rationabilis cauſa ſic ſtatuendi.Cõprobat Abb.
per rationem capitu.non debet,de conſangui.& hoc compro
bant Mod.per text.in l.ſi nomine,ff.mand.per quem Bald.in l.
omnes populi,ff.de iuſt.& iur.Abba.in capitu.at ſi clerici,§.de
adulte.colum.5.inf.de iudic.uolunt, quòd Epiſcopus ex cauſa
poſſit ſtatuere contra ius.Tu poſſes confirmare ex his,quæ ſcri
bit Fely.in c.1.col.12.in 6 fallen.ſup.eo.Sed aduerte,quia Pano.
vr̃ ꝯtrius his,quæ ſtatim dicit in præcedenti notabili,ibi .n.dicit
ꝙ illud ſtatutum reſtrictiuum numeri præbendarum concer-
nit utilitatem eccleſię;hic uero dicit,ꝙ concernit utilitatem pri
uatam.Quidam ſaluant ꝙ Pano. hic loquatur principaliter,ibi
ſecundario,id eſt, ꝙ principaliter uelit,ꝙ contineat utilitatem
priuatã,ſecundario honorem etiam ecc. ne canonici habeant
mendicare in opprobrium eccleſiæ. Conſidera,ꝙ iſta ſolutio
non bene ſaluat Pan.a ꝯrietate,quia Pan.in hoc vult duo; & ꝙ
iſtud ſtatutum cõcernat priuatã utilitatem,& ꝙ ſit ꝯ ꝯſuetudi-
nem fouentem publicam vtilitatem:ibi autem vult totum op-
poſitum. ¶ Vnde credo,ꝙ debemus dicere,quòd Pano.hic lo-
quatur ſecundario,& non principaliter, nam tale ſtatutum fit,
ſeu fieri debet principaliter propter publicam utilitatem,ne ec
cleſiæ inferatur opprobrium, & ne in futurum non inueniun-
tur,qui velint eccleſiæ deſeruire,vt dixit tex.in c. 1.de præben.
lib 6.& in cle.1.de iurepatr.Et dum Pan.dicit,ꝙ eſt ꝯ conſuetu
dinem fouentem publicam vtilitatem,debet intelligi apparen
ter,ſed non vere. Nam ſi redditus non ſufficiant,talis conſue-
tudo vere non fouet publicam vtilitatem per prædicta. ¶ De-
23 cimoſexto no.ibi,poſtmodum ꝙ dictio, † poſtmodum,deno
tat interuallum magnum vel modicum, ſm ſubiectam mate-
riam,facit l.2.ff.de cuſto.reo.& text.in cap.2.de conſti.lib.6.vbi
Gem.& alii tradunt,Bart.& Legiſtæ in l.fructus, ff.ſolu.matr.
¶ Decimoſeptimo nota ibi,voluntarie, a cõtrario ſenſu,quod
non dicit̃ contrauenire ſtatuto, qui contrauenit ex neceſſitate.
24 Comprobat do. Anto.per id, qđ dixit gl.in c.pro illorum,J.de
præben. Et eſt regulare,ꝙ non dicitur iun contrauenire,qui fa-
cit actum ex neceſſitate,c.licet,inſr.de ſer.l.Cæſar,ff.de publica.
traditur per Iaſ.& Mod.in l.fi.colu.pen.C.de teſta. ¶ Decimo-
25 octauo no.ibi receperunt,ꝙ canonici † dicuntur recipi, & non
eligi,c.cum cui,c.cum in aliis,de præb. lib.6.Ideo iura loquen-
tia de electione, ſeu de beneficiis electiuis, non habent locum
in canonicatu,ſecundum Card.conſi.103.Diſcutiam præmiſ
ſa ¶ Quis autem ſit modus recipiendi aliquem in canonicum,
declarat Feli.in cap.ad audiendum, 2.col 8 de reſcrip.Fed.de Se
nis conſil.151.cum Senenſis eccleſia. ¶ An autem in receptio-
ne in canonicum ſint citandi abſentes?dic, ꝙ ſic in receptione
iuris non in receptione facti.Gemi. conſi.84 column.2.in fin.
Large tamen etiam canonici dicuntur eligi,capit.tuæ,J.de prę
ben.Et ſi uis ſcire,quæ dicantur beneficia electiua, vide Feli.in
cap.in noſtra,corolla.31.& ſeq.inf.de reſcript.ubi in ſpecie lo-
quitur de canonicatibus, dicens non dici beneficia electiua,ni
ſi de conſuetudine Capitulum eligat,& Epiſcopus confirmet,
vt

vt in ecclesia Ferrarien, Decimonono nota ibi, nullis præben-
dis assignatis eisdem, q potest esse canonicus sine præbenda.
26 † Hinc est, q collato canonicatu, non dr collata præbenda, cap.
eã te, vbi d. Ant. & alii, J. de rescri. Hinc est, q per collationem
canonicatus, non dr habere ius in præbenda, sed ad præbendã,
c. pe. de præben. in sexto, Imo potest esse canonicatus sine iure
canoniæ, declarando vt per Panor. in cap. dilectus filius, 1. inf. de
præben. Et canonicus sine præbenda non dicitur habere bene-
ficium. Et sic præbenda potius dicitur beneficium, quam cano-
nicatus, c. in nostra, & ibi Panor. in 2. notab. J. de rescrip. Et talis
canonicus sine præbenda, dr canonicus in herba, fm Io. An. in
d. c. dilectus. Et tale nomen canonici, dicitur inane & uanum, se
cundum Pet. de Anch. in c. eum cui, de præben. in 6. Nam si re
priuaris, eis nomen habere mereris, l. uni. C. de nu. iu. Quin. tol,
non tamen ex toto potest dici uanum nomen, quia habet intu
tum distributiones quotidianas, d. c. dilectus. Intellige tamen re
spectu præsentis temporis, sed respectu futuri non potest esse
cannonicus sine præbenda, i. sine expectatione præbendæ, capit.
relatum, insra de præbend. Et sic debet intelligi glo. in ca. t. in
verbo, receperit, de cleri. non residen. in 6. Sic enim potest quis
habere præbendam sine canonicatu, ut si conferatur laico, pro
ut fieri potest, c. in ecclesia, J. de insti. uel epo non canonico, ca.
eum in ecclesia, de præben. in 6. & latius dicam de ista materia
J. post gl. Vigesimo nota ibi, ex aduerso fuit propositum, secun
17 dum Bald. q reus † ita dr proponere, sicut actor. Et sic non est
necesse, q reus dicat, excipio. Imo sufficit reo narrare factum,
ex quo resultet exceptio, quia iudex ex officio tenetur eum ab
soluere, l. si. C. de pet. hær. Bar. in l. 1. q. 3. ff. de excep. Feli. in rub.
de excep. col. ii. & in c. pastoralis, col. 4 eo. tit. Sed Barb. hic dicit
se credere, q uerbum, proponere, proprie est actoris, c. ex par-
te M. de rest. spo. ubi dr simpliciter, q fuit propositum. Nõ ob.
iste tex. quia nõ dicit, q fuerit propositum simpliciter, sed ex ad
uerso, prout etiam dicit tex. in c. bonæ, 2. J. de postula. præla. &
alibi dr, excipiendo proposuit in c. dilectus filius, l. Saracenus,
J. de rescrip. Sed si considerabis istud verbum ex aduerso, non
ostendit concludẽter q verbum, propositum, stet improprie.
28 Vigesimoprimo no. ibi, protectionis, &c. q confirmatio † ap-
pellatur protectio, & de virtute huius uerbi, protectio, ponit
Pan. in c. accepimus. J. de priui. Bart. in procemio ff. or. Et quid
importẽt ista uerba, committo me protectioni superioris, ha-
betur per Pan. in c. ad audientiam, de app. Soc. consil. 7. col. 3. in
2. parte. Aret. consi. 13. col. 2. & seq. Vigemosecundo not. ibi, idẽ
39 ad instantiam, secundũ Fel. post d. Ant. q tñ est dicere, ad † in-
stantiam, quantum ad petitionem, seu preces, qđ dicit nouã dñ
pro instris, & actis, in quibus dr, ad instantiam talis dedit, & p
misit, &c. Sed Barb. vult, q in isto tex. probetur q differãt. Quia
ponuntur hic ut diuersa ista uerba, ad instantiã, & illa, ad pre-
ces: alias si diceremus idem importare, essent superflua, J. ca. si
Romanorum, 19. dist. Sed ista ponderatio non est Doctorea, qa
uerba, ad instantiam, ponuntur ad determinationẽ verbi Epi,
& sic ad diuersa, tñ idem significant. Est bene uerum q uerbũ,
instantia, demonstrat maiorẽ solicitudinẽ, q̃ uerbũ, petitio, ele-
ctuis, de app. c. cũ inter R. in uer. cum instantia postulantẽ, J. de
30 elect. Vigesimotertio no. secundum Pan. q preces † non indu-
cunt simoniam, concor. c. si motu proprio, de præben. lib. 6. ca.
tua nos, J. de simo. Rõ est, quia perdere uerba, nihil est, fm glo.
in c. quibusdam, 1. q. 1. Intellige ẽt in pcibus porrectis pro seipso,
quia qui epatũ desiderat, bonũ opus desiderat, c. qui epatũ, 8. q.
1. Scdo intellige ẽt in precibus porrectis pro ɔsanguineo, secun
dũ glo. in c. Moyses, 8. q. 1. Hinc est, q ualet collatio bñficii facta
nepoti, c. tuã, ubi Abb. J. de æta. & qual. Imo ualet collatio facta
pprio filio, fm Pan. in c. quia clerici, J. de iurepat. pp gl. ibi, quæ
vult prẽm posse pñtare filiũ, sequitur Pan. cõs. 96. in 1. par. Imo da
ta paritate, tenet collator potius prouidere suis, q̃ extraneis, ca.
non satis, 86. dist. Tertio intellige ẽt in precibus porrectis pro
pñdis ordinibus, & sic in prohibitis, quia simoniacis, c. latorẽ,
1. q. 1. Limita primo, ut procedat in pcibus spũalibus, i. q̃ fiũt
habito respectu ad Dei obsequium, & ad merita promouen-
31 di: secus in precibus † carnalibus, i. qui porriguntur affectione
carnali, ut puta rõne solius amicitiæ, consanguinitatis, aut lucri
gratia, secundum gl. in c. tuam, & ibi latè Pan. J. de æta. & qua-
li. & glo. in c. ordinationes, 1. q. 1. quam uoluit allegare Pan. hic,
licet corruptè allegei gl. in c. sunt nonnulli. 1. q. 1. unde si preces
porrigantur pro indigno, & ille promoueat, contrahitur simo
nia, d. c. quibusdam, in fi. Et ex hoc declaratur gl. in c. peruenit,
1. q. 3. q̃ dicit, q magis peccat, qui confert beneficium nepoti, q̃
extraneo. Et q prælati sunt cæci erga nepotes. dẽt enim intelli-
gi, qñ conferunt indignis, & de istis loquitur Host. in Summa,
de simo. §. qualiter. qui dicit, q aliqñ prælatus committit ne-
potulo decem milia alarũ, cui non committeret duos porcos.
32 † Secundo limito, nisi precator agat ex precibus se obligare
collatori, uel ei remittere ẽt obsonem ad anudora, secundum
Pan. & alios, in d. c. tuã. & ratio est, quia tũc dr interuenire pe-
cunia, siue aliud sile, q inducit simoniã, ẽt si pẽet p indigno. r.
q. 5. c. fi. & d. c. sunt nonnulli, & c. tua, de simo. Et ita etiã tenuit
gl. in d. c. quibusdam. Et q obsõ antidotalis inducat simoniã,
firmat Fel. in c. ad audientiam, 2. col. 7. J. de rescri. Intellige aũt
istud procedere respectu porrigentis pces, vel eius p quo porri
guntur scientis, & patientis. Sed respectu cõferentis, nunq̃ com
mittitur simonia, nisi precibus moueatur ad conferendum, fm
Inn. Io. And. & alios in d. c. tuã. Et pbat in d. c. sunt nonnulli, in
versi. laudis retributionẽ quærunt, & in d. c. ordinationes, in ver
si. ea intentione impenso. Sed posset dubitari, an pmotus a cõ-
33 ferente, q non fuit precibus inclinatus, † teneatur dimittere be-
neficium, ex quo cessat simonia ex parte cõferentis? vr q non,
qa ex quo in mente constituerat ex suis precib. corrumpere
collatorem, talis simonia sola penitentia deberet aboleri, c. fi.
de simo. Contrariũ credo verius p tex. in c. statuimus decretũ,
1. q. 1. ad c. fi. mideo, q dispositio illa non pcedit, qñ mens fuit d.
aliquẽ actũ deducta, vt probat ex diffinitione simoniæ, de qua a
Pan. in rub. J. de simo. An aũt officia secularia licite precib. pos
sint impetrari non, insisto super hoc, quia hodie tam spiritua-
lia, q̃ tpalia non tñ precibus, sed precio sunt exposita. Distin-
gue vt p Bart. in l. Barbarius, col. 2. & seq. de off. pt. Vigesimo-
quarto no. ibi, sine pjudicio, q protestatio ɔtraria facto, non re
leuat protestantem. Dicam J. in apparatu gl. Vigesimoquinto
34 no. ibi, cõi mẽsæ, fm Panor. q capitulum † vltra præbendas di-
stinctas per singulos canonicos potest possidere bona in cõi, q̃
dñr de mensa capituli. Et subdit Pan. q ista cõis mensa consti-
tuitur pp tria, vt hic per eum, allegantem bonam gl. in c. vni. de
cleri. non resid. lib. 6. Sed aduerte in quantũ dicit, q in fine anni
diuiditur inter eos, & q assignatur pro distributionibus quoti
dianis. Nam si præbendę erant sufficientes, ut erãt hic, deberẽt
potius conuerti in vtilitatẽ ecclesiæ, vt dr in c. fi. 12. q. 1. Pro re-
solutione considera, q Pan. non negat, quin conuerti debeant
in utilitatem ecclesiæ, nam facta assignatione, quilibet potent
conuertere partem suam in pios vsus, & in vtilitatem ecclesiæ.
Sed ad quid iste circuitus, nonne capitulum, siue prælatus de ɔ-
sensu capituli, potest conuertere? Credo, q respectu distribu-
tionum quotidianarum, cessat ista inuestigatio, quia sunt pro-
prię ipsorum canonicorum, sicut salaria seruitorum, & stipen-
dia militum, secundum Pan. & Fel. in c. cum olim, in prin. J. de
re iud. Et alias non tenetur canonicus cõuertere in utilitatem
ecclesię, sed potest donare eas, & de eis testari, prout vult Pan.
in c. cũ esses, de testa. Nec de eis est soluenda decima Papalis, se-
cundum gl. in extrauag. Io. 22. inc. Suscepti regiminis, de elect.
& Gem. consi. 85. super primo dubio, col. 3. & Bertach. in trac.
de gabellis. q. 21. secunda part. 8. partis. Vigesimosexto nota se-
35 cundum Pan. † q in constitutione de certo canonicorum nu
mero etiam per Papam confirmata, subintelligitur clausula, ni
si intantum redditus excreuerint. q pluribus sufficiant compe-
tenter, benefacit text. in Auth. vt determina. sit nume. cler. vbi
Ang. infert ad quæstionem. Si sit uendita gabella totius Comi-
tatus pro certo pretio, an si augeatur Comitatus, debeat auge-
36 ri pretium † gabellę? determinat q sic, per ista iura. idem uide
tur uoluisse Io. de Plato. in l. hi, quos. ad fi. C. de fundis re. priua.
lib. 11. Sed Fel. hic impugnat, per tex. in l. id quod, ff. de peri. &
commo. rei ven. & per reg. fm naturam, de re. iur. Dec. vero de
fendit opinionem Ang. per istum tex. & per l. Rutilia Polla. ff.
de contrahen. emp. Ad text. in d. l. id quod, rñdet q loquitur in
augmento latenti, nos uero loquimur in augmento patenti.
Pro qua distinctione allegat tex. in l. item si fundi, §. huic vici-
nus, ff. de vsufr. Quid tenendum? Credo, q opi. Fel. sit verior,
quia ratio l. fm nãm, & d. l. id quod, militat isto casu. Et p ista
parte facit tex. in c. quia circa, de priuil. ubi priuilegium, q quis
non teneatur ad decimas pro quibusdam prędiis, non etiam
tenebitur pro augmento. Tertio facit, quod decidit Gem. in c.
fi. §. si autem de concessio. præben. lib. 6. q priuilegium conces-
sum alicui, ut possit absque solutione gabellę pertransire per
Comitatum, intelligitur etiam concessum pro augmento Co-
mitatus. Quarto facit decisio eiusdem Ang. in Auth. de æqual.
do. in princ. vbi vult q si Princeps concesserit merum, & mix-
tum imperium in Comitatu, intelligitur etiam concessisse in
augmento Comitatus. Quinto facit, quod decidit glo. Bart. &
☞ cõiter alii, in l. 1. & ibi Ias. col. 16. C. de iure emphyteu. ubi uolũt
omne augmentum, siue latens, siue patens, spectare ad emphy.
ad quem spectat incommodum diminutionis. Sic ergo com-
modum augmenti spectabit ad gabellarios, ad quos spectat in-
commodum; & ideo dicebant Bald. & Ange. in l. at vbi, ff. de
peti. here. quod si ex causa gabella duplicaretur, quod augmẽ-
tum pertinebit ad emptores gabellarum. Et ideo Dec. consi. 4.
consuluit, quod augmentum gabellæ, proueniens ex reforma-
tione ciuitatis, quæ nuper lanas forenses intromisit, spectare
debet ad gabellarios. Ad istum textum respondeo, quod facit
pro, & non contra: quia fateor augendam esse gabellam, ut
hic, sed ad commodum emptorum. Ad text. in l. Rutilia Pol-
la, respondeo, quod ibi commodum non spectat ad empto-
rem

tem, tum quia non poteſt dici augmentum, tum quia lege ven-
ditionis contrarium cautũ fuerat Ad §. huic vicinus, reſpondeo,
qđ loquitur in augmẽto, quod non coniungitur rei. Nos vero
loquimur in augmento, quod rei locatæ, ſeu venditæ, annectiť,
& incorporatur. ¶ Redeundo ad notabile, amplia ut procedat
etiam ſi in confirmatione eſſet appoſita clauſula decreti, ad-
huc auctis facultatibus, deberet augeri numerus canonicorum
ſm Panor. in ca. proxime præcedenti, per iſtum text. qui reſpe-
ctu clauſulæ Decreti non probat. Ego autem comprobo, quia
37 clauſula † Decreti, regulatur ſm naturam actus, ſup quo interpo
nitur, ſm Car. in cle. 1. in 18. q. de conceſ. pb. Ro. conſi. 130. col.
5. ver. quo ad ternum. Fel. in c. 4. col. 6. ſ. eo. ¶ Amplia ſecundo,
ẽt ſi ſtatutum eſſet iuratum, quia ẽt in iuramento subintelligi-
tur clauſula, rebus ſic ſe habentibus, c. breui de iureiu. Glo. in c.
quemadmodum, eo. ti. ¶ Tertio amplia, etiam ſi ſtatuentes di-
ſpoſuiſſent tale ſtatutũ pcise, & perpetuo eſſe obſeruandum ſm
Bal. in ſimili, in l. clari, C. de fideic. & gnalr in omni diſpoſitione
ſubintelľr ꝯdõ, ſi res in eodem ſtatu perm̃anſerint, l. qđ Seruius,
vbi late d. Iaſ. ff. de cond. ob cauſam. ¶ Ex pdictis inſertur ad no
tabilẽ qõnem: pone, filia accepit centum a prẽ p integra ſua legi
tima, poſtea auctæ fuerunt facultates prĩs. Quæritur, an mortuo
38 prẽ filia poſſit petere legitimã † bonorũ ſup excreſcentiũ? Ex p
miſſis vr̃ ddm q ſic, & ita tenet Bald. hic allegans ẽt tex. in l. his
oneribus, §. auctis, ff. de vaca. mune. Contrariũ tenent Iacõ. But.
in l. pactum, C. de colla. Bal. ſibi ꝯtrarius, in l. ſi ſucceſſionẽ, C. de
reuoc. l. iis, q in fraud cred. in l. q̃uis, C. de fideic. in l. quanquã, C.
ad leg. Fal. Ang. in l. ſi proponas. §. ſi hr̃ditatem, in fin & in l. ſi
non mortis, ff. de inoffi. teſt. Barb. h. c. Cur. conſi. vlt col. 2. vbi di
cit iſtam cõem Doc. ſententiã. Pro qua faciunt infraſcripta. Pri-
mo, quoties aliqd ſe hẽt ad lucrũ, & ad dãnũ, non p hoc pt ꝑtẽ-
di aliqua læſio, licet caſu aliter ꝯtigerit dãnũ, l. de fidei commiſ-
ſo, C. de tranſa. l. ſi ea lege. C. de vſu. Quia ergo poterãt faculta-
tes prĩs, ita minui ſicut augeri, iõ dẽt ꝯſiderari tps aſſignationis
& non mortis. Scđo tps acceptationis subrogatũ fuit loco tpis
mortis, ergo dẽt tenere eius nãm, l. ſi eũ, §. q iniuriarũ, ff. ſi qs cau
tio. c. eccleſiã, ȷ. vt lite peodẽ. Sed ſi facultates augeãtur poſt mor
tẽ, non augetur legitima, l. ſi patronũ, in fi. ff. de bon. lib. ergo nõ
etiam debebit legitima de bonis acqſitis poſt aſſignationem in
vita. Tertio facit ſilẽ, ſm Barb. is qui pp paupertatem ſoluit pœ-
nam in corpore, ſi peruenit ad pinguiorẽ fortunã, non tenetĩ vl
terius ſatisfacere de bonis acqſitis, l. ſed ſi vnus, §. 1. ff. de iniu. Ita
non dẽt is, q ſoluit ſemel legitimã, amplius teneri, licet ad me-
liorem fortunã peruenerit. Quid tenẽdũ? ¶ Arbitror opi. Bald.
eẽ veriorẽ, moueor, qa lĩima eſt quota bonorũ, qua prẽ tpe mor
tis iſt eius hr̃ditate reliquit, l. cũ quærit, & auth. nouiſſima, C. de
inoffi. teſt. ꝯſiderari ergo dẽt ęſtimatio bonorũ, ſm tps mortis,
& non ſm tps aſſignationis. Scđo p iſta pte facit tex. in l. ſi qñ,
§. 1. & §. & gnalr, C. de inof. teſt. per quẽ ita tenet ibi Pau. de Ca.
Sed aduerte, q non vr̃ pbare, quia loquiť, qñ prẽ dedit in vita fi-
liæ minus lĩima, ſm tps aſſignationis. in caſu nr̃o ſm tpr traditio
nis, dedit integram lĩimã vel ſaltẽ filia fuit expreſſe ꝯtenta p inte
gra lĩima, ibi vero non fuit expreſſe ꝯtenta pro integra lĩima.
Rõ tñ illius tex. multũ ſeruit p iſta parte Tertio probo, & ad hoc
aduerte, ſi prẽ qui aſſignauit, & dedit aliquid filiæ in poteſtate, p
ſua lĩima vellet reuocare, poſſet, vt firmat Iaſ. in l. frater a fratre
col. pe. in lect. ff. de cond. inde. poſt Bal. in l. 4. ad fi. C. p donato.
Ergo oẽ ꝯtus claudicet, etiam filia poterit ꝯuenire. Et iſtã par-
tem tenuit idẽ Bal. in l. pactũ, quod dotali. C. de collat. Paul. &
Ale. in l. rõne, 2. in fi. prin. ff. ad leg. Fal. & d. Iaſ. in d. l. quod Ser-
uius. ff. de ꝯd. ob cãm, vbi dicit iſtã opi. eſſe magis cõem. Ad ꝯtra
rñdetur. Ad primũ rñdeo, negando aſſumptum: qa ſi fuiſſent di
minutæ facultates, teneretur filia reſtituere, quod vltra legitimã
habuit, cõſiderata ęſtimatione ſm tempus mortis, ſm Paul. &
Ale. in d. l. in rõne, qđ eſt bñ notandum. Ad ſcđm, quod tps aſſi
gnationis ſit ſubrogatum loco tpis mortis, rñdeo, qđ non pba-
tur iure, bñ verũ eſt, q illa aſſignatio in vita, ſuccedit loco aſſi-
gnationis, quę venit ſienda tpe mortis in teſtõ: ſed ſi eſſet mi-
nor illa aſſignatio in teſtõ, suppleretur conſiderata quantitate
bonorũ, ſm tps mortis. Ergo eodem mõ dẽbit ſuppleri lĩima
aſſignata in vita, per viam traditionis conſiderato tpe mortis, &
hoc mõ argumentũ retorquetur. Ad ſimile Barb. rñdeo, qđ ni-
hil facit. ¶ Lĩta iſtam deciſionem, niſi filia iuraſſet plus nõ pete-
re, c. q̃uis de pac. lib. 6. Pau & Alc. in d. l. in rõne. Et ea hoc reddi
tur dubitabilis ſecũda ampliatio, tradita ſ. ad iſtud notabile. defen-
dendo tamen ampliationem, poteſt dici, q in ſtatuto de certo ca
nonicorum numero, etiam iurato, ſubintelľr clauſula, niſi in tã
tũ facultates excreuerint, &c. fauore diuini cultus, qui fauor ceſ
ſat qñ filia iurauit plus non petere, merito cogi tad obſeruantiã
iuramenti, d. c. q̃uis. ¶ Scđo intellige, niſi eẽt auctę facultates
poſt mortẽ prĩs, ẽt ſine icõ hr̃dũ, puta p alluuionẽ, tũc nõ dẽbi-
tur legitima de illo augmẽto, & ita pcedit tex. in d. l. ſi patronũ,
quem ad hoc reputat ſingulare. Ro. ſingu. c a a v ti. volo tibi v-
nũ dicere, & ita loquũtur vt plurimũ auctoritates allegatę per

Cur. in d. conſil. vlt. ¶ Vigeſimoſeptimo not. ibi, ſicut conſue-
39 uit, expreſſum q clauſulæ ſolitæ † apponi de ſtylo curiæ, hñr p
appoſitis, licet fuerint omiſſæ. Comprobat Pan. per tria, vt hic
per eundem, addunt Barb. & Felin. hic infinita. ¶ Tu vltra alios
aduerte, q iſte tex. non vr̃ probare, quia hic nõ hr̃ pro expreſſa
iſta clauſula, niſi in tantum excreuerint, &c. qa eſſet conſueta ap
poni in ſtatuto, vel confirmatione, ſed quia etiam exprimi de-
buit. Pondera verbum, eſſe debuerit, qđ importat neceſſitatem,
ſm gl. l. ſæpe. ff. de off. pſi. Quaſi dicat Papa, debuit exprimi, qa
ex nã actus ineſt, ſicut dr̃ de clã, Si pces ueritate nitanĩ, in c. 2. ȷ.
tit. 1. Nam ſtatutũ de certo numero hic fuit confirmatũ, pp ea
qa redditus nõ ſufficiebant pluribus: ergo ceſſante cã, non de-
bet hr̃e locũ iſta diſpõ, iõ exprimi debuit. ¶ Scđo aduerte, in
40 q̃iũ Pan. dicit, q in ꝯctu locationis Doctorũ † legentiũ, ſubin-
telligitur appoſitũ pactũ, q poſſint legere p ſubſtitutum, ſi ſic
ſit ꝯſuetum, vt hic, a calẽdis Iunii vſq; ad uacationẽ, ſcđm Bart.
in l. nemo eſt, ff. de duo. re. Vr̃, q iſta conſuetudo non valeat, qa
vr̃ electa induſtria perſonarum, l. inter artifices, ff. de ſol. ca. fi. ȷ.
de offi. delega. Et ubi electa eſt induſtria pſonæ, non ualet con-
ſuetudo, q quis poſſit deſeruire per ſubſtitutum, ſecundũ Pan.
in c. extirpandæ, §. qui uero, ȷ. de præb. ubi vult non ualere con
ſuetudinem, quod quis poſſit facere reſidentiam per Vicariũ.
¶ Reperio, q Fel. in c. cum omnes, col. antepe. ſ. eo reſpondet,
41 quod non valet conſuetudo, quod quis poſſit deſeruire † be-
neficio curato per Vicarium, quia eſſet ꝯ ſubſtãtiam actus, eo
quod dantur beneficia pp officia, cap. fin. de reſcript. in vi. Iſta
ſolutio non ſatisfacit, quia etiam ſalaria dantur Doctorib. pro-
pter onus legendi. ¶ Secundo reſpondet, quòd valet conſuetu
do, quod Doctores poſſint legere per ſubſtitutum, quia ſchola
res, quorum intereſt, conſenſerunt: ſed conſuetudo, quod cura
tus poſſit deſeruire per Vicarium, non ualet, quia tendit in pre
iudicium eccleſiæ, quæ habetur pro diſſentiente, cum ſit ſibi p-
iudiciale, vt traditur in l. quæ dotis, ff. ſolu. matr. Iſta etiam ſolu
tio non eſt tuta, quia etiam ſcholares hac ratione debent habe
ri pro diſſentientibus. ¶ Conſidera ergo, ſi dici poſſit, q conſue
tudo, quod Doctores poſſint legere per ſubſtitutum, debet in-
telligi. ſ. aliquando, non autem continue. ita intelligendo nihil
obſtabit contrarium, quia etiam valet conſuetudo, quod quis
poſſit aliquando, puta dum eſt in ſtudio, deſeruire per Vicariũ,
vt traditur in c. cum ea eo, de elect. lib. vi. & voluit Gemi. in cap.
fin. col. pen. de reſcrip. lib. vi. alias ſi intelligeretur, q Doctores
poſſint continuè legere per ſubſtitutum, forte non ualeret, qa
contra naturam actus per prædicta, & quia irrationabilis, capit.
cum dilectus & cap. fi de conſuet. Scias enim quòd poſita validi
tate dictę conſuetudinis, tamen debet intelligi, dummodo æ-
què idoneum, & æquè peritum ſubſtituant, ſecundum Bart. in
l. 1. C. de præpo. agen. in reb. lib. xii. ideo difficile eſſet Doctori
ſingulari inuenire ſubſtitutum. Item debet intelligi, ut ſubſti-
tuat Doctorem, & non ſcholarem per doctr. Bald. in l. parabo-
lani, C de epiſc & cler. & iſtas reſtrictiones tradit Felyn. Abb. in
capit. 1. col. 2. ſ. de ſum. Tri. & fide cath. Secundo aduerte, quòd
contra iſtud notabile videtur obſtare deciſio Bar. in l. illa inſti-
tutio, ff. de hęred. inſti. vbi vult, quod in teſtamento ſit dictum,
42 quod extendatur ad dictamen † ſapientis, tunc ſapiens poterit
apponere clauſulas conſuetas, & omnia, quæ ſunt de natura cõ
tractus, ergo vult ſi non ſit cautum quòd extendatur ad dicta-
men ſapientium, q tales clauſulæ non poſſint opponi, ita ar-
guunt aliqui hic. Sed iſta deciſio non meruit allegari pro con-
traria ex pluribus. Primo, quia argm̃ a contrario concludit, q
ſapiens non poſſit, non autem concludit, quod Notarius poſ-
ſit. Secundo, Bar. loquitur copulatiue, & omnia quæ ſunt de na
tura contractus, ergo copulatiuè ſumi debuit argumentum a
contrario. Et ſi ita copulatiue arguant, nihil obſtabit. Ter-
tio, quia ex dictis Doctorum non eſt licitum arguere a contra-
rio, quando contrarium reperitur deciſum in iure, ſecundum
Pan. in c. ſi uero, in 2. no. ȷ. de iureiu. Contrarium autem dicitur
hic, & in l. fin. C. de fideiuſ. ergo &c. ¶ Tertio aduerte, quod cõ
tra iſtud notabile obſtare uidetur id, quod uoluit glo. in Auth.
ut præpo. nomen Impe. in uerbo, authore. quæ uult, qđ omiſ-
ſio inuocationis Dñi, quæ cõiter ſolet apponi in inſtrumen-
tis, uitiat inſtrm̃. Sequuntur Alex. & Mod. in rub. ff. de no. oper.
nunc. ergo non hr̃ pro appoſita. Ad iſtud reſpondeo, q iſta cõ-
cluſio non procedit in conſuetis apponi pro ſolennitate ex-
trinſeca, alias fruſtraretur alia regula, quę eſt, quod ſolennitas
extrinſeca non præſumitur, l. quæcunque, §. fin. de publ. ubi nõ
præſumimus authoritatem tutoris interueniſſe in alienatis, & ta-
men conſueuit interuenire. Ita declarat Fel. in capitu. ſicut, col.
pen. ȷ. de re iud. Iaſ. in l. ſciendum, in 8. limitatio. ff. de uerb. obl.
Et ita habetis unam fallentiam, pro qua facit quod ſtatim di-
cam in limitatione. ¶ Stat igitur concluſio, q conſueta appo-
ni in contractu, omiſſa habentur pro appoſitis, per iſtum
text. qui non probat, & qui per d. l. fin. C. de fideiuſſo. uidetur
potius probare oppoſitum, *communiter* tamen tenetur. Pro

qua Barb & Fely. hic infinita cumularunt, & idē Felyn. in cap. ex l teris, ner. septima declaratio, de fide instr. Item Barba. in ca. quod ad trāslationem. ꝫ. de offic. lega. quę omnia fere reassumpsit Ias. in l. ut liberis, col. 3. C. de colla. & in l. certi conditio, §. si numeros, ff. si cer. peta. ¶ Vltra quos adde primo, quod si Notarius in caplicatione instr̄i, aliter explicauerit clausulas in-
43 str̄i, quam sit consuetum, potest † corrigere, & dicare se per errorem aliter scripsisse. Q. error pręsumitur ea eo, qualiter erat ꝯsuetum, sm̄ Alc. consi. 27. In causa & lite, uol. 5. Et semper Notarius presumitur omisisse clausulas consuetas per errorem, secundum Ale consi. 105 Reuerēde Do. col. fi. eo. lib. Et sic habes ampliationem, ut procedat non solum si sint omissę, sed etiā si sint aliter expsiæ, Notario tñ errorem attestāte. ¶ Scdo adde ꝙ procedit ēt in materia odiosa, fm̄ do. Ale consi. 107 Pro inuestiganone, col. pe. lib. 2. inferens, ꝙ si dñs noster, uel ciuitas conuenirat cum Iudæis, ut possint exercere usuras in suo dñio, intelligitur ēt ꝯuentū, ꝙ possint exercere usuras usurarum, q̄ ita sūt soliti. ¶ Tertio adde, ꝙ procedit ēt si consuetudo non sit præscripta, fm̄ Are consi. 11. col. fin. inferentē, ꝙ ꝯhenies usit pepigisse, ēt si non sit dcm̄ ꝙ solutio fiat de moneta currente tēpore ꝯctus, licet talis consuetudo non sit p̄scripta. alleg. Inn. in c. pen. col. fi. ꝫ de consuetu. ¶ Quarto adde, ꝙ procedit ēt in dispensationibus, fm̄ Pan. consi. 88. col. fin. incip. Vt̄ dictū lo. lib. a. ubi monachus dispensatus ut possit studere, & fructus percipere in absentia, intelligi debet in theologia, c. fi. de mag. Tñ si monachi illius monasterii erāt soliti studere in iure canonico, intelligetur etiam in iure canoni. ¶ Quinto adde, quod dicit Bartol. in l. impensę, ff. de impen. in redota fac. quod colonus tenebitur facere fossata circa rē locatam. si hoc sit consuetum, q̄uis in ꝯctu locationis non sit dictum, & dixit Pan. consi. 74 Duo principalia, ad fi. lib. 1. ꝙ inuest. ius simpl̄r. intelligitur ēt ꝓ hr̄dibus extraneis, si ita sit consuetudo. Item emphyteuta simpliciter inuestitus non poterit expelli ꝓp canonem non solutū, si ita se habeat consuetudo, ꝙ non cadat emphy ꝓp canonē non solutum, fm̄ eundem Pan. cōsi. 72. in negotio, in fi. lib. 1. ¶ Et stante consuetudine, ꝙ emptores gabellarū, teneantur fideiubere in manibus Consulum, ꝙ Cōsules eo ipso, ꝙ sunt positi in officio, tenentur exigere talem fideiussorem, alias in subsidium obligabuntur, iuxta ti. ff. de magistra. conue. fm̄ Pan consi. 16 Ad claram. col. 15 lib. 1. ¶ Sexto adde, ꝙ citatus ut compareat tali die absq; expssione horæ, tenetur compare ea hora, quę iudex est solitus sedere p tribunali, fm̄ Pan in ca. consuluit, in 5. notab. ꝫ. de offic. deleg. ¶ Septimo adde, ꝙ licet vxor non possit facere eleemosinam de bonis viri, fm̄ gl. in c. ꝙ Deo, 33. q. 5 tñ fallit, si maritus sit consuetus ipse facere, q̄a tacite censetur sibi data licentia fm̄ Bar. in l. 1. in fi. ff. re. amo ¶ Et in mandato gñali veniūt omnia ea, q̄ dñs est solitus facere, l. solitū, § fi. ff de pig. act. & ibi do. Ale. in apost. pła cōgerit. Vltimo ꝓ nunc adde, ꝙ ex p̄missis limitatur vna vulgata reg., quæ est, qd̄ scā nō p̄sumūtur, c. cum in iure peritus, ꝫ. de off dele. & l. in bello, §. factæ, ff. de cap. & postli. reuer. Fallit in factis consuetis, fm̄ Bal. in rub. C. de fide instr. col. 3. & in l. incendium. C si certum petatur. & Ias. in l. stipendum, ff. de uer. obliga. col. 1 ¶ Limitatur ista cōclo multis modis, vt hic per Fely. & Mod. Primo limitatur, vt non ꝓcedat in his, quę sūt
44 de substantia, quia illa omnino exprimi † debent, l. testm̄, C. de test. fm̄ Ioan. And. in addi. Spe. tit. de instr. edi. §. nūc vero, versicu. qd̄ si a ꝯhentibus. ¶ Adde, quod si Notarius omisit aliquid substantiale, potest instare coram iudice, ut liceat sibi addere, secundum Fel. in c. ea līrs. col. 3. & in c. cum P. Tabellio, col. 3. co. titu. ¶ Ex hac fallen. redditur dubitabile vnū, ꝙ vult Pan. in c. 1. in 1. gl. ꝫ. ti. 1. vbi dicit valere rescriptū cōtra ius, absque clausula derogato. si Princeps in illo casu sit solitus rescribere cōtra ius.
45 ¶ Secundo limitatur, vt procedat in consuetis fieri † cōiter, secus in consuetis fieri raro, per l. Seio, §. medico, ff. de annu. leg. et c. ꝙ ad trāslationem, in verb. sępe, ꝫ. de offi. leg. Tu ꝯfirma pea, quæ late scribit Ias. in l. sed si quis. §. quæsitum, ff. si quis cau. & per illud, qd̄ decidit Barb. consi. 8. incip. Præclare, col. 1. & seq. lib. 2. vbi tenet, ꝙ licet procurator Ducis possit donare sicut cōsueuit Dux: licet non sit expressum, tñ non poterit repudiare magnam hæreditatem, quia raro solent Principes tam magna donare, & ita dicit limitandum dictum Inno. in capitu. grandi, de sup. neg. p̄la. li. 6 ¶ Tertio limitat Fel in solitis fieri ex mera
46 † facultate facientis per ea, quæ scribit Abb. in d. ca. ꝙ ad translationem. Sed illa non est fallentia: q̄a fateor, ꝙ in his, q̄ sunt meræ facultatis, nō inducitur consuetudo obligatoria, vt scripsi late in c. cū ecclesia Sutrina, post Abba. ꝫ. de causa pol. & ppr. Et declat ēt Fel. in c. inter cęteras, col. 5. de resc. Tamen ex hoc nō sequitur, quin talia consueta ex mera gratia habeantur pro appositis in dispositione, in qua fuerunt omissa, vt patet ex his, q̄ dicta sunt s. & ex pluribus aliis, quę adducunt Felyn. & alii hic. ¶ Quarto limitatur, q̄ si ex omissione clausulæ consuetæ resultaret falsa latinitas, secundum Ro. consi. 377. Quæstio est, in fi. & ibi habes exemplum. sequitur Dec. sed hic parum seruit ista fallen. quia hodie falsa latinitas non vitiat, fm̄ vsum curię, secundū Fely. in cap. ex parte, in princ. ꝫ. de fide instr. ¶ Quinto declarat, vt Notarius possit apponere clausulas consuetas, scilicet tunc,
47 quando ꝯctus † celebratur, licet partes non expresserint, sed ex post non poterit, fm̄ Barb. hic. Sed ista reprehendit Fel. in cap. 1. col. 6. & seq. ꝫ. ut lit. non contesta. ¶ Sexto limitatur, ut proce-
48 dat in consuetis fieri semper eodem † mō, secus in consuetis fieri diuersimode. ita vult Bar. in l. sciendum, in 4 oppo. ff. de verb. obl. & licet loquatur in substantialibus, tñ ratio sua concludit idē in non substantialibus, & ita in specie hanc fallentiam tradit Alc. consi. 5. Si vera sunt, colum. 2. & 4. lib. 5. & hanc notabis, quia per eam multum restringitur præmissa conclusio, & multæ ex decisionib Doct. hic confundi videntur. ¶ Vigesimo octauo no. fm̄ Pan. ibi, in derogationem suę constitutionis, quod statuen-
49 tes possunt venire contra constitutionem † propriam, licet sit confirmata per superiorem, & licet alias sine confirmatione nō valuisset. Aduerte, quia Panor. videtur contrariari his, quæ dicit in primo & secundo no. vbi vult, ꝙ Eps cum Capitulo potuerit facere istud statutum, hic vero vr̄ velle, ꝙ nō potuerit. Ex quo dicit, quod alias sine confirmatione non valuisset. Quidam soluunt, quod Panor. ibi loquitur, quando Capitulum statuit cum authoritate, hic quando sine authoritate. Sed truffa est, quia sp Pan. loquitur retento themate huius tex. ex quo & ibi, & hic, eft cū notabile. Item ista solutio diuinat: vñ potest dici, ꝙ Pan. in illis verbis, & licet alias sine confirmatione, voluit ampliare notabile collectum ex tex. patet, quia prius appellauit constitutionē propriam ipsius Capituli, quæ non posset dici propria, si confirmatio validasset eam, sed diceretur Apostol. ca, quia qui con firmat actum inualidum, dicitur de nouo facere, capitu. examinata, de confirm. vtili, vel inutil. capitu. cum venissent, vbi Fely. in prima gloss. infra de testi. l. more, vbi Barto. colum. 1. ff. de iurisdict. om. iudi. Et ex hoc potest inferri, quod ista constitutio, de qua in tex. valuit absque confirmatione, quia bis in isto tex. appellatur constitutio Capituli. Vigesimonono notæ ibi, pa-
50 res, quod omnes prædendæ † debent esse pares, & præbendæ antiquiorum canonicorum non debent esse maiores præbendis nouissimorum. Ad idem text. in capitu. cum omnes, in verbo, coæqueris, supra eodem. In contrarium facit text. in capitu. statuimus, in versiculo, in portione percipienda potiorem, ꝫ. de maio. & obedien. & in c. de multa, ꝫ. de pręb. Et in contrarium facit, quod dicit gloss. in capitu. Episcopus, & in capitu. extirpandę, ꝫ. de pręb. vr̄. nimiquum, quod præbenda unius rustici, qui vesci debet oleo, & fabis, sit æqualis cum præbenda unius nobilis, qui debet uesci pullis, & phasianis, fm̄ gloss. in l. Lucius Titius, ff. de leg. 3. & facit text. in capitu. non cogantur, alle. dist. Pan. in d. c. cum omnes, respondet, ꝙ respectu bonorū, quæ exeunt de communi cellario pro vestibus, & cibariis, fienda est differentia, ut in contrariis. Secus in præbēdis distinctis, quia debent esse pares, ut hic. Sed certe non datur ratio diuersitatis, & contrarium probat tex. in d. capitu. de multa. Vnde alii rñdent, ꝙ iste tex. loquitur in ecclesiis collegiatis, contraria vero in nō collegiatis. Ratio diuersitatis est, quia in ecclesiis collegiatis uiuunt sub vno tecto, & vescuntur in vno refectorio. Et si daretur disparitas generaretur scandalum, c. quoniam, de vit. & honest. cler. Ista solutio non est generalis, quia non procedit stante consuetudine viuentium separatim, prout est communiter in omnibus ecclesiis collegiatis non regularibus. Vnde potest dici, ꝙ contrarium est verum in ecclesiis secularibus. Ad istum tex. rñdeo, ꝙ debent esse pares, quo ad quid, id est omnes debent esse competentes, ita ꝙ ex eis possit quilibet competenter viuere, vt hic in uersicu. competenter. & illo casu dicuntur pares. Sed tamen vna potest esse pinguior altera, capitu. vacante, & ibi Abbas, ꝫ. de præben. Ad tex. in capitu. cum omnes, rñdetur, ꝙ loquitur quo ad quid, videlicet quantum ad redditus consequendos in absentia. ¶ Trigesimo no. fm̄ Pan. ibi super excrescentes, & ibi qd̄ su-
51 per fuerit. Quia reddituus ecclesiæ superabundātes, † sunt conuertendi primo loco in præbendas pro nouis canonicis. Secundo in alias utilitates ecclesiæ, arbitrio prælatorum. Ad idem bonus textus, in capitu. nulli, §. is ita, cum simi. 12. q. 2. Plura alia notabilia colligi possent, videas per te ipsum. ¶ Glo. 1. diuiditur in duas partes principales, put duas ponit opiniones, circa intellectum tex. Secunda ibi, sed non credo. Rursus prima subdiuidit̄ in 5. particulas. in 1. dicit, ꝙ M. poterat agere pro sociis, tanquam consors litis. In secunda ibi, quia agebatur. declarat, in quo consisteret consortium. In tertia ibi, tamen cauere, quærit, an cōsors teneatur cauere de rato. In quarta ibi, & est speciale, respondet tacito contrario. In quinta ibi, & in alio, idem facit. ¶ Pro declaratione eorum, quæ traduntur per glos. & Doctores,
52 quero primo qui dicantur † litis consortes. Glos. hic in principio uidetur uelle, illos dici consortes litis, qui agunt ad eandem rem agentibus communicandam. Et sic, quia M. & socii agebant ad superexcrescentes fructus sibi assignandos, possunt dici litis consortes. ¶ Sed ab ista opinione gloss. postea recedit.

recedit. rñ secundo loco rñdet, ꝙ dñr litis consortes, qui hñs necesse agere simul, & sic qñ agunt ad vnam rem indiuiduã. Et ex hoc infert gl. ꝙ M. non poterat agere tanq̃ consors, quia cã erat diuidua. Ista opi. gl. non est vera, quia ẽt ꝙ quilibet possit agere pro parte sua tantum, tñ pñt inter se dici litis consortes, l. 1. C. de consor. eiusl. lit. l. si petitor ff. de iud. ¶ Vnde tertio loco Pan. rñdit illos appellari posse litis consortes, qui cõiter agebant impugnare statutum, vel qñ cõiter agunt ad idem, vt faciebant M. & socii, qui cõiter se defendunt, vt faciebant hic antiqui canonici. Sed nec ista sententia placet, quia pñt cõiter agere ad idem, & non erunt consortes, puta si agatur ex diuersa cã ¶ Vnde 4. loco, ego puto posse dici, illos esse litis consortes, qui habẽt communem causam, & cõem litem, & idem ius agendi, vel defendendi. ¶ Cõem cãm dico, quia necesse est, ꝙ simul in eodem libello, in eadem instantia, coram eodem iudice agant, vel conueniantur ¶ Dico idem ius, quia oportet ꝙ eadẽ sit cã agendi, vel defendendi, vt probatur in l. a in verbo, cõmune negotium, & in verbo, in solidum agi, C. de consor. eiusl. lit. ¶ Communem litem dico, quia necesse est, ꝙ cum omnib. lis sit contestata d. l. a. gl. Pan. & alii hic, & istud forte uoluit dicere gl. hic, in fi. dum dicit, ꝙ hic non erant litis consortes isti actores, quia quilibet agere poterat per se, sine aliis, quia alia erat receptio vnius, alia alterius, & sic erant diuersæ actiones ex diuersis causis, & diuerso tpe cõtræ. Et sic ita saluari põt gl. ¶ Ex istis habes elicere, ꝙ M. non agebat tanq̃ consors, quia non erat idẽ ius, nec eadem cã agendi. ¶ Præterea hic non apparet, ꝙ lis fuerit simul cum omnib. contestata, imo vr̃ apparere ꝯtrium. Quia in ver. verum, capitulum non ꝯdicit nisi quatuor, licet in prin. appareat, ꝙ essent quinque actores. ¶ Scđo quęro, an consors
53 † possit agere, & excipere pro consorte, sine mandato. Conclo
54 est, ꝙ sic, d. l. a. ¶ Fallit primo in cã † criminali fm gl. Pan. & alios in c. cum dilecti, ꝗ. de dol. & cõt. in c. hæc quippe, 3. q. 6. Fel. & Mod. hic. Rõ est, quia in cã criminali non admittitur procurator, l. pe. §. ad crimẽ. ff. de pub. iu. c. veniens, ꝗ. de acc. ¶ Ista fallen. recipit plures declarationes. Prima, ut procedat, si agatur de crimine criminaliter, secus si agatur de crimine ciuiliter, fm gl. in c. statuit, 2. q. 5. per illum tex. ¶ Scđo declaratur, ut procedat si agitur de crimine criminaliter ad pœnam corporalẽ, secus crederem si agatur criminaliter ad pœnam non corporalem, quia tunc admittitur procurator; ergo ẽt vr̃ admittendus consors litis. Tertio declaratur, vt non procedat in delictis correlatiuis, vt in incestu, adulterio, & similib. in quib. agitur criminaliter ẽt ad pœnã corporalẽ, fm Fel. hic post Mar. in d. c. veniẽs, in 35. fall. Ista declaratio non placet, quia ad hoc ut consors litis admittatur ad defensiones, oportet ꝙ caueat de iudicato soluẽdo, d. l. a. sed in cã capitali non põ. ꝓstari talis cautio, cũ nemo sit dñs mẽbrorũ suorũ, l. liber hõ, ff. ad leg. Aqui. Preterea in delictis correlatiuis põt esse, ꝙ non erit ead. cã defendendi, nec agẽdi, cũ possit esse incestus ex parte unius, & nõ ex parte alterius, c. in lectũ 34. q. ul. Cũ ergo non pñt necessario dici litis consortes, non erit admittendus vnus ꝓ altero, ẽt ꝙ in aliis delictis deret admitti. ¶ Fallit secũdo ista ꝯclusio, ut procedat lite prius cũ
55 oib. † cõtestata, secus añ, d. l. s. in uer. post litem legitime ordinatã, & rõ est duplex. Prima, qa añ litẽ ꝯt. non sunt litis consortes, cũ lis dicat̃ proprie post contestatõnem, c. ex parte. a. de ver. sig. no. in l. cãs, vel lites, C. de transf. Scđa, qa postq̃ oẽs sunt litẽ ꝯtest. ẽẽ cens̃ oẽs litigare velle vsq; ad fi. ar. de pig. ac. l. si seruos. Vñ quia ꝯstat de ꝓsumpta voluntate ꝯsortium, põt alter ꝓ altero experiri, fm Pau. in d. l. a. Dec. aũt dicit posse teneri, ꝙ ẽt añ li. ꝯt. & rñdet ad d. l. a. ꝙ nõ dicit post litẽ ꝯte. sed post litẽ lẽtime ordinatã, q̃ vr̃ ordinata ẽt añ, iuxta glo. in l. 1. C. qui dari tu. vel cura. pñt. Sed fallit, quia illa glo. loquit̃ de cã lẽtime ordinata, q̃ bñ dr̃ añ, secus de lite, d. l. cãs. ¶ Fallit tertio, qñ cõsortes essent
56 pñtes, tunc pro pñtib. † nõ ꝑt ꝯsors agere. ita Dec. & alii Mod. hic ꝑ tex. in d. l. a. in uer. abñtib. facit, qa ꝯiunctus ꝓ eõiũcto pñte in loco, ubi agitat̃ iudiciũ, nõ admittit̃ ad agẽdũ, fm Gu. & Cy. in l. mutus. §. 1. q. ff. de ꝓc. ꝑ illũ tex. & in l. nõ solũ, §. qa alieno, eo. ti. ¶ Cõsidera, ꝙ rõ Pau. de Ca. q̃ sup. retuli, destruit hãc fall. ¶ Scđo obst. qa ꝓcurator admittit̃ ꝓ pñte. l. 1. ff. de ꝓc. cur ẽt nõ admittet̃ ꝯsors litis, qui hẽt mandatũ a lege? ¶ Fallit quarto ut procedat, ut possit agere pro ꝯsortib. ꝯsentientib. uel ignotan-
57 sib. secus pro consortib. † ꝯtradicentib. l. si petitor, ff. de iu. defendere tñ põt ꝯsortẽ inuitũ, fm Car. in cle. religiosus, de proc. per l. solutionẽ, ff. de sol. caue. qa illa l. solutionẽ, loquit̃ qñ alius accipit iudiciũ in se aĩo nouãdi litẽ loquitur, qñ accipit se iudiciũ, litem ꝯtestando. Non aũt loquit̃, qñ quis post litis ꝯte. per principales vult eos inuitos defendere ¶ Fallit quinto in his, q̃ req-
58 runt spãle† mandatũ. Ita vr̃ uelle Pan. ęquiparans ꝯsortem litis, coniunctę personę, q̃ non põt agere pro coniuncto in his, quę requirunt spãle mandatum, l. patri, ff. de min. confirmatur, coniunctus hẽt potẽtius ius agendi, q̃ consors. patet, qa agitante litem contest. pro coniuncto, l. sed & hę, ff. de proc. & in c. nonnulli, inf. de resc. & consors non, ut supra dixi. Et tamen in exigentibus speciale mandatum, coniunctus nõ admittitur, multo minus admitti debet consors. Cõtrarium tenet Dec. hic, qa ratio quare admittitur consors pro ꝯsorte, est quia negotiũ est cõe: hęc ratio militat ẽt, ꝙ tale negotium alias requireret speciale mandatum. Ista opi. mihi placet per tex. in cle. religiosus, de procur. in arg. vbi monachus, licet non possit sine licentia superioris esse procurator pro alio, q̃ pro suo monasterio, tñ fallit pro consorte eiusdem litis. & sic licet alias requireretur specialis licẽtia, pro consorte sũ non exigitur. Ad ꝯtrium rñdeo, ꝙ ideo coniunctus non põt agere pro coniuncto in requirentibus speciale mandatum, quia in talib. causis lex non fuit suspicata, ꝙ coniunctus debeat consentire, ꝙ lis per alium exerceatur. Hęc ratio vr̃ cessare in consortibus, qui simul sunt litem contestati, quia lex præsumpsit velle, ꝙ lis exerceatur ẽt per consortem, ex quo est eadem causa agendi, & agitur de cõi dãno, & commodo, fm Pau. de Cast. ut s̃. diat. ¶ Sexto declaratur, vt procedat dummodo consors sit habilis ad agendum pro cõ-
59 sorte, secus si sit persona † inhabilis, ita limitant d. Ant. & Gem. & Pau. de Leaz. in d. cle. religiosus, per illum tex. qui dicit monachum posse suscipere mandatum pro consorte litis. Primo videretur, ꝙ sine mandato non posset agere, alias ille tex. nullam haberet dubitationem: quia si posset agere sine mandato tanquam consors, nulli dubium, ꝙ etiam poterat suscipere mandatum, & eius vigore experiri. ¶ Secundo pro ista fallen. facit ratio, quia duo specialia non possunt ad idem concurrere, lege prima. C. de dot. promiss. ergo consortium non poterit supplere mandatum alias necessarium, & inhabilitare primum inhabilem. ¶ Tertio facit, quia consors agens pro consorte tenetur cauere de rato, d. l. a. Sed monachus nihil habet, nec potest obligare bona monasterij, c. ex parte ꝗ. de accus. ergo cum cauere non possit, non ẽt poterit agere. ¶ Quarto facit bonum simile, licet causa defensionis habilitet excommunicatum in iudicio pro se, c. intelleximus, ꝗ. de iud. non tñ habilitat pro consorte eiusdem litis, fm Card. & do. Anto. in c. post cessionem, ad fi. ꝗ. de proba quem sequuntur Fel. & Mod. hic. si ergo habilitetur ad defendendum, multo minus ad agendum. & re vera ista valde stringunt pro hac parte. ¶ Contrariũ tñ tenent Barb. & Fel. & Dec. hic mouti, quia qui vult unũ, vult oĩa consecutiua ad illud. l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. cap. præterea, ꝗ. de offic. delega. Sed tex. in d. cle. religiosus, vult quod monachus inhabilis possit esse in iudicio tanquam consors. Ergo videtur velle, ꝙ etiam possit agere pro consorte. Sed ad istud respondeo, ꝙ licet tex. in d. cle. velit, ꝙ dicatur consors, tñ presupponit ꝙ non possit agere, alias dubitatio illa esset vana, vt s̃. diat. Item licet tex. velit, ꝙ dicatur consors litis, non tamen sequitur, quod velit istud consecutiuum, ꝙ possit agere, quia regula l. a. non procedit, vbi alias persona esset incapax eorum, quæ sunt consecutiua, secundum Ang. Pau. & Mod. in d. l. 2. per tex. cap. tuam, de ordi. cogn. Sequitur Dec. in d. cap. præterea. Et licet lex habilitet primum inhabilem, vt agat pro parte sua, vel alterius, indeque suboriatur consortium, non tamen sequitur quòd lex etiam habilitauerit inhabilem pro parte consortis, quia habilitatio pro parte consortis, non est necessaria ad habilitationem pro parte sua: vnde licet videatur de accessoriis, siue de consequutiuis, tamen qa non est de consequutiuis necessariis, habilitatio non debet extendi ad talia consequutiua non necessaria, vt declarat Panor. in cap. quia non tantum. infra de præbend. Et si ista considerabis, respondebis ad omnia fundamenta Mod. & per prædicta tolluntur omnia, quæ per Felyn. & Mod. adducuntur. Saluari tamen potest opinio Mod. in caus. indiuiduis, quia tunc habilitatus pro parte sua, intelligitur etiam pro parte consortum, ratione connexitatis, l. a. §. ex his, ff. de verbo. oblig. Et est glo. in l. vnic. C. si in commu. eademque causa test. post. Et pro re indiuidua consors litis etiam ante litem contesta. agit pro consorte, secundum Fely. hic, & excommunicatus defendit consortem litis indiuiduæ, secundum d. Anto. in d. cap. post cessionem. ¶ Ex premissis habetis elicere, quod nouem sunt necessaria ad hoc, ut consors litis possit agere pro consortibus. Primo, quod causa sit ciuilis, & non criminalis. Secundo, quod lis simul sit ab omnibus contestata. Tertio, quod consortes non prohibuerint. Quarto, ꝙ consortes sint absentes. Quinto, ꝙ non sit de casib. requirentibus specialẽ mandatum. Sexto, quòd consors alias sit persona habilis ad agendum. Septimo, ꝙ negotium sit commune. Octauo, ꝙ sit eadem causa, & idem ius agendi. Nono, ꝙ consors caueat de rato si sit actor, vel de iudicato soluendo si sit reus. Quę cautiones sunt prætoriæ, ideo exigunt fideiussionem, l. prætoriæ, ff. de præto. stipula. ¶ Tertio quæro, an coniunctus † possit
60 agere pro coniuncto sine mandato? Ista est materia impertinens, tangam ea solum, quæ attigit Pan. ex cuius dictis habes regulam cum vna fallen. Coniunctus tñ põt agere pro coniuncto sine mandato, l. sed & hæ, ff. de procu. c. nonnulli. ꝗ. de rescrip. ad fi. Non tñ coniunctus dr̃ ꝓcurator cõiuncti. sic cauere

debet de rato, quia eius factum coniuncto non præiudicat, l. 2.
§. 1. ff. iud. sol l. 1. C. qui. res iu. non noc. ¶ Fallit in his, quæ requi-
runt speciale mandatum, pro quib. coniunctus non potest age-
re sine mandato, l. patri, iuncta l. illud, ff. de min. & sic vbi requi-
ritur speciale mandatum hoīs, non sufficit gñale mandatum
legis. & ita tenent oēs, exceptu' Dec. q solus ꝯdicit, p tex. in d. c.
nōnulli, vbi ad impetrandū rescriptū, requiritur spāle mandatū,
vt ibi. & tñ ꝯiunctus admitteretur ad impetrandum p coniun-
cto. Nec ob. sm eum solutio Pan. approbata per alios, ꝙ ibi aga
tur de modico præiudicio, q̃a attenta ista rōne indistinctè con-
iunctus ēt in requirentibus spāle mandatū deberet posse age-
re, cum sp agatur de modico prēiudicio, quia nunq̃ ꝑiudicat
coniuncto, nisi ratificet, d. l. 3. Sed 2o dicit, ꝙ solutio Pan. non vē
ex illo vera, quia impetratio rescripti est non modici præiudi-
cii pp occasionem litigādi, pp expensas litis, l. minorib. 25. ann.
ff. de min. Ad tex. in d. l. patri, rñdet, ꝙ ideo ibi coniunctus non
ꝑt agere, non quia requiratur speciale mandatum, sed quia ap-
parebat de ꝯria voluntate, ꝯ q̃ coniunctus non admittitur, l. Pō-
ponius, §. fi. ff. de proc. & ex istis infert, ꝙ coniunctus pōt solu-
tionem recipere pro coniuncto, cum illi non præiudicet, nisi ra
tificet. ¶ Sed istis non obstantib. teneo op. in. cōem. per tex. in d.
l. patri. Non ob. adducta subtiliter in ꝯtrium. Et primo non ob-
stat prima consideratio, ꝙ dicatur sp agi de modico præiudicio
ex eo ꝙ eius fcm coniuncto non prēiudicat. Quia lex non tm
considerat ꝑiudicium coniuncti, pro quo agitur, sed considerat
magis præiudicum eius, ꝯ quem agitur, c. fi. de proc. lib. 6. Non
ob. 2. consideratio, ꝙ ēt in impetratione rescripti agatur de ma-
gno præiudicio pp expensas litis, quæ fiunt coram delegatis.
Quia consideratio expensarum, quo ad impetrationem rescri-
pti, non est considerabilis, attento quod ēt coram ordinario re-
quiruntur expensę. Non ob. rñsio tradita ad l. patri. videlicet ꝙ
loquatur, qñ coniunctus vult agere pro coniuncto ꝯdicente,
quia falsum est: loquitur enim ēt qñ vult agere pro coniun-
cto ꝯdicente, nam illa verba, licet nolit, respectu patris stant au-
gumentatiuè, vt in c. de fo. comp. lib. 6. vnde illatio negatiua
quo ad alios coniunctos dēt intelligi, ēt siue coniunctus ꝯdi-
cat, siue nō, l. nam quod liquidè §. fi. ff. de pen. leg. Ergo illa ver-
ba, non aliter admittendos esse, q̃ ex voluntate coniuncti, de-
bent intelligi de expressa voluntate, vt ēt volunt glo. & omnes
ibi. ¶ Ex istis mō resultat, ꝙ De. malè loquitur, dum vult ꝯiun-
ctum posse recipere solutionē sine mandato. nam hoc est ꝯ ca-
sum l. q hoiem. §. si gñr. ff. de sol. & in l. nō solū. ꝯ. sol. mat, & in
l. qui aliena, § q̃ j, ff. de neg. gest. & pulchre demonstrat Alex.
consi. 4. col. 2. lib. 2. ¶ Adde tñ, ꝙ licet coniunctus non possit ex-
igere, pōt tñ compellere debitorē, vt pecuniam debitā deponat
sm Bald. in l. si aūt, ff. de neg. gest. de ista mā, an coniunctus pos-
sit agere p coniuncto, videas plene per Fel. in d. c. nonnulli. §.
sunt & alij, & in c. coram, de offi. deleg. & Ias. in l. exigendi, C. de
proc. ¶ An aūt in cā beneficiali admittatur coniunctus p iun-
cto? Glo. nostra vr velle ꝙ sic, si ad tex. referatur, & ad hoc eam
notauit Rota tit. de procu. dec. 142. in nouis. Contrariū tenent
Pan. & alij in c. accedens, j. de p̄b. Rot. vbi s. latè Gem. & Peru.
in c. si tibi absenti, de p̄b. in 6. ¶ Quarto quęro, an Canonicus
61 † possit agere pro canonico sine mandato? Glo. Pan. & alij
hic rñdent ꝙ non. Idem tenent Pan. Fely. & alij in c. coram, de
offi. deleg. Et ista est cōis opin. quæ gñaliter procedit non solū
in canonico, sed in omni coniuncto coniunctione spirituali, ut
hic per Doc. Hinc Monachus non agit ēt pro monasterio suo
sine mandato, cle. religiosus, de proc. nec beneficiatus pro sua
ecclesia, nisi in certis casibus, de quibus per Abb. in c. si quis p̄s-
byterorum, de rebus eccle. non alie. ¶ Contrarium tenent plu-
res glo. adductæ per Fel. hic, quas sequitur Dec. motus, quia cō-
iunctus coniunctione sanguinis, admittitur pro coniuncto ea
ratione, qua lex præsumpsit coniunctum, pro quo agitur con-
sentire, pp affectionem, & amorem, qui versatur inter coniun-
ctos. Illa ratio pariformiter militat inter cōiunctos coniunctio-
ne spirituali, qui eadem dilectione amandi sunt qua carnales, c.
s. & c. pictatium, 30. q. 3. & c. qualis, 18. q. 6. Et ꝙ lex consideret
amicitiam inter coniunctos spūales, patet. quia voluit eam esse
iustam cām suspicionis in recusando concanonicum in iudi-
cem, c. cum R. canonicus, de off. deleg. ¶ Tu non recedas a cōi.
Ad arg. Dec. rñdet Fel. hic, & ante eum glo. in d. c. pictatium, ꝙ
coniunctio spiritualis, quantum ad ius reuerentiale, contempla
tur sicut coniunctio sanguinis, non quantum ad alios effectus
iuris, patet, quia canonicus potest esse testis pro canonico, sm
glo. in d. c. cum R. tñ frater non pōt esse testis pro fratre carna-
li l. parentes, C. de testa. Illa solo ꝑt comprobari ex his quæ scri-
bit Ias. in l. sed & si qs ff. si qs caut. Sed tñ non est tuta. Tum quia
non assignatur ratio diuersitatis, cum magis quo ad ius reuerē-
tiale, q̃ in alia materia. Tum quia, vt dicit Dec. ēt coniunctio spi
ritualis consideratur in alia materia, cum prēstet iustam cām
recusandi canonicum, vt s. dixi. vñ aliter rñdeo, negando, ꝙ
coniunctus carnalis possit agere pro coniuncto, pp præsum-
ptam voluntatem coniuncti, vt dicit Dec. nam si hoc verum
esset, non requireretur ratihabitio, quia vbi lex præsumit, & su
per præsumptio statuit, non admittitur probatio in ꝯrium, c. is
qui fidem de spons. hic autem requiritur ratihabitio, & potest
pro arbitrio coniunctus pro quo actum fuit, dicere nō consen
sisse, l. 1. C. quib. res iud. non no. ergo, &c. Et quod ista ratio nō
sit vera, patet; quia ea attenta sequeretur, quod amicus posset
agere pro amico sine mandato, cuius cōtrarium tenet hic do.
An. per tex. in l. tutori, C. de neg. gest. & est cōis opi. Dnī. secun
dum d. Ale. & Mod. in l. exigendi, C. de proc. Item loqueretur,
ꝙ coniunctus qui non esset bonus amicus (prout communi-
ter reperitur. etenim fratrum quoque, gratia rara) non possat
agere, quod non credo verum, ex quo non prēiudicat coniun-
cto, nisi ratum habeat, d. l. 1. ¶ Fallit dupliciter, primo quantum
62 ad petendam † absolutionem ab excommunicatione, quam
potest petere canonicus pro canonico sine mandato, secun-
dum Inn. in cap. Romana, de sententia excom. in 6. & Rotam
de proc. decis. 36. in nouis, quam in meis non inuenio, sequūtur
Fel. & Mod. hic. ¶ Sed tu considera, quomodo possit procede
re, quia in petenda absolutione requiritur speciale mādatum,
secundum gl. in c. qui ad agendum, de proc. in 6. ¶ Item in ab-
solutione requiritur prēstatio iuramenti quod parebit manda-
tis ecclesię, c. cum desideres, c. ex tenore. inf. de sent. excom. Et
ad iurandum requiritur speciale mādatum, c. fi. de iura. calum.
lib. 6 tradit Bar. in l. qui bona, ff. si alieno, ff. de damn. infec. con-
iunctus autem ēt carnalis non admittitur, vbi requiritur man-
datum speciale, l. patri, §. de mino. Ergo etiam non debet ad-
mitti coniunctus spiritualis per prędicta. ¶ Fallit secundo in
63 prēlato agente † pro capitulo, quia inter prēlatum, & capitu-
lum, est maior coniunctio, quam inter alios canonicos, secun-
dum d. Ant. in c. edoceri, col. 3 de rescr. Sequuntur Fel. & Mod.
¶ Contrarium tamen tenet idem Fel. in d. c nonnulli, §. sunt &
alij col. 17. credo, ꝙ si agatur de communi interesse, quod pos-
sit, non ea ratione quia sit coniunctus cum capitulo, sed quia in
his, quę sunt cōia prēlato, & capitulo prælatus habet admini-
strationem a iure, & qui habet administrationem legitimam,
potest agere sine mandato, l. pen. ff. quod cuiusq; vniuer. nom.
Si vero agatur solum de interesse capituli, tunc non possit, d. c.
edoceri, vbi gl. & ibi Pan. ita declarat. ¶ Glo. in uerbo, duos ad
eam, diuiditur in duas partes. In 1. opponit. In 2. tripliciter sol-
uit. Ex dictis gl. & Pa. habetis quinque solutiones ad contrariū,
quod formatur de Concilio Turonen. prohibente sectionem
prębendarum, Prima fuit solutio glo. quæ fatetur contrarium
quod non ualet receptio duorum ad unam prębendam c. dile
cto, de præb. Non ob. iste tex. quia hic non prēsupponitur ꝙ va
luerit. Et licet capitulum allegaret se recepisse duos ad eandē
præbendam, tamen non potuit probare. Et sic habes notare
64 ex hac glo. ꝙ non sufficit † allegare, nisi allegata probentur. fa-
cit tex. in c. cum super, inf. de concel. præb. allegatus in glo. Ad
idem tex. cum glo. in l. 1. ff. si quadru. paupe. feci. dica. & l. 1. §. 1.
vbi Bar. ff. de do. lo. & in ca. non est, de consue. lib. 6. de quo late
per Alex. & Mod. in l. si prius, in glo. in ver. egisset, de no. oper.
nunc. & per Fel. in c. fin. col. pen. de foro compe. Aliqui tamen
dicunt, ꝙ ista solutio non est admittenda, quia diuinat. sed po-
test responderi, ꝙ imo non diuinat quia M. & quatuor socii al
legabant se receptos in illis præbendis assignatis eisdem, capitu
lum negabat quantum ad duos, asserendo eos recepisse ad unā
præbendam. Quod non apparet iustificatum fuisse per capitu-
lum, ergo &c. ¶ Secunda fuit solutio gloss. fatentis etiam con-
trarium, sed respondentis, ꝙ in casu huius cap. non fuit admissa
exceptio capituli, quia in hoc capitulum allegabat turpitudi-
65 nem † suam contra c. inter dilectos, de don. l. transactione fini-
ta, C. de transa. ¶ Istam solutionem damnat Pan. quia fauore
animæ auditur allegans turpitudinem suam, c. lator, c. consan-
guinei, de re iud. ¶ Ex alio non vr vera ista solutio sm Bal. quia
audiri debet allegans turpitudinem, quę habet in se patentem
nullitatem uel impossibilitatem, ut hic. Sic etiam dicimus, ꝙ li-
cet uenire contra factum proprium, patenter, & ipso iure nul-
lum, l. quemadmodum, C. de agri. & censi. lib. 11. glo. & Bald. in
l. 1. C. de liber. cau. notatur in c. diuersis fallacijs, de cler. cōiuga.
¶ Tertio non videtur tuta ex alio, quia auditur allegans turpitu
dinem suam excipiendo, secundum Bald. in l. post mortem, ad
fi. ff. de adop. & in l. fi. ff. de act. & obl. traditur late per Fel. in ca.
3. loco, de pręsump. per Bar. & alios in l. iusiurandum, quod ex
conuentione, §. procurator, ff. de iurei. ¶ Sed aduerte, quia ista
solutio optime vr probari in d. c. cum super, per quem tex. fal-
len. traditę ad regulam p̄dictam vñr confundi. ibi. n. agebatur
de salute aīę, ꝙ non admittatur quis ad vacaturas ꝯ Lateranen.
Concilium, ibi excipiendo capitlm proponebat. Et tamē Papa
dicit, ꝙ capitulum non debebat audiri, quia ipsi allegabant tur
pitudinem suam, fatendo ꝙ ꝯ Lateranē. Concilium venerant.
¶ Tertia fuit solutio gl. ēt fatentis ꝯrium, & ad istam rñdet, ꝙ
hic duo fuerūt recepti simplr, & non ad eand. p̄bendam, & in
quantum

quãtum ad tex.dicit ad eam,dẽt exponi,i.ea uacãte.Iſta ſol.licet
approbetur per Ab.& alios, non eſt tenẽda. Tum quia uiolat
lrãm tũ qa expoſitio eſt inepta,nã tex.ſm hãc expoſitionẽ,idẽ
bis repeteret,cum dcũ ſit ſ.cũ una pręb̃enda uacaſſet, duos ad
eam,&c.Tũ qa confunditur ex illis uerbis.donec primi duo eſ
ſent integras pręb̃endas aſſequuti,ergo etiã admiſſi ad præben
das nõ integras,& ſic ad dimidiatas.¶ Quarta fuit ſolũo Io.And.
fatentis ꝯrium,& rñdentis tex.in uerbo,ad eã.qd̃ dẽt intelligi,ſ.
eccleſiam,& ſic facit ſimplicem relationem.Iſta ſolutio eſt pla
nior cęteris.Tamen ex dictis in pręcedenti ſolutione etiam iſta
morderi poteſt. Ex iſtis duab.ſolonib.elicitur una concl̃o,ꝙ ſi
uacãte una p̃benda duo ſimpl̃r eliguntur,ꝙ ualet electio. Et cũ
iſta gl.omnes tranſeunt,de quo ſta.im dicam. Quinta fuit ſolu-
tio d. Ant.ꝙ non ualet receptio duorũ ad unã p̃ben. ita ꝙ eadẽ
ſit titulus duorũ;& non ualet receptio,quia neceſſario ſequitur
ſectio eiuſdẽ p̃bendæ,cum oporteat ꝙ unus habeat dimidiam
pręb̃endam in titulũ,alius aliam dimidiam.Quod eſt contra cõ
cilium Turonen & iſto modo procedit tex.in d.ca.dilecto,& in
c.tuę,J.de pręb̃ẽ.Hic autem ualuit receptio duorum , qa fuerũt
recepti ad eandem præbendam,non ꝙ illa ſit titulus duorũ,ſed
animo faciendi de una præbenda duas Qd̃ fieri poteſt,ubi red-
ditus ſuppetunt utrique iuxta formam c.uacante,J.de præbend.
Iſtam ſolutionem damnat Pan.hic,& in c.maiorib.de p̃b. poſt
Inn.ibi,quia p̃benda non ſolum conſiſtit in re,ſed in ſcõ,i. in tẽ
poralitate,puta in prædijs. Et ad diuiſionem rei conſiſtentis in
ſcõ non ſufficit ſola mens,ſed requiritur et ſcm̃,i. actualis ſepa-
ratio,ſm gl.in l.qd̃ in rerum,§.a ff.de leg.1. & l.qui duas,ff. cõ.
p̃d.Iſtã ſolutionẽ ẽt damnat Imo.in d.c.uacante,per illũ tex.in
uer.ꝯſtituens,per quod apparet ꝙ non ſufficit ſola intẽtio. Hãc
etiam improbat Dec.hic,qa ad hoc ut ualeat ſectio unius præ-
bendæ,ꝑ diuiſione duob.facienda,eſt neceſſe, quod redditus u-
triq.ſufficiant,d.c.uacante.Sed hic non ſufficiebant. patet, quia
fuerunt recepti,ita ꝙ alij nihil haberent,donec primi duo inte-
gras p̃bendas fuiſsẽt aſſequuti.Mihi ẽt nõ uĩ tuta,quantũ ad iſtũ
tex.quia in tex.J.pręſupponitur,ꝙ quatuor erant admiſſi ad ua
caturas pręb̃endas.Quod eſt ſalſum,ſi duo eſſent recepti ad unã
p̃bendam diuiſam in duas,tũc.n.illi duo eẽnt recepti ad uacan-
tes.Vnde tres tñ neceſſario eẽnt ad uacaturas recepti. Diſtin-
ctio tñ uera uidetur,& eã uĩ uoluiſſe gl.pe.in d.cap.dilecto.eam
ẽt ſequũtur Hoſt.& d. Ant.in d.c.vacante. Nec ob. ꝙ reqrat fa-
ctum in diuiſione tpalitatũ,qa verũ ꝙtum ad effectũ,ut ptes de-
monſtrentur ad oculũ,ſed qtũ ad effectus iuris, vt receptio va-
leat,ſufficit,ꝙ appareat de animo capli,ꝙ velit diuidere vnã p̃b.
in duas.Nõ ob.tex.in d.c.vacante.in verbo,ꝯſtituẽs,qa intelligo.
ſ.ꝓpoſito & mẽte expſſa,nõ ſcõ,& ita ibi exponebat Hoſt.q ex-
ponebat conſtituens,i.ꝯſtituere intẽdens Et illam opinionẽ cõ-
firmo,qa licet pręb̃enda conſiſtat in tpalitate, reſpũ perceptio-
nis fructuum:tñ reſpectu receptionis, dĩ ius ſpirituale , & ad il-
lud ius ſpirituale admittit receptus ꝑ caplm̃,d.c.dilecto.Vnde ꝗ
tum ad ea,ꝗ ſunt iuris,ſufficit diuiſio ſcã ex propoſito,cũ aliter
fieri non poſſit,l.1.C.de here. actio. cum ſimi. Vnde ut intelli-
gas concilij Turonen.diſpõnem,facies plures caſus. ¶ Primus,
66 eſt quando duo recipiuntur ad eandem † p̃bẽ. ita ꝙ illa ſola ſit
titulus amborũ,& vnus hẽat dimidiam fructuum, & alter aliã
dimidiam.& iſto caſu nõ ualet receptio,qa effectualr̃ ſcindit.Et
iſto caſu loquitur concilium Turon in c.maiorib.ſecundũ unũ
intellectum.& in d.c.tuæ,& in d.c.dilecto. ¶ Scd̃s caſus eſt qñ
duo recipiunt̃ ad unã p̃bendam faciendo,& diuidendo expreſ-
ſe eã in duas ſine rõnabili cã,& nõ ualet ẽt receptio,qa ꝯ conci
lium Turonen.& ita ẽt ꝓcedat tex.in d.ca.maiorib.ſed Barb.
hic contradicit,dicens,ꝙ ualet receptio,& diuiſio,ſed ꝙ eas ca-
pitulum reintegrare tenetur.Qd̃ vĩ ſeq Dec.hic, ſed certe eſt ꝯ
tex.in d.ca.vacante.¶ Tertius caſus eſt, quando una præbenda
ex cã rõnabili diuiditur actualr̃ in duas, & iſto caſu valet rece-
ptio duorũ,ita ꝓcedat tex.in d.c.vacante. Quartus caſus eſt, qñ
duo recipiuntur vacante vna pręb̃ẽda per capitulum animo de
clarato,ꝙ volunt ſcindere ex cã rationabili,cum facultates ſuf
ficiant vtrique,& iſto caſu variæ ſunt opiniones,vt ſ.dixi.Ego te
neo,ꝙ valeat,nec ſit ꝯ concilium.¶ Quintus caſus eſt, quando
duo recipiuntur ad vnã præbendam uacantem, non declarato
animo c.ꝙ animo ſcindendi duos recipiũt,& iſto caſu d. Anto.
hic fuit in hac ſententia,ꝙ ualeat,ſi redditus ſufficiãt utriq., qa in
dubio p̃ſumendũ eſt , ꝙ capitulum noluerit facere actũ ualidũ,
l.3.ff.de teſta.mili.Contrariũ hic uult Pan.& Imo.in d.c.uacan-
te,per tex.in d.c.tuæ,& in d.cap.dilecto,qui ſimpliciter loquun
tur Sed licet loquantur indiſtinctè,non tamen eſt inconueniẽs
reſtringere illa iura,ut non procedant,quando datur caſus , in
quo pt̃ receptio ſuſtineri. Et ꝓiſta opinione do.Anton.facit,ꝙ
qui uult unum,neceſſario cenſetur uelle omne antecedens ad
illud,Inſtit.de hęre.inſti.in princ.l.pen.C.de neceſſa.ler.hęre.in
ſtit.& cap.præterea.de offic.deleg.cum ſimi. ¶ Sextus caſus eſt
quando uacat unus canonicatus,cui eſt annexa p̃benda,& duo
uel plures eliguntur ſimpliciter in canonicos. de pręb̃enda ni-
hil dicitur,& valet receptio,ſecundum gl.hic in tertia ſolutio.
Et iſto caſu præbenda debetur primo recepto.Si vero ſimul eſ
ſent recepti,locus eſt gratificationi,ſecundum Panor.& alios,
per tex.in c.penu.de reſcri.lib.6.¶ Septimus caſus eſt,qñ uacat
vnus canonicatus,& vna præbẽda annexa,vt ſi recipiuntur duo
cum hoc , quod vnus habeat præbendam, alius expectet ua-
caturam , & iſto caſu ſi incertum ſit quis debeat habere præ-
bendam,quia non ſit ſpecificatum , ſi obſtet concilium Late-
ranenſe,neutra ualebit,ca.2.de conceſ.præb. Si uero ſpecifica-
tum ſit,quis debeat expectare vacaturam, receptio illius tãtum
vitiabitur,& non reſpectu habentis præbendam, quia utile per
inutile non vitiatur,reg.vtile,de reg iur.ſecundum Inn.in d.c.di
lecto,& in d.c.tuæ.¶ Octauus caſus eſt, quando præbenda ua-
cat,quę non eſt annexa alicui canonicatui, ſed conſiſtit in me-
ra temporalitate.vt J.dicã,& tunc poſſunt recipi plures ad ean-
dem,ſecundum Panor.in d.c.tuæ. Nam & iſto caſu dari poſſet
duobus laicis,ut illam cõem habeant,ſicut poſſunt canonici ſi-
mul omnes viuere ex redditibus communibus.¶ Nonus caſus
eſt,quãdo duo recipiuntur ad eandem pręb̃endam diuerſis tpi-
bus,& tunc ualet receptio utriuſque, ſed primus habebit præ-
bendam.Secundo uero erit prouidendum de ſuperexcreſcenti
bus fructibus,& ita procedit iſte text.& iſta eſt optima ſolutio
ad contrarium.¶ Decimus caſus eſt, quando duo recipiuntur
ad eandem pręb̃endam non purè,ſed unus ſubconditione alte
rius,id eſt,aſſignamus Titio talem pręb̃endam , & ſi noluerit
eam,aſſignamus Meuio, & iſto caſu non valet receptio , non
ex eo,quia ſit contra concilium Turonenſe , ſed quia collatio
eſt conditionalis,contra c.2.de ele.lib.vi.ita Pan.in d.c.tuę.Sed
aduerte,quia Pan.non aperit,an receptio utriuſque vitietur.Et
ſic vĩ velle,ꝙ vtraque ſit nulla.In contrariũ vĩ, ꝙ aſſignatio fa-
cta Titio valeat,quia quantũ ad ipſum collatio vĩ facta ſub cõ-
ditione,quę tacite ineſt,uidelicet ſi voluerit,quę conditio taci-
te ſubintelligitur,c.ſi tibi abſenti,de pręb̃en.lib.6 Ergo non de
bet vitiare prouiſionem,ſicut nec illa ſi vacat,ſecũdum gl.in d.
c.2.Cogita ¶ Gl.in verbo,ſine pręiudicio,diuiditur in quatuor
partes.In prima ſoluit tacitum contrarium . In ſecunda.ibi,ar-
gumentum contra,opponit contra ſolutionem , & reſpondet.
In tertia ibi,& quandoque,ponit vnum dictum pro confirma-
tione contrarij.In quarta ibi,ideo poteſt,alio modo ſoluit.

¶ Pro intelligentia huius glo. examinanda eſt materia prote-
ſtationum , quæ eſt periculoſa & ſubtilis.Et quã Bar. magiſter
Iuris,ſecundum Feli. adeo ordinatè,& copioſè tractauit in l.
non ſolum,§.morte,ff.de no.ope.nunc. quod nullus auſus eſt
eam poſtea aggredi. Quid ergo faciam ego inter Doctores mi
nimus?ſequar itaque Bar.vti legisferum Deum , addendo,uel
detrahendo, prout ſcientię conditor reuelabit . ¶ Quæro pri-
67 mo,an proteſtatio † alijs nominibus nuncupetur? Reſpondet
Bar.quòd reperiuntur plura vocabula in hac materia,quę om-
nia proteſtationem important,vt verbum,proteſtatio, ca.ſoli-
citudinem,J.de appe.l.& ſi quis,pleriq;.ff.de relig. & ſumpt.fu
ne.Item,conteſtatio,l.fi.C.de his qui per me. iud.non appel.c.
fi.de appel.Tertio,teſtatio,l.a.ff.de naut.fœno.Quarto deteſta-
tio,l.deteſtatio,ff.de uerb.ſig.Quinto,atteſtatio,l.ſubſignatum
§.atteſtari,ff.de uerbo.ſignifi.Sexto,denunciatio, l.fi.C.de neg.
geſt.l.in contractibus,§.in omni , C.de non nume.pecu. Septi-
mo,vetatio,l.ſi pro te,ff.mand.l.ſi ſeruus vetante,ff.de verbo.
oblig.Octauo,pręd ictio,l.fi.§.Item ſi pręd ixerit,ff.naut.caupo.
ſtabu.Nono,interpellatio , l.mora, ff.de vſu.l.ſi ex legati cã,
ff.de verb.obl.Decimo,prohibitio,l.ſi quis prohibuit, alias in-
cipit,Papinianus,ff.de pub.Et licet Bar.& ſcribentes *communiter*
videantur habere iſta verba pro ſynonimis , crederem tamẽ,ꝙ
ſit aliqua differentia,vt J.ſubiiciam. ¶ Secundo quęro,quid ſit
proteſtatio.antiqui,ut Ioan.Mona.& Ioan.Andr.in regu.in ge-
nerali,de regu. iur.in 6.diffiniebant hoc modo, proteſtatio eſt
68 † clamoſa teſtatio,ad cautelam proteſtantis inuenta . Iſta diffi-
nitio non eſt uera,ſecundum Bar. quia non connectitur cũ dif-
finito.Stat enim ſimul,quod ſit proteſtatio , & tamen non ſit
clamoſa teſtatio. Puta ſi proteſtatio fiat in ſcriptis , prout fieri
poteſt,authen.hanc autem querelam , C. de non nume.pecu.
& l.fina.C.de nego. geſt. Sed ab iſto fundamento eam cona-
tur defendere domin.Alexand.Quia etiam ſcriptura dicitur cla
mare,cap.cum Marthę,in uerbo , Moſaica uox clamat , de ce-
lebra.miſſa.l.Arriani,C. de hęreti.gloſ.in cap.conſtitutionem,
de ſent.excom.in vi.& in c.ubi periculum,§.nulli.de elect.eod.
lib.Et non ſolum lingua,ſed etiam ſcriptura uoces figurantur,
l.non figura,ff.de act.& oblig.Hinc dicebat Bald.ſi inſtrũm pro
te non cantat,nec ego pro te cantabo.Ita Bal.in c.venerabilem,
column.4.J.de elect. & in l.ad probationem , C.de probat.Et
quod uerbum clamoſa teſtatio, referatur etiam ad proteſta-
tionem,quę fit in ſcriptis,uoluit gloſſ.in capitu. ſanctorum,J.
de pręſcript.ex quo allegat l.ut perfectius , C.de anna. except.
quę loquitur in proteſtatione facta in ſcriptis . Sed certe iſta
non euacuant fundamentum Barto. qui iſta non ignorabat.

Quia verba diffinitionis debent stare proprie, ſm cōiter ſcribē-
tes, post Bar. in l. i. ff. de testa. quia diffinitio demonstrat essentiā
rei, ſm Pan. in rubr. ꝓ. de sen. excom. Scriptura āt proprie non
dr̄ clamare, sed improprie, & abusiue, l. i. & ibi no. ff. de uerbo.
oblig. l. miles ad sororem, in uer. acsi cum eo loqueretur, ff. de
le. a. Secundo, & si scriptura loqui proprie diceretur, nō tñ pt dici
ꝓprie clamare, quia tale verbum vocis eleuationem denotat, l.
4 & l. si putator, ff. ad leg. Aquil. & l. i. §. potuisse, ff. ad Syl. c. qua
liter & qñ, 2. de accusa. ca. i. de exces. prælato. Bene facit tex. in l.
item apud Labeonem, §. conuicium, in fi. de iniu. ibi. Quod aūt
non in cetu, nec vociferatione dicitur, nōn proprie conuicium
est, quod a collatione vocum descendit, vñ Barto. dicit standum
esse diffinitioni traditæ per Iurecon. in l. detestatio, ff. de verbo.
sig. vñ protestō est denunciatio cū testōne fcā, & hanc sequun-
tur *communiter* omnes Docto. Et dicit Bar. & est verissima, quia
dr̄ ꝙ est denunciatio, ad dñā ꝯtuum, & vltimarū volū. q̄ nō sūt
denunciationes, sed dispōnes. Dr̄ cū testatione fcā, vt comprehē
dat tā protestōnem in scripturis, q̄ sine scriptis. ¶ Istā diffinitio-
nem hoc mō declaratam reprehendit Ias. in d. §. morte, qa nō
constat ex genere, & differentiis, vt contiare dēt, cum verbum,
denunciatio, dicatur positū ad dñam ꝯctuū & vltimarum volū.
tatum, nō āt vt genus. Vñ Barb. hic forte sentiens arg. dicit, ꝙ ver
bū denunciatio ponitur vt genus ad oēs ꝓtestōnum spēs, quæ
sunt plures, vt ꝓ. dicā. Sed istud non placet, qa si solum ponatur
vt genus ad oēs ꝓtestōnum spēs, tunc verbū, denūciatio, ñ erit
magis gñale, q̄ ꝓtestō, qa hic diffinitur protestō in gñe, prout cō
tinent oēs spēs ꝓtestōnum, & sic adhuc non constaret diffinitio
ex gñe & differentiis. ¶ Vnde considerani si dici possit, ꝙ verbū
denunciatio, ponatur vt genus comprehendens omnem denū-
ciationem, et qua amici salutantur, & certiorantur amicitię grā.
Et illa verba, cū testōne fcā, ponatur ad dñam denunciationū
simplicium, quibus simpł certificantur amici, q̄ fiunt absq. testi
bus, & instr̄o. Et si dixeris, ꝙ attenta hac declarōne, denunciatio
Euangelica esset protestō, qa fit coram testibus, d. c. nouit. Rñ-
deo, ꝙ est dispō, non protestatio. Vel esto, ꝙ sit protestatio, nō
propterea obstaret huic declarationi. ¶ Contra tñ istā dñā obs.
quia protestō conseruatoria nō vr̄ denunciatio, sed potius di-
spositio, vt si vendam prædium saluo iure coloni, vel saluo iure
directi dñi, de qua per Ang. in l. in venditione, ff. commu. pręd.
vel recipiam solutionem in parte ab vno ex pluribus correis
debendi saluo iure solidi, l. si creditores, C. de pac. non ne ista est
dispō? Certe sic, nisi dixeris, ꝙ est denunciatio conseruatiua di-
spositiunis præcedentis, & non noua dispositio. Ex alio tñ non
videtur bona, quia pręsupponit, ꝙ testes sint de substantia pro-
testationis: quod non vr̄ verum, quia potius testes requiruntur
pro solemnitate probatoria, quam essentiali, vt no. in l. nemo
potest, ff. de leg. i. Et licet aliqui velint testes eē de forma essen-
tiali ipsius testamenti, quasi probari non possit testamentū per
confessionem partium: tamen ista dubitatio cessat penitus in
ꝓtestōne, quæ potest verificari per confessionem aduersa-
rii, l. generaliter. C. de non nume. pecu. Vnde defendēdo hanc
diffinitionem, necesse est dicere, quod illud, uerbum, cum testa-
tione, non debet exponi, idest coram testibus, vt exponunt glo.
ibi, & Docto, in d. §. morte, sed debet intelligi, idest cum testifi-
catione, quę etiam per confessionem aduersarii fieri potest, d. l.
generaliter. Sed ex alio videtur falsa, quia potest esse protestatio
absque denunciatione, si fiat ad exonerandum protestantem tā-
tum, & ad nullius grauamen. l. Nesennius. ff. de nego. gest. & p
Bar. in d. §. morte, in i. membro speciei protestationum. Vnde
concludendum videtur cum Iurecon. in l. omnis diffinitio, ff.
de regu. iur. ꝙ omnis diffinitio periculosa est, vel dicerem, ꝙ il-
la sit potius descriptio, quam diffinitio. Considerabam alias, si
posset sic diffiniri. Protestatio est animi notificatio, alicuius iu-
ris conseruandi, aut acquirendi gratia. Dixi, notificatio, vt con-
staret ex genere: dixi, conseruandi aut acquirendi, ad differentiā
simplicis monitionis. Item ad differentiam vltimarum volunta
tum, per quas testator alienat, & non conseruat, nec acquirit.
69 Tertio principaliter quæro, quotuplex † sit protestatio? Respō-
det Bar. quod quadruplex est. Quædam est declaratoria animi tā
tum, vt in l. si quis in princi. testamēti, ff. de leg. 3. & in d. l. Nesē
nius, ff. de neg. gest. Quędā est prohibitoria, l. fi. C. de neg. gest.
Quædā incitatoria vt aliquid fiat, vel detur, l. si ex legati cā, ff. de
verbo. obli. Quædam est certificatoria eius, quod est, vel nō est,
vt in l. aut qui aliter, ff. quod vi, aut clam. Addunt Mode. aliā
speciem. Quædam est conseruatoria iuris, vt in l. si creditores,
C. de pact. Sed dominus Petrus Ferrar. Papien. in sua practica,
in forma declinatoria, in versicu. protestana, dicit duo tantum
esse genera protestationum, videlicet vna, quæ appellatur pro-
testatio: Altera vero dicitur denunciatio. Protestatio proprie
consistit in his, quæ dependet a voluntate, vel facto solius pro-
testatoris. Denunciatio vero consistit in his, quæ dependent a fa
cto eius, cui fit protestatio, vel alterius. Quæ differentia videtur
mihi, quod satis ab vsu approbaretur, & a iure. Nam si conside
ras iura, in quibus auctor vtitur hoc verbo, protestor, seu prote-
status, semper loquuntur in dependentibus a voluntate, vel fa-
cto solius protestantis, ut in dicta lege, Nesennius, & in dicta
lege, & si quis, §. plerique, & in dicto capitulo solicitudinem. Sed
vbi auctor vtitur verbo, denunciationis, tunc actus dependet a
voluntate alterius, ut in lege finali, C. de nego. gest. & in l. si ma-
ior, C. de rescin. vend. & in l. si fundum. C. de rei ven. & in l. in cō
tractibus, §. in omni, C. de non numerat. pecu. Et ista differen-
tia probatur in l. prima, §. denunciare, iuncto §. eleganter, in fi. ff.
de lib. agnos. Et ita tenendo puto, ꝙ sunt tres spēs ꝓtestōnum.
Quædam est protestatio declaratoria voluntatis, d. §. plerique.
Quædam derogatoria alicuius voluntatis, vel facti ipsius prote
stantis, dicta l. si quis in princ. testamenti. Quædam conseruato-
ria alicuius iuris ipsius protestantis, d. l. si creditores. Tres etiam
arbitror esse species denunciationis. Quædā incitatoria, vt alius
det, vel faciat, l. nomen. C. quæ res pig. obl. poss. Quędam prohi-
bitoria, ne alius faciat, vel det, dicta l. fina. C. de neg. gest. & in d.
l. si fundum. Quædam certificatoria, d. l. i. §. denunciare. ¶ Quar
70 to quæro, an protestatio tollatur † per ꝯtrium ſcm̄ ista est diffi
cilior qō, quę reperiatur in hac materia, & magis practicabilis.
Istam q. Pan diuidit in tres partes. Pro intelligentia inuestigan-
dum prius est, qūo cognoscatur, ꝙ ꝓtestō ꝯtrarior fcō. Pan hic rñ
det, ꝙ dr̄ ꝯtria fcō, qñ protestō, & fcm̄ se non compatiuntur. Ista
doctri. non est magistralis Nam & tu idem opinabaris. Alia er-
go fuit theorica Batt. in l. i. C. de litis contest. Protestatio tūc dr̄
ꝯtria facto, quando protestatio, & factum ꝯtrantur circa idem: vt
si dixero, respondeo, & protestor, quod non respondeo. Si ve-
ro contrariatur circa diuersa, tunc non dicitur contraria fcō, vt
si respondeas libello, & protesteris, ꝙ rñdes animo nō litē con-
testandi. Ista. n. protestatio respicit animum tui protestantis, q
animus est separatus ab effectu responsionis. sequitur Pan. in c.
s. col 7. ꝓ. de litis contesta. Vbi addit, ꝙ in hoc exemplo non dici
tur contraria facto, sed potius declaratoria facti multipliciter in-
telligibilis, qa responsio potest intelligi facta animo litem cō-
testandi, vel animo instruendi iudicem tantum, vt etiā hic dicit
Pan. in 3. memb. Tertia fuit doctri. Ale. consi. i 30. In causa stra
zatolorum, col. fin. lib. 4. Protestatio dicitur ꝯtria fcō, quando or
dinatur ad tollēdum ipsum factum, secus si ordinatur ad tollē-
dam mentem a fcō, & ista fuit intentio Bar. licet aliter explica-
ta. ¶ Contra istā theoricam obstat quod dicit An. in l. si iurisgē
tiū, §. quod fere, ff. de pac. dot. Ang. hic, & Ale. in dicto §. morte,
col. 4. ad fi. vbi dñt, ꝙ ista protestatio, me obligo non animo ob
ligandi, profiteor religionem animo non ꝓfitendi; adeo hr̄dita
tem, animo non adeundi, dr̄ ꝯtria fcō, & tñ vr̄ ordinata ad tollē-
dum mentē a facto, & non ipsum factum. Vnde dicas, protesta-
tio dr̄ ꝯtria facto, qñ cōtrariatur facto prout directo sonat in ius,
& in facto, vt in exemplis pręmissis, secus si contrarietur facto,
prout sonat in ius in ꝯñtiā, & pręsumptiue. Exemplum. Si dixe-
ro, bonum habuum, animo non profitendi. Excipio, animo litem
non contestandi. Soluo debitum, animo non adeundi. In istis
casibus, pręsumptiue, & in ꝯñtiam facti, resultat iuris effectus,
cui contrariatur protestatio, non autem contrariatur facto.
Istis sic præmissis diuido qōnem in tres partes. Aut quęritur de
protestatione contraria consequutiuis ad factū. Aut de prote-
statione contraria facto. Aut de protestatione facta ad decla-
randum factum multipliciter intelligibile, vt hic per Pan. Ex cu
ius dictis circa primum membrum habes quatuor conclusio-
71 nes. ¶ Prima conclusio. Protestatio ꝯtria † consequutiuis ad fa-
ctum, super dependentibus a sola voluntate protestantis valet,
& actus vitiatur, l. per seruum, §. vsusfructus, an fructus legetur,
ff. de usu, & habitatio. Deci. insurgit ꝯ Panor. dicendo ꝙ iste tex.
non probat, quia loquitur in dependentibus a iuris dispositio-
ne, & non a voluntate disponentis. Sed iudicio meo decipitur,
quia licet ex iuris dispositione vsusfructus non possit esse sine
vsu, tñ actus legantis, vel vsum, vel vsumfructum, depēdet a volū
tate testōris, §. disponat, in Aut. de nup. Et si verū eēt, ꝙ actus ibi
depēderet a dispōne iuris, vitiat eius protestatio, & non vitiatur, l.
alimēta, C. de neg. gest. & hoc ſm vnū intelłm. ¶ Tu āt ꝯsidera,
ꝙ ibi nō est ꝓtestō, sed potius dispō. Inter quæ ē dña, vt s. dixi uel
le Bar. in d. §. morte. in i. q. Scdo ꝓ ista conclōne addit Dec. tex.
in l. q in aliena, §. Celsus, ff. de acq. hęr. iūcta gl. ubi dubitās ne co
geretur adire, iuuat ꝓtestōe ꝓmissa, p q̄ ꝓtestat, ꝙ si in futurū adie
rit, nō intendit adire. Sed considera, ꝙ ibi protestatio non est cō
traria ꝯsequutiuis, sed potius ipsi facto, unde facit ad aliud mem
brum. Allegat ēt tex. in l. si ita scriptum, & in l. si mihi, & tibi. §.
fina. ff. de leg. i. sed etiam ista iura loquuntur in protestōne ꝯ-
tria fcō. Itē loquunť in ꝓtestōne, q̄ pręcedit actum, cui nunc ad-
uersatur. Nos loquimur in protestatione, quæ fit in ipso actu, li
cet consequutiue actus subsequatur. Item text. in dicto §. pleri-
que, loquitur in protestatione facta super facto multipłr intelli
gibili, unde facit ad aliud membrū. ¶ Cōtra istā ꝯclōnē obstāt
plura. Primo tex. ī l. sed si de fructu, ff. de usu, & habi. ubi si lega
to usufructu protestetur testōr, ꝙ non intendit legare usum, &
sic

fic adimat vſum, vitiatᷣ proteſtõ & non uitiat. Bal. Alb. & cõiter
Doct. ſoluunt, ꝙ ibi proteſtatio fuit facta poſt actũ perfectum.
Concluſio aũt, & tex. in d. l. per ſeruum, loquitur in proteſtõ-
ne, q̃ fit in ipſo actu, & ita hanc cõcl'onem ſirant oẽs Mod. hic,
maximè Dec. qui tñ non adducunt tex. in d. l. ſed ſi, ſed glo. in l.
concubinatu, ff. de concub. & in l. pe. cum gl. pe. ff. pro emp. quę
iura non probant, quia loquuntur in proteſtõne dependente a
ptãte duorum. ¶ Scdo oppono de l. 1. §. 1. ff. ſi vſuf pe. vbi ſi qs
leget vſumfructum fundi, cum proteſtatione ꝙ non vult ꝙ le-
gatarius habeat iter, qđ eſt de ꝯſequutiuis vſusfructus, vitiatur
proteſtõ, & non vitiat. & re vera iſte tex. multũ obſtat. Alb. ibi
rñdet, ꝙ ſi proteſtõ adimat eſſentialia actus, tunc proteſtõ re-
manet, & actus vitiatur, & ita procedat tex. in d. l. per ſeruum.
Nam vſus eſt de eſſentialib. vſusfructus, Inſt. de vſufr. in princ.
Si vero adimat accidentalia, proteſtõ vitiatur, & non vitiat, &
ita loquiᷣ tex. in d. l. 1. §. 1. & pro iſta diſtinctione bene facit tex.
in c. fi. de cond. app. Sed ꝯ hanc ſol'onem ob. tex. in l. cum preca
rio, ff. de precar. vbi ſi concedo rẽ precario cum proteſtõne ſeu
pacto, ꝙ nolo poſſe reuocare vſque ad calendas, talis proteſtõ
non valet, quia eſt ꝯ ſubſtantiam precarii, cuius ꝯtrium preſup-
ponit Alb. in ſua ſol'one. Reperio, ꝙ Bar. in l. vbi ita donatur, ff.
de don. cauſa mor. concordat illa iura, dicendo ꝙ pactũ ꝯ ſubſtam
ꝯctus non valet, d. l. cum precario. ſecus ſi ſit ꝯ naturam rei in
ꝯtn, ſiue legato deducta, vt in d. l. per ſeruum. Illa ſolu. non
vr tuta, quia in d. l. per ſeruũ, §. 1. ẽt proteſtõ erat ꝯ ſubſtam actus,
ſm Pan. hic, & Bar. eſt ſibi ꝯtrius in d. §. per ſeruum. ¶ Vnde ego
in puncto huius concl'onis, videlicet in dependentib. a volun-
tate ſolius proteſtantis, dicerem nihil aliud eſſe quęrendum, ni
ſi vt voluntas proteſtantis habeat effectum, arg. l. 1. C. de ſacro-
ſan. ecc. §. diſponat, in Auth. de nup. Ideo diſtinguẽdum puto.
Aut proteſtõne irritata non poterit uoluntas adimpleri, & tũc
proteſtatio ꝯ conſequutiua etiam ſubſtantialia ualebit, & actus
vitiabitur. Ita procedit tex. in d. l. per ſeruum, §. 1. Aut ſalua pro-
teſtatione non poteſt ſaluari uoluntas, & tunc vitiatur prote-
ſtõ, & non vitiat. Ita procedit tex. in d. l. 1. §. 1. Aut irritata prote-
ſtõne poterit uoluntas habere ſuum effectum, ſi proteſtans vo
luerit, & tunc uitiatur proteſtatio, & non vitiat. Ita procedit
tex. in d. l. cum precario. Si vero quęratur, quõ fieri poterit, ꝙ
voluntas proteſtantis magis ſe conformet cum proteſtõne, q̃
cum actu ſeu conſequutiuis ad actum? Tunc dicerem, ꝙ ſi pro-
teſtõ ſit ꝯ eſſentialia actus, ꝙ proteſtantis voluntas trahatur ad
proteſtõnem, & ita loquitur tex. in d. l. per ſeruum, §. 1. niſi pro-
teſtõ fiat poſt actum perfectum, d. l. ſed ſi de fructu. ſi uero pro-
teſtatio ſit ꝯ accidentalia, voluntas trahatur ad actum, d. l. 1. §. 1.
Conſiderabis tamen diligentius, quia alibi non ita diſcuſſa re-
peries. ¶ Tertio oppono, & vr ꝙ proteſtatio dependens a vo-
luntate ſolius proteſtantis, non debeat eſſe in conſideratione,
per tex. in l. ſi quis in prin. teſtamenti, ff. de leg. 3. ubi proteſtatio
72 teſtatoris † proteſtantis, ſe nõ uelle poſſe reuocare teſtm̃, non
ualet ẽt facta cum iurõ ſm Bar. ibi, col. fi. ubi dicit, ꝙ ſi ꝯueniat,
non incurrit periurium. Quod ẽt voluit glo. in c. vltima volun
tas, 13. q. 2. ſequuntur cõiter Doct. vt ibi per Iaſ. Vltra quem ad-
de, ꝙ idem tenuit Pan. conſi. 41. in 1. dub. & conſi. 48 col. fi. lib.
2. Alex. conſi. 18 lib. 2. Fel. in c. præcedenti, col. 4. licet quantum
ad periurium contrarium teneat idem Fel. in c. in præſentia, co
lum. 3. inf. de prob. facit, quia ſi dominus in conſtitutione pro-
curatoris proteſtatur etiam cum iuramento, ꝙ non vult vn-
quam reuocare procuratorem, tamen talis proteſtatio non im
pedit reuocationem fieri poſſe, ſecundum glo. in c. fi. de procu.
li. 6. de qua multa ſcribit Fel. hic, col. 23. & in c. ſi diligenti, col.
pen. inf. de foro compet. & Cur. conſi. 69. col. 11. Reperio, ꝙ ad
iſta reſpondet Bar. in d. l. cum precario, ff. de precar. ꝙ proteſtatio
in caſibus præmiſſis non ualet, quia eſt ꝯ ſubſtantiam actus, &
Fel. hic dicit, ꝙ eſt contra naturam mandati facti ad negotia.
¶ Aduerte, quia iſta ſolutio confunditur ex pręmiſſis, & quia
proteſtatio potius vr facta pro corroboratione teſtamenti, &
mandati, quam contra ſubſtantiam. Vnde dicerem, ꝙ iſtis caſi-
bus nihil operetur proteſtatio, quia contra efficaciam, & ſub-
ſtantiam ipſius proteſtationis inuentę ad cautelam proteſtan
tis, etiam ſi ualeret, eſſet potius pernicioſa proteſtanti, quam al
teri. Quod facit pro tertio membro meę diſtinctionis, uidelicet
ꝙ ubi voluntas proteſtantis poteſt habere effectum, ſi prote-
ſtans voluerit abſque proteſtatione, tunc nunquam proteſta-
tio operatur, d. l. cum precario. ¶ Secunda concluſio. Proteſta-
73 tio contraria † conſequutiuis ad actum, in dependentibus a
conſenſu duorum, non valet abſque conſenſu alterius. Iſta
concluſio habet tria capita. Primum, ſi fiat altero ſciente, &
contradicente. Secundum, ſi altero ignorante. Tertium, ſi al-
tero ſciente, & tacente. Primum probatur per dictum Innoc.
in capitulo finali, de cond. appo. ubi concludit, quod proteſta-
tio contrahentis matrimonium cum aliqua, ſi prolem euita-
bit, non valet, nec annullatᷣ matrimonium ſi illa contradicat &
ita debet limitari ille tex. Hinc eſt, quod promiſſio de rato ha-
ben lo quicquid geſtũ fuerit per ꝓcuratorem cũ proteſtatio-
ne, ſi legitimè geſtum fuerit, obligat dñm ẽt pro malè, & legi-
timè geſtis, ſi ꝯtrahentes vel litigantes cum procuratore, non con
ſenſerint proteſtationi, ſm glo. in c. relatio, in uerbo, canonice,
21. q. 1. Spec. tit. de procur. §. ratione autem formæ, in fi. 1. col.
Bart. in l. quę omnia. § fi. ff. de procur. Pan. in c. fi. col. 5. & 6. ꝧ.
de ḋlla. Etiam ſi doloſè geſta ſint per procuratorem, l. ſi procu-
rator, ff. de excep. doli. traditur per glo. Card. & Imo. in cle. 1. de
procur. Et iſta deciſio procedit, etiam ſi dominus promiſerit
de rato, dummodo vtiliter actum ſit, ſecundum Bald. in rub. C.
de exer. col. 3. Iaſ. in l. 1. col. 5. ff. de offi. procur. Cęſa Rom. conſi.
66. mandatum mihi oſtenſum. Per hanc concluſionem appa-
ret, ꝙ non eſt verum, ꝙ tex. in l. ſi §. item ſi prædixerit, ff. naut.
caup. ſtab. procedat, etiam ꝙ hoſpes contradicat caupone pro-
teſtanti ſe nolle teneri ad cuſtodiam receptorum in hoſpitio,
prout ibi tenuit Bart. & malè & ꝯtrium voluit idem Bart. in d.
§. morte, & ibi Alex. col. 7 ad fi. Bene etiam facit tex. cum glo. in
l. quod quis ſciens, ff. de condi. indebi. Et per iſta alias dicebam,
proteſtationem venditoris dicentis ſe nolle teneri de euictio-
ne, non ſuffragari, quia emptor contradixerat proteſtationi.
74 ¶ Secunda pars concluſionis probatur, quia clandeſtina † pro-
teſtatio nihil operatur, ſicut propoſitum in mente retentum,
ſm Bart. in l. ſi repetendi, C. de cond. ob cau. Ampliat Dec. ẽt
in dependentibus a uoluntate proteſtantis tantum, adhuc talis
proteſtatio tollitur per contrarium actum factum cum altero
inſcio proteſtationis. l. pro hærede, §. Papinianus, & ibi Barto.
ff. de acquir. hære. De hoc, an proteſtatio debeat fieri in pręſen-
tia partis, dicam ꝧ. loco ſuo. ¶ Circa tertiam partem conclu-
ſionis, dicam, ꝧ. in 2. membro Pan. ¶ Tertia concluſio. Prote-
75 ſtatio contraria † conſequutiuis ad actum, in dependentibus a
conſenſu duorum valet, accedente conſenſu amborum, c. dia-
coni. & cap. fin. 82. diſtin. Iſta concluſio non habet dubium, &
de ea inf. dicam in 2. membro. ¶ Aduerte tamen, inquantum
Pan. circa intellectum d. cap. diaconi, reprehendit d. Anto. te-
nentem, ꝙ in caſu illius cap. non ualeat matrimonium, ſed tan-
tum proteſtatio ualeat, ad excuſandum a pœna diſpoſitionis.
Dubito circa intellectum huius tex. quia ſicut non poteſt ope-
rari, ꝙ clericus maneat in matrimonio, ita non debet poſſe ope
rari, vt maneat in monaſterio ex eo, ꝙ proteſtatio ibi facta fuit
in dependentibus a diſpoſitione iuris, & non a conſenſu par-
tium, per ea quæ dicam in ſequenti concluſione. ¶ Secundo
aduerte, inquantum Panor. tenet, quod Epiſcopus non poteſt
76 diſpenſare, † quòd conſtituti in ſacris ducant vxorem. Adde
quòd bene poterit diſpenſare cum eo, qui de facto contraxit
matrimonium quo ad officium, ſecundum Hoſtien. in ſumma,
de cleri. coniug. quia poteſt diſpenſare cum clerico ſuper adul-
terio, quod eſt maius crimen c. at ſi clerici, §. de adulteriis, inf.
de iudic. Deci. hic dicit, ꝙ etiam Papa non poteſt diſpenſare ſu-
per matrimonio prohibito, niſi ex magna cauſa. allegat Panor.
in capit. cum olim, ad fin. infra de cler. coniug. Tu uide plenius
de hoc per Fely. in cap. quæ in eccleſiarum, col. 3. ſup. eod. Tu
intellige iſtud dictum procedere de poteſtate ordinaria, ſed de
poteſtate abſoluta poteſt diſpenſare ſine cauſa, vt per plura
concludit Soc. conſi. 28. col. pen. & fi. lib. 1. Ego addo, ꝙ poteſt
diſpenſare cum presbytero, aut monacho, ſuper matrimonio
ad tempus, puta donec procreauit filios ſecundum Bald. in l. ſi
tibi, in fin. ff. de adoptio. Sequitur Iaſ. in d. l. arrogator, colum. 2.
eod. tit. vbi dicit, ꝙ hoc modo ſolet Papa diſpenſare cum filio
Regis presbytero, aut monacho, quia magis peccat filius Re-
gis, ſi ſit unicus, intrare religionem, quam uiuere in ſeculo
propter periculum Regni. ¶ Quarta concluſio. Proteſtatio † cõ
77 traria conſequutiuis ad actum dependentib. ex diſpõne iuris,
non releuat proteſtantem. text. eſt hic, ſecundum d. Anto. qui
tex. non probat, ſm Pan. vt hic per eum. Tu aduerte, ꝙ Pan. ſibi
ꝯtrius, in cap. Cumana, ꝧ. de elec. col. 4. dicit, ꝙ iſte tex. hoc bene
probat, ſic inducendo. De iure canonicis ſine præbenda pro-
uidendum eſt de ſuperexcreſcentibus fructibus, ut hic. Ergo
proteſtatio, ꝙ nihil perciperent, erat ꝯtria conſequutiuis, depen-
dentibus ex diſpoſitione iuris. Sed nec iſta inductio videtur bo-
na, quia proteſtatio ſtabat hoc modo, ꝙ ultimi nihil percipe-
rent, donec primi duo eſſent integre præbendas aſſequuti. Si
ergo ita excreuerunt fructus, ꝙ oib. poſſit ſufficienter prouide-
ri, non põt dici, ꝙ proteſtatio ſit in aliquo ꝯtria. Defendendo in-
ductionem dico, ꝙ proteſtatio cantabat aliter, uidelicet, recipi-
mus uos in canonicos cum proteſtatione, ꝙ non intendimus
derogare conſtitutioni noſtræ de nu. 14. & ſic proteſtati erant
nolle etiam ex ſuperexcreſcentibus fructib. creare nouas præ-
bendas: quia faciendo nouas pręben das, frangerent numerum.
Sed conſidera, nam hoc modo proteſtatio eſſet ꝯtria facto, &
conſequutiuis ad factum, & ſic probaret id, ad quod cõiter alle-
gatur, & concluſionem nſam, ad q̃ inducitur per d. Ant. Ex iſtis
apparet, ꝙ non obſtant conſiderationes Pan. hic. ¶ Alio mo-
do inducit hunc text. Deci. dicendo, ꝙ proteſtatio erat facta

sub hac forma, recipimus vos in canonicos, cum hoc, ꝙ de canonia nihil percipiatis, & sic ꝙ non habeatis stallum in choro, & vocem in capitulo, donec primi duo, &c. Illud autem est ꝯ id, quod consecutiue venit ex dispōne legis, c. relatum, j. de præben. Sed ista inductio non est ad propositum, quia de iure cano. nulla versatur controuersia inter nouos canonicos, & capitulum, sed super præbendis tm̄. & quia erat ꝯdōnalis, donec primi duo, &c. Vnde ex quo pp superexcrescentiam fructuum poterat oībus prouideri, non est verisile, ꝙ Capitulum fuisset ita fatuum, ꝙ allegasset protestationem in hoc casu. Teneas ergo inductionem præcedentem, nec obstat inquantum Pan. dicit, ꝙ præbenda non est ius cōsequutiuum ad canonicatum ex dispōne iuris, quia hoc falsum est. nec obst. dictum Inn. in c. fi. de cle. non resi. quia verum est, ꝙ pōt esse canonicus sine præbenda actu, sed non pōt esse sine spe ꝯsi in præbendam, vt dixi in notabilibus, quæ spes ad actum deducitur ex dispōne iuris, vel ex superexcrescentibus fructibus vel ex vacatione superuenienti. Ad c. sanctorum. rñdeo, ut per Pan. in d. c. relatum. ¶ Aduerte etiam, inquantum Pan. concludit, ꝙ si habens vnde viuat, bona mente faciat pactum cum capitulo, ꝙ recipiatur in canonicum sine præbenda, ꝙ talis receptio non est simoniaca. In contrariū vr̄ tex. in c. tua nos, de simo. ¶ Redeundo ad ꝯclonē, adde tex. in l. alimenta, cum glo. C. de neg. gest. Bart. in d. §. morte, col. 7. ver. circa quintum. Ad idem tex. in l. nemo pōt, ff. de leg. 1. ¶ Ex ista ꝯclone inferuntur plura in practica Primo, ꝙ illa protesta-
78 tio, qua vtunē libellantes in fine libelli, saluo iure addendi, uel minuendi, nihil operatur, quia addere, vel detrahere, dependet a dispōne iuris, l. edita, C. de eden. ſm Bart. in d. §. morte, & in d. l. edita, & in l. Nesennius, ff. de neg. gest. glo. in c. inter dilectos, de fide instr. Pan. post Ant. in c. 2. j. de libelli oblone, & procedit, ēt si reus consentiat, ſm Ias. in d. l. edita, col. pen. Fel. in d. c. inter dilectos, col. 6. quia de subā iudicij est litis contesta. l. prolatam. vbi glo. C. de sent. & inter. omn. iud. Ergo consensus partis non potest operari, ꝙ feratur snīa super additis post lit. contesta. iuxta tradita per glo. in auth. offeratur, C. de lit. contesta. & in c. de causis, de offi. deleg. Sed certe posset dici, ꝙ reus contentiendo protestationi, & reseruationi factæ in libello, & litem simpliciter contestando, videatur contestari litem non solum super eo, quod petitum est, sed ēt super eo, quod additur. Benè facit, quod dicit Bart. in l. in actione, in fi. ff. de furt. ¶ Secundo
79 infertur, ꝙ protestatio, † qua vtuntur practicantes in productione testium, & instrūtorum, videlicet, exhibet, & producit, in passibus pro ipso facientibus tm̄, nihil operatur, prout tenet Bald. in l. unica, C. ut quæ desunt aduo. & in c. pn̄tium, de testib. col. 2. & d. Ias. in d. §. morte, col. 13. & seq. quia non dependet a facultate producentis, facere ꝙ iudex non adhibeat fidem testibus, & instrumentis ꝯ producentem, ſm glo. in l. 1. §. editiones, ff. de eden. ¶ Tu adde ꝙ Fely. in c. imputari, col. fi. de fide instru. tenet oppositum, dicens ꝙ *communis* opin. est, ꝙ talis protestatio ualeat. Et hoc idem firmat Fely. in c. cum uenerabilis, col. 5. de except. ex pluribus. & maxime, quia producere instrū, dependet a uoluntate protestantis, ergo debet valere protestatio, ut s̄. in 2. conclusione. Non obst. ꝙ sit in facultate iudicis, credere etiam contra producentem, quia verum postquam sunt producta. Verum si protestatio præcessit, non pn̄t dici producta, nisi in passibus, ergo &c. Saluari in potest opin. Bald. & Ias. in 5. casibus, quos refert Fely. in d. c. cum venerabilis, & unum etiam casum ponit in c. 1. col. 5. de proba. Ad effugiendum omnem dubiōnem sit cautus aduersarius, ꝙ ead. reproducat cum simili protestatione, quatenus pro se faciunt, ſm Alb. in d. §. editiones, & d. Ant. in d. c. cum uenerabilis, & in c. cum olim, de censi. ¶ Tertio, ex ista conclusione infert do. Ias. qōnem quotidianam, ꝙ si
80 emphyteuta aliener † rem emphyteuticam cum protestatione hoc modo facta saluo, & reseruato consensu domini, ꝙ talis protestatio non iuuat, nec excusat a caducitate, quia ꝙ cadat dependet a dispositione iuris. Allegat ita tenere Bald. in l. vnica. col. pen. q. 16. C. de his, quę pęnę nomi. & in c. 1. §. fin. quæ fue. pri. causa benefi. amit. & plura alia, dicens, ꝙ ista opin. est cōis Eam sequitur, & dicit cōem Deci. sequuta traditione, consi. 160. col. 3. versi. præterea dato. Tu aduerte ad fundamentum, quia non vr̄ ad propositum, quia ꝙ cadat potius dependet a uoluntate directi dñij quam iuris, l. fi. C. de iu. emphy. ideo melius seruit scdæ conclu. de qua s̄. Tu uero vltra eum adde, ꝙ istam opin. tenet Lud. Ro. sing. 512. Tu habes, ꝙ si uasallus. Fel. in c. cum contingat, col. 4 de off. deleg. Berrach. in trac. de gabel. in 1. par. q. 8. Cæp. cau 22. ¶ Intellige istā decisio. procedere stante ꝓtestatione modo, quo s̄. secus si protestatio sit ꝯdōnalis; puta, alieno, si dño placuerit. Isto casu non cadit, quia non contemnit dñm, cum non possit dici alienatio, nisi dñs consentiat, ſm Albe. de Ros. in d. l. fi. Iacob. Alua. in c. 1. in prin. de prohi. feu. alien. Et ita consuluit Cur. consi. 8. Viso instrō. Motus, quia emphyteuta vendens cum pacto l. commissoriæ, resoluto ꝯtu, non cadit, ſm gl. Gul. Bal. & Mod. in l. ab emptione, ff. de pac. Ergo minus dēt cadere, qñ a principio venditio fuit conditionalis. ¶ Scdo intellige, nisi protestatio esset concepta hoc mō, vendo saluo, & reseruato consensu dñi, & non aliter, nec alio modo, tunc protestatio valeret. & excusaret emphyteutam, ſm Bal. in c. 1. § fi. col. fi. quę fue. pri. ca. benefi. amit. Pan. in c. 2. de feud. in c. insinuante, ad fi. qui cleri. vel vouen. & Cur. in d. cons. 8. Istam limitationem impugnat Ias. in d. §. morte, col. 13. in fin. & seq. per istam conclusionem. Secundo, quia in re facta nō prosunt artes verborum, secundum Bal. in c. fi. de confess. vbi Bal. etiam tenet contra hanc fallentiam. ¶ Tu non recedas ab illa restrictione, quæ est communis. Tum quia non contemnit dominum, si non vult alienationem valere, nisi dominus cōsentiat: Tum quia videtur alienatio facta sub conditione. Ergo, &c. Et ꝙ talia verba, non aliter, nec alio modo, operentur hunc effectum, voluit d. Alex. licet dicat non esse sine magna dubitatione, consi. 3 col. 2. lib. 1. ¶ Sublimita tamen istas duas declarationes, si emphyteuta stetit in puris terminis alienationis, nō procedendo ad traditionem, secus si processit ad traditionem corporalem, etiam cum tali protestatione facta, in talem personā, a qua difficilis sit recuperatio. Puta si castrum tradatur potentiori, aut inimico, secundum Bal. in c. 1. § hoc quoque. ad fin. de succ. feud & in c. Cumana, ver. & prædicta faciunt, inf. de elect. Fel. in c. quæ in ecclesiarum, col. 28 vbi illud latius declarat. s̄. eod. ¶ Et ex hoc infero, ꝙ si alienans traderet possessionem ficte per precarium, seu constitutum, ꝙ emphyteuta non caderet, quia tunc facilis est recuperatio. Ita generaliter concludit Guido q. 101. vbi dicit ita seruari in curia Delphinali. ¶ Quarto ex hac conclusione infertur, ꝙ si fundator in fundatione ecclesiæ, seu in constitutione dotis protestetur, ꝙ non vult eccle-
81 siam, nec eius bona gubernari † per episcopum, nec ei subesse, talis protestatio nihil operabitur, quia de iure omnes ecclesię sunt sub potestate Episcopi, in cuius diœcesi sitę sunt, c. omnes basilicæ, 16. q. 7. Ita Bar. in l. quoties, § fin. ff. de adm. tuto. Pan. in c. requisisti, col. pen. de testa. & in c. nobis, col. pen. de iure pa. & est tex. in c. sic quidam, & in c. nouerint, 10. q. 1. ¶ Quinto infer-
82 tur ad protestationem ingredientis † religionem, protestantis velle retinere proprium, ꝙ non valeat, etiam si acceptetur, secundum gl. in auth. ingressi, C. de sacrosan. ecc. & in d. l. per seruum, §. 1. de vsu, & habi. & in c. solet, 3 2. q. 2. de qua per Pan. & alios, in c. fi. de cond. app. ¶ Fallit ista conclusio dupliciter. Primo in casibus, in quibus ius admittit ipsam protestationem, authen. si testis productus dicatur, C. de testi. auth. excipitur, C. de bonis, quę lib. c. pastoralis, de excep. Secundo fallit, si huiusmodi protestationi consentiatis, in cuius fauorem lex fuit inducta, cap. cum dilectus, vbi Pan. in 5. not. de consue. Quod intellige in casibus in quibus quis potest renunciare fauori suo, alias, secus, vt per Fel. late in c. si diligenti, de foro compet. ¶ Circa secundum, quando protestatio est contraria facto, facias infra-
83 scriptas conclusiones. ¶ Prima, protestatio cōtraria facto, † in dependentibus a mera facultate protestantis, ualet, & non tollitur per contrarium actum. Pro ista conclusione allegatur primo tex. in c. hæc est fides, 23. q. 1. per quem tex. Cępol. in cautel. 156. bonum, & vtile consilium, docet cautelam ad euitandum crimen hæresis, ad quam cautelam vide Ias. in rubr. C. de summa Trin. & fide cath. & Mod. hic. Sed iste tex. non uidetur allegari ad propositum, quia ibi protestō tollit mentem a facto, ergo non est ꝯtria facto, vt sup. dixi in euidentia. Secundo Pan. alleg. tex. in l. si quis in prin. testamenti, ff. de leg. 3. Cōsidera, ꝙ illa protestō potius vr̄ ꝯtria consequutiuis ad actū. Tertio alleg. ēt tex. facere in d. l. per seruum. §. 1. qui loquitur, qñ protestō apparet ꝯtria consequutiuis, vt sup. dictum fuit. Quarto Bar. in d. §. morte, & Mod. hic alleg. tex. in l. qui in aliena, §. fi. cū glo. ff. de aeq. her. iste tex. loquitur in protestatione uestita a cā, quo casu valet ētiā dependentib. a voluntate duorū, vt inf. dicā. alias ibi protestō non ualuisset tanꝗ ꝯtria facto, ut dixi s̄. post Alex. in d. §. Morte. Allegatur ēt tex. in l. si ita sit scriptū. ff. de leg. 1. sed ibi tollit mentē a facto. Et sic uides, ꝙ oīa, quæ ad hanc ꝯclonem allegātur, potius tendūt ad declarandū tcm̄, ꝗ ad ꝯtriandū protestationi. ¶ Illa ꝯclo facit ad qō. tactā p Ful. consi. 156. Visis &c. vbi protestatio rei dicentis, ꝙ non intendit declinare iurisdōnē, nisi quatenus a statuto permittatur, excusat postea declinātem a pęna statuti. Sed certe, ibi est, quia protestatio erat condōnalis, & declinatoria exceptio postea proposita, sub ead. condōne intelligitur ꝓposita, ut dicā j. post. Pan. in 3. memb. Sed si protestatio esset pura, qa dixisset, protestō ꝙ nolo declinare, & postea declinaret, crederē ꝙ protestatio nō iuuaret, tanꝗ ꝯtria fcō, maxime p ea, quę statim subiiciā. Et ita in simi. terminis ꝯsuluit Dec. cōsi. 187. col. fi. vbi vult, ꝙ protestās nolle litem suscipere, & de facto litigās, nō excusatur, sicut si aliquis protestetē nolle litē ꝯtestari, & postea ꝯtestetē, vt per Ang. in l. iurisgentiū, §. qd̄ fere. ff. de pac. Per istā ꝯclo. ꝯsuluit Anc. ꝯsl. 32. Per statutū &c. ꝙ protestatio apposita in libello, uidelicet nō in modum libelli, sed simplicis petitionis, operatur ꝙ non censeatur actor agere

re per viā libelli. Sed certe etiā isto casu protestatio est decla-
ratoria facti multipliciter intelligibilis, vel est protestatio tollēs
mentem a facto, non directo contraria facto. ¶ Ista conclusio
limitatur pluribus modis. Primo, vt procedat, quando protesta
tio contrariatur facto, celebrato a solo protestante absque alte
rius interuentu. Secus si contrarietur facto postea celebrato a
protestante simul cum alio, ſm Bar. in d.§.morte, per tex.in ca.
solicitudinem, de appellat. Qui tex. iudicio meo non probat, quia
loquitur de dependentibus a iuris dispositione. est.n. iuris dispo
sitio, ꝙ adeundo iudicem inferiorem eo, ad quem fuit appella-
tum, iudicatur renunciatio appellationis. Secundo allegat text.
in c.1. quod metus causa, sed ibi est propter vestimentum eau
sæ. Item loquitur in dependentibus a voluntate duorum, vt hic
aduertit Pan. Quarto Alex.& Moder. adducunt tex.in l. pro hæ
rede, §. Papinianus, ff.de acq.hæred. Sed respondeo, ꝙ loquitur
in protestatione, & in abstentione, quæ non potest trahi ad actū
futurum, secus in protestatione, quę potest declarare quo ani-
mo geratur actus cōtrarius, l.& si quis, §. plerique, ff.de religio.
nā tunc declaratio saluat ꝓtestantē a ꝯtrietate, vt ꝯ.in 3. mēbro.
vñ forte si in casu d.§. Papinianus, ꝓcessisset protestatio, nō cen
seretur is, qui abstinuit, recipiendo pecuniam adiuisse. Cogita-
bis tñ pro intellectu illius tex. ¶ Secundo limitatur, vt ꝓcedat,
qñ talis protestatio non est alteri præiudicialis, secus si pōt al-
teri prçiudicare, quia tunc non valet in ꝑiudicium alterius, nisi
ille sciat, & ꝓtestationi ꝯsentiat. Exemplū. Protestatur mulier
cū iurō, ꝙ nō intendit vnq̄ ꝯsentire alienationi rerū dotaliū fiē
dę p maritū, postea ꝯsentit, & iurat nō ꝯuenire. Certe protesta-
tio tollitur, & actus sustinetur, ita Imo. in l.cum vir, ff. de vsuca.
Bal.consi.506 Inter tres Marchiones.lib.5. Ias.in d.§.morte, in
lec.nona. Ale.ꝯs.16.lib.5. Contrariū dīt gl.& Doc.in c.licet mu
lieres, de iureiu.in 6. qui concludunt oppositū debere intelligi,
qñ emptor habebat notitiā protestationis, & non ꝯtrasit, alias si
emptor ignorabat, volunt ꝓtestationē tolli, & alienationē vale
re. Et certe ista opinio est ęquitati ꝯsona. Docto.tñ in d. c. licet
mulieres, maxime Peru. cōiter nolunt seruandū esse primū iura
mentum, & sic ꝓtestationē valere ea rōne, qua iurm primū est
licitū, & interpositum sup re alias non alienari ꝓhibita. Vñ quia
ꝓtestatio iuuat iure cōi, & ꝯsolidatur iurō, hoc casu prçualet,
p tex.in c. intellecto, de iureiu. q tex. mihi nō ꝓbat, quia loquitur
in his, in qb. is, qui fuerat ꝓtestatus non alienare, nullā habebat
alienandi ptātē. Sed in casu ꝑmisso mulier cū iurō hēt potesta-
tē ꝯsentiendi, & alienandi fundum dotalem, d.c. licet mulieres,
ergo &c. nisi forte dixeris, ꝙ isto casu ſm iurm tanq̄ illicitum,
non possit validare alienationē factā ꝯ ius. ¶ Tertio limita tem,
non ꝓcedere in casu, in quo voluntas ꝓtestationis remaneret
serua, & alligata, si p ꝯtriū actū non tolleret. Tunc voluntas sit
libera, protestatio uitiatur & non uitiat, & ita ꝓcedat gl. in c.fi.
de proc.lib.6.& id, qd notatur in l. si quis in principio testamē
ti, ff.de lega.3. qb.s̄. dixi. Et si modo cōsideres istas limitationes,
apparebit tibi, ꝙ ista conclusio parum, uel nihil pōt protestanti
opitulari. ¶ Secunda conclusio. Protestatio ꝯtra facto, in depen
14 dētibus † a consensu duorū ualet accedente utriusque conseo
su. Allegat Pan. tex.in c. Cumana, de elect. Sed aduerte, quia ibi
protestatio non erat contraria facto, cū esset conditionalis, uide
licet, admittimus uos in capitulo, si de iure, uel consuetudine
nobis competit ius interessendi. Idē aduerte, ꝙ ibi non apparet,
ꝙ capellani ꝯsenserint protestationi, nisi dixeris apparere eo ip
so, ꝙ non ꝯtdixerint. Qđ an sit uerum, dicam ī. Allegat ēt tex.
cū ibi no. in c.fi.de cōd.appo. Sed ibi est, quia protestatio conti
nebat turpitudinē & peccatum in se, & erat ꝯ substantiā actus.
Itē ibi protestatio erat contraria consequutiuis, & nō facto. Ve
ra tñ est ꝯclusio in se, quia actus dependentes a ptāte agentiū,
regulantur ab eorum intentione, l. non omnis, ff. si cer. pet. Et
ita concludit glo. in l. pacta nouissima, C. de pact. Per quam in-
fert Bar. in d.§. morte, & Pan hic, ad qōnē ut p eos, & per Ang.
in l. mora, ff. de usuris facit etiam ad id, qđ uult Abb. in c. p tuas,
de condit. apposi. ¶ Tertia conclusio. Protestatio ꝯtra facto, in
15 dependentibus a uoluntate † protestantis, & alterius, tollitur p
actum ꝯtrium subsequentē, si alter protestationi non consentit.
Probat Pan. quia protestatio facta in absentia partis, de cuius
ēt interesse agit, non dēt aliquid operari, sicut propositū in mē-
te retentum, l. si repetendi, C. de ꝯd.ob.cau.& ibi Bal. etiam hoc
dicit, & Bar. in d. §. morte. & sic Pan. intellexit conclusionem
hanc, qñ protestatio fuit facta in absentia partis. Idem tamen si
fecit in pręsentia, & protestatus ꝯdicat, per ea quæ dixi in 2. eoo
clusione primi membri. Pro ista conclusione Bar. in d. §. mor-
te, allegat tex. in l. cum plures, §. locator horrei, ff. locat. iste tex.
inducitur variis modis. Primo, per Bar. in d.§. morte, ꝙ ibi pro-
testatio non valuit, quia sublata fuit per contrarium factum, i. p
acceptationem rerum. Et iste intellectus est cōis. Iste intellectus
reprehenditur per Ias. quia nō cōuenit rationi decidendi ibi, per-
inde ac si remissum foret propositum. Aliàs defendebat intel-
lectū cōem, exponēdo remissum, i. sublatū, pp acceptilationem
contrariam protestationi, sed nunc ꝯsidero, ꝙ iste sensus nō vr̄
bonus, quia tex. vult propositū videri remissum, quia accepta-
uerit res: nam proposuerat eas acceptare absque suo periculo,
sed non expressit suū propositū parti, sed absq; vlla protestatio
ne passus est inferri. Et licet Bar. dicat, ꝙ iste sensus nō placeat,
quia non conuenit rationi decidendi, tamen si referatis illam ra
tionem, perinde est ac si remissum foret propositū, ad ipsum
solum, qui habebat propositum, optimè conueniet, & erit sen-
sus, si habens propositum, mutauerit illud. Et ex hoc infero, ꝙ
ibi protestatio non erat ꝯtra facto de directo, sed potius conse
quutiuis ad factum. Alio etiam modo induxit Bal. in l. pacta no
uissima, C. de pactis, ꝙ ibi ꝓtestatio tollitur, quia huic protesta-
tioni ꝯtrius erat actus facti, quia fortior est ad demonstrandum
voluntatem, quàm actus verbi, c. cauere, xxij.q.5. l. si tamen, §. ei
qui, ff. de ædili. edic. c. ad nr̄am, de appella. l. nostram, C. de testa.
l. de pupillo, §. meminisse, ff. de no. oper. nunc. Istum intellectū
reprobant Imo. Alex.& *communiter* alij in d §. morte, & in d. l.
pacta nouissima, quia ita per actum verbi, sicut per actū facti
contrariū, debet protestatio tolli, vel non tolli, si voluntas agē-
tis ita velit, d. l. non omnis. Dantur ēt alij plures intellectus ad
illum tex. qui nihil valent, ideo non refero. ¶ Verum volo coo
sideres, ꝙ ibi non videtur protestatio contraria facto, sed po-
tius declaratoria facti multipliciter intelligibilis. Nam actus re
ceptionis pōt fieri animo suscipiendi periculum in se, & animo
non suscipiendi. Et ideo Pan. allegat illum tex. in sequēti mem-
bro, vnde infero, ꝙ verus est meus intellectus, ꝙ ibi propositū
vr̄ remissum, quia non fuit parti notificatum, non quia propo
situm esset contrarium acceptationi. ¶ Infertur ex hac conclu-
sione primo, ꝙ si aliquis protestetur per aliquem actum, quē
16 faciet, ꝙ non intendit † facere animo contrahendi matrimo-
nium cum tali, si postea contrahat cum illa inscia huius prote-
stationis, valebit matrimoniū, & protestatio nihil operabitur,
ſm gl. & scribentes in c. tua nos. de sponsa. ¶ Infertur secundo,
ꝙ si iurans fidelitatem alicui dño, protestetur ꝙ non facit ani-
17 mo † recognoscendi eum in dñm, ꝙ talis protestatio contradi-
cente dño non iuuat, & ita Soc. consi. 4. col. 5. lib. 3. ¶ Infertur
18 tertio, ꝙ non excusatur dicens alicui, Tu mentiris, † saluo hono
re tuo, quia protestatio ꝯtrariatur actui, ſm Bar. in l. si qu. s extra
neus, in prin. ff. de acquir. hær. per illum tex. & Pan. in c. eā te, de
iureiu. per illum tex. vbi quis iurauit fidelitatem alteri saluo ho-
nore ecclesiæ, cuius erat vasallus, dē ꝙ talis protestatio non ex-
cusat. Et Pan. dicit, ꝙ quidam iudex fecit suspendi vnum homi
nem per gulā, saluo iure suo. ¶ Et istud facit ꝯ male reprehen-
19 dentes † dicta Doctorum, qui credunt excusari, si dixerint, ꝙ
Bar. vel Abb. male loquitur, salua eius honorificentia, secundū
Card. Alex. in c. neque, 9. dist. iniuriantur. n. Doctoribus, quos re
prehendunt, l. apud Labeonem, §. sed quid adijcitur, ff. de iniu.
Ideo caueāt mordaces, qui vel modica reperta occasione, alio-
rum scripta damnant, & vbi aliud non possunt, syllabas venti-
lant, & apices calumniantur. Contra quos Hieronymus in pro
logo, vna cum Psalmista imprecatur, Saggitas potentis acutas,
cum carbonibus desolatoris. Cum modestia tamen maturoq;
iudicio ratione probabili laudabile est aliorum dicta incul pa-
re, cap. negare, 9. dist. Nam si quis secundum veritatem dixerit
alicui, Tu mētiris saluo honore tuo, excusatur ab actione iniu-
riarum, non vigore protestationis, sed quia veritatem dicit, l. eū
qui nocentē, ff. de iniu. Sic ergo excusabitur Doctor, asserens
alium mentiri, si verū dixerit, & ideo dicit Old. consi. 53. consue
uit dubitari, ꝙ dicens alicui gratia correctionis, ꝙ est hęreticus
saluo honore suo, nō tenetur iniuriarū. Prouocatus. n. a male-
dictis alterius non tenetur iniuriarum, si cā defendendi verita-
tem, maledicta refellat, ſm Bar. in l. quæ oia, ff. de procur. tradi-
tur per Fely. latè in cap. dilecti filij, col 6. de exceptio. Ex istis ha
bes, ꝙ ista protestatio nihil operatur. Qđ dicit verum esse An-
gel. in tracta. malefi. in ver. verba iniuriosa. versi. quid autē si di
xit verbum iniuriosum; si sequatur protestatio, secus si ꝑcedat.
Quā limitationem non puto ueram, quia ꝯclo nr̄a maxime pro
cedit, qñ protestatio ꝑcedit actū, d. §. locator horrei. & quia in
his, quæ fiunt eodē ꝯtextu, nō attendit ordo, ſm Barto. in l. 2. §.
prius, ff. de vulg. & pup. Et ꝯtriū tenet Ang. in l. vestē, ff. de iniu.
vbi vult, ꝙ non excusetur ab actione iniuriarum, qui dicit, Tæ
det me, ꝙ fueris de falso cōdemnatus, licet ꝓtestationē ꝑmise-
rit. sequitur Ias. in d. l. turpia, col. fin. post Alex. de leg. 1. ¶ Ex quā
bus oib. apparet, ꝙ illa protestatio, qua utuntur opponētes ex-
20 ceptionē † alicuius criminis ꝯ actorem, vel contra testes, puta
ꝙ sunt excōicati, homicidę, infames, & similia, cum protestatio
ne, ꝙ id non opponunt aīo iniuriandi, sed pro iure suo tuendo,
ꝙ talis ꝓtestatio eos non releuat, nisi ꝓbēt veritatē ita esse, & ita
causa obtineāt. Nā q nō ꝓbat, ēt qđ excipiendo deduxit, calum-
niari vr̄, l. 1. C. de adu. diu. iud. c. calumniam, de pœn. Et ex hoc
tollitur alia præsumptio contraria, q nòd animo iniuriandi consef
uandi obiecerit crimen. Et per ista ita consuluit Soc. consi. 118.
Vila narrati puncti petitione, col. 3. lib. 1. Alioquin facilitate ꝓ-

testationis daret occasio calũnijs,& iniurijs,ſm Fel.in c.1.au finem,de excep. ¶ Fallit aũt ista conclusio, si ꝓtestatio esset a cã vestita,c.1.J qđ metus cã.c.Lothatius,30.q.3. Tu aduerte,quia in c.1.protestatio nõ erat ꝯria facto, sed potius declaratoria facti multipliciter intelligibilis.Nã assumptio hab tus monachalis pt fieri aĩo profitendi,& nõ ꝓfitendi.Scđo aduerte,qa seruit
91 ista fallẽtia puellis nõ audentibus † ꝯdicere parentibus requirẽtibus ab eis,vt renunciẽt hẽditati pr̃næ, & m̃ꝛnæ. Nã consilium est,ꝙ prius ꝓtestentur,ꝙ nõ intendunt renũciare,& ubi in futurũ renunciarent metu , & reuerentia parentum,non sponte renunciabunt,ſm Soc.cõſi.263.Circa primũ,col.4 li.2.¶ Tertio aduerte,quia vr̃ ꝙ ista fallẽtia seruiat de vento. Nã ꝓtestans
92 se metu & nõ spõte actũ gerere,tenetur metũ † ꝓbare,qa solis protestationib.non ꝓbať metus,l.metum,C,qđ me.cau. Bart.in l.de pupillo,§.si quis ipsi prætori,ff.de nou. oper. nunc.in v.q. Sed si probetur metus,etiam sine protestatione actus irritabitur,l.1.& per totum,ff quod met.cau.c.ad audientiam,eo.ti.ergo protestatio erit frustratoria,gl.in d.c.Lothatius, dicit,ꝙ sola ꝓtestatio præcedens probat metum,d.ca.1. non aũt protestatio subsequens,d.l.metum.& hoc ẽt voluerunt gl.Inn.& Car.
☞ & *communiter* Doct.in d c.1.per illum tex. sed ibi cum protestatione concurrebant multæ pręsumptiones.Prima,quia tpe ingressus erat cõiugata.Item iuuenis. Item habebat paruulum filium.Quæ omnia arguebant,ꝙ sponte non intrauerit. Et ꝙ sola protestatio non probet metum,firmant Pan.& alii cõiter,in c.fi.J.de appel.Bar & Legistæ,in d §.si quis ipsi p̃tori.Pro concordia puto distinguendum. aut protestatio tendit ad inualidãdum actum,qui dr̃ meticulosus,& tunc actus dependet a uoluntate solius protestantis,& protestatio præcedens probat metum.Ita loquitur tex.in d.c.Lothatius.Et ratio est , quia nuda protestatio in casu illo probaret animum protestantis,arg.eorum,q̃ notantur in c.significasti,de homici. & ita tenet Bart.&
☞ *cõiter* alii,in l.qui in aliena,§.fi.ff de acq.hær. Aut actus dependet a uoluntate duorum,& tunc si protestatio fiat in ipso actu parte p̃ñte,probat metum.Ita ꝓcedit text. in d.c.1.cum ibi not. Aut an̄ actũ,& nõ probat.Ita loqtur tex.in d.l.metũ.Rõ est,qa potuit abesse metus tpe actus, & quia protestõ facta in absentia eius,q lædi p̃t,illi nõ p̃iudicat,ut hic per Pã.& J.dicã. Aut ꝓtestatio tẽdit ad ꝯualidandũ actum nõ iuridice factum,& tunc siue fiat an̄,siue in ipso actu,nunq̃ probat metũ.Ita ꝓcedunt notata per Pan.in c.fi.de appel.& Bal.in d.l.si quis ipsi prætori.& rõ est , ne facilitate protestationis detur occasio offendendi ius cõe. ¶ Præmissa seruiunt in practica ad qõ.an filia , quæ prote-
93 testata fuit se metu reuerentiali renunciare hæreditati † paternæ,& maternę,teneať ꝓbare metũ eo mõ,quo docet Bart.in l.1.§ q̃ onerandę,ff qua.rerum actio nõ dať.Et certe dicendũ est ex p̃missis,ꝙ sic,nisi ꝓtestatio esset facta in actu renunciationis,p̃ñte p̃ñte,p tex.in d.c.1.& hoc vult Fel.hic expresse.col.28. post Card.in c.cũm matrimonii,J.de offi. deleg.Si tñ filia esset minor,& enormissima lęsa,tunc forsan protestatio pręcedens pp alia adminicula metũ ꝓbaret,ſm Soc.qui ita consuluit,consil.263.Capio primũ,col.4 lib.2.Protestatio.n.& si sola nõ probat:operatur tñ,ꝙ metus facilius probať,ſm Aug.in l.metum,§.3.ff.quod metus cau. Mod.hic,& in hoc est utilis ista protestatio.Crederẽ ẽt,ꝙ sit utilis in alio,qa operabiť ꝙ iudex arbitrabitur pp protestationẽ,metũ esse iustũ quẽ alias iustum nõ fuisset arbitratus.Nã quis dicatur iustus metus,statur arbitrio iudicis,considerata qualitate personę metũ passę,ſm glo. Panor.& Imo. in c.cum dilectus,J.qđ metus cau. glo.in c.cum locum,de despon. Et ex protestatione argueť qualitas ꝑsonę protestãtis, arg.l.quidã in suo,ff.de condi.insti. Vel utilis est protestatio,qa operatur,ꝙ actus sit mero iure nullus.ubi alias veniebat rescindẽdus p actionẽ,qđ metus cã Qđ uerũ,si ꝓtestatio sit facta parte p̃ñte,ut hic per Fel.col.22.¶ Quarta cõclusio. Protestatio ꝯ-
94 tra † p̃sumptioni iuris,& de iure, tollit ipsam p̃sumptionem,sicut confessio.Cum ista conclusione transeunt oẽs,& eã firmat d.Ant.in c.is,qui fidem,de spons. ¶ Et ex ea inferť,ꝙ stante statuto,ꝙ ꝯ instr̃m nõ admittatur nisi exceptio solutionis, ꝙ tñ opponi poterit exceptio fundata in protestatione cõtraria instr̃o, facta ante instrumentum,sicut potest opponi exceptio confessionis,ſm Fely.in ca.ex parte,el 2.col.4 uersicu.14. fallit,J.de offic.deleg.& in rub.J.de probatio. ¶ Fallit ista conclusio,in pro
95 testatione continente † in se turpitudinẽ, qa ista tollitur per ꝯ-nũ factũ subsequens.Puta,si sponsus protestetur,ꝙ cognoscit sponsam hoc animo , ꝙ non intendit ꝙ sponsalia transeant in matrimonium,talis protestatio nihil operatur, ẽt ꝙ illi consentiant sponsa,ſm Inno.in cap.uenientẽ, el 2.de sponsa quem sequuntur Pano, & alii hic. ¶ Circa istam fallentiam aduerte. Primo inquantum Abb.pręsupponit,ꝙ in exemplo pręmisso ꝓtestatio sit contraria facto , certe uidetur male dictum , quia est declaratoria facti multipliciter intelligibilis, ut de se patet. Nisi diceris, quòd stante pręsumptione iuris , & de iure, protestatio,& factum inuicem repugnant. Secundo aduerte, quia non

vr̃ uerum , ꝙ turpitudo habeat operari nullitatem protestationis in fauorem matrimonii,imo potius deberet operari ualiditatem protestationis,& annullationem actus, per tex.in c.fi.de condi.appo. Nec obst.si dixeris,ꝙ ibi protestatio continens turpitudinem,est contraria substantialibus matrimonii . Quia & hic contrariatur substantialibus.i.consensui,in quo cõsistit substantia matrimonii,l.nuptias,ff.de reg.iur. Augetur difficultas, quia præsumptio iuris,& de iure,admittit probationem in contrarium ea ratione,quia per confessionem partium patet defectus in substantialibus,,sine quibus lex non fecisset talem præsumptionem,ſm Fel.in c.cum ordinem,col.1.J.de rescrip.Sed ita est in exemplo prædicto,ergo &c.Forte posset dici,ꝙ in cã matrimoniali non adhibetur fides partibus contra matrimonium,c.super eo.J.de eo,qui cogn. consang.uxo.suæ ergo nec ẽt stabitur protestationi.Hoc tñ nõ satisfacit,quia tex.in d.c.super eo,procedit in cõfessione facta post matrimonium Nos loquimur in protestatione facta ante matrimonium. nisi diceris idem esse,si fiat post spõsalia de futuro,sed oporteret hoc probare. ¶ Puto,ꝙ si dicamus ꝙ p̃sumptio iuris ,& de iure,de qua in c.is qui fidem,de spon.fundetur in p̃sumpto consensu,quòd ista cõis decisio,quam etiam tenent glo.Pan.& scribentes in c.per tuas.de cond.appo.sit periculosa.Si uero dicamus,ꝙ lex p̃sumat ita pp honestatẽ,tunc erit uerissima, quia ea quo lex ita vult,protestatio in dependentibus a iuris dispositione nihil releuat,vt s̃.late dixi.& reperio,ꝙ per hanc rationem ita cõcludit Are.in l.Titia,§.1.ff.de verbu.ob. ¶ Circa tertium membrum,
96 facias vnicam cõclusionem. Protestatio ꝯtra facto † multipliciter intelligibili valet,& operatur ꝙ factum intelligatur ſm sensum protestationis,l.Nesennius,ff.de neg.gest l.& si quis,§.plerique,ff.de religio.& sumpt.fune.& ista est utilis conclusio. Ex qua inferuntur plura. Primo infertur ſm Innoc. ꝙ protestatio
97 † respõdentis libello, animo litem,non contestandi, impedit litis contestationem, quæ ex r̃nsione alias inducta fuisset.& ratio est,qa talis protestatio tollit cõem intellectũ a facto;& operať,ꝙ ſm alium intellectum factũ interpreteť,& sic r̃nsio uidebitur facta aĩo potius instruendi iudicem,q̃ aĩo litem ꝯtestandi, sequuntur Pan.& alii hic,d.Ant.& Pan.in ca.1.J.de litis contest.
☞ Bar.in l.2.C.eod.tit.Et ista est *cõis* opinio,licet quidã contradixerint. Ex qua infertur,ꝙ protestatio petentis se mitti in posses-
98 sionem † authoritate iudicis,saluo iure intrandi propria authoritate,operatur ꝙ non censeatur protestans renunciasse pacto de ingrediendo propria authoritate quod regulariter tollitur, si eatur ad iudicem pro obtinenda possessione , l.de pupillo,§.meminisse,ff.de no.oper.nunc.Bal.in l.2.in 10.q.C.de serui.& aqua. ¶ Sed aduerte circa istud exemplum,inquantum Ab.dicit,ꝙ reus debet facere hanc protestationem in præsentia eius, cuius interest,& postea dr̃ corã iudice,non aũt corã actore.ergo vr̃ interesse iudicis,& sic valebit protestatio, etiam ꝙ actor non sit p̃ñs:sed hoc est contra tex.in auth.q semel,C.quõ,& qñ iudex.suppleas ergo uerba ad exemplum. ¶ Secundo infertur, ſm Inno.in c.Cumana.de electio. ꝙ protestatio rei se opponẽ-
99 tis in iudicio cum protestatione,† ꝙ per actus quos faciet,non intendit in iudicẽ consentire, operatur ꝙ nõ intelligatur prorogata iurisdictio.sequũtur omnes. Qđ procedit,ẽt si in eadẽ scriptura prius fuerint deductæ aliquæ exceptiones contra libellum,& contra personã actoris.Quia in eadem scriptura nõ cõsideratur ordo,l.talem, ff.de hẽdibus institu.l.2. §. prius , ff.de vulg.& pup.Ita ampliat Bar.in l.quidam consulebant, ff.de re iud.Subdit tñ,ꝙ tutius est,ꝙ p̃mittať exceptio declinatoria , & postea proponantur exceptiones dilatoriæ uel peremptoriæ,saluo declinatoria.Sequitur Bal.in l.exceptionem,col.3.C.de probat.Sequuntur alii *cõiter*,quos referunt ibi Ale.Mod.& Fel.in c.inter monasterium,col.4.ver.prima declaratio ,de re iudicata.Ista tñ protestatio casu,quo iudex sit cõpetens,est nociua:qa poterit iudex ꝯ opponentem declinatoriã procedere , tanquã contra contumacem ad mulctam, vel excommunicatiunẽ.ſm Inno.in c.Cumana,& ibi Imo & Pan.sequuntur, J.de elect.per tex.in c.ex parte,in versi quia stare voluit iuri, de uerbo.signi. Idem tenent Ang.& Mod.in l.non vr̃,ff.de iud.sequuntur communiter Doct.quos refert Fel.hic,& Ale.Ias.in d.§.morte.Ias. in l.eleganter,§.si quis post,ff.de cond.indeb. dicentes omnes, ꝙ fatuus est aduocatus,q ita protestatur,,istud arbitror uerũ , si protestans stet in sola protestatione , non r̃ndendo petitis per actorem , sed si salua protestatione r̃nderet,proponendo suas exceptiones,crederẽ ꝙ non posset tanq̃ contumax condemnari.Quia r̃ndendo salua declinatoria,perinde est ac si declinasset
100 iurisdictionem,nisi si,& † quatenus arctatus sit de iure comparere,quo casu non posset mulctari tanq̃ contumax,ex quo simpliciter non declinauit,ſm Pan.& alios hic,post Inn.in d.capit. Cumana & tradunt Ale.& alii,in l.si ita scriptum,ff. de lega.1. & istud est,quod uolunt d.Ant.& Geminia.in d.cap.Cumana. & Pau.de Cast.in d.l.non videtur. ¶ Et ex his habes,quòd utilissimum est in protestatione semper addere cõditionem, nisi si,

& qua

& quatenus. Bene facit, quod dicit Bar.in l.diuus, ff.de fal.vbi di
cit, ꝙ si quis interrogetur an velit vti instr̄is, vel testibus, si dubi
tet r̄ndere pp pęnam falsi, debet r̄ndere, ꝙ intendit vti, cum pro
testatione si & quatenus veritatem contineant. Eridem tenet
Cy.in l.falsos, C.eo. Bal.in l.si aduersarius, C.de fide instr. Pra-
ctica Papi.in forma productionis instrumentorum, in ver.appa
reant, & istam practicam antea docuit Spe.tit.de instru. editio.
§.dicendum restat, ver.quod si velis. ¶ Tollendo tamen effectū
dictę protestationis duplex potest adhiberi remedium. Primū
est, ꝙ ad instātiam interrogantis statuatur sibi terminus ad deli
berate, & præcisè r̄ndendum, quia tunc arctabitur pręcisè r̄nde
re, velit vti, vel ne, f̄m Bar. in l.diuus, & ff. de fal.& Lapum sua
allegatione cxix. & optime declarat Fulg. consi. 177. Publicato
processu. Secundum remediū est, ꝙ interrogans non simplici-
ter interroget, an velit vti testibus, vel instrumento, sed specifi-
cet, vtrum velit vti instrumento in tali parte, in qua sic dicitur,
& similiter vtrum velit vti dicto testium in eo, in quo sic depo
nunt, quia vult in eo de falso illos redarguere. Nam tunc tene-
tur interrogatus respondere absque aliqua protestatione, secun
dum Saly.in l.si falsos, C.de fal.& Card.Alex.in cap. in memo-
riam, 19.dist. Tertio intellige, quod præmissa protestatio inutai,
nisi protestans produxisset falsum articulum, & super eo fecis-
set testes recipi, tunc non excusatur a pœna falsi pp dictam pro
testationem, f̄m Bar.in d.l.si falsos, & Fely. in c. in præsentium,
col.3.de testib. Habet etiam alios mirabiles effectus ista prote
statio, nisi si, & quatenus, quos vide per Felyn.in c.cum contin-
gat. ℨ.de offi.deleg. ¶ Quinto quæro, an protestatio præcedens
101 † extendatur ad actum, qui celebratur ex interuallo? Pan.hic in
3.membro r̄ndet, ꝙ non. Idem tenet Bar.in d.§.morte, & ibi
Alex.& Mod.dicunt, quod ista est cōis opinio, & idē tenet Bar.
& alii communiter, in l.pacta nouissima C. de pac. & in l.qui
in aliena, §.fi.ff.de acquir.hēd. Fely. & cōiter Canonistę h.c, &
in d.c.Cumana. ¶ Omissis auctoritatibus, discutiamus funda-
menta. Allegat primo Panor.text.in d.l. cum plures, §.locator
horrei, ff.loc.f̄m unum intellēm. Sed non probat, quia ibi aduer
sarius ignorabat protestationem, f̄m cōmunē, & ideo si actus
fuisset celebratus incontinent, adhuc protestatio nō habuisset
effectum, ut dixi s̄.in 3.conclu.2.memb. Secundo, Bart.in d. §.
morte, allegat tex.in l.per retentionem, C.de vsu. Iste tex. meo
iudicio, non ēt probat, quia loquitur in aduersis terminis, vide-
licet ꝙ protestatio non trahitur ad vsuras maiores secundo lo-
co ꝓmissas, quia sunt diuersę usuræ ab his, de quibus agebatur
tpe protestationis. Et vera est conclusio, ꝙ protestatio super
vna re, non extēdit ad aliā diuersam, l.si quis, §.plerique, ff.de re
lig.& sumpt.fun.l.si unus, §.& in summa.ff. de pac. Conclusio
vero nostra loquitur, an trahatur ad actus celebratos ex inter-
uallo, nō diuersos ab his, de qbus ꝓtestatio loquebatur. Præte-
rea odio vsurarū ibi stricta fit interpretatio. Tertio Lud. Ro.alle
gat tex.in l.si tibi certam, ff.de adimen.leg.d. Alex. r̄ndet, ꝙ al-
leg.tex.nihil facit, qa nō apparet, ꝙ fideicom.subsequens fuerit
factū ex interuallo. Illa r̄nsio retorquet, qa si esset factū incon-
tinenti, tñ ꝓtestatio non extendit ad illud, ergo minus si ex in-
teruallo. Vñ r̄ndeo, ꝙ ꝓtestatio ibi respicit actū celebratū, nimi
rum si non extenditur ad futurum, cū respiciat p̄terita. ꝯclusio
vero nostra loquitur qñ protestatio respicit actū celebrandum.
Quarto ꝓ ista parte Bar.in l.Titia, §.1.ff.de verb.obl.alleg.tex.in
l.si tibi librum, ff.de actio.empt.& in l.si binarū, ff.de seru. ver-
ba.prædio.per q̄ iura restringit vulgatā r̄sam d.§.1.& l.itē quia,
§.fi.ff de pactis. Tu cōsidera, ꝙ illa iura vñr probare oppo.eius:
ad qđ Bar.illa allegat, qa illa protestatio facta an̄ venditionē, ꝙ
ædes vendendæ deberet seruire ædibus retētis, operat ꝙ detur
actio ex vendito, pro imponenda seruitute omissa in traditio-
ne ędiū, ergo ad actum ex interuallo trahitur protestatio, al's nō
daretur actio ex vendito. ¶ Contrariā opinionē ꝙ trahatur ēt
ad actum ex interuallo, tenēt Bal.& Are.in d.l.Titia, §.1.Bal&
Ang.in d.l.pacta nouissima. Are.in l.si ita stipulatus, in princ.ff.
de verb.ob.& in d l.qui in aliena §.fi.Car. Alex.in ca.solicitudi-
nem, in 9 q.de appel. Pro illa parte allegatur text. in l.si ita scri-
ptum, ff.de leg.1. Ad illū r̄ndet Alex.& alii in d.l. pacta nouissi-
ma, quod ibi legata, & protestatio in eodem testamento facta
fuere, & sic incontinenti, l.hēdes palam, §.fi.ff. de testa. & ꝙ ibi
essent facta eodem testō, probat tex.ibi in fi. vel aliter r̄ndet, vt
in sequenti ꝯtrario. Scđo allegatur tex.in l.si quis in prin.testi.ff.
de leg.3. Sed r̄ndet, ꝙ conclusio nr̄a loquitur in simplici prote
statione, illa lex loquitur in protestatione facta per verba respi
cientia futurū tp̄s. Tertio allegatur ratio, qa voluntas p̄sumitur
102 † durare, nisi probetur mutata, l.eum qui, ff.de probatio.l.san-
cimus, C.de testa.c.cum Marthæ, de celebra.Missa, & ppea dicit
Bar.in l.non solum, §.si mandato.ff.de iniu. ꝙ mandās tenetur
de homicidio commisso ex interuallo longo post mandatum.
& fuit dictum Inno.in c.ad audientiam, ℨ.de homici. Ad istud
r̄ndet Fel.hic, ꝙ dicta regula, ꝙ voluntas non p̄sumat mutata,
procedit, qñ nullus actus geritur per illū, qui semel habuit talē
voluntatem, secus si aliquis actus geratur, per quē possit præ
sumi mutata voluntas, vt in actu, qui fit post protestationē nō
repetita protestatione. Ista solutio mihi vr̄ verbalis, quia vera
esset, si actus non posset recipere interpretationē a protestatio-
ne p̄cedente, Sed cum actus ēt ex interuallo celebratus, possit
intelligi f̄m protestationem, quare dēmus præsumere mutatā
fuisse voluntatem? & pro ista parte stringit tex.in l.si vero, ff.de
Aedil.edic. Vnde pro concordia considera duos casus. Aut q̄ri
tur, an protestatio facta in aliquo actu trahatur ad actū f̄m ce-
lebratum ex interuallo, & tunc dicendū vr̄ ꝙ non, q̄uia prote-
statio simplr̄ facta dēt intelligi de primo actu. l. boues. §.hoc ser
mone.ff.de verb.sig.& ideo in scđo erit repetenda protestatio,
nisi ille actus scđs fiat incontinenti post actum simul cū prote-
statione celebratum. Ita procedit cōis opinio, & illud clare so-
nant verba & Pan. hic, si bene ponderentur. Aut quęritur, an
protestatio simplex trahatur ad actum primum celebratum ex
interuallo, & tunc dicendum, ꝙ sic, quia non præsumitur vo-
luntas mutata, & nondum protestatio sortita fuerat aliquem ef
fectum, & in istis terminis procedat tex.in d.l.si binarium, & ꝯ-
tria opinio. Retenta igitur cōi, habes eam declarare & restrin-
gere multis modis. Primo posses eā restringere, vt statim dixi.
Scđa declaratio, vt procedat, qñ protestatio est simpliciter fa-
103 cta, secus si per uerba generalia † directo futurū tp̄s respicien-
tia, f̄m Pan.hic, & Bar.in d.§.morte, per tex.in l.si ita stipulatus
2.de fideiusso.& in l.quæro.ff.loca.& d.l.si quis in principio te-
stamenti. Confirmo, quia vbi primus actus non consumit effe-
ctum, f̄m intentionē disponentis, tunc dispositio intelligitur
non solum de primo actu, sed de omnib. vlterioribus f̄m Bart.
in l.fideicom.§.si quis decem, ff.de leg.3. Bald.in l.inuitis, ff de
procurat. Cum igitur protestatio sit generaliter directa ad futu
rum tp̄s, non vr̄, ꝙ dispositio consumat effectum per unicum
actum, f̄m generalem intentionem protestantis, merito prote
statio trahi poterit ad actus ulteriores. ¶ Contra hanc conclusio-
nem arguunt sic. Expressio eius, quod tacite inest, nihil opera-
tur, l.3.ff.de leg.1.notatur in c.ad audientiam, secunda inf.de re-
scr. verum in protestatione simplici inest factum de futuro, vt
si dicam, protestor ꝙ nolo præstare alimenta aīo donandi, in-
telligitur per pręstationem futurā, l.Nesennius, ff.de neg. gest.
Ergo si protestatus fuero per uerba generalia respicientia futu
rum; puta, protestor ꝙ qualiacunque alimenta pręstitero, non
pręstabo aīo donandi, talis ḡnalis expressio nihil operabitur.
Istud vr̄ stringere, tñ in exemplo p̄misso prima simplex prote-
statio ēt directo futurū tp̄s respicit, sicut scđa magis generalis.
Tñ quia dari p̄nt alia exempla, puta, protestor, ꝙ nolo adire, &
protestor, ꝙ per aliquē actum, quem dicam vel faciam, non in-
tendo adire, r̄nderem, ꝙ alio modo exprimitur, q̄ insit, qa pri-
mo casu futurū tp̄s exprimit̄ simplr̄. Ideo intelligitur de actu,
q fit incontinēti. Scđo casu exprimit̄ generaliter, iō trahitur ad
actus ex interuallo. ¶ Tertia declaratio, ut procedat in protesta
104 tione simplici & nuda. Secus in protestatione † uestita cā, q̄
duret tpe actus celebrati ex interuallo. Exemplum, si protestor,
ꝙ per metū ingredior religionē, talis protestatio operat̄ sp in
futurū durante dicto metu, c.1.inf.qđ met.cau.& ibi no. Inn.&
alii, Bar.& cōiter Legistę in d.l.si quis in aliena, ff.de acq.hęr.Io.
And.in reg.in generali, col.pen.de reg.iur.lib.6. Et iō protestās
qō soluit pp metū tyranni, talis protestatio trahit̄ ad oēs solu-
tiones, q̄ fiūt tyranno sp principante, f̄m Bar.in l.1. pe.col.circa
mediū, ff.de cōd.ob turpē cām.& in trac.de Tyran.& in l.2.C.
qđ metus cā. Et iō aliter dicebam, ꝙ coactus ꝯhere matrimo-
niū, qui tota nocte fuit in domo mulieris retentus, licet dor-
muisset cū ea, ꝙ tñ nō erat purgatus met⁹, ex quo eadē cā timo
ris durabat, prout ēt in sīlib.terminis consuluit d. Alex. consi.
vlt.li.3. Facit ēt ad protestationē factā per puellā raptā, q̄ existēs
apud raptorē, protestata fuit, ꝙ ante raptum ꝯxerat matrimo-
niū cum raptore, ut p̄sumat̄ facta per vim, & metum, ex quo sp
perseuerabat eadē cā timoris, & uiolentię. De quo Cępol.con
si.57.sup q̄rela raptus, col.pe.& hanc fallentiā & precedentem
approbat Soc.cons.27.In p̄nti, col.fi.lib.3. ¶ Quarta declaratio,
105 ut procedat in protestatione, per quā nullum ius † acquiritur
protestāti, secus in protestatione, per quam ius fuit acquisitum
protestanti, quia tunc per actum ex interuallo, non est p̄sumen
dum ab eo iure iam acquisito recessum, arg.l.cum de indebito,
ff. de probatio. Exemplum, uendo tibi fundū cū hac protesta-
tione expressa, ꝙ liceat in traditione eius mihi imponere serui-
tutem eundi ex illo fundo ad meū fundum, tunc si in traditio-
ne nihil dicat̄, non presumit̄ protestationi renūciatū. Ideo agi
poterit ex uendito, ut patiat̄ emptor seruitutem imponi, & in
istis terminis loquit̄ tex.in l.si tibi liberū, ff.de act.emp.& in d.
l.si binarū, f̄m Imo.hic per tex in l.quoties.§.sed si cū primū, ff.
de act.empt. Expeditis his, q̄ tanguntur per Panor.pro pleniori
intelligentia quæro sexto, an protestatio possit fieri in absentia
partis? Circa hanc quęstionem facias sequentes conclusiones.
106 Prima conclusio. ¶ Protestatio declaratoria † animi, per quam
nemo

nemo grauatur,n on requirit pñtiam alicuius , dummodo fiat
taliter,qđ poſſit de ipſa proteſtatione apparere, l.id circo,C.de
codicil,d.l. Neſennius,& d.l.& ſi qs,§.p eniq;& d.l.q in aliena,
§.ſi.ſecundum Bar.& cæter alıns,in d.§ motte,in prima ſpecie
proteſtationis. Tu aduerte,qa Bar.allegando d.§.pleriq; pſup-
ponit,ꝙ proteſtatio,per quã impeditur aditio hrditatis , poſſit
fieri in abſentia creditorum,iſtud vr̃ falſum, quia quoties pro-
pter ignorantiam proteſtationis alius poteſt captari,tunc pro-
teſtatio illi debet intimari,l.ſi mandaſſem, ff. manda. Sed iſta
eſt huõi,quia ſi creditores intellexiſſent proteſtantem nõ ge
nere negotia hęreditaria animo adeundi,procuraſſent ne bo-
na tranſiuiſſent in ſiniſtrũ,uel aſr ſibi puidiſſent. Ad iſtud rſi-
debo in ſequẽti ↄcluſione,cõfirmat iſta concluſio,q a ratihabi-
tio poteſt fieri parte abſente,ım gl.& Bar.in l Pomponius ſcri
bit,ff.de neg geſt Bar.in l.quo.n.ff.rem ratã hab.cum concor.
allegatis p Alex.& Mod.in d.§.morte. ultra quos adde,ꝙ illud
probaī in l.ſi ego,ff.de neg geſt iuncta regula,q põt inuitis,&c.
¶ Item adde, ꝙ procedit in ratihabitione actus ualidi geſti no-
mine ratificantis,ſecus in ratihabitione actus nulliter geſti per
ipſum,quin mõ ratificat,ſm Are.conſi.28 Eximie domine col
lateralis,quia ea ratihabitione actus nulli reſultat nouus cõtra
ctus,ut ea nunc,& non ea tunc,ſm Bar.in l.ab emptione, ff.de
pact.ergo debet intimari parti , quæ ea ratificatione obligatur,
d.l.ſi mandaſſem. Et ex iſtis iuſtificari poteſt dictum Angel. in
§.ſi uero expreſſim,in Auth.de hęr. & falc. inquantum vult,ꝙ
ſi quis parte abſente approbet unum inſtrũ tanquã uerum,in-
ſtrũ facit fidem contra approbãtem in fauorem omniũ , quo-
rum intereſt. Nam ea ratio eſt,quia ratihabitio fieri poteſt ab-
ſente parte, cum agatur ſolum de probanda uoluntate appro-
bantis,ſm Felyn.hic,de quo latius per Fely.in ca.ſi cautio,col.
7.verſi.fallit 3.& ſeq.J.de fide inſtr. Hinc eſt,ꝙ licet alias iudex
non poſſit declarare ſuam ſententiam partibus abſentibus, &
non citatis,ſm Barto.in l.ab executore,ff.de appel.uerſi.quæro
qualiter tamen declaratio,quæ neutrã partem lædit, facta abſẽ
tibus partibus,& citatis,ualebit ſm And.Sicu.conſi.25.Clemẽ
tiſſimi patris,col.9.lib.2.¶ Fallit iſta concluſio,ſi proteſtatio tẽ
307 dit ad declarandum actum, † qui cum alio geritur. Tunc pro
teſtatio debet illi notificari,alias nihil ualet,l.pro hærede, §.Pa
pinianus,ff.de acq.hæred.qui non probat,ut ſ.dixi . & attenta
iſta ratione ſequeretur quod etiam in d.l.Neſennius,proteſta-
tio deberet intimari filio,cui pręſtantur alimenta,cuius ↄ̃num
uolunt Bar.& oẽs allegãdo iſtum tex.pro regula. Bene fateor,
ꝙ ſi aliter poſſit lædi,ꝙ deberet ſibi intimari,alias in ſui pręiu
dicium nihil operabitur proteſtõ, ut in ſequen.concluſione.
308 ¶ Scđa cõcluſio. Proteſtõ declaratoria,per quã ꝓteſtans † exo
neratur,& alius poſſet decipi ſeu lædi,debet fieri in pręſentia il
lius,uel ei ſaltem intimari,l.ſi mandaſſem, ff.manda.cle.unica,
de renun.c.ex parte decani,J̃.de reſcrip. Tu dicas,ꝙ iſta conclu
ſio procedit gñaliter in quacũq; proteſtatione, ſm Pan.hic,qa
proteſtatio facta abſente parte,quæ lædi p̃t, nõ plus operatur,q̃
propoſitum in mente retentũ,arg.l.ſi repetendi,ubi Bal.not.C.
de ↄdi.ob cau.facit l.de unoquoq;,ff.de re iud. Et de proteſtatio
ne inhibitoria eſt tex.in l.nomen,C quæ res pigno. De certifica
toria,in l.aut q aliter,ff.ꝙ vi,aut clã De incitatoria, & prohibi-
toria,in l.3.C.de noua,in l fi.ff.de tranſac.cum ſimilib.¶ Fallit
309 multipl̃r. Primo ꝓcedit,ſi certus ſit aduerſarius. Secus ſi incer
tus,tũc ſufficit ꝓteſtationẽ publice proponere,l.ſed,& ſi pupil-
lus,§.ꝓſcribere,ff.de inſtito.c.fi.& ibi not.per Geminia.& alios
de elect.lib.6. Et ſic habes , ꝙ ſi uolo reuocare procuratorem
gñalem,ſufficit proponere proteſtationẽ in publico. Quod ẽt
voluit Bar.in l.ſi hominem.§.ſi Titiũ,ff.de ſolutio. Quod intel
lige procedere,qñ mãdatum erat gñale reſpũ rerum, ſed ſpãle
reſpũ loci. Tunc dẽt publice proponi reuocatio in illo loco d.
§.proſcribere.ſed ſi mandatum erat gñale etiam reſpectu loco
rum;tunc ſufficit ſimpliciter proteſtari,taliter ꝙ de proteſtatio
ne fides fieri poſſit,ſecundum Bar.in l.unica,C.de ſanſd.quem
ſic intellexit Ale.in d §.morte. Quod tu latius declara; & dic,ꝙ
ſufficiat proteſtari ipſi procuratori taliter , ꝙ fieri poſſit fides
de ꝓteſtatione facta procuratori,ſm Fel.in d. cap.ex parte deca
ni,col.1 4.uerſi.quarta regula. ¶ Scđo declara hanc fallentiam,
310 vt ꝓcedat,qñ nullus aduerſarius † certus eſt, qui ſciat uel de fa
cili ſciri poſſit;alias ſi poſſet de facili ſciri,non ſufficeret prote-
ſtationem publice proponere,ſm Gem.in d.c.fi.Bald.in l.ſi cu
ratores,C.de iure delibe. Fel.in c.gratum,col.1.de off.deleg.de
monſtrat Ale.conſi.5.col.2.li.2.conſi.107.ꝑ totũ ,lib.v.ex quo
vr̃ poſſe inferri,ꝙ ſi dñs,qui conſtituit procuratorẽ gñalẽ veri
ſimilr ſcire poſſet ꝑſonas,quæ ſunt acturæ cũ ſuo procuratore,
ꝙ non ſufficeret quo ad illas proponere reuocationẽ in publi-
co. Cuius ↄ̃trium ſentit,imo vult Bar.in d.l.unica,dũ dicit,ꝙ ſuf
ficit intimare reuocationem procuratori generali ad cauſas, ſi
nondum iudiciũ eſt inchoatũ cum aliquo. Quod credo uerius,
alias dcm̃ Bar.approbatum leniter de uento,q a dñs uerisimili
ter habet notas perſonas,cum quibus cõtraxit;illę enim ſunt,
cum quibus agendum eſt. Tertio aduerte,ꝙ ſi proponens pu-
blicè proteſtationem,vel edictum, procuret vt citius amouere-
tur,ut ſæpe fit,talis proteſtatio vel edictum nihil prodeſſet,ſm
Pan.in c.cum olim,col.fi.de cã poſ.& propr. Quod no.quia ſę
pe occurrit. ¶ Fallit ſcđo,vt debeat fieri in pręſentia eorum,qui
111 p̃nt lædi † principaliter,ſecus ſi ſecundario poſſint lædi, l. 1.§.
denunciari,ff.de vent. inſpi.Ita Fely. hic. Sed aduerte. quia iſta
fall eſt inutilis,quo ad effectum, de quo quærimus. Nam licet
non ſit citandus is,de cuius pręiudicio agitur ſecundario, quo
ad hoc vt actus valeat, quo ad pręiudicium tñ eius, qui ſecun-
dario põt lędi , neceſſario etiam ipſe vocari debet, ſm Bart. in
extrauag.ad repri.in ver.per edictum.& Alex.in l.de vnoquoq;
col.fi.ff.de re iud.Fely.in c.fi.col.pen.J.de maio.& obed. ¶ Fal-
lit tertio, vt procedat, qñ propter ignorantiam proteſtationis
112 † declaratoriæ, quis poſſet decipi, vel lædi ex facto ſuo, d. l. ſi
mandaſſem.ſecus ſi ex facto ipſius proteſtantis,d.§.plerique.&
hoc modo tollitur difficultas mota in præced.concluſione. Ra
tio diuerſitatis eſt,quia ſcientia bene poterat ſuccurrere igno-
ranti,ne læderetur ex facto ſuo. Sed non ſic poterat ſuccurrere,
ne proteſtans reuocaret proteſtationem dependentem ab eius
animo,ergo certificari non debuit,l.fi.põt inuitis,ff. de reg. iur.
¶ Quarto p̃t dici,ꝙ iſta concluſio procedit,quando immediatè
113 † põt lædi ex ignorantia proteſtationis,d.l. ſi mandaſſem. Se-
cus ſi occaſionaliter, & ita procedat opin. facta ſ̃. in pręceden.
concluſione. ¶ Quinto fallit in proteſtatione declaratoria , per
114 quam proteſtans exoneratur † ab obligatione cauſata ex diſpo
ſitione legis ſine facto proteſtantis quæ fieri p̃t abſentibus his,
qui lædi p̃nt,l.honores,§ fi.ff. de Decur.quam dicit ſing. Bald.
in c.Cumana,col 4. J̃. de elect. ¶ Circa hanc fall. aduerte. Pri-
mo,ꝙ tex.ille non vr̃ probare,nam licet dicat,vel quo alio mo-
do, debet tñ intelligi de modo ſimili modis expreſſis , qui ſunt
tales,per quos proteſtatio debebat innoteſcere Decurionibus,
illa enim dictio,alio denotat ſimilitudinem,c.ſedes,J̃. de reſcr.
¶ Scđo aduerte,quænam poſſit eſſe ratio huius fallentię. Bart.
in d.§.morte,dicit,ꝙ rõnem cito videbimus. ¶ Quidam cogita-
uerunt ꝙ rõ ſit,quia in his,quæ facit lex, non requiritur partis
pñtia,l.2.& l.ſi creditoris,C.de pac.& vtrobique no. Bart.ꝙ ta-
citum pactum inducitur a lege, abſque pñtia partis. Quæ ratio
mihi non placet:licet enim lex inducat oblõnem in perſonam
patris pro filio abſq; pñtia patris,non tñ ſequitur, ergo pr̃ põt
ſe eximere abſq; patris pñtia:& ↄ̃nũ ꝓbatur in d.l.2. & l.credi-
tores vbi creditor obligatur non petere ſolidum, abſq; debito-
ris pñtia, & tñ non p̃t ab ea oblõne ſe eximere,abſque eorum
conſenſu. ¶ Credo,ꝙ ſit alia rõ, quia lex obligauit patrem ab-
ſentem,ſolum ex p̃ſumpto conſenſu legis. Quę p̃ſumptio indu
ci non potuit,qñ pater abſens diſſentit,ex eo ꝙ in reb.certis nõ
cadit p̃ſumptio,ſm glo.in l.vni.§.accedit,C. de rei vxor. actio.
Et ſi dixeris , remanent ergo decepti nominatores ſub vmbra
huius præſumptionis,eoquia tenentur ꝓ filiofamilias,pr̃e non
conſentiente,l.fi.C.de filijsfa.& quemadmo.pe.lib. x. Rñdeo,
ſibi imputent,cum facile ſcire potuiſſent patris voluntatẽ. Sciẽs
enim vel ſcire debens,non decipitur,ſed ſeipſum decipit,l.ſi fun
dum,C.de euictio. ¶ Vltimo aduerte,inquantum Mod.hic ad-
ducunt exemplum de procuratore effecto ribaldo,cuius man-
datum reuocatur a lege,abſque intimatione & pñtia eorũ, qui
lædi p̃nt,l.ſi cum Cor.vbi Bart.ff.de ſol.Bald.in l.rogaſti,§.fi.ff.
ſi cer.pet.& non vr̃ ad propoſitum adduci;quia nos loquimur,
qñ proteſtatio hois tollit oblõnem legis,& iſtud exemplum lo
quitur qñ proteſtatio legis tollit oblõnem hominis , & inter
iſta maxima eſt dña, quia proteſtatio,& reuocatio mandati,fa-
cta per legem non intimatur , eo ꝙ leges notæ ſunt, & ab oĩb.
ſciri debent.l.ſacratiſſimæ, C.de leg. Et ad iſtud exemplum vi-
de,quæ copioſe reduxit Fel.in d.c.ex parte decani, col. 21. verſi.
fallit decimo,ĩ c.qualiter & qñ,2 de accuſatio. ¶ Sexto fallit,qñ
115 proteſtans ꝑp metum probabilẽ, † non audet proteſtari in pñ-
tia aduerſarij c.fi.J̃.de appel.traditur.in l.de pupillo,§.ſi quis ip-
ſi p̃tor,ff.de no.oper. nunc. Quod procedit ẽt in proteſtatione
facta ſuper actu dependente a voluntate duorum , ſm Dyn.
Bal.Ang.Imo.& Pau.de Caſt.in l.qui aliena,§.1.ff.de acq.hęre.
Quorum opinio tenenda eſt,licet Bart.ibi ↄ̃trium velit,ſm Soc.
116 conſi.163.col.5.lib.2. ¶ Septimo fallit,qñ proteſtans non p̃t hr̃e
copiam aduerſarij, l.vt perfectius.C.de anna.exce.& d §.ſi quis
ipſi prætori,& l.1.§.adeundi,ff.qñ app.ſit. ¶ Sed hic ſuborit du-
117 bitatio,coram quibus perſonis debeat † fieri ꝓteſtatio, qñ pro-
teſtans impeditur in pręſentia aduerſarij proteſtari? In iſto pun-
cto vario modo loquuntur Doc. Aliqui volunt, ꝙ debeat fieri
in iudicio,vt l.1. §. adeundi, ff. qñ appel.ſit. & in l. vt perfectius
C.de annali.excep. Aliqui extra iudicium,coram honeſtis perſo
nis,l.2.C.de his,qui prop.me.iudi.nõ appel. ¶ Vñ pro cõcordia
ↄſidera duos caſus. Primus eſt, qñ actus eſt expediendus cum
iudice. Scđs, qñ cũ parte. Primo caſu diſtingue. Aut proteſtãs
impedit ꝓteſtari ꝑp metũ ipſius iudicis pñtis , & iſto caſu põt
fieri extraiudicialiter coram honeſtis perſonis , & ita procedit
tex.in

rex in d.c.2.& in c.si de appella. Et no. quia dicit, corã honestis.
Vñ factũ coram vsurariis non valeret, quia non sunt boni viri,
l.improbũ fçnus, C.de his, qui not.infa. nec corã excõicatis, ſm
Soc.cõs.45.col.2.lib.1. Aut ꝓtestans impeditꝑ absentiam iudi-
cis, & tunc si iudex habet tribunal, tunc ad tribunal fieri debet,
d.l.1.§.adeundi. si vero non habet tribunal, tunc sufficit fieri co
ram honestis personis, c.pastoralis, §.fin.de offi.ord. ¶ Secũdo
casu, aut actus venit expediendus extra iudicium, & tunc debet
fieri corã honestis ꝑsonis, l.de pupillo, §.si quis ipsi prætori, ff.
de op.no.nun. Aut in iudicio, & tunc seruanda est forma l. vt
ꝑfectius, C.de anna exce. & cle.cãm, de elec.§.pen. ¶ Sed hic ne
118 mĩ suboritur alia dubitatio. Q̃ño dignosci possit, † ꝙ actus ve-
niat expediendus cũ iudice, an cũ parte? Rñdeo, ꝙ si protestã-
tio respicit principal'r factũ iudicis, licet tractet de interesse par
tis, nihilominus dr̃ agi cum iudice, d.c.si & d.l.1.§.adeundi. Si
vero ꝓtestatio respicit principaliter factũ partis, licet actus de-
beat fieri in iudicio, tñ dr̃ agi cũ parte, ut in d.l.vt perfectius, &
in l.ↄtibus, & in auth.hanc aũt querelam, C.de non num.pec.
119 ¶ Iuxta præmissa dubitatur, an protestatio possit fieri † in pñtia
patris? Rñdeo, nõ in prejudiciũ filij, nec eↄ, ſm Soc.consi.8 li.3.
120 ¶ Item dubitatur, an sufficiat ꝓtestari in præsentia † procurato
ris? Bar.in d.§.morte, in scda spẽ ꝓtestationis distinguit: Aut su-
mus in casibus in quibus scientia procuratoris nocet dño, &
tunc sufficit illi ꝓtestari in pñtia ꝓcuratoris, alias non, l.procu-
ratoris, ff.de tribu.l.apud Celsum.§.q̃situ, & l.si procurator, ff.
de excep.doli.limitant Alex.& Mod.tripl't, & refert Felyn.hic.
¶ Ex istis pt̃ decidi q̃õ, quam habui in facto, an intimatio reser
121 uationis † facta ꝓcuratori spali ad litigandũ sup bñficio, faciat
dñm incidere in pœnam c.si bñficia de ꝓbend.li.6. Videbatur ꝙ
sic, q̃a scia procuratoris hñtis spãle mandatũ, nocet dño d.l.pro
curatoris, cũ gl. Contrarium cõsului, q̃a ubi requiritur plena &
indubitata scia, nunquam ꝓtestatio facta ꝓcuratori, nocet dño,
ſm glo.in cle.cãm, in verbo, appellatum, de elec. in casu autem
c.bñficia, requiritur talis scia reseruationis, quæ careat omni du
bitatione, ſm Io.And.& Peru.ibi per tex.in c.certum, 1.q.3 Itẽ
scia reseruationis requiritur ad constituendũ dñm in mala fide,
qui nititur bñficium reseruatum retinere ↄtra uoluntatẽ papę,
& in ꝓiudiciũ alterius. Vbi aũt scia est ꝓsunalis, i. requiritur ad
inducendũ malã fidẽ, tunc scia ꝓcuratoris non nocet dño, l.itẽ
ueniunt, §.petitã, ff.de pet.hæ̃di. Et ex illis apparet non obstare,
si dicatur ꝙ dñs ꝓsumitur certioratus a suo procuratore, quia in
casu isto non sufficit ꝓsumpta scia: imò dr̃ dñs præsumit igno-
rare gesta sui ꝓcuratoris, nisi probetur scia, l.verius, cum glo.ff.
de ꝓbatio.l.si res obligata, ff.de leg.1.l.si quis delegauerit, ff.de
noua. Tradit Ale.consi.2.col.4.Cor.consi.156. Cũ in cã.col.fi.
lib.3.non ẽt obstat, si dixeris, sibi imputet dñs, qui dedit manda
tum spãle ad litigandum sup ipso bñficio, q̃a rñdet, ꝙ tale man-
datũ non se extendit, vt ꝓcurator vila alterius recusatione dẽat
in lite ꝑsistere, q̃a sic censeretur mandasse illicita, ↄ l.si procura
tor, ff.de cond.indeb. Hinc dixit Rota deci.81.in nouis, ꝙ lite pen
den.in nouis, ꝙ dñs nunquam censetur dedisse mandatum suo
procuratori, vt lite pendente aliquid debeat attentare. Facit di-
ctũ gl.in c.dilectu, in verbo, gñalis, ↄ.de præb. ¶ Septimo princi
paliter q̃ro, an in casibus, in quibus requiritur præsentia partis,
122 ẽt requiratur partis † consensus? Barto.in d.§.morte, in prima
specie protestationis, ver.sed quæro, an ẽt in partis, &c. in ult.
col.& fi.rñdet semꝑ requiri ↄsensum partis, si de eius præiudi-
cio agatur. Et illud idem uolunt Pan.& alij hic, & dixi s̃.in 2.
ↄclusione 1 membri, & in 4.conclusione 2.membri. ꝑ tex.in l.
fi.§.itẽ si prædixerit, ff.nau.caupo.stab. ¶ Sed dubitatur, an requi
123 rat expressus † ↄsensus? Gl.& Doctores variare vĩr in isto pun-
cto, ut colligitur ex scriptis Fel.& Mod.hic, & in d.§.morte. Se
quendo dicta Bar.facio r̃lam, ꝙ requiratur expressus ↄsensus ꝓ-
testati, alias ꝓtestatio sibi non nocet, & voluit gl.in c.Cumana,
ↄ.de elect. Et istud ẽt r̃t anellantur verũ esse Fel.& Mo. ¶ Am
plia nõ solũ si agatur de oblĩone ↄcta tollenda, uel limitanda, l.
ꝑfecta, C.de don.q̃ sub mõ, l.si maiores, C.d̃ trãsactio. sed si aga
tur de tollenda, seu limitanda oblĩone de futuro ↄhẽda, ex ne-
cessitate alicuius actus ꝓcedentis, adhuc requir.ĩ ↄsensus expres-
sus, ſm Bar.in d.§.morte, per tex.in d.§.itẽ si prædixerit. ¶ Sed
hic aduerte, ꝙ glo.in d.§.item si ꝓdixerit, & ibi Pet.de Bellaper.
tenent oppositum, ꝙ in casu illius.§.sufficiat tacitus consensus.
Et Bar. Alb.de Rosa.ibi admittunt si nauta, vel caupo protestetur antequam res in naui, vel hospitio receperit, & sic Barto.ibi
contrariatur. sequitur etiam Card. Ale.in d.c.solicitudinẽ. Lud.
Ro.in d.§.morte. Imo.in c.potuit, col.33.de locat. Sed opinio
☞ Bar.est magis cõm, & eam tenent do. Anto.& Fely.hic, qui di-
cit, ꝙ hoc vult tex.in d.§.item si prædixerit, in verbo, consense-
rint, & istam ampliationem sequuntur Alex.& Ias.in d.§.mor-
te, & ibi Ale.dicit, ꝙ Bar.in §.itẽm si, loquitur sine lege. d.Ias.cõ
probat ratione, quia caupo, & nauta tenentur ex dispositione
legis ergo protestatio nihil debet operari, l.alimenta, C.de ne-
go.gest. Quæ ratio nihil valet, quia licet ex dispositione legis
teneantur, tamen talis oblĩatio fuit inducta in fauorem hospitã
tium. Ergo potuerunt illi renunciare, c.cum dilectus, de con-
suet.& dixi supra in vltima conclusione 2.membri. Est ergo ui-
124 dendum, an tacens, † vbi agitur de præiudicio, quantum ad li-
mitandã obligationẽ de futuro quã protestans tenebatur sim-
pliciter subire ex legis dispositione, habeatur pro consentiente,
Fel.in c.nonne, in 6 fallentia tertię regulæ, de præsump. voluit
ꝙ sic, propter dictum gl.in l.si fideiussor, in verbo, recusare, ff.
qui satis.cog. ¶ Sed ego non credo verum. Primo per text.in d.
§.item si prædixerit, in verbo, consenserint. Ergo non sufficit
tacere, quia aliud est cõsentire, aliud est tacere, regula, qui tacet,
de regu.iu. Vbi.n.lex requirit consensum, datur intelligi, ꝙ nõ
sufficit tacere, l.2.§.voluntatem, & ibi Bal.& Mod.no.ad statu-
ta, ff.sol.mat. ¶ Secundo, quia non arctatur volens hospitari, re
spondere ꝓtestationi, cũ possit cõpellere protestantem, non ob
stante protestatione, eũ recipere suo periculo, qñ caupona non
est ꝓuenta, uel nisi caupo expectaret legatos Regis, vel alicuius
illustris Principis, ſm Mart.Laud.in tracta.de leg.Prin.§.2. Cũ
ergo tacens sciat ius suum durare, & agatur de eius præiudicio,
non vr̃ ↄsensisse, l.sicut, §.non videbitur, ff.quib.mod.pig.vel
hypo.solu. ¶ Ista dicta vtilia sunt ad q̃õnẽ, Officiales in princi-
pio officij promiserunt syndico vniuersitatis soluere omnia de-
bita, tam per ipsum, q̃ suam familiam ↄhenda. Postea faciunt
fieri proclama, ꝙ nullus audeat aliquid credere alicui de sua fa-
milia, alias protestantur se nolle teneri: non obstante hac pro-
testatione, tenebuntur satisfacere pro debitis ↄctis per familiã,
q̃a rõne officij.& ex pacto prius tenebantur, & licet fuerint ꝓte
stati, se nolle teneri, tñ talis ꝓtestatio non ꝓdest, quia requiritur
expressus ↄsensus. Ita signanter decidit Soc.cõsi.107.Cor mun
125 dum, col.fi.li.1. ¶ Fallit, si ꝓtestat̃ ad tollendũ † obligationẽ
de futuro libere ↄhendã, tunc tacens censetur consentire, & ta-
lis tacitus consensus sufficit, ſm Ias.in d.§.morte, col.n.sic intel-
ligens Bar.in 3.membro suæ distinctionis, in exemplo de eo, q
fuit protestatus creditori, ꝙ si fideiuberet pro Titio debitore, ꝙ
non intendebat obligari, dicit Ias.ꝙ si creditor taceat, & postea
sequatur fideiussio, ꝙ non tenebitur fideiussor. Sed Bar.hoc nõ
exprimit, bñ Bar.dicit si ↄsentiat creditor. Est bñ verum, ꝙ Bar
to.allegat gl.in l pacta nouissima, C.de pact.quæ loquitur in pa
cto, qđ etiam ex tacito consensu inducitur, ut notatur in l.1.ff.de
pact. ¶ Aduerte, ꝙ d.Card.Ale.in d.c.solicitudinem, col.17.in fi.
in exemplo dicto voluit, ꝙ requiratur expressus ↄsensus, & ita
ipse declarat verba Bar.in d.3.membro. Quid tenendum? Dec.
hic effectualiter amplectitur opinionem Ias.quia ille, qui pro-
testatur, non debet obligari aļr, q̃ ipse voluerit; & quia vbi agit̃
de pręiudicio iuris q̃rendi, tacens vr̃ ↄsentire ſm eũ, tanq̃ agatur
de modico pręiudicio, arg.l.q aũt, in prin.ff.de his, quę in frau.
cred.& in exemplo pręmisso, ꝙ sufficiat tacitus consensus, te-
nuit Pileus.q.25.& Iac.de Are.dicens ita fuisse iudicatum, ꝓut
refert Alb.de Ros.in d.l.si fideiussor. licèt ipse distinguat. aut fi-
deiussit cõtinenti post ꝓtestationẽ, & sufficit tacere: aut fideius-
sit ex longo interuallo, & ꝓtestatio non iuuat, sed istud pendet
ab his, q̃ s̃.diximus, an ꝓtestatio trahatur ad actum ex interual-
126 lo. ¶ Fallit secundo, si agatur de tollenda † oblatione libere ↄ-
trahenda, & protestatio sit in ipso actu. Exemplum; si dixero,
ꝓmitto tibi aĩo nõ obligãdi, ista ꝓtestõ tollit oblĩationẽ ẽt, ꝙ tu
taceas, ꝑ repugnantiã ꝑ l.obligationũ suba, §.fi.ff.de act.& obl.
l.vbi repugnãtia, ff.de regu.iur. Idem si agatur de limitãda obli-
gatione, l.1.ff.de sol. Hãc fallẽtiã declara primo ꝓcedere, si agat̃
de tollẽda, vel limitanda oblĩone, q̃ solo ↄsensu ↄhitur, secus si
agatur de limitãda oblĩone ↄhenda uerbis, si ꝓtestatio induce-
ret diuersitatẽ in qualitate oblĩonis, tũc requiritur ↄsensus uer
bis expressus, alias stipulatio tota corruit, l.1.§.si quis simpl'r, iun-
cto §.seq.ff.de verb.obl.& istã decisionẽ nota pro Senensib.ↄ
d.Ias.in d.§.si quis simpl'r.qui tenebat, ꝙ illa verba, nisi diuersi-
tas illico complacuerit, debeant intelligi ẽt tacitẽ, nã contrariũ
uult Bar.in d.§.morte, & in l.ita stipulatus, col.2.ff.de verb.obl.
de quo Docto.in d.§.si quis simpl'r non faciunt mentionem.
¶ Secundo declara, ut non procedat, quoties protestatio esset
127 cõtra substantiam † matrimonij, tunc fauore matrimonij tacẽs
non censetur ↄsentire, licet protestatio fieret in ipso actu, secũ-
☞ dũ Innoc.& cõiter Doc.in c.si de cond.appo. Sed aduerte, q̃a hoc
verum, si postea sequatur copula, ſm Panor.ibi. Et sic protestãs
& protestatus rõne euitandi peccati ꝓsumuntur renunciasse
protestationi, alias non crederem ualere matrimoniũ ea rõne,
quia tacens non ꝓsumitur consensisse, ut dñr Pan.& alij ibi. Nã
esto, ꝙ ita sit, tamen nec ẽt protestans consensit simpliciter, er-
go non haberet matrimonium valere deficiente alterius cõsen
su. ¶ Fallit tertio, qñ protestatio nõ tẽdit ad tollẽdã, uel limitã-
128 dã obligationẽ, sed aliud præiudicium potest gñare, tunc tacẽs
ꝓsumitur ꝓtestationi consentire, ſm Bar.in loco præallegato, ꝑ
text.in l.codicillis, §.1.ff.de leg.2.& l.si debitor, §.1.ff.quib.mod.
pigno.vel hypo.solu. Sed aduerte, quia in istis casibus prote-
statio solum tendit ad conseruandum ius protestantis. Nimi-
rum

rum, si non requi͂r expssius ɔsensus, qa ēt dissensus pstis nō pos-
set auferre ius ꝓtestantis, nisi illud uellet remittere, l. id qd no-
strū. ff. de reg. iur. Nā ꝓtestatio ɔseruatiua, cōseruat iura ꝓte.tan
tis ēt aduersario ɔdicente, l. 1. C. de his, qui spons. mu. sub. lib. x.
vbi Bar. not. se ita practicasse in facto ꝓprio, qñ soluit collectā,
qa ꝓtestatus fuit se soluere, saluo suo priuilegio immunitatū.
De quo vide Fely. post Abb in c. cum accessissent, col. 14. uer.
quinto limita, & eo. d. Ias. in d. §. morte col. fin. Melius ergo fa-
cit tex. cum gl. in l. si fideiussor, ubi tacens vr cōsentire protesta
tioni, p quā derogabatur priuilegio fori. sed forte ibi illud est,
qa protestatio fiebat in iudicio super dictionalibus, vt dicam ꝫ.
in 6. fallentia. ¶ Scdo aduerte, qa ɔistam fallentiam vr text. in
l. s. in fi. prin. ibi. nisi partibus contrarium specialr placuent, ff.
si qs cau. & ibi pōderat d. Ias. in fi. sed facilis est soso, qa si actos
expresse ꝓtestet, q salua sit sibi pęnæ petitio, & reus taceat, dr
ambobus specialiter placere. Et per illum tex Bald. decidit, q si
129 dñs ab emphyteuta recipiat pēsionē † pro tpe pterito, cum ꝓ-
testatione q saluū sibi sit ius priuationis, & caducitatis, q per ta
lem receptionē, non intelligitur remissa pęna priuationis, qa ꝓ
testatio cōseruabat illā & idē tenet Spe. tit. de emphy. §. nunc
aliqua, uer. xxv. cū concordantiis alleg. per Ias. in l. 2. col. lxii. &
seq. C. de iure emphy. ¶ Sed ardua difficultas insurgit. Quid si
130 dñs recipiat pensionē † pro futuro tpe, cū ꝓtestatione saluum
sibi sit ius priuationis, an isto casu ꝓtestatio conseruet ius ipsius
domini? Bart. in d. l. 2. expresse decidit, q sic, sed eius opinio re-
probatur per Cy. Sal. & Ias. ibi, & per Car. do. Ant. & Imo. in d.
cap. potuit, de loca. Tu pro concordia considera plures casus.
Primus est, si emphyteuta consentiat protestationi, & isto ca
su Bar. bene loquitur, quia protestatio etiam contraria facto in
dependentibus a uoluntate duorum operatur effectum suum
vtroque cōsentiente, c. diaconi, 28 distin. & dixi ꝯ. ¶ Secundus
casus est, quando emphyteuta contradixit expresse, & isto casu
procedit opinio contraria, quia protestatio dñi, dicentis nolle
obligari ex receptione solutionis, tollitur per contrariam prote
stationem soluentis, nā vr ꝓtestatio, q̄ respicit actū cōem, tolli
tur per cōtrariā protestationē, l. 1. §. denunciari, ff. de uen. insp.
& maxime ubi contraria protestatio sapit defensionem, argu.
l. Atrianus, ff. de actio. & obl. ut in casu isto, ubi contraria prote
statio tendit ad defensionem, & ad declarandum actum solutio
nis dependentē a libera uoluntate soluentis, qui non erat obli-
gatus pro tempore futuro. ¶ Tertius casus est, quando tacet, &
☞ in hoc iacet difficultas. *cōiter* Doct. tenent contra Bart. qa ista
protestatio est cōtraria facto, ergo non dēt ꝓdesse, ut hic. Est. n.
ꝓtestatio incōpassibilis cum receptione, s. expellere, & recipere
pensionē, pro futuro tpe. ¶ Sed tu considera, qa ista sunt bene
contraria, expellere, & recipere. Sed ista, uelle esse saluum ius
expellendi, & recipere pensionem pro futuro tēpore, non sunt
contraria: quia si elapso tēpore, p quo recepi solonē, voluero
expellere, non faciam actum ɔrium receptioni, quia effectus re
ceptioni tunc reperitur consummatus. Cum ergo protestatio
nō sit ɔtra facto, & tēdat ad conseruandum ius protestantis, ta-
cens vr consentire, d. l. si debitor, §. 1. Hēbit ergo locum opinio
cōis, vt non possit emphyteuta expelli durante tpe solutionum
factarum: opinio uero Bart. procedat elapso tpe ipsarum solu-
131 tionum. ¶ Fallit quarto, qñ cum taciturnitate cōcurrit † aliqs
actus facti, demrāns cōsensum, tunc tacens psumitur protesta-
tioni consentire. Ita limitant d. Ant. Imo. Fel. & Mod. hic p tex.
in l. si filiusfamilias, 2. ff. ad Maced. ¶ Circa istā fallētiam aduer
te ad pīa. Primo aduerte, qa ille tex. nō vr ꝓbare, sm Pan. de Ca.
in l. interdū, ff. re rat. ha. qa ibi sumus in casib. in qb. simplex ta-
citurnitas inducit consensum, nimirum si scientia & receptio
līarum simul operentur, q tacens, censeatur consentire. Nam
pr pns mutuo ɔtracto per filium, & tacens, censetur cōsentire, sm
eum, per tex. in l. sed Iulianus, §. interdum, ff. ad Macedonia. d.
Ale. defendendo cōem intellectū datum ad d. l. si filiusfa. 2. qui
est, q ibi tacitus consensus resultet ex receptione līarum, & ta-
citurnitate simul: rñdet, q tex. in d. §. interdum, non probat, sed
certe ille text. expresse probat, q si pr sciat filium negociari, q
nō iuuatur bñficio Senatusconsulti. Ergo idem si sit pns, qñ fi-
lius recipit pecuniā mutuo, nisi forte fatearis uerum, si filius
pñte pre accipiat mutuo pecuniā pro aliqua negociatione per-
agenda, secus si simpliciter. Sed tñ idē, si sit pns, qñ filius acce-
pit pecuniā mutuo simpliciter, l. si tñ pre sciente, ff. ad Maced. &
ibi gl. infert præmissa ad intellectū d. l. si filiusfamilias. Et p hāc
l. infertur Doct. q si protestatus reciperet literas ꝓtestationis,
censeretur consentire, sicut acceptans instrm mandati, vr acce-
ptare onus mandati, c. fi. de procu. Et dūt Doct. hic, post Bar.
in d. l. quo enim. §. Iulianus ait, & in aliis locis, de quibus hic per
Mod. q accepiens literas, in quibus continetur, qualiter ipse de
beat soluere debitum, ad quod tenetur, ipsi transmittenti lite-
132 ras uidetur † confiteri debitum, nisi protestetur se non consē
tire illis literis. Quod etiam firmat Pan. in cap. non iniuste, col.
2. de procu. & consi. 8. Facti contingentia, col. fin. in prin. parte.
Alex. consi. 78. colum. 2. li. 1. & cōsi. 147. col. 3. li. 2. Et ex hoc eli
citur cautela extorquendi cōfessionem a debitore, qui non vult
in pñtia testium cōfiteri debitū. Sed vt ista cautela prosit, mul-
ta requiruntur. Primo requirit q acceptās sciat qd in eis conti-
neatur, d. cle. 1. in uerbo, scienter receptis. Ideo cautela est, q trā-
smittens literas scribat in pñtia testium, & postea det sibi copiā
& illimet sint latores; tunc si in pñtia illorum acceptans lite-
ras eas legerit, poterunt deponere, q scienter acceptauit, absq;
cōtradictione. Ita declarat Mathesi. not. 22. nota mirabilē modū,
& sequit Fel. in prooemio Greg. col. 6. Et ideo sis cautus, vt nun
quā legas literas in pñtia eius, q eas portauit, nec alterius. Scdo
intellige procedere, nisi in literis cōtineretur calculus rōnis de
datis & receptis, & in fine diceret, q debeat restituere restantē
summā, quia tunc psumeretr retinuisse literas, vt videret an cal-
culus esset legaliter factus, l. cum seruus, ff. de cond. & demon.
per quē ita determinat d. Ias. in l. admonendi, col. 53. de iureiu.
Tertio declara, vt procedat quantū ad approbationem conten
torum in literis, nō aūt q acceptās uideat cōfiteri factū recita-
tū ita esse sm Raph. Cuma consi. 177. suppositis statutis. alioqn
sequeretur, q si procurator scriberet dño se donasse centū Ti-
tio, q dñs acceptando literas, non posset postea q̄rere, an ita sit
q donauerit. Et iō in casu d. l. si filiusfamilias, si is, qui mutuaue
rat filiofamilias, scriberet patri se mutuasse, uerū est q pater ac-
ceptādo, videretr approbasse mutuum, nō tñ videretr fateri mu-
tuū uerum esse, nisi ꝓbet. ¶ Ex pdictis habes intellectū dictæ l. si
filiusfamilias, per quē Pan. consi. 18. in cā & questione, col. 4. li.
2. decidit, q acceptans instrm laudi, vr istud approbare. De quo
certe valde dubito, cum sciat saluū sibi esse iura petēdi reductio
nem ad arbitrium boni uiri vsq; ad triginta annos, ut p Bar. in l.
si societatem, §. arbitrorum, ff. p socio. Et ɔtrium vr velle Bar. in
l. 1. C. de rela. Ang. in l. si ff. qñ appel. sit. Fel. in c. cum in iure, col.
3. ꝫ. de offi. deleg. ¶ Fallit quinto, qñ protestans nō stat in metis
133 ꝓfinibus protestationis, sed vltra ꝓcedit dando, vel promitten-
do aliquid: tūc si tacens recipiat factum, vr acquiescere protesta-
tioni. Ita limitant Card. & d. Ant. in c. cumana, ꝫ. de elec. p illum
tex. Et qa acceptans actum, vr acceptare cū sua qualitate, c. cum
olim, de censi. l. Aurelius, §. idem q̄sit, vbi Bar. ff. de lib. leg. Sed
ista fallētia parum prodest, quia procedit in casibus, in quibus
per protestationem nullum ius competens tacenti aufertur,
vel in his, quæ dependet a mera uoluntate protestantis, in qui-
bus non requiritur cōsensus aduersarii, l. Nesennius, ff. de neg.
gest. Secus aūt, ubi agitur de tollendo, vel restringendo iure iā
acquisito ipsi protestato tacenti, tunc non præsumitur ɔsensus
arg. l. cum de indebito, ff. de prob. & iō in casu c. Cumana, requiri
tur consensus expressus, nec sufficit taciturnitas, sm glo. Pan. &
☞ alios *cōiter* quia ibi agitur de restringendo iure capellanorum,
declarando, vt ibi per Pan. ¶ Fallit sexto in iudicialibus, nam in
134 his tacens † præsumitur consentire, sm Imo. in d. §. morte, Car.
Alex. in d. c. solicitudinem, sic intelligentes glo. in d. l. si fideius-
sor, ff. qui satisd. cogan. Ratio est, sm eos, quia plus operatur ta-
citurnitas in iudicialibus, quā in extraiudicialibus, l. cum ostendi
mus, §. fi. ff. de fideiussorio. ¶ Tu adde, q in iudicialibus, tacēs
semper hr pro consentiente, c. fi. de accusatio. lib. 6 l. 1. C. de re-
latio. & ibi Bar. propter hoc consuluit, q in actis iudicialibus si
pars tua sit pns, facias apponi, pñte parte & cōtradicente in pas
sibus, & c. alias tex. ille ꝓbat, q habebitur pro consentiente, &
ex hoc Cepol. elicit cautelam 216. & per illa iura dicit Fel. in q
parte tacente, valet productio testium, facta post publicationē
super eisdem, vel directo contrariis capitulis, qa in iudicialibus
tm operatur taciturnitas, quantum expressus consensus. Ita ip-
se in cap. fraternitatis, col. 4. ꝫ. de testi. vbi alia similia adducit. Et
multo plura adducit d. Ias. in l. patre furioso, maxime colum. 3.
ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. ¶ Hanc limitationem intel
ligerem procedere in casibus, in quibus pns in iudicio, & tacēs
tenebatur ad interesse, alias secus, p ea, q̄ scribit Bart. in l. furio-
so, ff. de re iu. & p ea q̄ scribit Fel. in c. cum in iure peritus, col 3.
135 ꝫ. de off. deleg. post Imo. in c. 2. ꝫ. de testib. ¶ Septimo fallit † in
oībus casibus, in quibus tacens hr pro consentiente, sm Bar. in
d. §. morte, ad fin & in l. 1. C. de litis contestatione. Fely. & alios
hic. Et si uis scire casus, in quibus tacens habetur pro cōsentiē
te, uide Bart & scribentes in l. quæ dotis, ff. sol. mat. & Fel. post
alios in c. nonne, de psump. Ex istis habes, q sufficit qualiscunq;
consensus, siue tacitus, siue expressus. Sed difficultas tota consi-
stit, an tacens videatur cōsentire. ¶ Octauo q̄ro, per quas perso
136 nas possit fieri protestatio. ¶ Et primo an possit fieri † p procu
ratorem? Bart. in d. §. morte, in materia ꝓtestationis inhibitoriæ,
& alii post eum, concludunt q sic, per tex. in l. de pupillo, §. qui
ꝓcuratorio, ff. de no. ope. nunc. & istud firmat Inno. in cap. cum
in iuuentute, de psum. Fel. & alii hic. ¶ Sed dubitatur, an requi
ratur spāle mādatū. Si ꝓcurator in rē ꝓpriā, sine dubio pōt pro
testari, qa de interesse suo agitur, l. 1. §. fin. ff. de no. oper. nun. idē
☞ dūt Bar. Ale. & *cōiter* alii in ꝓcuratore hñte gñale mādatū. Mo
ueor, qa nō est numeratus inter casus requirentes spāle mādatum,

tum,nu metatos per Spe.tit.de pcu.§.1.Nota ꝯnam,quā firmat
Rota.in tit.de procu.decisio.18.in nouis incipiente, fuit dubita
tum,& Soc.consi.120.col.4.lib.1.¶ Fallit primo,ſm Fely. hic,
in casu gl.in cle.cām,in ver.specialiter,de elec. Secundo in pro
testatione declaratoria voluntatis,p quā nemo grauat,ſm Bar.
in d.§.morte,in prima specie protestationis,per tex.in l.Pan.re-
spondet per procuratorem,aliàs incipit,per procuratorē,ff. de
acqui.hæred.& ratio colligitur ex glo.ibi,quia statim voluntas
ostēdit,& mādatū ꝯsummatur.Et ista est melior rō,q̄ sit illa,quā
assignat d.Card. Alex.in d.c.solicitudinem,q̄ iō fieri non possit
ꝓtestatio declaratoria voluntatis p ꝓcuratorem , qa declaratio
voluntatis est personalissima,p l.vnicā,§.ne aūt,C. de cadu.tol.
& p ea q̄ dixit gl.in l.idē Pomponius scribit.si frumētū.§. fin.ff.
de rei vendi.& in c cum venissent,vbi late Fel.de iud. Nā si illa
ratio esset vera,nunq̄ posset protestatio declaratoria fieri p pro
curatorem, & tn̄ fieri potest , qn̄ ex sola voluntatis expressione
protestatio non habet effectū: puta, si volūtas sit exprimēda co
ram iudice,vel alia persona.Exemplum;si dñs vult declarare li
bellum ambiguū per procuratorē hñtē speciale mandatū:isto
casu potest,ſm Ange.in l.si quis intentionē ambiguā,ff.de iudi.
vel qn̄ vltra declarationē animi requireretur certa forma, vt in
electione,c.qa pp,§.fi. de elect. ¶ † Vnum tn̄ not.q̄ ad hoc ve
137 protestatio facta per procuratorem constituat protestatum in
mora, vel in dolo;oportet , q̄ in actu ꝓtestationis fidem faciat
de mandato,l.si quis inficiatus, ff.de po.& ibi Bar.nec admitti-
tur procurator ad protestandū cū cautione rati, quia tenet ostē
dere instrm̄ mandati,ſm Bal.in rub.J. de proc. nisi sit talis pro-
testatio,p quā protestatus ad iudicium prouocet,ſm Bald.in c.
coram,col.fi.de offi.deleg.p tex.in l.qui absentē,ff.de procura-
to.Melius probat per tex.in d.§.qui procurator.nāq; protestat,
sæpe partibus actoris fungi,l.si res,quā.ff.de euict. & ita ēt di-
cit Bal.in c.Cumana,J.de electio.col.3.& in rubr. C. deposi. &
Ias.in d.§. qui procuratorio . Et pro ista fallentia bene facit, qd̄
dicit Spe.tit.de procu.§.1.ver.sed quia si receptum.vbi vult q̄ si
in terminis.c.1.de elect.lib 6.procurator, qui obiecit crimina ꝯ-
tra electum, in termino non fecit fidem de mandato ; tamen si
in veritate erat procurator,& postea fidem fecerit,sustinebitur
actus.Et per illud dictum solet limitari doct.Bar.in l si quis infi
ciatus,vt ꝓcedat in extraiudicialibus;secus,in iudicialibus,in qui
bus sufficit fidem facere de mandato quandocunque. Sed cer-
te quantum ad effectum committendæ moræ videretur, q̄ etiā
in iudiciali non debet admitti procurator ad protestandum,ni-
si illico doceat de mandato, quia militat eadem ratio, & ita in
specie voluit Alex.consi 78.Viso & diligenter ponderato,lib.5.
& est etiam de mente Bal.in d.c. Cumana. ¶ Secundo quæro ,
an coniuncta ꝑsona possit † protestari pro coniuncta; vr̄ q̄ sic,
138 qa pōt agere, vt s̄.dixi.ergo ēt protestari . Contrariū determinat
Bal.in l.tutor vrgentibus,p illum tex.ff.de mino.Sequitur Fel.
hic. Tu aduerte, qa ꝯrium tenuit Bald. in l.qui absentem, ff. de
procura.intelligens illum tex.in coniuncta persona. Quidā dīt,
esse spāle in protestatione incitatoria, de qua loquitur ibi Bald.
sed non assignat rōnē specialitatis.Credo idem in protestatio-
ne prohibitoria,quia cui licet quod est plus, vtiq; licebit qd̄ est
minus,l.non dēt ff.de reg.iu. Coniunctus pōt debitorē compel
lere,vt debitā pecuniam deponat,ſm Bal.in l.sin autem.ff. de ne
go.gest.& dixi s̄.& si pōt a manibus debitoris pecuniam extor
quere,ergo multo magis poterit ꝓhibere,ne alteri soluat. Nō
ob.tex.in d.l.tutor vrgentibus , qa ibi coniunctus non potuisset
agere:quia pro aliis erat deputatus ad agendū spāliter,videlicet
erat datus tutor , quo casu coniunctus non pōt agere pro con-
iuncto habente tutorem , vel procuratorem , l. senatus, & ibi
no.Bal C.qui accusa.Ias.in l.exigendi,C. de procu. facit l. cū p̄-
tor,ff.de iud.& qd̄ ibi no. Ang.& istā rōnē sentit Bald. in d.l.
tutor.dum dicit, q̄ protestatio ibi non valuit , qa fiebat ꝯ dñm.
139 ¶ Tertio quæro,an possit fieri p negotiorū † gestorē? Fel. hic
facit ꝯclusionem negatiuā,q̄ nō,cū aliquali fallentia. Tu distin-
gue,aut q̄ritur an possit facere protestationē declaratoriam, &
isto casu n ōn pōt,p ea,q̄ s̄.dicta sunt de procuratore. Aut prohi
bitoriam,& ēt non pōt, ſm Bar.in d. §. morte, nisi in casibus ,
in quibus sufficit simplex scia ꝓtestati io fauorem protesta-
sis,quos ipse posuit in l.facta,§ si hæres,ff. ad Treb. Et pro hoc
Ias.allegat tex.in l.item veniunt,§.a quo,ff.de peti.hære. sed ille
tex.secundum Bar.ibi,loquitur in protestatione certificatoria ,
nisi diceris,q̄ vbi protestatio fiebat ad finem, ne possessores di-
straherent bona hæreditaria,tamen denunciator expresse non
prohibebat , & ex hoc decidit Rota , q̄ appellatio poterit inte-
poni per negociorum gestorem,tit.de appel.decisio.127.in no
uis.& deci.12.in antiquis.Item Ias.in contrarium adducit tex.in
l.cū satis,§.fi.C.de agri.& censi.lib. 10. vbi ſm eum protestatio
ibi fiebat ad inducendum solum scientiam , & tamen text. ibi
vult illam debere fieri per se,vel per procuratorem,non autem
per negotiorum gestorē.Ipse r̄ndet , q̄ ibi illud est rōne maxi-
mi ꝑiudicij, quia agebatur de faciendo incidere protestatum in
pœnam l.quicunque,C. de seruis fugit.& ita dēt restringi illa
fallentia,ſm eū.Sed mihi non placet,qa ēt in §.a quo,protesta-
tio faciebat protestantem incidere in vsuras,q̄ vsuræ ēt dr̄ pœ
na,l.lecta,ff si cer.pet.& tn̄ ibi protestō fit per negociorum ge
storē. Vnde tu r̄nde,q̄ ille tex.loquit̄ in protestatione facta ad
aliud q̄ ad finē sciæ , videlicet ad finē ꝯstituendi restōnem ser-
140 uorū. ¶ Fallit in protestōne † inhibitoria,ne fiat id,ad q̄ prohi
bitus est obligatus non facere,quia illa fieri pōt a quacūq; ꝑso
na.l.prohibere,in prin.ff. qd̄ vi aut clam,& ibi Ang. cōprobat
Fel.per dictū Bal.in c.1. in prin.quo tempo.miles.& per dictū
Bal.in dispōne incipiente,accusatus de vi turbatiua. Tu confir-
ma per id.q̄ dicit Pan.post alios in c.nouit,J.de iud. q̄ denun-
ciatio euangelica pōt fieri a quocunque;quia adiuuat auxilio le
141 gis . ¶ Aut q̄ris,an negotiorū gestor possit facere † protestō-
nē incitatoriā? & tunc dām q̄ sic,p tex.in l.si qs solutioni,§.1.ff.
de vsu.& ita dēt intelligi Bar.in l.si seruū.§. nunc videamus,ff.
de ver.obl.ſm Alex.& Mod.in d.§.morte.& Fel.hic. ¶ Sed quæ
pōt esse rō diuersitatis inter incitatoriā.& prohib.toriam? Ias.
r̄ndet rōnē esse,quia effectus incitatoriæ,confert in ꝑsonā dñi,
videlicet vt soluat dño, alias si nunciaret,vt solueret sibi , non
constitueret debitorē in mora,quia sibi non pōt solui , l. vero
procuratori,ff.de solutioni. ¶ Et sic Doc. cōiter intelligunt tex.
in d §. 1.in negotiorum gestore incitante debitorem, vt soluat
dño. ¶ Ego tn̄ sp fui dubius,quia ibi dr̄ moram esse factā nego
tiorū gestori,ergo effectus incitationis erat, vt solueret sibi.Io.
Richar.Malumb.intelligebat illū tex.in gerente negotia ex of
ficio tutelæ,vel curæ.Qd̄ vr̄ probare tex.ibi,sed officium imple
ri. Et q̄ negotiorum gestor non possit protestatiunē incitato-
riam facere,probatur in d.l.cū satis,§ fi.vbi agitur de protesta
tione incitatoria,vt possessor restituat seruos fugitiuos , & tn̄
dr̄ fieri dēre per se,vel per procuratorem,non per negotiorum
gestorem. Cogitabis. Retenta tn̄ cōi opinione dubitatur,an ne
142 gotiorū gestor,qui incitat debitorem,teneatur † cauere de ra
to? Ias.respondet,q̄ sic per tex.in l.qui absentem,ff.de proc.&
ibi Bar.vlt.not.dicit ita dēre intelligi tex.in d.l. si quis solutioni,
§.1. Toties miratus fui de Ias. dū dicit, q̄ in casu d.§.1. si nego-
tiorū gestor interpellat debitorē vt soluat dño,q̄ teneatur ca-
uere de rato.Quid.n.interest debitoris petere talem cautionē?
nō ob.tex.in d.l.qui absentē qa ibi negotiator defendens absen
tem,interpellabat venditorē,vt defenderet emptorē absentē ,
quo casu intererat debitoris petere cautionē,ne emptor reuer
sus iterū restauret litē sopitā,& iterum cogat defendere. ¶ No
143 no q̄ro,an protestō dēat fieri † in scriptis? Bī dicas,q̄ non,per
tex.in l.fi.C.de neg.gest.dixi s̄.in diffinitione Fallit 5.casibus,de
quib.hic per Fel.Quos casus prosequere,vt per Card. Alex. in
d.c.sollicitudinem.& ibi addit alium,vt per eum. ¶ Decimo q̄-
144 ro,in quo loco† fieri dēat protestatio?r̄ndet Bar.q̄ protestatio
declaratoria pōt fieri in quocūque loco, & Fel. hic extendit in
quacunque protestatione,per text.in auth.si quis ei quē,C. de
adult. & ibi probat secundum eum,q̄ potest fieri in popina,&
in suburbanis,in loco sacro,& ēt crederem in lupanari, si pro-
testatus ibi reperiretur. Licet citatio facta per arbitrum ad com
parendum in loco inhonesto,non valeat,l.si cum dies,§. sed si
in aliquem,ff.de arbit. Et quod possit fieri in ecclesia probatur
per id quod dicit Bar.in l.actus,C.de feri.vbi dicit Bar. q̄ dispo
sitio c.decet,de immu.eccle.lib.7.annullans omnes actus iudi-
ciarios factos in ecclesia,debet intelligi de actis contentiosis ,
non voluntariis. Adde,q̄ Bal.in rub.inf.de iud.col.2.in 2. lectu
ra dicit q̄ examinatio testium potest fieri in ecclesia, quia ipsa
sola examinatio similis est voluntariæ iurisdictioni, & quia fit
de plano & sine strepitu. Licet ita Doct. *communiter* trāseant,
tamen ꝯrium fuit de mente Papæ in d.c.decet,in ver.cesset om
nis confabulatio.ergo ēt protestatio. Item obstat ratio ibi assi-
gnata,ne diuinum turbetur officium. Item alia rō,ne ibi pecca
torum det occasio,vbi delictorum est venia postulanda. Cre-
derem,q̄ tpe,quo celebrātur officia,nullatenus protestatio fie-
ri dēat in ecclesia,& multo minus testium examinatio. Sed ces
santib.officiis,attenta maxime consuetudine posset procedere
doct.Bar.in d.l.actus. ¶ Scdō adde,in quantum s̄.dixi,q̄ prote
statio pōt fieri in lupanari,uel alias in loco inhonesto, intelli-
ge in protestatione declaratoria,uel certificatoria, aut prohibi
toria. Sed protestatio incitatoria,vt debitor soluat,ita demum
valet,si interpelletur,vt soluat in loco honesto,& congruo,se-
cus si interpellator,ut ibi soluat,vel interpellatur,vt soluat sim
pliciter,quia intelligeretur in loco protestationis,ſm Bar.in d.
§.morte,in 3.specie protestationis,arg.d.l.si eum dies,§.si arbi
ter.Similiter interpellatio ut quis soluat,vel recipiat solutionē
in loco non tuto,ēt q̄ ubi sit locus solutioni destinatus, tamen
non valet talis protestatio,l.vsuras,C. de solu. quam dicit sin-
gularem Lud.Ro.sing.72. Senen.& consil.252. col.7.sequitur
Fel.in c.accedens,2.col.ut lit.non contest. ¶ Vndecimo q̄ro,
quo tpe protestō fieri debeat? Et primo dubitatur, an possit fie
145 ri † de nocte ? Respondeo, protestō declaratoria uoluntatis ,
l.ne

sine dubio põt fieri de nocte. Nã testã, quæ ꝯsistunt in sola voluntate testãtoris, põt fieri de nocte l. ad testium, §. ad testã. ff. de test. & dicit Alex. in l. qui in aliena, §. fi. col. 4 ff. de acq. hered. ꝙ protestõ declaratoria, quæ non requirit partis pñtiam, põt fieri sic sĩ. Sic ẽt in protestatione dependente a voluntate duorum, vtroq; consentiente fieri potest de nocte. Nam & transactio valet facta de nocte, l. non minorem, C. de transac. & collatio bñficii, sm gl. in c. vt nẽm, in uer. occulta, ut ecclesia. bene. quã sequitur Fel. in c. consuluit, col. pe. de off. deleg. Idẽ in quacũq; protestatione, si potest haberi copia aduersarii, sm Bal. in c. fi. de ap. & Fel. hic, quia ẽt appellatio de nocte fieri põt. l. 1. §. dies, ff. qñ app. sit. Bal. in auth. hodie, C. de app. ¶ Sed aduerte, quia licet declaratoria fieri possit de nocte, tñ incitatoria ad effectũ, vt debitor soluat tunc, vel vt creditor solutionem recipiat, nõ vr̃ valere, quia de nocte creditor non cogitur recipere solutionem, cum non sit congruum tps, l. si soluturus, ff. de solut. tenet Bar. in l. morte, ff. de ferijs. Nec ẽt debitor de nocte dẽt posse compelli soluere propter periculum eundi de nocte,

Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones.

Et ideo consuluit Ale. ꝙ socius nõ tenetur aperire ostiũ, & dare accessum socio venienti de nocte, sm Ale. consi. 103. col. 5. lib. 1. suspectus. n. est, qui vadit de nocte, cum illo tpe nullus ire soleat per vias, l. hoc edictũ, §. Labeo, ff. de his, qui deie. vel effu de. Sed dubitat, qd si debitor iurasset soluere in termino, & offerret vltima nocte, an excusaret a periurio? vr̃ ꝙ sic, quia totũ tps est debitoris, ergo si pars occurrit ultima nocte, poterit illo tpe fieri oblatio, nisi creditor sit paratus prorogare terminum in diem crastinã sm Fel. in d. l. non minorem. & istud vr̃ sentire Bal. in c. ego. n. & ibi Fel. col. 1. J. de iureiur. ¶ Scđo du-
146 bitatur, an possit fieri tpe † feriato? ista dubitatio põt dupliciter intelligi. Primo de tpe, quo fit ista protestõ. Scđo de tpe explicationis actus, ad quẽ quis incitat̃ p protestõnem. Primo casu facias cõclusionẽ gñalem, ꝙ oĩs protestõ põt fieri die feriata, ẽt in honorẽ Dei, sm Bar. in l. cũ filius, §. fi. ff. de verb. obl. & in d. §. morte, col. pen. quia protestatio est actus extraiudicialis, & oĩs actus extraiudicialis põt fieri die feriata, l. dies festos, C. de feriis. & ibi Sal. vult, ꝙ laudũ possit fieri die feriata, qa accedit potius ꝯtrib. q̃ iudicijs. §. r. in Auth. ut diffe. iud. Quod anno tenuit Spe. ut. de arb. §. fi. ver. sed nunquid amicabilis compositor. Fel. hic, & Pan. in c. fi. col. 3. J. de feri. Bal. in l. fi. C. eod. Oria. in trac. de arb. in 10. q. Similiter appellatio põt interponi die feriata, licet non possit exerceri. l. 1. C. de feri. & ibi Bart. & l. a. C. de tempo. app. Gl. in c. sic populo, de app. lib. 6 ¶ Secundo casu facias duas conclusiones. Prima, si actus sit in iudicio expediendus, tunc protestatio incitatoria, ut ille actus fiat die feriata, nõ valet, quia illud non est congruum tps. c. fi. inf. de fer. d. l. actus, & d. l. dies. ¶ Secunda ꝯclo, si actus veniat expediendus extra iudicium, tunc protestõ incitatoria, ut ille actus fiat die feriata, ua-
147 let d. l. dies. Fallit, qñ sm honestos † mores, protestatus non dẽcet arctati ad faciendũ actũ illo tpe. Vnde protestõ, ꝙ faber faciat opus die feriata, non ualet, sm Bar. in d. §. morte, col. pe. dẽt. n. sm honestos mores Christianus die feriata in honorem Dei cessare ab omni opere, c. 1 inf. de fer. Hinc est, ꝙ ẽt si partes consenserint, non tñ põt testes cõpelli, ut deponãt die feriata: qa & si quo ad eos, simplex examinatio sit actus quasi extraiudicialis, sm Bal. in rub. de iud. tamen quia tps est incõgruum sm bonos mores ciuitatis, non arctantur testificari, si nolint sm gl. in l. omnes. a C. de feri. & ibi Pa. de Ca. & idem Pau. post gl. in l. 1. ff. eo. Pan. in c. fi. col. 3. inf. eod. Hinc interpellatio facta debitori dormienti, uel comedenti, esset inciuilis, quia tunc non dẽt incommodari sm honestos mores ciuitatis, secundum Bar. in d. §. morte. ideo non constitueret eum in mora. Eodem modo si fieret ꝯhenti matrimonium, vel audienti missam, uel facienti funeralia, aut prosequenti funus. ar. l. s. ff. de in ius vocan. Quod ego credo verum, nisi interpellatus audiens missam esset excõmunicatus, uel nisi cadauer, cuius funeralia fiunt, prohiberetur sepeliri, quia esset excommunicatus, uel alias sepeliri prohibitus, ius. l. 4. ff. de cadaue. puni. & c. sacris, de sepul. Est. n. excõicatus, qui corpus excõicati associat ad sepulturam, secundum gl. in c. ad hæc, de priu. quam dicit sing. Lud. Ro. in nota. post singularia, nota. 1 ao. dicã tibi dubia. Intelligo ergo de audiẽte missam, uel celebrante, vel faciente funeralia, secũdum permissionem legis, secus si ꝯ legem. Itẽ intelligo, ꝙ non possit interpellari debitor faciens exequas familiares, usque ad nouẽ dies, §. pe. in Auth. ut cum de app. cog. secundum gl. & scriben. in l. 4. ff. de in ius uoc. facit quod dicit Bar. in l. interdum, ff. de iudici. Quod intelligit verum Alb. ibi, si mortuus sit aliquis de agnatione, & cognatione sua, secus si faceret exequias unius scutiferi, uel ancillæ, tunc non dẽt sibi dari dilatio nouem dierum. Item inq̃tum dixi s. ꝙ ducens uxorem, non põt constitui in mora p interpellationem, amplia ẽt durante festiuitate nuptiarum. Ideo aliquis magnus nobilis dẽret saltẽ hẽre dilationem octo dierũ, secundũ Iac. de Are. & Are. ibi. ¶ Tertio dubitatur, an protestõ
148 debeat fieri ante actum, † vel post? Rñ, constat ptestationẽ inhibitoriã debere fieri añ actũ, l. si pecuniã, §. Itẽ si qs, ff. de cõdi. ob cãm. facit tex. in l. 1. §. 1. ff. de no. oper. nunc. hoc firmant gl. & Bar. in l. ait pior, §. si qs. particeps ff. de his, quę in frau. cred. & tex. cum gl. in l. pen. ff. pro empto. Idẽ ẽt dĩm in protestatione declaratoria, super dependentibus a voluntate duorum, l. perfecta, C. de don. quæ sub mod. l. si maiores, C. de transac. facit glo. in l. concubinatu, ff. de concubi. Idem in protestatione declaratoria, super dependentib. a sola voluntate protestantis, ca. consulti, de regulis l. pro hærede, §. Põponius, ff. de acq. hær. Quod intelligo procedere, qñ ex actu dependente a voluntate protestantina esset alteri ius acquisitum, vt p Ang. consi. 99. Petrus de Sauona q alleg. tex. in l. ex morte, C. de pactis conuen. & glo. in §. accedit, in versic. fecerunt, C. de rei vxo. actio. & sequitur Aret. in l. 1. col. 4. ff. sol. mat. alias secus, per tex. in l. 4. ff. de adimẽ. leg. ¶ Scđo intelligo pcedere qñ declaratoria respicit factũ protestãtis, secus si respicit factũ alienum, quia sufficit ẽt incõtinenti post actum protestari. Ita intelligo l. si filiusfam. ff. ad Macc. & tex. in l. honores, §. fi. ff. de Decurio. ¶ Duodecimo quæro, an
149 in protastatione debeat exprimi † causa? Rñ, si loquamur in protestatione declaratoria in dependentibus a voluntate solius protestantis, tunc sufficit pro ratione voluntas, l. si quis in principio testamenti, ff de leg. 3. facit tex. in §. sed quod Principi, Insti. de iure natura. l. prospexit, ff. qui & a quibus. Si vero loquamur in ptestatione prohibitoria, in ea requiritur expressio causæ, l. nomen, C. quæ res pig. Bart. in §. morte. & in l. s. in 11. q. ff. eo. & in l. quod te, col. fi. ff. si cert. peta. ¶ Fallit in protestatione inhibitoria eius, quod prohibito est permissum, sed sola voluntate protestantis efficitur illicitum, sm Bart. per tex. in l. fi. C. de neg. gest. Considera tñ qũo in d. l. fi. probetur, ꝙ post inhibitionẽ sit illicitum gerere negotia prohibentis. Nam actus vtiles valẽt inuito dño, l. soluendo. ff. de neg. gest. Et ꝙ isto casu valeat protestatio prohibitoria absque cã, probatur in l. diuus, ff. de serui. rusti. prædi. & in l. 3. in prin. ff. de acq. rer. domi. ubi post prohibitionem factam sine cã a dño fundi, non est licitum aucupari, vel venari amplius in eo, qd añ licebat, nisi fructus fundi consisterent in sola venatione, quia sine prohibitione antea non licuisset, l. vsusfructuarium ff. de vsufru. per quem ita decidit Cęp. in tract. seruit. sub rub. de aucupatione. Si autem loquamur de protestatione incitatoria, in illa etiam requiritur expressio causæ. l. empti, & ibi declarat Bart. de euict. Si vero loquamur de certificatoria, tunc si protestans certum faciat protestatum de eo, quod ipse gessit, vel facturus est, non tenetur cãm assignare, qa tenetur protestatus ei credere, cum totũ dependeat a voluntate protestantis. Satis. n. est ꝙ protestatus non poterit allegare ignorantiã, l si fideiussor §. 1. ff. manda. & l. aut qui aliter, §. 1. ff. qđ vi, aut clã. Si vero certũ faciat ptestatum de eo, qđ alius gessit, tenetur cãm assignare, d. l. nomen, & l. qui in alterius, ff. de reg. iur. cum sim. Et gñr, pter q̃ in casib. pmissis, dĩm est, ꝙ in omni ptestatione, quæ fit ad obligandũ ptestatũ, vel ei pιudicandum, dẽt exprimi cã, alias non sibi pιudicat, sm Card. in cle. cãm, col. fi. de elect. nisi protestõ sit talis, quæ puocet protestatũ ad iudiciũ; tunc non requirit̃ expressio causæ, cum veniat exprimenda in iudicio. declara tñ, ut s̃. per Bart. in l. 1. in a. q. ff. de no. ope. nunc. Et ꝙ in protestõne prohibitoria requirat̃ expressio causæ, alias non valeat, Bart. in d. §. morte, alleg. tex. in l. si maior, C. de rescinden. ven. & in l. tutos vigentibus, ff. de mino. Et tu prouecte considerabis, ꝙ Bart. intellexit illa iura, qñ coniuncta persona fuit protestata sine cã, ergo secus si cum cã, & sic facit p opinione, q̃ tenui s̃. ¶ Sed restat difficultas, an protestatus teneatur parere ptestationi factæ cum expressione causæ, de qua non apparet vt fiat vel detur id, ad quod protestatus est obligatus? Conclusiuè procedendo, facias infrascriptas ꝯclones.
150 ¶ Prima ꝯclo. Protestationi inhibitoriæ factę cũ cã † iniusta, nõ tenet̃ ptestatus parere, l. si qs prohibuit. alias Papinianus, ff. de publi. Per quẽ Bal. & Sal. in l. si liberam, C. quod cũ eo, determinat, ꝙ procurator reuocatus poterit tradere rem venditam ante reuocationem. Quod intellige verum quantum ad effectum Publicanæ, quæ competit etiam isto casu contra dominum, non quantum ad transferendum dominium, quod non potest conferri a domino prohibente sine voluntate sua, sm Bald. Quod ita demum verum est, si satisfactum sit de precio actualiter ipsi procuratori, vel domino: secus si solum habita sit fides de precio, ut declarat Fely. post Imo. in cap. ex parte decani, colum. 6. inf. de prescri. Posset tamen dominus prohibere, ne emptor solueret procuratori, l. si cum emptore, ff. de pac. per quem ita determinant Bald. & Guil. in l. vtrum, statim alleganda. Et pro hac conclusione facit etiam tex. in l. vtrum, cum l. sequen. ff. de constitu. pec. Ad idem tex. in l. si fideius. Per quem glo. & Bartol. ibi decidunt, quod si fideiussor post præstitam fideiussionem denunciet creditori, ne numeret pecuniam promissam debitori, pro quo fideiussit, nihil agit, quia protestatio est iniusta. sequitur Specula. titulo de fideiusso. §. 1.

glo. &

gl.& Bal.in l. Titius,ff.de proc.& Bal.in l.tam mandatori,C.de
non nu.pec. Rō eſt,quia tenetur creditor mutuare promiſſam
pecuniam,& proteſtō fideiuſſoris eſt ppea iniuſta. Secus tñ di
cendum,ſi debitor poſt fideiuſſionē pſtitam pro eo,eſſet effe-
ctus vnus ribaldus,arg.l.ſi cum Cornel.ff.de ſolut. vel eſſet ef-
fectus non ſoluendo,arg.l.ſi is a quo,ff.vt in poſſ.leg. Secunda
151 concluſio.Proteſtationi factæ ex cā † nō verſimili ſuper eo,
ꝙ proteſtans tenetur, proteſtatus non eſt obligatus parere, l.
hęc aūt,in prin ff.ſi cui plus,ꝗ per leg.Falc. Quod.n.veriſimile
non eſt,incredibile reputatur.l.Meuius,cum gl.ff.de leg.2.Ideo
ſi agnatus proteſtetur ſe velle litem mouere ꝯ pupillū,& ob id
ſe velle excuſare a tutela,non tenetur iudex ei credere,niſi pñs
ſtatus proteſtōnem veram eſſe demonſtraret,ſm Bar.in l.inter
ſtipulantem,§.ſacrā,ff.de ver.obl. Si tñ proteſtatus paruerit,&
cā vera poſtea non fuerit, hēbit actionem ꝯ proteſtantē ad in-
tereſſe,l.1.§.dolū,& §.ſi reua,ff.de eo,per quē factū erit,& etiā
proteſtans tenebit cuicunq; lęſo ex tali proteſtōne, cui prote-
ſtatus ſupine credidit,l.ſi ff.eo.tit. ¶ Tertia concluſio.Proteſta
tioni inhibitoriæ,ne detur.vel fiat id,ad quod proteſtatus tene
152 atur,factę ex vera cā,non eſt † parendū,niſi veritas cauſæ oñdaē
per inſtrm,uel aliter fides plena fiat,l.nomen,C. q̄ res pign. Et
firmat ēt Bar.in l.1.11.q.ff.de nou.ope.nunc. Idem in proteſtō-
ne incitatoria,ſm Bar.in d.§.morte,per tex.in l.qui in alterius,
ff.de reg.iur.Idem in quacunque intimatione præiudiciali, ſm
Car.in clem.cauſam,de elect. per illum tex.& Fel.hic,col. 19.
Idem in denunciatione, quæ fit ad conſtituendum aliquem in
mala fide,ſm Fel.in c.2. col.fi.de præſcr.faciunt plura adducta
per do.Iaſ.in l.1.ff.de eo,per quem factum erit.& per Fel.in ca.
cum contingat,maxime in 8.concluſ.ꝗ.de reſc.& quæ dixi s.in
153 8.q. ¶ Fallit primo,ſi proteſtatio fiat authoritate † iudicis,tūc
ei parendum eſt, dato quod ueritas cauſæ non oñdatur per in-
ſtrm,ſm Bar.in d.§.morte,per tex.in l.fi.ff. de lege cōmiſ. quē
ad hoc notat ibi Bal.& Pau.de Caſt.& illum tex. dicit ſingularē
☞ Bald.in c.fin. de ſequeſt. poſſ.& fruc.& ſequuntur *communiter*
Doc.vt patet ex allegatis per Alexan.& Mod.in d.§.morte.&
per Alex.in l.de pupillo,§.qui procuratorio,eo.tit.& conſilio
71.vř prima conſideratione dicendum,colu.1.lib 3. vbi vult,ꝙ
proteſtatio facta alicui authoritate iudicis, ne deueniat ad alie-
nationē fundi, operatur ꝙ alienatio dicatur dolo facta,ēt ꝙ cā
litis mouendæ non fuerit demonſtrata & Ro. conſi.6. per to-
tum.Bene facit,quia iuſſus iudicis,ne ſoluas, excuſat te a periu-
rio,ſm Hoſt in Summa,de iuret.§.quot ſunt ſpecies.ergo etiā
excuſabit a mora.Omne.n.quod impedit periurium, impedit
ēt moram cōmitti,c.breui,de iureiur. Similiter excuſata pœna
conuentionali,ſm Alb.in l.ſi quis id,quod.ff.de iuriſ.om.iud.co.
2.Sequitur.Fel.in c.conſtitutus,col 6.de reſcr. facit l.non vř.§.
qui iuſſu,ff.de reg. iur. ¶ Amplia etiam ſi præceptum ne ſol-
uas,ſit factum a iudice incompetenti,ſm Alex.conſi.19. Viſis
& conſideratis,lib.3. ſed certe dubito de hoc per id,quod con
ſuluit idem Alex.conſi 95.Viſis proceſſibus,col.pen.lib. 2. ubi
decidit,quod intimatio laudi facta authoritate arbitri, non ua
let,quia lato laudo nullam habet poteſtatem,& contrarium te
net Fel.in c.cum cauſa,col.2.de offi.deleg.& Bart.in d.l.fin. &
ſm hanc opinionem habes unam reſtrictionem huius fallen-
tię.¶ Secundo reſtringe,niſi is,cui iudex iuſſit ne ſolueret, pro-
curaſſet ſibi illud præceptum fieri,l.3.§.fi.ff.ſi quis caution.Ha
bes diſcuſſam hanc fallentiam. Circa quam aduerte,ꝙ non vř
probari in d.l.fi.Nam illa uerba,teſtato conuentum emptorem
ne ſolueret,&c.poſſunt intelligi,i.coram teſtib.& ſic extraiu-
dicialiter,prout illa uerba exponit gl.in l.ait pręton,§.ſi qs par
ticeps,ff.de his,quæ in fraud.cred. & in l. deteſtatio,ff. de uerb.
ſign Vel intelligi poſſunt,teſtato,i.cum atteſtationibus,& ſic
facta fide de cauſa inhibitionis,& adhuc contra Bar.in d.§.mor
te,qui tenet,ꝙ ibi non fuerit facta fides de cā . ¶ Secūdo aduer-
te,quia Bar.circa intellectum d.l. fin. & hanc materiam,vř ali-
qualr ꝯrius. Nam in d.§. morte,vult ꝙ proteſtatio inhibitoria
facta authoritate iudicis,debeat continere cauſam ueram,& iu
ſtam,licet non apparentem.Sed in d.l.fi.vř velle,ꝙ ei parendum
ſit,etiam ſi facta ſit ſine expreſſione cauſæ.& ſequitur Fel.hic,
ver.5.ꝯcl̄o,quia pro iudice præſumitur,c.ſicut,de re iudic.c.in
pñtia,de renuncia.Sed certe opi.Bar.in d.§.morte,videtur ue-
rior,quia pręcepta iudicis nuda non ualent.l.1.per totum,C.cō
min.uel epiſt.traditur per Bar. & alios,in l.filiusfam.§. diui,ff.
de leg.1. ¶ Fallit ſecundo iſta concluſio,quando cā expreſſa in
proteſtatione inhibitoria,conſiſtit in actu geſto per proteſtan
tem,quia ſi atteſtatur ſe feciſſe talem actum, ei credendum eſt
dato ꝙ aliter non appareat,l.ſi fideiuſſor,in princ. ff. mandat.
¶ Fallit tertio,quādo proteſtatio inhibitoria ſit cum arreptio-
154 ne itineris † ad iudicem,tunc ei parendum eſt,etiam ꝙ ueritas
cauſę non appareat,ſm Bar.in l.de pupillo,ff.ſi quis ipſi pręto
ri.verſi.ueniamus ad ſecundam lecturam,ff.de noui oper.nūc.
Quod facit ſm eum pro ruſticis, qui ſi recipiant aliquam vio-
lentiā,vel iniuriam,proteſtantur ex parte prætoris, ne ſibi uio-
lentiā inferas, & iter arripiunt ad ciuitatē. Operatur.n.talis ar-
reptio itineris,ꝙ inhibitio cenſeatur ab ipſo iudice,ſm Panor.
in c.in cauſis, de electio. facit tex.in d.c.dilecti, de appella.& in
c.cum olim,de do. & contuma. vř enim proteſtans arripiendo
iter ad iudicem,velle cauſas ibidem exprimere.Ideo debet pro-
teſtatus parere.Quarta concluſio.Proteſtationi ne fiat id,quod
155 probihitus tenetur non facere, † parendo eſt,ēt ꝙ veritas cāæ
non oñdať hoc de ſe patet,quia ſatis veritas cauſæ patet pteſta-
to,ex quo eſt ꝓhibitus facere id, qđ iterato per pteſtationē ꝓ-
hibet.Bñ facit tex.in c.tua,de ſponſa.duo.& in c.1.de matri.cō-
trac.ꝯ interdict.eccle. ¶ Fallit, niſi ſubſit al qua cā, pp ꝗ prote-
ſtatus iuſtè credat poſſe facere id,qđ tenet non facere, ar.l.item
apud Labeonem,§.ſi qs virgines,ff.de iniur.Et iſta fallentia ſer-
156 uit ad qōnem. Statutū concedit,bānitū poſſe † impune offen-
di,nō bannitus pteſtať,ꝙ nulla ſibi fiat offenſio,qa eſt reſtitu-
tus · q̄ritur ſi fidem non faciat de reſtitutione in promptu , an
poſſit offendi? Bar.in d.§.morte,determinat ꝙ ſic,ꝑ prædicta,&
per tex.in d.l.non oēs,§.fi.in arg. ff. de re mili. Melius facit tex.
in c.propoſuit.de cler.excō.miniſt.& in c.ſicut,de ſent.excom.
☞ & cum Bart.tranſeunt Doc. *cōiter* & Fel.hic,col.19.ver.3.con-
cluſio.Bene facit deciſio Pau. de Caſt.conſi.33.licet illa ſit qō.
vbi idem decidit,ſi bānitus allegat ſaluum conductum,de quo
fidem non facit. Idem conſuluit Alex.conſi.65. attenta diſpo-
ſitione ſtatuti,lib.4.& conſil.77.col.3.eo.lib. ¶ Amplia etiam
ſi eſſet fama publica, quod eſſet rebannitus,adhuc ſi interfice-
ret eum, non teneretur de homicidio, ſed de culpa tantum ſm
Alexan conſilio 114 Ponderatis his, lib.1. ¶ Amplia, etiam ſi
bannitus alleget litem pendere ſuper iniuſtitia banni, ſm Bart.
in l.3.§.ſi ſeruus,ff.de acquir.poſſ. Et prædicta ſequitur Gand.
in trac.maleſi. ſub rub. de bannitis pro maleficio , col.1. Fel.in
c.quæ in eccleſiarū, col. 2.& ſeq. ſ. eo. ¶ Iſta deciſio reſtringi-
tur per Alexan.in d.§.morte.ut non procedat,ſi bannitus vltra
proteſtationem offerret ſe paratum ire ad iudicem, argu. eius,
quod no. Card. in clemen.1.in 5.q.poſt Pau.de Elea.de re iud.
Bal.in l.ſi feriatis,ff.de feri.& Lud.Ro.ſing.276.incipiente,Cle
mentina vt calumnijs.& ſequitur Fel.hic. Sed tu aduerte,quia
iſta reſtrictio non videtur vera. & in primis ego adduco deci-
ſionem Bald.in contrarium in l.libertas,ff.de ſta.hom.vbi vult,
quòd etiam ſi bannitus alleget ſe citatum , quod ea cauſa iret
ad iudicem , dato ꝙ oſtendat citationam: ſi tamen non oſten-
dat ſaluum conductum,poſſit adhuc offendi.Secundo adduco
rationem,quia nō datur ratio diuerſitatis,quare magis creden-
dum ſit bannito atteſtanti ſe velle venire ad iudicem , quam
bannito alleganti ſimpliciter ſe eſſe rebannitum. Et certe ſi ve-
ra eſſet iſta reſtrictio , ſp bannitus allegaret ſe velle ire ad iudi-
cem,& hoc modo euitaret ſp offenſionem,arg.l.inter ſtipulan-
tem,§.1.ff.de verb.obl.Quid tenēdū? Dicerē,ſalua meliori ſnīa,
ꝙ ſi ſecure poſſit bannitus conduci ad iudicē, tunc eſſet prote-
ſtationi credendum,arg.eorum,quæ ſ.dixi in 3.fallentia præce-
dentis concluſionis,alias non, arg. l.itaque,ff. ad leg. Aquil.
¶ Scias tamen,ꝙ ſi proteſtans vere erat rebannitus,quod occi-
dens eum,licet excuſetur a pœna homicidij , non tamen excu-
ſatur , quin puniatur de culpa cauſata ex eo, ꝙ diligenter non
inueſtigauit veritatem proteſtationis,ſecundum Barto. in d. §.
morte,argu.gloſſ.l.qui cum alio, & l.qui in alterius,ff.de reg.
iur. Iſtud dictum Bart.videtur mihi periculoſum, quia attenta
ratione Barto.occidens etiam teneter,dato ꝙ bannitus nullam
feciſſet proteſtationem. Non obſt. iura allegata per Bart. quia
non eſt in facultate alterius occidere bannitum,qñ velit,& ſi eo
reperto,vellet inueſtigare veritatem proteſtationis,poſſet inte
rim aufugere. & ideo iura allegata per Bart. nihil faciunt , quia
eſt in facultate ꝯhentis ꝯhere qñ velit.Ideo plus debuit inueſti-
gare ꝯdōnem eius,cum quo ꝯhit. Et ꝯrium reperio tenere Iaſ. in
l.ſi quis per errorem,col.2.ff.de iuriſ.om.iud.& Alex.conſi.65.
col.fi.lib.2.Saluari tñ poſſet deciſio Bald.quando eſſet fama pu-
blica, ꝙ eſſet rebannitus,ſm Alex. in d.conſi. 114. per ea, quæ
dicit idem Bart.l.1.ff.de recep.arb. ¶ Quinta concluſio. Prote-
ſtationi prohibitorę eius , quod prohibitus omittere non po-
157 teſt ſalua honeſtate, † non tenetur prohibitus parere, l. Quin-
tus,ff.manda. Nam ita nos debet aſtringere verecundia, ſicut
obligatio ciuilis, & naturalis,l. pecuniæ, in fin. quam ibi notat
Barto.ff. de alimen. legat. ſicut ergo proteſtationi prohibito-
riæ eius,quod proteſtatus erat obligatus facere,non eſt paren-
dum, dicta l. ſi quis prohibuit , ita vbi proteſtatus ex verecun-
dia cogitur facere,proteſtationi, ne faciat, obedire debet. Par-
cendum enim eſſet ei , qui pudorem ſuum voluit conſerua-
re. l.quę omnia, §. primo,& ibi gloſſ. allegat concordan.ff.de
procura. bonus tex.in l.in eadem, ff.ex quibus cauſis maio. Fa-
cit,quia non dicimur poſſe, quod honeſte non poſſumus, l.ſi
filius,ff.de condit.inſtitut.l.nepos Proculo, ff.de verbo.ſignifi-
ca. Nam qui verecundiam patitur , dicitur magnam pœnam
pati,cap.quem pœnitet,de pœnit.diſtin.1.& vide gloſſ.& ibi Fe
lyn.in cap.ſi qui teſtium,in uerbo,paupertate,de teſti. ¶ Sexta

conclusio. Protestationi inhibitoriæ, ne fiat, vel detur id, ad ꝙ
154 protestatus tenetur, factæ ex iusta † causa, de cuius veritate sit
plena fides, parendum est. l. nomen. C. quæ res pig. l. hæres cum
deberet, ff. ad Trebell. l. 1. § fin. cum l. seq. ff. quod fal. tut. ¶ Fallit
in protestatione prohibitoria, quæ fit ad impediendum restitutionem
depositi fieri deponenti, vel ad impediendum, ne salarium
soluatur nobis Doctoribus, vel alteri, cui de publico debeatur,
vel ad impediendum, ne inquilinus soluat pensionē domino
domus. auth. sed iam cautum, & in corpore vnde sumitur,
C. de pri. ¶ Circa quam limitationem aduerte primo, quod
non procedit in casu d. l. hæres cum deberet, sm Alexan. ibi. Secundo
aduerte, quia non procedit, si protestatio inhibitoria fieret
authoritate iudicis, secundum Ludo. Roma. consil. 141. Eximie
dñe Docto. sed contrarium in hoc videtur dicēdum, quia
aliàs modicum, immo verius nullum, esset datum priuilegiū rebus
depositis, salariis, & pensionibus, contra tex. in Auth. deposi.
§. 1. Nam videtur, ꝙ propter solam inhibitionem partis extraiudicialiter
factam inquilino, vel depositario, non debeant
ipsi detractare restitutionem depositi ei, qui deposuit. Nam si
exceptio compensationis iudicialiter opposita non impedit restitutionem,
l. penul. C. deposi. Quis crederet, ꝙ sola inhibitio
partis facta depositario, habeat impedire restitutionem? Intelligo
ego l. penul. quæ dicebat inhibitionem impedire restitutionem,
loqui in inhibitione facta authoritate iudicis, quia sola
inhibitio partis non sufficit, secundum Bart. in l. si alienam, ff.
sol. mat. per tex. in l. bona fides, ff. depo. Eodem modo ergo debet
intelligi auth. sequens correctoria. Et propterea prudenter,
vt puto, dicit Ias. in l. si fideiussor. § fi. col. 3. ff. qui satis. cog. ꝙ deposita,
pensiones, & salaria de publico, sequestrari non possūt,
etiam si alias persona sit suspecta, per tex. in dicta auth. sed iam
cautum, & in corpore vnde sumitur. Quod nota, quia alii sentiunt
oppositum. ¶ Tertio aduerte, quia si is, in cuius præiudicium
est facta protestatio, voluerit præstare cautionem indemnitatis
prohibito, poterit eum compellere, vt non obst. inhibitione
soluat, vel faciat id, ad quod cauetur dicta l. penul. C. deposi.
& in l. si is, a quo, ff. de rei vend. De quo remedio cautionis
vide latissime Fely. in capitulo veniens, secunda colum. 3. de te.
& in capit. cum super, colum. 4. de re iudica. ¶ Septima con-
159 clusio. Protestationi inhibitoriæ eius, quod prohibito † est permissum,
factę ex legitima causa de futuro, parendum est, l. denunciasse,
§. 1. ff. de adul. l. virilis, §. si adierit, ff. de leg. præstan. Ex ista
conclusione infertur, ꝙ protestatio facta possessori, ꝙ non debeat
alienare fundum, eo quia protestans vult litem mouere,
operatur quod si prohibitus alienauerit, conueniri possit ac si
dolo desiisset possidere, secundum glo. in l. Fulcinus, §. quod autem,
ff. ex quibus cau. in pos. ea. & ibi Bar. & idem tenet Bart. in
l. qui petitorio, ff. de rei vend. cum concord. allegatis per Alex.
& Mod. in d. §. morte. vltra quos vide reducta per Fely. in cap.
aduersario, colum. 1. de excep. & pro bacillatione est tex. in cap.
consultationis, & ibi Felyn. col. 1. not. post alios, de offi. deleg. &
in l. quemadmodum, ff. de inoffi. testa. & ita consuluit Alexan.
consil. 74. Videtur prima consideratione, lib. tertio, And. Sicu.
consi. 56. col. 3. lib. 1. & consi. 65. col. 2. lib. 2. ¶ Octaua conclusio.
160 Protestatio inhibitoria eius, quod inhibito † est permissum, facta
cum expressione iustę causę de præterito, constituit prohibitum
in mala fide, dato quod de causa non sit facta fides secū-
☞ dum Bar. in d. §. morte. quem alii cōiter sequuntur, per l. si fundum,
C. de rei vendic. Sed aduerte, quia sm Saly. ibi, tex. ille innuit,
ꝙ ibi facta sit fides de causa in illis verbis, per denunciationem
admonentibus, quasi velit, quod vltra protestationem
etiam sit facta admonitio veritatis. Idem Barto. in alleg. text. in
l. ait prætor, §. si quis particeps, ff. de his, quæ in frau. cred. Sed
certe etiam potest dici, ꝙ sit etiam ibi facta fides de credito, propter
illa verba, non enim caret fraude, qui testato conuentus
emit, quasi velit, quod si fuisset conuentus non testato; quod
ego intelligo, idest sine attestationibus, quod caret fraude. Nec
exponas testato, idest coram testibus, quia præsentia testium nihil
confert ad inducendum fraudē. Et hoc modo text. ille stringit
pro contraria opinione. Secundo contra istam conclusionem
est tex. in l. 2. ff. quod fal. tut. Ad istum text. respondet Bar.
in d. §. morte, & d. §. si quis particeps, quod contrarium loquitur,
quando ille qui denunciabat, certabat de lucro captando,
& ille cui denunciabatur, de damno euitando. Isto casu licitè potest
denunciatus dicere, non credidi certanti de lucro. Conclusio
vero nostra loquitur, quando vterque est in pari causa, tūc
deterior debet esse conditio denunciati, qui fuit in culpa nō credendo.
Et ratio est, quia citius præsumendum est, ꝙ protestās
debeat mentiri pro damno euitando, quam pro lucro captando,
quia plus est damnum pati, quàm lucrum non facere, l. qui
autem, §. fina. ff. de his, quæ in fraud. & l. fina. C. de conditio.
Ista solutio non videtur tuta ex duobus, quia in dicta l. secunda,
non apparet, quod is, qui protestabatur, tractaret de lucro, sed
bene pupillus tractabat de lucro. Secundo quia text. in l. 2.

fuit ... se in ignorantia, vel scientia, non in lucro, vel damno.
¶ Secundo respondent aliqui, ꝙ ibi non interierat protestantis.
Hi ... quorum non interest, non sunt audiendi, l. 1. ff. de appel.
recip. & ita respondet ad illum tex. gl. in l. si maior, C. de rescinuend.
& Lud. Rom. consi. 204. pro discutienda veritate in 3. dubio.
Sed ista responsio non satisfacit, quia ratio decidendi ibi
repugnat. Item ibi solum agitur de protestatione certificatoria
ad inducendum simplicem scientiam, quę pōt fieri a quocūq;
l. item veniunt, §. petitam, ff. de peti. hær. ¶ Tertio rñdet glo. in
d. l. si fundum, ꝙ ibi protestatio non constituit prohibitum in
mala fide, quantum ad hoc, ꝙ agere non possit ꝯ falsum tutorem,
iuxta l. nouissime, eod. tit. Sed ista solutio nihil est, quia ēt
non nocet quantum ad petendum restitutionem in integrū,
aduersus ꝯtum in præiudiciū pupilli. ¶ Quarto considera, si
posset dici, ꝙ ista conclō procedit qñ denūciator verisimiliter
dēt scire veritatem eius, ꝙ denunciat. Ita loquuntur iura in d. l.
si fundum. in d. §. si quis particeps. est. n. in culpa prohibitus, si
a protestante veritas non scitetur, Sed in dicta l. 2. tertius, qui
denunciabat tutorem esse falsum, verisimiliter non dēbat hoc
scire, cum esset tertius Ideo tex. dicit denunciatū excusari, si ex
bona fide non credidit ¶ Ex istis infertur, ꝙ si prohibitus a prohibente
peteret cām iustificari, & protestans nō fidem faceret, ꝙ
protestatio non ꝯstituerat eū in dolo, nec in mala fide, & ita limitat
hanc ꝯclusionem Sal. in d. l. si fundū. ¶ Prędicta seruiūt
161 ad qōnem, an protestatio facta † laboratoribus conductis per
alterum, ne ingrediantur agrum suum, constituat eos in dolo,
dato ꝙ protestans non faciat fidem ꝙ ille fundus sit suus? vr̄ ꝙ
sic, quia verisimiliter is, qui denunciauit, pōt scire ꝙ fundus est
suus. Ita visi sunt tenere Ang. & Imo. in l. de pupillo, §. nunciationem,
ff. de no. ope. nun. Cōtrarium est verius, quia protestō,
quæ alias constituisset eos in mala fide, tollitur per protestationem
conductoris, qui ēt conducendo eos affirmauit fundū esse
suum, sm Soc. consi. 54. Visa breui narratione, lib. 4. ꝓcedere
aūt posset opi. Ang. & Imo. si añ ꝯductionē dñs inhibuisset illis
laboratorib. & istud fuit de mente Alex. in d. §. nunciationē.
Protestatio. n. inhibitoriæ, dēt fieri añ actum, l. pen. ff. pro emp.
& dixi s. Nona conclusio. Protestationi incitatorię, vt det, vel
162 fiat id ad quod incitatus est obligatus, † parendum est. ēt ꝙ do
obligatione fides non fiat, l. ꝙ te, ff. si cer. pet. l. si ex legati cā, ff.
de ver. ob. Rō est, quia incitatus non pōt ꝑtendere ignorātiam
propriæ obligationis, c. ab excōicato. j. de rescr. l. fi. ff. pro suo.
¶ Limitatur, vt non procedat, qñ obligatio venit committenda
rigore alicuius facti extrinseci, uel conditionis de futuro, tūc
oportet ꝙ protestans reddat incitatum certū de tali facto, vel
condōne, l. fi. § 1. C. de bo. authori. iud. possiden. ¶ Ex hac fallen
163 tia infertur ad emptorem, ut non sufficiat denunciare † litem
fuisse motam, ad hoc ut teneatur venditor in se suscipere iudicium,
sed oportet, ꝙ emptor ośdat venditori libellum, & citationem
in auth. forma. dando copiam authenticam, iuxta formam
cle. cām, de elect. Ita Bar. in d. §. morte, & in l. empti, C. de
☞ euictioni. & est cōis, vt patet ex adductis per Fel. hic. Et ita consuluit
Alex. consi. 31. Viso themate, col. fin. lib. 5. Intellige procedere,
si intimatio litis motæ, fiat extraiudicialiter, secus si authoritate
iudicis, d. l. fi. ff. de lege commisso. sm Bal. & Ang. in l.
emptor, & in l. cum qō, C. de euic. ¶ Item aduerte, ꝙ ista fallentia
restringi potest, non procedere, qñ illud factum esset tale,
cuius ueritatem esset obligatus denunciatus inuestigare. Exemplum
in syndico obligato ad denunciandum maleficia, si aliqs
protestetur ei fuisse delictum commissum, & ꝙ debeat illud
iudici manifestare, ista protestatio constituet eum in mora, dato
quod non sit facta fides maleficii, quia denunciatus ex officio
tenebatur inuestigare, sm Ant. in d. c. ab escōmunica. Non
. n. potest obligatus inuestigare ignorantiam, allegat ca. in nouit,
de elect. ¶ Secundo aduerte, quia posset etiam restringi, si
factum proprium esset de antiquo, quia præsumitur ignorantia,
l. peregrè, ff. de acq. poss. Bar. in l. non fatetur, ff. de confe. vel
si esset factum implicitum, & intricatum. Quo casu ēt non ꝓsumitur
scientia, l. pen. ff. de confess. traditur per d. Ias. Inst. de act.
§. si quis agens, col. 2. ¶ Decima conclusio. Protestationi incitatoriæ,
ut detur vel fiat id, ad ꝙ protestatus tenetur facto alie-
164 no, † non est parendum, nisi fides fiat de obligatione. Ita Bar. in
d. §. morte, per l. qui in alterius, ff. de reg. iu. Idē tenet Bar. in d. l.
quod tenet in l. si quis inficiatus, ff. depositi. Ratio, quia ī facto
alieno cadit probabilis ignorantia, nec tenēt asserenti credere,
l. fi. ff. pro suo, Ideo infertur, quod si incitatus sciret ueritatem,
teneretur parere, quia certus non est certiorandus. l. 1. in fi. ff. de
actio. empt. ¶ Vndecima conclusio. Protestatio facta ꝑ emptorem,
165 ꝙ sibi est lis mota, † non constituit venditorem in mora,
ēt ꝙ de lite fidem fecerit, nisi in protestatione emptor adiecerit,
ꝙ veniat ad litem in se suscipiendam, l. 1. ibi, denunciatum esset,
ut causę agendæ adesset, C. de peric. & commo. rei uend. l.
si rem quā, §. fi. ff. de euict. l. parentes, C. eod. c. fi. de emp. & uendit.
l. cum successores, & l. empti, C. de euict. glo. in l. authore,
C. eo-

C.eo.& ista est cōis opi.vt p Fel.hic. ¶ Contrar.ũ tenet Bal.in l.
emptor,C.de euict.Salyc.in d.l.i.l mo.& Barba. in d.c.fin.d.Ias.
in d.§.morte,ex pluribus.Primo per text. in d.l.si cum qō,& in
d.l.emptor,& per quędam alia iura, ꝗ simplr dnt sufficere, qđ
venditor certus reddatur. ¶ Defendẽdo cōem,facilis est rñsio,
ꝙ illa dẽt declarari ꝑ alia iura specialius loquentia. ¶ Scđo ad-
ducũt tex.in l.i.§.denunciare,ff.de uen inspi. Ad ꝗ rñdeas,ut ꝑ
ipsum Iaso. ¶ Tertio adducunt,quia denunciatio litis motę,so
lum fit ad finem,vt denunciatus defendat emptorem. Ergo cũ
sit vnica ratio denuntiationis, debet haberi pro expressa,iuxta
gl.in l.quamuis,C.de fideicom. Ias.respondet, qđ potest prote-
statio fieri ad duplicem effectum, vel ut ueniat ad defendendũ,
uel vt teneatur de euictione ista rñsio non vr̃ bene tuta,quia se
cundus effectus uenit in consequentiam primi. Vnde ego rñ-
deo aliter,pręsupponendo qđ emptor aduersus eum,qui litem
mouit,potest se tueri & iuribus proprijs, & iuribus venditoris,
l.emptor,C. de euict. Vnde dico, ꝙ ad alium effectum pōt fie-
ri protestatio,qđ vt uenditor ueniat ad defendendum,videlicet
ad effectum ut uenditor instruat ipsum emptorem de iuribus
ipsius uenditoris,quib.mediantibus possit se defendere. ¶ Quar
to,quia in protestatione sufficit narrare factum,nec requiritur
petitio uel conclusio,ſm Bal.in l.nimum, in fi.ff.si cer.pet.Sol.
procedit dictum Bal in protestationibus declaratorijs,uel certi
ficatorijs,secus in incitatorijs,uel prohibitorijs, in quibus per
modum nunciationis,& non petitionis, requiritur conclusio,
ſm Bald.in c.i.si de feu.uasal. ab aliquo interp.fue. ¶ Duodeci-
166 ma & ultima conclusio. Emptor tenetur † denunciare vendi-
tori etiam scienti litem motam, & incitare eum, vt ueniat ad
defendendum causam, alias non potent postea agere de euic-
tione,ſm Bar.in d.§.morte,& in d.l.denunciasse, & in l.s §.uo
luntate,ff sol.mat.Pan.in c.fin. J.de emp.& uend.Alexa consi.
24.libr.4.& ista est cōis opi.& tutior,ſm Fel.hic.Fundatur ista
conclusio hac potissimũ rōne,quia protestatio non requiritur
simpliciter ad finem scientię,sed ẽt ad incitãdũ venditorem,ut
defendat cãm. ergo non sufficit scientia tm̃, d.l.denunciasse.&
bene probatur ista sciẽtia in l.q absentẽ,& ibi no. Bar.ff.de pe.
¶ Contrarium tenet glo.in d.l.emptor.sequũtur plures alij,quos
refert Alex.in d.§.uoluntate, quia certus non est certiorandus,
reg.cũ q certus,de reg.iur.in 6.in l.i.in fi.ff de actio emp.Sed ad
istud patet rñsio ex his,ꝗ statim dixi. ¶ Scđo ꝙ dies interpellat
pro homine,l.magnã.C.de ꝯb.& commi.stipu.si enim uẽditor
promisit lite mota defendere cãm, statim quã primũ scit litem
motam,dies illa dr̃ interpellare ipsum ut defendat.Sol. Regula
d.l.magnam,procedit in die certa,secus in die incerta quia illa
non interpellat,vt declarat Bart.in l.ita stipulatus,magna in 2.
qō prin.ff.de uerbo.obl. ¶ Fallit ista conclusio, si uenditor pro
misisset statim lite mota suscipere in se iudiciũ & iurasset, quia
iuramentum interpellat pro hoīe.ſm Alex in d.§. uoluntate.
Barb.in d.c.fi.in 5.limitatione,ꝑ illud, qđ in simili decidit Spec.
tit.da adno.§.i.quem refert & sequitur Anto.in c.breui, de iu-
reiur. An autem ista fallentia sit uera,uideas Alex. & Mod.in l.
quod te,ff.si certum pet. ¶ Secundo fallit,quãdo uenditor sciẽs
litem motam, habet instrumenta ad uictoriam facientia penes
se,tunc tenebitur de euictione,si ille non notificet emptori,etiã
quòd non interpelletur,secundum Bald.in l.i.C.de peri.& com
mo.rei uend.Ista non placent,quia potuit uenditor existimare,
quòd emptor confidat de uictoria iuribus proprijs, uel nullita
te processus,ut s̄.dixi. ¶ Tertio fallit,quando uenditor scienter
vendidisset rem alienam, l.seruus quem, §.si sciens,ff.de actio.
empt. ¶ Quarto fallit,si notorium esset uenditori nullam com
petere defensionem,secundum Lud.Ro.& Ale. in d.§.morte,
Imo.in d.c.fi.per id,quod in simili dixit Ang. in l.decem,ff.de
uerb.obl.Tu confirma ex his,quæ scribit Fely. in c.seq col.44.
¶ Quinto fallit,si uenditor in instrumento uenditionis remisis
set exceptionem denunciationis sibi non factę,l.Herennius,ff.
de euic. ¶ Sexto fallit,nisi emptor esset pupillus,uel aliquis pius
locus,quorum fauore mora committitur reipsa, l.in minorũ,
C.in quibus causis restitutio non est necessaria.

¶ In aad.gloss.in fi.habes elicere ex glo.quòd receptio alicuius
167 in canonicum ultra numerum, † frangit numerum pręben-
darum.Contrarium vult glo.i.in uerbo,integritate, & glo.in
capit.pro illorum,J.de pręben.& ista ultima opinio est uerior,
& *communiter* approbata per Pan.hic, & ibi per tex.in ca.dile-
ctus,J.de pręben. ¶ Sed quę potest esse ratio diuersitatis,quare
per receptionem canonici ultra numerum frangatur numerus
canonicorum,& non pręb endarum? Breuiter secundum In-
noc.in d.c.pro illorum,ratio est duplex. Primo, quia ius cano-
nicatus consistit in iure, ideo facilius de nouo creatur quam
pręb enda, quę etiam in facto consistit. Vnde etiam contra-
rio facto opus est,l.quod in rerum, §.si quis post,cum gloss.ff.
de leg.i.Secundo, quia agitur de fauore ecclesię, ꝙ rumpatur
numerus canonicorum, ut ecclesia habeat plures consilia-
rios, capit.prudentiam,de offi.delega. Sed diuidere pręb endas
antiquas & facere nouas,posset esse ecclę̄ ꝑiudiciale,si alijs nō
remaneret cōpetens beneficium. Ista conclusio est utilis, quia
ex ea inferri potest,ꝙ si papa mandaret aliquem recipi in cano
nicum,& in fratrem,non obstante statuto de certo numero ca
nonicorum,non teneretur sibi capitulum prouidere de præbẽ
da antequam vacaret,d c.dilectus.Secus si diceretur,etiam nō
obst.statuto de certo numero præbendarum. ¶ Secundo ha-
168 bes ex dictis Pan.ꝙ super excrescentia reddituum † nō frangit
etiam ipso iure numerum præbendarum. Pñt. n.conuerti su-
perexcrescentes redditus in alios vsus,ꝗ præbendarum,c.fin.de
verb.sig.Est bene uerum, ꝙ paratur occasio rumpendi nume-
rum ipsarum præbendarum,vt hic.Et quia ista sunt clarissima,
non insisto. ¶ Sed vltra ipsum dubitatur, Nunquid superexcre
169 scentia † reddituum rumpat ipso iure priuilegium de certo
numero? Vtilitas est maxima,quia si rumpat, taciturnitas priui-
legij non vitiaret impetrationem alterius.Inno.tenet ꝙ sic,quia
subintelligitur in priuilegio clausula,nisi in tantum,&c.Sequũ-
tur Host.& Car.& suadentur rōne,quia cessat cã priuilegij,er
go debet cessare priuilegium,l.Titia,§.vsuras,ff.de leg.2.63.dis.
can quia S.Romana,§.verum.sed in ꝯrium facit, quia pñt ca-
nonici conuertere superexcrescentes fructus in alios vsus,d.ca.
fi.Crederem, ꝙ sola superexcrescentia non rumpat priuilegiũ
per hanc rōnem.Sed credo etiam,ꝙ decisio Inno.ꝙ valeat im
petratio alterius, qui non fecit mentionem de certo numero,
vera sit. Rō, quia postꝗ tenentur canonici superexcrescentes
fructus conuertere in pios vsus,d.c.fi.institius est, ꝙ conuertanẽ
s in præbendam,pro eo,qui impetrauit,arg.c.i.& cap.autoritate,de
instit. ¶ Glo.in uerbo receperunt,format quinq; qōnes. Primo
quęrit,an possit esse canonicus sine præbenda? Istam qō.expe-
diui in notabilibus.Secundo quærit,quæ differentia sit inter ca
170 noniam, † & præbendam? Et rñdet, ꝙ canonia est ius proue-
niens ex electione,& receptione in fratrem. Præbenda uero est
ius procedens ex institutione, & officio. Et sequuntur *cōiter*
Doct. ¶ Tu vero pro intelligentia dicas, ꝙ ꝓbenda potest sumi
quinq; modis. Primò propriè,& strictè ꝓ iure percipiendi cer-
tos prouentus in ecclesia, rōne diuini officij cui insistit tanquã
vnus de capitulo, & sic tanquã canonicus & istud ius oritur ex
canonia. Nã ex quo quis est canonicus,per ꝯñs & ꝓbendã habe
re debet.c.relatum,de præben.& c.cum super,de concessio.ꝓb.
Et isto mō loquitur gl.ista,dũ dicit,ꝙ ꝓbenda est ius,&c. ¶ Se-
cundo modo sumitur large pro oī iure percipiendi certos pro
uentus in ecclesia,rōne diuini officij,cui qs insistit, nō tanquã
canonicus,sed tanꝗ seruiens in diuinis.c.cũ in ecclesia, de præ-
bend.lib.6.Et isto mō nō pōt stare diffinitio gl.nisi uerbum,ex
institutione, intelligatur large pro deputatione ad illud serui
tium.Tertio mō capitur largius ꝓ iure percipiendi certos reddi
tus non ratione diuini officij, sed rōne laboris alicuius tempo-
ralis;puta,quia aduocatus est,uel magister uel seruitor ecclesię
c.fi. J.de mag.Et isto modo non procedit diffinitio glo. Sed ue-
rificatur bene id,quod gl.dicit in 3.par. ꝙ laicus potest esse ꝓbẽ
datus in ecclesia qđ utiq; verum,si sit aduocatus,& sic ratione
tpalis laboris consequitur laicus ꝓbendas. ¶ Quarto modo pōt
capi largissime ꝓ una possessione,seu pđio assignato alicui in ꝓ-
bendã,c.sæpe fit,12.q.2.c.possessiones,16.q.1.& ita capitur, qñ
ꝓbẽdæ sunt distinctæ in ecclesia,& cuilibet est assignatum cer-
tum prædium,ſm Pan.in c.dilectus filius,2.colu.pen. J.de præ-
ben.dicens,ꝙ ita sumit ſm cōem vsum loquendi,& isto modo
pōt procedere dictum gl.ꝙ laicus potest hr̃e præbendã in eccle-
sia,vt seruat in ecclesia sancti Martini Carnotensis,ſm Cōp.&
Abb.hic,& scripsi in c.s. J.de iud.in xv.& xvi.q.vlt. partis. ¶ Vl
timo sumi pt pro fructibus, & obuentionibus,qui percipiun-
tur in ecclesia,qui vendi possunt,c.2. J.de loca.cap. fin.ne pręla.
vices suas.facit tex.in c. proposuit,de filiis presby. ¶ Istis sic di-
scussis,patet quænã sit dr̃ia inter canoniam,& præbẽdam. Si.n.
summatur præbẽda propriè, tunc differunt origine,& effectu.
Origine,quia pręb enda nascitur ex canonia,& est quasi eius fi-
lia. Effectu, quia ex iure canonię consequitur canonicus ea, ꝗ
sunt diuini officij,vt sedere in choro,cãtare,& alia huiuscemo-
di. Ex iure pręb endę consequitur canonicus ius percipiendi fru
ctus,pensiones,decimas,& similia debita,ratione pręb ẽdę.Sed
aduerte inquantum dixi,ꝙ pręb ẽda est filia canonię,quia in ꝯ-
rium obstat una decisio Comp.hic,& Car.in clemen.fin.2.qō.
de pręb end. quę vult,ꝙ collata pręb enda annexa canonicatui,
intelligitur collatus canonicatus. Sol.ista decisio non obstat,
quia ordine intellectuali prius intelligitur collatus canonica-
tus.Vel potest dici,secundum Car.ꝙ canonia est duplex. Vna,
quę adheret pręb endę,& una non potest esse sine altera, quod
est,quãdo pręb enda est annexa canonicatui. Altera uero est de
per se ad tempus,sed finaliter consolidatur pręb enda, ut quan-
do papa confert mandat canonicatum, nulla pręb ẽda uacãte.
Et hac forma utitur cōiter curia Romana,c.si clericus,in fin.&
ibi glo.de pręb.lib.6. Et in istis terminis loquuntur ea,quę dixi
in notabilibus. ¶ Iuxta pręmissa dubitatur, an pręb ẽda sit

171 ius spirituale, † vel tpa c? Breuiter si pbenda capiatur proprie & stricte, tunc est ius spūale. c. dilecto, J. de pben. quia procedit ex canonia, q̄ est ius spūale. Idē dicerem, si capiatur secūdo mō, qñ competit rōne diuini offi cij. Cui pars insistit, non tanq̄ canonicus, sed tanq̄ capellanus, seu sacerdos, vt in d. c. cum in ecclesia, quia tale ius, pcedit ēt ex spiritualitate, & est cum ea coniunctū. Si vero sumatur alijs modis, tunc dicendum ꝙ sit quid tpale. Et ista signa, quia vtilia ad cognoscendū, an pro istis pbendis com
172 mittatur simonia. Tertio q̄rit glo. an laicus † possit habere pbendam in ecclesia? & tñ dicit, ꝙ sic, sequuntur alij *communiter*, vt s. Tu dic, ꝙ laicus non pōt hr̄e pbendam canonicalē, nec pbendā, q̄ sit ius spirituale. Quia laicus incapax est spiritualiū, c. Massana, & c. sacrosancta, de electio. Sed pbendā (prout est quid temporale) pōt, & iō laicus hñs pbendam, non hēt ius dādi vocem in capitulo, in electionibus canonicorū, sm Inno. & Card. hic, nisi esset laicus conuersus, qui ius illud dandi vocē in electionibus pscripsisset, sm gl. in c. ex eo, in glo. pe. de electio. lib. sexto. ¶ Quarto gl. quærit, an cui pfertur pbenda, censeatur collatus
173 † canonicatus? Rñdet glo. ꝙ nō, qa licet valeat ꝯña, ille est canonicus, ergo dēt hr̄e pbendam: non tñ valet ꝯria ꝯña, habet pbendā, ergo dēt hr̄e canonicatum, ut patet ex pmissis. ¶ Fallit ista ꝯclo gl. in pbēda ꝯsueta ꝯferri canonico, sm Pan. post alios *communiter* hic, arg. in c. translato, s. eo. transeunt Doct. per text. in c. peruenit, 2. J. de appel. & per alia, de quibus hic p Fel. ¶ Tu adde, ꝙ ista fallentia pt procedere, si pbenda sit annexa canonicatui, arg. c. super eo, de pben. lib. 6. nam ad suum cōcretū trahitur omne dispositū, l. si proprietati, ff. de iure dot. Si vero sit solum cōsueta dari canonico, tunc crederē non procedere p text. in c. pen. de magist. vbi dr̄, ꝙ magistro assignetur prouentus vnius pbendæ, & sic tex. psupponit posse sibi assignari pbendam consuetam conferri canonicis, cum dicat vnius in gñe, & tñ dicit, ꝙ ppterea non efficitur canonicus. ¶ Quinto glo. quærit, an oīs canonicus habeat vocē in capitulo, dicam J. in gl. in versi. vltra nume. ¶ Glo. in verbo, nihil perciperent, opponit cōtra tex. ꝙ receptio M. & sociorum, esset simoniaca pp pactū, ꝙ nihil pciperent de canonia, c. dilectus filius, J. de præben. q tex. non probat sm Abb. & alios, sed melius probatur in c. per tuas, J. de simo. ¶ Glo. rñdet dupl̄r, sed prima solutio nihil valet, quia repugnat l̄rę. Secundo soluit, ꝙ hic nullum pactū interuenit, quia canonici simpl̄r eos elegerunt. Sed lēra ista non est vera, qa elegerunt cum conditione, ꝙ electi nihil pciperent, &c. Tertia solutio Card. ꝙ hic nullū interuenit pactū, quia nō apparet, ꝙ recepti consenserint protestationi. ¶ No. magnum verbum, ꝙ valet electio facta sub conditione si non apparet, ꝙ electus cōsenserit conditioni. Quod certe si verum est, mirabiliter restringit tex. in c. 2. de elect. lib. 6. Pro hoc tñ facit tex. in c. fi. de cond. apposi. iunctis his, q̄ ibi dicit Inno. & s. serigi. ¶ Et istud facit ad
174 vnum, de quo in facto pridie dubitabatur, an renunciatio † beneficij facta cū protestatione, ꝙ alteri conferatur, valeat? dicebatur ꝙ non, quia simoniaca, sm glo. in c. ex parte, vbi Mod. J. de offi. deleg. Ego dicebā, ꝙ valet nisi appareat, ꝙ sit deductum in pactū, ꝙ alteri conferatur, ut declarat Pan. in d. c. dilecto, J. de pben. verum cum non appareat epm, in cuius manibus fiebat renunciatio, consensisse protestationi renunciantis, videretur ualere, & pro hoc facit pñs solutio Card. hic. Nisi forte dixeris, ꝙ si eps illi postea beneficium conferat, præsumatur consensisse. Ab exordio enim tit. posterior formatur euentus, l. 2. C. quando, & quibus 4 pars. sustinendo tamen collationem, posset dici, ꝙ cū protestatio sit contra ius, episcopus præsumatur in actu renunciationis dissensisse protestationi, d. c. fi. Non obst. quòd postea illi contulerit, quia potuit conferre illi, tanquā benemerito, d. c. dilecto. Vnde non sequitur necessario, ꝙ contulerit vigore protestationis, neque pacti, ergo &c. Consulo tñ ꝙ renuncians renunciet pure, & simpliciter: rogando episcopum, ut beneficium resignatum conferat tali, si idoneus repertus fuerit, & sibi conferre placuerit. Nam tales preces cum porrigantur p digno, non inducunt simoniā, c. tua nos, de simo. & supra dixi. ¶ Quarta fuit solutio Inn. ꝙ nulla interuenerit pactio, & consequenter nec simonia. Non obstat, in quantū in tex. dicitur ꝙ isti fuerant electi cum hoc, ꝙ nihil de canonia perciperent, quia ex statuto ecclesię ita disponebatur, merito electio non potest dici simoniaca. Dato enim, ꝙ statutum non valeret: qa tamen tempore electionis nullum pactum de obseruando statutum interuenit, nō potest dici, ꝙ pretio, uel pacto sequuta fuerit electio. ¶ Circa hanc solutionem uidendum est, an statutum, vel consuetudo disponens, quod aliquid detur, vel remittatur pro spiri
175 tuali consequendo, † valeat? Pan. & alij *communiter* hic concludunt, ꝙ non, per text. in cap. non satis, & c. veniens, infra de simo. & hoc est clarum si statutum, vel consuetudo disponit, ꝙ detur, vel remittatur aliquid ad priuatam vtilitatem conferentium spiritualia pro temporali. Nam cum talis consuetudo sit peccati nutritiua, non valet, cap. fin. infra de consuetu. & ista cōclusio probatur etiam, quia omne quod prohibetur fieri per pactum, etiā prohibetur fieri per statutū, sm glo. in rubr. C. de decre. Decurio. lib. x. ¶ Sed dubium est, qd̄ si consuetudo, vel
176 statutū, disponat aliquid dandum, vel remittendum † in vtilitatem publicam? Puta pro fabrica construenda, vel pro paramētis faciendis. Host. & Card. & Imo. volunt, ꝙ valeant, nec committatur simonia, ēt si in pactum deducatur per tex. in c. significatum, de præben. qui tex. mihi non probat, qa ibi sm Io. An. debetur spirituale pro spūali, qd̄ licet, c. ad qōnes, de re. permu. Hinc est, ꝙ valet electio alicuius in canonicum, cū pacto, ꝙ doceat, sm Pan. in c. pen. J. de magi. quia scientia est quid spirituale. Pro ista opi. facit tex. in c. si pp tua debita, in fin. & qd̄ ibi notatur de rescrip. lib. 6. vbi valet cōsuetudo, vel statutū, ꝙ beneficiatus teneatur dare fructus vnius anni, uel plurium sui beneficij, pro fabrica ecclesię. Solut. Potest dici, ꝙ illud est onus iniunctum bñficio, non psonæ, & iō non committit simonia, vt dicit gl. in d. c. significatū. ¶ Contrariū tenet Gem. hic, p tex. in c. ex multis, 1. q. 3. Et pro ista parte facit tex. in c. tua nos, de simo. vbi non valet pactum, ꝙ is, qui dēt recipi, offerat oīa bona sua ecclesiæ. Quid tenendū? Pan. distinguit inter statutū, & cōsuetudinē, ꝙ statutum non valeat, qa habet principium pcisum, & necessitatiuum. Consuetudo vero valeat, qa hēt principium voluntariū & licitum, p tex. in c. ad apostolicam, J. de simo. ¶ Tu aduerte, qa ille tex. sm Inn. & Card. post gl. non loquitur de consuetudine, qd̄ aliquid detur pro exequijs mortuorū, vel bñdictionib. nubentiū, qa illa ꝯsuetudo dānat, in c. cum in ecclesiæ tuę, eo. tit. & tex. in d. c. ad apostolicā, in prin. dānat sacerdotes aliqd extorquentes. loquitur de alia laudabili cōsuetudine laicorum, puta ꝙ populus teneatur oī anno facere eleemosynā alicui pio loco, prout voluit Bar. in l. priuilegia, C. de sacrosan. eccl. & Fely. in c. seq. col. 38. alias si intelligeretur de consuetudine dādi aliquid tpale pro spirituali, non esset laudabilis. ¶ Facias ergo cōclusionē, ꝙ pactū, ꝯsuetudo, vel statutum, non valēt, ne videantur spūalia vendi, d. c. ex multis, ēt q̄d id, qd dat, vel remittitur, veniat applicādū ecclesiæ, vel alicui pio loco. Non obst. ꝙ consuetudo potuerit habere principiū voluntarium. Quia ad inducendum delictum simonię, inspicitur tps quo datur temporale p spūali, & tūc consuetudo iam inducta necessitat sicut statutum, sm Mod. & bene. ¶ Fallit primo in pacto facto post traditionē rei spiritualis, quia illud obseruandum est sm Io. And. Pan. &
cōiter alios, in c. veniens, 1. J. de testib. Sequitur Felyn. in c. tua nos, de simo. sed ego dubito, ne ista fallentia sit falsa, per tex. in c. eos, 1. q. 1. & c. sancimus, 1. q. 7. nisi post traditionem spiritualium, pro eleemosyna aliquid detur: sed si pro spūalibus aliquid detur siue ante, siue post, simonia cōmittitur. ¶ Fallit secūdo in pacto dandi id, ad qd posset receptus post suam receptio-
177 nem † compelli. Exemplū, si fiat pactū, ꝙ receptus teneatur tertiam partē fructuum expēdere in reparationē suæ ecclesiæ egēti tunc reparatione, quā de iure tenebat restaurare, ca. de his. de ecclesi. ædifican. sm Deci. consi. 108. Viso instrumēto, p totum. Ad tex. in c. ex multis, respondet, qd loquitur in promissione facta pro fabrica aliarum ecclesiarum, non pro fabrica suę ecclesiæ. Sed certe idem esset si pro fabrica suę ecclesiæ, si reparatione non egeret, vel si per pactum aliter obligaretur, quam de iure cōmuni teneatur: secus si pactū ad ius cōe inferatur. Ratio, quia pactū iuri cōi ꝯsonans, non inducit simoniam, sm istā glo. in prima solōne, q̄ ad hoc notant d. Anto. & Imo. hic. Ad idem tex. cum gl. in c. significasti, J. de elect. & in c. pastoralis, 7. q. 1. & in c. relatum, J. de præben. Pulchre Gem. consi. 84 col. 2. ¶ Fal-
178 lit tertio in statuto, vel consuetudine, quæ imponunt onus beneficio, quia valent. Et promittens ea soluere, non peccat. Ita procedit tex. in d. c. si propter tua debita. & ita loquitur glo. approbata in d. c. significatum. ¶ Fallit quarto, si recipiens aliqd
179 spirituale, † sponte daret aliquid tpale, qa non esset simonia, sm Pan. hic, p tex. in c. emendari, 1. q. 1. & ibi glo. & in c. & si quæstiones, J. de simo. ¶ Circa istam fallen. aduerte ad duo. Primo aduerte, ꝙ licet ista sit *communis* opinio, qd̄ liceat aliquid sponte dare, prout tenet Arch. in d. c. eos, post Goffre. Ioan. & Vinc. & sequuntur cōiter Doct. hic. tñ mihi vr̄ contrarium esse de mente iuris. Probo, quia tex. in d. c. emendari, loquitur in sponte soluentibus prout solebant, & tñ prohibet ea rōne, ne videatur sacerdos pretio distrahere spiritualia. Nam si loqueretur in soluente ex pacto, iam non videretur distrahere, imò vere distraheret. Secundo probo, qa ratio quare prohibetur, ne detur aliquid tpale pro spūale, ea est ne qs credat donū Dei posse pecunia possideri. Et qa accipiens pecuniam, gratia spiritussancti nō habet, d. c. eos. Istę rōnes militant qualitercunque detur, vel accipiatur pecunia, siue ex pacto, siue sponte, siue respectiue pro spūalibus capiant. Non ob. tex. in c. & si quæstiones, qa palafrenus, de quo ibi, non fuit traditus Cardinali pro pallio respectiue, sed alia intentione, ut clare dr̄ ibi in litera. Ergo a contrario si ea intentione traditus fuisset, ut fratri pallium traderet, fuisset simonia, dato, qd̄ sponte oblatus fuisset. Et sic est ibi etiā tex. pro ista parte, quā arbitror & iuridicā, & veram. Quā cōprobo

alia

alia ratione vbicunq; exactio eſt prohibita ſub pœna, quia il-
licita ea parte recipientia, tunc & ſi recipiatur a ſponte ſoluen-
tib. nih lominus habet locum pœna, ſm Bar. in l. inuitus. §. r. ff.
de reg. iur Non ob. tex. in c. dilectus, 2. J. de ſimo. & in c placuit,
& in ſumma, 1. q. a. & ſimilia iura dicentia licere clericis capere
ſponte munera oblata, quia loquuntur de munerib. gratis da-
tis, nõ de datis reſpectiue pro ſpũalibus. Nam ſi reſpectiue den
tur, vel capiantur, non poſſunt dici munera gratis data. Et ideo
laudarem, ꝙ volentes aliquid a ſponte dantibus & non reſpe-
ctiue accipere, non acciperent tempore, quo præſtant ſpiritua-
lia, ne videantur illa pretio diſtrahere, vt dr̃ in d. cap. emendari.
Secundo aduerte, inquantum Pan. poſt Inn. vult, iſtam fallen-
tiam procedere, ẽt ſi caueretur ſtatuto, ut tantũdem ſolui de-
beat, quantum ſponte ſolutum fuit, quia in ꝯtrium obſtat tex.
ſingularis in l. nouiſſime, ff. quod falſo tut. Per quem tex. tradi-
tur regula, ꝙ ſciens ſe poſſe compelli, non poteſt dici ſponte
facere. Ita ergo in caſu iſto, vbi ſoluens ſciebat ſe poſſe uigore
ſtatuti compelli, non deberet dici ſponte ſoluiſſe. ¶ Pro reſolu
tione conſidera duos caſus. Primus eſt, qñ conſtat ꝙ ſponte
ſoluit. Et in illis terminis clare procedit fallentia ſm cõem ſen
tentiam. Secundus caſus, qñ non conſtat. Et tunc quantum ad
terminos noſtros, dicerem eam fallentiam procedere, quia cũ
ſtatutum non valeat, non poteſt dici, ꝙ ſoluens ſoluerit metu,
ne cõpelleretur. Quod credo verum, niſi appareret, quod reci-
pientes vellent illud hẽre in uim, executionem ſtatuti. Puta ſi
legerent ſibi illud, & receptus ſimpliciter ſolueret, ut dicit hic
Pan. tunc eſſet hic ſimonia, cum ſoluens ſciat recipientem exi
gere illud in uim ſtatuti. Et in iſtis terminis loquitur tex. in c. di
lectus, 2. inſ. de ſimo. ¶ Extra iſtum caſum, an ſciens ſe poſſe cõ
pelli, præſumatur metu ne compellatur, † vel ſponte actum fa
180 cere? Inſtant Fel. & Mod. hic, concludentes præſumendum eſſe
in dubio, ꝙ ſolutio fiat metu ſtatuti, per tex. in d. l. nouiſſime,
qui non probat, ſecundum Dec. Melius facit l. velle non credi-
tur, ff. de reg. iur. & ita tenent Io. And. in c. pen. de inrepatro. in
regula, bona fides, de reg. iur. Pet. de Anch. in c. præſenti, de cen
ſi. eſt. n. metus ſtatuti iuſtus, & terribilis metus, ſecundum Bal.
in l. omnem, ad fin. C. ad Tertu. Terret. n. ſemper, cum ſemper
loquatur, ſm Cy. in l. cum te, C. quod metus cau. & ita etiã vo-
luit Bal. in l. ſi creditor, ff. de ſolut. ſequuntur Io. Ant. Imo. &
cõiter alij in c. r. inſ. de offic. dele. Comprobat Decius, ut hic per
eum. Tu adde Ang. in l. liber huomo, ff. de acq. rerum dom. &
in l. liber homo, ff. de hær. inſt. Alex. conſi. 57. col. fin. lib. r. Deci.
conſi. 178. In cauſa, quę proponitur, col. fin. ¶ Secundo aduer-
te, quia non uidetur metus probabilis. Aut enim ſtatutum eſt
æquum, & iuſtum, & geſta per talem metum manutenenda
ſunt, & non reſcindenda, ſecundum Bal. in l. 2. ff. de his, qui per
me. iud. non appel. & eſt gl. in l qui in aliena, §. fi. ff. de acquir.
hæred. uoluit Bar. in l. de pupillo, § ſi quis ipſi prætori, in 8. q. ff.
de noui oper. nunc. Dec. tare conſi. 42. 3. dubio. Aut ſtatutum
eſt iniuſtum, & nullum, & tunc ſoluens non poteſt dici metu
ſoluere, cum poſſit de nullitate ſtatuti opponere, l. i. in fin. ff. de
excep. doli. Eſt. n. veriſſimum, ꝙ allegans metum iudicis, uel ſta
tuti, non auditur, ſi non fecit debitam reſiſtentiam, l. 2. §. 1. ver.
aut ſi cum reſtitiſſet, & ibi Pau. de Caſt. ff. de iud. Solut. opera-
tur metus ſtatuti iniuſti (aduerſus cuius iniquitatem non fuit
facta reſiſtentia) ut obediens excuſetur a dolo, licet non excuſe
tur a culpa, ſecundum Aret. conſi. 35. Viſo themate. facit, quia
quælibet cauſa etiam leuis, excuſat a dolo, ſecundum glo. in l.
ſi plagij, C. ad leg. Flauiam de plagia. Item operatur, ꝙ actus
non dicatur factus ſpõte, licet talis metus non ſemper excuſet.
¶ Ex præmiſſis redditur dubitabilis deciſio Sal. in l. fi. C. de iud.
quam ſequitur Alex. in l. i. col. antep. ff. ſol. mat. vbi vult, ꝙ com
181 promiſſum factum inter duos agnatos, † non præſumatur fa-
ctum metu ſtatuti, iubentis fieri compromiſſum, niſi appareat.
Ideo dat cautelam, ꝙ ſcribatur in inſtrumento factum fuiſſe
compromiſſum in executionem ſtatuti. Iſtud vr̃ falſum p̱ præ
dicta ſm Dec. hic tenentem ꝯtrium, & ante eũ ꝯnum tenuit Pe.
de Anc. quem refert & ſequitur Are. conſ. 24. Quatuor dubia,
col. pen. Quid tenendum? Forte dictum Sal. iuridicum eſt, quia
præmiſſa procedunt in his, quæ communiter fieri ſolẽt ſolum
a coacto, ſecus in his, quę fieri communiter ſolent etiam ſpon
te ut compromittere, ſecundum Fel. in c. fi. inſ. de re iud. ubi ſe-
quitur hac ratione dictum Sal. ¶ Glo. in uerſic. per induſtriam.
182 opponit quod acquiſita per induſtriam, † non fuerint conuer
tenda in præbendas pro nouis canonicis, ne diligentes doleant
operam dediſſe agriculturæ ſine fructu, l. fi. C. de alluuio. ne la-
bore ſuo defraudentur, cap. i. inſ. de in integ. reſtitut. Glo. obſcu
re reſpondet, quod ſibi habent imputare aliqui canonici, quia
præiudicarunt ſibi recipiendo alios de nouo. Fraudantur enim
ſuo labore propter eorum factum, ideo non doleant. Iſta ſolu
tio præſupponit, quod ſi nouos nõ recepiſſent, quod induſtrio
ſi gauiſi fuiſſent ſua induſtria, quod uidetur falſum. Quia ſem-
per coguntur ſuperabundantes fructus conuertere in pios
vſus, §. fi. 12 q. r. ¶ Scdo rñdet Bal. ꝙ diligens in re propria non
dẽt fraudari ſua diligentia, ſecus in re cõi, vt hic. Sed certe bo-
na eccleſiæ non dñr cõia inter eccleſiam, & canonicos, imo ca-
nonici ſunt tm̃ vſuarij, vt dixi in notabilibus. Sed ſolutio ſtare
p̃t, quia Bald. loquitur de re cõi, q̃tum ad vſum, vt dicitur in d.
§ fin. ¶ Tertio reſpondet Abb. ꝙ diligentia non debet cedere
ꝯmodo antiquorum canonicorum, quia ad illa tenebantur ſe-
cus in d. l. i. ¶ Item glo. opponit, ꝙ nõ tenerentur recipere hos
183 nouos canonicos ad cõionẽ † eorũ, quæ ex induſtria acquiſiue-
runt, quia nemo cogitur alium in ſocium hr̃e, l. qui admittitur,
ff. pro ſoc. glo. rñdet, ꝙ ſibi imputent, ſi ſemel eos in ſocios ad-
miſerunt. Vñ nunc tenentur de cõibus redditibus partem eis fa
cere. Et idõ dicebat Bald. ꝙ hic non cõpelluntur ad cõionem, ſed
ad diuiſionem. Secundo reſpondet Hoſt. ꝙ quantum ad præ-
bendas proprias, non coguntur eos habere in ſocios, & ſic aug-
mentum præbendarum cedit ꝯmodo ipſorũ. Sed quantum ad
menſam cõem, non refert vnde augmentũ prouenerit, & iſtud
voluit dicere gl. in vltimis verbis, allegando c. fi. J. de verb. ſign.
¶ Nota iſtam ſolutionem. Ex qua habes elicere, quod augmẽ-
184 tum alluuionis † accreſcit p̃bendis formatis, & non forman-
dis. Iſtud fatetur in effectu Pan. licet velit, ꝙ eps̃ poſſit ſimul
cum capitulo ex præbenda ſuperabundanti aliquid ſubtrahere
pro neceſſitatibus aliorum canonicorum non habentium præ
bendas, vel habentium præbendas tenues. Pro quo eſt tex. in c.
vacante, J. de præben. Contrarium tenet Bald. quia p̃benda eſt
taxata, l. in agris, ff. de acq. rerum domi. Et hoc verum dicit, ſi
prędia aſſignata præbẽdæ eſſent limitata, alias ergo ſecus. Scdo
per iſtum text. vbi ſuperexcreſcentia redditiuum accedit præ-
bendis formandis, ergo & augmentum alluuionis. ſed iſte tex.
loquitur in ſuperexcreſcentia redditum eccleſiæ, non aũt de
ſuperexcreſcentia vnius p̃bendę iõ opi. Hoſt. vr̃ verior, per tex.
in l. ſi proprietati, ff. de iure dot. ¶ Glo. in verſi. ad præbendas
vacaturas, opponit de c. dilectus filius, J. de præben. vbi dicitur,
quod eſt contra Lateranenſe Concilium recipere aliquem ca-
185 nonicum † ad vacaturam præbendam. Innocentius fatetur
contrarium. Ad iſtum tex. reſpondetur dupliciter. Primo, quod
hic ſimpliciter iſti fuerunt recepti in canonicos. Sed iſta ſolu-
tio aliqualiter cõtradicit literæ. Secunda fuit ſolutio, ꝙ iſte tex.
continet gratiam. Sed iſtud reprehenditur per glo. quia de iu-
re communi valet receptio in canonicum, cum expectatione
præbendæ. d. c. dilectus. Dic, ꝙ Inn. non voluit dicere, ꝙ hic con
tineatur grã reſpectu receptionis in canonicos de pñti, ſed re-
ſpectu promiſſionis, de vacaturis præbendis. Tertia fuit ſolutio
glo. ibi, & in c. 2. de conceſ. præben. Panor. hic, & ibi, quod pro-
miſſio præbendę vacaturæ non valeat, tanquam contra conci-
lium Lateranenſe. Non ob. inquantum dr̃. ꝙ hic agebatur ad præ
bendas, quia agebatur virtute iuris acquiſiti ea receptione in
canonicum, non ex promiſſione. Et ſic Pan. vult, ꝙ ſi aliquis re-
cipiatur in canonicum de præſenti, & promittatur ſibi præben-
da proxime vacatura, quod teneat collatio canonicatus, & pro
miſſio vitietur. Et iſta eſt cõis Doct. ſententia per tex. in d. c. di-
lectus. Contrariũ tenet Dect. hic, volens ꝙ ẽt teneat promiſſio
per tex. in c. relatum, J. de præben. & quia promiſſio habet fo-
mentum iuris, cum non debeat carere p̃benda, qui in canonicũ
eſt receptus, c. cum ſuper, de conceſ. præben. Et quia qñ promit
titur, ꝙ de iure cõi debetur, non eſt ſimonia, vt ſ. dixi. Ego nullo
mõ recederem a cõi, q̃a rõ quare prohibet promiſſio p̃bendæ
uacaturæ eſt, vt euitetur votũ captandæ mortis, d. c. 2. de cõ. eſ.
p̃ben. Iſta rõ militat ẽt, qñ collato canonicatu promittitur præ-
benda vacatura. Non obſt. dum dr̃, ꝙ iſta promiſſio continet
idẽ, quod de iure cõi tacite ſubintelligebatur. Quia alio mõ ex-
primit, q̃ inſit, ergo expreſſio vitiabitur, arg. l. ſi ita, §. illi ſi volet,
ff. de leg. r. Non collato canonicatu per capitulum, ſeu ordina-
rium, præbenda vacatura non eſt affecta, quo minus ea vacan-
te non poſſit alteri conferri, ſm Pan. poſt Inn. & alios in c. inter
cętera, J. de præben. Sed qñ vacatura præbenda promittit, ſi pro
miſſio obligaret, præbenda eſſet quodãmodo affecta & ius ca-
nonico acquiſitũ ad vacaturam. Quod ius ad vacaturam nullus
inferior pp votum captandæ mortis dare alicui põt. Ideo pro-
miſſio dr̃ aliter facta, q̃ tacite de iure cõi ſubintelligeretur, meri
to tanq̃ contra concilium Lateranenſe facta non valet. Non obſt. tex.
d. c. relatum, quia & ſi Papa mandet præbendam conferri iuxta
promiſſa, non tñ ex promiſſione ius aliquod erat acquiſitum
canonico, ſed ad maiorẽ aggrauationẽ capituli recuſantis con-
ferre p̃benda, Papa ponderat illam promiſſionem, ſm Pan. in d.
c. dilectus. ¶ Gl. in verbo, vltra numerum, quęrit, an recepti vl-
186 tra numerum, † ante adeptam præbendam, habeant vocem in
capitulo, diſtributiones quotidianas, & alia iura canoniæ? In
illo puncto reperiuntur ſex opiniones. Tu perſtringendo rẽ,
rñdeas, ꝙ recepti vltra numerũ habent ſtatim omnia iura cano
niæ, & ꝯr̃ vocem in capitulo, & ſtallum in choro, & diſtribu-
tiones quotidianas, vt probatur in c. dilectus, J. & ibi glo. & in c.
pro illorum, vbi & glo. J. de præben. & ẽt probatur hic in argu.

¶ Secundo probatur rõne, quia in spũalibus acquirit ius absq;
traditione c. si tibi absenti, de præben. lib. 6. Tradit per Dy. in re
gula, qui prior, de reg. iur. per Iaso. in l. quoties, in 4. col. C. de
rei vendi. Nec ob. si dicatur, quod licèt acquiratur ius in beneficio
absque traditione, non tñ acquirit possessio, c. ex ore, J. de his, q
fiunt a maiori parte cap. l. cũ hæredes, ff. de acq. poss. ergo non
competit ius eligendi, & similia: quia ea sunt iura possessionis,
non proprietatis, c. ip consultationibus J. de iurepatro. c. quere-
lam J. de electio. Quinimo est, quod si alius reperiatur in quasi pos-
sessione iuris eligendi, tunc proprietarius non põt vti eo iure,
quia quasi possessio occupatur ab altero. Ita procedunt præal
legata. Secus si quasi possessio vacat, quia tunc rõne proprieta-
tis, & tituli, competit proprietario ius eligẽdi, sm Inno. in c. Cu-
mana J. de electio. traditur per Pano. in d. c. cõsultationib. Non
ob. quod non sit in possessione, quia illã vacantẽ põt propria autho
ritate apprehendere, cap. transmissam. & ib. late Pan. J. de ele-
ctioni. Tertio pro ista parte facit, quia dare vocem in electioni-
bus, est ius canonię, ut per gl. S. in ver. receperunt, in fi. 1. & Inn.
in e. 3 de instit. Hinc est, quod cessante consuetudine, præpositus,
Archipresbyter, & similes non habent vocem in capitulo, quia
non sunt canonici, sm Pan. in c. audius, col. 2. J. de ele. & in cap.
cum olim, col. 5. J. de re iud. Gem. in c. si col. 3. de præben. lib. 6.
& Fely. hic, col. 9. Sed ex receptione in statim nascitur istud ius
canonię, vt S. declaraui post gl. in ver. receperunt. Ergo quãpri-
mum quis est receptus in canonicum, statim habebit ius dan-
di vocem. Hinc est, quod quàm primum quis est receptus in cano-
nicum ecclesię cathedralis, statim possunt sibi delegari causæ
secundum Gem. in c. statutum, in prin. de rescrip. in 6. ¶ Fallit
187 pluribus modis. Primo fallit, nisi in ecclesia sit consuetudo, † quod
canonicus non possit administrare iura canoniæ, nisi prius
fuerit installatus. Isto casu ad litteras installationis consequitur
iura canoniæ. Si enim solum fuerit installatus in choro conse-
quitur ea, quæ sunt chori. Si fuerit installatus in capitulo, ea q
sunt capituli, sm Inno. Comp. Panor. & *communiter* scribentes
hic. & Pan. latius in d. c. transmissam, vbi concludit, quod installa-
tio & apprehensio possessionis canonicatus, & beneficij, non
est de solennitate essentiali cessante consuetudine. Et si dixeris,
ad quid ergo iura requirunt installationem? vt in c. vt nostrũ,
de offi. Archi. Rñdet Pan. post Inno. in cap. cum super, col. pe-
nul. J de cau. poss. & propr. ad effectum, ne videatur propria au
thoritate apprehendere possessionem. ¶ Fallit secundo, si sit re
188 ceptus in canonicum, cum hoc, quod sit † supernumerarius, quia
tunc constat, quod noluerunt ius integrum de nouo creare, sed so-
lum quoddam ius extraordinarium, & præparatorium ad fu-
turum ius integrum obtinendum illi dare, sm Pan. & Mod. hic.
Et tale ius est inane, & ventosum sm Pan. in d. c. dilectus, i. ad fi.
J. de præben. ¶ Fallit tertio in receptis authoritate papæ, man-
dantis illos simpliciter recipi absque derogatione statuti de cer
189 to numero, † quia cum papa non derogat numero, videtur
velle eis dare ius pręparatorium ad futurum ius integrum ob-
tinendum, secundum Ioan. And. Anto. Pan. Felyn. & Mod. hic.
Tu aduerte, quia ista fallentia non videtur posse sustineri. Nam
aut Papa mandat cum derogatione numeri, & tunc omnes cõ
cordant, quod statim receptus consequatur plenum ius canoniæ.
Aut non derogat, & tunc si non est facta mentio de numero,
mandatum non valet, c. constitutus, J. de rescrip. Aut est facta
mentio, & tunc Papa mandando, quod recipiant illum in canoni-
cum, videtur derogare numero, quia certa scientia habet vim
clausula, non obstante, l. idem Vlpianus, § 1. ff. de excusat. tuto.
Maxime in beneficialibus, in quibus non requiritur clausula,
non obstante, quãdo ex certa scientia rescribit in præiudicium
alicuius secundum Anto. in c. quę in ecclesiarum, col. penul. S.
eo. Fely. in c. nonnulli, col. 17. in fin. J. de rescrip. Considera er-
go si dici possit, quod certa scientia in beneficialibus sufficit, quan-
do constat, quod scriptum aliàs non posset operari. Sed cum põt
operari absque eo, quod intelligatur dispensare, videretur quod re-
scriptum ad beneficia tanquam ambitiosum sit strictè inter-
pretandum, vt non contineat derogationem aliquam, arg. cap.
quamuis, de præben. in 6. ¶ Secundo aduerte, quia posito quod
ista fallentia uera sit, tamen debet restringi, ut procedat, quan-
do Papa mandat aliquem recipi in canonicum in ecclesia, in
qua est certus numerus canonicorum, & certus numerus præ-
bendarum, quæ sunt canonicatibus annexæ. Isto casu Papa be-
ne vr velle ei dare quoddam ius pparatorium, ad integrum ius
obtinendum. secus si in ecclesia non esset certus numerus pię
bendarũ canon casu n Ratio utriusq; dicti est, quia primo ca-
su receptus non habet canonicatum, sed titulum permanturũ
cum vacante pbenda, & illa adepta canonicatus vacet, & proui-
sus psequatur nouũ canonicatum p assequutionem pbendę il-
li annexę. Et ideo interim dr canonicus in aere, sm Inno. in c.
dilectus. J. de pben. & dixi S. in notabili. Secũdo vero casu ratio
est, quia ubi non est certus numerus pbendarum canonicalium,
receptus statim consequitur integrum ius canoniæ, quod per
assequutionem alicuius pbendæ postea nõ extinguitur, c. fi. de
conces. pręb. li. 6 & ista fuit intentio Rotę decis. 445. Si legatus.
in nouis. ¶ Pro expeditione glo. fi. quæro primo: Papa mandat
reuocari attentata lite pendente, de qua pendentia litis loquat.
an de lite pendente coram Episcopo Ferra. an de lite pendente
coram ipso? Pan. post Inno. & alios respondet, quod potest intelli-
gi de vtraq; pendentia. & intelligendo de lite pendente coram
Episcopo Ferra. tunc illa verba, coram Episcopo Ferra. debẽt
coniungi cum verbo, motam, & iste sensus planus est. Intelli-
gendo vero de lite pendente coram papa, tunc illa verba, corã
Episcopo, debent coniungi cum verbo, innouata. ¶ Secundo
quæro retento primo intellectu, quę nam fuerint ista attẽtata,
quæ ex mandato papæ veniunt irritanda? Glo. fin. exemplificat
dupliciter. Primo, quod pendente lite corã Episcopo Ferra. vaca-
uerit vna præbenda antiqua, quam capitulum alteri contulit.
Secũdo exemplificat, quod aliquis occupauerit possessiones, quas
nouiter recepti petebant sibi pro præbendis assignari. Vel po
test dici, quod capitulum alienauit possessiones, quas illi petebant
pro suis præbendis. ¶ Circa primum exemplum habes collige
190 re, quod collatio præbendæ † facta alteri lite pendente inter capi-
tulum, & nouiter receptum, non valet. Sed in contrarium ob-
stat, quia receptio alicuius in canonicum facta authoritate capi
tuli, non afficit præbendam, quin possit alteri cõferri, c. si qui,
de præben. lib. 6. Notatur in cap. si soli, de concessio. prębend.
eo. lib. & sup. dixi. Defendendo glo. necesse est dicere, quod p-
bẽda non sit affecta ex sola receptione, sed post motam litem
affecta dicitur propter vitium litigiosi. Quod vtrum verum sit,
patebit ex sequentibus. ¶ Quæro tertio, an collatio præbendę
191 facta † lite pendente, & similiter alienatio possessionum value
rit? Glo. nostra tenet, quod non obstante vitio litigiosi. Sequũ-
tur Inno. & Dec. hic. Sed in contrarium obst. quia litis penden-
192 tia † super actione personali, non inducit vitium † litigiosi, quia
ad hoc ut res dicatur litigiosa, oportet quod mota sit quæstio
super dominio vel quasi. & sic quod agatur actione reali, au-
then. l. litigiosa, C. de litigio. Verum nouiter recepti ad præben-
dam consequendam agunt cõdictione ex lege, videlicet ex isto
canone, vel canone, relatum, de pręben. secundum aliquos, vel
officio iudicis, quæ omnia sunt remedia personalia. Ergo ipsa
prebenda, seu ipsa possessio, non potest dici litigiosa. Innoc.
Host. Comp. Card. Io. And. Anto. & Panor. fatentur contrariũ.
Et sic omnes isti volunt, quod litis contest. super actione perso
nali nõ faciat rem dic. posse litigiosam. Et idem tenet Io. And.
in cap. fin. inf. vt lite non contest. Bar. & Bald. in l. 2. C. de litigio.
Idem tenet Pan. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ, col. 2. vt lite pen-
dente. Lud. Rom. consi. 260. Pro decisione. Bald. consi. 40. Ma
ritos ex delicto, lib. 1. vbi sequitur Innoc. hic. Et dicit alibi non
reperiri, quod iudicium intentatum ex officio iudicis, non in-
ducat vitium litigiosi, nisi per Innoc. hic, & consi. 333. Statuto
ciuitatis Vicentię, lib. 3. dom. Guido Papæ quęstio 489. vbi al-
legat Innoc. hic, & Spec. tit. de appell. §. nouissime, ver. Sextus.
& versi. item quia contractus. ¶ Quomodo ergo respondebi-
tur ad istum tex. Reperio dari plures responsiones. Prima fuit
Innoc. hic, vt refert Panor. quod pendentia litis super actione
personali sine officio iudicis, non operatur, quod propter vi-
tium litigiosi possint reuocari bona alienata, quia non sunt li-
tigiosa, vt sup. dixi. Nisi alienatio fuerit facta ex perfidia, quia
tunc propter perfidiam reuocatur alienatio, non autem pro-
pter vitium litigiosi. Quod dixit Panorm. esse diligenter notan
dum, quia ex hoc colligitur nouum remedium reuocandi at-
tentata lite pendente. ¶ Circa illud dictum aduertendum po-
to, quia si verum est, effectualiter fere destruitur tota conclu-
sio præmissa. Quia alienans rem, ad quam agebatur actione p-
sonali, semper videtur malitiose alienare, arg. l. si fundum, cap.
de rei vendic. Secundo, posito quod etiam bona fide possit sio
193 n alienatio, videndum est quomodo cognosci poterit, † quod
ea perfidia facta fuerit? Panorm. Card. & Inn. volunt, quod si
alienatio fiat in personam extraneam, quod non præsumatur
facta ex perfidia, secus si fiat in personam suspectam, puta si
pręebenda vacans conferatur uni ex ipsis, vel una possessio, vsur-
petur per ipsos antiquos canonicos, dicentes ita velle Innocen.
hic. Sed certe Innoc. bene vult, quod si illi canonici antiqui v-
surpauerunt sibi aliquas possessiones, quas petebant nouiter
recepti, quod in hoc notetur eorum perfidia. Sed quo ad prę-
bendam indistinctè dicit, siue conferatur uni ex ipsis antiquis,
siue aliis, quod præsumetur collatio facta ex malitia, dummo-
do fiat sine causa, & istud videtur verius, quia absurdum est di-
cere, quod hic præbendę vacantes fuerint collatę antiquis ca-
nonicis iam præbendatis in eadem ecclesia, cum nemo possit
duas pręebendas habere sub eodem tecto, capit. literas, infra. de
pręebend. ¶ Ista responsio Innocen. mihi non placet. Quia pa-
pa hic mandat reuocari collationes pręebendarum. & aliena-
tiones possessionum, quia fuerunt factæ lite pendente, non
autem quia fuerunt fraudulenter, & ex perfidia factæ. Et aliud
est

eſt reuocare alienata per calniſianam,& ſimiles actiones com-
petentes propter fraudes, de quibus in §. item ſi quis in frau-
dem,Inſt.de actio. Aliud vero eſt agere reuocatoria propter vi
tium litigioſi. ¶ Quid ergo reſpondebimus? Ad contrarium
reſpondeo poſt Imol. quod litis pendentia ſuper actione per-
ſonali,non inducit uitium litigioſi,ſi agatur ſimpliciter in per
ſonam,puta actione ex mutuo ad mille. Ita procedit concluſio
in contrarium facta: vel ſi agatur actione perſonali ad aliquod
opus fiendum in re,l.quanquam,§ Iulianus, ff. de aqua plu.ar-
cen. Secus ſi agatur actione perſonali principaliter ad ipſam
rem,per tex.in l.2.C.de litig.qui loquitur generaliter,& ibi glo.
Ang.& Sal.ſequuntur iſtam opi.& hãc etiam firmat Bar.in l.1,
ff.de legib.Imo.& Fel.in c.dilectę, colum. pen. J. de except. Et
iſta pro veritate eſt ęquior opinio, quia ſi actio perſonalis ſe-
mel in iudicio deducta, effecta eſt litigioſa,ita quòd actor im-
peditur etiam alteri credere, vt omnes conſentiunt per text. in
d.l.2.ratione ęqualitatis ſeruandę ęquum, & iuſtum videtur,ꝙ
etiam reus poſſeſſor non poſſit alienare rem, ad quam agitur
actione perſonali.eſt.n.in iudiciis ſeruanda ęqualitas. l.ſi.C.de
fru.& lit.expenſis. Nec debet reo licere, quod actori non con-
ceditur,l.non debet,ff.de reg.iur.& iſtud etiam tenuit gl.in d.§.
quanquam Non obſt.text.in aute.litigioſa, & in corpore,vnde
ſumitur:quia quantum ad hoc, ꝙ per ſolam citationem res ef-
ficiatur litigioſa,bene oportet, quòd agatur actione reali. Se-
cus ſi ageretur actione perſonali ad rem,quia non efficitur res
litigioſa per ſolam citationem, ſed demum lite conteſta.d.l.
2.quę in hoc remanet incorrecta, ſm gl.ibi,& bene. ¶ Secun-
do poteſt reſponderi,ꝙ papa non mandat collationem prębē
darum,& alienationem poſſeſſionum, factas pendente lite re-
uocari,propter vitium litigioſi, & ſic quia prębendę, & poſ-
ſeſſiones,eſſent effectę litigioſę, ſed quia alienatę lite penden-
te in pręiudicium partis,& litis morę Sunt enim diuerſa reme-
dia. Et iſta proprie fuit intentio Innocen.hic,quem ita intellexit
Rota deciſio.lvi.in nouis.dicens,quòd iſta ſit per viam attenta
ti.Sed contra iſtam ſolutionem obſtat,quia pendente lite non debet
poſſeſſor priuari commodo ſuę poſſeſſionis,ca. 1.& 2.J.ut lite
pendente. Non debet ergo capitulum priuari facultate confe-
rendi,lite pendente,& conſequenter non debet habere locum
remedium attentatorum. Ad iſtud reſpondeo verum eſſe,dum
modo vtatur reus poſſeſſione ſua abſq; pręiudicio litis & par-
tis,ſecundum Cardin. poſt Pau.de Leaz.in cle. 2.column. 2.vt
lite pendente.Sed in caſu noſtro,ſi dicamus pendente lite lice-
re capitulo conferre prębendas,& alienare poſſeſſiones, iudi-
cium poſſet fieri illuſorium contra cap. cauſam quę, J de iudi.
Fruſtrarentur. n.actores ſua intentione; & ſi obtinerent,nihil
conſequerentur. ¶ Quarto retento ſecundo intellectu, quero
de quibus innouationibus loquatur text. Innocen. reſpondet,
ꝙ loquitur de proceſſu facto coram epiſcopo Ferra. poſt mo-
tam litem coram Papa,qui proceſſus eſt nullus ratione deficiē
tis. Quia papa incipiendo cognoſcere de aliqua cauſa, videtur
eam auocare a manibus ordinarii,c.vt noſtrum,J.de app.quod
an verum ſit, late inſiſtit Pan. ex cuius dictis colligo infraſcri-
ptas concluſiones. ¶ Prima concluſio. Papa expreſſe auocan-
do ad ſe cauſam, videtur illam eripere † de manibus ordinarii,
194 cap.ut noſtrum,J.de appel. Idem in quocunque inferiore ha-
bente poteſtatem auocandi,iudicium ſoluitur, ff.de iut. Idē ſi
ſuperior mandet referri ſtatum cauſę, quia interim pendente
relatione, ligatę ſunt manus ordinarii,lege 1.C.de relatio.
195 ¶ † Scias tñ,ꝙ legatus non habet poteſtatem auocandi cauſas
ab ordinariis,ſm Spe.tit.de leg.§.nunc oſtendendum, uer.prę-
miſſa,& uer. legatus Et probatur in c.peruenit,1 1.q. 1.ſequitur
Pan.in c.1.col.2 ē.de offi.legat. Et Gem.in ca.1.in prin. de foro
compeien.lib.6.Ratio eſt,quia ordinarius concurrit cum lega-
to in iuriſdictione,adeo quòd locus eſt pręuentioni, cap.ſi e ſe-
de,de preben.in 6. Et ideo Archiepiſcopus non poſſet cauſam
euocare ab epiſcopis ſuę prouincię,quia inter eos locus eſt prę
uentioni,ut notatur in c.paſtoralis,J.de offi. ord.
¶ Amplia,ut procedat in tantum quod inferior,a cuius manib.
cauſa eſt auocata per papam,non poſſet etiam de conſenſu par
tium ſe de ea intromittere,c.bonę,2.J.de poſtu.prelat ubi aſſi-
gnatur rō,ne iudicium papę in poteſtate partium conſiſtere ui
deatur,poſſintque ſi uelint,illi illudere. Ad idem text.in cap.li-
cet,de offi.lega.ubi dicitur, ꝙ ſi legatus cauſam retulit papę,
non ualet poſtea proceſſus per eum factus, tanquam factus a
iudice incompetenti. Et per illum text. Imol.ibi dicit, quod
non ualet proceſſus factus pendente relatione facta principi,
contra Barto.in d.l.1. C.de rela. Et ante Imo. iſta fuit opinio
Specul.titul.de relatio.§.fina. Sed pro Bartol. facit tex.in d.l.1.
& in l.ad Principem,ff.de appel. ¶ Vnde pro reſolutione Imo.
dicit conſiderandos eſſe duos caſus. Primus eſt, quando rela-
tio nondum fuit iudici pręſentata, & iſto caſu procedunt iura
ciuilia allegata per Barto. Aut relatio fuit pręſentata, &
tunc procedit,quod dicitur in d.cap.licet.Iſta ſolutio Imo.non
placet,per tex.in auth.ſed nouo iure,C.de rela.vbi dicitur,ꝙ ho
die ſententia lata per iudicem, qui cauſam retulerat Princi pi,
executioni eſt mittēda,niſi pars appellauerit. Nec dicatur quod
ille tex.debet intelligi, quando relatio fit ſuper eo de quo erat
dubitandum, vt dicit ibi Saly. quia ratio poſita in corpore,
vnde ſumitur, militat, quando eſſet facta ſuper probabili du-
bio,ſi interim iudex eſſet reſolutus. Vnde ego dicerem, quòd
proceſſus & ſententia lata pendente relatione pro conſilio ha-
bendo valeret,vt dicit Bar.per tex.in d.l.1.& in d. l.1. ad Princi-
pem. Ratio,quia potuit iudex pendente conſultatione ex no-
uis cogitationib.fieri clarus de eo,de quo dubitabat,nec iſto ca
ſu illudere videtur ſuo ſuperiori, ſi omiſſo conſi. recte iudicat.
Sed proceſſus & ſententia pendente remiſſione cauſæ non ua
lent per tex.in d.c.licet,quia per remiſſionem deſiit eſſe iudex.
Quod vltimum verum eſt,niſi reuocauerit remiſſionem re in-
tegra,vt dicit Imo.per tex.in d.l.ad Principem.
¶ Secunda ſit cōcluſio. Auocatio cauſæ facta per Papam, ope-
196 ratur nullitatem † poſtea geſtorum per iudicem, etiam ipſius
auocationis initium,ſecundū Pan.hic per tex.in c.1.de conceſ.
præben.lib.6.& ibi hoc tenet Inno.& in c.cum contingat,de re
ſcrip.& Imo.in capitu.cæterum,eod.titu.do Præpo. in d.cap.vt
noſtrum,ad fin.vbi comprobat; ꝙ tacita reuocatio,quæ fit per
mortem delegantis,operatur nullitatem geſtorū a iudice igno
rante,l.eius qui,ff.ſi cer.peta.traditur in capitu.relatum, de of-
fic.deleg.a fortiori expreſſa. Quam rationem poteris euitare
de facili,ſi conſiderabis. ¶ Iſta concluſio procedit,ſi auocatio
facta ſit motu proprio Papæ:ſecus ſi ad inſtantiam partis, per
text.in c.audita,de reſtitu.ſpoliat. & facit ratio,quia gratia con-
ceſſa parti petenti, habet conditionem annexam, ſi impetrans
vti voluerit gratia,c.cæterum,vbi uidebimus, J.de reſcript. Se-
quuntur cōiter Doct.hic,& in d.capit.vt noſtrum. Ego reperio,
ꝙ Gemi.conſil 47. Supplicatur Papæ.tenet expreſſe, quòd etiā
illo caſu geſta ab ignorante non ualeant, & allegat Innoce.in
d.ca.vt noſtrum & hic ad c.audita, & alia ſimilia,reſpondet ꝙ
loquitur in ſimplicibus commiſſionibus factis alteri. Secus
in delegationib. factis cum expreſſa auocatione cauſæ ad ſe.&
iſtud certe fuit de mente Inn.hic, & hanc opinionem ſeruat cu
ria. Plus tamen placet communis opinio, quam limitabis non
procedere,ſi Papa auocaret cauſam ad ſe, & alteri committe-
ret inſtante parte, cum clauſula decreti annullatiua omnium
geſtorum a die datæ, quia clauſula decreti afficit ignorantes,c.
s.de conceſ.prębend.ita Panor.in d.cap.audita. Reſpondes ad
illum tex.quod ibi clauſula decreti non erat pręciſa,ſed genera
liter concepta,ideo interpretationem patitur.
197 ¶ Tertia concluſio. Si Papa incipiat de cauſa cognoſcere, † eo
ipſo videtur cauſam ad ſe auocare,ſecundum Innoce. & cōiter
Docto.hic. Facit,quia non minus facto,quam verbo datur uo-
luntas intelligi,l. Paulus,ff.rem rat. habe. l.de quibus, in fin.ff.
de legi.ſequitur Card.conſi.7.ſub rub.de præb. Ampliatur etiā
ſi actus,per quem Papa auocauit iuriſdictionem ad ſe, non fue
rit ſortitus effectum, nihilominus inferior non poterit am-
plius ſe impedire,ſecundum Ancha.conſil. 58. Circunſpectis.
quem refert & ſequitur Deci.hic,& vltra eum eſt deciſio Inn.
in terminis in c.inter dilectos, de exce. pręlat. & Roma.conſi.
335.Circa primum. Vbi intellexit hoc uerum, niſi actus Papæ
non fuiſſet ſortitus effectum ex defectu poteſtatis eiuſdem vel
ex defectu falſę cauſę.allegat Rotam deciſio. liii.in antiquis.ſe-
quitur Feli.in ca.ſi.in ſi.J.de pręſum ptioni.ex cuius dictis potes
eam notabiliter limitare. ¶ Et ideo inferri poteſt, ꝙ ſi incipiat
cognoſcere de cauſa ſpectante ad iuriſdictionem Imperatoris,
non propterea cenſeretur auocata cauſa: quia & ſi habitu Pa-
pa habeat temporalem iuriſdictionem, tamen non poteſt cau-
ſa temporalis iuriſdictionis ad ſe auocare. & per Pan.in capit.
nouit.J.de iudi.& in c.licet ex ſuſcepto,in 1.not.J. de for com-
pet. Intellige etiam concluſionem, vt procedat quo ad partes
litigantes coram eo tantum. Vnde contra tertium poſſet vnus
ex litigantibus ſuper eadem re agere coram ordinario, ſecun-
dum Innoc.& Imo.hic,arg.c.Romana,§.in alium, de appe.lib.
6.& in hoc differt expreſſa auocatio facta motu proprio, quia
tunc quo ad omnes cenſetur auocata.ſecus in tacita,quę reſul-
tat ex cognitione ſecundum eos. ¶ Quarta concluſio. Si Pa-
pa delegat cauſam alteri, eo ipſo cenſetur auocaſſe a mani-
bus ordinarii,facit tex.in c.ſane,& in c.1.J de offi. deleg.in capi.
cæterum,J.de reſcrip.& per ſimplicem ſignaturam; videlicet,
Audiatur talis, cenſetur auocata cauſa ſecundum Rotam de re-
ſcript.deciſio.lxvii.in nouis. Et ſi delegatus proferat ſententiam
nullam, ordinarius tamen non poterit amplius ſe intromitte-
re,ſecundum Bald.in capitu.1.§.ad hoc,columna 3.de cap.iura
fit. Nec etiam ſi delegatus moriatur,cauſa reuertitur ad manus
ordinarii,ſecundum Bald.in l.ſi vt proponis, C. quomodo, &
quando iud.col.pen.inferens, quòd ſi cauſa ſemel trahatur in
curiam Romanam, nunquam exibit de curia, niſi Papa illam
remiſerit ad ordinarium.ſequitur Dec. conſil.137.colu.3. Hinc

est, q̃ si Papa dat exec utionem ad prouidendam alicui de cer-
to beneficio, videtur adimere facultatem cōferendi illud ab or-
dinario, c. si soli, & cap. si capitulo, de conces. preben. lib. 6. Hinc
est, q̃ si Papa deputat aliquem in Vicarium Episcopi, videtur
adimere facultatem Episcopo, vt non possit illum remouere,
& alium deputare, s͂m Anto. in c. nouit, de iu. Quod nota ad li-
mitationem gl. in cle. si. de procur. Et ista auocatio, quæ fit per
delegationem, differt ab auocatione expressa, quia non inuali-
dat processum factum per iudicem ignarum auocationis, se-
cundum Gem. in d. cons. 47. Item non auocat, nisi quo ad no-
minatos in rescripto, cap. quia V. j. de iud. c. sedes, de rescrip. se-
cus videtur in expressa, per prædicta. ¶ Vltimo quærit Inno. an
199 processus super vna eademq; causa separatim factus, † coram
diuersis iudicibus parem iurisdictionem habentibus, valeat? Et
☞ concludit q̃ sic sequuntur cōiter alij, arg. l. is a quo, ff. de rei ven-
di. Nisi reus opponat exceptionem remissionis petendo se re-
mitti ad alium iudicem, ex eo quia laboriosum, & damnosum
est, sibi coram diuersis iudicibus litigare, & si remissio denege-
tur, ex ista causa poterit appellare, l. si pariter, ff. de lib. caus. & l.
1. ff. de quib. re. ad eund. iud. ea. ¶ Circa ista dicta Inno. aduerte
ad duo. Primo, q̃ non videtur verum, q̃ processus valeat per ea,
quæ tradit glo. in c. dispendia, in versi. processus, de rescrip. lib.
6. Posset dici, q̃ illa glo. non est vera per ea, quæ volunt hic Do-
cto. & illa opinio mihi semper placuit. Vel possũ, q̃ sit vera, ibi
secundus non habebat iurisdictionem, quia rescriptum erat ip-
so iure nullum, vt ibi late per Gemi. Secundo aduerte, quia nō
videtur, q̃ exceptio remissionis habeat suffragari reo, quia po-
tent iudex, a quo petitur remissio dicere, habeo parem iurisdi-
ctionem, defendas te coram meo tribunali, & dimittas alterū,
& hoc modo euitabis labores, & expensas. Solutio. Procedit
contrarium, si petat reus se remitti, propter euitandos sumptus,
& labores simpliciter. Secus, si petat se remitti propter euitan-
dos sumptus, & labores cum iam comparuit coram altero, se-
cundum Bald. & Fely. hic. Et sic in effectu exceptionem præuē-
tionis, & non remissionis, opponit. Sis ergo cautus, vt prius cō-
pareas coram iudice tibi grato, quando eodem contextu cita-
ris a diuersis iudicibus: aliàs si prius compareres coram nō gra-
to, non posses exceptionem præuentionis opponere, per prædi-
cta. Et ista est diuersa cautela ab ea, quam tradit Angel. in dicta
l. penul. ff. de pet. hæred. de qua hic late per Felyn. Quæ caute-
la non haberet locum, si probaretur quòd reus procurauit se
citari coram altero, quia affectata præuentio non debet pro-
desse, secundum Bald. in leg. si seruus plurium, §. 1. ff. de leg. 1. per
l. tria onera, ff. de excusat. tuto. & per alia, de quibus per Fely.
in c. fin. infra de testib. & Ias. in l. si vero, colum. 2. ff. qui satisda.
cogan. Sed Dec. econtra, dicens q̃ etiam si constaret, q̃ reus pro-
curasset, quòd tamen præuentio locum haberet: quia cum uter-
que sit iudex, non videtur fraudē facere reus, qui iure commu-
ni vtitur, argu. l. Gracchus, C. de adult. Et quia licet esse diligen-
tem, & affectare se conueniri pro conseruatione iuris sui, l. at
qui natura. §. cum me absente, ff. de neg. gest. ¶ Tu non recedas
a communi, quia malitijs est obuiandum, cap. sedes, infra de re
scripi. Non obstant contraria. Et primo non obst. argu. l. Grac-
chus quia uerum, si vtatur iure communi, ad finem præordina
tum. Secus si malitiose, & ad fraudandum aduersarium. Nam
qui aliquem sit iudem habere procurauit, præsumitur eo ipso
fauore iudicis uelle iustitiam subuertere, l. obseruandum, ff. de
iud. Et maxime si reus, cuius natura est iudicium fugere, l. inter
stipulantem, §. 1. ff. de verbo. obl. affectauit cōueniri coram cer-
to iudice, prout nos loquimur. Non obst. tex. in §. cum me ab-
sente, quia loquitur in affectatis ad bonum finem, vel in procu-
ratis ex necessitate, cum aliter ius suum consequi non posset.
¶ Iuxta hāc quęstionem dubitatur, quid si isti iudices tulerint
200 sententias † contrarias? Respondet Comp. q̃ secunda nihil va
lebit, nisi pendente appellatione super prima esset lata secun-
da, quia tunc de secunda poterit excipi coram iudice appellatio
☞ nis, sequuntur Panor. & cōiter alij. ¶ Tu aduerte, quia videtur,
q̃ secunda debeat ualere eadem ratione, qua ualet processus. Si
enim dicta testium productorum coram illo iudice, qui tulit
secundam sententiam, probant, & nocent parti, quare non etiā
sententia, prout in simili dicit Bart. in l. 2. col. penul. C. de eden.
per l. sed si possessori, §. fi. cum l. seq. ff. de interr. Solutio. Fa-
teor, q̃ valebit secunda sententia, & in iudicio appellationis di-
scutietur, quæ nam ex ipsis iustior sit. Sed dictum Comp. debet
intelligi, q̃n prima transiuerat in rem iudicatam, tunc secunda
non valet, non ex defectu potestatis, sed quia sententia, contra
sententiam, quæ transiuit in iudicatum, non ualet, l. 1. C. quādo
prouo. non est neces. Et ex hoc infert Panor. q̃ sententia lata
contra rem iudicatam etiam ex diuersa instantia, non ualet cō-
tra Bar. in d. l. 1. de quo late per Panor. in d. c. inter monasteriū,
infra de re iud. ubi ipse sequitur opinionem Barto. Qua stante
necesse est, quod corruat dictum Com. hic.

INTERPRETATIONE DO. IO. FRANCISCI
RIPENSIS A SANCTO NAZARIO.
in titulum de Rescriptis.

SVMMARIVM.

1 *Rescripta faciunt ius inter partes, etiam contra quas concluduntur.*
2 *Rescripta emanant pro constitutionum obseruantia.*
3 *Rescripta sunt communia inter partes.*
4 *Exceptione moratoria vtēs debitor, eadē vti poterūt debitores sui cōtra eū.*
5 *Retorquntio, an habeat locū in priuilegijs cōcessis ad petitionem partis.*
6 *Rescripta non extenduntur ad p̃sonas, nec ad res nō cōprehensas in ipsis.*
7 *Contractus Principis, an & quando habeat vim legis.*
8 *Rescriptum, epistola, & sententia inferioris, habentis potestatem legis cō-
dendæ, an & quando habeat vim legis.*
9 *Veneti non recognoscunt superiorem.*
10 *Rescriptum quid sit.*
11 *Rescriptum quare recipit easdem interpretationes, quas recipit ius cōe.*
12 *Rescripta, quare dicantur modi præiudicij.*
13 *Rescriptum speciale magis obseruatur, quàm quod generale percipitur.*
14 *Delegatio quare appelletur gratia.*
15 *Rescripti appellatione largè continētur beneficia Principū, et priuilegiā.*
16 *Rescriptorum ad beneficia, multa sunt genera.*
17 *Rescriptum in dubio, debet intelligi de rescripto contentioso, & non de
priuilegio, seu gratia.*
18 *Supplicando plura, quorum aliqua sunt secundum ius, aliqua contra ius,
& superior subsignet, fiat vt petitur, solum intelligitur concessa ea
quæ sunt secundum ius.*
19 *Priuilegium quid.*
20 *Priuilegium vnde dicatur.*
21 *Priuilegium dici potest concessio facta a Principe sine causæ cognitione.*
22 *Priuilegiū largu sumpto vocabulo, dici potest oē, q̃ emanat a Principe.*
23 *Rescriptum dici potest, si Princeps concedat aliquid contra dispositionē
iuris circa modum procedendi.*
24 *Beneficium quid dicatur, & quid differat à rescripto, & priuilegio.*
25 *Beneficium intelligendum est de beneficio ecclesiastico, si de eo fiat men-
tio in iure canonico.*
26 *Beneficium ecclesiasticum, quot modis capi possit.*

De Rescriptis, Rubrica.

AMpla super hoc titulo antiquorum, & Moder. Commentaria, huius materię
vtilitatem satis superq; determināt. Ego vero
ausim dicere, q̃ pp Principū in rescr. cōcedo faci
litatem, nulla tam frequens in foro cā versat,
quam disputatio rescriptorum. ¶ Cōtinuatur p̃ns rub. p Doct.
tripliciter. Circa cōtinuationem Pan. aduerte, q̃a vltra Decis. ex
alio non videbitur bona, nā hic pro maiori parte tractatur de
rescriptis, q̃b. iurisdictio excitatur ad obseruātiā iuris. Et ista est
p̃pria rescripti nā, l. rescripta, C. de p̃ci. Impera. offer. Et p̃ ista nō
dant iudices, c. licet, j. de off. or. ergo cōtinuatio non est vera. Et
ista est vrgētior rō ꝯ hāc ꝯtinuationē, q̃ prima rō Dec. q̃ parum
stringit. Eo q̃a dici posset, q̃ hic tractat de rescriptis, q̃b. iurisdi-
ctio acquirit, in tit. de off. deleg. & seq. tractat de offō & iurisdi-
ctione exercēda, & iō hic titulus, tanq̃ añs necessariū fuit p̃mis-
sus. Circa continuationē Host. & Io. And. aduerte, q̃a non vr̄ ve
ra, s͂m Doc. q̃a sequeret ea attēta, q̃ debuisset immediate sequi
titulus de priuilegijs, q̃ faciūt ius inter priuilegiatos, c. priuilegia,
3. dist. Sed tu ꝯsidera, si possit saluari dicēdo, q̃ rescripta faciunt
1 ius inter p̃tes, † etiā ꝯ quas ꝯcedunt, q̃a rescriptū p̃ntatū est cōe, l.
3. ff. qđ quisq; iu. Et iō viso de ꝯsti. q̃ faciūt ius cōe inter oēs coo
gruum fuit videre de rescriptis, q̃ faciūt ius cōe inter partes. Sed
priuilegia faciūt solū ius p̃uatū ipsius priuilegiati, d. c. priuile-
gia, & nō cōe, ergo &c. sed hoc pēdet ab his, q̃ statim dicā. Cir-
ca tertiā ꝯtinuationē Dec. q̃ fuit d. And. de Barigna. aduerte, q̃a
ꝯfundit ex fundamēto ipsius Dec. qđ ipse adducit ꝯ p̃cedētē ꝯti
nuationē Host. Nā etiā priuilegia dñr ius scriptum, c. porro, j. de
priui. ergo &c. ¶ Quarto ergo aliter eā sic ꝯtinuādā puto. Su-
pra visum est de cōsti. q̃ ab oib. sunt custodiendę, c. 1. & tit. 1. sed
quia sępe iudices malè eas ītelligūt, & qđ peius est, minime ob-
2 seruāt: iō viso de ꝯsti. sequit videre de rescriptis, q̃ emanāt † p
ꝯstōnū obseruātia, d. l. rescripta, reg. stata 25. q. 2. in canone re
scripta. Quæro, nunquid ex p̃missis ꝯtinuationibus aliqđ possit
colligi. Fely. hic dicit, posse notari ex ꝯtinuatione Host. q̃ rescri
3 pta sunt cōia † inter p̃tes, p quo est tex. in l. 3. in prin. ff. qđ quisq;
iur. Et late prosequitur Fely. hic, & in proęmio, §. in verbo, Gre
gorius, col. 2. & in c. fi. col. penul. de mutu. peti. Et vltra eum la-
te traditur per Cur. Seniorem, consi. 11. col. fi. Itē adde, q̃ si de-
4 bitor impetrauerit moratoriam exceptionem, † q̃ eadem ex-
ceptione poterunt debitores sui vti ꝯtra eum, s͂m Host. in Sum
ma huius tituli, §. potest, in prin. & fuit dictum glo. magnę in l.
☞ 1. quam Doc. ibi cōiter sequuntur, ff. quod quisque iur. Et illud
maxime uerum in rescriptis ad lites, ne iudicium claudicet, c.
cum

cum inter, de excep. l. solemus, ff. de iud. & vt seruetur æqualitas in iudicijs, l. fi. C. de fruct. & lit. expen. Limita primo, vt procedat in rescriptis concessis ad petitionem partis, secus in rescriptis concessis motu proprio, d. l. 3. in princ. & glo. in cle. sæpe. in versi. si quid petere, de verb. sign. Tu sublimita dupliciter vt per Fel. in d. c. fi. col. pen. de mutu. peti. & per Ias. in d. l. 3 Limita secundo, vt non procedat in rescriptis concessis ppter spãlem fauorē impetrãtis, vel propter odium eius, ꝯ quem fuit fcã interpretatio, ſm Bald. in c. proximo, in fi. & Fel. hic per tex. in l. fin. ff. de leg. 1. vltra Fe. comprobo per decisionem Bar. in l. 1. §. nunciatio, in fi. ff. de no. ope. nun. & per id, qd decidit Fel. post Ant. in c. causam, col. 4. ꝟ. de iud. Contra istam limitationem ob. quia in priuilegijs ēt hēt locum retorquutio, ſm Bartol. in authen. quas actiones, C. de sacros. eccl. & tñ cōceduntur speciali fauore priuilegiati. Item in ꝯrium obst. decisio Bart. in l. sacris, C. de prox. sacro. scri. lib. 12. Pro resolutione videndum est, an in priuilegijs concessis ad petitionem partis habeat locū retorquutio,
5 intelligendo de priuilegijs proprie? Et profecto videretur dicendum, ꝙ non, quia priuilegia vt plurimum, conceduntur speciali fauore priuilegiati, ergo &c. Secundo, quia priuilegia personalia personam non egrediuntur, l. 1. ff. de const. Prin. In contrarium facit regula naturalis, petere legem quam tu ipse tuleris, c. cum omnes, ꝟ. eo. & in ꝯriū vẽ tex. in l. die sabbati, C. de Iu. Sol. Crederem, si retorquens fundet se in causa, qua motus fuit priuilegiatus ad petendum priuilegium, tunc habeat locum retorquutio. Ita procedat doctrina Bart. in d. auth. quas actiones. Subest. n. rō edicti, quod quisque iur. & isto mō procedit tex. in d. l. die sabbati, alias procedant ꝯria. Et pro ista distin. optime facit tex. in l. ēt, §. ex causa, ff. de min. vbi sꝫ ætas, pp quã fuit concessa restitutio minori, fuit ēt causa læsionis ex parte aduersarij, & ipse aduersarius restituitur, alias nō. Scdo hēs colligere, ꝙ rescripta non faciunt ius quo ad alios, sed solum inter partes, pro quo notabilis est tex. in l. 2. C. de leg. Hinc dicimus,
6 quòd rescripta non extenduntur ad personas, nec ad res † non comprehensas in ipsis, c. signante, ꝟ. eo. c. quia G. ꝟ. de iud. qd verum est, nisi rescriptum fuerit emanatum, ea intentione, vt faciat ius gñale, & hoc modo procedit tex. in §. sed qd Principi, Insti. de iur. na. & in l. 1. ff. de const. Prin. & in c. licet, 16. q. 3. Et ex signis, de quibus in l. 3. C. de leg. cognosci poteris intẽtio Principis, an velit, ꝙ facit ius generale. An autem rescriptum inferioris hñtis potestatem legis condēdæ, faciat ius gñale. Dec. hic mouet dubitationem, & concludit ꝙ sic, si constet de intentione sua, sicut sup. dictum in supremo Principe, allegas dictum Ang. in l. item veniunt, §. ceterum, ff. de pet. hære. qui loquitur in epistola Ducis Venetorum, ꝗ dicit facere ius gñale. Ego vltra eum comprobo, qa si inferior hñs ptãtem faciendi legem per suũ rescriptum, vult eam facere, ergo immediate erit lex. Est. n. in philosophia notum, ꝙ si agens est liberum, & subiectũ non impeditum, tunc volens agere, immediate agit, ſm Barto. in l. serui electione, in prin. ff. de leg. 1. cōprobatur, quia sicut ꝯctus
7 Principis † hēt vim legis. l. Cæsar. ff. de public. l. pen. C. de dona. ante nup. si constet Principem facere ꝯtum animo legis condendæ, ſm Decium hic, post Alex. in l. ciuitas, col. fi. ff. si cer. pet. Ita ēt ꝯctus cuiuslibet hñtis authoritatē legis ꝯdendę ſm Bald. & Pau. de Cast. in d. l. 1. ff. de cōst. Prin. & Ias. in d. l. ciuitas, col. 3. Contrariũ tenet Ang. in l. 1. ff. de fer. post gl. ibi, & sequunt Alex. & Mo. ibi, & Fel. in c. in causis, col. fi. de re iud. dicentes, ꝙ rescriptũ, epistola, & sñia inferioris, non hēt vim legis, reprobantes ppea dcm Ang. in d. §. cęterũ. Quid tenendũ? Credo, ꝙ si ꝯstet inferiorē velle rescriptũ vel sñiam, seu epl'am hr̃e vim legis, ꝙ
8 tunc vera sit prima opinio. † Nec credo, ꝙ aliquis deuietab isto sensu. Si vero sumus in dubio, tũc dico ꝙ licet Princeps, & Papa sñiando p̃sumantur velle, ꝙ sua sñia sit vna lex, quo ad oēs, l. fi. C. de leg. d. c. in causis, secus in inferiore. Similiter si Princeps mittat epl'am vniuersitati, seu p̃sidij p̃sumet velle facere ius gñale, d. §. cæterũ, secus in inferiore. & isto mō procedat opin. Ang. & Alex. in d. l. 1. Et si dixeris, ergo ea hoc infert, ꝙ dcm Ang. in d. §. cæterũ, nō sit verũ. rñdeo ꝙ in terminis, in quibus loquitur, videlicet in Duce Venetorum saluari pōt: qa Veneti non reco-
9 gnoscunt superiorē, † & sic tenent locũ supremi Principis, ſm Bar. in l. hostes, ff. de capti. & post li. reuer. Bal. in rub. de rerum diuisiu. col. 4. Ias. in l. 1. col. 3. C. de summa Tri. & fide cath. Et p̃dicta intellige, qñ rescribitur aliqd de nouo: secus si rescribit̃ ad obseruantiã iuris antiqui, tunc ip facit ius, quo ad oēs, vt per Cor. ꝯst. 334. col. fi. lib. 2. ¶ Quæro, quid sit rescriptũ, & qd diffe-
10 rat a priuilegio, & bñficio, & rñdet Pan. ꝙ rescriptũ † ꝓprie est id, qd scribitur ad obseruãtiã iuris cōis. exēplũ, si Princeps scribat, ꝙ fiat ius, ita describit Bal. in l. falso, per illũ tex. C. de diuer. rescrip. Pan. in c. olim, de verb. sig. Bart. in l. 1. ff. de const. Prin. Ego aliter describerē, rescriptũ est ius bis seu iterũ scriptũ. Quod sit ius scriptũ, tenet Pan. in rub. ꝟ. de consue. ꝙ sit bis, seu pluries scriptum, pbatur ex syllaba, re, q̃ denotat multiplicationē, ſm Bar. in rub. ff. sol. matr. Et ista est ratio, quare rescriptum re-
11 cipiat easdē interpretatiões, quas recipit ius cōe. † vt p Gem. in c. licet canon, §. fi. de elec. li. 6. Cor. cōs. 101. col. 3. hæc est rō, quare
12 rescripta dicant̃ modici p̃iudicij † vt dicit Bal. in l. 1. C. de diuer. resc. Nã nō ista vera sunt, qa illud idē antea scriptũ erat. Sed hic aduerte, qa hoc attento vr̃. ꝙ tota mã rescriptorũ sit frustratoria. Nã frustra p̃cib. imploratr̃, ꝙ de iure cōi cōcedit̃, l. 1. C. de thesau. li. 11. Ad istud rñdeo, ꝙ mã rescriptorũ ad lites vtiles est, vel qa (vt s. dixi) iura malè obseruant̃, & nō necessariũ est, ꝙ p rescripta innouent̃, vel qa magis obseruat̃, ꝙ spãliter rescribitur, quã
13 qd gñaliter ꝑcipit̃, † c. qs nesciat, 11. d. c. qq. ꝟ. 14. d. c. aduersus, ꝟ. de hæret. vel pp delegationes ꝯstituunt̃. n. p rescripta iudices delegati, vt hic p Pan. Scdo aduerte qa rescripta, p q̃ dent̃ iudices delegati, nō vñt ꝓprie rescripta, qa derogãt iurisdōni ordinariæ, ergo dērent potius priuilegia appellari. Dec. fatet̃ ꝯñũ, allegãdo Ant. in d. c. olim, de ver. sig. subdēs ꝙ isto respũ p̃t dici gr̃a, c. sedes &c. nōnulli, ꝟ. eo. Credo, ꝙ ista dicta Decij nō ꝓcedant ſm terminos iuris. Et primo ꝯsidero, ꝙ iurisdō delegati ꝓcedit̃ de iure cōi, sicut iurisdō ordinaria, vt ꝟ. de off. deleg. p totũ. Rescriptũ ergo delegatorũ nō est ꝯ ius, ergo non pōt dici priuilegiũ, c. fi. §. fi. 25. q. 1. & ꝟ. dicã. Scdo ꝯsidero, ꝙ vbi iurisdō n̄ ꝯcedit, nō dr̃ ꝓpriè rescriptũ, sed mandatũ, vbi vero iurisdō dat̃, rescriptũ appellat̃ ſm Cald. ꝯs. 5. in istn tit. Si mō isto casu diceremus nō esse propriè rescriptũ, sed priuilegiũ, sequeret̃, ꝙ nō esset reperire rescriptũ ꝓprie. Nō ob. ꝙ iuta delegationē appellēt grãm,
14 † qa noĩatur gr̃a, eo ꝙ gratis, & ex liberalitate ꝯcedit̃, non qa ꝯ ius, ſm Pan. in d. c. olim. facit gl. in c. regulatũ, ꝟ. de p̃b. & notat̃
15 in c. gr̃a, eo. tit. in 6 Large sñ appellatione rescripti † ꝯtinent bñficia Principũ, & priuilegiũ, patet, qa in isto ti. tractat de istis bñficialib. & de priuilegijs, ſm Pan. no. istud dictũ, ea quo habes in mã stricta, & ꝓpriè interp̃tanda, ꝙ applone rescripti nō ꝯprehēdunt̃ rescripta gr̃osa, siue rescripta ad bñficia. Cōsidera tñ, ꝙ si papa mãdat, ꝙ ordinarius ꝯferat alicui bñficium, istud vr̃ rescriptũ ꝓprie ad obseruantiã iuris emanatũ. Nã vacantia bñficia tenet̃ Eps ꝯferre, c. 2. ꝟ. de ꝯc. p̃b. Et si dicat̃, nō tenebat̃ illi ꝯferre, vt dr̃ in c. relatũ, de p̃b. rñdeo, ꝙ papa de iure poterat p̃uenire eũ in collatione bñficij, c. dudũ, de p̃b. lib. 6. Si mō Papa p̃uenit, & mãdet p̃uentionē exeq, nihil ꝯ ius mãdare vr̃. Vel dicas, ꝙ re-
16 scriptorũ ad bñficia, † qdã sunt in forma cōi, seu in forma c. ſm Apostolũ, ꝟ. de p̃b. & istn mō vr̃ posse dici ꝓprie rescripta. Hic est, ꝙ appellant lr̃ę de iustitia. Quædã fiũt ex mera gr̃a, vt qñ nō tenebat Eps ei ꝓuidere, nec ēt papa, cũ forte hēret bñficiũ, vel alias, & isto casu ꝓcedat dictũ Abb. hic. Quædã fiunt in forma pauperũ, vt in c. si pauper clericus, de p̃b. Quædam in forma dignorũ, vt p Rotã de ꝯces. p̃b. dec. 1. Et istis duob. modis & ista rescripta poterunt dici ꝓprie rescripta de iustitia, uel gr̃osa, ſm subiectã mãm, ut p Pan. & Fe. in c. postulasti, col. 2. ꝟ. eo. ti. Secũdo, qa Ab. vult, ꝙ verbũ rescriptum, possit sumi ut genus, & ut spēs. Dubitat̃, quo in dubio erit fiēda interpretō. An. Basig. hic rñdet, vt in simili rñdet Pan. in c. Rodulph. ꝟ. eo. Ego uero cre-
17 dē in dubio, dēre intelligi de rescripto ꝯtentioso, † & nō de priuilegio, seu gr̃a, qa q dicit Principē ꝯcessisse priuilegiũ, dēt expssè ꝓbare, c. fraternitatis, de schisma. c. ꝯstitutis, de ꝯcel. p̃b. & ita tenet Gem. ꝯs. 65. discutiã qdlibet dubiũ, col. 6. & allegat ita tenere Arch. & Io. An. in c. si cui, de p̃b. li. 6. facit, qa in dubio uerba dēnt capi in spē l. hoc legatũ, de le. 3. Et in dubio a ꝓpria significatione uerborũ nō est recedēdũ, l. nō aliter, de le. 3. cum sim. Bñ facit, qa si ĩ supplone petant̃ plura, quorũ aliqua sint ſm ius,
18 aliqua ꝯ ius, & supior subsignet, fiat, ut petit̃ † solũ intelligitur ꝯcessisse ea, q̃ sunt ſm ius, ſm Cor. cōs. 129. Circa primũ, co. 5 li. 2. ꝯs. 38. Qm̃, li. 3. Priuilegiũ vero ſm Pan. hic, & in d. c. olim. ap-
19 pellat̃, † ꝙ ꝯ ius ꝯcedit̃. vñ diffinit ſm Host. in Sũma, de priu. Priuilegiũ est ius singulare, & priuatũ, ꝯ ius cōe indultũ & probat̃ in c. fi. §. fi. 25. dist. neq; . n. essent priuilegia, nisi aliqd ꝯ ius cōe in-
20 dulgeret̃. Dr̃ āt priuilegiũ, † quasi lex priuata, c. priuilegia, 3. dist. vel quasi priuata legia, eo ꝙ priuatã legē singulis gñet, d. §. fi. 1. Tradit̃ p Bar. & Mo. in l. fi. ff. de ꝯst. Prin. p Ale. in l. qa tale, ff. so. ma. Soc. ꝯs. 273. ĩ p̃nti ꝯsultatione, co. fi. vbi dicit, ꝙ ꝯcessio facta
21 a Principe sine cãæ cognitione, pōt dici priuilegiũ, † tanq ꝯ ius gentiũ, & ꝯs. 164. Visa bulla, col. 2. li. 2. largo tñ sũpto uocabulo
22 oē, ꝙ emanat a Principe, p̃t dici † priuilegiũ, ſm Io. An. in d. c. olim. & Cur. ꝯs. 50. col. 28. uer. coadiuuant. Credo ēt, ꝙ si Princeps ꝯcedat aliqd ꝯ dispōnem iuris circa modũ ꝓcedendi, ut cle-
23 rico reddat̃ ius, ꝙ illud dēat dici rescriptũ, † ut si ꝯcedat, ꝙ ꝓcedat summariè, simplr̃, & de plano, vel si ꝯcedat, ꝙ procedatur appellatione remota. Illud probat̃ in c. 1. ꝟ. eo. iuncta rub. non. n. violatur ius cōe, si finis diuerso mō procedendi seruet̃, ſm Pan. in simili in c. relatũ, ad fi. ꝟ. ne cler. uel mona. Fel. in c. qm̃ ꝯ, col. 6. ꝟ. de ꝓb. Nō ob. si dixeris, tollere applonē, est tollere defensionē, q est de iure nãli, cl. pastoralis, de re iud. qa rñdeo, ꝙ intelligit solũ friuola appellatio reiecta, ut notat̃ in ca. pastoralis, de app. & istud nō est ꝯ ius, c. cũ appellonib. friuolis, de app. li. 6.
24 vel aliter rñdebo ꝟ. in d. c. 1. Bñficiũ āt dr̃ gr̃a, † a principe concessũ p̃ter ius, & sic rescriptũ est ſm ius, priuilegiũ ꝯ ius. Bñficium

ciū vero diffinit in c.1 § bñficiū,qb.mod.feu.amitta ubi dr̄ bñfi
ciū eſt beniuola actio,gaudiū tribuēs capiēti. Et iſto mōſi gñā.
liter capiat c̄ bñficiū,& ſic ēt reſcriptū,& priuilegiū ↄprehen-
der, declarāt Doc.in locis ſ̄palleg.& dn.Io.Selua in ſuo tract.de
bñfi.m 1. q.ubi īſtſtit circa diffinitionē bñficii eccl̄aſtici,de qua
p Doc.in rub.J̄.de p̄b.& in lute nro,ubi ſit mētio de bñficio,m
25 reſigē.lū eſt de bñficio eccl̄aſtico,† ſm Car.in cl.2. in 5.no.de
iud. Qūo āt cognoſcat̄ bñficiū eccl̄aſticū,traditur p Fel. poſt a-
26 hos in c.in nr̄a,co.5.J̄ e. Et trib.modis p̄t capi bñficiū † eccl̄aſti-
cū,large p oī ꝓuētu,ſeu ↄmodo,ꝙ pcipit ab eccl̄a.Sc̄do ſtr:ctè
p p̄b.c.ex parte de ↄceſſ.preb.Tertio ſtrictius pro tit. beneficii,
vt per Car.in cle.cauſam,ver.ꝙ ſi forſan,in 5.not.de electio.

S V M M A R I V M.

SIcut Romana ¶ Diuiditur, & ſummat,
vt per Pan hic. Legit quatuor modis, vt hic per Abb. Ex quorū diſcuſſione
cognoſceris hanc Decretalem,fore non minus vtilem,q̄ ſubtilem.primo,Papam poſſe tollere applo
1 nem † quotidie enim Papa reſcribit procedendo applone re-
mota,vt hic,& in c.paſtoralis,J̄. de app. & alibi ſępe, Amplia
idem in Imperatore,l 1,ff.a quib app.non lic.Idem in quolibet
non recognoſcente ſuperiorem ſm Bart. in d.l. 1.Pan.& alios
Mod. in d.c. paſtoralis. Habeantur enim non recognoſcentea
ſuperiorem,tanq̄ Imperat.in ſuo dñio,ſm Bart.in l.hoſtes,ff.de
capti.& in l.infamē.ff.de pub.iud.Contra iſtud oppono:nullus
Princeps q̄q̄ ſupremus,pōt tollere defenſionē,cle.paſtoralis. de
2 re iud.ergo nec applonē,quę eſt defenſio,c.† ſigñauerunt,&c.
ſuggeſtum,J̄. de app. Dantur plures ſolōnes. Prima fuit Pan.
hic quod applo pōt tolli quantum ad formam, quæ eſt de iure
ciuili, non quantum ad effectum & ſubam, quę eſt iure nāli.
Nam ſi prohibita ſit applo ſm formam, non tñ eſſentialiter
eſt ſublata defenſio,quia cl̄a, applone remota, non tollit que-
3 relam,c.concertationi,de ap.lib.6. Nec talis cl̄a tollit ſupplicatio-
nem,l.1.C.de ſen.Præfec.ꝑtor.l.ſi aduerſus,cum autb.quæ ſup-
plicatio,C.de p̄ci.Imperat.offe.glo.in c.ex literis, J̄. de in integ.
reſt. Quod eſt verum, niſi applo remoueat pp delictum alte-
rius,vel pp infinitatē euitandā,ſm glo.in l.fi.C.vt lit. penden. de
cuius veritate hr̄ per Imo. in l.ex conſenſu,§.fi.de ap.Et remo-
ta applone nō impeditur recurſus ad principem,ſm Bal.in l. fi.
C.de edic.diui Adr.toll. Licet.n.ſit prohibita appl̄n,pōt tñ Prin-
ceps illā recipere,c.paſtoralis,§.p̄terea,de off deleg.& cl̄a,remo
ta applone,non tollit applonem, q̄ appellans offert ſe inconti-
nēti iuſtificaturū,ſm gl.in c.ſuſcitata,in ver.ſnia,de in integrum
reſt,neq; tollit applonem interpoſitam a grauamine notorio,
ſm glo.in c.ex ↄq̄ne,de reſt.ſpol.Tradit Fel.in c.inter cęteras,
per illum tex.de re iud. Pan.conſ.44.col.2.lib.1.Dec.conſ. 49.
col.fi.Nec applonem, per q̄ appellās vult oñdere repugnantiā,
& perplexitatem in ipſa ſnia, ſm Ang. in l. tale pactum, §. qui
prouocauit,col.20.ff.de pac.Eſt.n. odioſa diſpō remouens ap-
plonem,iō ſtrictè eſt interpretanda,in tm̄ ꝙ Bart.in l.1.ff.quod
vi,aut clam,dicit ꝙ hæc cl̄a,applone remota,intellr ſolum reij
cere applonem fruſtratoriam,& Bart.in l.1.§.interdum,ff.a qui
bus app.non lic.dicit, ꝙ iſta cl̄a ſimpliciter appoſita in reſcri-
ptum,nihil operatur. Sed ſi remoueatur applo a diffinitiua, in-
telligitur remota applo,quæ ex legitima cā non iuſtificatur, ut
in c.ut debitus, de app. Et de conſuetudine iſta cl̄a oppoſita in
reſcripto nihil operat, ſm Lap.alleg. 128. Hoſt.in Summa,de
offi.deleg.§.quid ſit eius offm̄,ad fin.C.de ſenten.& interloc.
omn.iud. Ant.in d.c.paſtoralis, ad fi.& ibi Card. Alex.& ſi ap-
4 plo remoueatur † a diffinitiua,non intelligitur remota ab inter
locutoria,nec eↄ̄,ſm Sal.in l.fi.C.de ſent.& interloc.omn.iud.
de quo late per Fel.in c.cām quę,col.14.J̄.eo.Et ubi penitus eſ-
ſet interdicta applo, non tñ intelligitur reiecta exceptio doli,
5 † ſniam dolo latam,ar.l.non diſtinguemus,§. cum quidā.ff.de
arbi.Ex iſtis ſatis iuſtificatur iſta prima ſolutio,ꝙ licet ſit ſubla
ta appl̄n quo ad formam,non tñ eſt prohibita defenſio. Aduer
te tñ, quia non vr̄ vera, quia Princeps ēt pōt tollere applonem
quo ad oēm effectum,ēt per viam querelę,& recurſus.patet,qa
6 p̄t Princeps in totū denegare † audientiam alicui, vt late p Ale.
& Mod. in l.1.§.ſublata,ff ad Treb.Quo caſu & applo & quere
la remota vr̄,vt hic per Dec.& Fel.in c.intelleximus,col.6.J̄.de
iud.patet,qa diſpoſuit nō licere tertio ꝓuocare, vt in c.ſuā, J̄ de
app.& ita poſſet facere,ne primo,vel ſecundo liceret appellare,
vt p Bald.& alios in rub.C.ne liceat ter.prouo.& per Doc.in d.
l.ſuam.Scd̄o rñdet Pan.in d.rub.de app. ꝙ Papa non pōt tolle-
re appellationem ſine cā,ſed cum cauſa pōt,ut in d. ca.ſuā. Sed
vbi ſimpliciter tollit appellationē,p̄ſumitur tollere ex cā, q̄ in
Principe ſemper præſumitur,ſecūdum glo.ſing.l.relegati, ff.de
pę.Illa ſolutio non eſt vera,ſm Fel. hic,& ibi,quia tenendo,ꝙ
ſit contra iua natnrale tollere appellationem,nō eſt præſumen-
7 da cā † in Principe cōtraueniente iuri naturali,niſi de ca appa-
reat,ſm Pan.& Mod.in c.q̄ in eccleſiarū.J̄.tit.2.Imo nō ſufficit,
ꝙ in diſpenſatione ↄ̄ ius naturale ſit expreſſa cā. Sed neceſ-
ſe eſt,

se est, ꝙ probetur, ꝙ illa cā sit vera, ne sit in facultate Papę, vel
principis, exprimẽdo cām pro arbitrio, tollere ius gñale, ar. l. si for
te, cũ ibi traditis per Bar. ff. de castre. pecu. Inuestigandũ ergo est,
an appellatio sit defensio naturalis. Nam si sit de iure naturali,
tunc princeps non posset tollere, nisi cũ cā, vt in d. c. suā, & in
l. ea consensu, § fi. ff. de appel. alias absque expressione causę po
terit ipsam tollere. Rñ, appellatio potest dici, ꝙ sit defensio du-
8 pliciter. ¶ † Primo fm qd, prout est certus modus defẽdẽdi, &
secundum istum sensum non est de iure naturali, sed ciuili, se
cundum Pan. in prima solutione. Secundo potest dici defensio
simpliciter. Et, tunc si quæratur, an sit de iure naturali primæuo.
9 † quod conuenit omnibus animalibus, Instit. de iure nat. in prin.
& isto etiam modo appellatio non est de iure naturali. Si vero
quęratur, an sit de iure naturali secundario, quod iusgentium ap
pellatur, §. singulorũ, Instit. de rerum diuisio. qd ideo naturale
dicitur, quia in ratione fundamm est. Et isto modo appellatio ē
de iure naturali, & secundum istũ sensum, verũ erit, ꝙ Impera-
tor, & papa, pñt tollere appellationem, alias sequeretur, ꝙ non
possent derogare alicui legi, qa oīs lex fundata est in rõne natu-
rali. c. erit āt lex, 4. distin. Rñdet ergo ad argumentũ in forma, ꝙ
appellatio non est de iure naturali, sed de iuregentium secun-
dario fundata in rõne naturali, cui potest princeps derogare.
Et ita respondet Faly. in c. cum inter. colum. 5. de excep. Pręmis
sa intellige procedere, vt possit per principem tolli appellatio
10 interponenda a sententia ferenda, sed non appellatio iam † in-
terposita, secundum And. Sicu. hic, & in c. super quæstionum, in
prin. col. 7. J. eo. quia difficilius tollitur ius acquisitum, quã acq-
rendum. l. qui autem, in prin. ff. de his, q̃ in fraud. cred. l. filius pa-
ciscendo, C. de pact. Pro ista declaratione facit, ꝙ vult Pan. in c.
quæ in ecclesiarum, col. 4. s̃. eo. Vbi dicitur, ꝙ Imperator & pa-
pa possunt impedire, nec actio, vel obligatio nascatur. Sed post-
quam est nata, non possunt substantialr eam tollere, quia salrẽ
maon Regia non debat ius dici habenti alterum obligatum, nisi
ex causa, per ea, quę dicentur in capitu. ea parte, s̃. eod. Secundo
intellige procedere in principe non recognoscente superiorẽ,
secus in inferiore, l. 1. §. fi. ff. a quib. appel. non licet. etiam si talis
inferior sit subdelegatus ab eo, a cuius sententia non poterat
11 appellari, † c. super quęstionum, §. si vero, J. de offi. deleg. Bald. in
l. 5. circa fi. J. de appe. Hinc est, ꝙ licet appellare a sententia Vice-
12 gerentis, siue subrogati † per principẽ in loco eius, a cuius sen-
tentia non poterat appellari, l. a proconsulib. C. de appella. & ibi
Bar. infert, quod licet a sententia prætoris statutum vetet appel
lari, non tamen intelligitur prohibere appellonem a sententia sui
13 Vicarii. Et † per illum tex. determinat Soc. consi. 195. Circa pri-
14 mum, lib. 2. quod si statutum † prohibeat appellari a sententia
iudicis datiorum lata in cā gabellarũ, nihilominus poterit ap-
pellari a delegato, cui data est potestas procedendi, & diffinien-
di cām more danano. Itẽ a sententia lata p supremũ principẽ,
si ad relationem inferioris plata fuerit, l. 1. in prin. ff. quãdo app.
sit. Roma. consi. 521. Circa propositam Rõ huius decisionis pt
esse, vel quia non licet inferiori tollere ius tertii, l. si priuatus, ff.
qui, & a quib. vel quia non licet tollere ius commune, c. cũ infe
15 rior, J. de maior. & obed. Est autem † iure communi licita om
nis appellatio, quę non reperitur expresse probibita a lege secũ
dum gl. in l. qui restituere, ff. de rei vend. l. & in maioribus, C. de
appella. vel quia in pręiudicium præeminentię superioris, ad
quem deuoluitur appellatio, non est licitum inferiori aliquid
statuere, capitu. venientes. de iureiuran. Et ista ratio est melior.
Ex quibus infertur, quod legatus de latere, non potest causam
16 committere † cum clausula, appellatione remota, secundũ Pan.
& alios hic, allegantes gl. vulgatā in c. fi. de hæret. in 6. cũ con-
cordan. ad ornatum illius glos. adductis per Fel. & Mod. hic. Vl-
tra quos adde Pan. in c. dilectus, col. 2. J. de re iudi. & in c. manda-
ta, & ibi Fel. remissiue. J. de pręsumpt. & Ias. Institu. de actio. §.
in bonæfidei, col. 6. vbi concludit gñalr, quod legatus nullam po
test facere, commissionẽ ɔ̃ ius, ad quod facit quod dixi in c. cum
M. circa fi. ver. 1. conclusio, s̃. de constitut. Item adde Panor. cõsi.
77 In quæstione, quæ ad pñs, col. 5. li. 2. vbi ex hoc infert, quod
17 legatus non potest restituere † aliquem ad appellandũ. Insup ad
de Curt. consi. 66 col. 17. ad fin. vbi uult, quod si sit probabile du
bium, vtrum iusiu sit de iure relaxandum, Legatus non poterit
18 illud relaxare † sicut. n. non potest statuere ɔ̃ ius certũ, eodẽ mo
do secundum eum nec contra ius dubium. Allegat Inn. in c. ve
nerabilem, J. de elect. & Inno. in cap. cum contingat, in 3. mem-
bro, J. de iureiur. Ex istis itaque infertur, ꝙ statuta inferiorum p
19 hibentia applonem, † non valet, prout concludit Bar. in l. om-
nes populi, in 3 q. princip. versi. istata præmissa, ff. de iust. & iur.
☞ Pan. in d. c. venientes, & ista est cōir, ut patet ex adductis p Moder.
hic, & in d. l. omnes populi, quibus adde Car. consi. 72. col. 2. in
2. dubio. Contra istā fallentiam, & præmissa omnia viger fortis
simus tex. in l. fi. C. de sent. & interlo. om. iud. vbi fortiter dicitur
cum soliti sint iudices in sententiis suis, i. in delegationibus cau
sarum, secundũ gl. & scrib. ibi, sic interlocutoriā pferre, vt non
liceat partibus ante sententiam diffinitiuā ad appellationis vel
recusationis remediũ puolare. Ad illũ tex rñdetur multiplr. pri
mo fm gl. Bar. & Ang. ibi, quod prędicta procedũt, vt non pos-
20 sit inferior † tollere applonem a diffinitiua, secus ab interlocu
toria, & ita intelligunt illum tex. Quę absolutio iustificatur ex
eo, quod textus loquitur de appellatione interponenda añ sen
tentiam diffinitiuā, ergo de appellatione interponenda a pro-
cessu, & interlocutoriis. Respicit. n. appellatio ab interlocutoria
21 † modum procedẽdi, & non decisoria, fm Pan. in ca. quod cleri-
cis, col. 4. post Ant. J. de fo. comp. Et rõ diuersitatis est, qa applo
22 ab instantia est remediũ extra ordinariũ † ɔ̃ ius, l. añ sententiā, C.
quorũ appel. non reci. Appellatio vero a diffinitiua est remediũ
ordinariũ, vt s̃. diat, nimirũ si facilius conceditur inferiori tolle-
re extraordinariũ, arg. l. eius militis, §. militia militis, ff. de testa.
mil & ideo infert Ang. quod de iure ciuili tm̃ procedit illa lex,
quia de iure canonico appellatio ab interlocutoria conceditur
ordinario iure, & rñ, c. vt debitus, de appel. c. non solũ, eod. titu.
☞ lib 6 & hanc solutionẽ seqtur And. Sicu. in d. c. sup qõnũ, §. si ve
ro, col. 7. Ista soso & iste intellectus reprobat̃ *communiter* p Doc.
ɔ̃triũ tenẽt ibi Bal. Fulg & Pau. de Ca. Bar. sibi ɔ̃rius, in d. l. 1 § fi. et
ibi Ang. de Are. Contrariũ ēt tenet Fely. & communiter Doct.
hic, qa rõ, ne pręiudicetur præeminentię superioris, ad quẽ de-
uoluitur appellatio, militat ēt in prohibitione appellationis ab
interlocutoria. Scđo rñdet Bal. hic, col. 1. quod ille tex. loquitur
in casu spāli, qñ inferiores pręscripserunt ius remouendi appella
tiones ab interlocutoriis. Ista solutio est diuinatiua, nec ob. tex.
in uer. cũ solitum est: qa non sequitur, ergo pręscriptum, cũ pos
sit esse consuetudo non pscripta, vt notatur in l. de quibus, ff. de
leg. & solnũ, intelli ēt de vna vice, l. item Mela. ff. de alimẽ. & ci
ba. lega. Tertio rñdet Pau. de Cast. ibi, qd iudices de cõsensu par
tium ibi erāt soliti committere causas, appellatione remota. Ista
solutio est etiam diuinatiua, nec hēt in se dubium, quia partes
23 possunt p pactum renunciare † appellationi interponendę, l. 1.
§. 1. ff. a quibus appel. non lic. c. fi. C. de temp. appel. Traditur per
Ale. in l. nemo potest. ff. de lega 1. Imo ēi platus pt renunciare
24 † appellationi in pręiudiciũ ecclesię, fm Gem. consi. 129. Quar-
to rñdent alii, quod lex non decidit, quod propterea non licet
appellare ex legitima cā, vñ intelligunt illum tex. quod inferior
possit remouere appellationẽ frustratoriam. Istam dānat Pan.
in c. past. inf. de app. quia non est verisile, quod lex illa nihil ope
ret. Ego ɔ̃firmo, quia ibi ęquiparantur recusatio & appel. Et tñ
tex. concedit añ litẽ ɔ̃testatā posse pponi recusationẽ, ergo de le
gitima dēt intelligi Nam friuola recusatio nõ admittit a iure, c.
suspicionis, J. de offi. le. l. apertissimi, C. de iud. Quinto respõdet
Pau. in d. c. pastor. quod tex. in d. l. fi. dēt intelligi in inferiore de-
legante cām, appellatione remota, cui ipse delegans non tene-
batur deferre, puta si allegetur aliqua probabilis cā offuscans
dispositionem iuris prohibentis appellationem, vel in casu du
bio, vtrum sit deferendũ, vel ne? Ista ēt solutio non vr̃ vera, quia
25 in casu dubio dēt inferior deferre appellationi, † fm Bal. in l. p-
perandum, § sinautem reus, C. de iudi. Pau. de Ca. & Mod. in l. 1.
ff. si quis cautionib. Fel. in c. significauerũt. col. 1. inf. de testi. &
si ipse hēat facultatẽ reiiciendi appellationem, non tñ talis fa-
cultas trāsfertur in subdelegatũ, vt s̃. dixi. Sexta fuit soso Ange.
in d. l. 1. § fi. q̃ sequitur Deci. hic, quod inferior possit in sui pîudi
cium delegare cām, applone remota, & ita pcedit illa lex, secus
in pręiudicium ptis, & superioris. Et ex ista solutione infertur, ꝙ
isto casu a delegato nõ appellabitur ad delegātẽ, & ita limitatur
rña c. super qõnũ. §. fi. inf. de offi. dele. Ista solutio non placet, qa
tex. in d. l. fi. expresse decidit, quod facta tali commissione p infe
riorem non licet a delegato appellare. pondera, quod simplici
ter dicit non licere ab eo appellare, & non dicit, ad delegantem
magis, quam ad alium. itẽ cā recusationis, de qua ibi, quæ ad ar-
bitros iuris deuoluitur, c. cum suspicionis, s̃. de offi, delega. satis
ostendit, quod ibi non dubitatur de appellatione deuoluenda ad
ipsum delegantem. Sed dubitatur an appellari possit a delegato
sicut dubitatur de recusatione ipsius delegati. Septimo, & vlti-
mo videtur mihi, quod ille textus, probet oppositum, quia in
vltimis verbis dicit, caueant iudices simul vti clausula, appella-
tione, & recusatione remota, & sic ibi est casus, quod inferior
non potest tollere recusationem ante litem contestatam, ergo
nec appellationem, quia a pari procedunt tollere recusationem
& appellationem, capitu. super eo, infra de appella. non obst qd
ille textus velit posse inferiorem cõmittere cām appellatione re
mota añ diffinitionem, quia per talẽ commissionẽ inferior exe-
quitur dispositionem iuris ciuilis, prohibentis appellationẽ añ
diffinitiuam, l. ante sententiam, C. quo. appel. non reci. Sed in ca-
su, in quo de iure sit licita appellatio ante diffinitiuam, dico, qd
text. prohibet, sicut etiam prohibet delegari causam recusatio-
ne remota, & sic teneo intellectum Marti. Silli. & Albert. ibi al r-
ter comprobatum. Vltimo considera, si textus in dicta l. fin. -
possit intelligi in inferioribus delegantibus causam appellatio-
ne remota, ex aliqua magna cā. Nam isto casu videntur posse

remouere

26 remouere appellationem ab interlocutoria, † & ẽt a diffinitiua,
sm Imo.in c.fi.in 2.not.j.de transac.& Felyn.hic, concluden-
27 tes,ꝙ p̃t ea magna cã inferior rescribere † ꝯ ius,arg.l.si hominẽ,
ff.mand.sequitur Alc.consi.106.col.4 li.2.Glo.1.potest diuidi in
6.partes.In prima opponitur ꝯ tex.In secunda ibi,qdam dñt,sol
uit dando vnum intellectum ad tex.In tertio ibi,sed ita,illũ intel
lectum reprobat.In quarta ibi,potest ergo.dat aliam solutionẽ
& intellectum.In quinta ibi,vel potest,dat alium intellectum.
In sexta & vltima ibi.& si hodie,ponit vnum dictum. In eadẽ
gl.ibi,quidam dicunt,hẽs primũ intellectum,ꝙ indulgentia de
qua in tex.facta fuit hñti de iure facultatẽ appellãdi,realiter cui
libet concessa,vt s̃.dixi.Nec ob.arg.si dicatur, ꝙ sm istum intel-
lectum indulgentia nihil operabit,qa talis indulgẽtia operabit,
28 ꝙ possit appellari † in casib.alias a iure prohibitis,de quib.in ca.
ei quę.§.sunt quorũ,2.q.6.& in toto tit.quorum appel. non re-
cip.Pro isto intellectu facit iste tex.in duobus locis.Primo,põ
derãdo verbũ,libere,qd verbũ appositũ in dispositione, ad quã
29 qs alias erat habilis,operatur relaxationẽ iuris,† sm gl. Bartol.&
☞ alios cõiter,in l.si qñ,C.de inoffi.testa.Bart.& ibi late d. Ias. in l.
2.col.2.C.de sacros.eccl.& per Barb.in c.1.inf.de inoff.ord.vbi la
30 tissime ponit virtutes huius verbi,† libere.Secũdo pondero ver
bum,indultum.Indulgere.n.est verbum denotans grãm,cap.ad
monasterium,in ver.q̃ ꝗ ea indulgẽtia,de stat.mona.in c.cũ ordi
ne,inf.eo.in l.liciriano,§.earũ.vbi gl.ff de publ.& gl.in cle. fin.in
ver.indulgemus,de celeb.mis.Tenendo istũ intellectũ,non ob.
31 si dicatur,ꝙ sm rescriptum non derogat primo † priuilegio, si
de eo non faciat mentionẽ,capitu.cum ordinem,inf.eo.nec etiã
sm priuilegium derogat primo, de quo non faciat mentionẽ,
ca.veniens,inf.de p̃scrip.Nec similiter sm rescriptũ derogat pri
mo,nisi faciat mentionem in spẽ,c.cæterũ,inf.eo.Quia verũ.ni-
si sm sit spãle,& primũ gñale,vt patebit ex infra dicendis.Ha-
bemus ergo conclusionem,ꝙ rescriptũ alicui concessum,ꝙ pos
sit libere appellare,operatur ꝙ ille valeat appellare in casibus ẽt
a iure prohibitis.Istam conclusionẽ limitant Alc.Pan.& alii,vt
non procedat in casibus,in quibus hñs talem gratiam prohibe-
32 tur appellare pp suum delictũ,† vt puta pp inobedientiã,cap.ad
nostram,inf.de appel.Nota ampliationẽ ad illũ tex. quem etiã
amplia & declara,ut per Fel.in c.super literis,col.ix.inf.eo. vel
per contumaciã,vt in l.ex consensu,§.fi.ff.de appel.& in c.de il
licita,24.q.3.vel in casibus,de quib in l.2.C.quo.appel.non reci.
Quæ iura ampliantur,ẽt si delinquens hẽret priuilegiũ libere
appellandi.Quia in gñali concessione,nõ venit ea,q̃ verisimili
liter concedens non fuisset in specie concessurus,reg.in gñali,de
reg.iur.li.6.In specie ãt non est verisimile,ꝙ velit papa concede
re,ꝙ prohibitus appellare pp delictum possit libere appellare,
qa sic præstaret occasionẽ delinquendi,contra l. conuenire, ff.
de pac.dota.¶ In ea gl.ibi,potest ergo dici,habes sm intellectũ,
ꝙ ista indulgentia fcã fuit prohibito appellare propter culpam
suam,quia forte priuatus fuerat facultate appellandi ex eo, qd
pluries repertus fuerat indebite appellasse, & sic ista erat ꝑprie
33 indulgentia,q̃ nihil aliud est,† quam pœnæ remissio,cap.fi.2 q.
3.& sm istũ intellectũ cessant argumenta,de quibus sup. non. n.
indulgentia erit frustratoria ea eo,quod restituit priuatũ ad ap-
pellandum,vt dr̃ in simili,in l.si qñ,C.de inoffi. testa. Non etiã
obst.ꝙ sm rescriptum non faciat mẽtionem de ista indulgentia,
quia continet idem,quod ius commune,de quo non est facien-
da mentio in rescripto,ut inf.dicam, istum intellectũ dãnat Pã.
☞ & cõiter Doc.qa diuinat. Tu considera, ꝙ iste intellectus vide-
tur necessarius,quia ista indulgentia debet intelligi,ut contineat
grãm,vt sic aliquid operetur,capitu.in his,inf.de priui.In dubio
ãt non p̃sumitur,ꝙ papa velit facere gratiam ꝯ ius,quia non est
p̃sumendum,ꝙ velit iurator vigilis elucubrata subuertere, d.l.
si qñ,notatur per gl.in c.fi.de hæret.li.6.ergo necessario conclu
dendum,ꝙ contineat gratiam,per q̃ restituitur qs ad ius cõe. Ea-
pedit.n.ita rescripta interpretari,vt conueniant cũ iure cõi, sm
Bal.in rub.s̃.eo.Suadet,quia vt s̃.dixi,verbum indultum,proprie
accedit ad remissionẽ pœnæ.d.§.fi.Et sic & verba,& rõ satis de
fendunt istum intellectum a diuinatione.Ex isto intellectu ha-
bes,ꝙ appellans pluries frustratorie,potest priuari facultate ap-
pellandi,& sic potest puniri pœna,de qua in l. ab executore, in
34 fin.C.quo.appel.non recip.† Vel pœna l.a proconsulibus,C.de
appel.Sed etiam pœna arbitraria,vt dicit textus in l.eos,§. fin.
C.de appel.& sic poterit iudex arbitrari pœnam priuationis iu
ris appellandi.Quod nota ad declarationem d.l.eos,§.fi. Et cer
te ista erit conueniens pœna, vt sic puniat delinquens in eo, in
quo deliquit,l.3.C.de epis.aud.c.cum olim magister,vbi Abb.
in 3.not.inf.de offi.delega.Bene facit,quia iudex propter inobe
dientiam partis potest denegare ei audientiam secundum glos.
in lege,sed si per prætorem,§.sed si cum decreto, ff. ex quibus
cau.maior.De quo late per Alexandrum,& Mod.in l.1.§.in ope
ris,ff. de noui oper.nuncia.¶ In ead.glos.ibi, vel potest, habes
tertium intellectum , quod ista indulgentia nullam gratiam
continebat , sed solum continebat , quod possit appellare in
casib.a iure permissis.Nec obst.si diceris , ergo fuit superflua ,
quia impetrata fuit ad cautelam , vt facilius iudex admitteret
appellationem.Iudex n. facilius obtemperat rescripto speciali,
q̃ iuri cõi gñali , vt dixi s̃.in rubr.Non obst.si dixeris, ꝙ verbũ,
indultum,denotat gratiã,vt s̃.dixi , qa qñq;& ad ius commune
35 † refertur,c.interfectores,& ibi gl.34.q.2.no. Archid.& Gemi.
in c.fin.de pœ. & remis.Non ob.ꝙ sm non faciat mentionem
de ista indulgentia , quia de iure cõi non est necessaria mentio
in rescripto,secundum Inno.Et iste intellectus est quasi com-
monis.Pro quo facit,quia in dubio fienda est interpretatio,ꝙ
concessio sit potius rescriptum,quam priuilegium, secundum
Gemi.consi 65.& dixi s̃.in rub.contra istum intellectũ obstant
duæ regulæ Prima est talis,Rescriptum contra ius cõe non va-
36 let, † nisi sit facta mẽtio iuris, sm gl.in c.1.in uers.noscatur,de
consti.lib.6.& Pan.allegat tex.in c.ea parte, de c.mona.qui tex.
non probat,vt late concludit Fel.in c.nonnulli,in prin. colum.
xii.j.eod.melior tex.in l.rescripta . C.de preci.Imper.offe.& in
c.rescripta.25.q.2.Ratio, quia rescripta contra ius præsumun-
tur concessa præter intentionem principis propter occupatio
nes maximas tunc non recordantis de iure, vt dixit tex.in d.c.
ex parte.vel propter importunitatem supplicantium,ut dicitur
in l.1.C.de peti.bon.sublat.& in c.si motoproprio,de præbend.
in 6.Et ista conclusio maxime procedit, si rescripta concedan-
tur contra ius hñs clausulã derogatoriam ad futura rescripta.
Nam tunc oportet,ꝙ derogetur suo iuri in specie , c.nonnulli,
in prin.j.eo.c.fi.eo.tit.in 6.c.eam te.de ætat.& qual. Solu.ista re
gula limitatur multis modis Primo,nisi rescriptum esset ema-
37 natum ꝯ legem notissimã, † ꝯ quam princeps est solitus rescri
bere,sm Pan.hic,in fi.huius gl.& ꝓ hoc faciunt,q̃ diximus post
Fely.in c.cũ M.Ferra. s̃.de constit. & sm hanc fallentiam pote-
rit procedere iste intellectus.Secundo limitatur,nisi rescriptum
38 appareat cõcessum ꝑ viã priuilegii , † & tũc intelligitur iuri de-
rogatum,absq; aliqua expressa derogatione,sm d. Au.de But.
hic,Host.in Summa huius tit.§.quas vires, uersi. sed potest di-
stingui.Rõ,qa priuilegiũ sui natura derogat legi,ca.priuilegia,
3.dist.sequuntur Io.An.& Gem.in c.unico,de excess.prælа li.6.
Bal.in l.lapilli,col.3.ff.de rerũ diuisio.Vbi dicit, ꝙ eo ipso quòd
lex uocat gratiam suam priuilegium,vel rescriptum , bullatur
bulla priuilegiorum.Tunc cõstat papam velle derogare iuri,&
ideo non est necessaria clausula,non obstante. Sequitur Fel. s̃.
in rub.col.pen.Ista fallentia dẽt restringi, nisi priuilegium sit ꝯ
legem habentẽ clam derogatoriam ad futura priuilegia , ut in
d.c.uni.Tunc nõ ualet priuilegiũ,nisi expresse deroget illi iuri,
præiudiciũ tertii,arg.c.sup eo.j.de offi. dele. de quo uide Fely.
sm Card.in cle.1.in 3.q.de censi. uel nisi priuilegiũ tenderet ad
in d.c.nonnulli,col.xii. & seq,Et sm istã fallẽtiam posset saluari
iste intellectus.Tñ non hic apparẽt signa,ꝙ sm rescriptum fue
rit cõcessum ꝑ uiã priuilegii.Fallit tertio,qñ rescriptum nõ est
39 derogatoriũ iuris in totũ, † sed in aliquo, sm do.Ant.hic,col.
5.pl.quoties,C.de preci.Impe.offer.Iõ ualet rescriptũ cum cla,
summarie,simpliciter,& de plano,absq; expressa derogatione
iuris cõis,quia ordo iuris nõ tollitur in totũ,cle.sępe,de uer.sig.
& sm hãc fallentiã procedet iste intellectus,quia & si papa scri
bat,appellatione remota,non tñ tollitur ius cõe in totũ, qa so
lũ friuola intelligitur appẽo remota, uel saltẽ nõ intelligitur re
mota q̃rela,nec alia plura remedia,de quib.s̃. dixi.Quinq; alias
fallentias tradit Fel.in d.c.nonnulli,quas non prosequor , quia
non seruiũt ad intellectum huius tex.uideas eũ. Vnum tñ scias
ꝙ licet non fiat mẽtio iuris cõis in p̃cibus, nõ tñ ex hoc rescri-
40 ptum potest dici subreptitium † sm Bald.in c.cum ordinem, j.
eo.Rotã in isto tit.in antiquis,decis.69.Fel.in c.super literis,col.
v.j.eo. Secunda regula,quæ obstat,est, quia priuilegia ita sunt
41 interpretanda,vt aliquã contineant gratiã ꝯ ius, † cap.in his,j.
de priu.l.2.ff.ad municip.& latissime comprobat Fel.hic,uersi.
priuilegium cõtinens,cui adde,quæ ipse dicit in c.causam,colu.
9.uers.2.declaratio,j.e. Ampliatur ista regula,ut procedat ẽt in
rescriptis ad lites,c.pastoralis, j.de appe. Secundo ampliatur ẽt
in legibus,l.3.in prin.& ibi Ias.ff.de iureiu.Tertio ampliatur ẽt
in statutis,sm glo.in l.2.C.de noxa.Bar.in l.4 §.prætor ait,ff.de
dam.infect.Quarto etiam in contractibus,l.fin.ubi not. Ias.ff.si
cer.pet.l.hac lege,ff.de contrahen.emptio. Imo omnis syllaba
intelligi debet apposita in contractu cum mysterio operandi,
decisio est Bald.notissima in rub. C. de contrahend.emptio.de
qua cõsulentes faciunt sæpe festũ,sed est gl.in ca.solitæ, in uer.
tanq̃,j.de maio.& obe.& in l.postquam liti , C.de pac. Quinto
ẽt procedit in ultimis uoluntatibus,l.si qñ , ff.de lega. 1.l.Seoa-
tus,§.fi.ubi Alex.ff.eo.Sed amplia, etiã in dispensationibus , se
cundum Anto.in c.at si clerici,§ de adulteriis, col.6.j.de iudi.li
cet.n.sint stricte interpretandæ, ca.1.de fil. presbyt. non tamen
ita stricte, ꝙ nihil operẽtur,sm eũ.Septimo etiam in sententiis,
c.si papa,de priui.lib.6.Octauo amplia in quacũq; materia odio
sa ẽt correctoria,auth.ex testamento,iuncta l.1.C.de coll.& ibi
no.Alex.& Moder. ꝙ ẽt in correctoriis,& odiosis,ualet argũm

a contra-

a contrario sensu, qn̄ alias dispō in sensu dictacto nihil opera-
retur. Sed ista regula limitatur plurib. modis, ex quib. limita-
tionibus elicies rñsionē. Primo limitatur, vt procedat dummo-
do talis interpretatio priuilegij non auferat tertio ius quęsitum,
42 † nam tunc priuilegium debet reduci ad terminos iuris cōis,
ſm Cyn. & Bald. in l. si qn̄. C. de inoff. testam. per illum tex. Io.
And. Pan. & alios, in c. certificari, ꝟ. de sepul. faciunt no. in cap.
quamuis, eo. tit. in 6. in l. fi. C. de sent. pas. Et quod decidit Bald.
in l. 2. C. de in ius vocan. & quæ scribit Fel. in d. c. cūm, quæ, col.
8. ver. interpretatio priuilegij. Et per istam fallentiam quidā vo-
lunt soluere istum intelſm, vt indulgentia non operetur ꝯ ius,
qa prędicat tparti. Sed ista rñsio non pōt sustineri, q ista fal
lentia loquit, qn̄ priuilegiū intelligendo ſm ius, operat aliquē
effectum, vt in d. l. si qn̄, & in exemplis pallegatis: sed in casu
nr̄o nihil operaretur, tenendo ꝙ alias possit libere appellare.
Scd̄o q ista limitatio intelſt quantū ad p̄iudicium iuris alteri
iam acquisiti, secus quo ad præiudicium iuris quærendi ſm
gl. in c. fi. 16. q. 6. cum si. Contra tn̄ istam responsionē ob. tex. in
l. 2. ff. de nata. rest. vbi p priuilegium ingenuitatis concessum li-
bertino, non præiudicatur patrono in spe futurę successionis.
Sed nec per istud priuilegium deberet præiudicari parti in iure
appellandi de futuro. Pōt dici, ꝙ in casu d. l. 2. ius de futuro erat
radicatum & peradicata, & probabili ex causa de præterito: non
sic in casu nr̄o, quia ius appellandi a sn̄ia ferenda, non hēt aliq̄
radicem de pręterito. Tertio quia ista limitatio procedit, qn̄ per
talem interpretationem resultaret læsio tertij, certa & vnifor-
mis: alias secus, ſm Are. & Fel. hic per tex. in c. pastoralis, de ap-
pel. q loquitur in proposito nr̄o. Quarto, quia ista limitatio pro-
cedit, vbi in totum tolleretur ius tertij per talem interpretatio-
nem, secus si solum præiudicetur tertio in tpe, vt in casu nostro.
Istud probo per ea, quę tradit Rota in tit. de præben. conclusio
16. in nouis. q̄ sequitur Fel. in c. in nostra, corolla. 17. ꝟ. eo. ubi
interpretatio facta de beneficio ēt cum cl̄a, si non sit alteri ius
q̄situm, p̄iudicat expectanti, quia gr̄a sua purificari poterit in
alio beneficio sed non p̄iudicat electo vel p̄sentato. Quinto ꝯs
deta, si dici possit, ꝙ ista indulgentia non pōt dici præiudicialis
alteri, qa pars vr̄ posse vti illa gr̄a, cum hēat locum in priuile-
gijs retorsio, vt dixi s̄. in rub. super quo cogitabis, qa ob. deci-
sio Ang. in l. fi. ff. de app. recipi. Quam sequitur Fel. in c. fi. col. pe.
ꝟ. de iud. de qua forte dicam ꝟ. Limitatur scd̄o rl̄a, ut procedat
43 qn̄ pōt operari, puta si id, quod conceditur, non erat in totum
permissum de iure communi, secus si id totum erat de iure per
missum: tunc. n. nihil p̄t operari p̄ter ius, ſm Gem. in c. si Papa,
de priuil. lib. 6. in fi. prin. Et ex hoc aliqui volunt defendere hūc
intelſm, dicentes, ꝙ de iure cōmuni conceditur appellatio ab
omni grauamine, c. vt debitus, ꝟ. de appel. Sed nec rn̄sio satis fa-
cit, quia non conceduntur libere, nec in omnibus casibus. Ter-
tio limitat̄, qn̄ exprimitur id, qd̄ tacitè de iure subintelligebat̄,
44 tunc verba nihil operant̄, † c. se. at. l. 3. ff. de leg. 1. c. ad audientiā
2. ꝟ. eo. Sed nec per istam fallentiam iste intellectus defendi p̄t,
qa rl̄a procedit, qn̄ exprimitur eo modo quo inest, secus si ali-
ter, vt per Bar. in d. l. 3. in cle. 2. de priu. Sed hic concedit̄ priuile-
giū, aīr concessionem exprimendo, q̄ insit de iure pp verbū, li-
bere, in hac indulgentia appositum. Ex præmissis constat con-
trarium adhuc militare. Et certe si teneamus, ꝙ huiusmodi in
dulgentia dicatur priuilegium, vix poterit ꝯrium euitari, vnde
defendendo intelſum, dico ꝙ indulgentia non dēt dici priuile-
gium, sed rescriptum, vt ex nā tituli satis demonstratur l. Impe-
ratores. ff. de in diem addic. & quia in dubio facienda est interpre
tatio, quod sit rescriptum, & non priuilegium, vt s̄. dixi. Ad ar-
gm̄ de superfluitate satis fuit supra rn̄sum. Quartus fuit intelle-
ctus Host. ꝙ ista indulgentia contineat gr̄am, & operetur tres
effectus ꝯ ius, vt hic late per Pan. Circa primum effectum, qd̄
hn̄s indulgentiam etiam non grauatus possit appellare, seu non
45 probando grauamen. Aduerte, quia vr̄ Host. † male dicere, eo
quia in generali concessione non comprehenditur, ꝙ in spē
non fuisset Papa concessurus. rl̄a, in gn̄ali de reg. iur. in 6. nō. n.
vr̄ verisimile, ꝙ Papa debeat alicui concedere, ꝙ appellare pos-
sit, si non sit grauatus, quia appl̄o nihil aliud est, quæ releuamē
ab oppressione, c. suggestum. de app. Nec est verisimile, ꝙ velit
alteri collitiganti inferre iniuriam, c. nonnulli. ꝟ. eo. l. memine-
rint. C. vnde vi. Scd̄o aduerte, dum Pan. dicit, ꝙ licebit appellare
non probando grauamen, in hoc præsupponit coram iudice a
quo, de iure probandum esse grauamen. Istud vr̄ falsum, & cō-
tra tex. in cap. vt debitus. de appel. nec intelligas de probatione
facienda coram iudice ad quem; quia si coram eo non proba-
retur grauamen. non posset appellans obtinere. l. per hanc, C.
de tempo. app. Tertio aduerte, quia Host. Pan. & sequaces vi-
dentur implicare repugnantiam in isto effectu, dum dn̄t, ꝙ ista
clausula operabitur, ꝙ de iure poterit non grauatus appellare:
si enim non est grauatus, ergo sn̄ia in iudice lata; si est iuste lata,
ergo iniuste appellat. dū dr̄, ꝙ de iure, stante ista clausula licebit
appellare. nihil aliud dicitur, nisi ꝙ licet Principi & parti de iure
actum iniustum facere, ista sunt inter se repugnantia. Quia si
de iure licet, ergo iustum, l. 1. §. ius est ars, ff. de iust. & iure. Circa
46 ſm effectū, ꝙ possit appellare viua voce ex interuallo, † quod
alias nō poterat, ſm gl. in l. 2. ff. de app. recip. Adde tex. cum gl.
in c. 1. & in c. appl̄o, de app. in 6. Quæ iura limitari dēnt, vbi con
cessa sit facultas libere appellandi. Circa tertium effectum ꝙ
47 operetur, ꝙ possit tertio prouocare † ꝯ c. suam, ꝟ. de app. Con
trarium tenent Vinc. Io. And. & Imo. hic, quia non est pręsu-
mendum, ꝙ papa voluerit subuertere iura tot vigiliis, &c. Sed
ista ratio non me mouet, quia ea attenta nullum effectum dē-
ret operari ꝯ ius, cuius ꝯrium ipsi concedūt. Et quia ſm Host.
ius non subuertitur quo ad alios Secundo mouentur, quia licet
priuilegium debeat interpretari, vt aliquid operetur ꝯ ius, d. c.
in his. tn̄ dēt strictè interpretari, vt minus operetur, quā sit pos
sibile, c. eos, §. 1 de temp. ord. lib 6. cum concord. de quibus per
Fel hic, col. 6. versi. 2. declara. & in c. causamque, col. 8. inf. eod.
Ergo sufficit, ꝙ vnum ex pręmissis operetur, & non tanta. Et
sic satis est, si operetur, ꝙ possit appellari viua voce ex interual
lo. Aduerte, quia si verum est istud dictū Vinc. Io. And. & Imo.
infertur, ꝙ non est verum, quia virtute huius indulgentiæ pos
sit appellari ab interlocutoria, cā non expressa ꝯ c. 1. de app. li.
6. Cuius ꝯrium tenet ipse Imo. hic. Secundo infertur, ꝙ nō po
terit appellare post x. dies, ꝙ ēt firmat Bald. hic, licèt aliquis te-
nuerit ꝯrium. Et sic ampliari dēt dispō c. concertationi, de ap-
pel. in 6. & c. anteriorum, 2. q. 6. Tertio infertur, ꝙ non poterit
de iure ciuili appellare a possessorio, ꝙ ēt voluit Bal. hic, quod
nn. ad ampliationem, l. 1. C. si de mom. poss. fue. app. De quo di
xi in c. sæpe, in prin. ꝟ. de rest. spo. Sed tu considera, si facienda
est interpretatio, ꝙ operetur vnum saltem effectum, cur non
ita poterit operari, ꝙ liceat appellare post x. dies, vel ab interlo
cutoria cā non expressa, vel a possessorio, sicut ꝙ possit appella
re viua voce ex interuallo? certe non video rōnem diuersitatis,
quare non ita istum, sicut illum effectum possit operari, dum-
modo vltra vnum non operetur. pp istam difficultatem Fely.
hic vult, ꝙ ista indulgētia pōt operari omnes illos effectus. Sed
quominus offenderet ius cōe, dicit restringendum esse, vt ope
retur effectum ex actis, quem pars elegerit. Certe istud est ma-
ximum verbum, ꝙ nō puto verum, qn̄ vellet appellare a sn̄ia,
a qua nō esset grauatus per ea, quę sup. dixi. nec ēt post x. dies:
quia iam est ius acquisitum parti, nec est verisimile Principem
velle tollere iudicatam in præiudicium partis, l. fi. C. sen. rescin.
non poss. Dec. vero hic aīr loquitur dicens, ꝙ ista indulgentia
dēt oēs effectus operari, quia est gn̄alis, & indefinite concessa,
l. 1. §. generaliter, ff. de leg. pręst. Et quia non datur rō diuersita-
tis, quare magis vnum, quam alium dēat operari, sed ista opin.
confunditur apertè ex pręmissis. Ego uero dicerem, ꝙ ista in-
dulgentia operetur, ꝙ possit appellari omissa iuris solēnitate, &
sic viua uoce ex interuallo, & ēt absq; expressione causæ. Non
aūt ꝙ possit appellari in casib. iure p̄hibitis. Istud probo ex do-
ctrina Bal. in d. l. si qn̄. vbi dicit ꝙ si conceditur libera testandi
facultas habili ad testandum, intelſt remissa iuris solēnitas, quę
pōt omitti absq; iniuria, & damno tertij, aīs secus. cū ergo pos
sit indulgentia aliud operari, non dēt fieri interpretatio, ut pos
sit cum iniuria partis appellare post x. dies, & in casib. prohibi-
tis. Ex istis infero, ꝙ ista indulgentia dēt dici rescriptum, & nō
priuilegium, ꝯ Host. & Pan. quia non violatur finis iuris cōis, li
cèt remittatur solēnitas per ea, q̄ dixi in rub. s̄. eo. Sed retento,
ꝙ vtrūq; sit priuilegium, vt dicit Pan. obst. huic intellectui rl̄a,
ꝙ priuilegiū ſm non faciens mentionē de primo, illi non dero
48 gat, † c. veniens. ꝟ. de p̄scr. Host. rn̄det, hoc verū si primū sit spā-
le, & ſm ēt spāle, secus si primū sit gn̄ale, & ſm spāle. pro qua
solōne vr̄ tex in c. q̄uis. 2. & in c. dudum. de p̄b. li. 6. & sequitur
Inn. & d. Ant. Imo. & Fel. hic. Sed Pan. nō admittit istā solutio-
nē sic gn̄aliter deductā, vn̄ discutiēdū est qūo istud intelligatur.
regula ergo sit Priuilegiū ſm nō derogat primo, de eo non fa
cta mentione, d. c. veniens. Et est maxime vera, si primū habeat
clām derogatoriā ad futura priuilegia ꝯria, c. vnico, de excess.
p̄la. li. 6. Ampliat̄, ut procedat ēt si ſm sit spāle, & primū gn̄ale,
ſm gl. in reg. gn̄ri, de reg. iur. & in summa 25. q. 2. Ampliatur
scd̄o, ēt si primū spāle, & ſm gn̄ale, ſm Bal. hic, per tex. in l. 3. C.
de silentia. li. 12. Ad cuius l. ornatū, vide Fel. col. 7. qui multa cō
gerit, & vltra eū adde q̄ scribit d. Iaf. i l. postq̄ litt. C. de pac. Ale.
ꝯs. 101. Visis instr̄is exceptionum. col. 2. & col. pe. lib. 1. Fel. in c.
Rodulph. col. 12. ꝟ. eod. Gem. consi. 30. Quo ad primū, in prin.
vbi ꝯtulit, ꝙ per gn̄alem vel spālē reseruationē, nō p̄iudicatur
hn̄ti priuilegiū oprandi bn̄ficia reseruata, de eo non facta mē-
tione. Aduerte, qa tex. i d. l. 3. vr̄ p̄bare oppositū arguēdo a spā-
li fauore Decurionū & silētiariorū, ergo in ꝯriū est ius cōe. l. ius
singulare. ff. de le. Vel saltē nō p̄bat, qa loquit̄ de priuilegiis in-
sertis in corpore iuris, ut nō teneat̄ ad collectas, nec ad alia one
ra. l. 2. C. eo. quib. nō derogat̄ p gn̄alē dispōnē, nisi sit facta de
eis spālis mentio, ſm gl. in auth. qua in prouincia. C. ubi de cri
mi. agi opor. secus ergo vr̄ in priuilegiis nō clausis in corpore

iuris

iuris. Et per illum tex. dicit Soc. cõſt. 1. col. 10. li. 1. ꝙ per iſta verba generalia, ꝙ moleſtati non poſſint, uel inquietari directe, vel indirecte a quauis perſona, non cenſetur derogatum beneficio reſtõnis in integrum a iure conceſſo. Recipit iſta regula plures declarationes. Prima declaratio, ut procedat qñ per primum generale eſt acquiſitum ius in re. Exemplum in priuilegio decimandi in tota parochia, tunc illi non derogatur p ſm ſpeciale non faciens de primo mẽtionem, ſecus ſi per primum
49 ſit ſolum acquiſitum ius ad rem, † ut d. c. quamuis. & d. c. dudum, & per iſtam fallentiã ſaluatur ille tertius intellectus. Nã per priuilegium libere appellandi, non cenſetur acquiſitum ius in re, ſed ad rem, ideo ſm ſpãle de quo hic, illi derogat, licet de eo non faciat mentionem. Et ex hoc iuſtificatur conſi. Corn. 135. Licet in hæc, li. 4. vbi vult, ꝙ per ſm priuilegium, ꝙ in cauſis homicidij non poſſit appellari, niſi ad gubernatorem, non derogatur primo, ꝙ omnes cauſę primę & ſecundæ inſtantiæ debeant diffiniri per officiales loci, ẽt ꝙ in ſecundo ſit generalis clauſula, non obſtante. ex qua deciſione habes duas ampliationes ad hanc primam declarationem. Primo, ut procedat ẽt ſi ſm ſit gñale, quia non derogat primo magis generali, & ratio eſſe poteſt, quia quantum ad primum magis generale ſm hr̃ pro ſpẽ, ſm Bar. in l. 1. §. 1. ff. de no. ope. nunc. Secundo, vt ꝓcedat ẽt ſi in ſecundo ſit generalis cl̃a, non obſtante, quod nõ pono pro conſtanti per ea, quę j. dicentur. Contra iſtam reſtrictionem obſtant plura. Primo obſt. tex. in d. c. quamuis, in fin. quem ponderat Aret. hic, vbi de priuilegio generali de conferendo beneficia deuoluta, per quod eſt ius acquiſitum in re, & tñ adhuc illi derogatur per ſm ſpeciale, de eo non facta mentione. Ad iſtum tex. reſpondet Fel. hic, col. 3. poſt Gemi. ꝙ ibi non dr̃ acquiſitum ius in re continens commodum burſale, quia beneficia ſunt integraliter conferenda, vt in toto tit. vt eccleſia. benefi. ſine dimi. conſe. Nimium, ſi per ſm ſpãle derogatur primo gñali, de eo non habita mentione. Iſta ſolutio non ſatisfacit, quia rõ illa, quia per ſpẽm derogat̃ gñi, aſſignata in tex. eſt generalis, & vr̃ militare ſiue ſit acquiſitum ius in re burſale, ſiue non. Secundo r̃ndet Gem. hic, ꝙ ſm ſpãle nõ derogat in totum primo gñali, per quod acquiſitum eſt ius in re, ſed bene in parte. & ita loquitur tex. in d. c. quamuis. faciũt quæ dicit Fel. in c. in noſtra, col. 18. j. eo. ſed iſtud reprehendit Fel. hic, & bene. Et ultra eum huc attento dicẽdum eſſet, ꝙ indiſtincte derogaret ſm ſpeciale primo gñali, quia ſemper agitur de tollendo primum quo ad unam ſpẽm contentam in ſecundo. Defendẽdo iſtam ſolutionem poſſet dici, ꝙ Gem. velit dicere, ꝙ ibi nõ derogatur in totum, ſed differtur effectus primi ad aliud tẽpus, tunc ſm preualet, & derogat primo quo ad exequutionem differendam. Et ita procedat tex. in d. c. quamuis. ſed certe quo ad beneficium deuolutum, quod papa confert, derogatur primo ſimpliciter, & non differt. Tertio r̃ndet Pan. ꝙ iſta reſtrictio ꝓcedit, qñ eſt acquiſitum ius in re in qualibet ſpẽ contenta ſub genere totaliter & abſolute, alias ſecus. in caſu aũt d. c. quamuis. non erat ius acquiſitum in re abſolute, ſed cumulatiue: ideo per ſm ſpãle facilius ei derogatur. iſta ſolutio nõ placet, qa tex. in d. c. dudum, aſſignat duas rõnes. Primam, quia cumulatiue. Secundam, & eo præſertim, quia gñi per ſpẽm derogatur. Pondera uerbum, præſertim, ꝙ innuit regulam, gñi per ſpẽm, habere locum, ẽt ceſſante alia ratione, iuxta gl. in l. illud, io uer. maxime, ff. ad leg. Aqui. ego pro reſolutione puto aduertendum in hac materia, an papa fuiſſet uериſimiliter conceſſurus ſecundum ſpeciale, ſi habuiſſet notitiã primi gñalis, aut non. Primo caſu ſm derogabit primo, ita procedit tex. in d. c. quamuis, qui loquitur in priuilegio conferendi beneficia deuoluta, cui papa conferendo unum beneficium deuolutum derogaſſet ẽt ſi recordatus fuiſſet de primo, ut dicit tex. in d. c. dudum. Secũdo caſu ſm non derogat primo, arg. c. ex parte, 1. inf. de offi. deleg. Ad cognoſcendum autem an papa, ſeu Princeps fuiſſet conceſſurus, vel ne, puto recurrendum ad coniecturas. Et tu notabis ſolutiones premiſſas, quia ex ipſis poteſt elicere aliquas coniecturas utiles in practica. Secũdo obſt. quia de iure ad rem
50 † eſt ita facienda mentio, ſicut de iure acquiſito in re, alias impetratio eſt ſubreptitia, ſecundũ Pan. in c. in noſtra, in ult. not. & ibi Fel. col. 3. j. eo. & bene facit tex. in l. 2. C. de nata. teſti. Solutio, ſi q̃ratur de iure acquiſito ad rem, quod habet certitudinaliter, & neceſſario ſortiri effectum, tunc de illo eſt fienda mentio, ut in c. ſi. de conceſ. præb. Puta, de receptione in canonicum, auctoritate papæ: quia tunc præbenda eſt affecta, c. tibi, de præbẽ. lib. 6. & in c. ſi ſoli, de conceſ. præb. eo. lib. & in iſtis terminis loquit̃ Pan. in d. c. in nr̃a. & iſto mõ procedit text. in d. l. 2. vbi omnino patronus eſt habiturus legitimã, ex iuris diſpõne & rõ eſt, quia iuri ad rẽ radicato non ꝑſumitur velle papã derogare, nec eſt veriſimile ſi ſciuiſſet, ꝙ vellet tale ius radicatũ auferre. Si uero loquamur de iure ad rẽ fragili, ut de receptione in canonicũ auctoritate capituli, & iſto caſu ſm derogat primo, ẽt ꝙ de eo mentionẽ non faciat, ſm Ho. d. An. & alios *communiter* in c. relatũ ſi j. de præb. qa tale ius ad rẽ, non afficit prebendã, d. c. tibi q. & ideo papa etiam ꝙ ſciuiſſet, veriſimiliter derogaſſet, ergo &c. Ex iſtis habes reſtringere iſtã præluſã reſtrictionẽ Pan. ꝙ ſm ſpãle derogat generali, per qd̃ eſt acquiſitum ius ad rem, etiam ꝙ de eo non faciat mentionem. Iſtud verum eſt, niſi ius ad rem eſſet radicatum taliter, ꝙ non ſit veriſimile papam voluiſſe illi derogare. Scd̃o intellige procedere, ſi primum ſit gñale re, & nomine. Secus, ſi nomine tm̃, pcta qa veniat verificandum in vna
51 ſpẽ † gñis tm̃, d. c. ex parte. Rõ qa papa ſi ſciuiſſet, non derogaſſet, vt ibi dr̃. Et qa vbi genus venit verificandum in vna ſpẽ tm̃, hr̃ pro ſpẽ, l. nominatim, ff. de lib. & poſthu. Bart. in l. ſi domus, ff. de lega. 1. Et vbi primum eſt ſpãle, requiritur ꝙ fiat expreſſa mentio de eo in ſcd̃o, c. cæterum, c. cum ordinẽ, j. eo. Et ex hoc infertur, ꝙ non eſt verum, ꝙ ſm reſcriptum, p qd̃ mandatur ꝓuideri alicui de beneficio uacaturo in certa eccleſia, deroget primo gñali, per qꝙ mandatur prouideri alteri de vno beneficio vacaturo in tota diœceſi, quo ad vacatura in illa eccleſia, quia primum non poteſt dici gñale. Ex quo verificandum eſt in vna tãtũ ſpẽ comprehenſa ſub gñe, cuius ꝯriũ decidit hic Compo. & ſequi vr̃ hic Pan. Sed ꝯriũ firmat idem Pan. in d. capitu. ex parte, & in c. paſtoralis, § quoniã, in vlt. nota. j. eo. ꝑ pdicta. Scd̃o iſta rl̃a declaratur, vt procedat qñ primũ priuilegiũ eſt ꝯ ius, ſecus ſi
52 ſit conforme iuri cõi, † tũc ei derogatur p ſm de eo non faciẽs mentionem, ſm Pan. hic. Sequuntur *communiter* Doc. vt hic per Fel. col. 7. ver. falli dcã rl̃a. Rõ eſt euidens, qa ſicut non tenetur facere mentionem de iure cõi, ita nec de priuilegio illi conformi. Põt ãt dari priuilegium conforme iuri cõi, vt in ſcd̃o intellectu gl. dixi. Tertia declaratio, vt non procedat, qñ primũ eſſet
53 inſertum in corpore iuris, † tũc ei derogatur ꝑ ſm nõ inſertũ, nulla de eo habita mẽtione. Ita tenẽt Doc. *communiter* hic, vt atteſtãtur Pã. & Mo. qa ꝑſumit̃, ꝙ Princeps hẽat notitiã illius ca. 1. de cõſt. li. 6. Contrariũ tenent Pan. Are. & Barb. quia priuilegium non derogat iuri cõi, niſi de eo fiat mentio, cap. ex parte, de cap. mona. ergo nec etiam derogabit priuilegio inſerto in corpore iuris, niſi illius mentio facta fuerit. Tenendo iſtam fallentiã obiter approbatam, r̃ndetur ꝙ aſſumptũ Pan. eſt falſum, nam priuilegia derogãt iuri cõi, de eo non facta mentione, vt dixi ſ. poſt Bal. in l. itẽ lapilli, de re. diuiſio. & Fel. in c. nonnulli, col. 12. ſ. eo. & Pan. hic in fine ſuę diſtinctionis per iſtũ tex. Et nota, qa Pan. incontinenti vr̃ ſibi ipſi contrarius, qd̃ eſt mirãdũ. Nec obſtat tex. in d. c. ex parte, quia ibi loquitur in priuilegio cõtra ius concilij, qd̃ hẽt clauſulã derogatoriã ad futura priuilegia ſecundum Are. in c. 1. de conſt. li. 6. Contra iſtam fallentiam arguunt qdam ſic. Fortius eſt priuilegium inſertum, q̃ non inſertum. Patet, qa gñalis reuocatio omnium priuilegiorum non derogat priuile-
54 gijs inſertis in corpore iuris, † & tamen tollit non incorporata, ſm gl. in aut. qua in prouincia, C. vbi de cri. agi opor. cum concordan. de quibus per Fel. hic, col. 8. & per Iaſ. in l. 1. §. fin. ff. de conſt. Prin. & per Fel. poſt Pau. in c. ſi. col. 3. ſ. de for. compet. & Ioan. Bertach. in trac. de gabel in 2. q. 7. partis. Ad iſtud r̃ndeo duplicitet. Primo ex mente Fel. fateor enim aſſumptum, ꝙ Princeps difficilius tollit inſertum, ꝑi tñ ſi velit tollere tam inſertũ, quam nõ inſertũ. Vnde, in terminis noſtris q̃ritur de voluntate, & non de poteſtate. Ad cognoſcendum, qñ velit, inſpicienda eſt eius intentio. Sed quando concedit ſm priuilegium alicui non faciendo mentionem de priuilegio non inſerto, non poſſumus coniecturare, ꝙ voluerit derogare non inſertis pp præſumptam ignorantiam priuilegii non inſerti, quod eſt facti. Sed bene poſſumus coniecturare, ꝙ voluerit derogare inſertis in corpore iuris, quia præſumitur, quod habuerit notitiam illorum, capitu. 1. de conſt. lib. 6. Et iſta pręſumptio elicitur ad effectum, vt ſm priuilegium aliquid operetur, c. in his, de priu. Iſta ratio ceſſat, qñ gñaliter reuocat omnia priuilegia. Nam tunc cum appareat, Principem potuiſſe cogitare derogationem non inſertorũ, & quo ad ipſa poſſit reuocatio opari, non erit fienda extenſio, vt etiam inſerta tollantur. Scd̃o r̃ndeo, ꝙ priuilegia inſerta in corpore iuris cenſetur iura cõia inter priuilegiatos, q̃tũ ad effectus iuris, ſecundum gl. in proœ. clem. in ver. de cætero, & maxime quo ad reuocationem, ſecundum gl. in c. vt circa, in verſicu. vt corporali, de elec. in 6. Et ideo ſicut non eſt facienda mentio de iure cõmuni in priuilegiis, ita non eſt facienda mentio de priuilegiis inſertis in iure, quia dicuntur iura communia. Verum ſi reuocentur generaliter omnia priuilegia, tunc cenſetur ſolum reuocata priuilegia non inſerta, q̃ ſunt priuilegia ſimpl̃r, & nullo reſpectu põt dici ius cõe. Nõ ãt reuocant̃ inſerta, qa nõ ſũt ſimpl̃r priuilegia, ſed aliquo reſpũ, & ſm qd̃, dr̃r cõia. Sublimata mõ & reſtringe hãc fall. vt non ꝓcedat in priuilegiis inſertis in iure habentibus clãm derogatoriam ad futura priuilegia, qa de illis eſt fiẽda ſpãlis mẽtio, c. eã te. j. de æta. & qualita. c. qa pp. de reſc. in 6. c. 1. de exceſ. prę la. e. li. ſed certe idẽ in nõ inſertis hñt clauſulã derogatoriã, vt patet ex dictis iurib. Sed hic occurrit dubitatio
55 an clauſula, non obſtantib. priuilegijs in ꝯriũ faciẽtib. ẽt ſi d̃ illis oporteret facere ſpãlẽ mẽtionẽ, quorum tenores de verbo, ad

verbum

bum haberi volumus pro expssis, sufficiat ad tollendum priuilegia hñtia clausulam derogatoriam ad futura priuilegia, nisi de ipsis de verbo ad verbũ fiat indiuidua & spãlis mẽtio. Vi. φ sic, p tex. in c. fi. de sen. excõ. lib. 6. & in cle. 1. de sepul. cum similib. et l. omnes, C. de præscrip. trigin. vel quadragin. anno. Et ita tenet Fed. de Senis consi. 47. Habita alias sequeretur absurdũ secũdũ eum, φ si papa vellet derogare oĩbus priuilegiis quibuscũq; cõcessis, φ hẽret necesse exprimere tenores infinitorũ priuilegiorũ per orbem ꝯcessorum tã per se, q̃ p añcessores suos. Et subdit φ ita communiter tenetur. Et ita tenet Io. de Ana. dicens istã esse cõem, ꝯsi. 56 His quæ in scdõ allegat Pet. de Ane. in c. cũ in præsentia, de censib. Bal. in c. cũ dilecta. J. eo. Ang. & Ias. in l. sed & si quis, §. q̃sitũ, ff. si quis cautionib. Ang. in d. l. oẽs, & consi. 273 Nõ est dubiũ. Ant. de But. cõsi. 2. Dicẽs stilum curiæ ita se hẽre. Alex. consi. 215. Nec arguendi sumus, col. 7. li. 2. Gem. consi 65 Discutiã quodlibet, col. 6. & fi. vbi allegat Ant. de But. in consi 52. & extrauagan. Bened. at. incipientem. dudum. Rotam decisio. 603. q̃ nõ inueni. idẽ tenet Gem. consi. 120. ad fi. allegans Ioan. Andr. in capitu. vnico, de excessi. prælatu. & dicit stilũ curiæ ita se hẽre. Qui tollit dubitationem, quia stilus est pro iure seruandus, vt in d. ca. seq. Idẽ Alber. de Rosa in l. 1. C. quãd. Impe. inter pupi. & vidu. cogno. & Bar. in extraua. ad reprimendum, in versi. nõ obstantibus. Contrariũ tenuit Fede. de Senis sibi contrarius, cõsil. 233. Casus talis est. Sed certe Fed. non se firmat ibi, licet dicat recurrendum ad Papam. Et istam partem tenuit Cy. in d. l. 1. C. quand. Impe. inter pupil. & vidu. Pau. de Ca. consi. 55. Passus iste dubitabilis. Cald. consi. 11. titu. de priui. Car. consi. 136. Factũ sic se hẽt. colum. pe. Romana 336. Quod indultum Petri. & consi. 398 in casu, quo q̃ritur, col. pen. Tu pro sedanda contrarietatẽ Doctorum, distingue duos casus. Primus casus, quãdo princeps p viam legis gñalis derogat omnibus priuilegiis, etiã si de illis oporteret facere spãlẽ mẽtionẽ, & tunc tolluntur ẽt priuilegia habentia clausulam derogatoriã ad futura rescripta. Et ita loquuntur iura s. allegata, & fere omnia alia iura allegata p Ioã. And. in d. c. vni. de excel. pla. & ita ẽt firmat Fely. in c. nonnulli, col. 6. & seq. J. eo. nõ tamen talis generalis reuocatio se extẽdit ad priuilegia inserta in corpore iuris, nisi ea aliis coniecturis appareat de mente principis, secundum Ludouicum Rom. in dic. consi. 399. & faciunt quæ s. dixi. Secundus, qñ derogatur omnibus priuilegiis per viam alterius priuilegii vel rescripti. Et tunc putarem animaduertendum esse ante omnia qualiter clausulæ derogatoriæ vtriusque priuilegii sunt conceptę, & pręualent illæ, quæ sunt maioris efficacię. Ita Car. in consi. 136. col. fi. Si vero sint ęqualis efficaciæ, tunc si sc̃m priuilegium sit concessum motu proprio, procedat prima opi. Si ad postulationẽ partis supplicantis, contraria priuilegia hẽri pro expressis, ac si de verbo ad verbũ forent relata, & tunc procedit contraria opi. Ita distinguit Cal. in consi. 11. Pau. in d. consi. 55. Roma. in d. cõsi. 327. illæ rationes. Deci consi. 165. Viso tenore, per totum. Sublimita hanc fallentiam secundo, nisi sc̃m priuilegium non insertum contine-
56 ret manifestam iniquitatem, † qa tunc esset de falso suspectum, iõ non derogaret inserto, c. sequen. vbi dicetur. Tertio sublimita, ut non procedat quoties insertum est spãle, & sc̃m nõ insertũ est generale, l. non est nouum, & l. nã & posteriores, ff. de legi. & ibi Bar. facit tex. in d. l. 3. C. de silen. lib. 12. Limitatur quarto loco ista principalis conclusio, nisi primum priuilegium esset subreptitium, vel alias nullum, tunc de eo nõ est necessaria faciẽ-
57 da mentio † in scdõ, sc̃m Gemi. in cap. quoniã. col. 4. 8. dist. & voluit gl. in ca. ex tenore, & in c. in nostra. J. eo. Limitatur quinto, nisi primum priuilegium esset multum vulgare, tunc valeret se-
58 cundum & primo derogaret, ẽt de eo non fcã mẽtione, qa † psumitur, φ Princeps habeat notitiam de tali vulgato priuilegio, sicut de iure secundum Bal. in l. 2. in fi. C. q̃ sit long. consue. Fel. latissime in c. 1. in 3. ampliatione, J. de re iudic. Et ad propositũ faciunt q̃ scribit idem Fely. in ca. super literis, versi. 3. regula, J. eo. Vltimo, qa secundum spãle derogat primo generali, si de eo sit facta mentio, dubitatur an ꝑcedat sit per secundum spãle tol-
59 latur primũ gñale fere in totum. † Exẽplũ in priuilegio exemptionis a decimis, cõcesso alicui domino & possessori quasi omnium prędiorum alicuius loci, non obstante priuilegio decimãdi concesso alteri in illo loco. Crederem φ non, quia si papa sciuisset derogari primo cum tanto præiudicio, non concessisset verisimiliter, argum. dicti capit. ex parte, & eorum quę sup. dixi. Et istud sensit Panor. J. dum dicit, φ etiam si teneamus, φ indistincte secundum speciale derogat generali, prout tenent Hosti. & alii, quos supra retuli, tamen non derogabit cum grauissimo pręiudicio primi priuilegiati ex tacita mente principis, argumen. ca. suggestum, J. de deci. quod bene notabis. Gl. fi. quę secundum Pan. est super verbo, speciale, sed secundum librum meũ est sup verbo, mãdatũ, diuidit in sex partes, vt hic per eum. Circa primũ mẽbrum gl. de pręualiditate rescriptorũ ad lites, facias tres conclones. Prima conclusio. Scdm rescriptum spãle de-
60 rogat generali, de eo ẽt non facta † mentione, vt hic, secundum

vnum intellectum, & in iuribus allegatis in glo. & per Pan. videlicet in c. studuisti, de offi. deleg. & in cap. pastoralis. Et licet Deci. ex quibusdam dicat illa iura non probare, tñ vnico verbo potest rñderi, vt s. dixi, φ Papa simpliciter se fundat in regula, generi per speciem, & non rõnibus adductis per eum. Ampliatur, vt non solum ꝑcedat si speciale sequatur, vt dixi, sed ẽt si ꝑcedat, c. abbatẽ. J. eo. q tex. non loquit in rescriptis ad lites, sed ad beneficia. Tamen Pan. dicit probari idem in scriptis ad lites, pp rõnem regulæ generi per spẽm. & sic sensit rñsionem, q̃ s. dedi ad considerationes Decij. Et pro ista ampliatione facit alia ꝯclo, quę est, φ gñalis dispõ nunq̃ trahitur ad specificata, l. doli clã, ff. de verb. obl. c. cum dilecti, vbi Abb. in vltimo no. J. de don. Sic ẽt gñalis non derogat legi speciali præcedenti, l. nam & posterioris, ff. de leg. no. in l. sciendum, ff. qui satid. cog. sic ẽt statuta gñalia non derogant dispositis per antiqua statuta specialia, ut pulchre per Alb. Gand. in trac. mal. in titu. de mul. q. a statu. depen. col. 7. ver. item pęna. Fallit primo q̃tum ad speciem
61 gñalis rescripti iam declaratam, † quia q̃tum ad illã non derogatur rescripto gñali, per sc̃m spãle, d. c. pastoralis, §. 1. Rõ est, qa perinde est acsi a prin. illa spẽs fuisset spãliter expressa, sicut dicimus in legato gñali seruorum, in quo electus postea censetur legatus a prin. l. cum in certis, ff. de leg. 1. & istã rõnem assignat glo. in c. cum in multis in ver. quorum de rescr. in 6 Scdo declara, vt procedat qñ primum rescriptum gñale complectitur plura sub signo vli, vel indefinito, secus si plura complectitur di-
62 stributiuè, † sc̃m Ant. in c. cum dilecta, in 2 no. J. eo. Tertio declara, ut procedat si sit gñale re, & noĩe, secus si noĩe tñ, quia in
63 vna tñ specie verificandum veniat, † ar. c. ex parte, t. J. de offi. deleg. & eorum, quę s. dixi in art. de præuali. prin. Secunda conclusio. Rescriptum generale sequuta specificatione, pręfertur
64 alteri gñali † non specificato, sc̃m Host. in d. cap. pastoralis, per rationem illius tex. sequitur Pan. hic. Deci. dicit, φ potest illa ꝯclo procedere in mã rescriptorum, quę est modici præiudicij, secus in alia mã ꝑiudiciali, per tex. in l. 3. ff. qui & a qb. iuncta l. si hẽs, ff. de optio. leg. Tu ꝯsidera, q illa iura non faciunt in proposito, quia ibi primum legatum erat spãle, & sc̃m gñale verificandum in vna specie tñ. Item Deci. mouet probabile dubiũ. Quid si nun sit facta aliqua specificatio & vtrunque sit gñale,
65 quod pręualebit? Rñdet, φ minus gñale derogabit † magis generali. poterat allegare tex. in l. seruo manumisso, de pecu. leg. Sed dubitatio consistit, quõ cognoscetur quorũ alterum sit minus gñale. Rñdet, si vnum concernit cãs, alterum personas, qr
66 minus spãle † illud, φ concernit personas. Exemplum, si cãæ pupillorũ committat vni, cãæ vltimarũ voluntatũ alteri, si contingat agitari cãm alicuius substõnis ꝯ pupillum, vel noĩe pupilli, erit iudex cui commissæ sunt cãę pupillorũ, quia censet minus gñale, allegat Bal. in l. 1. in 3. q. ff. de offi. Consu. & in l. executorẽ, C. de exec. rei iud. Tu aliter dicas, φ illud censebit magis spãle &
67 ꝑualebit, quod hẽt cãm magis fauorabilem, † sc̃m Bart. in extrauag. ad reprimendum, in uersi. nõ obstan. Pau. de Cast. in l. non est nouũ, ff. de legi. Et iõ si cãæ vltimarũ voluntatũ demãdent iudici ordinario, cãę pupillorũ demãdarentur iudici extraord. tunc uideret dñm, φ dẽret ꝑualere rescriptum directum ordinario, qa eius iurisdictio est fauorabilior, & ita consuluit ipse Dec. consi. 3. per totum, maximè col. 5. Aduerte tñ, quia Bart. non ꝯsiderauit fauorem cãę respectu iudicij, seu iurisdõnis, sed respectu ipsarum controuersiarum, quę delegant. Ideo diligentius ꝯsiderabis. Tertia ꝯclo. Primũ rescriptũ spãle ꝑualet scdo sj ãli
68 † nisi in scdo fiat mentio de primo, c. cęterũ, J. eo. & ibi dicã, qa est locus suus. Vnum non omitto, qđ tangunt Mod. hic post Fel. in d. c. cæterum. Quòd rescriptum, per qđ cõmittit vnus articulus cãæ alteri derogatę derogat primo, ẽt non facta mentio-
69 ne † de eo. Mod. assignant rõnem, qa ꝑsumitur, Papã hẽre scientiam cãæ principalis, committendo vnum articulum tñ. Et vbi facit actum ex certa scientia, non põt allegari subreptio, ut no. Panor. & ibi Fel. late, in c. nonnulli, J. eo. Tu considera, φ ista ratio non videtur concludens. Licet enim per commissionem vnius articuli inferatur scientia causæ principalis, non tamen infertur, φ Papa habeat certam scientiam primi iudicis, vnde non faciendo mentionem de primo rescripto, vr φ secundum sit subreptitium. Finge iudicem primum peritissimum, & timoratę conscientiæ, cui pp eius ꝑrogatiuã a Papa cãm delegauerat; & certe si habuisset notitiam de tali delegato, nõ ita de facili auocasset articulum ab eo. Hinc est, φ taciturnitas dignitatis vitiat rescriptum, secundum glo. in c. cum ordinem, J. eo. Pro ista tñ decisione facit, quia magis speciale derogat minus speciali, vt s. dictum fuit. Secundum facit, quia primum rescriptum, per qđ tota cã fuit commissa, censetur gñale quo ad oẽs articulos eiusdẽ cãæ, ergo p sc̃m spãle vnius articuli tñ dẽt derogari primo gñali, vt s. in t. concl. Fallit tamen, quando iam esset super articulo inchoatus processus, quia tunc de processu saltem esset fienda mentio, c. inter monasteriũ, de iudic. c. corã, de offi. deleg. Aduerte ẽt, quia ista conclusio etiam procedit, si primum

primum speciale fuerit prius præsẽtatũ citata parte, vel saltem
fuerit præsentatũ ante, q̃ primus impetrator opposuerit contra
ſm rescriptũ, c. vt debitus, ſm quartũ intellectũ, de quo hic per
Pan. J. de app. Quem intelſm sequuntur Ant. Pan. & Mod. ibi,
& vr̃ cãs ſm Moder. hic. Alium ẽt intelſm planiorem tradide
runt antiqui, vt tes. ri ibi Ioan. And. vt ibi per eum. Circa præ-
ualiditate priuilegii & rescripti concurrentium, habes ex di-
ctis Panor. quatuor conclusiones. Prima, rescriptum posterius
70 derogat priuilegio † continenti idem, quod ius commune, se-
cundum Pan. hic per istum tex. secundum vnum intellectum,
sequuntur alii. Tu aduerte primo, quod iste tex. non vr̃ probare, qa
secundum ipsummet Pan. s. post Host. rescriptum secundum
dicitur contrarium, & sic est priuilegium. Præterea hic secun-
dum est speciale, primum generale. Secundo aduerte, quia con
clusio videtur impossibilis; nam aut volumus dicere quod re-
scriptum sit secundum ius, & tunc concordant, & vnum non
debet alteri derogare. Aut volumus dicere, quòd rescriptum sit
contra ius, & tunc non ualet, nisi in eo sit clausula, non obstan-
te, vt s. dixi. & posito, quòd in quibusdam casibus valeat, tamen
transit in priuilegium, secundum glo. in c. i. in versic. noscatur,
de constitu. lib. 6. Retenta tamen hac conclusione limita eam
pluribus modis, vt hic per Dec. Primo limitatur, ut procedat si
priuilegium sit conforme iuri communi in totum, secus si in
71 parte, † & in parte contra ius, tunc non valeret rescriptum, nisi
fiat mentio de priuilegio, allegat dictum Inno. in cap. veniens,
de præscrip. quòd ornat ibi Felyn. col. 1. & Alex. consi. 62. lib. 1.
Sed tu aduerte, quia Innoc. Alex. & alii loquuntur in secundo
priuilegio impetrato ab eodem ad ampliationẽ primi, de quo
non fuit facta mentio. Nos loquimur in rescripto impetrato
ab aduersario. Nisi dixeris, quod ista conclusio debet intelligi de
rescripto impropriè, quod est contra ius, ut licet colligere ex
eo, quod vbi conclusio fundatur in isto tex. vbi secundum erat con
tra ius, quod rescriptum appellatur, quia cã ẽt per illud denega
tur. Limita secundo, nisi rescriptum cõcedatur ab eo, qui prius
72 priuilegium concesserat, † tunc non valet rescriptum, nisi fa-
ciat mentionem de tali priuilegio, licet conformi iuri com-
muni, argumento eius, quòd dicitur de statuto conformi iu-
73 ri communi confirmato, quod † non tollitur, nisi in rescripto
sit facta mentio de confirmatione, secundum Ioan. And. in ad
di. ad Specu. tit. de testa. super rub. & gloss. in cle. dudum, in ver-
bo, pacta, de sepul. ca. cum aliquibus, de rescrip. lib 6. Conside-
ra, quod etiam istud non videtur uerum, nam sublato iure com-
muni intelligitur etiam sublatum statutum illi conforme secũ
dum Fel. hic, colum. pen. post Ioan. And. & alios, in cap. i. de cõ
stitu. lib. 6. Non obstat dum dicit Fely. uerum nisi statutum sit
confirmatum; quia uerum, quando fuit confirmatum statu-
tum editum ab alio, ut hic per Felyn. columm. penul. uersicu. li-
mita sexto. Cum ergo ista conclusio procedat, quando priuile
gium fuit ab altero concessum, multo magis si ab eodem, &
sic ratio Dec. concludere uidetur oppositum. secus ergo uide-
tur si ipse fecit statutum, & rescriptum tolleret ius commune,
secundum eum, super quo cogitabis. Duas alias fallentias po-
nunt Fely. & Dec. hic uideas per te, quia nihil adderem. Secun-
da conclusio. Rescriptum non faciens mentionem de priuile-
74 gio, dante formam rescriptis impetrandis, non ualet, † secun-
dum Pan. per tex. in cap. cum ordinem, J. eod. sequuntur alii, &
idem tenet Pan. in c. monasterium, col 4. J. de re iudica. Tu ad-
uerte, tex. in d. c. cum ordinem, non dicit quod sit facienda mentio
de priuilegio, sed de ordine, & sic uult quod rescriptum impetratũ
non seruata forma tradita per priuilegium, non ualeat. Et per
illum tex. Bal. ibi, & Mod. hic dicunt, quod rescriptum impetratum
75 ꝯ scholarẽ, tacito quod sit scholaris, non ualet. † nec ꝯ feudatariũ,
tacito, quod sit feudatarius, authen. habita, C. ne filius pro pat. & c.
cæterum, J. de iud. Considera etiam, quod illa illatio non bene se-
quitur ex tex. in d. c. cũ ordinem, qa licet scholares, & feudata-
rii habeant certos iudices ex priuilegio, non tñ priuilegium eo
rũ dat formam rescriptis impetrandis. Credo, quod tñ in scholare
decisio nullã patiatur ꝯtrouersiã, qa si papa sciuisset eũ esse scho
larẽ, non ita de facili cõcessisset rescriptum, per qđ derogatur
priuilegio, auth. habita, C. ne fil. pro pat. ut est text. & ibi Abba.
in 1. notabi. in c. fi. J. de præsumpt. Tertia conclusio, Rescriptũ
non faciens mẽtionẽ de priuilegio, quo ꝯceditur exceptio perem
76 ptoria, ualet; † non tñ p̄iudicat priuilegiato, respũ exceptionis
☞ peremptoriæ, ſm Pan. quẽ alii cõiter sequuntur, ut hic p. Fel. col.
77 ix. Rõ est, qa sicut de exceptione peremptoria, † nõ est necessa
rio facienda mentio in rescripto, c. 1. de litis conte. lib. 6. eo mo
do nec de priuilegio continente exceptionem peremptoriam.
Ratio rationis est, quia exceptio subreptionis est dilatoria, &
opponitur ad differendum iudicium, cap. inter monasterium,
J. de re iud. Exceptiones aũt peremptoriæ non possunt regula
riter opponi in uim dilatoriarũ, l. peremptorias, C. sent. rescin.
nõ pot. ut no. in d. c. 1. Ergo bñ sequitur, quod taciturnitas perẽptoriç
exceptionis, nõ hẽt inducere subreptionẽ talem, q̃ possit oppo
ni in vim dilatoriç. Et idẽ infero quod si taceat̃ in supplicatione ali-
qua exceptio peremptoria, q̃ possit opponi añ litẽ ꝯtest. in vim
dilatoriæ, quod isto casu rescriptum erit subreptitium, & nõ vale-
bit, si exceptio subreptionis opponat̃. Quç ãt sint exceptiones pe
rẽptoriç, q̃ pñt opponi añ lit. cont. Duæ numerãtur in d. c. 1. vide-
licet, exceptio trãsactionis, & rei iud. Est & tertia exceptio iuris
iurandi, q̃ ẽt est litis finitæ, l. 1. & 2. ff. de iureiu. & quod taciturnitas
78 † rei iudicatæ & trãsactionis, vitiet rescriptum, firmat Fel. in ca.
super literis, col. 8. J. eo. Ias. in l. causas, vel lites, C. de transac. fa-
cit text. in l. fi. C. sen. rescin. non pns. Ale. consi. 94. & seq. ccxxiii.
ad fi. lib. 2. Nec sufficit, quod de re iud. fiat mẽtio in p̄cibus, nisi etiã
in rescripto adsit clã, non obstãte re iud. ſm Ale. consi. 136. col.
2. eod lib. 2. Et quod taciturnitas transactionis vitiet rescriptũ, etiã
firmat Fel. in c. ex literis, J. de off. dele. Sũt q̃dã aliæ perempto-
riæ quæ pñt opponi, añ lite ꝯte. de quib. per Pan. in c. 1. col. 2. J. de
ordi. cogni. videlicet exceptio notatoria, p̃ q̃ excipiẽs offert in-
continenti se p̄baturũ. An ãt taciturnitas istarum inducat vitiũ
subreptionis, crederem, quod nõ, qa potest iudex nõ admittere has
exceptiones añ litẽ ꝯte. si velit, vt per Pan. in c. fi. col. fin. J. de lib.
obl. & si nõ sunt tales, q̃ necessario hẽant impedire litis ingres-
sum, sicut exceptiones litis finitæ, de quibus s̃ ex istis vera sit cõ-
clusio, quod taciturnitas exceptionis peremptoriæ competentis ad-
uersario, non reddit rescriptum subreptitium etiam si sit talis, q̃
posset opponi ante litem ꝯte. dummõ non sit exceptio litis fi-
nitç. Tu adde, quod eo. mõ falsitas narrata circa merita cãç, vñ resul
tat exceptio peremptoria, non reddit rescriptum obreptitium,
79 † secundum Pan. in c. ex parte B. col. pe. de foro compe. Fallit in
rescriptis ad bñficia. Nam in illis taciturnitas exceptionis perẽ-
ptoriæ, inducit vitium subreptionis, secundum gl. in d. ca. 1. Imo.
& Mod. hic. Inn. in d. c. cũ ordinẽ, per tex. in ca. constitutus, infra
eo. qđ ita ẽt Pan. in c. fi. in 3. not. inf. de p̄sump. Intellige tñ istud
verum esse in rescriptis ad beneficia mere gratiosis, secus in re-
scriptis ad beneficia in forma cõmuni, seu in forma pauperum,
qa talia çqparãtur, q̃tum ad subreptionẽ, & obreptionẽ rescri-
pti ad lites, ſm Io. An. Ant. Imo. & Fel. col. 2. in capi. postulasti,
J. eo. Fallit ẽt ista conclo, si priuilegiũ concedens exceptionem
peremptoriam, daret formam rescriptis impetrandis per ea, q̃
dicta sunt in proxima conclusione. Quarta conclo. Priuilegium
80 impetratũ lite penden. non facta mentione litis pendentiç, † nõ
valet, c. si. J. vt lit. pen. cap. cãm, q̃ J. de testa. Quod procedit etiã
si per simplicitatem, & absque dolo tacita sit litis pendentia, se-
cundum Bal. in d. c. fi. qđ reputat singulare Ias. in l. fi. C. vt li. pẽd.
Amplia, ẽt si priuilegiũ consequutiue veniat p̃ aliud, adhuc nõ
p̄iudicat liti, de qua nõ est facta mẽtio, l. si iudex posteaque, ff. de
iudi. & ibi per gl. nemo potest, cum gl. ff. de le. 1. Bar. in l. 1. ff. de
pçn. Pan. in ca. 1. de obli. ad raciocina. sed qualiter dr̃ inducta litis
81 pendentia? Doc. hic, & vbique cõiter tñdent, p̃ citationẽ. † Alle-
gant gl. in cle. vnic. vt lite pend. Tu adde Soc. consi. 38. col. 4. li.
1. & ita teneas. Non ob. tex. in d. c. causam quæ, in versi. post cõ-
missionẽ factã, quia intelligo post commissionem, scilicet effe-
ctualẽ, quç demum dicitur effectualis, si iurisdictio sit p̃petua,
& p̃petuatio inducitur per citationẽ, c. gratũ, J. de offi. deleg. Ista
ꝯclo limitatur, vt p̄cedat in priuilegiis ꝯcessis ad petitionẽ ptis.
Secus in priuilegiis concessis motu proprio, ſm glo. in l. quotiens au-
☞ tem, ff. si quis cautio. Quam sequuntur communiter Doct. hic, &
ibi. Tu de hoc, & de reliquis ad istam conclusionem pertinenti
bus, dic vt per Aret. & Fel. in d. c. causam, quæ.

S V M M A R I V M.

1 *Periurus priuandus est beneficio, propter reatum periurij.*
2 *Periurij sunt infames, quibus portç dignitatis sunt clausulç.*
3 *Periurium grande delictum est.*
4 *Periuri ab agendo sunt remouendi.*
5 *Periurus qua pœna puniatur, vsque ad nu. 12.*
13 *Periurus an ipso iure sit priuãdus bñficijs, an vero p̃ sniã, usq; ad nu. 18.*
14 *Periurus, an sit infamis de iure canonico, vel ciuili.*
16 *Emphyteuta, qui iurauit in instrumento inuestiturç, an cessans per anniũ a solutione pensionis, cadat ab emphyteusi.*
22 *Arguere an liceat de feudo ad emphyteusim.*
23 *Periurio non priuatur vasallus feudo, nisi in casibus a iura expressis.*
24 *Beneficio renuncians, priuatur per renunciationem.*
25 *Impetrãs licẽtiã renũciãdi a superiore potest compelli beneficio cedere.*
26 *Renũciatio mẽticulosa licet mero iure ualeat, tñ rescĩditur actiõe q̃ me. cã.*
27 *Rescriptũ cõcessũ ad petitionẽ ptis subintelĺr ꝯdõ, si p̄ces veritate nitat̃.*
28 *Impetratis carere debet mendax precator.*
29 *Rescriptũ conditionale non reddit conditio, quç tacitè inest.*
30 *Impetrans probare tenetur supplicata vera esse, si aduersarius ea neget.*
31 *Rescipt impetratũ fuisse p̃ taciturnit. veritatis, p̄bare tenet̃ illud excipiẽs.*
32 *Rescriptum contra stilum curiæ est de falsitate suspectum.*
33 *Priuilegium tollens ius tertii, præsupponitur prima facie falsum.*
34 *Suspicio in rescriptis quos effectus operetur. usque ad nu. 35.*
35 *Suspicio falsi pro ueritate habetur, nisi a suspecto contrarium probetur.*
36 *Consuetudo, quid differat a stilo, & ritu.*

37 *Præcisè*

37 *Traciuè dictio, quid importet.*
38 *Copulatiuæ dictiones sex habent proprietates. vsque ad nu. 48.*
48 *Copula vbi suas proprietates, & naturam seruare non potest, necessario resoluenda est in disiunctiuam, vel expositiuam.*
49 *Copula quonam pacto cognoscatur, quod non stet copulatiue, vsque ad nu. 57.*
58 *Copula in iudicialibus, non requirit concursum copulatorum, quando omnia ad effectum, de quo agitur, non sunt necessaria.*
59 *Copulatiue plura deducens in libello, supplicatione, vel in articulis, non vr̄ se astringere ad probandum ea, quæ nō sunt ad victoriā necessaria.*
60 *Impetrans beneficium tanquam vacans per mortem, & quouis modo vacet, sufficit probare vnum modum vacationis.*
61 *Disiunctiua seu alternatiua, non magis affirmat vnam partem quā alterā.*
62 *Copulata omnia reus se astringens ad probandum, adhuc actore non probante debet absolui.*
63 *Sententia, in qua sufficit vnam ex pluribus causis expressis, veram esse copulatiue valet.*
66 *Lex vbi requirit actum cum qualitate, non sufficit probare actum, nisi probetur qualitas.*
67 *Reus confitens delictum deductum cum qualitate, adhuc non poterit puniri, quia non censetur confiteri qualitatem, quod nouem modis sequentibus restringitur.*
77 *Decreti liber an sit approbatus pro lib. iuris authentico. nu. 80.*
78 *Gratiani dicta inserta in Decretis, an dicantur approbata.*
79 *Decreti rub. an possint allegari, sicut aliæ rubricæ aliorum librorum.*
82 *Confirmatio quæ potest referri ad actum validum & inualidum intelligitur se ad actum validum referre.*
82 *Confirmatio generalis nunquam trahitur ad reprobata specialiter.*
83 *Decisiones Rotæ an sint authenticæ, & habeant vim legis.*
84 *Regulę cancellariæ Apostolicę an habeant vim legis. nu. 85.*

EX parte. ¶ Diuidit, & summat, vt hic p Abb.
1 No. primo, q̄ periurus est † priuādus
bñficio pp reatū periurij. Pro isto notabili Pan. allegat tex. in c. q̄relam, J. de iureiur. sed ibi s̄m vnū intellectū, piurus erat pductor, & a pductione repellit, nō tm̄ pp periuriū, sed qa nō satisfaciebat dño d pēsione. Itē allegat tex. in c. puenit, J. de fideiuss. sed ibi dr̄ piuriū suspendendū, nō priuandū. Itē allegat tex. in c. cū non ab hoīe, J. de iud. q
2 optimè pbat. Rō est s̄m gl. in d. c. q̄relā, quia periuri † sunt infames, 22. q. 5. si qs puictus. & l. si qs maior, C. de trās. Et infamibus portæ dignitatis clr̄ esse dēnt, c. inter dilectos, de excess. pla. l. 2. C. de dign. li. 12. Ista rō non vr̄ bona qa illud notabile pcedit ēt si sit piurus tali periurio, q̄ non irroget infamiā s̄m Pan. in c. tua nos, in 2. not. de iurei. & dicā J. Rō ergo vr̄ esse pp odiū piurii,
3 & reatus magnitudinē. Est † .n. periuriū grande scelus, c. si 23. q. 1. vbi dr̄, q̄ talis pœna iniungēda est periuro, qualis homicidæ voluntario, & adultero. Imo vr̄ delictū grauius homicidio. c. ille, 22. q. 5. & ibi no. Arch. Imo disputat S. Th. 2. 2. q. 89. art. 8. an sit grauius peccatū, q̄ trāgressio voti. de quo ēt dubitat Soc. pś. 7. co. 4. li. 1. & adeo graue est, q̄ sūmus pœnitentiarius papæ nō pōt dispēsare cū periuro, nisi hēat spāle mandatū, s̄m Gem. cons. 105. in 2. dubio. Amplia idem in epō periuro, ut ēt priuādus sit episcopatu, c. cum quidam, inf. de iureiur. Imo magis, quia
Omne animi uitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior qui peccat, habetur.
c. sicut dignū, J. de homi. l. psbyt. C. de episc. & cler. Secūdo amplia, vt ēt priuetur oīb. bñficijs, & efficiatur incapax bōficiorū obtinendorum perpetuo, s̄m Pan. in d. ca. tua nos. Tertio amplia, vt ēt ab altaris ministerio sit perpetuo remouendus, d. ca. cū non ab hoīe, & c. at si clerici, de iu. Quarto amplia, vt procedat ēt in eo, qui non est proprie periurus, in quo ad volgi opinionē reputatur piurus, vt in eo, q̄ cōstituit se inter duo iura pria, d. c. tua nos, quē reputat singularem Lud. Ro. sing. statim allegando. Qd intellige verū, q̄tum ad hoc, q̄ possit priuari bñficiis non aūt remoueri ab executione ordinum, s̄m Pano. ibi. Quinto amplia ēt in non obseruante promissa per fidē suam, vel per Deū, vel per ista uerba sic me Deus adiuuet, vt dr̄ in cap. ego N. de iureiu. Ita Pan. in d. c. q̄relā, ad fin. & in c. ad aures, qd met. cā. Ex pmissis liquido pstat, q̄ acriter iura insequantur piu
4 ros. Hinc est, q̄ remouet † eos ab agēdo, d. l. si quis maior. Qd verū est in cā, in qua fuerūt periuri, nō in alia, s̄m gl. in c. paruuli. 22. q. 5. nu. in c. dilecti, J. de excep. p Ale. & Mod. in d. l. si quis maior, Bal. cōs. 393. Super i. lib. 4. Alia ēt pœna puniuntur, qa pri
5 uatur perpetuo bñficio probandi per iurm̄, nunq̄. n. † amplius admittitur ad iurādū, d. c. paruuli, & auth. ei qui iurat, C. de bo. auth. iud. poss. Qd intellige in iurō oneris, & non honoris, s̄m Pan. in c. lfas, col. fi. & ibi Fel. de psum. ptea. in c. cū in ecclesijs, J.
6 de maio. & obed. Fustigandus † est ēt periurus, s̄m gl. in l. si duo
7 patroni, §. fi. ff. de iurei. Itē † pt puniri pena exilij, l. de piurio, ff.
8 de crim. stel. Itē † pęna capitis, vt in auth. vt non luxur. cō. nat. §. qm̄ q̄dā, q̄ est, qn̄ p sacra phibita ex psuetudine iurat, vt ibi. Sed p prima vice, seu p scdā, & tertia, ponēdus est ad catenā, qn̄ per sacra prohibita deierat, s̄m Cro. & Sal. in l. 2. C. de rebus cred. Item pęna leg. Iuliæ de falsis, uel de sicar. l. 1. §. 1. ff. de sicar.
9 Qd est qn̄ deierauit † testificando ad effectum perdendi hominē, ut ibi. Si vero in cā ciuili, punitur pęna falsi, l. 1. in princ. ff. de fal. l. Lucius, ff. de his, qui no. infa. Itē pœna arbitraria ratione contemptæ religionis, l. cūctos populos, C. de sum. tri. & fid. cat. Limita pręmissa, vt procedant, quando quis deierauit in alterius læsionem, secus si nullius intersit; puta cōtrauenit clericus
10 iuramento de non comedendo carnes. † Isto casu solum Deū habet vltorem, quia solum Deum offendit. Ita gloss. & Docto. in d. l. 2. C. de re. cred. Limita secundo, vt procedat in periurio in
11 obseruantiam † iuramenti liciti: secus in periurio propter inobseruantiam iuramenti illiciti, capitu. grauis, cap. significauerunt, inf. de cēsi. ita limitat gl. in c. distinctio. 12. q. 4. Quod intellige verum, nisi quis se constituerit inter duo iura pria, vt s. dixi in 4. ampliatione, s̄m Lud. Ro. sing. 501. incip. Periurus. Scias etiam, q̄ periurus, qui deierauit in iurando de calumnia, non potest pu
12 niri criminaliter, secundum Bal. consi. 299. proponitur, lib. 5. forsitan etiam non eēt isto casu priuandus beneficiis, quia glo. Instit. de pœna teme. litig. in versicu. religionem, dicit, q̄ solū Deū hēt vltorem: alias sequeretur, q̄ quilibet clericus litigans, & succumbens deberet priuari, quia iurauit de calumnia, capitu. cæterum, de iura. calumnia. & ab euentu constat, quod ciuiliter iurauit cum succubuerit, l. rem non nouam, §. fina. C. de iud. Non audeo tamen firmare, ne detur audacia clericis instituendi lites calumniosas. Vide an, & quando periurus possit criminaliter accusari & puniri, per Lamb. de Ramp. distinct. lxx. Iusta hoc
13 dubitatur, an periurus sit ipso iure priuatus † beneficiis, an priuandus p sententiam. Pan. in verbis suis sensit, quod veniat pri-
☞ uandus, & ita se hēt cōis opinio, vt attestatur Felyn. & Moder. & tenuit gl. i. in c. si. J. ne pla. uices suas. Pro ista parte adducuntur plura. Primo, qa nunq̄ imponenda est pœna priuationis, ni-
14 si † reperiantur expresse imposita a iure, s̄m gl. in c. fi. J. de iurepatr. & in summa, 15. q. 8 cap. inuentum, 16. q. vlti. ca. 1. q. sue. pri. cau. benefi. amit. l. at si quis, § diuus, ff. de relig. & sump. fun. cum concor. alle. per Felyn. hic, & in capitu. querelam. de iureiur. & Corse. in repe. rub. de iureiur. in 9. q. Alex. consi. 103. Videtur prima consideratione, col. pe. & 124 in prin. lib. 6. & in specie, q̄ nullus sit priuandus beneficio, nisi expresso iure caueatur, est glos. in cle. 2. in ver. suspectus, de vita & honesta. cler. Circa istud fundamentum considera, & non concludit, quia fateor assumptū: sed dico, quod a iure est imposita pœna priuationis beneficiorum pp̄ periurium, vt hic: & iuribus supra allegatis. Verum mō sit ipso iure imposita, vel ne, non colligitur ex isto fundamento, nisi forte deducatur fundamētum hoc mō; sicut nō est imponenda pęna priuationis, nisi caueatur, ita non est dicendum
15 q̄ sit imposita ipso iure, nisi per legem exprimatur, & q̄ † in dubio pœna non intelligatur imposita a iure, tenet glos. in ca. vnico, J. de sagit. Inno. in c. bonę. 2. in uersic. post mortē, J. de elec. Bal. in l. 1. in fi. C. de legi. Secundo adducitur, homicida non est
16 priuatus ipō iure † beneficijs, secundum Panor. in cap. cum nostris, col. fi. post Inn. de cōcess. pręben. & in c. fi. in 5. not. de excess. pla. cum concor. de quibus per Fel. hic. ergo nec periurus, qui in pœna non distat ab homicida. d. c. si. 22. q. 1. posset ad istud respondert, q̄ periurium quoad quid est delictum grauius homicidio, d. ca. ille, 22. q. 5. ideo non est bona similitudo. Tertio inducitur iste tex. in ver. per sententiam episcopi, sed potest dici, quod debet intelligi per sententiam, s. declaratoriam, ut in capit. cum secundum, de hæret. lib. 6. & l. si quis maior, C. de transac. Quarto inducitur iste tex. in ver. remouetur, & in d. c. querelā. in vers. excludatur, q̄ cū sint futuri tpis, denotant priuationē faciendā esse per sententiam, s̄m gl. in regula, in pœnis, de regu. iur. & in l. in criminali, C. de iurisd. om. iud. sed potest dici, q̄ fallit quādo verba priuatiua futuri tpis sonāt in factū, vt dicā J. Quinto stringit tex. in capitu. peruenit, inf. de fideiuss. vbi periurus suspenditur ab officio, & beneficio, & consequenter non potest dici priuatus. Quidam respondent, q̄ ibi tolleratur periurus in bñficio, quia priuatio resultaret in damnum fideiussorum, quorum respectu causatum est periurium. Sed istud nihil est, quia text. vult, q̄ periurus potest satisfactionem a creditoribus habitam perceptione rot reddituum beneficii sit suspensus, & non priuatus, cuius prium esset dām, s̄m solutionem illorū. Sexto facit tex. in capit. nisi cū pridē, circa prin. & ibi no. d. Ant. inf. de renun. vbi text. q̄ crimina etiā irregularitatem inducentia, non priuant criminosum beneficiis ipso iure. Contrariam opin. tenet And. Sicu. hic, per istum textum in versicu. remouetur, & in d. cap. querelā, in ver. remoueatur, & per tex. in d. c. tua nos, in ver. excludat, q̄ sunt uerba priuatiua sonantia in executionem facti, non iuris. Et vbi uerba priuatiua futuri temporis denotant executionem facti,
17 importaut † priuationem ipso iure, capitulo fina. & ibi not. domini. Anton. infra de postula. Alexan. in d. consi. 103. col. 8. Ad istud respondetur Fely. uerum eē in dubio, secus si p alia iura cōtrariū appareat, c. postulasti, in versi. si obiectur, iuncto capi. clerici, infra de cleri. excom. mini. in casu nostro per iura, de quibus

§.cōstat, ꝙ est priuandus p sniam, non ipso iure, igitur. Sed tu ad nerte, qa ista §. allegata possunt euitari mō quo §. excepto tex. in d.c. puenit. Scdo rñdet Dec. ꝙ hic, & in dictis iuribus verba executiua fuerunt apposita in rescriptis, & directa ad iudices. vñ debent intelligi sm naturam iudicij, & sic mediante snia, sm Host. Imo. & Aret. in c. significauerunt, de test. sicut ēt in simili dicit Bar in l. præscriptione, col. 2. C. si ɔ̃ ius. ꝙ si Princeps scribat iudici. ꝙ faciat restitui fundum alicui, intelligitur mediante cāę cognitione, & snia. Sed ad istud facilis est rñsio, ꝙ si intelligatur mediante snia declaratoria, satis verificatur in natura iudicij, vbi pœna ipso iure imponitur, d.c. cum sr. Secundo arguitur ɔ̃ cōem: periurus est infamis, vt §. dixi: sed infamia priuat ipso
18 † scd̃ militem armatę militię cingulo suæ dignitatis, l. ij. §. miles. ff. de his, qui not. infa. Ergo eo modo priuabit militē cœlestis militię. est n. bonū argumentum de vno ad alterum. vt no. in l. miles, ff. de re iud. & ita expresse tenet glo. in d. §. miles. de qua facit festum Pan. in c. at si clerici. col. ix. J. de iud. & idem vr̃ velle glo. in l. frustra, C. de re mili. lib. 11. & dicit tex. in l. infamia, C. de digni. eo. lib. ꝙ infamia quęsitum admitit honorem, per verbum pleniꝰ tpis, & sic ipso iure. Ad istud rñdet Panor. in d. c. q̄relam, & Fel. hic, ꝙ argm̃ de milite armatæ militię, ad militem cęlestem non procedit. Fone volunt dicere, ꝙ loquimur in pœnalib. in quibus non debet fieri extensio, reg. odia, de reg. iur. in 6. Considera ꝙ punire delictum periurij, interest reipublicæ, l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. & ubi non datur ratio diuersitatis, etiam in exorbitantib. procedit ista ęquiparatio, sm Alex. in d. l. miles, col. 1. allegantē glo. in l. stipēdia, C. de exe cu. rei iud. Vnde Fel. hic rñdet, ꝙ non est expeditū, ꝙ periurus sit infamis & verum dicit de iure ciuili, quo periurus non est
19 infamis, † nisi in casu speciali l. si quis maior, C. de transactio. Sed de iure canonico est maximum dubiū. & recenta opinione, ꝙ etiam de iure canonico periurus non sit infamis infamia iuris, quam visi sunt tenere Pan. & Fel. in c. testimonium, J. eo. scd̃o adhuc non esset gn̄alis, quia in periurio pp inobseruatiā iuramenti de futuro, omnes concedunt, ꝙ periurus sit infamis, per tex. in d. l. si quis maior. cogitabis ergo. Secundo mata præmissam q̄ritur, an emphyteuta, qui iurauit in instro inuestitu-
20 ræ, cessans per annum a solutione pēsionis, cadat † ab emphyteusi? Præmissa faciūt, ꝙ sic, & ita decidit Bal. in d. c. querelam, Ale. cōsi. 85 Non puto. repetito in cōsi. 116. lib. 1. sequit Cor. in repetione rub. de iureiur. in 2. princ. ergo. & Ias. in d. l. si qs maior, col. 3. Ferra. cautel. xx. Contrarium tenet And. Basig. h. c. quia iurm̃ regulatur sm nām ɔ̃ctus, super quo interpon r. & recipit oēs ɔdōnes, quas recipit ille ɔ̃ctus, l. fi. C. de non nu. pecu. & pp istud fundamentum de ista decisione dubitat Ias. in l. 2. in ro. q. C. de emphyteu. Doctor meus, Rochus de Curte, concordabat istas opiniones hoc modo. Aut emphyteuta iurauit simpliciter stare ɔ̃ctui, & tunc procedat opi. Basig. ɔ̃ Bald aut iurauit explicite obseruare omnia, & sing. & tunc procedat opin. Bald. allegat Franc. de Curte seni. sing. suo 54. vbi probat istam dist. ex doc. Bald. in c. quę in ecclesiarum, col. xij §. de constit. vbi Bal. dicit, ꝙ regula d. l. fi. procedit in simplici iurō, secus in iurō explicito, quia tunc habet locum l. si quis maior. & istam dist. ad aliud propositum facit Card. consi. 1. sub rub. de iureiur. dicens, ꝙ non prohibetur opponere exceptionem simulationis, qui simpliciter iurauit stare ɔ̃ctui, secus si explicite iurauit omnia & singula vera esse, de quo late per Alex. & Mod. in l. nemo pōt ff. de leg. 1. Quid tenendū? Credo opin. Bald. posse defendi indistincte ab isto fundamento, quod facit, & retorquetur ɔ̃ eos; nam licet de iure cōi non cadat emphyteuta, nisi cessauerit per triennium de iure ciuili, l. 2. C. de iure emphyt. & per biennium de iure cano. c. potuit de loca tñ natura ɔ̃ctus est, ꝙ soluat omni anno, & iurm̃ debet intelligi præstitum cum illa qualitate, quod omni anno soluatur pensio: & si emphyteuta non soluit, contrauenit ɔ̃ctui & eius naturæ, & ɔ̃ñi iuramento. ergo incidit in periurium. Et si dixeris, natura ɔ̃ctus est, ēt ꝙ non cadat, nisi elapso biennio; concedo, sed dico, ꝙ non cadit, quia cessauerit, sed cadit pp periurium. Contra tñ hanc decisionem obstant duo. Primo obstat conclusio, de qua §. ꝙ pœna priuationis nunq̄ imponitur, nisi reperiatur per legē expresse imposita. Sed non reperitur l. cautum, ꝙ emphyteuta sit priuandus emphyteusi, pp periurium, ergo, &c. Scd̃o arguendo de feudo
21 ad emphyteusim, valet argm̃, † vbi non datur rō diuersitatis, sm Spec. tit. de feud §. quoniam. ver. 4 Bart. in l. vt iusiurandi. §. si liberi, ff. de oper. lib. Bal. in auth. si quas ruinas, C. de sacrosan.
22 eccle. Vasallus aūt pp periurium non priuatur feudo, † nisi in casibus expressis a iure, cap. 1. §. illud, 2. quæ fue. pri. cau. benefic. amit. ergo emphyteuta in isto casu etiam non priuabitur emphyteusi, quia nulla est lex expresse hoc tale dicens, vt dicit tex. in §. optimū, in Auth. de non elig. secūo nub. Et si dixeris, dicit Bald. ꝙ istud decidit in d. l. si quis maior. rñdeo, ꝙ non deciditur expresse, sed per extensionem Doctorum extendentiū illā legē ad oēs ɔ̃ctus. Cogitabis ergo diligenter. Nota secundo, ꝙ

23 per renunciationem priuatur renuncians † bñficio. c. sup hoc, c. ex trāsmissa, J. de renun. c. quam periculosum, 7. q. 1. Amplia, ēt si resignatio aliquo defectu esset nulla, c. ꝙ in dubijs, de renū. & ibi Pan. Amplia vt sit renuncians priuatus ipso iure, licet Fel. hic ɔ̃. Amplia tertio ēt in papa renunciante papatui, c. 1. de renun. lib. 6. Amplia quarto, vt impetrans licentiam renunciandi a superiore, possit
24 † compelli bñficio cedere, c. quidam, J. de renun. Quinto adde, ꝙ obligans se ad non mouendum q̄ōnem super beneficio, potest ēt amoueri ab illo, ca. audita, de restit. spol. & ibi declarat Pan. in 2. no. Istud no. sm Pan. hic, procedit
25 in renunciatione spontanea, secus in meticulosa, † quę licet mero iure valeat, tñ rescinditur actione, quod met. cā, c. Abb. c. super hoc, J. ꝙ met. cā. Et in iīn restituitur qui per metum resignauit, ꝙ non est opus noua collatione, c. si vero, & ibi Abb. & Fel. J. de iureiur. Ideo dicit Rota, quam refert Fel. in d. c. si vero, & Dec. hic, ꝙ renuncians bñficio ad effectum, vt frater relaxetur a carcerib. pōt beneficium repetere. Similiter si clericus grauatus ab Ep̄o indignatione commotus renunciat bñficio, compe tit sibi ius repetendi, quia non sponte resignauit, sm Gem. in d. c. quā periculosum. Similiter renuncians bñficio timore excōicationis, pōt illud recuperare, sm Barb. consi. 19. lib. 3. sequitur Dec. hic. Adde ēt vnum casum, in quo renunciatio meticulosa est ipso iure nulla, qñ clericus per dñm tpalem incarceratur, & renunciare cōpellitur, cle. 2. § sanè de pę. Tertio no. ꝙ in rescripto concesso ad petitionē partis, subintelligitur condō, si præ
26 ces veritate nitantur. † Amplia ēt in rescripto motu proprio concesso, in quo subintelligitur condō, si cāæ motiuæ veritate nitantur sm Card. cons. 96 & 98. Papa vnuit, vt hic per Fel. & Mod. Amplia scd̃o, ēt si rescriptū sit ɔ̃sumptum & exequutum, l. si non cognitio, C. si ɔ̃ ius. Limita dupliciter, vt hic per Dec. & ante eū illas duas limitationes tradit Ias. in l. fi. C. de diuer. rescr. Circa primam limitationem aduerte, quia non est propriè limitatio. Quia si cā expressa in rescripto propter ad obseruantiam iuris sit falsa, rescriptum erit subreptitium, dūmodo fuerit cā, quare Princeps concesserit, c. super litt. §. eod. Potes ergo limitare ex his, quę dixi, in c. 1. in pe. concl. §. eo. Aduerte etiā circa illud not. ad duo. Primo, sm quosdam ob. tex. in l. & si legib. C.
27 si ɔ̃ ius. vbi datur regula, Mendax p̄cator † carere dēt impetratis, q̄ regula præsupponit nullitatē rescripti. Regula vero hic tradita p̄su, ponit ualiditatem. Sed fallūtur illi qui sic arguūt, quia illæ duæ concl. idem important, & tex. in l. fi. C. de diuer. rescr. vtitur istis cl̄is pro sinonymis. Nam vtraque præsupponit validitatē rescripti, qtum ad effectum cognoscendi de ueritate p̄cū, & cognita falsitate, vult rescriptū non ualere. Scias ēt,
28 ꝙ ista condō, † si ita sit (quia tacitè inest) non reddit rescriptum condūnale, l. ɔdōnes quę extrinsecus, ff. de cond. & demon. c. significasti, J. de elec. Ideo non suspendit iurisdōnem iudicis, sed exercitium, vt hic per Fel. & Mod. & per Fel. in c. fi. col 7. J. de præsum. Tertio aduerte, quia gl. in §. & si leg. 55 q. x. dicit, ꝙ hodie non uīt habere locum ista decretalis, sed distinguēdum cl̄t, ut in c. super literis, inf. eo. Tñ si considerabis, dispositio istius decreta. habet locum retēta dist. de qua in d. c. super lr̄is. Ex istis
29 infert Pan. ꝙ impetrans tenet probare supplicata uera esse, † si aduersarius ea neget. alleg. Io. And. in c. 1. de litis contest. lib. 6. Tu adde tex. in c. quia circa, & ibi Pan. in 2. & 3. no. inf. de consang. & affi. & dicit Soc. consi. 164. Visa bulla, col. 2. in 2. parte, ꝙ impetrans hēt probare si opponatur, ꝙ expressa sunt falsa. Si vero opponatur rescriptum impetratū fuisse per taciturnitatē
30 veritatis † tunc excipiens probabit. allegat not. in isto c. & illa est theorica Io. And. in d. c. 1. Pan. in c. fi. col. 2. inf. de præsump. Limita, nisi impetrans haberet intentionem fundatam iuris præsumptione, tunc in excipientem transfertur onus probandi, sm Pan. in d. c. fi. 3. notab. Cætera uideas per Fel. in c. constitutis, col 1. vbi Abb. inf. eo. Quarto nota, ꝙ rescriptum ɔ̃ stylū cu-
31 riæ, † est de falsitate suspectum, ut hic, & in c. in memoriam, 19. dist. idem in priuilegio ɔ̃ solitum cursum priuilegiorum, c. cām quæ. inf. de test. lib. c. ea parte, de capel. mona. Et ideo Pan. in c. ea parte, 2. inf. de offic. deleg. decidit, ꝙ priuilegium tollēs
32 ius tertij, † præsumitur prima facie falsum, quia princeps non solet similia priuilegia concedere. Et ad istud Fel. & Mod. hic, cumulant infinita. & dum allegat gl. in l. si quis sub condōne, ff. de condit. inst. quæ vult, ꝙ clantulæ insolitæ inducant suspicionem fraudis & doli, adde quæ scribit Fel. in c. si cautio, col. 17 in fi. inf. de fide instrō. Cur. consi. 66 & consi. 74. col. antep. & vsque ad fi. consilij, vbi habentur oīa, de quib. hic per Mod. & plura alia. Et dum dicunt ꝙ citatus in forma insolita non tenetur ɔparere. Adde Ias. in l. 2. §. 1. col. x. ff. si qs ius dicenti non obtēpe. Operatur illa suspicio plures effectus. Primus est, ꝙ impe
33 trans remitti dēt cum rescripto, † seu priuilegio ad papam, & sm Bald. & Card. & Imo. debet remitti ligatus sub fida custodia. & istud probat hic, in illis uerbis, venire compellas. Quidā arguunt contra hoc de c. in memoriā. vbi dr̄ esse in potestate Episcopi detinere in carcere talem de falsitate suspectum, donec

nec Papam scire orauit, ergo non debet eum transmittere Sol.
uunt, q eps debet transmittere post monitionem ab eo fcām,
si fuerit requisitus per Papā. Et q non teneatur trāsmittere ante
monitionem, probatur per tex. in d.c. cām quę. Alii dnt, q est in
ptāte Epi eum retinere in carcere, per tex. in d.c in memoriam,
in uer. potestas sit, iuncta l. non quicquid, ff. de iu. Sed istud non
placet, per tex. in c. 2 de crimin. fal. & licet isti rñdeant ad istum
tex. qui loquitur in aperta falsitate, tñ longe falluntur, qa tunc
esset puniendus, nedum retinendus, c. ad falsariorum, de crim.
fal. & quia ille tex. utitur uerbo, redarguēda uideris, quo etiam
vtitur tex. in d.c. in memoriam. non obstat tex. in d.c. in memo
riam, in uer. potestas sit. quia ptās data Epo cōsistit in mō reti-
nendi, videlicet in carcere, vel sub alia custodia, non retinendo,
vel relaxando. Operatur scdo, q ordinarius, seu delegatus non
34 debet parere talibus rescriptis, & priuilegiis † nec illa executio
ni mandare. Ita probant iura præallega. & clarius in d.c. si quan
do, J eod. Operatur tertio q impetrans possit puniri pęna falsi,
35 † nisi probet rescriptum emanatum fuisse in bulla forma a cu-
ria, c. porrecta, & ibi Pan. in 2 notabili, J. de confir. ut. uel inuti.
vbi dicit, q hodie propter appositionem sigilli, seu bullæ, pur-
gatur ualde ista suspicio. Adde p isto notabili tex. in l. iubemus,
C. de proba. per quem consuluit Cur. consil. 56. col. 7 & pen. q
36 suspicio falsi pro ueritate hr, † nisi a suspecto ɔtrium probetur,
& est spāle in crimine falsi, ut ex sola suspicione quis puniatur,
fm eū in allegato cons. 56. 66. & 74. s̄. allegatis, ubi infinita cōsi-
lia ɔgerit. & idem uolunt Arch. & Gem. in d. ca. in memoriam.
37 Scias insuper, q stylus † est fm ius, consuetudo proprie ɔ ius,
vt per Alex. consi. 36. Viso themate, col. fi. Ritus uero est quidā
modus actui ordinādo solemnitatem pbens, fm Pan. in c. cum
secundum, in 1. notab. J. de tempo. ordin. Qnq; ius aliter sumi-
tur ut in c. ɔ Christianos, de hrē. lib. 6. Quinto nota, fm Pan. q
38 dictio, præcisè, † idē importat q absolute, & sine causæ cogni
tione, allegat glo. in c. ɔ Christianos, de hære. lib. 6. Subditque,
q dictio, pcisè, apposita in statutis, habet uim clausulæ deroga-
toriæ ad ɔria statuta, fm Iac. de Are. in l. oēs populi, ff. de iusti &
iur. Circa primam partem huius notab. q idem sit præcisè, qd
absolute, multa adducuntur hic per Fel. & Mod. Sed tu aduer-
te, q tex. in d.c. ɔ Christianos, in alternatiua vr probare ɔtrium.
Scdo Pan. vr male loqui, dum dicit, q importat idem, quod si-
ne causæ cognitione, qa iste tex. alias eēt superfluus. Item copula
posita in medio ɔtrium ostēdit, & ɔtrium tenent Bald. & Mod.
hic. Et ɔtrū tenet Bar. in l. stipulatus sum Damā, ff. de uerb. obli.
ubi Alex. & Mod. ɔtrū d.l. vult in terminis in c. licet de euitāda,
in uersi. exceptione, J. de elec. comprobatur ēt ista opi. ɔ Pan. ex
iis, quæ scribit Ias. in l. 3. in amittenda, ff. de acqui. pos. & in d.l.
omnes populi, & per Alex in l. 1. col. 3. in fi. & seq. ff. si cer. pet.
Dec. hic concordat opin. distinguendo: cuius dist. in. comprobo
ex eo, qd voluit Barto. in l. a diuo Pio, in prin. ff. de re iu. ultimo
moueo unam difficul. ɔ tex quia vr uelle, q si esset mentio pri-
marum lrarum, q ualuisset rescriptum, ēt q mandasset papa re
stitutionē fieri pcisè. Cōtra, cāæ cognitio est de iure diuino, fm
Pan. in c. 1. col. 2. de causa pos. & propne. ergo papa non debuis
set posse tollere, cle. pastoralis, de re iu. Solutio p nunc, iste tex.
loquitur in bñficialib. in quib. papa hēt ptātē auferendi unum
bñficiū ab uno, & dare alteri, fm Fel. in c. q̄ in ecclesiarum, col.
12. & seq. s̄. tit. 1. p tex. in c. 2. de pb. in 6. Ad ueritatē copulatiuæ
39 † reqritur cōcursus oium copulatorū, l. si hrdi plures, ff. de cōd.
inst. § pe. Inst. de hær. inst. per gl. hic, & in cle. in plerisq; in uersi.
& populo, de ele. & procedit siue copulata affirmatiuè copulē
tur, siue negatiuè. Si n. copulantur plura affirmatiuè, requiritur
q omnia concurrant affirmatiuè, si copulētur negatiuè, requi-
ritur, q concurrant negatiuè, & sic neutrum fiat, l. si quis ita, ff.
de uer. ob. & procedit ēt in pęnalib. & odiosis. Requiritur. n. ad
hoc, ut quis possit puniri, q oia copulata respū pænę incurrēdę
vera sint, fm gl. in c. 1. in uer. cōtra institutam, de re iu. li. 6. Quam
sequitur Pan. in c. 1. col. 3. de off. ord. & Bal. in l. fi. C. de pęna iu.
qui ma. iud. ad idem gl. in l. mancipia, C. de serui. fug. per quam
dicit ibi Iaco. But. q statutum puniens turbantem alium in sua
possessione pęna c. librarum, & ad restōnem possessionis, non
hēt locum in eo, qui turbauit tm. & nō abstulit possessionem,
quia ambo copulata non concurrunt. Seqtur Lu. Ro. sing. suo
inci. statutum, dicens se ex hoc lucratum fuisse sex florenos, &
quædam alia. Seqtur Io. Bert. in trac. de Epis. in 2. li. q. 22. primæ
partis. ubi ex hoc infert, q si statutū dicat, q testis falsum depo-
nēs puniatur pœna c. librarum. & ad interesse partis, q nisi ex
eius dicto lædatur, pars, non poterit puniri, q̄q̄ falsum deposue-
rit. Procedit ēt eɔ, quia si statutum pro eo delicto imponat plu-
res pęnas, oportet q oēs imponātur, l. nemo, 2. C. de epis. aud. te
net Bar. in l. quid ergo, §. pęna grauior, ff. de his, qui not. infam.
Et ista est prima uā, & ppritas copulatiuæ. Et adde in quātum,
s̄. dixi, q ēt requiritur concursus copulatorum negatiuè, quod
decidit Cor. consi. 191. Dato, col. 1. lib. 2. limita & declara, ut per
Soc. in l. si is qui, §. utrum, col. 3. ff. de reb. dub. Secunda proprie
40 tas copulatiuæ est, q copulet æque principaliter, † fm gl. in ca.
q̄relā, de simo. & ibi Ab. infert ad q. de qua per Fel. in ca. quan
10, J. de iud. facit quod voluit Bar. in l. 1. ff. de pec. leg. & est tex. in
l. si cui, & ibi Bar. ff. de fun. inst. & quod decidit Ale. cōsil. 2. colu.
pe. lib. 3. & quę scribit Ias. in l. Titię textores, § 2. ff. de le. 1. vbi cō
cludunt Doc. q dicens sententiam nullam, & si qua est appellat,
vr deducere appellationem, & nullitatem æque principaliter, ɔ
glo. in l. 1. C. qn prouo. non est neces. & ɔtra Saly. in l. vni. C. si de
momen. pos. fue. app. Tertia proprietas est, q copulet diuersa,
41 † fm gl. in rub. ff. de iur. & fac. ig. Pan. hic, & per Doct. in variis lo
cis. Cor. cōsi. 70. In hac, col. pe. li. 2. gl. in l. si duo, C. per quas per
42 so. no. acqui. Quarta proprietas est æqualiter copulare, † l. reos,
§. cum in tabulis, ff. de duob. reis. l. 3. §. si quis ita, ff. de eo, qd cer.
loc. l. si quis Titio, ff. de vsufru. accr. l. si hæredes nominati, ff. de
leg. 1. l. si pr. filio, ff. de vul. & pup. vbi Pau. de Cast. infert, quod
si condemnatus sit sindicus, & commune in centum, censetur
sindicus condemnatus in 50. & cōe in aliis quinquaginta. Et p
hoc vr tex. in l. qm iudicem, vbi gl. Bal. Ang. & Sal. C. de appella.
Bal. in c. 1. qui feu. da. po. Et Ale. ibi infert, q si ex forma statuti ele
ctio Bidelli spectet ad vniuersitatē, & rectorem, tantam vocem
habebit Rector, quantam uniuersitas. Et similem quęstionem
determinat ita Ang. & Imo. in l. liber homo, §. Titius, ff. de hęre.
inst, per illū tex. & Lud. Ro. con. 99. Viso propositę q. themate.
Host. Io. And. Pan. & alii, in c. postulasti, de conces. præbend. fa-
cit decisio Soci. cōsi. 40. Ex actis gestis, in r. dub. lib. 1. Et q̄ scribit
Cur. consi. 54. Sæpe & frequenter, post Bar. & alios, in l. si cum
dotem, §. transgrediamur, ff. sol. mat. Limita primo, vt p Bart. in
43 l. seruus communis ita, ff. de stip. ser. nisi natura ɔtractus † aliud
suaderet. Limita secundo, nisi ex coniecturata mente disponen-
44 tis † contrarium videatur dām, l. quidam relegatus, cum l. seq.
ff. de reb. dub. Et hoc modo procedit tex. in l fundus ille, iuncta
declaratione gl. ff. de contrahen. emp. Limita tertio, nisi copula
45 cadat inter personas grauatas, † quarum aliquæ grauari nō pñt;
quia onus spectabit in totum ad illū, q grauari potuit, l. si ex duo
bus, §. 1. & ibi Ias. in 6. nota. & l. ciuitatib. §. Lucius, ff. de lega. 1.
Limita quarto, vt per Soc. consi. 208. lib. 3. per totum. Quinta p-
46 prietas, † q copulet vniformiter, l. Seiæ, §. Caio. ff. de fun. inst. &
ibi late Bar. & sic natura copulæ est, repetere qualitates pręcedē
tis copulari in sequens, & econtra, fm gl. in l. si sic, ff. quemad.
ser. amit. quam multum cōmendat Ias. in l. fi. col. pe. C. de succes.
edic. facit decisio Bar. in l. si legatarius, ff. de leg. 1. de qua hic per
Fel. col. 15. fallit 5. Et hanc decisionem Bar. extollit Lud. Rom.
sing. 380. redditus relictus, & consi. 231. Pręmissorum Docto. et
Soc. consi. 280. Considerata contingentia, lib. 2. Ex quibus pri-
die dicebam, q substō testōris hoc modo concepta. substituo
proximiorem de gñe meo, & suos; q illa copula, & suos, opera-
tur q filii sororis non intelligantur substituti. Quia propter co
pulam, & suos, datur intelligi, q sui etiam debent esse de gñe,
cum copulet vniformiter, & ea quæ sunt eiusdē generis, l. fin. §.
cui dulcia, ff. de fun. inst. facit quod consuluit Cor. consi. 139.
Placet mihi, li. 2. Sexta proprietas est ampliare quantum potest,
47 † l. ea tñ adiectio, ff de le. 3. Est verum, q Bar. in l. si is, qui ducen
ta, §. vtrum, ff. de reb. dub. restringit illum text. quando copula
ponitur inter duo adiectiua neutraliter prolata, & quidam dnt
ibi esse, quia copula erat iuncta cum relatiuo. Tamen alii *com-
muniter* tenent idem, si copula sit inter duo substantiua, absque
relatiuo. Hinc dicebat Bald. q si testator legat alicui equos suos
& arma, non solum comprehenduntur arma equorum, sed ēt
arma equitantis. Ita Bald. in l. 1. ff. de verbo. signifi. non tamē ve-
niunt in legato phaleræ, & ornamenta cum perlis, & auro, quæ
portabat testator ad torneamenta, quia sapientis est tenere me-
dium, l. qui lancem, ff. de au. & argen. le. Sed an veniet cimeriū?
vide ibi, & istud tamen dicunt Cardin. & Imo. in d. clementina
in plerisque, verum esse in fauorabilibus, prout loquitur text. in
in d. l. ea tamen adiectio, secus in odiosis. Quia tunc stabit restri-
ctiue, inferētes, q si per statutum imponatur pęna nobilibus, et
bastardis percutientibus aliquem, tunc statutum debet restrin-
gi ad bastardos nobiles, seu bastardos nobiliū, sequitur Soc. cō-
si. 33. Circa præsentem, col. 3. lib. 3. Vbi igitur videbis, quod co-
pula non possit suas proprietates, & naturam seruare, necessa-
48 rio resoluenda erit in disiunctiuam, † vel expositiuam, vel erit
in oratione posita ad continuandam materiam. Signa autē co-
gnoscendi, q copula non stat copulatiue, plura possunt reperiri
dicam quæ occurrunt. Primū signum colligitur ex repugnan-
49 tia † copulatorum. Nam si copula ponatur inter incompatibi-
lia, resoluitur in disiunctam, fm Pan. hic, ponentem exemplum
in clā codicillari copulatiuè concepta, vt in l. fin. C. de codici.
Considera tñ circa istud exemplū, quia ex electione data hrdi,
vt dr in d. l. fi. non vr, q testm & codicillus sint inter se incōpati-
bilia nisi ɔsideres forte effectū, ut facit Abb. Habes ēt exemplū
in l. si Titio, ff. de usufr. leg. & Bart. inducit quatuor qōnes, & cir
ca scdam uide quę dixi in l. centurio, ff. de uulg. & pup. Inferi ēt
ad ɔpromissum, in quo dr. ɔpromittimus in talē arbitrum, &

arbitratorem, & amicabilem compositorem, quia procedere
50 vt arbiter, & vt arbitrator, † sunt incompatibilia. Nam arbiter
procedere tenetur secundum ius, arbitrator nõ: vñ copula resol
ui dẽt in alternatiuam, & erit in electione compromissarij eli ge
re viam, quam velit, fm Barto. in l. 1. ff. de iudic. Alexand. in l. si
seruus plurium, §. si numerus, ff. de lega. 1. Raph. Comen. consi.
7 Viso compromisso. Oria. in tracta. de arb. versi. secũdo quęro.
Similiter si in sententia dicatur, nos arbitri, & arbitratores, co-
pula, &, ponitur pro vel, fm Bal. in l. non codicillum, C. de te-
sta. Cuius dictum reputat singula. Crem. singu. 197. Commissa
est quæstio. vbi concludit post Bal. ꝙ censebitur prolata sñia, tã-
quam ab arbitratore. Sequitur Imo. & Ale. in l. nemo potest. ff.
de le. Ang. in disputa. incipien. Duo adinuicem litigantes. Alexã.
consi. 13. Ex his, col. 3 lib. 1. & ista est *communis* opi. Contrariũ tñ
tenet Bal. in l. miles, qui destinauerat, ff. de test. mil. Quẽ sequitur
Ale. in l. si seruus plurium, §. fi. ff. de leg. 1. & illa forte verior, quia
in dubio præsumitur electa via plenior, & tutior, & quę citius
est effectum paritura, l. si ita scriptum fuerit, Titius. ff. de hære. in
sti. Et sententia arbitri est citius paritura effectum, quia si erit
cum pęna ei statur metu pœnæ, l. diem proferre, §. illaris, ff. de
arb. si sine pœna, si intra x. dies non reclametur, ex ea oritur a-
ctio. l. c. cum antea, C. de arb. Sed sententia arbitratoris non pro-
ducit actionẽ cum effectu, nisi post 30. ann inter quos sp potest
peti reductio, *fm eãdem* opi. de qua per Bar. in l. si societatẽ, §. arbi-
trorum, ff. pro soc. & ita etiam tenet Ioan. Crotus in d. l. nemo
potest, col. 27. de leg. 1. in casu tñ isto pt saluari incompatibili-
tas, & sic stabit copulatiue, ut declarat Soc. in d. § vtrum. col. 3.
Infertur ẽt, ꝙ si testator substituerit filio pupillo hoc mõ, si fi-
51 lius meus in pupillari ætate decesserit, substituo Titiũ † mihi, &
sibi, ꝙ copula debeat resolui in disiunctiuã ratione contrarieta-
tis euitandæ. & erit in electione substituti succedere testatori ex
fideicommissaria, vel pupillo per pupillarem, fm Lu. Ro. consi.
480. in casu propositæ consultat onis & dixi in l. 1. ff. de vulg. &
52 pup. scdm signum colligitur ex superfluitate. † Nã si copula po
natur inter plura idem importantia, resoluitur in expositiuam,
fm Pan. hic, per tex. in l. 1. ff. de pac. idem tenet Bartol. in l. 1. ff. de
iustitia & iure, & in rubr. C. de agri. & censi lib. 11. vbi dicit, ꝙ si
copula ponatur inter duo substantiua idem importantia, v-
num substantiuum adiectiuatur, & copula resoluitur in exposi-
tiuam per figuram Endiadis iuxta illud, Arma virumque cano.
i. virum armatum. Ad idem est tex. all. hic per Felyn. in capitu.
monasteria. de vi. & hone. cle. Et adduc quamplures gl. Dec. hic,
Tu adde Cal. consi. 2. de uer. sig. vbi dicit, quod copula copulãs
plura verba eiusdem importantiæ ad eundem effectũ, nih. l ad
dit, c. in synodo, ibi confirmamus. & comprobamus, 63. dist. cũ
si. Adde ẽt gl. in rub. C. de vind. lib. & gl. Inst. de ser. urb. præd. §.
fi. in verb. pacto omb. Ad idẽ tex. in capitu. qualiter, & qñ, 2. de ac-
cu. ibi, Clamorẽ, & famam, i. clamorosam famam. Ad idẽ tex. cũ
gl. in l. obseruare, § proficisci, ff. de off. præsid. ibi, rõ & vindicta,
i. rationabilis vindi. Ad idẽ tex. cum gl. in l. a. C. qñ liceat ab em
ptio. disc. ibi Pacto, & ɔsensu, i. pactionali ɔsensu. Ad idem text.
cum gl. in l. si item in bñ cũ, ff. de acquiren. pos. ibi, Anima & rõ-
ne, i. anima rationali. Et ista seruiunt ad saluandos Notarios, &
testes a contrarietate & falsitate. Et propterea Soc. consil. 51.
Viso testõ lib. 3. vt concordaret testes testamentarios & Nota-
riũ, exponebat bona & hẽditatem, i. hęreditaria bona. Scias tñ,
ꝙ si copula ponatur inter duo, quorum unum tanq̃ spẽs in liter al-
53 teri tanq̃ gñri, † tũc censetur posita ad demonstrandum, ꝙ illa
spẽs est magis nota digna q̃ cęteræ non expressæ, arg. l. itẽ apud
Labeonẽ §. hoc edicto, ff. de iniur. Et ita probatur in euangelio,
Dicite discipulis eius, & Petro; & in rub. C. de sern. & aqua. & in
c. cum longe, in uer Hyspaniæ atque Galliæ, 63 distin. Tertium
54 signum colligitur ex ordine charitatis † Nam si copula cadat
inter personas, inter quas cadit ordo charitatis, tunc non seruat
nãm copulatiuę, idest non requirunt concursum copulatorũ,
fm Bar. & *communiter* scrib. in l. Gallus, §. quidam recte, ff. de li-
be. & posthu. & in l. pe. C. de impube. Ale. cõsi. 12. vol. 3. & 167.
uol. 5. circa fi. Soc. ɔsi. consi. 49. col. 1. & seq. li. 1. Dec. cõs. 95. col. 2.
facit q̃d d. cam in seq. signo. Quartum signum colligitur ex ve-
55 risimili intentione disponentis, † fm Ale. consi. 130. in fi. atten-
tis verbis testamẽti, lib. 2. vbi testator mandauit partem hẽditatis
erogari puellis pauperib. maritandis, si contingeret hẽdem suũ
mori sine masculis, & ex eo superesse fęminas, & sic sub duab.
cõditõnibus copulatiue. Decidit tñ substõni locum esse, si hęres
mortuus sit sine masculis, dato quod ex eo non supersint filiæ
fœminæ pp verisimilem intentionem disponentis. Adducit in
simili tex. in l. si is, qui ducenta §. ita si pater, ff. de rebus dub. vbi
ex coniectura ta mente disiuncta resoluitur in coniunctam, sic
ergo idem econtra dicendum vř. Facit quod dixi s. in pręceden-
ti signo, & qđ dixi in secunda limitatione quartæ proprietatis,
& qđ inf. subiiciã. Et quia uerba dẽnt seruire intẽtioni, c. 2. requiris,
de appe. nec dẽnt verba meliora sensu existere, l. 1. C. de lib. præ-
ter. ɔsistũt. n. verba sub iugo mẽtis, tanq̃ sub originali, fm Bald.
in c. mandatum. J. eo. Quintum signum colligitur ex diuersita-
56 te orationum. † Nã copula copulãs diuersas orones nõ stat copu-
latiuè, sed continuatiuè, l. 1. ff. de his, qui no. infam. l. 1. ff. de sica.
tradit Bart. in d. l. 1. ff. de iust. & iure, & in d. l. si is, qui ducenta. §.
vitium. Quod verum est, si orationes copulentur ęque princi-
paliter. secus si per modum accidentis, seu ad qualificandum
vnum & idem subiectũm, tunc stat copulatiue, & requiritur
cõcursus, d. l. si hẽdi plures, ff. de condi. insti. Et ex isto signo col
ligitur ratio, quare copula posita inter orones perfectas non
copulat vniformiter, seu non repent qualitates p̃cedentes, vt
probatur in l. qui fundum, ff. de contrahen. empt. Ex n. ratio est
quia non stat copulatiue, fm Bart. in d. §. Caio. quod sequitur
Soc. consi. 54. col. 5. lib. 1. & consi. 22. Videbat. & consi. 23. lib. 3.
Cor. consi. 129. in fi. lib. 2. Sextum signum colligitur ex absurdi
tate, quę sequeretur, si staret copulatiue, fm Barto. in l. Gallus,
57 §. ẽt † si parentes, ff. de lib. & posth. Fel. hic, col. xv. Alex. ɔsi. 119.
col. 1. lib. 1. & consi. 9 col. 3. lib. 2. & ɔsi. 2. col. 3. Cur. consi. 45.
col. 2. Aliud signum colliges ex sequentibus. Alia poteris stu-
dendo colligere: ista pro nunc sufficiant. In iudicialibus copula
58 non requirit concursum copulatorum, † quando omnia ad
effectũ, de quo agitur, non sunt necessaria, fm glo. Pan. & alios
hic, ita intelligentes istum tex. & tex. in cap. exhibita, J. de iud.
& in ca. cum iam dudum, J. de pręben. Ratio diuersitatis inter
iudicialia, & extraiudicialia, fm Bald. hic, est: quia in extraiudi-
cialibus actus recipit intellectum a voluntate disponentis: in iu
dicialibus vero recipit intellectum a dispositione iuris. Cum
igitur ius copulatiue non disponat, non erit necessarius copula
torum concursus. Et si dixeris, ꝙ in tex. nostro rescriptum reci-
pit intellectum a voluntate rescribentis. Respondent Mod. &
bene ꝙ in dubio Papa rescribendo vř se conformare cũ dispõne
iuris, vt dixi s. i. rub. & rescripta recipiunt interpretationẽ a iure
cõi, c. cum quæ J. eo. l. ex facto, ff. de vulg. & pup. Et in proposi-
to, ꝙ nunquam præsumitur ꝙ Princeps velit grauare partem
ad probandum non necessaria, secundum Pan. in c. ex parte B.
col. 2. per illum tex. J. de su. comp. Et ex hoc alias dicebam, ꝙ
Princeps per hęc verba, si caualori passim, & maxime in ciuita-
te Papiæ expendebantur, non videbatur voluisse arctare partem
ad probandum, ꝙ alibi, q̃ in ciuitate Papiæ expenderentur, quia
non erat necessarium. Ex hoc infert Pan. hic, quod deducens
59 plura copulatiue † in libello, supplicatione, vel in articulis, non
videtur se astringere ad probandum ea, quę non sunt necessa-
ria ad victoriam. sequitur Bald. in l. Fulci §. cum aũt. ff. ex quib.
cau. in pos. ex. cum concor. copiose adductis per Fely. hic, col.
9 ver. fallit tertio. Et vltra eum ita istum tex. intelligit Rot. dec.
68. Licet capitula, in nouis. Et idẽ est in impetratione. Nã si qs
60 impetrat beneficium tanq̃ vacãs per mortẽ, † & quouis modo
vacet, sufficit probare vnum modum vacationis, fm Rotam
dec. 83. si impetrans, in nouis. quam allegat Felyn. hic, qui dicit
istud verum, si probetur primus modus expressus, non si alius.
Quia affirmandum primum modum vacationis, cęteros vř ne-
gare, allegando Rotam deci. præall. & Egid. Bellamer. in suis de
cisio. Sed tu considera, ꝙ ɔtia opinio q̃ tenuit Ant. de But. in d.
c. exhibita, circa fi. vř verior, quia vt oẽs concedunt, copulatiua
in casu isto resoluitur in disiunctam: disiuncta vero, seu alter-
61 natiua, non magis affirmat vnam partem q̃ alteram, † imò rem
in dubio ponit, l. prætor edixit, ff. de iniur. c. inter cęteras, J. eo.
Ampliatur ẽt in reo, qui se astrinxit ad probandum omnia co-
62 pulata, † adhuc actore non probante deberet absolui, fm Pan.
hic, per l. circa, ff. de proba. & cap. vni. vt ecclesiastici benefi. & l.
qui accusare, C. de eden. quod nota ad ampliationem regulę il-
lorũ iurium. Sed hic cadit dubitatio, ꝙ si actor probasset inten-
tionem, & reus se astringeret ad probandum plures exceptio-
nes, quarum vna sufficeret, an debeat absolui, si vnam tantum
probaret? Pan. a contrario hic sensit, ꝙ non. Et ita tenet Basig.
hic inferens, ꝙ si actor pbauit mutuasse centũ, & reus se astrin-
gat ad probandum solutionem & expressam liberationẽ, ꝙ & ip-
se reus probando solam solutionem deberet succumbere, qđ
non possem credere, quia locupletaretur actor cũ aliena iactu
ra contra l. nam hoc natura, ff. de condi. indeb. Et quia iudex ex
officio põt absoluere reũ, quẽ videt absoluendũ, licet ipse nõ pe
tat, fm Bart. in l. vbi pactum, C. de transa. & in l. fi. §. pe. ff. de co.
per quẽ fac. erit. Et quia iudex dẽt ex officio repellere calũniosum
actorẽ, licet pars non excipiat, fm Inn. in c. 1. de offi. vic. Amplia
secũdo, ẽt si libellans, vel articulans iurauerit oĩa & singula vera
esse, fm glo. in c. vt circa, & ibi Gem. de elect. in 6. Amplia ẽt in
sñtĩa, in qua sufficiat vnã ex plurib. causis copulatiue expressis ve
63 ram esse, fm Inno. in c. cum inter, de re iud. Pan. in c. i. col. 3. eo
dem titu. de re iud. Bal. in l. a. §. ignominiæ, ff. de infam. Imo. in
l. si is, ad quem, ff. de acq. hære. in l. si plagij, ff. de verb. obl. Et est
gñalr verum, ꝙ si ad validitatem actus concurrant plures cãæ,
64 quarũ vna vera, reliquæ falsæ, sustinetur actus ex vera, † l. scio,
ff. de appel § si plures, Inst. de excusa. tut. & §. si igitur omnes, &
§. si tales in Authen. ut cum de appellatio. cognosc. not. Ias. in
authen.

auth.non licet, C.de liberis præteritis. Facit regula § affinitatis.
Inst.de nup.& capit ex tuarum, de author.& vsu pallij, vt non
procedat, qñ proponuntur plura, quorum vnum venit vt acci
65 dens, seu qualitas ad aliud, † tunc oportet probare vtrũq; ẜm
Pan.& alios *communiter* hic, per tex.in c.licet cãm, J.de proba.
& in c.si ab eo.de elec.in 6.l.hẽbat, ff.de inst.act. cum concor.
de quib.per Fel.& Mod Rõ vr esse, quia qualitas ad actum, dr
idem cum ipso actu, & actus qualificatus dr vnus solus actus,
ẜm Bar.in l.Aurel § idẽ quæsiit, ff.de libe.lega & iniuria quali
ficata, dr vna sola iniuria, ẜm Bart.in l. itẽ apud Labeonẽ, §. sed
ꝙ dr, per illum tex.ff de iniur.cum alijs authoritatib.de quib.p
Fel. hic, & in d.c. licèt câm, col.21. Et vbi lex requirit actũ cum
66 qualitate, non sufficit probare actum, † nisi probetur qualitas,
c.1.de homicid.lib 6.c.auditis, de præscr.l.1.§. ꝙ aũt, & ibi not.
Bar.ff.ne quid in flumi.publ.& in l.Fulcinius.§. cum aũr, ff. ex
quib.cau.in posses.ea.cum concord.de quib.per Ias.l.1.§.in eũ,
ff.ne quis eum qui, & per Cur.Iuñ in consi.74.col 2.facit ꝙ di
cit Bar.in l.1.§.si quis neget, col.3. in fin.ff quemadm.test.aper.
de quo dicto plura scribit Fel.in c.cum Ioan.eremita, col.17.de
fide inst.& Cur.consi.55.col.4.Alea.consi.107.col.3.li.1.& cõ-
si.3.li.2.& alibi sepe & Cæp.consi.53. col.pen & 59.col 6. &
consil 63. Ego ꝙ in actis. Quod si formetur inquisitio de in-
sultu & vulnere illato in domo, necesse est probare qualitatẽ,
videlicet ꝙ in domo sit factus insultus, alias ẽt ꝙ probaretur
vulnus, dẽt sequi absolutio. facit decisio Soc.consi.256. Elegan
ter & subtiliter, col.1.li.2. Possem de hoc implere plures char
tas, sed consulto oĩa omitto, ut faciamus debitum processum.
Nam has comulationes poterit quilibet facere. si in ocio no-
luerit marcescere. Adde iñ, ꝙ si reus simplr ꝯfiteatur delictum
67 deductũ cum qualitate, ꝙ adhuc non poterit puniri, † quia nõ
censetur confiteri qualitatem, nisi probetur, ut colligitur ex
dictis Io.And.in rub. de accus.& Signor. de Homod.consi.10.
In q.vertente, col.fi.sentit Ro.consi. 167. Ant.accus. Poterit iñ
iudex si uelit, punire, ẜm Dec.in c.at si clerici, col.4.J, de iud.sic
Intelligentem Bal.tenentem ꝯtrium in l.& si seuerior, C.de in-
fa.& Ang in l.denunciasse, §.quid tñ, ff. de adult. tenẽtes ꝯtriũ.
Istam limitationẽ restringit Fel.decem modis, ut hic per eum.
Circa primam restrictionẽ, vt non procedat in mandatis Prin-
68 cipũ, quia mandatũ qualificatũ † resoluitur in duo, c.cũ dilecti,
de dolo & contu.l.Celsus, ff.de arb. Adde, ꝙ istud pôt procede
re, nisi qualitas opponatur ad expirationẽ præcepti, ẜm Bal. in
l.1.col.5.ucr.extra quæro, C.de his, q̃ pœna nomi. Item vr pce-
dere, qñ qualitas respicit vnũ, & mandatũ principale aliud. Se-
cus si qualitas sit ꝯnexa cum mandato principali ad eundem fi
nem, ẜm Bal.in rub.s.eo.vol Barb.col.pe.facit quod dicit Alea.
in l.si mihi & tibi, §.1.in fi.ff de leg.1.& ꝙ decidunt Bar. & alij,
in l.1.§.nunciatio, ff.de noui ope. Circa scdam, ut non procedat
69 in qualitate, quæ tacitè inest, † adde quæ dicit idem Fel.in c.exa
minata, col.3.J.de iud.& in c.a.col.2.J.de except. Circa tertiã,
70 ut non procedat qñ qualitas non est de substantia, † vel non al
terat factũ, vel non mutat spẽm actionis, uel sit talis qualitas,
sine qua ad agendum uel excipiendum fuisset admissus, quia
talis pôt detrahi, l.in delictis, §. si detracta, ff.de noxal.ergo libel
lans seu articulans non ur se astringere ad eam probandã. Con
sidera queso, quia in d.§. si detracta, qualitas alterabat factũ, &
naturam actionis, & tñ conceditur detractio. Si ergo ubi est li-
cita detractio, non uideretur quis se astringere ad probandum,
sequeretur ꝙ decisio Cy.in l.2.C.de proba.& Pan.in c.exami-
nata, col.3.de prob.& quem sequuntur Mod.hic, non esset ue-
ra, quia qualitas effusionis sanguinis licet alteret factum, vr pos
se detrahi, sicut detrahitur qualitas scientię, in d.§. si detracta.
Sed nõ credo ꝙ ꝯñtia Fel. dum vult, si qualitas potest detrahi,
ergo non ur se astringere, sit uera.& ꝯtrium probat tex.in d.§.
si detracta. Nam ibi, si qualitas scientiæ non detrahitur ea non
probata, absoluetur dñs, ergo uidebatur actor se astrinxisse ad
71 eam probandam. Circa quintam, nisi subiecta cſa, † saluo iure
addendi & minuendi, quæ operatur vt non uideatur quis copu
latiue loqui, nec se arctare, adde eundem Fel.in c.inter dilectos
col.5.de fide instr.& in ca.pastoralia, colum.4.de excep.& Pra-
cti.Papien.in forma libelli in actione reali, uersi.saluo iure ad-
dendi.& dixi etiam de ista clausula in c.cum M.Ferranensis, s.
de const.illa etiam fallentia non videtur vera, vt aduertit Dec.
& bene, confunditur per tex.in d.§.si detracta.vbi si non detra
hitur pbanda est, sic & si præcessent protestatio, si non mi-
nuatur, probanda erit. Circa sextam, nisi sit apposita clausula,
72 † non se astringens. Adde Practi. Papien.vbi sup.in versi.nõ se
astringens.Ias.in d.l.1.§.in eum, ff.ne quis eum, qui. Alex.cons.
61.lib.2.Ias.inst.de actio.§.1.col. 21. Illam etiam reprobat Deci.
quia protestatio non iuuat, vbi subest necessitas probandi, ẜm
Bal.in l.non ideo, in fi.C.de libe.cau. Sed tu rñdeas, ꝙ hic nulla
subest necessitas iuris, quo casu protestatio non iuuaret, l. si ali
menta. C.de neg.gest. sed a principio totum dependet a volun
tate libellantis, utrũ velit libellare cõiunctum, vel diuisim. Pro-
testatio ergo, non se astringens, operabitur suum effectum. Ad-
de, quod ista clausula operatur alium effectum. De quo p Pano.
in c.dilecti, col.fi J.de iud. Vltra Fel.limitat Dec.nisi esset apposi
73 ta clausula, † super quib.omnib.& singulis, petit ius & iustitiam.
quia talis clausula est distributiua, ẜm Bal.in l.r.col.pen. de pb.
& Alex.consi.120.lib.1.cum alijs, de quib. hic per eum. Et vltra
74 eum idem dicendum videtur, si sit apposita clausula, † Singula
singulis congrue referendo, quæ est etiam distributiua, secundũ
Bal.in l.Stichum, qui meus erit, ff.de leg.1. Et licet Decius post
Corne.consi.127. Visa denunciatione, lib. 2. istam reprobet; Tñ
si considerabis, quæ dixi in sexta limitatione Fel. poteris etiam
istam saluare. Potes etiam vltra alios limitare, nisi esset apposi-
75 ta clausula, † Super quibus omnibus peto ius, & iustitiam mini
strari cõiunctim, diuisim, copulatiue, & alternatiue, de qua clau
sula per Iaso.Insti.de actio. §.1.col. 20. Vlnmo posses limitare,
76 nisi esset adiecta clausula, † Saluis alijs iuribus, actionibus, & de-
fensionibus, qa talis clausula æquiparatur clausulæ, nõ se astrin-
gens, secundum Bald.in lege, scire oportet, §.sufficit, ff.de excu.
tuto. Fel.in c.pastoralis, colum.4. de exceptio. Gl.in versi. literas,
vult, ꝙ taciturnitas appellationis vitiet rescriptum. Adde text.
ibi gl.in ver.nulla mentio, in capitu.ex parte S.J.eodem. Dicam
in c.super literis, vbi Fely.tangit, colum.7.inf.eod.Gl.pen.oppo
nit de c.vniuersa, 25.q.2.rñdet gl. ꝙ aliud ẜm leges, & aliud ẜm
canones. vult dicere, ꝙ dispositio c.vniuersa, est transumpta p
Gratianum ex l.fina.C.de diuer.rescrip. Et ideo non potest di-
ci dispositio iuris canonici. Sed ꝯ istã solutionem insurgunt quã
plures, quia illa lex est canonizata in d.capitu.vniuersa, ergo erit
dispositio iuris canonici, quia ea nostra facimus, &c. & capitu.
si apostolicę, de prębend.lib.6.l.2.C.de vete.iur enucle. Ad istud
respondetur dupliciter. Primo, ꝙ liber Decreti non est approba
tus Secundo, ꝙ Gratianus non habuit ptãtem canonizandi le-
gem contra canonicas sanctiones. Pro resolutione, & veritate
huius puncti, videndum est primo, an liber Decreti sit approba
77 tus † pro libro iuris authentico. Pan.tenet ꝙ sic, & ego credo, ꝙ
dicat veritatem. Possem comprobare ex pluribus rationibus, qui
bus utuntur communiter Docto.in præludiis feudorum, ad p-
bandum, quod liber feudorum, est liber authenticus, allegabilis
ad decisiones causarum, sicut alij libri iuris, sed his omissis vide-
tur mihi de hoc esse casum in capitu.continebatur, in versicu.
cum in decretis, de desponsa. impube. Nec obstat solutio Fely.
& Mod. ꝙ tex.ille loquatur de decretis sanctorum Patrum, quia
glo.ibi tenet, quod tex.se referat ad ca.si quis acceperit, 33.q.1.&
sic se refert ad librum decretorum, & debuissent isti Moder.alle
gare in quo loco sanctorum patrum illud habeatur, cum glos.
alleget canonem decretorum, in quo istud habetur. Ad idem
est text.in clementina prima, ver.& subsequenter, de iureiur.ibi,
secundum formam traditam in decretis, quæ incipit, Tibi Do-
mino. Non obstat responsio Decii, quia ibi continetur appro-
batio specialis canonis, Tibi domino, 63.distin. vt in simili facie
papa de dictis Salomonis in ca.1, de pręsump. quia replicatur,
quod papa in dicto ca.1.allegat librum Decretorum, & canonẽ
in specie, & iõ tam librũ, q̃ canonẽ approbare cẽset. Sed in ca.1.
papa allegat vnũ dcm Salomonis, & non librũ. Tertio ego alle
go tex.in extrauag.Io.22.quia quorũdã, ver.& si quærit ibi, Au-
gustinus, cuius dcm insertũ est in decretis, de uer.sig. Nec dicas,
ꝙ loquitur de decretis sanctorũ pat.qa ꝯtrium vult gl.ibi, quæ al
legat canonẽ, hẽt dñs, 12.q.1. Et cõtrariũ probat tex.in uersic.in-
sertum, si recte aduertas ea istis apparet, ꝙ ꝯria opinio dicentiũ,
ꝙ non est approbatus, qa non habet auctorem auctorizantem,
non potest defẽsari, qa hẽt tot Pontifices auctores, ut intib.pal-
legans. Hẽt etiam cõem vsum, qa allegatur & legitur in scho-
lis. Quis cõis usus, sicut potest facere, ꝙ credatur instrũs absque
subscriptione, & auctorizatione, ẜm Pan.in c.cũ dilectus, col.pe.
inf.de fide instr. Ita dẽt posse facere, ꝙ unus liber fidem faciat ab
sque auctore auctorizante. dicam ergo cũ Bald.in pludiis feud.
Desinat amodo latrare pertinaces, qa istud opus cõiter obserua-
tur. Scdo videndũ est, an dicta Gratiani incerta in ccDretis, etiã
78 dicantur approbata, † non insistendo in verbis, *Communis* sen-
tentia est, ꝙ non, ẜm Pan.& ẽt cõiter Doc. Et dicta Gratiani rep
bat glo.in summa.13.dist.& in summa, 18.distin.& dicit gl.in c.
Euphemiũ, §.hinc colligitur, 2.q.3. Fateor plane te mentitum
Gratiane. Ex hoc sequũtur plura Primo, ꝙ licet rub.aliorum li-
79 brorum iuris possint allegari, † vt not.gl in proęmio 6. in versi.
titulus, & Ias.plene in rub.Insti.de actio. Tñ rub. Decreti nõ po-
terũt, prima excepta, allegari qa fuerunt factæ p Gratianũ non
hñtem auctoritatẽ legis condẽdę, ẜm Spec.& Ioan.And.in tit.
de disputa.& allegat.§.fi.in fi.& Fel hic, & ideo glo.in capitulo,
absit.50.dist. reprehendit Gratianum in suprascriptione illius
capituli. Secundo infertur, quod leges, quas Gratianus inseruit
80 in decretis, dicuntur simpliciter registratę, † non canonizatæ,
nec approbatę in foro canonico, & istud est quod voluit glos.
hic, quam omnes approbant, & glo.in capitulo 1.de excep. Et si
dixeris, quomõ sciri poterit, ꝙ Gratianus inseruerit, vel cano-

nizate dicantur a Pontificibus rñdet Pan.hic,ꝙ lex dr̃ a Ponti-
ficibus canonizata, qñ in canone reperitur incorporata, vt in
c.in prim s,vbi glos.a.q.1.& est alia melior in cap 1.in verb.tra-
ctatus,de reb.eccle.non alienan.lib 6.& in cap. super eod. vbi
Pan.& Fely.J de testi.& Fel.hic,qui alia adducit,colũ 17.& in
c.ecclesia sanctæ Marię,col.15.de cõstit.Iaf in l.j.col.9.sequ. C.
de sum Trini.& fide catho.Tertio infertur,ꝙ confirmatio ge-
neralis facta de libro decreti,non se extendit ad dicta Gratiani,
sed ad dicta Pontificum.& sanctorum Patrum.In dubio.n.cõ-
firmatio, quę potest referri ad actum validum & ad inualidũ,
81 intelligitur se ad validum referre, † ſm Inn.& Io. And.in c.du-
dum,de deci.Felyn.hic in cap.cum inter,in ver.discussio, J.de
excep.Iaf.l.quanquam.C.de testa.mili. Et confirmatio genera-
82 lis nunquam trahitur ad reprobata specialiter,† ſm glo.in l.1.
§.fina. ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur. cum alijs adductis per
Fely.in d.cap.ecclesia sanctæ Marię,col.1.& in ca.ad nostram,
colum.2.de proba.& per Iaf.in l.more,col.61.ff.de iurisdi. om.
iudi. Alex.consi.59.col.4.lib.1.& 125.colum.2.li.2.Tertio dubi-
83 tatur.an decisiones Rotę sint authenticę, † & habeãt vim le-
gis Gemi.in d.cap.duobus,col.11.de rescrip.& in ca.neque, 11.
dist.rñdet,ꝙ nõ sequitur Fel.hic.Adde Gemi.consi.94.col.2. in
fin.vbi dicit,quòd non tenemur eas si qui,si iure, aut bona rõ
ne non fundantur.Ideo sentẽtia lata ꝯ decisionem Rotę valet,
ſm Car.& Fely.col.2.in c.pastoralis.J.de fide instr. Quarto du-
84 bitatur, an regulæ Cancellariæ Apostolicę † habeant vim le-
gis generalis.Anch.consi.mihi.297.Efficacibus, & Car.cõs.96.
Dico,ꝙ acceptatio, quos corruptè allegat Fel.hic,tenent ꝙ ha-
beant vim legis in curia,non aũt extra curiam. Sequitur Iaf.in
l.1.col.5.ff. si cer. pet. Fel.in d.c.pastoralis,col.2.inferens,quod
sententia lata extra curiam ꝯ regulas Cancellarię,mero iure va
let.Ego in facti contingentia rñdi, ꝙ regula Cancellarię de nou
85 verisimili notitia, † habebit locum etiam in legato, & in quo-
cunque ordinario,qa extracta fuit de corpore iuris cõis, vide-
licet ex ratione c. detestanda,de concess. præb.lib. 6. videlicet vt
tollatur occasio alienę mortis captandę, & ne detur occasio
delinquendi. Ad præmissas auctoritates rñdebam,ꝙ debent in
telligi de regulis Cancellarię extractis ab usu, & consuetudine
curiæ,non de regulis extractis de corpore iuris, vel ex rõne na-
turali,quia illę allegare debent generaliter omnes,sicut regulę
iuris cõis.Nec obstat, ꝙ quilibet ordinarius possit conferre be-
neficium sub ꝯditione si vacet ignoranti vacationem, ſm glo.
& scrib.in c.2.de elec.lib.6.Lapum alleg.6 Rotam deci. 111.in
antiquis,quia fateor istud.Sed maxima est ratio diuersitatis, an
conferatur beneficium sub ꝯdõne si vacet, & conferatur pure
& simpliciter tanq̃ vacet per mortẽ,cuius notitia est impossibi
lis,& non verisimilis. Primo casu non põt argui suspitio, quia
impetrans,vel conferens fuerit conscius conspirationis,vel tra-
ctatus facti in mortem alterius, quia conditionaliter loquens
nihil ponit,l.si quis sub ꝯdõne dandorũ decẽ,ff.si qs omis.cau.
testa.Et qa non cõfertur,tanq̃ magis vacet p mortẽ q̃ aliter Sed
scdo casu,impetrans p̃sumitur cõscius ꝯspirationis, seu tractatus
in mortẽ alterius, seu captasse mortẽ alterius, cũ aliter non sit
verisimile ipsum habuisse notitiã mortis. Ideo habebit locũ rła
facta ad tollendũ votum captandæ mortis alienæ,vt supra dixi.

S V M M A R I V M.

1 *Filius est sacerdotis,ergo spurius,seu genitus in sacerdotio,non valet cõ-*
2 *Bartolus,& Ioan. And. tacitè fateri videntur se naturales. (sequẽtia.*
3 *Iason Maynus fuit ex serua natus, licet ex patre nobilissimo.*
4 *Bastardi,prompti sunt ad omnia deteriora.*
5 *Ioanes Andreas licet fuerit naturalis, fons tamen fuit, & tuba iuris.*
7 *Filius natus ex muliere,quæ contraxit matrimonium ignoranter cum sa-*
cerdote in faciem ecclesię,dicitur legitimus.
8 *Filius natus ex muliere,quæ cõtraxit matrimonium cum sacerdote,quin*
que modis non fit spurius.
13 *Filius natus ante sacerdotium,appellatur filius sacerdotis.*
14 *Filius natus ante, quam pater esset Rex,an dicatur primogenitus Regis,*
ita ꝙ succedat in Regno, excluso nato post Regnum adeptum.
15 *Qualitas adiecta verbo,a quo dispositio sumit effectum,sufficit talem qua*
litatem adesse tempore, quo dispositio sortitur effectum.
16 *Filius sacerdotis non legitimus, est incapax beneficiorum, & idem in quo*
libet patiente defectum natalium.
17 *Filius sacerdotis prohibetur promoueri ad beneficia,in quibus pater pro*
xime ministrauit nu. 18.
19 *Dignitate seculari,data paritate,is præfertur,qui non est de eadem domo,*
cuius erat prædecessor.
20 *Filius sacerdotis legitimus, põt esse beneficiatus in eadem ecclesia simul*
21 *Beneficium illicite occupans,ab eo est remouendus. (cum patre.*
22 *Intrusus, & inuasor quis.*
23 *Intrusus retinendo beneficium, & fructus beneficij,furtum facit.*
24 *In alternatiuis sufficit alterum partem veram esse nu. 25.*
26 *Alternatiuę dictiones,plures ꝓprietates hñt,vt ex decẽ nu.seq apparebit.*
27 *Alternatiua quando non potest seruare suas proprietates,tunc mutat na*
turam,& resoluitur in copulatiuam,vel expositiuam.
38 *Alternatiua quod suas proprietates seruare non possit,quibus coniectu-*
rie dignoscatur,nu.40 cum seq.
39 *Alternatiuè pęnæ si imponantur,& uerba dirigantur ad iudicem,electio*
erit iudicis nu seq.
65 *Alternatiuè pœna imposita,si uerba dirigantur ad rem,electio est ipsius*
rei.
66 *Consuetudo obligatoria,non inducitur in his,quæ sunt mera facultatis.*
67 *Alternatiuè imposita pœna,si uerba dirigantur in parte ad reum,in alia*
parte alternatiuè ad iudicem,electio erit ipsius rei.
68 *Occupare uerbum,sonat in malam partem.*
69 *In alternatiuis contractibus,electio est promissoris. Limitatur quadru*
pliciter usque ad nu 74.
75 *Argumentum a simili ualet.*

INter cæteras. ¶ Diuidit, & summat.
vt j. Pan. Nota Primo,
ꝙ non est bona ꝯñia,est filius sacerdotis, ergo
1 spurius,seu genitus in sacerdotio,& clarius † ꝓ-
bat in c.ad extirpãdas,J.de filiis p̃sbyt.& exẽplo
Ioannis And.vt ipse refert in rubrica,de filiis p̃s
by.in addit.Spec.Subdit tñ Abb.ꝙ Ioan.And non aperuit ibi,
vtrum fuerit de legitimo matrimonio natus,licet dicat se natũ
ex laico,postea effecto sacerdote. Et dñt Mod.ꝙ ẽt Barto.vsus
fuit simili mõ loquendi in l. quidam cum filium,ff.de ver.ob.
ibi non aperuit,vtrum fuerit legitimus,vel ne.Et sic isti sentiũt,
2 ꝙ Io.And.& Bar.tacitè fateri uideantur se naturales. † Quod
an verũ sit,non possum discernere.Vnum tñ scio,ꝙ maximã
spem dederunt bastardis, ꝙ dẽant studere,quia ex uia possunt
sibi immortalitatis nomen cõparere,ut fecit obseruantissimus
3 præceptor meus,d.Iaf.† Maynus,vt accepi ex serua natus,licet
ex patre nobilissimo,& ex familia de Mayno ex primarijs Me
diola.Fuerunt & alij excellentes Iureconsulti ex damnato coi-
tu procreati,quorum nomina subticeo,ne uideas tale vitiũ ap
probare.Nam,vt inquit tex.in c.si genus Anglorum,56.dist.ba
4 stardi prompti sunt ad omnia deteriora, † non bello fortes,nõ
in fide stabiles,nec in moribus continentes. Et quia Pan. detra-
ctat Io.And.ꝙ non aperuit se legitimum fuisse. Adde,ꝙ quan-
5 quã fuisset naturalis, † fons tamen fuit,& tuba iuris, ſm Ioan.
Cald.eius filium adoptiuum in c. vestra,de cohab.cler. & mu-
lie.& sapientiam canonicam suis commentarijs locupletauit,
adeo vt omnes commentatores superauerit,ſm Io.Calder. in
proœ.Clem.ꝙ ex eo cognoscitur,ꝙ eius commentaria tanquã
meliora fuerunt in corpore 6.& Clem.inserta. Et inquit La-
pus allegat incip.Papa speciale,ꝙ Io.And. habuit mirabilẽ in-
genij grauitatem,& ꝙ opiniones suę procedunt ex fonte iuris.
Et dicit Ang.in l.si certis annis.C.de pact.deferendum esse Io.
And.quia est iuris speculum. Et ait Bal.in c.cum olim,de re iu
dic.vbi habeo opinionem Io.And.nolo recedere a fundamen
to iuris. Et eum tubam.& fontem iuris canonici appellat Bal.
consi.126.reperitur,lib.2.Eum tñ redarguunt Doc.quod dicta
Old.sui præceptoris sibi appropriauerit,ut attestatur Cur.con-
si.67.col.12. Redeundo ad propositum (transgredi.n.libuis pp
honorem Io. And.) dico,ꝙ ista ꝯñia falsa demonstratur ex to
to ti.J.de biga.non ordi. Fortius dico,ꝙ non tenet ꝯñia,est na
6 tus ex sacerdote,ergo est illegitimus.† Nam ad tollendum cõ
sequentiam,sufficit dare instantiã.§.pauonũ,Inst.de re.diui.gl.
in c.sicut vrgeri,1.q.1. Do aũt instãtiam,quia natus ex muliere,
quæ ignoranter ꝯtraxisset matrimonium cum sacerdote in faciẽ
7 ecclesię, † dr̃ legitimus, vtpote natus ex matrimonio putatiuo,
c.2.& c.ex tenore,J.qui fil.sint legi.& ibi Pan.vult tales esse legi
timos,ẽt quo ad ꝓmdus ordines,ſm Bal.in c.1.§.naturales.si de
feu.fuc.contro. inter do. & agna.vas.ẽt dñr legiti,quantum ad
succedendũ in feudis. Do aliam instantiam,quia potuit gñari
8 ex sacerdote orientali, † cui licet uxorem habere,c.cum olim,
J.de cle.coniug. Do tertiam instantiã,quia potuit generari ex
9 sacerdote occidentali,† q hẽt uxorẽ ex dispensatione,c de Sira-
culanæ,27.dist. & si dixeris,ꝙ dispensatio est facti, & non p̃su-
mitur l.in libello,§ factæ,ff.de capti.& postli.reuer. Rñdeo sa-
tis est,ꝙ ꝯñia non est necessaria.Do quartam instantiam. Pu-
10 ta,si sacerdos adoptasset sibi filium,prout põt † ſm Ang.in l.
& qui uxores,ff.de adop.& Alex.in l.Gallus,§.ꝙ si is,col.fi. ff.
de lib.& posth.Do quintã instantiã.Si coniugatus promoueat
11 ad sacerdotium,† vt in extrauagã.Io.22.incip.Antiquæ,sub ru
br.de voto.Do ultimo loco seutã.Si uir ingressus religionem
12 de cõsensu uxoris † iuata c.cõiugatus,de cõuer.ꝯiu.& ex uxore
postea filiũ procreauerit,ſm Ant.de Bu.& Pan. in c.literas,de
fil.p̃sb.Istud tñ nõ affirmo,quia ꝯtrium tenet Goff.& Host.ibi,
& in c.dudũ,de cõuers.ꝯiu.& gl.in c.ministri 1.81.dist.Quod sequi
tur,& singularem dicit Ro.sing.suo pe.incip. Martin. & uxor.
Card.in d.c.literas,concord.opi. Aut quęritur,an dicatur legiti
mus quantum ad succedendum,& procedat opinio Ant. Aut
quo ad ordines,& beneficia,& procedat opinio Gof.& aliorũ.
Scdo nota,ꝙ natus ante sacerdotiũ,appellatur filius sacerdotis.
13 † probatur in d.c.ad extirpandas.Et inducitur ad ꝗonem.Aut
filius

14 filius natus anteq̃ pr eẽt Rex, dicat primogenitus Regis, † ita
ꝙ succedat in regno excluso nato post regnũ adeptũ. Quæ du-
bitatio euenit in regno Franciç, in filiis Philippi Francorũ Re
gis, vt refert Bart. in l. imperialis, §. his illud. C. de nupt & refert
Franci Crem. in sing. 50. ꝙ audiuit istud disputari ad mensam
ducis Mediolani. Vr̃, ꝙ debeat succedere natus ante adeptũ re-
gnũ, p illum tex & per tex in l. Senatoris filius, ff. de Senato. Et
per istã partẽ seq̃t Alb. de Ros. in 1. parte statut. q. 138. & Fely.
hic. Contrarium tenent glo. & ibi Bart. & Bald. in l. imperialis,
§. his illud, C. de nup. per illum tex. & Bart. in uariis locis allega-
tis hic per Mod. Idẽ tenet gl. in c. iam itaq; in uersi. ratum, 1. q. 4.
Crem. in d. sing. 50. Io de Ana. in c. 1. ad fi. J. de Iudæ Mart. Lau
dem in tracta. de primo genit. in 1. parte. & Fely. sibi contrarius
in c. prudentiã. in prin. col. 2. J de offic. deleg. & Car. Ale. in tit.
de feu. marchię, c. 1. col. 3 Baig & Dec. hic, qui dicit istam partẽ
☞ cõiter teneri p Doct. p qua adducit primo text. in d §. his illud,
sed ↄsidera, ꝙ text. ille in uer. si uero ante, in gñalitate sui pbare
vr̃ ↄtrium. Dr̃ ibi, Natus post purgationẽ, non dr̃ filius meretri-
cis. Si uero ante purgationẽ, filius meretricis erit. Põdera uerbũ
ante, qđ in gñalitate sui pt ẽi intelligi añ, q̃ esset meretrix. vr̃ ibi,
macula cõtracta obsistit priuilegio, sm Salı ibi, nihil hic obstat
successio. Scđo allegat tex. in l. Decurio. C. de Decurio. lib. 5. ubi
Dr̃, Decurio fortunã, quã nascendo meruit, suffragiis non mu-
tet: sed facit p, si aduertatur. Tertio inducitur text. in l. ex libera,
C. de suis & legit. Sed ibi loquitur in nato ex libera. & seruo in
odium sceleris, nos loqmur in ltime procreato. Quarto, text. in
l. a. §. in filiis. Decurio. Quinto text. in l. si Senator, C. de dign. li.
12. Sexto, tex. in c. Cenomanensem, 56. dist in. Septimo facit qua
litas adiecta uerbo, debet intelligi sm ips uerbi, l. in delictis, §. si
extraneus, ff. de noxalib. & ita tenendo non obstat ille tex & si
miles, quia loquuntur impropie, sm Fel. hic vel alr̃ sm Fel. in d.
c. prudentiã. Verũ est, ꝙ dici pt filius Regis sed tñ nõ dr̃ primo-
genitus, sicut dr̃ in d. l. si Senator, ꝙ est filius Senatoris ante di-
gnitatem natus: non tñ dr̃ illustris, sicut dñr filii nati tpe digni
tatis Quid dicendum? Mihi placet alia opinio. Moueor primo
per text. in cap. ad hæc, J. de ṗsby. ubi, a Pontificib. generatos, si
nati sint ex legitimo mr̃imonio, & sic ante põtificatum. Ecce,
ꝙ nati ante põtificatum dñr generati a Pontifice. sic ergo natus
ante regnum dici debet primo generatus a Rege. Secundo mo
ueor, q̃ ubi qualitas adiicitur uerbo, a quo dispositio sumit ef
15 fectum, † sufficit talem qualitatem adesse tempore, quo dispo
sitio sortitur effectũ, ut traditur p Bart. in l. ex facto, ff. de vulg.
& pup. & sic sufficit, ꝙ sit primogenitus tempore successionis,
& isto argumento motus hanc partem tenuit Saly. in d. §. his il
lud. Ad illud tñ põt dici, ꝙ qualitas primogenituræ nunquam
potest cõcurrere cum regno, ex quo ante natus fuit. Tertio, q̃a
rõ quare præfertur primogenitus, est quia tanq̃ grãdior præsu-
mitur, ꝙ melius dẽat gubernare regnum, q̃ rõ militat etiã in na
to ante, q̃ eẽt Rex. Quarto, q̃a nõ est accusanda natura, cur eum
potius pcreauerit ante, q̃ post, argu. l. maximũ uitium, C. de lib.
præt. Quinto q̃a sequeret, ꝙ genitus ante, q̃ esset Rex, nullo mo
do posset succedere, q̃a non est filius Regis, ergo mortuo geni
to, ipe quo erat Rex, decederet Rex sine filiis, qui possint in re-
gno succedere, sm Sal. sed istud est absurdũ, ergo &c. Istã par-
tem tenet Iaco. de Sãcto Georg. in tracta. de feud. in 4. column.
& seq. dicens, ꝙ si regno puideatur p successionẽ, uera est ista
opinio, si per electionem, deberet eligi is, qui natus est post re-
gnum adeptum, & refert Iustinus 2. libro sui operis ꝙ pro cõi
opinione fuit iudicatum in fauorem Zersis contra Anomenẽ.
Tertio nota, ꝙ filius sacerdotis non legitimus, est incapax bene
16 ficiorum. † & idem in quolibet patiente defectum natalium, c.
1. J. de fil. presby. est ẽt incapax sacrorũ ordinum, ẽt minorũ, cap.
1. eo. tit. in vi. Et rõ est duplex, q̃a timetur in eo incontinentia pa
terna, c. literas, J. de fil. presb. facit tex. in l. ꝙ si noluit, §. qui assi-
dua, ff. de Aedil. edicto. uel q̃a illegitimi sunt infames, saltem in
famia facti, sm Azo. in Summa, C. de infam. & infamibus non
patet aditus ad ecclesiasticas dignitates, ca. inter dilectos, de ex-
cess. prælato. l. 1. C. de dignitatib. lib. 12. Quarto nota, ꝙ filius sa-
17 cerdotis prohibetur promoueri ad beneficia, † in quibus pater
proxime ministrauit. Quod uerum est, etiam si sit filius legiti-
mus & naturalis, d. c. ad extirpandas, c. præsentium, &c. cõque-
rente, eo. tit. in tantum ꝙ Episcopus prohibetur cum eo dispen
sare, sm gl. in c. 1. in uersi. tale, de fil. presb. in vi. Et rõ est, ne ui-
deatur dari successio in bñficiis, contra constitutionẽ concilii,
c. a. de concess. præbend. Hinc est, ꝙ in ecclesia, in qua pater me-
diate ministrauit, non prohibetur filius ministrare, cap. ex tran-
18 smissa, de fil. presb. † Et ex hoc etiam infertur, ꝙ in dignitatibus
etiam in singularibus, data paritate, præferendus est is, qui non
19 est de eadem domo, † cuius erat prædecessor, c. uenerabilem, in
fine, J. de electio. & ibi Pan. dicit illum tex esse notandũ contra
vulgi opinionẽ. Scias tñ, ꝙ filius sacerdotis legitimus potest es-
20 se beneficiatus † in eadem ecclesia simul cum patre, c. ad hæc,
J. de fil. presbyt. Sed illegitimus non, c. ad decorem, & c. ad abo-
lẽdã, eo. tit. Rõnem diuersitatis assignat Host. in Summa eiusdẽ
21 tituli, § qui filii. Quinto nota, ꝙ occupans illicite beneficiũ † est
ab eo remouendus, dr̃ n intrusus, qui sine canonica institutione
occupat beneficium, sm Pan. in c. quia diuersitatem, per illum
textum, in secundo no. de concess. præben. Et qui habet titulum
22 si violenter occupat, iure suo priuatur, cap. eum qui. † de pręb. in
6. Et ibi Gemi. dicit, ꝙ occupãs de fcõ beneficium, in quo ius
non hẽt, dr̃ intrusus. Si vero habeat ius, dr̃ inuasor, & dicit Pan.
in c. quia clerici, de iurepat. ꝙ intrusus potest de facto priuari. Qđ
tamen damnatur per Fel. in capitu. fin. col. 6. J. de præsumptio-
23 nibus. Et intrusus retinendo beneficiũ, & fructus beneficii, † fur-
tum facit, sm Pan. in c. per inquisitionem, per illum tex. infra de
electio. Et si impetret beneficium, in quo se intrusit, de tali in-
trusione non facta mentione, impetratio non tenet secundum
Panor. in c. cum iam dudum. inf. de præben. facit l. auctoritate,
C. vnde vi. De quo per Fel. in capitu. postulasti, col. pen. & seq.
inf. eod. Et de multiplici specie intrusionis, vide Felyn. in capitu.
in nostra, col. 2. inf. eod. Nota sexto, ꝙ ad veritatem alterna
24 tiuæ, sufficit alteram partem esse veram. † reg. in alternatiuis, de
reg. iu. l. si quis ita stipulatur, ff. de verbo. ob. l. ille, aut ille, ff. de le.
3. Et licet vtrunque alternatiue promissum sit in obligatione,
vnum tamen solum est in solutione, l. illud, ff. de constitu. pecu.
& sic effectualiter vnum tantum debetur, l. cum illud, aut illud.
ff. quando dies lega. ced. Hinc est, ꝙ qui alternatiue stipulatur, in
certum dicitur stipulari, l. vbi autem non apparet, §. illud aut il-
lud ff de verbo. obl. Et ideo petens vnum ex alternatiue pmis-
sis, dr̃ plus petere, Insti. de actio. §. hic ãt Et ista conclusio proce
dit in alternatiua affirmatiue concepta. Sed ad veritatem alter-
25 natiuæ negatiue conceptæ, † sufficit unum factum non esse l.
si is qui ducenta, §. utrum, ff. de reb. dub. & in d. l. si quis ita stipu
latus, & l. si quis ita stipulatus fuerit, in fi. ff. de uerb. oblig. & ista
est una proprietas orõnis alternatiuæ. Et aduerte hic, inquantũ
Pan. post Card. dicit, ꝙ ad veritatem alternatiuę, requiritur neu-
trum factum esse. Nam istud videtur contra prædicta iura. & re
perio, ꝙ Soci. in d. l. is, qui ducenta, §. cum ita, col pe. expresse re
prehendit Abb. hic. Secunda pprietas est, attribuere actum cui-
26 libet parti disiunctiue in solidum, † l. si Titio, ff. de leg. 2. l. si ex to
to. §. 1. & §. fin. & ibi Ias. ff. de leg. 1. Tertia proprietas est, reddere
27 rem dubiam, † l. prętor edidit, §. quod aũt, ff. de iniur. & ibi Bar.
& gl. in l. quoties, ff. de verbo. obl. in l. ueteribus, ff. de pac. d. l. ubi
autem, §. qui illud, ca. ut quid duas, de elect. in 6. Et ista est ratio,
28 cur non admittitur libellus alternatiuus, † q̃a nõ reddit per talẽ
libellum reus certus, utrum cedat, uel contendat, cap. 2. ubi Ab-
bas, & alii inf. de libel. obl. De quo dic, ut per scriben. ibi, & per
29 Mod. Inst. de actio. §. sed istę, col. 12. Similiter non † admittitur
exceptio alternatiua, quia alternatio reddit rem obscuram, & in
certam. Exceptio autem obscura, non est admittenda, l. Titiæ
textores, ff. de leg. 1 Quod limita & declara, ut per Fely. in capit.
Tertio loco, col. 1. ff. de prob. Sic̃ non admittuntur articuli al-
30 ternatiui, † sm Inn. in c. ex parte. S. J. e. & in c. auditis, de præscrip.
& Spe. tit. de testa §. nunc uideodum, col. fi. uer. item articuli. Si-
31 militer sñia alternatiua non ualet, † sm gl. in cap. latores, de cler.
excõ. minis. quæ uult, ꝙ non ualeat ista sententia, suspendo te
ab officio uel beneficio, nisi ferretur sententia alternatiua in ca
su, in quo datur electio reo a iure, ut in ca. cum causam, de emp.
& uend. & ibi Ant. col. 3. traditur per Bar in l. 1. C. de fru. p Alex.
in l. ubi autem non apparet, §. qui illud, ff. de uerbo. obl. & cõsil.
32 77. lib 4 Similiter non ualet electio alternatiua, † c. 2. de elect in
6. Similiter præsentatio a patronis ecclesiasticis alternatiue fcã,
33 † non tenet, sm Inn. in cap. cum autem, de iure pat. Secus si a pa
tronis laicis, quia ipsi possunt uariare, secundum glos. singu. in
clem. plures, de iure patro. Gemin. & Moder. in d. c. 1. de ele. Lap.
allega. 88. Sed. de Seuis consi. 189. Non etiam ualet collatio be-
neficii alternatiua, de quo infra dicam. Quarta proprietas est al-
34 ternare in dubio æqualia, † uel parum distantia, l. 1. ff. de rebus
dub. quam ad hoc ponderat Bald. in l. conuenticula, C. de episc.
& cler. & in l. si post tres, ff. si quis cautio. col. 9. inferens, ꝙ si sta
tutum imponat pœnam mille ducatorum, uel aliam arbitrio iu
dicis, quod iudex debebit arbitrari æqualem, vel parum distan-
tem a pœna mille ducatorum. Hinc tota die dicitur, ꝙ vna pars
35 alternatiuæ dubia declaratur per aliam, † per tex. in d. l. 1. & ibi
Bart. quem pro singula. allegat Ro. consi. 181. Præmissorum Do
ctorum. & Alex. in apostillis, in l. si fugitiui, C. de ser. fug. & Ias.
in l. qui filiabus, ff. de leg. 1. Soc. consi. 12. col. fi. lib. 1. & consi. 13.
36 colum. 3. libro 3. Quinta proprietas est alternare diuersa, † sm
gl. in rubr. ff. si ager. uect. vel emphyteu. pet. & in l. vbi pactum,
vbi etiam Bar. & alii, C. de transact. cum similibus. Vbi vero vi-
37 debis, ꝙ alternatiua non possit seruare suas proprietates † tunc
mutabit naturam, & resoluetur in coniunctã, vel expositiuam.
Aut stabit translatiue vel temporaliter, aut diminutiue. Quod
ex sequentibus coniecturis dignosci potens. Prima coniectu-
38 ra, si alternatiua ponatur inter personas honoratas, † resoluit in
ↄiunctã, l. cũ qdam, C. de uer. sig. & ꝑ istũ tex. Arch. in c. Pastora-

lis.7 q.1.infert,ꝙ si papa confert bñficiũ illi,aut illi, uterque habebit;& si mãdet conferri illi,aut illi,utriq; ꝯferri debebit. Sequuntur Gem.ibi,Fel.hic,col.pe.Ias.in d.l.cũ qdã,& in l.ubi pactũ,col.2.& in l.si ex toto,§.1.ff.de leg.1.Et si dixeris,ꝙ non est fienda sectio eiusdam bñficii,capitu.tuæ,& ca.uacante,J.de pb.
Rñdetur,ꝙ papa conferendo idem bñficium duobus, uidetur
39 dispensare contra illa iura. Aduerte,q: sectio bñficii ꝓhibeť † p
ꝯciliũ Turonẽse,d.c.tuæ.Ergo nisi in grã sit apposita clausula,
non obstante dispõne Concilii,non intelligetur dispensatũ iuxta dictum Arch.in c.1.de consti.li.6.de quo per Fel.in c. nõnullis.
J.eo Scdo hẽs,ꝙ collatio alternatiua fcã illi,aut illi,per inferio
40 rem,† non ualet,qa inferior non hẽt ptãtẽ intitulandi duos in
eo.bñficio,c.sicut.7.q.1.ualet tamen mandatum inferioris alter
41 natiuũ,† qñ mandat,ꝙ prouideatur alicui de illo,uel alio benefi
cio,& tunc alternatiua stat ꝓpriè,c.mandato,de pręben.libro
6.Ratio,quia tunc alternatiua est posita inter res, & non inter
personas honoratas,d.l.cum quidam,ubi utrunque deciditur.
Et si papa mandaret alicui,prouideri de beneficio specialiter nominato,quod esset simplex,uel alio: certe non posset prouideri de curato,uel dignitate, quia alternatiua alternat effectualiter
42 æqualia,uel parum distantia,ut supra dixi. Et quia dictio † alius,
alia,aliud,similitudinem importat,d.l.si fugitiui, C. de ser. fug.
cum glo.& in cap.sedes,inf.eo . Scdã coniectura , si extraneus
dans dotẽ pro muliere stipulatur alternatiuè illam reddi muli e
43 ri,uel sibi,fauore dotis,† ualet ista stipulatio,& persona stipulãtis hẽť pro non adiecta,l.Caius,ff.sol.mat.ſm Fel.hic,& Ias.in d.
l.cum quidam,in sexta fallentia Sed aduerte,quia textus ille nõ
dicit,ꝙ persona stipulantis habeatur pro non adiecta, sed dicit,
ꝙ fauore dotis actio acquiritur mulieri per alterum,non tamẽ
negat,quin etiam sit acquisita stipulanti; & licet dicant dari actionem mulieri,non hæredibus stipulatoris,non ideo est,qa secũda pars alternatiuæ hẽatur pro nõ adiecta , sed quia designat ordinem,ut mulier nominata censeatur hẽre prelationẽ in iure
☞ agendi,ſm Imo.Ale.& *cõiter* Doctores ibi,arg.l. quoties, ff. de
usufru. & pro hoc facit tex.in d.c.mandato,de præb.in 6. Hinc
est,ꝙ si matrimoniũ dissoluatur morte ipsius mulieris,actio datur stipulatori,seu eius hæredib.ſm Doc.cõiť,vt refert ibidem
Ale.licet Pau.de Cast.ibi,& Fel.hic teneant opinionem ꝯtriam,
& malè.Et sic ibi est speciale fauore dotis,ꝙ oporteat primam
partem alternatiuæ prius adimpleri, ꝯ primam proprietatem,
& naturã alternatiuę.Tertia cõiectura elicitur, si oratio sit ꝯce
44 pta per subdisiunctiuam.q̃ † non est simplex alternatiua,cũ verba tantum,& non sensum disiungat,vt sunt istę dictiones,seu
& siue,q̃ in dubio stant augmentatiuè,& ꝯñr copulatiuè,l. si qs
ita legauerit,ff.de aur.& arg.leg.Aduerte in primis,quia ille tex.
in primo exemplo loquitur,quando subdisiunctiua ponitur inter
spẽm,& genus; quo casu certum est, ꝙ videantur posita vt augeantur.Secus ergo videretur dicendũ si inter spẽm,& spẽm diuersam ponatur,& in istis terminis ẽt loquitur tex.in l. cũ quis,
§.si.ff.de le.3.Et ẽt in scdo exemplo loquitur inter ea, quæ sunt
eiusdem generis,nõ inter ea, q̃ sunt diuersi gñis. ¶ Scdo aduerte,quia Bar.ibi, & Fel.hic,intelligunt illum tex. ꝓcedere solũ
in legatis,& sic in materia fauorabili.Secus in ꝯtractibus, per text.
in d.l.si quis ita stipulatᷣ,ff.de ver.ob. Tu aduerte, qa licet in vltimis voluntatibus plenior fiat interpretatio,l.in testamẽtis,.ff. de
reg.iur. Tamen in legatis dẽt fieri interpretatio,vt minus grauetur hæres,
45 † q̃ sit possibile,l.nummis,ff.de lega.3.l.vnum ex familia,§. si rem,ff.de lega.2.ergo non vr̃,ꝙ illa interpretatio fiat fa
☞ uore legati,vt dicunt Bar.& *cõiter* Docto.sed quaĩbi dictio,seu,
cadit inter ea,quæ sunt eiusdem generis. Retento tamen , ꝙ sit
speciale fauore legati,idẽ idem esse in omni materia , in qua
46 sit larga † interpretatio,& sic in beneficiis Principũ ẽt ꝓcederet
ista ꝯclũ ſm Ale.ꝯsi.193. Ex themate præmisso,col.3.lib. 2. Sed
47 dubiũ est,an procedat † in statutis?vr̃ ꝙ sic,qa statuta æquiparantur vltimis voluntatib.quantũ ad faciẽdam interpretat.ſm Bar.
in l.1.C.de his,qb.ut indi.& ita in casu eiusdem statuti decidit
Soc.ꝯsi.63.In cã vertẽte,col.pen.li.1.ꝯtrium in casu alterius statuti determinat Io.de Imo.ꝯsi.44 Ex infrascripto themate,col.2.
dicerem,prout dicit Bal.consi.229 Primum dubium,lib.1.ꝙ ſm
subiectã materiam aliquando stat disiunctiuè,ut l.gñaliter,C.de
sacrosan.eccl.& in d.l.si quis ita,cum similib.Quandoque copulatiuè.Quandoq; expositiuè,ut patebit ex sequentibus, etr iñin
statutis dr̃et stare copulatiuè pena, quę dicã sequenti cõiectura.
Istam ꝯiecturã restringit Ias.in d.l.cum quidam,vt ꝓcedat quan
48 do subdisiunctiua ponitur inter orones pluralis nu.† Secus si inter orationes singularis numeri. Vt si dicat testator, lego Titio
equum meum albũ,seu nigrum; tunc nisi vnus legatus intelligitur,allegat Bal.hic,in fi. Tu aduerte quia ista limitatio confũditur per textum,in l.si quis ita,& per id, quod decidit Cremẽ.
sing.incip.Lego Digestũ,seu Infortiatũ;nec Bal.hic facit istam
differentiam:sed dicit,ꝙ in exemplo ꝓmisso,quia testator loquutus fuit in singulari,non habebit nisi vnum equum. ¶ Nec obstat dictio, seu, quia ponitur inter plures qualitates respectu
vnius subiecti qualificandas. Quarta ꝯiectura elicitur ex ꝑsona
loquentis:nam si,lex alternatiuè loquatur,tunc ex hoc cognoscetur,ꝙ lex alternatiua
49 † stat alternatiuè,vt ex text.in l. neque
mutui,C.qui non ob.longi temp. præscri.l.ad prosequendum,
C.de in litẽdando tuto. Ratio est,quia lex non debet nos relinquere sub dubio,cap.erit aũt lex,4.dist.& ff.quod vi, aut clam.
in rub.& in d l.cum quidã. Quinta ꝯiectura colligitur ex ordine charitatis,nam alternatiua posita inter personas, inter quas
50 cadit ordo affectionis,stat copulatiuè,† ordine tamen seruato
ſm Bald.in c.1.in tit.de eo,qui sibi & hæredib.su.vbi dicit, ꝙ si
aliquis stipulatur pro se, vel pro hæredib.dictio, vel,exponitur
pro,& Sequuntur Fel.hic, & est tex.in l. cum pater, §.a te, ff.de
leg.2.Alex.consi.3.col.1.lib.8.Raph.Cum.consi.106. Mater in
stituit.Cor.consi.200.lib.1.Decius consi 95. In primo dubio,
per totum. Sexta coniectura extrahitur ex superfluitate : nam
51 alternatiua posita inter duo idem importantia , † resoluitur in
expositiuam, vt per glo.in rub.ff.si ager.vectig. vel emphyt.&
in cap.1.ibi,cathechizati,vel instructi.4.8.dist.c.1.§.1.vbi Arch.
de cogna.spiritu.lib.6.ibi confirmatione , seu frontis chrismatione,cap.ex ratione,de appel.vbi Arch &l hac consultissima,
in princ. C.qui testa.face.poss. Similiter,si ponatur inter genus
52 & speciem, † resoluitur in expositiuam, vt per glo.in l.2. ff. ad
leg. Aquil. & in d.l.vbi pactum, C.de transactio.vel in coniunctam, ut in l.sæpe, ff de verb.sign.& in l.quintus. ff. de auro, &
53 arg. leg. Etetiam resoluitur in coniunctam , † si ponatur inter
totum,& partem prædicamentalem,vt declarat Barto.in l.1.ff.
de reb. dub. Septima coniectura sumitur ex verisimili inten-
54 tione disponentis, l. si is, qui ducenta, §. item si pater, ff.de
reb.dub.l.gñalr,in princ.C. de insti.& subst. Et faciunt quę dixi in c. 2. in 4. nota.& est tex. in l. Lucius,cum glo. ff.de hæred.instituen. Octaua coniectura capitur ex diuersitate orationum.
55 Nam † alternatiua posita inter diuersas orones perfectas, stat
translatiuè ut dicat testator , volo ꝙ hæres det vxori centum,
vel si non dederit, lego eidem fundum,tunc in pœnam intelligitur fcã translatio,l.1.C.de his,quæ pœnę nom.l.Lucio,ff de
legat. 2.& ibi not. Bald. Nona coniectura percipitur a cessante
56 affectione.† Nam si ponatur alternatiua in summas dispares,
vel inter tempora inæqualia tunc summa maior, & tempus
breuius, hñr pro nõ adiectis,quia cessat affectio,& electio data
reo,l.si ita stipulatus fuero decem,aut quinque,ff de verb.obli.
& quia in stipulationib. semper inspicitur, ꝙ est minus,l.sp in
stipulationibus,ff.de reg.iur.Decima coniectura concipitur ex
57 distinctione sermonis.† Nam alternatiua posita ad distinguẽdum,exponitur, idest, aliqñ, & sic stat temporaliter secundum
glo.in l.4 §.Caio,ff.de verb. obl. Vndecima coniectura conie-
58 cturatur ex eo,ꝙ non habet aliquid ꝙ alternet,† & tunc qñque
ponitur pro saltem,l.seruo inuito,§.pe.ff ad Trebel.& ibi glos.
& c.decet.ibi, vel capitis melinstione, de immuni. eccl. in 6. &
ibi glo. Qñq; caponitur,id est,ẽt l.ꝙ si Ephesi,ff.de eo, ꝙ certo
loco. Habet etiam plures expositiones, quas vide per Albe.in
suo Dictionario,in verbo,vel,in ver.siue. Quærit Panor.cui detur optio in pœnis alternatiuè impositis? Ex cuius dictis elicio
tres principales conclusiones. Prima si verba dirigãtur ad iudicem,electio erit iudicis secundum glo. in cap.a crapula,cum si-
59 mil.de vita,& honesta clerico. † Comprobatur per id,quod in
simili dicit glo.in l.Lucio,ff.de leg.2.& in l.soror,C.de collat. Et
☞ cum ista conclusione transeunt *communiter* Docto. Ratio conclusionis est, quia pœna est commensuranda delicto, cap.non
afferamus, 24. q.1.respiciendum,ff. de pœn. Istam commensurationem nunquam faceret reus , quia sp eligeret minorem,
arg.l.si ita stipulatus fuero decem aut quinq.ff de verb.obli.Ne
igitur frustretur alternatiua, optio danda est iudici. Ista rõ, ſm
Mod.non videtur vera, quia ẽt iudex debet eligere in alternatiuis pœnam minorem,ſm glo.in c.sicut dignum,in glo.fi.J. de
homici.Ad quam multa adducunt Fel.& Mod. hic. & rõ põt
esse,quia melius est argui de misericordia,quam de seueritate,
c.allegant. 25.q.vlt. & sic sp alternatiua vr̃ frustrari. Sed facilis
est solutio,quia illa ꝯclusio,ꝙ iudex debeat eligere minorẽ pœnam,procedit nisi ex circunstantijs aggrauantib. delictum sibi
videatur maiorem pœnam esse imponendã , ſm Pan.in c.at si
clerici,in prin.col.2.J.de iud.& sic vera est ista conclusio. Quã
ampliabis tripliciter. Primo, vt procedat non solum si plures
60 pęnę imponanť p legẽ alternatiuè,sed ẽt si dispositiuè † p varios
canones,& leges variæ pęnę eo. delicto reperiantur impositæ.ita
loquatur gl.in c.fraternitatis,34.dist.allegata p Pan.hic.Scdo am-
51 pliatur,ẽt si pęnæ alternatiuæ imponanť p verba impersonalia ꝓlata
c.qm frequẽter,§ fi.vt lit.non ꝯte.Rõ,qa verba impersonalia in
dubio intelliguntur relata ad eum, ad quem spectat,ſm Anto.de
Bu.& ibi Fel.in princ.d.c.at si clerici.§.de adulterijs.Punire ãt
delicta spectat ad iudicẽ,l.ꝯgruit,ff.de offi.pñ. §. in hoc, 23.q.2.
ergo,&c.Tertio ampliatur, ut procedat, ẽt si ex vi vnius verbi
52 cõtrãť impositæ pluræ pęnę , adhuc electio spectat ad iudicẽ,
c.quęrenti de verb.sign. Limitatur, vt non procedat qñ una pœ-
na per

na per lapsum termini ad soluendū, vel alio mō. transfusa est
in alterā, tunc cessat electio iudicis, sed subordinata pœna præ-
cisè est imponenda. Exemplum, si statutum puniat pro primo
furto furem in centum, vel si non soluerit intra decē dies, am-
putetur sibi manus, ſm Bar. in l. cū duob. §. idē rñdit, ff. p soc. &
Pan. h. c. Pro intelligentia videndū est prius, quō cognoscatur,
63 ꝙ vna pęna translata dicatur in aliam. † Fel. hic, ver. quarta ad-
uertentia, dicit ꝙ si eadem verborū cōceptione imponanē plu-
res pęnæ alternatiue, puta soluat decem, aut fustigetur, tunc al
ternatiua stat propriè: sed si sub diuersa orōne imponatur, vt
in exemplo, primo loco deducto, tunc stat translatiue, sed Bar.
in l. Lucio, ff. de leg. a. vult, ꝙ vbi alternatiue imponiē pecunia-
ria, & corporalis pęna tunc ip dicatur corporalis subordinata
in defectum pecuniarię, per tex. in l. fi. ff. de in ius uoc. Pōt istud
dictū comprobari, quia alternatiua ſm suam naturam dēt al-
ternare similia vel parū distantia, vt s. dixi. Quod non pōt face
re isto casu, cum ois corporalis iniuria, sit maior quacunque
pœna pecuniaria, l. in seruorū, ff. de pœn. Ergo dicamus, ꝙ stet
translatiue, & non alternatiue. Sed aduerte, quia illud dcm̄ vr̄
ꝯfundi per tex in d. l. fin. vbi probatur, ꝙ ita demum dr̄ corpora-
lis apposita in defectū pecuniariæ, si ea primatur. Ergo secus, si
apponatur pęna pecuniaria, & corporalis alternatiue & simpli
citer. Dicendū est igitur, ꝙ una pœna dicatur in aliam transla-
ta, qn̄ scđa est maior, & imponitur in defectū alterius per ꝯtu-
maciā, vel impotentiā non solutæ, ut pulchre declarat Cæpol.
ꝯs. 17. Licet in cā, col. 1. & est de mente Pan. hic, & Bar. in d. §. cū
duob. Ang. in tract. malefi. in uer. quat si non solueris. Redeun
do ad limitationē, q̄ ēt sequitur Bal. in l. cōmissoriæ, C. de pact.
inter emp. & ven. pro ea faciūt infra scripta. Primo, postquam
per statutum facta est translatio, debet iudex arctari ad seruan-
dum statutum, l. 1. §. is, qui nauem. ff. de caerct. Secundo, quia se
cunda pœna est subordinata in locum primæ, pp contumaciā,
q̄ remanet impunita si iudex eligeret primam. Tertio, quia fa-
cta nouatione in pœnalem dispōnem pp moram, non admit-
tiē purgatio moræ, ēt creditore uolente, ſm Bar. in l. 1. in fi. per il
lum tex. ff. de penu. leg. Quarto facit l. traurlano, ff. de adimen.
leg. arguendo de ultimis uoluntatib. ad statuta, prout licet, ſm
Bar. in l. 1. C. de his quib. vt indig. Quinto facit, quia dispō respi-
ciens plura determinabilia, dēt uniformiter determinare, l. nā
hoc iure, ff. de vulg. & pup. Sed ante moram non potuisset iu-
dex eligere corporalem, ergo facta translatione pp moram nō
dēt ēt posse eligere pecuniariam, alias dispō statuti non deter-
minaret vtrāq; partem alternatiue uniformiter. Sexto, pœna
corporalis subrogata dēt seruare naturā pęnæ pecuniariæ, in cu
ius locū subrogatur, l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cau-
tio. c. ecclesia, ut lit. pe. Sed vbi est locus pecuniariæ ante morā,
ab ea non receditur, ergo post moram non ēt a corporali rece
di poterit. Contrariā opinionem, ꝙ ēt iudex possit facta trans-
latione imponere pęnā pecuniariam, tenet Lud. Rom. in l. 1. §.
& post operis, ff. de no oper. Maria. in c. sicut, col. pe. de iu. Fel.
hic, dicentes ita tenere Bar. in d. §. idem rñdit & ita ēt, ſm eos ꝯ-
suluit idem Bar. Idem tenet Ias. Inst. de act. §. pęnales, col. 8. mo
uentur per tex. in d. §. idem rñdit. Sed ibi dñium applicatur so-
cio reficienti propter metum eius fauorem, mirum si potest
illi fauori renunciare, l. si quis in conscribendo, C. de pac. Sed pę
na corporalis non est subrogata in locum pecuniarię in fauo-
rem iudicis, sed in merum odium contumacis non soluēnt pę
nam pecuniariam. Pro ista parte, quæ vr̄ magis *communis*, strin-
git talis ratio. Inducta in odium, non dēnt retorqueri in fauorē,
l. legata inutiliter, ff. de adimen. leg. cum sim. Sed si dicamus, ꝙ
iudex non possit amplius pecuniariam imponere, erit in ele-
ctione delinquentis soluere, q̄ pęnam velit. Si. n. noluerit solue
re pecuniariam erit contumax, & arbitrio suo incurret corpo-
ralē, ꝙ non creditur fuisse mentis statuentium. Retenta tñ pri-
ma opinione, ꝙ iudex nō possit, eā intelligunt procedere nisi
fiscus ꝯtētaretē reminere corporalē, & acceptare pecuniariam.
Ita Bal. in d. l. ꝯmissoriæ, quē sequuntur cōiter Doc. Et ita con-
suluerunt Aret. & Cor. quos refert Dec. hic, & hoc mō ꝯcor
dant opiniones. Mouētur quia translatio facta fuit fauore fisci
creditoris, ergo ipse dēt renunciare. Addunt ēt simile, qđ hr̄ per
gl. in c. potuit, de locat. & ꝙ dicit Bar. in l. q̄uit. ff. de pig. act. Sed
tu considera, ꝙ fiscus non vr̄ dici posse creditor pęnæ corpo-
ralis, quia talis pęna imbursari non pōt, & fiscus nihil aliud est,
64 † q̄ bursa Principis, c. maiores, 16. q. 7. & hodie est saccus, sine
conscīa imbursans oīa male acquisita, l. in hæredē, ubi Doct. ff.
de cal. nec ēt est creditor pecuniarię, quia sublata p translatio-
nē. Item eius fauorē non est facta trāslatio, sed in fauorē reipu
blicæ, ue delicta non remaneant impunita, l. ita vulneratus, ff. ad
l. Aquil. ergo eo volente non dēt posse iudex pęnā corporalē
remittere. Cōprobatur, quia solus Princeps hēt ptātē remittē-
di pęnā corporalē, ſm Bar. in l. acta, §. de ampliāda, ff. de re iud.
& in ambitiosa, ff. de decre. ab ordin. facien. Fel. in c. non liceat,
col. 4. J. de pręscr. Nec obstat, si dicas, ut dicebat Aret. in consi.

89. ꝙ fiscus non dr̄ remittere, seu eligere, q̄a fisco non p̄t compe
tere electio. Probat, electio non cadit nisi inter plura, l. qn̄ ff. de
opt. leg. l. illud, aut illud, ff. de leg. a. Sed fcā translatione sola, pę-
na corporalis potest imponi, vt supra conclusum fuit. igitur &
cęt. Non obstat simile gl. in cap. potuit, & alia similia, de quibus
hic per Moder. quia ibi non imponitur pœna caducitatis sim-
pliciter, sed domino volente. Item in dictis casib. imponitur pę
na in merum fauorem remittentis, hic in odium contumaciæ de
linquentis, & non in fauorem fisci, sed reipublicę. Ex quibus ap
paret, ꝙ ista restrictio & concordantia videtur dubitabilis. Ad
uerte tñ circa prædicta, quia procedunt, quando pęna pecunia-
ria applicatur fisco. Sed vbi pęna applicaē parti, nunquā intelli-
gitur fcā translatio in corporalē, nisi parte volēte, l. fin. ibi, ea
q̄rela dñi, ff. de in ius vocan. & ibi not. Bal. & Mod. Innoc. & alii
in c. Odoardus, de solutio. Ias. in d. §. pęnales, col. 7. ¶ Secundo
aduerte, quia prædicta procedunt in pœna proprie, secus in pœ
na improprie, vt est pœna pecuniaria imposita pro interesse par
tis. Quia in illa in dubio nunquam intelligitur translata per legē,
vel statutū, vt declarat egregie Cœpol. in d. consi. 16. Secunda
65 sit conclusio, vbi verba alternatiua diriguntur ad reum, † ele-
ctio est ipsius rei. l. quicunque cum glo. C. de ser. fug. Barto. ibi,
& in l. 2. ff. de effr. act. Pan. & alii *communiter* hic. Considera, & da
ta disparitate pœnarum, si electio sit rei, alternatiua frustrabiē,
quia ip reus eliget minorem. Limitaē multipēr, ut hic per Fely.
& Mod. Primo declaraē, ut procedat, si verba dirigant reo acti
ue, secus si passiue, ſm Pan. hic, per tex. in c. sicut, in fi. cum glos.
de iudę. Istā restrictionem impugnat Dec. q̄a verba pœnalia nō
p̄nt dirigi reo, nisi passiue. Sed dic, ꝙ effectu habent se semper
per modū patiendi. Sed Ab. non loquitur de effectu, sed de mō
loquendi. Quasi dicat, si verba relata ad reum sonent, ꝙ ipse aga
tur, vt in d. l. q̄cunq;, ibi, seruum, vel viginti solido dēt, secus si
sonēt, ꝙ patiaē, & alius agat, vt in d. c. sicut. vt si dicaē, sustineat exi
lium vel pęnā mille ducatorū. Scđo limitaē, si altera pœna esēt
mors, tunc nunquam reo competit electio, ſm Maria. in d. c. si-
cut, q̄ morituro non dēt dari electio mortis, l. aut damnū. §. p
inde, ff. de pœn. Et istam fallentiam extendit Fely. vt procedat, ēt
si altera sit corporalis, quia nemo est dominus membrorū suo
rū, l. liber hō, ff. ad leg. Aquil. ca. contingit, i. J. de sen. excō. Cre-
do, qđ ista fallētia sit periculosa, q̄a licet inferior non possit da-
re electionem mortis, tñ princeps, & lex p̄nt, vt eā pſſe uult text.
& gl. in d. §. pinde. lIē lex, & consuetudo, est dña membrorum,
l. sacculari. §. sunt quędam, ff. de extraord. crimi. Cum ergo
per statutum, seu legem, sit imposita pœna alternatiue, & data
electio reo, tunc reus eligendo mortē seu corporalē pęnā, dicit
auctoritate legis hñtis potestatem in sanguine suo hoc facere.
Hinc dicit Ant. in c. super his, col. 4. J. de accus. ꝙ q̄libet potest
se obligare ad pœnā corporalē, a iure impositā. Tertia conclu-
sio, etiam quod diu consuetū sit imponi vnā pœnam ex alterna
66 tiuis, nihilominus iudex potest alterā eligere: † q̄a in his quæ
sunt meræ facultatis, consuetudo obligatoria non inducitur
vt in capitu. ex parte Assensit, de conces. pręben. dicit post Abb
in ecclesia Sutrina, J. de cau. posse. & proprie. & quia per non v
sum non fuit abrogatum statutum alternatiuum, vt no. in cap.
Ioannes, de cler. coniug. Istam conclusionem reprehendūē Fel.
& Dec. q̄a in pœnis seruanda est consuetudo, ſm glo. in l. hodie
ff. de pœn. Bar. in l. fi. in prin. ff. de priua. delic. Panor. & ibi late
Fely. in ca. inquisitionis, de accusa. sed ego non recedo ab opi-
nione Pan. q̄a in casu isto negatur ꝯsuetudo, p p̄dicta. Nec ob-
stat, dum ipsi dñt, ꝙ vbi actus p̄nt referri ad certum respectum,
ꝙ tunc non dñt meræ facultatis, ſm Bar. in l. cum de in tē ver-
so, ff. de vsur. Hic āt, ſm eos, pęnæ impositæ de præterito, p̄nt re-
spectiuari ad mores patrię, ergo &c. Quia rñdeo, ꝙ cum ex for-
ma statuti daretur electio iudicib. vñr iure suo, & habito respe-
ctu ad legē ꝯcedētē sibi electionē imposuisse illā pœnam. Et vbi
animo obseruandi legē aliquid obseruatur, ex tali obseruantia
nunq̄ inducitur consuetudo, ſm Ant. & Fely. in c. 1. in fin. r. eod.
Quarta, vltra Pan. sit conclo, si verba dirigantur in pte ad reū,
67 in alia parte alternatiue ad iudicē, † electio erit ipsius rei, ſm Fe.
hic, col. pe. post Maria. in d. c. sicut. allegat Bal. in l. data opera, C.
q̄ accus. non pos. Illa conclusio vr̄ probabilis, quia in dubio ma-
gis dignum trahit ad se minus dignum, capitu. ꝙ in dubijs, de cō
secra. eccle. vel alta. Dēt ergo pars alternatiua q̄ dirigit iudici, tā
quam potentior præualere. Et contra istam limitationē vr̄ text.
in d. cap. sicut, in fine, tenendo, ꝙ illa verba, patiatur, dirigatur
reo: nisi dixeris, ꝙ ibi vna pars alternatiuæ dirigitur reo passiue,
vt r. dixi. Ea gl. in ver. occupauit, habes duo. Primo habes secun
dum Bal. ꝙ accipiens beneficium de manu laici, dr̄ intrusus. De
multiplici spē intrusionis ponit Fel. in cap. nostra, corolla. a. dixi
68 in tex. Scđo habes, ꝙ verbum, occupare, † sonat in malā partē,
ſm Barba. hic ponderantem ad hoc istum text. q. pbat potius
oppositum, quia dicit occupauit illicite. Tñ ſm Deciū notabile
est in se verū, & pbatur per alia iura, maxime p tex. in c. ex frequ
tib. de inst. in l. 1. ff. quo. lega. cū simi. & firmat gl. in c. gñali, de

de elec.lib.6. Circa q̃ aduerte dum dr̃, φ mobilia dĩr occupari,
immobilia vero inuadi, qa ɔtiũ vr̃ velle gl. in c. dilecto, in ver.
occupatæ, de sen.exco. in 6. Quæ dicit, φ occupare refertur ad
immobilia, spoliare ad mobilia. & bñ facit text. Insti. vi bono.
rap. § pen. vbi dñr propriè mobilia rapi, immobilia vero inuadi.
Secũdo aduerte, qa vr̃, φ occupare sit verbũ sui natura sonans
tã in bonam, q̃ in malam partem. Quòd sonet in bonam, est
tex. clarus in c. cum. Cornelius factus, 7. q. 1. & Inst. de re. diu. §.
ferè Gl. in ver. quodcunq;, diuidit in tres partes. In prima colli-
git at. in secunda ɔ illud opponit. In tertia solu. t. scda ibi, argm̃
ɔ. Tertia ibi, solutio. Habes ex ista gl. φ in ɔctibus alternatiuis
69 † electio est promissons, l. plerunque. ff. de iur. dot. l. quod aũt,
§. si maritus, ff. de don. inter vir. & vxo. l. si quis, C. de condict.
indeb. intantum φ licet reo qñcunque variare in eo, qđ p̃stitu-
rus est, l. eum qui certarum, §. fi. ff de verb. obl. Limitatur primo
70 vt pcedat, qñ vtrunq; est in oblõne, † & solõne: secus si vnum
tm̃ sit in oblõne, aliud vero apponatur ad cautelam creditoris
fm Bart. in l. q̃uis, ff. de pign. act. vbi decidit, φ si quis promisit
soluere mihi in pasca, aut dare pignora, quod electio erit mei
creditoria, & non rei, ne sit in facultate rei, an debeat. Et istã de
☞ cisionẽ sequunt communiter Doctores, vt attestat̃ Ias. in l. 1 col. 2.
ff. qui satisd. cog. & Inst. de act. § huic aũt, col. 3. & Dec. cõsi. 12.
ver. 2. pbatur. Sed Dec. hic ad finẽ impugnat istã decisionem
Bart. & añ eum eam ẽt impugnat Fulg. in l. q̃uis, & Ias. in d. l. 1.
quia falsum est fundm̃ Bart. φ in exemplo pręmisso altera pars
alternatiuę, vel dare pignora, sit adiecta fauore creditoris, imo
fauore debitoris volentis posse differre solutionem dando pi-
gnora. Nec obstat rõ Bart. dicentis, φ isto, modo erat in faculta-
te debitoris, an debeat, ɔ l. non vtique, ff. de eo quod cer. loco,
quia fm eos, datis pignoribus debitor poterit compelli, vt sol-
uat lapso competenti termino, licet statim non possit compel-
li, vt ẽt declarat Sal. in l. qđ fauore, C. de legib. Et ex hoc infert
Dec. φ si pmittã tibi, φ possis accipere vnũ, vel duo plaustra li-
gnorũ in meo nemore, φ electio erit mei promissoris. Tu ɔsi-
dera circa primam decisionem, φ datio pignorum non est in
obligatione, sed in cautela tm̃. Dicere aũt, φ sit ad cautelã debi-
toris alternata datio pignorum ad differendam solutionẽ, non
vr̃ verisimile, cum non sit aliquis terminus statutus, intra quem
habeat postea soluere. Vñ cum ẽt captis pignorib. in executio-
ne debiti non prohibeatur creditor agere ex stipulato, vel ex re
iudicata, vt est casus in l. 4. §. ex conuentione, ff. de re iud. neces-
se est dicere, φ alternata sit datio pignorum in fauorem credi-
toris, vt concludit Pau. de Cast. in d. §. ex conuentione. Nam si
captis pignorib. nulla data dilatione ad soluendum, põt nihilo-
minus agere, fortius poterit agere pignoribus recusatis. ¶ Idem
tenet Pau. de Cast. in l. Stichũ §. idem Celsus, ff. de nona. Circa
fm ẽt teneas, φ electio sit stipsoris, qa verba diriguñt ad ipsum,
arg. l. Lucio, ff. de leg. 2. & maxime pcederet in pmissione fcã
titulo donõnis, quæ vr̃ rñari sicut legatum. qđ est ẽt donatio, l.
legatum, ff. de leg. 2. Et in legato, in dubio electio est legatarij,
☞ l. plane, §. pe. ff. de leg. 1. Et ita tenẽt cõiter oẽs Doct. maxime Ias.
in §. plus ver. qa aũt, Inst. de ac. Et credo verissimũ, stantib. ver-
bis illis, φ stipulator possit & valeat accipere vnũ, vel duo plau-
71 stra, quę verba possit, & valeat, importãt datam † electionẽ, &
arbitrium, vt decidit Pau. de Cast. ɔsi. 213. Si dicta pignora, col.
2 fm antiq̃ impressionẽ. Fallit scdo, nisi promissor sit in mora,
72 † l. manciporũ, ff. de optio. lega, cũ alijs iurib. allegatis in glo.
73 Tertio pcedit, si pmissor hẽat expeditã solonem rei electę, † se
cus si non hẽat, & velit facere mora creditori post electionẽ. l.
cum res, in prin. & Ias. in 13. notab. ff. de leg. 1. Quarto pcedit in
74 alternatiua rerum, † q̃ malit debitor soluere, secus, in alternatiua
locorum vbi conueniat, qa electio est creditoria, vbi petat, l. 3. §.
& gñr, ff. de eo, qđ cer. loc. Cætera ad mãm alternatiuę, quæ dif-
fusa est, non attingo, qa per alios his non tractantur. Glo. fi. no.
75 ex tex. φ valet arg. a simili, vt ẽt hr̃ in l. † non pñr, ff. de leg. de
quo argumento late per Pa. & alios in c. translato, ɔ. ne ɔst. &
scias, φ tex. iste loquit de similitudine exẽpli, Nã similitudines
sunt plures, ut per glo. in c. sacerdos, in ver. Deus, de pęn. dist. 1.
hic enim loquit̃ de simil. exẽplis alternatiuis, & Ideo Pan. in vl-
timo notabili dicit, φ sufficit dare vnũ exemplũ sicut ẽt sufficit
allegare vnã legẽ, arg. l. scire oportet. §. fi. & ibi no. Nic. de Neap.
ff. de excu. tut. & arg. tex. in c. tales, 23. dist. ubi glo. inuehit̃ ɔ alle
gantes multa. Imo sufficit ad vnum propositum vulgare, dicere,
iura sunt notissima, fm glo. & Card. in clem. sæpe, de uerb. sig.

S V M M A R I V M.

1 *Mandato iniusto facilime quis turbatur.*
2 *Turbari non debemus ex acerbitate superioris.*
3 *Verba iudicis acerba sine causa cognitione prolata, nõ irrogant infamiã.*
Et an per verba aspera possit recusari iudex vt suspectus, vide dist. nu. 4.
5 *Qualitas negotij spectanda est ad cõsiderandã iustitiũ, vel iniustitiã præcepti.*
6 *Consideratio oĩs fienda cum diligentia, non aũt transcursoriè.*
7 *Non repellitur a productione nouorum testium super eisdem articulis, qui dicta testium tantum discurrit.*
8 *Posse non dicimur, quod de iure non possumus.*
9 *Causa idem est, quod ratio.*
10 *Subditus non debet illico parere mandato iniusto superioris, sed debet rescribere, & expectare responsum. & quid in intolerabiliter opprimente nu. 13.*
11 *Canonici obedientes prælato malè viuenti, & perperam bona ecclesiæ administranti, præsumuntur etiam malè viuere.*
12 *Ordinarius potest resistere delegato volenti exequi mandatum iniustũ, & Notarius actorum potest resistere officialibus uolentibus facere quid illicitum. nu. 13.*
Et an iudex debeat parere extrauaganti editæ de nouo nu. 14.
16 *Delegatus an debeat adimplere rescriptum deuians a tramite iustitiæ.*
17 *Delegatus an teneatur parere secundæ iussioni iniustæ.*
18 *Papæ an sit obediendum mãdãti conferri beneficium notorie indigno, & quis adeo dicatur indignus ut cum eo papa nequeat dispensare nu. 19.*
20 *Actorum rationem quatenus quis teneatur reddere.*
21 *Testis sui dicti rationem reddere tenetur, aliàs non probat.*
22 *Prælatus ratione officij tenetur cuicunque poscenti reddere rationem. Item negotiorũ gestor, tutor, & curator. & quilibet administrator. n. 23.*
24 *Ratio an de omnibus reddi possit, vide ibi. & nu. 25.*
26 *Ratio reddi non potest de his, quæ sunt positiui iuris dependentibus a voluntate Principis.*
27 *Lex dura in foro conscientiæ seruanda est.*
28 *Ratio reddi potest de his, quę consistunt in ingenio, & iustitia naturali.*
29 *Ratio debet esse concludens, alioquin ratio eadem cum dico, nihil probat.*
30 *Sententia Principis habet uim legis.*
31 *Testes qui saluari possint a contrarietate.*

SI quando ¶ Istud capitulũ est aureũ, & me
morãdũ, fm Card. hic, φ fuit edi-
tũ ad obuiandũ multis inconuenientib. q̃ accidũt
quotidie pp miseros p̃latos, q pp timiditatem, vel
ignorantiã exequunt̃ mandata papę iniusta. Diui-
dit̃, & summat̃, ut p Pan. Casus p̃t poni in iurib. allegatis in gl.
1. vel in iurib. allegatis p Barb. Not. primo, φ pp mandatũ iniu
1 stũ facillime quis turbat̃, † vt in c. cũ adeo, j. eod. c. vera iustitia.
2 45. dist. Scdo nota, φ ex acerbitate superioris † non dẽmus tur
bari c. non oĩs, 5. q. 5. Ex hoc q̃rit Io. And. an acerba verba iudi
3 cis sine causę cognitione p lata, † irrogent infamiã. & rñdet φ
nõ p l. verbũ, C. de his, q nota. int. Grauat̃ tñ pudor eius, ɔ quẽ
proferunt̃, l. ob hęc verba, ff. eo. Scdo q̃rit̃, an per verba aspe
4 ra iudex possit recusari tanq̃ suspectus † gl. in c. cũ cessante, de
app. tenet, φ non. Contrariũ tenet gl. in c. cũ super, de offic. del.
Pro ɔcordia dicatis, φ est arbitrariũ considerata persona iudi-
cis & qualitate verborũ, fm Pan. in ca. accedens 2. j. vt lit. non
cont. Tertio nota, φ ad ɔsiderandã iustitiã vel iniustitiam præ-
5 cepti, † ɔsideranda est qualitas negotij, & dicit Philosoph. acci
dentia magnã partem ɔferunt ad cognoscendum qđ, quid est.
Pro quo facit tex. in c. & si qõnes, de simon. quẽ ad simile ppo
situm inducit Pa. in c. super literis, col. fi. j. eo. Quarto nota ibi,
6 diligenter, φ oĩs consideratio dẽt fieri cum diligentia † & non
transcursorie. Qđ facit pro dicto Sal. ĩ l. si ex cautione, C. de nõ
nu. pec. & qđ dicit gl. in c. p̃sonę, in uerbo, integraliter, de priu.
in 6. φ sola lectio priuilegij nõ dat materiã litigãdi, sed lucubra
ta lectio. Ex quo infert Gem. ibi, φ non dr̃ didicisse testificata, q
7 dicta testiũ tm̃ discurrit: † vñ non repelleret̃ a productione no
uorũ testiũ sup eisdẽ capitulis, fm Bal. in l. 2. §. inspecto, ff. quẽ-
admo. test. aper. Refert & sequit̃ Fel. ɔ. in procemio, col. 3. Quin
to not. ibi, reuerenter adimplexs, hic esse tex. pro cõi stylo pra
cticantium, qui in productione rescripti dñt, Quod iudex cũ ea,
qua decuit, & decet, reuerentia, rescriptum aperuit, & legit, &c.
8 Sexto nota ibi, non possis, φ non dicimus posse, † quod de iu
re non possumus. Ad idẽ tex. in l. filius qui, ff. de cond. inst. ubi
gl. allegat alia iura. & in l. nepos proculo. ff. de ver. sig. Septimo
9 no. ibi, rõnabilem cãm, φ cau. dẽt esse rõnabilis, † quia cã idem
est qđ rõ, l. cũ hi, §. in causę. ff. de transac. l. 1. C. de p̃d. curia li. 10.
Vltimo nota, φ subditus non dẽt illico parere mandato supe-
10 rioris iniusto, † sed dẽt rescribere & expectare rñsum. Pro quo
Pan. allegat tex. in Anth. ut nul. iud. §. & hoc uere. & dicm̃ Inn.
in c. inquisitioni, de sen. excõ. & Bal. allegat tex. in Auth. de mã-
da. Prin. §. deinde ɔpetens. vbi gl. inuehit ɔ miseros p̃latos, q sta
tim literas papæ iniustas exequunt. Et Card. Flo. ponit exẽplũ
in mandato papę Vrbani 6. facto populo Florẽtino ɔ Carolũ,
Regem Hierusalem, & Sicilię, & addunt Fel. & Mod. plura a-
lia. Vltra quos adde, φ canonici, q obediunt, & nõ resistunt p̃-
11 lato male uiuẽti & administranti bona ecclę, † p̃sumuntur ẽt
ipsi male uiuere, & ideo pp eorũ culpam, capitulum non suc-
cederet uacãte sede per remotionẽ p̃lati a p̃latura, fm Pan. in
c. p inquisitionẽ, in 1. not. per istũ tex. j. de elec. Scdo adde, φ or
12 dinarius põt resistere delegato † uolenti exequi mandatũ iniustũ
fm Gem. in c. si eo tpe, de rescr. in 6. Tertio adde, φ Notarius
13 actorum dẽt etiam resistere † officialibus volentibus facere ali
quid illicitum, clem. 2. §. Notarij, de heret. Quarto, etiam iudex
non debet parere extrauagãti editæ de nouo, si uideat illam ab
hone-

14 honestate deniare, sed † debet rescribere, c. pastoralis, ꝭ. de fide
instru. Item dum Felyn. hic dicit, ꝙ subditi non tenent obedire
15 domino suo non obseruanti canones, † adde Bal in proœmio
Digestorum, vbi vult, ꝙ subditi nō teneātur obedire superiori
eos intolerabiliter opprimenti, & ex tali cā posset Papa eū pri-
uare dn̄io. Imo ſm̄ sanctū Thomā in 4. senten. arti. pen. possunt
subditi sine pcō eū interficere, dicens ꝙ tale homicidiū erit me
ritorium, sed ꝯriū tenent plures alij Theologi, & ꝯriū fuit deter
minatum in ꝯcilio Cōstātiensi, ut refert Fely. in c. cū nobis, col.
3. ꝭ. de ꝑscrip. Contra istum tex. moueo plures difficultates. Pri-
mo inquantum dr̄, aut adimpleas, aut rescribas. Opp. & vr̄, ꝙ re
16 scriptū deuians a tramite iustitiæ non dēat delegatus † adimple
re, l. rescripta, C. si ꝯ ius. c. rescripta. 25. q. 2. Danī plures solutio-
nes. Prima, ꝙ iste tex. dēt intelligi, qn̄ rescriptum non est simpli
citer ꝯ ius, tn̄ iudex suspicatur ꝙ sit. Secundo r̄ndetur ꝙ tex. nō
præsupponit, ꝙ dēat adimplere, si sit ꝯ ius, sed dicit, ꝙ considera
ta prius qualitate negotii poterit adimplere, aut rescribere, &
iste intellectus applaudet lr̄ę. Secundo oppo. ad secundam par
tē, ꝙ debeat supersedere, nec scribere si sit contra ius: sed debet
reijcere. d. l. rescripta. Sol. verum si sit contra ius expresse, secus
si aliter contineat iniquitatem, ſm̄ gl. ibi. Tertio oppono, ꝙ nō
teneatur rescribere, si rescriptum sit obreptitiū, vel subreptitiū,
c. sedes, & d. c. super lr̄is. vbi dr̄, ꝙ impetrans ꝑ falsam suggestio-
nē, vel aliàs ex malitia, nullū cōmodum dēt consequi ex tali re-
scripto, & sic iudex dēt illud reijcere. Sol. Contrarium credo ve
rum, nec iste tex. negat. Quarto oppono, dr̄ ꝑ Pan. ꝙ dēt expecta
re secundam iussionē, & sic ꝑsupponit ꝑ ipsum & oēs, ꝙ secun
17 dæ iussioni iniustę teneatus delegatus parere. † Contra de c. si
dn̄s, & c. resistit. 11. q. 3. Nam eadē rōne, qua non tenetur parere
primo rescripto, quia est iniustū, eadem rōne non debet teneri
parere scdo. Potius. n. debemus oīa mala pati, q̄ cōmittere pecca
tum, c. ita ne, 32. q. 5. c. satis, ꝭ. qd met. cau. Attento maxime, qa
Papa nō pōt facere, ꝙ peccatū non sit peccatū, c. 1. xl. dist. Pro re
solutione distinguēdū est. Aut dubitat, an mandatū sit iniustū,
aut est certum, ꝙ est iniustū. Primo casu habita secunda iussio-
ne tenetur parere, & credere mandatū esse iustū. c. si qd culpat,
23. q. 1. gl. in c. ad aures, ꝭ. de tēpo. ord. Quę vult, ꝙ excusatur sub
ditus isto casu, ēt si paruisset primo mandato, non expectata se
cunda iussione, ꝑꝑ bonū obedientiæ, & sic ꝑt intelligi iste tex. in
prima parte alternatiuæ, aut adimpleas, &c. Scdo casu principa-
li, qn̄ certū est præceptū fore iniustū subdistingue. Aut ꝑcipitur
id, super quo ꝑcipiens non hēt facultatem dispensandi, & tunc
non est obediendū ēt post secundā iussionē. Ita loquitur tex. in
c. q resisti. cū alijs allegatis in ꝯtrariū. Aut hēt authoritatē dispē-
sandi. & tunc, si constet, ꝙ velit dispensare, obediendū est ēt pri
mo mandato, ſm̄ Host. & Pan. in c. significasti, ꝭ. de offic. ordi.
& Pan. in c. cum teneamur, de ꝑb. & hic, vbi dicunt satis consta
re de voluntate dispensandi, si rescriꝑsit ex certa scientia, vt per
Pan. in c. veniens, de fil. presby. Posset tn̄ isto casu, vbi solum ex
certa scīa scribit, expectari scda iussio, quia ēt ꝙ Papa scribat ex
certa scīa, potuit tn̄ esse, ꝙ male fuit instructus, & pt ēt ꝯ rescri-
ptū emanatum ex certa scientia opponi exceptio obreptionis,
ſm̄ Fely. hic, col. 1. & latius in c. cum inter, col. 3. & seq. ꝭ. de ex-
cep. Aut non constat, ꝙ velit dispensare, tunc non debet parere
primę, ut hic in secunda parte alternatiuę, ēt si mandet sub poe-
na excōicationis latę sniç, ſm̄ Pan. hic, & Bal. in d. c. cum tenea-
mus. ēt si diceretur precisè, sic fieri volumus, c. 2. s̄. eo. Sed bene
tenetur parere secundę iussioni, quia geminatio mandati habet
vim dispensationis, cum constet de certa scientia Principis, ſm̄
gl. in c. 1. in ver. notatur, de consti. lib. 6. Et habet vim clausulæ,
non obstante, ſm̄ Anto. in c. 1. col. 4. s̄. eod. & in c. quę in ecclesia
rū, col. pen. s̄. ut. t. tradit per Fel. hic, col. fi. Iuxta præmissa quæ-
rit Panor. an sit obediendum Papæ mandati conferri beneficiū
18 † notoriè indigno, & licet ex pręmissis colligatur decisio, tn̄ ꝑ
clariori resolutione r̄ndet, ꝙ est ei obediendū, si cōstet de men
te, & possit dispensare cū tali indigno, alias secus. Sed ꝯtra istam
decisionē obstant duo, qb. r̄ndeas, ut ꝑ Dec. hic. Secundo ꝑ in-
19 telligentia videndū est, quis dicatur taliter indignus, † cū quo
Papa non possit sine peccato dispensare. Fely. in c. inquisitio-
nis, de sent. excō. exemplificat in indigno defectu literaturę, qa
penitus illiteratus ꝓhibetur de iure diuino promoueri ad ordi
nes, iuxta illud Oseæ, Tu sciam repulisti, & ego te repellā, ne sa
cerdotio fungaris mihi, translatumè in c. nisi cum pridem. §. ꝑ
defectu, ꝭ. de renuncia. Nihil. n. magis vitiosum offert Deo pt,
q̄ hominem illiteratum, c. illiteratos, 36. dist. in tm̄ ꝙ Specu. de
dispen. §. iuxta, ver. 6. dicit illiteratū ordinatū nō recipere chara
cterem. Quod non credo uerum, & ꝯtrium tenet ibi Io. And in
addi. in gl. in d. c. illiteratos, & ꝯtrariū ꝓbat in c. fi. de ęta. & qua-
li. & in c. fi. & ibi Gemi. de tempo. ordi. lib. 6. & dicit Inn. in cap.
cum nostris, ꝭ. de conces. ꝑben. ꝙ a beneficiis magis repellitur
illiteratus, q̄ homicida, quia collatio facta homicidæ mero iu-
re ualet. Sed collatio facta illiterato est ipso iure nulla, facit
tex. in d. cap. fina. de æta. & qualita. Contra tamen prædicta ob-
stat tex. in c. 1. de renun. in 6. in ver. sufficientiā. iuncta gl. q̄ intel-
lexit de sufficientia ꝑꝑ defectum literaturæ. Fel. hic, col. fi. r̄ndet
spāle in Papa, ne scandalizet ecclesia ex depositione Papæ. Ista
r̄nsio nō placet, qa ꝑꝑ scandalū nō receditur a iure cōi, qn̄ est
tale scādalū, sup quo non cadit dispensatio. c. qui scandalizaue-
rit, vbi glo. ꝭ. de reg. iu. Vn̄ dico, ꝙ ille tex. loquitur de insufficiē
tia prouenēte ex imperitia, nō ex illiteratura. Differt. n. imperi-
tus ab illiterato, vt per Bar. in auth. sed nouo iure, C. si cer. pet.
Et suadetur, qa loquitur de Papa Cęlestino, q sciebat legere, &
sic non erat penitus illiteratus, sed erat simplex & imperitus,
vt dicit ibi Gemi. Glo. pen. diuiditur in tres partes. In prima col
ligit notabilia, in secūda opponit. In tertia soluit. Quæritur pro
intelligentia huius gl. de duobus. Primo, vtrum quilibet tenea
20 tur rōnē † oium gestorū suorū reddere. Scdo, an possit de om
nibus reddi rō. Circa primā qōnē, r̄ndet Pan. ꝙ nemo tenet red
dere rōnē actorū suorū, nisi sit obligatus rōne officii. Primam
partem huius r̄nsionis intellige verā in foro fori, secus in foro
poli. in quo de oī verbo ocioso reddituri sumus rōnem, secun-
dū Host. hic. Secundā partem r̄nsionis, ꝙ qlibet teneat reddere
rōnem officii & administrationis sui, ꝓbat Pan. exēplo testis,
21 † qui tenet reddere rōnē sui dicti, aliàs nō ꝓbat, c. cū cām, ꝭ. de
testi. qđ verū est, si interrogetur, ſm̄ gl. in l. solā, C. de testi. & in §.
solā, hic allega. Nā vbi non interrogatur, sustinetur dictū, licet
non faciat semiplenā ꝓbationē, ita ꝙ deferri possit iurm in sup
plemētū ꝓbationis, ſm̄ Bal. in c. 1. de consue. rec. feu. quē sequit
Dec. hic, & Fel. in d. c. cū cām, col. 5. & Ale. ꝯsi. 32. col. 2. lib. 1. Et
si testis deponat sup hęc, q̄ ꝯsistunt in iudicio intellectus, ēt non
interrogatus dēt reddere rōnem, alias non ꝓbat, ſm̄ Bal. in d.
l. solā. Card. & Pan. in c. cū cām, de testib. vbi dn̄i, ꝙ testis depo-
nens sup valore non ꝓbat, nisi assignet rōnē, ēt non interroga
tus, & Inno. in d. c. cū cām, vbi loquitur in teste deponente sup
ebrietate, vel furore. & Soc. ꝯsi 42. col. 2. lib. 1. & consi. 143. col.
3. eo. li. dicit iñ Soc. ꝯsi. 171. col. 3. lib. 2. ꝙ si testis deponat super
eo, ꝙ facili discursu ꝑcipit, ꝓbat, ēt ꝙ nō assignet rōnē, si nō fuit
interrogatus. Allegat Bar. in tracta. de teste, col. 3. & si testis de-
ponat sup fama, non ꝓbat, si nō assignat rōnem ēt non inter-
rogatus, ſm̄ Soc. ꝯsi. 54. Visa breui narratione, col. pen. lib. 4. &
data paritate testiū, credēdū est eis, qui assignant meliorē ratio-
nem, ſm̄ Fel. in c. licet causam, col. 8 de ꝓba. & est tex. in l. hęres
abiens, §. proinde, ff. de iud. intantū, ꝙ non valet statutū, ꝙ cre-
dat testibus deponentibus absq; rōne, ſm̄ Bald. in l. si non spe-
ciali, ad fi. C. de testa. Qđ sequitur Fel. in d. c. cū cām, col. 8 & da
to, ꝙ valeret, dēt intelligi si non fuerint interrogati, vel nisi as-
signēt malā rōnē, vt egregiè consuluit Dec. consi. 37. in cā ligo
22 tola. Similiter ꝑlatus rōne officii † tenet cuicunq; poscēti redde
re rōnē, 36. di. c. qualiter & qn. & ibi gl. ꝭ. de accus. Similiter tu-
tor & curator, toto tit. ff. de tute. & rō. distra. l. aduersus l. rōnes,
C. de admi. tu. S. & negotiorum gestor. Similiter qlibet admini-
23 strator, † vt hic ꝑ Dec. allegātē quā plura ꝯsilia, & ꝑ eundē, vbi
alia adducit, ꝯsi. 110. Verè, vt puto. Et vltra eū adde tex. in l. 1. &
2. C. vbi de ratioci. agi opor. & Socyn. ꝯs. 24. & cōsi. 31. in 1. li. &
ista est rō, qa officiales tenent finito officio stare in loco sui of-
ficii ꝑ quinquaginta dies, parati reddere rōnes suæ villicationis.
l. 1. C. vt oēs iudi. tā ciui. q̄ crim. Et in tm̄ tenētur officiales stare
in sindicatu, ꝙ non valeret statutū, seu pactū disponēs ꝯriū, ſm̄
Bal. & Ang. in l. si seruus vetitus, ff. de leg. 1. & Ang. in l. si mo-
ra, ff. so. mat. operatur tn̄ tale pactū uel statutum, ꝙ nō teneant
de male gestis ex leuissima, aut leui culpa, ſm̄ Fel. in c. si diligē-
ti, col. 7. ꝭ. de foro ꝯpe. Et hæc sufficiāt ad hāc ꝯclonem, q̄ tu di-
scutiendo poteris diffusius exornare. Circa scdam qōnē, an de
oībus possit reddi rō, facias tres ꝯclusiones. Prima conclusio.
24 De secretis diuini iudicii † nō pt reddi rō, c. Nabuchodonosor,
in prin. & in §. de Titus, 23. q. 4. c. si ex bono, de penit. dist. 4. &
gl. in cle. 1. de sum. Trini. & fide cathol. Alia adducit Fel. hic. Tu
adde rōnē, quare non possit reddi rō, qa volūtas Dei est essen-
tia ipsius, & prima cā omnium. Sed Deus est imperscrutabilis,
c. 1. s̄. de sum. Tri. ergo ita eius voluntas. Iō sapiēs Cato inquit.

Mitte arcana Dei cælumque inquirere quid sit:
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Et habetur Sapien. 4. Altiora te ne quæsieris, & fortiora non
ꝑscrutaberis, sed quę ꝑcipit tibi Deus, illa cogita. Quę notabis
25 ꝯtra istos fatuos † ꝑdicatores, qui ꝯ doctrinā Apostoli quærunt
plus sapere, quā oporteat. Nam rectius facerent, si vitia acerri-
mè redarguerent, & secreta Dei quibusdā friuolis ratiunculis
animos fideliū peruertentibus non inquirerent. Secunda con-
clusio, de his quæ sunt positiui iuris dependentibus a volunta-
26 te Principis non potest reddi ratio, † ſm̄ Panor. qui ita intelli-
git l. non omnium, ff. de legibus, & est tex. in l. 1. §. pueritiam. &
ibi glo. ff. de postulan. cum concord. de quibus per Fely. hic, col.
7. ideo Aduocati nescientes assignare rationem statuti, dicant
sufficit statuentes ita statuisse, & ita statuerūt, quia sibi placuit
ſm̄ Bal. in l. Gallus, §. si eius, ff. de libe. & posthum. Similem ra-
tionem assignat text. Institut. qui manumit. possūt in princ. &
iusti.

Insti. de vsucap. in princip. ubi gloss. allegat illud Iuuen.
Sic uolo sic iubeo, sit pro ratione voluntas.
Pro quo est tex. Insti. si quadru. paupe. fecis. dica. in prin. facit l.
a. ff. de const. Prin. & istud etiam dicit gl. in c. a. in uer. ultra quatuor
de rescrip. lib. 6. Et dicit Iurecons. in l. prospexit, ff. qui & a quib.
& Papa in c. in memoriam, 19 dist. quod lex quamuis dura seruan
da est, quia ita scriptum est. circa cuius l. prospexit, intellectum la-
te se extendit Fel. hic, col. 7. & omnia eius dicta habuit ab Ale.
in l. 1. §. nunciatio. ff. de no. ope. nunci. Et adde, quod lex dura etiam in
27 foro conscientiæ † seruanda est, secundum Pan. in c. inquisitioni, de sen.
exco. Secundo adde, quod in contrarium uidetur text. in l. a. uer. sed per dura nimis
est, & seuera ista interpretatio, ff. de custo. reo. Sed l. prospexit,
loquitur ubi constat de mente legislatoris, & in casu certo: illa loquitur
in casu dubio. Tertio adde, circa intellectus relatos per Fel. Lan
cel. Dec. in l. omnes populi, in 6. q. prin. Barto. ff. de iusti. & iure. ubi
confutat multa dicta per Fel. hic. Tertia conclusio, de his quæ con-
28 sistunt in ingenio & in iustitia naturali, potest reddi ratio; † Ita lo
quitur iste tex. & tex. in c. coepiscopi, 68. dist. qui dicit, quod ratione
caret extirpandum est, & tex. in c. consuetudo, 1. dist. ubi dicitur, quod le
gem ratio commendat. Et homo, qui non utitur ratione, non est homo, sed
bestia, secundum glo. in Auth. de monach. in prin. in uersi. decentem.
Omne enim disputatione agitandum, & ratione iuuandum est,
ca. uideas, 2. q. 6. facit tex. in c. nulla ratio, J. de præb. & qui sine
ratione loquitur, deridendus est, l. & an vltro, §. 1. ibi, sed Celsus
eleganter deridet, ff. de neg. gest. quem tex. allegat Bal. in prælu.
feu. col. 1. contra Doct. qui consulunt sine lege & ratione. Et not. quod
29 ratio, quæ redditur, debet esse concludens. † Tex. est hic, in uer. rationabilem
causam, Io. testis assignans rationem, quæ sit eadem cum dicto, non probat, quia
talis ratio non concludit, l. fi. ff. de offi. proc. Cæsa. l. quod Labeo, ff.
de Carb. edic. Ita Inno. in d. c. cum causam. Spe. tit. de teste, §. nunc
uidendum, uer. de visu. Bal. in d. l. solam, C. de testi. Soc. consi. 42. col.
2. lib. 1. consi. 98. col. fi. li. 4. Et si ratio testis sit falsa, eius dictum etiam
falsum reputatur, secundum Bal. in l. conuenticula, C. de episc. & cler.
Soc. consi. 114. col. 4. li. 2. Sicut enim corpus regulatur ab anima, uel sal
tem debet regulari, ita actus noster debet regulari a ratione. Est enim ratio, anima
cuiuscunque dispositionis, l. non dubium, ubi Bal. C. de legi. Pan. in c. fi.
col. 1. J. co. gl. in l. 2. C. quæ sit long. consuetu. Soc. pulchre comprobat
dictum tex. nostri uno modo. In secunda, alio modo. In tertia concor
dat duo iura, quæ pro contrarius allegauerat. In quarta infert. Secunda
ibi, nam & Vrbanus. Tertia ibi, sed adeo. Quarta ibi, obediat. In
eadem gl. ibi, l. nemo, aduerte, quia obstat: quia sententia Principis
30 † habet uim legis, l. fi. C. de legi. in c. in causis, de re iudic. Io. Sal. in
telligebat dictam legem in sententia inferioris, & ita etiam intellexit Hosti.
hic. Vel aliter dic, quod loquitur in consiliis Principis, secus in sen
tentiis. Vel loquitur in sententiis latis ab Imperatore contra ius, non clau
sis in corpore iuris, quas non tenemur sequi, d. ca. de causis. ubi
Fel. in 1. fallen. In eadem gl. ibi, c. non plures. Nota perpetuo istam
31 gl. ad saluandum testes a contrarietate, † quorum unus deponit, quod
fuit actus prohibitus, alter quod non. Nam possunt saluari intelligendo,
quod vnus loquatur implicite, alius explicite, secundum Fel. hic. iisdem mo
dis, quib. concordantur iura, iisdem modis possunt concordari testes, secundum
Ant. in c. cum tu, J. de testi. Imo, in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de uer.
obli. & 50. modos, & ultra posuit Spe. in tit. de dispu. & allega.
uer. post hæc autem satis. Et dum gl. dicit, quod implicite dicitur prohibitum,
quod ex mente uenit, uide Fely. late in c. 1. post glo. 1. dist.

S V M M A R I V M

1 *Electus, & confirmatus ante consecrationem, non dicitur promotus ad episcopatum, quemadmodum non suscepto pallio, non potest quis dici Archiepiscopus. nu. 5. 6 & 9. ubi dantur plures fallentiæ.*
3 *Electus in papam ante benedictionem, coronationem & consecrationem, non potest intitulari Pontifex Maximus.*
Et quid de electo in Imperatorem. nu. 4.
5 *Scholaris examinatus & licentiatus, ante impositionem bireti non potest dici Doct.*
8 *Episcopus post consecrationem translatus ad alium episcopatum, statim sequuta translatione, & confirmatione dicitur Episcopus.*
10 *Electus ante confirmationem non habet exercitium iurisdictionis, licet possit dici prælatus habitu.*
11 *Prouisio papæ habet vim electionis & confirmationis.*
12 *Prouisionis appellatione proprie non uenit electio.*
13 *Decanus est dignior Archidiacono. & quid ita.*
14 *Canonici soli sunt de capitulo.*
15 *Capitulum dicitur, etiam quod ibi non sit Episcopus, & caput suum.*
16 *Ecclesia ponitur pro capitulo.*
17 *Papam fallit obliuio.*
18 *Mandatum, & præceptum inter se differunt. & quotupliciter, tum in quo conueniant. nu. 19.*
20 *Bonum omne procedit a gratia Dei. Gratia autem duplex.*
21 *Collatio, dicitur gratia.*
22 *Datæ tempus consideratur in beneficialibus, ubi in consideranda persona executoris inspicitur tempus datæ nu. 24 fallit tamen, nu 23.*
25 *Tempus depositionis, non tempus celebrati contractus inspicitur ad cognoscendum habilitatem testis.*
26 *Subreptio vitiat ipso iure literas ad beneficia, super quo vide limitationes. n. 27*
28 *Archidiaconus & canonicus quis potest esse in eadem ecclesia.*
29 *Iudæus conuersus ad fidem Christi, est capax beneficiorum etiam in ecclesiis cathedralibus.*
30 *Neophitus propter reliquias Iudaicæ perfidiæ, prohibetur a testimonio contra Christianum. Nec admittitur ad officia secularia. nu. 31.*
32 *Conuersus iamdudum, an cæteris paribus præferatur Christiano. Et an semper bonus præferatur ei, qui aliquando fuit malus 33. & 34 & 36*
35 *In electione præferendus est is, qui misericors esse didicit.*
37 *Testis semper bonus in casu criminali præfertur testi emendato de delicto.*
38 *Delicti fructum nemo ualet reportare, colligere, & referre.*
39 *Via non est danda seruis Dei, vt se faciliùs putent prouehi & elegi, si quando facti fuerint deteriores.*
40 *Bonus & honestus quis præsumitur ex antecedenti & subsequenti probata conuersatione.*
41 *Intellectus iurium non sunt trahendi ad gratiam.*
42 *Nullatenus, dictio, quid significet.*
43 *Singuli & vniuersi, an proficeantur, quòd non.*
44 *Receptio in canonicum dupliciter potest considerari.*
45 *Vicegerens quis dicatur, & qui delegatus.*
46 *Mandatum factum vicegerentis, censetur factum ei, cuius vices gerit. quod limita nu. 47 & 48.*
49 *Capitulum non habet ordinariam, nec succedit, quo ad collationes beneficiorum, & nu 51.*
50 *Mandatum factum capitu. an dicatur factum tanquam apostolico executori.*
52 *Mandatum factum capitulo, non se extendit ad Episcopum.*
54 *Canonicus præsumitur scire mortem sui prælati, & ea quæ in ecclesia geruntur.*
55 *Iudex an possit procedere uirtute prorogationis sibi factæ per Senatum, uel Regem.*

EAm te. ¶ Summatur, vt hic per Pan. dupliciter. Tu ad
serie, quia stante, quod in dubio mandatum
factum capitulo vacante sede, intelligatur factum capitulo,
vt Vicegerenti, primum summarium, quod est Io. Anto.
procedit etiam secundum communem intellectum. Nota primo, secundum Pan. post alios
ibi, ante tuam promotionem, iuncto fi. ibi, nec adhuc esses con
1 secratus, quod electus & confirmatus ante consecrationem † non dicitur
promotus ad episcopatum. Aduerte ad duo. Primo, quod istud not.
non bene colligitur hic, quia secundum omnes tempore datæ literarum vocabat se-
des, ergo iste non erat electus & confirmatus, quia non uacasset, cap.
transmissa, J. de elect. Secundo aduerte, quia videtur falsum. Nam electus,
& confirmatus dicitur promotus, licet non dicatur adhuc episcopus, c. cum in
cunctis, §. inferiora, in fi. inf. de elec. & in c. super his, de accusat. Ha
betis igitur notare, quod electus & confirmatus ante consecrationem
non potest dici episcopus, c. tua nos, J. de his, quæ fiunt a prælato sine consen. capi.
vbi Abb. in 1. no. & c. tam sis, ubi etiam Ab. inf. de test. & gl. in c. 1. de
relig. domi. cum aliis adductis per Fel. hic, & bene probatur in rub. inf. de
translat. episco. vel elect. Non etiam dicitur Pontifex, vt per gl. in cle. 1.
2 de celeb. miss. Sicut ante susceptionem pallii † non potest aliquis appel-
lari Archiepiscopus, c. nisi inf. de auth. & vsu pal. c. quod autem, de elec. Si-
3 militer electus in Papam † ante benedictionem, coronationem, & con
secrationem, non potest intitulari Pontifex Maximus, seruus seruorum
Dei, secundum glo. in data Sexti, in versi. pontificatus & gl. fin. in proœ
mio Clemen. Hodie tamen se Pontificem & Episcopum appellat, gratias
& dispensationes facit ante coronationem, & qui dicunt eum
non posse talia facere, excommunicatus, est vt in extrauag. cl. inci. quia
4 nonnulli, de sent. excom. Similiter electus in Imperatorem † an
te coronationem, non dicitur Imperator, secundum gl. in data Sexti, per text.
in l. fi. exponendo uerbum, ortum, i. coronationem, C. de fer. & per text.
in l. bene a Zenone. in fi. ibi, ex eo tempore ualitura, quo Imperiales
suscepimus infulas, C. de quadr. præscriptio. & ibi gl. not. quod non
valent priuilegia concessa ab electo ante coronationem, & idem
voluit Bar. in l. ex eo, ff. de testa. mili. per illum tex. ubi electus non
potest dici miles, ante, quam sit descriptus in matricula. Adde text. in
cle. 1. circa medium, de iureiu. ibi, Ego H. Rex Ro. annuente Deo
futurus Imperator, & ibi glo. no. Et ex hoc infertur, an electus
in Imperatorem possit ante coronationem exercere iura Imperii,
de quo per gl. in cle. 1. in uersi. Reges & ibi Imo. & in c. uenerabilem
tantibus, de elect. in 6 & in ca. causam, quæ fil. sint leg. per Old. consi. 180.
& consi. 190. Pau. de Cast. consi. 105. Matti. Laudem in tract. suo
de Princip. uer. xxv. & Cor. consi. 2. lib. 3. ubi tenet unum ma-
gnum, quod ad essentiam Imperatoris non est necessaria corona.
5 Similiter scholaris examinatus & licentiatus, † ante impositio
nem bireti non potest dici Doctor, secundum Bal. in l. athletæ,
in prin. ff. de excusa. tut. & Felyn. hic, qui alia adducit. Et obliga
tus tenere unum Vicarium Doctorem, non potest tenere unum licentia-
tum, secundum Bal. in l. pen. ff. de testa. mil. Fely. hic. Ratio huius not. est,
quia episcopatus est ordo, c. cleros, ubi gl. 21. dist. consecratio autem
est illa, quæ confert ordinem, & non electio, secundum gl. in proœmio Sexti,
in uersi. Episcopus. Pan. in c. quanto, de offic. ord. istud notabile reci-
pit nonnullas declarationes. Prima est, ut non possit dici Episcopus ra-
tione ordinis, sed bene ratione iurisdictionis & præeminentiæ
6 † potest dici episcopus, d. capt. transmissam. ubi dicitur, quod nondum
consecratus potest omnia, quæ sunt iurisdictionis, licet non possit ea, quæ sunt
ordinis, nec ea quæ exigunt discussionem maioris inquisitionis, ut

conuocare

conuocare sinodum. Et hac rōne ante ꝯsecrationē dr̄ plātus, d.
c. tam literis, & ibi no. Pan. & Arch in c. dilectissime, 8. q. 2. Ate.
in c. meminimus, de accusa. Hinc est, ꝙ dispō cap. cum ex eo, de
elec. in 6. hēt locum in electo, & ꝯfirmato tm̄, ſm Ioā And. ibi,
quia dare licentiā studēdi, est iurisdictionis. Hinc est, ꝙ dispositio
cle. 1. de rescri. hēt locū in Vicario electi, & nondū ꝯsecrati, ſm
gl. & oēs ibi. Hinc dispō cle. 1. de foro ꝯpe. hēt locū ēt in electo
nōdū ꝯsecrato expulso, ſm gl. approbatā ibi, i ver. eps. Hinc est,
ꝙ dispō. c. verū, ꝭ. de foro cōp. licēt loquat̄ in cōsecrato, hēt ēt
locū in electo, ſm gl. & cāiter Doc. ibi, & pondera illū tex. ibi, ex
quo eps fuit ꝯsecratus, quia vr̄ probare, ꝙ nōdū ꝯsecratus dicatur
Eps, & istud ēt probat tex. in c. cū in cūctis. §. cū vero, in ver. de
cōsecrandis epis, de ele. Hinc est, ꝙ electus pr̄ ꝯcedere indulgen
tias, quia dare indulgētias, est dignitatis, & iurisdōnis, & non ordi
nis, ſm Pan. in c. accedentibus, ꝭ. de exces. præl. & plura adducit
Fely. hic. Tu vide latius per Gem. in c. 1. col. 2. de pœnit. & re-
mis. & p Imo. in cle. 2. de peniten. & remis. Ex pmissis infertur,
ꝙ non est verum vnū, qd̄ tenet hic Fely. ꝙ dispō c. fi. de re iu. in
6. ꝙ vult, ꝙ eps possit legere sniam p aliū, non hēt locū in ele-
cto, put ibi ēt tenent Io. And. & Gem. Nā hoc vr̄ falsum, quia le-
gere sniam, est de spectantibus ad iurisdictionē. Nec obst. ꝙ il-
lud priuilegium detur epo pp dignitatis prærogatiuā, quia quan-
tum ad iurisdictionalia, electus hēt prerogatiuam dignitatis per
prædicta. Et dicit tex. in c. inter corporalia, ꝭ. de transla. pla. ꝙ ec
clesia hns electū, dr̄ coniugata quo ad quid. i. quo ad iurisdictio
nalia, & viduata quo ad quid. i. quo ad sacramentalia, & ea quæ
sunt ordinis, & sic intelligitur consilium Old. 194. Factum tale
est, allegatum per Fely. hic, col 3. Hinc est, ꝙ electus licet non
possit q̄ sunt ordinis, pōt tn̄ dispensare circa ea, quæ sunt ordi-
nis: quia dispensare est iurisdictionis, ſm Pan. quem alii sequun
tur, in c. at si clerici, §. de adulteriis, col. pen. ꝭ. de iu. Secūdo de-
7 clara, vt non dicatur eps proprie, sed large † electus nondum
cōsecratus, pōt dici eps, ſm Card. in cle. 1. in 6 q. de pen. & ideo
in odiosis appellatione epi, non cōtineretur electus, ſm Bald. in
l. si nondum, C. de furt. col. 1. vbi decidit, ꝙ pena c. ita nos, 25. q.
2. non habet locum in interficientibus electum nondum con-
secratum. Sequuntur Fel. & Mod. hic. Tertio intellige, vt proce
dat in eo, q nunq̄ fuit consecratus, sed si eps cōsecratus trāsfer
retur ad aliū epatum, statim sequuta translatione & confirma-
8 tione, dr̄ † eps illius epatus, ēt quo ad ea, q̄ sunt ordinis, quia per
primam consecrationem impressus fuit character epatus ordi
nis, qui non est reiterandus, ſm glo. in c. proinde, de elec. in 6.
& in c. post translationē, de renun. Quarto intellige, nisi electus
9 esset ēt Abbas, † quia tunc poterit ēt conferre minores ordi-
nes, licēt non sit cōsecratus. Nam Abbas minores ordines con-
fert, c. cum contingat, ꝭ de ęta. & quali. ita Gem. in c. is, cui ꝓ-
curator, de elect. in 6. sequitur Felyn. hic. Tu considera, an istud
sit verum, quia Abbas solum habet licentiam conferendi ordi
nes minores in suo monasterio, ergo n̄ deberet posse extra mo
nasteriū, quia limitata cā limitatū ꝓducit effectū, l. in agris, ff. de ac
quir. rer. domi. Et si posset ut Abbas, non debet posse, vt electus,
cum facultas sit restricta ad Abbatiam. Vltimo intellige pdicta
10 oia in electo & confirmato: sed in electo tm̄ † aliud dicendum
vr̄, quia ipse electus ante cōfirmationē non hēt exercitiū iurisdi-
ctionis, licet possit dici prælatus habitu, ſm gl. in c. quanto, 63.
dist. De quo late Fely. in c. cum Bertoldus, col. 1. & seq. ꝭ. de re
11 iud. Habetis ēt elicere ex isto nota. Pan. ꝙ prouisio Papæ † hēt
vim electionis & confirmationis, ſm Inno. in c. cū olim, de cau.
poss. & proprie. & istud firmat gl. 4. in c. 1. de elect. lib. 6. ad quod
multa adducit Fel. hic vltra quem adde Pan. in c. cum in cun-
ctis, §. cū vero, de elect. vbi dicit, ꝙ Papa creat episcopos solo uer
bo, & talis creatio dr̄ ꝓuisio, q̄ habet vim electionis, & confir-
12 mationis. Adde ēt, ꝙ proprie appellatione prouisionis † nō ve-
nit electio, c. cum in illis, §. illis, de pb. lib. 6. Qd̄ est uerum pro-
priè, sed largè continetur oīs modus, per quem prouidetur ec-
clesiæ, ſm glo. in cle. fi. de elect. quem sequitur Gem. in d. §. illis.
& Fel. qui latè instat, in c. in nr̄a, coroll. 32. ꝭ. eo. In tex. ibi, deca
no, & capitulo, nota tex. in ar. ꝙ decanus † est dignior archidia
cono. Nam hic Papa vacante sede scribit decano, & capitulo,
nō archidiacono, & sic innuitur, ꝙ decanus sit primus in eccle-
sia post epm, & ꝙ sit dignior, probat tex. in c. cum in cunctis, §.
inferior, arguendo ab ordine literę, ꝭ. de elec. Sed in cōtrarium
fortiter vrget tex. in c. ad hæc, ꝭ. de offi. archid. vbi dr̄, ꝙ est ocu-
lus Epi. & primus post epm. Et in contrarium facit text. in c. ra-
tione, §. nec etiam, arguendo ab ordine literæ, de foro cōp. li. 6.
& ꝙ archidiaconus sit dignior, firmat glo. in rubr. ꝭ. de offic. ar-
chid. Ad istud rñdet Io. And. in c. cum in iure, ꝭ. de elect. quod
de iure archidiaconus est dignior, quia decanus non est digni-
tas de iure, sed ſm consuetudinem tm̄, vnde regulatur a consue
tudine. Quandoque. n. est prima dignitas post episcopatum, ut
hic; qñque non prout se habet consuetudo, c. post electionem,
de conces. pb. & istud expresse vult Pan. in c. auditis, in 3. no. ꝭ. de
ele. nā decanus ibi hēt primā vocē in ecclesia. dicit Abb. ea con

suetudine, non de iure. Et dicit Abb. in c. cū contingat, char. pe.
ꝭ. de foro comp. ꝙ de iure decanus non hēt iurisdictionem ali
quam. idem dicit gl. in c. dilecto, ꝭ. de sent. excom. & qñque hēt
solum officium, c. ex parte, de cler. non resi. c. 1. ne pla. vic. suas.
Aliqñ ponit̄ pro archipresbytero rurali, vt in d. c. ad hęc, de offi.
Arch. dr̄ aūt decanus, quasi præsit decem clericis, ſm Arch. in
c. capite, 50. dist. sicut decanus de iure ciuili dr̄ qui præest decem
militib. ſm gl. in rub. C. de deca lib. 12. Nota ēt ex istis verbis,
decano & ecclesiæ, exponendo, i. capitulo, ꝙ decanus non dr̄
14 de capitulo, † nam soli canonici sunt de capitulo, c. 1. ꝭ de elec.
c. cum olim, de re iud. c. 1. de inst. nisi consuetudo aliter se hēat.
Et ita loquitur tex. in c. cū inter vniuersas, vbi Abb. in 1. not. ꝭ.
de ele. vel nisi decanus esset ēt canonicus, vt hic in fin. Nota ex
15 eisdem verbis, ꝙ appellatur capitulum, † ēt ꝙ ibi non sit eps &
caput suum. ad idem tex. in c. 1. ne sede vacan. Imo appellatione
capituli non comprehenditur caput ſm glo. in cle. vi hi, qui de
ęta. & quali. de quo abunde per Fel. in prooemio Grego. in ver
si. Gregor co. 4 & seq. Iterum ex eisdem verbis nota, ꝙ ecclesia
16 ponitur pro capitulo † De signatione huius uerbi, ecclesia, vi-
de gl. in c. cum clerici Placentini, de verb. sig. & in c. fi. ꝭ. ne p-
17 la. vices suas. In tex. ibi, meminerim9. Not. ꝙ ēt papā fallit † obli
uio. ad idē tex in c. præterea, 33. dist. & præsumitur, ꝙ papa non
recordetur de his, quę paulo ante gessit, c. cęterum, §. eod. c. ex
parte, 1. ꝭ. de offi. deleg. pp multitudinem negotiorum, quibus
est implicitus, c. ex parte, de capel. mona. traditur per Gem. in c.
1. super gl. 3. de const. in 6. Ibi, præceptum dedimus, & manda-
18 tum. Nota ſm Pan. ꝙ dr̄a est inter mandatum † & præceptū,
vt hic per eum. Circa istud notabile aduertendū est ad duo. Pri
mo, qualiter differant, quantum ad tex. nēm. Secūdo, qualiter
inter se gn̄aliter differant. Circa primum Pan. post Anto. dicit
hic, ꝙ mandatū ponitur pro literis monitoriis. Præceptū pro
literis pręceptoriis. Nā olim dabant̄ tria paria lr̄arū, monitoriæ,
pceptoriæ, & exequutoriç, vt latius declarat Pan. in c. constitu-
tus, ꝭ. eo. Sed aduerte, quia iste sensus non vr̄ probabilis, quia si
in literis monitoriis apponatur verbū, mandamus, quia cū di-
catur, vos monemus, & per apostolica scripta mandamus, tūc
tales monitorię necessitant, & transeunt in pręceptorias, ſm
Fed. de Sen. cōs. 140. Quia in pn̄ti. Scdo, quia apparet, ꝙ forma
mandati & pcepti erat vniformis, vt ibi, M. qui de gēte Iudęo-
rū, &c. Tertio, quia iste tex. vtitur pro synonymis istis duob. ver
bis, vt patet in ver. ipsi vero, & in ver. cum itaque. Vn̄ Bal. ex-
ponebat illū tex. pceptū dedimus & mandatū. i. pcipiendo mā-
dauimus. Circa ſm quantū ad inducendū necessitatem, man-
19 datū superioris & pceptū nihil differunt, † vt probatur in c. 1. de
offi deleg. & in rub. C. de manda. Prin. Nā in superiore māda-
tū & iussus, nihil differunt, cle. 1. & ibi Car. in 8. no. de iu. Imo
pces superioris hn̄t vim iussus, quia rogare Ducem est spēs vio
lenta iubendi, ſm gl. in l. 1. ff. qd̄ iussu. Maiorē tn̄ hēt efficaciam
pceptum, q̄ mandatū, pp quinq; dr̄ias aggregatas hic per Fel.
Et circa sedam dr̄iam adde, ꝙ eā sequitur Car. in cle. ꝓcurator,
de proc. & Ias. in l. 2. C. cōmu. de leg. 2. Sed eā reprobat Fel. sibi
ꝯrius, in c. si pro debilitate, in prin. ꝭ. de offi. deleg. ibi, Dei gra-
20 tia, ad fidē conuersus No. ꝙ oē bonum † procedit a gratia Dei.
Quicquid habes meriti, præuentrix gratia donat.
l. Deo nobis, C. de epis. & cle. & est duplex gratia. Vna operans,
vt homo velit bonū. Altera cooperans, ne frustra uelit, ſm gl.
21 in cle. 1. de magistr. Ibi, quia donō. No. ꝙ collatio † dr̄ donatio,
c. relatum, de pb. Qd̄ intellige, ut per gl. & Pan. i c. inter cęteras,
eo. tit. de pb. Ibi, si datam. no. ꝙ in beneficialib. inspicitur tps da
22 tæ, † vbi in ꝯsideranda psona exequutoris inspicitur tēpus datę.
Quod facit ad qōnem, de qua per gl. in c. statutū, in prin. in ver.
canonicus, de rescr. in 6. Quę vult, ꝙ ad cognoscendum, an ali-
quis sit capax delegationis, inspicitur tps datæ, & istud cōpro-
bat Fel. in c. qm̄ Abb. col. 2. de off. deleg. Eodem mō in conside
rando, ꝙ beneficium comprehendatur in rescripto, inspicitur
tps datæ, cle. fi. de rescr. vbi gratia ad uacaturā solum includit
23 beneficium creatum tpe datæ, nisi esset clausula, † cum se fa-
cultas obtulerit, quia cā respicit futurum, ēt quantum ad essen
tiā beneficii. Secūdum Gem. cons. 69 per totum. Item in consi
deranda subreptione inspicitur tps datæ, c. constitutus, ꝭ. eo. Qd̄
intellige, ut per Ant. in c. seq. ad fi. Item in rescriptis ad lites, q̄-
tū ad vim cōprehensiuam inspicitur tps datæ, c. si ꝭ. eo. licē qūū
ad cognoscēdū qs ex plurib. impetrantib. dēat præferri, c. tibi q.
& c. si plurib. eo. ti. in 6 Quod intellige & declara, ut per glo. in
c. si soli, & in c. si capitulo, de conces pb. lib. 6. Contra illud no-
tabile oppo. de c. ei cui, de pręb. li. 6. Pan. in c. dilectus, ꝭ. de pbē.
& Fel. hic rñdet, ꝙ illa conclusio fallit, quantum ad considerā-
dum habilitatem personæ impetrantis, quia quantū ad hoc in-
spicitur tps uacationis seu collationis, & comprobat per plura.
Ego confirmo per id, ꝙ decidit Bar. in l pcipimus, §. sane, C. de
appel. ubi si statutum det maius salarium Doctori, q̄ licētiato,
& ꝯtingat ꝙ tpe datæ ꝯmissionis sit licentiatus, si tn̄ tpe dati ꝯ-
24 silii vel iniç sit Doctor, debebit sibi salariū † Doctoris. sequitur
Fel.

Fel in c.fi.col.i.J.de iud. Bertachi.in tra.de epiſco.q.10.Secũ io
conſimo,qa ad cognoſcendã habilitatem teſtis,nõ inſpicitur
25 tp̃s celebrati actus,de quo deponit,ſed tp̃s † depoſitionis, ſm
gl.in l.3 §.duæ aũt ſunt cauſę,ff de Carbo.edi.ct.Bal.in l.11.pec
illam tea.C.de teſt.& per l.ſi arbiter,C.de ſent.Alex.conſ.133.
col.1.lib.1. Circa illã tñſionem aduerte ad duo.Primo,quia vr̃
confundi per tex.in c.ſi eo tpe,de reſcr.lib.6.vbi vr̃ tex. de dire-
cto 𝔷rius d.c.ei cui.Pro concordia horum iurium gl. & Doct.
valde laborant.Sed uera eſt illa concordia,ꝙ in c.ei cui,nõ ex-
ſtens tpe datæ in ætate idonea ad bñficia curata impetrauit ſim
pliciter gratiam ad beneficiũ vacaturũ,quo caſu non põt notari
in ſua grã vitio ſubreptionis,ſed in c.ſi eo tpe, non exiſtens in
ętate,impetrauit ſibi conferri curatum non facta mentione de
defectu ætatis. Ideo gratia tanq̃ ſubreptitia non ualet,& in co-
gnoſcenda ſubreptione inſpicitur tp̃s datæ,d.c.conſtitutis. Ex
qua concordia infertur ad declarationem q.de qua in tea. ꝙ ſi
iſte M.tpe datæ fuiſſet Iudęus,& tpe præſentationis Chr̃ianus,
gratia ſua(non facta mentione,ꝙ eſſet Iudęus)eſſet nulla ipſo
iure,quia ſubreptio uitiat literas ad beneficia ipſo iure,c.ad au-
dientiam,2.J.eo.In 𝔷riũ tñ facit,ꝙ ſtatim dicã. Secundo conſi-
26 dera,q̃ poſſit eſſe rõ † diuerſitatis,quare in cognoſcenda capa
citate delegati inſpicitur tp̃s datæ,& in cognoſcenda capacita-
te eius,pro quo ſcribitur,attenditur tp̃s collationis. Br̃ rñdeas
ea mẽte P in in d c.dilectus,& Imo.in c.fi.J.eo. ꝙ delegato tpe
datę confertur iuriſdõ habitu,cum per pręſentationẽ cõfertur
exercitium,c.ſuper eo,2.de appel.c.paſtoralis,J.eo. ideo illo tẽ
pore,quo confertur iuriſdõ,debet eſſe capax.Sed per gratiã ad
uacaturam nullũ ius confert ei,pro quo ſcribitur,c.fi.de cõceſ.
p̃b.li.6 Sed confert per collationem,ideo inſpicitur tp̃s colla-
tionis.Et hac rõne in cognoſcenda capacitate electi,attẽditur
tp̃s electionis,c.dudũ,J.de elec.quia per electionẽ ſolatur ma
trimonium inter electũ & eccleſiã,c.inter corporalia,J.de trãs
la.p̃la. Et hac rõne ad cognoſcendũ,an beneficiũ cõprehẽdat
in gratia de beneficio tanti ualoris,inſpicitur tp̃s collationis &
non datę,ſm Old.conſi.58.Quidã impetrauit.& conſi.168. Ad
primam, ꝙ ſemper intelligas, niſi poſſit gratia argui de uitio
ſubreptionis,ut s̃.dixi.Et qñ taciturnitas uel falſa expreſſio ua-
loris nitiet,dicã in c. ſeq.Ex iſtis potes elicere duas cõcluſiones
ad concluſionẽ factam.Quaſdã alias limitationes ponit Felyn.
27 hic.Vltra oẽs limita ẽt,ut non procedat in gratia,† ſi neutri,qa
quantũ ad eius effectũ attenditur euentus finitæ litis,& nõ da-
tæ,ſm Gem.conſi.79.Dñs Io.de don.col.fi.lib.,ſicut qui eras ar
chidiaconus,& canonicus . not. ꝙ quis poteſt eſſe archidiaco-
28 nus † & canonicus in eadem eccleſia.Ad idẽ tex.in cle.fi. de p̃-
be .Idem põt eſſe ep̃s & canonicus,c. cũ in eccleſia ſua,de p̃b.
in 6.Et põt cuilibet dignitati eſſe annexa præbenda,c. ſæpe,eo.
tit.in 6.c.ex literis,de probat.Quod intellige uerũ iure ſingula-
ri,uel ex conſuetudine,non de iure cõi,ſm gl.per illum tex. in
c.1.de conſue.li.6.& ep̃s ẽt canonicus in actib capituli,ut cano
nicus non p̃cedit archidiaconũ,ſm gl.in c. a collatione,de app.
in 6.q̃ dicit ſingularẽ Pan.in c.auditis,col.3.de elec.& infert ex
eo,ꝙ ep̃s exiſtens in ſtudio,non dẽt præcedere Rectorẽ. Viti-
mo not.ꝙ Iudęus conuerſus ad fidem Chr̃i,eſt capax bñficio-
29 rum,† ẽt in eccleſiis cathedralibus.Nec mirum,quia de Iudæis
conuerſis fundata eſt eccl̃a Dei,c.in nouo 21.diſt.vt hic in gl.
fi.Contra iſtud notabile oppo.oẽs Mod.de c.1. & per totũ,48.
diſtin.vbi dr̃,ꝙ Iudæi nouiter conuerſi prohibentur ordinari
duab.de cauſis.Primo,ne exiſtiment eccleſiã eis plurimũ indi-
guiſſe.Scdo,quia corruit murus,cui pondera tignorũ ſup impo
nitur,humore nondũ exiccato,ergo & prohibentur hr̃e bñfi-
ciũ,ꝙ non põt conferri puris laicis,c.2.de inſt.c.cum ad eo,inſ.
eo. Cõprobatur,quia Neophitus pp̃ reliquias perfidię Iudaicæ
30 prohibet a teſtimonio † 𝔷 Chr̃ianũ,ſm Fel. in c. iudic,per tex.
in c.nõ põt,2.q.7.& c.cũ ſit,de Iudę. Augetur difficultas,quia
31 Neophitus non admittitur ad officia † ſecularia,ſm gl.in c.cõ-
ſtituit,16.q.4.q̃ reputat ſing Lud.Ro.ſing.153.inc.Nunc venia-
mus ad lucrum,in a. parte, ergo non ẽt admitti poterit ad ec-
cleſiaſtica,c.fi officia,59 diſt.rñdet Fel.dupl̃r.Primo,ꝙ ille tex.
& no.dẽt intelligi de conuerſo iã dudũ,& non de Neophito.Et
ſi dixeris,ꝙ eſt diuinatiua,rñdeo,ꝙ eſt ẽt diuinare,ꝙ in tex.nõ
eſſet nouiter cõuerſus. Capiamus ergo intellẽm , per quẽ iura
concordent,c.cũ expediet,de elec.li.6 Scdo rñdet,ꝙ papa man
dando ex certa ſciã,ꝙ 𝔷ferat bñficiũ Neophito,ur̃ ſecũ diſpen
ſare,c.ueniens,de filiis p̃sb.Iſta ſolutio non eſt uera,quia prohi
bitio,de qua in d.c.1 48.diſt.eſt prohibitio concilii Niceni,quæ
p̃hibitio hẽt annexã clã derogatoriã,ſm Arch. in c.1. de 𝔷ſt.
lib.6.& ubi lex hẽt clam derogatoriã,requirit ſpãlis & expreſſa
derogatio,nec ſufficit certa ſciã,ſm Pan.in c.nõnulli,in prin.J.
eo.Tertio rñdet Baſign.& poſt eũ Dec.ꝙ Neophitus p̃hibetur
p̃moueri ad ordines maiores,nõ ãt ad minores,ſm Gem. poſt
gl.in c.q̃cunq;,77.di.ergo ẽt poterit promoueri ad canonicatũ
q̃ nõ exigit maiores ordies. Iſta ſolutio nõ ẽ ſolida,tñ non tollit
argumentum de officiis ſecularib.ad eccl̃aſtica.Vñ Dec.rñdet,

ꝙ eccleſiaſtica conceduntur pp̃ ordines p̃cedẽtes,nõ ſic ſecula-
ria.Sed tu conſidera,ꝙ eccleſiaſtica beneficia propter pręcedẽ-
tes ordines maiores tñ conceduntur, non pp̃ minores. c. ep̃s,
J.de præb. Quarto rñdet Dec. ꝙ Neophitus pp̃ vitæ p̃bitatem
apparentem poſt conuerſionem,poteſt promoueri ad ordines
ẽt maiores,ergo ẽt ad beneficia,cap. ſi qs ęgritudinem,57. diſt.
& an eum iſta fuit ſolutio gl. a.hic,ſed eſt nimis diuinatiua. Te-
nenda eſt igitur prima ſolutio.Iuxta iſtud notabile ſe offert pul
chra dubitatio , an conuerſus iam dudum, cæteris parib.p̃ferat̃
32 † ſẽper Chriſtiano Iſta dubitatio pendet ab altera,an ſp bonus
33 prçferatur † ei,qui aliqñ fuit malus.Circa quam Fel. hic, col.8.
inſiſtit,ſed non ſe reſoluit.Gl.in §.fi.in gl.magna.in fi.63.diſtin,
& glo. in c.obuenientib. ead.diſt.tenet, ꝙ emendatus pręferatur
ſemper bono.Sequitur Pan.in c.at ſi clerici, §. de adulteriis, ad
fi.J.de iud. & in rub. ff. de iuſt.& iure.Pro iſta parte facit , quia
34 Chriſtus p̃tulit in apoſtolatu Petr.emendatum † Ioã. Bapt.qui
non peccauerat. Omnis aũt Chriſti actio , nr̃a dẽt eſſe inſtru-
ctio,c.ſignificaſti,J.de electio.l.& hoc Tiberius,ff.de hęr.inſti.
Scdo facit,quia magis eligendus eſt is,qui miſericors eſſe didi-
35 cit, † vt exemplo ſui ſciat aliis miſereri , iuxta illud poeticum
Aeneidos primo.

Non ignara mali, miſeris ſuccurrere diſco.

Et hac rõne dr̃,Chriſtum potius elegiſſe Pet.q̃ Io.Ita inquit tex.
in c.conſiderandum,& in c.fidelior,1.diſtin. Et ſm gloſſ. 2.ad
Hebræos, relatam per Fely.impoſſibile eſt afflictorum cogno-
ſcere afflictiones, qui doloris experimenta non nouit. Tertio
facit dictum Luc.15.c.tranſumptum in c.quia ſanctitas tua.50.
diſt.Gaudeo, inquit Deus , magis ſuper vno peccatore pœni-
tentiam agente, q̃ ſuper 99. iuſtis.Quarto facit deciſio Lud.Ro.
ſing.205. incip. Sunt electi , vbi data paritate vocum decidit,
36 ſcholarem aliqñ deuium reductum ad frugem † in rectoratu
p̃ferendum ei,qui ſemper fuit bonus ſcholaris.In 𝔷rium,ꝙ na-
tus Chriſtianus ſit præferendus Iudæo conuerſo , & ſp bonus
emendato,faciunt illæ duæ rões,de quib.in d.c.1.48.diſt.Scdo
ſtringit tex.in c.teſtimonium,de teſtib.& ibi no.Pan.in 3. nota-
37 bili , ꝙ in cauſa criminali præfertur teſtis ſemper bonus † teſti
emendato de delicto.Nemo.n.ſua pęnitentia nocens eſſe deſi-
nit,l.quis ſit fugitiuus,in prin.ff.de Aedil.edic.& dicit glo.in c.
ferrum,1.diſt.ꝙ peccator per pęnitentiam non reuertit ad prio-
38 rem ſtatum integraliter. Tertio,ex delicto † nemo valet fru-
ctum reportare,l.itaque fullo,ff.de furt. Quod eſſet ſi pp̃ emẽ-
dationem delicti p̃ferretur.Quarto facit,qa nõ eſt dãda via ler-
39 uis Dei , vt ſe facilius putent eligi , ſi aliqñ facti fuerint † dete-
riores,c.legi.16.q.1.Quinto pro iſta parte vr̃ tex. in c. oẽs con-
ſuetudinẽ,in fi.12.di.& ibi expſſe Arc. decidit 𝔷riũ eius, ꝙ deci-
dit Lu.Ro.in ſi.205.& iſtã p̃tẽ tenet Prępoſitus Ale.in d.c.fide-
lior.& viſus eſt tenere Pan.in c.dudum,2.col.7.J.de electi.dicẽs
exemplum Petri non eſſe trahendum ad conſequentias, qa in
eo apparuit vera pęnitentia , q̃ in nobis non p̃ſumitur vere in
teruenire.Et ſm Præpo.in d.c.fidelior,fuit factus caput Apoſto
lorum,quia primus inter Apoſtolos meruit de Chriſto verita-
tem p̃fiteri.Quid tenendũ? Dec.in d.§.de adulteriis, diſtinguit
Aut agit̃ de p̃latione ad officia & dignitates hñtes iuriſdõnem
& coercitionẽ in ſubditos,& tunc p̃cedat prima opinio , qa in
p̃poſito nõ ſolũ integritas conſiderat̃,ſed ẽt miſericordia, c.q
ep̃s,23.diſt. Aut de p̃latione ad alia beneficia ſine iuriſdõne, &
tunc p̃cedat ſcda,qa integritas vitæ ibi ſola 𝔷templat̃, arg. c.de
multa, de p̃b. Credo indiſtincte ẽt ad officia hñtia iuriſdictio-
nem,p̃ferendũ eſſe ſp bonũ,quia emendatus non ita bñ , ſicut
ſp bonus põt auferre malũ de medio eius,qui in delictũ ſimile
corruit. Qua.n. fronte reprehendet alios, cum tacitus ipſe ſibi
rñdeat ead.𝔷miſiſſe, q̃ corripit.Ita inquit Papa in c.fi.25. diſt.
¶ Glo.1.declarat tex.Aduerte,qa tex.vr̃ cõtinere repugnantiã.
Nam primo dicit primũ mandatũ fuiſſe emanatũ añ ſuam pro-
motionẽ,deinde dicit,ꝙ primum mandatum dirigebatur eccle
ſię ſibi cõmiſſæ,ergo poſt p̃motionẽ. Timore huius 𝔷rii Ant.
ſubaudit dictionẽ,nunc tibi 𝔷miſſæ. Qđ no.pro 𝔷cordia teſtiũ.
ſic.per ſubauditionẽ verbi,tunc, ſeu verbi,quondã,ſm glo.in l.
fi.ff.de le.1.Bar.& Mo.in l.eius qui,ff.ſi cer.peta.p Bar.& ſcribẽ.
in l.1.§.1.ff.de no.op.p Fel.in c.ex pte,col.1.de fo.cõp. ¶ Gl.ſe-
cũda notat,ꝙ ex ſubſeqñti honeſta 𝔷uerſatione & ex antece-
40 denti † p̃ſumit̃ qs honeſtus & bonus,c.ex ſtudii,& c.1.mãda-
ta,de p̃ſum.Idẽ e𝔷 ex 𝔷uerſatione mala añcedẽti p̃ſumit̃ qs ma-
lus,ut l.3.§.q̃ti p̃t,ff.de ſuſpec.tut.& l.ſi aliqd,C.de ſuſcep.& ar
cha.li.10.Per quẽ tex.Paris in trac.ſynd.uer.ſyndicat̃, uult offi-
cialẽ poſſe ſyndicari de geſtis in aliis officiis.Ad idem tex. in c.
poſtq̃,& ibi Ab.in ult.no.de elec. Et ſm Philoſoph. qualis eſt
quiſque,taliũ conſortio delectat̃.Et mala 𝔷uerſatio facit indi-
cium ad torturã,vt per plura concludit Gãd.in trac.maleſi.ſub
rub.de qõ.Et p̃ſumitur delictũ commiſſũ ab eo,q frequẽter cõ
uerſabat̃ in loco homicidii,ſm Ale.conſi.50.col.3.& ſeq. lib.2.
¶ Gl.tenet,ꝙ excuſatio capituli eẽt iuridica. Qđ intellige verũ,
ſi mandatũ fuit factũ,ca.vt vicegerenti,ſecus ſi vt executori,ca.

cum

eum aliquib. de rescri.li. 6. Alio ēt mō saluāt excusationē capli. Imo. & Bar. hic, intelligēdo mādatum fuisse factum c. vt ordinario collatori sede vacante. Sed tali saluatio reprehenditur p Fel. hic, col. 13. ver. si Papa, & bene. ¶ Glo. quarta diuiditur in tres ptes. In prima ponit vnum intellectū. In scda, mālet tacito ɔtrario, qd posset formari ɔ illū intellm. In tertia dat aliū intellm. Scda ibi, sed de hoc. Tertia ibi, vel dic. ¶ Glo. quinta diuiditur in quinque ptes. In prima colligit vnū not. in ar. In scda ibi, argm ɔ op. ɔtra illud. In tertia ibi, & ē argm, colligit aliud no. In quarta ibi, item ar. colligit aliud. In quinta ibi, argu. oppo ɔ illud. Pro expeditione harū gl. & p intellu huius tex. oppo. Pan. ɔ tex. ꝙ iste electus eps non teneret puidere huic conuerso, qa mandatū dirigebatur caplo, & non epo, & mandatū factū vni, nō extēditur ad alterū, c. si de pben. lib. 6. Timore istius ɔrii, dantur varii intellectus ad istū tex. Primus fuit intellectus gl. in ver. si infecto negotio, in princi. ꝙ iste eps non teneretur de iure, sed solū de honestate. Intellectus iste *communiter* reprobatur plurib. rationibus. Primo, qa hoc attento istę scdę lrę, quib. arguit eps, ꝙ non exequutus fuerit mandatum, cōtinerent grām, & sic superflue ista decretalis inserta fuisset in hoc volumine, qa quod ob grām conceditur, non est in ɔñias trahendū, c. ꝙ ob grām, de reg. iu. Hoc aūt non est dicendū, qa in hoc opere nihil superflui insertū fuit, vt J. in proęmio, ergo &c. Scdo, qa in tex. isto nullum est verbū, qd sonet in grām, & qñ Papa vult grām facere, vtitur verbis importantibus grām, vt in c. 1. 5. q. 5. Tertio, qa
41 intellectus iurium non sunt trahendi † ad gratiam, ut no. Ioan. And. in c. ex parte Adę, J. de testi. & Pau. hic, & in c. 2. J. de rest. spol. Quarto, qa si iste eps non fuisset obligatus, non fuisset reprehensus per Papam, put reprehenditur in ver. ꝙ nullatenus fecisse deberes. Et si dixeris, ꝙ non reprehenditur ex eo, ꝙ nō fuerit exequutus mandatū. Rñdetur sm Anto. ꝙ si mādatum non obligabat epm, vt epm, verum ēt est dicere, ꝙ ei non mandabatur aliquid. Sed tenendo, ꝙ de honestate obligatus sit, tūc ēt verū erit, ꝙ aliquid sibi mandabatur: vñ aliter rñdetur, ꝙ si eps reprehenderetur, qa diceret se nullū recepisse mandatū, nō diceret Papa, ꝙ nullatenus fecisse deberes, sed ꝙ nullatenus dixisse deberes, sm Dec. in ver. nullatenus, † idest nullo iure. ergo
42 a contrario tenebatur omni iure adimplere, & sic non solū ex honestate, sed ēt de iure cōi, argu. l. si quis Sempronium. ff. de hære. Institu facit tex. in c. qm, in ver. nullatenus absoluatur, de immu. ecclesi. in 6. & gl. in cle. 1. ver. nullatenus, de sequestratione possessionū & fructuum. Sed posset dici, ꝙ latis verificat dictio, nullatenus, idest nullo modo, considerata honestate. Sexto, quia ex secunda reprehensione, ꝙ non debeat dedignari, qa Iudæus fuerit, datur intelligi, ꝙ iste tex. nō loquitur in casu speciali, sm eundē Dec. sed quęlibet reprehensio habet spāiē rationē, ergo ex vna non recte infertur ad alterā. Secundus fuit intellectus glo. in ver. deberes, ꝙ eps teneret virtute mandati facti capitulo, qa ēt intelligitur mandatū factū cuilibet de capitulo, & ɔñr isti epo, qui tunc erat de caplo, cū esset Archidiaconus, & canonicus. Istū intellectum damnat Pan. quia falsum est, ꝙ mādatū factū caplo censeat factū singulis de caplo, ut singulis, qa
43 aliud singuli, aliud vniuersi, † c. qui manumittitur, 12. q. 2. l. sed si hac, §. qui manumittitur, ff. de in ius voca. cum aliis copiosissime reductis p Fel. hic. cui adde ꝙ si pbetur, illos de vniuersitate solitos ire ad cędendum ligna in aliquo nemore, vel ad faciendū pasci aīalia in aliquo pascuo, non sequit cōcludenter pbatū esse vniuersitatē esse in quasi possessione cędendi, vel pascendi, quia aliud singuli, aliud vniuersi, sm Cępo in tract. seruit. rust. sub rub. de seruit. iure, de pascen. col. 8. Rapha. Cu. consi. 158. Vtsis in lr̄o, &c. Cor. consi. 148 per totum, lib. 1. & consil. 63. & sa in hoc, lib. 4. Et liberatio facta vniuersitati, non liberat singulos de vniuersitate, vt singulus, vt consuluit Deci. cōsi. 61. col. 3. Possem plura alia addere, quæ reseruanda sunt locis suis. nā hic impertinenter cumulantur, & hac rōne in executorialibus dr̄ cōmuniter, vniuersis, & singulis, &c. Et isto modo loquendi vtuntur sp iura canonica, vt in c. minus, J. de excess. pla. & in c. generali, de elec. lib. 6. Defendendo istum intellm rndet Host. ꝙ ista ɔclusio, aliud singuli, aliud vniuersi, pcedit in ppietate rerum, secus in mādato superioris, cui pp bonū obedientię qlibet tenet obedire, & factū ca. intelligit factu cuilibet. Ista rño nō placet qa licet qlibet non tenet parere, tñ debet intelligi collegialiter. Nullus. n. ut singularis, pt exequi mandatū factum collegio, sm Rot. de dolo & cōtuma. decisio. 1. in antiquioribus. Alii saluant istū intellectū alio medio, dicētes ꝙ licet aliud singuli, aliud vniuersi: tñ stat simul, ꝙ iste eps solus teneat tanq̄ sibi soli ēt mādatū, eo qa oīb. aliis recusantibus obedire totū ius collegii residet penes unū solū, q vult obedire, sm Host. in c. bonæ, 2. de postu. pla. Itē sicut morte oīum residet collegiū in vnū solū persistē, l. sicut, ff. ꝙ cuiusq; uniuersi. nomi. Ita oibus delinquentibus vno excepto residet in istū solum, c. cū Ventoniensis, & ibi Pan. in 1. notab. J. de ele. Et apud illos ēt pauciores, qui adducū. cām magis rōnabilē, dr̄ esse totum collegiū, c. 1. de his, q̄ fiūt a maio. par. cap. Ita dicimus in casu nr̄o, ꝙ solus volens obedire dicatur non delinquere: dicaī ēt adducere cām rōnabiliorē, q̄ non volentes obedire, & ɔñr in ipso solo ɔsistere ius collegii. Sed ista defensio non satisfacit. Tū qa cōcludit, ꝙ iste eps noīe collegii tenebat puidere huic conuerso, & iste intellectus vult, ꝙ teneatur vt Eps, & vnus singularis. Pręterea, rñdeo ꝙ licet oīb. priuatis iure capitulari, seu vocibus suis ius collegii residęat apud unū solū nō priuatū, tñ non reperitur iure cautū, ꝙ si aliqui de cap. dicant non esse parendū mādato, ꝙ sint priuati iure capitulari, ergo nec nos dicere debemus, §. optimum, in Auth. de nō elig. scdo nuben. mulie. Glo. in c. si. de iurepatro. & ɔtrium vult Rota loco pal leg. & dicit Pan. in d. c. 1. ꝙ licet minor pars adducens meliorē rōnē possit impedire maiorē ptē, ne statuat, tñ minor pars noīe collegii nō poterit statuere ɔtriū. Tertio sunt qui ab isto fundamento aliter saluāt hunc intellectum, dicētes ꝙ aliud vniuersi, aliud singuli, procedit, qñ agitur de aliquo actu iuris, secus si agatur de aliquo actu facti, sm Inn. & Pan. & oēs hic, ut refert Fel. col. 7. & ad ppositum dicebat Imo. in c. irrefragabili, in prin. de off. ord. ꝙ actus facti, vt est eligere, est apud singulos. Actus iuris, vt est electio, est apud vniuersos. Mandatū ergo recipiendi aliquem in canonicū, censetur actus facti, ergo iunctū erit oībus, vt singulis. Pro resolutione sciendum est ꝙ receptio
44 in canonicum † dupliciter pōt considerari. Vno modo pcollatione tituli, & illa est iuris. Alio modo pro installatione, & ista est facti, sm gl. in c. cum aliquibus, in ver. receptio, de rescrip. libro 6 & Fede. consi. 290. Quia in pñti. verum mandatum factū cap. loquitur de receptione iuris, ut apparet ex litera, ergo &c. Quarto, alii aliter saluant, dicētes ꝙ regula, aliud vniuersi, aliud singuli, dēt intelligi qñ mandatum pt valere, si intelligatur factum, vt vniuersis: secus si alias esset inualidū, quia intelligitur tunc factum omnibus, vt singulis, argu. c. Abbate tanè, de verb. signi. & l. quoties, ff. de reb. dub. ista saluatio nihil valet, qa mandatū bene valebat, ēt si intelligeretur factū vt vniuersis, nisi fuisset electus eps. Quinto Card. aliter saluat, dicendo ꝙ mandatū factū capitulo, non intelligitur factū epo. Nec etiā, dēt intelligi in mandato facto in lr̄is executoriis. Et ita procedit tex. in d. c. si. Secus in literis monitoriis & præceptoriis. Ratio differētiæ est, sm eum, ꝙ literę executorię sunt minus præiudiciales, quia auferūt potestatē ab ordinario. Secus in literis monitoriis & præceptoriis, c. mandatum, J. eo. Sed ista distinctio Car. nō est vera, sm Imo. hic, & bene qa tex. in d. c. si. procedit ēt in lr̄is monitoriis, & præceptoriis, ut probat rō decidendi ibidē assignata. Nā ēt p monitorias, & præceptorias grauatur ordinarius, qa aufert libera facultas cōferendi cui placet. Præterea sequeretur, ꝙ ille text. non haberet locum in executoriis datis ad conferendum, per quas ab ordinario non aufert ius conferendi, d. c. si soli, qd tñ est falsum. Tenendū est igitur cū Pan. ꝙ iste intellectus non sit verus, qd aliter ēt probat Pan. Quia dato, ꝙ istud mādatū esset factū oībus & singulis, tñ erat factum singulis, vt canonicis, ergo cessante illa qualitate, ꝙ non sint canonici, vt in casu nr̄o (qa iste desierat esse canonicus, cū esset factus eps) non deberet amplius teneri, arg. c. venerabilem, in fin. de elect. Nec obst. inquantum Deci. dicit, ꝙ quantū ad vim ɔprehensiuā respectu iudicis, cui scribitur, sufficit adesse qualitatē tpe datæ, sm gl. in d. c. statutū, in ver. canonicus de rescrip. lib. 6. Quia rñdetur, ꝙ procedit in delegatione facta cōtemplatione qualitatis tm, sm gl. 1. in cle. & si principali, de rescrip. In proposito nr̄o mandatū factum capitulo, non pōt dici factum respectu alicuius personę in specie, sed tm respectu qualitatis capituli, seu canonicatus, ergo &c. Tertius fuit intellectus gl. hic, ꝙ eps esset obligatus prouidere huic conuerso, qa ipse est caput capituli, & ɔñr mandatū factū capitulo, & ipsi tanq̄ capiti factū vr̄. Iste itellectus reprobatur p Abb. ex tribus, vt hic peū, & vltra alios non placet, quia quantū ad uim cōprehensiuā respū eius, cui scribitur, attēditur tps datæ, ut s. dictū fuit. Sed iste tpe datę non erat eps electus & cōfirmatus, sm *communem* infam, ergo nō pt dici, ꝙ mandatum factū capitulo sede uacante, intelligatur factum isti, tanq̄ epo, & tanq̄ capiti, cum tunc non esset nec electus, nec cōfirmatus. Quartus fuit intellectus Inn. hic *rōiter* approbatus, ꝙ eps iste teneretur, qa mandatum erat factum capitulo, ut Vicegerenti ipsius Epi sede vacante. Vñ superueniēte nouo Epo, qa cessat potestas Vicegerentis, ipse nouus Eps dēt exequi mandatū factū capitulo, tanq Vicegerēti ipsius Epi. Circa istū intellectū duo discuriamus. Primo videamus fructū huius intellectus. Scdo discutiamus ueritatē ipsius. Circa primū habes notare primo ꝙ non
45 solum dr̄ vicegerens, † q in locū absentis, uel mortui ad uniuersitatē cārū a superiore deputatur, l. 1. C. de offi. eius, qui vic. alte. ger. sed ille, qui ad unicū actum deputatur, si in alius a lege erat subrogatus, & ad alias spēs vicegerentium, quas ponunt Alex. & Mod. in rub. ff. de offi. eius, cui manda. est iurisdi. Scdo no. ꝙ capitulū, cui sede uacante a Papa cōmittit ptās conferendi, non cōfert auctoritate ppria, sed ut gerēs uices Episcopi. Tu aduerte, qa si subrogatur Vicegerēs a superiore in locū Epi mortui,

ergo

ergo capitulũ hẽt ordinariã, vt dr̃ in d.l.a.& ↄ̃ñr iure proprio
conferr,& nõ alieno. Iſta eſt.n.dr̃ia inter Vicegerentẽ,& Dele
gatũ,qa Vicegerens ſuo noĩe,Delegatus uero noĩe delegantis
agit,ſm Ale.in rub.de offi.eius. Sed ſaluando Pan. rñdendum
eſt,non eſſe bonã ↄñam,hẽt ordinariã,ergo agit noĩe proprio.
patet in Vicario Epi,qui habet ordinariã,c.ſuã,de offic. Vicar.
46 & tñ agit noĩe Epi,cogita tñ. Terno nota, † φ mandatũ factũ
Vicegerenti cenſetur factum illi,cuius uices gerit & in hoc eſt
iſte tex. ſingularis ſm Ant.& Fel.hic,col.ai.inferentes ad qõnẽ
de p̃poſito Margalẽſi ſuccedẽte in officio ſacriſtæ uacãte ſacri
ſtia.Qđ nota,qa vr̃ obſtare,qđ decidit Car.in cle. & ſi principa
lis,de reſcript.vbi vult,φ de cauſis delegatis Vicario non poſ-
ſit eps ſe intromittere. Niſi dixeris aliud in Vicario,aliud in Vi
cegerente,quia Vicegẽrẽs cõſtituitur in defectum,Vicarius ve
47 ro non.Sed hic pt dubitari,qđ eꝫ. † An mandatum factũ Epo,
intelligat̃ factũ Vicegerenti? Ale.in l.more, § fin.da iuriſd.om.
iud.decidit φ ſic,p c.qm̃ Abbas,de off.deleg.Sed valde dubito,
vtrum in caſu huius capituli procedat deciſio Ale.crederẽ φ
nõ, qa capitulũ ſede uacante nõ ſuccedit in collationibus bene
ficiorũ,c.unico,ne ſede uacan.lib.6.ergo non ẽt tranſibit man-
48 datũ de conferendo.Quarto nota, φ in dubio † mandatum fa
ctũ alicui gerentis uices alterius,vr̃ factum illi in defectu illius,
cuius vices gerit.& ſic vt vicegerenti,qđ eſt notandũ ſm Abb.
& ſm Fel.eſt ſingulare.Circa ſecundũ *cõiter* Doct. trãſeũt eũ
iſto intellectu:Dec.tñ dicit,φ non vr̃ uerus,qa tñ illa, quia tpe
datæ erat de capitulo,non ſeruiret in propoſito.Nã idẽ dicen
dũ eſſet attẽto iſto intellectu, ẽt ſi nõ fuiſſet de caplo:& dicere
φ iſta tñ ponit̃ ſine iuris miniſterio, eſt deſtruere iſtũ text.Sed
ad iſtũ rñdebo infra,& quia eſt diuinatiuus,ſecundum eum.ex
alio non vr̃ verus,qa ſi fuit reſcriptũ, Capi.ut uicegerenti,ergo
vt ordinario collatori,qa uicegerens habet ordinariã,ut ſ.dixi,
49 ſed quantũ ad collationes beneficiorũ, † capitulum nõ hẽt or
dinariã,nec ſuccedit,d.c.unico,ergo &c. Et dicere, φ in alijs iuri
ſdictionibus gerit vices,non ſequitur neceſſario, ergo qũiũ ad
ↄferendũ,eſt ſibi mandatũ,ut uicegerenti.Quintus fuit intelle-
ctus Deci,φ eps teneretur, qa mandatum capitulo cenſetur fa
ctum ſingulis de capitulo,caſu quo aliquis eorum eligeretur in
Epm,declarando ut per eũ.Iſte ẽt intellꝫ nõ placet, qa p̃ſuppo-
nit,φ ſi electus fuiſſet unus,q nõ fuiſſet de capitulo, φ nõ fuiſ-
ſet obligatus parere huic mandato.Item ob.tex.in d.ca.fina.cui
50 nõ rñdet Dec.Conſidera ergo ſi dici poſſit,φ † mãdatũ erat fa
ctum ei tanquam Apoſtolico executori,qđ vr̃,qa ubi aliqđ ad-
ditur iuriſdictioni ordinarij,tunc efficitur delegatus,c.licet,&
ibi notatur,J.de offi.ord.facit tex.in l.ius ciuile, ubi Mod.ff.de
iuſti.& iure.Verum, cum papa mandet capitulo ſede uacante,
51 ut conferat bñficium,addit iuriſdictionẽ, † cum capitulũ in col
lationibus beneficiorum non ſuccedat,d.c.unico, ne ſede uac.
Non obſt.fundm̃ Pan. φ hoc mõ ẽt electo epo capitulum uti
executor potuiſſet cõferre,c.ſi ſoli, de concel.pb. qa uerũ,niſi
fuiſſet ↄceſſa executio in defectũ Epi mortui,qa ceſſante cã, &
ↄñr creato Epo,ceſſare dẽt eius facultas,c.cum ceſſante,de ap-
pel.Non ẽt ob.tex.in d.c.ſi.qa loquitur, qñ mandatũ grauaret
capitulum ad conferendum bñficia ex cõſuetudine,uel alias ad
collationẽ ipſius capituli ſpectantia, tunc non intelligitur gra-
uatus Eps,nec eꝫ.Vel procedit,ſi uiuo Epo mãdet̃ capitulo,ut
conferat aliquod bñficiũ ſpectans ad collationem Epi, tunc ab
Epo auferetur poteſtas,d.c.ſi ſoli. ſecus ſi grauetur capitulũ in
defectũ Epi defuncti uel abſentis,ad cõferendum bñficia ſpectã
tia ad collationẽ ipſius epi,qa in effectu ipſe eps grauatus cenſe
tur,nec ab eo iuriſdõ aufertur. Nõ ob.denique ſi diceris φ rõ aſſi
gnata in tex.non faceret ad propoſitũ, qa rñdeo φ imo bñ fa-
cit,quia electus ſe excuſabat,dicendo φ mandatum nullum re
52 ceperat ex eo,qa dirigebatur capitulo,& non ſibi,& † manda
tum factum capitulo,nõ ſe extendit ad epm,d.c.ſi. Ad iſtud rñ-
det papa,φ ſi datã literarum attendiſſet,nullatenus feciſſet hãc
excuſationem,quia tpe datæ erat de capitulo, cum eſſet canoni
cus,& ↄñr ſcire potuit mandatum fuiſſe factum, c.ſede uacan-
53 te,& in defectum Epi,quia canonicus † præſumitur ſcire ſmor
tẽ ſui p̃lati,& q̃ in eccleſia ſua aguntur,c.tertio loco,de p̃ſum-
ptio.Cum ergo ſciret tpe datę ſedem uacare, & ſic ſcriptũ fuiſ
ſe capitulo in defectum Epi, debuit ẽt ſcire mandatum exten-
di ad Epm rõnibus prædictis.Gl. pen.diuiditur in quatuor par
tes.In prima notat.In ſcda ꝫ illud notabile opponit,& de ſolu
ne ſe remittit.In tertia iterum colligit aliud notabile. In quarta
opponit & ſoluit. quia oẽs ſup traditis p hanc gl.ſe remittunt,
nec ego aliqđ dicã. Solum inſtabo ſuper una practicabili qõ-
ne,q̃ format Baſig.hic.Senatus uel Rex p̃rogat inſtãtiã cãæ,tpe
datæ ſuberat inſtãuam, ſed tpe p̃ſtationis reſcripti elapſa erat.
Dubitatur an iudex poſſit p̃cedere uirtute huius prorogatiõis?
Ant.Baſig.dicit quod ſic,quia in tribuenda iuriſdictione inſpi-
citur tempus datæ,& non præſentationis, ca.fina.J.eod.& per
Felyn.hic,columna. vii. Credo contrarium fore uerius,quia
in reſcriptis ſubintelligitur clauſula, ſi pars eo uti uoluerit, ut
vt per Fel.in c.cæterum,col.7.in fi.ſ.eo. Sed poſtquam eſt ac-
quiſitum ius parti,non põt impetrans vti reſcripto, ſi autem,
& c pleruunque,J.eod.& quia debet eo vti tempore, quo actus
geri poteſt,l.bonorum,ff.rem rat.habe.Non ob.φ in tribuen-
da iuriſdictione inſpiciatur tempus datæ, quia hic non agitur
de tribuenda iuriſdictione,cum ordinarius nec delegatus lapſa
inſtantia deſinat eſſe iudex,l.cum lite mota,ff.iu.ſolui.Panor.in
conſuluit,col.3.de offi.deleg.

S V M M A R I V M.

1 *Dignitas eccleſiaſtica quomodo cognoſcatur.*
2 *Beneficia minora eccleſiaſtica,quę dicantur,remiſſiue.*
3 *Decani ſunt præferendi Archidiaconis.*
4 *Dictio,tanquam,denotat ſimilitudinem,& improprietatem.*
5 *Perſonatus & dignitas,ſunt ſynonyma.*
6 *Reſcriptum ſumit vires ab intentione reſcribentis.*
7 *Quærens,& venans plura beneficia,dicitur moleſtare pauperes.*
8 *Beneficia minora debentur pauperibus clericis.*
9 *Verba iſta,nirecnolumus obtinere,uel uiribus non ſubſiſtat, nullitatem important ipſo iure & nu.10.*
11 *Procuratoria non eſt dignitas de iure, niſi de conſuetudine uel ſtatuto eccleſiæ aliud caueatur.*
12 *Impetratio ſecundi beneficij quantumcunque minimi, debet facere mentionem de primo.*
13 *Papa facilius concedit minora beneficia,quam maiora.*
14 *Mentio expreſſa dicitur,quæ fit verbis generalibus.*
15 *Expreſſio obſcura in materia ſubreptionis, uitiat reſcriptum,ſicut omnimoda taciturnitas.*
16 *Impetrans,an teneatur facere mentionem de nobilitate.*
Item,an contra de ruſticitate nu.17.
Et quid de diuitijs.18.
Item an de cura animarum.19.
20 *Poteſtatem habens diſpenſandi cum homicidis & irregularibus ſuper retinendis beneficiis,non poſſet diſpenſare ſuper curatis.*
21 *Impetrans,an debeat facere mentionẽ de reſidentia,quã requirit beneficiũ.*
22 *Impetrãs an debeat facere mentionẽ de ordine,qui ex bñficio impetrãdo*
23 *Impetrans,an debeat facere mentionem de dignitate obtinenda.*
24 *Impetrans,an debeat exprimere ualorem beneficii impetrandi.*
25 *Impetrans,an teneatur probare ualorem expreſſum in precibus.*
26 *Impetrans,qui expreſſit certum ualorem, an debeat ſuccumbere ſi ualor ſit maior expreſſa.*
27 *In ualore beneficij,quę computanda veniant & an diſtributiones quotidianæ.nu.28.*
29 *Anniuerſaria,mortuaria,quaſia non computantur in ualore beneficij.*
30 *Modus ſecurus exprimendi ualorem beneficii quis ſit, ita ut impetrans non uideatur ſe aſtringere ad probandum certum ualorem.*
31 *Taciturnitas ualoris cura,uel reſidentia, an uitiet gratiam motu proprio conceſſam.*
32 *Iuripatronatus laicorum intelligitur derogatum per gratiam motu proprio conceſſam.*
33 *Motus proprius,an defendat gratiam a uitio ſubreptionis.*
34 *Clauſula,ſupplentes omnem defectum, non operatur diſpenſationem ſuper defectu perſonali.*
35 *Diſpenſatio an,& quando dici poſſit fauorabilis.*
36 *Legitimatus reſtituitur primis natalibus.*
37 *Obſtaculo uno ſublato,non cenſetur ſublatum aliud.*
38 *Cura fori contentioſi non eſt dignior cura animarum.*
39 *Argumentum ab identitate uel maioritate rationis, non ualet in diſpenſationibus.*
40 *Diſpenſatus ut poſſit permutare ſuum beneficium cum alio, nõ poteſt permutare cum duobus aliis beneficiis.*
41 *Diſpenſatus ut poſſit promoueri ad beneficium curatum,non obſtante ætatis defectu,non tamen cenſetur diſpenſatus ut poſſit adminiſtrare bona ipſius beneficii.*
42 *Diſpenſatus ſuper pluralitate,intelligitur etiam diſpenſatus ſuper reſidẽtia*
43 *Diſpenſandi poteſtas eſt fauorabilis,& extendenda.*
44 *Impetrare reſcriptum poteſt pro alio quis ad beneficia,ſine mandato.*
45 *Reſcriptum papæ nunquam intelligitur derogare iuri alterius.*
46 *Tacens ueritatem,puniendus eſt quando propalare tenebatur.*
Et quid de parte.nu.47.
48 *Tacere plus quam expediat in priuato, eſt peccatum ueniale,in prælato autem mortale.*

AD aures ¶ Diuiditur & ſummatur, vt hic per
Abb. Pro maiori euidentia infra dicẽ
1 dorum p̃ mitte,quomodo cognoſcatur † dignitas
eccleſiaſtica. Pan.hic,in 1. notab.ſe remittit ad dicta
per eum in c.de multa,de præb.& per Arch.in c.1.de conſuet.
lib.6. vbi Geminia. Tu dic ex tribus ſignis cognoſci dignitatẽ
eccleſiaſticã,quæ latius declarat Arc.in conſ.23.In præſenti cõ
2 ſultatione.col.1.Scđo præmitto, q̃ dicantur minora † bñficia,
iſtud declarat Pan.in c.maioribus.J.de p̃eb.Sed aduerte,qa ꝫ iſtã
doctrinam eſt tex.in §.inferiora,c.cum in cunctis.J.de elect.Bñ
dic,quod ſm ſubiectã mãm beneficia q̃nq; dñr maiora,quãdo
que minora. Nam hic appellantur minora omnia beneficia,
quæ

quę non sunt dignitates in d. §. inferiora. Appellantur minora,
respectu episcopatus oia alia, etiam si sunt dignitates, vt archi-
diaconatus, & similes, & alibi dr, ꝙ minora dicitur, quorum va
lor non excedit summam septem florenorum de camera, ſm
Pan. in cle. 1. de deci. Verius est, ꝙ sit arbitrarium, ſm Gemi. cō-
sil. 85. super primo quæstio, in fin. Nota primo ibi, decani. ex
3 ordine literæ, ꝙ † decani sunt preferendi archidiaconis. De quo
dixi in c præceden. & tenendo ꝙ archidiaconus præferatur, ad
istum tex. & similes respondetur, ꝙ argumentum nō valet ab
ordine literæ in exemplis traditis per legem. ſm Fely. in c. cum
dilecta, col. 4. J. eod. Secundo nota ibi, tanquam &c. ꝙ dictio,
4 tanquam, denotat similitudinem & improprietatem, iuxta il-
lud Dominicę passionis, Tanquam ad latronem, &c. & est tex.
in l. pecunia, ff. si cer. pet. per quem ita dicit Bar. in l. omnes po
puli, in vlt. char. ff de iusti. & iure, & tex. vbi gl. in versi. tanquam
in c solitę, J. de maio. & obedien. Aliquando tamen est veri-
tatis expressiua, cap. ex ore, de priuil. & tex. supra in proœmio,
in versi. tanquam incertę, & in cle. 1. in fi. de summa Trin. &
fide catho. & in §. si vero, in Auth. vt omnes obe. iud. prin. Ter
5 tio no. ibi, personatum, ꝙ † personatus & dignitas sunt synony
ma. concordat tex. in c. cum accessissent, & ibi not. Pan. de con-
stit. Sed in ꝯtrium est tex. in c. de multa. ibi, idē in personalibus
J. de p̄ben. & dicit Archid. in c. 1. de consuetu. lib. 6. ꝙ dignitas
est administratio cum iurisdictione, personatus vero est quædā
prærogatiua sine iurisdictione: officium vero est administra-
tio rerum ecclesię sine iurisdictione, vt tacnsta. Illam tñ dñiam
damnat Pan. in d. c. de multa, per tex. in d. c. cum accessissent, &
dicit, ꝙ ſm consuetudinem locorum hęc nomina exaudiūtur:
aliquando differunt, aliquando non, & idem dicit Gemi. in d. c.
6 1. Quarto nota ibi, cum non sit intentionis, &c. ꝙ † rescriptum
sumit vires ab intentione rescribentis: ad idem tex. in c. si. ibi,
nostra feratur intentio, de præben. ad mētem rescribentis recur
rendum est, l. ex facto, ff. de vulga. & pupil. vbi dixi, late traditur
per Fel. in c. causam quæ, col. 7. ver. secunda declaratio, J. eo. &
in c. cum ecclesiasticæ, J. de excep. Quinto, nota ibi, pauperes cle
7 ricos inquietent, ꝙ † quærens habere plura beneficia dicitur mo
lestare pauperes clericos, & illa est ratio ſm Ant. quare prohi
beatur pluralitas beneficiorum in eodem, ſm Pan. in c extirpā-
dę, §. quia vero, in 11. col. J. de præben. ꝙ pluralitas nullo casu re
peritur de iure permissa, quia clericus est vsurarius tantum, ſm
glo. in cap. præsenti, de offi. ord. lib. 6. si habet beneficiū, quod
institutum præsumitur ad vsum clerici illi deseruientis, cap. ec-
clesia, de consecra. dist. 1. si modo quærit aliud beneficium ha-
bere, dicitur quærere victum aliorum, & diminutionem cultus
diuini, cum tot sint instituendi, quot ex redditibus viuere pos-
sunt, cap. 2. de institu. & retinens plura beneficia continuè est
in peccato, ſm Host. in c. 3. & ibi Pan. col. 2. J. de excep. ¶ An au
tem quotidie incurrat vnum peccatum, tradit Gemi. cōsi. 129.
8 col. 1. Sexto no. ex eisdem verbis, ꝙ minora † beneficia deben-
tur pauperibus clericis. Sed ꝯ non debet in ecclesia Dei fieri ac
ceptio personarum, c. nouit, J. de iud. Imo, quia pauperes magis
egent, deberent habere potius pinguiora beneficia. Sol. tex. ille
non negat ēt maiora deberi, sed dicit pauperes inquietari, quo-
ties minora beneficia diuitibus assignant, qa diuites habētes vn-
de viuāt, non dicuntur inquietari: sed bene pauperes, qui debe-
rent illa saltem habere pro sustentatione vitę eorum, c. si pau-
per clericus, de præben. lib. 6. Vel tex. se adaptat ad id, qđ frequē
tius accidit. Raro. n. reperitur, ꝙ diues velit acceptare vnum be
neficium minimum. Vel tertio posset dici, diuitibus magis dan
da esse maiora beneficia, quia diuites sustentant ecclesias, pau-
peres vero spoliant, vt diuites fiant, ſm gl. in c. constitutus, 2. de
9 appel. Septimo nota ibi, vires † nolumus obtinere, ꝙ ista verba
important nullitatem ipso iure. Ad idem tex. in l. s. C. quando
prouo. non est necess. & in c. si motu proprio, vbi no. Gemi. de
præben. lib. 6. & idem est, si dicatur, viribus careat, ſm Fel. in ca.
Rodulphus, col. 16. in versi. careat viribus, J eo, allegans istū tex.
& tex. in c. quod super his, & ibi no. Pan. J. de fide instru. Idem
10 etiam si dicatur † viribus non subsistat, c. si cui, de præben. lib. 6.
& sic habes corollarie notare, ꝙ subreptio vitiat ipso iure re-
scripta ad beneficia, ad idem tex. in c. ad audientiam, 2. vbi late
Fely. post alios, J eo Octauo nota, ſm Pan. tria nomina benefi-
ciorum sonantia in nomen dignitatis decanatus, de quo dixi
in præce. Archidiaconatus sine dubio dignitas est, etiam si ſm
consuetudinem non haberet iurisdictionem secundum glo. in
11 c. pen. de offi. leg. lib. 6. Et † pręcentoria. Sed uidetur, ꝙ illa non
sit dignitas, quia nullam habet iurisdictionem, iuxta nota. in d.
c. 1. de consuetu. Solutio de iure non est dignitas, nisi de consue
tudine, vel statuto ecclesiæ aliud caueatur, & ita loquat̃ iste tex.
& in c. cum olim, dē consuetu. Et ꝙ non sit dignitas, consuluit
Gemi. consi. 101. Quo ad primum, ubi dicit ꝙ dispositio cap. de
multa, J. de præb. non habet locum in præcentoria, nec thesau-
raria, nisi ea consuetudine, vel statuto habeantur, & reputentur
12 dignitates. Vltimo no. ſm Pan. ꝙ † impetrans ſm bñficiū, quan-

cūque minimū, tenetur facere mentionem de primo, vt hic la-
tius per eum. Ego latius procedā per qōnes. Quæro primo, an
in supplicatione sit facienda mentio de priorib. beneficijs iam
obtentis? Bī, iura abundant in hoc ꝙ sic, ass taciturnitas vitiat
gratiā ipso iure, vt hic, & in c. si motu proprio, & in c. nō pōt,
de p̄b. in 6. & in c. si proponēte, & in c. cū adeo, J. eo. & in c. cū
teneamur, J. de p̄b. Amplia primo, vt ēt sit facienda mentio de
bñficio nondū acceptato, ſm Io. And. & Gem. in c. grā col. 4. de
rescr. lib. 6. Rō est, quia per collationem ēt ante acceptationem
acquirit̃ ius efficax volente eo, cui fuit collatum, ita ꝙ interim
alteri ɔferri non pōt, c. si tibi absenti, de p̄b. li. 6. Et qa bñficium
est sibi debitū, licèt nondū suum sit, ſm gl. in cl. auditor, de re-
scr. & in cle. l. vt lite penden. Ideo de tali iure dēt fieri mētio, &
gñalr non solū de iure in re, sed ēt de iure ad rē, est fienda men
tio, ſm gl. in cle. si Romani, de p̄b. in ver. obtinet, q̄ late cōmen
tatus est Fel. in c. in nostra, col. 3. J. eo. Scđo amplia, ēt si impe-
trans renunciasset bñficio, sed nulliter. Vel nondū renunciatio
fuisset acceptata per superiorē, quia licet illis casib. renuncians
perdat possessionē bñficij, non tñ perdit titulū, ſm Inn. & Pan.
in c. ꝙ in dubijs, de renunc. Ideo de illo bñficio renunciato est
fienda mentio, ſm Ro. in ti. de renunc. dec. 4. in antiquioribus.
De quo p Fel. in d. c. in nostra, corolla. 33. Quod ego intelligo,
si renunciatio sit facta in manib. laici, vel sit facta in manib. cle-
rici, & nondū sit a suo superiore acceptata, alias si esset facta in
manib. clerici, & a suo superiore acceptata, non vr̃ necessaria
mentio p ea, q̄ dicā in 4. ampliatione. hæ colligitur ex notatis in
d. c. ꝙ in dubijs, & p Gem. ɔsl. 125. Supp primo. Tertio amplia, vt
ēt de pensione fieri dēat mentio, c. ad audientiā, 2. J. eo. Quarto
amplia ēt, vt sit facienda mentio de literis gratiosis, quib. impe
trans renunciauerat, ſm Pan. in d. c. ad audientiam, in 4. not. qa
ea quo earum vigore poterat ɔsequi bñficiū, & noluit, si papa
hoc sciuisset, difficilius concessisset secundā gratiā, ergo, &c. c.
postulasti, J. eo Sed ꝯtrīū vr̃ dicendū, quia de bñficio renūciato
qñ valuit renunciatio, & fuit acceptata, non est facienda men
tio, ſm Lapū alleg. 89. Duo p̄lat. & Fel. in d. c. in nrã, corollario
20. ergo nec ēt de literis, quib. est renunciatū Et ꝯtrium tenuit
idē Pan. in d. c. in nostra, col. pen. nisi vigore dictarū literarū ali
quid fuisset consequutus, d. c. ad audientiā. Quinto ampl a, ēt si
esset beneficium manuale, ꝙ solet conferri ad tp̄s, vt prioratus
claustralis, de quo loquitur tex. in cle. 1. in ver. reuocati. de sup-
plenda negli. præla. nā de tali bñficio ēt est mentio facienda, ſm
Io. Cal. in consi. 9. ti. de rescr. Alias ampliationes collige per te.
Intellige & restringe primo, vt procedat p̄missa cōclusio in be
neficijs, quę impetrans obtinet in titulū, secus in his, quę tenet
absque titulo, vt sunt vicariæ tpales, quia de illis non est neces-
sariu facienda mētio, c. postulasti. J. eo. quē sic intellixit Io. Cal.
in d. cōs. 9. Intellige tertio, verū esse, si impetrans sciebat se hr̃e
alia bñficia, secus si ignorabat, qa tūc taciturnitas nō reddit se-
cundā gratiā subreptitiā ipso iure, c gr̃a, de rescr. lib. 6. Sed pro
intelligentia reuoco in dubium, an sufficiat, ꝙ in impetratione
fiat mentio prioris bñficij in gñe, puta ꝙ peratur, ꝙ fiat ꝓuide-
ri de bñficio tali, nō obstante ꝙ aliud obtineat bñficiū? An ve-
ro dēat fieri spālis mentio de ipso bñficio. Card. & Barb. hic te-
nent, ꝙ sufficiat noīare bñficium in gñe. Mouentur per istum
tex. dñt. n. ꝙ tex. hic vult impetrationem vitiari, quia se simpli-
ci noīe clericos appellabant, & sic nec ēt in gñe se esse bñficia-
tos dicebant. Ergo si dixissent se hēre alia beneficia in gñe, ua-
luisset impetratio. Sed Pan. hic tacite improbat hunc intellm,
quia tex. esset de indubitabili ita cū intelligēdo. Nā satis notum
erat p iura antiqua, ꝙ impetratio non faciens mētionē ullo mō
de bñficijs obtentis nihil ualet, d. c. cū adeo, & c. ad audientiā, c.
si proponente, J. eo. cū simil. Itē iste tex. se fundat in hoc, quia
non erat facta mentio dignitatis, & in hac subreptione non se
fundasset, si non esset facta mentio beneficij ēt in gñe. Itē tex.
iste dicit, ꝙ se appellabant simplici noīe, tanq̄ non haberent ali
quē psonatū. Ergo appellarūt se bñficiatos simplici noīe, alias
tex. dixisset tanq̄ non haberent aliquod beneficium, non tanq̄.
non haberent aliquem personatum. Secundo pro hac parte
And. Barb. alle. tex. in c. si cui, in prin. de p̄b. in 6. solutio. Ille tex.
loquit̃ in gñali ptāte conferendi cōcessa alicui, ut possit ēt ɔfer
re bñficia psonis ēt alias bñficiatis. vñ sufficit generalis mētio,
quia spālis non pōt cōmode fieri. Nos loquimur in eo, q impe
trat, qui pōt de obtentis bñficijs facere mentionē spālē, & pro
ista sone faciunt q̄ scribit Fel. in d. c. in nostra, corolla. 36. ver.
& si diceretur. & ver. 6. not. J. eo. Tertio pro ista parte adducit
tex. in c. non pōt, de præb. li. 6. vbi innuitur, ꝙ sufficiāt impetran
ti dicere, non obstante, ꝙ habeat beneficium. Solutio, secundū
Pan. ibi narratur factum implicite, & non explicite. Idem Papæ
respondet quid operetur gratia concessa cum tali clausula, nō
obstante, &c. non autem refert formaliter quid contineretur
in precibus Contrariam opinionem, ꝙ imo in specie sit facien
da mentio de beneficio, tenent Panor. & communiter alij. Pri
mo per istum textum, ubi expresse deciditur, ꝙ debet impe-
trans

trans exprimere in genere, ꝙ sit beneficiatus. Ad istum tex. respondet Card. hic, ꝙ speciale est, qñ existens in dignitate impetrat exiguum beneficiũ. Ratio specialitatis, quia exigua beneficia debentur pauperibus, qui inquietarent diuites per impetrationes ipsorum. & ideo non est uerisimile, ꝙ papa concessisset talia exigua beneficia existenti in dignitate, si fuisset facta men-
13 tio dignitatis. Sed † Inn. Io. And. Pan. & alij reprobant hunc intellectum, quia papa facilius concedit minora beneficia, quam maiora. vnde subaudiunt ad tex. ibi, super minoribus, verbum maxime. quasi dicant, idem dicendum in impetratione maiorum beneficiorum. Ista tamen responsio non caret cauillatione. Secundo mouetur per tex. in cle. si Romanus, de præb. per locum a speciali. Sed mihi non probat. quia licet velit, ꝙ speciale sit in collationibus factis a papa motu proprio, vt non sit facienda mentio de beneficijs obtentis, tamen quia specialitas consistit in omnimoda taciturnitate, non sequitur, ergo in collationibus, quæ fiunt ad supplicationem, est facienda mentio in specie, quia si dicamus, ꝙ sufficiat facere mentionem in genere, adhuc stabit specialitas illius textus in collationib. factis motu proprio, in quibus non est vllo modo necessaria mentio aliorum beneficiorum prius habitorum. Tertio adducitur tex. in c. in nostra. ibi, nisi expressam fecerit mentionem. J. eo.
14 Ad istum tex. respondet Barb. ꝙ expressa dr̃ mentio † etiam illa, quę fit uerbis generalibus. Allegat doct. Bar. in l. 1. ff. de vulgar. & pup. subst. & quod decidit Bar. in l. 1. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Defendendo communem potest dici, ꝙ doct. Bart. in d. l. 1. procedit in materia indifferenti, uel p alias fauorabili. Secus in materia restringibili & odiosa, in qua nõ dr̃ expressum, quod verbis generalib. exprimitur, ut est tex. cum gl. in c. inquisitores, de hæret. lib. 6. Sunt. n. rescripta ad beneficia stricte interpretanda, c. quamuis, de præb. lib. 6. Quarto pro hac sententia uidetur casus in clem. fin. de officio ordina. ubi dr̃, ꝙ collatio facta habenti aliud beneficium, non ualet, nisi de primo sit facta spãlis mentio. Vbi autem requiritur mentio spãlis, non sufficit ꝙ fiat mentio uerbis generalibus, secundum gl. in cle. 1. in versi. specialiter, de iud. & facit tex. in l. si qñ, §. & generaliter, C. de inoffi. test. & quod ibi no. Mod. disputando dici posset, ꝙ etiam dr̃ specialiter exprimi, quod uerbis generalib. exprimitur, vt est tex. cum gl. in l. fi. C. ꝙ cũ eo. & ibi Bar. in d. l. si quis in ius vocatus non ierit. Quinto facit, quia ratio, quare requiratur specialis mentio, est quia præsumitur, ꝙ papa non cõcederet beneficium alicui, si sciret eum hr̃e aliud beneficiũ, ut hic, & in d. cle. fi. Ergo est ẽt facienda mentio de beneficio taliter, ꝙ non possit dici, si papa sciuisset, non concessisset. Ergo ẽt de circunstantiis, & qualitatibus beneficij, quę haberent reddere papam difficiliorem ad concedendum, est facienda mentio, c. postulasti, in uer. de leui, J. eo. Sexto, generalitas parit ambiguitatem & obscuritatem, l. Titię textores, ff. de leg. 1. l. ita fidei, & ibi gl. ff. de iure fisci. sed in materia subreptionis, de qua
15 loquimur, ita expressio obscura, † & facta sub uerborum inuolucro, vitiat rescriptum, sicut omnimoda taciturnitas, ſm Pan. in c. 2. de dolo & contumacia. & sensit glo. in ca. dilectus filius Abb. J. eo. refert, & sequitur Curt. qui plura alia adducit, cons. 35. col. 8. & consi. 74. col. 31. in fi. & seq. Nam ſm Bal. pp gñalitatem & uerborum inuolucrum effugitur mens deliberata Põtificis. Ita Bal. in c. cum dilecta, J. eo. Et sic stat conclusio communis, ꝙ de beneficiis habitis est facienda mentio in specie, aliàs impetratio est nulla. Sed nunc se offert alia dubitatio, an sufficiat nominare titulũ bñficij, an uero necesse sit exprimere omnes qualitates, & circunstantias, & quas in specie. Et antequam deueniam ad hanc dubitationẽ, expediam prius aliquas quæstiones, quas tangit hic Pan. in 2. not. Et primo quæro, an impe-
16 trans teneatur mẽtionẽ facere de nobilitate? † Pan. hic post Ioan. ☞ And. determinat, ꝙ non, & *cõiter* sequuntur Doct. & idem firmat Fel. in c. in nr̃a, corrollario 4. col. 8. J. e. Rõ, quia taciturnitas eorum, quę expressa facilius induxissent superiorem ad concedendum nõ reddit grãm subreptitiã, d. c. postulasti, a ɜtio, J. e. Sed papa facilius concedit bñficia nobilibus, q̃ rusticis, capit. de multa, J. de p̃b. Cõtrariũ hic tenẽt Host. & Barb. & sensit Lud. Ro. sing. 37. quorum rõnib rñdet hic Fel. colu. 1. Iõ non refero.
17 Scd̃o quæro, an sit facienda mentio de rusticitate. † Ex p̃missis dicẽdũ vr̃, ꝙ sic: quia papa nõ ita faciliter ɔcedit bñficium rusticis, sicut nobilibus. Cõtrariũ credo verius p tex. in c. pen. J. de p̃b. ubi dicit Pan. ꝙ licet data paritate, nobilis sit præferendus; tñ si ignobilis sit æquè doctus, & æquę morigeratus, magis est cõmendandus. Et de hoc est optimus tex. in c. nũquam, 56. dist. Et duobus ɔtendentibus de papatu, rñdit alter obiicienti nobilitatẽ, Piscatori Petro filio fabri successorem quærimus, non Augusto, vt refert gl. in c. quoniam uetus, in uersi. inuidia, 24. q. 1.
18 Tertio quæro, an de diuitiis † & patrimonio sit facienda mentio? Pan. hic rñdet, ꝙ non. Sequitur Fel. col. 1. arg. not. per gl. in cap. constitutis, de appellatio. & pro hac sententia facit, quia taciturnitas nobilitatis generis non uitiat impetrationem, ergo nec taciturnitas nobilitatis diuitiarum. Nam diuitię hodie nobilitant hominem, ſm Bart. in l. capitulum, §. serui cessi, ff. de pęn. & in l. 1. C. de dig. lib. 12. Pau. de Cast. consil. 125. dubitatur, versi. quarto dubitatur, par. 2. Sed ſm Peripateticos, diuitiæ non nobilitant hominem, sed vestiunt virtutem & nobilitatem animi. Licet Stoici deturpare hominem, & animam a virtutibus alienare asserant. Verum apud miseros tanto in pretio sunt diuitiæ, vt illis mediantibus non tantum nobiles, sed immortales effici facile credant; Dicentes.

Vincant diuitię, sacro nec cedat honori.

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum Maiestas, &c.

Sed heu, insulsa credulitas, quis res terrenas, fragiles & caducas, momento perituras, ad immortalitatis gloriam falso putat quicquam conferre? Contrarium, ꝙ sit facienda mentio de diuitijs, vr̃ sic posse suaderi, Papa facilius concedit beneficia pauperib. vt hic. Hinc dicimus, ꝙ rescriptum, quo conceditur beneficium diuiti, dr̃ gratiosum. Sed illud, quod conceditur pauperi, dr̃ de iustitia, vel in forma dignorum, vel in forma pauperum, vel ſm Apostolum, vt declaratum fuit s. in rub. Ego teneo, ꝙ non sit necessaria mentio diuitiarũ siue patrimonij, quia ẽt diues clericus dẽt de altari uiuere, & si sibi concedatur bñficium, dr̃ concessum in forma c. cũ ſm Apostolũ, J. de p̃b. traditur per Pan. in c. ep̃s, eo. tit. Limito tñ istã ɔc'onem non ꝓcedere in clerico diuite, ordinato ad titulũ sui p̃rimonij, qui accipiẽdo p̃rimoniũ suũ, in titulum vr̃ liberasse ordinariũ collatorẽ ab obl'one, qua tenebatur sibi ꝓuidere de bñficio. Iõ de illo p̃rimonio assignato in titulum loco bñficij dẽt fieri exp̃ssa mentio. Quia si Papa illud sciret, non ita facile illud concederet bñficium. Et idem a fortiori dđm esset, ꝙ si constituisset p̃rimoniũ in bñficium ecclesiasticum, iuxta tex. in c. tua nos, de simo. & ita Fe. in c. postulasti. col. 7. J. e. Scd̃o fallit in impetratione fcã in forma pauperũ, q̃ nihil valet, si impetrãs sit diues, tanq̃ ɔcessa sit ex falsa cã, c. si pauper clericus, de p̃b. li. 6. Ita Inn. Ant. & Fel. hic, & idẽ Fely. in c. in nostra, corollario xxx. J. eo. Deuenio nunc ad quæstionẽ ualde utilẽ, an sit faciẽda mẽtio de qualitatibus bñficij impetrandi?
19 Et primo quęro, an sit facienda mẽtio de cura † aĩarum? Rñder Pan. post alios, ꝙ sic p tex. in c. cum in illis, in prin. de p̃b. intantũ ꝙ non sufficit de cura mẽtionem fieri in clausulis executiuis. Exẽplũ, si diceretur in bullis, ita tñ ꝙ aĩarũ cura negligatur, cle. 1. de p̃b. Scd̃o adde, ꝙ in oĩ materia odiosa non comprehẽdunt bñficia curata, nisi de cura sit habita mẽtio. Vñ hñs potestatem dispensandi cũ homicidis & irregularib. super retinen-
20 dis vel habẽdis bñficiis, non posset dispensare † super curatis, ſm Pan. in c. fi. de c. et. pugn. in duel. Ista decisio Pan. uidetur periculosa, quia potestas dispensandi continet materiam fauorabilem ſm Bart. & alios in l. 2. in prin. ff. de verb. oblig. Panor. & Moder. in c. at si clerici, §. de adulteriis, J. de iud. & ideo late interpretanda. Et contrarium tenet ibi Io. And. de Aur. & facit, q̃a hñs p̃tãtem conferendi beneficia, potest conferre curata, ut nota. in c. fi. & ibi Fel. de simo. Et ita etiam tenet Fel. in d. capitu. postulasti, col. 14. J. eo. Tertio adde, ꝙ est facienda mentio curę, ẽt ꝙ impetrãs nõ tenetur seruire illi curæ, vt si statuto, vel ex consuetudine ecclesiæ solitum eẽt illi deseruiri per Vicarium perpetuũ, ſm Card. consi. 31. Quod cõprobat Fel. in d. ca. in nr̃a, corolla. 2. Quarto adde, non ualere grãm cõcessam motu proprio, si nõ sit habita mẽtio curæ, c. cũ in illis, de p̃b. Et dicam, J. sequitur Fel. in c. cãm q̃, col. 2. de test. Sed p intelligentia sciẽdũ est, qđ dicatur bñficium curatum? istud decla, ut p Pano. in c. de multa, col. fin. de p̃ben. & in ca. dudũ, 2. col. 4. de elec. & Decius hic, ex cuius dcĩs hẽs limitationẽ ad hanc decisionẽ. Scd̃o limita, nisi esset tale bñficium, qđ hr̃et curam annexã de iure. Exẽplum, ut ep̃atus & archidiaconatus, tunc ſm Ro. titu. de prębẽ. decisio. 13. in antiquioribus, impetrãs tenetur exprimere qualitatem beneficij puta de cura et immunitate. Qđ sequitur Fel. in d.
21 c. in nostra, corolla. 8. Scd̃o quæro, an sit facienda mẽtio de residentia, quam requirit beneficium? Rñdent Panor. & alij ꝙ sic, argu. cap. fin. de cler. non resid. Cõtra hanc decisionem opponit. De his, quæ sunt nota Papæ, non est necessario facienda mẽtio, c. 1. de const. lib. 6. firmat Fel. in cap. super literis, versicu. secunda regula, J. eodem. Ergo non est necesse facere mentionẽ de residentia, quia qualibet beneficia, etiam simplicia, de iure communi requirunt residentiam, capitu. conquerente, de cler. non resid. no. Ab. in d. capitu. fin. Ad istud rñdet Fe. ꝙ habito respũ ad consuetudinẽ gñalem, quæ est, ꝙ simplicia bñficia nõ requirant residentiam, oportet mẽtionem facere de ipsa residẽtia. Tu considera, quomodo procedat ista solutio, quia si de iure communi requirunt residentiam, ergo quando non exprimitur residentia, Papa debuit credere, quod requiratur residentia, quia ita iuris est. Ergo si non requirunt, & nihilominus Papa concessit, debemus dicere, ꝙ gratia ualet, quia facilius ɔcessisset, si sciuisset, ꝙ nõ requirit residentia. Vnde teneo, ꝙ de residentia non sit necessario habenda mẽtio. Tertio quęro: an

de ordine

22 de ordine † annexo beneficio impetrando sit facienda mētio?
Rñdet Pan.& alij, φ non, p tex.in c. ei cui, de p̃ben.in 6. Tu ad-
uerte, qa ille tex. loquitur in impetratione beneficij in genere,
vnde taciturnitas qualitatum, non potest dici fraudulenta, ſm
Lap.allegatione 84.d. Papa,& Pan.in c.nostris, de concess. præ-
ben. Item aduerte, qa hac rõne attenta dicendum vr̃, φ non re-
quiratur mentio curæ aĩarum, q̃ requirit ordinem presbytera-
tus, vñ rñdeas, φ ista ꝯclusio non intelligitur de bñficio sacer-
dotali, vel diaconali, sed intelligit, φ impetrãs nõ tenetur expri-
mere, φ patiat̃ defectus ordinũ, quos requirit bñficium, qd im-
petratur, c.si pro clericis pauperibus, de præbend.in 6. Et rõ est,
qa talis defectus est cito purgabilis, cũ intra quatuor tempora
impetrans possit se promoueri facere ad ordines requisitos, se-
cundũ Gemi.in c.licet canon, de elect.in 6. Imo hodie sunt sub
lata interstitia tpum, ſm gl.in cle generale, de ęta.& quali. De-
clarat Pan.in c.cum in cunctis, §. inferiora. J. de elect. vbi dr̃, φ
si vitium ętatis sit cito purgabile, tunc non requiritur expressio
23 ętatis. Quartu quæro, an sit facienda mentio de dignitate † Re
spondet Pan. φ sic, p illũ tex. sed non probat, quia loquitur de
dignitate iam obtenta, nos de obtinenda. Decisio tñ vera est, p
tex.in c.si.de præben. Quinto quęro, an sit necessario exprimē-
24 dus valor † beneficij impetrandi? Rñdet Pan. post glo. in cle.r.
de præben. φ non, quia bñficia constituuntur principaliter pro-
pter spiritualia, & non pp temporalia. Ergo de temporalibus,
quæ veniunt accessorie, non est facienda mentio, c. super eo, de
præben.in 6. Et pro ista parte aliqui ponderãt illum tex. in fi. vbi
impetratio vitiatur pp taciturnitatem dignitatis, & tamen non
constat, φ esset facta mētio reddituum. Ergo expressio valoris
non ꝯsideratur. Contrarium tenent Basign. & Deci. hic p rõnẽ
c.postulasti, J.eo. declaratam, ut hic, p Pan. & bene tenendo istã
partem, non ob. rõ s̃. deducta, qa debet intelligi de accessorijs nõ
necessarijs, prout loquitur tex. in d.c. super eo. secus vr̃ dicẽdum
in accessorijs necessarijs, ut sunt temporalia, & spiritualia, cap. si
quis obiecerit, r.q.3. Considera, φ ista responsio concludit totũ
ꝯtrium, quia accessoria necessaria, sunt magis nota, q̃ non neces
saria. Ergo si non debet fieri mentio de accessorijs non neces-
sarijs, a fortiori, nec de accessorijs necessarijs, arg. eorum, quę s̃.
dixi post Fely. in c. super literis, ver. secunda regula, J. eod. Vnde
ex alio vr̃, φ illa ratio non sit vera, quia ea attenta non debe-
ret fieri mentio de pensione, quæ est quid temporale, cuius cõ
trarium deciditur in c. ad audientiam, a. J. eo. Non ẽi obstat iste
tex. quia qñ proponitur dubitatio super vno, in alijs p̃supponit̃
oĩa esse habilia, c. r. de ęta. & quali. lib. 6. sic ista opinio instituit̃
ex stylo curię. Nam ita statuit Vrbanus III. vt per Ro. deci. 292.
incip. Licet impetrans, in nouis. & Inno. VII. in regula Cancel-
lariæ 56. Amplia, ut non solum sit facienda mentio de valore
beneficij impetrandi, sed etiam de ualore benefici iam obtenti.
ita determinatur in d. regula 61. Limita primo, ut nõ procedat
in gratia motu proprio concessa, ut dicam J. Scd̃o intellige, φ
sit necessaria mentio valoris bñficij obtenti, qñ impetrans vult
vtrunque retinere, secus si velit primũ dimittere, ſm Rot. loco
p̃allegato. Tertio fallit in Cardinali, ſm Pet. de Anc. consi. 295.
& 297. Ista limitatio dependet ab alio dubio, an dispositio ge-
neralis comprehendat Cardinales, de quo late per Fely. in cap.
cum in iure, J. de offic. deleg. & in c. quod super his, de fide in-
strumentorum. Quarto fallit in impetrationibus cõcessis ab or
dinario, qa ordinarius p̃sumitur scire ualores bñficiorum suæ
dioecesis, cle. 2. de offi. ord. Quinto fallit in impetratione hospi-
talis, cuius redditus non excedunt summam centum ducatorũ
de camera, quia ab inind J. non soluitur annata. ſm Fely. hic. Et
pondera, φ valor exprimendus vr̃ pp solutionẽ annatæ, φ fal-
sum vr̃ per ea, q̃ s̃. dixi. Quarto quęro, an impetrans teneatur p-
25 bare † valorẽ expressum in precibus? Pan. rñdet φ sic, & idẽ vo
luit Pan. in c. si. de pręsumptio. Adde gñaliter, φ impetrans tene
tur probare oĩa expressa in supplicatione, c. qa circa, & ibi Pan.
in 3. & 4 notab. de consang. & affini. De quo per Fel. in c. consti
tutus, col. 1. & seq. J. eo. Sed contra videtur, φ impetrans non te
neatur probare valorem, quia satis videtur, si dicat, se verum va
lorem expressisse, & φ pluris non ualet, secundum glo. per illũ
tex. in l. cum de lege, ff. de proba. Et istud comprobat Ias. in l. fi.
§. licentia, col. 1. C. de iure deliberan. Et illã glo. dicit *communiter*
esse approbatã Curt. consi. 27. col. 8. versi. sed ꝯ. huic difficultati
voluit respondere Fel. post Card. in d.c. fin. col. 2. sed eum non
intelligo, dicit enim, φ gl. in d. l. cum de lege, procedit, quando
pręsumptio concurrit cum asserente rem pluris non valere,
in casu isto negat præsumptionem esse pro asserente, quã solu
tionem non capio: quia fateor, φ beneficia præsumuntur insti
tuta cum aliqua dote, c. vt quisque, vbi gl. de vita & honest. cle.
sñ φ pręsumamus maiorem esse dotem, q̃ sit expressum, nõ ap
paret, φ ius ita pręsumat. Vnde pro resolutione indaganda est
alia dubitatio, an exprimens certum ualorem debeat succum-
26 bere, si † valor sit minor, q̃ sit expressum, nã p̃supposita parte
affirmatiua in isto dubio remanebit dissolutum argum. s̃. fa-
ctũ. Et non dẽat succumbere, si expressit valorem, ostẽditur: qa
qd pluris est, vsque tanti est, l. cũ fuerit, ff. de in lit. iuran. reg. ip,
de reg. iu. in 6. Duodecimo, qa Papa facilius concessisset, si sci-
uisset φ erat minoris valoris, ergo expressio φ erat pluris, non
dẽr vitiare p ea, q̃ s̃. dixi. In ꝯtriũ, φ expressio maioris valoris red
dat gratiã inutilẽ, vr̃ casus in c. cui de non sacerdotali, de præbẽ.
in 6. Per quem tex. ita tenent *cõiter* Doc. relati p Fely. hic, col. 7.
versi. decima Conclusio. Et ita tenendo remanet soluta p̃cedẽs
difficultas, quia cõclusio gl. in d. l. cum de lege, non põt proce-
dere, quando intentio dicentis rem pluris nõ valere, esset funda
ta, ẽt si valeret minus, aliàs secus, vt de se patet. Sed ita tenendo,
q̃ rñdebimus ad argumenta s̃. facta? Fel. in d.c. fi. col. 2. dicit se
nõ respondere, qa non habuit satis tpis ad cogitandũ, in c. super
literis, col. 3. J. eo. rñdet ad ſm argũ, quod p̃cedit, vbi expressio
fit per modum demonstrationis, secus si per modũ taxationis.
Et ita dicit procedere tex. in d.c. cui de non sacerdotali, & in c.
suspecti, de rescrip. in 6. Ista solutio diuersificat terminos, & nõ
assignat̃ rationem diuersitatis. Duas alias solutiones refert Ias.
in l. 1. §. si stipulanti, ver. 4 limita. de verbo. obl. quas ipsemet re-
probat, ideo non refero. Ego teneo solutionem ibi assignatam
in tex. φ ideo gr̃a nũ comprehendit bñficium minoris valoris,
quia mandatum Papę non extendit̃ ad casus non expressos, &
sic ad bñficium nõ expressum in gr̃a. Ex quo infero, φ si in gr̃a
exprimeretur certum bñficiũ in specie cũ certo valore, isto ca-
su gr̃a comprehenderet illud bñficium, ẽt si esset minoris valo-
ris, quia tunc non est opus gr̃am extendi, & istud est, quod vo-
lunt dicere Pan. Io. de Luciano, & Gemi. in d. c. cui de non sa-
cerdotali, dum dñt, si bñficia non differunt specie, sed habeant
se tanquam minus & maius, intra eandem spẽm, tunc nõ pro-
cederet ille tex. Et isto casu sufficeret impetranti probare valo-
rem ſm formã traditã per glo. in d. l. cum de lege. Et si vis scire
qualiter p̃betur valor bñficij, videas hic per Fel. col. fi. Et genera
liter si vis scire, quomodo p̃betur valor rei, videas Barto. in l. 2.
col. fi. C. de rescin. vend. & Fel. post alios, in c. cũ cã, col. 1. & seq.
J. de testi. & Soc. consi. 8 col. 1. lib. 1. Quæro, q̃ sint cõputanda in
valore bñficij? Rñdeo, φ oẽs redditus, qui sunt soliti cõiter per-
27 cipi de corpore † bñficij, computãtur in valore, ſm Pet. de Anc.
28 in cle. 1. de deci. ideo distributiones quotidianæ † non debẽt cõ
putari, quia non sunt de corpore bñficij, sed percipiuntur rõne
seruitij personalis, ſm Old. consi. 118. Ex virtute gratię. & Fely.
hic, col. 8. & Rot. in hoc eod tit. deci. 134. in nouis, φ ꝓprobo p
sex. in c. licet vobis, J. de p̃ben. vbi dr̃, φ appellatione fructuũ, &
reddituum ecclesię non comprehenduntur distributiones quo
tidianæ. Et ideo dicit gl. no. in extrauag. Io. 22. incip. Suscepti re-
giminis. in ver. cõsueuit, de elec. φ de distributionibus quotidia-
nis est soluenda decima Papalis, φ tenuit Gemi. consi. 85. Sup
primo dubio, col. penul. & 154 in fi. Eodem modo mortualia,
29 anniuersaria, questę non computantur in valorem, secundum
Old. consi. 206. Circa primum, nisi tales redditus soleant quotã
nis pro certa pecunia locari, ſm Fely. hic. An autem de ualore
sint prius expensa, & onera deducẽda, uideas Fel. in c. ad nr̃am,
col. 2. J. de iureiuran. Deci. cõsi. 156. Vbi etiam quærit, an sit de-
ducenda pensio. Secundo quæro, quis sit securus modus expri-
30 mendi valorem, † ita, φ impetrans non uideatur se astringere
ad probandum certum valorem? Pan. hic respondet, φ si dica-
tur in supplicatione, cuius redditus summam centum ducato-
rum non excedit. Sequitur Gemi. post Io. An. in d. capit. cui de
non sacerdotali, & isto modo exprimendi vtitur curia. Secun
da practica, φ exprimatur certus valor cum clausula, ut asseri-
tur, quia tunc sufficit probare, φ ita communiter asseratur, li-
cet beneficium sit maioris valoris, ſm Pan. in cap. 1. col. 3. J. de
præsump. Et de ista clausula, ut asseritur, uideas multa per Fel.
& Barba. in c. iurauit. col. 1. J. de prob. ¶ Vltimo quæro, an taci-
turnitas valoris curiæ, vel residentię, vitiet gratiam motu pro-
31 prio concessam? Pan. respondet φ sic, quia motus proprius nõ
operatur contra pręsumptam mentem concedentis, ſm glo. in
cle. si Romanus, de præb. Sequitur Rot. deci. 11. tit. de præb. in
nouis. Confirmatur, quia gr̃a motu proprio concessa non ope
ratur ꝯ dispositionẽ c. mandatum, J. eo. quia mens Papæ nõ vr̃
fuisse grauare ordinarium collatorẽ duabus collationibus, ſm
Gemi. in c. si motu p̃prio, eo. tit. in 6. Facit, qa per rescriptũ mo
tu proprio concessum, non intelligitur derogatum statuto de
certo canonicorum numero, iure roborato, l. ut Imo. in c. con-
stitutus, J. eo. qa si derogaret, esset ꝯ mẽtẽ Papę, c. cũ M. de consti.
Tertio facit, φ decidit Gemi. in c. propter tua debita, col. 6. de
rescri. in 6. vbi cõcludit, φ dispositio c. quis, et 1. de præben. eod.
lib. p̃cedit etiã rescriptis motu proprio cõcessis. Quartu facit,
qd decidit Pan. in c. cũ nr̃is. de conces. p̃ben. quem sequitur Fel.
in c. nostra, corollario 36 J. eo. Quinto facit deci. Bald. in l. fidei-
commissa, §. si seruo, de leg. 3. quem sequitur Fely. in d. c. in no-
stra, vlti. corollario. Et ex his infert Pao. hic, φ per gratiam mo
tu proprio cõcessam non intelligitur derogatum iurispatrona-
32 tus laicorum, † & idem decidit Rota in isto tit. & decisio. 17. in
nouis,

nouis. facit tex. in d. c. quamuis, & quæ scripsit Fely. in suo tra. de iurepatrona. & in c. cũm q, col. 2. J. de testib. Adde unum stupẽdũ dictũ Fel. in c. cum inter, col. 3. J. de excep. ubi ampliat, ẽt si papa in uerbis narratiuis fecerit mentionẽ de iure patronatus laicali, adhuc non censetur derogatum, nisi in corpore gratiæ sit expresse derogatio. & dicit, q ita suo tpe fuit conclusum in Rota. Cõtra pdicta vr casus in d. c. si motu proprio. ubi ualet grã motu pprio concessa hñti aliud bñficium, ẽt q de primo nulla sit facta mentio. Et q taciturnitas curæ, & residentię. nõ uitiet grãm concessam motu pprio, tenet Ro. in isto titu. decis. 32. & Jo. An. in c. ei cui, de preb. in 6. & confirmat Fel. hic, in uer. tertia cõclusio. sitr taciturnitas ualoris non annullat grãm motu proprio factã. Ego cõprobo per ea, q voluit Io. An. in add. Spe. tit. de cau. pos. & propri. §. qa uero, uer. quid de colligentib. ubi vult, q licet Princeps nunq psumatur uelle grauare locũ duplici pedagio, tñ fallit in concessione exigendi pedagiũ motu proprio facta. Et ex premissis vr, q ɔclusio & decisiones pro corroboratione conclusionis adductę, non sunt iuridicę. Quid tenẽdum Fel. considerat quinq; casus. Ego breuius concludo. Aut

33 q̃ritur, an motus † pprius defendat grãm a uitio subreptionis, & tunc tñdeo, q sic p tex. in d. ca. si motu pprio. Ex quo infert, q rescriptum concessum motu proprio, ualet etiam q non sit facta mentio ualoris curę, uel residentię. Et ita procedunt oĩa allegata hic per Fel. in uersi. tertia cõclusio. Aut q̃ritur, an motus proprius operetur dispẽsationẽ, tunc dicẽdũ est, q nõ, ſm gl. in d. c. si motu proprio. Et ita pcedant q allegat Fel. hic, in uer.

34 primus casus. Et ego confirmo, qa ẽt cõa, suppleões oẽm † defectum, non operatur dispensationẽ sup defectu psonali, secundum Archid. in c. Cenomanẽsem, 56. distin. quod dictum reputat sing. Ro. sing. 419. incip. An uerba rescripti. sequitur Fely. in c. 2. col. 17. J. eod. Ex quo infero, q si papa motu proprio concedat alicui aliud beneficium curatũ obtinẽti, licet gratia ualeat, qa non põt opponi uitiũ subreptionis, tñ nõ operat dispẽsationem, q possit utrunq; retinere, c. nõ põt, in fi. de prebend. libr. 6. Quęrit Pan. ultimo loco, an de qualitatibus beneficii obtenti sit facienda mentio? Et rñdet distinguendo, ut hic per eum. Circa cuius dicta aduerte. Primo, inquantum pręsupponit, q dispen

35 satio possit dici fauorabilis † exemplificando in dispensatione, q illegitimus promoueatur ad ordines ɔ̃ istud dictũ & exẽplũ Pan. est tex. in c. 1. de fil. presby. Et ɔ̃ Pano. urget rõ, nam dispẽsatio iõ dr odiosa, quia exorbitat a regulis iuris, d. c. 1. Sed omnis dispensatio exorbitat, ergo omnis erit odiosa. Itẽ ɔ̃ Pan. est gl. expressa in c. literas, de resti. spolia. & ẽt ɔ̃ Pan. facit, quia tex. in c. p uenerabilem, J. q fil. sint legit. loqtur in legitimatione, quę vr magis odiosa, q simplex dispẽsatio. Nã dispẽsatio solũ offendit ius cõe, legitimatio uero offendit ẽt ius tertii, qui ab intestato successisset, & istud ultimum fuit motiuũ Fel. in c. postulasti col. 10. J. eo. Sed põt rñderi, q legitimatio simplex, & generalis

36 est fauorabilis, † quia legitimatus restituitur primis natalibus, & iuri naturali remittitur, ſm qd nulla est differentia legitimorũ & illegitimorũ, §. naturalis, in Auth. quib. mod. natura. effici. sui. Et ideo talis legitimatio est amplianda, argu. eius, quod no. gl. in c. 1. in uersi. eligo, de postu. prel. in 6. Secus est in legitimatione ad aliquos actus particolares tantum, quia illa est proprie dispensatio, ſm Pau. de Cast. & Ias. in l. sed si hac, §. patronum, ff. de in ius uocan. Secundo habes ex dictis Pan. conclusionem

37 sublato uno obstaculo, nõ censetur sublatũ † aliud, c. ex tuarũ, de auctoritate, & usu pal. l. si domus, ff. de seru. urb. pręd. & pro hac conclusione Deci. hic adducit nonnulla. Tu adde bene facere tex. in §. affinitatis, Institu. de nup. Item adde, quòd decidit Ale. consi. 12. colum. 4 lib. 2. & Pau. de Cast. consi. 86. Dubitatio uertitur, colum. 2. in 1. par. Tertio not. quòd cura animarum licet sit periculosior, non tamen est dignior persouatu, secundum Pan. Adde, q hanc conclusionem firmat Imo. in clemen.

38 1. de pręben. dicens, q cura fori contentiosi † est dignior cura animarum, quia magis appropinquat papę, qui exercet curam fori contentiosi. Sed contra, illud dicitur dignius, quod habet subiectum magis dignum, secundum Pan. in c. clerici, inf. de iudi. ergo cura animarum uidetur dignior, quia eius subiectũ est anima, quę omnibus rebus est pretiosior, ca. pręcipimus, 12. q. 1. Solu. etiam cura fori contentiosi habet animam pro subiecto, & ideo dignior uidetur ratione dignitatis cui adhęret. Bene facit dictum Hostien. in procemio suę Summę, colu. 4. ubi dicitur, quòd doctores si recte exerceant eorum officium, magis merentur quam mendicantes religiosi. Quarto collige, q

39 in dispens. non ualet argumentum † ab identitate, uel maioritate rationis. Et idem Pan. in c. at si clerici, §. de adulteriis, col. 3. J. de iudic. Pro ista conclusione solet allegari tex. in cap. fin. J. de transla. episco. Sed nihil facit, vt patet ex ratione ibi assignata. Ad idem allegatur tex. in capitulo cui de non sacerdotali, de præbend. in 6. Ad istum tex. respondi etiam š. pro hac conclusione vide Felyn. in capitulo postulasti, columna decima, & sequen infra eod. & Iaso. in l. fina. colum. 6. de constitutio. Princ. Vltra eos adde, q dicit Anto. de Butr. in capitulo cum venera-

40 bilis, de exceptio. vbi vult, q dispensatus, † vt possit permutare suum beneficium cum alio, non põt pmutare cum duobus aliis beneficiis. de quo vide Barb. in c. prudentiam, col. 2. de offi.

41 deleg. similiter dispensatus † vt possit promoueri ad beneficiũ curatũ nõ obstãte defectu ætatis, nõ tñ cẽsetur dispensatus, vt possit administrare bona ipsius beneficii, ideo agere non poterit, secundum Petr. de Anch. in cap. 1. de æta. & quali. & Fely. in c. edocerl, vers. solus psius, inf. eo. Limita primo, vt non pcedat, qñ rõ est expressa in dispensatione, quia tũc licitum est arguere ab identitate rationis, ſm Pan. in d. §. de adulteriis, quia tunc non dicitur extensio, cum ratio scripta disponat, & omnes casus includat, qui sub ea comprehendi possunt, l. cum mulier, & ibi no. Ales. ff. solu. matri. & est gl. in c. 1. in ver. Italiæ, de tempo. ord. lib. 6. Hanc fallentiam reprobat Felyn. in d. c. postulasti, colum. 2. sed ad eius fundamenta facilis est responsio. Secundo limita, vt fiat extensio quo ad accessoria necessaria, secundum gl. in c. quia tñ, inf. de præb. & in c. si quis clero, 6. q. 1. vbi dispensatus super pluralitate, intelligitur etiam dispensa-

42 tus super residentia, † q declara, vt super Cardi. in cle. 1. 9. q. de præb. Facit, quia dispensatus ad ordinẽ presbyteratus, censetur dispensatus quo ad omnes ordines inferiores, ſm Fel. in c. præterea, in fi. de offi. delega. facit quod decidit Pan. in cap. cum in cunctis, §. cum vero, col. fin. inf. de elect. Et quod decidit Gemi. post alios in c. cum ex eo, de elect. in 6. Tertio intellige conclu-

43 sionem procedere in dispensatione, † secus in potestate dispẽsandi, quæ est fauorabilis & extendenda, c. fi. & ibi late Fel. infr. de sim. per Bar. & alios in l. 2. in prin. ff. de uer. ob. Vltimo collige, q grã non faciens mentionem de illicita occupatione bñficii, nihil ualet. Idẽ tenet Pan. in c. præterea, in ult. no. de iurepa. in cap. cum iamdudum, inf. de præbend. & in cap. quisquis, de elect. sequitur Gemi. in c. cum qui, de preben. in 6. Fely. in ca. in nr̃a, corollario 2. inf. eo. & pro hoc est tex. in l. auctoritate, C. unde vi. & gl. in l. 2. C. de fin. & felti. rei dominicæ. lib. 11. Benefacit, quòd decidit Bart. in tract. de Tyran. in 10. q. prin. quam referi, & sequitur Ias. in l. clam possidere, §. qui ad nũdinas, col. 3. ff. de acqui. pol. ¶ Gl. 1. non est alibi, secundum Pan. hic. Ex qua

44 habes, q quis potest impetrare † rescriptum ad beneficia pro alio sine mandato. Sed certe gl. istud non vult, sed bene excludit, q quis potest impetrare beneficium pro alio sine speciali mandato: & sic vr velle, q requiratur saltem generale manda-

☞ tum: tñ opinio Pan. cõiter tenetur, vt etiam tenet idem in ca. ex ore. de his, quæ fiunt a ma. par. exp. & Fel. late in c. nonnulli, § 1. inf. eo. ¶ Gl. 2. notat, q rescriptum papæ nunquam intelligitur

45 derogare iuri alterius. † allegat plura iura. Adde optimum tex. in c. si pluribus, de præb. in 6. & in c. super eo, ubi Fel. inf. de offi. deleg. Tu pondera gl. relatam ad tex. uelle, q papa non censeatur uelle derogare iuri alterius consistenti etiam in sola spe, ut hic. Sed in contrarium faciunt, quæ scribit Fely. in d. cap. in nostra, corol. 31. & 28. inf. eo. Pro solutione cogitabis. ¶ Glo. 3. no.

46 q tacens ueritatem † puniendus est, qñ propalare tenebatur, c. ex pęnitentibus, 50. distin. Tu considera, quomodo glo. eliciat ex tex. q puniatur. responde, q gl. habuit respectum ad annullationem rescripti, quæ annullatio dr pęna, c. dispendia, eo. titu. in l. turpia, ubi Bar. de leg. 1. late per Pan. & alios in c. 2. š. tit. 1. Item pro isto no. habes tex. in c. 1. de cri. fal. in l. qui testamẽtum, ff. de fal. quòd no. procedit in obligatis ad probandũ, ut testes & iudex, secundum Inno. & Pan. in c. officii, de pę. & remis. & gl. in c. quisquis. 11. q. 2. & Fel. in cap. 2. de testi. cogen. ut etiam Notarius, secundum Bald. in l. ubi exigitur, ff. de eden. & l. iubemus,

47 ad fi. C. de testam. Sed pars non tenetur releuare † in præiudicium sui, secundum glo. in capi. ne quis arbitretur, 53. q. 2. Item scias, q ille solus, qui est conscius alicuius secreti, non tenetur releuare, quia boni uiri tacent, quod probare non possunt, cap. plerumque, 2. q. 7. c. placuit, 6. q. fi. Dix. late in tracta. de pest. fol.

48 158. uer. 113. Item scias, q tacere plus, quam expediat † in priuato, est peccatum ueniale, capitulo unum orarium, §. alias ea demum, 25. dist. In prælatis est peccatum mortale, secundum glo. per illum tex. in capitulo si papa 40. distinctio. & in c. si rector, 43. distin. Et ex his habes cum laude Dei expeditam hanc Decretalem.

Explicimus Interpretationes Ioan. Francisc. Ripa, à S. Nazario, in primam partem Decretalium, summa diligentia reuisa, accurateque castigata.